ALPHONSI TOSTATI HISPANI.

EPISCOPI ABVLENSIS,

PHILOSOPHI, THEOLOGI,

Ac Pontificij Iuris, Cæsareique consultissimi, necnon linguæ Græcæ, & Hebraicæ peritissimi,

Commentaria in Septimam Partem MATTHÆI:

Mendis nunc sanè quàm plurimis diligenter expurgata.

CVM INDICE COPIOSISSIMO.

Ad PHILIPPVM II. Catholicum & Inuictissimum Hispaniarum, & Indiarum Regem.

VENETIIS, MDXCVI.

Apud Io. Baptistam, & Io. Bernardum Sessam, fratres.

ALPHONSI TOSTATI EPISCOPI ABVLENSIS COMMENTARIORVM In Euangelium Matthæi.

PARS SEPTIMA.

CAP. XXV.

TVNC simile erit regnũ cęlorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas exierũt B obuiã sponso, & sponsæ. Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quin-
1.q.1.c.ꝙ quidam. que prudentes. Sed quinque fatuæ acceptis
32.q.1.c.si Paulus. lampadibus, nõ sumpserunt oleum secum. C
Prudentes vero acceperunt oleum in vasis
De sa.vnc. c.vnico. suis cum lampadibus. Moram autem faciente sponso, dormitauerunt omnes, & dormierunt. Media autem nocte clamor factus est, ecce sponsus venit, exite obuiam D ei. Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, & ornauerunt lampades suas. Fatuæ autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur. Responderunt prudentes dicen- E tes. Ne forte non sufficiat nobis, & vobis: ite potius ad vendentes, & emite vobis. Dum autem irent emere, venit sponsus; & quæ paratæ erant intrauerunt cum eo ad A nuptias, & clausa est ianua. Nouissime vero veniunt, & reliquæ virgines, dicentes. Domine Domine aperi nobis. At illle re- Luc 13.
spondens, ait. Amen dico vobis, nescio Luc. 19. Mar. 13.
vos. Vigilate itaque, quia nescitis diem, B neque horam.

TVNC *simile*. Postquàm præcedenti cap. Christus posuit quædam præcedentia iudicium, & aduentum ad iudicium. hic magis expresse describit ipsum iudiciũ: & quia vniuersitas iudicandorum distinguitur in tres status, vt quidam dicũt, scilicet, actiuorum, contemplatiuorum, & prælatorum: ideo distinguitur litera ista in tres parabolas, ad istos tres status pertinentes. Prima, vt dicunt, pertinet ad contemplatiuos. Secunda ad prælatos, ibi. *Sicut enim homo peregre proficiscens.* Tertia ad actiuos, ibi. *Cum autem venerit filius hominis.* Prima in duas, quia circa vitam contemplatiuam ponitur meritum, & demeritum. Secundo ponitur circa hoc examinationis iudicium, ibi. *Media autem nocte.* Quid autem veritatis contineat ista diuisio in examinatione quæstionum apparebit infra.

An inter ea quæ habentur hic, & cap. præcedenti intercidit aliquod tempus. Quæst. I.

QVAERETVR circa primum, an ea quæ habentur hic sint continuata ad præcedẽtia, & an intercidit aliquantum tempus inter hæc.

Ad primum dicendum, ꝙ sunt continuata ad pręcedentia: quia ista quę hic dicuntur non fuerunt primo facta, aut dicta, q̃ præcedentia: cũ nemo Euange-

listarum ponat illa ante præcedentia, immo nemo eorum ponit hęc nisi Matthæus, & nunquam est recedendum ab ordine literæ, nisi appareat causa aliqua, hic autem nulla apparet; ideo tenendum est, quòd sit ordo rectus.

Ad secundum dicendū, quòd putant aliqui, quòd fuit hoc in eodem contextu cum præcedentibus, eo quòd dicitur hic tunc, & signat simultatē temporis.

Sed dicendum, quòd ista ratio procedit ex errore: nam tunc nō est verbum Matthęi quasi diceret, tunc quando dixit Christus pręcedentia adiunxit hęc, sed est verbum Christi, & refertur ad tempus quo fient pręcedentia, & ideo nihil probatur ex hoc. Est tñ dicendum, ꝙ istud dictum est simul cum pręcedētibus in eadem hora, & continuato sermone: nam postquā Christus sedit supra montem Oliueti contra Templum, & accesserunt ad eum discipuli eius quatuor, cępit loqui ad eos omnia, quæ habentur præcedenti cap. a principio vsque ad finem huius, vt patet Mar. 13. ca. & præce. ca. Et ideo in eodem tempore, & cōtinuato sermone fuit hoc dictum cū pręcedentibus. Circa primum autem dicitur. *Tunc.* Scilicet, In die iudicij, de quo sermo erat. *Simile erit regnum cœlorum.* Idest, Status ecclesię militantis. *Decem virginibus.* Quid autem sint istę decem virgines exponetur infra q. 36.

Quæ accipientes lampades suas. Omnes istę decem virgines tam fatuę quā prudentes lampades habebant, quia exire volebant obuiam sponso per noctem cum luminaribus. *Exierunt obuiam sponso, & sponsæ.* Idest, Marito, & vxori in solennitate nuptiarum: nam sponsos ante nuptias dicimus, postea vero coniuges appellamus. *Quinque autem ex eis.* Positum fuit, quod erat commune, scilicet, quòd omnes virgines istę volebant occurrere sponso, & sponsę cum lampadibus, hic autem ponitur in quo differebant, scilicet, in modo occurrendi, scilicet, quia quędam bene, alię male, cum non haberent oleum in lampadibus. *Erant fatuæ.* In hoc apparuit istas quinque fatuas esse, quia de futuro nihil cogitauerant, neque fecerant dispositionē necessariam, cum recipere intenderent sponsum, & sponsam. *Et quinque prudentes.* Apparuit istarum prudentia, quia de futuro cogitauerunt, & dispositiones necessarias præmiserunt, sicut conueniens erat præmittere. *Sed quinque fatuæ acceptis lampadibus suis.* Lampades sunt vasa in quibus oleum ponitur, & crematur, istę autem cum exierunt de domibus suis, vt venirent obuiam sponso, & sponsę acceperunt lampades, sed non habuerunt oleum in illis quod erat necessarium. *Non sumpserunt oleum secum.* Scilicet, In lampadibus, vel in alijs vasis ad infundendum in lampades cum opus esset, sed melius est, quòd in alijs vasis deberet sumi nunc oleum quàm in lampadibus, vt patet ex litera sequenti. *Prudentes autem acceperunt oleum.* Sicut fuit commune omnibus quinque fatuis, quod oleum nō sumpserunt, ita erat commune omnibus prudentibus, quòd oleum sumerent: nam hoc ostendit fatuas, & prudentes, idest, quæ fatue, aut sapienter se habuerint. *In vasis suis cum lampadibus.* Apparet hinc alia fuisse vasa in quibus oleum ferebatur, aliud vero lampades ipsas: nam illa vasa erant lechiti, qui sunt aptiores ex figura sua ad ferendum liquorē, quia sunt capacia, & stricta in orificio, lampades autem sunt non quidem ad portandum oleum, sed ad tenendum illud quando exuritur: ideo vtraque vasa portabant virgines secum, scilicet, lechitos in quibus oleum ferebant, & lampades in quibus nōdum oleū erat, neque adhuc ardebant, sed postea quando sponsus veniret accendendę erant lampades, quod patet, quia dicitur infra in litera, tunc surrexerunt omnes virgines illę, & ornauerunt lampades suas, sed orna-

Quid sint lampades.

Quid lāpades ornare sit.

F re erat ponere oleum in lampadibus, vel vt alij putāt, ponere ad copiam quasi iam ibi aliquid olei esset. *Moram autem faciente sponso.* Non enim exiuit ita cito sicut putabatur, & ideo propter diuturnitatem moræ fuit occasio omnibus virginibus dormiendi. *Dormitauerunt omnes, & dormierunt.* Idest, Tam prudētes quàm fatuę virgines dormitauerūt. Sed videtur, quòd prudentes dormitauerunt, & fatuæ dormierint, licet de hoc infra dicetur.

De virginibus fatuis atque prudentibus quoad sensum parabolicum solum in cortice literæ. Quæst. II.

QVAERETVR circa istam parabolam de virginibus fatuis, & prudentibus. Et primo quātum G ad sensum parabolicū, qui est in cortice literę; vt postea exequamur sensum historicū quē Christus intēdit. Dicendum autem, ꝙ Christus tangit hic consuetudinem terrę Chanaan, in qua erat quātum ad celebrationē nuptiarum. Erat enim quędam cōsuetudo illius terrę circa nuptias, ꝙ in principio celebrationis earum veniebant sponsus, & sponsa in locum in quo celebrandę erant nuptiæ, & veniebant per noctem, & puellę ad honorandum nuptias occurrebant cum luminaribus: nam per noctem oportebat luminaria habere tam ad necessitatē quàm ad honorem, & cū iam veniret sponsus, veniebant obuiam omnes puellę cum luminaribus suis, & occurrentes sponso, & H sponsę ibant ad locum illum in quo nuptię celebrandę erant, & cum introissent, claudebatur ianua, & interius fiebant cantica, & omnia quæ ad iucūditatem pertinebāt, sicut in nuptijs solitum est, si quis autem veniebat postquā ianua clausa erat, manebat foris, quia non aperiebatur ei. Amplius aūt dici pōt, ꝙ istud specialiter erat quando sponsus, & sponsa non erant de loco illo in quo nuptię celebrandę erant, & antequā inciperet celebritas, veniebant, & recipiebantur in loco nuptiarum, & tunc agebatur tota celebritas, & tunc potuit accidere totum quod dicitur de virginibus fatuis, & prudentibus.

I *Quare, quæ exiuerunt obuiam sponso ac sponsæ dicuntur virgines. Quæst. III.*

QVAERETVR quare istę, quę exierunt obuiam sponso, & sponsę dicūtur virgines. Dicendū, ꝙ istę erant puellę, quę in nuptijs solent cātare. Nam iō exeunt obuiā, vt solennizent nuptias cantu suo, tales aūt sunt innuptę, oēs aūt innuptas vocat scriptura virgines, loquitur enim ex opinione cōi. Est enim cōceptio rōnabilis, ꝙ cum istę sint in habitu virginum, & nōdū acceperint viros matrimonialiter, sint virgines, & ita dicūtur virgines, iste modus accipiendi est sacrę scripturę, sic patet Iudi. 21. f. percutite viros Iabes Galaad tam viros quàm vxores eorum, & paruulos, omnis generis masculini, & mulieres, quę cognoK uerunt viros interficite, virgines reseruate. Et ita apparet ibi, ꝙ vxores vocauit mulieres, quę cognouerāt viros, cęteras aūt, quæ nullorū erant vxores neq; fuerant, vocauit virgines, & tñ aliquę sunt in habitu virginali, quę non sunt virgines, idem modus est apud scriptores, & Poëtas. Nā Virgilius primo Aeneidos dixit ex persona Veneris, virginibus Tyrijs mos est gestare pharetras, & vocat virgines puellas in habitu virginali, & Ouidius 7. Metamorp. vocat virgines filias Pelię, scilicet, quia nondum acceperant viros, & ita ex habitu, & ętate imponunt nomina scripturæ, vnde Poetæ vocant matres absolute omnes mulieres maturæ ætatis, quæ viros habent, aut habuerunt, etiam si nullos filios habeant, aut habuerint, & has

has iura humana matronas vocant, quia matrona a A matre dicitur, scilicet, quæ apta est ex statu, vt mater sit: nurus autem vocant omnes mulieres adolescentes, quæ viros habent, quasi nurus sit nomen absolutum, vt Ouid. in 2. Metamor. dicit: Nuribus mittit gestanda Latinis. Sic autem Christus hic virgines vocauit puellas, & quia ad puellas istud pertinet, & non ad veteranas mulieres, dixit absolute, quòd virgines hoc fecerint.

Quare Christus dixit, quòd erant decem virgines, & an potuerint esse plures, quàm decem, vel minus, quàm duæ. Quæst. IIII.

QVAERETVR quare dixit, quòd erant decem. B Dicendum, quòd de numeris raro potest reddi ratio, & maxime hic quantum ad sensum parabolicum, sicut enim dixit de decem virginibus, ita poterat dicere de viginti, aut pluribus, vel de octo, quia secundum quem libet numerum poterant hæc accidere, sed magis ratio numeri pertinet ad sensum, quem Christus intendebat, vt infra dicetur.

Est tamen dicendum, quòd etiam quantum ad parabolam oportebat esse aliquas virgines: in vna enim virgine non haberet locum parabola, quia intendebat facere virginum quasdam fatuas quasdam prudentes, in vna non erat diuisio. Item si duas, aut tres, siue quatuor poneret, & quædam essent fatuæ non habentes oleum secum, aliæ darent eis oleum, C vt non intrarent tam paucæ, scilicet, vt si duæ solæ occurrere deberent sponso. Et tamen ita introduci debebat, vt virginibus prudentibus nulla esset necessitas dandi oleum fatuis, quia sic conueniebat ad sensum quem Christus intendebat, ideo non debebant esse paucæ, sed aliquot.

Item quia dicitur, quòd cum virgines fatuæ non habentes oleum iuissent ad vẽdentes, & empto oleo venissent, & clamarent ad portam, dicentes, aperi nobis: dixit eis sponsus, nescio vos, & noluit eas recipere: tamen si illæ quæ intrauerant essent solum duæ, quia non sufficerent ad solennitatem nuptiarum illa nocte, reciperet sponsus fatuas, quæ tunc tandem oleum ferebant, & tamen hoc erat contra intentio- D nem Christi in parabola ista, vt infra dicetur: ideo debuit ponere aliquot, & sic posuit decem: nam manentibus quinque prudentibus, etiam si abirent quinque fatuæ ad emendum oleum, sufficerent quinque prudentes, quæ manebant ad recipiendum sponsum, & solennizandum illa nocte nuptias.

Quare dicitur accipientes lampades exierunt obuiam. Quæst. V.

QVAERETVR, quare dicitur quæ accipientes lampades suas exierunt obuiam.

Dicendum, quòd lampades acceperũt, quia per noctem erat. E Nam sicut infra dicitur, oẽs dormitauerũt, & dormierũt faciente morã sponso, & dr̃ ꝙ media nocte clamor factus est, ecce spõsus venit. Dicitur autẽ, ꝙ exierunt obuiam, i. in occursum, in quo intelligendum, ꝙ sponsus, cuius nuptiæ fiebant, non erat in loco in quo futuræ erant nuptiæ, sed veniebat aliunde, & quãdo sic venit aliquis ad celebrandas nuptias de alio loco, solent ei multi occurrere ad solennizandum festum: nam quædam pars festiuitatis erat receptio illa, ita autem virgines istæ volebant occurrere sponso venienti extra locum, vel saltem apud domum, in qua nuptiæ celebrandæ erant, & occurrebant ei cum lampadibus, & canticis.

Quare fiebat receptio ista per noctem, & non per diem. Quæst. VI.

SED quæretur cum virgines portarent lampades, qa erat nox, quare fiebat receptio ista per noctẽ.

Aliqui dicunt, ꝙ fuit a casu, s. ꝙ per diem venturus erat sponsus, & recipiendus, accidit tamen ꝙ tardaret, & non potuit intrare in locum vsque ad noctem. Et patet hoc, quia dicitur in litera: Moram autem faciente sponso dormitauerunt omnes, & ita putabatur prius venturus, sed accidit, quòd moram faceret, & interim virgines dormitabant.

Dicendum, quòd non stat, sed per noctem venturus erat sponsus ex intentione. Et hoc patet, quia virgines tam prudentes, quàm fatuę acceperunt lampades ad hoc, quòd exirent obuiam sponso antequàm dormitarent, & ita a principio determinatum erat ꝙ per noctem venturus erat sponsus, sed putauerunt, ꝙ citius veniret, accidit autem quòd tardius veniret, q̃ putauerant: nam media nocte factus est clamor, & ideo interim virgines expectantes sponsum dormitauerunt.

Est igitur dicendum dupliciter: vno modo, ꝙ erat consuetudo apud Iudæos, quòd cum quis veniret de vno loco in alium ad celebrandum ibi nuptias, quòd per noctem veniret, & reciperetur: vnde per noctem ad nuptias ibatur, & per noctem veniebatur: de eũdo patet hic, de redeũdo patet Luc. 12. cap. s. Vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando reuertatur a nuptijs, vt si in secunda vigilia venerit, si in tertia aperiant ei. Forte autem causa huius consuetudinis erat ad recipiendum honorabilius: nam si per diem reciperetur sponsus, sine lumine reciperetur. Si autem per noctem oportebat quòd illa multitudo recipientium eum haberet multitudinem luminarium, & lumen cõfert multum ad honorem, & magnificationem solennitatis.

Causa consuetudinis Iudæorum penes nuptias.

Alio modo potest dici, quòd non erat determinata consuetudo, quòd per diem, aut per noctem reciperentur sponsi aliunde venientes, sed iste voluit per noctem intrare, & recipi, quia aliqui per diem, alij per noctem recipiebantur, & forte aliqua opportunitas fuit sibi potius per noctem, quàm per diem recipere.

Sed dicendum, quòd licet multi venientes ad nuptias intrarent per diem, tamen Christus elegit receptionem illam, quæ facta est per noctem: de qua aliqui dubitant quare elegerit.

Dicendum autem est nunc in hoc solũ, quantũ ad rõnem parabolę, & nõ quantũ ad sensum, q̃ habetur ex parabola. Aliqui dicũt, quòd hoc fuit, quia voluit dicere de virginibus euntibus obuiam, & tamen per diem non exirent virgines obuiam.

Dicendum, ꝙ non stat, qa licet nõ exirent cũ lãpadibus, exirent cum canticis ad solennizandũ nuptias.

Sed dicendum, quòd fuit hoc primo propter lampades: nam ad sensum quem Christus intẽdit, est necessaria portatio lampadum, per diem tamen nõ portarent lampades.

Secundo, quia Christus voluit introducere quasdã virgines harum fuisse prudentes, alias fatuas, quia sic etiam conueniebat ad sensum eius, & tamen prudentia, & fatuitas apparuit ex consideratione omniũ conuenientium, s. quia prudentes accipientes lampades acceperunt quoque oleum, quod erat necessariũ. fatuæ autem de oleo non cogitauerunt: si autem per diem veniret sponsus, nõ portarent lampades, neque alium apparatum ex quo posset aduerti, quæ erant fatuæ, & quę prudentes: ideo fuit cõueniens dici, quòd erat per noctem receptio sponsi.

Tertio, quia ad intentionem Christi conueniebat dici, quòd omnes dormitauerunt, & dormierũt, vt apparebit infra: & tamen per diem, neque virgines prudentes, neque fatuæ dormirent expectando sponsum: ideo debuit dici, quòd per noctem fuit.

Quarto, quia ad eandem intẽtionem Christi competit dici, quòd ostenderet aduentum sponsi esse incertum, & esse subitaneum: hoc autem per diem nõ poterat fieri, quia de longe videretur veniens. per noctem autem potuit fieri: quia dormitantibus omnibus, factus est clamor media nocte, ecce sponsus venit, ideo per noctem debuit poni venire.

Quinto, quia voluit Christus quasdam virgines harum tarde venientes non recipi in domo nuptiarum, & hoc quia clausa erat porta. Si autem per diem fieret aduentus sponsi, non clauderetur ianua domus nuptialis, quia erat publica solennitas, & sic quæcunque virginum veniret intraret, & nulla excluderetur, neque clamaret, vt reciperetur, ideo per noctem omnia ista fieri verisimile erat: nam post mediam noctem venit sponsus, & iam non erat tempus tenendi portam apertam propter timores nocturnos, ideo illæ quæ tardè venerunt non receptæ sunt, & sic per noctem debuit dici omnia hæc facta esse.

Quare dicitur, exierunt obuiam sponso, ac sponsæ. Quæst. VII.

QVAERETVR, quare dicitur, exierunt obuiam sponso, & sponsæ.

Dicendum, quòd istud est, quia ambo veniebant de foris: nullus enim eorum erat in loco in quo nuptiæ celebrandæ erant, & ambo simul venerunt, vt vnica eis receptio fieret: ideo dicitur, quòd exierunt obuiam sponso, & sponsæ, idest, ambobus simul venientibus. Et ista est causa, quare virgines exierunt obuiam. Nam si solus sponsus veniret, non exirent virgines obuiam, sed soli viri, quia ista est communis consuetudo, quæ satis rationabilis est.

Sed obijcietur, quòd solus sponsus veniebat, quia dicitur in litera: Moram autem faciente sponso dormitauerunt omnes, & dormierunt: de sponsa autem nihil ibi dicitur.

Dicendum, quòd tam sponsæ, quàm sponso exierunt simul obuiam virgines istæ, vt litera dicit. Ad istud autem dicendum, quòd scriptor, quia breuiloquus fuit, scripsit quod satis erat: & quia semel de sponso, & sponsa dictum erat, satis erat postea de sponso dici, quia ambo intelligerentur: nominabat, aut sponsum, quasi digniorem, & ideo dixit: Moram autem faciente sponso: nam eo faciente moram, etiam sponsa faciebat moram: quia ambo simul veniebant, etiam dicitur postea: media nocte clamor factus est, ecce sponsus venit, & de sponsa nihil dicitur. Ex eadem causa etiam virgines fatuæ redeuntes, & petentes sibi aperiri portam ad solum sponsum clamauerunt dicentes: Domine Domine aperi nobis.

Quare isti sponsus, ac sponsa vocentur, & non vir & vxor. Quæst. VIII.

SED quæretur, quare vocantur isti sponsus, & sponsa, quia potius deberent vocari vir, & vxor, cum essent nuptiæ.

Aliqui dicunt, quòd vocantur sponsi, quia solet accipi vnum pro altero, sicut & aliqui viri post longum tempus coniugij vxores suas sponsas vocant.

F Sed dicendum, quòd non est ista causa, sed propriè accipitur: nam sponsi vocantur ante matrimonium consummatum, postea vero coniuges. Sed sciendum, quòd sponsi a sponsalibus dicuntur, vel a sponsione. Sponsalia autem, & matrimonium differunt, quia per sponsalia aliquid promittitur, siue spondetur, & nondum datur, per matrimonium autem datur. Et ex hoc sequitur, quòd sponsalia de futuro sunt sola proprie sponsalia: de præsenti autem non. Ratio est, quia per sponsalia de futuro solum promittuntur futuræ nuptiæ, & matrimonium, vt mulier sit viri, & vir sit vxoris, sed non efficitur hoc, quia sponsalia de futuro multis mo-

Sponsalia & matrimoniũ differunt.

G dis infringuntur, ita vt sponsi licite transeant ad alia vota coniugalia: in sponsalibus autem de præsenti non fit solum promissio futurarum nuptiarum, & futuri iuris viri in fœminam, & econtrario, sed statim traditur ius, cum ibi vir accipiat fœminam in suam, & fœmina accipiat virum in suum: & ob hoc sponsalia de præsenti vocantur matrimonium, & non differunt nisi quia ponimus matrimonium consummatum, & non consummatum: sponsalia quidem de præsenti matrimonium nõ consummatum dicimus: sponsalibus autem his cum superuenerint nuptiæ matrimonium consummatum appellatur.

Et tamen consueuimus distinguere sponsalia de

Sponsalia de futuro, ac de præsenti differũt.

H futuro, & de præsenti. In futuro promittitur ius quod non est, idest, matrimoniale vinculum. In sponsalibus autem de præsenti nullum ius promittitur, quia iam totum est, sed promittitur futura carnalis copulatio, quæ est consummatio matrimonij, & ideo sponsos vocamus aliquos quousque nuptialis concubitus interuenerit: & quia isti quibus obuiam exibant virgines, nõdum conuenerant nuptialiter, sed ad hoc veniebant vt nuptiæ celebrarentur, vt patet ex litera, dicuntur rectè sponsi, & nondum coniuges, aut vir & vxor.

Quare dicitur, quòd quinque virgines erant fatuæ, & quinque prudentes. Quæst. IX.

I

QVAERETVR, quare dicitur, quòd quinque harum virginum erant fatuæ, & quinque prudentes.

Dicendum, quòd necesse fuit, quòd essent aliquæ earum fatuæ, & aliquæ prudentes, & vocantur hic prudentes, quæ prudentia gubernabantur. prudentia autem est habitus actiuus cum recta ratione eorum, quæ sunt circa totam vitam. 2. Ethicorum, cap. prudentia. ideo qui prudenter agit, nihil omittit de contingentibus rem illam, quam intendit. sic virgines quinque prudentes vocantur, quia exituræ obuiam sponso nihil omiserunt de eo, quod eis opportunum erat, idest, tam lampades, quàm oleum sumpserunt, & cætera ornamenta sua nu-

K ptialia: fatuæ autem dicuntur per oppositum ad prudentiam, scilicet, quæ non gubernantur prudentia. Ideo non habent rectam rationem circa agenda. Et ita quinque harum cum sumpsissent lampades non sumpserunt oleum, sine quo nihil lampades proderant. istę autem prudentes ante hoc prudentes erant, sed non apparebat nobis per quid essent prudentes, nisi nunc actum prudentiæ ostendissent: fatuæ quoque ante istam receptionem sponsi erant fatuæ, & in cæteris actibus suis sic se habebant, & tamen nobis non constaret eas fatuas esse, nisi ex isto actu, scilicet, quia sumptis lampadibus oleum quod necessarium erat, non sumpserunt.

Quare

Quare quinque dixit fatuas, & totidem prudentes. Quæst. X.

QVAERETVR quare quinque dixit fatuas, & totidem prudentes.

Dicendum, quòd quantum ad sensum parabolicum non differt, quia siue plures siue pauciores essent fatuę quàm prudentes, nō mutaretur aliquid de narratione parabolica: nam non habentes oleum irent ad emendum, & postquàm venirent nō reciperentur, quia clausa esset ianua, sicut de quinque fatuis factum est. Sed dicendum, quòd hoc verum est, nisi fatuę essent valde multę, & prudentes paucę. Nam tunc aliter forte fieret in sensu parabolico: nam tunc si essent nouem fatuæ, & vna prudens, aut duæ prudentes, & octo fatuæ, quando fatuæ peterent de oleo prudentum, illę darent spontaneę, vel inuitæ, quia fatuæ, quæ multæ erant, cogerent eas ad hoc, & tunc omnes haberēt lampades ornatas, & reciperent sponsum, & hoc non conueniebat ad intentionem Christi, quia tunc nihil plus valebat prudentes esse quā fatuas: ideo posuit quinque, & quinq; , quia quinque fatuæ non possent cogere, quinque prudentes ad communicandum oleum.

Secundo quia dato, quòd vna, aut duę prudentes non communicarent oleum nouem fatuis, & illę irēt ad emendum oleum, & cum venirent clausa esset ianua, aperiret eis sponsus clamantibus propter inopiā scilicet, quia vna, aut duę virgines prudentes, quæ intrauerant solæ, nō poterant sufficienter celebritatem nuptialem noctis illius agere, cum vero quinque receptę essent aut multę, abundarent illę, & ita nō esset necesse recipi eas, quæ foris erant, vnde debuit ponere Christus multas prudentes, & multas fatuas.

Sed tamē quare specialiter tot sint fatuæ quot prudentes, & quare vtreque quinque sunt, ad rationem significationis intentę a Christo pertinet, & nō ad parabolam, vt dicetur infra q. 46. & 47.

Quare Christus parabolam hanc introduxit esse virgines fatuas, & prudentes. Quæst. XI.

QVAERETVR quare Christus introduxit parabolam istam esse virgines fatuas, & prudentes, quia poterat esse, quòd nullę fatuę essent in virginibus recipientibus sponsam.

Dicendum, quòd poterāt esse omnes virgines istæ prudentes, aut omnes fatuæ, aut quędam prudentes, & quædam fatuę, & tamen Christus noluit accipere nisi exemplum illud in quo essent quędam prudētes, & quędam fatuæ. Non enim debuerunt omnes esse prudentes, quia Christus volebat concludere in parabola ista, quòd quædam virgines non receptę fuerunt in nuptijs, licet paratæ essent aliquantulum ad recipiendum sponsum, sed hoc non potuerat esse si omnes essent prudentes, quia omnes attulissent oleū in vasis suis, & omnes intrarent cum sponso ad nuptias, & hoc non conueniebat intentioni Christi in præsenti.

Etiam nō debuerunt poni omnes fatuæ, quia tunc non conueniebat ad intentionem Christi, neque ad intentionem parabolæ. Non quidem ad parabolam, quia si omnes essent fatuæ nulla earum haberet oleum, & ideo cum fieret clamor media nocte, ecce sponsus venit, nulla esset parata, sed omnes irent ad emendum, & veniret interim sponsus, & a nulla reciperetur, & ita non conueniebat parabolæ, quæ erat de receptione sponsi.

Intentione quoque Christi non conueniret, quia

A ipse intendit, quòd quædam virgines recipiantur, & quędam excludantur, quia sic fiet in iudicio vltimo, & tamen si omnes essent fatuæ omnes reciperentur, & non noceret eis, quòd fatuæ essent: nam si fatuæ essent veniente sponso nulla haberet oleum, & euntibus omnibus pro oleo veniret sponsus, & a nulla reciperetur, sed cum postea venirent empto oleo, & clamarent, sponsus aperiret eis. quia nullam aliam habebat ad solennizādum illa nocte nuptias, hoc autem contra intentionem Christi erat, ideo neque omnes debuit ponere fatuas, sed quasdam prudentes, & quasdam fatuas.

B *Quare dicitur, quòd fatuæ acceptis lampadibus non sumpserunt oleum secum. Quæst. XII.*

QVAERETVR quare dicitur, quòd fatuæ acceptis lampadibus non sumpserunt oleum secum, prudentes vero oleum in vasis suis cum lampadibus.

Dicendum, quòd hoc fuit primo ad ostendendum, quòd fatuæ erant: nam vt dictum est supra quæst. 10. istę prudentes non cęperant nunc primo esse prudentes, sed ante hoc prudenter se habebant in operationibus suis, fatuę quoque ante hoc fatuę erant, & insipienter operationes suas exercebant, tamen istud non constabat: ideo debuit poni aliquid in quo constaret quasdā earum fatuas esse, alias vero

C prudentes, & fuit istud, quia fatuæ, cū acceperunt lāpades omiserunt rē necessariam, idest, oleū, prudētes vero acceperunt lampades, & oleum.

Secundo vt ostendatur in quo fuerint fatuæ circa istam receptionem sponsi: nam dato, quòd aliàs essent fatuæ, & male se haberent in alijs, si in hoc bene se habuissent, non vocaret eas Christus fatuas: ideo oportuit assignari in hac receptione sponsi aliquid in quo imprudenter se haberent.

Tertio quia hoc conueniebat ad intentionē Christi, scilicet, vt videretur quomodo quædam habebant lampades, & nō oleum, alię vero oleum cum lampadibus, & lampades, & oleum signant aliqua quæ in extremo iudicio quærentur, de quo est parabola hęc.

D Cum autem dicitur de fatuis, quòd non sumpserūt oleum secum, non intelligitur in lampadibus, sed in lechitis, quę sunt vasa continentia oleum, & ratio est, quia non debebant statim lampades accendi, sed postea quando veniret sponsus, & ita virgines illæ sciebant: nam expectabant quousque veniret sponsus, & tunc procederent ei obuiam cum lampadibus, & patet, quia moram faciente sponso non processerunt obuiam ei, sed manserunt, & dormitauerunt, & dormierunt quousque media nocte factus est clamor, ecce sponsus venit exite obuiam ei, & tunc exierunt obuiam: ideo interim non debebat esse oleum in lampadibus, sed in vasis olearijs. Et sic apparet, quia

E dicitur de prudentibus, quòd acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus, idest, lampades, & alia vasa cum oleo.

Quare singulæ virgines portabant singulas lampades. Quæst. XIII.

QVAERETVR quare singulę virgines portabant singulas lampades, sufficiebat enim, quòd multæ vnam lampadem portarent.

Dicendum, quod quælibet portabat lampadem vnam, vt ex litera colligitur, cum fatuæ dixerint, date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur, etiā dicitur, tunc surrexerūt omnes virgines illæ,

ille, & ornauerunt lampades suas. ergo quęlibet lampadem habebat.

Causa autem prima erat ad honorem: nam multitudo luminum facit ad honorem. lumen enim quocunque tempore adhibeatur ad aliquid agẽdum honorem quendam, & reuerendum statum ostendit: potissime quando adhibetur sine necessitate lucis. & ob hoc in diuinis ministerijs, si in meridie fiat, maxime in celebritate Missarum, luminaria adhibentur: & non potest Missa dici sine lumine: grauiter enim peccat, qui sine aqua, aut sine lumine Missam celebrat, extra de celebrat. Missa. cap. licet. cum ergo lumen ad honorem adhibeatur, quanto fuerit maius lumen, tanto est maior honor. & quia occursus ille, qui fit sponso, & sponsæ ad solum honorem fit: debet multitudo, quam vt quælibet de virginibus portaret lampadem suam, ideo quælibet portabat lampadem.

Qui sine lumine, & aqua Missã celebrat, grauiter peccat.

Secunda causa erat propter necessitatem: nam receptio ista fiebat per noctem. & ad hoc quòd omnia clare viderentur, multo lumine opus erat, sed luminaria lampadum parua erant, ideo multæ lampades erant necessariæ.

Pro quo considerandum, quòd in terra Chanaan, maxime inter Iudæos, quibus Christus nunc loquebatur, vsque ad tempora illa non fuerat consuetudo candelarum, aut facularum ceræ, aut de sepo, sed omne lumen erat ex combustione olei. Et causa erat, quia terra illa in oleo abundabat: vnde in templo Domini nunquàm fuit cera, aut sepum, sed oleum: sic patet Exodi 26. cap. vbi ponuntur lucernæ ardentes, idest, vasa olei, in quibus lychnum erat: & vocantur septem lampades candelabri. Exodi 25. & 26. Et in illo candelabro quotidie sacerdos infundebat oleũ, & disponebat lucernas, idest, lychnum mane, & vespere, Exodi trigesimo cap. Et pro isto candelabro accipiebatur oleum purissimum, piloque contusum. Exodi vigesimoseptimo, & non de quolibet oleo. sic igitur inter populares ad vsus luminarium accipiebatur oleum, & non cera, neque sepum: propter quod necesse erat multa simul esse luminaria: nam si de cera faculæ fierent, paucæ erãt, quia propter suam magnitudinem in lato poterant illuminare multitudinem occurrentium, sed quia non erat facula de cera, neque de sepo, immo luminaria de oleo parum lucebant, nisi multa simul ponerentur, ideo conueniens fuit, quòd quælibet virginum suam lampadem ferret.

Tertia causa erat, quantum ad intentionem Christi: nam quòd singulę in lampadibus oleum haberẽt, vel non haberent, pertinet ad intentionem Christi, vt infra dicetur quæst. 46. ideo debuit quælibet poni, quòd ferret lampadem.

Quarta est, quia præsupponitur, quòd erant quædã fatuæ, & quædam prudentes. & tamen non posset sciri, quæ erant fatuæ, aut quę prudentes, nisi ex ornatu lampadum, scilicet, quia quædam ferebant oleum pro lampadibus, & aliæ non: ideo vt de qualibet sciri posset, quòd esset fatua, aut prudẽs: fuit necessarium, quòd diceretur quamlibet ferre lampadem suam.

Quare dicitur: Moram faciente sponso omnes dormitauerunt. Quæst. XIIII.

QVAERETVR quare dicitur: Moram autem faciente sponso omnes dormitauerunt, & dormierunt.

Dicendum, quòd sponsus fecisse moram dicitur: quia per noctem quidem sperabatur venturus, & tamen non tam profunda nocte, sed forte in principio

F noctis, non multum post Solis occasum, quia illud tempus erat conueniens ad recipiendum cum luminaribus, & illo tempore adhuc solent homines ambulare, sed accidit, quòd sponsus iste vltra modum tardaret: nam venit media nocte, quia dicitur: Media autem nocte clamor factus est, ecce sponsus venit, ideo dicitur: Moram autem faciente sponso.

Est ergo præsupponendum, quòd sponsus iste expectabatur venturus per noctem, & hoc in principio noctis: ideo virgines istæ ex principio noctis parauerant se cum ornatu nuptiali, & lampadibus ad exeundum obuiam cum veniret sponsus. Et est intelligendum, quòd virgines non ibant ad recipiendum sponsum in itinere, quia aliàs statim in principio noctis
G exiuissent de loco, vt occurrerent, & tamen manebãt expectantes quousque veniret. Ideo dicẽdum, quòd manebant in vrbe, & forte occursuræ erant sponso vsque ad portam vrbis, vel non longe a domo in qua nuptiæ celebrandæ erant: in loco autem illo manebant virgines tunc ex principio noctis, vt scirent quãdo sponsus prope esset, & esset tempus occurrendi ei.

Quòd autem dicitur, quòd moram faciente sponso dormitauerunt, dicitur primo ad tangendum rem verisimilem. Nam si statim sponsus venisset cum putabatur, non inueniret virgines dormientes, quia vigilarent modicum expectantes, quòd statim venturus esset, sed quia vltra modum morabatur, & nox
H procedebat, erat enim iam media nox: verisimile erat quòd longa expectatione fatigatas sopor inuaderet.

Secundo fuit ad sequentem narrationem reddendam verisimilem: nam dicitur quòd media nocte illis dormientibus factus est clamor, scilicet, ecce sponsus venit, & ille clamor factus est cum iam prope esset sponsus: ideo quæ non erant paratę non potuerũt parari, & sic quædam intrauerunt, & aliæ non. si autẽ vigilarent semper virgines vsque ad aduẽtum sponsi respicerent, & a lõge antequàm accederet ad locum scirent eius aduentum, & inciperent ornare lampades, & quæ non habebant oleum, idest, fatuæ poterãt interim ire ad vendentes, & redirent antequàm sponsus intraret in domum. Et tamen dicitur, quòd cum
I illæ iuissent emere, prius intrauit sponsus, quàm illæ redirent, ideo oportet poni, quòd dormirent, & ita cum non viderent sponsum venientem, non fuit eis locus cito se parandi ad occurrendum ei.

Tertio, quia istud conuenit ad intentionem Christi: nam cum ipse venerit, qui est sponsus, omnes dormient, & ante aduentum omnes dormiunt.

Quare dicitur, quòd omnes dormitauerunt. Quæst. XV.

QVAERETVR dicitur, quòd omnes dormitauerunt: nam videtur quòd solæ fatuæ debebant poni dormire, prudentes
K autem non, quia dormire quando vigilandũ est ad imprudentiam pertinet, sed nunc quando expectabatur sponsus non erat tempus dormiendi, sed potius vigilandi, ideo dormire non debebant tunc prudentes.

Dicendum, quòd omnes ponuntur tunc dormientes. Primo, quia tam in profunda nocte, scilicet, ad mediam noctem verisimile erat, quòd omnes dormirent soporẽ grauatæ.

Secundo, quia hoc conuenit ad narrationem reddendam verisimilem: nam si fatuæ dormirent, prudentes autem vigilarent, idem esset ac si omnes vigilarent, s. quia prudentes scirent aduentũ sponsi aliquantulũ anteq̃ veniret, & tunc excitarẽt socias suas, vt

vt ornarent lampades, & cum illæ non inuenirent oleum in vasis suis, haberent spatium eundi ad vendentes, & redirent antequam sponsus intraret in domum. Et hoc necesse est poni, nisi dicas, quòd prudentes inuidebant fatuis,& ob hoc nollent eas excitare. Sed falsum est, nõ enim inuidebant, neque ob hoc cessauerunt eis dare de oleo, sed solum, vt non paterẽtur ipsæ defectum: ideo ad inferendum, quòd aliquæ earum non introierunt, quia non erant paratæ, necesse est dici, quòd omnes dormiebant. Tertio quia hoc conuenit ad intentionem Christi: nam antè aduẽtum sponsi omnes tam boni, quàm mali dormiunt, vt infra dicetur. Ad rationẽ in contrariũ dicetur sequen.q.

Quare dicitur dormitauerunt omnes, & dormierunt. Quæst. XVI.

QVAERETVR quare dicitur dormitauerunt omnes,& dormierunt. Dicendum, quòd dormitare, & dormire ponuntur, quia ad diuersos modos pertinent. Vno modo quãdo quis nulla cura tenetur, quæ eum euigilare cogat. Nam totus tunc sopori deditus itidẽ euigilat. Alio modo quãdo sopor grauis in aliquem incidit, siue ex magna fatigatione, siue ex insomnietate præcedentiũ dierum, siue ex alia causa, a quo sopore non potest faciliter euigilare, dormire autem est eorum, qui facilem somnum habent: ideo ipsi per se faciliter euigilant, & somnus eorum parum durat, siue hoc ex curis proueniat, siue ex alia causa. Sed tunc est dubium de quibus dicitur hoc. Aliqui dicunt, quòd de vtrisque competit vtrũque. Nam dicitur dormitauerunt omnes,& dormierunt, ergo ad singulas competit dormitare,& dormire. Alij dicunt, quòd dormitare pertinet ad prudentes, dormire autem ad fatuas, & tamen quidquid sit omnes tenebantur aliquo sopore, quando clamor insonuit, ecce sponsus venit.

Dicendum, quòd licet vtrunque posset teneri, tamen verisimilius est, quòd prudẽtes dormitabant, & non dormiebant, fatuę autem dormiebant, hoc enim pertinet ad prudentes: nam cum tenerentur cura expectationis sponsi venturi, non possent dormire profunde, quia cura eas excitaret, sed dormitabant, idest, paululũ,& leuiter rapiebantur sopore,& statim euigilabant, fatuę vero licet essent in expectatione sponsi venturi, quasi non esset eis aliqua cura sine solicitudine dormiebant, & ideo dormire, & non dormitare dicebantur.

Ad rationem in contrarium dicendum, quòd omnes cum sit ibi in plurali non est necesse, quòd teneatur distributiue, sed potius tenetur collectiue, & ideo non prædicatur quodlibet verbum istorum de singulis, sed est sensus, quòd sub illo signo omnes includuntur illæ, quæ dormitabant, & illæ, quæ dormiebãt,& omnibus competit hoc, quia nulla illarum virginum erat, cui nõ competeret aliquid horum, idest, dormire, aut dormitare.

Ex hoc autem patet responsio ad argumentum in principio pręcedentis q. scilicet, quòd prudentes non deberent poni dormire: nam dormire quasi sine solicitudine, & totũ inquietem se resolui tempore quo vigilandum erat, non pertinet ad prudentes, sed paruo sopore capi, quasi ex quadam necessitate manente insita cura, quæ statim euigilare cogit, non repugnat prudentiæ, primum est dormire, secundum dormitare, & ita prudentes non dormierunt, sed dormitauerunt, fatuæ autem dormierunt.

Media autem nocte. Hic ponitur circa prędictas virgines examinationis iudicium, & dicitur. *Media autem nocte*. Scilicet, Vsque ad mediam noctem non venit sponsus,& ideo vsque illuc virgines dormitabant, & dormiebant. *Clamor factus est*. Iste clamor fuit ad excitandas virgines dormientes, vt occurrerent sponso, fuit autem factus per aliquem ex parte sponsi, forte enim videbant, quòd non veniebant virgines in occursum: ideo venit aliquis qui clamaret, vt exirent.

A

Ecce sponsus venit. Tam sponsus quàm sponsa veniebant, sed de solo sponso dicitur, quia iam de vtroque expressum fuerat, vt dictum fuit supra q.8.

Exite obuiam ei. Idest, Ad recipiendũ eum cum lampadibus,& canticis, sicut solitum erat in nuptiali festiuitate. *Tunc surrexerunt*. Scilicet, Quando ille clamor auditus est,& dicitur surrexerunt, idest, euigilauerũt, & etiam iacebant, quia dormiebant. *Omnes virgines illæ*. Idest, Tam prudentes quàm fatuę, quia omnes dormitauerunt, vt dicitur supra in litera.

B

Et ornauerunt lampades suas. Ornare lampades est disponere lychnum, & infundere oleum ad sufficiẽtiã, vt lampas cõueniẽter ardeat, & cinerem ipsum lychni, si quis est tollere, quod emungere dicimus, hoc autem fecerunt virgines, quia ante istud non erant lampades succensę, cum nondum veniret sponsus, & ita non erat vtile lampades ardere.

Fatuæ autem sapientibus dixerunt. In ornando lampades viderunt fatuæ suam insipientiam: nam ornare lampades erat infundere eis oleum, & fatuæ hoc volentes facere non inuenerunt oleum, & ideo petiuerunt illud. *Date nobis de oleo vestro*. Omnes quinque fatuæ petiuerunt a quinque prudentibus, quia viderunt fatuæ, quòd prudentes oleum haberent, ideo ab illis petiuerunt, & dixerunt date nobis de oleo vestro, idest, quod habetis in vasis vestris.

C

Quia lampades nostræ extinguuntur. Idest, Parum olei habemus, & iam non potest ardere lampas præ defectu olei, vel extinguuntur, idest, ardere non poterunt, quia oleum non habemus.

Responderunt prudentes dicentes. Noluerunt dare illis oleum, ideo se excusauerunt. *Ne forte non sufficiat nobis, & vobis*. Est incompleta ratio,& subintelligitur, quod deest, scilicet, nolumus vobis dare oleum, ne forte non sufficiat nobis, & vobis. Est autem conueniens ratio ac si dicerent, oleum nostrum est sufficiens nobis, sed non superabundans, si autem diuiserimus inter nos,& vos, neque sufficiet nobis, quod retinemus, neque vobis, quod damus, ideo vtræque erimus deficientes, melius est autem, vt aliquæ nostrum sint sufficientes, etiam si non omnes, quàm vt nullæ, ideo non est bonum, quòd vobis aliquid demus de oleo.

D

Ite potius ad vendentes. Idest, Melius est, quòd eatis ad vendentes oleum, quàm quòd a nobis petatis. *Et emite vobis*. Idest, Pro vobis, quia nos oleum habemus. *Dum autem irent emere*. Assenserunt virgines fatuæ, non enim viderunt alium modum ad habendum lampades ardentes, nisi vt irent ad emendum, ideo iuerunt. *Venit sponsus*. Fuit enim mora inter ire, & redire cum oleo, ideo interim venit sponsus, scilicet, vsque ad domum in qua celebrandæ erant nuptiæ, vel in qua mansurus erat illa nocte sponsus.

E

Et quæ paratæ erant. Scilicet, Quinque virgines prudentes, illæ enim habebant lampades ardentes, & oleum in vasis suis, & ita nihil eis deerat, vnde dicuntur paratæ. *Intrauerunt cum eo*. Scilicet, Cum sponso in domum illam, in qua ipse mansurus erat.

Ad nuptias. Idest, Ad celebritatem nuptiarum, quia illa nocte cantandum erat,& aliæ solennitates agẽdę erant, ad quas introierunt virgines prudentes. *Et clausa est ianua*. Scilicet, Postquam intrauit sponsus, & virgines prudẽtes clausa est porta domus nuptiarum, quia per noctem erat.

Nouissime autem. Scilicet, Postquàm spõsus venit, & introiuit, & clausa est ianua. *Veniunt, & reliquæ virgines.* Idest, Venerunt aliç quinque virgines, quæ fatuę erãt, & iuerant ad emendum oleum, nunc vero redibant empto oleo. *Dicentes domine domine aperi nobis.* Est sensus, quòd venerunt ad portam domus nuptiarum, & viderunt clausam, & tunc cęperũt clamare ad spõsum, domine domine aperi nobis. Ad illum enim clamabant vocantes dominum, quia ille erat præcipuus, & ad ipsum pertinebat tota hæc solennitas.

At ille respondens ait. Nolebat eas recipere, ideo posuit excusationem. *Amen dico vobis.* Modus iurandi, vel affirmandi est, idest, in veritate vobis dico. *Nescio vos.* Idest, non cognosco, quomodo ergo aperiam vos per noctem, cum non cognoscam vos.

Vigilate itaque. Ista non sunt iam verba parabolę, sed verba Christi inducentis parabolam ad propositum suum, scilicet, hortatur ad vigilandum. *Quia nescitis diem neque horam.* Ista est causa vigiliç, scilicet, quia ignoramus diem: nam si sciremus determinate diem, & horam, non oporteret præcedenti tempore vigilare, satis enim erat illo tempore se parare, & tamen tam dies quàm hora incerti sunt: ideo omni tempore vigilandum est.

Quare dicitur, quòd media nocte factus est clamor. Quæst. XVII.

QVAERETVR quare dicitur, quòd media nocte factus est clamor.

Dicendum, quòd primo ponitur, quia ita fuit veritas, quòd ille spõsus tardaret vsque ad mediam noctem. Et ideo tunc factus est clamor aduenientis.

Secũdo positum fuit a Christo ex industria ad reddẽdam narrationem verisimilem. Nam dictum erat, quòd omnes illę virgines dormitauerunt, & dormierunt, & tamen si esset parua pars noctis, non esset verisimile, quòd saltem prudentes dormirent, aut dormitarent: ideo dicitur, quòd media nocte venit sponsus, tunc enim iam nimia expectatione fatigatę, satis erat verisimile, quòd vtręque dormirent.

Tertio fuit propter aliam particulam, scilicet, quòd virgines fatuę iuerunt ad vendentes oleum, & inde illud adduxerunt postquàm sponsus introiuit, & clausa est ianua.

Est autem sensus, quòd si esset parua pars noctis, vigilarent adhuc vendentes oleum, & ita virgines fatuę cito irent ad eas, & accipientes oleum redirent, & possent fortassis intrare cum sponso antequàm clauderetur ianua, quia tamen erat media nox, verisimile erat, quòd venditrices olei iam dormiebant, quia pars illa noctis est inactuosa, & ad hoc, quòd virgines fatuæ excitarent vẽditrices, vt ab eis acciperent oleum, morarentur aliquantulum, & sic non possent redire vsquequo iam esset clausa ianua.

Quarto fuit propter intentionem Christi, quia ipse voluit designare tempus esse valde occultum, & non videtur esse magis quàm media nox, quia est tempus tunc inactuosum: ideo dixit media nocte factum.

A quo factus est clamor quare, & quomodo. Quæst. XVIII.

QVAERETVR de isto clamore a quo factũ est, & cur, aut quomodo.

Dicendum, quòd fuit iste clamor factus ab aliquo ex parte sponsi: nam virgines, quæ exiturę erãt obuiam sponso dormiebant. Secundo quia cum illę omnes virgines dormirent, non excitabantur ab aliqua earum, aut ex parte ipsarum, sed aliquis veniens ex parte sponsi excitaret. F

Causa autem quare fieret clamor poterat esse duplex. Vna quia forte erat in similibus receptionibus sponsorum consuetum, quòd sponsus pręmitteret aliquem paulo antequam introiret ad vocãdum virgines, vt exirent.

Secunda potuit esse, quòd specialiter nunc accideret, scilicet, quòd in omnibus receptionibus spõsorũ virgines erant paratę ad recipiendum, & exibant tempore congruo nullo vocante. Nunc vero, quia accidit, quòd virgines istę dormitauerunt hora illa, qua sponsus veniebat, & nulla exibat in occursum; misit sponsus aliquem, qui vocaret, vel excitaret virgines

G paratas.

Quare clamatum est, ecce sponsus venit exite ei obuiam. Quæst. XIX.

SED quęretur quare clamatum est, ecce sponsus venit exite obuiam ei.

Dicendum, quòd fuit hoc, quia sponsus sciebat, quòd aliquę virgines erant paratę ad recipiẽdum eum, & tamen, quia accidit, quòd veniebat tardius quàm alij sponsi consueti erant venire, illę quæ paratę erant non exibant ad recipiẽdum: ideo debuit spõsus pręmittere aliquem, qui excitaret omnes virgines paratas ad recipiendum, & si qui viri parati erãt

H ad hoc etiam exirent. Iste autem vir non venit ad vocandum singulos, aut singulas, sed in generali clamauit, ecce sponsus venit exite obuiam ei. Iste enim clamor non erat inuitandi aliquos de nouo ad exeundũ, sed excitandi eos, qui iam parati erant, vt exirent. Vnde ait, ecce sponsus venit, idest, ò vos, qui nescitis an sponsus venit, annuncio vobis, quòd venit, & ideo exite si exire disposueratis. Et patet etiam ex hoc, quod dicitur clamor factus est: nam si inuitarentur per hoc aliqui nouiter ad eundum obuiam sponso, veniret nuncius singillatim ad eos, & suaderet, vt exirent, & tamen ad neminem iuit: nam si ad singulos iret, non esset clamor, sed singularis vocatio, & suasio, dicitur autem, quòd fuit clamor: ideo non vo-

I cati fuerunt aliqui de nouo, sed est sensus, quòd nuncius ille missus a sponso clamabat per vicos vrbis, aut apud domum in qua nuptię celebrandę erant, ecce sponsus venit, idest, iam prope est, & tempus est, vt occurratis, ideo exite obuiam ei.

Item patet hoc ex verbo clamoris, quia non dixit parate vos ad exeundum ei obuiam, sed dixit, exite obuiam, idest, præsupponebat iam exituros esse paratos, & quacunque hora vocarentur posse exire obuiã.

Item patet hoc ex hora vocationis: nam si vocarẽtur aliqui de nouo ad exeundum obuiam sponso, nõ vocarentur media nocte, quando omnes dormire solent, sed per diem, & tunc eis suaderetur, vt se parare

K possent, & non media nocte factus est iste clamor, ergo fuit excitandum eos, qui iam parati erant vt exirent.

Quare dicitur tunc surrexerunt omnes virgines illæ, & ornauerunt lampades suas. Quæst. XX.

QVAERETVR quare dicitur tunc surrexerunt omnes virgines illæ, & ornauerunt lampades suas.

Dicendum, quòd tunc refertur ad tempus quo clamor factus est, fuit enim clamor ille validus: ideo statim, vt factus est audierunt illum virgines, quæ dormiebant, & surrexerunt, non enim aliud expectabant quàm vt occurrerent sponso venienti, nunc autem nuncia-

nunciabatur venire: ideo statim surrexerunt, vt obuiā irent, & omnes quidem surrexerunt, quia vt dictum est in expositione literę, omnes tam fatuæ quàm prudentes dormiebant.

Dicuntur autem ornasse tunc lampades, quia ante hoc non erant ornatæ: nam lampades erant non accensæ quousque sponsus veniret, vt non consumerēt oleum frustra, cum autem sponsus veniebat, processurę erant obuiam cum luminaribus: ideo tunc ornare voluerunt lampades, & quia ornatus lampadis dicit infusionem olei, & apparationem lychni, tunc apparuit defectus olei in virginibus fatuis, cum voluerunt infundere oleum, & non inuenerunt illud.

Quare fatuæ dixerunt sapientibus, date nobis de oleo vestro. Et quare a prudentibus illud petierunt. Quæst. XXI.

QVAERETVR quare dicitur, quòd fatuę dixerunt sapientibus date nobis de oleo vestro.

Dicēdum, ꝙ cum tempus aduenisset ornare lampades non inuenerunt fatuę oleum, & ideo petiuerunt illud. Verisimilitudo huius rei erat, quia oleū nō ferebatur in lampadibus, sed in vasis olearijs, idest, lechitis, vel si aliquid ferebatur in lampadibus paruū erat, & superfundendum erat, quod in lechitis ferebatur, virgines autem portauerunt tam lampades quā vasa, & tamen in vasis non ferebant oleum, & ad hoc non respexerunt quando acceperunt illa, cum vero ornandę fuerunt lampades, voluerunt infundere oleum de lechitis, & non inuenerunt illud. Vel potest dici, quòd etiam vasa olearia non sumpserunt secum, sed solum lampades, & non cogitauerūt de vasis olei quousq; ornare voluerunt lampades, sed verisimilius est, quòd vasa secum tulerint, & nō oleum, quia postquàm non inuenerunt oleum, iuerunt ad vendentes, & tulerunt illud redeuntes ad nuptias. De prudentibus autem constat, quòd portabant vasa, & oleum, & lampades, quia dicitur, prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus.

Causa autem prima quare fatuę petiuerunt a prudentibus oleum fuit, quia viderunt se non habere, & nō posse comparere coram sponso sine lampadibus accensis, viderunt quoque quòd prudētes oleum haberent, cum infudissent de lechitis in lampades, quādo illas ornabant: ideo nihil aliud eis occurrit nisi ab illis petere.

Secunda fuit, quia crediderunt, quòd rem rationabilem petebant, habebant enim illę oleum in vasis, de quo communicare poterant, & istę postea retribuerent.

Tertia fuit, quia Christus voluit hoc petere, vt inferat quod dicitur infra, scilicet, quòd prudentes noluerunt dare, quia illud pertinet ad intētionem Christi, sed non potest conuenienter dici quomodo prudentes dare recusauerint, nisi ponatur quomodo fatuę petiuerunt: ideo posuit, quòd illæ petiuissent, scilicet, date nobis de oleo vestro, idest, de oleo, quod in lechitis vestris habetis.

Quare dixerunt, quia lampades nostræ extinguuntur. Quæst. XXII.

QVAERETVR quare dixerunt, quia lampades nostræ extinguuntur.

Dicendum, quod circa hoc dupliciter solet dici. Vno modo, quod virgines tam fatuę quàm prudentes portabant lampades non accensas, & ita tenuerūt eas quousque clamor factus est, & exituræ fuerunt obuiam sponso, & tunc dicetur, quòd facto clamo-

A re ornauerunt lampades, idest, accenderunt eas, & infuderunt oleum, sed fatuę virgines, quia non habuerunt oleum, non ornauerunt lampades, sed petiuerūt illud a prudentibus dicentes, lampades nostrę extinguuntur, idest, extinctę sunt, & non habemus vnde foueamus eas.

Alio modo potest dici, quòd vtręque virgines portauerunt lampades ardentes, & tenuerūt eas semper ardentes, vt promptiores essent ad exeundum obuiā sponso. Et cum voluerunt ornare lampades veniente sponso, non habuerunt oleum ad superfundendum, vt posset viuere ignis in lampade, & ideo extinguebātur iam lampades deficiente oleo.

B Dicendum autem, quòd licet vtrunque possit teneri, & supra communiter dixerimus iuxta vnam positionem lampades non fuisse accensas ante aduentū sponsi, tamen magis consonat literę lampades vtrarumque virginum fuisse semper accensas ante aduentum sponsi.

Et patet primo, quia dicitur, tunc surrexerunt virgines, & ornauerunt lampades, ornare autem lampades non est accendere eas, sed ornare est disponere, vt bene ardeāt, scilicet, fundendo oleum, & emungēdo lychnum: ideo innuit iam lampades ardere.

Secundo quia dicitur lampades nostrę extinguuntur, & tamen extingui non pertinet nisi ad id, quod

C viuens est.

Tertio quia hoc modo verisimilius est, quod dicitur de virginibus fatuis: nam constat, quòd virgines fatuæ nunc quando sponsus veniebat nullum oleum habebant, quia aliàs non iuissent ad emendum, sed intrassent cum sponso, si ergo dicatur, quòd ante hoc nō ardebant lampades, sequitur quòd virgines fatuę nullum omnino secum oleum tulerint, neq; in lampadibus, neque in vasis, cum nunc nullum habuerint, & hoc non est satis verisimile. Si autem dicatur, quòd lampades ardebant ex eo tempore quo virgines parauerunt se ad eundum vsque ad mediam noctem, quādo venit sponsus, sequetur quòd tulerunt oleum, quod durauit vsque ad mediam noctem, & fortassis ipse putauerunt, quòd sponsus statim in principio

D noctis veniret, & manerent cum eo aliquanta parte noctis in canticis, & tunc redirent ad propria, & ad hoc sufficeret oleum, quod potuit sufficere vsque ad mediam noctem, & ita erat aliqua verisimilitudo qua deciperentur istę fatuæ virgines, verum tamen adhuc fatuæ erant, quia debuerant sumere de oleo secum tantum quantum putarēt nullo modo posse deesse in illa nocte, cum non esset certum qua hora venturus esset sponsus.

Et hoc modo stat litera conuenienter, scilicet, lampades nostrę extinguuntur, idest, vsque nunc arserūt, & ideo diminutum fuit oleum quousque iam nullū manet, & oportet, quòd extinguātur, nisi infundatur oleum, quod tamen nos non habemus.

E

Quare virgines fatuæ permiserunt lampades suas extingui. Quæst. XXIII.

QVAERETVR quare virgines fatuæ permiserunt lampades suas vsquequo iam extinguerentur, & non prouiderunt infundendo oleū, aut petendo, vel eundo ad vendentes.

Dicendum, quòd non prouiderunt vsque nunc, quia dormiebant, & non viderunt quousque lampades erant iam prope extinctionem, immo & si clamor ille parum vltra venire tardasset, cum euigilarēt virgines fatuę, inuenirent lampades extinctas.

Hoc patet, quia cum virgines cęperunt dormire, lampades ardebant, supposito, eo quod dictum est pręce-

prȩcedenti q. sed tandiu dormierunt, quòd oleum F
consumptum quasi erat: nam vt dicitur in litera dormitauerunt omnes, & dormierunt, fatuȩ quidem dormierunt, vt dictum est supra quæst.16. & ita cum magno tempore dormirent, diu non viderunt lampades suas, & interim poterat totum oleum consumi in lampadibus: nam etiam virginibus prudentibus dormitantibus consumptum fuit aliquid de oleo lampadum suarum. Et ista fuit causa quare omnes virgines prudentes cum surrexerunt ornauerunt lāpades suas, scilicet, quia iam opus erat, vt emungerentur, & effunderetur oleum, cum eis dormitantibus aliquid de oleo consumptum esset, & lychnum
haberet iam aliquid cineris, & tamen non dicitur de G
virginibus prudentibus, quòd lampades earum extinguebantur iam, quia paruo tempore dormierant, cum dicatur de istis, quòd dormitabāt, & sic paucum de oleo poterat interim consumi.

Etiam dicendum, quòd si clamor ille tardasset aliquantulum fieri, inuenissent fatuȩ virgines lampades extinctas: nam cum surrexerunt, dixerunt, lampades nostrȩ extinguūtur, ergo forte si per mediam horam tardasset venire clamor, extinctȩ essent lampades earum. Sed dicendum, quòd Christus noluit ponere lampades extinctas fuisse, quia non conuenit hoc ad intentionem suam, vt infra declarabitur, sed prope
esse ad extinctionem. H

Quare ante hoc non prouiderunt virgines fatuæ.
Quæst. XXIIII.

QVAERETVR quare ante hoc non prouiderūt virgines fatuæ.

Dicendum, quòd cum illȩ dormire cȩperūt non erat opus prouidere, quia oleum erat in lampadibus pro tunc: dormierunt autem nimis, & quando euigilauerunt iam extinguebātur lampades: vnde non potuissent prouidere, quia non videbāt defectum suum.

Secundo quia antequam dormire inciperent, non
putauerunt opus esse prouidere, quia putabant sponsum statim venturum, & nō esse opus amplius habere de oleo. Contigit autem morari nimis sponsum dū illȩ dormiebant, & interim consumptum est totum oleum, & tunc apparuit eis euigilantibus, quòd opus erat prouideri, & sic non potuerunt prius. I

Tertio fuit, quia dato, quòd putarent sibi oleum defuturum, sperabant, quòd sociȩ earum, scilicet, prudentes virgines darent de oleo suo & sub hac spe petiuerunt, licet non obtinuerint, & quia ante hoc nō egebant oleo, non petebant illud manentes sub hac spe. Si tamen crederent, quòd virgines prudentes nō communicarent eis de oleo cum peterent, aut dubitarent de hoc; ante fortassis prouiderent petendo, vt
experirentur an darent, vel aliunde quȩrendum esset. K

Quarto potest dici, quòd etiam si ante hoc viderēt defectum futurum esse, non audebant ire ad emendum, timentes, quòd interim veniret sponsus, quousque iam euigilantes viderunt extingui lampades, & necesse fuit prouideri: ideo iuerunt ad vendentes exponentes se periculo aduentus sponsi.

Quare prudentes oratæ a fatuis non communicarunt eis de oleo suo. Et an ratio a prudentibus assignata fuerit conueniens. *Quæst.* XXV.

QVAERETVR quare prudentes oratȩ a fatuis non communicauerunt eis de oleo suo, & an conueniens ratio sui quàm assignarunt, scilicet, ne forte non sufficiat nobis, & vobis.

Aliqui impugnant virgines prudentes, dicentes, quòd ex inuidia fecerint, vt nō interessent fatuæ huic solennitati nuptiarum.

Dicendum, quòd non stat. Primo ex ratione quā dederunt, quæ non pertinet ad inuidiam, scilicet, ne forte non sufficiat nobis, & vobis.

Secundo quia nō erat verisimile, quòd inuiderent super tali re, immo maius gaudium esset singulis, cū plures essent in solennitate.

Tertio quia si inuiderent prudentes fatuis, ita vt nollent eas interesse nuptijs, a fortiori nollent eas secum esse, sed separarent se ab eis quando ibant ad recipiendum sponsum, sed non fecerunt, immo semper manserunt simul: ideo non fecerunt ex inuidia, sed motæ ratione.

Cum autem quæritur an fuit cōueniens ratio hæc, dicendum, quòd sic, quia virgines prudentes etiam tunc nō multum oleum habebant, quia sponsus fuerat valde moratus, & interim in lampadibus multum oleum consumptum fuerat, propter quod pro seipsis sufficientiam habebant, sed non pro se, & pro alijs, qui iam nihil habebant, vnde si oleum suum communicarent virginibus fatuis, neutris sufficeret: ideo non debuerunt communicare. Et ista ratio tenebat ex duplici radice.

Primo quia non debet quis magis alteri prodesse quàm sibiipsi, & tamen si prudentes communicarent fatuis de oleo deesset eis: ideo non debuerunt communicare.

Secundo ex bono publico nuptiarum: nam si diuideretur oleum prudētum in eas, & fatuas, cum paucum esset neutris sufficeret, & ideo extinguerentur cito lampades omnium, & sic manerent nuptiȩ sine honore. Si autem retinerent prudentes oleum suū, non extinguerentur lampades earum, & illæ saltem celebrarent nuptias illa nocte: ideo melius erat non communicare quàm communicare oleum.

Quare dixerunt prudentes fatuis, ite potius, & emite vobis.
Quæst. XXVI.

QVAERETVR quare dixerunt prudentes fatuis ite potius ad vendentes, & emite vobis.

Aliqui dicunt, quòd prudentes dixerunt hoc illudendo fatuas, quæ non duxerant secum oleum, offerentes eis hoc ridiculum remediū.

Dicendum, quòd hoc pendet ex eo, quod dictum est prȩcedenti q. putabant enim aliqui, quòd prudentes ex inuidia noluerint communicare de oleo fatuis, & tunc cōsequens erat, quòd illudendo eas tanquam fatuas, mitterent eas ad remedium, quod non erat conueniens, vel quia eas oderant, simularent se bene consulere, cum male consulerent.

Sed dicendum, quòd non stat, quia non responderunt ex inuidia, neque abstraxerunt se a communicatione olei velut inuidentes, vt præcedenti quæst. dictum est: ideo neque nunc responderunt, & consuluerunt istud velut illudentes, aut odio habentes illas, sed fuit, quia nullum aliud remedium videbatur possibile, non enim habebant oleum, quia (vt illæ dixerunt) lampades nostræ extinguuntur, prudentes autem dare noluerant propter causam dictam supererat igitur, vt sine lumine sponsum reciperent, aut ad vendentes pro oleo irent, sed sine lumine recipere sponsum turpe erat, & fatuitatem ostendebat: ideo hoc solum relinquebatur, quòd ad vendentes irent, vnde hoc suaserunt eis prudentes.

Quomo-

Quomodo fatuæ virgines ire voluerunt ad vendentes oleum cum esset inconueniens. Et quare potius non redibant in domos proprias quàm irent ad emendum oleum.
Quæst. XXVII.

QVAERETVR quomodo fatuæ virgines ire voluerunt ad vendentes oleum, quia erat inconueniens: nam interim sponsus veniret sicut factum est, & non possent ipsę introire ad nuptias.

Aliqui dicunt, quòd fatuę virgines hoc elegerunt, & non est mirum, quia fatuę erant, & sicut se habuerunt imprudenter nō ferendo secum oleum ad abundantiam intus, & nunc insipienter fecerunt euntes ad vendentes.

B Dicendum, quòd non fecerunt imprudenter fatuę virgines in hoc: nam cum neque oleum haberent, & ab alijs virginibus habere non possent, necesse erat, quòd aut sine lumine sponsum reciperent, aut pro oleo ad vendentes irent, aut si vellent reuerterentur in proprias domos nulla re facta, sed sine lumine recipere sponsum erat turpe, vt dictum est præcedenti quæstio. quia per hoc suam fatuitatem ostenderent, cum aliæ irent cum lampadibus, ipsæ vero sine lumine: ideo elegerunt redire ad vendentes, vt emerent oleum.

Cum autem obijcitur, quòd interim sponsus intrauit domum nuptialem. quod erat inconueniens. Dicendum vno modo, quòd etiam si intrauerit, nō erat tamen certum, quod intraturus esset, quia poterat esse, quòd aliquantulum moraretur sponsus, vel virgines fatuæ velociter irent, ita vt antequā intraret sponsus redirent illę, & intrarent cum eo. Accidit autem, quòd spōsus cito venit, & introiuit antequam reuerterentur illę, quia tamen non erat certum, quòd sponsus intraturus esset antequàm illæ redirent cautius erat ire quàm non ire, licet satis timeretur, quòd prius sponsus intraret, quam illæ redirent, sicut factum est. Et ratio est, quia in agentibus secundum prudentiam bonum eligitur, & quādo non est, quod eligatur, nisi quod aliquo modo est malum, vel inconueniens, minus malum accipitur pro bono. Cum autem sunt aliqua duo æqualia mala, si vnum est certum, & aliud dubium, quod dubium est, minus malum est, & illud debet eligere prudens, & tamen nunc si non irēt ad vendentes certum erat, quòd sponsum sine lumine reciperent, quod malum certum erat. Si autem irent ad vendentes, dubium erat an redirent antequā sponsus intraret ad nuptias, & poterat esse, quòd prius redirent. Ideo prudenter agebant, eligendo potius ire quàm non ire ad vendentes.

Secundo, & principaliter, quia dato, quòd scirent se nō posse redire ante sponsi aduentum, nesciebant an statim ille clausurus esset portam nuptiarum, & dato, quod scirent eam claudendam nesciebant, quòd non aperturus esset redeuntibus, immo potius credebant verisimiliter, quòd eis aperiret, cum venirēt ad honorandum nuptias, & ideo cautius erat ire ad ementes quàm non ire.

Sed dicebatur, quare non redibant virgines istæ fatuæ in domos proprias potius quàm irent ad emendum oleum.

Dicendum, quòd inconueniens erat reuerti nullo facto: nam ad exeundum obuiam sponso venerant, & totam noctem impenderant, quia vsque ad mediam noctem manserant expectando, quòd ergo nunc sine aliqua operatione redirent, inconueniens erat, propter quod non dixerunt eis virgines prudentes, quod reuerterentur ad domos proprias, sed quòd irent ad vendentes, & habito oleo redirent, quia poterat esse, quod venirent antequam sponsus introiret,

A & sic non expendissent totam noctem præteritam frustra, & dato, quòd clausa ianua venirent, credebant quòd aperiretur eis, si tamen scirent, quòd non poterant reuerti ante introitum sponsi, & quòd postea nō reciperet eas, sed excluderet, sicut dixit nescio vos, potius debuissent reuerti ad propria.

Quare Christus dixit, quòd dum istæ irent emere oleum venit sponsus, & quæ paratæ erant introierunt cum eo.
Quæst XXVIII.

QVAERETVR quare Christus dixit, quòd dum istę irent emere oleum venit sponsus, & quæ paratę erant introierunt cum eo.

Dicēdum, quòd primo fuit, quia ita accidit, narrabat Christus parabolam hanc, & ideo id, quod accidit posuit. Sic autem fuit, quòd statim post clamorem factum virgines fatuæ cum oleum non haberent, iuerunt ad vendentes, vt emerent, & antequam redirent, sponsus qui prope erat venit, & virgines prudentes, quæ paratæ erant, scilicet, quia habebant oleum ad sufficientiam exierunt ei obuiam, & introierunt cum illo ad nuptias, scilicet, vt celebrarent honorem nuptiarum illa nocte.

Secūdo fuit, quia hoc ad intentionem Christi pertinebat. Ipse enim vult significare quosdam recipi, & C quosdam excludi a nuptijs ęternis, quia absentes sunt quādo sponsus venit, ideo cōueniens fuit poni, quòd quędam virgines interim iuerunt ad quærendum oleum, & dum illæ irent venit sponsus, & non intrauerunt nuptias.

Quare clausa est ianua, & quare hoc exprimitur.
Quæst. XXIX.

QVAERETVR quare clausa est ianua, & quare hoc exprimitur.

Dicendum, quòd primo factum est propter conditionem temporis, nuptię quidem publica festiuitas sunt, & ideo omnibus patent, vt ad honorandū eas veniant, tamen nunc erat per noctem. Erat enim D plusquàm media nox, & illud tēpus est periculosum propter insidias nocturnas: ideo fecit sponsus claudi portam.

Secundo fuit, quia hoc conueniebat ad intentionem Christi dici portam claudi: nam ad illas nuptias ad quas vocātur beati, porta aperta est vsque ad diem iudicij, postea vero nulli erit illuc introitus. Et ista fuit causa quare Christus introduxit nuptias, & receptionem, quæ per noctem fieret, vt esset opportunitas dicendi, & clausa est ianua: nam si per diem receptio ista facta fuisset, neque opus esset lampadibus, neque aliquæ irent ad vendentes oleum, sed omnes simul reciperent sponsum, & introirent cum eo, & nulli clauderetur ianua etiam postea venienti.

E *Quare dicitur, quòd nouissime venerunt virgines reliquæ dicentes, Domine Domine aperi nobis.*
Quæst. XXX.

QVAERETVR quare dicitur, quòd nouissime venerunt virgines reliquæ dicentes, Domine Domine aperi nobis.

Dicendum, quòd fecerunt istæ virgines iuxta id, quod deliberauerant, scilicet, iuerunt ad vendentes, & emerunt oleum, & redierunt habentes sufficientiam pro nocte illa, sed cum redirent, inuenerunt clausam portam, & ita erat contra primam intentionem earum: crediderant enim posse

redire

redire ante introitum sponsi ad nuptias. Cum ergo inuenirent clausam portam, confidentes, quòd sponsus aperiri iuberet clamauerunt, Domine Domine aperi nobis, idest, nos ad honorandum nuptias venimus, iube ergo nobis aperiri, & dixerunt Domine Domine aperi nobis propter duo.

Primo ad signandum, quòd sępe clamauerunt, & nunquam eis apertum est, & qualibet vice dicebant Domine aperi nobis.

Secundo fuit ad ostendendum nimietatem desiderij earum, vt aperiretur illis, & ideo duplicabant verba, sic enim ad passionatos pertinet, quibus non satis est idem semel dicere, sed pluries, & iō exaggerationibus vtuntur, vel duplicationibus verborum.

Amplius dixit hoc Christus, quia ad suum propositum pertinebat: nam voluit ostendere desiderium eorum, qui excluderentur ab ęternis nuptijs ad hoc, quòd recipiantur, & non recipientur, licet cum lachrymis, & instanter illud petant.

Quare sponsus respondit, amen dico vobis nescio vos, & an fuit conueniens responsio. Quæst. XXXI.

QVAERETVR quare sponsus respondit, amen dico vobis nescio vos, & an fuit conueniens responsio.

Dicendum, quòd respōdebat iuxta clamorem virginum fatuarum, petebant enim illę instāter sibi aperiri, & ad suadendum hoc sponso dicebant, nos venimus ad honorandum nuptias tuas, & prius hic expectauimus per totam noctem, aperi ergo nobis, ille autem ad earum suasiones respondet, amen dico vobis nescio vos, idest, licet omnia hæc dicatis, ego dico vobis in veritate, quòd non cognosco vos.

Erat autem hoc conuenienter dictum, quia sponsus iste fortassis non erat de loco isto, in quo nuptias celebrabat, cum de foris nunc venisset, & reciperetur, & ita non agnosceret habitatores loci, neque filias eorum. Vnde virgines istas non agnosceret an essent de illis, quę exituræ fuerant ei obuiam, etiam poterat hoc dicere propter conditionem temporis, scilicet, cum clausa esset porta, nesciebat an illæ aliquid fraudis occultarent, an aliqui venirent cum eis ad irrumpendum in nuptias, & turbandum eas: ideo conuenienter dicebatur, nescio vos, idest, non agnosco vnde sitis, vel ad quid venitis. Etiam hoc dictum est ad intentionem Christi, quia in nuptijs extremis clamantibus non aperietur. Sed dicetur, nescio vos.

Ad quid Christus induxit hanc parabolam, & de vero sensu eius. Quæst. XXXII.

QVAERETVR nunc circa sensum quem intendit Christus in hac parabola, & ad quid induxit eam.

Nicolaus dicit (vt apparuit supra in diuisione literę) quòd in hoc capitu. Christus describit ipsum iudicium, & quia sunt tres status hominum iudicandorum, idest, contemplatiuorum, prælatorum, & actiuorum, ideo ponuntur tres parabolæ quasi in singula earum agatur de modo quo ille status iudicabitur, & ita vult, quòd ista prima parabola de decem virginibus pertineat ad statum contemplatiuorum, & hoc forte, quia virgines vocantur, & quia ad nuptias celebrandas cum canticis veniunt, & quia in expectatione sponsi futuri semper sunt, sicut virgines istæ expectabant quando veniret.

Sed dicendum, quòd non stat. Primo quia non est, verum quòd ponantur hic tres parabolæ, sed

F duæ. Nam illud quod infra ponitur, scilicet, cum autem venerit filius hominis in maiestate sua, non est parabola, sed ad literam sic erit, cum ibi ponatur modus standi in iudicio, & veniendi ad illud.

Secundo quia illud, quod infra ponitur de illo, qui peregre proficiscens tradidit seruis suis talenta, nō pertinet ad solos pręlatos, sed ad omnes homines, singulis enim commodata sunt aliqua talēta, vt dicetur infra q. 60. & ita nō pertinet illud ad aliquem specialem statum.

Tertio quia hoc, quod hic dicitur de virginibus expectantibus sponsum non pertinet specialiter ad aliquem statum hominum, sed ad omnes homines, ponitur tamen solum quædam admonitio generalis ad omnes, scilicet, quòd vigilent, quod patet, quia in

G fine parabolæ recitatæ a Christo ponitur ex Christi verbis, & non ex parabola, vigilate itaque quia nescitis diem, neque horam, & ideo nihil aliud in hac parabola intendebatur nisi hoc, cum istud fuerit positum tanquam conclusio.

Quarto quia si in his tribus parabolis ageretur de iudicio secundum cōditionem trium statuum, oporteret, quòd in qualibet illarum ageretur de modo quo iudicantur illi, qui illius status sunt, & tamen in duobus primis non agitur de modo quo aliqui iudicantur, sed in tertio, & ibi non agitur specialiter de modo quo aliquis status hominum iudicatur, sed de

H iudicio omnium bonorum, & malorum, ergo non agitur in his tribus parabolis de his tribus statibus.

Sed dicendum est, quòd in præcedenti capitu. egit Christus de quibusdam præcedentibus iudicium, & etiam de ipso iudicio, hic autem continuat de ipso iudicio. Et facit tria, primo ponit quandam conditionem ex parte iudicandorum præcedentem ipsum iudicium.

Secundo ponit modum quo ratio petitur in iudicio. Tertio ponitur modus standi, & veniendi ad ipsum iudicium, & hoc pro diuisione vera præmitti debuerat in princi. huius cap. sed hucusque distulimus ad verificandum quod dicitur.

Primum autem quod ponitur hic est conditio pręcedens iudicium ex parte iudicandorum, & ista est vi-

I gilantia, scilicet, quod exigitur in omnibus, qui iudicandi sunt ad hoc, quòd apti sint ad illum diē, quòd vigilent, quia nihil est per quod magis disponantur ad expectādum secure illum diem, & ad hoc posuit hic istam parabolam de decem virginibus, tota enim ipsa ad vigilātiam pertinet, & ideo in fine eius, vt dictum est, Christus ad vigilantiā hortatur, quasi illud sit conclusio omnium dictorum.

Secundum autem est modus quo ratio petitur, & hoc cōuenienter ponitur: nam in parabola ista ponitur de virginibus expectantibus sponsum, & iste spōsus est, qui rationem petiturus est, & iudicaturus. Ideo postquam dicitur quomodo sponsus expectatus venit, ponitur quomodo exigit rationem in iudicio ab

K omnibus hominibus de eis, quæ illis commisit, quod per talenta data seruis intelligitur.

Tertium est modus veniendi, & standi in iudicio, & consummandi iudicium, in quo ponitur qualiter veniet Christus ad iudicandum, & qualiter stabunt omnes iudicandi, scilicet, quidam ad dexteram, alij ad sinistram, & postea ponitur sententia, quę proferetur tam pro eis, qui sunt in dextera, quàm contra eos, qui sunt in sinistra, & quia hoc est vltimum, debuit poni vltimo loco, maxime quia ibi ponitur executio vtriusque sententiæ, & post executionem nihil superest. Ideo vltimo ponitur illud in quo completur tota Christi narratio, & statim transitur ad eius narrationem. Ista autem est vera diuisio huius cā.

Qua-

Quare hic quædam ponuntur hortantia ad vigilandum. Quæst. XXXIII.

SED quæretur cum pręcedenti cap. fuerunt positæ parabolæ hortantes ad vigilantiam, quare ponitur hic alia.

Dicendum, quòd inter ea, quæ ponuntur hic, & pręcedenti cap. nulla distantia est, vt dictum fuit supra q. 1. sed continuato sermone omnia illa, & ista Christus dixit. Et ideo quòd ibi dixerit de vigilãtia, & etiam hic, non est plusquam si in eodem cap. vtrunque positum fuerit: nam etiam præcedenti cap. duæ parabolæ hortantes ad vigilantiã positæ fuerunt, ita & nunc alia ponenda fuit de decem virginibus, & conuenienter, quia ista addit ad illas, & differt. Et isto modo posuit præcedenti cap. duas parabolas de vigilantia: nam prima erat de patrefamilias vigilante ne fur suffodiat domum eius, & capiat omnia, alia erat de seruo dispensatore constituto a patrefamilias super familiam suam, & vigilanter ministrante donec veniat dominus, ita & nunc ista differt a duabus prædictis. Et conueniens est hanc vigilantiam sub diuersis parabolis cõmendari, quia cũ nunc nihil magis necessarium sit quàm vigilantia, non sufficit semel hortari, sed sępe oportet illud dici, vt infigatur in mentibus, & quia vitium esset idem per eadem verba repetere, ponitur hortatio ad eandem rem per diuersas parabolas.

Secundo fit hoc ad magis suadendum, quia dum eadem res diuersimode concipitur magis mouet, quia quosdam mouet sub vna ratione, alios vero sub alia, & sic parabolæ ponuntur hic tres ad vigilantiam sub diuersis conditionibus.

Differt autem primo ista parabola a prędictis, quia in illis hortantur homines ad vigilantiam velut manentes, & expectantes, hic autem, vt exeuntes, quia hic virgines vigilabant, vt exirent obuiam sponso.

Secundo quia in illis vigilant, vt malum caueant, scilicet, vt fur non suffodiat domum, & vt mala cogitatio non subintret, per quam seruus incipiat male administrare percutiendo seruos, & ancillas. Hic autem vigilant, vt bonum habeant, scilicet, vt sponso occurrant, & intrent cum illo ad nuptias, & sunt isti duo modi suadendi conuenientes, quia quidam homines vigilant, vt malum caueant, alij vt bonum acquirant.

Tertio quia per istam parabolam magis immediate, & quasi vltimo secundum conditionem temporis signatur bonum in quod homines tendunt, totum enim bonum quod agimus, & malum quod cauemus ob hoc est, vt perueniamus ad beatitudinem, quæ est in visione spõsi. Ista aũt quasi expresse fuit designata in hac parabola. Nam ponitur de virginibus recipientibus spõsum, & intrantibus cum eo ad nuptias, & tamen nuptiæ sponsi sunt vltimum bonum, in præcedentibus autem parabolis fuit expressum aliquid horum. Ideo conuenienter ista posita fuit post illas.

Bonũ agimus, malũ cauemus, vt ad beatitudinẽ perueniamus.

Quarto, & principaliter fuit ad ostendendum causam vigilandi. Nam in præcedentibus parabolis ostẽdebatur vigilandum esse, quia nesciebatur dies, & hora, qua venturus esset latro, vel dominus, & principaliter, quia ignorabatur dies. Hic autem specialiter suadetur vigilare, quia nescitur hora, & patet, quia præcedenti capitulo, in prima parabola paterfamilias nesciebat quando venturus sit fur, scilicet, neque qua die, & consequenter neque qua hora. Hic autem virgines sciebant qua die venturus esset sponsus, quia in ipsa die venturus erat, & tamẽ nesciebant qua hora noctis: ideo vigilabant, & ideo con-

A cluditur hic in fine literæ, vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam, quasi dicat, supra nesciebatis diem, hic autem neque horam, satis etiam esset si possetis scire diem, & ideo strictius vigilandum est, & innuit, quòd magna vigilantia necessaria sit. Nam si in illa nocte scientibus virginibus venturum esse sponsum, & expectantibus eum, adhuc quædam non bene vigilauerunt, quanto magis nobis cauendum est, ne rapiamur somno, cum nesciamus diem, neque horam? nam si decipi potuerunt illę, quę diem scientes horam ignorabant, poterunt a fortiori decipi, qui neque diem neq; horam, & poteritis magis decipi.

B Quinto quia in quãlibet harum parabolarum ponitur id, quod expectatur sub alia, & alia ratione, scilicet, in prima, vt fur suffodiens, in 2. vt dominus exacturus rationem, in ista 3. vt sponsus venturus ad nuptias, & ita non coincidunt parabolę.

Sexto, & principaliter, quia in ista parabola non solum suadetur vigilandum esse, sed etiam ponitur conditio vigilantium, & dispositio ipsorum, eo quòd vigilare si solum fit non sufficit, ita apparet hic de virginibus decem. Nam omnes dormiebant quãdo clamor factus est, & omnes euigilauerunt facto clamore antequam veniret sponsus, & tamen quædam, quia habebant secum oleum, & lampades introierunt cum ipso ad nuptias, aliæ vero, quia oleum

C nõn habebãt, quod pertinebat ad necessariam dispositionem, non introierunt, sed dum illæ irent emere introiuit sponsus, & tamen in pręcedentibus non ponebatur nisi vigilantia.

Septimo quia hic additur differentia eorum, qui Christo venienti occurrunt, cũ quędam dicantur virgines prudentes, alię virgines fatuæ, & ostenditur, quę dicuntur fatuæ virgines, & quæ prudentes, & hoc supra positum non fuerat.

Octauo quia determinatur certum tempus veniẽdi, in quo qui non venerit non recipietur ad beatitudinem, etiam si vniuersam dispositionem habuerit, cum dicatur, quòd virgines prudentes veniente spõso introierunt cum eo, quia oleum habuerunt in lampadibus, fatuæ autem, quia tunc oleum non habe-

D bant non occurrerunt sponso, sed iuerunt ad emendum illud, & cum redirent iam habentes oleum non receptæ sunt, quia clausa erat eis ianua, & sic non solum necesse erat habere dispositionem ad recipiendũ sponsum, sed etiam, quòd illam in hora certa haberent, scilicet, tunc cum veniret sponsus.

Quod est tempus quod designat tunc. Quæst. XXXIIII.

QVAERETVR cum dicatur tunc simile erit regnum cęlorum, quod est istud tempus, quod designatur per tunc. Dicendum, ꝙ refertur hoc ad præcedentia, in quibus dictum erat de patrefamil. vigilante, & de seruo vigi-

E lante quando veniat dominus eius: vtraque enim vigilia ad aduentum pertinet, & iste aduentus tam furis quàm domini est aduentus Christi, quia præcedenti capitu. postquàm dictum est, quòd si sciret paterfami. qua hora fur veniret vigilaret, sequitur, & vos estote parati, quia nescitis qua hora filius hominis venturus est, aduentus autem filij hominis, idest, Christi est duplex in præsenti, vnus est ad mortem, alius est ad iudicium, vt declaratum est præcedenti capitu. quæstio. 248. Et de hoc intelligitur litera ista, scilicet, tunc simile erit regnum cęlorum, idest, in aduentu Christi tam ad mortem quàm ad iudicium simile erit regnum cœlorum decem virginibus, &

hoc

hoc patet, quia in parabola ista agitur de virginibus occurrentibus sponso, quarum quædam sunt paratæ, & aliæ non: nam tam in morte quàm iudicio illi, qui fuerint parati introibunt, & quicunque paratus non fuerit, non recipietur.

Sed considerandum, quòd qui in morte fuerint parati, in die iudicij inuenientur parati: nam post mortem non mutatur status, vsque ad diem enim mortis variatur, & variari potest quotidie status noster, sed post mortem non, quia qualis quisque hinc decesserit, talis manebit, & ideo qui in morte occurrerit paratus Christo venienti ad iudicandum eum, occurret paratus in die iudicij, quia rapietur obuiam ei in aera. 1. Thessa.4.cap.& è contrario, qui non fuerit paratus in die mortis, non poterit esse paratus in die iudicij, propter quod istud tunc magis refertur ad diem mortis, quàm ad diem iudicij, licet de vtroque est verum.

Quid vocatur hic regnum cœlorum. Quæst. XXXV.

QVAERETVR cum simile regnum cœlorum dicatur, quid vocatur hic regnum cœlorum.

Dicendum, quòd regnum cœlorum multis modis dicitur, scilicet, quatuor vel quinque, vt dictum est supra 10. capitu. quęstio. 52. & tamen dicendum, quòd hic non potest accipi nisi pro vno de duobus modis. Nam planum est, quòd non accipiatur pro Christo, neque pro intellectu sacræ scripturæ, sed aut pro Ecclesia militanti, aut triumphanti accipietur, & verum est, quòd regnum cœlorum secundum propriam significationem pro vita ęterna accipitur, sicut dicitur supra 5.cap. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cęlorum, idest, paradisus. Et ideo vbicunque ponatur, deberet sic accipi, nisi sensus literę obuiet.

Dicunt ergo aliqui, quòd ita hic accipitur pro vita ęterna, quæ tunc assimilabitur decem virginibus.

Sed obijcietur, quòd non stet, quia hic ponuntur quinque virgines prudentes, & quinque fatuæ, & tamen in vita ęterna nullus fatuus est: ideo non accipitur sic.

Secundo quia omnes istę virgines exire volunt obuiam sponso venienti, sed qui est in vita æterna iam nunquam exit obuiam Christo, sed eum semper pręsentem habet.

Tertio quia ponitur in virginibus istis solicitudo quædam vigilandi, & passiones accedentes contra intentionem earum, scilicet, dormire, & dormitare, & tamen in vita ęterna neque solicitudines, neque passiones sunt, ideo secundum hęc non potest regnū cęlorum esse simile istis decem virginibus.

Quarto quia ponitur, quòd quædam virgines exclusę fuerunt, sed postquàm quis est in vita ęterna nūquam excluditur de illa: ideo non intelligitur de vita ęterna.

Dicendum ergo videtur, quòd regnum cœlorum accipiatur hic pro Ecclesia militanti, hæc enim vocatur regnum cœlorum, sic enim accipit Greg. in expositione huius literæ, scilicet, sępe in sacro eloquio regnum cœlorum pręsentis temporis Ecclesia dicitur. Iuxta illud, mittet filius hominis Angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & tamen in illo regno beatitudinis, vbi pax summa est, scandala inueniri non poterunt, quæ colligantur. Et tunc est sensus, simile est regnum cœlorum decem virginibus, idest, talis erit tunc status Ecclesię militantis, qualis erat habitudo illarum decem virginum, scilicet, quòd sicut inter illas fuerunt quædam fatuæ,

F & quędam prudentes, & quędam receptę sunt ad nuptias, & quędam non, ita in Ecclesia militanti in tempore mortis, aut iudicij quidam prudentes erunt, quia de se bonam rationem Deo reddent, & admittentur ad vitam ęternam. Alij vero non poterunt rationem reddere, & ideo non recipientur ad vitam æternam.

Sciendum tamen, quòd si accipiatur tunc pro aduentu Christi ad mortem, est sensus, quòd regnum cœlorum sit Ecclesia militans: nam vocatur Ecclesia militans status hominum, qui in ea manent, & quia in morte quilibet est adhuc de militanti Ecclesia, & non de triumphanti, accipietur regnum cœlorum pro Ecclesia militante. Si autem accipiatur tunc pro aduentu ad iudicium, non potest proprie accipi G pro Ecclesia militanti, quia non sunt de Ecclesia militanti homines post mortem, & tamen tunc omnes erunt mortui, & postea resurgentes. Ideo non manebit tunc Ecclesia militans, neque etiam proprie erit Ecclesia triumphans, quia accipitur ibi pro omnibus iudicandis, quorum quidam saluabuntur, alij condemnabuntur, & tamen pertinentes ad triumphantem Ecclesiam non possunt damnari, quia iam salui sunt.

Sed obijcietur, quòd non bene dicatur regnum cęlorum Ecclesia militans, neque triumphans, quia hic agitur de omnibus iudicādis, quorum quidam damH nabuntur, alij saluabuntur, & illorum quidem sunt fideles, alij infideles, & tamen infideles non sunt de Ecclesia. Ideo non sunt de Ecclesia triumphanti, neque militanti.

Dicendum, quòd verum est: nam in parabola ista non ponitur similitudo nisi illorum, qui aliquando sunt in Ecclesia militanti; & ita sunt fideles, de infidelibus autem nihil agitur, & patet, quia dicitur hic de omnibus istis virginibus, quòd erant expectantes sponsum quando veniret, vt eum reciperent, sponsus autem est Christus, qui venturus est ad iudicandum, siue in morte, siue in extremo iudicio, & hunc non cognoscunt neque vēturum credunt, nisi qui fideles sunt: ideo de solis fidelibus dicitur.

Causa autem quare de infidelibus nihil dicitur, est I quia hic ponitur comparatio virginum fatuarum, & prudentum, quæ quidem omnes recipi possunt ad vitam ęternam, & iam de illis diffinitum est, quòd non ibunt illuc, vt dicitur Ioan. 3. capitu. qui non credit iam iudicatus est, idest, non iudicabitur post hoc, quia certa est sententia eius, etiam isti non volunt recipi, quia cum non credant non desiderant, quę non credunt.

Causa quare hęc parabola de infidelibus nihil dicit.

Est tamen adhuc dicendum, quòd potest accipi hic regnum cœlorum pro vita æterna, & est sensus, quòd status vitę æternæ, aut paradisi erit tunc similis decem virginibus, scilicet, quia quædam erant fatuę, & quædam prudentes, & sicut fatuæ non introierunt hic in nuptias, quia non erant paratæ, ita in viK tam æternam non recipientur, qui non reddiderint rationem in morte de factis, & sicut prudentes virgines, quia tunc paratę erant introierunt ad nuptias, ita in morte, qui rationem conuenientem, aut in die iudicij de factis suis reddiderit, admittetur ad vitam æternam.

Argumenta autem in contrarium non obstant, quia non præsupponitur, quòd significati per virgines istas erūt in vita ęterna, siue Ecclesia triumphanti, aut quòd conditiones earum erunt ibi, sed respectu earum taliter se habebit vita ęterna ad recipiendum, sicut spōsus veniens ad nuptias se habuit respectu virginum istarum fatuarum, & prudentum, quia quasdā recepit, & quasdam non, & tunc accipietur regnum

cœlo-

cœlorum proprie pro vita ęterna, & erit etiam gene- A
rale hoc quantū ad oēs tam fideles quā infideles, quia
quidā illorū admittentur ad vitā ęternā, alij vero non.

Quid significauit Christus hic per has virgines, & quare virgines vocentur. Quæst. XXXVI.

QVAERETVR quid significauit hic Christus per istas virgines, & quare vocantur virgines.

Aliqui dicunt, quòd intelligitur de virginibus, quæ istum titulum virginitatis habent: nam illis taliter accidet circa vitam ęternā, qualiter hic dicitur, scilicet, quòd aliquæ recipientur, & aliquæ excludentur. Sed dicēdum, quòd non stat. Primo quia si de illis intelligeretur, non poneretur tam paruus nu- B
merus, multò plures enim virgines in Ecclesia sunt. Sed aliquis diceret, quòd licet multę virgines in Ecclesia esse videantur, tamen nō sunt omnes virgines, quia aliquæ videntur, & non sunt. Dicendum, quòd falsum est, quia multo plures iam Ecclesia canonizauit in virgines sanctas quàm quinque.

Secundo patet, quia si de illis intelligeretur nō poneret Christus quasdam esse fatuas, & alias virgines prudentes, & potissime, quia tot ponit malas virgines quot bonas, & cum hoc non cōstat, scilicet, an plures malę quàm bonę, vel è contrario, & specialiter, quia paucas bonas, & paucas malas posuit, multo enim plures de vtrisque erunt.

Dicendum ergo, quòd per virgines istas putant ali- C
qui solos contemplatiuos intelligi, & sic accipit Nicolaus dicens, quòd virginitas, quæ tenet supremum gradum in virtute castitatis, signat contemplatiuam vitam, quia castitas eleuat mentem a carnalibus, & sic disponit intellectum ad contemplationem veritatis, sicut è contrario luxuria deprimit mentem, & facit hebetudinem intellectus, & reddit hominem quasi bestialem.

Sed dicendum, quòd non stat, quia in ista parabola non intelliguntur soli contemplatiui, sed omnes homines cuiuscunque status, vt ostensum est supra quæst. 33.

Est igitur asserendum istam parabolam intelligi de D
omnibus hominibus fidelibus, & omnes vocari hic virgines, vel saltem intelligi sub nomine virginū harū. Et patet primo, quia ista parabola ponitur ad suadendum vigilare, cum dicatur in fine, vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam, sed vigilare nō pertinet ad solas virgines, neque ad solos contēplatiuos, sed ad omnes homines. Ideo de omnibus intelligitur.

Secundo quia dicitur hic, simile est regnum cœlorum decem virginibus, & ideo non est sensus, quòd istud, quòd accidet in die iudicij erit in decem virginibus, sed erit simile ei quod accidit decem virginibus, siue ergo isti sint multi, siue pauci, & quicunque sint, verum est, quòd regnum cęlorum se habebit ad illos, sicut in isto exemplo se habuit festiuitas nuptialis ad E
decē virgines has, & quia omnibus hominibus istud eueniet, scilicet, quòd recipiantur quidam illorum, & excludantur alij a vita æterna, conuenit omnibus ista similitudo decem virginum.

Tertio patet, quia idem tenet Hieronymus super Mat. scilicet, similitudinem autem decem virginum fatuarum, atque prudētum quidam simpliciter interpretantur in virginibus, quarum aliæ iuxta Apostolū in corpore, & mente sunt virgines, aliæ virginitatem corporis seruantes cætera opera non habent, vel parentum custodia reseruatæ nihilominus mente nupserunt, sed mihi videtur ex superioribus alius sensus esse, qui dicitur, & non ad virginalia corpora, sed ad omne hominum genus hanc comparationem pertinere. Augustinus quoque dicit, non videtur mihi ista parabola ad eas solas pertinere, quæ propria, & excellentiori sanctitate virgines in Ecclesia nominantur, quas vsitatiori vocabulo sanctimoniales appellare cōsueuimus. Sed nisi fallor similitudo hæc ad vniuersam ecclesiam pertinet, quia & si illas solas intelligeremus, quæ sanctimoniales appellantur, nunquid decem sunt? absit vt virginum tanta multitudo ad tam exiguum numerum reuocetur, & concludit postea, intelligamus charissimi ad omnes nos, idest, ad vniuersam Ecclesiam istam pertinere parabolam, non ad solas propositas de quibus locuti sumus, neque ad solas plebes, sed prorsus ad omnes.

Quare fideles homines virgines sic appellentur a Christo. Quæst. XXXVII.

SED quæretur cum ista parabola intelligatur de omnibus hominibus saltem de fidelibus, quare hic appellantur virgines, cum hoc sit nomē speciale cuiusdam excellentiæ, quæ in paucis inuenitur.

Aliqui dicunt hoc dici, quia hic non accipiuntur quicunque homines, sed soli fideles, & qui bona opera aliqua saltem foris ostendunt. Fides autem cum virginitate conuenit, quia per fidem abstinemus ab immunditia idolorum, cum quibus fornicari dicuntur colentes ea. Bona etiam opera ad virginitatem pertinent, quia qui bonum facit abstinet a malis, sicut virgo ab omni carnali inquinamēto munda est, sic dicit Origenes super Matth. tale est verbum Dei, vt de sua munditia accommodet omnibus, qui per suam doctrinam recesserunt ab idolorum cultura, accesserunt autem per Christum ad Dei culturam. Ideo sensus est oēs, qui receperunt verbum Dei virgines sunt, & Augustinus dicit, omnes istę decem virgines sunt non qualescunque, sed quæ habent catholicam fidem, & habere videntur bona opera in Ecclesia Dei.

Alij dicunt omnes fideles vocari virgines, quia sicut virgo munda est, ita omnes per sanguinem Christi purificati sunt. Sic patet ad Ephe. 5. capitu. Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit seipsum pro ea, vt illam sanctificaret mundans eam lauacro aquæ in verbo, vt exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam nō habentem maculam, aut rugam, aut aliquid eiusmodi, sed vt sit sancta, & immaculata, & ob hoc ipse Apostolus solet nos vocare virgines 2. Corin. 11. cap. despondi vos vni viro virginem castam exhibere Christo.

Sed obijcietur, quòd tunc non deberent vocari hic virgines, quia vnica virgo est, sicut Apostolus vocat omnes vnam virginem.

Dicendum, quòd rectè possunt vocari fideles virgines propter rationem dictam, & tamen differt, quia aliquando accipiuntur fideles sub nomine Ecclesiæ, quæ vna est, licet multos sub se habeat, aliquando autem sub nomine priuatorum, si primo modo, quia Ecclesia vna est, & omnes fideles sunt vna Ecclesia, & ideo vocantur omnes vna virgo, & sic dicit Apostolus 2. Corin. 11. dispondi vos, scilicet, vos omnes virginem castam exhibere Christo, idest, vos omnes dare, vt vnam virginem, scilicet, quòd omnes sitis vna virgo.

Cum autem secundo modo accipiuntur non vocantur virgo, sed virgines, & quia hic agitur de fidelibus, vt de singularibus personis, scilicet, inquantum quidam sunt boni, & alij mali, & differunt inter se, & non sub ratione vnius communitatis, non poterant vocari virgo, sed virgines.

Alij

Alij dicunt, quòd vocãtur virgines ad incutiẽdum maiorem timorem, vt non putet aliquis, quòd in iudicio liberabitur a pęnis, etiã si virginitatem, vel aliã excellentiam habuerit, si mala opera habuerit, vel si non habuerit opera bona, & cõuenienter hoc signatur, quia virginitas magna excellentia est, sic dicit Chryso. scilicet, ideo ponit hanc parabolam in virginum persona, vt ostendatur, quòd licet virginitas magnum quid sit, tamen si ab operibus misericordiæ sit deserta, cum adulteris foras eijcietur.

Sed dicendum, quòd frustra est quærere, quare fideles, vel omnes, qui in hac parabola signantur vocãtur virgines, quia non vocantur virgines: nam hic nõ dicitur, quòd isti, qui vigilare admonentur sunt decẽ virgines, sed quòd simile est regnum cœlorũ decem virginibus, ergo illi, qui iudicabuntur in morte, vel in die iudicij sunt similes decẽ virginibus, quia eueniet eis, sicut euenit decem virginibus cum sponso, & ita quia fideles non vocantur virgines hic non oportet quęri quare vocantur virgines.

Quare homines virginibus comparentur. Quæst. XXXVIII.

SED quæretur quare comparantur virginibus. Dici potest sicut dictum est pręcedenti q. quòd ad ostendendum nullam excellentiam prodesse homini in morte, aut in die iudicij, si bona opera non habeat, factum est. Nam inter excellentias magna est virginitas, vt Chryso. ait.

Sed aliter dicendum est, & melius, quòd fuit hoc non propter similitudinem quam habeant virgines ad illos, qui iudicabuntur, sed quia istud factũ in quo conueniunt, qui iudicantur est virginum: nam intentio Christi ad comparandum est, quòd sicut istę mulieres omnes occurrere volebant sponso, sed non receptæ fuerunt omnes ad nuptias, sed solę illæ, quæ paratę erant, ita in iudicandis, qui fuerunt parati recipiẽtur ad vitam ęternam, qui vero non fuerunt parati non intrabunt, & tamẽ iste occursus erat virginum, & nõ aliarum, ideo in parabola nominauit virgines, & non vocantur hic virgines, quæ integritatem carnis habent, sed illæ, quæ innuptę sunt, omnes enim innuptas, licet sint corruptę virgines vocamus in scriptura, sicut dictum est supra, & quia iste occursus pertinebat ad innuptas, & puellas, non autem ad matronas, quia illę non cantant ex leuitate sicut puellę, dixit Christus istas esse virgines, & tamen nihil plus est, quantum ad intentionem Christi, quòd illas virgines vocemus, quàm quòd pueros, aut viros. Nam si viris hoc conueniret, quòd in occursum irent sponso cum lampadibus, & lumine, & quidam reciperentur, & quidam non, poneretur parabola de illis, & tamen non erat hoc officium virorum, sed puellarum cantantium: ideo de virginibus dixit, & non de pueris, aut viris.

Quare specialiter Christus dixerit virgines has esse decem. Quæst. XXXIX.

QVAERETVR quare specialiter dixit virgines istas esse decem.

Dicẽdum, quòd quidam putant istam parabolam esse valde difficilem, & hoc propter multas particulas, quarum applicatio non est facilis, sic dicit Augu. inter multas parabolas a Domino dictas, solet quærentes ista mouere, quæ de decem virginibus posita est, sed quomodo partibus eius omnibus conueniat expositio id elaborandum est, & postea ait, nihilque in vnã partem dicatur, quod impediat aliam, magna

F cautio est adhibenda. Sed dicendum, quòd in expositionibus parabolarum non oportet singulas partes esse significatiuas, sed solum illas, quę faciunt ad intentionem vtentis parabola, & tamen non propter hoc sunt cęterę partes superuacuę, sed necessarię, & ponunt doctores exemplum communiter, in aratro enim solus vomer, vel caput aratri terram scindit, quod est arare, & tamen omnes alię partes aratri sunt necessarię, quia illis deficientibus non aratur, ita & in parabolis, quędam partes ponuntur ad principaliter significandum id ad quod applicatur intentio vtẽtis parabola, aliæ ponuntur ad reddendam narrationem verisimilem, & completam, & ad pulchritudinẽ eius. in quibusdam autem parabolis ablatis partibus non
G significatiuis non erit narratio parabolica verisimilis: ideo ponuntur multę particulę, & non oportet omnes applicare neque omnium rationem dare.

Ita autem est in pręsenti, quòd quantum ad intentionem Christi non plus est, quòd sint decem virgines quàm viginti, aut mille: nam id ad quod inducitur parabola non pertinet ad rationem numeri, sed solum, quòd sicut istarum virginum quædam receptę fuerunt, & aliæ non ad nuptias, quia erant quędã paratę, & alię non, ita iudicandorum quidam recipiẽtur ad vitam ęternam, & alij non, quòd vero decem, aut plures fuerint virgines, nihil ad hoc facit, immo dicendum, quòd non poneretur numerus determinatus harum virginum, sed quot erant virgines, nisi
H quia diuidit eas, vt quasdam dicat fatuas, alias prudentes, & quasdam receptas, alias non.

Aliter potest dici, quòd quantum ad rationem significationis dicãtur potius decem quàm in alio numero, quòd signantur per hoc quinque sensus, & isti cum geminantur efficiuntur decẽ, & necesse est eos geminari, vt boni, & mali sensus intelligantur, sic dicit Grego. in homilia, scilicet, in quinque sensibus corporis vnusquisque subsistit, geminatus autẽ quinarius denarium perficit.

Alij dicunt, quòd ponitur denarius, eo quòd est primus articulus, vel limes numerorum, vnde numeri sequentes componuntur ex denario pluries sumpto, & ideo aliqui Philosophi dixerũt, quòd numeri
I non procedunt in infinitum, sed solum vsque ad decem, vt dicitur 2. physi. & ideo denarius numerus signat vniuersitatem, sic Nicolaus dicit, & ipse vult signari vniuersitatem contemplatiuorum, & quia tamen non signantur hic soli contemplatiui, vt ostensum est supra q. 33. & 38. signabitur vniuersitas omnium fidelium, vel omnium hominum.

Quis est hic sponsus, & sponsa cui obuiam exierunt virgines. Quæst. XL.

QVAERETVR cum dicatur, quòd istę virgines exierunt obuiam sponso, quis est hic sponsus.

Dicendũ, quòd in parabola accipitur spon-
K sus, quia istę virgines occurrebant sponso ad recipiẽdum eum, & tamen quantum ad intentionem parabolę nõ oportet, quòd ponatur aliquis sponsus, quia non pertinet ille ad parabolam, vt sponsus, sed vt homo excludens quasdam virgines à nuptijs, & alias recipiens, & si iste cui occurrebatur esset alius quàm sponsus, eadem semper significatio maneret.

Dicendum tamen, quòd satis conuenit ad intentionem parabolæ, quòd ponatur sponsus, est enim Christus iste sponsus, qui desponsat nos sibi, & ille est cui nos obuiam procedimus, & ipse est, qui excludit quosdam a vita ęterna, & alios recipit.

Item patet, quia omnes, qui recipiuntur ad vitam ęternã recipiuntur ad nuptias, sic accipitur Apoc. 19. cap.

cap. beati qui ad cœnam agni nuptiarum vocati sunt. & ista vocatio est deductio in vitam æternam.

Quæ est hæc sponsa, quia dicitur in litera exierunt obuiam sponso & sponsæ. Quæst. XLI.

SED quæretur quæ est hæc sponsa, quia dr̄ in litera exierunt obuiam sponso & sponsæ. Dicendum ꝙ cū sponsus ponatur hic Christus, non potest poni spōsa eius, nisi Ecclesia, vel anima cuiuslibet fidelis. De Ecclesia patet 2. Corint. 11. c. despondi vos vni viro. i. desponsaui, virginem castam exhibere Christo, i. tota Ecclesia est vna virgo, quæ est sponsa Christi, & non solum sponsa, sed vxor vel coniunx Christi vocari potest, non ex conditione matrimonij carnalis, sed spiritualis, quod habet spūalem modū consummationis. & patet hoc ad Gala. 5. c. s. viri diligite vxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiā. & ita comparat viros ad vxores, sicut Christum ad Ecclesiam. & postea de matrimonio loquēs ait. sacr̄m hoc magnum est, ego aūt dico in Christo & Ecclesia: immo ita dr̄ ꝙ matrimonium nostrum assimilatur matrimonio, quod est inter Christum & Ecclesiam. sic inducit Innocētius Tertius extra. de biga. c. debitum.

Inter Deū, & aīam nostram est matrimonium. De anima cuiuslibet fidelis planum est. nam dicimus illam Christo desponsari in fide. & ita de virginibus dicimus, veni sponsa Christi. sicut enim sponsa debet sponso fidem corporis sui, ita anima nostra debet Christo fidem subiectionis bonæ ad colēdum eum per omnia. & ita etiam in allegato capitu. debitum dr̄, ꝙ inter Deum & aīam nostrā est matrimonium, & ideo si sponsæ occurrendum esset, oporteret nobisipsis occurrere.

Sed manifestum est, quòd non potest sic accipi, quia istæ virgines occurrentes non sunt sponsa, neque sponsus, sed non omnes per illas virgines signamur, ideo non possumus vocari hic sponsus. Neque etiam potest accipi hic sponsa pro Ecclesia, quia spōsa venit hic cum sponso simul, ideo tam sponsæ quā sponso obuiam exierunt virgines. sed nō venit Ecclesia cum Christo quasi veniat de cęlo, sed potius de terra in cęlum vadit, & ideo parat se quando veniat pro illa sponsus suus expectans. sic dicitur Apoca. 19. c. venerunt nuptiæ agni, & vxor eius parauit se. Secundo, quia exeuntes obuiam sponsæ non sunt ipsa spōsa, & tñ nos sumus sponsa, quia sumus Ecclesia, iō non possumus accipere sponsam pro Ecclesia. Aliqui dn̄t, ꝙ tam sponsus q̄ sponsa est Christus: & ideo cum occurrimus Christo, eximus obuiam sponso & sponsæ. ipse enim quantum ad deitatem est sponsus, quantum ad humanitatem assumptam est sponsa. vnde dr̄ esse matrimonium inter Christum, & humanam naturam. i. inter verbum, quod est persona diuina. sic enim dicit̄ in allegato c. debitum. & Magister 4. sententiarū dist. 26. & sic dicit hic Hilarius accipiendum, s. spōsus atq; sponsa Dominus noster est in corpore Deus. namque spiritui caro sponsa est. Sed dicendum ꝙ non debet assignari in significatione parabolæ aliquid quod sponsæ correspondeat. in parabola autem positum fuit de sponsa, quia ita fuit ꝙ sponsus, & sponsa simul de foris venirent. sed in significatione ad nihil facit spōsa: quia illa neminem admittit, aut excludit, in quo consistit significatio parabolæ. Et hoc colligitur, quia de sponsa solū semel dicitur in parabola, postea vero de sponso sæpe dicitur, & nunquam de sponsa, vt cū dicitur, moram autem faciente sponso omnes dormitauerunt, & iterum, scilicet, clamor factus est, ecce spōsus venit. & iterum, scilicet, quæ paratæ erant intrauerunt cum eo ad nuptias. & illud. s. dum irēt emere venit sponsus. hoc autem ideo fuit, quia sponsus facie-

A bat aliquid ad significationem parabolæ. sponsa autem nihil. si quis tamen velit dicere Christū sponsum & sponsam non contradicimus.

Quid sit exire obuiam sponso. Quæst. XLII.

QVAERETVR quid sit exire obuiam sponso. Dicendum quòd non eximus obuiam spōso, nisi quando ipse venit. noster autem sponsus qui Christus est dupliciter venit quātum est ad præsens, scilicet, in morte, & in die iudicij generalis. & vocatur vterque aduentus eius, quia ad iudicandum hominem tunc venit, vt dictum est præced. capit. quæst. 248. his ergo duobus modis ei occurrere

B possumus.

De morte dicendum, quòd ei occurrimus inquantum per mortem ad accedendum ad eum disponimur. sicut enim occurrendo sponso absenti videmus eum quem prius non videbamus, ita moriendo videre possumus iam Christum, quem prius videre non poteramus, iuxta illud Exo. 33. cap. s. non videbit me homo & viuet, idest, quandiu vixerit nō videbit me. & Apostolus 2. Corint. 5. cap. quandiu in corpore sumus peregrinamur a Domino, s. nō videmus eum, sicut peregrini ab eo existentes: omnis ergo homo per hoc, quòd moritur occurrit Christo iudici, & sponso.

De aduentu autem ad iudicium dicendum, ꝙ occurremus Christo, quia ipse faciet nos congregari ꝑ

C angelos suos a quatuor ventis cœli, vt dicitur præcedenti cap. & quia quasi simul veniemus cum ipso ad locum resurrectionis, siue iudicij resurgentiū, vt ibidem declaratum est, dicemur ei occurrere. nā de bonis manifeste dicitur prima Thessā. 4. c. rapiemur obuiam Christo in aera, & ibi cum eo erimus. mali autē saltem deducentur per Angelos in locum iudicij. & hoc erit quoddam occurrere.

Sed aliter potest dici & melius, ꝙ occurrere sponso per mortem non est mori, sed id quod ante mortē facimus. Et patet primo, quia mori omnium est, & tamen non omnes dicuntur Christo occurrere, quia

D infideles non occurrent ei, cum non pertineat ad eos ista parabola, vt dictum est supra q. 36. Secundo, quia occurrere voluntarium est, sed per mortem non occurrimus voluntariè, quia mortem non facimus, sed patimur, ideo non occurrimus sic. Tertio quia occurrere sponso est scientium esse sponsum, & volētium habere aliquid a sponso, vel cum illo. sed infideles nesciunt Christum esse sponsum, neque aliquid ab illo volunt, & tamen moriuntur: ideo per mortem nō occurrimus.

Quarto & pręcipue, quia inter occursum & aduentum sponsi multum tempus est, cum dicatur hic in litera. moram autem faciente sponso oēs dormitauerunt. & tñ inter mortem & aduentum spōsi nulla est distantia. ideo non est mors occursus ipse.

Sed pro hoc dicendum, quòd aliud est exire obuiā,

E aliud obuiare. exire obuiam & occurrere idem sunt: exit autem ille obuiam, qui vadit vt alium in via inueniat, & ideo quandiu vadit non inuenit: immo postquam inuenit, nunquam vadit obuiam, & hoc est proprie occurrere, idest contra, vel ex opposito currere. obuiare autem est in via inuenire per concursum, ita autem si accipiatur proprie exire obuiam, sicut in litera dicitur, non est ipsa mors, sed quod mortem præcedit. & idem est occurrere, accipiendo obuiare pro concurrere est in ipsa morte. & tunc dicendum, quia totum tempus vitæ nostræ, in quo aliquomodo per operationes nostras disponimur ad inueniendum Christum in morte, est quoddam exire ob-

obuiam, vel occurrere,& ipſa mors eſt obuiare, aut concurrere, quia tunc Chriſtum inuenimus, ſi recte ei obuiam exiuimus. Et tunc ſtāt oīa ſupra poſita. ſ. ꝙ exire obuiam vel occurrere ſit voluntarium, etiam ꝙ ſit in lōga mora, ſ. quia tota noſtra vita eſt quoddam exire obuiam. Sed dicetur qūo exiemus obuiā Chriſto venienti ad iudicium, quia ibi non erit voluntarium aliquid, ſed deducemur. Dicendum ꝙ ſicut iudicium quo iudicatur homo in generali iudicio nō eſt aliud ab eo quo iudicatur in morte (nam eadem ſnīa eſt,& nullo modo variatur) ita occurſus quo Chriſto venienti ad generale iudiciū occurrimus eſt ille, quo ei occurrimus venienti ad mortem, ſ. quia occurſus iſte quandam præparationem nominat, & nulla alia præparatio fit, nec eſt neceſſaria ad recipiēdum Chriſtum in iudicio generali, quam illa quæ fit ad recipiēdum eum in morte.

Quæ ſunt iſtæ lampades quas virgines portabant. Quæſt. XLIII.

QVAERETVR cum dicatur, accipientes lāpades ſuas exierunt obuiam quæ ſunt iſtæ lampades. Dicendum ꝙ non eſt neceſſe iſtā particulam exponi, eo ꝙ ſenſus parabolæ nō ſtat niſi in hoc, ꝙ quædam admittūtur, & quædam excluduntur. lampades autem ad narrationem parabolicā pertinent, inquantum virgines exeuntes obuiā ibant per noctem, & lampades ferebant pro lumine. Sed dicendum ꝙ adaptari poſſunt ad ſenſum parabolæ. & aliqui dicunt, ꝙ per lampades intelligūtur organa naturalia, ideſt omnes partes noſtræ operatiuæ, quia illæ proficiunt ad operationem, ſicut lampades ad oleum ferendum. has enim lampades ad Chriſtum ferimus, inquantum ei cum oībus viribus noſtris ſeruire profitemur, & in tota vita noſtra ſic ſeruire debemus: quæ tota vita eſt, vt quoddam occurrere, vt dictum eſt præced. q. De hoc dicit Origenes ſuper Matth. ſ. accipiūt enim lampades, i. organa ſua naturalia, & egrediūtur de mundo, & de erroribus, & veniunt obuiam Saluatori, qui ſemper paratus eſt venire, vt ingrediatur ſimul cum dignis ad beatam ſponſam Eccleſiam. Alij dicunt lampades cōſcientiam ſingulorum eſſe, nam quemadmodum in lampade oleum cōtinetur, ita in conſcientia rectitudo boni, aut deprauatio mali operis. ſinguli autem lampades ferunt, quia neceſſe eſt, vt nobiſcum conſciētias noſtras oīum actuum noſtrorum teſtes feramus. Alij dicunt lampades eſſe lumen quoddam rationis. ſic enim ait Hilarius ſuper Matth. ſ. lampades autem quas acceperunt ſplendētium animarum lumen eſt, quæ ſacramento baptiſmi ſplēdue runt. Alij dicunt lampades opera noſtra eſſe. & ratio eſt, quia ſicut lampades manibus tenentur, ita opera per manus exercentur: ſic dicit Gregor. & Auguſt. lib. de verbis Domini. lampades quæ manibus geſtantur opera ſunt, de quibus dictum eſt, luceat lux veſtra coram hominibus. Dicendum ꝙ omnes iſti ſenſus poſſunt ſtare, & ratio eſt quia cum lampades portentur, tam a fatuis quam prudentibus virginibus, oportet ꝑ lampades deſignari aliquid quod cōe ſit omnibus, & ita eſt quantum ad omnia prædicta. De primo patet, quia organa naturalia ad operandum omnibus cōueniunt, quia non habemus illa ex electione, ſed ex natura, & cum his occurrere debemus obuiā Chriſto, quia vniuerſas vires noſtras debemus mancipare in obſequium eius, & nunquam licet nobis ꝯ eius cultū vti aliquo organo noſtro. Sed obijcietur, ꝙ lampades non ſignent organa, quia organa quibuſdam deſunt, vt qui naturaliter orbati ſunt. lampades autem ſunt oībus cōes. Dicendum ꝙ quilibet habet organa, quia

F licet quædam organa poſſint deeſſe orbatis, natura tñ nulli pñt deeſſe oīa. non enim poſſet manere vita cum hoc, & illa quæ manent lampades vocantur, maxime quia non ſolum organa, i. mēbra corporis ſunt lampades, ſed & vires interiores organa vocantur, inquantum ſunt inſtrumenta operationis, nulli autem poſſunt oīa hæc deficere. De ſecundo patet, quia conſcientiam oēs homines habent. nemo enim eſt qui rationem non habeat, ſm quam de agibilibus iudicet bene aut male: iſtā ergo oēs portant, quia ex teſtimonio huius damnantur, aut abſoluuntur. nam cum cōtra conſcientiam facimus peccamus ad Rom. 14. ca. ſ. oē quod non eſt ex fide peccatum eſt, i. omne quod facimus contra id, quod credimus dictante nobis conſcientia peccatum eſt. ex his in die iudicij condemna-

G bimur aut abſoluemur, ſm ꝙ in nobis opera ꝯ cōſciētiam, aut ſm conſcientiam inuenientur ad Ro. 2. ca. ſ. gentes quæ legem non habent naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt: eiuſmodi legem non habentes ipſi ſunt ſibi lex, qui oſtēdunt opus legis ſcriptum in cordibus, teſtimonium reddente illis cōſciētia ipſorum, & inter ſe cogitationum accuſantium, aut etiam defendētium in die qua iudicabit Dominus occulta hominum. De tertio. ſ. de lumine animæ apparet, qa omnes habēt aliquod lumē animę, & nō accipit Hilarius pro lumine naturali intellectus circa agibilia, qa iſtud aliquo modo cōuenit cum cōſciētia, ſed pro ſplēdo-

H re quem accipit anima in baptiſmo. nam accepit ibi characterem, quæ eſt quædam cōfiguratio Chriſti. & hoc lumē retinēt animæ, quia character non deletur: & cōuenit etiam iſtud, quia vt dictum eſt ſupra q. 36. non accipitur parabola iſta, niſi quantum ad fideles.

De quarto, ſ. de operibus planum eſt: omnes enim opera portant in manibus, quia quādiu viuimus ſemper operamur aliquid, ſiue bonum, ſiue malum. & iō neceſſe eſt, ꝙ in tota vita iſta, quæ eſt quidam occurſus, vel exire obuiam Chriſto, lampades geramus in manibus, quia ſemper aliquid facimus quo Chriſto bene, aut male occurramus, ideſt concurramus cum eo, quia ex concurſu iudicabitur, an fuerit bonus, vel malus occurſus. Nā ſi occurrentes recipiamur ab eo,

I erit bonus occurſus, ſi autem non recipiamur, malus occurſus totius vitæ fuit.

Quare dicitur, quòd erant quinque fatuæ, & quinque prudentes. Quæſt. XLIIII.

QVAERETVR quare dicitur, ꝙ erant quinque fatuæ, & quinque prudentes, ſ. quare virgines has in fatuas, & prudentes diſtinxit: nam cum omnes Chriſto occurrant, non deberent vocari fatuæ.

Item admirantur quidam, vt Augu. ait libro de verbis Domini. cum virginitatis nomen honorabile ſit, quare dicitur communiter de fatuis & prudentibus.

Dicendum quòd cum per virgines iſtas, vt dictum

K eſt ſupra quæſt. 36. ſignentur omnes homines, ſaltem omnes fideles, non eſt inconueniens quaſdam virgines fatuas, alias prudentes eſſe. nam non ſunt omnes fideles prudentes, ſed quidam fatui, vel inſipientes, quia quidam boni, & quidā mali ſunt. ſicut Chriſtus dixit ſupra 19. & 20. c. multi ſunt vocati, pauci autem electi. ad fidem enim multi vocati ſunt & tracti, ſed non omnes ſunt electi, quia quidam illorum pereūt iuxta illud Pſalm. 39. annunciaui, & locutus ſum, & multiplicati ſunt ſuper numerum. ſ. ex annuntiatione verbi Dei multiplicati ſunt fideles ſupra numerū: ſcilicet ſaluandorum, ideſt, quia plures crediderunt, quam ſaluandi eſſent.

Sed dicendum ꝙ fatui, & prudentes dicuntur qdā fidelium ad ſimilitudinem virginum. vocantur enim virgi-

virgines illæ prudentes, quæ cum exirent obuiã spon so acceperunt secum omnem apparatum necessariũ ad apparendum coram eo, & manendum in nuptijs. Fatuæ autem vocantur virgines illę, q̃ cum spõso vellent occurrere, & cum eo intrare ad nuptias, nõ sumpserunt secum omnem necessarium apparatum, sed cũ lampades sumpsissent, non acceperũt oleum, sine quo lampades non proderant. Similiter autẽ fideles quosdam prudentes dicimus, qui cum desiderent inuenire Chr̃m in morte, accipiunt secum oĩa necessaria. s. vigilãt in operibus bonis, cum quibus corã Christo sine verecundia appareant, & ita ab eo recipiãtur. Fatuos aũt quosdam fideles dicimus, qui cum desiderent vitam ęternam, & Christum in morte inuenire, quem tñ sciunt nõ posse haberi, nisi per bona opera, non faciunt illa, sed cum mala conscientia, aut malis operibus apparent coram eo, & non recipiũtur ad nuptias vitæ æternę. Ad primum dicendum, ꝙ immo ex eo ꝙ occurrunt, i. ex modo occurrendi fatuæ vocanẽ. nam prudentia nõ est de fine, sed de ordinatione eorum q̃ ad finem. vnde in hoc ꝙ quis non præstituit sibi finem rectum non vocatur imprudens, sed magis insipiens. & è contrario ex eo, ꝙ quis bonum sibi finẽ præstituit, & vult tendere in illum, non vocatur prudens, sed sapiens. prudentia aũt & imprudentia est circa media perueniendi. vnde qui rectum finem sibi cõstituit, & post hoc conueniẽtia media accipit ad perueniendum in illum, dicitur prudens. qui vero constituto recto fine, volens in illum tendere, non q̃rit media conuenientia, aut non vadit per illa, dr̃ imprudens aut fatuus. Nunc vero Christus finis nr̃ est, quia Deus est, & visiõ sua est vita æterna, quæ est beatitudo. velle occurrere ei, aut ipsum occurrere nõ pertinet ad prudentiam, quia pertinet ad constitutionem finis, circa quem non est electio, sed voluntas: & ideo est sapientia. nolle autem Christo occurrere est non hẽre Christum pro fine, & hoc est errare in constitutione finis, & pertinet ad insipientiam, & non ad imprudẽtiam. & ideo infideles potius insipientes quam imprudẽtes quãtum ad hoc appellamus. Sed supposito, ꝙ aliquis vult occurrere Christo, in quem tendit vt in finẽ, contingit se habere prudenter aut imprudenter, qa nunc non erratur in fine, sed in eis quæ sunt circa finem, & circa quæ est electio. & ideo qui oĩa media peruenien di in Christum recte accipit prudens dr̃. qui autẽ non accipit media conuenientia dr̃ imprudens, & ideo licet oẽs fideles exeant obuiam Christo, non dñr prudentes, sed quidam sunt prudentes alij fatui, quia quidam conuenienter occurrunt, alij non cõuenienter. Ad secundum dicendum, ꝙ virginibus competit prudentes & fatuas esse, & hoc tam s̃m parabolam, quã s̃m applicationem. nam in sensu parabolico virgines vocantur omnes puellæ, quæ nondum matrimonialiter acceperũt viros, & sunt in statu puellari, siue sint virgines, siue corruptæ, & ideo his ita accidit esse fatuas, i. imprudentes, sicut esse prudentes. quantum ad applicationem a fortiori competit, quia per virgines istas signantur omnes homines, aut saltẽ fideles omnes, quorum quidam prudentes, alij fatui sunt. maxime quia accipitur respectu Christi, & status spiritualis. aliqui enim qui in secularibus sunt prudentes, circa Christum sunt imprudentissimi, aut insipientes, quod maius est, s. quia nullo modo de illo curant. sic dicitur Luc. 16. ca. filij huius seculi prudentiores sunt filijs lucis in generatione sua. sunt ergo coniunctæ ṽirgines prudentes, & fatuæ etiam in occurrendo Christo, quia quãdiu viuimus omnes homines, & omnes fideles, tam boni quam mali cõiuncti sunt, & omnes occurrunt Christo, quia omnes faciunt opera aliqua ante mortem, quidam bona, alij vero mala. sic dicit

A Gregor. in Homilia. s. quia ex vtroque sexu fidelium multitudo colligitur, sancta Ecclesia decem virginibus simul denunciatur, mali cum bonis, reprobi cum electis admixti sunt, ideo recte similis virginibus prudentibus & fatuis perhibetur.

Quare specialiter quinque prudentes posuit, & quinque fatuas. Quæst. XLV.

QVAERETVR autem, quare specialiter posuit quinque prudentes, & quinque fatuas. Dici poterat, ꝙ istud non pertinebat specialiter ad significationem parabolæ, sed solum ꝙ virgines fatuæ quotquot illę essent, quia fatuæ erãt, & imprudenter occurrerunt, non sunt receptæ ad nuptias,
B prudentes vero, quia occurrerunt prudenter, receptæ fuerunt. Sed tamen dici potest, vt cõmuniter dicitur, ꝙ ideo ponuntur quinque, quia sunt quinque sensus corporis. sic dicit Gregorius. in quinque enim corporis sensibus vnusquisque subsistit. Et ratio comparationis est, quia opera bona & mala sunt per quæ Christo bene, aut male occurrimus: sed hæc per quinque sensus efficiuntur, vel per quinque sensus exteriores accipimus ea, s̃m quæ animus noster ad bonum, aut malum mutatur. ideo quinque vocantur fatuę, quinque prudentes. sic dicit Gregorius qui recte credunt, & iuste viuunt, assimilantur quinque prudẽtibus, qui autem profitentur quidem fidem Iesu non autẽ præparant se bonis operibus ad salutem, reliquis quinq;
C virginibus fatuis cõparantur. Vel sensus nostri inquãtum ad bona, & spiritualia in cultum Christi tendũt sunt quinque virgines prudentes, inquãtum vero carnalia concupiscunt sunt virgines fatuæ. sic dicit Hieronym. super Matth. sunt enim quinque sensus qui festinant ad cęlestia, & superna desiderãt. De visu enim & auditu, & tactu spiritualiter dictum est, quod vidimus, quod audiuimus, quod oculis nostris perspeximus. & manus nostræ contractauerũt de verbo vitę. De gustu, gustate, & videte, quia suauis est Dominus. De odoratu, in odorem vnguentorum tuorum currimus. Alij autem sunt quinq; sensus terrenis fęcibus
D inhiantes. Alij dicunt iuxta conditionem virginitatis per quinque virgines signari abstinentiam quinque partitam a carnis illecebris. nam virgo dicit immunẽ a contactu viri, ita virginitas notabit abstinentiam q̃cunque a quibuslibet carnis illecebris, & quia ista abstinentia quinque modis fit, vocantur quinque virgines, & quia cõtinere omnibus his modis a carnis voluptate potest bene, & male fieri, vocantur quinque prudentes virgines, & quinque fatuæ. sic dicit Augu. lib. de verbis Domini, s. per quinq; virgines signatur quinque partita continentia a carnis illecebris. continendus est enim animus appetitus a voluptate oculorum, aurium, olfaciendi, & gustandi. sed quia ista continẽtia partim coram Deo fit, vt illi soli placeatur interiori gaudio cõscientiæ, partim coram hominibus tantum, vt gloria humana capiatur, quinque dicũtur
E prudentes, & quinque fatuæ, quia vtraque continentia est, licet diuerso fomite gaudeat.

Quare posuit tot virgines fatuas quot prudentes. Quæst. XLVI.

SED quærẽt quare posuit tot virgines fatuas quot prudentes: nam cum per prudentes virgines signentur boni, & electi, & per fatuas reprobi, vt dicit Grego. videtur innui, quòd tot sunt reprobi quot electi.

Aliqui dicũt, ꝙ ad hoc Christus posuit quinque, & quinque, vt signet tot esset electos quot reprobos.

Duabus vijs maior est numerus dānandorū quā saluādorū.

Sed dicendum ꝙ falsum est: non enim Christus intendit hoc signare, neque est nobis notum quot erūt plures. & tñ verisimiliter dicitur multo plures esse reprobos quā electos. Primo ex auctoritate Christi sup. 19. & 20. c. s. multi sunt vocati pauci vero electi. ergo in respectu electorum multitudo damnatorū. Secundo quia ex quadam coniectura hoc colligitur: oēs. n. infideles damnātur, qui sunt in magna multitudine, & forte plures q̄ fideles, ēt de fidelibus plurimi ꝑeunt. ideo planum est multoplures damnari q̄ saluari. non igitur ꝑꝑ hoc posuit Christus totidem fatuas quot prudentes. Est aūt dicendum, ꝙ ponuntur tot fatuæ quot prudentes, quia ponuntur quinq; prudentes ꝑꝑ quinque sensus, vel quinque modos abstinendi a carnis illecebris, vt dictum est p̄cedē. q. & quia quot modis abstinetur bene, tot modis abstinetur male. s. ꝑꝑ Deum bene, aut ꝑꝑ gloriam humanā male, & sicut ꝑ quinq; sensus bene agimus, ita per eosdem q̄nque, & nō plures, neq; pauciores malum facimus, tot dñr fatuæ quot prudentes, quia non respicit̄ numerus earū, sed numerus principiorum, aut modorū boni & mali, prudentiæ & fatuitatis. & ob hoc non dictum est, ꝙ erant tot fatuæ quot prudentes, sed specialiter ꝙ erāt quinque fatuæ, & q̄nq; prudētes, quasi ꝑꝑ numerum quinq; sensuum in bonis & malis dictum sit. Alij aūt dicunt, ꝙ ꝑꝑ sensus ista dñr, sed hac rōne, s. ꝙ in quolibet homine si vnus sensus ponit̄ bonus, oēs ponūtur boni, & si vnus malus, oēs mali, sicut de virtutib. est. s. ꝙ se consequunt̄, & idem de vitijs dicūt. sic dicit Origenes super Matth. s. sicut aūt sequūtur seipsas inuicē virtutes, vt qui vnā habuerit oēs habeat, sic & sensus oēs alterutrū se consequunt̄: propterea necesse est, vt aut oēs quinq; sensus sint prudētes, aut oēs fatui. Sed dicendum ꝙ non est istud necessarium, q̄a non est talis connexio in vitijs, sicut in virtutibus. nam oēs virtutes iuxta Aristotelem sunt connexæ in prudentia, & non s̄m naturam habituum. vitia aūt non hn̄t aliquid vnum in quo connectuntur, vnde licet necesse sit, ꝙ qui habet vnam virtutem habeat aliquo modo alias: non est necesse, ꝙ qui habet vnum vitiū, habeat aliquo modo alia. Ideo dicendum similiter de sensibus, ꝙ qui per vnum sensum bene operat̄, operatur bene aliquomō per alios, vel hēt ad hoc aliqualiter virtutem. & tñ qui male operatur per vnum sensum nō est necesse, ꝙ operetur male per alios. sed quia licet nō operetur vnus homo male per omnes sensus, possunt alij operari male per illos. & isti modi sunt quibus homines possunt male operari.

Origenis verba.

Quid sit oleum istud quod prudentes sumpserunt, fatuæ vero non. Quæst. XLVII.

QVAERETVR cum dicatur, ꝙ quinq; fatuæ non sumpserunt oleum, quinque aūt prudētes sumpserunt oleum, q̄d sit oleum istud. Aliqui dicunt, ꝙ oleum est fructus boni operis. sic dicit Hilarius super Matth. s. oleū boni operis fructus boni operis est. Sed hoc parum consonat, q̄a fructus boni operis nō est in nobis, sed datur nobis a Deo. & tñ in ꝑtāte virginum erat oleū ferre, & ob hoc q̄dam increpant̄, i. fatuæ, q̄a non tulerunt oleum secum, ergo non accipit̄ pro fructu boni operis. Alij dicunt oleum esse lętitiam de bono opere, q̄a debemus lætari in Deo de bono opere. sic accipit Aug. lib. de verbis Dom. s. ꝑ oleum ipsam lætitiā signari arbitror, s̄m illud, vnxit te Deus oleo lętitiæ. q ergo non ꝑꝑea gaudet, quia Deo intrinsecus placet non hēt oleū secū. gaudium. n. non hn̄t dū cōtinenter viuunt, nisi in laudibus hominū. Alij dicunt oleum esse charitatem, & eleemosynā, eo ꝙ per oleū misericordiā signamus, sic dicit Chrysos. in Homilia,

F s. oleū hic vocat eleemosynā & charitatē, & quodcunque circa indigentes auxiliū. Alij dicunt oleū esse doctrinam, sic dicit Origenes sup Matth. s. oleum est verbum doctrinæ quo vasa aīarū implent̄: nihil. n. sic cōfortat, sicut moralis sermo, qui oleum luminis appellat̄. Alij dn̄t oleum signare nitorem conscientiæ, quia oleū nitet, & res nitidas facit, & iste nitor est in bonis, in fatuis aūt & reprobis non. Dicēdum aūt, ꝙ oēs istę positiones pn̄t aliquomodo applicari ad ꝓpositum. & tñ dicendum, ꝙ per oleum hic bona opera signantur. ille aūt gerit oleū in lampade, q conscientiam hēt bonorum operum. qui aūt non hēt conscientiā bonorum operū, sed malorum, oleum nō hēt in lampade.

G Et dicendum, ꝙ oēs præcedentes positiones intātum possunt tolerari inquantum cū hac consonant. nā nulla alia res faciet intrare ad vitam ęternā, nisi bona opera in fine vitæ inuenta, & nihil excludit à regno, nisi non inueniri in hoīe opera bona in fine. Quod aūt dicit secunda positio de gaudio interiori, ꝙ per ęa Deo placeret non excludit̄ a Deo, quia agere ꝑꝑ humanā laudē excludit a vita ęterna, q̄a istud est inanis gloria, & licet illa tollat meritum, vt Christus dixit supr. 6. c. s. receperunt mercedem suam, tñ non est peccatum mortale, nisi in aliquibus casibus. & ita pōt stare cum charitate, sed nihil excludit a regno, nisi peccatum mortale, non hr̄e autem oleum excludit à nuptijs. iō non signatur solum gaudiū interius, sed aliquid plus

H s. bona opera, quę licet interdum stent sine illo gaudio, dum tñ stent cum charitate, faciunt recipi ad regnum. Tertia positio magis consonat, s. ꝙ opera misericordiæ vocentur hic oleum. tum quia misericordiā per oleum signamus, tum & principaliter, quia non excluditur q̄s a regno, nisi quia non habet, q̄d a iudicante petitur. & tñ iudicans nihil petet a iudicandis, nisi opera misericordiæ, q̄ per oleum designantur, vt patet infra in litera. s. esuriui, & dedistis mihi manducare. alijs vero quos excludit dicet. esuriui & non dedistis mihi manducare. ergo vr̄ ꝙ nō accipiatur hic per oleum, nisi ista opera misericordię, quia sicut hic non excluduntur a nuptijs, nisi pro defectu olei, ita ibi nō excluduntur à vita æterna, nisi pro defectu illorū operum misericordię, vt infra habet lr̄a. & ideo ista videt̄

I multum conueniens positio. sed vltima est magis sine calumnia. nā licet ibi de solis operibus misericordiæ dicatur. constat ꝙ si aliquis fuerit in peccato mortali moriens, & egerit omnia opa misericordiæ ꝑ totam vitā excludet̄ a regno, & non ꝓderūt ei opera misericordiæ 1. Corin. 13. c. s. si dedero oēm substantiam meam in cibos pauperum, charitatē aūt nō habeam, nihil mihi prodest, ideo cum qualibet addi debet vltima positio. Quarta positio parum prodest, nam quātumcunq; quis hēat doctrinā & sermonē moralē, nisi opera hēat nihil valet, immo si quis linguis hoīum loquat̄, & Angelorum, charitatem aūt non hēat non ꝓdest. 1. Corin. 13. c. sed intelligatur, ꝙ habeat doctri-

K nā cum opibus. Quinta aūt positio de nitore consciæ incidit cum vltima, q̄a nitor consciæ non est, nisi q̄n quis habet conscientiam de operibus bonis, & nō habet in pręsenti cōsciam de aliquibus malis. & hęc est cōsolatio nr̄a, vt Apostolus dicit. hæc est gloria vestra testimonium consciæ vestrę. Vltima aūt est vera, quia ꝑ operibus bonis, q̄ quis in fine vitę habuerit, accipit vitam æternam, vel vocatur oleum ipsa charitas. vere enim illa nitet, & verum est, ꝙ hęc sola diuidit inter filios regni & alienos. Et ideo is in quo fuerit in morte recipietur ad vitam, in quo vero non fuerit nō recipietur, & quādo dicimus de operibus bonis, quòd sunt oleum, intelligitur inquantum cum illis est charitas, quia alia nulla opera bona prosunt morienti ad vitam ęternam.

Quo-

Quomodo virgines fatuæ oleum non ferebant, & prudentes sic. Quæst. XLVIII.

QVAERETVR quomodo virgines fatuæ non ferebant oleum in vasis suis, & prudentes ferebant. Dicendum ꝙ ſm quamlibet positionem applicari potest. quantum ad primā planum est, quia licet fatuę aliqua opera exerceant non habent fructum illorum, quia non egerūt ea taliter, vt fructum inde consequi possent. virgines prudētes consequuntur, quia bene opera sua egerunt, ita vt eis prodesse possent. De secunda positione patet, quia fatuæ, licet vasa, aut lampades portent, quæ sunt bona opera materialiter, non portāt ibi oleum, i. gaudium interius de opere pro Deo facto, quia non faciunt pp Deum, sed propter gloriam humanā. sic dicit Augus. lib. de verbis Domini. prudentes aūt acceperunt oleū cum lampadibus, i. lætitiam bonorum operum, & in vasis suis, idest in corde atque conscientia posuerunt. & hoc tenet Nicolaus dicēs, oleum istud est spirituale gaudium, quod oritur ex operibus bonis factis pp Deum. de quo Apost. ad Philip. 4. ca. gaudete in Dño semper. hoc autem oleum non habēt virgines fatuæ pp defectum intentionis rectæ, licet habeant lampades, i. opera bona ex genere. prudentes autem acceperunt oleum, quia propter rectitudinē intentionis gaudent in Domino de suis operibus bonis. dicitur autē gaudium istud oleum, quia nutrit, & fouet ignē charitatis. ex hoc enim ꝙ aliquis delectatur in opere fortius & melius operatur, vt dicitur 2. Ethi. Tertia autē positio sic applicatur, ꝙ virginitas sit lampas, oleum sit opus misericordiæ: illæ ergo virgines quæ cum virginitate habuerunt opera misericordiæ habent oleū, quæ vero virginitatem sine illis operibus habuerunt, lampades sine oleo habent. sic dicit Chrysost. in Homilia. s. oleum vocat eleemosynam, & quodcunque circa indigentes auxilium. lampades autem vocat virginitatis charismata, propter hoc & stultas eas vocat, quoniam maiorem sustinentes laborem pp minorē omnia perdiderunt: maiori. n. labore vincitur carnis cupido quàm pecuniarum. Quarta autem applicatur sic, ꝙ doctrinæ verbum manet in prudentibus vsque ad finem vitæ ad confortandum eas, in fatuis autem ante mortem deficit. sic dicit Origenes super Matth. s. oleum est verbum doctrinæ quo vasa animarū implentur. nihil enim sic cōfortat, sicut moralis sermo, qui oleum luminis appellatur: prudētes ergo acceperunt huiusmodi oleum, quod satis sit eis etiam tardāte sponso. fatuæ autem acceperunt lampades in primis quidem accensas, sed non acceperunt tantū oleū vt eis sufficeret vsque ad finem, negligentes circa susceptionem doctrinæ quæ confortat fidem, & bonorum actuum lumen illuminat. Quinta plana est, nam prudentes non solum lampades, i. conscientiam, sed etiam oleum, idest nitorem consciētiæ portant, quia non sunt sibi consciæ malorum operum.

De vltima expositione est certius, nam prudentes habent conscientiam, & cum illa charitatem quę illuminat, & bona opera. fatuæ autem non assumpserūt bona opera secū. & sic vt ista acceptio olei est verior, vt dictum est præceden. q. ita & ista applicatio consequenter est melior quàm præcedentes.

Quid est quod dicitur, moram autem faciente sponso &c. Quæst. XLIX.

QVAERETVR quid est quod dicitur, moram autem faciente sponso dormitauerunt oēs & dormierunt. Dicendum ꝙ ista mora est dilatio aduentus Christi. sponsus. n. iste Christus

A est, vt ostensum est supra q. 41. moram autem dr̄ facere ad similitudinem illius sponsi, quem virgines expectabant. & dr̄ mora respectu aduentus, & quia aduentus Christi est duplex, potest dupliciter mora accipi. est autem vnus aduētus Christi ad iudicium, alius ad mortem cuiuslibet, vt ostensum est præced. c. q. 248. Accipiendo aūt aduentum Christi ad iudicium, iam nimis tardat spōsus, & debet computari absentia sua ab eo tpe quo desijt esse nobiscum, sicut ipse dixit, venient dies in quibus auferetur ab eis sponsus supra 9. c. recessit autem a nobis in die Ascēsionis, & ideo ab illo die computatur absentia. & iā fluxerunt anni mille quadringenti, & sexdecim, cum sint nunc à Christi natiuitate anni mille quadringēti quadragintanouem, a quibus demantur trigintatres qui fluxerunt à
B Christi Natiuitate vsque eius Ascensionē, & residuū tempus vsque ad diem iudicij nobis ignotum est. & ita dicit Nicolaus, ꝙ mora ista est decursus temporis ab Ascensione Christi vsq; ad diem iudicij, quod tp̄s quoad longitudinem vocatur hic mora. Accipiendo aduentum ad mortē vocatur mora oē tempus, quod est inter natiuitatem & mortem, vel inter̃ principiū ætatis discretionis, in qua quis iam exit obuiam Christo, & morti. Sed dicetur, ꝙ meli⁹ accipitur mora isto secundo modo, eo ꝙ mora ponitur hic sponsi inquātum illa aliquid agit, ad hoc ꝙ dormitent homines. sed tarditas diei iudicij parū facit ad hoc, sed diei mortis mora. nam qualiter de quolibet diffinitum fuerit in die mortis, taliter diffinietur in die iudicij, & etiam
C si nunquam veniret dies iudicij, ista tarditas mortis facit dormitare & dormire.

Quare dicitur de mora ista sponsi. Quæst. L.

SED quęretur, quare dicitur de mora ista sponsi. Dicendum ꝙ ista pertinet multum ad propositum, tam quantum ad rationem parabolæ quam ēt ad applicationem suam. De primo patet, quia oēs virgines tam fatuæ q̄ prudentes a principio, cum se parauerūt ad exeundum obuiam sponso, habebant oleum in vasis suis, aut saltem in lampadibus. & si statim veniret
D sponsus nullam moram faciens, nō deficeret oleum in lampadibus virginum fatuarum, & sic possent intrare cum sponso ad nuptias, quia vero moram fecit interim consumptum est oleum, & cum venit sponsus, iam extinguebantur lampades, & ita quia non habuerunt tunc oleum, iuerunt ad vendentes, & sponsus interim veniens non recepit eas postea clausa ianua. Secundo quantum ad hoc, quia si sponsus nō fecisset moram, non dormitarent, & dormirent fatuæ virgines. & dato ꝙ non haberent oleum, cum vigilarent, scirent, qn̄ venturus esset sponsus aliquantulum ante, & interim possent ire pro oleo, & redeuntes intrare cum sponso, sed quia eis dormiētibus, quasi inopinatus venit sponsus, non fuit tempus ad emendum oleum, & ita non potuerunt recipi fatuæ. & sic mora sponsi multum egit ad parabolam. De secundo quan
E tum ad principale patet: multum enim facit ad intentionem Christi. nam mora ista aduentus facit dormitare & dormire: mora enim aduentus Christi reddit quosdam procliues ad malum, & voluptates, sic patet præcedenti capi. cum dixit seruus malus in corde suo, moram facit dominus meus venire, & cępit percutere conseruos suos, & mādücare cum ebriosis, & ita si putaret statim illum venturum non faceret ista.

De quocunque autem aduentu accipiatur, verum erit, quòd mora sponsi est occasio malorum. patet de aduentu ad iudicium. si enim scirent omnes homines vsque ad triginta annos futurum esse diem iudicij, multi abstinerent a voluptatibus huius seculi.

ſed quia incertum eſt tp̄s,& quidam putant,ꝙ fortaſſis non erit vſq; ad mille annos, iō plures prolabũtur homines ad vitia quaſi ſine timore. De aduentu Chriſti in morte eſt magis planum, quia breuior termin⁹ eſt iſte,& manifeſtior q̄ aduentus in die iudicii,& mora iſta facit multos dormire. nam inter natiuitatē, & mortem eſt aliquantū, quod licet non ſit homini certum quouſque effluxerit, tn̄ putatur ab homine magnum futurū: eo ꝙ quilibet cogitat de annis ad quos peruenire poterit ſ'm naturam,& non cogitat,ꝙ qualibet hora vita poteſt deſinere. vnde iſta mora nō eſt interdum ſ'm rem,ſed ſ'm æſtimationem, quod patet ſupra præced.c.& Luc. 12. ex verbis ſerui.ſ.moram facit dn̄s meus venire.& ſequitur veniet aũt dn̄s ſerui illius die qua neſcit,& hora qua ignorat. & ſic non eſt mora,ſicut putatur. ſed ſatis eſt, ꝙ putetur, quia per hoc declinabit homo ad voluptates huius ſeculi. ſic patet ibidē,quia dixit ſeruus ille malus in corde ſuo. moram facit dominus meus venire,& cępit percutere conſeruos,& manducare cum ebrioſis.

Quid eſt quod dicitur dormitauerunt,& dormierunt. Quæſt. LI.

QVAERETVR, quid eſt quod dicitur dormitauerunt,& dormierunt. Dici poteſt vno modo, ꝙ iſta differentia dormitationis, & dormitionis magis facit ad parabolam quàm ad rationē eius,i. applicationem.nā dormitare eſt paululum,&inquiete,vel non ſecure dormire. vnde dormitatio ante ſomnum eſt.dormire aũt eſt ipſa quies ſecura, cum quis velut curis ſolutus iacet,& ita dormitio eſt ſomnus. & q̄dā de virginibus parum dormiebant,aliæ vero multū dicebantur dormitare,& dormire. ad parabolæ aũt applicationem ſatis eſt,ꝙ dicantur dormire.Sed dicēdū, ꝙ ēt ad applicationem iſta pertinent,& accipiunt aliqui tam dormitationem, q̄ dormitionem de morte, ſed dicunt dormitionem eſſe mortem,dormitationē vero ęgritudinem qua peruenit ad mortē, ſicut dormitio eſt ſomnus,dormitatio ante ſomnum. ſic dicit Greg. in Homilia.ſ.dormire enim mori eſt, dormitare aũt ante ſomnum eſt ante mortem à ſalute lāgueſcere,quia per pōdus ægritudinis peruenitur ad ſomnum mortis. Alij dicunt, ꝙ dormitare ſit mori, dormire aũt eſt poſtea in morte manere, quaſi dormitatio ſit motus ad dormire,quod eſt quædam quies, ſicut mori eſt, quaſi motus quidam ꝑꝑ alterationes ꝑcedentes ad quietem illam q̄ eſt poſt mortem,quando corpus iacet in puluere. & ſic iſta quies finit in rōne,qn̄ euigilant dormientes. de hoc dicit Hieron. ſup Matth. dormitauerunt.i.mortui ſunt,& conſequēter dr̄ dormierunt,quia poſtea ſuſcitandi ſunt. Nicolaus aũt dicit mortem vocari hic dormitationem,vel dormitionem, quia tam faciliter excitabuntur homines a morte per Chriſtum venientem ad iudicandum, ſicut vnus homo purus excitat alium dormientē. Alio modo accipitur,tam dormire q̄ dormitare pro quadā quiete in voluptatibus huius ſeculi.ſ.ꝙ homines promittentes ſibi longa tp̄a vitæ,quæ vocantur mora aduentus ſponſi, dilabuntur in delitias euntes ad deſideria ſua,& tunc ſunt ſicut dormientes, quia ſicut dormiens nil facit humanum, ita declinans ad voluptates huius ſeculi quieſcit ī illis, & nil facit de operibus vitæ æternæ.ſic dicit Origenes ſuper Matth. ſpōſo tardante, & non cito veniente verbo ad conſummationem vitæ patiunt aliquid ſenſus dormitantes,& quaſi in nocte mundi agentes,& dormierunt, vt puta remiſſius agentes a ſenſu illo vitali. Sed hoc ſuppoſito quæ differentia erit inter dormitare, & dormire? Dicēdū ꝙ ſicut dormitatio eſt aliquid breue ante ſom-

F num,& nondum quis eſt cōſopitus,qn̄ dormitat. dormire aũt eſt ipſe ſomnus quo quis premitur, cū quiete ſolutus eſt: ita in vacatione ad delitias huius ſeculi, & exercitio peccatorum dormitare illi dicuntur, qui paruo tp̄e manent in actu, & voluptate peccatorum, ſed cum aliquas ſordes delictorum ꝯxerint mox illas pœnitentiæ lachrymis lauant, & ſic a ſopore quo teneri incipiebant reſurgunt. dormiũt autem qui in voluptatibus ſeculi quieſcunt, neque vllus compunctionis ſtimulus illos excitat,ſed quaſi plena quiete ſoluti ſunt dormiunt. & ideo hos dormientes excitari facile non eſt: dormitantes autem facile,aut per ſeipſos excitantur. vtrunque autem tam dormitionem, quā dormitationem facit mora aduētus, ideſt vitæ diuturnitas,vel quæ eſt,vel quam homo cogitat,& ſibi promittit. G

Quomodo accipitur dormitatio, & dormitio. Quæſt. LII.

SED quæretur quis modus iſtorum verior ſit.nam precedens ponit dormitationem,& dormitionē mortem eſſe.Dicendum,ꝙ ille modus non poteſt eſſe,niſi de aduētu Chriſti ad iudicium. nam ante illud tempus oēs moriuntur,& ſic dormitant,& dormiũt. ſic dicit Aug. lib. de verbis Dn̄i. ex vtroq; genere hominum moriũtur hoc interuallo tp̄is, donec ſub aduentu Domini fiat reſurrectio mortuorū. hoc enim

H modo exponetur parabola,ꝙ exire obuiam ſit ꝑ opera, quæ homines faciunt dum viuunt, per quę Chriſtum inuenire nituntur, ſed nō ſtatim Chriſtus venit ad iudicium, vt homines per opera exeũt ei obuiam, ſed tardat venire, quia illo modo nondum venit ꝑꝑ, quod interim dormitant,& dormiunt virgines, quia ſopore mortis grauantur, & poſt mortem iſtam erit iudicium. Accipiendo aũt ſecūdo modo dormitare, & dormire eſt voluptatibus huius ſeculi detineri,ſ.quadum ſponſus morā facit venire, ſ.quia non ſtatim deducit mortem, per quam venire dr̄ ad iudicandū hominem, declinat homo ad voluptates ſeculi. Dicendum autem, ꝙ accipiēdo vtrunq; aduentum Chriſti poteſt ſtare vterq; modus moræ. & tn̄ dictum eſt ſupra.ꝙ potius intelligatur de aduētu ad mortem, quia

I aduentus ad iudicium nil mutat de ſtatu hoīs cuiuslibet.aduentus aũt ad mortem dat totum ſtatum. & iō melius eſt intelligere de dormitatione, & dormitione,quæ præcedit mortem, quæ eſt declinatio ad delitias.Secundo quia mors,vt ſic parum facit ad aduentum ſponſi, ſcilicet ad hoc, quòd inueniantur quædā virgines paratæ & alię non, ſed ea quæ mortem præcedunt,ideſt diſpoſitio in qua quis inuenitur quando moritur.ſed dormitatio,& dormitio prout eſt detineri voluptatibus multum facit ad occurſum, & obuiationem ſponſi in morte, nam qui fuerit diu quiete ſopitus in voluptatibus ſeculi,tarde conſurgit ad ſe diſponendum in morte, & ſi nō declinaſſent homines

K ad vitia huius ſeculi propter moram aduētus mortis, omnes inuenirentur parati in morte. ideo iſta dormitio & dormitatio melius videtur accipi. ſi quis tamē aliam de dormitione mortis teneat non reſiſtimus.

Quare dicitur, quòd dormitauerunt omnes, & dormierunt. Quæſt. LIII.

QVAERETVR quare dicitur, ꝙ dormitauerũt omnes & dormierunt, cum de virginibus prudentibus videatur inconueniēs,quòd dormirent quando vigilandum erat.Dicēdum, quòd pendet ſolutio huius dubij ex præced.q. Aliqui enim accipiunt dormire,& dormitare pro morte, & tunc verum eſt,ꝙ tam fatuæ, q̄ prudentes dormiunt,

quia

quia omnes boni, & reprobi ante tempus iudicij moriuntur.& tunc etiam dicetur, ꝙ dormire,& dormitare competit cuilibet.ſ.quia fatuæ dormitāt, & dormiunt.& idem eſt de prudētibus. nam dormitare eſt ante mortem lāgueſcere,dormire eſt mori.oībus autem competit mori, & ante mortem langueſcere in eis virtutem corporis.ſic accipit Greg.vt dictū eſt ſupra q.52.Accipiendo ſecūdo modo verum eſt,ꝙ omnes dormitant,& dormiunt, quia cū mora aduentus Chriſti extendatur, nemo eſt qui tota vita maneat vigilās ad Dei cultum, & nullo vnquam vitio deprimatur: & ideo tam boni quàm mali interdum cadunt: ſed mali quidem cadunt,& non reſurgunt,& cū nūc dormiant in vitijs, etiam adueniente morte inueniūtur dormientes,& ideo pereunt. boni autem licet aliquando premantur vitijs ſtatim euigilāt, & tñ nemo eſt qui ſemper vigilet, quia nemo eſt qui bonum faciat & non peccet.3.Reg. 8.c. Et ob hoc diſtinguunt̄ dormire,& dormitare.quia dormire quod eſt quiete manere reſolutū pertinet ad illos qui in peccatis diu, aut ſemper tenentur,& ſunt virgines fatuæ.dormitare autem quod eſt leuiter dormire, & cito euigilare pertinet ad bonos, qui ſi aliquando labuntur, ſtatim de peccato reſurgunt. Et per hoc patet ſolutio ad inconueniens, ſ. quia boni qui ſignātur per prudentes virgines non dormiunt,ſed dormitāt. dormitare autem non eſt reprehēſib le, quia eſt quaſi neceſſariū. ſicut dicimus,quòd nemo poteſt vitare omnia venialia ſimul,licet poſſit vitare quodlibet per ſe.

Quid ſit iſte clamor mediæ noctis, & per quos fiet. Quæſt. LIIII.

QVAERETVR quid eſt quod dr̄, media nocte clamor factus eſt.& quid ſit iſte clamor? Dicēdum ꝙ hoc pendet ex pręcedentibus.dictum eſt.n.ꝙ duplex eſt Chriſti aduentus.ſ.ad mortem, & ad diem iudicij. Accipiendo pro aduentu ad iudicium dr̄ clamor iſte Angelorum eſſe,vel Archangelorum,q clamabunt ad mortuos,vt ſurgāt ad iudicium. ſic enim dicitur 1.Corint.15.c.ꝙ reſurrectio fiet in ictu oculi, & nouiſſima tuba,i.audietur tunc vox tubę,& poſtea nunquam audietur,ēt expreſſius 1. Theſſa.4.c.vbi dr̄, quòd Dn̄s veniet in iuſſu, & voce Archāgeli,& tuba Dei,& mortui reſurgent, & ſic dicit Hierony. ſuper Matth.ſubito ergo, & quaſi intempeſta nocte,quando grauiſſimus ſopor eſt per Angelorum clamorem & tubas præcedētium fortitudinum Chriſti reſonabit aduentus.Accipiendo ſecundo modo aduentum Chriſti ad mortem, ſ. hominis, vocatur clamor iſte quidam ſtimulus,qui in corde noſtro figitur Deo vocante,vt ad pęnitētiam reſurgamus. Sed dicetur iſte ſtimulus per quem fit? Dicūt aliqui, ꝙ per Angelos, ſic dicit Origenes ſuper Matth. clamor factus eſt oēs excitare volentium,vt ęſtimo Angelorum, qui ſunt adminiſtratorij ſpiritus, clamantes in ſenſibus dormientium,ecce ſponſus venit. Eſt dicendum,ꝙ poterat poni fieri per Angelos qui tangūt interiores ſenſus. & tñ quia iſte motus eſt ſpiritualis qui pertinet ad effectum,melius eſt dici, ꝙ fiat per Deū. ſic enim ipſe ait Apoca.3.c. ego ſto ad oſtium & pulſo, ſiquis aperuerit mihi intrabo,& cęnabo cū eo. Et intelligit̄ ꝙ Deus ſtat ad oſtiū conſciētiæ nr̄æ, pulſando nos ꝑ ad bonū.illi aūt aperiūt q aſſētiūt huic pulſationi, q vero non aſſentiūt nō aperiūt,& recedit Deus ab eis.

Dubium à quo ſit ſtimulus in hora mortis ad pęnitentiā.

Qūo per iſtū clamorē, tā boni quā mali excitantur. Quæſt. LV.

SED quæretur qūo per iſtum clamorem, tā boni, q̄ mali excitantur.nā hic tā virgines fatuæ per quas

A reprobi, q̄ prudentes per quas electi ſignant̄ excitatæ ſunt. Dicendum ꝙ iſtud beneficium clamoris oībus cōicatur,& colligitur ex eo,quod dr̄ Apo.3.cap.ecce ego ſto ad oſtium & pulſo, ſiquis audierit vocē meā, & aperuerit mihi intrabo, & cęnabo cum eo, & ipſe mecum. nā apparet ꝙ quidā aperiunt Deo vocāti, & alij non.ſed q non aperiunt Deo mali ſunt. ergo aliq ſunt mali,qui tñ vocantur à Deo,& pulſat eos ad bonum.Scdo patet,quia nō ſolum mali pulſant̄ à Deo, & non aperiunt,ſed interdū expreſſe abijciunt eū, & triſtātur quia Deus pulſat eos ad bonum, iuxta illud Iob 21.c.q dixerunt Deo recede a nobis, ſcientiā viarum tuarū nolumus.Tertio patet,quia neceſſe eſt poni iſtam pulſationem fieri circa malos, ſicut circa bonos.nam homo ꝑ ſeipſum pōt cadere a bono ſtatu.

B reſurgere autem non pōt ꝑ ſeipſum, ſed indiget diuino auxilio, quia aliàs ex puris naturalibus poſſet homo ſaluari, q̄ fuit hr̄ſis Pelagiana. dato ergo ꝙ nō ſit auxilium Dei circa hominē,erit impoſſibile ipſum à peccato reſurgere,& tñ quod impoſſibile eſt non imputatur alicui: ideo neceſſe eſt circa quēlibet hoīem dum viuit, poni auxilium Dei ad reſurgēdum de peccato.& tñ auxilium primū eſt pulſare mouendo conſcientiam,vt homo obediendo pulſationi,& faciēdo quod in ſe eſt iuſtificetur per firmationem contritionis:ideo neceſſe eſt circa quemlibet hominem poni Deum pulſantem,& ſtare ad oſtiū eius, ſed aliqui audiunt aliqui non. Ex hoc autem apparet, ꝙ imputat̄ hominibus qui damnantur ſua damnatio: eo ꝙ in po

C teſtate ſua eſt aliquo modo non dānari. nam licet iuſtificatio ꝑ quam ſaluamur fit per grām, & illa nō fit directe in nr̄a poteſtate,quaſi nos grām nobis formemus,tñ eſt aliquo modo in noſtra poteſtate,qa poſſumus illam hr̄e.ſ.ſi nos facimus,qđ in nobis eſt. Deus namq; ſemper ad bonum pulſat nos, & ſi nos volumus audire eius pulſationi,quod eſt in noſtra poteſtate,ſtatim gratia infundetur,& iuſtificabimur,ꝙ ergo non ſimus iuſti nobis imputatur,qui nolumus obedire pulſationi Dei, q̄ ſemper eſt, & ideo rectè dictum eſt hic,ꝙ clamor iſte tam ad prudentes, quam ad fatuas fuit, vt innuatur quòd diuina pulſatio ad omnes

D ſe extendit,tam ad bonos quàm ad malos.

De⁹ ſemꝑ ad bonum nos pulſat.

Quare hæc pulſatio clamor vocetur. Quæſt. LVI.

SED quæretur quare iſta pulſatio vocatur clamor. Dicendum ꝙ clamor ſignificat vocē altam qualis eſt vox tubæ, aut vox præconis, & dicitur clamor ad differentiam vocis,quę in mediocri, aut ſummiſſo tono profertur, & competit tam ad parabolam q̄ ad ſenſum quem Chriſtus intendit de parabola propter duo. Primo,quia fuit iſte ſonus ad excitādū virgines. oēs enim dormitabant & dormiebant, tā prudentes,quam fatuę,vt dr̄ in litera.vox autem ſummiſſa non excitaret eas: ideo oportuit eſſe vocem fortē & altam,quæ vocatur clamor. Secundo fuit,quia vir

E gines non erant nunc vocandæ, & inuitandæ ſigillatim,vt exirent obuiam ſpōſo, ſed iam ſupponebatur, ꝙ erant paratæ,quia tñ neſciebant tempus, erant vocandæ generali vocatione,quæ non fieret tantum alicui,ſed omnes eam poſſent audire, tales autem vocationes oportet eſſe in alta voce, iō vocant̄ clamores. De ſecundo principali,ſ. quantum ad intētionē Chr̄i dicendū,ꝙ ēt debuit vocari clamor,quia aut iſta vocatio intelligit̄ de aduentu Chr̄i ad iudicium,aut de aduentu ad mortem. Si de primo debet vocari clamor, quia fit illa vocatio ad oēs mortuos qui per totū mūdum ſunt,vt ergo ſaluetur, ꝙ oēs illā audiēt debet eſſe excelſa,& ſic vocabitur clamor.ēt quia ad excitandum

dum dormientem requiritur vox, quæ est clamor, quanto magis ad excitandum mortuos, ideo ibi potius debet vocari clamor. Vnde plus quã clamor vocatur ab Apostolo.s.tuba nouissima.1. Cor. 15. c. vel tuba Dei prima Thessa.4.c.

Accipiendo autem pro aduentu ad mortem erit vox ista, qua excitantur illi qui in peccatis suis dormiũt. Excitare autem istos multum est, ideo alta vox exigitur quæ clamor dicitur. licet enim ista vocatio fiat in secreto cordis, quia tamen non potest fieri nisi ex magna virtute, vt auertatur homo ab eo quo fruebatur, magna vox illa est & clamor.

Quomodo dicitur hunc clamorem annunciare Christum uenientem. Quæst. LVII.

SED queretur quomodo dicitur iste clamor esse annuncians Christum venientem ad mortem, cum ista pulsatio, de qua dictum est semper fiat in nobis.

Dici potest vno modo, ꝙ licet per totam vitã fiat pulsatio a Deo in cordibus nostris. tamen hic accipitur de illa pulsatione & clamore, quo homines mortiꝑpinqui a Deo pulsantur: & est ille clamor vtilior oĩbus præcedẽtibus, quia licet quis per totam vitam dormierit in peccato, si in morte pulsatus a Deo obedit ei saluatur. & si per totam vitam audierit vocantẽ & nunc non, nihil prodest: ideo de hac velut vtiliori vocatione dicitur hic quod sit clamor.

Aliter potest dici, & melius qđ hic dicitur de clamore qui est pulsatio per totam vitam ad surgendũ de peccato. nam sicut exire obuiam spõso est à principio vitæ nostræ vsque ad mortem per omnes operationes nostras, vt ostensum est sup. ita clamor iste precedens sponsi aduentum est tota pulsatio, quę fit per totam vitam ad surgendum de peccato. in parabola autem non fuit nisi vna dormitatio & dormitio. ideo ponitur vnicus clamor, quo virgines ab illa dormitione excitatę sunt: sed quia per totam vitã est sępe hominem prolabi ad vitia: ideo opus est multiplicata vocatione aut pulsatione, & tota hæc signatur per illum clamorem quo vocatæ sunt virgines.

Tertio adhuc potest dici pulsatio totius vitæ iste clamor Christi venientis ad mortem nostram, quia vt plurimum pulsationes istæ fiunt in vitiosis hominibus, in cutiendo timorem mortis & inferorum. talis.n. cogitatio nimis mouet, & abstrahit a uitijs. sic dicitur Eccl.7.c. memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.i. nunquam.

Quomodo virgines hunc clamorem audientes non inuentæ sunt paratæ. Quæst. LVIII.

QVAERETVR cum virgines fatuę audiuerint istum clamorem, quomodo postea non inuẽtæ sunt paratę, & quomodo non introierunt ad nuptias? quia qui audit pulsationem recipit Christum ad se intrantem, & cænat cum illo Apoc.3.c.

Dici potest vno modo ꝙ licet audierũt clamorem non introierunt ad nuptias, quia non fuit in eis completa pulsatio, & ideo Christus ad signandum incompletam pulsationem in quibusdã esse, dixit quasdam virgines clamatas, sed non intrantes ad nuptias.

Pro quo sciendum, quòd in prædicta auctoritate duo ponuntur, scilicet, audire vocem, & aperire, & quando hæc simul sunt, Christus intrat, & cęnat cum homine. audire autem est, quòd pulsatus credat se a Deo moueri, & ista bona desideria ab eo prouenire. aperire autem, est obedire illis bonis desiderijs vel vocationibus, exequendo id quod a Deo sua-

F detur. qui autem audiunt, & non obediunt habent primum & nõ secundum, ideo pulsatio non prodest eis, licet illam intellexerint.

Secundo modo potest dici ꝙ virgines per clamorẽ excitatæ sunt, & tamen nõ introierunt ad nuptias, quia tempore aduentus non fuerũt paratæ, & in hoc signatur multitudo pulsationum, quę nobis fit in uita, & innuitur per unicam, quæ facta est virginibus. Nam licet quibusdam Dei uocationibus obediamus resurgentes de peccato, si postea incidamus in peccata, & non resurgamus de illis, licet vocati, nõ prosunt priores vocationes.

G Sed dicendum ꝙ non potest omnimoda similitudo esse inter parabolam & sensum quantum ad uocationem virginum & pulsationem nostram. Nam virgines dormiebant, & clamor profuit ad hoc ꝙ excitarentur, & excitatæ sunt, & obedierũt clamori, quia statim surrexerunt, & cęperũt ornare lampades suas, & tamen clamor ille non poterat parare eas quæ paratæ non erant, eo ꝙ apparatus consistebat in quibusdam rebus corporalibus, quæ non habentur ad nutum, nisi realiter inquirantur. Pulsatio autem mentis aliter se habet, quia per hoc ꝙ homo obedit illi, est dispositus, & non sunt necessarii exteriores apparatus, ideo sola obedientia pulsationis potest nos iustificare, & paratos reddit ad aduentum Christi in morte. secus autem fuit in virginibus. & ita licet excitatæ

H fuerunt illę per clamorem, non introierunt ad nuptias. Nos uero mox ut audimus & assentimus pulsationi, digni sumus introire ad nuptias Christi.

Sola obẽdiẽtia ad Chr̃i pulsationes iustificamur.

Quare dicitur quod media nocte factus sit ille clamor. Quæst. LIX.

QVAERETVR quare dicitur ꝙ media nocte factus sit ille clamor.

Dicendum ꝙ cum ut sæpe dictum est, sit duplex aduentus Christi, & ad quemlibet fiat clamor. videndum est cui illorum competat, an utrique conueniat quod fiat clamor præcedens illum media nocte. accipiendo autem de aduentu ad iudicium dicunt qui-

I dam, quod media nocte fit clamor, quia media nocte fiet iudicium, & resurrectio mortuorum, & sic refert Hieronym. super Mattheum, quorundam esse positionem.s. tradunt Iudæi Christum media nocte esse venturum in similitudinem temporis Aegiptij, quando Pascha celebratum est.

Alij dicunt mediã nocte futurum.i. tempore ignoto, & quando non putabitur superueniet: sicut media nox est tempus occultum.i. quia tunc omnia tacẽt. sic dicit Aug. lib. de verbis Domini, quod veniet media nocte.i. nullo sciente atque sperante, & Hiero. ait subito ergo, & quasi intempesta nocte, & securis omnibus, quando grauissimus sopor est, per angelorum clamorem, & tubas præcedentium fortitudi-

K num Christi resonabit aduentus.

Si autem accipiatur pro clamore præcedente aduentum Christi dicitur fieri media nocte.i. tempore incerto: quia nihil est incertius quam tempus mortis & aduenit, quando homo non cogitat, sicut dicitur præcedenti.c. ueniet dominus serui illius die quã nescit, & hora qua non sperat: ideo clamor etiã præcedẽs dicitur fieri media nocte. Sed dicetur quõ fit media nocte cũ ista pulsatio fiat ꝑ totam vitam, cum hõ est in peccato? Dici põt uno modo, ꝙ licet fiat per totã uitam, tamen fit media nocte.i. tpe inopinato, qa cũ a Deo fiat, pulsat nos qñ uult, & cũ nos de hoc nõ cogitamus. oẽ aũt occultũ & incertũ media nox dici potest pro conditione temporis illius. Aliter dici potest qđ accipitur de illa vocatione, qua pulsamur

pau-

pauloante mortem, & illa, & mors cõputātur pro eodem tēpore, & quia mors media nocte fieri dicitur, etiam pulsatio illa media nocte.

Tertio potest dici, quòd accipiatur de pulsatione quæ fit quādo quis maxime gaudet in voluptatibus. Est enim tunc altissima caligo, & potestas tenebrarum, cum homo penitus Dei oblitus his bonis qui tēporaliter apparēt fruitur, cum igitur de tam profundis tenebris quis pulsatione Dei eripitur, dicitur media nocte ad eum clamor factus. sic dicit Origenes super Matthæum, media nocte, idest in altitudine remissionis factus est clamor omnes suscitare volentium æstimo Angelorum, qui sunt administratorij spiritus intus clamantes in sensibus dormientium.

Quid est quod in clamore dictum est, scilicet ecce sponsus venit &c. Quæst. LX.

QVAERETVR quid est quod in clamore dictū est, ecce sponsus venit exite obuiam ei.

Dicendum, quòd hoc proprie ad parabolam pertinet iuxta literam. nā virgines illæ expectabant spōsum venturum, vt cū eo intrarent ad nuptias. & ideo ille qui venit ad excitandas virgines debuit clamare iuxta id, quod illę sperabant, sed ipsę expectabant spōsum, vt exirent obuiam ei, ideo ille nuncius clamauit, ecce sponsus venit exite obuiam ei. Applicando autem ad sensum Christi non erit idem clamor præcedens aduentum eius quantum ad literam, sed in signato idem erit. nam accipiendo aduentum Christi ad iudicium clamor pręcedens illum aduentum erit, surgite mortui, & venite ad iudicium, aut aliquid simile. & hoc etiam est dicere, ecce spōsus venit, quia Christus venit tūc, vt assumat secum omnes bonos, & transferat eos ad æternas nuptias, & per illum aduentum transfertur sponsa in vitam æternam. sic accipitur Apoc. 19. cap. s. venerunt nuptiæ agni, & vxor eius præparauit se. & statim dicitur beati qui ad cenā agni nuptiarum vocati sunt, & sic vocatio ad iudiciū est vocatio ad nuptias Christi, sed licet ad illas vocentur omnes mortui non intrabunt omnes, quia non erunt omnes parati, sicut omnes virgines tam prudētes quam fatuæ vocatæ fuerunt ad exeundum obuiā sponso, & intrandum cum eo ad nuptias, sed non intrauerunt omnes.

Si autem accipiatur pro clamore præcedente aduentum ad mortem, ille est pulsatio ad excitandum a sopore peccatorum, & nihil est aliud quam quædā inuitatio ad nuptias Christi: immo tunc fit cena nuptialis si pulsatus obedierit pulsationi, sicut dicitur Apoc. 3. cap. ecce ego sto ad ostium, & pulso, si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi intrabo, & cęnabo cum eo, & ipse mecum. necesse est autem talem cęnam nuptialem esse, idest festiuam qua Deus cum homine cęnat, & sic quomodocunque accipiatur iste clamor, in vnam sententiam redit, s. inuitare nos, vt occurramus sponso venienti ad nuptias.

Quid signatur per hoc, quod dicitur, tunc surrexerunt omnes illæ virgines. Quæst. LXI.

QVAERETVR quid signatur per hoc, quod dicitur tunc surrexerunt omnes virgines illæ.

Dicendum, quòd quantum ad parabolam signatur excitatio a somno. nam dicitur in litera, q̄ morā faciente sponso dormitauerunt omnes, & dormierunt, & postea cum factus est clamor excitatæ sunt, & surrexerunt omnes, vt occurrerent sponso. Accipiendo autem quantum ad sensum quem Christus intendit, intelligetur de aduentu eius duplici. accipiē-

A do autem de aduentu ad iudicium est sensus, quòd præcedente vocatione illa per Angelos surgent omnes, & ideo recte dicitur, quòd audito clamore surrexerunt tam fatuæ quam prudentes, quia audita tuba iudicij tam boni quam mali resurgent, & ita resurrectio dicitur generalis, & iudicium generale, præcesserat enim in omnibus hominibus bonis, & malis, quæ sunt virgines prudentes, & fatuæ, vt dictum est supra dormitio mortis, dum Christus moram faceret venire ad iudicium. nunc vero cum per Angelos clamatum est Christum venire, omnes de morte resurgunt velut de somno. sic dicit Grego. tunc quidē omnes virgines surgunt, quia electi, & reprobi a somno suæ mortis excitantur. Sed accipiendo pro primo aduentu, idest ad mortem, verum est, quòd præcedēte clamore, idest pulsatione Dei omnes excitantur,

B quia quando Christus efficaciter vult pulsare, nemo est qui non excitetur. Verum est enim quod multi vocantur qui non obediunt, quia pulsatio illa nō est efficax saltem respectu illorum. nam si Deus vult fortiter pulsare necesse est, quod exaudiat homo, quia cor hominis in manu Dei est, & quocunque voluerit vertet illud Prouer. 21. cap. in pulsationibus autem minoribus quidam obediunt, & quidam non. vnde ab æquali pulsatione quidam mouetur, & alius non, s. quia non sunt æqualiter dispositi, & talis modus est quantum ad augmentationem charitatis per actus nostros, quòd autem Deus velit quosdam pulsare efficaciter, & alios non, ab eius liberalitate prouenit:

(Deus quosdā magis quosdā vero minus mouet, nec tamē est iniustus.)

C quia vult quibusdam potius benefacere quam alijs, cum nulli teneatur, vt dicitur ad Ro. 9. cap. quòd cui vult miseretur. dicitur tamen hic omnes virgines excitatas per illum clamorem, vt innuatur fortis pulsatio, quæ omnes homines monere potest.

Quid signat quod dicitur, & ornauerunt lampades suas? Quæst. LXII.

QVAERETVR quid signat, quod dicitur, & ornauerunt lampades suas?

Dicendum, quòd quantum ad parabolā istæ ornauerunt lampades, idest infuderunt oleum, & di-

D sposuerunt lychnum emungēdo illud, quia dormierunt aliquantulum, & tunc olei aliquanta pars exusta erat, & lychnum cineres habebat, decuit quòd ornarent lampades olei infusione, & apparatione lychni. maxime quia nunc occursurę erant sponso, & ita lampades paratæ esse debebant ne coram illo opus esset eas ornare.

Sed ad intentionem Christi fortassis ista pars non facit, quia vt dictum est supra. non seruit ad sensum vtentis parabola quælibet pars parabolæ, aut metaphorę. possumus tamen applicare, si accipiatur de aduentu ad iudicium resurgentes ornant lāpades suas, quia opera sua quæ in conscientia inueniunt numerant, pro quibus gloriam, aut pęnam recepturi sunt. sic dicit Grego. lampades ornāt, quia sua secum ope-

E ra numerant, pro quibus ęternam percipere beatitudinem expectant: vel dicūtur ornatus lampadum apparatus rationum reddendarum in iudicio. sic dicit August. lib. de verbis Domini, s. aptauerunt enim lāpades suas, idest rationes reddēdas operum suorum. verum est, quòd rationes iam redditæ sunt a quolibet in morte, & sententia de eo lata est, & ideo non sunt reddendæ rursus rationes, & si reddendæ essent non oportebat de hoc cogitare, quia iudex qui rationem petit nouit eam, & ipse secundum eam sententiam profert, & tamen, quia iudicij vocatur dies ille quo omnes resurgent, eo modo quo iudicium dicitur, rationes ibi reddentur, & quærentur, & sic homines

nes rationes suas componere dicentur.

Alij dicunt assumptionem lampadum esse reditũ in corpora, quia virgines vocamus sic animas. lampades autem suas corpora sua, & ideo quia cũ resurgere iubentur, assument singulę animę corpora propria, dicentur accipere lampades, & ornare illas. nam Origenes dicebat lampades esse naturalia organa, totum autem corpus organum est animæ ad operationem. & sic dixit Hilarius super Mat. s. lampadarum assumptio animarum est reditus in corpora.

Accipiendo autem de aduẽtu ad mortem, & pulsatione precedente est adhuc magis planũ, quia postquã per Dei interiorem pulsationem excitantur animæ bonorum, aut malorum ornant lampades, idest conscientias, quia lampades conscientiæ sunt, vt dictum est supra. & in illis est oleum, idest bona opera, qui autem in peccato est, & vocatur à Christo, lãpadem inornatam habet, quia habet conscientiam immundam, & tunc eam mundat purgando a vitijs, & virtutibus aptando,

Quid est, quod dicitur, quòd fatuæ sapientibus dixerunt, date nobis de oleo vestro. Quæst. LXIII.

QVAERETVR quid est quod dicitur, quòd fatuæ sapientibus dixerunt, date nobis de oleo vestro.

Dicendum, quòd in parabola rem verisimilem dicunt. nam parum de oleo stultæ virgines secum tulerant in lampadibus, & nunc veniente sponso deficiebat, prudentes autem ad sufficientiam habebãt, ideo petiuerunt fatuæ a sapientibus quasi recepturæ, & tamen non receperunt.

Applicando autem ad sensum Christi aliqui dicũt accipi de aduentu ad mortem, s. q̃ fatuæ petunt a sapientibus, idest homines qui dum in seculo viuerent nulla bona opera egerunt, cũ quibus Christo sponso occurrere possint, cum iam venit sponsus, idest est mors in ianuis, commẽdant se aliquibus viris bonis adhuc viuentibus, quasi precibus eorum, & meritis saluandi sint, & ita oleum bonorum operum, quod ipsi non habuerunt ab alijs expetunt, & opera aliena non possunt iuuare eos ad intrandum in vitam ęternam. Sed dicendum, quòd ista applicatio ex parte tenet, & ex parte deficit: quòd enim nõ curauerit quis dum viueret bonum operari, quo posset occurrere Christo quasi cum lumine, rectè similatur stultis virginibus, & q̃ opera aliorum putet sibi ad salutẽ sufficere si nulla ipse habet, stultitia est, quia nihil de bonis proprijs habentem alia bona non solum nõ adiuuant, immo ei non prosunt. & si credat non habens charitatem, quòd per alienam charitatem potest saluari falsum est, & si ipse habeat charitatem, & tamen pauca opera credens, quòd aliena opera possunt ei ꝓdesse ad gradum gloriæ falsum est, & tamẽ in aliquo credit iste rectè commendãdo se orationibus, & bonis operibus bonorum virorum. Circa quod sciendum, quòd moriturus qui aliena bona petit, aut charitatem habet, aut non, si non habet stultè petit, quia non solum non applicabuntur ei ad sufficiẽtiam salutis, immo nullo modo proderunt ad salutem, quia sine charitate non est salus. si autem charitatem habeat, s. si ex pulsatione illa ad se cõuersus charitatem accepit, & ideo bonorum alienorum adiutorium petit, aut petit per hæc quasi per opera propria gradum aliquem gloriæ habeat, & tunc stultè petit, quia nemo ꝓ alio potest mereri, & ideo nemo habebit maiorem gradum gloriæ quam per actus suos ipse viuẽs meruit, & ita nemo potest cõmunicare alteri actus proprios ad merendum per illos, sed cuilibet tãtum

Quomodo mortuis prosint bona a viuis pro illis facta, & quo nõ.

F respondebit de gloria quantũ per actus suos meruerit, licet illos alteri communicare voluerit, si tamen quis ideo se commẽdet orationibus alterius, vel bonis operibus eius, vt per hæc a pęna liberet̃ rectè credit. ad hoc enim prosunt omnia suffragia Ecclesiæ, & singularium personarũ, vt si mortui sunt illi pro quibus oratur, aut bona opera fiunt, vt liberentur citius a pęna, quia minuitur eis per ea quæ pro eis fiunt. si autem viuentes sunt illi pro quibus suffragia, vel bona fiunt, prosunt quidem ad multa, sed non ad merẽdum vitam æternam. proderunt quidem ad liberationem a periculis, aut ad liberationẽ a peccato, aut augmentum bonorum temporalium, aut ad hoc, q̃ Deus det illi pro quo oratur maiorem gratiam quã

Nota quo orationes & suffragia viuorum prosunt alijs viuis.

G aliàs daturus erat, & tũc per maiorem charitatem sibi datam magis merebitur in operationibus proprijs sed nunquam potuit mereri per operationes alienas.

Accipiendo autem de aduentu ad iudicium, & de bonis, & malis resurgentibus est sensus, quòd mali resurgentes, & conscientiam suam inquirentes nihil ibi inueniunt, de quo Deo placere possit, vt eos admittat ad beatitudinem, ideo tunc de meritis bonorum aliquid cõmunicare vellent, per quod ipsi quoque Christo occurrerent, & intrarent ad nuptias, & tamen nihil tale recipiunt, quia neque alij eis participare possunt.

Sciendum autem, quòd licet in parabolica narratione realiter acciderit, quòd virgines fatuæ non

H habentes oleum petiuerint illud a sapientibus, & nõ receperunt, nõ erit sic in iudicio, & resurrectione, quia reprobi nihil petent ab electis sibi communicari, & scient etiam non posse sibi communicari, neque illud tunc desiderabunt, cum præsciant esse impossibile, quoniam antequam ad iudicium veniant iam dãnati sunt, & pęnas suas tolerant, sed ponitur ad tollẽdum ignorantiam nostram nũc, s. ne putemus, quòd in die iudicij, si propria bona non habuerimus, possimus accipere a sanctioribus, per quæ nosipsi sancti videamur, aut efficiamur. nam non erit ibi communicatio meritorum, sicut nunc est communicatio pecuniarum, & aliorum bonorum, & ideo fuit conueniens introduci, quòd virgines fatuæ oleum petunt,

I & prudentes nón communicant eis illud.

Quid est quod dicunt fatuæ, lampades nostræ extinguuntur. Quæst. LXIIII.

SED quæretur quid est, quod dicũt fatuæ virgines, lampades nostræ extinguuntur.

Dicendum, quòd ponitur pro causa petendi. dixerant enim, date nobis de oleo vestro, & ne sine causa petere videantur dixerunt, date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur. Ad parabolam autem sic realiter fuit, s. fuerat oleum in lampadibus fatuarum, sed paucum, & ardebat quousque veniret

K sponsus, sed cum moram faceret sponsus cõsumptũ est oleum, & iõ cum facto clamore surrexerũt viderunt quasi nihil olei esse in lampadibus, & sic illas extingui. Applicando autem ad sensum quem Christus vult, si intelligamus de aduentu Christi ad mortem, & clamore præcedente, qui est pulsatio mentis, inueniunt tunc homines qui ante fuerant in peccato se vacuos lumine diuinę gratię, & omnibus operibus bonis, & ideo dicunt lampades nostræ extinguũtur, idest extinctæ sunt, quia in cõscientijs nostris nullum bonum inuenimus, communicate ergo nobis de oleo vestro, vt possint lucere lampades conscientiarum nostrarum ex operibus vestris.

Accipiendo autem pro aduentu ad iudicium, quasi idem modus applicationis est, s. quia inueniẽt quæ

mala

mala egerunt, conſcientias ſuas vacuas omni bono teſtimonio,quo poſſint comparere ante Deum, ideo dicunt lampades noſtræ extinguuntur, & ſic petent teſtimonium præſtari ab alijs de ipſis. cum ipſi de ſeipſis non valeant teſtimonium reddere.ſic dicit Grego. ſed lampades fatuarum virginum extinguuntur, quia earũ opera quę clara hominibus foris apparuerant in aduentu iudicis intus obſcurantur.vnde fatuę dixerunt. date nobis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ extinguuntur.quid eſt autem,ꝙ tunc a prudẽtibus non acceperunt,& petunt,niſi ꝙ in aduentu iudicis,cum ſe intus vacuas inuenerint, teſtimoniũ foris quærunt ac ſi à ſua fiducia deceptæ proximis dicãt, quia nos quaſi ſine opere pelli conſpicitis, dicite de noſtris operibus quid vidiſtis,& Auguſt.lib. de verbis Domini ait, de conſuetudine enim id ſemper inquirit de quo gaudere animus ſolet. itaque hominũ qui corda non vident, teſtimonium volunt habere apud Deum,qui cordis inſpector eſt,ſed quorum facta aliena laude fulciuntur eadem ſubtracta deficient, vnde & earum lampades extinguuntur:vel virgines quę lãpades ſuas conqueruntur extingui oſtendunt eas lucere,& tamen non habent lumen indeficiens,neque opera perpetua: ſiquis ergo habet animam virginalẽ, & amator eſt prudentiæ, non debet mediocriter eſſe contentus his quæ cito exareſcant, & orto caumate areſiunt, ſed perfectas virtutes ſequatur, vt lumen habeat ſempiternum.

Quare virgines prudentes non communicarunt oleum ſuum fatuis. Quæſt. LXV.

QVAERETVR quare virgines prudẽtes non communicauẽrunt oleum ſuum fatuis. Dicendum,quòd quantum ad parabolã cauſa patet, quia expectãdo ſponſum multum oleum conſumptum erat pluſquã cogitauerant, & adhuc cum ſponſo manſuræ erant illa nocte in celebritate nuptiarum.vnde forte non ſufficeret eis ſuũ oleum ſi aliquid alijs communicarent.

Applicando autem ad ſenſum quẽ Chriſtus intendit dicitur, quòd prudentes non communicãt fatuis, quia non poſſunt. nam ſi accipiatur de fatuis, & prudentibus dum adhuc viuunt,& moriendo commendant ſe meritis bonorũ, quaſi per illa ipſi poſſint mereri,non poſſunt boni communicare merita ſua illis, vt per ea ipſi mereantur vitam æternam, & ita Chriſtus introducit iſta hic nõ quaſi aliquis petat hic merita alterius,aut petiturus ſit,ſed ad oſtendendum, ꝙ etiam ſi peterentur non poſſent concedi, vnde dicit non concedi cum petitur id, quod concedi non poſſet ſi peteretur.

Sed obijceretur, quia concedi poſſunt bona opera vnius alteri ad remiſſionem pœnarum, vt dictum eſt ſupra.

Dicendum,quòd hoc non prodeſt, quia aut agitur de aduentu Chriſti ad iudicium, aut ad mortem ſingulorum.ſi primo modo non tenet. Primo quia merita vnius non proſunt alteri quantum ad habendam vitam æternam,& tamen ibi eſt ſtatus ad illam habẽdam.Secũdo quia bona ſatisfactoria quæ ſunt ibi nulli tunc proſunt,eo quòd ſatisfactio per pęnas eſt quãtum ad eos qui in purgatorio ſunt, & hoc eſt vſque ad diem iudicij. poſt illum autem diẽ eſt tempus perpetui gaudij,aut perpetuæ pęnæ,& non alicuius ſatisfactionis. ergo ſola bona meritoria peterentur ibi cõmunicari, & illa non communicantur. Si autem accipiatur de aduentu ad mortem, dicendum ꝙ ibi etiã non poſſunt viuentes morituris cõcedere merita ſua ad vitam æternam, quia illa non ſunt communicabi-

A lia.Cum autem dicitur, ꝙ poſſunt communicari bona ſatisfactoria ad relaxationem penarum, dicẽdum ꝙ verum eſt.& tamen non poteſt intelligi,ꝙ oleum, quod hic petunt fatuę, ſit translatio bonorum ſatisfactoriorũ, ſed neceſſe eſt accipi pro bono meritorio, quod vere trãsferretur ad alium, ſicut oleum datum facit lumen in aliena lampade,ideo verum eſt, quòd nec etiam poteſt dari oleum a prudentibus inter viuentes.

Quomodo hæc cauſa conueniat ad propoſitum, ſcilicet ne forte non ſufficiat. Quæſt. LXVI.

QVAERETVR de cauſa data, ſ. ne forte non ſufficiat nobis, & vobis,quomodo conueniat ad propoſitum. Dicendum, quòd quantum ad parabo- B lam conuenit, quia multum oleum expenderãt prudentes morã faciẽte ſponſo,& adhuc manſuræ erant cũ eo illa nocte,& ſi cõmunicare vellent fatuis virginibus,forte neutris ſufficeret, ideo non erat conueniens communicari.

Sed quantum ad ſignificationem eſt dubium quomodo ſit verum. Dicendum,ꝙ verum eſt,ꝙ non ſufficeret vtriſque oleum ſi diuideretur, ideſt meritum bonorum operum. Sed dicendũ,ꝙ aut accipitur quãtum ad viuentes, volentes communicare merita ſua morituris, aut quantum ad mortuos bonos, & ma- C los ſimul exiſtentes. De primo dicendum,ꝙ non ſufficiunt merita ſi diuidãtur, quia nemo poteſt aliquid alteri dare quouſque habeat, ſed viuens nemo habet ſecure merita vitæ æternæ, quia quandiu viuit poteſt illa perdere, & non eſt ſecurus de beatitudine, ideo qui pro ſe non eſt ſecurus, non poteſt alteri præſtare quicquam de eo circa,quod non eſt ſecurus.

Viuẽtes non poſſunt merita ſua mortuis communicare.

Secundo quia nemo poteſt alteri dare, niſi de eo, quod ſuperabundat ei, & tamẽ nullius merita ſuperabundant,quia quantumcunque quis mereatur, maior eſt vita æterna quam merita ad Ro.8.ca. non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.

Tertio quia nemo proprie dare poteſt, niſi de eo, D quod ſuum eſt, merita autem non ſunt noſtra, quia Deus dat nobis mereri inquãtum charitatem nobis infundit quantam vult, & tunc ſecundum mẽſuram charitatis eſt menſura meriti, ideo diuidere, & communicare meritum noſtrum non eſt in poteſtate noſtra, ſed in poteſtate Dei, qui nobis menſuram merẽdi dat. Secus autẽ eſt de actionibus ſatisfactorijs, quia hoc competit actioni inquantum eſt laborioſa. labores autem ſunt a nobis inquantũ nos illos toleramus: merita autem ſunt a Deo, cum ſint ex radice charitatis,ideo non ſufficiunt nobis noſtra merita ad hoc, ꝙ illa poſſimus communicare.

Quarto poteſt dici, ꝙ non ſufficiunt merita noſtra ſi diuidantur, quia cuilibet ſecundum merita ſua reſpondet gradus præmij, & tamen ſi aliquid tollere- E tur de quantitate illius meriti non correſponderet ſibi præmium prædictum.ideo minus dandum erat,& ita videtur iniuſte factũ, quòd acciperet quis minus quã meruerat. ſi autem acciperet præfatum prẽmiũ diminuto merito non eſſet commenſuratio,& ſic daretur præmium ſine merito, quod inconueniens eſt. Ex hoc apparet,ꝙ non ſunt increpandæ virgines prudentes quaſi immiſericorditer ſe habuerint, quia nõ egerunt hoc ex auaritia,ſed quia nõ erat poſſibile fieri talem communicationem.& etiã nemo debet cõfidere de ſuis meritis, ꝙ tanta habeat, vt alijs poſſit diſtribuere ſibiipſi ſufficiendo. ſic dicit Hierony. ſuper Matthæum, non enim hæ virgines prudentes hoc de auaritia,

auaritia, sed de timore respondēt. vnusquisque enim pro suis operibus mercedem recipiet, neque possunt in die iudicij aliorum virtutes aliorum vitia subleuare. de hoc etiam Chry. in Homilia ait. non solum hæ virgines stultæ erant, quoniam hinc recesserunt misericordia carentes, sed quia æstimabāt se accepturas vbi importune quæsierunt, quamuis autem illis virginibus prudentibus nihil misericordius sit, quæ propter misericordiam fuerunt maxime approbatæ, non tamen stultę virgines sua petitione potitę sunt. respōderūt enim ne forte nō sufficiat nobis, & vobis. hinc aut discimus, quia nullus nostrum adijcere poterit ibi operibus cum quibus inuenti erimus.

Quomodo concordat quod dicitur. ite potius ad vendentes, & emite vobis. Quæst. LXVII.

QVAERETVR quomodo concordat, quod dicitur, ite potius ad vendentes, & emite vobis.

Dicendum, quòd quātum ad parabolam planum est. nam cum non haberent fatuæ oleum, & prudentes non possent eis communicare, ne deesset vtrisq;, & corā sponso sine lumine apparere pudor erat, consuluerunt eis, ꝙ irent ad vendentes, quia forte dum sponsus veniebat possent ipsæ redire, & intrarent ad nuptias, vel si postea redirent, aperiret eis sponsus.

Sed quantum ad applicationem dicunt aliqui, ꝙ debet legi potius per redargutionem, & insultationē quam per modum consilij, quasi dicat, cum fueritis insipientes non ferendo oleum, ite nunc ad vendentes, idest ad adulatores a quibus gloriam mundanam capiebatis. sic dicit Aug. lib. de verbis Domini. non sunt putandæ dedisse consilium, sed crimē earum ex obliquo commemorasse, vendunt enim oleum adulatores, qui siue falsa, siue ignorata laudando animas in errores mittunt, & eis vana gaudia tanquam fatuis consiliando aliquam de his mercedem commodi tēporalis accipiunt. dicitur ergo, ite ad vendentes, & emite vobis, idest videamus quid nunc vobis adiuuēt qui vobis laudes vendere consueuerunt. dicunt autē, ne forte non sufficiat nobis, & vobis, quia alieno testimonio non adiuuatur quisquam apud Deum, cui secreta cordis apparent, & vix quisquam sibi sufficit cui testimonium perhibeat conscientia sua.

Sed dicendum potius, ꝙ per modum consilij hoc dictum est. nam in sensu parabolico ita accipitur. sic dicit Hiero. super Matthæ. dant autem prudentes fatuis consilium, ꝙ nō debeant sine oleo lampadarum sponso occurrere. & idem tenent Hilarius, & Chryso.

Dicendum ergo, ꝙ si particula ista applicanda est ad sensum Christi, accipienda est per modum consilij, & non insultationis, & accipietur quātum ad morituros quos Deus pulsat, & timore mortis ad se conuertit. tunc enim inuenientes se omnibus bonis meritis vacuos commēdant se meritis sanctorum viuentium, quasi illorum merita possint transferri in ipsos, vel pars illorum. prudentes autem, idest prædicti sancti viri respondent, ꝙ merita propria non sufficiūt eis, quanto magis deficient si distribuere voluerint alijs, sed suadent recurrere ad venditores olei, idest meritorum. isti enim sunt pauperes, qui nobis merita vendunt, s. quia per hoc, ꝙ eis benefacimus meremur, & ita rectum consilium eis tribuūt. sic dixit Daniel Nabuchodonosor regi Dani. 4. ca. s. consilium meū regi placeat. peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum. sic dicit Hilarius super Matthæ. venditores hi sunt qui misericordia fidelium indigentes reddunt ex se petita commercia indigentiæ suæ sacietate boni operis nostri conscientiā venundantes. hæc enim est indefessis copiosa mate-

Nota, ꝙ pauperes sunt meritorum venditores.

F ria, quæ nunc misericordiæ fructibus emenda est, & recondēda. & Chry. in Homilia dicit. vides ergo quāta nobis sit a pauperibus negociatio. pauperes autem non sunt ibi sed hic, ideoque hic oleum congregare oportet, vt vtile sit illic cū tempus nos vocet. & Hiero. super Matthęum ait, venditur, & hoc oleū, & multo emitur precio ac difficili labore cōquiritur, quod non solum in eleemosynis, sed & in cūctis virtutibus, & consilijs intelligimus magistrorum, & sic vult Hiero. cōsistere oleum in omnibus operibus bonis, quę ex habitudine ad alios habentur, aut fiunt, quasi ab alijs oleum accipiamus emptum.

G Et ideo quantum ad istam applicationem aliqualiter stat, quia viuentes morituri possunt adhuc per opera misericordiæ, aut quælibet alia bona emere oleum a vendentibus, idest bonam habere operū conscientiam, cum qua appareant coram Christo.

Sed non poterit applicari ad aduētum Christi post mortem in iudicio, tum quia nemo erit ibi qui iā mereri possit, quod prius non meruit. hic autem semper mereri possumus, tum quia nemo est cui misericordia impendi potest, vt ab eo oleum ematur.

Sed adhuc dicendum, ꝙ melius est non applicare particulā istam ad significationem, sed solum ad parabolam, cum quædā partes similes sint in omnibus parabolis, vt dictum est supra. & hoc quia non cōcordant cętera quæ sequuntur cum hoc, s. quia illæ quæ

H emere oleum iuerunt redeuntes non receptæ sunt, & clausa est ianua, & tamen qui compunctus de peccatis emere oleū vult a pauperibus per misericordiæ opera semper recipitur, neque potest esse vnquam tardus quando talia facere vult, & facit, sed de hoc dicetur seq. q.

Quomodo stat, quod dicitur. cum autem irent venit sponsus &c. Quæst. LXVIII.

QVAERETVR quomodo stat quod dicitur. dum autem irent emere venit sponsus, & quæ paratæ erant intrauerunt cum eo ad nuptias.

Dici potest vno modo, ꝙ dicatur istud ad signādū, quòd virtutes, & bona opera quandocunque fierent

I prodessent ad vitam æternam, & tamē post mortem iam nemo talia facere potest, ideo non potest sibiipsi prodesse mortuus, qui non profuit viuens. ponitur tamen ite ad vendētes, & emite vobis, quasi dicat, quomodocunque vos possetis habere conscientiam bonam, etiam si ab alijs emptam acciperetis esset vobis salus. inquantum autem dicitur, ꝙ dū irent ad emendum venit sponsus, innuitur ꝙ non potest post mortem bona conscię̄tia acquiri, quæ in vita non fuit habita, & ideo frustra est quærere, sed admonemur per hoc, quòd viuentes illam acquiramus. sic dicit Hierony. super Matthæum, verum quia iam emēdi tempus excesserat, & adueniente iudicij die locus non erat

K pœnitentiæ, non noua opera patrare, sed præteritorum rationem coguntur exsoluere.

Alij autem dicunt, quòd ire ad emendum bona opera, siue oleum est inclinari ad fauores mundanos, & adulationes, & tales nunquam recipiuntur ad nuptias æternas, quia dum his vanitatibus occupantur venit mors, & rapiuntur sine fructu boni operis, & pereunt non recepti ad uitam æternam. sic dicit Augu. libro de verbis Domini, s. euntibus illis emere, idest inclinantibus se in ea, quæ foris sunt, & solitis audere quærentibus, quia gaudia interna non nouerat, venit ille qui iudicat, & quæ paratæ erant, idest quibus testimonium coram Deo conscientia perhibebat, intrauerunt ad nuptias cum sponso.

Alij exponunt de viuentibus parum post morituris, qui

ris, qui ſemper male vixerunt, & dum poſtea aliquid boni agere ſtudent capiuntur antequam agāt. ſic dicit Chry. in Homilia, ſ. per hoc quod dicit dum irent emere oſtendit, qa & ſi miſericordes efficiamur poſt mortē lucrabimur ad effugiēdū, ſicut nec diuiti profuit apud inferos, ꝙ factus eſt ſolicitus, & miſericors circa eos qui ſibi attinebant. vel dicit dum irent emere, eſt enim inuenire quoſdam, qui quādo debuerūt neglexerunt diſcere ad vtile, in ipſo autem exitu vitæ ſuæ dum diſponuntur diſcere, comprehenduntur a morte.

Alij volunt dicere, quòd non accipiatur iſta particula, niſi quantum ad ſenſum parabolicum, & quòd non exponatur in ſenſu pertinente ad intentionem Chriſti, & tunc verum eſt, quòd quantum ad ſenſum parabolicum accidit, quòd virginibus fatuis non habentibus oleum dixerint virgines prudentes, quòd irent ad emendum illud ad vendentes, & dum irent, quòd venerit ſponſus, & ſic non fuerint receptæ ad nuptias, & tamen quātum ad ſenſum quem Chriſtus intendit, ſi non exponantur iſtę particulę hoc nihil facit. Et ſic dicemus vno modo, quòd non ſignificent aliquid iſtæ particulæ in ſenſu, quem Chriſtus intendit, & ideo non includere inconueniens aliquod, ſcilicet, quòd miſſæ fuerint ad emendum oleum, & tamen quando venerunt empto oleo non fuerint receptæ, quia in ſenſu parabolico bene ſtat hoc. in ſenſu autem quem Chriſtus intendit non ſtat, quia repugnarent ſibi iſtæ partes.

Accipiēdo autem in ſenſu quem Chriſtus facit dicēdum, quòd aut accipitur pro ſtatu hominum poſt mortem, aut ante mortem. Accipiendo primo modo dicendum, quòd neque ſtat ire ad venditores, neque emere oleum, neque illud emptū reducere, ſed pro tāto hoc totum dicitur, quia admonere nos vult Chriſtus in hoc omnia bona quæ poſſumus agere dū viuimus, quia poſt mortem non eſt locus inueniendi merita, neque pęnitendi de peccatis præteritis, & ſi quis hoc vellet, tamen illud tardum eſſet.

Accipiendo autem quantum ad viuentes dicendū, quòd poteſt dupliciter intelligi. vno modo, quòd ſit per modum inſultationis, ſ. quòd non poſſit emi oleum, ideſt meritum ab eo qui per ſe opera meritoria non fecit, & hoc in mala ſignificatione. Alio modo pro eo qui ad vanitates priſtinas declinauit, ideſt adulatoribus delectatus eſt (ſicut prius) & dum hoc faceret mors eum præoccupauit, & ſic nullum meritum in eo inuentum eſt cū quo poſſet intrare ad nuptias. Alio modo poteſt accipi, vt documētum contra illos, qui bona opera in fine vitæ incipere volunt, quæ tunc non poſſunt finire morte præoccupati, ſcilicet, quòd expectēt inchoare illa in fine vitæ, ſed per totam ætatem illa proſequātur, & hoc eſt verū quantum ad opera per quæ intendunt proficere in bono. Secus autem quantum ad opera conuerſionis, quia illud in quacunque parte ætatis conueniens eſt etiam in articulo mortis, immo ibi maxime prodeſt, quia per hoc tota præterita mala vita aboletur.

Quomodo dicitur, quòd virgines prudentes paratæ introierunt ad nuptias cum ſponſo. Quæſt. LXIX.

QVAERETVR quomodo dicitur, quòd virgines prudentes quę paratæ erant introięrunt ad nuptias cum ſponſo.

Dicendum, quòd pro vtroque ſtatu verum eſt, ſicut etiam in parabolico ſenſu. nā in parabola illę virgines quinque quæ oleum habebant paratæ erant, & ita non iuerunt ad aliquid quærendum, ſed expectauerunt vſquequo venit ſponſus, & introięrunt cum

A eo ad celebritatem nuptiarum. interim autem fatuæ foris manebant.

Applicando autem ad ſenſum Chriſti, verū eſt pro ſtatu mortuorū, quia in die iudicij illi qui inuenti fuerint parati, ſ. cum bonis operibus, & digni vita æterna introibunt ad illam, qui non fuerint parati non habebunt tunc locum pęnitentiæ, quaſi tunc redirent ad ſeculum, & bona opera facerent, quibus mererentur vitam æternam. etiam verum eſt de morientibus, ſcilicet, quòd morientes qui in ipſo mortis articulo nō fuerint parati ad vitam ęternam, nūquam habebunt illam, & dicūtur parati quantum ad meritoria opera, ſecus autem quantum ad ſatisfactoria. nā aliqui morientur debitores pęnę cuiuſdam, ſcilicet purgatorię, & tamen, quia charitatem habebunt dicentur digni vita ęterna, & parati, licet illam non habebunt ſtatim,
B ſed poſtquam compleuerint ſatisfactioni in purgatorio.

Quod autem dicitur, quòd introierunt ad nuptias. planum eſt in ſenſu parabolico. nam ſponſus erat ille qui recipiebatur, & ei feſtiuitas celebranda erat illa nocte. ingredi ergo in domum in qua celebrabatur illa feſtiuitas, erat intrare ad nuptias.

Accipiendo in ſenſu quem Chriſtus intendit, vocantur nuptię pro vtroque modo, ſcilicet pro ſtatu in die iudicij, quia boni intrabunt in æternam beatitudinem, quæ dicitur eſſe nuptiæ, quia nuptiæ vocantur celebritas quædam in coniunctione ſponſi ad ſpon-
C ſam, ſed ibi tota eccleſia bonorum ſimul intrabit, vt coniuncta maneat Chriſto ſecundum claram viſionem in qua eſt ſumma iocunditas, ideo omnes qui tunc recipientur, dicentur intrare ad nuptias.

Si autem accipiatur pro ſtatu morientium eſt ſenſus, quòd morientes in charitate, qui dicuntur eſſe parati, intrant ad nuptias, quia licet illæ ſolæ animæ tūc tranſeant, cum ſtatim Chriſto coniunguntur, coniūctio eſt nuptiæ. & iſta coniunctio, vel eſt in re, ſcilicet quantum ad illas animas quæ ſunt liberę ab omni debito ſatisfactionis, & peccati, quæ ſtatim tranſeunt ad beatitudinem, vel in certa ſpe, ſcilicet quantum ad animas quæ deceſſerunt in aliquo onere ſa-
D tisfactionis, habentes tamen charitatem, quia iſtę puniuntur in purgatorio aliquandiu, tamen certiſſime ad beatitudinem recipiendæ ſunt, & ideo ſtatim dicuntur intrare ad nuptias.

Quare dicitur clauſa eſt ianua. Quæſt. LXX.

QVAERETVR, quare dicitur, & clauſa eſt ianua.

Dicendum, quòd quantum ad parabolam, ita fuit, ſcilicet, quòd cum eſſet media nox, quando venit ſponſus, & introiuit ad nuptias, fecit claudi ianuam, quia non erat ſecurum tempus illud ad hoc, quòd pateret porta.

E Accipiēdo autem in ſenſu Chriſti innuitur, quòd poſt diem iudicij non eſt locus intrādi ad vitā æternā, nam ſicut ante mortem Chriſti dicebatur eſſe ianua clauſa, & ideo nemo illuc intrauerat, quia nondum Chriſtus per ſanguinem ſuum aperuerat portam, ita poſt diem iudicij erit clauſa ianua, quia nemo illuc poterit intrare, & ideo virgines fatuæ quæ poſtea veniunt, non recipiūtur, quia clauſa eſt ianua: nam poſt diem iudicij nemo erit, niſi aut in inferno, aut in vita æterna, ſed qui eſt in inferno nunquam recipitur ad vitam æternam, ideo nemo intrabit poſt diem iudicij illuc, quia clauſa eſt ianua. Eſt etiam ratio huius alia, quia qui in die iudicij non fuerint recepti ad vitam æternam, non erant diſpoſiti, ſed qui tunc nō habuit

buit bona opera per quæ mereretur vitam æternam non poterit postea illam mereri, ideo nemo intrabit. sic dicit Hiero. super Matthæum, s. post iudicij autem diem bonorum operum, & iustitiæ occasio nō relinquitur. Augusti. etiam in lib. de verbis Domini dicit, receptis illis qui sunt in Angelicam vitam commutati clauditur aditus ad regna cœlorum. non enim post iudicium patet precum, aut meritorum locus.

Accipiendo autem pro statu morientium etiam verum est, quòd morientibus etiam ante diem iudicij clauditur porta. nam dum viuimus patet cuilibet porta. sed post mortem non patet ei qui in vita illam non meruit, sed intelligitur hoc quantum ad meritum secus quantum ad introitum. nam post diem iudicij nemo poterit mereri vitam æternam, neque etiam recipi ad illam, si nondum intrauit. post mortem autem clausa est ianua quantum ad meritū, sed non est clausa quantum ad introitum. nemo enim post mortem poterit mereri vitam æternam, qui tamen viuens meruit vitam æternam, post mortem etiam multo tempore poterit intrare in illam.

Quomodo stat, quod dicitur, nouissime veniunt virgines dicentes, domine domine aperi nobis. Quæst. LXXI.

QVAERETVR quomodo stat quod dicitur, nouissime veniunt virgines illæ dicentes, domine domine aperi nobis.

Dicendum, quòd quantum ad parabolicum sensum planum est, s. quia illæ quinque virgines fatuæ empto oleo redierunt, vt intrarent ad nuptias postquam sponsus venerat, & non aperuit eis spōsus, quasi non cognosceret eas, quia non erat tēpus agnoscendi, aut aperiendi.

Applicando autem ad sensum Christi dicendum putant quidam, quòd istæ fatuæ virgines non portauerunt oleum etiam, quando redierunt, & ideo non fuerunt receptæ. Dicendum, quòd non stat hoc quātum ad sensum parabolicum. nam dicitur, quòd iuerunt ad emendum, & dicitur, quòd redierunt, ideo supponendum est, quòd oleum portarent.

Secundo, quia non est verisimile, quòd redirēt ad intrandum in nuptias, nisi portarent oleum. nā a principio cum oleum non haberent non ausæ sunt expectare sponsum, sed iuerunt ad vendētes, a fortiori ergo nunc, si oleum non reportarent non auderent redire ad sponsum.

Tertio, quia non expelluntur ex hac causa, sed dixit sponsus, nescio vos. ergo presupponendum est, ꝙ oleum portauerunt, sed non receptæ sunt, quia tarde veniebant.

Quantum ad sensum autem Christi non potest dici, quòd oleum afferrent virgines fatuę, quia quādocunque quis esset in charitate, quæ est hic oleum, esset dignus vita æterna. vnde si decedentes sine charitate possent habere charitatem ante diem iudicij reciperentur ad vitam æternam in die iudicij, vel prius, & si damnati in inferno possent post diem iudicij habere charitatem, de nouo liberarentur a pęna inferni, quia impossibile est aliquem existentem in charitate manere in inferno, sed signatur hic impossibilitas habendi oleum, idest charitatem post mortē, quā charitatem non habuit ante mortem decedens. & in hoc est differentia inter parabolam, & applicationē, quia in parabola licet virgines fatuæ oleum portauerint non receptæ sunt, quia tarde venerunt. in appplicatione autem quandocunque charitas sit in aliquo facit eum dignum vita æterna, & tamen tempus aliquod est in quo haberi nō potest, & ideo propter tarditatem repelluntur, qui ante mortem non habuerūt

F oleum, idest charitatem. Dicendum est ergo, quòd ista reuersio sit quantum ad parabolam, quia vere redierunt cum oleo. sed quantum ad applicationē non signatur, quòd reuersę sint virgines cum charitate, sed quòd etiam si mortui vellent tunc habere charitatem, cum qua apparerent coram Deo, nō possent, & potest etiam intelligi istud de pęnitētia infructuosa, quam habent damnati apud inferos Sapi. 5. capit. s. stabūt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt, & qui abstulerūt labores illorum, videntes impij turbabuntur timore horribili, & dicent inter se pęnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes. hi sunt quos aliquando habuimus in derisum &c. Ista autem pęnitētia est infructuosa, quia

G tarda est, scilicet tunc quando cum charitate esse nō potest. sic dicit Hila. super Matthæum, & tamen cum iam pęnitentiæ nullum est tempus, fatuæ occurrunt, & aperiri sibi aditum rogant.

Quod autē dicunt domine domine pertinet ad exprimendam cordis magnam affectionem, cum non sint contentæ semel dominum vocare. Vel ponitur ad signandum, quòd sępe vocauerunt, quia non aperiebatur eis, & qualibet vice dicebant domine aperi nobis. sic dicit glo. s. dolore autem repulsionis impulsæ appellationem ingeminant dominationis. Vel dicunt domine domine ad ostendendum fidem suam, s. quia eum dominum confitentur, & per hoc suade-

H re volunt, vt aperiat, sed fides hęc non prodest, cum opera non præcesserint. sic dicit Hierony. super Matthæum, egregia in Domini appellatione cōfessio iudicium fidei est, sed quid prodest voce inuocare quē operibus neges? Alij dicunt, ꝙ vocant dominum, & non patrem, quia eius misericordiam non quæsierūt dum viuerent. sic dicit Glo. appellationem dominationis ingeminant non vocando patrem, cuius in vita sua misericordiam contempserunt.

Quomodo dicitur nescio vos, & quomodo possit Christo applicari ista responsio. Quæst. LXXII.

QVAERETVR quomodo dicitur nescio vos.

Dicendum, quòd ad parabolā istud per-

I tinet. nam sponsus non viderat illas fatuas virgines, quia non occurrerant ei, & nunc quando clamabant non videbat eas, quia porta erat clausa, & non fuit aperta, ideo potuit conuenienter dicere nescio vos.

Applicando autem ad intētionem Christi est sensus, quòd ad dānatos Christus dicet, nescio vos, quando aliqua opera dixerint se fecisse, & dicet hoc, quia est verbum rigorosum, & despectiuū, vt hoc sit quædam pars pęnæ eorum, qui dum viuerent, Christum quotidie vocantem audire, nolebāt: sic dicit Augusti. libro de verbis Domini. non dictum est autem, quòd emerunt oleum, & ideo intelligendæ sunt nullo iam

K remanente de alienis laudibus gaudio, in angustijs, & magnis affectionibus redire ad implorationem Dei, sed magna est eius seueritas post iudicium, cuius ante iudicium magna misericordia prærogata est, & iō dicitur nescio vos ex illa regula, s. non habet ars Dei, idest eius sapientia, vt intrent in gaudiū eius, qui non coram eo, sed vt placerent hominibus conati sunt aliquid secundum eius præcepta operari. Est autem dicendum, quòd in die iudicij aliqui dicent, vel dicere poterunt Christo iudicanti, quando viderint se damnari. domine aperi nobis, aut benefac nobis, & ille cōtemnet omnes. sic dicitur supra 7. cap. s. multi dicent mihi in illa die Domine Domine nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & virtutes multas fecimus? & tunc cōfitebor illis,

illis, quia nunquam noui vos, discedite a me qui operamini iniquitatē. & magis expresse tenetur iste modus loquendi Lu. 13. c. s. cum autem intrauerit paterfam. & clauserit ostium, incipietis foris stare, & pulsare ostium dicentes, domine aperi nobis. & respondēs dicet vobis nescio vnde sitis. tunc incipietis dicere, mādacauimus coram te, & bibimus, & in plateis nostris docuisti, & dicet vobis nescio vos vnde sitis, discedite a me omnes qui operamini iniquitates. A

Sed dicetur quomodo potuerit Christus dicere nescio vos, cum omnia sciat?

Cũ Deꝰ cuncta noscat, quomodo peccatores ignorare dicatur;

Dicendum, quòd in veritate omnia scit, sed nescire dicit ea quæ nō approbat. hoc modo dicitur Deus omnia facere, quia nihil fieri potest, nisi eo agēte, aut cooperante. Io. 1. c. sine ipso factum est nihil. & quedā dicitur non facere, neque scire, quia non placent ei, idest sunt contra eius mandata. sic patet de potestate, B & principatu, quia omnis potestas est a Deo ad Ro. 13. & ab eo sunt reges, & duces eod. cap. & 1. Pe. 2. ca. & dicitur Prouer. 8. ca. per me principes imperant, & potentes decernunt iustitiam. & tamen Oseę 8. c. dicitur, ipsi regnauerunt, & non ex me, principes extiterunt, & non cognoui. & hoc dicitur, quòd mali reges, & principes erant illi, s. idolatræ, idest reges Israel, & cum Deus non approbaret facta eorum, dicebantur non regnare ex ipso, idest eo iubēte immo eo nesciente, & tamen etiam malos, quando regnant ipse regnare facit Iob. 34. ca. s. qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi. ita & in hoc ipse C quidem omnes quos iudicat cognoscit, sed quia mali sunt, dicitur non cognoscere eos, idest non approbare facta eorū, & patet hoc ex modo loquendi, quia statim, vt dicit nescio vos, vel nescio vnde sitis, addit. discedite a me operarij iniquitatis, quasi dicat, ꝓpter iniquitatem vestram neque vos scio, neque scire volo, sed discedite. & recte hoc fit, quia cum isti Deum per opera scire noluerunt, iustum est, vt Deus eos nesciat, iuxta Apostolum ignorans ignorabitur, & licet virgines sint, vel corporis puritate, vel suæ fidei confessione, tamen quia oleum non habent ignorantur a sponso.

Quid est virginitas. & an consistat in carne, vel in mente, vel in vtroque. Quæst. LXXIII. D

DICTVM est autem de virginibus prudentibus, & fatuis. ideo de virginitate aliqs quæret, licet etiam de hoc dici poterat 1. Cor. 7. ca. & primo quæritur quid sit virginitas, aut in quo consistat?

Est autem dubium, an consistat in carne, an in mente, vel in vtroque. dicit autem Augustin. lib. de nuptijs, & concupiscentia, quòd virginitas est in carne corruptibili incorruptionis perpetua meditatio. Aliqui dicunt, quòd virginitas nullo modo pertineat ad carnem, quia dicitur in prædicta diffinitione Augu. perpetua incorruptionis meditatio, & tamen meditatio non est carnis, sed mentis, ergo virginitas non pertinet ad carnem. E

Secundo, quia virginitas importat quandam pudicitiam, vt dicit Augu. 1. de ciuit. Dei. sed pudicitia cōsistit in anima, & non in corpore. ergo non consistit virginitas in anima.

Tertio quia virginitas carnis videtur consistere in signaculo virginalis pudoris, sed quandoque absque virginitatis preiudicio frangitur illud signaculum. dicit enim Augu, 1. de ciui, Dei ꝙ membra illa possunt diuersis vsibus vulnerata vim perpeti, & medici aliquando saluti opitulantes ibi faciūt quæ horret aspectus. obstetrix etiam virginis cuiusdam integritatem manu velut explorans vnde inspicit perdidit, & post hæc ait, non æstimo quemquam tam stulte sapere, vt huic perisse aliquid, & de ipsius corporis sanctitate, quamuis membri illius integritate iam perdita. ergo non consistit virginitas in carne, cum non pereat corrupta carne.

Quarto patet, quia corruptio carnis consistit maxime in resolutione seminis, quæ potest fieri sine cōcubitu, vel in dormiēdo, vel in vigilando. magis enim hic integritas tollitur vbi aliquid aufertur quam vbi rumpitur, sed in decisione fit particulæ ablatio. ideo maxima corruptio carnis fit in resolutione seminis, & tamen Aug. lib. de virginitate videtur velle, quòd non pereat virginitas sine concubitu, s. virginalis integritas, & per piam continentiam ab omnium concubitu immunitas Angelica portio est. ergo non cōsistit in carne, cum non tollatur per carnis corruptionem, quæ fit sine concubitu.

Contra illam quoque Augus. diffinitionem supra positam aliqui dicunt, quòd non sit conuenienter assignata. Primo quia dicitur ibi in carne corruptibili, & ita non poterit esse virginitas, nisi in carne quandiu est corruptibilis, sed post resurrectionem omnis caro est incorruptibilis. ergo sanctæ virgines desinerent tunc virgines esse, quod falsum est. ergo non erit in carne corruptibili pars diffinitionis virginitatis.

Secundo, quia virginitas ponitur pars continētiæ, quæ ad temperantiam reducitur, sed meditatio non est actus temperantiæ, immo magis intellectiuarum virtutum. ergo non debet poni tanquam genus virginitatis, vt dicatur, quòd est virginitas incorruptionis meditatio.

Tertio quia ponitur perpetua in eadem diffinitione, idest perpetua meditatio, & tamen non videt perpetuitas conuenire virginitati. Nam non est virginitas firmius bonum quā charitas quæ excedit omnes 1. Cor. 13. & tamen perpetuitas nō est de ratione charitatis, quia charitatem habitam contingit amitti, vt ostendit Magister 4. sen. dist. 31. ergo non debet poni perpetuitas in diffinitione virginitatis.

Quarto, quia dicitur incorruptionis meditatio perpetua: talis enim meditatio perpetua incorruptionis tollitur per corruptionem mentis. sicut dicitur supra 5. c. qui viderit mulierem ad concupiscendum eam iā mechatus est in corde suo, sed per hoc nō tollitur virginitas, quia talis corruptio reparari potest, sed virginitas perdita non potest reparari. ergo non est incorruptionis perpetua meditatio.

Quinto qa perpetua incorruptionis meditatio perditur non solum mente, sed etiam corpore sine concubitu, vt in mollibus, & tamen sine concubitu, vt dictum est videtur Augu. dicere non perdi virginitatē. ergo non est incorruptionis perpetua meditatio.

Sexto quia si esset virginitas incorruptionis perpetua meditatio, non posset perire, nisi perdita ista meditatione, & tamen potest perire non pereunte hac meditatione, quia Ambro. dicit, virginitas est expers contagionis integritas, sed hæc integritas perdi videtur per pollutionem in somnio, quia corpus cōtaminatur. & ita videtur perdi virginitas, non tamen perditur meditatio prædicta. ergo non est ista diffinitio virginitatis conueniens. Septimo quia perpetua meditatio incorruptionis non potest tolli per violentiā. virginitas autem per violentiam auferri potest, quia alias non esset irregularis qui contraxit cum illa, quæ per violentiam ab alio deflorata est, & tamen est irregularis. ergo censetur ablata virginitas, & sic non erit conueniens diffinitio. Dicendum quantum ad duo de quibus dubitabatur, ꝙ ambo vera sunt, s. virginitas aliquo modo consistit in carne, licet magis consistat

in

in mente, secundũ est, quòd diffinitio August. de virginitate est conueniens. Circa primum considerandũ, ꝙ virginitas aliquo modo ad corpus pertinet, sicut dicit Augu. lib. de virginitate, virginitas est continentia qua integritas carnis ipsi Creatori animæ, & carnis vouetur, consecratur, seruatur, & hoc maxime apparet ex nomine virginitatis. dicitur enim a virore, aut viriditate. illud autem dicitur virens, & in suo virore persistere, quod non est ex abũdãtia caloris exustum. aut adustionẽ passum. hæc autem viriditas importat in persona quam dicimus virginẽ esse, s. quòd sit immunis ab adustione caloris cõcupiscentiæ, quæ adustio videtur maxime esse in cõsummatione summæ delectationis secundum corpus, qualem dicunt esse venereorum, & quia non est aliqua delectatio in qua prædicta adustio sequi videatur, nisi ista, quæ est venereorũ, non videtur virtus virginitatis circa aliud consistere, nisi in repugnãtia ad delectationem venereorum. Sed in delectatione venereorum tria esse videtur. Primũ est violatio signaculi virginalis, & istud est solum ex parte corporis. Secundum est in quo cõmunicant anima, & corpus, s. resolutio seminis causans delectationem sensualem. Tertium quãtum ad solam animam, s. propositum perueniendi ad talem delectationem, & velle se ei subijcere, quia in experientia delectationis anima est subiecta carni, s. quia per actum carnis tollitur omnino actus animæ. nam vt dicit Aristote. 7. Ethic. aiunt in ipsa intelligere neminem posse. quodlibet autem horum trium corruptio quædam est. prima quidem, quia vere frangitur vas, quod naturaliter integrum erat, siue in viro, siue in fęmina. secundum vero corruptio est, quia fit decisio particulæ coniunctæ. semen quidem deciditur, & emittitur. tertium vero est etiam corruptio, inquantum anima subijcitur huic passioni. non est enim illud aliqua actio animæ, licet in hoc distinguendum est, quia aliud est propositũ perueniẽdi ad delectationem, aliud subijcere, aut subiectum esse passioni. Primum quidem est actio animæ, s. electio. Secundum vero non est actio, sed passio quædam, & non solum non est actio animæ, sed est priuatio omnium actionum eius quantum ad partem rationalem, quia vt dictũ est nihil potest in ipsa intelligi, & ideo dicitur absorptio quædam rationis, quæ non accidit circa alias passiones. in illis quidem rationis actus distorquet, sed non absorbetur. in hoc autem absorbetur, idest, quòd nihil de eo tunc manet.

Tria I venereorũ delectatione sunt.

Sed quia virginitas nomen virtutis est, dicendum quòd ista tria quæ sunt circa delectationem venereorum consideranda sunt circa virginitatem eo modo, quo se habent ad virtutem, & uitium. De primo eorum, idest fractione signaculi virginalis, siue in fęmina, siue masculo dicendum, ꝙ per accidens se habet ad virtutem, & vitium, immo & ad totam materiam moralem. vnde si secundum se accipiatur illa fractio, aut ruptio signaculi non pertinent ad virtutẽ vllo modo, & non plus est frãgi, aut rumpi signaculum illud, quam abscindi manum, aut percuti pedem, quæ ad virtutem, & vitium non pertinẽt, per accidẽs autem integritas, & fractio pertinent ad virtutem, & vitiũ, s. inquantum integritas vasis stat cum inexperiẽtia venereorum, quæ secundum se pertinet ad virtutem, vel moralem materiam. fractio autem vasis stat cum experientia venereorum: immo regulariter nõ solet fieri, nisi ex vsu venereorum, & quia in venereis tollitur virginitas, & pertinet ad materiam moralem, dicitur integritas, & fractio vasis pertinere ad virginitatem, & materiam moralem per accidens. Secũdum vero, idest resolutio seminis causans sensualem delectationem materialiter se habet ad actum moralem,

F quia sensuales passiones sunt materia actionum moralium, & virtutum atque vitiorum. Tertium autem dupliciter accipitur, s. aut pro proposito mentis perueniẽdi ad delectationem sensualem, quæ est in actu resolutionis, & motus seminis, aut pro subiectione mentis ad istam delectationem. Accipiendo secundo modo est materia per accidens moralis actus, s. inquantum in illa subiectione absorbetur mens, vel ratio ex passione partis inferioris: ꝑꝑ colligãtiam enim virium, & vnitatem animæ, cuius sunt vires, facta passione vehementi in quibusdam fit cessatio in actu aliarum, sicut in delectationibus, ponit regulam Arist. 10. Ethi. s. ꝙ non stat simul sentiri duas delectationes,
G sed si vna vehementer sentitur, altera non sentitur. sicut dicit ibi de agonistis, quia mali sunt agonistæ, vel athletæ, quando videntes possunt comedere legumina, & quoniam inter sensuales magnam asserunt esse delectationem venereorum tollũtur cęteræ delectationes, & actiones animæ ea præsente: vnde dicit Arist. aiunt in ea intelligere posse neminem 7. Ethi. & hoc vnitas animæ facit, & virium colligãtia: aliæ quoque passiones tollunt, interdum autem actum rationis absorbẽdo eã, vt sopor, & phrenesis, quæ facit corporales passiones, vel ex parte corporis. istę autem nõ sunt materia moralis, ideo absorptio rationis in venereis non esset modo moralis, nisi quia coniungitur actui venereo, qui est materia moralis actus, & ideo
H per accidens est materia moralis. Si autem accipiatur aliud, idest propositum perueniendi ad delectationem, quæ est in resolutione seminis, dicẽdum ꝙ proprie pertinet ad moralia, & solũ tenet se ex parte mẽtis, & hoc est completiuum, & formale quantum ad actum moralem, quia nulla res determinatur per materiam suam, sed per formã, ideo in moralibus oportet poni materiale, & formale: materiale autem vocamus tam fractionem, & integritatem uasis per accidens delectationem sensualem in resolutione seminis per se materiale. absorptionem autẽ rationis materiale per accidens. formale autem, & completiuũ oportet, ꝙ consistat in actu rationis eligentis, & istud est propositum perueniendi ad experiẽtiam illius delectationis in resolutione seminis, & sic apparet quo-
I mõ uenerea circa quæ est uirginitas sunt aliquo modo pertinentia ad animam, & aliquo modo ad carnẽ, & consequenter uirginitas aliquo modo est in carne aliquo modo in anima, sicut etiam dicemus quæ s. 86. Ad primum dicẽdum, quòd virginitas ad carnem aliquo modo pertinet, & aliquo modo ad animam. In diffinitione autem August. quæ plena est tanguntur omnia quæ ad uirginitatem pertinent, ideo necesse est quędam illorum ad carnem pertinere, alia ad mẽtem. cum autem dicitur meditatio pertinet ad mentem, non tamen sequitur, ꝙ non sit in carne uirginitas, sed ꝙ non sit totaliter in carne, quia tunc omnia quæ ponerentur in diffinitione uirginitatis conueni-
K rent carni. Ad secundum dicendum uno modo, ꝙ importat uirginitas pudicitiam quandam, & licet illa totaliter esset in anima, non sequeretur, ꝙ uirginitas esset totaliter in anima, quia ut dictum est uirginitas partim est in carne, partim in mente, & ideo quãtum ad rationem pudicitiæ poterat pertinere ad animã, quantum ad alia uero quæ ad uirginitatem pertinent est in carne. Alio modo potest dici, & melius, ꝙ sicut uirginitas nõ est totaliter in anima, neque totaliter in corpore, sed ad utrunque pertinet, ita & de pudicitia est, & ideo nõ sequitur ex eo, ꝙ pudicitia pertinet ad animam, virginitatem esse totaliter in anima. unde dicit August. in lib. de Virginitate, ꝙ licet uirginitas in carne seruetur, ac per hoc corporalis sit, tñ spiritualis est quam uouet, & seruat continentia pietatis.

Vir...

Ad

Ad tertium dicendum, ꝙ signaculum, siue integritas carnis, aut membri genitalis non continet perfectam rationem virginitatis, sicut vulgus putat, nihil aliud dicens esse virginitatem, immo nō pertinet aliqualiter ad virginitatē, nisi per accidens, quia vt dictū est in resolutione seminis est ꝑ se materia moralis, ꝓpositū aūt experiendi illā delectationem est formale cōpletiuum actus moralis, & ista per se repugnat virginitati, & opposita pertinent ad illā per se. pertinet aūt prædicta integritas, aut fractio vasis ad virginitatem, inquantum coniunguntur actibus per se ad moralia pertinentibus: vnde integritas vasis inquantum manet in eo, & ea quæ spōte abstinent a venereis pertinet per accidens ad virginitatem. fractio aūt membri, inquantum regulariter solet sequi ex actu venereorum, qui non stat cum virginitate, repugnat per accidens virginitati, per se autem non, & ideo si alio modo, quàm per venerea naturaliter, vel non naturaliter exercita vas frangatur, siue tollatur signaculum, nihil magis præiudicatur virginitati, quàm si frangeretur pes, aut manus.

Ad quartum dicendum, ꝙ per resolutionem seminis virginitas tollitur, licet non semper. de concubitu autem dicendum, ꝙ per illum tollitur virginitas, & tamen non per illum solū, sed interdū sine cōcubitu.

Circa resolutionem aūt seminis dicendū, ꝙ aut fit volūtarie, siue ex proposito, siue pręter propositum: si fiat ex proposito semper virginitas tollitur, siue fiat per concubitum, siue sine concubitu. De concubitu aūt dico, siue sit naturalis, i. maris ad fęminā, & in vase determinato, siue non naturalis, sicut ad fœminam extra vas ordinariū, siue maris ad marem, quos Apostolus vocat masculorū concubitores. 1. Cor. 6. c. Siue ad pecora quęcunque. sine concubitu aūt, vt quantū ad eos quos Apostolus eodē cap. molles vocat, quod graue vitiū est, & putatur in his quæ sunt extra naturam, quolibet enim modorum horum virginitas tollitur. Si autem sine proposito, non tollitur virginitas, vt patet in dormientibus, qui patiuntur pollutionem nocturnam, vel si violenter fiat, vel ex ęgritudine. De primo patet, quia patientes per somnium pollutionem, licet sentiant delectationem ex ipso impetu decisi, aut motu seminis, titillati, & excitati nō dicimus virginitatem amittere.

An siquis ante somnum in vigiliam consensit deliberate in veneream delectationem, & vadens cubitum patitur pollutionem non organice cooperans, an virginitatem perdat. Quæst. LXXIIII.

SED quęretur nūquid siquis ante somnium in vigiliam consensit deliberate in veneream delectationem, & vadens cubitum passus est pollutionem nocturnā nihil organice cooperans an virginitatem perdat. Aliqui dicunt, ꝙ sic, quia ad tollendum virginitatem requiritur voluntaria experientia resolutionis seminis, & sic tollitur virginitas mentis, & corporis simul, & tamen hic fuit vtrūque. primum enim fuit cōsensus in veneream delectationem: secundum secuta est ipsa venereorum delectatio, & seminis resolutio, ideo nihil deest ad tollēdam virginitatem. Dicendum, ꝙ non tollitur virginitas, quia non concurrunt hic ea, quæ exiguntur ad corruptionem virginitatis. Primo, quia potest esse, quod talis pollutio facta fuerit insensibiliter, sicut sæpissime accidit, maxime in his qui habent debilitatem organi retentiui, si delectationem sensibilem in resolutione seminis ponimus materiale in actu morali quo tollitur virginitas, ideo ibi non tollitur.

Sed dicendum, ꝙ istud solum nō sufficit: nam data resolutione seminis voluntaria, siue per concubitum, siue sine concubitu, etiam si nulla delectatio ibi sequatur, tollitur virginitas, vt si aliquo tangente fœminam voluntarie, ante incipientem fieri vllam resolutionem, superueniat dolor tam vehemens, qui nullam omnino voluptatem sentire permittat, & tamen compleatur resolutio, & decisio, aut si Deus specialiter faceret in aliquo, quòd in actu venereo, neque absorberetur, neque voluptatem vllam pateretur, potius quàm in apertione oculorum: manifestum est, quòd nihilominus in isto periret virginitas.

Secundo, quia etiam si passus esset iste delectationem in pollutione nocturna, in casu dato, non tolleretur virginitas, vt si titillatus ex motu seminis euigilaret, & ratio est, quia iste nō cooperatus est ad illam effusionem seminis, cum neque fuerit ibi concubitus, neque mollities.

Tertio, quia forte iste qui cōsenserat in delectationem veneream non elegerat talem, sed cum fœmina: accidit autem quòd pollueretur per noctem, ideo nō cooperatus est ad hanc delectationē, de qua neq; cogitauerat, nisi forte per accidens, s. ꝙ per cogitationem diurnam de coitu ad fœminam secuta est ꝑ noctem facilis solutio seminis, quę aliàs nō sequeretur.

Quarto, quia forte nihil cooperata est illa deliberatio ad resolutionem seminis: nam licet quis cogitauerit, & deliberauerit de coitu ad fęminā, pōt esse ꝙ non fuerit facta dispositio aliqua ad resolutionem seminis, sed ex abundantia humoris, vel ex organi retētiui debilitate, sequenti nocte passus fuerit pollutionem, & tunc cum cogitatio præcedens, nihil ad hoc egerit, non videtur cooperatus ad resolutionem, & sic non est perdita virginitas, etiam quia aliàs sequeretur ꝙ siquis hodie cōsensit in delectationem veneream, nondū perdita virginitate carnis, & post duos annos manēte eadem integritate carnis, polluatur ꝑ noctem diceretur perdidisse virginitatem, cum in eo fuerint duo hęc, i. cōsensus in resolutionē seminis, & resolutio, & hoc absurdū est. Etiā sequeretur ꝙ siqua mulier consensit hodie cognosci a viro, & tamen nō cognita est, quia postea noluit, vel non se obtulit opportunitas, & post mensem defloretur ab aliquo violenter, ꝙ perderet virginitatem totaliter. Sed falsum est, quia oportet respectu actus eiusdem concurrere voluntatem, i. ꝙ ille actus resolutionis seminis, vel susceptio delectationis venereæ sit volitus, & tunc tollitur virginitas, sed in casu dato quando mulier deliberauit cognosci a viro, perdidit virginitatem mentis, sed illa reparari potuit manente integritate carnis. post vero cum deflorata fuit, perdidit virginitatem carnis, & passa est delectationem veneream, sed hic non fuit perdita virginitas mentis, quia non fuit consensus, sed potius repugnantia, & tamen nō perditur simpliciter virginitas, nisi cum vtraque simul amittitur: ergo illa non perdidit virginitatem, & cōsequenter neq; ille qui passus pollutionem modo prędicto.

Quinto, quia dato quòd consensus ille in venerea fuerit causa præcisa pollutionis nocturnæ, vt si ex illo consensu tantum titillata est caro, quòd facta fuerit resolutio seminis in nocte, & inciderit simul cogitatio tunc de coitu somnialis, adhuc non tollitur virginitas, & causa est, quia nō fuit ille consensus causa per se, & directe, sed per accidens: cum acciderit ꝙ ex isto consensu fuerit caro titillata: nam si propter hoc quod est causa resolutionis diceretē tolli virginitas, diceretur ꝙ qui ex abundantia cibi, & potus, aut diurni colloquij passus fuerit pollutionem nocturnā, perderet virginitatē, cū ipse causam pręstiterit quod est falsum, quia istę causę non ordinabant directe ad illum effectum. sic & consensus in venerea, qa forte ille

ille non fuit ad hoc,sed ad concubitum,& accidit in- F
de pollutio nocturna.

An tollatur virginitas siquis concupiuit, quòd per noctem sibi pollutio eueniret.
Quæst. LXXV.

SED ponatur,ꝙ quis consensit per diem in pollutionem nocturnam, idest, concupiuit quòd per noctem eueniret ei pollutio somnialis, in qua delectaretur, & ex illo desiderio titillata est caro, & venit sibi per noctem pollutio, sicut concupiuerat, an tollatur virginitas.

Aliqui putarent quòd sic,quia hic consensus in resolutionem seminis fuit causa eius, & directa quidē, quia illa resolutio secuta est, quę concupita fuerat, iō non videtur aliquid deesse ad perdēdam virginitatē. G

Dicendum, ꝙ adhuc non perditur hic virginitas. Primo,quia nō videtur iste plenus consensus: nam si iste determinate eligeret delectationem venereā per pollutionē quæ est sine coitu, poterat illā faciliter sine mora per mollitiem efficere, sed non fecit: ergo non fuit plena deliberatio de hoc. Secundo,quia dato, ꝙ ista esset plena deliberatio, respectu illius actus, tñ illum actum non egit iste,sed passus est:nā dū pollutio fieret iste dormiebat, & nesciebat an aliquid circa ipsum fieret, & tñ cū perditio virginitatis sit actus moralis,& nihil est morale, nisi sit ibi volūtarium,& electio, sed hic non erat electio,neque complacentia H de eo quod in carne fiebat, ideo non tollebatur virginitas. Tertio,quia dato,ꝙ iste sic per diem cōcupiuerit,poterat postea pęnitere de illo proposito, & tamē carne titillata sequeretur per noctem pollutio, ideo erat ibi pollutio sine consensu, & sic non tolleretur virginitas. Quarto,quia licet talis consensus non fuerit reuocatus per contrariam volitionem, adhuc non erat causa directa,& sufficiens:nam licet hoc ille vellet, non solet sequi resolutio seminis per solum consensum,sed per applicationem organorū, siue in coitu, siue absque illo. maxime quia ēt siquis velit ꝙ adueniat sibi pollutio nocturna, non ideo adueniet, & dato quòd nolit aduenire accidet,ideo non est causa sufficiens,neque per se consensus,aut desiderium re- I solutionis ad ipsam resolutionem. Dicendum igitur quòd in casu dato non tollitur virginitas,cum iste nō procurauerit organice talē pollutionem,neque tunc cum fuit, consensit in illam, verum est tamen quòd peccauit mortaliter,quando concupiuit sic pollui.

An fœmina violenter cognita a viro, amittat virginitatem.
Quæst. LXXVI.

QVAERETVR de resolutione seminis, aut experientia venereorum,tacta violenter, an tollat virginitatem,& de fęmina primo quęritur.

Dicendum,quòd non tollatur virginitas, eo quòd non perditur illa,nisi simul tollatur integritas carnis, & mentis: manet ergo virginitas, & hoc verum est K tam de vigilantibus,quàm dormientibus,& amentibus. si enim mulier demēs sit penitus, & aliquis eam cognoscat,quia illa nescit se cognosci, non perdit virginitatem. Dicendum autem est idem de inebriata summa ebrietate,ita ꝙ nō sentiat quid agat, aut quid patiatur:nam si sic cognoscantur,non perdunt virginitatem,quia non est ibi aliqua actio voluntaria. De dormientibus idem dicendum est,quia dormiens nihil sentit,ideo neque consentit, & sic nō est actus moralis. Aliqui enim tanto sopore tenentur, quòd cognosci possunt non euigilātes: maxime si ex ebrietate,vel aliquo accidentali somnus talis aduenerit.

Sed dicendum,quòd verum est hoc,nisi mulier ea intentione cubitum iuerit, vt dormiens cognosceretur,quia tunc virginitatem perdit:sic tenetur cōmuniter,& tenet illud Sanctus Tho.lib.4.Sentē. dist.33. Sed obijcietur ex eo,quod dictum est præcedē.q. s.ꝙ desiderans pollui per noctem, si postea polluatur nō perdit virginitatem, & tamen ista dormiens cognoscitur: ergo licet hac intentione cubitum iuerit, vt cognosceretur non perdet virginitatem.

Dicendum, ꝙ perdit virginitatem, & multa ratio diuersitatis est inter istos casus. Primo,quia licet ille desiderauerit pollui per noctem:non tñ hac intentione dormitū iuit,vt pateretur pollutionē. ista aūt ea intentione iuit dormitum,vt cognosceretur dormiēs.

Secundo,& principalius, quia iste desiderauit pollutionem, per quam regulariter non tollitur virginitas, cum sæpe patiamur hoc nihil cogitantes, & non solum non tollatur virginitas, sed neque sit peccatum mortale, immo interdum neque veniale: mulier tamen illud voluit, per quod regulariter immo necessario tollitur virginitas, quia qui vult cognosci, & cognoscitur,iam virgo non manet.

Tertio, quia mulier voluit id, quod est causa directa,& immediata, & sufficiens ad tollendū virginitatē, s.cognosci, & secutū est, iō virginitatem perdidit, vir voluit id quod non est causa per se: nam cogitatio aut desiderium pręcedens nō facit necessario resolutionem seminis, immo multum per accidens, quia pluries volet quis & non fiet, quàm quòd volendo sequatur,& sæpe non cupiendo illud accidit.

Quarto,quia mulier ista nō solum voluit dormiēs cognosci,sed etiam hac intentione iuit dormitum,vt sic dormiens cognosceretur, & multum differt inter hęc: nam si aliqua mulier desiderauit ꝙ dormiēs cognosceretur, & tamen non credebat hoc facturū eē, & ideo non ibat hac intētione dormitum, & accidit ꝙ dormiens cognosceretur, ipsa non sentiente, non videretur perdidisse virginitatem,quia ille actus consensus non continuatur huic actui, de quo nihil cogitatum erat, immo de quo credebatur,ꝙ non accideret.cum vero hac intentione dormitum iuit, vt dormiens cognosceretur, fuit specialiter cogitatum de actu illo cognitionis,quæ in illa dormitione fieret,& consensus fuit in illū,& videtur continuatus ille consensus cognitioni, quę fuit postea in dormitione, cū quandiu vigilauerit illam intentionem habuerit, & somnus non tollit consensum priorem, neque impedit, cum non sit actus contrarius, & ideo hic videtur perdita virginitas directe.

Quinto,quia de illa quæ ideo iuit dormitum, vt cognosceretur, idem videtur esse ac si vigilans cognosceretur, quia forte ire dormitum fuit quidā modus procurandi illam cognitionem, qui in vigilia non sequeretur, vt siqua mulier crederet de aliquo viro ꝙ vigilans,aut præloquens nollet, aut non auderet, vel erubesceret eam cognoscere, dormientē autem, & quasi nihil scientem, neque præcedente colloquio vellet eam cognoscere,& ideo illa iuit dormitum, vt sic cognosceretur,& secuta est,nihil aliud fuit, nisi se faciliorem exponere ad hoc ꝙ cognosceret, & ideo virginitas perditur, secus autē in illo qui desiderauit accidere sibi nocturnam pollutionem,& accidit.

Quod autem de dormiente diximus, intelligendū est de inebriata: nam si aliqua mulier ideo inebriaretur,vt sic cognosceretur,& sic postea accideret, licet non sentiret se cognosci perdebatur virginitas, quia fuit modus exponendi se ad hoc, ꝙ cognosceretur. Sed redeundum ad mulierem quæ vigilans, deflorata est inuita, & dicendum quod si non consensit tūc in actum illum,neque pręcessit vllus consensus,ꝙ nō

petit

perit virginitas, cum solum tollatur integritas carnis, quæ se habet per accidens ad virginitatē, vt dictū est.

Sed quid si mulier elegit cognosci, & postea secuta est defloratio inuoluntaria, an pereat virginitas? Dicendum, ꝙ si tunc quando cognita est, non habebat consensum in aliquem actum carnis, i. neq; in illum, neque in alium, non erat periculum virginitatis. secus autem si manebat aliquis actus consensus ad hunc, vel ad alium actum venereum.

Circa quod sciendum, ꝙ potest mulier habere nūc desiderium determinatū, vt cognoscatur ab aliquo homine, aut a quocunque, & quandiu manet istud desiderium non occurrit sibi qui eam cognoscat, & ideo non cognoscitur: post aliquantum tempus, cessante isto desiderio per contrarium actum, s. propositum continendi, occurrit qui eam inuitam cognoscat, tunc dicendum non tolli virginitatem, quia nūc non manet aliquis consensus in venerea, scilicet, neque in istum actum, neque in aliquem alium, ideo non perit, quia necesse est duo concurrere ad hoc ꝙ virginitas pereat, scilicet, delectatio, & apertio claustri cum consensu, & ista duo non sunt nunc. Et si dicas, quòd iam præcessit consensus. Dicendum, quòd dato, quòd aliqua mulier desiderauerit ab aliquo cognosci, immo etiam si locuta fuerit, & incitauerit illum de hoc, & assignauerit tempus, & locum, quo hoc fieret, & interim illa dissenserit, & mutauerit propositum, & superueniens ille a quo voluerat cognosci eam renitentem defloret, non perit virginitas, eo quòd non concurrunt ista duo, idest, consensus mentis cum ipsa cognitione, & oportet ambo simul venire ad hoc, quòd virginitas totaliter pereat: hic autē quando fuit consensus, perit virginitas mentis, sed tunc non erat actus venereus, & potuit reparari ista virginitas perdita per cōtrarium actum: cum vero superuenit cognitio, non erat consensus in venerea, & sic sola ruptio virginalis claustri non abstulit virginitatem, licet ibi interuenerit delectatio, quia non erat in potestate eius, quæ cognoscebatur quin delectaretur, dum tamen quantum posset renitteretur, ne sequeretur copula, & post violentiam illatam non placeret sibi voluptas, quam experta fuerat in violatione.

Alio modo potest fieri, quòd consentiat mulier in venerea, & vellet cognosci ab aliquo determinato quem diligit, non autem ab aliquo alio, & manente isto consensu, & desiderio, superuenit alius & violenter cognouit eam, perit virginitas, licet violenter cognoscatur. & ratio est, quia hic concurrunt ambo, quæ destruunt virginitatem, scilicet, consensus in venerea, & actualis experientia venereorum. Nam ponitur, quòd eo tempore quo violenter ab vno cognita est, habebat istum actum consentiendi, & desiderandi quod ab alio cognosceretur, & non ab isto. & ratio est, quia si ista cognosceretur ab eo, quem elegerat, non erat dubium aliquod quin periret virginitas, & tamen quod cognoscatur ab hoc, vel ab illo, parum differt, quantum ad Deum, & quantum ad rationem actus moralis, ideo vtroque modo perit virginitas. Est autem aliqualiter simile si fœmina aliqua virgo posuisset se in obscuro, vbi cognoscenda esset ab aliquo, de quo ipsa conuenerat, vel intenderat, & superuenit alius, & cognouit illam, cum ipsa putaret esse illum, de quo cogitauerat. Manifestum est, quod perit hic virginitas, licet ipsa non admitteret illum, qui eam cognouit, si sciret illum esse qui erat, licet hic magis aliquid manet de ratione volūtarij, quam in præcedenti, quia hic est ignorantia, ibi autem violentia.

An tollatur virginitas si qua mulier deflorata est violenter, cum non consentiret in defloratorem, & postea consensit. Quæst. LXXVII.

A

Sed quæretur quid si aliqua mulier deflorata est violenter, cum non consentiret in defloratorem, neque in aliquem alium, & postea aliquanto tempore consensit ab aliquo cognosci, & non cognita est, an tollatur virginitas?

Aliqui dicunt, quòd sic, nec esse dubium, quia in præcedenti casu non tollebatur virginitas, quia non concurrebant ista duo: nam quando erat consensus, non erat defloratio, siue cognitio, & quando erat cognitio non erat consensus, sed hic simul sunt, quia iam præcessit carnis corruptio, quandocunque ergo

B

postea veniat consensus in venerea, erit simul actu cum fractione vasis, ideo simul concurrunt quæ ad tollendam virginitatem sufficiunt.

Dicendum, ꝙ non perit virginitas, quia non affuit consensus, qn̄ autē consensus venit, non erat defloratio, i. non erat experientia venereorum, quia illa iam transierat: erat autē defloratam esse, & cognitam, sed non deflorari, & cognosci, & esse defloratam esse nihil facit, quia non est materia moralis, neq; cadit sub cōsensu, ideo et sic non tollitur virginitas. Simile aūt est si mulier violenter deflorata est, & tunc nullo modo cōsensit, post aliquantū aūt tēpus placet sibi, ꝙ cognita fuerit, non perit per hoc virginitas, licet sit consensus in illum eundem actum, in quo perdidit integritatem carnis, & experta est venerea, & ratio est, quia

C

iste consensus non concurrit cum illo actu, vt simul stantibus tollatur virginitas, etiam quia iste consensus nullo modo potest esse causa illius actus, cum sit posterior, ideo ita se habet ad illum actum, ac si nullo modo præcessisset: propter quod per eum tollitur virginitas mentis, sed non simpliciter, & illa reparabilis est per consensum contrarium.

An vir si ei violentia inferatur, perdat virginitatem. Quæst. LXXVIII.

D

Quæretur circa virum, si inferatur ei violētia, an perdat virginitatē. Dicendū, ꝙ dupliciter vis inferri pōt, vel ad agēdū, vel ad patiēdū, si ad patiendū, i. vt sodomitice patiatur, dicūt aliqui non esse ablatā virginitatem, nō solū si violēter patiatur, sed et si sponte succūbat. De primo dicendū, ꝙ sine dubio verū est: nam virginitas non perdi pōt, nisi per actum volūtarium, & iō neq; in fœmina, neque in viro, & hic intelligenda sunt oīa quæ dicta sunt in duabus præcedentibus quæstionibus, quantū ad violentā deflorationem, s. si præuenit aliquis consensus, vel desiderium de patiendo sodomitice, vel subsecutus est, quia si non fuit simul cum passione non fuit perdita virginitas. De secundo au-

E

tem, s. si patiatur sponte sodomitice, an per hoc perdat virginitatem, dicunt aliqui ꝙ non, quia organum illud non est determinatum ad pati s'm venerea, & iō secundum illud non est virginitas, neque virginitatis amissio: dicunt etiam idem esse in fœmina, s. ꝙ si cognoscatur sodomitice nō perdit virginitatem. Sed dicēdum, ꝙ falsum est, perditur enim virginitas tam agendo, & patiendo in vase extraordinario, q̄ in ordinario. Et cum dicitur, ꝙ non est illud vas, secundum quod consideratur virginitas. Dicendum, ꝙ non stat, quia vasis integritas, vel ruptio, non pertinet per se ad virginitatem, vel perditionem virginitatis, sed per accidens, scilicet, inquantum abstinendo a venereis, manet integritas vasorum, & per exercitiū venereorū statim vasa rumpūtur, & iō si exercitiū venereorū

possit fieri manentibus integris vasis tollit̃ virginitas. F
De primo patet, sicut in quibusdam mulieribus, quæ non solum cognoscuntur integro existente vase, sed etiam tractionem genitalis masculini, s. per applicationem, & illud sic emissum infunditur matrici, quia matrix illud attrahit, velut cōueniens sibi, & aperitur ad recipiendum illud apertura tali, quę non pręiudicat integritati carnis, sicut salua eadem integritate emittitur vrina. parere tñ non pōt mulier manente integritate, sed necesse est ruptionem claustrorum fieri. De secundo patet, vt si medicando abscidantur claustra ferro, vel casu, aut inflicto vulnere aperiātur: facile est enim talia fieri, sed cum his neq; intercidat actus venereus, neque cōsensus in illum non tollitur virginitas, potius q̃ si secaretur pes, aut manus, vt dicit August. 1. de Ciuit. Dei. Ex quo sequitur, ꝙ vasorum integritas, aut corruptio nō pertinet per se ad virginitatem, aut virginitatis ruptionem, sed actus venereus, ideo cum contingat pati per venerea virum sodomitice, & in his delectari, licet pręter immo cōtra naturam, erit ibi perditio virginitatis, cum istud sponte acciderit. De fœmina autem idem dicendum, ꝙ si eligat pati venerea sodomitice, tollitur eius virginitas, qm̃ venerea experitur, & delectationem: licet directius sit in viro perdere virginitatem in resolutione voluntaria seminis, siue naturaliter, siue præter naturam, q̃ in hoc ꝙ sodomitice patitur voluntarie, est tamē grauius pati sodomitice, quàm naturaliter agere. de fœmina eodem modo, directius est perdere virginitatem in eo quòd in vase debito cognoscitur, q̃ quòd in extraordinario, tamen vtrobique perditur, cum vtrobique venereorum experientia sit.

An si mulier cognosci voluit non infuso semine matrici, sed extra vasa polluta fuerit, remanente carnis integritate, an virginitas ablata sit. Quæst. LXXIX.

SED nunquid si mulier cognosci voluit, & data opera, neque semen infusum sit matrici, sed extraordinarie, idest, extra omnia vasa polluta fuerit, & integritas carnis non ablata fuerit, an virginitas ablata sit.

Aliqui dicunt, quòd non, quia hic neque perijt integritas carnis, neque fuit experientia venereorum, sed sola voluntas experiendi: ista autem facit perire virginitatem solam mentalem, quæ reparari potest.

Dicendum, quòd totaliter virginitas perijt, quia hic fuerunt ambo, quæ requirūtur ad corruptionem virginitatis, scilicet, actus venereus, & cōsensus: nam licet non fuerit ruptum vas nō differt, quia vt dictum est præcedenti quæst. potest sæpe infundi semen matrici, & exerceri venerea non fracto vase: quòd vero non infusum fuerit semen matrici, sed foris mulier polluta fuerit, magis facere videtur, & tamen dicendum quòd perit virginitas, quia in muliere suscitatus fuit calor venereus, quia concaluit ex contactu viri, & agitatione, ad quam agitationem sequitur aliquid de venereis transmutationibus, licet non participata fuerit tota venerea voluntas in fœmina, quia non susceptum est semen in matrice, sed istud magis, & minus non sufficit ad conseruandam virginitatem.

Dicendum autem videtur idem si fœmina fœminam polluat, licet non sit naturalis actio, aut si seipsam polluerit, siue confracto vase, siue non confracto, cum per illas agitationes fœmina incaluerit ad aliquam experientiam venereæ delectationis.

An illata violentia viro ad agendum venerea, perdat virginitatem. Quæst. LXXX.

SED nunc quęretur quantum ad id quod dicebatur supra de violentia illata viro ad agendum venerea, an per hæc perdat virginitatem.

Aliqui dicunt, quòd non potest vir cogi ad agendum venerea, sed solum ad patiendum sodomitice. Dicendum quòd vir etiam ad agendum, s. ad effusionem seminis cogi potest, & hoc dupliciter, scilicet, per coitum, aut sine coitu. De primo ponit horribile, & detestabile exemplum Hieronymus in vita Pauli primi eremitę de quodam Christiano, qui iam pro Christi nomine supplicia passus extiterat, & cum ille
G ligatus, & vndique distentus esset super lectum molliter stractum, subiecit se ei quędam impudica meretrix, & cum ille in neutram partem fugere, aut declinare posset, attrectabat illa viri ipsius genitalia, ita vt coitus eo inuito sequeretur. cum vero se ille videret necessaria voluptate venereorum trahi, neque alius modus fugiendi, aut effugandi hanc passionem esset, linguam dentibus pręcidens in faciem impudicę meretricis expuit, & sic magnitudo doloris insurgentem veneream titillationem compescuit. hoc autem supplicij infandi genus impius iudex excogitauerat, vt Christianos quos verberibus superare nō poterat, voluptatibus violentis inflecteret. Hęc autem fuit causa Paulo primo eremitę deserta petendi, Paulus e mita qui deserta p tijt.
H cum se ad tam immania supplicia toleranda imparem cogitasset.

Alio modo fieri potest sine concubitu per solam contrectationem organorum, & quia inuitis nobis possunt ab alijs quęlibet partes corporis nostri moueri, & quibusdam titillatis necesse est resolutionem seminis fieri, & delectationem sequi, in qua consummatur actus venereus, ideo potest cogi vir ad agendum venerea.

Dicendum autem, quòd in his duobus casibus, in quibus cogitur vir ad venerea, idest, ad experiendam voluptatem venereā, in quibus magis est pati, quàm agere, cum cogatur ad hoc non tollitur virginitas, si
I non adsit consensus eius, ad hoc quòd alius moueat organa eius, & resoluatur semen.

Si resolutio seminis sponte in viro vigilante sequatur, an tollatur virginitas. Quæst. LXXXI.

QVAERETVR si resolutio seminis sequatur in viro vigilante sine coitu, & eo non mouēte organa, neq; coacto ab alio, an tollat̃ virginitas.

Dicendum, quòd hoc accidere potest tripliciter, scilicet, cōsensu, apprehensione, ęgritudine. Primum autem est, vt cum quis incęperit cogitare vehementi cogitatione de venereis, & consensus, tantus ardor potest suscitari ex illa cogitatione, quòd resoluatur, & distillet semen: nam ex forti calore venereo
K resoluitur, & completur tunc tota venerea delectatio.

Secundum est in quibusdam q fortiter patiātur ad apprehensionem quarundam formarum, ita vt in illis visis statim stupefiant, & patiātur multas alterationes de pręcedentibus ad venerea, & quidam ita excessiue transmutātur, ꝙ concidunt mox, vt formas illas viderint. hic enim magis morbus, q̃ amor est: & vocant medici passionem istam amorem hereos, cuius difficilis curatio est, quia est passio multum spiritualis, & talis immutatio potest esse sine consensu, & in talibus alterationibus potest semen resolui, & distillare ex hoc ardore.

Tertium est in illis qui fluxū seminis patiuntur: nā illis

illis tam in vigilia, quam in somno accidit, sed ibi raro est delectatio, & est ista passio contagiosa, vnde, qui patiebatur eam eijciebatur de castris apud Iudęos Leui. 15. & Nume. 5. c.

De primo dicendum, quòd non est dubium, quin pereat virginitas, quia ibi sunt duo, quæ exiguntur ad auferendam virginitatem, s. consensus in venerea, & actualis resolutio seminis volita cum experientia venereorum, & non obstat, ꝙ non sit concubitus, neque fractio genitalis membri, quia ista sunt per accidens, sed sufficit esse resolutionem seminis voluntariam, vnde minus nihil ibi lęditur virginitas, quam in coitu ad fęminam, licet fortasse non sit ęquale peccatum, quod factum est sine concubitu, nam resolutio facta per concubitum est magis procurata, & magis volũtaria, quam ea, quæ per cogitationem cum consensu sine concubitu secuta est, quia ista ex potestate nimia naturę tam faciliter secuta est, cum aliàs etiam ex crebris cogitationibus, immo interdum data opera non sequatur resolutio seminis. De secundo dicendum, ꝙ cum talis apprehensio cum immutationibus sequentibus potius est passio, q̃ actio, & non interuenit ibi consensus, vt dictum est, etiam si fiat resolutio seminis non tollitur virginitas, si autem interueniret consensus in illam delectationem sequentem ad talem apprehensum, non esset dubium quin tolleretur virginitas, sicut in casu præcedenti.

De tertio dicendum, ꝙ ibi non tollitur virginitas, quia est ęgritudo, & nemo talem ęgritudinem pati vellet, cum sit immunda, & abominabilis, & periculosa, & etiam raro in talibus est delectatio venerea in fluxu illo, sed vt in plurimũ fluit insensibiliter, ideo virginitas non tollitur.

Si vir ante ætatem aptam ad effusionem seminis nitatur venerea exercere, an per illud tollatur virginitas.
Quæst. LXXXII.

Quid si vir ante ętatem aptam ad effusionẽ seminis nitatur venerea exercere, siue naturaliter, siue præter naturam, an tollatur virginitas non secuta ibi resolutione seminis, quæ neque sequi poterat. Aliqui dicunt, ꝙ non, quod satis concedendum est. Et ratio est, quia non interuenit ibi exercitium venereorum in distillatione seminis, neque in voluptate venereorum, quæ sunt materię virginitatis perdendę. Sic dicit Beatus Thomas de Aquino, s. si autem luxus cõtra naturam tempus perfectę ętatis pręueniat, cum non ad sit seminis decisio, & per consequens, neque completa delectatio mentem suffocans, non amittitur virginitas, quantum ad id, quod materiale in ea.

Sed objicietur de eo, quod dictum fuit supra de fęmina, quæ cognosci voluit, & accidit, neque rumpi claustra, neque infundi semen matrici, sed extraordinarie pollui, nam illam perdidisse virginitatem diximus, idem quoque de muliere seipsam agitante, & polluente, aut si vna aliam polluat, virginitatem perdi assertum est, hic ergo ita esse debet.

Dicendum, quòd non est simile, primo, quia in casu isto ponimus, ꝙ puer citra ętatem potentem effundere semen conatus sit innaturaliter, scilicet per molliciem istud efficere, vel per coitum, & ideo cũ natura manifeste prohibente non sit potestas ad efficiendũ, quod optatur, erit quidem peccatum mortale ex praua electione, nõ tamen erit perditio virginitatis, quãtum ad materiale, quia ad hoc, quòd simpliciter tollatur virginitas, idest irreparabiliter, duo requiruntur, s. consensus, & actus aliquis venereorũ, & secũdũ nõ

A solum non est in casu dicto, sed neque esse potest Secus autem in casu primo q. 79. quia ibi ambo erant ętate potentes, & semen effusum fuit, sed accidit non recipi in matrice, quantum ad secũdum eodem modo, quia siue fęmina, quæ seipsam polluit, siue quę ab altera polluitur, ponuntur esse potentes ex nimio ardore concupiscentię ponimus hoc factum, ideo ibi secus est. Secũdo, quia in eo, qui propter ętatem impotens est, nõ solum non potest esse effusio seminis, sed etiam neque aliqua delectatio venerea inchoata, cum non inueniatur calor venereus excitatus in talibus, qui rationẽ suffocet, quod pertinet ad corruptionem, quæ inuenitur naturaliter ad ablationem virginitatis. In adultis aũt in quibus iam per ętatem accidit

B vsus venereorum, etiam si non contingat recipi semen a viro effusum in matrice fęminę, tñ per agitationem illam incaluit tali calore, qui rationem suffocat, qui est calor venereus, iõ ibi fuit venereũ aliquid, licet non sit ita consummatum, sicut si reciperetur semen in matrice. Dicendum, ergo videtur, ꝙ in fęmina pubere, quæ secundum ętatem ad venerea apta est, & ex concupiscentia se subiecit viro, & accidit nõ frangi vas, neque infundi in matrice semen facta aliquãta agitatione, videtur fracta esse virginitas, s. quia per talem agitationem excitatus est ardor venereus, qui rationem suffocauit, & hoc sufficit ad auferendũ virginitatem, cum ibi sit vsus venereorum, nam re-

C cipi semen interius, & frangi claustrum non pertinent ad perditionem virginitatis, cum possit seruari virginitas existentibus his, vt si qua mulier oppressa forti sopore, aut ebrietate deflorata est rupto claustro, & suscepto semine, nam illa non perdit virginitatem, vt patet supra eo, ꝙ ibi, neque fuit consensus in venerea, neque experientia venereorum, quæ rationem suffocaret, cum mulier illud non senserit præ sopore, aut ebrietate.

De fęmina etiam, quæ seipsam corrumpit incitata cupiditate venereorum, & imaginatione calorem talem experta, dicẽdum est, quòd virginitatem perdiderit, & idem quando alia eam deflorauit impudice, licet in neutro sit aliquod semen, quod possit infundi, in eis autem, qui nondum peruenerunt ad ętatem venereorum, si attentatio talis fiat, non videtur

D perdita virginitas saltem quantum ad id, quod materiale est in ea, vnde caute posuit duo Beatus Thomas, scilicet in eis in quibus luxus pręuenit naturam, & non fit effusio seminis licet tentauerint id efficere, non enim dixit solum, quòd tentauerint solum, & non fuerit secuta effusio, quasi dicat, quòd in talibus si esset ætas potens ad venerea, licet nondum compleretur resolutio seminis, poterat antecedere calor venerus, qui suffocaret rationem, & ita periret virginitas, sed addit, quòd luxus pręuenit naturam, vt per hoc innuatur, quod sicut non fuit resolutum semen, ita neque poterat, & consequenter, neque poterat insurgere ibi calor venereus suffocans mentem, & sic

E nõ tollitur virginitas, taliter autem accidit pueris circa decennium, qui ex praua instructione talia sæpe attentant, siue innaturaliter per modum molliciei, siue naturaliter per concubitum ad eiusdem ætatis fęminas, nam ibi attentatur, quod ętate prohibente non potest complere, neque aliqua voluptas venerea in eis sequitur, quod planissimum est, & de talibus certum est, quòd virginitatem non perdunt ex talibus attentationibus, & de his intelligitur dictum sancti Thomæ.

Ex quo dicendum, ꝙ si vir legitimę ætatis per modũ molliciei tentauerit effusionem seminis, licet non secuta fuerit, quia forte ille aliquo spiritu tactus destitit, potest perdi virginitas, si tantum processum est, vt

vt sequeretur calor venereus suffocans rationem, citra effussionem tamen, quæ suffocatio plenius esset si consummaretur resolutio seminis. F

Si vir dormiens tetigerit fœminam carnaliter, & semen effuderit an perdat virginitatem, & idem si dormiens per mollitiem eandem effusionem fecerit.
Quæst. LXXXIII.

QVAERETVR si vir dormiens tetigerit fęminam carnaliter, & semen effuderit, an perdat virginitatem, & idem si dormiens per mollitiem eandem effusionem fecerit.

Dicendum, quòd si hoc esset possibile nō tolleretur virginitas, quia in dormiente non est consensus, G neque venereorum experientia, licet effundatur semen, nisi euigilauerit in ipsa effusione. Et tamen dicendum, quòd non est possibile virum dormientem cognoscere fęminam, maxime, quando vir est in virginitate, & nullum habuit exercitium venereorū.

Sed obijcietur de Loth, qui cognouit duas filias suas in duabus noctibus, & ita dormiebat, nam dicitur, quòd non sensit Loth, quando filia maior accubuit, neque quando recessit, & idem de minore, Gen. 19. & cognouit eas, & conceperunt ambę ex eo, eodem capitulo.

Dicendum, quòd Loth non cognouit eas carnaliter dormiens, sed inebriatus, & ita Loth vigilans erat, quando tangebat filias carnaliter, sed erat ebrius, & H ideo nesciebat an filię essent, vel vxor.

Circa quod sciendum, quòd Loth vxorem perdiderat in exitu Sodomorum eodem capitulo, & filię putantes, quòd neque vir, neque fęmina manebat in toto orbe, nisi ipsę, & pater suus, voluerunt cognosci ab eo, vt conciperent, & ad hoc inuenerunt modum hunc, vt eum inebriarent, & tunc cum esset ebrius per noctem accessit vna ad eum, & concubuit pater cum ea, & tamen, quando illa introiuit lectum, & quando exiuit, pater non sensit, quia ebrius erat, & in aurora, quando pater surrexit, nesciuit an per noctem concubuisset cum aliqua fęmina, & idem sequenti nocte factum est quantum ad aliam filiam, sed illa, quæ eum tetigit excitauit eum, & applicuit se ei impudice, & ille quidem euigilauit, sed calefactus vino I non recordatus est, neque cogitauit an vxor sua mortua esset, vel non, & ideo ex consuetudine priori, quā habebat ad vxorem suam cum applicabat se ei in lecto, cognouit eam carnaliter, & postquam illa cognita est abstinuit ab eo. Ille vero cum adhuc sopore ex ebrietate teneretur obdormiuit rursus, & tunc filia surrexit, & ita pater nesciuit, quando filia intrauit lectum, aut quando surrexit, quia tunc dormiebat, tamen quando eam cognouit carnaliter non dormiebat, & eodem modo de alia filia factū est, vnde Loth non cognouit filias dormiens, sed inebriatus.

Et istud apparet primo, quia filię Loth ad hoc, ꝙ cognoscerentur ab eo non expectauerunt, ꝙ pater K dormiret, sed ꝙ inebriat⁹ esset, & tn̄ si dormiēs posset eas cognoscere, non attenderent aliquid aliud, sed iō inebriauerunt eum, quia crediderūt, ꝙ qn̄ cognosceret eas oportebat, ꝙ vigilaret, & si non esset ebrius sciret, quę essent illę, & abominaretur opus, & puniret eas, cum vero inebriatus esset etiam sit euigilaret non sciret, quæ essent illę, quia non consideraret, & ita poterat ignorari factum. Secundo, quia dicitur Gen. 19. ca. ꝙ Loth non sensit, quando filia accubuit, neque quando surrexit, & ita non dicit, ꝙ non sensit, quando cognouit eas carnaliter, & tamen si verum fuisset hoc potius diceret, quia istud maius erat, & tamen non dixit, ideo innuitur, quòd vigilabat Loth, quando cognoscebat filias carnaliter, & tamen prę nimia ebrietate non cognoscebat eas, & quia illa ebrietas cogebat ad soporem, antequam filia tangeret eū, scilicet cum intraret in lectum non sensit, & quādo rursus expleto carnali opere filia surrexit non sensit, quia denuo tenebatur sopore graui, & hoc suffecit ad hoc, quòd nesciret Loth se tetigisse filias, veruntamē ista ebrietas non faciebat quin ipse vigilaret, quando cognoscebat filiam, & tamen nesciebat an esset filia, licet sciret eam esse mulierem. Sic ergo dicendum, ꝙ nemo potest cognoscere fęminam dormiens, licet fęmina potest dormiens cognosci, & maxime quantum ad illos, qui nunquam tetigerunt fęminas, quia illis maior est difficultas, & dormiens vir non potest virginitatem perdere. Nemo dormiens [fœ]minam cognosci[t]

Si autem obijciatur, ꝙ Loth dormiens erat, quando cognouit filias, quia aliàs peccatū suum esset grauissimum, & tamen non imputatur ei, saltem tā grauiter, ergo ita poterit esse de quolibet alio.

Dicendum, quòd non erat dormiens, quando cognoscebat, sed vigilabat, vt dictum est supra, quia filia suscitauit eum cum se applicuit ad eum impudice.

Sed tunc dicetur si euigilabat, quomodo non cognouit esse filiam, maxime quia vxorem nō habebat, quia versa fuerat in statuam salis in exitu de Sodomis, & nullus erat cum eo, nisi duę filię suę?

Dicendum, ꝙ cū euigilauit Loth sensit apud se fęminam esse, & illam carnaliter cognouit, & quandiu hoc durabat vigilabat, & non suspicabatur esse filiam suam, sed putauit esse vxorem suam, quæ sic de cōsuetudine ad eum per noctem accedebat. Quod vero vxor sua esset iam defuncta, & ꝙ non esset talis caro suæ vxoris, quia illa erat antiqua, hæc vero puella, & illa fracto signaculo, hæc vero virgo non cōsiderauit, quia ebrietatis magnitudo faciebat eum non aduertere posse. Ex hoc autem non excusatur Loth, quasi dormiens esset cum filias cognouit, sed quia cū vigilans esset, nesciebat eas filias esse, quas tangebat prę ebrietate. vnde magis consistit peccatū Loth in ebrietate, quam in incestu.

An diffinitio virginitatis recte ab Aug. assignetur.
Quæst. LXXXIIII.

NVNC vero redeundum est ad id, quod dicebatur supra de diffinitione virginitatis, quam ponit Aug. quia cæterę qōnes a 74. vsque huc introductæ sunt pp solutionē vlt. arg. e. q. 73. Dicendū aūt, sicut ibi dicebatur, ꝙ cū virginitas sit nomē virtutis pertinet ad moralia, & iō oportet duo dari circa eā. s. materiale, & formale, ponitur aūt virginitas experientiæ venereorū, circa venerea aūt tria considerantur. s. violatio signaculi virginalis, resolutio seminis causans delectationem sensualem, & subiectio animæ ad experiendum delectationem istā venereā, vt dictū est supra. Sed subiectio ista dupliciter accipitur. vno mō pro passione rōnis. i. suffocatione quadam eius, quandiu durat delectatio illa sensibilis. Alio mō pro proposito experiendi delectationem venereā. Accipiendo primo mō oīa pręcedentia pertinent ad materiā moralē, circa q̄ est virginitas. Accipiendo secundo mō pertinet istud tertium ad formale, quia pertinet ad mentē, ex cuius actu accipitur rō actu moralis, & ita diffinitio virginitatis dēt cōtinere aliquid, tanq̄ formale, quod se teneat ex parte electionis, & aliquid materiale circa p̄dicta, & hæc ꝯuenienter ponuntur in prædicta diffinitione data ab Aug. s. virginitas est in carne corruptibili incorruptionis perpetua meditatio, cū enim virginitas cohibeat omnem venereā delectationē, oportet poni aliqd ex parte

parte electionis, scilicet propositum cohibendi, vel (A) ipsam cohibitionem venereorum, materiale autem ponit, scilicet incorruptionem in carne corruptibili, formale aũt dixit meditationem. Aut si volumus ponuntur hic tria, scilicet genus virtutis, & materia, & subiectum, genus est meditatio, materia siue obiectũ incorruptio, subiectum est caro corruptibilis, & recte ponitur meditatio, vt genus, quia virginitas ponitur in genere virtutum moralium, omnis autem virtus moralis est habitus electiuus, ideo pro genere ponitur hic aliquid pertinens ad electionem, siue rationẽ, & istud est meditatio, & ponitur meditatio, quę ponitur ad vires speculatiuas pro electione, eo quòd cogitatio pręcedit electionem, ponitur autem in recto, (B) quia ponitur, vt genus, & genus prædicatur de specie in recto, cętera ponuntur in obliquo, quia ponuntur loco vnius differentię, si autem quodlibet per se esset ipsa differentia virginitatis, prędicaretur in recto, sicut meditatio, quę est genus, sed ponuntur loco vnius differẽtię supplendo illam, ideo neutrum prędicatur in recto, sed etiam meditatio est nomen actus, & ponitur pro habitu, sicut sępe fieri solet, nam virginitas cum sit virtus non est actus, sed habitus, vt sit sensus virginitas est habitus quo quis firmiter proponit in carne corruptibili seruare incorruptionem in perpetuum. Additur perpetua, idest meditatio perpetua, & non debet referri ad meditationem, quia nulla meditatio in perpetuum durat, sed interrumpitur per alios (C) actus, etiam quia si semper durare posset, non exigeretur hoc ad virginitatem. Et ideo potest tripliciter exponi. vno modo negatiue, scilicet perpetua meditatio incorruptionis, non quòd semper meditetur, vel eligat incorruptionem, sed quòd nũquam eligat, vel meditetur deliberate de corruptione, quandocunque enim corruptionem carnis elegerit, perditur virginitas quantum ad id, quod est formale, licet restaurari hoc potest.

Expositio diffinitionis virginitatis.

Secundo modo, quòd perpetuitas, quę additur meditationi non determinet eam, sed determinet verbum, vel participium subintellectum, scilicet obseruare, & est sensus perpetua meditatio, idest meditatio, vel electio de in perpetuum obseruando incor- (D) ruptionem, vel de incorruptione obseruanda in perpetuum, sicut de voto dicimus, semel enim tantum votum emittitur, sed ibi proponimus in perpetuum obseruare, quod vouemus.

Tertio potest intelligi, ꝙ per istã perpetuitatem innuatur firmitas quędam ex parte habitus virginitatis, nam in actu virtutis non solum requiritur ex parte rationis discretio, sed etiam firmitas quędam ex habitu inclinante ad actum per modum naturę, & sicut causę naturales quantum est de se ordinatę sunt immobiliter ad effectus proprios, ratione cuius dicere possumus, quod lapis perpetuo descendit deorsum, licet interdum impediri possit, ita habitus quidem virtutis quantum de se est immobiliter ordinatur ad (E) actum proprium, quamuis quandoque habens virtutis habitum contrarium agat, quia illud non agit ex inclinatione habitus, sed quia liberum arbitrium habet, quod non cogitur per virtutem, potest contrarium eligere, & ratione prędictę immobilitatis ponere cõsueuimus in diffinitionibus virtutum perpetuũ, & ita legisperiti iustitiam diffiniunt. ff. de iusti. & iu. & in principio insti. s. iustitia est constans, & perpetua voluntas, reddens vnicuique, quod suum est. i. iustitia est habitus electiuus voluntatis de reddendo in perpetuũ cuilibet, quod suum est, & ita nunc Aug. in diffinitione verginitatis posuit habitũ electiuũ, & conditionẽ habitus. i. firmitatẽ, primũ signatur per meditationẽ, secundũ per perpetuitatem. Cõsiderandũ aũt, ꝙ licet

Quid iustitia sit.

dicatur perpetua meditatio, nõ sequitur, ꝙ non sit virginitas si quis ꝯ fecerit aliqñ eligendo corruptionem, vel efficiendo eam, nã ẽt si quis seruans virginitatem exercuerit venerea, postea non sequitur, ꝙ non fuit prius virgo, fuit quidem, sed qñcũque exercuit venerea, vel proposuit exercere perdidit eam, eo ꝙ istud est ꝯ rationem virginitatis, & non repugnat firmitati habitus, ꝙ hñs illum ꝯrium agat, quia nõ põt habitus cogere liberum arbitriũ, sed perficere: habitus tñ nũquã põt in ꝯrium inclinare, sicut neque natura, nisi ad id, ad quod determinata est, nam hoc mõ de omnibus alijs virtutibus est, in quarum diffinitionibus põt poni perpetuũ, sicut ponitur in diffinitione iustitię. Alia ẽt rõ est, quare spãliter ponĩt perpetuitas in diffinitione virginitatis, quia ad eã pertinet potius, quã ad alias virtutes, accipiendo virginitatem prout sacra Scriptura accipit, & prout theologi dicunt pro virginitate dari aureolam, nam requiritur propositum obseruandi in perpetuum, & obseruatio perpetua, nam in cęteris virtutibus, licet interrumpantur actus earum, vel ipsi habitus desinãt, per cõtrarios habitus possunt rursus gigni, & esse in homine, virginitas autem si semel perdatur non potest vnquam reparari, & ideo pertinet perpetuitas ad virginitatem, & non ad aliquam aliam.

Secundo, quantum ad hoc, quia in obseruatione virginitatis ad hoc, ꝙ dicatur virginitas cui respõdeat aureola, oportet ꝙ sit propositũ de obseruando abstinentiam, & immunitatẽ a venereis in perpetuũ, si aũt proposuerit mulier obseruare integritatem istã solũ per decem annos, etiam si ante finem illorum moriatur, & nunquam fuerit experta corruptionem, nõ dicetur fuisse virgo, neque per vnam horã, & non dabĩt ei aureola, in alijs aũt virtutibus licet cõditio habitus sit firmitas, & iõ inclinet ad semper, tñ non requiritur propositum aliquod de nunquam faciendo contra virtutem, & ideo etiam si statim agat contra virtutẽ, dicetur ꝙ in tempore præterito habuerit virtutem illam, & hęc est causa specialis quare in diffinitione virginitatis ponitur perpetuitas.

Dicitur vltra in carne corruptibili, & ponitur subiectum virginitatis, nam virginitatẽ seruamus quãdiu carnẽ corruptibilem habemus, & notaĩ ẽt in hoc difficultas, quę pertinet ad virtutem, s. quia propter hoc est difficile virginitatem seruare, quia caro nostra corruptibilis est, & sunt in ea incentiua multa impedientia obseruantiam virginitatis.

Dicitur vltra incorruptionis meditatio. Et per incorruptionem tangitur obiectum, circa quod virginitas se exercet, scilicet circa incorruptionem, quam obseruat, & custodit ne pereat, & dicitur incorruptio, priuando omnem corruptionem, quę circa venerea est, quia nullam aliam corruptionem vetat virginitas. Consistit autem corruptio opposita in tribus, scilicet in signaculo fracto, in resolutione seminis causante delectationem sensibilem, & in subiectione rationis ad hãc delectationem suffocantem ipsam rationem, ideo omnes istas tres incorruptiones vitat virginitas, sed quaidam proprius, quam alias, vt ostensum est supra. corruptio autẽ, quę est propositum perueniẽdi ad hanc veneream delectationem, non pertinet ad carnem, sed ad animam, & ideo etiam hanc vitat virginitas principaliter, tamen ista corruptio potest reparari, alię non, veruntamen ista directius, & magis tollit virginitatem, quam alię, quia ista sine alijs tollit virginitatem, & alię sine ista nihil tollunt, vt patet ex præcedentibus.

Ad primam rationem in contrarium ad hoc, quæ posita est cum alijs supra, dicendum, ꝙ licet caro nostra efficiat incorruptibilis, manebit in ea virginitas,

quæ præfuit, quia licet non maneat ibi corruptio aliqua, manet caro eadem, quę fuit materia, in qua ſeruabatur virginitas, & ideo cum eędem virgines, numero ſint, quæ nunc ſunt, & quæ poſt reſurrectionē erunt, caro manebit eadem. Et ſi dicatur, quòd deeſt ibi aliquid de ratione, & diffinitione virginitatis, ideſt corruptibilitas carnis. Dicendum, quòd virgines in vita æterna non dicentur virgines, ſecūdum id, quod tunc ſeruant, ſed ſecundum id, quod ſeruauerunt, dum eſſent in carne corruptibili, ſed quia tunc manent eędem virgines numero, manet eadem virginitas, cum nihil præceſſerit, per quod tolleretur, ſecus autem, ſi virgines iſtę ſemper habuiſſent carnem incorruptibilem, ſicut habiturę ſunt in vita ęterna, nam tunc licet eſſet in eis omnis immunitas a venereis nō vocarentur virgines eo modo, quo virginitas eſt nomen virtutis moralis, quæ habet materiam determinatam, & eſt circa difficile, ſed magis eſſet virginitas nomen naturalis conditionis, neque deberetur ei aliqua præmiatio, ſicut nunc debetur; eo quòd non habet aliquam difficultatem in opere. Angelos autem non dicimus virgines, niſi per metaphoram, quia licet nunquam experiantur venerea, non poſſunt experiri, quia neque corporei ſunt. Amplius virgines in vita ęterna dicentur habere virginitatem, non quam tunc ſeruant; ſed quam ſeruauerunt dum haberent carnem corruptibilem, & hoc ſpecialiter pertinet ad virginitatem, nam cęterę virtutes non reſpiciunt, niſi præſens, quando ſunt, & non præteritum, ſatis enim eſt ad rationem iuſtitię, quòd qui nunc eam habet obſeruet ea, quæ iuſtitię ſunt, etiam ſi ante hoc iniuſtus fuiſſet, & ita de liberalitate, & ſingulis. de virginitate ſecus, nam ſi qua mulier nunc non experitur venerea, & proponit nunquam experiri; & tamen aliquando experta eſt, non eſt virgo, propter quod ita reſpicit virginitas præteritum, ſicut præſens, & conſequenter vocabuntur virgines in vita ęterna illę, quæ ſemper in præterito abſtinentiā a venereis ſeruauerunt. Ad ſecundum dicendum, quòd meditatio pertinet ad vires ſpeculatiuas, & ideo non ponitur pro meditatione, ſed pro electione, vel habitu electiuo, vt dictum eſt. Et ratio quare ſic ponatur eſt, quia licet virtutis moralis actus perficiatur in voluntate, tamen formam, & rationem virtutis ab intellectu, ſiue ratione habet, ſcilicet inquantum medium obſeruatum in electione determinatur a ratione, & ita ponitur in diffinitione virtutis moralis 2. Ethi. quia igitur electio, quæ eſt actus virtutis moralis dirigitur per prudentiam, quæ ad rationem pertinet, & ad illam meditatio, poſuit meditationē pro habitu electiuo, & ita ī diffinitione liberalitatis, iuſtitię, eutrapelię, & ſingularum poteſt poni meditatio pro genere, ſicut in diffinitione virginitatis, quia non ponitur ibi, niſi, vt genus; & ęqualiter competit omnibus alijs moralibus inquantum nulla eſt, niſi electiua ſecundum rationem, & iſtum modum loquendi Socratici habuerunt, qui omnes virtutes morales ſapientias vocauerunt. Ad tertium dicendum, quòd perpetuitas poteſt poni vno modo in diffinitione virginitatis eo modo quo poteſt poni in diffinitionibus ſingularum virtutum, & notat quandam firmitatem inclinationis ex parte habitus, qui non poteſt inclinare, niſi in id, quod bonum eſt, & tunc non eſt differentia aliqua inter virginitatem, & cęteras.

Alio modo dicendum, quòd licet non ſit virginitas firmior charitate, & alijs virtutibus; tamen requiritur ſpecialiter in virginitate propoſitum ad perpetuitatem, quod non requiritur in aliis virtutibus.

Pro quo ſciendum, quòd firmitas in habitibus virtutum eſt quantum ad duo, ſcilicet quantum ad incli-

F nandum, & quantum ad permanendum in ſubiecto. Quantum ad primum omnes habitus ſunt ęqualiter firmi, quilibet enim inclinat ad ſuum actum; & nullus poteſt inclinare ad oppoſita, & quia nullo tempore poteſt inclinare ad oppoſitum dicitur perpetuo inclinare ad ſuum actum, nam etiam ſiquis ex libertate arbitrij, contrarium agat, nihilominus habitus quandiu manet ſemper inclinat ad actū ſuum, & hoc modo non magis competit perpetuitas virginitati, quam alijs. Secundo competit firmitas quantum ad permanentiam, & hoc competit omnibus virtutibus ex natura generis, ſcilicet inquantum habitus ſunt, cum habitus ſit de difficili mobilis a ſubiecto, & quātum ad hoc nulli virtuti competit per ſe firmiorem
G eſſe, quam alteri, ſed per accidens, ſcilicet inquātum vna eſt magis radicata, quam altera, & ideo quantum ad iſtum modum non competit perpetuitas virginitati magis, quam alijs. Sed dicēdum, quòd quantum ad propoſitum requiritur maior firmitas in virginitate, quam in alijs, quia in alijs virtutibus non requiritur propoſitum de nunquam contra faciendo. in virginitate autem requiritur propoſitum de non contra faciendo, vt dictum eſt ſupra in ſolutione primi argumenti. Ad quartum dicendum, quòd virginitas ſemel ablata non poteſt reſtaurari, ſed corruptio oppoſita virginitati per meditationem perpetuam tollitur, & reparatur, & tamen diffinitio Augu. conueniens eſt. In quo ſciendum, quòd virginitas poteſt
H ſumi dupliciter, vel pro aliquo pertinente ad virginitatem, vel pro toto complente rationem virginitatis, ſi pro toto non poteſt virginitas reſtaurari poſtquam deperdita eſt, totum autem eſt, vt ſit corruptio mentis, & corporis, ideſt vt eligat quis venerea experiri, & experiatur, & non poteſt reſtaurari talis virginitas quantum ad partem. Dicendum, quòd virginitas dicit materiale, & formale. Eſt autem formale propoſitum, vel electio de experiendo delectationē veneream, materiale autem eſt ipſa corruptio, quæ conſiſtit in tribus, ſcilicet in ſignaculo carnis, & in reſolutione ſeminis cauſante delectationē ſenſualem, & in paſſione animę ſubijcientis ſe illi delectationi. De materiale dicendum, quòd licet pereat totum
I materiale, ſcilicet ſit illa triplex corruptio, ſi non eſt propoſitum experiendi delectationem veneream nō dicitur perire virginitas, ſicut in muliere, quæ violenter deflorata eſt, fuit fractio clauſtri virginei, & delectatio ſenſibilis in ſuſceptione ſeminis diſtillati, quam delectationem non potuit euitare, etiam ſi inuita pateretur; etiam fuit ibi paſſio in ſuffocatione rationis experiendo delectationem illam, & tamen non perijt hic virginitas. vnde pereunte ſolo materiali non dicitur perire virginitas. ſi autem formale pereat dicitur perire virginitas, quia ratio virtutis, & cuiuslibet rei accipitur ab eo, quod in ipſo formale eſt, & tamen, quia non perijt virginitas ſecundum to-
K tum, poteſt reſtaurari per contrariam electionem, & tamen quandiu non redit oppoſita electio perdita eſt virginitas, & non poteſt vocari virgo, niſi materaliter. Ratio autem quare, quando totaliter perijt non poteſt reſtaurari eſt, quia materiale in virginitate reſpicit præteritum, pręſens, & futurum, formale autem, ideſt electio ſolum præſens, & futurum reſpicit. omnis enim actus virtutis, ideſt electio reſpicit ex cōditione futurum, & præſens, eligit enim quis nunc bene facere, & in futuro, quia hoc poſſibile eſt, in pręterito autem non eſt poſſibile agere, quod nō actum eſt, aut non egiſſe, quod actum eſt 6. Ethico. ſed electio non eſt de impoſſibili 3. Ethicor. ſed de contingenti, & per nos facibili, ideo reſpicit ſolum pręſens, & futurum, materiale autem in virginitate reſpicit

prę·

preteritum. Etiam,& causa est,quia virginitas immunitatem ab omni corruptione dicit, sed illa, quæ aliquando corrupta est non potest tolli quin sit corrupta,ideo non potest restaurari, sed illa,quæ aliquando corrupta est potest eligere, quòd nunquam corrumpatur, & dolere de præterita corruptione, ita vt tollatur totus effectus prioris electionis, sed per posteriorem obseruationem incorruptionis nō potest tolli prior corruptio, potest autem per posteriorem electionem de perpetua incorruptione tolli effectus prioris electionis de corruptione,quando non fuit secuta corruptio realis, ideo potest reparari virginitas quantum ad formale solum perdita, sed non potest reparari, si totaliter sit perdita.

Ad quintum dicendum, quòd virginitas perditur in omni voluntaria experiētia delectationis venereorum,siue illa sit per concubitum, siue absque concubitu,sicut in mollitie,vel in eo in quo sine mollitie ex forti cogitatione, & consensu in venerea resolutum est semen,& distillauit in vigilia, cum ibi sit voluntaria venerea delectatio, quæ rationem suffocat.de istis tamen resolutionibus seminis, aut organorum genitalium attrectationibus,quando virginitatem tollant præcedentibus quæstionibus dictum est.

Ad sextum dicendum, quòd virginitas est integritas expers contagionis, ideo vbi est contagio, non est virginitas.cum vero dicitur de nocturna pollutione, quod coinquinet.

Dicendum,quòd corpus quidem coinquinat, sed non animam, & talis contagio non pertinet ad moralem virtutem.Pro quo dicendum, quòd passiones partis sensitiuæ non sunt materia moralis virtutis,aut vitii,nisi inquantum pertinēt ad rationem. s. sunt volitæ,quia aliàs,quod inuoluntarium est, nō est dignū laude, neque vituperio 3.Ethicorum c.primo,neque ad moralia pertinet, pollutio autem nocturna fit homine nesciente, & consequenter est inuoluntaria, ideo non magis pertinet ad moralia, neque magis coinquinat hominem,quam fluxus sanguinis per nares accidentaliter,aut fluxus saliuę ex ore dormientis est enim ista carnis contagio,sed non mentis, & ideo per talem contagionem non potest tolli virginitas, quæ est virtus.

Ad septimum dicendum, quòd cum virginitas sit nomen virtutis, & præcipuum in virtute, per quod trahitur ad genus virtutis, sit electio, non poterit perdi virginitas,sicut neque alia virtus,nisi voluntarie,& ita nulla mulier violenter perdit virginitatem.

Aliqui autem solent dicere, quòd mulier per violentiam potest perdere materiale in virginitate, sed non formale. Sed dicendum, quòd falsum est, quia virginitas non dicitur perdi quantum ad materiale,vt dictum est, neque etiam materiale in virginitate potest perdi,quia passiones partis sensitiuę, & a fortiori ipsæ partes corporis non pertinent ad materiam moralem,nisi inquantum possunt regi a ratione,inquantum vero mouentur a principio extrinseco totaliter non sunt materia moralis, & ideo cum per violentiā rumpitur claustrum virginale, & patitur fęmina delectationem veneream, & suffocatur compatiendo delectationem illam, non est ibi aliqua materia moralis, eo quòd non subijciuntur ista tunc rationi, sed ab extrinseco sunt contra electionem mota, & ideo dicendum,quòd mulier sic corrupta proprie loquendo,neque perdidit virginitatem, neque aliquid virginitatis, sed large sic accipiendo ea, quæ sunt per accidens. Cum autem dicitur, quòd aliàs non diceretur bigamus cum muliere per violentiam ab alio deflorata. Dicendum, quòd talis vocatur bigamus, & est secundum Ecclesiæ interpretationes, quia non contraxit cum virgine,& vocatur illa non virgo, quia ibi potius attenditur in significationibus sacramentorum id,quòd foris est, quam quod intus, & ratio est, quia omnia sacramenta sunt signa, & accipitur in eis ratio significandi, ex eo, quod sensibile est, sed claustrum virginitatis est sensibile, & experiētia venereorum, consensus autem non est sensibilis, ideo ab integritate claustri virginei, & inexperientia venereorum vocatur virgo mulier. quæ igitur experta est venerea violenter dicitur quantum ad hoc non virgo, quòd incurrat irregularitatem bigamię ille, qui eam vxorem acceperit, cum irregularitas ista sit ex defectu sacramenti,idest significationis, nam significatur per matrimoniū vnio Christi ad Ecclesiam, & vnio verbi diuini ad carnem, quæ non erat maculata aliqua macula voluntarie,vel inuoluntarie inducta.

Sciendum tamen, quòd si claustrum virgineum ruptum fuerit,& non per coitum, non iudicatur corrupta,quòd eam accipiens incurrat bigamiam, quia non est ab aliquo cognita, si tamen constet eam cognitam, idest suscepisse semen,etiam si non ruptum fuerit claustrum dicitur corrupta,& bigamus est,qui cum ea contraheret, licet violenter sic esset cognita.

Aliqui autem dicunt, quòd fit istud propter præsumptionem iuris, quia cum in actu venereo sit nimia delectatio, verisimile est fęminam etiam si sit a principio inuoluntaria, consentire, & tunc totaliter erit ablata virginitas.

Sed dicendum, quòd non est ista causa,quia etiam si cōstaret per reuelationem fęminam totaliter fuisse dissentientem,cum tamen realiter experta fuerit venerea, suscepto semine sequeretur irregularitas bigamię,quia ista irregularitas non respicit peccatum,sed sacramenti defectum,& sic causa præcedens est vera.

An virginitas sit illicita. *Quæst.* LXXXV.

Qvaeretvr an virginitas sit illicita. Aliqui dicunt, quòd sic,omne enim,quod contrariatur præcepto diuino est illicitum, & maxime si est cōtra præceptum de lege naturę, sed sicut præceptum legis naturę est ad conseruationem indiuidui, quod ponitur Gene.2.capitulo, scilicet de omni ligno,quod est in Paradiso comede, ita est præceptum legis naturę ad conseruationem speciei,quod ponitur Gene.1. a. crescite,& multiplicamini, & replete terram.ergo sicut peccaret, qui abstineret ab omni cibo, ita peccabit, qui abstinet ab omni coitu, quasi faciens contra bonum speciei,scilicet quia non generat,

Secundo,quia omne, quod recedit a medio est vitiosum,quia virtus est in medio,sed virginitas recedit a medio virtutis, quia abstinet ab omnibus delectationibus venereis, dicit enim Philosophus 2.Ethico. quòd, qui omni voluptate potitur,& neque ab vna recedit intemperatus est, qui autem omnes fugit agrestis est, & insensibilis, ergo virginitas est aliud vitiosum.

Tertio,quia pęna non datur,nisi peccato, sed apud antiquos pęnę imponebantur secundum leges illis, qui semper castam vitam ducebant,vt dicit Valerius Maximus, vnde dicit Augu.li.de vera religione,quod Plato sacrificasse dicitur, vt perpetua eius continentia,tanquam peccatum aboleretur.

Quarto, quia a Deo non maledicitur, nisi malum, & peccatum, sed steriles maledicebantur in lege veteri,omnis autem virgo est sterilis, ergo omnis virgo erat tunc maledicta, & consequenter erat peccatum virginitas.

Dicendum, quòd virginitas non est illicita,sed potius aliquid valde laudabile, nam non cadit sub consilio

lio Christi, nisi bonum, immo magnũ bonum, quia præcepta sunt de minoribus bonis, q̃ omnes possunt facere, consilia autem sunt de magnis bonis, quæ soli maiores, & perfectiores possunt, ideo quod sub consilio est, magnum bonum est, sed virginitas sub consilio est 1. Corin. 7. c. scilicet de virginibus pręceptum Domini non habeo, consilium autem do, ergo virginitas est magnum bonum.

Item Deus non dat homini in speciale donum, nisi id, quod magnum bonum est, quia parua omnibus dat, & tamen abstinentia totalis a venereis, quæ est virginitas datur in speciale donum Mat. 19. c. cum dixit Christus, non omnes hoc capiunt, sed quibus datum est, eandem sententiam secutus est Apostolus 1. Cor. 7. c. cum ageret de virginitate seruanda dicens, quòd non mandabat hominibus manere in virginitate, quia non possent omnes, cum ait, volo vos omnes esse, sicut ego sum, idest sine vlla vxore, & sequitur, sed vnusquisque habet proprium donum, alius sic alius sic, quasi dicat nõ poteritis omnes, quia quidam habent istud donum, vt possint totaliter continere, alij autem non.

Item virginitas adiuuat ad maxima bona, ergo ipsa est bona. Circa, quod sciendum, quòd in humanis actibus illud est vitiosum, quod est præter rationem rectam, habet autem hoc ratio recta, vt eis, quæ sunt ad finem vtatur aliquis secundum eam mensuram, quæ cõgruit fini. Est autem triplex hominis bonum, vnum, quod consistit in exterioribus rebus, puta diuitijs, potestate, & huiusmodi, quæ bona vtilia dicimus. Aliud, quod consistit in bonis corporis, scilicet robore, pulchritudine, sanitate, sensuũ perspicacitate. Tertium, quod consistit in bonis animę, scilicet virtute, & sapientia, quæ honesta vocantur. & in his sunt bona vitę actiuę, & vitę contemplatiuę, duas enim has vitas ponit Aristo. 1. Ethico. & ita ponimus actiuas virtutes, & contemplatiuas, sed bona vitę contemplatiuę probat Aristo. meliora esse. 10. Ethi. & Dominus Lucæ 10. c. dicit Maria optimam partem elegit, & intellexit de contemplatiua vita.

Triplex hominis bonum.

In prædictis autem tribus generibus bonorum est talis ordo, quòd exteriora bona, quæ minima sunt ordinantur ad media, quæ sunt bona corporis, bona autem corporis ordinantur ad bona animæ: & rursus, quia meliora sunt bona vitę contemplatiuę, quam actiuę, ordinantur bona vitę actiuę ad ea, quæ sunt vitę contemplatiuę. Pertinet igitur ad rationis rectitudinem, vt aliquis vtatur exterioribus bonis secundum eam mensuram, quæ competit corpori illis vti, sic etiam pertinet ad rectam rationem, vt vtatur quis bonis corporis ea mensura, quæ competit ad bona animę, siue vitę actiuę, siue contemplatiuę, vnde siquis abstineat a possidendo quædam temporalia, quę aliàs posset tenere, & hoc, vt consulat saluti corporis sui, & non se conturbet varijs solicitudinibus, quæ bonam corporis habitudinem tollunt, non est vitiosum, idem si hoc faciat, vt liberius vacet contemplationi veritatis, sed consonaret hoc rationi rectę: similiter siquis abstineat a delectationibus corporis, vt liberius vacet contemplationi sapientię, sicut dicitur Ecclesia 1. c. cogitaui abstrahere carnem meam a vino, vt animum meum transferrem ad sapientiam: pertineret hoc ad rectitudinem rationis, sed virginitas ad hoc pręstat, vt liberius, & plenius vacet quis diuinę contemplationi, sicut dicitur 1. Cor. 7. c. scilicet mulier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini sunt, vt sit sancta corpore, & spiritu, quæ autem nupta est cogitat, quæ sunt mundi, quomodo placeat viro. Ideo virginitas nihil vitiosum est, sed potius aliquid laudabile tanquam in diuinam contemplationem profi-

F ciens. Ad primum dicendum, quòd pręcepta legis naturę obligant, & ideo cum tam præceptum de sumẽdo cibum, quam de crescendo, & multiplicando sint de lege naturę obligant, sed non eodem modo, sed primum obligat singulos, secundum neminem obligat, sed communitatem totam, vt communitatem. Pro quo sciendum, quòd duplex est aliquid debitum. Vno modo est debitum, vt impleatur ab vnoquoque, & hoc debitum non potest præteriri sine peccato. Aliud est debitum, vt impleatur a multitudine, & nõ ab vnoquoque, & tale debitum non obligat quemlibet de multitudine, neque est a quolibet implẽdum, immo nullus de tota multitudine tenetur determinate ad illud: patet enim in eis, quæ sunt necessaria vrbi, quę habet per se sufficientiam omnium, primo Politi. nam oportet ibi esse carnifices, & panificos, &

G calceorum, & vestimentorum factores, & fabros, & ita iuxta cęteras indigentias publicas, nemo autẽ est, qui omnia hęc possit exercere, ideo nemo obligatur ad omnia, quia aliàs esset obligatio ad impossibile, & ideo sicut nemo tenetur ad omnia exercenda in vrbe, ita nemo tenetur determinate ad aliquid illorum ex hac ratione, quòd vrbi necessarium est, nisi aliàs sit ei impositum a gubernatore reipublicę, qui potest cogere habitatores vrbis ad ea, quę viderit toti communitati expedire, sed ista omnia, quamquam nemo solus facere possit, neque obligetur, implentur a multitudine sine aliqua obligatione, vel coactione, dum

Sumere cibum est pręceptũ naturę.

H vnus sponte exercet vnum ministerium, alius aliud. præceptum autem datum homini de lege naturę de sumẽdo cibum, necesse est, quòd ab vnoquoque impleatur, aliter enim indiuiduum cõseruari nõ posset, sed præceptum datum de generatione respicit totam multitudinem hominum, cui necessarium est, quòd multiplicetur ad hoc, quòd conseruetur species, sed huic multitudini, sicut est necessaria multiplicatio, & conseruatio corporalis, ita & profectio spiritualis, & tamen ad neutrum istorum obligatur aliquis particulariter inquantum est bonum a communitate implendum, sed solum inquantum quilibet debet habere bonum aliquod spirituale, sed hæc duo sine obligatione aliqua implentur sufficiẽter ad ipsa multitudine, si quidam carnali generationi operam dent,

I alij vero ab hac abstinentes contemplationi diuinorum vacent ad totius humani generis pulchritudinẽ, & salutem, sicut in exercitu, quæ est quædam multitudo, quidam castra custodiunt, quidam signa deferunt, quidam gladijs decertant, quę tamen omnia debita sunt multitudini, sed per vnum expleri non possunt, & sic obseruantia virginitatis non est contra præceptum legis naturę.

Ad secundum dicendum, quòd virginitas non recedit a medio, immo cõsistit in medio. Cum autem dicitur, quòd abstinere ab omni delectatione est insensibilis, verum est, quòd qui nullam delectationem percipere vult, sed ab omnibus abstinet, quasi abominatus omnes agrestis est, & pręter naturam, & vitium est, quasi dicat quis omnes delectationes esse malas,

K sed falsum est, quia creatę sunt a Deo, vt illis ad aliquid secundum rationem vteremur, si autem omnes malę sunt, & non possumus illis vti secundum rationem, est damnare Deum, qui rem malam creauerit, virgo autem nõ abhorret omnes delectationes, neque fugit omnes: solas enim venereas fugit, & has nõ fugit tanquam detestans eas, vt malas, sed quia ratio sic dictat magis vacari posse contemplationi Dei, quã vacando carnis complexibus.

Sed objicietur, quòd nullo modo sit virginitas in medio, quia tunc aliquas venereas delectationes fugeret, & alias non, fugere autem omnem veneream delecta-

delectationem extremum est, quia non potest, quis magis recedere a medio, quam vt omnia fugiat.

Dicendum, quòd virginitas in medio consistit, sed non est istud medium secundum quantitatem, sed secundum rationem, nam in moralibus non accipitur medium secundum quantitatem, sed secundum rationem, quia aliàs temperatus tantum de delectatione deberet fugere quantum accipere, & idẽ de tristitijs, & fortis tanta pericula deberet fugere quanta sustinere, quod absurdum est. Etiam sequeretur, quòd medium esset naturaliter determinatum cum esset secundum quãtitatem, & esset tunc idem medium in cibo sumendo omnibus hominibus, quãtum ad temperantiam, sed falsum est, quia dicitur 2. Ethicorum, quòd non est idem medium Miloni, & Terarchę, sicut neque est eadem mensura calceorũ omnibus, sed illud est medium cuique quantum expedit ei. Et ideo dicitur, quòd medium est determinatũ a ratione, & ita inuenimus aliquas virtutes, quę secundum quantitatem non sunt circa medium, sed in extremo, sicut magnanimus, & magnificus, nam magnanimus maximis honoribus se dignificat quibus nulli sunt maiores, & ita in quãtitate nemo potest eũ excedere, quia neque Chaimus, qui est extremus excedit eum, sed potius interdum magnanimus dignificat se maioribus honoribus, quam Chaimus, dicitur tamen Chaimus extremus in superabundantia, non quidem in quantitate, sed secundum rationem, scilicet quia dignificat se maioribus honoribus, quã sit dignus, magnanimus autem non maioribus, quam dignus sit, & ideo dicitur 4. Ethicorum, quòd magnanimi dignificant seipsos secundũ rationem maximis honoribus, pusillanimus autem deficit a seipso, & a magnanimo. Chaimus autem superabundat ad seipsum, sed non ad magnanimum. dicetur ergo magnanimus secundum quantitatem extremus, quia nihil maius est quo quis se possit dignificare, secũdum rationem autem medius, quia tanto honore se dignificat quanto dignus est. Circa magnificentiam idẽ est, nam nemo maiores expẽsas facit, quam magnificus, & ideo banausus, qui est extremum superabundans non excedit eum secundũ quantitatem, immo interdum maiora expendit magnificus, quam banausus, sed banausus excedit secundum rationem. i. quia facit expensas, quando non oportet, & in eos in quos non oportet, vnde dicit Aristo. ꝙ iste resplendet pręter armoniã, vt passeres histriones delicatę, & ponens purpuram in transitu, ita de virginitate est secundũ quãtitatem quidem extremum est, quia omnia venerea fugit, & semper, & tamen secundum rationẽ est medium, scilicet quia tantum abstinere ratio indicat esse conueniens ad vacandum contemplationi Dei, & ita accidet, ꝙ virginitas sit medium fugiendo omnia venerea, & aliquis fugiendo quędam, & non omnia sit extremus in abstinendo, sicut siquis nolit reddere debitum coniugi, quando petit, vt non vacet delectationi, sed aliquando solum reddit, nã quando potest coniunx conuenienter reddere si petitur reddẽdum est, qui ergo potest conuenienter reddere, & ob hoc solũ abstinet, vt non delectetur, est extremus in abstinendo, licet minus abstineat, quam virgo, sed virgo abstinet secundum rationem, & ideo est in medio, iste autem contra rationem abstinet, & ideo est extremus.

Ad tertium dicendum, ꝙ nunquam fuit peccatũ seruare virginitatem si pie illam seruaret quis, idest propter Deum, nisi tunc, cum tanta erat paucitas indiuiduorum, quòd ad ipsos manditum necesse erat applicari, sicut quando Adam, & Eua soli erant, & quando Noe, & filij eius exierunt de arca. leges autẽ antiquorum, quę vetuerunt virginitatem fortassis

A erant iniustę, & ideo non obstantibus illis licebat cuilibet seruare virginitatem, vnde nec Plato hoc modo peccaret. Dicendum tamen, quòd supponendo id, quod antiqui credebant, iustę videbantur leges illę, ipsi enim non putabant virginitatem Deo placere, rursus autem curabant de bono publico, paucitas autem ciuium est malum ciuitatis, & maxime si accidat paucitas hęc propter non vacare proli, quia si aliquãdo pauci ciues sunt post paucum tempus nulli erunt, pereuntibus indiuiduis, & nullis eis succedentibus, & ideo legislatores, & rectores ciuitatum de hoc curã agentes recte faciebant, communiter autem leges ad hoc neminem cogunt, eo quòd singuli fere sponte

B sua trahente desiderio in venerea ruunt, & ideo non oportet stimulare currentes, si tamen opus generationis velut triste, aut difficile multi recusarent, sicut recusant ire ad bellum, vel subire alias necessitates publicas, nihil est de quo maiorem curam statuendi, & prouidendi habere deberent, & ob hoc conueniẽter agere sibiipsis videbantur legislatores apud gentiles, qui perpetuam castitatem, siue virginitatem damnabant. De Platone autem dicendum, quòd nõ peccauit seruãdo virginitatem perpetuam, neque etiam ipse credidit se peccasse, sed ideo immolauit, vt assentiret opinioni erroneę aliorum eis honorem deferens, quasi peccasset.

C Ad quartum dicendum, quòd sterilis non erat maledicta a Deo, quasi Deus reputaret sterilitatem in vitium ipsi mulieri, quia si vitium erat non erat mulieris, cum nulla sponte sit sterilis, sed Dei esset, qui quasdam ad prolem aptas, alias steriles esse voluit, sed accipitur maledictio, vt pęna quędam, quia in pęnam habent mulieres, quòd non possint concipere, cum ad hoc matrimonialibus amplexibus vacent, & iudicarent se apud antiquos mulieres fęlices per fęcunditatem, & pluralitatem, filiorum, sicut Lia dixit hoc pro beatitudine mea. beatam quippe me dicent mulieres. quia peperi sex filios Gen. 30. cap. & ita maledictio sumitur sępe in scriptura in pęnam iuxta illud Deutero. 21. capitulo, maledictus homo, qui pendet in ligno, idest satis punitus est, ideo non manebit am-

D plius in patibulo, & illa est maledictio pęnę, & non culpę, nam pendere non est culpa, sed pęna, & Gene. 2. cap. dicitur maledicta terra in opere tuo, ad pęnam pertinet, scilicet quia tribulos, & spinas germinabit eodem capitulo, & illa homini pęnam inferunt, scilicet vt non possit faciliter ex terra colligere fruges ad cibum, & pęna ista sterilium mulierum erat magis ex opinione humana, quam ex diuina inflictione, nihil enim mali Deus inferebat mulieri sterili pro eo, ꝙ sterilis erat, sed apud mulieres habebatur in opprobrium, & sic virginitas, quę non est sterilitas, sed voluntaria abstinentia, ad quam sequitur nihil gignere non erat peccatum, & maxime nunc, quando aliter de multitudine filiorũ, & sterilitate iudicamus, quam antiqui iudicabant.

E

An virginitas sit virtus determinata. Quæst. LXXXVI.

QVAERETVR an virginitas sit virtus, & an determinata virtus.

Aliqui dicunt, quòd non sit virtus, quia nulla virtus nobis inest a natura, vt dicit Aristotiles secundo Ethicorum, sed innatis nobis suscipere, completis autem per assuefactionem, & tamen virginitas naturaliter inest, quia cuilibet nato inest, necesse est quemlibet natum virginem esse, ergo non est virginitas virtus.

Secundo, quia omnes virtutes sunt connexæ, & ideo

ideo quicunque habet vnam, habet omnes quodammodo. Sed aliqui habent alias virtutes, qui nō habent virginitatem, alioquin cum sine virtute nullus consequatur vitam ęternam, nullus sine virginate posset saluari, quę est heresis damnata per Ecclesiam extra de sum. trini. & fi. catho. c. firmiter. §. virgines quoque, ergo virginitas non est virtus.

Tertio, quia omnis virtus restituitur per pęnitentiam, sed virginitas non reparatur per pęnitentiam. Vnde dicit Hieronymus ad Eustochium, cum Deus cętera possit, non potest virginem post ruinam reparare, ergo videtur, quòd virginitas non sit virtus.

Quarto, quia nulla virtus perditur sine peccato, sed virginitas sine peccato amittitur, scilicet in matrimonio, ergo non est virtus.

Quinto, quia virginitas diuiditur contra viduitatē, & pudicitiam coniugalem, & hoc patet, quia ponimus tres status continentię, & tres fructus, & tamen continentia vidualis, & coniugalis non ponitur virtus, ergo neque virginitas.

Sexto, quia virtutum vsus cum sint de iure naturę licuerunt omni tempore, sed in statu naturę conditę non licuisset virginitatem seruare, quia esset contra præceptum. Gen. 1. crescite, & multiplicamini. Etiam non licebat tēpore legis Moysi, quia maledicti erant, qui non relinquebant semen super terram, ergo virginitas non est virtus.

Septimo, quia omnis virtus ordinatur ad actū aliquem, cum sit habitus electiuus virtus moralis, sed virginitas non ordinatur ad operationem, sed potius ad priuationem, ergo non est virtus.

Octauo, quia virtute nemo male vtitur, cum sit bona qualitas mentis (iuxta Augu.) qua recte viuitur, & nemo male operatur, & tamen aliquis male vtitur virginitate, vt patet de virginibus fatuis, vt dicitur supra in litera, ergo non est virginitas virtus.

Dicendum, quòd virginitas est virtus magna quidem, etiam est virtus distincta contra alias virtutes.

Circa primum patet, quia dicit Ambrosius merēt virginitatis amor, vt aliquid de virginitate dicamus, ne veluti transitu quodā perstricta videatur, quę principalis est virtus, ergo magna virtus est.

Secundo, quia nihil mereretur pręmium, nisi virtus. Sed virginitati debetur pręmium, idest fructus centesimus, ergo virtus est.

Tertio, quia circa virginitatē inuenimus id, quod est dare ratione virtutis moralis, habet enim, quòd sit habitus electiuus determinante ratione circa mediū existens, quia ponitur materiale aliquid circa virginitatem, & formale completiuum, quod ad propositū competit, & electio, & sit electio illa secundum rationem, ideo virginitas virtus est, est enim formale completiuum in virginitate propositum perpetuo abstinēdi a venereis, quod quidem propositum laudabile redditur ex fine, inquantum, scilicet fit ad vacandum rebus diuinis, vt dictum est pręceden. q. materiale autem est in virginitate integritas carnis absque omni experimento venereę delectationis, & ita vtrunque in se aliquid videtur laudabile maxime formale, vnde erit virtus habitus, qui regulat circa hæc, nam virginitas de sua ratione nihil importat nisi electionem conseruandi incorruptionem, hęc autem electio, vt perfecta sit ex aliquo habitu virtutis procedere debet, sed super hoc, quòd virginitas est virtus ponit statum quendam, in quo habitus in actum exire possit, non potest autem exire in actum electionis incorruptionem seruandi, nisi sit incorruptio vbi est electio, quia electio non impossibilium, impossibile est autē corruptionem amissam recuperare, ideo virginitas dicit electionem de seruando incorruptionem quando

F incorruptio est, propter quod virginitas non solum dicit propositum abstinendi semper a venereorum corruptione, sed etiam non pręcessisse corruptionem aliquam venereorum, & sic nominat simul virtutem cum quodam statu.

Aliqui autem dicunt, quòd virginitas nō nominat virtutem, sed statum specialem virtutis, vt scilicet nō sit talis virtus castitate, sed sit castitas in certo statu, scilicet tunc quando non pręcessit corruptio vlla, & sancti aliquando nominant eam, vt virtutem, aliquando, vt virtutis statum.

Dicendum autem, quòd vtrunque posset aliqualiter sustineri, & tamen rectius dicitur, quòd sit virginitas virtus, quia non solum notat statum, idest in-
G corruptionem, vel in experientiam venereorum, sed etiam ad rationem habitus additur, quòd sit electio ad perpetuo abstinendum a venereis, ideo præter statum dicit rationem virtutis, & hoc verum est accipiendo virginitatem, sicut sumitur apud theologos, & dicimus respondere ei aureolam, quia tunc non solum debet seruari incorruptio, sed etiam debet esse propositum abstinendi perpetuo, vel saltem, quòd non inueniatur vnquam contrariū propositū, nā et si accidat aliquam manere in virginitate per totā vitam proponeret tamen aliquando nubere, vel experiri venerea, si tamen pręueniretur morte, non est
H virgo, neque aureolam assequitur, secus autem accipiendo virginitatem iuxta positionem gentium, & vulgarium, qui virginem vocant eam, quæ castitatem obseruat, cum hoc, quòd venerea nunquam experta fuerit, nam sic virginitas non erit per se virtus, sed virtutis status.

Circa secundum dicendum, quòd virginitas est specialis, & determinata virtus ab alijs distincta. Et patet primo ex dicto Ambrosij supra posito, scilicet quòd sit principalis virtus, non est tamen principalis, si non est distincta ab alijs, ergo est distincta. Et apparet magis, quia si distincta non esset ab alijs virtutibus, aut hoc esset, quia ipsa non est virtus, aut quia est pars alterius virtutis. Nō primū, q̄a tūc poneremus eam sta-
I tum virtutis, & non virtutem per se, & esset tunc falsum, quòd principalis virtus sit, quia si non est virtus, neque est specialis virtus. Neque secundum, quia si ponatur pars alterius, non erit principalis virtus, est ergo virtus per se determinata.

Itē patet, quia licet videatur coincidere cū castitate, vel pudicitia, non est omnino eadem virtus, sed habet specialem rationem virtutis, Et patet, sicut de liberalitate, & magnificentia dicimus, quia sicut dationes, & sumptus sunt materia liberalitatis, ita delectiones venereorum sunt materia in castitate, & continētia. In genere autem sumptuum, & dationum magnitudo sumptuum exigit specialem virtutem, quæ magnificentia vocatur propter sui difficultatem, &
K quia temperantia, & castitas magnam difficultatem habent in cohibendis delectationibus, illud quod præcipuum est in ista materia maximam difficultatem habens, scilicet immunitas ab omni venerea delectatione, specialem virtutem exiget, & illa virginitas dicitē, est ergo virginitas specialis virtus distincta a castitate, sicut magnificētia a liberalitate, licet communicent in materia.

Ad primum dicendum, quòd nullus habet virginitatem naturalem, sed habetur illa, sicut, & cęterę virtutes. Vnde dicendum, quod id, quod est materiale in virginitate est naturaliter in omnibus hominibus mox natis, scilicet integritas carnis, & inexperientia venereorum: formale autem non est in aliquo naturaliter, scilicet propositum abstinendi ab omni corruptione venerea, sed ex electione, ratio autem vir-

virtutis a formali completur, siue accipiatur secundum morales, siue secundum theologos, qui adhuc specialius accipiunt virginitatem prout ei debetur aureola, sed istud est principium, & deficit ei: ideo non inest alicui virginitas naturaliter: Sic Augusti. dicit libro de virginitate, neque nos in virginibus prędicamus, quòd virgines sunt, sed quòd Deo dicata pia continentia.

Ad secundum dicendum, quòd virtutum connexio non est secundum materiam, & actum, quasi qui habet vnam habeat materiam omnium, & exercitium, sed est connexio secundum formale, scilicet, in charitate, quę est formans virtutes, aut secũdum prudentiam. Patet enim, quia nihil prohibet aliquem habere materiam vnius virtutis, & non materiam alterius, sicut pauper habet materiam temperantię, nõ autem habet materiam magnificentię. & hoc modo habenti alias virtutes deest materia virginitatis, scilicet, incorruptio siue integritas carnis, & ideo iste non habebit virginitatem, & tamen poterit habere formale in virginitate, scilicet, secundum animi præparationem habebit propositum abstinendi ab omni venerea delectatione si sibi competeret, ita pauper magnificentiam non habet, neque exercitium eius, potest tamen habere formale eius, scilicet, propositum faciendi magnificos sumptus, aut dationes si materia suppeteret, sic ille, qui est in prosperitate habet patientiam secundum animi præparationem, quia habet animum præparatum ad tolerandum aduersa æquanimiter si se offerant, sine hac autem præparatione animi ad exercitium cuiuslibet virtutis oblata materia, & opportunitate nemo potest esse virtuosus: ideo dicitur, quòd qui habet vnam virtutem habet omnes, scilicet, quodammodo non simpliciter, quia non erit verum, quòd habeat habitus ipsorum virtutum, cum in moralibus causetur habitus ex exercitio secundum rationem circa materiam, qui autem nunquam habuit materiam, nunquam potuit habere exercitium, & consequenter non potuit habere virtutem, sed quia secundum illam præparationem est dispositus ad actus omnium, dicitur omnes habere. Nunc de virginitate dicendum, quòd est virtus, & sine ea potest quilibet habere vitam æternam, scilicet, non habendo eam simpliciter, habendo tamen eam secundum præparationem animi, quia de alijs multis virtutibus idem est, multi enim sunt, qui nunquam habuerunt fortitudinem, liberalitatem, magnificentiã, magnanimitudinem, eutrapeliam, & similes virtutes, quia nunquam se exercuerunt circa materias earum, habent tamen eas secundum præparationem animi, & hoc sufficit ad vitam æternam.

[Quomodo intelligatur, qui habet vnam virtutem habet omnes.]

Ad tertium dicendum, quòd omnis virtus reparatur per pœnitentiam quantum ad id, quod est formale eius, non autem quantum ad id, quod est materiale in ea.

De primo patet, quia formale in omni morali tenet se ex parte electionis, & ista potest per pœnitentiam reparari, quia nihil facilius quàm mutare electionem.

De secundo patet, quia materiale circa virtutem non dependet ex arbitrio nostro, ideo cum semel perierit non est in potestate nostra restitui, sic est de magnificentia, cuius materia sunt magni sumptus, & dationes, & hoc est in magnis diuitijs, potest autem perdere magnificus materiam istam, idest, diuitias, tam sine peccato quàm cum peccato, & tamen neutro modo restituitur per pœnitentiam materia.

De primo, vt si quis dando eleemosynam omnia sua expendit, non potest iam exercere materiam ma-

A gnificentiæ. De secundo, vt si histrionibus dedit, vel in causas turpes, sicut banausus, neutro autem modo potest materia per pœnitentiam restaurari, & ita de virginitate est, quæ si semel perierit non potest restaurari, quia formale eius, idest, propositum perpetuo abstinendi a venereis redire potest, sed non incorruptio præcedens, & hoc siue virginitatis materia per peccatum perierit, vt in fornicatione, siue sine peccato, vt in matrimonio.

Dicendum tamen, quòd aliquid materiale potest reparari in virginitate per miraculum, scilicet, integritas carnis, licet enim fractum fuerit vas potest reddi integrum sicut prius non naturaliter (licet mulieres illud sophisticare conentur) sed miraculose. Aliud

B autem est, quod neque per miraculum potest reparari, scilicet, experientia corruptionis venereę, nõ enim potest fieri, quòd qui venerea semel expertus est non fuerit expertus, quia hoc solo priuatur Deus, vt dixit Agathon, quòd non potest facere ingenita, quę iam sunt facta 6. Ethi.

Ad quartum dicendum, quòd virginitas accipitur interdum materialiter, interdum proprie. Accipiendo primo modo vocamus interdum virginitatem ipsam solam carnis integritatem sicut vulgus accipit, & de hac dicendum, quòd potest amitti sine peccato, vt in matrimonio, & etiam sine coitu, sicut si ferro lędatur organum genitale: interdum etiam accipitur pro sola inexperientia venereorum, & hoc etiam modo

C sine peccato perditur, vt in nocturna pollutione sine coitu, vel in matrimonio cum coitu, aut in ea, quæ violenter defloratur. Aliquando accipitur proprie quantum ad totum, quod dicit, & tunc virginitas dicit propositum abstinendi a venereis in perpetuũ, & hoc maxime quando tale propositum est voto firmatum, & tunc verum est, quòd non potest perdi virginitas sine peccato, quia non potest contra votum agi sine peccato. Et sic accipit August. virginitatem lib. de virginitate, scilicet, quòd per virginitatem integritas carnis ipsi creatori animę, & carnis vouetur, cõsecratur, seruatur, & ita quantum ad hoc virginitas tenet conditionem aliarum, idest, quòd non potest per-

D di sine peccato, sed quantum ad materiale, aliæ quoque virtutes possunt sine peccato perdi, vt magnificentia: nam si quis omnes suas facultates in pauperes erogauerit, non poterit postea magnifice operari, & tamen non peccauit dando facultates, sed potius meruit. Et ita interdum per actum virtutis perditur potestas operandi virtuose, quia materia consumitur per actum.

Ad quintum dicendum, quòd coniugalis castitas non est specialis virtus distincta a castitate simpliciter dicta, neque etiam castitas vidualis. Castitas autem virginalis est distincta a castitate simpliciter dicta: iõ habet speciale nomẽ virtutis. In quo sciendum, quòd castitas simpliciter dicta, & castitas coniugalis, & vidualis circa eandem materiam sunt, scilicet, venereo-

E rum abstinentiam, & ideo deberent omnia pertinere ad vnicam virtutem, nisi inueniatur aliqua ratio specialis, quæ faciat differentiam excellentię. Castitas autem coniugalis nõ addidit supra castitatem simpliciter aliquid: nam per castitatem simpliciter dictam abstinetur ab omnibus prauis delectationibus venereorum, castitas autem coniugalis nihil plus facit, quia per eam non abstinetur ab omnibus venereis delectationibus, sed a prauis solis, quæ sunt extra matrimonium: ideo ista castitas nihil addens non accepit nomen virtutis specialis, sed vocatur castitas. ipsa vero castitas vidualis aliquid addit ad castitatem, quia non solum fugit illicitas voluptates, sed etiam omnes venereas, ideo habet quandam excellentiam specialem,

lem, sed non peruenit ad id, quod summum, & perfe-
ctum est in materia ista abstinendi: nam licet vidua
nunc abstineat ab omnibus venereis, non tamen absti
nuit semper, nec est necesse semper abstinere, cum
possit nubere in Domino, ideo non habet nomē spe-
ciale virtutis. Sola autem virginitas peruenit ad id,
quod perfectum est, idest, ad omnimodam immuni-
tatem ab omnibus venereis pro omni tempore: ideo
ipsa sola est specialis virtus vltra castitatem, sicut ma-
gnificentia vltra liberalitatem. Ad sextum dicēdum,
quòd de virginitate quantum ad diuersa tempora est
sicut de cęteris virtutibus. Est enim verum, quòd vsus
virtutum omni tempore est licitus, & tamen id,
quod est materialiter actus, vel vsus alicuius virtutis
non est semper licitum. Et ratio est, quia omnis virtus
est habitus electiuus circa medietatem, accipitur autē
medium secundum proportionem circūstantiarum
ad rationem rectam, & quia tempus est vna de circū-
stantijs 3. Ethi. facit aliquid diuersitas temporis, vnde
non est inconueniens aliquid esse vno tempore vir-
tuosum, quod alio tempore sit illicitum, & è contra-
rio, vnde si tunc fieret non esset vsus virtutis, sed vitij,
quia esset pręter rationem, sic enim apparet circa iu-
stitiam administrandam, quæ ad iudicem pertinet:
nam vno tempore exequi contra delinquentes lauda-
bile est, alio tempore poterit esse illicitum, vt si timea-
tur periculum reipublicę ex punitione alicuius delin-
quētis, tunc enim ratio cessandum iubet, & velle tunc
exequi iustitiam sicut, & alio tempore, non esset actus
iustitię, quod imprudēter fieret. sic circa virginitatem
dicendum, quòd omni tempore est licitus actus vir-
ginitatis, quando prudentia iudicat conueniens esse
abstinere, sed quædam tempora sunt in quibus absti-
nere esset valde contra rationem, ideo non vocaretur
tunc actus virginitatis, vt virtus est, sed solum ma-
terialiter, & taliter poterat esse illicitus. De tempore
autem naturæ conditæ, idest, ante peccatum non erat
licitum abstinere, si enim non peccasset Adam vir, &
fęmina simul nascerentur eodem vtero, vt quasi ex
hoc viderentur a Deo designati ad vacandum in si-
mul proli, propter quod si vellet aliquis eorum absti-
nere simpliciter a venereis peccaret. Idem autem de
statu naturę lapsę, scilicet, statim post peccatum Adæ,
erant enim soli, vnde si abstinere voluissent non pro-
pagaretur genus humanum, essetque hoc contra in-
tentionem Dei, qui dederat mulierē homini in adiu-
torium ad generationem. Idem autem quantum ad
primos filios suos, quia etiam si illi abstinere vellent
idem sequeretur. Et sic fuit quousque genus huma-
num fuit aliqualiter dilatatum. simile fuit statim post
diluuium, quando solus Noe, & tres filij eius, & qua-
tuor vxores eorum euaserant in arca, deleta tota hu-
mana multitudine: nam si vacare nollent proli peri-
ret statim totū genus humanū, propter quod rursus
eis dixit Deus, crescite, & multiplicamini, & replete
terram Genes. 9. cap. commendans eis vacationem ad
prolem, quasi esset necessaria, sicut commendauerat
primis parentibus a principio sæculi Genes. primo ca.
scilicet, crescite, & multiplicamini &c.

De tempore autem legis Moysi non erat talis ne-
cessitas exercendi venerea quantum ad multiplica-
tionem generis humani, quia illud vndique dilatatū
erat, sed quātum ad necessitatem populi illius, quem
Deus elegerat fuit conueniens proli vacare, & hoc
Deus commēdabat Iudæis, & ista fuit vna causa qua-
re Iudæis, & potissime a principio licuit plures habe-
re vxores, scilicet, vt multiplicatio maior fieret popu-
li illius per accessum ad plures, quæ matrimonialiter
& non per illicitam copulam accipiendę erant.

Conueniebat autem illa multiplicatio carnalis illi
F populo, quem Deus elegerat, & non conuenit nunc
populo Christiano.

Primo quia ille erat vnicus, & paruus populus, con-
gregatio autem Christianorum est totus mundus:
ideo illum paruum populum conueniens erat auge-
re numero, non autem hanc immensam multitu-
dinem.

Secundo quia illic non erat modus multiplicandi
populum spiritualiter, scilicet, per prædicationem,
deducendo cęteros populos ad ritum iudaicum, &
legem Dei: ideo debebat competere aliquis modus
multiplicationis, & iste est carnalis, nunc vero mul-
tiplicatio potissime fit per prædicationem, quia to-
tus orbis quasi subito conuersus est ad voces prædi-
G cantium: ideo non fuit in lege Christi necessaria mul-
tiplicatio per prolem. Erat enim populus iudaicus
vnus, cui specialiter data erat lex, & alij non perti-
nebant ad illam legem nisi sponte accedere vellent,
& quia obseruatio eius non erat necessaria simplici-
ter ad salutem, non iussit Deus eam prædicari genti-
bus, propter quod non diuulgabatur inter gentes,
& quia non habebat istum modum multiplicationis
spiritualis per accessionem aliorum, relictus est sibi
modus carnalis multiplicationis in seipsis, in lege
Christi autem, quia multiplicandi erant tenentes
eam per aliorum accessionem, non fuit conue-
niens imponi multiplicationem per propagatio-
nem.

H Tertio quia hoc ex statu conueniebat hominum,
fuit enim data lex Moysi hominibus carnalibus, qui
nulla adhuc spiritualia bona sentirent, quibus neque
talia aliqua promissia sunt expresse, sed omnia tem-
poralia, & qui putarent multitudinem filiorum esse
quandam fœlicitatem, sicut dixit Lia Genes. 30. ca-
pitu. scilicet, beatam me dicent mulieres, quia pe-
peri sex filios: ideo fuit conueniens his imponi mul-
tiplicationem carnalem quam ipsi cupiebant, &
ad quam apti erant: Christus autem in nouo testa-
mento voluit homines totaliter spirituales reddere,
promittendo sola spiritualia, & ęterna: ideo tem-
poralem, & carnalem multiplicationem non de-
I buit suadere, quasi illa nihil haberet boni, sed po-
tius suadere abstinentiam a voluptatibus carnis, vt
liberiores sint homines ad spiritualia, quæ sola pro-
misit, & bona iudicauit: ideo virginitatem suasit
saltem tacite, si homines illam capere possent su-
pra 19. capitu. & Apostolus expresse consilium de-
dit de virginitate seruanda, multiplicationem autem
secundum propagationem, neque iubere debuit,
neque suadere, aut consulere. Et ita apparet, quòd
in statu naturæ conditę si mansisset, erat virginitas ser-
uanda tanquam in tempore inconuenienti, & con-
tra intentionem Dei, neque in temporibus naturæ
lapsæ, quando erat paucitas hominum, quia expres-
se tunc Deus iubebat, crescite, & multiplicamini, ne-
que in tempore veteris testamenti erat laudabilis vir-
K ginitas, quando potius per propagationem populus
colentium Deum augendus erat, fuit tamen lauda-
bilis nimium virginitas in Domina nostra, quæ fuit
in diuina suggestione specialiter, & fuit in fine Ve-
teri Testamenti quando iam incipiebat alius status,
in quo virginitas laudabilior esset quàm matrimo-
nium, aut fœcunditas prolis. Rursus tamen, &
efficacissime, quia virginitas Dominæ nostræ non
repugnauit statui Veteris Testamenti, quia ibi non
conueniebat virginitas inquantum impediębat fę-
cunditatem prolis, fuit autem Domina nostra si-
mul virgo, & mater, & si ita posset esse de alijs
mulieribus, ad nihil essent viles viriles ample-
xus, & exercitium venęreorum: ideo satisfecit

Domina

Domina nostra statui temporis sui in fœcunditate, & habuit summam excellentiam in virginitate, manet ergo, quod virginitas virtus sit, licet vsus eius quodam tempore esset illicitus, quia contra rationem, & non esset tunc vsus virtutis.

Ad septimum dicendum, quòd verum est, quòd virginitas, sicut & cęterę virtutes habēt aliquos actus, & quia virginitas est habitus electiuus habet electionem, quę est actus positiuus.

Sed dicendum, quòd dupliciter potest habere actū, scilicet, interiorem, & exteriorem: interiorem quidem quantum ad id, quod in virtute formale, & completiuum est, scilicet, quantum ad electionem: exteriorem autem ratione materiæ circa quam contingit esse, vt communiter aliquid exterius, primum actum omnes virtutes habent positiuum, secundum vero habent plurimæ positiuum, aliquę tamen habent illum priuatiuum, idest, magis priuationem actus pro actu. Sic apparet de temperantia, quæ est circa delectationes, & tristitias tactus, & gustus, & consistit principaliter in cohibendo eas potius quàm in prosequēdo, & ideo extra competit ei actus priuatio, idest, abstinere a delectationibus tactus, & gustus, quæ non sunt secundum rationem, ita est de virginitate, quia interior actus positiuus est, sed extra non habet actum directiuum nisi cessare, vel non experiri venerea vlla, habet autem minus directe aliquos actus positiuos foris, scilicet, fugere aspectus rerum corruptibilium, & affligere carnem suam, vt non vrgeat in impetum venereorum, sed satis est, quòd solum interiorem habitum positiuum habeat.

Ad octauum dicendum, quòd fatuę virgines non abusę sunt virginitate: nam aut accipitur illud secundum corticem parabolę, aut secundum intentionem applicationis.

Si primo modo non abusę sunt virgines virginitate, quia virgo accipitur ibi pro puella, quæ est in statu virginali, idest, quę non accepit virum siue sit virgo siue corrupta, & ideo fortassis non erant in virginitate illę, quę virgines vocantur. Et dato, quod vere essent omnes virgines corpore, adhuc non abusę fuerunt in virginitate, sed ratione, nō enim fuerunt prudentes sicut decuerat, nō est autem inconueniens aliquem bene, & prudenter se habere in custodia virginitatis & circa quædam alia agenda non esse prudentem sufficienter. Si autem accipiatur quantum ad applicationem, nō accipiuntur virgines pro virginibus, sed pro omnibus hominibus, vt dictum est supra, & ita virginitate nemo male vtitur. Aliter etiam potest dici, quòd virginitate quis potest male vti. i. materia virginitatis, non tamen ipsa virginitate, quę est virtus. Primum patet, quia integritas potest seruari bene, & male: nam si qua mulier de sua integritate superbiat, & alias contēnat, & sit sibi occasio incidēdi in aliqua magna vitia, male vtitur materia virginitatis, idest, ad malum suum, sic etiam si in tempore indebito; sicut si Adam, & Eua quando soli erant voluissent omnino abstinere a venereis, aut siquis virginitatem seruet nō ad finem ad quem debet, vt si propter cultum dæmonum, vel collocutionē ad illos, multa enim apud magos, & cęteros maleficos dicuntur fieri cum pueris, aut puellis manentibus in virginitate, quæ non fiunt cum alijs, & sic virgines vestales, quæ apud gentiles seruabāt virginitatem in honorem deę vestę, quæ dęmonium erat, sicut omnes Dij gentium dæmonia sunt superstitiose seruabant, & male vtebantur virginitate, quia consecrabant eam dæmonijs, cui peccatum est aliquem cultum qualemcunque impendere. De secundo autem, idest, de ipsa virginitate tantum est nemo enim male ea vti potest, sicut nemo agens secundum rationem erat, & tamen virginitas est secundum determinationem rationis: ideo impossibile est, quòd virtute virginitatis quis male vtatur.

An virginitas sit matrimonio excellentior. Quæst. LXXXVII.

QVAERETVR an virginitas sit excellentior matrimonio. Aliqui dicunt, quòd non, primo quia dicit Aug. lib. de bono coniugali, non impar meritum continentię est in Ioanne, qui nullas expertus est nuptias, & in Abrahā, qui filios generauit, sed maioris virtutis est maius meritum, ergo non est maior virtus virginitas quàm castitas coniugalis. Secundo quia ex virtute dependet laus virtuosi, si ergo virginitas pręferretur continentię coniugali, videtur consequens, quòd quęlibet virgo pręferretur cuilibet coniugatę, quod falsum est: ideo non est maior virginitas matrimonio. Tertio quia bonum cōmune maius est bono priuato 1. Ethi. sed coniugium ordinatur ad bonum commune, dicit enim Augu. lib. de bono cōiugali, quòd est cibus ad salutem hominis, hoc est concubitus ad salutem humani generis, virginitas autem ordinatur ad bonum priuatum, scilicet, vt vitent virgines tribulationem carnis, quam sustinent coniugati, vt dicitur 1. Corin. 7. cap. ergo non est maior virginitas continentia coniugali. Dicendum, quòd aliquorum hęreticorum error iste fuit, scilicet, Iouiniani, qui asseruit virginitatem nō esse meliorem matrimonio, neque præferendam in bono spirituali, contra quem multa loquitur Hieron. in trac. suo qui dicitur contra Iouinianum. Et patet primo, quia Christus prętulit eam cōiugio, quia Matrem virginem elegit, & Euangelista deducere studiose conatus est, quòd Mater Christi in virginitate concepisset, & peperisset, licet Ioseph haberet in sponsum supra 1. ca. & tamen si nihil boni adderet virginitas supra matrimonium, non curasset Deus inquirere hoc speciale, quod supra vires naturę sit, scilicet, vt sine concubitu de virgine conciperetur: Euangelista quoque non apposuisset circa hoc tam vehemens studium in ostēdendo Matris Christi virginitatem. Secundo quia Christus virginitatem magis laudauit, licet aliqualiter tacite, & eā suasit supra 19. cap. quando Petrus dixit, non expedit homini nubere, dixit Christus, non omnes capiunt hoc, sed quibus datum est. Et addidit, quod sunt quidam eunuchi, qui se eunuchizauerunt propter regnū cœlorum, & illos Christus laudat, & tamen illi sunt virgines, qui se castrauerunt propter regnum cęlorū, auferentes sibi omnes venereas voluptates, sicut si nō haberent membra genitalia, ergo excellentior est virginitas matrimonio.

Tertio quia Apostolus consilium dedit de virginitate 1. Corin. 7. cap. scilicet, de virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do. sed consiliū est de maiori bono, ergo maior est virginitas matrimonio. Quarto quia eodem ca. comparans matrimonium virginitati, prętulit virginitatem dicens, qui matrimonio iungit virginem suam benefacit, & qui nō coniungit melius facit. Quinto quia Christus licet nō imposuerit nobis præceptum de maximis bonis propter nostram infirmitatem, ipse tamen seruauit, quòd melius, & maximum erat in seipso, & tamen ipse non accepit vxorem, sed mansit in virginitate, ergo est melior virginitas.

Sexto quia bonum diuinum melius est bono humano, virginitas autem est diuinum bonum, idest, vt promptus sit quis ad Deo placendum, matrimonium autem est bonum humanum, idest, vt homini, & passionibus suis quis satisfaciat 1. Cor. 7. ca. i. mulier innupta,

nupta, & virgo cogitat, quæ Domini sunt, vt sit sancta corpore, & spiritu, quę autem nupta est cogitat, quæ sunt mũdi & quomodo placeat viro, ergo melior est virginitas coniugio.

Septimo quia bonum animę pręfertur bono corporis, sicut anima præfertur corpori, sed virginitas bonum animę est, cum seruetur illa pura ab omni cõtagione venereę corruptionis, quæ rationem suffocat in ipsa delectatione venereorum. Coniugium autem est bonum corporis, quia desiderijs carnis, & sanguinis in eo satisfit, ergo melior est virginitas.

Octauo quia melius est bonum vitę cõtemplatiuę quam actiuę, vt colligitur 1. ca. 10. Ethi. sed virginitas ad contemplatiuam disponit, inquantum per subtractionem ab omnibus venereis anima liberior est, non solum ad eundum in Deum, sed etiam ad contemplationem cuiuslibet veritatis. Coniugium autẽ ad corpus, & ad vitam actiuam prodest, scilicet, ad multiplicandum genus humanum secundum corpus, & vir, & mulier in coniugio manentes ea, quæ sunt mundi, & corporis necessario cogitant, vt Apostolus dicit: iõ necesse est dici virginitatem meliorem esse coniugio.

Ad primum dicendum, quod meritum hominis non consideratur ex genere actus, sed ex animo operantis. Habuit autem Abraham animum sic paratum, vt dispositus esset virginitatem seruare si esset tempus congruum: nam qui pro diuino mandato non dubitauit filium interficere vnigenitum, quem in senectute acceperat, nõ dubitaret virginitatem seruare, si sciret illam Deo placituram, sed non conueniebat tempori illi obseruantia virginitatis, ideo meritum continentię coniugalis in ipso ęquatur merito virginitatis in Ioanne, sic dicit Augu. lib. de bono coniugali, quòd Ioannis cęlibatus, & Abrahę coniugium pro temporis distributione Christo militauerunt, sed continentiam Ioannes in operatione: Abraham autem in solo habitu habebat.

Considerandum autem in hoc, quòd meritũ Ioannis, & Abrahę, vel considerantur simpliciter, idest, quantum ad omnes actus ipsorum, per quos meruerunt, aut quantum ad solam continentiam virginalẽ Ioannis, & castitatem coniugalem Abrahę. Si primo modo potest dici, quòd nõ solum ęqualis meriti fuerint Abraham, & Ioannes, sed etiam, quòd maioris meriti esset Ioannes, quia licet virginitas Ioannis esset maioris meriti quàm coniugalitas Abrahę, poterat forte Abrahã habere alios actus, per quos magis mereretur quàm Ioannes per virginitatis, & omnium aliorum actuum suorum cõditionem, licet istud specialiter in Ioanne Baptista nõ tenet, quia de eo Christus dixit, quòd inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista. Si secundo modo, dicunt aliqui, quod sine dubio magis merebatur Ioannes per virginitatem, quàm Abraham ex continentia coniugali.

Sed dicendum, quòd licet hoc ita sit regulariter, & quantum est ex genere actus sic fiat, tamen poterat esse in Ioanne, & Abraham æquale meritũ per vtrunque. Et ratio est, vt dictum fuit, quia quantitas meriti non consideratur ex genere actus, sed magis ex dispositione animi operantis, & quia poterat esse fortassis animus Abrahæ in offerendo Deo castitatem coniugalem magis Deo subditus, quàm animus Ioannis in obseruando propter ipsum virginitatẽ, poterat ęqualiter mereri Abraham sicut Ioãnes, etiam in illo actu specialiter: nam virtutum moralium actus non sunt secundum se meritorij, sed solum, vt sunt cum charitate, & imperantur ab ea, si ergo ex æquali, aut maiori charitate seruabat Abraham castitatem coniugalẽ, & Ioannes virginitatem, meretur æqualiter Abrahã

F in castitate coniugali, & Ioannes in virginitate. Hoc autem est verum quantum ad præmiũ substantiale, quod debetur radici charitatis. Secus quantum ad accidentale, idest, aureolam, quod primum debetur generi actus, & sic Ioãnes haberet aureolam propter custodiam virginitatis: Abraham autem non habebit aureolam propter continentiam coniugalem.

Ad secundum dicendum, quòd licet virginitas sit melior ex genere virtutis quàm continentia coniugalis, potest tamen coniugatus melior esse quàm virgo. Et hoc dupliciter, primo ex parte ipsius castitatis coniugalis, & virginalis, non ex genere ipsarum, sed ex dispositione animi in seruando vtranque, scilicet, si ille, qui est coniugatus habet animum magis paratum ex magnitudine charitatis ad seruandam virginitatem si oporteret, & possibile esset, quàm ille, qui actu est virgo, scilicet, quia iste ex minori charitate illam seruat quàm alius continentiam coniugalem, & ita habet animum minus Deo subditum ad seruandã virginitatem, quam seruat, quàm habeat ille, qui eam non seruat, sed seruaret si esset possibile, & videret oportere, vnde August. in libro, de bono coniugali instruit virginem, vt dicat, ego non sum melior Abraham, sed melior est castitas cęlibum quàm castitas nuptiarum, & rationem postea subdit dicens, quod ego nunc ago, melius illi egissent si tunc agendum foret, quod autem illi egerunt, ego non sic agerem, etiam si nunc agendum esset.

Secundo quia forte ille, qui non est virgo habet aliquam excellentiorem virtutem quàm ille, qui est virgo, sic dicit Augusti. libro de virginitate, vnde scit virgo quamuis solicita, quæ sunt Domini ne forte propter aliquam sibi incognitam infirmitatem non sit sufficiens martyrio, illa vero mulier cui se præferre gestiebat iam sit apta bibere calicem dominicæ passionis, & istud communius accidit, quia quod deest alicui de merito virginitatis, superabundat ei in multis alijs gloriosis virtutibus, quis enim dubitat Petrum, & singulos Apostolos Domini, qui omnes fere nuptias diu experti sunt, maiores esse in vita æterna multis virginibus, quæ sine calice martyrij per communia merita vitam beatam adeptę sunt?

Ad tertium dicendum, quod bonum commune melius est bono priuato, si sint ambo eiusdem generis, & eiusdem quantitatis, alias falsum est: nam si quis pro bono publico det vnum denarium, & alius pro salute animę vnius proximi multis diebus oret, & ieiunet, maius est hic bonum priuatum quam publicum, idest, magis meritorium.

Sic etiam quantum ad quantitatem, si quis dedit in vtilitatem publicam ex charitate duos denarios, & alius ex æquali charitate ad redimendum vnum captiuum det vniuersas facultates suas, magis meruit priuatum bonum quàm publicum, hic autem bonum priuatum, quod est virginitas, & bonum coniugale, quod est commune non sunt eiusdem generis, sed virginitas est multo excellentior ex genere. Ideo multo magis meretur virgo cuius est bonum priuatum, quam coniugata cuius est bonum publicum siue commune, accipiendo semper, quod virginitas propter Deum obseruetur, vnde dicit Augustin. libro de virginitate, quòd fœcunditas carnis, etiam illarum, quę hoc tempore in coniugio nihil aliud requirunt quam prolem, quam mancipatent Christo, pro amissa virginitate compensari non posse credenda est.

An virginitas sit maior omnibus virtutibus. Quæst. LXXXVIII.

QVAERETVR an virginitas sit maior omnibus virtutibus?

Aliqui dicūt, ꝙ sic. Primo, quia decor est de ratione virtutis, sed virginitatis decor est maximus, quam cęterarum virtutum, ergo virginitas est maior, patet media, quia dicit Ambrosius libro de virgin. quis potest maiorem pulchritudinem ęstimare decore eius, scilicet virginis, quæ amatur a rege, probatur a iudice, dedicatur a domino, consecrat Deo, semper sponsa, semper innupta, vt neque amor finem habeat, neque damnum pudor. Hæc autem vera pulchritudo est cui nihil deest, quæ sola meretur audire a Domino tota pulchra es, &c. Secundo, quia dicit Cyprianus, libro de virgin. nunc vobis, ô virgines sermo est, quarum quæ sublimior, atque ornamentum gloriæ spiritualis illustrior portio gregis Christi, ergo virginitas est maior omnibus virtutibus, cum dicat sublimior, & illustrior.

Tertio, quia maiori virtuti debetur maius pręmiū, sed virginitati debetur maximum præmium, scilicet aureola siue fructus centesimus, vt dicit glo. Matthæ. 13. c. nullus autem est maior fructus, ergo ipsa est maxima virtus.

Quarto, quia tanto aliqua virtus est maior, quanto per eam quis magis Christo conformatur, sed maxime aliquis Christo conformatur per virginitatem, dicitur enim Apocal. decimoquarto cap. de virginibus, ꝙ sequūtur agnum quocunque ierit, & ꝙ cantāt cāticum nouum, quod nemo alius cantare poterat, ergo virginitas est maxima virtutum.

Dicendum, ꝙ si accipiatur simpliciter quæ virtus sit maior, manifestum est, ꝙ virginitas non est maxima. Primo, quia vt Hieronymus, & Augustinus, dicūt cęlibatus Ioannis, idest virginitas non præfert coniugio Abrahæ, & tamen si esset maxima omnium virtutum præferretur ei, ergo non est maxima.

Secundo, quia dicit Bernardus super Euange. Missus est, plus placuit Deo humilitas Marię, quam virginitas eius, & tamen si maior esset virginitas, magis illa placeret Deo, quam humilitas, ergo nō est maior.

Tertio, quia dicit August. lib. de virgi. nemo quantum puto ausus fuerit præferre virginitatem monasterio, & ita vita monastica in obseruatione regulę est excellentior virginitate.

Quarto, quia martyrium iudicatur excellentius virginitate, vt August. dicit lib. de virginitate præclarissimum testimonium perhibet ecclesiastica auctoritas, in qua fidelibus notum est quo loco martyres, & quo defunctæ sanctimoniales ad altaris sacramenta recitētur. vocat sanctimoniales ipsas virgines, & dixit in orationibus, quæ fiunt in celebratione missarum prius nominari martyres, quam virgines, & ita martyres excellentiores esse. E

Circa hoc autem adhuc sciendum, ꝙ vna virtus potest dici alia excellentior, & quantum ad actū, & quātum ad habitum, vtroque modo per se, & per accidens, per se quidem mensurantur actus virtutis ex ratione obiecti sui a quo speciem habent, & ideo quanto obiectu actus virtutis est melius, dicitur actus melior, & virtus maior. Per accidens autem multipliciter accidit vnum actum meliorem altero dici, sicut etiam in paruis rebus dicitur actus melior si contingat sæpius, & ex promptiori voluntate fieri, & tempore magis opportuno, & ita infinitis aliis modis, sed quia quæ per accidens sunt se habent infinitis modis, relinquuntur ab arte: omissa ergo hac comparatione quæ est per accidens. Dicendum, quod cum bonum

A spirituale sit maius bono corporali, virtutes illæ, quæ habent pro obiecto bonum spirituale sunt simpliciter meliores, quam illæ, quæ habent aliquod corporale pro obiecto, vel aliquid corporali adiunctum. Et ideo virtutes theologicæ sunt meliores, quam morales, quia theologicæ habent Deum pro obiecto, qui est aliquid spirituale, vel aliquid Dei, aut circa Deum, virtutes autem morales sunt circa passiones, & actiones, quæ sunt aliquid corporale, vel circa corporalia, quælibet ergo theologica est maior qualibet morali, inter theologicas autem maxima est charitas. 1. Cor. 13. cap. inter morales autem illa est excellentior, quæ magis appropinquat theologicis, vnde potest dici, ꝙ prudentia est excellentior, licet ista non vocatur proprie moralis, est tamen sine qua nulla est moralis, & conuenit cum theologicis in dignitate subiecti, scilicet quia in ratione est, inter morales autem quę proprie dicuntur morales videtur maxime cōuenire cū theologicis iustitia. Sed appropinquatio ista potest dupliciter esse. vno modo quantum ad conuenientiā subiecti, & sic iustitia, quę est in voluntate est propinquior, & dignissima, post ipsam autē fortitudo, quę est in irascibili, quæ pars est, quasi quoddam confiniū rationis, & sensualitatis, & vltimo loco est temperantia, quę est in concupiscibili, quia ista magis pertinet ad sensum. Alio modo potest attendi ista propinquitas moralis ad intellectualē, prout disponit ad ipsam, & sic inter omnes morales propinquissima est temperantia ad intellectuales, eo ꝙ ipsa maxime disponit ad illas. i. quia per delectationes sensus, quæ sunt materia temperantiæ, maxime nata est ratio debilitari, & suffocari, nisi per temperantiam cohibeantur, inter partes autem temperantiæ præcipua est castitas, quia illa cohibet delectationes venereas, per quas rō maxime obruitur, ideo dicit Commen. 7. Physic. ꝙ castitas maxime valet ad scientias speculatiuas, in genere autem castitatis virginitas est maxima, quia illa simpliciter abstinet ab omni delectatione venerea, ideo maxima est ista in disponendo ad intellectuales virtutes.

Aduerte ordinē virtutum moralium.

B C

Vnde dicendum, ꝙ non est virginitas maxima omnium virtutum, quia maior est charitas, & ista est simpliciter maxima, & post eam omnes theologicæ, sed est maxima omnium moralium in disponendo ad intellectuales, quia nulla magis disponit, accipiendo tamen simpliciter non est maxima omnium moralium, quia maior est fortitudo, per quam martyrium toleratur. D

Sed dicendum, ꝙ absolute virginitas est maxima inter partes temperantiæ, sicut magnificentia est maxima inter virtutes, quæ sunt ad expensas.

Sed specialiter præferuntur apud doctores virginitati duæ virtutes. s. fortitudo, secundum quam mors pro Christo toleratur, & vita religiosa in monasteriis. Et ratio est, quia virginitas redditur laudabilis, inquātum disponit ad diuinam contemplationem, & quia semper finis est melior eis, quæ ad finem, quanto aliquid efficacius ordinatur ad finem, tanto melius est, & quia finis ex quo laudamus virginitatem est vacare diuinis, necesse est, vt virtutes theologicæ, & ipsa religionis virtus, quarum actus sunt vacare circa diuina præferantur virginitati, similiter magis Deo adhęrent martyres, qui vt Deo adhærerent postposuerunt propriam vitam, & viuentes in monasteriis, qui postponunt propriam voluntatem, & omnia quę possunt habere, quam virgines, quæ solum venereas delectationes postponunt, ideo virtus martyrii, & perpetuæ vitæ monasticæ virginitati præferuntur.

Virginitati duæ virtutes præferuntur.

Ad primum dicendum, quod virginitas hēt summam pulchritudinē, & tū nō est simpl'r maior. Et rō

est,quia pulchritudo attenditur quantum ad ablationem turpitudinum,omnes autem illas,aut præcipuas tollit virginitas,nam vt dicitur 3.Ethic.c.de temperãtia, delectationes illæ circa quas est temperantia sunt turpissimę,quia sunt communes nobis, & omnibus brutis.vñ s'm has accidũt turpitudines nimiæ, & ita q has cohibet habet omnem pulchritudinem conuenientem omnibus virtutibus. Hoc autem facit virginitas,ideo illa omnem habet pulchritudinem, sic & fortitudo vendicat sibi difficultatem omnium virtutum,& iustitia omnium rectitudinem.& quia virginitas excellentior virtus est circa temperantiam habet omnem decorem virtutum.

Ad secundum dici potest vno modo. ꝙ in auctoritate Cypriani, sicut in dicto Ambrosii ostendit pulchritudo virginitatis. Et ideo est dicendum ꝙ est oĩbus pulchrior,sed non maior, vt dictum est præcedenti solutione.

Alio modo, ꝙ aliud est cõparare virgines ad alios, aliud virginitatem ad alias virtutes, licet.n. virginitas non sit maior omnibus virtutibus,habentes virginitatem sunt excellentiores aliis, quia non habent solam virginitatem,sed & alias virtutes.

Aliter potest dici, ꝙ virgines sunt cæteris sublimiores,& illustrior pars gregis Christi, non respectu omnium aliorum,sed respectu viduarum, & coniugatarum.& ista est conueniens comparatio, sicut supra dictum est,s. ꝙ est virginitas excellentior omnibus partibus temperantiæ, sed nõ simpliciter excellentior oĩbus virtutibus, castitas autem vidualis, & coniugalis ad temperantiam pertinet.

Aliter adhuc potest dici, ꝙ non vocantur hic virgines meliores,aut maiores,sed illustriores. Est autem illustris clarus,vel fulgens,& hoc pertinet ad pulchritudinem, nullam autem maiorem possumus videre puritatem,& fulgorem,quam virginitatis munditiã, secundum quam fulgent virgines sine omni macula existentes,& sic in nitore omnes excedunt, sed non simpliciter in perfectione.

Ad tertium dicendum, ꝙ maiori virtuti debetur maius prēmium,& virginitati non debetur maximũ præmium. De fructu aũt centesimo,dicendum ꝙ dat virginitati,& non est aliquis alius fructus, est tñ aliud maius præmium.In quo dicendum, ꝙ aureola,& fructus sunt præmium accidentale,essentiale aũt prēmiũ quantumcunque sit,est dignius accidentali, qa essentiale est in visione Dei,accidentale aũt cõsistit in quodam bono creato, & quidquid sit de increato est melius omnibus creatis.Ideo loquendo absolute de maiori prēmio,illę virtutes sunt maiores, quarum actib' debetur maius prēmium essentiale, respicit.n.essentiale prēmium radicem virtutis.i.radicem merendi, quæ est charitas,accidentale autem respicit genus virtutis,& statum,& quia aliis virtutibus respondet maius præmium essentiale,quam charitati, licet non respondeat illis fructus centesimus, qui pertinet ad virginitatem,erunt maiores virginitate.

Aliter dici põt, ꝙ ẽt quantum ad prēmium accidẽtale, quod est aureola non excedit oẽs virtutes virginitas, quia etiam debetur aureola martyribus, & doctoribus, sicut virginibus, immo & aureola martyrũ est maior,quam aureola virginum, vt declaratum est supra 13.c.cum de aureolis dicebatur.

Sed dicetur, ꝙ non respondẽt martyrio,neque alicui virtuti fructus centesimi, nisi virginitati, & ita videbitur ipsa maior esse omnibus.

Dicendum, ꝙ hoc speciale est circa virginitatem. Pro quo sciendum, ꝙ fructus dicit præmium accidẽtale, sed sicut aureola non competit omnibus virtutibus,aut actibus excellentibus,sed solis tribus.i.marty-

F rio,virginitati, & doctrinæ, ita & fructus non competit,nisi soli virtuti continentiæ, inquantum ista sola virtus retrahit nos a carnalibus, & transfert in quandam spiritualitatem, in qua consistit quidam modus spiritualis suauitatis,& degustationis:exercitiũ enim, venereorũ est per quod maxime carnales efficimur, quia ibi ratio suffocatur. non est autem circa cohibitionem venereorum alia virtus, nisi continentiæ, & ita ista abstrahit nos a carnalitate sola, quando autem magis recedimus a carnalitate, transimus tanto magis in spiritualitatem, ergo soli continentiæ competit nos efficere spirituales, sed in isto gradu spiritualitatis consistit quædam suauitas degustationis, quæ
G vocatur fructus, quia fructus est,qui cum suauitate percipitur, iõ ad solam continentiã pertinet fructus.

Sed continentia tres gradus habet, idest coniugalem,vidualem,virginalem, ideo distincti fuerunt tres gradus fructuum,s.tricesimus, sexagesimus, centesimus, & quia in genere cõtinentię obtinet virginitas principatum, ei competit maximus fructus.s. respectu viduarum,& coniugatarum: sic virginitas est maior aliis gradibus virtutis, quibus competit fructus, sed non est maior aliis virtutibus, quibus non competit fructus,sed præmium essentiale. Licet alii dicant, quòd etiam non competit virginitati maximus fructus,quia etiam martyrio fructum dant. Sic dicit Augustinus lib.de quæstionibns Euang.centesimus fru-
H ctus est martyrum, sexagesimus virginum, tricesim' coniugatorum, & ita non erit virginitas sic maxima virtus,sed martyrium,idest fortitudo per quam martyrium toleratur,sed ista assignatio fructuũ,quæ martyribus datur non recipitur communiter,sed illa quę prius posita est,de fructibus autem diximus supra decimotertio cap.

Ad quartum dicendum, quod virgines sequuntur agnum,idest Christũ quocunque ierit, & tamen non imitantur perfectius Christum, quam cæteri nõ virgines. Christum enim imitari possumus dupliciter.s. ex parte corporis,& animę,quia in vtroq; fuit in Christo puritas, & perfectio. Sequuntur autem virgines Christum quocunque ierit.i.quemcunque modum
I perfectionis ille habuerit,& illi habent, quia ipse non habet perfectionem, nisi ex integritate carnis, & animæ,& illi etiam habẽt integritatem carnis,& animæ. Cæteri autem beati consequuntur Christum quantũ ad integritatem animę,sed non quantum ad corporis puritatem,ideo non possunt sequi ipsum quocunque ierit:& tamen alii possunt perfectius Christum imitari,& magis ei appropinquare,quam virgines, inquantum maioris meriti fuerunt, & respondet eis maius prēmium essentiale, per quod homo simpliciter appropinquat ad Deum.Quod vero dicitur,cantant cãticum nouum,quod alii non poterant cantare,accipitur de gaudio integritatis seruatæ,de hac enim gaudebunt,& non poterunt gaudere qui non sunt virgines,
K quia neque habent illam aureolam,neque fructũ centesimum. De virginitate autem multa alia dicta sunt. nam de virginitate Dominæ nostræ ante partum, in partu,& post partum,diximus supra 1. ca p.& in libro nostro de quinque figurantis Paradoxis, etiam vt virginitas perditur per vitium luxuriæ,& nocturnæ pollutionis,vel non,diximus aliquid supra 5. c. vbi de his actum est:de virginitate autem,vt ei competit aureola,& fructus,diximus pluta, supra 13. capitulo, & ibi quærantur.

Sicut enim homo peregre proficiscẽs vocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua. Et vni dedit quinque talenta, alij autem duo,

alij vero vnum, vnicuique secundum propriá virtutem, & profectus est statim. Abijt autem, qui quinque talēta acceperat, & operatus est in eis, & lucratus est alia quinque. Similiter, & qui duo accepera t lucratus est alia duo. Qui autem vnum acceperat abiens fodit in terram, & abscondit pecuniam domini sui. Post multum vero temporis venit dominus seruorum illorum, & posuit rationem cum eis. Et accedens, qui quinque talēta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Domine quinque talēta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum. Ait illi dominus eius: Euge serue bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium domini tui. Accessit autem, & qui duo talenta acceperat, & ait. Domine duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo superlucratus sum. Ait illi dominus eius. Euge serue bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium domini tui. Accedens autem, & qui vnum talētum acceperat, ait. Domine scio, quia hō durus es, metis vbi non seminasti, & congregas vbi nō sparsisti, & timens abij, & abscondi talentum tuum in terra. Ecce habes, quod tuum est. Respondens autem dominus eius, dixit ei. Serue male, & piger sciebas, quia meto vbi non semino, & congrego vbi nō sparsi: Oportuit, ergo te committere pecuniam meam nummularijs, & veniens ego recepissem, quod meum est cū vsura. Tollite itaque ab eo talentum, & date ei, qui habet decem talenta. Omni enim habenti dabitur, & abundabit, ei autem, qui non habet, & quod videtur habere auferetur ab eo. Et inutilē seruū eijcite in tenebras exteriores, illic erit fletus, & stridor dentium.

Sicut enim homo. Iuxta diuisionem Nicolai posuit supra Christus parabolam de virginibus, quæ competebat statui contemplatinorum, ponit nūc parabolā talentorum, quæ competit statui prælatorum, & diuiditur in duo, quia primo circa prædictum statum ponit meritum, & demeritum propriç actionis. Secundo iudicium discretionis ibi.

Post multum vero temporis. Sed an vera sit hæc diuisio dictū est supra quæstio. 32. & dicetur sequēti quæstione. Circa primū dicitur. *Sicut enim homo.* Idest talis erit modus rationis, quæ exigetur a singulis in die iudicij, qualis fuit modus rationis, quam pater familias recedens, & distribuens bona sua seruis suis petiuit ab illis. *Peregre proficiscens.* Idest vadens in alienam regionē. *Vocauit seruos suos.* Scilicet ad tradendum illis bona sua,

A & dicendo illis quomodo se deberent habere cum eis. *Et tradidit ill s bona sua.* Idest diuisit inter eos, quia non dedit vni omnia, sed cuilibet dedit aliquid iuxta id, quod sequitur.

Et vni dedit quinque talenta. Iste est, qui plus accepit, est autem talentum genus ponderis, vt infra dicetur. *Alij autem duo.* Scilicet talenta. *Alij vero vnum.* Idest alteri vnum talentum. *Vnicuique secundum propriam virtutem.* Idest dedit dominus vnicuique istorum tantum quantum virtus sua poterat conseruare, & exercere ad lucra. *Et profectus est.* Scilicet recessit in peregrinationem. *Statim.* Quia postquam domum suam disposuerat, nō superaret quid faceret, sed recederet. *Abijt*
B *autem.* Signat occupationem in operationibus lucratiuis, quia qui lucrari cupit non ociatur, sed negociatur, vt negocium negat ocium, & iste modus animi, & actionum signatur per abire,

Qui quinque talenta acceperat. Eo ordine quo dixerat talenta accepta, ponit operationem, & lucra facta in eis. Sed qui prius accepit fuit, qui accepit quinque talenta, ideo de eo prius repetitur. *Et operatus est in eis.* Scilicet dando ad vsuram, vel alio modo lucra parando. *Et lucratus est in eis.* Idest cum eis. *Alia quinque.* Scilicet quando venit dominus lucratus fuerat quinque, & si plus tardaret dominus forsitan plura lucraretur.
C *Similiter & qui duo acceperat lucratus est alia duo.* Idest qui acceperat duo talenta abijt, & operatus est in eis, sicut ille, qui acceperat quinque.

Qui autem vnum acceperat. Iste dissimiliter fecit, quia non operatus est cum eo. *Abiens fodit in terram.* Quia in terra solent abscondi thesauri, vt non rapiantur. *Et abscondit pecuniam domini sui.* Idest talentum, quod sibi dominus suus commēdauerat, quod non erat serui, sed domini. *Post multum.* Hic ponitur secundum, scilicet iudicium examinationis secundum Nicolaum, & quantum ad hoc verum dicit, quia de quibuscunque intelligatur parabola ista, hic ponitur iudicium examinationis de ratione reddenda per seruos, quibus bona domini commissa sunt, & dicitur.

Post multum vero temporis. Quia dominus abierat ad
D regionem longinquam, ideo non potuit statim redire, sed post multum tempus. *Venit dominus.* Ille, qui supra vocabat homo peregre proficiscens. *Seruorum illorum.* Idest illorum, qui talēta receperant. *Et posuit rationem cum eis.* Ratio vocatur hic numerus, scilicet vt numeraretur quid acceperant, & quid reddebant, & ita vocamus ratiocinia libros in quibus continentur numeri expensarum, & vocantur de iure aliqui obligati ad ratiocinia, idest ad reddendum rationem de administratis per eos.

Et accedens. A quolibet petebatur per se ratio commissorum, ideo non accesserūt simul, sed singillatim. *Qui quinque talenta acceperat.* Iste est cui prius dicitur data esse a dño pars substantiç suæ, ideo ipse prius rationem dedit. *Obtulit alia quinque.* Breuis redditio rationū
E erat, acceperat enim talenta quinque, & obtulit decē, & sic nihil poterat ab eo dominus exigere, sed de bene administratis gratias agere. *Dicens.* Ponit forma rationis redditç, vt videatur quomodo seruus satisfaciebat domino de commissis, & ideo ipse dicit quid acceperit, vt videatur quid supererogauerit.

Domine. Vocat dominum, quia seruus erat. *Quinque talenta tradidisti mihi.* Scilicet quando cōmēdasti facultates tuas seruis tuis, commendasti mihi quinque talenta. *Ecce alia quinque superlucratus sum.* Dixit: Ecce ad ostendendum, quia coram ipso potuit quinque talenta, sicut dicitur obtulit alia quinque, quod vero corā positum erat videri poterat: dixit superlucratus sum, idest seruaui quinque, quæ mihi dedisti. & cum eis lucratus sum alia quinque, quæ tibi do.

Ait illi dominus eius. Videns bonam rationem serui laudat eum. *Euge serue bone*. Est, euge, interiectio gaudentis, & ostenditur, quòd dominus hoc videns magnum gaudium fecerit cum seruo, & laudauit eum.

Et fidelis. Bonus & fidelis dicitur, quia bona domini custodierat, & ea augmentauerat.

Quia super pauca fuisti fidelis. Idest super quinque talenta, quia pauca sunt in comparatione eorum, quæ tibi dabo, vel quorum dignus es.

Supra multa te constituam. Super magnam partē suarum facultatum, vt glorietur in administratione illarum. *Intra in gaudium domini tui*. Idest intra in bona domini tui, & gaude cum illo. *Accessit autem, & qui duo talenta acceperat*. Non enim reddebant simul rationem, & ideo postquam reddiderat ille cui data erant quinque talenta, accessit secundus qui duo talenta acceperat, vt rationem redderet. *Et ait domine duo talenta, &c.* Exponendum est, sicut in præcedenti. Et quòd dicit illi dominus, euge serue bone, exponendū est, sicut supra. *Accessit autem*. Vltimo venit. *Qui vnum talentum acceperat*. Et non habebat quam rationem redderet, sicut præcedentes. *Et ait domine scio*. Videbat iste, quòd cum alii rationem redderent, dominus eorum gaudebat, & honorabat eos, quia aliquid superlucrati fuerunt. Ipse vero non superlucratus fuerat, ideo videbat quòd dominus non laudaret eum, sed forte increparet ipsum, ideo ponit rationem suam per modum excusationis. *Quia homo durus es*. Idest parcus, tenax, & dure se habens ad eos, a quibus rationem exigit.

Metis vbi non seminasti. Quasi dicat tanta duritia est tua, quòd non solum repetis ab eo, cui tua committis, ea quæ dedisti ei, sed etiam ea quæ non dedisti.

Et congregas vbi non sparsisti. Metaphora est, qui .n. iustus est colligit vbi seminauit, qui vero cupidus, & iniustus non solum vbi seminauit, sed etiam vbi non seminauit, & ita aliena accipit.

Et timens. Scilicet ne expenderem talentum tuum non conuenienter, & postea non possem tibi conuenientem rationē reddere, volui occultare, vt possem talentum tuum integrum tibi restituere.

Abij & abscondi. Tunc enim cum dedisti statim abscondi, ne perderem si diu penes me tenerem.

Talentum tuum. Idest quod mihi dederas. *In terram*. Quia ibi melius maneret absconditum, quam super terram, vbi cito a furibus inueniretur. *Ecce habes quod tuum est*. Est sensus, quòd protulit statim talentum illud, & coram domino suo posuit, *Respondens autem dominus eius dixit ei*. Iste seruus malam rationem reddidit, quia non fecit iuxta voluntatem domini, ideo introducitur dominus arguens eum.

Serue male. Fuit malus, quia non procurauit bonum domini, sicut cæteri serui. *Et piger*. Propter pigritiam enim non obtulit talentum nummulariis, aut posuit in alios vsus, in quibus cum solicitudine sua aliquid lucraretur. *Sciebas*. Arguit seruum, quia non peccauit ex ignorantia, sed scienter.

Quia meto vbi non semino, & congrego vbi non sparsi. Repetit verba serui. q.d. cum hęc scires debueras incitari vt ires, & lucrareris aliquid cum talento meo, & non iuisti, ideo dignus es magna increpatione.

Oportuit ergo te. Consequentiam facit. i. quia ita erat quòd tu hoc sciebas, debebas ire ad lucrandum aliqd cum talento meo. *Pecuniam meam*. Vocat talentū pecuniam, quia erat pondus pecuniæ certæ. *Committere nummularijs*. i. dare campsoribus, illi enim nummularii vocantur, quia nummos habēt, & commutant pecuniam. s. dantes vnius monetę, pro altera valorem, secundum indigentias eorum qui petunt. *Et veniens ego*. i. quādo ego venirem. *Recepissem vtique quod meum est*. i. talētum meum, quod tibi dederam recepissem,

F quia tu illud mihi restitueres recipiens ab eis. *Cum vsuris*. i. insuper & vsuras. s. lucrum pro vsu pecuniæ illius eo tempore. *Tollite itaque ab eo*. Ponitur pęna serui male administrantis, quia iubet ei dominus auferri talentum, & iubet hoc aliis seruis astantibus. *Talentum*. s. vnum quod ei dederat. *Et date ei qui habet decem talenta*. s. qui acquisiuit quinque supra quinque, quæ receperat, & omnia illa adhuc habebat, quia nihil dominus ab eo abstulerat. *Omni enim habenti dabitur*. i. licet multū habet dabitur ei plus, quia aliquid habet. *Et abundabit*. i. habebit ad sufficientiam. *Ei autem qui non habet*. i. qui paucū habet. *Etiam quod videtur habere auferetur ab eo*. Vt completum fuit hic, quia ille qui vnicum talentū habebat, quasi nihil habebat in comparatione eius, qui decem talenta habebat, & tamen illud adhuc talen-

G tum ablatum est ei. *Et inutilem seruum*. i. qui nullam vtilitatem procurauit, licet enim non perdiderit talentum, tamen non lucratus est aliquid, sicut alii duo serui, ideo inutilis dicitur. *Eijcite in tenebras exteriores*. i. ponite in carcere, & hæc est pęna pro mala administratione. *Illic erit fletus, & stridor dentium*. i. in carcere habebit frigus, & stridebit, & flebit præ magnitudine malorum, quæ ibi patietur.

Quid Christus intendit in hac parabola, & ad quid ponit ipsam. Quæst. LXXXIX.

H QVAERETVR quid intendit Christus in ista parabola, & ad quid ponit eam?

Nicolaus dicit, quòd pręcedens parabola de virginibus ponebatur ad ostēdendum statum cōtemplatiuorum in iudicio, hic ponitur ista ad ostendendum statum prælatorum. Motiuum autem suum esse potest, quia hic commisit dominus bona sua seruis his, & tamen commissio bonorum domini prelatis fit, qui regunt familiam Christi, sicut præced. ca. in parabola de seruo constituto a domino super familiā prælatos intelligebamus.

Alii dicunt, quòd ista parabola posita est ad arguēdum aliud genus vitii, quàm in præcedenti parabola Christus arguerat, quia ibi dicunt per defectum olei

I signari eleemosynæ subtractionem, hic autem per seruum abscondentem talentum in terra significantur etiā illi, qui non solum eleemosynam non faciunt, sed etiam in verbo nulli prosunt, sed omnia abscondunt. Sic dicit glo. in præcedenti parabola demonstrata est eorum condemnatio, qui oleum sibi sufficienter non præparauerant, siue per oleum nitor operū, siue gaudium conscientiæ, siue eleemosyna, quæ est per pecuniam intelligatur: hęc autem parabola inducitur contra eos qui non solum pecuniis, sed neque verbo, neque alio modo prodesse proximis volunt.

Sed dicendum, ꝙ primum non stat, quia illud procedit dato, ꝙ parabola de virginibus accipiatur de statu contemplatiuorum, & ista statim conueniat de sta-

K tu prælatorum, & tamen primum falsum est, vt ostensum fuit supra.

Secundo, quia si de statu prælatorum, hic diceret, ostenderetur aliquid de iudicio, ꝙ contra eos fieret, & poneretur aliquid, quod eorum præsidentiam ostēderet, & tamen neutrum ponitur, ideo non accipitur de prælatis.

Ad motiuum in contrarium dicendū, ꝙ nō tenet. Primo, quia ponuntur hic bona dñi distributa, nō tñ non ponitur hic, ꝙ aliquis significetur esse prælatus, quia familiæ domini sui, sicut ponitur præce. cap. de seruo quem constituit dñs super familiam suam, sed distribuuntur bona, quæ ad singulos pertinent, & per quēlibet procurantur, ergo non accipitur de prælatis.

Secun-

Secundo, quia etiam illa constitutio serui supra familiam non accipitur de solo prelato, sed etiam cuilibet homini conuenire potest, vt expressum fuit, eodẽ cap. quæst. 28.

Ad secundam positionem dicẽdum, quòd aliquo modo consonat veritati, quantum ad secundum. i. ad eos qui omnia abscondunt etiam verba, sed quãtum ad primum de oleo insufficiẽti. i. eleemosyna nõ multum consonat, sicut apparet ex præcedentibus declarationibus.

Est ergo dicendum, quòd ista parabola posita fuit ad ostendendum modum rationis, quæ in iudicio exigenda est, vt dictum est supra. In isto capitulo de iudicio agitur, & ponuntur tria circa illud. Primum est vigiliæ admonitio, quia nisi quis vigilauerit excludetur a nuptiis, sicut virgines fatuæ, quia tarde venerunt cũ oleo, non receptæ fuerunt ad nuptias, & hoc designatur in præcedenti parabola virginum. Secundum est modus exigendi rationem, scilicet quia non solũ petetur ab homine, vt reddat, quod ei commissum est, sed etiam id quod non commissum est, sed lucrari illud poterat, & ad hoc ista parabola prodest. Tertium est modus veniendi, & standi in iudicio, & ad hoc ponitur infra in litera, quod sequitur, scilicet cum venerit filius hominis, & ideo ista litera de omnibus hominibus intelligitur, quantum ad ea dona, quæ Deus eis commisit, de quibus rationem exiget in iudicio.

Amplius autem patet, ꝙ de prælatis non intelligatur, quia iam de illis dictum erat præce. c. de seruo cõstituto super familiam domini, ideo nunc non oporteret repetere.

Secundo, & efficacius. quia ponitur hic data eẽ quinque talenta, alii duo, alii vnum, & sic signatur æqualitas commissorũ, & tamen circa prælatos non est inæqualitas aliqua, licet enim vnus habeat plures oues, quam alius, quod per accidens est, non habet plura onera vnus quam alius, omnia enim quę vnus prelatus tenetur circa subditos facere, tenentur singuli facere circa suos, & tamen ex industria posita est inæqualitas, ideo non agitur hic de statu prælatorum, & ista ratio est vrgens.

An ista parabola, & illa quæ ponitur Lucæ 19. sint eadem. Quæst. XC.

QVAERETVR an ista parabola, & illa quę ponitur Luc. decimonono cap. de domino abeunte in regionem longinquam, & dante bona sua seruis suis sint eadem?

Aliqui dicunt, quòd sic, quia licet ponãtur per alia, & alia verba, quod Euangelistæ facere consueuerunt, est tamen eadem sententia in vtraque. Et primo, quia in vtraque ponitur dominus vadens in aliam regionẽ & distribuens seruis suis bona sua. Secundo, quia etiã vtrobique serui negociaturi erant cum pecunia data a domino, vt superlucrarentur. Tertio, quia sicut seruus malus ponitur hic nihil lucratus, & dicens, timui quia metis vbi non seminasti, & colligis vbi non sparsisti. ita Lucæ decimono capitulo, dicitur timui, quia homo austerus es, tollis quod non posuisti, & metis, quod non seminasti. Quarto, quia ibi ab eo, qui habuit vnam mnam iussit auferri, & dari ei qui habebat decem, ita & nunc ab eo, qui habebat vnum talẽtum iussit auferri, & dari ei qui decem habebat.

Quinto, quia ibi dicitur omni habenti dabitur, &c. sicut hic.

Sexto, quia dominus contra seruum malum cõqueritur, quare non posuerit pecuniam suã ad mensam. i. ad nummularios, vt veniẽs exigeret pecuniam suam cum vsuris, sicut & hic dicitur.

A Dicendum, quòd istæ duæ parabolę multam similitudinem habent, tamen non sunt eadem parabola. Et patet primo, quia hic dicitur, quòd iste erat homo quidam, sed Luc. decimonono capitulo, expressum est, quòd erat nobilis, & illud non sine causa, vt statim ibi sequitur.

Secundo, quia dicitur hic peregre proficiscẽs, & nõ exprimitur aliqua causa notabilis abeundi. ibi autem dicitur, quòd abiit accipere sibi regnum & reuerti, & ob hoc dicitur, ꝙ erat homo nobilis, quia ad tales cõpetit accipere regnum.

Tertio. quia hic ponuntur tres serui, quibus dominus distribuit bona sua, sed Luc. 19. c. expresse dicitur,
B ꝙ vocauit decẽ seruos suos, vt traderet illis bona sua.

Quarto, quia hic vocantur talenta ea, quæ dantur seruis, ibi autem vocauit mnas.

Quinto, quia hic dicit vni seruo data quinque talenta, alii duo, alii vnum, sed Luc. 19. cap. ponitur cuilibet seruo datam vnam mnam. & ista quinta, & tertia sunt rationes multum cogentes.

Sexto, quia ibi interponitur de rebellione illorum, in quibus regnum accepturus erat, quasi specialiter illud ad parabolam pertineat, hic aũt nihil de hoc dr̃.

Septimo, quia cum serui rationem reddunt, ille q accepit quinque talenta offert hic alia quinque, & ibi qui accepit vnam mnam offert decem quas lucratus est: & ista est etiam necessaria ratio.

C Octauo, quia seruo offerenti quinque talenta dicitur, supra multa te constituam. & ibi dicitur esto sup decem ciuitates.

Nono, quia hic ponuntur tres serui reddentes rationem.

Decimo, quia seruus qui occultauit hic talentum dixit, ꝙ in terram fodiens absconderat, sed ibi dicit mnam absconditam in sudario.

Vndecimo, quia ibi de regno concludit: sicut incęperat, & in medio posuerat, dicens ꝙ inimicos suos q noluerunt eum regnare super se, adducant ante se, & interficiant, hic autem de regno nihil dicit.

Duodecimo, quia illam parabolam dixit Christus, quando ibat de Iericho in Ierusalem, vt patet. eo. c. nã
D finita parabola sequitur, & his dictis præcedebat ascẽdens Ierosolymam, & fuit antequam reciperetur in Ierusalem cum Ramis palmarum, vt patet. eo. c. & tamen ista dicta fuit postquam Christus intrauit in Ierusalem cum Ramis palmarum, vt patet ex ordine literæ, & dicta est die martis post diem Ramis palmarũ, nam statim completis verbis istis sequitur de passione seq. c. Tredecimo. qa non ponunr̃ ad eundẽ finẽ, nã ista fuit posita ad oñdendũ rõnẽ, q̃ in iudicio petetur, vt patet præced. q. illa autem ponitur ad ostendendum rebellionem Iudæorum, qui Christum regem suum euntem ad eos recipere nollent, & pęnam eorum, & pręmium eorum, qui reciperent. Et ideo po-
E suit, quod fecit occidi eos, qui restiterant ei ne acciperet regnum, & apparet hoc e. c. ante narrationem parabolę. scilicet hæc illis audientibus adijciens dixit parabolam eo, quod esset prope Ierusalem, & quia ęstimarent, quòd regnum Dei manifestaretur, dixit ergo, homo quidam nobilis &c. & ita principaliter dicta est pro regno Christi, quod manifestandum esse putabatur in Ierusalem, vt ostenderet, quòd quidam non reciperent eum in regem, & quid propter hoc paterentur. Ad rationes autem similitudinis in contrarium non oportet responderi, quia ad probandum aliqua esse idem, nõ sufficit esse similitudinem aliquam, sed nullam eẽ in illis dissimilitudinẽ, & tamen hic multa dissimilitudo est, vt ostentum est, ideo non est eadem parabola.

An hæc parabola differat ab illa de seruo constituto supra familiam. c. 24. Quæst. XCI.

QVAERETVR ad quid posuit Christus hic parabolam hanc de data facultate domini seruis suis, cum præced. c. posuerit de seruo constituto super familiam absente domino, & an differat ista ab illa.

Et dicunt aliqui, ꝙ consonet, quia hic seruis data sunt bona domini, & ibi etiam seruus constitutus est super familiam. Secundo, quia istam distributionem fecit dominus peregre proficiscens, & illam eodem modo, cum dixerit ibi malus seruus, moram facit dominus meus venire: Tertio, quia ibi malum seruum punit auferēdo ei administrationē, & hic etiam iubet ei auferri talentum. Quarto, quia ibi seruum malū iubet mitti in tenebras exteriores, vbi est stridor dentiū, & fletus, & hic idem dicitur.

Dicendum, ꝙ ista parabola, & illa non est eadem, & etiam multam dissimilitudinem habēt. Primo, qa ibi de vno seruo fit mentio, ꝙ dominus dederit ei bona sua, hic autem de tribus. Secundo isti acceperūt pecuniam in qua operarentur. i. talenta, ille vero solus super totam familiam præpositus est. Tertio, quia ille seruus præsidet, & de mala præsidētia damnatur: nullus autem istorum seruorum ponitur præsidere, licet inæqualiter cęperint bona domini sui. Quarto, quia ibi seruus bonus veniente domino super omnia bona constituitur, hic autem super multa, quia dicitur supra multa te constituam. Quinto, quia seruus malus non accusatur hic de dissipatione substantiæ domini, sed de pigritia, ꝙ nō auxerit bona domini sui, sed reddidit, quod acceperat simplum. ibi autem damnatur seruus de dilapidatione. s. quia manducabat cū ebriosis. & percutiebat seruos & ancillas.

Ad rationes in contrarium dicendum, ꝙ nō tenēt, quia illę similitudines non probant idētitatem, cum multa similitudo deficiat.

Quare ponitur hæc parabola posita illa de seruo constituto super familiam, cum illa sufficere videatur, &c. Quæst. XCII.

QVAERETVR dato, ꝙ nō sit eadem parabola ista & illa, de qua dictum est, quare ponitur ista cum posita fuerit illa? quia illa videbatur sufficere ad id, ad quod ista ponitur. s. ad ostendendum prēmiū bonorū seruorum, & pęnam malorum.

Dicendum, ꝙ fuit conueniens poni istam posita illa, quia illa erat pertinens ad prælatos, hæc autem ad quoslibet homines, & patet. quia dicebatur ibi de seruo constituto super familiam, hic autem non constituitur seruus super aliquem, sed committitur sibi aliquid faciendum, & tamen sicut iudicium agendū est de prelatis, ita est agendum de subditis, quia omnes astabimus añ tribunal Christi, recepturi prout in corpore gessimus. Secundo ad ostendendum, ꝙ non petitur ratio eodem modo, sed ab vnoquoque, sicut ei commissum est, & ideo ponitur vnus seruus cui decē talenta commissa sunt, alii duo cōmittuntur, alii vnū, & quisque de suo rationem reddit, de quo in illa parabola nihil dictum fuerat. Tertio, & principaliter ad addendum, de quibus datur ratio. s. quia non solū dabit homo rationem de bonis sibi datis si illa perdiderit, sed etiam condemnabitur si illa laboribus assiduis non auxerit, nam in illa parabola ponebatur seruum malum damnatum, quia dissipasset bona domini mā ducando cum ebriosis, & percutiendo seruos, & ancillas, hic autem seruus malus talentum non perdit, nec minuit, sed quia non auxit illud, punitus est.

F Quarto, vt ostendat eandem pęnā esse omittētiū bonum, & facientium malum, quia in illa parabola ponitur de seruo dissipante substantiam domini, & ꝑcutiente conseruos, quòd ablata est ei administratio, & missus est in tenebras exteriores, vbi est fletus, & stridor dentium.

Quinto ad signandum bonis superaddi ad bonum suum, malis vero diminui, nam seruus qui habens quinque talenta cum illis lucratus est alia quinque, non solum donante, vel cōmittendo domino retinuit prius datum, & quod ipse acquisierat, sed etiam supererogatum est ei talentum, quod tenebat ille qui ipsum absconderat, in illa autem parabola nihil horum signatū,
G ideo conueniens fuit istam addi etiam illa posita.

Primo quoad sensum parabolicum dubitatur, an conuenienter dicatur, quòd erat homo peregre proficiscens. Quæst. XCIII.

NVNC vero accedamus ad expositionem huius parabolæ, & primo iuxta sensum parabolicum, deinde iuxta intentionem Christi. Et primo dicitur, ꝙ erat homo iste peregre proficiscens, & hoc conuenienter dicitur. Primo, vt sequatur distributio bonorum domini facta inter seruos, nam si dn̄s præsens esset non committeret administrationem istā pecunię aliis. quia ipse per se eam tractare posset, maxime, qa
H parua exercitatio erat. s. committere eam nummulariis ad dandum in vsuram, vel ad campsoriam, sicut infra dr̄. Secundo, quia si dn̄s præsens esset, ēt si seruis suis cōmitteret pecuniam istam, videret quid quotidie cum ea augerent, & non ꝑueniretur ad hoc, ꝙ qū peteret rōnem inueniret seruū vnū superlucratū quinque talenta, & alium duo, & tn̄ ponitur, & introducit de hoc dn̄s gaudens, quasi de se nouiter ad eum perueniente, ideo cōueniens fuit dici dn̄m absentē. Tertio. & præcipue ꝑꝑ seruum malum, nam si dn̄s ꝑsens esset, sciret an seruus exponeret pecuniā suā ad lucrū, vel abscondisset, & non esset occasio. vt post multum tempus, quasi pro magna negligentia argueret eū, & puniret tam grauiter, vt mitteret in exteriores tene-
I bras. Quarto. quia ad rationem significationis ibi conuenit, vt dum negociantur serui, introducatur dominus absens, vt infra dicetur.

Quæ & qualis peregrinatio erat ista. Quæst. XCIIII.

QVAERETVR qualis peregrinatio erat ista. Alii dicunt, quòd abiit extra regionem suam in aliam regionem longinquam ad accipiēdum regnū sibi, sicut dicitur Lucæ 19. capitulo, quod homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum.

Sed dicendum, quòd non stat. quia ista parabola, & illa non sunt eadem, vt ostensum est supra quæst. 92.
K Alii dicunt, quòd profectus erat extra regionem ad nuptias, quia ita Iudæis facere solitum erat, sicut patet Luc. duodecimo capitulo, scilicet vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando reuertatur a nuptiis.

Sed dicendum, ꝙ non stat. Primo, quia dr̄ peregre proficiscens, in quo signatur longa itineratio, sed ad nuptias licet irent Iudæi extra loca sua, non tamen in longinquas regiones. Secundo, quia si iret ad nuptias esset rediturus in breui, quia celebratio nuptiarū paucis diebus durat, & tamen iste dominus recedebat cū intentione manendi extra domum suam diebus multis, cum bona sua diuiserit seruis, quod nullo modo expediret, si paucis diebus foris mansurus esset, ideo non erat ad hoc peregrinatio.

Tertio,

Tertio quia expresse dicitur ꝙ dominus post multum temporis reuersus est, & non fieret hoc si ad nuptias iuisset. Quarto quia dr̄, ꝙ cum reuersus est lucratus fuerat vnus seruorum quinq; talenta, & alius duo, quod in paucis diebus non fit. Quinto quia etiam serui videntur intellexisse dominum absentem futurum per multos dies, cum ille qui accepit talentum vnum abiens absconderit illud in terra: & tñ pro vna hebdomada aut paucis diebus, quibus durabāt nuptiæ apud Iudæos, non expediebat abscondi in terra talentum. Sexto quia aliter laudat scriptura seruos expectantes dominum vēturum de nuptijs. nam tota laus eorum est vigilare, vt cum venerit aperiant ei, & tota expectatio videtur esse ad vnam noctem, vt recipiatur in quacunq; parte eius venerit Luc.12.c.s. & si in secunda & tertia vigilia venerit, & inuenerit sic faciētes beati sūt serui illi. hic autem laudantur serui non ꝙ expectent dominum venturum ad aliquam horam noctis: sed quia dum absens est dominus, negociantur diligēter ad acquirendum ei pecuniam, ideo dicendum ꝙ non profectus fuerat dominus iste ad nuptias.

Sed dicendum ꝙ fuit ista peregrinatio forte ad cōqrēda lucra, vt sicut ipse iubebat seruis suis lucrari ex pecunijs: ita ipse iret ad alia maiora lucra captanda, sicut dicitur Prou.7.c. de viro malæ mulieris.s. non est vir in domo sua, abijt in via longissima sacculū pecuniæ secū tulit in die plenæ lunæ reuersurus est. Vel poterat esse aliqua alia causa, cum ex multis causis accidat hominem extra domum suam peregrinari.

Ad quid isti serui uocati fuerunt, & quot? Quæst. XCV.

QVAERETVR cum dicatur vocauit seruos suos, quot isti fuerunt, & ad quid vocati?

Dicendum ꝙ planum est vocatos illos esse ad committendum illis pecuniam. nam cum ipse præsens erat tractabat rem suam, & nō oportebat quòd alteri committeret pecuniæ suæ ministrationem: sed nunc cum abiturus erat longo tempore peregrinaturus, voluit committere seruis, vt interim lucrum aliquod facerent.

Ad secūdum de seruis putant aliqui ꝙ omnes seruos suos vocauerit, & cuilibet eorum aliquid commiserit: quia dicitur in litera vnicuique s̄m suam facultatem. ergo omnibus commisit aliquid. Secūdo quia dicitur hic ꝙ vocauit seruos suos, & nō dixit quot aut quos, & ideo de omnibus intelligitur.

Dicendum ꝙ non vocauit nisi tres, & patet quia de tribus solis ponitur statim, s. ꝙ vni dedit quinq; talenta, alteri duo, alteri vnum, quasi non essent plures serui qui vocati fuerant, & quibus commissa fuerat pecunia domini.

Secundo quia postea in redditione rationis a solis tribus qui nominati fuerant, ratio exigitur, & tamen si plures essent quibus commissa esset pecunia, licet hic subticerentur, exprimerentur postea in redditione rationis, & tamen non exprimuntur: ideo non fuerunt plures.

Ad primum in oppositum dicēdum, ꝙ vnicuique dedit secundum propriam virtutem: sed non dicitur ibi vnusquisque nisi de eis qui expressi erant, s. quòd vnicuique illorum trium dedit secundum propriam virtutem.

Ad secundum dicendum ꝙ forte non habebat plures quam tres seruos, & ideo vocando omnes seruos suos vocabat solos tres. Vel dato quod haberet plures non commisisset substantiam suam alijs, sed tribus solis, vt dictum est.

A *An dominus omnium bonorum administrationem his seruis dederit. Quæst. XCVI.*

QVAERETVR cum dicatur, & tradidit illis bona sua, an omnium bonorum administrationem his dedit?

Aliqui dicunt ꝙ sic. Primo quia cū proficisceretur longe, & ad multos dies oportebat ꝙ omnium rerum suarum committeret curam alicui, vel aliquibus, & tamen seruis commisit. Secundo quia dicitur tradidit illis bona sua. Et ita sub ista generalitate, cum non determinetur aliquid certum, videntur omnia bona tradita.

B Dicendum ꝙ non commisit omnia bona, sed multo plura relinquebat quę non commisit istis seruis, & patet quia ad seruum bonum dicitur, super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam. ergo videtur ꝙ multa alia bona relinquebantur domino, super quæ posset constituere seruum. Item quia nō solum de primo, sed etiam de secundo dictum est ꝙ eum cōstitueret supra multa: sed hoc fieri non posset si sola hæc talenta dominus haberet. nō ergo commisit seruis omnia bona sua. Item quia non solum non erant oīa hæc bona domini: sed ēt erāt parua pars bonorū eius. nam ad seruum qui quinq; talēta acceperat dixit dominus. supra pauca fuisti fidelis, supra multa te cōstituam, &

C sic parua portio bonorum suorum erant ista talenta octo quæ tribus seruis commisit. Ad primum dicendum ꝙ dominus iste omnium rerum suarum curam commisit alicui vel aliquibus: sed non fuerūt serui sui quibus cęterarum rerum cura commissa est, sed forte filius vel amicus aliquis, & istis seruis non commisit omnia, Secundo quia certū est ꝙ dominus iste alicui committeret curam familiæ quandiu erat absens, & tñ neutri seruorum commissa est, neq; trib. simul. Et ratio est quia licet dn̄s iste alicui committeret curam familiæ, cum Christus non curauit in parabola exprimere nisi de eo quod erat ad propositū eius. s. de commisione talentorū & lucro facto cum eis, & hoc quia de constitutione serui super familiam domini, & de bona aut mala administratione eius pręsidendo iam

D dixerat in alia parabola præced.c. & ideo hic non repetiuit aliquid tale, sed de sola pecunia commissa seruis. Tertio quia forte dominus iste non commisit de rebus suis nisi ista octo talēta, & ratio est quia cōmissio erat duplex, quædam ad custodiendum, alia ad negociandum & lucrandum. De prima manifestum est ꝙ dn̄s cōmitteret curam custodiēdarum rerum suarū alicui quandiu absens esset. De secunda poterat esse ꝙ nulli committeret aliquid, vt si lucra non cuperet ex pecunijs, poterat ergo partē suæ substantię aut pecuniæ cōmittere non cōmittēdo aliā. Et ista vr̄ esse veritas. s. nunc dn̄s ille voluit experiri seruos suos, quia nōdum expertus fuerat, & nō erat cōueniens ante experientiā habitā ponere in manib. eorū ad negociandū totā sub

E stantiā suā: ideo posuit paucū de ea, sicut ipse dixit, sup pauca fuisti fidelis. cognita aūt seruorum diligentia & prudētia de cetero plura eis cōmittebat, sicut dixit supra multa te constituā. Ad s̄m dicendū ꝙ nomine bonorū ex tali modo loquēdi videntur omnia bona accipi nisi diffiniatur, & tñ statim declaratum est ꝙ sola talēta octo commiserit illis trib. seruis. ergo nomine bonorū suorū traditorū nihil plus intelligebatur. Et rursus non potest intelligi oīa bona dn̄i esse ista octo talenta, cum dn̄s dicat seruo, super pauca fuisti fidelis:

Quare dicitur ꝙ dedit uni seruo quinq; talenta &c. & inæqualiter commisit illis pecuniam. Quæst. XCVII.

QVAERETVR quare dr̄ ꝙ dedit uni seruo quinque talenta, alij duo, alij vnum?

Dicendum ꝙ fuit hoc ad experiendum: dominus F
enim seruorum istorum nondum cōmiserat aliquid
eis ad negociandum, vnde nondum fuerat expertus
eorum fidem atq; prudentiam & diligētiam: ideo cū
timore pauca commisit, vt experiretur, & si bene se
haberent committeret eis multa: sin aūt male, pauca
dominus perderet, & ita dr̄ super pauca cōstituit eos.
Si autem dicatur quare inæqualiter commisit illis pecuniam. Dicendum ꝙ fuit quia voluit cuique cōmittere, prout putabat sufficere illius industriā ad negociandum, & quia istos putabat inæqualiter dispositos esse, commisit eis inæqualiter bona sua. Alia etiā causa fuit huius, quia Christus inquirere debuit parabolā in qua inæqualiter cōmissum esset: quia ad significatio- G
nem ita conuenit, cum non det Deus dona sua æqualiter omnibus hominibus. Sed quare specialiter dedit quinque, duo, & vnū non potest inueniri specialis causa, sed sola voluntas. pauca enim dare voluit, & dedit hęc. Sed dicetur quare in tali ꝓportione dedit.i. quinque, duo, vnum. Dicendum ꝙ fuit causa quia putauit in tali proportione vel quasi illos se habere secūdum industriam. nam dicitur ꝙ dedit vnicuique iuxta propriam virtutem: ideo credidit virtutem vnius habere se ad virtutem alterius, vt quinq; ad duo, & ad vnum, vnde sic dedit.

*Quid signatur cum dicitur vnicuique secundum propriam vir- H
tutem? Quæst. XCVIII.*

QVAERETVR quid signatur, cum dicitur, vnicuique secundum propriam virtutem? Dicēdum ꝙ signatur hoc datum esse ſm capacitatem, & quia aliquis erat alio capacior, data sunt ei plura, & vocatur hic capacitas aptitudo ex parte serui ad id quod dominus volebat, si.n. dominus ista donaret seruis vt benefaceret eis, & essent sua non respiceret in eis mensuram istam: sed benefaceret illis iuxta voluntatem suam, & tamen committebat eis pecuniam istam vt negociarentur cum ea, & lucrarētur aliquid pro domino dum ipse absens erat: & quia ad hoc aliqui aptiores erant, alij autem minus I
dedit eis inæqualiter: dare autē illis inæqualiter secundum mensuram illius aptitudinis, erat dare vnicuique secundum propriam virtutem.

Aptitudo autem ista consideratur in duobus vel tribus.s. in prudentia, fidelitate, & diligētia. Ad negociādum.n. prudētia siue solertia quędam requiritur. nam prudentia est nomen virtutis.6.ethi. qui autem negociantur ad capiendum lucra interdum non vtuntur virtute, sed dolis; ideo ingenium illud quo quis pollet ad ista conuenientier efficiendum iuxta intentionem suam dr̄ solertia vel astutia, & aliquando prudentia vocatur in sacra scriptura vt Luc.14. ca. filij huius sęculi prudentiores sunt filijs lucis in generatione sua.i. astutiores: quia prudentia filiorum sęculi non est prudētia sed dolus, sicut ibi ponitur exemplum de infideli vil- K
lico. Secūdum est fidelitas, & hoc vt seruus vel dispensator de rebus domini nihil sibi appropriet, nihil dissipet, nihil acquirere omittat. Et tunc diligentia incidit cum fidelitate: quia sicut ad fidelitatem pertinet aliena non vsurpare, ita ēt pertinet de cōmissis nihil passi re, & nihil omittere ꝙ ex negligentia pereat, & nihil omittere acquirere quod dn̄o acquiri possit, & istud est maximum quod pertinet ad fidelitatem. Considératis autem omnibus his dicebatur virtus seruorum esse inæqualis: quia de singulis horum aliqui magis, quam alij habebant: ideo non æqualiter commissum est vtrisque.

Quare dicitur, ꝙ vnicuique commisit secundum propriam virtutem? Quæst. XCIX.

QVAERETVR quare dicitur ꝙ vnicuiq; cōmisit secundum propriam virtutem? Dicendum ꝙ primo fuit ad ostendendum prudentiam domini, nam non erat adhuc certus de istorum operatione, esset autem insipientiæ cuiusdā committere facultates suas eis, quos non sciebat adhuc esse aptos ad administrationem, ideo dr̄ ꝙ commisit vnicuiq; iuxta propriam virtutem. Sed obijcietur ꝙ non ſm propriam virtutem commiserit: quia alias ille cui quinq; cōmissa sunt reddidisset quinq; & tamen non reddidit, quia nihil lucratus est cū eo, sed abscondit.

Dicendum ꝙ accipitur hic propria virtus secūdum æstimationem.i. quātum dominus agnoscens seruos suos poterat ex his quæ viderat coniectare, & tamen erat coniectura ista circa interiora hominis quæ est in eo.1. Corinth. secundo, c. Secundo quantum ad principale quia voluit homo iste vitare ne illuderēt ei alij, si bona sua seruis commissa perirent, quia quidā molestius ferret aliorū insultationem quam propriarum rerum iacturam, si autem accideret, quod serui isti perderent res domini, non poterat postea ab alijs insultari domino, quasi ipse imprudenter egisset. nā prudenter egit, cum vnicuiq; iuxta propriam virtutē tradidisset administrationem. Tertio & præcipue dr̄ hoc propter vitandam mali serui excusationem. nam poterit dici, si non redderent serui bonā rationem de commissis, ꝙ ideo acciderat quia eis supra vires cōmiserat res administrandas: & ita nō potuerunt rationem bonam reddere: dicitur autem ꝙ iuxta virtutem.i. facultatem vel capacitatem singulorū commisit: ideo non haberent excusationem si male negociarentur.

Quare dicitur & profectus est statim. Quæst. C.

QVAERETVR quare dr̄ & profectus est statim? Dicendum ꝙ ponitur ad ostendendū ꝙ nihil ei supererat agendum cum disposuisset de rebus suis: sed data pecunia ista seruis erāt omnia disposita, ideo statim abiit. Secundo ponitur ad ostendendum ꝙ statim cępit currere seruis tp̄s ad negociādū circa talenta tradita. nam si maneret dominus, non esset illis occupatio circa talenta: quia interim dominus forte eos circa alia occuparet, vel quod verisimilius erat, quia eo præsente nemo tractaret aliquid circa pecuniam eius, sicut neque hactenus tractauerat, quia non commiserat talenta antequam recederet, ideo vt ostendatur ꝙ totum tempus ab hora traditionis, vsq; ad aduentum domini esset ad lucra & negociandum in talentis datum, dicitur ꝙ statim profectus est.

Quomodo qui accepit quinque potuit lucrari quinque. Quæst. CI.

QVAERETVR quomodo qui accepit quinque potuit lucrari quinque? Dicendum ꝙ hic sunt duo dubia. vnū est quomodo potuit cum illis aliquid lucrari. aliud est quomodo potuit lucrari quinque.

Ad primum dicendum ꝙ ista talēta erant pecunia quędam, vt dicitur in litera ꝙ qui accepit vnum talentum abiens fodit in terram & abscōdit pecuniam dn̄i sui, & poterat multipliciter lucrum inde prouenire. Vno modo emendo aliquid, & rursus vēdendo carius, & ita mercatores magnas diuitias congregant.

Secundo modo per negociationem capsorum qui permutando pecunias acquirunt inde.

Tertio modo mutuādo pecuniā ad vsurā, & aliquo istorum

istorum duorum modorum iubebat dominus lucrū fieri cum pecunia sua, quia dixit ad seruum pigrum, oportuit te pecuniam meam committere nummularijs,& veniens, ego recepissem vtique, quod meū est cum vsuris.

Ad secundum dicendum, quòd fuit hoc propter temporis magnitudinem, & in magno tempore excrescere possunt lucra, vel vsurę ad æquale, & ita factū est hic, quia cum quinque talentis lucratus est alia quinque, & qui duo habebat alia duo lucratus est, & patet hoc, quia dicitur in litera, post multum vero tēporis venit dominus seruorum illorum.

Quare seruus vnius talenti abiens abscondit illud in terra. Quæst. CII.

B

QVAERETVR de seruo accipiente vnum talentum quare abiens abscondit illud in terra? Dicendum, ꝙ vt ipse dixit egit illud ex timore, sic ait, domine scio, quia homo durus es, & timens abij, & abscondi talentum tuum in terra .s. timui, ꝙ si pęnes me retinerem perderem aliquid de illo, & tu repeteres illud a me dure, ideo vt nō perderem abscondi illud. Abijs aūt causa videtur esse pigritia serui, ita enim dominus accusat eū, & potest ista in duas causas diuidi, vna erat, quia parū diligebat dominū, aut afficiebatur ad res eius, iō non curabat lucra pro illo conquirere, quæ poterat, & istud ad infidelitatē redit. Aliud erat pigritia, volebat .n. potius ociari, q̃ solicitudinē vllā gerere, aut aliquid laboris sustinere pro rebus domini, & de his duobus arguit eū dominus cū dicit, serue male, & piger, malus enim erat, quia ad dominū suum non afficiebat, vt res eius augere cuperet: piger erat, quia laborē, & solicitudinē apponere nolebat, sed omnes istæ causæ concurrerūt, timor quidē fecit, vt absconderet, pigritia aūt, & malitia, ꝙ non operaretur cū talento, & erat iste ordo in causalitate, nam malitia fecit, ꝙ nō afficeretur ad operandū talento, pigritia fecit, vt fugeret hunc laborem, & iō retēturus erat apud se talentū, sed retinēdo poterat illud perdere, iō voluit abscondere in terra, timens ne secum tenendo illud perderet

C

Alio modo pōt dici, ꝙ timuit .s. ne negociando cū illo aliquid perderet, & ideo, vt non perderet, potius voluit nihil lucrari, quam aliquid perdere, aut exponere se periculo perdendi.

D

Quare dicitur, quòd post multum temporis venit dominus seruorum. Quæst. CIII.

QVAERETVR quare dicitur, ꝙ post multum temporis venit dominus seruorum illorum? Dicendum, ꝙ primo fuit conueniens sic dici, quia sic conuenit ad significationē, nam ille Dominus, qui nobis talenta sua committit post multum temporis venit. Secūdo, vt ostendatur, ꝙ habuerunt serui tempus in quo lucrarētur cū talentis commissis, nam si cito rediret nihil lucrati essent serui. Tertio, vt possint specialiter magnā laudē habere serui boni, nā si cito veniret, dato ꝙ adhibuissent omnē diligētiā suā serui boni parū lucrati essent, & ideo paruam haberent laudem, nunc vero magnā habuerunt laudem, cum habens quinque superlucratus fuerit alia quinque, & habens duo alia duo, & hoc non potuit fieri in pauco tempore, .s. ꝙ lucrum adęquaretur sorti, ideo debuit esse multum tempus. Quarto, & præcipue ad redargutionē mali serui pigri, nā si dominus in breui reuerteretur, ēt si nihil ille lucratus esset, posset caluniari, ꝙ propter breuitatē temporis non potuerat lucrari, nūc vero cum magnum tempus esset elapsum, nulla excusatio manebat seruo si puniretur de omissione.

E

A

Quare dicitur, dominus veniens posuit rationem cum seruis. Quæst. CIIII.

QVAERETVR quare dicitur, ꝙ dominus veniēs posuit ratione cum seruis? Dicendum, ꝙ ratio ponitur pro numero, vel computo. administrauerant enim serui isti bona domini, iō petebat ab eis numerum rerum ab eo acceptarum, & lucrorum super eis factorum, nam si solum peteret, quod commiserat, nulla ratio petenda erat, sed diceret primo seruo, da mihi quinque talenta, & alteri da mihi duo, sed petiuit rationem, i. numerum lucri. Secundo patet, quia ratio dabatur nunc de eo, quod dominus seruis agere commiserat, & tñ commiserat eis talenta, vt lucrarentur cum eis, iō de talentis, & de lucro rationem petebat. Patet hoc, quia dicitur, ꝙ dedit seruis talenta vnicuique iuxta propriam virtutem, si aūt nō committerētur ista talēta ad negociandū cum eis, sed ad custodiendū ea, nulla esset in hoc differētia, quia qui posset custodire quinque, posset custodire octo, & nō oportebat ea in plures diuidere, & tñ diuisit, & iuxta illorum industriam, & fidelitatem, iō etiā negociare cū illis commisit. Tertio patet, ex mō rationis, q̃ reddebant serui, nam primus accedens dixit, domine quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque super lucratus sum, & ita tam de tradito, quam lucro rationem tradidit, & idem secundus fecit. Quarto patet, & efficacius quantū ad seruum pigrū, nam si nulla ratio exigeretur, nisi de tradito, seruus malus cū haberet integrū talentū traderet illud domino, & nulla excusatione indigeret, & tñ excusauit se dicēs, domine scio, quia homo durus es &c. ergo de lucro ratio petebat. & quia ille nihil lucratus fuerat excusationē obijciebat. Quinto, & principaliter, quia si de talento solum peteretur ratio, non condemnaret dominus seruum pigrum ponendo eum in tenebris exterioribus, cum talentum integrum redderet, & tamen condemnauit, quia nō dedit illud cum vsuris, ergo de lucro ratio petebatur.

Quare dicitur, euge serue bone. Quæst. CV.

QVAERETVR quare dicitur serue bone? Dicendum, ꝙ seruus, qui quinque talenta accipiens superlucratus fuerat quinque, bonā rationem reddidit, quia lucrum apportauit, ideo in nullo erat reprehensibilis, sed potius laudandus, & ad hoc laudat eū dominus, & fauet ei congaudendo, laudat quidem cum dicit, serue bone, & fidelis, Congaudet aūt illi cū dicit euge, quia Euge Interiectio est gaudētis, vt illud euge euge viderūt oculi nostri Psal. 34. Cōgaudet aūt dominus pp duo. Primo pp lucrum, quod ei apportatur, & quia magnum est. Secundo, ad fauendū seruo, nam cum virtus laudatur crescit, & ita isti videntes se a domino valde de hoc laudari, & illum applaudentē incitarētur ad ampliora lucra procuranda domino.

Quare dicitur, serue bone, & fidelis. Quæst. CVI.

SED quare dixit serue bone, & fidelis? Dicendum, ꝙ ad laudem serui dicta sunt, eo ꝙ laudādo efficiūtur serui ad bonū promptiores, & hæc est quædam pars mercedis operis, quòd serui a domino laudentur. Erat autem magna laus vocari bonum, & fidelem, nam fidelitas raro inuenitur inter eos quibus pecuniarum administratio committitur, sicut dicitur 1. Corin. 4. c. hic iam quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur, ꝙ vero

vero quis habeat ea, quæ rari habent magna laus est. Secundo fuit hoc dictum, quia ista duo competebant huic seruo, erat enim bonus moraliter, scilicet quantum ad mores serui, non est autem eadem bonitas boni serui, & boni hominis, quia bonitas hominis est bonitas simpliciter secundum omnes virtutes morales maxime secundum eas, quæ pertinent ad communicationem. Bonitas autem serui est in obedientia, quia seruus non consideratur simpliciter, vt homo, sed vt homo alterius 1. Poli. Et ideo virtus sua consideratur inquantum alterius est, & hæc est obedientia ad dominum, ideo bonum seruum vocamus eum qui domino suo obediens est, & quia iste fuit obediens negociando cũ talentis, quod dominus iusserat vocatur bonus. Aliter potest vocari bonus quantum G ad affectionem, scilicet quia dominum suum diligebat, ideo illius lucra procurabat. Dicitur autem fidelis, quia rem domini non dissipauit, sicut ille de quo dicitur præce.c. qui bibebat cum ebriosis, & conseruos percutiebat. Etiam rem domini non vsurpauit, scilicet nec aliquid de re commissa, neque lucrum inde factum, etiam non omisit labores suos apponere, vt domino lucrum faceret.

Quare dicitur, super pauca fuisti fidelis. Quæst. CVII.

QVAERETVR quare dicitur, supra pauca fuisti fidelis? Dicendum, quòd pauca dixit illa quinque talẽta, quæ a domino receperat commissa, & possunt H tripliciter vocari pauca. Primo respectu facultatis domini: erat enim ille diues valde, & quinque talenta erant aliquid paucum respectu facultatum domini. Secundo põt accipi respectu meriti serui, scilicet ego ante hoc non agnoueram plene virtutem tuam, ideo commisi tibi sola quinque, sed nunc scio esse excellẽtiorem tuam virtutem, vt plura, & maiora merearis tibi committi. Tertio potest accipi respectu eorum, quæ dominus daturus erat, scilicet pauca fuerunt, quę dedi, nunc super maiora constituam te, vt in litera dicitur, & pertinet ad laudem serui, qui super maiora constitui merebatur, quam constitutus fuerat.

Quomodo facit ad laudem serui dicere super pauca fuisti fidelis. Quæst. CVIII.

SED quomodo facit ad laudem, dicere supra pauca fuisti fidelis, nam potius videtur, ꝙ facilius sit aliquis fidelis in paruis, q̃ in magnis, quis enim mouebitur ad malum faciendum pro paruo lucro? pro magno autem lucro multi mouerẽtur, & tamen fidelem esse super pauca est tenendo pauca seruare fidem in illis, iõ non videtur, ꝙ ad laudẽ pertineat, sed potius ad minorationem eius. Dici potest vno modo, ꝙ dicitur seruasse fidẽ in pauco, idest cum pauco ex fidelitate acquisiuisse multum, quia cũ quinque talentis acquisiuisset totidem, & tũc laus est, quia maius est cũ paucis traditis multa acquirere, quã lucrari multa cũ multis, iõ maior laus est sic fidelem esse in paucis, quã in multis. Alio modo potest dici, ꝙ hoc non pertinet principaliter ad laudem serui, sed magis ad ostendendũ beneficientiã domini erga seruum .s. ꝙ seruus fuit fidelis in paucis, & iõ retributio esse debebat in paucis si vellemus ea commensurare, & tamen dominus ad largitatem suam ostendendam vult pro paucis multa dare, ideo dicitur o serue bone, & fidelis, licet tu bonus, & fidelis fueris, tamen id in quo fidelis fuisti, & quod per fidelitatem acquisiuisti paucum erat, tamen ego volo te constituere super multo maiora, quam fuerint illa in quibus tu fuisti fidelis. Et iste est verus sensus, & consonat etiam ad

F intẽtionem Christi, quia hic agit de tributione, quam Deus dabit bonis pro sanctis laboribus, quos hic sustinuerunt, & retributio eorum est valde maior, quam meritum fuerit.

Quid est, quod dicitur, supra multa te constituam. Quæst. CIX.

QVAERETVR quid est, quod dicitur supra multa te constituam?

Aliqui dicunt, ꝙ ista multa erant decem ciuitates, quia ita dicitur Luc. 19. c. de illo seruo, qui primus rationem dedit, nam dominus eius dixit ei, esto super decem ciuitates.

Dicendum, ꝙ non stat, quia ista parabola, & illa nõ sunt eadem, vt ostensum est supra q. 90. & ita ille vir nobilis accepit regnum, & potuit constituere seruos super ciuitates, iste aũt erat vir priuatus, & minoris status, ideo non poterat constituere seuos suos super ciuitatem aliquam.

Alij dicunt super omnia bona domini constituendum esse, sicut dicitur præce. c. de seruo, qui super familiam constitutus erat, & dicitur, ꝙ super omnia bona sua constituet eum.

Dicendum, ꝙ non stat, quia de illo dici hoc poterat, quia erat vnicus seruus, qui fuerat constitutus super familiam domini, & iõ postea super omnia bona constitui poterat, quia solus erat, nunc vero duobus seruis dicitur super multa te constituam, ideo non poterat quilibet constitui super omnia bona domini. & ideo ista fuit differentia inter illam parabolam, & istã, quia ibi seruus dicitur constitui super omnia, hic autem super multa.

Alij dicunt, quòd vocantur multa hic decem talenta, nam constitutus fuerat iste prius super quinque talenta, nũc vero super decem constituitur, i. super alia quinque, quæ lucratus est, immo, & vndecimum talentum additur, quia aufertur ab eo, qui habet vnum, & datur ei, qui decem habet.

Sed dicendum, ꝙ non stat, quia tunc litera ista repugnaret. nam seruo, qui habuit quinque talenta dicitur, supra pauca fuisti fidelis, supra multa te consti- I tuam, & seruo, qui habuit duo idem dicitur, sed si seruus habens quinque constituitur super decem, quia quinque superlucratus est, seruus habens duo constituetur super quatuor, quia duo lucratus est, & tñ dicitur ei, ꝙ supra multa constituitur, & tñ constituitur supra quatuor sola, & dictum fuerat ad alterum seruum, ꝙ quinque super quæ constitutus fuerat erant pauca, ergo non accipitur multum, i. decem. Secundo quia vt dictũ est præced. q. istud pertinet ad laudem domini, ꝙ seruum, qui supra pauca fidelis fuit, supra multa constituat, & tamẽ si eum, qui cum quinque lucratus est alia quinque, constitueret super decem non esset magna laus domini, quia nondũ datur magna largitas eius, cum non constituat seruum nisi su- K per ea, quæ ille lucratus est, ideo non accipitur de hoc.

Dicẽdũ ergo, ꝙ ista multa erãt magnę partes facultatis domini. Erat. n. iste dominus diues valde, & tũc nondum expertus fidem, & industriam seruorum suorum commiserat illis pauca, quia aũt expertus est voluit cõmittere magnas administrationes in facultatibus suis, & hoc est, ꝙ vtrique seruo bono dr̃ intra in gaudiũ domini tui, & supra multa te constituam.

Quid est, quod seruo dicitur, intra in gaudium domini tui. Quæst. CX.

QVAERETVR quid est, quod ad seruum dr̃, intra in gaudiũ domini tui. Dicẽdũ, ꝙ potest intelligi

telligi vno modo de gaudio, quod celebrabat illa die dominus, fuerat .n. multis diebus peregrinatus, & nunc sospes redierat, & ideo forte pro sospitate, & prospera peregrinatione festū diem celebrabat cum amicis suis, sicut celebrauit pater, qñ rediit filius suus prodigus, qui diu absens fuerat, & quasi perierat Luc. 15.c. & ad gaudium huius festi diei admisit dominus seruum bonū, faciens eum liberis parem, vt cū eis gauderet, & epularetur, & dixit, intra in gaudiū domini tui, i. intra in domū istam, in qua conuiuium, & gaudiū agitur pro me domino tuo redeunte sospite, & hoc dr̄ ad differentiam mali serui, & pigri, cū non dr̄ intra, sed ꝙ exeat, i. mittatur in tenebras exteriores, & non percipiat partem gaudij domini sui, sed ponatur ibi vbi erit fletus, & stridor dentium. Secūdo pōt dici intrare in gaudiū, i. ad participationē bonorū domini, vt gaudeat de fructu bonorum domini, sicut dominus, vt dicetur sequ. q.

Quomodo stat, quod dictum est supra multa te constituam. Quæst. CXI.

QVAERETVR quomodo stat, quod dictum est, supra multa te cōstituam? quia hoc dicit dominus, quasi in pręmium bonæ operationis serui, & tñ nō videtur retributio, sed potius additio laboris, quia cum supra constituit seruum bonū super quinque, & alium super duo, & alium super vnum, laborem eis imposuit, quod patet primo, quia si non esset labor, sed beneficium non fieret eis retributio, quia retributio pro solo opere laborioso, vel bono facto redditur, & non pro bona passione. Secūdo, quia laudat dominus seruos illos duos, i. accipientē quinque, & accipiētem duo, & tñ laus non datur, nisi de opere bono, & difficili, nam pro bona passione nemo laudatur. Tertio, & principaliter, quia si non imponeretur labor dando talenta ista, non efficeretur piger seruus malus abscōdens talentū, sub terra, sed arguitur tanquā malus, & piger, quia a labore, & solicitudine abstinuit. ergo laborem imponebat dominus seruis constituēdo eos super talēta illa, iō cum nūcconstituat eos super plura non videtur, ꝙ bonū eis faciat, sed potius maiorem laborem iniungat, & ita non est conueniens retributio. Dici pōt vno modo, ꝙ hoc pertinet ad pręmium seruorum bonorū, quia constitutū esse super administratione aliqua est honor, & iste honor est illis pręmium quoddam. Et patet, quia illud reputatur honor cuius ablatio iudicatur dedecus, sed priuari administratione infertur seruo in pęnam malæ administrationis, ergo constitui super administratione ad honorem pertinet, & quia nunc isti constituebantur super magnas administrationes, honor eis dabatur. Aliter pōt dici, & melius, s. ꝙ dominus constituebat istos super aliquas administrationes maiores, ꝗ prius, non solum, vt domino acquirerent, sed ēt, vt sibiipsis in aliquo acquirerent, & prouiderent sibiipsis de illis administrationibus, & hoc erat pręmium, quia pertinebat simul ad honorē, & vtilitatem, prius aūt nihil pro se percipiebant, sed laborem sustinebant, iō istud erat retributio priorū laborū, & hoc cōuenit literę, qa dñs serui dixit, intra in gaudiū dñi tui, i. gaude de bonis dñi tui, sicut dñs tuus participādo aliqd de gaudio. s. hoc dñs habet de rebus suis inquātū dominus est, qa de eis pcipit quātū vult ad iocūditatē suā, ita volo, ꝙ tu administres, & vtilitatē capias de bonis domini tui, & hoc est intrare in gaudium dñi. i. partē gaudij capere.

A *Quid seruus talentum abscondens intendit in oratione sua dicere. Quæst. CXII.*

QVAERETVR de seruo qui abscondit talentum, quid intendit in oratione sua dicere? Dicendū, ꝙ accessit vltimus ille seruus malus ꝑꝑ duo. Primo, quia exigebatur ratio per ordinē, & quia primo data sunt vni quinque talenta, & alij duo, & altari vnum, prius petita est ratio ab alijs, ꝗ ab eo cui datū est vnū, Secūdo, quia iste non se ingessit, sed vocatus venit, licet dicatur, ꝙ accessit. Et rō est, quia alij habebāt rōnes bonas, de quibus pręmium expectabāt, iste vero malā de qua pertinebat ad cōfusionē, ꝑꝑ quod illi se
B ingererent, quia bonū expectabāt, istę aūt fugeret, & non venerit, nisi vocatus, & sic esset vltimus. Ad quæsitum aūt dicēdū, ꝙ iste videns aliorū rōnes, & lucra, quę apportabāt, & laudes dñi quantū ad eos ꝑꝑ lucra, & sciens se nullū egisse lucrū timebat, iō excusationē, quęrebat, & omnia ista verba sua excusatio quædam eius sunt, dicit .n. ꝙ ipse non posuit talentū sibi commissum ad lucrū, quia timuit, ꝙ forte aliquid de illo perderet, & dominus ab eo dure exigeret.

Quare dixit iste seruus, scio domine, quia homo durus es. Quæst. CXIII.

C QVAERETVR quare dixit iste seruus, scic domine, quia hō durus es. Dicendū, ꝙ ponit illud, vt motiuū timoris sui, nam vult innuere, ꝙ ex timore perdendi abstinuit a negociatione, rōnem autē timoris reddit, s. quia homo durus erat q.d. si esses homo blandus, aut benignus, a quo posset expectari venia de cōmissis, exposuissem me fortunę negociando, vt aliquid lucrarer, sperans, ꝙ si aliquid perderem veniam dares, sed, quia ista venia sperari non poterat ꝑꝑ tuam duriciem, timui negociari, & abscondi talētum. De ista duricie Dicendū, ꝙ potest dupliciter accipi. Vno modo pro auaritia, vel tenacitate, s. sicut de dura re nihil auferri potest, ita ab homine auaro nihil potest extorqueri vt det, neque etiam, vt remittat cum sibi debitum est, & ad hoc facit litera scilicet metis vbi non seminasti, & colligis vbi non sparsisti, &
D hoc ex auaritia, & sic, qui auarus est iniustus efficitur aliena rapiendo. Alio modo vocatur durus ad puniēdum. s. qui nulli parcit, & ita fortassis iste erat durus puniens grauiter seruos delinquentes, & sic seruus eū durum vocauit, sed primus sensus est melior.

Quare dixit metis vbi non seminasti &c. Quæst. CXIIII.

QVAERETVR quare dixit metis vbi non seminasti, & congregas vbi non sparsisti? Dicendū, ꝙ ad oñdēdū duriciam eius, i. auaritiam secundū quā aliena tollebat, dixit hæc q.d. cum aliena rapias a fortiori propria exiges. Et ita si aliquid perderē de talēto tuo negociando non remitteres mihi, licet fideliter negociando perderē, iō non negociatus sum. Sed
E dicetur quare ponūtur hęc duo, quæ idē signant. Dicendum, ꝙ idem signant, & tñ fit hoc ad exaggerationem, sępe enim sic multa ponūtur, quæ idem signant, vt illud, doces manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellū Psal. 143. & illud, quæ nobis pars in Dauid, & quæ hereditas in filio Isai. 2. Re. 9. & 3. Reg. 12. nam idem est docere manus ad prælium, & digitos ad bellum, & idem est Dauid, & filius Isai. pertinet autem talis modus loquendi ad passionatos, qui aliquid nimis exprimere volunt, & quia non sunt contenti idem vna oratione semel exprimere, exprimūt illud multis orationibus idem signantibus.

Quare

Quare dixit, timens abij, & abscondi, & quid iste timuit. F
Quæst. C X V.

QVAERETVR quare dixit, timens abij, & abscondi, & quid iste timuit?

Dicẽdum, ꝙ ad excusationem ponit. s. ego non negociatus sum, neque tenui apud me talentum, sed abscondi timens ne aliquid perderem. Et fuit duplex timor. Vnus fuit ne perderet non bene negociando, aut non prospere. Alius ne sibi furto auferretur. propter primum nõ negociatus est, propter secundum non tenuit penes se, sed occultauit, nam si teneret penes se, poterat aliquis illud surripere, abscõdit ergo, quia sic non tolleretur furto. Et ideo infert G habes, quod tuum est, i. ecce talentum tuum offero non diminutum accipe illud q.d. nõ debes irasci, quia tuum reddo integrum, lucrum aũt non affero, quia non negociatus sum ex iusta causa. s. timẽs ne perderem, & a me dure exigeres.

Quomodo iste seruus timebat perdere negociando.
Quæst. C X V I.

SED quęretur qũo iste seruus timebat ꝑdere negociando? nam modus negociationis erat in quo nihil perdi poterat. s. offerre talenta nummularijs, & veniens dominus recepisset, quod suum erat cum vsuris.

Dicendũ, ꝙ non erat iste modus determinatus negociationis, nã poterat pecunia expendi aliquid emẽdo, vt carius postea venditum copiosiora lucra afferret, & iste erat modus honestior negociationis, & maioris lucri, in hoc tñ poterat perdi talentum, quia secundũ varia accidentia interdum nedum mercator lucra nulla facit, sed & capitalem pecuniam perdit, iõ seruus timebat. ad illud, vero, quod obiecit dominus poterat seruus dicere, ꝙ licet ille modus teneri poterat, alius honestior, & lucrosior erat, iõ ad illũ solum attendebat. Sed obijcietur, ꝙ ad illum specialiter dominus astrinxerat seruos, cũ dicatur, oportuit te pecuniam meam committere nummularijs, sed oportet inducit necessitatem. I

Dicendũ, ꝙ non expresserat dominus aliquẽ modum negociandi cum pecunia, sed solum, ꝙ negociarentur cum illa. Patet primo, quia si dominus istum modum lucri intendisset, non oporteret committere seruis pecuniam, sed ipse poterat semel dare nummularijs, & non esset postea necessaria alia solicitudo, neque operatio, & tñ diuisit seruis pecuniam, vt negociarentur, ideo non fuit ille modus negociandi eis cõmissus. Secundo, & præcipue, quia si istum modum intenderet eis committere, non oporteret, ꝙ quæreret in seruis magnam industriam, aut fidelitatem, quia ad dandum nummularijs pecuniam quilibet sufficeret, & tñ quæsiuit in eis industriã cũ dicatur, ꝙ dedit vnicuique secundũ propriam virtutem, ergo non intendebat hunc modũ negociationis. Tertio, quia dominus laudauit seruos lucrantes, dicens eos bonos, & fideles, & tñ si nihil aliud fecissent, nisi ponere pecuniã apud nummularios, & recipere eam postea, nõ erat aliqua spãlis laus, ideo non vr̃, ꝙ fuerit iste modus lucri impositus seruis. Dicẽdum ergo videtur, ꝙ nõ solũ non astrinxit dñs seruos ad illũ modũ, sed ẽt nõ expressit eis illũ, nec ipsi talẽ tenuerũt. Et patet, qa duo serui boni nõ videtur tenuisse hũc modũ, nã primus dixit, dñe quinque talẽta tradidisti mihi, & ecce alia quinque suplucratus sum, sed si talis modus lucri esset nõ diceretur seruus lucratus illud, sed talẽtum reddidisset illud, quasi nullam operam in hoc seruus impẽdisset, & tamen, quasi aliquid magnum fecerit dixit, alia quinque superlucratus sum; ergo non lucratus fuit per illum modum, sed per aliam negociationem maioris industrię. Cum autem obijcitur, ꝙ dominus dixit, oportuit te committere pecuniam meam nummularijs, non est sensus, ꝙ astringat seruos ad hoc, sed est responsio ad malum seruum dicentem, timens abscondi, i. timens aliquid perdere negociando abscondi, dixit dominus, ꝙ non debebat timere, quia saltem poterat ponere pecuniam apud nummularios, dixit autem oportuit, i. si non audebas alios modos experiri negociationis, saltem hunc, qui tutissimus erat experiri debebas, & hoc te facere oportebat, vt non maneret pecunia mea sine lucro.

An seruus abscondens talentum per hæc, quæ dixit se excusauerit. Quæst. C X V I I.

QVAERETVR an seruus, qui abscondit talentum per hæc, quæ dixit excusauit se conuenienter? Dicendum, ꝙ aliquo modo se excusabat, sed non sufficienter. Patet primum, quia timuit perdere, & voluit cauere ne perderet, iõ abscondit, & non negociatus est, timor suus de perdẽdo erat aliqualiter iustus, quia iste fortassis volebat negociari, sicut alij, emendo aliquid, vt postea carius vẽditum magna afferret lucra, ad hoc autem magna in- H dustria requirebatur, & iste seruus non habebat illam, aut paruã valde habebat, ideo timuit se his immiscere. Patet istud, quia iste seruus cui commissum est vnũ talentum, erat minimę industriæ, nam dicitur in litera, ꝙ dominus dedit his seruis talẽta vnicuique iuxta propriam virtutem, & tñ huic dedit minimum, scilicet vnum, ergo huius minimam putauit esse virtutẽ, voluit autem seruus cauere ne perderet, quia dominum timebat cum esset durus, colligebat enim vbi non sparserat, s. propter nimiam auaritiam domini, ẽt si seruus fideliter negociando aliquid perderet, non remitteret ei dominus, ideo non ausus est negociari, sed abscondit talentum, vt nõ periret furto subtractũ, & ita aliqualis erat ista excusatio.

Secundũ est, ꝙ non erat sufficiens, quod patet, quia id, quod seruus allegauit pro se hoc contra ipsum militabat, dixit enim, domine scio, quia durus es, metis vbi non seminasti, & hoc allegauit dominus in contrarium, scilicet quia si sciebat dominum ita auarum, vt aliena vellet, a fortiori vellet ea, quæ de suis facultatibus prouenire poterant, sed ista lucra poterant prouenire de talentis suis vnde illa vellet, & dure exigeret si non fierent, ideo seruus ꝑ hanc duritiam domini debuit potius moneri ad aliquid negociandum, & sic contra eum facit ratio sua. Sciendum tamen, quòd excusatio serui aliqualis erat, scilicet quòd timens abstinuit a negociatione, & ideo dominus nõ dixit ei, ꝙ nihil timendum erat, sed arguit ex quodã casu in quo non erat timendum, scilicet de commissione pecunię ad nummularios, nam ibi nihil poterat K perdi, & poterat esse aliquod lucrum, & ideo, quia seruus non se reduxit ad illum modum, in quo poterat sine timore perditionis negociari, recte arguitur a domino.

Quare dominus dixit seruo, serue male, & piger. Quæst. C X V I I I.

QVAERETVR quare dominus dixit seruo, serue male, & piger?

Dicendum, quod hęc duo vitia fuerunt in seruo, propter quæ ipse nõ lucratus est aliquid pro domino. Et dicendum, quod primo dictum est hoc ad increpationem, & pęnam serui, nam sic bonis seruis in par-

tem

tem præmij competebat laus,& vocauit eos dominus bonos,& fideles,ita & malo seruo competebat increpatio in pœnam,& sic dictus est malus,& piger,& ista opprobria sunt. Secũdo dicitur hoc,quia ita erat,nam vere seruus piger erat,& malus. Potest, autem vocari malus dupliciter. Vno modo à malitia,quæ competit seruo,nam sicut dictum est supra q.106. non est eadẽ bonitas boni hominis,& boni serui,ita non est eadem malitia mali serui, & mali hominis, sed dicitur malus seruus, qui inobediens est, sic fuit iste, nam dominus iusserat negociari ad habenda lucra, & iste non fecit, ideo erat malus. Alio modo vocatur malus, quia dominum suum non diligebat, & ideo non mouebatur ad negociandum,vt lucraretur pro illo. Dicitur autem piger, quia ex pigritia abstinuit, graue enim putabat solicitudinem habere, & apponere aliquã operam ad lucra domini,ideo piger recte dicebatur.

Quid est,quod dicitur, oportuit te committere pecuniam meam nummularijs &c. Quæst. CXIX.

QVAERETVR quid est, quod dicitur, oportuit te committere pecuniam meam nummularijs, & quod genus lucri erat?

Dicendũ, ꝙ istud potest accipi dupliciter, secundum, ꝙ nummularij accipiuntur dupliciter, vno modo pro campsoribus,alio modo pro vsurarijs, idest ad vsuram dantibus, nam nummularij dicũtur, qui nummis abundant, vel quorum officium erat nummos habere multos, & istud conuenit vtrisque, idest campsoribus, & dantibus ad vsuram, nam campsores multam pecuniam habent, & multorum modorũ,vt omnibus veniẽtibus possint dare cõmutationem. Etiam dantes ad vsuram multam pecuniam habent, quia omni poscenti mutuatam pecuniam dant.

Et dicendũ,ꝙ vtrisque conuenit,nam poterat dare seruus iste pecuniam domini sui campsoribus,vt abũdarent,& illi darent illam post tempus certum,& pro vsu pecunię certum lucrum, de dantibus ad vsuram idem est, nam illi, vt multis dare possint recipiunt ab alijs ad vsuram pecuniam multam,& alijs minutatim, & sub grauioribus vsuris tradunt, vt sic semper lucra conquirant.

An isti erant campsores,vel vsurarij, quibus dominus iubebat dari pecunias. Quæst. CXX.

SED quæretur an isti erant campsores, vel vsurarij quibus iubebat dominus dari pecuniam?

Aliqui dicunt,ꝙ erant vsurarij, quia serui isti erant suscepturi ab eis vsuras, ergo a fortiori ipsi vsurarij erant,patet,quia dicitur in litera,oportuit te committere pecuniam meam nummulariis,vt ego veniens recepissem, quod meum est cum vsuris.

Alij dicunt, ꝙ non erant vsurarij isti nummularij. Primo, quia dominus istorum seruorum non mãdaret pecuniam suam dari ad vsuram, & ita non daret vsurarijs. Secundo, quia isti nummularij publice erãt habẽtes pecuniã in mẽsis,vñ sicut dr̃ hic committere pecuniã meã nummularijs,dr̃ Luc.19.c.dare pecuniã meã ad mensam, & tñ vsuræ nõ exercerẽtur publice, & iõ non erãt isti vsurarij. Tertio patet, & efficacius, quia isti nũmularij erant in tẽplo Dei,cũ dicatur supra 21.c. & Mar.11.& Io.2.c.ꝙ Christus eiecit de templo nũmularios,& tñ dato, ꝙ alibi exercerẽtur vsurę saltẽ in tẽplo non exercerẽtur, iõ erãt isti cãpsores, & non vsurarii. Aliq tñ dñt, ꝙ ex hoc potius patet eos fuisse vsurarios,quia Christus eos de tẽplo eiecit. Dicẽdũ,ꝙ illud nõ stat. Primo,quia nõ repulit eos pp vsuras,sed pp negociationẽ, nam dr̃ Io.2.c. ꝙ dixit nolite facere domũ Patris mei domũ negociationis. Secũdo, quia non solum eiecerat Christus de templo nũmularios, sed ẽt columbarum venditores supra 21.& Mar.11.& Io.2. & tamen isti non exercebant vsuram, sed solum vendebant.

Est dicendum, ꝙ aliter de istis nummularijs sentimus, aliter de illis, qui erant in templo, nam qui erãt in templo non erant vsurarij, licet pecunias multas super mensas haberent, sed erant campsores, vt dicit Theophilus. Vel erant mutuantes sine vsuris sub cautione de dando ad certum tempus pecuniam, & non recipiebant inde lucrum, sed recipiebant parua munuscula, vt ait Origenes super Mat. & iõ Gręcus eos colybistas vocat, quod sermo Latinus non exprimit, vt dictum est supra 21.c. Et ratio huius est,quia Iudæis inter se vetitę erant vsurę Leui.25. & Deute.23. sed gentilibus eas dare poterant. Et tñ,qui in templo mẽsas cum pecunijs ponebant,non dabant ibi ad vsuram gentilibus, sed vel Iudæis,vel nullis, iõ non dabant illi nummularij ad vsuram. De istis aũt nummularijs non patet an essent vsurarij,vel non. Et rõ est,quia nõ apparet an essent isti in templo, vel foris, immo non cõstat an dominus iste,& serui essent de terra Iudęorũ, vel gentilium, & inter gentiles erant vsuræ licitę, immo, & Iudæorum ad gentiles erant licitę vsurę. Est igitur dicẽdũ, ꝙ poterant esse vsurarii isti nummularij, vel campsores, quia licet specialiter accipiatur pro campsoribus, vel mutuatoribus sine vsura supra 21. & Mar.11. tñ hoc nomen nummularius significare põt vtrunque. Sed dicẽdũ,ꝙ siue mandaret dari pecuniam vsurarijs, vel campsoribus, iubebat dari ad vsuram,cum dicat ego veniens recepissem,quod meum est cum vsuris,& vtrunque stat,nã vsurarij, qui pecuniam dant ad vsuram ab alijs accipient ad vsuram, si ipsi non habent sufficientem pecuniam,& rursus illã sub maioribus vsuris tribuunt. Si autem accipiatur de campsoribus,idem, quia licet illi non videantur recipere ad vsuram,quædam lucra capiunt,quæ interdum maiora sunt,quam vsura,iõ vt pecuniam ad hanc permutationem copiosam habeant accipient ad vsuram, iõ quomodocunque nummularijs daretur pecunia ista dabatur ad vsuram. Ad rationem vnam pro prima parte dicẽdũ, ꝙ non constat istos nummularios dare pecuniam ad vsuram,quia poterant esse campsores,& non dantes ad vsuram reciperent pecuniam ad vsurã propter causam dictam.

Ad primam rationem in oppositum dicendũ, ꝙ illa nihil facit, immo potius in oppositũ, quia certum est, ꝙ ille dominus vsuras volebat cum diceret, recepissem, quod meum est,cum vsuris. Cum vero dicitur,ꝙ non mandaret dari ad vsuram dominus ille,nõ habemus vnde moueamur ad hanc præsumptionem, quia non constat de domino illo an bonus, vel malus esset,de hoc tñ magis dicetur postea. Ad secũdũ dicẽdũ,ꝙ non vrget hoc,quia Iudæi publice dabant vsuras gentilibus, & gentiles inter se publice vsuras dabant, non.n.putabant esse peccatum,ideo erant ibi publicę mensę vsurariorum, sicut nunc campsorum. Ad tertium dicendũ, ꝙ non constat an isti nummularij de quibus hic dicitur essent illi, qui erant in templo,vel forte aliqui, qui essent inter gentiles, ideo poterant esse vsurarij.

Quare dominus dixit seruo, oportuit te committere pecuniam meam nummularijs. Quæst. CXXI.

QVAERETVR quare dñs dixit seruo oportuit te committere pecuniam meam nummularijs?

Dicendum, ꝙ posuit ad ostendendum aliquod genus

nus negociationis esse, in quo nihil perdi posset ad arguendum seruum pigrum, qui dixerat, timens abscondi, i. timui perdere, & dominus ait, quod committeret pecuniam nummularijs, quia ibi nullum periculũ est pecunię capitalis, & lucrum certum, & hoc vtroque modo, siue. n. daretur pecunia vsurarijs, siue campsoribus, redderetur certa pecunia cum lucro, & ista est vna causa. Secunda est ad ostendendum lucrũ nullius solicitudinis, neque laboris, & hoc in duobus. Primo, quia non erat cum pluribus tractandum, cũ quibus, aut periculum sit, aut industria multa necessaria, sicut qui multis ad vsuram dant, & minutatim cauere debent diligenter ne sortem in periculo ponant. Et iõ circa cautiones industria necessaria est, etiam ad recuperandum a singulis debitoribus vsuras, & sortem tam solicitudo, quam industria necessaria: est in campsoribus quoq; industria multa attẽdẽda est, iõ si dominus committeret seruo, quod ipse vsurarius, aut cãpsor esset, magnam negociationem ei committeret. Solum ergo commisit, quod daret pecuniam nummularijs, & vltra non erat solicitudo. Secundum quantum ad hoc erat solicitudo recuperandi pecuniã a nummularijs, & lucrum, & licet ista esset parua occupatio, & solicitudo, tamen istam adhuc tollebat dominus seruo dicens, quod ipse recuperaret pecuniam, s. ego veniens recepissem, quod meum erat cum vsuris, i. non oportebat, quod tu recuperares, sed ego postquam venirem. Et ideo o serue male nulla fuit tibi conueniens causa timendi, sed fuisti piger, & sic non negociatus es cum pecunia mea.

Quare iussit dominus tolli talentum a seruo malo. Quæst. CXXII.

QVAERETVR quare iussit tolli talentum a seruo malo. Dicendum, quod propter duo. Primo in pęnam, nam male ministrauerat, iõ dignus erat priuari hac administratione, reputatur autem pœna ista priuatio, inquantum iudicabatur honor quidam constitutum esse in administratione, & ita est, quia licet seruus nullum lucrum caperet de administratione, honorari videbatur inquantum dominus confidebat ei committendo res suas. Etiam inquantum prudentẽ illum iudicabat, qui posset industrie tractare rem domini, econtrario autem priuari administratione est priuari honore, ideo pœna erat. Secundo fuit, vt conueniẽter se haberet dominus circa istum malum seruum, sicut circa bonos seruos, illos enim honorauerat dando plura, ideo ex opposito hunc punire debebat, subtrahẽdo id, quod habebat, quia sicut iustum est bonos pmiari, ita & malos puniri, quia alias malum non reduceretur ad ordinem, cum reducatur per bonum iustitię in puniendo. Etiam, quia vtile est malos puniri, quia si mali non punirentur, licet bonis solis prẽmia darentur, adhuc essent plures mali, quam sunt, iõ seruus piger debuit honore administrationis huius carere. Tertio fuit propter vtilitatem domini, nam sicut iste hucusque nihil lucratus fuerat, cũ talẽto, ita nihil de cętero negociaretur vtiliter, ideo alteri tradi debuit, qui vtilis posset esse domino.

Quare dixit, date ei, qui habet decem talenta potius, quam qui quatuor. Quæst. CXXIII.

QVAERETVR quare dixit, date ei, qui habet decem talenta? Dicendum, quod iste est cui quinque talenta tradita erãt, & superlucratus est alia quinque, & illa adhuc retinebat, quia ille obtulit ea domino, tamen dominus nihil acceperat, ideo decem tenebat. Aliter potest dici, quòd habebat decem, scilicet ex

F commissione domini, nam post quã obtulit domino quinque talenta, & alia, quæ lucratus erat, dominus dixit, quod eum super multa constitueret, & statim dedit ei illa decem talẽta, vt postea multo plura daret, & ita dixit, date ei, qui decem habet.

Sed quare ei dederit talentum primum fuit causa prima, quia dominus volebat pecuniam suam esse ad lucrum. Et quia iste, qui habebat decem, poterat conuenienter negociari, dedit ei etiam illud.

Secundo ad honorandum illum, nam disposuerat eum supra multa constituere, vt dicitur in litera, ideo ei dedit hoc, vt & multa alia daret.

G *Quare potius dedit dominus habenti decem talenta, quam quatuor. Quæst. CXXIIII.*

SED dicetur quare potius dedit dominus ei, qui habebat decem talenta, quam ei, qui quatuor, nam etiam iste erat bonus seruus, & fidelis, & dixit dominus, quod eum constitueret supra multa, immo nihil plus, videtur lucratus, qui habuit quinque, nam ille cum quinque lucratus est quinque, & iste cũ duobus talentis superlucratus est duo, vterque enim duplauit, quod accepit.

Dicendum, quod fuit. Primo, quia qui habebat decem lucratus fuerat plura, s. quinque, & alius duo, & licet maneat vtrobique eadem proportio, non tamen manebat eadem quantitas. Cum autem dicitur, quod vter-
H que bonus erat, verum est, & tamen melior erat, qui quinque lucratus est, iõ ei dari debuit. Et cum dicitur, quod vtrique promiserat dominus, quod supra multa eum constitueret, Verum est. Et tamẽ super plura eum, qui plura lucratus fuerat, idest quinque, ideo debuit ab eo incipere, vt esset potior in honore. Cum dicitur, quòd æqualiter lucrati sunt, quia vterq; duplauit, quod accepit. Dicendum, quòd non est ęqualitas simpliciter, sed proportionis, ideo vere plura lucratus est, qui cum quinque lucratus est quinque, vnde debuit maioribus bonis præesse. Secundo potest dici quantum ad principale, quòd etiam si ambo essent æqualiter boni, & intenderet super ęqualia bona amboos constituere, nõ differebat, quòd hoc talentum potius vni, quam alte-
I ri daret, quia alteri daturus erat multa alia. Tertio, & principaliter fuit, quia iste multum habebat, vnde licet ille, qui quatuor habebat melior esset, quam ille, qui decem, daretur ei, qui decem, & non ei, qui quatuor, quia intendit inferre propositionem sequẽtem, scilicet omni habenti dabitur, & abundabit. Si ergo ei, qui paucum habet aufertur, quod habet, quia paucum habet, vt detur habenti, necesse est, vt detur ei, qui plura habuerit, quia sicut se habet paruum habere ad auferri, ita multum habere ad dari. Et, quia iste habebat plurima, idest decem, datum est ei, & hęc est veritas, & idem patet Luc. 19. c. de eo, qui lucratus est decem mnas, & alio, qui quinque, & alio, qui nullam,
K sed tenuit illam absconditam in sudario, nam illam iussit dominus tolli, & dari ei, qui habebat decem. Et dictum est ei, domine habet decem, & dominus ait, dico vobis, quia omni habenti dabitur, ab eo autem, qui non habet auferetur, vnde ibi ita data est mna ei, qui habuit decem, & non ei, qui quinque, sicut hic ei, qui decem, & non ei, qui quatuor.

Quare dicitur inutilem seruum eijcite in tenebras, & quotuplex pœna sit hæc. Quæst. CXXV.

QVAERETVR quare dixit inutilem seruum eijcite in tenebras exteriores?

Dicendum, quòd vocauit dominus illum seruum inutilem potius, quam malũ, quia licet malus esset eo,

quod

quòd non obediuerat, & quia non amabat lucra domini, tamē bona domini nō dissipauerat, neque vsurpauerat, ideo malus non erat, sed inutilis, quia nullam vtilitatem domino procurauerat negociando, sicut alij. Et quia ista inutilitas malum quoddam erat, sicut malus seruus punitur.

Sciendum aūt, ꝙ duplex pœna ei imponitur. Prima est honoris priuatio, s. vt iam non habeat administrationem aliquam bonorum domini. Secunda est corporalis, s. vt puniatur in carcere, & iuste additur secunda, quia forte seruus ille piger non multum curabat, ꝙ sibi administratio tolleretur, cum ipse habens talentum administrare noluisset, ideo pœna corporalis additur, quam sentiat, s. vt mittatur in tenebras exteriores, i. in carcerem, qui est tenebrosus, & extra domum, & ibi est fletus, & stridor dentium præ frigore, & malorum magnitudine, quæ seruus malus ibi patietur, sic autem factum est in malo seruo, quem constituerat dominus super familiam suam, nam dominus veniens eum priuat administratione familię, & in tenebras exteriores mittit.

Quis sit homo iste peregre proficiscens quo ad sensum quem Christus intend t per parabolam. Quæst. CXXVI.

NVNC vero redeundo ad applicationem parabolę ad sensum quem Christus intēdit dubiū est quis sit homo iste peregre proficiscens, & quomodo seruos vocat.

Dicendum, ꝙ istud de Deo intelligitur, sed potest accipi de Deo secundū naturā deitatis, vel de Christo secundum naturam humanitatis. Et ratio huius est, quia hic agitur de ratione, quæ exigetur ab hominibus in die iudicij de omnibus donis a Deo collatis, & quia, vt dictum est supra ista parabola de omnibus hominibus intelligitur, & non specialiter de prælatis, oportet, ꝙ ista ratio reddenda aliter pertineat ad omnes homines, & tñ non acceperunt omnes homines a Christo, vt homo est, dona sed a Deo, quia a principio sęculi vsque ad finem non desinit dona sua communicare. Sed tunc dicetur quomodo peregre proficiscitur Deus, qui ista dona distribuit? Dicēdum, ꝙ proficisci peregre pertinet ad modum parabolę, quia dominus ille, qui seruis talenta tradidit, peregre profectus est, ideo licet non conueniat secundum totam proprietatem intentioni sensus applicatur secundum aliquid. Est ergo intelligendum, ꝙ Deus non potest dici peregre profectus, quia qui peregrinatur absens est, sed Deus nulli loco est absens, sed omnibus præsens, ideo non peregrinatur. Secundo, quia qui peregrinatur extra regionem suam vadit. Deus autem, & si aliquo modo absens esse videatur, tamen non peregrinatur, quia in regione sua est. s. in vniuersitate rerū quas cōdidit. Sed potest dici, ꝙ peregrinatur vno modo, quasi sit nobis pręsens aliquādo, & aliquando nō. Deus enim cum per essentiam suam a nobis non videatur, absens dicitur esse a nobis, nisi quandiu operationem aliquam in nobis ostendit, Deus autem habet operationem dupliciter in nobis. Primo, quia nobis creatis dat dona. Secundo quando postea de lucro habito cum donis rationem exigit. Et ideo quantum ad primum habet se, sicut dominus distribuens seruis suis munera, quantū ad secundū habet se, sicut dominus rediens, & rōnem exigens: quantum ad mediū tempus habet se, vt dominus peregre profectus. & ita dr̄ peregrinari licet non peregrinet. Secūdo pōt dici peregrinari nō quantū ad se, sed quantū ad nos, non. n. peregrinat᷑ p se, quasi sit in aliena regione, sed nos peregrinamur ab eo. Sic. n. dr̄ 2. Corin. 5. c. quādiu

A vinimus peregrinamur a Domino. Tertio potest dici peregrinari, quia nos libere agere sinit, quasi nō esset præsens ad similitudinem domini, nam dominus cōmisit talēta sua seruis quādiu ipse futurus erat absens. non aūt cum præsens erat, quia tunc ipse videret quid quotidie serui agerent circa pecuniam suam, & non esset locus seruo pigro abscondēdi talentū in terra, & manēdi sine lucro, sed qa dominus absens est possunt agere serui ad nutum: ita & quantū ad omnes homines, licet Deus semper præsens sit, tñ pmittit eos agere ad nutū bene, vel male, & abutēdo donis ab eo cōcessis si velint, ideo vr̄ peregrinari, quasi non videat rem suam tractari, postea vero rōnē administrationis

B exiget, & tunc præsens esse, & de peregrinatione redijsse videbitur. Sed ēt potest applicari hoc quantū ad Christum, qui Dominus est, & seruos habet, & talēta illis committit, & negociantur, & ille peregrinatur.

Est quidem Dominus, quia Deus est æqualis Patri, vel dominus est etiam ſm humanitatem, quia per sanguinem suum acquisiuit sibi Ecclesiam Actu. 20. c. ideo etiam inquantum homo omnes sumus serui eius, quia nos redemit a culpa, & morte, & diabolo. Seruos, aūt habet specialiter omnes de Ecclesia, i. credentes, nā istos acquisiuit sibi, & ipsi seruiunt ei sponte colentes eum in Deum, & Dominum. Etiam omnes hoīes infideles serui sunt, nō ꝙ ei seruiūt, qa oberrant a veritate, sed quia ipse pro illis quoque sanguinē

C suum fudit, & ab eis rōnē exiget. Dicitur aūt proficisci peregre per corporalem absentiā, fuit. n. aliquando inter homines conuersatus, & prædicauit, postea vero resurgens a mortuis aliquando cū discipulis cōuersatus, ascendit in cęlum, & peregrinatur a nobis.

Sed istud quoque large dictum videtur, quia ibi non peregrinatur, quia in suis est, & in loco beatitudinis corporum, & animarum, dicitur tñ peregrinari, i. ab hominibus secundū pręsentiam corporalem elōgari, & etiam pp carnem, quæ translata est in cęlum cuius locus non est cęlum, sed terra. Sic dicit Grego. in homilia. s. homo autem iste, qui peregre proficiscitur Redemptor noster est, qui in ea carne, q̄ assumpserat abijt in cęlum, carnis enim proprie locus terra

D est, quæ quasi ad peregrinandum ducitur dū per Redemptorem nostrum in cęlo collocatur. Et ideo dicunt, ꝙ magis conuenit Christo secundum naturam assumptam istud, quam secundum deitatem, nam secūdum deitatem vbique est, & ipse ait discipulis, Ego enim semper vobiscum sum vsque ad consummationem sęculi infra 28. c. Sic dicit Origenes super Mat. s. secundum diuinitatis suę naturam non peregrinatur, sed peregrinatur secūdū dispensationem corporis, quod suscepit, qui enim dicit discipulis, ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem sęculi vnigenitus Dei est, qui non est corporeo ambitu circunclusus, hæc aūt dicentes non soluimus Iesum, sed vnicuique proprietatē substātię suę seruamus. Possumus autem, & talia dicere, quia peregrinatur Deus per fidem ambulantibus, & nō per speciem, si autem pere-

E grinantes a corpore cum Domino fuerimus, tūc ipse erit nobiscum.

Quid est, quod dicitur, vocauit seruos suos, & quomodo applicetur Christo. Quæst. CXXVII.

QVAERETVR quid est, quod dicitur, vocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua? Dicēdū, ꝙ vtroque mō pt̄ accipi de suprapositis sensibus. Si. n. dicamus, ꝙ Deus est iste dn̄s ſm naturā diuinā, & oēs homines serui, vocat seruos suos, s. qn̄ producit eos in esse, nam Deus vocat ea, quæ nō sunt, tanq̄ ea q̄ sunt, & hoc vocare non est nisi producere ad esse ad similitudinem

litudinem vocationis nostrę. Nos enim vocamus F homines,vt veniant, eos.n. qui nō sunt nō possumus vocare. Deus aūt hoc potest, ꝙ vocat ea,quæ non sunt tanquam ea, quæ sunt 1.Corin.2.c.s. quia facit esse cū non fuerint,& ita per vocationem deducit ad esse,pp quod potest dici,ꝙ Deus vocat seruos suos, qñ vocat homines, vt sint, & tunc tradit eis bona sua, quia dat eis naturalia dona de quib⁹ rōnē reddituri sunt. Alio modo quandocunque procedēte ętate dat eis aliqua dona, cum Deus non det homini omnia dona a principio,& tunc vocare dicitur per similitudinem, nam sicut ille,qui alicui benefacere vult vocat eum,vt præsens ei efficiatur, & possit bonum conferre illi, ita cū Deus velit benefacere, & interdum benefaciat nobis, G & non videatur nobis præsens esse,cum non appareat corporaliter nisi cum dicimus,ꝙ aliquid circa nos faciat,dicemus,quòd vocat eos quibus benefacere vult, quasi per hoc eos sibi præsentes faciat, vt benefacere possit. Accipiendo aūt de Christo est sensus, ꝙ vocauit seruos suos,s.discipulos quibus cōmendauit bona sua,& ibi fuit vera vocatio,cum sit præsentia,& absentia corporalis. Vocauit aūt illos dupliciter. Primo qñ eos vocauit,vt secum essent,s. discipuli eius, sic patet de Petro,& Andrea supra 4. c.& de Ioāne, & Iacobo e.c.& Mar.1. Sic etiam vocauit Matthæum supra 9.c. & tunc tradidit eis bona sua. Alia vocatio fuit, qñ elegit eos in Apostolatum,nam congregauit omnes, & H elegit quos voluit, & eos Apostolos nominauit supra 10.& Luc.6.c. discipulos autē alios vocauit secunda vice, quando misit eos binos ante faciem suam,& ad prædicandum Luc.10.c.

Quomodo est verum, quòd tradidit illis bona sua, & quæ sunt bona Dei. Quæst. CXXVIII.

QVAERETVR quomodo est verum, ꝙ tradidit illis bona sua? Dicendū,ꝙ accipiēdo istū Dominum,i.Deum secundū substantiam diuinam tradidit seruis suis,i.omnibus hominibus bona sua, non quidem bona, quæ sunt eius, idest in substantia, vel essentia sua, quia ista nō possunt I communicari, sed Pater Filio illa dat per generationē nihil reseruando, quod non det, & sic dixit Christus Io.16.omnia,quæ Pater habet mea sunt, idest omnia essentialia,quæ ille habet ego habeo, & Pater, & filius communicant illa bona Spirituisancto per spirationem. Et ita dixit de illo Christus Io.16.c. de meo accipiet,i.de substantia mea, hæc enim bona Dei non communicantur nobis. Alia sunt bona Dei,i. possessa ab eo,scilicet totus mundus Psal.103.impleta est terra possessione tua. Nam Domini est terra, & plenitudo eius.Psal.23. Alia sunt bona Dei,i.quæ ipse creat,sicut gratia gratis data, vel bonum quodcunque, quod in homine est,vt sanitas,robur,sapientia,& similia, quæ omnia sunt bona Dei, quia ab eo causantur,& dātur. De primis horum patet, quia ipse dat nobis illa, nam K diuitias ipse dat cui vult, & ideo dixit Salomon. diuitias, & paupertatē ne mihi dederis Prouer.30. & maximas diuitias,& potentatus ipse tribuit,& regna. Danie.4.c.donec scias, quòd Altissimus dominatur in regno hominum, & cuicūque voluerit dabit illud. etiā malis ipse regna dat.Iob,34.c. qui facit regnare hypocritam. De secundis apparet, quia totam bonam corporis, & animę dispositionem, quæ pertinet ad naturalia,tribuit nobis in vtero matris, & postea quotidie dat,& adhuc ista magis sunt a Deo,ꝙ̄ diuitię, & bona fortunę,quia ad illa aliquid conferūt homines, ad ista vero naturalia non conferunt,maxime ad ea,quę sunt animæ,& de omnibus his vsuram Deus vult, & ei rō reddenda est. Accipiēdo autem dñm istum,i.Christū,

& seruos, idest discipulos, dicitur eis tradidisse bona sua, quia dedit illis potestatem faciēdi miracula supra 10.& Mar.6. & Lu.9. & dedit eis auctoritatem prędicandi e.c.& tandem dedit plenam sapientiam ad omnia necessaria misso Spiritusancto Actu.1.sic dicit Hie. super Mat. vocatis Apostolis doctrinam Euangeliorum tradidit.

Sed dicendum, quòd melius accipitur primo modo, quia non solum discipulis commissa sunt bona Dei, de quibus ratio danda est, sed omnibus hominibus, cum omnes teneantur ad rationem aliquam, & nemo tenetur rationem dare nisi de eo, quod commissum est.

Quid signatur per hoc, quòd quibusdam data sunt quinque alij duo &c. Quæst. CXXIX.

QVAERETVR quid signatur per hoc, quòd quibusdam data sunt quinque talenta, alij duo,alij vnum?

Dicendum, quòd ponitur ad signandam inęqualitatem gratiarum,dat enim Deus bona hominibus,sed non dat omnibus ęqualiter, quibusdā enim plus, alijs minus tam de bonis gratis datis, quam de gratia sine charitate, in omnibus enim videmus homines inæquales. Et cum omnia ista a Deo proueniāt, distribuit talenta sua inæqualiter. Sic dicit Hier. super Mat.in quinque enim, & duobus, & vno talento diuersas gratias intelligimus, q̄ vnicuique traditę sunt.

Sed dicetur quid si accipiatur de distributione donorum,quæ Christus fecit super Apostolos,nam non apparet talis diuersitas inter eos, vt quidam in quinque,& alij in duo, aut in vnum se habeant.

Dicendum, quòd licet Apostolo cuilibet, & discipulo Christus dedit gratiam copiosam, non tamen omnibus æqualiter, sed quibusdam plus, alijs minus, & maxime inter Apostolos, & discipulos magna differentia fuit gradus,& status, & ita videtur esse meriti, & tamen nō videtur talis fuisse inter eos expresse differentia,idest duorū quinque,& vnius talenti,vnde melius accipitur pro omnibus hominibus, inter quos varia distributio donorum Dei, quam pro discipulis Christi solis,vt dictum est præcedenti q.

Quare ista distributio per tres gradus signatur cum posset signari per plures. Quæst. CXXX.

SED quæretur quare signatur ista distributio per tres gradus, siue per tres seruos, quia poterat signari per quatuor,aut plures.

Dici potest vno modo, ꝙ forte fuit ex parte parabolę, vt si habebat solum tres seruos ille dominus qui distribuit ista talenta, diuisit illa per tres.

Sed dicendum melius, quòd non fuit deductum propter parabolam,sed propter significationem,nam sic etiam in alia parabola,quam posuit Luc.19.c.licet ponantur decem serui,ponuntur soli tres modi negociationis,scilicet vnus lucratus est decem, alius quinque, alius tenuit in sudario ligatam pecuniam, nunc vero totidem seruos,quot modos negociandi ponere vult, & tamen vnus quinque, alius duo lucratus est, alius vero occultauit talētum, ideo tres serui ponuntur. Secundo fuit specialiter ad signandum statum omnium hominum, qui per hæc tria designantur, nam eorum quidam sunt boni, alij mali, omnes mali designantur per vnum seruum, qui accepit vnum talentum, & occultauit illud, boni autem designantur per duos seruos, qui aliquid lucrati sunt, ideo positi fuerunt tres serui.

Sed dices ad qd positi fuerūt duo serui ꝑ bonis, q̄a

sufficiebat

sufficiebat vnus, sicut pro malis? Dicendum quod fuerūt positi ad designandam inæqualitatem præmij & meriti. nam non sunt omnes boni æquales in accipiendo bona a Deo, neque etiam æqualia lucra inde faciunt, neque æqualia præmia percipiunt, ideo vt designetur aliqua differentia inter bonos ponuntur duo gradus eorum, quia per hos possumus intelligere omnes quot quot sint etiam infiniti. Sed dicetur quare ergo non ponūtur pro malis hic saltem duo serui. quod videtur hic necessarium? Primo quia mali recipiunt a Deo dona de quibus Deus inæqualiter distribuit illis. Secundo, quia mali non sunt omnes æquales, sed multum inæquales. Dicendum, quod pro malis non debuit poni, nisi vnus seruus. & ratio est quia mali se habēt dupliciter. s. in committendo malum, & in omittēdo facere bonum. hic autem agitur de sola omissione: omissio autem est vnius modi, quia consistit in priuatione quæ non recipit magis & minus. ideo omnes omittentes vnum modum habent. s. quia quantum ad id in quo omittere dicuntur, nihil faciunt. Et ideo oēs signātur per seruum qui accepit vnum talentum, & abscondit illud. nam si ponerētur multi serui mali hic, qui diuersa talenta accepissent, oēs omitterent negociari abscōdentes talenta, ideo non fuit conueniens poni, nisi vnum. de bonis aūt secus est, quia illi lucrantur aliquid & consistit lucrum in operatione, illa autē non se hēt vno modo, ideo oportuit poni duos seruos saltem ad signandum bonos. Ad primum. s. quod mali recipiunt a Deo dona inæqualia verū est, & tamen circa illa non dant rationem, nisi de omissione illorum. s. quia non operati sunt cum illis, sed siue quis multa, siue pauca habeat, omissio eadem est, idest nihil facere cum illis donis, ideo omnes mali & pigri designantur sufficiēter per vnum seruum. Ad secundum dicēdum, quod mali sunt inæquales in committēdo mala, quia quidam plura, aut maiora quam alij committunt, & in cōmissione, quia est positiua, est dare magis & minus. secus autem in omissione quæ nihil ponit. Aliter etiam circa hoc dicendum, quod aliqui peccant magis in omissione quam alii, s. quia pluries omiserunt, aut circa maiora, & tamen quantum ad rationem omissionis nihil augetur, quia totum est priuatiuum, aut negatiuum.

Quare talenta fuerunt quinque, duo, & vnum, & de applicatione quorundam, an sit bona. *Quæst.* CXXXI.

QVAERETVR dato quod isti serui debeāt esse tres, quare numerus talentorum specialiter fuit reductus ad hunc numerum. s. quinque, duo, vnum.

Aliqui dicunt non esse aliquam rationem specialem in hoc, sed solum quia sic accidit illi domino qui distribuit facultates seruis. ideo tot Christus posuit.

Alij dicunt per quinque talenta signari quinque libros legis, & seruum cui data sunt ista talenta esse populum Iudaicum, & hoc quantum ad illos qui de Iudæis ad Christum conuersi sunt. seruus duorum talentorum est populus Gentilium conuersus ad Christū. seruus autem qui accepit vnum talētum est populus Iudæorum non conuersus ad Christum. sic dicit Hilarius super Matth.

Alij dicunt quinque talenta esse quinque corporis sensus. duo talenta intellectus & operatio. vnum autē talentum est intellectus tantum. Sic dicit Greg. in Homilia, s. quinque talentorum nomine dona quinque sensuum, idest exteriorum scientia designatur &c.

Alij dicunt, quod quinque talenta signant doctrinam sacrarum scripturarum. doctrina autem secularis per duo designatur talenta. vnum vero signat eos qui in vtroque minus perfecti sunt. Sic dicit Hierony. super Matt. tres sunt proprij serui, sicut tria sunt genera co-

A rum qui fructum faciant. Et quinque quidem accepit talenta qui omnia sensibilia scripturarum potest adducere ad sensus diuiniores. duo autem qui est doctrinam corporalem edoctus. duo. n. videtur carnalis numerus esse. sed adhuc minus potenti paterfamil. vnum talentum dedit. Sed dicendum quod nulla applicatio harum est cōueniens. Et ratio est, quia per istas distributiones talentorum signantur oīa bona quę Deus nobis dat, & tamen nulla applicatio conuenit ad hoc. patet dictum. nam ab omnibus hominibus rō petenda est in iudicio de oībus bonis commissis eis a Deo, de quibus poterant fructū aliquem habere. Sed nulla applicatio harum facit per hanc parabolā signari omnia bona data hominibus. ergo nulla est sufficiens. pa-

B tet de prima, quia præter libros legis quinque, & præter confessionem naturæ humanæ & diuinæ in Christo sunt alia dona. Etiam de secunda positione præter scientiam exteriorum, & doctrinam, & operationem sunt alia dona. de tertia applicatione idem est.

Dicendum ergo in his talentis nil signari, nisi in generali differentias donorum quantum ad magnitudinem, & paruitatem, ita quod aliquis ad alium quincuplus est, & aliquis ad alium duplus. Sic dicit Hieron. super Matt. s. in quinque & duobus, & vno talento diuersas gratias intelligimus, quæ vnicuiq; traditæ sunt. s. quē enim videris eorum qui acceperunt a Christo dispēsationem eloquiorum dic alios habere amplius, alios autem minus, & vt ita dicam, neque in dimidio intelligentes rerum negocia comparatione meliorum, a-

C lios autem adhuc minus habere videbis differentias eorum qui eloquia Domini susceperunt a Christo, quoniam alia fuit virtus eorū quibus data sunt quinque talenta, alia quibus duo, alia quibus vnum, & alter alterius non capiebat mēsuram, & qui accepit talentum vnum accepit quidem datum non contemptibile: multum est enim & vnum talentum talis domini.

Quid sunt ista talenta data ad veritatem parabolæ an pecunia, vel pondus. *Quæst.* CXXXII.

D QVAERETVR quid sunt ista talenta data ad veritatem parabolæ, & an sint pecunia, vel pondus. Aliqui dicunt pecuniam, vel monetam esse, eo quod dr̄ in litera, oportuit te committere pecuniam meā nūmularijs, & loquitur ibi de talento vno. Alij dicunt esse pondus, quia ita solemus cōiter accipere. Dicendū quod talentum est nomen ponderis, & nō pecuniæ. esset enim alias nomen monetæ quod falsum est, & vbicūque inueniatur pondus est: immo est maximū oīum ponderum, quia post talentū nil inuenimus in pōderibus, nisi replicare illud. Sic dicit Isido. Etym. lib. 16. s. talētum summum pondus perhibet esse in Gręcis. nam nihil est calco minus, nihil talento maius. cuius varium apud diuersas gentes pondus hr̄. apud Romanos talentū pondus est 72. librarum, sicut Plautus ait, qui ostēdit duo talenta esse 140. libras. Est aūt triplex Triplex talentū.

E talentum. s. minus, medium, summum. minus 40. medium 72. summum 120. librarum constat. Sed dicendum quod cum non solum mensura, & pondus maximū sed ēt minora, i. libræ & vnciæ non sunt æqualia apud oēs gentes, non possumus nunc scire quantū esset talentum istud qd̄ seruis dabatur sm̄ nostram mensurationē ponderū. Nam apud nos talentū argenti & auri paruum pondus est. Dicendū aūt quod quicquid istud sit quod talentū erat signat pecuniam quę ad illud pondus dabat, siue aurū, siue argentum sit, & putatur cōiter esse monetā, qa dr̄ oportuit te committere pecuniā meā nummularijs, sed pecuniam monetam vocamus.

Dicendum tamē quod potest intelligi ista talenta esse aurum,

aurum, vel argentum rude, non formatum in monetam. Vel ꝙ ſit moneta, quia vocabulum Græcũ ibi poſitum, ideſt argyrion poteſt ſignare vtrũque. Sic dicit Hier, ſuper Matt. magis tñ tenẽdum eſt, ꝙ fuerit moneta ꝙ̃ metallum rude, cum litera noſtra pecuniã vocet, & illa pecunia dabatur ad pondus illud: & tunc dicẽt, quòd erat moneta argentea vel aurea, quia æneas monetas, aut aliorum metallorum nõ ponderamus, ſed characterem earum inſpicimus.

Quid eſt quod dicitur, quòd dominus dedit vnicuiq; ſeruorum iuxta virtutem, & quomodo infundantur a Deo virtutes in anima, & an cœlum ad hanc animæ perfectionem concurrat. Et an anima ante quam infundatur habeat eſſe actu. Quæſt. CXXXIII.

QVAERETVR quid eſt quod dicitur, ꝙ dñs dedit vnicuique ſeruorũ iuxta propriam virtutẽ. Dicendum ꝙ primo dr̃ hoc pp rationem parabolæ. nam dñs qui ſeruis talenta iſta commiſit cõſiderauit in eis aptitudinem ad miniſtrãdum cũ eis, quia alias imprudens eſſet. Secundo quantũ ad intentionẽ Chriſti ponentis parabolam, nam Deus dona dat, & vnicuique dat ſm propriam menſuram, vel virtutem, i. capacitatem. Tertio dr̃ hoc ad inſtructionem noſtram, cũ loco Dei exiſtentes alijs communicamus vtilitatem diuinorũ donorũ. nam non debemus oĩbus æqualiter cõicare, ſed ſingulis pro ſua capacitate. ſic ponitur. 1. Cor. 3. c. ſ. ego fratres non potui loqui vobis quaſi ſpiritualibus, ſed tanꝙ̃ carnalibus, tanꝙ̃ paruulis in Chriſto lac dedi vobis potum non eſcam: nondũ. n. poteratis, nec nunc quidem poteſtis, & intelligĩt de doctrina plana quam eis prædicauit. Non. n. p̃dicauit ſubtilia in fide, quia nondum erant capaces eorũ. vnde nõ prædicabat eis niſi Chriſtũ, & hunc crucifixũ. 1. Cor. 1. i. non prædicabat eis, niſi res planas, & hiſtorias de paſſione Chriſti. Et ſicut doctores debent dare vnicuique doctrinam fidei, ſicut ille capax eſt: ita & qui docentur non debent p̃mittere ſibi dici maiora ꝙ̃ ipſi capiant. ad Ro. 12. c. nõ plus ſapere ꝙ̃ oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem, i. quilibet velit ſapere. i. audire quantum oportet ad ſobrietatem, i. quãtũ ſatis eſt ad menſuram ſuam implendam. De datione horũ donorũ dicit Hier. ſuper Mat. tradidit non ſup largitate, aut parcitate alteri plus, alteri minus tribuens, ſed pro accipientiũ viribus, quo modo & Apoſtolus eos qui ſolidum cibũ capere non poterant lacte potaſſe dicit. & idem eſt ex parte eorum qui docentur. admonenĩ. n. non petere altiora ſe. 1. Pe. 2. c. ſ. quaſi modo geniti infantes lac rationabile concupiſcite. i. nõ petatis ardua in fide, quæ ſunt ſolidus cibus, ſed parua quæ ſunt, vt lac cibus tener, ſiue potus, & ſit illud rationabile. i. tãtum quantum ſm rõnem capitur in vobis. Circa hæc dona quæ Deus dat, qũo det vnicuique ſm propriam virtutem. i. capacitatem conſiderandum eſt, quia q̃dã ſunt dona Dei quæ p̃ueniunt in homine, vt ſic vel ſimul cũ eſſe dantur. quædam alia dãtur poſtquam homo eſt. De primis, vt bona diſpoſitio corporis q̃ facit robur, viuacitatem ſenſuũ, pulchritudinem, ſanitatẽ. Alia aũt ſunt quæ ſubſequunĩ hominem exiſtentem ſicut gratiæ, & virtutũ infuſio, & quæcunq; quotidie homini adueniunt, ſiue de gratis datis, ſiue de gratia. De primis dicendum, ꝙ non dantur ſm menſurã, vel virtutem capacitatis, & dare alicui magnam, aut paruam capacitatem eſt de primis, & magnis munerib⁹. radix autem capacitatis huius ex parte corporis ſe tenet. nã illa bona quæ in anima ſunt poſteriora ea ſunt ſm capacitatem animæ, ſed aĩa licet quantum ad qdditatem in oĩbus inueniatur æqualiter, quia quidditas non eſt maior, aut minor, neq; magis aut minus. Sed

F quantum ad eſſe non inuenitur aĩa æqualiter in omnibus hominibus. Eſt. n. anima natura quædam ſpũalis quæ corpore cõicatur, & illa ſm ſe non habet terminum quia non eſt aliquid compoſitũ, ideo põt cõicari magis & minus, ſm ꝙ corpus cui cõicatur eſt capacius. Et ideo ſm capacitatẽ corporis eſt terminus naturæ animæ in homine: hoc. n. facit videri quoſdã homines alijs perſpicaciores, & ingenioſiores eſſe, & de ſingulis aĩæ virtutibus multo plus alijs habere, ſm ꝙ anima inæqualiter cõicatur diuerſis, manente aĩa eadem ſm ſpeciem. iſtum aũt terminum accipit anima ex diſpoſitione corporis ad ſuſcipiẽdũ eam, quia corpus humanũ eſt natum informari tali aĩa ſm diſpoſitiones quæ in eo ſunt, & nullum aliud corpus eſt capax G illius animæ, ſed diſpoſitiones iſtæ non conſiſtũt in indiuiſibili, ſed poſſunt eſſe ſm magis, & minus. iõ neceſſe eſt quædam corpora humana capaciora eſſe aĩæ quam alia, & poteſt intendi iſta dr̃ia maioris, & minoris diſpoſitionis, quouſque inueniatur aĩa ĩ aliquo corpore terminata ſm totam perfectionem quæ põt competere ei ſm ſpeciem. Ex hoc autẽ ſi Deus vult alicui infundere animam perfectã ſm naturales virtutes incipit a corpore, & dat ei corpus bene diſpoſitum, & ſm differentiam diſpoſitionis ex parte corporis, ita eſt gradus diuerſus cõicationis animæ, immo iſta ſe habent neceſſario. ſ. vt ſi corpus alicuius in infuſione animæ fuit magis diſpoſitum, & capacius for- H mæ quam corpus alterius, ꝙ anima ſit terminata in illo ſm perfectius, vel perfectiorem gradum naturæ. Et pp hoc putãt aliqui aĩas tales eſſe in hominibus quales illas eſſe fecerunt corpora cæleſtia. & hoc Ariſt. tãgit 3. de Anima allegans Homerum. ſ. ꝙ talis eſt intellectus cuiuslibet qualem in die dedit Pater Deorũ virorumq;. ſed hoc intelligitur de die conceptionis. & ex tunc accipitur iudicium, & p natiuitatẽ de conditionibus nati. non pp aliud, niſi quia corpora cæleſtia influunt ſuper corpus, & diſponũt illud ẽt antequam animetur ad hoc, ꝙ tale vel tale ſit, & ſm exigentiam illius diſpoſitionis ſequitur gradus aĩæ. & hoc idem ſignatur Sap. 7. c. puer eram ingenioſus, & ſortitus ſum animam bonam. ſortiri autem bonam animam eſt, quaſi per ſortem accipere animam perfectam, p ſor- I tem autem accipere dicimur illud, quod nõ eſt in poteſtate noſtra, ſed pendet ex alio. Dicendum autem ꝙ verum eſt cœlum facere multum ad perfectionẽ, vel gradum animæ noſtræ: non tñ poteſt facere directe. nam aĩa noſtra eſt ſpiritus immaterialis, ſuper immaterialia autem nihil poteſt facere corpus. facit autem indirecte. ſ. quia anima cõicatur perfectius, & imperfectius corpori, ſm ꝙ eſt magis, aut minus capax, ſed diſpoſitio illa fit ex influxu cæli ſuper corpus. ergo facit cœlũ aut perfectiorem, aut minus perfectam eſſe animam. hoc autem licet verum ſit, tamen perfectio animæ a Deo eſt, & ꝙ in nobis ſit anima perfecta, vel minus perfecta à Deo prouenit, quia ſi ipſe vult, ꝙ ali- K quis homo habeat animam perfectam facit eum naſci in tali tempore, & ex talibus ſeminibus, vt neceſſe ſit materiam illam optime diſpoſitam capacem eſſe animæ excellentis. vnde totum diuino nutu regitur, quod de perfectione animæ, & de diſpoſitione corporis noſtri agitur.

Sciendum tamen ꝙ iſte terminus animæ, ſm eſſe in corpore, qui acquirĩ ex varijs diſpoſitionibus, non attenditur, niſi in infuſione animæ. tunc enim illa cõmunicatur corpori. ſubſequẽtes autem diſpoſitiones nihil ad hoc faciunt. Et patet quia aĩa cum ſit natura quædam cõicabilis non eſt terminata proprijs terminis eſſendi, quia alias eſſet ens actu, & per ſe antequã communicaretur. Sed falſum eſt, quia anima non eſt ens completũ, ſed pars ſpeciei, & iõ non hẽt eſſe actu,

ante-

antequam infundatur corpori. nam si prius haberet esse actu, non posset esse forma, sed esset suppositum, & esset incommunicabile. Cum ergo nōdum habeat esse, & incipiat esse in corpore, etiam in corpore accipiet esse terminatum. Omne enim quod est creatum etiam terminatum est: ideo necesse est, ꝙ vbi aliquid incipit esse pars speciei ibi terminetur, ideo in corpore accipiet anima terminationem. Et tñ incipit anima esse in corpore in infusione. ergo in ipso instanti infusionis accipiet esse terminatum, necesse est autē animam accipere terminationem a corpore, cui vnitur, quia si a seipsa acciperet terminationem, esset ꝑ se ens, quod est falsum, quia tunc esset suppositum, & non pars speciei. Secundo quia cū in omnibus hominibus inueniatur, esset in omnibus æqualis, quod falsum est. ergo non terminatur a seipsa, vel ex conditione suæ naturæ. relinquitur ergo ꝙ terminetur a corpore. nam non est aliud a quo terminetur, nisi vel a seipsa, vel ab eo cui vnitur, sed nō terminatur a seipsa, vel ex conditione suæ naturæ, vt dictum est, ideo terminatur ex corpore. Et tunc sequitur necessario, ꝙ accipit anima terminationem in ipso instanti infusionis, qa in illo instanti anima incipit esse in corpore. ideo aut tunc est terminata aut non, si non est terminata, non est, quia nihil creatum est, ꝙ nō sit terminatum. Etiā quia si tunc non est terminata, nunquam vr̄ qn̄ sit terminata, cum non plus possit anima accipere in corpore post, quam tunc aīa in se non suscipiat aliquid per successionem. Et sic quales sunt dispositiones in corpore in ipso instāti infusionis, talis est terminatio animæ in corpore & gradus eius. De dispositionibus aūt postea sequentibus ad melius, vel deterius nihil est, quātum ad gradum, & perfectionem aīæ, quia aīa accepit semel esse determinatum, ideo illud nunquam pōt perdere, quia sicut ipsa est incorruptibilis, ita & esse suum, & modus, siue mensura essendi non pōt permutari. si igitur adueniant postea meliores dispositiones non efficitur anima melioris, aut maioris gradus, quia non potest variari in esse suo. Sed ad hoc faciunt illæ dispositiones, quia perfectionem accidentalem possibilem ſm illum gradum, vel capacitatem aīę facilius, & melius cōsequetur, dispositiones autem malæ, postea aduenientes non minuunt gradum animę, sed manet idem gradus, & tamē impeditur anima in operationibus illis, & forte perfectionem illā accidentalem cuius capax est ſm illum gradum capacitatis, nunquam habebit, vel habebit cū difficultate. Ex his apparet, ꝙ primum bonum, quod Deus cōfert homini est capacitas aliorum bonorum, quæ tam ex parte corporis quam animæ habet se. sed prima capacitas simpliciter est corporis, ſm quam determinatur certus gradus, vel terminatio animæ, deinde autē est capacitas ipsius animæ consecuta ex corpore, ex qua sequitur determinatio donorum quæ postea dantur.

Dispositiones aīmā sequentes.

Circa primum donum, quod est capacitas corporis non datur aliqua virtus, vel mensura præcedēs, ſm quam detur illa, sed ipsa est mensura omnium sequētium, ideo magnitudo illius capacitatis nō habet terminum, nisi ex diuina voluntate: quantam enim dare vult tantam dat, dum tñ capiatur intra terminos speciei, quia si corpus perfectius disponeretur, fortassis non esset materia propria animæ rationalis. Et ideo citra terminum latitudinis illius quam non excedit species, aut quidditas animæ est dispositio, quæ fit in corporibus ad suscipiēdam animam. Alia autem sunt dona quæ dantur ſm capacitatem illam, sicut ea quę sequuntur ex dispositione corporis, s. sanitas, robur, viuacitas sensuum, pulchritudo. Aliud etiam sequitur ex corporis capacitate, idest determinatio animæ, vt dictū est. De primo dono, quod est capacitas ex parte

A corporis dictum est, ꝙ non datur ſm aliquam mensuram: & etiam dicendum, ꝙ de illo non petitur ratio, quia de illis solis donis petitur ratio, ex quibus potest immediate prouenire lucrum, s. operationes alicuius sed illa capacitas corporis non est immediate operatiua alicuius, sed solum est ad recipiēdum aliquid, ideo de illa non petitur ratio. Quantum ad alia dona naturalia quæ sequuntur capacitatem corporis, vt sanitas, vel sanatiuum esse, dicendum ꝙ quædam illorum ꝑsunt ad operationē, & de illis redditur ratio, sicut est sanitas nam licet sanitas nō sit forma operatiua facit, quòd omnes operationes sani sint perfectæ. nulla autem de corporalibus operationibus est perfecta in nō sano, ideo cum ille cui data est sanitas, & sanatiuum, B quæ est qualitas de secunda specie ad non facile egrotandum, possit facere plures operationes in cultum Dei, quam ille cui non data est talis qualitas, exigetur ab eo ratio. Sic etiam de robore corporis, quia illud directe prodest ad operationes multas, quæ sine robore fieri non possunt, vel saltem non perfecte, ideo de illo ratio petitur. Idem est de perspicacitate sensuum, quia ista multum, immo summe confert ad operationes, & est immediatum instrumētum operationum, & sic de ea ratio exigitur. De pulchritudine secus est, quia illa non est principium operatiuum, ideo neque de illa exigetur ratio, nisi inquantum pro illa gratias agere tenemur, quia est quoddam donum Dei, & facit aliquo modo ad fœlicitatem politicam. Sic dicit Aristo. 1. Ethicor. quòd non est omnino fœlix qui tur C pis facie est, vel sine prole.

De alio dono, idest de animæ perfectione, vel terminatione sua in corpore secundum gradum perfectum, dicendum ꝙ datur homini ſm virtutem, idest mensuram præcedentem, quæ est capacitas corporis, & ista nō est principium immediatum actionum, qa est ens possibile, sed per virtutes receptas in anima secundum illum gradum terminationis est homo actiuus, quia in ista terminatione datur magnitudo luminis intellectus, & alia multa bona per quæ est quis operatiuus. Et fortassis nullum maius donum homini datur quā ista capacitas animæ. & de ista ad summas D gratiarū actiones tenetur homo Deo, quia in illo dono quasi accipit simul omnia dona, prædicta enim dona accipit homo cum accipit, vt sit.

Alia sunt quæ accipit postquam est, & horū quędā sunt extrinseca quæ vocamus bona fortunę: alia vero intrinseca, quæ aut in corpore, aut in anima sunt. De primis dicendum, ꝙ cum sint minima bonorū dātur sæpe nō ſm capacitatem, idest eis qui nulla bona merētur, immo eis qui mali sunt, sicut datur regnum hypocritis Iob 34. c. Etiam dant̄ diuitiæ eis qui nesciunt eas expendere. Accipiendo autem de aliis perfectionibus quæ sunt intrinsecæ, sicut sapientia, & virtus. Dicendum ꝙ a Deo infundūtur ſm capacitatem cuiuslibet. ista enim sunt gratis data, & quādo Deus ea cōmunicat homini non est capax maioris perfectionis, sed potest Deus augere capacitatem, & consequēter E augebitur qualitas quę infunditur. De gratia aūt siue charitate per quam homo Deo charus efficitur dicēdum ꝙ datur ſm capacitatem. Sed intelligendum, ꝙ aut accipitur de prima gratia postquam quis nō est in gratia, i. dum erat in peccato de nouo accipit illā, aut de augmēto eiusdem postquam illa habet. De primo dicendum ꝙ gratia communicatur iuxta mensuram capacitatis, & illa capacitas consideraт̄ iuxta quantitatem naturalis terminationis aīæ, simul cū conatu ad habendū illam. nam conatus multū facit ad capacitatem. Et ideo licet sæpe homo de peccato resurgat, nō resurgit sp in charitatem ęqualem, licet capacitas naturalis sit ęqualis, s. quia nō est ęqualis conatus q facit

ad maiorem vel minorem capacitatem pro tunc.

Quantum ad secundum de augmento gratiæ, aut charitatis dicendum ꝙ quantitas augmenti est secundum quãtitatem dispositionis, siue capacitatis, & accipitur ista capacitas pro naturali, & pro ipso habitu charitatis simul cũ conatu, quæ omnia simul faciunt ad maioritatem augmenti, quæ omnia simul efficiũt vnam capacitatem, & secundum proportionem istorum simul in habentibus charitatem fit augmẽtum maius aut minus, & in eodem habente charitatem, cum continue fiat augmentum per actus, aliquando per vnum actum fit maius augmentum quam per alium. Et ita est sensus hic, ꝙ bona spiritualia quę Deus nobis confert, dat secundum capacitatem suscipientium, ita ꝙ nunquam alicui minus dat quam susceptiuus sit, cum non sit auarus, neque plus quam susceptiuus sit, quia non caperentur in subiecto, & tñ quando alicui multum vult dare de bonis spiritualibus dat ei capacitatem ad illa, & tunc tantum dat quantum ille capax est.

Quare dicitur profectus est statim. Quæst. CXXXIIII.

QVAERETVR quare dicitur profectus est statim. Dicendum, ꝙ quantum ad parabolam conueniens hęc fuit, vt ostensum est supra. Ad sensum autẽ parabolæ est conueniens vtroque modo. Nã accipiendo ꝙ Deus sit dominus, iste semper absens est quãtũ ad præsentiam corporalem, quia nunquam oculis nostris cernitur, sed quando nobis dona aliqua dat, dicitẽ esse præsens nobis, propter operationem quam circa nos exercet. statim vero vt cõcesserit cessat ab illa operatione, ideo dicitur statim abire, & licet nõ videatur a nobis semper præsens est. sed recte abire dicitẽ, vt nobis operandi arbitrium liberum maneat. nam quãdiu dominus instat, & vrget seruos, aspiciens opera eorũ nõ est eis locus o ciãdi. cum vero absens est, locus est seruis libere agere malum vel bonum: vt ergo videatẽ ꝙ toto tempore quo dona Dei habemus liberum est nobis bene, & male illis vti, dicitur ꝙ statim Deus recedit, quasi postea non assistat operi nostro. & ita dicit glo. profectus est statim non locum mutans, sed liberam eis potestatem operandi relinquens. Si autem accipiatur de Christo ſm carnem, verum est, ꝙ statim abijt, quia postquã discipulos suos sufficienter instruxit in omnibus necessarijs, & tradidit eis doctrinam conuersationis, & prædicandi, recessit ab eis.

Quomodo applicatur ad parabolam lucrum quinque talentorum serui, & quid per quinque talenta signatur. Quæst. CXXXV.

QVAERETVR quomodo applicatur ad parabolam lucrum quinque talentorum serui qui quinque accepit talenta.

Dicendum ꝙ varie applicari potest. Nam accipiẽdo seruum quinque talentorum pro populo Iudaico ad Christum cõuerso dicitur, ꝙ lucratus est alia quinque, quia cognitionem quinque librorum Moysi duplicauit per fidem Euangelij, vt dicit Hilarius super Matth. Accipiendo pro quinque sensibus dr̃ lucrari quinque, qui docet de exterioribus rebus. Sic dicit Greg. in Homilia. s. sunt nonnulli, qui & si interna, & mystica penetrare nesciunt, pro intentione tñ supernæ patriæ docent recta quæ possunt de ipsis exterioribus quæ acceperunt, dumque se a carnis petulantia, a terrenarum rerum ambitu, atque a visibiliũ voluptate custodiunt, etiam alios excitatos compescunt. Et Orige. super Matth. ait. qui habent sensus exercitatos conuersati salutariter, & ad maiorem scientiam seipsos erigentes, & studiose docẽtes lucrati sunt alia quinque, quia nemo facile accipit additamẽtum virtutis alterius, nisi eius quam ipse habet, & quanta ipse scit tanta docet alterum & non amplius. Accipiendo aũt pro eo qui potest interpretari scripturas ad diuiniores sensus trahendo dr̃ lucrari quinq;, quando ipsum donum interpretãdi exercet illas in eisdem sensibus exponendo. Sed dicẽdum ꝙ istæ sunt quædam applicationes, sed non est ista intentio Christi. Nam nulla istarum expositionum facit intelligi parabolã de omnibus hominibus, sicut Christus intelligi voluit. Item prima non stat, quia lucrum maximum ponitur hic quinque talentorum, & tñ cõuerti ex lege Moysi, & in lege Christi impossibile, ꝙ in quinque libris Moysi erat non est maximum lucrum aut meritum. ergo non est ille sensus. Secunda. s. Grego. non est intentio Christi. Primo quia Hiero. & Greg. in hoc repugnãt, quia Greg. vocat quinque talenta quinque sensus, & notitiam exteriorum rerum quæ p̃ sensus cognoscuntur vocat donum quinque talentorum. Hier. autẽ vocat quinque talenta ipsam virtutem interpretãdi omnes sacras Scripturas ad sensus diuiniores. Et ista est sapientia summa. Greg. autem minimam cognitionẽ dixit signari per quinque talenta. Et ita ait, ꝙ sunt quidam qui si interna ac mystica penetrare nesciunt &c. vt dictum est. ideo non est conueniens expositio, nisi per modum applicationum moralium. Secundo patet, quia maximum donum fuit hic quinque talẽtorum, ideo in donationibus Dei debet signare maximam, & tamen donum quinq; sensuum, idest cognitio exteriorum de minimis donis est, ideo non signatur conuenienter per quinque talenta. Tertio quia maius est donum quinque talentorum quã duorum, ideo in spiritualibus sic esse debet, & tamen secundũ expositionem Gregor. fit e contrario, quia per quinq; talenta signatur cognitio quinque sensuum solum, per duo talenta signatur intellectus, & operatio: & tamen quodlibet horum duorum maius est quam cognitio quinque sensuum, vel rerum exteriorũ. Quarto quia etiam vnum talentum erit maius donum quã quinque, quia vnum talentum signat intellectum, & tamen cognitio intellectiua est aliquid altius, quam cognitio sensitiua. sed hoc inconueniens est.

Expositio tertia etiam non conuenit, quia non est maximum omnium donorum scientia interpretandi scripturam ad sensus diuiniores, cum maius donũ sit fides, & charitas. 1. Cor. 13. c. Dicendũ ergo, ꝙ sicut dictum est supra, intentio Christi erat signare diuersitatem donorum diuinorũ in hominibus. quidã enim maiora, alij minora accipiunt, & oĩa hæc causa breuitatis per duos gradus istos signauit. s. per quinque & duo. Iõ dicendũ, ꝙ per quinque talenta signantẽ maxima dona q̃ hoĩbus dantur a Deo quęcunque illa sint.

Quare specialiter dixit, quòd qui habuit quinque superlucratus est alia quinque, & quomodo lucrari dicantur dona spiritualia. Quæst. CXXXVI.

SED tunc quæretur quare ergo specialiter dixit, ꝙ qui habuit quinq; superlucratus est alia quinq;. Dicendũ ꝙ per hoc intelligitẽ augmentũ donorũ spiritualiũ, & prouentuũ ipsorũ, qđ ex operatione, pueniẽ. dona aũt vel bona spiritualia augentẽ dupliciter. vel in seipsis, vel in fructu inde, pueniente. De se patet. qa naturale est oĩbus habitibus, ꝙ per opationẽ pficiunẽ, sicut gignunẽ, qđ in moralibus verũ est. 2. Ethi. gratuiti vero habitus, & dona nõ gignunẽ ex operatione, sed ex infusione, & tñ augentẽ per operationẽ saltẽ dispositiue, quia augmentũ ipsorum solus Deus efficit. nã sicut solus Deus charitatem infundit qñ non est, ita ipse solus auget eam cum est, & tamẽ non augetur sine opera-

operatione nostra. Et ideo cum nobis operātibus augetur in nobis donū spirituale dicimur lucrari. Alio modo accipit extrinsece. s. pro fructu doni, vt si Deus alicui sapientiam det, & illam seminando multos instruat, & ita de quocunq; dono spirituali, quia omnia possunt prodesse ad ædificationē proximi, immò omnia dona spiritualia dantur ad vtilitatem Ecclesiæ, & manifestationem spiritus. 1. Cor. 12. & 14. c. Accipitur autem hic lucrum hoc secundo modo, cum ad hanc intentionem dentur dona, vt dispensemus ea alijs.

Cum vero dicitur, quare dicitur quinque superlucratus. Aliqui dicunt, ꝙ nō dicitur specialiter propter rationem numeri, sed ꝓp rationem dupli. s. quia quinq; habuit, & totidem acquisiuit. Sic dicit Origen. super Matt. quia lucrati sunt quinque, quia nemo facile alterius virtutis additamentum accipit, nisi eius quam habet, & quanta ipse scit tanta alterum docet, & non amplius. Sed aliter & melius dicendum ꝙ non ponūtur quinq; specialiter ratione numeri, sed ratione magnitudinis conuenientis, & hoc ad parabolam conuenit. Nam cum dominus introducatur gaudens cū his seruis, & laudans eos de lucro, oportet poni eos tanta lucratos quanta lucrari satis sit. Sed ad eū qui habuit quinque satis erat immo multum lucrari quinque, ideò tot posita sunt. Ad rationem etiam sensus quē Christus intendit non oportebat esse quinque specialiter, sed satis erat esse aliquantum numerum, & debuit esse magnus, quia per hunc signat Christus maximum lucrum donorum. Nam sicut per quinque talenta signauit maxima dona, quæ hominibus dantur a Deo, ita per totidem acquisita signauit maxima lucra. Sed quod dicitur de ratione duplicationis non est causa præcipua. nam non est summum lucrum factum per donum, quod duplicet illud, idest, tantum sit in fructu quantum est domini, cum & possit multo plus augeri, & tamen hic signatur maximum lucrum. ergo non ponuntur quinque acquisita, quia duplicatur donum. Secundo quia etiam ponitur duplicatio ista in eo, cui duo data sunt, quia alia duo superlucratus est: ideo si propter rationem duplicationis ponerent̄ quinque, nihil plus lucratus esset qui quinque acquisiuit, quā qui duo: & tamen falsum est, quia dominus plus gaudet cum eo qui quinque acquisiuit, & illi iubet dari talentum eius qui illud in terra absconderat, & non illi qui duo acquisiuerat. ergo non ponūtur propter rationem duplicationis. Tertio quia ponuntur duo talenta, & quinque data, vt signētur duo gradus, vel differentiæ bonorum, & donorum, ita ergo in lucro debent poni differentię lucrorū, ideo posuit quinque, & duo, & tamen si ad rationem duplicationis attenderētur æqualia lucra essent duo, & quinque, quia vtrunque duplicat talenta accepta. ergo non ponuntur sub ratione duplicationis. Quarto & præcipue patet, quia aliam quoque parabolam similem Christus posuit de pecunijs domini datis seruis, & lucris eorū, & tamen nō posuit lucra per duplicationem, sed per inæqualitatem Luc. 19. c. quia quilibet seruorum accepit vnam, & vnus acquisiuit decem cū vna, & alius acquisiuit quinque. & ita nullus ibi præcise duplicat acceptum, & ponitur de ambobus propter inæqualia lucra. Dicendum ergo, ꝙ Christus posuit ista quinq; talenta acquisita ad signandos maximos fructus quos aliquis facit cum donis Dei, & ideo posuit hic duo inæqualia lucra, s. quinque talentorum, & talentorum duorum, vt per quinque maximum lucrum, aut fructus signetur, per duo autem quodlibet aliud lucrum minus. & propter istam excellētiam lucri iussit ei qui quinque lucratus est dari talentum eius, qui illud in terra absconderat.

A *Quare dicitur quòd qui habuit duo talenta lucratus est duo: & quid signatur per quinque & duo talenta.*

Quæst. CXXXVII.

CVM vero quæritur de illo qui duo habuit quare dicitur ꝙ lucratus est duo. Dici posset iuxta positiones de talentis his, quia vt dictum est supra. aliqui dicunt duo talenta esse scientiam terrenorum vel secularium, vt Hiero. Et isti dicunt, quòd acceptis duobus alia duo acquirit, quia scientiam terrenorū duplicat per acquisitionem celestium, cum ait. acceptis. n. terrenis sensibus celestium sibi notitiam duplicauit, ex creaturis intelligens creatorē, & corporalibus incorporalia, ex breuibus sempiterna.

B Alij vt Hilarius dicunt duo talenta conuenire Gentilibus ad Christū conuersis, & illi lucrantur alia duo, quia fidem Christi Dei, & hominis per operationem duplicauerunt. Alij dicūt signari intellectum, & operationem per duo talenta, vt ait Gregor. & ista duplicantur in operatione, cum ait idem Gregor. s. sunt. n. nonnulli qui dum intelligendo, & operādo alijs prędicant quasi duplicatum de negocio lucrum reportant, quia dum vtrique sexui prædicationem impēdūt quasi accepta talenta geminantur. Sed vt præceden. quęst. dictum est, ista non est intentio Christi, sed sunt quædam applicationes morales. Sed veritas est. ꝙ per quinque & duo talenta signat differentias omnium donorum datorum a Deo, & per quinque & duo superlucrata signat omnium fructuum differentias. po-
C nuntur autem tanta lucra, vt vtrique videantur sufficienter lucrati ad hoc, ꝙ a domino laudērur. Sed rursus multo inæqualia sunt, vt videatur differentia fructuum, & ꝙ maior gloria competat vni quam alteri, & poterat hoc signari per alios numeros etiam, dum tamen inueniretur ibi inæqualitas, sicut in parabola, Luc 19. ca. vbi vnus accepta mna lucratus est decem, & alius accepta mna lucratus est quinque.

Quis est seruus ille qui acceptum talentum abscondit in terra.

Quæst. CXXXVIII.

D QVAERETVR quis est seruus ille qui acceptum talentum abscondit in terra.

Dicendum, quòd potest intelligi consequenter, vt dictum est supra, per multas expositiones. Dicunt. n. aliqui esse talentum istud donū intellectus legis Moysi in illis qui ad Christum redire noluerunt. & isti talentum occultant, quia inuidentes Christo volunt distorquere intellectum legis suæ, vt non constet inde Christum esse Messiam, & suscipiendum fore, qa hoc est scripturam abscondere, sensum eius distorquere, vt veritas ignoretur, vel illum nulli reuelare. Sic dicit Hilarius super Matth. iste seruus qui talentum vnum accepit, & in terra recondidit populus est in lege persistens, qui propter inuidiam saluandarum gentium in terra acceptum talentum abscondit. In terra enim
E talentum abscondere est nouæ prædicationis gloriam sub obtrectatione corporeæ passionis occultare. Accipiendo secundum assignationem Grego. est vnum talentum domini intellectus, & illi abscondūt illud qui in terrenis negociis implicant. Sic enim ait, talentum quippe in terra abscondere est acceptum ingenium terrenis actibus implicare.

Alij autem accipiunt non solum pro illis qui implicant in extraneis, sed etiam pro illis qui tacent, licet in terrenis non se implicent. Sic dicit Origenes super Matthæum, scilicet, si quādo videris aliquem qui virtutem habet docendi, & animabus proficiendi, & hanc virtutem occultat, quamuis habeat quandam reli-

religionem conuersationis, nō dubites dicere talem esse qui accepit talentum vnū & abscondit illud. Dicendum ꝙ non debet talētum istud vnum accipi specialiter pro aliquo vno dono, quia vnum talētum est hic, quod absconditur, & tamen nullum genus doni est, quod abscondi non possit. nam abscondere opponitur ad negociari. qui enim negociari noluit abscondit talentum, alij lucrati sunt qui negociabantur. qui autem nihil lucratus est abscondit talentum. Dupliciter autem potest quis ex talēto dato nullum lucrum ferre.

Vno modo conuertendo illud ad alios vsus quam illud a Deo donatum sit.

Alio modo nihil cum eo operando. De primo sicut dicit Greg. Siqs accepit donū ingenij quo poterat alijs prodesse in spiritualibus, prædicando, erudiendo, consulendo, admonendo, scripturas exponendo, & alia huiusmodi faciendo quæ in cultum Dei cedunt, & proximi ædificationem, & non operatus hæc trāsfert se ad eloquētiam terrenam, & orationes amatorias, aut ad excogitandos dolos, & modos acquirendi diuitias immoderate. talis. n. occultat in terra, quia in reb᷒ terrenis illud implicat. Sic de quolibet dono est, quia nullum est, quod in cultum Dei cedere nō possit. Cum autem illud verterit habēs ad solas terrenas voluptates, aut curas, & occupationes iā illud abscondit in terra, quia in spiritualibus, & rebus bonis fructū nullum facit. Sic etiam de diuitijs, & omnibus bonis fortunæ. nam licet ista sint minima bonorum Dei, tñ in cultum eius, & virtutis vsum multum cedere possunt. Siquis vero ea totaliter ad seculi opera accōmodet, iam talentum in terra abscondit. Alius modus occultandi est nihil operari: licet enim quis ingenij dñi non implicet rebus transitorijs, si tñ nō ædificat cum illo docendo, consulendo, exhortādo, aut huiusmodi faciendo abscondit talētum in terra, & magnæ culpæ est, quia per ocium perdi facit tātum donum Dei, nō autē abscondit in terra, i. in terrenis actibus, sed in terra, i. in secreto. nam sicut id quod in terra recōditum est a nullo videtur, ita quod intra pectus nostrum est nemo considerat, quia nescit quæ sunt in homine, nisi spiritus hominis qui est in ipso. 1. Corint. 2. ca. Et ita cuiuscunq; doni dispensationem non faciamus, dicimur talentum illud absconditum in terra tenere.

Quare dicitur specialiter de eo qui talentum vnum accepit, quòd abscondit illud, & non de eo qui quinque aut duo acceperat. Quæst. CXXXIX.

QVAERETVR, quare dicitur specialiter de eo qui talentum vnum accepit, ꝙ illud abscōdit in terra, cum quęlibet talenta abscondi possint. Dicendum quòd vna ratio, & præcipua est propter parabolam. nam ita accidit, ideo ita narratum est. Secundo quia de seruis istis aliquis seruus futurus erat mal᷒, & hoc in non lucrando aliquid pro domino, quod erat talētum abscondere. conuenientius tñ fuit ꝙ poneretur abscondere talētum ille qui minus accepisset quam qui multa. Et ratio est, quia dicitur supra in litera, ꝙ dominus dedit ista talenta seruis vnicuique ſm ꝓpriā virtutem, idest ſm quantitatem prudentiæ, industriæ, & fidelitatis, quia hoc totum erat virtus serui ad ministrandum pecuniam dñi, qui autem abscondit pecuniam fuit minus prudens alijs, vel saltem minus fidelis, quia si prudens fuisset non absconderet, quia sciret hoc malum esse, & sciret quō non abscondendo posset lucrari, etiam minus fidelis, quia si fideliter bona dñi caperet, daret operam ad lucra captāda ex illis bonis sibi datis: ideo necesse est hunc minus prudentem aut minus fidelem alijs fuisse. Et tñ ſm virtutem

F dedit dñs talenta, ideo necesse est eum qui abscondit datum fuisse minoris virtutis alijs, & consequenter ipsum esse minoris pecuniæ acceptorem, alias dñs deceptus esset si huic dedisset quinque talenta, quia ei qui minimæ virtutis erat, maximam pecuniam dabat.

Quantum ad intentionē Christi oportebat, ꝙ vnus seruus poneretur occultans traditam sibi pecuniam, vt per eum signarentur omnes qui ſm data eis dona nihil fructificant. ꝙ autem poneretur iste esse qui quinque talenta habebat, aut qui duo, aut qui vnum non differebat.

Et ratio est, quia de omnibus modis donorum inueniuntur quædam abscondita. multi enim magna dona ingenij, aut aliarum probitatum a Deo acceperunt, cum quibus nihil fructificant, sed illa abscōdūt:
G alij vero minora habentes fructificant. Et ideo tā maxima quam media, quam minima dona cōtingit abscondi. sed hic nō potuit poni, nisi vnus seruus abscōdens pecuniam, ideo vt concordaret tam rationi parabolæ quam intentioni Christi debuit poni, ꝙ occultauit talentum qui minimum acceperat. nam ponendo ꝙ occultauit ea qui quinque, aut qui duo acceperat, conueniret quidem significationi, sed non intentioni parabolæ, vt dictum est. ideo de accipiente vnū dici debuit.

Alia ratio potest ad hoc esse, scilicet, quòd minima dona abscondantur, quia licet contingat abscōdi magna & maxima dona de gratis datis, non tamen contingit saltem communius abscōdi maxima dona de
H gratum facientibus. donum. n. intellectus, & prophetiæ, & genera linguarū, & huiusmodi sunt dona gratis data, quæ non gratificant. donū gratificationis est gratia & charitas. habentem aūt maxima dona gratis data cum parua, aut nulla charitate cōtingit ea abscōdere, sed hñtē parua dona gratis data cū magna charitate nō ꝯtingit ea occultare. a fortiori aūt q magna, aut mediocria dona gratis data hēt cū magna charitate nō abscondit illa. Rō huius est, qa non abscondere dona est exercere illa in cultum Dei. Nemo autē agit aliquid in cultum Dei, nisi qui Deum diligit. Ex charitate autem Deum diligimus, ideo qui charitatē habet non abscondit dona Dei, sed expendit illa in vtili-
I tatem proximorum. qui autem nō diligit Deum, aut parum diligit abscondit dona eius interdum, vel implicat ea terrenis rebus, licet magna sint.

Quare dicitur, quòd post multum tempus venit dominus seruorum illorum. Quæst. CXL.

QVAERETVR quare dicitur, quòd post multum tempus venit dominus seruorum illorum.

Dicendum quòd dominus seruorum venit ad seruos eo, quòd serui non possunt ire ad dominum. Iste enim aduentus est in morte, & tunc homo cum Deo esse potest, si talis eius vita fuerit, vt post mortem me-
K reatur esse cum Christo. sed non potest homo ire ad Deū, sed oportet, vt Deus ad hominem veniat. & hoc verum est, siue in vita, siue in morte. In vita enim per conuersionem nemo ad Deum vadit, nisi Deus venerit ad eum, idest eum trahat. sic dicitur Io. 6. ca. nemo potest ad me venire, nisi Pater meus traxerit eū, idest non potest venire ad credendum in me, & sequendū me. & ad hoc venit Deus ad hominem, vt eū trahat Ioan. 14. cap. s. ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Et hoc est, quia prima mutatio cordis non est in nobis maxime ad rem arduam, sicut est in Deum amandum, & sequendum eius doctrinam. Item per mortem nō potest homo venire in Deum, sed Deus ad hominem venit. nam mors non est in potestate hominis, sed Dei. ipse enim posuit animam

in cor-

in corpore nostro, & auferet eam quando vellet. Et ideo in morte potius dicitur Deus venire ad hominẽ quam homo ad Deum, sic dicitur Io. 21. c. sic eum vo lo manere donec veniam, idest, donec veniam ad eũ per mortem ipsius. Maxime autẽ de applicatione hominis ad Deum per mortem, quia non est in potestate nostra Deo adhærere, sed ipse potest nos sibi ꝓpinquos facere, & hoc est ad nos venire. recte ergo dñs seruorum venit ad seruos. Alia causa est ſm rationem parabolæ, quia dominus ille peregre profectus est. ser ui aũt manserunt in regione de qua erat dominus, vt negociarentur: ideo oportebat dominum venire aliquando ad seruos. s. qñ rediret de peregrinatione. serui autem non erant ituri ad dñm peregrinantem, qa ipsi non erant peregrinaturi, sed mansuri ad negociãdum cum talentis traditis. Alia ratio est, quia nũc dñs venit, vt rationem exigat. nemo autem sponte rationem exigeret, quia omnis homo talem rationem timet, ideo non vadit, sed oportet ꝙ trahatur aut rationem petens veniat, & ita venit dominus seruorum.

Quare dicitur post multum temporis. *Quæst.* CXLI.

QVAERETVR, quare dicitur post multum temporis. Dicunt aliqui, ꝙ istud tempus est dies iudicij. Alij dicunt ꝙ dies mortis, & de vtroque potest dici, ꝙ est post longum tempus. Est dicendum ꝙ litera ista de vtroque intelligitur conuenienter, qa hic agitur de ratione quam homines reddunt de administratione bonorum eis collatorum. Ista aũt ratio redditur, tam in morte a quolibet homine, quam in die iudicij a quolibet, & ab oĩbus. De aduentu Dñi ad iudicium manifestum est, ꝙ est post longum tp̃s, quia nondum dies illa venit, & nescimus qñ erit. sic accipit Chryso. super Matt. dicens. mihi autem vr̃, ꝙ resurrectionem occulte insinuans hoc dicit, & tunc accipit computatio huius longi temporis a principio seculi vsque ad finem mundi, quia a conditione orbis cepit distribuere hominibus dona sua, de quibus rationem reddituri sunt, & vsque ad finem seculi semper erũt homines quibus dona sua dabit, ideo tota ista duratio vocatur longum tempus, & recte quidẽ. Accipiendo autem Christum in carne, tanquam Dñm dr̃ lõgũ tempus istud ab ascensione sua vsque ad diem iudicij quia quandiu corporaliter inter nos manebat distribuebat dona sua discipulis conuersando cum eis. cessauit autem ista conuersatio in ascensione, qa postea corporaliter cum nullo conuersatus est: ideo ab illo tp̃e vsque ad diem iudicij dicitur lõgitudo temporis. Sic dicit Hiero. super Matt. s. ideo ergo dicit post multum temporis, quia grande tempus est inter ascẽsionem Saluatoris, & secundum eius aduentũ. Accipiendo autem pro Aduentu Christi ad mortem, & ratione quæ ibi redditur dr̃ ꝙ post multum tp̃s, quod signatur hic totum tp̃s vitæ humanæ, quod quia incertum est potest vocari magnum vel longum. Secundo vocatur longum ad signandum longanimitatem, & patientiam Dei. nam quantũcunque tp̃s expectet lõgũ est. domini enim qui sunt homines si sciũt rem suam male per seruos administrari, statim vt prouidere potuerint, prouidẽt: Deus autem & si videat malam administrationẽ, quam nos facimus circa dona quæ nobis commisit, non statim punit neque rationem exigit, sed sustinet, ideo longanimitatem & patientiam multam habet. vnde quantumcunque sit paruum tẽpus quod nos expectat, dicitur longum tempus esse post quod venit ad rationem exigendam. Sic dicit Chryso. in Homil. s. vide Dñm vbique rationem non confestim expetentem, vt discas eius longanimitatẽ.

A Tertio (vt quidam dicunt) hoc ponitur ad signandum longam vitam bonorum seruorum, quia quantum ad bonos seruos qui bene ministrant talenta domini est vita longa, vt possint diu prodesse. Et sic post longum tp̃s venit Deus ad exigendum rõnem ab eis. Sic dicit Greg. in Homil. s. & obserua in hoc loco, qa non serui ad dñm vadunt, vt iudicentur, sed dñs venit ad eos cum tempus fuerit impletũ, de quo dicit. post multum vero temporis, idest, postquã dimisit aptos ad negociandum animarum salutem. Et ideo forsitã non facile inuenitur quis ex eis qui apti fuerint ad huiusmodi opus, vt cito transeat de hac vita, sicut est manifestum ex eo, ꝙ Apostoli senuerunt. Ex quibus dicitur ad Petrum, cum senueris extendes manum tuam. de Paulo autem dictum est ad Philemonem. nũc au- B tem vt Paulus senex.

Quid est, quòd dominus cum seruis rationem ponat. & de quibus reddetur a nobis ratio Deo. *Quæst.* CXLII.

QVAERETVR quid est, ꝙ dominus cum seruis rationem ponat. Dicendum quòd signat rationẽ quam Deus de singulis actibus nostris exiget. & ista ratio in morte a quolibet exigitur, ideo ibi sententiã aut damnationis, aut salutis accipit. in die autem iudicij ab omnibus generaliter exigetur. Dicitur autẽ ponere rationem ad modum hominum, quia homines qui aliquid ad ministrandum seruis suis committunt nesciunt quomodo in illo se habuerunt, ideo rationẽ C petunt per quam cõstat, an res sua profecerit, vel detrimẽtum passa fuerit. Deus autem omnia nostra nouit. Ideo non oportet, ꝙ rationem nobiscum ponat, immo neque ponit, quia non exigit ab aliquo petendo quid egerit, quia nemo scit omnia quæ egit bona aut mala, ideo nemo posset rationem dare de vita sua vt damnaretur vel beatificaretur. Deus autem nouit singula, ideo non solum scit quis damnatione, & quis gloria dignus sit, sed etiam quanta gloria, & quanta damnatione. Et iuxta hoc, quòd de singulis nouit iudicat de eis. Et hæc est ratio quam ponit cum eis. vnde nullam rationem serui hic reddunt, sed recipiunt D conclusionem rationibus suis conuenientem damnationem, vel gloriam.

Ista autem ratio redditur de talentis commissis, & quia nullus est a quo in iudicio non petatur: ideo nullus est qui talentum aliquod non acceperit. hoc autẽ est de eis qui ad discretionis annos venerunt. nam his saltem donum rationis commissum est, & tenentur omnes actus suos secundum rationem dirigere. quicquid autem ab ea deuiauerint de talento perdunt, licet hic magis signatur petitio rationis, quantum ad ea quæ consistunt in omissione, quam quantum ad illa quæ sunt in mala commissione.

De illis autem qui non peruenerunt ad annos discretionis alius modus rationis est. nam illi nihil potuerunt omittere cum neque potuerint agere. etiam committere nihil mali potuerunt, sed damnãtur, aut E saluantur ex alia radice, s. ex peccato contracto, vel ex gratia collata in sacramento baptismi.

Quid est quod dicitur, accedens qui quinque talenta acceperat, & quare dicitur, quòd accessit. *Quæst.* CXLIII.

QVAERETVR quid est, quod dicitur. accedens qui quinque talenta acceperat &c. Dicẽdum quòd ostenditur, quòd omnes reddituri sunt rationẽ, siue qui magna dona accipiunt, siue qui minora. Et ob hoc ponitur prius de illo qui accepit quinque talenta, quia istud erat maximum donum, vt in-

vt innuatur, ꝙ grauiorem & exactiorem Deus petit circa illos qui maiora acceperunt. Sic dicit Gregor. in Homil. hæc autem lectio huius Euangelij considerare nos admonet, ne nos qui plus cæteris accepisse aliquid cernimur ab auctore mundi inde grauius iudicemur. cum. n. augentur dona, rationes etiam crescunt donorum. Dicitur autem ꝙ accessit iste. s. quia confidens erat: rationes. n. bonas se habere videbat, ideo cũ fiducia ad dominũ accedebat, & loquebatur. Sic dicit Origenes super Matt. s. fiducia aũt fecit eum quinquin que talẽta acceperat audere, vt ad dominum primus accederet. Dixit autem ad dñm. domine quinque talẽta tradidisti mihi: ecce alia quinque superlucratus sum. hoc. n. faciebat seruum confidentem esse. & dicitur istud ad modum parabolæ. nam in rationibus humanis poterat scire seruus quantũ acceperat, & quantum lucratus erat, ideo poterat sic determinate loqui circa spiritualia nemo scit quantum acceperit, quia Deus solus qui dona tribuit est mensurator illorum, et lucrum suum nemo nouit, quia nescimus quantũ profecerimus apud proximum ex talentis nobis datis. Et multominus scimus quãtum grata fuerit Deo operatio nostra, ideo nemo potest dicere tãtum accepi a te, & tantum reddo tibi. Item quia in iudicio illo nihil homo dicet Deo de eo, quod recepit, aut egit, cum Deus illud melius nouerit. Sed ponitur ad modum rationum nostrarum, in quibus qui accepit, & expendit atque operatus est, nominat quãtitatem acceptorum & expensarum. in ratione autem Dei nihil nos dicimus de acceptis aut impensis. sed dabitur nobis retributio ꝓ bona, aut mala administratione, quasi omnia ibi supputata essent, & a nobis spõte concessa aut prolata. quod autem dicit quinque superlucratus sum, signat lucrum maximum quantumcunque illud sit, vt dictum est supra.

Quid est quod dicitur, ait dominus illi euge serue bone. Quæst. CXLIIII.

QVAERETVR, quid est quod dicitur. ait dñs illi euge serue bone. Dicendum ꝙ ad modum rõnis humanæ signatur in diuino iudicio. nam si seruus dño lucrum afferret, bonus dominus laudaret eũ, ita & apud Deum qui est iustissimus Dominus siquis ei rationem bonam reddiderit, lauabitur ab eo, & gaudebit cum eo. & ita ponuntur hic duo. s. gaudium, siue gaudere, inquantum dicitur euge, & laus inquantum dicitur serue bone & fidelis. nam euge ad gaudium pertinet. Sic dicit Rabanus, s. euge interiectio est lætantis, per quod gaudium suum dominus insinuat, qui bene laborantem seruum ad gaudium æternum inuitat. De quo propheta ait. lætificabis nos in gaudio cum vultu tuo. Et recte Deus gaudet cum bono seruo, & tota cęlestis curia. nam hic quando conuertuntur peccatores ad Deum gaudet Deus Luc. 15. c. gaudium est in cœlo super vno peccatore penitentiam agente. Et tamen istud gaudium est per hoc, ꝙ per istam pœnitentiam disponitur ad vitam æternã. ergo maius multo gaudium erit, quando completis oĩbus rationibus suis prospere est aptus, vt statim recipiatur ad cœlum. vnde recte dr̃, ꝙ dominus dicat euge. Secũdum est laus. s. quia dñs laudat seruum bonũ. & hoc patet inquantum dicitur serue bone & fidelis. Sic dicit Gregor. Seruus qui geminata talenta retulit a domino laudatur, atque ad æternam remunerationem perducitur. Et hoc verum est, quia in die iudicij qui rationem bonam reddiderint valde laudabũtur: immo nulla est verior laus quam illa. Sic dr̃ 1. Corint. 4. cap. itaque nolite ante tempus iudicare, quoadusq; veniat Dominus, qui reuelabit abscondita tenebra-

F rum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit vnicuique a Deo.

Quare dixit, serue bone & fidelis. Quæst. CXLV.

QVAERETVR quare dixit, serue bone & fidelis. Dicendum ꝙ istud ponitur ad laudem, & sunt ista verba per quæ aliquis conuenienter laudatur iuxta conditionem suam. s. cum sit dispensator. potest autem bon⁹ hic vocari, quia vere bonus fuit qui meruit a domino laudari, & bonus fuit qui dominũ dilexit, & propter eum labores sustinuit. bonus etiam fuit q bona proximo fecit. Sic dicit Chrysost. serue bone, id-
G est qui de bono loquitur, quod est ad proximũ. Vocatur fidelis, quia non vsurpauit bona domini. & quia rem domini ita diligẽter sicut propriam curauit. Sic dicit Chrysost. fidelis qui nihil eorum quæ sunt domini sibi appropriauit.

Quare dixit, supra pauca fuisti fidelis, & quæ sint ista pauca. Quæst. CXLVI.

QVAERETVR quare dixit supra pauca fuisti fidelis. Dicẽdum ꝙ ista pauca sunt dona quæ seruus accepita domino, siue sint spiritualia dona, siue corporalia, siue bona fortunæ, quæ in se quidem multa sunt, & respectu meriti nostri sunt plurima, qa no-
H bis nondum meritis illa concessit, sed respectu bonorum vitæ æternæ quæ nobis danda sunt parua iudicãtur. Sic dicit Hieron. super Matt. dicit super pauca fuisti fidelis, quia omnia quæ in præsenti habemus, licet magna videantur & plurima, tamen respectu futurorum pauca sunt & parua. Et dicitur istud ad laudem liberalitatis domini. s. quia dat seruis suis plura quam mereantur. nam ei qui fidelis fuit super pauca i. fidelitatem suam exercuit in paucis erat dãda parua merces. Et tamen datur magna cum dicitur supra multa te constituam, ergo laus domini est. Et non est intelligendum, ꝙ per hoc minuatur laus meriti seruorum, cum dicat illis dominus. euge serue bone, sed laudatur dominus. nam quantacũque dona quis habuerit hic, & per illa se diligenter & fideliter exercuerit ver-
I tendo ea in cultũ Dei, circa pauca fidelis est, quia pauca sunt, & parua omnia quæ in præsenti habentur.

Quid est quod dicitur supra multa te constituam. Quæst. CXLVII.

QVAERETVR quid est quod dicitur, supra multa te constituam.

Dicendum ꝙ id supra, quod constituitur seruus potius est magnum quam multum, quia vnum bonum est ĩ quo omnia bona sunt. s. videre Deum. sed potest dici supra multa ex ratione parabolæ. nam cõstitutus fuerat seruus iste hactenus super quinque talẽta, quæ
K pauca erant. erat autem super multa constituendus, quia statim constitutus est super decem, & additum fuit ei talẽtum quod habebat qui illud in terra occultauit, vt patet in litera.

Aliter potest dici supra multa, vt accipiamus particulariter perfectiones, quæ erant in beatis. nã hic nullam plene habemus. ibi autẽ nulla deerit, ideo supra multa constituemur. Et vocantur illa multa respectu paucorum bonorum, quæ in hoc seculo habemus: & maxime respectu meritorum nostrorum, quæ pauca sunt & prẽmium magnum est. Sic dicitur ad Ro. 8. c. non sunt cõdignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.

Quid

Quid est, quod dicitur, intra in gaudium Domini tui. Et quod est hoc gaudium. Quæst. CXLVIII.

QVAERETVR, quid est quod dicit, intra in gaudium domini tui.

Dicendũ, quòd de gaudio beatitudinis accipitur, quod est ineffabile gaudium, s. præsentem Dei vultũ cernere, incircumscriptum lumen videre, nullo metu mortis affici, perpetuo incorruptionis munere lætari. Dicitur autem istud gaudium Domini, idest quo Dominus gaudet, vel quod dominus præstat. De primo patet, quia Deus gaudet. nõ est. n. tristis, quia summum bonum nõ põt esse triste, vel non delectabile, immo & gaudiosum, vel plenum gaudio eum Arist. vocat siue voluptuosum 12. Metaph. Est autem delectatio sua vna, & simplex, & semper manens 7. Ethic. vlt. c. qui autem gaudet de bono gaudet. Illud aũt bonum est ipsemet, inquãtum ipsemet, vt summum bonum beatificat se, vt substantiam intelligẽtem, & beatitudinis capacem. sed hoc gaudium est quo omnes beati gaudebunt, ideo recte seruus intrat in gaudium Dñi, idest incipit gaudere eo gaudio, & bono de quo dominus gaudet. & non potest maius bonum, & fauor esse serui q̃ cum incipit participare cum domino in eadem re, sicut si dñs inuitat seruũ, vt ambo in eadem mensa, & eodem cibo vescãtur. & sic videbatur esse in parabola. Intra in gaudiũ domini tui, idest gaude de bonis de quibus dominus tuus gaudet accipiendo fructum illorum. Secundo modo dr̃ gaudium domini, idest quod dominus præstat. gaudium enim & exultationem præstat nobis Deus in præsenti, sed nõ per seipsum: immo per bona sua quę nobis dat Actu. 14. c. sic ibi Paulus dixit, s. & quidem non sine testimonio reliquit seipsum benefaciens, de cœlo dans pluuias, & tp̃a fructifera, & implens cibo, & lętitia corda vestra, in futuro autem vobis gaudia præstabit per seipsum, idest in videndo essentiam suam. vnde illud rectissime gaudium domini dr̃. De his dicit Grego. sed tunc fidelis supra multa constituitur, quando deuicta omnis corruptionis molestia de æternis gaudijs in illa cęlesti sede gloriatur. tũc etiam ad domini sui gaudium perfecte intromittitur, quãdo in æterna illa patria assumptus atque Angelorum cętibus admixtus sit interius gaudet de munere, vt non sit, quod exterius doleat de corruptione. Et Hiero. super Matth. ait. quid autem maius potest dari seruo fideli quam esse cum domino, & videre gaudiũ domini sui? & Chrys. in Homilia ait per hæc verba intra in gaudium domini tui omnem beatitudinẽ ostendit. Et Aug. 1. de Trinita. ait. hoc erit plenum gaudium nostrum quo amplius esse non potest frui Dei trinitate, ad cuius imaginem facti sumus.

Quid est quod dicitur, accessit & qui duo talenta acceperat. Et quid signatur per hæc duo talenta. Quæst. CXLIX.

QVAERETVR quid est, quod dicitur, accessit & qui duo talenta acceperat &c.

Dicendum, quòd per duo talenta signatur gradus donorum mediocrium. Nam per quinque, & duo signat omnes differẽtias donorum diuinorum, quibus bene vtimur. Et quia per quinque signantur dona maxima, per duo signantur minora, & mediocria, vt dictum est supra.

De isto habẽte duo talenta, idest dona minora, vel mediocria dicitur, ꝙ accessit ad dominum, s. quòd tã de magnis quam de paruis rationẽ ille exigit. accessus autem iste est per mortem. nam ante mortem a nullo ratio exigitur, est etiã in iudicio generali. Sed melius accipitur de morte. Sic dicit Hiero. super Matth.

A intellige accessum trãsitum de hoc mundo ad illum.

Quod vero dicitur, ait, domine duo talenta tradidisti mihi. non est intelligendum, ꝙ in iudicio aliquid loquantur iudicantes, quasi referentes ea quæ fecerunt, & quæ a Deo acceperint, sed Deus omnia hæc sciens dat singulis prout meruerint, vel demeruerint. & tamen dicitur hoc ad modum humanę rationis, in qua qui expendit dicit quantum acceperit, & expenderit. & quia Deus scit seruũ istum accepisse duo talẽta, & duo superlucratum, licet seruus hoc nesciret, dicitur illa dicere quasi talem rationem de se reddat, & iuxta hoc ei retribuendum sit. Cum autem sequitur, quòd dominus dixerit ei euge serue bone &c. exponendum est, sicut circa alium seruum quinque talentorum supra expositum est.

B *Quomodo dominus, eadem fecit circa seruum duorum talentorum, sicut circa alium, & an fuerint æquales in merito. Quæst. CL.*

SED quæretur quomodo dominus eadem promisit, & fecit circa seruum duorum talentorum, sicut circa seruum quinque talentorum. Nam dicit euge serue bone &c. vt patet in litera.

Aliqui dicunt hoc factum ad ostendendum ęqualem gloriam, & meritum istorum seruorum, & hoc patet, quia vterque duplicauit, quod acceperat.

C Dicendum, quòd non est verum, quòd sit æquale meritum, neque æquale præmium, neque apud parabolam, neque secundum intẽtionem Christi. Primo patet, quia vterque seruus constitutus est super id, qđ lucratus est, & ita qui quinque acceperat superlucratus quinque mansit constitutus super decem. qui vero duo accepit lucratus duo mansit constitutus super quatuor, ideo maior iudicatus est qui quinque accepit, & totidem lucratus est. Secundo, quia cum auferret dominus talentũ ab eo qui illud absconderat sub terra, non iussit illud dari ei qui quatuor habebat, sed ei qui decem, & ita eum præcipuum iudicauit, quia maiorem honorem ei contulit.

D Cum autem obijcitur, ꝙ æquales fuerunt in merito, quia vterque duplicauit quod acceperat. Dicendum, quòd sunt secundum proportionem æquales, sed non simpliciter, vel secundum quantitatem, sed multo plura acquisiuit qui lucratus est quinque, & maiorem laborem impendit, quam qui lucratus est duo. Et ideo, quia realiter plus laborauit realiter accipiet plus, & magis honorabitur a domino.

Alij dicunt, quòd ęqualia dominus dicit illis, & facit, quia æqualiter meruerunt, non quidem propter rationem duplicationis, sicut dictum est, neque propter ęqualitatem laboris, quia isti confitentur inęqualem, sed dicunt, quòd Deus non considerat quantitatem operis, sed affectionem. Et ideo si accipiens duo talenta ex toto suo conatu operatus est quantum potuit, nihil minus meruit quam ille qui talenta quinq; habens secundum ea operatus est. Sic videtur dicere

E Hierony. super Matth. s. vtrique autem seruo, s. & qui de quinque talentis decem fecerat, & qui de duobus quatuor idẽ patrisfamilias sermo blanditur, & vtrunque simili gaudio recipit, non considerans lucri magnitudinem, sed studij voluntatem. & vide quoniam eadem dicta sunt ambobus, ne forte, & qui minorem habuit virtutem, & totam illam quam habuit, secundum quòd oportebat exercuit, nihil minus habiturus sit apud Deum quam ille qui fuerit in maiori virtute. hoc enim solum quæritur, vt quicquid habuerit homo ex Deo, toto eo vtatur ad gloriam Dei.

Dicendum, quòd ista non debent concedi simpliciter, vt iacent: nam licet Deus magis consideret affectum

fectum facientis quam opus, tamē non est verum, ꝙ qui agit ex toto affectu suo tantū meretur, sicut alius qui ex toto affectu agit: nam principium merendi est charitas, & ideo necesse est, quòd quanto quis agit ex maiori charitate, magis mereatur. Si ergo aliquis habeat charitatem, vt duo, & alius, vt decem, & ambo agant ex totis conatibus suis manifestum est, quòd multo plus meretur qui habet charitatem, vt decem, etiam in eodem actu, quam qui habet, vt duo: nam si Deus affectum respicit, necesse est, quòd quantò quis agit ex maiori charitate magis mereatur. Et ideo, licet duo agant ex totis conatibus, quia tamen conatus vnius est multo maior, meretur valde magis.

Cum vero dicitur, quòd non est minor apud Deū, potest intelligi vno modo, s. si habentes inęqualia dona agant ex æqualibus affectibus, siue ex æquali charitate, aut qui habet minus donum ingenij, vel roboris facit opus huius doni ex maiori charitate quam ille q̄ habet maius donum, merebitur apud Deum æqualiter, vel plus, licet non sint opera æqualia.

Secundo potest accipi quantum ad euitandum pęnam, s. si dominus iussit seruis negociari, dans pręmiū lucrantibus, & pęnam ociosis, & aliquis magnam virtutem habens lucratus est quinque, & alius habens minorem operans ex toto conatu lucratus est duo; ęqualiter ambo euitant pœnam, & redargutionem, quia neuter eorum poterit aliquo modo argui de negligentia, vel ocio.

Tertio potest intelligi quantum ad hoc, quòd est accipere vitam æternam, sed non quantum ad hoc, quòd est æqualiter illam recipere. nam qui lucratus est quinque habet vitam æternā, qui lucratus est duo etiam habet vitam æternam, sed non æqualiter. Et istud in præsenti magis accedit ad intentionem Hieronymi, & literæ.

Dicendum hoc supposito, quòd licet eadem dicūtur, & fiunt ad vtrunque seruum, non se habet dominus ad illos æqualiter, & tamen conueniens fuit ista sic dici ad vtrūque: dicitur enim euge serue bone. Est enim euge interiectio lætantis, & dominus vtrique ostendit gaudium in vultu, sed maius seruo quinq; talentorum. Sed ista differentia gaudij non potuit ostēdi in hac interiectione euge vtrique dicta, nisi alia adderentur. dicitur autem vtrique serue bone, & fidelis, quod vtrique competit, quia vterque bonus, & fidelis fuit, & tamen seruus quinque talentorum melior fuit quam seruus duorum, quia ex meliori affectu, idest maiori charitate egit, & magis lucratus est, & plures labores pro domino sustinuit. fideles autem ambo æqualiter fuerunt, quia nemo eorum aliquid de rebus domini sui appropriauit, sed omnia a Deo accepta in gloriam Dei conuertit, vt ait Chrysost. Cū autē dicitur, super pauca fuisti fidelis vtrique cōpetit, quia respectu eorum quæ in vita æterna accipiemus parua sunt quæcūque hic fecimus, aut habuimus. Quod autem dicitur, supra multa te constituam, vtrique competit. nam vtrique datur vita æterna, & bonum illud est multum, vel magnum respectu eorum quæ hic fecimus, & tamen licet vterque super multa constituatur, non constituuntur super æqualia. nā duo multa sunt, & mille multa sunt, & omnis numerus est multum, & apparet ista inæqualitas ex simili. nam de vtroque dicitur, super pauca fuisti fidelis. tamen manifestum est, quòd illa pauca nō sunt æqualia, sed pauca apud primum sunt quinque talenta, apud secundum duo vocantur pauca, ita ergo de multis: multa apud vnum sunt plura quam apud alterum. ideo licet eadem verba dixerit dominus vtrique seruo, non significatur gloria eorum æqualis.

F *Quomodo dicitur, accessit qui vnum talentum acceperat, quia mali non accedunt, & quare hic vltimus accessus.* *Quæst.* C L I.

QVAERETVR quomodo dicitur accessit q̄ vnū talentum acceperat? quia videtur, ꝙ iste nō accesserit: nam iste malus erat, & mali sponte nō veniunt. Dicendum, ꝙ in iudicio omnes simul erunt licet dupliciter fit iudiciū, s. in morte singulorum, & in iudicio vniuersali. Accipiēdo autem de morte singulorū non est ordo in iudicando inter bonos, & malos, sed qui prius moritur prius iudicatur. Accipiēdo
G autem de iudicio vl'i dicendum, ꝙ omnes quidem simul astabunt, sed non in eodem loco: immo quidam in aere, alij in terra, & quidam ad dexteram, alij ad sinistram, vt dr̄ infra in litera. & oēs simul accipient iudicium, & ad illud deducentur de oībus partibus mūdi, in quibus fuerāt mortui, & istud cōe erit omnibus bonis, & malis. Accedere aūt ad iudicem ponitur ad modum rōnum humanarum, in quibus non possunt multi simul rationes suas reddere, sed quidam prius, alij posterius, & quia ita fuit coram dn̄o qui talenta tradidit seruis, ꝙ singulus per se rōnē dederit, ita ponitur hic, sed istud accedere in generali iudicio quantum ad malos non est spontaneum: nollent enim ipsi iudicari, vt condemnarentur, & delicta sua coram oībus hoībus apparerēt. Sed dicetur quare iste seruus
H malus vltimus accessit? Dicēdum, ꝙ hoc pertinet ad parabolam: nam vt dictum est præced. q. simul erunt in iudicio boni, & mali, & vtrorumq; simul iudicium finietur, quia non reddunt singillatim rōnes suas singuli, sicut hic hoīes, quia cum hic quisq; per se accedit, & rōnem reddit dr̄ de isto quoque, ꝙ accesserit. Sed vltimus potest poni. primo quia de minimo rōnem redditurus erat, idest de talēto vno, & licet Deus omnium curam habeat, præcipuam tamen de maioribus. Secundo, quia iste malus erat, & ideo non sponte accederet. na licet in iudicio Dei non accedat quisque, neque absens sit, nisi prout Deus voluerit, intentio tamen significatur, quia boni cum rationum suarum conscij sint, sponte accedunt quasi ad gloriā, ma
I li vero cum nihil boni inueniant, de quo sperent, inuiti accedunt velut ad confusionē. vnde necesse est, ꝙ tardius se mali offerāt quā boni. Tertio fuit hoc ad non interponendū bonis malum. nam bonis eadem redditur responsio, s. euge serue bone &c. siue parum boni, siue multum boni sint. malis autem alia, ideo prius debuit dici de oībus bonis; deinde de malo. nisi forte ponatur, ꝙ omnino præcedet malus, quod inconueniens est. Quarto quia talem orationem ponit litera in ipso iudicio generali. nam prius fertur sentētia pro bonis, s. venite benedicti. deinde contra malos, s. recedite maledicti infra in litera. ideo seruus malus vltimus debuit accedere.

K *Quid est quod dicitur, quòd seruus piger dixit, domine scio, quia durus es.* *Quæst.* C L I I.

QVAERETVR quid est, quod dicitur, ꝙ seruus piger dixit. domine scio, quia homo durus es. Dicendum, ꝙ istud magis pertinet ad parabolam quam ad significationem quam Christus intendit. nam in his verbis seruus ostēdit causam quare nihil lucratus fuerit cum talento, quasi legitime se excuset obijciens timorem perdendi talentum, s. quia dominus erat homo durus, & etiam aliena capit, quāto magis propria exiget? ex quo sequitur, ꝙ si perderet aliquid seruus iste, etiam fideliter administrando in negociatione, ꝙ dominus non remitteret ei, ideo elegit potius non negociari quam exponere se periculo

culo perdendi. Sed istud non applicaẽ talentis a Deo datis: nam corporalia talenta pecuniarum interdum negociando perduntur. spiritualia autem dona quæ Deus concedit non possunt perire operando, sed naturaliter augentur per operationem quantum ad seipsa, & in fructu crescunt. Etiam quantum ad pecunias a Deo nobis datas est idem verum, quia negociatio nostra cũ illis est benefacere egentibus, & sic non pereunt cum distribuuntur, sed tunc congregamus nobis thesauros in cęlo vbi fures non effodiunt, & tinea non demolitur. Sed potest trahi ad quosdam qui timentes valde se imperite agere cũ donis sibi a Deo commissis, volunt potius abstinere ab omni opere q̃ aliquid facere. quod plerisque circa donum ingenij, & alia dona accidit, qui dum possent cum donis suis prodesse proximis, metuentes se errare in administratione donorum cessant, & hoc malum est, neque accidit, sicut in talento pecuniæ, quia in illa siquis abstineat a negociatione seruat illam integram. in donis spiritualibus secus est, quia cum sint ad opus in seipsis deficiũt, si nihil per ea fecerimus, sicut apparet in habitibus quos per operationa acquirimus, quia si omnino cessemus ab operatione delentur habita per dissuetudinem. vnde circa dona Dei nihil videtur esse deterius quam illa non ministrare: neque timor imprudentiæ in ministrando debet obesse. nam cũ quis bono animo intendat proximis prodesse in eo, quod a Deo accepit. nihil obest imprudentia: immo nec interuenire potest, sed interuenit imprudentia in pręsumptione, s. quando aliquis minora dona a Deo cõsecutus gloriatur in immensum quasi maiora acceperit, & vult administrare quasi maiora habeat. Sed in eo qui suam paruitatem recognoscens voluerit ꝓximis saltem parum prodesse iuxta id, quod accepit imprudentia non accidit, neque erubescendum est, ꝙ tales pauca agere possunt, quia non est a nobis mẽsura donorum, sed a volũtate Dei, & nõ sumus rationem reddituri, nisi pro eo, quod acceperimus. Et cõuenienter positũ fuit hoc circa parua dona, idest circa minimum, quia qui magna dona acceperunt, cũ illorum sint sibi conscij, non metuunt errare in operatione eorum, ideo non desistunt ab operatione, neque erubescunt operari quasi paruũ, aut nihil agant. Secundum ad quod inducitur est contra quosdã qui cum defectus suos agnoscere deberent, & sic culparum veniam petere, in Deum culpas suas retorquẽt, quasi Deus dura mandata dederit, & ita neminẽ posse per illa incedere, & ꝙ Deus exigat ab homine id, quod non potest efficere, sicut etiam aliqua mandata quædam calumniantur, sed mentiuntur, quia nihil ꝓcepit Deus fieri, quod homo facere non possit, potissime adiutus gratia Dei, quam habere volenti in prõptum est. Tertio inducitur ad ostendendum maiora peccata ex hoc effici eorum qui Deum calumniantur. non enim satis est illis, ꝙ peccauerint, sed etiã peccatorum suorum causas in Deum transferũt, & istud est blasphemia, & aggrauatur valde peccatum, & fit excusatio peccati per peccatum, idest excusando peccatum committitur peccatum. De his dicit Grego. s. seruus autem qui talẽto operari noluit domino, cum verbis excusationis reddit. De hoc etiã Hieron. ait. vere enim quod scriptum est ad excusandas excusationes in peccatis huic seruo cõtigit, vt ad pigritiam, & negligentiã superbię quoq; crimen accederet. qui. n. debuit simpliciter inertiam confiteri, & orare patrẽfamilias, è contrario calumniatur, & dicit se prudenti fecisse consilio, ne dum lucra pecuniæ quęreret, etiã de sorte periclitaretur. Et Origenes super Matth. ait videtur mihi iste seruus fuisse quidem inter credẽtes non autem fiducialiter agentes, sed latere volentes,

A & omnia facientes, vt non cognoscantur quasi Christiani. Adhuc autem videntur mihi qui huiusmodi sunt timorẽ Dei habere, & sapere de eo quasi de aliquo austero, & implacabili, hoc autem signat cũ dicit. domine scio, quia homo austerus es.

Quid est quod dixit seruus, metis vbi non seminasti. Et qui intra Ecclesiam huius serui imaginem tenent. Quæst. CLIII.

QVAERETVR qd est quod dixit seruus iste, metis vbi non seminasti, & congregas vbi nõ sparsisti. Aliqui dicunt, ꝙ intelligatur hoc de conuersis de Iudæis ad Christum, qui timore veterum præceptorum abstinuerunt a libertate noui testamenti, & ob hoc aliqua opera bona cessauerunt facere, quæ alias
B facturi essent. Vel vt alij volunt intelligatur populus Iudæorum manens in lege, qui non ausus est transire ad libertatem noui testamenti propter vetera præcepta. Et de hoc secũdo dicit Hylarius super Matth. per hunc seruum intelligitur populus Iudæorum in lege persistens, qui dicit. timui te tanquam metu veterum præceptorum ab vsu Euangelicæ libertatis abstineat dicatque ecce, quod tuum est, velut in his quæ a Domino præcepta sunt fuerit immoratus, cũ tamen sciuerit metendos illic iustitiæ fructus vbi lex sata nõ sit, & colligendos ex gentibus qui nõ sunt ex semine Abrahæ dispersi. Alij intelligunt per hoc saluationem
C gentilium, quibus Deus nihil videtur seminasse, & tamen illorum bonam vitam acceptat. Sic dicit Hiero. ex eo, quòd seruus iste ausus est dicere, metis vbi non seminasti, intelligemus etiam gentilium, & philosophorum bonam vitam acceptari, recipere donum. Alij debent intelligi de bonis operibus quæ faciũt iusti, quæ hic faciunt. & fructum eorum colligunt in vita æterna, vel de bonis operibus quę Deus nobis computat, quia licet eleemosynam non faciamus ei, sed pauperi, reputat sibi esse factã infra in litera, s. q̃cunque vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis. Sic dicit Grego. scilicet intelligimus autem, ꝙ vere Dominus noster metit vbi non seminauit, quoniam iustus seminat in spiritu, ex quo metet vitam æternam: me-
D tit etiam ubi non seminat, & congregat vbi nõ spargit, quia sibi computat esse collata quęcunque in pauperibus sunt seminata.

Sed dicendũ, quòd istę potius sunt applicationes, intentio autem est contra illos qui pigri existentes nihil operãtur, & in excusationem suæ inertiæ Deo calumniantur quasi ille iniustus sit. petens ab eis, quòd non sit rationabile, & volens ab illis compleri talia, ad qualia facienda non dedit eis virtutem, sicut dictum est præcedenti quæst. & sic dicit Hieronym. super Matth. sunt autem plerique intra Ecclesiam quorũ seruus iste imaginem tenet, qui melioris vitæ vias aggredi metuunt, & tamen iacere in sui corporis nequitia non pertimescunt, cũque se peccatores considerant, tamen sanctitatis vias arripere trepidant, &
E remanere in suis iniquitatibus non formidant.

Quid est, quòd seruus pecuniam dicat se abscondisse. Et a domino arguitur, & quare vocatur malus. Quæst. CLIIII.

QVAERETVR quid est, quòd seruus pecuniam dicat se abscondisse, & a Domino arguatur.

Dicendum, quòd ille abscondit talentũ, quia iuxta talentum sibi traditum nihil operatus est, sed omnibus illud occultauit, vt nemo ex illo vtilitatem perciperet, quasi in terra absconditum esset. Cũ autem

autem dominus seruum increpat signatur increpatio quam faciet Christus contra malos, cum dicet illis omnes suas omissiones, scilicet esuriui, & non dedistis mihi manducare &c. infra in litera. & dicet illis. ite maledicti in ignem æternum. Quod vero seruum malum, & pigrum vocat recte dicitur. Primo ad exprobrandum, quia sicut bono seruo debetur laus, ita malo seruo debetur obiurgatio, & confusio. Secundo, quia ita verum erat, sicut dominus dicebat, scilicet, quòd iste seruus malus esset, & piger. Vocatur autem malus, quia dominum non dilexit, ita vt eius commoda vellet, & sequeretur ea negociando. Vel dicitur malus, qa superb⁹, & obiurgator domini fuit, calumniam ei faciens, cum vitium suum in dominũ transtulerit dicens se non esse bonum, sed dominum durum. Piger autem vocatur, quia ex negligentia cessauit negociari, idest nunquam negociatus est. Sic dicit Hieronym. super Matth. scilicet seruus autẽ malus appellatur, quia calumniam domino facit, piger quia talentum noluit duplicare, vt in altero negligentiæ, in altero superbiæ condemnetur.

Quare dominus dixit, sciebas quòd meto vbi non seminaui. Et quis in verbis suis rectius inducit dominus, an seruus. Quæst. CLV.

SED quare dixit dominus, sciebas quòd meto vbi non seminaui &c.

Dicendum, quòd ponitur ad cõdemnationem serui. Repetit enim dominus verba serui, vt ex illis eum condemnet, & est fortis argumẽtatio, s. vt ex illo in quo se seruus excusabat directe condemnetur, & recte concluditur, quia si dominus metebat vbi nõ seminauerat, vellet habere pecuniarum suarum lucra: hoc est enim metere sine seminatione, siquis dederit decem, & nullo labore adhibito expectet inde viginti. Sic autem erat de domino isto teste seruo. quanto ergo magis sciebat seruus dñm esse cupidum taliũ lucrorum, tãto vehementius ad lucra anhelare debebat domino procuranda, vt (sicut dominus dicebat) poneret ad mensam pecuniam eius, & inde lucra caperet.

Sed dicetur cũ his verbis seruus, & dominus in oppositum vtantur, quis eorum recte inducit? Dicendum, quòd vterque aliquid ex illis probat, sed magis dominus. nam seruus ex illis probat timorem suum, scilicet, quia dominus tam durus erat, quòd si seruus aliquid perderet de talento, repeteret ab illo dure, & hanc duritiem probauit, quia dominus metit vbi nõ seminat, timuit ergo perdere aliquid, & vt nihil perderet abscondit nihil negociando. Dominus autem aliter deduxit, scilicet dominus erat tam durus, vt meteret vbi non seminauerat, & ita valde cupidus erat, ita vt etiam aliena capere vellet, a fortiori ergo vellet de rebus suis capere lucra quę capi possẽt: vnde si seruus non solicite ageret ad aliquid acquirendum pro domino, causam habebat timoris, cum sciret dominum metere vbi non seminauerat.

Sed dicetur quomodo ex eodem possunt sequi opposita? Dicendum, quòd dupliciter potest ad hoc responderi. Primo quòd hoc accidit in materia probabili, vbi neutra argumentatio est necessaria, sed talis quæ probari, & laudari possit ab eis qui eã audiuerint: tales enim dicimus locos rhetoricos, in materia autẽ naturali, aut mathematica, & reductione necessaria non possunt ex eodem sequi opposita, hic autem fuit materia probabilis. & sic tam argumentum serui quam domini est probabile: quamuis fortassis vtrunque posset refelli.

Secundo dicendum, & melius, quòd ex eodẽ fundamento non arguuntur opposita, & etiam hic non arguuntur, quia vnum nõ sequitur aliud, quod enim dominus dixit infertur, sed non, quod seruus. Bene enim dominus infert, quòd si ipse tam cupidus erat, quòd meteret vbi non seminauerat, non poterat seruus ei complacere, nisi cum pecunia sua aliquid lucraretur, & si non faceret habebat causam timendi. Seruus autem non infert bene. duo enim seruus ex hoc intulit, & primum bene, secundum male: nam cum seruus dixit, quòd ex eo, quòd erat dominus durus, ita vt meteret vbi non seminauerat, bene infert, quòd timendum erat ne perderetur talentum, quia qui præ auaritia affligitur si aliena non acquisierit, a fortiori affligetur si propria perdiderit. ideo timẽdum est ne illa perdantur. Et sic bene infert timui, s. perdere. Secundum autem est, quòd absconderit pecuniã in terra, & hoc male intulit, quia istud inferretur si nullus alius modus esset ad seruandum talentum ne periret, nisi abscondere in terra, & tamen erat alius modus, cum alij serui negociando talẽtum seruauerint, ideo & ipse debuerat negociando seruare. & hoc apparet, quia dominus non arguit eum quãtum ad primum, scilicet, quòd perdere metuerit, sed quantum ad secundum, scilicet, quòd timens absconderit, quia potius negociando seruare debuisset, cũ sit aliquis modus securus negociandi, & illum ostendit, scilicet oportuit te pecuniam meam committere nummulariis, idest si tantum timidus eras potuisses tenere istũ modum, & sic non posses perdere aliquid de talento, & lucra secura haberes. vnde recte seruus arguitur.

Quid est quod dicitur. oportuit te pecuniam meam committere nummularijs. Quæst. CLVI.

QVAERETVR quid est, quod dicitur. oportuit te pecuniam meam committere nummularijs.

Dicendum, quòd quantum ad parabolam planum est, ostendit enim viam lucri in qua nullus erat timor perdendi talentum, s. ponere pecuniam apud nũmularios, qui eam redderent cum vsuris. Et ista pecunia erat talentum. Sic dicit Hieronymus super Matth. scilicet si inquit durum, & crudelẽ esse me noueras, & aliena sectari, tu scires me mea diligentius quæsiturum, & dares pecuniam meam, siue argentum nũmularijs: vtrunque enim argyrion græcus sermo exprimit.

Accipiendo quantum ad intentionem Christi, est redargutio quam facit Christus cõtra malum seruũ, qui acceptis donis spiritualibus, nihil lucri ex eis fecit, quia non operatus est cum illis, & potest specialiter vocari argentum istud prædicatio Euangelii, quæ committitur prædicatoribus, qui sunt nummularij, vel audientes, vt postea illam reddant cũ fructu operum. Sic dicit Hieronym. super Matth. Eloquia inquit Domini eloquia casta, argentum igne examinatum. pecunia ergo, & argentum prædicatio Euangelij, & sermo diuinus est, qui dari debuit nummularijs, idest, vel cęteris doctoribus, quod fecerunt Apostoli per singulas prouincias presbyteros, & episcopos ordinantes, vel cunctis credentibus, qui possunt pecuniam duplicare, & cũ vsuris reddere, vt quicquid sermone didicerant opere explerent.

Aliter autem dicendum, & melius, quòd pro omni dono accipitur, cum de omni dono fructum colligere debeamus, & ille fructus est quasi vsura quędã, cum sit vltra substãtiam rei, & dicimur dare pecuniã nummularijs quandocũque per aliquod donum nostrum proximis proficimus, quia quasi ab eis vsuram accipimus, & augmentum pecunię, quia bonũ, quod

nunc

nunc proximis impendimus multiplicatum in vita ęterna inueniemus. Et recte ista redargutio fiet contra omnes qui non operati sunt iuxta talenta eis tradita: nam omne lucrum, quod facimus cum donis Dei velut quædam vsura est, & admonentur omnes habentes dona illa, quòd committant illa nummularijs, idest circa proximos aliquid per illa operentur, & tunc sine periculo doni poterunt lucrum habere, quia nullum donum est, quod operando perdatur, sed potius non operando.

Quare dominus non repetiuit prima verba serui, scilicet se esse durum. Et quotupliciter accipiatur durus, & quomodo Deo conueniant hæc verba. Quæst. CLVII.

QVAERETVR cum dominus repetiuerit verba serui, scilicet serue male, & piger sciebas, quia meto vbi non semino &c. quomodo non repetiuit primum verbum, scilicet domine scio, quia homo durus es.

Dici poterat vno modo, ꝙ dominus repetiuit illud quod sciebat esse verum, & non pertinere ad iniuriã, sed metere vbi non seminauerat non erat durus, ideo concessit vnum, & non alterum.

Secundo, quia dato, quòd verum esset, nolebat cõcedere, aut repetere illud, quia ad cõtumeliam suam pertinebat, colligere autem vbi non sparserat non erat contumeliosum, ideo istud repetiuit, & illud non.

Tertio potest dici, & melius, s. quòd etiã istud dominus concedebat, idest se esse durum, & tamen non curauit exprimere, quia concesso, quòd metebat vbi non seminauerat, concedebat duriciem suam: nã seruus non induxit ad aliud, metis vbi non seminasti, nisi ad probandum duritiem, concessa autem veritate probationis conceditur id, quod probatur.

Quarto potest dici, & valde conuenienter, ꝙ hoc factum est, quia dominus sumpsit ex verbis serui, id quod fuit conueniens sibi ad inferendum. Volebat enim concludere contra seruum, quòd debuerat operari cum talẽto, vt aliquid lucraretur. & hoc, quia dominus metebat vbi non seminabat, & sic vellet de rebus suis lucrum: hoc enim sufficiebat domino, ideo istud sumpsit. dicere autem, quòd erat durus non pertinebat ad eum, sed ad seruũ, quia durus dicitur crudelis. Et est sensus, quòd seruus timuit perdere aliqd de talento negociando, quia sciebat dominũ esse crudelem, & si aliquid perderet affligeret eum torquendo crudeliter, ideo timens illam crudelitatem voluit abscondere, vt non perderet. ista autem durities, idest crudelitas nihil faciebat ad propositum domini, sed serui, ideo dominus nõ repetiuit de duritie, licet seruus dixisset.

Sed dicendum circa hoc, quòd durus potest dupliciter accipi, idest crudelis, vel auarus. Accipiendo primo modo solum pertinet ad intentionem serui, & non domini, ideo dominus non repetiuit, sicut nunc dictum est. Accipiendo secundo modo tam ad seruũ quam ad dominum pertinet, & tamen non repetiuit dominus, quia dicendo meto vbi non semino, intelligebatur, quia ista probant duritiem auaritiæ. Circa Deum autem dicendum, ꝙ ista conueniunt, s. ꝙ ipse cõfiteatur se metere vbi non sparsit, quia colligit fructum de donis quæ nobis dedit per operationes nostras, quas nos facimus, & non ipse, & ita quasi aliena colligit, vel petit, non tamen confitetur se durũ, quia non est crudelis, sed mitis, & benignus. Vel non exprimit hoc, quia forte se confitetur durum, idest auarũ, tacite confitẽdo, ꝙ metit vbi non seminauit, quia talis auaritia non est mala secundũ quam desiderat fru-A ctum operum nostrorum, licet aliqui cõfitentur Deũ durum contra malos, sicut benignum ad bonos. De hoc dicit Orige. super Mat. non autem confessus est dominus se esse durum, sicut ille arbitrabatur, cęteris autem sermonibus eius consensit, sed vere durus est his qui misericordia Dei abutuntur ad negligentiam suam non ad conuersionem.

Quomodo possit talentum tolli ab eo qui illud abscondit. Quæst. CLVIII.

QVAERETVR quid est, quod vltra dicitur. tollite ab eo talentum, quõ possit talẽtum tolli ab eo qui illud abscondit? Dicendum, ꝙ hoc conuenit quantum ad parabolam: nã cum non vsus fuisset talento illo ad lucrum, & maneret adhuc penes B eum, poterat illi auferri, & dari alteri qui operaretur in illo. Sed quantum ad intentionem Christi non vr̃, ꝙ talentum auferri possit alicui ad hoc, ꝙ detur alteri: nam omnia dona Dei sunt perfectiones quædã nostræ, nisi forte pro bonis fortunæ accipiatur quæ sunt extrinsecus adiacentia, sed perfectiones istæ sunt accidentia quædam, accidentia autem non possunt separari ab eo cuius sunt. potest quidem perire accidens, quod alicuius est. vt esse desinat, & tamen, ꝙ desinat esse in subiecto suo, & maneat, non est possibile, quia non habet esse, per quod maneat. Secundo, quia ponitur, ꝙ ad alterum transeat, & istud est minus C possibile, quia accidentia indiuiduata sunt ex subiecto in quo erant, ideo non possunt manere eadem numero transeundo ad alterum subiectum, ita ꝙ sint illius. nã dato, ꝙ maneat accidens sine subiecto, manebit in illo esse, quod pri⁹ habebat, & acquisierat in subiecto, si autem transire ad alterum subiectum dicantur, ita vt sint s̃m esse illius, necesse est, vt sint per esse subiecti, quia alias non sunt accidentia illius subiecti, & tñ si incipiant esse per esse illius subiecti, iam desinũt habere esse primum, sed si cessent ab esse primo desinũt esse eadem, iõ impossibile est eadem accidentia transire ad alterum subiectum, & ita non auferretur donum, qđ aliquis habet ad hoc, ꝙ detur alteri. Dicit tñ Orige. posse hoc fieri cum ait. potest quidem Domi-D nus suæ diuinitatis virtute auferre sufficiẽtiam ab eo qui pigrius est ea vsus, & dare ei qui eam multiplicauit. Tertio patet, quia dato, ꝙ esset possibile transire accidens de subiecto in subiectum, nõ fieret, quia cõputatio de fructu donorum accipietur in die iudicij, & tamen tunc non oportebit dari donum vnius alteri, quia non est tempus fructificandi, sed accipiendi p̃mium pro fructu facto. Sed dicetur, ꝙ forte accipietur pro ratione quæ in morte redditur, & tũc donum vnius posset dari alteri viuenti quo fructificaret. Dicẽdum, ꝙ non stat, quia iuxta parabolam talẽtum, quod aufertur ab eo qui illud abscõdit, datur habenti decẽ qui iam rationem reddiderat propter hoc, ꝙ habebat multum, sicut in litera dicitur. ꝙ omni habenti dabitur, sed non habet aliquis rem aliquam determinatã E de lucro vsque post mortem, quia dum viuimus mouemur de bono in malum, & è contrario. ideo nihil habere dicimur, post mortem autem non contingit mutari statũ, ideo tunc potest aliquis dici habere paucum, aut multum, & tamen post mortem nulli datur aliquid, ideo nõ aufertur donum realiter alicui, vt detur alteri. Sed potest intelligi, ꝙ aufertur, quia perit q̃tum ad desuetudinem. nam sicut habitus qui per assuetudinem acquiruntur, debilitantur, & pereunt ex desuetudine, ita & siquis dono a Deo accepto nõ vtatur perdit illud nõ vtendo. videtur autem accrescere alijs, quia aliq qui naturali ingenio minores sunt, exercitando se augent donum sibi datum, & alij excellen-

tiores ingenio ex desuetudine minuunt illud, & id, quod horum erat videtur in illos transire. Sic etiā potest intelligi perdi talentum quantum ad præmium, quia pro illo nullum præmium dabitur ac si ablatum esset. Sic dicit Hiero. super Mat. s. multi etiam cū sint sapientes naturaliter, & habeāt acumē ingenij, si fuerint negligentes, & desides bonum naturæ corrumperēt, ad comparationem eius qui paululum tardior labore, & industria compēsauit, quod minus habuit, perdunt bonum naturæ, & prēmium, quod eis fuerat repromissum vident transire ad alios.

Quare dominus fecit dari talentum habenti decem, & non habenti duo. *Quæst.* CLIX.

QVAERETVR cum auferri iusserit talentum dominus, quare fecit dari habenti decem, & non habenti duo. quia potius videbatur dandum habenti duo, aut quatuor, vt cum lucro augeatur. Dicendum, ꝙ quantum ad parabolam positæ fuerūt causę supra. Sed quantum ad rationem, quam Christus intendit dicunt aliqui, quòd fuit, quia ille qui duo talenta habebat, plus habebat quam qui quinque. Nam quinque sunt corporis sensus, duo sunt intellectus, & operatio. vnum talētum est intellectus, qui autem habet quinque habet operationem, vel cognitionē circa exteriora, non autem circa interiora, ideo deest sibi intellectus qui est vnum talentū. Vnde conuenienter datur ei. habens autem duo habet intellectum, & operationem. vnde nihil ei deficit, ideo non debuit sibi fieri additio. Sic dicit Grego. in Homilia, s. optimū autem videbatur, vt ei potius qui duo quā qui quinque talenta acceperat daretur, illi enim dari debuit ꝙ minus accepit, sed cum per quinque talenta exteriorum scientia designetur, per duo autem intellectus, & operatio, plus habuit qui duo quam qui quinque talenta acceperat, quia per talenta quinque exteriorū administrationem meruit, ab intellectu interiorum adhuc vacuus fuit. vnum ergo talentum, per quod intellectum significari diximus illi dari debuit, qui bene exteriora quæ acceperat, ministrauit, quod quotidie in sancta Ecclesia cernimus, vt etiā de interna intelligentia polleāt qui exteriora fideliter administrāt. Sed dicendum, quòd non multum tenet istud, quia metaphora ista de talentis est ad signanda dona spiritualia. ergo necesse est, quòd per talenta plura signētur maxima dona spiritualia, sed quinque sunt maiora. ergo per illa signātur maiora dona quam per duo. Dicendum ergo, quòd habenti decem datum est talentum, & non habenti quatuor. Primo quia iste honorabilior, & maioris meriti iudicatus est. nam quinque lucratus fuerat, & alius sola duo, ideo honoratur magis dando illi talentum, quod alius perdidit. Sic dicit Hieronym. super Matth. s. datur ei qui decem talenta fecerat, vt intelligamus, licet ęquale sit Domini gaudium in vtriusque labore eius, s. qui quinque, & qui duo, duplicauit tamē maius præmium ei qui plus in Domini pecunia laborauit. Secundo, & præcipue fuit propter id, quod sequitur, s. omni habenti dabitur, & abundabit. nam cum daretur habenti decem adiunctum est tanquam causa omni habenti dabitur. ergo propter hoc dabatur ei, qui abundabat, & tamē magis habebat qui decem habuit quam qui quatuor. ergo ei dari debuit: sic patet Luc. 19. c. in alia simili parabola, quia mna eius qui illam abscondit in sudario data est ei qui habuit decem mnas, & non ei qui habuit quinque. & ibi non est propter significationem. sicut hic ponit Gregor. vt dictum est, quia ibi cuilibet seruorum data est vna mna, & vnus lucratus est decē, alius quinque, & habenti decem data est vna mna. er-

F go non fuit, nisi propter multitudinem, quia plus habenti plus datur, & ita etiam ibi adiungitur ista causa, scilicet omni habenti dabitur, & abundabit.

Quomodo est verum, quod omni habenti dabitur. *Quæst.* CLX.

QVAERETVR quomodo est verum, ꝙ omni habenti dabitur. Dicendum, ꝙ non intelligitur, nisi quantum ad dona Dei, & vt a Deo dantur. nō autem de eis quæ homines inter se agunt, & patiuntur. nam aliqui sunt habentes bona seculi quibus alij nihil dant, sed potius furantur opes eorum, & ē contrario aliqui sunt pauperes quibus nihil subtrahitur, sed
G potius eis subuenitur. Quantum ad dona Dei est verum; & exponunt quidam de fide, s. quòd habenti fidē dabuntur alia dona, & non habenti auferentur bona naturalia. Sic dicit Hiero. super Mat. ei qui fidē habet, & bonam in Domino voluntatem, etiam si quid minus in opere, vt homo habuit, dabitur a bono iudice. qui autem fidem non habuerit, etiam cęteras virtutes quas videbatur naturaliter possidere perderet. Secundo exponunt aliqui de doctrina Euangeliorū, idest, ꝙ habens doctrinam Euangelij obseruando eā habet honorem a Deo pro illa, & pro lege Moysi, licet illam non obseruet, qui autē non obseruat Euangelium, licet obseruet legem Moysi nullum honorē
H pro illo accipit. Sic dicit Hylarius super Mat. habentibus vsum Euangeliorum, & honor legis redditur, non habentibus autem fidem Christi etiam id honoris, quod ex lege habere videbantur, aufertur.

Tertio exponitur de exercitatione donorum, s. ei qui habet circa dona accepta exercitationem adduntur alia, eis vero qui nullum habent exercitium, aut lucrū auferuntur ea quæ habent, quia perdūt illa per desuetudinem, vel quātum ad prēmiū Sic dicit Chry. in Homilia. qui gratiam sermonis, & doctrinę ad proficiendum habet non vtens ea gratiam perdit, qui autem studiū adhibet amplius attrahit. Et iste sensus videtur esse conueniens ad literam. nam ei qui absconderat talentū ablatum est, & ei qui multum studue-
I rat, vt quinque lucraretur, datum est. Quarto accipitur de charitate, s. ꝙ habenti eam dantur alia dona, & non habenti, vel perdenti illam data auferuntur. Sic dicit Grego. generalis sententia subditur, s. omnī habēti dabitur: quisquis enim charitatem habet etiā alia dona percipit, quisquis charitatem non habet, etiā dona quæ habere videbatur amittit. Dicitur autem, ꝙ habenti dabitur, & abundabit, idest dabitur, vt abundet, s. ad plenitudinem habeat.

Quomodo est verum, quòd datur habenti, & quomodo est ad propositum literæ. *Quæst.* CLXI.

K SED quæretur qūo est verum, quod datur habenti, & quomodo est ad propositum literæ. Dicendū, quòd accipiendo in tertio modo planum est, quòd siquis habet donum aliquod, & in illo se exercet proximis proficiendo, adauget Deus illi donum ipsum, vel dat alia dona quę non habuerat, & hoc, quia exercitatio illa prodest dupliciter ad dona, s. per modū dispositionis, & per modum meriti. De primo, quia naturaliter omnis actus alicuius actus facit ad augmentū ipsius, & si gignatur ex operatione, sicut sunt morales augebitur effectiue per actus, s. ꝙ actus augeat habitum, & non ponetur aliud extrinsecum augens. Si autem non gignatur per actus, sed infundatur a Deo, erit etiam augmentū a Deo effectiue, sicut est de charitate, est tamen actus dispositiue se habens ad augendum illam. In alijs autem donis Dei si per infusionē sunt

sunt sic erit, & tunc augmentum per actum non est, nisi respectu illius doni cuius est actus.

De secũdo patet, quia per operationem donorum meremur, & tunc non meremur solum vitam æternam, sed etiam augmentum donorum, sicut charitas nutrita meretur augeri, & aucta meretẽ perfici, & hoc modo per actũ vnius doni non solum meremur augmentum illius doni, sed etiam acquisitionem aliorũ de dono, vel augmentum aliorum existentium. Accipiendo autẽ alias expositiones quæ redeunt in vnũ modum potest dupliciter accipi, s. primo quãtum ad augmentum donorum in præsenti, nam habenti fidẽ dantur alia dona, vel habenti charitatem. Et hoc potest intelligi, sicut dictum est, idest, quòd per meritũ operationis secundum vnum donum dentur alia dona, & maxime est hoc quantum ad charitatem, quia illa est radix merendi, ideo qui illam habet per actum eius meretur multa alia dona accipere, & accipiet illa.

Secundo potest accipi quantum ad præmium vitæ æternæ, scilicet habenti bona opera hic per dona quæ habuit datur vita æterna, & datur, vt abundet, idest, vt perficiatur, & quanto magis habuerit dabitur maior gradus in vita æterna.

Sed dicendum, quòd omnes hi modi conueniunt literæ. accipiẽdo primum est verum, quòd datur augmentum doni exercitãtibus se, sicut seruo qui se multum exercitauerat lucrando quinque additũ est aliud talentum, & ei qui nõ fuerat negociatus ablatum est talentum. Accipiendo pro alijs expositionibus quantum ad primum modum eorum verum est, quòd habentibus donum charitatis dantur alia dona hic, & quanto plura quis habuerit, tanto meretur dari plura, & maiora, sicut seruus qui decem habuit accepit vnum, & non ille qui habuit quatuor.

Sed dicendum, quòd secũdus modus huius expositionis magis conuenit, idest habentibus hic bona opera datur vita æterna. Et hoc patet, quia alij modi sunt quantum ad dona quæ dantur in præsenti, & tamen ea quæ Christus signauit in hac parabola sunt in iudicio, in quo incipit status alterius seculi, iõ de bono, quod datur in vita æterna agitur, & non de donis quæ hic dantur. Secundo, quia de isto seruo bono habente plura, & cui alia dantur, dicitur. serue bone, & fidelis supra pauca fuisti fidelis. supra multa te constituam intra in gaudium domini tui. Illud enim gaudium est vita æterna, & multa, supra quę constituitur, sunt bona vitæ æternæ, & ista sunt bona quæ dantur habenti. ergo accipitur de bonis quæ dantur in vita æterna, & non hic. Similiter de seruo cui aufertur talẽtum idem patet, quia mittitur in tenebras exteriores, per quas infernus signatur. ergo bona quæ dantur bono seruo habenti sunt post vitam, sicut infernus q datur malo seruo est post vitam. Tertio, quia in hoc sensu est vera propositio generaliter, non autẽ in alio: nam omnis qui opera bona habuerit moriens habebit bona quæ dabuntur ei in vita æterna, & tamen nõ est verum nunc, quòd habens charitatem habet alia dona, vel aliqua eorum. Et aliqui sunt qui non habẽt fidem, neque charitatem, & habẽt multa dona, vt de dono ingenij, & alijs quæ stant sine gratia. Et tamen non habens charitatem non deberet tunc habere aliquod donum: immo si aliquod haberet deberet ei auferri.

Quarto quia habens bona opera habet vitam ęternam, & quanto maiora opera bona plus de vita æterna, sed non est sic quantum ad fidem, & charitatem, quia aliqui minorem charitatem habentes inueniũtur multa dona habere, & alij habẽtes maiorem charitatem non habent multa dona, vt patet de operatio

A ne miraculorum, & prophetia, & generibus linguarum qui interdum in hominibus minoris perfectionis inueniuntur. Est autem perfectio secundum charitatem, & hoc multum conuenit literæ, quia hic nõ solum datum est habenti, sed maxime habenti, sicut verum est, quòd quanto quis magis habuerit de merito operum, magis habebit de magnitudine pręmij.

Quomodo est verum, quòd ei qui non habet, quod habere videtur aufertur ab eo. Quæst. CLXII.

QVAERETVR quomodo est verum, quòd ei qui nõ habet, quod habere videtur auferetur ab eo? quia non videtur possibile. Dicendum, ꝙ ei qui vere nihil habet auferri nihil potest, sed dicit nihil auferri secundum materiam subiectam, sicut secundum parabolam dicitur nihil habere qui nihil lucri habuit: B nam ille aliquid habebat, idest talentum, sed nihil habebat, idest nullum lucrũ, ideo qui nihil habebat poterat auferri aliquid, idest talentum. Sed circa intentionem Christi accipitur istud de donis, vel operationibus, & tunc dicendum est, ꝙ impossibile est ab eo qui habet, siue parum siue nihil auferri donum, vel operationis meritum, quia quod aufertur potest manere per se ablatum, sed donum, aut operationis meritum per se manere nõ possunt, sed in eo cuius sunt, vt dictum est supra. Sed accipiẽdo pro donis respectu huius vitæ est sensus, ꝙ qui habet operationem cum dono auget sibiipsi donum, qui vero donum habet, C sed non habet operationem, perdit donum. Sic exponit Hierony. vt ibi dictum est. Aliter tamen dicitur, & melius, sicut præced. q. s. ꝙ non habenti operationes bonas in morte aufertur id, quod habere videtur, idest siquis viuens multa dona habuit, & forte multas operationes exercuit, & tamen moriens nõ habet aliquas, quia viuendo perdidit illas per contrariam operationem, aufertur quod habet, idest omnia illa non computantur ei ad vitam æternam ac si nũquam habuisset, & ita videntur transire in vtilitatem sanctorũ, & gloriam, agentibus autem non prosunt. Et dicitur auferetur, quia Deus accipit quasi violenter quædam bona quæ mali fecerunt, vt prosint in gloriam suam: D multa enim bona fecerunt, & faciunt infideles, & homines existentes sine charitate, quæ nunquam illis ꝓ futura sunt ad gloriam vitæ æternę, sed Deus illa accipit, vt cedant in gloriam suam qui talia dona dedit, sicut laudamus Deũ qui talia ingenia dedit qualia habuerunt philosophi, per quæ tam copiosam doctrinam huic seculo effuderunt etiam Ecclesię Christi profuturam, illis autem omnes illi labores non profuerũt si apud inferos sunt, sed abstulit Deus illos fructus, vel dona ab eis, vt daret nobis, idest nobis seruis suis prosint, & per ea Deum laudemus. Sic dicit Hieronym. Eleganter inquit, quod videtur habere auferetur ab eo, quicquid enim sine fide Christi est nõ ei debet imputari qui male eo abusus est, sed illi qui etiã malo seruo naturæ bonum tribuit.

E Dicitur autem, quod videtur habere propter duo. Primo, vt concordet literæ præcedenti: nam dixit ei qui non habet auferetur, sed impossibile est ei qui nõ habet aliquid auferri, ideo ait, quod habere videtur, quasi dicat, non habens nihil habet, ideo non potest auferri aliquid ab eo, sed videtur, ꝙ aliquid habeat, & illud, quod habere putatur auferetur ab eo. Secundo dicitur propter ea quæ aliqui indebite tenent: habent enim talenta cum quibus nõ fructificant, ideo illa habere videntur, sed non habent, quia non plus eis proderunt quam si non haberent, cum ab eis auferenda sint, & tradenda in aliorum vtilitatem.

Quart

Quare dicitur seruum inutilem proijcite in tenebras. Quæst. CLXIII.

QVAERETVR circa hoc, quod dicitur seruum inutilem proijcite in tenebras.

Dicendum, ꝙ hic ostenditur, non solum propter commissionem malorum, sed etiã propter omissionem bonorum damnari homines. Dupliciter enim peccat homo, aut committendo mala, aut omittẽdo bona necessaria. Primum ex genere suo maius videtur, licet accidat quasdam omissiones deteriores esse multis commissionibus, & sic putarent quidam pro commissionibus malorum damnari homines, sed nõ pro omissione, hic autẽ ostẽditur, ꝙ etiam pro omissione: immo hic nõ ponitur damnatio, nisi pro omissione, s. quia seruus habens talentum vnum non negociatus est cum illo, sed illud integrũ domino reddidit, & in condemnatione, ita subditur causa, s. seruum inutilem proijcite in tenebras: inutilis enim est qui vtilitatem nullam fecit. Sic dicit Chry. in Homilia, s. videant, quia non solum qui rapit aliena, aut qui mala operatur punitur vltima pęna, sed etiam qui bona non facit. Et ideo multum suadere sibi quisquam debet, vt operationem quam potuerit secundũ quælibet dona sibi collata non omittat quodcũque illud donum sit. Sic dicit Grego. habens intellectum curet omnino ne taceat, habens rerum affluentiam a misericordia non torpescat, habẽs artem qua regitur, illius vsum cum proximis partiatur: habens loquendi locũ apud diuitem pro pauperibus intercedat: talẽti enim nomine cuilibet reputabitur, quod vel minimum acceperit. Idem dicit Orige. super Matth. si non placet tibi, quod dicitur, s. si propter hoc, ꝙ non docuit quis iudicatur, recordare illud Apostoli, Væ mihi est si nõ euãgelizauero. de tenebris autem infra dicetur quan do agetur de pœnis inferni.

Quid vsura sit. Quæst. CLXIIII.

CVm enim dictum sit hic, ego veniens recepissem quod meum est cum vsuris. circa vsuras aliquid dubitatur, & primo quid sit vsura. Solent autem diffinire, vsura est ex mutuo lucrum debitum, vel exactũ. Sic Innocentius diffinit extra de vsu. in princ. cap. 1. & Raymundus in summa. titu. de vsu. nam si non sit in contractu mutui non est vsura, & si in contractu illo aliquid gratis vltra mutuum detur, & gratis accipiatur non est vsura. ar. 14. q. 8 cap. vsura, & 18. distin. ca. de eulogijs, quia vt ait Gregorius, nulla oblatio suscipienti culpæ maculam ingerit, quę non ex ambientis pactione processit, & habetur 3. quæst. secundo cap. sicut.

Expositio diffinitionis vsurę. Alij diffiniunt, vsura est quicquid sorti accedit: sors enim est ipsum, quod principaliter in cõtractu venit, idest, quod mutuatur. Et sic diffinit Ambrosius. & habetur. 14. quæst. tertia, cap. plerique. Est tamen diffinitio materialis, quia est sensus, ꝙ quicquid ad sortem accedit pertinet ad vsurã, sed illud non est vsura, quia vsura est crimen, & non pecunia, neque res extra.

Alij diffiniunt plenius, s. vsura est quicquid sortem excedit, vel solutionem mutuatę rei excedit ipsius rei vsus gratia pactione interposita, vel hac intẽtione habita in contractu, vel exactione habita ex post facto. & dicitur quodcunque excedit solutionem, idest q̃ñcunque vltra quantitatem rei mutuatæ redditur aliquid, quicquid illud sit, est vsura, & non differt de re quæ datur quæ sit, vt infra dicetur. dicitur gratia vsus rei mutuatæ: nam si nõ daretur propter vsum rei, sed propter aliam causam, vtpote quia quis putabat se, alias teneri huic mutuatori, & non existentę hac mutuatione nihilominus erat sibi aliquid repensurus: nã tunc non pertinet ad vsuram ex parte dantis, neque accipientis, etiam si detur nomine pœnæ, vel interesse, dum tamen non in fraudem, non est vsura. dicitur pactione interposita, nam dato, quòd quis soluat vltra sortem gratia vsus rei, non tamen fuit de hoc conuentum, neque mutuator cogitauit de hoc, non est vsura: pactum enim appositum facit cõtractum vsurarium. dicitur, vel exactione habita ex post facto, ga dato, quòd non conuentum fuerit in cõtractu de soluendo aliqua quantitate, & mutuans coegerit accipiẽtem aliquid vltra sortem postea soluere vsura est, circa singulas harum partium magis postea dicetur.

Vnde dicatur vsura, & quare. Quæst. CLXV.

QVAERETVR vnde dicatur vsura, & quare. Dicendum, quòd vsura, vt dicit Raymundus in summa. titul. de vsur. & Hostiens. in sum. eod. tit. dicitur vsuerarus, idest vsus rei, vel vsus ęris, & vtrunque competit: nam vsus ęris est, quia pro vsu pecuniæ mutuatæ datur pecunia vltra sortem. Omnis autem pecunia solet large vocari ęs, vel argentum, quia de his metallis potius fit quã de alijs moneta, licet pecuniam non solum vocamus monetam, sed etiam omne, quod possidetur 1. quest. 1. cap. totum. & accipit sic Aristot. 4. Ethic. ca. de liberalitate vocans pecuniam, vel numisma omne, quod numismate appreciari potest. Vel dicitur vsus rei vsura, & istud adhuc magis conueniens est ad nomen, & etiam ad rationem: non enim in solo vsu ęris, idest monetæ mutuatæ consistit vsura, sed in vsu omnium rerum quæ cadunt sub mutuo: nam ad contractum mutui pertinet vsura.

Quot sunt modi vsuræ. Quæst. CLXVI.

QVAERETVR de modis vsuræ quot sunt.

Aliqui distinguunt duos modos, s. vsurã spiritualem, & corporalem. prima est bona, & laudabilis, quã exercere debemus, s. ex donis nobis datis fructificãdo circa proximos lucra petere, & ita dicit August. Miser homo fęneraris homini, fęnerare Deo, & centuplum accipies, & vitam æternã possidebis. Alia est corporalis vsura, cum aliquid sorti accedit gratia vsus rei, vt dictum est.

Sed istam diuisionem quidam arguunt, s. frater Io. in summa. confes. eod. titu. de vsu. quæst. 14. dicens, ꝙ non est bona diuisio, sicut fatuum esset dicere, quòd vitis est duplex, quædam corporalis, alia spiritualis, & idem tenet Henri. eod. tit. in ciuitate.

Dicendum, quòd bene redarguunt prædictam distinctionẽ: non enim proprie diuiditur vsura per corporalem, & spiritualem, quia spiritualis non est vsura, & tamen motiuũ istorum, idest Hosti. & Ray. & Godofr. & aliorum qui sic distinguunt est, quia Christus vocauit vsuram hic cum dixit, recepissem quod meum est cum vsuris.

Sed dicendum, quòd hoc non prodest. primo quia etiam si Christus hoc diceret loquitur parabolice, & ideo, quod metaphorice vocatur tale, non vocabitur absolute tale, & ita apparet, quia Christus vocauit se vitem, & non est ipse vitis corporalis, sed spiritualiter, & tamen siquis vitem distingueret per corporalem, & spiritualem insipienter distingueret. vt dixit idem frater Io.

Secundo, quia adhuc melius posset distingui vitis in spiritualem, & corporalem, quam vsura in spiritualem, & corporalem, quia de vite dicitur Ioann. decimoquinto cap. Ego sum vitis vera, & tamen de vineis

istis

ſtis ſpiritualibus non dicitur, quòd ſunt veræ vſuræ, & tamen hoc dato adhuc non diſtinguitur conuenienter vitis per corporalem, & ſpirituale͂. ergo multominus diſtinguetur vſura per corporalem, & ſpiritualem. Tertio, & principaliter, quia vſura, quæ ponitur a Chriſto hic, & Lucæ 19. cap. Non eſt vſura ſpiritualis, ſed temporalis, ſiue corporalis, tamen dicitur recepiſſem, quod meum eſt cum vſuris, quia illud eſt verbum Domini, qui poſuit rationem cum ſeruis ſuis: ſed ibi manifeſtum eſt, quòd dominus ille pecuniam petebat, & lucrum corporale, quod a nummularijs accipiendum erat, ideo pro vſura corporali ibi accipitur: verum eſt tamen, quòd per hoc ſignatur lucrum quoddam ſpirituale ex operationibus donorum, ſed illud lucrum non vocatur vſura, licet ſignetur per vſuram, ſicut hic per talenta ſignantur dona ſpiritualia, & tamen illa non ſunt talenta. Aliter ergo dicendum, quòd vſura eſt duplex, ſcilicet, vſura ſortis, & vſura vſuræ. Vſura ſortis eſt id quod datur vltra ſortem pro vſu mutuatæ rei. Vſura vſuræ dicitur, quando pro expectatione ſolutionis pecuniæ vſurariæ datur alia vſura, & vocatur improbum fęnus, & qui talem vſuram exercet ſecundum leges ciuiles, eſt infamis, vt 3. q. 1. §. tria. ſed ſecundum iura canonica vtraque eſt prohibita, & infames ſunt quamcunque exercentes. 6. quæſt. 1. cap. infames.

An dare mutuum ſub vſuris ſit peccatum.
Quæſt. CLXVII.

QVAERETVR an dare mutuum ſub vſuris ſit peccatum. Aliqui dicunt, quòd non, quia omittere conſilia non obligat hominem ad peccatum, quia conſilia non ſunt de neceſſitate cum non ſint præcepta, & tamen Lucæ 6. c. inter alia conſilia dicitur, mutuum dantes nihil inde ſperantes: ergo dare ſub vſuris mutuum, non eſt peccatum. Secundo, quia non videtur peccatum eſſe accipere pretium pro eo quod quis facere non tenetur. Sed non tenetur in omni caſu habens pecuniam mutuare eam proximo petenti: ergo aliquando licebit mutuanti ſub vſuris mutuum dare. Tertio, quia argentum monetatum, & in vaſa formatum non differt ſpecie, ſed licet accipere pretium, ſiquis mutuet argentum in vaſis: ergo licebit accipere ſi tradat illud monetatum. Dicendum, quòd dare ad vſuram mutuum, peccatum eſt, quia eſt contra rationem, & eſt ſecundum ſe iniuſtum, quia venditur id, quod non eſt, per quod manifeſte inæqualitas conſtituitur, quę contrariatur iuſtitiæ. Pro quo ſciendum, quòd quædam ſunt res, quarum vſus eſt ipſarum rerum conſumptio, & non habent vſum diſtinctum a conſumptione, ſicut vinum conſumimus vtendo eo ad potum: triticum conſumimus vtendo eo ad cibum. vnde in talibus non debet per ſe diſtinctus computari vſus rei a re ipſa, ſed cuicunque conceditur vſus rei, conceditur ipſa res, quantum ad ſubſtantiam ſuam, & propter hoc in talibus per mutuum transfertur dominium. Et ratio eſt, quia per contractum mutui aliquid traditur, ſed in talibus rebus nihil eſt præter ſubſtantiam rei, ideo neceſſe eſt tradi ipſam rei ſubſtantiam, & hoc eſt tradere dominium. Siquis enim ſeorſum vellet vendere vinum, & ſeorſum vini vſum, venderet eandem rem bis, vel venderet id quod non eſt: vnde manifeſte per iniuſtitiam peccaret. Et ſimili ratione per iniuſtitiam peccat qui mutuat triticum, aut vinum, petens ſibi duas recompe͂ſationes, vnam quidem reſtitutionem æqualis rei, aliam vero pretium vſus rei, quæ recompenſatio dicitur vſura.

Aliæ res ſunt, quarum vſus non eſt ipſarum rerum

A conſumptio: ſicut domus, equus, veſtis: vſus. n. domus eſt inhabitatio, & non diſſipatio, vel euerſio eius, & io in talibus ſeorſum poteſt vtrunque concedi, ſicut cum aliquis tradit alteri dominium domus, reſeruato ſibi vſu, vel iure vtendi ad aliquod tempus, vel econtrario ſiquis concedit alteri vſum, domus reſeruato ſibi dominio. Et ideo licite poteſt homo accipere pretium pro vſu domus: ſicut patet in locatione, & conductione domus. pecunia autem ſecundum Ariſtot. quinto Ethicorum, & primo Politicorum, eſt inuenta principaliter, vt medium commutandi: & ideo proprius vſus pecuniæ, & principalis eſt ipſa conſumptio, ſiue diſtractio eius ſecundum quod in commutatione expenditur, & propterea illicitum

B eſt, ſecundum ſe pro vſu pecuniæ accommodatæ accipere pretium quod dicitur vſura, & ſic vſuram peccatum dicimus, & quod de vſu pecuniæ, ideſt, monetæ dicimus, accipiendum eſt etiam de alijs, quæ ad commutationes mutuationum pertine͂t, & vnicum vſum habent, ſicut eſt in vino, oleo, frumento, & ſimilibus, quorum vſus eſt ipſa eorum conſumptio, vt dictum eſt: nam iſta eſt cauſa vſuræ, & iniuſti contractus, quòd vendatur, quod non eſt, vel idem bis.

Alij dicunt aliter de hoc, licet ad eandem ſententiam redeant, ſcilicet, quòd cum bonum, ſecundum Ariſt. primo Ethicorum, conſiſtat in operatione rei. res autem iſtæ non ſunt nobis bonæ, ſecundum ſubſtantiam ſuam, ſed ſecundum vſum earum, ideo bona

C vtilia dicuntur res, quarum bonitas in vſu eſt. vſus autem rei attenditur, ſecundum finem rei, ideo res diuerſimode applicantur ad vſum, quia quædam res habent duos vſus, aliæ habent unum: omnes enim res, ſiue naturales, ſiue artificiales, præter numiſma habent duos uſus. numiſma enim unicum uſum habet: patet de iumentis. habent enim unum uſum in iuuando hominem, iuxta nomen ſuum in portando aliqua, ut equus, aſinus, bos. habent ſecundum uſum, qui eſt quod ipſa ſint extrema commutabilia, inquantum attribuit eis homo pretij quantitatem ſecundum uarias neceſſitates, ſic eſt in pecoribus, frugibus, & fructibus. habent enim primum

D uſum, qui eſt ſuſtentare naturam per cibationem eorum. ſecundus eſt, quòd ad commutationem ualea͂t, ſic eſt de domo, & alijs bonis utilibus, mobilibus, uel immobilibus, quia domo utimur in habitando, ueſte ueſtiendo, & illa etiam commutamus, & uendimus, & locamus. numiſma autem ſolum hunc uſum habet, quod ſit medium commutationis, vt patet quinto Ethicorū, quia vero dato numiſmate non poterant fieri ſemper commutationes. Cū aūt quęlibet res iſtarum vſus ſuos habet, nihil illicitū fit, ſicut neq; ipſæ res de ſe illicitæ ſunt. Cū autem aliqua plures vſus habere incipit illicite fit: pecunia aūt eſt medium commutandi. in commutatione vero res ſimpliciter tranſit. Et eſt iſte vſus eius valore aliquid ad

E commutandum: & iſta commutatio debet regulari ſecundum iuſtitiam commutatiuā, ita ꝙ ſit ibi æqualitas arithmetica. cū aūt pecunia incipit habere aliū vſum, ſ. ꝙ non ſit mediū commutationis, ſed ꝙ manens augeatur per vſum, ſicut equus manens ꝑ vſum lucri, facit aliqd dño ſuo, erramus, & in hoc illicitū facimus, qa vſum rei manentis applicamus, quæ habet ab inſtitutione, vel fine ſuo, ꝙ per vſum tranſeat, & ideo abuſus eſt, qui nunq̄ in aliqua re ſine peccato eē poteſt, & recte vſura eſt, qa actio rei per quam tranſit non proprie vocatur vſus. actio autē quæ eſt manente re proprie vſus eſt: numiſma autē cū commutatur tranſit, ideo ibi neq; vſus, neq; vſura dicitur. cum autem numiſma manere cenſetur, & ex tempore aliqd multiplicatur vſura rectiſſime dicitur. Idem autem

F eſt

est de omnibus alijs rebus, quarum vsus est ipsarum cõsumptio, vt in tritico, vino, oleo, quia si aliquid ma nẽdo ex tempore acquirant vsura est, & peccatũ abusus cuiusdam, quia cõtra conditionem rei fit. Ad primum in contrarium dicendum, ꝙ in illo verbo Christi, mutuum dantes, est aliquid pertinens ad consiliũ, & aliquid ad pręceptum pertinens, dare enim mutuũ interdum est consilium, interdum pręceptum, quando quis enim est in extrema necessitate, dare ei mutuum pręceptum est, cum vero non est in magna necessitate non est pręceptum, sed consilium, & tamen nõ sperare aliquid ex mutuo, semper est pręceptum, ideo vsura, quę consistit in hoc, ꝙ accipitur in mutuo aliquid vltra sortẽ vel speratur, semper est contra pręceptum, & est prohibita. Ad secũdum, ꝙ ille, qui mutuauit cum non teneretur mutuare potest recompẽsationẽ accipere, sed non potest aliquis accipere plus quàm egit, recompensatur autem ei secũdum æqualitatem iustitię si tantum restituatur quantum ille dedit, ideo non potest amplius exigere, si vero plus exigat pro vsu rei, cuius vsus est ipsa cõsumptio eius, quã fuit ipsa quantitas eius est vsura, & iniusta exactio. Ad tertium dicendum, ꝙ differentia est inter vasa argentea, & monetam argenteam: nam vasorum argẽteorum est duplex vsus, vnus vt deseruiant inquantũ vasa ad aliquid continendum, vel ostentãdum, alius est, vt possint commutari inquantum habent valorem. Primus vsus est distinctus a re, & nõ est ipsius rei cõsumptio, ideo potest vẽdi vsus, vel peti pecunia pro eo, & tunc nõ est vsura, neque est contractus mutui, in quo solo potest consistere vsura, sed locationis cõtractus. Secundus vsus nõ est distinctus a vasis, & ideo siquis mutuauerit vasa argentea pro determinato pretio, & postea pro expectatione temporis siue vsu rei petatur aliquid vltra, est vsura, secus est in pecunia argentea, quia illius vsus est commutatio, in quo perit ipsa res, cum transeat ad aliud, & ideo non potest peti aliquid vltra id pro quo mutuatur. Interdum tamen pro vsu pecunię aliquid potest accipi. Sed tunc non pertinet ad mutuum, sed ad locationẽ, vt infra dicetur. Circa istud etiam obijciunt, quia quilibet potest licite accipere rem quàm dominus rei voluntarie ei tradit, sed qui accepit mutuum, volũtarie tradit vsuram, ergo licite potest accipi vsura.

Dicendum, quòd quędam dantur voluntarie, quæ non accipiuntur licite, sicut si turpiter dentur, & ita hic poterat esse. Aliter & melius dicitur, quòd non dat quis sponte vsuram pro pecunia mutuata, sed est inuoluntarium mixtum: nam si simpliciter esset in sua libertate soluẽs vsurã nihil solueret, neq; sub vsuris acciperet, sed quia est cõstitutus in inopia, iudicat melius esse recipere pecuniam sub vsuris ad subuentionem suæ inopiæ, & soluere sponte vsuras, quàm non recipere, neque soluere, ideo nõ dat simpliciter volũtarie pecuniam vltra sortem, & sic est illicitum.

An in veteri testamento erant licitæ vsuræ, & qui inter Iudęos dicebantur fratres, & qui alieni, & quæ differentia erat inter Iudæos progenie, & conuersos ad Iudaismum. Quæst. CLXVIII.

QVAERETVR an in veteri testamento erãt licitę vsurę. Aliqui dicunt, ꝙ non, quia vetantur in multis locis, vt Deut. 23. cap. non fęneraberis fratri tuo ad vsuram pecuniam neque fruges, & Leui. 25. ca. & Ezech. 18. c. & Psal. 14. Dicendum, quòd in veteri testamento nõ erat Iudæis simpliciter vetita vsura, neque totaliter concessa, sed Iudęis erat illicitum alijs Iudęis de progenie Iacob dare ad vsuram, sed dare gentilibus, & conuersis ad

F iudaismum de gentilibus non erat peccatum, idest, prohibitum in lege. Et patet hoc expresse Deute. 23. non fęneraberis fratri tuo ad vsuram pecuniã neque fruges neque quamlibet aliam rem, sed alieno, fratri autem tuo absque vsura id quo indiget commodabis etiam Leuit. 25. si attenuatus fuerit frater tuus nõ accipies vsuras ab eo, neque amplius quàm dedisti, pecuniam tuam nõ dabis ei ad vsuram, & frugum superabundantiam non exiges. Dabatur autem hic lex ad totũ Israel, & ad quemlibet de Israel, & vocãtur inter se fratres omnes descendentes de stirpe Iacob, vel saltem ex parte patris, & de his erat ista ordinatio, s. vt nullus eorũ posset alteri quicquam sub vsuris tribuere, cuius causa erat, vt pauperes non perirent inopia, & sic dicitur Leui. 25. si attenuatus fuerit frater tuus, &
G infirmus manu, & susceperis eum quasi aduenam, & peregrinum, & fuerit tecum, non accipies vsuram ab eo, immo non solum cogebantur non dare ad vsurã, sed gratis mutuare quidquid peterent, & si possent soluere restituebãt, sin autem, erat donatum, vt patet Deut. 5. cap. Nam in anno septimo remissionis tollebatur omne debitum, idest, qui debitor erat ex ratione mutui liberabatur in illo anno, etiam si non soluisset, quia lex liberabat eum, & tamen ob hoc nõ licebat diuitibus claudere viscera sua adueniẽte anno septimo, vt nihil pauperibus mutuarent, quasi dicerent, ecce venit annus septimus, & nihil nobis soluetur, sed iubebat Dominus, quòd mutuarent pauperibus
H quidquid illis opus esset, & alias peccarent, & ita non licebat dare ad vsurã fratribus, sed alienis. Alieni autẽ vocantur, qui non erant fratres, quod patet ex modo loquendi Deut. 23. cap. s. non fęneraberis fratri tuo ad vsuram, sed alieno, ex quo innuitur, quòd omnis homo, aut esset frater, aut alienus, vel daretur, quòd non esset sufficiens diuisio, quod est inconueniens. Etiam sequeretur, quòd aliqui essent, qui non prohiberẽtur accipere vsuras, & tamen nõ permitterentur accipere eas, i. a quibusdam non prohiberetur illas accipi, & tamẽ non permitteretur accipi, patet quia a fratribus vsuras accipi vetuit, & ab alienis accipi permisit, sed dato casu isto aliqui essent, qui non sunt fratres, neq; alieni, ergo non licebat ab eis accipi vsuras, quia non
I erant alieni, neque vetitũ erat accipi ab illis, quia non erant fratres: ergo omnis homo, aut erat frater, aut alienus, qui autem cõuersi erant de gentilitate ad iudaismum non erant fratres, quia non erant de genere Iacob: ergo vocabantur alieni. Quòd autem non essent fratres, patet quia Deut. 15. c. soli Iudęi ex genere vocantur inter se fratres, cum dr̃. Cum tibi venditus fuerit Iudęus, aut Iudęa, q est frater tuus, & ita alij non sunt fratres, & magis patet Leuit. 25. s. Seruus, & ancilla sint vobis de nationibus, quæ in circuitu vestro sunt, & de aduenis qui peregrinãtur apud vos, vel qui ex his nati fuerint in terra vestra: hos habebitis in famulos, & hęreditario iure transmittetis ad posteros, & possidebitis in æternum: fratres autem vestros filios Israel non opprimetis per potentiam. Est ergo
K sensus, quòd Iudæi ex genere non poterant dare ad vsuram inter seipsos, sed poterant dare ad vsuram alienis, idest, Gentilibus manentibus in Gentilitate, & conuersis ad Iudaismum, & filijs conuersorum, quia isti non erant fratres.

Sed aliqui dubitant putantes, quòd ista lex non habeat locum, nisi quantum ad Gentiles manentes in Gentilitate, quòd illi nullo modo pertinebant ad legem Iudæorum, ideo non liceret illis dare ad vsuram.

Dicendum, ꝙ falsum est, quia solis fratribus vetitũ erat dare ad vsuram, sed conuersi ad iudaismum non vocantur fratres, vt ostensum est præcedenti quæst.

ideo

ideo non erat vetitum eis dari sub vsuris. Cum autem obijcitur, quòd isti pertinebant ad legem Iudęorum. Dicendum, quòd verum est, & tamen multa differẽtia inter eos, & Iudęos ex progenie fiebat: iõ non erat mirũ si in hoc Deus faceret etiam differentiã. Primũ erat, ꝙ Iudęi non poterant habere seruos de fratribus suis Iudęis, & si quis Iudęus venderet se in seruum, aut venderetur ab alio, lex liberabat eũ in anno septimo remissionis. Exo. 21. & Deut. 15. nisi forte accepisset vxorem a domino, & genuisset filios ex ea: nam non poterat habere illos, sed tam vxor quã filij manebant apud dominum, & ipse solus exibat Exo. 21. & Leui. 25. cap. Si autem Iudęus emeret in seruum aliquẽ cõuersum de gẽtilitate, etiam si post esset Hebręus erat seruus in perpetuum ipsi, & posteri eius, & nõ liberabantur in anno iubilęi: Leui. 25. s. seruus, & ancilla sint vobis de nationibus, quæ in circuitu vestro sunt, & de aduenis, qui peregrinantur apud vos, & qui ex his nati fuerint in terra vestra, hos habebitis in famulos, & iure hęreditario transmittetis ad posteros: & tamen istud erat maius pręiudicium, quam ꝙ mutuarentur eis pecunię ad vsuram: ideo non erat mirum, ꝙ Deus hoc permitteret. Secundum erat, quia si quis Iudęus alteri Iudęo aliquid mutuaret, vel quis alteri aliquid deberet, & non solueret ante septimum annum, qui erat annus remissionis, in ipso anno septimo liberabatur secundum legem non soluto debito, vt dicitur Deut. 15. cap. si tamẽ Iudęus mutuaret aliquid cõuerso ad iudaismum, etiam adueniẽte anno remissionis septimo nõ liberabatur, sed tenebatur semper soluere, quia dicitur, septimo anno facies remissionẽ, quæ hoc ordine celebrabitur, cui debetur aliquid a proximo amico ac fratre suo repetere non poterit, quia annus remissionis est Domini: a peregrino, & aduena exiges, ciuem & propinquum repetendi non habebis potestatem. Ecce dicitur, ꝙ ab aduena, & peregrino poterat peti, sed conuersi vocantur aduenę, & peregrini, quia non sunt fratres, ergo ab eis poterant accipi vsurę. Tertiũ erat, quia conuersi ad iudaismum quantum ad quasdam gentes saltem non recipiebantur ad honores inter Iudęos, neque accipiebant vxores de filiabus Iudęorũ. Deut. 23. cap. s. Ammonites, & Moabites non intrabunt Ecclesiam Domini, etiã post decimam generationem vsque in ęternũ, & tamen Iudęi ex genere non excludebantur ab aliquo honore, neque a iure contrahendi matrimonium.

Quartum erat quantum ad istud, quod nũc dicitur de vsuris, quia a Iudęis, ex genere non pðterant peti vsurę, a cõuersis autem peti, aut accipi pðterant. Causa autem huius rei erat, quia vsuræ malę erant secundum se, vt dictum est supra, Iudęis autem fuerunt licitę ex dispensatione, vt videtur, & ita permissio erat hic, sed permissio facta est ad duritiem cordis, sicut libellus repudij ad duritiem cordis datus est, idest, permissus supra 19. cap. Erant enim Iudęi tam tenaces, & auari, quòd si non permitterentur lucrari sic, furarẽtur: debuerũt ergo permitti accipere vsuras ab aliquibus, sed non permittebantur a fratribus, si igitur non possent accipere a conuersis, & filijs eorum, sequeretur, quòd solum possent accipere a gentilibus non conuersis, sed cum conuersis parua, aut nulla cõmunicatio erat Iudęis, immo erat interdicta in multis ne verterentur ad idolatriam, vt patet Exo. 34. Deute. 7. & 12. cap. ergo idem erat dici, quòd darent ad vsuras solis gentilibus sicut, quòd nulli darent. Oportuit ergo, quòd permitteretur eis dare ad vsuram conuersis ad iudaismum, ne frustra esset illa concessio, conuersis ergo dabatur ad vsuram.

A *An conuersis ad iudaismum licebat tunc dare mutuum Iudæis ad vsuram. Quæst. CLXIX.*

SED tunc quęreretur an conuersis ad iudaismum licebat tunc dare mutuum Iudæis ad vsuram. Aliqui dicunt, quòd non. Primo quia ista lex de vsuris Deut. 23. & Leui. 25. data est in fauorem Iudęorũ pauperum ex genere, vt patet ibidem, & Deut. 15. vbi iubetur, quòd omnia mutuarẽtur eis necessaria, etiã si non esset spes de soluendo propter aduenientem annum septimum, & tamen si liceret conuersis ad iudaismum dare eis ad vsuram, non maneret fauor ille, quia opprimerentur vsuris. ergo non licebat eis dare ad vsuram Iudæis pauperibus, ergo neque liceret minus conuersis dare ad vsuram. Secundo patet, quia
B simile ponitur Leui. 25. ca. nam ibi ponitur de Iudęis quando vendebantur in seruos alijs Iudęis, quòd non manerent serui in ęternum, sed liberabantur in iubilęo, de conuersis autem dixit, quòd poterant esse serui Iudęorum in ęternum, & tamen statim addidit, quòd si conuersi emerent aliquos Iudæos in seruos, non haberent eos in seruos in perpetuum, sed solum vsque ad iubilęum, ergo licet possent Iudęi habere conuersos in seruos in perpetuum, non poterãt conuersi habere Iudæos seruos in ęternum. ita ergo de vsuris erit, quòd licet Iudęi possent dare conuersis ad vsuram, vt dictum est pręcedenti q. non possent conuersi dare Iudæis ad vsuram.

C Dicendum, quòd conuersi poterant dare Iudæis ad vsuram siue diuitibus siue pauperibus. Et hoc primo, quia lex non obligat nisi illos quibus datur, sed lex de vsuris Deuteron. 23. & Leui. 25. non datur nisi Iudęis ex genere, ideo non vrgebat nisi eos. Et patet, quia manifestum est, quòd lex Moysi non obligabat Chananęos, & Aegyptios, quia non dabatur illis, & ita non dabatur ista lex de vsuris nisi Israelitis respectu aliorum Israelitarum, vt patet Leuiti. 25. & Deutero. 23. ergo non vrgebãtur conuersi, & ita non obstante illa poterant dare ad vsuram cui vellent.

Secundo quia Deuteronom. 23. capit. dicitur non fęneraberis fratri tuo ad vsuram, sed Iudæi non erant fratres conuersorum, ergo poterant conuersi illis fę-
D nerari ad vsuram. Nam sicut Hebræi non erant fratres conuersorum, & conuersi non erant fratres Hebræorum, quia ista sunt correlatiua. Et tamẽ non vetatur hic dari ad vsuram nisi fratri, ergo cum non esset Hebręus frater conuersi, licebat conuerso dare Iudæis ad vsuram.

Tertio patet per simile ex eo, quod habetur Leui. 25. ca. de redemptione serui de manu Iudæi, & de manu conuersi, quia non redimebatur eodem modo, sed difficilius redimebatur de manu cõuersi, nam de manu Iudęi liberabatur anno septimo Exo. 21. & Deu. 25. de manu autem conuersi non poterat liberari nisi aliquis daret pretium pro eo de cognatione sua, vel
E ipsemet pro se, & si nõ posset seipsum redimere manebat vsque ad iubilęum, & ita erat grauior redẽptio de manu conuersi. sic ergo nunc grauius se haberent conuersi ad Iudæos in exigendo vsuras, quàm Iudæi ad seinuicem, idest, quòd conuersi acciperent vsuras a Iudæis, & non abinuicem Iudęi. Ad primum dicendum, quòd verum est, quòd fuit in fauorem pauperum Iudęorum, & tamẽ non ideo necesse fuit, quòd nemo posset eis dare ad vsuram, sed satis fuit, quod essent aliqui, qui non possent eis dare ad vsuram.

Et sciendum, quòd fuit ista prouisio multum conueniens, quia per hoc tollebatur inuidia, & contentio Iudæorum, & conuersorum, & prouidebatur Iudæis pauperibus. De primo patet, quia si Deus vetaret dari ad vsuram Iudæis, idest, quod non possent

posset Iudæus, neque conuersus dare ad vsuram Iudæo, posset tamen Iudæus dare ad vsuram conuerso, essent cōuersi vt serui, & nullius reputationis, ex quo sequeretur magna inuidia conuersorum ad ipsos Iudæos ex genere. & quod deterius erat, quia nullus vellet conuerti ad Iudaismum, cum haberentur conuersi, vt serui apud Iudæos, ideo arctauit Iudæos ad non dandum Iudæis ad vsuram, concedens quòd darent conuersis ad vsuram, & conuersis non vetuit dare Iudæis, sed solum dedit legem in hoc Iudæis, & nullam dedit conuersis. De secundo patet, quia intendebatur in hac lege fauor Iudæorum pauperum, vt non exhaurirentur facultates eorum per vsuras. Et ad hoc satis erat, quòd essent aliqui qui eis mutuarent necessaria sine vsuris, scilicet, alij Iudæi qui non poterant accipere vsuras, Leuitici 25. & Deuteronom. 23. Et hoc propter duo. primo, quia verisimilius erat, quòd Iudæi magis peterent mutuum ab alijs Iudæis de genere suo, quàm a conuersis, qui non erant de genere suo, & minus eos diligebant. Secundo, quia alij Iudæi diuites, tenebantur ex mandato Dei dare mutuū Iudæis pauperibus omne quod ab eis peterent, cessante fraude, Deuteronom. 15. cap. Ideo cum isti darent omnia necessaria Iudæis pauperibus, non oportebat illos recurrere ad conuersos, qui eis sub vsuris darent mutuum, ideo licet conuersis liceret dare ad vsuram Iudæis, non grauabantur in hoc Iudæi pauperes.

Ad secundum dicendum, quòd circa seruorum conditionem aliqua differentia erat inter conuersos, & Iudæos, in qua honorabantur magis Iudæi: nam Iudæi, siue venderentur Iudæis, siue conuersis, poterant aliquando liberari de seruitute. Conuersi autem si venderentur Iudæis, manebant serui in perpetuum, quia lex non liberabat eos. Etiam non poterant ipsi redimi inuitis dominis, quod tamen fiebat de Iudæis venditis ipsis conuersis. Sed cum venderetur Iudæus, aliud erat si venderetur Iudæo, aliud si venderetur conuerso: nam si venderetur Iudæo liber erat anno septimo: si venderetur conuerso non erat liber anno septimo, sed manebat vsque ad annum quinquagesimum iubilæi, nisi aliquis cognatus eum redimeret, vel ipse seipsum, in hoc autem honor aliquis erat Iudæis, quia illi non poterant esse serui in perpetuum: conuersi autem poterant esse serui, sed hunc honorem aliquo modo in alio rependit, quia cum Iudæi vendebantur conuersis, duriorem conditionem sustinebant, quàm cum venderentur alijs Iudæis. Et ita cum in aliquo recompensaretur, tollebatur inuidentiæ occasio aliqualiter, & distractio a conuersione. Et tunc dicendum ad argumentum, quòd non militat, quia aliquo modo æquātur etiam in hoc Iudæis conuersi, licet non simpliciter.

Secundo, & principaliter dicitur, quòd non est simile de isto, & de vsura, quia de seruitute expressum fuit qualiter teneret circa Iudęos, & qualiter circa cōuersos, & expressa fuit ibi quædam inæqualitas. circa vsuram autem nihil tale expressum est, sed apparet, quòd soli Iudæi vetentur Iudæis dare ad vsuram: ergo non vetantur conuersi dare Iudæis.

An conuersis licebat dare alijs conuersis ad vsuram.
Quæst. CLXX.

Circa quod statim quæretur, an conuersis licebat dare alijs conuersis ad vsuram.

Aliqui dicunt, quòd sic, quia poterant dare ad vsuram Iudæis, quod maius erat: ergo poterant a fortiori dare ad vsuram alijs conuersis. Alij dicunt, quòd non licebat, quia sicut se habebant Iudæi ad Iudæos, ita se habebant conuersi ad

F conuersos. Sed non licebat Iudæis dare ad vsuram alijs Iudæis, Deuteronom. 23. cap. Ergo neque licebat conuersis dare ad vsuram conuersis.

Dicendum, quòd conuersis ad Iudaismum licebat dare Gentilibus ad vsuram, & etiam alijs conuersis. De Gentilibus patet, quia nulla lex vetabat: nam Iudæis licebat dare ad vsuram Gentilibus, quia erant alieni a lege, maxime autem quia non astringebat aliqua lex conuersos ad non dandum vsuram alijs, scilicet, Gentilibus, ergo licebat dare. De conuersis eodem modo: nulla enim lex hoc vetabat, quia solum vetitum fuit, quantum ad Iudæos dare alijs Iudæis ad vsuram, sed de conuersis expressum est: ergo licebat eis dare alijs conuersis.

G Sed aliquis dicet, quòd potius non licebat conuersis dare ad vsuram aliquibus, neque conuersis, neque Gentilibus. Nam vsuræ licitæ erant ex sola dispensatione, & tamen dispensatio ista, solum facta est cum Iudæis, quibus concessum est dare vsuras alienis: ergo cum de conuersis nihil dictum sit, videtur quòd nulla dispensatio cum eis facta sit, & consequenter non licuerit eis dare ad vsuram alicui, idest, neque Iudæis, neque Gentilibus, neque alijs conuersis.

Dicendum, quòd licebat dare conuersis ad vsuram tam Gentilibus, quàm conuersis alijs, quàm Iudæis, sicut ostensum est. Cum autem arguitur de dispensatione facta Iudæis, dicendum, quòd non erat H proprie dispensatio, sed potius erat lex prohibitiua. Et ideo si cuique non ponitur, non fit aliqua prohibitio, & ita manet ei libertas ad faciendum, quod vult, vt dicetur infra.

Ad rationem primam q. dicendum, quòd verum concludit, scilicet, quòd licebat conuersis dare ad vsuram conuersis, & tamen modus probationis non tenet: nam nō erat maius dare ad vsuram Iudæis, quàm conuersis alijs. Item dato, quòd maius videretur non stat ratio, quia potuit prohiberi vnum, & non alterū, cum non sequatur necessaria dispositio legis ad vnū, vel alterum.

Ad aliam rationem in contrarium dicendū, quòd I non tenet, quia licet Iudæis inter se non licebat dare ad vsuram, licebat conuersis inter se. Et ratio est, quia causa prohibitionis vsurarum inter Iudæos ad inuicē nō erat similitudo, sed prohibitio expressa legis, quia alias Iudæi Iudæis darent ad vsuram, sed conuersis adinuicem non fuerunt vetitæ vsuræ, ideo licebant eis adinuicem.

Et ita apparet ex oībus præcedentibus, quomodò vetabatur in veteri testamento dare ad vsurā, & quomodo concedebatur: nam Iudæis ad Iudæos vetitum erat, sed ad Gentiles, & conuersos nō erat vetitum, & conuersis ad Iudęos, & Gentiles, & alios cōuersos nō erat vetitū. Ad auctoritates in contrariū dicendū, ꝙ illę nō faciunt in contrariū: nā illa q̄ habetur Deut. 23. cap. quę est pręcipua dicit, ꝙ non fęneraretur Iudęus K fratri suo, i. alteri Iudęo ex genere Israel, sed alieno dicit esse fęnerandum, i. Gentili, & cōuerso, qui non est de genere Israel. Ad aliam Leuit. 25. cap. idem dicendum, quia ibi de solo fratre dicitur, i. si attenuatus fuerit frater tuus non accipies vsuras ab eo, neque amplius, quàm dedisti. de alienis autem non facta est ibi expressio aliqua, quantum ad vsuras, ideo non fit aliqua concessio, sed prohibitio, & tamen non fit prohibitio simpliciter, quasi diceretur, nō dabis ad vsuram, vel a nullo accipies vsuram, sed expressit de fratre. Et ideo intelligendum est, sicut præcedens auctoritas, Deuteronom. 23. cap. vbi prohibitio, & permissio exprimitur. De alijs auctoritatibus quibus dicitur de vsuris, dicetur sequenti quæst.

An

An peccabant Iudæi dando ad vsuram Gentilibus, ac conuersis. Quæst. CLXXI.

QVAERETVR, an peccabant Iudæi dando ad vsuram Gentilibus, vel conuersis.

Aliqui dicunt, quòd sic, quia dare ad vsuram, erat per se malum, ideo cuicunque daret quis ad vsuram peccabat.

Secundo, quia concessit Deus Iudæis dare ad vsuram alienis ad duritiam cordis, sicut cōcessit libellum repudij, sed id quod ad duritiam cordis permittitur, malum est, sicut patet in libello repudij, quem sic probat Christus malum esse, & non licere illum dari, scilicet, quia ad duritiem cordis concessus est, supra 19. cap. Ergo cum permiserit Deus vsuram Iudæis erga alienos ad duritiem cordis fuit, & sic mala erat.

Tertio, quia non vetuisset Deus vsuram, nisi mala esset, & tamen etiam in Veteri Testamēto vetuit eā, scilicet, quia vetuit dari alijs Iudæis ad vsuram: ergo etiam alienis dare, peccatum erat, licet non esset expresse vetitum.

Quarto, quia si non esset malum, non vetuisset illud Christus simpliciter, & tamen vetuit simpliciter, quia non distinxit de fratribus, & alienis, sed simpliciter dixit. mutuum dantes, nihil inde sperantes, Luc. 6. cap. ergo quomodocunque detur illicitum est, & ita quibuscunque darent Iudæi ad vsuram, peccarent mortaliter.

Quinto patet, quia etiam in Veteri Testamento sunt auctoritates simpliciter vetantes vsuram, vt Psal. 14. dicitur, Qui pecuniam suam nō dedit ad vsuram, & Ezech. 18. cap. vbi ponuntur ea, quæ cauere debet vir iustus dicitur: qui vsuram non accepit.

Alij dicunt in contrarium, quòd potius erat licitū, & in nullo erat malum, quia id quod conceditur in præmium boni operis non potest esse malum, sed potius laudabile, & tamen dare ad vsuram conceditur sic Iudæis, quia inter bona Iudæorum, qui legem custodirent, ponitur Deuter. 28. cap. Fęneraberis gentibus multis, & a nullo fęnus accipies: ergo non erat peccatum dare ad vsuram alienis.

Dicendum, quòd Iudęi in Veteri Testamento peccarent mortaliter, si darent ad vsuram alijs Iudæis, sed non peccabant dando ad vsuram alienis, idest, Gentilibus, aut conuersis.

Et patet primo, quia sequeretur absurdum, s. quòd Deus concederet vnum, & vetaret alterum: & si committendo vtrunque esset peccatum, ita peccaret quis dando ad vsuram alienis, sicut dando ad vsuram Iudæis, sed vetuit Deus dari Iudæis, & concessit expresse dare alienis: ergo non est peccatum dare alienis, quia aliàs esset absurdum, cum ambo essent mala, vnum vetare, & alterum concedere. Secūdo, quia lex Dei non est sicut lex humana: nā leges humanæ sunt ad bonā conseruationē status politici, ideo si aliqd sit quod faciat ad bonā habitudinem politicā, ēt si malū sit, vel in damnū alicuius concedunt illud leges politicę, quia illę non intendunt aliud bonum, nisi bonū politicū, quod est bonū huius vitę. Leges aūt Dei ordinant hoīem ad bonū, quod est s'm Deū, & illud est bonū simpliciter, & bonū s'm alterā vitā, & nō ad bonū pręsens solū, quia frustra nos Deus ad illud ordinaret, immo contra intentionē suā est, quia tunc magis amaremus bonū huius vitæ, quod poneremus finem vltimū, q̄ Deū, sed falsum est, quia iussit se super oīa amandū, & ēt in veteri testamento, vt patet Deut. 6. c. cū dixit se ex totis viribus amandū, quod est sup oīa amare, & tn̄ si aliqd permitteret quod eēt peccatum mortale, per illud amaretur creatura plus q̄ Deus, qa oē peccatū mortale facit abusum, qui cōsistit in hoc

A quod est creatura frui, quā tunc plus amamus q̄ Deū: ergo necesse est, ꝙ lex Dei in veteri testamento nihil permiserit, quod esset peccatū mortale. Tertio patet, quia aliàs istud esset laqueū damnationis ponere hominibus: nā per hoc ꝙ Deus vetat quædā tanq̄ mala, & concedit quædā videtur, ꝙ illa concedit, velut licita, qa de oppositis debent prędicari opposita, ideo abstinerent Iudæi ab vsuris circa alios Iudæos, ne peccarent. ab vsuris aūt erga alienos non abstinerent, quasi non essent malæ, & ita peccarent, & damnarentur iusti, quod erat maximum inconueniens. Quarto. qa videbatur sic superuacua tota lex, quid enim proderat vetare oīa mala, q̄ vetantur in oībus negatiuis præceptis, & concedere vnū, quod facientes damnarentur:

B nā abstinere a cæteris, superuacuū erat, cum per hoc vnum damnarentur, & ita melius erat nihil prohibere. Quinto, quia nemo meretur, neque benedicitur a Deo, peccando mortaliter, & tn̄ qui dabat ad vsuram alieno, & non Iudæo benedicebatur, Deut. 23. cap. s. Non fęneraberis fratri tuo ad vsuram pecuniā, &c. & sequitur, vt benedicat tibi Dn̄s: ergo non peccabat dādo ad vsurā alienis. Dicendū igitur, ꝙ neq; istud, neq; aliquid aliud concedebatur in lege, quod faciendo Iudęi peccarent, sed necesse erat, ꝙ aut oīa huiusmodi s'm se bona essent, aut postq̄ concessa erant a Deo, vel permissa, non essent mala, i. ꝙ non erat necesse, ꝙ facientes ea peccarent, & ita erat de quibusdā alijs in quibus videbatur esse peccatum, vt dare libellū repudij, & persequi inimicū, & occidere eū: nā hæc concessa

C erant, Deut. 24. & Numeri 35. & Deuter. 19. cap. & tn̄ postq̄ libellus repudij concessus erat Iudæis, non peccabat repudium faciens. sic ēt erat de odio inimicorū: nā odium illorū, inquantū est contra charitatem, semper est peccatū, & ideo non fuit hoc vnq̄ licitum. Occidere tn̄ inimicum sæpe est licitum, sicut in bello iusto, ideo si postq̄ lex dabat alicui facultatem persequendi inimicum fugientem, persequeretur, & occideret solū, propter hoc ꝙ lex ei concedebat, inquantum eum faciebat ministrum huius inflictionis poenæ, non peccabat, quia sicut lex poterat committere huic, ita sine peccato fieri poterat, licet contingeret, vt in plurimum fieri cum peccato. Nunc igitur dicendum, quòd siue dare ad vsuram alienis esset

D malum, secundum se ante permissionem istam, siue non esset malum: constat tamen, quòd postquàm permissum erat Iudæi vtentes hac permissione, non peccabant.

Ad primum in contrarium dicendum, quòd aliqui volunt vsuram non esse malum secundum se, & ideo tunc non esset malum dare alienis, etiam nulla existente dispensatione. Alij autem volunt esse malum, sed tale in quo posset dispensari, & ita data lege hac de vsuris per Deum non peccabat, qui dabat alienis ad vsuras, sed quid sit verum, dicetur in sequentibus quæstionibus.

Ad secundum potest dici vno modo, quòd non constat, an Deus concesserit vsuras, quantum ad alie-

E nos ad duritiem cordis Iudæorum, sicut concessit libellum repudij. de libello enim constat, quòd ad duritiem cordis datus est, supra 19. cap. sed de vsuris in nullo loco expressum est, ideo non sequitur, quod sint malæ, sicut libellus.

Aliter potest dici, quòd ad duritiem cordis concessæ sunt, & tamen non sequitur, ꝙ malæ sunt, quia vel non sunt malum, sed minus bonum, vel per dispensationem, & legem a Deo positam efficiuntur non malæ: hæc enim est differentia legis humanæ, & diuinæ, quia lex humana non potest facere licitum, quod secundum se est illicitum, & ideo si vsuræ s'm se essent illicitæ, licet permitterentur in lege humana, nun-

quam essent licitæ, sed semper esset peccatum in illis: sicut lex humana permitteret adulterium: lex autem diuina potest efficere aliquid bonum, vel malum: nā si aliquid sit quod malum non est secundum se, & tamen Deus vetat illud, statim efficitur malum, ita si aliquid est malum in se, & tamen Deus permittit illud concedendo per legem, efficitur licitum illis, quibus concedit, & ideo licet vsuræ malæ essent secundum se, quia tamen Deus illas concessit Iudæis, quantum ad alienos, efficiebantur licitæ in hoc casu.

Lex diuina pōt facere aliquid malū bonū & ecōtra.

Ad tertium potest dici. vno modo, quòd Deus nō vetat nisi mala, & sic vetuit vsuram Iudæorum ad Iudæos, quia mala erat, sed concessit eis vsuram ad alienos, quia licet mala esset, ipse efficiebat hunc actum licitum, inquantum concedebat Iudæis illum, & cōcessio sua est potens ad faciendum aliquid esse bonum, vel malum.

Aliter potest dici, quòd dare ad vsuram non erat malum, quasi secundum se esset malum, & peccaret quicunque illud committeret, sed erat malum, idest, aliqualiter contra rationem, & tale non esset malum, nisi cum prohiberetur, ideo cum prohibuerit Deus solum dare vsuram fratribus, alienis autem non prohibuit, non erat peccatum dare ad vsuram alienis, de quo magis in sequentibus dicetur.

Ad quartum dicendum vno modo, quòd Christus non solum vetuit malum, sed id etiam quod mali occasio erat, sicut Apostolus dixit abstinendum esse a vino, in quo est luxuria, non quòd vinum malum sit, sed quòd mali, idest, luxuriæ causa sit, sic Christus vetuit iurare, non quòd iurare secundum se sit malū, sed quia iurare est mali occasio, quia vir multum iurans, repletur iniquitate. sic dicitur extra de iureiurando, cap. etsi Christus. sic ergo poterat esse vsura non malum, sed mali occasio, & ita argumentum non valet de forma.

Aliter potest dici, & melius, ꝙ Christus vetuit malum, & etiam vetuit vsuram simpliciter, quasi omnis vsura, secundum omnē modū sit mala. & hoc primo quia si in veteri testamēto aliqua vsura tanq̃ mala vetita fuit, debuit in veteri testamento omnis vsura prohiberi, & ratio est, quia in veteri testamento erat vnus populus, qui specialiter pertinebat ad legem illam, s. filij Israel, & circa illos voluit Deus quædam statuere, & fauorem ipsorum seruare, & malū eorum prohibere. Alius populus erat, qui non pertinebat directe ad legem illam, sed per accidens, s. conuersi, ideo istorum Deus non attendit fauorem, sicut Iudæorum, neque vetuit id quod eis malum erat, propter quod circa Iudæos vetuit vsuram dari, & tamen non vetuit eā dari conuersis, sed expresse concessit, in nouo autem testamento nullus populus, aut gens est ad quem specialiter pertineat lex, sed ad totum orbem specialiter pertinet, ideo vel debuit respectu omniū negari vsura, vel concedi omnibus, sed bonum fuit vetari, quantum ad aliquos, ideo vetita fuit omnibus.

Secundo quantum ad hoc, quia in nouo testamento debuerūt vetari potius mala, quàm in veteri. Sunt enim mala duplicia, quædam quæ nullo modo possunt esse bona, vel licita, sed sunt contra primas determinationes iuris naturæ, & talia mala, neque in Nouo, neque in Veteri Testamento permittuntur. alia sunt mala, quæ aliquo modo sunt contra rationem, sed non sunt determinate contra illam, & ideo non est illicitum, quòd quis talia agat, quousque aliquo modo sint vetita: in Veteri Testamento vetantur prima mala horum, & non secunda, & ideo vsuram accipere, quod ad secunda mala pertinet, non fuit vetitum in Veteri simpliciter: in Nouo autem Testamēto omnia mala vetantur, tam prima, quàm secunda,

F ideo vsura simpliciter vetita fuit, non tamen sequitur, quòd ideo ad vsuram dantes in Veteri Testamento peccabant, quia non erat de primis malis, quæ semper mala sunt.

Ad quintum dicendum, quòd auctoritates illæ non probant accipere ad vsuram esse simpliciter peccatum, aut vetitum: nam cum dicitur Psalm. 14. Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram, intelligitur de viro Hebręo, quantum ad alium Hebręum, quia aliàs repugnarent inter se verba Domini cum Deuter. 23. & Leuitici 25. permittatur vsura, quantum ad alienos quod in alijs locis scripturæ negetur, & hoc impossibile est, quia vbi est repugnantia, falsitas est, quæ non cadit in Spiritumsanctum, cuius verba sunt omnia,
G quæ in sacra scriptura expressa sunt. 2. Pet. 1. cap.

Sed dicet aliquis, quòd non debet sic exponi verbum illud, sed cum dicatur absolute, qui pecuniam suam non dedit ad vsuram, debeat intelligi absolute esse vetitum de omni vsura, & quantum ad omnes personas.

Dicendum quòd non sequitur, quia ista est consuetudo nostra, & omnium scriptorum in loquendo, postquàm enim quis expressit propositionem vnam, quæ non conceditur, nisi cum multis limitationibus, & expresserit limitationes illas, si sæpe eandem repetat propositionem, non repetit qualibet vice omnes limitationes eius, sed satis est semel dixisse,
H & postea semper intelligitur propositio prolata secūdum omnes suas priores limitationes, ita nunc Deus cū prius de vsura locutus est, scilicet, in Leuitico 25. & Deuteron. 23. Exposuit qualiter vsura erat vetita, & qualiter permissa, ideo in quibuscunque libris sacris postea dicatur vsura vetita, debet intelligi secundum limitationes positas, Leuit. 25. & Deuter. 23. Et hoc maxime, quia illi sunt libri legales, & ibi maxime explicanda erant ea, quæ in operationibus obseruanda erant: in cęteris autem libris postea non ponuntur de principali intentione, sed intelliguntur, sicut prius fuerunt exposita in libris legalibus.

Aliter adhuc posset dici, quòd in Psal. 14. non ponitur de sola vitatione malorum, quæ necessaria est, sed agitur de perfectione, multa autem sunt necessa-
I ria ad perfectionem, faciēdo, & vitando, quæ nō sunt necessaria ad esse bonum, in Psal. autem illo dicitur de illo qui habitabit in tabernaculo Dei, & pertinet hoc specialiter ad perfectos: ad perfectionem autem non solum requiritur cauere malum, quod erat dare ad vsuram Iudæis, sed etiam excellentem beneficentiam ostendere, scilicet, dare omnibus mutuum sine vsura, sed præcedens responsio melior est.

Ad aliam auctoritatem Ezech. 18. cap. Dicendum sicut ad præcedentem, scilicet, quòd non vetatur ibi vsura simpliciter, sed accipiendo sicut dicitur Deuteronom. vigesimotertio capitu. scilicet, cum Iudæus dat Iudæo ad vsuram, secus si alieno. Et ita appa-
K ret, quod Iudæi nō peccabant dando ad vsuram alienis, idest, Gentilibus, & conuersis, quia aliàs cum Deus permiserit dari alieno ad vsuram, si ista permissio non efficeret actum licitum, nihil plus esset licitum dari ad vsuram alieno, quàm furari, vel adulterari, & hoc absurdū est, quia nihil valeret illa expressio facta de vsuris, non ergo peccabant dando illis ad vsuram.

Ad rationem in oppositū, s. ꝙ non solū erat licitū, sed etiam laudabile. dicendū, ꝙ dare alienis ad vsurā non erat laudabile, licet non esset peccatū. Et cū dicitur, ꝙ dabatur in præmiū bonarū operationū. Dicendū, quòd falsum est, quia ibi non agitur de vsura, sed de mutuatione, & argumētum procedit ex errore significationis huius verbi fęnerari, quia non signat

dare

dare ad vſuram, ſed ſimpliciter mutuare, vel commodare, ſic patet Deuterono. 23. cap. ſcilicet, non fęneraberis fratri tuo ad vſuram pecuniam, ideſt, non mutuabis ad vſuram, ſi autem fęnerari ſignaret dare ad vſuram, non adiungeretur fęnerari ad vſurã. Et ideo eſt ſenſus fęneraberis gẽtibus multis, ideſt, mutuabis, & ſic non dicitur ibi de vſura.

Secũdo quia dato, quòd vſura eſſet licita, non poſſet poni hoc in pręmium bonę operationis, quia pręmium habet rationem alicuius boni excellentis dati homini a Deo, ſed dare ad vſuram non eſt aliquod bonum datũ homini a Deo, quia homo per ſeipſum poteſt dare ad vſuram. Ideo dicendum, quòd eſt ſenſus, quòd Deus in verbis illis promiſit abundantiam bonorum temporalium, ita vt non ſolum Iudęi haberent pro ſeipſis abundantiam, ſed etiam ad donandũ, & ad mutuandum, & hoc erat dicere fęneraberis gẽtibus multis, ideſt, poteris mutuare multis gentibus propter abundantiam bonorum, quæ tibi dabo.

Tertio patet, quia dicitur ibi, & a nullo fęnus accipies: nam ſi ibi acciperetur pro dare ad vſuram non adiungeretur iſtud, ſed ſufficeret dici fęneraberis gẽtibus multis, ſignat ergo abundantiam, ſcilicet, tantã diuitiarum habebis abundantiam, quòd poteris multis alijs mutuare, & non erit opus, quòd ab aliquo mutuum accipias.

An Iudæis liceret dare ad vſuram ſine diſpenſatione legis, & an licuerit vnquam libellus repudij, & pluralitas vxorum. Quæſt. CLXXII.

QVAERETVR an Iudęis liceret dare ad vſuras alienis non exiſtente illa lege, vel fuit neceſſaria diſpenſatio aliqua. Aliqui dicũt, quòd non licebat ſine diſpenſatione, quia aliàs non fuiſſet poſita iſta lex diſpenſatiua, & tamen poſita fuit: ideo neceſſaria erat. Secundo quia ſi ſine diſpenſatione licita eſſet vſura ad alienos, eſſet licita ad omnes, & tamen non eſt licita Iudęis ad Iudęos, vt patet Deut. 23. ergo videtur, quòd ad nullos erat licita niſi diſpenſatum eſſet quantum ad alienos. Alij dicunt, quòd erat licita nulla exiſtente diſpenſatione cum adhuc nulla eſſet prohibitio, cum vſura ſit de malis, quæ non ſunt contra primas determinationes iuris naturalis, vt dictum eſt præcedenti q.

Dicendum, quòd dupliciter poteſt poni licitum circa vſuram. Vno modo, quòd fuerit licita Iudæis ex ſola diſpenſatione. Alio modo, quod nulla exiſtente lege erat licita, & ſecundum hoc poteſt dupliciter introduci lex illa Deuteronom. 23. & Leuiti. 25. de vſuris. Accipiendo primo modo dicetur, quod vſura erat illicita Iudæis ante dationem legis illius, & hoc tam ad ipſos quàm ad alienos: cum vero data eſt illa lex, diſpenſatum eſt cum Iudæis quantum ad vnã partem, ſcilicet, quòd quantum ad extraneos, quòd illis daretur ad vſuram, & tunc erit iſta diſpenſatio, vel relaxatio iuris communis naturalis, ſecundum quod nulla vſura erat licita. Accipiendo ſecundo modo dicitur, quòd iſta fuit lex aſtringens Iudæos pluſquam aliàs aſtricti erant, quia prius licitum erat eis dare ad vſuram tam fratribus quàm alienis, lex aũt illa aſtrinxit eos, vt nõ darent ad vſuras fratribus, relinquens quòd poſſent dare alienis, & tunc in iſta lege non fuit aliqua relaxatio facta Iudæis, ſed potius aſtrictio.

Sed dicendum, quòd ſecundus modus fuit verior, ſ. quòd non fuit diſpenſatio, ſed reſtrictio ad maiora faciendum, & meliora. Et patet primo, quia ſi relaxatio eſſet dare ad vſuram alieno, maneret ſecundum rigorem iuſtitię nõ dare ad vſuram fratri, pro eo aũt,

A quòd quis facit id, ad quod aliàs tenetur nihil ei ſpeciale promittitur, & tamẽ promittitur aliquid Iudęis, vt non dent ad vſuras fratribus ſuis, ergo non tenebãtur ad hoc, ideſt, ad non dandum. Secundo quia ſi ad hoc tenerentur Iudæi data lege non induceret eos Deus quaſi rogando, vt non darent ad vſuram fratribus ſuis, & tamen induxit eos ad hoc, ergo non tenebantur patet Deut. 23. ca. ſ. non fęneraberis fratri tuo ad vſuram, ſed alieno, fratri autem tuo abſque vſura id quo indiget commodabis, vt benedicat tibi Dominus Deus tuus omni tẽpore, & Leui. 25. ca. dicitur nõ accipies ab eo vſuras, neq; amplius quàm dediſti, vt poſſit frater tuus vere timere Dominum, q. d. propter Deũ fac. Tertio quia ſi iſta eſſet diſpẽſatio non extẽ-

B deretur niſi ad eos quibus daretur, & quia de Iudæis dicitur, liceret ſolis Iudæis dare ad vſuram alienis, ſed conuerſis ad iudaiſmum non liceret dare ad vſuram gentilibus, neq; Iudęis, neq; alijs conuerſis, quod falſum eſt, vt oſtenſum eſt ſupra, ergo non erat diſpẽſatio, ſed reſtrictio. Quarto quia videretur incõueniens, ꝙ Deus diſpenſaret cum Iudęis contra conuerſos, & non e cõtrario, quia viderent conuerſi ſe ſubditos Iudæorum, & impediretur conuerſio: ideo commune erat eis, & ideo dicendum, ꝙ potius erat conditio cõuerſorum hic liberior, quia non aſtringebantur ad aliquid ſpecialiter, ſed licebat eis dare ad vſuram tam Iudæis quàm conuerſis quam gentilibus: Iudæi autẽ aſtringebantur ad nõ dandum ad vſuram alijs Iudęis.

C Quinto quia ſi iſta eſſet diſpenſatio ſequeretur, quòd gentiles tenebantur ad non dandum ad vſuras, & cũ Iudæis diſpenſatum eſt, quòd darent alienis, ſed hoc eſt inconueniens, quia lex a ligando dicitur, & ideo qui legi ſubijcitur plus ligatus eſt, quàm qui nõ ſubijcitur legi, ſed gentiles nullam legem Dei habebant niſi legem naturalem, gẽtiles autem vltra legem naturalem adhuc habebant poſitiuam legem Dei: ideo plus erant ligati, ergo ſi gentiles in lege naturali erant obligati ſimpliciter ad nõ dandũ ad vſuras, nõ eſſent minus obligati Iudæi per legem poſitiuam Dei, ſed per illam non obligabantur ſimpliciter ad non dan-

D dum ad vſuram, quia poterant dare alienis, ergo nõ erant obligati gentiles extra legem Iudæorum ad nõ dandum ad vſuram, & conſequenter iſta non erat diſpenſatio, ſed aſtrictio.

Sed obijcietur, quòd diſpenſatio fuerit, quia dare ad vſuram non eſt licitum ſecundum ſe, ſed potius malum, cum Chriſtus vetuerit omnem vſuram, ſed malum non eſt licitum ſine diſpenſatione, ergo diſpenſatio fuit hic. Secundo patet, quia vſura eſt ſecũdum ſe aliquid iniuſtum, quia venditur in ea id, quod non eſt, vel idẽ bis, vt oſtenſum eſt ſupra, & hoc ſemper eſt abuſio, & omne tale eſt contra ius naturale, ergo in quocunque caſu erit malum ſine diſpenſatione. Dicendum, quod ſi vſura ſine diſpenſatione poterat eſſe licita ante vetus teſtamentum, aut hoc

E eſſet propter aliquam legem poſitiuam, aut propter naturalem legem, non propter primam, quia nulla erat, quia nondum erat lex Moyſi, neque lex Chriſti, quæ vſuram vetuerunt, ergo non erat ſic illicita, non etiam propter legem naturalem, quia quędam ſunt licita etiam ſi fiant contra ius naturale, ſunt enim duplicia mandata, vel determinationes iuris naturalis. Prima autem ſunt illa ſecundum, quę ordinãt res in finẽ ſuũ, omne ergo quod impedit peruentionẽ in finẽ eſt cõtra prima pręcepta legis naturę, & iſta non poſſunt eſſe licita, & omni tempore fuerunt mala, etiã ſi nulla lex ea vetet, & cõtraria illis facere obligamur, etiam ſi nulla lex poſitiua iubeat. Secunda præcepta, ſunt illa, quę iubent illa, quę faciunt faciliorem peruentionem in finem, & tollunt ea, quæ nõ

impediant peruentionem in finem, sed faciunt eam difficilem, & de hoc secundo genere sunt multa pręcepta iuris naturalis, sed ista non habent vim coactiuam, fere enim omnia honesta, quæ ratio iudicat esse bona ad perueniendum ad finem virtutis, sunt de iure naturali hoc modo, & hoc modo omnia quibus existentibus tardius peruenitur ad finem virtutis, licet ad eam perueniri possit, dicuntur contra ius naturale: sed neque affirmatiua habent vim obligandi ad agendum, neque negatiua obligant ad peccatum contra facientes, & ita non peccat, qui agit contra tale ius naturale nisi lege, aut consuetudine inceperit habere vim obligandi, quia tunc tam affirmatiua quàm negatiua obligant. Sic est de inseparabilitate matrimonij: nam est de iure naturali, ideo separatio est contra ius naturale, sed est de secundo genere pręceptorum: ideo quandiu non fuit pręcepto legis positiuę, vel consuetudine firmatum istud præceptum legis naturæ non obligauit, & ideo non peccabant repudiantes vxores, cum vero vetita est repudiatio per legem Christi, firmatum est hoc præceptum lege positiua, & est iam peccatum repudiare vxorem. Sic etiam pluritas vxorum est contra ius naturale secundo modo non primo, quia existente pluritate vxorum non impeditur procreatio prolis, cum vnus vir possit multas fœcundare, sed impeditur pax politica, vel domestica, quia cum sint tales mulieres pellices non concordarent, & sic non ita bene perueniretur ad finem matrimonij, qui est procreare prolem sicut existente vnica vxore: ideo cum vnitas vxoris sit de iure naturali secundo modo, est pluritas vxorum contra ius naturale secundo modo, sed neutrum istorum præceptorum obligat cum non est lege, aut consuetudine firmatum, & ideo eo tempore quo nulla lex vetabat pluritatem vxorum non erat illicita pluritas simultanea vxorum. Cum autem per legem Christi vetita fuit hæc pluritas, iam peccatum est. In vtroque autem horum possumus assignare aliquid quod sit contra ius naturale primo modo.

De primò vt si vir non accipiat fœminam in vxorem, sed in concubinam, ita quòd non sit inter eos aliquod vinculum ad manendum, vel ad respondendũ sibi mutuo in actu coniugali, neque in communicatione vitę: nam per hoc impeditur educatio liberorũ, qui est finis matrimonij, & hoc quantum ad duo, scilicet, quantum ad generationem, & quantum ad nutritionem.

De primo patet, quia cum in concubinatu non sit ius viro, & fœminę saltem per diem manendi, non procuraretur conuenienter generatio prolis, quia nõ contingit ex primis accessibus fętum concipi.

De secũdo patet, quia dato, quòd fieret generatio, non fieret educatio, idest, mutatio, cum vir, & fęmina non commanerent ad communicanda opera, quæ sunt necessaria pro sustentatione, & nutritione, & tamen nutritio ita est de intentione naturę sicut prolis procreatio, & ideo concubinatus in quo nullum vinculum est viro ad vxorem commanendi, est contra prima præcepta iuris naturalis, quia impedit finẽ: ideo semper fuit peccatum mortale concubinatus. Repudiatio autem vxorum non impedit finẽ naturæ quãtum ad procreationem, neque quantum ad nutritionem, quia cum ibi matrimonium fuerit, manet diffinitum apud quem alantur liberi facto diuortio: ideo est contra secunda præcepta solum, & ideo non fuit peccatum mortale repudiare vxorem quousque aliqua lege vetitum est.

De secundo, idest, pluritate vxorum dicendum, quòd pluritas virorum ad eandem vxorem, vel copu-

F la viri ad virum est contra ius naturale primo modo, sed pluritas vxorum ad eundem virum est solum contra secunda pręcepta iuris naturę. Patet primum, quia si plures viri essent eiusdẽ vxoris impediretur generare, quia de nullo gignit, quę a multis cognoscitur, vt patet in publice prostituris, & multa alia inconuenientia sunt, quæ propagationem, & educationem impediunt, vt declaratum est supra 19 cap. etiã copula masculi ad masculum facit impossibilem generationẽ: ideo sunt ista duo contra prima pręcepta iuris naturalis, & semper fuit peccatum mortale vtrumque ipsorũ pluritas autem vxorum ad eundem virum non tollit propagationem, neque impedit eam, licet non fiat ita faciliter sicut existente vnica vxore: ideo est contra secunda pręcepta iuris naturalis, propter quod non fuit

G peccatum pluralitas vxorum quousque aliqua lege, aut consuetudine vetita fuit. Sic est de prohibitione graduum parentalium quantum ad matrimonium: nam de iure naturę erat debita reuerentia quædam propter cognationem, ita quòd vir non deberet reuelare turpitudinem cognatę suę cognoscendo eam, & tamen nullus gradus faciebat peccatum mortale, quousque lege, vel consuetudine vetitus fuit, idest, q neque primus gradus, qui est fratris, & sororis faciebat illicitum contractum matrimonij nisi vetitus esset, & ideo prout varie apud diuersas gentes de lege positiua, aut de consuetudine obseruabatur prohibitio aliquorum graduum, ita erat obligatio seruandi,

H & peccatum non obseruantium, & hoc, quia ista obseruatio graduum est de secundis præceptis iuris naturę. De vsura sic est, scilicet, quòd est contra ius naturale, idest, contra secunda pręcepta eius, quia aliquo modo est contra rationem, cum sit quidam modus nocendi proximo: ideo quandiu vsura non erat vetita lege, vel consuetudine non videbatur esse peccatum, nisi esset nimia extorsio, quia iam nõ causabatur peccatum ex genere actus, sed per accidens, & ita cum ante legem Moysi nõ esset vetita vsura, videtur quòd non erat peccatum dare ad vsuram. Ex quo sequitur quòd lex data Deute. 23. & Leui. 25. de non dando ad usuram fratribus, sed alienis non fuit dispensatio, vel relaxatio, sed astrictio ad aliquid, ad quod prius non

I tenebantur, quia prius liceret dare ad vsuram cuilibet, tunc vero non liceret Iudæis ad alios Iudęos.

Ad primam rationem dicendum, quòd sine dispẽsatione licuisset Iudęis dare ad vsuram, & cũ dicitur, quòd tunc frustra esset posita lex ista dispensatiua, & tamen non est dispensatiua, sed potius astringit, & coarctat, quia nõ existente lege illa liceret Iudæis dare ad vsuram cuicunque, data autem illa iam non licebat dare Iudæis.

Ad secundum concedenda est ratio, scilicet, quod sine dispensatione licita erat vsura, & ideo ad omnes licita erat tam ad Iudæos quàm ad alienos. Cum vero dicitur, quòd non erat licita ad Iudæos, dicendum quòd est falsum, quia cum vetatur in lege illa, non

K ostenditur, quòd prius esset illicita vsura ad Iudæos, sed per illam legem efficitur illicita, quia astringũtur Iudæi ad id, ad quod prius non erant astricti.

Ad tertium quod postea obijcitur dicẽdum, quòd dare ad vsuram malum est, & ideo Christus illud vetuit, non tamen sequitur, quòd peccatum esset prius sine dispensatione, immo nullum peccatũ erat quousque expresse vetita fuit, eo quod erat contra secunda pręcepta iuris naturę solum, quę non habent vim obligandi quousque statuantur, vel consuetudine cõfirmentur, Christus tamen vetuit omne, quod aliquo modo malum erat: ideo vetuit etiam hoc.

Ad quartum dicendum, quòd est vsura aliqd secũdum se iniustũ, sicut omne, quod est cõtra ius naturæ

est

est iniustum, & tamen quędam iniusta sunt, quæ non est peccatum committere, eo quòd non habent vim obligandi sicut supra dictum fuit.

An aliquo modo fuit dispensatio penes Iudęos in lege data de vsura, & quænam essent leges datæ ad duritiam cordis.
Quæst. CLXXIII.

QVAERETVR an aliquo modo fuit dispensatio circa Iudęos in lege data de vsura.

Dicendum, quòd sicut dictum fuit pręcedenti quæstio. non erat dispensatio, sed potius fuit arctatio quędam ad id, ad quod prius non tenebantur Iudęi.

Sed considerandum, quòd dispensatio duo importat. Vnum est ipsa relaxatio alicuius iuris, ita enim diffinitur, scilicet, dispensatio est communis iuris relaxatio, & ideo nunquam est dispensatio nisi ius pręcedat.

Secundum est, quòd actus, qui cadit sub dispensatione erat aliàs futurus malus nisi præcederet dispensatio. His suppositis dicendum, quòd potest vocari aliquo modo dispensatio lex illa Iudęorum de vsura, alio modo arctatio. Et hoc est quia duo possumus cõsiderare circa istud, scilicet, aut bonum, & malum secundum quòd arctabat Iudæos antequam legem acciperent, aut bonum, & malum simpliciter. Accipiẽdo primo modo non fuit dispensatio, sed arctatio, eo quòd non interciderunt ibi illa duo, quæ ad dispensationem pertinent.

De primo patet, s. de relaxatione: nam non erat tunc aliquod ius circa vsuram, quod relaxaretur: nam ius naturale, quantum ad prima præcepta, quæ simpliciter obligant, non dispensat aliquid circa vsuram: ideo non erat relaxatio circa illud, lex autem positiua nulla erat, quę ad non dandum ad vsuram astringeret, ideo neque circa hanc erat dispensatio, erant autem præcepta secunda iuris naturalis, in quibus vsura vetabatur, sed illa non vrgent nisi fuerint firmata lege, aut consuetudine, quæ tunc non erat, ideo non erat relaxatio.

De secundo quantum ad hoc patet, quia actus dandi ad vsuram non esset malus ante datam legem Iudęis, etiam si nulla dispensatio esset, vel relaxatio, immo si nulla lex super hoc esset a Deo data, liberiores essent Iudæi ad dandum ad vsurã quibus vellent, & ideo hoc modo non est dispensatio.

Accipiendo autem secundo modo, idest, bonum, & malum simpliciter, dicendum quòd fuit aliqualis dispensatio, & hoc, quia illa duo ibi inueniuntur. Et patet de primo, scilicet, de relaxatione, quia erat aliqua lex, idest, tam lex naturę quàm lex Christi respectu cuius posset fieri relaxatio. De lege Christi patet, quia licet non esset tunc cum Iudæis data lex de vsuris, est tamen nunc, & cum illa vetet omnem vsuram respectu illius, ista lex data Iudæis in qua permittitur aliquo modo vsura est, aliqualiter dispensatio, cum sit relaxatio ad aliquem casum in quo vsuræ licitæ sunt, in nullo tamen casu sunt licitæ secundum legẽ Christi. Etiam erat lex naturæ secundum quam erant illicitæ vsuræ quantum ad secunda pręcepta legis naturæ, & ideo respectu illius erat dispensatio, vel relaxatio in lege Iudæorum.

Secundum quoque verum est, quia stante lege Christi non poterat aliqua vsura exerceri sine peccato, etiam stante lege naturæ quantum ad omnia pręcepta sua non licebat exerceri aliquo modo vsuram sine dispensatione, ideo potest dici, quòd aliquo modo erat dispensatio in lege Iudæorum quantum ad vsuras, & tamen si simpliciter petatur an fuit tunc dispensatio, dicendum quòd nõ, sed potius fuit arctatio quædam. Et hoc modo quantum ad quædam alia dicimus esse dispensationem in lege veteri, vt quantum ad libellum repudij, & quantum ad occisionem inimicorum: nam licebat repudiare vxores Deuter. 24. & persequi inimicos, & occidere eos manu propria Numeri 35. capitu. sed neutrum istorum licet in testamento nouo. De libello repudij supra 19. quia qui repudiat vxorem cogit eam fornicari, & idem supra 5. capitu. De inimicis patet, quia supra 5. capitu iubemur inimicos diligere, & benefacere his, qui oderunt nos. Etiam respectu iuris naturæ in quo omnia mala vetantur, saltem quantum ad secunda præcepta iuris naturæ illicitæ sunt vsurę in omni casu: ideo nullo modo poterant exerceri sine peccato, aut dispensatione, sed in aliquo casu exercebantur vsuræ, & dabatur libellus repudij, sed omnis repudiatio est cõtra ius naturę quantum ad secunda præcepta, vt dictũ est, ideo dispensatio quædam erat in repudio concesso. de inimicis idem est, quia lex rationis dictat non esse nocendum propria auctoritate inimico.

Sed dicendum, quòd accipiendo simpliciter dispẽsationem quantum ad hoc, quia tempore illo quo data est lex Iudæis non erant obligati ad aliquid plus. Et patet de libello repudij, quia repudiare vxores non erat contra iuris naturæ præcepta prima, sed contra secunda, sed secunda non obligant nisi lege positiua aut consuetudine sint firmata, & tunc nihil tale erat, prima autem præcepta, quę secundum se obligant sine aliqua lege positiua, non vetabant vsuram, neque repudium, ideo non arctabantur homines tunc non repudiare vxores, & sic non fuit dispensatio, de inimicis idem est, quia rancorem remittere inimicis est de iure naturę inquantum pertinet ad charitatem, & tamen executionem iustitię remittere non est de necessitate etiam nunc secundum nouum testamentũ, vnde licebat Iudęis velle, quòd inimici eorũ occiderẽtur si merebantur occidi secundum eorum delicta. Quod autem occiderent ipsi eos non erat illicitũ nisi lex concederet, quia nemini licet regulariter sine iudice se vindicare, & tamen faciebant hoc, quia lex dedit ipsis potestatem ad hoc, & ideo inquantum ministri legis poterant occidere inimicos suos. Vnde considerandum, quòd in hoc erat maior dispensatio quã in alijs, idest, vsura & libello repudij, & sunt hic tria. Primũ est, quòd liceret Iudęis velle mortẽ inimicorũ suorum. Secundum est, ꝙ manu propria possent illud exequi. Tertium ꝙ etiam in casu in quo dubium erat an mortem mererentur possent illos occidere, s. cum quis iuit cum alio pacifice in syluam, cum quo nullas prius inimicitias habuerat, & cum cęderent ligna lapsum ferrum de manubrio alterius occidit proximũ suum, etiam si in hoc non mereretur mortem, si frater, vel amicus occisi persequeretur occisorem antequam veniret in vrbem refugij, poterat illum occidere impune, licet nondum constaret an ille reus esset mortis alterius. in alijs enim scilicet, vsura, & libello repudij nihil concedebatur nisi quod de iure naturę licitum erat, vt supra dictum est, sed circa hoc duo vltima non erant licita de iure naturę, scilicet, propria manu vlcisci iniurias, & quod maius erat, scilicet, cũ nondum erat notum an mereretur mortem occisor, quod posset occidi. De primo horum duorum dicẽdum, ꝙ non erat licitum de iure naturæ quantum ad prima præcepta, non tamen erat vetitum in ipsis, sed non erat concessum nisi quãtum lex humana disponit regulariter, ꝙ nemo sine iudice se vindicet, & iõ iam erat effectum illicitum, & contra ius naturę, sed cum lex positiua potuerit diffinire aliquem casum in quo quis se sine iudice vindicaret, faciẽdo ipsum priuatum esse ministrum, ita potuit nunc lex diuina, & facilius

facilius constituere fratres, vel cognatos occisorum ministros iustitiæ contra ipsos interfectores, vt vice, & ministerio legis vtentes vindicarent sanguinem occisi. sed in secundo horum erat maior difficultas: nam non licet alicui occidere alterum non præcedente cognitione de eius delicto, siue sit minister legis, siue priuatus, & etiam est contra ius naturale, quòd occidatur is de quo non constat an mortis reus sit, & ideo in hoc superabundauit potestas Dei, dispēsans in iure naturali, vt occideretur is de quo non cōstabat an mortem meruisset, & hoc erat, quia hanc præsumptionem, scilicet, quòd soli erant, & non cōstabat quomodo occidisset eum, accipiebat pro plena probatione quantum ad hunc casum, quod homines legem ponentes nō possent licite facere: ideo ista est lex in qua maxima dispensatio apparuit in veteri testamento.

Ex his autem apparet quomodo quędam leges harum dicebantur esse datæ ad duritiam cordis, scilicet, de repudio, vsura, & occisione inimicorum, licet in aliquibus eorum non esset simpliciter dispensatio, accipitur enim duritia cordis non pro passione aliqua qua concedatur eis, quod malum est, & aliàs licitum non erat, sed pro quadam imperfectione, qua non poterant trahi ad sustinendum legem, quæ erat simpliciter bona.

Quare Deus concessit Iudæis dare ad vsuram alienis, & quare concessa illis sunt aliqua, quæ videbantur esse contra ius naturæ, & an iubeantur maiora in lege Moysi quàm in lege Christi.
Quæst. CLXXIIII.

QVAERETVR quare Deus concessit Iudęis dare ad vsuram alienis. Dicendum, quòd Deus dabat legem Iudæis efficiens eos per eam specialiter populum suum Exo. 19. & Deutero. 7. cap. & ideo volebat sibi eos reddere puros ab omni crimine, & reducere ad puritatem rationis, & ideo vetuit eis omne, quod malum erat, idest, quod non poterat committi sine peccato, quia hoc etiam apud gentiles vetitum erat, aut esse debebat. alia quoque omnia mala vetare voluit, vt eos ad perfectionem reduceret, sed non potuerunt Iudæi propter suam imperfectionem talem legem tolerare: ideo quędam mala vetuit alia non vetuit.

Circa quod sciendum, vt dictum est supra, quòd duplicia sunt præcepta iuris naturæ, scilicet, prima, & secunda. Prima autem semper obligauerunt, & obligant etiam si nulla lege positiua, aut consuetudine approbentur, immo quæcunque lex, aut consuetudo contraria sit semper mala est, & non potest cōmitti aliquid contra alia pręcepta sine peccato mortali, & istud ius naturale est de quo solemus dicere, quòd omnes obligat, & quòd semper obligauit, & ꝙ non potest dispensari in illo, neque præscribi contra illud, & semper est peccatum agere contra illud, ad obseruationem talium præceptorum gentiles obligati erant, & obseruabant illa, quia vbique eadē erant sicut dicit Aristote. 5. Ethico. quòd iusta naturalia eadem sunt vbique sicut ignis ardet hic, & in Persis, & ita dicit Apostolus ad Roma. 2. cap. quòd gentes, quę legem non habent naturaliter ea, quæ legis sunt faciunt, testimonium perhibente eis conscientia ipsorum, & contra tale ius naturale nihil permisit Deus Iudęis in lege quam dedit, quia talis permissio non esset conueniens, & non esset hoc deducere Iudæos ad legem, sed constituere eos extra legem.

Alia sunt secunda præcepta iuris naturæ, & ista nō obligauerunt vnquam, neque nunc obligant nisi in-
F quantum per legem aliquam positiuam, aut per consuetudinem aliquam acceperunt vim, & ideo illa, quæ nondum sic acceperunt vim non obligant, & faciendo contra ea non peccamus, & hoc modo gentiles faciebant contra ius naturale in multis, & Iudęi quoque, & lex Iudæorum multa permittebat contra ius naturale: nam cum tale ius non obliget secūdum se, sed cum accipit vim a lege, aut consuetudine, a fortiori erit dispensabile, & præscriptibile: talia sunt multa, vt multitudo vxorum, repudiatio, prohibitio graduum cognationis, vsura, persecutio inimicorū, & multa similia.

Considerandum etiam in hoc, quòd nihil fuit apud gentiles reputatum tanquam malum, quasi es-
G set contra ius naturæ, quod apud Iudæos non esset vetitum, etiam quidquid lege positiua, aut consuetudine vetitum fuit apud gentiles tanquam malum prohibitum fuit apud Iudæos, immo aliqua concessa erant gentilibus, idest, nulla lege apud eos vetita, quæ apud Iudæos vetita fuerunt, & multa erant apud gentiles ad quæ non obligabātur aliqua lege, & Deus obligauit Iudæos ponendo legem. Et quoniam omne malum repugnat aliquo modo rationi, omnia quæ sunt quomodocunque de iure naturali bona sunt, & contra illa agere malum est, licet non sit peccatum omnis actio contra talia, sicut dictum est de secundis præceptis iuris naturę, quia tamen quanto magis sequimur rationem magis accedimus ad Deū,
H qui est purus spiritus, & rectitudo, volebat Deus omnia mala, quę vetantur in secundis præceptis iuris naturæ vetare, & omnia bona, quæ illud ius suadet iubere, sed non fecit in lege Moysi propter duo.

Primo quia apud gentiles non erat obseruatio taliū præceptorū, & Iudęi assuefacti fuerāt semper legibus gentilium, vnde si nunc arctarentur grauioribus legibus quam prius fuissent arctati, esset eis difficile, & non possent talem legem tolerare, ideo non imposuit eis illas. Sic enim est de vxorum pluritate: nam apud gentiles licita fuerat, & nulla lege vetabatur, & sancti patres ante datam legem Moysi plures vxores accipiebant, sicut Abraham simul habebat Sarram,
I & Agar in vxores, & Iacob habebat simul quatuor Liam, & Rachelem, Balam, & Zelpham Genes. 16. & 30. capitu. ideo licet contra secunda præcepta iuris naturæ sit vxorum multitudo, non vetuit eam in Veteri Testamento, sed sancti viri ibi habebant multas vxores sicut Dauid, & Helchana pater Samuelis, vt declaratum est primo Regum 1. capitu. Sic etiam de libello repudij erat: nam apud gentiles erat repudiatio vxorum sicut, & iura Codicis, & Digestorum habent, & permansit illa lex vsque ad Christi legē: ideo Iudæi, qui huic repudio assueti fuerant inter gentiles, quando postea acceperunt legem non vetiti sunt repudiare illas.

De graduum prohibitione idem fuit, quia de primis præceptis iuris naturę non videbatur esse prohi-
K bitus aliquis gradus, erat tamen vetita coniunctio aliquarum personarum, vt patris ad filiam, & magis filij ad matrem, & tamen inter hos non est gradus, quia gradus primus computatur inter fratres, & istorum prohibitio non erat de primis præceptis iuris naturæ, cum statim a principio orbis talis copula fuerit, & tamen leges humanæ vetuerunt hanc copulā, & etiam Iudæi antequam legem acciperent non copulabantur in primo gradu, & in lege eorum plures personæ vetitæ fuerunt quantum ad copulam Leuit. 18. capitu. & 20. capitu. Sic etiam de vsura erat, quia apud gentiles licitæ reputabantur vsuræ, & leges eorum hoc concesserunt, sicut & nunc leges ciuiles habent, & in multis casibus secundum eos debentur

vsurę.

vsurę. Deus igitur in lege nō vetuit Iudęis simpl'r vsuras; erat enim graue Iudæis si ab omnibus consuetudinibus quas habebant inter gentiles arcerentur per legem nouiter datam. Satis enim erat, quòd arcerentur a cultu idolorum, & omnibus cęremonijs, quas exercebant in cultu eorum, in cæteris autem, quæ tolerari poterant sine peccato, tolerabat illos Deus, vt susciperent legem, & non recederent ab ea. Est tamen verum, quòd adhuc omnia illa aliqualiter tēperauit, idest, licet non arctauerit Iudęos deducendo ab obseruationem omnium præceptorum, quæ sunt de secundis pręceptis iuris naturæ, magis tamen eos arctauit quam gentiles erāt obligati, vt sic lex Moysi esset quasi media inter obseruationem gentilium, & legem Christi. Et patet hoc circa pluritatem vxorum: nam licebat gentilibus multitudo vxorum in quocunque numero. Sed Deus permittens Iudæis pluritatem arctauit multitudinem effręnatam, vt dicitur Deuteronom. 17. cap. de regibus, non habebit rex vxores plurimas, quę alliciant animum eius, & arguuntur, qui plurimas habebant sicut Salomon 3. Regum 11. cap.

De repudio eodem modo aliquid temperauit, quia apud gentiles licebat viro repudiare vxorem, & vxori aliquando repudiare virum, sicut & lex Codicis permittit, vt declaratum est supra 19. cap. q. 69. Deus autem permisit viris in lege Moysi repudiare vxores, sed vxoribus non permisit repudiare viros. De vsura eodem modo fuit: nam apud gentiles non erat vetita quantum ad aliquam personam, quia cuilibet licebat mutuare sub vsuris, apud Iudęos arctata fuit, quia non licebat eis dare ad vsuram nisi alienis Deut. 24. cap. & Leui. 25.

Sed de persecutione inimicorū fuit speciale, quia hic concessit Deus Iudęis aliquid plus quā leges gentilium habent, scilicet, quòd poterat frater, vel cognatus occisi propria manu occidere occisorem, & hoc etiam non constito an casu occidisset eum, vel forte se defendendo, vel alio modo Numeri 35. quia de lege humana nemo sine iudice regulariter se vindicat, & quod grauius est, quia non licet aliquem punire nisi constito de crimine, quia hoc contra ius naturale est. Sed dicendum, quòd ista duo non sunt totaliter contra ius naturale, ita quòd nō possint esse licita aliquo modo. De primo patet, quia licet nulli liceat auctoritate propria se vindicare, potest lex in aliquo casu ei tradere potestatem vindicādi, & tunc auctoritate legis agit, & non peccabat. Sic enim lex concesserat Numeri 35. fratri occisi persequi occisorē vsque ad ciuitatē refugij, & occidere illum si inueniret antequā intraret in vrbem illam, & ideo quantū ad hoc licitum erat. De secundo erat maius dubium, & dicendum, quòd occidere aliquem innocentem semper est cōtra ius naturale, & non est dispensabile. Etiā occidere illum de quo non constat an sit reus mortis peccatum est. Et tamen in hoc casu lex habebat hanc pro probatione, scilicet, quòd iuerunt ambo in syluā, & occisus est vnus sine teste, & ita prima facie pręsumebat contra occisorem, vel contra eum, qui simul erat, cum nō appareret contrarium: ideo cōcedebat, quòd occidi posset talis occisor etiam ante pleniorē probationē, si inueniretur extra vrbem refugii, quia hanc probationem concedebat tunc lex, vt sufficientem, & ita non erat contra ius naturę, quia iste non reputabatur innocens, sed reus criminis, & quasi conuictus de illo ꝑ has pręsumptiones, & potestas Dei potuit legi huic talem auctoritatem dare, & sic agens per eam non agebat contra ius naturale. Vnde dicendum, ꝙ poterāt Iudęi sine peccato mortali occidere hostes suos auctoritate legis illius, quando nō moue-

A bātur ex solo odio, sed amore iustitię, & saltem, quia lex concesserat hoc, & non essent aliter facturi, si autem aliquis solo rancore moueretur facturus hoc, ēt si lex nō permitteret peccabat mortaliter, licet apud homines maneret impunitus. Dicendum etiam, ꝙ licet apud leges gentium nunc nō liceat hoc, licebat tamen tempore quo data fuit lex Iudęis, & alia maiora adhuc, quia nihil concederet Deus Iudęis, quod apud gentiles non esset, sed potius arctaret eos, & tamen postea lapsu temporis gentiles correxerunt leges suas, sicut sunt leges Romanorum, i. digestorum, & Codicis, quę multum consonant puritati rationis, & in his non conceditur alicui fratri occisi, ꝙ occisorē propria auctoritate occidat, maxime quando non-

B dum constat plene an occisor sit reus mortis. Vnde si quando Deus dedit legem Iudęis fuissent tales leges apud gentiles, & etiam aliquid durius, concessisset illud Deus Iudęis, quia aliter forte non possent sustinere legē suam. Et tamen dicēdum, ꝙ inter omnes Dei permissiones nulla fuit maior quàm ista, & magis videretur esse contra ius naturale, & cōtra rationis puritatem. Et ita apparet, ꝙ nihil Iudęis fuit permissum nisi id, quod apud gentiles tunc erat, & ista erat causa concessionis, scilicet, quia Iudęi non possent neque vellent sustinere legem Dei, si arctaret eos multum vltra id, quod erāt gentiles arctati, in aliquo tamē eos arctauit. Sciendum etiam, quòd si arctauit non concedendo quædam, quę gentiles faciebant, vt declaratū

C est in pręcedentibus, ita etiam arctauit obligando eos ad faciendum quædam, quæ non faciebant gentiles, vnde non solum vetuit dare ad vsuram Iudæis, sed etiam iussit mutuare illis omnia quibus pauperes indigerent, & quod plus erat, quia si non possent soluere faciebat, quòd in septimo anno remissionis essent liberati per legem, vt non tenerentur ad aliquid. Et hoc erat in pręiudicium creditorum, & tamen imposuit Deus illis hoc onus, quod apud gentiles non erat, & etiam non est nunc in nouo testamento: etiā apud gentiles quicunque venderet rem suam perdebat eam in perpetuum, & non erat ei ius redimendi etiam si vellet redimere, & tamen apud Iudęos vendens possessionem suam poterat eam redimere, vel

D aliquis de cognatione sua computatis fructibus rei in sortem, & si non redimebat, quia non poterat, vel nolebat, redibat res sine pretio vllo ad venditorem, vel hæredes suos in iubilęo, idest, anno quinquagesimo, & hoc apud gentiles non erat Leuiti. 25. cap. Et idem erat de seruitute, quia seruus apud gentiles erat in perpetuum seruus, apud Iudæos autem anno septimo liberabatur Exo. 21. & Deuteronom. 25. Et si accepisset a Domino vxorem, & inde genuisset filios, qui serui erant, quia erant filij ancillæ, si vellet eos, & vxorem educere, in seruitute manebat vsque ad iubilęum, & tunc liber exibat cum filijs, & vxore Leui. 25.

Secundo principale, propter quod nō vetuit Deus

E Iudęis omne, quod aliquo modo erat contra ius naturę fuit imperfectio illorum, erant enim viri imperfecti, qui nondum fuerant exercitati ad bonas leges & per bonas operationes, & ideo etiam si non essent omnes pręcedentes consuetudines apud gentiles, in quibus ipsi quoque exercitati fuissent, non possent bonas leges sustinere: nam sicut nunc non possunt omnes homines sustinere vitam monasticā propter imperfectionem, & illa est vita perfecta, ita & illi propter inexercitationem non erant dispositi ad sustinēdum leges omnino bonas, sed oportebat illis aliquid permitti, quod aliqualiter esset malum, dum tamen non esset peccatum illud committere, & ista imperfectio vocatur a Christo duritia cordis supra 19. cap. q. ꝙ

propter

propter suam imperfectionem erant duri ad subijciẽdum se bonæ legi, quia passiones eorum indomitæ non sustinebant legem bonam, & ideo Deus condescendens eorum imperfectioni dedit eis tales leges, vnde in omnibus, quæ eis permisit, quę aliquo modo erant mala, potest dici, quòd ad duritiam cordis eorũ permissum est, quia nihil illorum permisit, nisi quia Iudæi non erant apti ad sustinendum leges bonas, & ista erat duritia cordis.

Circa hoc sciendum, quòd conuenienter data est lex Iudęis, vt esset medium aliquid inter habitudinẽ gentilium, & legem Christi: nam gẽtiles solum obligabantur ad ea, quæ de iure naturali quantum ad prima præcepta, quæ semper obligauerunt, & quantum ad ea, quæ leges eorum positiuę adderent, & hoc quia nemo eis legem posuerat, ideo ea solum, quæ conscientia dictabat tenebantur facere ad Roman. 2. cap. scilicet, naturaliter ea, quæ legis sunt faciunt gentes, quæ legem non habent, lex autem Iudæorum tenuit omnia, quæ erant de primis præceptis iuris naturę, & quæ gentiles obseruabant, & insuper addidit quasdam quasi perfectiones arctando magis Iudæos, vt peruenirent ad obseruationem omnium præceptorum iuris naturę, licet non totaliter sicut supra ostensum est, quantum ad vsuras, & quantum ad alia, lex autem Christi tenuit terminum in bonitate, quia illa vetat omnia mala, quæ sunt contra ius naturæ, & iubet omnia bona, quæ dictat ratio esse facienda, & ideo in lege Christi non solum obseruãtur prima pręcepta iuris naturalis, sed etiam secunda, prima enim semper obligauerũt etiam si per nullam legem positiuam statuerentur, secunda autem non obligant nisi cum lege, aut consuetudine vires accipiunt, & ista omnia statuit Christus obseruari, & ideo tunc vires obligandi acceperunt, quia non solum lege firmata sunt, sed etiam lege illius, qui habet vim obligandi omnes quos voluerit, & quantum voluerit, & ita apparet quantum ad præcedentia: nam pluritas vxorum, quæ est contra secunda pręcepta legis naturæ erat licita apud gentiles, & Iudæos, nunc vero vetita est, quia vnica est vnici in matrimonio, & aliàs non tenet matrimonium, & istud est de integritate significationis extra de biga. ca. debitum, & declaratum supra 19. Sic etiam de repudio: nam de lege naturæ quantum ad prima pręcepta licebat, & apud gentiles, & in lege Iudæorum licuit. Sed Christus illud vetuit supra 19. cap. & iam non licet repudiare vxorem, ita vt alia accipiatur. Idẽ est de gradibus parentalibus, quia apud Iudęos paucarum personarum fiebat obseruatio Leuit. 18. nunc vero fit obseruatio in quatuor gradibus tam cognationis quàm affinitatis extra de consa. & affi. ca. non debet. De vsuris quoque est simile: nam apud gentiles, & de primis pręceptis legis naturę non erant vetitę, apud Iudęos vero erant concessę quantum ad extraneos, in lege autem Christi sunt simpliciter vetitę vsurę Luc. 6. ca. mutuum dantes, & nihil inde sperãtes, idest, vltra sortem nihil est sperandum, & ita omnis vsura tollitur. De persecutione autem inimicorum simpliciter est prohibitio in lege Christi: nam non solum non licet alicui inimicum occidere propria auctoritate, sed etiã nõ licet odisse illum, sed eis benefaciendum est supra 5. cap. scilicet, diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos, & iterum, eodem cap. dictum est antiquis diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum, ego autem dico vobis nõ irasci, & qui irascitur fratri suo reus est iudicio. Sic igitur lex Christi accedit ad omnem puritatem, quia nihil in ea malum permittitur, idest, non solum non est in ea aliqd contra prima pręcepta iuris naturę, sed etiam, neque

F contra secũda, & pręcipitur in ea obseruari quidquid de iure naturę est ad agendum secundum omnia genera præceptorum eius. Sed considerãdum, quòd licet lex Christi habeat omnem puritatẽ ad vetandum omne malum, quod non vetat lex Moysi, tamen in præcipiendo bonũ lex Moysi circa quædam excedit legem Christi: nã lex Moysi iubet, ꝙ pauperibus mutuentur omnia, quę eis fuerint necessaria Deut. 15. & hoc est pręceptum, & tamen in nouo testamento nõ cadit sub pręcepto mutuare pauperi quandocunque indiget, etiam postquàm diuites mutuassent pauperibus quantamcunque summam, si ante annum septimum remissionis nõ soluerent, in ipso anno septimo erant liberi secundũ legem Deut. 15. ca. & iã non poterat aliquid ab eis peti, & tamen in nouo testamento G quidquid mutuatum fuerit soluendũ est, & nunquã extinguitur actio, etiam si multo tempore non fuerit petitũ debitum, vel debitor moratus fuerit in soluendo. Item de vẽditione possessionum, quia data fuit in fauorem vendentium manebat venditori, & cognatis eius ius redẽptionis supputatis fructibus in sortẽ, & si non redimeretur possessio, redibat in iubilęo sine vlla pecunia ad venditorem, vel ad hęredes suos Leui. 25. & tamen in nouo testamento siquis vendiderit non habet ius redimendi ex ipsa lege, & possessiones venditę in perpetuum manent apud emptorẽ, & hoc est, quia nihil istorum statuitur per legẽ Christi, sed omnia manẽt in potestate, & iudicio H dominãtium, & rectorum, & ideo lex Christi nihil istorũ vetuit nihil concessit. Idem est de venditione hominũ in seruos: nam secundum legem Moysi Iudęus, qui vendebatur alteri Iudæo, vel cõuerso in seruum manebat in seruitute vsque ad annum septimum remissionis, vel vsque ad iubilęũ, & tunc liber exibat Leui. 25. Sed secundum legem Christi non efficitur seruitus temporalis, sed qui seruus est, vel potest vendi in seruum manet in perpetuum seruus, quia hoc per leges humanas agitur, quæ non sunt contra legẽ Christi, quæ de hoc nihil diffiniuit, & ita quantum ad quędam obligabantur Iudæi ad agendum plus quã nunc obligantur Christiani, & hoc erat, quia Deus volebat specialiter mouere ad clementiam erga proximos cũ I essent duri corde, in lege autẽ Christi, in qua supponitur charitas, non oportet ista specialiter, aut similia iniungi, quia maiora his sine aliquo mandato fiunt. Etiam non decuit poni in modum legis, quia lex Christi ad totum mundum extenditur, & non est cõueniens eadem obseruatio quantum ad omnes homines de obseruationibus particularibus, secus autem de generalibus quales sunt leges naturę, vel præcepta illius.

Sed obijcietur, quòd adhuc maiora iubentur fieri in lege Christi quam in lege Moysi, quę sunt ad vtilitatem proximorum, vt patet supra 5. & Leui. 6. ca. scilicet, siquis vult auferre a te tunicam da ei pallium, & omni petenti te tribue, & qui angariauerit te mille passus, vade cum eo duo millia, istud enim est dare K omnia, multo maius est quàm mutuare pauperibus, & non recipere elapso anno remissionis, cũ hoc modo omnia, quæ a nobis petuntur debeamus dare.

Dicendum, quòd nõ stat, quia id, quod allegatum est de consilio tenet, & non est pręceptum nisi secũdum præparationem animi, vt ibi declaratum est supra 5. ca. super eisdẽ dictis, & tamen, quod dicitur de mutuando pauperibus in lege Moysi omnia quibus indigebant tenet de pręcepto. Etiã nõ repetere ab eis aliqd debitũ post annũ remissionis, vt colligitur Deu. 15. ca. vnde peccarent mortaliter Iudæi si cõtra facerent, & sic verũ est, ꝙ ad quædam particularia faciẽda obligauit Moyses in veteri testamento, quę pertinebant

bant ad opera charitatis, quę nō erant de obligatione in nouo testamento, non quidem, ꝙ ille status esset perfectior quàm iste, cum sit multo minor, quia ille erat status, vt paruulorum, qui tenentur sub pędagogo, iste autem est status, vt virorum perfectorũ sicut ostendit Apostolus ad Gala.4.cap. s.quanto tempore hęres paruulus est nihil differt a seruo cum sit Dominus omnium &c. Sed quia illa erant conuenientia ad conseruationem status illius, & non conueniunt ad statum istum.

An gentiles dando ad vsuram peccabant.
Quæst. CLXXV.

QVAERETVR an gentiles peccabant dando ad vsuram. Dicendum, quòd aut quęritur de tēpore ante datam legem Moysi, aut postquàm data est illa vsque ad legē Christi, aut de tēpore, quod est post perfectam promulgationē Euangelij. Si quęratur de primo tempore. dicendum, ꝙ non peccabāt, eo ꝙ vsura non est cōtra prima præcepta iuris naturę, sed contra secunda, & illa non obligant nisi cum accipiunt vim obligandi a lege positiua, aut cōsuetudine, vt dictum est in pręcedentibus, & tamen vsura est cōtra secunda pręcepta, ideo non obligabantur ad non dandum ad vsuram, neque peccarent dātes ad vsurā, nisi forte aliqua lex positiua esset inter eos, quę vetaret vsuram, aut consuetudo circa hoc, quia ex talibus acciperent vim obligandi talia pręcepta secūda iuris naturę, vel nisi esset immoderata extorsio vsurarum, sicut vsura vsurę, quę apud leges humanas vocatur improbum fęnus, & vtentes ea sunt infames, vt dictū est supra. Si quęratur de tempore datæ legis Moysi. dicendum, ꝙ licuit gentilibus vsura sicut prius, quia apud eos nihil mutatum est per dationē legis Moysi, cum ad illam non obligentur, sicut neque conuersi, sed licebat eis dare ad vsurā tam Iudæis quam gētilibus quam alijs conuersis, sed ante hoc licebat gētilibus dare ad vsuram generaliter, ergo per legē Moysi in nullo impediti sunt. Si autem de tempore publicati Euangelij sicut nunc. dicendum, quòd non licet eis dare ad vsuram, quia nunc vetita est generaliter vsura per legem Christi, quæ obligat omnes ad obseruantiam sui.

An liceat nunc Iudæis ad vsuram nobis dare.
Quæst. CLXXVI.

QVAERETVR an liceat Iudęis dare nobis ad vsuram. Aliqui dicunt, quòd sic, quia non vetitū fuit eis dare ad vsuras nisi fratribus suis, concessum fuit autem dare alienis Deute.23.cap. sed nos non sumus fratres eorum, immo alieni, ideo putant, quòd licet nobis dare ad vsurā. Alij dicunt, quòd non licet eis dare nobis ad vsuram, quia si licite darent, non competeret nobis repetitio vsurarum aduersus eos, cū id, quod licite acciperent licite retinerent, & tamē competit repetitio, & compelluntur Iudęi, & hęredes eorū restituere vsuras indirecte per excommunicationem, & per principes seculares extra de vsu.ca.post miserabilē, & cap. quanto amplius, ergo peccant accipiēdo vsuras. Dicēdum, ꝙ verum est, ꝙ Iudęis non licet dare nobis ad vsurā cū nobis repetere liceat: nam siquis licite accepit non competit aduersus eū repetitio, immo & si turpiter accepit, dum tamen dans turpiter dedit non cōpetit repetitio, sicut apparet de pecunia data meretrici, & tamen nunc licite repetimus a Iudęis vsuras, ergo nō acceperunt ipsi licite, & consequenter peccauerunt.

Ad rationem in contrarium dicendum, quòd non A stat, quia illud est verum si lex Moysi maneret, quia tunc concessio illa staret, & darēt nobis licite ad vsuras, quia alieni sumus, & tamen non manet illa lex, cum euacuata sit tota lex Moysi, ergo neq; virtute illius possunt nobis dari vsurę, & consequenter, quia illicite dant, competit nobis aduersus illos repetitio.

An liceat nunc Iudæis dare ad vsuram alijs Iudæis, & an infideles peccent quandocunque agunt contra legem Christi.
Quæst. CLXXVII.

SED quæretur an liceat Iudęis dare ad vsuram alijs Iudæis. Aliqui dicunt, quòd sic, quia Iudæis liceret dare ad vsuram sibi inuicem nisi data esset illa lex B Deut.23.& Leui.25.ca. & tamen illa lex cessauit iam, quia neminem obligat, ergo non prohibentur dare ad vsuras adinuicem.

Dicendum, quòd Iudęi putant non licere dare adinuicem ad vsuram, & tamen, quòd licet eis dare nobis ad vsuram, & ita obseruant: nam nobis ad vsuram dant, & non alijs Iudęis. Et ratio est, quia putant manere legem Moysi adhuc, cum ipsi illam obseruent, & manente ea esset sic tenendum.

Sed dicendum, quòd neutrum licet eis iam, neque enim licet eis dare nobis ad vsuram, quia lex illa prætextu cuius licebat non manet, vt dictū est pręcedenti q. Etiam adinuicem non licet dare, quia prohibentur lege naturę, vel lege Christi.

C Sed obijciunt, si nunc non licet eis adinuicem dare ad vsuram, vel etiam nobis, aut erit hoc propter legem naturę, aut propter legem Christi, sed propter neutram prohibentur, ergo nullo modo est illicitū. De primo patet, quia ius naturale nunquā mutatur, vt dicitur 5. Ethi. ergo si semel obligat semper obligat, vel si semel non obligat nunquam potest obligare, quia non accipit vigorem a nobis neque consistit in videri, vel non videri 5. Ethicorum, & tamen ante legem Moysi datam non obligabantur Iudęi non dare ad vsuras, sed licebat eis dare tam Iudæis quā alienis, vt ostensum est supra, ergo nunc non obligabuntur ex iure naturali ad non dandum vsuram. De se- D cundo patet, quia licet lex Christi obliget omnes homines, quia est data generaliter infra 28. Scilicet docete omnes gentes, & Mar.16.cap. prædicate Euangelium omni creaturę, qui crediderit saluus erit, qui autem non crediderit condemnabitur, tamen non peccant infideles quandocunque agunt contra legem Christi, idest, in quocunque actu, sed sunt semper in vno peccato, scilicet, quia non suscipiunt doctrinam Christi quam obligantur suscipere, nam manentes sub lege Christi peccant si non ieiunant in quadragesima, & si non suscipiunt sacramentum Eucharistię in Pascha, & tamen infideles non peccant comedendo carnes in quadragesima, & nō suscipiēdo Eucharistiam, immo etiam si suscipere vellent E non daretur eis, & ita peccat, qui accipit cognatam in secundo gradu in coniugē, & tamē Iudęus accipiens eam non peccat. Quod patet, quia si peccaret quando cōuerteretur ad Christum cogeretur ab illa discedere, sed non cogitur extra de diuor.ca.gaudemus, ergo non peccant infideles quandocunque agunt cōtra fidem Christi, sed solum peccant ex eo, ꝙ illam nō suscipiunt, & in isto peccato mortali continue sunt, cū semper obligentur suscipere doctrinam Christi quādiu illam non susceperunt. Ergo quousque illam suscipiant semper sunt actualiter in isto peccato, & ita videtur, ꝙ infidelis agens contra legem Christi non peccat, quandocunque contra illam agit, immo nunquam peccat contra illam agendo, sed solum, quia illam non suscipit, sed ita est de vsuris, quia vetitę sunt lege

lege Christi, ergo infidelis dans ad vsuras non peccat, licet in hoc agat contra legem Christi. Dicendum, ꝙ peccat Iudęus, aut quilibet infidelis quando nunc dat ad vsuras siue det Christianis siue alijs infidelibus, & peccatum est non solum, quia est cōtra legem Christi, sed quia est cōtra ius naturę, & tamen neutrū istorū sufficit, sed ambo requiruntur. Et ratio est, quia dare ad vsuram non est contra prima pręcepta iuris naturę, quę semper obligant etiā nulla lege positiua existente, sed contra secunda, vt dictū est supra, & illa nō obligant quousque fuerint firmata lege aliqua positiua, aut consuetudine, sed nulla lex positiua est efficacior quàm lex Christi, quæ est diuina, & data ad obligandum omnes homines, vt dictum est, ergo superueniēte illa, quę vetuit omnes vsuras, incepit habere vim obligandi pręceptū illud iuris naturalis, ita quòd iam non liceat agere contra illud, & ita quandocunque egerint contra illud, non quia est præceptum legis Christi, sed quia est pręceptum iuris naturę vim obligandi accipiens ex lege Christi, sed illa omnes ēt infideles obligat, ergo quicunque ad vsuras dederit peccat cuicunque dederit. Ad rationem in contrariū dicendū, quòd non peccabant gentiles dando ad vsuras, neque Iudęi ante legem Moysi dando cuicūque ad vsuras pretextu huius pręcepti, eo quòd non erat tunc aliqua lege positiua, aut cōsuetudine firmatum, ideo postquàm data est lex Moysi, firmatū fuit præceptum illud quātum ad vnam partem, s. quòd Iudæi fratribus suis non darent ad vsuras, ideo quantum ad istam partem obligauit. Postquàm vero data est lex Christi, quæ obligauit omnes, & vetuit vsuras simpliciter, mansit firmatum præceptum istud quantum ad omnes homines, & ideo peccant quandocūque iam ad vsuram dederint. Cum vero obijcitur, quòd iura naturalia non mutantur, & ideo illud, quod non obligat semel nunquam obligat. Dicendum, quòd est verum quantū ad prima pręcepta iuris naturę, quę pręcipue sunt de iure naturę, quia illa nulla lege positiua, & nulla consuetudine indigent, vt firmentur, immo quanto diuturnior consuetudo contra ea fuerit, tāto est detestabilior extra de consue. cap. vltimo. Et ita apparet, quòd nunc nō licet Iudæis dare ad vsuram nobis neque sibiipsis. Ad primā rationem in contrariū dicendum, quòd licet lex Moysi qua tenebantur non dare fratribus ad vsuram cesset, manet lex naturæ, & lex Christi, quæ prohibent dare ad vsurā, & obligant.

An liceat nobis nunc dare ad vsuram. Quæst. CLXXVIII.

QVAERETVR an liceat nobis nunc dare ad vsuram. Dicendum, quòd non. Primo quia Christus expresse vetuit vsuram Luc. 6. c. mutuum dantes, & nihil inde sperantes, idest, si dederitis mutuum non speretis inde aliquid, idest, nihil recipiatis vltra sortem, quia illud est vsura. Secūdo quia est cōtra ius naturę, s. contra 2. pręcepta eius, quę per legem positiuam firmātur, vt dictum est supra. Omnia autē pręcepta iuris naturalis tam in vetādo quàm in iubēdo sunt iam firmata per legem Christi, vt colligitur ex his, quę habentur supra 5. c. & Luc. 6. ideo nunc nō licet dare ad vsuram. Tertio quia vsura nominat secūdum se iniustum contractum, scilicet, in quo venditur id, quod non est, aut idem bis venditur, vt ostensum est supra. Et hoc semper est iniustum, omnia autem iniusta vetantur in lege Christi. Sic enim Apostolus dicit ab omni specie mali vos abstinere, ergo ab vsura, quæ non solum est species mali, sed verum malum, abstinendum est.

Quarto patet ex comparatione legis Christi ad legem Moysi: nam lex Moysi non erat simpliciter perF fecta, eo quòd dabatur hominibus indispositis adhuc ad perfectionem, & paulisper per assuefactionem bonorum actuum disponendi erant, lex autem Christi est perfecta, idest, nihil mali permittens, sed lex Moysi vetuit vsuram quantum ad aliquid, idest, vt Iudæi non darent fratribus suis Iudæis ad vsuram Leuiti. 25. & Deuteronom. 23. ergo lex, quæ est simpliciter perfecta debuit vetare vsuram totaliter, non ergo licet nobis nunc dare ad vsuram aliquo modo, neque alicui personæ.

Quare nobis vetita est vsura. Quæst. CLXXIX.

QVAERETVR quare est vetita vsura nobis. G Dicendum, quòd primo, quia mala est secūdum se cum sit iniustus contractus, quia idem bis venditur, aut quod non est venditur, vt dictum est pręcedenti q.

Secundo quia est contra ius naturę, & tamen lex Christi facit obseruari omnia, quæ sunt de iure naturę, & concordant rectitudini rationis, vt colligitur supra 5. & Luc. 6. ergo vsuram vetauit.

Tertio quia concessa vsura generaliter sequerētur multa pericula, vt dicit Inno. extra de vsu. in summa, s. quia si liceret eam accipere omnia mala inde sequerentur, & maxime, quia non intenderent homines culturæ possessionum nisi quādo aliud nō possent, & ita tāta esset caristia, ꝙ omnes pauperes fame perirēt, H quia & si possent habere terram ad colendum, tñ nō possent habere animalia, & instrumenta ad colendū necessaria, cū ipsi pauperes per se non haberent, & diuites tā propter lucrū quā propter securitatē potius in vsuras quàm in minora, & minus tuta lucra ponerent pecuniā, & si aliqui ibi sua expenderent, ita cara essent victualia, ꝙ pauperes nō haberēt, vnde emere possent, & hoc esset maximum, & summū periculū hominibus, quia nihil magis vitandum est in malis corporalibus quā caristia, & fames. Vnde Dauid potius elegit pestem, quę est communis omnibus diuitibus, & pauperibus quàm famē, 2. Reg. 24. & 1. Paralipo. 21. cap. & non solum hoc, vt ipse posset teneri illa pœna, sed quia vere peior est fames quàm pestis, I sic dicitur Treno. 3. ca. melius fuit occisis gladio quā consumptis fame, quia illi extabuerunt consumpti à sterilitate terræ.

Quarto quia vix potest aliquis diu debere vsuras quin cito ad paupertatem reducatur, & tamen paupertas valde periculosa est, & multos ad mala deducit, nisi alicui ex speciali dono desiderium paupertatis concedatur: nam Salomon dixit, neque diuitias, neque paupertatem mihi dederis, sed tantum vitæ meæ tribue necessaria Prouer. 31. ca. & tamen si paupertatem periculosam non iudicasset, non peteret illam a se longe fieri.

Quinto quia per lucra vsuraria efficiuntur homiK nes valde cupidi, & ista cupiditas deducit ad peccatū mortale: nam cum auarus valde pecuniam diligat, vix potest euitari ibi idolatria sicut Apostolus dixit auaritiam esse idolorum seruitutem, quia vbi est thesaurus tuus ibi est cor tuum supra 6. & Luc. 12. ca. & auarus gratius intuetur aurum quàm solem, vt ait Ambrosius 47. dist. omnis, & ideo sicut cupiditas est radix omnium malorum 1. Thimo. 6. capitu. ita & auaritia. Et sic quasi omnium malorum causa vetari debuit, vnde dicit ibidem Inno. quòd licet in aliquo casu de iure naturæ vsura non esset peccatum, tamen propter mala, quę inde sequuntur, vetita est in omni casu.

An secundum leges humanas possit exerceri vsura. A
Quæst. CLXXX.

QVAERETVR, an secundum leges humanas deberi possit, vel exerceri vsura.

Dicendum, quòd secundum leges ciuiles in multis casibus debitæ, & licitæ erant vsuræ, s. ex stipulationibus habitis inter partes, ex pacto nudo in contractu bonę fidei in continenti apposito, etiam in contractibus stricti iuris, etiam debetur vsura in pecunia traiectitia, etiam debetur ex mora, & in alijs casibus, de quibus late Hostien. in sum. tit. de vsu. §. pro q. bus rebus, in quibus non placuit examinandis immorari, quia omnia illa reuocata sunt, & redacta ad dispositionem legis Christi, & iuris canonici.

B Sciendum tamen, quòd apud Gentiles varie se habuit vsura, a principio enim licebat generaliter, & nō erat apposita aliqua quantitas, sed quoniam erat periculum non solum priuatorum, sed etiam reipublicæ, cuius status pendet ex bonis priuatorum, si vsuræ essent licitæ per omnem modum, & non diffiniretur aliquid circa eas, statuerunt leges Romanorum, & aliæ leges bonæ successu temporum quātitatem vsurarum, vt quando venit vsura ex stipulatione, ꝙ quidam possunt stipulari trientem, s. illustres, & super illustres, alij bissem, s. mercatores, alij omnes communiter semissem stipulantur, & quando debetur vsura centesima, & de quibusdam alijs circa hoc plenius Hostien. in sum. eodem tit. §. qualiter petantur. quæ etiam nō placuit explicare, quia iam ista abolita sunt ex lege Christi.

C Dicendum autem, quòd ista olim tenuerunt, antequàm lex Christi haberet vigorem, post illam vero, & canonicam dispositionem in nullo foro tenent leges, in quibus permittuntur vsuræ proprie dictę: nam aliquando etiam de iure canonico conceduntur vsuræ, vt infra dicetur. & tamen illæ nō sunt proprie vsuræ. Si autem Imperator, aut aliquis dominus temporalis conderet legē, in qua permitterentur vsuræ non teneret illa lex, quia cum par in parem nō habeat imperium, extra de elect. cap. innotuit. multominus habebit minor in maiorem. 21. dist. cap. inferior. & ideo non potuit, neque potest Imperator terrę condere legem contra Imperatorem cœli.

D Item iure ipso ciuili videntur non valere leges, quę vsuras permittunt, quia dicit Imperator, quòd sacræ leges non dedignantur sacros canones imitari, & specialiter in matrimonio, & vsuris. ibi autem, vt clerici apud proprios Episcopos cōueniātur, & 2. q. 3. §. hinc colligitur, & extra de noui operis nunciatio. cap. intelleximus, & tamen secundum canones non possunt exigi vsuræ: ergo neque secundum leges.

Item dicit Imperator se amplecti quatuor consilia vniuersalia a Deo, vt per ea suis legibus derogetur, sed in Niceno concilio, quod est vnum de illis quatuor reprobantur vsuræ. dist. 47. cap. quoniam ergo, & secundum leges reprobantur.

E Sed aliqui obijciunt, quòd non sint vetitæ de iure canonico, quia August. ad Macedonium, & 14. c. q. dicit, quòd non quo iudice petantur, sed si vsuræ illicitæ essent, possent repeti coram iudice: ergo licitæ sunt, & non restituuntur.

Dicendū, ꝙ illicitę sunt, & repeti possunt, & corā iudicibus ecclesiasticis petūtur. Aug. tñ ibi locutus est de facto, condolens ꝙ pauci erant, qui super hac re iustitiam facerent, & tñ facienda erat: nā eodem cap. qd dicam dicit August. illicitas esse vsuras, s. quid dicam de vsuris, quas ipsæ leges, & iudices reddi iubent, an crudelior est, qui subtrahit aliquid, vel eripit diuiti, quàm qui trucidat pauperes fęnore?

In quibus contractibus vsura locum habeat.
Quæst. CLXXXI.

QVAERETVR de vsura, in quibus contractibus locum habet.

Dicunt Godofredus, & Raimundus, & communiter omnes, quòd in solo contractu mutui, in alijs autem non sunt vsuræ. Sed sciendum, ꝙ aliud est dicere vbi sunt vsuræ, aliud in quo contractu. Si dicatur de secundo, dicendū ꝙ in solo contractu mutui pōt interuenire vsura. cęteri aūt contractus de forma non sunt vsurarij, & tñ dicendum, ꝙ aliqd est in quo sunt vsurę pręter contractū mutui, & non est contractus, sicut qñ ſm legem veniunt vsurę ex mora: nā ibi sine contractu debentur vsuræ, sed verū est, ꝙ in contractu non est vsura, nisi in mutuo, & ita accipitur communiter, & verum est, quod Doctores dicunt.

Circa hoc considerandū, ꝙ contractus mutui est, qñ res vnius trāsfertur in alterū, quantū ad proprietatē, & non est pretiū pro illa constitutū, qa aliàs eēt vēditio, & dr̄ mutuū quasi meū tuū, i. res vnius fit alterius, & est ille cōtractus in illis rebus, quę numero pōdere, & mensura consistūt, vt in pecunia, in massa auri, in oleo, tritico, vino, & alijs rebus. Rō autē quare in mutuo accidat vsura, & non in emptione, & locatione, & alijs est, qa mutuū dēt esse gratuitum, & eo ipso quo nō est gratuitū desinit esse mutuū: duo enim cōtractus sunt, q ſm naturā suā sunt liberi, & si non sint liberi desinunt esse contractus in specie illa, s. mutuū, & accōmodatū: in mutuo enim si aliquid petatur nō est liberū, i. gratuitū, & tunc est contractus vsurarius. cōmodatū quoq; si non sit gratuitū, non est cōmodatū. Et tñ tunc dicendū, ꝙ aut petitur aliquid pro re ipsa, aut pro vsu rei. si pro re ipsa, aut petitur pecunia, aut alia res, si pecunia erit emptio, & venditio, si autē alia res erit contractus permutationis, si autē pro vsu rei, aut accipit pecunia, aut alia res, si alia res est cōtractus innoīatus, s. do vt des, facio vt facias. Si aūt pecunia recipiatur erit cōtractus locationis. sic dicit Io. 16. q. 3. in summa, & iō cū debeat mutuū esse gratuitū, si nō sit, desinit eē mutuū, & est alius cōtractus, q vsura vocat̄. Alij dicūt, ꝙ causa huius est, qa in locato pertinet periculū ad locatorē, & nō ad conductorē, iō pro vsu rei pōt accipere pecuniā, qa trāsfert ad se periculū rei, in mutuo pertinet periculū rei mutuatę ad accipiētē, & nō dantē, qa cū re transit ipsum periculū, iō dicūt ꝙ pro vsu rei non pōt accipi aliqd vltra rē. Sed hoc non stat, qa tūc in mutuo qñ quis retinet periculū rei mutuatæ posset aliqd recipi vltra sortē, sed falsum est, vt extra de vsu. cap. nauiganti. nā q mutuauit periculū eunti ad nundinas, & recepit supra se periculū rei, nihilominus est vsurarius. Alij vt Hostiē. in summa, eodē tit. §. qd sit vsura. dicūt, ꝙ iō est vsura in mutuo, & nō in locato, qa in locato retinet apud se locator dominiū rei, ita vt conductor nō possit ei referre qōnē de proprietate. C. de pigno. acti. l. nec creditores. iō pro vsu rei pecuniā accipit, qa vsum præter rē cōcedit, & nō cogit illū gratis dare: qa nemo cogitur beneficiū pstare, sed rei mutuatę dominium trāsferimus in accipientē, iō non possumus iā licite ab eo petere pecuniam pro vsu rei, quæ non est nostra.

Sed dicendum, quòd adhuc istud non sufficit, quia potest transferri dominium in alterum, & quòd pro vsu rei translatæ adhuc recipiatur pecunia. sic patet siquis vendidit domum retēto sibi iure vsus ad duos, vel tres annos, postea eidem emptori vsum rei vendere possumus, & non est vsura, neque aliquid illicitum.

Dicendum igitur, quòd causa est quare sit vsura in mutuo, quia ad mutuum pertinent res quarū vsus

non

non distinguitur,idest,non separatur a substantia rei, sicut est in pecunia, & vino, oleo, & tritico, quia ista per vsum consumuntur: ideo non potest hic sine altero tradi:nam qui vendiderit vsum vini,& panis vēdit substantiā eorum,quia non consistit vsus eorū nisi in bibendo,& manducando,per quæ vinum,& panis consumuntur. quia ergo ista sunt hic indistincta vsus, & res necesse est ambo simul tradi, & ideo q semel vendidit vinum,panem,aut aliquid aliud simile, vel mutuauit,& vltra id, quod pro re tradita dandum est petit aliquid pro vsu rei,vult vendere id,quod non est,vel accipere pecuniā pro eo, quod non est,aut vēdit eādem rem bis,vel accipit bis commutationē pro eadem, & est iniustum, & ista est propria ratio vsuræ ad hoc,quòd sit peccatum,in rebus autem in quibus distinguitur vsus a re potest accipi aliud pro vsu,aliud pro re, & non est vsura,sicut in equo,domo,& veste, sic vt diximus supra.

An in venditione,& locatione,& in contractu permutationis eorum,& in commodato, aut precario possit esse vsura. Quæst. CLXXXII.

SED quæretur an in venditione possit esse vsura. Aliqui dicunt,quòd sic, vt extra de vsu.in ca. in ciuitate,& in ca.in nauiganti.

Dicendum,quòd aut vendens statim accipit pretium pro re vendita,aut differtur solutio, si statim recipit, aut recipit tantum quantum ęquum est, aut plus,si tātum est iusta venditio,& in nullo peccat iste contractus,si autem recipit vltra ęquum,valet venditio,quia licitum est contrahentibus adinuicem se decipere,dum tamen non sit vltra dimidium iusti pretij, idest, non rescinditur contractus, & tamen in foro conscientiæ peccat,qui scienter vendit rem vltra quā rationabiliter valere potest,considerato loco,& tempore,& indigentia rei, & affectione vtentium, & vocatur ista iniusta venditio,tamen non est ibi vsura,qa vsura ab vsu rei dicitur, hic autem nihil datur pro vsu rei,cum statim soluatur pretium, ergo non est vsurarius contractus de forma, neque aliquo modo pertinet ad vsuram.

Si autem non tradatur statim pretium, sed certo tempore soluēdum sit,aut datur propter istam expectationem aliquid vltra debitū valorem, qui daretur si statim solueretur,aut non,si nihil vltra datur,nō solum est contractus iustus, sed etiam gratuitus, quia vendens ibi gratiam facit venditori expectando solutionem.si autem detur vltra valorem debitum.dicēdum,quòd contractus non est vsurarius de forma,& tamen ad vsuram pertinet aliquando vt infra dicetur, sed tamē tunc non est vsura ex parte venditionis, sed mutui:nam quod datur ibi pro expectatione temporis non pertinet ad venditionem, sed mutuum, quia cum venditor statim accepturus esset pecuniā ab emptore, si non accipit censetur statim accipere, & mutuare illam emptori vsque ad tempus illud quo eam soluet,vt eius vsus apud illum maneat,& pro isto vsu pecunię accipiat vltra valorem rei venditę. Sed dicēdum,ꝙ hic potest dupliciter esse vsura, scilicet, vsura equi,vel pecunię. Est vsura equi, vt si quis vendidit equum pro pretio determinato, & quia pretium non soluitur statim,sed vsque ad certum diem,accipit emptor vltra valorem aliquid quasi pro vsu equi pro illo medio tempore,vt si tunc locaret equum.

Sed tunc,aut equus venditur pro tanto pretio quātū valeret si pure venderetur,& traderetur statim pecunia,aut pro maiori,si pro maiori, ita quòd excessus pretij sit quasi in locum pretij,quod daretur pro locatione illius medij temporis, quod est a venditione vs-

F que ad solutionem, tunc dicendum,ꝙ est contractus iniustus,& vsurarius,licet nō de forma. Est enim iniustus,quia plus datur quàm valeat equus, & vsus eius: nam si daretur statim pecunia equus pro minori pretio daretur. Est etiam vsurarius, quia venditur hic idē bis:nam cum venditur equus pure venditur tam substantia quàm vsus eius,& ideo pro vsu medij temporis ante solutionem non potest vēditor aliquid petere,quia vsus ille iam est emptoris,& non potest ei vēdi. Si aūt pro minori pretio vendatur quā valeat tempore venditionis, quia pecunia dāda est post annum, & interim pro vsu equi in quolibet mense recipiat venditor aliquid,iniustus contractus est,& vsurarius. Primo quia equus iste vēditus est pure : ideo tā equus

G quàm vsus fuerunt venditi,propter quod non potest aliquid peti pro vsu medij tēporis, quia est emptoris. Secundo quia cum venditus fuerit equus pertinet periculum eius ad emptorē,& si moriatur sibi moritur, & tamen si pro vsu medij temporis reciperet pretiū esset locatio , & ad locatorem pertinet periculum rei locatę,& non ad conductorem:ideo nō esset locatio, sed vsura . Sed quid si dicatur , quòd venditur nunc equus,& conuenitur,ꝙ soluatur pecunia post duos annos , & consideretur quantum rationabiliter valebit iste equus in illo tempore minus quàm nūc, & detur pretiū , quod illo tempore valiturus iudicatur equus, an poterit vendens pro vsu medij temporis accipere pretium? Dicendum,quòd non,etiam si equus vēda-

H tur pro vno denario cum valeat mille, non potest accipi pretium pro medio tempore,quia cū semel venditus sit equus pure,nihil potest accipi pro vsu. Item quia talis ęstimatio non potest fieri de valore futuro equi, quia forte equus interim morietur, & ita nihil valeret,venditur ergo idem bis,& sic vsura est nisi vēditio non esset pura, vt si quis diceret, ego vendo tibi equum istū pro decē denarijs, & reseruo mihi vsum illius pro vno anno:nam tunc si vellet emptori tradere vsum medij temporis posset aliquid iuste accipere, & hoc si in taxatione pretij nō fuit habita ratio ad expectationem temporis.

Est autem vsura pecuniæ in vēditione,vt si quis vē-

I dit equum cuius solutio futura est post annū, & pro hac dilatione datur aliquid pro equo vltra valorē,est vsura,sed hoc dupliciter accidit. Vno modo,ꝙ cum equus valeat decem,& pro decem vendendus erat si statim fieret solutio,& quia non traditur mox pretiū dantur duodecim . Alio modo , quòd detur tantum quātum valet equus si statim solueretur pretium , qa tamen non soluitur, datur pro quolibet mense certū quid. Primo modo est vsura in contractu,sed non est vsurarius ex forma. Secundo modo est contractus vsurarius ex forma,& ita apparet,quòd in venditione non accidit vsura nisi inquantum ibi inuenitur mutuū,quia fingitur mutuata pecunia, quæ dari deberet ab emptore,& non datur statim .

Circa locationem eodem modo non accidit vsu-

K ra,quia ibi venditur vsus rei pręter rem,quia ista possunt separari , & tamen hic possunt accidere omnia, quæ supra diximus de vsura in venditione, vt si locet quis domum pro maiori pretio quàm rationabile sit secundum omnes circunstantias,quę considerari debent,& tamen detur statim pecunia,est iniustus contractus , tamen non est vsura , si autem pro expectatione pecunię dandę detur plus pro re locata quā dari debebat est vsura, & hoc siue statim a principio sit conuentum magnum pretium,siue statutum fuerit pretium conueniens, & tamen pro expectatione vltra tempus solutionis datur certum quid pro quolibet mense, quia vtrobique est vsura , sed primo non est ex forma.

Secundo

Secundo modo est cõtractus locationis: vsurarius: & tamen non est ibi vsura propter locationẽ: sed propter mutuum pecuniæ debitæ quod ibi fieri videtur.

De contractu permutationis rerum idem est. nã potest esse iniusta permutatio, vt si detur res multum valens pro re parum valente, & vtraq; tradatur statim: tamen non est ibi usura: si tamen nõ fiat statim traditio vnius rei, & propter hoc fiat inæqualis permutatio est vsura, vt si det quis equum valẽtem decem alicui pro alio valente duodecim: eo ꝙ iste accipiens non potest statim tradere alium equum, sed post annũ vel duos, & videatur vẽdi ista expectatio, vsura est. nam pro vsu rei datur hic pecunia pro medio tempore, & tamen non potest dari pro vsu rei: quia per ipsam permutationem transit res sicut per mutuum aut venditionẽ: & tamen transeunte re cum vsu non potest rursus aliquid accipi pro vsu ipso, & ideo est vsura, quia est ibi mutuum: quia tradendo equum valentem decem videmur tradere decem, & pro vsu istorũ decem in quibus consistit mutuũ petimus post tempus duo vt sint duodecim: & ita hic est vsura non vt est contractus ꝑmutationis, sed vt est tacitum mutuum. s. videtur medio tempore mutuata res quæ valet decem vsque ad tempus quo tradatur altera quæ pro ea mutuatur.

De cõmodato autem & præcario dicendum ꝙ nullo modo potest interuenire in eis vsura: quia isti contractus necessario sunt gratuiti, & si desinant esse gratuiti, transeunt in locationẽ: sed non est vsura in illis.

In quibus rebus usura locum habeat, an in sola moneta, vel in alijs, & an solum in contractu mutui, vel etiam in uenditione & locatione contingat usura?

Quæst. CLXXXIII.

CVM de contractibus in quibus est vsura dictũ sit. Dicendum est in quib. rebus habet locum: quia aliud est cõtractus vsurarius, aliud res ipsa circa quam vsura habet locum. Aliqui dicunt, ꝙ in sola pecunia idest moneta. Dicendũ ꝙ non est verum: quia in multis alijs est vsura, vt in vino, oleo, tritico: si quis. n. det duos modios tritici vt post tempus recipiat tres vsura est. sic patet Leu. 25. c. pecuniam tuam non dabis ei ad vsuram, & frugum superabundantiam non exiges. ergo etiam in frugibus est vsura & Deuter. 23. dr̃ non fęneraberis fratri tuo ad vsuram pecuniam neq; fruges & 14. q. 3. c. vsura dr̃. vsura est vbi amplius requiritur, quam quod datur, vt si solidos decem dederis & amplius quæsieris, vel dederis frumenti modium vnũ & super aliquid exegeris.

Est ergo dicendum ꝙ nõ in pecunia sola, sed in omnibus quæ ad mutuum pertinent potest inueniri vsura. Et ratio est quia in contractu mutui inuenitur vsura vt ostensum est sup. ergo in omnib. illis quæ ad mutuum pertinent potest inueniri vsura: sed mutuũ consistit in omnibus quę consistunt in numero, pondere, & mensura. De numero vt de moneta. De mensura vt de oleo: vino, melle, lacte, & frugibus. De pondere vt de massa auri, argenti, & alicuius metalli: in omnib. ergo his vsura potest inueniri, quando pro re data aliquid plus petitur quam ęquale suũ quod venit in mutuationem, & generaliter omnes res quarum vsus nõ separatur a substantia earum, sed vsus earum est ipsa consumptio, pertinent ad mutuum: eo ꝙ in talib. non potest aliquid dari pro vsu rei vltra id quod datur pro substantia rei: cum vsus non sit a re distinctus. Et ideo quando talia transferuntur, totaliter transferuntur & efficiuntur eius cui dantur, & ob hoc vocatur iste contractus mutui: quia meũ fit tuum: res autem illæ quæ habent vsum separabilẽ a substantia non pertinent ad mutuum: quia non transeunt quandocunq; dantur in

A dominiũ eius cui dantur, vt domus, vestis, & talia magis pertinẽt ad locationem & permutationem quam ad mutuum. Et ideo dicunt aliqui ꝙ ita est vsura circa res in quibus consistit mutuum ꝙ non est circa alias: quia in alijs contractibus non est vsura, ad quos contractus pertinent illæ res.

Sed obijcietur, quia videtur ꝙ circa omnes res sit vsura: quia dr̃ Deuter. 23. c. non fęneraberis fratri tuo ad vsuram pecuniam, neq; fruges, neq; quãlibet aliam rem. Et idem Aug. super Ps. 36. & 14. q. 3. c. si fęneraueris dicit. si fęneraueris hominẽ. i. si mutuo dederis pecuniam tuam a quo plus quam dedisti expectes non pecuniam solam sed aliquid plus quam dedisti, siue illud triticum sit, siue vinum, siue oleum, siue quodlibet aliud plus quam dedisti expectes, fęnerator es.

B Dicendum ꝙ aut de vsura loquimur proprie aut large. si proprie solũ accidit in cõtractu mutui vt dictum est sup. si large inuenitur etiam in venditione, & locatione, vt dictum est præce. q. quia inquantum in venditione, locatione, & permutatione potest intelligi, vel fingi ꝙ species tacita mutui potest interuenire vsura, habent se autem res sicut contractus: quia si in aliquo contractu esse potest vsura, in rebus in quib. consistit ille contractus potest inueniri vsura, & quia in mutuo inuenitur proprie vsura, proprie pertinebunt ad vsuram omnes res in quibus est mutuum, & quia in locatione, permutatione, & venditione est large mutuum, in omnibus rebus poterit esse vsura large.

C Alio modo dicendum ꝙ in vsura possunt esse duæ res, vna est quæ datur ad vsuram, alia est quæ redditur in superabundantiam. nam contractus vsurarius cum sit contractus mutui, debet reddi simile pro simili, s. vinum pro vino, pecunia pro pecunia, panis pro pane. Aliud est quod datur vltra id quod est simile & ęquale, vt vsura sit. Prima duo computantur pro vna re & pertinent ad vnam speciem, scilicet pecunia & pecunia, vinum & vinum, & regulariter ista sunt de rebus pertinentibus ad mutuum, quorum vsus non distinguitur a re. alterum vero, i. quod datur in superabundantiam interdum pertinet ad mutuum & interdum ad quamlibet aliam rem, vt si quis accipiat decem mutuata & restituat decem, & insuper vnam vestem vel vnum equum, quæ tamen non pertinent ad mutuũ,

D quantũ ad hoc non differt quid sit quod super in abundantiam datur, dum aliquid sit alicuius valoris, & ita accipitur Deute. 23. c. scilicet pecuniam, & fruges, aut quamlibet aliam rem, vt quidã exponunt. Sed falsum est quia ibi loquitur Deus de re quæ datur ad usuram, & non de re quæ datur pro usura, idest vt superabundantia. cum dicat. nõ fęneraberis ad usuram pecuniã, neque fruges, neque quamlibet aliam rem. debet ergo intelligi de omnibus rebus, scilicet quæ pertinent ad contractum mutui: sed intelligitur illo modo. 14. q. 3. c. si fęneraberis. quia dicitur & plus quam dedisti expectes non pecuniam solam sed aliquid plus quam dedisti, siue illud sit triticum, siue vinum, siue oleum, siue quodlibet aliud, si plus quam dedisti expectes fę-

E nerator es. Et idem Ambrosius dicit & 14. q. 3. c. plerique. s. plerique refugientes præcepta legis cum dederint pecunias negociatoribus non in pecunias usuras exigunt, sed de mercibus eorum tanquam usurarum emolumenta percipiunt.

Sed dicetur nunquid potest dari uestis aut domus ad usuram?

Dicendum, ꝙ non proprie, quia aut damus uestem alicui quantũ ad usum solum, aut quãtũ ad proprietatẽ. si primo mõ aut gratis, aut pro pecunia cõcedimus uel alia re. si gratis est cõmodatũ, nõ potest esse usura: q. a in gratuitis contractib. impossibile est accidere usura: si aũt pro pecunia conceditur est locatio. si autem

pro alia re est contractus innominatus, qui vocatur facio vt des.& quatuor modis fit, facio vt facias, do vt des, do vt facias. facio vt des. Si autē detur vestis quantum ad substantiam, vel datur pro ea pecunia vel alia res. si pecunia est venditio. si alia res est permutatio: & quia in nullo contractu istorum accidit directe vsura, eo ꝙ non pertinent ad mutuum, non potest vestis dari ad vsuram nisi accipiendo large vsuram, quia tūc in venditione & locatione accidit vsura, inquantum, est ibi quędā tacita species mutui, vt dictum est supra.

An liceat homini pro pecunia commodata aliquid utilitatis recipere, & an concedens gratis usum rerum pignori traditarum mutuatori committat usurā? Quæst. CLXXXIIII.

QVAERETVR dato ꝙ non liceat dare ad vsuram an liceat homini pro pecunia commodata siue mutuata aut alijs rebus aliquam vtilitatem recipere?

Aliqui dicūt ꝙ sic, quia vnusquisq; potest licite suę indemnitati consulere: sed quandoq; patitur quis damnum quia pecuniam suam mutuat. ergo licitum erit tunc pro pecunia mutuata aliquid pro dāno recipere.

Secundo quia vnusquisq; tenetur ex debito honestatis recōpensare ei qui gratiam sibi fecit. vt dr̄ 1. Eth. sed ille qui alicui in necessitate constituto pecuniam mutuat gratiam facit. ergo ei gratiarum actio dētur, & ita qui recipit tenetur naturali debito aliquid recompensare. sed non videtur esse illicitum obligare se ad id quod quis de iure naturali tenetur. ergo non videtur esse illicitum si mutuans pecuniam alteri deducat in obligationem & pactum aliquam recōpensationem.

Tertio quia sicut, est quoddā munus a manu, aliud ab obsequio, ita est quoddam a lingua, vt patet ex glo. Esa.33.c. super illo verbo. beatus q excutit manus suas ab omni munere. sed licitum est accipere obsequium & laudem ab eo qui mutuum ab alio accepit. ergo licebit pariter accipere munus a manu.

Quarto quia eadem videtur esse recompēsatio dati ad datum, & mutuati ad mutuatum: sed licitū est accipere pecuniam pro pecunia data, ergo licet accipere recompensationem mutui pro pecunia mutuata.

Quinto quia magis a se pecuniam alienat qui eam mutuando dominiū transfert, quam qui eam mercatori vel artifici cōmittit: sed vr̄ ꝙ liceat accipere pecuniā aut lucrū de pecunia cōmissa artifici vel mercatori. ergo licebit accipere lucrum de pecunia mutuata.

Sexto quia pro pecunia mutuata pōt homo pignus accipere, cuius vsus posset precio vendi, sicut cū pignoratur ager vel domus quæ vsum & fructū habēt. ergo licebit de pecunia mutuata vtilitatem accipere.

Septimo quia cōtingit, ꝙ aliquis propter mutuum quod ab alio accipit carius emit res illius, aut pro mutuo quod quis dat vilius emit res eius, cui mutuat vel pro dilatione solutionis augetur preciū rei emptæ, vel pro celeratione solutionis.i. anticipatione minuitur precium rei venditæ: quę omnia videntur esse aliquę recompensationes pro mutuata pecunia, & non apparet manifeste esse ista illicita. ergo licitum videtur pro mutuata pecunia aliquod lucrum recipere.

Dicendum ꝙ inter pecuniam quæ est moneta & alias res quæ possidentur non est facienda nūc differentia, quia omnia possunt vocari pecunia. sic dr̄. 1.q.cap. quicquid.i.totū quod homines possident pecunia est: & Aristot.4. Ethi. c. de liberalitate vult pecuniam esse omnia, quæ pro pecunia haberi possunt: quia omnia illa mensurantur pecunia. ideo est eadem ratio de datione & acceptione pecuniarum sicut de alijs rebus: ideo sicut siquis pro pecunia mutuata acciperet ex pacto tacito vel expresso superabūdantiam pecunię: vel F pro mutuato oleo, vino, aut similib. reciperet eadem æqualia, & insuper pecuniam aliquam, manifestū est ꝙ committeretur vsura: ita siquis ex tacito pacto vel expresso accipiat pro pecunia mutuata æqualem, & insuper quamcunq; rem vel vtilitatem, quę non sit pecunia, manifestum est ꝙ est vsura.

Circa quod considerandum ꝙ aut id quod post mutuū solutum datur mutuanti, aut fuit in pacto tacito, vel expresso in mutuatione, vel non. si sit in pacto est vsurarius contractus ex forma, siue id quod venit in pactum sit pecunia, siue quęcunq; alia res quæ pecunia mensuratur. etiam ea quæ pecuniam non mensurantur non possunt venire in pactum, vt beneuolētia, G & amor: quicquid ergo venerit in pactū est iniustum. Si aūt non sit ex pacto ante mutuationem, aut accipit illud mutuans gratis oblatum, aut exigit ab eo cui mutuauit tanquam debitū. Si secundo modo aut sunt de eis quæ pecunia mensurantur, aut de eis quæ nō mensurantur pecunia. Si primo istorum modorū vsura est & iste est casus. 4.q.3. si fęneraueris & c. pleriq; vt magis. infr. dicetur. Si secūdo istorū modorū potest exigi licet non potuerit deduci in pactum, sicut mutuās gratis potest postea exigere ab eo cui mutuauit ꝙ eum amet, & ei beneuolus sit, & in hoc nulla inhonestas est, licet in pactum deducere pro mutuatione est inhonestum. Ratio differentiæ est quia quando post beneficium mutuationis collatum mutuator amorem, & H beneuolentiā petit ab eo cui mutuauit, petit spirituale pro spirituali, & compēsat honestum cum honesto. & hoc licitum est. Cum vero ante mutuationem deducit in pactum, vt accipiens eum diligat, & beneuolus ei sit: vult vt alius ei vendat rem spiritualem & honestam pro re vtili, quæ multo minor est: ideo est iniusta commutatio. Et patet ꝙ pecunia emere velit rem spiritualem: quia qui petit pecuniam mutuatā pecuniam petit & non beneficium: & ideo quicquid mutuator ab illo exigit pro isto quod ille petit exigit: sed indigēs non petit nisi pecuniam mutuatam. ergo per illā vult mutuans emere illius amorem & beneuolentiam, ꝙ inconueniēs est: ideo licitum est exigere ista post mutuationem factam, sed non licet deducere ea in pactū I ante mutuationem. Si aūt mutuator accipit gratis oblatū & non exigit illud: aut illud expectauit antequam mutuaret licet in pactū non deduxerit: aut non expectauit. Si primo modo illicitū est vt infr. dicetur. Si secundo modo nō est vsura nec aliquod peccatū. nam ēt si nihil mutuasset poterat accipere gratis oblatū ab alio. ergo a fortiori cum mutuauerit, & benefecerit: quia non efficitur deterioris conditionis per hoc, ꝙ mutuauit, quia beneficium potius facit melioris conditionis. Ad primum in contrariū dicendū ꝙ qui mutuat alteri potest aliquid accipere vltra sortem pro recōpensatione dāni qđ sustinet mutuando, & hoc non est vendere vsum pecuniæ sed damnū recompensare sed damnū potest esse dupliciter. Vno mō in iactura K rerū, quando perdimus quid eorū quæ habemus, vel eorū quæ nobis de iure cōpetant, licet nondū habeantur. Alio modo in æstimatione eius quod quis poterat lucrifacere. Primū vocatur proprie damnū, fm non-

De primo dicendū ꝙ potest reduci in pactū ipsum damnū, vt si mutuans dicat ego sum perditurus tantū si tali die nō habuero pecuniā istā, & indigēs velit accipere cum hac conditione ꝙ vltra pecuniā mutuatam damnū illud resarciat, nō est vsura. & hoc forte quia accipiēs mutuū accipiendo plus lucrifacit q̄ alius perdat nō habendo pecuniā: ideo volet soluere dānum vltra sortē: qa melius est sibi sicquā non accipere mutuū. sed an damnū quod non venit in pactū possit peti, dicetur inf. De secundo dāno dicendum ꝙ non pōt recompensari, neq; aliquid pro illo potest in pactum de-

deduci vltra sortē, neq; peti sine pacto: quia iniustum est cum id quod acquirendum est, nondum est in rebus nostris, & quod non est, non potest vendi.

Ad secundum dicendū ꝙ omnis recipiens bonum est obligatus de honestate ad retributionem, & tamē non potest semper deduci in obligationem conuentionalē id ad quod obligatur recipiens. Pro quo sciendum ꝙ recōpensatio alicuius beneficij potest dupliciter fieri. Vno quidē modo ex debito iustitię, ad quod aliquis ex certo pacto obligari potest determinate, & hoc debitum attenditur secundum quantitatem beneficij, quod quis accipit, & ideo ille, qui accepit mutuū pecunię, vel cuiuslibet alterius rei, cuius vsus est eius consumptio, non tenetur ad plus recompensandum quam in mutuo accepit: vnde contra iustitiā est si benefaciens.i. mutuās voluerit eum ad plus reddendum obligare. Alio modo tenetur quis ad recōpensandum beneficium ex debito amicitię vel virtutis, & tunc in retributione, & in quantitate beneficij magis consideratur quantitas affectus quam rei datæ, & pro tali beneficio nō competit obligatio ciuilis quæ ad pactum pertinet, & deducitur quędam necessitas ad recompensandum: ita vt iam nō sit spontanea, & vocat Arist. 8. Ethic. istos duos modos communicationis.s. moralem & legalē, & ex his dicit oriri querelas quando homines non communicant inter se vno modo.s. quidam communicant legaliter ad eos qui sibi communicant moraliter. Sed dicendum ꝙ ista obligatio, quæ naturaliter innascitur ei qui bona recepit nō pōt deduci in pactum. Primo quia sicut sunt diuersæ cōicationes & obligationes, ita sunt diuersi modi illarū. sed moralis & legalis cōuersatio ab Arist. distincte ponuntur, vt dictum est. ergo debēt habere diuersos modos obligationis: sed obligatio ciuilis potest deduci in pactum expressum. ergo obligatio moralis vel naturalis non potest deduci in pactum.

Secundo quia omne pactum est de re determinata: sed cū obligatio naturalis vel moralis quæ est amicitiæ consideretur s̃m quantitatē affectus, qui non est aliquid determinatum, non potest deduci in pactum qui semper habet aliquid determinatū: obligatio autē legalis est s̃m quantitatem rei quæ est determinata: ideo hæc obligatio potest deduci in pactum.

Tertio quia dato ꝙ quantitas obligationis sit aliqd determinatum secundum quātitatem affectionis benefacientis: tamen nobis non est ille affectus notus: qm̄ neq; quisquā nouit mensurā affectuū suorū: sed solus Deus illam nouit, & ideo nescimus quantū quis præcise ex hoc alteri esset obligatus, & ideo in pactū nemo sciret deducere: sed quantitatem rei quæ in beneficio datur quisq; nouit: ideo retributio circa hanc potest deduci in pactum: sed non naturalis obligatio.

Quarto & principaliter quia istud est contra conditionem ipsius retributionis. nam obligatio naturalis quę est de honestate pertinet ad amicitiam & virtutē, & eo ipso talis retributio est spontanea, cum actus virtutis sit electio, & ideo ad agendum secundum virtutem nemo potest compelli. Quod aūt in pactū deducitur debetur iam ex necessitate, & exigitur a nolēte quod est contra virtutem: ideo repugnat morali obligationi deduci in pactum. Quinto quia non conuenit hoc ex conditione pacti. nam quęlibet obligationum istarū est ad res sui generis: obligatio.n. iuris est ad res exteriores dādas vel faciendas. Obligatio autem moralis cum sit pro opere virtutis competit sibi retributio in opere virtutis.s. in actu interiori. pati autē conditio est necessitatem facere ex conuentione, & ideo sicut facimus pactum de exterioribus rebus & actib. & cogantur ad illas dādas vel faciendas: si ita fieret pactū de actibus interioribus virtutibus oportere ꝙ ad illos

A possemus cogi, & tamē hoc nō stat, quia dato ꝙ non esset contra conditionem uirtutis cogi ad actus eius, nemo posset nos ad illos actus cogere: ideo frustra erat talia in pactum deducere, & ita licet insurgat pro beneficio, naturalis obligatio illa prout pertinet ad amicitiam vel virtutem, nō potest deduci in pactum.

Ad tertium dicendū ꝙ munus a lingua aliquo modo differat ab alijs duobus, eo ꝙ est liberalius: ideo nō ita committitur vsura in eo faciliter sicut in munere ab obsequio, & a manu: quia ista duo possunt redigi in pecuniam. munus autem a lingua non est directe reducibile in pecuniam. Et ideo etiam si hoc caperet vel peteretur, non erat ita timor vsuræ, sicut cum capi- B tur munus a manu & ab obsequio.

Aliter potest dici quòd sit idem de his tribus: ideo sicut siquis ex pecunia mutuata expectaret ex pacto tacito vel expresso aliquid in pecunia, idest de munere a manu esset manifeste vsura, ita si ex pacto conuenitur quòd detur pro mutuatione in superabundantiam munus a lingua est vsura, & idem si sit munus ab obsequio. Et ratio est quia ista possunt aliquando in pecuniam redigi vel ęstimari. De obsequio planum est cum pecuniam demus his qui nobis obsequia prestant. De lingua patet quia sæpe aliqui locant operas suas ad eas lingua præstandum in laudando, vel can- C tando, aut similibus. Si vero non venerit in pactum munus ab obsequio, & lingua, possunt ista recipi gratis oblata & expectari & peti: quia ista sunt liberaliora, & hoc quod non pe[t]antur quasi ex obligatione operis: sed ex beniuolentia quæ non cadit sub æstimatione. Nam sic accipiendo non est vsura, si tamen etiam post mutuationem sine pacto exigeret mutuator tale obsequium, quod communiter pro pecunia exhiberi solet, non careret suspitione vsuræ: in eis vero quæ liberaliora obsequia sunt, & non solent præstari regulariter pro pecunia, potest licite accipere, & desiderare mutuator obsequium, si ex sola beneuolentia petat, & non quasi ex obligatione mutuationis factæ.

Ad quartum dicendum, quòd pecunia nihil habet D nisi seipsam: ideo pro ea non datur nisi qnantum ipsa est, & dicendum ꝙ pro pecunia data expectare pecuniam dari, est retributionem iuris quærere: pro mutuo autem sperare mutuum est quęrere retributionē amicitię vel virtutis. in retributione autem iuris quæritur æqualitas rei, & hanc exigere licet, & sperare, & in pactum deducere: quia determinata est obligatio. cum autē mutuatur pecunia vel aliquid in pecuniam reducibile, non potest inde insurgere obligatio iuris, nisi ad tantum quantum est id quod datur. pecunia autem, & res mutabiles vltra valorem suū nihil aliud habent: ideo pro eis neque peti neque in pactum redigi licet plus quam ipsum quod datum est. Comparatio autem mutuationis ad mutuationem nō est comparatio valoris ad valorē, sed beneficij ad beneficium, E vel affectus ad affectum: talia autem non ęstimantur pecunia, quia pertinent ad virtutem secundum quam ista sponte fiunt. Obligari autem per pactum ad hoc non potest quis propter rationes positas supra in responsione secundi argu.

Sed considerandum quod duo in hoc sunt. vnum est beneuolentiæ, ad quam naturaliter obligatur accipiens mutuum habendum ad mutuantem, ex qua beneuolentia libere potest procedere alia remutuatio aut multæ.

Aliud est obligatio ad remutuandum ad certū tempus, vel cum mutuator indiguerit.

Primum est pure liberum & non potest in pactum deduci. Secundum potest pecunia mensurari, quia est quędā seruitus, sicut seruitutes alias pecunia mensuramus.

mus. obligatio autem ad primum insurgit naturaliter ex beneficio accepto, sed illa non potest reduci in pactum. obligatio ad secundum non insurgit: quia cum illud sit aliquid pecunia mensurabile pondere pecuniæ mutuatæ: sed illi non respõdet plusquam id quod datum est. ideo non insurgit obligatio ad talem obligationem determinatam: ideo neque in pactũ deduci potest: quia tũc pro pecunia mutuata exigeretur plus de pecunia quã sit mutuatum, cum ista obligatio deducta in pactum sit pecunia mẽsurabilis, & ideo licet mutuatori expectare remutuationem sibi fieri: quia illa libere fieri potest: sed deducere in pactum antequã mutuet non licet, cum sit ad maius aliquid in pecunia obligare. Ad quintum dicendum, ꝙ non est idem si quis pecuniam mutuet vel ꝙ committat artifici, aut mercatori: nam si mutuet transfert dominium in alterum, & pertinet periculum pecuniæ ad accipientem: ideo iam nihil aliud ab eo peti potest, cum vsus pecuniæ ad ipsum pertineat: quia eius effecta est. etiã quia nihil periculi manet apud mutuatorem, vnde non potest peti nisi ęquale solum. secus si committat qs pecuniam suam mercatori vel artifici: quia tunc non est mutuũ, quia non transfert dominium eius in mercatorem vel artificem, sed penes se retinet: ideo neq; periculum pecuniæ pertinet ad mercatorem, vel artificem, sed ad dantem, cum alius de pecunia eius negociatur vel operatur aliquid. ideo tunc licet expectare, & recipere lucrum de pecunia. s. partem lucri, cum sit quædam societas contractus inter dantem vel cõmittentem pecuniam & negociantem cum ea: ideo sicut licet cuilibet per seipsum vel per seruũ suum per quẽ sibi acquiritur negociari cũ pecunia propria, ad capiẽda inde lucra: ita licet negociari per socium & lucrari vnde nulla vsura hic est: neque est alicui hoc illicitum tãquam vsura: sed potest esse illicitum tãquam negociatio. nam quibusdam personis vt mona. & cler. negociationes sunt vetitæ: secularibus autem permissæ.

Sed obijcietur ꝙ non liberetur ab vsura modus iste cõtractus, licet maneat periculum pęnes committentem pecuniam: quia in c. nauiganti. est periculum penes mutuantem, & tamen non liberatur ab vsura.

Dicendum ꝙ non est similitudo inter hæc. Primo quia in c. nauiganti. dans pecuniam transtulit a se dominium cum mutuauerit, & ita nihil manet de cuius vsu aliquid percipere possit. sed hic committens pecuniam non mutuat eã, & ideo nõ transfert dominium, sed penes eum manet, & ita vsus pecunię penes eum manet. s. negociari cum ea ex quo lucrum prouenit.

Secũdo quia in c. nauigãti. mutuans recipit aliquid certum: quia suscepit in se periculum rei mutuatæ, & ideo illud est vltra sortem: sed cõmittẽs pecuniam artifici vel mercatori non recipit determinatũ aliquid pro certo tempore: sed ex lucro aliquam partem recipit, quę pars non potest esse certa eo ꝙ lucrum est incertum. Sed obijcietur adhuc ꝙ nõ liceat aliquid accipere: quia pro pecunia aut aliquid accipietur pro ipsamet pecunia, aut pro vsu eius: non potest autem pro vsu aliquid accipi: quia vsus eius est sua consumptio: pro ipsa autem nihil potest in præsenti dari: quia non transfertur in alium eius dominium. ergo nullum lucrum poterit accipi.

Dicendum, ꝙ non accipitur hic aliquid pro pecunia neq; pro vsu pecuniæ. sed accipitur aliquid de vsu pecuniæ. nam non potest de pecunia aut vsu eius aliquid accipi nisi quando pecunia aut vsus eius alienatur, & tamen hic non alienatur: quia nõn transfertur dominium in artificem vel mercatorem: sed cõmittitur ei, & vtitur pecunia loco domini, quasi dominus ea vtatur, & cum dr̄ ꝙ vsus pecuniæ est ipsa eius consumptio verum est. ideo qui separat ibi pecuniam ab

F vsu suo malefacit, & tamen dominus retinens pecuniam vtitur ea negociando, & in illo vsu pecunia consumitur, & acquiritur aliquid magis valens quam pecunia ex vsu pecuniæ, & ita non est vsura sed societas: quia vnus pro altero pecunia illius vtitur, quasi ipse vteretur, & ambo lucrum recipiunt: quia qui negociatur cum pecunia aliena fructũ negociationis accipit, cum partem lucri accipiat, & videtur per hoc locasse operas suas ad negociandum pro alio, & sic nullo modo est illicitum.

Ad sextum dicẽdum ꝙ cum pignus datur loco pecunię mutuatę, pro cautione eam reddendi, si pignus habet aliquem vsum distinctum a substantia rei non

G accrescit tenenti illud vltra sortem mutuatam. vnde si acciperet quis pignus & illo vteretur, ẽt si nihil perciperet postea nisi sortem, i. ipsam pecuniam quã mutuauit vsura est: quia accipit vsum rei alienæ pro vsu pecuniæ, quæ iam non est sua, & sic vendit quod non est suum, propter quod in reb. quæ habent vsum qui potest pecunia æstimari computãdus est vsus rei, qui vocatur fructus eius in sortem extra de vsu. c. plures, & qui non computat vsurarius est: hoc dr̄, quia quædã res sunt quæ nullum vsum habent distinctũ a substantia, sed consumptio est vsus: sicut vinum, oleum, frumentum. si quis aũt acceperit talia in pignus mutuatę pecuniæ nullos fructus computat in sortem, quia nulli sunt quandiu res manet integra. Aliæ res habẽt fru-

H ctus, vt agri, vel vsus sicut equus, vestis, domus, & in omnib. his subtrahendus est vsus. i. vt valor vsus computetur in sortem. Sed vt videatur quõ computantur fructus in sortem: Dicẽdum ꝙ quædam res sunt quæ habent fructus distinctos a substãtia qui vocãtur proprie fructus, sicut agri, pascualia loca, arbores, nemora & huiusmodi quæ præstant materias aliquas ex se distinctas a substantia rei. in his aũt computãtur fructus in sortem, & vocatur fructus id quod de re prouenit detractis expensis. residuũ ergo quia fructus est in sorte cõputatur, & ideo qui tale pignus tenet postquam ex fructuum æstimatione receperit quantitatem mutuatę pecuniæ tenetur restituere pignus nulla accepta

I pecunia: immo si ex fructibus recepisset vltra quantitatem mutuatæ pecunię tenetur pignus & partem illam fructuum perceptorũ restituere, vt extra de vsur. ca. 1. Alia habent vsus distinctos a substantia: quos tamẽ non vocamus fructus. sic est de veste, domo, equo, boue, & vase. Et in his dicẽdum ꝙ quædam sunt quæ per vsum deteriorãtur, sicut vestis, domus, equus, bos. Alia quæ non, saltem manifeste, vt vasa argentea, vel aurea. De primis dicendum ꝙ habens pignus non vtatur illo, aut si voluerit vti computabit vsum in sortem cum ille vsus sit pecunia mensurabilis, sicut cum locatur domus, equus, æstimatur in pecuniam vsus eius.

Sed quid si dominus gratis harum rerum pignori traditarũ vsum concederet mutuatori, an esset vsura?

K Dicendum quòd aut concedit, vt sic deducat mutuatorem ad mutuandum aut nõ, & mutuans ex hoc inducitur vel non.

Si primo modo vsura est, quia idem est ac si daret superabundantem pecuniam.

Si secundo modo, & etiam mutuans non inducatur ex hoc ad mutuandum, quasi aliter non mutuaturus non est vsura. Sed ad colligendum intentionem facientium, & non presumatur vsura signum habetur ex rebus quarum vsus conceditur. Nam quædam res sunt quarum vsus deductis expensis parum aut nihil valet, sicut quædam domus quarum refectio, est tantarum expensarum quantum, vsus valet, & aliquod animal, est cuius cibus tanti valoris est aut maioris, quam vtilitas sua. Et in talibus, cum conceduntur, quia parum conceditur, non est præ-

sumptio

ſumptio de vſura. Cum autem res ſunt quarum vſus multum valet ſuſpitio eſt de vſura, & maxime ſi is, qui mutuat conſueuit dare ad vſuram. De illis autem quorum vſus non deteriorat rem, vt bibere in vaſe argenteo, & legere in libro non deteriorat rem eam, Dicẽdum, ꝙ aut creditur dominus rerum permiſſurus hunc vſum, aut non, ſi creditur permiſſurus ex eo, ꝙ nullum nocumentum rebus affertur, & etiã, quia res non ſolent ad talem vſum locari, non computantur fructus aliquid ad ſubtrahendum, immo, neque eſt vſura, licet ſi mutuator propter hoc mutuauit, vt vſum qualemcũque horum pignorum interim haberet non caret criminę vſurarum. Et tamẽ in his multum conſiderãdum eſt an vſus talium rerum eſt, qui locari ſolent ad vſum hunc, vel gratis ſolent concedi ad hũc vſum. In primo deducendi ſunt fructus. B In ſecundo nullus vſus computandus eſt, & ita eſt ſiquis mutuatori dederit in pignus vnum vas argentũ, vel vnum librum, quia talium vſus inter quoſcunque amicos gratis conceduntur, ita ergo cum mutuator ſit amicus eius cui mutuat, quia benefacit illi, licet vti re ſua, ideſt vaſe argenteo, aut libro quantum ad hos vſus, qui gratuito ſolent amicis concedi, & in quibus non deteriorantur res. Vnde nulli fructus ſubtrahentur ad computandum in ſortem.

Ad ſeptimum dicendum, ꝙ iſti caſus ad vſuram ſolent pertinere, ſiquis carius vendat, quam res rationabiliter valet, quia precium tarde recipit vſura eſt, quia illa expectatio locum mutui habet, quaſi mutua C ta eſſet emptori a vẽditore pecuniam, quam redditurus erat, & pro expectatione, & vſu medij temporis accipit aliquid vltra iuſtum valorem, ſic etiam ſiquis vilius emat, quia precium ante dat, quam ſibi tradatur res, habet emptio illa locum mutui, quia pecunia illa datur, quaſi mutua vſque ad tẽpus quo res tradatur, & pro vſu medij temporis datur aliquid, & illud minuitur de valore, ſed de his magis infra dicetur, ergo neque licet pro mutuata pecunia lucrum aliquod accipere, quaſi illud ſit ex pacto, vel intentũ a mutuatore.

An illud, quod in contractu apponitur vltra ſortem ſoluendum nomine pœnę exigere liceat.
Quæſt. CLXXXV.

QVAERETVR quid ſi in cõtractu mutui apponatur aliquid vltra ſortem ſoluendum non nomine vſurę, ſed pœnę an liceat illud exigere?

Dicendum, videtur ꝙ ſic, quia in diffinitione vſurę ſupra, dicitur ipſius vſus gratia, ſi ergo detur ſuperabundantia in mutuo non gratia vſus, ſed pœnę, videtur, quòd non ſit illicitum.

Eſt enim differentia inter vſuram, & pęnam, nam vſura præſtatur ratione ſpatij temporis, Pęna autem non datur ſecundum ſpatium alicuius temporis, ſed ſecundum, quòd inter partes conuenit, & vt pactum ſeruetur extra de pęnis c. conſtitutus. Vel aliter, quia pœna præſtatur, quia non fit, quod conuenit inter partes, vel quia non ſoluitur, quod debetur extra de arbi. ca. dilectus, ſed vſura præſtatur, vt ſors nõ ſoluat, vel vt differatur ſolutio ſortis, extra de vſu. c. cõſuluit, & ob hoc, quod nomine pœnę præſtatur non pertinet ad vſurã. Ad quod etiam conſiderandum, ꝙ aut pęna eſt iudicialis, aut conuentionalis, ſi iudicialis .i. a iudice impoſita, & conſtituta ad puniendam contumatiam debitoris, qui cum poſſit cõtemnit in termino ſtatuto ſoluere pecuniam debitori, & tũc non eſt vſura exigere pęnam ar. 33. d. c. quãquã, & ff. de re. iudi. l. qui auctoritate. Si aũt ſit cõuẽtionalis, i. inter partes cõuenta, & in cõtractu appoſita, vt ſaltẽ metu pę A nę debitum ad diem ſoluatur, vſura non eſt pęnam apponere, & exigere, dum tñ ſit intentio recta. i. non fiat in fraudem vſurarum 33. di. c. quãquã, & c. dilecti de arbi. ſi aũt, qui talem pęnam appoſuit in contractu cõſueuit eſſe vſurarius præſumitur, quòd in fraudem vſurarum adiecerit pœnam ff. de act. emptis l. puret, & ff. de vſu. l. qui ſemiſſes, & eſt præſumptio, ꝙ ſit vſuraria ſi per ſingulos menſes, aut annos incurrere eam dicatur ar. C. e. ti. in auc. ad hæc, & idem in ſimilibus, quæ ab vſurarijs ſolent exerceri, talia. n. inducunt pręſumptionem ſemper prima facie, quòd ſit vſura, in iudicio tñ animæ ſtandum eſt conſcientię eius, qui pœnam appoſuit, ſed propter huiuſmodi pręſumptiones valde examinanda erat conſcientia, de his Hoſti. & Ray. in ſum. eo. ti.

An expectatio ſine pacto vſuram inducat, & quomodo inducatur vſura mentalis, & realis, & ſimiliter de ſymonia.
Quæſt. CLXXXVI.

QVAERETVR an expectatio ſine pacto inducat vſuram? Dicendum, ꝙ in caſu in quo eſt pactum ſemper eſt vſura, ſicut dicitur in diffinitione vſurę, ſiue de magna, ſiue de parua re præſtanda pactum fiat. Cum autem non interuenit pactum, neque ſpes præceſſit de habendo, ſed accipiens mutuum gratis obtulit aliquid mutuatori, nulla vſura eſt accipiendo, ſic dicit Gregorius. 1. q. 2. ca. ſicut. ſ. nulla enim oblatio ſuſcipiẽti culpę maculam ingerit, quæ non ex ambientis pactione proceſſit. Si autem præceſſit ſpes de accipiẽdo eſt dubiũ. Dicit enim Inno. extra de vſu. c. cõſuluit, quòd ſi creditor intẽtionem habeat principaliter ad lucrum vſura eſt, vel malum lucrum, aliàs ſi ſecundario aliquid ſperat ſecus eſt, ideſt non eſt vſura 1. diſ. quid proderit, & 89. di. ſi effectum.

Item recipere ex tali ſpe ſecundario habita non eſt malum 1. q. 2. c. quam pio, quia tenetur ei ad antidora extra de teſta. c. cum in officij, ſed qui principalem intentionem habet ad vſuram licet vſurarius ſit, non tenetur, ſcilicet ad reſtitutionem ei dare aliquid, vt ſi negat ſibi terminum niſi det aliquid. Alij tamen dicunt, quòd ſemper tenetur reſtituere, & eſt tutius. Sed D Gotfre. dicit, & Hoſtie. in ſu. e. ti. §. quid ſit vſura, ſi hac intentione principaliter ductus, vt mihi aliquid dares tibi mutuaui pecuniam aliàs non mutuaturus, licet in foro iudiciali non poſſum cenſeri vſurarius, extra de vſu. c. in ciuitate, tamen in pęnitẽtiali inducẽdus ſum, vt pecuniam ſic acceptam reſtituam, ſi tamen aliàs eſſem mutuaturus: ſpero tamen ſecundario ꝙ aliquid mihi des, in nullo vel in modico pecco. Vel ſi dicatur indiſtincte ſola ſpe ibi committi crimen vſurarum. Dici poteſt ꝙ ad purgationem delicti nõ eſt opus reſtitutione, ſed ſufficit ſola pęnitentia, vt eſt in ſymonia, extra de ſymon. capitu. vltim. Sed hoc finale dicit Hoſti. ſibi non placere, quia aliud eſt in vſura, quam in ſymonia.

E Sed Ray. in ſu. e. tit. §. ſed nunquid voluntas, dicit, quòd aliqui fauentes vſuris dicunt nunquam committi vſuras niſi ſoluantur ex pacto, alij quibus aſſentio, dicunt, quòd ſola ſpes facit hominem vſurarium, vnde, qui ſub tali ſpe mutuauit pecuniam, quidquid poſtea ẽt ſine exactione recipiat vltra ſortẽ vſura eſt, ſiue illud ſit pecunia numerata, ſiue frumentum, ſiue vinum, ſiue oleum, ſiue fructus, & quidquid aliud, & ad hoc multa allegat. Circa hoc ad veritatem huius conſiderandum, ꝙ aut, qui mutuat intentione ſiue ſpe accipiẽdi, aut principaliter ſub hac intẽtione mutuat, aut minus principaliter, dicit principaliter ſic mutuare, q̃ idõ mutuat, q̃a recipere aliquid ſperat, &

credit,& si crederet se nihil recepturum non mutuaret. Minus principaliter sic mutuat qui rem quidem mutuat, & ēt si nihil sibi dandum sciret mutuaturus erat,& tamen placet sibi aliquid recipere si offeratur. Accipiēdo primo modo,aut iste aliquid accipit, sicut sperauit,aut nihil,si nihil accipit vsuratius est, sed solū mentalis,quia habuit animum,& nihil recepit, si aūt aliquid recepit,quod sibi offertur,siue id quod sperauit,siue aliquid aliud,eſt vsurarius realiter. Accipiendo secundo modo non videtur dicendus vsurarius, ꝗ non habuit principalem intentionem accipiendi aliquid,& hoc siue postea accipiat,siue nō. Et causa est, primo quia cum lex non damnat aliquid, tanquā peccatum,neque nos damnare debemus,& tamen extra de vsu.c.consuluit,cum de hoc quæritur non iudicāt vsurarius,nisi ille qui ea intentione principaliter mutuauit non mutuaturus alias,ergo istum solū nos vsurarium vocabimus. Secundo,quia non videtur actus huius in aliquo reprehensibilis, nam iste nō mouetur ad mutuandum,vt aliquid recipiat,sed ex beneuolentia,vel charitate, cum supponatur, ꝙ ēt si sciret nihil sibi esse dandum mutuaret, habet ergo hoc solū, qđ placet ei aliquid recipere si sibi detur, & tamen istud in nullo homine reprobatur, nisi ex acceptione donorum aliquod malum sequatur,ergo neque iste peccat cum placet ei,ꝙ aliquid sibi detur. Tertio,quia iste in nullo agit contra legem virtutis,vel amicorum, nā actum virtutis exercet.s.mutuare aliquid,& ꝑꝑ finem virtutis.s.quia nō propter pecuniam, sicut ꝑꝑ finem, nam qui propter pecuniam principaliter subiicit actum virtutis precio,& ita peccat contra legem virtutis,& etiam contra legem amicorum, quia non agit propter amicum,sed propter lucrum, sed qui nō agit propter lucrum,licet placeat sibi accipere illud si offeratur,non agit contra amicorum legem, quia ꝓpriū est amicorum communicare bona ad inuicem,& iō iste velut amicus pręueniens alterum in actu amicitię vult accipere aliquid de bonis eius, licet non induxerit hoc eum ad mutuandum propter quod Gotfre.& Hostien.dixerunt paruum,aut nullum pctm̄ esse, immo nullum pctm̄ est,& sicut nullum est peccatū, sic desiderare,ꝙ aliquid detur,ita & non est peccatū recipere,quod oblatum fuerit,sic dicit Inno.eo.tit.c.consuluit. Accipiendo igitur de primo possumus tria cōsiderare.s.an vsurarius sit. Secundum an teneatur ad restitutionem eius,quod accipit. Tertium an puniatur,vt vsurarius.

Circa primum dicendum, ꝙ sine dubio est vsurarius,eo.ti.c.consuluit,sed est mentalis si solum concupierit aliquid habere ex mutuo, & nihil datum fuerit,est autem realis si aliquid acceperit.

Ad secundum dicēdum,ꝙ aut recepit aliquid, aut non,si non recipit,quod optauit, non tenetur ad restitutionem vllam,sed sufficit interior pęnitentia, cū ad rem non fuerit processum, maxime quia restitutio non potest fieri de eo,quod non est ablatum,& nullū damnum datum est. Si autem aliquid recepit dicit Gotfred.ꝙ non tenetur ad restitutionem, sed sufficit pęnitentia interior,sicut est in symonia mētali, extra de symon.c.mandato. s.aliqui adepti sunt ordines,aut dignitates,vel beneficia, & ex vtraque parte interuenit symonia mentalis.i.quia accipiēs ordines,vel adepturus benefic.ū proposuit aliquid dare ad hoc cōsequēdū,quasi sic consequeretur,& non alias, vel sic facilius,& collator habuit intentionē aliquid recipiēdi, & tñ neq; fuit pactū, neq; aliquid petitum,sed accipere volens ordinem,vel beneficium dedit munus gratis,& obtinuit ordinem,vel beneficium, vocatur ista symonia mentalis.eo.c. & tales non compellunt resignare beneficia, neque carere administratione ordi-

F num ibidem, ergo ita erit de vsurario isto cum non interuenit pactum.

Sed in hoc distinguendum est,quia aut iste qui talem habet intentionem solum habet illam, & nihil foris ostendit,aut aliquid ostendit foris. Si secundo modo dicendum,ꝙ licet pactum non intercidat tenetur iste ad restitutionem, vt si quando mutuabat nolebat dare,nisi paucos dies ad solutionem, vt is qui acciperet cupiebat,sic moueretur necessario ad aliquid dādum, vel si postquam mutuatum est, & adueniente termino nolebat differre solutionem, vt aliquid reciperet, & datum est ei aliquid, quia licet ista non perueniant

G in pactum sunt aliquid extra, cum accipiēs intelligat huius intentionem esse vsurariam, & ideo det licet ille non petat:dicendum teneri hunc ad restitutionē, & ita tenet Innoc.eod.titu. c.consuluit,si autem nihil foris ostendit,sed solum habuit intentionem, dicunt multi non teneri ad restitutionem,sed sufficit sola cōtritio,sic tenet Gotfre & alii quos refert Inno. eod.c. sed dicit secundum alios tutius esse,ꝙ in vtroque casu teneatur ad restitutionem.

Est tamen dicendum, quòd cum quærimus an teneatur ad restitutionem,aut quæritur in foro iudiciali,aut in foro conscientiæ, si in foro iudiciali non tenetur præditus ad restitutionem, in foro autem conscientiæ tenetur,sic patet expresse,eodem capitu.consuluit. Nam ibi tres casus ponuntur. Primus est,scilicet

H cet an ille in iudicio animarū, quasi vsurarius debeat iudicari, qui non aliàs mutuo traditurus eo proposito mutuam pecuniam credidit,vt licet omni cōuentione cessante plus tamen sorte recipiat, & postea in responsione ad omnes tres casus dicitur,ꝙ huiusmodi homines pro intentione lucri, quam habent iudicandi sunt male agere, & ad ea quæ taliter sunt accepta restituenda in animarum iudicio efficaciter inducendi,& ita ibi tam in quæstione, quam in responsione dicit de animarum iudicio, & sic in foro iudiciali non possunt compelli. Causa autem huius est, quia cum ista consistant in sola intentione non possunt habere probationes, in iudicio autem nemo condemnatur,nisi de eo de quo conuincitur, iō in foro iudi-

I ciali ad nihil tenetur,quia nihil constat, si tamen ipsi confiterentur, vel posset alias constare de hac intentione,cogerentur ad restitutionem vsurarum, sic tenet Henric.extra de symo.c.mandato, in foro autem conscientiæ,ideo dicuntur teneri, quia ibi de intētione constat eis confitentibus illam, & sic possunt induci ad restitutionem,quia rem alienam detinent.

Cum autem dicebat Gotfred. non teneri ad restitutionem,sicut symoniaci mentales non priuantur, idest non coguntur resignare,quæ sic per symoniam obtinuerunt.

Dicendum, ꝙ non est simile, & ponit aliquas rationes differentiæ Hostien. in sum. titu. de symonia.§ quid sit symonia. Alii autem dicunt causam esse, quia

K in vsura recipiens turpiter recipit, ideo non retinet, dans vero,non dat turpiter, sed forte solum ex honesta causa,cum sine pacto det,& forte non ad inducendum mutuatorem ad mutuandum,vel differendum tempus,sed ad gratiarum actionem,vel alias ex causa liberali,qui autem in symonia dat,turpiter dat,iō non restituitur ei,& ita retinet, quod habet symoniacus, sed non vsurarius,ita tenet Archid.14.q.3.c.1.& Henric.extra de vsu.c.in ciuitate.

Ad tertium dicendum, ꝙ aut quærimus de pœna, quæ datur in foro pęnitentię, aut de pęnis iure statutis contra vsurarios,si primo modo non vocatur proprie pęna,sed impositio pęnitentię,& est, quod restituant, qđ receperunt, & vltra hoc quęlibet pęnitentia sufficit,sicut pro alio morali cū omnes sint arbitrarię.

Si

Si vero de pęnis iuris agatur dicendum, ꝙ nulla imponitur, & ratio est, quia isti non tenentur ad quid in foro iudiciali, cũ neque ad restitutionẽ in illo teneantur, vt iam dictũ est, ideo a fortiori, neque ad pęnas, quod cum non constet aliquid de hoc in iudicio humano nulla condemnatio fieri, neque pęna infligi potest, ita dicitur in c. consuluit, in glo. quòd licet vere sint vsurarij, nõ sunt vt vsurarij puniendi: etiam e.c. dicitur ad ea, quæ taliter accepta sunt restituenda sunt in animarum iudicio efficaciter inducendi, non autem dixit cogendi, scilicet, quia dixit in animarum iudicio, & in illo non est cogere, sed inducere, quia coactio pertinet ad iurisdictionem fori cõtentiosi in quo non constat de illo crimine, ideo neque restitutio in illo fieri iubetur, sed in foro conscientię.

A

An dans mutuum non deducens in pactum, & postea aliquid exigens sit vsurarius. Quæst. CLXXXVII.

QVAERETVR quid de illo, qui dans mutuũ non deduxit aliquid in pactum, & tñ postea aliquid exigit, & accipit an sit vsurarius? Dicendũ, ꝙ aut iste ante mutuationem habuit intentionem accipiendi, & hac intentione mutuauit, & postea petiuit, & accepit, aut nõ habuit a principio intentionem, sed postea petiuit, & accepit. De primo manifestũ est vsurã esse, quia cũ solũ est intentio accipiẽdi ante mutuationẽ, & postea accipitur gratis oblatum est vsura, & tenetur recipiens ad restitutionẽ, vt dictum est præcedenti q. ergo a fortiori cũ a principio expectatur, & postea petitur, quia hoc parum differt a pacto. Si aũt non sperabatur a principio, sed postea petitur, & ex hac causa petitur, quasi accipiens teneatur ad hoc mutuatori ꝓ beneficio mutuatæ pecunię, vel vtilitate vsura est, sic accipitur 14. q. 3. c. plerique, s. pleriq; refugiẽtes præcepta legis cum dederint pecunias negociatori nõ in pecunias vsuras exigunt, sed de mercibus eorum tanq̃ vsurarum emolumenta percipiunt, vt si instaurandum conuiuium putet ad negociatorem mittit, vt absinciati capellani sibi gratis deferat, ad cauponem dirigit, vt picenum vinum, aut tiriacum requirat, ad alium, vt sibi poma adornet. q. d. in omnibus his vsura est.

An mutuans alteri, vt ab eo mutuum accipiat sit vsurarius. Quæst. CLXXXVIII.

SED quid an sit vsura, ꝙ quis mutuet alteri, vt ab eo mutuum accipiat? Dicendum, ꝙ aut hoc ponitur in pacto, aut non, sed mutuans habet hũc animum, & ideo mutuat. Si primo modo dicẽdũ, ꝙ est vsura, nam licet accipiens beneficium teneatur naturaliter ad retributionem, sed hoc est ad sponte retribuendũ, non autem ad retributionem, quæ fit per pactum, quia illa est necessaria. Secundo, & principaliter, quia obligatio ad remutuãdum, q̃n mutuans indiguerit deducta in pactum est mensurabilis pecunia, & ita pro mutuatione reciperet quis ex pacto totum mutuatum, & insuper aliquem valorẽ in pecunia, & hoc semper est vsura, vt dictum est supra.

Si autem non deducit in pactum, sed habet hanc intentionem, vt sibi mutuetur cum fuerit indigens. dicendum, ꝙ aut ista est præcipua intentio, i. ꝙ non erat iste aliàs mutuaturus nisi sub hac spe, aut habet secundario hanc intentionem. si secundario, manifestũ est, ꝙ nulla vsura est, siue postea remutuetur sibi, siue non quia in eo, q sperat lucrum non ex pacto, si non est ista principalis intentio, non est vsura, etiam si postea offeratur, vt dictum est supra, ergo a fortiori non erit vsura si quis nõ principaliter velit, quòd sibi remutuetur. Si autem sit ista principalis intentio, vt sibi remutuetur, dicunt aliqui, quòd est vsura. sicut in eo, qui propter lucrum specialiter, & principaliter mutuauit, licet non expresserit, vt dictum est supra.

Sed dicẽdũ, ꝙ non est vsurarius etiam si hac intentione faciat, nam qui habet intentionem vsurariam, si recipiat id, quod cupit tenetur ad restitutionẽ, vt extra de vsu. c. consuluit, & dictum est supra, & tñ. qui ea intentione mutuauit principaliter, vt sibi remutuaretur, nõ tenetur ad restitutionem, quia nihil accepit ibi, quod restitui possit, ideo non fuit vsurarius. Est aũt secus de spe ista deducta in pactum, & de habente intẽtionem accipiendi lucrum, vel munera, & de habente intentionem, quòd sibi remutuetur. De primo patet, quia spes illa deducta in pactum ęstimatur pecunia, & vendi potest, sicut ęstimantur seruitutes rerum, vel hominum ad agendum, vel non agendum, & vendi possunt, & ideo deducens eam in pactum vsurarius est ex forma ipsius contractus. De lucro, vel munere etiã aliter est, quia lucrum consistit in rebus, & si intẽtio habeatur præcipue ad illud, mens est vsuraria, licet contractus non sit vsurarius, vt extra de vsu. c. in ciuitate, & ideo si postea receperit aliquid habẽs talẽ intentionem tenetur ad restitutionẽ eodem titulo, c. consuluit.

B

C

Secus de spe remutuationis, quia illa si nõ deducatur in pactum non est aliquid, quod precio ęstimetur, sed est aliquid, quod honeste desiderari potest, s. quòd amicus desiderat amicũ, & ei benefaciat retribuẽdo, & cũ alius remutuauerit nõ recipit iste aliquã superabundantiã quantũ recipit si principaliter intendit, ꝙ aliquid sibi daretur, & postea illud datur, ideo non est vsura in casu illo.

An vsura omnibus, vel quibusdam sit prohibita, & quare primo clericis sit vetita. Quæst. CLXXXIX.

QVAERETVR de vsura an sit prohibita omnibus, vel quibusdam? Aliqui dixerunt, ꝙ licet sit vetita in nouo testamẽto, & de iure canonico, tñ non est vetita nisi clericis solis, & hoc voluerunt aliqui legistę, vt defenderent vsuras, quæ in legibus ciuilibus concessę erant, & ad hoc allegant prohibitionem vsurarum in concilio Niceno, quæ solis clericis facta est 47. di. c. quoniam multi. Dicendum, ꝙ vsurę omnibus vetitę sunt tam clericis, quam laicis, quia cum vsuræ malę sint, & Christus vetuerit eas absolute dicẽs mutuum dantes, & nihil inde sperantes, ad omnes extenditur prohibitio. Sed sciendum, quòd Ecclesia tenuit istum modum, quòd cum a principio per suas constitutiones incepit vetare vsuras solis clericis vetuit, postea autem procedente tempore omnibus tam laicis, quam clericis vetuit. De primo patet, quia in allegato c. quoniam multi de solis clericis dictum est vbi prius Ecclesia vetuit, s. in concilio Niceno. Postea etiã alij pontifices, & concilia idem statuerunt, vt patet 14. q. 4. c. clerici, & c. ministri, & c. canonũ, & per totum, & idem etiam Alexander tertius statuit, extra de vsu. ca. plures clericorum. De secundo patet, quia postea etiam laicis vetitũ fuit dare ad usurã 14. q. 4. c. de hoc, & extra de usu. c. quoniam, & ca. præterea, & quasi per totum. Causa autem quare primo clericis uetita fuit usura est, quia propter ordinis sui honestatẽ non solum usuras cauere debent, sed etiam omnia lucra turpia 14. q. c. clerici, unde omnes negociationes seculares, & negocia eis prohibentur extra ne clerici, uel mona. per totum, & tamen nulla negociatio turpior est, quam per usuram, ideo clericis uetari debuit.

D

E

Secunda fuit quia a principio Ecclesię cum non haberet illa potestatem secularem quantum ad exercitium non poterat compellere laicos: neq; etiam erat certum an ei obedirēt: ideo quousque firmata fuit totaliter potestas Ecclesiæ super credentes non ausa est vsuram vetare, quæ humanis legibus concedebatur: postquam vero principes subdiderunt capita sua Ecclesiæ, potuit Ecclesia libere statuere etiam super laicos: ideo tunc processit ad vetandum illis vsuras, & nunc illis sunt vetitę.

An liceat alicui dare ad usuram ut inde lucra collecta expendat in opera pia? Quæst. CXC.

QVAERETVR an liceat alicui dare ad vsurā, vt inde lucra collecta expendat in pauperes vel alia opera pia?

Dicendum, ꝙ non: quantumcunq; enim sit causa pia nō licet pro illa dare ad vsuram. nam cum vsura sit de se mala & contra legem Christi, nō potest sine peccato mortali exerceri, & tamen peccatū mortale non dēt committi pro aliqua causa, quia non sunt facienda mala vt veniant bona ad Rom. 3. c. ergo vsura non debet pro aliqua causa committi.

Secundo quia non videtur aliquod opus magis piū quam redemptio captiuorum, cum pro illo liceat vendi bona Ecclesiæ ar. q. 2. aurum. Et tamē pro redimenda vita captiui non licet dare ad vsuram extra. de vsu. c. super eo. ergo pro nullo opere licebit: & ita dicit Alexander tertius. eo. c. ꝙ super usuris dandis dispensationem vllam posse fieri non uidemus, & tamen cū usura sit aliquid malum, & malum nō potest esse licitum sine dispensatione, videtur quòd non possit vsura esse licita in aliquo casu, aut pro opere quantūlibet pio.

An in aliquo casu usura sit licita? Et 13. casus ponuntur ab autore, & primus in feudo Ecclesiæ. Quæst. CXCI.

SED quæro an aliquo casu usura sit licita?

Dicendum, ꝙ accipiendo proprie vsuram in nullo casu est licita. Sunt tamen aliqui casus in quibus videtur esse vsura & est licita, & ita dicimus in aliquo casu esse vsuram licitā sed in nullo est. istud autem prouenit ex eo quia dicimus, quod quicquid sorti accedit vsura est. sic dicit Ambrosius. 14. q. 3. c. plerique. & tamen aliqui casus sunt in quibus aliquid recipitur vltra sortem, & non est illicitum, neq; est vere vsura.

Est primus casus in feudo Ecclesiæ. nam siquis teneat feudum ab Ecclesia claustrum, vel possessiones aliquas, & postea det eas pignori ipsi Ecclesiæ pro mutuo vel pro alio debito soluendo, poterit tenere Ecclesia feudum, & accipere fructus illius non computando in sortem: & sic retinebit quousq; debitum sit solutum extra de vsu. c. conquestus. Et tamen Ecclesia interim non poterit exigere a vasallo seruitium debitum ratione illius feudi, nec computabit fructus in sortem, & restituet feudum vasallo percepta tota qualitate debiti de fructibus, sicut in omnibus alijs impignorationibus fit extra de vsu. capit. plures & capitul. quoniam.

Sed quid si vasallus est interim paratus pręstare obsequium, & vult præstare, an teneatur Ecclesia computare fructus in sortem?

Dicendū ꝙ non: quia hoc conceditur in fauorem Ecclesiæ. & ideo est in electione Ecclesiæ & non vasalli an potius velit seruitium recipere, vel non computare fructus, vt patet extra de feudis. cap. insinuatione in glo. vltima.

F Sed quid si vasallus dicat se velle seruire, & seruiat de facto Ecclesiæ, an tenebitur computare Ecclesia fructus in sortem?

Dicēdum ꝙ per hoc ꝙ Ecclesia recepit seruitium vasalli videtur renunciasse huic priuilegio de nō computando fructus. nisi hoc ex conuentione fuerit, vel fuerit Ecclesia protestata. s. ꝙ non intendit renunciare iuri suo de non computando fructus, etiam si ille seruierit: ideo ꝙ faciat quod voluerit. sic tenet Hosti. extra de consti. cum oportet.

Causa autem quare non computētur fructus in sortem in hoc est fauor Ecclesiæ, vt cito recuperet feudū de manu laicorum. nam per infeudationem fit quædam alienatio bonorum Ecclesiæ, & ista alienatio est odiosa, & ideo iurant Episcopi nō infeudare de nouo

G inconsulto Romano Pontifice, vt colligitur extra de feudis. c. ex parte. sic etiam Ecclesia restringit feuda, quantū potest. nam siquis habeat decimas in feudum ab Ecclesia in aliquo loco, & superueniant noualia, non habebit feudatarius decimas noualium, vt patet extra de deci. & c. tua, & datur ibi causa. s. quia in talibus non est licentia extendenda sed restringenda. ergo odiosa sunt feuda Ecclesiæ. & ideo vt vexatione quadam, vel ingenio citius veniant feuda in Ecclesiam, cōceditur ꝙ non cōputentur interim fructus in sortem nisi Ecclesia petat tunc seruitium consuetum.

H *An hic casus teneat in feudis laicorum? Quæst. CXCII.*

SED quęretur an hoc etiam teneat in feudis laicorum, idest quę laici tenēt a laicis. s. a regibus vel imperatoribus.

Aliqui dicunt ꝙ non. primo quia hoc inuenitur expressum quantū ad feudum Ecclesię vbicunq; inueni tur. s. extra de feu. c. insinuatione & de vsu. c. conquestus. & ideo non videtur ꝙ liceat nobis extendere ad alia feuda.

Secundo quia multa tenent in fauorem Ecclesiæ, quæ non tenent in fauorem laicorum, cum Ecclesia sit specialiter priuilegiata. nam ipsa gaudet iure minoris, & præscriptio longior requiritur contra eam quam

I contra laicos.

Tertio quia loquimur in materia periculosa. s. usurarum, in qua cautius, & tutius est dicere aliquid esse vsuram, & cauere illud tanquam vsuram, quam dicere non esse vsuram, & tamen circa feuda laicorum cum non sit expressum est dubium: ideo ratione periculi vsurarum potius est dicendum esse vsuram non computare fructus quam non esse vsuram.

Dicendum, ꝙ potest teneri idem esse de quolibet dn̄o feudi recipiēte in pignus ipsum feudū, vel partem aliquam eius a feudatario. & hoc tenet Host. in sum. tit. de vsu. § an aliquo casu. Cuius rō est aut in feudo Ecclesiastico est bonum non computare fructus in sor-

K tem, quando in pignus habetur, aut est bonum. si non est bonum non licebit Ecclesiæ: quia multa sunt quæ laicis sunt licita & non licent Ecclesiasticis viris ppter quam speciem inhonesti, ut negociationes seculares extra ne cleri. vel mona. per totum. si aūt licitū est non computare ēt laicis licebit. ideo licet non inueniatur expressum de feudis laicorū licebit arguere de feudis Ecclesię ad feuda laicorū, sicut arguitur de possessione ecclesię ad possessiones laicorum: nam utriq; potest possessionem suam ab iniusto detentore liberare non computatis fructibus in sortem. Ad primum dicendum, ꝙ licet non inueniatur expressum de feudis laicorū extēdetur ad illa: quia ubi est eadē rō est idem ius extra. de consti. c. translato. sed vtrobiq; est feudum & vtrobiq; dn̄s vtilis & dn̄s directus: quia feudatarius est

est dominus utilis, & vtrobique est infeudatio odiosa A cum sit alienatio quędam, & vtrobiq; est desiderium redeũdi ad id quod proprium est. ergo tam hic quam ibi licebit domino directo tenenti feudum pignori datum nõ computare fructus in sortem ipsi feudatario. Cum vero dr̃ ꝙ hic solum fit mentio de feudo ecclesiæ. dicendum ꝙ hoc fuit accidentaliter. s. quia accidit Papam vtrobique scribere ad personas ecclesiasticas, quarum feuda pignori data erant. & tamẽ si accidisset inter laicos de feudo similiter dubitari idem scripsisset Papa: immo potius ex hoc videtur, ꝙ Papa voluit idem in omnib. feudis intelligere cum nõ distinxerit: quia si voluisset aliud esse in feudis laicorum potuisset statim dicere: sed non dixit. ergo videtur ꝙ idem voluit esse in omnibus feudis siue Ecclesiarum siue laicorum. Ad secundum dicẽdum ꝙ in multis est Eccle B sia priuilegiata, & ideo si hic de priuilegio, & fauore Ecclesiæ ageretur, non haberet locum similitudo ad laicos: sed videtur ꝙ de rigore iuris agatur. s. ex eo ꝙ istud est feudum, & non quia est Ecclesiæ. quod patet quia extra de vsu. in ca. conquestus dr̃ ꝙ monachi habentes terram cuiusdam clerici in pignus tenẽtur fructus computare in sortem, nisi terra sit de feudo monasterij, & ita etiam fauore Ecclesiæ non liceret non computare fructus in sortẽ: nisi quia terra erat de feudo, & ideo cum sit identitas rationis in vtroq; feudo, vtrobique tenebit ꝙ non computen ur fructus in sortem. Ad tertium dicẽdum ꝙ si esset dubium iuris, id est non posset colligi veritas ex aliquo iure neq; ex si- C mili, deberemus propter periculum abstinere, sed ut patet ex dictis nõ videtur esse dubium, cum sit eadem ratio vtrobique. ergo dicendum ꝙ idem erit per omnia in feudo laicorum.

An liceat feudatario non computare fructus in sortem si det alteri quam domino. Quæst. CXCIII.

QVAERETVR quid si feudatarius det pignori feudum vel rem feudalem alteri quam domino, an liceat non computare fructus in sortem?

Dicẽdum ꝙ non licet, sed sicut de qualibet alia possessione computabũtur fructus in sortem, ut extra de vsu. ca. pleriq; & c. quoniã. Et ratio est. primo quia non tenet ibi dispositio iuris. nam dr̃ de feudo, & tamẽ bo D na illa non vocantur feudum nisi respectu domini directi. i. qui feudum constituit uel successit in locũ eius. ad alios vero vocantur bona vel possessiones, sed non feudum. Secundo quia cessat hic causa quæ facit non esse vsuram. s. quia pro feudo semper dabatur aliquod seruitium. Et cũ dominus recepit feudum in pignus, si non vult computare fructus in sortem, nõ debet exigere seruitium a vasallo, neque recipere extra de feudis. c. & ita loco seruitij accipiuntur fructus qui nõ cõputantur. nam si nullum seruitiũ deberetur acceptio fructuũ videretur vsuraria: sed respectu eiuscuius non est feudum non est seruitium aliquod, quod remitti possit. ergo non licet non computare fructus in sortẽ. Et ista est causa sicut dicebatur precedenti. q. quare te E net istud in feudo laicorum sicut Ecclesiæ: quia vtrobique est eadem causa faciens nõ esse vsuras. s. quia aliquid succedit loco fructuum, idest ꝙ debebatur seruitium quoddam quod dominus non exigit dum non computat fructus: & ista causa ponitur extra de feudis cap. 1. ergo dominus fundi laicalis poterit hoc facere dum non exigat seruitium.

Tertio quia alia causa quare hoc cõcessum est, fuit vt reciperentur feuda quæ sunt alienationes quædam, quæ isto modo citius recuperabuntur, & tamen ille cuius non est feudum nihil habet recuperare: ideo tenetur computare fructus.

An possit dominus feudi non computare fructus in sortem quando a non feudatario in pignus feudum accepit? Quæst. CXCIIII.

SED quid si Ecclesia, vel dominus sęcularis recipiat feudum suum aut rem feudalem ab eo qui nõ est feudatarius. sed feudatarius pignori dedit alteri feudum, & concessit ei ꝙ ipse quoq; posset illud alteri pignori cõcedere, & iste tertius dedit illud pignori domino feudi pro mutuo, an possit dominus feudi non computare fructus in sortem?

Aliqui dicunt ꝙ sic. primo quia vr̃ tenere hic dispositio iuris: quia iste ad quem venit feudũ est dominus feudi. quod non erat in præcedenti. q. & tamen domino feudi conceditur istud. extra de feu. c. 1. & de vsu. c. conquestus. Secundo quia manet hic alia ratio quare conceditur fructus non computari in sortem. s. vt dominus citius recuperet feudum, & tamen hic ita erit si non computantur fructus in sortem.

Dicendum ꝙ tenetur in hoc casu Ecclesia computare fructus in sortem. Primo quia nõ tenet hic dispositio iuris, illud. n. conceditur quando ab ipso feudatario recepit feudum in pignus dominus feudi extra de feu. c. 1. Hic autem recipitur a non feudatario.

Secundo & pręcipue non stat hic causa disponẽdi. s. quia dominus interim non recipiet seruitium a feudatario, & loco illius cedunt domino fructus feudi, & tamen ille cuius non est feudum, non tenetur domino feudi ad aliquod seruitiũ quod possit ei remittere dominus feudi, loco cuius cedant isti fructus feudi.

Sed obijcietur ꝙ etiã teneat in hoc casu: quia licet dominus feudi receperit illud de manu non feudatarij, potest remittere seruitium feudatario, & ita cedẽt fructus loco seruitii.

Dicendũ ꝙ non stat: quia hoc modo læderetur feudatarius sine culpa sua & nõ sponte. nam forte potius volet feudatarius impendere seruitiũ & percipere fructus quam carẽdo fructib. immunem fieri a seruitio, & tũc res inter alios acta priuaret eum iure suo, quod esse nõ debet. secus autem cum ipse feudatarius det pignori feudum domino. nam tunc cum sciat eam esse conditionem feudi, vel scire debeat ꝙ liceat domino non computare fructus in sortem, ipse sibi præiudicat, & ita non est inconueniens. secus autẽ cum alius feudum eius tradit domino: quia sic non debet lędi.

Ad primam rationẽ dicendũ ꝙ non tenet ibi dispositio iuris: quia oportet ꝙ dominus feudi a feudatario recipiat in pignus extra de feu. c. 1. & sicut in præcedẽti. q. necesse erat computari fructus quia dominus feudi non accipiebat sed alius, & tamẽ de manu feudatarij: ita nunc licet dominus feudi recipiat illud, quia tamen nõ de manu feudatarij nec tenet dispositio cum vtrumque exigatur, i. ꝙ dominus recipiat pignori feudum & de manu feudatarij vt in allegato. c. 1. de feu.

Ad secundum dicendũ ꝙ nõ manet ratio illa: quia dominus feudi non potest recuperare feudum de manu alienorum, cum aliud ius sit in feudo inter dominum & feudatarium, aliud ad alios vt dictum est.

Secundus casus in quo sit licitum ultra sortem recipere. Quæst. CXCV.

QVAERETVR de secundo casu in quo dicitur licitum vltra sortem recipere.

Dicunt esse in possessione Ecclesię, quam Ecclesia recipit de manu laicorum illam iniuste detinentiũ, vt si tenebat laicus possessionem pertinentẽ ad aliquam Ecclesiam, & mutuũ recipit a clerico de cuius beneficio est possessio illa, data illa possessione pignori tenebit eam clericus, & non computabit fructus in sortem

tem, sed quousq; integram pecuniam reddiderit non restituet possessionē. Causa huius est quæ excusat vsuras, quia illa possessio cum pertineat ad ecclesiā etiam fructus eius pertinent ad Ecclesiam, & sic poterit clericus illos accipere tāquam suos, & non tenetur computare in sortem. Alia causa est quare hoc permittatur. s. vt sic Ecclesia facilius habeat quod suū est: quia forte non poterit laicus tenens fundum vel possessionem illam redimere eam, & manebit Ecclesię cuius est. sic patet extra de vsu. ca. 1. circa alienam possessionem non poterit hoc facere Ecclesia, quia vsura esset si non computaret fructus in sortem, cum nō habeat causam lucrandi illos. Sed nunquid laico licet possessionem Ecclesiæ, quæ tenetur ab aliquo inuita Ecclesia, recipere ī pignus, & nō cōputare in sortē fructus?

Dicendum φ non licet, quia possessio nō est sua, & non habet causam non computādi fructus in sortem, & hoc verum est nisi de licentia Ecclesię cuius est possessio illa non computaret fructus retinendo eos nomine Ecclesiæ & pro ea, quia tunc idem est ac si Ecclesia istam possessionem teneret. sic patet extra de vsu. cap. 1. in glo.

An si possessio Ecclesiæ datur pignori Ecclesiæ non ab eo qui detentat, sed ab illo ad quem peruenit, liceat tunc fructus computare in sortem? Quæst. CXCVI.

Sed. qd si possessio Ecclesię traditur pignori Ecclesiæ non ab eo qui detentat, sed ab alio ad quem peruenit?

Dicēdum φ aut est is ad quem peruenit possessio hęc successione siue hęreditarie, siue quia emit eam, aut is apud quem manet, vtpote quia ille quoq; pignori eam accepit datam a detentatore. Si primo modo dicendum, φ idem iuris competit contra primum occupantem, & contra omnes qui in eadē possessione succedunt: quia successerunt omnes in vitiū: ideo Ecclesia a quocūq; accipiat possessionē in pignus potest fructus retinere non cōputando in sortē: quia sic possessionē suā recuperabit facilius, & semper manet ei ius recuperandi illam per hunc modū. Si aūt secundo modo dicendū putant quidam φ potest Ecclesia retinere fructus non cōputando in sortē, quia non est sicut in feudo Ecclesię quod accipit de manu non feudatarij, vt dictum est supra cuius fructus in sortem computat: quia fructus feudi non cōputantur in sortē qñ Ecclesia vult non recipere seruitium debitum pro feudo, & si vult recipere seruitiū computabit fructus extra de feu. c. 1. & tamē hic nō est aliquod seruitium debitum pro hæreditate, ꝑꝑ quod cum reddatur debeant computari fructus. ideo siue a detentatore siue ab aliquo alio accipiat Ecclesia possessionem suam in pignus, poterit retinere fructus in sortem.

Dicendum φ non est verum: quia Ecclesia non potest accipere sic possessionem, nisi de manu detētatoris vel succedētis in vitium. ille aūt qui possessionem talem a detētatore in pignus acceperat & rursus eam pignori dedit bona fide accepit, & non successit in vitiū: ideo nō debet ipse lędi ex sua bona fide. & tamen lęderetur si Ecclesia posset tenere possessionem non computando fructus: quia ille primus accepit a detētore in pignus, & computat ei fructus in sortem, vt dictum est præcedenti. q. & extra de vsu. c. 1. in gl. si ergo Ecclesia non computaret fructus in sortem huic a quo accepit, qui non erat detentator, perderet ipse istos fructus: quod est inconueniens.

Secundo patet quia Ecclesia non recuperat sua nisi sub colore iustitiæ: quia alias furari aut prædari posset hanc possessionem ab eo qui detentator est, vel postquā accepit eam in pignus non restitueret etiam

F reddita sorte, & tamen falsa sunt hæc. quia non iudicat sibi Ecclesia licere φ inuadat possessionem talem vel clam teneat, etiam cum recipit in pignus non retinet eam, sed quandocunque sors reddita fuerit, statim restituet eam, sed illud facit, quod iustum est, & sine scandalo, scilicet φ non concupat fructus in sortem, quia fructus sunt ipsius Ecclesię cuius est possessio. Etiam si detentator nō restituerit pecuniam nunquā reddit possessionem Ecclesia, quia ius retinendi habet, quia sua est, & colorem, quia debitor non soluit mutuum, vel aliàs debitum, sed hoc respectu eius, qui non detentat, sed a detentatore in pignus accepit, quia non est aliquis color quare non computentur ei fructus in sortem, cum ipse illos computet detentatori, neque est causa quare Ecclesia semper ei retineat possessionem datam, ergo non potest de manu eius recuperare Ecclesia non computando fructus.

G

Tertio patet, qa extra de deci. c. interdicimus prohibetur clericis accipere a laicis decimas pertinentes ad alias Ecclesias in pignus, & hoc fit, vt dicitur ibi in glo. quia de manu ipsorum laicorum poterit Ecclesia recuperare si ei in pignus illas dederint non cōputando fructus in sortem, & non poterit de manu aliorum, nam si de manu aliorum posset, nulla esset causa prohibitionis, ergo videtur, quòd non potest accipere fructus pignoris non computando in sortem de manu alterius, quam detentoris.

H *An Ecclesia potest rem alicuius laici ab altero detentam detinere non computando fructus. Quæst. CXCVII.*

Sed nunquid ecclesia potest rem alicuius laici ab altero detentam detinere non computādo fructus si illa a laico pignori accepit, qui detētabat? Dicendum, φ aut ecclesia accepit cum licentia eius cuius possessio est, & pro illo potest detinere fructus. Sed distinguēdū, quia aut ab illo, qui detentat accepit, aut ab alio, qui accepit etiam in pignus ab illo. si ab alio tertio accipit tenetur computare fructus in sortem, quia etiam ipse cuius possessio est tenetur computare accipiendo a non detentatore, vt dictum est præcedenti q.

I Si autem accipit a detentatore, aut habet licentiam ab eo cuius est, aut nō, si habet potest retinere fructus non computando in sortem, quia pro laico agit, si nō habet non potest, quia non habet causam non computandi, & esset vsura.

An laicus potest suam possessionem ab alio detentam retinere non computando fructus in sortem. Quæst. CXCVIII.

Sed nunquid laicus pōt sic possessionem suam ab alio detentam, & pignori ab eo acceptam retinere non computando fructus in sortē? Dicimus, φ si

K accipiat de manu alterius, q̄ detentatoris dicūt aliqui, quòd etiam non licet, quia regulare est fructus computari in sortem extra de vsu. ca. 1. & c. quoniam, & ideo nihil extra regulam hanc capiendum est nisi de illo constet, & tamen non constat de isto casu, quia solum exprimitur de possessione ecclesię e. ti. c. 1. ergo non est extendendum ad possessiones laicorum contra laicos.

Dicendum, quòd etiam in rebus laicorum locum habet, cum detinetur iniuste res laici apud alium, quia potest eam pignori datam retinere non computatis fructibus, vt patet eodem titulo, capitul. primo, in glosa, & apparet, quia eadem ratio est, nam ille cuius non est possessio pignori sibi tradita, non habet causam

causam non computandi fructus in sortem, quia nō hēt ius ad fructus, ille vero cuius est possessio hēt ius ad fructus, iō pōt eos retinere, ēt facilius sic ad eū perueniet possessio. Cum autem obiicitur, ꝙ nō fuit expressum, nisi de ecclesia, dici potest vno modo, ꝙ hoc fuit, quia decretalis ēt quantum ad alios casus pertinebat ad solos clericos, ideo in hoc casu exemplificauit de possessione ecclesię, sed idem in aliis videtur. Secūdo, quia hoc esset si per modum priuilegii, vel in fauorem esset ecclesiæ, & tñ tenet de mero rigore, quia ideo necesse est computari fructus in sortem, quia si non computarentur reciperet mutuans aliquid vltra sortem, & hoc est vsura, sed cum quis possessionis suę sibi pignoratæ fructus recipit non computans in sortem non accipit vltra sortem, quia fructus sui sunt cū sint de re sua, ideo licitum est, & nihil est quare prohibeatur illos accipere, sed ita est respectu possessionum laicorum, ergo nō committit vsuram laicus nō computando fructus, & ita nulla causa est quare compellatur computare. Tertio, quia adhuc maius videtur esse in laico, vt ita fiat, quam in possessione ecclesiastica, quia extra de vsu. c. 1. fuerunt vetitæ vsuræ clericis, & non laicis, quia dare ad vsuram videbatur nō computare fructus pignoris in sortem, dixit quasi accipiendo hunc casum, ꝙ in possessione occupata ecclesiæ licebat non computare fructus, laicis autem secundum illam decretalem non solum non erat illicita non computatio fructuum, sed etiā vsuræ nō erant per illam illicitę, sed postea illis vetitæ fuerunt, vt patet extra de vsu. c. quoniam.

Quomodo intelligitur, ꝙ ecclesiæ possessio teneatur a laicis. Quæst. CXCIX.

SED quæretur quomodo intelligitur, ꝙ possessio ecclesiæ teneatur a laicis.

Dicendum, ꝙ potest intelligi, ꝙ licite teneatur, vel ꝙ detineatur iniuste. De primo sicut in feudo, nam cum infeudatio bonorum ecclesiasticorum rite facta a principio tenuerit, licite tenentur bona illa a feudatariis, quandiu seruant fidelitatem ecclesiæ præstitam, & impendunt seruitium debitum, & tamē quia infeudatio est quædam alienatio est odiosa omnis infeudatio, & ecclesia desiderat recuperare omnia infeudata, & ideo cum tenetur possessio infeudata a laico, & impignoratur ecclesiæ cuius est, potest illam tenere non computatis fructibus, extra de vsu. c. cōquestus, & sicut est de possessionibus, ita est de decimis, quas interdum tenent laici in feudum, vt extra de decim. c. tua, nam ecclesia cupit illas redimere, iō interdicit clericis aliarum ecclesiarum ne illas recipiant a laicis in pignus. eo. ti. c. interdicimus, & hoc vt cito ꝑuenire possint ad illas ecclesias, q̃uarū sunt. Alio modo potest intelligi, ꝙ illicite teneatur, sicut cū laici aliqua bona ecclesiæ inuaserunt, & tenēt illa. nam cum illa fuerint data pignori ipsi ecclesiæ non cōputat fructus, & hoc magis consonat literæ, extra de vsu. c. 1. s. nisi forte ecclesiæ beneficium fuerit, ꝙ redimendum hoc modo de manu laici videant, vocatur autem beneficium. i. possessio ad beneficium pertinens, quia beneficiū prout nominat titulum ecclesiasticum non cadit in laicum, & tamen si bona infeudata essent nō essent pertinentia ad beneficium alicuius clerici, ideo magis intelligitur de iniuste detentis.

Sed dicetur quomodo Ecclesia non accipit possessionem suam si a laicis detinetur? Vel cum datur in pignus quomodo ecclesia restituit illā postea laicis? quia potius vř quod deberet retinere, quod suū est.

Dicendum, ꝙ debet intelligi de bonis illis ecclesiarum, quæ cum aliquo colore a laicis tenent, licet non

A iniuste, sicut siquis ecclesiasticus prælatus sine cōsensu capituli sui, & sine vlla causa vtilitatis donauit, vel vendidit aliquam possessionem ecclesię laico, ut extra de symon. c. querelam, nā tunc iniuste tenent possessionem illi apud quos est, & tamen alii nō possunt licite de facto inuadere talem possessionem, sed iudicialiter petunt, sicut eo. c. querelam. Eodem modo si quis dicat possessionem ecclesiæ ad se pertinere ex præscriptione, quia forte tam diu præscriptio cucurrit, ut ualeat contra ecclesiam, uel alios quoslibet titulos coloratos, aut aliquales prætendat laicus, qui tamē non faciunt eum dominum rei, non potest ecclesia suo iure spoliare laicum possessione. sed iudicialiter

B contendere, & tamen quia scit certissime ad se, & nō ad laicum pertinere illam possessionem, potest licite retinere fructus nō computando in sortem, sed quia scandalum esset si nollet restituere pignus, quod ei datum est, restituit data sorte. Quod autem iuste, & sine scandalo ecclesia facere potest facit. s. fructus retinere non computando. Etiam patet, quod dictum est, quia laicus dat in pignus possessionem illam ecclesię. nam si nullum titulum saltem coloratum ad eā prætenderet, sed solum eam detētaret non auderet eam dare in pignus, quia expresse uideretur eam ecclesiæ restituere. Etiam quia ecclesia nō acciperet in pignus, quia non accipitur res in pignus, nisi ab eo qui est dominus, aut habet loco domini, siue a domino, sed ec-

C clesia accipit, & a laico, ergo laicus reputat se ex hoc dominum, & ab aliis sic se reputari credit, cum ecclesiæ in pignus det, etiam ecclesia aliquo modo reputat illum, ut dñm cum ab alio in pignus accipiat. Si autem esset possessio nullo titulo habita, sed uiolenter inuasa, & de nouo, non acciperet eam ecclesia in pignus, neque competeret ei hoc ius contra laicum detentantem, sed aliud ius efficacius.

Tertius casus in quo licet recipere vsuras. Quæst. CC.

QVAERETVR de tertio casu. Dicendum, ꝙ vltra sortem licet accipere quādo gratis offertur ab

D eo qui mutuo accepit, & hoc licet qñ mutuans nō solum non pepigit sibi aliquid dari, sed etiam non petit post mutuationem, quia qui petit committit usuram licet ante mutuationem non intenderit aliquid accipere, ut dictum est supra 14. q. 3. c. plerique. Etiam qñ nihil cogitauit ante mutuationem, & ideo non sperabat aliquid sibi dari, nam tunc munus postea oblatū sine omni scrupulo suscipitur, ēt qñ a principio cogitauit aliquid recipere, & tñ illa cogitatio non fuit motiuum principale ad mutuandum, quia ēt si sciret nihil sibi dandum mutuaret, ut dictum est supra, secus autem quando ante mutuationem habuit spē accipiēdi, & istud fuit sibi præcipuum motiuum ad mutuandum, cum aliter non esset mutuaturus, quia tunc uere usurarius est, & tenetur ad restitutionē in foro conscientiæ, extra de usu. c. consuluit.

E

Quartus casus in quo licet vltra sortem recipere. s. in fideiussoribus. Quæst. CCI.

QVARTVS casus est in fideiussoribus, qui pro aliis intercedunt in debitis, nam debent seruari indemnes, & ideo omnia damna in quæ incidūt soluet debitor, & etiam accessiones, & vsuras, nā si necesse fuit fideiussori soluere usuras creditori pro debitore recipit illas a debitore, extra de fideiuss. cap. peruenit, & cap. constitutus, & ita soluit debitor ultra sortem receptam. Sic tenet Henric. extra de usur. cap. conquestus, sed an teneatur fideiussor ad usuras, vel

quando

quando disputat Hostien. extra de fide c. in summa, in §. ad quid fideiussor teneatur, & de hoc extra de vsu: c. conquestus in glosa.

Causa autem quare recipitur hic vltra saltem est, quia illud non habet rationem vsurę, sed interesse, quilibet enim bona fide agens debet seruari indemnis, & maxime, qui beneficiū præstitit, sed fideiussor beneficium præstitit debitori, ideo tenetur eum indemnem seruare, non solum de iure naturali, sed etiā de rigore iuris extra de fide c. peruenit, & c. constitutus, si ergo fideiussor soluit vsuras coactus a iudice, tenetur illas resarcire debitor, quia licet respectu debitoris sunt vsurę, respectu fideiussoris nō sunt vsurę, sed vitatio damni.

Quintus casus in quo licita est vsura scilicet in genero. Quæst. CCII.

QVINTVS casus est in dote, vt si socer assignauit genero dotem, & non tradidit eam, & dedit interim possessionem aliquam pignori pro ea, nō tenetur gener computare fructus in sortem pro solutione dotis, sed retinebit pignus, fructus, & quousque dos sibi integra tradatur, & tunc possessionem restituet, sed fructus retinebit perceptos extra de vsu c. salubriter. Et hoc verum est, quando vir sustentat onera matrimonij, nam si nondum sustentat, vel sustentare cessauit, computabit in sortem, vel illos restituet, vt si socer promisit ad certum diem numerare genero dotem, & loco illius pignori fundum aliquem dedit, aut habet istum fundum ante consummationē matrimonij, & traductionem vxoris, aut post traductionem, aut mortua vxore. Si enim ante traductionem accipiat pignus computabit fructus in sortem, quia tunc non sustentat onera matrimonij, & ideo nō habet causam aliquam recipiendi fructus illos, & ita manebit dos integra licet vir computet fructus in sortē, quia illi fructus sunt adhuc generi cuius est fundus pignori datus, immo si detur dos, & tradatur viro ante copulam, idest antequam incipiat secum habere vxorem suam, & sustentare onera matrimonij omnes fructus medij tēporis accrescunt doti, & illa efficitur maior, quam constituta sit ff. de vsu. l. videamus, & extra de vsu. ca. salubriter in glo. & ibi quos fructus dotales acquirit vir, & quos nō. Si autem retineatur possessio in pignus, cum vir sustinet onera matrimonij, fructus dotis sunt eius pp sustentationem horum onerum, sed an omnes fructus habeat, vel aliquos nō patet e. c. salubriter in glo. nam fętus ancillarum dotalium non facit vir suos, & fructus lapidicinarum in quibus abscissi lapides non renascuntur, non facit vir suos, quia isti non tam fructus, quam partes rei sunt, in alijs regulariter vir facit illos suos dū sustinet onera matrimonij, & ideo fructus fundi dati in pignus pro dote numerāda nō cōputat in sortē. Si vero possessio in pignus manet apud generum mortua vxore non facit fructus suos, neque iam cōputat in sortem, quia iam non est recepturus dotem, quia non sustinet onera matrimonij, nec est aliquid ad quod suscipiat onera dotem, nisi forte dicatur, ꝙ filij sunt superstites ex illo matrimonio, quibus velut successoribus matris cedit dos, & pater nomine eorum petit, & iō retinet pignus pro dote, & tñ etiā in isto casu iam cōputabit fructus in sortē, quia non sustentat onera matrimonij, immo, & si dos maneret apud virum nullis superstitibus filijs, & mortua vxore fructus eius non essent viri, sed soceri, a fortiori ergo ad non recipiēdos iam fructus pignoris tenebitur ad restituendum pignus, de his dicetur aliquid infra. Causa aūt quare non cogitur gener cōputare fructus pignoris in sortē dotis

F numerandę est, quia sustinet onera matrimonij, ad quæ datur sibi dos, cum aliās cogeretur sustentare illa onera, & de fructibus dotis sustentantur, iō cū nondum socer numerauerit dotem, tenetur dare vnde sustententur onera matrimonij, & cum nondum det nisi pignus, cedunt fructus pignoris loco fructuum dotalium, & ita gener recipiendo dotem integram, & fructus pignoris nihil recipit vltra sortem, quia si medio tempore data esset dos accepisset fructus dotis. Cū autem socer adhuc pęnes se illam teneret, & fructus eius acciperet, accipiebat gener loco eorum fructus pignoris. Secunda rō erat in fauorem vxoris, s. vt maneat dos integra mulieri, nam si computarentur fructus in sortem, cum postea pignus redimeretur computatis fructibus, esset valde minor dos, & cōtingeret

G interdum totam dotem per fructus consumi, & ita manerent mulieres indotatę, quod est contra publicam vtilitatem. ff. sol. ma. l. prima. Et ratio ista procedit, quia postquā viro est tradita dos, & sustentat ipse onera matrimonij ad eum pertinent fructus dotis, & dos ad periculum eius pertinet, quia integra reddi debet soluto matrimonio, & ideo quantocunque tēpore matrimonij duret mulier manet dotata, si autem socer non traderet dotem constitutam, sed pignus, & fructus illius computaret gener in sortem, quando postea dos traderetur esset minor, & vir non teneretur soluto matrimonio plus dare, quam receperat, &

H sic dos minor efficeretur, & contingeret totaliter cōsumi. Sed ista ratione existente, quam Hostiē. in sum. e. ti. §. an in aliquo casu ponit, quomodo excusabitur vsura? Dicendum vno mō, ꝙ excusatur, quia hic non est mutuum, & prohibitio accipiendi aliquis vltra sortē est in mutuo, in quo solo de cōtractibus causatur vsura, vt Christus dixit Lucæ 6. ca. mutuum dantes, & nihil inde sperantes, & e. ti. c. consuluit, in traditione autem dotis non est contractus mutui, ideo potest recipi aliquid vltra sortem, & istam rationem ponit Hosti. vbi supra, & tangit eam glo. e. ti. c. conquestus dans rationem de alijs in quibus recipitur vltra sortem, & non est vsura, neque illicitum, vt ratione interesse, & morę, & in fideiussore, & alijs, dicit

I enim hæc non esse prohibita, quia vltra sortem accipere vetatur in contractu mutui, qui non est in his, ita ergo de dote. Alia ratio est, quia aliud est in mutuo, aliud in traditione dotis, & similibus, nam mutuum cōsistit in illis quorum vsus est ipsorum consumptio, ideo sibi non quęritur aliqua vtilitas, sed solus valor, vnde qñ pro mutuo accipitur pignus non traditur, quasi pro fructibus mutui, quia res mutuata nullum fructum præter se habet, sed pro securitate mutuātis, ad hoc autem sufficit substantia rei cuius est valor, fructus aūt pignoris ad aliū vsum pertinent, iō qui posuit pignus pęnes mutuantem non potuit, vt illius fructus acciperet, sed vt tutus esset de soluenda sibi mutua pecunia, secus in dote, quia dos præmittitur, vt

K fructus inde proueniāt ad sustētationē onerū matrimonij, iō cū pignus traditur, quod loco dotis succedit, necesse est, ꝙ fructus pignoris cedāt loco fructuū dotis, vnde non cōputabūtur, neque tñ est vsura, quia nihil plus accipit, q̄ debeat. Sed dicēdum, ꝙ licet prędictę duę causę cōueniāt ad hoc, ꝙ nō computentur in hoc casu fructus in sortē, in hoc casu tñ Papa in c. salubriter nō tetigit nisi primā, s. quia fructus dotis sunt ad sustinēda onera matrimonij, loco quorū succedūt fructus pignoris. Et patet primo, qa aī, non credimus generū ad cōputādū fructus pignoris in sortē cōpellēdū, & tñ si rōnē secūdā respiceret nō solum nō erat cōpellēdus gener, sed ēt nō licebat sibi computare fructus in sortem, & patet, quia si computentur fructus in sortē minor reducit dōs, & posset totaliter consumi,

consumi, & hoc est in damnum mulieris quæ mane- A
ret indotata, & in damnũ reipublicæ cui expedit mulieres potatas esse. ff. solut. matr. l. 1. quibus non potest per virum pręiudicari: ideo non licebat viro consentire vt computarentur fructus in sortem. & si consentiret nihil operaretur iste consensus, & tamen dicẽdo non cogi generum innuitur, ꝙ si ille vellet computare in sortem computaret: ideo nõ respexit Papa illam causam: sed solum sustẽtationum onerum matrimonialium, quæ solius viri sunt.

Secũdo patet quia dr̃. eo. c. salubriter. cum frequenter dotis fructus non sufficiant ad onera matrimonij supportanda. q. d. super hoc non computantur in sortem fructus pignoris, quia datur dos ad supportanda onera matrimonii, & ad ista onera frequenter nõ suf- B
ficiunt fructus dotis: multominus ergo possent supportari si nulli fructus essent. igitur fructus pignoris qui loco dotalium fructuum succedunt, non computabuntur in sortem.

Quid si uelimus tenere ꝙ liceat non computare fructus in sortem in fauorem dotis ne minuatur dos? Quæst. CCIII.

SED quid dicetur si velimus tenere ꝙ liceat non computare fructus in sortem in fauorem dotis ne minuatur? quia hic videtur iam ꝙ possit uir computare in sortem, & ita minuetur dos vel C
consumetur penitus, quod est contra fauorẽ publicũ.

Dici potest vno modo, ꝙ hic innuitur istud esse in voluntate viri an vellet ꝙ computarentur in sortẽ, eo ꝙ de solius viri pręiudicio agebatur: nam ipse tenetur sustentare onera matrimonij & dotem vxoris solum seruare: ideo si nunc ipse computet fructus in sortem reddet postea dotem integram: licet socer non dederit integram: quia fructus istos apponet ad quantitatẽ dotis: & sic nullum pręiudicium, est mulieri sed viro qui dotem integram restituit soluto matrimonio: ideo in voluntate eius erat an fructus computarentur vel non.

Secundo & melius dici potest ꝙ si socer dat fundũ in pignus, & computat fructus in sortem dotis, non te- D
netur postea soluto matrimonio vir integram dotem reddere, sed tantum quãtum peruenit ad eũ nomine dotis. Et ratio huius est quia cõstitutio dotis a socero non fit in fauorem mulieris sed mariti: quia tenentur mariti alere vxores constante matrimonio, & ne frustra alant. i. nullo dato accipiũt dotes de quarũ fructib. alant. si tamen vir non peteret dotem cum vxore, nulla fieret dotis constitutio, & ita acciperentur plurimę indotatæ, & si possent accipi indotatæ a fortiori possent accipi cum parua dote, eo ꝙ totum hoc pręiudicium viri est. nam mulier nullam actionem habet aduersus patrẽ vt eã dotet. succedit quippe ei post mortem in bonis quia filia est: sed aduersus patrem viuen- E
tem nulla datur actio ei, vt illam dotet, neque tamẽ ex hoc aliquod ius deperit ei: quia quod non habet a viuente consequitur a decedente. sed actio vxoris pro dote est contra virum & hæredes uiri, & quoslibet alios: quia priusquam constituta & tradita est debet indemnis seruari: & ideo si vir constituta dote cum socero velit computare fructus pignoris in sortem, in voluntate viri, idest generi est, an computentur, vel non. quia in præiudicio eius est, quòd parua dos detur vel magna, & non in præiudicium mulieris. cum ipsa per hoc non impediatur a successione in bonis paternis pro parte, quæ alias sibi competit.

An mulier soluto matrimonio computabit fructus in sortem aliquarum possessionum sibi obligatarum loco dotis ab hæredibus mariti? Quæst. CCIIII.

SED quid si soluto matrimonio hęredes mariti obligant aliquam possessionem mulieri in pignus loco dotis quam dare non possunt statim, an computabit illa fructus in sortem?

Dicẽdum ꝙ computare teneatur vt. ff. de solu. l. Titia. & ar. ff. quib. ex cau. in possess. ea. l. fulcinius. Est autem casus iste vt si vir accepit mulierem dotatã & constante matrimonio perit dos, decessit vir manẽte muliere. illa repetat dotem, quam hæredes viri tenentur indẽnem dare: sed forte non possunt dare quia perijt: dãt aliquam possessionem in pignus vsquequo illam vel eius æstimationem reddant. dico ꝙ interim computabit illa fructus in sortem, & ita quãdo reddita fuerit, dos erit minor.

Sed obijcietur, ꝙ nõ stet: quia sic perit uel minuitũ dos mulieris, & interdum cõsumi potest totaliter cõputando fructus in sortem: & hoc est cõtra vtilitatem publicam. ff. sol. mat. l. 1. Sed dicendum ꝙ in casu prędicto computantur fructus in sortem: quia non sustẽtatur onus matrimonij. nam ista est cã quare non tenetur gener fructus computare in sortem. s. quia supportat onera matrimonij extra de vsu. c. salubriter: & tamen non supportat mulier onera matrimonij: ideo non põt nõ computare fructus in sortem. nã nũc matrimonium non est. Sed obijcietur ꝙ tunc non seruatur priuilegium & fauor dotis, quia minuitur.

Dicendum ꝙ dos semper est priuilegiata, si mulier velit ꝙ seruetur sibi priuilegium eius, & tamẽ mulier fuit hic in culpa, quæ voluit accipere fundũ aliquem in pignus. debuisset. n. recipere insolutũ. tunc siue pro tota dote siue ꝑ parte dotis daretur fundus nõ minueretur dos: qa acciperet mulier fructus fundi non tanꝙ pignoris sed tanꝙ suos, & licet nõ solueretur tota dos vsque post multum tempus, non minueretur aliquid de dote, & de hoc Host. ĩ sum. eo. tit. §. an aliquo casu.

Si possessio quam accepit gener in pignus maiores reditus faciat quam dos, an liceat ei nullos fructus computare in sortem? Quæst. CCV.

SED quæretur si possessio quam accepit gener in pignus maiores reditus faciat quã dos, an liceat ei nullos fructus cõputare in sortem, vel teneatur certam partem illorum computare?

Dicendũ ꝙ aut conuentũ fuit aliquos deberi computari in sortẽ aut non, sed simpliciter data est in pignus. Si primo modo stabitur cõuentioni quia licita est. Et potest dupliciter fieri licite. Vno modo ꝙ dicatur ꝙ accipiat certos fructus in cõputatione, reliquos aũt cõputet, & isti fructus sint determinati, siue quia putatur tot fructus sufficere ad onera matrimonij supportanda, siue quia tãtũ putatur dos reddiтura de fructib. Alio mõ ꝙ non expressa quãtitate dicatur ꝙ gener accipiat inde fructus sufficientes ad sustentationẽ onerũ, reliquos vero cõputet in sortẽ. Tertio mõ ꝙ dicatur ꝙ accipiat inde tãtos fructus quãtos dos reddere poterat, & reliquos cõputet in sortem. Si aũt nihil cõuẽtũ est, sed simpliciter data est possessio in pignus dicũt aliqui ꝙ nõ accipiet oẽs: sed solũ eos q sufficiũt ad sustentãda onera matrimonij: qa dos ad hoc datur: ideo fructus pignoris non poterunt ad aliũ finẽ deseruire: & sic excrescentes dicunt cõputandos. Alij vero dicunt, ꝙ solum accipiendi sunt tanti fructus quanti putabantur futuri fructus rei dotalis, cum hi loco fructuũ dotis succedãt, & cæteri cõputentur in sortẽ.

Dicen-

Dicendum, ꝙ non stat, sed quandocunque nihil conuẽtũ est, sed simpliciter data possessio in pignus non computat gener aliquos fructus in sortem, etiam si sint maiores fructus pignoris. Et ratio est. primo, quia fructus dotis sunt ad sustentanda onera matrimonij, & frequenter non sufficiũt, licet ad hũc finẽ dentur. iõ licet maiores sunt, q̃ fructus dotis, licite accipientur, quia forte erunt necessarij ad sustentationem onerum, & hoc colligitur extra de vsu.c. salubriter, cũ redditur ibi causa quare non computantur fructus in sortem, s. quia frequenter fructus dotis non sufficiunt ad onera matrimonij supportãda. Secũdo, quia licet credat̃ fructus pignoris maiores esse, q̃ fructus dotis, poterat tñ accidere fructus dotis, siue iudicio diuino secũdũ dispositionẽ temporalẽ, siue ex industria generi effici æquales fructibus pignoris, & iõ pp hoc dubiũ licitũ est omnes accipi nullis computatis. Tertio, & præcipue, quia vr̃ socer hac intẽtione pignus tradidisse, nam fructus pignoris succedũt loco fructuum dotalium, & tñ nihil determinauit, ergo videtur simpliciter omnes fructus pignoris loco fructuum dotalium concessisse, & sic non poterit petere, ꝙ aliqui illorum cõputarent̃ in sortẽ. Et hoc vr̃ colligi ex intentione allegati c. salubriter, quia ibi nihil exprimitur de pignore magnorum, aut paucorũ fructuũ, sed dicitur simpliciter, ꝙ non tenet̃ gener ad computationem fructuum in sortem, & sic videtur innui, ꝙ de quolibet pignore intelligi voluerit, siue magnorũ, siue paruorũ redituum, nam socer debuit sibi imputare si magnũ pignus tradidit, & sine conuentione aliqua de cõputando, & quia dubiũ poterat esse de maioribus, fructibus pignoris, quam sint dotis, videtur hoc dubiũ tollere cũ ait, ꝙ frequenter fructus dotis ad supportanda onera matrimonij non sufficiant q.d. potuerunt accipi fructus pignoris, licet maioris sint ad sufficiẽter illa supportanda. Non tenet aũt prima positio, s. ꝙ solũ accipiet tot, quot sufficiunt ad sustẽtationẽ, & reliquos cõputabit. Primo, quia præiudicatur in hoc viro, nam si dos sit magna ita, ꝙ superabũdet ad sustentationẽ onerũ matrimonij, lucratur eos vir, & non accrescunt doti, cũ ergo fructus huius pignoris cedãt loco dotaliũ fructuũ, licet superabundet ad onera matrimonij non computabit eos vir, sed lucrabitur. Secũdo, quia si vir teneret̃ cõputare aliquos fructus huius pignoris in sortẽ - hoc esset, quia super, excedunt ad fructus dotis, qui per se debebant̃, & tñ illi interdũ, immo vt cõmuniter nõ sufficiũt ad onera supportãda, vt in allegato c. salubriter, ergo nõ licebit viro accipere tãtos fructus pignoris quãti sufficiãt ad onera matrimonij, iõ aut licebit viro omnes accipere nullos cõputãdo, ẽt si supercrescãt ad onera, aut non accipiet ad sufficiẽtiã supportãdorũ onerũ, sed iuxta quantitatẽ fructuũ dotaliũ. Secũda autem positio nõ tenet. s. ꝙ non accipiãtur nisi tanti fructus quanti putantur esse dotales, nam fructus nõ sunt determinati, cum tam iudicio Dei, q̃ industria viri possunt esse fructus maiores, aut minores. Ideo pp hoc dubiũ licebit nullos computare, quia dubiũ tollit sæpe vsuram, vt extra de vsu c. in ciuitate, & ca. nauigauit.

An contractus de promissione dotis traditura genero, & dum non tradit spondet ei certam pecuniæ quantitatem sapiat vsuram, & an requirens minorem dotem si statim soluatur, & maiorem si solutio differatur committat usuram? Quæst. CCVI.

QVAERETVR quid si socer constituit dotem promittendo se certa die illam traditurum genero, & interim pro sustentandis oneribus matrimonij cõuẽtũ est inter eos, ꝙ dẽtur certi denarij ꝑ libra, an sit talis contractus licitus, vel sapiat vsuram? Aliqui dicunt, ꝙ sit licitus, & non sapiat vsuram, & colligitur aliquo modo ex allegato c. salubriter, quia ibi datum est pignus pro dote, & recipiuntur fructus pignoris pro fructibus dotis, hic aũt nullũ pignus dat̃, iõ videtur, quòd isti denarij cedãt loco vsus dotis, & interesse, & ita non faciant contractum illicitum.

Sed dicendũ, ꝙ Hosti. & Io. An. in noue c. ti. c. conquestus in textu, & glo. sed iste casus non est de ibi expressis, iõ illicita est pactio. Item non saluatur per id, quod dicit̃ in ca. salubriter, quia ibi dat̃ possessio in pignus, & illius fructus percipit gener, & iõ non videtur percipere vltra sortẽ, quia fructus dotis percepturus erat, sed isti denarij dati pro libra non sunt fructus dotis, neque possunt iudicari, vt fructus dotis, sed aliquid extra dotem, iõ est cõtractus vsurarius. Secũdo, & præcipue, quia fructus dotis sunt incerti, & sic etiã fructus pignoris, qui percipiuntur in c. salubriter sunt incerti, cũ possint nulli esse iudicio Dei per accidẽtia temporum, secus aũt de denarijs datis pro libra, quia ibi est certa pensio, vel emolumẽtũ, & hoc facit apparere vsuram, nam vbi manet dubiũ, vel periculũ, tollitur aliquo modo vsura.

Est aũt casus quæstionis huius, ꝙ quis promisit dotem æstimatam ad pecuniam, i. ꝙ daret centũ libras, quas nõ poterat statim dare, iõ petiuit diẽ certũ in quo posset, & teneretur dare, vt forte ꝑ annũ post cõsummatum matrimoniũ, & traductã vxorẽ a viro, & pro illo anno sustentationis onerum in quo nondum habet dotem, conuenit socer, ꝙ dabit genero pro qualibet libra duos denarios, idest ducentos denarios, quos non computet in sortem dotis, & hoc dicunt esse vsuram.

Et hoc amplius videtur, quia iste manifeste addit ad sortem, & recipit precium pro dilatione solutionis, quia dos soluenda erat statim, & non soluitur, & dantur certi denarij pro libra, & causa videtur, ꝙ hic sit vsura, quia si non esset vsura, oporteret, ꝙ reciperentur isti denarij nomine interesse. Sed interesse petitur propter moram, quando iuste petitur, & tamẽ hic nulla mora intercidit, cum sit constituta dies in qua dos dari debeat, & ante diem nullus est in mora, ergo non potest peti, neque recipi aliquid pro illo tẽpore medio, & si recipitur est dare, ꝙ sit pecunia data pro differenda solutione, & hoc semper pertinet ad vsuram, ideo talis contractus vsurarius.

Sic etiam dicendum, quantum ad id, quod dictum est supra, quia gener non computat fructus in sortem de pignore dato loco dotis, quia hoc volunt doctores aliqui accipi quando non, fuit dies statuta ad soluendã dotem, si simpliciter datum est pignus, & sic intelligunt c. salubriter, vt pote, quòd socer diceret genero, ego dabo tibi dotem cum filia mea, & determinat eam, sed dicit ego non possum dare nunc, ideo quandiu non do accipe ad sustentationem onerum matrimonialium fructus pignoris, tunc dicunt, quòd licite accipit, & sine vsura, quia cedunt loco fructuum dotis, si tamen conueniatur inter eos, ꝙ dabitur dos certa die, & pro tempore medio dantur fructus pignoris, vel non computat eos gener in sortem, dicunt, quòd est vsura.

Considerandum circa hoc, quòd cum socer loco dotis dat pignus, aut dat antequam traducatur vxor, & supportentur onera matrimonij, aut tunc cũ supportantur.

Si primo modo non licet genero non computare, sed computabit in dotem, vel reddet illos socero: dico autem computabit si dos est æstimata, & redacta in pecuniam, dico autem, quòd restituet fructus quãdo dos non est æstimata ad pecuniam, sed danda est

certa

certa hęreditas, vel fundus: Si autem datur pignus, quando vxor traducta est, aut statuitur terminus in quo dos danda est, aut non. Si non statuitur, aut conueniunt socer, & gener, quòd interim dum non potest dare dotem, loco fructuum dotalium accipiat gener fructus pignoris illius, aut nihil conueniunt, sed solum dat possessionem aliquam in pignus, in isto vltimo casu manifestum est, quòd nullus timor vsurarum est non computando fructus in sortem, quia non accipiuntur fructus ex pacto: etiam nō est aliqua expectatio temporis, quæ videatur hic vendi, nec accipit gener fructus pignoris, tanquam accrescentes doti, quos ipse lucretur, vel accrescant doti, sed accipit eos tanquam fructus rei dotalis, quia cum non sit tēpus taxatum ad dandum dotem, statim danda erat, & ideo recipiunter fructus pignoris loco fructuum dotalium. Et iste videtur casus in c. salubriter, nam ibi nōdum data dote supportabat gener onera matrimonij, & datum erat pignus pro cautione, quod dos daretur, & data dote volebat socer, quòd gener computaret fructus perceptos in sortem. Respondetur ibi, quòd non tenetur, & tamen si conuenisset cum eo, quòd acciperet fructus medio tempore loco dotis non videtur, quòd peteret gener. Si autem conueniant inter se, quòd quousque accipiat dotem percipiat gener fructus pignoris, aut ista expectatio temporis facit augeri dotem, aut non, idest quòd forte gener contentus esset minore dote si statim daretur, & tamen, quia non statim datur vult dari maiorem, aut etiam si statim daretur non esset contentus minore dote. Si primo modo videtur vēdere expectationem temporis, ideo videtur, quòd non debeat medio tempore percipere fructus temporis, & si perciperet, quòd computet, quia alias acciperet vltra sortem, & videtur esse ibi modus vsurę, sicut in eo, qui carius vēdit, vt expectet solutionem post tempus emptionis. Si autē non erat accepturus dotem minorem etiam si statim sibi daretur, & detur pignus in cautionem, & etiam, vt de fructibus eius sustentet gener onera matrimonij, non videtur vsura, quia fructus dotis erant ad istam sustentationem, & dari debebant statim cum cępit gener illa sustinere, sed non dedit socer, ideo in mora est, per hanc moram potest peti interesse, & isti sunt fructus pignoris, qui succedunt loco fructuum dotalium. Si autem statutum est tempus quando daretur dos, scilicet, quòd socer dixit genero, ego nō potero tibi tradere dotē vsque ad annum, aut fuit expressum, quòd interim reciperet fructus, vel aliquid aliud, aut non. Si nihil fuit expressum, quòd interim reciperet fructus, & datum est pignus, videtur, quod non possit gener vsque post annum accipere fructus pignoris non computando. Secus autem post annum si nondum detur dos. De primo patet, quia videtur gener fuisse contentus, quòd daretur ei dos post annum, & quia quandiu matrimonium cōstat tenetur vir alere vxorem, siue dotem habeat, siue non, videtur renunciasse iuri percipiendi aliquos fructus pro sustētatione onerum temporis medij. Et ideo si nolit computare fructus pignoris in sortem manifeste recipit vltra sortē, & tunc est vsura. Nam ipse fuit in culpa, qui voluit accipere onus vxoris tempore medio quo non dabatur ei dos. De secūdo patet, quia si elapso termino constituto non dederit socer dotem incipit esse in mora, & ideo debetur interesse, & recipiētur fructus pro interesse, id est sustentādū onera, nam vsque ad terminum constitutum videtur vir voluisse renunciare iuri suo, vt non reciperet dotem, & tamen aleret vxorem, ideo non potest petere interesse, & computabit fructus, sed elapso termino, idest post constitutum diem noluit sine dote alere vxorem, ideo post diem illum pōt

A accipere licite fructus non computando in sortem, Si autem fuit expressum, ꝙ vsque ad tempus quo dāda erat dos, perciperet gener fructus pignoris, aut erāt illi fructus certi, vtpote erat possessio data ad censum; vel similes possessiones, in quibus sine varietate euentuum erant certi reditus, aut erant incerti, ut sunt fructus agrorum, & arborum, & uinearum.

Si primo mō uolunt doctores aliqui, ꝙ sit usura, eo, ꝙ istud est manifeste maius lucrum, q̄ fructus dotis, quia fructus illius sunt incerti, & isti sunt certi, & propter hoc uidebatur esse usura, quando promisit socer certos denarios pro qualibet libra dotis, ut dictum est supra. Et iō uolunt, ꝙ teneatur computare B fructus in sortem dotis. Si autem non fuerunt certi fructus, ut in secundo mō, dicunt, ꝙ non uidetur esse usura, quia non poscit hoc gener tanquam lucrum, sed tanquam interesse q.d. ego non possum sustentare onera matrimonij, quia non das mihi dotem, ideo da aliquid aliud unde sustentem dotem, & tunc socer det fructus pignoris in locum fructuum dotaliū medij temporis, non est usura.

Sed in hoc cōsiderādū est, sicut supra dicebatur, an gener contentus esset minore dote si statim daretur, & quia differtur traditio accipit maiorem, nam tunc cum propter dilationem traditionis accipiat maiorē, non debet gaudere fructibus pignoris medio tempore, cum hoc modo lucrum reciperet, secus autem si C non fuit tradita usque post terminum constitutum, nam tunc etiam si maiorem dotem recepturus erat propter dilationem elapso termino potest percipere fructus pignoris non cōputando illos in sortē, cū ꝑ moram competat ei hoc. Considerādū autē, ꝙ in hoc differt traditio dotis a traditione pecunię pro re uendita, nam regulariter, qui carius uendit, quia precium tarde recepturus est, q̄ si statim reciperet usurarius est extra, de usu c. in ciuitate, & c. nauiganti, & tñ siquis acciperet nunc uxorem data sibi statim dote centum librarum, & si detur post annum non uult accipere nisi dotem centum, & uiginti librarum non est usurarius.

Causa differentię est, quia precia rerum non sunt D ex singulorū opinionibus, sed ex communi æstimatione secundum loca, & tempora, abundantiā, aut raritatem, & alias circunstantias, & iō dicitur aliqus uēdere carius, aut uilius, s. quia mensura quędam est precij rerum ex communi ęstimatione, si ergo quis accipiens statim precium dat rem proiusta æstimatione est licita venditio. Si autem, quia expectat preciū post tempora dat carius vsura est, quia venditur expectatio temporis, & vsus pecuniæ interim. Secus autē est de dote, quia constitutio dotis pro quolibet homine nō est secundum aliquam mensuram a iure datam, vel a communi hominum opinione, sed secundum voluntatem cuiuslibet accipientis vxorem. Et ideo si contentus sit nunc dote centum librarum statim tradēnda, & nolit vsque ad annum dilata traditione accipere dotem nisi centū, & quinquaginta librarum, nō est E vsura, neque aliquid multum.

Secunda causa est, quia dato, quòd dotes pro singulis hominibus essent taxatę, potest crescere dos, propter dilationem traditionis sine usura, non autem precium rei uendite. Ratio est, quia precium rei uenditę nullum vsum habet, quia est pecunia, & est translata in emptorem, quia eo tempore quo expectamus differentes solutionem est, quasi mutuauerimus illam pecuniam, sed pecuniam mutuata translata est in accipientem, ideo pro usu eius non potest aliquid accipere mutuans. Secus autem de dote, quia uir quandiu habet uxorem tenetur eam alere, & hoc fit de fructibus dotis, quia propter hoc constituuntur

dotes

dotes, si autem accipiat vir statim dotem alit vxorẽ de fructibus dotis. Si autem non accipiat statim, tenetur ipse de proprijs alere vxorem, ideo pro hoc, onere quod ipse supportat potest petere maiorem dotem si differatur solutio dotis.

Sextus casus in quo recipitur licite vltra sortem sine vsura. Quæst. CCVII.

SExtvs casus est in quo recipitur licite vltra sortem scilicet in pacto legis commissoriç, quæ lex habetur C. de pac. inter emp. & vnde l. cõmissoriç, vt siquis vendat alteri agrum pro mille, & fiat pactum, ꝙ quandocunque dederit venditor preciũ illud possit recuperare rem, & hoc, siue ipse, siue heredes sui, siue in perpetuum, siue vsque ad certũ tempus, quia in hoc non differt, nã hic emptor recipit vltra sortem sine vsura, s. quia recipit fructus medij temporis, & non cõputat eos in sortẽ, cũ recipiat integrum preciũ. Causa huius est, quia iste erat verus dominus, & bona fide possidebat, & non erat certus, ꝙ aliquando peteretur ab eo hereditas, i. ager iste, iõ faciebat fructus suos, & sic non tenetur computare, quod iam suum effectum est, maxime cum hoc non in fauorem eius, sed venditoris introductum fuerit.

Sed istud verum est dum tñ non sit ibi fraus vsurarum, quia quandocunque in contractu incidit fraus vsurarum, & intentio earum, licet non sit vsurarius ex forma, illicitus est, & dicitur aliquid fieri in fraudẽ vsurarum, qñ aliqui sunt, qui non audent expresse dare ad vsuram, & volunt per fraudem aliquid acquirere modo vsurarum, vt siquis diceret alteri, ꝙ mutuaret ei centum, & ille nollet gratis dare, & ideo, vt aliquid posset lucrari diceret iste vsurarius petenti, vende mihi agrũ tuũ pro cẽtũ adiecta conditione, vt quãdocũque dederis mihi centũ rehabeas agrũ, interim aũt iste vsurarius habet fructus, quasi verus dominus, & illos lucratur, & sic est fraus vsurarum hic, quia quod non poterat habere vno modo habet alio, & ideo hic computandi sunt fructus in sortem, quia non potuit iste efficere illos suos, quia non fuit effectus verus dominus, neque fuit vera venditio, sed in fraudem vsurarũ.

Qualiter præsumetur, quòd contractus sit in fraudem vsurarum, vel pure. Quæst. CCVIII.

SEd qualiter præsumetur, ꝙ sit in fraudem vsurarum, vel pure?

Dicendum, ꝙ primo, & maxime apparet ex constitutione pretij, nam si venditio agri fiat pro iusto valore, forte nollet postea venditor rehabere, & ita vsurarius nihil lucraretur, sed ad hoc, ꝙ lucretur oportet, ꝙ venditor possit rehabere agrum, vt aũt velit rehabere oportet, ꝙ pro minori precio sit ager venditus q̃ sit eius verus valor, & tunc cũ venditor redemerit illum lucrabitur vsurarius fructus medij temporis, vbicunque est, ergo precium iniustum constitutum est signum, quod fuit talis contractus factus in fraudem vsurarum. Ad hũc modũ pertinent, q multi facere solent cum mutuant certam pecuniam alijs sub pignore, dicentes si istud pignus vsque ad talem diem redemptum, vel liberatum non fuerit, maneat venditum pro hoc precio, nam si sit pecunia illa minor iusto valore est vsura, si autem sit iustum precium valet contractus, alias autem non tenet contractus, sed rescindetur, vel cogetur ad suppletionem iusti precij ipse mutuator.

Secundum signum est, quando plus ponitur in contractu, quam recipit vẽdens, ut si apponatur, quòd quandocunque uoluerit redimere agrum reddat cen-

F tum, & triginta, quæ cõfitetur se recipere, & in veritate solum recepit centum, nam quãdo istud constaret est magis manifestum signum fraudis vsurariç.

Tertium est, quando emptor huiusmodi consueuit accipere vsuras, quia tunc, quicunque tales contractus prçsumentur in fraudem vsurarum facti, cum ipsi de se aliquam prçsumptionem ostendant, scilicet, quia potest redimi res vendita, quando uoluerit uẽditor, uel usque ad certum tempus, quia non prçsumetur, quòd hanc libertatem concederet uenditori emptor, nisi aliquod lucrum inde perciperet emptor.

G *An similiter fieri licet circa emptorem, scilicet si restituat venditori possessionem retinendo fructus, an computabuntur fructus in sortem. Quæst. CCIX.*

QVaeretvr an similiter fieri licet circa emptorem, scilicet quòd emat possessionẽ aliquam, & quòd fiat pactum, quòd quandocunque uoluerit restituere, quòd restituat, & uenditor teneatur ei reddere pecuniam, & si sic fiat an computabuntur fructus in sortem?

Dicendum quòd magis stat pactum ex opposito in fauorem venditoris. Primo, quia venditores interdũ propter inopiam vendunt, & postea volunt recupera-

H re rem suam, & tunc nemo fraudatur, nam venditor non lçditur si redimat, quia cum non teneatur redimere non redimeret nisi putaret sibi esse lucrum, emptor quoque nõ fraudatur, quia si redimatur possessio efficiuntur fructus percepti sui, & hos lucratur cum restituatur sibi integra pecunia. Et si dicatur, quòd fecerat meliorationes in agro, & quod illas perdit, & fraudatur.

Dicendum, quòd lçditur, sed nõ fraudatur, immo neque proprie lçditur, sed ipse seipsum lçdit, sciebat enim, quòd res poterat redimi quandocunque vellet venditor, sibi ergo ipsi imputet, qui in re aliena hoc fecit, neque tenetur alius ad meliorationes, quia iste fecit eas, sicut in re propria, vnde, sicut percipit fructus medij temporis tanquam verus dominus, ita

I & meliorationes fecit, vt in re sua, ideo sicut non cõputat fructus in sortem, ita neque meliorationes: si autem conueniretur, quod meliorationes solueret redemptor possessionis, & tamen fructus medij temporis non computaret emptor in sortem, esset contractus vsurarius.

In contractu autem e contrario, idest quòd emptor quandocunque voluerit reddat rem emptam, & recipiat precium, læditur emptor, quia emptor nunquã redderet agrum, aut rem aliam nisi putaret minus valere, aut culpa sua esset deteriorata, ideo claudicat ex parte venditoris, qui lçditur, nisi forte apponeretur, quod emptor restituens agrum daret aliquid insuper

K venditori, vel carius emisset a principio, vt venditor hoc sibi concederet, & tunc haberet aliquam speciẽ vsurç, si autem gratis venditor hoc concessit est inæqualis contractus, sed non est vsurarius, quia non exigitur hic aliquid, neque datur in modum vsurç. Sed si tũc emptor restituat agrum domino, videtur quod fructus non retineat in sortem. Et ratio est, quia hic non est, sicut in præcedenti casu, nam hic in potestate emptoris est reddere agrum, & recuperare pecuniã quandocunque voluerit, & ideo certum est, quod nunquam volet, nisi quando putauerit sibi vtile esse, & in alio casu ecõtrario, quia in potestate venditoris est redimere agrum, & non emptoris. Et sic redimet forte, qñ emptor fecerit meliorationes, sicut ergo illũ erat in casu illo fructus nõ cõputari in sortẽ, quia venditor

venditor proſequitur vtilitatem ſuam,& forte lucratur meliorationes alterius, ita in hoc caſu iuſtum eſt emptorem non retinere fructus, ſed reſtituere illos venditori,quia ipſe proſequitur vtilitatem ſuam, & tunc forte reſtituit agrum, quando deterioratus eſt, & cogitur talem recipere venditor.vnde iſte caſus rarus eſt,& non habet fraudem vſurarum aperte, ſicut caſus præcedens quantū ad illa duo ſigna,prima quæ dicta ſunt præcedenti quæſt. & de his extra. de empt. & vend.c.ad noſtram.de pigno.ca.illo vos.

Septimus caſus in quo accipitur aliquid vltra ſortem ſine vſura.ſ.quando datur ad pompam. Et de conditionibus locationis,& contractus mutui. Et quando in his liceat aliquid accipere. *Quæſt.* CCX.

SEPTIMVS caſus eſt in quo recipitur licite aliqd vltra ſortem,quando pecunia datur ad pompam, vt ſiquis non habens pecuniam velit diues apparere, & accipiat ab alio multos denarios auri, & argenti reſtituet illos functo officio quo ſecum illis diuitem oſtentauit,& inſuper aliquid, & non eſt illud vſura. vt ff.commodati.l.3.§.penulti.Cauſa autem quare licet hic recipere vltra ſortem eſt,quia hic non eſt contractus mutui,ſed locationis.in locatione enim datu[r] vſus rei pro precio,& reſtituitur res cum precio. ita ergo hic.

Sed ſciendum, ꝙ ad locationem multa requirun- C tur. Vnum eſt ꝙ res habeat vſum qui non ſit eius conſumptio.Secundum ꝙ non tranſeat in conductorem quantum ad dominium, ſed reſtituatur eadem. Tertium, quòd periculum rei locatæ eſt penes locatorē.

In contractu mutui eſt ex oppoſito. Primo, quòd res mutuata quātum ad id in quo eſt materia mutui non habet vſum,niſi in quo cōſumitur ſicut vinum, panis. Secundum eſt, quòd tranſit dominium eius in eum cui mutuatur,& non redit in mutuantem. Tertium eſt,quòd periculum eius eſt accipientis, & non mutuantis:& propter hæc in contractu locationis accipitur aliquid pro locatione. in mutuo autem nihil D accipitur pro vſu rei mutuatæ.

De pecunia autem dicendum nunc, quòd quantū ad hunc actum eſt ipſa materia locationis,& nō mutuationis,licet regulariter ſit materia mutuationis,& ideo licite pro vſu eius datur nunc aliquid,& reſtituitur ipſa.De primo patet,quia oſtentare aliquem diuitem eſt vſus pecuniæ. nam cum illa quis oſtendet ſe diuitem licet non ſit, & iſte vſus eſt diſtinctus a ſubſtantia rei,& non eſt conſumptio pecuniæ,quia oſtentando diuitem non perit pecunia, neque diſtrahitur ad alterum,ſicut ſit in mutuatione.De ſecundo patet quia nunc cum pecunia non detur accipiēti ad hoc, quod expēdat eam,ſed vt cum illa appareat diues, retinere poteſt illam,& reſtituere eandem: immo tenetur eandem reſtituere ex conditione locationis,& ſic non tranſiuit in dominium eius cui locata eſt,ſed manet penes locatorem dominium. E Cum vero ipſa mutuatur tranſit ad accipientem dominium, & nō reſtituitur eadem,ſed alia æquiualens, immo neque regulariter poteſt eadem reſtitui, cum accipiatur ad hoc, quòd per vſum diſtrahatur.De tertio patet quia in locato pertinet periculum ad locatorem, vt ſi locauit quis domum,& illa incendio perierit, aut fures irruperint ſine culpa conductoris,non ſoluit damnum locatori conductor, eo quòd pro vſu pecuniam dabat, & dominium penes locatorē manebat. ita ergo nunc ſiquis pecuniam alteri ad pompam dederit & recipit pro ea aliquid periculo domini ſtat pecunia, & non eius cui data. Vnde ſi illo cui data eſt tenente eam in domo ſua in loco ſecuro domus tota incendio perie-

A rit,quod eſt ſine culpa ipſius,perit pecunia dāti eam, & non poteſt repeti ab eo qui illam acceperat, ſecus autem ſi mutuatam acceperat, quia etiam ſi caſu, & ſine culpa ipſius perierit tenebitur ipſe eam reſtituere,quia ſua effecta erat,& periculo eius ſtabat,& ideo ſi dans pecuniam ad pompam voluerit, quòd ſtet periculo accipientis, & pro vſu aliquid acceperit vſura eſt,quia ſi ſtat periculo accipiētis mutuum fit, & pro mutuo nō accipitur vltra ſortem. De pecunia autem videtur eſſe ſpeciale,quòd locari poſſit,cum proprius vſus eius ſit mutuum fieri, vel dari in precium pro alijs rebus.nam de vaſis aureis, & argenteis planū eſt, B quòd tam ad pompam quam ad alios vſus locari poſſunt,& recipietur inde pecunia.

Octauus caſus in quo non committitur vſura recipiendo vltra ſortem ſcilicet quando recipit quis plus in pœnam. *Quæſt.* CCXI.

OCTAVVS caſus eſt,quādo recipit quis plus ſorte in pœna,vt ſi apponatur pœna in cōtractu non ſoluenti mutuum, vel aliquod debitum in termino,& non ſoluat debitor poteſt ab eo exigi prædicta pœna,ſiue ſit pęna conuētionalis,qualis eſt pœna contractus, de qua inter partes conuenit,ſiue ſit pœna iudicialis,vt dictum eſt ſupra.

Sed cauēdum eſt ne ſit in fraudem vſurarum,ideſt quia quidam nolentes mutuare ſine lucro,& non audentes exigere manifeſte vſuram,apponūt pœnas in contractibus, vt debitores faciliter incidant in illas,& exigant eas, & ſic lucrentur de mutuo. ſi autem appoſita fuerit in fraudem vſurarum nō tenet pęna appoſita,& non poteſt recipi, immo etiam ſi non detegatur apud iudicem fraus vſuræ, peccabit mutuator exigendo pęnam,in quam incidit debitor cum eſſet poſita in fraudem vſurarum.

Signa autem ad cognoſcendum ſunt hæc,vt ſi ponitur dura conditio contractus,vel cauilloſa ita quòd quaſi neceſſe ſit debitori incidere in pœnam. Nam hinc arguitur non ad timorem poſitam eſſe, ſed ad auaritiam.Secundum eſt ſi is qui pœnam appoſuit ſolebat vſuras exercere,vel contractus vſurarios facere. nam ex præteritis arguuntur præſentia, & futura, extra de præſump.c.ex ſtudijs.

Sciendum etiam ꝙ pœna licet habeat auctoritatē a iure,vt exigi poſſit,tamen quando exigitur petitē, vt intereſſe ad hoc,quòd euitentur vſuræ:& ſatis erat, ꝙ pœna accipitur vltra ſortem, eo ꝙ nō petitur pro vſu rei, ideſt pecuniæ, ſed quia non compleuit debitor in termino quod promiſit, & tamen vt omnino iuſtam cauſam habeat,accipit eam ex nomine intereſſe,& illud prouenit ex mora.nam cōſtitutus eſt debitori terminus ad ſoluendum,ſi autem in illo nō ſoluat eſt in mora,& propter moram ſecundum leges ciuiles debentur vſuræ,& ideo recte petitur pęna, non tāquam ſuperabundantia,ſed intereſſe propter moram.

Nonus caſus in quo poteſt accipi aliquid vltra ſortem ſine vſura.ſ.in arrendatione. *Quæſt.* CCXII.

NONVS caſus eſt, quando venduntur fructus ad tempus,quas venditiones vocamus arrendationes,licet ibi vltra ſortem, ideſt vltra id quod dat percipiat emptor de fructibus,nō tenetur aliquid reſtituere ei a quo emit.

Cauſa huius eſt una,ut quidā ponūt,ꝗa emptor apponit opas ſuas in colligēdo fructus illos, iō pro opibus ſuis,& ſolicitudine iuſtum eſt, ꝙ aliquid recipiat

vltra id quod dat. simile extra de rebus eccl. non alie. ca. ad nostram. Sed dicendum, ꝙ non est ista causa, qa tunc pro laboribus daretur semper emptori ad vltra valorem fructuum, & tamen interdum emptor perdit, quia minor est valor fructuum quam id quod pro eis datur, ideo non facit iste respectus contractum licitum. Causa ergo vna est dubium. nam quando quis arrendat fructus ante tempus collectionis eorum est incertitudo de valore eorum, ideo propter dubium est contractus licitus. extra de vsu. cap. in ciuitate, & c. nauiganti: maxime quia emptor fructuum subijcit se omni periculo, vt si a cęlo, vel terra, vel quolibet casu pereant, quòd periculo eius pereant. Et quia istud dubium semper manet, est iustus contractus.

Alio modo adhuc dici potest, quòd iste vendēs fructus, aut recipit statim solutionem eorum, vel ſm cōsuetudinem colligit, & soluit ad duos, vel tres terminos, aut vltra istos terminos consuetudinarios expectat solutionem, si expectat, aut recipit plusquam esset recepturus si fieret solutio statim, vel secundū cōsuetudinem aut non, si recipit plus videtur vendere temporis dilationem, & tunc est vsura. si autem non recipit plus, non solum nō est vsura, sed præstatur gratia. Si autem statim recipit venditor precium pro fructibus, vel secundum consuetudinem. dicendum ꝙ etiam si manifeste constet, quòd fructus plus valent, & venditor velit super se suscipere pericula fructuum colligendorum, adhuc non est vsura, sed est gratuita donatio. nam sicut potest quis dare rem suam libere nullo precio recepto, quod donare est, ita pòtest pro paruo precio eam vendere, quia cum nō ignoret precium rei suæ donare videtur quicquid est vltra valorem quem accipit, & causa est, quia in contractu venditionis non est vsura, sed in solo contractu mutui, vt ostensum est supra. Si autem in venditione dicamus interdum esse vsuram, non est nisi, quia in illa latet q̄dam modus mutui ficti, & ex illo potest accidere vsura, s. præuentio in soluendo ad minorādum precium rei, & dilatio solutionis ad augendum illud, & quia in venditione rerum, quando datur statim precium nō interuenit anticipatio, neque dilatio, nō accidit regulariter vsura, licet possit esse contractus iniustus, vel aliæ fraudes ex conditionibus appositis contractui.

Decimus casus in quo licite aliquid sumi potest vltra sortem, scilicet, quando mutuator ratione mutui subit laborem.

Quæst. CCXIII.

QVAERETVR casus est si mutuator ratione mutui subijt laborem, quia ratione laboris potest recipere vltra sortem. Est autem casus, quis erat debitor vni, vel multis ad certam summam, vel multas, & non habēs vnde solueret in pecunia petiuit ab aliquo vt totum illud debitum vel debita solueret, & liberaret eum a creditoribus, & pro hoc obligauit ei agrū quem tradidit ei pignori. ad soluēdum autem illa debita oportuit forte, ꝙ mutuator mitteret ad multa loca vbi erant creditores, & sic subijt expensas multas, & laborem, & solicitudinem, vt liberaret debitorem à debitis. poterit ergo iste recipere fructus agri nō cōputādo in sortem mutuatæ pecuniæ, vel aliquid aliud pro labore, & solicitudine in liberando debitorem a debitis. Causa excusans vsurarium tn̄ est, quia iste nō accipit hic vltra sortem pro vsu pecuniæ, sed pro operibus suis quas quilibet locare potest, & ideo cum iste nolit sine precio laborasse, accipit fruct⁹ agri interim, vel aliquid aliud pro laboribus, & solicitudine, & expensis quas fecit mittendo ad loca in quibus erāt creditores. habetur autem simile extra de rebus eccl. nō alien. c. ad nostram. vbi Ecclesia quædam nimia pau-

F pertate grauata, & debitis infeudauit villam quādam cuidam laico tali conditione, ꝙ idem laicus octoginta libras solueret, pro quibus prædicta villa alteri erat pignori obligata. monachi Ecclesiæ cōquesti sunt postea grauari Ecclesiam: mandatur cōstito de enormi dispendio restitui villam Ecclesiæ annullando infeudationem, ita tamen ꝙ monachi soluant prædicto laico laico, cui data erat ī feudum omnia quæ exposuit in liberando prædictam villam, & pro labore, & solicitudine quam habuit accipiat fructus medij temporis. ita ergo & circa similia, in quibus mutuator apponit operas suas in liberādo debitorem a creditoribus.

Aliqui tamen dicunt illud. c. ad nostram, procedere de voluntate Papæ in fauorem Ecclesiæ, vt facilius

G posset villa Ecclesię recuperari, quia forte hoc non fa cto laicus non posset faciliter induci ad dimittēdum rem Ecclesiæ. Alij dicūt, ꝙ de rigore iuris etiam teneret, s. quia laicus accepit prędictam villam in feudum, & erat domus vtilis ipsius feudi, ideo poterat bona fide percipere fructus illius medio tempore quousque reuocetur infeudatio, sicut in pacto legis commissoriæ fit, vt dictum est supra. s. quia recipit fructus medij temporis qui restituit agrum, eo ꝙ fuit dominus medio tempore. Sed dicendum ꝙ etiam si hoc staret, vt gl. ibi tangit, tamen Papa non allegat istam causam, sed solum ꝙ fructus percepti sufficere debeant ei pro labore, & hoc facit ad propositum, ꝙ mutuator pro

H labore quem impēdit possit percipere fructus pignoris dati.

Vndecimus casus in quo licite vsuræ accipiuntur. scilicet quantum ad illum, cui volumus iure nocere.

Quæst. CCXIIII.

VNDECIMVS casus est quantum ad illū cui volumus iure nocere, scilicet, ꝙ ab illo possumus extorquere vsuras, vt ait Ambrosius & 14. quæstio. 4 capit. ab illo.

Sed circa hoc aliqui dicūt, quòd a nullo possumus exigere vsuram, quia nulli possumus desiderare nocere, vt dicatur ab illo possumus exigere vsuram cui possumus velle de iure nocere, sed nullus talis est. ergo a

I nullo petendæ sunt vsuræ. sic exponit Ioan. 14. q. 4. ca. ab illo. & Host. & multi post eos.

Sed iste sensus nō stat, quia iste est vnus de casibus in quo ponitur licitum esse recipere vltra sortem.

Secundo quia aliquis est, cui possumus iuste velle nocere, sicut sunt hostes reipublicæ q denunciati sunt hostes. nam desideramus eos occięere, & licite occidimus, ideo a fortiori poterim⁹ ab eis vsuras exigere.

Tertio quia nihil est, quòd contra tales non liceat, scilicet occidere, bona auferre, & insidias eis ponere. 23. quæst. 2. dominus. & 23. q. 7. primo & secundo. sed vsura tollit partem bonorum: poterimus ergo vsuras accipere ab hostibus, a quibus possumus omnia bona

K auferre.

Quarto quia manifeste hoc vult Ambrosius in allegato capit. ab illo. nam si negatiue intelligeret, idest quòd a nullo exigendę essent, frustra ponerentur omnia verba quæ ibi ponuntur, neque potest vllo modo litera illa tolerare hunc sensum. Nam dicitur ab illo exige vsuram, cui nocere merito desideras, sed certum est, quòd alicui desideramus iuste nocere. s. hosti publico. ergo ab illo possumus exigere vsuras.

Item dicitur cui iure inferuntur arma huic iure auferuntur vsuræ. Sed aliquis est contra quem iuste arma mouemus, idest contra hostes publicos. ergo ab illis exigimus iuste vsuras. Et apparet quia dicitur amplius, quem bello vincere non potes, ab hoc vsuram exige, quem non sit crimen occidere.

& ta-

& tamen omnia hæc competunt hosti publico: ergo ab illo, licet exigere vsuram. Causa autē quare liceat hic accipere vltra sortem est, quia illud quod amplius exigitur non exigitur ratione contractus, sed quia ēt alias sine vllo contractu poteramus accipere, cum & liceret illum occidere, & omnia diripere. Sed hoc modo accipimus, quia iste est facilior nobis, & illis nocivus. sic dicitur in alleg. c. ab illo. ab hoc vsuram exige quem nō sit crimen occidere, sine ferro dimicat qui vsuras flagitat, sine gladio se vlciscitur qui est vsurarius exactor inimici. ergo vbi est ius belli ibi est ius vsuræ, & quia quando sub colore contractus accipimus supra sortem, videtur esse vsura, tamen non est vsura, qa non accipimus propter contractum, sed quia ille hostis est, & possemus omnia licite accipere.

An possimus vsuras a Iudæis, & Sarracenis exigere, quia sunt hostes fidei. Vel econtra illi a nobis occasione suæ legis Moysi. Quæst. CCXV.

QVAERETVR an possumus hoc modo vsuras a Iudæis, & Sarracenis exigere, quia sunt hostes fidei. Dicendum ꝙ Iudæi putant licitum esse sibi accipere vsuras a nobis, quia dicitur Deuter 23. ca. non fęneraberis fratri tuo pecuniam ad vsuram, sed alieno, & nos alienos putant. ita & putant aliqui, ꝙ non licet nobis fœnerari fratribus nostris qui sunt Christiani, sed Iudæis & alijs infidelibus, quia non sunt fratres, liceat fęnerari ad vsuram.

Dicendum est, ꝙ non licet nobis dare Iudæis ad vsuram. Et ratio est, quia nō licet nobis iure illis nocere, ergo neque vsuras exigere. nam in allegato cap. ab illo. dicit de illis quibus iuste arma mouemus, & quos possumus iuste occidere, & tamen non mouemus iuste arma contra Iudæos, quia non sunt hostes, sed manentes nobiscum in pace sub vmbra nostra, & nominis Christi, licet ipsum nō colant, ideo non possumus ab eis accipere vsuram.

Secundo quia in eodem capitulo ab illo datur vsura contra eos quos bello non possumus superare, vt eos vsuris eneruemus debilitando in facultatibus, qa sine ferro dimicat qui vsuras efflagitat, & sine ferro se vlciscitur qui est vsurarius exactor inimici, & tamē Iudæos de facto opprimere possumus, qa pauci sunt, & inter nos manent. ergo nō competit aduersus eos remedium vsurarum.

De Sarracenis dicendum, ꝙ aut inter nos, & subditi nobis viuunt, sicut Iudæi, aut in regionibus suis. Si primo modo idem est dicendum, quod de Iudæis. Si autem secundo modo, aut sunt denunciati hostes publici, aut non: si sunt hostes licet exigere vsuras, sicut licet occidere eos, si non sunt denunciati hostes non licet petere vsuras, quia nulla alia dāna inferre licet.

Cum autem dicitur de Iudæis dicendum, quòd falsum putant: non enim licet eis petere vsuras a nobis, vt ostensum fuit supra. nam licebat eis quandiu lex illa durabat dare ad vsuram alienis, sed iam cessauit lex illa, & vetitę sunt vsurę simpliciter, ideo non licet prętextu illius vsuras recipere.

Cum autem dicebatur, ꝙ nobis eodem modo liceret dare ad vsuram Iudæis, quia alieni sunt a nobis. Dicendum ꝙ non stat propter duo. Primo quia iam cessauit illa lex, ideo neque illis, neque alicui licet vigore illius legis accipere vsuras. Secundo, & principaliter, quia etiam durante illa lege non liceret nobis dare ad vsuram prætextu illius, quia illa lex solis Iudæis data erat, ideo non arctabat alios, neque absoluebat.

Alij autem vt iuristæ quidam dicunt, s. Hostiens. in summa tit. de vsu. §. an aliquo casu, & alij post eum, ꝙ Iudæi male opinantur posse nobis dare ad vsuram, qa

A Deuter. 28. c. dicitur aduena fęnerabitur tibi, & tu nō fœneraberis ei. ergo non licebat Iudæis dare ad vsurā extraneis.

Dicendum ꝙ ista probatio procedit ex errore, quia inde nihil de vsuris probatᷣ, eo ꝙ fœnerari non est dare ad vsuram, sed solum mutuare, & patet quia Deut. 23. ca. dicitur non fęneraberis fratri tuo ad vsuram, & tamen si fœnerari signaret dare ad vsuram, non adiūgeretur ibi ad vsuram. ergo signat solū dare, & sic patet, quia Deut. 28. c. dicitur fęneraberis gentibus multis, idest mutuabis, & sic etiam eod. cap. aduena fœnerabitur tibi, & tu non fęneraberis ei, idest ille mutuabit tibi, & tu non ei, & tamen si signaret dare ad vsurā esset contrarium ad id quod dixerat Deut. 23. c. s. non fœneraberis fratri tuo ad vsuram sed alieno. Ideo dicendum ꝙ accipitur pro mutuare, & ob hoc Deuter. B 28 c. ponuntur contraria. s. quia ibi ponuntur benedictiones obseruantium legem, & maledictiones non obseruantium, & vna benedictio est abundantia rerū temporalium, quæ ibi sub varijs modis exprimitur: & de hac dicitur fœneraberis gentibus multis, & a nullo fenus accipies, idest Deus faciet te tam diuitem, ꝙ poteris multis mutuare, & non erit opus, ꝙ aliquis tibi mutuet. postea eod. cap. ponit Deus maledictiones contra non obseruantes legem, quæ sunt in defectu rerum temporalium, sicut dixit mala in penuria, & egestate vos maledicti estis. & de hoc dicitur ibidē aduena fœnerabitur tibi, & tu non possis eis aliquid mutuare, immo non poteris soluere prę paupertate. sicut C dicitur Psal. 36. mutuabitur peccator, & non soluet, i. mutuum accipiet, & nunquam poterit soluere præ egestate. Dicendum ergo sicut supra. s. ꝙ Iudæi potuerunt ad vsuram dare alienis durante lege Moysi, nūc vero non licet dare. nobis autem nullo modo licet alienis, neque fratribus dare ad vsuram.

Duodecimus casus in quo vltra sortem aliquid sumi potest sine vsura. s. quando soluit quis precium post tempora statuta. Et quando liceat accipere aliquid nomine interesse. Quæst. CCXVI.

D DVODECIMVS casus est, quādo soluit quis precium post tempora statuta. nam tunc venditor recipit vltra sortem, vt si quis vendidit agrum ita ꝙ solutio precij fieret post mensem, si elapso mense non soluat, emptor tenebitur ad vsuras. C. de vsu. l. 2. Causa autem excusans vsuras hic est, quia vendēs concessit emptori terminum solutionis, & interim facit fructus suos. si ergo lapso termino non soluat fraudatur venditor, quia emptor fructus accipit, & pecuniā non soluit, & ideo tenetur hic supra sortem non nomine vsuræ, sed nomine interesse, quia interest eius, vt aut fructus, aut precium habeat.

Sed circa interesse, quando licitum sit aliquid recipere vltra sortem nomine interesse distinguunt quidam sic, quia aut illud interesse venit applicādum alicui tertio non mutuanti, aut creditori.

E Si primo modo licitum est recipere interesse, vt quando pro aliquo soluo vsuras creditori, sicut si pro aliquo fideiussi, & non poteram soluere, nisi acciperem ad vsuram, accepi & solui: tenebitur mihi debitor ad vsuras, licet neque ille, neque ego tenemur vsuras dare ei qui mutuauit mihi sub vsuris. de hoc extra. de fideiuss. capitulo peruenit, & capitulo conquestus.

Si autem applicandum est creditori. dicendum, quòd si debitor est in mora soluendi licite repetit creditor interesse, & hoc tenent Doctores extra. de vsur. capitulo conquestus, & capitulo nauiganti. Exemplum est in emptore, qui empti agri precium

daturus erat lapso mense, si non dedit tenetur ad interesse. Sed hoc dicunt esse tam in lucro captando quã in damno vitãdo. De damno, vt si quis soluturus erat alicui ad diem certum aliquam pecuniæ quantitatem quam non soluendo incideret in pœnam contractus. Si iste mutuauerat alteri pecuniam ad certum terminum soluendam, & non soluit, & ob hoc ille incurrit in pœnam contractus, cum non potuerit soluere, tenetur accipiens mutuum ad istud interesse. s. ad solutionem pœnæ quam propter illum iste incurrit. De lucro idem dicunt, & hoc quando lucrum erat certũ, sicut in multis certum est, ꝙ habentes pecuniam possunt lucrari, vt quia certum est ad tale tempus occursuras merces in quibus magnum lucrum erit ementibus, licet de hoc alij contrarium sentiant.

An accipiens mutuum teneatur statim ad damnum, quod ex mutuatione prouenit. Quæst. CCXVII.

QVAERETVR gratia præcedentium, an accipiẽs mutuum teneatur statim ad damnum, siue interesse, quod prouenit ex mutuatione.

Dicendum quòd aut deducitur hoc in pactum in ipsa mutuatione, aut nõ. Si primo modo, aut damnũ est certum aut incertum, si certum & deducatur statim in pactum, nõ est vsura, vt mutuator sit soluturus pecuniam sub pena ad certum diem, & alius petat ab eo mutuum, & ipse dicat si ego tibi mutuauero, & non soluero ad talem diem incidam in hanc penam: vide si tu vis soluere hanc pœnam, & ego mutuabo pecuniam. si hoc modo suscipiat non est vsura, quia nihil est accipiens mutuans pro vsu pecuniæ, sed vult vitare damnum in quo iuste agit, etiã accipienti non est fraus, quia fortassis est ei maius lucrum accipiẽdo tunc pecuniam mutuam quàm sit damnum mutuatori, & ita compensabitur lucrum vnius cum damno alterius. scit etiam accipiens, an expediat sibi accipere expressa quantitate damni mutuatoris. Si autem non sit certum damnum habet aliquam speciem maiorẽ dubij, quia potest esse damnum accipienti sic accipere pecuniam, cum forte valde maius incommodum incidat soluendo damnum mutuatoris, quam si mutuum non acciperet, & tamen si non fiat aliquid in fraudem vsurarum, & solũ damnum soluat accipiens non est illicitus contractus. Si autem non fuit deductum in pactum, quòd solueret damnum, aut damnũ prouenit ex mora solutionis, aut sine mora. Si sine mora non tenetur ad aliquid debitor. nam aut deberetur ex iure, aut ex pacto. non ex pacto, quia nihil cõuentum est super hoc, nõ ex iure quia interesse venit ex mora quæ hic non intercessit, & ideo si mutuator peteret hic interesse, iniuste ageret. Et ratio est quia forte si in contractu expressisset mutuator, ꝙ solueretur sibi damnum, quandocunque eueniret nollet accipere mutuum ille qui accepit: & sic fraus esset. Si autem prouenit ex mora solutionis dicendum, ꝙ etiam si non fuerit deductum in pactum venit ipso iure interesse, eo ꝙ mora sua cuilibet est nociua: & dato ꝙ damnum accipientis sit magnum valde, & tale quòd si accipiens a principio sciuisset nõ acciperet mutuũ, adhuc non adiuuat eum, quia ex quo fuit in culpa per moram omnia ista imputantur ei. Dicta fuerunt autẽ precedentia de interesse, quod est in vitando damnũ, de lucro autem dicit beatus Thomas de Aquino secunda secundæ. ꝙ non est simile, idest non tenetur ad illud interesse accipiens mutuum, scilicet, vt det mutuatori quãtum lucrari poterat si haberet pecuniam, quam mutuauit.

Sed dicendum ꝙ aut lucrum est certum, aut non. si est certum idem de illo iudicatur, quod de vitando

F damno, vt si sit statutum in ciuitate quòd cuique dati tali die decem denarios dabit ciuitas aliquod priuilegium vel immunitatem pro illo anno, aut ampliori tempore, & mutuator non possit gaudere illo priuilegio, quia non habuit pecuniam illo tempore cum mutuasset illam, tenebitur accipiens ad interesse illud in casu in quo teneretur ad damnum, siue ex pacto, siue ex mora.

Item si erat lucrum paratum, vt si merces erant in promptum, quæ vilius vendebantur, & volebat mutuans illas emere, & rogatus, vt mutuaret non emit, poterit obligare accipientem ex pacto ad illud interesse. Secus autem est cum non est certum lucrum, vel saltem non est in promptum quantum ad damnum,

G nunquam potest peti interesse, neque ex pacto, neq; ex mora, quia non potest quis vendere quod suũ non est, sed illud lucrum non est suum, quia forsitan nunquam illud perciperet etiam habẽdo pecuniam, ideo non potest peti interesse loco eius, quia forte non negociaretur iste cum pecunia, aut perderet negociando, quia ista habent euentus dubios. Quantum ad secundum, quia dato quòd esset aliqua res in qua posset lucrari posset si negociaretur, tamen quia non est in promptum non est certum, an lucrabitur, quia forte adueniente tempore nollet negociari, aut impeditur per alterum, aut prius perdet pecuniam incendio aut furto, & ita de multis quibus incidentibus nõ fiet lucrum, ideo non potest deduci in pactum tale inter-

H esse, neque ex mora venit, quia incertum est.

Tredecimus casus quo licitè vsuræ accipiuntur, quando scilicet venditur in præsenti res carius, quia reseruabat eam ad tempora in quibus verisimiliter venderetur tanti. Et an venditiones istæ sint clericis licitæ.

Quæst. CCXVIII.

TREDECIMVS casus est propter dubium, vt si aliquis vendat nunc fructus aliquos carius quam nunc vendantur, quod non erat nunc venditurus, sed tempore quo ista carius valent, vt si quis habens frumentum, aut ordeum vende-

I re proponebat in Pascha resurrectionis, vel Pentecostes, & nunc petitur ab eo, vt vendat in Augusto, vel Septembri. potest vendere iste carius quam nunc valeat res ista, si dubium est, an tempore quo iste venditurus erat plus res valitura erat, & hoc verisimiliter credatur.

Ad hoc ergo duo requiruntur. primum est, quòd non esset iste venditurus hoc tempore, sed expectare proposuerat ad aliud tempus.

Secundum est, quòd credatur verisimiliter, quòd tempore quo iste ponit vendere res erat plus valitura, licet accideret contrarium, si quis horum duorum desit vsura est.

K Causa excusans hic vsuram est in his duobus, quia iste non censetur vendere eo tempore quo vẽdit, sed eo tempore quo venditurus erat, & ideo si illo tempore res erat verisimiliter magis valitura, videtur pro iusto precio vendere.

Sed sciendum, quòd in hoc aperitur occasio vsurariis ad velandum vsuras suas, quia cum velint aliquid vendere carius, dicent non se vendituros eo tempore, sed tunc cum cariora ista futura verisimiliter putantur, & ita licet tunc vendituri essent, habebunt occasionem ad vsuras, & propterea suadendi sunt a talibus contractibus cauere, quia Deus respicit intentiones horum, qui non possunt eum latere, & secũdum has iudicat eos vsurarios extra. de vsur. capitu. in ciuitate.

Dicen-

Dicendum etiam quòd non licent tales venditiones clericis, quia hæc sunt illorum qui emunt, vt carius vendant, & ideo expectāt tempora in quibus res cariores sunt, & hoc turpe lucrum est ait Iulius Papa. 14. q. 4. ca. quinque. s. quicunque tempore messis, vel vindemiæ non necessitate, sed cupiditate comparat annonam, vel vinum, vt de duobus denarijs comparat modium vnum, & seruat vsque dum vēdatur denarijs quatuor, aut amplius, hoc turpe lucrum dicimus, & talia lucra, & negociationes clericis prohibētur 14. quæst. quarta capitu. clerici. & canonum, & capitu. si quis oblitus. laicis autem talia non sunt vetita, ideo dum tamen ita in corde habeant, quòd non essent vsque ad tempus illud vendituri, non incurrunt crimen vsuræ.

Sciendum autem, quòd sicut istud dicitur de tempore, ita de loco est, vt si quis merces habet quas proponit non vendere in loco suo, sed in loco alio vbi fiunt nundinæ, & res carius venduntur; si quid petat ab eo, vt vendat in loco suo, potest vendere carius q̄ ibi valeant, dum tamen venditurus esset in veritate in nundinis, & non ibi, & ista caristia erit non quidē tanta quanta in nundinis, sed cōsiderari debent sumptus, & labores in deferendo, & vendendo, & his detractis vendetur res in loco suo iuste etiam si minori precio ibi vendatur.

De 14 an vendens aliquid in loco suo per idem precium per quod alibi venditurus erat vsuram committat. Quæst. CCXIX.

SED adhuc ponunt aliqui talem casum: volebat q̄s merces portare ad locum vbi erant verisimiliter carius valituræ, & inuenit in loco in quo ipse stat aliquem qui tantum sibi dat quantum habere possit in loco ad quem intendit eas deferre; an sit vsura.

Dicendum, quòd aut tantum præcise accipit nihil inde detrahendo, aut detrahit aliquid. Si nihil detrahit vsura est, quia non videtur, ꝙ aliquis tā care emat vltra valorem consuetum in loco, nisi ex magna necessitate, & iste extorquet ab illo precium nolens aliter vendere, & ideo vsura est. Si autem aliquid vult detrahere dicit Innoc. & Abbas, ꝙ non est vsura si recipiat tantum præcise quantum in loco ad quem ire volebat erat venditurus, detracto periculo, labore, & expensis, quia quod potest carius vendi propter dubium temporis, poterit vendi pp dubiū loci, quia idē ius videtur vtrobiq; & hoc Innoc. in c. nauiganti. Dicit aut Host. ꝙ non potest carius vendere quā valeant merces in loco in quo vendit, & cum arguitur de dubio tpis, & loci dicit non esse bonum simile, ꝙ aliquis talem emptionem faceret, nisi multum egeret, & sic per hanc positionem daretur via figmentis, & fraudibus vsurarum, & vidētur approbari fraudes vsurariorum, quod non est conueniēs, & timet, vt dicit verba istorum ne trahant ad inferos multa millia animarū, & ait, ꝙ in foro iudiciali ipse neminem accusat, sed in foro conscientiæ conueniat quemlibet propria conscientia. Sed inter istos mediat Io. An. dicens in ca. nauiganti, ꝙ aut præfatus emptor vult statim dare precium, aut ꝑmittit in diem certum. si statim vult dare dicit, ꝙ non est vsura, & est vera opinio Innoc. & hoc, quia tollitur opinionis ratio quam inducebat Host. s. ꝙ præsumebatur, ꝙ nemo sic emeret, nisi existens in magna necessitate, sed qui statim dare potest pecunias, non est in tali necessitate, ideo cessat ibi suspitio vsurarum, sed ille sic emit, quia putat sibi vtile esse. si aūt non soluit statim, videtur ꝙ sit vsuræ præsumptio, s. emitur dilatio tpis quando vendens non erat alio tēpore venditurus quam propter dubium loci.

A *An sit vsura aliquem mutuare alijs decem duplas, & si interim precium augmentatur augmentum postea recipere. Quæst. CCXX.*

QVAERETVR quid de eis qui mutuant alijs decem duplas quæ valent nunc mille denarios, & recipiunt eas ab illis eo tempore quo valent mille, & ducentos, sicut videmus quotidie crescere, & minui aureæ, & argenteæ monetæ valorem respectu minoris monetæ quæ non est de auro, & argēto, & illa, quia est minor est mensura maioris per replicationem suam iuxta Arist. an sit vsura?

Dicendum, ꝙ q̄n quis mutuat alteri monetam talem auream, & argenteam cuius solet mutari valor, aut mutuat eam æstimatā ad valorem, idest dat nunc

B decem duplas pro mille denarijs, idest æstimantur ad mille denarios, quasi mille denarij, vel eorum æstimatio reddenda sit, aut non æstimantur, sed dantur duplæ, & reddendæ sunt in eadem materia, & numero, vel specie.

Ad hæc aūt ambo dicendum, ꝙ cum mutuatū est aliquid sic, aut est electio mutuatoris recipere, quod voluerit ex tpe, idest, vel duplas q̄s dedit, vel æstimationem earum quæ tunc facta est. Vel non est electio, sed datur, sicut a principio cōuentum est. Si est in electione mutuatoris magna vsura est, quia in spatio huius mensis pro mille accipit mille, & quadringenta. Si autem conuētum est, ꝙ accipiat in eadem specie, vel in æstimatione facta non videtur vsura, sed ad hoc ad-

C dendum est id, quod in seq. quæst. dicetur, & hoc modo, siue accidat lucrum, siue dānum nō est vsura propter incertitudinem. Secus autē si quis tradidit nunc duplas, vel monetam auream æstimatam, quando in maximo valore est, credens verisimiliter, ꝙ post paruum tempus efficeretur minoris valoris, & ꝙ post tēpus redditur æstimatio. nam tunc vsura videtur. Secus autem in venditione, & emptione. nam etiam si quis det monetam istam auream, & argenteam tunc, quādo maxime valet pro re, & si expectaret modicum tēpus minus valeret, & acciperet minus de rebus pro illa, non est vsura, neque iniustus contractus, quia tunc

D quando datur tantum valet comparata ad pecuniam minorem, & ad res pro quibus datur, & non expectatur futurum tempus, ideo nulla fraus ibi est, neque vsura. Secus in mutuatione, quia non valet tantū ista moneta aurea, vel argentea quantum pro ea dabitur, & sic videtur hæc lucrata ex vsu medij temporis, ideo quando ex intentione lucrandi fit, & verisimiliter creditur futurum sic, nisi is qui mutuat retenturus esset vsq; ad alia tempora in quibus forte plus quam nunc valerent.

An committatur vsura cum traditur præcise pecunia pro pecunia, vel alia res in eadem specie numero & pondere. Quæst. CCXXI.

E QVAERETVR, an committatur vsura cum traditur præcise pecunia pro pecunia in eadē specie & numero, & marcha argenti pro marcha ad certum terminum soluenda, aut cum datur species pro specie, idest granum pro grano, vinum pro vino, oleū pro oleo ad eandem mensuram vel pondus.

Dicendum quòd aut accipimus quantum ad species, idest, granum, uinum, & oleum, aut quantum ad metalla moneta, uel non moneta.

Si quantum ad primum dicendū, ꝙ attendenda est in his qualitas uel bonitas intrinseca, s. conditio grani, uel uini, & olei, & nō qualitas extrinseca, idest æstimatio. Et ratio est, quia si reddat quis uinum pro uino eiusdem bonitatis, i. saporis, & coloris, & cæterarum quali-

qualitatum, & ita de frumēto: licet tempore quo mutuatū fuit erat maioris æſtimationis vel minoris, redditur res ſimpliciter æqualis, & ita nulla fraus eſt ex modo contractus. Secus autem eſt ex intētione, quia ſi attendatur ad valorem, ſecus erit, ſi tamen ita conuentum eſt, ꝙ poſt certum tempus reddatur res eiuſdem bonitatis naturalis, ſiue maioris, ſiue minoris p̄cij ſit, vtrinque eſt conditio æqualis.

Si quantum ad ſecundum, ſ. de metallis monetatis vel non monetatis. dicēdum ꝙ aut pecunia numerata, vel aurum aut argentum erunt futura precioſiora tēpore contractus de ſoluendo quam cū mutuata ſunt, aut non erat veriſimile, ꝙ eſſent futura hæc precioſiora, ſed erat dubium. Si autem erat dubium non vr̄ eſſe aliqua vſura. Si autem veriſimile erat, ꝙ precioſiora erāt, aut creditor erat ſeruaturus pecuniam illam, vel res vſque ad tempus quo ſolutionem fieri ſibi petit, aut conſumpturus erat eam ſi non mutuaret. ſi non erat ſeruaturus, vſura eſt. Licet ī hoc aliq̄ diſtinguūt, ſ. ꝙ aut iſte creditor quæſiuit vt mutuaret, aut non intendebat mutuare, & petiuit ab eo aliquis. ſi ipſe quæſiuit cui daret, vſura eſt, quia lucri modos exquirit. Si autem non quæſiuit, ſed alius ab eo petiuit, dicunt nō eſſe vſuram, quòd in eadem ſpecie reddātur, licet ſint precioſiora, tunc cum non intenderit lucrari, ſed rehabere ſuum, quod forte vſque tunc aliquo caſu ſeruare poſſet, licet cōſumere propoſuiſſet. Si autem creditor ſeruaturus erat pecuniam, ſiue argētum vſque ad illud tēpus, vt ſic de illo lucraretur, & tunc aut creditor aufert libertatem interim ſe ab illo debito liberandi, ſ. ꝙ licet conſtitutus ſit terminus ad ſoluēdum vſque ad duos menſes, ſi prius debitor voluerit reddere mutuatum, ꝙ poſſit reddere, aut abſtulit ei libertatem, ideſt ꝙ non poſſet reddere ante conſtitutum terminum, ſed tandiu apud ſe retineret. Si aufert libertatē vr̄ eſſe vſura, eo ꝙ vr̄ hoc animo facere, vt ſeipſum periculo exoneret, & oneret debitorē, & immunitatē huius periculi lucratur, ſi autem non aufert libertatē non peccat, ſed potius miſericordiam facit ei cui mutuat. Ex hoc ēt apparet quantum ad id quod quærebatur præceden. q. de duplis mutuatis, quia ſi debeāt reddi duplæ debet diſtingui ſicut hic. ſ. aut veriſimile ſit plus valituras, aut ſit dubium &c. Si autem æſtimētur ſtatim reddatur æſtimatio, aut creditur ꝙ maioris, ſiue minoris precij erunt tempore ſolutionis, aut dubitatur. Si putantur futuræ maioris æſtimationis beneficium præſtat mutuans, etiam ſi accidat fieri eas minoris æſtimationis, & ſic perdit accipiens. Si autem credit minoris æſtimationis vſura eſt, quia lucrum intendit, etiam ſi accidat eas futuras maioris æſtimationis, ita vt perdat mutuans, & tamen iſta vſura eſt mētalis, & nō realis, quia nihil lucratus eſt, ideo nihil tenetur reſtituere, ſed dolere de peccato. Si autem dubiū eſt, an maioris vel minoris æſtimationis erunt, quia æquali periculo ſe ſubijcit vterque non eſt vſura, niſi forte mutuans habeat animum ad lucrum, quia hoc eſt illicitum. De grano autem vino, & oleo, & cæteris ſpeciebus ad cibum, vel ad vſum quorum precia mutantur, dicendum ꝙ ad hoc, ꝙ tollatur omnis fraus debēt reddi æqualia ſm̄ bonitatem naturalem vt dictū eſt, & tunc non eſt aliqua vſura, niſi ex intentione conſiderantium valorem accidentalem. Et dicendum, ꝙ qui mutuat aliquid horum, vt reddatur ſibi alio tempore, aut putat veriſimiliter illo tempore plus valiturum, aut dubitat. Si dubitat non eſt vſura etiam ſi accidat plus valere, ſed potius eſt beneficium. Si veriſimiliter putat plus valere, aut mutuat, quia petiuit indigens, aut quia non poterat aliter cōſeruare. Si primo modo, aut abſtulit ei libertatem ſoluendi præſcribendo certum terminum, & prius recipere non vult, aut

F non abſtulit. Si primo modo vſura eſt, quia vult reci pere maiorem valorem pro minore, licet recipiat r eiuſdem quantitatis. Si ſecundo modo non eſt vſura ſed beneficium. Si autem mutuat, quia petiuit indi gens, non eſt vſura, quia nō mouetur ſpe lucri ſed mi ſericordiæ, licet rurſus in hoc præſcribat ei terminum ſoluendi non recipiens ſolutionem prius factam.

An ſit vſura mutuare vetus frumentum, vt nouum recipiat.
Quæſt. CCXXII.

QVAERETVR, quid de eis qui mutuāt vetus fru mentum, aut ordeum, vt nouum recipiant, an ſit vſura.

G Dicendum quòd aut iſti faciunt, vt lucrentur, dan tes quod minoris valoris eſt pro eo, quod eſt maioris, aut vt proximo miſericordiam faciat, aut vt rem ſua conſeruet ne pereat. Si primo modo non caret vſura, quia videtur dare rem minus valentem pro re magis valente, in quo ſuſpicio vſurarum latet. Si autem ſecū do modo non eſt vſura, ſed beneficium, quia pauperi ſubuenitur etiam cum veteri frumento, & annona. Si autem tertio modo non videtur eſſe vſura, quia cuiuslibet intereſt rem ſuam ſaluam fore, & quia ve tuſtate peritura erat oportebat, aut vendi, aut mutua ri. ſic dicit Raym. in ſum. & Godof. & Hoſt. Sed dicē dum, ꝙ cum quis vetus ordeum pro nouo accipiēdo mutuat, aut credit veriſimiliter, ꝙ plus valebit nouū,
H quod accipiet, quā nunc valeat vetus quod tradit, aut dubitat. Si veriſimiliter credit agit cauſa lucri, & tunc vſura videtur etiam ſi contrarium accidat, & tamen ſi contrarium acciderit, nihil eſt quod reſtituat. Si au tem dubitatur non eſt intentio corrupta, neque vſu raria, ſed agit aut propter conſeruandam rem ſuā, aut propter miſericordiam, & multum differt, quia cum quis lucri cauſa agit, intendit dare rem minus valen tem nunc quam tūc valebit, quod accipiet: & hoc fit pro expectatione temporis, ideo eſt vſura. Si autem intendit quis conſeruare rem ſuā, & non curat, quòd plus valeat, ſed quòd non pereat, & tunc etiam ſi non ſit plus valiturum frumentum nouum mutuat hoc vetus pro nouo: & hoc non eſt inconueniens, quia li
I cet nouum frumentum videatur ſimpliciter melius quā vetus, tamen forte nunc, quando mutuatur iſtud vetus valet plus quam nouum quod recipiēdum eſt, & quia conſideratur nunc res prout pecunia menſu ratur, plus valet vetus quam nouum. nam ſi non mu tuauerit habens, ſed vendiderit forte plus, non habe bit quam pro nouo habebit, quando illud recipiet, & ideo cum hac intentione non eſt vſura.

An ſit vſura negociando aliquid carius vendere quam emerit, & hoc etiam quantum ad pauperes alendos, vel ad ſuſtenta tionem ſuam tantum, & familiæ, & quæ ſint conſideranda circa iuſtitiam lucri. Et an carius vendere quam emerit ſit
K *peccatum.* *Quæſt.* CCXXIII.

QVAERETVR, an liceat negociando aliqd carius vendere quam emerit, & an ad vſu ram pertineat.

Aliqui dicunt, quòd omnis talis nego ciatio eſt illicita. primo quia dicit Chryſoſtom. ſuper Matth. quicunque rem comparat, vt integram, & im mutatam vendendo lucretur, ille eſt lucrator qui de templo Dei eijcitur. Et idem dicit Caſſiodorus. ſuper Pſalmo. ſ. quoniam non cognoui literaturam. vel ſe cundum aliam literam, nō cognoui negociationem, quid aliud eſt negociatio, niſi vilius comparare, & carius velle diſtrahere? & ſubdit, negociatores tales ejecit Deus de templo, & tamen nemo de templo eijcitur.

efficitur, nisi propter aliquod peccatum. ergo negociatio peccatum est.

Secundo quia contra iustitiã est, ꝙ quis carius vendat quam valeat, vel emat vilius, sed ille qui negociando rem carius vendit quam emerit, necesse est, ꝙ vel vilius emerit quam valeat, vel carius vendat. ergo non fit sine peccato. Tertio, quia negociatio clericis vetita est. dicit enim Hieronymus negociatorem clericum ex inope diuitem factũ, ex ignobili gloriosum quasi pestem quandam fuge. non autem esset vetita, nisi esset peccatum. ergo negociari carius vendendo rem quam valeat peccatum est. Dicendum, ꝙ nõ est necesse, quòd omnis negociatio sit mala in qua aliquid carius venditur quam emptum fuerit, quia si aliqua vitia in negociatione accidunt illa sunt vitia personalia, & nõ ipsius vsus, vel exercitij, ideo potest negociatio sine illis, & quibuslibet alijs fieri. Sic dicit Augusti. super illud Psalmi. nõ cognoui literaturam, vel vt alia litera habet negociationẽ. negociator auidus acquirẽdi pro damno blasphemat, pro precijs rerum mentitur, & peierat. hæc autem personarum vitia sunt, & non artis, quæ potest sine his exerceri.

Circa quod considerandum, ꝙ ad negociatores ꝑtinet commutationibus rerum insistere, quia nõ habet illa ars aliud genus actus, nisi vnam rem pro alia cõmutare. vt autem dicit Arist. 1. Polit. duplex est rerum commutatio. Vna quidem quasi naturalis, & necessaria per quam, s. fit commutatio rei ad rem, vel rerum, & denariorum propter necessitatem vitæ, & talis commutatio non proprie pertinet ad negociatores, sed magis ad œconomicos, vel politicos, qui habet prouidere domui, vel ciuitati de necessarijs ad vitam, & hi per hanc commutationem rerum pro rebus, vel denariorum pro rebus non intendunt lucrũ pro fine, sed sustentationem vitæ œconomiæ, vel ciuitatis.

Alia autem commutationis species est denariorũ ad denarios, vel quarumcunque rerum ad denarios, non propter res necessarias vitæ, sed propter lucrum quærendum. Et hic quidem dupliciter commutant. vno modo dando res pro rebus, aut denarios pro rebus, vt sibi, & familiæ necessaria procurent, & quantum ad hoc non dicuntur negociatores. Alias commutationes faciunt, vt lucra ex eis capiant, & quantum ad illas vocantur negociatores, & hæc commutatio quæ est propter lucrum proprie pertinet ad negociatores. Secundum philosophum aũt prima commutatio laudabilis est, quia deseruit naturali necessitati. Secunda autem iuste vituperatur, quia quantum est de se deseruit cupiditati lucri qui terminũ nescit, sed in infinitum tendit, & ideo negociatio secundum se considerata quandam turpitudinem habet, inquãtum de sui ratione nõ importat finem honestum, vel necessarium. lucrum tamen, quod est finis negociationis, & si in sui ratione non importet aliquid honestum, vel necessarium, nihil tamen importat in sui ratione vitiosum, vel virtuti contrarium. Vnde nihil ꝓhibet lucrum ordinari ad aliquem finem necessariũ, vel etiam honestũ. Et sic negociatio licita reddetur, sicut cum quis lucrum moderatũ quod negociando quærit, ordinat ad domus suæ sustentationem, vel ẽt ad subueniendum indigentibus, vel etiam cum propter publicam vtilitatem negociationi intendit, ne res necessariæ ad sustentationem vitæ politicæ desint, & lucrum expetit nõ quasi finem operationis, sed in stipendium laboris.

Amplius etiam dicendum, ꝙ aliud est dicere, quòd quis lucretur in emendo, & vendẽdo: Aliud est quod negocietur. nam in omni commutatione potest esse lucrum, cum necesse sit esse lucrum, vel damnũ, vel æqualitatem. & tamen cõmutatio prima quæ est qua-

A si naturalis non est negociatio, ideo sine negociatione potest esse lucrum in emendo, & vendendo, & de illo certum est, ꝙ potest esse licitum, cum commutatio illa prima sit honesta, quia est necessaria ad vitã. De negociatione autem, quia non est laudabilis, sed potius potest iuste vituperari, est dubium, an lucrum in ea sit licitum.

Ad hoc autem dicendum, vt omnia compræhendantur, quòd cum quis emit, & postea vẽdit, aut emit intentione vendendi, aut non: si non intentione vendendi, sed ea quæ putauit domui suæ necessaria emit, & postea superfuerunt ei, & vendit ea ne pereant, nõ est negociator, & poterit lucrari vendendo, vt si plus recepit vendendo quam impenderat emẽdo, & cum

B istos non vocemus negociatores, multominus vocabimus eos qui non possunt aliter viuere, nisi vendant fructus panis & vini, quos habent, quia de his viuunt. Sed in his non consideratur lucrum, quia cum isti vẽdant & non emant, nullum lucrum habent si iuste vẽdunt, sicut res communiter æstimantur, qui autem eandem rem emit & vendit dicitur lucrari, & perdere, ideo istos neque negociatores dicimus, neque aliquid lucrari, eos vero qui pro necessitatibus suis aliquid impenderunt ementes, & postea non indigentes eo vendiderunt illud, dicuntur quidem lucrari, sed non sunt negociatores, & ambo isti honeste agunt. Alij vero ideo emunt vt vendant, & tunc dupliciter, quia aut pro bono communi, aut pro priuato.

Si primo modo etiam si lucrum capiatur non est

C illicitum. Sic Ioseph emit frumentum in tota terra Aegypti, & recondidit illud per septem annos, vt per septem sequentes annos pasceret Aegyptum, & regiones coniunctas. Gene. 41. cap. & illud fuit laudabile, licet ibi multa lucra fecit. nam totam gentem Aegypti subiecit Pharaoni, & emit possessiones eorum, & animalia. Gen. 47. Si autem fit propter commodũ priuatum, aut propter proprium, aut propter cõmodum pauperum, quibus talis subuenire intendit, sicut quidam sunt qui ideo diuites esse vellent, vt pauperibus subuenirent. Si secundo modo dicendum, quòd valde laudabile est, s. quantum ad illos qui volunt de

D negociationibꝰ lucrari, vt de lucris inde collectis pauperes alant. Si fit propter propriã vtilitatem, aut emit quis vltra necessitatem intentione vendendi, uel retinendi. de secundo, ut cum quis non intendit uacare negociationi, & lucris: emit tamẽ ultra necessitatem suam ex prouidentia, timens ne postea res carior esset, & cogeretur carius emere: & postea uidens, quòd non erat sibi necessaria uẽdidit, sicut in foro ualebat tunc, & in hoc lucrum habuit, & hoc licitum est, qa ad prudentiam pertinet prouidere, ut pro singulis tẽporibus necessaria habeamus. ita enim laudatur dispẽsator qui dedit in tempore tritici mensuram, Lucæ duodecimo cap. & quicunque aliquid facturus est, nisi prius omnia cogitet irridetur. sicut posuit Christus exemplum de illo qui fabricaturus est turrim, quia prius sedens computat secum sumptus qui necessa-

E rij sunt, ut uideat an habet ad perficiendum, ne cum inceperit, & non potuerit consummare illudant ei Lucæ decimoquarto cap. Sed nihil est magis necessarium quam sustentatio quotidiana, ideo adhuc maiorem prouidentiam oportet, & ita superabundare in his melius est quam deficere, & in illis lucrari est conueniens, & istud non pertinet etiam ad negociationem. Si autem emat quis non necessaria sibi ea intentione, ut uendat, & ad propriam utilitatem non propter prouidentiam, sed propter lucrum, aut illud facit propter sustentationem, aut pp ditari. Si propter sustẽtationẽ, ut quia quidam sunt qui nõ habent aliã occupationem, neque sciunt modum quo sustentent

nisi istum & ad hoc negociantur, non videtur esse illicitum. Si autem propter ditari solum faciunt istud est auaritia, & non vr̃ esse sine peccato, & forte, vt cõmuniter est mortale, licet sit durum oẽs qui lucra taliter intendunt dicere esse in peccato mortali. Sed cõsiderandum, ꝙ peccatum negociatorum, aut est in lucro, aut in intentione lucri, aut in modo lucri. De primo dicendum, ꝙ ex hoc solo nõ est peccatum aliqđ, quia lucrum potest haberi sine negociatione in emẽdo & vendendo, sicut patet in eis qui vtuntur prima commutatione, quos non vocamus negociatores, & tamen lucrum habent interdum, vt supra dictum est, etiam illud quod non est ꝯ rectitudinem rationis põt esse sine peccato, sed lucrum fieri potest in quo nullo modo repugnet rationi. ergo sine peccato illud erit. De secundo dicendum, ꝙ in hoc aliquo modo magis differt. Sed in hoc considerandum, ꝙ eorum qui negociantur quidam sunt qui non intendunt lucra, vel saltem non per se, vel non tanquam finem principalẽ, q̃ñ autem non intendit quis lucrum ẽt si lucrum cõsequatur, non est ibi aliquid vnde accusetur, quia non est ibi intentio lucri, sicut cum quis negociatur, vt ꝓuideat reipublicæ, vel multitudini solum intẽdens salutem multorum, sicut fecit Ioseph congregans fruges in horrea in Aegypto, quia ibi non intendit, nisi conseruationẽ regni & gentis, & ideo laudabile opus erat. lucra tñ magna capiebat, non tanquam lucra intendens, sed qa tunc iuste vendẽdo, necesse erat multo plus accipere q̃ dederat, q̃ñ emit. Aliq̃ñ intendit qs lucrum, sed minus principaliter, & tũc ẽt nihil est accusabile, vt in casu prædicto siquis intẽderet negociãdo prouidere reipublicæ principaliter, intenderet aũt secundario lucrum non vt lucrum est, sed vt per illud sit potens semper exercere negociationem quæ sit in vtilitatem reipublicę. Nam si nulla lucra capiat negociator ex negociatione non poterit perseuerare in illa. Et ideo necesse est, vt aliqua lucra capiat. s. ex quib⁹ se sustentet, & cum quibus negociari possit, & qa q̃ñ finis est bonus id quod ad finem ordinat̃ est bonum, & capere lucrum isto modo est ad finem sustentationis reipublicæ qui finis est honestus, ideo licet lucrũ intendatur inquantum prodest ad hęc, est honestum. Sic etiam siquis negocietur, vt lucret̃, & de lucris alat pauperes est iusta intentio lucri. Est, n. hic principalis intentio pauperes alere, vel in pias causas erogare, & minus principalis est de lucro, sine quo non põt pauperibus aliquid erogari, ideo sicut pauperibus dare aliquid laudabile est, ita & velle lucrum ad hũc solum finem est laudabile. Amplius siquis lucrum quęrat solum ad sustentationem suam, & familię honestę lucrum quærit. Nam velle sustentationem honestũ est, quia necessarium est, & lucrum ad illam prodest. immo quidam sunt qui nullum alium modum viuendi habent, neq; sciunt, nisi negociari: & de hoc oportet, vt seipsos alant, & familias suas, ideo huius lucri intẽtio non est vituperabilis, quia est pro causa honesta. Aliqui autem lucrum quærunt principaliter ꝑꝑ seipsum, & istud inhonestum est, & cum peccato est, qa vr̃ esse auaritiæ operatio hæc. cõstituere autem lucrũ finem vltimum, necesse est ꝙ faciat operationem malam, quia finis inhonestus est, & saltem istud vocabit̃ turpe lucrum. nam cętera lucra præcedentia, licet intendant̃ non sunt turpia sed honesta, quia ad aliquid honestum ordinantur, vt dictum est, sed negociari solum propter lucrari, vel ꝙ iste sit finis vltimus, semꝑ est lucrum turpe. Dicendum tñ ꝙ non est necesse dici quemlibet horum esse semper in peccato mortali, quando in isto statu sunt, nisi præter hæc in modo lucri peccet aliquid iniuste faciendo.

De tertio dicendum, ꝙ modus lucri debet esse iu-

F stus. Nam quantumcũque finis sit honestus, si medium est inhonestum actus est malus, quia non concordat medium fini: sicut dicitur, nihil est honesti⁹, & magis pium quam redimere captiuum de manibus hostium fidei, & tamen pro ista redemptione non licet capere lucra vsuraria extra. de vsu. ca. salubriter. quia nullum malum licet facere pro aliquo bono cum eod. c. dicatur, quòd non licet pro vita hominis mentiri.

Circa iustitiam lucri multa cõsideranda sunt. Vnũ quod non faciat vsurarios contractus, qui multipliciter fiunt, & quicunq; modus est illicitus. Aliud est vt in commutationibus non sit aliqua fraus, sicut q mercces sophisticant, cum dicãt se dare bona aromata, vel
G pigmenta, vel aliquid aliorum, & mala dãt. vel quod non est vendunt pro eo quod esse putatur, vel occultant vitia rerum, vt preciosiores res faciant. Aliud est quando immoderata rerum precia faciunt. nam considerata necessitate & raritate rerum, & alijs circunstantijs precia rerum constant ex opinionibus cõmunibus. Siquis autem vltra hanc opinionem vendat iniuste vendit. extorquet enim precia, & hoc maxime fit, quando quis solus omnia venalia habet, quoniam vendit quantum vult, & quomodo vult. Et ideo si quis omnia mercimonia ad se reducat, vt collecta solus carius vẽdat, iniustum lucrum facit. multi alij modi sunt iniusti lucrandi qui omnes inducunt peccatũ mortale. Et ideo neque cum causa honesta, neque cum inhonesta est licitum tale lucrum.

H Sed dicendum quòd licet circa iniusta lucra negociatorum sit semper peccatum, nõ est semper vsura. Nam siquis fraudat sophisticando res, vel maiora precia extorquẽdo propter necessitatem, aut quia solus rem habet iniustum lucrum & peccatum est: tamen non est vsura. Solum enim est vsura, quando in venditione miscetur contractus mutui saltem tacite, scilicet, vt pro expectatione solutionis res carius vendatur, vel pro anticipatione precij solutionis res vilius ematur, & in similibus. in cæteris autem magis est iniustus contractus quam vsurarius.

Ad rationem primam in contrarium dicendum, quòd intentio Chrysost. est quantum ad negociationem, quæ constituit pro fine vltimo, vel solo ipsum
I lucrum. Et nõ solum est peccatum, quia finem ponit in solo lucro, sed etiam quia iniuste vendit pro maiori precio quam iustum sit. potest enim quis lucra capere iuste vendendo, vt cum computat quis labores suos, & pericula, & expensas factas in deducendo rem aliunde, & pro his recompensans lucratur, quia saltẽ pro labore & industria sua aliquid accipit, quia nemo in vanum operas suas expendere debet. & hoc lucrũ iustum est. Et ideo dato quòd quis solum lucrum intendit, si omnia hæc computat, & secundum hæc lucrum facit, & res vendit, non videtur quòd necessario semper sit in peccato mortali. si tamen quis lucra immoderata capit, vt quia computatis expensis, labo-
K ribus, & solicitudine adhuc maiora lucra capit, & carius res vendit quam omnia hęc exigunt, iniustum lucrum & iniqua venditio est. & semper est peccatum mortale.

Vnde dicendum, quòd qui solum lucrum ex negociatione quærit turpe lucrum facit, sed non iniustum si non facit immoderata lucra, idest non commensurata expensis & laboribus, qui vero facit propter solũ lucrum, & illud immoderate capit, facit non solum turpe, sed & iniustum lucrum. De primo patet, quia turpe vocatur, quod non habet honestatem vllam, qui autem propter solum lucrum negociatur nullam intendit honestatem, quia neque necessitatem neque virtutem, idest, bonum publicum, aut priuatorum, aut propriam sustentationem, lucrum enim

in se

in se nihil honesti habet, sed præter naturam, ideo vbi est solius lucri intētio turpe lucrum dicitur, sicut hic, sed non est lucrum iniustum, quia fit secundum commensurationem expensarum, periculorum, laboris, & solicitudinis. De secundo patet. dicitur enim turpe lucrum, quia solum lucrum intenditur. dicitur etiam iniustum, quia præter commensurationem fit. nam vltra modum lucrum facit, & omne inæquale est iniustum. & de hoc secundo lucro, s. turpi, & iniusto simul Chryso. intendit. quod patet, quia dicit qui rem emit, vt integram, & immutatam vedendo lucretur, idest non faciendo aliquid circa rem lucretur. nā qui rem non mutat non laborat circa ipsam. etiam qui rē integram tenet nō mutauit eam dispositione in qua accepit. nam si saltē redegisset in partes fortassis magis valeret, & ex illa dispositione venditor laborans mereretur aliquid maius accipere, & ita esset lucrum iustum. vnde intentio Chrys. est quòd qui capit lucra iniusta non secundum compensationem expensarū, & laborum, sed vltra, est negociator, qui expellitur de templo, quia peccat, & tamen possunt multi negociari non capiendo iniusta lucra, & insuper non intēdendo lucrum tāquam finem vltimum, sed aliquā aliam causam honestam. ergo non est necesse, quòd omnis negociator quærens lucrum peccet.

Ad secundum dici potest vno modo, ꝙ carius vendere quam emerit nō facit aliquem necessario negociatorem. & ita dato, ꝙ negociatores peccarent, non sequitur, ꝙ omnes carius vendentes quā emerint peccent, & patet, quia etiam in prima cōmutatione vendit quis interdum carius quam emerit, & tamen in illa nullus dicitur negociator. Et patet, quia vt dictum est prima commutatio est in qua cōmutatur res pro rebus, vel denarij pro rebus ad necessitatem sustentationis vitæ, & ista est naturalis, ideo nemo secundum eam dr̄ negociator. Alia est commutatio qua denarij pro denarijs, vel res pro denarijs commutātur ad habendum lucrum, & secundum hanc dicuntur hoīes negociatores. constat aūt, ꝙ aliquis intendens prouidere solum domui suę emit aliqua quę necesse habet vēdere, vt quia superabūdant ei, vel quia forte ex tpe consumuntur, & accidet, ꝙ vendat carius q̄ emerit si tunc ita valent. & iste non est negociator, ideo etiam si negociator peccet, nō est verū, ꝙ oīs qui carius vendit q̄ emerit peccet. Aliter potest dici, ꝙ etiam negociator pōt sine peccato emere, & carius vendere, quia nō committit iniustum aliquod. Cum aūt obijcitur, ꝙ qui negociando rem carius vendit q̄ emerit, necesse est, ꝙ vel vilius emerit q̄ valeat, vel carius vendat q̄ valeat, sed vtrunq; horum est iniustum. Dicendum, ꝙ non est necesse vtrunq;, aut alterum horū sequi, quia pōt negociator emere q̄tum valet, & vendere q̄tum valet, & lucrari, & hoc prouenit, quia forte res postea per industriam negociatoris meliorata est, vel naturaliter. sicut qui vendit vinum vetus, quod emit cum esset mustum. nā lucratur in eo. vel pro labore, quod sumpsit in faciendo fieri, sicut q facit scribi libros pōt eos vendere carius q̄ constiterunt pro labore, & solicitudine adhibitis in faciendo eos transcribi, vel quia mutatus est valor f̄m cōditionem tpis, quia quædam sunt cariora in vna parte anni quā in alia, sicut fruges, vel propter varietatem locorū, idest, quia negociator transtulit de vno loco ad alium, & cōsideratis in hoc labore, & expensis, & periculis quibus se subiecit negociator, potest vendere multo carius quam emit, & ita lucratur. & tñ non vendit carius quam valeat, quia tantum valet ista res quantum iste vendit eam, & tñ lucratur. qui autem vltra commensurationem oīum horum vendit facit iniustum lucrū, & peccat. Ad tertium dicendum, ꝙ licet negociatio non sit f̄m se mala

A potest esse ꝓhibita clericis, quia multa sunt illis vetita quæ non sunt alijs prohibita, vt dicetur sequen. q. & ita non est semper malum emere vilius ad carius vendendum, vel vendere carius quam emptum sit.

An clericis liceat vendere carius quam emerint. Et an quælibet negotiatio in vendendo, & emendo, & quodlibet genus lucri sit eis vetitum. Quæst. CCXXIIII.

QVAERETVR, an clericis liceat aliquid vendere carius quam emerint, & an solis illis sit hoc vetitum, vel etiam laicis. Ad primum dicendum, ꝙ clericis vetita est negociatio, sed non commutatio. Pro quo sciendum, ꝙ vt dictum est prēced. quę s. actus negociatorum in commutando consistit. Sed commutatio est duplex. quedam qua commutatur res pro re,
B aut denarius pro re ad sustentationem, & necessitatē vitæ humanæ. & ista vocatur naturalis commutatio. & ista non intendit, nisi supplere necessitatem sustentationis. Alia commutatio est denariorum ad denarios, vel rerum ad denarios non ad sustentationem vitæ ad quam prima est, sed ad lucrum. Et ista vocatur negociatio.

De prima dicendum, ꝙ licita est clericis, quia quod est necessarium ad vitam omnibus est commune, sed ita est de ista commutatione, vt dictum est, ideo licet clericis. hæc autem consistit in emendo quædam, & vendēdo quædam. nemo est enim qui sine hac com-
C mutatione viuere possit maxime in emēdo, ideo clericis, licet emere omnia necessaria, & vēdere quę nō sunt eis necessaria ad commutationem aliorum quæ sunt necessaria. Sed quantum ad hoc non cōsistit adhuc negociatio, quia licet emant, & vēdant nō emūt eadem quæ vendunt, quod pertinet ad negociationē, sed emunt quæ non habent, vt habeāt, & vendūt quæ habent, & non sunt necessaria. Et circa hoc non consistit vendere carius quam emptum sit, quia non vendunt eandem rem quam emerint. Amplius etiam licet clericis vendere, quod emerint non causa negociationis, vt si putantes aliquid sibi necessarium esse, quod non erat, emerunt, vel ad prouidentiā emerunt plura quam necessaria erant, & postea, quia non sunt
D necessaria, vel quia ex tempore deteriorantur vendūt illa licitum est vendere, non est autē hęc negociatio, quia licet vendant, quod emerūt, non emerunt, vt vederent, sed accidit sic fieri. Etiam licet eis carius vendere quam emerunt, quia si licet vendere, quod emerunt, licet etiam carius vendere quam emerint. nam si ex tempore, vel ex melioratione facta in re, vel ex labore, & solicitudine, & alijs causis, aut saltē ex variatione temporis mutata sunt precia rerum, licitum est vendere rem plus quam empta sit, cum nunc valeat plus quam sit empta, & istud nō est negociatio, quia licet isti vendendo lucrentur, quia non vendiderunt, vt lucrarentur non sunt negociatores. De secūda autem commutatione quæ est propter lucrum dicendum, ꝙ non est licita clericis, & vocatur ista negocia-
E tio. Et patet, quia omnia decreta sanctorū hoc vetuerunt, vt 14. quæst. 4. cap. clerici ab indignis quæstibus nouerint abstinendum, & ab omni cuiuslibet negociationis ingenio, vel cupiditate cessandum, & capit. canonum, scilicet canonum statutis firmatum est, vt quicunque in clero esse voluerit emendi vilius, & vēdendi carius studio non vtatur, & cap. siquis oblitus, s. aut ex quolibet negocio turpis lucri quæsierit, aut ꝑ diuersas species, vel fruges, vel cuiuslibet rei emendo, & vendendo aliqua incremēta susceperit, alienus habeat a clero. Sed est dubium, an quælibet negociatio in emendo, & vendendo sit vetita clericis, vel aliquis modus negociationis.

Aliqui

Aliqui dicunt, quòd omnis modus negociationis,
quia 14.quæst.4.cap. clerici.dicitur clerici ab indignis
quæstibus nouerint abstinendum, & ab omni cuiusli
bet negociationis ingenio.

Dicēdum, ꝙ vt habitū fuit supra, negociatio ad lu-
crum est, sed quidā possunt negociari non intenden-
tes lucrum, licet capiāt lucra, sicut siquis pro sola vti-
litate reipublicæ negociaretur. Vel potest intendere
lucrum, & tunc differt, quia aliqui intendunt lucrum
per se, & tanquam vltimum finem. Alij vero lucrum
intendunt, sed principaliter aliud bonum, vt qui ne-
gociantur propter subuentionem pauperum, idest,
vt lucra quæ fecerint in his expendant in causas pias,
vel qui negociantur propter solam necessitatem, vt
qui non possunt aliter se sustentare, nisi negocientur.
De his negociationibus dicendū, ꝙ illæ quę sunt pro-
pter lucrum solum sunt prohibitæ, sed adhuc illæ di-
stinguuntur, quia interdum solum quæritur lucrum,
& tamen cōmensurando labores, & expensas, & cęte
ra ad precium, & tunc carius vendere est negociatio
turpis, sed non iniusta cum sit propter turpe lucrum.
omne enim tale lucrū est turpe, vt dictū est supra in
responsione primi argumēti, & istud vetitum est cle-
ricis quibus omne turpe lucrum vetatur 14. quæst. 4.
cap. siquis oblitus, & cap. quoniam clerici. Aliæ sunt
negociationes propter solum lucrum, quæ habēt lu-
crum non solum turpe, sed etiam iniustum, vt cum
lucra non commensurantur labori, & industriæ, sed
præter proportionem omnium horū vult lucrari ne-
gociator, & hæc non solum clericis, sed omnibus ve-
tita sunt. De alijs autē negociationibus quæ sunt pro-
pter lucrum honestum tamen dicēdum, quòd lucra
negociationis quæ sunt ad sustētationem possunt es-
se licita, sed alia non sunt clericis licita. Vnde licet sit
laudabile prouidere reipublicæ negociando, tamen
quia ista negociatio est multum impeditiua occupa-
tionis ecclesiasticæ, non licet clericis talem negocia-
tionem accipere. Sic enim sunt multa alia laudabilia,
& ad virtutem pertinentia, quę tamen vetita sunt cle-
ricis. Sic enim magna vtilitas publica est, immo ne-
cessitas, ꝙ aliqui sint causarum procuratores, & aduo
cati, & ꝙ aliqui sint tenentes vices dominorum secu-
larium. & vetitum est clericis extra. ne cle. vel mo. ca.
multa, & c. sacerdotibus, etiam mederi cordibus hu-
manis, & dubia negociorum diffinire, vel consilia in
eis dare ad pietatem pertinet, & magnam vtilitatem
publicam, & tamen non licet monachis eod. tit. c. nō
magnę, & c. super specula. Etiam ad laudem Dei per-
tinet malos occidere, quia ministerium in hoc pręsta-
mus ad Ro. 13. & 1. Pe 2. c. & tamen causas sanguinis
agere diffiniendo, tractando, vel exequendo nō licet
clericis eod. tit. ca. clericis, & cap. sententia, ista enim
non reijciuntur tanquam mala, sed tanquam impedi-
tiua. Etiam dicendum est de negociatione quā quis
faceret, vt de lucris alat pauperes nam etiam hoc non
licet clericis, quia quantūcunque sit causa pia est mul
tum impeditiua officij ecclesiastici, ideo ad alios per-
tinet, & non ad clericos. Sic enim magnæ misericor-
diæ est pauperum curam habere, & viduarum, & or-
phanorum, & tamen hoc nō licet episcopo per se fa-
cere, sed per alterum, s. per archidiaconum, aut archi-
presbyterum 88. di. c. episcopus, s. episcopus guberna-
tionem viduarū, & peregrinorum atque pupillorum
non per seipsum, sed per archidiaconum, aut archi-
presbyterum agat, & hoc, quia non debet habere cu-
rā de aliqua re mundana, sed solum de oratione, & le
ctione 4. dist. c. episcopus nullam, s. episcopus nullam
curā rei familiaris ad se reuocet, sed lectioni, & ora-
tioni, & verbo prædicationis tantummodo vacet. De
negociatione autem quę fit propter necessitatem di-

F cendū, ꝙ licita est quandiu est necessaria. multa enim
necessitas facit necessaria quæ alias illicita essent. Sūt
autem quidam clerici valde pauperes propter exiles
reditus, & secundum conditionem quarundam ter-
rarum non possunt sustentari decenter, neque com-
petenter, nisi negociatores existant, & de his dicen-
dum, ꝙ licet eis negociari, non quidem omnino, sed
tantum quantum valeat suppleri indigentię illorum.
Et hoc colligitur extra ne cleri. vel mo. c. secundum
instituta. vbi negociatio propter cupiditatem vetita
est. ex quo sequitur, ꝙ negociatio propter necessita-
tem est licita, vt ibi dicit glo. Sed obijcietur, ꝙ isti mo-
di negociationū nō sint vetiti clericis, quia solum ve-
G tatur eis iniusta negociatio. illa autem est vbi acqui-
runtur iniusta lucra, sed iusta negociatio non interdi-
citur eod. tit. c. multa, s. iniustum negocium exercere,
neque tamen iustum negocium est contradicēdum.
Secundo, quia turpe lucrum uetatur clericis. & tamē
turpe lucrum est iniustū lucrum eod. c. s. quicquid iu-
sto plus appetit homo turpe lucrum est, & tamen lu-
cra pręcedentia non sunt iniusta, quę fiunt a negociā-
tibus propter utilitatem publicam, uel propter paupe
rū sustentationem, & alimentationem, uel etiam ab
eis qui sola lucra quærūt, dum tamen fiant secūdum
commensurationem. ergo nō sunt uetita clericis. Di-
cendum, ꝙ ut supra declaratum est sola lucra, uel ne-
gociatio propter necessitatem licita sunt clericis, lu-
H cra autem quæ sunt propter cupiditatem, siue sint in-
iusta, siue non, illicita sunt clericis. Cum autem obij-
citur, ꝙ sola iniusta lucra, uel negocia uetita sunt. Di-
cendum, ꝙ iniustū negocium est illis uetitum. Et ta-
men non sequitur a contrario sensu, ꝙ omnis nego-
ciatio quæ non est iniusta sit eis permissa, quia statim
inuenitur ꝯrium expressum in iure. Nam dr̄ ibi, ꝙ ꝑꝑ
hoc non est iustum negocium contradicendum ꝑꝑ
necessitates diuersas. ergo ur̄, ꝙ sola necessitas est cau
ca permittēdi clericis negociationem. Vnde propter
alimentationem pauperum non licet negociari, ne-
que ꝑꝑ utilitatem publicam. Etiam patet, quia lucrū
quærere ꝑꝑ solum lucrum, dum tn̄ non excedatur cō-
mensuratio valoris rerum in uendendo, non est iniu-
I stum lucrum, & tn̄ non licet sic negociari, quia est ad
cupiditatem. immo uetitum est sub pęna excommu-
nicationis extra ne cleri. uel mo. c. s̄m, s. s̄m statuta p̄-
decessorū nostrorum sub anathematis interminatio-
ne prohibemus, ne qui clerici, uel monachi causa lu-
cri negocientur. Ad s̄m dici potest uno modo, ꝙ cle-
ricis non solū lucrum turpe, sed etiam lucri desideriū
prohibetur, quia sicut Apostolus dixit habētes uictū,
& quibus tegamur his cōtenti sumus, ideo omnis ne-
gociatio uetita est, nisi ꝑꝑ necessitatem, quæ non est
ad lucrū, sed ad sustentationem. Secundo potest dici,
ꝙ clericis uetitum est turpe lucrum, sed illud triplici-
ter. uno modo turpe, idest illicitum, & iniustum. Alio
modo turpe nullam continens honestatem, licet etiā
K iniustitiam non habeat. Primo modo accipitur extra
ne cle. uel mo. ca. multa. & sic omnibus uetitū est tur-
pe lucrum. Secundo modo accipitur 14. q. ca. quicū-
que, s. quicunq; tꝑe messis non ꝑꝑ necessitatem com
parat annonam & c. turpe lucrū dicimus, & istud non
est iniustum, quia non est præter commensurationē.
Et tn̄ est turpe, quia nō habet honestum, & istud ue-
tatur clericis 14. q. 4. ca. siquis oblitus, & c. quoniā cle-
rici. Tertio potest dici, ꝙ turpe lucrum uocatur id, q̄d
acquiritur cum solo desiderio lucrandi, etiam si non
committatur ibi aliqua iniustitia, & ita potest intelli-
gi allegatum c. multa, s. quicquid plus iusto homo ap-
petit turpe lucrum est, & ita ex solo desiderio uocat
turpe lucrum, ut cum quis concupiscit id, quod non
est ei necessariū, sed ultra necessarium. & hoc modo

differt

differt turpe lucrum, & iniustum lucri. Ad argumentum autem in principio, in quo innuebatur, ꝙ omnis negociatio simpliciter sit vetita clericis. Dicendum, ꝙ saltem ea quæ est propter necessitatem non est vetita, & ideo, licet dicatur generaliter in quocunq; canone vetitam esse negociationem, debet intelligi, ꝙ non sit vetita negociatio propter necessitatem, quia ita expressum fuit in allegato ca. multa. Secundo potest dici, ꝙ etiam 14 q. 4. c. clerici, non negatur simpliciter omnis negociatio, sed solū negociatio propter lucrum. Et patet, quia ponuntur ibi duo quæ signant hoc, s. quæstus, & cupiditas, cum dicatur clerici ab indignis quæstibus nouerint abstinendum, & ab omni cuiuslibet negociationis ingenio, vel cupiditate cessandum, & ita expressum est extra ne cler. vel mo. c. secundum, quia ibi negociatio causa lucri prohibetur.

An solis clericis, & monachis sint vetitæ negociationes, vel etiam laicis, & quæ sint turpia lucra,
Quæst. CCXXV.

QVæRETVR, an solis clericis, & monachis sint vetitæ negociationes, vel etiam laicis. Aliqui dicunt, ꝙ etiam laicis: nam si negociationes bonę essent non vetarent̄ clericis, sed malæ sunt, & ideo sunt vetitæ. Omne tamen malum etiam laicis vetitū, quia quod malum est nulli licet. ergo etiā laicis vetita est negociatio. Secundo, quia negociatio turpe lucrum est, & tamen, quod turpe est omnibus est vetitum, cū opponatur honesto, & honestū sit id, quod omnibus sub necessitate est impositum. Dicēdum, ꝙ negociatio secundum se nō est vetita laicis, quia si eis esset vetita simpliciter esset illicita, & impediret̄ bonum publicum, quia per negociationem quorundam qui lucra intendunt, prouidetur alijs in necessarijs, quod nō fieret nemine negociante. Sed considerandum, ꝙ in negociatione aliquid est, quod est sine peccato, aliqd vero, quod nō potest esse sine peccato: quærere enim lucrum vltra commensurationē sine peccato esse nō potest, desiderare autem lucrum sine peccato esse potest, ideo primum est vetitum laicis. secundum non. In quo magis considerandum, vt dictum est præced. quæst. ꝙ negociatio potest fieri propter solum lucrū, aut nō propter lucrum principaliter, sed propter aliquam causam honestam, vt propter inopiā, & sustentationem, aut propter vtilitatem publicā, aut ad alendum pauperes de lucris. Si propter necessitatem, & inopiam, manifestum est, ꝙ licet negociari laicis, cū etiam clericis liceat, vt ostensum est præced. q. Si autem propter vtilitatem publicam, aut alimentationē pauperum dicendum etiam, ꝙ eis licet, quia isti fines sunt laudabiles, & actus ipse negociandi non est contra professionem, & officium laicorum, qui non sunt specialiter ad aliqd obligati, ideo non est aliquid quare vetita sit eis sic negocatio, secus de clericis, quia negociatio valde repugnat officio, & professioni eorū, ideo nō est eis licita. Si autem fiat negociatio propter lucrum solum, aut principaliter propter illud, & tunc aut in captando lucra excedit negociator proportionem valoris considerato labore, industria, expensis, & cęteris circunstantijs, aut non. Si excedit semper est iniustus contractus, & ideo talis negociatio omni homini est vetita tam laico quam clerico, sicut iniustū facere est omnibus vetitum. Si non excedit commēsurationem dicendum, quòd non est vetita laicis, ga oē, quod sine peccato mortali fieri potest concessum est eis, ita autem est hic. nam dato, quòd propter solū lucrū moueantur, si propter illud tamen nihil agunt, neque agere volunt quod sit contra rectitudinem excedendo modum, aut fraudando proximum, adhuc

A auaritia illa nō accedit ad esse peccatum mortale, cū autem ardor lucri tantus est, vt siquis propter cupiditatem lucri committat aliquid contra legem Dei, vt vendere vltra commensurationem, vel fraudare proximum, aut similia, aut committere sit paratus, talis auaritia, siue cupiditas est peccatum mortale, etiam si nondum negociator aliquid vendiderit, aut neminem fraudauerit, quia iam præponuntur lucra Deo, & est abuti, s. fini vtibili. Cum autem quislibet cupiat lucra, compescat desideria sua, ita quòd nolit lucra capere cōtra iustum, aut offendendo aliquomō Deum non abutitur, & ideo nō est per se illa auaritia, vel cupiditas peccatum mortale. Et sic negociatio talis licita est laicis, in qua talia lucra propter se quærunt, quia licet propter se querere videantur, cum non appareat expresse, quòd propter alium finem quærunt, quia ta-
B men citra Deum continent desideria illa, non est lucrum finis vltimus, sed subordinatus, idest non repugnans.

Ad primum in contrarium dicendū, ꝙ omne malum id est, quod in seipso est malum, vel secūdum se est vetitum omni homini. de negociatione autē non est sic, quia potest esse sine peccato, ideo non est simpliciter vetita omni homini. Cū vero de clericis obijcitur, dicendum quòd eis vetatur non tanquam simpliciter sit mala, sed quia eis esset mala, idest impeditiua officij eorum.

Primo, quia clerici cū sint in gradu celsiori profes-
C sionis bonis q̄ laici debent non solū abstinere ab omni malo, sicut & laici, sed etiam ab omni specie mali. & istud est motiuum, quare quosdam ludos vetāt iura fieri in Ecclesia, quos tamen licitū est fieri in theatro, s. quia ministris Dei ab omni specie mali abstinēdum est extra de vita, & hone. cleri. cap. cum ab omni specie, & tamen negociatio habet quandam speciem, vel accessionē ad mala, ideo vetita est clericis.

Secundo, quia negociatio est ordinata ad lucrum terrenum, cuius clerici debent esse contemptores, & ideo non debent illi rei implicari per quam ad lucrū terrenum peruenitur.

Tertio propter multa vitia quę in negociatione ac-
D cidere solent, s. mendacium, periurium, temeraria, & superuacua iuratio, fraus, iniustus contractus, & similia, quia sicut in medio maceriæ figitur palus, ita inter ementem vix deficiet mendacium, & negociator vix eruitur a peccatis labiorum.

Quarto, quia negociatio multum implicat animū curis secularibus, & per consequens retrahit a spiritualibus. Et hoc valde est contra professionis cōditionem clericorum: nam non solum animum spiritualibus debent, sed etiam occupationes suas debēt Deo, negociatio tamen totaliter occupat hominem propter multitudinem cogitationū, ideo vitanda est clericis. Sic dicit Apostolus prima Thimo. secundo cap. nemo Deo militans implicat se negocijs secularibus. de laicis secus est, quia ista non sunt, ita contra eorum professionem, vel subire pericula eorum, sicut contra
E professionem clericorum, ideo licebunt laicis negociationes, & non clericis.

Ad secundum dicendum, quòd sicut dictū est pręcedenti quæst. turpe lucrum accipitur dupliciter. vno modo turpe, idest iniustum, quod vocatur turpe, quia est expresse contra honestatem. Alio modo turpe, idest non continens aliquam honestatem, sed non est iniustum. nam quando quis habet solum desiderium lucri, & illud cupit omni modo, siue immoderate, siue moderate vendendo est lucrum iniustum, & omne iniustum est turpe, quia est cōtra honestum, tale autem turpe omnibus hominibus est illicitum. Vnde nō est licita negociatio laicis in qua talia lucra

turpia

turpia quæruntur. Secundo modo vocatur turpe quãdo quis negociatur solum, vt lucretur: nam etiam si non sit lucrum præter commensurationem, & nulla fraus intercidat, intentio lucri est turpis, quia lucrum secundum se non dicit aliquod honestum, cum neque dicat virtutem, neque naturalem necessitatem, & ideo cum sola intentio lucri mouet turpis est, cum non sit aliquid honestãs illam, & ideo illud vocamus turpe lucrum, idest non habens honestatem, & tamẽ istud, licet nunquam sit laudabile, tamen non est peccatum mortale, quia hoc intendens non committit ad iniustum, ideo licitum est laicis, quia non est contra honestatem, licet non habeat honestatem. & ita non est omne turpe illicitum.

An dans pecuniam mercatori, vt de eius lucro participet sit vsurarius. Et quid si vnus ponit pecuniam, & alter laborẽ, vel vnus tradat pecuniam ad lucrum negociatori tanquam mutuo, & velit totum periculum pecuniæ in negociatorem transferre. Quæst. CCXXVI.

QVAERETVR, an dans pecuniam mercatori, vt de lucro eius partem habeat sit vsurarius.

Dicendum, quòd aut ambo negociantur cum pecunia illa, aut alter tantum. Si ambo negociantur non est vsura, siue participent lucrũ æqualiter, siue inæqualiter, idest, quòd ambo ponant pecuniam, & ambo laborem, vel vnus pecuniam, & ambo laborem, quia non ponens pecuniam poterit de lucro partem recipere, manente pecunia salua ei cuius est, licet non æqualiter recipiant, & hoc pro labore quem sumit in negociando. Ratio prædictorum est, quia si licet alicui negociari, & lucrari cum pecunia, licebit societatem facere ad negociandum cum alio, vt lucrum inter se diuidant. Si autem non ponant ambo laborem, sed vnus ponat pecuniam solã, & alius laborem solum, an poterunt diuidere inter se lucrum?

Et tunc dicendum, quòd aut dans pecuniam mercatori ad negociandum tenet penes se periculum pecuniæ, vt si accidat illam exuri, vel diripi, vel alio casu perire, quòd maneat penes eum periculum, & damnum, aut si res emptæ de pecunia perierint, aut minus valuerint; quia omnibus his modis perit pecunia, aut aliquid eius, aut periculum pecuniæ transfert in mercatorem, vel artificem qui negociatur.

Si primo modo adhuc dubitant quidam, an sit licitum sic lucrari, quia pecunia datur mutuo, sed de mutuo nullum lucrum haberi potest præter substantiam rei. ergo poterit lucrum aliquod percipere dominus, sed totum pertinebit ad negociatorem.

Dicendum, quòd pars lucri conuenienter pertinet ad dominum. & ratio est, quia hic est societas, & non mutuũ, neque locatio, ideo sicut in societate potest dominus cum mercatore partiri lucrum.

Et sciendum, quòd hic potest esse triplex contractus, scilicet mutuum, locatio, aut societas. Si mutuum esset, pecunia esset simpliciter data negociatori, & pertineret periculum ad ipsum, & non ad dantem, & etiam totum lucrum perciperet negociator, quia cum re sua negociatur, & tamen non stat hoc in præsenti, quia supponitur, quòd periculum maneat penes dantem. Locatio etiam non est, quia si locaretur vsus pecuniæ ad ostẽtationem diuitiarum, vel ad dandum eam pignori, vel ad alium vsum maneret dominium penes dantẽ, & staret periculo eius, & daretur sibi certum quid pro vsu eius quolibet an-

F no, vel mense, & hoc, siue lucraretur negociator, siue non, sed de lucro negociatoris nihil participaret dominus pecuniæ. Alius contractus est societatis, & iste est, vt dominus pecuniæ ponat eam, & penes eũ maneat dominium illius, & periculum eius, & tamen cum illa pecunia lucrentur ambo, idest negociator qui ponit laborem, & dominus qui ponit pecuniam, & ita manet hic periculum pecuniæ penes dantem, quod non fit in mutuo. & non datur certum quid ꝑ vsu pecuniæ, sicut in locatione, sed participant precium quod specialiter pertinet ad contractum societatis.

G Cum autem obijcitur, quòd iniuste percipiat lucrum dominus eo, quòd non negociatur: nam de pecunia, aut prouenit lucrum quantum ad substantiam eius aut quantum ad vsum qui fit cum ea. Quantum ad substantiam non potest, quia illa non habet de se aliquem vsum, nisi consumptionem per quam transit. si quantum ad vsum dicendum, quòd non potest lucrari dominus, quia non negociatur, sed solus mercator, ideo nõ videtur, quòd ad dominum possit pertinere aliquid lucri.

Dicendum, quòd dominus percipit aliquid de lucro pecuniæ non propter substantiam, sed propter vsum, quia negociando cum pecunia fit lucrum. Et cum dicitur, quòd dominus non negociatur, ergo non lucratur.

H Dicendum, quòd licet non negociatur ipse, negociatur alius pro eo, & censetur ipse negociari, & ita ipse lucratur, sicut cum dominus seruo suo tradit pecuniam ad negociandum, manifestum est, quòd dominus non negociatur, sed totum lucrum prouenit ei, quia per seruum acquiritur domino. Idem autem est de homine libero, vt si habeat quis famulum cui pro seruitio mercedem præstat, potest illi commendare pecuniam suam ad negociãdum, & totum quod ille lucratur acquirit dominus, sic autem est in eo qui pecuniam suam mercatori, vel artifici dat, vt negocietur cum ea: nam dat ei partem lucri, vt negocietur pro ipso, & reliquum lucrum proueniat domino pecuniæ, & sic videtur negociator locasse in hoc operas

I suas domino pecuniæ pro parte lucri quem accipit. & ideo videtur dominus pecuniæ negociari, & ita ex ea iuste aliquid accipit quasi per se negociaretur. Sed causa dubitandi erat si dominus dedisset hanc pecuniam negociatori quasi mutuam, quia tunc non poterat aliquid pro lucro eius accipere, eo quòd translatum erat dominium pecuniæ in alterum, sed non datur mutuo, neque transfertur dominium, sed ponitur, vt in contractu societatis. Si autem dominus pecuniæ velit trãsferre periculum in negociatorem accipientem, aut vult transferre totum periculum pecuniæ, aut partem eius, si partem tenetur a plurimis, quòd sit licitus contractus, quia ista est conditio societatis quasi sit fraternitas, s. vt videantur ambo ponere

K pecuniam, & ambo participare lucrum: nam cũ proprie est societas ambo ponũt pecuniam, & ambo negociantur, & ambo lucrum partiuntur, siue æqualiter, siue vt conuenerit inter eos. Si autem ambo ponant pecuniam, manifestum est, quòd si damnum pecuniæ euenerit, quòd ambo sustinent, secundum ꝙ pecuniam posuerunt. Et ideo cum nunc vnus ponit pecuniam, & alius laborem, si contractus societatis inter eos fit, videntur ambo ponere pecuniam, ideo quòd periculo amborum stet secundum partes non est vsura, neque illicitus contractus. Si autem dominus pecuniæ velit totum onus, & periculum pecuniæ transferre in negociatorem, aliqui contẽdunt, quòd non sit vsura, sed possit hoc stare cum cõtractu societatis. de quo satis dicit Hostien. in summa. titu. de vsu.

§. an

§. an aliquo casu vsu quid si periculum. Sed dicendum, quòd communiter omnes doctores tenent, & ista est veritas, quòd non potest stare, quia est contra naturam contractus societatis: nam in contractu societatis quilibet manet dominus eius, quod ponit in societate, & tamen periculum rei pertinet ad illum cuius est, ideo non potest in societate trásferri totum periculum in alterum, quia desinit esse societas. Hoc enim specialiter pertinet ad mutuum, vbi totum periculum transfertur ad accipientem, eo quòd etiam dominium pecuniæ transfertur in ipsum.

Ideo dicendum, quòd vsurarius est talis contractus in quo quis dat pecuniam mercatori, & vult participare lucrum, idest tertiam, vel quartam eius, & tamē totum periculm transfert in mercatorem, quia hoc est mutuare, & pro mutuo pecuniam accipere, quod est vsura. & ita Hostiens. dicit, quòd si pecunia data B periret casu fortuito, quòd consulendum est in foro animæ ei qui dedit, vt remittat, & non repetat eam ab eo cui tradidit ad negociandum.

An promittens mercatori pro pecunia sibi commodata lucrum quod sperabat in nundinis de ea sit vsurarius. Quæst. CCXXVII.

QVAERETVR de hoc casu. quidam volebat ire ad nundinas, vt merces ibi emeret, & deduceret ad alium locū, vel seruaret propter lucrum. ego autem indigens pecunia C petiui illam, promittens me illam reddere in tempore certo cum lucro, quod ille se sperabat habiturum, an sit iste contractus vsurarius?

Respondet Innocentius, quòd ille contractus est vsurarius, licet quidam contrarium teneant, neq; scit talem mutuantem excusari, sed Hostien. extra de vsu. capitu. salubriter. tenet, quòd ego obligatus sum ad interesse lucri illius quod ille mercator facturus erat verisimiliter, dummodo non fiat in fraudem vsurarum. & prædictus mercator non consueuerit tradere ad vsuram. idem videtur placere Raym. in sum. eod. titu.

Sed dicit Io. An. quòd non tenetur recipiens pecuniam mutuatam ad istud interesse, nisi ex mora, vt si vadens ad nundinas diceret. ego sum iturus tali tempore ad nundinas, & negociaturus de ista pecunia, & ideo non mutuabo tibi, nisi dederis mihi eam ad tale tempus, vt ego possim eam ferre ad nundinas, & accipiens offert se daturum, si non det in termino, & ideo alius non vadit ad nundinas, tenetur ad totum interesse, quia iam ex mora debetur. sed ante moram non.

Et dicendum, quòd hoc videtur verum, quia patet de dando damnum, in quod incurrit mutuans, est licitum etiam si non sit lucra, sed de dando lucra quod poterat facere mutuans cum pecunia est contractus illicitus, nisi esset lucrum certum, quia illud est quasi debitum, & carere tali lucro computatur in damnū, E sed tale non est lucrum quod poterat nunc facere negociator, quia poterat perdi pecunia furto, vel rapina, vel incendio, vel alio modo, aut tenendo eam poterat iste non negociari, aut negociando non lucrari, & ideo de hoc, quod erat dubium non debetur interesse, nisi ex mora, vt dictum est.

An sit contractus vsurarius hunc casum facere de quodam obligato ad certum debitum vsurario. Quæst. CCXXVIII.

QVAERETVR aliquis erat obligatus vsurario ad certum debitum cum vsuris, & habebat pecu- A niam de qua poterat satisfacere de debito, & vsuris, sed socius eius petiuit pecuniam illam ab eo mutuari, & ille dedit eam sub hac conditione, vt solueret vsurario debitum, & vsuras de cętero currentes, an sit contractus vsurarius.

Aliqui dicunt, quòd non est vsura, quia vsura dicit lucrum, sed mutuās nullum accipit hic lucrum cum ad vsurarium pertinet. ergo non est contractus vsurarius.

Secundo, quia si iste soluisset pro vtilitate socij posset ab eo repetere sortem, & vsuras extra de fideiu. ca. peruenit, & capit. constitutus: multo fortius ergo poterit excipiendo retinere de reg. iu. capit. qui ad agendum libro 6.

Alij dicunt, quòd est contractus vsurarius, quia si iste pro seipso stipulatus est vsuras, sine dubio est vsurarius. Si autem creditori suo stipulatus est non valet stipulatio inst. it. de inuti. stipul. §. alteri. & ita, vel non tenet contractus, vel est vsurarius.

Aliqui dixerunt, q̄ difficile erat hoc solui, ideo solueret qui posset, sicut dixit Damasus.

Alij vt Trancre. dixerunt, quòd non poterat mutuans petere, nisi sortem, in quo innuit vsurarium esse contractum.

Alij tenent, quòd poterit mutuans compellere accipientem actione mandati ad soluendas etiam vsuras currentes. sic tenet Barthol. Brixi. in q. veneriali quæ incipit aliquis scholaris.

Dicendum, quòd aut iste mutuans volebat de pecunia illa satisfacere creditori statim, aut non. Si non volebat est vsurarius, quia lucrum acquirit, quia euitat vsuras illas quas alias non erat euitaturus, & ideo vltra sortem accipit. Si autem de illa pecunia soluturus erat statim creditori, & per hoc se liberaret tam a sorte quam vsuris non est contractus vsurarius, neque peccat, & hoc, quia iste nihil acquirit, sed euitat damnum quod alias erat euitaturus, cum intenderet per istam pecuniam se exonerare debitis, & vsuris, & ad quemlibet pertinet, quòd damnum euitet. Hoc enim modo cuilibet mutuanti licet dicere accipiēti. si ego mutuo tibi nunc istam pecuniam incurro in tale dā- D num, si tu vis illud soluere mutuabo illam, alias non faciam. & non est contractus illicitus, quia licet conuenire de damno vitando, & maxime quando præsens est certum. sciebat enim qui mutuauit pecuniā socio, quòd currebant sibi vsuræ, & si non solueret statim, quòd incurreret in illud damnum, & cum ex illa pecunia soluturus erat, licebat sibi petere ab accipiente, quòd liberaret eum a sorte, & vsuris currentibus, cum posset omnes præteritas, & debitum soluere cum illa pecunia.

An mutuans communitati pecuniam, vt non soluat impositionem sit vsurarius &c. Quæst. CCXXIX.

QVAERETVR siquis mutauit communitati pecuniam ea conditione, vt quandiu communitas pro illo debito sibi obligata esset non teneretur ad soluendum impositiones, vel collectas, an sit vsurarius?

Respondet Guilel. in Specu. titu. de vsu. quòd non est vsurarius, eo quòd non agit de captando lucro, sed de vitando damno quod poterat vitare.

Sed dicendum circa hoc, quòd aut certum erat, quòd interim aliquæ collectæ imponerentur, aut nō. si certum erat, quòd imponerentur videtur, quòd sit vsurarius, quia pro expectatione solutionis acquirit hoc, quòd non soluat collectas, quas alij soluūt. si autem non erat certum, an essent imponendæ collectæ, si

ctæ, si dubium erat, non erat iste vsurarius, quia ista dubietas excusat eum, licet lucrum capiat ex illa mutuatione.

An possit quis recipere aliquid de mutuatione facta cuidã eunti ad nundinas apud se periculum de pecunia tenenti. Quæst. CCXXX.

QVAERETVR quid si aliquis eunti ad nundinas mutuauit centum, & retinuit penes se periculum illorum centum, an possit aliquid pro hoc recipere.

Dicendum, quòd hic potest fieri triplex cõtractus, scilicet societatis, mutui, locationis. De primo, vt vt quòd daret aliquis eunti ad nundinas centum, & negocietur cum pecunia illa pro ambobus, & maneret tunc pecunia periculo amborum, vel dantis solũ. De secundo, vt quòd mutuaret dans pecuniam accipienti, & tunc transiret in accipientem, & pro se solum negociaretur de ea, & periculum totum esset accipientis. De tertio, vt quòd dominus pecuniæ locaret pecuniam indigenti ad aliquem vsum, & retineret penes se periculum pecuniæ, & pro vsu eius locato acciperet aliquid.

Dicendum, quòd si esset primus contractus, idest societatis conuenienter daretur pecunia negociatori eunti ad nundinas, & reciperetur aliquid, non trãsferretur dominium in accipientem, sed maneret penes dantem, & etiam non acciperetur aliquid determinatũ quasi pro vsu pecuniæ, cum non locetur vsus, sed dãs videatur negociari cum ipsa pecunia, quia est societas, & negociat̃ mercator pro se, & pro eo a quo accepit pecuniam, sed participabunt in lucro superueniẽti, siue paruum, siue multum sit, aut si nullum fuerit sustinebunt simul onera damni, & tamen hic non est sic.

De secundo, idest mutuatione dicendum, quòd non potest aliquid recipi vltra sortem, eo quòd pecunia mutuata transit in dominium eius cui mutuatur, & ad periculum eius pertinet, & ideo nemo potest ꝑ vsu eius aliquid recipere, quia nullius est, nisi habentis eam, & stultum esset, quòd quis peteret fructus rei alienæ.

Si autem dicatur, quòd pro eo, quòd suscepit mutuator in se periculum possit recipere aliquid vltra sortem.

Dicendum, quòd non potest. & iste est casus in ca. nauiganti. extra de vsu. & oportet intelligi sic, quòd ille qui mutuauit eunti, vel nauiganti ad nũdinas pecuniam recepit in se periculum, idest, quòd assecurauit accipientem, quòd pecuniam saluam deduceret vsque ad nundinas, & si casu periret pecunia, quòd non teneretur accipiens aliquid reddere mutuanti, neque ipsam sortem, vel vadens ad nundinas accepit merces ab aliquo venditas ad certam æstimationem iustam, quam soluere non potuit tunc, & voluit ferre merces illas ad nundinas, vt negociaretur, & vendens dixit. ego reddo tibi istas merces securas, idest, si non peruenerit ad nũdinas, vel aliquid de eis casu perierit, quod non tenearis mihi ad sortem, & si peruenerint, quod des aliquid vltra precium venditionis, quod videor tibi nunc mutuare pro illa securitate q̃ facio, & periculo quod sumo in me. Et dicendum, quòd in neutro casu potest accipere aliquid vltra sortem, vt in eod. c. nauiganti.

Et dicendum, quòd assumptio periculi nihil confert mutuatori potiusquam si simpliciter tradidisset pecuniam, eo quòd periculum rei semper pertinet ad eum qui est dominus, & cũ mutuator desierit esse dominus, frustra pro re alterius periculum accipit, &

F ideo contractus est vsurarius. Si autem esset contractus locationis non videretur esse iniustum, quòd acciperetur aliquid pro vsu pecuniæ: nam in qualibet locabili locator accipit pecuniam pro vsu rei quã locat. de pecunia autem planum est, quòd locabilis est ad quosdam vsus, vt ad pompam, & ad ponendum pignori, & ad similia, ideo tunc licite recipitur aliquid pro vsu pecuniæ pro illo tempore, & tamen tunc pecunia tradita manet quãtum ad dominium penes locantem, & ad eum pertinet periculum, ideo nõ oportet, quòd dans expresse contrahat cum accipiente, quòd recipiat in se periculum eius, quia ex conditione contractus inest, etiam si nihil exprimatur quod periculo dantis maneat cum locata sit, vnde nihil plus acci-
G pit pro hoc, quòd periculũ in se suscipit, sed pro hoc quòd vsum eius locat. & tamen, quia pecunia magis se habet ad mutuationes quam ad locationes, etiam quia pecunia non deterioratur ex vsu, sicut alia quæ locantur, vt equus, vestis, & domus, non est securum locare pecuniam accipiẽdo aliquid pro vsu eius, quia videtur latere ibi fraudem vsurarum. De hoc Gregorius, & habetur 88. dist. cap. eijciens. si tamen vere, & sine fraude vsurarum, neque alia spe locaret quis pecuniam ad pompam, vel ad ponendum pignoratam, vel ad similes vsus, retinens in se eius periculum, sicut facere debet ex conditione contractus locationis non est illicitum aliquid accipere pro vsu eius.

H Sed dicendum, quòd in allegato ca. nauiganti non fuit sic, quia ibi dans pecuniam non locauit eam, sed mutuauit, vt litera dicit. & additur, quòd suscepit in se periculum eius, ideo propter hæc duo apparet, quòd non poterat recipere aliquid vltra sortem. Primum patet, quia dicitur, quòd mutuauit, & tamen in mutuo transit dominium, ideo pro pecunia mutuata nihil vltra potest accipi. Secundum patet, quia dicitur quòd suscepit in se periculum, & tamen non suscipit quis in se, nisi quod non habebat. ergo videtur, quòd ille iam cessauerat habere periculum pecuniæ cum susceperit illud, & tamen nõ cessaret habere illud, nisi pecunia desineret esse eius. ergo erat pecunia mutuata, & desierat esse mutuatoris, & consequenter non
I poterat aliquod commodum pro illius vsu accipere. Si autẽ quis vellet de pecunia quam dat negociatori eunti ad nundinas aliquam vtilitatem capere, oportet quòd daret ei in societatem, vt pro ambobus negociaretur sub periculo dantis, vel sub periculo amborum, & tunc posset accipere partem lucri.

An banchi seu cambia sint licita & possint exerceri sine peccato. Quæst. CCXXXI.

QVAERETVR cum quis dat hic in Hispania centum negociatori, vt Romæ, vel Hierosolymis faciat sibi responderi cum nonaginta, & sex, an sit vsura.

K Dicendum, quòd non videtur hic modus vsuræ: nam is qui dat pecuniam solet accipere superabundantiã in contractu vsurario, & hic qui dat non accipit superabundantiam, sed qui recipit.

Item solet fieri contractus vsurarius cum quis mutuat alteri pecuniam, ut ad certum tempus det ei, & pro usu illius temporis recipit lucrum, & tamen hic est è contrario, quia qui a principio recipit non dat usuram, sed potius datur ei usura.

Tertio, quia etiam in uenditione quando est usuraria propter mutuum tacite existens fit, aut propter anticipationem precij dati, aut propter dilationem solutionis.

De primo, ut cùm quis emit uilius quã res ualeat, quia dedit precium antequam acciperet rem.

De

De ſecundo, vt cum accepit quis rem emptam antequam ſolueret. & ideo carius emit quã valeat, quia in his duobus caſibus vſura eſt. & tamen hic eſt è cõtrario, quia qui prius pecuniam dat, & expectat illam poſtea accipere, minus accipit, & ideo non eſt modus vſuræ, ſed potius contra formam vſuræ.

Dicendum, quòd prędictus contractus non eſt vſurarius, ſed potius licitus, poteſt tamen eſſe iniuſtus ſecundum quantitatem ſuperabundantiæ. habet autẽ contractus iſte aliquid mutui, quia ſicut in mutuo dans transfert dominium pecuniæ, & periculum in accipientem, ita & hic dãs pecuniam negociatori in Hiſpania, vt accipiat ab eo Romæ, transfert in eum dominium pecuniæ, & periculum, habet autem aliquid locationis inquantum iſte ſuſcipiens locat operas ſuas ei a quo accipit quaſi, vt deferat ei ſaluam pecuniam illam in locum in quo alius vult accipere, & pro his operibus aliquid meretur, & aliquid accepturus eſt, & iuſtum eſt quod accipiat.

Primo, quia iſte excuſat labores multos, & pericula dantis pecuniam, quæ ille non euaderet ſine ſumptibus, & difficultatibus. ergo poteſt pro iſto bono, quod illi impendit aliquid recipere ab illo.

Secundo ex parte recipientis, quia negociator recipiens hic in Hiſpania pecuniam, & dans eam Romæ non poteſt iſtud facere ſine expenſis, quia oportet habere domum, & ſocietates in multis locis, quæ non fiunt ſine multis ſolicitudinibus, & expenſis, & data opera ad hoc, ſed nemo cogitur dare operas gratis, ideo pro hac reſponſione poteſt aliquid recipere negociator quaſi locet in hoc operas ſuas.

Et ideo dicendum, quòd non eſt vſura, quòd aliqd detur minus a recipiente quam receperit, quia labores ſuos in hoc apponit, & tamen poteſt eſſe iniuſtus contractus, ſecundum quòd recipit immoderate, vel extorquet ab eo qui pecuniam dat, & alibi accipere vult: nam ſicut in emptione, & vẽditione rerum, quas quis emit, & poſtea carius vendit, conſideratur commenſuratio expenſarum laborum, & ſolicitudinis, & quando cariſtia eſt ſecundum iſtam proportionẽ eſt iuſta venditio, quando autem excedit eſt iniuſta, ita in acceptione negociatoris, quando ſecundum proportionem ſuorum laborum, & ſolicitudinum accipiunt ſuperabundantiam, pro hac reſponſione eſt licitus contractus, cum vero ſuperabũdantiam ad hoc habent eſt contractus illicitus, ideſt iniuſtus.

An accipientes pecuniam ſub vſuris peccent. Et quid de petente tam a parato quam a non parato dare ad vſuras & an non parato liceat ſuadere, vt det.
Quæſt. CCXXXII.

QVAERETVR nunc circa accipientes pecuniam mutuam ſub vſuris, an peccent, cum certum ſit ipſos dantes ad vſuram quòmodocunque peccare.

Aliqui dicunt, quòd etiã accipientes peccant, quia dicit Apoſtolus ad Ro. 1. quòd digni ſunt morte non ſolum qui faciunt peccata, ſed etiam qui conſentiunt facientibus, ſed qui accipit pecuniam mutuo ſub vſuris conſentit vſurario in ſuo peccato, & præbet ei occaſionem peccandi. ergo etiam ipſe peccat. Secundo, quia pro nullo commodo temporali debet aliquis alteri quamcunque occaſionem peccãdi prębere, quia hoc ſemper pertinet ad rationem ſcandali actiui, & illud ſemper eſt peccatum, ſed qui petit mutuum ab vſurario expreſſe dat ei occaſionem peccandi. ergo pro nullo commodo temporali excuſatur.

Tertio, quia non videtur eſſe minor neceſſitas interdum deponendi pecuniam apud vſurarium quam
A mutuum accipiẽdi ab eo, ſed deponere pecuniã apud vſurarium videtur omnino eſſe illicitum, ſicut illicitum eſſet committere gladium furioſo, & virginem luxurioſo. ergo neque licitum eſt accipere mutuum ab vſurario, cum per hoc detur occaſio ad malum.

Aliqui dicunt, quòd accipiens mutuum ſub vſuris non peccat, quia iniuſtum agere eſt illicitum, ſed iniuſtum pati non, quia iuſtitia nõ eſt media inter duo vitia, vt patet 5. Ethi. & tamen qui mutuat ad vſuram iniuſtum facit, quia accipit vſuram, accipiens autem mutuum ſoluit vſuram, & iniuſtum patitur, ideo videtur, quòd non peccet, quia non poterit quis in eodem actu ſimul iniuſtum pati, & iniuſtum agere.

Dicendum, quòd dans ad vſuram ſemper peccat, & tamen recipiens mutuũ ſub vſuris non ſemper peccat, ſed aliquando excuſatur a peccato. motiuum autem ad hoc, quòd peccet videtur eſſe, quia
B communicat danti ad vſuram. & tamen nõ eſt neceſſe, quòd communicans alteri qui peccat peccet. Vnde inducere aliquem ad peccandum nullo modo licet, vti tamen peccato alterius ad aliquod bonum licitum eſt, quia Deus vtitur omnibus peccatis noſtris ad aliquod bonum, cum ex quolibet malo eliciat aliquod bonũ, vt ait Aug. in Enchiridion. Et ideo Aug. reſpondens Publicolæ quærenti, an liceat vti iuramento eius qui per falſos Deos iurat, in quo manifeſte peccat reuerentiam illis tanquam dijs exhibens, reſpondet quòd vtitur fide illius, qui per falſos Deos iurat non ad ma-
C lum, ſed ad bonum non ſe peccato illius ſociat quo per dæmonia iurauit, ſed pacto eius bono quo fidem ſeruauit, ſi tamen iſte qui vtitur iuramẽto alterius per falſos Deos cogeret, vel induceret alterum ad iurandum per illos, manifeſtum eſt, quòd peccaret.

In præſenti autem ſic dicendum, quòd qui mutuũ ſub vſuris accipit, aut rogauit, vel induxit ad mutuandum ad vſuram aliquem, aut ille paratus ad hoc erat. Si primo modo dicendum, quòd eſt illicitum, quia nullo modo licet inducere aliquem ad mutuandum ſub vſuris. Si ſecundo modo licitum eſt, aut nõ eſt illicitum ab eo qui paratus eſt dare ad vſuram recipere mutuum ſub vſuris propter aliquod bonũ, quod eſt ſubuentio neceſſitatis propriæ, vel alienæ, ſicut etiam
D licet ei qui incidit in latrones manifeſtare bona quæ habet, & tamen latrones diripient illa, & diripiendo peccabunt, & tamen hoc licet ad hoc, quòd non occidatur. exemplo decem virorum qui dixerũt ad Hiſmaelem, noli nos occidere, habemus enim theſaurũ in agro Hiere. 41. c.

Innocentius autem extra de vſu. ca. ſuper eo. dicit, quòd quidam dicunt, quòd pro quolibet opere virtutis faciendo licet cuilibet accipere mutuum ſub vſuris, vt ſi velit inde facere eleemoſynas, vel ædificare Eccleſiam, uel alia huiuſmodi, ſed ſi acceperit vſuras, vt luxurioſe viuat, vel laſciuiat ex eo peccat. Dicit ẽt, quòd alij dicunt non eſſe hoc indiſtincte tenendum, quia non credunt eſſe licitum accipere pecuniam ſub vſuris ad paſcendum pauperes, qui in parua egeſtate
E ſunt, & tamen eſt iſtud opus miſericordiæ, vel liberalitatis, ſed dicunt, quòd ille qui accepit mutuum debet conſiderare tempus, & locum, & multas alias circunſtantias in mutuo vſurario contrahendo, debet etiam conferre inter bonum, quod ſequitur ex opere virtutis, quod faciet ex mutuo accepto ad vſuram, & bonum quod ſequitur ſi omittit accipere pecuniam mutuatam, quia ſi ex opere virtutis ſequitur magnũ bonum, vt quia paſcit pauperes fame morientes, vel ædificat Eccleſiam, vel emit calicem, qui perpetuo deputabũtur diuinis miniſterijs, & ex diuiſione accipiendi mutuum bonũ modicum ſequatur, quia creditor iam voluntarie eſt vſurarius. Item quia ſi non

dederit

dederit mihi ad vſuram, paratus eſt alius qui eandem pecuniam recipiat ſub vſuris. Nam in prædicto caſu dicunt hi, quòd non ſolum poteſt recipere ad vſuram oblatam pecuniam, ſed etiam rogare vſurariũ, vt mutuet ſub vſuris, dicendo vſurario, quòd licet in omni caſu peccatũ ſit dare ad vſuras, minus tamen peccat ſi dat in bonum opus quam in malum: ſed è contrario ſiquis videret hominem paratum ad pęnitẽtiam, vel voluntatem haberet de cetero abſtinendi ab vſuris, tunc eſt maius bonum abſtinere a mutuo vſurario ꝙ facere quãtumcunq; bonum opus virtutis. Alij enim diſtinguebant, quòd aut quis dat cauſam fœnerandi vſurario, aut occaſionem. Cauſam autem dicitur tradere, quando mercator non conſueuerat pecuniã dare ad vſuram, & aliquis eum induxit, vt ſibi daret, & ipſe ſatisfaceret ſibi de lucro, quod interim habere poterat retinendo pecuniam, vel aliquid nomine illius lucri promittit, & tunc peccat qui petit tale mutuum, quia facit, quòd ille peccet qui alias peccaturus non erat: occaſionem autem dicitur tradere ille qui petiuit mutuum ſub vſuris ab eo qui conſueuerat dare ad vſuras. & tunc dicunt non eſſe peccatum.

Circa hoc membrum ſecundum dicunt alij ſubdiſtinguendum dicentes, quòd qui dat occaſionem ex cauſa neceſſitatis, vt quia ſibi deficiunt expenſæ non peccat, quia in neceſſitate omnia ſunt communia, & talis redimit vexationem ſuam quam tenetur, & hãc redimere licet. Si autem ex cauſa non neceſſaria, ſed potius voluptuoſa, vt quia vult ludere ad aleas, vel dare meretricibus, non licet dare occaſionem.

Dicendum, quòd veritas eſt, ſicut ſupra dicebatur, quòd aut petit mutuum ſub vſuris quis ab eo qui cõſueuit dare ad vſuras, & paratus eſt dare omni petenti, aut petit ab eo qui non conſueuit dare, neque intẽdit dare. De ſecundo dicendum, quòd regulariter nõ licet, eo quòd ſuadetur alicui facere malum, & ſuadere malum ſemper eſt malum, & tamẽ ſi aliquis ſit in extrema neceſſitate conſtitutus, aut videat alium in tali neceſſitate conſtitutum, vel quaſi, poteſt peti mutuũ ſub vſuris, etiam ab eo qui nunquam conſueuit dare ad vſuras, ſed alias regulariter non licet.

De primo dicendum, quòd etiam non eſt licitum pro quacunque cauſa, & tamen pro cauſa honeſta, licet non ſit magnæ neceſſitatis, licet & hoc, quia non ſuadetur hic facere malum, ſed iam iſte paratus erat ad malum faciendum. Cauſa autem quare non liceat abſolute eſt, quia etiam circa eũ qui paratus erat recipere vſuras aliquid conferre ad peccatum eſt, cũ quis ab eo mutuum petit: nam ſi non peteret aliquis mutuum nunquam daret ad vſuras ille, & ſic ſolum eſſet peccatum in mente, & non in re, ſed peccatum in re multũ addit ad peccatum in mente, ideo nõ licet alicui regulariter, etiam ab eo qui paratus eſt dare, accipere mutuum ſub vſuris. Dico tamẽ, quòd interdum licet, & hoc quãdo cauſa neceſſaria, aut multum honeſta ſubeſt, quia tunc non agit petens, vt occaſionem det vſurario, ſed vt ſibiipſi prouideat in neceſſarijs. Sed dicetur quomodo poteſt eſſe licitum, quòd quis ſuadeat alicui non parato ad hoc dare ad vſuram, quia iſtud malum eſt, & nunquam licet alicui facere, quod malum eſt.

Dicendum, ꝙ dare ad vſuram eſt per ſe malum, & vetitum, & iſtud in nullo caſu licet, neque pro aliqua cauſa: nam etiam pro redimendo captiuo non eſt dãdum ad vſuras extra de vſu. ca. ſuper eo. Accipere autem ad vſuram non eſt in omni caſu malũ. ſed aliquis caſus eſt in quo non erit malum, ideo in illo caſu licebit. & ratio huius eſt, quia quædam ſunt mala quæ ſe habẽt determinate ad eſſe mala, & in nullo caſu ſunt bona, ſed mox nominata cum malitia ſunt conuolu-

F ta, vt dicitur 2. Ethic. & talia nunquam licet facere. Alia vero ſunt ſic mala, quòd in aliquo caſu poſſunt eſſe bona, & illa aliquando licebit facere, ſ. quãdo potuerint eſſe bona. Primũ eſt dare ad vſuram, ideo nunquam licet. Secundum eſt accipere ad vſuram etiam ab eo qui non erat paratus, ideo aliquãdo iſtud licet, & patet in alijs ſimilibus: nam accipere aliena regulariter non licet, & tamen in caſu neceſſitatis, licet illa accipere auctoritate propria, etiam domino vetante, ſi ille nullo modo ea concedere vult, & nõ ſolum in neceſſitate propria, ſed etiã in aliena neceſſitate, quia pro proximo pereunte fame, ſi ego nõ poſſum ei ſubuenire, licet mihi rapere, & dare illi. & ſic quod regu-

G lariter malum eſt aliquando ſit bonum. Sic petere mutuũ ſub vſuris regulariter eſt malũ, quia videmur ſuadere alicui ad malum: nam ſiquis ſine neceſſitate exiſtens iſtud agat, videtur ſuadere ad malum. Si vero vrgente neceſſitate non ſuadet ad malum, ſed ſibiipſi prouidet cui aliter prouidere non poteſt, propter quod cũ quis in tali neceſſitate eſt, debet petere mutuum ab aliquo gratis, & ſi ille dare noluerit poterit accipere ſub vſuris, cum etiam ſi multa eſſet neceſſitas, poterat rapere ab eo, vel furari, dare autem ad vſuras eſt determinate malum, & nunquam licet, ſicut fornicari eſt per ſe malum, ideo nulla neceſſitas euenire poteſt quæ illud licitum faciat.

H Ad primum dicendum, quòd accipiens mutuum ſub vſuris non conſentit peccato vſurarij in caſibus in quibus diximus hoc licere, ſed potius diſplicet ei, ꝙ ipſe vſuras accipiat, cum ſint in damnum ſuum, ſed quia non poteſt aliter ab eo accipere mutuum, quod bonum eſt, conſentit inuoluntarius accipere ſub vſuris, & eſt inuolũtarium mixtum, vel eſt volitum præſuppoſitione finis, ſed non ſimpliciter.

Ad ſecundum dicendum, quòd ille qui accipit pecuniam mutuo ſub vſuris non dat vſurario occaſionẽ vſuras accipiendi, ſed mutuandi: nam nõ petit ab eo, quòd ſub vſuris det, ſed quòd det ſimpliciter, ipſe autem vſurarius ſumit occaſionem peccandi ex malitia cordis ſui. vnde ſcandalum paſſiuum eſt ex parte ſua, non eſt autem actiuum ex parte petentis mutuum,

I neque tamen propter hoc ſcãdalum paſſiuum, quod eſt in vſurario debet ceſſare indigens a mutuo petendo, quia huiuſmodi ſcandalum paſſiuum non prouenit ex infirmitate, vel ignorantia, ſed ex malitia.

Ad tertium dicendum, quòd vtrunque horum poteſt licite interdum fieri, ſcilicet, mutuum accipere ab eo, & apud ipſum pecuniam deponere. De primo dictum eſt ſupra.

De ſecundo dicendum, quòd ſiquis committat in cuſtodiam pecuniam ſuam vſurario non habẽti, alias vnde vſuras exerceat, vel hac intentione committat, vt per hoc copioſius lucretur per vſuram, daret materiam peccandi, & ipſe peccaret, quia eſſet particeps culpæ. ſi autem vſurario habenti vnde alias exerceat

K vſuras aliquis pecuniam ſuam committat, vt penes eum tutius cuſtodiatur, non peccat, ſed vtitur homine peccatore ad bonum.

Qui vocentur vſurarij manifeſti.
Quæſt. CCXXXIII.

QVAERETVR nunc circa pœnas uſurariorum, & quia pœnæ de iure imponuntur uſurarijs manifeſtis, eſt dubium qui uocantur uſurarij manifeſti.

Dicendum, quòd uerũ eſt, quòd imponuntur manifeſtis, ut patet extra de uſu. capitu. quia in omnibus. & capitu. cum tu. & capitu. cum in diœceſi. Vocantur autem multipliciter manifeſti. Vno modo, id eſt notorij.

notorij. de quibus nulla tergiuersatione celari potest, vt quia toto populo vel maiori parte eius pręsente det ad vsuras, & faciat expresse contractus vsurarios. Vel si tenet mensam paratam ad numerādam ibi pecuniam cuilibet volenti recipere sub vsuris: sicut meretrix quę publice se prostituit, & notorium est de illa quod fornicatur, quia toto populo vidente constituit locum suum in quo fornicatur, & hoc per euidentiam facti vocatur notorium. extra de cohi. cleri. & milit. capitu. vestra.

Alio modo possunt esse manifesti per cōfessionem in iudicio sponte factam: vel quia conuicti sunt de crimine illo: nam tunc efficitur manifestum, immo & notorium. hoc enim vocatur notorium iuris, quādo quis condemnatus est de crimine quod sponte confessus est, aut de quo conuictus est.

Alio modo vocantur manifesti. s. per argumēta aliqua cum fama vt extra de vsu. c. cum in diœcesi. Non enim sufficit fama ad faciendū manifestos vsurarios, sed argumenta requiruntur. eo. ca. vocantur autem argumenta ea quæ non necessario probant sed arguūt. & hæc dicit Io. An. eo. ca. esse. vt si tenebat mensam ad numerandam pecuniam, vel si apparent instrumenta confecta vsuraria, uel si solebat emere uilius, quia pręmittebat solutionem, vel uendebat carius, quia expectabat solutionem, & similia.

An ignoti vsurarij habebunt aliquam pœnam, & an expediat imponere illis pœnam manifestam? Quæst. CCXXXIIII.

SED dicetur cū pœnæ positæ a iure de solis vsurarijs manifestis dicantur extra de vsu. c. quia in omnibus, quid fiet de non manifestis vsurarijs, an habebunt aliquam pœnam sed non talem?

Aliqui dicunt, quòd aliæ pœnę sunt contra vsurarios non manifestos, minores quidem quam illę quę ponuntur in allegato. ca. quia in omnibus. & illæ non sunt expresse in iure, sed arbitrarię; quia ita est quantū ad omnia alia quæ non exprimuntur, relinquuntur arbitrio iudicum.

Dicendum; quòd iura non posuerunt pęnam aliquam vsurariorum non manifestorum, eo quòd illis nulla pęna potest inferri in se in foro cōscientię, nam omnes illi de quorum crimine constat saltem in iudicio per confessionem ipsorum, vel quia conuicti sunt dicuntur manifesti in criminę, vt dictum est pręcedē. q. & tamen eis quorum nō est sic manifestum crimen non potest inferri pœna aliqua de iure in foro contentioso; ideo non debuit poni pœna nisi vsurarijs manifestis: occultis autem nulla ponitur, quia iudici nō constat de eorum crimine: sed solum constat in foro conscientię, & ibi nulla pœna harum imponi potest. Nam siquis confiteatur alteri crimen vsurarum, vel iudex sciat illud secrete, non potest punire vsurarium aliqua illarum trium pœnarum, quæ ponuntur in allegato. cap. quia in omnibus, quia illę pœnæ sunt fori contentiosi, etiam per illas manifestaretur crimen quod non debet ferri, quia nunquam imponenda est pœna manifesta nisi pro peccato manifesto, & ideo caute dictū est ne imponantur pœnæ illę nisi vsurarijs manifestis, idest non imponantur vsurarijs occultis, de quorum crimine solum constat in foro conscientiæ: quia etiā si iudex fori conscientię esset idem, qui est iudex fori contentiosi non posset imponere aliquam harum pęnarum pro crimine de quo sic solum sibi constaret. Etiam si constaret iudici de crimine vsurarij, vt quia ille in secreto sibi confessus est, extra forum tamen conscientię, vel quia ipse iudex recepit ab eo ad vsurā, & non constet coram eo per confessionem per iudi- A cem factam, aut quia ibi conuictus est de eodem, non poterit imponi aliqua istarum pœnarum.

Quæ sint pœnæ contra usurarios. Quæst. CCXXXV.

QVAERETVR quę sunt istæ pœnę.

Dicēdum quòd circa vsurarios quædam sunt pœnæ quædā vero vt debita. Est enim debitum ipsa restitutio, nam pręter pęnam quamcunque a iure, vel iudice imponendam stat restitutio, eo quòd pecunia vsurarij est æs alienū, & ideo tenetur vsurarius indistincte & secundum omnem forum ad restitutionem sicut in furto vel rapina: nā non B dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum, & specialiter ponitur in casu huius criminis vsurarum. extra de vsu. c. cum tu. Et istud ponitur præter omnem pœnam. Nam sunt pœnæ in uindictam criminis, restitutio autem non est in vindictam: quia etiam siquis alienam accepisset, vel teneret sine crimine teneretur ad restituendum: ideo inter pœnas promulgatas contra manifestos vsurarios extra de vsu. c. quia in omnibus, non ponitur restitutio velut vna illarum.

De pœnis autem quæ sunt proprie pœnę dicendū, ꝙ tres positæ fuerunt in cōcilio Lateranensi, quod habetur. eo. ti. c. quia in omnibus.

Prima est, quòd non mittuntur ad perceptionem C Eucharistiæ.

Secunda est ꝙ si in hoc crimine decedunt carent ecclesiastica sepultura.

Tertia est quia dum viuunt non admittuntur oblationes eorum ad altare sicut cęterorum fidelium.

An vsurarius has pœnas ipso iure incurrat? Quæst. CCXXXVI.

SED quæretur an vsuratius pœnas istas incurrat ipso iure, vel debeat sibi inferri?

Aliqui dicunt ꝙ ipso iure incurrit, & ꝙ est canon latæ sententiæ. sic tenet Innocen. eodem tit. ca. quia in omnibus. & Ray. in sum. titu. de deci. in rubricella D de oblationibus, & ponit ibi vsurarios inter eos quorum oblationes non sunt recipiendę, & ideo videtur tenere Hostien. in sum. titu. de sententia excomm. §. quis possit.

Alij autem tenent ꝙ non sit latæ sententiæ, canon sed ferendæ, sic tenet Ber. eo. ti. de vsu. c. cum tu. & idē Hostiens. & Ioan. An. & ista opinio est benignior, & quæ a pluribus tenetur, & videtur magis concordare litteræ. eodem titu. capitu. cum tu, scilicet cum tu manifestos vsurarios iuxta decretum nostrum, quod in concilio promulgatum est communione altaris & ecclesiastica præceperis sepultura priuandos, & ita uidetur, quòd ad iudicem ordinarium pertineat has pœnas inferre, & non sint ipso iure inflictæ, cum ibi Papa fundet intentionem suam ex eo quòd ille ordina- E rius mandauerat priuari sepultura, & communione altaris usurarios, & tamen si hoc non esset necessarium, sed ipso iure inciderent in has pœnas usurarij, Papa non introduceret ad fundandam responsionem dubitationis, quòd ordinarius mandauerat usurarios uitari: sed diceret, quòd quia in concilio Lateranen. contra usurarios promulgatæ erant illæ pœnæ, quòd vsurarij tenerentur ad restituendum tam usuras acceptas ante constitutionem illam quam post, nisi quis diceret ꝙ ponitur illud ad referendum factum. s. quia episcopus mandauerat priuari cōione altaris donec restituerent usuras iuxta conciliū Lateran. illi exceperūt se solum teneri ad usuras postea susceptas, non autem

ad prius receptas, & tunc referretur factum in verbis illis, & non constituetur ius, s. quod ad ordinarium pertineat istas pœnas iam constitutas a iure infligere. Sed magis videtur tenendum, quod ius ponant verba, quia si non ponerent ius, non referret verba illa Papa, vel si referret non approbaret, & tamen ex modo locutionis videtur approbare, immo quia expresse non reprobat videtur approbare, eo quòd digna erant verba illa reprobatione, scilicet, quòd Episcopus se mandasse asserebat, priuandos communione altaris, si verum erat, quòd ipso iure erant priuati. Ideo videtur dicendum, quòd pœnæ illæ non habeant locum ipso iure, sed sit canon ferendæ. & executio illius ad ordinarium pertineat, sicut quantum ad multos canones in quibus dicitur, qui talia fecerit excommunicetur, non enim est excommunicatus, sed ordinarius excommunicare debet eum, & quousque excommunicet illum, non est excommunicatus, ita hic vsurarij manifesti non sunt ipso iure priuati communione, sed ordinarius debet promulgare contra eos sententias pęnales mandatas a canone, & tunc ipso facto incurrerent in eas, & sic fecit ille Archiepiscopus Salernitanus in allegato cap. cum tu.

Quomodo habet locum prima pœna contra vsurarios, tam occultos, quàm manifestos. Quæst. CCXXXVII.

QVAERETVR quomodo habet locum prima pœna contra vsurarios, scilicet, de non admissione ad communionem altaris.

Dicendum, quòd præsupponendum est in hoc vsurarios non esse excommunicatos ipso iure, & etiã inter pœnas contra eos statutas nõ ponitur pœna excommunicationis lata, neque ferenda in allegato cap. quia in omnibus. ideo licet vsurarij sint manifesti nõ repelluntur a communione fidelium, restabat etiam quòd admitterentur ad participationem sacramentorum, nisi aliquid expressum esset contra eos, ideo constituta fuit vna de pęnis, quòd non admittantur ad communionem altaris, & est sensus, dato quòd vsurarius manifestus audiat diuina, & confiteatur, non est ei danda communio altaris, sed expresse denegabitur.

Causa autem prima est, quia tales sunt in peccato mortali, omnibus autem in peccato manifesto existẽtibus, negatur Eucharistia, immo omnibus existentibus quomodocunque in mortali, quia qui indigne sumit iudicium sibi manducat, & bibit. 1. Corin. 11. cap. Ecclesia autem non debet dare alicui occasionem damnationis, ideo non debet dare existentibus in peccato mortali communionem altaris, sed quia Ecclesia nescit occulta, vt non decipiatur negat Eucharistiam existentibus publice, vel manifeste in peccato mortali: de vsura autem sic cõstat, quòd sit mortale: ergo qui manifestus vsurarius est, stat in manifesto peccato mortali: Ecclesia igitur illi communionem altaris negare debet. Secunda est in pęnam, vt facilius cogatur cessare ab vsuris: nam cum viderit vsurarius omnes Christianos recipi ad communionem altaris, se autem repelli erubescet, & sic cessabit ab vsuris, & ita fit in excommunicatione, quæ pro contumacia fertur: nam ideo excommunicatur quis vt tædio, & rubore affectus veniat petiturus veniam Ecclesiæ. Sed quid si non sit manifestus vsurarius?

Dicendum, quòd non tenet in eo dispositio iuris, ideo nulla pęna istarum poterit ei inferri, vt dictum est supra: vnde si vsurarius, de quo constat sacerdoti in foro conscientiæ, quòd sit vsurarius, idest, quia ei confessus est, & manet in exactione, & proposito vsurarum, vel quia aliàs secrete scit eum vsurarium,

F veniat ad sacerdotem petiturus Eucharistiam cum alijs, non licebit sacerdoti illum repellere. Sed dicendum, quòd aut solus venit ad petendum Eucharistiam, aut cum alijs. Si cum alijs, vt in die Paschæ multi simul communicant, dicendum quòd non debet eum repellere sacerdos, neque quicquam dicere, ne per hoc peccatum illius absconditum, fieret manifestum, ideo sibi tunc imputet talis vsurarius, quòd corpus Domini ad iudicium sibi manducat, & bibit, quia Ecclesia non potest ei aliquid alterum facere, vetando, aut dissuadendo, ne illius peccatum publicet, quod non licet. Si autem solus veniat dicendum, quòd præfatus sacerdos debet admonere vsurarium ne petat Eucharistiam, quia petit condemnationem suam, & omnibus modis ad desistendum ab hac petitione inducere. Si autem ille non assenserit, non habet sacerdos ius priuandi eum communione altaris, cum iura solum dicant priuandos manifestos vsurarios, & tunc Ecclesia nihil omisit facere circa vsurarium de eis, quæ poterat: vnde tota culpa sua super eum redit, & quod de vsurario dicitur, est intelligendum de omnibus, qui sunt in peccato mortali occulto, de quo sacerdos certus est. Quantum ad alias duas pęnas idem est respectu occultorum vsurariorum, idest, quòd non recipiantur eorum oblationes, & non sepeliantur in ecclesiastica sepultura: nam si vsurarius manifestus offert aliquid ad altare, sacerdos non debet illius accipere oblationem, sed repellere illum publice, sicut peccatum publicum est. Si vero sit occultus, idest, de quo constet sacerdoti per aliquem modum de dictis, non tamen sit manifestus, non potest sacerdos eum repellere, quia sic publicaret eius delictum, quod non licet, nisi forte solus esset vsurarius cum offerret, quia tunc posset eum sacerdos sine vllo scandalo repellere, non recipiendo oblationem eius: hoc enim aliqui putant.

Sed dicendum, quòd non stat, quia non est simile de negatione communionis altaris, & de acceptione oblationum vsurarij: nam quòd vsurarius, aut alius in peccato suscipiat Eucharistiam, est grauissimum periculum animæ, quia iudicium sibi manducat, & bibit, idest, condemnationem suam sumit, ideo Ecclesia omnibus modis honestis, debet euitare hoc periculum, ideo in omni casu prohibet acceptionem Eucharistiæ, & negat eam etiam occulto vsurario, aut peccatori, nisi cum ex illa denegatione sequitur manifestatio criminis occulti, quam super omnia Ecclesia cauere debet. In acceptione obligationum vsurarij secus est, quia neque peccat existens in mortali, ferendo oblationes suas ad altare, neque sacerdos accipiens quantum est ex genere actus, sed solum peccaret accipiens, si hoc esset vetitum, & tamen quantum ad occultos vsurarios, vel peccatores nihil vetitum est, sed solum in manifestis, ideo non debet sacerdos tales vitare, vel despicere eorum oblationes.

De sepultura ecclesiastica dicendum eodem modo, quòd occultis vsurarijs nullo modo vetanda est, & sacerdos qui scit vsurarium, decessisse in hoc peccato, poterit eum tradere ecclesiasticæ sepulturæ, si non fuerit manifestus vsurarius, eo quòd sepeliri ibi nullum periculum est sepulto: etiam sepeliens nihil mali facit, quia non facit contra aliquod ius, cum de solis manifestis sit data prohibitio.

A

An sint tantum tres pœnæ vsurariorum.
Quæst. CCXXXVIII.

QVERETVR circa id quod dictum est, supra. de pœnis vsurariorum, & videtur, quòd non sint bene assignatę, quia ibi fuerunt positæ, solum tres pęnę: & tamen etiam pęna excommunicationis est super has, vt patet extra de vsu. capitu. pręterea.

Dicẽdum putant quidam, ꝙ illę tres pęnę quę positæ fuerunt eo. titu. c. quia in omnibus fuerunt quas incurrunt vsurarij ipso iure. Istæ autem. i. sententia excommunicationis, et suspensionis eo. c. præterea. sunt quæ imponi possunt, & non incurrunt eas vsurarij ipso iure.

Sed dicẽdum, ꝙ vt dictum est supra. non incidunt in eas ipso iure, sed quando sunt ab ordinarijs impositæ, quia est canon sententię ferendę: ideo non potest ista differentia assignari.

Aliter dicendum vno modo, ꝙ illę tres sunt pęnæ speciales: excommunicatio autem, & suspensio sunt generales: nam priuationem communionis altaris sine excommunicatione non inferunt ordinarij; ideo est specialis pęna imposita a canone. idem de priuatione ecclesiasticæ sepulturę, & non receptione oblationum: nam sine excommunicatione nemo infert has pęnas nisi canon vel conditor canonis. Excõmunicare autẽ, & suspendere, & interdicere ad omnes ordinarios pertinet, & quasi est annexum dignitatibus curam animarum habentibus.

Secundo potest dici, ꝙ istę duę pęnæ. i. excommunicatio, & suspensio fuerunt additæ, quia magis timẽtur: ista enim est conditio iuris, vt quando pro aliquo delicto imponi possunt plures pęnæ, imponat iudex eas quas putauerit plus timeri; & quia forte magis timebatur excommunicatio, qua priuatur quis cõmunione fidelium, & actibus legitimis, quam priuatio sepulturæ ecclesiasticę, qua in vita nemo indiget, imposita fuit excommunicatio: suspensio etiam multũ timetur a clericis: quia priuantur commodis ecclesiasticis, interim vt si sint suspensi ab officio, & beneficio: ideo istas duas imposuit postea ius.

Tertio potest dici, & adhuc melius, quòd tres illæ positæ supra, sunt proprie pęnę pro criminę vsurę. Excommunicatio autem, & suspensio non sunt vt pęnę. Et ratio est quia pœna est, quæ in vindictam commissi criminis infertur, & ita est de illis tribus: quia imponuntur propter hoc, quòd aliquis est manifestus vsurarius.

Excommunicatio autem, & suspensio non ponuntur, vt pœnæ, & in vindictam huius criminis: sed ponuntur, quasi modi retrahendi a crimine. s. vt vsurarij cogantur cessare, & restituere vsuras quas acceperũt, & ob hoc istæ duæ idest excommunicatio, & suspensio sunt modi generales censuræ ecclesiasticę ad cõpescendum homines a delictis: excõmunicatio quantum ad omnes, suspensio autem specialiter quantum ad clericos: & ita est in præsenti in allega. capitu. pręterea. nam ibi episcopus, vel ordinarius, quilibet debet vetare subditis dare pecuniam ad vsuram; & si non obediuerint coget eos per excommunicationis vinculũ vsquequo cessent, & condigne satisfecerint scilicet non solum cessando sed etiam restituendo vsuras quas acceperunt, & pro commisso peccato pęnitentiam impositam sustinendo.

Quomodo secunda pœna vsurariorum est pœna, cum potius releuatio quam pœna videatur.
Quæst. CCXXXIX.

QVERETVR de secũda pęna vsurariorum, scilicet, quòd nullus accipiat vsurariorum oblationes, quomodo sit pœna? nã potius videtur releuatio, cum non subeant onera offerendi aliquid sacerdotibus sicut cęteri offerunt.

Dicendum, quòd pęna est, & in pęnam infertur: nam, quòd quis nõ teneatur offerre non est pęna sed priuilegium, quòd non offerat est voluntatis, quòd non admittatur oblatio sua quam facere voluerit pęna est. Itẽ quia malum, & bonũ quantum ad politicã
B
conuersationem, vt in plurimum non consistunt secundum naturã, sed ex opinionibus: ideo licet aliquid de sui natura non sit malum, si irrogatur alicui vt malum iudicatur vt malũ, & pęnale, & quia non admitti oblationes quorundam infertur eis vt malum, videtur esse pęna. Sed adhuc dicendum, ꝙ primo iudicatur vere vt pęna: quia innuuntur vsurarij contemptibiliores cęteris hominibus, cum aliorum dona recipiat Ecclesia horum autem non: sicut est de meretricibus, quia non recipitur earum oblatio; immo neque decima extra de dec. c. ex transmissa in gl. & hoc propter suam contemptibilitatem facit. & ista est magna pœna ꝙ quis inter omnes homines iudicetur contemptibilior.
C

Secunda causa est vt innuatur, ꝙ est vsurarius in statu perditionis, & non prosunt ei aliqua bona quæ fecerit: nam cæteri homines pro remissione peccatorũ suorum eleemosinam faciunt. sicut dicitur Dañ. 4. c. s. peccata tua eleemosynis redime. & nõ solum est hoc quantum ad peccata viuentium, sed etiam quantum ad peccata mortuorum, quæ eleemosynis redimuntur: oblatio autem ad altare est eleemosina excellnes: nam inquãtum prouenit ad ministrorum vtilitatem qui de his viuunt est eleemosyna. inquantum vero in honorem Dei offertur pertinet ad latriam: ideo oblationes prosunt in emundationẽ peccatorũ, quòd igitur oblationes alicuius nõ recipiantur est ostẽdere,
D
ꝙ ipse est in statu perditionis: & dũ taliter est nihil potest ei ꝓdesse, & ista est magna infamia & cõtẽptus.

An debeant recipi eleemosynæ usurariorum.
Quæst. CCXL.

SED tunc dicetur cum non recipiantur oblationes vsurariorum, an debeant recipi eleemosynę eorum.

Aliqui dicunt, quòd non sunt recipiẽdæ, quia eadem est ratio: nam etiam eleemosynæ ad remissionem peccatorum sunt. eorum igitur quorum peccata nõ possunt remitti neque eleemosynę recipiendę sũt. Secũdo quia oblationes eleemosynę quædã sunt
E
vt dictum est pręc. q. & tamen oblationes nõ recipiũtur vt dictum est eadem. q. ergo neque eleemosynę recipientur. Dicendum, quòd recipientur eleemosynę vsurariorum. Et ratio est quia eleemosynæ regulariter recipiuntur ab omnibus, immo omnes suadentur eleemosynam dare: ideo necesse est, quòd eorũ recipiantur eleemosynæ nisi sit aliquis cuius prohibeatur eleemosyna recipi: & tamen circa vsurarios non est vetitum recipi eleemosynas: cum solum ponantur eis tres pœnæ extra de vsu. capitu. quia in omnibus vt ostensum est, supra, & ibi prohibitio non fit eleemosynarum, ideo non repudiantur eorum eleemosynæ regulariter. Sed an aliquo modo sint recipiendæ, vel ab aliquo repudiandæ, dicetur sequen. q.

Causa autem quare eleemosynę nõ fuerunt vetitę recipi ab vsurarijs fuit, quia non conueniebat in pęnam ipsorum. Primo quia oblationes vsurariorum non recipiuntur, vt dictum est pręcedenti q. vt ostendantur ipsi contemptibiles: & tamen non redditur proprie contemptibilis vsurarius per hoc ꝙ non recipitur eius eleemosyna: ideo non vetatur recipi. Patet quia cõtemnere & honorare videtur pertinere ad eũdem, qui igitur potest honorare potest contemnere: sed istud est virorum magnorum vel sapientum vel existentium in magna auctoritate, & ita dicit Ari. 8. Ethi. ꝙ uolumus honorari a sapientibus, & potentibus, quasi diceret ꝙ tales possunt dare honorẽ, & nõ omnes homines. Erunt enim quidã homines a quibus honor exhibitus non iudicatur honor propter contemptibilitatem ipsorum honorantium, tales igitur neque contemnere poterunt, quia contemptus ab eis factus non iudicabitur contemptus. sic est de pauperibus quos personas miserabiles vocamus: ideo dato, quòd illi nollent recipere eleemosynam ab vsurarijs non viderentur contempti, & sic non esset conueniens pęna.

Secundo, quia non conuenit causa alia pręc. q. scilicet, quòd oblationes vsurariorum non recipiuntur vt innuatur esse illos in statu dãnationis: & tamen ꝙ pauperes non recipiant eleemosynã ab vsurario non indicat illũ esse in statu dãnationis, secus de Ecclesia quę est mater nostra & magistra, ad quam omnis doctrina, & auctoritas pertinet: nam illa potest recte iudicare aliquem esse in statu pęrditionis: & sic ille cuius oblationes recipere noluerit, videbitur cõstitutus esse in statu damnationis.

Tertio accidit hoc ex differentia eleemosynę, & oblationis: nam licet oblatio etiam sit eleemosyna; tamen eleemosyna datur præcipue in subuentionem pauperum: oblatio autem datur in cultum Dei: ideo cum non detur oblatio pręcipue ad supplendam inopiam ministrorum, non est inconueniens, eam non recipi ab vsurarijs, & a quibusdam alijs peccatoribus: secus de eleemosyna, quia illa cum detur in subuẽtionem pauperum, si repudiarẽtur quorundam eleemosynæ a pauperibus contingeret eos fame mori, cum & sic recipiendo ab omnibus non possint habere ad supplementum inopię suę.

Quarto etiam accidit ex parte eleemosynę, & oblationis, quia applicantur oblationes ad res sacras: vt cũ de pane, & vino oblatis conficitur corpus, & sanguis Domini: & benedicuntur istę oblationes in Ecclesia: ideo indignum est ꝙ res datæ a peccatoribus manifestis applicẽtur ad tales vsus: in eleemosyna nihil applicatur ad vsum sacrum; sed prodest in cibos, & vsus pauperum: ideo a quibuscũque datæ sint non nocet.

An vsurarijs liceat dare eleemosyaam. Et quid si non habent nisi pecuniam ex vsuris, acquisitam. Quæst. CCXLI.

SEd quęreretur an vsurarijs, liceat dare eleemosynam, & an liceat alijs recipere eam ab illis.

Dicendum, quòd aut vsurarius vult dare eleemosynam de pecunia acquisita per vsuram: aut de alia licite acquisita.

Si de acquisita licite dicendum, quòd non solum est licitum sed etiam laudabile: quia licet opera existentis in peccato mortali non sint meritoria, vitæ ęternæ: tamen prosunt facienti ad multa, & inquantum prosunt, laudabilia sunt.

Si autem de pecunia acquisita ex vsura. dicendum, quòd aut habet aliam ex qua possit soluere restituendo vsuras, quas accepit, aut nõ. si primo modo licitum F est: quia non differt dare hanc vel illam pecuniam, cũ in his non consideretur substantia sed valor. Et ideo dando quamcunque eiusdem ęstimationis liberatur. Si autem non habet aliam quam restituat non debet dare eleemosynam sed restituere: quia pecunia vsuraria est alienum ęs, & debet restitui ei cuius est vel cui de iure dari debet: & non est danda eleemosyna de illo, quia vsurario non prodest, & seipsum magis grauat: non est tamen sensus, quòd peccet dãdo, sed quòd grauius sit soluere debitum: nam cum vsurarius accepit pecuniam ex vsuris peccauit: cum autem postea dedit eã in eleemosynã non potuit peccare: quia non commisit aliquem actum nouum in quo sit aliqua deformitas: nam licet sit pecunia vsuraria aliena: tamen tũc, quando dedit eam in eleemosynam non accepit eam de nouo: immo, & poterat G vsurarius forte surrogare interdum aliam pecuniam iuste acquisitam: & ita illa datio eleemosynę esset quasi de proprio: sed dicitur, quòd magis se grauat vsurarius dando eleemosynam: quia si non daret retineret quasi integram pecuniam acquisitam, & posset facilius restituere, cum vero distribuit eam per eleemosynas efficitur minus soluẽdo: & ita difficilius est ei exuere obligationem. vnde illi vsurario, qui nihil habet nisi pecuniam vsurariam, magis consulendum est vt non det eleemosynam, quam quòd det. non tamen est simpliciter consulendum, quod non det; sed quòd non det vt restituat eã quibus dictũ est, vt innuatur, quòd eleemosyna non sit ei mala. i. peccatum: sed H sit grauatoria, & impediens ad exeundũ faciliter de obligatione debitorum.

An liceat pauperibus recipere eleemosynam ab vsurarijs. Quæst. CCXLII.

SI autem quæratur an liceat pauperibus recipere eleemosynam ab vsurarijs.

Dicendum, quòd aut constat pauperibus illos esse vsurarios aut non: si non constat licitũ est recipere, quia nihil impedit vt recipiant, quia nesciunt esse de iniusto lucro. Si autem sciunt pauperes illos esse vsurarios: aut sciunt rẽ illã q̃ eis datur esse acquisitã ex vsu ra aut nesciũt. si nesciũt possunt recipe I re cum bona conscientia: quia nihil est, quod eos remordeat. Si autem sciunt ex vsuris rem acquisitam: aut sciunt vel putant, quòd vsurarius habeat aliquas res non acquisitas ex vsura: aut credunt nihil habere illum nisi quod ex vsura acquisierit. Si primo modo licitum videtur accipere illam rem: quia vsurarius potest satisfacere ei cui tenet̃, restituendo aliam rem eiusdẽ valoris. Et ideo cum non sit illa specialiter obligata potest dari in eleemosynam. Licet in hoc distingui potest propter dubium de pecunia vel re acquisita ex vsuris: quia aliqui dicunt non transferri dominium rerum acquisitarum in vsurarium: sicut neque in furem aut latronem. Alij dicunt transferri in eum dominium: sed teneri ad restitutionem. Si K autem dicatur, quòd transit dominium in ipsum.

Dicendum, quòd quęlibet res acquisita ex vsura potest accipi in eleemosynam, cum illa effecta fuerit vsurarij: & ideo non teneatur obligata alteri: sed satisfacit ipse restituendo ęstimationem.

Si autem dicatur, quòd non transit dominium in vsurarium. Dicendum, quòd aut id quod ille dat in eleemosynam est pecunia, aut res alia; vt vestis vel equus. si est pecunia non differt an illa eadem sit ex vsuris acquisita vel non: quia in pecunia non quæritur substantia sed valor: vnde nunquam quis petit pecuniam eandem quã dedit sed ęqualẽ. Si aut̃ est alia res: aut illa est quę imediate habita est ex vsuris; aut est

res

res empta ex lucro vſurario. Si ſecundo modo poteſt dari, & recipi in eleemoſynã, eo ꝙ illa res nunquàm pertinuit ad ſoluentem vſuras, ſed ſolum pecunia, de qua empta eſt, ideo vſurarius tenetur ad pecuniam, & non ad rem dandã, quia fortaſſis res empta eſt maioris valoris, ꝗ pecunia, & iſtam excreſcentiam nõ tenetur reſtituere vſurarius, quia non recipit eã per vſuras, ſed per induſtriam eam acquiſiuit. Si aũt illa eadẽ recepta eſt in vſuram, vt ſiquis mutuauit alteri pecuniam ſub vſuris, & loco vſurarum recepit ab eo equũ, vel veſtem: nam tũc videretur dicendum, quòd cum dominium rei vſurariæ non tranſeat in vſurarium, nõ poſſit transferre illam rem in alterum, neque poſſit quis in eleemoſynam illam recipere, quia illa res eſt determinate alterius. Sed dato, quòd ſit res talis quæ immediate ex vſura eſt acquiſita. Dicendum, quòd aut recipiens eleemoſynam, eſt in extrema neceſſitate, vel quaſi, aut eſt in parua. Si primo modo dicendum, quòd licet illam recipere: nam tunc liceret furari, & latrocinari ſi aliter habens rem nollet eam dare: ergo a fortiori tenebitur eleemoſyna facta de tali re. Si autem non ſit talis neceſſitas, videtur quòd non debeat quis talem eleemoſynam recipere, ne ſuper ſe tranſumat onus reſtituendi, cum res illa ſit aliena, & quicunque ſuccedit in alieno, tenetur illud reſtituere cum hoc conſtiterit.

Quare data eſt tertia pœna vſurariorum, ſcilicet, quòd careant eccleſiaſtica ſepultura. Et an idem ſit de decedentibus in peccato mortali manifeſto. Quaſt. CCXLIII.

QVAERETVR de tertia pœna vſurariorum, ſ. quòd careant eccleſiaſtica ſepultura, ſi in hoc crimine deceſſerint, quare data eſt iſta pęna.

Dicendum quòd primo fit in pęnam. Eſt enim magna pęna non recipi ad ſepulchrum inter cæteros homines. Alij enim recipiuntur ad eccleſiaſticam ſepulturam, quòd ergo vſurarius non recipiatur ad illam, eſt magnus contemptus, quia iudicatur contemptibilior omnibus hominibus, cum inter cæteros nõ recipiat locum. Secundo fit ad oſtendendum, quòd ille eſt damnatus æternaliter, & non poteſt habere remedium animæ ſuæ, ideo non debet inter illos ſepeliri, de quibus eſt ſpes vitæ æternæ, & pro quibus oratur, vt illuc perueniant: de vſurario autem manifeſto decedente in hoc crimine, manifeſtum eſt, quòd dãnatus eſt, & non eſt ei poſſibilis ſalus, ideo error eſſet pro eo orare: iuſtum ergo eſt non ſepeliri inter eos pro quibus preces funduntur, & valere poſſunt. Tertio fit propter regulam communis iuris, ſcilicet, cui non communicamus viuenti, neque etiam mortuo communicamus, extra de ſepul. cap. ex parte, & cap. ſacris, ſed vſurarijs manifeſtis non communicamus viuentibus, quantum ad communionem altaris, cum illi ſint priuati hac communione, extra de vſu. cap. qa in omnibus, ideo eis morientibus, & iam mortuis cõmunicare non debemus, ſed communicaremus ſi ſepelirentur inter alios: ergo non debent tradi eccleſiaſticæ ſepulturæ. Sed obijcietur, quòd iſtud tenet de excommunicatis, vt in alleg. cap. ſacris, ſed vſurarij manifeſti non ſunt excommunicati ipſo iure, ſed poſſunt inter alios ſepeliri, cum eorum communione non priuentur in vita.

Dicendum, quòd priuantur ſepultura, quia etiam communione in vita priuantur: nam licet non priuentur communione fidelium, priuantur communione ſacramentorum, & ſacrarum rerum, ſed ſepultura eccleſiaſtica ad ſacras res pertinet, ideo illa priuandi ſunt. Et patet iſtud magis, quia cuicunque decedenti in peccato mortali manifeſto, negatur ec-

A cleſiaſtica ſepultura, eo quòd conſtat illum decedere in peccato, & ob hoc dictum eſt, eodem cap. ex parte, quòd mulier illa quæ præcipitata eſt in fluuiũ, & perijt, traditur ſepulturæ, quia non ſe præcipitauit ſponte, ſed cum fugeret propter cauſam honeſtam, ideſt, vt non raperetur ad ſtuprum caſu cecidit in fluuium. Si autem ſe præcipitaſſet, non traderetur eccleſiaſticæ ſepulturæ. & hoc non ob aliud, niſi quia conſtaret eam in mortali decedere, quæ ſeipſam occidiſſet, & conſequenter omnis qui decedit in manifeſto peccato mortali, priuatur eccleſiaſtica ſepultura, & tamen non eſt quis excommunicatus pro quolibet peccato mortali etiam manifeſto: ergo vſurarius licet non ſit excommunicatus ipſo iure, neque ab homine

B eſſet excommunicatus, cum in mortali manifeſto decedat, debet carere eccleſiaſtica ſepultura.

An extumulandus ſit vſurarius in Eccleſia ſepultus. Quaſt. CCXLIIII.

QVAERETVR, quid ſiquis clericus ſepelierit vſurarium manifeſte vſurarium, an extumulandus ſit.

Dicendum, quòd vſurarius manifeſtus maxime ſi publicatus erat per Epiſcopũ tanquàm manifeſtus, ſi decedat in hoc crimine, ideſt, non ceſſans aliquanto tempore ante mortem, neque facta aliqua reſtitutione vſurariæ pecuniæ, non eſt tradendus eccleſiaſticæ

C ſepulturæ, niſi in morte apparuerint in eo aliqua ſigna contritionis, quia licet nihil aliud præceſſerit, neque fieri potuerit reſtitutio, & forte neque mandari hæredibus, iſtud ſufficit ad tollendum peccatum, ita vt non dicatur iſte decedere in mortali, & conſequenter quia iſte non moritur in crimine vſurarum, neque in aliquo mortali iam factus eſt talis, cui communicare debeamus viuenti, ideo communicabimus ei mortuo, ſed ſi nulla ſigna contritionis in eo apparuerunt, cenſetur mortuus in peccato mortali manifeſto, ideo neganda eſt ei eccleſiaſtica ſepultura.

Cum autem quæritur quid ſi ſepultus fuerit inter fideles, an extumulabitur? Dicendum, quòd ſiue ſepultus fuerit per ignorantiam alicuius, qui putauerit eum non eſſe vſurarium manifeſtum, ſiue ſcien-

D te eo, qui illum ſepeliuit, & alijs, extumulandus eſt, extra de ſepul. cap. ſacris. Sed in hoc datur diſtinctio, ſcilicet, quòd aut oſſa illius poſſunt ſecerni ab oſſibus aliorum fidelium, aut non, ſi non poſſunt diſcerni non eſt extumulandus, quia melius eſt, quòd peccator maneat tumulatus inter fideles, & bonos, quàm boni extumulentur propter peccatorem. Si autem poſſunt ſecerni oſſa illius ab aliorum oſſibus, ſecernenda ſunt.

Sed obijcietur, quòd in eodem cap. ſacris non dicitur niſi excommunicatis ſepultis, ſed vſurarius manifeſtus non eſt ipſo iure excommunicatus, ideo non eſt extumulandus.

E Dicendum quòd id, quod dicitur de excommunicatis, intelligendum eſt de omnibus, quibus ſepultura eccleſiaſtica interdicta eſt, quia cum ſepulti fuerint exhumandi ſunt, quia non eſt alia ratio de excommunicatis, quam de cęteris, ideo enim exhumãtur, quia non licuit eis ſepeliri, ſed cõmune eſt hoc ad omnes, quibus interdicta eſt ſepultura eccleſiaſtica: ergo oẽs illi ſi ſepulti fuerint, exhumãdi ſunt, & ita tenet Hoſt. in ſum. tit. de ſepul. §. quibus interdicatur. & apparet, quia ſi inueniatur infidelis ſepultus inter fideles exhumandus eſt, & tamen ille non eſt excõmunicatus ab homine, neque a iure, quia excommunicari non poſſunt, qui nũquam in cõione fuit, iõ oportet de cęteris etiam intelligi, quibus interdicta eſt ſepultura.

An vsurarius manifestus decedens, si hæres suus est paratus soluere, poterit sepeliri. *Quæst. CCXLV.*

QVID si aliquis vsurarius manifestus decessit, & hæres suus est paratus soluere vsuras, restituendo eis quibus debentur, an poterit sepeliri. Aliqui putant, ꝙ sic, quia propterea imponebatur pœna vsurario, quia non cessabat a crimine vsurarum, restituendo vsuras acceptas. extra de vsu. cap. quia in omnibus, & cap. præterea. & tamen istud cessat, cum velit hæres restituere vsuras: ergo sepeliendus est vsurarius. Dicendum, quòd aut apparent in eo aliqua signa contritionis, antequàm decedat, aut non, si nulla non est sepeliendus, si aliqua appareant, sepelietur, ar. extra de senten. excom. cap. a nobis, & 24 quæst. 2. cap. nec quicquam: sic tenet Hostien. in sum. tit. de vsu. §. qui pœna. Cum autem dicitur, ꝙ si hæres restituat vsuras, ablatum est impedimẽtum. Dicendum, quòd non, quia pęna carendi ecclesiastica sepultura, imponitur pro crimine vsurarum, & tamen iste decessit in hoc crimine, ideo debet carere sepultura: nam vsque ad mortem exercuit vsuras, & in morte non apparuerunt in eo signa aliqua contritionis, ideo censetur decessisse in peccato vsurarum, quòd vero hæres soluit vsuras, non purgatur crimen prædecessoris, sed soluitur æstimatio damni, vel restituitur debitum.

An vsurarius dolens sepelietur, nolente hærede restituere vsuras. *Quæst. CCXLVI.*

SED quid si vsurarius in morte doluit expresse, & tamen hæres suus non vult restituere vsuras, an sepelietur. Dicendum, quòd sic, quia ista pœna imponitur decedentibus in peccato vsurarum, sed ille in quo fuerunt signa contritionis in morte, non decedit in peccato, quia per contritionem abolentur peccata: ergo non priuatur sepultura. Quòd autem restituerit, vel non, nihil facit ad istam pęnam, quia ex eo quòd doluit de peccato, oportuit quòd proponeret restituere vsuras, siue explicite, siue implicite, cum nõ possit aliter dimitti peccatum, extra de vsu. cap. cum tu. Cum vero proposuerit simpliciter, est abolitum peccatum, quòd vero postea hæres restituat, vel non restituat, nihil facit ad crimen vsurarij, quia sicut hæredem velle restituere, non tollit crimen vsurarij in quo ille decessit, vt dictum est præced. quæst. ita nolle restituere, non reducit prędecessorem ad crimen vsurarum, de quo ille doluit, antequàm decederet, si igitur non sepeliretur, in hoc casu videretur, quòd pro solo debito priuaretur ecclesiastica sepultura, quia iã non decedebat in crimine, quia abrenunciauerat vsuris in animo, & proposuerat tacite, vel expresse restituere, ideo vsuræ susceptæ manebant iam vt debitũ, & nõ vt crimẽ, sed pro solo debito nemo priuatur ecclesiastica sepultura, ergo neq; vsurarius in hoc casu.

An exhumandus sit vsurarius nobis scientibus, post eius mortem ipsum fuisse vsurarum. Et an idem sit de notorijs excommunicatis, & hæreticis. *Quæst. CCXLVII.*

QVID si aliquis vsurarius sepultus fuit, de quo non erat manifestum, an esset vsurarius, & post mortem redditur manifestum quòd fuerit vsurarius, an exhumandus sit. Aliqui dicunt, ꝙ sic, quia simile est de hęreticis, vel excommunicatis: nam si aliquis erat excommunicatus, & putabatur non esse excommunicatus, sepultus est, exhumabitur, extra de sepul. cap. sacris. Etiam si aliquis fuit hæreticus, quantumcunque occultus, &

F sepelitur, si post mortem constiterit eum, in hæresi decessisse extumulabitur. 24. q. 2. c. sane. Item apparet hoc ex illa regula, quę dicit, ꝙ cui communicauimus viuenti, debemus cõicare mortuo, extra de sepul. cap. ex parte. Et additur verum esse, nisi post mortem cõstiterit, ꝙ nõ fuerat in vita cõicandum, vt dicit Host. in sum. eodem tit. §. quibus interdicatur. Et tamen cũ post mortem constat manifeste de aliquo, ꝙ fuerit vsurarius, constat ꝙ ei non fuerat communicandum in vita, ideo neque post mortem cõmunicabitur in sepultura. Dicendum, ꝙ in hoc casu non est extumulandus. & causa est, quia non habet locum dispositio iuris: nam pęna ista imponitur non cuilibet vsurario, sed vsurario manifesto, qui in hoc crimine decedit, &
G tamen iste nõ fuit manifestus, sed occultus vsurarius, ideo licet post mortem constet, ꝙ vsurarius erat, non priuabitur sepultura, & a fortiori non exhumabitur, si iam sepultus erat. Cum vero obijcitur de excõmunicatis, & hæreticis secus est, quia excommunicatus non priuatur sepultura, quia est notorius, vel manifestus excommunicatus, sed solum quia est excommunicatus, & hæreticus solum pro hoc priuatur, quia hæreticus est, ideo si in morte erat hoc occultũ, & post mortem constiterit extumulabitur, secus autem de vsurario, quia non priuatur ecclesiastica sepultura, quia vsurarius est, sed quia est manifestus vsurarius. Sed iste fuit occultus dum viueret, ideo etiam si post mortem constet, non extumulabitur. Ad secundum,
H quando dicitur de illa regula dicendum, quòd vera est, & ideo sicut communicabamus vsurario occulto in vita, ita post mortem communicandum est. Et cũ dicitur, quòd post mortem apparet, quòd non fuerat viuenti communicandum, falsum est, quia licet constet eum fuisse vsurarium, non constat fuisse manifestum dum viueret.

An Episcopus possit priuare vsurarium mortuum ecclesiastica sepultura. *Quæst. CCXLVIII.*

I QVID si Episcopus communicauit vsurario manifesto viuenti, s. dando ei communionem altaris, an mortuum possit priuare ecclesiastica sepultura. Aliqui dicunt, ꝙ non, quia cui communicauimus viuenti debemus communicare mortuo, extra de sepul. cap. ex parte. maxime, quia post mortem nihil nouum apparet, propter quod debeat communicatio negari. Dicendum, ꝙ potest Episcopus, immo debet talem vsurarium priuare ecclesiastica sepultura: nam dispositio iuris tenet in tali, s. ꝙ decedit in vsurarum crimine manifeste, s. postquàm publicatus est, vt vsurarius, vel per ordinarium impositæ, aut denunciatæ fuerunt huiusmodi pęnæ. Cum autem obijcitur, ꝙ Episcopus communicauit tali viuenti. dicendũ, ꝙ non sequitur inde quin possit priuare eũ sepultura: nam cõmunicando ei male fecit. nũc vero priuando eum sepultura recte facit,
K nec præiudicatur Episcopo per priorem cõicationẽ, quin istud nunc faciat: nam per actũ suũ poterat Episcopus aliquid perdere de iure proprio, non tñ potest præiudicare iuri ad hoc ꝙ non teneatur vsurarius ad pęnas iuris per actũ Episcopi, sed solũ ostendit se Episcopus reprehensibilem ex hoc, s. qa cõicauit tali contra ius. Et cũ dicitur, ꝙ cui cõmunicauimus viuenti, deberemus communicare mortuo. est verum si iuste ei communicauimus viuenti. Episcopus aũt in casu dato cõmunicauit viuenti, cui cõmunicare nõ debuerat. ergo nõ sequitur inde ꝙ mortuo communicabit. Et cũ dicitur, ꝙ nihil nouum post mortem apparet, quare nõ sit cõicandũ. Dicendũ, ꝙ hoc verũ est qñ iuste cõmunicauimus viuenti, quia tũc non debe-

mus

mus abstinere a cõmunicatione mortui, nisi aliquid de nouo appareat, secus autem quando iniuste communicauimus viuenti, quia tunc nõ est necesse, quòd aliquid de nouo appareat ad non communicandum morienti, sed eadem causa, quæ fuit in vita sufficit.

Quas pœnas incidat sacerdos recipiens vsurarios per Ecclesiam ad communionem altaris. Quæst. CCXLIX.

QVID si contra istam prohibitionem vsurarios manifestos, & publicatos, vt vsurarios per ecclesiam receperit sacerdos aliquis ad communionem altaris, vel oblationes eorum susceperit, aut ipsos tradiderit Ecclesiasticæ sepulturę. Dicendum, ꝙ duas pœnas incidit præfatus sacerdos. Prima ꝙ omnia, quæ accepit restituet, s. oẽs oblationes, & omnia, quæ ad iura sacerdotum perueniunt qñ mortuos sepeliunt, quę ẽt nomine oblationum intelligi possunt. Secunda est, ꝙ manebit suspẽsus ab administratione officij sui vsque ad condignã pęnitentiam extra de vsu. cap. quia in omnibus.

An hanc secundam pœnam incidat contrafaciens ipso iure. Quæst. CCL.

SED quęretur an istam pęnam incidat contrafaciens ipso iure, vel sit canon ferendę sententię. Dicendum, ꝙ non incidit ipso iure. Primo qa vsurarij non incidunt illas tres pęnas in allega. cap. quia in omnibus, ipso iure, vt dictum est supra q. 236. a fortiori ergo illi sacerdotes qui contra eos non exequuntur prędictas pęnas non incident ipso iure in pęnas in quas ipsi incidũt, cum directius canon ille sit contra vsurarios quàm contra eos, qui admittunt eos ad prędictam communionem cõtra prohibitionẽ canonis. Secundo quia dicitur, quòd suscepta reddere compellatur, & ideo non incidit ipso iure in obligationem soluendi qui accepit, sed debet aliquis eum compellere. hoc enim faciet Episcopus, quia ad arbitrium eius debet fieri satisfactio.

Tertio, quia dicitur ꝙ maneat suspensus quousque ad arbitrium Episcopi satisfecerit: ergo necesse est ꝙ Episcopus imponat pęnitentiam, & sic non inciditur ipso iure, & non solum pęnitentia, vel satisfactionis quantitas, aut modus non imponitur de iure, sed etiã non incipit suspensio ipso iure, s. a tempore quo sacerdos præmissa cõmiserit, sed solum postq̃ Episcopus eum suspenderit, ideo licet quis ista committat non debet putare se statim esse suspensum ab officio, sed solum quando eum Episcopus suspenderit, & tamen ad Episcopum pertinet, quod imponat talibus quantitatem satisfactionis, & suspendat eos ab officio ad certum tempus, de quo sibi videbitur.

Quomodo imponitur pœna soli sacerdoti, accipienti oblationes vsurariorum manifestorum, &c. Quæst. CCLI.

SED quæretur quomodo imponitur pęna soli sacerdoti accipienti oblationes vsurariorũ manifestorum, & tradenti eos sepulturæ, & non imponitur accipienti eos ad cõmunionẽ altaris, quia dr̃ extra de vsu. c. qa in oĩbus. q aũt acceperit, & Christianę tradiderit sepulturę, & quę acceperit reddere compellatur, &c. & ita de solis duobus ibi dr̃.

Dicendũ, ꝙ ad tres pęnas simul referẽ iũ est, s. tam admittens ad cõmunionẽ, q̃ ad sepulturã, q recipiens oblationes punitur. Et ratio est, quia magis delinquit qui prohibitũ a tẽporalibus, & spiritualibus recipit ad spiritualia, q̃ qui ad temporalia, sed nihil spiritualius, A & excellentius cõmunione altaris: ergo magis peccabit sacerdos, recipiens sciẽter peccatorẽ prohibitum a cõmunione, q̃ prohibitum ab oblatione, sed expresse ponitur de recipiente oblationes vsurarij manifesti: ergo intelligendum est etiã de recipiente ad communionem altaris. Sed expressum est de duobus illis, quia pro quolibet illorum respondet duplex pęna, s. restituere accepta, & suspensum manere vsq; ad condignam satisfactionem, iuxta arbitrium Episcopi, pro receptione ad communionem altaris non respondet, nisi vna pęna, s. manere suspensum ad arbitrium Episcopi, ideo de illis duobus dixit, quæ sunt similia in pęna. istud vero habet vnicam pœnam, quæ subintelligitur in pęnis illorum duorum. Et ratio est, quia in recipiendo oblationes sunt duo, s. præuaricatio, quę est in B agendo contra canonem prohibitiuum, & illicitum lucrum, s. habere oblationes vsurariorum: idem in recipiendo eos ad sepulturam: nam ibi est pręuaricatio, agendo contra canonem, sepeliẽdo interdictos a canone ad sepeliẽdum. Est etiam lucrum, quia cum eis quæ sepeliuntur, solent tradi sacerdotibus, & Ecclesijs dona, vel eleemosynæ in modum oblationum: in recipiendo autem vsurarios ad communionem altaris vnicum est, s. transgressio canonis, & nihil pro hoc recipitur, ideo recipiens oblationes, & tradens eos sepulturæ, debet restituere vniuersa, quæ ob hanc causam susceperit, & insuper ad arbitrium Episcopi manebit suspẽsus ab officio, qui vero recepit eos ad communionẽ altaris, quia nihil recepit nihil restituet, sed C manebit suspensus ad arbitrium Episcopi. De ista aũt suspensione dictum est præcedẽti q. ꝙ non incidit eã ipso iure prædictus sacerdos, sed ab Episcopo imponenda est. Alij tamen volunt, quòd ipso iure incurratur suspensio, & tunc est sensus, quòd ipso facto, vt sacerdos aliquid istorum trium fecerit; sit suspensus ipso iure ab officio, etiam nesciente Episcopo, sed non cessabit suspensio quousque imponat Episcopus pęnitentiam, quam voluerit sacerdoti, & illam cõpleat, & tunc interest sacerdotis, vt ipse adeat Episcopum manifestaturus delictũ suum, petens sibi pęnitentiam imponi, quia aliàs nunq̃ cessaret suspẽsio, & hoc multi volunt, quod satis consonat literæ, extra de vsu. cap. quia in omnibus, s. & donec ad arbitriũ sui Episcopi D satisfaciat, ab officij sui maneat executione suspẽsus. vtrũque tamen teneri potest. Considerandũ etiam, ꝙ sicut sacerdotes restituere coguntur ea, quæ ab vsurariis manifestis (vt dictũ est) susceperunt, ita & quod Ecclesiis donatum est, uel prouenit ex prædictis vsurariis restituendum est, & auferetur Ecclesiis, licet illæ nihil peccauerunt, sed in odium sacerdotum, qui illud pro Ecclesiis acceperunt. simile 23. quæstio. 3. cap. constituit. aliàs autem regulare est, quòd delictum personæ non nocet Ecclesiæ. sic tenet Ala. & Hostien. in sum. eodem tit. §. quæ pęna.

Cui restituentur, quæ & sacerdoti, & Ecclesiæ data sunt ab vsurarijs. Quæst. CCLII.

E

SED quæretur cui restituentur prædicta, quæ tam sacerdoti, quàm Ecclesiæ data sunt, vel prouenerunt ab vsurariis.

Aliqui dicunt, quòd danti. sic tenet Guilel. Naso. quod restituitur illi in opprobrium suum, sicut a principio non fuerat ab eo recipiendum. & sic dicit Glo. eodem tit. quia in omnibus, scilicet, quòd restituatur vsurario qui dedit, & ille postea restituat illis, a quibus accepit vsuras.

Alii dicunt, ꝙ Episcopo loci restituenda sunt talia, non vt retineat, sed ut eroget. Sed communiter tenetur per modernos, & est satis ęquum, quod aut vsura-

vsurarius a quo suscepta sunt talia, siue hæredes eius prompti sunt ad restituendum vsuras eis, a quibus acceperunt, vtpote quia iam facere inchoauerant, aut non. Si parati sunt debet eis restitui, vt ipsi restituant illis, a quibus talia receperunt, vel quibus obligati sunt ex onere susceptarum vsurarum. Si autem non sunt parati, debet restitui Episcopo, vt ipse restituat eis, quibus talia debita sunt, hoc autem de æquitate procedit, sed de rigore videtur, quòd deberet fieri semper restitutio vsurario danti, vel eius hæredi, & hoc quia nõ expressit canon cui debeat reddi, ideo videtur quòd ei a quo receptum est, & manet intentio iuris, quia sicut oblationes vsurariorum manifestorum non recipiuntur in detestationem criminis eorum, ita postquàm fuerunt receptæ in maius opprobrium, & detestationem restituuntur eis.

An hæredes defuncti teneantur ad restitutionem vsurarum, Et quid de habente vsurarij bona tam scienter, quàm ignoranter. Quæst. CCLIII.

QVAERETVR nunc circa restitutionem pecuniæ vsurariæ, & primo quantum ad restituentes, scilicet, qui tenentur ad restitutionem vsurarum. Dicendum, quòd tenentur directe ipsi vsurarij, qui receperunt eas, eo quòd isti peccatum commiserunt, & commodum habuerunt: vnde viuentes semper tenentur ad restitutionem, eodem tit. cap. cum tu, & quousque restituerint, possunt compelli per censuram ecclesiasticam, eodem tit. cap. præterea. Tenentur etiam ad restitutionem hæredes decedentibus vsurarijs, & hoc tam filij, quàm extranei hæredes, eodem tit. cap. tua nos, vnde cum tanta districtione compellentur hæredes isti ad restituendum, cum quanta tenebantur, & compelli poterant ipsi vsurarij principales. Et ratio est, quia succedunt in vitium, & censentur eadem persona cum illo, cui succedunt. Alios autem extraneos, qui hæredes non sunt, licet perueniant ad eos res vsurariæ, dicunt multi non teneri ad restitutionem, eo quòd de solis vsurarijs, & hæredibus expressum est. Sed melius est, vt alij distinguunt, scilicet, quòd aut id quod peruenit ad aliquem de bonis vsurarij est ipsum, quod acceptum est per vsuram, aut aliquid ex eo emptum. Si primo modo, aut est pecunia, aut res alia, sicut domus, vestis, & equus: si pecunia, dicunt iudicandum de ea, sicut de rebus, quæ non peruenerunt immediate ex vsura, eo quòd in pecunia non quæritur substantia, sed valor eius. Si est alia res dicunt, quòd ista ad quemcunque peruenerit potest vendicari ab eo, & maxime secundum positionem illorum, qui dicunt in vsura non transferri dominium rei in vsurarium, sicut neque in furto, & tamen in re furto ablata cum dominus cui ablata est, non desinat esse dominus, potest eam vendicare apud quemcunque inuenerit, & ex quacunque causa peruenerit ad illum, idest, siue ex lucratiua, siue ex onerosa, & hoc maxime est verum si is ad quem res peruenit, sciebat rem sibi traditam esse vsurariam, quia tunc nullum dubium est: nam etiam si emerit, cogetur restituere in foro contentioso, & in foro conscientiæ ad idem tenetur. Sed quid si ignorabat esse rem vsurariam cum accepit? Dicendum, quòd aut peruenit ad eum ex causa lucratiua, vt quia donata est, vel ex onerosa, vt quia emit. Si primo modo manifestum est, quòd quando constiterit ei de re, tenebitur restituere in foro conscientiæ, & etiam in foro contentioso cogetur ad hoc, quia non ignorabat vitium rei, & non solum cogetur restituere, sed etiam peccauit, quia accipere voluit rem, quæ ad ipsum pertinere non poterat.

F Si vero nesciebat eam esse vsurariam, putant aliqui, quòd non teneatur ad restitutionem, quia nesciebat vitium rei. Sed dicendum, quòd non stat, quia ad hoc quòd quis teneatur restituere, non requiritur, quòd a principio sciret rem quam habet pertinere ad alium, sed satis est, quòd aliquando sciat, quia postquàm sciuerit, tenebitur iam ad restitutionem. Quòd autem non sciuerit a principio adiuuat ad duo. primum est, quòd non peccauit accipiendo, quia nesciebat rem alienam, si autem sciret peccaret. secundum est, quòd toto tempore præterito non fuit in vitio, neque in mora propter non restituere, quia nesciebat se obligatum esse ad restituendum, & tamen cum sciuerit esse rem vsurariam, statim incipit

G esse in mora, & vitio si non restituerit, aut si non proposuerit saltem restituere data opportunitate, & ita in hoc casu tenetur etiam ad restitutionem. Si autem peruenit ex causa onerosa, idest, quia emit, vel recepit in permutationem alterius, aut mercedem laboris, & sic de alijs causis. putant quidam dicendum esse, quòd non teneatur restituere, eo quòd vsurarius tantundem ab isto recepit, & sic iste non censetur retinere rem vsurarij, sed propriam.

Sed dicendum, quòd non stat, quia non propter hoc desinit ista res esse aliena, & non est verum, quòd iste emptor recipit rem vsurarij pro sua, idest, pro pretio, vel permutatione, quia si esset res vsurarij, & non vsurarij transiret in ipsum, & tamen ista res non

H est vsurarij, sed eius a quo accepta est, ideo non potest vendi, neque in permutationem dari, neque aliquo modo in alium transire. Sed adhuc distinguendum, sicut supra, quòd aut peruenit ex causa lucratiua scienter, idest, quòd sciebatur esse ista res vsuraria, aut ignoranter. Si scienter potest repeti in foro contentioso, & vendicabit eam dominus apud quẽcunque inueniatur, & in foro conscientiæ tenebitur restituere etiam nullo petente, quando constat emptori de domino illius, & non solum tenetur, sed etiã fuit in vitio emendo, vel accipiẽdo talem rem, quam sciebat ad alium pertinere, & manet in vitio, quandiu eam non restituit. Si autem ignoranter emit, putant aliqui non posse repeti, sed falsum est, quia sicut

I ab eo, qui ignoranter emit rem furtiuam repetitur, ita & ab eo qui ignoranter accepit rem vsurariam emendo, sed differt, quia qui scienter emit rem furtiuam, non solum restituit, sed etiam tenetur ad pœnam, qui vero ignoranter perdit pretium, & non punitur, quia non fuit in culpa, ita ergo hic, & hoc totum tenet supponendo, quod plurimi tenent, scilicet, non trãsire dominium rei vsurariæ in vsurarium, sed manere penes dantem: nam tunc competit vendicatio contra quemcunque ad quem peruenerit ex quacunque causa. Si autem non sit ipsa res tradita immediate per vsuram, sed res empta de pecunia vsuraria, vt equus, & domus, vel alia quæ emũtur ab vsura-

K rijs, aut sciũtur empta de pecunia vsuraria, aut non. Si non sciuntur empta de tali pecunia, vtpote quia habebat vsurarius alias facultates, & bona præter lucra vsuraria. Et tunc dicendum, quòd neque in foro contentioso, neque in foro conscientiæ competit repetitio, neque tenetur is ad quem res peruenit illam restituere ex quacunque causa peruenerit, idest, siue ex lucratiua, siue ex onerosa. Si autem constet, quòd empta fuerit de pecunia vsuraria vtpote, quia nihil aliud habebat vsurarius, nisi quòd acquirebat ex vsuris, vel alio modo constare possit, quòd ex pecunia vsuraria empta sit, vtpote si vsurarius emit agrum, & ille qui debebat sibi vsuras soluit precium agri ex solis vsuris: nam tunc distinguunt, quòd aut peruenit talis res ex causa lucratiua ad

aliquem,

aliquem, aut ex onerosa, si ex lucratiua vtpote, quia vsurarius donauit alicui talem agrum, solet dici, quòd debet ille etiam vendi, vt de pretio eius soluantur vsuræ receptæ sicut de alijs possessionibus emptis ex vsuris fit extra de vsu. ca. cum tu, & hoc tenet Glo. eodẽ ca. Innocentius autem sub dubio relinquit. Si autem peruenit ex causa onerosa, aut peruenit nesciente accipiente esse rem vsurariam, aut non, si nesciente eo manifestum est, quòd non tenetur restituere, neque in foro contentioso, neque in foro conscientiæ. Si autem scienter videtur esse emptor in culpa, quia sciebat vitium rei emptæ: ideo putant, quòd teneatur, sed dubium hoc relinquitur. Sed dicẽdum, quòd ista sunt in materia peccati, & ideo tenendum est, ꝙ securius est conscientiæ, & istud est, ꝙ fiat restitutio in casibus in quibus dictum est supra debere fieri restitutionẽ, & tamen de rigore iuris non videtur, ꝙ res empta de pecunia vsuraria, quæ iam transiuit ad alterũ siue ex causa lucratiua siue onerosa, debeat restitui, quia per hoc, ꝙ transiuit desijt esse vsurarij, & non facit ad hoc cap. cũ tu, quia ibi dicitur, ꝙ possessiones de vsuris emptæ debent vendi, & restitui pretia earum eis a quibus receptæ sunt vsuræ, scilicet, quando manent possessiones illæ penes ipsos vsurarios, & patet, quia dicitur ibi, & sic non solum a pœna, sed etiam a peccato possint, quod per vsurariam extorsionem incurrerant liberari, sed vsurarius non liberatur a peccato, aut a pœna nisi per restitutionem quàm ipse facit, non autẽ per restitutionem quàm faciunt hæredes sui, & multominus per restitutionem quàm faciunt illi, qui sunt omnino extranei, ad quos res istæ peruenerunt ex aliqua causa siue onerosa siue lucratiua, quia si illi restituũt, ideo est, vt liberentur, ne maneant in peccato in quo esse videntur quando rem alienam detinent, & sic vigore illius cap. cum tu nõ tenentur vendere tales possessiones, & restituere.

Item non est simile de istis possessionibus, & de illis, quæ immediate traditæ sunt per vsuram ipsi vsurario, quia posito, quòd non transeat pecuniæ vsurariæ dominium in vsurarium, ipsæ res, quæ dãtur vsurario pro vsura, vt equus, vestis, & domus, semper sunt eorum, qui illas dederunt, & sic ipsi dantes poterunt semper vendicare eas apud quoscunque illas inuenerint, & consequenter alij a quibus non vendicantur in foro contentioso, tenebuntur in foro conscientiæ dare eas illis quorum sunt, secus autem de rebus emptis ex pecunia vsuraria, quia licet pecunia esset ipsius tradentis, tamen res empta inde non est eius, sed vsurarij, ideo nullus eã vẽdicare potest, quia nullus alius est dominus nisi vsurarius, vnde licet vsurarius teneatur restituere tantum quantum accepit per vsuras, tamen determinate non tenetur restituere rem emptam ex vsuraria pecunia. Et patet, quia licet ex pecunia mea sit aliquid emptum, si non est emptum nomine meo non pertinet ad me regulariter. Etiam quia aliàs si vsurarius esset diues, & vellet restituere cuilibet quantum accepit ab eo per vsuras, non satisfaceret si non restitueret determinate res emptas ex vsuris, quod falsum est: nam vt innuitur, eo. ti. ca. cum tu. ideo venduntur possessiones emptæ ex vsuris, quia non sunt alia de quibus soluantur, & de pretio illarũ possessionum soluitur his a quibus vsuræ fuerunt extortæ, cum ergo sint pecuniæ de quibus possint solui vsuræ non sunt vendendæ possessiones illæ. Et maxime patet, quia non dicit illas debere vendicari, sed vendi, & distribui, & tamen si deberentur determinate eis quorum fuerant pecuniæ non erant vendendæ, sed vendicandæ. De omnibus autem alijs, quæ recipiunt ab vsurarijs pecuniam vsurariam, vt quia emit vsurarius aliquid ab eis, uel quia locauerunt ei operas

A suas, uel quia aliàs eis erat obligatus, & soluit eis de pecunia quàm habuit ex usuris. dicendum, quòd non tenentur ad aliquid restituendum, maxime quia ius non obligat expresse aliquos ad restituendum usuras nisi ipsos usurarios, & hæredes eorum, eodem tit. cap. cum tu, & cap. tua nos, scilicet, quia hæres censetur eadem persona cum eo cui succedit.

An sit idem vsurarium ex vsura emere prædium, & illud vendere, & iterum ex eadem emere aliud.
Quæst. CCLIIII.

SED quærit Hosti. in su. eod. tit. §. quæ pœna quid si usurarius ex pecunia usuraria emat prædium,
B & illud uendat, & demũ ex eadem pecunia emat aliud, an sit idem, quod in primo, scilicet, quòd debeat uendi ad satisfaciendum eis a quibus usuræ acceptæ sunt.

Respondet quòd sic ar. extra ut lite pendente cap. ecclesia, & dicendum, quòd uerum est non quidem, quia emptum est prædium illud de rebus usurarij, sed quia omnia bona eius obligata sunt ad solutionem usurarum: ideo quousque soluantur ad plenum usuræ non solum prædia empta de usuraria pecunia, sed etiam ea, quæ de iusto lucro, uel causa habebãtur uendenda sunt, & colligitur hoc in allega. ca. tu. quia iubetur usurarijs, quòd usuras persoluant quousque nõ habeant in facultatibus unde soluant, & ita solum
C dicit eos ibi liberari, uel excusari a pœna non soluendo, quando non habuerint unde soluant, & tamen uendicari, aut directe peti non potest istud prædiũ secundo emptum ex pecunia usuraria, sicut neque primo emptum, cum istud sit in bonis usurarij, & non magis tenetur illud reddi ad solutionem quàm cætera usurarij.

An tertius teneatur vendere possessionem, vt restituat vsuram.
Quæst. CCLV.

QVAERIT idem Hosti. ibidem quid si possessio empta ex pecunia usuraria perueniat ad extraneũ tertiũ possessorẽ, nũquid cogetur eam
D uendere, & satisfacere de usura, ut si usurarius emit agrum de pecunia usuraria quem dedit, uel uendidit alteri, an iste tertius teneatur uendere possessionem hanc, ut restituat usuram.

Respondet ibi secundum Gotf. quòd non nisi cũ duabus conditionibus, scilicet, si iste tertius habuit ex causa lucratiua, & hæres usurarij excussus sit, & inuentus non soluendo, ut insti. de lega. §. res aliena. Dicendum, quòd istud dependet ex eis, quæ dicta sunt supra q. 253. & ideo cum res empta de pecunia usuraria sit ipsius usurarij, licet pecunia non fuerit eius, non põt aliquis rem illam uendicare, neq; tenetur specialiter obligata ad solutionem usurarum, sed eo modo quo
E tenẽtur cæteræ facultates usurarij, propter quod sicut si aliæ facultates eius transirent ex causa lucratiua ad alios, ita est de rebus emptis de pecunia usuraria, unde non uidetur de rigore, quòd neque primus accipiens ab usurario, neque secundus teneatur ad restitutionem, quia res illa effecta est sua, cum uere fuerit usurarij, & uendiderit eam, uel dederit quando potuit uendere, uel dare, & sic iam nulla actio competit contra possidentem, & tamen si daremus, quòd cõpeteret contra primum accipientem, daretur etiam, quòd contra tertium, & quartum, & usque in infinitum competit, sicut est de re furtiua: nam ubicũque inueniatur potest uendicari ab eo cui furto subtracta est, & non est plus, ꝙ sit iam uicesies, uel millies uendita, quàm si maneat apud furem, quia nullus illorũ potuit

potuit effici dominus, cum is cui furto subtracta est maneret dominus, etiam non differret an ex causa lucratiua, vel onerosa veniret, si res empta de pecunia vsuraria non transiret in dominium vsurarij, sicut neque transit res furtiua in dominium eius ad quem peruenit, ideo siue donetur ei siue emerit semper ab eo repeti potest, & vendicari, sed in re empta de pecunia vsuraria dicunt differre, quia si peruenit ad alterū ex causa onerosa non tenetur ille vendere eam ad restituendum vsuras. Si autem ex causa lucratiua dicit Gotf. quòd tenetur vendere eam ad soluendum vsuras, quando hęres excussus est, & inuentus est nō soluendo. Et ratio huius esse videtur, quia licet illa res esset ipsius vsurarij, tenebatur tamen cum alijs facultatibus suis simul ad solutionem vsurarum, & cum peruenit ad aliquem ex causa onerosa, vtpote quia emit dedit aliam rem ęquiualentem loco illius, qui subijt onus solutionis vsurarum: ideo nō manet obligatio aliqua ad restituendum, cum vero accepit ex causa lucratiua, vt quia donauit ei vsurarius, nulla res successit in bonis vsurarij loco huius, ideo videtur ista magis obligata, dicit tamen Gotf. solum debere eam vendi quando hęres iudicatur eadem persona cū eo cui succedit, ideo quousque ille nihil habuerit in viribus hęreditarijs, nullus alius peti potest, & hoc est excussum esse.

Sed dicendum, quòd illud verū est in legatis sicut allegat Gotf. nam si testator erat debitis oneratus, & instituit hęredem atque legata fecit, creditores habēt recursum ad hæredem quousque exhauriantur vniuersę vires hereditatis, tunc vero recursus est ad legata. Et ratio huius est, quia neque hæredis institutio, neque legata relicta confirmantur nisi per mortem, & tamen ex tunc non potest valere institutio hęredis, neque legatorum distributio in pręiudicium creditorum, quibus bona testatoris erant obligata, ideo excusso hęrede recursus est ad legatarios, secus in præsenti, quia vsurarius donauit quandiu viuebat, & poterat donare, & nō erant aliqua bona eius specialiter obligata eis a quibus receperat vsuras, ideo donatio tenuit tunc, vnde nunquàm poterit postea infirmari. Secus autem si vsurarius testaretur in casu in quo testari potest: nam tunc contra hęredem competit repetitio, & exhaustis viribus hęreditarijs, idest, excusso hærede competet contra legatarios, ad quos perueniunt res ex causa lucratiua, & tenentur illi sine dubio ad solutionem vsurarum, quia non potuit fieri institutio hæredis, & distributio legatorum in pręiudiciū eorum quibus debentur pecunię acceptę per vsuras, & tunc dicendum, quòd non solum ipsi legatarij, sed & alij ad quos mediate peruenerint res illæ habitæ per legata, tenentur ad restitutionem vsurarum. Item non solum pecunię vsurariæ, vel res emptæ ex pecunia vsuraria venientes per legatum ad aliquem debēt vendi, & restitui quando hęres non est soluendo, sed etiam res, quæ de iustis lucris habitæ erant, cum omnes facultates vsurarij sint obligatæ ad solutionem vsurarum.

Si possessio empta de pecunia vsuraria perueniat ad illum qui dederat vsuras, an extinguatur actio.
Quæst. CCLVI.

SED querit rursus Hosti. ibidem quòd si possessio empta de pecunia vsuraria perueniat ad illum, qui dederat vsuras ipsi vsurario, an extinguatur actio, ita quòd non competat actio contra hęredes vsurarij pro illa.

Respondet secundum Gotf. quòd extinguitur, & tamen vsurarius, & eius hęredes minime liberantur.

F Dicendum pro intentione Gotf. & Hosti. quòd si vsurarius emit possessionem ex vsuraria pecunia, & illa peruenit ad illum, qui dederat vsuras ipsi vsurario, aut peruenit immediate, aut mediante alio, si immediate, vtpote quia habuit eam ab ipso vsurario, aut habuit ex causa lucratiua, aut ex onerosa: si ex onerosa nō debet res illa restitui, neque pretium eius, quia generaliter dictum est præceden. q. quòd res emptę de pecunia vsuraria peruenientes ad aliquē ex causa onerosa non restituuntur quibus debentur vsuræ. Si autem ex causa lucratiua, vt quia dedit ei vsurarius, aut res illa est maioris valoris quàm vsuræ quas iste dedit vsurario, aut minoris, aut æqualis, si æqualis videtur esse facta restitutio vsurarum, vnde non competit amplius huic actio contra vsurarium, aut hęredes
G eius, neque etiam tenetur iste propter hanc rem ab vsurario receptam ad aliquid alijs, scilicet, vt eam vendat ad soluendum alijs vsuras, & hoc siue eam habeat ex donatione inter viuos, siue quia fuit ei legata in testamento: nam quantum ad hoc legatum valuit, non inquantum legatum, sed inquantum ęs alienū. Si autem sit minoris valoris quàm vsuræ, recipiet eam licite iste siue ex donatione, vel legato, & insuper competet ei actio contra hæredes vsurarij, vel ipsum ad supplementum æstimationis vsurarum, si autem sit maioris valoris quàm vsurę, extinguitur actio competens huic contra vsurarium, & hæredes, & insuper iste manet obligatus sicut quilibet alius ex-
H traneus maneret quantum ad id, quod plus res valuit quàm vsuræ, & hoc si ex legato habuit, si vero aliàs ex donatione inter viuentes, non videtur de rigore, quòd ad aliquid teneatur, & tamē Ber. & alij tenent, quòd teneatur sicut tactum est supra. Si autem non peruenit ad eum immediate, sed fuit secundus, vel tertius, vel quartus, & sic deinceps, quia in hoc nihil differt. dicendum, quod aut aliquis intermediorum, aut ipse de quo quæritur habuit ex causa onerosa, aut omnes ex causa lucratiua. Si aliquis ex causa onerosa ibi extinguitur actio, quia neque ipse neque cęteri, qui postea habebunt, tenetur ad aliquas vsuras soluēdas, deficientibus bonis hęreditarijs, siue de cętero descendat res illa in alios ex causa lucratiua siue one-
I rosa. Si autem semper ab ipso vsurario per omnes medios descendit ex causa lucratiua, dicēdum quòd extinguitur actio simpliciter quantum ad vsurarium, & hęredes, & quantum ad omnes intermedios, idest, quod iste ad quem peruenit non potest iam aliquid petere ratione vsurarum quas soluit, & hoc si illa res ęqualis valoris erat cum vsuris: si autem erat minoris valoris liberantur omnes intermedij, quia dederunt quantum receperunt, ita quòd ratione illius rei receptę ab vsurario non est iam vlla actio contra eos in foro contentioso, neque tenentur ad aliquid in foro conscientię. Verumtamen vsurarius, & hęredes nō liberantur, quia competit huic actio contra illos ad supplementum. Si autem erat res maioris valoris quàm vsurę. dicendum, quòd liberantur medij, quia dede-
K runt quantum acceperunt, & vsurarius, & hęredes liberātur ab actione huius, sed non liberantur ab actione aliorum, quorum pecuniam expensam in hac re dedit vsurarius huic cui minus debebat, & ipse accipiens manet obligatus ad id, quod magis erat, cum illud proueniat ex pecunia vsuraria, & hoc secundum intentionem illorum, qui dicunt rem emptā ex pecunia fęnoris manere obligatam apud quemcunque ad quem peruenerit ex causa lucratiua.

An

An omnes teneantur ad restitutionem vsurarum acceptarum. Quæst. CCLVII.

SED quęretur an omnes teneantur ad restitutionē vsurarum acceptarum? Dicendum, quòd omnes, qui vsuras suscipiunt ad earumdem restitutionē tenentur siue Iudæi, siue Pagani, siue Christiani. De Christianis planum est tam de clericis quàm de laicis extra de vsu.ca.plures, & cap.quoniam. De Iudęis autem patet eo.tit.cap.post miserabilem, & ca.quanto. De Sarracenis autem siue Paganis non exprimitur, sed eadem ratio est, quæ de Iudęis: nam restitutio ista fit, quia vsurę non possunt exigi sine peccato mortali, neque sine eodem possunt retineri, & tamen omnis homo obligatur fugere peccatum mortale, ergo tam Pagani quàm Sarraceni tenentur ad restitutionem vsurarum.

Aliqui autem dicunt, quòd non teneantur ad hoc Sarraceni, & Pagani, quia lex non obligat plus quàm expressum sit in ea, & tamen de Sarracenis, & Paganis nihil dictum est, cum de Christianis, & Iudęis dicatur, ergo non obligantur ad hoc Sarraceni.

Dicendum, quòd omnes tenentur ad hoc, quia non est prohibitio vsurarum, neque obligatio ad restituēdum ex lege canonica, quia ante ipsam est prohibitio ex lege naturę, & ex lege Dei, sic patet extra de vsu.cap.cum tu, vbi dicitur, quòd etiam illi, q exegerūt vsuras ante concilium Lateranen. tenentur ad restitutionem sub pœnis illius concilij, & hoc, quia prohibitio vsurarum nō cępit ab illo cōcilio si prius erat, vnde si ex lege canonica esset vsurarum prohibitio, non essent vetitę nisi Christianis, super quos directe potestatem habent canonica iura, & tamē etiam Iudæis vetitę sunt, quia prohibitio est ex lege naturali simul, & lege Christi, vtraque autē obligat omnes homines, ideo omnes prohibentur accipere vsuras, qui autem prohibentur accipere iubentur restituere, quia illicite retinet vsurarius pecuniam sic acquisitā, & quod illicite retinetur restituendum est. Quod autem de Sarracenis expressum non fuerit, neque de Paganis, causa fuit, quia de illis exprimitur quos cōtingit extorquere vsuras a Christianis, sed isti sunt Iudæi, & non Sarraceni, qui cōmuniter non habitant inter Christianos, ergo de illis dixit, & tamen ratio eadem est de Paganis, quòd obligentur ad restitutionem. Alia ratio est, quia cum expressum est de Iudęis non dictum est de illis, vt tenebantur ad restitutionem vsurarum, sed qualiter compellebātur ad restituendum, quod satis apparet in allegato cap. post miserabilem, & cap. quanto, & tamen Sarraceni, vt communiter non compelluntur ad restitutionem, quia non manent inter Christianos, ergo non oportuit de illis exprimi.

Quare ecclesia compellit Iudeos ad restitutionem vsurarum, & in illis quædam peccata punit, & quædam non. Quæst. CCLVIII.

QVAERETVR quare ecclesia compellit Iudęos ad restitutionem vsurarum. Aliqui dicunt, ꝙ ideo fit, quia retentio vsurarum peccatū est sicut exactio earum, & ratione peccati Ecclesia se intromittit sicut in multis alijs. Sed dicēdum, ꝙ non est verum: nam Iudæi in multis alijs peccant mortaliter, & tamen ecclesia non cogit eos cessare a peccato: nam non credere in Christum peccatum est, sed non cogit Ecclesia venire Iudęos ad fidē, ideo nō est propter istam causam. Sciendum tamen in hoc, ꝙ ecclesia circa quędam peccata punit Iudęos, cogendo eos recedere ab illis, & in alijs non, & hoc, quia Iudæi

A cōmunicant nobiscum vnitate politię, & quia quædam peccata eorum sunt contra statum politicum, punit eos Ecclesia, & principes seculares circa illa. Alia vero sunt, quæ nō vertuntur in damnū publicū, & circa talia nulla lex eis imponitur, neq; pro illis puniuntur. De primis, vt est furtū, adulteriū, homicidiū, seditio, dolus, fraus, & huiusmodi: ideo tam Ecclesia quàm seculares principes puniunt Iudæos delinquētes in hoc. De secundis, vt est non credere in Christū, neq; obseruare legē eius: nam pro his nemo Iudæos punit, neque eis lex imponitur ab Ecclesia, aut principibus secularibus, sed lex Christi obligat eos ad hoc cuius trangressio est peccatū mortale. De Iudęis ergo dicendum, ꝙ compelluntur vsuras restituere, & non

B recipere eas, non inquātum est peccatū principaliter, sed quia est peccatum in damnum publicum: nā per vsuras exhauriuntur facultates eo.tit.ca.quanto, & iō vocatur vsurarum vorago ca.vsurarū eo. tit.lib.6. Secūdo & pręcipue, quia est in damnum Christianorū. Nam si nō esset in damnum Christianorum non cōpellerentur Iudęi illas restituere, sic patet eo.tit.c.post miserabilem, vbi dicitur Iudęos ad remittēdas Christianis vsuras per principes seculares compelli pręcipimus, & magis in ca.quanto vbi dicitur volentes in hac parte prospicere Christianis ne a Iudæis immaniter aggrauētur, idest, volumus vtilitatem Christianorum considerare, & ista est causa pręcipua: nam si

C Iudæi darent vsuras alijs Iudęis, aut Sarracenis nō cōpellentur per censuram ecclesiasticam restituere vsurā. Circa quod sciendum, ꝙ aut isti Iudęi, vel Sarraceni de quibus dicitur, habitāt inter Christianos, aut per se sicut Pagani, & communiter Sarraceni. Si per se habitent in diuersis regionibus, & sub proprijs principibus, non compellit eos Ecclesia ad restituendum vsuras. Et ratio est propter duo, primo quia illi non obedirent cōpulsioni Ecclesię, & ita frustra esset velle eos compellere: secūdo quia nihil ad nos de illis cū foris sint, & de illorum peccato nullum nobis nocumētū prouenit. Si aūt inter nos, & subditi principibus nostris, aut exigunt vsuras a Christianis, aut a se inuicem, vel a Paganis: si a Christianis compellit eos Ec-

D clesia ad restituēdum vsuras in allegato ca. post miserabilem. Si aūt ab inuicem exigant vsuras, vel a Paganis non compellit Ecclesia eos ad restitutionem, quia neque de hoc cautum est: nam in allega.cap.post miserabilem, & cap.quanto non dicitur nisi de vsuris restituendis Christianis.

An Iudæus repetens vsuras ab alio Iudæo coram Ecclesiastico iudice compellet eum ad restituendum. Quæst. CCLIX.

SED quid si Iudæus exegerit vsuras a Iudæo, & repetat eas vnus ab alio coram iudice Ecclesiastico, an compellet eum ad restituendum. Ali-

E qui dicunt, ꝙ sic, quia ibi peccatum est propter quod se ecclesia intromittat. Etiam ambo sunt de iurisdictione Ecclesię cū sint subditi principibus Christianis. Etiam modus est ad compellēdum, s. per subtractionem participij in ca. post miserabilem, & cap. quanto. Dicēdum, ꝙ iudex Ecclesiasticus non cōpellet ad restitutionem vsurarum in hoc casu. Et ratio est, quia non habet potestatem: nam directam iurisdictionem habet ille super fideles, super infideles aūt nihil nisi quantum expressum est, & tamen non exprimitur, nisi ꝙ compellātur Iudęi restituere vsuras, quas extorserunt a Christianis in ca.post miserabilē, & cap.quanto, ergo non poterit cogere iudex ecclesiasticus restituere eas Iudęo per censuram ecclesiasticam. Sed dicendum quare Ecclesia in hoc casu nō

statuit

ſtatuit illas reſtitui, cum Iudęi ſubditi eſſent, & corã ea peterent. Dicendum, quòd non fuit conueniens, quia aut fieret iſtud propter peccatum, aut propter damnum publicũ. De primo non curat Eccleſia circa Iudęos, & Paganos, fruſtra enim eſt curare, vt ipſi nõ peccent, cum neceſſe ſit eos damnari quandiu in hoc ſtatu manſerint, etiam ſi ab omnibus peccatis alijs abſtineant, quia qui non credit iam iudicatus eſt Ioan. 3. ca. qa ſine fide impoſſibile eſt placere Deo ad Hebrę. 11. ca. ſecus eſt de Chriſtianis, quia illi ſunt in ſtatu ſalutis, ideo cauendũ eſt ne in alia peccata incidant, per quæ pereant. De ſecundo curandum eſt, & tamen nõ eſt in hoc caſu damnum publicum, quia Iudęi exigũt ibi vſuras a Iudęis in quibus nõ conſiſtit bonũ publicũ, & ad illos non aduertitur niſi propter bonũ Chriſtianorum, etiã iuſtum eſt, vt illi non gaudeant lege Chriſtianorum, cum illi ſe noluerint ſubijcere.

An Iudæus poſſet a Chriſtiano vſuras repetere coram iudice Eccleſiaſtico. Quæſt. CCLX.

QVID ſi Chriſtianus exigeret vſuras a Iudęo, an Iudęus poſſet ab eo illas repetere coram iudice Eccleſiaſtico, vt dictum eſt precedẽ. q. a fortiori, ergo non poterit illas repetere a Chriſtiano. Dicẽdum, ꝙ poteſt: nam quidquid petat Iudęus a Chriſtiano corã Eccleſiaſtico iudice audietur, & ideo hic ẽt audietur ſuper vſuris. Et dicendum, ꝙ hoc fit in fauorem Chriſtiani, & non Iudęi: nam Chriſtianus, qui dat ad vſuram peccat mortaliter, & retinendo vſuras eſt in peccato, & tamen Eccleſia intromittit ſe inter Chriſtianos ratione peccati, ſ. quia prouidere vult ſaluti animarum ipſarum, ideo cogit ipſum Chriſtianũ ad reſtituendas vſuras a quocunque illas accepit, quia ita peccat accipiendo eas a Iudęo ſicut a Chriſtiano. Cum autem dicitur, quod nõ poteſt exigere eas vnus Iudęus ab alio coram iudice eccleſiaſtico. Dicẽdum, ꝙ non fuit hoc in fauorem ipſorum, neque etiam in odium, ſed quia non curat eccleſia de peccato in infidelibus, cum non proſit, vt dictum eſt pręcedenti q. curat aũt de illo inter fideles, iõ cogit Chriſtianum ad reſtituendum Iudęo quamcũque vſuram receptam.

An Iudæi compelluntur reſtituere Chriſtianis quaſcunque vſuras. Quæſt. CCLXI.

QVAERETVR an Iudęi compellũtur reſtituere Chriſtianis qualcunq; vſuras. Aliqui dicũt, ꝙ non, ſed ſolas grauiſſimas, & immoderatas, ſic patet extra de vſu. ca. quanto, quia dicitur volentes in hac parte proſpicere Chriſtianis ne a Iudæis immaniter aggrauentur, ẽt dicitur, ꝙ ſi Iudęi a Chriſtianis graues, aut immoderatas vſuras exegerint, eis participium ſubtrahatur, ergo ſolę magnę vſurę vetitę ſunt.

Dicendum, quòd compelluntur reſtituere omnes tam magnas quàm paruas, quia vtroque modo lędũtur Chriſtiani, & permiſſo aliquo modo vſurę erit aditus ad omne grauamen vſurarum. Cum autem dicitur de immoderatis, & grauibus vſuris, poteſt dici, quòd non habet hic locum argumẽtum a contrario ſenſu, eo quòd inuenitur contrarium expreſſum, & ſic licet vetentur ibi vſurę graues nõ eſt ſenſus, quòd conceduntur vſurę leues. Secundo poteſt dici, quòd etiam ſtante diſpoſitione illius ca. quanto omnes vſurę repetuntur, eo quòd omnes dicũtur immoderatæ, & graues, quia quantumcunque paruę ſint immoderatę ſunt. Eſt enim moderatum, vt ſoluatur quantum mutuatum eſt, & non plus, quidquid autem ſupra eſt immoderatũ eſt: etiam omnes dicuntur graues, quia

F grauant ſoluentes quantumcunque ſint paruæ, ideo pro quibuslibet vſuris reſtituendis poſſunt compelli per cenſuram.

An in omni caſu qui receperit vſuras tenetur eas reſtituere, & quid ſi nullas habeat facultates, aut eas exhauſtas in reſtituendo. Quæſt. CCLXII.

SED nunquid in omni caſu tenetur, qui receperit vſuras reſtituere eas? Dicendum, quòd aut ille habet facultates, vnde ſoluat, aut non, ſi habet vnde ſoluat cogetur reſtituere ad plenum. Et tunc conſiderandum, quòd aut ille nomine vſurarum recepit pecuniam ſolam, aut res aliquas, quæ adhuc ſuperſint,
G vt domum, veſtem, equum: ſi ſolam pecuniam ſatiſfaciet in pecunia, vel in re aliqua eiuſdẽ ęſtimationis. Si autem recepit res, quę adhuc manent, debet eas reſtituere, maxime ſecundum illos, qui dicunt nõ tranſire in vſurarium dominiũ rei vſurarię, quia oportet tunc cuilibet rem ſuam dari, hoc aũt verũ eſt quando de rebus acceptis, vel de bonis aliquibus mobilibus ſatisfacere poteſt vſurarius. Si aũt non poteſt cogetur vendere poſſeſſiones emptas de vſuris, & de pretijs illorum ſatisfiet eis a quibus acceptæ ſunt, & ſi illę non ſuffecerint vendentur omnia bona vſurarij, ẽt ſi ex iuſto lucro, vel cauſa illa habuerit, & ſatisfiet de eis, quia cum expenderit vſuras quas accepit tenebuntur alia bona loco illarum, & in hoc non eſt habenda cõſidera-
H tio, vt non egeat vſurarius, quia cum ex delicto proueniat debitum iſtud, ſ. ex crimine vſurario tenebitur ſoluere vniuerſa, & ſi nõ maneat ei obolus. Sed quid ſi non habet facultates vllas, vel ſi reſtituendo partem vſurarum exhauſtę ſunt facultates, & adhuc manent debita? Dicendum, ꝙ non poterit pro reſiduis debitis vſurarijs vrgeri pœna aliqua, immo & pœnæ, ſi quæ impoſitę erant ceſſant, vt ſi priuatus erat communione altaris, & non recipiebantur eius oblationes iuxta cap. quia in omnibus, eod. tit. vel ſi a iudice erat excõmunicatus, aut ſuſpenſus, vt eodem tit. cap. preterea. omnes iſtę pœnæ ſtatim ceſſant, aut per iudicem tollendę ſunt, eod. tit. cap. cum tu. Eſt autem verum, ꝙ ſi venerit ad pinguiorem fortunam tenetur ad reſi-
I dua debita vſuraria, vt extra de ſolu. ca. Odoardus. Et ſicut cõtra talem nihil iam agi poteſt in foro contentioſo, ita & in foro cõſcientiæ eſt tutus, quia Deus nõ obligat aliquẽ ad impoſſibile, & dato, quòd fuerit in culpa, & potuerit aliquando reſtituere vſuras quando erat opulentior, & noluerit, non eſt nunc in peccato, cum habeat nunc propoſitum reſtituendi ſi haberet, & dolet, quia non reſtituit quando potuit, quia aliàs non poſſemus habere remedia contra omnia peccata. Eſt tamen dicendum, quòd ſi iſte peruenerit ad pringuiorem fortunam, etiam in foro conſcientię tenetur ad ſoluendum reſidua debita vſuraria.

K *An hæredes vſurariorum teneantur ad reſtitutionem vſurarum, & quando, & qualiter. Quæſt. CCLXIII.*

CVM dictum ſit de ipſis vſurarijs, quòd teneantur ad reſtitutionem, & qualiter, eſt nunc dicendum de eorum hęredibus an teneantur, & qualiter.

Dicendum, quòd hęredes tenentur ad reſtituendũ vſuras ſicut ipſi vſurarij, eo. tit. ca. tua nos. Sed hęredes ſunt duplices, ſcilicet, ſui, & extranei, ſui dicuntur ipſi filij, qui viuentibus parentibus ius habent ſuper omnia bona parentum, licet illud nõ exerceant, extranei dicuntur alij ſiue venientes ab inteſtato, ſiue ex teſtamento, qui filij non ſunt.

De

De primis manifestum erat, quòd tenerētur ad restituendas vsuras, quia illi non censentur succedere in bonis vsurariorum, sed habere ea in vita, & per mortē illorum videretur continuare possessionem, & ius, quod habuerant viuentibus vsurarijs, sed vsurarijs viuentibus non poterunt ipsi habere liberum ius in bonis, quia neque ipsi vsurarij habebant, sed manebant semper bona obligata eis a quibus vsurę receptę erāt, ergo defunctis vsurarijs tales hęredes tenentur eodē modo ad plenam restitutionem vsurarum. De hæredibus autem extraneis erat dubium, quia isti viuentibus eis quorum bona sunt nullum ius in eis habent, & ideo succedunt, & acquirunt bona, ideo de his videbatur alia ratio, & sic, quòd non tenerentur ad soluendas vsuras. Sed respondetur, eod. tit. ca. tua nos, ꝙ sicut tenet in hæredibus suis, ita de extraneis hęredibus iudicandum est. Et ratio est, quia isti succedunt in iure defuncti, licet illud non habuerint viuēte defuncto. Sed illo viuēte erant omnia ista bona obligata ad solutionem vsurarum, sed per institutionem hęredis quam fecit, non potuit eximere bona a prędicta obligatione, & a fortiori si fuit successio ab intestato non potuit hęres succedere nisi in iure defuncti, & tamen defunctus tenebatur ad soluēdum de eis vsuras, ergo tenebitur hęres extraneus. Sed nunquid est istud quātum ad omnia bona vsurarij, vel quātum ad illa sola, quæ ex vsuris empta sunt, vel habita? Aliqui dicunt, ꝙ solum quantum ad bona lata, vel empta ex vsuris, & ratio est, quia illa bona habent vitium, ideo illa debēt restitui, cętera vero iusto titulo habita retineri possunt. Dicendum, quòd hæredes vsurarij tenentur ad restitutionem vsurarum non solum alia tradenda, qa hoc etiam in vsurario fit, eod. tit. cap. cum tu. si aūt illa non sufficiunt debent vendi cętera bona ēt bono titulo habita ad satisfaciēdum de vsuris. Et ratio est, qa non habent hęredes aliud ius in bonis, nisi quod habuit defunctus cum isti succedere dicantur, & tamen in defuncto si viueret esset hoc, ꝙ omnia bona vēderentur si non sufficerent habita ex vsuris, ergo fiet in hærede. Et patet hoc in alijs debitis, quia in quocunque debito vendūtur omnia bona eius quousq; satisfaciat, quanto magis quando ex delicto venit debitū sicut hic? ideo cętera bona obligata sunt ad soluendū vsuras quando non sufficiunt bona vsuraria. Et patet, quia in allegato cap. tua nos, dicitur ꝙ filij vsurariorū eadem sunt ad restituendū vsuras districtione cogendi qua parentes si viuerent cogerentur, & sequitur id ipsum etiam cōtra hęredes extraneos credimus exercendum, & ita omnes hęredes cogūtur ad restitutionem vsurarum eadem districtione qua vsurarij ipsi cogerentur, & tamen in vsurarijs non solū vendūtur bona habita ex vsuris, sed etiam vniuersa quousque plene satisfecerint, ergo eodem modo fiet in hęredibus eorum suis, vel extraneis.

An hæc repetitio locum habeat penes hæredes Iudæorum vsurariorum. Quæst. CCLXIIII.

QVAERETVR cum a Iudæis etiam repetantur vsuræ, an circa hęredes Iudęorum vsurariorum habeat locum ista repetitio.

Dicēdum, quòd sic, quia eadem ratio existit in hęredibus, quę in principalibus Iudæis vsurarijs: nam a Iudæis repetuntur vsuræ inquantum ius respicit vtilitatem Christianorum, qui valde grauantur ꝑ vsurarū extorsionem, eod. tit. ca. quanto, & tamen siue a principalibus vsurarijs siue ab hęredibus eorum retineātur vsurę ęqualiter grauati sunt Christiani, ergo sicut contra Iudęos competit repetitio, ita & contra hæredes eorum.

A Secundo patet, quia dispositio iuris extenditur ad hoc: nam eo. tit. ca. tua nos, absolute dicitur de vsurarijs, & eorum hęredibus, s. ꝙ sicut tenētur vsurarii ad restituendas vsuras, ita eadem districtione tenētur eorum hęredes, & non dicitur specialiter de Christianis, sed Iudæi hęredes habent sicut Christiani, ergo cum teneātur ipsi Iudęi vsurarij, tenebuntur eorum hęredes, i. peccant non restituendo, & compellentur per eādem censuram per quam eorum parentes, vel quorum sunt heredes. Et omnino dicendum est hoc tenere sicut dictum est pręce. q. tam quantum ad bona habita per vsuras, vel empta ex eis, quàm etiam quantum ad bona, quæ iusto titulo vsurarius habebat.

B *An extranei teneantur ex bonis vsurariorum satisfacere quibus debentur vsuræ. Quæst. CCLXV.*

QVAERETVR nunc de extraneis, qui non sunt heredes, & peruenerunt ad eos bona aliqua vsurariorum, an teneantur ex eis satisfacere illis quibus debentur vsurę.

Dicendum, quòd aut peruenerunt ad eos ipsa bona, quæ vsurarij receperunt loco vsurarum, vt si receperunt equum, domum, vel vestem, aut alia, quæ non data fuerunt in vsuras. Si primo modo tenendo secūdum quosdam, quod res vsurarię non transeunt in dominium vsurarij, est dicendū, quòd semper tenentur ad restitutionem in foro conscientiæ illi ad quos peruenerunt bona, siue perueniant ex causa onerosa, C siue ex causa lucratiua quandocunque constiterit eis fuisse ista bona data in vsuras, sicut est de bonis furtiuis, quia ad quemcunque peruenerint, & ex quacunq; causa manet onus restituendi, etiam si illa bona fide emerint, quia non sufficit, neque prodest bona fides ad hoc, quòd retineant rem, postquam constiterit eis esse alienam, quia solū profuit bona fides ad hoc, quòd non peccaret emendo rem alienam. Si autem teneatur transire dominium rei vsurarię in vsurariū licet teneatur ad restitutionem ęstimationis, idē erit dicendum de rebus quas accepit in vsuras, sicut de rebus emptis ex pecunia vsuraria.

Si autem non sit res data in vsuram, aut est res empta ex pecunia vsuraria, aut non, sed aliàs ex iusto titulo competebat vsurario. D

Si primo modo, aut peruenit ad extraneū ex causa onerosa, aut ex lucratiua causa. Si ex onerosa dicendū, quòd non tenetur ad restitutionem, neque aliquā solutionem vsurarum, neque ab eo repeti potest in foro cōtentioso, quia aliam rem subrogauit loco eius, vel ęstimationem, quæ transiuit in bona vsurarij.

Si autē ex causa lucratiua solet a multis dici, quòd debet illa vendi, vt inde restituantur vsurę iuxta ca. cū tu. §. possessiones vero: nam ibi de talibus bonis emptis de pecunia vsuraria dicitur, prout manent apud vsurarios, & ista transeunt etiam ad alios extraneos non hęredes, quando bona hæc deuoluta fuerint ad illos ex causa lucratiua.

E Sed dicendum, quòd de rigore iuris non est illud, immo distingue, quòd aut talia bona deuenerunt ad extraneos ex donatione facta inter viuos, aut vt legata. Si primo modo videtur, quòd non competat repetitio contra eos, neque teneantur in foro conscientię ad restitutionem, quia donari potuit, & cum esset in dominio vsurarij tunc cum poterat illam expēdere, vel donare, valuit donatio facta, ideo simpliciter effecta est ipsius cui data est. Si autem, vt legatū peruenit ad eum, aut hęres impendit vniuersas vires hęreditarias ad soluendum vsuras, & non sufficiunt, aut non impendit.

Si primo modo videtur, quòd teneatur legatarius: nam

nam non potuit transire illud legatum ad legatarium nisi eo modo, & iure quo erat apud testatorem, sed apud eum erat obligatum ad soluendum vsuras, ergo cum transit ad legatarium manet obligatum. Si secũdo modo nõ tenetur legatarius ad soluendas vsuras, quia prius debet excuti hęres quàm recursus fit ad legatarium, de quibus dictũ est supra. Si vero bona vsurarij, quę perueniunt ad extraneum non hęredẽ sint non vsuraria, sed iuste acquisita, solet dici, ꝙ siue perueniant ex causa onerosa siue ex causa lucratiua libere pertinent ad eum, & non tenetur ad solutionẽ aliquarum vsurarum, & hoc videntur tenere doctores cõiter eo.ti.c.tua nos, licet satis posset distingui, vt supra, s.ꝙ si veniant ex causa onerosa non teneantur ad solutionem vsurarum, si vero ex lucratiua inter viuos etiam non tenentur, si vero per modum legati, & hęres sit excussus, & reperiatur non soluendo, videtur ꝙ teneatur legatarius pro parte legati, eo ꝙ legatum in morte confirmatum est, & tamen per mortẽ cęperunt bona omnia determinare esse obligata ad solutionem vsurarum, ideo cum non sufficerent cętera nisi impendantur legata illa quoque obligata erãt, & sic transierũt obligata ad legatariũ, vnde tenebitur in hoc casu ad vsuras soluendas.

An hæredes vsurarij teneantur ad solutionem vsurarum, vel ex persona sua, vel ex persona vsurarij. Quæst. CCLXVI.

SED quęretur an hęres vsurarij, vel alij ad quos bona eius perueniunt tenentur ad solutionem vsurarum ex persona sua, vel ex persona vsurarij.

Dicendum, quòd aut in testamento mandatę sunt vsurę solui, aut non, si primo modo manifestum est, quòd soluuntur ex persona vsurarij. Si secũdo modo, aut vsurarius decedens habuit aliqua signa contritionis, aut non. Si aliqua habuit dicendum, quòd soluuntur vsuræ nomine eius propter duo. Primo quia cum signa contritionis in eo apparuerint, videtur doluisse de peccato vsurarum, vt remitteretur sibi peccatum, & quia ad remissionem peccati necessaria erat restitutio ablatarum vsurarum, eod.tit.ca.cum tu. videtur, ꝙ habuerit propositum restituẽdi, & ex illo innuitur, quòd hęredes debent eius implere voluntatẽ. Secundo quia illa solutio prodest vsurario: nam cum pęnitens decedit facit ad alleuiationem pœnæ eius, quòd soluantur debita sua. Si vero decedat impœnitens, idest, quia nulla signa contritionis in eo apparuerunt, non soluuntur ex nomine vsurarij, sed ex nomine hęredum. Ratio est primo quia cum ille moriatur impœnitens non apparet de voluntate eius saltem per nutum, quòd voluerit restitui vsuras, ideo hęredes non possunt nomine eius soluere, quia ille non mãdauit. Secundo quia non prodest ei talis solutio: nã constat, quòd cum decedat impęnitens damnatur, & ideo solutio ista debitorum non alleuiat eum, & ita non fiet nomine eius, sed hęredum, sic tenet Hosti. Tenẽtur autem hęredes ad restitutionem vsurarum non quasi ex delicto, sed quasi ex conditione bonorum peruenientium ad eos, quia illa bona, vel sunt aliena, vel saltem alijs obligata, & cum transeat res cum suo onere, tenebuntur obligata cum ad hæredem transierint, & ideo tenebitur hęres soluere vsuras, ad quæ tenentur illa bona, & si non soluat iam delictum propriũ est, cum nolit explere onus, ad quod tenetur, si vero non sint hæredes, sed alij ad quos bona deuoluta sunt, dicendum, quòd in casu in quo tenentur ad soluendas vsuras, non tenentur quasi ex ꝑsona vsurarij, sed ex suis personis, scilicet, inquantum transierunt ad eos res talia onera habentes.

F *An teneantur hæredes vsurarij ad soluendas omnes vsuras? etiam non facto inuentario de bonis hæreditatis. Quæst. CCLXVII.*

QVAERETVR de hęredibus vsurarij an teneantur ad soluendas vniuersas vsuras, vel ad soluendum quantum vires hęreditariæ sufficiunt.

Aliqui dicunt, quòd sic, quia interdum soluunt vsuras hęredes ex persona vsurarij, & tunc videtur, ꝙ teneantur vltra vires, quia ita teneretur vsurarius: nã si vsurarius non haberet facultates sufficientes ad restituendum vsuras teneretur semper, vt si aliquando perueniret ad pinguiorem fortunam, quòd illas solueret, vt dictum est supra, & ideo hęredes tenebuntur etiam vltra vires hęreditarias, vt de proprijs, quæ aliàs habere possunt soluant, & hoc saltem quando tenetur hęres nomine, vel ex persona vsurarij, secus si ex persona sua teneatur, quia tenebitur pro eo, quod ad ipsum peruenerit, & sic non vltra vires hæreditarias. G

Dicendum, quòd hęres, aut fecit inuentarium de bonis vsurarij, aut non, si fecit videtur, quòd non teneatur vltra vires hęreditatis in foro contentioso neque conscientiæ. Si autem non fecit inuentarium dicit Hosti. quòd in foro conscientię non tenetur vltra vires hęreditarias, & tamen in foro ciuili videtur posse conueniri super vniuersis vsuris. Sed dicit Federius de Senis, quòd lex humana condita ab eo, qui potestatem habet condendi non continens manifestam iniquitatem obligat in foro conscientię, cum ergo super hoc sit lex ciuilis, vt teneatur ad vniuersa defuncti debita hæres, qui inuentarium non fecit, videtur quòd tenebitur in foro conscientiæ hęres vsurarij si de bonis eius non fecit inuentarium. H

Est dicendum, quòd lex ciuilis de faciendo inuentarium non obligat in foro conscientię, & ideo sicut si fecisset non teneretur vltra vires, ita non faciendo non tenetur vltra vires.

Cum autem obijcitur, quòd ad plus teneatur quã sint vires hęreditarię, quia ad plus tenebatur vsurarius. Dicendum, quòd non stat, quia ex delicto defuncti non tenetur successor nisi quantum ad eum peruenit, & ideo cum non peruenit nisi hęreditas, nõ tenebitur vltra vires hęreditarias, ideo licet teneatur hęres nomine defuncti, verumtamen non est ipse defunctus, ideo non tenetur ad pœnas quas tenebatur vsurarius, neque etiam ad restituendum quantum ille recepit, sed quantum ex illo ad hęredem peruenit. I

Sed obiicietur, quòd tunc non teneretur hęres soluere nisi vsuras quantum sufficiunt bona vsuraria, vel ex vsuris empta in quibus successit hęres, bona autem iusto titulo habita non teneretur vendere ad soluendas vsuras si non sufficiunt bona vsuraria.

Dicendum, quòd hoc falsum est, quia tenetur hęres cum tanta districtione soluere vsuras cum quanta vsurarius extra de vsu.capitu.tua nos, & tamen vsurarius tenetur impendere in hoc vniuersas facultates, cum non sufficiunt bona ex vsuris habita, vt colligitur, eodem tit.cap.cum tu. & dictum est, ergo hæres eodem modo. K

Item quia hæres tenetur alia bona expendere in solutionem vsurarum non tamquã peruenientia ex delicto, sed velut transeuntia ad eum cum obligatione: nam apud vsurarium omnia bona sua erant obligata ad solutionem vsurarum, sed transierunt ad hęredem per mortem, ideo necesse est, quòd transierunt cum hac obligatione,

Si fuerint duo hæredes, vel plures vsurarij, & ante
solutionem vsurarum alter eorum non soluat nun-
quid alijteneantur soluere partem illius.
Quæst. CCLXVIII.

QVAERETVR si fuerint duo hęredes, aut
plures ipsius vsurarij,& ante solutionẽ vsu-
rarum alter eorum efficiatur non soluen-
do,an alius,vel alij teneãtur soluere partem
illi competentem.Vtpote supposito, quòd tenentur
hęredes soluere solum iuxta vires hęreditarias.& ali-
quis eorum accepta parte hęreditatis ante solutionẽ
vsurarum effectus est non soluendo, & totę vires hæ
reditarię erant necessarię ad satisfaciendum pro vsu-
ris,an alij soluent pro illo.

Dicendum, quòd tenentur alii in solidum tam in
foro contentioso quàm conscientię saltem quãtum
ad id,quod peruenit ad eos,& ita perdũt lucrũ, quod
aliàs capere poterant ex hæreditate, vt si soluentibus
hęredibus simul vsuras mansura erat cuilibet portio
quędam hęreditatis,& nunc altero eorum facto non
soluendo oportet expẽdi aliorum portiones vniuer-
sas in soluendo vsuras. Ratio huius est, quia tota res
hęreditaria obligata erat ad solutionem vsurarum,&
quilibet hæres repræsentat personam defuncti, ideo
impotẽte vno soluere soluet alius. Sic tenet Hosti.in
su. eo.ti. §.qua pęna, etiam isti fuerunt in culpa, quia
non debuerãt permittere diuisionem bonorum hę-
reditariorum quousque soluerentur vsurę ad quas
obligata erat tota res hæreditaria.

An hæres,& vsurarius teneantur restituere quidquid acquisi-
tum est ex pecunia vsuraria. Quæst. CCLXIX.

QVAERETVR cum tam vsurarius,quàm eius
hæredes teneantur soluere vniuersas vsuras,
an etiam teneãtur restituere quidquid acqui-
situm est ex pecunia vsuraria.

Aliqui dicũt,ꝙ sic,dicit enim Apostolus ad Rom.
11.cap. si radix sancta, & rami. ergo eadem ratione
si radix infecta, & rami, sed id, quod acquisitum fuit
ex vsuraria pecunia habuit radicem infectam,ergo &
ipsum infectum est,& sic fiet restitutio lucri sicut, &
pœcunię. Secundo quia extra de vsu.ca. cum tu.dici-
tur,ꝙ possessiones, quæ ex vsuris sunt comparatę de-
bent vendi, & ipsarum pretia his a quibus sunt vsuræ
extortę restitui, ergo cum possessiones emptę de pe-
cunia vsuraria vendantur,& restituantur,consequen-
ter quidquid aliud acquiratur de pecunia vsuraria re-
stituetur. Tertio quia illud, quod quis emit de pecu-
nia vsuraria debetur sibi ratione pecunię quàm dedit,
sed pecuniam vsurariam tenebatur restituere, ergo
etiam id,quod ex ea emptum est.

Ad hoc respondet beatus Tho. de Aquino 2. 2. q.
88.ar.3.scilicet, rerum quędam sunt quarum vsus est
ipsa earum consumptio,quę non habent vsumfructũ
secundum iura,& ideo si talia fuerint per vsuram ex-
torta vtpote denarii, triticum, vinum, & huiusmodi
non tenetur vsurarius ad restituendum nisi id, quod
accepit,quia id,quod de tali re acquisitum est non est
fructus huius rei,sed humanæ industriæ,nisi forte per
detentionem talis rei damnificatus sit, qui vsuras de-
dit aliquid amittendo de bonis suis,quia tunc tenetur
ad compensationem nocumenti. Quædam sunt res
quarum vsus non est ipsa earum consumptio,& talia
habent vsumfructum sicut domus,& agri,& similia,
& ideo siquis domum alterius,vel agrum per vsuram
extorsisset, nõ solum teneretur ad restituendum do-
mum, vel agrum, sed etiam fructus inde perceptos,
quia sunt fructus rerum quarum alius est dominus,

A ideo fructus ei debentur.Considerandum autem cir-
ca hoc, quia aut quærimus de fructibus prouenienti-
bus de re vsuraria, aut de rebus acquisitis, vel emptis
ex pecunia vsuraria.Si primo modo,aut id, quod da-
tur per vsuram dicimus transire in dominium vsura-
rij,aut non:nam in hoc est diuersitas,quia quidam di-
cunt nunquam transire in vsurarium dominium rei
vsurariæ, sicut neque in furem, aut in aliquem alterũ
dominium rei furtiuæ. Alij dicunt transire dominiũ
in vsurarium, verumtamen ipsum manere obligatũ
ad soluendum ęstimationem illarum.Primum tenet
beatus Tho. in q. supra allegata. Secundum videtur
consonare ei,quod dicitur extra de vsu.ca.per misera-
bilem,§. ꝙ Iudæi sunt cogendi ad remittendas vsuras
B Christianis,& tamen si nullo modo debitę essent,ne-
que transirent in dominium vsurariorum,nõ possent
ipsi remittere aliquid cum nihil eis deberetur. Verũ-
tamẽ istud pro nunc nõ diffinitur,si tamen dicamus,
quòd non transit dominium in vsurariũ necesse est,
quòd sicut res permanens apud vsurarium pertinet
ad eum,qui illam dedit,ita & fructus eius pertineant,
quia non possunt eius esse fructus cuius res non est.
Et tunc dicendum, quòd aut est res talis, quæ habet
fructus,vt domus, & ager, & reddenda est res cũ fru-
ctu,quia aliàs non fit integra restitutio, si autem non
habeat fructum ipsa res,vt vinum,triticum, & dena-
rius,nihil restituitur nisi,quod acceptũ est, & ita pro-
cedit distinctio sancti Thomæ,& multum cõueniẽ-
C ter. Si aũt dicatur transire res vsuraria in dominium
vsurarij,verumtamẽ,ꝙ ipse maneat obligatus redde-
re vsuras,videtur, ꝙ nũquam teneatur restituere vsu-
rarius nisi quantum accepit, quia fructus efficiuntur
eius,qui est dominus,& ideo etiam tunc non tenebi-
tur restituere eandem rem quam accepit,sed ęstima-
tionem eius.Sed securius est,quòd teneamus nõ trã-
sire dominiũ in vsurarium, & sic tenebitur restitue-
re rem eãdem,& fructus eius, quia fructus erant eius
cuius erat res,& stabit prędicta distinctio sancti Tho-
mæ. Si autem quęratur de lucro habito cum re vsu-
raria, dicendum ꝙ si est lucrum præter fructus non
restituitur, quia illud nõ prouenit ex re,sed ex huma-
na industria, vt siquis cum pecunia vsuraria negocie-
D tur,& superlucretur,quia illud non prouenit ex pecu-
nia,quia ipsa de se sterilis est,ideo de lucro nihil resti-
tuit vsurarius etiam in foro conscientię.Idem si cum
tritico,aut vino lucretur negociando licite, vel illici
te vendendo,vel mutuando,etiam si cum domo, aut
agro pręter naturales fructus rei possit quis per indu-
striam habere aliquod lucrum, quia illud non resti-
tuitur.

Ad rationem primam in contrarium, quòd nõ est
simile de radice ad ramos, & pecunia vsuraria ad lu-
crum,vel fructus: nam radix respectu ramorũ habet
causę efficientis habitudinem inquãtum deriuat vir-
tutem suam,& etiam causę materialis, & quãtum ad
vim causę efficientis si est infecta radix necesse est ra-
E mos infectos esse,pecunia autem vsuraria non habet
nisi rationem causæ materialis,quia est ex qua agitur,
vel cum qua,sed non deriuat virtutem aliquam,quia
non est actiua,ideo non est necesse,quòd existente il-
la infecta sit infectum,quod inde sequitur. Et hæc est
differentia,quę supra ponebatur inter res,quia quędã
res vsurarię sunt, quarum nullus est vsus pręter con-
sumptionem,& illę respectu lucri non habent aliquã
virtutem actiuam,sed solum, vt materia se habent,&
quòd industria humana cum eis lucrum facit: ideo
lucrum non pertinet ibi ad vsuras. Aliæ res habent
naturaliter fructus sicut ager,& domus,& talia se ha-
bent, vt radix ad ramos, & si res est vsuraria,fructus
sunt vsurarij.

Ad se-

Ad secundum dicendum, quòd possessiones emptæ de pecunia vsuraria nō sunt illorum de quorum pecunia emptę sunt, sed ipsorum vsurariorum, ideo neque tenentur vsurarij ad restituendum eas illis de quorum pecunia emptę sunt, sed tenentur solum ad restituendum pecuniam acceptam, & si habeant aliūde, vnde soluant non oportet, quòd vēdant possessiones illas, cum vero non fuerit, vnde soluant vendētur omnes illę possessiones, quia tenentur obligatę ad solutionem vsurarum, nō quidem, quia de pecunia vsuraria emptę sunt, sed qa sunt bona ipsius vsurarij, vnde & cęterę facultates licite acquisitę ipsius vsurarij tenentur ad solutionē vsurarum si non sufficiunt possessiones illę, propter quod si de alijs fructibus suis potest soluere vsuras non cogetur vēdere has possessiones, immo & si voluerit vendere aliquas licite acquisitas, vt inde soluat vsuras, poterit retinere eas, quæ emptæ sunt de pecunia vsuraria. Cum igitur non debeātur istę possessiones eis a quibus acceptę sunt vsurę, a fortiori neque fructus debebuntur eis, sed vsurarius cuius sunt possessiones faciet eos suos, & patet ēt quod dictum est, quia possessiones emptę de pecunia vsuraria non traduntur eis quorum fuit pecunia, sed venduntur, vt de pretijs earum satisfiat eis a quibus acceptę fuerunt vsuræ.

Ad tertium dicendum, quòd acquirens aliquid cū pecunia vsuraria, vel emens de ea plus iuris habet in re empta, vel acquisita, quàm in pecunia, eo quòd licet habuerit rem per pecuniam tāquam per causam instrumentalem, habuit tamen illam per industriam suam sicut per causam principalem, vnde ad ipsum pertinet, & non ad illum cuius fuit pecunia, & ille cuius fuit pecunia non habet ius in re empta, nisi inquātum omnia bona vsurarij sunt obligata ad solutionē vsurarum: nam etiam, quæ non habita fuerunt de vsuris obligata sunt ad hoc vsquequo plene soluantur vsuræ.

An gener possit accipere dotem cum filia ab vsurario. Quæst. CCLXX.

QVAERETVR quid de vsurario, qui non habebat nisi bona acquisita de vsuris, vel cuius bona non sufficiebant ad solutionem vniuersarū vsurarum, & tradidit alicui filiam in vxorem, an possit ille accipere dotem cū ea ab vsurario. Respondent quidam, & ita tenet Glo. Guilelmi. super Ray. ꝙ licet dos non perueniat ex causa lucratiua, sed recipiatur propter onera matrimonij, vt colligitur extra de vsu. ca. salubriter, si maritus sciens veritatem, aut crassa ductus ignorantia cōtraxit cum filia huiusmodi vsurarij, non debet recipere dotem de rebus huius de ęquitate canonica, licet de subtilitate iuris ciuilis aliter forte dici posset, si autem probabili ignorantia ductus est, vt quia credebat socerum non esse vsurarium, vel aliàs esse soluendo, potest dotem recipere licet postmodū sciat veritatem, idest, quòd est vsurarius, & omnia bona eius non sufficiunt ad solutionem vsurarū. Ratio autem prędictorum videtur esse, quia omnia, quæ habebat vsurarius videbantur obligata esse ad restitutionem vsurarum.

Sed dicendum pro hoc, quòd aut bona illa, quæ in dotem suscepta sunt erāt vsuraria, idest, habita in vsuram, vt domus, ager, equus, aut aliæ res, siue ex pecunia vsuraria emptę, siue licite acquisitę. Si primo modo non differt, quod ignorauerit illum esse vsurariū, vel sciuerit, quia semper tenetur restituere dotē, eo quòd illæ res sunt alienę iuxta positionem illorum, qui dicunt non transire dominium talium rerum in vsurariū, vt dictū est p̄ce. q. ignorantia aūt non prodest nisi ad excusandum peccatum in accipiendo dotem constitutam in talibus rebus, sed non ad retinendum id, quod alienum est. Si aūt sit dos de alijs rebus, dicendum, quòd siue sint emptę de pecunia vsuraria siue non, sunt ipsius vsurarij, & ideo potest dare in solutum, & tamen, quia omnia bona vsurarij sunt obligata ad solutionem vsurarum, videtur mala fide accipere ille, qui hoc sciens voluit de talibus dotem accipere, cum vero nesciuit quando accepit habuit bonam fidem, & ita non peccauit accipiendo, & sic dicunt, quòd potest retinere.

F

An mulier defuncto patre vsurario, & marito suam dotem, vel partem debeat dare vsque ad plenam solutiònem vsurarum. Quæst. CCLXXI.

G SED quid si in casu prędicto tradita fuit cū dote marito suo, & tandem defuncto patre, & marito dos restituitur mulieri ab hæredibus viri, & omnes facultates patris nō sufficiunt ad solutionem vsurarum, an prædicta mulier debeat dare suam dotem, vel partem eius vsque ad plenam solutionem vsurarum siue in foro conscientiæ siue in foro contentioso?

Aliqui dicunt, quòd nō tenetur mulier ad restituēdum dotem in foro humano, eo quòd pater dans dotem filię non fecit animo fraudandi eos quibus tenebatur ad restitutionem vsurarum.

H Alij dicunt, quòd tenetur ad restitutionē, & ratio est, quia aliter consideratur dos respectu mariti aliter respectu vxoris: nam respectu viri pertinet ad causam onerosam, s. quia recipit eam, vt sustentet onera matrimonij, & tamen bona prouenientia ab vsurario ex causa onerosa non pertinent ad restitutionem vsurarum, quia aliquid aliud loco illorū surrogatur in bonis vsurarij, s. quia alitur filia eius a genero. Quātū ad filiam vero pertinet dos ad causam lucratiuam sicut est de hęrede, & legatario: iō defuncto patre, & marito magis videtur, ꝙ teneatur filia ad restitutionē vsurarum pro parte dotis, quæ ad eam peruenit, quàm ꝙ non teneatur, & maxime quando dos constituta fuit in rebus receptis per vsuram, quę secundum quosdā

I non transierunt in dominium vsurarij, & ideo semper possunt vendicari ab eo cuius sunt, & ipsa mulier in foro conscientiæ tenebitur restituere ea illis a quibus accepta fuerunt. Cum vero non fuerunt accepta per vsuram, sed acquisita ex pecunia vsuraria, vel aliàs ex iusto titulo habita, non videtur esse tam determinata obligatio ad restitutionē, quia tamen filia mortuo patre videtur succedere in illa parte dotis quasi in parte bonorum paternorum, & contra filios vsurariorum competit repetitio vsurarum cum eadem discretione cum qua competebat contra parentes, eo. tit. ca. tua nos. videtur, quòd contra eam competat repetitio, & teneatur in foro conscientię illa ad restitutionem.

K *An vsurarijs, vel eorum hæredibus sufficiat remissio ab eis quibus debentur vsuræ acceptæ, vel est necessaria realis restitutio ad hoc, quòd a peccato liberentur. Quæst. CCLXXII.*

QVAERETVR cum ad hoc, quòd vsurarij, uel hęredes eorum liberentur a peccato debeant satisfacere eis a quibus vsuras acceperunt, an sufficiat, ꝙ eis remissio fiat ab eis q̄bus debētur vsurę acceptę, uel est necessaria realis restitutio. Aliqui dicunt, ꝙ sufficiat remissio facta in tali casu ad hoc, ꝙ liberentur a peccato, & obligatione tam in foro conscientię quàm cōtentioso, quia sine reali restitutione

voluntate

voluntate domini accedente fur & raptor, & violẽtus licite retinet rem ſubtractam vel inuaſam. ff. de vſu.l. ſi fur. ergo multo magis ſufficiet hoc in vſurario qui minus deliquit. ꝙ patet ex qualitate pęnæ, quia maior pœna imponitur furib. & raptoribus, & violentis quã vſurarijs, & nemo dubitat grauius eſſe commiſſum ꝙ eſt grauius vindicatum 24.q.3.c.non afferamus. Et ratio huius apparet quia in furto, latrocinio, & violẽtijs eſt ſimpliciter inuoluntarius ille qui dãnum patitur. in vſura autem eſt aliquo modo volens, cum accipiẽs pecuniam mutuo vadat ad vſurariũ, vt recipiat ab eo quomodocunque, & ita ſolutio vſuræ eſt inuoluntarium mixtum, in alijs eſt ſimpliciter inuoluntarium: ideo minor pœna ſufficiet in vſura quam in prædictis ſed in præfatis ſufficit, ꝙ accedat voluntas eius cui res eſt reſtituenda ad hoc ꝙ maneat apud furem, raptorẽ, aut violentum. ergo ſufficiet in crimine vſurarum.

Secundo quia in crimine vſurarum & in alijs maioribus ſufficit condignam ſatisfactionem facere, vt faciens ſit liberatus a reſtitutione. eo. ti. c. quanto. vbi dr̃ ꝙ ſubtrahatur Iudæis vſurarijs participium donec de immoderato grauamine ſatisfecerint competenter, ſed ſatisfactum creditur quandocunq; creditoris deſiderium adimpletur. ff. qui ſatiſ. cogan. l. 1. & de pigno. acti. l. ſi rem. §. omnes. ergo ſi is cui reſtitutio eſt faciẽda vſurarum remittat vſurario libere & pure ipſas vſuras ſufficit vſurario, vt ſit ſecurus, in foro etiam conſcientiæ.

Tertio quia iura poſuerunt aliquos caſus ſpeciales in quibus id quod debetur nõ ſufficit ſi remittatur ei, ſed exprimitur ꝙ non ſit liberatus debitor quouſque realiter ſoluerit. ergo videtur regulariter ꝙ in alijs caſibus cum imponitur alicui reſtitutio facienda de iure, ꝙ ſufficiat remiſſionem liberam fieri debitori ab eo cui debetur: ſed reſtitutio vſurarum non eſt de illis caſib. ergo videtur ꝙ ſufficiat remiſſio facta ſine reali ſatisfactione. i. reſtitutione. Eſt autem vnus de illis caſibus ſpecialibus de reſcrip. ca. ſtatutum lib. 6. de illis qui contra prohibitionem illius. c. aliquid recipiunt, quod tenẽtur reſtituere & nulla remiſſio eis prodeſt. Alius eſt de cenſibus. c. exigit lib. 6. contra illos qui circa procurationes aliquid exigunt contra tenorẽ illius. ca. nam tenẽtur reſtituere nulla gratia aut remiſſione eis valitura. ergo videtur ꝙ in alijs caſib. generaliter.

Alij dicunt in contrarium ꝙ non abſoluitur vſurarius niſi realiter facta reſtitutione: quia nõ eſt recedendum a ſignato vocabuli vt colligitur extra verb. ſig. c. præterea. ſed Aug. dicit non remittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum extra de vſu. c. cum tu. ergo requiritur reſtitutio, ſed reſtitutio non verificatur in remiſſione extra de verb. ſigni. l. plus & l. reſtituere. eſt enim reſtituere in ſtatum priſtinum ſtatuere vel reponere. ergo non ſufficit remiſſio.

Item quia non valet pactum de nõ petendo vſuras iam ſolutas vt extra de iureiur. c. ad noſtram. ſed nihil aliud eſt remittere vſuras quam paciſci non repetere. ergo non valet remiſſio ad liberandum vſurarium.

Item qui ſcienter ſoluit indebitum donat, & tamẽ qui ſoluit vſuras ſcienter nihilominus repetit non obſtante, ꝙ videatur donaſſe. ergo ſi donatio non valet quomodo valebit remiſſio?

Dicendum ꝙ ſuper hoc eſt poſitio Io. An. in regula. peccatum li. 6. qui tenet ꝙ obligatus ad reſtitutionẽ vſurarũ liberatur facta remiſſione ab eo cui eſt facienda reſtitutio. ff. de pigno. act. l. ſi rem. §. omnes. & dicit verum eſſe niſi in caſibus in quibus expreſſum eſt, remiſſionem non valere vt in c. ſtatutum & c. exigit. ſupra allegatis, & hoc tenet Archi. de vſu. ca. 2. lib. 6. dicit enim ſatisfactum accipimus quandocũque voluntati creditoris ſatiſfacit.

A Alij dicũt ꝙ requiritur realis reſtitutio, ita ꝙ ſiquis partem pecuniæ vſurariæ reſtituerit, & non totam ꝙ non eſt liberatus a peccato. ſic enim dicit Hoſti. in ſũ. eo. ti. §. quæ pęna. ſ. quid ſit fœnerator partem pecuniæ funebris reſtituat ei a quo habuerat vel hæredi ſuo, & de voluntate eius partem reſtituat.

Dicunt theologi indiſtincte quod non eſt liberatus niſi totum offerat. & dicit ibi Hoſt. dicas ꝙ ſi ex pacto det & remittatur non eſt liberatus ar. extra de ſymo. c. veniens. ſi autem vſurarius partem liberaliter & ſine pacto ſoluat, & de alia parte miſericordiam petat, & is cui debetur liberaliter remittat, liberatus eſt vſurarius neque tenetur vlterius ad reſtitutionem. Dicit autem ꝙ an libere fiat remiſſio iſta ad hoc quòd ſufficiat B bonis iudex ex certis coniecturis motum animi ſui informabit. nã ſi is cui debentur vſuræ eſt pauper & inops, & vſurarius & diues & potens non præſumitur quòd vſurarium ex corde liberare velit: ſed hoc facit, quia plus recuperare non poteſt. ſi vero is cui debetur ſit diues & potens, qui conſueuit frequenter mimis, & ioculatoribus tantundem de ſuo donare, præſumitur quòd ex corde remittat. Item ſi aliqua honeſta perſona vt puta ſacerdos aut epiſcopus hoc tractet, & dicat ei cui debentur vſuræ, tantum tibi dabitur ſi ex corde remittis vſuram, non decipias me qui mediator ſum neque vſurarium cuius animæ ſalutem quæro, & ille C dicat ſe ex toto corde liberare vſurarium: quare non dicam ipſum liberatum non video, neque enim curo quomodo ſit ſatisfactum dummodo ſit ſatisfactum. Dicit autem, quòd qui contrarium tenent dicunt illud in odium vſurarum, & ait vlterius quòd ſiquis iniurietur alteri concedet theologus, quòd concordia tractari poſſit, & pars eius quod debetur ex pacto remitti poſſit, quia alias ſuperflueret titulus de tranſact. ergo non videtur quare in vſura non poſſit fieri remiſſio. Alij dicunt ꝙ ſi pecunia ſit reſtitutioni parata valet remiſſio quaſi videatur reſtituta, & breui manu reddita allegat. ff. de donation. inter vi. & vxor. l. 3. ſi debitorem.

Dicendum, quòd ad liberandum a peccato vſurarium & obligatione reſtituendi ſufficit fieri ei remiſ- D ſionem per ea quæ in principio allegata ſunt, & non eſt neceſſe totum reddi neque partem. dummodo is cui reſtituenda eſt pecunia vſuraria non coactus, non deceptus, non circunuentus, & omni dolo, vi, & metu ceſſantibus, neque precibus aut ſeruitiorum exhibitione inductus pecuniam ſibi debitam, id eſt per vſuras extortam, etiam non datam neque oblatam neque paratam ad dandum remittat liberatus eſt vſurarius. i. non manet iam obligatus ad aliquid dandum de illa pecunia, a peccato etiam retentionis ęris alieni liberatur, quia iam non cẽſetur retinere alienam rem cum facta ſit ſibi remiſſio.

Ad rationem in contrarium de ſignificatione reſtitutionis dicendum quòd Auguſtinus cuius eſt illa regula vt allegatur extra de vſu. cap. cum tu. non ha- E buit conſiderationem ad ſtrictam ſignificationem, ſed mens ſua quæ verbis præferenda eſt extra de verb. ſign. c. præterea, fuit, quòd ſiquis offendit proximum ſubtrahendo, furando, rapiendo aliquid, aut vſuras extorquendo quòd reconciliet ſe cum ipſo, & quia communiter homines non iactant res ſuas ſed volunt ſibi reſtitui res ablatas, retulit ſe ad verbum reſtitutionis. Quod uero ſic acceperit Auguſtinus patet: quia non potuit principaliter reſtituere ſed reddere, & accepit pro eodem reſtituere & reddere 14. quæſt. 5. ca. ſi alienat. ſcilicet ſi res aliena propter quam peccatum eſt cum reddi poſſit non redditur pœnitentia non agitur ſed ſimulatur. Et ſtatim adiũgit de reſtitutione uicẽs. ſi autem ueraciter agitur non remittitur peccatũ niſi

restituatur ablatum, si vt dixi restitui potest, & tamen reddere & restituere nõ sunt omnino idem. ff. de verbo. signific. l. verbum. reddere, ideo non accepit stricte. ergo restitutum putabitur si dominus cui res debebatur iudicauerit sibi esse satisfactum.

Item in omnibus damnis datis fit restitutio, & tamen accipiendo stricte quidam sunt in quibus nulla potest fieri restitutio, quia nihil ablatum est: quia nihil peruenit ad inferentem damnum, ideo non est restitutio, & maxime quando etiã nulla læsio rerum fuit, sed impeditus fuit aliquid agere quod acturus erat, & inde lucrum sequebatur pro illo competit restitutio, & tamen nihil ibi acceptum est, neq; destructum quod reddatur.

Item patet hoc efficacius quia dato, ꝙ beatus Augustinus intendisset ꝙ non poterat fieri remissio nisi realiter restitueretur ablatum non teneret: quia Aug. nullam auctoritatem habebat ad obligandum nos ad aliquid: sed solum ad exponendum obligationem existentem de iure diuino vel naturali, & tamen de iure naturali nõ cogitur quis realiter restituere cum is cui aliquid debetur illud remittit: neque etiam de iure diuino est aliqua talis obligatio, cum in alijs debitis vel obligationibus sufficiat remissio facta sponte debitori: ideo Augustinus non potuit nos astringere ad istud & tamen in allegato. c. cum tu, Papa refert solũ verba Augustini. ergo non inducitur ibi necessitas realiter restituendi: sufficit enim remissionem fieri. potuisset autem conditor canonis astringere ad hoc si voluisset, vt in duobus casibus. l. in c. statutum & in c. exigit, sup. allegatis, & tamen nõ astrinxit, quia in illis expressum est ꝙ nulla remissio aut gratia sit valitura, & hic non: ideo non est necessaria realis satisfactio, vel restitutio dum tamen fiat remissio.

Ad secundum cum dicebatur ꝙ non valet pactum de non petendo vsuras solutas quin repeti possint. dicẽdum ꝙ differt de pacto & remissione. nam pactum fit aliqualiter inuoluntarie, vtpote si nõ vult creditor aliquid mutuare nisi fiat ei pactum de non repetẽdo vsuras cum solutæ fuerint: vel non vult differre terminum solutionis nisi debitor pactum istud agat. secus de remissione quia illa libere fit, ideo per remissionẽ liberat is, & ita liberatur vsurarius & non manet actio vlla ei qui soluit ad iam repetendum.

Quibus restituendæ sunt usuræ? Quæst. CCLXXIII.

DICTO de eis qui soluunt aut restituunt vsuras dicendum est quibus restituuntur.

Est aũt dicendũ ꝙ restituuntur regulariter eis a quib. acceptæ sunt vel eorum hæredib. sic patet extra de vsu. c. cum tu. & est eadem ratio sicut de restituentibus vsuram, nam tenetur restituere ipse vsurarius & hæredes eius. eo. ti. cap. tua nos. & hoc quia hæredes censentur eadẽ persona cum defuncto, & succedent ei in iure suo. ita ergo eadem ratione restitutio vsurarũ debet fieri ei qui soluit vsuras vel hæredibus eius: quia quicquid debetur defuncto efficitur debitum hæredibus, eo ꝙ illi succedũt in vniuersum ius eius. eo. ti. c. cum tu. & hoc siue de filijs qui vocãtur hæredes sui, siue de extraneis institutis vel quibuscunque succedentibus ab intestato. nam ab istis repetuntur vsuræ quas accepit defunctus eo. ti. c. tua nos. ergo & his debebũtur vsuræ extortæ a defuncto cui isti succedunt: vnde hæres defuncti potest quoscunq; conuenire qui a patre suo vsuras exegerunt, vel ab eo cuius est hæres. eo. ti. c. Michael. nam ille Michael literas impetrauit contra quosdam ciues Bononien. qui multas vsuras exegerant a patre suo cuius ipse erat hæres. Cũ autem non existunt aliqui hæredes. neq; instituti neque ab intestato, restituendæ sunt vsuræ pauperibus. F eo. tit. c. cum tu. sic vt non maneãt apud vsurarium ne de crimine possit consequi lucrum.

An teneatur usurarius mittere vsuras restituendas absenti, & cuius expensis. Quæst. CCLXXIIII.

QVAERETVR quid si cui sunt vsuræ restituendæ est absens, an teneatur vsurarius mittere illas ei, & cuius expensis?

Ad hoc respondet glo. extra de vsu. c. cum tu quòd tenetur mittere eas sed expensis absentis. ar. ff. de ope. G li. l. opere. Si vero sumptus itineris excederent summã vsurarum dandæ sunt pauperibus ar. allegati. cap. cum tu. & 2. q. 6. c. anteriorum. & hoc dicit faciendum esse cum nouit vsurarius vbi sit is a quo exegit vsuras: quia si non nouit non tenetur vagari. arg. ff. de oper. lib. l. quod nihil.

Circa hoc dicendum, ꝙ aut illi quibus vsuræ sunt restituendæ sunt certi aut non. si non sunt certi, vtpote quia vsurarius recepit & a multis, & nescit de omnibus: scit tamen quantum ex vsuris acceperit & illud restituere vult, debent dari omnia hæc pauperib. quia isti iudicantur non superstites cum ignorentur: & tamen non superstite vsurario neq; eius hæredib. dãtur vsuræ pauperibus extra de vsu. c. cum tu. Si autẽ sciantur H personæ aut sunt absentes aut præsentes. si præsentes cessat quæstio, quia eis restituendæ sunt. Si autem absentes, aut scitur vbi sunt, aut nescitur. si nescitur aut speratur ꝙ aliquando redituri sunt aut nunquã. si non sperãtur redituri, aut est parua summa aut magna. si parua videtur ꝙ pauperibus debeat erogari: quia super parua re non sunt magnæ diligentiæ faciendæ. si autem magna est summa pecuniæ videtur quòd debeat deponi & consignari, vt reseruetur si quãdo venerint illi ad quos prædicta pertinent, vt colligitur secũ dum Godof. & Hostiens. Nam quandiu vsuræ restitui possunt nunquam sunt dandæ pauperibus. ar. de homi. ca. sicut dignum. §. eos, & de iureiuran. ca. ea te. ita Ber. tenet in glo. allega. cap. cum tu. & idem cæteri. Si autem I speratur quòd venturus sit is ad quem pertinet prædicta pecunia vsuraria, nunquam est distribuenda pecunia pauperib. vt dictum est, & hoc siue sit magna summa siue parua, & tamẽ in neutro casu debet vsurarius vagari in incertum quærens eum cui restitutio facienda est, vt dictum est. sup.

Si vero sit vbi sit is, cui facienda est restitutio, aut est summa pecuniæ tanta vt excedat sumptus itineris, aut non. Si non est maior non est mittenda: sed distinguendum, quòd aut putatur venturus aliquando ille aut non. si non putatur venturus, neque occurrit aliquis qui ferat sine expensis excedentibus, aut adæquantibus summam, dãda est illa pecunia pauperibus quasi non esset superstes aliquis cui daretur. Si vero K excedit sumptus qui fieri possint in itinere, aut putatur rediturus ille aut non. Si rediturus est, & in mittendo essent magnæ expensæ non videtur mittenda; sed aut consignanda est, & deponenda, vt seruetur illi, cum venerit, aut retinebit eam penes se vsurarius, cum intentione dandi, quando venerit ille cui debetur.

Et sciendum, quòd non est vsurarius iam in peccato quandocunq; habet intentionem restituendi vsuram si præsens esset is cui restituenda est, cum ex intentione desierit esse vsurarius, & detentor rei alienæ.

Si vero non expectatur rediturus, mittenda est pecunia, maxime si in mittendo non fiunt magnæ expensæ. Cum vero quæritur cuius expensis, distinguendum

dum secundum Hosti.in sum.ti.de vsu.§.qua pœna.ꝙ aut vsurarius mutauit domicilium,& ei cui debentur vsuræ non mutauit,aut ex opposito. Si primo modo tenetur vsurarius suis expensis mittere pecuniā illam. Primo quia vsurarius est malæ fidei possessor: ideo tenetur subire expensas istas missionis. Secūdo quia debet fieri restitutio in loco in quo fit spoliatio. sic dicit Io.3.q.1.§. sed notandum. Si vero vsurarius non mutauit domicilium,sed is cui vsuræ debentur: sunt mittendæ vsuræ expensis eiùs cui restituuntur. hanc distinctionem tenet Hostien.vbi supra & approbat eam Io.An.in regula peccatum, de reg.iu.lib.6.& communiter tenent omnes.

Sed quid si ambo mutauerunt domicilium de loco vbi sunt extortę vsuræ?

Dicendum videtur, ꝙ expensis vtriusq; si maiores expensæ crescūt ex mutatione vtriusq; domicilij. Sed magis videtur consideranda habitudo locorum. nam forte vsurarius mutans domicilium magis appropinquauit ad locum in quo tunc manet is cui restituēdę sunt vsurę,quam si maneret prædictus vsurarius in loco in quo contractæ sunt vsuræ,& tunc solius recipiētis pecuniam expensis mittendæ sunt vsuræ,cum non aggrauauerit eum vsurarius mutando domicilium. si vero elongatus, est magis a loco in quo manet is cui faciēda est restitutio quam si maneret in loco in quo contractę sunt vsurę habēda est ratio maiorum sumptuum,& quicquid supercreuerit restituere debet vel impendere vsurarius in expēsas, & reliquum pertinet ad expensas eius cui mittitur pecunia vsuraria.

Quando pecunia usuraria non superstite a quo extorta est neque hæredibus danda sit pauperibus et quibus dabitur?
Quæst. CCLXXV.

QVAERETVR quando pecunia vsuraria non superstite eo a quo extorta est,neq; eius hæredibus danda est pauperibus,quibus pauperibus dabitur?

Respondetur communiter ꝙ pauperibus loci illius in quo vsuræ extortæ sunt, vel vbi morabatur is a quo extortæ sunt quando fuerunt extortę.C.de serui.l.2.in
D fi.& l.præses: quia verisimilius est,ꝙ inter illos inueniatur is cui damnum datum est per vsuram, vel per alios modos nocendi quam alibi. hoc tenet Hosti. & Io.An.in c.cum tu.& Henri.post eos.

Sed dicēdum ꝙ melius est dari pauperib.loci illius quam alterius,tum propter causam dictam, tū ex conditione eleemosynę. nam magis impēdere debemus bona nostra, & subuentiones his qui nobis loco iunguntur quam extraneis.sic dicit Aug.li.de Doc. Christiana.& Magister.3.di.28.§.omnes homines æque diligendi sunt: sed cum omnibus prodesse non poteris his potissimum cōsulendum est,qui pro locorum, & temporum, & quarumlibet rerum opportunitatibus constrictius tibi quasi quadam sorte iunguntur. Si tamen pauperibus aliorum locorum in totū vel in par-
E tem istę vsurę in eleemosynam distribuantur satisfactum est,& non oportet quod iterum soluātur.quod tamen fieret si non soluerentur debitę. Quod vero dicitur quod 1 eiusdem pauperib.loci sunt dandę est consilium, cum possint dari alijs,sed illis melius. sic tenet Fedéricus de Senis & alij post eum.

An usuræ possint expendi in alia opera pia, & an appellatione pauperum accipiantur ecclesiæ?
Quæst. CCLXXVI.

QVAERETVR an vsuræ istæ possint expendi in alia opera pia, vt in reparationem ecclesiæ parochialis,& simi ia?

A Aliqui dicunt ꝙ ea quæ pauperibus danda sunt possunt in causas pias quaslibet expendi, & ideo ꝙ accedente ad hoc consensu episcopi poterūt applicari vsuræ istæ in totum, vel in partē in refectionem ecclesiæ parochialis, de qua erat is cui debebantur vsuræ,vel vsurarius qui eas soluit. & hoc quia æqualis cura imminet fidelibus de pauperib.alendis,& ecclesijs reędificandis, & de sustentandis ministris ecclesiarum.82. di.c.1.& 2.q.2.aurum.

Item quia hoc vr̄ expedire pauperibus.s.ꝙ ędificentur ecclesię in quib.oblationes recipiantur, de quibus pauperes alantur,& ibi pauperes subuentionem suscipiūt ad quam ibi fideles incitantur. ergo velut agatur
B de interesse pauperū poterit distribui in refectionem talis ecclesiæ,ꝙ in pauperes erogandum erat.

Alij dicunt ꝙ nō licet distribui in alia opera,sed necesse est in solos pauperes erogari: quia debentur istā pauperibus vt patet hic.ideo non possunt in alios vsus erogari,& si dentur non minuitur onus,sed augetur. simile de iureiu.c.ea te.& de deci.c.tua.Item quia a iure diffinitum est qualiter aut de quib.ecclesiæ,debent ædificari aut refici.extra de eccl.ædifi.c.1. ergo de eleemosyna debita pauperibus fieri hoc non potest.

Ad hoc distinguunt dicentes,ꝙ si ecclesia augmento necessario vel reparatione indiget, vt quia populus non potest conuenire in ea ad diuina, neq; facultates
C ecclesiæ ad ipsius reparationem sufficiūt, s. episcopus sine graui damno pauperum ad talem vsum poterit illa illicita.i.pecuniam vsurariam committere. Si aūt facultates ecclesiæ sufficiūt,vel reparatio non est necessaria,non poterit hoc facere, etiam si est periculum famis pauperibus, dato ꝙ ecclesiæ reparatio sit necessaria,non poterunt expendi ista in reparationem. 86. di. c.pasce fame.Sic tenet Io. An. in c. religiosus,& dicit disputatam fuisse quæstionem istā Bononiæ per duos viros sanctissimos & discretos,qui ita tenuerunt.

Sed dicendum ꝙ cū nunquam sit recedendum a significatione nominis sine causa & in alleg.c.cū tu. de vsu. dicatur ꝙ non superstitibus hæredibus dentur bona pauperibus, oportet ꝙ pauperib.dentur & nulli alteri: quia alias videretur recedi a significatione iuris,
D & non esset satisfactum.si igitur bona quæ dantur ecclesijs non dicuntur dari pauperib.non poterunt erogari vsurę in refectionē ecclesiarum, vel necessitates earum.Vr̄ tamen ꝙ appellatione pauperū accipiantur ecclesiæ,quia sic accipit Greg. extra de præscrip. c.nihil.s. nihil nos velle cū strepitu de causis pauperū diffinire.i.de causis ecclesiarum.nam bona ecclesiarum erant illa de quibus Grego.ibi loquitur,vt patet tam ex tex.quam ex gl. Et ideo nomine pauperum potest intelligi ꝙ in vsus ecclesiarum pecuniæ,vsurarię dentur non existentibus hæredibus. Sed dicendum ꝙ verius videtur atq; securius,ꝙ pauperibus dentur & nulli alteri, cum ius non dixerit de causis pijs, sed specialiter dixit in pauperes erogandum esse.

E
Per quem distribuetur pecunia usuraria pauperibus?
Quæst. CCLXXVII.

QVAERETVR per quem erogabitur, aut distribuetur pecunia ista vsuraria pauperibus?

Dicendū, ꝙ aut vsurarius decedens disposuit aliqd de hoc aut nō.Si disposuit debet teneri eius dispō.i.vt per illos executores ab eo designatos fiat distributio, vt 12 q.2.c.de laicis & sup.de testa.c. tua,& eo.ti.c.2.li. 6. Si aūt ille de hoc nihil disposuit, vel forte intestatus decessit pertinet distributio horū ad episcopū. Ille.n. casus reseruatur episcopis extra de iudę.c.cū sit nimis. Sed aliqui dicunt, ꝙ clerici aliqui sunt melioris conscientiæ q̄ episcopi q de his melius possent disponere.

Dicendum, ꝙ in hoc satis est ꝙ sic ius disposuerit maxime quia ratio istud suadet. Primo quia distribuere & disponere de his est iurisdictionis quãtum ad forum animæ. Sed in his episcopus qui est Diœcesanus præsidet: ideo ad ipsum debet pertinere & non ad sacerdotes simplices. Secũdo quia licet interdum inueniãtur simplices clerici meliores episcopis: ius tamen præsumit pro episcopis: eo ꝙ assumuntur ad culmen dignitatis: & requiruntur in eis plures virtutes, & fit maius scrutinium in eorum promotione quam in ordine sacerdotali. sic & interdum clerici simplices vel laici sunt sapientiores & meliores canonicis, & tamen Papa committit causas canonicis ecclesiarum cathedralium de rescrip. li. 6. c. statutum. quia præsumitur illos esse maioris literaturæ, quam sint simplices clerici. ideo fuit conueniens per episcopos fieri distributionem istam.

Quomodo usuræ peti possunt quando sponte usurarij non soluunt & quid de eo qui iurauit non soluere? Quæst. CCLXXVIII.

QVAERETVR circa vsurarum repetitionem quõ peti possunt, quando vsurarij non spontes eas soluunt? Dicendum ꝙ repetuntur tãquam indebite solutæ. Circa quod sciẽdum ꝙ qui vsuras permisit dare aut dedit eas aut non. Si nondum eas dedit, aut iurauit se daturum, aut simpliciter promisit. Si simpliciter promisit non tenetur dare eas extra de iurei. c. debitores, & ratio est quia cum istud pactum sit tam contra ius naturale quam diuinum quam canonicum nõ oritur inde obligatio. Si autem iurauit eas dare tenetur eas dare: non quidem propter pactum quia non obligauit sed propter iuramentum. nam iuramentum est semper seruandum quandiu potest seruari sine interitu salutis æternæ, & tamen potest seruari sine peccato illud iuramentum, quia soluere vsuras non est peccatum: licet petere & accipere illas semper sit peccatũ. Vnde si quis iurasset accipere vsuras non teneret iuramentum neq; deberet seruari: sed quia soluere vsuras non est peccatum postquam promissę sunt, debet seruari iuramentum vt præstentur. si tamen soluere non vult illas potest denunciare ecclesiæ, & illa coget creditorem. i. vsurarium ad relaxandum hoc iuramẽtum quo relaxato ex nuda promissione, quæ tunc manet non tenebitur ad soluendum vsuras, vt dictum est.

Quomodo usuræ solutæ vsurario repetentur ab eo? Quæst. CCLXXIX.

SED quid si sint vsuræ, iam solutæ vsurario quomodo repetentur ab eo?

Dicendum sicut, sup. ꝙ aut qui soluit promisit non repetere aut nihil promisit. Si nihil promisit potest repetere, & iudex ecclesiasticus compellet vsurariũ ad restitutionem vsurarum extra de iurei. c. debitores. & extra de vsu. ca. tuas. & si super hoc vsurarij appellauerint non sunt audiendi. eo. ti. c. quam perniciosum. Et hoc est quantum ad cęteros qui ad vsuras non dederunt. Et tamen vsurarij qui aliquando ab alijs receperunt mutuum sub vsuris, si literas impetrent contra illos ad iudicẽ pro restitutione vsurarũ, non audiuntur per eas quousq; ipsi restituant alijs a quib. receperunt vsuras. eo. tit. c. quia frustra, & c. Michael. Si aũt promisit non repetere vsuras: aut super hoc iurauit aut non. Si non iurauit potest repetere, quia pactum illud non obligauit quia erat illicitum tam contra ius naturale, quam diuinũ, sicut qui promisit soluere sine iuramento non tenetur soluere vt in c. debitores, sup. allegato. Si aũt iurauit non repetere potest denũciare ecclesiæ

F se sic iurasse, & tunc poterit iudex dupliciter procedere. Vno modo compellẽdo vsurarios ad relaxandum iuramentum sibi pręstitum de non repetendo vsuras, quo relaxato poterunt illi secure petere eas. Alio modo ꝙ ecclesiasticus iudex cõpellat ipsos vsurarios restituere vsuras iam acceptas: sed tunc aut manifestum erit iudici ꝙ vsuræ datæ sint & in quanta summa, aut non. si non est manifestũ oportet informari per testes: sed qui iurauit non repetere vsuras, neq; quæstionem vllam super eis mouere coram iudice non solũ nõ põt petere conueniendo vsurarios: sed neq; potest nominare aliquos in testes ad probationem vsurarum: quia istud ad partem litis pertinet: ideo qui iurauit nullã super vsuris mouere quæstionẽ non potest iudici secreto nominare aliquos in testes ad probationem vsurarum: sed iudex publice proponet ꝙ sub pœna excommunicationis omnes qui aliquid nouerint de vsuris, quas talis vsurarius exegit, procedant ad ferendum testimonium super eis. & cum per illos cõstiterit coget iudex vsurarium vel hæredes eius ad restitutionẽ vsurarum extra de iurei. c. ad nostram. Si uero iudici alias constaret, vt per euidentiã facti vel per confessionem vsurarij, aut per quæcunq; documẽta legitima statim cogit vsurarium ad restitutionem extra de vsu. c. tuas.

G

Quid si etiam compulit vsurarius ipsum cui mutuabat pecuniam iurare ut non denuntiet? Quæst. CCLXXX.

H SED quid si etiam compulit vsurarius ipsum cui mutuabat pecuniam iurare vt neq; denunciaret?

Dicendum ꝙ neq; istud præcludit ei uiam, ne vsurarius de dolo suo commodum reportet. eo. c. tuas. Et causa est quia iuramentum istud non tenuit. Nã cum iurat non repetere vsuras is, qui eas soluit, vel soluere cum nondum soluit tenet iuramentum, quia non est in dispendium salutis. potest. n. seruari sine peccato, licet non sine damno temporali: quia soluere vsuras receptas. i. præstare eas vsurario, vel non repetere postq̃ fuerint solutæ, non est peccatum sed damnum, & omnia damna toleranda sunt potius quam contra iuramentũ agatur: ideo non repetuntur, & soluuntur nõdum solutæ extra de iurei. c. debitores, & c. ad nostrã.

I Sed iuramentum de non denunciando nõ tenet, quia est contra charitatem: quia si non denunciatur usurarius Ecclesiæ manebit semper in peccato, immo est contra expressum mandatum Domini, supra 18. c. si peccauerit in te frater tuus. ideo iuramentum præstitum contra illam legem non tenuit, et si expressa mentio fieret de illa, immo maius esset peccatũ si scienter, & expresse contra illam iuraretur. & ob hoc etiam iuramento præstito de non denunciando potest & debet denunciare.

Sed tenẽda est forma ista, ꝙ is q soluit vsuras vel hęres eius admonebit vsurarium in secreto, ostendens ei ꝙ sit in peccato mortali retinendo vsuras: & ideo q̃ faciat pœnitentiam de hoc crimine, quod si ille non au-

K diuerit debet dicere Ecclesiæ, qualiter ille est vsurarius & retinet vsuras, prius eum coram uno uel duobus testibus admonendo, & quando Ecclesiæ denunciat non petet ab ea quòd cogat vsurarium ad restituendum sibi usuras, sed quòd non admittat eum ad sacramenta, vel habeat eum vt Ethnicum & publicanum quandiu in tali peccato manserit, & tũc ecclesia compellet illum per censuram ad faciendum pœnitẽtiam veram directe: & quia pœnitentia nõ agitur sed simulatur, quando res propter quam peccatum est cũ restitui potest non restituitur, ut ait Aug. 14. q. 6. c. si aliena. cogetur indirecte ad restituendum vsuras denunciati. Ista forma colligitur ex his, quę habentur extra de iurei. c. quemadmodũ. quia similiter fit ibi circa illum

qui

qui iurauit non accusare adulterium vxoris, vel nullū crimen eius: admittitur enim ad denunciandum. Sed considerandum in hoc, quòd is, qui denunciat Ecclesiæ crimen vsurarij, aut agit principaliter, vt consequatur vsuras quas præstitit; aliàs non denunciaturus etiā si illius sciret crimen, aut non agit principaliter, vt consequatur, quod soluit. Si primo modo dicendum, ꝙ peccat denunciando: non quia denunciat, sed quia petere videtur; cum id agat quod petens, scilicet, consequitur quod per petitionem, & ob hoc solum agit, vt consequatur, non curans de salute animæ vsurarij, sed tenens istam viam quasi remedium quoddā ad aliqualiter consequēdum vsuras, & ita reputat sibi, vt quoddam genus actionis. Si secundo modo non peccat, qa pro salute animę vsurarij id agit: & ideo licet placeat sibi de recuperatione vsurarum solutarum, quia tamē B non denunciat principaliter hac intentione, vt recuperet, sed vt saluetur vsurarius, non peccat: immo bene agit. An verò in prædicto casu principaliter moueatur quis propter desiderium consequendi vsuras solutas, vel propter salutem vsurarij, poterit colligi conferendo intentionem denunciantis ad alium casum, i. si vllas vsuras soluisset, sed sciret illum, de quo denūciat esse vsurarium: an denunciaret eum secundum formam correctionis fraternę. Si autem denūciaturus esset in hoc casu, sciat se principaliter agere pro salute animæ vsurarij, & non peccare. Si autem non esset denunciaturus in illo casu, peccat denunciando in isto, cum non denunciare, sed agere videatur. C

An principaliter denuncians, vt consequatur vsuras denunciare debeat. Quæstio CCLXXXI.

SED quid si principaliter denunciat, vt consequatur vsuras quas soluerat an denunciare debeat? Aliqui dicunt ꝙ non: & tenent hoc multi iuristę extra de iureiuran. cap. debitores, & ca. nostram, & cap. quemadmodum, & ita cessabit iste indirectè agere, siue petere, & seruabit iuramētum suū. Sed videtur, quòd hoc non stet, quia istud esset in potestate nostra denunciare, vel abstinere. Sed falsum est, quia obligamur ad fraternam correctionem, supr. 18. cap. & peccamus non corrigentes: ergo non erit tutum abstinere: secus autem esset in eo, quod ad ius no- D strum, vel vtilitatē pertineret, quia potest quilibet renunciare iuri suo. Dicendum ergo, quòd ad hoc duplex remedium est. Primum, quod deponat desideriū illud: sicut qui habet erroneam conscientiam debet illam deponere, ita & qui habet passionem fortiter incitantem ad malum aliquod debet niti ad illam deponendum, vel superandum: ita, & cum in pręsenti hoc desiderium militet aliqualiter contra iuramētum, cū videatur denunciando petere, debet illud deponere quantum potuerit, vt bono animo denunciet, i. principaliter propter salutem animę vsurarij: & tunc licet consequatur vtilitatem non peccabit. Secundum est, vt denuncians nolit capere vtilitatem, idest, nō capiat eam ex denunciatione, scilicet, si viderit, quòd animus E suus multum inclinatur ad denunciandum, vt consequatur vsuras solutas, denunciet vt poterit; & postea si restituantur sibi vsuræ non recipiat eas, sed tradat pauperibus: & ita erit liber à scrupulo conscientiæ. Et simile colligitur extra de iureiurand. cap. quemadmodum. de eo qui iurauit non accusare mulierem super adulterio; & tamen tenetur denūciare, quia patronus est turpitudinis, qui crimen celat vxoris. Sed post denunciationem constito de crimine Ecclesia cogit mulierem cessare a crimine, etiam poterat diuortium facere eorundem, sed quia ex diuortio consequebatur vir quandam vtilitatem, velut si eam coram Ecclesia- stico iudice de adulterio accusaret, nolit acceptare vir diuortium, sed sustineat mulierem iam denunciatam & correctam, & proderit denunciatio tūc ad salutem animæ vxoris, scilicet, vt agat pœnitentiam, & non ad vtilitatem viri, scilicet, ut diuortium fiat, quod ei erat ad releuationem angustiarum.

Patronus est turpitudinis, qui crimen celat vxoris.

Quid si soluens vsuras iurauit non recipere vsuras vllo modo neque super eis denunciare. Quæst. CCLXXXII.

SED quid si is, qui soluit vsuras iurauit non repetere vsuras, neque recipere sponte oblatas, aut quomodocunque, neque super eis denunciare? Dicendū, quòd primum seruandum est, scilicet, vt qui iurauit non repetere non repetat, neque vllam quæstionem super eis moueat extra de iureiuran. capit. ad nostram. De secundo dicendum, quod si vsurarijs, aut hæredes eius restituant eas illi, non debet eas recipere, vt pro se retineat, sed pauperibus tradet. & sic iuramentum implebit: non debet autem relinquere eas ipsi vsurario ne de suo dolo reportet commodum, extra de vsu. capit. tuas. Sed nunquid si in hoc casu is cui debētur vsurę dederit eas pauperibus, vel reliquerit eas penes vsurarium, an liberatus sit vsurarius in foro conscientiæ? Dicendum, quòd aut reliquit eas penes eum, aut dedit pauperibus. Si primo modo, aut reliquit, quia non petiuit, neque vsurarius eas obtulit, aut vsurarius eas obtulit, & is cui debebantur uoluit eas recipere virtute prædicti iuramenti. Si primo modo manet obligatus vsurarius ad restituendum eas illi cui debentur: & licèt iste non repetat propter iuramentum, poterunt hęredes sui repetere, quia iuramentum fuit personale cum pro se solo iurauit; & non astrinxit hæredes, sed illi succedunt in vniuerso iure defuncti: & tamen istæ vsuræ erant debitę ei, licet impediretur petere propter iuramentum: ideo hæredes, qui non impediuntur ex illa causa poterunt petere. Si uerò obtulit vsurarius eas ei cui debebantur, & noluit eas accipere, aut remisit ei iuramentū illud, quo se astrinxerat non recepturū spontè oblatas, aut non. Si nō remisit ei nō pōt recipere pro se: & ideo vsurarius manet obligatus in vtroque foro, quia illud offerre est delusorium: nō .n. sufficienter offert, cum ex una parte offendat, & ex alia teneat eum iuramento astrictum ne recipiat: ideo tenetur in foro conscientiæ vsurarius remittere pręfatum iuramentum ei cui debētur vsurę, vt libere de eis disponere ualeat, & si non facit, licet ipse nō petat virtute iuramenti, poterunt hęredes eius petere, qui nullo iuramento tenentur. Si autem vsurarius offerat pecuniam ei, à quo accepit vsuras, & absoluat eum à iuramento, quod ei præstiterat ne spontè oblatas reciperet, & nihil impediat quin ille accipiat pecuniam suā ab vsurario si voluerit & noluerit, sed reliquerit eam penes vsurarium. Dicendum, ꝙ aut reliquit eam, quia non credit se securum in accipiendo propter iuramentum, quod præstitit, aut quia spontè, & liberè eam donat, siue remittit ipsi vsurario. Si primo modo tenetur vsurarius in foro conscientię quousque faciat certificari illum per uiros peritos, quòd liceat sibi recipere prędictam pecuniam. Si secundo modo est penitus liberatus vsurarius, quia sufficit facta remissio etiam si non fiat realis restitutio, ut ostensum est supra. Si autem is cui debebantur vsurę accepit eas oblatas spontè ab vsurario: & tamen non retinuit eas penes se virtute iuramenti, sed pauperibus dedit Dicendum videtur, quòd non competit ei, neque hęredibus suis actio contra vsurarium, cum renunciauerit ei ipse recipiens quando recepit: ipse tamen vsurarius in foro conscientiæ manet obligatus ad restituendum rursus ei, vel hęredibus suis, eo quod ipse

vetuit pro se accipere: quia non relaxauit illi præfatum iuramentum. nam si non teneretur hoc iuramento pro se reciperet, & non daret pauperib. cum ergo impediuerit eum non recipere pro se tenetur ad dānum. Sed quid si vsurarius compulsus est reddere vsuras facta denuntiatione per hunc, vel non facta per eum, sed alias constito de veritate, an poterit iste recipere vsurā.

Dicendum ꝙ nō videtur teneri sed poterit recipere: quia iurauit nō recipere spōte oblatas ab vsurario: sed ille cōpulsus est restituere: ideo nō prohibetur accipere. Sed quid si iurauit ꝙ nullo modo oblatas reciperet? Dicendum ꝙ potest compelli per censuram ecclesiasticam ad remittendum hoc iuramentū ipse vsurarius ei cui debentur vsurę, cum in fauorem vsurarij prętitū fuit, & quia nō præstitū fuit libere sed illo cōpellente ad hoc, erit securus iste ad recipiēdum pecuniam, qn̄ fuerit sibi relaxatum prædictū iuramentum.

Alio modo potest fieri & securius. s. ꝙ accipiat vsuras illas & pauperibus tradat: quia tunc non censetur accipere: quia verba accipi debent cum effectu. s. vt acciperet & pro se retineret. cum ergo pauperib. dat videtur non accepisse. Sed quid si iurauit ꝙ neq; sponte oblatas acciperet ad dandum pauperibus?

Dici posset vno modo, ꝙ non valuit quod iurauit, quia est turpe vel contra charitatē, & ideo potest non obstante illo recipere & pauperibus dare.

Aliter dici potest ꝙ debet denunciare ecclesiæ. s. vt prius corripiat fraterne ipsum vsurarium, admonēdo eum secrete vt a præfato iuramento eum solui faciat, & si non fecerit, neque coram duobus testibus admonitus, dicat ecclesijs denunciando, & tunc ecclesia coget vsurarium ad relaxandum iuramentum, & tunc poterit recipere vsuras solutas is qui soluit.

Quid plus est in eo qui iurauit non repetere usuras ꝙ repetat, quam ꝙ denunciet, &c. Quæst. CCLXXXIII.

SED quęretur quid plus est in eo qui iurauit non repetere vsuras ꝙ repetat quam ꝙ denunciet? quia vtroq; modo consequetur idem. i. vsuras quas intendit, & forte facilius quam si directe instituerit actionem suā contra vsurariū vel hęredes.

Dicendum ꝙ multum differt. Primo quia qui iurauit non petere si petit, directe agit contra iuramentum, & tamen qui iurauit non petere & denunciat nō agit contra iuramentum, quia non iurauit non denunciare. Secundo quia dato ꝙ quis soluens vsuras nō repetat eas non est periculum salutis æternæ. si autē non denunciet periculum est. Tertio quia si præfatus soluens vsuras iuret nō repetere, potest seruari iuramentum sine interitu salutis æternę. Et tamen si iuret non denunciare, non potest seruari iuramentum sine peccato. Sed adhuc causæ differentiæ sunt duæ principaliter. Prima est quia ad petendum vsuras solutas non tenetur quis propter seipsum, & tamen ad denunciandum peccatum proximi ecclesiæ denūciatione Euangelica, quando ille se non corrigit, tenetur quilibet, & si non facit peccat mortaliter: ideo ꝙ non potest quis per repetitionem vsurarum agere, potest per euangelicam denunciationem: immo tenetur quia non est in fauorem nostrū, sed est in necessitatē introductū.

Secunda est quia etiam ex intentione differūt. nam qui repetit intendit propriam vtilitatem vt consequatur quod dedit indebite, & ideo potest huic iuri per iuramentum renunciari, qui aūt denunciat non intēdit propriam vtilitatem, sed salutem animæ proximi. Et patet quia dr̄ sup. 18. c. cum agitur de correctione fraterna. si te audierit lucratus eris fratrem tuum. ergo vtilitatem fratris intendebamus corrigēdo fraternaliter. Et sic qui denunciat vsurarium non facit vt ab eo

F datas vsuras recuperet: sed vt ille pœnitentiam agat & saluetur. Si vero ageret principaliter vt ipse recuperet vsuras datas, licet teneret foris formam correctionis fraternæ, non teneret eam in ueritate. Et ideo talis si iurasset nō petere & denunciaret sic, vel si iuraret non denunciare, & hac intentione denunciaret, contra iuramentum ageret: ideo deberet deponere hanc intentionem vel non recipere vsuras quas recuperaret: sed pauperibus eas dare vt dictum est sup.

Quis modus sit compellendi usurarios ac eorum hæredes ad restitutionem. Quæst. CCLXXXIIII.

G QVAERETVR quis sit modus compellendi vsurarios & eorum hæredes ad restitutionem vsurarum quando restituere nolunt?

Dicendum ꝙ aut quæritur de Christianis aut de paganis. Si de Christianis dicendum ꝙ directe sunt statim infligendæ pœnæ positę de iure. s. ꝙ non admittatur ad communicationem altaris, & non recipiantur oblationes suæ, & in morte non admittatur ad ecclesiasticam sepulturam extra de vsu. c. quia in omnibus. Si autem duas harum contempserit vsurarius quæ in vita locum habent, poterit procedere iudex ad grauiorem pœnam, quæ magis timetur. s. si vsurarius est laicus ꝙ excommunicet eū, si autem clericus ꝙ eum suspendat ab officio & beneficio. eo. ti. c. prȩterea. & si

H clericus suspensus nō se correxerit, deponi & degradari potest, cum iubeatur deijci a clero. 14. q. 4. c. canonum. & c. si quis oblitus.

Sed in hoc distinguit Hosti. eo. ti. in summa. §. quā pœna. dicens ꝙ aut is qui procedit est ordinarius aut delegatus. Si delegatus debet incipere a pęna cōsilij. i. ab illis tribus positis. eo. ti. c. quia in omnibus. Et quando istę non suffecerint, debet procedere ad sentētiam excommunicationis vel suspensionis in clericis. Si autē sit ordinarius, dicit ꝙ statim potest incipere ab excommunicatione vel suspensione. Et hoc colligitur quia extra de iurei. c. debitores, & c. ad nostram. vbi de restitutione vsurarum solutarum agitur, dr̄ ꝙ vsurarij compelluntur per censuram ecclesiasticā ad restituen-

I dū, & ibi loquitur Papa ad ordinarios. i. ad episcopum Vigilien. & Pisanum vt patet ex superscriptionib. ibidem, & cum excommunicauerit vel suspenderit tam ordinarius quam delegatus cui commissum est, si adhuc vsurarij non restituūt vsuras, potest procedere ad sententiam interdicti: quia nomine censuræ ecclesiasticæ hæc tria accipiuntur, suspensio, excōmunicatio, & interdictum. extra de verbo. signi. c. quærenti. sed si ordinarius est ad quem adhuc pertinet maiores pęnas inferre, poterit priuare beneficio clericū & deponere quia a clero deijciendus est qui circa hęc se non correxerit. 14. q. 4. c. canonum, & c. si quis oblitus. quod vero de ipsis vsurarijs compellendis dictum est, etiā de eorum hæredibus est intelligendum ut extra de vsur. c.

K tua nos. & de iurei. c. ad nostram.

Si autē fuerint Iudęi uel pagani qui prædictas vsuras exercuerint, aut exerceat eas vnus infidelis contra alium infidelem, aut contra Christianos. Si contra infidelem nō est aliqua compulsio per ecclesiam facienda, etiam si infidelis contra infidelem peteret coram iudice ecclesiastico restitui sibi vsuras, quas ab eo exegit alius infidelis, vt ostensum est supra.

Si vero fidelis repetat usuras ab infideli exactas, dicendum quod est idem modus procedendi qui contra Christianos. Pro quo distinguendum ꝙ Christianus qui accepit ab infideli ad usuram, aut soluit iam vsuras, aut nondum soluit. Si nondum soluit, aut iurauit soluere aut non. Si non iurauit non tenetur soluere: quia ex hoc pacto non causatur obligatio,

co

eo ꝙ est contra ius naturale & contra ius diuinum. Si autem infidelis petit vsuras a fideli quas nondũ soluit, absoluendus est fidelis quasi nihil debeat. Si autem iurauit soluere potest dupliciter agi. Vno modo ꝙ soluat semel vt satisfaciat iuramento, & statim repetat extra de iurei. c. debitores. Alio mõ ꝙ denunciet hoc fidelis iudici ecclesiastico, & ille compellet infidelem ad relaxandas vsuras, quas ei debet Christianus sub iuramento, & fiet processus vt extra de vsu. c. post miserabilem. Si autem iam soluerit vsuras & velit repetere, aut iurauit non repetere aut nihil iurauit. Si nihil iurauit poterit libere repetere, vt in alleg. c. post miserabilem. & c. quanto. & coget iudex ipsos infideles ad restitutionem vsurarum vt in alleg. c. debitores. Si iurauit non repetere non repetat, sed denunciet ecclesię & illa coget vsurarios ad restitutionem extra de iurei. c. ad nostram. Sed cum non petit propter iuramẽtum etiam non potest nominare testes per quos probentur vsuræ & quantitas vsurarum: sed iudex ex officio suo mandabit sub pœna excommunicationis vt omnes qui sciuerint aliquid de hoc, veniant ad deponendum veritatẽ. eo. c. ad nostram. verumtamen quia contra Iudæos non est directe censura ecclesiastica, quia ipsi non communicant in altari, neque in Ecclesia offerunt, neq; admittuntur ad ecclesiasticã sepulturam, quæ sunt pœnæ directe impositæ pro vsurarũ crimine extra de vsu. c. quia in omnibus. ẽt quia non possunt suspendi, interdici, vel excommunicari, quę sunt pęnę ipsius censuræ extra de verb. signi. c. quærenti. & cõtra vsurarios infliguntur extra de vsu. c. præterea. inferuntur istæ pœnæ contra Christianos, ne infidelib. prædictis participẽt in mercimonijs neque in alijs rebus, & per subtractionem participationis deducuntur ad restituendas vsuras. eo. ti. c. quanto. Et non solum de vsuris satisfacere tenentur: sed etiam de omnibus damnis quæ occasione vsurarum quomodolibet intulerint, satisfacient sub eadem pœna. eo. c. quãto, & si principes vel quicunq; potentes in hoc infidelibus fauorem impenderint, cõtra eos per censuram procedi potest. eo. c. quanto & c. post miserabilem. & si infideles per subtractionem participij voluerint adhuc vsuras restituere, principes & potentes compellent eos per alias pœnas temporales ad restituendum, & etiam per corporales, vel magis directe de bonis vsurariorum quantitatem vsurarum sumendo ad satisfaciendum eis quibus debentur in alleg. c. post miserabilem in tex. & gl.

Sed prædicta intelligẽda sunt de infidelibus qui inter Christianos habitant, & subditi sũt principib. Christianis: quia in eos possunt exerceri prædicta. i. subtractio participij, & occupatio bonorũ. Secus de illis qui extra dominium fidelium morãtur. Nam licet vsuras exegerint a Christianis, non competit contra eos vllum remedium, non ꝙ ius desit, sed quia deest executio iuris: cum nemo in illos exequi possit.

An scribæ conficientes instrumenta vsuraria, & prælati sigillantes sint usurarij, & quam pęnam ipsi incurrant? Quæst. CCLXXXV.

QVAERETVR nouissime quid de tabellionibus conficientibus instrumenta vsuraria, & de pręlatis sigillantibus ea, an sint vsurarij ipsi, vel quam pœnam incurrant?

Dicendũ q̃tũ ad tabelliones, ꝙ aut sciẽter aut ignorãter: si ignorãter ignoscitur eis: quia interdum contractus non habet expressam formã vsuræ, & notarij non tenentur esse periti iuris: ideo excusantur circa talia. Si vero scienter conficiant, cum in sua creatione iurauerint non conficere instrumenta in fraudem vsurarum, non poterunt de cętero testificari, neq; publi-

A ca conficere instrumenta, quia periuri sunt, periurus autem non potest testificari quantumcunq; de perierio egerit pœnitentiã. extra de testi. c. ex parte adę. & c. non debet: etiam sunt ex hoc infames quib. sunt omnes actus legitimi interdicti. eo. ti. c. licet ex quadam.

De prælatis autem dicendum, ꝙ sigillando instrumenta præfata non sunt directe vsurarij, sicut neq; tabelliones conficiendo si nihil aliud faciant. i. si nõ recipiant aliquid de vtilitate vsurarum, sed incurrunt in alias pœnas. Dicendum autem de prælatis sigillantib. ꝙ aut legerunt instrumenta pręfata aut non. Si non legerunt non culpantur quasi subscribentes vel sigillantes instrumenta vsuraria: sed tanquam stulte facientes

B nam potuissent aliquid deterius vsuris sigillare. grauis enim culpa est subscribere vel sigillare in instrumẽto quod non perspexerit. Si legit totum tenorem, aut vidit vsurã esse, aut non. Si nõ vidit vsurarium esse, vtpote quia erat vsura latens, aut scrutatus est diligẽter aut non. Si scrutatus est & tamen nõ inuenit, vt quia quædam fraudes sunt vsurarum multum latentes, non est culpa aut leuis. Si vero parum scrutatus est, & ideo nõ inuenit, fatue egit & magna increpatione dignus est. Si vero legit & inuenit manifeste vsurarium, & nihilominus sigillauit, est particeps vsurarij, licet nihil de vsuris receperit, & tanto grauius peccat quanto cum

C maior sit alijs peccandi exemplum præstat, neque tamen ex hoc oportet dici, ꝙ teneatur prælatus iste ad restitutionem vsurarum, cum ipse nihil receperit, neque spem saltem de recipiendo habuerit.

An campsores usuram commutant dando monetam minoris ualoris, et suscipiendo eam quæ est maioris valoris, & quid sit lucrum immoderatum. Quæst. CCLXXXVI.

QVAERETVR de campsorib. qui dant monetam minoris valoris, & recipiunt monetam maioris valoris, an committant vsurarum crimen?

Aliqui dicunt ꝙ sic, quia vsurarij pro tanto arguuntur quia recipiunt excrescentiam: sed campsores hoc

D faciunt, quia monetam minoris ualoris dant pro moneta maioris ualoris. ergo vsurarij sunt. Secundo quia hoc faciunt propter lucrum, & ita intentio ista uidetur eos facere usurarios. nam quędam sunt quæ usuraria nõ essent, nisi intentio respiceretur, vt extra de usu. c. in ciuitate, & c. consuluit.

Dicendum, ꝙ in campsoribus potest quidem esse iniusta commutatio, sed non est usura.

Et patet primo ex modo cõtractus, quia usura non inuenitur in alio contractu directe nisi in mutuo, ut ostensum est supra, & tamen hic in campsoribus non est mutuum proprie, sed permutatio: quia datur res pro re, & moneta pro moneta, habet tamen aliquid mutui, quia consistit in rebus illis in quibus consistit mutuum. nam moneta ut communiter ad mutuum

E pertinet, ut quidam dicunt.

Ego autem dico, quòd magis ad permutationes rerum. nam ideo numisma inuentum est, ut uult Aristotel. quinto Ethicor. quia aliarum rerum non erat semper conueniens permutatio, neque facilis, ideo licet dari monetam pro moneta non sit quasi naturalis permutatio, sicut cum datur moneta pro alijs rebus, tamen permutatio, est quando sic fit, & non mutuum. unde non potest esse usura ex genere contractus.

Secundo quia de ratione mutui, est ꝙ sit gratuitus contractus. duo enim contractus sunt de quorum ratione est ꝙ sint gratuiti. s. mutuum, & commodatum nam mutuũ si non sit gratuitum transit in uẽditionẽ, cõmodatũ si nõ est gratuitum transit in locationem,

vt dicit Io.14.q.3.in summa.& dictū est sup. Et tamen quando damus monetam pro moneta & statim accipitur, nihil est ibi gratuitum. ergo non est mutuū sed permutatio: sicut si detur equus pro boue, vel domo. consistit autem gratia mutui contractus in hoc: quia quādo quis dat mutuum nihil statim accipit, sed post aliquantum tempus, & expectatio illius temporis est gratiosa. in prædicto autem contractu statim datur pecunia pro pecunia. ergo non est mutuum, & sic non est vsura ex forma.

Tertio quia in vsura ideo iudicamus peccatū, quia vēdit quis expectationem temporis: vt quia emit quis rem vilius quam valeat, eo ꝙ dat pecuniam ante tempus. & ita emens vendit anticipationē temporis in solutione: vel vendit quis rem carius quam valeat: quia expectat pro solutione precij, & expectationē medij temporis vēdit. Sed qn̄ statim datur res pro re, & non est anticipatio vlla, vel expectatio non est vsura: ideo siquis vendit rem, & statim accipiat preciū siue multum siue paucum accipiat nō vocatur vsura, sed potest vocari iniusta venditio, & tamen campsores pro eo ꝙ dant nullam expectationem faciunt: sed statim aliam pecuniam accipiunt: ideo non est ibi modus vsurę, sed modus permutationis rerū. Quarto qa licet campsor recipiat pro moneta minoris valoris monetam maioris valoris recipit ex causa. s. qa apponit operas suas: quia assiduus est expectādo siquis ad permutationem monetæ accedat ad mensam. Etiam quia non sine magna difficultate fit habere simul de omnibus monetis ad sufficientiam quantum quilibet accipere voluerit, & pro operibus suis in colligendo istas monetas & tenendo meretur lucrum campsor. Quinto quia ad publicam vtilitatem pertinet, & etiam singularib. vel priuatis prodest ſm varias necessitates ꝑmutatio ista monetarū. nam interdū eget quis moneta parua & minuta vt ad quotidianas expensas, ad quod nō prodest minuta magni valoris aurea, aliqn̄ eget moneta magni valoris, vt qui custodire eā vult uel peregrinari, & difficile est oīa in minuta moneta exportare: sed nisi esset quis qui hoc studium haberet, nō occurreret cuilibet permutare monetā cum vellet: ideo conueniēs est ꝙ aliqui sint qui hoc officiū habeant: sed nemo dēt suis stipendijs militare, & nemini debet officium suū esse damnosum: ideo licitum est campsorib. dare monetā minoris valoris pro moneta maioris valoris.

Sexto quia ius cāpsorum est interdum ius publicū, idest prouentus cōitatis vel dominorum temporaliū: sicut. n. cōitates possunt iuste facere impositiones in victualibus, & in oīb. rebus quæ venduntur, & ēt domini terrarum, & inde percipiunt iura pro suis necessitatibus, ita & in permutatione pecuniarum impositio fieri potest. Et ideo tūc campsor accipiet plus quā det, cum soluere debeat impositionem factam a domino vel a communitate. & sic fit communiter, quia nō licet cuilibet campsoriam exercere, sed cui permiserit cōitas vel domini locorum, & ab eis qui exercēt hoc recipit cōmunitas, vel dn̄i locorū certos reditus.

K Sed dicendum ꝙ siue cāpsores dent reditus aliquos communitatib. vel dominis pro hoc officio, siue cuilibet permittatur sine aliqua impositione, vel cum munere exercere campsoriam, nō est vsura ꝙ campsores dent monetam minoris valoris pro moneta maioris valoris, etiam si valde iniuste se habeāt multum extorquendo. Est tamen dicendum ꝙ aut campsores moderata lucra capiunt, aut immoderata ex permutatione monetæ. Iudicantur autem moderata aut immoderata ex commensuratione ad labores & sollicitudinem, quam apponit circa hoc & difficultatem habendi monetas illas quarum petitur permutatio, & magnitudine vel paruitate impositionis eis factæ a communitate

F vel domino a quo permittitur campsoriam exercere. Vnde si nulla pēsio vel onus solutionis imponatur super campsores, minus extorquere, aut accipere debent. Si aūt consideratis his accipiunt lucra commensurata iuste se habent, & ideo neq; vsura est ibi neque iniusta permutatio. si vero lucra sint immoderata, cōsideratis his dicendum ꝙ non potest esse vsura quantumcunque excessiua lucra sint, quia non pertinet ad mutuum, neq; est aliqua temporis dilatio, sed est iniusta permutatio, quia extorquetur ab his qui coguntur ꝑmutare plus quā res valeat, & de talib. nō est dubiū.

Ad primum in contrarium dicēdum ꝙ vsurarij arguuntur, quia recipiunt excrescentiā in contractu mutui ꝓ dilatione vel anticipatione solutionis: ad cāpsores autē non pertinent contractus mutui, vt dictum

G est. ideo non possunt argui vt vsurarij: cum vsura in solo contractu mutui consistat. arguuntur tamē campsores quando immoderata capiunt lucra, non quasi vsurarij, sed quasi iniusti vt dictum est.

Ad secundum dicendū ꝙ intentio lucri non est ſm se illicita: quia alias omnis negociatio esset illicita, & tamen falsum est: quia licita est negociatio in qua directe intenditur lucrum: dum tamen lucrū sit moderatum, & ipsum genus negociationis non sit vetitū ex se vel ex persona negociantis. Etiam dato ꝙ lucrū capiatur illicite, non est ideo vsura, nisi sit contractus ille in quo vsura incidit. nam in locatione, permutatione, venditione non est directe vsura, nisi implicite interueniat ibi mutuum. sic aūt est de officio & actu cāpso-

H rum. nam vsura cum sit in mutuo, quando quis facit mutuum ad lucrum, est contractus vsurarius ex intentione mutuantis: sed in alijs contractibus in quib. non incidit vsura, ipsum desiderium vel intentio lucri non facit actum vsurarium: sed actus campsorum nō pertinet ad mutuum sed ad permutationem rerū. Et ideo desiderium lucri etiam immoderati in campsoribus non facit eos vsurarios.

Campsores cui restituent immoderate extorquentes?
Quæst. CCLXXXVII.

I SED quæretur cum campsores extorquētes immoderate teneantur ad restitutionem, cui restituent? Dicendum ꝙ non est dubium eos teneri ad restitutionem, qui fecerunt lucra iniusta: ideo non possunt ea retinere: quia istud censetur ablatum cum sit extortum. Nam aliqui propter necessitatem permutādi pecuniam dant sæpe quātum campsores petunt, quia aliud non possunt facere, & hoc vocatur extorsio: sed ablatum restituendum est 14.q.6.c.si aliena. quia aliter pœnitentia non agitur sed simulatur, & idem extra de vsu.c.cum tu.& de reg.iur.lib. 6.regula peccatū. ideo tenentur campsores restituere omnia lucra immoderata. quid autē sit immoderatum lucrum dictum est præcedenti q. Sed cui teneantur dicendum ꝙ est sicut in vsuris: quia aut campsor scit qui sunt illi a quib. extorsit immoderata lucra aut non. Si scit illis restituere debet aut eorum hæredibus: quia alias solueretur indebite, & teneretur iterum ad soluēdum quasi non esset satisfactum.

Si autem nescit qui sunt a quibus extorsit, tenetur restituere pauperibus, vel erogare in causas pias: sicut dicitur extra de vsu.c.cum tu. ꝙ vsuræ soluendæ sunt eis a quibus sunt acceptæ, vel eorum hæredibus, quibus non existentibus restituuntur pauperibus, & tamē nesciri & non esse idem est: quia ius pro eodem iudicat non esse & non apparere. ergo pauperib. restituentur talia lucra, velut non essent superstites illi a quibus extorta erant lucra, neque eorum hæredes. Et videtur dicēdum, ꝙ ista restitutio fieri debeat in pauperes loca

loci illius in quo lucra illa exercitata fuerunt, quia ita magis poterit peruenire eleemosyna ad aliquos eorum a quibus extorta sunt talia lucra, vel ad hæredes eorum, q̃ si alibi daretur eleemosyna hęc, si tñ detur alibi satisfactum est. Et sicut dicitur de pauperibus, ita de alijs pijs causis dicẽdũ est, vt de refectione Ecclesiarum, cum hic iura nõ diffinierint certum modum restitutionis.

An peccabat dominus volendo seruum suum dare pecuniam nummularijs, vt reciperet cum vsura.
Quæst. CCLXXXVIII.

QVAERETVR tandem quantum ad literam circa istum dominum seruorum, qui dixit seruo pigro quare non dedit pecuniam suã nummularijs, vt ipse veniẽs reciperet eam cum vsura, an peccabat in volendo hoc, & iubendo?

B Aliqui dicũt, ꝙ nõ peccauit. Primo, quia Christus retulit hoc exemplum, & tñ si malum esset in hoc nõ referret. Secũdo, quia Christus videtur laudare istam redargutionem, quam fecit dominus contra seruũ pigrum dicens, vt ego veniens recepissem, quod meũ erat cum vsuris, ergo non peccabat ille volendo, & accipiendo vsuras, quia aliàs redargutio sua non esset conueniens contra seruum, sed potius verbum domini esset reprehensibile. Tertio, & efficacius, quia istud verbum applicat Christus ad se, scilicet, ꝙ ipse in iudicio exiget vsuras a nobis, qui sumus serui eius, & tñ non faceret ipse applicationem, nisi de eo, quod bonum, & rectum est. ergo dominus nõ faciebat malũ, volendo accipere vsuras ex negociatione seruorum.

Dicendum, ꝙ dominus iste dixit, ꝙ seruus suus debuerat committere pecuniam suam nummularijs, vel vt dicitur Luc. 19. c. debuerat dare pecuniam ad mensam. Et hoc dupliciter põt accipi, s. pro vsurarijs, aut campsoribus. Vtrique.n. nummularij sunt, idest nummorum multitudinem habent, quia vtrisque necessaria est, vsurarijs quidem ad mutuãdum, campsoribus vero ad permutandum, & vtrique mensam habent in qua nummos numerant, & tradunt, & ideo vtroque mõ accipi põt. Si aũt accipiatur pro campsoribus dicẽdũ, ꝙ licita erat negociatio illa, & lucra moderata ibi, vt dictũ est supra, iõ dominus poterat hoc mandare seruis suis.

Sed obijciet q̃uo poterat capere dñs lucrum, quia neque ipse negociabatur cũ pecunia, neque serui eius, sed solum daturi erant ea in nummularijs, vt dr̃ in litera, & tñ acquirere lucra ex pecunia, sine operatione, & solicitudine ad vsuram pertinet.

Dicẽdũ, ꝙ hoc poterat fieri sine vsura, & illicito cõtractu per modũ cõtractus societatis. Nã, sicut si duo inter se cõueniant, vt ambo ponant pecuniam in cõmuni, & negocientur cũ ea, & lucrum diuidatur, siue ęqualiter, siue inęqualiter pp inęqualitatem pecuniæ, aut laborũ non est vsura, sed licitus cõtractus societatis, vt oñsum est supra. Ita si ponat vnus pecuniam solam, & alius laborem solum, vel aliquid pecunię, & laboris, & negocietur pro ambobus, & lucrum diuidatur ęqualiter, vel inęqualiter, sicut inter eos conuenerit, non est vsura, sed licitus contractus, eo ꝙ ille, qui negociať pro altero locat ei operas suas, accipiens ab eo partem lucri pro negociatione, & tamẽ si locasset operas suas ad negociandũ pro determinato precio pro anno, vel mense, & ꝙ totũ lucrum negociationis esset eius, qui pecuniã ponebat, non esset illicitus contractus. Ita igitur si vice illius mercedis determinatę accipiat aliquotam partem lucri, i. tertiam, vel quartã vel sicut conuenerit inter eos de ipso lucro negociationis, erit iustus, & licitus cõtractus, quasi societatis,

A & sic põnens pecuniam poterit lucra capere ex negociatione, cũ ipse non negocietur, quia alius pro eo negociatur, & ita esset hic, nam campsores lucra capiũt ex permutationibus monetarum, quę sunt licita. Et certũ est, ꝙ si duo apponant pecuniam, & laborẽ, aut solicitudinem circa hanc rem, poterunt inter se licite diuidere lucrum per modũ societatis, ergo si vnus apponat totam pecuniam, & alius totum laborem, & partem pecunię, poterunt licite inter se lucra diuidere. Et ratio est, quia maior pars difficultatis circa campsores est habere multam pecuniam omnis generis, vt possint sufficere omnibus petentibus permutationem, ergo, qui apposuerit pecuniam poterit participare in lucro licite.

Sed obijcietur, quia hic dominus habebat pecuniã suam securam, i. ꝙ nulla subibat pericula, & tñ lucra capiebat, iõ erat illicitus contractus. Patet primũ, i. ꝙ non subibat periculũ, quia totum periculum pecunię transferebatur in campsorem, siue nũmularium, quia aliter non procederet ratio domini contra seruum pigrum, nam seruus ille se excusabat sic dicens, ego non lucrifeci, neque negociatus sum, quia timui, s. ne negociando perderẽ pecuniã, cum tu sis homo durus & dominus respondit, ꝙ debuisset ponere pecuniam suam ad mensam, vel committere eã nummularijs q. d. ibi accepissem lucrum, & pecunia non potuisset perire, ergo nullum timorem debuit habere seruus. Si C aũt aliquod periculum perdendi maneret, ratio serui esset conueniens, q̃ tñ dominus arguit, & punit seruũ, quasi nihil valeat rõ, ergo nullũ periculũ subibat pecunia domini. Secũdũ patet, s. ꝙ capiẽdo lucra, & non subeundo pericula erat contractus illicitus, nam pp hoc dicimus vsuras cõmitti, quia manentibus saluis pecunijs mutuatori ex sola tẽporis expectatione superabundantia petitur. Dicẽdũ, vno mõ, ꝙ verũ est, ꝙ ista erãt lucra secura, i. negociatio sine periculo, quia qñ quis negociať emẽdo aliqua, vt vẽdat, & inde lucretur, cõtingit rẽ emptam minus valere, & sic perdi pecuniam capitalem, aut principalem, quæ posita est in negociatione, sed in cãpsorum arte secus est, quia ibi fit cõmutatio pecunię pro pecunia, & semper ac-D cipitur moneta maioris valoris, & datur moneta minoris valoris, iõ securum est lucrum. Et ita arguebat dominus, ꝙ nullũ periculũ perdendi esset in hac negociatione. Nisi forte accipias periculũ, ꝙ poterat pecunia furto diripi, aut rapina, aut perire incendio, aut alijs modis. Sed istud non est periculum negociationis, quæ in hoc casu secura est, sed periculũ pecuniæ, siue rei, & istud non censetur periculum, quia eodẽ modo poterat perire pecunia apud dominum manẽs nihil cum illa negociando. Hic autem non agitur de periculo rei, sed de periculo negociationis. Ideo enim dixit seruus piger, quod non negociatus fuerat, quia timebat perdere, scilicet in negociatione, & abscondit pecuniam, & tamẽ pecunia abscondita perire po-E terat si effoderent eam fures, sicut dicitur supra 6. c. vel terręmotu submergeretur, aut patefieret, ergo nõ dixit de periculo nisi quantum ad negociationem, & hoc modo conuenienter respondit dominus ostendens negociationem campsorum in qua nihil perdi potest.

Aliter potest dici, quòd poterat tolli omne periculum, scilicet quia campsor accipiens pecuniam accipiebat in se totum periculum quocunque periret, sicut fit in mutuis. Et dicunt aliqui, quòd ita etiam potest stare de iure in societatibus, scilicet, quòd fiat societas in qua vnus ponat totam pecuniam, & alius totum laborem, & partiantur lucrum, & accipiẽs pecuniam totum onus, & periculum in se transumat, vt disputat Host. in sum. ti. de vsu. §. an aliquo casu, & ꝙ sit

sit licitus talis contractus. Sed hoc non concedimus, necesse est enim, quòd in societate pertineat periculũ pecunię ad ponentem pecuniam, & non ad accipientem, vel saltem partim ad vnum, & partim ad alium, eo, quòd etiam pecunia videtur communis effecta cũ sint socij, sicut est de lucro, quòd tamen accipiens pecuniam teneat totum periculum, & quòd dans habeat partem lucri inconueniens est, quia ex eo, quòd accipiẽs pecuniam sumit totum periculum videtur esse mutuum, quòd ibi transfertur periculum in accipiẽtem, eo quòd transfertur dominium, sed tunc inconueniens est, quòd dans accipiat lucrum de re non sua cum mutuata sit, ideo, vt benefiat necesse est, quòd pecunia sic data in societatem maneat in domino dãtis, & ideo totum periculum maneat penes ipsum, vel quòd pars periculi transeat in socium, quasi videatur pecunia communis effecta per societatem, & tunc accipiet conuenienter partem lucri, quasi de re sua.

Sed adhuc obijcietur, quia dixit dominus, & ego veniens recepissem, quod meum est cum vsuris, & ita vsurę erant ibi, & sic accipiuntur vsurę, vt licitę.

Dicendum, quòd possunt vocari vsurę large, idest lucra, quæ ex vsu pecunię accipiuntur, nam pro vsu pecunię dantur a campsore illa lucra. Sed non est vsura, cum illa committatur in vsu pecunię mutuatę, hic aũt non est mutuum, sed societas, & vsus pecunię est negociatio, & ex negociatione licite acquiruntur lucra, sed quia circa pecuniam datam campsori dominus nihil facit, & eo non cogitante lucra acquiruntur videtur esse in vsura, quia ita ibi sine operatione aliqua habentur lucra.

An æsset licitum si daretur pecunia ista domini vsurarijs? Quæst. CCLXXXIX.

SED quid si accipiatur, quòd pecunia ista daretur nummularijs, idest vsurarijs an licitum esset?

Aliqui dicunt, quòd non, quia vsura non est licita, & qui dicit vsuram non esse peccatum hereticus est.

Sed dicetur, quòd poterat esse licitum, quia forte ille dominus seruorum erat gentilis, & ante legem Christi non erat peccatum mortale semper vsura, sed interdum erat licita, vt fuit ostensum supra.

Aliter potest dici, quòd etiam si esset dominus Iudæus stabat, quia licebat Iudæis dare ad vsuram saltẽ alienis. Deutero. 23. c. & ad dandum illis ad vsurã poterat dare iste seruus alicui conuerso de gentilitate pecuniam ad vsuram, s. ꝙ nummularij essent alieni, & iõ ipsis daretur ad vsuram, vt ipsi alijs darent ad vsurã.

Et hoc mõ stat litera planior: Primo, quia argumẽtũ domini magis procedit ꝯ seruum quantũ ad securitatem: nã nullũ periculũ manebat, cũ ibi esset mutuũ, & in mutuo transfertur dominiũ in accipiẽtem, & totũ periculũ rei acceptę, quia iam sua est, & sic securus manebat seruus potius, quam abscondẽdo pecuniam, quia iam nullo casu poterat ei perire, quæ tñ perire posset abscondita, vt si fures eã effoderent. Accipitur quoque vsura proprie ibi cum dicitur, veniẽs recepissem, quod meũ est cũ vsuris, quia pro vsu pecunię daretur precium, vel supercrescentia, & illam dominus volebat, vnde non habebat seruus quid rñderet domino, cũ sic argueret esse negociandum. Ad rationes factas præcedenti q. dicendum, quòd gratia materię concedi possunt, eo quòd licitę erant tunc vsurę tam gentilibus, quam Iudæis modo dicto, & tamen rationes de forma non tenent. Ad primam dicendum, quòd non tenet, quia aliqua refert Christus facta esse ab alijs, quæ mala sunt, sicut narrat de Herode de occidente Ioannem. Ad secũdũ dicẽdũ, ꝙ supposito, ꝙ vsurę essent licitę, argumentatio erat conueniens, si autem essent vetitę, erat argumentatio vtilis, sed non licita, vel non de honestis. Sed maxime argumentatio procedit inquantum per eam damnatur pigritia serui, qui torporem suum ratione quadã defendere nitebatur. Ad tertium dicendum, ꝙ Christus istud applicat ad propositum suum quantum ad vsuras donorum, non quantum ad vsuras pecuniarũ, nã vsuram de donis facimus, vel Deo reddimus, quando vltra dona, quæ ipse nobis dedit, e i operationes illorũ reddimus, quæ sunt lucra quædam donorum, & ista non est proprie vsura, sed per metaphoram, & talis est necessaria: vsura vero proprie dicta cõsistit in mutuo, & ista est illicita, quia est contra rationem, vt ostẽsum est supra. Et ideo nũc ista est per Christum vetita, sed vsura spiritualis est imposita.

Cum autem venerit filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis suę. Et congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos abinuicem, sicut pastor segregat oues ab hædis, & statuet oues quidem a dextris suis, hædos autem a sinistris.

Cum autem venerit. Hic ponitur tertium principale huius c. s. de forma ipsius iudicij, & ponuntur tria. Primo describitur iudicantis, & iudicandorum sessio. Secundo iudicantis ad iudicandos collocutio ibi. *Tunc dicet.* Tertio iudicij conclusio ibi. *Et ibunt.* Circa primũ dicitur *Cum autem venerit.* Istud erit in fine omniũ, quia post iudicium nihil agendum manebit. *Filius hominis.* Idest Christus, qui est Deus, & homo, & Dei, & hominis filius. *In maiestate sua.* Idest in statu, vel honore competente ei quem nunc non habet. *Et omnes angeli eius cum eo.* Isti ad iudicium cum Christo venient. Et istud est vnum de illis, quæ pertinent ad maiestatem. *Tunc sedebit.* Est enim iudicaturus, ideo sedebit *Super sedem maiestatis suæ.* Idest super sedem gloriosam magnę excellentię qualis conuenit statui suo. *Et congregabuntur ante eum.* Vt sint præsentes ei iudicanti, & nemo sit, qui eum non videat. *Omnes gentes.* Quia nulla gens erit immo nullus homo, qui in iudicium non veniat, ad omnes enim extenditur potestas Christi. *Et separabit eos abinuicem.* Scilicet, quia etiam quãdo iudicabuntur non erunt omnes simul, sed boni per se, & mali per se. *Sicut pastor segregat oues ab hædis.* Posuit exemplum sensibile, quod apud pauca sentientes est planum. Segregat enim pastor oues, & hędos, idest capras, quia non bene pascuntur simul. Etiam quãdo mulgendæ sunt fęmellę oportet segregari greges istos. *Et statuet oues quidem.* Idest ponet oues a dextris, accipitur secundũ metaphoram, vt vocentur iusti oues, mali autem vocentur hædi. *A dextris.* Scilicet in potioribus bonis ponentur boni, quod est poni ad dextram. *Hædos autem a sinistris.* Idest malos ponet ad partem sinistram.

Quid hic Christus facit, & an ponat tertiam parabolam? Quæst. CCXC.

QVAERETVR quid facit hic Christus? Aliqui dicunt, quòd ponit hic tertiam parabolam, quæ pertinet ad actiuos, ad quos pertinet se exercere in actibus misericordiæ, pro quo remunerabũtur, desistentes autem condemnabuntur, & ita tenet Nicolaus.

Sed dicendum,ꝙ non stat,quia ipse voluit in hoc cap. A contineri tres parabolas conuenientes tribus statibus hominum,i.contemplatiuis, prælatis, & actiuis.& tamen probatum est, quòd non stat,supra.Secūdò,quia vult istud, quod nunc vltimo dicitur esse parabolam: & tamen non est, sed sermo planus ostendens formā iudicij,& nihil parabolicum incidit. Sic dicit Chrysosto.est autem hęc pars delectabilissima,quòd cōtinue in animo vertentes audiamus cum studio,& omni cō punctione.nam & ipse Christus terribilius,& lucidius hunc pertractat sermonem.Idcirco non dicit de cętero, simile factum est regnum cęlorum,sed reuelate se ipsum ostendit dicens; cum venerit filius hominis. Tertiò, quia hic non dicit aliquid quod pertineat ad B aliquem statum.nam cum status sint distincti:cum dicitur id quod ad aliquem statum pertinet ad alios, sed hic agitur de forma iudicij,sed iudiciū ad omnes pertinet. ergo non agitur de statu actiuorum.Quartò, quia quando distinguimus hominum statum. i. actiuos, & contemplatiuos,de bonis loquimur, & non de malis. Ratio est, quia mali nullum statum seruant, sed omnem gradum corrumpunt,& facta transgressione nō seruatur status differentia: ideo non manet status. Et tamen hic agitur de omnibus bonis & malis, quia dicitur statuet oues a dextris, & hœdos à sinistris. ergo non agitur hic specialiter de statu actiuorum. Quintò,quia in nullo statu sunt omnes homines;sed hic de C omnibus dicitur, scilicet, cum venerit Filius hominis congregabuntur ante eū omnes gentes. ergo nō agitur de aliquo statu. Dicendum ergo, quòd Christus agit hic de iudicio;& cum posuisset supra quædam de rationis modo,quę exigetur in iudicio,cū dixit de seruis negociantibus, & seruo pigro; subdit hic tandem ipsam iudicij formam,ut apparet ex litera.Sic dicit Rabanus, scilicet, post parabolas de fine mundi iam exequitur,docens modum futuri iudicij.

Ad quid agit hic Christus de iudicio? Quæstio. CCXCI.

QVAERETVR ad quid Christus agit hic de iudicio? Aliqui dicunt hoc factū,quia Christus post biduum occidendus erat,in quo eius humiliatio,& infirmitas, & abiectio in conspectu ignorantium appareret, & quia ex hoc scādalizati fidem perderent, quia infirmi erant, prædixit eis de sua exaltatione,quę in iudicio appareret, quādo venturus erat in sua maiestate, vt credatur, quòd non terminatur totus status Christi in passione,sed meliora atque fęliciora in eo apparitura sint.Sic dicit Hieron.super Matt. post biduum quidem pascha facturus,& tradendus cruci,& illudendus ab hominibus rectè præmittit gloriam triumphantis, vt secutura scandala pollicitationis pręmio compensaret. Secundò tamen, & principalius fecit hoc Christus ad notificandum nobis ea, quæ fidei erant. Nam ipse fuit doctor noster quantum ad salutem;& doctrina salutis est doctrina fidei,sine qua non est salus, quia sine fide impossibile est placere Deo. ad Hebr.11.cap. ideo ea quę fidei sunt debuit exprimere. Sed maxime pertinet ad fidem iudicium futurum, eo quòd nō est de rebus valde occultis, quæ sciri non poterant,nisi reuelarentur.ideo debuit Christus hoc notificare. Tertio fuit, quia præter hoc, quod ad fidem pertinet debuit specialiter hoc exprimi,quia inter omnia, quæ fidei sunt, nihil est, quod magis moueat ad bonū agendum, quam admonitio boni,quod habituri sumus,& mali quod euitare cupimus. nam ista duo sunt motiua ad operationem boni. nihil autem est, in quo magis notificentur, quam dicendo de iudicio,quia in iudicio dabitur realiter totum bonum,quod speramus, idest cōsumata beatitudo; & post illud nihil supererit agendum. Etiam ibi inchoabit consummatum malum,idest,damnatio æterna malis: ideo narratio de iudicio valde moueret ad operationē bonam, propter quod potius debuit Christus de hoc dicere, quam de alijs pertinentibus ad fidem. Quartò fuit specialiter nunc dictum,quia nunc de hac re quęsitum fuerat.nā quæsierunt discipuli præcedenti capit. quod est signū aduentus tui,& consummationis seculi?sed in cōsummatione seculi futurum est iudicium;ideo debuit nūc Christus dicere de conditione iudicij.Quintò fuit, ꝗa Christus aliquādo de hoc dicturus erat, eo quòd post biduum futurum erat pascha, quando Christus occideretur, vt patet seq. cap.

Quare dicitur cum venerit hominis filius. Quæst. CCXCII.

QVAERETVR, quare dicitur, cum venerit filius hominis? Dici potest vno modo hoc fieri, quia in forma humana venturus est ad iudicandum, quia licet semper vtranque habebit formam, quia nunquā dimittet,quod accepit semel;& tamen sicut inter nos nunquam apparuit, nisi in forma humana; ita in iudicio apparebit in forma humana: & tamen secundum formam humanā non vocatur nisi Filius hominis.ergo rectè dicitur, quòd veniet Filius hominis. Secūdò dicitur hoc, quia talis erat consuetudo Christi loquēdi de seipso, sic patet supra 10. & 12.& 16. & fere vbicunque Christus de seipso loquitur uocat se Filiū hominis. Cum enim in prima persona de se locuturus erat, vt non videretur sibi aliquid arrogare loquitur in tertia,vt cum dicit quem dicunt homines esse Filium hominis, idest, me, & illud, qui peccauerit in Filium hominis remittetur ei. tenuit ergo hic hanc quam tenebat consuetudinem. & ita etiam dixit sequenti cap. Filius hominis vadit secundum quod scriptum est de illo. Tertiò dixit ad signandum honorem humanę naturę.Erat enim tantum sublimanda,vt in maiestate veniret ad iudicandum orbem. Quartò dixit hoc,quia licèt Christus esset verus Deus, tamē nunc nondum se D ostenderat Deum quantum ad substantiam suam, ꝗa gerebat conditiones mortalis hominis, licèt potestatem diuinam sępe ostendisset, ideo vocabat se hominem ex eo quod apparebat Filium hominis, & non Deum quantum ad id quod nondum secundum substantiam apparuerat.

Quare dicitur in maiestate sua. Quæst. CCXCIII.

QVAERETVR, quare dicitur in maiestate sua?Dicendum,quòd ponitur ad ostendendum excellentiam Christi, quia maiestas notat apparatum magnum ad ostendendū statum.& dicitur maiestas quasi maior status. solis enim maioribus competit maiestas,sicut imperatoribus, & regibus; minoribus uerò non damus maiestatem. Et quia maximus apparatus excellentiæ erit cum quo Christus apparebit in iudi- E cio;dicitur vēturus in maiestate. Secundò ponitur ad ostendendum, quòd humanitas illa, quam tunc videbant infirmam secūdum substantiam carnis, esset aliquando in magna gloria, vt non putarent, quòd semper futurum esset in eodem statu. Tertiò ponitur ad leniendum dolorem,quem concepturi erant de opprobrio passionis. nam illudendus erat Christus a Iudęis. & hoc statim futurum erat; qui autem talia videret de Christo, postquam viderat eum in magno honore turbarum,putaret, quod nunquam in aliquo honore futurus esset. ideo addidit hic, quòd in iudicio venturus erat in maiestate, quæ signat maximum apparatum honoris.

Quar-

Quarto ponitur ad ostendendum veritatem rei,ita enim futurum est, vt in magno honore Christus ad iudicandum veniat.

Quinto ad dandũ cõfidentiam de beatitudine, nam in iudicio assequentur boni beatitudinẽ, & tamen nõ esset spes, quòd illa beatitudo esset aliquid magnum, nisi ille,qui eam daret aliquid magnum haberet,ideo dicitur,quòd Christus tunc,quãdo iudicabit, & dabit beatitudinem,veniet in maiestate.

Sexto ad reddendum rem verisimilem, nam Christus venturus est tunc ad iudicandum totum orbem, cum dicatur in litera, congregabũtur ante eũ omnes gentes.Sed verisimile est,ꝙ ille,qui cum tanta potentia veniet etiam magnum statum ostendet, ideo dicitur,quòd veniet in maiestate sua.

Quid sit ipsa maiestas? Quæst. CCXCIIII.

SED de maiestate quæritur,quid sit? Dicũt aliqui, ꝙ est ipsa deitas,sic dicit Remigius, maiestatem appellat deitatem in qua coæqualis est Patri, & Spiritui Sancto.

Sed dicendum, ꝙ non stat. Primo, quia venturus est in forma humana,quia dicitur, cum venerit Filius hominis,& tñ veniendo in forma humana contra diuinam non videretur oculis carnis, & sic mali non viderent iudicem suum,quod falsum est.Secundo,quia dicitur,tunc sedebit super sedem maiestatis suę,& tamen ad Deum secundum naturam diuinam non cõpetit sedes, quia sedes est corporis, ideo maiestas non est deitas.

Tertio, quia cum dicatur hic, cum venerit Filius hominis in sede maiestatis suę, ponitur maiestas, vt conditio, vel modus aduenientis, & tñ dicitur, ꝙ veniet Filius hominis in maiestate,ergo est maiestas cõditio hominis,sed deitas non est conditio, vel modus humanitatis,sed aliquid maius ea, ergo maiestas non est deitas, sed aliqua dispositio apparatus exterioris excellentię circa corpus Christi venientis. Et hoc cõsistit primo in gloria corporis, nam nunc erat corpus Christi mortale,graue, & opacum, atque infirmum, tunc vero cum veniet esset lucidum plus,quam sol,& haberet omnes dotes quas habebunt corpora beata, quale ipsum fuerat in transfiguratione, nam resplenduit ibi facies eius, sicut sol, & vestimenta eius facta sunt alba, sicut nix,supra 17.c. Et hoc tenet Origenes super Mat.s.quia cũ gloria huc reuertetur, vt sit corpus eius tale quale fuit, quando fuit transformatus in monte. Et istud etiam magis apparet, quia supra 16.c. dixit Christus de seipso. Filius hominis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis,& tunc reddet vnicuique secundum opera sua.

Constat autem, quòd loquitur de aduentu ad iudicium,cum dicat, tunc reddet vnicuique, quod in solo iudicio fiet. Et ita,quod hic dicitur, venerit in maiestate sua,est quod ibi,dicitur in gloria patris sui.Etiã patet,quia ibi dicitur,cum Angelis suis,& hic dicitur. & omnes Angeli eius cum eo, quod idem est, ergo maiestas hic,& ibi gloria patris sui sunt idem. Sed cõstat,quòd illa gloria patris sui in qua Christus tunc dicebat se venturum erat gloria corporis quantum ad fulgorem, & alias dotes corporis, ergo etiã maiestas hic pro illa gloria corporis accipitur. Et patet illud, quia e.c.16. dixit Christus post verba prędicta, sunt q̃dam de hic stantibus,qui non gustabunt mortem,donec videant Filium hominis veniẽtem in regno suo, quod erat venire in gloria patris sui,& istud est in fine eiusdem c. sed statim in seq.c.17.dicitur post dies sex assumpsit Christus Petrum,Ioannẽ,& Iacobũ,& trãsfiguratus est añ eos,& resplenduit facies eius sicut sol,

F vestimẽta aũt eius facta sunt alba,sicut nix, ergo videtur,quòd maiestas erit ista gloria corporis,quia ad magnum honorem pertinet,ꝙ corpus Christi,quod erat tempore passionis infirmum opacum, & mortale,sit tunc fulgens,sicut sol.

Secundo consistit quantum ad exteriorem apparatum, & hoc inquantum sedebit in sede excelsa, & inquantum erunt cum eo comites multi, & excellentes, & inquantum multi potestati eius subijcientur.

De primo patet cum dicitur hic, sedebit in sede maiestatis suæ.

De secundo cum dicitur,& omnes Angeli eius cũ eo,i. venient cum eo Angeli, & tñ nulli famuli poterunt facere maiorem apparatum,q̃ illi.De tertio,quia omnes homines deducentur ante eum,& iudicabun

G tur ab eo quantum ad vltimum iudicium, & totum bonum, & malum ipsorum.

Cum aũt dicit Remigius,ꝙ maiestas est ipsa deitas, non est intelligendũ realiter, sed per causam,s.ꝙ deitas erit faciens maiestatem,sed ipsa non erit maiestas, nam totus ille honor,& gloria corporis Christi a deitate erit. Sic accipitur supra 16.c. Filius hominis venturus est in gloria patris sui, & tunc reddet vnicuique iuxta opera sua,& loquitur de maiestate, quam habebit in iudicio, vt dictum est, & illa vocatur gloria patris sui,i.gloria,quam accepit Christus homo a patre, sed quod a patre est pertinet ad deitatem,ergo Chri-

H stus accipiet maiestatem illam ex parte deitatis, sed non erit ipsa deitas.

Quomodo sit verum, quòd omnes Angeli venient cum Christo ad iudicium, & an omnes descendent de cœlo ad locum iudicij? Quæst. CCXCV.

QVAERETVR quomodo est verum, ꝙ omnes Angeli venient cum Christo ad iudicium? Aliqui dicunt,ꝙ isti non sunt Angeli,sed homines,qui cum Christo iudicabũt. Sic dicit Aug.2.li.de ciui.Dei.s. Angelorum nomine signauit homines, qui cum Christo iudicabunt. Angeli enim nuncij sunt, nuncios autem rectissime accipimus omnes,qui salutem cęlestem hominibus an-

I nunciauerunt.

Sed dicendum, ꝙ non vocantur hic Angeli homines.Primo, quia in scriptura nunquam vocamus homines absolute Angelos, sed cum limitatione, vt illud Mala.2.c. labia sacerdotis custodient scientiam, quia Angelus Domini exercituum est, & tñ hic vocantur Angeli absolute,ideo nõ intelligitur de hominibus. Secũdo, quia postquam de Angelis dictum est additum fuit de hominibus, s.& cõgregabuntur ante eum omnes gentes, ergo non accepit Angelos pro hominibus. Augu.autem non posuit illum sensum, quasi sententiam suam, quia alium sensum prius posuerat,s.ꝙ essent Angeli, & tamen illum adiungit cũ

K plurimorum tangat opiniones. Dicendum, ergo ꝙ vere erũt isti Angeli,i.spiritus, qui cũ Christo venient ad iudiciũ.Et patet, quia dr̃, & omnes Angeli eius cũ eo,i.veniẽt Angeli cũ eo, sed Christus de cęlo venit, iõ isti, qui vocãtur Angeli de cęlo veniũt, sed homines non veniẽt de cęlo. Nam ẽt illi, qui iudicabũt cũ Christo non veniẽt de cęlo,sed de terra, de qua resurgẽt corpora eorũ. Angeli aũt sunt in cęlo, quia nihil in terra hñt,iõ oportet accipi de Angelis.Sed quia dicit, ꝙ oẽs Angeli venient cũ eo. Est dubiũ an omnes descendant de cęlo ad locũ iudicij, vel maneãt aliqui in loco? Aliqui dñt, ꝙ descendent omnes Angeli,i.illi, q sunt de infimo ordine, q proprio nomine vocant Angeli,& oẽs isti descendẽt,sed de alijs ordinibus nõ descendẽt oẽs.Dicẽdũ,ꝙ siue oẽs Angeli descendãt,

siue

siue pauci eorũ non differt, quia neutra pars habet inconueniens, nam si non descendunt omnes, dicet, ꝙ venient omnes Angeli, i. multi ipsorum, sicut sæpe in scriptura solet accipi omnis, i. multus, vel multi, vt illud omnes prouinciæ veniebãt in Aegyptum, vt emerent escas, i. multæ prouinciæ Gene. 41. c. & illud omnis caro ad te veniet, i. multi hominis. Psal. 62. Si autẽ dicamus, ꝙ omnes spiritus angelici descendent cum Christo, ẽt non est inconueniens. Primo, quia quocunque vadant, vel maneant gloriam suam secũ hñt, quia quocunque mittantur intra Deum currunt, & sic non minus erunt beati in loco iudicij, q̃ manentes in cælo. Secundo, quia non est aliquid ad quod videat necessarium, vel conueniens, ꝙ maneant in cælo, quia sancta Trinitas, quæ eos beatificat vbique est, & locus ipse cœli non confert eis potius ad gloriam, q̃ alia loca, iõ ita conuenienter erunt in loco iudicij, sicut in cælo. Tertio, quia vr̃, ꝙ melius sint ibi, q̃ alibi, quia Trinitas est vbique. veruntamen, quia Christus quantũ ad humanitatem erit tunc in loco iudicij, & non in cælo, erit Deus ibi specialius, q̃ alibi, vñ Angeli erũt ibi conuenientius, q̃ in cœlo. Dicẽdũ, ergo cõuenienter videtur, ꝙ omnes Angeli de omnibus ordinibus erũt in loco iudicij cũ Christo, & nullus manebit in cælo. Primo, quia hoc magis conuenit literæ, cũ dicatur, & omnes Angeli eius cũ eo. Secundo, quia rationi quoque magis cõuenit, cum specialius (vt dictum est) erit Deus in loco iudicij tũc, q̃ in cælo. Tertio, quia cũ quidam Angeli descensuri sint cũ Christo ad locũ iudicij, non videt aliqua causa quare alij mansuri sint in cælo, ideo videt̃, ꝙ omnes descendant, nam ad honorẽ magis omnes honorabunt, q̃ aliqui soli. Quarto, quia si aliqui eorũ non descenderent, iõ esset, quia dicimus de quibusdam non mittuntur, sed assistunt, ad illos aũt pertinet non ire foras, & tamen nunc veniendo cum Christo non dicuntur mittere, sed assistere, quia sunt in loco in quo specialiter est tota Trinitas, ergo videtur, quòd omnes cum eo descendent.

Ad quid venient Angeli ad iudicium cum Christo? Quæst. CCXCVI.

SED quæretur ad quid venient Angeli cũ Christo in iudiciũ? Dici potest vno mõ, ꝙ causa est, quia in nulla parte orbis melius erunt, quã ibi vbi Christus est, quia ibi specialiter est deitas, ipsi tñ deitatem sequuntur, quia assistunt ei, nisi contingat quosdam eorum ex quibusdam causis mitti. Secũdo, pp famulatũ Christi, nã Angeli sunt ad ministrandũ Christo non solum quantũ ad se, sed ẽt quantũ ad subditos ei, sic dicit ad Hebræ. 1. c. sunt administratorij spiritus in ministeriũ missi pp eos, qui capiunt hæreditatẽ salutis, tũc aũt in multis cõueniens erit famulari. s. in cõgregãdo cineres corporũ ad resurrectionem, vt deducãt oẽs cineres in locũ vnũ, vt ibi simul omnes homines resurgant, velut de alijs locis vbi quisq; resurrexerit deducant homines ad locũ iudicij. Etiam, vt canant tuba ante Christum, & vocent omnes mortuos ad iudicium, quia iudicium, & resurrectio cum tuba fiet, 1. Thessalonicen. 4. cap.

Tertio fiet specialiter ad hoc, ꝙ testimoniũ perhibeãt cõtra peccatores de iusta eorũ condẽnatione, qa admoniti fuerũt, vt recte agerẽt, & noluerũt, & hoc cõstabit ex Angelis, nam cuilibet datus est vnus Angelus in custodiam, qui a periculis hominem liberat, & suadet ei bonum facere, & contra tẽtationes adiuuat, qui igitur malum operatus est sponte illud fecit, cum Angelum haberet datum ad custodiam, & ad probationem huius rei erit conueniens assistentia Angelorum in iudicio. Sic dicit Chrysostomus in Homelia, Omnes enim Angeli cum ipso aderunt, testantes, & ipsi quantum administrauerunt missi à Domino ad hominum salutem. Quartò erunt ibi angeli, vt & ipsi cum Christo iudicent. nam sicut quibusdam hominibus competet iudicare; ita & Angelis competet, sed iudicantes erũt simul cũ Christo, ergo Angeli cum Christo venient ad iudicium. Sic dicit Aug. 20. lib. de Ciuit. Dei, s. descendet enim cũ Angelis, quos aduocabit de supernis locis ad faciendum iudicium. Quintò, & principaliter erunt Angeli cum Christo ad ostensionem maiestatis. Nam maiestas alicuius ostẽditur ex apparatu circa seipsum, & ex comitantibus eum, & ex subiectis. hæc omnia Christus habebit. nam quantum ad se habebit corpus gloriosum fulgens sicut sol: quantum ad comitatum habebit secum omnes Angelos, quantum ad subditos habebit ante se congregatos omnes homines, vt in litera dicitur. Angeli igitur ad ostensionẽ maiestatis pertinent, & ita dicitur sup. 16. ca. Filius hominis venturus est in gloria patris sui cum Angelis suis, q. d. ad ostẽsionem illius gloriæ, vel maiestatis veniet multitudo Angelorum cum Christo: valde enim ostendetur magnitudo status & potestatis Christi, quando tanta Angelorum multitudo affusa fuerit ei ad ministrandum ipsi. Sic. n. propter suam dignitatem apparuerunt præsentes ad ministrandum ei, quando superauit dæmonem, sup. 4. cap. s. & accedentes Angeli ministrabant ei.

Quid est, quod dicitur, tunc sedebit super sedem maiestatis suæ? Quæst. CCXCVII.

QVAERETVR quid est, quod dicitur, tunc sedebit super sedem maiestatis suæ? Dicendum, ꝙ iste aduentus Christi est ad iudicandum, & quia iudices sedendo audiunt litigia, & sedẽdo diffiniunt, dicitur Christus sessurus tunc. Aliqui autem putant istud dictum per metaphoram, scilicet, quòd Christus iudicaturus vere non sedebit, neque faciet ea, quæ dicuntur hic: quia tamen iudicaturus est, & à nobis nõ potest intelligi iudicium debitum, nisi teneatur forma prout de iure tenetur, scilicet, vt iudices sedeant; ideo putant dictum, quòd Christus sedebit. Sed dicendum, quòd de Christo vere dicitur, quod sedebit. nã Christus vere iudicabit, & non secundum metaphoram, quia in veritate adducentur ante eum omnes gẽtes, & videbunt eum iudicantem ipsas. ergo necesse est, quòd teneat aliquas cerimonias iudicum: non. n. est, vt quidam putant, scilicet, quòd iudicet per solũ intellectum, & voluntatem, sicut Deus iudicat nunc de nobis, quia ad hoc non daretur locus determinatus iudicij: & tamen damus locum determinatum. i. vallem Iosaphat. ergo aliquid specialiter ibi fiet, quod sit extra intellectum, & voluntatem, quia actus spiritualis non requirit loci determinationem. Item, quia si esset iudicium per solum intellectum, & volũtatem non oporteret congregari omnes gentes, sed vbi quisque esset iudicaretur: & tamen congregabuntur omnes gentes, vt dicitur in litera. ergo erit verum iudiciũ reale foris. Item cum omnes congregati fuerint ad iudicium, necesse est, quod aliquem videant. i. iudicem suum, quia alias frustra esset congregari, sed cum viderint oportet, quòd ille habeat determinatam habitudinem quandiu sic manserit. nulla autem est, quæ magis ei conuenit, quam sedere. Primò, quia est iudex, & iudices sedent ad proferendum sententias. Secundo ex conditione status Christi. nam tunc ipse quietus erit, cum omnia erunt subiecta pedibus eius, & nihil sibi difficultatis restabit: ideo ad ostendendum illam tranquillitatem, & quietem suam erit melius sedens, quam aliter, & ita dicitur de Christo, quod statim, vt assum-

assumptus est in cœlum sedit à dextris Dei, Mar. 16. c. & ad Hebræ. 1. cap.

Quare dicitur, quòd sedebit, & quid erit illa sedes? Quæst. CCXCVIII.

SED dicetur quare dr̄, ꝙ sedebit super sedem maiestatis suę, & quid erit illa sedes? Dicendũ, ꝙ cum Christus in iudicio sessurus sit, vt dictũ est præcedẽti q. necesse est, vt super aliquam sedem sedeat, quia sedes est omne, super quod sedetur, licet specialiter vocamus sedem omne illud, quod ad sedendum factum est, ita aũt, & tunc aliquid Christus habebit in quo sedebit. De illo aũt quid erit videtur dicendũ, ꝙ erit nubes. Primo, quia in nube assumptus est, vel ascendit Christus in cęlũ sedens, vt dicit̃ Actu. 1. c. Sed quemadmodum ascendit, ita veniet, vt dixerunt Apostolis Angeli e. c. ergo cũ ascenderit sedens in nube videt̃, ꝙ descensurus sit in nube, & in illa sedebit. Secundo, quia dicitur præceden. c. videbunt, Filiũ hominis venientem in nubibus cęli cum virtute multa, & maiestate, venire aũt in nubibus est venire sedẽdo in illis. Et intelligit̃ de isto aduentu ad iudicium, cũ dicat̃, ꝙ veniet cum virtute, & maiestate, sicut hic de maiestate dicitur, ergo videt̃, ꝙ in nube sedebit. Tertio, quia non videtur aliquid aliud in quo Christus aptius sedeat, quia Christus non sedebit ibi propter necessitatem laboris, quia beati non laborãt quomodocunque sint, sed sedebit ad ostendendum se iudicem, quia ista habitudo ei magis conuenit, vt dictum est præcedenti q. Et tñ ad illam ostensionem faciendam sufficit quidquid illud sit in quo sedere videatur, sed nihil est, quod magis obediat ad omnes motus, & figurationes, quam aer. ideo de materia aeris, vel nubis erit prædicta sedes. Quarto, quia hoc modo excusamus plura miracula, nam licet Deo æqualiter sit facile operari cum miraculo, & sine miraculo, tñ nos nõ debemus concedere alicubi factum miraculum, nisi quando necesse est concedi miraculum, vt non ponatur pluralitas sine necessitate, & tñ Christus in aere sessurus est. Non est enim descensurus ad terrã, vt iudicet, sed in aere manebit, vt inde videatur ab omnibus hominibus iudicandis, qui in terra fuerint, & tamen si poneremus sedem de aliqua alia materia non aere, neque de impressione aeris, i. non de nubibus, vel nebula, oporteret poni de terra, vel aqua gelida vel igne, sed nihil horum est conuenienter, aut sine miraculo, & sedes de nube est sine miraculo, ergo talem poni oportet. Patet si ponatur de igne, quia ignis non est corpus redigibile ad certam figurationẽ corporis, sicut omnia alia elementa rediguntur, & tamẽ sedes ad certũ modũ redigi debet, vt sedes videatur. Item, quia sicut contra naturam est elementis eleuari vltra loca sua, ita est contra naturam descendere, & tamen Christus erit iudicans in aere. Si aũt de igne sedes esset, oporteret poni ignem infra suam spherã descendentem, & istud est vnum miraculum, ergo non erit de igne. Sed aliqui obijciunt, ꝙ sit de igne, quia sic fuit in datione legis. Nam Deus de medio ignis loquebat̃ Exo. 19. & 20. & Deutero. 4. & 5. Item, quia dicitur Psal. 46. ignis in conspectu eius, ergo super ignem sedet. Dicẽdũ, ꝙ non stat. Et de primo patet, quia non erit simile in iudicio, & in datione legis, quia in datione legis non apparuit aliqua figura, sed solũ audiebatur vox loquentis de medio ignis, vel fumi, sic dr̄ Deute. 3. c. nullã similitudinẽ vidistis in die, qua locutus est vobis Dominus de medio ignis, & iõ non erat ibi figura sedis alicuius, cũ neque sedens videret̃, sed oñsus fuit ille ignis magnus, qui vsq; ad cęlũ videbat̃ pertingere, vt timerent Iudæi, & obseruaF rent legem, quæ tunc dabatur Deutero. 4. & 5. & ad Hebrę. 12. c. in iudicio secus erit, quia Christus, qui vere homo est veniet ad iudicandum in substantia, & effigie humana, & oportet, ꝙ videatur ab omnibus, vt dicitur pręcedenti c. iõ oportet, ꝙ non loquatur de medio ignis, sed ipse palam videri possit ab omnibus, & iõ conueniet ei sedes, & non erit de igne, sed de alia materia. Ad secũdũ dicendũ, ꝙ ibi non põt accipi de igne, qui sit sedes, quia tũc diceret̃ ignis sub eo, & tamen dicitur ignis in conspectu eius, i. ante ipsum, ergo non erit sedes. Item quia ille ignis manifeste apparet ibi, ꝙ non erit ad sedendum, sed ad exercendum vindictam in malos, quia dicitur. ignis in conspectu
G eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida, sed exardescere est valde ardere ad inferendam pœnam, sicut facit tẽpestas valida, sic etiam dicitur Psal. 96. ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius, ergo non est ad sedendum, sed ad puniẽdum. Sed neque erit sedes illa de aqua. Primo, quia illa est fluida, & non est bene formabilis in figuram determinatã, nisi cum continetur in aliquo, quia sortitur terminationẽ eius. Secũdo, quia dato, ꝙ quis vellet esse aquam gelidam, quæ est formabilis, & retinet figuram, quam contraxit cum efficererur gelida, non conuenit, quia locus aeris in quo fiet iudicium non conuenit, eo ꝙ propter suam grauitatẽ vult esse
H deorsum, & esset iam vnum miraculum. Terra autẽ, & terrenę res, siue ligneæ, lapideę, aut metallinę sunt conuenientes ad sedem, & tamen non erit de eis illa sedes, quia maneret ibi per miraculũ: solat aũt sedes de nube est conueniens propter figurationem, etiam est in loco naturali, ergo de aere erit.

Quare vocetur sedes maiestatis suæ. Quæst. CCXCIX.

SED quare vocatur sedes maiestatis suę? Dicendũ, ꝙ quæcunque sedes illa sit erit sedes maiestatis vno modo. i. qa Chr̃us in maiestate veniẽs sedebit in illa. Alio mõ & melius dicitur sedes maie-
I statis, quia illa ad maiestatẽ faciet. Est enim maiestas (vt dictum est) apparatus excellens; & quia sedes ista, & sedere in illa præstabit multum de apparatu, vocabitur sedes maiestatis. Est enim excellentior sedes ꝙ nunquã fuerit alia, qa cæteræ sedes sunt de materia terrena. Ista autem erit de nube, & hoc maiestatem facit. Tertio & præcipue ex loco, quia cæteræ sedes firmatæ sunt super terram, & nisi firmentur cadunt, sed illa sedes erit in aere, & in nullo erit firmata. quod est valde excellẽs. & istud maxime confert ad maiestatẽ. Quarto ex eminentia, & differt a præcedenti dicto, quia illa excellẽtia est eo, quòd sedes per se tenetur in nullo firmata loco, in quo nulla alia manere potest. Sed eminentia de qua dicitur hic non consideratur,
K nisi respectu loci vel exaltationis in loco, nam etiam in sedibus in terra positis quædam sunt magis exaltatæ quàm aliæ, & iudicatur inde dignitas sedentis. Sed quantum ad loci eminentiam nulla sedes potest esse magis eleuata quàm hæc quæ erit in aere, ideo ostendet maximam maiestatem. recte igitur dicitur sedes maiestatis.

Quomodo est verum quòd ante eum omnes gentes congregabuntur. Quæstio. CCC.

QVAERETVR, quomodo est verum quòd congregabuntur ante eum omnes gentes. Aliqui dicunt, quòd nulla congregatio fiet realis, ita quòd deducantur omnes in locum vnum. Sed illa congregatio erit secũdum affectum vel intellectum, idest,

ideſt,quòd omnes redeant ad ſanum intellectum,qui prius male aut falſe de Chriſto crediderant. Sic dicit Origenes ſuper Matth.ſcilicet nõ localiter audiamus quòd congregentur ante eum omnes gẽtes, ſed,quia non erunt iam diſperſę in dogmatibus falſis, & multis de eo,manifeſta enim fiet diuinitas Chriſti, vt non ſolum nullus iſtorum, ſed neque aliquis peccatorum ignoret,non enim in aliquo loco apparebit Filius Dei in altero non, ſicut ipſe ſecundum comparationem fulguris voluit demonſtrare,quandiu.n.iniqui, neque ſe cognoſcunt,neque Chriſtum, vel iuſti per ſpeculũ in ęnigmate vident, tandiu non ſunt ſegregati boni a malis. Sed dicẽdũ,ꝙ non ſtat,quia iſtud tollit veritatẽ iudicij, nam ſi homines in nullo loco congregabuntur, non erit iudicium aliquod vniuerſale, vel commune, ſed quiſque per ſe iudicabitur, ſicut in morte iudicatur, & tñ hoc falſum eſt, quia neceſſe eſt poni generale iudicium.

Secundo, quia ſi in nullo loco congregarẽtur omnes homines, in nullo loco viderent Chriſtum, & ita ipſe non deſcenderet ad iudicãdum,ſed conſtat,quòd omnes eum videbunt, quia dicitur præcedenti c. & plangent omnes tribus terræ, & videbunt Filium hominis,ergo neceſſe eſt,quòd eum videant omnes, & ſic neceſſe eſt,quòd congregentur.

Tertio, quia ſi in nullo loco realiter congregarentur gentes, fruſtra Chriſtus deſcenderet ad iudicandũ ad terram,ſed iudicaret omnes manens in cęlo, ſicut iudicat morientes, & tamen Chriſtus vere veniet ad iudicandum,quia dicitur in præcedenti c.videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli, ergo vere fiet congregatio.

Quarto,quia hoc dato tollerentur omnia, quæ infra ponuntur, ſcilicet de collocutione Chriſti ad malos,& bonos, & concluſio iudicij, quæ infra ponitur, ſcilicet ibunt hi in vitam æternam, & illi in ſuppliciũ æternum, ſed hoc præſumptuoſum, immo erroneũ videretur tollere, ergo vere fiet congregatio hominum in locum vnum.

An omnes gentes erunt in iudicio vniuerſali, vel aliquæ deerunt. Quæſt. CCCI.

SED quomodo eſt verum, quod dicitur,ſcilicet congregabuntur omnes gentes, & an omnes ibi erunt,vel aliquę deerunt?

Dicendum, quòd ex modo loquendi non innuitur hic,quòd omnes homines congregabuntur, ſed omnes gentes,& tamen omnes gentes eſſe ibi,eſt verum dicere,etiam ſi de qualibet gente eſſent pauci homines, vel non omnes, dum tamen nulla gens ſit de qua,non ſint ibi aliqui.

Sed dicendum, ꝙ intentio Chriſti fuit non ſolum de omnibus gentibus,immo & de omnibus hominibus dicere,ſcilicet, quòd nemo vnquam fuit, aut erit in humana ſpecie quin ibi ſit.

Et patet hoc,quia Apoca 1.c.dicitur,ecce venit cũ nubibus, & videbit eũ omnis oculus, & qui pupugerunt eum,& plangent ſe ſuper eum omnes tribus terræ,ſed non poterũt videre eum omnes oculi,niſi omnes homines, qui oculos habent, vel tunc habituri ſunt,ſint in loco vno in quo Chriſtus apparebit, ergo omnes cõgregabũtur. Secũdo,quia dicitur ad Ro.14.ca. omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, & intelligitur de iudicio, ergo neceſſe eſt, ꝙ tribunal Chriſti ſit in vno aliquo loco,& omnes homines tunc ſint in illo. Tertio patet,quia idẽ iudiciũ eſt de reſurrectione, & iudicio cũ ſimul fiãt, & tñ ad reſurrectionẽ omnes pertinẽt. quia nemo eſt, q non reſurgat, ergo nemo eſt,q non veniat ad iudiciũ. Quarto,quia neceſſe eſt de

A quolibet homine,ꝙ iudicet.aut iudicetur,iudicabũnt, q fuerint excellentes,cæteri vero iudicabuntur,ſed tã iudicantes, quam illi de quibus iudicatur, oportet ꝙ ſimul ſint, ergo neceſſe eſt, ꝙ omnes congregentur. Quinto,quia iſtud pertinet ad Chriſti honorẽ,nam q ſtat ante iudicẽ per cũ iudicandus veneratur eum, & timet, & tñ ad Chriſti honorẽ pertinet, ꝙ ab omnibus veneretur,ergo oportet, ꝙ ab eo iudicentur omnes, ſic innuit Apoſtolus ad Ro.14.c. nam cum dixit, omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, quaſi cauſam ponens addidit,ſcriptũ eſt enim, dicit Dominus quoniam mihi flectetur omne genu:oportet omnes aſtare, ergo congregabuntur omnes ad iudicium.

B *Quomodo congregabuntur omnes gentes ad iudicium. Quæſt. CCCII.*

QVAERETVR quomodo congregabuntur? Dicendũ, ꝙ fiet hoc opere Angelorũ, ipſi enim mittentur a Chriſto,vt congregent omnes,ſic dicitur præce.ca. mittet Angelos ſuos cum tuba, & congregabunt electos eius,& licet dicatur de electis,non cõgregabuntur ſoli electi, ſed etiam mali, quia dicitur hic congregabũtur ante eũ omnes gentes, & ſtatuet oues a dextris hędos a ſiniſtris,& oues, & hędi sũt boni, & mali, boni aũt cõgregabũtur per Angelos, ergo etiam mali. de iſta congegatione facienda per Angelos dictũ eſt late ſupra præc.c.a.q.190.vſque ad 197.

C & ibi vide. Dicit aũt congregabuntur in quo ſignatur paſſio, i.ꝙ ducent, & nõ venient ſpõte, aut non p ſe. Iſtud aũt primo accidit,quia circa locũ reſurrectionis eſt dubiũ. Quidam dñt,ꝙ reſurget quilibet vbi inuentũ fuerit cadauer eius,vel præcipua pars, nam ad locũ illũ reducent cęteri pulueres, & ibi reformabitur totũ corpus,& reſurget. Alij dicũt,ꝙ omnes reſurgent in loco vno, ſ. ꝙ pulueres omniũ reducent ad locum vnũ,& ibi reformabũtur corpora,& reſurgent ſimul, & ita erit idẽ loca reſurrectionis, & iudicij. quæ poſitio videt rõnabilior, & hoc mõ congregari dñr omnes gẽtes,quia maſſa corporis omniũ hominũ ab Angelis congregabitur. Secũdo põt dici,ꝙ dato,ꝙ reſurgeret qlibet in loco ſuo, adhuc cõgregatio futura erit

D per Angelos, nam neſcient reſurgentes vbi futurũ ſit iudicium maxime damnãdi, quibus nulla reuelatio a Deo fit,iõ oportet, ꝙ ab alijs ducentur, q locũ nouerint,ſ.ab Angelis. Tertio,quia dato,ꝙ omnes ſcirent locũ iudicij,mali ſaltẽ non irent illuc ſpõte, quia ſciũt ſe condẽnãdos, & inde nihil,niſi cõfuſionẽ accepturos,iõ non irẽt illuc per ſe,ſed neceſſe eſſet, ꝙ ab alijs portarẽtur,ſ. ab Angelis,qui ſunt miniſtri Dei. Quarto, quia dato, quòd mali vellent ire de diuerſis partibus mundi ad locum iudicij, non poſſent, boni quidẽ poſſent, quia in ipſa reſurrectione ſortientur agilitatem, quæ eſt dos corporis, qua poterunt ſtare ſubito vbi voluerint, ſed damnati habebunt corpora grauia,

E ſicut,& nos,quia nullam dotem habebunt, ideo non poſſent ire ad locum etiam ſi vellent, niſi in longo tẽpore,quod falſum eſt,quia repente iſta fient,ideo neceſſe eſt, quòd ab Angelis trahantur, & iſta eſt cauſa propria quare congregandi ſunt iuxta eos,qui dicunt in diuerſis locis reſurgere, pro eis vero, qui dicunt in eodem loco omnes reſurrecturos, prima ratio eſt ſola neceſſaria.

Quid eſt,quod dicitur,& ſeparabit eos ab inuicem, ſicut paſtor oues &c. Quæſt. CCCIII.

QVAERETVR quid eſt,quod dicitur, & ſeparabit eos ab inuicem, ſicut paſtor ſeparat oues ab hædis?

Dicen-

Dicendum, ꝙ aliqui putant ſeparationem iſtam nõ F futuram eſſe realiter, ſed per operationem rationis, ſ. quando mali cognoſcent ſe peccatis ſuis meruiſſe pęnas quas incurrent, & iuſti videbunt ſe Deo miſerante ſaluatos, ſic dicit Origenes ſuper Mat. ſ. quandiu, ergo iniqui, neque ſe cognoſcunt, neque Chriſtum, vel iuſti per ſpeculum, & in ęnigmate vident, tandiu non ſunt ſegregati boni a malis, cum aũt ꝑp manifeſtationem filij Dei omnes ad intellectum venerint ſuum, tunc Saluator ſegregabit bonos a malis, quia peccatores cognoſcent ſua delicta, & iuſti manifeſta videbunt ſemina iuſtitię ſuę ad qualem eos perduxerint finem, hoc aũt neceſſario ponunt illi, qui dixerũt nullam futuram congregationẽ localẽ omniũ hominũ, nam ſi congregatio nõ erit, neque etiam erit ſegregatio congregatorũ. Dicẽdũ, tñ ꝙ vera erit ſegregatio, G quia cũ vera futura ſit cõgregatio omniũ in locũ vnũ, ita erit vera ſegregatio eorũ in loco ipſo, quia boni, & mali non erunt ibi ſimul. Et dr̃, ꝙ ſeparabit eos, ſicut ſeparat paſtor oues ab hædis, & cauſa eſt, quia voluit Chriſtus ponere iſtud exẽplũ, eo ꝙ loquebat̃ rudibus hominibus, qui per talia magis intelligunt, nã vulgares ardua non capiunt, ſeparat aũt paſtor oues ab hędis. Primo quantũ ad paſtũ, non enim communiter competunt eadem paſcua hædis, & ouibus, ita, & boni, & mali non habebunt eadem paſcua poſt iudiciũ, ſed boni erunt in vita æterna, & ibi ingredientur, & egredientur, & paſcua inuenient, Io. 10. c. mali vero habebunt paſcua inferorum vbi nihil boni habebũt. H Secundo ſeparantur hædi, & oues quantum ad mulgere, quia non eſt idem lac ouium, & caprarum, ideo cum mulgendæ ſunt ſeparantur, ſic. n. eſt in bonis, & malis, lac. n. fructus pecoris eſt, nõ eſt aũt idem fructus quem Deus capit de bonis, & malis, ideo bonos velut grana tritici recondet in horreum ſuum vitę ęternę, malos autem velut inutiles paleas exuret igne inextinguibili ſupra 3. c.

Quid ſunt hic oues, & hædi? & quare boni oues, & mali dicuntur hædi. Quæſt. CCCIIII.

QVAERETVR cum dicatur hic ſtatuet oues a dextris hædos a ſiniſtris, quid ſunt hic I oues, & hædi?

Aliqui dicunt, quòd oues ſunt mali, & hędi ſunt boni, patet quia Pſal. 48. dicit ſicut oues in inferno poſiti ſunt, & mors depaſcet eos, ſed qui in inferno poſiti ſunt mali. Ergo oues ſunt mali, & conſequẽter hædi vocantur boni.

Dicendũ, ꝙ oues ſignant hic bonos, hædi ſignant malos. Et patet primo ex deſignatione Chriſti, quia dicitur, ꝙ ſtatuet oues a dextris, hędos a ſiniſtris, & tñ boni locantur in meliori parte, eſt aũt dextra melior, ergo oues dicuntur boni, & mali. Secundo patet, quia dicitur infra in litera, ꝙ dicet his, qui ſunt a dextris, venite benedicti patris mei, & tñ hoc dr̃ bonis, ergo, qui in dextra ſunt, & vocantur oues, ſunt boni. Cauſa aũt K quare boni vocantur oues eſt ꝑp manſuetudinem, & innocentiam, ſic. n. dr̃ de Chriſto, Eſa. 53. tanquam ouis ad occiſionem ductus eſt, mali vero vocantur hædi, q̃a ſunt animalia infructuoſa, & ſuperba atque petulca. Sic dicit Chry. in homelia, hos vocat hędos, illos aũt oues, vt horũ infructuoſitatẽ oñdat, nullus. n. eſt ab hædis fructus, illorũ vero vtilitatẽ, multus eſt. n. ouiũ fructus, & a lacte, & a lana, & a fętibus, qui pariũtur, noĩe aũt ouis ĩ ſcripturis diuinis innocẽtia ſolet deſignari pulchre, ergo ĩ hoc loco oues electi deſignant̃. De hoc ẽt Hiero. dicit ſuper Matt. ſ. hædus aũt laſciuũ eſt animal, & feruens ſemꝑ ad coitũ, & ſemꝑ ꝓ pc̃tõ offert̃ in lege. Ad rõnẽ in cõtrariũ dicet̃ infra q. 306.

Quare non dixit capras, ſed hædos maſculos. Quæſt. CCCV.

SED dicetur quare non dixit capras, ſed hædos maſculos, cũ dixiſſet oues fęminas? Dicẽdũ, ꝙ ouis licet ſis fęmininũ nomẽ nõ accipitur pro ſexu, ſed pro ſpecie, i. tam pro maſculo, quam pro fęmina, ſed ſolemus in quibuſdam animalibus nominare ſpeciem a nomine maſculino, ĩ quibuſdã a fęminino, ſicut bos eſt nomẽ ſpeciei, & ſignat maſculinũ, & ouis nomẽ fęmininũ, & ſignat ſpeciẽ, ita nũc hædus, & ouis ponuntur pro ſpecie, & nõ pro ſexu, iõ vtrunque põt intelligi, i. maſculus, & fœmina. Aliter põt dici, & melius, ꝙ ſpecialiter Chriſtus locutus fuit ſic in ſpecie ouiũ ponens fęminas in ſpecie caprarum maſculorũ, vt vtilitatẽ, & virtutẽ bonorum oñdat, & malorũ inutilitatẽ, & vitia. De bonis patet, quia ouis fęmella eſt animal fructuoſum a lana, & lacte, & fętu. Aries vero, q̃ maſculus eſt, non eſt tã fructuoſum animal, neque. n. lac, neque fętũ habet, ſed lanam tm̃. Rurſus ouis eſt manſueta, & innocẽs. Aries vero non eſt mitis, ſed ferox, pugnat. n. acriter, ẽt non eſt innocens, ſed nocet interdũ petẽdo cornibus, iõ pro bonis non conuenit vocari arietes, ſed oues. De malis autẽ magis conueniebat vocari hędos, q̃ capras, nã capra eſt animal aliqualiter fructuoſum a lacte, & fętu, hædus vero nihil horũ habet, ẽt capra non tantum fętet quantũ hædus, & non eſt ita animal libidine feruẽs, ſicut hædus, iõ fuit melius malos vocari hædos, quam capras. Sic dicit Hie. ſuper Mat. ſ. hædus aũt laſciuum eſt animal, & feruens ſemper ad coitũ, & ſemper pro peccato offertur in lege, neque dicit capras, q̃ poſſunt habere fętus, & tonſę egrediuntur de lauacro.

Quid ſignaret iſte ſitus ouium ac hædorum a dextris, & a ſiniſtris, & quare mali aliquando vocantur oues? Quæſt. CCCVI.

QVAERETVR cum dicatur, ꝙ conſtituet hædos a ſiniſtris, & a dextris oues quid ſignificet iſte ſitus? Aliqui accipiũt pro differentia pręmiorũ, nam dextra ſignat bonũ, ſiniſtra malũ. Accipient. n. boni honorem, & gloriam, mali vero tormẽta. Sic dicit Orig. ſuper Mat. ſancti enim, qui dextra operati ſunt acceperunt mercedem ſuorum laborum dexteram regis in qua requies, & gloria eſt, multi vero propter opera ſua peſſima, & ſiniſtra ceciderunt in ſiniſtram, & in triſtitiam tormentorum.

Sed dicendum, quòd hic accipitur de ſitu in iudicio, nam Chriſtus veniet ad iudicandum in corpore, & congregati erũt in loco vno omnes homines, ideo neceſſe eſt, quòd certum ſitum habeant, & quia iam non erit conueniẽs, vt boni, & mali ſimul ſint, ſed ſeparabuntur, ſicut dicitur hic, quod ſeparabit eos ab inuicem, nam hic dum viuimus commixti ſunt mali, & boni, quia nemo eos ſeparat. Etiam non eſt conueniens ſeparari, quia nullius bonum eſt determinatum, aut malum, ſed qui bonus eſt poteſt eſſe malus, & qui malus eſt poteſt eſſe bonus, tunc vero, qui mali erunt, non poterunt iam effici boni, neque econtrario, ideo iuſtum erit ſeparatos eſſe.

Secunda ratio eſt propter dignitatem, non enim decet, vt illi quos Deus amat, ſint inter hos, qui illi exoſi ſunt.

Tertio propter conditionem ſtatus, nam poſt reſurrectionem incipiet ſtatim ille ſtatus, qui nũquã eſt finiendus, ſcilicet beatitudo, & pœna ęterna, & inter beatos in loco ſuo nullus erit damnatorũ, & tñ iudicium

cium est post resurrectionem,& iam incipiet status il le. ergo debet iam esse separatio bonorum & malorum. Quarto conuenit hoc ex conditione sententiæ, s.quia sententia erit diuisa in duas partes oppositas,qa quibusdam dicetur.ite maledicti, alijs dicetur venite benedicti. sed non erant nominandi omnes ad quos dicitur, ite: neq; omnes ad quos dicitur, venite,quia hoc esset longissimum,ideo est cõueniens, vt omnes qui vnam sententiam capturi sunt,ponantur in parte vna,& qui aliam sententiam in parte alia, & tunc diriget iudex vultum suum ad quosdam, vt illis dicat. ite maledicti,& ad alios oẽs dicet,venite benedicti.quod non fieret si non essent separati locis,ideo conueniẽs erat separari eos.

Sed sciendum, ꝙ maior differẽtia adhuc erit inter bonos & malos in iudicio,quia boni erũt in aere, mali vero in terra.ita enim dixit Apost.1.Thessa.4.c.s.rapiemur obuiam Domino in aera, & sic semper cũ eo erimus.& iustũ est, vt boni in aere sint propter dignitatem iudiciariam,quia omnes boni aliquomodo iudicabunt,& tñ sedes iudicum altiores erunt quam loca iudicandorum.Secundo propter dignitatem meritorum.nam cum merito differant boni & mali,iustũ est etiam,vt differant loco,cum differentia loci competat ex dignitate.Tertio quia cum boni in ęternum sint mansuri in cęlo iustum est,vt iam illuc properẽt. sic dicit̃ in auctoritate allegata Apostoli. s. rapiemur obuiam Christo in aera,& ibi semper cũ ipso erimus. Quarto competet hoc ad confusionem malorũ. confundentur enim videntes iustos in tanta exaltatione, quos aliquando contempserunt Sapien.5.cap.

De malis autem iustum est,vt in terra maneant,qa terrena sola amauerunt. Secundo quia nullo maiori bono digni sunt quam ꝙ in terra maneant.Tertio qa nulla causa est quare sint in aere, cum non sint ascẽsuri supra,sed descensuri ad inferos, ideo erunt mali in terra,& ad partem sinistram,boni vero ad dexteram, & in aere:& ita erunt oues ad dexteram hædi ad sinistram.Cum autem dr̃ supra qõ.303.ꝙ mali vocantur oues.Dicendum ꝙ mali non vocant̃ ibi oues, sed hñt aliquam similitudinem cum ouibus. nam in inferno erunt mali,sicut oues,idest congregati, sicut oues, & sicut ducuntur oues ad occisionẽ, ita ducentur mali ad inferos.sed non vocantur oues simpliciter. hic aũt cum oues & hædi comparantur,boni vocantur oues.

An aliqua signa præcedent aduentum Christi ad iudicium. Quæst. CCCVII.

CIRCA ea quæ pertinent ad iudicium est nũc dubium,& quia multa possunt quæri primo de signis,est dubium.s.an aliqua signa pręcedent aduentũ Christi ad iudicium. Aliqui dicunt ꝙ non,quia homines erunt securi ante diẽ iudicij, & subito veniet dies iudicij sicut dicit̃ præced.c. de die illa nemo scit, & ꝙ erit,sicut in diebus Noe erant homines manducãtes, & bibentes,& nuptui tradẽtes vsque ad diem qua introiuit Noe in arcam, & venit diluuium, & perdidit omnes. & tñ si signa præcederent non posset esse in hominibus tãta securitas, ergo nulla signa præcedẽt. Secundo confirmatur idem quia 1.Thessa.5.ca. dicit̃. cum dixerint pax,& securitas repentinus superueniet interitus.& tamen non haberẽt homines istam securitatem, si aliqua signa pręcederent quæ eos terrerẽt. ergo nulla talia præcedent. Tertio patet quia vr̃,ꝙ ista signa sint contra intentionem aduẽtus Christi: signa enim ordinantur ad manifestationem rei. sed aduentus iste Christi debet esse occultus 1.Thessa.5.c.s. dies Domini sicut fur,ita in nocte veniet. & illud idem signant parabolæ positæ præce.c.de patresam. nesciente qua hora fur venturus est. ergo non p̃cedent signa aduentum.Quarto quia primus aduentus Christi pręcognitus,& prænunciatus fuit a plurimis, & tempus illius prædictum fuit, non est autem sic de secũdo aduentu,& tñ non præcesserũt aliqua signa ad primum aduentum.ergo a fortiori non præcedent ad istũ. Dicendum ꝙ aliqua signa pręcedent ad iudicium. Et patet primo ex q.discipulorum: ipsi enim quæsiuerunt, quod signum est aduentus tui, & cõsummationis seculi? ergo aliqua signa præcessura putabant ad consummationem seculi,siue diem iudicij qui idem est. Secũdo quia Christus posuit signa aliqua. dixit enim Luc.21.c.erunt signa in Sole & Luna & stellis. & ista non sunt signa,nisi consummationis seculi, vt ibi innuitur.Tertio quia præce.c. posuit Christus aliqua signa expresse.s.statim post tribulationem dierum illorum Sol obscurabitur,& Luna non dabit lumen suũ, & stellæ de cœlo cadent, & virtutes celorum mouebuntur. Quarto,quia dr̃,tunc apparebit signum Filij hominis in cœlo.ergo aliquod signum erit aduentus Christi. Quinto patet, quia hoc competit ex dignitate Christi venientis ad iudicãdum. Christus enim ad iudicandum veniens in forma gloriosa apparebit propter auctoritatem quæ iudici debetur. ad dignitatem aũt iudiciariæ potestatis pertinet habere aliqua indicia,quæ ad reuerentiam, & subiectionẽ inducant, & ideo aduentum Christi ad iudiciũ venientis multa signa præcedent, vt corda hominum in subiectionem venturi iudicis præparentur his signis commonita.

Ad primum in oppositum dicendum vno modo, ꝙ pax & securitas erit malorum, qui seipsos desperãt, & non aduertent ad signa iudicij,boni autem non habebunt securitatem, neque erit ista res subitanea inter eos.

Aliter dici potest, quòd licet signa præcedant iudicium non ita certificant, ꝙ determinate nouerint homines tempus, & sic semper erit locus illi incertitudini,& vt subito superueniat dies illa,vt magis dicetur seq.q. Ad secundum idem dicendum est, & maxime de malis intelligitur qui non aduertentes ad hæc vacabunt voluptati,& vere his omnia hæc erunt subito aduenientia.

Ad tertium dici potest vno modo,quòd accipiatur dies Domini cuiuslibet:tunc.n.Deus venit ad quemlibet,quia eum iudicat,& diffinit de eo vltimate quid habiturus sit, & efficit hanc rem notabilem circa eũ, quòd vitam ei aufert, & ita accipitur aduentus Filij hominis præceden. cap. quando de patrefamilias nesciente qua hora fur venturus est dicitur, s. vos estote parati, quia nescitis qua hora Filius hominis veniet, idest in qua die moriemini, & ita bene venit sicut fur quia Christus aduentum furis per noctem dixit aduẽtum hunc in morte.

Aliter potest accipi pro aduentu ad iudicium, sed tũc dies Domini potest dupliciter accipi. Vno modo determinate pro ipso die iudicij. Alio modo pro ipso die cum omnibus diebus præcedẽtibus ad diem iudicij,ex die quo signa fieri cęperint ostendẽtia iudiciũ. Accipiendo primo modo dies Domini est sicut fur, quia tempus determinatum nesciretur, quando erit ille dies,licet aliqualiter de tempore coniiciamus per ipsa signa quæ præcesserint. Accipiendo secundo modo est verum, quòd erit totaliter ignotus ille dies, qa antequã signa illa incipiant,nihil habemus per quod sciamus,aut saltem cogitare possimus, quãdo illa incipient,an cras an vsque ad ducentos annos.

Ad quartum dicendum,quòd cõe est vtriq; aduentui Christi,quòd cognosci debeat tunc saltem quãdo est,vt non accidat,quòd sit aduẽtus præteritus, & nesciatur, an fuerit,& hoc esset inconueniens, sed istud

non eodem modo competit vtrique aduētui. primus enim tunc qñ erat non debebat esse manifestus, ita ꝙ nemo de illo dubitare posset, quia tunc tolleretur meritū fidei, & quod plus erat, impediretur passio Christi, per quam saluandi eramus. nam si aperte illum cognouissent homines esse Messiam, ita vt non dubitaretur de eo apud Iudæos, nemo mitteret manum in eum, quia totus reliquus populus pro eo pugnaret, & multo magis si constaret eum esse Deum. sic dicitur 1. Corin. 2. c. si cognouissent, nunquam regem gloriæ crucifixissent. de quo latius dictum est supra 22. c. circa finem in multis quæstionibus. Vnde licet aduētus, idest tempus adueniendi esset determinatum, nō debuit persona pro tūc esse omnibus nota. ad quod iste modus fuit conueniens, vt per prophetas prænunciatum esset tempus aduentus eius, & locus natiuitatis, & aliæ circunstantiæ, vt ex illis constaret iam aduenisse, quando tempus lapsum esset, & daretur notitia aliqualiter de persona postquam transijsset, sicut fuit de Christo. nam licet esset tempus aduētus primi determinatum, nulla erat via ad cognoscendam personam eius antequam aliquid faceret, sed postquam prędicauit, miracula fecit, & mortuus est, atque surrexit, cognosci potuit etiam a perfidis, ꝙ ille esset Messias qui talia egisset, & in tempore determinato ad veniendū venisset, & ideo non oportuit, immo non fuit conueniens præmitti signa, quia illa ostēderent fortassis manifeste, ita vt neque persona latere posset. De aduētu ad iudicium secus est, quia ꝙ Christus adueniens tūc cognoscatur cum venerit non est inconueniens, immo hoc requiritur, quia ad hoc prodest, vt cuncti videant eum venientem & iudicantem, & sciant a quo condemnati, aut absoluti sunt. ideo non est inconueniens signa præmitti, sed conueniens, & tamen non cōuenit esse tempus determinatum, vt homines semper incerti de illo die, semper expectent illum diem, & vigilent quasi omni hora venturus esset ille dies.

Aliter etiam dici potest, ꝙ ad vtrunque aduētum præcedūt signa. nam ad primum præcessit signum ortus stellæ, quæ Magis apparuit in Oriente. supra 2. c. & non differt an ante natiuitatem orta fuerit, an in ipso die natalis. Satis enim est, ꝙ ad iudicādum Christi natiuitatē apparuerit: similiter & pastores viderunt Angelos cantantes, & illi annunciauerunt Christum natum in Bethlehem Luc. 2. ca. Amplius quoque in sacra Scriptura signa posita fuerunt, vt Aggei. 2. c. s. adhuc modicum, & ego mouebo cęlum & terram &c, & sequitur, & veniet desideratus cunctis gentibus, & multa similia apud prophetas ponuntur.

Sed dicendum ꝙ dicuntur nō præcessisse signa, quia ista non manifestauerūt personam, sed tempus. nam tempus etiam nullo signo præcedente notificatum erat per prophetas, siue per hebdomadas Danielis, siue per multa alia, & tñ persona non notificata fuit, immo quando Christus venit, apud omnes Iudæos erat suspicio quædam de aduentu Messiæ, quia tēpus erat completum. Et ideo faciliter quemlibet dicentem se esse Messiam suscipiebant, sicut supra ostensum est p̄ced. c. cum dicitur surgent multi pseudo Christi. personam tamen scire non poterant ex aliquo signo, neque sciuerunt, ideo plurimi tunc errauerunt. fuit autē conueniens quantum ad primum aduentum præcognosci tempus, quia si nō cognosceretur, cum etiam persona nesciretur, posset transire aduentus, & nesciretur, an venisset Christ⁹, ideo debuit designari. Secus de secundo aduentu, quia tam manifeste tunc veniet Christus, ꝙ ēt si homines ignorare voluerint non poterunt. nam morientur tunc oēs, & resurgēt, & adducentur ante eum, & non poterunt ignorare illum ante quem constituti erunt, & quem videbunt sedentē

F in nube cum maiestate. vnde etiam si nō præcederēt signa ad illum aduentū non poterat ille ignorari, nec propter hoc pręcipue ponūtur signa, vt non ignoretur, cum fuerit, sed vt homines per hęc quasi admoniti disponantur ad recipiendum aduenientem iudicem.

An signa præcedentia iudicium dabunt certitudinem eiusdem diei, ita vt non sit nobis subitaneus. Quæst. CCCVIII.

QVAERETVR, quomodo se habebunt signa ista præcedentia iudicium, & an dabunt certitudinem, ita vt non veniat dies iudicij quasi subitaneus.

G Dicendum ꝙ signa præcedentia iudicium non reddent certum tempus aduentus. Et patet primo, quia præce. c. & Mar. 13. dicitur de die autē illa nemo scit. & tñ si signa certificarent sciretur dies. ergo non certificant tempus illa signa. Secundo patet, quia positis illis signis adiūxit Christus parabolam de patrefamil. nesciente quando fur venturus est ad suffodiendum domum, & conclusit vigilandum esse, quia nescimus diem, quando Filius hominis vēturus est. ergo signa non certificant tempus. Sed tunc dicetur, cum signa ista non certificent tempus ad quid præcedunt? Aliq dicunt, ꝙ præcedent non quidem ad notificandū, qñ dies iudicij erit, sed ad certificandum ꝙ erit, & istud certissime ostendunt. Dicendum ꝙ non stat. primo,
H quia ad notificandū, ꝙ dies iudicij aliquando futurus est, non oportet ꝙ ponantur aliqua signa, sed solum ꝙ Christus diceret. nam cum ipse dixit futurum esse iudicium, manifestum est ꝙ aliquando futurum est, & non est necesse, neque vtile poni aliqua signa, quia illa signa nullam certitudinem adderent ad verbum suum. Secundo quia si signa ostendēt, ꝙ futurus erat aliquando dies iudicij, videtur ꝙ antequam illa signa venirent non constaret, an dies iudicij ventura esset, & tamen nunc nondum inceperunt signa iudicii. ergo nō est adhuc certum, an futurum sit iudicium, qđ hæreticum est. cum sit articulus fidei Christum venturum esse ad iudicādum viuos, & mortuos. Est ergo dicendum, ꝙ signa præcedentia iudicium fiēt ad ostēdendum quando erit dies illa, sic patet præce. ca. cum
I dixerunt discipuli. dic nobis quando hæc fiēt, & quod est signum aduentus tui, & consummationis seculi, & Mar. 13. ca. magis aperte dr̄. dic nobis qñ ista fient, & quod signū est, qñ oīa hæc incipient consummari.

An signa præcedentia iudicium determinent tempus, & quomodo poterit esse securitas. Quæst. CCCIX.

SED tunc quæretur, cum illa sint signa ostendētia quando erit, quomodo non determināt tempus, & quomodo poterit esse securitas, quando superueniet ille dies? Aliqui dicunt, ꝙ ista sunt ad ostendendū tempus, & tamen erunt multo tempore ante iudiciū,
K ideo non designant illud, neque erit suspicio de die iudicij, quando veniet.

Dicendum ꝙ non stat, primo quia præced. ca. dicitur cū ista videritis scitote, quia prope est, & in ianuis. ergo non multo tempore post. Secundo quia tolleretur vtilitas signorum. nam ad hoc præcipue proderūt signa, vt homines quasi exterriti per illa commoueātur, vt se disponant ad recipiendum iudicē puris mentibus, & tñ si certum esset, ꝙ finitis signis post lōgum tempus futurus esset dies iudicii non disponerentur homines ad suscipiēdum iudicem, quasi non instaret eius aduentus, & ita essent inutilia signa. Tertio, quia potius essent nociua. nam cum certum esset nō futurum diem iudicij vsque ad multum tp̄s post signa, qñ illa signa acciderent, redderentur hoīes certiores, & secu-

securiores de vita mundi. nam nullis signis datis non sumus certi, neque de vno die durationis mundi. existentibus autem talibus signis certum esset multum tempus restare post signa, & ita securiores homines essent, & nemo se disponere curaret, quasi non esset futurus dies iudicij, tunc cum ipse viuere naturaliter poterat, sed post mortem suam, quod est magnum inconueniens.

Alij ergo dicunt, ꝙ non est certum post illa signa multum distare diem iudicij, & tamen neque est certum propinquare, sed sub dubio relinquitur. Sed dicēdum ꝙ non stat, quia si non est certum, an multo, an paruo tempore post signa iudicium eueniet nihil ꝓderunt signa. nihil enim magis prodesset dari illa per vnum annū ante diem iudicij; quam data esse ab initio mundi, cum vtrobiq; relinquatur incertitudo. Secundo, quia etiam hoc modo essent inutilia signa. s. quia nemo se disponeret propter hāc incertitudinē. putare posset enim, ꝙ fortassis post multos annos, & vltra suam ætatem istud euenturum esset. Tertio & efficacius patet, quia necesse est dici, ꝙ pauco tēpore post signa completa sit dies iudicij, quia dicitur præcedenti c. ab arbore fici discite parabolam, cum iā ramus eius tener fuerit, & folia nata, scitis, quia prope est æstas. ita & vos cum videritis hæc omnia, scitote quia prope est & in ianuis. Hoc autem signat propinquitatem & magnam quidem, cū dicat in ianuis est. ergo cito erit dies iudicij post signa.

Dicendū ergo ꝙ veritas est signa præcedentia ostēdere diem iudicij de propinquo venturum, & tamen non ex hoc determinatē dies certus aduentus, & vtrunque Christus declarauit. nam positis signis putaret aliquis, ꝙ forte dies iudicij multo tempore venturus erat post signū, & ita nemo aduerteret ad signa quasi ad inutilia, ideo Christus abstulit istud inconueniens dicens. ab arbore fici discite parabolam. q. d. non credatis, ꝙ post hæc signa diu durabit mundus, sed cito veniet finis, prope est enim & in ianuis. Et rursus quia propter hoc, ꝙ dixerat in ianuis est, putaret quis, ꝙ sequenti die, vel hebdomada futurus esset dies iudicii, ad tollendum hunc errorem addidit. de die autem illa nemo scit & hora, idest, licet sciatis ꝙ prope est, & tamen ex hoc non determinatur vobis hora.

Quantæ quantitatis erit tempus inter signa ac diem iudicij. Quæst. CCCX.

Sed rursus quæritur, an illud tempus erit aliquantulum longum, aut multum breue, quod erit inter signa & diem iudicij. Aliqui dicunt, ꝙ est ignotū, & ꝙ potest esse satis magnum, cum non cōstet ex aliquo loco quantum illud sit. Cum autem obijcitur, ꝙ cum hæc signa visa fuerint prope est & in ianuis. Dicunt ꝙ istud intelligitur respectu Dei, ante quem magnum tempus est quasi nihil, iuxta illud Psal. 91. quoniam mille anni ante oculos tuos, tanquam dies hesterna quæ præteriit. Et ita aliqui volunt, ꝙ nō est certum an forte decem, vel viginti, vel centum, aut pluribus annis sit futura dies iudicij post signa. Et ita dicit Aug. in epistola ad Esichium. s. sic autem Euangeliū dicit. de die autem illa & hora nemo scit, tu autem dicis. ego aūt dico neque mensem, neq; annū aduentus ipsius scire posse: ita enim hoc vr̄ sonare, tanquā non possit sciri quo anno vēturus, sed possit sciri qua hebdomada annorum, vel qua decade, tanquam dici possit atque diffiniri inter illos septem annos, aut decē, aut cētum, vel quotlibet seu maioris, seu minoris numeri. si autem hoc te non comprehēdisse præsumis, hoc sentis quod ego.

Sed dicēdum, ꝙ ex verbis Christi de breuitate aduentus ad iudicium post signa, non apparet aliqđ determinatum tempus positiuè quantumcunque illud sit: apparet tamen negatiue, ꝙ magnum non sit, idest ꝙ non sint ducenti anni, neque centum. immo neq; quinquaginta, & forte neque decem. De primo patet, quia cum tempus nō ponatur determinatum, & nulla ratio appareat ad determinandum, non videtur quare potius dicamus tantum quam tātum, vnde intra totam illam magnitudinem, vtpote decem vel quindecim annorum, aut paucorum, dubitare licet quæ pars temporis sit post signa quando erit dies iudicij. De secundo apparet, quia Christus dixit præce. c. cum hæc videritis scitote, quia prope est & in ianuis, sed quod in ianuis est, iam incipit esse intra domum, ergo valde propinquus signatur futurus dies iudicij. Secundo patet, quia non solum ex fine signorum, sed ēt a principio eorum vsque ad diem iudicij paucum tēpus restare videtur, quia Luc. 21. c. ponuntur signa, & statim sequitur. his fieri incipientibus respicite, & leuate capita vestra, qm̄ appropinquat redēptio vestra. & tamen si multo tpe post esset dies iudicij, frustra diceretur leuate capite vestra quasi ad aliquod bonum cum non visuri essent illud. ergo non erit post multo tempore. Tertio apparet ex modo parabolę quā Christus ponit præce. c. s. cum ramus ficus est tener, & folia nata scitis quia prope est ęstas, ita & vos cū hæc videritis fieri scitote, quia prope est, & in ianuis, & Luc. 21. scitote quia prope est regnum Dei, sed cum ficus habet folia parum distat æstas. ergo parum distat dies iudicij cum hæc signa præcesserint. Quarto patet, qa si multo tempore iudicium fieret post signa, vtpote quinquaginta, vel sexaginta, aut centū annis ad nihil prodessent signa, quia ista sunt ad hoc, ꝙ homines cōmoniti per hæc disponantur ad aduentum iudicis, & tn̄ si tanto tpe post signa fieret iudicium, nemo ad illud disponeretur per signa, quia omnes qui signa viderent mortui essent ante iudicium, vt si centum annis aut octoginta postea accideret, qui vero tempore iudicii inuenirentur nulla vidissent signa, & ita signa illa essent inutilia, quia nullis vidē ibus ea proficerēt, quod est inconueniens. ergo necesse est dici, ꝙ in diebus illorum qui ista signa viderint futura sit dies iudicij, & ita non transibūt multi anni. Quinto, quia cum dixisset, ꝙ cum hæc facta fuerint prope est, & ī ianuis, addidit, de die autem illa nemo scit, q. d. tempus paruum restat post signa vsque ad diem iudicij, nō tamē propter hoc est notus dies iudicii, quia potest differri per aliquanta tempora, sed non videtur esse multum tempus, quia non fecit dubitationem de anno vel annis, sed de die. Sexto, quia si multo tēpore post signa sequeretur dies iudicij, cum illa non mouerent homines præsentes ad disponendum se, cum in diebus eorum non euenturum esset iudicium, non prodessent ista signa, nisi per modum memoriæ. s. quòd signa aliqua ad iudicium præcesserūt, ideo iudicium futurum est, & tunc non plus esset, ꝙ signa præcederent ad iudicium per quinquaginta annos, quam quòd facta essent tempore Abrahę cum iam esse futurum iudiciū ex illis sciremus. Septimo quia signa præcedētia iudicium non sunt ad ostendendum, ꝙ iudiciū futurū sit, sed qn̄ futurum est. nam ad ostendendū, ꝙ futurū est satis est, ꝙ assereretē a Christo, & tn̄ si multo tpe post signa sit futurū iudicium, & nō determinetē ex eis nō prosunt ad signandum, iō necesse est ꝙ cum non designetur ex eis certum tempus, ꝙ certitudo sit per hoc, quòd quasi statim post signa futurum sit iudicium.

Dicendum ergo vr̄ ꝙ pauci dies transibunt post signa vsque ad diem iudicij, & forte non duo, vel tres anni, & non est satis verisimile plures transire consideratis præcedentibus, & modis loquendi Christi de bre-

de breuitate temporis, & conditionibus signorum, quæ omnia ad hæc inducunt, licet designare tempus determinatum nemo potest.

Ad rationem in contrarium, s. quoniam mille anni ante oculos tuos &c. Dicendum ꝙ non agitur hic de comparatione temporum ad Deum, quia non solum mille anni, sed etiam vniuersa tempora complectitur suo instanti permanente æternitatis, sed agitur de tempore, vt notificatur nobis, quia signa ponũtur ad notificandum nobis aliqualiter, quãdo erit dies iudicij, ideo oportet accipi multum & paruum in tempore, & propè & longè secundum conditionem nostram, sed nõ solum mille anni, sed etiam viginti sunt nobis multum tempus, ideo pauci anni erũt. Ad illud vero quod Augu. dicit ad Esichium dicendum ꝙ verum est, ꝙ nõ determinatur hic tempus positiue, sed negatiue vel priuatiue, s. ꝙ non erunt multi anni, & ideo non assentio ei, quod dicit de centum annis, aut pluribus, quia nõ videtur rationabile, ꝙ sit vltra duos vel tres, aut valde paucos annos propter rationes supra positas.

Quomodo poterit esse tanta obliuio in iudicio, vt sint homines, sicut in diebus Noæ. *Quæst.* CCCXI.

QVAERETVR cum ergo paucum tempus inter signa & iudiciũ erit, quomodo poterit esse tanta obliuio vel securitas, vt sint homines, sicut in dieb⁹ Noæ edentes, & bibentes, & plantantes vineas vsquè ad diem qua venit diluuium, & perdidit omnes præce. c. & sicut in diebus Loth nemo solicitus fuit in Sodomis quousque egressus est Loth, & venit ignis de cęlo & exussit omnes Luc. 17.? Aliqui dicunt, ꝙ istud erit quantum ad malos qui erunt increduli. nõ enim credẽt futurum diem iudicij, neque ista signa aliquid designasse. & ideo vacabunt voluptatibus, & qñ venerit dies iudicij inopinate veniet eis, quia nihil de illa cogitauerant, boni autem per terrorem præcedentiũ signorum erunt humiliati expectantes diem illũ. Sic dicit Chry. in Homil. lasciuia erit, & pax his qui insensibiliter dispositi sunt, propter quod non dicit Apost. cum fuerit, sed cum dixerint pax & securitas, insensibilitatem eorum ostendens, sicut illorum qui fuerũt in diebus Noæ, quando mali lasciuiebant, & non iusti, sed in tribulatione, & tristitia pertransibãt. hinc autem ostendit, ꝙ cum Antichristus venerit, indecẽtes voluptates assumentur apud eos qui iniqui erunt, & de propria desperabunt salute, & ideo exemplum posuit huic rei conueniẽs. cum enim arca fabricaretur, præiacebat quidem in medio futura prædicens mala, mali autem non credentes, ac si nullum fuisset futurum malum lasciuiebant. Dici potest vno modo, ꝙ illi qui istam securitatem habebunt, & vacationem delitiarum erunt mali, & istis superueniet dies iudicij subito. bonis vero nõ superueniet subito; sed post signa erunt sp expectantes diem iudicij, & tñ nesciẽt illam quousque veniat, & ideo illi vigilantes erũt, securi tñ non erunt, quia ita Christus admonuit Luc. 21. c. nam postquam posuit signa præcedentia ad iudicium ait, attendite ne grauentur corda vestra crapula, ebrietate, & curis huius seculi, & ueniet in vos repẽtina dies illa, tanquam laqueus enim veniet super oẽs qui sedent super faciem omnis terræ. & ideo hoc modo securitas, & pax, & vacatio delitiarum erit solum illorũ qui ista non credent, vel mali erunt. Aliter potest dici ꝙ ista securitas, & quies erit omnium tam bonorum ꝗ malorum: & patet quia nõ erit ex incredulitate, sed ex ignorantia, & patet quia dr̃ præce. c. de die autẽ illa nemo scit. & statim sequit̃, ꝙ erit sicut in diebus Noę, s. ꝙ comedebant, & bibebant &c. ergo vr̃ ꝙ illud co-

F medere & vacare voluptatibus proueniet ex ignorantia diei illius. Secundo patet quia præce. c. dr̃ in diebus Noe erant comedentes, & bibentes quousque introiuit Noe in arcã, & non cognouerunt, & venit diluuiũ & tulit oẽs, sic autem erit in aduentu filij hominis. ergo vr̃ ꝙ erit hoc, quia ignorãt diem illum. Tertio patet, & efficacius, quia dr̃ eo. c. tunc duo erunt in agro, vnus tolletur, & alius relinquetur, duæ erũt molentes in mola, vna assumetur & alia relinquet̃, & duo erũt in lecto, vnus assumetur, & vnus relinquetur, sed qui assumuntur boni sunt, qui autem relinquentur mali sunt, vt eo. c. expositum est. ergo eandem ignorantiã, & vacationem in occupationibus habebunt boni &
G mali. nam esse in agro, & molere in mola pertinet ad exercitationem. esse autem in lecto pertinet ad vacationem & requiem, & omnia ista ponuntur cõia bonis & malis. ergo omnibus competet quies illa, & securitas. Est ergo dicendum ꝙ bonis & malis hoc competit, ꝙ post signa iudicij comedant, & bibant, & vxores ducant quasi nihil timeant malum tunc in presenti, & causa erit quia licet præcesserint signa ad iudiciũ non veniet statim dies iudicij, sed aliquod tp̃s mediũ erit quietis, & in illo tẽpore desinent homines timere, neque erunt soliciti de die iudicij, quia nesciũt qñ veniet, & tunc veniet subito. Sic dicit Hierony. super Matt. super illo verbo erit, sicut in diebus Noę. s. quæritur aũt quõ supra scriptũ sit, surget gens contra gen
H tem, & regnum in regnum, & erunt pestilentiæ, & fames, & terrores, & nunc ea memorentur quæ paucis iudicia sunt? Rñdet sed æstimandum, ꝙ post pugnam & cætera quibus vastabitur humanum genus, breuis subsecutura pax sit quę quieta omnia repromittat, vt fides credẽtium comprobet̃. Aliter potest dici, ꝙ nulla securitas, aut quies erit, sed cõtinua expectatio diei iudicij, & tñ quia nescient diem iudicij, neque horam & non statim venient, vt finita fuerint signa, necesse est vt interim comedant, & bibant, & dormiant, & agros colant, & molant frumentũ in mola, & alia opera humanæ necessitatis exerceant, & tunc cũ ista fuerint exercentes, superueniet subito iudicij tempus, idest ignis de cœlo qui deuoret omnia, in quo moriantur omnes qui tunc viuunt, & quasi in momento re-
I surgant. Et ideo verum est, quòd duo erunt in agro, vnus assumetur alius relinquetur, & ita duæ erunt in mola, & duo in lecto, idest tam boni quam mali exercentes hæc, & quidam illorum saluabuntur alij peribunt. Cum vero dr̃, ꝙ vacabunt delitijs, quia erit sicut in diebus Noæ, potest dupliciter responderi: vno modo ꝙ in diebus Noę omnes homines qui generaliter non credebant futurum diluuium vacabant delitijs, quasi nullum malum venturum esset, & venit subito diluuium. nunc vero non erit omnino simile tempori iudicij, sed solum quantum ad ignorantiam. s. quando diebus Noę, quia ignorabant vacabant delitijs. ante iudicium vero erunt ignorantes diem quousq; su-
K bito veniat tempus iudicii. Aliter potest dici, ꝙ nõ ponit hic vacatio delitiarum, sed quotidianæ necessitates, i. comedere, bibere, & colere agros, & molere frumentũ, & dormire. nam pro oĩ die quasi sunt ista necessaria. ducere aũt vxores non est ꝓ quolibet die, sed ad longum tp̃s, & quia ignorabit̃, qñ erit dies ille, aut quantũ tardabit, ẽt vxores ducent, & in iam ꝯcto matrimonio perseuerabunt, & non est mirũ, ꝙ ista exerceant hoĩes ante diẽ iudicii. nam ẽt si determinate noscent diẽ iudicij in quolibet die ꝑcedente comederẽt, & biberent, & dormirent, licet orationibus vacarent, & tñ in ipso die iudicij non comederent, & biberẽt, & maxime non iacerẽt in lecto, neq; colerent agros, & tñ aut molerẽt triticũ, qa nulli hæc ꝓfutura erunt, & in ipsa ista facient. nã tunc cũ superueniet iudicij tp̃s. i. in ipsa hora

hora diei, vel noctis erunt aliqui colẽtes agros, & alij molentes in mola, & alij iacentes in lecto, & in locis ipsis morietur. ergo videtur quòd hoc fiet, quia ignorant, quando futurus erat dies ille.

An decimaquinta signa quæ communiter ponuntur præcedentia ad iudicium sint vera. *Quæst.* CCCXII.

QVAERETVR de signis quæ præcedẽt iudicium quot, & quæ erunt illa.

Aliqui dicunt, ꝙ ista erunt quindecim, quæ ponit Hieron. & dicit inuenisse in annalibus Iudæorum. Primum est, ꝙ primo die exaltabuntur maria omnia quindecim cubitis super vniuersos montes. Secũdum est, ꝙ omnia æquora, idest, aquæ maris humiliabuntur in profundum, ita vt vix possint videri. Tertiũ est, ꝙ redibunt in antiquum statum, & erit tertio die, sicut secũdum die secundo. Quarto die omnes beluæ, & cetera quæ mouentur in aquis congregabuntur in aquis, & eleuabuntur super pelagus, & mugient. Quinto die omnia volatilia cęli congregabuntur in campis inuicem plorantia, nihilque gustantia, aut bibentia. Sexto die flamma ignea surget ab occasu Solis vsque ad ortum currens contra faciem firmamẽti. Septimo die omnia sydera errantia, & fixa spargẽt ex se igneas comas, sicut cometæ. Octauo die erit magnus terræmotus, ita vt omnia animalia prosternant. Nono die omnes lapides, tam magni quam parui diuidẽtur in quatuor partes, & vnaqueq; aliam collidet. Decimo omnes plantæ sanguinem mittent rorẽ. Vndecimo omnes colles, & ædificia in puluerem redigẽtur. Duodecimo omnia animalia veniẽt ad campos de syluis, & montibus rugientia, & nihil gustãtia. Tredecimo omnia sepulchra ab ortu Solis vsque ad occasum, patebunt cadaueribus ad surgendum. Quartodecimo homines de habitaculis suis recedent, non intelligẽtes, neque loquentes, sed discurrẽtes. Quintodecimo die omnes morientur, & resurgent cum mortuis longe ante defunctis. Sed dicendum, ꝙ ista signa non sunt vera, & forte nullum ipsorum pręcedet ad iudicium.

Decem & octo rõnes, ꝙ hæc signa non sunt vera

Et patet primo quia Christus ponit alia signa, & nullum istorum præce. ca. & positis illis ait. cum hæc fieri videritis scitote, quia prope est, & ĩ ianuis. ergo factis illis signis quæ Christus ponit fiet iudicium, sed Christus nulla signa istorum ponit, ergo non erunt ista p̃cedentia ad iudicium. Secundo, quia positis signis ad iudicium, cum Christus dixerit scitote, quia prope est & in ianuis, dixit, de illo die & hora nemo scit, i. scitis signis iudicij non scitur, adhuc dies iudicij, & tamen si ista essent signa iudicij scitis signis sciretur dies iudicij, cum ponantur quindecim signa futura in quindecim diebus continuis, & in quintodecimo erit mors, & resurrectio omniũ, & tũ dies resurrectionis est dies iudicij. ergo manifestum est, ꝙ ille esset dies iudicij, & ita esset notus dies iudicij notis signis, quod falsum est.

Tertio quia dicitur præce. cap. ꝙ aduentus Christi ad iudicium erit, sicut in diebus Noę, cum homines manducabant, bibebant, & vxores accipiebant, & nõ cognouerunt vsque ad diem qua venit diluuium, & tulit omnes, & ita notatur securitas tempore iudicij, sed datis his signis nulla posset esse securitas postquã ille inciperent, quia talia hoĩem turbarent, & pauidũ redderent. maxime quia scirent omnes homines, ꝙ die quintodecimo morituri erant. ergo nullam possent habere securitatem, sed habebunt illã, ergo non sunt illa signa iudicij.

Quarto, quia expletis signis ad iudicium non erit statim dies iudicij præced. c. cum hæc fieri videritis scitote, quia prope est, & Luc. 21. c. his fieri incipiẽtibus

A leuate capita ve[stra], quia appropinquat redemptio vestra. ergo prope est dies iudicij, sed non statim erit, & tamen datis signis illis in vltimo die, & signo eorum, s. quintodecimo esset dies iudicij, cum ibi dicatur morituri omnes homines, & resurrecturi. ergo non sunt illa signa.

Quinto patet, quia dicitur præcedenti cap. ꝙ tunc erũt duo in agro, & vnus assumetur, & vnus relinquetur. & duæ molẽtes in mola, vna assumetur, & vna relinquetur, & duo in lecto &c. & istud est in die iudicij cum dicatur vnus assumi, & vnus relinqui, idest ambo morientur simul, sed vnus assumetur ad gloriam,

B alius relinquetur ad pęnam, hoc autem in ipso die iudicij fiet, quando omnes morientur, sed nõ potest intelligi istud datis illis signis, quia secundum illa dies quintusdecimus est, quando morientur homines, & resurgent, & ex die præcedenti quartodecimo erunt de domibus recedentes, & non intelligentes, sed discurrentes. ergo nemo esset in lecto, nemo in mola, aut colendo agrum, & sic falsa sunt illa signa.

Sexto patet, quia multiplicatio ista signorum videtur posita esse sine causa, cũ nihil sit in sacra Scriptura, vnde habeat originem. Est autem verum, quòd prima duo signa possent habere aliquem colorem, quia illa sunt de statu maris, & tamen vnum de signis præcedentibus iudicium erit in mari Luc. 21. c. & tamen adhuc non bene consonat, quia ibi dicitur arescentibus hominibus, & dicitur, & in terra pressura gẽtium

C præ confusione sonitus maris & fluctuum: & tamen eleuatio maris ad æqualitatem montium non est turbatio præ confusione fluctuum maris. ergo nõ est verisimile, ꝙ eueniet talis eleuatio, & talis depressio.

Septimo, quia ista videntur esse ficta quantum ad plurima ipsorum, cum nullam rationem habeant, vt cum dicitur in nono die, quòd lapides in quatuor partes diuidentur & collidentur, quia dicere ꝙ diuidantur in quatuor vel quinque partes, aut tres vel duas, non videtur habere rationem aliquam.

Octauo, quia post collisionem lapidum ponuntur

D omnia animalia manere, & tamen non videtur quomodo possit stare, quòd omnes lapides parui & magni qui in mundo sunt diuidantur, & concutiantur, & inter lapides non conterantur, & ardantur omnia animalia, cum vbique sint lapides, & nõ videtur quomodo omnes lapides inter se collidãtur, & in medio non capiantur animalia, & comminuantur.

Nono, quia videntur incompossibilia hæc, scilicet, quòd in nono die omnes lapides conterantur, & tamen quòd in vndecimo die omnes mõtes, & colles, & ædificia in puluerem redigantur: plurimæ tamen partes montium & ædificiorũ sunt lapides. ergo iam in nono die pro maiori parte ista perijssent.

Decimo quia videntur incompossibilia vndecimũ & duodecimum signum. nam in vndecimo dicitur,

E quòd mõtes & colles soluentur in puluerem, & in duodecimo dicitur, quòd de syluis, & montibus venient omnia animalia ad campos clamantia. Et tamẽ si montes, & colles soluti sunt in puluerem in vndecimo die nõ potuerunt ibi manere animalia aliqua, quæ sequenti die venirent in campos.

Vndecimo, quia ipsum signum tredecimum videtur esse fictum. scilicet, quod die tredecimo aperiantur omnia sepulchra, vt cadauera resurgant, quia resurrectio secundum illam assignationem signorum non fiet die tredecimo, sed quintodecimo, & tamen non fiet successiue, sed simul & subito. sic dicitur prima Corint. 15. quòd in momento, & in ictu oculi fiet ista resurrectio. ergo sepulchra non aperientur ad resurgendum die tredecimo, sed quintodecimo, si aliquando aperienda sunt.

Duodecimo, quia non videtur conueniēter dictū, ꝙ sepulchra omnia sint aperta ad resurgendum, & tñ adhuc homines qui etiam resurrecturi sunt viuant p duos dies aut tres, idest ipso 13. & 14. & 15. in quo moriuntur, quia in illis diebus nihil fieret pertinēs ad resurrectionem. nam cum surrexerint illi qui morituri sunt die quintodecimo, resurgēt qui mortui sunt toto tempore præterito, & non oportet sepulchra aperta esse a die tredecimo.

Tredecimo, quia ad suscitationem mortuorū fiet collectio puluerum cadauerum suorum, & illa fiet p angelos, vt ostensum est preced. cap. q. 190. vsque 197. nam dicitur eod. cap. mittet Filius hominis Angelos suos, & congregabunt electos eius. & tamen constat, ꝙ ista missio Angelorum fiet tunc cum Christus veniet ad iudicandum, vt colligitur. eo. c. ergo non aperientur sepulchra ad collectionem puluerum die tredecimo.

Quartodecimo, quia superuacue videtur dictum, ꝙ sepulchra aperiantur, quia si ad resurrectionē mortuorum oportet aperiri sepulchra, necesse est totam terram euerti, & maris profundum, quia materia corporum humanorū necessaria ad resurrectionem vbicunq; fuerit colligetur, & tñ illa non solum est in sepulchris, sed etiam erit in omnibus alijs partibus terræ, & aquarum per longam transmutationem factā in tanto tempore. ergo non aperiētur sepulchra, cum non sit aperienda tota alia terra.

Quintodecimo, quia vndecimum, & quartumdecimum sunt incompossibilia: dr̄ enim in vndecimo, ꝙ omnia ædificia vertētur in puluerem, & in quartodecimo, ꝙ homines exibunt de domibus suis, & tamen quando ædificia soluta fuerint in puluerem non manebunt aliquæ domus, quia omnis domus est ædificium. ergo non stat hæc.

Sextodecimo, quia dicitur in nono, ꝙ omnes lapides diuidentur in quatuor partes, & collidētur ad inuicem. ergo necesse erit tunc corruere domos, quarū partes aliquæ sunt lapideæ, & sic non manebunt vsq; ad diem quartumdecimum.

Septimodecimo, quia collisis lapidibus omnibus inter se non videtur quomodo possint manere homines, quando in medio intercipiantur & conterantur.

Decimo octauo, quia apparet ficta esse signa ista, quia non solum non ponuntur signa ista in sacra scriptura, sed etiam (quod plus est) nullum eorum quæ ī sacra Scriptura ponūtur, vt signa ponitur hic. Et ideo nulla fides his signis adhibenda est. Cum vero dr̄, ꝙ Hiero. ponit ista signa. Dicendū ꝙ ipse non ponit ista quasi asserat ea, sed dicit ea se inuenisse in annalibus Iudæorum, & tamen illa annalia, idest historię nullius certitudinis, aut auctoritatis sunt. ergo non oportet his insistere.

Quæ sunt signa quæ vere præcedent iudicium. Quæst. CCCXIII.

QVAERETVR igitur quæ sunt ista signa quæ ad iudicium præcedunt. Dicēdum ꝙ sunt illa quæ a Christo ponuntur præce. c. & Mar. 13. & Luc. 21. Est enim vnum eorum, ꝙ Sol obscurabitur. de quo dicit præce. c. statim post tribulationem illorum dierū Sol obscurabitur, & Mar. 13. c. dicitur Sol contenebrabit, & Luc. 21. c. dicitur erūt signa in Sole. Secundum est ꝙ Luna non dabit lumen suum, vt dicunt Matthæus, & Marcus: Lucas vero dicit, ꝙ erunt signa in Sole & Luna. Tertium erit quia stellæ cadēt de cęlo, idest aut videbuntur cadere, aut aliquid erit quod vere cadet, de quo dr̄ præce. c. & stellæ cadent de cęlo, & Mar. 13. dicitur, & stellæ erunt decidentes, & Luc. 21. c. erunt

F signa in Sole, & Luna, & stellis. Quartum erit commotio virtutum cœlestium, de quo præce. dr̄, & virtutes celorum commouebuntur, & idem Mar. 13. & Luc. 21. dr̄ nam & virtutes celorum mouebuntur. Quintū erit commotio quædam præter modum, & turbatio in hominibus, quia dr̄ Luc. 21. & in terris pressura gētium, q. d. præcedentia signa fient in cœlo, istud vero erit in terris, vt homines pressuram, & angustiam habeant. Sextum erit conturbatio maris præter solitum cursum cū dr̄, pre cōfusione sonitus maris & fluctuū. Septimum quidam timor erit vniuersalis in toto orbe, quo non solum homines timebunt & pauebunt, sed ēt supra modum affligentur, ita vt arescant suspēsi quadam expectatione futurorum malorum, Lucæ
G 21. arescentibus hominibus pre timore, & expectatione q̄ superueniet vniuerso orbi. Sed istud vltimū magis est effectus signi quam signum, quia pp magnitudinem mali, quod videtur importari per oīa præcedētia signa sequitur iste timor. Et apparet, ꝙ ista sint signa præcedentia iudicium. Primo quia discipuli q̄sierunt a Christo, quod est signum consummationis seculi præce. ca. & tamen nulla alia signa ibi posita fuerunt, nisi præcedentia, neque apud alios Euangelistas, & Marc. 13. & Luc. 21. vbi idem quæritur & rn̄detur. ergo vr̄ ꝙ ista sunt signa quæ præcedent ad iudicium. Secundo, quia ordo literæ hoc signat. nam statim, vt ista posita sunt, sequitur ꝙ videbunt veniētes Filium
H hominis præce. cap. & Mar. 13. & Luc. 21. ergo sunt signa ista præcedentia aduentum Christi, siue diem iudicij. Tertio quia ista expresse vocātur signa. nā Lucæ 22. c. dr̄ erunt signa in Sole & Luna &c. & ita omnia supra enarrata vocat signa, sed non vr̄ ꝙ sint signa, nisi aduentus Christi qui statim ponitur. ergo videtur, ꝙ ista erunt signa præcedentia iudicium. Quarto & efficacius, quia tam præce. ca. quam Mar. 13. dicitur, cum hæc videritis scitote, quia prope est in ianuis. & ostendit ibi signa præcedētia. ergo post illa sequitur statim dies iudicij, & sic illa sunt signa eius.

Aliqui autem dicunt, ꝙ aliqua signa præcedent iudicium, & tñ quæ sunt illa non patet. Et dicunt quia illa quæ ponuntur per Euangelistas, vt ait Aug. ad Esitium, possunt intelligi de aduentu Christi quo quoti
I die in Ecclesiam suam venit, & dicūt ꝙ forte nullum illorum si bene aduertatur pertinet ad signandum futurū iudicium: & dicit Aug. ꝙ illa signa quæ in Euangelijs ponūtur, i. pugnæ, & terrores a principio humani generis fuerunt, nisi forte dicatur, ꝙ tunc temporis magis inualescent, sed s̄m quam mensuram crescentia venturum aduentum denuncient incertum est.

Dicendum ꝙ August. ad Esitium aliquando exponit signa illa mystice de modo illo quo Christ⁹ venit in Ecclesiam suam: sed certum est, ꝙ non est iste sensus literalis, neq; pertinet ad intentionem Christi, qa ab eo quæsitum est, quod esset signum cōsummationis seculi? & ipse respondet ibi: ideo necesse est, ꝙ non intelligantur illa signa de modo veniēdi in Ecclesiā,
K sed de aduentu ad iudicium qui est in fine seculi.

Cū vero dicit, ꝙ pugnæ, & terrores a principio humani generis fuerunt, dicendū ꝙ in hoc multi errāt, nescientes distinguere signa. Sūt enim ibi duplicia signa, quædam sunt signa euersionis Ierusalem, & alia diei iudicij. Cum vero in princ. c. præce. dixit audituri estis prelia, & opiniones præliorum, & erunt fames, & pestilentiæ, & terręmotus per loca. non sunt signa aduētus ad iudicium, sed euersionis Ierusalem, vt eo. c. ostensum est. Alia autem sunt signa iudicij, idest obscuratio Solis, & Lunæ, & Stellarum casus, & commotio virtutum cęlestium, & quantum ad modū & ordinem quo ista fient planum erit, ꝙ diem iudicij ostendent, vt præced. cap. ostensum est.

An

An in die iudicij Sol & Luna obscurabuntur. Quæst. CCCXIIII.

QVAERETVR, an in die iudicij Sol & Luna obscurabuntur. Aliqui dicunt ꝙ sic, quia dicit Rabanus super Matt. ꝙ nihil prohibet tūc temporis Solem & Lunam cum cæteris suo lumine priuari, cum de Sole hoc factum esse constet tempore Dominicæ passionis. Secundo patet, quia corpora cęlestium ſm lucem suam ad generationem inferiorum ordinanť, quia per lucem influunt in hæc inferiora, & non solū per motum, vt dicit Auer. in lib. de Substantia orbis, sed tunc cessabit generatio in rebus, ergo etiam cessabit lux in corporibus cęlestibus. Tertio quia corpora inferiora purgabuntur a qualitatibus quibus agunt, vt quibusdam placet. ergo etiā corpora celestia purgabuntur ab eisdem qualitatibus, sed cœlestia agunt non solum per motum, sed etiam per lumen vt dictū est, sed motus corporum illorum cessabit, ergo & lumen. Alij dicunt, ꝙ non fiet tunc obscuratio Solis, & Lunæ, quia obscuratio Solis & Lunæ fit ꝑ eclypsim, sed īpossibile est duo luminaria simul pati eclypsim; quia Sol nunquam patitur eclypsim, nisi in coniunctione. Luna vero nunquam, nisi in oppositione, sed dies iudicij erit vna. ergo non obscurabūtur tunc Sol & Luna. Dicendum ꝙ aut quæritur de Sole & Luna ante iudicium, aut in ipso paruo tempore quo fiet iudicium, aut de duratione post iudicium. Accipiendo vltimum, i. post iudicium, dicendum ꝙ non obscurabuntur Sol & Luna, neque per modum eclypsis, neque per aliquam diminutionem luminis, aut subtractionem radiorū, quia non erit tunc aliqua causa qua re fiat, & potius erit causa, vt oppositum fiat. nā post iudicium augebitur lumen luminarium Esa. 30. cap. erit lux Lunæ, sicut lux Solis, & lux Solis septempliciter, sicut lux septem dierum. ergo non erit tūc aliqua obscuratio. Accipiendo secundum. s. de die iudicij, dicendum ꝙ non poterit fieri obscuratio in luminaribus per modum eclypsis, quia (vt dictum est supra) impossibile est simul ambo luminaria eclypsari, & tamē dies iudicij vna erit, ideo tunc non erit obscuratio per eclypsim. Etiam dicendum ꝙ non fiet obscuratio per aliquem alium modum, idest per subtractionem luminis vel diminutionem, quia nulla causa erit tunc huius obscurationis, quia neque ad signandum, neq; ad aliquid efficiendum, sed potius magnū lumen ibi erit, quia in iudicio incipiet status ille rerum, qui manebit post iudicium, sed post iudiciū erit aucta luminarium lux, vt dictum est. ergo & in ipso die iudicij erunt luminaria in maiori luce quam nunc.

Dicendum ergo, quòd accipitur primo modo, idest, quòd fiet ista obscuratio ante iudicium. nam ponitur vt vnum de signis præcedentibus iudicium, vt patet præceden. cap. & Marc. 13. & Luc. 21. ergo ante iudicium ista fient. Secundo patet ex ordine literæ. nā prius ponitur obscuratio ista, & postea sequitur aduētus ad iudicium.

Cum autem quęritur, an fiat per modum eclypsis? Dicendum quòd fieri poterat sic, quia nihil impedit fieri vnam, aut multas eclypses, & quia non est determinatum in quanto tempore illæ obscurationes fiēt, poterunt esse obscurationes eclypsares. Est tamen dicendum ꝙ non erunt eclypses, quia istæ obscurationes erunt signa rei supernaturalis, idest finis mundi, vel aduentus ad iudicium, sed eclypsis est signum naturale, quia accidit naturaliter. ergo non erit eclypsis sed obscuratio quædam miraculosa, de quo latius dictum est præced. c. sed quantum ad istam obscurationem Solis & Lunæ fuerunt posita multa dubia præced. cap. de tempore obscurationis cuiuslibet, & mo-

A do, & quantitate obscurationis, & alijs circa hoc a q. 157. vsque ad quæst. 167.

Ad primam rationem in contrarium dicēdum, ꝙ verum dicit Rabanus. nam loquitur de obscuratione ante iudicium, & illa fieri potest, siue per eclypsim, siue sine eclypsi. nam in passione Domini obscuratus fuit Sol, sed non fuit eclypsis, quia fuit die quintadecima Lunæ, siue in ipsa oppositione, tali autem tēpore impossibile est fieri eclypsim Solis, sed fit eclypsis Lunæ, & sicut illa obscuratio, quia fuit signum rei supernaturalis, idest mortis Domini cōditoris naturę, fuit supernaturalis, & nō per eclypsim, ita obscurationes
B Solis & Lunæ, quæ sunt signū futuri iudicij, non erūt per eclypsim. Ad secundum dicendum ꝙ licet lux in corporibus cęlestibus prosit ad generationem istorū inferiorum, tamen nō est in eis ad generationem, sed est ad perfectionem corporum ſm suam speciem, & decorem. licet ergo finito seculo nulla iā generatio sit, non cessabit lux in corporibus cęlestibus, cum adhuc debeant esse perfecta, & pulchra, immo tunc requiratur potius pulchritudo, & perfectio, quia iā omnia perfecta & pulchra sunt. Ad tertium dicēdum, ꝙ non est verum id quod aliqui voluerunt, s. ꝙ qualitates elementares remoueantur ab elementis in renouatione mundi, sed manebunt qualitates illæ, licet non agant elementa secūdum eas ad corruptionem, & tamen dato quòd remouerentur qualitates elemē-
C tares non essēt simile de eis & de luce, quia qualitates elementares habent ad inuicem contrarietatem formalem, secundum quam agūt corrumpendo, lux autem non est principium actionis corrumpendo, siue per viam contrarietatis, sed per modum principij regulantis contraria, & ad concordiam reducentis, vt secundum illam concordiam, vel armoniam fiat generatio, ideo lux non cessabit etiam si cessarent qualitates elemētares. de motu autem secus est, quia motus non est aliquid perficiens corpora cœlestia, cum sit actus entis imperfecti, siue in potentia, ideo cessabit, quando adueniet omnis perfectio, lux autem perfe-
D ctio est, ideo nunquam cessabit.

An virtutes cœlorum in die iudicij mouebuntur. Quæst. CCCXV.

QVAERETVR, an commotio virtutum cœlestium sit signum pręcedens ad iudicium, & an mouebuntur.

Aliqui dicunt, quòd virtutes cœlorum non mouebuntur, quia virtutes cęlorum nō possunt dici, nisi Angeli beati, sed immutabilitas est de ratione beatitudinis. ergo virtutes non poterunt moueri. Secundo quia videtur, ꝙ si mouerentur virtutes cęlorum, hoc esset per admirationem vel timorē, sed neutrum potest esse in beatis. ergo neque motus iste, & patet quia causa admirationis est ignorantia, vt dicit
E 1. Meta. sed ab Angelis sicut longe abest timor, ita & ignorantia, quia vt dicit Gregor. 4. Dialogorum, quid est quod non videant, qui videntem omnia vident? ergo non poterunt per admirationem, vel timorem moueri. Tertio quia omnes Angeli astabunt diuino iudicio, vnde Apoc. 7. c. dicitur, omnes Angeli stabant in circuitu throni, sed virtutes nominant vnum specialem ordinem in Angelis. ergo non debuit potius de eis moueri quam de alijs Angelis.

Dicendum ꝙ virtutes mouebūtur, quia sic dicitur pręce. c. & Mar. 13. & Luc. 21 c. Et dicendum ꝙ nomē virtutis, vt pertinet ad Angelos, sicut vult Dionys. 11. c. de angelica Hierar. accipitur dupliciter. vno modo accipitur specialiter pro vno ordine Angelorum, qui est medius mediæ hierarch. ſm Dio. licet ſm Gregor.

est suprem⁹ infimæ hierarchiæ. Alio modo accipitur pro omnibus spiritibus cœlestibus,& vtroque modo potest competere literæ, vno modo accipiendo pro omnibus Angelis, est sensus ꝙ mouebuntur omnes Angeli,siue virtutes,s.per admirationem nouitatis q̃ tunc in mundo erit. Alio modo accipitur specialiter pro vno ordine,& tunc est sensus ꝙ mouebuntur,s.secundum operationes competentes illi ordini, q̃ sunt facere miracula, & illa maxime vigebūt circa finem mundi,vel secūdum Dio.cum ordo virtutum sit medius mediæ hierarchię non potest habere operationē limitatam:ideo necesse est,ꝙ eius ministerium sit circa causas vniuersales,& sic proprium officium virtutum est corpora celestia mouere,quę sunt causa eorū quæ in natura inferiori aguntur, & hoc nome suum sonat.s.virtutes a viribus. Alij vero dicunt,ꝙ mouebūtur virtutes,idest cessabunt a suis operationibus. Sed dicendū ꝙ non stat, quia cessare a motu vel operatione non est causa alicuius rei,vel signum, & tamē hic ponitur mutatio,vel commotio virtutum,vt signum velut causa aliorum signorum. ergo nō est cessare ab operatione,sed operari. Et dicendum ꝙ non ponitur istud,vt signum distinctum contra alia signa, licet illud interdum connumeremus alijs, vt dictum est supra,sed est causa aliorum signorum. Et patet, quia cū de commotione virtutum dicitur ponitur per modū causæ Luc.21.c.s. nam & virtutes cœlorum mouebūtur, idest ideo præcedentia admiranda de obscuratione Solis & Lunę,& casu stellarum fient,quia virtutes celorum mouebuntur,vt expositum est præced.ca.& de isto motu virtutum magis dictum est.eod.cap.

Ad primum in oppositum dicēdum, ꝙ verum est, ꝙ Angeli cœlorum non mouebuntur, quasi a statu suo cadant,vel aliqualiter deuient, qa istud repugnat beatitudini,sed erit mutatio per operationem, idest, ꝙ tunc tam efficaciter operabuntur, ꝙ respectu operationis præcedentis videantur prius fuisse in ocio, & tunc moueri ad operationem. Ad secundum dicēdū, ꝙ nō accidit virtutibus, aut Angelicis spiritibus ignorantia aliqua,aut timor, quia ista adimunt de gloria, potest tamen dici ꝙ erit in eis quidam modus admirationis,non quasi in veritate sit, sed quia esse possit cōsiderata tali nouitate rerum, qualem nunquam, neq; virtutes viderunt.

Ad tertium dicendum,quòd verum est,quòd omnis spiritus angelici erunt præsentes cum Christo in iudicio, sicut dicitur supra in litera,scilicet, cum venerit Filius hominis,& omnes Angeli eius cum eo. & tunc potest dici,quòd virtutes accipiantur, idest omnes spiritus angelici,& illi mouebūtur, vt dictum est per specialem modum operandi, & ita non dicit magis hoc de vno ordine angelorū quam de alijs, quia omnes habebunt specialem modum operationis,vel admirationis.aut si accipiatur de solo illo ordine, dicendum quòd illi spiritui secundum Grego. specialiter pertinet,vel secundum Dionys. pertinet mouere corpora cęlestia ad hoc, quòd efficiātur ista quę sunt miranda in inferioribus.

An futurum sit iudicium generale. Quæst. CCCXVI.

QVAERETVR nunc circa ipsum iudicium in se, & quoniam si iudicium aliquod futurum sit, quale dicimus erit generale, cum iudicium particulare,vel priuatum quotidie fiat, est dubium an futurū sit iudicium generale.

Aliqui dicunt quòd non,quia nō iudicabit Dominus bis in idipsum,sed nunc Deus iudicat de singulis hominibus ſm merita omnia, & demerita ipsorum, quia pęnas & premia distribuit illis ſm istam exigen-

F tiam,puniendo interdum in hac vita, interdum autē post mortem.ergo videtur ꝙ nō sit futurum aliquod iudicium generale.Secūdo quia in nullo iudicio præcedit sententiæ executio ad iudicium, vel sentētiam, sed sententia diuini iudicij circa bonos est, vt habeāt vitam æternam,circa malos vero,vt exclusi a vita includantur in pęnis æternis,vt patet infra in litera,s.ite maledicti in ignem æternum.& bonis dicitur, venite benedicti Patris mei, sed modo in morte assequūtur homines ista,s.vitam æternam,aut pęnas. ergo nō est futurum iudicium aliquod generale. Tertio quia diuisio quædam de meritis causarum est iudicium, & ideo illa sola dicuntur in iudicium, quorum bonum & malum incerta sunt, & exitus illorum nescitur, &
G tamen ante finem mūdi certa erit omnibus hominibus sua dānatio, quia statim vt quilibet moritur determinatur ad vnum, vel ad alterum immutabiliter. ergo non erit aliquod iudicium in fine mundi, quod vocemus generale. Dicendum ꝙ erit iudicium in fine seculi,& patet primo,quia supra 12.ca. dicitur viri Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam.Etiam dicitur ibi,ꝙ regina Austri surget in iudicio cum illa generatione,& cōdemnabit eam:& tamen non erant isti, idest Niniuitæ, & regina Austri,tūc qn̄ Christus loquebatur,& erat generatio ista Iudęorum,de qua & ad quam Christus loquebatur. ergo oportebat, ꝙ aliquādo futurum esset iudicium,in quo & ad quod concurrerēt Iudæi, & Ni-
H niuitæ & regina Austri,& istud est iudicium in fine seculi.ergo erit ibi iudicium. Secundo patet, ꝙ post resurrectionem futurum sit iudicium,quia Io.5.ca.dicitur procedent qui mala egerunt in resurrectionē iudicij,ergo necesse est, ꝙ post resurrectionem iudicentur homines,& illud est futurum iudicium.Tertio patet quia si iudicium non esset futurum, frustra Christus veniret ad terram & congregaret ante se gentes, sed descendet & congregabit,vt patet hic in litera.ergo est futurum iudicium. Quarto hic in litera ponit totum iudicium, & forma discussionis meritorū, & sententia,& executio sententiæ, & ad iudicium non requirūtur plura.ergo videtur ꝙ futurum sit iudiciū. Quinto patet,quia Dan.7.ca. dicit aspiciebam donec
I positi sunt throni, & antiquus dierum sedit in iudicium,& libri aperti sunt.ergo necesse est futurum esse iudicium in quo Deus sedeat ad iudicandum,& Apoc.20.c.habetur expressius,s. vidi thronum magnū, & sedentem super eum,a cuius conspectu fugit terra & cœlum,& vidi mortuos magnos, & pusillos stātes in cōspectu throni,& libri aperti sunt,& iudicati sunt mortui,ex his quæ scripta sunt in libris ſm opera ipsorum.Sexto patet,quia Act.10.c.dicitur,ꝙ Christus cōstitutus est à Deo iudex viuorum & mortuorum. ergo necesse est,ꝙ mortui etiam iudicentur,sed nondū iudicati sunt mortui.ergo futurum est iudicium in fine mūdi.Septimo patet, quòd sit futurum iudiciū in
K fine seculi,quia Apoc.20.ca. dicitur dedit mare mortuos suos qui in eo erant, & mors, & infernus dederunt mortuos suos qui in eis erant, & iudicatum est de illis secundum opera ipsorum. ergo necesse est, ꝙ istud iudicium sit in fine seculi,quia omnes qui ibi iudicantur sunt mortui.Item quia dicitur eo.c. ꝙ mors & infernus missi sunt in stagnum ignis,& qui non est inuentus in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis. & tamen non poterunt esse missi in stagnum ignis omnes mali, nisi in fine sæculi, quia ante finem sæculi adhuc erunt semper aliqui mali viuentes nondum missi in stagnum ignis. ergo de iudicio dicitur ibi,quòd erit post finem seculi. Ad rationes autem in contrarium dicetur.quæst.318.

An

An erit generale iudicium in fine seculi, vel ante. Et an omnes tam iusti quam iniusti ibi congregabuntur. Quæst. CCCXVII.

QVAERETVR dato, quòd sit futurum iudicium in fine seculi, an erit generale.

Aliq dicunt, quòd non, quia dicitur Psal. 1. non resurgent impij in iudicio. ergo non erunt impij in iudicio, sed impij videtur esse maxima pars hominum, ergo non erit iudicium generale. Secundo, quia boni non veniēt ad iudicium, sed si aliqui venient soli mali erunt Io. 5. c. s. procedēt qui bona egerunt in resurrectionem vitæ, q autem mala egerūt in resurrectionem iudicij. ergo soli mali iudicabuntur, & sic non erit iudicium generale. Tertio, quia qui iudicant non iudicantur. nam diuersæ partes sunt eiusdem iudicij actor, reus, & iudex extra de verbo signifi. ca. forus. & tamen qui iudicant iudices sunt, & illud iudiciū erit vnicum. ergo qui iudicabit non iudicabitur, sed multi iudicabunt, quia habebunt sedes, vt iudicent duodecim tribus Israel supra 19. c. ergo non erit iudicium generale.

Dicēdum, quòd illud iudicium erit generale, quia nemo erit, aut fuit qui ibi non sit, & patet Actu. 10. cap. s. ꝙ Christus constitutus est a Deo iudex viuorū, & mortuorū, sed omnes homines sufficienter distinguuntur in viuos, & mortuos, ergo nullus erit qui nō iudicetur, & consequenter erit iudicium generale. Secundo patet Apoc. 20. cum dictum est, ꝙ erat thronus magnus, & sedens super eum. dicitur vidi mortuos magnos, & pusillos stantes in conspectu throni. & dicitur, dedit mare mortuos suos qui in eo erant, & mors, & infernus dederūt mortuos suos qui in eis erant, & iudicatum est de illis secundum opera ipsorum. & tamen per mortuos maris, & inferni, & mortis intelliguntur omnes mortui sufficienter, ergo omnes erunt in iudicio, & sic erit generale. Tertio, quia dicitur ad Rom. 14. ca. omnes stabimus ante tribunal Christi, & intelligitur de iudicio, quia tribunal est iudicis. ergo generale est iudicium. Quarto patet, quia 1. Corinth. 4. ca. dicitur nolite itaque ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tunc erit vnicuique laus a Deo. sed non poterit esse laus vnicuiq;, nisi vniuscuiusq; facta manifestētur. ergo iudicium erit generale. Quinto, quia hoc pertinet ad Christi honorem. nam propter hoc Christus iudicat, vt qui iudicantur subiecti ei sint, & tamē ad honorem suum pertinet, vt oēs subijciantur ei. ergo omnes iudicabit, & ita erit iudicium generale, sic patet ad Ro. 14. ca. nam cum dicitur omnes stabimus ante tribunal Christi, ponitur vt causa, scriptum est enim, viuo ego dicit Dominus, qm̄ mihi flectetur oē genu, & confitebitur omnis lingua, idest ad hoc stant oēs ante tribunal eius, vt omnes flectāt genua sua coram eo, vt confiteantur ipsum esse Dn̄m. Sexto patet, quia cum iudicium sit futurum, si aliqui essent ibi, & non omnes oporteret aliq̄ causam esse de illis quare non essent in iudicio, sed nō vr̄ esse aliqua causa, ideo omnes ibi erunt. Septimo, quia expresse ponitur hic in litera, ꝙ erit generale, quia dr̄, cū venerit Filius hominis in maiestate sua, congregabuntur ante eū omnes gentes, & separabit eos, sicut separat pastor oues ab hedis. ergo generale iudicium erit, cum omnes gētes congregandæ sint. Octauo quia dr̄ supra 16. ca. Filius hoīs venturus est in gloria Patris sui cum Angelis suis, & tunc reddet vnicuiq; s̄m opera sua. nisi omnes iudicentur ab eo non reddet s̄m opera eorum. ergo erit iudicium generale. Ad primam rōnem dicendum, ꝙ impij iudicabuntur, immo isti præcipue iudi-

A cabuntur, quia de istis dicitur Io. 5. ꝙ procedent qui mala egerunt in resurrectionem iudicij. Sed pro hoc considerandum, ꝙ venire in iudiciū tripliciter accipitur. Vno modo in iudicium, idest ad iudicandum. Alio modo in iudicium, idest, vt iudicentur. Alio modo in iudicium, idest, vt sint in iudicio. Accipiēdo primo mō non veniunt mali in iudicium, quia illi nullū iudicant, quia iudicare alicuius dignitatis est, sed mali qui damnabūtur nullā dignitatem habent. ergo nō iudicabunt, & sic dr̄, ꝙ non resurgūt impij in iudiciū, idest ad hoc, ꝙ iudicent, & apparet, ꝙ iste sit sensus, ex eo, quod sequitur, s. neq; peccatores in consilio iustorum, idest non venient peccatores, vt sint in consilio, cum iustis ad ferendum sententiam, quia consilium præcedit ad iudicium, vt patet supra 5. c. vbi dr̄, ꝙ aliqui sunt rei consilio, & alij rei iudicio, & alij gehenna

B ignis. Accipiendo secundo modo mali venient in iudicium, idest, vt iudicentur, qm̄ iudicabitur de omnibus illis. Sed obijcietur, ꝙ multi mali non iudicabuntur, s. infideles. sic dicitur Ioan. 3. c. qui non credit iam iudicatus est, quasi dicat, non est iam iudicandus. Dicendū, ꝙ infideles iudicabuntur, sicut ceteri mali, sed dicitur de illis, ꝙ iam iudicati sunt, idest iudiciū dicit quandam discussionem causarū, discussio autem fit de eo, quod dubium est, sed de infidelibus planū est, ꝙ nō possunt saluari quicquid fecerint dum sic maneant. De credentibus secus est, quia possunt saluari si bona fecerint, & condemnari si mala. ergo de illis,

C quia est dubiū, an in bono, vel malo moriantur, propter dubiū est iudicium. De infidelibus autem, quia certum est, ꝙ non possunt saluari quicquid egerint, cum non sit dubiū non vr̄ esse necessarium iudicium Et tn̄ erunt in iudicio generali. nam etiam de quolibet qui in iudicio illo erit manifestū est, ꝙ status suus sit certus antequā sit ibi in iudicio, & tn̄ omnes erunt ibi in iudicio. Etiam cum dr̄, iam iudicatus est. nō obstat quin ibi iudicetur in generali iudicio, quia nemo erit in illo iudicio qui non sit iterum iudicatus, cum omnes in morte iudicentur, & tamen iudicabuntur ibi rursus. Accipiendo tertio modo omnes veniēt ad iudicium tam boni quam mali, quia aliqui de illis iudicabūt, & aliqui iudicabuntur, sed nemo erit qui ibi

D non sit. nam etiam omnes Angeli ibi erunt, vt dicitur supra in litera, s. & omnes Angeli eius cum eo. Ad s̄m dicendum, ꝙ non venient in iudicium soli mali, sed etiam boni, sed accipitur ibi iudicium, idest, vt iudicentur, quia iudicabuntur omnes mali, sed adhuc iudicari accipitur stricte, idest condemnari, & tunc verum est, quòd boni non resurgent, vt iudicentur, idest condemnentur, sed vt viuant. mali vero procedent in resurrectionem iudicij, idest, vt condemnentur. iuxta illud Psal. 108. cum iudicatur exeat condemnatus, & oratio eius fiat in peccato. Ad tertium dicendum, ꝙ erit iudiciū generale, quia non vocatur generale quasi omnes iudicent, aut ꝙ omnes iudicentur, quia neutrum erit, sed quia omnes in ipso iudicio erunt aliqui iudicandi, aliqui iudicantes, licet large dici posset, ꝙ

E omnes iudicabuntur, quia de causis omnium agetur, & absoluentur iusti.

Ad quid fiet iudicium generale, & an expediat illud fieri. Quæst. CCCXVIII.

SED adhuc considerandum circa iudicium ipsum, ꝙ expedit illud fieri generale, & quærunt aliqui ad quid. Dicendum, ꝙ primo fit per exigentiam diuinorum operum, correspondet enim inter se iudiciū, & operatio Dei, ideo quot modis se habet eius operatio, tot modis se habet suum iudicium. Operatio enim Dei pertinet ad rerum principium quo produ-

cuntur

cuntur in eſſe, ita & iudiciũ pertinet ad terminũ quo F
res ad ſuum finem perducitur. Diſtinguitur autẽ Dei
operatio dupliciter. vna qua res primitus in eſſe pro-
duxit, inſtituens naturam, & diſtinguẽs ea quæ ad cõ-
pletionem eius pertinent, & ab iſta operatione dici-
tur Deus quieuiſſe die ſeptimo, cum iam non produ-
xit nouas naturas, quæ nunquam fuiſſent productæ
Gene. 1. c. Alia eius operatio eſt, quia operatur in gu-
bernatione rerum creatarum, & de hac dicitur Ioan.
5. c. Pater meus vſque nunc operatur; & ego operor.
Oportet igitur, ꝙ etiam iudicium Dei diſtinguatur
dupliciter iuxta duplicem operationem. ordine tamẽ
conuerſo. Vnum enim reſpondet operationi guber-
nationis, quæ ſine iudicio eſſe non poteſt, per quod
quidem iudicium vnuſquiſque ſingulariter pro ſuis G
operibus iudicat, non ſolum, ſm ꝙ competit ſibi, ſed
ſm ꝙ competit gubernationi vniuerſi. vnde differ-
tur vnius præmiatio pro vtilitate aliorũ, ſ. quia ſic me-
lius eſt omnibus, vel ipſi vniuerſitati, & hoc eſt, quia
qñ quiſque moritur in charitate nulli pęnę obnoxius,
ſtatim deberet habere vitam æternam in corpore, &
anima quæ eſt gloria conſummata, ſed differtur iſta
reſurrectio, & plena beatificatio, vt omnes ſimul re-
ſurgant, & glorificationem omnes boni ſimul acci-
piant, ſic dicitur ad Hebræ. 11. c. hi omnes teſtimonio
fidei probati nõ acceperũt remiſſionem, Deo pro no-
bis aliquid melius prouidente, vt non ſine nobis con-
ſummarentur. ſic etiam eſt de malo, quia vnius malũ, H
vel pęna cedit in bonum alterius. hæc autem omnia
fiunt ſm gubernationem Dei, & ſic prouidetur, & iu-
dicatur de quolibet, vt pertinet ad vtilitatem aliorũ.
Neceſſe eſt igitur, vt detur aliud iudicium, quod re-
ſpondeat primæ operationi, & productioni rerum in
eſſe, vt ſicut tunc omnia proceſſerunt immediate a
Deo, & nõ vna res ex altera, ita vltima completio de-
tur mundo, vnoquoque accipiente finaliter, quod ei
debetur ſm ſeipſum, & non ſm habitudinem ad alte-
rum. Et ita oportet poni duo iudicia de nobis a Deo
fieri, ideſt vnũ quotidie, & maxime in morte, vt perti-
net ad opus gubernationis, aliud in fine mũdi, vt cor-
reſpondet operi creationis, & habent ſe conformiter
iudicia iſta ad operationes. nam in gubernatione di- I
ſponitur de qualibet re, non quãtum ad hoc, ꝙ ei bo-
num eſt, ſed inquantum bonum, aut malum eius eſt
in bonum aliarum omnium rerum, & ideo ſic de ea
iudicatur debere pęnam, aut præmium eius bonum,
aut malum differri, aut accelerari, ſm ꝙ bono aliarũ
rerum competit, opus autem creationis eſt, per quod
vnaquęque res in eſſe ſuum prodijt, non vt pertinet
ad bonum, vel malum aliarum, ita & iudiciũ compe-
tẽs huic erit quo de qualibet re iudicabitur, vt dedu-
catur ad ſuum terminum, ſm ꝙ ei competit, & iſtud
eſt vltimum iudicium in quo vnicuique dabitur ſm
opera ſua. Secunda cauſa eſt ad oſtẽſionem iuſtarum
operationũ Dei. nam multa Deus facit nũc quæ qui-
buſdam videntur iniuſta. ſcimus quidem Deum nihil K
iniuſte gerere, quia ipſe iuſtitia eſt, veruntamẽ de plu
rimis diuinis operationibus cauſam dare neſcimus;
pp quod aſpicientibus videntur iniuſtæ, & ideo in pę-
nis quas Deus infert in hoc ſeculo, & in exaltationi-
bus indignorum vr̃ eſſe multa admiratio, qm̃ cauſam
neſcimus, Deus aũt in die iudicij oſtẽdet iſtud, vt om-
nes tam boni quam mali videãt, ꝙ omnia quę Deus
egit in hoc mundo in gubernationem hominum iu-
ſtiſſime facta fuerũt, & hoc eſt aliquid valde magnũ,
& hoc maxime circa condemnationem, & abſolutio
nem ſingulorum, ſ. vt totus mundus videat de quoli-
bet qui condemnatur pro quibus cauſis condẽnatur,
& ad quantum gradum pęnę. hoc aũt non oſtendere-
tur omnibus, niſi ſimul exiſtentibus, ideo coniunget
Deus omnes hoĩes in locum vnum, & ibi iſta demõ-
ſtrabit. iſtud tangitur 1. Cor. 4. c. ſ. nolite iudicare ante
tempus quoadusque veniat Dominus, qui illumina-
bit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia
cordium, quaſi dicat, nunc de nulla re poſſumus iudi-
care maxime circa operationes humanas. eo ꝙ neſci-
mus ſecreta cordium, & intẽtionem operantiũ, & ali-
quorũ operationes laudamus, & vitam, quorum ſi in-
tentionem ſciremus non laudaremus, & alios vitupe-
ramus qui laudari deberent, ſed tunc erit tp̃s iudican-
di, quia tunc reuelabit Deus oĩa quę abſcondita erant
tam in opere q̃ in cogitationibus, & ideo habito illo
principio poterimus certiſſime iudicare de quolibet
hoĩe quantum ad quemlibet actum, & iſta eſt de po-
tiſſimis cauſis iudicij. Tertia cauſa eſt ad honorẽ bo-
norum, & confuſionem malorum. nam boni multi
fuerũt q hic apud alios bonos, aut malos habiti ſunt,
vt miſeri, & infames, iuxta illud Sapien. 5. c. ſ. hi ſunt
quos aliquando habuimus in deriſum, & ſimilitudi-
nem improperij, nos inſenſati vitam illorum ęſtima-
bamus inſaniam, & finem ſine honore, ecce quõ cõ-
putati ſunt inter filios Dei. voluit ergo Deus, ꝙ aliqñ
corã toto mundo eorũ innocentia, & ſanctitas agno-
ſcatur, vt ſic oĩbus videntibus, & nullo potente nega-
re tales laudentur, hoc autem nõ poterat eſſe, niſi ali-
qñ congregarentur oẽs hoĩes, quia quantum ad bo-
nos poterat hoc ſciri, cum oẽs futuri ſint in vita ęter-
na, ſed mali hoc neſcirent, ideo oẽs futuri ſunt ſimul
aliqñ, vt ſimul videant bonitatem bonorum, & hoc
erit fieri iudiciũ generale. & hoc erit, qđ dr̃ 1. Cor. 4. c.
ſ. illuminabit Dñs abſcondita tenebrarum, & manife-
ſtabit conſilia cordiũ, & tũc laus erit vnicuiq; a Deo.
erit enim vera laus illa, quia Deus manifeſtabit oĩbus
bonitatem cuiuslibet bonorũ, nunc vero parua laus,
& fama eſt bonis, quia ad paucorum notitiam geſta
bonorum perueniunt, & quædam ſunt quæ nunquã
in cognitionem aliorum hic peruenerũt, ſed Deus illa
tũc oĩbus hoĩbus manifeſtabit. ẽ ꝯrario aũt fiet in ma-
lis, quia multa mala facta fuerunt, quæ hic velut bo-
na laudabantur, & quædam quæ in nullorum hoĩum
notitiã peruenerũt; ideo Deus oĩa peccata malorum
ibi manifeſtabit, vt cuiuslibet iniquitates a toto mun-
do ibi cognoſcantur, & confundantur mali de tanta
verecundia. Quarta cauſa erit ad honorem Chriſti, vt
aliqñ totus mundus ei ſubiectus ſit. nã ipſe acquiſiuit
ſibi Eccleſiam totã ſanguine ſuo, ideſt omnes hoĩes
Act. 20. c. ideo oẽs ſunt ſerui eius. iuſtum eſt ergo, vt
oẽs aliqñ ei exhibeant honorem ſaltẽ inuiti, hoc aũt
non eſſet, niſi aliqñ congregarentur oẽs hoĩes, & hoc
vocamus iudicium generale, & iſtam cauſam ponit
Apoſtolus ad Ro. 14. c. ſ. omnes ſtabimus ante tribu-
nal Chriſti. & ſubditur ibi cauſa, ſ. quia ſcriptum eſt,
omne genu mihi flectetur, & oĩs lingua confitebitur.
mali enim nunq̃ videbunt Chriſtũ ſenſibiliter quan-
tum ad hoc, ꝙ eum venerari poſſint, aut timere, ideo
conueniens eſt, ꝙ tũc congregentur oẽs, & illum vi-
deant. Quinta cã eſt, vt mali videant quõ iuſte pereũt.
nam apparebit iniquitas ſua coram oĩbus hoĩbus, &
ipſi videbunt, ꝙ iuſte damnantur, & oẽs alij hoc vide-
bũt, ideo non manebit eis aliqua cauſa querelæ. Etiã
videbunt tũc, ꝙ potuiſſent per mortem eius qui illos
iudicat ſaluari, & participare beatitudine, & noluerũt
quod cedet in ipſorum dolorem, & ideo dr̃ Apo. 1. c.
ꝙ videbit eũ oĩs oculus, & plangent ſe ſuper eum oẽs
tribus terræ, i. plangent, quia perdiderunt bonum, qđ
habere potuiſſent, & hoc in magnam Chriſti laudẽ
cedet, vt videat totus mũdus eum Saluatorem ſuum,
& Dñm eſſe, & per illum toti humano generi ſalutẽ
datam. Sexta cauſa eſt, vt fiat ibi ſeparatatio genera-
lis bonorum, & malorum. nam quandiu hic fuerunt
homines

homines semper fuerunt permixti boni,& mali,quia sic expediebat ad vtilitatem vniuersi, vt mali per bonos emendarentur, & boni per malos exercerentur, & probarentur in virtutibus,sed tunc cum,neque mali possint effici boni,neque boni exercitatione egeāt, quia in bono consummati sunt separabuntur, & ad hoc expedit,vt aliqñ simul sint.nunquam autem possunt esse omnes simul,nisi post resurrectionem, & finem seculi, ideo tunc Deus congregabit eos in generali iudicio, & separabit ex inde, vt in æternum maneant boni per se, & mali per se. sic dr̄ hic in litera, s. cum venerit Filius hoīs congregabuntur ante eū oēs gentes, & separabit eos, sicut separat pastor oues ab hædis.& iste erit effectus sententiæ, s. vt mali inde vadant in ignem æternum, & boni vadant in vitā ęternam. Ad primam rōnem positam supra q.316. dicendum, ꝙ Deus nō iudicat bis in idipsum, quia istud est pro eodem peccato bis punire sufficiēter, aut bis præmium dare,licet ibi accipitur pro punitione,cum alia translatio habeat ibi,non insurget duplex tribulatio, sed bis fit iudiciū de hoīe, in quo tñ datur eadem pœna,aut idem præmium, & non fit iudicium istud bis ſm rationem eādem, sed ſm alteram, & alteram rationem, licet de eisdem fiat. Primo quo considerandum, ꝙ cuilibet hoī competunt hæc duo, idest, ꝙ sit singularis persona, & ꝙ sit pars totius humani generis, & propter hoc debetur ei duplex iudicium. Vnū autem est,& non generale, quod fit de quolibet hoīe per se in morte, qñ recepit iuxta ea q̄ in corpore gessit bonum,vel malū,quamuis non totaliter,quia non quo ad corpus, sed quo ad animam solum. Aliud autem iudicium debet esse de quolibet homine, ſm ꝙ est pars humani generis. sicut aliquis iudicari dicitur etiam ſm humanam iustitiam,qñ iudicium datur de cōitate,cuius ipse est pars: vnde & tunc quādo fiet vniuersale iudicium totius humani generis per vniuersalem separationem bonorū a malis quilibet iudicari dicetur,quia quilibet est vnus, aut de bonis, aut de malis,& sic separatur ab alijs de quibus nō est. sed ista duo iudicia nō se habent per accumulationem, quasi in vno iudicetur homo de quibusdam factis, & in alio de alijs, vel in duobus iudicijs contrarias sententias quis reportare possit, sed sunt quasi vnū iudiciū, sed primum est velut iudicium cuiuslibet hoīs,ſm est iudicium humani totius generis. addit tñ ſm aliquid ad primum, quia in primo nemo suscipit totū, quod meruit bonum, aut malum, in secundo autem complētur.nam in primo accepit quisque bonū,aut malū ſm animam solum, in secundo autem accipit bonū, & malum quantū ad vtrunque,quia tunc vnita erunt per resurrectionem. Ad ſm dicendum, ꝙ verum est, ꝙ in quolibet iudicio sentētia præcedit ad executionem, & ideo etiam in illo iudicio generali sic fiet, & cum dr̄,ꝙ iā præcessit executio in quolibet, idest admissio ad vitam æternam, vel exclusio ab illa, dicendum ꝙ nō est illa huius iudicij executio. Pro quo sciēdum, ꝙ sicut distinguuntur hæc duo iudicia, ita sunt duæ sententiæ,& duæ executiones. in primo enim iudicio sententia est de quolibet, ꝙ recipiatur ad vitam æternam, vel recludatur in æternum in inferno, executio autem huius est, ꝙ statim mergatur in infernū, vel deducatur anima in beatitudinem. Secundum autem iudicium, quia potius est generis totius humani quam singulariū hominum sententia in eo est,ꝙ fiat totalis,& perpetua separatio bonorum a malis, vt nō sint iā commixti,& executio huius est,ꝙ omnes boni simul vadāt ad vitam æternam, mali autem simul deducantur in infernum cum diabolo, & Angelis eius. & ista sententia aut executio eius non præcessit in primo iudicio,quia ibi de vno tantum iudicatum est, &

A ille assecutus est tunc bonum, & malum, cæteri autē boni,& mali adhuc manserūt mixti, ideo alterius iudicij executio est illos separare generaliter. Etiā,quia in iudicio secūdo completur aliqualiter executio primi iudicij. nā in primo iudicio diffinitum erat de bono,& malo cuiuslibet, & tñ non erat plene traditum executioni, quia pro actibus cuiuslibet debetur ei pęna,aut gloria in corpore,& anima,& tñ in primo iudicio data fuit solum in anima,in secundo autem datur in corpore simul,& anima. ergo primum completur per secundum,sed istud est per accidens, s.inquātum tempore primi iudicij non inueniūtur corpus,& anima simul, neque inuenięntur vsque ad resurrectionē, quæ fiet in secundo iudicio, si autem in primo fieret resurrectio, statim daretur cuilibet plene, quod ad ipsum pertinet,& tñ non propter hoc tolleretur secun-
B dum iudicium,quod est generale. Ad tertium dicendum, ꝙ verum est, ꝙ omne iudicium dicit discussionem,& ponit dubium,& ita generale iudicium aliqđ dubium tollet. Et cum dicitur, ꝙ certa est vnicuique iam sua damnatio, dicendum ꝙ verum est, & tamen iudicium illud non est singulorum, vt singulorū, sed totius generis humani, & licet cuilibet sit certa sua damnatio, vel salus, non est tñ certa damnatio,vel salus aliorum, & tamen in illo iudicio de omnibus iudicatur,ideo innotescet ibi cuilibet de omnibus qui saluantur,& de omnibus qui damnantur, & quanta gloria,& quanta pęna cuilibet respondeat, ideo erit con-
C ueniens illud iudicium, & ad aliquid, quod dubium est declarandum.

An dies iudicij sit nobis occultus,vel potest esse notus. Quæst. CCCXIX.

QVAERETVR post hæc de tempore quo fiet iudicium, & quantum ad hoc est primum dubium,an dies iudicij sit nobis occultus, vel potest esse notus. Aliqui dicunt,ꝙ potest a nobis sciri. primo, qa sicut expectabant sancti patres primum aduentum, ita expectamus nos secundum aduentum Christi,sed sancti patres sciuerunt tempus primi aduentus determinate, vt patet per numerum hebdomadarum quæ
D ponuntur Dan.9.c. vnde, & reprehendūtur Iudæi qui tempus aduentus Christi non cognouerūt, quasi cognoscere potuissent supra 16.& Luc.12.c.s.hypocritæ faciem cęli, & terræ nostis probare, hoc autem tempus qūo non probatis? ergo videtur, ꝙ tempus secundi aduentus,s.ad iudicium debebat esse notum. Secūdo, quia per signa venimus in cognitionem signatorum, sed de die iudicij multa sunt signa in sacra scriptura,vt patet præced.ca. & Mar. 13. & Luc.21. ergo possumus diē iudicij scire. Tertio quia Apostolus dixit 1. Cor. 10. nos sumus in quos fines seculorum deuenerunt 1.Io.3. ca.dicitur filioli nouissima hora hæc est. cum ergo longum tempus transierit ex quo hæc dicta sunt,videtur ꝙ nūc saltem scire possimus, quòd dies iudicij sit propinquus. Quarto,quia cuius princi-
E pium est determinatum, finis quoque est determinatus,aut determinate sciri potest, eo ꝙ omnia mensurantur quadam periodo,idest motu circulari, vt dicitur 2. de Generatione. sed principium mundi determinate a nobis scitur. ergo finis eius potest determinate sciri,& tamen dies iudicij est vltimus dies seculi. ergo ille potest a nobis sciri determinate. Quinto,qa Apoc.12.ca. dicitur, ꝙ mulier per quam signatur Ecclesia habet locum paratum a Deo, in quo pascatur diebus mille ducentis sexaginta, & Dan. etiam 12.c. ponitur numerus determinatus dierum, s.porro doponitur numerus determinatus dierum, s. porro docti intelligent, & a tempore cum ablatum fuerit iuge sacrificium, & posita fuerit abominatio in desolatione

ſione dies mille ducenti nonaginta, beatus qui expectat,& peruenit ad dies mille trecentos triginta quinque.& iſti dies videntũ poſiti pro annis iuxta illud Eze. 4.c.diem pro anno dabo tibi. ergo videtur, ꝙ per illũ numerum annorum determinate ſciri poſſit ex ſacra ſcriptura tempus iudicij. Sexto,quia ſtatus noui teſtamenti præfiguratus fuit in veteri,ſed ſcimus determinate tempus in quo vetus teſtamentum habuit ſtatum, ſcire ergo poterimus determinate durationem teſtamenti noui,ſed nouum teſtamentum durabit vſque ad finem ſeculi infra 28.c.Ecce ego vobiſcũ ſum vſque ad conſummationem ſeculi. ergo poterit ſtari hoc modo finis ſeculi, & conſequenter dies iudicij.

Ad has ſex rationes rñdetur in fine sequ. quæſtionis.

Dicendum, ꝙ dies iudicij non eſt nobis notus, & patet, quia præced.c. dicitur de die autem illo nemo ſcit,neque Angeli cęlorum,niſi ſolus Pater.ergo nos neſcimus.

Cum autem quæritur,an ſcire poſſimus diem illũ. dicendum, ꝙ aut quæritur de tẽpore iſto in quo nunc ſumus antequam præcedant aliqua ſigna iudicij, aut de illis qui erunt in tempore illo in quo iã ſigna præcedentia erunt finita.Accipiendo autem de nobis,dicendum ꝙ neque diem iudicij ſcimus, neque etiam tempus propinquũ ſcire poſſumus. De primo patet, quia nemo ſcit,nec Angeli cęlorum, vt dictum eſt. De ſecundo, ideſt de tempore propinquo dicẽdum, ꝙ etiam neſcimus, quando erit,an vſque ad vnum annum,vel duos,vel decem,vel mille, vel tria millia, ſicut tangit Auguſt. in epiſtola ad Eſichium de die iudicij.& hoc,quia nihil eſt,per quod cognoſcamus. Si autem dicatur de illis qui erunt tempore illo poſt ſigna finita,aut quæritur, an ſcient diem iudicij, aut an ſcient tempus proximum.De primo dicendum,ꝙ neque illi ſcient,quia ſcire tempora, & momenta ſecũdum determinationem Deus ſibi reſeruat, & hoc innuitur cum dixit præced.c.de die autẽ illo nemo ſcit, neque hora.non autem dixit de anno, aut decade annorum,ſed die, & hora, vt tangeret quaſi præſentaliter tempus rei. Sed vero dicatur de tempore propinquo, dicendum ꝙ illi qui fuerunt poſt finem ſignorũ ſcient propinquum eſſe diem iudicij.ſic patet pręced. c. vbi cum poſita eſſent omnia ſigna, addit Chriſtus, itaque & vos cum videritis hęc omnia,ideſt omnia ſigna præterita ſcitote,qa prope eſt,& in ianuis, & non ſolum quando viderint illa completa, immo quando viderint illa inchoari poſſunt iudicare prope eſſe diẽ iudicij Luc.21.c.f. his fieri incipientibus reſpicite, & leuate capita veſtra, qm̃ appropinquat redẽptio veſtra.Si tamen quæratur, an aliquo modo a nobis ſciri poſſit dies iudicij. Dicendum,ꝙ ſicut nõ eſt ſcitus,ita neque ſciri poteſt,quia ſi poſſet ſciri,aut hoc eſſet per aliquam naturalem cognitionem, aut per notitiã ſcripturarum,aut per reuelationem,ſed nullo iſtorũ modorum ſciri poteſt a nobis. ergo non ſcietur. De primo patet, quia ratio omnium quæ cognoſcuntur in natura accipitur ex habitudine motus, cum per motum operentur omnia naturalia,& ea quæ ſunt nullo modo mota etiam ſi ſint mouentia non ſunt phyſicæ conſiderationis, & quoniam fines mundi, & dies iudicij,& ceſſatio omnis motus ſunt idem,ſiquis deberet naturaliter ſcire diẽ iudicij, oporteret ꝙ haberet cognitionem de fine motus. de cęterarum autem rerum duratione habetur notitia ex motu, cum omnia conſiſtant in quadam periodo,vt dicitur ſecũdo de Generatione.ſed de motu non poſſumus habere cognitionem per ipſummet motum, ſed oportet habere cognitionem per motorem, aut per mobile, ſed non poteſt per mobile cognoſci determinate finis motus celeſtis, neque ex conditione motus, ſed potius ex parte vtriuſque eſt aptitudo ad durandum

F in æternum. De motu patet,quia eſt circularis, & in circulo non eſt principium,neq; finis, & ideo poteſt ſemper durare, quia non habet vbi finiatur, ſecus de motu recto, quia habet vbi incipiat, & vbi terminetũ, & extra terminos mobilis non eſt ire, ideo motus rectus non poteſt eſſe in infinitũ, ſecus autem de motu circulari,qui non habet vbi terminetur ex duratione ſua. Etiam ex parte mobilis non poteſt ſciri finis motus illius,quia potius habet aptitudinem corpus cęleſte,vt ſemper moueatur,quia eſt circulare corpus motum ſuper axem, & polos ſuos, & eſt incorruptibile corpus,quia non eſt elementum,neque elementatũ, ideo poteſt durare in æternum, & ob hoc naturales philoſophi non inuenietes aliquam cauſam inchoa- G tionis motus dixerunt motum, & mundum ab æterno,& in æternum, vt colligitur 8.Phyſi. Ex parte etiã motoris non poteſt ſciri determinate finis motus, & mundi, ſed in hoc varie loquuntur philoſophi, & fideles: apud omnes enim concorditer conſtat motorem cęli eſſe intellligentiam immaterialem, & tamẽ philoſophi volunt, ꝙ motor cœli mouet iuxta vires ſuas naturaliter, & ex hoc ponit regularitatem,& vniformitatem motus, cum ſit infatigabilis ille, ſed qui loquntur ſecundũ fidem, & veritatem dicunt intelligentiam mouere ſm̃ voluntatem, quia eſt agens liberum,& tamen, quia eſt agens infatigabile poteſt mouere vniformiter,& regulariter,quia vult mouere eo H modo quo mouet, & ſi voluerit velocius, vel tardius mouere mouebit,& ſi voluerit ceſſare ceſſabit, & qa circa ea quorum principium eſt voluntas non poteſt dari ars,aut ſcientia, non poteſt dari certitudo aliqua de duratione motus cœli, quia ſi voluerit motor faciet durare in æternum nullum motum, aut ſi voluerit faciet ceſſare cras. ergo non poteſt ſciri modo naturali quãdo ceſſabit motus cęli, aut quando erit dies iudicij. Secũdo patet circa hoc,quia ſi naturaliter ſciri poſſet, poſſent cognoſcere qui habent altiorem intellectum quam homines, & tamen illi non poſſunt ſcire. ergo non poteſt naturaliter ſciri. Et patet,quia ſi poſſent ſcire iam ſcirent,& tamẽ neſciunt. ergo nõ poſſunt ſcire. conſequentia patet,quia Angeli nõ in- I ſcipiunt cognitionem per ſucceſſionem, ſed totã ſimul habent,cum cognitionem naturalem, ſiue rerũ in proprio genere habeant per ſpecies innatas, ſiue concreatas, ideo ſunt in actu totius illius cognitionis quam habere poſſunt, & tamen ipſi non ſunt in actu ſcientes diem iudicij,ſicut Chriſtus dixit præced.c. & Mar.13.c.ſ. de die autẽ illa nemo ſcit, neque Angeli cęlorum. ergo non poſſunt Angeli cognoſcere hoc naturaliter.Si autem accipiatur quãtum ad cognitionem per ſcripturas, aut accipientur ſcripturæ canonicæ, aut aliæ quælibet de alijs, dicendum ꝙ nulla eſt earum auctoritas potiſſime circa rem tam excellẽtem, ideo quicquid aliqui ſcripſerint de duratione ſeculi, vel ex verbis eorũ certitudinis colligitur nihil ad hoc K deſeruit. Si autem accipiamus ſcripturas quæ ſunt in canone, quarum auctoritas eſt irrefragabilis. Dicendum,ꝙ per eas non poteſt conſtare de die iudicij, qa aut illę ſunt ſcripturæ veteris,aut noui teſtamenti.De primis dicendum,ꝙ non patet ex eis, quia tũc potuiſſent periti legis habere cognitionem de die iudicij, quod falſum eſt. Etiam Apoſtoli potuiſſent habere cognitionem ex doctrina eorum, ſed nunquã habuerunt,quia quæſierunt a Chriſto, quod eſt ſignum aduentus tui, & conſummationis ſeculi præced.c. ergo nõ erat in eis vnde cognoſceretur fini ſeculi.Si aũt accipiatur de ſcripturis noui teſtamenti, dicendũ quòd etiam ex eis non conſtat de die iudicij, quia Chriſtus non diffiniuit, ideo quando quæſitum eſt ab eo dixit, hoc ſciri a ſolo Patre præced.c.& Mar.13.c. etiã Apoſtoli

ſtoli non ſcripſerũt hoc in epiſtolis ſuis, neque in aliquo libro qui ſit de nouo teſtamento: nam ſi ſcriptũ eſſet iam veniſſet in notitiam omnium, & tamen nemo adhuc profitetur ſe ſcire, ideo ex nullis ſcripturis ſciri poteſt. Si autem accipiatur quãtum ad cognitionem ex reuelatione. dicendũ ꝙ ſciri poteſt, quia Deus qui nouit poteſt reuelare ſi voluerit. Conſtat tamen, ꝙ non reuelabit alicui viuẽti, ita enim veriſſime creditur, ideo dies iudicij non ſcitur determinate ab aliquo homine, neque ſciri poteſt, & quia finis mundi, & dies iudicij, & dies reſurrectionis generalis idem ſunt, cognito vno alterum cognoſcitur, & vno ignorato alterum ignoratur, ſed de die reſurrectionis non poteſt haberi notitia. ergo neq; de die iudicij, de quo latiſſime dictũ eſt ſupra 22. ca. & ibi vide vbi de reſurrectione dictum eſt. Ad rationes in oppoſitum dicetur ſequenti quæſtione.

An expediat nobis determinate ſcire diem iudicij, & an ſigna poſita à Chriſto ſint ſolum pro die iudicij. Quæſt. CCCXX.

QVAERETVR, an expediat nobis ſcire determinate diem iudicij. Dicendum, ꝙ cum tangatur hic de reuelatione diei iudicij poteſt tripliciter dici, ſ. an reuelatione poſſit ſciri; vel an ex reuelatione ſit ſcitus, vel an per reuelationem expediat ſciri. Si accipiatur primum, dicendum ꝙ certum eſt, ꝙ poteſt ſciri ex reuelatione, ideſt non repugnat ſciri, quia Deus nouit diem illum, quia ipſe facturus eſt iudiciũ in die aliquo in quo ipſe voluerit, & pendet pure ex arbitrio eius, ſed id quod Deus nouit poteſt reuelare, ideo poterit reuelare diem hunc, & patet, quia maius eſt cognoſcere Deum quam cognoſcere aliquid de eo, qđ ipſe nouit, & tamen ipſe poteſt reuelare ſeipſum, vt cognoſcatur. ergo a fortiori poterit reuelare aliquid de eis quæ ipſe nouit, de quibus eſt dies iudicij. Et patet, quia ſupra 11. ca. dicitur nemo nouit Patrem, niſi Filius, & cui voluerit Filius reuelare. ergo a fortiori Filius poteſt reuelare alicui diem iudicij.

Si autem quæratur de ſecundo, ideſt, an alicui reuelatus ſit dies ille, dicendum ꝙ non poteſt conſtare ſecundum omnimodam certitudinem, & tamen veriſimiliter dici poteſt, ꝙ nulli vnquam reuelatus, eſt neque reuelabitur. Primo quia ſi nobis reuelaretur fieret hoc per Angelos, qui ſunt adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi, propter eos qui hæreditatẽ capiunt ſalutis ad Hebræ. .c. & tamen Angeli neſciunt diem iudicij. ergo non eſt nobis reuelatus. Patet quia ſi ipſi reuelarent nobis Deo docente iam ipſi ſcirent, & tamen neſciunt præced. ca. & Mar. 13. ergo non reuelatus eſt alicui dies ille.

Secundo, quia quando Deus aliqua reuelat notificat ea ſeruis ſuis Amos 3. ca. non faciet Dominus verbum, niſi reuelet ſecretum ſuum ad prophetas ſuos ſeruos. & tamen Apoſtoli fuerũt ſanctiores in nouo teſtamento omnibus poſterioribus, quia ipſi habuerunt primitias ſpiritus ad Rom. 8. ideſt habuerũt Spiritum Sanctum cęteris prius, & abundantius, vt dicit ibi glo. ergo eis deberet potius reuelari, & tamen eis non ſolum non fuit reuelatum non petentibus, ſed etiam cum peterent a Chriſto hoc ſibi notificari non fuit notificatum. nam præced. cap dixerunt, quod eſt ſignum aduentus tui, & conſummationis ſeculi? Et ibi Chriſtus noluit eis dicere diem illum, ſed dixit, quòd de die illo nemo ſcit, neque Angeli cœlorum, ergo a fortiori alijs non fuit reuelatus.

Tertio, quia Deus agit omnia ſecundum rectã rationẽ, & ita ſemper, vt ad aliquid proſint, & ideo quãdo dat alicui homini gratias ſpirituales, ſemper facit

A propter aliquam vtilitatem 1. Corinth. 12. ca. vnicuique dat adminiſtratio ſpiritus ad vtilitatem, ideſt datur donum Spiritus ſancti ad vtilitatem eius cui datur & aliorum, & tamẽ reuelatio diei iudicij, ideſt, quòd ſciretur ipſe dies determinate non eſſet ad vtilitatem Eccleſiæ, ſed in damnum, vt infra dicetur. ergo nõ reuelabitur alicui.

Quarto, quia ſi Deus reuelaret alicui diem iudicij multi ſcirent illum, immo veniret in notitiam omnium, quia Deus non reuelat aliquid ad vtilitatẽ perſonæ priuatæ, ſed ad vtilitatem omnium, ideſt totius Eccleſiæ, vt dicitur 1. Corin. 12. & 14. ſ. vnicuique datur adminiſtratio ſpirit⁹, ideſt vſus alicuius gratię Spiritus ſancti ad vtilitatem, ſ. Eccleſiæ, & ideo ſi vni reuelaretur veniret in cognitionem multorũ, quia publicaretur, & ſic omnes ſcirent, & cauerent, & tamen
B non cauebunt, ſed erit dies illa inſperata, & ita expedit. & dicitur, quòd erit tũc, ſicut in diebus Noę, quãdo neſciuerunt homines malum futurum quouſque intrauit Noe in arcam, & de ſubmerſione Sodomorum. vt dicitur præced. ca. & Luc. 17. ergo neceſſe eſt, quòd fuerit ignoratum iſtud, & nulli reuelatum.

Si autem quæratur, an expediat reuelari, dicẽdum ꝙ non, quia quando Chriſtus de ſimili reſpõdit diſcipulis quærentibus dixit, nõ eſt veſtrum noſſe tempora, & momenta, ideſt nolite de talibus quærere, quia non ſpectat de talibus ad vos ſcire, ſed ad ſolum Patrem, qui in poteſtate ſua poſuit tempora, & momẽ-
C ta, ideſt, vt ſolus determinate ſciat res, & particulariter ſecundum ſuas determinationes temporum.

Si vero rurſus quæratur quare non expedit nobis ſcire diem iudicij. Dicendum, ꝙ hoc eſt, primo quia nulla inde vtilitas ſequitur. nam dies iudicij non erit, ideſt ipſum tempus quo iudicabimur, niſi poſt mortẽ noſtram, quia non iudicabimur quouſque reſurgamus, & non reſurgemus quouſque omnes moriamur, ideo ad nihil prodeſt hoc ſcire determinate, qa ſciẽtia de illa die, vel tempore nullam diſpoſitionem in nobis cauſat, eo quòd diſpoſitiones quas nos facimus, aut facere debemus ad vitam æternam ſunt in vita, cum poſt vitam non manet nobis aliqua operatio meritoria, vel quæ adiuuet ex parte noſtra, & ta-
D men tempus iudicij erit poſt mortem. ergo non prodeſt nobis ſcire, quando erit.

Secundo, quia potius ſequeretur inconueniens reuelando. nam ſcire diem iudicij ſi eſt aliquãtulum diſtans valde noceret, quia laxarẽtur corda humana ad vitia, ſicut ſiquis ſciret diem mortis ſuæ, & ſic ſolum vellet benefacere quãdo eſſet propinquus morti, qđ eſt inconueniens, cum omni tempore ſecundum rationem viuẽdum ſit. vt ergo homo incertus de tempore iudicij quaſi ſemper inſtet ſemper ſolicitus ſit ad bene agendum, fuit conueniens, ꝙ ignoraretur tẽpus illud, & ſic eſſet homini cauſa vigilandi, & iſtam cauſam exprimit Chriſtus præced. c. & Luc. 12. nam poſtquam dixit, quòd de die illa, & hora nemo nouit.
E adiungit vigilandum eſſe, quia ſi paterfamilias ſciret qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non ſineret perfodi domum ſuam, & cõcluditur. & vos eſtote parati, quia qua hora non putatis Filius hominis veniet, & ſimilem modum loquendi habuit Apoſtolus prima Theſſ. 5. capitu. ſ. dies Domini, ſicut fur in nocte veniet.

Tertio, vt ſeruetur Deo id, quod ei proprium eſt, ſ. ſcientia quorundam, quam in ipſo ſolo eſſe decet. Eſt enim Deus per ſcientiam ſuam cauſa rerum, & vtrũque cõicat rebus, ideſt cauſalitatem, & ſcientiam. nã quibuſdam tribuit virtutẽ agendi circa alias res quarum ſunt cauſæ, & alijs, aut quibuſdam ipſarum tribuit vim cognoſcendi res, ſed tam in operatione quã

ſcientia

scientia aliquid sibi reseruat. De operatione patet, qa operatur quædam in quibus nulla creatura ei cooperatur, sicut creare animam, formare, & infundere, iustificare, miracula facere. ita ergo circa cognitionem necesse est poni quædam quæ solus Deus cognoscat, hæc autem maxime esse debent ea quæ soli diuinę subiacent potestati, vt sicut in operando ea ipse solus se habet ita in sciendo, istud autem est finis mundi, quia in dando finē mundo nulla creatura cooperatur, quia non prouenit ex aliqua habitudine rerum naturaliū, vt ostensum est præced. q. sed ex sola Dei voluntate. ergo conueniens est, ꝙ hunc finem mundi ipse solus sciat antequam fiat, sed si reuelaret non sciret solus ipse. ergo non expedit, quòd reuelet alicui.

Sed obijcietur, ꝙ debeat tempus illud determinate esse notum, quia tempus iudicii non debet esse alicui occultum, nisi forte quilibet se præpararet solicite ad ipsum iudicium, dum illius tempus determinatum ignorat, sed eadem monet solicitudo preparationis etiam si tempus esset certum iudicij. ergo non est inconueniens sciri diem iudicij. Et patet, quia dies iudicij erit post mortem omnium, vt dictum est. & tamen mors est nobis incerta quantum ad tempus, & ideo oportet nos disponere, ideo etiam si sciamus diē iudicij determinate, nihilominus erimus soliciti sēper, cum nesciamus diē mortis nostræ, & ex die mortis resultat tota dispositio post mortem. Sic dicit August. in epistola ad Esichium. in quo inuenerit quemcunque suus nouissimus dies in hoc comprehendet eum mundi nouissimus dies.

Dicendum, ꝙ etiā si ignoretur a quolibet dies mortis eius, adhuc est conueniens ignorari diem iudicij, & hoc prodest ad maiorem vigilātiam in bonis operibus dupliciter. Primo, quia ignoramus, an dies iudicij tantum differatur quantum mors nostra alias differenda erat, quia licet mors nobis qualibet hora accedere possit, aspicimus tamen ad id, quod est cōmunius, & naturalius, idest, vt homines viuant tantum quantum naturaliter viuere possint, talem terminum autem quilibet homo sibi præfigit, quia talem cupit, licet non sit quilibet illum habiturus, potest autē esse, ꝙ dies iudicij veniat ante illum terminum nostræ vitæ naturalis, & tamen ante diem iudicij, vel in ipsa saltē necesse est omnes homines mortuos esse, ideo, vltra timorem mortis adhuc habemus timorem de die iudicij, quasi ante mortis nostræ terminum venire possit, ideo conueniens est sic ignorari, quia duo timores facient maiorem diligentiam, & vigilantiam in bonis operibus quam vnus.

Secundo, quia non habet homo quilibet de se solo solicitudinem, sed etiam de familia, & amicis, & ciuitate, aut regno, vel Ecclesia, & his non determinatur tempus durationis s'm vnius hominis vitam, & tamē vnumquemque horum oportet esse dispositum, vt dies Domini eum paratum inueniat. ergo pro omnibus his timemus, & soliciti sumus, etiam si dies iudicij futurus sit aliquantulum post mortem nostram, & ideo vtilitatem habet quandam esse diem illum nobis ignotum.

Sed ad hac obiiciunt quidam, ꝙ dies iudicii alicui reuelatus est, aut reuelabitur, quia dicitur Amos 3. c. non faciet Dominus verbum, nisi reuelauerit secretum suum ad seruos suos prophetas, & tamen dies iudicij est de maximis rebus ergo reuelabitur.

Secundo, quia dicunt, ꝙ illa auctoritas non est vestrum nosse tpa, & momēta conueniebat Apostolis q multo tempore ante nos fuerunt, & ideo dies iudicij erat ab eis elongatus, & sic non expediebat eis nosse illum, secus de nobis quibus dies iudicij vicinior est, aut de illis quibus fuerit valde propinquus. nam illis

F expediet reuelari. Dicendum, ꝙ his non obstantibus non reuelabitur nobis, neque expedit reuelari diem iudicij quantumcunque ei vicini sumus, & de vtroq; responsum est supra 22. c. & maxime circa declarationem auctoritatis illius, non est vestrum nosse tempora, & momenta multa & pulchra dicta etiam ibi quæ sunt illa quæ Deus reuelat prophetis, & quæ sunt illa quæ occultat. Ad rationem primam in contrarium præced. q. dicendum, ꝙ non est simile de primo aduentu, & secundo. nam in vtroque requiritur, ꝙ veniens cognoscatur, ita ꝙ postquam fuerit præteritus aduentus non possit dubitari, an fuerit, quia videretur tunc inutilis esse. hoc supposito debuit tempus primi aduentus determinari, & prenunciatum esse antequā

G fieret, tempus autem secundi aduentus non debuit diffiniri antequam esset. nam in primo aduētu venit Christus occultus quantum ad personam suam, idest ꝙ non cognoscebatur iuxta illud Isa. 45. c. tu es Deus absconditus Deus Israel saluator. sic. n. debuit venire, qa alias impediret mysteriū passionis, si persona eius determinate ab omnibus, aut a pluribus agnosceretur. vt ergo non maneret totaliter ignotus, debuit tēpus aduentus eius notum esse. nam tunc etiam si persona non esset nota, cum sciretur tempus determinate, appareret ꝙ Messias iam venisset: ex illo esset quidam modus probationis ad cognoscēdum Iesum esse Messiam, qui illo tempore venerat, & talia fecerat

H qualia Messias facturus erat, immo qualia verus Deus facere posset. secus autem de secundo aduentu, quia ille erit manifestus, sicut dicitur Psal. 49. Deus manifeste veniet, Deus noster non silebit. & ideo etiam si non sit tempus aduentus eius determinate præcognitum, aut prænunciatum, immo etiam si nulla signa præcederent, non poterit ignorari aduentus, neque persona aduenientis, sed cogentur omnes scire, & agnoscere aduenientem sic dicitur pręced. c. vbi distinguit Christus aduentum suum secundum ab aduentu pseudo prophetarum, quia aliqui occulte venirent tes se esse Christum. vnde diceretur de eis. ecce Christus hic. ecce illic. ecce in deserto est. ecce in penetralibus, & subdit, ꝙ non erit sic aduentus Filii hominis,

I sed sicut fulgur exit in Oriente, & subito apparet in Occidente. sic erit aduentus eius, & ita subito notitia eius peruenit ad omnes homines, & quod maius est, quia congregabuntur omnes ante eum eod. cap. s. vbi fuerit corpus ibi congregabuntur, & aquilæ, & supra in litera dicitur, ꝙ cum venerit Filius hominis cōgregabuntur ante eum omnes gentes. & ita non oportet prænosci, aut reuelari tempus diei iudicii, licet debuerit prænosci tempus aduentus primi Christi. Ad s'm dicendum, ꝙ licet multa signa ponantur a Christo in Euangelio, non ex hoc est notus dies iudicii. Et dicūt quidam, ꝙ causa est, quia signa quæ ponuntur a Christo in Euangelio (vt ait August. in epistola ad Esichiū) non pertinent omnia ad diem iudicii designandum,

K sed quædam ad euersionem Ierusalem qui præteriit, quædam autem eorum (vt plurimi dicunt) pertinere ad aduentum quo quotidie Christus spiritualiter venit in Ecclesiam suam visitans eam, prout inhabitat nos per fidem, & amorem, illa vero quæ in Euangeliis, & epistolis ponuntur ad vltimum aduentum expectantia non possunt ad hoc valere, vt determinate possint nobis diem iudicii ostendere, quia illa pericula quæ prænunciantur ostendentia vicinum aduentū Christi fuerunt etiam a tempore Ecclesiæ primitiuę, & quandoque intensius, quandoque remissius: vnde & ipsi dies Apostolorum dicti sunt nouissimi dies, vt patet Actu. 2. c. vbi Petrus exponit illud Iohelis 2. ca. erit in nouissimis diebus effundam de spiritu meo super omnem carnem &c. & ita illos dies dixit Petrus esse

esse vltimos, quãdo asseruit completam esse prophetiam illam, & ex illo die multum tempus transiuit vsque nunc, & semper fuerunt in Ecclesia tribulationes quandoque plures, quandoque pauciores, & nõdum venit dies iudicij. ergo neque per similes tribulationes potest probari quando erit dies iudicij, neq; de mense notificari potest ex his, neque de anno, neque de decem, aut mille annis, aut pluribus, vt dicit Aug. in eadem epistola ad Esichium. & si credantur circa diem iudicij huiusmodi pericula magis abũdare, non tñ potest determinari quæ sit illa quãtitas periculorum quæ immediate præcedet ad diem iudicij, vel etiam aduentum Antichristi, cum etiam tempore Ecclesiæ primitiuæ fuerint psecutiones adeo graues, & corruptiones errorum intantum abundarent, ꝙ apud plurimos vicinum, vel imminens tunc expectaretur tempus Antichristi, vt patet in ecclesiastica historia, & in lib. Hiero. de illustrib⁹ viris. Sic enim respondet Sanctus Tho. 4. Sententiarum dis. 47. Sed dicẽdum, ꝙ causa erroris circa hoc accidit magna propter signa a Christo posita præced. cap. & Mar. 13. & Luc. 21. putant enim plurimi omnia illa esse signa iudicij, & quia multa illorum quotidie vident, & ante hoc etiam a principio seculi semper fuerunt infirmãtur circa significationem iudicij, dicentes, ꝙ signa a Christo data nullam certitudinẽ faciũt circa diem iudicij. hoc tamen inconueniens est, quia cũ signa dentur ad signandum, si non efficiunt illud, quod signãt inutilia sunt, immo falsa. quod nefas est dicere circa signa a Christo data. ideo dicendum, ꝙ signa a Christo data conuenienter signant omnia ad quæ signanda a Christo fuerunt posita, & illa quæ fuerunt posita ad signandũ diem iudicij designat illum certe eo modo quo Christus illum voluit designari, sed plurima signa illorum sunt quæ non signant diem iudicij, sed euersionem Ierusalem, & sunt omnia illa quæ ponũtur præced. c. a principio literę fere vsque ad locum illum, s. statim autem post tribulationem illorum dierum, vt magis expositum est ibidem. Quòd autẽ August. & quidam post eum dicunt quędam, & plurima illorum signorum pertinere ad aduentum quo quotidię Christus venit in Ecclesiam suam. Dicendum, ꝙ non stat, nisi velit exponere mystice: alias enim vis infertur literę siquis eam exponat de alio quã de euersione Ierusalem, & de Antichristo, & de aduentu ad iudicium maxime, quia Christus ibi non loquitur, nisi respondendo ad ea de quibus quæsitum fuerat, & tamen non fuit quæsitum de aduẽtu in Ecclesiã quotidie, ideo de illo nihil Christus loquitur. Alia autem sunt signa præcedentia ad iudiciũ, & ista fuerunt pauca a Christo posita, s. quinque, vel sex, vt ostensum est supra. & ista conuenienter signant diem iudicij, & tamen tota turbatio, & error est circa illos qui nesciunt distinguere illa signa ab alijs, & putãt omnia signa ibi a Christo posita esse signa ad iudiciũ. sed falsum est. Nunc vero hoc supposito videtur essę error eorũ qui arguunt de tribulationibus bellorum, & persecutionum, quasi ex hoc instet dies iudicij, sicut ponebatur in solutione præcedenti, quia magnitudo tribulationum non ponitur esse de signis præcedentibus ad iudicium, sed de signis præcedentibus ad euersionẽ Ierusalem, licet aliqui dicãt tribulationum magnitudinem, de qua Christus dixit, ꝙ erit talis qualis non fuit ab initio creaturæ, pertinere ad Antichristi tempora, vt ibidem dictum est, signa aũt illa quæ sunt propria ad iudicium, idest in Sole, & Luna, & stellarum casu, & sonitu maris, nondum videntur, ideo nõdum possumus conqueri de errore significationis. Sed dicendũ, ꝙ supposito, ꝙ illa sint signa iudicij quæ Christus posuit, quærimus, an per illa sciatur dies iudicij? Dicẽ-

A dum, ꝙ aut quæritur de tẽpore isto, vel quolibet alio in quo nondum signa præcesserunt neque esse cœperunt, aut de tempore illo quo iam pręcesserint, aut esse inceperint. Si primo modo dicendum, ꝙ neq; dies iudicij potest sciri, neque tempus aliquod proximũ. De primo patet. nam de die illa nemo scit datis quibuscunque signis. ergo a fortiori nullis stantibus præcedentibus signis non poterit sciri. De secũdo patet, quia si de die iudicij quãtum ad tempus vicinum, vel non vicinum cognoscendum esset hoc fieret per aliqua signa. ergo ante aduentum signorum non potest haberi aliqua coniectura de pauco, aut de multo tẽpore, & ita non magis possumus nunc dicere, ꝙ dies iudicij erit vsque ad vnum annum, quam ꝙ erit vsq; ad centum, vel mille, aut duo millia, & hoc tãgit August. in epistola ad Esichium. Si vero signa præcedant

B semel, vel incipiant fieri, dicẽdum ꝙ aut per illa quærimus certitudinem diei, aut coniecturam temporis vicini. Si primum dicendum, ꝙ non potest haberi. nã quantacunq; signa pręcesserint semper manebit dies ille ignotus, quia de die illo nemo scit, neque tamen sunt signa a Christo posita superuacua, quia nõ ostẽdunt conuenienter per certitudinem ipsum diem iudicij, quia Christus non posuit illa, vt per ea possit sciri dies iudicij, immo illis positis dixit, de die autem illa nemo scit, idest, licet omnia signa videritis, nõ putetis, ꝙ inde scire poteritis determinate diem iudicij. Si autem quæratur secundum, idest coniectura tem-

C poris vicini. dicendum ꝙ ista conuenienter datur per signa. nam completis illis manifestum est, ꝙ dies iudicij de propinquo imminet, sic dicitur præced. ca. cũ hæc videritis scitote, quia prope est in ianuis, & non solum quando fuerint finita signa, sed quando incęperint scimus, quia propinquus est dies iudicij Lucæ 21. ca. his fieri incipientibus respicite, & leuate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. & ista vicinitas temporis paruum tempus ostẽdit: fortassis. n. non erunt duo, aut tres anni, vt dictum est supra. Ad tertium dicendum, ꝙ cum dicitur, hora nouissima hæc est, nihil arguit de propinquitate ad iudicium. nã aut accipitur hora ibi proprie pro parte nota temporis, aut pro aliqua alia designatione ad placi-

D tum imposita. Si primo modo iam transiuit hora vltima, & nondum venit dies iudicij. Si vero accipiatur aliter, non possumus inde aliter colligere, quia sicut iam sub illa hora fluxerunt plures quam mille, & quadringenti anni, ita poterunt fluere tria millia annorũ, ideo dicendum, ꝙ modi isti loquendi de vltima hora, & vltimo die nihil ostendunt de breuitate aduentus Christi ad iudicandũ, quia tunc quando ista dicebantur, poterat expectari, ꝙ in breui futura esset consummatio seculi, & iam a Christi morte quando similia dicebantur fluxerunt multi anni quasi mille, & quadringenti viginti, & nõdum apparet finis mundi, neque signa quæ ipse prædixit in Euangelijs. ergo nihil faciunt modi illi loquendi, sed maxime dicendum, ꝙ ponuntur illi modi ad signandum vltimum statum

E mundi, vel ætatem, & nõ ad signandum breuitatem temporis. nam tẽpus noui testamenti est vltimus status, quia post ipsum non erit alius status, neq; alia lex, sicut ad legem Moysi successit lex Christi, sed manebit iste modus viuendi, & colendi Christum vsque ad finem seculi: ita enim ipse promisit assistentiam Ecclesiæ suæ vsque ad finem mundi infra 28. ca. s. ego. n. vobiscum sum omnibus diebus vsque ad cõsummationem seculi. ergo vsq; ad finem seculi durabit Ecclesia sua. & status iste, sed status mũdi, vel ætates eius sunt quasi quædã dies eius, vel horæ, ideo cum tẽpus noui testamenti sit vltima ætas, vel status mundi, potest vocari dies vltimus, vel vltima hora, & ita accipit

Ioannes

Ioannes dicens. filij nouiſſima hora eſt, ideſt nouiſſimus ſtatus, & non expectetis alium poſt hunc. & eo modo quo vocaē vltima hora poteſt a fortiori vocari vltimus dies, & iſtud eſt iuxta cōſuetudinem ſcripturarum. nam omnes prophetæ vocant tempus Meſſię vltimos dies. ſic accipitur Iſa. 2. & Michee 4 c. ſ. erit in nouiſſimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium &c. & intelligitur de aduētu primo Chriſti, quia dicitur de Syon exibit lex, & verbū Domini de Ieruſalem, & apparet, quia vulgariter tota illa auctoritas applicatur primo aduentui Chriſti, ſic etiam Iohel. 2 capitu. dicitur, ꝙ in nouiſſimis diebus effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem &c. & beatus Petrus Actu. ſecundo, capitu. expoſuit illud de immiſsione Spiritus ſancti ſuper credentes, quæ miſſio fuit ſtatim poſt aſcēſionem Chriſti in cęlos, ideo dies illi vocantur dies vltimi, ideſt vltimi ſtatus. & quia tā illi quam iſti, & omnes dies qui current vſque ad finem ſeculi pertinent ad eundem ſtatū noui teſtamenti, non magis dicuntur nunc dies vltimi quam tempore Chriſti viuentis, aut paſſionis ſuæ, & ſic ſemper eſt nouiſſimus dies, & nouiſſima hora ex tunc vſque ad finem ſeculi, etiam ſi duraret quinque millibus annorū, ſicut autem vocamus dies vltimos hunc ſtatum, ita & vocamus eum finem ſeculi, non ꝙ in quolibet die nunc finiatur ſeculum, ſed quia in iſto ſtatu finiatur, & poſt hunc ſtatum non ſit futurus alius ſtatus, nec aliquis dies. ſic Apoſtolus dicit 1. Cor. 10. c. nos ſumus in quos fines ſeculorum deuenerūt, ideſt nos ſumus in ſtatu illo qui eſt vltimus ſtatus mūdi, & finis eius. Aliqui tamen dicunt, ꝙ vocatur vltimus dies, vel nouiſſima hora, quia breuitatem temporis vult ſcriptura deſignare. Et patet ex modo illo loquendi Chriſti Io. 5. c. ſ. venit hora, & nunc eſt quādo mortui audient vocem filij Dei. & ibi non poteſt accipi pro ſtatu iſto nouiſſimo, ſed pro tempore reſurrectionis generalis, quia tunc mortui audient vocem filij Dei, & reſurgent. Dici poteſt vno modo, ꝙ accipiendo ſic venit hora, ſ. reſurrectionis ponitur per hyperbolem, quia augemus breuitatem cum nō ſit tanta breuitas, & tamen modus loquendi non eſt falſus cum ſit vſitatus. Aliter dicendum, & melius, ꝙ ibi nō deſignatur tempus reſurrectionis mortuorū, ſed conuerſionis ad fidem Chriſti. nam mortui erāt plurimi in peccatis, per quæ ad mortem obligabantur æternam, & illi audierunt vocem Chriſti prædicantis, & conuerſi dixerunt vita gratiæ, & tūc eſt verum abſolute, venit hora, & nunc eſt, ſ. tunc quando Chriſtus iſta loquebatur erat tempus prædicationis, & conuerſionis, & apparet, ꝙ de hoc intelligatur, quia poſt ea eod. c. cū Chriſtus loqueretur de reſurrectione mortuorum magis aperuit. nam in prima vice dixit. venit hora, & nunc eſt, quando mortui audient vocem filij Dei, & qui audierint viuent, in ſecunda vice dixit, nolite mirari hoc, quia venit hora in qua omnes qui in monumentis ſunt audient vocem filij Dei, & procedent qui bona egerunt in reſurrectionem vitæ, qui vero mala egerunt in reſurrectionē iudicij. Et eſt prima differentia, quia in primo dicitur venit hora, & nunc eſt, in ſecunda non dicitur, & nunc eſt, ſed ſolū dicitur venit hora, in quo innuitur, ꝙ primū erat tūc quando Chriſtus loquebatur, ſ. cōuerſio malorū qui mortui vocantur. Secundum vero, ideſt reſurrectio mortuorum non erat tunc, ſed futurū erat, & tamen dicitur, venit hora, quia verum eſt, ꝙ venit tempus illud, quia ſemper tempus currit ad hoc, ꝙ veniamus in illam horam, & ita illa ſemper venit, ſed nō eſt adhuc præſens, ſicut erat præſens tempus conuerſionis, & prædicationis Chriſti. Secunda differentia eſt, quia in primo dicitur, quando mortui audient vocem filij

F Dei. in ſecunda autem dicitur. omnes qui in monumentis ſunt audient vocem. in quo apparet differentia, quia mortuus poteſt accipi pro eo q mortuus eſt naturaliter, vel morte peccati, & ita etiā iura humana vocant mortem naturalem, & ciuilem, & dicunt monachos mortuos mundo, & Chriſtus talem modum loquendi habet Apoc. 3. c. vbi dicit Angelo Sardis Eccleſiæ. nomen habes. ꝙ viuas, & mortuus es. neceſſe eſt autē accipi ibi mortuum in peccato, quia ſi vere mortuus eſſet, non ſcriberetur ei epiſtola, neque haberet nomen viui. in ſecundo autem dixit qui in monumentis ſunt. de illis enim conſtat, ꝙ vere, & naturaliter mortui ſunt. ergo poſuit illud ad ſignandum, ꝙ in primo accipitur mortuus in peccato, & vi-
G uit per conuerſionem: in ſecundo accipitur mortuus qui reſurgit. Tertia differentia eſt, quia in primo dicitur, mortui audient vocē filij Dei, & non dicitur omnes ad ſignandum, ꝙ quando Chriſtus prædicauit nō fuerunt conuerſi omnes qui in peccatis erant, ſed aliqui eorum, in ſecundo dicitur omnes qui in monumentis ſunt, vt oſtendatur reſurrectio. nam omnes tā boni quam mali reſurgent. Quarta differētia eſt, quia in prima dicitur, qui audierint viuent, & non dicitur reſurgent. vt innuatur, ꝙ eſt vita illa ſpiritualis ad quā redeunt, cum eſſent mortui per peccatum mortale. in ſecundo dicitur, & procedent in reſurrectionem, vt manifeſte oſtendatur, ꝙ in ſecundo loquitur de re-
H ſurrectione: in primo autem de conuerſione ad Chriſtum. Quinta differētia eſt, quia in primo dicitur, qui audierint viuent. & non dicitur, audient, & viuēt, quaſi omnes audituri ſunt, ſed qui audierint, vt innuatur, ꝙ aliqui ſolum audirent, & viuerent, in ſecunda autē dicitur de omnibus, ꝙ procedent in reſurrectionem. Sexta differentia eſt, quia in prima nihil additum eſt ad viuere, & non eſt facta differentia vlla, ſed ſolum, quòd qui audierint viuent. in ſecunda autem fit differentia bonorum, & malorū. nam dicitur, & procedēt qui bona egerūt in reſurrectionem vitæ, qui vero mala in reſurrectionem iudicij. ergo in prima ſoli boni viuunt, ſ. qui conuertuntur, in ſecūda autem omnes reſurgunt, quia agitur de vera reſurrectione, & ponitur
I diſtinctio bonorum, & malorum. Septima differētia eſt, quia vnum ponitur, vt probatio alterius, & patet, quia in primo abſolute dictum eſt, mortui audiēt vocem filij Dei, in ſecundo autem dictum eſt, nolite mirari hoc, quia venit hora in qua omnes qui in monumentis ſunt &c. quaſi dicat, dixi vobis, ꝙ nunc mortui audient vocem filij Dei, & viuent per cōuerſionē, & vos miramini de hoc quaſi de difficili, nō miremini, quia aliud magis fiet. ergo poterit fieri hoc, ſ. quia non ſolum mortui ſpiritualiter audiēt vocē filij Dei, vt conuertantur per prædicationem, & ita uiuant, ſed etiam illi qui ſunt vere mortui, & ſunt in monumentis audient vocem filij Dei, & reſurgent omnes, ſed iſtud non erit nunc, ſed in quadam hora quę venit. Et
K ita apparet ex præcedentibus, quòd per iſtas propoſitiones, aut modos loquendi, ſ. vltimus dies eſt, aut nouiſſima hora, non deſignatur aliqua breuitas temporis ad finen, ſeculi, ſed ſignatur, quòd vltimus ſtatus ſit iſte, vel vltima ætas, ſed quantum iſte ſtatus duret non conſtat, ſicut de ætate vltima hominis, ideſt ſenio non conſtat quantum duret, cum cæteræ ætates habeāt determinatum numerum annorum, & interdum vltima iſta ætas tantum temporis habet quantū omnes aliæ ſimul ſumptæ, ſicut dicit Aug. in libr. 83. quæſtionum.

Ad quartum dicendum, quòd non poſſumus ſcire finem mundi per motum cęli: neque enim ſufficit cognoſcere principiū, quia ad hoc, ꝙ cognoſcatur finis alicuius durationis oportet ſciri quantitatē ipſius du-

rationis

rationis in se, & principium illius, & tamen circa motum cœli, licet sciamus principium eius non scimus quantitatem determinatam motus, ideo non scimus finem eius, secus autem est de ipsomet motu cœli, qa per eum non possumus cognoscere ipsummet, cum ipse non sit causa sui ipsius. Ad quintum dicendum, ꝙ dies qui ponuntur Apocal. 12. cap. s. Dies mille ducenti sexaginta non signant totidem annos vsque ad aduentum Antichristi, cum nōdum venerint, & sint anni mille quadringēti quadragintaocto a Christi natiuitate, sed isti sunt dies prædicationis Christi, vt ostē- q.235. sum est supra 22. cap. De diebus autem quos ponit Daniel dicendum, ꝙ non signant annos, quibus duret nouum testamentum vsque ad finem mundi, vel vsque ad aduentum, quia illi sunt dies trecenti trigintaquinque, & tamē iam plures anni trāsierunt a Christi natiuitate, vel morte vsque huc, sed solet dici quòd ille est numerus dierū, quibus durabat prædicatio Antichristi, & tamen de his declarabitur magis Dani. 12. & Apocal. 12. Ad sextum dicendum, ꝙ licet status noui Testamenti significetur per statum veteris Testamenti, non oportet ꝙ sit similitudo per omnia, maxime quia ea quæ in veteri Testamento fuerunt, completa fuerunt in Christo, ideo futuri, idest, sequentis temporis rationem in nouo Testamento non colligimus ex duratione veteris Testamenti, nulla enim ratio inclinat ad hoc, immo si debemus accipere durationem secundum exigentiam rei in generali, videtur ꝙ maior sit duratio noui, q̃ veteris Testamenti, quia habet se nouum Testamentum ad vetus, sicut vir ad puerum, & perfectus ad imperfectum, sic comparat Apostolus ad Galat. 4. cap. vbi dicit legem fuisse pædagogum nostrum, nunc vero dicit nos viros esse, & venisse plenitudinem temporis, sed maiori tempore durat quis in annis iuuenis, & viri, q̃ pueri: ergo nouū Testamētum debet maiori tempore durare, q̃ vetus, & tamen vsque nunc econtrario accidit, quia duratio veteris Testamenti, computando a die qua data est lex Moysi vsque ad Christi natiuitatem est, secūdum vnam computationem annorum mille quingentorum quadraginta quinque, secundum aliam autem, quæ est verior, est annorum mille quingentorum, & decem, & tamē nouum Testamentum etiam si computetur a natiuitate Christi, nō durauit nisi annis mille quadringentis quadraginta octo: ergo non est arguendum de duratione vnius, ad durationem alte- In q.115. rius, quia non est ratio vrgens: de his autem magis dictum est supra 22. cap.

An iudicium erit per diem, aut per noctem.
Quæst. CCCXXI.

QVAERETVR circa determinatum tempus iudicij, idest, circa qualitatem tēporis, s. an erit per diem, an per noctem. Aliqui dicūt, ꝙ neque erit per diem, neque per noctem, quia iudicium, & resurrectio simul fient, & tamen resurrectio non fiet per noctē, neque per diem, quia resurrectio non fit quousque cœlum alteratur, s. cessando a motu, & effectibus quos producit per motum, Iob 14. cap. & ita non fiet vsquequo cesset motus cœli, sed quando cessauerit non est nox, neque dies, quæ fiunt per motum cœli: ergo iudicium quod est simul cum resurrectione non fiet per noctem, aut diem, sed post omnem diem, & omnem noctem. Alij dicunt, ꝙ fiet per diem, quia finis vniuscuiusque rei est perfectissimus, sed tūc cum fuerit iudicium, erit finis temporis, quia post hoc non erit tempus, Apocal. 10. Ergo finietur tempus in optima dispositione, sed illa est dies: ergo erit iudicium per diem. Secundo, quia qualitas tē-

A poris debet respōdere eis quæ geruntur in tempore, vnde Ioā. 13. cap. fit mentio ꝙ nox erat quādo Iudas exiuit a Christo ad eum prodendum, & hoc quia a cōsortio veræ lucis tunc recedebat, & tamen in iudicio illo manifestabūtur omnia illa quæ nunc latent. 1. Corint. 4. cap. s. Manifestabit abscondita tenebrarū, & reuelabit consilia cordium: ergo debet esse tempus maximę manifestationis, sed istud est meridies: ergo erit iudicium in meridie, quia tunc est maxima lux. Alij dicūt, ꝙ fiat iudicium per noctem, quia iudicium, & resurrectio simul fiet, & tamen de resurrectione dicūt, ꝙ fiet per noctem, sicut facta est resurrectio Christi: ergo etiam iudicium fiet per noctem. Secundo, quia aduentus Domini ad iudicandum comparatur aduen-
B tui furis ad perfodiendum domum, præced. cap. & 1. Thess. 5. s. Dies Dñi sicut fur in nocte veniet, sed tempus absconditum est nox: ergo tūc erit iudiciū. Dicendū, ꝙ proprie accipiendo tunc qñ fiet iudicium non erit motus cęli, sed prius cessabit, ideo non erit tunc dies, aut nox. Sed accipiendo tempus pro illa dispositione tēporis, qñ subito superueniet ignis, vt moriantˉ oēs, & resurgant, & fiat statim iudiciū: nam aliqua illa erit. dicūt aliqui ꝙ erit dies, qa dr̃ pręced. c. de die aūt illa nemo scit. Sed ad hoc respondetur, ꝙ non sequitˉ, quia dies accipitur ibi naturalis, & non artificialis, & includit diem, & noctē, & ita non apparet, an sit dies, vel nox. Sed adhuc dicetur quòd erit dies, & patet ex
C operibus, quæ homines tunc facient, quia dicitur pręceden. cap. quòd tunc duo erunt in agro, vnus assumetur alius relinquetur, & duę erūt molentes in mola, vna assumetur & alia relinquetur, & tamē ista sunt opera, quæ per diem fiunt, s. exercere agros, & molere in mola, ideo dies erit. Alij dicunt, quòd erit nox: primo quia dicitur Lucæ 17. cap. In illa nocte duo erunt in agro, vnus assumetur, & alius relinquetur, & sic noctem dixit. & istud videtur conueniens argumentum. Nam quando dicitur, dies non apparet, an sit dies, vel nox, eo quòd dies naturalis vtrunque includit, sed cum dicitur, nox non potest accipi nisi pro nocte, ideo videtur quòd nox futura sit. Secundo, quia ponuntur opera noctis, scilicet, duo erunt in le-
D cto, sed esse in lecto ad noctem pertinet: ergo erit nox quando fiet iudicium. Est dicendum, ꝙ tempus iudicij accipiendo pro illa dispositione temporis in quo cessauerit motus cœli, erunt omnia tempora simul, i. dies, & nox, & quelibet pars diei, & noctis, sicut nunc est: nā qñ in vno loco oritur Sol, in loco opposito, i. distāte per diametrū occidit, & qñ in vno loco erit meridies, erit in alio media nox: cum ergo quærimus an erit dies, vel nox, oportet nos reducere ad aliquē determinatū horizontem, respectu cuius, aut erit dies, aut nox, sed qui erit ille horizon? dicendū, ꝙ erit horizon loci iudicij, i. vallis Iosaphat, vbi putatur futurū iudiciū: nā ille erit horizon cōis, eo ꝙ oēs conuenturi sunt in illum horizontem ad iudiciū, & tñ respectu il-
E lorum locorum in quibus erunt qui tunc subito moriētur, aduenięte igne erit alicubi nox, & alicubi dies, qa tñ iudiciū non fiet in oībus locis, sed in vnico, respectu illius conuenienter quęretur de tempore quale erit, & hoc modo licet posset dici, ꝙ esset dies, tñ magis tenendum videtur, quòd sit nox. Ad rationes in oppositum dicetur sequenti quæst. de hoc tamen dictum est supra 22. cap. In q. 236.

Qua parte noctis, vel diei erit iudicium.
Quæst. CCCXXII.

QVAERETVR dato quòd sit nox tempus iudicij, vel dies, vt aliqui voluerunt, quę pars noctis, vel diei erit.

Aliqui dicunt, quòd erit media nox, quia dicitur præceden. litera, media nocte clamor factus est, & ille clamor videtur esse clamor tubæ, qua clamabitur ad iudicium, præceden. cap. & 1. Corinth. 5. cap. Alij dicunt, quòd non constat an sit media nox, immo an sit nox, sed dicunt vocari mediam noctem propter temporis incertitudinem: nam veniet Dominus hominibus nescientibus, sicut diluuium diebus Noe, & euersio Sodomorum ignorantibus ciuibus, præcedē. cap. & Lucæ 17. cap. sic dicitur ad Thessalon. 1. cap. 5. Dies Domini sicut fur in nocte veniet. & quia nullū est tempus magis occultum, quàm media nox, quia tunc omnes dormiunt, dicitur tempus iudicij media nox, & rursus quia ibi manifestabuntur omnia occulta, quæ conditio manifestationis pertinet ad diem, dicunt vocari diem Domini, & ita dicitur Apocal. 21. & Daniel. 7. c. quòd antiquus dierum sedit, & libri aperti sunt coram eo, quæ apertio manifestationem dicit. Alij dicunt, quòd vere fiet per mediam noctem, sic tenet Cassiodorus, & dat causam quia eo tempore percussa sunt omnia primogenita Aegyptiorum ab Angelo exterminatore. sic refert Magister 4. Senten. dist. 43. Dicendum, quòd per certitudinem non potest sciri hora noctis, aut diei qua fiet iudicium. sic dicitur præcedenti cap. De die autem illa, aut hora nemo scit, & tamen si sciremus quòd media nocte, aut meridie, aut alia parte diei, iam notum esset in qua hora fieret, ideo nescitur hoc. Sed dicendum, quòd verisimilius creditur, & asseritur quòd fiet in fine noctis, scilicet, in crepusculo matutino desinente nocte, & incipiente die, & hoc existente Sole in horizonte Orientali, & Luna in horizonte Occidentali, & hoc respectu loci illius in quo fiet iudicium: nam respectu omnium locorum in quibus morientur homines subito, vt resurgant non erit sic, sed in quibusdam erit nox, & in alijs dies, licet etiam istud non est multum certum, quia tunc manifestum esset quòd dies iudicij futura erat in plenilunio, quia hoc est in oppositione ipsorum luminarium, sed neque ista certitudo videtur nobis dari, quia hoc dato multi dies essent, de quibus sciremus, quòd in illis non potest esse dies iudicij, nec resurrectionis, & hoc satis monet, vt nesciamus, an etiam talis habitudo erit, quando fiet iudiciū inter Solem, & Lunam, sed supposito eo quod asseritur, erit talis habitudo luminarium, & erit crepusculum matutinum, idest, finis noctis, & principium diei quando oritur Sol, & tunc videtur stare conuenienter, quòd fiat per noctem aduentus Christi, idest, missio illius ignis, qui omnia deuorabit, & statim in ipso matutino crepusculo cesset tempus, fiatque tunc resurrectio, & iudiciū. Sed ad hoc est prima ratio, quia in tali situ creduntur creata luminaria, scilicet, Sol in Oriente, & Luna in Occidente, & ita fiat circulatio perfecta, vt redeant corpora ad eundem locum, & situm, in quo fuerunt condita. Secunda est, quia iudicium, & resurrectio fient in eadem hora, & tamen resurrectio creditur futura Sole existente in Orientali horizonte, quia eo tempore Christus surrexit, scilicet in principio diei, ideo tunc tempus iudicij ponunt. Non tamen ex hoc ponatur penitus eadem habitudo luminarium, quantum ad tempus, & omnia, quæ fuit in resurrectione Christi, quia illa resurrectio fuit die quinta Aprilis, & tamen de die iudicij nescitur in quo mense erit. Secundo, quia dicitur quòd tunc Luna, & Sol erunt in opposito, & tamen in die resurrectionis Christi non potuit esse sic, quia Christus manducauit Pascha die quartadecima Lunæ, idest, die Iouis, & die quintadecima, idest, die Veneris mortuus est, & Sabbatho sequenti, idest, sextadecima Luna mansit in sepulchro, sequenti autem die, idest, septi-

F madecima resurrexit, & tamen die septimadecima
Lunæ non poterant esse Sol, & Luna in opposito, sed
si Sol erat in puncto horizontis Orientalis, erat Luna
tunc infra horizontem ad Occidentem plus quàm vi
ginti gradibus, satis autem est quòd sit eadem habitu-
do temporis, idest, in crepusculo matutino. Tenendo
autem istam positionem potest dici ad primum, scili-
cet, media nocte clamor factus est, quòd nō arguitur
inde aliquid: nam litera illa, aut accipitur secundum
parabolam, aut secundum sensum quem Christus in-
tendit. Si secundum parabolam erat vere media nox,
quando venit sponsus dormitantibus virginibus, &
clamatum est ecce sponsus venit. Si autem accipiatur
quantum ad sensum Christi, accipitur pro tempore
occulto, & incerto mortis, quia occultum est cuilibet
G tempus mortis, sicut media nox est tempus incertum
& occultum, idest, quia homines tunc non vigilant,
& de die iudicij nihil ibi dicitur. Ad illos qui dicunt
non constare, an sit media nox, vel quod tempus. di-
cendum quòd verum est, quòd non constat per cer-
titudinem, hoc tamen est quod magis tenetur. Ad il-
los autem qui secundum Cassiodorum dicunt futu-
rum media nocte. dicendum quòd non constat, im-
mo non est satis verisimile, saltem enim non constat
hoc ex aliquo loco scripturæ, quia iam constaret ali-
cui de die illa, aut saltem hora, & cum probant quia
illa hora percussa sunt primogenita Aegypti non fa-
cit ad propositum: nulla enim similitudo inter hæc
H est, quia non infligit Deus omnes pœnas eadem ho-
ra: nam ignem in Sodomis non pluit Deus media no
cte, sed in ortu Solis, vel quasi: nam iam erat mane
quando exiuit Loth de Sodoma, & tamen ante exi-
tum eius non nocuerunt Angeli ciuitati, Gen. 19. c.
& in ortu Solis pluit sulphur, & ignem de cœlo, eodē
cap. Etiam qn̄ Deus misit diluuium non misit per no
ctem, sed in ortu Solis incępit, vel parum post: nam iū
articulo diei introiuit Noe in arcam, i. in pūcto ortus,
Gene. 7. c. & statim cępit pluuia diluuij, ideo nō opor-
tet ꝙ ille ignis qui veniet ad occidendum omnes, qui
residui fuerint, veniat media nocte. maxime quia si re
spectu vnius loci esset media nox, respectu aliorum
non posset esse. Ad rationes positas præced. q. respon-
I dendum est. ad primam verum est, quòd non erit per
diem, neque per noctē, accipiendo proprie diē, & no-
ctē, qa illa causantur ex motu cœli, tunc vero nō erit
motus, sed accipimus tp̄s f̄m cōditionē Solis ad hori
zontē: nā si supra fuerit dies est, si infra est nox, & f̄m
habitudinem eleuationis, vel declinationis accipimus
partem diei, vel noctis. Vel potest dici ꝙ vocatur dies,
vel nox illa conditio temporis, quæ præcessit, quando
cessauit motus: nam manebunt luminaria in illa habi
tudine in qua fuerunt, cum cessauit motus, & ideo vī
esse eadem pars diei, vel noctis, quæ erat quando ces-
sauit motus, & quæ erat antequàm cessaret. Ad secū-
dum dicēdum, ꝙ dies est dispositio melior temporis,
q̄ nox, & meridies est optima dispositio, respectu cu-
iuslibet horizontis, & hoc propter maximam illustra
K tionem, sed hoc non erit tunc necessarium, quia cor-
pora Sanctorum erunt fulgida sicut Sol, supra 13. ca.
& a fortiori corpus Christi, ideo propter lucem non
esset necesse esse ibi diē, quia magis illuminaretur lo-
cus lumine corporū Beatorum, q̄ radijs Solis in meri-
die, & ita Isaias dicit de illa ciuitate Ierusalem cęlesti,
ꝙ non erit ei Sol ad lucendum per diem, neque Luna
per noctem, & Apocal. 21. cap. dicitur, ꝙ nō est neces-
sarius Sol ibi, quia claritas Dei illuminat eā, & agnus
est lucerna eius. Cū aūt obijciebatur, ꝙ rei finis est ali-
quid optimum. dicendum, ꝙ est verū de fine ad quē
habēdū res mouet, qa ille est pfectio eius, secus aūt de
fine in quo res terminatur, qa ille interdū est minoris

perfe-

perfectionis,quàm alij status rei,& ita erit de qualitate temporis. Nã non mouetur cœlum ad hoc,ꝙ consequatur talem, vel talem dispositionem tẽporis,quia tunc illa habita non moueretur, & tamen cum quotidie habeat illam quotidie mouetur, ideo non est motus ad consequendum aliquam determinationem tẽporis, sed ad causandum effectus in rebus per ipsum motus,& circumlatione lucis ad omnem partẽ, propter quod non differt in qua dispositione cesset tempus, i. an in meridie, vel media nocte, vel aurora, aut qualibet alia dispositione, maxime quia semper est talis dispositio temporis, quandiu tempus est: nam necesse est nunc alicubi esse meridiem,& alicubi mediã noctem,& ortum Solis,& occasum,& horam tertiæ, & horã nonæ, & ita de alijs partibus temporis secundum habitudinem quam Sol habet ad diuersos horizontes, ꝙ autem tunc cum cessauerit tempus sit meridies respectu alicuius horizontis,nõ videtur eẽ causa necessitatis vlla:nam hoc maxime esset respectu illius horizontis in quo fiet iudicium, sed pro illo non est necessaria talis habitudo, vt dictum est. Ad tertiũ cum dicebatur, ꝙ debebat esse meridies propter maximam manifestationem. dicendum,ꝙ aut hoc accipitur propter necessitatem rei,quasi ad illam manifestationem,quæ futura est sit necessaria dispositio meridiei,aut accipitur propter correspondentiam significationis.Si primo modo non oportet,ꝙ sit meridies, immo neque dies propter duo. Primo, quia manifestatio, quæ ibi fiet non est corporalis,sed spiritualis, s. manifestabuntur consilia cordium. 1.Corinth.4.cap. & tamen pro tali manifestatione nõ est necessarium lumen corporale,sed spirituale.Secundo,quia dato ꝙ esset necessarium multum lumen corporale,abundãtius erit ibi,quàm Sol possit effundere,eo ꝙ erunt ibi corpora omnium Beatorum, & tamen beati fulgebunt sicut Sol,supra 13.cap.& maxime corpus Christi quod incomparabiliter excedet lumen Solis, ideo non erit necessarius Sol tunc,& consequenter neque dies,neque meridies. Si vero accipiatur quantum ad correspondentiam significationis. dicendum ꝙ propter varias res potest varie tempus illud nominari, s. dies,& nox,& meridies,& media nox:nam attendendo manifestationem occultorum vocabimus meridiem, attendendo autem incertitudinem temporis vocabimus mediam noctem, quia occulte sicut fur in nocte veniet.1.Thessal.5.cap. Ad aliam rationem qua dicebatur, ꝙ fieret per diem, quia opera illius tẽporis erant diurna,i.duos esse in agro.dicendum ꝙ poterit esse nox: nam etiam per noctem sunt aliqui in agris, scilicet, pastores, & sic omnes conditiones conuenient nocti. Est tamen verum, ꝙ tunc erit dies, & nox,quia resurrectio non fiet de vnica parte orbis,sed de omnibus, & mors veniente igne cœlesti in toto mundo fiet, sed tunc necesse est alicubi esse diem, & alicubi noctem, & non potest determinari nisi accipiatur respectu horizontis illius in quo fiet iudicium, quia ad illum erit determinatio aliqua temporis, & ista non est nobis nota,dicitur tamen communius esse determinatio crepusculi matutini, sicut supra dictum est.

An omnes homines in illud iudicium venient.
Quæst. CCCXXIII.

QVAERETVR nunc de iudicandis, & iudicantibus in generali iudicio qui erunt,& specialiter quærendum erat primo de iudicantibus,an solus Christus iudicet cum sedeant super duodecim sedes,an aliqui alij homines iudicent,& an prę ter homines iudicent quoque Angeli, sed de his om-

A nibus,& plurimis dubijs circa iudicantes, & de potestate iudiciaria propter quam virtutem dabitur hominibus, dictum est late supra 19. cap. ideo ibi videatur. Nunc ergo dubium est circa iudicãdos, vel eos qui in iudicium venient, & primo dubitatur an omnes homines venient in iudicium illud. Aliqui dicunt,ꝙ nõ, quia supra 19. cap. cum Christus dedit Apostolis potestatem iudiciariam dixit: sedebitis super duodecim sedes iudicantes duodecim tribus Israel,sed non pertinent omnes ad illas duodecim tribus: ergo non venient omnes homines in iudicium.Secundo,quia dicitur Psal.1.Non resurgent impij in iudicio, sed multi homines sunt impij: ergo multi sunt qui non venient. Tertio,quia aliquis deducitur ad iudicium, vt
B eius merita discutiãtur,sed quidam sunt qui nulla habent merita bona,neque mala:ergo multi sunt qui illuc non ibunt: patet de pueris decedentibus in ætate infantiæ:nam illi nihil habẽt meriti, aut demeriti. Dicendum,ꝙ quærere an omnes comparebunt in iudicio est quærere, an erit iudicium generale,vel non,& de hoc dictum est supra.veruntamen dicendũm nũc quòd in iudicio omnes comparebunt. Primo, quia Actu.10.cap.dicitur, quòd Christus constitutus est a Deo iudex viuorum,& mortuorum, sed nomine horum accipiuntur omnes homines cuiuscunque ætatis,dignitatis,& sexus:ergo omnes venient in iudiciũ. Et hoc patet, quia siue accipiatur de vita naturali, vt opponitur sibi naturalis mors,sufficienter distinguun
C tur omnes homines in viuos,& mortuos. Si vero accipiatur viuus vita gratiæ,& mortuus,pro vt est in peccato mortali, etiam sufficienter distinguuntur omnes per viuos, & mortuos, quia nullus est, qui non sit in gratia, aut peccato mortali. Secundo patet, quia Apocalyp.1.dicitur: Ecce in nubibus venit,& videbit eum omnis oculus, & agitur de Christo veniente ad iudicandum. Sed non videbit eum omnis oculus,si non fuerint omnes homines in iudicio: ergo erunt ibi omnes. Tertio, quia potestas iudiciaria data est Christo in honorem, & hoc in præmium humilitatis, quam in passione exhibuit, sed ipse pro omnibus passus est, quia sanguis suus omnibus sufficit, & omnibus realiter prodesset, nisi illi ponerent obicem, iõ
D dignum est vt qui pro omnibus subijt inhonorationem in omnibus honoretur,hoc autem est vt omnes ei flectant genua sua in iudicio: ergo omnes in iudicium venient, & ideo vocabitur iudicium generale, licet non iudicent omnes, neque iudicentur omnes.

Ad primum dicendum, quòd in iudicio omnes homines comparebunt, licet non iudicabuntur omnes. Cum vero dicitur de duodecim tribubus, dicendum quòd non iudicabuntur solæ duodecim tribus, sed etiam multi de omnibus alijs gentibus, & ad hoc dicit August. 20. de Ciuitate Dei, quod per duodecim tribus omnes gentes intelliguntur, quia per Christum in sortem duodecim tribuum, omnes gentes fuerunt vocatæ, sed de hoc dictum est late su-
E pra 19.cap. Nam licet omnes gentes iudicandæ sint, & nomine duodecim tribuum non accipiantur ibi, nisi ipsæ tribus,dictum est tamen Apostolis, quòd iudicarent duodecim tribus, cum etiam multas gentes præter illas tribus iudicaturi essent. Sed quare de illis duodecim tribubus specialiter expressum est, dictum est eadem quæstio. 208. & non mirum, quia Christus eodem cap.noluit complete dicere de iudicio, sed solum quantum ad propositum suum tunc pertinebat, sicut ergo præter Apostolos multi accepturi erant sedes iudiciarias,dixit tamen de solis duodecim sedibus pro ipsis Apostolis, ita multæ gentes iudicandæ erant præter duodecim tribus, dixit tamen specialiter de illis.

Ad secundum dicendum, ꝙ venire in iudicium tripliciter accipitur. Vno modo venire, vt iudicet quis. Aliò modo ꝙ quis veniat vt iudicetur. Tertio modo, vt veniat, vt ibi saltem præsens sit. Accipiendo primo modo non resurgent impij in iudicio, quia nulli mali iudicabunt, nisi accipiatur de iudicio comparationis, quia hoc iudicio etiam mali iudicant, qui non sunt maxime mali, vt ostensum est supra 19. cap. quęst. 198. Accipiendo secundo modo, idest, vt iudicentur, multi sunt qui non veniunt in iudicium: nam Apostoli non iudicabuntur. Accipiendo tertio modo omnes venient in iudicium, quia nemo erit qui ibi desit, vt omnium genua flectantur Christo, & ita tam mali, quàm boni comparebunt in iudicio. Ad tertium dicendum, quòd etiam pueri illi habebunt aliquid de quo iudicium fiat: nam necesse est omnes paruulos decedere, aut in peccato mortali, aut in gratia, sed primi iudicantur vt pereant, secundi vero vt habeant vitam æternam, & hoc licet neutri aliquid egerunt vnde bonum, aut malum reciperent, sed primi contraxerunt originalem culpam, quæ est mortalis. secundi vero nihil fecerunt, sed meritis Christi per operationem sacramentalem Ecclesiæ receperunt gratiam, per quam beatitudinem habeant. Si autem velimus dicere, quòd nō iudicantur, nisi qui fecerunt aliquid, de quo iudicarentur bonum, aut malum, dicendum quòd isti erūt in iudicio, non vt iudicentur, sed vt gloriam iudicis videant, & sic in hoc fit quidam honor iudici.

An boni iudicabuntur. Quæst. CCCXXIIII.

QVAERETVR an boni iudicabuntur. Aliqui dicunt, quòd nulli boni iudicabuntur, quia Ioan. 3. cap. dicitur, Qui credit in eum nō iudicabitur, sed omnes boni credunt in Christum, quia qui non credit in eum est infidelis, & consequenter malus: ergo nullus bonus iudicabitur. Secundo, quia illi non sunt beati, quibus incerta est sua beatitudo. & hoc modo probat August. Angelos malos nunquàm fuisse beatos, etiam cum in cœlo essent, quia non fuerunt aliquando certi de sua beatitudine: nam de eo quod non erat futurum, non poterāt esse certi: omnes autem Sancti qui nunc in vita æterna sunt, beati sunt, cum dicatur Apocal. 14. cap. Beati mortui, qui in Domino moriūtur: ergo sunt certi de sua beatitudine, & consequenter non deducentur in iudicium: ergo non iudicabuntur qui iam in vita ęterna sunt. Tertio, quia terror repugnat beatitudini, sed extremum iudicium, quod maxime tremendum dicitur, non poterit esse sine timore eorum, qui iudicandi sunt: in beatis autem non est timor, ergo non iudicabuntur, patet quia dicit Gregorius in Moral. super illud Iob 40. cap. scilicet, cum sublatus fuerit timebūt Angeli. consideremus tunc quomodo iniquorū conscientia percutitur, quando etiam iustorum vita turbatur. Alij dicunt ex opposito, quòd omnes boni iudicabuntur, quia dicitur 2. Corint. 5. cap. Omnes astabimus ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, quæ gessit bona, siue mala, sed nihil aliud est iudicari, nisi stare ante tribunal iudicis, ad recipiendum per eius sententiam bonum, aut malum, prout meruit, ergo videtur, quòd omnes boni iudicabuntur. Secundo, quia vniuersale omnia comprehendit, & tamen iudicium vltimum dicitur vniuersale: ergo omnes iudicabuntur ibi, & consequenter omnes boni. Dicendum, quòd iudicium importat duo, s. discussionem meritorum, & retributionem pręmiorū, & hoc secundum quòd in iudicio quolibet humano inuenimus duo, s. discussionem causæ, & diffinitionē

F eius. Si enim accipiatur quantum ad secundum, i. retributionem præmiorum. dicens ꝙ omnes boni iudicabuntur nihil inconueniens videtur asserere: Cōiter tamen non dicitur sic, sed ꝙ quidam boni sunt, qui non iudicabuntur: nam Apostolos non dicimus iudicandos, & multominus Matrem Christi. Tenēdo aūt hoc distinguendum est circa bonos. pro quo sciendū, ꝙ discussio meritorum non fit, nisi vbi est mixtio, & quasi quędam incertitudo meritorum: nam discussio est separatio quædam, vbi ergo nulla est commixtio meritorum bonorum, & malorum, sed simpliciter sunt bona, non est aliquid iudicandum, vbi vero admixtio est, iudicium fiet, & distinguuntur isti per modū loquendi Apostoli. 1. Corint. 3. cap. De ædificantibus

G super fundamentum lapides pretiosos, & aurum, & alijs ædificantibus super illud lignum, fœnum, & stipulam: nam omnes isti sunt boni, cum Apostolus dicat omnes istos saluari, sed dicuntur ædificare aurum, argentum, & lapides pretiosos super fundamentum fidei illi, qui diuinis seruitijs totaliter insistentes, nullam admixtionem notabilem alicuius mali meriti habent, in talibus enim meritorum discussio locum nō habet, quia non sunt ibi mala, quæ discutiantur a bonis: dicuntur autem ędificare super fundamentum fidei lignum, fœnum, & stipulam illi, qui rebus mundi abiectis cogitant, quæ Dei sunt, sed non abijciunt eas penitus, sed adhuc eas amant, & terrenis negocijs implicantur, & tamen nihil Deo præponunt, sed student

H eleemosynis expiare peccata: isti enim habent commixtionem bonorum operū cum malis, ideo discussio meritorum in eis locum habet, isti autem quantū ad hoc iudicabuntur, sed saluabuntur. Sed adhuc considerandum est, quia ista non sunt simpliciter concedenda, quia non est verum, ꝙ boni in die iudicij habebūt aliquam admixtionem meritorum: nullus enim bonus ibi timebit bona, & mala merita simul, sed sola bona. Et ideo videtur, ꝙ nullus bonus iudicandus esset, accipiendo discussionē pro diuisione, vel sequestratione bonorum, & malorum operū, quia aut erūt illa mala peccata mortalia, quæ erunt mixta cum bonis operibus, aut erunt venialia. Non primo modo,

I quia quicunque habuerit peccatum mortale in die iudicij damnabitur æternaliter, eo ꝙ ille sine charitate decedit, si autem sint venialia, est etiā impossibile, q: nemo potest ad vitam æternam ire cum aliquo peccato, vel onere satisfactionis, ideo oportet prius exsoluere pœnam pro illis, quàm habeatur vita æterna, & tamen post iudicium nulla pęna manet, nisi æterna: boni autem non tolerabunt hanc, ideo necesse est, quòd omnia peccata venialia, quæ non sunt simul cū mortalibus, deleantur ante iudicium. Nam in illis qui ante diem iudicij morientur, erunt peccata omnia venialia expiata per pęnam purgatoriam, in illis vero q morientur in ipso die iudicij fiet expiatio venialium per acerbitatem illius ignis, qui omnia deuorabit, & ita bonis in die iudicij nō manebunt aliqua mala merita, quę possint discuti a bonis, & ita nō habet locum

K ista distinctio ibi. Dicendum, ꝙ accipiendo iudicium eo modo quo apud nos fit, i. vt merita causarū discutiantur, & secundum merita feratur sententia, non est apud Deum iudicium aliquod, neque primum, quod est speciale, neque vltimum quod est generale. De primo patet, quia Deo oīa sunt notissima, & plus quam notoria, ideo nulla discussione indiget, neque illam facit, sed dat vnicuique secundum opera sua bonum, aut malum, & istud habet locum sententię, & quantū ad hoc pōt vocari iudicium tam primū, quam secundum, & hoc modo omnes tam boni, quàm mali iudicātur, quia nemo est cui non tribuant iusta merita. Accipiēdo autē secundum iudicium, dicendū ꝙ illud non

non eſt iudicium hominum, vt ſingulorum, licet de ſingulis iudicetur. Sed eſt iudiciũ de toto genere humano, vt eſt cõitas, vel vniuerſitas quędam, & iudiciũ iſtud tendit ad ſeparationem bonorũ, & malorum, vt iam nunq̃ ſint ſimul: hoc enim proprie efficitur in iudicio illo, quod prius effici non poteſt, aut non efficitur, & reſpectu huius non eſt alia diſcuſſio neceſſaria, niſi vt videatur qui ſunt boni, & qui mali: iſtud vero eſt notiſſimum Deo, ideo non fit aliqua diſcuſſio ab ipſo, & ſi circa aliquem deberet facere diſcuſſionẽ ſimul facere circa omnes, quia æqualiter notum eſt Deo de vno homine, ſicut & de omnibus: eſt tamen ſententia in hoc iudicio, ſ. Ite maledicti Patris mei. & eſt executio eius, quæ eſt realis ſeparatio malorum a bonis, & quantum ad hoc iudicium eſt de omnibus, quia nullus bonus eſt, qui non ſeparetur a malis, & cum iſta ſententia ſit de omnibus bonis, & de omnibus malis, neceſſe eſt quòd omnes boni iudicentur, quia ſententia nõ fertur, niſi de eo quod in iudicium deductum fuerit, ideo in iudicio generali concedere poſſumus, ꝙ oẽs boni iudicabuntur, & etiã mali. Sed accipiendo eo modo quo dicimus quoſdam non iudicari, vt Matrem Chriſti, & Apoſtolos. dicendum ꝙ aliquos non iudicari contingit propter duo. Vno modo propter dignitatem, ſ. quia iudicare eſt excellentiæ, & auctoritatis, iudicari vero eſt ſubiectionis, illis ergo quorum excellentia maxima eſt, non competit iudicari, & ita Mater Chriſti non iudicabitur, neque Apoſtoli. Alio modo propter certitudinem, ſ. quia iudicium importat diſcuſſionem. illi ergo quorum merita nota ſunt, cum non egeant diſcuſſione, non dicẽtur iudicari, ſic dicitur de malis, Ioan. 3. Qui non credit iam iudicatus eſt. q. d. non iudicabitur, quia certa ſunt merita ſua, quia non poſſunt eſſe bona, cum infidelis ſit, ſicut ergo illi quorum malitia certa eſt non iudicantur, quia nulla eſt ibi diſcuſſio meritorum, ita illi quorum bonitas eſt certa, & impermixta malis, non iudicabuntur, quia circa eos nulla fiet diſcuſſio meritorum. & hoc etiã modo dr̃, ꝙ Mater Chriſti, & Apoſtoli nõ iudicabuntur, & iſtud fit, quia iudicium diuinum accipimus ad modũ humani iudicij, in quo fit diſcuſſio. Sed tunc dicendũ circa iſtã diſcuſſionẽ, ꝙ aut loquimur de illa reſpectu Dei, aut quantum ad nos. Si reſpectu Dei, dicẽdum ꝙ de nullo facit diſcuſſionẽ, quia oĩum merita, vel demerita ſunt ei ęqualiter nota, ideo in veritate, vel nullum iudicat, vel omnes iudicat. Accipiendo quantum ad nos, dicendum ꝙ ad quoſdam pertinet diſcuſſio, ad alios non: quidã enim ſunt quorum malitia eſt nobis certa inuariabiliter, ſicut malitia infidelium, neceſſe eſt enim, ꝙ qui infidelis exiſtens decedit cõdemnetur, & hoc eſt ipſo iure, iõ circa tales nullam diſcuſſionem ponimus fieri: ſic dicitur Ioã. 3. cap. Qui non credit iam iudicatus eſt. idem aũt eſt de bonitate, quantũ ad quoſdã, vt de paruulis baptizatis, qui mox, vel paulopoſt defuncti ſunt: manifeſtum eſt enim ipſos ſaluos fieri, & circa tales nulla poteſt fieri diſcuſſio, eo ꝙ nulla mala merita, vel opera habere poſſunt, ſed decedunt cum gratia baptiſmali, & ideo de his dicemus, quòd non iudicantur, licet in iudicio ſint ad videndum gloriam iudicis, vt dictum eſt præced. q. Sic etiam conſtat nobis de meritis quorundam aliorum, vt Matris Chriſti, & Apoſtolorum, & aliorum Sanctorum, qui per Eccleſiam canonizati ſunt, nõ quidem ex vita eorum quã non vidimus, ſed ex aſſertione Eccleſiæ, quæ non fallitur circa talia: de omnibus ergo illis quos teſtimonio Eccleſiæ cõſtat nobis eſſe in vita ęterna, dicemus ꝙ nõ iudicabuntur, quia nulla diſcuſſio fiet circa eos: de cęteris aũt bonis, & malis fidelibus, de quibus nobis non conſtat, an in bono, vel in malo deceſſerunt,

A & qui hic bona, & mala ſimul commiſerunt, aut cõmittere potuerunt, dicimus quòd fiet diſcuſſio, & ꝙ iudicabuntur. & ita hoc modo potius dicimus illos iudicandos, qui ſecundum nos iudicãdi eſſent, quàm qui ſecundum Deum iudicãtur, propter quod ſiquis dixerit omnes bonos iudicari, & malos in iudicio generali non errabit, quia varie iſta accipiuntur.

Ad primum dicendum, quòd debet ſuppleri illa auctoritas, ſ. qui credit, & operatur: nam ſola fides nõ ſufficit, quia fides ſine operibus mortua eſt, Iac. 2. ca. Sed fides formata charitate, quam vocat Apoſtolus fidem, quæ per dilectionem operatur, & hoc Chriſtus expreſſit, Marci 16. Qui crediderit, & baptizatus fuerit. q. d. Non ſufficiebat fides ſola ſine baptiſmo,
B & per baptiſmum intelliguntur omnia alia, quæ facere iubemur, infra 28. cap. Scilicet, Ite docete omnes gentes, ſeruare quæ mandaui vobis. de his eſt verum, quòd ſaluabuntur. Et tũc dicendum, quòd iudicium accipitur dupliciter. Vno modo pro diſcuſſione cauſarum. Alio modo ſpecialiter pro condemnatione. De primo vt Pſal. 1. Non reſurgunt impij in iudicio, id eſt, ad iudicandum, & ſic vocamus iudicium generale, quia ibi videtur futura diſcuſſio de omnibus, quę diſcuſſione egent. De ſecundo patet Ioan. 5. cap. Procedent qui bona egerunt in reſurrectionem vitę, qui vero mala in reſurrectionem iudicij, i. condemnationis, quia omnes mali in iudicio cõdemnabuntur, maxime quia diſtinguitur ibi iudicium cõtra vitã, & eo. cap. dr̃, Qui credit in me in iudiciũ non veniet, ſed trã
C ſiet de morte ad vitam, i. non veniet in condemnationem, & vt acciperet ꝙ pro condemnatione iudicium poſuerat addidit, ſed tranſiet de morte ad vitam. Accipiendo ergo iudicium primo modo, dicendum ꝙ plurimi bonorum iudicabũtur, ſ. omnes illi quorum actus non ſunt nobis noti, vt totaliter boni: nã diſcuſſio fiet circa eos, & reddetur eis præmium pro bona operatione. Accipiendo ſecundo modo, nullus bonus iudicabitur. Sed quare accipiatur iudicium pro condemnatione eſt cauſa, quia punitio pro malo eſt effectus iuſtitiæ, præmiatio autem eſt actus miſericordiæ, & iuſtitiæ, ſed punitio non eſt actus miſericordię, & quia iuſtitia, & iudicium ad idem pertinent, magis ſe habebit iudiciũ ad punitiones, q̃ ad præmiationes,
D propter quod iudicium ſolet accipi ſpecialiter pro cõdemnatione, & ita boni non veniunt in iudicium.

Ad ſecundum dicendum, quòd in iudicio non fiet diſcuſſio per Deum de meritis electorũ, quia illa ſunt manifeſta Deo, ſed ideo nos dicimus futuram diſcuſſionem de illis, quia neſcimus nunc de illis electis, an ſint electi, ſi autem ſciremus, non diceremus eos iudicandos, & conſequenter non eſt ibi incertitudo, cum neque ſit iudicium, neque diſcuſſio. Accipiendo alio modo quantum ad illos, qui ponũt in futuro iudicio etiam circa electos fieri diſcuſſionem meritorum, dicendum ꝙ illa diſcuſſio non faciet dubitationem in cordibus Beatorum de ſua beatitudine, neque ad hoc fiet, vt videatur an pœna, vel præmio digni ſint, ſed vt
E totus mundus cognoſcat quomodo illam beatitudinem, quam habent meruerunt, & idem eſt de malis, quia diſcuſſio, quæ circa eos ponitur fieri, non reuocat eis in dubium ſuam damnationem, ſed certiſſimi ſunt de ſua damnatione, fit tamen diſcuſſio circa eos, non vt excutiatur verum, i. an damnandi, vel liberandi ſint, ſed vt manifeſtũ ſit toti mundo qualiter damnationem, quam iſti habent iuſte ſuſtinent.

Ad tertium dicendum, ꝙ boni licet iudicentur in futuro non timebunt, & ideo nullũ erit inconueniẽs iudicari. Ad auctoritatem Gregorij dicendum ꝙ non loquitur de tempore iudicij, ſed de illo tp̃e quod p̃cedet iudiciũ, in quo iuſti aliqui viuẽt. Et iõ differentię

eſt, quia iuſti ſoluti carne ſunt certi de ſua beatitudine,& iam vere beati ſunt,ideo non poſſunt timere iudicem, quia ſciunt ꝙ nihil mali contra eos iudicabit: iuſti vero dum in carne ſunt, certi ſunt de ſuo exitu de hac vita: ideo timere ſemper poſſunt, immo debent,iuxta illud:Beatus qui ſemper eſt pauidus,& maxime erit cauſa timoris viſis aliquibus terribilibus, q̃ Deus faciet pauloante diem iudicij,& patet, quòd de his acceperit Greg.quia dicit ibidem.hi qui in corpore reperiri poterunt,quamuis iam fortes,atque perfecti,quia adhuc in carne ſunt poſiti, non poſſunt in tāti temporis turbine nulla formidine concuti. Ad primam in oppoſitum dicendū, quòd iudicabuntur omnes boni cuiuſcunque gradus, accipiendo iudiciū pro retributione premiorum,nam omnibus dabuntur ibi quæ meruerunt,ſed non iudicabuntur accipiendo iudicium pro diſcuſſione meritorum. Ad ſecundum dicendum, quòd non vocabitur iudicium generale, quia omnes ibi iudicabuntur, ſed quia omnes ibi erūt ſaltem vt videant gloriam iudicis, vel vt iudicent.

An mali iudicabuntur in iudicio generali,
Quæſt. CCCXXV.

QVAERETVR an mali iudicabuntur in iudicio generali. Aliqui dicunt,quòd nulli mali ibi iudicabuntur, quia non vocantur nūc mali,niſi qui moriuntur in peccato mortali,ſed illi non iudicabuntur: ergo nulli mali iudicabuntur. Et patet hoc,quia ſicut certa eſt damnatio infidelium, ita & eſt certa damnatio omnium qui moriuntur in peccato mortali, ſed infideles decedentes non iudicantur,Ioan.3.cap.l.Qui non credit iam iudicatus eſt,& hoc quia certa eſt damnatio illorum:ergo cæteri morientes in mortali eadem ratione non iudicabūtur,& ita nulli mali iudicabuntur. Secundo, quia vox iudicis erit terribilis valde omnibus qui per iudicium condemnantur, ſed ſicut dicit Greg. Ad infideles nō fiet allocutio iudicis: ergo ſi fieret ad fideles damnandos,reportarent infideles commodum de ſua infidelitate, quod falſum eſt: ergo neque ad fideles fiet, & conſequenter nullus iudicabitur de malis. Alij dicunt quòd omnes mali iudicabuntur, quia omnibus malis infligetur pœna, ſecundum quantitatem culpæ, ſed hoc ſine diffinitione iudicij eſſe non poteſt: ergo omnes mali iudicabuntur. Dici poteſt ad hoc, ſicut dictum eſt præceden. cap. ſcilicet, quòd omnes iudicabuntur tam boni,quàm mali,quia ſententia iudicij illius erit de ſeparatione bonorum a malis, & omnes mali ſeparabūtur a bonis: ergo omnes iudicabuntur. Accipiendo autem iudicium, prout pertinet ad priuatos qui iudicantur, dicendum, quòd duo conſiderantur in iudicio, ſcilicet,retributio premiorum,& diſcuſſio meritorum. quantum ad primum omnes mali iudicantur, quia omnes recipiunt quod demeruerunt, ſi accipiatur quantum ad diſcuſſionem meritorum, dicitur quòd quidam mali ſunt infideles, alij fideles. De infidelibus dicitur, quòd non iudicantur. De fidelibus autem malis dicitur, quòd iudicantur, quia diſcutiuntur cauſæ eorum, eſt autem hoc accipiendum quantum ad nos: nam quantum ad Deum, ſiue veritatem non eſt diſcuſſio, quantum ad aliquē, cum de omnibus æqualiter manifeſtū ſit Deo, quantum ad merita,& demerita: quantum ad nos vero diſcuſſio eſt,quia non conſtat nobis de illis,an in peccato decedant fideles qui mali ſunt, ideo de malis fidelibus diſcuſſionem,& iudicium fieri dicimus.

Quare autem infideles non iudicentur, ideſt, non fiat diſcuſſio de eis cauſa videtur eſſe prima, quia diſcuſſio fit de meritis incertis, ſed de infidelibus certa

F ſunt demerita, quia impoſſibile eſt exiſtentem in infidelitate ſaluari quidquid facere velit: ergo non eſt ibi opus diſcuſſione. Secundam cauſam dant, quia diſcuſſio fit in illis, in quibus aliqua opera ſunt bona, & aliqua mala,quaſi diſcernantur ea quæ mixta ſunt, vbi autem ſunt omnia opera mala, non eſt ibi diſcuſſio, & hoc quia in infidelibus non eſt fundamentum fidei, quo ſublato omnia opera ſequentia perfecta rectitudine intentionis carent, ideo non eſt in eis aliqua permixtio bonorum, & malorum operum, quæ diſcuſſionem requirat. Secus de fidelibus, in quibus manet fidei fundamentum, quia ad minus actum fidei laudabilem habere poſſunt, & licet ille actus ſine charitate non ſit meritorius, tamen quantum eſt de

G ſe natus eſt ad meritum, & ideo in ipſis fidelibus diſcuſſionis iudicium habet locum, & dato quòd nullum vnquàm bonum opus meritorium fecerint, tamen quia fidei fundamentum habebant, potuerunt illud facere,& de hoc diſcuſſio eſt. propter quod dicitur, quòd cum omnes fideles fuerint ciues ciuitatis Dei ſaltem numero, licet non merito, debet iudicari de eis, ſicut de ciuibus, ſed in ciues nunquàm fertur ſententia animaduerſionis ſine diſcuſſione meritorum per legem, infideles autem cum nunquàm fuerint ciues numero, neque merito, ideo non iudicantur tanquàm ciues, ſed ſine iudicio occiduntur tanquàm hoſtes: nam hoſtes publici ſine vlla audientia ſolent exterminari. Sed prima cauſa potior eſt, quia

H per ſecundam non competit aliquod iudicium infidelibus, & tamen aliquod competit: nam licet non cōpetat iudicium futurum, competit iudicium iam factum: nam Ioan.3. Non dicitur qui non credit non iudicatur,vel non iudicabitur, ſed dicitur iam iudicatus eſt.q.d.quia manifeſtum eſt peccatū ſuū, nō feret de eo ſententia,vel diſcuſſio, ſed iam data eſt,quia nō oportet fieri diſcuſſionē cum conſtet de delicto,& iure. Ad primum reſponderi pōt vtroque modo prçce. accipiēdo quantū ad primā cauſam dicendū,ꝙ ęqualiter certa eſt damnatio oīum morientiū in peccato mortali,& oīum infideliū, & tñ de facto non ita conſtat,quia de infidelibus conſtat q ſint, & hoc dato ſciē

I quia nihil ab eis factū pōt eis prodeſſe ad ſalutē, & iō nō eſt circa eos diſcuſſio. Secus de fidelibus, quia neſcimus qui eorum decedant in mortali,& qui non,& dato ꝙ aliquādo ſciamus eos eſſe in peccato mortali, poſſunt reſurgere de illo per contritionem, cum habeant fundamentum fidei, ideo circa illos putamus neceſſariam eſſe diſcuſſionem, cum nos neſciremus nunc dicere de illis,an ſaluentur, vel pereant, & tamē ſi conſtaret nūc nobis de aliquo, quod moreretur in mortali,diceremus non eſſe neceſſariā circa illum aliquam diſcuſſionē. Accipiendo quantū ad ſecundum modum ſolutionis dr̄, ꝙ licet de morientibus in peccato mortali cōſtet pro certo de eorum damnatione, quia tñ aliqua quę pertinent ad bene merendū habēt annexa, oportet ad manifeſtationē diuinæ iuſtitiæ, vt

K diſcuſſio de eorum meritis fiat,per quam oſtendatur eos iuſte a Sanctorū ciuitate excludi, cuius eſſe ciues numero ſaltem exterius videbantur.Sed prima reſpōſio melior eſt: nam cum cōſtet aliquem deceſſiſſe in mortali,planum eſt,ꝙ non poteſt ſaluari,etiā ſi multa opera bona egiſſet, & ideo nulla diſcuſſio ibi eſt neceſſaria de alijs operibus, quia illa etiam ſi bona inuenirentur non prodeſſent ad ſalutem. Sed alium modum poſſumus ponere diſcuſſionis: nam quicunque condemnatur,adigitur certę quantitati pœnarum, & quicunque ſaluatur aſſequitur certum gradū gloriæ, ſicut igitur in eo, cuius non ſunt, determinata merita, fit diſcuſſio, vt videatur an damnari, vel abſolui debeat, ita in eo cuius omnia merita mala ſunt, fiet

fiet discussio, vt sciatur quanta gloria pro illis dabitur. Et iste modus loquẽdi eẽt cõueniẽs, si cõsuetudo eũ reciperet, & modus loquẽdi scripturę, sed nõ recipit, q̃a valde bonos non dicimus iudicari, & tñ circa illos q̃dã est determinata quãtitas beatitudinis, iuxta modũ bonorũ operum, etiam circa infideles singulos taxatur pœna, quam tolerant in inferno, & tamen non dicuntur isti iudicari, quia qui non credit iam iudicatus est, & sic iudicium, & discussionem fieri dicimus circa illos, de quibus nobis dubium est an condemnari, vel saluari debeant. Ad secundum dicendum, ꝙ de allocutione Domini in iudicio dubium est, quibusdã dicẽtibus nihil in verbo, sed spiritualiter agendũ, alijs vero ꝙ verbo tenus aliquid fiet, de quo dicetur infra. Sed dicẽdum, ꝙ siue intelligatur spiritualiter, siue vocaliter futurũ, fiet sermo ille cõdemnationis ad solos fideles, qui iudicabuntur, vt isti dicunt: condemnatio aũt fiet oĩbus malis tam fidelibus q̃ infidelibus: & de condemnatione dicunt, ꝙ erit dura: verba tamen quę ad solos fideles dirigentur, non erunt aliquid durum, sed potius aliquid placens, & sic infideles non reportabunt aliquam vtilitatem de infidelitate. Aliter dici potest quòd accipiendo iudicium pro condemnatione iudiciali, quæ est ad separandum bonos a malis, dirigetur ad omnes, quia omnes boni erunt ad vnam partem, & omnes mali ad aliam, & dicetur ad omnes bonos, Venite benedicti. & ad omnes malos, Ite maledicti. ideo verbũ iudicis, quod erit horribile ad omnes malos pertinebit tam ad fideles, quàm ad infideles, cum omnes erunt maledicti, si quis tamen velit tenere, quòd infideles nullo modo iudicantur, saltem quantum ad discussionem, & ideo quòd non feratur sententia de eis, quia de qua re cognouit iudex de eadem proferre debet. dicet ꝙ illa sententia, Ite maledicti, &c. non dicitur nisi de fidelibus decedentibus in peccato mortali: omnes autem mali ibunt maledicti, sed non ex viribus huius sententiæ, & ita de bonis erit quòd illa sententia, s. venite benedicti, solum dicatur ad bonos, quorum merita discussa fuerint, qui non habent merita excellentia, sed mixta bona cum malis, & tamen cum eis esse benedictos illos, qui non iudicantur, & de quibus non fertur sententia, de quibus infra dicetur, s. an sententia illa extendatur ad omnes. Ad rationem in contrarium, quæ ostendebat omnes malos iudicari, dicendum quod concedenda est illa, quantum ad retributionem præmiorum, sed non quantum ad discussionem meritorum.

An Angeli, ac dæmones iudicabuntur in iudicio generali. Quæst. CCCXXVI.

QVAERETVR de Angelis, & dæmonibus, an iudicabũtur in iudicio generali. Aliqui dicunt, ꝙ omnes dęmones, & Angeli boni iudicabuntur ibi, quia dicitur 1. Corinth. 6. cap. Nescitis quoniam Angelos iudicabimus, sed nõ põt hoc referri ad statũ p̃ntis tp̃s: ergo refertur ad iudiciũ generale: nã manifestum est, ꝙ nunc non iudicabimus Angelos. Secundo, quia Iob 40. cap. dicitur de Behemoth per quem designatur diabolus, ꝙ cunctis videntibus præcipitabitur. ergo iudicabitur diabolus, & supra 8. cap. Dixerunt dęmones Christo, venisti ante tẽpus torquere nos, & dicit ibi Glo. ꝙ dæmones in terra Dñm videntes credebant se continuo iudicãdos: ergo manent iudicãdi in futuro iudicio generali. Tertio patet, quia 2. Petri 2. cap. dicitur, Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed videntibus cunctis in infernum detractos in tartarum tradidit cruciandos in iudicium reseruari: ergo videtur quod Angeli mali iudicabuntur in futuro. Quarto patet, quia in sen-

A tentia fit mentio de dæmonibus in condemnatione: ergo iudicium de ipsis fit, quia si non fieret de eis iudicium, nõ ferretur contra eos sententia: dicitur autem in sententia, ite maledicti in ignem æternũ cũ diabolo, & Angelis eius. Et ita tam hoĩes mali, q̃ dæmones adiudicantur igni perpetuo, & sic de dęmonibus iudicium erit. Alij dicunt, ꝙ neq; Angeli, neq; dæmones iudicantur in futuro iudicio, quia Deus non iudicat bis in idipsum, Naum 1. cap. Sed mali Angeli iam iudicati sunt, Ioan. 15. cap. Princeps huius mundi iam iudicatus est, i. dæmon, qui est princeps mundanorũ hominũ, Ioan. 12. Nunc iudicium est mundi, & princeps huius mundi, i. diabolus eijcietur foras, & Ioan. 14. ca. Venit princeps huius mundi, & in me non habet qc-

B quam: ergo nõ iudicabitur dæmon in futuro iudicio, & a fortiori neque Angeli boni. Secũdo, quia maior, & perfectior est bonitas Angelorum, q̃ hominum in statu viæ, & maior est iniquitas malorum Angelorũ, q̃ hominum malorum in statu viæ, & tamen quidam homines sunt qui propter esse bonos non iudicãtur, vt qui non habuerunt hic mixta mala notabilia cum bonis, vt qui amplexi sunt volũtariam paupertatem, & abiecerunt omnia pro Christo, & quidam propter magnam malitiã non iudicabuntur, vt infideles, Ioã. 3. Qui non credit iam iudicatus est: ergo a fortiori boni Angeli & dæmones non iudicabuntur. Dicendũ sicut supra, quòd iudicium potest cõsiderari dupliciter, vel quantum ad discussionem, vel quantum ad re-

C tributionem: discussio autem proprie pertinet ad rationem iudicij. Et de hoc dicẽdum, quod neque Angelis bonis, neque malis cõpetit iudicium discussionis. Et ratio est duplex. prima est propter certitudinẽ: nam discussio fit de dubio, in eo autem quod est certum nulla est discussio, sed merita bonorum Angelorum sunt iam certa, & eodem modo demerita dæmonum, ideo non fit circa eos aliqua discussio, sicut neque fit circa morientes in infidelitate. Secunda ratio est propter impermixtionem: fit enim discussio, idest discretio bonorũ a malis, & ideo discussio fit vbi sunt mala merita permixta bonis, sed in Angelis bonis sũt bona merita sine vllis malis, in dæmonibus autẽ sunt

D mala merita sine vllis bonis, ideo non potest fieri in eis discussio. Si autem accipiatur iudicium, quantum ad retributionem, dicendum quod potest cõsiderari duplex retributio. vna correspondens proprijs meritis, aut demeritis Angelorum: alia respondens bonis, vel malis meritis per eos procuratis. De primo dicendum, ꝙ nõ fiet iudicium retributionis de Angelis, & dæmonibus, sed iam bonis datum est, quantum meruerunt, & malis, idest, dæmonibus datum est, quantum demeruerunt, & quoniam post illud non meruerunt, neque demeruerunt aliquid Angeli, aut dæmones, non additur aliquid ad gloriam, aut pœnam ipsorum directe. Accipiendo secundo modo dicuntur merita bona procurata ea, quæ nos facimus sugge-

E rentibus bonis Angelis. mala merita procurata sunt peccata, quæ mali faciunt dæmonibus suadentibus, scilicet, neque Angeli boni merentur in illa bona suggestione, neque dęmones peccant in peccatorum tentatione, quia vtrique sunt in termino meriti, & demeriti, & consequenter quidquid faciant, non addit in gloriam eorum, vel in pœnam, & tamen indirecte quædam retributio fiet de his. Nam Angeli boni amplius gaudebunt, cum viderint in beatitudine eos qui illuc eis agentibus peruenerunt, non enim erit maius ipsorum gaudium intensiue, neque maior beatitudo, sed erit extensius, scilicet, quia de pluribus gaudebunt, idest, de bono suo, & eorum, quos illuc deduxerunt.

De dæmonibus idem dicendum est, s. quòd non

gaudebunt de eis quos ducunt ad tartara, neque pro hoc torquebuntur quasi male fecerint tentando eos, & tamen magis torquebūtur multiplicata ruina malorum, quàm si nullos secum ad inferos deduxissent, & ita patet, quòd Angeli boni, neque quantum ad discussionem neque quantum ad retributionem iudicabūtur in iudicio generali, immo neque pertinet ad eos iudicium aliquo modo: nam non iudicabunt, neque iudicabuntur, sed soli homines iudicabunt, & iudicabuntur, respicit tamen indirecte iudicium passiue ipsos Angelos, in quantum humanis actibus se immiscuerunt in bonum, vel in malum.

Ad primum dicunt quidam, quòd intelligitur de iudicio comparationis, sicut Niniuitę Iudeos, & Regina Austri supra 12.ca. & quia quidam homines meliores sunt Angelis, iudicabunt eos iudicio comparationis, sed illud non est iudicium auctoritatis, & tamē qui iudicant comparatiue non iudicant vere, quia nō habent auctoritatem, & qui iudicantur comparatiue etiam non vere iudicantur, quia non absoluuntur, neque condēnantur per hoc. Alij dicunt, ꝙ accipitur de iudicio iurisdictionis, i. ꝙ vere iudicabimus Angelos, tñ dicunt, ꝙ nō est iudicium in futuro, sed in pręsenti. Nunc enim potestatem habemus super Angelos, quia possumus eos anathematizare ad Gala. 1. cap. cū ibi Apostolus eos anathematizet, sed in futuro non manebit ista potestas, quia non manebit Ecclesia: iō non iudicabimus ibi Angelos, sed de hoc magis dicetur 1. Corin. 6. & ad Gala. 1. ca. Ad secūdum dicendū, ꝙ accipiendo Behemoth pro diabolo, sicut cōiter accipitur, pręcipitabitur Behemoth cunctis videntibus, quia omnes dæmones in carcere inferni in perpetuū retrudentur, & hoc videntibus omnibus hominibus, & Angelis, & iam nunquam inde egredietur, & hoc fiet in die iudicij, & tamen nec ob hoc dicentur iudicari, quia nō imponitur eis aliqua pęna noua: nam ex die quo peccauerunt fuit eis hoc, quòd nō licebat ipsis egredi de carcere inferni, nisi cum Deus specialiter ex sua prouidentia permittebat ad hominum tentationem, & in hoc non censebatur eis aliqua gratia fieri, quia non fiebat in fauorem eorum, sed quia Deus volebat, & vult p dęmones velut per ministros exercere homines. Ad tertium solet dici, quòd reseruat Deus illos in iudicium, scilicet, quia tunc pręcipitabit eos omnes in tartarum, vt crucientur, nunc vero non pręcipitat, sed illud non est proprie eos iudicari, quia nulla pœna noua apponitur. Aliter potest dici, quòd accipitur ibi iudicium, idest, pœna, & est sensus, quòd Deus posuit dęmones in inferno ad pœnam sustinēdam, & tunc nullum inconueniens est, & sic accipitur Ioan. 5. ca. in iudicium non venit, sed transiet a morte in vitam, idest, non veniet ad pœnam.

Ad quartum dicendum, quòd sententia, quæ feretur in iudicio generali non erit contra dęmones, cum autem dicitur, ite maledicti cum diabolo, & Angelis eius, non diffinitur ibi aliqua pęna pro diabolo, sed declaratur qualis sit pœna damnatorum hominum, scilicet, quòd non soli ardebunt, sed cum hominibus erunt dęmones, & sic magis cruciabuntur homines ex tali consortio, si autem ponerentur dęmones in sententia quasi contra eos quoque ferretur sentētia, cum dęmones sint pręcipui in sentētia, quod falsum est, ideo dicēdum, quod neque dęmones neque Angeli iudicabuntur in generali iudicio.

Rationem autem in oppositum concedimus, scilicet, quòd dęmones cum semel sint iudicati non iudicabuntur amplius. Sed obijcietur, quòd sint illi iudicandi in generali iudicio, quia singuli homines iudicantur in morte, tamen hoc non stante iudicantur in generali iudicio, ita igitur erit de dęmonibus, &

F Angeli. Dicendum, quòd non est simile, duo enim sunt circa homines, propter quę cum singuli iudicētur in morte adhuc iudicentur in generali iudicio.

Primum est, quia primū iudicium, scilicet, in morte est particulare, cum sit cuiuslibet, vt est persona priuata, in iudicio generali iudicabitur quilibet, vt est pars humani generis, & illud iudicium magis dabitur de toto humano genere quàm de singulis.

Secundo est, quia in primo iudicio, quod est in morte, nemo accipit totum, quod sibi debetur bonum, aut malum: ideo conueniens est, quòd fiat aliud iudicium, in quo suppleatur, quod singulis deest: nam cuilibet homini pro peccato mortali debetur pœna ęterna in corpore, & anima, & tamen

G in morte nō datur nisi beatitudo, aut pœna in anima, ergo cōueniens est aliud iudicium in quo detur quātum ad vtrunque. Circa Angelos, & dæmones non sunt ista duo.

De primo patet, quia Angeli simul a principio iudicati fuerunt, si liceat dicere iudicatos: nam statim, vt mali se auerterunt a Deo damnati sunt omnes simul ad pœnas ęternas, & boni omnes simul beatitudinem assecuti sunt: & ideo si iudicium dici potest commune fuit, nec poterunt postea iudicari.

De secundo patet, quia Angeli totam suam beatitudinem statim assecuti sunt, quia illi nō habent corpus, & animam sicut homines, cum sint spiritus simplices, & totum bonum suum simul assequi potue-

H runt, & assecuti sunt, homines autem non assequuntur totum bonum in morte, sic etiam dæmones non accipiunt per partes malum suum, sed totum simul in damnatione prima, ideo non restat aliquid, quod eis addatur, & sic non iudicabuntur in iudicio generali. Considerandum autem circa iudicantes, & iudicandos, quòd (vt dictum est) iudicium nō pertinet ad Angelos, quia ipsi non iudicabunt neque iudicabuntur, homines autem soli erunt, qui iudicabunt, & iudicabūtur, sed isti ponuntur in quatuor ordinibus, nā mali in duo diuiduntur, & boni in duo, sunt enim quidam, qui iudicantur, & pereunt, alij qui non iudicantur, & pereunt, alij qui iudicantur, & regnant, alij

I qui non iudicantur, sed iudicant.

Primi sunt mali, qui in fide Christi fuerunt: nam isti, quia fuerunt sub lege, & non seruauerunt illam condemnabuntur per legem.

Secundi sunt mali infideles: nam isti peribunt, sed non iudicabuntur, quia iam iudicati sunt Ioan. 3. qui non credit iam iudicatus est, isti enim, quia sub lege non fuerunt non iudicabuntur per legem, sed damnabuntur sine iudicio, & discussione.

Tertij sunt boni, qui tamen aliqua peccata commiserunt, & illa lachrymis lauant, & eleemosynis, & & bonis operibus redimunt. Iudicātur quidem, quia aliqua commiserunt de quibus iudicabuntur, sed regnant, quia puri ab omnibus inquinamentis inueniuntur.

K Quarti sunt electi, qui modum communem vitæ in sanctitate excesserunt, & non commiserunt aliqua quæ lauanda habeant, vel si commiserunt postea virtutis perfectione communē vitam excesserunt: ideo non iudicantur cum alijs, qui communem habuerūt vitā, sed iudicant cęteros, de hoc Greg. & Magister 4. sen. dist. 47.

An Christus iudicabit in forma humana.
Quæst. CCCXXVII

QVAERETVR cum Christus iudicaturus sit, an iudicabit in forma humana. Quidam dicunt, quod in forma Dei, iudicium enim requirit

requirit auctoritatem in iudicāre, ſed auctoritas ſuper viuos, & mortuos eſt in Chriſto, ſecundum quòd eſt Deus, quia ſic eſt Dominus, & creator omnium: ergo in forma deitatis iudicabit.

Secundo, quia in iudice requiritur poteſtas inuincibilis, Eccleſ. 7. Noli eſſici iudex, niſi virtute valeas irrumpere iniquitates, ſed virtus inuincibilis non competit Chriſto ſecundum humanitatem, ſed ſecūdum deitatem: ergo iudicabit ſecundum deitatis formam.

Tertio, quia Ioan. 5. dicitur: Omne iudicium dedit facere Filio, vt omnes honorificent Filium, ſicut honorificant Patrem, ſed honor æqualis Patri non competit Filio ſecundum humanam naturam, ſed ſecundum diuinā: ergo iudicabit ſecundū formā deitatis.

Quarto, quia Dan. 7. ca. dicitur: Aſpiciebam donec poſiti ſunt throni, & antiquus dierum ſedit, thronus autem dicit poteſtatem iudiciariam, antiquus dierum dicitur de Deo propter æternitatem, vt dicit Dionyſ. lib. de Diu. Nom. ergo Chriſto competit iudicare, ſecundum illud, ſecundum quod eſt æternus, ſed hoc habet ſecundum deitatem, ergo ſecundū illā iudicat.

Quinto, quia dicit Auguſt. quòd per verbum Dei fit animarum ſuſcitatio, per verbum in carne Filium hominis fit corporum reſurrectio, ſed iudicium illud finale, magis pertinet ad animam, quàm ad corpus: ergo magis competet ibi Chriſto iudicare, ſecundum quòd eſt Deus, quàm ſecundū quòd eſt homo.

Dicendum, quòd vere Chriſtus in iudicio apparebit ad iudicādum in forma humana. Et patet primo, quia dicitur in litera: Cum venerit Filius hominis, & omnes Angeli eius cum eo, & accipitur ibi de aduentu ad iudicium, & tamen vocatur Filius hominis: ergo veniet in forma humana, quia ſecūdum formam deitatis non eſt filius hominis, ſed Dei.

Secundo, quia dicitur: Cum venerit, & ſupra 16. ca. dicitur, Filius hominis venturus eſt in gloria ſua cum Angelis ſuis, & tamē ad Chriſtum ſecundum formā deitatis nō pertinet ire, atque redire, eo quòd vbique eſt, ſecus ſecundum humanitatem, ſecundum quam non eſt vbique, ideo iudicabit in forma humana.

Tertio, quia ſi iudicaret in forma diuina, non conſtaret, an Pater iudicabat, vel Spiritusſanctus, quia omnia opera trium perſonarum ad extra ſunt indiſtincta, & tamen conſtabit, quod Chriſtus iudicat; ergo apparet, quod iudicat in forma humana.

Quarto, quia ſi Chriſtus in forma diuina iudicaret, nemo eum videret oculis carnis, cum ſit purus ſpiritus, ſaltem mali non viderent, & tamen ad hoc fiet præcipue iudicium, vt totus mundus videat iudicem ſuum: ergo erit in forma humana.

Quinto, quia ſi Chriſtus ſecundum naturam diuinam iudicaret, cōgregari omnes homines non oporteret in locum vnum, quia vbicunque eſſent, Deus eſſet illis coniunctus, ſed congregabuntur omnes gentes ante eum, ſupra in litera: ergo in forma humana apparebit.

Sexto, quia dicitur Apocal. 1. cap. Videbit eum omnis oculus, & plangent ſe ſuper eum, & intelligitur de malis, & tamen non viderent eum, neque poſſent plangere ſuper illum, niſi eſſet in forma humana: ergo in illa apparebit. Et patet etiam, quia Ioan. 19. cap. dicitur: Videbunt in quem pupugerunt, ſed in deitatem nemo pupugit: ergo non erit in forma deitatis, ſed humana.

Septimo, quia dr̄ Act. 10. c. de Chriſto, ꝙ cōſtitutus eſt a Deo iudex viuorum, & mortuorū, & tn̄ Filio ſ͠m naturā diuinam nō competit conſtitui iudicem, quia ipſe naturaliter eſt iudex, cū oīa a Patre naſcēdo accepit: ergo cōpetit ſ͠m naturā humanā, ſ͠m quā dicit ipſe, infra 28. c. Data eſt mihi oīs poteſtas in cęlo, & in

A terra. q. d. non habebam eam illo modo, quo mihi data eſt: ergo ſecūdum formam humanam, ſecundum quam competit ei accipere, fiet hoc.

Octauo, quia Ioā. 5. c. dr̄: Poteſtatem dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis eſt, id eſt, ex eo, quòd eſt homo potuit ei dari, & inquantum eſt homo data eſt iſta poteſtas: ergo non iudicabit in forma Dei.

Nono, quia dr̄: Cū venerit filius hominis ſedebit in ſede maieſtatis ſuæ, ſed Deo nō cōpetit ſedes, neq; ſedere ſ͠m deitatē: ergo iudicabit ſecundū humanitatē.

Decimo, quia Chriſto data eſt poteſtas iudicandi ad honorem, vt omne genu ei flectatur, & omnis lingua confiteatur, ad Rom. 14. cap. & tamen honor iſte non poteſt ei exhiberi in forma Dei, in qua non videtur: ergo iudicabit in forma humana.

B Vndecimo, quia Chriſto datus eſt honor iudicialis pro humiliatione quam exhibuit coram Pilato, quia iudicari voluit pro nobis, ſed hanc humiliationē oſtēdit in ſua humanitate: ergo in ea debet iudicare, vt illud ſit in honore, quod fuit in ingloriatione.

Sed circa hoc conſiderandū, ꝙ iudiciū aliquod dominiū in iudicāte requirit, vnde ad Rom. 14. c. dr̄: Tu quis es qui iudicas alienū ſeruū? q. d. nō pōt quis iudicare eū, qui alienus ſeruus eſt. Chriſto ergo competit iudicare ſ͠m ꝙ dominiū hēt ſuper oēs hoīes, quia de hoībus ſolis erit proprie iudiciū ſuū. Chriſtus aūt eſt Dn̄s noſter, i. omniū hominū non ſolū rōne creationis, ſ͠m quā ipſe eſt Deus qui fecit nos, & nō ipſi nos, ſed ēt rōne redemptionis, quod ei competit ſ͠m hu-
C manam naturam, ſic dr̄ Act. 20. c. Attendite vobis, & vniuerſo gregi in quo poſuit vos Spiritusſanctus Epiſcopos regere Eccleſiā, quā acquiſiuit Chriſtus ſanguine ſuo, ſed ſanguinem fudit, inquantū homo: ergo inquantū homo effectus eſt Dn̄s oīum hoīum, & ad Rom. 14. cap. Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit, vt mortuorū, & viuorū dominetur: ergo per mortē, & reſurrectionem Chriſti factum eſt, ꝙ Dn̄s oīum hominū eſſet: ad pręmiū aūt vitæ æternæ non ſufficiunt nobis creationis bona, niſi redemptionis bona adderentur propter impedimentū quod naturę creatæ ſuperuenit ex peccato primi parētis; vnde cū iudicium illud finale ad hoc ordinetur, ꝙ aliqui admittantur ad regnum, aliqui excludantur a regno, conueniens eſt
D vt ipſe Chriſtus ſ͠m humanam naturam, cuius redemptionis beneficio ad regnum admittimur, illi iudicio præſideat, & hoc eſt quod dr̄ Act. 10. c. ꝙ conſtitutus eſt a Deo iudex viuorū, & mortuorū, & quia ꝑ redemptionē generis humani non ſolū hoīes reparauit, ſed & vniuerſaliter totā creaturā, ſ͠m ꝙ tota creatura reparato hoīe melioratur, vt hr̄ Coloſſ. 1. c. Pacificans ꝑ ſanguinē crucis eius, ſiue q̄ in cęlis, ſiue q̄ in terris ſūt, ideo non ſolū ſuꝑ hoīes, ſed & ſuꝑ vniuerſam creaturā Chriſtus poſt paſſionem ſuā iudiciariā meruit poteſtatē, infra 28. ca. Data eſt mihi oīs poteſtas in cęlo, & in terra, & ita in humana forma Chriſtus iudicabit.

Item apparet hoc, qa Chriſtus iudicaturus eſt, quia oē iudicium datū eſt ei, & tn̄ ipſe nunq̄ deponet hu-
E manam naturam: ergo in humana natura iudicabit.

Ad primū poteſt dici vno modo, ꝙ in Chriſto ſ͠m diuinā naturā eſt auctoritatis dominiū ſ͠m vniuerſalē creaturā, reſpectu creationis, ſed in ipſo ſ͠m humanā naturam eſt auctoritas dominij, quam promeruerit per paſſionem, & hæc eſt quaſi auctoritas ſecundaria, & acquiſita, prima eſt naturalis, & æterna.

Aliter poteſt dici, ꝙ requiritur in iudicante auctoritas, & ita in Chriſto hoīe eſt auctoritas ſuꝑ omnem creaturā, & dato ꝙ non habeat eā, inquantū homo, vel ratione humanitatis non differt: cū tn̄ idem ſit, q eſt homo, & Deus: ex quacunque ergo parte ei competat, dum tamen competat ad rem iſtā, nihil differt.

Et

Et ideo ratione auctoritatis nihil plus est, ꝙ iudicet in
forma humana quàm in diuina. Ad secundum dici
potest vno modo, ꝙ licet Christus inquantum homo
non habeat a se inuincibilem virtutem, & potestatem
ex naturali conditione speciei humanę, tamen ex do-
no diuinitatis in humana natura habet inuincibilem
potestatem, secūdum quam omnia sunt subiecta pe-
dibus eius, vt dicitur 1. Corin. 15. & ad Hebręo. ideo
iudicabit in humana natura ex virtute deitatis. Aliter
pōt dici, ꝙ Christus homo iudicabit in humana for-
ma, quia Christus homo habet potestatem inuincibi-
lem, & dato, ꝙ ista potestas non competat ei secundū
naturam humanam, satis est, ꝙ competat ei in forma
humana ad hoc, ꝙ homo existens iudicare possit. Nō
enim oportet, ꝙ potestas competat ex omni eo, quod
apparet: nā tunc si Christus appareret iudicans in ve-
stibus, cōpeteret ei virtus iudiciaria ex vestibus, quod
falsum est. Ad tertium dicendum, ꝙ Christus nō suf-
fecisset ad humani generis redemptionem si homo
purus fuisset, & ideo ex hoc ipso, ꝙ in humana natu-
ra genus humanum redimere potuit, ac per hoc iu-
diciariam potestatem consecutus fuerit, manifeste
ostenditur, ꝙ ipse Deus est, & ita est ęqualiter hono-
randus cum Patre non inquantum homo, sed inquā-
tum Deus. Aliter potest dici, quòd ex litera illa nō si-
gnatur ęqualitas honoris, sed est sensus, ꝙ Pater ho-
noratur, i. Deus quia omnia creauit: Christus aūt, qui
filius est, secundum ꝙ homo nullum haberet hono-
rem, vt ergo honoretur ab omnibes concessit ei Pa-
ter, vt ipse inquantum homo, i. in humana forma iu-
dicet, vt sic omnes homines videntes se ei subiectos
honorent illum, sic enim flectitur ei omne genu, &
confitetur omnis lingua ad Rom. 14. ca. Ad quartum
dicēdum, ꝙ in illa auctoritate Danielis totus ordo iu-
diciariæ potestatis exprimitur, quæ quidē est in Deo
sicut in prima origine, & specialius in Patre, qui est
fontana deitatis totius, ideo primo ponitur in eadem
auctoritate, ꝙ antiquus dierum sedit, sed a Patre tra-
ducta est potestas iudiciaria in filium, non solum ab
ęterno secundum diuinam naturam, sed etiam in tē-
pore ſm humanam naturam, in qua meruit potestatē
iudiciariam, quam vt homo nō habebat, & ideo sub-
iungitur in eadem auctoritate, Ecce cū nubibus cęli
filius hominis veniebat, & vsq; ad antiquum dierum
peruenit, & dedit ei potestatē, & honorem, & regnū,
& ita filius, qui homo est potestatem habet iudicia-
riam. Ad quintum dicēdum, ꝙ in veritate tota pote-
stas Christi est potestas diuina; & inquantū Deus fa-
ciebat omnia miracula, quę infinitam exigunt pote-
statem, alioquin non probaretur ipse conuenienter
Deus per operationem istorum miraculorum, & qa
tam suscitare mortuos, quàm iudicare mundum, q̃
omnia alia miracula facere exigit infinitam potestatē
pertinent omnia hęc ad deitatem Christi tanquā ad
causam, & principium operatiuum, humanitas autē
in hoc non communicat nisi inquantum deitas sub
humanitate illa latebat, & ad tactum corporis Christi
fiebant actus miraculosi, vt suscitari mortuos, & sana-
ri leprosos, quæ non fiebant ad tactum aliorū corpo-
rum humanorum, & ita humanitas conferre videba-
tur, vnde eam quidam vocant organum diuinarum
operationū, vt Damascenus dicit, sed proprie loquē-
do non est concedendum, de quo declaratum est su-
pra 8. ca. vbi de curatione leprosi agitur. Quod vero
Aug. dicit, resurrectionem corporum fieri per verbū
factum in carne filium hominis; resurrectio aūt ani-
marum per verbum filium Dei. dicendū, ꝙ loquitur
per quandam appropriationem, s. vt reducat effectus
quos Christus homo existens fecit in causas aliquali-
ter consimiles, & quia ſm animam sumus ad imagi-

F nem, & similitudinem Dei, secundum carnem vero
sumus eiusdem speciei cum homine Christo: ideo ea
quæ in animabus nostris Christus fecit diuinitati at-
tribuit, quę vero in corporibus nostris fecit, vel factu-
rus est attribuit carni, vel humanitati eius, & tamen
dicēdum, ꝙ omnia hęc Christo competunt secundū
deitatem, cuius solius potestas est immensa: Christus
tamē homo ista facit, quia ipse homo manens habet
potestatem infinitam, cum sit simul Deus, & non dif-
fert dici, ꝙ verbum filius Dei, vel verbum factū caro
aliquid facit, quia idem est verbum, & persona, & ea-
dē, & indiuisa potestas, secus si diceret, ꝙ verbū Dei,
secūdum virtutem carnis suscitabat mortuos, vel ali-
quid aliud faciebat miraculosum, quia hoc non con-
G cederetur, neq; istud dicit Aug. sed solum, ꝙ verbum
filius Dei suscitat animas, & verbum factum caro su-
scitat corpora, ita de iudicio dicendum est, ꝙ fiet in
forma humana, non quasi competat Christo ex po-
testate humana, sed ex diuina, & tamen illud iudi-
cium faciet apparens in forma humana, quia aliter vi-
deri nō posset, vt dictum est, licet etiam iudiciū istud
aliquo modo pertinet ad formā humanam, non qui-
dem originaliter, sed meritorie, quia homo existens
per humiliationē quam in forma humana exhibuit,
& humiliationem factam Deo Patri, atque obedien-
tiam promeruit, vt in forma humana iudicaret, & ho-
noraretur in illa a toto mundo, sic dicitur ad Phil. 2. c.
Christus factus est obediens Patri vsque ad mortem,
H mortem aūt crucis, propter quod Deus dedit illi no-
men, quod est super omne nomen, vt in nomine eius
omne genu flectatur, & hoc maxime pertinet ad po-
testatem iudiciariam, vt dicitur ad Rom. 14. Omnes
stabimus ante tribunal Christi, & redditur ibi causa, s.
quia scriptū est mihi omne genu flectetur, & omnis
lingua confitebitur, & tamen illi, qui ponunt huma-
nitatem Christi esse organum deitatis dicunt, ꝙ etiā
in animabus nostris effectum habeat, iuxta illud ad
Hebręo. 10. cap. sanguis eius emundauit conscientias
nostras ab operibus mortuis, & ita humanitatē Chri-
sti dicunt causam resurrectionis animarum nostrarū.
Sed dicendum, quòd intelligendū est, quòd per me-
ritum effusionis sanguinis sui, inquantum effusio illa
I fuit actus voluntarius, emūdatæ sunt conscientiæ no-
stræ, tamen sanguis Christi non poterat immediate
aliquid agere in animam nostram sicut nec pes eius
aut brachium, licet ergo pertineat iudicium ad ani-
mas, dicunt isti, quòd fiet in humana forma inquan-
tum illa habet efficaciam super animas, vt dictū est.
Et tamen dicēdum, quòd in humana forma appare-
bit, licet illa non haberet virtutem iudiciariam princi-
paliter, vel meritorie, vt sic videri possit a malis iudi-
candis, qui in substantia deitatis eum videre non po-
terunt. Et tamen, quia cum videbitur in humanitate
deferetur quidam honor humanitati, oportuit vt
Christus in humanitate meruisset hunc honorem, &
K ita meruit sicut iam dictum est, scilicet, per humilia-
tionem, & obedientiam suam, & sic conuenienter in
humana forma iudicabit.

Christus quam humanitatem in iudicio ostendet, an gloriosam, & impassibilem, an mortalem. Quæst. CCCXXVIII.

QVAERETVR cum Christus iudicet in forma
humanitatis, an ostendet humanitatem glo-
riosam, vel passibilem, & mortalem qua-
lis erat hic.

Aliqui dicūt, quòd apparebit in carne non glorio-
sa, quia dicitur Ioan. 19. ca. videbunt in quem transfi-
xerunt, & dicit ibi Glo. quia in ea carne venturus est
in qua crucifixus est, sed crucifixus est in carne passi-
bili

bili non gloriosa, ergo in forma non gloriosa veniet. Secundo quia præceden.ca. dicitur, ꝙ apparebit in cęlo signum Filij hominis, i. signū crucis, dicit enim ibi Chry. ꝙ veniet Christus in iudiciū nō solum ipsas vulnerum cicatrices, sed & mortem exprobratissimam ostendens, ergo nō apparebit in forma gloriosa. Tertio quia Christus apparebit in iudicio secūdum illam formam secundū quam conspici possit, sed Christus secundum formam humanitatis gloriosam nō poterit conspici ab omnibus bonis, & malis, quia oculus non glorificatus non videtur esse proportionatus ad videndum claritatem corporis gloriosi, ergo non apparebit in forma gloriosa. Quarto quia illud, quod iustis promittitur in præmium non conceditur iniustis sed videre gloriam humanitatis Christi promittitur iustis in præmium Ioan. 10 ca. ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet, i. refectionem in deitate, & humanitate, vt Aug. exponit, & Isa. 30. ca. dicitur, de beatis regē in decore suo videbunt oculi tui, ergo in iudicio nō apparebit Christus in forma gloriosa. Quinto quia Christus iudicabit secundum illam formā in qua iudicatus est, vnde super illud Ioan. 5. c. f. sic & Filius hominis quos vult viuificat, dicit Glo. in qua forma iniuste iudicatus est iuste iudicabit, vt possit ab impijs videri, sed iudicatus est in forma passibili non glorificata, ergo in eadem iudicabit.

Dicendum, quòd Christus veniet ad iudicandum in forma humanitatis glorificatę, quia præceden. cap. & hic in littera dicitur, quòd videbūt filium hominis venientem in nubibus cęli cum potestate, & maiestate. Et idem Lucę 21. sed venire in nubibus cęli, & venire cum potestate magna, & maiestate non pertinet ad humanitatem passibilem non glorificatam, ergo in forma gloriosa veniet.

Secundo quia dicitur supra 16. ca. filius hominis vēturus est cum gloria Patris sui, & tunc reddet vnicuique secundū opera sua, & tamen si Christus veniret in humanitate non gloriosa nullam gloriam ostēderet, ergo veniet necessario in humanitate glorificata.

Tertio quia ille, qui iudicat debet eminere illis, qui iudicantur, sed electi, qui iudicabuntur a Christo habebūt corpora glorificata, ergo multo fortius Christus, q iudicaturus est eos habebit corpus gloriosum.

Quarto quia sicut iudicari est infirmitatis, & impotentiæ, ita iudicare est potestatis, & auctoritatis, & glorię. Sed in primo aduentu quo Christus ad hoc venit quòd iudicaretur, apparuit in forma infirmitatis non gloriosa, ergo in secūdo aduentu, cum veniet ad hoc, quòd iudicet, veniet in forma gloriosa.

Quinto quia Christus est mediator Dei, & hominū sicut dixit Apostolus, & hoc inquātum satisfacit pro hominibus, & interpellat pro eis apud Patrem, & ea quę sunt Patris hominibus communicat, iuxta illud Ioan. 17. cap. claritatem quam dedisti mihi dedi eis. Cōpetunt ergo Christo vtraque, idest, nostra, & quæ Patris sunt inquātum nobiscum communicat, & vices pro nobis gerit apud Patrem, inquantum autē cū Patre communicat, dona Patris transmittit ad homines. quia ergo in primo aduentu ad hoc venit, vt pro nobis satisfaceret apud Patrem, cui satisfaciendum erat, apparuit in forma nostrę infirmitatis, i. quia nostras vices gerebat, quia vero in secundo aduentu ad hoc veniet, vt iustitiam Patris in homines exequatur, quod est vices Patris circa homines gerere, gloriam demonstrare debebit, quę inest ei ex communicatione cum Patre, ergo in forma gloriosa apparebit.

Sed aliquis dicet, quòd hoc superuacue quęritur, quia manifestum est, quod cum Christus non habeat nunc humanitatem non glorificatam, sed gloriosam, & in forma humana venturus sit, vt dictum est præce-

A q. quòd venturus sit in humanitate glorificata, quia non habet aliam, quę non sit glorificata.

Dicendum, quòd non quęritur superuacue, quia licet Christus vnicam humanitatem habeat, & illa sit glorificata, poterit apparere in humanitate non glorificata, & hoc potest dupliciter fieri. Vno modo, ꝙ humanitas Christi desineret esse gloriosa ad illud paruum tempus: nā gloria humanitatis non est substantia, sed accidens eius, & ideo poterit manere eadem humanitas ablata gloria eius, etiam gloriam cessare non est inconueniens, quia gloria corporis quam dicimus consistere in dotibus eius causatur in corpore ex redundantia glorię animę in corpus, sed potest desinere anima refundere aliquid in corpus de sua glo-

B ria, vel perfectione, cum ipsa sit distincta a corpore, & sic maneret tunc humanitas Christi non gloriosa.

Secundo modo, & facilius poterat fieri per occultationem, nam dato, quòd maneret corpus Christi vere gloriosum, poterat occultari gloria eius, & hoc maxime malis: nam etiam bonis occultari poterat, licet enim vnum corpus gloriosum non se possit occultare oculis alterius corporis gloriosi, tamen Christus potest se occultare cui voluerit, & quantum ad substantiam, & gloriam, & quantum ad alterum eorum per se solum, sed de damnatis, vel non glorificatis est facilius, quia non solum potest se Christus talibus occultare, vel gloriam suam non ostendere, sed etiam quilibet beatus potest alteri non beato occul-

C tare gloriam corporis sui, & ita poterat Christus apparere cum humanitate gloriosa in iudicio, sed non videretur gloria corporis eius ac si non esset, & hoc maxime patet, quia gloria corporis consistit in quatuor dotibus, i. agilitate, subtilitate, impassibilitate, & claritate, tres primę non percipiuntur visu, sed sola quarta, si ergo beatus subtraxerit radios corporis sui occultando illos, non videbitur gloria corporis eius, & ita Christus facere poterat, sed non faciet, immo gloriam corporis, scilicet, claritatem omnibus ostendet tam electis quàm damnatis. Et ideo non immerito quæritur an Christus apparebit in forma humanitatis gloriosa.

Ad primum dicendum, quòd verū est, quòd mali

D videbunt Christum in quem transfixerunt, & illam carnē videbunt in qua Christus crucifixus est, & quā illi pupugerunt. Sed nō sequitur, quòd erit passibilis, & infirma qualis tunc erat, quia identitas, & diuersitas carnis pertinet ad substantiam eius, gloria, & passibilitas pertinet ad qualitatem, & licet nō maneat eadem qualitas, manet eadem substantia carnis, & peccat argumentum per fallaciam figurę dictionis, quia mutatur quid in quale.

Ad secundum dicendum, quòd in iudicio apparebit signum crucis, non ad hoc, quòd per eam iudicetur præsens in Christo infirmitas carnis, qualis erat cū crucem pertulit, quia non erit tunc, sed ad ostendendum, quòd iustior sit eorum damnatio, qui tantam

E misericordiam contempserunt, & maxime erit crux in testimonium contra illos, qui Christū iniuste persecuti sunt, cicatrices autem, vt dicit Chry. in eius corpore apparebunt, sed non pertinebunt ad aliquam corporis infirmitatē, quasi nunc quoque similes possit pati cicatrices, vel quòd de illis non potuerit curari, sed apparebunt ad magnam virtutis ostensionem qua Christus per passionem suam de hostibus triumphauit, & nō solum in corpore Christi cicatrices apparebunt, sed etiam in corporibus martyrum, quia magnam gloriam in eis ostenderit potius quàm si corpora essent inuiolata sicut ex vtero prodierunt. Etiam erunt cicatrices istę ad rememorationem prę teritarum passionum pro iniquis, vt videant quātum

Christo

Christo debeant, qui tantum eis benefecerat pro eis patiendo, & confundantur atque se valde miseros putent, quibus tam facile fuerat per Christi misericordiam redimi.

De morte autem exprobratissima dicendum, ꝙ illam Christus ostendet, non quidem sensibiliter illā oculis ingerens quasi tunc eam pateretur, quod tamē fieri poterat sine aliqua passione Christi, sicut nos facimus memoriam illius, & repręsentationes sępe, in quibus tamen Christus nihil patitur, sed non erit tūc sic, quia ad nihil istud proderit. Sed dicetur ingerere mortem exprobratissimam, quia ex his, quæ ibi videbuntur circa iudicem colligetur quid ille passus fuerit: nam crux, & cicatrices ostendent, quòd mortē crucis subierit, & tamen ista non ostendunt aliquam infirmitatem, quæ tunc sit in corpore Christi, quę opponatur glorificationi corporis.

Ad tertium dicendum, quòd non solum boni, sed etiam mali videbunt gloriā corporis Christi, de bonis planum est, scilicet, vt videntes gaudeant, de malis vero, vt Christum honorent, immo in iudicio potius apparebit Christus in forma gloriosa propter malos quàm propter bonos: nam si propter bonos fieret, poterat illis ostendere eam postea semper in beatitudine, & hoc sufficiebat, licet ad illam paruam horam nō viderent gloriam humanitatis eius, fiet igitur propter malos, qui nunquam Christū postea visuri sunt, sed manebunt in carcere inferni. Et expedit, quòd illi gloriam humanitatis videant.

Primo propter illos, qui eum cōtempserunt: nam illi, qui eum crucifixerunt, contempserunt ipsum, & ideo crucifixerunt quasi impotentem, & inutilem, ipse vero tunc ostendet potestatem suam, vt videant, ꝙ humiliatio illa aliquando in magnam gloriam redire debebat. Secundo vt videant quanti honoris, & glorię est ille, qui pro toto mundo passus est.

Tertio vt honoretur Christus a toto mundo: nam ideo iudicabit Christus in humana forma, vt omnes ipsum videant, & honorent, vt dictum est q. pręcedē. sed honor debetur, & impenditur propter excellentiam honorandi, ergo oportet, quòd mali cernant Christum maxime reuerentię, vt eum maxime honorent, vel honoratum credant, & confiteantur se illi subditos, si tamen non viderent mali humanitatem Christi glorificatam, paruam causam honoris in eo viderent, ideo oportet, quòd mali videant Christum glorificatum, & sic expresse ipse dixit, quòd cum venisset in maiestate omnes gentes congregarentur ante eum, sed de omnibus gentibus sunt mali, ergo videbunt mali gloriam humanitatis Christi in iudicio, & ita expedit. Cum vero dicitur, quòd oculus nō glorificatus non est proportionatus ad videndum claritatem corporis glorificati, dicendum quod non vocatur non proportionatus quasi nō possit aliquo modo videre illam, vel repugnet ei videre: nam nō repugnat ei videre illam, cum illa sit aliquid de visibilibus. Etiam non excedit oculum non glorificatum, quasi ab illa non possit immutari, immo potest immutari, sed hoc est, quòd corpora glorificata possunt se subtrahere oculis non glorificatis, vt illa nō videant, nō potest autem se subtrahere oculis glorificatis, de quo dictum est supra 17. ca. & tamen si corpus gloriosum non se velit subtrahere ab oculo non glorioso non latebit, sed naturaliter videbit illud oculus non glorificatus, ita autem in iudicio Christus volet videri a malis, quia ita expedit propter causas dictas, ideo videbitur etiā si non apponat aliquas vires illis ad hoc, quòd videre possint: nam Christus nō faciet aliquid miraculosum circa damnatos, vltra hoc, quod est suscitare eos ad vitam ad illam cōditionem passibilem

F ad quam suscitabit. Ad quartum dicendum, quòd damnati videbunt gloriam corporis Christi, non tamen consequentur aliquid, quod ad eorum bonum pertineat, neque communicabūt cum bonis in hoc: nam beatis datur videre gloriam humanitatis Christi ad gloriam, & malis non dabitur hoc ad gloriam, vel gaudium, sed in tristitiam: nam licet Deus non dabit eis videre illam gloriam humanitatis ad hoc, quòd tristentur, quasi iste sit finis, quia ad hoc directius inferret eis mala, quæ eos punirent, sicut sunt mala inferni, tamen visio ipsa glorię Christi potius inducet eis tristitiam quàm gaudium: Christus tamen nō est ad tristitiam illorum, sed ad honorem suum, idest, ipsius Christi se illis sic manifestabit, vt coram toto mū-
G do gloriosus appareat, & omnes tam boni quā mali reuerentiam ei exhibeant ad Roma. 14. ca. & tamen hoc indirecte cedet in malum, & tristitiam damnatorum, quia sicut amico est delectabilis gloria amici, ita & inimico est tristabilis gloria, & potestas eius quem odit, sicut ergo iustis visio gloriæ humanitatis Christi erit in pręmiū, ita inimicis Christi erit in supplicium, vnde Isa. 16. cap. dicitur videant, & confundantur zelantes populi, & ignis, scilicet, inuidię hostes tuos deuoret.

Ad quintum dicendum est sicut ad primum, scilicet, quòd est ibi fallacia figuræ dictionis: nam eadem forma, idest, natura est in qua Christus iudicatus est a
H Pilato, & ipse iudicabit mundum, sed non erit secundum eandem qualitatem, quia quando Christus iudicatus est erat in forma passibili, cum vero iudicabit erit eadem natura impassibilis, quæ prius erat passibilis.

An mali in iudicio Christi d·itatem videbunt. Et si videbunt an aliquod inconueniens sequetur. Quæst. CCCXXIX.

QVAERETVR cum videāt mali humanitatem Christi glorificatam, an etiam deitatem eius videant, & si viderent an sequeretur aliquod inconueniens.

I Dicendum, quòd deitatem eius non videbunt. Primo quia deitas non potest videri lumine corporali, i. per oculos carnis, sed per intellectum, & nō per quēlibet, sed per intellectum eleuatum lumine habituali glorię, sed damnati non habebunt aliquod tale lumē, quia illud non est naturale, sed gratuitum, damnatis tamen nihil dabitur gratis in resurrectione, sed solum, quòd sint, ergo non poterunt videre deitatem Christi.

Secundo quia si viderent deitatem essent beati, cū beatitudo consistat in visione Dei. Ioan. 17. ca. Hęc est vita ęterna, vt cognoscant te, & quem misisti, sed dānati nihil beatitudinis habent, ergo non poterunt videre deitatem Christi.

K Tertio quia si viderent deitatem delectarentur, cū deitas sine gaudio videri non possit, sed damnati non habebunt aliquid de quo gaudeant, quia non est impijs gaudere, vt dicit Propheta, ergo non videbunt deitatem Christi.

Quarto quia nihil plus habent beati quàm videre deitatem, & humanitatem Christi, sed damnati vident humanitatem, vt dictum est, si ergo deitatem viderent iam essent beati, ergo deitatem non videbunt.

Sed obijcietur, quòd videant deitatem eius, quia videre gloriam humanitatis Christi est supra conditionem naturæ, sed concedetur hoc malis, ergo eodē modo cōcedetur videre deitatem, licet sit hoc supra naturam, quia vtrobique est videre gloriam Christi.

Dicendum

Dicendũ, quòd damnati non videbunt deitatem Christi: iuxta illud, tolletur impius ne videat gloriam Dei, & intelligitur de deitate, & dicendum, quòd non est simile de visione deitatis, & humanitatis. Primo quia ad videndum gloriam humanitatis Christi non exigitur aliquid supernaturaliter datum, sed per solũ visum naturaliter dispositum potest videri lux, aut claritas corporis glorificati, sicut videtur corpus non glorificatum nisi velit se specialiter occultare corpus gloriosum, & tamen deitas non potest videri ab intellectu aliquo ex solo lumine naturali, sed necessarium est lumen gloriæ, & tamen Christus nihil dabit damnatis supernaturaliter, ideo poterit videri gloria corporis a damnatis, sed non deitas.

Secundo quia videri potest a damnatis gloria corporis Christi sine gaudio aliquo, sed non potest videri deitas sine gaudio, sed dari gaudium aliquod damnatis est inconueniens, ideo non videbunt deitatem, licet videant gloriam humanitatis.

An deitas a malis videri possit sine gaudio.
Quæst. CCCXXX.

SED occasione huius quæretur an possit deitas a malis videri sine gaudio.

Aliqui dicunt, quòd sic, quia impij manifeste cognoscunt Christum esse Deum, ergo videbũt deitatem eius, quia videre circa spiritualia nõ est nisi per intellectum, qui est quidam oculus 6. Ethicorum, & tamen de visione Christi non gaudebunt, ergo deitas sine gaudio videri potest.

Secundo quia voluntas peruersa impiorũ non magis aduersatur humanitati quàm eius deitati, sed videre humanitatem Christi cedet eis in pęnam, ergo etiam si viderent deitatem, nisi dicatur, quòd oderũt humanitatem Christi, & non deitatem, quod non est verum, immo videtur, quod magis dolerent de visione deitatis quàm humanitatis, quia vt supra dictũ est, ideo gaudium nõ habẽt mali de humanitate Christi visa, sed potius tristitiam, eo quòd gloria illa humanitatis est bonũ quoddam Christi, quem mali oderunt, ergo quanto fuerit aliquod maius bonum eius, tanto magis de illo dolebũt, sed deitas est maius bonũ, ideo de illo magis dolerent mali si viderent.

Tertio quia ea, quæ sunt in affectu non necessario sequũtur ad ea, quæ sunt in intellectu, quia dicit Aug. præcedit intellectus, & subsequitur tardus, aut nullus affectus, sed visio pertinet ad intellectum, gaudiũ aũt ad affectũ, ergo poterit esse visio deitatis sine gaudio, idest, quòd non consequatur voluntas ad intellectũ.

Quarto quia omne, quod recipitur in aliquo recipitur ad modum recipientis, & non per modũ recepti, sed omne, quod videtur quodammodo recipitur in vidente, ergo licet deitas sit in se delectabilissima, visa tamen ab eis, qui tristitia sunt absorpti nõ delectabit, sed magis contristabit.

Quinto quia sicut se habet sensus ad sensibile, ita se habet intellectus ad intelligibile, sed ita est in sensibilibus, quòd palato nõ sano pœna est panis, qui sano est suauis, & ita accidit in alijs sensibus, sed dãnati habent intellectum indispositum, videtur ergo quòd visio deitatis magis contristaret eos quàm condelectaret. Dicendũ, quod deitas non potest videri ab aliquo sine gaudio, quia beatitudo consistit in visione diuinę essentię. Ioã. 17. ca. Hęc est vita ęterna, vt cognoscant te, & quem misisti, sed beatitudo non potest esse sine gaudio, ergo nõ potest deitas videri sine gaudio.

Secundo quia diuina essentia est ipsa essentia veritatis, sed vnicuiq; est delectabile videre verum: nam ideo omnes homines natura scire desiderãt, ergo deitas non poterit sine gaudio videri. Tertio quia si aliqua visio non est semper delectabilis, contingit interdum eam esse tristabilem, sed visio intellectiua nunquam est tristabilis, quia delectationi, quæ est de intellectione nulla tristitia est opposita, vt dicit Philosophus. Cum ergo deitas non possit videri nisi per intellectum, videtur quòd deitas sine gaudio videri non possit.

Quarto quia natura diuina est ratio delectabilitatis: ideo non potest esse causa tristitię, neque accidet tristitiam fieri secundum ipsam.

Pro quo sciendũ, ꝙ in quolibet appetibili, vel delectabili ẽ duo cõsiderare, s. id, qđ appetit. & ẽ delectabile, & ratio appetibilitatis, vel delectabilitatis in ipso, &
B sicut dicit Boetius in lib. de hebdo. id, quod est potest aliqd habere pręter ipsum esse: ipsum vero esse nihil pręter seipsum habere potest admixtum: ita id quod est appetibile, vel delectabile potest aliquid aliud habere admixtum, ex quo efficiatur nõ delectabile, vel nõ appetibile, sed id, quod est ratio appetibilitatis, vel delectabilitatis nihil potest habere admixtũ propter quod non sit appetibilis, vel nõ delectabilis, res igitur, quæ sunt delectabiles per participationem bonitatis, quę est ratio appetibilitatis, & delectabilitatis, possunt apprehensę non delectare, sed id, quod per essentiam suam est bonitas, impossibile est, quòd eius essentia apprehensa non delectet, vnde cum Deus sit essentialiter ipsa bonitas, impossibile est ipsum sine gaudio
C videri, & ita nõ poterunt videre mali deitatem Christi sine gaudio, & tamen nullum gaudium eis erit: ideo non cõcedetur, quòd videant deitatem Christi.

Ad primum dicendum, quòd mali existentes in iudicio manifeste agnoscent Christum esse Deũ, nõ tamen videbunt deitatem eius, quia agnoscere eum esse Deum est per argumenta, scilicet, quia talia vidẽt de ipso, vel circa ipsum, quæ manifeste ostendunt ipsum esse Deũ, scilicet, potestas, & maiestas, & subiectio totius mundi, & ipsorum Angelorum. Istud autem est opus rationis, vel argumentationis, videre autem deitatem est intuitio quędam, & hanc nõ habent mali. primum est sine gaudio, secundum nõ po-
D test esse sine gaudio.

Ad secundum dicendum, quòd mali videntes gloriã humanitatis non gaudent, sed tristantur, & tamen videntes deitatem non possent tristari.

Et ratio est, quia humanitas, & gloria humanitatis Christi non sunt ipsa essentia bonitatis, quæ est ratio appetibilitatis, & non potest non esse appetibilis, sed sunt bonitas participata, vel potius habentia bonitatẽ participatam, & cum talibus contingit aliquid esse, quod non sit appetibile, vel delectabile, & istud tollat delectabilitatem, & sic cum gloria humanitatis Christi est aliquid, quod non est delectabile, sed potius tristabile malis, scilicet, ratio inimicitiæ, quia Christum ipsum, vt inimicum reputant inquantum
E punitor est, inimicus autem inquantum potentior est magis contristat, secus de deitate, quia ipsa est natura bonitatis, ideo si ipsa per se videatur non poterit non placere, & non delectare videntem, vnde licet Deus quantum ad aliquos effectus suos possit nobis displicere, scilicet, inquantum mandat, vel facit contrarium voluntati nostrę, tamen secundum se cognitus, aut visus impossibile est, quòd displiceat, sed summe lętificabit videntem, & ita visio deitatis nulli potest esse nõ delectabilis, mali igitur gauderent si viderent.

Ad tertium dicendum, quòd intellectus, & affectus non se consequuntur, quando id, quod apprehenditur per intellectum præcedentem nõ est essentia boni, sed est bonum per participationem, sicut est

in

in omnibus creaturis, circa talia ad apprehensionem boni factam per intellectum non sequitur necessario appetitus secundum volũtatem, secus quando apprehenditur ipsa essentia boni per intellectum, quia tunc non potest voluntas non sequi. Et ratio differentiæ est. Primo quia bonum per participationem non est infinitum bonum, neque est vltimum bonum, quod est finis voluntatis, & ideo potest mouere, vel non mouere, secus de essentia bonitatis, quia necesse est, quòd illa sit bonum infinitum, quia est tota natura bonitatis, & ideo determinate se habet ad mouendum.

Secundo quia bonum per participationem non est purum bonum, sed habet aliquid admixtũ, quod potest concipi, vel apprehendi, vt non bonum. Et ideo talia bona possunt nõ mouere affectum ad amãdum, sed forte mouebunt ad oppositum propter admixtionem, bonũ vero quod est per essentiam, idest, ipsa essentia bonitatis non potest habere aliquid admixtum quod non sit ipsa bonitas. Ideo tale non poterit non mouere, & quia deitas est ipsa natura bonitatis si apprehendatur ab intellectu per visionem, necessario sequitur affectus ad amandum, & gaudendum, & ita videntes deitatem non poterunt non gaudere.

Ad quartum dicendum, quòd id, quod recipitur in aliquo oportet, quòd recipiatur ad modum recipientis, sed non quantum ad omnes modos essendi recipientis, sed solum quantum ad modos illos in quibus comparantur recipiens, & receptum sub ratione recipientis, & recepti, quia in his oportet esse proportionem, & tamen, quòd recipiens sit triste, vel iocundum non pertinet ad proprietatem receptionis. ideo non oportet, quòd si recipiens est affectum tristitia, quòd omne, quod suscipitur recipiatur cum tristitia, sic est de Deo: ideo licet sint damnati in tristitia, non est necesse, quòd deitas videatur ab eis cum tristitia, sed poterat esse, quòd tristitia pręexistens tollatur per iocunditatem, quod inducit ipsa visio Dei.

Aliter potest dici, quòd tristitia nõ est aliqua dispositio quasi naturaliter inexistens, sed est passio tãta ab aliquo obiecto, dispositiones enim non mutantur, sed passiones mutari possunt, qa omnis passio a fortiori causa superueniente tollitur, & non tollit eam. Sed videre essentiam Dei secundum se est delectabile, vt dictum est: ideo visio ista non obfuscaretur in damnatis per tristitiam, sed potius auferret omnem tristitiam ipsorum.

Ad quintum dicendum, quòd nõ est simile de palato non sano ad cibum, & de tristitia damnatorũ ad visionem deitatis: nam palatum est organum gustus, & ęgritudo illius, siue indispositio quęcunque tollit proportionem naturalem organi ad obiectum sensibile: nam ad hoc, quòd sensibile capiatur determinate a sensu, debet esse certa proportio inter hęc, ablata autem proportione quantumcunque sit obiectum sensibile causatiuum delectationis impossibile est, ꝙ illã causet, quia est ablata proportio amborũ, in qua proportione consistit delectatio, & tamen tristitia, quę est in damnatis non tollit naturalem proportionẽ intellectus ad Deum, qui est obiectum, eo quòd illa tristitia non est dispositio aliqua intellectus neque voluntatis. Est autem passio voluntatis, sed non tollit proportionem naturalem intellectus ad capiendũ summum verum, & voluntatis ad summum verum, quę ambo sunt ipsa deitas, & hoc quia etiam in damnatis manet semper imago naturalis deitatis, & secundum hanc semper manet similitudo, vt capere possint visionem & delectationem deitatis, vel vt videant saltem, & si videnț delectabuntur neçessario,

F quia semper manet proportio naturalis obiecti ad potentiam suam.

An in valle Iosaphat fiet iudicium. *Quæst.* CCCXXXI.

QVAERETVR nunc de loco in quo fiet iudicium, & quoniam solet dici, quòd in valle Iosaphat fiet, est dubium circa hoc.

Aliqui dicunt, quòd non fiet in valle Iosaphat, neq; in locis propinquis, quia oportet ad minus omnes iudicandos stare in terra, & eos eleuari ad quos pertinebit iudicare, sed tota terra promissionis, cuius pars est vallis Iosaphat, non poterit capere totã multitudinem iudicandorum, ergo non fiet in vallę
G Iosaphat, aut circa illam.

Secundo quia Christo data est potestas iudicandi, vt iuste iudicet, cum ipse iniuste fuerit iudicatus, sed ille iniuste adiudicatus est morte in pretorio Pilati, & executioni tradita est sententia in golgotha, idest, in loco caluarię Ioan. 19. ca. ergo ista loca debent magis determinari, vt loca iudicij, in quibus Christus iudicet.

Tertio quia videtur adhuc esse causa quare maius spatium terrę occupari debeat, quia si ponamus omnes iudicantes in aere in nubibus futuros iudicandos vero in terra sufficiet minus spatium, si tamẽ omnes tam iudicantes quàm iudicandi futuri sint in terra, erit necessarium maius spatium, & tamen videtur, ꝙ
H omnes futuri sint in terra, eo quòd non poterunt esse in nubibus: nam nubes fiunt ex resolutione vaporum, idest, ex vaporibus de terra resolutis, & tamen tunc nulla erit resolutio vaporum, quia cessat motus cęli, ideo non poterunt esse aliqui in nubibus, sed omnes in terra, & ita erit necessarius valde magnus locus non erit ergo in valle Iosaphat.

Dicendum, quòd ea, quæ ad iudicium pertinent quantum ad progressum, & modum, & locum, & tempus, & durationem, & alias conditiones, vel circunstantias eius sunt nobis ignota, aut saltem nõ nota per certitudinem nisi quatenus sacra scriptura tradidit, sed de loco iudicij, de quo nunc agimus scriptura nihil determinate dixit, ideo neque nos scire
I possumus. Hoc autem nobis constat, quòd erit locus vnus, ad quem Christus veniet, & erit in terra, & ad illum congregabuntur omnes gentes, quia deducentur per Angelos ad ipsum locum, & ibi coram Christo erunt sicut dicitur supra in litera, scilicet, cũ venerit Filius hominis congregabuntur ante eum omnes gentes, locum autem illum nõ expressit scriptura, quia non fuit necessarium. Satis enim erat, quòd alicubi fieret iudicium: nam qualitas loci ad rem ipsam in pręsenti nihil confert, & ideo non fuit opportunum exprimi.

Dicitur tamen communiter, quòd fiet in valle Iosaphat. Et hoc, quia Iohel. 3. cap. dicitur congregabo omnes gentes, & deducã eas in vallem Iosaphat,
K & ibi disceptabo cum eis, & hoc exponunt de iudicio finali, eo quòd non videtur aliqua congregatio futura omnium gentium nisi ad generale iudicium, sicut Christus dixit, & congregabuntur ante eum omnes gentes: ideo putant futurum esse iudicium in valle Iosaphat.

Alij autem dicunt, quòd erit in monte Oliueti iudicium, quia dicitur Actuum 1. ca. quemadmodum vidistis eum ascendentem in cęlum, sic veniet, & tamen ipse ascendit de monte Oliueti, eod. cap. ergo in ipsum descendet, & ibi iudicabit.

Alij dicunt, quod non iudicabit Dominus in valle Iosaphat prout est vallis quędam parua in latere montis Oliueti, sed accipitur vallis Iosaphat, vt est nomen

communne,

commune, & non vt est proprium, & interpretatur Iosaphat, idest, Domini iudicium, & est sensus, quòd Deus congregabit omnes gentes, & deducet eas in vallem iudicij Domini, & ibi disceptabit cum eis, & tunc planum est, quòd vbicũque Deus iudicet in valle est vallis iudicij Domini: ideo nõ determinatur ex hoc aliquis locus, sed vbicunque Christus iudicet, dicetur iudicare in valle Iosaphat, sic dicit Magister 4. Senten. dist. 48.

Sed dicendum, quòd circa hoc manent duo dubia. Primum est an accipiatur ibi Iosaphat, vt nomẽ proprium, vel vt commune, si accipiatur, vt commune potest stare præcedens solutio, & tunc nulla difficultas est de valle Iosaphat, sed tunc melius transtulisset Hieronymus in vallem iudicij Domini quàm in vallem Iosaphat, reliquit enim ambiguum an pro nomine proprio vallis illius accipiatur, vel pro cõmuni, immo videtur sensisse, quod pro proprio, qa aliàs diceret congregabo omnes gentes in valle iudicij Domini.

Secundum dubium est dato, quòd accipiatur, vt nomẽ proprium, & specialiter pro illa valle, an intelligatur de congregatione ad iudicium, vel de alia cõgregatione, quę aliquando fuerit, aut futura sit? de quibus dicetur Iohelis 3. cap.

Nunc vero videtur dicendum communiter posse quemlibet locum esse futuri iudicij locum, eo quòd scriptura non determinat illum, & qualitas loci nihil facit, sed rationabiliter videtur multis dicendum, quòd locus iudicij sit circa Ierusalem, vel montem Oliueti, & hoc, quia circa loca illa Christus iudicatus est, & ibi sustinuit opprobria, datur tamen sibi potestas iudiciaria, vt loco humiliationis quam exhibuit, accipiat honorem, sed cõuenientius est accipere honorem vbi contumelię, & opprobria tolerata sunt, vt per hoc illa abolita, & purgata prorsus videantur, sed omnia sustulit Christus in Ierusalem, ideo circa locum ipsum videtur futurum iudiciũ. Aliud etiam confert ad hoc, s. quia Christus ascendit in cęlum de monte Oliueti, satis ergo est conueniens, vt super locum ipsum descendat, vt appareat, quòd idem sit, qui ascendit, & qui descendit.

Ad primam rationem dicendum circa id, quod illa pręsupponit, scilicet, omnes iudicandos bonos, & malos futuros in terra est dubium: Christus enim nihil dixit nisi, quòd congregarentur ante eum omnes gentes, & separarentur quidam ad dexteram alij ad sinistram, sed an in terra an in aere futuri sint non expressit. Sed Apostolus prima Thessal. 4. cap. dixit, rapiemur obuiam Christo in aera, & de bonis intelligitur: nam de malis constat, quòd manebũt in terra, quia nulla causa erit, vt ipsi in aera eleuentur, cum terram totaliter dilexerint, & statim ad inferos, qui in terra sunt, peracto iudicio redituri sint. De bonis est dubium, & hoc, quia diuiduntur boni in iudicantes, & iudicandos, de iudicantibus ratio exigit, vt sint in aere, quia sedes iudiciarias habebunt, & sedes illa honorem importat: ideo in loco eminenti erunt, scilicet in aere, etiam quia iudices debent videri ab his, qui iudicantur, sed si in terra manerent, non viderentur ab omnibus, ideo erunt in aere.

Sed de bonis, qui iudicabuntur, & non iudicabunt est dubium. Quidam dicunt, quòd manebunt in terra: nam cum non competat eis sedes iudiciaria, non videtur causa quare eleuentur in aera, etiam quia si eleuarentur in aera non fiet differentia inter iudicantes, & non iudicantes, sed multa esse debet: ideo non eleuabuntur, sed manebunt in terra ad dexteram.

Alij dicunt, quòd omnes boni erunt in aere, vt A in hoc discernantur a malis; mali enim in terra manebunt, qui terrena amauerunt, & qui sub terra stàtim apud inferos recludendi sunt, sed boni non amauerunt terrena inhęrendo eis, & non sunt recludendi in terra, sed in cœlum ituri sunt: ideo non videtur, quòd debeant manere in terra dum iudicantur.

Secundo quia 1. Thessa. 4. capitu. cum Apostolus dicit, rapiemur obuiam Domino in aera. videtur dictum esse de omnibus bonis indifferenter, ergo tam iudicantes quàm iudicandi boni erunt in aere, soli autem mali in terra manebunt.

Dicendum, quòd circa hoc dubium, cum non sit expressum per sacram scripturam, possumus vtrunque sentire, quia est problema neutrum, videtur B autem magis consonare auctoritati scripturę, quòd omnes boni sint in aere tam iudicantes quàm iudicandi: nam Apostolus prima Thessa 4. quando dicit rapiemur obuiam Christo in aera, loquitur de omnibus bonis, patet, quia dicitur, hoc dicimus vobis in verbo Domini, quia nos, qui viuimus, & residui sumus in aduentu Domini, non præueniemus eos, qui dormierunt, quoniam ipse Dominus in iussu, & voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de cęlo, & mortui, qui in Christo sunt resurgent primi, deinde nos, qui viuimus, & qui relinquimur simul rapiemur cum illis in nubibus obuiam Christo in aera. Et ideo aperte dicit omnes mortuos in Christo rapiendos in aera, sed mortui in Christo vocantur, C qui moriuntur in professione fidei eius, & charitate sua, ergo omnes boni rapientur in aera, & ita tam iudicantes quàm iudicandi boni erunt in aere.

Sed obijcietur, quòd non sequatur ex loco illo, quia ibi non videtur agi de raptu bonorum resurgẽtium ad manendum in aere, vt ibi iudicent, sed de raptu eorum ad hoc, quòd sint in vita ęterna, quę est in cęlo vltra aerem.

Et patet, quia dicitur rapiemur cum illis in nubibus obuiam Domino in aera, & sic semper cum Domino erimus, & tamen non erunt boni semper in aere iudicando, ergo accipitur de raptu ad cœlum empyreum, in quo in ęternum manebunt Sancti cũ Christo, ad quod cœlum per nubes, & aera itur; & D tunc diceretur, quod modus esset, quòd Christus veniret ad iudicium, & manerent interim iudicandi in terra, licet essent boni, completo autem Domini iudicio rapiantur boni de terra in cœlum cum Christo.

Sed dicendum, quòd hoc non stat. Primo quia si dicatur sic intelligi literã illã, non solum de bonis iudicandis, dicetur, quòd non erunt in aere, sed etiam de bonis iudicantibus, quia non est locus aliquis sacrę scripturę ex quo colligatur iudicantes futuros esse in aere cũ Domino, & tunc ponemus omnes homines in terra pręter Christum, qui veniet in nubibus cęli pręce. cap. & Luc. 21. sed hoc est incõueE niens, quia de iudicantibus omnes communiter asserunt, quòd erunt in aere, sed non habemus alium locum nisi illum, & ex illo colligitur de omnibus bonis, quòd in aere futuri sint.

Secundo patet, quòd accipiatur locus ille de raptu ad iudicandum, & non de raptu ad beatitudinem.

Primo quia dicitur, rapiemur obuiam Domino in aera, sed qui rapitur obuiam occurrit venienti, ergo est sensus, quod antequam Christus penitus descendat nos obuiabimus ei, sed tunc nondum erit factum iudicium, quia postquam descenderit faciet illud, ergo antequam Christus faciat iudicium nos erimus cum eo in aere, & ita boni erunt ibi quando iudicauerit.

uerit. Secundo quia si deberet intelligi de raptu ad beatitudinis locum, diceretur rapiemur cum Christo in aera, & non obuiam Christo: nam completo iudicio non manebit Christus in aere, sed redibit ad cœlum empyreum, & si tunc boni raperentur dicerentur rapi cum Christo, quia ille etiam tunc iret ad cęlum quò illi irent, sed dicitur rapiemur obuiam, sed obuiam est in occursum, ergo rapiemur ad essendum cum ipso in aere quando iudicauerit.

Tertio quia dicitur, rapiemur obuiam Domino in aera, & tamen si voluisset dicere de loco beatitudinis diceret de cęlo, idest, rapiemur in cęlum, dixit tamen in aera, ergo intelligitur de raptu ad iudicandum, quia tunc Christus non erit in cęlo, sed in aere, & cum eo boni.

Cum vero obijciebatur, quòd intelligeretur de raptu ad locum beatitudinis, quia dicitur, & sic semper cum Domino erimus, & tamen in iudicio in aere non erit Christus semper neque beati cum eo.

Dicēdum, quòd innuitur, quòd postquàm fuerint rapti ad locum iudicij, erunt cum Christo, quia ipse ibi erit iudicans, & post illud tempus, vel momentum semper erunt boni cum Christo, quia nunquam ab eo separabuntur, quod tamen nunc accidit, quia nunc quandiu viuimus peregrinamur a Domino, etiam Apostoli fuerunt aliquo tempore cum Christo, idest, vsque ad passionem, vel ascensionem, postea vero non, & tamen tunc non sic erit, sed postquam semel cum eo fuerint semper simul cum eo erunt. Quod autem dicitur, & sic semper cum Domino erimus, illud sic non dicit locum, sed modum standi, ideo non est sensus, quòd erunt boni in aere semper cum Domino sicut in iudicio fuerunt, sed quòd sicut erant coniuncti cum Domino quādo erat in aere iudicans, ita erunt semper coniuncti inseparabiliter cum eo vbicunque ipse fuerit.

Et ideo dicendum, quòd omnes boni erunt in aere tam iudicantes quàm iudicandi, & illud tenet Magister 4. Senten. distin. 48. dicens, in valle Iosaphat, idest, iudicij Domini congregabuntur omnes impij, iusti vero non descendent in vallem iudicij, idest, damnationis, sed in nubibus eleuabuntur obuiam Christo ad manendum in nubibus cum eo dum iudicat.

Ad rationem primam in oppositum, scilicet, quòd non competit omnibus bonis, sedes iudiciaria, ideo non erit causa quare omnes sint in aere.

Dicendum, quòd licet non iudicent habent causam, vt sint in aere, scilicet, vt distinguantur a malis, qui terrenis toto animo inhęserunt, boni vero inhæserunt cęlestibus: ideo non debent esse in terra, etiam quia statim cōpleto iudicio ituri sunt in cęlo, melius ergo interim erunt in aere.

Ad secundum cum dicitur, quòd si omnes boni essent in aere nulla differentia esset inter iudicantes, & non iudicantes.

K Dicendum, quòd aliqua differentia erit, scilicet, quòd boni, qui iudicabunt erunt excelsiores in sedibus, & magis propinqui Christi, qui vero iudicabūtur inferiores erunt, & non habebunt sedes iudiciarias, licet in terra non sint, sed in aere.

Siquis ergo tenere vellet, quòd soli iudicantes boni erunt in aere, cęteri vero in terra posset aliqualiter respondere præcedentibus, in quo non insisto, eo quòd assignata positio videtur esse verior, & tamen illis competit auctoritas Christi qua dicitur hic, quòd congregabuntur ante Christum omnes gentes, & separabit eas ab inuicem sicut pastor separat oues ab hędis, & statuet oues in dextra, hędos in sinistra. hędi mali sunt, oues boni, sed non ponitur ibi differen-

F tia inter eos quantum ad locum nisi per dextrum, & sinistrum, ergo sicut erunt mali in terra, ita & boni, quia alias si omnes boni in aere essent, & mali in terra, non oporteret poni distinctionem istam inter eos de dextra, & sinistra, quia plus distarent quàm per dextram, & sinistram, erunt ergo boni iudicandi in terra.

Sed obijcietur, quia si sic arguatur sequitur, quòd nullus de bonis sit in aere, sed omnes in terra, quia Christus non distinxit ibi nisi hędos, & oues, & oues sunt boni, & ponuntur ad dexteram, & hædi sunt mali, & sunt ad sinistram, & per istos distinxit omnes homines, quia dixit, quòd congregabuntur ante eum omnes gentes, ergo videtur, quòd omnes

G boni ponuntur ad dexteram, igitur si qui ad dexteram sunt in terra sunt, sequitur quòd omnes boni erunt in terra, & non erunt iudicantes in aere, quod est inconueniens.

Dici posset, quòd iudicantes erunt in aere, & non includuntur sub illa multitudine: nam tota illa multitudo, quæ diuiditur est illa multitudo, quæ iudicatur siue de bonis siue de malis, & tunc omnes boni, qui iudicantur ponuntur ad sinistram in terra, boni vero, qui non iudicantur non includuntur ibi, & etiā mali, qui non iudicantur.

Et patet, quia super omnes illos fertur sententia: nam illis, qui ad dexterā sunt dicitur, venite benedicti, illis vero, qui ad sinistram sunt dicitur, ite maledi-

H cti, & istæ sunt duæ sententiæ, ergo ista multitudo, quæ est ad dexteram, & sinistram est de illis solis, qui iudicantur, de cæteris vero, qui non iudicantur, quòd sedeant in aere, vel vbi, nihil Christus tetigit.

Sed nunc omittendo istud problema, quod est neutrum, licet pars prius determinata videatur rationabilior, redeundum est ad responsionem ad argumenta præcedentis quæstio. & cum dicebatur, quòd omnes iudicandi tam boni quàm mali futuri erant in terra, & ideo esset necessarium magnum spatium. Potest dici, quòd magna multitudo potest capi in paruo spatio opere Dei, sicut forte in inferno est, ita enim multi esse asserunt. Et ideo licet vallis Iosa-

I phat sit parua respectu tantę multitudinis capiendæ naturaliter, non est tamen dubium quin opere Dei posset ibi capi tota multitudo, & multo maior, ideo si ad miraculum nos conferamus, planum est, quòd ibi capietur tota multitudo.

Aliter potest dici, & rationabilius, scilicet, quòd non capiatur ibi in valle illa tota multitudo, sed fit iudicium in valle, scilicet, quòd sit Christus super vallem illam directe existens in aere, & sit pars multitudinis in valle, quæ ibi possit capi, & in circuitu vallis sit tota circunfusa in omnibus adiacentibus locis quousque capiatur plene, & tūc nihil maius est, quod sit illa multitudo in valle Iosaphat, quàm in quocunque alio loco in quo capi possit, sed hoc modo diceretur iudicium fieri in valle Iosaphat, quia Christus iudicans esset directe super vallem illam in aere, secundo quia quasi centrum illius multitudinis esset in valle illa, & sic non differret, quòd multitudo illa extenderetur per decem, vel plures leucas in circuitu.

Ad secundum principale dicendum, quòd non iudicabit Christus in loco illo in quo iudicatus est, idest, in prętorio Pilati, vel in loco caluariæ: nam ista loca non manent, quia prætorium Pilati non manet, neque domus illa manet, etiam locus caluariæ iam non est locus caluariæ, nam ibi occidebantur rei mortis, & erat locus extra vrbem ad Hebræo. 13. ca. & postea reędificata Ierusalem, sicut nunc est, locus ille

ille est intra vrbem, & locus sepulchri Domini. Cum tamen ista eo tempore extra vrbem essent, & sic non manēt ista loca determinata sicut tūc erāt, sed vt Christus iudicaret in eis oportebat, quod esset in terris iudicans, sed erit in aere multum eleuatus, vt possit videri a valde magna multitudine, quæ per omnia vicina loca circunfusa iacebit, ideo non iudicabit conuenienter in illis.

Alia autem ratio solet poni quæ putatur efficacior, scilicet Christus non iudicabit in his locis, quia in pretorio Pilati iudicatus est, cum esset in forma infirmitatis nostræ, in caluariæ loco tradita est sententia executioni cum esset caro Christi passibilis, & ibi passus est: nunc vero cum iudicaturus est, non erit in forma infirmitatis sed gloriosa: ideo non iudicabit in locis in quibus passibilis erat: sed in quibusiam gloriosum corpus habebat. & hoc erit in mōte Olmeti, de quo ascendit in cœlum super nubem in corpore glorioso, & dixerunt ibi Angeli, ꝙ quemadmodū vidistis eū ascendentem in cœlum sic veniet Act. 1. ca. vel iudicabit in valle Iosaphat, quę est ad latus montis Olmeti, & ad idem pertinent ambo.

Ad tertium circa nubem in qua Christus iudicabit dicendum ꝙ erit nubes, & non solum ipse sed etiam electi habebunt nubes, in quibus sedeant iudicantes, & vt dictum est supra. quia non soli iudicantes sed etiam omnes alijs boni erunt in aere, & in nubibus. 1. Thessa. 4. c. scilicet rapiemur cum illis in nubibus obuiam Christo.

Quomodo erunt nubes. *Quæst.* CCCXXXII.

CVM vero dicitur quomodo erunt nubes? Dicunt aliqui quod nō erunt verè nubes: sed quædam aggregationes vel densitates lucis resplendentis a corpore sancti cuiuslibet, & ita non erunt nubes illę aliquid in aere vel de aere, aut de elementis, sed de proprietate corporum beatorum, scilicet de claritate pertinente ad dotem corporis ipsorum.

Alij dicunt ꝙ erunt nubes veræ & factæ ex exhalationibus vel vaporibus, & hoc non naturaliter sed miraculose. Quod autem sint veræ nubes concedendum est: quia ita scriptura asserit: nam dicitur præcedenti. c. & Luc. 21. c. ꝙ videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli, & dicitur etiam de iustis quod erunt in nubibus. prima Thessa. 4. c. Cū vero dicitur quomodo erunt nubes? aliqui dicunt quod naturaliter sicut nunc sunt.

Sed obijcietur quia cessabit tūc motus cęli, & post cessationem nulla erit generatio nubium.

Dicendum, ꝙ cessante motu cœli nihil gignetur. nam motus solis in circulo obliquo est causa generationis & corruptionis omnium quæ sunt in terra, primo De Gene. & Cor. Et tamen dicetur ꝙ poterit esse nubes de illis quæ prius genitæ erant. nam licet cessante motu cœli nihil gignatur, non est tamen necesse ꝙ eo cessante statim omnia genita corrumpantur, maxime inanimata. Et illud sufficit quod Christus & Sancti sint in nubibus.

Sed dicetur ꝙ nulla poterit manere nubes de prius genitis, nam in ipsa die iudicij ante mortem singulorum hominum mittet Deus ignem conflagrationis, qui omnia elemēta purgabit, & tollet impuritates: sed nubes sunt entia imperfecta non pertinentia ad determinatam speciem, ideo omnia talia consumentur. Nulla ergo nubes manebit post illum ignem conflagrationis.

Dicendum igitur, quòd circa istas nubes potest dupliciter dici, Vno modo quòd non manebunt ali-

A quæ post conflagrationem, sed Deus illas miraculose producet pro se & Sanctis. Aliter potest dici ꝙ seruauit illas Deus quasi miraculose de illo igne conflagrationis, ut non exurerentur in eo sed prodessent ad illum actum iudicij.

Sed dicendum est ꝙ quicquid istorum sit oportet, ꝙ nubes illæ post completum iudicium resoluantur in aliquid aliud, iam enim non sunt mansuræ nubes neque aliquæ impuritates.

Tunc dicet rex his qui a dextris eius erūt, Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. B Esuriui enim, & dedistis mihi manducare, Sitiui, & dedistis mihi bibere: Hospes eram, & collegistis me: Nudus, & operuistis me. Infirmus, & visitastis me. In carcere eram, & venistis ad me, Tunc respondebūt ei iusti dicentes. Domine quando te vidimus esurientem, & pauimus te: sitientem, & dedimus tibi potum? Quando autem te vidimus hospitem, & collegimus te, aut nudum, & cooperuimus te? Aut quando te vidimus infirmū, C aut in carcere, & venimus ad te? Et respondens rex dicet illis. Amen dico vobis, quandiu fecistis vni de his fratrib. meis minimis, mihi fecistis. Tunc dicet rex & his qui a sinistris erūt; Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & Angelis eius. Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare; Sitiui, & non dedistis mihi potum; Hospes erā, & non collegistis me; Nudus, & non operuistis me, Infirmus, & in car- D cere, & non visitastis me. Tunc respondebūt ei & ipsi dicentes; Domine quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, & non ministrauimus tibi? Tunc respondebit illis dicens. Amen dico vobis, quandiu non fecistis vni de minorib. his, nec mihi fecistis.

Tunc dicet. Hic ponitur secundum, scilicet iudicantis ad iudicandos collocutio & dicitur. *Tunc.* s. postquā congregati fuerint omnes homines ante Christum, E & separati sicut oues ab hędis.

Dicet rex, scilicet Christus iudicans qui est rex. *His qui a dextris eius erunt*, scilicet bonis quos oues uocat. *Venite.* Ista est sententia quæ profertur a iudice, & quia homines erunt diuisi in duas partes, super quosdam proferet unam sentētiam, & super alios aliam, & vtraque ponitur in litera. & primo sententia super bonos, scilicet. *Venite.* Vocat eos ad se quia sursum trahendi sunt. *Benedicti*, idest qui benedicti estis, quia Deus dedit vobis bonum per quod potestis recte uocari benedicti. *Patris mei.* i. benedicti a Patre meo. *Possidete*, idest pacifice tenere.

Paratum uobis regnum. i. regnū cęlorum. hoc. n. paratū est pro uobis. *A constitutione mundi.* i. non est de nouo

vobis paratum, sed ex quo Deus mundum constituit parauit pro vobis beatitudinem, quæ est vita æterna. *Esuriui*. Hic redditur causa beatitudinis q̃ datur bonis. s. quia meruerunt illa per bona opera misericordię quę exercuerunt, & ponuntur specialiter opera pietatis. s. *Esuriui, & dedistis mihi manducare*. Istud est vnum opus pietatis, i. misericordię. & dicitur esuriui, in quo inopia designatur, quia non esurienti non est dandus cibus, vel saltem nō est eleemosyna, sed beneficium vel liberalitatis opus. *Sitiui*. Alia inopia est, nā non sitienti non est dandus potus, & intelligitur de sitiente, & non habente quid bibat: nam huic quicquid dederimus eleemosyna est supra 10. c. qui dederit vni ex minimis istis potum calicem aquæ frigidæ in nomine discipuli non perdet mercedem suam. *Et dedistis mihi bibere*. s. quilibet vestrum hoc fecit. *Hospes eram*, idest hospitium petens, & ita indigens. *Et collegistis me*, idest recepistis in tabernaculis vestris, & est tertium opus misericordiæ. *Nudus*, idest egens vestib. quia non oportet penitus esse nudum ad hoc ꝙ locum habeat istud opus misericordiæ. *Et operuistis me*. i. dedistis aliquid ad operimentum, quicquid enim ad vestes uel operimēta pertineat, vel etiam ad calceos dicitur de operimentis, & dans illud dicitur pauperē operire. *Infirmus eram*, idest quocunque languore aut inualitudine tentus. *Et visitastis me*. s. ad præstandum subsidium vel ad consolationem, saltem in dando bonam spem, aut in colloquendo, vt non moleste ferat qui in vinculis tenetur. *Tunc respondebunt ei iusti*. s. quando audierint ista dicta a Christo boni qui adiudicantur vitæ æternę, quasi admirati de eis quę Christus dicit in laudem ipsorum dicent ista quæ sequuntur.

Dicentes. domine quando te vidimus. Admiratio est quia ista putāt locutum esse in propria persona, quasi ei fuerint ista facta, & tamen pauci de iustis, qui in die iudicij erunt, viderunt Christum dum viueret inter homines, ita vt ei aliquid horum impendere possent. *Esurientem & pauimus*, quasi dicat neque te vnquam uidimus esuriētem, neque vnquam pauimus, & inducunt illi de omnibus operibus quę Christus dixerat, ac si dicerent non solum nō præstitimus tibi omnia hæc, sed nullum horum vnquam præstitimus. *Et respondens rex*, scilicet Christus ad ea quæ dicunt quasi nunquam fecissent aliquid horum.

Amen dico uobis. i. in veritate, & est modus affirmandi vel iurandi. *Quandiu fecistis uni*. Ostēdit Christus omnia bona quæ pauperibus dantur ei dari, & ideo multum est excellens eleemosyna, qua Deum nobis obligamus, & ipse se recepisse asserit quod in viscera pauperum recondimus. *De his fratribus meis*. Fratres suos vocat pauperes, qui eiusdem naturę & speciei consortes sunt. *Minimis*. Vocat pauperes minimos, q̃a in possessionibus minores sunt alijs hominibus & in opinione populari. *Mihi fecistis*, i. ego reputaui mihi factum ideo dico ꝙ mihi fecistis. *Tunc dicet*. s. postquam sententiam protulerit de bonis dicendo ea quę supra habentur. *His qui a sinistris erunt*. s. malis quos supra vocauit hędos. *Discedite a me*. Quia ituri sunt ad loca profunda, Christus vero erat in excelso, & nunquam plus appropinquaturi erant ad ipsum, quam vsque nunc appropinquauerant.

Maledicti. Quia omne malū venit super eos. *In ignem æternum*. Iste est ignis inferni, qui in æternum durabit. *Qui præparatus est*, i. non est de nouo, sed expectat uos. *Diabolo*, i. Sathanæ vel lucifero maximo & pessimo, atque per hoc principi dæmoniorum.

Et angelis eius, idest ministris eius, sicut vocantur Angeli Dei, ita Angeli Sathanæ vel diaboli, & sunt minores dæmones.

Esuriui, & non dedistis mihi manducare. Refert hic ex

F opposito omnia opera misericordię, & dicit quod nullum illorum fecerunt.

Respondebunt ei & ipsi dicentes. s. mali volentes se excusare de eo quod Christus eis obijcit, dicunt ꝙ nunquā viderunt Christum, & ideo nunquam potuerunt circa ipsum aliquid horum facere. *Domine quando te uidimus esurientem*, quasi dicat nūquam te sic vidimus. ideo nullum tale opus circa te exercere potuimus, vocant autem eum dominum: quia timent valde verba eius, cum ille potens sit, & etiam ipsi omnia narrant, vt innuant quod in nullo peccauerunt. *Tunc respondebit illis*. Vt appareat quomodo nullam excusationem mali habent. *Dicens. Amen dico uobis*, idest in veritate vel sub iuramento. *Quandiu non fecistis*. Reddit eandem rationem quam supra, scilicet quod quandocunque omi-

G serunt facere ista opera circa pauperes, dicuntur non fecisse circa eum.

Vni de minoribus his. Ostendit pauperes qui minores alijs dicuntur. *Neque mihi fecistis*. Quia propter me illis ista impendenda erant. Vel dicitur, neque mihi fecistis, idest etiam si me vidissetis non fecissetis aliquid boni, cum pauperibus qui nomine meo petebant nihil dederitis.

An quæ fient in iudicio proferentur uoce aut mente?
Quæst. CCCXXXIII.

H QVAERETVR cum dicatur hic, tunc dicet illis rex, an ea quæ in iudicio fient, & futura dicuntur proferentur vocaliter, vel mentaliter?

Aliqui dicunt ꝙ uocaliter, quia Christus omnia ista introducit hic vocaliter, idest sententiam bonorum, & malorum, & collocutiones ipsorum ad iudicem, vt litera ostendit, & si in uoce ista non dicantur, non uidetur quomodo possit saluari ista litera.

Secundo quia dicit Aug. 20. li. de ciui. Dei. per quot dies iudicium illud extendatur incertum est, & tamen si non fierent ista uocaliter sed solum mentaliter, non esset incertum per quot dies iudicium extenderetur: quia certum esset ꝙ subito posset fieri. ergo innuitur ꝙ fient uocaliter hæc omnia.

I Tertio quia dicit Greg. 25. lib. mora. illi saltem uerba iudicis audient qui fidem eius saltem uerbo tenuerunt, hoc autem nō potest intelligi de uerbo interiori: quia sic omnes audirent uerbum iudicis: quia omnibus bonis & malis nota erunt facta quorumcunque aliorum. ergo uidetur, quod iudicium futurum sit uocaliter.

Quarto ut ab omnibus possit uideri corporaliter. ergo eadem ratione vocaliter proferet sententiam, vt ab omnibus audiatur corporaliter, nam si sufficeret audiri mentaliter, sufficeret quoque mentaliter videre, & tunc non appareret in forma humana, sed in substantia diuina ab omnibus intelligeretur. ergo vocaliter audietur.

K Dicendum quod ista quæstio omnibus est dubia: nam quid secundum certitudinem in ea sit, i. an in voce iudicium fiet, & omnia quæ dicuntur iudicialiter facienda, an secundum solam mentem, vel interiorem allocutionem, non est alicui homini planum dicere, & quia videntur multæ difficultates sequi si ponantur omnia ista in uoce fieri, tenetur quasi communiter, quòd ista fient magis spiritualiter quam vocaliter.

Et patet primo quia si omnium hominum merita & demerita uocaliter discutienda forent, & ad quemlibet fieret obiurgatio, non solum vnius aut paucorum dierum, sed ēt aliquot annorum spatium in his impēderetur, sed nemo unquam intellexit tanto tempore dura-

duraturum iudicium: ideo videtur ꝙ non sit hoc vocaliter faciendum.

Secundo quia si vita cuiuslibet discutienda est, non solum ponemus vocaliter locutionem ad ipsum futuram, sed etiam examinationem ex libris processurã nam eo modo quo dr̄ hic Christū dicturum hæc adiudicandos, ita dr̄ Apoca.20.& Dan.7.c.ꝙ libri aperientur in iudicio: nam Dan.7.c. dr̄ iudicium sedit & libri aperti sunt, & Apoc.20. c.dr̄.vidi thronū magnum & candidum, & sedentem super eum, & vidi mortuos magnos & pusillos stantes in cōspectu throni, & libri aperti sunt, & alius liber apertus est qui est vitæ, & iudicati sunt mortui ex his q̃ scripta sunt in libris. & tñ realiter fieri examinationem illam per libros non est verisimile, quia ista multo tempore indigerent, ideo neque vocaliter cætera fient, sic dicit Aug.20.li.de ciui. Dei. si liber ex cuius scriptura omnes iudicabuntur carnaliter cogitetur, quis eius magnitudinem aut longitudinem valeat æstimare? aut quanto tempore legi poterit liber, in quo scriptę sunt vniuersæ vitæ vniuersorum? sed non requiritur minus tempus ad narrandum omnia ore tenus quam ad legendum si essent in libro materiali scripta. ergo videtur ꝙ non dicentur aliqua in iudicio vocaliter.

Tertio quia planū est ꝙ libri illi de quib. dr̄ Apoca. 20.& Dan.7.c.non sunt aliqui libri materiales, vt dicetur sequ. q. ergo eodem modo neq; ea quæ dicuntur verbaliter dicenda, non dicentur verbaliter sed mētaliter, ita vt sicut illi uocãtur libri per metaphoram, ita & metaphorice dictū sit, ꝙ omnia hæc in iudicio dicentur. Quarto quia sententia debet respondere accusationi, & excusationi, & testimonijs, atque probationibus, & tamen accusatio, & excusatio, & testimoniū erunt mentaliter se habentia. ergo ēt sententia. patet hoc quia ad Ro.2.c.dr̄, testimoniū illis reddente conscientia ipsorum, & inter seinuicem cogitationum accusantium aut defendentiū in die qua iudicabit Deus occulta hominum.

Sed dici potest satis conuenienter, ꝙ fiat iudicium illud vocaliter, & ꝙ Christus realiter omnia hæc proferat ore tenus, & stabimus tunc literę quæ dicit quod Christus loquitur hæc. Et apparet primo ex testimonio literę, cui semper standum est, nisi cum cōstet omnino non fuisse illum sensum scripturæ, & tamen in pręsenti non constat, quia inconuenientia illa quæ videntur sequi non sequuntur, vt declarabitur.

Secundo, quia videretur aliquid irrationabile. s. ꝙ Christus corporaliter veniat, & faciat coram se deduci omnes gentes in locum unum, & cū ibi fuerint nihil loquatur ipse ad illas, neque illæ inter se, & cū fuerint sic quasi per momentum, statim velut inuiti recedāt quidam in vnam partem alij in alteram. videtur. n. esse hoc aliquid delusorium, nam totaliter agendum erat hoc mentaliter existentibus malis apud inferos, & bonis in cœlo, & nulla congregatione facta poterant ista expediri.

Tertio quia ad hoc conuocandi sunt omnes in locum vnum, vt exhibeatur honor Christo in humanitate a toto genere humano, & tamen si solum conueniant, & nulla locutione facta recedāt statim, paruus aut minor honor erit, quam si ipse loquatur ad omnes verba magnæ auctoritatis, & ipsi respondeant. ergo videtur ꝙ vere erit ibi locutio.

Quarto quia hoc videtur velle Apostolus ad Rom. 14.c. omnes astabimus ante tribunal Christi, & intelligitur de die iudicij. & ponitur ibi statim causa quare stabimus ante tribunal. s. quia scriptum est, mihi flectetur omne genu & confitebitur omnis lingua Deo, idest non laudabit eum in iudicio nisi fuerit factum iudicium vocaliter. ergo vocaliter fiet, & hoc consonat

A valde literæ. quia ista litera ponit quod Christus dicet ad bonos, esuriui & dedistis mihi manducare &c. & illi respondebunt. domine quando te vidimus esurientem &c. similiter dicitur ꝙ loquitur ad malos, esuriui & non dedistis mihi manducare, &c. & illi dicent, domine quando te vidimus &c. ecce ibi tam boni quã mali laudant eum, cum vocent eum vtriq;. dicendum ergo ꝙ vocaliter ista fient.

Quinto quia dato, ꝙ iudicium futurū esset corporaliter, & tamen sine uoce non fieret separatio bonorum a malis localiter quandiu duraret iudicium, qu[i]a finis iudicij est, ideo ante sententiam datam mentaliter non fieret separatio realis: sed sufficiebat ꝙ essent
B omnes homines simul qui iudicandi sunt, sicut nunc sunt, & poterat ad eos sufficienter, & conuenienter peruenire sententia mētaliter de separatione & præmio, & tunc separarentur, & tamen ponitur separatio ante sententiam. ideo videtur quòd fiat, quasi sit necessarium ex conditione sententię ferendæ. Et istud, est. quia cum Christus verbaliter prolaturus sit sentētiam absolutionis & cōdemnationis, oportebat quod in sententia absolutoria exprimeret singillatim nomina omnium beatorum, & in sententia condemnatoria nomina omnium damnandorum, hoc autem erat longissimę moræ, ideo tenebit alium modum, scilicet ut ponat omnes bonos ad partem unam. i. dextrã,
C & omnes malos ad partem aliam. i. sinistram, & tunc ad omnes qui sunt in parte dextra nullius nomine expresso proferat sentētiam absolutoriam, & ad omnes qui sunt in parte sinistra proferat sentētiam condemnatoriam, & ita ponitur in litera. s. dicet his qui sunt in dextera, venite benedicti &c. & his qui sunt in sinistra, ite maledicti &c. ergo dicendum est ꝙ vocaliter proferetur sententia in iudicio.

Sed tunc dicetur, quid est quòd in iudicio dicetur vocaliter?

Dicendum, ꝙ fiet examinatio circa vitam cuiuslibet in uoce. i. ꝙ instituatur accusatio, & ponatur defensio in voce: quia faciendo hoc circa singulos esset res infinitæ moræ & inutilis, sed solum ponetur sentētia in uoce contra bonos & contra malos, & aliquæ cau-
D sæ. s. generales condemnationis & absolutionis. i. esuriui &c. aut aliquid simile.

Et hoc patet primo quia non cogimur aliquid vltra hæc ponere ex necessitate scripturæ, nam hic cum Christus narrat quid dicturus est in iudicio, nō posuit nisi sententiam & causas, examinationes autem circa singulos non ponit, ideo neque nos cogimur ponere aliquid ultra id quod scriptura ponit.

Secundo quia non est rationabile aliquid ultra hęc poni, nam duplex iudicium est de homine. s. particulare, & uniuersale, in particulari iudicio de quolibet homine examinantur merita, vel demerita, propter quæ adiudicatur ipse morti ęternæ, vel beatitudini. Ideo circa hoc quod semel examinatum est, nō oportet rursus examinare neque sententiare, iudicium au-
E tem finale, ut dictum est supra, potius est iudicium totius humani generis quam singulorum hominū, cum de toto humano genere non fuerit datum iudicium, de singulis autem hominibus datum est. sed de toto humano genere non fit iudicium inquantum singulorum uita examinatur, sed ut diuiditur humanum genus in duas partes, idest in bonos, & malos, vt mali sint per se.

Ad hoc aūt sufficit separari eos, & super illos separatos proferre sententiã, & ita Christus ponit, ideo non vr̄ ꝙ in iudicio illo aliquid aliud sit necessariū in voce: quia neq; illius iudicij sunt aliquæ aliæ partes, quia cętera pertinuerunt ad iudicium singulorum, quod in morte cōsumatū est, & illud pręsupponitur in iudicio ge-

generali & non repetitur, & sic videtur Christus posuisse sufficienter in voce id quod in iudicio illo extremo in voce dicetur: quia neque plura erunt. Et hoc dato non sequitur aliquod de illis inconuenientibus, quæ videbantur sequi posito iudicio in voce, & sic respondebitur ad argumenta.

Ad primum cum dicebatur, quòd multorum dierum opus esset; concedendum est si contra quoslibet per se fieret obiurgatio, & examinatio de vita cuiuslibet: & tamē nihil horum fieret; sed solum proferetur sententia contra malos, & pro bonis, & exprimentur causæ, quæ in litera ponuntur, vt dictum est. Istud autem breuissimi temporis moram facit.

G Ad secundum dicendum vno modo, quòd non discutietur vita cuiuslibet in iudicio; cum præsupponatur discussa esse in iudicio particulari: & ideo neque oportebit libros legi per singulum de vita omnium.

Aliter dicendum, quòd non est æquale de libris, & discussione vitę singulorum. Nam vitæ singulorum discutiuntur: nam licet non discutiantur in iudicio vniuersali, discutiunť in iudicio particulari: tñ libri nō sūt realiter ad iudicium, neque in generali, neque in particulari iudicio, sed necesse est accipi secundum metaphoram.

Ad tertium dicendum, quòd verum est libros secūdum metaphoram accipi, sed non oportet sic accipi ea quæ ponit hic Christus futura in iudicio in voce, quia ista nullum inconueniens habent si in voce dicātur, vt ostensum est, & tamen libri nullo modo possunt poni realiter, vt dicetur sequenti.q. sed necesse est accipi secundum metaphoram. H

Ad quartum dicendum est, quòd accusationes, & defensiones singulorum fient mentaliter; sed sentētia fiet vocaliter, & ita Apostolus non dixit de sententia; sed de cogitationibus singulorum accusantibus, & defendentibus. Et ratio differentiæ est; quia accusatio, & defensio pertinet ad singulos vt singulos, sentētia autē non feretur in iudicio illo de singulis, vt de singulis; sed vt sunt partes cōitatis generis humani: eo, ꝙ præsupponetur primum iudicium, in quo iam de singulis iudicatum est. Et omnia, quæ fuerunt in primo iudicio fuerunt mentaliter facta. in secundo autē fiēt vocaliter. Et tamen adhuc tunc erunt cogitationes, accusantes, & defendētes, scilicet, ꝙ omnes boni pro q̄bus proferetť sententia absolutoria habebūt cogitationes defendentes, idest facientes in fauorem eorum, quòd ipsi non debuerint incurrere in pęnam sicut neque incurrūt, & mali qui condemnabuntur habebūt cogitationes accusantes idest, quòd cogitationes suæ accusabunt eos, & reddent ipsis testimonium, quòd iuste fuerint condemnati. I

Sed siquis velit tenere, sicut communiter tenetur, quòd omnia, quæ erunt in iudicio fient mentaliter; poterit respondere ad argumenta in principio facta. Ad primum dicendum, quòd omnia quæ Christus dicit fient idest, sententia proferetur pro bonis, & contra malos, & causæ sententiæ exprimentur, sed illud dicere non erit in voce, sed mentaliter, cum prius sit dicere in mente, quam in verbo exteriori. K

Ad secundum dicendum, quòd Augu. dixit incertum esse per quot dies iudicium istud protendatur, quia non est determinatum, an perficiatur vocaliter vel mentaliter solum, & videtur ei, quòd si vocaliter totum ageretur, multos dies exigeret: eo, quòd putat singulorum vitam discuti debere, sed iam ostensum est, quòd nihil illorum faciendum est ibi: quia omnia illa velut iam facta pręsupponuntur.

Ad tertium dicitur, quòd etiam si iudicium fiat mētaliter, tantum verbum Gregorij saluari potest: quia et si omnibus innotescunt sua, & aliorum facta virtute F diuina hoc faciēte, quæ in euangelio locutio dicitur; tamen illi qui fidem habuerunt, quam ex verbis Dei conceperunt, ex ipsis verbis iudicabūtur. Vnde quodā modo specialiter dicitur his, qui fuerunt fideles; & non dicitur his, qui fuerunt infideles.

Ad quartum dicunť, quòd Christus corporaliter apparebit, vt ab omnibus iudex corporaliter cognoscatur, quod quidem subito fieri poterit, sed locutio, quę tempore mensuratur requireret immensam prolixitatem: ideo sine verbo dicunt peragendum. Se dicendum, quòd positio supra assignata videtur esse rationabilior; & magis conueniens literę Christi, licet non sit tam communis.

An aliqui erunt libri in iudicio. Quæst. CCCXXXIIII.

QVAERETVR occasione præcedentium de libris qui erunt in iudicio, & an aliqui erunt ibi?

Dicendum, quòd necesse est poni libros futuros in iudicio: quia scriptura hoc asserit Danie.7. capi. iudicium sedit, & libri aperti sunt, & Apo.20.cap. dicitur, & libri aperti sunt, & alius liber apertus est, qui est vitæ; & iudicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris secundum opera ipsorum.

Sed tunc est dubium de istis libris, an erunt vere libri vel secūdum metaphoram, & qūo vocantur libri?

Dicendum, quòd non est dubium esse libros per metaphoram nam vere nullus liber erit. Primo, quia libri ponuntur ad memoriā cum est labilis, qualis est humana memoria cui omnia fluunt, & ideo inuentæ sunt literæ, & libri, vt res memorię commendarentur, & labi non possent: sed Deo nihil labi potest, cuius esse est suum sapere, & memoria; immo neque angelis aliquid effluit; sed q̄cquid sciunt indelebiliter tenent, propter quod libri non prosunt nisi hominibus, & tamen iudiciū illud nō fit ab hominibus, puris, sed a Christo q̄ ēt Deus est, ideo libri non sunt necessarij.

Secundo, quia nemo istud capit quomodo fit. nam si tales libri sunt ex quibus homines iudicantur, necesse est omnia facta humana esse conscripta in eis; & singula vt fiunt bona siue mala statim scribātur, quod nemo satis affirmat aut capit: iō nō sunt aliqui tales libri.

Tertio, quia tunc si libri isti essent fierent ad iudicādum hominem per ea quæ in eis essent, & deberent legi omnia illa, sed neque istud est conuenienter dictum, quia iudicium multo tempore protenderetur, quod non conceditur.

Quarto, quia neque iste modus est conueniens ad iudicandum mortuos, quia si tales libri essent, aut esset ad memoriam iudicis, aut ad conuincendum eos, qui iudicantur, quòd ita sit quemadmodum contra eos dicitur. Non primo modo; quia non habet Deus effluentem memoriam; non secundo modo, quia aut ipsi crederent Deo sine probatione aut non. Si crederent superuacua est librorum tantorum cōscriptio. si non crederent non potest procedere sufficiens aut cōueniens probatio ex libris illis, quia auctoritatē librorū illorum negabunt, sed oportet conuinci eos testibus, qui interfuerint, quod fieri non potest, quia nō intersunt testes singulis actibus nostris, maxime in actibus cogitationum, in quibus contingit peccare, & bene agere, & etiam quantum ad actus exteriores non poterat fieri sufficiēs ꝓbatio ꝑ testes, quia multa fiūt sine testibus, & multorum obliuiscūtur testes. Etiā interdū testes possunt reprobari: ideo Deus inuenit aliū conuenientē, & sufficientē modum ad probandū oīa delicta. s. conscientiā memorē singulorū. Cū.n. Deus dederit cuilibet, ꝙ in sua consciētia recordeť omniū quæ fecerit, & cogitauerit, & Deus illum absoluerit vel condemnauerit, ipse videbit se iuste condemnatū

vel

vel absolutum. Sic dicit Apostolus ad Ro. 2. c. s. testimonium reddente illis conscientia eorum, & cogitationum accusantium & defendentium in die qua iudicabit Dominus, idest conscientia erit testis contra quemlibet, & non oportebit induci aliam probationem. Et istud est multum conuenienter factum ꝙ illa sola in testem adducatur. nam in iudicio producuntur testes propter iudicem, vel propter reum, aut propter alios qui audiunt vel vidēt iudicium fieri, & principaliter propter iudicem, vt ipse sit informatus de veritate factę rei, ad hoc ꝙ non condemnet aut absoluat iniuste, aut propter reum. s. vt conuincatur ex illis, & non possit iuste aut colorate conqueri: aut propter videntes vel audientes. s. vt sciant ꝙ iuste de aliquo iudicatur. Circa primum non sunt necessarij testes in iudicio Dei, eo ꝙ ipse nouit veritatem omnium rerum. Quantum ad secūdum sunt necessarij testes. s. vt quilibet conuincatur se iuste cōdemnari vel absolui, & nemo cōqueratur, & ad hoc nō est melior modus quam dare cogitationem memorem omnium factorum & cogitationum, & per illam accusabit se quilibet, vel excusabit, & nō poterit negare aut dissimulare, etiam si velit, iniuste se condemnatum vel absolutum, quod tamen fieri posset si per testes conuincendus esset, vt dictum est. Quantum ad tertium erunt probationis cognitiones datæ singulis a Deo. Dabit enim Deus tunc cuilibet vt sciat quicquid fecerunt omnes homines siue bonum siue malum, & ex illo videbūt an sententia de quolibet lata iuste aut iniuste feratur. Et ita apparet quòd libri non erunt ad probationem faciēdam contra ipsos condemnandos: ideo non erunt ibi veri libri.

Sed dicendū ꝙ accipiuntur libri in iudicio per metaphoram, voluit enim nobis sacra scriptura notificare modum diuini iudicij: & quia assueti sumus ad res istas sensibiles, ostendit ꝙ diuinum iudicium erit tale quale est humanum, quasi aliter non esset iudiciū aut non posset a nobis intelligi quod esset iudicium: non fit autem humanum iudicium sine libris, idest sine scriptura, omnia quippe facta iudicij in scriptis redigūtur: nam iudex debet habere circa se tabellionem, aut duos probos viros, qui vniuersa iudicij acta fideliter conscribant, & tam facta iudicij quam veritas rerū gestarum, de quibus lis agitur, in scriptis rediguntur, & sine his scriptis iudicium non fit, maxime in rebus arduis, nullum autem maius negocium est quam causa status; & cum agitur de infligenda pœna capitali potissime ęterna: qualis sententia ferretur in iudicio illo contra malos, ideo debent omnia rite fieri, & sic tale iudicium non fiet sine scripturis, & ita scriptura vocauit libros iudicij, & propter hoc dicitur quòd libri aperti sunt Apoc. vigesimo, ca. idest, quod sicut nos ad sciendum aliquid ex libris aperimus illos, ita & tunc cum iudicandum fuerit ex his quæ inuenientur in libris aperientur illi, sic autem multas alias translationes facit scriptura circa hęc quæ nobis competunt, sicut dixit Moyses Deo, dele me de libro tuo in quo me scripsisti. Innuebat enim quasi Deus haberet librum, in quo nomina omnium haberet ad memoriā, & haberet in libro vno nomina illorum quibus benefacere volebat, & in alio libro nomina illorum quibus volebat nocere, & dixit Moyses. scripsisti me in libro illorum quos vis viuere, & quibus vis benefacere, dele me de libro illo, & pone me in libro illorum qui occidendi sunt, quia ego volo occidi si populus meus occidendus est. & psalm. 68. dicitur, deleantur de libro viuentium, & cum iustis non scribantur. hoc ita dicitur quasi Deus habeat librū, in quo scribat eos quos vult viuere propter illorum bona opera, & aliquando inde deleantur, sicut nos delemus nomina eorum quos

A scripsimus propter aliquam causam, sed nihil istorum in Deo est, quia neque delet quicquam neque scribit: ita ergo de libris illis qui in iudicio erunt necesse, est accipi per metaphoram, & non erit ibi vere aliquis liber.

Quid erunt libri in iudicio, & ad quid.
Quæst. CCCXXXV.

QVAERETVR dato, quòd libri solum sint ibi secundum metaphoram quid erunt, vel ad quid?

B Dicendum, quod libri multi erunt in iudicio illo, quia Danie. septimo, capit. dicitur. iudicium sedit & libri aperti sunt, sed adhuc non solū sunt multi, immo etiam multiplices, quia Apoca. 20. c. vbi magis istud aperitur dicitur. vidi thronum magnum, & candidum, & sedentem super eum, a cuius conspectu fugit cœlum & terra, & vidi mortuos magnos & pusillos stantes in cōspectu throni, & libri aperti sunt, & alius liber apertus est qui est vitæ. ecce multos libros indeterminate dixit quasi pertinentes ad vnum modum, & alium expressit quem dixit librum vitę. Tunc de his est dubium quid sint, & prius de libris multis quos dicit fuisse apertos.

C Aliqui enim de his dicunt, quod sunt conscientiæ singulorum, & ideo quot erunt homines tot erunt libri, uocantur autem conscientiæ libri, quia sicut in libro res gestæ conscriptæ sunt, ita in conscientia sua quisque clare videbit, & tenebit memoriter omnia quæ egit bona, & mala, ideo conscientiæ vocantur libri.

Alij dicunt ꝙ isti libri sunt sancti veteris & noui testamenti, per quos Deus dedit nobis mandata sua de agēdo vel non agendo, ideo ex illis iudicabimur quasi ex legibus, vel ex libris iuris.

Dicendum autem quòd vtrique libri erunt. nam etiam in humanis iudicijs vtrique sunt necessarij, eo quòd ad ferendam sententiam in iudicio humano duo sunt, quæ constare debent, scilicet factum, &
D ius, iura vero in libris scripta sunt, & iudices debent habere libros illos, & sequi sententias illorum in iudicando, & non propriam intentionem, extra de constitut. capit. canonum statuta, & capit. ne innitaris. Et ideo Deus iussit quòd reges qui erant totius populi iudices statim, vt sederent in throno regni facerent describi Deuteronomium legis, vt per illud iudicarent, & non ex proprio corde Deuteron. decimoseptimo, cap. alij libri continent factum, scilicet registra tabellionum. nam iudex debet facere vniuersa acta iudicij describi per tabelliones, & attestationes testium in scriptis rediguntur.

Et tunc per illa iudicat iudex, & scripta hæc libros vocamus, quia etiam petitiones ipsas quæ paucas litteras continent libellos appellamus, quia in scriptis
E traduntur. sicut autem in iudicio humano vtrique libri necessarij sunt, ita & in diuino iudicio vtrique libri dicentur esse per metaphoram.

Et tamen dicendum quòd quando dicitur Apocalip. vigesimo, capitu. libri aperti sunt, accipitur de libris iuris, idest de Sanctis noui & veteris testamenti. Et patet primo quia ita tenet August. lib. 20. de ciuit. Dei. cap. 14. scilicet libri sunt intelligendi Sancti veteris & noui, vt in illis ostenderentur quæ Deus fieri sua mandata iussisset.

Sic etiam dicit Hugo de San. Vict. eorum corda erunt quasi quædam canonum decreta.

Secundo patet & efficacius quia Apocal. 20. c. postquā dictū est libri aperti sunt sequitur, & iudicati sunt

mortui ex his quæ scripta sunt in libris secũdum opera ipsorum. ergo in libris non continebantur opera iudicandorum, sed leges vel decreta iudicij, & secũdum leges illas iudicati sunt mortui de operibus suis. De operibus autem non dixit ibi, ꝙ in libro essent. Satis enim erat, ꝙ singulorum conscientiæ opera propria retinebunt memoriter, sicut Apost. dicit ad Ro. 2. c. & per illa opera iudicabuntur. eo. c. quæ conscientiæ satis possunt vocari libri.

Qui & qualis erit liber ille uitæ prout notatur in Apoca. 20?
Quæst. CCCXXXVI.

SED tunc est dubium de alio libro quem vocat librum vitæ Apoc. 20.

Aliqui dicunt istum esse librum rerum gestarum. hoc autem dicunt quia (vt dictum est præcedenti. q.) in iudicijs humanis duplices libri sunt necessarij, primi libri iuris, secundi libri de facto, ita in iudicio Dei pariter. Sed dictum est ea. q. ꝙ libri illi multi erũt Sancti, quorum corda sunt velut canonum quædam decreta. restat ergo vt liber alius quicunque sit ponatur liber gestarum rerum, & sic librum vitę vocãt librum gestarum rerum.

Sed tunc dicetur quomodo ille vocatur liber vitæ?

Respondetur ad hoc vno modo, quòd accipitur vita pro operatione, vt cum dicimus qualis est vita illius, vel illius? & tunc vocatur liber vitę, idest de vita hominis vel de operationibus eius, & sic vocamus vnum librum vitas patrum, idest gesta eorum, sic accipit Augustin. 20. lib. de ciuitat. Dei capitu. 14. dicens, quòd ille est liber vitæ vniuscuiusque idest de vita cuiuslibet.

Alij dicunt ꝙ vocatur liber vitæ, quia est liber viuẽs & non mortuus quemadmodũ littera mortua. s. quia viuificat reducendo quemlibet ad memoriam omnium quę fecit.

Sed dicendum quid est iste liber uitæ? Respondent quòd conscientiæ singulorum. nam non erunt aliqui libri materiales, in quo humana facta scripta sint aut legantur, & ita vult August. 20. lib. de ciuit. Dei ca. 24. nam si esset liber materialis esset inæstimabiliter magnus, etiam multi dies impenderentur ad legendum illum, quod etiam est inconueniens, licet aliqui dicũt ꝙ essent ibi multi Angeli, & quilibet legeret vitam vnius hominis in libro illo, & recitaret illi homini cuius erat, & ita quasi simul recitaretur totius ille liber recitando vitam vnius hominis. Sed istud derisorium est, & velut fabulosum. sic dicitur ibidem. in illo autẽ libro qui est vitæ vniuscuiusq; scriptum est quid quisque fecisset siue non fecisset: qui liber si carnaliter cogitetur, quis eius magnitudinem, aut longitudinem valeat ęstimare? aut quanto tempore legi poterit liber in quo scriptæ sunt vniuersæ vitæ vniuersorum? an tantus numerus Angelorũ aderit quantus hominum erit, & vitam suam quisque ab Angelo sibi adhibito audiet recitari, quasi dicat non fiet sic, quia derisorium, est.

Erit igitur liber iste cõscientia cuiuslibet, quia non erit aliquid materiale, ideo necesse erit quòd intra seipsum quisque inueniat opera sua, & non quærat illa, neque legat foris, sed ipsæ conscientiæ, quia continent vniuersa hæc, vocantur libri, quia ibi clare leguntur, & indelebiliter sicut in libris tenentur.

F *Quomodo liber conscientiæ uocatur unus cum sint multæ?*
Quæst. CCCXXXVII.

SED quæretur quomodo liber iste vocatur vnus, quia conscientia non est vnica sed multæ?

Dicunt quidam ꝙ vocatur vnus, scilicet pro quolibet, quia quilibet homo iudicatur ibi ac si totum humanum genus iudicetur, neque plura fiunt circa omnes quam circa vnum: ideo de vno, idest quolibet dicitur quod liber vitæ apertus est, idest liber de vita illius, sed quia multi homines erunt, & multæ vitæ eorum, oportet vt multi libri sint. Sic dicit Augusti. vbi supra. non ergo vnus liber erit omnium, sed singuli singulorum.

G Alio modo dicitur, quòd iste liber erit vnus sicut scriptura dicit, quę ait, Et alius liber apertus est, scilicet quia erit liber iste quędam vis diuina, qua fiet ut singulis singula propria opera in memoriam reuocentur: & qa illa vis vna est vocatur liber vnus. Et hoc magis tenet August. vbi supra dicens, scriptura vero ista vnum volens intelligere, & alius inquit liber apertus est. quędam igitur vis est intelligenda diuina, qua fiet vt cuique opera sua vel bona, vel mala cuncta in memoriam reuocentur, & accuset vel excuset suam conscientiam, atq; ita simul omnes & singuli iudicentur, quæ vis nimirum diuina libri nomen accepit: in ea quippe quodammodo legitur quod ea facientem recolitur.

H Sed dicendum, quod liber vitę non accipitur sicut isti accipiunt, neque sicut accepit Augusti. Sed oportet accipi pro p̃destinatione Dei, & accipitur sic quasi Deus habeat duos libros. Vnum in quo scribat malos damnandos, alium in quo scribat bonos saluãdos. primus vocatur liber mortis, secundus vocatur liber vitæ, & tali modo loquendi vtitur scriptura Exod. 32. c. cum Moyses dixit Deo. dele me de libro in quo me scripsisti, idest si vis occidere populum istum dele me de libro viuẽtium in quo me scripseras, & occide me cum eis, ne solus maneam pereunte toto populo isto, & psal. 68. dicitur, deleantur de libro viuentiũ, & cum iustis non scribantur. in quo innuitur quòd est quidã liber in quo scribũtur iusti, & vocatur ille liber viuen-
I tium, & in illo nõ scribuntur impij: sed in alio libro, qui erit liber morientium ex opposito, & si aliquando in libro vitę scribuntur delentur inde postea propter sua demerita. Veritas autem rei est quòd Deus præcognitionem habet quandam bonorum futurorum, quos ipse elegit ante mundi constitutionem vt essent sancti & immaculati cũ eo, & essent conformes imagini filij eius, ad Ephes. primo, capitu. & hos vocamus prędestinatos, & quia omnes hi manent in mente diuina indelebiliter dicuntur manere in libro, & ille liber prædestinationis vocatur liber vitæ: quia omnes qui ibi scripti sunt habituri sunt certissime vitam ęternam, liber mortis vocabitur econtrario liber pręscitorum, prænouit enim Deus omnes qui ex suis deme-
K ritis habituri sunt damnationem æternam, & ideo illi quia indelebiliter manent in mente diuina dicuntur manere in libro, & ille vocatur liber mortis, quia omnes ibi scripti morti adiudicandi sunt. hunc ergo vocauit scriptura librum vitæ, & non librum in quo scripta est vita cuiuslibet, vt August. dicebat.

Et patet hoc quia Apocalip. uigesimo, capit. dicitur. & iudicatum, est de illis secundum opera eorum, & mors, & infernus missi sunt in stagnum ignis, & qui nõ est inuentus scriptus in libro uitæ missus est in stagnum ignis.

Et tamẽ si accipiatur liber uitę pro aliquo de duob. modis supra positis non stat. Et patet primo quia accipiendo librum uitæ pro libro, in quo scripta est ui-

ta

ta cuiuslibet, manifeste apparet ꝙ quilibet scriptus est in libro vitæ: quia cuiuslibet vita descripta est siue sit liber ille vnus, siue plures libri, & tamen non saluantur omnes quorum vita descripta est. A

Secundo quia etiam si accipiatur liber vitæ pro illa vi diuina, qua fit vt cuique omnia facta sua in memoriam reuocentur: non est verum quòd scripti ibi saluantur: quia in illo libro omnes scripti sunt, eo quòd vis illa reuocat in singulorum memoriam facta propria, & tamen non saluantur omnes homines.

Tertio patet, quia ex modo loquendi in illo libro vitę non sunt descripti actus alicuius, sed solum nomina hominum, cum dicatur, & qui non est inuentus in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis. & ita homo est scriptus in libro illo, i. nomen eius, & non facta illius, & pertinet hoc ad modum loquendi Exo. 32. quo dixit Moyses Deo, dele me de libro in quo me scripsisti, idest nomen meum posuisti, & non dicitur de actibus eius, & psal. 68. deleantur de libro viuentiũ, & cum iustis non scribantur, idest ipsi non scribantur siue nomina sua, & ideo necesse est dici quòd accipiatur ibi liber vitæ pro libro prædestinationis, quasi sint nomina prædestinatorum scripta in aliquo libro. B

Et tunc verum est, quòd omnes quorum nomina ibi scripta sunt saluantur, illi autem quorum nomina non fuerint ibi scripta peribunt: quia mittentur in stagnum ignis.

Est autem causa decipiendi seipsos eis qui accipiũt librum vitæ duobus modis præcedentibus, idest pro conscientijs singulorum, siue pro vi diuina, qua fit vt in mentes singulorum reuocentur facta propria, eo quòd accipitur ibi vita pro operatione ab eis facta, i. liber in quo sit scripta vita cuiusque, & ita vocat Aug. illum librum vitæ cuiusque: necesse est autem accipi vitam pro vita vt viuimus, & non vt operamur, & distinguitur tunc liber vitæ contra librum mortis. Etiã Augustin. accepit postea librum vitæ pro libro prædestinationis, quasi a ratione compulsus. nam lib. 20. de ciui. Dei. ca. 14. dixit librum vitæ esse vim Dei, qua cunctis omnia opera in memoriam reuocantur. Et hoc cum exponeret verbum illud Apoc. 20. c. scilicet libri aperti sunt, & alius liber apertus est qui est vitę, sed eo. li. ca. 16. dicit, librum illum vitæ esse prædestinationis Sanctorum librum: quia ibi scripti sunt qui præcogniti sunt. s. ad vitam æternam, & hoc cũ exponit verbum illud Apoc. 20. c. qui non est inuentus scriptus in libro vitæ missus est in stagnum ignis, & tamẽ manifestum est ꝙ accipiatur pro vno libro vtrobique ex continuatione literæ. nam nulla limitatio ibi fit, sed vocatur liber vitæ. C D

Nunc ergo colligendo veritatem dictorum circa istos libros, dicendum quod cum in Dei iudicio non erunt libri realiter, vt ostensum est supra, sunt libri ad imaginem librorum qui sunt in humano iudicio, in quo sunt duplices libri. s. libri continentes ius. i. regulã quibus iudicamur, & libri continentes facta in iudiciũ deducta, de quibus iudicantur singuli. Primi libri significantur in diuino iudicio quando dicitur, libri aperti sunt, & isti sunt continentes canonum decreta, & sunt Sancti vtriusque testamenti, vt ostensum est pręcedẽ. q. de libris autem continentibus factum nihil ibi exprimitur, sed possunt intelligi sub nomine librorum implicite, cum multi ibi nominẽtur, vltra hos libros qui sunt in iudicio humano, ponitur alius liber in iudicio Dei, qui vocatur liber vitæ, idest in quo scripta sunt nomina omnium illorum qui saluandi sunt, & quicunq; non inuenitur ibi scriptus damnatur. E

An quilibet cognoscet post resurrectionem omnia peccata quæ fecit? Quæst. CCCXXXVIII.

SED quia in præcedentibus præsupponebatur ꝙ ad iudicium illud faciendum reducentur cuilibet in memoriã omnia quæ fecit bona & mala, est dubium an quilibet post resurrectionem cognoscet omnia peccata quæ fecit?

Aliqui dicunt, ꝙ non cognoscet quilibet hæc: quia omne quod cognoscimus vel accipimus de nouo per sensum vel de thesauro memoriæ illud educimus: sed homines post resurrectionem non poterunt sua peccata sensu percipere: quia iam transierunt, sensus autẽ solum est præsentiũ: etiam multa sunt quæ non subijciuntur sensui, sicut peccata per solam cogitationem, neque poterũt de thesauro memoriæ educi: quia multa exciderunt a memoria peccantis, & ideo non poterunt educi de thesauro memoriæ. ergo non habebit quilibet cognitionem tunc omnium peccatorũ, quę fecit. Secundò quia si omnia cognoscantur, erit hoc inquantũ in cõscientia manent peccata velut in quodam libro. Et ita dicit Magister. 4. sen. di. 43. ꝙ cõscientiæ libri quidam sunt in quibus merita singulorum leguntur: sed in libro non potest legi nisi id cuius nota ibi inuenitur, sed in conscientijs hominum nõ manẽt notæ omnium peccatorum, vt dicitur ad Ro. 1. in gl. ergo non poterunt legi peccata in conscientijs, & patet quia peccatum si maneret in anima maneret quãtum ad maculam vel reatum, nam quãtum ad actum non manet, quia iam transijt, multa tamen sunt peccata quorum macula, & reatus deleta sunt per gratiã in quibusdam hominibus: ideo ibi non poterunt peccata legi, & consequenter neque cognosci.

Tertio quia si esset memoria omniũ peccatorum, quę quilibet fecit, sequeretur magnus dolor in sanctis post resurrectionem, quod est inconueniens, nam crescente causa crescit effectus eius: sed causa quæ facit nos dolere de peccatis quando illa ad memoriam reuocamus est charitas, cum ergo in Sanctis resurgentibus sit perfecta charitas, maxime dolebunt de eis si reuocabunt illa ad memoriam, quod non est possibile: quia fugiet ab eis dolor & gemitus Apoc. 21. ca. ergo non reducentur cuilibet in memoriam peccata sua.

Quarto quia videtur ꝙ sicut se habebunt resurgentes damnati ad bona quę aliquando fecerunt, ita se habebunt resurgentes beati ad peccata, quæ aliquando commiserunt, sed quia neque primis prosunt bona facta, neque secundis nocent peccata: sed vt uidetur resurgentes damnati, non habebunt cognitionem de bonis quæ aliquando fecerunt, quia propter hanc memoriam aliquantulum & fortassis multum alleuiaretur pœna eorum. ergo neque beati habebunt memoriam de malis quę fecerunt, sine per hæc aliqualiter decoloretur eorum beatitudo.

Dicendum ꝙ cuiq; reuocabuntur in memoriã oĩa bona vel mala quæcunq; fecit in tempore iudicij. Et istud apparet primo ex modo illius iudicij, nã in quolibet iudicio testimonium exigitur, sed in humano exigitur testimonium exterius, in iudicio aũt diuino testimonium interius. 1. Reg. 16. c. homines vident ea quę patent, Deus aũt intuetur cor. sed nõ posset iudicium humanum cõpletum esse de aliquo nisi testes de omnibus, de quib. iudicandum est, testimonium deponerent. ergo cum diuinum iudicium sit perfectissimum, oportet ꝙ conscientia teneat omnia de quib. iudicandum est, sed iudicandũ erit de omnib. operibus bonis & malis. 2. Corin. 4. c. s. omnes astabimus ante tribunal Christi, vt referat unusquisque propria corporis prout gessit bonũ uel malũ. ergo necesse est ꝙ in conscıẽtia cuiuslibet maneãt bona opera, & mala oĩa quę gessit.

Secundo apparet quia licet in iudicio particulari ꝙ fit in morte cuiuslibet iam de mortuo quolibet iudicatum est quantum ad ipsum expectat, tamen fiet iudicium generale quod est de humano genere, vt diuidantur boni a malis: & in hic iudicio omnes homines erunt inquantum quælibet est pars bonorum aut malorum, & ideo vt videat quilibet causam sortis quam accipit, necesse est ꝙ cognoscat propria merita & demerita, & ista cognitio non debet fieri sm exteriorem testificationem: quia ista non conuenit illi iudicio, vt in q. 334. ostensum est sup. ideo omnia fient secundū interiorē actum. s. accusatio, defensio, vel excusatio, & testimonium: & hoc non poterit fieri nisi reducantur omnia facta nostra in memoriam: ideo cuilibet reducentur in memoriam. sic innuitur ad Ro. 2. ca. s. testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & cogitationum accusantium, atque defendentium in die qua iudicabit dominus.

Tertio quia ita dicit Aug. 20. li. de ciui. Dei, & 14. s. quædam vis diuina est qua fiet vt cuiq; opera sua vel bona vel mala in memoriā reuocentur, & mentis intuitu mira celeritate cernantur, vt accuset aut excuset scientia conscientiam, atque simul ita & omnes & singuli iudicentur.

Et apparet hoc quarto, quia ista est causa quare sacra scriptura ītroducit metaphorice libros futuros in iudicio Dei. s. quia erit ibi recordatio omniū operum bonorum & malorum, & istud non videtur posse fieri nisi tanta in libris scripta sint: ideo ponuntur libri, vt declaratum est pręcedenti. q. & sup. quæst. 334. & 335. omnia igitur bona, & mala reducentur cuilibet in memoriam.

An quid reducentur in memoriam bona facta? Quæst. CCCXXXIX.

Sed quæretur ad quid reducentur in memoriā bona facta? vr̄. n. ꝙ sufficiat reduci mala in memoriā malorum: nam testimonium istud de factis eorū qui iudicantur non fiet propter iudicem sicut fit in humano iudicio: nam in illo principaliter inducuntur testes ad informationem iudicis, vt iuste secundum legem absoluat vel condemnet, in iudicio Dei non est necessaria aliqua informatio ei, quia ipse nouit omnem veritatem: sed est necessaria probatio propter eos qui iudicantur, vt non videatur eis ꝙ iniuste condemnātur: sed condemnatio fit pro malis operibus, absolutio autem pro bonis, si autem condemnaretur quis pro malis operibus & nesciret illa opera, putaret se forte non commisisse mala per quæ meruerit pœnam, ideo conquęreretur de sententia: vt autem non sit alicui locus querelæ, oportebit ꝙ quilibet cognoscat peccata sua: sed de bonis operibus pro quibus homo absoluitur secus est: quia etiā si absolueretur quis, & adiudicaretur vitæ æternę, & non constaret ei de aliquib. meritis suis nō cōquereretur: immo quanto minus cōstaret ei de suis meritis, tanto magis gauderet de sententia absolutoria: ideo non videtur ꝙ sit necesse reduci in memoriam bona opera, sed solum mala opera in memoriam malorum.

Dicendum ꝙ sicut malis erit conueniens scire mala sua, vt non quærantur: ita erit bonis conueniens scire bona sua. Et causa est vt sciant se iuste absolutos: prosunt aūt bona sua dupliciter. Primo ex cōditione sua: nam omnis memoria bonorum actuum præteritorum est læta bonis: vnde iste est modus, per quem Aristo. 9. Ethi. ponit delectabiliter conuiuere sibiipsis virtuosos. s. quia sunt in eis operatorum delectabiles memoriæ, & futurorum spes bonæ: tales autem delectabiles & theorematibus mente abundant. De valde F malis econtrario dicit: quia non possunt conuiuere sibiipsis. i. manere soli, & ideo fugiunt viuere, & interimunt seipsos: recordantur enim multorum & difficilium, & talia altera sperant secundum seipsos existentes, cum alijs autem existentes obliuiscuntur, cū ergo memoria bonorum factorum sit valde delectabilis, ita vt eam partem beatitudinis ponat Arist. in præsenti, a fortiori dabimus eam in beatis, in quib. omne gaudium ponendum est.

Secundo quia cum recordantur omnium operum bonorum suorum, sciunt se iuste absolutos, & recte sibi datam beatitudinem, & hoc ad magnum gaudium ipsorum cedit, ꝙ sciant se egisse vnde meruerint G saluari & beati esse: ideo conueniens est vt recordē tur omnium operum bonorum suorum.

Tertio prodest ad laudem Dei: nam cum sciūt tanta bona opera fecisse, & non potuerunt aliquid boni fecisse nisi Deo inspirante, gratias Deo agunt quòd illa eis agere concesserit, & ita apparet quòd sicut malis est conueniens reduci in memoriam mala sua, ita bonis bona.

Quare omnia mala reuocentur in mentem malorum in die iudicij, et an punientur tam pro malis pro quibus satisfecerunt quam pro quibus non doluerunt? Quæst. CCCXL.

H Sed quæretur dato, ꝙ malis necesse sit mala reuocari in mētem quę egerunt, quare reuocentur omnia? nā videtur ꝙ satis sit reuocari quædam in mentem: nam ideo fit vt videant iuste se condemnatos: sed ad hoc ꝙ condemnentur sufficiunt aliqua mala etiam pauca: quia mori in peccato mortali (etiam si vnicum sit) satis est. Ideo non videtur ꝙ omnia mala reducantur in memoriam.

Dicendum ꝙ omnia mala reducētur, & causa pręcipua est quia in condemnatione duo sunt. s. ꝙ aliquis condemnetur, & ꝙ certum gradum pœnę recipiat, & vtrumq; requirit iustitiam, nam sicut se habet mori in peccato mortali ad cōdemnari ęternaliter: ita se habet fecisse talia & tanta peccata ad condēnari ad talē gra- I dum pœnę. nam si quis moreretur in mortali, & condemnaretur ad maiorem gradum pœnæ quā exigant peccata sua iniuste condemnaretur, & posset iuste cōqueri: ita igitur vt sciat quis se recte cōdemnatū, cum omnis condemnatio fiat ad certum gradum pœnæ, necesse est vt sciat se decessisse in mortali, & ēt quæ & quot mortalia cōmiserit. Secundo conueniet ad hoc ꝙ multum confundantur qui talia & tanta commiserunt contra suum Dominum & redemptorem, & auget hoc in pœnam damnatorum. s. ꝙ non solum dolent de pęna quam sustinent, sed etiam cum cognouerint tantam multitudinem malorum a se commissorum ipsa cogitatio culpæ eos affliget sicut dicit Arist. 9. Ethi. de malis: quia cum recordantur multorum & K difficilium a se commissorū, non possunt sibiipsis cōuiuere, sed seipsos fugiunt, & seipsos interimunt, & tamen omnis dolor & tristitia est cōueniens malis propter peccata sua, sicut omne gaudium bonis propter bona, ideo omnium malorum suorū recordabuntur.

Sed obijcietur ꝙ recordatio omnium peccatorum non conueniet malis ad ostendendum iustitiam suæ condemnationis. nam quædam mala commiserunt mali, quæ per pęnitentiam penitus remissa sunt, vnde illa non facient ad quantitatem pęnæ eorum.

Aliqui dicunt ꝙ peccata dimissa redeunt per peccata sequentia, maxime in quib. quis decessit: ideo etiam priora imputabuntur.

Dicendum, quòd recordatio omnium peccatorū quæ nullo modo dimissa sunt conuenit in pręsenti:

quia

A quia pro talibus exigetur maior pęna, s. pro illis peccatis, post quorum commissionem nullam pęnitentiã, neque remissionem peccans habuit, & talia faciunt magnitudinem pœnę. De peccatis autem, quæ aliquo modo dimissa sunt, dicendum, quòd etiam conuenit eorum recordatio in malis, nam quædã illorũ aliquo modo dimissa sunt, aliqua totaliter, & tñ vtraque faciunt in præsenti. De primis, vt siquis commisit mortale, & postea doluit de illo, & sic ablatum est peccatũ quantum ad culpam & maculã, deinde satisfecit pro pęna debita, affligendo se corporaliter pro illo dum esset in charitate, nam tũc de peccato illo nihil mãsit, ideo dicendũ, ꝙ licet iste redeat postea in peccatum mortale, & decedat in eo, non tolerabit aliquam pęnam pro præcedenti peccato, eo ꝙ illud nullo modo manet quantum ad aliquã pęnã determinate debitã. B Et patet, quia in casu dato si non cõmisisset quis nisi illud peccatũ mortale, & facta satisfactione de illo plene per corporalem afflictionẽ decederet, manifestum est, ꝙ non puniretur in Purgatorio aliquo mõ pro illo peccato, ergo si incidat in aliud peccatum facta prædicta satisfactione nõ punietur iam in inferno directe aliqualiter pro illo peccato. Aliqua autẽ peccata sunt, quæ non tolluntur plene, sed aliqualiter, vt siquis peccauit mortaliter, & doluit de peccato per solam contritionem, & cępit aliquo modo satisfacere corporaliter se affligendo, vel non cępit, sed solum doluit, & incidit rursus in aliud mortale in quo decessit, tunc non solum punietur pro isto in quo decessit, sed pro C illo de quo supra doluerat, eo ꝙ non fuerat illud penitus ablatum, sicut ergo siquis commisit prædictum mortale, & doluit, & antequam plene satisfaceret decessit in charitate habet vitam ęternam, sed prius punitur in Purgatorio iuxta quantitatem debitę pœnę pro illo pecato, ita si postquam doluit de illo peccato non facta, vel non expleta satisfactione pro illo, committat aliud in quo decedat; non solum punitur pro eo in quo decedit, sed etiam pro priori, quia manet reatus pœnę prioris peccati, licet non maneat macula, & ideo in isto casu planum est, ꝙ augmentum pęnę facient omnia peccata dimissa, quæ tñ non plene dimissa sunt, & sic conueniens erit ista ad memoriam reduci. Cum autem quæritur de illis, quæ penitus dimissa sunt, Etiam quantum ad maculam, quam etiam D ad pœnam.

Dicendum, ꝙ etiam ista in memoriam reducentur malis. Et ratio est in duobus primo, quia talia redeunt, licet non quantum ad reatum, maculam, aut pęnam directe, redeunt saltem quantum ad ingratitudinem, scilicet quia cum isti remissa fuerint priora peccata, & per hoc remittens benefecerit ei, ipse commisit peccatum contra benefacientem, & hoc deformitatem ingratitudinis facit, & est maius istud peccatum, quã si non præcessisset remissio alterius, ideo inquantum sequentia peccata sunt maiora per remissionem priorum, oportet quòd redeant priora in memoriam, vt videatur magnitudo istorum sequentium.

E Secundo conuenit ista redire in memoria, vt mali videant quanta opportunitas fuit eis ad salutẽ, & quã leuiter illam perdiderunt, nam cum priora peccata dimissa essent, si vellent permanere in illa gratia remissionis, haberent vitam ęternam, quam perdiderũt, quia redire noluerunt, de reditu autem peccatorum dictum est supra 18.c.q.58.vsque ad q.76.

Quare debeant redire omnia bona in memoriam iustorum in die iudicij? Quæst. CCCXLI.

SED quæretur de bonis dato, quòd venire debeant ea bona in memoriam propter causas dictas supra A quare debeant redire omnia? nam videtur, ꝙ sufficiat redire quædam, nam ad hoc, quòd quis saluetur satis est, quòd moriatur in charitate, ideo etiam si vnicum bonum agat in charitate, & in illa decedat sufficit ad salutem, & sic non oportet, quòd omnia bona redeãt in memoriam, sed satis est, ꝙ redeant aliqua.

Dicendum, ꝙ necesse est, ꝙ redeant omnia, primo, quia sicut in damnatione sunt duo, s. damnatio ad pęnas ęternas, & condemnari ad certũ gradum pœnę, ita in absolutione, & adiudicatione ad vitam ęternã duo sunt, s. dari alicui beatitudinem vitę ęternę, & dari illam in gradu certo, nam nõ datur omnibus ęqualiter: vt ergo sciat quilibet sibi respondere beatitudinẽ determinatam, & illam competere pro suis meritis, necesse est, ꝙ redeant in memoriam omnia bona. Secundo, quia cum sit memoria bonorũ operum præteritorum delectabilis, vt dicit Arist. 9. Ethico. quanto fuerint plura bona tanto memoria illorũ erit delectabilior, sed iõ bonis veniunt bona in memoriam, vt gaudeant, vt dictũ est supra, ergo necesse est, ꝙ omnia bona ab eis facta in memoriam veniant, vt tantam delectationem in memoria ista habeant quantam habere possunt.

Tertio conueniens est propter gratiarũ actiones, nam boni non potuerunt aliquid istorũ facere, nisi Deo mouente, vt facerent, & cooperante cũ facerẽt, & iõ quanto plura bona egerint tanto plus Deo tenebantur, qui fuit eis causa istorũ bonorũ, conueniens ergo est, vt omnia bona sua sciant, vt per hoc videant quantas Deo debent gratiarũ actiones. Sed dicet, ꝙ non oportet, ꝙ omnia bona ab eis facta in mentẽ veniant, quia non pertinent ad aliquid istorũ quę iã bona facta, sicut illa bona, quæ quis fecit, & per peccatũ mortale perierunt, nam ista ad beatitudinẽ non adiuuant. Dicendũ, ꝙ omnia bona qualitercunque facta fuerint a bonis redibũt in memoriã ipsorũ, nam non solum cognoscent sua, sed etiã aliena, & omnia quæcunque aliquo mõ fuerũt, iõ a fortiori omnia bona, quæ ipsi egerunt scient. Sed circa bona, quæ boni egerunt, quæ per peccatum mortale potuerunt pati detrimentũ est considerandũ, ꝙ quædam bona fecerũt dũ essent in charitate, & postea superuenit peccatum mortale. Alia aũt fecerũt dũ essent in mortali. Prima dicũtur mortificata, sed non mortua. Secunda dicuntur mortua. De primis dicendum, quòd plene redibunt, quia nihil abstulit eis peccatum mortale, nam cum facta fuerunt erant meritoria, nihil ergo superueniens potest eis tollere, quin fuerint meritoria. Est autem verum, quòd peccatum mortale superueniẽs mortificauit ea, idest quandiu mansit homo in mortali opera bona priora non potuerunt ei prodesse ad aliquid, ideo si moreretur in statu illo, non prodessent ad vitam æternam, sed postquam redierit talis ad charitatem per pęnitentiam, incipiũt prædicta opera esse viuentia, sicut prius cum facta fuerunt, idest meretur per ea vitam ęternam, & talem gradum qualem prius cum faceret meruerat.

E Si autem facta sint in mortali sunt mortua, idest tunc quando fiunt non sunt meritoria vitę ęternę, sed quod res non habuit in sua origine si sit de substãtialibus nunquam põt postea habere, cũ ergo nõ fuerit prędictũ opus a principio meritoriũ, nunquam postea poterit effici meritorium. Dicendum ergo, ꝙ opera facta in charitate, & postea superuenit peccatũ redibũt, quia integra manẽt, & ita per illa competit beatitudo, & gradus beatitudinis, sicut per quæcũque alia, ẽt si nõ secutũ esset mortale post illa, iõ erũt illa in memoria beatorũ. De illis, quæ in peccato mortali facta sunt dicẽdũ, ꝙ redibũt in memoriam, quia licet non proderũt ad augẽdũ gradũ glorię; profuerunt ad

aliquid

aliquid in vita, sicut solet dici, ꝙ opera facta in mortali, quę bona sunt adiuuant, scilicet, quæ cum mortali bona fiunt dant bona terrę, cor faciunt humile, releuant tormenta gehennę, ista autem fuerunt bona q̄dam, & de omnibus bonis gratiarum actiones referēdę sunt: ideo oportet, quòd in memoriā talia redeant bonis. Secundo quia illa licet fuerint bona solum materialiter, tamen illa non poterat quis facere nisi Deo concedente, quia ex nobis non sumus sufficientes, bonum aliquod agere, sed de omnibus, quæ Deus in nobis facit, & potissime, quæ ex genere suo bona sunt gaudendum nobis est, & Deo gratias referendum: ideo debent etiam illa reduci in memoriam bonis.

An damnatis redibunt in memoriam bona, quæ aliquando fecerunt. Quæst. CCCXLII.

QVAERETVR an malis damnatis redibunt in memoriam bona, quæ aliquando fecerunt. Aliqui dicūt, ꝙ non, quia nulla bona proderunt damnatis, quin tolerent pœnas ęternas: ideo non reducentur in memoriam. Secūdo quia ad hoc videtur esse ista memoria, vt sciat se quis iuste condemnatum, vt dictum est supra, & tamē bona, quę in memoriā malorū venerint non proderunt ad eorum absolutionem, neque ēt facient aliquid ad eorū damnationē, quia per bonū nemo meretur malū, quia de bono opere nemo est lapidandus Ioā.c.10. ergo non venient in memoriam. Tertio quia si venirent bona illis facta in mente, multum alleuiarent de pęna ipsorum, sed hoc nō conuenit, sed potius, vt pęna eorum valde grauis sit, ideo nō venient in memoriā. Dicendum, ꝙ tam bona quā māla venient in memoriā. Et primo ad hoc, ꝙ sciat se quilibet iuste damnatū: nam si non recordaretur omniū bonorū, quæ fecisset, & recordaretur aliquorū, putaret se forte dānari iniuste, vt si posset aliquis ignorare an in charitate, vel in mortali decesserit: nam tunc conquereretur, ꝙ condēnaretur iniuste, cū vero sciuerit omnia bona, & mala, quæ commisit, necesse est, ꝙ sciat an in mortali decessit, vel in charitate, & tunc non poterit conqueri. Secundo & principalius propter quantitatem pęnę, quia in damnatione duo sunt, i. ꝙ adiudicetur quis ad pęnam ęternam, & ꝙ detur sibi determinata quantitas pęnę. Quantum ad secūdum est necessariū, ꝙ recordetur quāta mala commiserit, vt sciatur quomodo illa sunt promeritoria tātę pęnę, & quia de pęna quàm quis meruerit per peccata sua tollitur aliq̄d per bona, quæ agit viuens, quæ sunt satisfactoria, ad hoc, ꝙ sciatur ad quantā pęnā manet peccator obligatus in inferno, oportet ꝙ sciatur quanta bona satisfactoria egit in vita, vt sic adimatur aliquid de pœna, & quantum. Tertio fit ad maiorem confusionem, & miseriam damnatorum, quia cum per bona opera fuerūt proximi ad vitam ęternam, propter paucas illecebras peccati postea commissi perdiderunt, quod iam eis debebatur. Ad primum dicendum, quod licet non prosint damnatis ad mitigandas pęnas, redibunt in memoriā, quia non veniunt eis aliqua in memoriam ad bonum ipsorum, sed potius ad malum. Aliter potest dici, ꝙ verum est, ꝙ aliquo modo prosunt ad alleuiationem, nō quidem ad hoc, quòd memoria ista secundū se in veritate aliquid alleuiet, quia vere nō alleuiabit, sed ad hoc, ꝙ sciatur quare tā parua pęna competat, cum alias grauior competere deberet si nulla satisfactio per bona opera pręcessisset, & ideo vt videatur quantitas satisfactionis redibunt bona opera in memoriam.

Ad secundum dicendum, quòd non facient bona opera ad absolutionem a toto, i. ꝙ in nullo punian-
F tur hi damnati, sed facient ad aliqualem absolutionē, idest, quòd non debetur tanta pœna, quanta deberetur si pro malis operibus præcedentibus nullam satisfactionem præmisissent hi damnati. Etiam dicēdum, quòd ad condemnationem faciunt bona illa opera, non quidem ad condemnationem simpliciter, quia istud est impossibile, sed ad limitationē pœnę ad quā condemnatur damnatus, s. ꝙ maior esset, nisi præcessissent illa bona opera satisfactoria. Ad tertium dicendum, ꝙ bona illa venientia in mentem non alleuiabunt pœnam, sed potius aggrauabunt per cogitationem, quia cum per illa bona fuisset aliquando ei debita vita æterna, & eam perdiderit per sequentia demerita valde dolebit, sicut dicit Boetius.2.de Consolatio. prosa 4. Infœlicissimum genus infortunij est
G fuisse fœlicem.

An beatis redibunt in memoriam mala, quæ fecerunt. Quæst. CCCXLIII.

QVAERETVR an in beatis redibunt in memoriam mala, quæ fecerunt. Aliqui dicunt ꝙ non, quia mala in memoriam veniunt ad hoc, ꝙ videat quis se iuste damnatum, sed beati non damnabuntur: ergo nō venient eis mala præterita in mentem. Secundo, quia si in memoriā bonorum peccata præterita redirent, valde dolerent, & compungerentur, cum sint in maiori charitate, q̄
H prius, sed non dolebunt ibi, ergo non venient eis in memoriam præterita mala. Tertio, quia si in memoriam illa redirent, erubescerent valde de eis, & confunderentur, sicut cum homo virtuosus recordatur turpitudinum præteritarum apud seipsum erubescit, etiam si nemo alius hoc nouerit, & tamen erubescere pœna est, quæ non erit in beatis: ergo non erit in eis recordatio malorum præteritorum. Dicendum, quòd bonis redibunt in memoriam omnia mala præterita. Primo ad gratiarum actiones Deo, qui de tali statu liberauit eos, & transtulit in hunc, idest, vitam æternam, & ideo non solum mala, sed & omnia mala redibunt, quia quanto plura fuerint, & maiora, tanto debemus Deo maiores gratiarum actiones,
I quia maiora beneficia nobis contulit. Secundo ad consolationem quandam, sicut homines qui fuerunt in magnis periculis, & postea sunt in magna securitate, gaudent cum recordantur illorum periculorum, quia dulcior est quies post grauem laborem, & potus aquæ frigidæ post ardentissimam sitim, & quia per peccatum fuerunt homines obligati ad mortem æternam, & si tunc obijssent, damnati essent æternaliter, nunc vero gaudent securitate beatitudinis, erit ergo magna consolatio recordari de malis præteritis. Ad primum in contrarium dicendum, quòd recordatio malorum præteritorum, non est solum ad sciendum iustam esse damnationem, sed ad alia etiā, vt nunc dictum est, ideo non procedit ratio. Aliter potest dici, quòd proderit illa memoria, non quidem ad
K damnationem, quam incurrerint, quia nullam incurrent, sed ad damnationem, quam euaserunt, vt pro hoc gratias agant. Ad secundum dicendum, quòd non dolebunt, neque compungentur boni de malis, quæ commiserunt, licet illorum recordentur, & cum dicitur de charitate, verum est, quòd quanto quis est in maiori charitate, tanto est magis aptus ad dolendum de peccatis, cum dolor iste sit, quia Deum offendimus, ideo si dolendi locus, aut tempus sit, quanto fuerit quis in maiori charitate, tanto magis dolebit de peccato, quàm alius in minori charitate existens de æquali peccato, & tamen in vita æterna iam non est tempus dolendi de peccatis.

catis. Et ratio est, quia ibi nullus dolor erit, sed perpetua iocunditas, ideo nulla ratio, aut virtus suadet ibi lugendum esse, vbi solum debet esse lętitia. Secũdo quia de peccato dolemus, vt remittatur, ideo quãdiu possumus ignorare esse remissum possumus iuste de illo lugere, cũ vero constat remissum esse non est lugendum pro illo, sed gratias agendum de remissione, dũ autẽ viuimus incerti sumus de remissione peccatorum, quia licet quis cõfidat peccatum remissum sibi esse quantum ad maculam, vel reatum pęnę ęternę, quia de illo semel doluit, nescit tamen dimissam esse pęnam purgatoriam debitam esse pro illo, ideo dolere bonũ est pro illo, quia dolor iste satisfactorius est pro pęna temporali, sed in vita ęterna certi sunt beati iam omnia peccata eis dimissa esse tam ad maculam, quam etiam ad omnem pęnam, ideo nulla causa superest, vt de peccato doleant, licet de illo recordentur, sed vt gratias agant pro liberatione a peccatis præteritis, & sic non dolebunt de peccatis venientibus in memoriam. Tertio, quia dato, ꝙ in vita sciret quis remissum esse sibi peccatum tam ad maculã, & reatum pęnę ęternę, quam ad omnem pænam temporalem; adhuc potest dolere de illo, quia dolor ille est actus charitatis, idest ab ea imperatus, & est meritorius vitę ęternę, & iõ, sicut per alia bona opera bonum est conari ad vitam æternam; ita & per dolorem de præteritis malis, cũ ille dolor prosit, ideo hic quocunque, & quandocunque de peccato doleamus bonum est, secus est de vita ęterna, quia ibi iam non est locus merendi maiorem gradum beatitudinis, ideo non manet ibi aliqua causa dolendi de peccato.

Ad tertium dicendũ, ꝙ licet recordentur boni de malis, quæ aliquando commiserunt, non erubescent de illis, quia iam nihil de illis malis manebit in eis, sed potius de illis malis transierint ad bonum, & ita erunt eis materia gaudij, sicut si vir fortis, & magnę probitatis recordetur, ꝙ quando erat infans puerilia, aut infantilia exercebat, nã cũ illa prorsus abierunt nullam confusionem inducunt; maxime quia non possunt illa occurrere, quin cũ illis occurrat memoria liberationis, quæ ad gaudium, & gratiarum actiones pertinet, & ita non erit ibi locus verecundię, & confusioni.

An memoria malorum, ac bonorum semper manebit in bonis ac malis etiam post iudicium? Quæst. CCCXLIIII.

QVAERETVR cũ in præcedentibus oñsum sit, ꝙ in die iudicij tã in malis, quam in bonis erit memoria omnium bonorum, & malorum, quæ commiserint, an manebit illa memoria semper in eis, vel solum eo tempore quo iudicantur?

Aliqui dicũt, ꝙ non manebũt, quia ista memoria fiet præcipue ad hoc, ꝙ sciat rectitudo diuini iudicii, idest, quod damnati iuste damnentur, & beati iuste saluentur, cessante ergo iudicio non erit causa aliqua quare prædicta memoria maneat.

Dicendum, quod aut quæritur hoc quantũ ad beatos, aut quantũ ad dãnatos. De beatis dicẽdum, quod manebit eis ista memoria in perpetuum. Primo, quia hoc competit eis ratione beatitudinis, nam beati omnia scient, iuxta illud Grego. quid est, quod non vident, qui videntem omnia vident? ideo cũ omnia pertinẽtia ad alios, vel quomodocunque esse habẽtia sciant, necesse est, vt a fortiori ista, quæ ad eos pertinent sciant. Secundo, quia causę sciendi bona, & mala præterita manent in beatis post iudicium. De bonis patet, quia supra q. 339 positę fuerunt tres causę, & omnes manent. De prima patet, quia delectabilis est recorda-

A tio bonorum a se factorum cuilibet, sed nulli beato subtrahẽda est aliqua delectatio simpliciter, ideo manebit memoria præteritorum bonorum. De secunda patet, scilicet vt sciant se iuste beatos effectos, idest ꝑ meritis tenere illum statum beatitudinis, est enim cõsolatio quædam hæc, & tamen nulla consolatio, aut gaudium adimi debet illis, ideo semper manebit eis ista memoria.

De tertia patet, idest pro gratiarũ actionibus Deo quo dante illa bona egerunt, non enim est bonum solum ad momentum reddere ei gratias, & congaudere illi de beneficio ab eo recepto, sed melius est semper illud facere, ideo manebit memoria in perpetuum.

B Quantum ad mala quoque facta a bonis manent eędem causę, vt in memoria maneant, quæ fuerunt, & in memoria essent, quando iudicium fuit. Et patet, quia supra q. præceden. positę fuerunt duæ causę quare in bonis esset memoria malorũ, quæ aliquãdo cõmiserant. Vna erat ad gratiarum actiones Deo referẽdas, qui eos de tantis malis liberauit, & tñ gratiarum actiones melius est semper manere, q̃ aliquãdo extingui, ideo manebit semper ista memoria in beatis. Secunda erat ad consolationem propriam, cum considerauerint se de talibus ereptos periculis, & nunc tali frui securitate, & tñ melius est consolationem semper manere, quam expirare aliquando, ideo ęterna erit memoria præcedentium malorum in bonis.

C

An in malis maneat memoria omnium bonorum, & malorum, quæ commiserunt. Quæst. CCCXLV.

SI autem quæratur de malis an maneat in eis memoria ista omnium bonorum, & malorũ, quæ commiserunt.

Dicendũ secundũ quosdã, ꝙ non est necesse sic poni, sicut in bonis, quia boni ex conditione beatitudinis nouerunt omnia præsentia, & præterita, & futura, iõ necesse est, ꝙ non solum bona, & mala propria præterita nouerint, sed etiam aliena, iõ in eis necesse est manere cognitionem illam, sed de malis nõ est sic, quia illi non sciunt omnia, quia cognitio ista ad beatitudinem pertinet, iõ non est necesse, ꝙ maneat

D in eis cognitio omnium bonorum, & malorum, quæ fecerunt. Sed dicendũ videt̃, ꝙ memoria omniũ bonorum, & malorum, quæ commiserunt mali manẽbunt in eis in æternum. Et ratio prima est, quia istam cognitionem habuerunt in iudicio, vt dictum est supra, & tñ non est aliqua causa quare deleat̃, quia cum non fiant alterationes in organis ipsorum post diem iudicij, non videt̃ quomodo possit deleri aliquis habitus, vel cognitio aliqua in eis, nisi dicatur, ꝙ Deus velit tollere hanc cognitionem, quod nõ est verisimile.

Secundo, quia Deus dedit illam cognitionem tam bonis, quam malis miraculose, nam vt dicit Aug. 20. li. de ciui. Dei. c. 14. quædam vis diuina est, qua fiet, vt singulis omnia bona, & mala in memoriam reuocentur, & sic impressa est in animo, & habet causam per-

E manendi, cum non fuerit illustratio trandens, sed infixio habitualis, ideo cum cuilibet communicata fuerit cognitio illa manebit in eo semper, quia nihil est, quod eam tollat.

Tertio, quia si ista memoria faceret aliquid ad diminutionem pęnarũ ipsorum damnatorum deberet tolli, vt ipsi punirentur, & tamen nõ faciet, sed potius econtrario ad pęnam cedet ipsorum, ideo non cessabit memoria illa. De malorum aũt cõmissorum memoria in speciali, patet, quia conueniens erit ista manere, nã illa facit, vt sciant se damnatos iuste, & tamẽ memoria damnationis conueniens est, vt nũquã sit eis locus querelę, ideo semper recordabuntur.

Secundo,

Secundo, quia etiam iuxta quantitatem malorum est quantitas pęnę, ad quam quis condemnatus est, vt ergo semper sciat acerbitatem illam pœnę iustam esse oportet, vt semper in memoria maneat omnium malorum recordatio.

Tertio ad confusionem, quia sicut in inferno mali semper torquentur pœna exteriori, ita & semper torquẽtur pęna interiori, quæ est remorsus conscientiæ, quæ pęna grauis est, sed illa non maneret, si non maneret memoria præteritorũ malorũ, & quãto pluriũ malorum est recordatio, tanto est molestior remorsus, iõ oportet, quod semper maneat omnium præteritorum malorum recordatio, vt semper grauiter torqueantur.

De bonis, quæ aliquando fecerunt fortassis diceret aliquis, quòd non maneret in eis in perpetuum memoria. Sed videt dicendũ, ꝙ etiã illa semper maneat, quia si illa memoria prodesset ad aliquid damnatis non maneret, ne in aliquo gauderent, & vt nõ minueretur eorum malũ, & pœna, & tñ nõ prodest ad hoc, iõ manebit, quia vt dictum est supra tres causę erant, vt mali in die iudicij haberent memoriam omnium bonorum, quæ aliquando egerant, & omnes conueniunt ad hoc, quòd maneant post iudicium, & principaliter ad confusionem, & remorsum ipsorũ semper recordẽtur de quo bono exciderint, & quòd potuissent habere beatitudinem, quam semel acquisiuissent, & propter rem paruam illam amiserunt. Est ergo dicendum, ꝙ malis post iudicium manebit perpetua recordatio de bonis, & malis, quæ fecerunt dũ viuerent, & totum cedet eis in tormentum.

Ad argumenta facta supra. Ad primum dicendum, quòd omnia redibunt in memoriam. Et cum dicitur, quòd merita, aut per sensum nouiter cognoscentur, aut educentur de thesauro memorię.

Dicendum, quòd educentur de thesauro memorię. Et cum dicitur, ꝙ non manent, quia multa exciderent a memoria. Dicendũ, ꝙ licet excidant a memoria, tñ omnia manent in suo effectu. Et patet, quia aut loqmur de bonis operibus, siue meritis, aut de malis. Si de bonis, aut illa sunt viuentia, aut mortificata, si viuentia, necesse est, ꝙ maneant in merito, vel in pręmio, quod pro eis reddit, si aũt mortificata manent in reatu ingratitudinis, s. quia homo ingratus fuit, eo ꝙ post pęnitentiã peccauit, & post gratiã acceptã. De malis operibus, siue demeritis dicẽdũ, ꝙ aut illa sunt deleta per pœnitentiã, aut non, si non sunt deleta manent in reatu pęnę, quæ eis debetur, si aũt sunt deleta manent in ipsa memoria pęnitentię, quam pœnitentiã habebunt simul cũ alijs meritis, & ita in quolibet homine manebit aliquid, per quod possit vniuersa opera sua ad memoriã reuocare. Sed dicẽdũ, ꝙ licet iste modus aliquid conferat, tñ non sufficit, quia non sufficit ad hoc, ꝙ redeãt opera distincte. Primo tam quãtũ ad bona, q̃ ad mala, quia licet alicui det pęna ꝑ malis, q̃ rñdeat certis malis, & gloria pro bonis, quæ respondeat determinatis bonis, non scit quilibet quãta pęna, vel quãta gloria respondeat pro quantis meritis, aut demeritis determinate, nisi ei reuelet, iõ non est cõueniẽs cognitio meritorũ, & demeritorũ ex pęna, & pręmio. Secũdo, quia dato, ꝙ cuilibet constaret quãta pęna debeat, pro quãtq gradu peccati; nõ poterit cognosci ex hoc quot pc̃tã cõmisit quis, & qualia, eo ꝙ vnũ pc̃m põt esse tã:ę culpę, sicut decẽ, aut mille, iõ ex sola pęna, vel gloria nõ cognoscit determinate, quot aut, quæ pc̃tã quis cõmisit, sed quantæ grauitatis fuerunt oĩa illa pc̃tã simul sumpta. Dicẽdũ ergo, ꝙ omnia bona, aut mala reducẽtur in memoriã cuiuslibet sola diuina virtute, faciet. n. Deus, ꝙ licet omnia exciderint de memoria omnia redeãt, sicut si

F de nouo daret cognitionẽ de eis imprimẽdo in intellectũ, & ita tenet Augu. 20. li. de ciui. Dei. c. 14. s. ꝙ liber vitę est quędam vis qua fiet cuique opera sua, vel bona, vel mala in memoriã reuocent, & mẽtis intuitu mira celeritate cernant, vt accuset, vel excuset sciẽtia conscientiã, atque ita simul oẽs, & singuli iudicẽtur. Ad secũdũ dicẽdũ, ꝙ quilibet leget in conscientia sua omnia opera bona, vel mala, & ita manebũt ibi in conscientia. Cũ vero dr̃, ꝙ non pñt manere pc̃tã, quia multa sunt, non manẽt quãtũ ad maculã, neque quãtũ ad reatũ, vt quæ deleta sunt, dici põt, ꝙ alius modus manẽdi est. s. in effectu suo, vt in pęna, vel gloria, aut ꝑ alios modos, vt dc̃m est. Aliter dici põt, ꝙ non ma-

G nebãt aliquo mõ in conscientia, quædam illorũ, sed Deus illa de nouo ibi posuit, sicut si numquã ibi fuissent, & Deus daret horum cognitionem cuilibet. Ad tertiũ dicẽdũ, ꝙ in bonis erit memoria peccatorum, quæ aliquando commiserunt, & non sequit̃ ob hoc, ꝙ dolebunt per compunctionem, quia non erit locus compunctionis in beatis, vt dictũ est supra. Ad quartũ dicẽdũ, ꝙ sicut boni se habebũt ad mala, quæ commiserũt, ita & mali ad bona, quæ fecerũt: vtrique. n. recordabũtur de bonis, & malis commissis, & non est incõueniens aliquod, quia neque malis proderit recordatio bonorũ factorũ, neque bonis erit tristis recordatio malorũ, quia potius in bonis recordatio malorũ

H præteritorũ ad laudẽ Dei, & ad quãtã consolationem ipsorũ pertinet, vt dictũ est supra. In malis vero non erit consolatio recordatio bonorũ præteritorũ, sed potius tristitia, quia bona non proderũt, & dolebunt mali, ꝙ per illa bona potuissent habere vitã æternã, & non habuerũt, & istud est maius infortuniũ, quam nunquã habuisse bonũ, neque fecisse, iuxta illud Boe. Infelicissimum genus infortunij est fuisse felicem.

An resurgentes scient in iudicio, quæ sunt in conscientijs aliorum? Quæst. CCCXLVI.

QVAERETVR an resurgentes scient in iudicio ea, quæ sunt in conscientijs aliorũ, ita vt dicãtur

I legere aliorũ conscientias? Aliqui dñt, ꝙ non, quia nõ erit limpidior cognitio resurgentiũ hominum, q̃ nũc sit cognitio Angelorũ, & tñ Angeli non vident nunc in suis ordinibus ad inuicẽ ea, quæ pẽdẽt ex libero arbitrio, & iõ indigẽt locutione ad ea innotescenda, ergo resurgẽtes non poterũt legere ea, quæ sunt in aliorũ conscientijs. Et patet, quia resurgẽtes nõ sunt maiores Angelis, sed ęquales supra 22. & Luc. 20. c. Secũdo, quia id, quod cognoscit oportet, ꝙ cognoscatur in seipso, vel in sua causa, vel in suo effectu, sed merita, vel demerita, quæ continẽtur in conscientia alicuius non põt alius cognoscere in seipsis, quia hoc esset illabi, solus tñ Deus illabitur, & intuetur cor: etiam non cognosceret in causa, quia hoc esset cognoscere Deũ,

K qui est causa influens in affectum, a quo procedunt merita, vel demerita, sed nõ cognoscent omnes Deũ sed soli beati, similiter neque in effectu, quia multa erũt demerita abolita per pęnitẽtiã, & nullus effectus remanebit ex illis, idem quantum ad bona mortificata, quæ postea non fuerunt viuificata, quia illa in nullo manent effectu cum nullum bonũ pro eis respondeat. Tertio, quia illa peccata, quæ quis confessus est, non cognoscentur ab alijs in iudicio, & tamen cognoscentur ab eo, qui ea fecit, ergo multa erunt in conscientijs quorundam, quæ alij non cognoscent. Sic dicit Chryso. & habetur 4. Sen. dist. 17. nunc autẽ, si recorderis peccatorum tuorum, & frequenter ea in conspectu Dei pronũcies, & pro eis depreceris, citius delebis illa, si vero obliuisceris, tunc eorum recordaberis nolens, quando publicabũtur in conspectu omnium

nium amicorum, & inimicorum sanctorũq; Angelorum, & sic cum illa publicatio futura in iudicio sit pęna negligentię, idest omissionis confessionis, hic videtur, quòd quantum ad illa peccata, quæ quis hic publicauit coram Deo, non fiat publicatio in futuro, & sic non cognoscentur ab alijs.

Quarto, quia solatium est alicui cum scit se multos socios habere in peccato, & minus tunc verecundatur, si ergo quilibet sciret peccata alterius multum detraheretur verecundiæ malorum, sed hoc non cõuenit, quia illud est datum in pęnam, ergo non sciet quilibet omnia bona, aut mala, quæ sunt in conscientia alterius.

Dicendum, quòd aut quærimus de bonis, aut de malis, si de bonis dicendum, quòd cognoscent omnia, quæ sunt in conscientia malorum, siue bona, siue mala, & hoc competit bonis, quia cõpetit beatis omnia scire, quæ sunt, fuerunt, aut erunt, sed ista merita, & demerita fuerunt aliquando in re, & nunc sunt in conscientia eorum, qui illa fecerunt, ideo beati cognoscent ea.

Secundo, quia nullum inconueniens sequitur ex tali cognitione, eo quòd licet cederet in verecundiã, & confusionem malorum non est inconueniens, quia omnis pęna eis competit. Si quæratur quantum ad bonos, idest ad cognitionem, quæ habetur de actibus eorum. Dicunt aliqui, quòd aut agemus de cognitione, quam mali habẽt de bonis, aut de cognitione, quam boni habent de bonis. Si accipiatur primo modo dicunt, quòd mali nihil cognoscent de bonis, neque quantum ad bona, neque quantum ad mala, eo, quod eis non communicabitur aliqua excellentia, & tamen cognoscere aliorum cõscientias est magna excellentia, ideo non competet malis.

De secundo dicunt, quòd boni cognoscent bona aliorum bonorum, sed non mala, quæ commiserunt.

Sed dicendum, quòd non stat, quod dicitur de bonis, nam sicut boni cognoscent bona aliorum bonorum, ita & mala, quæ illi aliquando commiserunt, & patet primo, quia aliàs beati non scirent omnia, & tñ ponimus eos scire omnia præsentia pręterita, & futura, ergo scient aliorum mala, quę aliquando fecerunt.

Secundo, quia quædam mala ipsorum erunt cognita, vt quæ erant hic in mundo cognita, scilicet peccatum Dauid, & Petri, & Magdalenę, & Pauli, quæ scriptura tradente fuerunt hic notoria, & tamen eadem ratio est de malis omnibus aliorum, quia inconueniens est dicere quorundam Sanctorum peccata esse occulta, & aliorum manifesta, ergo omnia manifesta erunt.

Quod autem dicitur de malis, quòd nõ cognoscẽt bona, neque mala bonorum inconueniens est, quia tunc nõ cognoscent gloriam eorum, quæ manifestatur ex bonorum operum notitia. Item mala ipsorum scient, quia quædam sciuerunt hic, quæ fuerunt notoria, & manebunt notoria, quia non delebitur notorietas ista post resurrectionem, ergo, & alia ipsorum mala scient mali, & sic quilibet sciet omnia bona, & mala alterius.

Ad rationes in oppositum dicetur, in q. 355. in fine

Quæ sit necessitas, vt dicamus singulos scire in iudicio quod omnes alij commiserunt. Quæst. CCCXLVII.

QVAERETVR tamen, quæ necessitas est, vt dicamus singulos scire in iudicio id, quod omnes alij commiserunt, scilicet bona, & mala eorum?

Dicendum, quòd multiplex, prima ex scriptura, qa 1. Cor. 4. ca. dr̃ nolite itaque ante tẽpus iudicare quo- A adusque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tũc laus erit vnicuique a Deo, nam cum dicit nunc nolite ante tẽpus iudicare, innuit, ꝙ nunc nõ possumus scire veritatem de factis aliorum, maxime quantum ad intentionem faciendi, a qua accipitur præcipue bonitas, vel malitia temporis, sed iudicare poterimus quãdo venerit Dominus, scilicet in die iudicij, & tamen non potest quis bene, & secure iudicare, nisi de eo, quod sibi notum est. ergo erunt tunc nobis notę operationes aliorũ, & cogitationes, qa de his iudiciũ est, immo non potest iudicium dari perfectum de opere morali, an bonum, vel malum sit, nisi voluntas, siue electio facientis cognoscatur.

Secundo patet ex eadem litera, quia dicitur, quo B adusque veniat Dominus, qui illuminabit abscõdita tenebrarum, ista enim illuminatio non fit pro ipso, idest, vt ipse cognoscat, nam non magis cognoscet ipse tunc opera nostra, quam nunc, cum Deo nullus gradus perfectionis nouiter adueniat, ergo illuminatio ista fiet quãtum ad nos, scilicet quòd faciet, quod nos cognoscamus opera aliorum, quæ erant abscondita, & nunc illa non cognoscimus.

Tertio patet, quia dicitur ibi, illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & ita ponit duo esse cognita, quæ nunc sunt occulta, nam nunc ignoramus nos opera proximorum, quæ faciunt in abscondito, idest nullo vidẽte, ignoramus C etiam generaliter cogitationes, & desideria faciendi aliquid, quia quæ in corde hominis sunt nemo nouit nisi Deus, & spiritus hominis, qui est in eo, 1. Corin. 2. capit.

Quarto patet ex eodem, quòd sint ista nota omnibus inquantum dicitur, & tunc erit laus vnicuique a Deo, & intelligitur laus de bono opere, & econtrario vituperium, vel confusio de malo opere, quia etiam nunc ipse laudat bonos cum cognoscat bona opera eorum, & bonam intentionem faciendi; sicut tunc, & non minus, & tamẽ non dicitur homini laus nunc a Deo, sed tunc, ideo est sensus, quòd Deus manifestans opera bonorum, tunc faciet eos laudari ab omnibus illis, qui illa cognouerint, & ista laus Dei est, & non hominum, quia ipse causauit istam noti- D tiam operum, per quam boni laudari possent de bonis. Et sicut de bonis operibus competet opprobriũ, & confusio malis, cum omnia erunt ibi manifesta, scilicet omnia abscondita tenebrarum, & consilia cordium, & ita se habet confusio, & verecundia ad malum, sicut laus ad bonum, sed Apostolus curauit ibi solum dicere de laude, quia intelligebatur similiter de vituperio, & de malis operibus, sicut de bonis. Etiam, quia ipse voluit illa applicare ad se, & alium discipulum, qui vocatur Apollo, patet quia eo. c. post ista verba statim dicitur, hæc autem fratres transfiguraui in me, & Apollo propter vos, vt discatis in nobis, & tamen isti erant boni, & aliqui iudicabant malum de eis, ideo Paulus excusat se, & patet, quia e. ca. dici- E tur, sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores ministeriorum Dei, q. d. tales nos ęstimate quales decet esse ministros Christi, quia tamẽ hoc non obstante aliqui de eis malum iudicabant, recurrit ad hoc Apostolus, ꝙ contempsit illud iudiciũ, quasi nihil noceret, cum statim dixerit, mihi autem minimum est, vel pro minimo, vt a vobis iudicer, vel ab humano die q. d. ego non curo, vel pro nihilo habeo, ꝙ iudicetis vos, vel aliqui alij quandiu sunt in hac vita humana, aliquod malum de me, quia non nocet cum ex tali iudicio non sequitur condemnatio corã Deo, quia tñ malum erat, & temerarium sic iudicare docuit eos non iudicare, idest non iudicetis nunc de me,

me, quia est ante tempus in quo veritates cognoscuntur, sed cũ venerit Dominus, qui illuminabit abscõdita poteritis iudicare, & tunc erit laus vnicuique a Deo, i. tunc scietis, ꝙ ego, & Apollo nõ sumus mali, sicut vos cogitatis, sed erit laus pro bono opere nostro, & iõ de malo non posuit, quia in excusationem propriam loquebatur, & tñ eadem ratio est de malo, quæ de bono. Ex prædicta auctoritate duo patent. Primũ, ꝙ in iudicio omnia opera bona, & mala erũt nota, & non solum opera, sed etiam cogitationes, cũ dicatur, illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tñ abscondita potius accipiuntur in malũ, quam in bonum, eo ꝙ qui male agit odit lucem, Io. 3. c. & oculus adulteri diligit caliginem, Iob 24. c. ergo omnia tam bona, quam mala nota erunt ibi.

Secundum est, ꝙ omnia bona, & mala erunt nota, quia dicitur, erit laus vnicuique, i. vnicuique erit tũc laus, vel vituperium secundum opera sua bona, vel mala, quæ tunc manifestabuntur, & sic patet, ꝙ boni scient omnia bona, & mala bonorum, & omnia bona, & mala malorum, & mali scient omnia bona, & mala malorum, & bona, & mala bonorum, quia aliàs nõ essent nota cuiusque opera bona, & mala ad hoc, ꝙ omnes possent iudicare de illis, quod tñ Apostolus innuit in prædictis verbis, s. ꝙ Corinthij possent in die iudicij certe, & secure iudicare de bono, vel malo Pauli, & Apollinis, & de omnibus alijs, sicut litera innuit, cum istud exemplariter transformatum fuerit in Paulum, & Apollo e.ca.

Quare in iudicio omnia nota erunt omnibus, siue bona, siue mala tam bonorum, quam malorum.
Quæst. CCCXLVIII.

AMPLIVS & secundo quantum ad principale cogimur ponere, ꝙ omnia erunt nota in iudicio, siue bona, siue mala bonorum, & malorum omnibus, & hoc ex intẽtione Dei faciẽtis iudiciũ, nam ad hoc fiet illud iudicium, vt ea, quæ erant nũc ignota de operibus Dei, fiant tunc nota, facit enim Deus nũc multa circa bonos, & malos, & non videntur iusta, vt quia bonis interdum pęnas infert, malis vero bona sęculi affluenter tribuit, pro quibus quidam, ita turbantur, vt non credãt esse prouidentiam circa has res, sed Deum contemnere hęc, & iõ incerta temere fluitare. Et, q putant esse prouidentiã admirantur valde qũo ista accidant, & culpãt aliqui Deum. ideo iustum est, vt aliquando Deus ad gloriã nominis sui, & excusationis causa, ne cui Deus iam accusandus videatur, ostendat omnia, quæ facta sunt fuisse recte facta. Error autem ille accidebat in nobis pp duo. Primo, quia ille, qui apud nos putatur bonus, vel malus non est talis, sed forte econtrario, iõ respõdẽt ei iuste cõtraria ad ea, quæ nos putamus. Secũdo, quia licet putemus bonos esse, & malos eos, q tales sunt, cõpetũt bonis mala tẽporalia pp aliquas causas occultas Deo notas, malis vero cõueniẽs est tẽporalia bona dari pp alias similes, nobis occultas causas, hũc aũt errorẽ Deus auferet a mẽtibus omniũ hominũ, iõ cõueniẽs est, ꝙ mala, & bona omnium hominũ ostdat omnibus in die illo iudicij. Et ob hoc necesse est, ꝙ omnia bona, & mala, q̃ boni fecerunt omnibus tũc nota, & omnia bona, & mala bonorũ nota ẽr sint. Et apparet de malis quãtũ ad mala, q̃ fecerũt, ꝙ omnia erunt nota, & hoc propter duo. Primo propter damnationem, quam tunc sustinebunt, quia sicut nesciretur eos iuste condemnatos esse si ignoraretur illos bonos, aut malos esse, ita nesciretur an iuste ad tantam pęnam essent condemnati, si nesci-

F retur quãta mala egissent, cum pro determinatis malis respondeant pœnę determinatę, ergo de quolibet damnato erunt nota omnia mala, quæ hic commisit.

Secundo quantum ad pęnas quas tolerauerũt hic, quia interdum mali puniuntur a Deo in hoc sęculo, mala eorum sunt nobis tũc ignota, ideo admiramur de pęna, manifestabuntur aũt ibi omnia mala, quæ commiserunt, ideo scietur tunc, quare Deus tales pęnas eis viuentibus dederit, & ꝙ iuste dederit. Ex hoc etiam apparet, ꝙ non solum mala, vel peccata, quæ manent in malis nota erunt ibi, sed etiam mala, quæ commiserunt, & postea per pęnitentiam deleta fuerunt, & nõ manet pro eis directe aliqua pęna tolerã-

G da, & hoc erit propter duo. Primo propter damnationem, quæ tunc erit, quia dato, quòd illa peccata penitus deleta fuerint, idest, quòd de eis ex charitate doluerit peccator, & postea per opera bona de eis satisfecerit, & sic nihil maneat pro eis tolerandum, & si moreretur talis in charitate, vel toleraret in Purgatorio, tamen quia iste post gratiam datam, & remissionem factam peccauit, manet circunstantia, vel deformitas ingratitudinis aggrauans istud peccatũ sequẽs, & faciens illud maius, quam ex sua specie sit, & ideo Deus in iudicio maiorem pęnam dabit pro illo, quã si non pręcessissent alia peccata, de quibus facta esset iam totalis remissio, ideo oportet, ꝙ etiam prærerita

H peccata sciantur, vt hæc faciant scire quantitatem ingratitudinis, & pęnę respondentis. Secũdo præcipue propter pęnas huius sęculi, quia forte aliquis dãnatus dũ viueret commisit innumerabilia peccata, & grauia, & de omnibus doluit, & pęnitentiam agens satisfecit de eis plene, sed ante mortem peccans in vno decessit sic, & damnatur, necesse est, quòd pœna huius non sit valde magna ibi, quia manet vnicum de quo puniatur, & forte talis dum viueret multas pœnas a Deo sustinuit, miraretur autẽ aliquis quomodo huic tantę pœnę datę sunt dum viueret, cum vnicũ peccatũ nũc in eo inueniatur, ideo necesse est, quòd omnia mala sua nota sint, tam ea, quæ deleta sunt in

I vita, quam nõ deleta, & sic videbitur quomodo iuste puniebatur multum dum viueret, nunc vero minor est pœna respectu aliorum, qui in paucioribus deliquerunt, quorum peccata in vita non sunt deleta.

Tertio etiam propter pęnas post mortem, quia si solum apparerent ibi mala non deleta, esset aliquis, qui hic multum peccauit, & scimus hoc, vt quia notorie factum est, si de omnibus doluit, & satisfecit, nisi de vno paruo in fine vitę commisso, appareret illud solum, & parua pœna responderet ei, & tunc admiraremur, quòd illi magno peccatori parua pœna respondet in comparatione ad alios minus peccantes, & pauciora eius peccata apparẽt, ideo oportet, ꝙ omnia tam deleta, quam manentia nota sint, & videatur, quæ sint deleta, & quæ manentia, & per hoc

K appareat rectitudo condemnationis.

An sicut omnia mala tam deleta, quam non deleta malorum nota erunt in iudicio, ita quoque nota erunt bona, quæ iidem aliquando fecerunt, & an hæc bona ad aliquid eis proderunt. Q. CCCXLIX.

SIcut autem dictum est, quòd omnia malorum tam deleta, quam non deleta nota erũt in iudicio, ita, & dicendum, quod omnia bona, quæ illi aliquando fecerunt erunt nota. Sed ista bona sunt duplicia quædam mortua, alia mortificata, nam viuentia nulla habere poterunt damnati, quia aliàs per ea mererentur vitam æternam, & illã obtinerent, maxime, quia opus bonum quandiu est cum peccato mortali est mortificatum, & tamen omnes damnati erunt in perpetuum

perpetuum in peccato mortali, eo quòd in mortali decesserunt, & post mortem nullum mortale potest expiari, ideo manebunt semper quæcunque opera bona dānatorum mortificata, & ita solum habent damnati opera bona mortua aut mortificata, & nulla habent viuentia, & de vtrisque dicendum quod erūt nota in iudicio. De mortuis, idest de illis quæ facta sūt in mortali, & sic mortua nata fuerunt, dicendū ꝙ manebunt. Et dicunt aliqui quod manebūt propter taxationem pœnæ post mortem. nam dr̄ ꝙ bona facta in mortali subleuant tormenta gehennæ, idest ꝙ minus supplicium patietur qui decem peccata fecit, & cum esset in illis fecit multa opera bona ex genere suo, quā qui fecit alia decem omnino æqualia peccata, & interim nulla bona fecit, & hoc dato, cū videret quis peccata duorum æqualia in iudicio & pœnam inæqualem admiraretur, ideo oportebit ꝙ ibi sint nota bona opera mortua quæ vnus fecit, & non fecit illa alius, vt per hoc appareat quare vnus minus, quam alius punitur, & iuste.

Sed dicendum ꝙ hoc non stat, nō est enim verum quòd aliquid de supplicio debito pro peccato mortali in inferno tollatur per opera facta in peccato mortali. Et ratio est quia non potest pœna debita minui nisi per satisfactionem, quandiu ergo non potest quis satisfacere non potest minui aliquid de pœna, & tamen satisfactio non potest fieri nisi per opera meritoria, nō est autem meritorium opus sine charitate, quæ non manet, cum peccato mortali. ergo impossibile est, quod per bona facta ab eo qui est in mortali minuatur aliquid de eo quod dandum est de pœna ei in inferno. Et sicut dicitur de pœna inferni: ita & de purgatoria dicendum est. nam etiam de illa nihil minuitur per opera bona facta in mortali, eo quod illa non sunt satisfactoria, & pœna purgatoria non minuitur nisi per satisfactionem vel actualem tolerationem. Et ita non est verum, quod prosint talia opera ad minus supplicium subeundum, vt cōmuniter dicunt aliqui.

Sed dicendum, quod hoc potest saluari dupliciter. Vno modo indirecte, scilicet quia in tempore operatur homo, & ideo vel bonum vel malum, dum vero operatur bonum non operatur malum, & quia si tempore illo quo peccator facit bonum materialiter faceret malum puniretur pro illo, & maius supplicium sustineret, nunc vero cum non operatur malum, dum operatur bonum, non tolerabit supplicium pro illo, ideo indirecte prodest ad minus supplicium subeundum.

Secundo prodest magis directe: quia non solum de malis commissis punitur homo, sed etiam de bonis omissis: cum teneatur homo tempus ei ad viuendum commissum in bonum expēdere, & quia dum homo facit bonum etiam si illud sit bonum materialiter nō est tempus penitus in vacuum, moriens releuabitur a pœnis quas in inferno toleraturus erat pro omissione boni, cum aliquod bonum fecerit, & ita est ad minus supplicium subeundum.

Dicendum ergo ꝙ vera causa est ad reddendā causam de accidentibus vitæ. quidam enim commiserūt plura delicta, & tamen minus puniti sunt in vita alijs committētibus minora aut pauciora peccata, & quia pœnæ & prosperitates in vita cadunt sub prouidentia, oportet de illis rationē reddi, & redditur, sic quia illi qui in multis peccantes faciebant multa opera bona materialiter habebāt propter illa liberationem a multis periculis, & prosperabantur in temporalibus, & hoc siue quia Deus volebat eis illa dare in locum bonorum quæ faciebant, licet per illa non mererentur. Etiam cum multis benefacerent illi orarent Deum pro illis, & orationibus illorum Deus concederet hęc

A bona temporalia saltem illis, non facientes autem aliqua bona cum peccatis suis forte puniebantur tēporaliter, & aduersitatem in bonis fortunę sustinebant: quia non adiuuabātur alijs bonis nec aliquorum orationibus, cum nullis benefacerent qui pro eis orarēt. Etiam quidam peccatores cito rapiuntur, qui fortassis conuerterentur si expectarentur, alij vero diu expectati non conuertuntur. Et forte causa est quia bona materialiter facta ab vno erant causa, vt Deus eum expectaret, vel orationes pro eo factæ ab illis in quos suas eleēmosynas effundebat. vt igitur horum causę appareāt quare Deus sic se habuit ad quosdam damnatos dum viuerent, & aliter ad alios, oportet ut bona mortua facta a damnatis veniant in memoriam, & B notitiam in iudicio.

De bonis autem mortificatis quæ facta sunt a damnatis. i. quæ facta sunt ab eis dum essent in charitate, & postea superueniēte peccato mortali mortificata sunt dicendum ꝙ etiam erunt tunc nota.

Primo propter differentiam damnatorum, quia aliqui peccatores cōmiserunt hic multa mala, & tamen dolentes de omnibus illis fecerūt plenam satisfactionem, ita quod nihil maneat expiādum, & postea committentes vnū mortale decesserunt in eo, hi paruam pœnam sustinebunt, scilicet solum pro illo in quo decesserunt & quantitate ingratitudinis: quia post remissionem priorem peccauerunt. Alij autem C pauciora commiserunt peccata, & quia de nullo eorum pœnitentiam egerunt, sustinent maiorem pœnam in inferno. vt ergo appareat quare ei qui pauciora peccata cōmisit detur maior pœna, necesse est quod nota sint bona opera eius per quæ deleta fuerunt peccata priora. nam illa opera eo tempore quo facta sunt erant meritoria: ideo erant satisfactoria pro peccato, & sic potuit dimitti tota pœna debita pro prioribus peccatis. Secundo hoc ad ostendendam iustam dispositionem prouidentię Dei circa tales damnatos in vita: nam his forsitan multa temporalia bona proueniebāt & omnis anxietas procul erat, alijs vero peccantibus accidebat angustia & ęrumna circa temporalia, & forte quia primi dolebant sæpe de peccatis suis, & auertebāt iram Dei a se: licet peccata eorum multa essent, D secundi autem nunquam dolebant de peccatis, neque aliquod bonum satisfactorium faciebant, ideo accidebant eis mala, & hoc forte erat nobis occultum: ideo oportet in iudicio nota ista fieri, vt sciatur quare Deus quosdam peccantes puniebat alios non, aut minus, & sic de alijs diuersitatibus circa peccatores viuentes.

Circa bonos dicendum, ꝙ omnia bona ab eis facta & mala erunt nota in iudicio. De bonis dicendum ꝙ quædam sunt in eis viuētia, alia vero mortificata, nam mortificata non possunt in eis dari: nam sicut in damnatis non possunt dari viuentia sed mortua & mortificata, vt dictum est præcedenti. q. ita in beatis non possunt esse bona nisi mortua & viua, mortificata autem nulla esse possunt. & causa est quia mortua sunt quæ E facta sunt in peccato mortali, & talia facere potuerūt dū viuerent illi qui nunc sunt beati. & manebunt semper illa mortua, quia viuere non poterūt quę mortua nata fuerūt. Viua autem sunt illa quę facta sunt ab eis dum essent in charitate, & quandiu fuerint beati viua manebunt. Mortificata autem nulla esse possunt: quia mortificata dicūtur opera bona facta in charitate, quę postea superueniente mortali mortificantur. i. pro tūc efficiuntur inutilia, sed quandocunq; qui ea habet redierit ad charitatem erunt illa opera viua: quia cessabunt esse impedita, & tamen omnes beati sunt in charitate, ideo nulla opera possunt in eis esse mortificata sed mortua aut viua.

De

De mortuis dicendū, ꝙ non erunt nota in iudicio, quasi prosint ad differentiam pręmij beatorum, quia nō possunt ad hoc prodesse, sicut enim per sola opera meritoria debetur vita ęterna, ita per ea sola debet maior, aut minor gradus in vita ęterna, sed opera bona mortua non sunt meritoria, ideo nec respondet propter ea aliquis gradus pręmij, etiā quia si possent prodesse beatis ad augmentum gloriæ prodessent damnatis ad diminutionem pęnę, sed nō prosunt ad hoc damnatis, vt dictum est præceden. q. ergo, neque beatis ad augmentum gloriæ. Sed dicendum, quòd erunt nota ad dādum rationem de dispositione prouidentię diuinę circa tales dum viuerent, quia talia prosunt ad bona temporalia, & ad faciliorem conuersionem, & ad alia, & ideo in bonis illius in quibus talia fuerunt, dum viuerent forte essent plura bona tēporalia, & pauciores angustię, vt si essent duo ęquali ter boni quātum ad bona meritoria, & vnus nō fecit aliqua bona dum esset in mortali, & alius fecit multa, forte Deus ad vnum se haberet dure in vita, & ad alium blande, & hoc propter ista bona facta in mortali, iō ad sciendam causam huiusmodi dispositionis in vita, oportet quòd nota sint ista bona in iudicio, cum ibi non solum ostendere velit Deus iustā damnationem, & beatificationem, sed etiam iustitiam omnium operum suorum ad homines in vita.

De bonis autem viuis dicendū, ꝙ ista erunt nota a fortiori. Primo propter differentiā pręmiorum, quia sicut propter illa bona meritoria datur homini vita æterna, ita propter differentiam eorum fit differentia gradus in beatitudine, vt ergo videatur quarę vni maior gloria, quam alteri datur, oportet vt omnia bona viua beatorum sint in iudicio nota.

Alia causa est propter bona huius vitę, & mala, qa si propter bona mortua habet se differenter Deus ad bonos, vt quibusdam plura bona det, quam alijs, aut a pluribus periculis eruat, a fortiori propter bona viua plus benefaciet quibusdam temporaliter, quam alijs, & ideo, quia Deus varie se habet ad bonos in hac vita, cōueniens est sciri differentiam bonorum suorū viuentium.

An mala, quæ boni aliquando fecerunt, & de quibus pęnituerunt in iudicio erunt nota. Quæst. CCCL.

De malis autem, quæ fecerunt aliquando boni, & de quibus pęnituerunt est nunc dicendum. Et aliqui dicunt, quòd ista non erunt nota alijs, & hoc, quia talia essent in confusionem bonorū, sed nulla erit, quia hoc est pęnale, ideo non erit ibi talium notitia.

Secundo, quia Christus videtur hoc asserere, exponens illud obliuioni traditę sunt angustię priores, & absconditę ab oculis nostris, cum ait, obliuioni tradētur priora mala, quia forsitan in futuro pristinę conuersationis memoria omnino delebitur succedentibus bonis ęternis, ne sit pars malorū prioris angustiæ memorari, si ergo ipsi obliuiscuntur, a fortiori ignorabunt omnes alij.

Tertio, quia hoc tenet magister 4. Sen. dist. 43. scilicet si vero quæritur vtrū peccata, quæ fecerūt electi prodeant tunc in notititiam omnium, sicut mala dānatorū omnibus erūt nota, nō legi hoc expressum in scriptura, vnde nō irrationabiliter putari pōt peccata hic per pęnitentiam tecta, & deleta, etiam illic tegi alijs, alia vero cunctis propalari. Dicendum, quòd licet omina mala, quæ aliquando beati fecerunt sint deleta per pœnitentiam, erunt tamen in iudicio no...

F Et ratio prima est, qa si ignota essent mala illa, necesse erat ignota esse quædam bona, s. pęnitentiam de peccatis, non enim potest sciri pęnitentia, & quantitas pęnitentię, nisi sciantur peccata commissa, iō vt non ignoretur actio pęnitentialis, quæ fuit virtuosa, necesse est nota esse peccata de quibus pęnitētia acta est, & sic nota erunt peccata.

Secundo, quia si nota essent omnia bona ipsorum, & non essent nota mala, videretur iniuste distribui gloriam beatis, vt si aliqui duo beati sunt, qui æqualē suscipiant gloriam, & tamen vnus multo plura opera bona fecit, quam alius, & maiora, & tamen recompensantur hæc, quia alter eorum commisit plura mala, alius vero pauca, vel nulla, ille ergo, qui mala fecit G impendit in satisfactionem pro malis illis magnam partem bonorum suorum, alius vero nullam, ideo facientibus bona æqualia data est gloria inæqualis, vel facientibus bona inæqualia data est gloria æqualis, vt autem videatur vnde hoc prouenerit, oportet, quòd etiam cum meritis nota sint demerita deleta.

Tertio propter diuersam Dei habitudinem prouidentię circa bonos in vita, quia forte quidam affliguntur, alij gaudent, eo quòd primi cum bonis committunt aliqua mala, de quibus vult Deus expiare per aduersa, ideo eos temporaliter punit, secundi autem forte nulla mala, aut valde pauca committunt, & hos Deus tanquam non egētes pęnali exercitio integros, H & gaudētes in temporalibus seruat, & ne quis de hoc admiretur quare acciderit, necesse est simul cū meritis nota fieri demerita, licet sint deleta.

Ad primam rationem in contrarium dicendum, quòd licet nota fiant delicta bonorum omnibus, non sequitur inde confusio, quia de ipsis delictis nullum manet vestigium, idest neque pœnę, neque culpæ, neq; maculę, aut reatus, sed manet virtus loco delicti, scilicet pęnitentia, per quā de delictis satisfecerunt, & ideo non est de quo erubescant, maxime, quia quibusdam fuerunt ipsa delicta occasio maioris virtutis, scilicet quia ex eo, ꝙ ceciderunt de aliquo statu boni, conati sunt postea ad maiorem resurgere gradum, non est ergo confusio de eo, quod nobis maioris fuit bonitatis occasio.

I Ad secundum dicendum, quòd tradentur priora mala, & angustię obliuioni, inquantum hęc possunt cedere in verecundiam, & confusionem, sed quantū ad omnia alia nō, & ideo manebit memoria peccati in ipso beato committente, & notitia de illo erit apud alios, & tamen, neque ipse cōfundetur in se memoriam hāc habens, neque erubescet, ꝙ ab alijs hæc cognoscantur. De memoria quidem quātum ad ipsum beatum, qui commisit peccatum dicit Magister 4. Sen. dist. 43. Hæc, & similia accipi possunt, vt non excludant memoriam præcedentium malorum, sed ex eą molestiam, & lęsionem amoueant, non enim memoria eorum Sanctos contristabit, vel eorum beatitudinem obfuscabit, sed gratiores Deo reddet, vnde K super Psal. 87. Gregorius ait, quomodo in ęternum misericordias Dei cātat, q miserię nō meminit? quō plena beatitudo vbi memoria reatus mētē tāgit? Rñdet, sed sępe lęti tristiū meminimus, & sani dolorum meminimus sine dolore, & inde amplius grati, & lęti sumus, ita de notitia aliorū erit, qa id de cuius memoria nō affligit, sed gaudēs memorās nō affliget si in aliorū notitiā veniat, qa nō pōt esse ad opprobriū, sed magis ad laudē, vel cōsolationē. Ad tertiū dicēdū, ꝙ nō stat, i. ꝙ ea, q̄ p pęnitētiā tecta sunt nō veniāt ibi in memoriā, qa illa dicta sunt tegi p metaphorā, i. ꝙ D' illa nō reputat ad pęnā, sed vere nō sunt tecta, & tñ quandiu non sunt tecta cognosci possunt, ideo cognoscentur.

Secundo,

Secundo quia si propter hoc simpliciter tecta essent, etiam Deus deberet illa nescire. ergo cum hoc sit absurdum, erunt nota, & nõ erit hoc inconueniẽs.

Tertio, quia si simpliciter tecta essent, ipsis facientibus tecta essent, vt eorum non recordarentur: & tamen recordantur, vt dictum est, & Magister concedit 4. Sent. distin. 43. ergo alijs non erunt tecta.

Quarto quia hoc repugnat beatitudini, nam beati sciunt omnia quæcunque sunt, fuerunt, & erunt, sed illa peccata aliquando fuerunt realiter. ergo scientur a beatis.

Quinto quia beatis erunt nota omnia bona aliorũ beatorum: & tñ quædam pars bonorum est pœnitentia, & satisfactio de malis præteritis, & quanto peccata fuerũt plura & maiora, necesse est ꝙ satisfactio pœnitentialis fuerit maior. ergo erit nota ista satisfactio, sed non poterit esse nota, nisi peccata commissa nota sint. ergo innotescent tunc.

Sexto, quia si pœnitentia haberet vim istam, ꝙ peccata deleta per illam tegerentur, & efficerentur ignota, fieret hoc in viuentibus, inter quos solos pœnitentia agitur, quia post mortem nulla pœnitentia saltẽ fructuosa est: & tamen non fit, sed si aliquod peccatum erat notorium ante pœnitentiam, etiam facta sufficienti pœnitentia, & deleto illo in cõspectu Dei, adhuc nõ desinit esse notorium, nam si statim fieret occultum, vel desineret esse notorium, multi propter hanc solam causam pœniterent de peccatis.

Septimo, quia forte dicet aliquis, ꝙ hoc specialiter concedit Deus Sanctis, vt peccata eorum per pœnitẽtiã deleta ignorentur, viuentibus aũt non concedit.

Sed non stat, quia etiam peccata Sanctorum qui iã sunt beati nota manent, nam peccatum Magdalenæ, Dauid, & Petri, & Pauli, & quorundam aliorum Sanctorum nota nobis manent. ergo pœnitentia non occultat vitia.

Octauo, quia si in vita æterna deberent aliis occultari, quia magis Sancti possent confundi, & erubescere nobis scientibus quam scientibus alijs Sanctis, eo ꝙ nos sumus detractores, & deterius de rebus iudicãtes, Sancti aũt bene iudicant, & tñ non absconduntur a nobis peccata quæ aliquando commiserunt Sancti. ergo a fortiori non erunt alijs Sanctis ignota.

An adsit aliqua alia causa propter quam tam bona, quam mala in iudicio manifestabuntur præter assignatas.

Quæst. CCCLI.

Ex præcedentibus autem apparet, ꝙ omnia bona & mala manifestabuntur in iudicio: & hoc ostẽsum est ex parte diuinæ iustitiæ, vt omnes sciant omnia opa Dei circa homines iusta esse, siue ea quæ fuerunt in vita, siue condemnatio & absolutio, quæ in iudicio fient. Alia causa est ex parte hominum. nã Deus volet vnicuiq; laudem dare pro operibus suis bonis, vt dicitur 1. Cor. 4. c. s. tunc erit laus vnicuique a Deo, & tñ laus ista est inquãtum notificant opera alicuius. ergo nota erunt, & sicut est de bonis operibus ad habẽdum laudem, ita de malis ad opprobrium. sic ergo omnia opera mala manifestabuntur, vt erubescant q- bus hoc conuenit, & hoc pertinet ad quandam partẽ retributionis. nam sicut pro bono opere datur gloria, & pro malo opere pœna realis, ita & in honore, & iugulatione dabit gloria & pœna. s. vt boni vltra gloriã quam accipiunt in visione Dei habeãt quoddam bonum creatum, quod est laudari coram toto humano genere de bono opere, & istud est conueniens, quia alia etiam præmia dantur beatis quæ sunt bona creata, sicut aureola est gaudium quoddam de bono creato. s. de virginitate seruata, & martyrio tolerato, & do-

A ctrina exercita, quia de his est gaudium inquantũ ista sunt bona in proprio genere, vt dictum est supra 13. cap. q. 30. sic nunc laus ista quę est bonum creatũ conueniet, vt quoddam præmium accidentale omnibus beatis, sicut aureola quæ est bonum creatum competit quibusdam beatis.

Secunda causa est etiam ex parte ipsorum bonorũ & malorum, non ad habendum honorem vel pœnã, sed ad tollendum errorem. Sic enim erat in viuentibus, ꝙ multi boni putati sunt mali, & tanquam mali dehonorabantur, & sustinebant hanc malam opinionem. Aliqui autem mali erant qui boni reputati sunt

B & falso acquisierunt sibi hunc honorem, ideo in iudicio adæquabuntur per iudicem. s. vt qui malã opinionem immeritus sustinuit a quibusdam apud quos cõuersabatur, vel notus erat in ipso iudicio, coram toto humano genere appareat gloriosus, qui vero ĩdignã laudem, vel honorem hic habuit coram aliquib⁹, ibi in iudicio corã Deo, & Angelis, & toto humano genere magnam inducet confusionem, & hoc non vt Deus ostẽdat iustitiam suam, quia istud ad aliam causam pertinebat, sed vt cuilibet reddatur, quod ei competit, idest honor, vel contumelia.

Tertia causa est ex parte Dei, s. ad laudem eius. nam Deus se habuit hic ad bonos liberaliter, mouẽdo eos ad bonum, quod non poterant facere, nisi Deus moueret, & compararetur, ad malos autem habuit se mi-

C sericorditer, cũ tandiu peccantes expectauerit, vt conuerterentur: hoc autem non apparet, nisi nota essent omnium bona, & mala. nam quantum ad bonos apparet liberalitas, inquantum ad bonum eos mouit, & quanto plura bona fecerunt maior Dei laus est, iõ omnia manifestabuntur. rursus apparet maxima liberalitas in dando bonis vitam æternam, quæ maior est quam merita illorum ad Rom. 8. cap. non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam q̃ reuelabitur in nobis. ideo bona manifestanda sunt, vt visis paucis bonis, & magnitudine gloriæ appareat Dei liberalitas. In malis etiam laus Dei est, quia quan-

D to plura aliquis habuerit, tãto maior apparet Dei misericordia, quæ tandiu expectauit peccantem, vt conuerteretur Esa. 30. c. ideo expectat nos Deus, vt misereatur nostri. omnia ergo mala oportet nota esse.

Et ex hoc apparet, quòd in bonis nõ solum bona, sed etiam mala nota esse debent, quia cum ponimus occultari ea, detrahimus diuinæ gloriæ, & hoc in duobus. Primo, quia aliqui boni sunt qui semper fuerunt mali, & in fine vitæ Deus trahit illos ad bonum, & in hoc maxima Dei clementia apparet, qui eos qui tandiu, & tam grauiter eum offenderant, pulsare voluit, & ad se trahere, & gloriam eis tribuere, & ideo quanto mala huius maiora fuerunt, & longiori tempore durauerunt, maior apparet Dei misericordia, propter quod nota debent esse omnia. Et ob hoc etiam sequitur, quòd quanto aliquis in vita æterna maior est, tan-

E to peccata eius debent esse magis nota, quia ibi apertior est diuina clementia, & liberalitas quam in alijs, cum homines, tam peccatores ad tam excellentem gradum gloriæ perduxerit, vt patet in Magdalena, & Paulo, & alijs.

Secundo, quia aliqui boni sunt qui sæpe peccauerunt, & sæpe conuersi egerunt pœnitentiam, & circa hos misericordia Dei apparet multipliciter, s. quia toties eis remisit, & post ingratitudinem de remissione data, & culpa eorum perdita rursus gratiam conuersionis illis præstitit, & quanto pluries, & grauius a remissione ceciderunt, tanto Dei misericordia maior apparet, ideo omnia mala bonorum nota esse debent.

De malis dđm, ꝙ manifesta debent esse eorũ bona & ma-

& mala.de malis cauſa eſt, vt appareat quãtum Deus fuit miſericors circa ipſos. Sed mala ſunt duplicia, q̃dã enim fuerunt deleta.in damnatis per pœnitentiã quã habuerunt in vita. quædam vero non fuerunt deleta. Circa mala deleta cauſa eſt, vt nota ſint ad oſtendendum primo miſericordiam Dei, qui adhuc illis dare voluit ſpiritum compunctionis, vt conuerterẽtur cũ mali eſſent. Secundo ad augendam magnitudinem eorum,quia poſt gratiam remiſſionis eis datam & ſatisfactionem expletam pro peccatis, inciderunt in alia peccata per quæ damnantur.

De malis autem quæ non fuerunt deleta cauſa eſt, vt nota ſint ad oſtendẽdum magnam Dei miſericordiam circa eos,tandiu eos expectando, nam quidam mali diutius viuunt.Secundo ad ſignandum clementiam Dei ad eos in vita, nam quidam mali ſunt qui damnantur, & dum viuunt ſemper habent proſperitatem qua indigni ſunt, ſed illam Deo miſerente habent,immo liberaliter ſe ad eos habente.De bonis ẽt quæ damnati fecerunt dicendum,ꝙ manifeſtabũtur, ſed illa ſunt duplicia,ſ.quædam mortua, alia mortificata, quia non ſunt in damnatis aliqua bona viua, vt
In q.345. oſtenſum eſt ſupra. De mortuis bonis dicẽdum ꝙ nota erunt ad oſtendendum diſpoſitionem prouidentię diuinæ circa eos,ſ.quia quoſdam malos in vita affligebat alios non,& forte eos qui bona mortua ſaltem faciebant non affligebat:& dato ꝙ iſta non eſſent meritoria,oſtenditur in his Dei miſericordia qui incitabat illos ſaltem,vt iſta facerent, vt ex hoc eſſet occaſio ad expectandum eos diu orationibus eorum quibus bona faciebant.De mortificatis autem bonis dicendum ꝙ nota erunt, vt oſtẽdatur Dei benignitas qui eos ad miſericordiam expectabat, & incitabat, ita vt facerẽt opera ſatisfactoria,per quæ iam de multis peccatis ſatisfeciſſent.

Secundo ad oſtendẽdum eorum ingratitudinẽm, qui poſt remiſſionem peccatorum clementer factã, & vocationem ad pœnitentiam ingrati exiſtentes offenderunt redemptorem ſuum.

An cuilibet in iudicio nota erunt, tam bono quam malo omnia bona & mala, quæ fecerunt omnes homines in mundo.
Quæſt. CCCLII.

NVNC vero cum dictum fuerit, ꝙ bona & mala omnia,& omnium manifeſtabũtur in iudicio. Dicendum, ꝙ omnibus nota erunt,ideſt, ꝙ quilibet ſciet bona & mala omnium bonorum & omniũ malorum,& quantum ad hoc non plura ſcient boni quã mali,neque plura vnus quam alius, ſed quilibet tam bonus quam malus ſciet omnia bona & mala,quæ fecerunt omnes homines,quotquot fuerunt in mũdo. De bonis autem non eſt dubium,quia ex ratione beatitudinis eis competit omnia ſcire.Sed de malis poterat eſſe dubium,quia de eis dubitaretur quomodo talis perfectio communicaretur. Sed dicẽdum ꝙ eis cõuenit,nõ quidem propter ſe,ſed propter aliud. Et primo propter Deum, quia vt ſupra ſæpe dictũ eſt. ideo notificantur omnia in iudicio, vt tollatur dubitatio, & error circa opera Dei: & quia mali dubitant, ſicut & boni de operibus Dei circa bonos & malos hic, ideſt,an iuſte puniantur quidam,& proſperentur alij, iõ tam malis quam bonis debet eſſe hoc notum,vt omnes ſciãt Deum eſſe iuſtum in operibus ſuis, quod ad laudem eius pertinet.

Secundo quia ſi non ſciret quilibet bona & mala, quæ alij commiſerunt,non ſciret an damnatio, & abſolutio quæ in iudicio fit erit iuſta, & tamen hoc præcipue intenditur,vt ab omnibus videatur æquitas iudicij illius.ergo omnibus erũt nota bona,& mala om-

F nium.Tertio quia notificatio iſta fiet ad hoc, ꝙ quilibet habeat laudem de bonis operibus, & confuſionẽ de malis,& tamen laus erit tanto maior, quanto corã pluribus manifeſtabuntur bona, & confuſio maior, quanto coram pluribus manifeſtabuntur mala.ergo vt ſit maxima confuſio,& gloria neceſſe eſt,ꝙ ab omnibus ſciantur omnia bona,& omnia mala.

Quarto,quia fiet etiam notificatio ad laudem clementiæ Dei in tolerantia malorum,& diuturna expẽctatione ad cõuerſionem, & magnitudinem premij propter parua bona. Sed iſta laus tãtõ erit maior quãto pluribus erit nota,ideo omnibus erunt nota bona, & mala omnium,& iſtud Apoſtolus tetigit.1. Corin.
G 4.cap.cum dixit,nolite ante tempus iudicare,& ſequitur,tũc erit laus vnicuique a Deo.ergo oportet, quod omnibus omnia nota ſint.

An quilibet cognoſcet merita, & demerita omnium aliorum in iudicio. Et eſt reſponſio ad primam rationem principalem in diuerſum poſitam quæſtione 346.
Quæſt. CCCLIII.

NVNC autem reſpondendum eſt ad argumenta poſita ſupra. Ad primum dicendum, ꝙ cognoſcet quilibet merita,& demerita omnium aliorũ, nõ inquantum manent illa in ſuo effectu. ſ. in premio, vel pœna.

H Sed dicendum ꝙ iſte modus quem aliqui ponunt non eſt ſufficiẽs,vt declaratum eſt ſupra.Sed dicetur, ꝙ vi quadam diuina in mentibus ſingulorum erit notitia omnium bonorum & malorum, quæ omnes homines fecerunt, & ita quicquid ab aliquo factum eſt notum erit omnibus.

Ad ſecundum dicunt quidam ſecundum præcedẽtem modum loquendi,ꝙ cognoſcentur omnia merita & demerita in ſuo effectu,ideſt, inquantum relinquitur pro eis quantitas pœnæ,vel præmij.

Sed dicendum ſicut ſupra,ꝙ nõ ſufficit,& ideo cognoſcentur in ſua cauſa.nam in ſeipſis cognoſci non poſſunt,& non dicuntur cognoſci in ſua cauſa, quaſi cognoſcantur in Deo, quia mali non cognoſcunt Deum,vt in eo cognoſcant hæc: ſed cognoſcunt per
I impreſſionem factam a Deo,qui mẽtibus eorum ſingula cognoſcenda imprimet.

Ad tertium dicẽdum ꝙ omnium peccata publicabuntur in iudicio,ſiue ea confeſſi fuerint ſiue nõ: ſed eorum qui omiſerunt confiteri peccata,fiet publicatio ad confuſionem,& ignominiam ipſorum.de qua publicatione loquitur Chryſoſt. eorum vero qui non omiſerunt fiet quidem publicatio, ſed non in confuſionem, ſed potius in laudem ipſorum, ſicut non eſt aliqua verecundia Mariæ Magdalenæ,& Dauid,& Petri,ꝙ peccata ſua publice recitantur in Eccleſia. nam iſta confuſio eſt pœna,ſed in beatis iã nulla pœna poteſt eſſe,ſed potius ad gloriam ipſorum cedit, inquan-
K tum pœnitentiam ſufficientem egerunt de peccatis, & illa nullo modo manent, ſed potius ipſi qui peccauerunt effecti ſunt poſt peccatum meliores quã prius fuerant.

Ad quartum dicendum, ꝙ licet omnium peccata ſint nota,non minuetur verecũdia malorum, ſed potius augebitur, quia quilibet magis cognoſcet ꝓpriã ignominiam ex aliena. Quod autem nunc ex cognitione alieni peccati ſequatur diminutio verecundiæ, fit propter hoc,ꝙ verecundia reſpicit æſtimationẽ hominum,quæ ex conſuetudine iudicat aliquid eſſe leuius, ideo peccata a pluribus frequentata minora iudicant, ſed tunc verecundia fiet propter æſtimationẽ alienam de peccatis,quæ erit Dei,& Angelorum, & hoĩum iuſtorum, & hi æſtimant de quolibet peccato ſecun-

secundum se quãtum dignum est de eo æstimari malum, siue sit peccatum vnius, siue multorum: immo quanto a pluribus sic cognoscatur alicuius delictum, tanto erit maior ignominia, omnes igitur cognoscẽt omnia bona, & mala aliorum.

An notitia de malis ac bonis omnium manebit in omnibus semper, vel tantum in iudicio. Quæst. CCCLIIII.

QVAERETVR, an notitia ista de malis, & bonis omniũ, quę erit in omnibus in iudicio, manebit in eis in perpetuum, vel solum in iudicio.

Aliqui dicunt, ꝙ tunc solum, quia ista notitia dabitur omnibus ad hoc pręcipue, vt sciatur iustitia operũ Dei. Sed istud scietur sufficienter in iudicio. ergo non erit opus, vt postea maneat.

Dicendum ꝙ aut quæritur de bonis, aut de damnatis. de beatis certum est, ꝙ manebit in æternum in eis ista cognitio, quia ex conditione beatitudinis competit omnia scire præsentia, pręterita, & futura, & tamẽ beatitudo semper perseuerat. ergo notitia ista semp manebit. De malis aliqui dubitant, & tamen videtur dicẽdum, ꝙ maneat semper. Primo quia cũm ista notitia fiat ad hoc, ꝙ sciatur iuste se habuisse Deũ in omnibus operibus suis circa homines, si tolleretur notitia, nesciretur postea, an se De⁹ iuste haberet, sed hoc non videtur conueniens, ideo manebit semper. Secũdo quia ista notitia data est miraculose impressa in anima, vt dictum est præced. q. & tamen iam non indiget aliquo miraculo, vt maneat, sed manebit naturaliter, eo ꝙ est habitualiter stans, ideo manebit. Tertio, quia potius ad tollendum illam cognitionem videretur necessaria operatio aliqua Dei circa habentes illam, sed non videtur necessarium, neque conueniẽs, quia nulla causa apparet, quare Deus velit illis hanc cognitionẽ adimere. ergo manebit. Quarto quia non erit ex hac notitia aliquod gaudium bonis, ideo non est mirum, ꝙ Deus relinquat illis talem cognitionẽ: sed potius videtur iustum esse, ꝙ in ęternum eis istam cognitionem relinquat, vt in æternum agnoscãt Dei iustitiam quantum ad damnationem ipsorũ, & quantum ad beatitudinem bonorum, & quantum ad laudem Dei, qui omnia iuste & clementer gubernauit, & gubernat, & quantum ad laudem bonorum iuste datus est tam excellens status beatitudinis.

Ad rationem in contrarium dicẽdum, ꝙ scire omnia bona & mala omnium, est excellentia quædam, & tamen non est inconueniens dari malis, quia non datur in fauorem eorum, sed potius ad propriam confusionem, & honorem Dei, & laudem bonorum, si vero esset aliquo modo in fauorem ipsorum, non cõcederetur, vt sic alleuiaret pœnam ipsorum, vel daret aliquam consolationem. sic patet de immortalitate malorum. nam immortalem fieri nũc aliquem in fauorem est eius, & videtur excellentia magna, & non datur bonis, neque malis: & tñ post diem iudicij omnes mali erunt immortales, i. nunquam morientur, licet semper sint in pęnis, & ita concedetur eis hoc, qđ nunc iudicaretur excellentia, sed non erit in fauorẽ illorum, sed in odium: potius enim ipsi vellent statim mori, & cupient mortem, sed mors elongabitur ab eis. ita ergo notitia ista, quia non cedit in bonum ipsorum, manebit in eis, licet talis notitia in se sit aliqd magnum. de hoc dictum est supra. In q. 347

An merita & demerita propria, & aliena videbuntur vno intuitu in iudicio. Quæst. CCCLV.

QVAERETVR, an merita & demerita propria, & aliena quæ quilibet sciet, & videbit in die iudicij, videat vno intuitu, vel per successionem.

A Aliqui dicunt ꝙ non, sed per successionem, & diuisionẽ singula cognoscent, quia ea quæ considerantur singillatim non capiũtur vnico intuitu, sed mali singillatim peccata sua considerabunt & plangent ea, quia dicit Sap. 5. c. ex nomine damnatorum, quid nobis profuit superbia, aut quid diuitiarum iactantia cõtulit nobis? transierunt omnia tanquã vmbra. ergo non videbunt omnia intuitu vno. Secundo quia dicit Aristot. 2. Topicor. contingit plura scire, vnum autem intelligere, idest simul non possumus intelligere nisi vnum, sed demerita & merita propria, & aliena non videbũtur, B nisi per intellectum. ergo non poterũt omnia simul videri.

Tertio quia intellectus damnatorum nõ erit post resurrectionem eleuatior, quam nunc sit intellectus Angelorum bonorum quãtum ad naturalem cognitionem, qua nunc cognoscunt in proprio genere, sed tali cognitione Angeli non vidẽt plura simul, sed singula per se, ergo neque damnati videbũt omnia hæc simul. Primum patet quia damnati non habebunt notitiam beatificam, ideo manebit eis naturalis cognitio, sed quantum ad naturalem cognitionem necesse est, ꝙ Angelus excedat hominem, cum excedat eũ ſm conditionem speciei, ideo non cognoscet damnatus, ꝙ non potest Angelus ſm naturalem cognitionẽ idest rerum in proprio genere, sed quantum ad istam C cognitionem non cognoscit Angelus omnia simul, sed successiue & distincte, quia per cõcreatas species cognoscit, & nulla earum repræsentat omnia, tamen quando ille intelligit actu non intelligit per omnes simul, sed per vnum, ergo nõ possunt oĩa sibi simul repræsentari, & ita erit de malis quantum ad notitiam istam meritorum & demeritorum, vt videtur.

Dicendum ꝙ circa hoc dubium est. aliqui putant, ꝙ omnia merita & demerita simul cognoscentur, & hoc tam per beatos quam per dãnatos. de beatis planum esse dicunt, de damnatis probãt ex illo quod habetur Iob 8. c. induentur confusione, dicit gl. viso iudice, D & dum mala omnia ante oculos mẽtis versantur, sed iudicem subito videbunt, & non per successionẽ. ergo mala omnia sua, & bona subito videbunt, i. intelligent. Alij dicunt ꝙ non fiet ista cognitio simul, sed per successionem, sicut nos ponimus fieri nostrã cognitionem, & sic non ponetur aliquid miraculose.

Dicendum ꝙ neutrum istorum videtur plene stare: de primo enim, idest, ꝙ oĩa in momento, vel instãti cognoscantur magna difficultas est, nõ quidem de bonis, quia illi iam sunt beati, & in Deo vident oĩa q̃ vident, & ibi vno actu oĩa videntur, quia per vnicã speciem, i. diuinam essentiam cognoscuntur oĩa, & non per varias species, & ideo sicut vnicus act⁹ noster, quo vnam rem per vnicã speciem cognoscimus, fit in instanti, ita & actus ille quo beati cognoscent omnia, quia fit per vnicam speciem erit vnus & in instãti, sed E de damnatis non potest hoc esse, quia non videbunt aliquid in Deo, cum illud pertineat ad beatitudinem quam illi non habebunt.

Aliqui ergo dicunt, ꝙ damnati videbunt omnia simul, sed non in Deo, eo ꝙ videbunt illa in genere, scilicet omnia peccata in genere, & merita in genere.

Sed dicendum ꝙ hoc non sufficit, quia ista notitia fit ad hoc, ꝙ videatur iustitia Dei in operibus suis absoluendo & condemnando, & tñ non poterit hoc videri, nisi determinate sciantur peccata damnatorum, & merita absolutorum, vt sic videatur quanta pœna, & quanta gloria determinate respondet cuilibet, sed ad hoc non sufficit cognitio in confuso vel generali. ergo oportet determinate cognosci. Secundo, quia fit illa notitia ad ostendenda iusta opera diuinæ guber-

gubernationis in hac vita, puniendo & a pęnis releuã do: sed hoc nõ potest cognosci, nisi determinate peccata cognoscantur, & quis plus peccauit, & quis minus. Tertio quia fit ista notitia ad gloriam bonorum, & confusionem malorum: sed non apparet confusio huius aut illius, neq; gloria huius, vel alterius, nisi cognoscatur iste habere peccata & ille merita. ergo necesse est cognitionem esse determinatam. i. de hoc, & de illo, & de quolibet, & nõ sufficit etiam hoc, sed vt sciatur quanta delicta, & quãta merita quis habuit. ergo oportet cognitionem determinatam esse.

Dicendum est igitur, ꝙ cognitio ista erit distincta de omnibus bonis, & de omnibus malis quam mali habebunt, & non habebunt eam per vnum actũ intelligendi, & per vnicam speciem repręsentantem. nam cum ista repręsententur in proprio genere, non possunt habere speciem vnam, sed dicendum, quot tot erunt species per quas repręsentabuntur quot res, iuxta modum intelligendi qui competit speciei humanæ, & ſm illas species erunt multi actus, & non poterit in instanti esse visio omnium horum, sed in successione. nam impossibile est in eadẽ potentia esse duos actus numero distinctos in eodem instanti: erit tamẽ successio parua, & sic in tempore quasi imperceptibili cognoscet omnia hæc damnatus quilibet, quia poterit habere actus intelligendi succedẽtes sibi ſm species omnes illas in paruo tempore, & hoc cõsonat intentioni Augu. 20. lib. de ciui. Dei. 14. c. quædam vis diuina intelligenda est, qua fiet, vt cuique sua opera bona, vel mala cuncta in memoriam reuocentur, & mẽtis intuitu mira celeritate cernantur, vocatur autẽ celeritas: ideo oportet esse successionem in actibus. nã in instãti, neque est celeritas, neque tarditas. Cum autem dicitur, mira, oportet accipi, ꝙ quasi imperceptibiliter fiat cognitio illa, idest ĩ tempore valde paruo: & hoc conuenienter dictum est, quia iudiciũ aliquandiu durabit: non enim fiet in instãti, cum omnia corpora humana in eodem loco futura sint, ideo aliquãdiu ibi manebunt: & maxime quia declaratum est supra, ꝙ iudicium fiet vocaliter: & ita erit aliquantula mora, in qua quilibet damnatus sufficienter habebit istam plenam cognitionem.

Sed obijcietur, ꝙ hoc dato non erit ibi miraculum cum intelligent successionem, sicut nos nunc intelligimus. Dicendum ꝙ erit ibi miraculum, & primo in obligatione specierũ, quia nemo nunc habet species determinate repręsentantes merita & demerita omnium hominum, & tunc habebũt illas damnati, nec habuerũt eas prius: ideo miraculum erit. s. ꝙ Deus imprimet subito oẽs illas, vt determinate repręsentare possint gloriã, & pęnã, & merita, atq; demerita oĩum.

Secundo erit miraculum quantum ad celeritatem cognitionis, s. ꝙ concurret cum eis Deus, vt citius ꝑcurrant omnia intelligibilia, & habeant omnes intellectiones quasi subito, quas non possent habere, nisi in magno discursu, etiam si omnes illas species haberent si per se intelligerent, idest non specialiter adiuti a Deo. Et hoc tetigit August. vbi supra. s. quædam vis diuina erit qua fiet, vt cuique cũcta in memoriam reuocentur, & mira celeritate mentis intuitu vniuersa cernantur, & sic in duobus posuit miraculum, vel diuinam operationem, idest in reuocatione ad mẽtem quantum ad specierum impressionem, & in celeritate intelligendi.

Ad primum dici potest vno modo, ꝙ illud intelligitur de damnatis existentibus apud inferos, non aũt de existẽtibus in iudicio, apud inferos autem erit successiua cogitatio, & planctus de proprijs demeritis, ꝑpter quæ sustinent illam pœnam. Sed in iudicio non erit talis cogitatio & planctus. Aliter potest dici, ꝙ ista

F ponuntur Sap. 5. c. non ꝙ totaliter, idest cum tali successione futura sint in damnatis apud inferos, vel in iudicio, sed quia nobis aliter multa designari nõ possunt, nisi cum successione, immo etiam si posset esse simultas aliqua in intelligendo, non potest esse simultas in dicendo, & scribendo.

Aliter potest dici, ꝙ concedendum est futuram esse successionem, tam in iudicio quam apud inferos in actu intelligendi malorum circa peccata sua, & tamẽ mira celeritas erit in isto discursu, ita ꝙ quasi simul intelligant omnia. Ad secundum cõcedendum est simpliciter, ꝙ plures actus intelligendi non possumus habere simul, ideo cum Aristo. dicit contingit plura scire, vnum tantum intelligere, non debet accipi de re

G scita, aut intellecta, sed de habitu scientifico, & actu intelligendi. s. contingit simul habere plures habitus scientificos, sed non contingit habere simul plures actus intelligendi, & tamẽ si accipiatur scire plura, idest plures res, dicetur ꝙ æquale est de scire, & intelligere: quia sicut plura simul scimus, i. scita habemus, ita plura simul intelligimus, quia vno actu intelligendi intelligo, ꝙ omnes iusti saluabuntur, & tamen iusti multi sunt: immo in omni actu intelligendi intelligimus plura, quia accipio actum intelligendi de complexione, & omnis talis habet duo, idest, quod subijcitur, & quod de eo prædicatur, & distinguuntur in re, sicut in terminis. Etiam Deus intelligit omnia quæ sunt simul, & beati per vnicum actũ intelligendi om

H nia intelligunt, sed accipiendo de habitu, & actu est verum. nam quilibet potest habere simul omnes habitus intelligendi in eadem potentia, & vnus non impedit alium, & tamen actus plures intelligẽdi nullus potest habere simul, neque etiam beati, neque Angeli, immo neque Deus: sed Deus habens vnicum actũ intelligẽdi per illum simul omnia intelligit. Et idem beati faciunt qui per essentiam diuinam omnia intelligunt, quæ est vnicum exemplar repręsentatiuum. & sic dicendum de damnatis, ꝙ nõ habebunt simul plures actus intelligendi, licet plura intelligãt per vnum actum intelligendi: veruntamen omnia demerita, & merita singulorum non intelligẽt vnica operatione, sed pluribus succedentibus, licet successio erit cum

I mira celeritate.

Ad tertium dicẽdum putant aliqui, ꝙ damnati nõ sunt perspicaciores Angelis, quantum ad cognitionẽ naturalem, idest rerum in proprio genere, si accipiatur cognitio naturalis damnatorum, & tñ accipiendo cognitionem eorum super naturalem poterunt esse dãnati, vel quilibet homines perspicaciores quam Angeli q̃tum ad naturalem cognitionẽ, & ita dicunt hic, ideo poterunt damnati intelligere simul, quod non possunt Angeli. Dicendum ꝙ non stat, quia licet in illa intellectione damnatorum ad intelligendũ oĩa sit aliquod miraculum, non tñ est intellectio penitus supnaturalis quantum ad modum, q̃a repręsentatiuum

K est naturale, i. spẽs rerum in proprio gñe, quia non repræsentant oĩa per eminens rep̄sentatiuum, q̄d est diuina essentia, sed p̄ spẽs singularum rerũ impressarũ aĩæ, & iõ talis cognitio non excedit modum naturalẽ licet miraculum præsupponat, quia ita est ẽt de Angelis, s. illi intelligunt res in proprio gñe naturali cognitione p̄ spẽs concreatas eis, & non dr̄ modus ille intelligendi supnaturalis, licet sit p̄ spẽs a Deo datas, q̃a illę naturaliter repręsentant, ita cũ spẽs per quas damnati intelligent singula merita & demerita erũt naturaliter rep̄sentãtes res in proprio gñe, licet sint a Deo impressæ, erit cognitio illa naturalis, & non excedẽt Angelos in ea. Concedendum ergo est, quòd non intelligent damnati omnia hæc simul, sed secundum successionem, quæ tamen erit parua, vt dictum fuit.

Quis

Quis est ille rex qui in iudicio loquetur. Quæst. CCCLVI.

QVAERETVR dum dicatur, tunc dicet rex his q a dextris sunt, quis est ille rex? Dicēdum ꝙ Christus est, & patet quia ille vocatur rex qui iudicabit, sed Christus est qui iudicabit, quia dicitur supra in litera, cum venerit Filius hominis in maiestate sua sedebit super sedem maiestatis suæ, & congregabuntur ante eum omnes gentes. & tamen sedere super sedem, & oēs gentes congregari ante eum est ad iudicandum. ergo Christus iudicabit qui vocatur Filius hominis, & tamen vocatur hic rex qui iudicat, quia de rege dicitur, ꝙ proferet sententiam contra malos & pro bonis. ergo Christus vocatur hic rex. Secundo patet, qa alibi vocatur rex, vt supra 21. ca. dicitur. Ecce rex tuus venit tibi mansuetus sedens super asinam. & ipse aliqualiter dixit se regem cum ait. regnum meum non est de hoc mundo Ioan. 18. cap.

Quare Christus vocatur hic rex. Quæst. CCCLVII.

SED dicetur quare Christus vocatur hic rex cum non soleat sic vocari.

Dicendum, ꝙ fit primo ad conuenientiam rei de qua agitur. nam hic introducitur iudicans, & ponuntur omnia quæ ad regem pertinent, ideo vocatur rex. Ad regē enim pertinet magnitudo apparatus, & magnitudo potestatis, & exercitium gubernationis, cū rex dicatur a regendo, ista autem tria ponuntur hic. De apparatu patet, quia non potest maior esse apparatus quam maiestas, quia dicitur maiestas, idest maior status, & dicitur, cū venerit Filius hominis in maiesta te sua, & omnes Angeli eius cū eo. De potestate patet, quia subijcientur ei omnes gentes, cum dicatur, sedebit super sedem maiestatis suæ, & congregabuntur ante eum omnes gentes, & segregabit eos, sicut oues ab hædis. De actu gubernationis patet, quia ponitur in litera, ꝙ iudicabit diffiniens circa bonos, & malos, & iste est actus regalis, ideo cōuenit ei in p̄senti, vt vocetur rex. Item quando cum magno apparatu veniēs in introitu in Hierusalem vocatus est rex: nam Euangelista induxit ibi auctoritatem Zachariæ 9. c. s. ecce rex tuus venit tibi mansuetus supra 21. ca. s. quia tota multitudo sequebatur eum, & recipiebat eum cum magno honore, & processit ciuitas obuiā, & sternebant in via ei vestimenta sua, & ramos de arboribus, qui honor nunquam ei ante hoc delatus fuerat. Item ipse dixit se habere regnum, cum magnum apparatum ostēderet, vt dicitur supra 16. c. s. sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem donec videant Filium hominis venientē in regno suo. & vocauit ibi regnum illum apparatum in quo venit quando transfiguratus est: & patet, quia statim supra 17. c. transfiguratus est coram tribus discipulis, & cōpletum est illud, s. ꝙ quidam illic stantes viderunt eū venientem in regno suo, nunquam autem maiorem apparatum ostensurus erat quam nunc, ideo vocatus est nunc rex, & nō solum semel, sed bis, & iam non se vocat Filium hominis, sed regem.

Secundo fuit ad ostendendam gloriam suam futuram: nunc enim erat Christus in habitu humilitatis; vt autem non putaretur semper sic mansurus dixit, se futurum regē, & in magno statu. Tertio fuit ad respō dendum intentioni discipulorum. nā ipsi quæsierunt præced. ca. dic nobis quando hæc fient, & quod est signum aduentus tui? & loquebantur de aduentu eius ad regnandum, vt ibi declaratum est, & quia vere illud est tempus in quo ipse venturus est ad regnandum, vocat se tunc regem.

A Quarto ad consolationem discipulorum, quia ipsi erant cum Christo in multis, & quotidianis tribulationibus, & adhuc non consecuti erant aliquā recreationem, & petebant eam. nam dixerunt supra 19. cap. nos reliquimus omnia & secuti sumus te, quid ergo erit nobis? & Christus ait. vos qui secuti estis me cum venerit Filius hominis in regeneratione sedebitis super duodecim sedes iudicantes Israel. nunc autem dixerat de aduentu illo. s. cum venerit Filius hominis in maiestate sua. & tamen non poterāt illi sedere super sedes ad iudicandum, nisi Christus rex esset, & haberet multos subditos, super quos constitueret iudices discipulos, ideo vocatur hic rex. Quinto vt non videretur inanis opinio discipulorum, nam illi putabant Christum temporaliter regnaturum super Israel, & non erat futurum. Zacharias etiam Christum regem dixerat. s. ecce rex tuus venit tibi mansuetus Zacha. 9. c. vt autem fidei eorum Christus consonet saltem in verbis, dixit se futurum regem. s. tunc dicet rex. Sexto quia Christus non erit proprie rex vsque ad diem illum: licet enim inquantum Deus semper fuerit Dominus omnium, tñ inquantum homo non. Sed post resurrectionem suam dicit sibi datam esse omnē potestatem in cœlo & in terra. infra 28. ca. sed quantum ad manifestum exercitium illius nunquam erit Dñs, vel rex vsque ad diem iudicii, quia tūnc omnes homines stabunt ante tribunal Christi, & flectetur ei omne genu, & confitebitur omnis lingua ad Rom. 14. ca. & exercebit super omnes iurisdictionē, & ipsi cognoscent eum in Dominum. nam separabit eos ab inuicē sicut pastor oues ab hædis, vt patet in litera. & sententiam proferet super omnes, & illam exequetur. rex ergo tunc erit, & sic proprie vocatur hic rex: & tunc dicitur tradere regnum Deo Patri. prima Corinth. 15. capitu.

An conuenienter Christus vocet seipsum regem cum alias prohibuerit de se magna dici. Quæst. CCCLVIII.

D SED quæretur quomodo Christus seipsum vocat regem. nam dato ꝙ rex sit, & alius eum regem vocet, ipse tamen videtur, ꝙ non deberet seipsum vocare regem ne sibiipsi ascribat excellentiam.

Dicunt quidam vno modo ꝙ Christus non vocat se regem, neque dicit de se aliquam excellentiā quasi de se loquens, sed bene quādo loquitur quasi de alio, vt cum vocat se Filium hominis, & ita ait hic. tūc rex dicet. & non ait, ego rex dicam tunc.

Secundo dicunt alij, ꝙ Christus non dicit de se excellentiam aliquam quando loquitur ad extraneos: secus quando loquitur ad discipulos. nūc vero loquebatur ad discipulos, & non ad omnes, sed ad solos quatuor Mar. 13. c. ideo vocauit se regem.

Sed dicendum ꝙ ista non stant, sed vtraque regula falsa est. nam aliquando loquitur de se ipso in prima

E persona, & ad alios non discipulos, & magnam excellentiam de se dicit, quod est contra ambas regulas. Aliquando autem dicit in tertia persona & ad laicos, quod est contra primam regulam. De primo patet, quia Io. 18 c. dixit Christus ad Pilatum. regnum meū non est de hoc mundo & ita regem se asseruit, ita vt Pilatus diceret. ergo rex es tu? & ille non negauit, & Pilatus non erat discipulus. Etiam Mar. 14. c. ponitur, quod principes sacerdotum quæsierunt a Christo, an ipse esset Christus filius Dei benedicti, & ait, ego sum. nulla autem expressior confessio esse poterat, & de propria persona facta, & ad extraneos, immo ad hostes facta est.

De secundo patet, quia seq. cap. dixit Christus corā principe sacerdotum. amodo videbitis Filiū hominis

venientem in nubibus cęli, & sedentem a dextris virtutis Dei, & illi de Christo ipso putauerunt dictum esse, & ideo crediderunt esse blasphemiam, ista autem magna laus erat, quia s. ꝙ ipse sederet ad dexterā Dei, & dixit illam coram hostibus suis.

Est autem dicendum, ꝙ de Christo non erat, sicut de nobis. nam nobis periculosum est de nobis magna dicere, ne insurgat nobis elatio, & inanis gloria, ideo melius est tacere: maxime quia laus non est decens in ore ꝓprio, iuxta illud, laudet te alienus, & non os tuū. in Christo nullum periculum erat, quia ipse non poterat peccare, ideo siue laudaret se, siue taceret non erat ei malum. Sed ideo Christus aliquando dicebat de se magna & aliquando tacebat, quia vtrunque expediebat. dicebat quidem magna ne ignorarentur, vtpote illa quæ sciri non poterāt, nisi ipse prodidisset, tacebat interdum, vt nobis exemplum humilitatis, & tacendi proprias laudes daret, sed quia magis necessariū erat, ꝙ nobis veritatem rerum necessariarum aperiret, q̃ ꝙ ad exemplum humilitatis taceret, sæpe de seipso res magnas dicebat. aliquando coram discipulis aliquando coram alijs. De discipulis, vt illud Io. 13. c. vos vocatis me magister, & Domine, & bene dicitis, sum etenim & supra 16. c. Filius hominis venturus est in gloria Patris sui cum Angelis suis, & tunc reddet vnicuique ſm opera sua. & eo. ca. sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem donec videant Filiū hominis venientem in regno suo. De extraneis, vt cū dixit, vt sciatis, ꝙ Filius hominis potestatem habet in terra dimittendi peccata supra 9. & Mar. 1. ca. & illud supra 12. ca cum dixit se maiorem Salomone, & maiorem Iona, & maiorem Templo.

Sed in hoc Christus obseruabat loca, & tempora, nam quædam sunt quæ vno tempore occultabat, ita vt a nullo vellet dici, & alio tempore ipse ea palam aperiebat. De primo, quia ipse a principio nolebat, ꝙ aliquis vocaret eum Messiam, & siquis diceret imperabat ei tacere, vt supr 9. ca. cęcis a se curatis iussit nemini dicere, & etiam Mar. 9. & non solum hominib⁹ hoc iubebat, sed etiam demonibus. nam dæmonia q̃ eijciebantur de corporibus obsessorum vocabāt eum filium Dei, & Christum, & ipse increpabat illa, & iubebat vt tacerent supra 8. & Mar. 1. & Luc. 4. c. De secūdo patet, quia postea imminēte passione ipse aperte dixit de se magna. s. esse Messiam, & Filiū Dei. sic patet Mar. 14. cum quæsiuit princeps sacerdotum, an ille esset Christus filius Dei, & ille dixit. ego sum. & sequen. c. quærente summo sacerdote respondit. amodo videbitis Filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli. Considerabat etiam Christus personas, quia quædam de seipso dicebat a principio discipulis in secreto, vel alijs personis, ita vt non veniret in notitiam Iudæorum, quæ nullo modo dicebat Iudæis, patet quia discipulis suis cōfessus est se esse Filium Dei viui sup. 16. & Luc. 9. c. & ita etiam se Messiam fatebatur, & illud idem mulieri Samaritanæ dixit, cum illa dixit Io. 4. ca. Messias veniet, & annunciabit nobis oīa, ille dixit. ego sum q loquor tecum. & tñ Iudæis non dicebat nunc istud: sed dæmonibus scientibus iubebat vt tacerent, vt dictum est supra 8. c. Et etiam quædam alia dicebat discipulis quæ iubebat pro tunc abscondi, sicut de transfiguratione sua dixit sup. 17. c. nemini dixeritis visionē donec Fili⁹ hoīs a mortuis resurgat. Sed istud de potestate sua regali erat necessarium exprimi, & de aduentu ad iudicium, ideo dixit se regem, & modum gloriæ suæ, & potestatis ostendit, sed nō dixit istud omnibus, sed solis discipulis, & non omnibus, sed solis quatuor in secreto Mar. 13. c. sicut trāsfigurationem solis tribus reuelauit iubens ne alijs dicerent supra 17. c.

F *Quare erunt separati boni & mali iudicandi in iudicio. Quæst. CCCLIX.*

QVAERETVR, quare erunt separati boni, & mali iudicandi, ita vt boni iudicentur esse in parte dextra, mali vero in sinistra.

Dicendum ꝙ erit propter differentiam dignitatis, quia boni & mali non sunt æquales, ideo cum recte omnia ordinata fuerint etiam in eodem loco non erunt, & sic erunt boni ad dexteram mali ad sinistram.

Sed dicendum ꝙ non est ista causa præcipua. nam ad hoc ꝙ sint in diuersis locis boni & mali sufficit distinctio boni & mali, & tamen ꝙ quidam sint ad dex- G teram alij ad sinistram, non est ex eo, ꝙ boni & mali sunt, sed bonis conuenit, ꝙ sint in aere. nam rapiētur in nubibus obuiam Christo in aera. 1. Thessa. 4. ca. ibi enim omnes boni erunt, vt ostensum est supra, mali autem omnes in terra: & ad hoc sufficiebat, ꝙ super eandem partem terræ essent boni & mali, sed mali q̄dem in terra, boni vero super eos in aere, & sic nō essent ad dexteram & sinistram.

Dicēdum ergo ꝙ ista distinctio loci erit, vt omnes boni sint per se, & omnes mali per se. Et causa huius est non quasi mali noceant bonis, vel boni excusent malos a pœna, sed propter sententiam, quia, vt ostensum est supra, iudicium fiet vocaliter, idest, vt omnia quę hic ponuntur, vocaliter dicantur, vel alia similia: saltem enim sentētia vocaliter proferetur, & ideo cū H sint hic duæ sententiæ, vna condemnatoria, altera absolutoria, oportebat in vtraque earum expresse noīari qui absoluuntur, & in alia nominari eos qui condēnantur, istud autem longissimum erat, vt s. omnes homines ex proprijs nominibus nominarentur, & inutile. ideo ferūt, ꝙ boni omnes sint ad vnam partem, & mali omnes ad alteram: & tunc conuertet vultū suū ad malos, & dicet. ite vos in ignem æternum. conuertens autem vultum ad bonos dicet. venite benedicti percipite regnum. ideo istud erit propter quod necessario in duas partes diuisi erunt, si tamē iudicium fieret solum mentaliter, vt plurimi volunt, non esset necessarium fieri diuisionem & separationem, sed etiā si essent permixti boni & mali, q̄libet sentiret in mē- I te quid de eo diffinitum esset, ideo cogitandum est, quod vocaliter fiet iudicium.

Quomodo fiet diuisio iudicandorum ante sententiam. Quæst. CCCLX.

SED quæretur quomodo fiet ista diuisio ante sentētiam, quia executio sententię non est ante sententiam, & tamen executio illius iudicij erit separatio bonorum & malorum, ergo non separabuntur ante sententiam. Et apparet istud quia in hoc dicitur differre iudicium vltimum, & generale a particulari iudicio, quod nunc in morte singulorum geritur, nam in isto K particulari manent adhuc boni permixti malis, post illud vero vltimum non manebunt aliqui boni cum malis, ideo finis iudicij est separatio, & sic nō erit ante sententiam.

Dicendum ꝙ sententia semper est ante executionē, & ēt in illo iudicio generali. Cum vero dr̄, ꝙ separatio est executio huius sententiæ, dicēdum ꝙ duplex est separatio illorum, vna est totalis, alia est inchoata, sed totalis est illa quando nulli boni erunt cum malis, sed tam boni quam mali erunt in locis proprijs: inchoata vero est illa ſm quam nulli boni sunt cū malis, & tamen neutri sunt in locis proprijs. De prima dicendū, ꝙ est executio, & finis iudicij vltimi, quia tunc separabūtur omnes mali, vt sint in inferno, & omnes boni, vt sint in vita æterna, & hoc apparet tā ex sentētia

quam

quam ex executione.nam in ſententia bonorum dici A tur,venite percipite regnum , & in ſententia damnatorum dicitur,ite maledicti in ignem æternum . & in executione dicitur, ibunt hi in vitam æternam,& illi in ſupplicium æternum.& ſic apparet, ꝙ ſeparatio malorum & bonorum,quæ in ſententia ponitur,non eſt vt ſolum ſint ab inuicem diſtantes, ſed vt ſint in proprijs locis.Inchoata vero ſeparatio eſt qua ab inuicē ſeparantur,ſed non conſtituuntur in proprijs locis,& talis erit ſtatus malorum,& bonorum in iudicio,ideo licet ante ſententiā ſint ſeparati,non eſt executio ante ſententiam,quia nō eſt illa ſeparatio de qua in ſententia dicitur.

Quare in ſententia pro bonis dicetur venite,cum non ſit iſte modus ſententiæ diffinitiuæ. Quæſt. CCCLXI.

QVAERETVR, quare in ſententia pro bonis dicetur venite, cum nō ſit iſte modus formalis ſententiæ diffinitiuæ.ſ.vt contineat abſolutionem vel cōdemnationem?

Dicendum ꝙ conuenienter Chriſtus dicet,venite, quia in ſententia iſta bonorum adiudicatur bonis illud bonum, quod meruerunt per opera ſua, bonum autem completiuum conſiſtit in appropinquatione hominis ad Deum. Nam non habet homo in ſe bonum ſuum,cum nō ſit ipſe bonus per eſſentiam,ideo neceſſe eſt habere illud per participationem. Eſt autē C participatio adherere ad illud bonum,quod eſt per eſſentiam bonum, hoc autem Deus eſt, ideo conſiſtit bonum hominis in adhæſione ad Deum iuxta illud Pſal.71.ſ.mihi autem adhærere Deo bonum eſt,& illud 1.Corin.6.c. qui adhæret Deo vnus ſpiritus fit cū eo.ideo Chriſtus in iudicio pronunciat de bonis, ꝙ ei debeant adherere:hoc autem notat dicens,venite,id eſt accedite ad me,quaſi dicat,ante hoc nō fuiſtis me cum,ideo nunc accedite, vt gaudium veſtrum plenū ſit.Sic dicit Origenes ſuper Matt. rex dicet his qui ad dexteram ſunt, venite, vt quicquid minus fuerat eis cum perfectius vniti fuerint Chriſto, conſequantur. D Et quia ſententia de bonis, & malis proferetur appoſito modo, ſicut bonorum perfectio eſt accedere ad Deum,ita & malorū pœna eſt recedere a Deo, vnde ſicut dixit bonis,venite,ita dicit malis,ite & recedite.

Quomodo Chriſtus dicit illis, venite,quia iam boni acceſſerant. Quæſt. CCCLXII.

SED dicetur quomodo Chriſtus dicit illis,venite,i. accedite,quia iam acceſſerant ſumma appropinquatione: nam nemo erit pro quo ibi feratur ſententia abſolutionis qui iā non ſit beatus,quia ſtatim poſt mortem, vel ſaltem ante apparitionem in iudicio & reſurrectionem ſunt beati omnes qui futuri ſunt beati,& non ſolum hoc,ſed etiam habent ſinguli gradus beatitudinis eis competentis, & nunquam maiorem E habituri ſunt, quia beatitudo non augetur poſt mortem,cum non augeantur merita.

Dicendum vno modo, ꝙ dicit venite ad ſignandū maiorem appropinquationē, quia vere maior eſt appropinquatio.nam prius habebant beatitudinem ſm animam ſolum,tunc vero habebunt ſm aīam & corpus,quia corpora oīa beatorum erunt glorificata, & dotes ipſorum ſunt beatitudo corporum,& ſic magis accedunt ad Chriſtum quam prius: verūtñ iſta appropinquatio non ſignatur inquantum dr̄, venite, quia iam habent gloriam corporis cum eis Chriſtus dicit, venite,per reſurrectionem quippe iſtā cōſecuti ſunt. Secundo poteſt accipi appropinquatio ad manendū. nam ante hoc nō erat Chriſtus cum omnibus bonis præſentia corporali, tunc vero in æternum manebūt cum eo,& ideo ad hoc eos vocat,vt veniant.

Tertio poteſt intelligi hoc reſpectu loci in quo erunt in iudicio.nam ibi Chriſtus erit excelſior oībus: boni autem ſub eo,vel ad dexteram eius erūt, ſed inferiores, ideo completo iudicio vocat illos, vt ſimul cum eo ſint.Quarto dicēdum & melius ꝙ vocat eos ad locum in quo erit beatitudo. nam licet beatitudo erit vbicunque Deus per eſſentiam videatur a bonis, tamē ad hoc ſpecialiter deputatus eſt locus vnus.ſ.cęlum empyreum,in quo in æternum maneant Sancti cum Chriſto, ideo quando Chriſtus loquitur de hac B beatitudine vocat eam regnum cęlorum, quia in cœlo erit,& tñ in cœlo nunquam fuerunt beati corporaliter,ideo vocat eos, vt illuc vadant ad manēdum ibi. Et iſtud expreſſe vult lr̄a.ſ. venite, & poſſidete regnū, quod paratum eſt vobis,quaſi dicat.ego volo nūc vobis tradere poſſeſſionem regni, quod eſt vobis paratū ſed illud non eſt hic,cum pręſupponatur, ꝙ iudicium erit in terra,& in aere propinquo:ideo dicit,venite,& poſſidete,ideſt venite mecum, & dabo vobis poſſeſſionem illius regni.& iſte modus loquendi conſonat toti ſcripturæ:nam quandiu hic ſumus peregrinari dicimur a Domino.2.Cor.5.ca ergo vr̄, ꝙ ad hoc, ꝙ habeamus bonum noſtrum, quod eſt in peregrinatione nunquam habet acceſſus ad Deum a quo ſumus peregrini Etiam apparet Io.16.ca.vbi cum dicit Chriſt' C modicum,& non videbitis me, triſtati ſunt diſcipuli, & ille ait eis.amen dico vobis,quia plorabitis,& flebitis vos.mundus autem gaudebit,vos autem contriſtabimini,ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Sed iſtud ſtatim aperuit dicens. & vos igitur nunc triſtitiam habetis, ſed iterum videbo vos, & gaudebit cor veſtrum,& gaudium veſtrū nemo tollet a vobis.iſtud autem gaudium futurum erat,quando acciperet eos ad ſe,vt cum illo eſſent Io.14 ca.non turbetur cor veſtrum,in domo Patris mei manſiones multæ ſunt, ſi quo minus dixiſſem vobis, quia vado parare vobis locum, & ſi abiero, & pręparauero vobis locum, iterū D veniam,& accipiam vos ad meipſum, vt vbi ſum ego ibi,& vos ſitis.& hoc promiſit Chriſtus quaſi totum præmium operationum noſtrarum.quibus eum ſeqmur Io.12.capit.ſ.ſiquis mihi miniſtrat me ſequatur, & vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit.& in hoc ꝙ erunt cum illo habebūt totum bonum beatitudinis Io.17.c.ſ.Pater volo,vt quos dediſti mihi vbi ego ſum & illi ſint mecum, vt videāt claritatem meam quam dediſti mihi,quia dilexiſti me ante mūdi conſtitutionem,& tamen videre hanc claritatem eſt beatitudo, iuxta illud.eodem cap.hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te,& quem miſiſti.apparet ergo,quod tota beatitudo conſiſtit in appropinquare Deo, & iſtam appropinquationem ſignauit cum dixit, venite,ſcilicet, ad locum quem vobis paraui,vt ſemper mecum ſitis. conuenienter ergo in ſententia bonorum ponitur, E venite.

Cum autem dicebatur ſupra, ꝙ non erat formalis ſententia,quia non continet abſolutionem,neq; condemnationem.Poteſt dici vno modo,ꝙ continet abſolutionem.nam cū dicit,venite, adiudicat eis bonū, quod merentur,& verum eſt,ꝙ bonum quod eis per ſententiam adiudicatur eſt regnum, & illud ſignatur cum dr̄, poſſidete regnum:ſed quia illud abſens videbatur,& non poterunt illud poſſidere, niſi eundo ad illud dicitur, venite,i.veniendo poſſidebitis. & idem modus eſt in ſententia contra malos,quia in illa damnantē ad ignem æternum, qui locum determinatum habet,& ad illum non poterant tradi, niſi eundo, qa abſentes erant,ideo dicitur,ite maledicti. Et ideo ſententia bonorum continet abſolutionē.nā adiudicādo

eis vitam æternam absoluit eos ab obligatione pœnarum æternarum, cum nō sit medium inter hæc, idest damnari ad pœnam ęternam, aut habere vitam æternam, non est autem necesse, ꝙ in sententia contineatur absoluo, aut condēno: satis enim est quòd contineantur aliqua æquipollentia, & ita fit hic.

Secundo potest dici, ꝙ in sententia Dei, quæ est libera a iuribus nostris, non est necesse, ꝙ contineātur ea quæ faciunt ad formalitatem sententiarū nostrarum, cum neque iudicium suum teneat formam iudicij nostri. Nam in iudicio humano distinguuntur testes a iudice, quia oportet esse ibi actorem, iudicē, & reum, & testes extra de verbo. signifi. cap. forus. immo & iudici non creditur si asserat aliquid factū fuisse in iudicio, aut non factum, & ideo debet tenere secum tabellionem, qui vniuersa iudicij acta conscribat. aut si illum non potest habere debet duos viros habere idoneos extra de probatio cap. quoniam contra falsam. & iudici non solum non creditur asserenti, sed etiam non præsumitur pro suo processu, nisi qualis ostenderit legitimis documentis eod. c. Secus autem de iudicio Dei, quia ibi idem est iudex, & testis, vt dicitur Ierem. 9. cap. Ego sum iudex, & testis dicit dominus. a fortiori ergo circa formalia, idest circa ritus iudicij minus obseruabitur modus iudicii nostri in iudicio Dei.

Tertio potest dici, ꝙ istud fit, quia iudiciū vltimū, licet possit vno modo vocari iudicium, magis tamē vocatur executio prioris iudicij, quia in particulari iudicio iudicantur omnes, ita vt nullus sit in generali iudicio qui non fuerit iudicatus in morte, ideo potius fit ibi executio prioris iudicij quam nouum iudiciū: vnde non oportet, ꝙ in sententiando in generali iudicio seruetur formale in verbis sententiæ.

Quare dicitur, venite benedicti, & qui dicuntur benedicti. Quæst. CCCLXIII.

QVAERETVR quare dicitur, venite benedicti. Dici potest vno modo, quòd benedictus ponitur in laudem, sicut solemus vocare aliquos homines benedictos, quia boni sūt, & aliquos maledictos, quia sunt mali. Et ita hic omnes beati vocantur benedicti, omnes vero damnati, quia mali sunt vocantur maledicti.

Secundo vocatur aliquis benedictus, idest benefortunatus, & maledictus malefortunatus, accipiendo iuxta modum vulgarem. Nam fortuna nō est mala, neque bona, sed diuina dispositio, & sic valde conuenit, quia nullus est melius fortunatus quam qui ad maximum bonum peruenit, & quia beati consequūtur maximum bonum, quod est beatitudo vocantur benedicti, & eadem ratione damnati vocantur maledicti, quia ad maximum malorum venerunt, idest ad damnationem æternam, & prouenit iste modus loquendi ex præsuppositione vulgari: putant enim mala, & bona prouenire secundū dispositionem fatalē, quasi illa præcesserit vitā, & sic prius quam homo nascatur de eo diffinitum, & dictum est, quòd bona habebit, vel mala, talem autem præcedentem dispositionem vocant fatum a fando dictum, idest, quòd ita locutus est ille qui disposuit de vita huius, vel illius, & eos qui ad bona præordinati sunt benedictos vocant, quia de eis bona dicta sunt, idest prænunciata, maledictos autem vocant è contrario omnes illos de quibus mala disposita, & dicta sunt antequam nascerentur, & iste est modus vulgaris.

Tertio vocatur benedictus, idest benedicibilis, s. ille qui talis est, vt omnes de eo bonum dicere debeāt, ita beati sunt. nam merentur, vt omnes de eis bonum
F dicant, è contrario damnati sunt maledicti, idest digni de quibus mala omnia dicantur.

Quarto vocantur benedicti ad signandum institiā retributionis, scilicet boni sunt benedicti, idest digni, vt eis detur bonum vitæ æternæ, & mali sunt maledicti, quia digni sunt, vt pœnæ æternæ malum eis infligatur.

Quinto potest accipi benedictus a benedictione iuxta consuetudinem scripturæ. s. quòd benedictio signat abundantiam, maledictio autem defectum. Et patet quia benedictio opponitur auaritiæ, vel parcitati. 2. Corin. 9. cap. s. preparent repromissam benedictionem hanc præparatam esse non quasi auaritiam, sed
G sicut benedictionem: qui enim parce seminat parce metet, qui in benedictionibus seminat de benedictionibus metet. ergo oportet accipi benedictionem, idest abundantiam, vel multitudinem, cum opponatur auaritiæ vel parcitati, & tunc vocantur boni benedicti, idest abundāter omnibus bonis locupletati, damnati vero vocantur maledicti, idest diminuti, vel deficientes omni bono.

Ad quid vocat hic Christus beatos benedictos. Quæst. CCCLXIIII.

SED dicetur ad quam intentionem vocat hic Christus beatos benedictos.

H Dici potest, quòd accipitur vno modo in laudem, idest, ꝙ vltra bona quæ Deus facit beatis adhuc vult laudare eos, & ad hoc vocat ipsos benedictos, quasi dicat, o vos filij mei multæ laudis, & honoris venite ad me. & hoc consonat verbo Apostoli ad Corin. 1. c. 4. s. tūc erit vnicuique laus a Deo, idest ipse laudabit omnes bonos: non solum enim faciet, ꝙ quilibet beatus laudem ante totum mundum habeat, sed etiam ipse eum laudabit, & hoc est, quòd erit laus vnicuique a Deo, idest bonis: è contrario autem in damnatis non solum coram toto mundo patientur cōfusionem & ignominiam, sed etiam a Deo recipient obiurgationem, & opprobrium, & hoc est cum dicit, ite maledicti, & debet intelligi, ꝙ proferatur cum īdignatione.

I Secundo potest dici, ꝙ Christus dicat benedictos ad signandum fœlicitatem, idest venite bene fortunati, & fęlices. s. prænuncio vobis, ꝙ omne bonum vobis paratum est: è contrario autem malis dicitur, ite maledicti, idest male fortunati, & infęlices, quibus nullum bonum aderit, sed omnia bona deficient, & omnia mala vobis erunt præsentia, & iste modus loquendi est in scriptura, vt Deutero. 28. c. s. benedictus tu in ciuitate, benedictus in agro, benedictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, fructusque iumentorum, benedicta horrea tua, benedictæ reliquiæ tuæ, benedictus eris ingrediens, & egrediens, idest in omnibus prosperaberis, & bonam fortunam habebis, & nihil erit quod incipias in quo tibi bonum nō proueniat: istud enim
K solemus vocare bonam fortunā, & tales benedictos vocat scriptura. E contrario maledictus dicitur infortunatus, idest cui in omnibus veniunt mala, & nihil incipit in quo non suscipiat aduersitatem. sic dicitur eod. c. maledictus eris in ciuitate, maledictus in agro, maledictum horreum tuum, maledictæ reliquię tuæ, & apparet manifeste, quòd ibi maledictio non signat nisi infortunium, eo modo quo vulgariter vocamus infortunatos homines, & iuxta hūc modum locutus est Christus vocans beatos benedictos, quia omnia bona sibi proueniebāt, damnatos autem maledictos, quia omnia bona eis deficiebant, & omnia mala aderant.

Quare

Quare dicitur, benedicti Patris mei.
Quæst. CCCLXV.

QVAERETVR, quare dicitur, benedicti Patris mei. Dicendum, quòd iste genitiuus Patris potest dupliciter ordinari. vno modo cum hoc nomine benedicti, alio modo cum illo accusatiuo regnũ. Accipiendo primo modo est sensus, venite benedicti Patris mei, idest a Patre meo: ipse enim benedixit vobis. nam ipse amat vos, quia vos me amastis Io. 17. cap. & non dixit benedicti absolute, vel benedicti a me, sed a Patre meo. & causa est, quia Christus iudicat, vt homo, & loquitur nunc, vt homo, & sic Pater est maior eo Io. 14. c. & ipse omnia quæ habet accepit a Patre, & facere iudicium a Patre accepit. nam Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio facere Io. 5. cap. & ideo quia benedictio a maiori datur ad Hebræ. 8. cap. benedictio datur a Patre, qui maior est Christo inquantum ille homo est.

Alio modo accipitur, benedicti Patris mei, idest o vos benedicti qui estis Patris mei, idest estis eius filij, & pars eius, quasi dicat, cęteri non pertinent ad Patrẽ meum, quia per mala opera se ab eo alienos fecerunt, & nihil de bonis eius percipient, vos autem soli estis filij Patris mei, & ad vos pertinẽt omnia bona Patris mei, & regnũ eius, ideo vos benedicti estis, quia estis Patris mei, idest nulla maior benedictio esse potuit, q̃ quòd estis Patris mei, idest filii eius, vel ad ipsum specialiter pertinentes. & iste sensus adhuc magis cõuenit literæ quam præcedentes, quia ad illum sensum deberet dici. venite benedicti a Patre meo, & non Patris mei.

Accipiendo secũdo modo est sensus. venite benedicti, & percipite regnum Patris mei. & vocat tũc regnum Patris sui, quia ipse accepit a Patre regnum, & gloriam, & honorem 1. Pet. 1. c. ideo & omnes nos q regnum accipiemus habebimus illud a Patre, quia regnum Patris est.

Et dicendum, ꝙ licet alij sensus possint stare, tamẽ iste vltimus est verior. Et patet primo, quia hunc tenet Rabanus, s. vocantur benedicti quibus pro bonis meritis debetur æterna benedictio. Patris autem sui dicit esse regnum, quia ad illum refert potestatem regni, a quo ipse rex est genitus.

Secundo patet, quia si benedicti Patris dicerentur, idest benedicti a Patre, ex opposito damnati dicerentur maledicti Patris, idest a Patre, quia ab eodẽ est benedictio, & maledictio, & tamẽ cum de damnatis dicitur, nulla expresso fit de Patre, sed solum dicitur. ite maledicti, eo ꝙ non ponitur ibi regnum. ergo est sensus possidete regnum Patris.

Quid sit regnum hoc quod debent possidere.
Quæst. CCCLXVI.

QVAERETVR, quomodo dicitur possidete regnum, & quid sit regnum istud.

Dicendum, ꝙ regnum istud est beatitudo æterna: est enim illud gloriosum regnum in quo cum Christo regnant omnes Sancti. Vocatur autem regnũ dupliciter. vno modo ius regnandi, alio modo ipsum in quo regnatur. Accipiendo secundo modo potest vocari regnum Dei omne quod in entium vniuersitate est, eo ꝙ Deus præsidet omnibus, & omnia gubernat. Et tamen Deus non vult vocare omnia regnum suum, vt communiter, licet aliquãdo dicat se regem omnium iuxta illud Psal. 46. s. quoniam rex vniuersæ terræ Deus psallite sapienter. solet tamen se vocare regem specialiter, & hoc quantum ad illa quæ specialiter sua iudicat, vel facit. Sic enim Exod. 19. ca. dicitur,

A mea est omnis terra, & vos eritis mihi in regnum sacerdotale, & gens sancta. & sic solius gentis Iudæorũ vocauit se ibi regem, & sic patet 1. Reg. 8. c. vbi Deus doluit, quia Israelitæ petiuerunt regem super se, eo ꝙ ipse regnabat super eos specialiter, sicut vnus homo super vnam gentem: vnde ait ibi ad Samuelem, non te abiecerunt, sed me ne regnem super eos. Sic autẽ, quia tunc elegit Deus populum, qui ad eum conuerti voluit per doctrinam Christi, licet ad se totum orbem vocauerit Mar. 16. c. & infra 28. non tamen omnes audierunt, quia non omnes obediunt Euangelio ad Rom. c. 10. ideo eos qui congregati sunt, & manẽt vocantur Ecclesia, & isti sunt regnum Christi, de quibus dicit, ꝙ sunt regnum celorũ iuxta illud supra 13. c. colligent de regno eius omnia scandala, & idem ait Gregor. in Homilia, s. sępe in sacro eloquio præsentis

B temporis Ecclesia dicitur. alio modo, & specialius vocatur regnum Dei vita æterna, quia quanto aliquid specialius ad ipsum pertinet, tanto rectius regnũ eius vocatur, nihil autem magis ad Deum pertinet quam beati, qui totaliter eius erunt, & ipse eis bona sua cõmunicabit, quæ alijs abscondita habet Psal. 30. quam magna multitudo dulcedinis tuæ quam abscondisti timentibus te. non enim oculus vidit, neque auris audiuit quæ præparauit Deus diligentibus se 1. Corin. 2. ca. ideo specialiter vocatur regnum Dei, vel regnũ Patris vita æterna. sic dicitur hic Patris possidete regnum. De hoc dicit Augu. 20. lib. de ciui. Dei, s. excep-

C to autem illo regno de quo in fine dicturus est, possidete paratum vobis regnum, licet longe impari modo, etiam præsens ecclesia dicitur regnũ eius, in quo adhuc cum hoste confligitur, quousque veniatur ad illud pacatissimum regnum vbi sine hoste regnabitur.

Quomodo beati habebunt regnum.
Quæst. CCCLXVII.

SED quæretur quomodo beati habebũt regnum: dicitur enim omnibus illis, venite possidete regnum, & tamen nõ possunt omnes possidere regnũ, quia regnum vnius est, iste autem Deus est, ideo nul-

D lus beatorum regnabit, & sic nullus eorum possidebit regnum. Dicendum, ꝙ omnes beati possidebunt regnum Dei, immo regnabũt in eo. sic enim scriptura accipit, vt dicitur Apoca. 5. c. fecisti nos Deo nostro regnum, & sacerdotes, & regnabunt super terram, s. illi qui facti sunt regnum, & sacerdotes regnabunt, & Apoca. 20. ca. dicitur, vidi animas decollatorum propter testimonium Dei, & qui non adorauerũt bestiã, & vixerunt, & regnauerũt cum Christo mille annis. ecce expresse ponitur regnum Sanctorum resurgentium. nam dicitur, ꝙ illi qui decollati sunt vixerunt, & postea regnauerunt cum Christo. Sed regnũ cum Christo est in vita æterna. ergo Sancti regnabunt. Qđ vero dicitur de mille annis nihil obstat, quia ponitur pro regno æterno, ideo possidebunt regnũ, & regna-

E bunt, & hoc omnibus competit. nam Apoca. 5. & 20. de omnibus Sanctis dicitur, ꝙ regnabunt, & ita dicitur hic omnibus beatis, possidete regnum.

Cum vero dicitur, ꝙ solus Deus regnabit, & possidebit regnum, dicendum ꝙ possidere regnum dupliciter accipitur. Vno modo pro habere ius regni, vel regnandi. alio modo pro esse in regno pacifice, & aliquod ius habere, vel lucra de illo capere, & bona sua ibi habere. Primo modo vnius regni vnicus est rex, iõ ille solus regnum habet, & possidet stricte sumendo, ceteri autem non. Accipiẽdo secundo modo omnes habitatores in aliquo regno dicuntur habere illud regnum, vel possidere, quia bona quæ in illo sunt percipiunt,

piunt, & nullus eos impedit, ſed pacifice ibi manent. Prouenit autem iſta diuerſitas ex eo, ꝙ regnum accipitur aliquando pro iure regnandi, aliquando pro eo in quo regnatur. Accipiendo primo modo regnum eſt vnius tantum, quia ius regnandi indiuiſibile eſt, & non poteſt vocari vnum regnū, niſi ab vnitate regis. Accipiendo ſecundo modo regnū diuiſibile eſt, & diuiſum, quia eſt multorum: omnes enim qui bona ſua in eo habent dicuntur habere aliquid de regno illo, & poſſidere in illo regno. Primo modo ſolus Deus eſt rex, & poſſidet regnum. Secundo modo omnes beati poſſidebunt regnum, quia omnes habebunt ibi aliquid, & multum, & totum. De hoc Auguſt. lib. de Penitētia, dicet aliquis regnare nolo, ſufficit mihi ſaluum eſſe. Reſpōdet in quo primum eos fallit opinio, quia eorum, neque ſalus eſt vlla, quorū iniquitas perſeuerat, deinde ſi eſt aliqua differentia inter regnantes, & non regnantes, oportet tamen, vt in vno regno ſint omnes, ne in hoſtium, aut in aliorum numero deputentur, & ceteris regnantibus ipſi pereant: omnes enim Romani Romanum regnum poſſident, quamuis non omnes in eo regnent.

Secundo poteſt dici, quòd adhuc ſpecialius dicuntur Sancti habere regnum illud quam dicantur homines de vno regno poſſidere illud. nam in eodem regno omnes habent aliquid, quia quilibet habet ibi bona ſua, nullus tamen habet bona omnia, neque licet alicui in regno aliquo facere totum, quod vult, niſi regi: immo & rex habet voluntatem arctatam ratione, aut aliqua lege non ab eo facta, ideo de nullo habitatore illiꝰ regni dicitur, ꝙ poſſidet illud regnū, accipiendo regnum pro eo in quo regnatur, ſed ꝙ q̄libet poſſidet aliquid de regno, & tamen nō eſt ſic de beatis, quia quilibet illorum habet totum, quod eſt in regno celorum, quia non eſt ibi aliud bonum, niſi ſummum bonum, quod eſt omne bonū, & illo fruitur quilibet ad nutum, quia quilibet de Deo tantum habet quantum vult, & nihil vult, quod ſtatim nō habeat, & ſiquid aliud ex Deum vult, ideſt, ꝙ ſit in ſe, vel in alio, illud ſtatim eſt, quia nihil eſt, quod non ſuccedat beatis ad nutum, ideo nō ſolum habebit quilibet omnium aliquid in regno illo, ſed totum regnum, quia nihil erit alienum, ideſt quo ipſe non vtatur ad nutū, propter quod de quolibet beato dicetur, ꝙ ipſe habet regnum celorum, & ꝙ ipſe regnat, de quolibet autē habitatore alicuius regni non eſt verum, ꝙ habet totum regnum, ſed neque ꝙ regnat. recte ergo dictum eſt, poſsidete regnum.

Tertio poteſt dici, ꝙ regnāt beati, quia regnare poteſt accipi pro ipſo actu gubernandi pertinente ad ius regni, & ita vnius eſt, vel pro participare in aliquo alio actu, & ita qui regibus adhęrent regnare dicuntur, ſed omnes Sancti adhærebunt Deo ad maximam adhæſionē, & inſeparabilem, ideo omnes dicentur, regnare. & ſic accipitur Apoc. 20. c. ſ. regnabunt cum Chriſto, ſ. Chriſtus principaliter regnabit, & illi cum eo regnabunt per participationem prædictam.

Quarto poteſt dici, ꝙ regnabunt Sancti, ſicut Deus regnat, vel ſicut Chriſtus, licet non æqualiter. Poteſt enim accipi regnare, ideſt habere ſtatum regalem, ſ. maieſtatem, cultum, gloriam, & honorem. Alio modo regnare, ideſt gubernare, quia iſte eſt actus regū, qui a regendo dicunť. Accipiendo primo modo omnes regnabunt in vita æterna. nam rex non habet ſuper ſe in regno aliquem coercentem, & arctantem ad certum modum agendi, ita & Sancti nullum habebunt in vita æterna, qui iubeat eis aliquid facere vltra id, quod ipſi velint, aut vetet agere, id quod ipſi velint, ideo quantum ad hoc erūt, ſicut reges. ruſus habebūt maieſtatem, & gloriam, & honorem plus quā

F reges habeant, & omnia ſeruient eis, nihilque obſtabit voluntati eorum, ideo nihil eis deficiet de regali ſtatu. Si autem loquamur de gubernatione poteſt dici, ꝙ tunc ceſſabit gubernatio, ſaltem iſto modo quo nunc eſt, quia ſuper bonos gerit Deus nunc gubernationem, ſicut ſuper malos, & aliquid fit contra volūtatem bonorum, ſicut contra malos, tunc autem nihil Deus faciet ſuper bonos, niſi quod ipſi voluerint, & hoc de eis erit, quod ipſi voluerint. Vnde quaſi liberi a gubernatione videbuntur. ſuper damnatos ſecus erit, quia ipſi manebunt ſub gubernatione, & tenebuntur in penis inuiti, & quantum ad hoc videbitur pertinere gubernatio ad beatos, quia nihil de malis fiet, niſi quod ipſi volent, G ideo cum omnia fiant in regno illo quæ ipſi volunt, & nihil eis nolentibus fiat, recte dicuntur regnare, quia nihil plus habent regnantes.

Quare potius dicitur poſſidete quam aliquid aliud. Quæſt. CCCLXVIII.

QVAERETVR, quomodo dicitur poſsidete regnum, & quare potius dicitur poſsidete, quam aliquid aliud, ideſt recipite, vel habete.

Dicendum, ꝙ dicitur hoc vna ratione, quia poſſeſſio ſignat tenentiam rei in pace, cum dicatur poſſeſſio quaſi pedum poſitio, id vero in quo pedes ponimus H ſubditum eſt nobis, & in pace tenetur, & quia regnum illud a Sanctis tenebitur in ſumma pace, & ſine vllo timore perdendi illud, dicentur illud poſsidere.

Alio modo dicitur, ꝙ poſsidere ſignat quaſi ius hereditarium, ideſt habete, vt hæreditatem veſtram, ſic dicit Chryſoſtomus in Homilia. nō dixit accipite, ſed poſſidete, ſiue hæreditate, ideſt iure hæreditario accipite, ſicut familiaria bona, ſicut paterna, ſicut veſtra vobis ab antiquo debita.

Dicēdum, ꝙ proprie per hoc, quòd dixit Chriſtus poſſidete ſignauit ſecuritatem illius beatitudinis, & proprietatem, ideſt, ꝙ iam ad proprietatem, & quaſi dominium beatorum pertineat illud bonū habere, & I ſuo iure illud habeant, vt non intelligatur, ꝙ hoc accipiant præcario, vel accommodatum, aut locatū, quia qui ſic aliquid accipit tenet rem alienam, & de voluntate eius cuius res eſt, & ideo non eſt ſecurus quandiu tenebit, & talis non poſſidet, quia ille poſſidet cuius nomine poſſidetur, qui autem aliquid poſſidet tanꝙ proprium tenet, & is cuius res eſt poteſt eam ſemper tenere, ideo vt innueretur, ꝙ beati ſecuri ſunt de ſua beatitudine, & ꝙ in voluntate ſua eſt quandiu velint eſſe beati, quaſi rem propriam teneant, vel in qua dominium, aut ius habent dicitur, quòd veniant ad poſſidendum regnum, ideſt ad habendum in ſuum.

Quare dicitur, paratum vobis regnum a conſtitutione mundi.
K *Quæſt. CCCLXIX.*

QVAERETVR quare dicitur, paratū vobis a conſtitutione mundi, ideſt regnum ex tunc paratū.

Dicendum, quòd regnum iſtud eſt ſtatus beatitudinis de quo dictum eſt, & comparatur ſtatui regali, quia eſt ſublimior omni ſtatu. ſicut ſtatus regalis eſt excelſior omni ſtatu mundano, etiam quia cōditiones regum conueniunt beatis, vt dictum eſt ſupra.

Eſt autem paratum regnum a conſtitutione mundi, ideſt ab æterno. Et dupliciter hoc intelligitur. Vno modo de loco in quo erit beatitudo. nam locus ille a principio mundi factus eſt: celum enim empyreū eſt in quo manebunt Sancti in eternum cum Chriſto, & ſic eſt locus beatitudinis, quod celum ſimul in principio

pio rerum factus est cum Angelis,& luce, & tẽpore, & materia prima.

Alio modo potest accipi regnum non pro loco in quo regnabitur, sed pro statu, idest beatitudine quæ est parata a constitutione mundi, quia ab æterno de quolibet dispositum est secundum diuinam prædestinationem, ꝙ habeat vitam æternam si illam habiturus est.

Quis autem eorum conueniat, dicendum, ꝙ vterque, & apparet de primo, quia Christus loquebatur discipulis qui adhuc erant rudes, ideo non tam de statu qui erat aliquid spirituale quam de loco qui poterat accipi, vt aliquid corporale diceret. nam ista omnia multum conuenienter Christus loquitur ad intẽtionem discipulorum: ipsi enim putabant Christũ tẽporaliter regnaturum, & volebant aliquid participare de gloria illius regni, ideo dixerunt ei. nos reliquimus omnia,& secuti sumus te, quid ergo erit nobis? supra 19.c.& Christus ait, sedebitis super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. & tamẽ sedere ad iudicandum super tantam multitudinem ostẽdit magnam potestatem, quæ est quædam participatio status regalis, ideo nunc cum de tpe illo loquatur, in quo Filius hominis in regeneratione sedebit super sedem maiestatis suæ, adiunxit conuenienter, ꝙ ipsi regnabunt, cum dicat possidete regnum,& statim de loco regni dixit, s. paratum vobis a constitutione mũdi. Secundo, quia statim supra de loco dixerat, s. venite possidete regnum, sed venire motum localẽ dicit, per quem ad regnum illud venturi erant. ergo cũ dicit, paratum a constitutione mundi de loco accipietur. Tertio, quia dicitur a constitutione mundi, idest simul cum mundo cœpit esse locus ille regni. Si autem de prædestinatione ad beatitudinem diceretur, non diceret a constitutione, sed ante cõstitutionem, eo quod prædestinatio est ab æternitate. ęterna vero non cœperunt esse, sicut mundus qui constitutus est. ideo de loco dicitur qui cępit cum mundo, & non est ab æternitate.

Quarto, quia dicitur de damnatis, ite in ignẽ æternum qui præparatus est diabolo, & Angelis eius, & sic dicitur paratus ignis damnatis, sicut regnũ beatis, sed cum de damnatis dicit rem corporalem signat,& non prædestinationẽ: sic ergo erit cum de regno beatorum dicitur. Accipiendo pro statu regni, idest beatitudine est conuenienter dictum, quia illa est parata a constitutione mundi, idest non nouiter, & hoc secũdum Dei prædestinationem. Et patet primo, quia idẽ dicit Hierony. super Mat. s. hæc autem secundum pręscientiam Dei accipienda sunt, apud quam futura iã facta sunt. Secundo patet, quia similis modus loquẽdi est ad Ephe. 1. s. elegit nos ante mundi constitutionem, vt essemus sancti,& immaculati corã eo. Sed dicendum, ꝙ quicquid istorum accipiatur parũ differt. nam locus in quo beatitudo erit non est, nisi propter beatitudinem. ꝙ ergo Deus paret nobis beatitudinẽ, vel locum beatitudinis ad habendum ibi beatitudinẽ nihil differt.

Ad quid expressit Christus, ꝙ paratum erat istud regnum, Quæst. CCCLXX.

SED quæretur ad quid expressit Christus, ꝙ paratũ erat istud regnũ, siue sit beatitudo, siue locus beatitudinis. Dicendum, ꝙ fuit primo ad signandum securitatem. nam cum tantum bonum daretur beatis, adhuc soliciti essent ne aliquando eis tolleretur, & hæc solicitudo non permitteret gaudium cõsummatum, & plenum, ad tollendum autem solicitudinem hanc dictũ est possidete regnum, idest tenete pacifi- A ce,& quasi vestrum, ad ostendẽdum ergo adhuc maiorem securitatem dicitur. paratũ vobis, quasi dicat, non timeatis vnquam istud regnum perdere, quia si pro alijs esset,& vobis daretur, poteratis credere aliqñ periturum a vobis, & tamen pro vobis paratum est, idest factus est locus beatitudinis, ideo nunquam illũ perdetis, sed tenebitis quasi rem propriam. Et ex hoc apparet, ꝙ Christus magis loquatur de loco beatitudinis quam de beatitudine, cum dicat paratum esse, & tamen beatitudo nõ est antequam sit quis beatus, sed est illud regnum paratum, ideo de loco beatitudinis dicitur. Sic quoque de damnatis dicitur, ꝙ eant in ignem æternum paratum diabolo, idest non credãt, ꝙ aliquando illum ignem euadent, quia pro eis paratus est. vnde quandiu fuerit semper ipsi in eo erũt. Secundo ad signandum quasi dominium, vel proprietatem B cum dicatur. paratum vobis, idest pro vobis, & non pro alijs, idest vestrum est, quia pro vobis est, & nemo vos impediet super possessione eius. Tertio ad signandum, ꝙ non habent locum illum quasi a casu, s. ꝙ acciderit nunc eos habere locum illum, & ita sicut accidit habere contingat perdere, sed habent illũ locum per certitudinem diuinæ dispositionis, cum dicatur, paratum vobis, idest ex antiquo pro vobis erat locus iste assignatus.

Quare dicitur a constitutione mundi. Quæst. CCCLXXI.

C QVAERETVR quare dicitur a constitutione mũdi. Dicendum, ꝙ dicitur primo ad designandũ cõditionem loci, idest, ꝙ nõ putetur locus ille in quo regnandum est aliquis locus cito periturus, in quo parum manendum sit. nam tunc inesset Sanctis solicitudo de terminatione beatitudinis, & hoc repugnat beatitudini, ideo dicitur, ꝙ paratus est locus ille a cõstitutione mundi. Sed ea quæ a constitutione mundi sunt semper manent, cũ Deus non fecerit res in principio mundi corruptibiles, sed omnia quæ ibi facta sunt in æternum manent, sicut cęli, & elementa, sed locus ille beatitudinis factus est a constitutione mundi, ergo durabit in æternum,& loco huius dictum est D de pęna damnatorum. discedite in ignem æternum, idest qui in æternum durabit. Secundo dictum est ad signandum certitudinem de manendo. nam non fieret aliquid ex principio mundi, quod pauco tempore duraturum esset, sed de loco beatitudinis dictum est, ꝙ fuerit paratus pro nobis a constitutione mundi. ergo non erit verisimile, ꝙ cito terminaretur beatitudo quæ ibi habenda est. Tertio,& præcipue dicitur ad signandum Dei liberalitatem erga nos, s. ꝙ non elegit nos ad locum illum propter merita nostra, quia merita nostra non sunt, nisi ex tpe, sed Deus ab æterno elegit nos ad beatitudinem, ideo non propter nostra merita factum est, sed causa præcedẽs fuit clemẽtia, aut benignitas Dei, ita vt sit iste ordo, ꝙ non ideo Deus elegit, vel accepit bonos ad vitam æternã, quia E boni erant, vel quia facturi sic erant, sed potius ideo isti boni sunt, aut boni futuri sunt, quia Deus eos elegit ad vitam æternam,& ob hoc voluit, ꝙ boni essent, vt mererentur id quod eis dare voluit, aut disposuit. & talis modus loquendi est ad Ephe. 1. c. elegit nos ante mundi constitutionem, vt essemus sancti,& immaculati coram eo.& ad Roma. 9. c, ostendit Apostolus, ꝙ non ex operibus, sed ex vocante Deo, idest ex benignitate eius disponentis hominem ad bonum prouenit homini bonum. sic dicit de Iacob,& Esau, quia antequam nati essent, aut quicquam boni, aut mali egissent, Iacob dilexit Deus,& Esau odio habuit. hic ostẽdit nunc, ꝙ non ex meritis illorum quibus dabitur regnum

regnum

gnum celorum proueniet illud, ſed ex Dei benignitate, cum illud regnum ſit paratum pro eis a cōſtitutione mundi, & tamen non potuerunt iſti aliquid mereri ante conſtitutionem, neque in ipſa conſtitutione mundi, cum nondum eſſent. & hoc fuit conueniens exprimi, vt cum tam excellens bonum Sanctis daretur, non putaret aliquis ſe illud proprijs meritis aſſeq.

Quare dicitur, eſuriui, & dediſtis mihi manducare.
Quæſt. CCCLXXII.

QVAERETVR, circa iſta quæ ponuntur, vt cauſæ aliquæ beatitudinis dandæ: & primo cum dicitur, eſuriui, & dediſtis mihi manducare. Dicēdum ꝙ ponuntur hic opera miſericordiæ corporalia. & primum illorum eſt paſcere eſurientes, & nominauit illud Chriſtus cum dixit eſuriui &c. Et conſiderādum, ꝙ non dicitur, dediſtis mihi manducare abſolute, ſed præponitur, eſuriui. & cauſa eſt, quia poterat dari mãducatio diuiti, & abundanti, & apud tales non eſt mereri. ſic dixit Chriſtus Luc. 14. c. cum facis prandium, aut cęnam noli vocare amicos, neque fratres, neque cognatos, neque vicinos diuites, ne forte, & ipſi reinuitent te, & fiat tibi retributio, ſed cum facis cōuiuiū voca pauperes, debiles, claudos, & cęcos, & beat⁹ eris, quia non habent vnde retribuant, retribuetur enim tibi in reſurrectione iuſtorum. & ſic pauperes cibandi ſunt non diuites, & pro illis datur retributio in reſurrectione, & hoc eſt quod dicitur hic. nam iudiciū eſt poſt reſurrectionem, & tunc datur vita æterna eis qui pauperes cibauerunt.

Secundo, quia cum iſta ſint hic opera miſericordię neceſſe eſt, ꝙ præſupponant aliquam miſeriā, vel inopiam, quia alias non vocarentur opera miſericordiæ, ſed liberalitatis, vel magnificentiæ, & tamen non eſt aliqua neceſſitas, vel miſeria reſpondens manducationi, niſi fames. ergo oportet illam præſupponi, & ſic dicitur eſuriui. Conſiderandum vlterius, ꝙ fames accipitur dupliciter. Vno modo pro magno defectu cibi, ex quo ſequitur grandis anguſtia in corpore, & vocamus eam neceſſitatem famis, vel extremam neceſſitatem. Alio modo famem dicimus quamlibet indigentiam cibi, ſ. quandocunq; corpus exigit cibū non manebit in bona habitudine ſine illo. Accipiendo primo modo nō ſolum vocatur eſuries, ſed & neceſſitas famis, & tunc dare cibum talibus non ſolū eſt opus miſericordiæ, ſed etiam neceſſitatis, quia tenemur illis dare, eo ꝙ ſunt in vltima neceſſitate, & ſi nō dederimus eis poſſunt ipſi propria auctoritate accipere res noſtras, vel quorumcunq;, & non tenentur poſtea reſtituere extra de fur. ca. ſiquis per neceſſitatem in tex. & glo. Accipiendo ſecundo modo eſt opus miſericordiæ, & non debiti, quia non eſt extrema neceſſitas, & ideo non licet ſic eſurientibus aliena accipere, & ſi acceperint tenentur reſtituere, quia aliena inuadunt, & tamē dare his cibum opus miſericordiæ eſt, pro quo datur retributio in die iudicij Luc. 14. ca. Si vero conſtitutos in extrema neceſſitate famis non pauerimus, non ſolum non accipiemus retributionē, ſed etiam imputabitur nobis quaſi homicidij crimē. 86. di. c. paſce, ſ. paſce fame morientem, ꝙ ſi non paueris occidiſti.

Quare dicitur, ſitiui & dediſtis mihi bibere.
Quæſt. CCCLXXIII.

QVAERETVR de hoc, quod dicitur, ſitiui & dediſtis mihi bibere. Dicendum, ꝙ eſt iſtud opus ſecundum miſericordiæ corporalis. Et cōſiderandū, ꝙ iſtud non eſt ita communiter opus neceſſitatis, ſi-

F cut fames, quia fames tollitur per cibum, & non poteſt quilibet habere cibum, neque in quolibet loco, ideo frequens inopia eſt ciborum. Sed circa ſitim eſt facilius remedium, eo ꝙ per aquam poteſt tolli, iuxta illud, initium vitæ hominis panis, & aqua Eccleſiaſti. 29. c. Sed aqua vbique inuenitur, & nullius valoris eſt, ſed natura illā cōem expoſuit, ſicut aerem, & Solem, ſic Latona dixit apud Ouidium 6. Meta. ſ.

Quid prohibetis aquas vſus communis aquarum eſt,
Nec ſolem proprium natura neque aera fecit,
Nec tenues vndas, ad publica munera veni.

Ideo nō eſt neceſſitas potus, ſicut cibi. Et tñ opus miſericordiæ eſt potū dari ſitiēti, vt Chriſtus hic dixit. Sic ēt Apoſtol. ad Ro. 12. c. ſi eſurierit inimicus tuus ciba G illū, ſi ſitit potū da illi. Et iſtud poteſt accidere tripliciter. vno modo propter imminētem neceſſitatē, quia ſicut contingit aliquem conſtitui in extrema neceſſitate ob defectum ciborum, ita contingit mori ob defectum potus, immo citius ſitis quā fames extinguit, & tunc reſpectu cuiuſcunque potus eſt nō ſolū opus miſericordiæ, ſed & debiti, quia quilibet ſufficit ad liberandum ab illa neceſſitate. Secundo dicitur opus miſericordię propter conditionem potus: licet enim aqua nullius valoris ſit, & a quolibet inueniatur, eſt opus miſericordiæ circa potum dandum, ideſt, ꝙ detur vinum, quia aqua non eſt potus conueniens cuilibet, ſed aliquibus nociuus: iuxta illud 1. Tim. 5. c. noli H adhuc aquam bibere, ſed vtere modico vino propter ſtomachum, & frequentes infirmitates tuas, dare autem vinum eſt facere ſumptus, ſicut dare cibum, & non poteſt ille potus a quolibet haberi, ideo eſt opus miſericordiæ dare potum ſitienti. Tertio poteſt accipi quantum ad omnem potum etiam de aqua. nam quicquid aliquis det alteri quantumcunque modicū beneficium ei præſtat, & apud Deum non manet ſine retributione ſi propter eū fiat. ſic dicitur ſupra 10. c. & Mar. 9. c. quicunque potum dederit vni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ nō perdet mercedem ſuam, & ideo quomodocunque alteri det potum, facit opus miſericordiæ, quia quādo quis alteri potum dat non habet ille, quia ſi ipſe haberet nō eſſet opus, I vt ei daretur, & cum non habeat, & indiget, iam eſt opus miſericordiæ.

Quare dicitur, hoſpes eram, & collegiſtis me.
Quæſt. CCCLXXIIII.

QVAERETVR quare dicitur, hoſpes eram, & collegiſtis me.

Dicendum, quòd ponitur, vt tertium opus miſericordiæ, & vere beneficium præſtat qui alterum domo colligit: multi enim vagantur, vt peregrini, qui domos non habent ad manendum, vel pauperes qui in proprijs regionibus hoſpites ſunt, eo ꝙ non habēt vbi maneant, ſicut dicitur de Chriſto ſupra 8. ca. ꝙ nō K habebat vbi reclinaret caput ſuum. hos autem recipere hoſpitio eſt beneficium, quia eſt hic inopia, vel penuria quædam. Nam inter neceſſaria ponitur domus Eccleſiaſtici 29. & eſt neceſſaria ad duo, ſ. ad defenſionem a nociuis, ſiue ex parte temporis, ideſt frigoris, caloris, pluuiarum, & vētorum, vel hominum, vel brutorum: ſecundum eſt ad operiendum turpitudinem, & ea quæ nollet homo alijs manifeſtari eod. c. ideo propter hanc neceſſitatem pertinet ad opera miſericordiæ. Et licet nont ſit tantę neceſſitatis iſtud opus, ſicut cibare eſurientem, & potum illi dare, eo ꝙ ex defectu illorum ſequitur mors directe, tamen magnæ miſericordiæ eſt, quia multa incōmoda, & mors ſequi poteſt ſi maneat quis extra hoſpitiū continuo ꝑ diem, & noctem, ideo a Chriſto, vt magnæ miſericor-

diæ

diæ opus positum est maxime quia in recipiendo hospites domo possunt sequi incomoda suscipienti iuxta illud Ecclesiastici 12. ca. oēm hoīem ne inducas in domum tuam, multæ enim sunt insidiæ dolosi. sustinere autem hæc, vel exponere se eis difficultas est, iō opus meritorium iudicatur. Et sciēdum, ꝙ istud opus hospitalitatis laudatur valde exemplis, & testimonio vtriusq; testamenti. nam in veteri testamento laudatur Abraham qui hospites suscipiebat. nam & Angelos accepit Gen. 18. c. & Loth multum laudatur: nam sedebat in foribus vrbis, aut in platea expectans peregrinos, vt illos secum deduceret in hospitiū. Sic enim fuit quando accepit duos Angelos veniētes ad euertendum Sodomam, quos tamen viros putauit Gen. 19. ca. & Raab hiericontina, quia exploratores domo sua recepit habuit nomen æternum in Israel cū esset Chananæa, & in genealogia Christi locū habuit Ios. 2. & 6. & supra 1. c. Imperatur etiā, aut laudatur in nouo, & testamēto veteri. de veteri patet, quia Isa. 58. c. Deus laudauit eam dicens. frange esurienti panē tuū, egenos vagosq; induc in domum tuā. & hoc est ī hospitio recipere. Et ponitur ibi magnum præmiū pro hoc, s. tunc erumpet quasi mane lumen tuū &c. De nouo testō patet, quia valde committitur nobis istud opus hospitalitatis ad Ro. 12. c. s. hospitalitatē sectantes, & non solū commendatur nobis, sed & laudātur exercentes eam. sic dicitur ad Hebræ. 13. ca. s. charitas fraternitatis maneat, hospitalitatē nolite obliuisci, p hanc enim placuerunt quidam Angelis hospitio receptis, & spāliter mandatur hospitalitas clericis, & episcopis 1. Tim. 3. & ad Titum. 1. ca. vbi inter conditiones episcopi dr̄, ꝙ oportet eum esse hospitalem. ēt viduæ quæ accipiebātur, vt personæ religiosę, & prius erant probandæ, per hoc probātur si exercuissent hospitalitatem 1. Timo. 5. ca. s. vidua eligatur &c. si filios educauit si hospitio recepit, si sanctorum pedes lauit, ideo & Christus iuste laudauit hospitalitatem. Considerandum etiam, ꝙ hospitalitas dupliciter accipitur. Vno modo pro opere misericordiæ quo solum hospitium præstatur, colligendo eos qui domū ad manendum non habent. Alio modo pro oībus operibus pietatis simul qui exhibentur susceptis hospitio, s. cibū, & potum illis dare, & pedes eorum lauare, & osculū dare, & consolari, & alia obsequia quæ impendi solēt. Accipiendo primo modo distinguitur hospitalitas ꝯ alia opera misericordiæ, & ꝯ cibare, potare, & nō est, nisi hospitio colligere, & sic accepit hic Chrs cum dixit, hospes fui, & recepistis me. & sic accipitur Isa. 58. c. s. frange esurienti panem tuum, & egenos, vagosq; induc in domum tuam, cum videris nudū operi eum. Accipiendo secundo modo non distinguitur hospitalitas ꝯ alia opera, sed īcludit in se multa, & hoc modo cōiter accipit Apostolus, qn̄ vocat hospitalitatem, vel charitatem hospitalitatis, vt multa simul includat, & signū est, quia qn̄ ipse noīat hospitalitatem in quibusdam, s. Loth, & Abraham ad Hebrę. 13. non solum recipiebant illi hospitio pauperes, sed alia eis ministrabant, vt patet Gen. 18. & 19. c. Dicēdum etiam, ꝙ hospitalitas cum sit opus misericordiæ præstāda est miseris, idest eis qui aliquā miseriam, vel inopiam habent, & quia noīe hospitalitatis solum, aut principaliter intelligitur colligere hospitio, necesse est, vt illi ad quos exercetur indigeant hospitio, hoc autem dupliciter. Vno modo, quia quis vagatur transeūdo per extraneas regiones, & ille licet non sit pauper nō habet domum, & eget hospitio. Alio mō, quia est quis pauper, & talis ēt in regione in qua natus est domum nō habet, sicut Christus dixit de seipso supra 8. ca. ꝙ non habebat vbi reclinaret caput suum. his ergo duobus generibus personarum hospitium dandum est. sic dr̄

A Isa. 58. c. egenos vagosq; induc in domum tuā. egeni vocantur pauperes ab egendo, quia etiam in regione sua egent, & domum non habent, vagi vocantur qui discurrunt per alienas regiones, etiam si pauperes nō sint. Ceteris autem non est hospitalitas ministranda, vel si ministratur non est meritoria, iuxta illud Lucæ 18. c. cum facis conuiuium &c. De hospitalitate autē multa dici possunt. dicetur autem de his prima Tim. 3. cap.

Quare dicitur, nudus fui, & operuistis me, & ex quo tempore incœperunt esse necessariæ vestes. Quæst. CCCLXXV.

QVAERETVR quare dicitur, nudus fui, & operuistis me.

Dicendum, ꝙ ponitur, vt quartum opus misericor
B diæ, & vocatur nuditas defectus operimenti. Est autē istud opus misericordiæ, quia est in nobis miseria quędam, vel inopia, s. vt vestibus egeamus. Dupliciter autem egemus vestibus. Primo ad operimentum verecundiæ. nam antequam homo peccaret nudus erat, & vestibus non egebat, quia non erubescebat de aliqua parte corporis sui, ideo tunc nudum esse non erat defectus, sed natura, cū vero peccauit homo erubuit de motu inordinato qui apparuit in membris genitalibus, quæ mota fuerunt ꝯ rationis dictamen, ideo abscondit se homo ne Deus eum nudum videret. Prouidit enim dupliciter homo ꝯ verecundiam, s. quia de
C Deo verecundabatur, & de hoīe, idest masculus de fęmina, & ē ꝯrio. ꝯ primum prouidit se abscondendo: vnde qn̄ audiuit vocem Dei ambulantis in Paradiso ad auram post meridiem abscondit se vterq;, non qa peccauerat, sed quia nudus erat. sic patet Gen. 3. ca. nā cum dixit Deus, Adam vbi es? dixit Adam, vocē tuā audiui, & timui, idest erubui eo, ꝙ nudus essem, & abscondi me. contra hoīem, idest vnus ꝯ alterum prouidit operiendo partes genitales. nam mox, vt peccauerunt insurrexerunt partes istæ inordinato motu contra rationem, & ideo erubuerunt. nulla autē alia mēbra, vel partes corporis insurrexerunt, sicut neq; nūc insurgunt, & ideo de illis erubuerant solum, & illas solas operuerūt, & hoc apparet ex modo amictus, quia
D dicitur, ꝙ fecerunt sibi pizomata, & tn̄ ista dicuntur quædam subcinctoria, quibus tegūtur partes inferiores sub vmbilico, & pertingunt vsque ad aliquantam partem crurum: ceteras autem partes non curauerūt operire, quia de illis non erubescebant. ista autē causa durat, & nunc, quia verecundamur de quibusdā partibus corporis, vnde eas pudenda, vel verenda appellamus, ideo nunc vestes necessariæ sunt propter verecūdiam. Secunda causa est necessitas passibilitatis: est. n. corpus humanum tenerum, & multum passibile ab omnibus exterioribus, idest frigore, & calore, & ceteris, & si nudū esset faciliter alteraretur ad corruptionem, ideo eguit vestibus. Sed sciendum, ꝙ si in Paradiso mansisset non eguisset vestibus. nam si indigeret illis statim eas Deus dedisset hominibus conditis. sicut
E omnia necessaria dedit, s. statim ostendit ei cibum, sed nihil de vestibus locut⁹ est. Et hoc esset propter duo. Primo propter temperiem loci. nam tanta est temperies Paradisi terrestris, ꝙ ibi non alterarentur corpora nuda, quasi esset locus ille alienus a contrarietate qualitatum, & sic quandiu ibi mansuri essent non indigebant homines vestibus. cum vero foris manendum esset, iam egebant vestibus.

Secundo, & præcipue propter dubium de confirmatione. nam si homo non peccasset ibi in illa prima tentatione fuisset confirmatus, & factus immortalis, & impassibilis, & iam vbicunque esset non egeret vestibus, ideo quousque homo peccaret, non debuerūt ei dari

ei dari vestes. Et ita factum est, ꝙ post peccatum homo fecit sibi statim vestes, & Deus fecit ei vestes, sed aliter, & aliter: homo enim fecit vestes quę solū operirent verenda, quę vocantur perizomata, vel subcinctoria. cęteras autem partes corporis non operuit, & causa fuit, quia non fecit vestes propter conseruationem ab intemperie aeris, sed propter verecundiam, & quia non fuit verecundia, nisi in genitalibus organis, illa sola operire voluerunt. Deus autem fecit vestes homini propter vtrunque, idest propter verecundiam, & propter intemperiem aeris, sed principaliter propter secundum, ideo fecit eas, vt operirent totum corpus præter vultum, qui non debuit operiri, eo ꝙ ibi sunt omnia organa sensitiua, quæ oportuit semp nuda esse, vt reciperent obiecta, & hoc, quia omnes partes corporis passibiles sunt ab intēperie aeris. Ratio diuersitatis est, quia Adam, licet peccauit, & vidit se nudum non putauit se expellendum de Paradiso, & dato, ꝙ putaret se expellendum, nesciebat an extra esset alia conditio aeris quam in Paradiso, quia nō manserat foris aliquādiu, vt hoc posset experire, ideo non prouidit sibi vestes ad tegendum totum corpus, Deus autem intendebat hominem peccātem statim expellere de Paradiso, ideo dedit ei vestem tegentem totum corpus propter exteriorem aeris intemperiē, sic patet Gen. 3. c. s. fecit Deus Adam, & vxori eius tunicas pelliceas, & induit eos. & statim sequit̄, ꝙ emisit eos Deus de Paradiso, vt operarentur, & colerent terram. Ecce igitur, ꝙ propter duas necessitates vestis introducta est, & ideo circa ministrationem vestis est opus misericordiæ inquātum illa est necessaria, & patet etiam, quia inter quatuor necessaria ad vitam ponitur vestis Ecclesia. 29. c. s. initium vitæ hominis panis, & aqua, & domus protegens turpitudinem.

Ad quid extendatur opus hoc misericordiæ de nudis vestiendis. Quæst. CCCLXXVI.

QVAERETVR ad quid extenditur istud opus misericordiæ.

Dicendum, ꝙ licet vocetur vestire nudos, non est solum ad hoc, sed etiam ad calceandum discalciatos, eo ꝙ vestis vocatur generaliter omne operimētum. vocatur autem operimētum id quo tollitur nuditas, sed nudam vocamus quamlibet partem corporis, qñ nihil ei suppositum est. ideo omne operimentum vocatur indumētum nudorum: vnde siquis det calceos non habenti dicitur vestire nudū, & nō est aliud opus misericordiæ quam istud, idest nudos vestire. etiam si dederit quis capitis operimentum, vel manuum, idest cirothecas non habenti dicitur vestire nudū, quia alias non essent ista opera misericordiæ, cum non ponatur aliquod opus ad qđ possint reduci, nisi sit istud, idest vestire nudos, & talis modus loquendi scripturæ est, cum dicit aliquem incedere nudis pedibus, & nudo capite. Sciendū vlterius, ꝙ nudus vocatur hic non quidem qui nullum operimentum habet, s. vniuersam carnem nudam, sed eum qui non habet hæc ad sufficientiam. nam vbi vestis deest nuditas est. Et in hoc possunt poni multi gradus. Primus est, ꝙ habeat quis omnia operimenta sufficientia, tam secundum necessitatem quam etiam honestatem. vocamus necessitatem inquantum per vestem tollitur nuditas, vt non conspiciantur partes corporis nostri, & vt arceatur aeris intemperies: vestes autem quæ ad hoc sufficiunt, qualescunque illæ sint, dicuntur sufficientes ad necessitatem, siue rudes, siue sordidæ, siue veteres, aut qualitercunque viles, sufficiētes ad honestatem sunt illæ quæ competunt secundum decentiam status, & personæ. Secundus gradus est, quando non habetur F sufficientia secundum honestatem: habetur tamē secundum necessitatē, vt qui qualescunque vestes habent, sed non condecentes statui. Tertius gradus est, quando neque ad necessitatem sufficiunt vestes, licet non sit omnimoda nuditas, quia membra teguntur, & tamen gemit pauper præ frigore leui veste contectus. Quartus gradus est quando nullam vestem omnino quis habet, aut non habet ad tegendum totam carnem, sicut siquis habeat solam camisiam, vel aliquid simile.

De primo gradu dicendum, ꝙ ibi nulla est inopia, ideo nulla est misericordia: vnde siquis talibus vestes dederit erit liberalitatis opus, sed non misericordiæ. & ratio est, quia istud opus vocatur vestire nudos, sed G nuditas dicit defectum quendam. vbi ergo nullus defectus vestium est, non est vestire nudos.

De secundo gradu dicēdum, ꝙ est opus misericordiæ prouidere ad decentiam status. & ratio est, quia vestes a principio ad tollendam verecundiam, idest operiendas partes verendas, ne de illis verecundaremur, inuentæ sunt, vt dictum est præced. q. & tamen magna verecundia est homini non portare vestē decentem statui suo propter ruditatem, & materiæ vilitatem, aut vetustatem, ideo quædam necessitas videtur esse quando nō est condecentia, & consequenter opus misericordiæ est talibus dare vestes secundū conditionem personarum, vel status, licet alias necessi- H tatem tolerādę intemperiei & ad operiendā carnem vestes habeant. De tertio gradu, & quarto dicendum, ꝙ est necessitas, & magna quidem, ita vt vocetur extrema necessitas. licet in quarto potest proprie vocari semper extrema necessitas. in tertio vero interdū sic, & interdum non. Sciendum etiam, ꝙ in quarto gradu, & aliquando in tertio est non solum opus misericordiæ, sed & necessitatis, & debiti: tenemur enim talibus dare vestes, sicut cibos fame pereuntibus, ideo sicut constituto in extrema fame, vel quasi licet accipere cibos vbicunque inuenerit si nemo sibi tradiderit, ita & non habenti vestem, neque habere potēti licet illam rapere, & non tenetur ad restitutionem extra de furtis, c. si quis per necessitatem, s. si per neces- I sitatem famis, aut nuditatis furatus fuerit cibaria, aut vestem ieiunet tres hebdomadas, & si restituerit non cogatur ieiunare. & sic apparet, ꝙ non erat furtū, quia si proprie esset furtum non fieret satisfactio per ieiunium, sed per restitutionem ablatorum. maxime quia glo. dicit ibi, ꝙ illa erat parua necessitas, quia si magna esset, non teneretur restituere, neque imponeretur ei aliqua pęnitentia. De alijs casibus dicendum, ꝙ non est extrema necessitas, ideo in illis non licet alicui furari vestem, aut calceos, aut aliquid horum, & si furatus fuerit imponitur ei pęnitentia maior, aut minor secundum differentiam necessitatis.

Sciendum autem, ꝙ istud opus misericordię de induendo nudos magnæ laudis est in vtroque testamē- K to. & laudat illud Iob. 31. cap. s. si non benedixerūt mihi latera eius, & de velleribus ouium mearum calefactus est. etiam laudatur Isa. 58. c. s. cum videris nudum operi eum, & carnem tuam ne despexeris. De nouo testamento patet, quia Christus laudat illud hic, etiā Iaco. 2. capi. s. si frater, & soror nudi sunt, & indigeant victu quotidiano, & dicat aliquis ex vobis ite in pace, & calefacimini, & saturamini. & ita ponit ibi quasi principalius opus induere nudos quam pascere eos, & potiorem indigentiam vestium quam cibi: vnde illa duo quasi maxima inter omnia necessaria petiuit Iacob a Deo Gen. 28. c. s. si dederit mihi Dominus panē ad vescendum, & vestimentum ad induendum. & ob hoc etiam in his duobus dicitur esse necessitas simpliciter, & licitum est constitutis in extrema necessitate secun-

ſecundum hæc duo rapere aliena,& non tenentur ad reſtitutionem. ſic patet extra de furtis, cap. ſiquis propter neceſſitatem.

Conſiderandum etiam, ꝙ inopia veſtis eſt maior q̃ aliarum rerum propter duo. Primo quia veſtis eſt neceſſaria propter intemperiem aeris arcendam, & eſt ad hoc directe. Secundo, quia eſt ad tegenda verēda, quia indecens iudicatur hominem nudū eſſe, vt oſtēſum eſt ſupra. & ſic innuitur Iſa. 58. c. cum videris nudum operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris. nam cum dicitur operi eum tangitur neceſſitas indumenti prima. cum vero dicitur, & carnem tuam ne deſpexeris tangitur honeſtas, ſ. quia cōtēnitur caro humana cum nuda eſt. Ex hoc patet, ꝙ eſt magnum opus miſericordiæ, quia qui nudum veſtit non ſolum illi miſeretur, ſed & toti generi humano, cum caro humana generaliter contemnatur quādo aliquis nudus eſt. Et hoc patet, quia nō dixit, & carnem illius ne deſpexeris, ſed carnem tuam, quaſi dicat, carnem tuam contemnis cum nudum hominem dimittis, & ſic ēt carnem omnium aliorum. omnium ergo miſeretur qui nudum veſtit.

Quare dicitur, infirmus eram, & viſitaſtis me. Et quid accipitur nomine viſitationis. *Quæſt.* CCCLXXVII.

QVAERETVR, de hoc, quod dicitur infirmus eram, & viſitaſtis me.

Dicēdum, quòd iſtud eſt opus quintum miſericordiæ, & eſt hic miſeria ipſa infirmitas quæ eſt indigentia quædam, ideo infirmis debetur viſitatio.

Sed quid accipitur nomine viſitationis? Aliqui dicunt, ꝙ videre infirmos, & alloqui eos.

Dicendum, ꝙ viſitare de primaria ſua ſignificatione importat frequenter videre, & verum eſt, ꝙ iſtud importatur hic, ſed non iſtud ſolum. Primum patet, quia infirmis viſitatio eſt facienda inquantum eis neceſſaria eſt, aut vtilis, ſed videre illos valde eſt eis neceſſarium: nam cum ægri multas tolerent moleſtias, opus eſt, vt alij colloquantur eis, quia per allocutionē conſolantur: tranſumitur enim malum quodammodo per viſionem, & allocutionem, quod multipliciter fit. Primo, quia quandiu ægri colloquuntur alijs non ita ſentiunt moleſtias ſuas, ſicut quādo ſoli ſunt, & ideo vt dicit Ariſt. 9. Ethi. valde mali non poſſunt apud ſeipſos manere, quia cogitatio malorum pręteritorum affligit eos, & cum ſunt cū alijs conſolantur, ideo ſemper cum alijs cupiunt eſſe, cum alijs vero exiſtentes facilius tolerant. Secundo, quia viſus aſſiſtentium, & maxime amicorum conſolabilis eſt, & omne bonum diminuit aliquid de malo. Tertio, quia illi ex colloquio dant bonam ſpem ægro, & faciunt illum obliuiſci aliqualiter malorum, quæ patitur, & minus iudicat eſſe, quod patitur, & opinio tollit multum de afflictione ægri. Quarto fit, quia malum quodammodo tranſumitur, & non fit hoc realiter, quia malum vnius non poteſt in alterum tranſire, etiam ſi ſit morbus contagioſus, ſed quia æger videt alios ſibi condolere iudicat minus eſſe malum ſuum, quia aliquis eſt qui pro eo doleat. ſicut dicitur 9. Ethic. viſitatio ergo hoc modo eſt neceſſaria infirmis, & eſt opus miſericordiæ etiam ſi nihil aliud eſſet.

Secundum principale patet, quia cum nomine infirmitatis ſignificetur quædam inopia, vel defectus, nomine viſitationis ſignabitur releuatio illius. ergo neceſſe eſt, ꝙ omnia quæ pertinent ad releuationem ægri accipiantur nomine viſitationis. Eſt autem ei neceſſaria viſio, & allocutio propter conſolationem, vt dictum eſt. neceſſaria eſt etiam adminiſtratio, ſ. quia infirmus non poteſt ſibiipſi miniſtrare, ſed opus eſt,

A vt alij ei miniſtrent, parādo omnia quæ ad ipſum pertinent. Etiam quia infirmis interdum multa deſunt, vt quando ſunt inopes, & ægritudo maxime pluribus indiget, conſiſtit viſitatio in hoc, ꝙ de neceſſarijs ei prouideatur, & ſic omnia hæc nomine viſitationis intelliguntur. Et apparet amplius, quia ſic ſolemus facere de alijs nominibus. nam honorare ex ſua ſignificatione prima importat ſolam exhibitionem reuerentiæ in teſtimonium virtutis, vt in aſſurgendo, & loquendo, & genufle ctendo, & alijs obſeruationibus exterioribus, & tamen extēditur, vt ſignet exhibitionem neceſſariorum ad vitam. vt cum dicitur, ꝙ debemus honorare patrem & matrem. Exo. 20. ca. nam redarguit Chriſtus phariſæos qui poſuerunt impendi ſufficienter hunc honorem in aſſurgēdo & loquendo, ipſe vero dixit, ꝙ erat potius in benefaciēdo. ſupr. 15. & Mat.
B 7. cap. & ita etiam Ariſtot. tenet 9. Ethic. ca. 2. ideſt, ꝙ honor debitus parentibus conſiſtit in hoc, ꝙ eis in cibo prouideamus etiam plus quam nobis. ita de viſitatione, licet in prima ſignificatione accipiatur ſolum prouidere, tamen extēditur, vt ſignet omnia neceſſaria, vel vtilia ad releuationem infirmitatis. Et accipitur infirmitas hic defectus corporis, ex quacunq; cauſa accidat, ſiue ex morbo, ſiue ex vulnere, ſiue impotentia ſenectutis, ita vt ſibi miniſtrare non poſſit, & moleſtias ſuſtineat: talibus enim viſitatio neceſſaria eſt. Et aliquando extenditur viſitatio, vt non ſit ad infirmos in corpore, ſed in facultatibus, ideſt, ꝙ paupe-
C ribus aliquid miniſtremus, ſic accipitur Iacob. 1. c. ſ. religio munda, & immaculata hæc eſt viſitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum, ideſt in quibuſcunq; afflictionibus, ſiue paupertatis, ſiue aliarum neceſſitatum.

Quare dicitur, in carcere eram, & veniſtis ad me. *Quæſt.* CCCLXXVIII.

QVAERETVR quare dicitur, in carcere eram, & veniſtis ad me.

Dicendum, ꝙ hic ponitur ſextum opus miſericordiæ corporalis, ideſt viſitare īcarceratos: eſt enim miſeria incarceratorum quædam quæ releuatione indi-
D get. Conſiſtit autem illa in multis. Primo in anguſtia ſpiritus, ſ. quia inuiti detinentur, & neceſſe eſt triſtitiā fieri de omnibus quæ nobis nolentibus accidunt. Secundo, quia incarcerati tenentur in vinculis, & non poſſunt ſibiipſis miniſtrare in neceſſarijs, quia quidā indigent diſcurſu, ideo indigent, vt ab alijs miniſtretur. Tertio, quia incarcerati ſępe indigēt victu, & alijs, eo ꝙ detenti non poſſunt ſibiipſis acquirere, ideo miſeriam quandam habent in inopia.

Ex hoc autem apparet, ꝙ releuatio miſeriæ incarceratorum in multis cōſiſtat, cum eorum miſeria ſit multiplex. Et primo in conſolando eos aſſiſtētia quadam, & alloquio, & tranſumēdo quodammodo malum eorum per condolere eis, vt dictum eſt pręced. q.
E Secundo in adimendo eis mali partem quandam, dādo bonam ſpem, quæ interdum verbo interdum aſſiſtentia concipitur. Tertio in miniſtrando eis cum ipſi non poſſint, ideſt parare eis cibos, & deducere cętera neceſſaria, etiā ſi illi diuites ſint. nemo quippe eſt incarceratus cuiuſcunque ſtatus, qui non egeat aliqua releuatione per alios miniſtranda, cum per ſeipſum non poſſit. Quarto in exhibitione neceſſariorū, quia contingit incarceratos indigere propter non poſſe ſibiipſis acquirere, ſicut cum libere diſcurrunt. Quinto egent præcipue adiutorio ſuper liberatione ſua, & miniſtratur hoc per eos qui precibus, aut alijs modis honeſtis procurāt eorum liberationem. Sexto in auxilio quātum ad defenſionē eorum, vt ſiquis incarceratus

teneatur

teneatur pro cauſa ciuili, ideſt ꝓ debitis adiuuare eũ iudicialiter, ſi in foro de hac re contenditur, aut ſi ſuper crimine, & adhuc lis mota eſt, & defenſione iuris eget incarceratus, magna eſt miſeratio illi imponere auxilium, & ita circa incarceratos magnum opus miſericordiæ eſt.

An ſemper ſit meritorium agere ad liberationem incarceratorum de carcere. *Quæſt.* CCCLXXIX.

QVAERETVR propter pręcedentia, an ſemper ſit meritorium agere ad liberationem incarceratorum de carcere.

Aliqui dicunt, ꝙ ſic, quia agere ad hoc eſt opus miſericordiæ, ſed opus miſericordiæ omni tempore eſt laudabile. ergo ſemper erit bonum agere ad liberationem incarceratorum.

Dicendum, ꝙ non eſt licitum in omni caſu, aut ꝑ omnem modum agere ad liberationem incarceratorum de carcere. Et patet primo, quia tunc liceret iudici omnes vinctos ſoluere, quod falſum eſt, ergo illicitum eſt.

Secundo, quia liceret etiam commentarienſi reos quos ſub cuſtodia tenet liberos abire permittere, cũ liceant ei ea quæ miſericordiæ opera ſunt, & tamẽ nõ licet, ſed in magnam pęnam incidit, nõ ſolum ſi reos ſoluerit, ſed etiam ſi eo non cuſtodiente effugerint. ergo non eſt licitum quocunque modo agere ad ſolutionem incarceratorum.

Ad rationem in contrarium dicẽdum, ꝙ opus miſericordiæ ſemper eſt licitũ, & cuilibet licet, & tamen agere per omnem modum ſolutionem reorum non eſt ſemper opus miſericordiæ, ſed ſepe opus iniquitatis, vt ſi iudex omnes vinctos ſolueret, vel ſi cõmẽtarien. propria auctoritate, etiam ſiquis carcerem effringeret, vt vinctum ſolueret.

Sed ad hoc conſiderandum, ꝙ qui incarcerantur, aut per poteſtatem publicam incarcerantur, aut per priuatos qui nullum ius incarcerandi habent, ſed potius peccant incarcerando. Si ſecundo modo, aut capientes aliquem ſunt hoſtes publici, aut non. De primo, vt ſi infideles capiant fidelem ex nulla alia cauſa, niſi quia fidelis eſt, & illi ſunt hoſtes noſtri. De ſecundo, vt quando fideles, immo forte conciues pugnant inter ſe, vel nulla pugna pręcedente aliquis capit aliũ, & incarcerat fortaſſis, vt extorqueat ab eo pecuniam, ſicut latrones ſępe faciunt cogentes hominem, vt ſeipſum redimat.

Accipiendo primo modo, licet cuilibet de fidelibus agere ad ſolutionẽ talis incarcerati: immo eſt valde meritorium. nã de præcipuis operibus miſericordiæ iudicamus eſſe redemptionem captiuorum. nam Eccleſia ſpecialiꝰ circa tales bona ſua diſtribuit, vt dixit Ambro. lib. de Officijs, & patet 13. q. 2. c. aurum. & Eccleſia ſemper orat captiuis redemptionẽ, ideo ſemper eſt iſtud laudabile. Si autem qui capiunt ſint fideles, aut ſunt hoſtes publici, vt ſicut cum bellum inductum eſt inter regnum, & regnum, vel gentem, & gentem, aut non ſunt hoſtes denunciati. ſicut cũ hoc faciunt latrones ad extorquendum. Si primo modo licet omnibus, de quorum numero eſt qui captus eſt, agere quantum potuerint ad liberationem capti, etiã ſi non foueant iuſtum bellum, vt ſi vnum regnum iuſte pugnat contra aliud, & aliquis de illo regno contra quod pugnatur captus fuerit, licet omnibus corregnicolis ſuis agere ad illius ſolutionem. nã licet iſti non foueant iuſtum bellum ſi illud committerẽt, tamen defendendo ſeipſos, & res ſuas iuſte agunt: vnde licet alij qui contra eos iuſtum bellum mouent poſſint licite occidere ipſos, & capere bona eorum, ipſi li-
F cite agunt defendendo bona ſua, & res, quamuis non licet aggredi alios ad diripiendum illorũ bona, ſicut alijs ex oppoſito licet inuadere perſonas, & diripere bona, & tamen quando licet alicui ſeipſum defendere licet eripere eum qui tenetur, quia ille malum ſuſtinet, & eripere eum eſt defendere ne maiora patiatur mala. Si autẽ non ſint hoſtes publici, ſed vel latrones, vel particulares inimici. dicendum ꝙ licet cuicunque eripere illum de vinculis, quia nulla ratione talis tenetur, neque etiam qui tenet habet auctoritatem ad tenendum. ſicut igitur ei qui tenetur licet ſeipſum liberare, ita & cuilibet alteri, dumtamen alias ſine iniuria, vel ſcandalo faciat, ideſt nõ oporteat propter hoc
G repugnare ſub periculo mortis, quia occaſione boni non eſt malum faciendum. interdum tamẽ poteſt accidere, ꝙ licitum ſit pugnare contra tales detentores ad ſoluendum eos qui tenentur, ſed in rebus tam particularibus non poteſt dari vniuerſalis regula, ſed cõſiderata ipſa re in particulari poterit de ea dari iudicium, an liceat, vel non. Si autem tenetur quis in vinculis auctoritate publica, ſiue teneatur iuſte, ſiue iniuſte non licet alicui agere quocunque modo ad ſolutionem, quia tunc liceret effringere carcerem ad ſoluendum vinctos, & falſum eſt. ſed aliquis modus eſt quo licet agere ad ſolutionem. & tunc dicendum, ꝙ aut manifeſtum eſt iniuſte aliquem teneri, aut dubiũ eſt, aut eſt certum, ꝙ tenetur iuſte. Si primo modo, ſi-
H ue teneatur ſub colore cauſæ ciuilis, ſiue criminalis licet agere ad liberationem eius precibus intercedendo apud iudices, vt eũ ſoluant, & ſi precibus nõ ſoluitur licet agere iudicialiter corã ſuperiori iudice, vel precibus, vt ipſi eum ſoluant, & generaliter oĩ modo qui nõ ſit per violentiam, aut fraudem licet agere ad ſolutionem talium. Si tertio modo, ideſt, quando eſt certum, ꝙ iuſte quis tenetur. dicẽdum ꝙ aut tenetur pro cauſa ciuili, vtpote pro debitis, vel ſimilibus, aut pro criminali. Si primo modo licet agere ad ſolutionem intercedendo apud eum, quo petente, vel cuius cauſa tenetur, vel ſoluendo ei debitum, vel cõponendo cum eo, vel apud iudicem intercedendo. cauendo tamen de indemnitate eius cui aliquid debetur, quia
I alias videtur, ꝙ præiudicet proximo qui facit aliquem ſolui, quo liberato non ſoluetur debitum creditori, & tamen quòd ipſe qui captus tenetur procuret ſolui a iudice, etiã nulla cautione præſtita creditori, non videtur, quòd pėccet mortaliter: licet enim ſeipſum eripere quomodo potuerit, dum non agat contra legem. iudex tamen peccaret ſi talem ſolueret creditore non conſentiente, neque cauto ei de indemnitate.

Si autem ſit cauſa criminalis, aut eſt illa in qua pęna mortis infligenda eſt, vel perpetui carceris, aut trũcationis membrorum, ſiue determinata alia pœna, aut eſt pœna arbitraria, vtpote quando carcer datur in pœnam, & non in cuſtodiam. vt ſi nulla alia pęna
K infligenda ſit.

De primo dicendum, quòd aut is qui procurat ſolui vinctum, eſt talis ad quem ex debito pertineat procurare vitam, & honorem vincti, vt filius pro patre, & pater pro filio, & vxor pro viro, & è contrario, & in ſimilibus attinentijs cognationis, vel affinitatis, aut amicitiæ, vel receptorum beneficiorum: aut non eſt talis, ſed extraneus, ad quem non pertinet intercedere in his, niſi ex ſola miſericordia, & charitate generaliter.

Si primo modo dicendum, quòd licet his agere ad ſolutionem vincti precibus, vel alijs modis, dum non agant violenter, aut cõtra ſpecialem prohibitionem legis communis, vel municipalis, & hoc, ſiue iſti ſperent iſtum inde liberatum emendatum, ſiue deterio-

rem

rem credant futurum, aut dubitēt, & hoc quia isti nō debent respicere ad id, quod est bonum simpliciter, i. istum puniri, vel non, sed ad id ad quod ipsi tenentur, s. quia ex genere necessitudinis prædictæ, tenentur ad agendum pro tali. Si secundo modo, aut isti credunt, ꝙ liberatus emendabitur, aut non, sed deterior efficietur. Si primo modo licet orare pro illo, & omnibus modis intercedere, vt liberetur, dum nō sint modi vetiti specialiter per legem. Si secundo modo non licet, quia apparet ꝙ agunt contra bonum publicum talia procurantes, & ratio diuersitatis inter istos, & præcedentes est, quia præcedentes erant specialiter obligati personæ vinctæ, ideo tenebantur procurare id quod erat illi bonum, s. solui, licet non sit hoc bonum simpliciter, vel communitati, & tamen in hoc nō peccant, sicut cum quis est criminosus, & vtile valde esset reipublicę, ꝙ ille occideretur, & iudex illum vult capere, ipse autem fugit ne capiatur, non peccat fugiendo, licet fugiendo impedit bonum publicum, ita & filius liberando patrem de carcere, qui est criminosus, dumtamen non effringat carcerem, vel alium modum habeat vetitum a lege, non peccat, licet bonum esset illum occidi. secus de alijs, quia non tenentur ad procurandum, nisi ex sola misericordia, vel charitate generali, & tamen magis debet quis procurare bonum publicum, quàm vnius priuati, quando specialiter non tenetur illi, cum bonum commune sit amabilius, primo Ethicorum: ideo potius debet cessare, vt iste occidatur, vel puniatur in fauorem boni publici, quàm intercedere in fauorem priuati hominis. Si autem pœna illa non sit ordinaria, sed pendet ex voluntate iudicis, & est citra mortem, & detruncationem membrorum, maxime quando est pęna detentionis in vinculis, dicendum, quòd licebit cuilibet agere precibus ad solutionem illius, & hoc cum non videatur agere contra ius, quia nulla pœna est ibi diffinita, sed quod iudex imposuerit, & hoc nisi quis crederet verisimiliter, quòd ex tali solutione sequeretur malum publicum, quia tunc non licet agere ad solutionem, nisi personis habentibus necessitudinem, vt supra dictum est. Si secundo modo, idest, dubium est, an teneatur quis iuste, vel iniuste, dicendum, quòd licitum est agere aliquid ad solutionem illius, quia iura promptiora sunt ad absoluendum, quàm ad condemnandum, & dubia in meliorem partem, & fauorabiliorem interpretanda sunt, & hoc verum est, quantum ad priuatos, qui intercedunt vt aliquis soluat, secus est de iudice, quia iudex non debet vinctum, qui iam tenetur soluere, quando dubitatur, an teneatur iuste, sed prius debet discutere, an iuste, vel iniuste teneatur. Et ratio est, quia iudex est minister iustitiæ, ideo debet attendere, quod iustum est simpliciter, & non fauorem particularium personarum, secus de priuatis, quia illi possunt intercedere, quando non est manifestum, quod malum agunt intercedendo, & non tenentur ipsi procurare bonum publicum, cum ipsis non sit commissa administratio iustitiæ, & satis est eis non agere manifeste contra bonum publicum, & prædicta vera sunt tam in vinctis pro causa criminali, quàm pro ciuili, dumtamen dubium sit, an iuste teneantur.

Quid intelligatur per hoc, scilicet, venistis ad me. Quæst. CCCLXXX.

Quaeretur cum dicatur, in carcere eram & venistis ad me. quid intelligatur per hoc quod dicitur, venistis ad me.

Dicendum, quod per venire intelligitur ipsa releuatio miseriæ, quam patiuntur incarcerati,

A & quia illa miseria non est vna, sed multiplex, non potuit inueniri aliquod vnum nomen respondens releuationi: nam necesse est, vt quot modis se habet miseria, tot modis se habeat releuatio, ideo releuatio est multiplex, & non potest illa vno nomine exprimi speciali, & sic ponitur generale, & istud est venire, quia in veniendo comprehenduntur omnes administrationes, quæ fiunt incarceratis, & ita per egredi, & ingredi signatur tota humana operatio, quæcunque sit, sic accipitur Numeri vigesimoseptimo cap. scilicet, de Iosue pro hoc, siquid agendum fuerit Eleazar sacerdos consulet Dominum: ad verbum eius ingredietur, & egredietur ipse, & vniuersa multitudo filiorum Israel, & eo mandante facient

B filij Israel omnia quæ facturi sunt, & sic etiam omnes operationes Christi signantur per egredi, & ingredi, sic dicitur Actuum primo cap. Oportet accipere vnum ex his qui congregati sunt nobiscum in omni tempore quo intrauit, & exiuit inter nos Dominus Iesus, incipiens a baptismate Ioannis vsque in diem qua assumptus est. a fortiori ergo omnis administratio, quæ fit incarceratis signabitur per venire ad eos. Et ratio in speciali est, quia incarcerati tenentur ne exeant, aut discurrant: necesse est igitur quòd omnis administratio, quam circa eos faciamus, sit peruenire ad eos, & quia ista est præambula, ad omnes ponitur loco omnium.

C *Per quid differunt opera misericordiæ, & incarcerati, & infirmi. Quæst. CCCLXXXI.*

Quaeretur per quid differunt duo ista opera misericordiæ, quæ fiunt circa incarceratos, & infirmos, cum in vno dicatur, visitastis me, & in alio venistis ad me?

Dicendum, quòd in multis communicant tam in miseria, quàm in releuatione. De miseria patet, quia sicut infirmitas est quædam impotentia prouueniens ab intra, secundum quam non potest quis sibijpsi ministrare, neque ire quo vult, ita & incarceratio dicit quandam impotentiam prouenientem ab extra, & ita ambo indigent sibi ministrare, & in vtroque eorum non est vna simplex miseria, ideo

D neque vnica releuatio, ideo non competit aliquod nomen speciale, sicut est in esurie, & siti, quia esuries vnicum malum est, ideo & sua releuatio est vnica, idest, cibus. & sitis est vnicum malum, & sua releuatio vnica est, idest, potus, sed non est vnicum malum incarceratorum, neque vnicum malum infirmorum, ideo releuatio non est vnica, sed oportuit poni vnum nomen, ideo debuit esse generale, quod multa comprehenderet, & tale est vtrumque, scilicet, venire, & visitare.

Et dicendum, quod quasi idem sunt, visitare, & venire ad ipsum, quia visitare infirmum est venire ad videndum ipsum, venire autem ad incarceratum idem est: licet diuersis nominibus signentur, &

E licet ea quæ præstantur incarcerato, & infirmo, non sint omnino eadem, tamen principium vtrorum idem est, scilicet, ire ad illos: nam non possumus præstare aliquid infirmo, nisi eundo ad ipsum, quia ipse non potest venire ad nos, & incarcerato nihil præstatur, nisi ad ipsum eundo, & quia istud est principium ad omnia quæ præstantur, ponitur pro omnibus operationibus, vel administrationibus circa vtrūque factis, & licet videantur aliquo modo differre visitare, & venire ad alterum, tamen pro eodem accipiuntur. Et patet, quia ambo ponuntur sub eodē verbo, vt cum dicitur in litera, scilicet, quādo te vidimus infirmum, aut in carcere, & venimus ad te? & ideo

respectu vtriusque ponitur venire, quasi ad vtrunque referatur, & sit eadem releuatio infirmi, & incarcerati. & econtrario ponitur aliquando visitatio, vt pertinens tam ad incarceratos, quàm ad infirmos, vt cum dicitur in litera, infirmus fui, & in carcere, & non visitastis me, quia vna releuatio, quæ est visitatio sit amborum. hoc autem fit, quia ponuntur ista quæ sunt generalia nomina, & non solum duo possunt sub vno nomine comprehendi, sed etiam omnia opera misericordiæ sub vno nomine releuationis, idest, sub nomine administrationis, quia omne quod facimus circa miseros, releuando eorum miseriam est quædam administratio: sic dicitur in litera, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, vel in carcere, & non ministrauimus tibi? & ita loco omnium ponitur administratio.

Quare non ponitur opus misericordiæ, quod est sepelire mortuos, & an aliquod malum proueniat defunctis non sepultis, vel aliquod bonum sepultis. Quæst. CCCLXXXII.

QVAERETVR cum ponantur cætera opera misericordiæ corporalis, quare non ponitur opus misericordiæ, quod est sepelire mortuos? maxime, quia cum quater ponãtur, ista nunquàm ponitur de sepeliendo mortuos.

Dici potest vno modo, quod non ponitur eo quòd non iudicatur esse opus misericordiæ, sicut cætera: nã omnia alia fiunt homini, sed sepultura non datur homini: cadauer enim est quod sepelitur, & non homo, ideo neque erit proprie opus misericordiæ.

Secundo, quia ideo vocantur opera misericordiæ, quia præsupponunt aliquam miseriam, & tamen miseria nulla esse potest in cadauere, quod nihil sentit, secus de homine qui bonum, & malum sentit, & intelligit, & gaudet inde, vel affligitur: ideo circa sepulturam mortuorum non potest esse opus misericordiæ, licet sit aliquod opus virtutis, sed Christus intendit hic ponere opera misericordiæ corporalia, ideo non posuit de sepultura mortuorum. & hoc videtur esse stricte, accipiendo opus misericordiæ.

Sed dicetur quomodo ergo nos computauimus inter opera misericordiæ, & ita septem iudicamus esse opera misericordiæ corporalia? Dicendum, quòd nos ponimus esse opus misericordiæ, inquantum aliquo modo conuenit cum operibus misericordiæ corporalibus: nam cætera opera misericordiæ enarrata sunt quædam releuationes malorum circa corpus accidentium, vt famis, sitis, & similium, & tamen sepeliri circa corpus fit, & tollit quandam quasi miseriam, scilicet, manere insepultum, ideo vocatur opus misericordiæ, & habuit laudem opus istud, ex eo quod Tobias faciebat: nam vt sepeliret corpora defunctorum quos rex occidebat, subijt pericula multa, & priuatus est facultatibus, & istud erat præcipuum opus eius.

Etiam apud omnes gentes fuit ista conceptio, quòd corpora defunctorum essent sepelienda, aut cremanda: qui vero cremabant reseruabant cineres, & illis dabant sepulchrum. iudicabant enim turpe esse, vt manerent insepulta humana corpora, vnde & mulieres quæ diligenter sepelierunt corpus Domini, laudantur ex pio officio.

Sed considerandum, quòd etiam si bonum sit sepelire corpora humana, non ideo iudicatur opus misericordiæ corporalis, quia potest pertinere ad aliquã virtutem. Pro quo sciendum, quòd sepeliri potest corpus humanum ex duplici intentione: vno modo inquantum inhonestum est, manere insepultum, &

F pertinet ad honorem quendam humani cadaueris, quòd sepeliatur, idest, quòd hunc honorem habeat homo, quòd sicut inter omnia animalia solus homo est animal sacrum, atque diuinum, ita soli deferatur huic honor, quòd eius cadauer sepeliatur, cæterorum animantium cadauera maneant insepulta: & hoc modo non est sepelire opus misericordiæ, sed religionis: nam locum sacrum vocamus vbi cadauer humanum sepelitur, & religiosa vocamus ea quæ ad sepulchrum, vel funera pertinent, & ita tota cæremonia circa exequiarum funeris, & sepulturæ exhibitionem facta vocatur religionis opus: religio autẽ pars iustitiæ est, misericordia vero liberalitatis, ideo non pertinet illo modo ad opera misericordiæ sepelire

G mortuum.

Si vero accipiatur, vt per sepelire tollitur quædam miseria: dicitur sepelire opus misericordiæ, sed miseria varie iudicatur: nam vulgares qui pauca aduertunt iudicant quasi sensum quendam mali, & boni manere in cadauere, & eo modo putant bonum, & malum ei accidere, & sicut homini viuenti iudicarent miseriam inesse, si nudus maneat, ita & humano cadaueri iudicant miseriam accidere, si insepultum iaceat, sed hoc nihil est, quia cadaueri non inest sensus boni, & mali, ideo neque miseria.

Sed dicendum, quòd iudicatur miseria quædam esse hominis, cuius cadauer insepultum est, & hoc non iuxta errores Gentilium, quos enarrauerũt Poe-

H tæ, scilicet, quòd qui insepultus iacebat, non poterat transire aquas inferni, quia Charon portitor prohibebat eum, & ita errabant animæ mortuorum, quousque cadauera sepelirentur, vel transirent centum anni, vt refert Virgilius in 6. Aeneidos. Hæc enim fabulosa sunt, sed iudicatur miseria insepulto, inquantum ille, qui mortuus est, censetur manere: nam licet non maneat secundum existẽtiam, manet secundum opinionem: habet enim esse quoddam in opinione, & memoria hominum, & secundum illum esse accidit sibi malum, & bonum, sed illud est paruum, ita dicit Aristotel. primo Ethicorum, cap. pronepotum autem fortunas. vbi quærit, an post mortem accidat ali-

I cui fœlicitas, vel infœlicitas ex infortunijs, vel fortunis nepotum, & pronepotum, & amicorũ, & respondet quòd accidit homini quoddam bonum, & malũ fragile post mortem, ex his quæ patiuntur, vel agunt nepotes, & pronepotes, & amici, illud tamen aliquod est: nam dicere quòd nullum prouenit, est valde inamicabile, & opinionibus contrarium: dicit tamen ꝙ illud non est tam paruum, vt differat a bono, vel malo, quod accidit homini in vita, sicut differt res a voce, vel sicut differunt bona, & mala, quæ sunt ab eis, quæ recitantur in Tragædijs, quia illa quidem afficiunt animam quadam passione lætitiæ, vel tristitiæ, & tamen realiter nihil de bono, & malo ponunt in auditoribus, sed magis differunt bona, & mala, quæ perueniunt ad mortuos, ex his quæ fiunt circa viuen-

K tes a bonis, & malis, quæ ipsi viuentes habuerunt, sed non differunt tantum, vt illa possint facere post mortem fœlices eos, qui non fuerunt fœlices in vita per proprias operationes, vel accidentia, neque possunt facere post mortem infœlices eos, qui in vita non fuerunt.

Ex hoc autem sequitur, quòd peruenit aliquod malum ad mortuos ex eo, quod non est sepeliri, quia ex fortunis, vel infortunijs nepotum, & pronepotum prouenit aliquid ad mortuos, vt dictum est: ergo a fortiori ex eo quod accidit circa corpus proprium, magis accidet eis bonum, & malum, quia magis pertinet ad quemlibet hominem corpus suum propriũ, quod est pars eius substantiæ, quàm

quàm nepotes, & pronepotes, qui sunt extranei, & nihil potest esse magis propinquũ, quàm quod est pars essentiæ, ideo nihil est, de quo magis potest ad mortuum pertinere, quam de eo, quod circa corpus eius accidit, idest, quòd sepeliatur, vel non sepeliatur, aut fiant circa ipsum aliquæ inhonorationes. Item patet hoc ex conditione temporis, quia vt dicit Aristot. 1. Ethicorum, in alleg. cap. pronepotum aũt fortunæ. Multa differentia est inter bona, & mala, quæ adueniunt mortuis ex viuis, & hoc est secũdum esse quod mortuus habet in opinione nostra, sed mortuus quando recenter mortuus est, videtur habere esse fixum quasi viuens. cum autem aliquantum tempus abierit, desinit esse in memoria, & consequenter desinit totale esse eius, ideo tunc minus malum, & bonum ei prouenire potest, & tamen nihil est magis ad vitam coniunctum in mortuis, quàm sepeliri, vel non sepeliri, ideo ex illo maxime proueniet malum, & bonum eis, quia necesse est, aut statim sepeliri, aut statim manere insepultos. Item patet hoc ex opinionibus hominum, quia nihil putant esse, in quo maiorem iniuriam faciamus mortuo, quàm si corpus eius trahamus per terram, aut laceremus, & insepultum relinquamus canibus, & bestijs deuorandum: sic colligitur ex Aristot. quinto Ethicorum, cap. vlt. cum loquitur de illo, qui seipsum occidit, an sibi iniustum faciat, & respondetur quòd facit ciuitati, & non sibi, ideo ciuitas, vel communitas infert ei pœnam, scilicet, inhonorationem circa corpus: cũ dicitur, propter quod & ciuitas damnificatur, & quædam inhonoratio adest seipsum corrumpenti, vt ciuitati iniustum facienti. & tamen in tali materia multum valet opinio, vt patet primo Ethicorum, cap. pronepotum: nam argumentum sumitur ibi ex opinionibus, scilicet, quòd videretur inamicabile, & opinionibus contrarium, ꝗ mala, & bona viuorum ad mortuos non perueniant. Est ergo dicendum, quòd malum quoddam prouenit defunctis ex hoc quòd non sepeliuntur: sic etiã bonum quoddam videtur prouenire mortuis ex eo quòd honorabiliter sepeliuntur, sic patet Isaię 11. cap. vbi de Messia ponuntur multa, & postea ponitur de honore sepulchri eius. cum dicitur, in illa die erit radix Iesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur, & erit sepulchrum eius gloriosum, & tamen si non pertineret ad Christum gloria sepulchri, nihil de hoc diceretur: ergo gloria sepulchri ad Christum attinebat. Sed obijcietur, quòd non prosit sepultura mortuis, quia dicitur extra de sepul. cap. ex parte pereuntium, & cap. sacris, quòd malis pretiosa sepultura non prodest, & bonis rara, aut nulla non nocet: ergo non attinet ad mortuos sepeliri, vel non sepeliri. Secundo, quia 10. quæst. 2. c. animę, dicitur, quòd animæ defunctorum iuuantur quatuor rebus, & sequitur de sumptibus funeris, & pompis exequiarum, quòd potius sunt solatia viuorũ, quàm defunctorum. Dicendum, quòd aliquid facit sepeliri, vel non sepeliri ad mortuos, vt supra dictum est. Ad primum dicendum, quòd aliter loquimur nos de sepultura, respectu mortuorum, quàm Aristoteles: nos quidem & iura dicimus nõ prodesse sepulturam pretiosam malis, scilicet, ad salutem animæ, & verum est. Aristotel. autem dicit aliquid facere ista ad mortuos, non quidem quantum ad bonum, vel malum animę quod est esse reale, quia Aristotel. non diffinit an aliquod bonum, vel malum patiatur anima post mortem, sed loquitur de esse quod habet mortuus, vt homo in opinione nostra, & quantum ad illud multum facit sepeliri, vel non sepeliri: si autem acciperemus de mortuis, quantum ad statum animæ, frustra esset quæstio illa quam mouet Aristotel. in allegato cap.

A pronepotum autẽ fortunas, quia quidquid mali, vel boni accidat viuentibus, non mutatur ex hoc de bono, aut malo mortuorum, quia non habent pœnam, & gaudium, nisi ex eis quæ egerunt in vita. Ad secundum dicendum eodem modo, quòd dicitur pompam exequiarum non prodesse mortuis, scilicet, quãtum ad salutem animæ, sed viuis ad solatium ista prosunt, & tamen accipiendo secundum Aristotelem, secundũ quòd homo manet in opinione prosunt mortuis, quia iudicamus per hoc eos fœliciores, quàm fuerant in vita, aut si ista desint, iudicamus eos infœliciores, quàm fuerint dum viuerent, vel si fœlices iudicabantur, detrahi videtur aliqualiter eorum fœlicitati, licet non sufficiant ista ad faciendos eos simpliciter fœlices, aut infœlices, idest, facere aliud esse, quàm

B fuerant dum viuerent. Nunc vero redeundum ad id quod dicebatur, idest, quòd Christus non dixit de sepultura mortuorum, quia non videtur esse opus pietatis, siue misericordiæ, sicut cætera. Alia causa est, & præcipua, scilicet, quia Christus loquitur omnia hæc in persona sua, cum dicat, esuriui, & non dedistis mihi manducare, & tamen de seipso non diceret, mortuus fui, & non sepeliuistis me, quia tunc quando loquetur viuus erit, ideo loquitur iuxta ea quæ competere possunt viuenti, sed viuenti competit esurire, sitire, hospitem esse, & nudum: non autem competit defunctum esse, & sepeliri, ideo non fit mentio de hoc cor-

C pore. Sed obijcietur, quòd debet poni etiam illud, quia Christus loquitur istud non de se, sed de membris suis, idest, pauperibus, vt dicitur in litera, scilicet, quandocunque vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis, sed ad illos pertinet defunctum esse, & sepeliri, ideo dicere hoc debuisset. Dicendum, quòd licet pro membris suis loqueretur, tamen nomine suo loquebatur, ideo oportebat, quòd locutio esset talis, quòd conueniret, aut conuenire posset ei in persona sua, & tamen in persona sua non competebat dicere defunctus fui, & non sepeliuistis me, quia loquitur vt viuẽs, ideo non dicit illud. Aliqui autem dicunt, quòd Christus non dixit istud, eo quòd non competebat ei, quia cum Christus mortuus est, sepultus fuit, & nõ solum

D sepultus, sed diligenter valde, quia cum linteaminibus, & aromatibus corpus eius conditum est, & positus fuit in monumento nouo, exciso in petra, in quo nondum quisquam positus fuerat, infra 27. c. & Marci 15. & Lucæ 23. Immo de sepulchro eius dicitur, quod erit sepulchrum eius gloriosum, Isaiæ 11. cap. & sic non poterat dicere istud. Dicendum, quòd non fuit ista causa: nam etiam tunc tacuisset de alijs operibus misericordiæ, quia multa sunt, quæ non fuerunt circa ipsum necessaria, & ita nemo debebat exhibere, & tamen ponit omnia illa Christus, ideo ita poneret istud, nisi ex alio capite repugnaret, & ita tacuit, quia locuturus est viuens, & vt viuenti non competit ei sepeliri, secus de alijs operibus misericordiæ. Ad ar-

E gumenta duo facta in principio est respondendum. Ad primum dicendum, quòd verum est, quod opus misericordiæ soli homini fit: nam rei inanimatæ non dicimus misereri. Etiam sepultura homini datur, non quidem quòd homo sepeliatur, sed quia hoc quod est sepeliri, est aliquid quod ad hominem pertinet, & peruenit ad ipsum, vt malum, & bonum: & hoc fit inquantum homo mortuus censetur actu manere, non quidem in re, sed in opinione, & pro illo esse cõpetit bonum, aut malum, de quibus sunt sepeliri, & non sepeliri. Ad secundum dicendum, quòd non est misericordia vbi non præsupponitur miseria, & illa quidem præsupponitur hic, & non in cadauere, cui neq; bonum, neque malum accidit, sed in hoĩe q iudicatur pro eo eẽ, quod hẽt in opinione nostra mala pa-

ti, & miseriam pati si relinquatur cadauer eius insepultum.

Quomodo Christus dicturus est, esuriui, cum hæc ipsa Christo minime competerent. Quæst. CCCLXXXIII.

SED quæretur quomodo Christus dicturus est, esuriui, &c. nam ista non competiuerunt sibi saltem omnia, ideo non potest de illis quæri, vt aliquos propter hæc absoluat, & alios condemnet. Aliqui dicunt, quòd licet de quibusdam istorum non constet nobis quomodo, aut quando Christo acciderunt, tamen aliquando ei competiuerunt, & illud sufficit ad hoc quòd de his conqueratur, sicut esuriuit, quando discipuli esuriebant, & vellebant spicas, supra 12.ca. Esurijt cum ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Etiam sitiuit, vt quando ad fontem sedit fatigatus ex itinere, & petiuit bibere a muliere Samaritana, Ioan.4.cap.& ita erit de alijs.

G Dicenddm, quòd ista non acciderunt Christo in se ipso, sed in membris suis, vt ipse in litera dicit. Et cum obijcitur de fame Christi dicendum, ꝙ non passus est ipse famem tunc, sed discipuli, vnde ipsi soli cęperunt spicas vellere, & manducare grana, supra 12.& Marci 2. & Lucæ 6. Christus autem non vellebat spicas, & ideo Pharisæi solos Christi discipulos arguerunt, eodem ca. Et cum dicitur de fame, supra 4.cap. ꝙ postea esurijt. dicendum, ꝙ non fuit talis, de qua aliquis posset argui, quasi nō prouidens Christo: passus est enim illam dum esset in mōte, in quo ieiunauit quadraginta diebus, & nemini manifestata est, quia non descendit tunc Christus ad loca habitationis humanę. Secūdo, quia non fuit tunc aliqua necessitas famis, in qua homines deberent prouidere, sed Angeli prouiderūt: nam dicitur quòd statim, vt recessit tentator accesserunt Angeli, & ministrabant ei, supra 4.cap.

H Cum vero dicitur de siti non stat, quia Christus nō petiuit a muliere aquam quasi potu indigeret, sed vt ex hoc daretur ei occasio loquendi ad mulierem, omnia quæ habentur eodem cap. ad salutem mulieris, & populi Samaritanorum. Et patet, quia cum petiuisset aquam non accepit eā, immo neque cibum voluit, cū discipuli illum tulissent, eodem cap. sed dixit, ego cibum habeo māducare, quem vos nescitis, & nō sumpto cibo iuit ad prædicandum in vrbem Samaritanorum. Si autem obijciatur, quia ipse dixit, sitio, infra 27. & Marci 15.cap. vbi vere sitiebat. Dicendum, ꝙ etiam si vere sitiret non peteret bibere, neque diceret sitio, nisi vt impleretur scriptura, scilicet, dederūt in escam meam fel, & in siti mea potauerunt me aceto.

I De alijs etiam apparet, quòd non competiuerunt ei, s. hospes fui, & non collegistis me: nam verum est, ꝙ ille non habebat vbi reclinaret caput suum, supra 8.cap.& tamen quocunque ibat, vt in hospitem reciperetur, sponte recipiebatur, & gaudebant, recipientes eum, quia præstabat eis aliqua bona, i. curationem morborum, vel alia. De nuditate etiam magis notum est, nunq̄ enim nudus fuit, neque vestibus indigēs, sed honeste indutus: habebat enim quando occisus est vestes, quæ diuidi possent, & cōcupisci: sicut patet de veste eius consutili desuper texta per totum: nam illam, quia bona erat non diuiserunt, sed sortiti sunt cuius esset, Ioan.19. cap. & ita in vita erat vestitus semper decenter, quia enim nuditas pertinet ad quandam ignominiam, & contemptū, Isa.58.c. s. Cū videris nudum operi eū, & carnem tuā ne despexeris: nunq̄ ipse permitteret se nudum esse, aut inhoneste vestitū, sed taliter qualiter decebat. De infirmitate est magis manifestū: nā Christus nunq̄ fuit infirmus, i. languens. non enim sumit morbos nostros, & accidētia, quæ proue-

F niunt ex quadam particulari corruptione, sed accidētia sola, quæ cōsequuntur totam speciem, sicut sitim, famem, frigus pati, & calorem, & similia. languor autem, i. febris, aut corruptio quęcunque, aut scabies, vel lippitudo pustulæ, aut lepra, & quælibet similia nunq̄ in eo fuerunt, quia ista non consequuntur totam speciem. nunquàm igitur Christus fuit infirmus, i. languens, neque esse poterat, quia non assumpsit talia, & sic non poterat visitari in infirmitate. De carcere quoque patet, ꝙ nunq̄ in eo fuerit: nunq̄ enim tentus est, nisi cum ad mortem ductus est: ante hoc enim nemo poterat in eum manum mittere, quia nondum venerat hora eius, Ioā.7.& 8.cap. & sic vsque ad diem quo mori debuit, & sponte se obtulit, nunquàm ab aliquo captus, neque tentus est, aut in vinculis coniectus, & ita ipse dixit Lucæ 22. Quotidie eram vobiscum in Templo, & non extendistis manus in me? sed hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum. q.d. Ante horam illam nunquàm tentus est, neque teneri potuit, ideo neque in carcere visitari: nullum igitur istorum operum misericordiæ aliquādo ad eum pertinebat, quod non fuerit impensum. Secundo, & principaliter patet, quia dato quòd omnia ista ad eum pertinerent, vel pertinuissent, non poterat conqueri de omnibus malis in iudicio dicens, esuriui, &c. Quia ille nunq̄ fuit in terra omnium malorum, vt ibi indigeret his, sed in sola terra Iudæorum cōuersatus, natus, & mortuus est, præter fugam eius in Aegyptum, cum esset infantulus, & inde puerulus reductus est, supra 2.cap. Etiam dato, quòd fuisset in omnibus partibus terræ, non fuit in omnibus temporibus, ad hoc quod omnes homines potuissent eum videre egentem his, & tamen omnes malos accusat de his, quæ fuerunt in omnibus temporibus: ergo non accusat propter se, quasi ipse indiguerit his, & non fuerint ei præstita. Sed dicendum quòd omnia hæc pertinent ad membra sua, quæ sunt pauperes, & hi omni tempore fuerunt, & erunt, & in omni loco, sicut Christus dixit: pauperes semper habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis, seq. cap. & his possunt omnia hæc præstari, de quibus accusabuntur mali qui ea non præstiterint.

Quare Christus in iudicando dicet opera misericordiæ, & nihil aliud. Quæst. CCCLXXXIIII.

QVAERETVR quare Christus in iudicando dicet ista opera misericordię, & nihil aliud? nam non ponitur hic aliquid aliud quod dicturus sit. Aliqui dicunt, ꝙ ista dicuntur, quia de his solis homo iudicabitur, i. boni absoluent, quia ista fecerunt, & mali damnabuntur, quia ista non fecerunt. Sed dicēdum, ꝙ non stat. Primo, quantū ad bonos, q̃a non sunt ista opera propter q̄ debetur vita ęterna, sed datˀ vita æterna pro charitate, q̃ enim ī charitate inuētus tūc fuerit, hēbit vitā ęternā: q̃ autē sine illa, nō habebit vitā ęternā: cū sola charitas distinguat
K inter filios regni, & filios perditionis. Secundo, quia dato ꝙ inueniantur in aliquo omnia opera misericordiæ, si charitas non inueniatur, non liberabunt eum a morte æterna, prima Corinth. 13. cap. Si distribuero omnes facultates meas in cibos pauperum, charitatē autem non habeam, nihil sum. Tertio, quia aliqui boni erunt, in quibus non inuenientur ista opera misericordiæ, sicut si fuit aliquis semꝑ malus, & in fine vitę dolens de peccatis, conuersus est, & saluus effectus. nō hēbit ille opera misericordiæ, & sine illis saluabit. Quarto, quia dato, ꝙ in quolibet inuenirentur aliqua opera misericordiæ, non tamen in oībus inuenientur oīa, quia multi sunt qui nunquàm iuerūt ad incarceratos,

ratos, aut non visitauerũt infirmos, licet alia fecerint, & tamen dicitur istud hic de omnibus bonis, quasi singuli bonorum hæc omnia fecerint: ergo non est istud verum. Quinto quantum ad malos: nam dicitur quòd non fecerunt hæc, ideo vadunt in ignem æternum, & tamen non est ista causa, sed ex eo, quòd charitatem non habent. Sexto, quia dato quòd mali omnia hæc fecissent, cum decedant in mortali non possunt saluari, prima Corinth. 13. cap. Si distribuero, &c. Septimo, quia non est verum, quòd mali non fecerunt hæc, idest, pascere esurientes, &c. quia multi malorũ plus impenderunt in opera misericordiæ, quàm multi bonorum, sicut apparet de vsurarijs, & alijs, qui de iniusto acquisierunt, & vberiores eleemosynas, quàm alij faciunt. Octauo, quia dato, quòd multi malorum nunquàm impenderint miseris aliquod opus misericordiæ, tamen multi illorum sunt, qui impenderunt, & ita competit omnibus eadem causa. Dicendum ergo, quòd non est verum, quòd de his solis homo iudicabitur, & pro his dabitur vita æterna, vel pœna æterna. Et apparet primo, quia si de alijs non fieret iudicium, manerent multa bona sine remuneratione, & multa mala impunita, quod falsum est. Secundo, quia hoc dato non esset aduertendum, nisi ad opera misericordiæ corporalia, & de cæteris omissio fieret, sed falsum, quia alia sunt multo maioris meriti, vt martyrium, obseruantia perpetua virginitatis, operatio in sacra doctrina, erudiendo indoctos, pro quibus datur aureola, & sunt ista præter opera misericordiæ prædicta, ideo non est verum, quòd de illis solis iudicabitur. Tertio patet, quia supra 18. cap. vbi ponitur parabola de incarcerato, qui cogitur reddere vsque ad nouissimum quadrãtem, & dicit ibi Christus, quòd sic faciet vobis Pater vester cœlestis: ergo Deus petit rationem vsque ad nouissimum quadrantem de bonis, & malis: sic enim dicitur Ecclesiast. 12. cap. scilicet, Cuncta quæ fiunt adducet Deus in iudicium, & pro omni errato siue bonum, siue malũ sit.

An tam de bonis omnibus, quam de malis iudicium fiet. Quæst. CCCLXXXV.

ALITER ergo dicunt, quòd de omnibus bonis, & malis fiet iudicium, & tamen exprimitur de solis operibus misericordiæ ad signandum conditionem illius iudicij, scilicet, quia non solum pro malis, quæ necessario euitantur, & pro bonis quæ necessario fiunt, sed etiam pro bonis, quæ non videntur esse necessaria fiet iudicium. Dicendum, quòd verum præsupponitur hic in aliquo: nam quæretur hic in iudicio ratio de bonis, sed ratio de bono potest dupliciter accipi. Vno modo quantum ad præmium dandum pro omni bono facto. Alio modo quantum ad pœnam inferendam pro bono omisso. De primo dicendum, quòd de omnibus bonis fiet iudicium, quia pro omnibus bonis quæcunque fecerimus, dabitur nobis præmium, siue sint bona necessaria, siue bona supererogata. De secundo dicendum, quòd non dabitur ratio de omni bono, sed solum de bono necessario. facere enim bonum interdum est necessarium, quia cadit sub lege, interdum supererogationis. quantum ad bonum supererogationis non est aliqua omissio, cum sint pure voluntaria, ideo nulla ratio de eis petetur, quantum ad bona necessaria petetur ratio. sic autem sunt multa, quæ facere iubemur, & omnia illa sunt bona, vt venerari parentes, colere vnum Deum, diligere proximum, & huiusmodi, & in istis apparet ratio debiti, quia cuilibet manifestum est, quòd ista facere teneamur. Alia etiam sunt bona, de quibus non tam manifestum est, & tamen tenemur illa facere, si-

A cut circa omnem gratiam, quam nobis Deus dedit, tenemur operari aliquid. Et patet hoc supra in litera cùm dictum est de Domino peregre profecto, qui tradidit seruis suis talenta, & postea cum rediit petiuit ab eis rationem de lucro, quod habuerant ex talentis, & seruum qui nullum fecit lucrum, licet integrum talentum restituit, pœna affecit, ita in iudicio de omnibus gratijs administrationum collatis hominibus, petetur ab eis ratio, & qui non ministrauit iuxta gratiam sibi datam, punietur. Sunt etiam bona necessaria misereri proximo, & sunt miseriæ proximorum variæ, quia aliquando est extrema necessitas indigentis, siue in fame, siti, aut nuditate, & tunc omnis homo tenetur misereri, & non est tam mise-

B reri, quàm debitum quoddam præstare: aliquando autem non est extrema necessitas, & tamen tenentur quidam ministrare pauperibus, scilicet, de superfluo, & ideo opera misericordiæ, quæ ponuntur hic petentur ab omnibus, quia nemo est qui non possit præstare aliquod opus misericordię, & etiam sæpe ista necessaria sunt, ideo tam a bonis, quàm a malis ponuntur ista hic petenda.

An adsit aliqua causa ob quam Christus in iudicio tantum opera misericordiæ memorabit. Quæst. CCCLXXXVI.

SED dicendum, quòd non est ista causa præcisa, quia etiam sunt alia opera supererogationis, quæ

C poterant poni, siue opera bona, vt opera misericordię spiritualis: nam illa sunt maioris meriti, quam bona corporalia, ideo illa debuissent præcipue poni. Alij dicunt, quòd causa quare Christus dicet opera misericordiæ erit, vt significetur status iudicandorum, vt innuatur quòd meritum vitæ æternæ non fuerit ex operibus misericordiæ, sed ex charitate, tamen illi qui iudicabuntur non iudicabuntur nisi de operibus misericordiæ, idest, non exprimentur nisi ista. & causa est, quia quidam de mortuis sunt qui non iudicantur, & pereunt, sicut infideles. Alij non iudicantur, & regnant sicut excellenter Sancti, aliqui iudicantur, & regnant, alij iudicantur, & condemnantur,

D & vtrique, scilicet, condemnati, & non condemnati iudicati tenuerunt fidem Christi, & aliquando peccauerũt, sed quidã eorũ maculas peccatorũ eleemosynis, & bonorũ operũ superductione operiũt, & iõ propter mala non condẽnantur. Alij autẽ de malis suis ꝑ operũ misericordię exercitiũ non satisfecerũt, iõ propter mala condẽnant, & ita primi non condẽnant, qa satisfecerũt ꝑ opera misericordię, secũdi condẽnant, qa ꝑ eadẽ cũ potuissent nõ satisfecerũt, sic dicit Greg. 25 li. Moral. hi aũt qbus iudex veniẽs in dextra consistẽtibus dicet esuriui, &c. sunt q ex parte electorũ iudicant, & regnãt, q vitę maculas lachrymis tergunt, q pcedẽtia mala factis sequentibus redimẽtes, qdqd illicitũ aliqñ fecerũt ab oculis iudicis eleemosynarũ su-

E perductione operiũt. Sed dicendũ, ꝙ istud ẽt non sufficit. primo, qa liberatio a peccatis fit per satisfactionẽ, non fit aũt satisfactio nisi ꝑ opera charitatis i. in charitate facta, & ita nihil ẽ magis satisfactoriũ, ꝙ charitas, sed opa ista misericordię hñt se ad eẽ cũ charitate, & sine charitate, iõ nõ fit ꝑ ea liberatio, vt talia opa sunt. Secũdo, qa multa talia faciũt mali, sed qa in charitate nõ sũt, nõ saluant. Tertio, qa multi peccauerũt, & postea nõ factis opibus aliqbus misericordię saluant, sicut q existẽtes in peccato vsq; ad mortẽ dolẽt de illo, & statim moriunt: nã saluant, & satisfaciunt ꝑ tolerationẽ pęnarũ, vocãdo large satisfacere, & non satisfaciũt ꝑ aliqua opa misericordię. Quarto, qa si poneren tur ista opa quasi ꝑ ea satisfaciẽdũ eẽt, poni potsẽt opa misericordiæ spũalis: nã illa vnt magis satisfactoria,

quia sunt secundum se excellentiora, & tamen nō ponuntur, ideo non videtur ista esse causa. Quinto, quia aliqui erunt damnati, & aliqui salui, ad quos non pertinuerunt, neque potuerunt pertinere opera misericordiæ corporalia, sicut paruuli baptizati decedētes, & econtrario non baptizati decedentes: nam de baptizatis paruulis saluis, planum est, quòd non ponentur in numero iudicantium, ideo necesse est esse in numero iudicandorum, & tamen illi non satisfecerūt per opera misericordiæ, quia non fuit illis necessaria aliqua satisfactio, ideo non ponuntur opera ista misericordiæ propter hoc.

Quæ sit verior causa propter quam dicet tantum opera misericordiæ Christus in iudicio. Et an tam damnationis malorum, quàm saluationis bonorum sint plures, vel vna tantum causa. Quæst. CCCLXXXVII.

DICENDVM ergo, quòd non est ista causa, sed videtur causa esse, quia Christus voluit causam vnam assignare condemnationis, & absolutionis: nam Christus quosdam in iudicio absoluet, scilicet, quos beatificabit, alios condemnabit, & ne videatur ex sola voluntate processisse in iudicando, causas apponet. Certum autem, ꝙ non est causa damnationis omnium vna, nec causa beatificationis vna accipiendo causam mediatam, quia sicut sunt diuersa mala opera, ita diuersa bona, & ideo non erit omnium bonorum eadem causa absolutionis, nec omnium malorum eadem causa condemnationis: quapropter pro singulis deberet exprimi causa vna. hoc autem videbatur valde inconueniens, quia tunc esset magna duratio iudicij illius, & inutiliter, ideo oportet quæri quomodo sit causa vna. sic enim

In q.306. diximus supra, quòd ideo dicit Christus omnes bonos positos ad dexteram, & omnes malos ad sinistrā, vt possit de omnibus bonis ferri vna sententia, non exprimendo nomen, idest, vos omnes ite in vitam æternam, & de omnibus malis vna sententia, idest, ite vos in ignem æternum, quod fieri non posset si mixti essent, quia tunc necesse erat exprimi nomina omniū qui absoluebantur, vt caderent sub vnam, vel diuersas sententias absolutionis, & similiter nomina omnium malorum, vt caderent sub alia sententia condemnationis, ideo fuit conueniens modus ad hoc, vt diceretur, quòd omnes boni erant in parte vna, & omnes mali in parte alia, ita hic debuit inquiri causa vna pro omnibus bonis, & causa vna pro omnibus malis. Sed quæ causa deberet inquiri, est dubium. Dicendum, ꝙ vere vna est pro omnibus bonis, & vna pro omnibus malis sine vlla exceptione: nam quicunq; in charitate inuenietur, saluabitur, quicunq; aūt sine illa, condemnabitur, & ideo non oportebat aliam causam exprimi nisi istam. Sed dicendum, ꝙ ista nō exprimitur. Primo & præcipue, quia Christus dabat istam doctrinam rudibus, qui de habitibus animæ nihil sciebant. Charitas vero est habitus spiritualis, & non assuetudinalis, sed infusus a Deo, qui per quodlibet peccatum mortale perit, & cum quis ad Deū cōuertitur, statim redit, siue infunditur nouiter: ista aūt quæ sunt multum spiritualia, & latentia ignorant rudes. Christus aūt non tradebat doctrinam, nisi quam intelligerēt auditores, ideo non decebat loqui de charitate. Secundo propter ipsos qui iudicabuntur, & peribunt, quia multi illorum erunt rudes, sicut decesserunt, quia ꝑ̄ animam nihil maius post mortē aut melius habuerunt, & non intelligerent si de charitate eis diceretur, quia nō esset res sensibilis, ideo de istis operibus dicitur, quæ sensibilia sunt. Tertio, vt detur locus ad dicēdum de his: nam si de charitate diceretur, ꝙ propter illam saluantur ha-

F bentes, & damnantur nō habentes, non diceretur de his operibus misericordiæ, quia illa esset causa sufficiens. Quarto, quia Christus volebat dicere de his operibus misericordiæ: debuit enim homines hortari ad illa, sed alibi non fecerat expresse, ideo nunc debuit facere. Quinto, quia iste locus fuit maxime conueniēs ad hoc, quia qui fidem habent, nihil est quod magis ament, quàm vitam æternam, & quod magis timeant quàm pœnas inferni, vnde non potuit maior admonitio, & efficacior ad hæc opera fieri, quàm dicere, ꝙ exercentes opera misericordiæ saluabuntur, non exercentes ea damnabuntur, ideo hic maxime debuit dici. Sexto, quia opera misericordiæ sunt opera charitatis imperata, ideo ad idem pertinet dicere de operibus

G istis, & de charitate, sed si diceretur de charitate esset sine calumnia. igitur dicitur de his quasi aptius dicatur, cum manifestetur charitas per ista opera, sicut spirituale per corporale, vel insensibile per sensibile.

Quare non expressit Christus opera misericordiæ spiritualia. Quæst. CCCLXXXVIII.

SED dicetur, quare non expressit Christus opera misericordiæ spiritualia, cum illa sint perfectiora, & magis meritoria? Dicunt quidā ideo factum esse, quia per opera corporalia intelliguntur spiritualia, & ita vtraque intelliguntur. Secun

H do dicendum, & melius, quòd fit, quia Christus cum loquatur rudibus, exprimit ea quæ notiora sunt, sed corporalia sunt notiora, spiritualia autem multis sunt ignota, immo multi ignorant, an sint talia opera, aut quæ sint, ideo de corporalibus dictum est, sicut præcedenti quæst. de charitate dicebatur, quòd licet illa sit causa mediata beatitudinis, & damnationis per nō inesse, non fuit expressum de illa, sed de operibus misericordiæ, eo quòd ista sunt nota, & charitas non. Tertio, quia opera misericordiæ spiritualia sunt maioris difficultatis, vt remittere iniurias omnes, tolerare omne malum illatum, & ad talia non statim aspirant imperfecti, secus de corporalibus, sunt enim minoris perfectionis, cum sint de rebus extra nos,

I idest, de cibo, & potu, & ista possunt ministrare etiam homines qui nondum habent ordinatas affectiones suas. Quarto, quia opera misericordiæ corporalia possunt pertinere ad omnes, sed spiritualia non: nam dare aliquem cibum, aut potum, aut visitare infirmum, vel ire ad incarceratum quilibet potest, sed docere, quod est de spiritualibus, vel consulere, & consolari non omnes sciunt, aut possunt, sed quibus datum est, ideo dicitur de corporalibus, quia Christus voluit ponere causam salutis nostræ esse cuilibet facilem. Quinto, quia Christus voluit prouidere communioribus necessitatibus. plures enim inueniuntur indigentes, secundum corporales miserias, quàm spirituales, licet hoc calumniam reci-

K pit. Sexto, & præcipue, quia corporales necessitates magis vrgent sensibiliter, quam spirituales: nam indigentiæ, quibus opponuntur opera misericordiæ spiritualia, non affligunt sensibiliter, vnde multi sunt indigentes secundum eas, qui se indigentes non iudicant, neque recipere volunt spirituales eleemosynas, sicut qui nolunt castigari, doceri, aut consilium recipere. corporales vero indigentiæ affligunt sensibiliter, & nemo est qui in eis nolit releuationem, & non recipiat sponte corporalia beneficia. Septimo, quia opera misericordiæ corporalia tollunt sæpe necessitates simpliciter, quod non fit in operibus misericordiæ spiritualibus: nam qui potu, & cibo indiget, nisi accipiat, morietur, etiam qui infirmus

firmus eſt ſi non viſitatur perhibit. ita de nudo, & incarcerato, & vago ſi nemo eum intra tectum recipiat. ſecus de ſpiritualibus, quia etiam ſi non inſtruatur inſipiens, aut conſulatur ignoranti, non morietur, & ita de alijs, ideo fuit conueniens magis exprimi de corporalibus, quàm de ſpiritualibus operibus miſericordiæ. Cum vero obijcitur, quòd ſpiritualia opera miſericordiæ ſunt meritoria magis, quàm ſpiritualia, dicendum quòd verum eſt, & tamen non debent propter hoc potius exprimi, ſed magis taceri, quia cum iſta ponantur hic, vt communia ad omnes ad abſoluendum, & condemnandum, debent eſſe facilia, quia quæ omnibus iubentur facilia ſunt: nam ardua non cadunt ſub præcepto, ſed ſub conſilio, & ob hoc opera excellentia, vt ſeruare caſtitatem perpetuam, & omnia vendere propter Chriſtum non iubentur, ſed conſilia ſunt, & ideo etiam ſi nil aliud eſſet ſolum ob hoc quòd excellentiora ſunt, quàm corporalia opera miſericordiæ, non ponerentur ſub præcepto expreſſe, ſed corporalia, quæ faciliora ſunt.

Quomodo iuſti dicent, Domine quando te vidimus eſurientem, etc. Quæſt. CCCLXXXIX.

QVAERETVR circa hoc quod dicitur, tunc reſpondebunt iuſti dicentes, Domine quando te vidimus eſurientem, &c. quomodo hoc dicent? Aliqui dicunt, quòd iuſti non dicent hoc, quaſi neſciant beneficia, quæ contulerint, ſed cauſa humilitatis, ſicut aliqui bona quæ fecerunt, negant. ſic dicit Origenes ſuper Matthæum, ſcilicet, humilitatis ergo cauſa beneficiorum ſuorum indignos ſe proclamãt, non obliti eorum, quæ fecerunt. Secundo dicunt aliqui quòd hoc dicent, quia admirabũtur maieſtatem Chriſti, quaſi dicerent, quomodo poterant ipſi benefacere ei qui in tanta maieſtate eſt? Tertio dicunt hoc dici ad ſignandum, quòd bona, quæ homines fecerunt, ſunt multo minora, quàm bona, quæ recipientur in vita æterna. ſic dicit Rabanus, ſcilicet, hoc quidem dicũt non diffidentes de verbis Domini, ſed ſtupent de tanta ſublimatione, & maieſtatis ſuæ magnitudine, vel quia videbitur eis paruum bonum, quod egerant, ſecundum illud Apoſtoli: Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Sed dicendum, quòd iſta non ſtant: Primum patet, quantum ad primum, quia non videtur iſte modus loquendi humiliantis ſe, ſed dubitantis, aut neſcientis factum, quia dicunt, Domine quando te vidimus? Secundo, quia ſi humilitatis cauſa loquerentur, non dicerent ſic, ſed affirmatiue dicerent, ſerui inutiles ſumus, Lucæ 17. cap. ſcilicet, Cum hæc omnia feceritis, dicite quoniam ſerui inutiles ſumus, & tamen non affirmant, ſed quærunt dicentes: Domine quando te vidimus? Tertio patet, quia videtur quod iſti non negant factum, neque de illo quærunt, ſed de tempore, cum dicitur, Domine quando te vidimus? nam non dicunt nunquam tibi iſta bona præſtitimus. Quarto patet, & apertius ex reſponſione Chriſti: nam dixit ad quæſtionem illorum de quando te vidimus, ſcilicet, quandocunque vni ex minimis, &c. & tamen ſi ipſi dicerent hoc ad humiliandum opera ſua, non eſſet reſponſio Chriſti ad propoſitum, ideo non ſignat illud. Quinto patet, quia etiam damnati quærunt, Domine quando te vidimus? & tamen iſti non dicunt humilitatis cauſa, quia non habebunt aliqua opera, quæ humilient. De ſecundo etiam dicendum, quòd non ſtat, quia non ſunt iſta verba admirãtis, ſolum propter maieſtatem, ſed neſcientis, & quærentis. Secundo, quia ſi admirarentur de maieſtate. q. d. quomodo potuimus nos tibi talia præſtare, qui in tali excellentia es? nõ dubitarent de tempore ſolo, ſed de facto, & tamen de ſolo tempore dubitant, i. quando illud fecerũt, ergo nõ eſt iſte ſenſus. Tertio, quia reſponſio Chriſti non conſonat huic ſenſui: nam ſi illi admirando dicerent, reſponderet Chriſtus, ꝙ fecerunt ei bonum, & ꝙ facere potuerunt, quia licet nunc ſit in maieſtate, aliquando fuit ſine maieſtate, quando iſta poterant ei tribui. Quarto, quia quæſtio damnatorum, ſ. quando te vidimus, non poteſt trahi ad hunc ſenſum: nam ſi hoc vellent non dicerent, Domine quando te vidimus, ſed quomodo nobis iſta das, cũ ſerui inutiles ſimus? Quinto, quia quęrunt de tẽpore faciendi, ideo non de quãtitate meriti. Sexto, ex reſponſione Chriſti, quia ipſe quoque de tempore reſpondet. Septimo, quia mali hoc quærunt, & eis reſpondetur; & tamen ipſi nunq̃ fecerũt aliqua bona, per quæ meruerint aliquid. Octauo, q̃a dãnatis nõ datur aliquod bonũ, de quo ipſi poſſint dicere, ꝙ ſit minus, q̃ merita eorũ. Dicendũ ergo, ꝙ boni quærent hic, quia admirabuntur quodammodo de verbo Chriſti, ſ. Eſuriui, & dediſtis mihi manducare: nam ipſi non negant ſe talia feciſſe, cum ſciãt ſæpe dediſſe eleemoſynas, ſed ꝙ Chriſto eleemoſynas dederint dubitant, & tñ quia poterat eſſe, ꝙ ille in aliena effigie ſuſceptus eẽt, ſicut Angeli ſuſcepti ſunt in hoſpites ab Abrahã, & Loth, Gen. 18. & 19. & placuerunt per hoc Deo, licet neſcirent ſe Angelos recipere, ad Hebr. 13. c. Ita iſti poterãt benefacere Chriſto in aliena effigie, ideo non negant ſe benefeciſſe illi, ita vt dicant, Domine nunq̃ te vidimus eſuriẽtem, nec te pauimus, ſed quaſi aſſerẽtes ꝙ hoc fuiſſet, vel eſſe potuiſſet quęrunt de tẽpore, ſ. q̃n te vidimus? Cauſa autẽ quare boni hoc dicant eſt. Primo, quia plurimi bonorum nunq̃ Chriſtum viderunt: nam non viderunt eũ niſi aliqui Iudæi contemporanei illi, cæteri autẽ ante Chriſtum, & poſt eum, & ẽt contemporanei eius nõ viderunt illũ, iõ mirabuntur cum eis hoc dixerit, q̃a nunq̃ eum viderunt, ideo neq; ei benefacere poterãt; quia tñ Chriſtus aſſeret, ꝙ ei benefecerint, non audebunt ipſi negare, neq; dubitare de eo, ſed cum ipſe nõ aſſeret, quando poterunt de hoc quærere? Secũda cauſa eſt, quia Chriſtus ex induſtria introducit iſtud nũc, licet ita ſit dicendũ per bonos, & malos, & hoc vt ex reſponſione ſua inferat verbum, quod ponitur in litera, quandiu vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis: nam ſi iſtud non poneretur, nõ ſequeretur illud, & tñ illud fuit conueniens poni, ideo debuit iſta quæſtio præcedere, & introduci nunc a Chriſto.

Quomodo poteſt ſtare, quòd boni hoc quærant, ſcilicet, quando, & quomodo benefecerint Chriſto; cum ipſi ſciant omnia. Quæſt. CCCXC.

SED quæretur quomodo poteſt ſtare, quòd boni iſtud quærant? quia ipſi ſciunt omnia cum beati ſint, ideo non dubitabunt, quãdo benefecerint Chriſto, vel quomodo. Aliqui dicũt, ꝙ iſtud introductum eſt a Chriſto ſolum propter doctrinam, vt inferat id quod dicit, quandiu feciſtis vni ex minimis meis, &c. & tamen in iudicio non dicetur. Sed obijcietur, quia dictum eſt ſupra q. 333. ꝙ iudiciũ fiet vocaliter, ideo dicentur iſta vocaliter. Dicendum, ꝙ poterat eſſe, ꝙ iudicium fiat vocaliter, & tamen ꝙ non dicatur iſtud in voce, ſed aliquo alio modo, & iſtud ſit introductũ propter doctrinam noſtram hic. Sed dicetur, ꝙ non dẽt recedere a priori poſitione, immo ſicut dr ꝙ Chriſtus iudiciũ faciet vocaliter, ita poterit dici, ꝙ oĩa iſta dicent vocaliter. Et cũ obijcit, ꝙ beati oĩa ſcient, dicẽdum ꝙ ſciunt oĩa quæ ſunt, & fuerunt, & erũt, q̃a iſta cõſiſtut ĩ facto: nõ tñ oportet, ꝙ intelligãt oĩa ſimpl'r,

& ideo ipſi ſciunt an aliquando benefecerunt Chriſto, & ſciunt quòd non, ſcilicet, perſonaliter, ſicut eſt ſenſus planus propoſitionis, & tamen quia ſciunt Chriſtum non poſſe mentiri, quærunt ab eo, quando hoc fecerunt, vt ex quando intelligant quomodo benefecerint.

Quare boni repetunt omnia ſex opera miſericordiæ Chriſtum alloquentes. Quæſt. CCCXCI.

QVAERETVR, quare quando boni dicunt de Chriſto, quando vidimus te eſurientem repetunt omnia opera, quæ Chriſtus præpoſuerat, ſ. omnia ſex opera miſericordiæ. Dicendum ꝙ hoc fit. Primo ex multa admiratione: nam mirabuntur de hoc quod eis Chriſtus dicet, eſuriui, & dediſtis mihi mãducare, &c. & admirantes ſicut & cæteri paſſionati non ſunt contenti exprimere conceptus ſuos vnica oratione, ſed repetũt ad ſatisfaciendũ magno ſuo deſiderio explicandi. Secundo, & præcipue, quia ad tollendum dubium dicitur: nam poterat eſſe ꝙ eſurientem ipſum Dominum non pauiſſent, ſed ſitientem potaſſent, vel aliquando eum infirmum viſitaſſent, & ita de cæteris, & quia quodlibet habet æqualem dubitationem, de omnibus æqualiter dicitur, & ſic omnia repetuntur. Alij dicunt, ꝙ hoc fit, quia iuſti volunt laudes ſuas minuere ſeipſos humiliando, & ideo circa ſingula horum operum immorantur, vt ſingula minuant, ſic dicit Orige. ſuper Matthæum, conſidera ꝙ iuſti immorantur in vnoquoque verbo, iniuſti autem non ita per ſingula, ſed curſim dicunt, quoniam proprium eſt iuſtorum benefacta ſua ſibi in faciem relata diligenter, & per ſingula refutare cauſa humilitatis. Sed dicetur, dato ꝙ ita futurum ſit, ꝙ Chriſtus iſta dicturus eſt, & boni iſta reſpondebũt, ad quid Chriſtus toties hic repetit, & Euangeliſta? Dicendum, ꝙ ex induſtria factum eſt ad valde commendandum memoriæ iſta opera, & magnificandum ea, quia non perfunctorie, & leuiter iſta tranſit Chriſtus, ſed quater repetit, quod non conſueuit circa alia facere, vt ſciamus multum eſſe vtilia ea quæ tam diligenter, & toties a Chriſto repetuntur, & Euangeliſta Spirituſancto tactus eandem intentionem ſequens quater repetiuit vt Chriſtus.

Quomodo verum ſit illud dictum Chriſti, quandiu feciſtis vni, &c. Quæſt. CCCXCII.

QVAERETVR quomodo eſt verum illud dictum Chriſti, quandiu feciſtis vni ex iſtis fratribus meis minimis, mihi feciſtis? nam diſtincti ſunt omnes illi ꝑſonaliter a Chriſto, & ideo factum illis, non eſt factum Chriſto. Dici poteſt vno modo, ꝙ non eſt factum illi in re, ſed in reputatione. ſiquis enim bona alteri collata reputat, vt ſibi collata, videretur vt ei collata, & poterit inde cauſari obligatio viciſſitudinis, ſicut ſi ei collata eſſent, & quia Chriſtus nullo indiget, iudicat bona pauperibus data, quæ illis indigent, ſibi eſſe donata. Secundo, quia propter eum dantur: nam nemo fidelium cum pauperi benefacit, agit ob aliã cauſam, niſi propter Deũ, & ideo ita pauperi damus quaſi Chriſto daremus, qa propter honorem eius damus. Tertio, quia ipſe mandauit hoc fieri: nam dixit ſupra 10. cap. Qui vos recipit me recipit, & qui me recipit recipit eum qui miſit me, & idem Marci 9. & 10. 13. cap. & addit quod qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet, ſupra 10. cap. & non ſolum intelligendum eſt de ſuſcipiendo Apoſtolos Chriſti, vel diſcipulos, aut Prophetas, vel iuſtos, de quibus vi-

F debatur eſſe ſermo Chriſti, ſed etiam ſuſcipiẽdo quoſcũque pauperes, aut paruulos ſuſcipimus Chriſtum, & ita ipſe mandauit hoc fieri, propter quod ei factum eſſe hoc videtur, & mercedem operis ipſe tenetur impendere. ſic ipſe dixit ſupra 9. cap. Quicunque potum dederit vni ex minimis meis calicem aquæ frigidæ in nomine diſcipuli, amen dico vobis non perdet mercedem ſuam. Quarto, quia pauperes ſunt quodam modo ipſe Chriſtus, quia ſunt membra vnius corporis, cuius caput eſt Chriſtus, vt colligitur 1. Corinth. 12. cap. Eſt enim Eccleſia vnum totum cuius omnes nos membra ſumus, ad Rom. 12. & ad Epheſ. 4. & huius totius corporis eſt caput Chriſtus. 1. Corinth. 12. cap. & ita quilibet noſtrum vocatur membrum Chri
G ſti, quia ſumus membra dependentia ab eo, ſicut a capite noſtro, ſic ibi vocamur membra de membro, ſed membra habent quandam vnitatem, aut identitatem in toto, ideo poteſt Chriſtus ſuſcipere nomen illorum, ita vt dicat ſe eſſe ipſos pauperes, & conſequenter quidquid pauperibus donatum eſt, videbitur Chriſto eſſe datum.

Quare Chriſtus vocat pauperes fratres. Quæſt. CCCXCIII.

QVAERETVR quomodo eſt verum quòd dicitur, vni ex fratribus meis: vocat enim fratres pauperes. Dici poteſt vno modo quòd vocat
H fratres, quia ſunt in veritate: nam omnes homines vocantur fratres, inquantum eiuſdem naturæ ſunt, & originem trahunt ab vno primo, reſpectu cuius ſunt fratres. Chriſtus autem verus homo eſt, & ab Adam deſcendit, quantum ad ſubſtantiam corporis, ſicut & nos, licet non quantum ad modum propaginis, ideo frater noſter eſt, & hoc modo non poteſt vocari Chriſtus frater Angelorum, quia non accepit illorum ſubſtantiam, ſicut humanam, & iſte ſenſus patet ad Hebræ. 2. ca. ſcilicet, Decebat eum propter quẽ omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, pro nomine ſalutis eorum per paſſiones conſummari, ideſt, Chriſti pro gloria noſtra mo
I ri, & ſequitur, qui ſanctificat, & ſanctificantur ex vno omnes, ideſt, Chriſtus qui ſanctificat nos per ſanguinem ſuum, & nos qui ſanctificamur ab eo, oportet ꝙ ſimus ab vno, ſed qui ſunt ab vno fratres ſunt, quia cõmunicant in ſanguine, & radice, vt dicit Ariſtot. 8. Ethicorum, & iſte eſt ſenſus Apoſtoli, quia ſtatim adiũxit, propter quam cauſam non confunditur eos vocare fratres, ſcilicet, quia ex vno omnes. dicens, Nunciabo nomen tuum fratribus meis. Etiam ex eadem cauſa non poteſt Angelos vocare fratres, quia non aſſumpſit illorum naturam, ſicut humanam, & patet quia cum dixiſſet, eodem cap. Apoſtolus hoc adiunxit: nuſquàm enim Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahę apprehendit. vnde debuit per oĩa fratribus ſimilari, & ſic frater eſt noſter, & non Angelorũ, quia appre
K hẽdit naturã noſtrã, & non Angelorum, pauperes aũt hoĩes ſunt, iõ Chriſtus frater illorũ eſt. Secundo põt vocari frater affectione: nã aliqui vocantur fratres inter quos nulla cognatio eſt, ſed ſola affectione fraterna ſe fratres vocãt, ſicut quilibet homo alium quem diligit fratrem vocare ſolet, & nemo magis nos, quàm Chriſtus diligit, qui ſeipſum in pretium pro nobis dedit, ideo recte vocat pauperes fratres ſuos.

Tertio, quia ſpecialiter vocantur fratres omnes in Chriſtum credentes. ſic enim ipſe iuſſit, quòd inter ſe vocarentur fratres, ſupra 23. cap. Scilicet, Omnes vos fratres eſtis, & patrem nolite vocare vobis ſuper terram. & quia ipſe communicauit nobis hanc fidem, & doctrinam in qua ſumus fratres, ipſe quo-

que

que frater noster vocatur, vnde pauperes Christiani sunt fratres Christi,& de illis loquitur.

Quare Christus voluit nunc vocare fratres suos ipsos pauperes. Quæst. CCCXCIIII.

QVAERETVR quare Christus voluit nunc vocare fratres suos ipsos pauperes, quia dato, ꝙ fratres essent, poterat eos alio nomine vocare non vocando fratres, vt si diceret, quãdocunque fecistis vni ex his minimis, vel pauperibus, mihi fecistis. Dicendum, quòd fuit, primo ad ostendendũ dignitatem pauperum, tãtę enim dignitatis sunt, quòd pauperes sunt fratres Christi, & non videtur, quòd possit esse maior dignitas, quia fraternitas æqualitatẽ dicit, nihil autem maius quàm Christo ęquales fieri. Secundo vt tollat opinionem populi, qui pauperes contemnit: nam non debet, aut potest contemni nisi qui nullius honoris, aut dignitatis est, & tamen pauperes magnę dignitatis sunt, quia fratres Christi sunt: ideo non debemus eos contemnere, sed honorare.

Tertio quantum ad principalem intentum, scilicet, quia Christus vult nos valde allicere ad benefaciendum pauperibus, & hoc fiet si nos sciamus, quòd in hoc multum placemus Christo, & aliquid magnũ pro hoc recipiemus. vt ergo videamus quantum ei placemus vocat pauperes fratres suos, vt sciamus, ꝙ multum eos diligit, & reputat quos fratres vocat, & consequenter multum reputabit bona eis impensa.

Quarto dixit ad ostendendum tam illorum quàm omnium nostrum dignitatem, vere enim fratres sumus Christi, quia filii sumus Patris eius, licet nõ sicut ille ipse quidem vnigenitus, & natus, nos vero neque nati neque vnigeniti, sed adoptati, ipse Pater Christi adoptauit nos in filios ad Rom.8. habemus spiritum adoptionis in quo clamamus abba Pater, & cũ simus adoptati habemus ius succedendi in bonis paternis, sic Apostolus dicit, eodem cap. scilicet, filij, & hęredes, hæredes autem Dei, cohęredes vero Christi, & idem ad Gala.4.cap. magna autem excellentia est, habere hęreditatem bonorum Dei; ideo fratres vocauit pauperes, quia tam nos quàm illi fratres sumus Christi, & cohæredes eius, si hęreditarium ius per iniquitatem non perdiderimus.

Quomodo Christus dixit, ex fratribus minimis, cum minimi non sint, qui fratres Christi sunt. Quæst. CCCXCV.

QVAERETVR quomodo dicit, ex fratribus meis minimis: nam videtur, quòd non erunt minimi, sed magni, quia eos fratres vocat, nemo autem paruus est, qui ad tãtam dignitatem prouehitur, vt frater Christi sit.

Dicendum, quòd Christus vocauit minimos, vt intelligeremus pauperes: ideo ponitur ad limitandũ quasi distingueret omnes homines, sunt enim omnes fratres eius, idest, Christi, sed quidam sunt magni in potestate, & diuitijs, alij vero minores, minimos vero vocamus pauperes quibus in statu nulli minores inueniuntur.

Secundo ad consonandum modo loquendi vulgari: nam licet in veritate pauperes non sint minimi, vocat eos minimus populus. Deus enim, qui intuetur cor, 1.Reg.16. vocat magnos eos, qui apud ipsum magni meriti sunt, paruos vero eos, qui sunt parui meriti, aut a toto merito cadunt sicut patet supra 5.c. qui soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines facere, minimus vocabitur in regno cęlorum. homines autem intuentur solum, quæ foris patent 1.Reg.16.cap. ideo magnum vocant eũ,

A qui in bonis fortunę abundat, quę sunt bona sensibilia, idest, diuitem, & potentem, eum vero qui in his minoratur, paruum, aut minimum vocant, scilicet, pauperes: Christus ergo assensit modo loquendi vocando pauperes paruos, quia nos sic vocamus, licet nõ sint sic. sic dicit Hiero. super Matthęum, si fratres sui sunt quomodo eos minimos vocat? respondet scilicet, propter hoc, quia sunt humiles, quia pauperes, quia abiecti.

Tertio fit ad ostendendum, quòd Christus nõ reputat idem de pauperibus, quod nos, quia nos abiectos illos dicimus, ipse vero vocat illos gloriosos, & ideo non dixit absolute, quãdiu vni ex minimis meis fecistis, neq; quandiu vni ex fratribus meis fecistis, sed

B adiunxit rationes ad vtrunque scilicet, quãdiu vni ex fratribus meis minimis fecistis, vt sit sensus, quando fecistis hoc vni de pauperibus quos vos vocatis minimos, ego autem non minimos, sed fratres meos.

Quarto potest accipi, ꝙ intelligatur vere de minoribus, scilicet, non solum minoribus in facultatibus, sed etiam in merito, & tunc accipietur minimus ante Deum, qui secundum interiora iudicat, & opera, & non secundum diuitias, vel exteriusaccidentia, vt sit sensus, non solum quando dedistis bonũ pauperibus qui sunt magni meriti fecistis mihi, sed etiam quãdocunque fecistis pauperibus, etiam si minimi meriti essent, immo & si mali essent mihi fecistis, quia propter me fecistis.

C

Quomodo potest stare, quod dicitur, quia beati nec parui nec minimi dici possunt. Quæst. CCCXCVI.

SED quęretur quomodo põt stare, quia istud posset conuenire respectu huius vitę quando pauperes sunt parui, sed illud dicetur in iudicio, quando illi pauperes, de quibus Christus loquitur, erunt beatificati, & de beatis nemo paruus est, quia quilibet habet omne bonum, & cui nihil deest. Dici potest vno modo, quòd ista verba attenduntur respectu temporis illius in quo Christus loquebatur ista suis: nã tũc erant pauperes, & parui erant. Sed obijcietur, quòd nõ stet,

D sed necesse sit referri ad tempus iudicij, cum dicatur in verbis illis, quandiu vni de his fratribus meis minimis, & ita ostensio illa fiet in iudicio, & tunc vocabuntur minimi, non quidem in diuitijs, sed in merito & gloria, quia aliqui pauperes erunt minores omnibus alijs in merito, & de illis poterit intelligi, & tunc minimi vocabuntur, quia minimi erunt. Sed dicendum, quòd nõ stat. Primo quia ex hac ratione nemo vocabitur ibi minimus, immo neque paruus, quia qui beatus est omne bonum habet, & nihil ei deficit, ideo non vocatur absolute minimus, quia minimus importat defectum, & nullus defectus manebit in beatis. Secundo quia cum Christus ponat meritum, & demeritum in benefaciendo minimis, oportet

E quòd apud omnes essent cogniti tam apud bonos quàm apud malos, quia ad omnes loquitur Christus de minimis, & omnes per hoc mereri debebant vitã ęternam, & tamen parui, aut magni in meritis nõ cognoscuntur apud homines: ideo non dr̃ de his minimis, sed de illis, qui cogniti sunt apud omnes, & isti sunt pauperes, quia diuitiæ, & paupertas apud bonos & malos cognoscuntur, quia consistunt in rebus sensibilibus. Tertio & pręcipue, quia si iste sensus esset, non diceretur, qñ vni ex minimis, sed qñcunque vni ex fratribus meis ẽt de minimis fecistis, & tñ absolute dixit, qñ fecistis vni de minimis, ergo innuitur, ꝙ ista opera misericordię solum impenduntur minimis, iõ non poterit intelligi de merito, sed de facultatibus, quia solis pauperibus tribuenda sunt hęc.

An

An accipiatur hoc quod dixit Christus de omnibus pauperibus tam bonis quam malis, vel solum de eremitis, aut Apostolis & discipulis. Quæst. CCCXCVII.

QVAERETVR cum Christus dixerit hic, ꝙ quandiu factum est vni ex minimis, idest, ex pauperibus. an accipiatur istud de omnibus pauperibus. Aliqui dicunt, quòd non intelligũtur omnes pauperes, sed solum monachi, qui habitant in eremo, quia illi sunt minimi, cum minus potiantur bonis huius vitę quàm cęteri homines. Sed dicendum, quòd non stat, quia vt dictum est prece. q. minimi vocantur pauperes, & nõ fuit facta ibi distinctio, immo potius ex modo loquendi videtur intellectum esse generaliter de omnibus, quia dicitur quandiu vni ex minimis meis fecistis, idest, quandocũque fecistis alicui de minimis, idest, pauperibus: nam si diceretur quandiu fecistis minimis meis, & non adderetur aliquid, posset intelligi aliquis modus specialis minimorum, & tamen dicitur vni ex minimis, & ita intelligitur quilibet ex modo loquendi, idest, non vni determinato, sed cuilibet. Secundo patet, quia Deus dicet istud omnibus hominibus, i. bonis & malis, ꝙ omni tempore fuerunt, sed manifestum est, ꝙ multis temporibus non fuerunt monachi, scilicet, ante tempus Christi, ergo non intelligitur de illis solis. Tertio patet, quia monachi cum sint in eremo non possunt pati ista, idest, ꝙ infirmi sint, & visitemus eos, in carcere sint, & veniamus ad illos, & tamen Christus ponit ista quasi accidãt, ergo nõ loquitur de illis solis. Quarto patet, quia Christus accusat malos, quòd non fecerint ista circa minimos, & tamen si per minimos intelligerentur soli monachi non possent esse in omni loco vbi homines conuersarentur, necesse est autem istos poni vbicunque homines conuersentur, vt homines boni, & mali possint eis benefacere quandocunque voluerint, ergo non sunt monachi, sed pauperes quicunque, qui in omni loco haberi possunt, & sunt, vt Christus dixit seq. cap. semper pauperes habebitis vobiscum, & ante tempus Christi semper fuerunt pauperes Deut. 15. cap. non deerunt pauperes in terra habitationis tuę. & ita omni tempore, & in omni loco sunt pauperes, & de istis dicitur hic.

Alij dicunt, quòd licet non intelligatur de monachis, intelligitur de viris sanctis specialiter de habentibus statum, vel officium a Deo, vt de Apostolis, discipulis, & Prophetis, & iustis, sic dicitur supra 10. ca. qui recipit Prophetam in nomine Prophetę mercedem Prophetę accipiet, & qui accipit iustum in nomine iusti mercedem iusti accipiet, & qui dederit vni ex minimis potum in nomine discipuli nõ perdet mercedem suam, ergo videtur, quòd non possit hoc intelligi nisi de Prophetis, & discipulis, & iustis, immo & quòd plus est, quia oportet in nomine talium eis dari eleemosynam cum dicatur, qui recipit Prophetã in nomine Prophetę, & iustum in nomine iusti, & sic opera misericordię, propter quę datur vita ęterna videntur esse illa, quæ exhibita fuerunt talibus, & nõ omnibus. Dicendum, quòd non, & patet primo, quia ad homines cuiuslibet tẽporis dicitur istud, & tamen non fuerunt omni tẽpore Prophetę, & discipuli, neque semper erunt, quia nunc neque Prophetas neque discipulos videmus. ergo necesse est intelligi de pauperibus, qui omni tempore sunt. Secundo quia istud dicitur ad homines bonos, & malos omnium locorũ arguendo eos pro intelligentia horum operum, s. ꝙ videant pauperes esurientes, sitientes, nudos, & non misereantur eorum, & tamen si accipiatur de solis Prophetis, & iustis non sunt in omni loco, vel saltem non cognoscuntur, ideo non intelligitur de illis. Di-

F cendum, ꝙ non est sensus, ꝙ soli benefacientes Prophetis, & Apostolis, atq; discipulis recipiant mercedẽ, sed etiam benefacientes pauperibus quibuscunq;. Sed cum dicitur, qui recipit Prophetã &c. põt intelligi dupliciter, vno modo de speciali mercede: nã omnis, qui benefacit pauperibus meretur, sed qui benefacit maioribus pauperibus, i. maioris meriti, & officij apud Deum magis meretur, & de illa speciali mercede Christus specialiter ibi locutus est, hic autem de misericordia impensa omnibus pauperibus. Secundo põt accipi, ꝙ Christus loquebatur specialiter de suis discipulis, i. Apostolis, & alijs quos ad prędicandum mittebat, & iubebat nõ portare cibos in via, sed quocunque intrarent, cibum acciperent apud eos vbi hospitabantur, & quia ista erat res magni oneris, i. ꝙ ex-

G pensis hospitum suorum cibarentur, dixit magnum esse meritum recipientium, & de alijs pauperibus ibi nihil dixit, & tamen quicũque misereretur alijs pauperibus meretur. Sed obijcietur, quia ibidem supra 10. cap. dicitur, qui dederit potum vni ex minimis meis istis calicem aquę frigidę tantum in nomine discipuli non perdet mercedem suam, & dicitur ibi de minimis sicut hic, ergo videtur, quòd ista litera debeat intelligi secũdum illam, s. de discipulis, & ꝙ in nomine discipuli debeat dari eleemosyna, & alias non valeat ad vitam ęternam. Dicẽdum, ꝙ nullo modo stat propter causas dictas: nam Christus assignat hic beatis causam salutis, quia esurientes pauerunt &c. & dãna-

H tis pro causa damnationis assignat, quia non fecerunt eadem, & tamen non debet damnari aliquis nisi pro eo quod facere põt, & non facit, & ad salutem nõ debet poni magna difficultas, sed benefacere prophetis, & discipulis non est in potestate nostra, quia iam nõ sunt Prophetę, & discipuli, vel saltem nõ sunt in omni loco, & siquis sunt non cognoscimus eos, ergo nõ debet poni salus in benefaciendo eis solum, sed in benefaciendo omnibus ẽt, qui non sunt discipuli Christi, neque Prophetę, sed paruuli. sic patet supra 18. c. s. cum discipuli contenderent, aduocans Iesus paruulũ statuit eum in medio illorum, & dixit, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli nõ intrabitis in regnum cęlorum, & qui susceperit vnum paruulum talẽ

I in nomine meo me suscipit, & ita benefacere cuicũque paruulo est magni meriti, & dicitur benefacere Christo, qui facit. Et ideo litera ista habet locũ in illis paruulis, quia qui benefaciunt hic minimis dicuntur benefacere Christo. Et apparet hoc magis, quia Lu. 9. & Mar. 9. vocatur puer ille quem Matthęus paruulũ vocat, s. & accipiens puerum statuit eum in medio eorum, quem cum complexus esset ait illis, quisquis vnum ex his pueris receperit in nomine meo me recipit; sed recipiendo Christum meremur vitam ęternam, ergo benefaciendo cuicunque pauperi, vel puero, ẽt si non sit discipulus, neque Propheta, neque iustus, meremur idem dũ tamen pro Christo faciamus & non potest esse ille paruulus de discipulis, quia potius Christus aduocauit illum paruulum ad arguen-

K dum discipulos, vt patet ibidem.

Ad rationem dicendum, quòd ibi Christus dixit tantum in nomine discipuli, non quòd solis discipulis opera misericordię sint exibenda, vel circa illos solos mereamur, sed quia voluit tollere dubiũ, dixerat enim, quòd qui reciperet discipulos suos euntes ad prędicandum magnam mercedem acciperet, aliquis autem obijceret, quòd forte multi dicerent se esse discipulos Christi, & missos ad prędicandũ, cum tamen nõ essent, & sic fallerent hospites, & illi timentes tali forte ipsos veros discipulos nõ reciperent, & Christus ait, ꝙ siue recipiat quis veros discipulos Christi siue falsos dum tamen illi se discipulos vocent, & in

nomine

nomine discipulorum recipiantur, illi qui eos recepe-rint ita merebuntur ac si veros discipulos reciperent, vnde dixit, q recipit Prophetā in nomine Prophetę, i. eum qui se vocat Prophetā in nomine Prophetę, & iustum in nomine iusti, & non dixit, qui recipit Prophetam, & qui recipit iustum, sed addit in nomine Prophetę, & iusti, quia aliàs signaretur, quòd qui recipit verum Prophetam, & verum iustum meretur solum, & hoc magis expressit cum dixit, qui dederit potum vni ex minimis tantū in nomine discipuli, idest, etiam si nō habeat aliquid aliud, nisi quòd se vocet discipulum etiam si non sit, & ita apparet, quòd Christus non dedit ibi doctrinā de eleemosyna danda omnibus pauperibus, sed solum de eleemosyna, quæ dabatur discipulis suis missis ab eo ad prędicandū, quia de illis est totum illud ca. Sed adhuc dicunt aliqui, q licet non accipiatur de solis discipulis, vel Apostolis Christi, tamen accipitur de solis viris iustis, eo quòd dicitur, quādiu fecistis vni ex minimis fratribus meis mihi fecistis, sed fratres Christi vocantur, qui faciunt voluntatem Patris eius, & isti sunt boni, supra 12. cap. scilicet, quicunque fecerit voluntatem Patris mei, qui in cęlis est ipse meus frater, & soror, & mater est.

Secundo quia hoc videtur tenere Hierony. super Matth. scilicet, libera quidem nobis erat intelligētia, quòd in omni paupere Christus esuriens pasceretur, & sitiens potaretur, & sic de alijs, sed ex hoc, quod sequitur, scilicet, quandiu fecistis vni ex fratribus meis minimis mihi fecistis, non mihi videtur generaliter dixisse de pauperibus, sed de his, qui pauperes spiritu sunt, ad quos extendens manus dixerat, fratres mei sunt, qui faciunt voluntatem Patris mei.

Dicendum, quòd non stat, primo quia fundamentum istud non probat: nam fratres multipliciter vocātur, vt ipse Hierony. asserit. & ita vocantur fratres omnes, qui ab vno patre descēdūt, & quia nos, & Christus homo descendimus ab vno patre vniuoce, idest, ab Adam vocamur fratres, sicut Apostolus eum vocat fratrem nostrum, quia communicat nobiscum in carne, & sanguine ad Hebrę. 2. c. & ostēsum est supra hoc, ergo modo non soli boni, sed etiam mali vocātur fratres eius, & ideo siue bonis siue malis fiat eleemosyna conueniet huic literę.

Secundo quia ad meritum benefacientis nō requiritur, quòd ille cui benefacit sit bonus, sed quod nomen boni habeat, sic dicitur supra 10. cap. qui dederit potum vni ex minimis tantum in nomine discipuli, idest, non requiritur nisi, quòd detur in nomine discipuli, etiam si non sit discipulus, ergo non requiritur, quod sit vere bonus.

Tertio quia sic perderet sępe homo opera sua, cū putaret bonos esse illos qbus benefacit, & nō essent.

Quarto quia sic boni periclitarentur, quia cū ignoraremus, qui essent boni ad hoc, quòd non perderemus opera nostra, nollemus bonū facere bonis, neq; malis, & istud est inconueniens: ideo ponendum est, quòd quibuscunque faciendo bonum mereamur.

Quinto patet, quia nemo condemnandus est pro eo, quod non est in potestate sua, & tamen non est in potestate nostra cognoscere bonos, & malos, cū hoc solus Deus nouerit, qui scrutatur renes, & corda, ergo non obligamur ad benefaciendū bonis quasi non benefaciendo illis pereamus. Et tamen hic ponitur condemnatio, & absolutio pro benefacere, ergo non intelligitur de benefaciendo solis bonis, sed omnibus pauperibus, & ita patet, quia Apostolus admonet omnibus hominibus bonum facere, non solum enim bonis, & malis, de quibus dubium est an boni & mali sint, sed etiam malis de quibus manifestum est, quòd sint mali, scilicet, infidelibus, qui non possunt esse boni quandiu infideles sunt: nam iam iudicati sunt Ioan. 3. cap. & tamen Apostolus ad Gala. 6. cap. dicit, dum tempus habemus operemur bonum ad omnes maxime ad domesticos fidei, idest, fideles, ergo tam fidelibus quàm infidelibus benefaciēdum est, & tamen non suaderet benefacere infidelibus nisi bonum, & meritorium esset, ergo cuicunque benefaciamus meremur. Et patet ex verbis eiusdem ibidem, scilicet, bonum autem facientes non deficiamus, tempore enim suo metemus, & statim subdidit omnibus benefaciendum esse, ergo etiam metemus pro bono, quod infidelibus fecerimus. apparet igitur, quòd istud verbum Christi, scilicet, quandiu vni ex minimis his fecistis intelligitur de omnibus pauperibus siue bonis siue malis.

Ad quid prodest hoc verbum Christi scilicet, quandiu vni ex fratribus &c. Quæst. CCCXCVIII.

QVAERETVR ad quid prodest istud verbum Christi, scilicet, quandiu vni ex fratribus meis minimis fecistis mihi fecistis? Nam videtur, quòd prosit ad incitandum ad benefaciendū pauperibus, & tamen quando istud dicetur, nullus erit pauper cui pręstari eleemosyna possit, ergo superuacue dicetur.

Dici potest vno modo, quòd vtilitas eius refertur ad nunc, quia cum Christus istud iam dixerit, scimus quantum bonum sit pauperibus benefacere, & incitamur ad benefaciendum.

Secundo vt non sit nobis excusatio in die iudicij: nam si non prenunciatum esset nobis per quid possemus saluari, & damnari, si postea damnaremur videretur contra nos iniuste actum, & tamen iam prenunciatū est quid est, per quod saluari, & damnari possimus: ideo non manebit nobis excusatio si damnati fuerimus.

Tertio dicendum, quòd proderit post iudiciū non ad incitandum ad bonum, sed ad statum illum, scilicet, quia bonis per hoc erit maius gaudium. Nam cum dicetur eis, quòd vitam ęternam habuerunt benefaciendo minimis gaudebunt, & gratias agent, quia pro re tam parua, & tam facili habuerunt tam excellens bonum.

Quarto erit ad confusionem malorum, quia cum audierint, quòd ideo damnantur, quia contempserūt benefacere pauperibus, confundentur, quòd pro re tam parua, & tam facili ipsis omiserunt adipisci tantū bonum, & hoc erit eis quædam pœna.

Est autem hoc conuenienter dictum, scilicet, quòd tam hic quàm in futuro ista verba prosint, quia ista verba bis dicuntur. Hic enim dicta sunt a Christo, & dicentur iterum in futuro, inquantum enim dicta sunt a Christo iam prosunt hic ad duo prima, inquantum vero dicenda sunt in die iudicij proderunt tunc ad duo altera, eo quòd verbum Christi non potest inutiliter dici.

Quare dicitur, tunc dicet his, qui sunt a sinistris discedite. Quæst. CCCXCIX.

QVAERETVR quare dicitur, tunc dicet his, qui sunt a sinistris discedite &c.

Dicendum, quòd notatur ordo inter sententiam bonorum, & malorum: nam de bonis dicta erat sententia, & causa eius, subditur ergo statim sententia contra malos, & dicitur, tunc dicet rex, scilicet, postquam dixerit omnia, quę ad bonos pertinent.

Sciendum, quòd aliqui ponunt omnia ista futura esse

esse sine vlla voce in solis mentibus. Alij dicũt, quòd vocaliter dicentur. Tenendo primum nõ erit aliquis ordo secundum tempus, sed simul tam in mentibus bonorum quàm malorum Deus ostenderet quid de ipsis diffiniret, & quare, & non esset ibi aliquis ordo temporis. accipiendo secundo modo oportet ponerę ordinem temporis, quia non possunt ista simul dici.

Sed tunc dicendum, quòd verisimilius est prius diffiniri pro bonis quàm cõtra malos. Et ratio est. primo propter dignitatem bonorum, & de dignioribus priorem facimus sermonem. Secundo propter cõditionem sententię, quia est absolutoria, & de rebus bonis, & excellentior est quàm condemnatoria, quę est de rebus duris.

Quare Christus dicet malis in iudicio discedite a me.
Quæst. CCCC.

QVAERETVR quare Christus dicet malis in iudicio discedite a me,

Dicẽdum, quòd eadem ratione qua de bonis dicitur, venite, dicitur de malis discedite. De bonis enim dicebatur vno modo venite, s. ad me, q.d. ante hoc elongati eratis a me, quia secundum corporalẽ pręsentiam nunquàm fuistis mecum, & tamen iocũditas est in tali præsentia, ideo venite dicitur, idest, accedite ad me, econtrario malis dicitur, quòd recedãt a Christo, vt neque ex pręsentia eius aliquem fauorẽ habere videantur, de hoc dicit Origenes super Matt. sicut iustis dixerat, venite, ita iniustis dicit, discedite: nam propinqui sunt verbo, qui seruant Dei mãdatũ, & vocantur, vt propinquiores efficiantur, longe autẽ ab eo sunt, & si videantur ei assistere, qui non faciunt mandata illius, propter hoc audiunt discedite, vt qui modo, vel videntur esse apud Deum postea, neque videantur.

Secundo dicitur bonis, quòd veniant, scilicet, ad percipiendum regnum: nam licet tempore iudicij boni erunt jam beatificati, tamen nondum erunt in loco beatitudinis, ideo vt illuc eant mouebuntur, & quia locus ille erit magis propinquus Christo quàm illis, quia ipse erit sublimior, & vicinior cęlo, dicet eis, venite, ita erit de malis, ituri enim sunt in locum poenarum, & quia locus ille magis est elongatus a Christo quàm ab eis, cum sit intra viscera terrę, dicet eis, discedite a me, scilicet, de loco isto recedite, vt eatis in locum tormentorum, vobis paratum.

Tertio quia ista dicuntur in modum contumeliæ: nam Deus laudabit bonos 1. Corin. 4. ca. & ad ostendendum eis fauorem dicet, venite benedicti, mali autem econtrario sunt digni vituperio, ideo in pęnam vtetur contra eos contumelia, & quasi ex indignatione dicet eis, discedite, quia magnus contemptus est quando quis abijcit alterum a facie sua.

Quarę Christus dicet malis, discedite maledicti.
Quæst. CCCCI.

QVAERETVR quare dicet eis, discedite maledicti,

Dicendum, quòd sicut bonis dicetur, venite benedicti: ita econtrario malis dicetur, discedite maledicti, opposita enim eis competũt. Sed benedictio dicitur multipliciter, ita & maledictio quinque enim modis boni vocantur benedicti, & totidem modis mali dicuntur maledicti, de quibus dictum est supra, & tamen in pręsenti duo modi illorum maxime conueniunt, s. secundus & quintus: nã benedictos, i. bene fortunatos dicimus, eo modo quo de fortuna loquimur, i. quibus Deus bona disposuit,
F & omnia eis in bonum proueniunt, talis est enim cõditio prędestinatorum. Sic dicitur ad Rom. 8. scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum his, qui secundum propositũ vocati sunt sancti, & aduenit eis in fine maximum bonum: male aũt fortunatos vocamus eos quibus Deus talia bona non preuidit, ideo isti ad vltimum incidunt in malum, & quidquid in eis pręcedit consummatur in malo, sic de dãnatis erit, & ob hoc proprie tunc vocantur maledicti quando summum malum eis euenit, idest, quando recluduntur in gehenna.

Conuenit etiam vltimus modus, quia sicut benedicti vocantur, qui in omnibus bonis abundantiã habent, ita & maledicti, qui in omnibus bonis deficiũt,
G nulli autem magis in bono deficiunt quàm damnati, quia nullum bonum eis manet, & omne genus mali eis applicatur: ideo recte dicentur maledicti.

Quare non dicitur, discedite maledicti Patris mei.
Quæst. CCCCII.

QVAERETVR cum bonis dictum sit, venite benedicti Patris mei, quare malis nõ dicitur, discedite maledicti Patris mei, sed absolute dicitur, discedite maledicti. Dicẽdũ, primo quòd non est eadem causa, neque est eadem constructio: nam cum dicitur, venite benedicti Patris mei, ille genitiuus Patris non ordinatur cũ illo parti-
H cipio benedicti, sed cũ illo accusatiuo regnum, vt sit sensus, venite benedicti possidete regnũ Patris mei, sed non est aliquid quod detur malis cum quo ordinetur ille genitiuus Patris: nam aliàs non bene dicitur, venite benedicti Patris mei, sed debet dici, venite benedicti a Patre meo, & ita discedite maledicti a Patre meo. Secundo & pręcipue fit hoc, quia benedictio est a Patre, idest, Deo, maledictio autem est a quolibet, & Deus non est actor eius, & apparet sic de prędestinatione, & reprobatione: nam ad prædestinationem est operatio Dei qua ab æterno elegit nos (vt scriptura dicit) ante mundi constitutionem, vt essemus sancti, & immaculati cum eo ad Ephe. 1. cap.
I Et ideo non est in nobis neque ex nobis, idest, ex potestate nostra, quòd habeamus bonum illud, sed ex Dei voluntate ad Rom. 9. ca. i. non est currentis neq; volentis, sed Dei miserentis, & sicut nos non sumus causa effectiua bonorum illorum, ita nec sumus causa meritoria, i. quòd per operationes nostras meruerimus a Deo eligi, sed antequam bonum, aut malum agamus iuxta modum scripturę ad Ro. 9. ca. & Mala. 1. diligit, & eligit quos vult ad bonum. Secus autem de reprobatione, quia ibi non est causa aliqua ex parte Dei, sed sola pręcognitio, ex parte autem nostra est causa, scilicet, malę operationes nostrę, ideo istud nomen ex parte Dei solum importat cognitionem, scilicet, pręscientiam, & non operationem sicut prędestinatio, sed benedictio, & maledictio sunt effectus
K ipsi, scilicet, prędestinationis, & pręscientię, vel reprobationis, quia prędestinati quando accipiunt prędestinatum bonum vocantur benedicti, & mali quando accipiunt, quod pręcognitum est pro eis malum, quod ipsi meruerunt, vocãtur maledicti. Vnde Christus tunc quando executionem faciet prędestinationis, & reprobationis vocabit istos benedictos, & maledictos: ideo quia prędestinatio, & benedictio a Deo est, vocabit bonos benedictos a Patre suo, reprobatio autem, quia non habet causam a Deo faciet, quod mali vocentur maledicti, sed non dicantur maledicti a Deo quasi ipse maledictionis auctor sit, quia Deus non est auctor, idest, principium, vel inchoator mali, non solum culpę, sed neque etiam poenæ, quia vt dicitur

dicitur Sap. 1. cap. Deus mortem non fecit, neque delectatur in perditione viuorum. Et sic omne bonum habet homo a Deo, malum vero a seipso O seę 13. c. scilicet, perditio tua Israel ex te est, tantummodo in me auxilium tuum, idest, in potestate tua est, quòd pereas, sed quòd salueris solum est in potestate mea. Sic dicit Origenes super Matth. considerandum est quoniam in Sanctis dictum est, venite benedicti Patris mei, nō autem dicitur nunc maledicti Patris mei, nam benedictionis quidem ministrator est Pater, maledictionis autem vnusquisque est actor sibi, qui maledictione digna operatus est.

A

Tertio quia Deus non debet introduci nisi ad id, ad quod non sufficit potestas humana, superuacuū enim esset Deū introducere vbi per seipsum posset homo efficere, beatitudinem autem nemo potest p seipsum habere, nec etiā Angeli dato, quòd permittatur eis peruenire ad quantum bonum potuerint ex suis viribus habere, sed sicut non potest aliquid calefieri nisi a calido, & omne, quod est per accidens reducitur ad per se, ita & quod naturaliter non est beatum, impossibile est, quòd reducatur ad esse beatum, nisi per id, quod naturaliter est beatum. Deus autem solus est naturaliter beatus, quia est ipsa essentia beatitudinis, ideo nulla res quantumcunque excellens potest effici beata nisi a Deo, sed benedictum esse est peruenire ad beatitudinem: ideo beatitudo, & benedictio a Deo est. recte igitur benedicti dicuntur a Patre, & possidere regnum Patris, quia nemo potest benedicere nisi Pater, & nullius esse potest regnum ex cuius possessione est quis beatus nisi Dei Patris. de maledictione secus est, quia maledictio non dicit aliquid excellens, sed potius defectum totius excellentię, & boni: deficere autem cuilibet promptum est, & posse deficere rebus competit ex natura propria inquantum sunt de nihilo: ideo ad incurrendum in maledictionem non requiritur operatio aliqua Dei, sed quilibet sibi ipsi est sufficiens causa mali in efficiēdo, vel proprius in deficiendo: ideo non debuit dici, discedite maledicti Patris mei.

Quare dicitur malis, discedite in ignem æternum. Quæst. CCCCIII.

QVAERETVR quare dicitur malis discedite in ignem.

Dicendum, quòd primo dicitur hoc ad hoc, quòd concordet sentētia eorum cum sententia bonorum: nam eis dictum est, venite benedicti possidete regnum, ergo loco regni debuit assignari malis aliquid, & illud est ignis, dicitur enim, discedite in ignem.

Secundo quia mali sunt condemnati ad pœnam: ideo oportet, quòd assignetur eis locus in quo pœnā illam tolerent, malis autem debet dari carcer, ideo dicitur in ignem. Nō solum enim accipitur ignis pro igne, sed magis pro loco ignis in quo loco tenebūtur.

Sed dicendum, quòd mali non patientur in solo igne, sed in multis generibus pœnarum. Nullus enim modus afflictionis est quem mali non patiantur in inferno, sed nominatur ignis, quia ista forte erit pręcipua pœna inferni, & communior. Nam inter elementa nullum est tam actiuum, & nullius qualitas est tam afflictiua, quia humiditas hebes, & tarda est in operatione respectu caliditatis, & frigiditas quoque, & nobis nihil est tam terribile in afflictiuis quàm ignis, ideo etiam si alia afflictiua apud inferos sint, de igne solo dicitur.

Quare dicitur in ignem æternam. Quæst. CCCCIIII.

SED quęretur quare dicitur in ignem ęternum.

Dicendum, quod accipitur ęternum, idest, perpetuum. Nam principium habuit, sed quia nunquam cessabit vocatur ęternus, idest, perpetuus. Et causa est, quia in veritate talis est: nā non durabit ad tempus aliquod, ita vt postea cesset esse, sed ita durabit, quòd nunquam finiatur: ideo est æternus.

Secundo dicitur ad admonitionem pręsentium: nā non solum dicturus est Christus hoc in iudicio, sed etiam iam illud dixit discipulis, & ex illo admoniti sunt, fuit autem multum, immo summe necessaria ista instructio, primo propter fidem, nam cum pœna & gaudium pro bonis, & malis distribuenda sint, necesse est, vt ex fide habeatur qualia ista futura sunt, cū potissime ista ad finem pertineant, quia sunt de rebus in quibus consistit finis.

B

Tertio quantum ad eruditionem per incussionem timoris: nam nihil est per quod homines arceantur a malo quàm cum sciunt pęnam damnatorum esse ęternam: nam si esset temporalis quantumlibet diuturna multi pręeligerent frui bonis huius seculi, licet prauè iudicarent etiam si paterentur illam, sed cum dicitur, quòd erit ęterna, nemo est, qui non horreat, ideo omnis homo timens arcetur aliqualiter, vel aliquando a malis.

C

Quarto quantum ad principale propter damnatos ad augendum eorū tristitiā. Cum enim mittit eos ad ignē, vt nō credāt, ꝙ aliqn̄ ille desiturus est, & de hoc aliquā specie concipiant, dicet eis in ignem ęternum.

Quinto ad instructionem nostram, & damnatorū tristitiam, vt ostendat in hoc illum ignem violentiorem esse quàm sit iste noster. Nam quilibet ignis noster extinguitur aliquando, ille autem nunquam extinguitur, signum ergo est, quòd ille acrior est quàm noster, cum & in nostro igne durius exurit, qui aptior est ad magis manendum, cum competat illud sibi ex materia in qua est, & ex illa fit aliquis ignis violentior. alius vero remissior in actione.

D

Quis est diabolus iste cum dicitur, qui paratus est diabolo, & an Angeli tam boni quam mali habeant nomina, sicut & nos. Quæst. CCCCV.

QVAERETVR quare dicitur, qui pręparatus est diabolo, & Angelis eius, quis est iste diabolus, aut quomodo accipitur.

Dicendum, quòd circa dęmones ita est sicut circa Angelos quantum ad nomina. Angeli enim non habent nomina, quia nomina sunt ad distinguendum, & tamen in eis non est conueniens talis distinctio, quæ fiat per nomina, ideo nomina nō habent. Et apparet primo, quia in nobis est distinctio secundū speciem, & secundum numerum in quibusdam conuenientibus specie, & ideo ad distinguendum istos, qui sunt sub eadem specie, & paruam differentiam inter se habent, fuerunt conuenientia nomina qualibet saltem imposita ad placitū, sed in Angelis nō est minor distinctio quā in specie, quia sunt immateriales, & non habent idem esse in numero sicut personę diuinę: ideo nō sunt necessaria nomina indiuiduorum sicut in nobis, in speciebus autem ex forma, vel natura est magis nota differentia, etiam si nullum nomen esset. Secundo quia nomina sunt nobis necessaria siue specierum siue indiuiduorum ad intelligendum de quibus rebus nobis indicatur, quia aliter illas non cognoscimus, & per nomina scimus distincte de quibus rebus nobis dicatur, sed in Angelis secus est, quia cognitio

E

gnitio sua peruenit ad hoc, vt distincte singulas res cognoscant, quando quis eis vult notificare etiã nullo dato nomine: ideo non sunt eis nomina.

Tertio quia pręcipue nos habemus nomina, vt per ea alijs patefaciamus cõceptus nostros, vt sic verbum exterius seruiat verbo interiori, & tamẽ Angeli exprimunt inuicem cõceptus suos sine voce eo modo quo dicimus esse locutionem in Angelis: ideo nõ habent ipsi nomina de seipsis neque de nobis. Sicut autem de Angelis bonis est, ita & de dęmonibus, qa vtrique vocantur Angeli, & sunt substantię immateriales, ideo non habent nomina, ex quo sequitur, ꝙ neque nos possumus eos nominare suis nominibus, cum illa non habeant, sed necesse est, quòd si eos volumus nominare fingamus eis nomina, & quia necessarium fuit nobis de illis aliquid loqui quantũ ad necessitatem fidei, oportuit illis poni aliqua nomina, & quia illi spiritus sunt immateriales, & a quibusdam vix esse creduntur, non potuimus habere de illis notionem neque nominationem nisi quantum in hac parte sacra scriptura tradidit, quę tam circa Angelos bonos quàm circa dęmones aliquid locuta est.

De Angelis dicendum, quòd ipsa posuit nomina ordinũ, scilicet, Angelos, Archangelos, Virtutes, Dominationes, Principatus, Potestates, Thronos, Cherubin, Seraphin, quę nomina partim in veteri, partim in nouo testamento habentur, de Angelis autem ipsis particularibus nomina rara posuit scriptura, quæ magis ex quadam proprietate, & effectu ponuntur quàm quòd eis propria sint. Sic autem est nomẽ Michael, Gabriel, Raphael. duo enim prima apud Danielem inueniuntur, scilicet, Dan. 9. & 12. tertium vero apud Tobiam, fuit enim ille Angelus dirigens Tobiam, de cęteris quoniam nec actus eorum sunt nobis noti, neque scriptura posuit nomina, non inuenimus nomina aliqua: nam nos fingere non possumus, cum ipsos Angelos non cognoscamus.

Circa dęmones dicendum, quòd eodem modo sunt illorum nomina rara, sicut & Angelorum: nam neque proprie nomina habent sicut dictum est, sed scriptura illis quoque aliqua nomina dedit generalia. Nã vocat eos dęmones, aut dęmonia, sed iuxta cõsuetudinem latinam nomina ista ad signandum prauos spiritus accipiuntur semper, & tamen secũdum proprietatem, & originem eorũ apud græcos omnibus spiritibus competunt, idem enim est ac si intelligentias appellemus, & tamen intelligentia de omni substantia immateriali dicitur sicut Philosophi loquuntur. Vocant etiam eos dęmones quasi pręscios rerũ, quoniã aliqua futura pędicunt, vt ait Isidorus 8. Eti. cap. de Dijs gentium, & de his respõdent, sed & istud Angelis bonis conuenit, vtrique enim aliqua futura sciunt, & de illis interdum respondent, vnde & græci distinxerunt dæmones per bonos, & malos, idest, calodæmones, & cachodęmones, idest, bonos, & malos dęmones, sicut nos distinguimus bonos, & malos Angelos.

Est quoque aliud nomen, quod vt commune omnibus dęmonibus latina habet consuetudo, idest diabolus, omnes enim diabolos sicut, & dęmones dicimus. Sunt autem aliqua, quę quasi nomina propria dęmonum accipimus, vt Sathan, vel Sathanas, & Leuiathan, Beelzebub, Belial, quæ nomina sacra scriptura introduxit. Nam de Sathan patet supra 4. ca. cum Christus dixit, vade retro Sathan, & locutus est ad tẽtatorem suum, qui vnus erat, & 1. Paralip. 21. c. dicitur tunc surrexit cõtra Israel. de Leuiathan patet Iob. 40. & 41. cap. de Belial patet Iudi. 19, cap. l. ꝙ viri ciuitatis Gabaa erant viri Belial, & 2. Reg. 20. ca. dicitur, quod Seba erat vir Belial, de Beelzebub, patet sup. 12. c. in

F Beelzebub, principe dęmoniorũ dęmonia eijcit. Sed dicendum, quòd aliter se habent nomina ista ex origine sua aliter ex consuetudine quorundam: nam plurima horum sunt communia, & nos accipimus, vt propria: nam hoc nomen diabolus accipitur apud nos, vt commune, & tamen est proprium, non quidẽ ex origine, sed ex impositione, fuit enim impositum maximo spirituum malorum, qui princeps illorum dicitur, & hoc ex ruina: nam de cœlo ruit in abyssum, & cadens traxit secum multitudinem spirituum. Nã diabolus deorsum fluens dicitur, & sic accipitur hic, de hoc dicit Isidorus Eti. lib. 8. ca. de Dijs gentium, si diabolus hebraice dicitur deorsum fluens, quia quietus in cęli cacumine stare contempsit, sed superbiæ

G pondere deorsum corruens cecidit, gręce vero dicitur diabolus criminator, quia crimina, ad quæ ipse allicit ad Dominũ referat, vel quia electorum innocẽtiam criminibus falsis accusat, & hoc modo accipitur in Apo. scilicet, proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos in conspectu Domini die ac nocte, & ibi pro vno accipitur, idest, pro dracone, qui diabolus dicitur. Sic accepit Christus diabolum, vt nomen vnius, & necesse est, quòd ille sit princeps omnium dęmonum, vt ex modo locutionis colligitur, quia dicitur, qui paratus est diabolo, & Angelis eius. Cum enim dixit diabolo singulariter, & non designauit per aliquod adiunctum, apparet, quòd accipiat, vt nomen proprium, cum autem dixit, & Ange-

H lis eius signauit hunc esse principem, quia ei dat Angelos, & non solum princeps est, sed etiam omnium dęmonum, cum necesse sit hic nomine diaboli, & Angelorum suorum intelligi omnes spiritus nequã, & tamen nomine diaboli vnicus accipitur, ergo necesse est cęteros dęmones vocari Angelos eius, & sic erit ipse princeps omnium.

Sed obijcietur, quòd diabolus non sit princeps, qa Beelzebub est princeps, sic dicitur supra 12. ca. in Beelzebub principe dęmoniorum eijcit dęmonia, & ita illi principatum dederunt, & potestatem, cum dicãt per eum cętera dęmonia coercita ab obsessorũ corporibus expelli.

I Dicendum, quòd diabolus est princeps sicut hic Christus dixit, ad verbum autem illud dicendũ, quòd illud est Iudæorum calumniantium, & fortassis errabant: nam quòd esset vnus princeps dęmonum verũ est, sed quòd ille esset Beelzebub, forte non erat verum, sed hoc Iudęi acceperunt, quia Beelzebub erat Deus Acaron 4. Reg. 1. cap. & erat magnę famę, & opinionis apud gentiles in sapientia, & responsis, & non solum apud eos, sed etiam apud Iudęos, vnde rex Ochozias Iudęus existens misit nuncios ad consulẽdum Beelzebub Deum Acharon an de infirmitate illa conualesceret 4. Regũ 1. cap. & propter hanc excellentiam crediderunt Iudęi, quòd Beelzebub esset princeps dęmoniorum in sapientia, & potestate, ideo dixerunt, quòd in Beelzebub principe dęmoniorum

K eijcit dęmonia, & ideo potuerunt errare.

Secundo potest dici, quòd verum esset illud, licet non sciamus, scilicet, quòd Beelzebub sit ille, qui vere princeps dęmonum est. Circa quod sciendum, quod inter dęmones principatus est, vt magis declaratum est supra 12. cap. q. 65. Et est iste principatus secundum naturam, scilicet, quòd ille, qui est naturaliter maioris sapientiæ, & potẽtię sit princeps aliorum, qui minores in hoc sunt, & iste vnicus est, qui omnes excedit, iste autem est, qui omnibus dęmonibus fuit causa cadẽdi, quia pręsumpsit de se, & alij secuti sunt eius pręsumptionem, & sicut fuit eis causa cadendi, ita & nunc dominatur, aut principatur eis post ruinam, Sed iste princeps quis sit, aut quo nomine appelletur

pelletur incertum nobis eſt, nos vero vtimur eum intelligere nomine Sathanę. Et cauſa huius eſt, quia ipſe tentauit Chriſtum, & videtur, quòd nemo alius auderet Chriſtum aggredi niſi maximus dęmonum, inde ergo apud plurimos creditum eſt Sathan eſſe principem inferorum.

Alij vero luciferum vocant principem dæmonũ, & dicunt, quòd ille mouit eos ad pręſumptionem, & fuit illis occaſio ruinę, & hoc plurimi accipiunt ex eo, quod habetur Iſa.14.cap. ſcilicet, quomodo cecidiſti de cęlo lucifer, qui mane oriebaris, & ita luciferum dicunt eſſe illum magnum Angelum, qui de cœlo corruit.

Sed dicendum, quòd iſtud non tenet, quia manifeſtum eſt illud intelligi de Nabuchodonoſor, vel ſaltem de rege Babylonis, cum ibi dicat litera, ſumes parabolam iſtam cõtra regem Babylonis &c. & multa ibi ponuntur, propter quæ neceſſe eſt intelligi de homine mortali, & mortuo, & non de Angelo.

De Leuiathan, & Belial non ita dicitur communiter, quòd ſunt principes dęmoniorum, & tamen aliqui volunt de Leuiathan, quòd ſit princeps, quia Iob 40. & 41. cap. ponuntur multę laudes de fortitudine eius, & dicitur ipſe eſſe diabolus, & apparet quòd ſit princeps, quia dicitur Iob.40. cap. ipſe eſt principium viarũ Domini, & ideo intelligitur de excelſiori creaturarum omnium, quæ eſt quaſi prima inter creaturas, quæ ſunt vię Domini, vel proceſſus diffuſionis bonitatis eius.

Secundo patet, quia dicitur Iob.41.cap. non eſt poteſtas ſuper terram, quæ comparetur ei, qui factus eſt, vt nullum timeret, & tamen ſi aliqui niſi ſuperiorem Angelum in robore haberet, poſſet illũ timere: ideo videtur, quòd ille Leuiathan ſiue Behemoth eſt princeps dęmonum.

Tertio quia dicitur, eo.ca. ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbię, & tamen nemo eſt rex ſuper omnes filios ſuperbię niſi princeps omnium dęmonum, eo ꝙ oẽs dęmones ſunt filij ſuperbię, ideſt, ſuperbi, qui ex ſuperbia corruerunt, ergo ille Behemoth ſiue Leuiathan, de quo ibi dicitur, eſt princeps omnium dęmonum. Dicendum, quòd princeps dęmonum eſt vnus, ideſt, maximus omnium dęmonum in ſapientia, & in naturali poteſtate, & iſte eſt quẽ deſignauit Chriſtus cum dixit, diabolo, & Angelis eius, quia cęteros fecit eſſe Angelos ſuos, & vocauit eum ab illa proprietate qua eſt princeps: nam princeps omnium eſt ille quẽ omnes corruendo ſecuti ſunt, & ab hac proprietate vocatur diabolus, ideſt, deorſum fluens, quia de cęlo corruit in terram. Et dicendum, quòd iſte idem vocatur alijs nominibus ſupra poſitis, quia illa non ſunt propria, ſed communia, & dicuntur de illo, & de alijs, & conueniunt pręcipue illi principi. Et apparet primum: nam Sathan putatur eſſe nomen proprium, & nõ de vno, ſed de multis dicitur, vt ſupra 12.c. ſcilicet, ſi Sathanas Sathanam eijcit, ac ſi dicatur, ſi dęmõ eijcit dęmonem, & Mar.3. & Luc.11. dicitur ſi Sathan in ſeipſum conſurrexerit, plures ergo ſunt Sathanę.

De Leuiathan, Behemoth, & Belial idem eſſe videtur, licet non inueniantur poſita nomina in plurali, quia raro de his ſcriptura loquitur. De Beelzebub dicendum, quòd eſt nomen idoli, & dęmonis, inquantum eſt nomen idoli, ita erat vnius, quod nõ erat plurium, inquantum vero nomen dęmonis poterat conuenire omnibus, ſed quòd ſic vocaretur accepit ab immunditia ſacrificiorum ſuorum: nam Beelzebub interpretatur vir muſcarum, vnde Ioſephus 6.lib. antiqui. Deum illum muſcam vocat. Quod autem conueniant nomina iſta cuilibet dęmoni apparet, quia diabolus dicitur (vt Iſidorus ait) quaſi deorſum fluẽs,

A omnes autem de cęlo corruerũt in terram, ideo omnes vocantur diaboli. Etiam Sathan omnibus conuenit, quia Sathan ſignat aduerſarium, & omnes dęmones ſunt aduerſarij generis humani, ideo omnes dicũtur Sathan, vnde non ſolum dęmones dicuntur Sathan, ſed etiam homines, qui alijs aduerſantur apud Hebręos vocantur Sathan 2. Regum 19. cap. cum dixit Dauid ad Ioab, qui aduerſabatur ei, quid mihi, & vobis filij Saruiæ cur efficimini mihi hodie in Sathã, ideſt, quare aduerſamini mihi, vt non fiat, quod ego volo? De Belial etiam patet, quia vocatur Belial, ideſt, abſque iugo, vel ſuperbus, ſic dicitur Iudi.19. cap. viri ciuitatis Gabaa filij Belial, & additur in litera, i. abſque iugo, & tamen omnes dęmones tales ſunt, quia noluerunt B ſubeſſe Deo, ſed in ſeipſos ſuperbierunt. De Behemoth, & Leuiathan ſunt rationes per applicationem, quia Behemoth in Hebręo ſignat pecus, vel brutum, & conuenit omnibus dęmonibus, quia corruendo per vitium a ſuo ſtatu vſque ad indignitatem pecorum deſcenderunt. Leuiathan vero aquaticus ſerpens eſt, & vt ait Iſidorus libro 8. Etym. conuenit dęmoni, qui in huius ſeculi aſtutia, vel in mari volubili verſatur.

De Beelzebub dicendum, quòd etiam omnibus competere poteſt: nam ſic dicitur propter immunditiam, Deum enim muſcam illum vocant, ſed dæmones immundi ſunt ſicut Chriſtus dixit ſupra 12. cap. ſcilicet, cum ſpiritus immundus exierit ab homine, C ergo omnibus competit hoc.

Item apparet efficacius, ſcilicet, quòd Chriſtus pro eodem accipiat nomina hęc, ſcilicet, Sathan, & Beelzebub: nam dicitur Luc.11. & ſupra 12. cap. ſi Sathanas Sathanam eijcit quomodo ſtabit regnum eius, quia dicitis me in Beelzebub eijcere dęmonia? Et ita apparet, quòd Sathã ſit ipſe, qui Beelzebub, quia aliàs cum illi dixerunt, in Beelzebub eijcit dæmonia, Chriſtus volens contra eos arguere de diuiſione dęmonũ, non diceret, ſi Sathanas Sathanam eijcit, ſed ſi Beelzebub eijcit Beelzebub, vel eijcit dęmonia, & tamen dixit Sathan, ergo pro eodem accepit, quia aliàs non valeret argumentum. Etiam apparet ex hoc, quòd D Iudęi ſic accipiebant Beelzebeb, & Sathanam pro eodem: nam dato, quòd Chriſtus ſic acciperet, ſi illi nõ putarent ſic accipi viderent, quòd non valeret argumentum Chriſti, & refellerent illud, & tamen non repulerunt, ſed tacuerunt: ideo apparet, quòd etiam ipſi accipiebant Beelzebub, & Sathanam pro eodem, & ſicut dicitur de his, ita de diabolo, & Leuiathan, & Behemoth eſt dicendum, quòd pro eodem accipiãtur, vnde Chriſtus illum quem vocauerat Sathan, & Beelzebub ſupra 12.ca. vocat hic diabolũ, ideſt, principem omnium dęmonum quicunque ille ſit.

Qui ſunt iſti Angeli diaboli, & quomodo ac quare vocantur Angeli. Quæſt. CCCCVI.

E QVAERETVR nunc de iſtis Angelis diaboli cũ dicatur, cum diabolo, & Angelis eius, qui ſunt iſti Angeli.

Dicendum, quòd iſti Angeli non poſſunt eſſe niſi dęmones, cum deputentur inferno in ignem.

Sed videndum eſt quomodo vocẽtur Angeli. Eſt dicendum, quòd ſacra ſcriptura illos vocat Angelos, ſed interdum vocat Angelos malos interdum Angelos abſolute.

De primo patet Pſal.77. miſit in eos irã indignationis ſuę immiſſiones per Angelos malos, i. per dęmones, quia illi intulerunt mala Aegyptijs, & illi etiã vocantur Angeli mortis, quia inferunt mortem eis quibus a Deo decreta eſt.

De

De secundo patet, vt 2. Pet. 2. capit. scilicet, si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, & iterũ eo. ca. vbi Angeli fortitudine, & virtute cum sint maiores non portant aduersus se execrabile iudiciũ, idest, dæmones, quia contra bonos Angelos nullum iudicium fit. Sed quare vocantur Angeli? Dicendum ꝙ hoc nomen Angelus non est nomen naturæ, vel speciei, sed officij, & operis. Nam vocantur Angeli apud gręcos in latino nuncij: nam naturale est his esse spirituales substantias, idest, immateriales, nuncios vero esse administrationem quandam dicit, cum spiritibus his conueniat ministrare Deo. sic dicitur Dan. 7. milia milium ministrabant ei, & decies centena milia assistebant ei, & ita etiam dicitur Psal. 103. qui facit Angelos spiritus, & ministros suos ignem vrentem, idest, spiritus facit esse ministros suos, vel Angelos, & ad Hebræo. 1. cap. cum de Angelis bonis dicitur, omnes sunt administratorij spiritus in ministeriũ missi, sed qui mittuntur nuncij sunt, ideo vocantur Angeli, & sicut ministrare inuenitur in bonis, ita inuenitur in malis, ideo etiam mali vocantur Angeli.

Quomodo dicuntur alij dæmones Angeli diaboli, Quæst. CCCCVII.

SED quomodo dicuntur alij dęmones Angeli eius, idest, diaboli? Dicendum, quòd ponendus est vnus dęmõ maior in naturali virtute, & scientia omnibus dæmonibus, & iste est princeps secundum exigentiã naturę, est etiam princeps secundum voluntatem eorum, etiam aliquando cessabit principatus iste, s. post diem iudicij: nam dæmonibus non est necesse habere principem inter se, cum aliquando illum non sint habituri, i. post diem iudicij, & ita possent nunc nõ habere, sed placet eis habere principatum, & subditos esse vni, & dato, ꝙ debeat esse principatus oportet, ꝙ sit princeps ille, qui naturaliter est excellentior in eorum bonis naturalibus, quia hoc etiam magis conuenit ipsorum intentioni, volunt enim habere principatum ad hoc, quò d ipsi missi, & ordinati contra homines possint eis nocere, quibus valde inuident. Si autẽ essent diuisi inter se impediret vnus alium, & paruũ, aut nullum impedimentum, aut malum sustinerent homines ab eis, sic Christus arguit contra Iudæos supra 12. & Mar. 3. & Luc. 11. cap. s. si Sathanas Sathanã eijcit diuisus est in seipsum, & regnum eius non stabit, & tamẽ illud stat cum homines sentiant a dęmonibus maxima mala quotidie, & Christus dicit dęmonem esse principem mundi Ioan. 12. ca. s. princeps huius mundi eijcietur foras, & Ioan. 14. princeps huius mundi in me nõ habet quicquam, i. dęmon. Ad hoc autem dęmones sunt ordinati sub vno valde obediẽtes ei, vt secundum illius ordinationem tota dęmonũ multitudo procedat contra humanum genus ad nocendum, & perdendum.

Ex hoc autẽ sequitur, quòd omnes dęmones subditi illi maximo dæmoni sunt ministri eius, quia faciũt quod ille iubet, & vadunt quo imperat, quia aliàs nõ maneret ordo principatus, & tunc vocabũtur omnes Angeli eius, quia sunt nuncij eius euntes quo ille iubet, quia sicut boni spiritus vocantur Angeli administratores, quia vadunt, & veniunt ad nos procurantes nostram salutem, ita & mali spiritus, quia ex mandato summi dęmonis veniunt ad nos procurantes nostrã perditionem vocantur Angeli Sathanę, vel illius maximi dæmonis. Patet de primo ad Hebrę. 1. cap. sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos, qui hęreditatem capiunt salutis. De secũdo simile est, quia nõ minorem affectionem habet Sathanas

F & cęteri dęmones ex inuidia ad perdendas animas nostras quàm boni Angeli ex charitate ad procurandam salutem earum: ideo ministrabunt principi suo solicite euntes ad omnia, quæ mandauerit inquantũ pertinent ad subuersionem animarum nostrarũ; Angeli ergo Sathanę sunt. Et ita vocat eos scriptura Angelos diaboli, s. principis dęmonum, & sic dicitur hic, discedite cum diabolo, & Angelis eius, & Apo. 12. c. dicitur similiter draco pugnabat, & Angeli eius, & vocatur ibi draco diabolus, s. & proiectus est draco ille magnus serpens antiquus, q vocatur diabolus, & Sathanas, & Angeli eius missi sunt cum illo, & ita diabolus est ille cuius Angeli sunt, & hoc, quia est princeps illorũ. Sic enim Michael, quia est princeps Angelorum dicitur habere Angelos eo. cap. s. factum est

G prelium in cęlo, & Michael, & Angeli eius preliabantur. Alio modo possunt vocari cęteri dæmones Angeli eius, quia secuti sunt iniquitatẽ illius, sicut enim discipuli alicuius sunt, qui eius doctrinam sequuntur, ita Angeli diaboli sunt, qui cadentem diabolum in ruina, & peccato secuti sunt.

Quare dicitur de illo igne æterno, quòd paratus est diabolo &c. Quæst. CCCCVIII.

QVAERETVR quare dicitur de illo igne æterno, quòd paratus est diabolo, & Angelis eius.

H Dicendũ, quòd vocatur paratus, vel præparatus ad signandum illius durationem, vt non putetur, quòd per accidens ille ignis inuentus fuerit, vel nunc nouiter in cogitationem Dei venerit ponere malos in ignem, sed potius ignis pręparatus est, & ideo quòd studiose factum est signum est, quòd diu durabit, immo semper.

Secundo ponitur ad ostẽdendum malum consortium, quod dabitur damnatis, scilicet, quia non soli punientur, sed cum diabolo, & Angelis eius, & hoc erit sibi ad magnam tristitiam, scilicet, quia dęmones de malo, & pœna damnatorum gaudebunt, & homines tristabuntur, scilicet, quia illorum suasionibus venerunt in hunc locum tormentorum, & nunc illi gaudent de ipsorum pęna.

I Tertio ponitur ad ostendendum infęlicitatem dãnatorum, scilicet, quia in malũ istud inciderunt quasi per accidens: nam pęna illa ignis perpetui nõ erat eis assignata, sed dęmonibus, & hoc proprie signat litera cum dicitur, qui pręparatus est diabolo, & Angelis eius, q. d. non erat pro vobis ignis iste assignatus, sed vos voluistis imitari dęmonem, & Angelos eius pro quibus erat iste ignis, & sic incidistis in eandem pœnam in quam illi, & ideo magis lugendum est illis, ga si voluisset Deus istam pęnam pro hominibus, & pro eis illam creasset, videretur quasi quædam necessitas incurrendi in illam, & ideo non tam inconsolabiliter affligerentur, cum autem non esset ista pęna pro eis, sed pro dęmonibus, & tamen ipsi, quia voluerunt dę-

K mones imitari, inciderunt in eam, magis lugendum illis est.

Quare dixit illum ignem paratum esse dæmonibus, & non hominibus. Quæst. CCCIX.

SED quæretur quare dixit pręparatum esse dæmonibus, & non hominibus illum ignem. Aliqui dicunt, quia voluit Christus ostendere, quòd Deus aliter se habet ad bonum quàm ad malum. Nam bonorum ipse est auctor, & causa, malorum vero non est causa neque auctor, & ideo supra quando dicebatur de regno beatorum dixit, venite

venite possidete regnum paratum vobis a cõstitutione mũdi, quasi Deus parasset pro hominibus bonum illud, nunc autem cum de malo dicitur, i. de igne æterno non dixit ꝙ præparatus erat hominibus.

Sed dicendum ꝙ nõ stat, quia tunc sicut Deus non est causa mali hominibus, ita neque dæmonibus, ideo neque debet dici ꝙ præparatus est dęmonib. & tamẽ dicit expresse dæmonibus esse paratum, ideo hoc malum pœnæ Deus intendit.

Alij dicunt ꝙ dæmonibus paratum est, quia licet sit pro hominibus & pro dęmonibus, videtur factus esse principaliter pro dæmonibus, quia dæmones statim, vt creati sunt adiudicati sunt igni ęterno, nam nõ fuit aliquantum tempus quo Angeli mali in cœlo manerent, sed mox vt creati sunt auerterunt se a Deo, & in pœnam auersionis inclusi sunt in inferno, & quasi simul factus est infernus, & impletus est dęmonib. qui ibi punirentur, propter quod proprie pro dęmonibus videtur infernus factus: quia contemporanea est pęna dæmonum durationi inferni. secus de hominib. nam homines non positi fuerunt in inferno mox ut nati, vel creati sunt, sed post mortem.

Secundo quia nõ omnes simul sicut dæmones omnes simul adiudicati sunt igni inferni quasi esset eis ille proprius, homines autem per varia tempora & non simul omnes damnandi, sed per successiones, & singillatim vadunt.

Tertio quia non statim vt infernus factus est fuerũt positi ibi aliqui homines vel animæ hominũ, sicut dæmones statim positi sũt ibi vt infernus factus est: ideo dæmonibus est infernus quasi naturalis, hominib. autem quasi accidentalis, ideo dæmonibus dicitur pręparatus non hominibus.

Aliter etiam dicitur ignis æternus paratus dęmonibus & non hominibus, & quia pro peccato datur pœna, peccatum autem Angeli fuit statim vt creatus est, idest nulla duratione tẽporis mediante, homo autem non peccauit, vt creatus est, sed cum creatus esset in originali iustitia mansit in ea aliquantulum, & postea peccauit, etiam omnes dæmones creati sunt simul, & simul peccauerunt, & ita omnibus simul adiudicatus est ignis inferni, homines vero non peccauerunt omnes simul, sed per successiones, ideo magis accidentalis est ignis hominibus.

Alia causa & præcipua est quare dicatur ignis paratus dęmonibus & non hominibus, quia pœna illa pro peccato est, dæmones autem postquam peccauerunt non habuerunt remedium, sed mox adiudicati fuerũt pęnę ęternæ, secus de hominibus, quia licet peccauerunt Deus nolebat ꝙ punirentur ęternaliter, sed ꝙ liberarentur a peccato, & ideo ipse pro omnibus passus est vt nullus ipsorum puniretur, & ita Deus non parabat ignem pro hominibus sed regnum, cum pro illis moreretur ne inciderent in illum ignem, pro dæmonibus autem dicitur esse paratus, quia illos peccantes adiudicauit statim illi igni, & noluit eos redimere sicut homines. & ista est vera causa quare non sit ignis paratus pro hominibus sed pro dæmonibus.

Quare regnum beatorum non dicitur paratum esse Angelis bonis? Quæst. CCCCX.

QVAERETVR cum dicatur hic ignis æternus paratus diabolo & angelis eius, quare regnum quod datur beatis, non dicitur paratum esse Angelis bonis, cum in illo regno sint Angeli boni.

Dici potest vno modo quod dicitur de igne ęterno sic: quia ignis paratus erat dęmonibus per se, hominibus autem solum propter imitationem dęmonum; ideo recte dicitur, qui paratus est diabolo & Angelis eius. q.d. non vobis sed illis, & tamẽ quia imitati estis illos datus est vobis. Non est sic de uita æterna, qa non est data homini pp imitationem Angelorum, cum angelicam vitam ignoremus, sed propter obseruationem mandatorum Dei, & quia ibi solis hominibus Deus loquitur, non oportuit fieri mentionem de Angelis, secus in damnatis qui propter imitationem dæmonum damnati fuerunt.

Secundo, quia infernus secũdum se erat paratus dæmonibus, hominibus autem non erat paratus, sed per accidens adiudicantur illi ut dictum est præce. q. ideo dicitur paratus ignis dæmonibus & non hominibus. Secus de vita æterna, quia illa non præcipue pro Angelis quam pro hominus, sed æque principaliter pro vtrisque parata est, quia ad bonum omnes creaturas Deus ordinauit, nisi ipsę se ad malu flexissent, & ideo pro omnibus capacibus beatitudinem fecit & nõ pro solis Angelis, ideo non debuit dici quod paratum erat illud regnum Angelis, & si tamen Deus loqueretur simul Angelis & hominibus vt regnum perciperent, diceret eis paratum uobis quasi vtrisque hoc diceret paratum esse.

Tertio dicendum & melius ꝙ aliquid dicitur paratum illi qui illud nondum habet, sed aliquãdo ipsum habebit, & ita de hominib. est, quia nunc est uita ęterna, & homines sunt qui eam non habent, & aliquando ipsam habebũt, ideo eis parata est, & tamen de Angelis secus fuit quia non fuerũt Angeli aliquando extra ipsum regnum, sed ex quo fuerunt semper fuerũt in cœlo empyreo, vbi est regnum cœlorum, vel locus beatitudinis, ideo nunquam fuit eis paratus, quia nunquam extra illud fuerunt.

Quarto quia si aliquid est paratum pro aliquo prius est quam detur ei pro quo paratũ est, quia hoc signat ista dictio paratus, & tamen cęlum empyreum, quod est locus beatitudinis, nunquam fuit quin esset habẽs Angelos, quia mox vt creatũ est sanctis Angelis fuit repletum. ergo non potest dici paratum esse Angelis, secus de hominibus, quia multo tempore fuerunt homines quando nullus eorum fuit in cœlo empyreo, & maiori tempore cœlum empyreum in quo nullus homo fuit in eo. ergo potest dici paratũ esse regnum illud hominibus & non Angelis. & istæ duæ sunt veræ causæ.

Quare potius dicitur, qui præparatus est diabolo & eius Angelis, quam præparatus est dæmonibus? Quæst. CCCCXI.

QVAERETVR quare dicitur, qui præparatus est diabolo & Angelis eius: nam videtur sufficiens esse ꝙ diceretur, præparatus est dęmonib. non distinguendo diabolũ & angelos. i. principẽ & subditos, quia omnes sunt dæmones?

Aliqui dicunt ꝙ factum est ad ostendendũ ꝙ inter dęmones sit principatus & subiectio, & vnicus sit princeps, cæteri vero sint subditi.

Sed dicendum ꝙ hoc non stat, quia hoc constabat hominib. qui vocabant aliquẽ principem esse dæmoniorum. Etiam Christus illud dixerat sup. 12. c. & Mar. 3. & Luc. 11. nam ibi manifeste concessit principatum & subiectionem esse inter dæmones, & quod esset vnus dæmon maior alijs, qui posset eos de corporibus excludere, quia Iudæi ita dixerunt quod Christus in Beelzebub principe dæmoniorum eijciebat omnia dęmonia, si autem non esset principatus & subiectio, cum Christus vellet destruere argumentũ illorũ sicut de-

destruxit, negaret suppositionē eorum, & tamen non negauit, sed aliter soluit argumentum sicut ibi apparet: ideo concessit principatum inter dæmones, & ad hoc non oportebat, nunc dicere de principatu ipsorū.

Alij dictum esse putant vt videatur ꝙ omnes dęmones patiuntur tam princeps quā subditi, & nullus excusatur ab illa pęna. Sed dicendū ꝙ non stat, quia cū omnes dæmones peccauerit, necesse erat vt iustitia Dei exigente similiter punirentur. & sic certum erat, ꝙ tam princeps quam subditi punirentur.

Dicendum, ꝙ fuit hoc positum ad ostendendum causam damnationis hominum. Cum.n. paratus esset ignis inferni dęmonibus, & non hominibus, non fuerunt homines adiudicati ad illum ignem, nisi quia secuti sūt dæmones, ita & dęmones inter se: nam origo peccati in dæmonibus fuit maximus dęmonum. ipse enim peccauit & cęteri eum in peccando secuti sunt: ideo illi datus est ignis, quia peccauit, cęteris autē quia eum peccantem imitati sunt, hoc signatur cum dicitur, qui paratus est diabolo, & Angelis eius, scilicet ignis ille per se est paratus diabolo, qui est princeps, Angelis vero eius paratus est, quia Angeli eius sunt, idest, quia imitati sunt eum, vobis autem dabitur, quia eū, & Angelos suos imitati estis, & ista est vera causa.

Quare Christus dicet, esuriui & non dedistis mihi manducare? Quæst. CCCCXII.

QVAERETVR quare Christus dicet, esuriui & non dedistis mihi manducare?

Dicendū, ꝙ sicut ad bonorum pręmium posuit ista opera misericordiæ vt meritum, & causam, ita quantum ad damnandos ponit ea vt causam, quia omiserunt illa.

Si autem quæratur quomodo Christus esuriuit, & sitiuit. Ipse respondet ꝙ quando vnus de minimis suis sitit, aut esurit ipse sitit & esurit, & quādo ministratur illis dicitur Christo ministrari, vt ipse dicit in litera, & ostēsum est sup. Et potissima ratio est quia nos omnes sumus vnū corpus Ecclesiæ cuius Christus caput est. 1. Cor. 12. c. & ideo vnum sensum & passionem & delectationem oportet poni omnium mēbrorum eiusdem corporis, propter quod quibuscunque de Ecclesia patientibus famem, aut sitim Christus dicitur illa pati.

Alij dicunt, ꝙ Christus est vt anima in corpore respectu nostri, & licet ipse in se non patiatur, dicitur pati, quia corpus eius patitur. Sic dicit Orige. super Mat. scriptum est ad fideles vos estis corpus Christi. sicut ergo anima habitans in corpore, cū non esuriat quantum ad substantiam suam spiritualem, esurit tamen corporis cibum, quia copulata est corpori, sic & Saluator patitur, quę patitur corpus eius Ecclesia, cum ipse impassibilis sit.

Quare Christus contra malos enarrat omnia opera misericordiæ sicut erga bonos? Quæst. CCCCXIII.

QVAERETVR quare Christus cōtra malos enarrat omnia opera misericordię sicut erga bonos?

Dicendum ꝙ fuit. Primo ad ostendendum magnā culpam eorum qui non deliquerunt in vno solo, sed in omnibus: nam si aliquod solum opus misericordiæ omisissent aliqualiter videbatur remittendum si cętera egissent, sed omnia omiserunt nullum agentes, vt ergo appareat, qūo omnia omiserint omnia narrat.

Secundo fit ad ostendendum cuiuslibet operis horum vtilitatem & meritum, nam si quodlibet non esset per se vtile, non enarrarentur omnia distincte, & ideo magna neglig[ē]tia fuit eorum, qui neque vnum

F quidem horum operum fecerunt, vt mereri possent. De hoc dicit Chrys. in hom. Intuere autem quia non in vno tantum aut in duobus, sed in omnibus misericordiam deseruerunt, non enim solum esurientē non cibauerunt, sed neque quod leuius erat infirmum visitauerunt.

Quare Christus breuius locutus est contra malos quam in bonos. Quæst. CCCCXIIII.

SED quærunt aliqui, quare Christus, cum narrauit opera misericordię contra malos, breuius locutus est quam cum ad bonos?

Aliqui dicunt, ꝙ hoc fuit, quia quādo loquitur contra malos ponūtur ista vt verba increpationis,

G & exprobrationis. Cum vero ad bonos ponuntur hęc vt verba laudis, & quia Deus est pronior ad laudandū, & benefaciendum quam ad nocendum & maledicēdum, dixit latius cum in laudem bonorum ista explicuit, breuius vero cū illa in exprobrationem malorū decurtauit. Sic dicit Orig. super Mat. s. & hoc considera ꝙ loquens ad iustos per singulas species eorum benefacta dinumerat, ad iniustos autem pręscindens narrationem adunauit vtrumque dicens, infirmus fui, & in carcere, & non visitastis me, quoniam misericordis iudicis erat benefacta quidem hominum largius prædicare & ampliare, malefacta autem eorum transito-

H rie & breuiare memorare.

Sed dicendum quod non stat quæsitum, præsupponit enim breuius ad malos hic quam ad bonos dictū esse, & falsum est, quia ad vtrosque enarrata sunt omnia opera misericordiæ.

Cum vero dicitur quod quātum ad bonos dictum est, infirmus eram & visitastis me, in carcere eram, & venistis ad me. & cū ad malos loquitur dicit infirmus eram, & in carcere, & non visitastis me, nihil minus dicitur in vno quam in alio, quia vtrobique ponuntur omnia opera misericordiæ, & quod ambo opera clauduntur sub vno, scilicet non visitastis non dictum est sine causa, scilicet quia istę duæ indigentiæ, idest infirmum esse, & esse in carcere habent vnum modum releuationis, saltem quantum ad principium, & illud

I est visitare, vel venire ad videndum, vt ostensum est supra.

Aliter potest dici, ꝙ etiam si aliqua omitterētur hic de operibus misericordiæ non esset inconueniens, neque tamen fieret propter causam supra positam, sed quia supra semel enarrauerat omnia opera misericordiæ, idest indigentias & releuationes: ideo cum nunc iam repeteret non oportebat omnia ad plenum referri sed succincte trāsiri, quia talis est modus loquēdi sacrę scripturę: quia si idem cogitur bis dicere, semel dicit illud plene & nō bis. vt patet Exo. 12. c. cū de agno Paschali refertur. & ideo nūc si prius diceret ista opera misericordiæ ad malos referret ea plene, & postea cum ad bonos loqueretur diceret breuius: quia præ-

K cesserat plena narratio, & non fieret quasi Deus velit ampliare magis facta bonorum, quam redarguere peccata malorum.

Quomodo erit uerum quantum ad bonos quod dicitur, esuriui & dedistis mihi manducare, et de malis econtrario, cum multi nullum illorum fecerint, & plures mali fecerint? Quæst. CCCCXV.

SED quæretur quomodo erit verum quantum ad bonos illud quod dr̄, esuriui & dedistis mihi manducare &c. & de iniustis ecōtrario esuriui, & nō dedistis mihi mādu care &c. Nā multi boni erūt q̄ ista opera misericordiæ nō impleuerūt: vt

vt quia pauco tempore vixerunt sicut paruuli defuncti post baptismum, vel quia non habuerunt: vnde sicut qui nullam rerum corporalium administrationẽ habent sicut monachi, vel qui cum nullo conuersantur sicut eremicolæ, aut qui semper mali fuerunt vsq; in finem vitæ, & tunc conuertuntur & moriuntur, & non potuerunt præmittere aliqua opera misericordię corporalia abundantius quam viri boni.

Dicendum ꝙ vt supra dictum est, non est ista causa præcipua aut totalis beatitudinis aut damnationis, sed charitas existens aut deficiens, & ponuntur opera misericordiæ potius quam aliquid aliud propter aliquas causas expressas sup. Et verum est quod opera misericordiæ competunt omnibus bonis. i. multitudini bonorum, & licet multi illorum (vt dictum est) inueniãtur qui non exercuerunt opera misericordiæ, tamen respectu totius congregationis bonorum pauci videntur esse illi & quasi nulli. de malis econtrario, quia licet aliqui illorum opera misericordiæ exercuerint, tamen in comparatione ad totam multitudinem malorum videntur nulli esse.

Alio modo potest dici ꝙ omnes boni fecerunt opera misericordiæ, qa vel realiter illa fecerunt, vel prompti erant ad faciendum si eis occurreret opportunitas: sed multis eorum non occurrit, vt supra dictum est. Ideo omnes censentur illa fecisse. de malis vero econtrario, quia si qui eorum hæc fecerunt non propter Christũ fecerũt, vel mortua aut mortificata fuerunt, & ita videtur ac si nunquam præcessissent, unde recte dicuntur non fecisse opera misericordię.

An iusta causa condemnationis sit damnatis non fecisse opera misericordiæ? Quæst. CCCCXVI.

QVAERETVR an iusta causa condemnationis sit damnatis, non fecisse opera misericordiæ?

Dicendũ ꝙ sic, primo quia res leuis petebatur pro vita æterna, & non voluerunt eam facere: quia opera misericordię faciliter implentur. Sic dicit Chrys. in home. s. vide qualiter leuia iniungit, non. n. dicit in carcere erã & nõ eripuistis me, infirmus & non curastis me, sed non visitastis me, & nõ venistis ad me in esuriendo etiam non preciosam petit mensam, sed necessarium cibum. Alias autem multas causas iustæ condemnationis adiungit Chrys. in hom. dicens. Omnia ergo sufficientia sunt ad pœnam. Primo quidem facultas petitionis, panis enim erat. Secundo miseria eius qui petebat, pauper enim erat. Tertio compassionaturæ, homo enim erat. Quarto desiderium promissionis, regnum enim promisit. Quinto dignitas eius qui accipiebat, Deus enim erat qui per pauperes accipiebat. Sexto superabundantia honoris, quoniam dignatus est ab hominibus accipere. Septimo iustitia dationis, ex suis enim a nobis accipit, sed contra vniuersa hæc homines per auaritiam excęcantur.

Quomodo dicitur quod mali respondebunt dicentes Christo quando te uidimus & cætera, & ad quid istud dicent? Quæst. CCCCXVII.

QVAERETVR quomodo dicitur ꝙ mali respõdebunt dicentes, quãdo te vidimus esurientem &c. & ad quid istud dicerent?

Dicẽdum ꝙ cum istud iudicium vocaliter fiat ut supra ostensum est q. 333. loqui poterũt tam boni quam mali, & ideo sicut de bonis dictum est ꝙ dicent, domine quando te vidimus &c. ita & mali poterunt loqui & loquentur.

Causa autem locutionis erat ad excusationẽ, nam

A Christus eos accusat ꝙ non cibauerunt eum quando erat esuriens, & ita de alijs, & ideo cum videant se pro hoc damnari, dicunt in excusationem ꝙ ipsi non potuerunt hæc agere, quia nunquam viderũt Christum esurientem neque sitientẽ, & sic dicunt, domine quãdo te vidimus? Motiuum autem ad dicendũ est quia ipsi nunquam viderunt Christum, nam loquitur hic Christus ad omnes malos qui in toto orbe fuerunt & erunt, & tamen isti non potuerunt videre Christum, in carne, licet aliqui pauci eorum viderint Christũ inter Iudæos, sed isti pauci essent, & fortassis ex visione illa qua vidissent non cognoscerent Christum. ideo videtur ꝙ poterant Christo dicere ꝙ nunquam eum vi-
B derãt ad hoc, ꝙ ista possent conferre, & ita non essent digni condemnatione.

Quare damnati respondebunt referendo mala & excusationes suas penes opera misericordiæ tam breuiter? Quæst. CCCCXVIII.

SED quęretur quare damnati respondebunt referendo mala & excusationes suas circa opera misericordiæ tã breuiter? nam boni magis immorantur in horum relatione, vt supra in litera patet.

Aliqui dicunt ꝙ hoc fit ex conditione bonorum &
C malorum, quia boni circa bona de quibus laudantur persistunt singillatim non recipiendo laudem ex humilitate, mali autem circa mala de quibus accusantur cito transeunt obnubilãdo vel quasi excusando ea. sic dicit Orig. super Matt. considera ꝙ iusti immorantur in vnoquoq; verbo, iniusti aũt non ita per singula sed cursim dicunt, quoniam proprium est iustorũ benefacta sua relata sibi in facie diligenter, & per singula refutare causa humilitatis, malorum aũt hominum est culpas suas excusationis causa, aut nullas velle ostendere, aut leues & paucas.

Sed dicendum ꝙ non supponitur verum, nam omnia quæ boni dixerunt etiam mali dicunt. i. cõmemorant omnia opera misericordię quæ illi: nam vtrique sex opera misericordiæ ponunt. Quod aũt dr̃ breuius
D narrare malos nõ est quasi pauciora in sententia dicãt cum totidem opera misericordiæ narrauerint: sed qa non retulerunt pro qualibet indigẽtia vnum verbum releuationis, sicut boni, sed posuerunt pro oĩb. vnũ. s. non ministrauimus tibi, & tamen in hoc nihil minus dixerunt quam boni, quia releuatio contra indigẽtiã potest dupliciter designari, aut per dictionem signãtẽ in speciali proprietatem illius releuationis, aut per dictionem signantẽ illam in cõi. Si primo modo debeat designari, oportet pro qualibet indigẽtia poni vnum verbũ releuationis. Si secũdo mõ satis est poni vnum pro oĩb. in m̃sione malorum. s. & non ministrauimus tibi, quia ministrare significat omnẽ releuationẽ miseriarum quarumlibet sub ratione cõi, nam omne bonum quod alteri facimus ministratio quædam est.

E Aliter etiã dici potest ꝙ dato ꝙ breuius narraretur hic quã fuerat supra narratum non fieret ex conditione bonorum, & malorũ, sed solum quia iã fuerãt ista plene narrata, ideo cũ repetantur, non oportet repeti ad plenũ, sed satis est qũocunq; dici ex cõditione scripturæ quando idem sæpius narrat. Etiam non conuenit in pręsenti ꝙ dr̃ de breuiori narratione malorum, quia illud est qñ mali sciunt culpam suã, nam in eo in quo illã sciũt leuiter trãseunt, & tñ nunc mali loquũtur in ea re in qua culpã non cõfitentur, quia ipsi non dant causam quare non fecerint hæc, sed quare non fecerint hæc circa Christum, sed in hoc non sentiunt se reos, nã ipsi non poterant hoc facere circa Christum cum nunquã ipsum viderint, ideo nõ est illa causa. sed

vera causa est ꝙ breuius refert Christus, & Euangelista, quia iam sępe hoc dixerat, & non oportet semper plene referre.

Quomodo mali quærent a Christo, domine quando te uidimus esurientem, quia iam Christus ad hoc responderat?
Quæst. CCCCXIX.

SED dicetur quomodo mali quærent ibi a Christo, domine quando te vidimus esurientē, &c. quia iam Christus responderat ad hoc: nā quando boni dixerunt, domine quando te vidimus esurientem &c. Christus respondit eis, quandiu fecistis vni &c. ergo per hoc mali scire poterāt ꝙ dicebantur non fecisse hæc Christo, quia non fecerant vni ex minimis eius, & sic non oportebat quæri de hoc.

Aliqui dicunt ꝙ ista non fient in verbis sed in mente: & ideo non sentirent mali affatum prius ad bonos ex quo ipsi possint erudiri vt quęrant vel vt non quęrant, sed quilibet sentiret in mente sua, propter quod ponitur singillatim de bonis & malis, quia tam boni, quam mali aliquid sentient in seipsis de iudicio suo.

Sed dicendum quod ista non stant. primo quia ista omnia fient in verbis vt ostensum est sup. ideo ex præcedentibus videntur posse erudiri. Secundo quia dato ꝙ realiter ista non essent futura in verbis, tamen quia litera ista ostendit ea quasi in verbis futura essent, necesse est ꝙ omnia consequenter ad hanc suppositionem dicantur. sed hoc supposito apparet ꝙ mali deberēt esse iam eruditi ex quæstione bonorum & responsione Christi facta ad eos, ideo nō videtur quomodo de hoc quærant.

Alij ergo dicunt aliter. s. quod mali non audient ea quæ dicētur bonis, ideo licet bonis dicta fuerint pręcedentia, nihilominus mali quęrerent ac si nihil dictum esset bonis.

Sed dicendum quòd non stat. primo quia Christus dicet in iudicio bona, quæ boni fecerunt ad ipsorum laudem, & mala quæ fecerunt mali ad ipsorum vituperium, & tamen non esset plena laus bonorum nisi innotescerent eorum bona omnibus, nec esset plena confusio malorum nisi mala eorū audirentur ab omnibus, ergo videtur ꝙ mali audient ea quæ boni quæsiuerint, vt possint ex illis informari.

Secundo quia vt ostensum est supra, quilibet in iudicio sciet omnia bona quæ dicentur bonis pro operibus suis, & boni econtrario, ideo non quærent quasi ignorent quid dictum sit bonis.

Dicendum ergo vno modo, quod mali istud quærent quia licet audiuerint id quod quæsiuerunt boni, & responsum est eis, putabunt non esse idem in eis, nam aliud agitur in fauorabilibus aliud in odiosis, in fauorabilibus enim facilius proceditur, vt aliquis absoluatur, quam in odiosis vt quis cōdemnetur, & ideo licet ad hoc ꝙ boni beatificarentur dicantur Christo fecisse quicquid fecerūt circa pauperes, ad hoc quod mali condemnentur non videtur sufficere quod non fecerint pauperibus bonum, sed quòd non cibauerint neque potauerint, Christum esurientem, & sitientem, cum ipse dicat, esuriui, & non dedistis mihi manducare.

Secundo potest dici, quod hoc dicent damnati ex turbatione quadam & affectione. Nam cum in iudicio viderint se condemnari æternaliter turbabuntur, & ita id quod erit notum videbitur eis quasi ignotum & iniustum. sic enim apud nos illi qui condemnantur conqueruntur interdum sibi inferri iniustum in eo ꝙ omnibus manifestum est iustum esse.

F *Quomodo Christus dicit malis, dico uobis quandiu &c. non apponendo fratribus, sicut fecit in responsione bonorum?*
Quæst. CCCCXX.

QVAERETVR quomodo Christus respondendo nūc malis dicit illis, dico vobis quandiu non fecistis vni de minorib. his neque mihi fecistis; quia supra respōdendo bonis dixit, quandiu fecistis vni de fratribus meis minimis mihi fecistis.

Aliqui dicunt ꝙ fuit quia Christus vult bona opera bonorum multum laudare, & peccata malorum non vult multum vituperare, & ideo quantum ad bonos loquens dicit. quādiu fecistis vni de fratrib. meis, quasi sit maius meritum benefacere sanctis, qui vocantur

G fratres Christi, quam nō Sanctis. De malis secus quia vult extenuare culpam eorum vel saltem nō vult magnificare eam, ideo non uocat fratres eos quibus omiserūt benefacere, quasi minor videatur, culpa eorum, quia non dicuntur omisisse benefacere fratribus. sic dicit Orige. super Matt. volens Christus iustorum benefacta ostendere grandia, peccatorum autem culpas non grandes. ad iustos quidem dicit, ex eo quod fecistis vni ex minimis fratribus meis. ad iniustos aūt non adiecit fratribus, reuera enim fratres eius sunt qui perfecti sunt, gratius enim est apud Deum opus bonum quod fit in sanctioribus quam quod fit in minus San-

H ctis, & leuior culpa est negligere sanctiores quam minus Sanctos.

Sed dicendum; ꝙ istud non stat. primo quia Christus non intendit hic extenuare culpam malorum, sed potius eam grauem, sicut est ostendere ad confusionem malorum, ideo non variabat verba ad hoc.

Secundo quia præsupponitur opus bonorum melius quia Sanctis benefecerunt, & opus malorum minus malum, quia minus bonis benefacere omiserunt, & tamen non est hoc verum, quia nos non cognoscimus vere bonos & malos, sed ijdem sunt quibus benefaciunt iusti & quibus omittunt benefacere mali.

Est ergo dicendum, quòd licet hic non exprimantur fratres, tamen fratres intelliguntur cum dicitur,

I quandiu non fecistis vni de minoribus, quia non vocantur hic fratres nisi secundum communicationem naturæ, vt ostēsum est supra, & hoc modo omnes homines sunt fratres, siue ergo bonis siue malis fiat misericordia fit fratrib. Christi, nam nihil aliud voluit Christus dicere nisi pauperes esse cui hęc præstari deberēt, & illi necessario sunt fratres siue boni siue mali sint, ideo cum supra dixisset fratres esse pauperes, omisit illud hic quasi sufficeret dictum esse supra, & dixit uni de minoribus, idest de pauperibus, quia pauperes vocantur minimi, vel minores, vt ostensum est supra.

Et ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam.

K *Et ibunt*. Hic ponitur vltimum huius. c. scilicet executio sententiæ latæ in iudicio, & quia illa fuit de absolutione quantum ad bonos, & condēnatione quantum ad malos, ponitur executio quantum ad vtrumque & dicitur.

Et ibūt hi, idest damnati. *In supplicium æternum*, idest in pœnam æternam, quæ non finietur. *Iusti uero*, s. illi qui tunc iusti inuenti fuerunt.

In uitam æternam, i. in regnum cœlorum, quod semper durabit.

Quomodo ibunt nunc iusti in uitam æternam, mali uero in supplicium æternum, quia iam boni habebunt tunc actualiter uitam æternam, et mali ignem æternum? Quæst. CCCCXXI.

SED quæretur quomodo ibunt nunc iusti in vitam ęternam, mali vero in suppliciū ęternum? quia nemo potest ire in illud quod iam habet, sed mali tempore iudicij habebūt supplicium æternum, & omnes iusti vitam æternam, ergo non poterunt illuc ire. Et patet quia oēs boni ante iudicium erunt effecti beati actualiter: quia omnes erunt mortui & iam vidētes Deum, cum nemo eorum maneat in pœnis purgatorij, & illa beatitudo est vita æterna. De malis idem est: quia omnes illi ante tempus iudicij erunt mortui & resurgentes, & omnes in peccato mortali decesserunt: ideo necesse est ꝙ iam sint in pœnis inferni: sed pęna inferni est supplicium æternum. iam ergo illud habent, & sic non ibunt in illud.

Dici potest vno modo, ꝙ ibunt in suppliciū ęternū mali, quia licet supplicium habeant, & ita non possint ire in illud, tamen nondum est ęternum, quia nō transijt infinita duratio in illis pęnis. & idem est de vita æterna dicendum.

Alio modo potest dici & melius ꝙ ibunt boni in vitam æternam.i. in locum vitę ęternę, & mali in supplicium æternum.i. in locum in quo passuri sunt supplicium æternum. Est autem locus vitæ æternæ cęlū empyreum, quia ibi in ęternum mansuri sunt beati, est locus supplicij æterni infernus, quia ibi in ęternum manebunt damnati, & de his proprie dicitur, quia licet beati iam habeāt vitam æternam, idest beatitudinem quando iudicantur, nondum tamen venerunt in cęlum empyreum, in quo semper mansuri sunt, & damnati, licet iam torqueantur cum in iudicio sunt illo igne ęterno, tamē nondum iuerunt post resurrectionem in gehennā, vbi semper mansuri sunt, ideo ibūt & iste sensus conuenit, quia dicitur ibunt: nam ire motum localem notat, ad pęnam autē, & beatitudinem non est ire sed ad locum, ideo de loco accipitur, & respondet modo loquendi posito in sententia: nam dictum est, venite benedicti percipite regnum. ergo ad regnum iturt erant, & illud est locus in quo nondum erant, & de malis dictum est, discedite maledicti in ignem æternum, idest in locum ignis æterni.

An purgatio aliqua mundi sit futura in fine seculi? Quæst. CCCCXXII.

NUNC vero quęrendum erat de pęnis damnatorum, & gloria beatorum, & locis eorū: sed quia gloria beatorū cōsistit in præmio essentiali, quod est beatitudo siue videre Deum, & in accidētali quod est aureola, & fructibus, & dotibus. & de beatitudine dictum est late supra.5.c. de aureola vero & fructibus supra 13.c. de dotibus autem animæ & corporis. sup.17. c. non est aliquid iam de his dicendum. sed maneret dicēdum de pęnis damnatorum, & loco earum: quia tamen simul cum iudicio fiet quædam renouatio sęculi, & de hac primo videndum est. Sed ante hoc quia de operibus misericordiæ aliqua dicta fuerant supra, restabat ad complementum aliquale dicēdum de numero & sufficientia operū misericordiæ corporaliū, & an sint sol a septē, & quomodo omnia alia reducuntur ad hæc, & qualiter: sed de hoc dictū est supr. c. 28. q. Circa opera misericordiæ spiritualia & corporalia quæ sint meliora.i. magis meritoria dictū est. e.c.q.29. Accedendum est ergo ad id quod dicebatur de purgatione & innouatione mundi. & circa hoc primo est dubium, an purgatio aliqua mundi futura sit?

A Aliqui dicunt, ꝙ nulla est futura, quia purgatione non indiget nisi quod immundum est. vnde Act. 10. c. dicitur, quod Deus purificauit tu ne commune dixeris.i. immundum: sed Deus puras dedit nobis creaturas quas creauit, sicut de serpētibus & omnibus quadrupedibus ibi dicitur ꝙ erant pura ergo non indigēt purificatione. Secundo quia purgatio s'm diuinā iustitiam proprie ordinatur ad auferendam immunditiam culpæ. & hoc mō dicimus homines purgari post mortem vel esse ignem purgatorium.s. quia tollitur ibi aliquid quod relictum fuerat ex peccato: sed in elemētis & rebus irrationalibus nulla potest esse infectio culpæ, ergo neq; purgatio ibi erit aliqua.

Tertio quia tunc dicitur vnūquodq; purgari quan-
B do separatur ab eo, quod est extraneum ab ipso inducens ignobilitatem. Separatio autem eius quod non inducit ignobilitatem sed nobilitatem nō dicitur purgatio, sed diminutio, sed ad nobilitatem & perfectionem elementorum pertinet ꝙ aliquid extraneę naturæ sit eis admixtum. quia forma corporis mixti est nobilior quam forma corporis simplicis. ergo videtur ꝙ elementa non possint purgari: quia hoc esset magis illa diminuere.

Dicendum, ꝙ vere purgabitur mundus.i. creaturæ rationabiles aliquando, quia omnis innouatio fit per aliquam purgationem, sed elementa innouabuntur: quia Apoc 21. c. dicitur vidi cęlum nouum & terram nouam, primum enim cęlum & prima terra abijt. er-
C go necesse est ꝙ ista purgentur, idest depurentur.

Secundo quia 1. Corin. 7. c. super illo verbo, pręterit figura huius mundi, dicit glo. pulchritudo huius mundi mundanorum ignium conflagratione peribit. hoc autem erit res mundi huius purgare, ergo mundus purgabitur.

Circa hoc autem considerandum ꝙ cum omnia facta sunt propter hominem & Arist. dicat omnia quodammodo esse propter nos, mundus totus, idest vniuersitas corporearum rerum propter hominem facta est: ideo consequens est vt quando homo s'm corpus glorificatus fuerit, totus mundus ad statū meliorem mutetur.i. omnia corpora quæ sunt partes mundi, & hoc non propter ipsas res sed propter hominem, sicut
D enim homini nondum glorificato secundum corpus datus est iste mundus qualis videtur, ad manendū in eo, ita homini meliorato secundum corpus.i. glorificato dabitur mundus melioratus, & hoc vt sit locus conuenientior & aspectus delectabilior, sicut honorationi homini damus excellentiorem domum. Sed ad hoc ꝙ homo cōsequatur gloriam s'm corpus, oportet prius remoueri ea quæ opponuntur gloriæ corporis, quæ sunt duo.s. corruptio & infectio culpę. Primum pertinet ad corpus, secūdum ad animam, quia dicitur 1. Cor. 15 corruptio incorruptionem non possidebit, homo ab his duob. purgabitur.s. a corruptione, quia non poterit corpus corruptibile effici gloriosum. Etiā
E ab infectione culpæ, immunditia non possidebit regnum Dei, sed oportet ꝙ ignis examinet opus cuiuslibet quale sit. 1. Cor. 3. c. & quia quicquid ad infectionem pertinet ad minus est vt lignum, fęnum, & stipula. eo. c. ideo purgabuntur.

Similiter autem circa corpora elementaria necesse est proportionaliter fieri purgationem secundū hæc duo, vt remoueantur contrariæ dispositiones & inducantur conuenientes dispositiones ad nouitatem glorię, & ideo erit in elementis purgatio proportionaliter quantum ad illa duo secundum, quæ est purgatio in homine. De corruptione apparet quia impuritas, est causa corruptionis & dispositio ad illā, & quia circa medium locum.s. vbi nos manemus pp elementorum contactum multę sunt corruptiones, & generationes,

tiones, & alterationes eorum, quæ derogant puritati
elementorum, ipsorum, ideo ab hac corruptione im-
puritatis purgari oportet elementa, vt recipiant noui-
tatem gloriæ. De infectione culpæ minus videtur, eo
ꝙ res pure corporalis sub infectione culpæ esse nõ po
test. Et hoc verum est secundum seipsam, & tamen
secundum habitudinem ad hominem cuius est pro-
prie infectio culpæ redundat quodam modo infectio
culpæ in elementa: quia ex culpa hominis relinqui-
tur in loco in quo commissa fuit illa, quædam incon-
gruitas ad spiritualitatem, & ita corpora sub tali incõ-
gruitate existentia non possunt dicari, vel aptari spiri-
tualibus rebus, & inde videmus secundum rationem,
& cõsuetudinem iuris, ꝙ loca in quibus aliqua crimi-
na sunt commissa, non reputantur idonea ad aliqua sa
cra in eis exercenda nisi purgatione quadam præmis-
sa, sicut apparet de Ecclesijs pollutis seminis, vel san-
guinis effusione: nã nõ celebrãtur ibi diuina quousq;
reconcilientur, & repurgentur secundum formam iu
ris. hoc mõ pars tota ista mundi in qua nos manemus
non solum impuritatem habet ex mixtione & conta-
ctu elementorum, sed etiam ex infectione culpæ, quia
tota infecta est peccatis nostris quæ impleuerunt eam
ideo ex hac causa non erit pars ista apta ad recipiendã
nouitatem gloriæ, vt sit congruus locus dicatus rebus
spiritualibus quousque purgatio præcesserit eximens
hanc cõcretam labem, & ideo necesse est ab his duo-
bus. i. corruptione impuritatis, & ĩfectione culpę pur-
gari elementa, & creaturas corporales, & ista est quę
vocatur purgatio mundi futura.

Ad primum dicendũ ꝙ puritas opponitur immun
ditiæ. Dupliciter autem dicitur aliquid impurum vel
immundũ. Vno modo prout in substantia rei est per-
mixta aliqua pars malitiæ, vel saltem est adiuncta ma-
litia rei licet non in substantia eius. Alio modo est im
purum, quia substantię rei est admixta aliena natura.
Accipiendo primo modo crediderunt Manichæi ali-
quid esse impurum: quia posuerũt bonum & malum
esse duas substantias alicubi coniunctas, & alicubi di-
uisas. istud autem falsum est, quia malum non est sub-
stantia aliqua quæ possit facere compositionem essen
tialem cum aliqua natura vel in aliqua re: sed malum
est defectus in bono, & tali modo impossibile est ali-
quid esse immundum vel impurum, nam neque dia-
bolus est sic malus: quia in substantia sua nihil habet
naturaliter mali quod sit pars essẽtiæ eius: sed malum
suum accidentale est, & hoc modo Deus purificauit
omnia, idest pura ea fecit in creatione, quia non po-
suit, aliquod malum esse partem substantiæ rerum
creatarum.

Admixta, vel adiuncta malitia sine compositione
substantiæ potest esse dupliciter, vel ex creatione, vel
postea per accidens. s. ex actu. primo modo, nihil est
immundum quia Deus nihil creauit a principio cum
malitia, sed omnia erant bona, immo valde bona Ge
ne. 1. c. & tamen si ex creatione malitiam aliquam ha
berent, non essent valde bona neque bona, immo ne-
que bona, quia malitia non permitteret esse bona:
ideo ex creatione nulla malitia reb. inexistebat, & hoc
modo etiam uerum est, ꝙ Deus omnia purificauit. i.
pura creauit nullam malitiam habentia. Accipiendo
autem de malitia quę accidit per actum post creatio-
nem, est aliqua creatura immunda vel impura, quia
malum ei inest, licet non sit ei permixtum sicut pars
substantiæ ipsius.

Accipiendo autem immundum prout creatura ha
bet permixtionem extraneæ naturæ, sunt multa im-
munda vel potius impura, & tunc non vocatur res ex
hoc impura vel immunda quasi sit mala, nõ est enim
mala, quia res in natura sua bona est, & quęlibet natu-
F ra est bona: sed pro tanto vocatur impura vel immun
da, quia aliqua natura est cuius permixtio derogat pfe
ctioni alterius naturæ. Et hoc modo sunt multa apud
nos impura, & purgabuntur aliquando inquantũ eius
puritati illa admixtio derogat.

Ad secundum dicendum ꝙ nõ supponitur verum:
quia purgatio non solũ ordinatur ad ablationem in-
fectionis culpæ, sed etiam ad remotionem corruptio-
nis. In elemẽtis autem est corruptio & impuritas ma-
xime in medio loco. idest vbi est cõtactus eorum vbi
nos habitamus. ergo etiam si nulla esset in eis infectio
culpæ, indigerent purgatione.

Aliter potest dici ꝙ purgabũtur ab infectione cul-
pæ non quidem quæ in eis sit & quam ipsa commise-
G rint, sed manet in eis infectio culpæ per habitudinem
ad homines qui in eis culpas commiserunt, & ex hoc
ipsa contrahunt quandam indignitatem, & ineptitu-
dinem ad hoc, quod conueniant & consectentur re-
bus spiritualibus, & ista ineptitudo repugnat nouita-
ti gloriæ inducendæ, ideo oportet purgari ad hoc ꝙ
inducatur quidam status gloriæ in his corporibus.

Ad tertium dicendum, quòd purgatio fiet propter
nobilitatem rei, vt ipsa meliori modo esse habeat, &
ideo id quod est de nobilitate rei permanentis non au
feretur ei.

Cum vero dicitur quod forma mixti est perfectior
quam forma simplicis elementi, dici potest uno mo-
do quod si in sęculi innouatione mansura essent cor-
H pora mixta sicut & simplicia, non auferretur mixtis
compositio vel mixtio, & tamen non manebunt: sed
sola simplicia corpora elementorum cum cœlestibus
quę simplicia sunt.

Alio modo dici potest quòd in purgatione non tol
letur aliquid quod pertinet ad nobilitatẽ rei, & ideo
si mixta purganda essent non tolleretur compositio
eorum, quia compositio est eis essentialis, & non ex-
tranea, & ita forma mixta cũ sit essentialis, mixta ma-
neret in mixto si ipsum purgãdum esset, & tolleretur
ab eo omne quod esset extraneum naturæ mixti, & ta
men mixta non purgabuntur sed penitus corrumpẽ-
tur, præter quędam mixta perfecta. i. homines: ideo
I non oportet ibi fieri separationem aliquam, sed omnis
purgatio fiet respectu corporum simpliciũ, sed quan-
tum ad ea omnia sunt extranea quæ ad mixtionẽ per-
tinent tam forma mixti quã accidentia eius, ideo om-
nia hæc auferentur vt maneant simplicia corpora in
sua puritate.

Cum vero dicitur quod forma mixti est perfectior
quam corporis simplicis, & tamen perfectiora mane-
bunt in nouatione mundi, dicendum ꝙ forma mixti
& forma elemẽti possunt dupliciter considerari. s. aut
quantum ad perfectionem speciei, aut quantum ad
quantitatem durationis.

Accipiendo primo mõ corpus mixtũ nobilius est
quam elementum, excedit enim secundum speciem.
K Accipiendo secundo modo nobilius est corpus sim-
plex quam mixtum, quia simplex non habet in seip-
so unde corrumpatur, & ideo incorruptibile est, ni-
si corrumpatur ab aliquo exteriori. Corpus autem
mixtum in seipso habet causam suæ corruptionis, sci
licet compositionem contrariorum. Ideo corpus sim
plex, cum non possit corrumpi nisi ab extrinseco, li-
cet sit corruptibile secundum partem, non est cor-
ruptibile secundum totum. causa huius, est quia in
extremitatibus corporis simplicis exteriora agunt, &
possunt per contactum corrumpere: secus est de in-
terioribus: quia ad illam nunquam perueniunt exte-
riora agentia, & ita secundum media non corrumpũ-
tur, propter quod non corrumpuntur simplicia secũ-
dum totum sed secundum partem. de mixtis est secus
quia

quia corrumpũtur ab intrinſeco.i. ab actione ſuorum componentium, ideo ſunt ſimpliciter corruptibilia.i ꝙ totaliter eſſe deſinant: incorruptio autẽ eſt de perfectione gloriç: ideo perfectio corporis ſimplicis magis conuenit perfectioni gloriæ quam perfectio corporis mixti, niſi etiam corpus mixtum in ſeipſo habeat aliquod incorruptionis principium ſicut corpus humanum, cuius forma eſt incorruptibilis, & a conditione illius homo poteſt effici incorruptibilis.

Poteſt autem dici aliter ꝙ licet corpus mixtũ quodammodo eſſe nobilius habeat quam ſimplex, tamẽ omne corpus ſimplex perfectius eſſe habet in ſeipſo quã habeat in mixto: quia in ſeipſo eſt corpus quodlibet ſimplex exiſtẽs actu, & in ſimplici nullum corpus exiſtit in potẽtia ſed in actu, in mixto autem ſunt corpora ſimplicia quaſi in potentia, quæ in ſeipſis ſunt in actu, ideo licet mixtũ ſit nobilius quã ſimplex, quodlibet tamẽ ſimplex perfectius habet eſſe in ſeipſo, ideſt cum ſimplex eſt quam cum eſt mixtum, quia ibi non eſt per ſe ſed in potentia ſunt ibi omnia ſimplicia, & ideo vt nullum exiſtens in perfecto modo ſit conuenit quodammodo, ꝙ ſint ſola ſimplicia.i. omnia ſint ſecundũ ꝙ habent eſſe ſimplex, nõ autem ſecundum ꝙ habent eſſe mixtum & in potentia. nam ſimplex habet eſſe in vltima ſui perfectione, mixtum vero licet ſecundum ſe ſit perfectius, tamen ea quæ ſunt mixti, ideſt componentia mixtum, ſcilicet ſimplicia nõ ſunt perfecte, ſed in potentia, qui eſt modus imperfectus exiſtendi.

Per quid fiet purgatio futura, & an per ignem? Quæſt. CCCCXXIII.

QVAERETVR cum ſit purgatio futura, per quid fiet, & an per ignem fiet ſicut aliqui dicunt communiter?

Aliqui dicunt ꝙ non, quia ignis cum ſit pars mundi indiget purgatione ſicut & aliæ partes: ſed non debet eſſe idem purgans & purgatum. ergo non erit ignis purgans omnia. Secundo quia ſicut ignis habet virtutem purgatiuam ita & aqua. nam nunc quædam per ignem purgamus quædam per aquam, quia ſic in lege veteri Deus iuſſit purgari Nu. 31.c. Tertio quia purgatio ad hoc vr̃ ptinere vt partes mundi abinuicẽ ſegregatæ puriores reddãtur: ſed ſeparatio partium mũdi abinuicẽ in mũdi initio facta eſt ſola virtute diuina, Et Anaxagoras philoſohp. voluit ſegregationẽ eſſe actus intellectus agẽtis. ergo ita erit in fine mũdi ſegregatio, & purificatio ſola virtute diuina & nõ per ignẽ.

Dicẽdum ꝙ iſta purgatio fiet per ignem, quia Pſal. 49. dr̃, Deus manifeſte veniet Deus noſter & non ſilebit. & dr̃ de aduentu ad iudicium, & ſequitur ſtatim. ignis in conſpectu eius exardeſcet, & in circuitu eius tempeſtas valida. ignis ergo erit qui exuret omnia. Et confirmatur hoc ex litera ſequenti ibi.ſ. aduocabit cçlum deſurſum, & terram diſcernere populũ ſuũ. & iſta ad iudicium & purgationẽ atq; ſegregationem pertinent. ergo ignis ponitur ibi vt purgans, & Pſalm. 96. dr̃ ignis ante ipſum prçcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius. Scđo patit qa. 2. Pet. 3. c. dr̃. cçli qui nũc ſunt & terra eodem verbo repoſiti sũt igni reſeruati.i. reſeruantur ad hoc ꝙ purgentur per ignẽ & eo. ca. dr̃, adueniet aũt dies domini ſicut fur, in qua cçli magno impetu tranſient, elementa vero calore ſoluentur. ſed calor ad ignem pertinet, & iterum. e.c. properantes in aduentum diei domini per quã cœli ardentes ſoluentur, & elementa ignis ardore tabeſcent. ignis ergo purgabit omnia. Tertio patet ſecundum applicationem quam quidam faciunt. nam dicũt quod ignis magis conuenit conditionib. innouationis, quam aliud ele-

A mentum, ideo per ignem purificabũtur omnia: Et patet quia in mundi innouatione fient tria. Primum eſt ꝙ tolletur infectio relicta ex culpa. Secũdo auferetur impuritas mixtionis. Tertio cauſabitur diſpoſitio ad perfectionem gloriæ in corporibus. Ad hæc aũt tria dicunt magis conuenire ignem quam aliud elemẽtum. Et primo quantum ad tertiam cõditionem, quia proprietates gloriç ſunt excellentiores omnib. diſpoſitionib. & tamen conditiones ignis ſunt excellentiores conditionib. aliorum elementorum, ſicut patet de luce quæ conuenit igni, & nulla talis conditio inuenitur in alijs elementis. Ideo quantũ ad hoc purificatio quæ fiet per ignem magis conueniet ad inducendũ in ſin-
B gulas res conditiones gloriç, quam purgatio quæ fieri poſſit per quodlibet aliud elementum. Secundo quãtum ad ablationem impuritatis. nam impuritas cauſatur per admixtionem extranei: nihil ergo magis auferet impuritatem quam id quod nullius extranei admixtionem ſuſcipit. ignis autem talis eſt, quia propter efficaciam ſuç virtutis actiuç nihil permittit ſibi admiſceri: ſed omnia quæ admiſceri volunt conſumit, ideo ignis magis conuenit ad purgationem quam cætera. Tertio propter ablationem infectionis relictæ ex culpa: quia nihil magis poteſt eximere talem infectionẽ, quam id quod ab ea maxime alienum eſt, tale autem eſt ignis. quia ſphęra eius maxime remota eſt a noſtra habitatione, neque eſt ita nobis communis vſus ignis
C ſicut terræ aquæ, & aeris, quia iſta tria elementa nobis applicamus & interius ſumimus. ignem vero nõ quia eſt valde actiuus & corrumperet ſi applicaremus eum nobis, & ſic non poteſt infici ex operibus noſtris ſicut alia elementa, propter quod magis conuenit ad purgandum quam cætera.

Sed dicendũ ꝙ ſola cauſa propria eſt actiuitas ignis, nam illa purgatio fiet ad ſegregãdum a ſe omne alienum, & ſic quçlibet res maneat pura, & hoc non fit niſi per magnam virtutem reſolutiuam, ſecundũ quam reducitur res vſq; ad ſimplicia, & tamen nullius elementi eſt hæc virtus niſi ignis, ideo ſolus ignis purgabit omnia. Ad primum in oppoſitum dicendũ ꝙ verum eſt ꝙ non eſt idem purgans & purgabile, & ideo ignis purgabit & purgabitur, ſed non ſecũdum idem:
D Pro quo ſciẽdum ꝙ ignis dupliciter ſe habet.ſ. in materia propria & in aliena. Eſt aũt in materia propria qñ eſt loco proprio, cum vero eſt extra propriũ locum eſt in materia aliena. Proprius.n. locus ignis eſt ſphęra ſua, quæ eſt ſphęra ſuprema elementorum, & ibi eſt in materia propria. quia tota illa ſphęra plena eſt corpore materiali, cuius materia eſt propria materia elemẽti ignis. ipſe aũt ignis vt eſt inter nos eſt extra locũ proprium, & ideo, eſt in materia aliena.ſ. in materia mixtorum terrenorum, quç materia maxime pertinet ad elementum terrç. Hoc ſuppoſito dicendum ꝙ ignis exiſtens extra locum propriũ, & in materia aliena habet aliquid impuritatis, quia aliquid alienum admixtum habet, & ideo ſecundum illud eſt purgabilis, ignis autem prout eſt in ſphęra ſua non habet aliquid
E impuritatis cum non habeat aliquid alienum admixtum, & ideo erit quantum ad hoc purgans & non purgabile. Ad ſecundũ dicendum ꝙ aqua habet vim purgatiuam & ignis, ſed non æqualiter, ideo licet aliquæ purgationes fiant per aquã, illa vltima & generalis purgatio mundi non fiet per aquã ſed per ignẽ. Cũ aũt dicunt de diluuio ꝙ ibi mũdus purgatus eſt per aquã, ita ergo poterit nunc per aquam. Aliqui dicunt ꝙ potius ex oppoſito.ſ. quia purgatio illa facta eſt per aquã, dẽt iſta vltima fieri per ignem, vt ſingulis elemẽtis detur actio. Sed dicendum, ꝙ non tenet iſta ratio, quia iſta ratio non probat ꝙ non poſſit fieri illa purgatio per aquam aut quod non fiat, ſed quod conueniens ſit non

fieri, & tamen certum est ꝙ non fiet, ideo non est arguendum de verisimilitudinibus quando de veritate constat: sed 2. Pet. 3. c. dicitur, quòd cœli erant prius & terra de aqua, & per aquam consistens Dei verbo, per quam tunc ille mundus aqua inundatus perijt, cœli autem qui nūc sunt, & terra eodem verbo repositi sunt igni reseruati, & ita innuit quod sicut se habuit tunc aqua ad omnia purgandum aut inuadendum, ita se habebit ignis postea.

Quare in diluuio aqua purgauit omnia & non ignis, & in iudicio ignis & non aqua? Quæst. CCCCXXIIII.

SED quare aqua tunc purgauerit omnia & non ignis, & nunc ignis purgaturus sit & non aqua est dubium.

Dicunt autem aliqui, ꝙ causa fuit quia purgatio mundi quæ facta est per diluuium non respiciebat nisi infectionem peccati, præcipue autem tunc regnabat peccatum concupiscentię quæ valet ex ardore: ideo per contrarium facta est purgatio per aquam, quæ refrigerat ardorem extinguendo. Secūda autem purgatio respicit infectionem culpæ, & impuritatem commixtionis, quantum ad vtrumque autem conuenit magis ꝙ fiat per ignem quam per aquam. De impuritate mixtionis patet, quia aqua non sufficit illam separare, ignis autem sufficit. De infectione culpæ dicunt etiam ꝙ ignis magis conuenit. nam sicut in principio mundi regnauit vitium concupiscentiæ, & ideo data est aqua ad extinguendum illum ardorem, ita in fine mundi regnabit vitium tepiditatis quasi iam mūdo senescente, & infrigidato ab actione boni operis. sic dicitur præced. c. abūdabit iniquitas & refrigescet charitas multorū, ideo conuenienter fiet purgatio per ignem ad tollēdum illam tepiditatem vel frigiditatē.

Sed dicendum ꝙ ista est ratio applicationis & metaphorica, veritas aūt est quia diluuiū non fuit datum ad purgandum mundum, sed ad occidendum viuentia, i. animalia. Conflagratio autē ignis dabitur ad duo, idest ad occidendum & purgandum. De primo patet quia quando Deus voluit mittere diluuium dixit, delebo hominem quem creaui a facie terrę ab homine vsque ad animantia, a reptili, vsque ad volucres cœli Gen. 6. c. & ita dixit statim, finis vniuersæ carnis veniet coram me, ad occidēdum autem homines & animalia terræ sufficiebat aqua: ideo misit aquam. in futuro autem non sufficiet aqua, quia non solum fiet occisio sed etiam purgatio, & ad neutrum eorum sufficiet aqua. De occisione patet, quia per aquam pereunt animalia quæ viuunt extra aquas in terra: sed pisces non pereunt per aquam, immo potius saluantur in ea, & tamen in fine seculi oportet omnia animalia interire: ideo non fiet illud per aquam. Quantum ad secundū, idest purgationē multo minus sufficit aqua, quia purgatio fit per subtiliationem & resolutionem separando quod est alienum a re. aqua autem non est principium resoluendi & separandi, sed potius coniungēdi per humorem & frigiditatem: ideo nullo modo conueniet ad purgationem mundi. De igne autem dicendum econtrario ꝙ non fuit conueniens ad deletionē quæ per diluuium facta est, & erit conueniens ad purgationem futuram. De primo patet quia Deus quando immisit diluuium volebat omnes homines occidere, sed nō perdere terram, & tamen si mitteret ignē perirent non soli homines sed etiam omnia animalia, idest pisces qui in diluuio non perirent, & hoc erat inconueniens.

Secundo quia licet Deus voluit occidere homines in diluuio, noluit oēs perire sed saluare octo animas. 2. Pet. 3. c. & illæ potuerūt saluari in arca & saluatæ sūt

F Gen. 8. Si aūt mitteretur ignis non posset aliquis homo manere: qa ignis deuoraret oīa, neq; arca liberaret eos nisi esset miraculū, Deus aūt non vult vti miraculis circa ea quæ sine miraculo fieri possunt, quia si uoluisset miraculo vti non mādasset fabricari arcam, sed in medio fluctuū liberasset homines, & pecora quæ voluisset. & tamen non fecit, ideo non expediebat mittere ignem.

Tertio mittendo ignem perirent pisces maris, & pro istis nō erat aliquis modus saluationis. Nam ideo diluuium fuit conueniens, quia licet animalia viuentia super terram morerentur in diluuio, poterāt reseruari in arca sicut & factum est. pisces autem non poterant extra aquam seruari, quæ non posset esse intra arcam ad conseruandas species piscium, & si foris non

G possent pisces seruari. in diluuio autem manebant in aqua & seruabantur, & sic erat aqua conueniens.

Quarto quia si ignis mitteretur exureret omnes arbores & terram soluendo multum in cinerē, & sic tolleretur virtus germinatiua, & sic non conueniret postea ad vitam hominum, quia non nascerentur plātę, & tamen volebat Deus, ꝙ finita deletione illa hominum maneret terra apta ad germinādum vt homines de ea uiuere possent. ideo non fuit conueniens ignis, aqua autem sic, quia cessante diluuio māserunt arbores quæ prius erant & terra apta ad germinandum.

H Causa aūt differētiæ inter vtramq; deletionem est, quia in deletione facta per diluuium uoluit Deus delere illos homines qui tunc erant, sed non totū genus humanum, immo ꝙ postea manerent super terram, ideo debuit deleri homo & nō terra, ꝙ per diluuium factū est. In purgatione aūt futuro volet Deus delere omnes homines, & animalia de terra, & aquis, ita ꝙ non sint vltra, & reducere terrā ad talē statū ꝙ non sit vltra ad habitationem hominum & pecorū, ideo non per aquam sed per ignem qui uniuersa delebit & soluet. Cum autem dr̄ ꝙ in lege veteri quædā purgabantur per aquam alia per ignem, dici potest uno modo, ꝙ propter hoc Deus debuit purgare aliquando per aquam, & aliquādo per ignem, sed iam purgauit semel

I in diluuio mundū per aquam, ergo iterum non per aquam sed per ignem purgandus est.

Aliter potest dici, quod aqua non est perfecte purgans res, solus autem ignis est qui omnia purgat, quia nihil est ꝙ ignis purgare non possit, sed sunt quædam q̄ per ignē non possunt purgari: quia corrumperentur sicut vestes, & omne quod laneum & lineum est, & ideo quia Deus volebat res istas conseruare ad vtilitatem Iudæorum iubebat ꝙ ea quę possunt sustinere ignem. i. aurum, argentum, ferrū, & metalla trāsirent per ignem, quæ vero non sustinent ignem lustrarētur aqua, & ita factum est in præda quam acceperūt Israelitę de terra Madian Num. 31. c. Sed in fine mundi volet Deus facere purgationem simpliciter, quæ nō potest fieri nisi per ignem, & non curabit ꝙ res tales con-

K seruentur, immo conseruatio earum non erit conueniens, ideo fiet per ignem purgatio & nō per aquam.

Ad tertium dicendum, ꝙ purgatio rerum fiet per quandam segregationem alienæ naturę ab eis ad hoc ꝙ res puræ reddantur, & tamen ista segregatio nō est distinctio, quia distinctio rerum est per aliquid formale, segregatio vero per agens localiter separans, & faciens non esse vnū quæcunq; vnum sunt, in principio aūt rerum vocatur segregatio earum ipsa distinctio, quæ est per formarum collationē in qua vtrūq; factū est. nam cęperunt res esse distinctæ fm naturā & ipēm & cęperunt esse distinctæ localiter: quia quæcūq; sunt vnum & homogeneū, i. aqua vel terra sicut sunt vnū natura, ita sunt vnum loco. Cum vero desinunt esse unum in natura per formalem distinctionem, incipiunt

piunt etiam esse distincta loco, ista autem segregatio, quæ est per distinctionem non potest fieri nisi per eũ, qui est auctor naturę, & non est aliqua creatura, quę sic omnia posset segregare, idest distinguere, illa vero segregatio, quæ fiet in purgatione non est nisi per separationẽ mixtionis ad hoc, quòd maneat res in sua puritate, idest quodlibet maneat simplex, hoc vero non est dare formam aliquam, ideo creatura poterit Deo seruire in hoc resoluendo, & disgregãdo, quæ omnia naturali actioni competunt, licet in illa purgatione, & innouatione accidet aliquid vltra actionem naturalem.

An ignis, qui purgabit mundum erit eiusdem speciei cum igne elementali. Quæst. CCCCXXV.

QVAERETVR an ille ignis, qui purgabit mũdum erit eiusdem speciei cum igne elementali? Aliqui dicunt, quòd non: quia nihil consumet seipsum, & tamen ille ignis consumet ignem elementalem, quia consumet quatuor elementa 2. Petr. 3. c. super illo verbo elementa ignis ardore tabescent, dicit glo. quòd ille ignis quatuor elementa consumet, ergo non erit eiusdem speciei cum elementali.

Secũdo, quia sicut virtus rei manifestatur per operationẽ, ita natura rei manifestatur per virtutem, sed ignis ille habebit aliam virtutem ab igne, qui est elementum, scilicet quia purgatiuam virtutem vniuersi, quam iste ignis non habet, ergo non erit eiusdem speciei.

Tertio, quia illa, quæ sunt eiusdem speciei in corporibus naturalibus habent eundem motum, sed ille ignis habebit alium motum, quam ignis elementũ, nam igis elementalis mouetur ad supra, ille vero mouebitur circumquaque, vt omnia possit exurere, ergo non erit eiusdem speciei cum elementali.

Sed dicendum, quia sicut omnis aqua est eadem omni aquę in specie, ita omnis ignis est idem omni igni in specie, sed ille erit verus ignis, & non per metaphoram, ideo erit ignis elementalis. Secũdo, quia dicit Au. 20. lib. de ciui. Dei, & habetur in glo. 1. Corin. 7. c. figura, vel pulchritudo huius mundi mondanorum ignium cõflagratione peribit, ergo ille ignis est de natura ignis elementalis, qui est ignis huius mũdi. Tertio, quia sicut purgatio prima fuit p aquã, ita secunda erit per ignem, quia ambo comparantur inuicem 2. Pet., 3. c. s. latet eos, quia cœli erant prius, & terra de aqua, & per aquam consistens Dei verbo per aquam ille tunc mundus aqua inundatus perijt, cœli autem, & terra, quæ nunc sunt eodem verbo repositi sunt igni reseruati, sed ĩ prima purgatione fuit aqua eiusdem speciei cum elementali, ergo ignis in secunda purgatione erit eiusdem speciei cum igne elementali. Aliqui aũt circa hoc dubitabãt aliqualiter, dicentes ignem illũ non esse eiusdem speciei cũ isto, quia non erit eodẽ mõ generatus, vt quia ponũt eũ gigni operatione celestium luminarium. Sed dicẽdũ, ꝙ istud nihil facit, quia quõcũque gignatͬ ignis ad eãdẽ speciẽ, & substantiã pertinet, sicut videmus ignẽ generari ab igne, sicut p applicationẽ ignis ad ligna, & ignẽ ex cõcussione, sicut in lapidibus tritis ferro, & ex cõfricatione lignorũ, & funiũ, qñ mouent magna põdera, & ex radijs solis, sicut apud speculũ, & tñ de quolibet horũ igniũ apparet, ꝙ eiusdẽ naturę, & virtutis atque operationis est. Et sic diuersitas generis non nocebit quin sit ille ignis eiusdẽ speciei cũ elementali igne. Ad primã rõnẽ dicendũ, ꝙ ille ignis nõ destruet seipsum, neque purgabit. Cũ vero dr̃, ꝙ cõsumet quatuor elemẽta cõcedẽdũ est, non tñ

A sequitur, ꝙ seipsum, alios.n. particulares depurabit, & consumet, sed seipsum nõ, quia impossibile est idem in seipsum agere fm idẽ, & non est inconueniens, ꝙ alios ignes particulares exurat, quia cũ distinguantur numero poterit vnus agere in alios, non .n. repugnat hoc ex conditione speciei, quia res vnius speciei agit in aliam eiusdem speciei, & apparet in igne, quia vnus ignis consumit alium non quidem directe agens, sed pp materiam, omnis.n. ignis est in materia aliqua, & ita vnus ignis consumit aliũ inquãtũ consumit materiam eius, & quia maior ignis est efficacior consumit materiã minoris, & ita destruit minor ignis, sic ignis ille, quia purior, & efficacior erit poterit consumere

B ignem, qui apud nos est consumẽdo materiam eius, & hoc mõ purgabit. Ad secũdũ dicẽdũ, ꝙ ille ignis erit eiusdem speciei cũ isto nostro igne elementali, licet non erit talis omnino huius operatio, sicut illius, & poterit ille, quod iste non põt, quia iste ignis solũ agit in virtute naurali, & ex forma sua, ignis aũt ille vltra quantitatem actionis, quę competit ei secundũ naturam habebit aliquid inquantum erit instrumentum Dei operantis, quod non habet iste ignis noster, iõ manens in eadem specie habebit actionem, quam non habet noster ignis. Ad tertiũ dicendũ, ꝙ motus omnium corporũ eiusdem speciei est idem secundũ naturam, quia motus ille competit ex cõditione for-

C mę substãtialis, sed illa est eadem in omnibus eiusdẽ speciei, ergo & motus idẽ. De igne aũt illo dicẽdũ, ꝙ habebit motũ quẽ noster ignis, non. n. cõpetit alius motus igni, nisi sursum, & hoc pp leuitatem, quia locus ille est conseruatiuus, & est proprius eius, est .n. locus leuium, & cũ est ignis ibi non mouetur, motus aũt ad deorsum, vel in latus non cõpetit igni a forma, quia non est deorsum nec in latere locus leuium, qui est locus ignis, sed sursum, & iõ tam nostro igni, quã illi competit secũdũ substãtiã moueri sursum, competit aũt per accidẽs igni .s. ex materia aliquando motus deorsum, aliquando ad latus secũdũ exigentiam materię, & ratio est, quia ignis extra sphęram suã nõ põt esse sine aliena materia, & in illa manet, sine illa vero perit. & iõ, vt se conseruet habet specialiter mo-

D tum secũdũ sitũ materię ad igniendũ eam totã, vt in tota illa se efficiat, & tunc necesse est moueri deorsum, vel ad latera secũdũ materię sitũ, & hoc ignis noster facit, & iõ aliquãdo descendit. Item erit de illo igne, qui secũdũ exigentiam materię, quam combusturus est extendet se ad omnem positionẽ, eo ꝙ vbique inueniet materiam, quam exurat. Vel magis dici põt, ꝙ inquantum est instrumentum diuinæ voluntatis mouebitur ad omnẽ partem, ad quam Deus voluerit, quòd moueatur.

An ignis iudicij purgabit cœlos planetarum ac stellarum Quæst. CCCCXXVI.

E QVAERETVR de illo igne an purgabit cœlos superiores, i. cęlos planetarum, & stellarum? Aliqui dicũt, ꝙ sic, quia Psal. 101. dicitur, opera manuũ tuarum sunt cœl, ipsi peribunt tu aũt permanes, sed omnes cęli ẽt superiores sunt opera Dei, ergo illi peribunt, & non videtur alias futurũ, q̃ in gñali purgatione, ergo per illũ ignẽ purgabuntur. Secũdo, quia dicitur 2. Pet. 3. cęli ardẽtes soluentur, & elementa ignis ardore tabescent, sed cęli, qui distinguũtur ab elementis sunt cęli superiores in quibus sunt fixa sidera, ergo illi per ignem purgabuntur. Tertio, quia ille ignis ad hoc erit, vt remoueat a corporibus indispositionem glorię, sed in cęlo inuenitur indispositio etiam ex parte culpę, quia diabolus ibi peccauit, etiã ex parte naturalis defectus,

quia

quia ad Ro.8.c. super illo verbo, scimus quia omnis creatura ingemiscit, & parturit vsque adhuc. dicit glo. omnia elementa cum labore sua explent officia, sicut Sol, & Luna non sine labore statuta sibi implent spatia, ergo cęli purgabuntur per illum ignē ab vtraque indispositione.

Dicendum, quòd non purgabuntur cęli per ignē, qa nihil aget ille ignis in cęlos, neque illuc perueniet. Primo, quia ignis ille depurabit corrūpēdo, & dissoluendo, sed nihil tale pōt fieri in cęlo, quia corpora cęlestia nō recipiunt peregrinas impressiones, ergo nō purgabūtur p ignē. Secundo, quia vt dr̄ in glo. ad Thes. super illo verbo, in flāma ignis dantis vindictā, s. ignis erit in mūdo, q̄ præcedet eū tātū spatiū aeris occupans quātū occupauit aqua in diluuio, sed aqua diluuij non ascendit vsque ad cęlos, sed solum quindecim cubitis super altissimos mōtes, Gene.7.c. ergo non ascendet plus ignis, & ita non perueniet vsque ad cęlos superiores. Sed non est dicendum propter præcedentia, quòd cęli non purgabuntur, nā aliqua purgatio erit in eis, sed nō per ignē. Circa, quod sciēdum, ꝙ purgatio mundi ad hoc fiet, vt remoueatur a corporibus dispositio contraria perfectioni glorię, vt dictū est s. & illa perfectio gloriæ erit consummatio rerum, idest vltimum bonitatis earum, inuenitur autem hæc indispositio in omnibus corporibus, sed nō eodem modo, in quibusdam enim inuenitur indispositio secūdū aliquid inhęrens substantię eorū, sicut in istis corporibus inferioribus, quæ per mutuam commixtionem decidunt a propria puritate, & in his erit purgatio per ignem, sicut dictum est, & infra dicetur. In alijs vero corporibus inuenitur indispositio non per aliquid inhęrens substantię eorum, sicut est de corporibus cœlestibus, in quibus nihil inuenitur repugnans vltimæ perfectioni vniuersi, nisi motus, qui non est entis perfecti, sed imperfecti, & est via ad perfectionem, & non est in eis quilibet motus, sed solum localis, qui non variat aliquid, quod intrinsecum sit rei, vt substantiam, aut qualitatem, sed solum locum, qui est extra rem, & iō a substātia cęli superioris non oportet, ꝙ aliquid remoueatur ad hoc, ꝙ fiat purgatio imperfectionis suę, sed solū, ꝙ motus eius quietetur, quia hanc solam imperfectionem habet cęlum, quietatio aūt motus localis nō fiet p actionē alicuius cōtrarij agētis, sed p hoc, ꝙ motor desistit a mouēdo, & iō cęli purgabūtur, sed non per actionem ignis, neque alicuius creaturę, sed ipsa eorum quietatio accidens eis ex sola volūtate diuina erit loco purgationis.

Ad primū dicendum, ꝙ cęli non peribunt, nam si terra in ęternū manet, vt dr̄ Ecclesiastes 1.c. a fortiori cęlum manebit, & cum dicitur, ꝙ peribit, respondetur vno modo secundum Augu. lib.20. de ciui. Dei, ꝙ intelligitur de cęlis aeris, non autem de ęthereis, qui sunt veri cęli. Alio mō accipiēdo de ętheris dicūt, ꝙ peribūt, non quidē quantū ad substantiam, sed quātū ad motū, i. ꝙ motus eorum cessabit, & sic ipsi perire decent. Alio mō pōt accipi, & meli⁹, ꝙ nō ponāt ibi actus, sed cōditio, vt sit sensus, opa manuū tuarū sunt cęli, i. tu habes virtutē ad manendum plus, quām cęli, quia cęli sunt opa tua, & auctor est maioris virtutis, q̄ opus, & seqtur, ipsi peribūt, tu aūt permanes, i. dato, ꝙ ipsi perirēt, vel perire possent, tu nō posses perire, & oēs, sicut vestimētū veterascēt, & sicut opertoriū mutabis eos, tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient, idest dato, ꝙ omnes cęli veterascent, sicut vestimenta, & opertoria, & mutarentur, atque a sua qualitate alterarentur, tamen tu nō mutaberis, neque veterasces, sed manebis semper ipse idē, i. talis es nūc qualis eras heri, & talis eris cras, & talis modus loquēdi est sępe sacrę Scripturę, vt præce. c. cęlum, & terra

F transibunt, verba autem mea non transient, idest dato, quòd transiret cęlum, & terra non transirent verba Dei. Vel, quòd facilius erat transire cœlum, & terram, quam verba Dei, licet neutrum transibit, & sic dicitur Lucæ 16.c. facilius est cęlum, & terram transire, quam de lege vnum apicem cadere, & ita hic non signatur, quòd immutabuntur, sed quòd facilius erat cœlos veterascere, & mutari atque perire, quam Deū desinere esse.

Ad secundum dicendum, quòd beatus Petrus accepit cœlos, idest aerem, nam ex modo scripturæ vocamus cœlos aerem, vt Psal.8. volucres cœli, & pisces maris, & tamen volucres non sunt in cęlo, sed in aere, & eodem modo loquitur Christus, Lucæ 8.c. aues cœli comederunt illud, & facit magnos ramos,

G ita, vt possint sub vmbra eius aues cœli habitare, & de his loquitur Petrus. Et patet, quia eodem capitulo, dicitur, latet autem eos, quòd cœli erant prius, & terra de aqua, & sequitur, cœli autem, qui nunc sunt, & terra eodem verbo repositi sunt igni reseruati, & ita ijdē cœli sunt, qui per aquam fuerunt purgati, & purgabuntur per ignem, sed per aquam non fuerunt purgati cœli ętherei, qui sunt veri cœli, sed aer, ergo aer erit, qui per ignem purgabitur, & non cœlum.

Ad tertium dicendum, quòd neque elementa, neque cœli laborant, quia laborare est eorum, qui fatigantur, elementa autem non possunt fatigari, quia

H non sunt animata, ideo neque fatigantur, & dato, quòd essent animata non fatigarentur, sed accipitur large labor pro seruitute illa, quam Deo exhibent corpora cœlestia, quæ est quædam vicissitudo motus secundum, quam subijciuntur tempori, & est etiā in eis ob hoc defectus vltimę consummationis, quæ erit dispositio perfectionis gloriæ, quam non habent cœli quousque cessent ab ista seruitute motus, & vocatur labor per similitudinem, scilicet quia in rebus sentientibus motus talis non fit sine magno labore. Et ita etiam accepit Virgi. 1. Aeneidos,

Defectus Lunæ uarios, Solisq; labores.

vnde Soli dedit labores, sed p eclypsi eius ibi posuit, quasi sit quidam eius labor, ab hoc defectu purgabūtur corpora cęlestia, quando cessabunt a motu. Circa

I infectionē aūt peccati ex culpa diaboli, qui peccauit in cœlo dicendū, ꝙ non contraxit cœlū aliquam imperfectionem, & dicunt, quòd ideo fuit, quia mox, vt peccauit deiectus est in terram, secus de peccatis factis in terra, & elementis, in quibus nos semper manemus assidue peccantes.

Sed aliter dicendum, & melius, scilicet, quòd locus videtur contrahere infectionem culpę quando peccatum aliqualiter est de conditione corporis, in peccato autem pure spirituali non inficitur locus, & hoc consonat iuri, nam dicimus Ecclesiam violatam si polluatur fluxu sanguinis, aut seminis, & tamen si quis in ea maledixerit Deo non iudicatur polluta, licet grauius valde peccatum sit blasphemia, quam

K effusio sanguinis, vel seminis, sed quia fuso semine, vel sanguine realiter ex contactu inficitur locus, iudicatur Ecclesia polluta, & non fit hoc in aliquo alio peccato spirituali, ideo sic iudicabitur de omni loco, ꝙ non inficitur ex culpa, nisi cum peccatum est aliqualiter ad corpus pertinens, peccatum autem dæmonis erat pure spirituale, nō solū, qa erat puri spiritus. i. dęmonis, sed potissime, quia ex suo genere erat spirituale, s. peccatum superbię, vel presumptionis, ideo non potuit ex peccato eius cęlum infici, vnde non eget quantum ad hoc purgatione.

An

An ignis iudicij consumet omnia quatuor elementa? Quæst. CCCCXXVII.

QVÆRETVR an ignis ille purgabit & consumet omnia quatuor elementa?

Aliqui dicũt ꝙ sic, primo quia vt dicit Beda & est glo. 2. Pet. 3. c. super illo verbo, elementa ignis ardore tabescent. s. elemẽta quatuor quibus mundus consistit, ille maximus ignis assumet.

Secundo quia Apoc. 21. c. dicitur primum cœlum & prima terra abijt, & mare iam non est. sed per cœlũ intelligimus aerem, vt dicit Aug. 20. de ciui. Dei, mare autem est omnis congregatio aquarum. ergo videtur quod ista tria elementa saltem destruentur totaliter, scilicet aer, aqua, terra.

Tertio quia ignis non purgat aliquid nisi secũdum ꝙ efficitur materia eius. si ergo ignis purgabit alia elementa, oportet ꝙ eius materia efficiãtur, & sic transibunt in naturam ignis, & deficient a sua specie.

Quarto quia illa purgatio fiet ad hoc, ꝙ res perducãtur in statum perfectum, sed forma ignis est forma nobilissima, ad quã perduci possunt corpora elementaria. ergo omnia elementa accipient formam ignis: sed non poterunt illam accipere nisi cadant a sua specie. ergo omnia elementa corrumpentur, & manebit solus ignis.

Dicendum ꝙ non corrumpentur elementa quantum ad substantiam suam per ignem, quia super illo verbo. 1. Corin. 7. c. pręterit figura huius mundi, dicit glo. præterit figura. i. pulchritudo non substantia: sed ad substantiam, & integritatem mundi pertinent elemẽta, ergo nõ corrũpentur sed manebũt s̃m substantiã. Secundo quia purgatio vltima mundi quæ fiet per ignem respõdebit primę purgationi quę facta est per aquam, sed in purgatione per aquam non perijt substantia elemẽtorum. ergo neq; peribit in purgatione per ignem. Circa hoc amplius considerandũ, ꝙ licet in veritate elementa non pereant, & nullus dicat omnia perire: quia saltem ignis qui cętera purgat manet, tamen multipliciter putatur de eis. Vnde aliqui dicũt ꝙ omnia elementa manebunt quãtum ad materiã. i. ꝙ materia omnium manebit, omnia autẽ mutabuntur quantum ad imperfectionem. s. quia in nullo eorũ manebit aliqua imperfectio de priorib. sed duo eorũ retinebunt propriam formam substãtialem. s. terra, & aer, in duob. autem eorum. s. in aqua & igne non manebit forma substantialis propria, sed trãsibunt in formam cœli, & sic tria elementa. s. aer, ignis, aqua dicentur cœlum, quamuis aer (vt illi volunt) retinebit eandem formam substantialem quam nunc tenet, secundum quam etiam nunc cœlum dr̃. Et fundamentum positionis eorum est quia Apoc. 21. non fit mentio nisi de cœlo & terra. s. vidi cœlum nouum & terram nouam. quasi non sit iam aliquid aliud, & ita aqua, ignis, aer erunt tunc cœlum, & sola terra manebit distincta a cœlo. Sed dicendum ꝙ ista positio est absurda, repugnat. n. tam veritati philosophiæ, quam theologię. De primo patet quia s̃m rectam philosophiã non potest poni ꝙ corpora inferiora sint in potentia ad formam cœli, quia non habent materiam communem, & tamen vbi non est materia communis, non est possibilis transitus, etiam non habent contrarietatem corpora cœlestia sicut corpora elementorum: ideo non possunt ista esse in potentia ad illa. Etiam repugnat veritati theologiæ, quia data hac positione non saluaretur perfectio vniuersi, cum integritate suarum partium. nam vniuersum dicitur ab omnibus suis partib. ablatis autem aliquibus eius præcipuis non manet vniuersum: sed elementa sunt partes pręcipuæ vniuersi: ideo sublatis duobus elementis non maneret vniuersum,

A & hoc est inconueniens, ideo omnia elementa manebunt.

Sed dicendum, ꝙ etiam nõ tenet positio, quia non sequitur ex suo fundamento, ipsi enim fundantur ex eo quod dr̃ Apoc. 21. c. vidi cœlum nouum & terram nouam: primum enim cœlum & prima terra abijt, & mare iam non est. & ita posuit illa duo. i. cœlum & terram. dixit autem mare non esse, & sic videtur desijsse elementum aquæ esse.

Sed dicẽdũ, ꝙ duo sunt in auctoritate hac, primum est nouitas inquantum dr̃ cœlum nouum, & terram nouã. Secundum est ꝙ sola duo ponantur. Quantum ad primum cõcedendum est ꝙ erit nouitas, quia post

B purgationem omnia innouabuntur, unde cœlum & terra. i. omnia corpora quæ manserint, accipient quandam nouitatẽ deposita priori imperfectione, & quantum ad hoc dicentur non esse. vnde ait primũ cœlum & prima terra abijt, idest desijt esse quantum ad priorem conditionem imperfectionis. Quantum ad secũdum dicendum ꝙ nõ obstat. nam nomine cœli & terræ accipiuntur omnia corpora elementorum. talis. n. modus est scripturæ Gen. 1. in principio creauit Deus cęlum & terram. & tamen per hæc intellexit omnes res creatas, ita hic tam cœlum quam elementa per hæc duo accepit. vnde cum dicitur, vidi cęlũ nouum & terram nouam, signat innouationem omnium re-

C rũ quæ fiet in iudicio, quia nulla res manebit in priori vetustate, sed aut tolletur aut innouabitur, cum vero dicitur, & mare iam nõ est, non signat ꝙ desierit esse, sed ꝙ cessauerit a priori vetustate. Et apparet hoc ex ipsa litera, scilicet primum cęlum & prima terra abijt. & tamen qui tenent hanc positionem dicunt, ꝙ cęlum & terra manebunt, secundum suas formas substantiales. ergo mare de quo dicitur non est, non tollitur qn maneat secundum suam formam substantialẽ. Etiam in alijs locutionibus scripturę nomine terræ accipimus omnia elementa vt Psalm. 148. vbi introducuntur cęlestia & terrestria laudantia Dominum, & quantum ad cęlestia dicitur. Laudate Dominum de cęlis, & sequitur, laudate Dominum omnes Angeli eius, & laudate eum Sol & Luna &c.

D Cum autem postea voluit ponere terrestria dixit. Laudate dominum de terra. i. ea quæ in terra. s. dracones, & omnes abyssi, ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum. Ecce hic omnia elementa ad terrã pertinere dixit. nam abyssi signant profunditates aquarum, ignis elementum est, grando, nix, glacies, & spiritus procellarum ad aerem pertinent, ideo positio ista non tenet.

Alij dicunt ꝙ omnia elementa manebunt s̃m substantiam, sed qualitates actiuę & passiuę eorum remouebuntur ab eis. sic etiam ponunt ꝙ in corpore mixto elementa saluantur secundum suas formas substãtiales, sine hoc ꝙ habeant ibi qualitates proprias, cum sint ad medium reductæ, & medium neutrum extre-

E morum est. Huic etiam uidetur consonare quod dicit Aug. 20. lib. de ciu. Dei in illa conflagratione mundana elementorum corruptibilium qualitates quæ corporibus nostris congruebant, ardendo penitus interibunt, atque ipsa substantia eas qualitates habebit quæ corporibus immortalibus mirabili mutatione conueniant.

Dicendum, quod istud etiam non stat, cum enim qualitates propriæ elementales sint effectus formarũ suarum substantialium, non videtur probabile quod manentibus substantialibus formis qualitates elementales possint mutari, vel desinere esse nisi per actionẽ violentam ad tempus: sicut in aqua calefacta quæ violenter perdit frigiditatem, & postea virtute suę speciei illam recuperat, quam per violentam actionem ignis amiserat,

amiserat, quantumcunque enim aqua calefiat, dumtamen maneat in specie aquę semper se reducet ad frigiditatem cessante actuali violentia. Item qualitates elementorum sunt de perfectione secunda ipsorum, sicut proprię passiones eorum, neque est probabile, ꝙ in illa vltima cõsummatione aliquid naturalis perfectionis ab elementis tollatur. Et ideo videtur dicendum, ꝙ manebunt elementa quantum ad substantiam, & qualitates eorum proprias, sed purgabuntur a duobus, vt supra dictum est, s. ab infectione culpę, quam infectionem ex peccatis hominum contraxerunt, & ab impuritate cuiusdam mixtionis, quæ per actionem, & passionem mutuã in eis acciderat, istud namque fiet ex conditione illius status, quia si deberet perseuerare actio, & passio in elementis post iudicium, sicut nunc est, nõ purgaretur, quia necesse est, ꝙ quandiu fuerit mutua actio, & passio eorum, sit quædam impuritas, sed post iudicium non erit necessaria aliqua actio elementorum, & passio, immo neque poterit esse, quia cessabit tunc motus cęli, & cessante motu primi mobilis non poterit esse actio, aut passio in inferioribus.

Cum vero Aug. dixit, ꝙ qualitates corruptibilium elementorum ardendo interibunt, non est sensus, ꝙ qualitates illę pereant, maxime, quia non possent perire ardendo, quasi illę exurantur ab igne, nã elementum posset exuri, sed non qualitas eius potissime manentibus elementis, sed est sensus qualitates corruptibilium elementorum, i. taliter qualiter conueniunt elementis manentibus in statu corruptionis nõ manebunt, nunc enim sunt elementa corruptibilia, quia secundum partem corrumpuntur, & quãdiu agunt, & patiuntur vocantur corruptibilia, cum vero cessauerint agere, & pati desinent esse corruptibila, & tunc cessabunt qualitates corruptibilium elementorum, i. non erunt in eis secundum hunc statum, quia licet maneant in eis realiter, non tamen poterunt secundum eas agere, & pati, hoc autem cessabit in ipsa purgatione, quæ fit per ardorem ignis, ideo recte dicitur, quòd ardendo interibunt, idest in ardore cessabit actio, & passio pertinens ad statum corruptibilem.

Ad primum dicendum, ꝙ non sequitur ex illa auctoritate, ꝙ consumantur quatuor elemẽta, quia ipse Beda negat consumptionem illorum, cum dicat elementa quatuor quibus mundus consistit ille maximus ignis absumet, neque cuncta inquantum consumentur, vt non sint, sed duo ex toto consumet, duo vero in meliorem restituet faciem, & ita non ponit quatuor consumi. Sed quid, quia ponit duo consumi, & ita nõ manebit vniuersum in sua perfectione sublatis illis duabus partibus? Dicẽdũ, ꝙ nullũ elemẽtum corrũpetur, aut desinet eẽ quãtũ ad substãtiã, sed dñr corrũpi, vel absumi omnia, inquãtũ omnia innouant, & cessant a priori cõditione. Quod vero dixit duo corrũpi ita, vt nõ sint, vel ipse dicit duo ex toto cõsumet, & duo restituet in meliorem faciẽ, intelligũt, ꝙ in illa innouatione duo eorũ magis recedẽt a priori conditione, quam alia duo. Sed, quæ sint illa duo, quæ magis immutabũtur? Aliqui dicunt esse aquam, & ignẽ, quæ maxime excedunt in qualitatibus actiuis, scilicet frigore, & calore, quæ sunt maxime corruptionis principia circa alia corpora, & quia tũc non erit actio ignis, & aquæ, quæ sunt maxime actiua, maxime immutari videbuntur a virtute, quam nunc habent.

Alij autem dicunt hæc duo esse aerem, & aquam propter varios motus istorum elementorum, quos consequuntur ex motu corporum cęlestium, & quia isti motus illorum cessabunt, sicut fluxus, & refluxus maris, qui iam non erunt, & flatus in aere, & spiritus procellarum, & nubes, niues, grandines coruscatio-

F nes, & fulgura, & cętere impressiones metheoricę, q̃ ad aerem pertinent, ideo ista duo elementa maxime dicentur mutari a qualitatibus suis quas nunc habẽt.

Sed si velimus tenere intentionem Bedę, potius videtur ipse dicere, ꝙ ista duo elementa desinent esse. nam ipse distinguit inter hoc, quod est ex toto consumi, & in meliore faciẽ restaurari, & tamẽ aquam, & aerem cessare a priorib. conditionibus secundum statum corruptionis non est ex toto consumi, sed mutari ad meliorem faciem, ideo potest sic exponi, sed videtur, quòd intentio Bedę fuerit iuxta positionem illorum, qui dixerunt duo elementa corrumpi, & duo sola manere, scilicet cęlum, & terram, idest

G aerem, & terram, siue alia duo in cęlum conuertant, vt illi dixerũt, siue omnino esse desinant, quod videt accipi ex verbis Apoc. 21. c. vt supra dictũ est, & tũc falsa esset positio Bedę, vt aũt magis valeat, q̃ pereat exponunt eam, vt supra, sed videtur esse quędam extorsio. Ad secundum cum dicitur primum cęlum, & prima terra abijt, & mare iam non est, videntur tolli tria elemẽta, sed nõ tollũtur, nã cũ dr̃ primũ cęlũ, & prima terra abijt, et si acciperetur cęlũ pro aere nõ dr̃ abijt quantum ad substantiam, sed quantum ad conditionem status, & signatur ibi innouatio, quia dicitur, & vidi cęlum nouum, & terram nouam, & sequitur, primũ enim cęlũ, & prima terra abijt, est quippe

H redditiuũ causę, scilicet non manet primum cęlum, & prima terra, idest ſm cõditionẽ primã, sed est cęlũ nouum, & terra noua, i. innouata sunt. Cũ aũt dr̃ de mari dixit Augu. 20. lib. de ciui. Dei, quòd per mare potest intelligi præsens seculum, de quo supra paulum ante dixerat, dedit mare mortuos &c. Vel potest accipi melius ad literã, ꝙ mare sit ipsa cõgregatio aquarũ, põt mare accipi dupliciter. Vno mõ, ꝓ ipsa aqua cõgregata quãtũ ad substãtiã. Alio mõ pro dispositione maris, quam nunc habet, scilicet pro salsedine, & fluctuatione. Accipiendo quantum ad primum manebit mare. Accipiendo pro secundo non manebit.

Ad tertium dicendum, ꝙ ille ignis non aget totaliter, vt naturale agens iuxta conditionem suę speciei,

I sed, vt instrumentum diuinę prouidentię, & ita non aget in alia elemẽta vsque ad eorũ consumptionem sed solum vsque ad purgationẽ, & dato, ꝙ efficiant materia ignis inquãtũ exurũtur non cadent a specie propria, sicut patet de ferro ignito, sed patient ab igne quousque sufficiẽter depurent, & manebũt sub propria forma sub qua stabũt facta purgatione. Ad quartum dicendum, quòd licet forma ignis sit nobilior, quam forma aliorum elementorum, non conuertentur alia elementa in ignem, quia in actione illa ignis attenditur nobilitas formæ non simpliciter, sed in comparatione ad vniuersum, ideo cũ vniuerso melius sit esse ex partibus inæqualibus in perfectione, quam quòd omnia sint vnum, manebunt omnia elementa in suis formis, quia aliàs non esset vniuer-

K sum si deficerent alia elementa conuertendo ea in ignem, sicut in homine perfectior pars est cerebrum, quam pes, & perfectior pars cor, quam nasus, & tamẽ non sunt omnia membra cor, neque cerebrum, quia sic dato non resultaret inde homo, cuius esse est perfectius, quam esse singularum partium, ideo quia vniuersum non potest manere sine singulis partibus suis præcipuis oportet, quòd illę maneant, & non mutent in alias: oĩa ergo elemẽta manebũt distincta.

An omnia elementa purgabuntur per illum ignem.
Quæst. CCCCXXVIII.

QVAERETVR an omnia elementa purgabuntur per illum ignem.

Aliqui

Aliqui dicunt, quòd non, quia elementum ignis in sua sphęra non purgabitur per ignem illum, sed ignis ille est elementum, ergo non purgabuntur omnia elementa, & patet, quia vt dicit glo. super epistolã ad Thessa. non ascendet iste ignis purgans plus, quam ascenderunt aquę diluuij, sed aquæ diluuij non peruenerunt vsque ad sphęram ignis, sed solum vsque ad quindecim cubitos super omnes montes altissimos, Gene. 7. c. ergo nõ purgabitur sphęra ignis, quia non perueniet illuc ille ignis.

Secundo, quia de aqua non est certum an purgetur, quia dicitur in gl. Apoc. 21. c. super illo verbo, vidi cęlum nouum, & terram nouam &c. mutatio aeris, & terrę dubitabilis non est quin per ignem fiat, sed de aqua dubitatur, nam purgationem in seipsa habere creditur, ergo ad minus non est certum, quòd omnia elementa purgentur.

Tertio, quia neque aer videtur purgari, quia non totus purgatur, nam ignis non perueniet, nisi ad quindecim cubitos super omnes montes, vt dictum est, & tamẽ superius sunt immensa spatia eius versus sphęram ignis, ergo illa non purgabuntur, & sic dicetur, quòd ignis non erit purgatus.

Quarto, quia locus, qui est perpetuę infectionis nunquam purgabitur, sed in inferno erit perpetua infectio cum sit centrum totius impuritatis, & tamen infernus pertinet ad terram, ergo non purgabitur terra, & consequenter nec omnia elementa.

Quinto, quia Paradisus terrestris non purgabitur per ignem, nam vt dictum est ignis perueniet vsquequo peruenerunt aquę diluuij, sed nõ venerunt aquę diluuij ad Paradisum terrestrem, vt dicit Beda, & habetur per Magistrum 2. Sen. dis. 17. ergo neque ignis ad Paradisum terrestrem perueniet, & sic non purgabitur tota terra, & consequenter, nec omnia elementa. Dicendum, quòd circa hoc sunt opiniones varię.

Quidam dicunt, quòd ignis ille ascendet vsque ad summitatem spatij continentis quatuor elementa, scilicet vsque ad superficiem concauam Cęli Lunæ, & ita omnia quatuor elementa purgabuntur per illum ignem. Et hoc primo, quia dicit glo. Bedę, 2. Pe. 3. c. quòd ille ignis quatuor elementa consumet, sed non poterit consumere illa, nisi ascendat per tota spatia ipsorum, ergo necesse est, quòd per totum illud spatium ascendat.

Secundo, quia ille ignis erit ad purgandum elemẽta a duplici imperfectione, scilicet ab imperfectione infectionis culpę, & ab imperfectione corruptibilitatis, & tamen per totum spatium elemẽtorum quatuor sunt istę duę imperfectiones, nam vsque ad summitatem eorum ascendit fumus idolatrię, etiam in omnibus partibus elementorum est corruptibilitas, quia elementum secundum quamlibet partem suam est corruptibile, licet non corrumpatur secundum totum, ideo ad omnes partes depurandas veniet ignis.

Alij dicunt, quòd falsa est prędicta positio, & repugnat sacrę Scripturę, quia 2. Pet. 3. c. dicitur, quòd illi cœli repositi sunt igni, qui fuerunt per aquam purgati. Et Augu. dicit 20. li. de ciui. Dei, quòd ille mundus, qui diluuio perijt igni reseruatur, cõstat autem, quòd aqua diluuij non ascendit vsque ad summitatem elementorum, sed solum vsque ad quindecim cubitos super montes altissimos, ergo non ascendet ignis per totum spatium elementorum.

Sed dicendum, quòd quidquid sit non probatur sufficienter hinc, quòd pręcedens positio sit contra sacram Scripturam. Primo, quia non dicitur sic in auctoritate 2. Pet. 3. sed dicitur latet eos, quòd cęli erant prius, & terra de aqua, & per aquam consistens Dei

A verbo, per quem tunc ille mundus aqua inundatus perijt, cœli autem, qui nunc sunt, & terra eodem verbo repositi sunt, & ita non dicitur, quòd cœli, qui purgati sunt per aquam purgabuntur per ignẽ, sed quòd cęli, qui nunc sunt, purgabuntur per ignem.

Secundo, quia dato, quòd diceretur cęli, qui purgati fuerunt per aquam purgabuntur per ignem, non sequitur, quòd vsque ad illum locum vsque ad quem ascendit aqua ascendere debeat ignis, quia est fallacia figurę dictionis, cum mutetur quid in quantum, ac si dicatur, cęli, qui purgati sunt per aquam purgabuntur per ignem, ergo quantum purgati sunt per aquã, tantum purgabuntur per ignem.

B Ad auctoritatem Augu. idem dicendum est, scilicet, quòd idem mundus purgabitur, sed non tantum quantum tunc purgatus est pręcise purgabitur, sed forte plus. Sed tamen non ideo illam positionem asserimus, nec est vera, non enim ascendet ignis ille per totum spatium quatuor elementorum, neque .n. perueniet ad ignem, vt statim dicetur. Est autem cõmunis opinio, quòd tantum ascendet ignis ille quantum ascenderunt aquę diluuij, quia vtraque fuit purgatio mundi, & comparat eos beatus Petrus. 2. Pe. 3. c. sed quantum ascenderit aqua diluuij manifestum est, scilicet quindecim cubitis super montes, de igne tamen non est penitus determinatum quãtum ascẽdet, sed etiam dicetur statim de hoc.

C

Ad primam rationem principalem an ignis iudicij purgabit elementum ignis. Quæst. CCCCXXIX.

AD primum cum dicebatur de igne dicendũ, quòd non ascendet illuc ignis ille non solũ vsque ad summitatem eius, sed etiam, neque vsque ad infimum illius. Primo patet hoc ex intentione scripturę, quia 2. Pet. 3. dicitur latet eos, ꝙ cęli erant prius, & terra de aqua, & patet, quòd accipiatur cęlum pro aere more scripturæ, quia aqua non peruenit, nisi vsque ad aerem, & non ad totum, & statim dicitur, cęli autem, qui nunc sunt, & terra repositi igni, ergo etiam cęlum ibi pro aere accipitur, & sic non vult beatus Petrus, quòd ignis elementum, vel

D sphęra purgetur ab igne. Secundo, quia non videtur quomodo ignis cõflagrationis agat in ignem, qui est in sphęra sua, quia ille est in propria materia, & est alienus ab omni mixtione, & tamẽ ad hoc, quòd agat oportet, quòd dominetur in eum, cum actio fiat ab inæqualitate, ergo non erit purgatio illius ignis.

Tertio, quia multi ponunt, quòd ille ignis erit, qui omnia purgabit descendens de sua sphęra, ergo non poterit ipse purgari, nam quòd ignis, qui apud nos est purgetur non est inconueniens, quia non est ille purgans, sed ignis sphęrę suę est purgans, ergo impossibile est fieri ibi purgationem, tum quia fieret actio ab æqualitate, quod est impossibile, tum quia agens, & patiens essent omnino similia in actione, quod est impossibile in actione naturali, sed in principio agẽs,

E & passum sunt contraria, vel saltem dissimilia, in fine autem sunt similia, & ideo cessat actio.

Quarto, quia ista purgatio fiet ad hoc, quòd corpora, quæ habẽt aliquam impuritatem admixtionis deputentur ablata tota aliena natura, & ista admixtio alienę naturæ consumitur per ignem, vt iam non sit in eo in quo erat, sed in sphęra ignis nihil est admixtum igni, quia non peruenit illuc aliud elementum, quod ei permisceatur, maxime, quia ignis propter suam actiuitatem non permittit aliquid secum admisceri, sed consumit quidquid ei adiungitur, ideo non erit aliquid, quod ignis ibi possit purgare, & cõsequenter non veniet illuc, & ideo primum argumẽtum

tum concedimus. Ad rationem factam in contrariũ, ſcilicet ignis conſumet quatuor elemẽta poteſt rñderi vno modo, quòd iſtud non colligitur ex ſacra Scriptura, nam illud verbum eſt gloſæ ſuper illo verbo 2. Pet. 3. ſcilicet cœli ardẽtes ſoluentur, & elemẽta ignis ardore tabeſcent, & ſic dixit elementa, & nõ omnia elementa: intelligetur ergo, quòd alia elemẽta purgabit, ſed non ignem. Et dato, quòd diceretur omnia elementa ignis ardore tabeſcent, non intelligeretur de igne, quia eſſet diſtributio accommodata, vt cum dicimus, cęlum tegit omnia, ſcilicet omnia præter ſe, ita ignis purgabit omnia elementa, i. omnia præter ſe, ſed iſtud eſt tenendo literam Petri, ſed non literam Bedę, ipſe enim dicit, quòd ignis quatuor elementa conſumet.

Alio ergo modo poteſt dici, quòd verum eſt, quòd ignis conſumet quatuor elementa, ideſt purgabit ea, & ideo etiam elementum ignis purgabit, nõ tamen quantum ad ignem, qui eſt in ſphęra ſua, ſed quantũ ad ignem, q eſt inter nos, nam iſte eſt in materia aliena, eſt etiam impurus, & fumoſus, & ideo tolletur ei tota hæc mixtio, & hoc erit depurare eum conſumẽdo materiam eius, & hoc non eſt inconueniens, quia etiam vnus ignis agit in alium ignem hic conſumendo eius materiam, & ita illum extinguendo.

Ad ſecundum cum dicebatur, quòd erat ad purgãdum elementa a duplici imperfectione, & vtraque eſt in igne, dicendum, quòd neutra erit. De prima, ſcilicet imperfectione peccati patet, quòd non ſit in igne, primo quia falſum eſt, quòd ſupponitur, ſcilicet, quòd fumus idolatriæ peruenit vſque ad ſummitatem elementi ignis, & hoc non eſt verum, primo, quia ſi vſque ad ignem accederet ſtatim exureretur, & ſic non maneret in ſphęra ignis.

Secundo, quia videtur, quòd nihil iſtorum aſcendat vltra nubes ad quem locum perueniunt vapores alij, & exhalationes rerum de quarum genere fumus quilibet eſt, ideo vltra non aſcendit.

Tertio, & præcipue, quia apparet iſtos pauca ſapere de naturali habitudine, nam motus ad ſurſum, & deorſum ſequitur ad formam ſubſtantialem, quam conſequitur leuitas, & grauitas, vt inſtrumentum, & ſecundum quantitatem leuitatis, & grauitatis eſt determinatio loci. Cum ergo ſurſum ſit locus leuium, maxime ſurſum erit locus maxime leuium, & tamẽ nihil eſt leuius igne, ideo nihil eſt vltra ignem, etiam nullum corpus eſt æquale igni in leuitate, ideo nulli corpori competit eleuari, vel aſcendere tantum quãtum igni, & ſic fumi eleuati de rebus exuſtis cũ ſint de ſubſtantia terrea non poſſunt eſſe tam leues quantum ignis, ideo etiam ſi nihil impediret eos in motu non aſcenderent vſque ad ſphęram ignis, ideſt vſque ad infimum eius, vnde non potuit vllo modo illa inſici a fumis idolatriæ, aut alijs rebus aſcendentibus.

Quarto, quia dato, quòd quis imperite concederet fumos prædictos eleuari vſque ad ſphęram ignis, tamen, quod perueniãt vſque ad ſummum eius, ideſt vſque ad concauum orbis Lunę non videtur eſſe aliqua cauſa cogitandi, & ideo ceſſat iſta cauſa infectionis ex culpa. quinto, quia dato, quòd peruenirent prædicti fumi ad ſphęram ignis non inficerent illam, quia infectio fit per contactum, & admixtionem, ſecundum quam id, quod eſt alienę naturę retinetur in re, ſic patet cum dicimus Eccleſiam pollui ſanguinis, aut ſeminis fluxu, quia ibi fit admixtio, ſed igni nihil poteſt admiſceri, eo quòd propter ſuam actiuitatem omnia conſumit, & non permiſcetur ei aliquid, quia ante illud conſumit, ideo non poteſt ignis pollui.

F *An ignis quoque purgabitur cum per ipſum purgentur omnia. Quæſt. CCCCXXX.*

CVM vero dicitur, quòd ignis purgandus eſt ab imperfectione corruptibilitatis, ſicut & cętera elementa. Dicendum, ꝙ ignis purgabitur ẽt in ſphęra ſua, ſed non per ignẽ, nam ſicut cęli veri, qui non ſunt de natura elementali purgabuntur, ſed non per ignem, ita nec ignis in ſua ſphęra. Sed circa hoc cõſiderandũ, ꝙ purgabuntur omnia non ſolum a corruptibilitate, ſi quia in eis eſt, ſed etiam ab omnibus conditionibus, quæ repugnant nouitati glorię, nam cœli purgabuntur, vt dictum eſt ſupra, ſed non a corruptibilitate, quia nullã
G habent, cum nõ ſuſcipiant peregrinas impreſſiones, ſed purgabuntur a motu locali, vel ſecundum locũ, quia eſt actus entis imperfecti, & via ad perfectionẽ, quæ autem habuerint nouitatem gloriæ erunt in termino complementi, ideo non habebunt motum, & conſequenter ceſſabit motus cęli, qui eſt via ad perfectionem iſtorum inferiorum. De elementis ſecus eſt, quia non ſolum purgabuntur a motu, ſed etiam a corruptione, vel corruptibilitate, cum elementa, licet non corrumpantur ſecundum totum corrumpunt ſecundum partem, & quia elemẽtum eſt ens homogeneum, & oẽs partes homogenei ſunt eiuſdem rõnis, ſi eſt elementum corruptibile in vna parte eſt corruptibile in omnibus, & ſic totum elementum eſt
H corruptibile, & tñ non corrumpitur totum, non quidem, quaſi ſit aliqua virtus intrinſeca repugnans directe corruptioni, quam vocamus corruptibilitatem ſed prouidentię diſpoſitio ſapiens pręſeruat ea a corruptione, ſ. dando elementis propria loca, & virtutẽ motiuam ad locum. Et hoc modo cum ignis naturaliter ſit in ſphęra ſua, & non competat ei deſcendere non corrumpit elementa inferiora, ſi tamen ignis tã actiuus exiſtẽs naturaliter eſſet in loco in quo eſt aer, vel aqua, aut terra, corrumperet oĩa alia elementa. Sic de aqua, non enim extinguit ignem, quia licet ſufficeret fortaſſis ad illum extinguenduun ſi infunderetur illi loco in quo eſt ignis, tamen non poteſt illuc aſcendere, iõ non põt extinguere, & ſic ea, quę natu-
I raliter ſe corrumperẽt, manent in quiete, & pace naturali, eo ꝙ per naturalia pondera, & leuitates aſtricta ſunt locis determinatis a ſe diſtantibus, vnde non manet eis actio per cõtrarietatem niſi in extremitatibus ſuis vbi ſe contingunt, ſed tunc non ſerpit corruptio per continuum a parte elementi ad totum, & hoc reſiſtente magnitudine ipſorum elementorum, quia ſi vnum elementum corrumperet aliud, & ſic tranſiret cõuertendo iam intraret in ſphęram illius, & hoc repugnat (vt dictum eſt) naturalibus ponderibus, & leuitatibus elementorum, ſed tñ paruũ eſſet ſm profunditatem, vel ſpiſſitudinem quodlibet elementũ, cum extremitate vnum agens in alterum conuerteret illud, poſſet illud totum conuertere modicum in-
K trando in ſphęram eius, & tñ cum ſphęra quęlibet ſit magnę ſpiſſitudinis non poteſt vnum elementum corrumpere alterum ſecundum totum. Etiam ad hoc adiuuat proportio qualitatum actiuarum ipſorũ elemẽtorũ, etiã adiuuat naturalis ordo in locatione, ſcilicet, ꝙ ea, quæ magis conueniunt in qualitatibus actiuis ſunt propinquiora loco. nam non ponuntur ignis, & aqua coniuncta, ſed ignis, & aer, nam aliter maior eſſet corruptio, & ita, licet elementum ſit corruptibile ſecundum quamlibet partem, & ſecũdum totum, nunquam tamen corrumpitur ſecundum totum propter cauſas dictas, ab iſta autẽ corruptione, & corruptibilitate partium, & totius erunt libera elementa poſt iudicium, & fiet hoc per purgationem.

Sed cum dicitur, quòd purgabuntur a corruptibilitate, non eſt ſenſus, quòd dabitur aliqua qualitas illis, ſecundum quam reſiſtant corruptioni ab intrinſeco, nihil enim tale erit, nam tunc exirent ſpeciem ſuam, immo (vt dicitur) corruptibile, & incorruptibile differunt plus, quam genere, ſed erit incorruptibilitas per ceſſationem actionis, ſcilicet quòd calida nõ agent ſecundum calorem alterando, & frigida non agent alterando realiter ſecundum frigiditatem, & iſtud erit, quia ceſſabit omnis motus cęleſtis, & quia omnis motus inferiorum eſt a primo motu, ceſſante motu primi mobilis ceſſabit omnis motus inferiorũ tam localis, quã alteratiuus in rebus, quæ naturaliter mouentur non a voluntate, quia in illis localem motum manere non eſt inconueniens, hoc ergo modo omnia elementa erunt tũc incorruptibilia tam ſecũdum partem, quam ſecundum totum, nõ per aliquid appoſitum, ſed quia ceſſat omnis actio corruptiua. Et hoc ſuppoſito dicendum eſt etiã de igne, quòd erit incorruptibilis, vel liberabitur a corruptibilitate in toto, & in partibus, non quidem addendo ei aliquam virtutem, ſed quia nihil aget in ignem, vnde ſicut nũc ignis corrumpitur ſecundum partem, quia in partes quaſdam eius agunt alia elementa, & non corrumpitur ſecundum totum, quia nullum elementum agit in ignẽ ſecundum totam magnitudinem eius, & ſic non habebit ignis aliam qualitatem, per quam ſit tũc incorruptibilis, quam nunc non habet. Et ideo cum dicitur, quòd ignis purgandus ſit ad conſequendum incorruptibilitatem non eſt verum, quia ignis purgãdo alia elementa non dat eis aliquam qualitatem, ſed ſolum aufert eis cõmixtionem alienæ naturę, & hoc proprium eſt ignis, quia vt dicitur per Ariſt. 2. de Gene. & Corrup. ignis ſegregat ætherogenea, & coniungit homogenea, commixtio autem iſta repugnat illi ſtatui, in quo manebunt ſola corpora ſimplicia, quæ ex ſe habent conditionem ad ſemper manendum, iõ neceſſe eſt tolli omnem admixtionem, propter quã eſt actio contrarietatis ab intrinſeco, & tollere hanc commixtionem erit ignis. Ex quo ſequitur, quòd illa, quæ nullam admixtionem habuerint, non erunt purganda per ignem licet purgentur, & quia ignis maxime in ſphęra ſua nihil habet admixtum, non poterit purgari per ignem, licet eſſet aliquis ignis illo efficacior. Dicendum tamen, ꝙ purgabitur per hoc, ꝙ remouebuntur ab eo conditiones huius ſtatus, ſcilicet, quòd non aget in alia, nec aliquid in ipſum, & conſequenter apparet, quòd ignis purgans non aſcendet in ſphęram ignis.

An ignis iudicij purgabit elementum aquæ. *Quæſt.* CCCCXXXI.

AD ſecundum, quando dicebatur de aqua, quòd non purgabitur. Dicẽdum eſt, quòd purgabitur, ſicut alia elemẽta, & ratio eſt, quia vbi inueniuntur aliquę impuritates oportet eſſe purgationem, ſed aqua eſt huiuſmodi, ergo purgabitur. Sed circa hoc conſiderandum, ſicut dictum eſt præceden. q. ꝙ ignis, & cęli purgabũtur, ergo a fortiori aqua purgabitur, & tamen purgatio iſta dupliciter fit. Vno modo per diſpoſitionem omniũ diſpoſitionum repugnantium nouitati gloriæ.

Alio modo per ſeparationem omnis admixtionis, ſecundum quam tollitur omne, quod alienum eſt a ſubſtantia.

Quantum ad primum fiet purgatio in omnibus corporibus, quia nullum corpus eſt, quod nunc non habeat aliquam conditionem repugnãtem conditioni glorię, & hoc modo corpora cęleſtia purgari dici-
A mus, quia auferetur ab eis motus, qui eſt actus entis imperfecti, & quia nullum corpus eſt, quod non habeat nunc aliquem motum ex indigentia naturæ, iõ oportet, quòd tollatur ille motus, & hoc eſt quędam purgatio, & ſic ceſſabit in mari omnis motus fluxus, & refluxus, & elationum eius, vnde illo facto videbitř non eſſe mare, Apoc. 21. capi. & mare iam non eſt. Amplius ceſſabit diſpoſitio corruptibilitatis, ideſt, ꝙ non corrumpetur aliqua pars maris, neque ipſum mare corrumpet aliquid aliud, & hoc non apponendo aliquam qualitatem incorruptibilitatis, ſed per ceſſationem actionum corruptiuarum, nam actio ex contrarietate eſt corruptiua, & illa tunc ceſſabit, quia
B qualitates actiuę non facient aliquid cum ceſſauerit motus cęli, & iſte modus incorruptionis in omnibus corporibus elementalibus inducitur, quia in igne exiſtente in ſphęra ſua inducetur, vt dictum eſt præcedenti quæſtione.

De ſecundo modo purgationis dicendum, quòd purgabitur aqua eo, quòd omnis aqua habet mixtionem aliquam, non enim nutriret aliter, & non eſt ſic de aqua, ſicut de igne, quia ignis in ſphæra ſua non habet mixtionem vllam, ideo non purgatur depurãdo, vel ſeparando, aqua aũt mixtionem habet, ideo depurabitur ſeparando. Et ratio prima diuerſitatis eſt, quia ignis eſt maxime actiuus, & ideo non permittit aliquid ſibi admiſceri, ſed antequam admiſceatur cõ-
C ſumit illud, aqua vero ex parte humiditatis eſt multũ paſſibilis, ideo poteſt ei fieri admixtio cum poſſit dẽſari, & tranſire in alia corpora, & non tranſeundo recipere in ſe aliquid alienum. Secunda eſt, quia ignis ſphęra eſt valde elongata a loco medio contrarietatis, non enim accedit ad ſphęram ignis, niſi extremitas aeris, & ibi parua actio eſt, ſed vbi eſt aqua eſt contactus omnium elementorũ, quia eſt hic terra, aqua, & aer, & nulla pars aquę eſt, quæ aliquando non tangatur a terra, & aere, & interdum ab igne, licet hoc ſit rarius, & ideo neceſſe eſt mixtionem magnam, & alterationem eſſe in aqua, quod apparet, quòd aqua fluminum, & fontium, & ſtagnorum tangunt terram, & aerem, & ab eis contrahunt colorem, ſaporem, & ſubtilitatem, vel groſſiciem in ſua ſubſtantia, & alte-
D rantur ab eis. De aquis maris, etiam manifeſtum eſt, quia alliduntur fluctus maris ad litora, vnde non ſolũ aquæ maris contingunt alia elementa, ſed etiam multum alterantur ab eis, ſic enim ſalſa, & amara efficitur aqua maris. Etiam conuenit hoc ex diſpoſitione prouidentię diuinę, nam ſi non fieret ſic, nõ conueniret aqua ad vitam animantium. Cum enim animata ſint mixta, oportet omnia, quæ ad vſum eorum, & maxime ad nutritionem faciunt mixtionis quendam gradum habere, quia aliàs non eſſet proportio in eis, quę tamen requiritur ad hoc, quòd conueniat nutritio, ideo omnis aqua, quæ potatur mixtionem habet.

Conuenit etiam hoc propter generationem piſcium, ſi enim aqua maris, aut fluminum ſimpliciter proprie eſſet, non poſſent piſces ibi gigni, & nutriri,
E quia res genita, & nutrita eſt de conditione eorum de quibus gignitur, & nutritur. Habet igitur omnis aqua mixtionem, ſed ignis non, & hoc in ſphęra ſua, nam ignis, qui inter nos eſt aliquam mixtionem habet, cum videamus eum aliquando clariorem, aliquando obſcurum, aliquando, quaſi ſubſtantię ſpiſſę, aliquando rarioris, quod quidem non accidit ſibi, quaſi aliquid extraneum miſceatur ei iam exiſtenti, ſed ex conditione materię in qua efficitur, quam dũ exurit neceſſe eſt manere conditionem illius, ideſt fumoſitatem minorem, aut maiorem ſecundum diſpoſitionem eius, quod exuritur, ignis vero in ſphęra ſua non eſt in materia aliena, ideo non poteſt aliquid

quid quomodolibet sibi esse admixtum, & ita apparet, quòd aqua mixta est, & non ignis. Ex quo sequitur, quòd aqua purgabitur non solum per cessationē dispositionum repugnantium glorię, sed etiam per segregationem alienæ naturę, quæ inest per mixtionem. Et ex hoc etiam patet, quòd aqua per ignem purgabitur, quia nihil est, quòd separet mixtionem, nisi ignis, consumendo in qualibet re id, quod alienū est naturę eius, & quia aqua in omnibus partibus suis habet mixtionem, cum videamus, quòd aqua maris vbique sit salsa, & salsedo testatur mixtionem, necesse est, quòd in omnibus partibus eius ille ignis in eam agat depurando eam, & segregando aliena, in igne non est sic, quia ille in sphęra sua non habet aliquid mixtum, ideo licet purgabitur, non tamen per ignem, qui aliquid ab eo separet.

Qui autem dixerunt aquam purgari, sed dubium est an purgaretur per ignem, hoc voluerunt, quia addiderunt, quòd aqua in seipsa habet suam purgationem, ita enim glo. dicit Apoc. 21.

Sed dicendum, quòd istud non sufficit, aqua quidem habet aliquam purgationem in se, sed non suā, non potest enim aliquid seipsum purgare, & ideo, vel ipsum mundum est secundum naturam suam nulla indigens mundatione, vel si mūdandum est oportet per aliud purgari, in seipsum enim agere non est possibile maxime in simplicibus, in quibus non est actio secundum intrinsecum, etiam quia licet demus in mixtis actionem, secundum quam agant in seipsa hoc est, quia secundum aliquid sunt agentia, & secūdum aliquid passa, vt quando idem mouet seipsum, sed aqua si mundanda est, aut aliquid mundandum, necesse est, quòd secūdum totum mundetur, & hoc impossibile est ab eadem re fieri.

Occasio autē erroris prædicti fuit, quia videmus, quòd multa per aquam mundantur, per terram autem, & aerem nihil, ideo putauerunt aquam non indigere exteriori purgatiuo, sed hoc non tenet, primo quia aqua purgatiua est quantum ad diluendum sordes leuiter inhęrentes, & parum concretas, quæ ex solo contactu acciderunt, si autem sit aliqua naturalis commixtio, per quam aliquid transiuit in substantiā alterius, non sufficit aqua ad segregandum talia, immo nec sordes fortiter concretas ex solo tactu non potest aqua diluere, propter quod ad quasdam sordes nō sufficit aqua, & adhibemus ignem, ignis enim non solum sordes separat, sed etiam naturalem mixtionem quousque a qualibet re totum alienum tollat, & ob hoc etiam circa sordes interdum non sufficit aqua frigida existens in sua naturali dispositione, sed adhibetur aqua calida, quæ in virtute ignis quam habet, dissoluit, & penetrat, atque separat, & quia purgatio vltima erit non solum secundum quā tollantur omnes concrętę sordes, sed etiam omne alienum tollatur a natura cuiuslibet, ideo non sufficiet, neque proderit aqua ad hoc, sed per ignem fiet illa purgatio. Ex quo sequitur, quòd aqua non poterit purgare alia, nec seipsam, vnde licet aqua aliquam purgationem habeat in seipsa, non tamen talem qualis tunc conueniet, vt possit alia purgare, aut se.

Secundo decipiuntur, quia dato, quòd aqua posset purgare alia, tollendo naturalem mixtionem, & segregando omne, quod est alienum cuilibet rei, non posset hoc facere in seipsa, quia cum ista actio sit ad solutionem, & dissolutionem, & per illam desinat res esse mixta corrumperet aqua seipsam purgādo, & sic non perueniret ad complementum purgationis, quia prius periret virtus purgatiua, quam compleretur purgatio, ideo ponendum erat, quòd aut aqua nulla indigebat purgatione, & purgaret alia, aut

F quòd ab alio purgaretur, & non purgaret seipsam aqua igitur per ignem purgabitur, quomodo autem purgetur per ignem quin consumatur, dicetur infra.

An ignis iudicij purgabit elementum aeris. Quæst. CCCCXXXII.

Ad tertium cum dicebatur, quòd non purgaretur totus aer, dicendum, quòd istud prouenit ex illa positione qua dicitur vsque ad quē locum ascendet ignis, & qualis erit generatio ignis. Aliqui enim dicunt, ꝙ ignis ille erit ignis, qui est in sua sphęra, & descendet versus terram, vt purget, & tunc dicunt, ꝙ cū tota sphęra aeris sit sub sphęra ignis, necesse est, ꝙ tota sphęra aeris purgetur per G ignem. Alij autem ponunt ignem illum non descensurum de sphęra sua, sed inferius gignendum, & ꝙ perueniet consumendo, & purgando vsque ad loca illa, ad quæ peruenerunt aquæ diluuij, & tunc manifestum est, ꝙ non purgaretur totum elementum, aut tota sphęra aeris, vt dicit prima, neque solum vsque ad locum ad quem peruenerunt aquæ diluuij, vt dicit positio secūda, sed altius. Et tamen circa primam positionem, quæ tangit generationem illius ignis non disputatur nūc, quia dicetur infra, & forte nō est verum, quod descendat ignis de sphęra sua ad exurēH dum elementa inferiora, sed dato, quòd descendat non sequitur, quòd purgabit aerem totum.

Circa, quod considerandum, quòd (vt dictum est præcedenti quæstione, & supra q.428) purgatio fiet dupliciter in corporibus, scilicet per ablationem indispositionum ad nouitatem gloriæ, & per segregationem partiū alienarum a natura rei, quæ purgatur. Accipiēdo primo modo verum est, quòd tota sphęra aeris purgabitur. Accipiendo secundo modo non purgabitur tota, sed aliquid eius. De primo patet, quia cum cęli purgandi sint, & sphęra ignis, a fortiori totus aer purgabitur, & sicut a cęlo remouebitur motus localis, vt conueniat nouitati glorię, ita necesse est, quòd aer purgetur ablato omni motu eius, nunc I enim in aere motus eius est, quia sunt ibi flatus ventorum, ideo cessabunt flatus isti, sunt autem isti flatus tam propter nostram conseruationem, quam aeris. De nostra quidem, quia inficitur aer per quietem, & corrumpitur, ideo vt salubris nobis efficiatur perflatur a diuersis ventis. De aeris vero cōseruatione, quia putresceret in seipsum elementum si quietum semper esset, ideo moueri oportet, tunc vero omnino manebit aer immotus, & ad hoc non erit aliqua purgatio aeris necessaria nisi, quòd cessent omnia, quæ mouebant aerem a mouendo ipsum. Etiam aer purgabitur a dispositione corruptibilitatis in toto, & in partibus suis necessario, nunc corrumpitur, & inficitur aer, & ipse inficit nos, oportet autem, vt tūc cesset tota alteratio tam in toto, quam in partibus, & sic aer K qui nunc in partibus corrumpitur, licet non in toto cessabit esse corruptibilis in toto, & in partibus, sed ista incorruptibilitas non erit per appositionem qualitatis alicuius, sed per cessationem actionis corruptiuę, ad hæc autem non oportet operari ignem, quia non fit ista purgatio per separationē alicuius a natura aeris, sed per cessationem exterioris actiui. Et loquendo de prædicta purgatione dicendum, quòd tota sphęra aeris purgabitur, quia a tota ipsa auferentur dispositiones repugnantes nouitati glorię. Etiam cessabit esse corruptibilis in toto, & partibus, & quia nulla pars eius est nunc, quæ non sit corruptibilis, necesse est, vt totus aer purgetur.

Accipiendo de secunda purgatione, quæ est per segregationem partium alienę naturę, dicendum, ꝙ non

non purgabitur totus aer, quia non est mixtio in tota sphæra eius: & tamen purgatio quæ fit per ignem fit ad separationem alienæ naturę, ideo non fit purgatio per ignem in tota sphæra aeris, sed vbi commixtio aliqua est fiet purgatio ignis. Ex hoc autem sequitur, ꝙ ignis ad purgandum non ascendet vsque ad summitatem sphæræ aeris, quia non est commixtio vsq; ad extremum eius, sed sicut ignis in sua sphæra est simplex, & sine mixtione aliqua, ita & aer in extremitate sua qua sphæræ ignis coniungitur est simplex, & sine admixtione alterius elementi. Et patet quia ignis nō descendit, vt fiat ibi aliqua admixtio, potissime quia ignis nulli admiscetur, sed exurit ea quæ ei adiunguntur. inferiora vero non ascendunt, vt admisceatur, quia vapores & exhalationes quæ sunt de natura terræ, & aquæ non ascendunt per totam sphæram aeris, sed solum ad interstitium mediū eius, ideo necesse est manere partem superiorem aeris puram ſm simplicitatem elementi ipsius. Etiam ex hoc sequitur, ꝙ cū sint tria interstitia aeris, primum idest, quod est iuxta terram, & medium purgantur. tertium vero non purgatur per ignem. nam in primo & medio est admixtio multa vaporum, & exhalationū, vt apparet ex generatione, & ingrossatione nubium, & nebularum, & omnium accidentium metheororum. Et ideo ad ista duo necesse est peruenire ignem ad depurandum aerem, & iam nullæ nebulæ, & nullæ nubes maneant, & nulla accidentia metheorologica. Ad tertium aūt, non oportet, ꝙ perueniat, immo nihil est quod ibi faciat, cum non sit ibi aliqua admixtio quæ depuretur per ignem. Dicendum ergo ꝙ ignis conflagrans tātū purgabit de aere quantum tunc continebūt duo prima interstitia, & vltra non pertinget, quātum autem continent duo, prima interstitia, aut quantum tunc continebunt nō constat, sed quòd vsque illuc perueniat ignis, & non amplius ad purgandum ratio ipsa demonstrat.

Et tunc respondendum ad primam opinionem, ꝙ dato ꝙ ignis purgans esset ille q est in sphæra ignis, & inde descenderet ad purgandum inferiora elemēta, non purgaret totum aerem per quem descēderet. nam verum est, ꝙ per totam sphæram aeris descenderet, tñ non purgaret eam totam, quia purgatio ignis fit vbi est aliquid alienæ naturæ, quod debeat separari, & tamen non est hoc in toto aere, sed solum in primo, & medio interstitio. ergo cum descenderet per vltimum interstitium coniūctum sphæræ ignis nihil purgaret.

Sed obijcietur, quomodo cum per illud descendet non corrumpet aerem? Dicendum quòd sine nocumento descenderet, quia ignis ille non agit solum ſm virtutem naturalem, sed potissime vt instrumentū diuinæ prouidentię, & ideo non cōsumet, sed depurabit, & non solum esset hoc in aere in quo nulla purgatio futura esset, sed etiam in omnibus rebus. nā tolletur mixtio, & ignis vsque ad illud aget dissoluēdo: sed postea elementa non mutabit in alteram naturā, quia nullum ipsorum corrumpet, sed facilius est non corrumpere id in quod non agit, sed per quod transit, quam id in quod agit depurando, aget tamen in aquam depurando eam a commixtione, vt dictum est præced. q. & non corrumpet eam, sed manebit aqua in specie sui elementi post depurationem. ergo a fortiori cum in vltimo interstitio aeris nihil acturus sit ignis depurando, sed solum ꝙ transibit, videtur ꝙ nō corrumpet, nec lædet, aut alterabit aliquid de aere.

Ad secundam opinionem dicendum, ꝙ non ascēdet solum ignis vsque ad locum ad quem ascendit aqua. Et patet quia aqua ascendit solum vsque ad quindecim cubitos super montes altissimos Gene. 7. cap. & tamen ignis ascendet vsque ad finem secundi interstitij, ideo multo plus ascendet ignis.

Causa diuersitatis est quia ignis erit ad depurandū elementa, & tollendum omnem mixtionē extraneæ naturæ, ideo vsque illuc perueniet vbi erit aliqua permixtio, sed hec est vsque ad finem secundi interstitij, ideo vsque illuc ascendet ignis consumēdo & dissoluendo. aqua autem nō erat ad illud idem, quia etiam si illuc peruenisset non potuisset purgare remouēdo mixtionem cum potius aqua congreget, & ideo vltima purgatio vt dictum est non fiet per aquam.

Sed quare aqua peruenit vsque ad quindecim cubitos solum super montes altissimos? Aliqui dicunt quòd fuit ad purgationem peccatorum humanorū: nam vsque illuc peruenerunt peccata, s. ꝙ fumus idolatriæ vsque illuc solum peruenit, & peccata alia non potuerunt excedere vltra, ideo neque aqua purgans debuit vltra peruenire.

Sed dicendum ꝙ hoc non conuenit. Primo quia diluuium non fuit propter peccatum idolatriæ, sed potius luxuriæ. nam Gen. 6. c. cum ponitur causa diluuij dicitur, quòd omnis caro corruperat viam suam, & viderunt filij Dei filias hominum, quòd essent pulchræ, & ceperunt eas, quod totum ad luxuriam pertinet, & de idolatria nulla fit mentio, sed istud peccatum in terra fit, & non peruenit ad aerem altum, ideo non eleuaretur aqua vsq; ad quindecim cubitos, nec ad vnum super montes.

Secundo quia dato quòd idolatriæ peccatum fuisset tunc purgandum, & ob hoc deberet aqua peruenire vsquequo peruenit fumus, non perueniret solū vsque ad quindecim cubitos, quia fumi vsque ad secundum interstitium nubilosum ascendunt: sunt. n. nubes & nebulæ exhalationes & vapores densati: fumi autem sunt vapores, & quia sunt de natura calida, adhuc magis ascendere debent quam exhalationes quæ sunt humidæ & minus leues: & tamen manifestum est, quòd nubes vltra mōtes altissimos plus eleuantur quam quindecim cubitis. ergo & fumus plus eleuatur, aut eleuari potest, ideo non ascendit aqua præcise ad purgādum peccata hominum quæ ex idolatria peruenerant.

Dicendum autem videtur, quòd sicut diluuiū non fuit ad purgandum mundum, sed ad occidēdum homines, ita neque eleuatio aquarum ad quindecim cubitos fuit ad purgādum infectionem peccati, sed potius ad occidendum occidendos, & liberandum liberandos.

Et ex hoc videtur fuisse duplex causa illius ascēsus. Prima ad hoc, quòd omnes homines inuenti extra arcam morerentur, nam si solum tāgeret aqua cacumina altissimorum montium, possent aliqui ibi viuere quousque aquæ decrescerent, & sic saluarentur: & dato quòd aliqualiter vltra cacumina montium excederent aquæ, possent aliqui saluari in arboribus existentibus super montes. vt ergo etiam ibi non saluarentur peruenit aqua ad quindecim cubitos.

Secūda causa assignatur ab alijs, scilicet ad salutem eorum qui erāt in arca, vt cum ipsa fluitaret in aquis non posset allidi ad scopulos vel arbores, quod non euitaretur, nisi aqua excederet montes altissimos.

Sed istud non multum stat, quia tunc maneret incōueniens de tempore quo eleuabatur arca & aqua, quadraginta quippe diebus & noctibus pluit, & in illo tempore eleuata est aqua vsquequo operiret summitatem montium cubitis 15. & in diebus illis eleuabatur arca, & tunc manifestum est, ꝙ posset fluitare, & allidi ad montes, cū nemo regeret eā gubernaculo sicut reguntur naues in aquis. Etiā post eleuationem, quādo cępit aqua minui vsquequo sederit arca super montes

montes armeniæ idem periculum erat, & tamen nõ periclitata eſt Deo regente eam ne illideretur, ſicut ipſe clauſerat oſtium arcæ de foris Gene.7.capit.ideo non fuit iſta cauſa quare eleuaretur quindecim cubitis aqua, ſed præcedens cauſa magis facit ad hoc.apparet ergo ex præcedentibus, quòd ignis magnis eleuabitur in purgatione vltima, quam fuit eleuata aqua in diluuio.

An ignis iudicij purgabit infernum.
Quæſt. CCCCXXXIII.

AD quartum cum dicebatur, ꝙ neque terra tota purgabitur, quia non purgabitur infernus qui eſt pars terræ. Aliqui dicunt ꝙ nõ poſſunt omnia purgari. nam cum aliquid purgatur tollũtur inde ſordes quas neceſſe eſt alicubi reponi: & ideo ille locus erit mundatus, immò nihil continens, niſi ſordes, vt ſentina vel latrina reſpectu totius mundi: ita dicũt ꝙ erit vnus locus repoſitorius totius fœcis, & iſte loc⁹ eſt infernus in corde terræ, vbi omnia abſcondent immunda, & ſic non purgabitur infernus.

Sed dicendum, ꝙ poſſibile eſſet etiam infernũ purgari, quia in purgatione quæ fit per aquã, neceſſe eſt ſemper relinqui ſordes ablatas a rebus quæ purgãtur, & ideo non eſt poſſibile omnia purgari tali purgatione. ſecus de purgatione quæ fit per ignem, quia ignis ſecundum Ariſt.2.de Gen. & Cor. eſt diſſolutiuus, & ſeparatiuus ętherogeneorum cõgregatiuus homogeneorum, ideo diſſoluendo rem quamlibet vſque ad ſimplicia nihil relinquet immundum: omnis enim ſordes eſt res mixta.ablata autem omni mixtione impoſſibile eſt manere ſordem, quia non manent, niſi corpora ſimplicia, & omnia ſimplicia ſunt pura, vt pura aqua pura terra: & maxime fiet hoc in illo igne purgatorio mundi, quia vltra virtutẽ naturalem erit diuinum inſtrumẽtum, & ideo poterit ſegregare omnem mixtionem relinquendo corpora ſimplicia. in ſordibus autem auferet mixtionẽ, & remanebit quęlibet pars in natura ſui elementi, & ſic cum ſegregatę fuerint partes erũt omnes puræ, & nulla ſordes relinquetur. hoc igitur modo tam facile eſt purgari infernum quam terræ ſuperficiem.

Sed videtur dicendum ꝙ non purgabitur, quia nõ manet ibi cauſa purgationis. cæteræ enim partes mũdi purgantur, vt conueniant ad nouitatem glorię ſanctorum, vt ſint ipſa loca in ſe meliora, & aſpectui delectabiliora, & ideo omnia loca quæ ſunt ſupra terrę ſuperficiem purgabuntur, ſed infernus eſt locus deputatus damnatis quibus non conuenit aliqua ſuauitas, ſed pœna, ideo non purgabitur locus in quo erũt, ſed ſicut ipſi viuentes ſemper fuerunt in ſordibus peccatorum, ita defuncti manebunt in ſordibus elementorum, & ita erit ibi ignis impurus. Siquis tamen tenere velit, ꝙ etiam infernus purgabitur non eſt reſiſtendum ei: eſt enim iſtud ſatis poſſibile, vt dictum eſt.

An ignis iudicij purgabit paradiſum terreſtrem.
Quæſt. CCCCXXXIIII.

AD quintum cum dicebatur de paradiſo terreſtri ꝙ non purgabitur, & ita ꝙ neque tota terra purgabitur. Aliqui concedunt ꝙ non purgetur, nec indigeat purgatione, quia ibi non fuit infectio culpæ ex peccato, ſicut in terra reliqua in qua homines peccãtes diu mãſerunt: ibi enim licet homo peccauerit nõ fuit infectus locus, quia poſt peccatum ſtatim expulſus eſt, ſicut de cęlo empyreo ſtatim poſt peccatũ expulſus eſt angelus. Sed dicendum, ꝙ paradiſus terreſtris purgabitur per ignem ſicut & reliquæ partes ele-

F mentorum: ignis enim ille tollet omnem impuritatẽ mixtionis, & tñ ibi multa mixta ſunt, ideo illa purgabit. planum eſt enim, ꝙ poſt innouationem mundi non manebit planta aliqua, nec aĩal aliquod, ſed ſimplicia elementa, vt eſt ſententia omnium, & tñ in paradiſo terreſtri ſunt arbores multæ nam pp hoc vocatur paradiſus, i. hortus amenus, vel delitiarũ: ideo neceſſe eſt arbores, & herbas illas exuri quouſque maneat ibi terra ſimplex, & ſic paradiſus purgabitur, & non manebit tunc paradiſus. Cum vero dr̃, ꝙ nõ purgabitur, quia non fuit ibi infectio peccati, dicendum ꝙ verum eſt, quia etiam ſi homo poſt peccatũ illud manſiſſet diu in paradiſo, ſi nullum aliud peccatũ cõ-

Paradiſus unde nomen tulerit.

G mitteret non pollueretur paradiſus, quia non inficit locus ex culpa peccantis, niſi cum peccatum facit aliquem contactum, ſicut dicimus pollui Eccleſiã effuſione ſanguinis aut ſeminis: peccatum aũt pure ſpirituale non dr̃ inficere locum. ſic fuit de peccato Adæ in paradiſo: fuit. n. inobedientia ad Dei mandatum, iõ non pollutus fuit locus ex illa neque ex hac parte indiget purgatione, & tñ indiget ea ad depurationem mixtionis cum ibi ſint mixta. ſ. plantæ ſicut alibi. Si. n. diceremus ſolum purgari locum ab infectione peccati, oporteret dici multas partes eſſe in terra & mari ad quas non perueniret ignis. neque purgarentur eo, ꝙ nunquam fuit homo in illis, ſicut verſus polum arcticum ad partes multum aquilonares quæ nõ ſunt ha-

H bitabiles, & ad aliam extremitatem mundi, & multæ aliæ partes mediæ terræ non habitantur, & nunquam fuit in eis homo. De mari idem eſt, quia quædam partes eius ſunt perpetuo gelidæ, & aliæ quas nunquam quis nauigauit, ideo ad iſtas non perueniret ignis, & conſequenter manerent ibi fœces & mixta, quod eſt inconueniens: & ita dicendum ꝙ præcipua cauſa purgationis ignis eſt ad depurandum res & auferendum omne, quod eſt in rebus alienæ naturæ, & tamẽ iſtud inuenitur in paradiſo terreſtri, ſicut ĩ tota terra & mari, ideo vbique fiet purgatio.

An aquæ diluuij ad paradiſum terreſtrem peruenerint.
Quæſt. CCCCXXXV.

I CVm vero dr̃, ꝙ non peruenerunt aquæ diluuij ad paradiſum terreſtrem eſt dubium. nam vr̃ repugnare litera. Gen.7.c.ſ. ꝙ aqua operuit omnes mõtes, & eleuata fuit quindecim cubitis ſuper montes altiſſimos. ergo neceſſe eſt ſuper paradiſum terreſtrẽ fuiſſe aquam eleuatam. Dicendum ꝙ ſolent ponere doctores non perueniſſe aquã diluuij ad paradiſum terreſtrem eo ꝙ ibi erat tunc Enoch. nondum. n. Elias illuc raptus erat, & tamen aqua illa occidit omnia viuẽtia in locis ad quæ peruenit, & Enoch erat tunc mortalis, ſicut & nunc, quia adhuc moriturus eſt, iõ aqua eum occideret ſi illuc pertingeret, pp quod dicũt nõ perueniſſe illuc. Sed ne videatur falſa litera illa. Gen.

K 7.ca. poteſt dici tripliciter. vno modo ꝙ non peruenit aqua vſque ad illum mõtem paradiſi quaſi ille ſit excelſior omnibus montibus terræ. Et cum dicitur, ꝙ operuit aqua omnes montes debet intelligi iſte exceptus, eo ꝙ ſpecialis ratio fuit de hoc mõte, cum Deus nollet occidere Enoch qui ibi erat. Secundo põt dici, ꝙ peruenit aqua ſuper locum illum, ſicut ſup oĩa loca, & operuit ipſum, & non perijt Enoch, quia Deus liberauit illũ tenendo miraculoſe ſuper aquas, quouſque aquæ redirent in locũ ſuũ, & maneret ſuperficies paradiſi arida. Tertio põt dici, ꝙ eleuata fuit aqua ſup oẽs montes altiſſimos, & ẽt ſuper paradiſum, & tamẽ non operuit, nec tetigit ipſum ſpatium interius paradiſi, ſed ſtetit aqua vtrinq; in circuitu ſicut murus, & non ſe infudit intra paradiſum, ſicut fuit de Iordane fluuio,

fluuio, qñ transierunt Iudæi, qa stetit aqua ex parte su
A periori eminens, sicut murus, & non fluxit quousque transierunt Iudæi Iosue 3. c. & mare rubrum ex vtraque parte stetit, sicut aqua gelida vel sicut mur⁹ Exo. 14.c.& ita maneret Enoch in paradiso, & non nocerent ei aquę diluuij, quia non intrarent in paradisum, licet essent excelsiores etiam ipsis montibus paradisi.

Sed quid istorum verisimilius fuit dicēdum ꝙ primum & tertium. nam secundum fuit quidem possibile, sed non est satis verisimile, quia Deus licet omnia possit tñ illa facit quæ verisimiliora sunt. erat aũt miraculum sine necessitate, ꝙ excederent aquæ paradisum, & intrarēt illuc, ipse autem Enoch eleuaretur super aquas, & tanto tempore viueret per miraculū.
B Secundo, quia non est verisimile, ꝙ intrauerint aquę in paradisum, quia multum læderent. nam ex aquis diluuij refusis super terram cum quibus salsedo maris terras infecit, deterioratæ sunt terræ, & facta est vita omnium aĩalium breuior, & conditio victualium minus salubriter nutritiua, vnde statim mutata est prolixitas vitæ in hominibus, sed in paradiso non debuit aliquid lædi, quia dabatur paradisus ad mansionē duorum illorum sanctorum, idest Enoch & Eliæ, ideo non debuit illuc intrare aqua. de alijs autem duobus quid fuerit potest vtroque modo dici, quia nō est inconueniens, cum non ponatur ingressa aqua in paradisum. Sed vr̄ distinguendum, ꝙ aut paradisus erat excelsior omnibus montibus mundi, aut non. Si ponat
C omnibus montibus excelsior potest dici verisimilius ꝙ nō peruenerit illuc aqua quam usquequo excederet aqua oēs alios montes quindecim cubitis, & tunc steterit vsque ad quamcunque partem montis paradisi peruenerit, siue multum, siue parum manserit discoopertum de monte paradisi. Si autem alij montes erant excellentiores paradiso, vel saltem æquales ei, cum necesse fuerit, ꝙ aqua peruenerit vsque ad quindecim cubitos super omnes montes Gen. 7. c. Est dicēdū, ꝙ operuerit aqua paradisum eleuata quindecim cubitis, vel forte plus super paradisum, licet nō introiret in paradisum, sed steterit aqua vtrinque sicut mu-
D rus. Cum autem dicitur, ꝙ sicut liberatus fuerit paradisus terrestris ab aqua, ita liberabitur ab igne. Dicendum ꝙ non est simile, quia ꝙ liberaretur ab aquis diluuij proderat ad aliquid, s. quia manebat ibi Enoch, & aliquando futurus erat Elias, & sic non debeat esse idem quod de alia terra. Secus de igne, quia quando veniet ignis erit paradisus inutilis, & ideo non oportebit liberari ab igne, sicut ab aqua, sed potius erit cōueniens, quòd purgetur per ignem, sicut cæteræ partes terræ, vt dictum est præcedenti quæst.

Quis erit ignis qui purgabit, & vnde veniet, & vbi generabitur. Quæst. CCCCXXXVI.

QVAERETVR nunc de modo generationis illius ignis, s. quis erit ignis, & vnde veniet, vel vbi generabitur.

Dicendum quòd circa hoc sunt multi modi. Aliqui enim dicunt, ꝙ iste ignis erit ille qui est in sphæra sua. Et rursus distinguuntur isti, quia quidam illorū dicunt, ꝙ ignis existens in sua sphęra descendet ad inferiora, vt purget elementa, & simile videtur factum. 4. Regum 1. ca. cum Elias dixit, si homo Dei sum descendat ignis de cœlo, & cōsumat te, & quinquaginta tuos, & factum est bis, ꝙ ignis descenderit.

Alij dicunt, ꝙ non descendet ignis, sed manens in sphæra sua exuret omnia, & hoc quia multiplicabit, sicut nunc multiplicatur ignis, & extēditur per appositionem combustibilium, ita tunc ignis sphæræ suæ multiplicabitur per omnia quæ coniuncta sunt cum nihil sit vacuum, sed ex omni parte habeat ignis aliquid coniunctum, ꝙ tamen tunc multiplicetur ignis cum nunc non multiplicetur, erit causa quia tūc exaltabitur in virtute super omnia elementa, & sic poterit exurere omnia vicina quæ nunc non exurit.

Aij dicunt ꝙ iste ignis erit generatus circa terram, & non descendet de sphæra sua, & generabitur ex cōgregatione radiorum corporum cœlestium, sicut videmus, ꝙ congregantur radij solis in speculo comburente, & causatur ignis, & alibi non causatur. loco autem speculorum dicunt tūc futuras in aere circa terram nubes densas & concauas, vbi illisi radij congregabuntur, & generabunt ignem.

Alij autem sequentes August. dicunt, ꝙ sicut mūdanarum aquarum congregatione factū est diluuiū, ita mundanorum ignium conflagratione figura huius mundi peribit, vt dicitur 20. lib. de ciuita. Dei. Ista autem conflagratio nihil aliud est quam cōgregatio omnium causarum superiorum & inferiorum, quæ ex natura sua habent vim igniendi, quæ quidem congregatio non naturali cursu rerum, sed virtute diuina fiet, & ex omnib⁹ istis causis simul generabitur ignis qui faciem mundi exuret.

Alij autem dicunt, quòd non erit ille ignis qui est in sphæra, nec erit generatus aliquo precedentiū modorum, sed erit de nouo creatus, & ita nullam materiam habebit præexistentem in rebus, quia non generabitur ex alia re.

Sed primus modus non videtur stare, idest, quòd descendat ignis qui est in sphæra sua, & hoc quia ponuntur multa inconuenientia. Primo quia ponitur, quòd ignis descendat, quod est contra conditionem ignis, & erit iste descensus directus. nam quòd ignis descendat per accidens. s. occasione materię in quam fit, vel gignitur non est inconueniens, quia illud non est, quòd ignis descendat, quia non descendit ignis p̄existens accipiens alium locum, vel aliud vbi quam prius, sed gignitur nouus ignis, vel pars noua ignis, & ille ignis est inferior loco quam ignis gignens, sed nō descendit, sed ibi esse cępit per generationem, & tamen per modum datum directe descendit accipiens nouum locum vel vbi. s. quòd ignis qui prius erat in sphæra sua, sit postea ī terra & aqua, quod est vere descendere. & hoc non competit igni.

Secundo, quia daretur ex hoc vacuitas. nam cum ignis qui supra in sphæra sua erat descenderet, necesse erat quòd totam sphæram, aut partem eius vacuā relinqueret, & hoc est magnum inconueniens.

Sed forte dicetur ex hoc vacuum non dari, quia rarefieret corpus illud, & ita occuparet maiorem locū, quam prius sine vacuitate aliqua. Dicendum ꝙ non stat, quia non rarefieret ignis. Est enim ignis corpus rarissimum, & si rarefieret plus exiret naturalem dispositionem: de alijs autem corporibus densioribus verisimilius poterat dici, quòd rarefierēt, sed de igne
E non.

Alij dicunt, quòd non rarefiat ignis, sed descendat in sua naturali dispositione, sed ad supplendum locū ignis ascendat tantundem de aere, & ita non maneat vacuitas.

Dicendum quòd non stat. primo quia daretur etiā contra naturam aeris, idest quòd ascenderet ad sphęram ignis. nam elementis competunt loca sursum & deorsum, secundum mensuram suorum ponderum & leuitatum, & ideo sicut terra non potest esse in loco aeris propter leuitatem aeris, & grauitatem terræ, ita aer nō potest stare in loco ignis propter maiorem leuitatem ignis quam aeris, & respectu ignis est aer quasi grauis. esset igitur aeri contra naturam manere in loco ignis.

Secundo quia etiam dãdo hoc, ꝙ moueatur ignis ad deorsum, & aer ad sursum ad implendum locum ignis non videtur quõ excusetur vacuitas ex vtraque parte, nisi data rarefactione, quæ tamen in igne sphæræ non conuenit, & si datur non oportet poni, ꝙ ascẽdat aer ad supplendum. Tertio quia videtur esse difficile quomodo ignis sphæræ descendat inferius, quia videbitur penetratio corporum quæ non est possibilis, nisi dicatur ꝙ vnũ corpus cedit alteri, sicut fit quãdocunque nos mouemur per aerem. Sed istud non stat, quia corpus rarius cedit densiori, è contrario aũt impossibile est fieri: & tamen ignis descendens est rarior quam elementa inferiora, ideo illa non possunt ei cedere, sed potius è contrario, & ideo non poterit descendere, vel erit in eodem loco cum alijs corporibus, quod videtur impossibile, ideo neque ista positio est conueniens.

Ad rationem in contrarium, s. quia tempore Eliæ descendit ignis de cęlo poterat dici ꝙ illud fuerit per miraculum, cum ex illo probauerit Elias se esse hominem Dei. s. si homo Dei sum descẽdat ignis de cœlo, & in miraculo multa fiunt quæ secundum naturã iudicarentur inconuenientia.

Aliter potest dici & melius, ꝙ ille ignis non descendit de sphæra ignis, sed genitus fuit in aere non longe a terra, & inde descendit ad exurendum quinquagenarios, sed quia de sublimi veniebat dicebatur de cœlo descendere, & ad illud non erat inconueniens, q̃a sic flumina descendunt de supernis, & cedunt eis ista inferiora, vel propter corpus, vel propter virtutem fluminis.

Secunda positio secundum quosdam non est incõueniens, quia sm̃ eam ponitur ignis descendere de superioribus: & tñ non dicimus, ꝙ ignis descendet, sed ꝙ ascendet, s. ꝙ tantum ascendet quantum aqua diluuij ascendit, & ita isti volunt, ꝙ non ascendat, sed descendat, & ita generatio eius erit in inferioribus circa terram.

Dicendum ꝙ non est multum conueniens ista positio. Primo quia repugnat auctoritati, & cõi intẽtioni: volunt enim ꝙ ignis ascendat, & non descendat, & ideo oportet poni inferius generationem eius. Scdo, quia si sic ignis descenderet, necesse est ꝙ inflammaretur aer propinquus, & consequenter alius pueniendo vsque ad terram. Sed istud non conuenit, quia iste ignis erit ad purgandum per quandam depuratione, ideo vbi non erit necessaria, neque conueniens depuratio, nõ erit ignis ille tangens, & tñ tertium interstitium aeris non purgabitur, quia non est ibi mixtio aliqua, sed aer purus, ideo nõ tanget ignis illam partem aeris, vt dictum est supra, nõ ergo descendet ignis sic ex supernis, quia si nõ purgaret frustra inflammaret. oportet ergo poni, quòd inferius generetur. In q.427.

Tertia positio non vr̃ esse vera quãtum ad totum, quia illa ponit modum generationis huius ignis naturalem, cum dicat ex radijs congregatis in nubibus fieri, & tñ generatio naturalis sciri potest, quia hoc fieret, qñ congregarentur radij omnium astrorũ igneorum in tali situ & loco, in quo maxime exercerent actum igniendi, sed qñ ad talem locum veniant sciri põt est consideratione astrologica, & ita finis mundi sciri posset. quod falsum est, quia hoc esset scire diem iudicij, quem nemo scit præced. ca. s. de die autem illa nemo scit. Secundo, quia licet posset gigni ignis per causam naturalẽ, tamen sicut non põt naturaliter fieri diluuium, quod omnia destruat, ita neq; potest gigni incendium, quod omnia exurat. diluuium quidẽ tempore Noe non venit ex causa naturali, sed ex supnaturali, quia dicitur Gen. 7. rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ & cataractæ cœli apertæ sunt, & tamen F rumpi fontes nõ est naturale, sed Deus illud fecit, ita igitur de incendio erit. Tertio q̃a diluuia particularia possunt causari naturaliter. i. ꝙ aliqua pars terræ deleatur aquis, sicut fuit in diluuio Ogigi, & diluuium Deucalionis, vt ponit Paulus Orosius. 1. lib. de Ormesta mundi. & Isidor. Ety. lib. 13. ita & incendium aliqđ põt naturaliter causari, sed vniuersale incendium qđ oĩa elementa succendat non potest naturaliter gigni sicut neq; vniuersale diluuium, quod omnia operiat. Quarto quia si causaretur ignis, vt dictum est per cõgregationem oĩum astrorum igneorum. i. ꝙ radij eorum congregarẽtur in locum vnum, siue astra essent cõiuncta corporaliter, siue nõ, fieret ille ignis in qua- G dam parte determinata mundi in quam concurrerẽt radij & non in alijs, & tñ iste ignis erit in oĩbus partibus terræ & aquarum, & vsq; ad duo interstitia aeris. non ergo gignetur modo præcedenti. Nisi forte dicatur quòd ignis ille causatus in vna parte extẽderet se ad alias sicut se extendit ignis per siluam.

Sed dicendum quòd non sufficit, quia tunc multum tp̃s impenderetur ad hoc, ꝙ ille ignis oĩa deuoraret, & hoc non est verisimile, quia qñ ille ignis venerit moriẽtur homines vbicunq; sint. vt ergo sit vnus dies iudicij in quo oẽs moriantur, & in quo iudicẽtur necesse est, ꝙ ille ignis sit simul in toto mundo, & tñ non posset per modum præcedentem, sed multis diebus indigeret. ergo non generabitur modo naturali, H idest pure naturali. Quarta positio accedit magis ad veritatem. s. ꝙ concursus omnium causarum superiorum, & inferiorum ardẽtium generet illum ignem. Et ideo vocabitur conflagratio, idest concursus omnium ardentium. Sed dicunt ꝙ iste concursus nõ fiet naturaliter, sed supernaturaliter, inquantum vero nõ attribuit totaliter naturę istam causationem ignis, accedit aliquo modo ad veritatem.

Duplex origo ignis iudicij. Quæst. CCCCXXXVII.

SED dicendum, quòd hoc dato potest dupliciter poni origo huius ignis. Vno modo quòd sit per creationem, idest quòd a solo Deo fiat non pręsupposita materia, neque de alia re generetur. Alio modo, I quòd fiat per generationẽ ex alia re, licet opere Dei fiat, sicut Deus formauit hominem de luto, & non creauit eum de nihilo. quis autem istorum modorũ sit non apparet, quia vterque esse potest, licet alia & alia sequantur ad vnum & alterum. Si autem ponatur creatus ignis, necesse est poni vnum de tribus, scilicet, ꝙ corrumpatur tantum de substantia corruptibili, & redeat in nihilum, ita vt desinat habere locum & occupetur per ignem creatum nouiter illud spatium. Vel ꝙ condensatio fiat in alijs corporibus ad tãtum gradum, vt relinquatur locus pro igne creato. Vel quòd duo corpora sint simul, idest ignis creatus cum alijs corporibus.

K Dicendum, quòd si poneremus ignem illum creatum, potius poneremus secundum modum quam alios duos. Et ratio est, quia primus non cõuenit rationi prouidentiæ Dei, scilicet, quòd aliquid creatũ penitus annihiletur, maxime cũ nulla causa vrgeat ad hoc. Tertius modus non conuenit, quia ille nõ est sine magno miraculo: vnde philosophi nunquam potuerũt intelligere possibilitatem penetrationis, dimẽsionis, aut coexistentiam duarum dimensionum eidem loco. quòd autem cedat vnum corpus alteri naturale est, licet in hoc est aliquid super naturam, quia naturale est cedere rariora densioribus. è contrario autem non fit, sed minus est hoc quam ponere duo corpora simul, ideo istud magis ponendum esset. Si autem ponatur ignis ille generatus debet dici, quòd non est genitus

genitus naturaliter, & quòd causæ naturales parum faciũt ad eius generationem. nam si multum tribueretur causis naturalibus in generatione illa, sequerentur inconuenientia posita præcedenti quæst. s. quòd non fieret in tota terra ille ignis, quia causæ ignientes non inuenirẽtur simul in tota terra. Etiam, quòd multi dies impenderentur ad exurendum, & purgandum omnia corpora purgabilia. si autem attribuatur tota operatio Deo, licet aliqualis dispositio sit ex parte materiæ, poterunt esse omnia simul, idest, quòd in toto orbe simul sit ignis purgatiuus. Sed dando ignẽ illum generari, oportet poni, quòd ex alio corpore, & tunc necesse est dari condẽsationem, quia ignis ille non poterit generari, nisi ex corpore grossiori, eo ꝙ ignis est corpus rarius omnibus corporibus, ideo necesse est, quòd corporalia corruptibilia quę cedere debent igni, densentur secundum portionem excessus ignis geniti ad corpus de quo gignetur. si igitur generaretur ignis ille ex aere necesse erat conuerti aerẽ in aquam, vel aquam in terram in tanta proportione, vt correspondeat locationi istius ignis geniti. Sit exẽplum, diuidatur sphæra aeris in decem partes æquales. generetur ex vna istarũ ille ignis, & habebit ignis genitus tantam magnitudinem quantam omnes decem partes aeris, quia secundum Arist. ex vno pugillo aeris generarentur decem pugilli ignis, & talis est habitudo vnius elementi ad aliud. Et ideo occupabit ille ignis genitus tantum quantum totus aer. Et sic necesse est omnes partes nouem aeris residuas manere sine loco, quod est impossibile. Vel erunt simul cum alijs corporibus, quod non permittit natura, vel densabuntur corpora circunstantia ad hoc, quòd maneat locus illis, vel cõuertentur in aquam, & tunc erit maior locus aquę, & capietur ignis, & aqua, & nullus aer maneret, & repleretur tota vacuitas. Causa est, quia qualis est proportio ignis ad aerem, talis est aeris ad aquam, & aquæ ad terram, sicut ergo ex vno pugillo aeris gignuntur decem pugilli ignis, ita ex vno pugillo aquæ gignuntur decem pugilli aeris. & è contrario sicut ex decem pugillis ignis gignitur vnus pugillus aeris, ita ex decem pugillis aeris gignitur pugillus aquæ. Et ideo manente sphęra ignis diuisa in decẽ partes æqualis quantitatis, & sphæra aeris in decem. s. ex vna illarum decem partium aeris gignatur ignis occupabit ille totum spatium aeris, & pro alijs partibus nulla pars loci manebit. Si vero conuertantur illę partes aeris in aquam, non facient adhuc vnam partẽ aquæ secundum proportionem, cum decem pugilli aeris efficiant vnum pugillum aquę, & ita erit aqua maior quam prius, & ignis implens locũ aeris, & hoc modo quæcunque corpora resoluantur in alia semꝑ locus capit omnia propter habitudinem dẽsitatis, & raritatis, quia rara cedunt densis.

Sed quid est verisimilius, an quòd ignis ille fiat ꝑ corruptionem, an per generationem? Dicendũ quòd verisimilius est fieri per generationem ex præexistenti: non est enim ponenda creatio sine necessitate: & tamen ponere creari aliquid cum sine creatione fieri potest, est addere miraculum, ideo melius est dicere, quòd generabitur.

Secundo quia data creatione sequitur maior difficultas circa penetrationem corporum aut coexistentiam, vt locetur corpus ignis. Nam data creatione additur aliquid de modo & quantitate ad vniuersum propter quam cõtingit repleri locum. Et ideo maior difficultas est, quomodo capietur illud corpus quam si de alio generetur.

A *An iudicij ignis sit in magna quantitate, & an per motum operetur, vt an manendo cum alijs corporibus simul.*

Quæst. CCCCXXXVIII.

QVAERETVR nunc de mõ existendi istius ignis, & potest esse dubium, an sit in magna quantitate vel in parua, & an operetur per motum, vel manendo, & an manendo simul cum alijs corporibus respectu eiusdem loci, vel materiæ, vel secũdum diuersam locationem. Dicendum quantum ad primũ ꝙ vtroque modo esse potest. maxime quia nõ habemus aliquid vnde sciamus an erit magnus vel paruus ignis. B videtur autem rationabilius dici, ꝙ ignis in magna q̃titate, & per modum sphæræ circunfusæ aquæ & terræ, sicut est circumfusa sphæra aeris, & est facilior iste modus, quia simul in toto orbe depurabit impura, & erit vnus dies consummationis mũdi vbique & innouationis, & non est aliquod inconueniens ad talẽ positionem ignis, quia cũ opere diuino generetur, vbiq; poterit simul, & æqualiter gigni. si autem poneretur generatio eius naturalis ex cõcursu radiorum corporum cœlestium, non posset gigni nisi in loco vno, & non simul in toto orbe, quia non concurrerent radij illi in omnem partem.

Qualem motum habebit ignis ille iudicij, & a quo.

C *Quæst.* CCCCXLIX.

AD secundum cum quæritur de motu ignis. Dicendum ꝙ ista quæstio pendet ex præcedenti. si enim dicamus, ꝙ sit iste ignis circunfusus terræ, & aquæ per modum sphæræ, non oportet ponere motum aut operationem suã, sed stãs in loco suo igniet, & alterabit, atque depurabit omnia coniuncta quæ sunt depuranda. Si autem ponatur ignis in parua quãtitate genitus in aliquo loco, & non circunfusus per modum sphęræ: necesse erit, quòd depuratio sua sit ꝑ motum, vt postquã depurauerit in vna parte transeat D ad aliam. sed tunc dicendum, ꝙ iste transitus erit velox, vt omnia quasi simul depurentur. Dicendum tñ ꝙ verisimilius est esse ignem in modũ sphæræ circundantis aquam & terram. Primo quia erunt oĩa simul facta in toto orbe, & non ponetur successio cõflagrationis. si tñ poneretur in vna parte solũ ignis genitus, & oporteret fieri cõflagrationem successiuam, necesse est fieri opere diuino istam successionẽ, quia alias multi temporis opus esset omnia exurere, ita vt ꝑ singula discurratur nihil relinquendo impurum. Secundo qa dato ꝙ moueatur ignis ille in quacunque velocitate oportet dari cessionem. i. ꝙ corpora illa versus quæ mouetur cedant ei, & rursus ex alia parte de qua ignis recedit subintrent alia corpora, & hoc difficultatem hẽt, quia naturaliter cedit rarum denso, & nunquam econtrario, & tñ ignis est rarior omnibus corporibus, ideo nullum corpus cedet ei, sed ignis oĩbus, E & tñ si mouetur ignis dimittendo locum, & accipiendo locum, oportet ꝙ corpora contra quæ mouet cedant ei, vel vertantur in ipsum, sed tunc nõ est modus ignis, sed generatio eius in materia propinqua, & hoc non ponitur, quia tunc oporteret omnia quæ depurãda erant verti in ignem, quod falsum est. Si autem ponatur corpus in modum sphæræ circũfusum non erit motus, & non sequitur aliquid istorum inconuenientium, ideo illud est melius dictum. Si tamen ponatur, quod mouebitur ignis ad inflammandum, & depurandum, dicendum quòd cederent sibi alia corpora, & tamen cessio ista non erit naturalis, sed Deo faciente.

An ille ignis sit per se, vel cum alijs corporibus. Quæst. CCCCL.

QVANTVM ad tertium de locatione huius ignis vel coexistentia eius ad alia corpora. Dicēdum ꝙ tripliciter potest poni. s. ꝙ vel ille ignis sit per se in loco in quo loco nullum aliud corpus sit. Alio modo ꝙ coexistat ignis alijs corporibus, quæ vrit vel inflammat in eodem loco, licet sint distincta corpora secundum materiam & dimensiones. Tertio modo ꝙ corpora quæ vruntur efficiantur materia ignis, & ita sint in eodem loco in quo ignis, quia non sunt iam diuersa corpora, sed idem corpus, quia eadem est materia formæ vtriusque, & eędem sunt dimensiones.

Aliqui dicunt ꝙ primo mō non potest poni ignis, quia tunc non vreret alia neque depuraret. maxime quia ignis debet depurare terram & aquā, & duo interstitia aeris prima: & non videtur quomodo istud possit fieri si ignis maneat in loco proprio, in quo nullum aliud corpus sit: & ideo videtur ꝙ sit aliqua de alijs duabus positionibus.

Sed dicendum ꝙ nulla aliarum duarum positionū est vera. De secunda patet, quia poni duo corpora in eodem loco est poni cōtra naturam, & dare penetrationem dimensionum, quod philosophi non potuerūt intelligere. poterit autem ille ignis exercere opera sua non data illa coexistentia contra naturam, vel miraculosa, iō non oportet poni: si enim nullus alius modus esset possibilis poneretur iste, licet sit miraculosus, sicut quando Christus intrauit per ianuā clausam, quia coexistebat corpus Christi corpori ianuarū, & sic etiam quando exiuit de sepulchro, & tamen hic potest fieri operatio, sine miraculo, ideo non oportet poni miraculum.

Secundo patet, quia si hoc daretur non posset poni actio ſm naturam, nam ad actionem naturalem requiritur contactus. vbi autem est coexistentia non est contactus, sed identitas, ideo non est actio. Et patet, quia ad actionem duo requiruntur. s. distinctio agentis & passi, & contactus eorundem, sed data coexistentia non tollitur vtrunq; ideo non erit actio. Idem. n. non tangit seipsum, ideo vbi est identitas non est cōtactus, etiam vbi est identitas non manet distinctio, sed in eis quæ sibi coexistunt loco fit eadem dimēsio, idest eadem longitudo, & latitudo, & profunditas sine separatione, ideo est quasi idētitas ſm materiam, tactus vero non est nisi duorum, quorum est vnum agens in alterum. ergo talia non se possunt tangere. & sic non erit actio ipsorum.

Tertio, quia ad hoc, ꝙ talia haberent aliquā actionem naturalem oporteret, ꝙ manerent modo naturali, sed non manent naturaliter immo supernaturaliter, quia non competit eis distinctus locus, & situs cū sint distīcta, ideo ignis si taliter se haberet ad aliquod corpus, non posset agere in illud.

An sicut est lux in aere ferrum ignitum cum igne, & panis madidus cum vino, duo, scilicet corpora in eodem, ita ignis iudicij coexistet in rebus quas exuret. Quæst. CCCCLI.

SED aliqui obijciunt de luce, & ferro ignito, & pane madido, quia ibi sunt duo corpora in eodē, vel coexistunt, & non est miraculum.

Dicendum ꝙ non est verum: nūquam enim natura hoc potuit. De luce tñ dicēdum, ꝙ verum est illam esse in eodem loco cum aere, eo ꝙ illa nō est corpus, & ideo non competunt ei dimensiones aliquæ, sed perfunditur rei habenti dimensionem, ideo sicut idē locus est hominis, & albedinis eius, & omnium acci-
F dentium, ita aeris illuminati, & lucis existentis in aere est idem locus, & non sunt duo corpora simul.

De ferro ignito dicendum, ꝙ non sunt duo corpora simul, quia vbi est corpus ferri nō est corpus ignis, sed extra ferrum est ignis circunfusus. Sed argues, ꝙ ignitio facit videri ignem esse intra ferrum, & ꝙ ferrum est interius ignitum sicut foris. Item secundo q̄a pars interior ferri habet operationem quam ignis. s. quia calefacit, & ignit generando in alia re formam ignis, & tñ non faceret hoc, nisi ibi esset forma ignis, sed vbi est forma ignis est corpus ignis. ergo est simul corpus ignis cum corpore ferri, & consequenter coexistunt dimensiones amborum.

G Ad primam dicendum, ꝙ in igne est substantia & accidens. s. qualitas, & ista duo sunt distincta realiter, & iō potest vnū causari sine altero, vnde calor & ignitio quę sunt accidentia ignis possunt causari in re nō causata forma ignis, & hoc est quod videmus. calor autem est aliquid minus propinquum ad ignem quā ignitio, i. dealbatio quædam ſm ignē, ideo calor causatur ab igne in multis in quibus manifestum est non esse ignem. ignitio autem est multum propinqua ad ignem vel naturam ignis, i. formam, ideo quę ignitionem habent multum cōicant de natura ignis, & vidētur habere formam substantialem ignis, cum habeāt lumen, quod ignis solus habet de se inter elemēta, & tñ nondum habent formam substantialem ignis, q̄a

H si illam haberent non essent ignita, sed ignis. vocam̄ tñ ferrum ignitum aut lapidem ignitum. ergo nō est ibi forma substantialis ignis, & ita licet in ferro appareat ignitio interius, sicut foris non arguit, ꝙ sit ignis intra corpus ferri; nisi forte ferrū haberet aliquas vacuitates, quia tunc planum est posse ibi esse ignem. foris autem est ignis. s. ignis flamma, sed ignitio illa quę est in superficie ferri non est ignis, neque est ibi ignis, nisi aliquod corpus sit aliud coniunctum ferro.

Ad secundum dicendum, ꝙ ignire nō ostendit formam substantialem, ideo non solum ignis ignit, sed quælibet res ignita licet non sit ignis. Et ratio est, quia operatio licet sit a forma substantiali velut a principio, tñ est per qualitates quæ sunt virtutes quædā velut instrumenta, & illa sunt principia immediata. vbi

I ergo inueniuntur illa inuenietur operatio ignis quæ ab illis qualitatibus denominatur, sed in rebus ignitis reperitur calor, & reperitur ignitio, i. qualitas quædā ſm quam res nominantur ignitæ: ergo res ignitæ poterunt alias ignire, & ignem gignere. Neque istud est inconueniens, quia non solum res ignitæ quæ habēt calorem & ignitionem in actu, sed etiam res solū in potentia calidæ ignem gignunt, sicut lapides allisi vel concussi, ideo non arguitur ex hoc, ꝙ in ferro ignito sit ignis. & ita apparet quod dicebatur. s. quod i ferro ignito, aut qualibet alia re ignita non est ignis simul cum corpore ferri, ita ꝙ eidem loco coexistant duo corpora. aliqui solent tenere contrarium, sed non dicunt rationabiliter.

K De tertio, idest de pane madido, aut luto secus est, quia ibi potest esse aqua intra panem vel lutum foris, neque est intelligendum, ꝙ aqua possit esse simul cū alio corpore, & non possit esse ignis, quia si duo corpora possent naturaliter coexistere eidem loco, nullū magis hoc posset cum quolibet altero quam ignis; quia est corpus rarius omnibus corporibus, & magis cedit, & minus potest occupare per cōdensationem, ideo si aqua posset, ignis posset, sed nullū corpus potest. Est autem considerandum, ꝙ res madida interdū habet aquam interius & interdum non. De primo, vt si lignum porosum & cauernosum, & panis mergatur in aquam. ista quidem interius aquam suscipiunt.

De secundo, vt siquis intingat digitum, vel gladium

ditum in aqua, est quidem digitus madefactus, & gladius, sed neque intra digitum, neq; intra gladium est aliqua aqua, potest tamen esse in superficie effusa gutta aliqua quæ non facile tergatur, sed interius nō. quę autem in superficie digiti, vel gladij est, non est in eodem loco cum digito & gladio, sed foris & non coexistunt dimensiones, cum vero aqua intra panem madidum est nō sunt duo corpora in eodem loco, quia intra panem sunt concauitates, & ibi sunt partes subtiles quę cedunt, & illę implentur aqua. Et ideo vbi est aqua non est panis, neque aliqua pars panis, & sic nunquam duo corpora coexistunt. Quod vero intra rem madidam sit interdum aqua patet, quia cōpressa illa fluit inde aqua, & ita apparet, ꝙ assumebatur. s. ꝙ non sint duo corpora simul in eodem loco. Et ideo ignis non potest coexistere alijs corporibus ad hoc, quod ea exurat.

An corpora quæ vruntur efficientur materia ignis, & ita erunt in eodem loco in quo ignis. Quæst. CCCCLII.

TERTIA positio erat, ꝙ ignis esset simul cum alijs, quia in materia aliorum corporū esset forma ignis.

Dicendum autem ꝙ ista positio cum præcedēti in aliquo concordat. ambæ enim faciunt, ꝙ ignis nō sit in alio loco quā vbi sunt corpora ignita, sed differunt quia præcedens ponit ꝙ ignis per se sit corpus, & cōbustibilia sint corpora distincta: & ad hoc ꝙ sint simul oportet coexistere dimensiones, & sic ponitur aliqd miraculosum. ista autē positio non facit esse duo corpora sed vnum, quia in materia corporum ignitorū ponit formam substantialem ignis, idest ꝙ illa sit materia ignis: & hoc dato nullum inconueniens, neque miraculum est quantum ad locationem, quia cū sit eadem materia est idem corpus, & eędem dimensiones, quia dimensiones non sunt secundum formam, sed s͠m materiam, & consequenter locatio erit, sicut vnius corporis. vnde ex hac parte nulla est difficultas.

Sed dicendum ꝙ non potest stare. Primo quia duæ formæ substantiales distinctæ numero non possunt ꝑficere simul eandem materiam, & tamen iam corpus combustibile habet formam substantialem per quā est, ergo non potest in eius materia esse forma ignis. hoc enim maximum est etiam secundum eos qui ponunt pluritatem formarū eiusdē rei. nam non ponūt formas substantiales disparatas plures eiusdem rei, nec vltimo completiuas, & tales sunt istæ. Secundo, quia sequeretur, ꝙ duarum specierum disparatarum non subalternarum in genere substantiæ esset idē indiuiduum numero. Et patet quia res dr̄ talis a forma substātiali, sicut homo dicitur ab anima rationali, sed huius corporis sunt duæ formæ substantiales pertinētes ad duas species disparatas, idest ꝙ vna non est subalternata alteri. i. ad ferrum & ignē. ergo istud corpus erit ferrū, & erit ignis, vt si dicatur ꝙ aliquis vnus sit homo & lapis, quod est impossibile. Tertio, quia sequitur ꝙ vnum indiuiduum numero sit duo indiuidua numero, & patet quia indiuiduum ignis est vnū indiuiduum completum per materiam, & formam suam, & indiuiduum ferri est vnum indiuiduum per formam, & materiam suam completū, & tn̄ ista duo indiuidua sunt vnum indiuiduum. Est enim eadē materia numero quæ est pars essentiæ. ergo erit idem indiuiduum numero, vel eadem res habens essentiam.

Quarto, quia sequeretur, ꝙ non posset agere ignis in talia corpora, quia vt diceba tur pręced. q. distinctio & contactus requiritur ad actionem naturalem, & tn̄ hic non manet aliquid istorum, sed idem corpus numero est ignis, & rei combustibilis, quia est eadē ma-

A teria. ergo impossibile est ignem agere in talia corpora. Quinto quia si forma ignis esset in materia rei cōbustibilis, aut erit ante actionem completam in corpus illud, aut completa actione, si completa actione, idest, postquam per actionē ignis transiuit corpus in alterā speciem, vt quia corruptū est, non est inconueniens, quia iā desijt illa materia esse sub priori forma corporis, & poterit esse sub qualibet alia: maxime ergo erit sub forma ignis, qa ad illam fuit disposita per ignis actionē, & iam non sunt duæ formæ simul, sed vnica in materia, si vero ante completam actionem, vel inchoationē actionis superuacua erit actio, quia
B agens agit ad similandum sibi passum, & tn̄ hic iā est perfecta assimilatio, immo identitas, cum eadem sit substantia agentis & patientis. ergo nulla erit actio ignis, immo nō poterit esse actio, vt dictum est ꝑpter identitatem. Sexto, quia si forma ignis est in materia corporis combustibilis, aut est verū de igne qui causatur per actionem ignis, aut de ipso igne primo ante quā fiat aliqua generatio eius. Si primo modo sequūtur oīa inconuenientia supra posita prouenientia ex eo, ꝙ sunt duæ formæ substantiales simul. Si secundo modo sequitur alterum de duobus, s. ꝙ aut eadē forma substantialis sit simul in duobus materijs, aut ꝙ transeat de materia in materiam. nam ignis antequā agat subsistit, ideo habet materiam & formā, vnde si forma illius debet effici in materia rei combustibilis,
C necesse est ꝙ eadem forma numero sit duarum materiarum, aut ꝙ transeat de materia in materiā, & vtrunq; est impossibile. nā formæ materiales educunt de potentia materiæ, & non hn̄t esse, nisi illud quod habuit in materia, ideo si desināt illud hr̄e nihil sunt.
Dicendum ergo ꝙ ignis forma nō est in materia corporis combustibilis, sed est in materia propria. i. in materia quæ est pars essentię suę, ideo qn̄ aliquid ignitur necesse est ignem preexistere in actu, & ille habet materiam quæ est pars ignis in qua est forma ignis, & ille ignis comburit combustibile, iuxta positionem, & contactum, & non per interius existere, i. nō per hoc,
D ꝙ ignis & combustibile sint in eodem loco per coexistentiam, neque per hoc ꝙ forma ignis sit in materia cōbustibilis corporis, sed sunt velut duo corpora iuxta posita, & per contactum vnum agit in alterū, & signum huius est, qa quantomagis aliqua res alteratur ab igne, tāto ignis magis diffunditur in circuitu eius. Si aūt coexisteret, aut forma ignis esset in cōbustibili non diffunderetur ignis, sed occuparet eundem locū quem res combustibilis, & nō prodiret foras, licet ipsa res ignireť in superficie & luceret, sed modus agendi est ignis, ꝙ cum applicatur alicui rei alterat eā, donec corrumpat aliquas partes eius, & corrupta forma rei corruptibilis gignitur forma ignis in materia illa: & tunc illud compositum nō est corpus combustibile, sed ignis, & reliquum quod manet de ipso cōbustibili alteratur, & corrumpitur continue quousq;
E nihil de illo maneat, vel soli cineres qui igniri nō possunt, & totum quod de combustibili corrumpiť transit successiue in ignem, & signum huius est, quia de parua re combustibili fit magnus ignis, s. quia cum ignis sit corpus rarissimum non potest forma eius gigni in materia aliqua, quousq; illa sit disposita secundum talem gradum raritatis, & tunc parum de materia occupat multum locum, & illud idem de materia erat prius in re combustibili s͠m paruam extensionē: vnde quandiu combustibile manet s͠m priorem figuram & quantitatem est quidem ignitum, sed non est cōuersum in ignem, neque est in eo forma ignis, sed forma alterius corporis, vnde ferrum quādiu manet in figura & quantitate ferri quantumlibet sit ignitū non est ignis, neque est aliquid de igne in eo.

An quando aliqua res efficitur ignita habeat in se formam ignis, ita vt statim perdat formam præcedentis corporis, vt dicunt multi. Quæst. CCCCLIII.

ALII autem dicunt, ꝙ cum aliqua res fit ignita efficitur in ea forma ignis, & desinit statim esse forma præcedentis corporis. Et sic ferrum qñ ignitur desinit esse ferrum, & incipit esse ignis per formam ignis quæ ibi est: & istud non videtur esse absurdum, sicut præcedentia, eo ꝙ non ponit duas formas substãtiales simul. Sed dicendum ꝙ nõ stat. Primo quia experientia hoc indicat. Nam ferrum ignitum si mittatur in aquam statim manet ferrum purum, sicut antequam mitteretur in ignem, sed istud erat impossibile si transijsset in ignem, & desijsset esse ferrum. ergo nũquam desijt esse ferrum, neque cępit esse ignis. Secũdo quia dato ꝙ de vna specie per corruptionem fit transitus in aliam: tamen de speciebus multum distantibus non fit transitus sine medio, sed ignis & ferrum multum distant, ideo non conuerteretur statim ignis in ferrum. Tertio quia hoc est contra conditionem transitus, quia quando vnum elementum trãsit in alterum multiplicatur proportio in quantitatē, vt de vno pugillo terræ fiunt decem pugilli aquæ, & de vno pugillo aquę decem pugilli aeris, & de vno pugillo aeris decem pugilli ignis, & ē cõtrario. de mille pugillis ignis fiunt centum pugilli aeris, & de his centũ fiunt decem pugilli aquæ, & de his decem vnus pugillus terræ. ergo si ignis transiret immediate in terram, de mille pugillis ignis fieret vnus pugillus terræ, & tamen ferrum est magis compactum quam terra. ideo de mille pugillis ignis non fiet vnus pugillus ferri, & forte non dimidius. & tamen videmus in transmutatione ista, ꝙ si mittatur ferrum ignitum in aquã manet ferrum eiusdem magnitudinis, quando non est ignitum, quantæ erat quando erat ignitum, ideo non erat prius ignis, sed ferrum.

Quarto patet, quia si ferrum transiret in ignem, & forma ignis inciperet esse in materia ferri, ad hoc ꝙ esset propria materia eius, necesse erat quòd disponeretur illa materia iuxta conditionem formę ignis. Est autem corpus ignis rarissimum, ideo non potest stare forma ignis, nisi in materia disposita secũdum maximam raritatē, & consequenter ignis est leuissimus inter omnia corpora, sed in ferro ignito videmus oppositum. non est enim habens raritatem, sed magnã densitatem, quod ex pondere colligitur. Etiam quia non cedit alijs corporibus, sicut ignis cedit omni corpori diuidenti ipsum. pondus quoque idem esse videtur, vel quasi ferri igniti & non igniti, & tamen ignis non potest habere talem densitatem, & põdus. ergo ferrum ignitum non est ignis.

Et iste rationes quæ probant non manere in ferro ignito solam formam ignis, probant non manere formam ignis cum forma ferri. Nam requirit quælibet forma substantialis dispositiones in materia iuxta cõditionem suam: & tamen manente forma ferri in ferro ignito non sunt, neque possunt ibi esse dispositiones quas exigit forma ignis: ideo non potest esse ibi forma ignis. Et sicut dicimus de ferro ignito, ita de omnibus alijs ignitis rebus. nulla enim earum transiuit in ignem, neque habet formam ignis simul cum sua forma quandiu figuram, & pondus retinent & colorem, vel aliquid dictorũ quæ igni non conueniunt. Nam necesse est præcedere omnia hæc accidentia in materia ad hoc, quòd sit ibi forma ignis, sed ignis qui hæc ignit est extra ea, & tangit illa, & sic disponuntur interius, & exterius per calorem & ignitionem, non tamen est ibi forma ignis.

F *An ignis in sphæra sua habeat propriam materiam, & extra illam habeat alienam, vt aliqui volunt. Quæst. CCCCLIIII.*

CONSIDERANDVM autem quòd error accidit quibusdam ex eo ꝙ dicitur, ꝙ ignis extra sphęram suam semper est in materia aliena, & in sphæra sua in materia propria. Vnde aliqui putant ignem nostrum habere duas materias, quod est impossibile, quia vna forma non potest informare, nisi vnam materiam numero, sed est sensus ꝙ ignis in sua sphæra est in se, & non indiget, vt sit in alio, ignis vero inquantum est inter nos non est in se,
G sed alio indiget in quo sit.

Pro quo sciendum, quòd ignis est corpus, ideo est compositum, & materia & forma sunt sibi essentialia, quia sunt partes essentiæ eius, ideo vbicunque sit ignis, siue inter nos, siue in sphæra sua habet materiã & formam, sed in hoc differt, quia ignis in sphæra sua non habet, nisi materiam quæ est pars sua. ignis vero inter nos præter materiam quæ est pars sua habet materiam in quam agit, & vocatur materia hic corpus combustibile, quia in materiam solam nulla actio est nec illa est aliquid subsistens distinctum ad hoc, ꝙ in illam agere possit, & si non detur combustibile non poterit ignis manere, & huius signum est, quia deficientibus lignis deficit ignis, & tamen ignis qui erat
H in lignis iam habebat materiam & formam, & si sufficerent hæc ad hoc, quòd subsisteret ignis, maneret ignis consumptis lignis, & nunquam manet. & hoc est quod dicit Aristot. lib. de iuuentu. & senectu. scilicet, quòd ignis non potest inter nos manere, nisi in continua generatione. generatio autem fit ex alio, iõ nõ potest gigni ignis, nisi per actionem ignis in combustibili, & ideo quandiu manet aliquid de combustibili fit actio in ipsum, & continua generatio ignis, qa per actionem ignis disponitur materia combustibilis ad perdendum propriam formam, & accipiendo formam ignis, & cum continue sit alia, & alia pars materiæ disposita ad recipiendum formam ignis, recipit illam, & sic fit continua generatio ignis, & ignis qui gignitur statim perit, ideo non consistit ignis hic, nisi in
I generatione & corruptione quandiu gignitur, sicut existentia radiorum. nã radius solis non est nisi quandiu gignitur, & tamen per hoc quòd continue Sol gignit radios, semper manent radij, licet nullus eorum determinatus maneat, nisi quandiu gignitur, ita de igne inter nos, quæcũque pars ignis genita sit statim corrumpitur, sed quia succedit alia & alia, inquãtum continue est alia & alia pars combustibilis disposita ad suscipiendum formam ignis, manet ignis quandiu manet aliquid combustibile, & actu comburitur. cessante autem illo non potest manere ignis, & hoc fit, quia cum ignis sit hic extra sphæram propriam, non habet vnde conseruetur, ideo statim perit, & sic non
K manet, nisi quandiu gignitur, & hoc est quod Aristot. dicit, quòd ignis extra sphæram suam non est, nisi in continua generatione. in sphæra autem sua habet vnde conseruetur, scilicet ex conditione loci, ideo simpliciter manet, & non solum dum gignitur, sed postquam genitus est semper manet quousque aliquid corruperit eum. non autem corrumpitur ab intrinseco, quia simplex est, ideo semper manebit, nisi ab extrinseco corrũpatur, & quia ad ignem in sphæra sua, maxime ad interiora sphęræ ipsius nihil extraneum peruenit, manet ignis semper, qui semel ibi est in actu, & ob hoc ignis non indiget ibi generatione, cum generatio non sit, nisi ad conseruationem eorum, quæ in seipsis manere non possunt, vt maneãt in suo simili, & quia combustibile nõ prodest, nisi ad generationem

rationem ignis per corruptionem combustibilis, nō est aliquod in sphera ignis. Et sic apparet, quòd ignis inter nos est in aliena materia, s. ipsius combustibilis. in sphæra autē sua est in materia propria, idest, quę est pars essentiæ suæ, & tamen non est hic in materia aliena per quam sit, sed de qua gignatur, & ideo non habet hic duas materias, sed vnam, s. quæ est pars essentiæ eius, & illa est materia propria, quia non potest esse alienum, vel propriū, quod est pars essentiæ rei. Et cum dicitur, ꝙ noster ignis est in materia aliena, & ille in propria, accipit materia ęquiuoce, quia in spherico igne accipitur materia, vt est pars essentiæ, & iō est propria. inter nos est ignis in materia aliena, idest alterius rei, & illa nō est pars essentiæ, sed de qua ignis gignitur. A

Et non est intelligendum, vt aliqui accipiūt, quòd ignis sphericus sit in materia propria, idest, ꝙ illa materia fuit sibi data in qua esset, vel quæ esset pars essentiæ eius a principio. ignis autem noster accipit materiam quæ erat aliarum rerum, quia materia si accipiatur, vt materia, idest denudata ab omnibus dispositionibus saltem immediatis nullius entis est propria, quia ipsa secundum se est indeterminata, & non determinatur, nisi per dispositiones pertinentes ad formam, & cum illas acceperit est propria materia alicuius speciei ablatis illis nullius speciei. Ideo nulla materia vocatur propria respectu alicuius rei, nisi inquātum tracta est ad dispositiones illius formæ. Quod vero illa materia fuerit prius sub aliis quibuscunque dispositionibus quantumlibet repugnantibus, dum tamen eas deposuerit, nō differt potius quam si ista materia inciperet per creationem esse sub ista forma nouiter. Vnde si nunc corrumpatur lignum, & gignatur ignis, materia illa rarefacta corrupta forma ligni ī qua incipit esse forma ignis, ita est formæ ignis ꝓpria, sicut illa quam Deus a principio fecit esse sub forma ignis, quia vtraque habet dispositiones per quas efficitur propria formæ illi, ideo quantum ad formam quæ est pars essentiæ non magis est ignis sphęræ in ꝓpria materia quam ignis noster: vnde si aliquis ignis noster idem numero ascendere posset ad sphęrā ignis maneret ibi semper incorruptus, & non indigeret alimento, & est in materia propria quæ est pars essentię, sed alienam materiam vocamus eam de qua gignitur ignis.

Qualis erit ille ignis iudicij omnia conflagrans, & quousque se extendet. Quæst. CCCCLV.

Ex his autem apparere potest per quem modum ille ignis conflagrans erit. nam videtur modus aptior esse, vt sit ignis genitus de alio corpore corrupto, s. de aere, & non de quolibet, sed de illo aere qui est iuxta terram, & erit iste ignis circunfusus toti terræ, & aquæ in circuitu in modū sphęræ, & tamen non erit magna ista sphera secundū grossiciem, idest non occupabit totam grossiciem sphęræ aeris, sed aliquā partē eius circa terrā, & ita erit operatio huius ignis. Quantum ad primum cum posuerimus istum ignem gigni ex alio corpore est facilior locatio, quia occupabit locum corporis cui succedit, & non oportebit dari locum nouum, vel magnam densationem, sicut si crearetur nouiter ignis, & daretur pars materiæ quæ nunquam extiterat.

Dico etiam, quòd non sit iste ignis de quolibet aere. Nam sicut esse ignem de aere conuenit quantum ad locationem, eo ꝙ sunt corpora propinqua in qualitate, ita esse de aere iuxta terram conuenit quantum ad operationem ignis. Nā iste ignis est ad exurendū, & depurandum impura. nihil autem est, quod magis egeat depuratione quam ea quę sunt iuxta terram, eo ꝙ ibi est medium commixtionis in quo se contingūt tria elemēta. nam in vltimo interstitio aeris solus aer est. circa centrum terræ sola terra est quæ pura est. Nā neque aqua, neq; mineralia, aut mixta aliqua ibi sunt, cum mixtio requirat actionem corporum cęlestium, quæ non peruenit vsque ad profundum terræ, & consequenter, neque aquæ ibi possunt gigni, neque esse propter conditionem loci, eo quòd non est aqua tanti ponderis, vt determinet sibi tam infimum locum. Ideo neque esse debet ignis in supremo interstitio aeris, neque circa centrum terræ, sed in superficie terræ contingunt se tria elementa, & fit maxima mixtio, iō hic debet esse ignis, quia actio sua requiritur hic. Amplius, quia hic sunt maiora depurabilia quam alibi: nā sunt homines, & omnia animalia, & plantæ. omnes enim homines resoluendi sunt vsq; ad cineres, vt cuique maneat, quod suum est, & tollatur, quod est alienum, & sic resurgat in eo, quod est proprium ei. omnia autem, & plantæ, & metalla, & lapides, & mixta quælibet sunt exurenda, & resoluenda vsque ad pura elementa, cum nullum mixtum post diē iudicij manere debeat, nisi homo, in nulla autem alia parte sunt plura depurabilia. nam in parte superiori aeris nihil istorum est, ideo iste ignis succendetur in superficie terræ, & aquę, in loco in quo nos manemus. Tertium est, quòd ista sphęra ignis non erit magna secundum grossiciem, sed occupabit parum de isto aere inferiori. Et ratio est, quia vbi est ignis non est aliud corpus, cum duo corpora non possint simul esse. & non est conueniens, quòd magnam partem occupet regionis aereæ. B C

Primo, quia si multum occuparet esset hoc, vt ad multum se extenderet actio sua, & tamē actio sua potest peruenire vsque ad quemcunque locum infra, & supra quantumcunque sit parua in grossicie sphęra illa ignis, ideo non oportet ponere magnam sphęram, & apparet, sicut de ferro ignito, vel quolibet corpore ignito. nam non penetrat corpus ignis ad omnia loca in quibus est operatio, vsque ad interiora enim ferri, vel ligni peruenit calor, & ignitio, & tamen neque illuc pertingit corpus ignis, neq; forma eius est ibi, sed solum foris in circuitu corporis combustibilis, & per circū existentiam extenditur actio vsque ad interiora, vt ostensum est supra. ita si iste ignis fuerit generatus circa terram inflammabit coniuncta, & illa inflāmabunt alia, & sic peruenietur vsque ad terminum omnium illorum quæ sunt exurenda, & depurāda, s. a parte superiori accedendo vsque ad extremum secundi interstitij aeris, & a parte interiori vsque ad profundū aquæ, & illam partem terræ in qua sunt mixta, vt metalla, & lapides, & per hoc patet responsio ad argumentum factum supra in principio de locatione illius ignis. D

In q. 436.

Secundo patet, quia si extēderet se iste ignis per totum illud spatium rerum quæ depurandę sunt, nō esset aliqua operatio illius ignis geniti, sed in generatione eius compleretur tota operatio. nā operatio ignis non potest ad plus venire, quā quòd id in quod agit vertatur in ignem, & tamen si totum illud spatium in quo sunt purgabilia ab igne impleretur igne, idest, quòd simul corrumperet Deus corpora ibi existētia, & verteret ea in ignem, non superesset aliquid vltra, quod agi deberet, ideo ignis ille genitus nullam rem depuraret. ad hoc autem, quòd ignis aliquid depuret necesse est, quòd non vertantur in ignem omnia quę depuranda sunt, ideo parum grossiciei habebit sphęra illa ignis. E

Tertio, quia locus ille in quo ignis iste gignetur erit extraneus, & alienus igni, scilicet iuxta terram, & erit tunc

tunc repletus alijs corporibus, & ille ignis non debet semper manere, sed expleto officio redire in alia corpora, vnde multum ignem ponere est inconueniens, ideo videtur, quòd erit parua sphæra.

Quarto ad hoc, quòd aliquod corpus vertatur in ignem necesse est, ꝙ materia illius corporis rarefiat ad tantam raritatem, vt competat formæ ignis. parũ aũt de materia alteri⁹ corporis grossi sufficiet ad multum ignem generãdum si subito gignitur, ideo si totum, quod est inter superficiem terræ vsque ad finẽ secundi interstitij aeris verteretur in ignem, fieret tãtus ignis qui forte occuparet locum quatuor elemẽtorum, aut plus, ideo esset difficilis locatio. ponendo autem parum quid verti in ignem non fit tanta rarefactio materiæ, vt corpora exigant maiorem locum, ideo erit facilior locatio.

Quinto ponendo paucam materiam verti in ignẽ, & illum ignem agere in corpora coniũcta est facilior locatio. nam quando aliquis inflammatur, & tamen non vertitur in ignem, manet in re antiqua figura, & magnitudo, & pondus, & æqualitas loci, sicut patet in ferro ignito, quod est eiusdem magnitudinis quando est ignitum, & antequam igniatur. Si autem verteretur in ignem occuparet maiorem locum quã prius. cum autem parum de combustibili vertatur in ignẽ, & reliqua maneant inflammata, non occupabũt maiorem locum quam nunc occupant, & depurabuntur sufficienter, ideo ille erit conuenientior modus.

Sexto, quia erit modus facilior ad conuersionem in priorem statum. nam illa quæ depurabuntur non debent manere effecta ignis, sed facta depuratione redibunt in elementa pura, idest ignem, aquam, aerem: præter corpora humana resoluta quæ restaurabuntur rursus in corpora humana, & tamẽ si omnia hęc verterentur in aerem purũ, & postea redirent in elementa alia, esset difficilius quam si inflammentur solum, ideo videtur, quòd inflãmabuntur vsque ad sufficientem depurationem, & non vertentur in ignem, sed manebũt singula in suis speciebus, idest aqua in aqua, & terra in terra, & aer in aere, & cessante illa operatione ignis redibunt in priorem statum, sicut apparet in ferro ignito. nam mox, vt mittitur in aqua sine aliqua alia operatione manet ferrum, vt prius, & si non mittatur in aquam, post parum cessat illa ignitio, & manet ignis, sicut prius.

Dicendum ergo, ꝙ modus erit huius ignis, quòd pauca materia vaporum circa terram, & superficiem aquæ in modum sphæræ, vel quasi vertetur in ignem, & ille ignis aget in omnia alia coniuncta superius, & inferius inflãmando ea, & illa non vertentur in ignẽ, licet aliquid de illis vertatur in ignem, sed manebunt in sua magnitudine, & figura, & specie, sed solum depurabuntur, & illa quæ mixta fuerint corrumpentur, & resoluentur in elementa pura ad quæ pertinent illa mixta.

Quomodo poterit tam paruus ignis agere in tanta cõbustibilia. Quæst. CCCCLVI.

Sed tunc quæretur, quomodo poterit tam paruus ignis agere in tanta cõbustibilia, & depurabilia.

Dicendum, quòd planum est, quia ignis nunquam potest esse, nisi in materia rara, sed quãtumlibet sit rarus exurit res densas. nam ferrum ignitur ab igne qui est flamma, & est rarus, & dato, quòd ignis non perueniat ad totam extensionem ipsorum combustibilium atque depurabilium depurabũtur omnia, quia si ignẽ potest aliquid comburi si applicetur sibi aliquid ignitum comburetur, sicut cum ferrum est ignitum non est ibi ignis, vt dictum est supra, sed ferrum ignitum,

F & tamen illud applicitum alteri rei exuret eam, sicut si applicaretur ei ignis, immo fortius aget ferrũ ignitum quam ignis purus, quia flamma est ignis verus, & potest quis mittere manũ in flammam subito, ita quòd non lædatur, sed non potest tangere ferrũ ignitum quantumcunque subito quin statim lędatur. sic autem cum ignis ille genitus circa terram calefecerit, & igniuerit eam, licet nullus ignis penetret illuc, modicum de ea ignitum igniet cęteras partes vsque ad locum vbi finienda sit depuratio, & ita versus partem superiorem, & aliqua pars istorum quę inflãmantur, vel igniũtur, vertetur in ignem, & illa etiam exuret partes coniunctas.

G *Quomodo poterit ille ignis genitus iuxta terram manere. Quæst.* CCCCLVII.

Sed quæretur quomodo poterit ille ignis genitus iuxta terram manere, quia vt ait Aristo. lib. de iuuent. & senec. ignis extra sphæram suam non manet, nisi in continua generatione, idest dum gignitur. ergo non poterit manere, sed statim corrumpetur.

Dici potest vno modo, quòd manebit ille ignis cõtra conditionem nostri ignis quousque expleat officium suum, & ita dabitur sibi aliquod esse permanẽs vltra esse in generatione, & hoc verisimile est, quia cũ à Deo productus sit ille ignis ad aliquem effectũ de-
H ducendum, faciet quòd maneat ignis quousque compleatur effectus, quia alias non impleretur voluntas diuina.

Aliter potest dici, quòd ista fient sine miraculo, s. quòd ille ignis genitus statim corrumpetur, sed succedit ei alia pars ignis, & continuo generabitur ignis quousque desinat tota ignitio, sicut nunc cum exuritur lignum, apponitur ei ignis de nouo, & resoluitur continue aliquid de ligno, quod in ignem vertit, & statim ille ignis perit quousque successiue totum lignum sit exustum resoluendo illum in ignem, & tũc nullus ignis manet, ita ibi statim, vt ex aliquo corpore corrupto genitus fuerit ignis, corrumpi & inflammari atque resolui incipiẽt corpora propinqua, & ita
I quæcunque pars ignis fuerit, statim deficiet, & alia sibi succedet.

Sed adhuc sciendum, quòq ipsa sphæra ignis quantumcunque parua erit, non erit tota plena igne, ita quòd in illo spatiò nullum corpus sit, nisi ignis, quia tunc necesse esset, quòd naturaliter totus ille ignis subito periret, cum non sit nisi in cõtinua generatione, & in instanti non posset gigni aliqua pars ignis de alijs corporibus, eo quòd oportet precedere alterationes quæ non fiunt in instãti, sed producet Deus ignẽ in corporibus ignitis, ita quòd aliquam partem illius sphærulæ occupabit ignis, & aliqua corpora ignita, & tunc, licet ille ignis quem Deus in corporibus ignitis produxerit statim corrumpatur, succedit alia, & alia
K pars ignis de ipsis corporibus quæ iam sunt ignita, & sunt in actuali generatione ignis, sicut in lignis ardẽtibus fit, & sic nullum miraculũ erit in conseruatione illius ignis, sed opere naturali manebit vsquequo oĩa fuerint sufficienter depurata. sic enim fit quando nouiter ignis gignitur, vt cum excutitur de lapide, quia non excutitur ignis, sed ignitum corpus, & de illo aliquid resoluitur continuo in ignẽ, & aliquid resolutũ gignit ignẽ in corporibus adiunctis, & ita potest continuari, quia si id quod excutiẽ de lapide esset purus ignis, non duraret nisi per instans generationis suę, & non posset gigni inde ignis in alio corpore applicito, cum in nullo tali possit fieri generatio in instãti cum præsupponat alterationes præuias quę habent successionem.

Ali

An operatio illius ignis erit naturalis, vel supernaturalis, & erit eiusdem speciei cum isto nostro. Quæst. CCCCLVII.

NVNC vero quæretur de modo operationis illius ignis, an erit naturalis, vel supernaturalis.

Aliqui dicunt, quòd erit supernaturalis simpliciter, eo quod a Deo genitus est, & non naturaliter.

Sed dicēdum, quòd nō probatur ex hoc, quia multa sunt supernaturaliter producta quæ habent totam operationem naturalem, sicut Adam, & Eua, Sol, & Luna, & totus mundus qui a Deo solo creatus est, & tamen postquam est creatus habet operationem naturalem quælibet res secundum suam speciem. sic & animæ creantur quotidie a Deo, & postea habent operationem naturalem.

Sed dicendum, quòd ille ignis partim habebit operationem naturalem, & partim supernaturalem, idest B supra virtutem suæ speciei. Et hoc, quia duo competunt ei, s. esse ignem, & esse instrumentum diuinæ iustitiæ. Pro primo competit ei operatio naturalis. Pro secundo aliquis modus operationis supra vires naturæ. De primo patet, quia iste ignis alterabit corpora coniuncta calefaciendo, & igniendo ea, & gignendo ignem ex eis, & hoc facit ignis naturalis. De secundo patet, quia si ponatur (vt aliqui ponunt) quòd non sit sphæra illa ignis completa, sed ignis causatus super aliquam partē terræ, & debeat moueri ad alias, dabitur, quòd corpora densiora cedant rariori corpori. quod est contra conditionem naturæ.

Secundo, quia datur, quòd per istum ignem purgetur tota sphæra mixtorum supra eum, & infra eum, & nihil plus vltra, neque minus citra, & hoc mirandū est, quia cum se extendat ignis iste vsque ad finem secundi interstitij, & sit tertium coniunctum illi, & nō exurat, neque calefaciat, aut alteret aliquid de illo mirandum est, quia videtur, quòd quasi sit ignis intelligens, sed est, quia mouetur ab intelligente, & idē est in alteratione versus viscera terræ.

Tertio, quia dato, quòd tota hæc magnitudo sphæræ depurabilium exuratur, idest per totam eam agat ignis, quòd tamē nihil maneat in ea non depuratum mirandum erit, sicut cum aliqua magna sylua exuritur aliquid inter cetera exusta manet non exustū, maxime vbi cremabilia, & depurabilia non sunt æqualis resistentiæ, & ideo ab eodem igne videtur, quòd aliquid prius sit totaliter exustum quam alia vri incipiant.

Quarto, quia ignis iste nō incinerabit res singulas, sed depurabit eas, & relinquet in sua specie, & in hoc magis apparet operatio mirabilis eius. Nam ignis, & quodlibet agens secundum naturam intendit deducere suam similitudinem in passum conuertendo illud in suam speciem, & tamen cum ille ignis possit hoc facere, non aget illud.

In quo præsupponendum, quòd inter ea quæ depurabuntur per ignem quædā sunt quæ totaliter peribunt, idest non manebunt in eadem specie. Alia vero manebunt in eadem specie. Alia vero manebūt in specie eadem, sed alterata, & depurata. De primo patet, vt de mixtis, s. animalibus, plantis, metallis, lapidibus, & cęteris mixtis. nam redibunt in simplicia, & illa non erit purgatio, sed potius corruptio, cum non maneat id, quod purgatur.

De secundo, vt de elemētis, s. aqua, vel aere ingrossato, & alterato. nam depurantur hæc, ita vt redeāt ad naturalem puritatem, & tamen maneant intra suam speciem. sed manifestum est, quòd si idem ignis secundum easdem vires agat in lapidem vsquequo resoluat illum in elementa pura, vel agat in ferrum, & simul agat in aerem grossum prius depurabit, & conA uertet aerem in ignem quam alteret ferrum ad medietatē ignitionis, & tamen iste ignis simul aget vtrūque horum, & postquam hoc fecerit in aliqua renihil plus in ea aget, velut si vellet ibi terminare actionem suam. ergo iste ignis non aget modo naturali, sed sicut intelligens.

Et ex hoc volunt aliqui, quòd ille ignis nō sit eiusdem rationis cum isto, quia iste non sic agit. etiam iste non purgat vniuersitatem rerum, ille vero purgabit omnia.

Sed dicendum, quòd non sequitur ex hoc, quòd sit alterius speciei, quia ille ignis aget, vt instrumentum diuinæ prouidentiæ, ideo poterit habere alium modum quam ignis iste qui solum naturaliter operatur, quia instrumentum nō manifestat in operatione virtutem suam, sed principalis agentis. nam sicut operatio quæ procedit a virtute rei est virtutis indicium, & virtus est indicium essentiæ, vel naturę, quia procedit a principijs essentialibus rei, operatio autem quæ non procedit ex virtute rei operantis nō indicat virtutem ipsius, sicut patet in instrumentis. actus enim instrumenti magis manifestat virtutem mouentis quā virtutem instrumenti, quia virtutem agētis manifestat, vt primum principium operationis, virtutem autem instrumenti nō manifestat, nisi quatenus est susceptiuum influentię principalis agentis quod mouetur ab eo. similiter etiam virtus quæ non procedit ex principijs essentialibus rei non manifestat naturā, nisi quan C tum ad susceptibilitatē, sicut virtus qua aqua calefacta potest aliud calefacere nō manifestat naturā eius nisi quantum ad calefactibilitatem, & ideo nihil prohibet, quin aqua habens hanc virtutem sit eiusdē speciei cum aqua non habente virtutem istam. sic etiam non est incōueniens, quòd ignis ille qui habebit vim purgandi faciem mūdi sit eiusdem speciei cum igne nostro, cum vis calefactiua illo modo non oriatur in eo ex principijs essentialibus, sed ex diuina operatione.

An ignis ille præcedet iudicium, vel sequetur. Quæst. CCCCLIX.

D QVAERETVR de illo igne quantum ad tempus, scilicet, an præcedat iudicium, vel sequetur.

Aliqui enim dicunt, quòd erit post iudicium. August. namque 20. li. de ciui. Dei. hunc ordinem ponit dicēs. circa ea quæ futura sunt, s. in illo iudicio, vel circa illud has res dicimus esse venturas. Eliam Thesbitem, fidem Iudæorum, Antichristum persecuturum, Christum iudicaturum, mortuorum resurrectionē, bonorum malorumque diuisionem, mundi conflagrationem, eiusdemque innouationem. ergo conflagratio iudicium sequitur.

Secundo patet, quia August. ibidem dicit iudicatis impijs, & in æternum ignem missis figura huius mundi mundanorum ignium cōflagratione peribit. ergo prius erit iudicium quam ignis.

E Tertio, quia dominus ad iudicandum veniēs quosdam viuos inueniet, vt patet primo Thessa. quarto ca. scilicet nos qui viuimus, & residui sumus in aduentu Domini non præcedemus eos qui dormierunt. inquantū enim dicit viuos, & residuos necesse est tunc aliquos inueniri qui viuentes sint quādo Christus venerit. sed hoc non posset esse si ignis præcederet aduentum Christi, quia ille omnia exureret, ergo posterius erit.

Quarto, quia dicitur, quòd Deus iudicaturus est seculum per ignem. Istud autem iudicium per ignem videtur esse executio diuinæ sententiæ, sed executio iudicij est post iudicium. ergo videtur, quòd ignis sequitur

quitur iudicium. Dicendum, quòd ignis ille præcedet aliquo modo iudicium, quia dicitur Psal. nono ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius. ergo veniet ignis ante iudicium. F

Secundo, quia resurrectio præcedet iudiciū. quod patet. quia dicitur Apo. 1. cap. quòd videbit eum omnis oculus. & nō poterat hoc fieri si veniret Christus ante resurrectionem, quia plures essent mortui quā viuentes qui non possent videre Christum. ergo tunc veniet quando omnes simul erunt, & hoc est post resurrectionem, sed mūdi conflagratio præcedet resurrectionem, ergo & aduentum Christi. & patet, quia Sancti qui resurgent habebunt corpora impassibilia, & immortalia, & ita iam non poterunt purgari, quia quod purgatur patitur, & resoluitur, & tamē per ignē conflagrationis, vt Aug. dicit purgabitur siquid manserit, vel inuenietur purgandum in corporibus bonorum. ergo necesse est, quòd ignis præcedat iudicium.

Considerandum tamen, quòd illa conflagratio aliquo modo precedet iudicium, & aliquo modo sequitur, sed pro maiori parte præcedet, & inquantum cōflagratio est, vel purgatio mundi præcedet. & ideo incipiet ante iudicium, & finietur post iudicium. Et patet, quia sicut supra dicebatur resurrectio erit ante iudicium. nam illi qui iam dormierant rapientur obuiam Christo in aera venienti, vt ibi cum eo sint, & sic prius quam ille veniat resurgent ipsi. erit autem simul resurrectio communis omnium, & corporū sanctorum glorificatio. & patet, quia resurrectio omniū tam bonorum quam malorū erit simul, s. in momento, & in ictu oculi, & in nouissima tuba 1. Corinth. 15. cap. cum vero boni resurgent accipient corpora glorificata, quia alias daretur. quòd aliquo tempore post resurrectionem adhuc essent miseri cū haberent imperfectiones corporis, quod est absurdum. Item quia Apostolus hoc expresse dicit 1. Corinth. 15. c. s. seminatur in ignobilitate surget in gloria, idest corpora sanctorum quando resurgent erunt gloriosa, & aliæ dotes corporum ibi ponuntur. renouabuntur autem simul omnes creaturæ cum resurrectione mortuorū. ad Ro. 8. ca. ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. sed ad istā innouationem præcedet conflagratio mūdi quasi dispositio quædam, quia cum omnia depurata fuerint innouabuntur. ergo & ad resurrectionem præcedet conflagratio, & consequenter ad iudicium, cum resurrectio præcedat iudicium, vt dictum est.

Et tamen dicendum, quòd non penitus præcedet quasi prius desinat ignis ille cōflagrationis quam fiat iudicium, immo adhuc completo iudicio manebit ille ignis, quia inuoluet malos ad puniendum eos, & tamen inquantum ille ignis dicitur purgare mundum totaliter, præcedet.

Ad primum in contrarium dicendum, quòd Aug. posuit omnia illa euentura, & quantum ad hoc certū est, quòd euenient, sed de ordine non asseruit. Sed dicendum, ꝙ de ordine opinatiue loquutus est. nam dixit ibidem, quæ omnia ventura quidem esse credendum est, sed quibus modis, & quo ordine veniant magis docebit tunc experientia quam ad perfectionem nunc hominis capiat intelligentia. æstimo tamen eo quo a me ordine commemorata sunt esse ventura. Ad secundum idem dicendum est.

Ad tertium dicendum, quòd cum Christus ad iudicandum veniet, omnes inueniet viuos, quia iā omnes resurrexerint, & tamen nemo erit viuens priori vita quæ fuit ante mortem, dicitur tamen ex modo scripturæ, quòd aliqui erunt viui tempore iudicij, & alij mortui, quia vocantur viui omnes illi qui superuiuēt vsque ad tempus conflagrationis, & in ipsa morientur, eo ꝙ illa erit in ipso die iudicij, & sic erunt quasi simul.

Ad quartum dici potest, quòd iudicandus est mundus per ignem, idest sententia iudicis per ignem tradetur executioni, sed non erit hoc, nisi quantum ad malos, & hoc post iudicium erit, scilicet, quando inuoluet ille ignis reprobos deducendos ad inferos.

Aliter potest accipi, quòd iudicium sit ipsa conflagratio, & ita mūdus iudicabitur per ignem, quia omnia ista corruptibilia, & mixta soluētur per ignem illum, & non manebunt, nisi simplicia, & istud nō erit executio iudicij Dei, ad quod Christus venturus est, quia tunc esset conflagratio post iudicium, sed vocatur iudicium more scripturæ omnis punitio. G

De ordine autem eorum quæ circa iudicium euenient dicendum, sicut dicit Magister 4. Sen. dist. 47. s. quòd veniet ignis qui mūdum purgabit, facta purgatione veniet vox qua resurgent mortui, quæ vocatur vox tubę, & resurgent omnes, & congregabūtur omnes de quatuor partibus mundi, & iusti eleuabuntur tunc obuiam Domino in aera, mali autem manebūt in terra quam dilexerunt. & tunc feretur sentētia pro bonis, & contra malos, & dicentur illa quæ habentur supra in litera in laudem bonorum, & condemnationem malorum, s. esuriui &c. Et tradetur sentētia executioni, quia boni ibunt in vitam æternam, mali autem in supplicium æternum.

H

An ignis iudicij consumet malos, & non bonos, vt dixit Magister sententiarum. *Quæst.* CCCCLX.

QVAERETVR circa modum operationis, & efficaciam illius ignis, s. an talem effectum habebit qualem Magister ponit 4. Sent. dist. 47. s. quòd ille ignis malis qui fuerint inuenti viui, erit consumptio, bonis autem non. & Aug. dicit, quòd quosdam purgabit, alijs nullam molestiam ingeret.

Aliqui dicunt, quòd non sit iste effectus ignis, s. cōsumptio quantum ad malos, quia illud, quod consumitur in nihilum redit, sed corpora damnatorum in æternum manebunt, vt in æternum puniantur. ergo non consumentur.

Aliqui dicunt, ꝙ consumentur per ignem inquantum resoluentur in cinerem. Sed non stat, quia sicut corpora malorum resoluentur in cinerem, ita & corpora bonorum. hoc enim priuilegium corporis Christi fuit, quòd non verteretur in cinerē iuxta illud Psal. 15. & Actu 3. ca. non dabit sanctum tuum videre corruptionem. ergo si malis erit ignis ille consumptio ēt bonis hoc erit. Secundo patet, ꝙ resoluantur corpora bonorum, quia infectio peccati magis abūdat in elementis, vt veniunt ad compositionem corporis humani in quo est corruptio fomitis, etiam quantum ad bonos, quàm in elemētis extra corpus humanum existentibus. Sed elementa extra corpus humanū existentia purgabuntur propter peccati infectionem, vt dictum est supra: ergo multo fortius oportet purgari per ignem elementa in corpore humano existentia, siue bonorum, siue malorum, & ita oportet vtrorūque corpora resolui. Tertio, quia quādiu durat status viæ semper elementa agunt in bonos, & malos, sed in illa conflagratione adhuc durabit status viæ, quia post statum huius viæ non erit mors naturalis, quæ tamen causabitur per illam conflagrationem. ergo ignis ille æqualiter aget in bonos, & in malos, & ita nō erit aliqua differentia inter eos quantum ad actionem illius ignis. Quarto videtur, quòd non sit verum, quod dicitur, s. quòd per illum ignem purgabuntur omnia quę purganda erunt, quia conflagratio illa, vt dicitur quasi in momento perficietur, sed multi inuenientur vi-

I

K

ui in quibus inuenientur multa purgabilia, vt quia multum peccauerunt, & non fecerunt satisfactionē, licet de peccato doluerint. ergo non sufficiet conflagratio illa ad purgationem omnium purgabilium.

Dicendum, quòd ille ignis conflagrationis purgabit omnia purganda, siue in elementis, siue in hominibus, & non habebit omnino similem effectum in hominibus bonis, & malis, vtrosque tamen incinerabit, licet non puniet, vel affliget omnes.

Circa quod considerandum, quòd ignis ille habebit duo, s. quòd sit ignis verus, & quòd sit instrumentum diuinæ iustitiæ. Propter primum habebit operationem naturalem, vt consumat omnia apposita resoluēdo vsque ad cineres si opus est ea resolui, & hāc virtutem exercebit in bonos, & malos, & ob hoc vtrorumq; corpora incinerabit. & ista actio est naturalis, tam ex parte agentis quam passi. Agentis quidē, quia B in vtraque aget quantum potest, & vltra incinerationem nihil potest ignis in corpora aliqua. patientis vero, quia tam bonorum quam malorum corpora non sunt disposita naturaliter, vt plus agere possit ignis in ea, quam vt incineret illa. Inquantum vero est instrumentum diuinæ iustitiæ aget, secundum quòd a Deo regetur, & quantum Deus volet: sicut enim se habet homo ad rem artificialem, ita Deus ad rem naturalē: homo enim cum gladio qui est res artificialis scindit parum, aut multum quantum potest, aut vult. cum re autem naturali non, quia si applicat ignem alicui rei non est in potestate hominis quantum agat, sed tantū C exuret ad quantum est in potentia, vt exurat. Deus autem huius potestatis est, vt agat quantum voluerit cū igne applicito illo, idest, quòd etiam si magnū ignem apposuerit potest cum illo parum cōburere, aut multum, sicut ei placuerit: immo & Deus potest cum re naturali magis ad placitum operari quam homo cū gladio parum, aut multum abscindere, & tamē si abscideri carnem alterius hominis non est in potestate eius, quòd alius parum, aut multum doleat, sed Deus cum apposuerit ignem alicui sentienti est in potestate eius parum, aut multum vrere, & quòd ex illa vstione parum, aut multum doleat qui vritur, & hoc, quia est simpliciter dominus naturæ.

Ex hoc autem sequitur diuersus modus agendi illius ignis, & dicēdum, quòd aut aget in res animatas, vt homines, aut in alias. Si in alias, aut illæ erunt simplices, sicut elementa, aut mixtę ex elementis, vt arbor, metallum, & lapis.

Si primo modo dicendum, quòd aget in omnia vsque ad depurationem ipsorum, idest, quòd aer maneat purus, & aqua pura, & terra pura, & hoc est partim naturaliter, & partim supernaturaliter. naturaliter quidem inquantum ignis agendo sufficit ad depurationem istorum, s. vt relinquat aerem purum, & terram puram, & aquā sequestrato omni eo, quod alienum est, & hoc est quantum ad quędam ipsorum saltem, quòd aliquo modo aget supernaturaliter, scilicet quantum ad quædam ad quæ penitus depuranda E non sufficeret naturalis virtus ignis, & tamen erit cōmune in omnibus his supernaturaliter agere quantū ad cessandum ab actione. nam licet quælibet depuret vsquequo reducat ea in puram simplicitatem, nullū ipsorum conuertit in propriam naturam, idest efficiendo ignem, & tamen secundum actionem naturalem ignis ea corpora quæ vrit vertit in ignem si permittatur agere. Si vero sunt mixta ea in quæ agit, & non sunt homines viuentes, agit in omnia vsq; ad incinerationem. nam neque pecus, neque animal aliqđ aut metalla, vel arbores, aut lapides manebunt, & in ista agit naturaliter, & supernaturaliter. De primo, quia omnia hęc incinerabit, sicut naturaliter īcinerare posset. De secundo, quia ad quædam istorum resoluenda nō sufficit ignis, sicut in metallis. nam aurum purum positum in igne non consumitur, & vitrum quoque in igne manet, s. massa eius, & tamen ista non manebunt post conflagrationem, sed redibunt in elementa pura, ideo necesse est maiorem virtutem esse ignis ad ista agendum, & sic sufficiet ad hoc ignis ille, vt instrumentū diuinæ iustitię adiutus ab agente principali deriuata ab eo virtute. Aget etiam supernaturaliter in his, quia nullum horum ad se conuertet ignis, licet posset naturaliter conuertere.

Si autem agat in homines viuentes, quia inuenietur multi viui quando ille ignis veniet, Dicendum ꝙ aut quæritur de resolutione corporum, aut de pœna eorum in exustione. De primo dicendum, ꝙ aget in omnibus naturaliter, & æqualiter, & omnia resoluet incinerando ea. De secundo dicendū, quòd non aget æqualiter, neque vno modo, sed aut illi erūt mali, aut boni. De malis dicendum, quòd omnes exurentur, & grauissimum sensum doloris habebunt, sed nō ęqualiter, quia magis mali magis dolebunt, sicut enim in inferno, licet idem sit ignis nō erit ęqualis cruciatus, sed deteriores magis punietur secundum proportionem peccatorum, ita & tunc: & causa est, quia tūc incipiet pœna inferni in malis, cum ille ignis sit a Deo missus, vt tunc mali moriantur, in morte autem pęna inferni incipit in damnatis. De bonis dicēdum, quòd aut erunt totaliter boni, sicut illi de quibus Apostolus dicit 1. Cor. 3. c. quòd non ædificauerunt lignum, fęnum, & stipulam, sed aurum, & argentum, & lapides preciosos, idest qui, neque venialia habebunt, neque manebit eis obligatio ad satisfaciendum pro aliquo mortali de quo iam doluerint, aut erūt boni mediocres qui venialia habent, & onus satisfactionis pro aliquibus mortalibus de quibus iam doluerint, qui dicuntur ædificare lignum, fęnum, stipulam eod. c. De primis dicendum, ꝙ insensibiliter exurētur, idest nullam angustiam in hoc sustinebunt, sicut fuit de tribus pueris in camino ignis laudantibus ibi Deum. Dan. 4. c. sic dicit Aug. & Magister 4. Sen. dis. 47. s. hoc erit incendium mūdi sanctis, quod fuit caminus tribus pueris, & hoc diuina virtute fiet, quia alias cum ignis sit D afflictiuus non posset quis vri sine dolore. etiam quia nemo occidi potest sine cruciatu, nisi penitus insensibilis redditurus fuerit. Erit tamē differentia aliqua inter sanctos illos, & pueros tres, quia pueri non doluerunt, neque ignis tetigit eos, neque vestes ipsorum. Dan. 4. c. & tamen in conflagratione, licet boni non dolebunt cum exurentur, resoluentur tamen corpora eorum vsque ad cinerem, & a fortiori vestes quæ iam non erunt necessariæ.

De bonis autem mediocribus dicendum, ꝙ sustinebunt dolorem in vstione, & hoc equaliter, quia qui plura purgāda habuerint plus dolebūt, qui vero pauciora minus dolebunt, & in hoc erit actio supernaturalis illius ignis, quòd alios plus alios minus cruciet, & hoc secundum exigentiam meritorum, quia erit agens secundum rationem. non quidem, ꝙ ignis intelligat, sed quòd ab intelligente moueatur cui totaliter obedit.

Ad primum dicendum, ꝙ ille ignis nullam rē consumet proprie loquendo, quia nullum ens conuertetur penitus in nihilum per illum ignem, quia manebit quantum ad materiam, sicut nūc fit per istum nostrum ignem. sed vocatur consumptio, idest incineratio. res enim consumitur quando ipsa non manet, qđ vero incineratur non manet, ideo dicitur consumi. Ad secundum dicendum, ꝙ sicut corpora malorum incinerabuntur, ita & corpora bonorum, & tamē nō dicuntur consumi vtraque, quia nō est penitus in eis simile.

ſimile. Nam malorum corpora cum magno crucia-
tu reſoluuntur, corpora vero bonorum non, vt dictũ
eſt, & tamẽ ſiquis dicat etiam corpora bonorum per
illum ignem conſumi, non negamus.

Ad tertium dicendum, ꝙ tam in elementis quam
in corporibus humanis erit actio ignis depurantis, &
vtrobique depurabitur tam peccati infectio quã na-
turæ corruptibilitas, licet in homine non tolletur to-
ta infectio peccati, cum in malis manebũt poſt mor-
tem peccata quæ nunquã poterunt abſtergi, ſed iſtud
erit quantum ad animam, ad corpus vero nulla infe-
ctio manebit in eis, neque contagionis peccati, neq;
corruptibilitas ex mixtione, quia licet poſtea redeat
corpus mixtum, non manebit conditio corruptibili-
tatis quæ nunc manet, ſed licet omnia hæc reſoluan-
tur, & depurentur, non erit idem modus, quia in bo-
nis fiet ſine dolore, in malis autem cum dolore ma-
gno. Ad quartum dicendum, ꝙ in conflagratione il-
lius adhuc manebit ſtatus viæ, qui ſemper ſtat vſque
ad reſurrectionem, & ideo ignis ille habebit ſtatum
viæ quantum ad aliquid, ſ. quia tam in bonorum quã
in malorum corpora aget vtraque reſoluendo. habe-
bit tamen aliquo modo ſtatum alium inquãtum erit
inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ: licet enim corpora ex
ſeipſis tam bonorum quam malorum erunt ſuſcepti-
ua doloris, & æqualiter, tamen Deus volet, quòd non
puniãtur æqualiter, ſed ſecundum exigentiam meri-
torum.

Ad quintum dicendum, quòd per illum ignẽ pur-
gabuntur omnia quę purgãda fuerint in bonis, in ma-
lis vero non. quantum ad corpus quidem illi depura-
buntur, vt maneãt corpora eorum incorruptibiliter,
ſed non quantum ad animam, quia tunc haberẽt vi-
tam æternam, quæ datur omnibus mundis corde ſu-
pra 5. ca. beati mundo corde quoniam ipſi Deum vi-
debunt. vnde nõ ſolum non purgatur ab omnibus ini
quitatibus, ſed a nulla purgantur: immo in æternum
manent infecti peccato, & debitores pœnæ, in bonis
autem ſecus eſt. nam illi purgabuntur, & neceſſe eſt,
ꝙ purgentur tũc ab omnibus peccatis, ſ. a venialibus,
& ſatisfactionibus pro præteritis mortalibus. nam a
mortalibus non purgabuntur, quia qui in mortali in-
uenientur non erunt boni, ſed damnati. Eſt tamẽ ve-
rum, quòd poterunt aliqui purgari a mortalibus in il-
lo igne, ſ. quia ille ignis non occidet in inſtanti, licet
velociter, & cito agat, ſed in parua morula, & interim
poterit quis de peccato dolere, quia ad remiſſionem
mortalium non requiritur, niſi motus liberi arbitrij
qui eſt in inſtanti. hoc ergo modo poteſt deleri pec
catum, ſed nõ eſt deleri per ignem, ſed per actum li-
beri arbitrij, licet ignis ſit occaſio ad hoc. peccata au-
tem venialia directe tollentur in bonis per pęnam il-
lius vſtionis, cum non requirant contritionem ad ſuã
deletionem, ſicut & in purgatorio delentur, etiam ꝓ
mortalibus quæcũque ſatisfactio debita poteſt ibi ex-
pleri, ſicut decedentes in charitate ſi magnam ſatis-
factionis obligationem habeant puniuntur in purga-
torio, & pœna illa eſt loco ſatisfactionis, ſic ille ignis
pęnam inferens erit loco omnis ſatisfactionis debitę.
Et neceſſe eſt, quòd de his omnibus ſatisfiat per pęnã
illius ignis, quia ad vitam æternam, ſicut nemo cum
mortali admittitur, ita neque cum veniali, quia illud
aliquod peccatum eſt, & oportet omne malum, aut
immundum abeſſe eis qui ad beatitudinem recipien-
di ſunt, etiam neceſſe eſt præmitti ſatisfactionem de-
bitam, quia alias maneret aliquid iniuſte ſe habens in
vita æterna, ſ. obligatus ad pęnam nullã ſuſtinere, ſed
gaudio frueretur, quod contra iuſtitiam Dei eſt. tota
ergo ſatisfactio expleta erit antequã recipiatur quis
ad vitam æternam. Sed non poteſt aliqua pęna tolera-
F ri a bonis poſt reſurrectionem, quia in reſurrectione
accipiunt dotes corporis & animæ illi, qui nõ habue-
runt prius eas. Nam boni qui ante iudicium moriun-
tur ſtatim, vt transferũtur ad vitam æternam accipiũt
dotes animæ. Etiam neceſſe eſt, quòd accipiant dotes
corporis, vt patet 1. Corinth. 15. c. ſ. ſeminatur in cor-
ruptione ſurget in incorruptionẽ, ſeminatur in igno-
bilitate ſurget in gloria, ſeminatur in infirmitate ſur-
get in virtute, ſeminatur corpus animale ſurget ſpiri-
tuale. & per hoc ſignantur quatuor dotes corporis.
Et ſic tunc cum boni reſurgent in ipſa reſurrectione
habebunt dotes iſtas. Sed habens dotes animę, & cor-
poris eſt beatus. & ſtantibus dotibus nihil pati poteſt.
ergo nullam pęnam patientur boni poſt reſurrectio-
G nem. Secũdo, quia ſtatim poſt reſurrectionem eſt iu-
dicium æternũ. ergo non erit aliquod tempus in quo
poſt reſurrectionem patiantur boni aliquam pęnam.
Et tamen neceſſe eſt eam ſuſtinere antequã recipian-
tur ad vitam æternam. ergo non ſupereſt quando illã
tolerent, niſi in pęna ignis cõflagrantis, & ſic patien-
tur ibi omnes boni in quibus aliqua purgãda fuerint
pro illis purgandis. Sic dicit Aug. hoc erit incendium
mũdi ſanctis quod fuit caminus tribus pueris, in qui-
bus aliquid purgandum fuerit per illum ignem pur-
gabitur, alijs vero nullam ingeret moleſtiam, & idem
Magiſter 4. Sen. diſt. 45.

H *Quomodo magni peccatores poterunt in tam breui tempore de omnibus ſuis peccatis purgari. Quæſt. CCCCLXI.*

SED quæretur cum aliqui habebunt multa tolerã-
da, vt quia multa venialia commiſerunt, & mul-
ta mortalia, de quibus nondum ſatisfecerunt, quo-
modo poterunt in tam breui tempore purgari de
omnibus illis.

Et confirmatur hoc, quia ignis purgatorius eſt a-
crior quam ignis huius vitę, & tamen defuncti puniũ-
tur ibi longo tempore, ſ. aliqui eorum. ergo nõ vide-
tur quomodo omnes illi qui tunc inuenientur pote-
runt tam cito purgari. Secundo, quia qui inæqualiter
peccauerunt inæquali tempore puniuntur, & ideo, ꝙ
I aliqui poſſent in tam breui tempore purgari nõ erat
mirum, quòd tamen omnes poſſent puniri eſt admi-
randum, cum aliqui plus quam millecuplo purgatio-
ne indigeant ſuper alios, ideo videtur non credibile.

Dicendum, quòd neceſſe eſt, quòd in illo pauco tẽ-
pore purgentur omnes boni qui aliquid purgandum
habuerint, & puniãtur ſufficienter pro omnibus ma-
lis de quibus ſatisfaciendum ſit, & non impedit bre-
uitas huius temporis, quia ad hoc tria adiuuabunt.
Primum eſt, ꝙ omnes boni qui in illo tempore inue-
nientur pauca habebunt purganda, ita vt poſſint in il-
lo pauco tempore ſufficienter purgari. Et ratio eſt, qa
ante iudicium præcedent terrores multi, & ſigna ad-
miranda Luc. 21. cap. ſ. erunt ſigna in Sole, & Luna, &
K Stellis, & in terris preſſura gentium præ confuſione
ſonitus maris, & fluctuum, areſcentibus hominibus
præ timore, & expectatione quę ſuperueniet vniuer-
ſo orbi: nam & virtutes celorum mouebũtur. & ideo
cum tanta terribilia pręceſſerint, illi quibus Deus de-
derit aliquem ſpiritum compunctionis affligent ſeip
ſos, & dolebunt de pręteritis, & cum in timore conti
nuo perſeuerauerint, aut vitijs ſaltem indulgere non
auſi fuerint, cum ſuperuenerit ille ignis, poterunt le-
uiter purgari, quia pauca habebunt purganda, ideo
pauci temporis afflictio ſufficiet ad eos purgandum.

Secunda cauſa eſt, quia hanc pęnam voluntarie ſu-
ſtinebunt. nam viui inuenientur iſti, & pęna volunta-
rie tolerata eſt magis ſatisfactoria, quam inuolũtarie
tolerata. Et apparet, quia mala quæ quis ſponte ſubit
ſunt

sunt meritoria, & satisfactoria valde, cum vero è contrario parum satisfaciunt.

Si autem dicatur, quòd non tolerabitur spōte, quia ista pęna superueniet nescientibus hominibus, & nolentibus, ideo quòd non sit meritoria ex voluntate.

Dicendum, quòd licet non voluntarie subitur volūtarie tolerabitur, & hoc sufficit ad esse meritorium. Tres enim gradus sunt in toleratione pęnæ. Quidam enim tolerant, quia illam subeunt, vt qui ieiunāt, aut corpora sua qualibet alia duricie affligunt. Alij non subeunt, neque prouocant sibi dura, & tamē cum inflicta fuerint ab hominibus, vel a Deo, sustinēt illa voluntarie, idest non murmurant. & non refugiunt, licet possent. Alij autem cum puniuntur impatienter se habent, & murmurant. primi valde merentur, & satisfaciunt. secundi merentur, licet minus quam primi, & multum satisfaciunt. tertij neque merētur, neque satisfaciunt, sed ab eis pęna exigitur. in illo autem igne conflagrationis nemo subibit pęnam illā quasi ipse eam prouocans, quia non est in potestate hominis eam deducere, neque aliquis sciet diem, aut horā illius, sicut in litera dicitur præcedenti c. erit tamē secundus modus, s. ꝙ quando veniet ille ignis boni sciētes illum a Deo missum ad purgationem suam sustinebunt illum patienter, & per hoc merebuntur, & satisfacient valde, sicut qui ægritudines, aut quaslibet alias tribulationes a Deo immissas patienter sustinet. nam in eis virtus perficitur 2. Corinth. 12. c. Sic etiam apparet de martyribus quantum ad vtrunque tam ad meritum quam satisfactionē. De primo apparet, quia martyres etiam si leuem pęnam tolerent, quia tamē eam voluntarie sustinent, non quidem se obijciendo sed cum deprehensi fuerint firmiter confitendo magnum præmium apud Deum habent, & Ecclesia eos magnis extollit laudibus. De satisfactione etiā apparet, quia quantacunque crimina commiserit ille qui pro Christi confessione moritur, non habet pœnam aliquam purgatoriam post hāc vitam, sed statim euolat. Sic dicit Aug. ꝙ in martyribus siquid purgandum inuenitur falce passionis resecatur. & tamen manifestum, quòd valde diuturniorem pęnam, & acriorem toleraret quis in purgatorio pro illis peccatis, ideo pęna sponte in vita tolerata est multum satisfactoria, licet quis nō procuret eam, & licet non sit æqualis ratio satisfaciendi in illis qui tunc inueniētur, & in martyribus, quia martyres pro Christo cū possent negando liberari moriuntur. illi vero qui tunc inueniuntur non pro Christo moriuntur, sed quia ille ignis immittitur, & non est in potestate eorum euadere cum necesse sit omnes vri. Erit tamen æqualis satisfactionis ratio in eis, & in illis qui ægritudinem a Deo immissam tolerant patiēter, quam tamen necesse est sustinere. ideo poterit per illum ignē in breui expiari quicquid satisfaciendum, & purgandum est.

Tertia ratio est propter intensionem pœnæ illius. nam licet afflictio illa parua sit in tempore, est longa in intensione. potest enim quis tantam pęnam pati in vna hora quantam alius in vno anno, & ideo licet ille ignis vnus, & idem sit, quia tamen qui puniuntur diuersimode peccauerunt, affligentur inęqualiter secūdum proportionem suorum criminum, siue obligationis ad satisfaciendum relictæ ex criminibus. & hoc planum est poni in illo igne, quia vt dictū est ille aget, vt instrumentum diuinæ iustitiæ, ideo aget, vt ens rationale, aut ab intellectu motū intendens, aut remittens operationem suam, & pęna erit quanta voluerit qui infligit. Ille est Deus qui semp iuste agit, sed peccantes inæqualiter merebuntur inequalem pęnam, & omnibus debebit infligi in illo pauco tēpore, quia bonis ad pœnas nullum postea tempus superest. ideo

A in breui tempore omnibus dabitur pęna quantā merentur, & erit inæqualis, licet sit tempus æquale.

Ad primum in contrarium dicendum, quòd omnia quæ purganda fuerint quātumlibet magna poterūt in illo pauco tempore purgari. Cum vero de purgatorio dicitur militant duæ primæ rationes in cōtrarium. Prima quia de omnibus bonis creditur, ꝙ pauca habebunt tunc purganda, eo quòd terroribus pręcedentibus, & persecutionibus purgati erūt. quod nō est de illis qui nunc moriūtur, & puniuntur igne purgatorio, ideo non est mirum si illi breuiter purgētur. Secunda etiam ratio, s. quia qui tunc exurentur viuentes erūt, & sponte tolerabunt, ideo breuis pęna equiparabit magnam, secus de existētibus in purgatorio. sunt enim mortui, & non spōte sustinēt, sed quia necesse est. & causa præcipua est, quia qui in purgatorio

B sunt non satisfaciunt, sed pęna ab eis exigitur. nam satisfacere non est, nisi per actionem meritoriam. non est autem meritum, nisi in via. in termino autem nō est mereri, aut demereri, sed præmium, & pœna. qui autem sunt in purgatorio sunt extra viam, cum non possint iam mereri, neque demereri, ideo neque satisfaciunt, sed pęnam sustinent, quæ eis taxata est, & ab eis exigitur. si autem ipsi viuentes sustinerēt, forte tertiam partem illius mererentur, & satisfacerent potius quam per totam illā in purgatorio. & ista est causa præcipua quare breuius, & per minorem pęnā purgamur in vita quam post mortem. nam viuentes sa-

C tisfacimus, post mortem vero purgamur, sed non satisfacimus.

Ad secundum cum dicitur, quòd inæqualiter peccantes inæqualem pęnam tolerant. Dicendum, quòd verum est, & tamen inæqualitas pęnæ potest dupliciter considerari, quia aut secundum inęqualitatem tēporis, idest durationis aut secundum inæqualitatem acerbitatis. pęna vero magis respicit acerbitatem quā diuturnitatem, ideo aliqui in paruo tempore puniuntur plus quam alij in magno tempore, & non solum hic, sed in purgatorio. nam non punitur plus qui ibi diuturnius manent, sed diuturnitas, & acerbitas considerantur secundum conditiones peccatorum. nam qui diutius peccatis inhęserunt, licet minora sint, diu-

D turnius manent, qui vero grauioribus se immiscuerunt, aut ardētius illis, puniūtur acerbius. vnde in purgatorio nunc aliquis plus punitur in vna die quam alius in vno mense, & in inferno similiter, licet ibi alia causa sit, quia duratio, vel diuturnitas est æqualis, s. æternitas. in purgatorio autem temporaliter manetur. Et sic ad argumentum dicendum, ꝙ si præsupponeretur pęnam omnium in illo igne futuram æqualem quantum ad acerbitatem, necesse esset, quòd maiori tempore puniretur qui plus peccauerat, & tamen nō erit in eodem tempore acerbitas æqualis, ideo qui inæqualiter peccauerunt poterunt ibi puniri in eodem tempore, & quilibet sufficienter cum sic in purgatorio fiat, & non solum faciet hoc ille ignis in homini-

E bus ad distributionem pęnarum, sed etiam in elemētis, & rebus inanimatis. nā in tempore æquali purgabit omnia elementa, & mixta. sunt autem quædā quę indigent plus quam centuplo maioribus viribus quā alia, sicut ad resoluendum aurum in elementa pura plus quam centuplo erunt necessariæ maiores vires quam ad depurādum aerem nubilosum, vt purus efficiatur, & tamen idem ignis in tēpore æquali vtrunque efficiet, & non transcendet istud, quia postquam depurauerit aerem nō inflammabit illum, vt in ignē conuertat, & sic necesse est, quòd inæqualiter agat in hæc, licet in tempore æquali.

An

An iste ignis post iudicium sit in quo crucientur mali in æternum. *Quæst.* CCCCLXII.

QVAERETVR circa istum ignem conflagrationis, an post iudiciũ ipse inuoluat, & exurat reprobos, & sit in quo crucientur mali in æternum.

Aliqui dicunt, quòd non, quia Mala. 3.c. super illo verbo, purgabit filios Leui. dicit glo. duos ignes legimus futuros. vnũ quo purgabit Deus electos, & præcedet iudicium, alterũ qui reprobos cruciabit, & iste est ignis finalis. ergo non erit ignis cõflagrationis qui præcedet iudicium.

Secundo, quia ignis conflagrationis obsequit Deo in conflagratione mũdi. ergo debet remunerari alijs elementis remuneratis, & præcipue cum ignis sit nobilissimum elementorum. ergo nõ videtur, quòd debeat deijci in infernum ad punitionem damnatorũ.

Tertio, quia ignis qui malos inuoluet erit ignis inferni, & iste paratus est ab initio mundi, vt dicitur in litera, s. ite maledicti in ignem ęternum qui pręparatus est diabolo, & Angelis eius. & tamẽ ignis conflagrationis non est alius ab igne inferni qui cruciabit, & inuoluet malos.

Alij dicunt, quòd ille ignis inuoluet, & puniet reprobos, quia dicitur Psal. 96. ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius. & dicitur illud de igne conflagrationis. sunt autem mali inimici Dei, ergo ignis ille puniet malos. Secundo, quia dicitur Dan. 7.c. fluuius igneus, & rapidus egrediebatur a facie eius dicit ibi glo. vt peccatores traheret in gehennam. & accipitur illa auctoritas de igne conflagrationis, vt patet ibi ex alia glo. quæ ibi dicit, vt bonos purget, & malos puniat. Sed q malos punit mergitur cum eis in infernum, ideo ignis cõflagrationis mergetur in infernum, vt ibi malos puniat.

Dicẽdũ, quòd ista dubitatio est de exitu illius ignis conflagrantis, idest in quo finietur, vel quid de eo fiet post conflagrationem. nam illa conflagratio cito trãsibit. & volunt aliqui, quòd maneat totus ille ignis, sed non vbi erit quando mundum exuret, neque vnitus existens, sicut prius, sed diuisus. Pro quo dicunt, ꝙ tota purgatio, & innouatio mundi ad purgationem, & innouationem hominis ordinabitur, & ideo oportet, vt mundi purgatio, & innouatio purgationi, & innouationi humani generis respondeat. humani autẽ generis quædam purgatio erit, quòd mali separabuntur a bonis. vnde dicitur Luc. 3. ca. cuius ventilabrum in manu sua & purgabit aream suam, & congregabit triticum suum, idest electos in horreum suum. paleas autem, idest reprobos comburet igne inextinguibili. Vnde ita erit de purgatione mundi (vt dicunt) quòd quicquid erit turpe, & fędum in infernũ cum reprobis detrudetur. quicquid autem erit pulchrum, & nobile in superioribus, idest supra terrã reseruabitur ad gloriam electorum, & ita etiã dicũt de illo igne cõflagrationis, sicut dicit Basilius super illud Psal. 28. vox Domini intercidentis flammam ignis, s. quòd quicquid calidum vstiuum, & grossum in igne reperietur descendet ad inferos ad pęnam damnatorum. quod vero est ibi subtile, & lucidum, remanebit superius ad gloriam electorum.

Sed ista positio aliquam calumniam sustinet dando istas partes in igne. Et primo quantum ad id, quod in infernum mittitur. nam ponitur esse aliquid grossum, & vstiuum, & aliquid subtile. ignis tamen est ens homogeneũ, & eiusdem naturæ in toto, & partibus, ideo cum ignis secũdum suam speciem requirat determinatam raritatem, videtur ꝙ in qualibet parte illam habeat, quia alias pars quæ minorem raritatem habuerit consistet citra naturalem dispositionẽ ignis,

F vnde non potest hoc stare. Nisi forte accipiatur ignis pro re ignita, quia res ignita habet grossiciem maiorem, & minorem, sicut ferrum ignitum est grossius quam aer inflammatus, & tamen nulla res ignita est ignis. Etiam concordat hoc ipsorum positioni. nam grossum, quod est ignitum, & non est ignis, est magis vstiuum quam ignis purus, sicut ferrum ignitum magis vrit quam flamma quæ est ignis. De partibus autẽ rerum ignitarum, an aliquæ mittantur in infernum, sicut quędam faces ardentes non est manifestum, neque istud inducit tam apertum inconueniens, sicut si verus ignis mitteretur illuc.

Secundo, quia cum iste ignis sit supra terram, si deberet aliquid eius mergi ad inferos oporteret moueri localiter, & de igne
G difficultas est quomodo moueatur localiter, cum nõ possit moueri, nisi in pleno, & sic oportet alia corpora ei cedere, sed illud est rarius corpus omnibus, & tunc manet difficultas.

Tertio, quia vt Arist. dicit ignis extra sphæram suã non potest esse, nisi in cõtinua generatione, vt declaratum fuit supra. & ideo quicunque ignis nũc fuerit necesse est, ꝙ illico pereat. nulla ergo pars ignis poterit moueri, vel deferri de superficie terræ, vt recondatur apud inferos. Nisi forte dicamus esse materiã ignitam, quia in illa perseuerauerat ignis non per hoc, ꝙ aliqua pars ignis eadem numero maneat, sed ex eo, ꝙ continue alteratur, & corrumpitur pars alia, & alia
H eius rei in qua est, & transit in ignem, & quandiu durat alteratio, & corruptio combustibilis perseuerat ignis per successionem generationis.

Quarto, quia nunc ante diem iudicij est ignis in inferno in quo torquentur damnatorum animæ, & ille sufficiens est ad puniendum omnes damnatos, maxime cum non agat actione reali, sed intentionali affligendo, & non exurendo, ideo non videt̃ quare ignis alius postea illuc deducatur, sed pluritas ponenda non est sine necessitate.

Quinto quantum ad illã partem subtiliorem quæ dicitur manere quantum ad gloriam electorum, quia non videtur stare. nam aut ille ignis manebit in loco in quo fuit quando erat cõflagratio, aut feretur
I in sphæram suam. Si primo modo non stat, quia ille locus non est naturalis ignis, vnde tunc fuit ibi genitus ad operationem aliquam diuinitus, completa autem operatione non videtur, quòd maneat, quia maneret contra naturam, & sic violenter, & hoc in perpetuum, quod est incõueniens. nam violentum non est perpetuum, & videtur esse praua dispositio, ꝙ aliquid naturale ponatur vbi in eternum maneat violẽter, vel contra naturam, & tamẽ hoc necesse est, quia nunc est alteratio, & quotidiana generatio, & corruptio, tamẽ post diẽ iudicij nulla mutatio erit in rebus, sed qualiter aliqua res se habuerit, taliter manebit in æternum. ergo non manebit ibi. Sexto quia sequeretur etiam inconueniens, idest daretur miraculum si-
K ne necessitate. nam non potest manere ille ignis cum sit extra sphæram, nisi in continua generatione, ante conflagrationem autem poterat hoc dari, quia exurebantur impura ad depurandum, & ita aliqua inflamarentur, & per hanc inflammationem ignis successiue maneret genitus continue, & corruptus, sed post conflagrationem nihil inflammabitur, ideo ignis nõ poterat manere per generationem, sed necesse est, ꝙ aut totaliter pereat ille ignis, aut per miraculum conseruetur. causa aũt miraculi huius nulla apparet, ideo videtur, quòd non dabitur ignis ille permanens in loco in quo prius fuit super terram. Septimo, quia hoc erit tam contra ordinem vniuersi quam diuinæ prouidentiæ: iuxta enim ordinem vniuersi, idest rerum ipsarum in se est, quòd totus ignis deberet poni super totam

totam machinam elementorum, & tamẽ iuxta prouidentiam Dei ad conseruationẽ,& generationẽ animaliũ est aliquis ignis infra aere̅, s. in superficie terræ: et ex ordine diuinæ iustitiæ est aliqs ignis infra terram apud inferos, sed ꝙ maneat in superficie terræ aliquis ignis post diem iudicij est cõtra ordinem vniuersi in se, est ẽt contra ordinem diuinæ prouidentiæ, quia ad nihil ibi prodest, ideo non erit ibi. Octauo, quia etiam non potest dici ꝙ feratur ad sphęram suam: nam non potest moueri sine miraculo, licet enim ferri ignem supra sit naturale, tamen cum moueatur per plenum, in quo sunt corpora densiora, ꝙ illa ei cedant supernaturale est, & hoc non dabitur, quia est superuacuũ. Nono, quia si feratur illuc oportet ampliari sphæram ignis ad infra, vel densari corpus totum ignis, vt ille ignis capiatur intra sphæram, quod non dicitur conuenienter. Decimo, quia videtur esse inordinatum quid, scilicet, quia subtrahitur aliquid ei cuius erat, & additur ei cuius non erat: nam ille ignis aliquid materiale est, & quia genitus fuit in superficie terræ, necesse est, quòd materia eius fuerit aliquando sub forma terræ, vel aeris, aut aquæ, & cum inde recedat ille ignis, deest illi elemento aliqua pars materialis, & additur elemento ignis aliqua pars materiæ, quæ nunquàm fuit eius. Vndecimo, quia videtur quòd ex hoc mutentur res a sua bona, & naturali dispositione: nam ignis conflagrationis manebit semper, quousque omnia sint depurata, post depurationem autem manebit quodlibet elementum in sua puritate, & dispositione naturali, idest, non competet ei maior raritas, neque densitas, si tamen daretur quòd iste ignis de superficie terræ, moueretur eundo ad sphæram suam, cum oporteret repleri locum in quo ille erat, necesse erat aerem rarefieri ad implendum illum, & tunc iam exiret aer a dispositione naturali, quam acquisierat per conflagrationem, quia magis rarefieret, & econtrario ignis superius densaretur.

Dicendum ergo videtur, quòd de illo igne erit, sicut de igne naturali, qui inter nos est. Ille quidem manet quandiu manet combustibile, & illo resoluto perit ignis, ita tunc: nam quandiu durabit conflagratio erit ignis, & aliquid ignitum, omnia quidem quæ depurabuntur calefient, aut ignientur, & tandiu manebunt ignita quousque sufficienter fuerint depurata, & tunc redibunt in propriam naturam, & desinẽt esse ignita, ideo nulla pars ignita ascendet in sphæram ignis, aut descendet ad inferos, sed manebunt puræ effectæ in locis suis, idest, in terra, aqua, & aere. Finita autem ignitione, necesse est, quòd naturaliter ignis pereat, sicut inter nos consumpto corruptibili, non manet ignis. Et ideo tunc videtur, quòd conuertetur ille ignis in materiam, de qua genitus est, scilicet, de aere genitus est a principio, & in aerem conuertetur. & iste modus est multum conueniens, quia ad eum nullum inconueniens sequitur, & damus modũ communem, & naturalem: nam nunc quãdocunque corrumpitur ignis, vertitur in aerem, quia ista est facillima conuersio tam propter similitudinem naturæ, q̃ propter occupationem loci. Ista ergo positio videtur esse verior, quàm præcedens, siquis tamen tenere velit præcedentem, non resistimus ei.

Ad argumenta in contrarium tenẽdo positionem communiorem quæ est prima, dicetur ad primum, quòd ignis qui purgabit electos ante iudicium, erit idem cum igne conflagrationis mundi, quamuis quidam contrarium dicunt. Conuenit enim, vt cum homo sit pars mundi, eodem igne purgetur quo mundus, & hoc verum est, quia ignis conflagrationis est in quo purgabuntur boni, qui viuentes fuerint inuenti. Sed an ignis purgans tunc bonos, & puniens ma-

A los in æternum sit idem, est præcedens controuersia, & tenetur supra quòd non, sed primi tenent quòd sic, & tunc dicunt quòd erit idem ignis, & quando dicitur quòd erunt duo ignes: respondent, quòd erit verum ad officium, sed nõ ad substantiam: nam aliud est officium punire, & aliud purgare. Etiam dicunt alio modo differre, quantum ad substantiam, scilicet, quia non totus ille ignis, qui fuit ad purgandum bonos, erit ad puniendum malos, sed pars eius, scilicet, subtilior manebit supra terram ad gloriam electorũ, & pars grossior erit ad pœnam damnatorum retrudenda in infernũ. Ad secundũ dicunt, quòd ille ignis remunerabitur, quia cum sit habẽs partem nobilem, & grossam, pars nobilis separabit vt maneat, & grossa retrudetur apud inferos, & tamen quòd commi-

B xtio illa faciẽs imperfectionem remoueatur, est quędam gloria, & remuneratio ignis. Ad tertium dicunt verum esse, quòd ab initio sit ignis inferni, & tamen ei addetur pars grossa ignis conflagrationis, quia sicut gloria electorum erit maior post iudicium, quàm ante, ita & pœna reproborum, ideo sicut claritas superiori creaturæ additur, ad augmentandam gloriam electorum, ita & quidquid est turpe in creaturis retrudetur in infernum ad augmentandum miseriam dãnatorum, & sic igni a principio præparato non est inconueniens postea addi partem grossam ignis cõflagrationis. Tenendo autem aliam positionem, non oportet respondere ad primum argumentum, sed po-

C tius illud probat positionem, scilicet, quod ignis conflagrationis non mergatur in infernum, cum ponantur duo ignes, scilicet, qui electos purgabit, & qui puniet malos, & tamen purgans electos est ignis conflagrationis, quia in illa peribunt, idest, morientur, & resoluentur in cineres omnes boni, & mali viuentes, ideo ignis conflagrationis, & inferni non sunt idem ignis. Ad secundum etiam, & tertium non oportet respondere, quia ista probant nõ esse eundem ignem quod nos concedimus. Si tamen arguatur ex eodem fundamento, quòd cum nos dicamus desinere esse illum ignem, quòd non ponimus eum præmiari. Dicendum, quòd rebus irrationabilibus non datur directe præmium, cum eis non competat meritum, sed vocatur præmium, inquantum transeunt in melio-

D rem statum, & ita competet illi igni, quia cum esset ignis habens statum viæ, scilicet, corruptionis, & actionis, atque passionis, per contrarietatem transibit in elementum purum aeris, habentis perpetuitatem incorruptionis, ideo sic præmiabitur. Sed ad duo alia in contrarium est dicendum ad primum, scilicet, ꝙ ignis inflammabit in circuitu inimicos eius, & erit ignis conflagrationis, & ille tam amicos, quàm inimicos Dei inflammabit, sed de inimicis, idest, malis dictum est, quia aliter boni, & aliter mali in illo igne ardebũt: nam omnes mali ardebunt cum grauissimo dolore, boni autem in quibus nihil purgandum inuenietur, nullam molestiã ab illo igne sentient, sicut de

E tribus pueris fuit, Daniel. 3. & dicit illud August. & Magister 4. Sentent. dist. 47. ẽt qa mali inflammabuntur ab illo igne per modum vindictæ, sed erit ignis cõferens eis per modum medicamẽti ad purgationem, vt efficiantur apti ad vitam æternam. Ad secundum dicendum, quod ille ignis puniet malos non quidem in inferno, sed dum fuerint viuentes, quousque moriantur. Etiam post mortem, & resurrectionem quandiu manent in iudicio, puniet eos ille ignis. cum vero finito iudicio retrudendi fuerint in infernum, non sequitur eos ille ignis, sed extinguetur, & redibit in elementa pura, & ipsi mittentur in ignem æternum, qui a principio sub terra est. Cum vero dicit alia Glo. quòd ille ignis trahet malos in gehennam, potest

intelligi, ideſt, ſequetur eos quouſque trahantur in gehennam, ſed non ibit illuc. Si autem teneat quis opinionem aliorum, dicet quòd ignis ille, quantum ad aliquam partem, ſcilicet, groſſam inuoluet reprobos, & trahet eos in infernum.

An aliqua mundi innouatio ſit futura. Quæſt. CCCCLXIII.

CVM enim dictum fuerit de purgatione mundi per ignem conflagrantem, qui aliquo modo præcedet iudicium, dicendum eſt iam de ipſa mūdi innouatione, quæ erit ſimul cum iudicio, & ad purgationem ſequitur, & eſt primo dubium an aliqua mundi innouatio ſit futura? Aliqui dicunt, ꝙ non, quia nihil eſt futurum, niſi quod aliquādo fuit Eccleſiaſtes. 1. cap. ſ. quid eſt quod fuit ipſum, quod futurum eſt, ſed nunquàm mundus habuit aliā diſpoſitionem, quàm nunc habet, quantum ad partes eſſentiales, & ad genera, & ſpecies: ergo nunquàm innouabitur. Secūdo, quia innouatio, alteratio quædam eſt, ſed impoſſibile eſt vniuerſum alterari, quia omne alteratum reducitur ad aliquod alterans non alteratum, quod tamen mouetur ſecundum locum, ſed nō poteſt aliquid motum poni extra vniuerſum: ergo neque poteſt mundus totus alterari, aut innouari. Tertio, quia dicitur Geneſ. 1. cap. Requieuit Deus ab omni opere, quod patrarat: & exponunt Sancti, quòd requieuit a nouis creaturis condendis, ſed in illa prima conditione non fuit alius modus rebus impoſitus, q̃ iſte quem nunc habent naturali ordine: ergo nunq̃ alium habebunt. Quarto, quia iſta diſpoſitio quæ nūc eſt in rebus, eſt eis naturalis. ſi ergo in aliam diſpoſitionem immutentur, illa diſpoſitio erit eis innaturalis. Sed illud, quod eſt innaturale, & per accidens non poteſt eſſe perpetuum. 1. de Cœlo, & Mundo: ergo ſi inducatur diſpoſitio nouitatis, remouebitur aliquando ab eis, & redibit tunc in vetuſtatem, & ſic erit ponere circulationem in mundo, ſicut Empedocles, & Origenes poſuerunt, ideſt, vt poſt hunc mundum ſit alius mundus, & poſt illum alius, & ſic in infinitum innouabitur, quod eſt abſurdum, & cōtra poſitionem fidei. Quinto, quia nouitas datur in præmium creaturæ rationali: ergo vbi non poterit eſſe, vt pręmium nō dabitur, ſed rebus irrationalibus non poteſt dari præmium, quia præmium reſpondet merito, vbi autem non poteſt eſſe meritum, neque præmium erit: cōſtat autem quòd irrationalia non merentur, quia neque cognoſcunt finem ſimpliciter, neque habent actum liberum: ergo non innouabuntur irrationalia. Dicendum, quòd futura eſt innouatio omnium rerū, quia Iſa. 66. c. dr̄, Ecce ego creo cęlos nouos, & terrā nouā; primū cęlum, & prima terra abijt, & Apoc. 21. c. Vidi cęlū nouum, & terram nouā. Secundo, quia habitatio debet congruere habitatori, ſed mundus factus eſt, vt ſit habitatio hominis, homo aūt innouabitur: ergo & mundus innouabitur. Tertio, quia omne animal diligit ſibi ſimile, Eccleſiaſtici 13. ca. Et ſimilitudo cauſa amoris eſt. 8. Ethic. ſed homo quandam hēt ſimilitudinē cum vniuerſo, cū ipſe minor mundus dicatur: ergo homo vniuerſum diligit naturaliter, & eius bonū concupiſcit, vt ergo ſatisfiat deſiderio hominis, debet vniuerſum meliorari, & innouari. Circa hoc aūt ſciēdū, ꝙ ratio exigit, vt omnia entia corporalia propter hominem facta credantur, ſicut Ariſtot. dicit oīa eſſe propter nos: vnde & oīa dicuntur ſubiecta homini, Pſal. 8. Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius, & inquantū ſubiecta ſeruiunt ei. Dupliciter autē ſeruiunt corporalia homini: vno modo ad ſuſtentationē corporalis vitę: inquantū de terrenis, & corporalibus nobis eſt ci-

F bus, & licet cœlum, & alia elementa non ſint cibus noſter, agunt ad generationem cibi, & ad ſalubritatē vitæ, & cæteras indigentias, vnde nihil eſt quod ad vitam corporalē hoīs prodeſſe non poſſit. Alio modo proſunt ad profectū cognitionis diuinæ, inquantū p creaturas Deum cognoſcimus, ad Rom. 1. Inuiſibilia Dei per ea quę facta ſunt intellecta conſpiciuntur, ſed primo miniſterio creaturarum non indigebit homo, poſtq̃ glorificatus fuerit, quia erit corpus hominis tūc incorruptibile per virtutem animæ glorificatæ, iō illa conſeruabit corpus, & nō indigebit alimentis, neque alijs exterioribus, quibus nunc indiget propter continuam reſolutionem corruptibilitatis: ergo non poterunt prodeſſe creaturę, niſi quantū ad ſecundū, ſed ad hoc non proſunt, quantū ad cognitionē intellectiuā,
G quia tali cognitione Sancti, videbunt Deum immediate per eſſentiā, & ideo non indigebunt aliqua creatura manuducente. ad hanc tamen cognitionem non poterit accedere ſenſus viſus, neque alij ſenſus, quia Deus eſt purus ſpiritus ſola ſpirituali actione perceptibilis, oportebit igitur quòd detur aliquid, in quo excellenter delectetur viſus, & per quod deueniat in cognitionem Dei eo modo quo poteſt. Et hoc eſt ꝙ cum non poſſit deitatem in ſeipſa inſpicere, inſpiciat eam in ſuis effectibus corporalibus, in quibus manifeſta iudicia diuinæ maieſtatis apparebunt, & hoc præcipue in carne Chriſti, quæ erit corpus excellentiſſimum, & poſtea in corporibus Beatorū, & deinceps
H in omnibus alijs corporibus ſm gradum ſuum, & iō apparebit vt cætera corpora maiorem influentiā a diuina bonitate accipiāt, & iſta erit innouatio quædam omnium rerum, inquantum ſingulæ res, quæ manebunt poſt purgationem mundi, incipiēt habere ſtatū meliorē, q̃ prius habuerant, & tñ extendetur in tantū iſta innouatio, vt ſpeciē non excedat. Nā licet q̄libet ſpēs, ſm varietatem ſuæ formæ ſubſtātialis exigat deteriorationē accidentiū in materia facientiū maiorē, aut minorē perfectionē, tñ non conſiſtit ille ſtatus accidentiū in indiuiſibili, ideo pōt addi maior, & maior perfectio intra ſpeciē: tanta aūt perfectio poterat alicui dari, ꝙ non maneret gradus ſpeciei, & iō tunc q̄libet res innouabitur citra perfectionis vltimū in ſua
I ſpecie, i. nō excedendo, ſed perueniet ur ad finem, i. vt ſit quęlibet res tam perfecta, quantum ſua ſpecies capiat, & iſtā perfectionē tunc dandam quam nunq̃ res habuerunt ante iudicium, vocamus innouationē: vere quidē innouatio eſt, qa nouitas datur, i. talis ſtatus qualis nunq̃ fuit. Ad primū dicendum, ꝙ ibi loquitur Salomon ſm curſum rerū naturaliū, ſ. ꝙ nihil eſt nouum, i. quantū ad ſpeciē, licet bene quantū ad indiuiduū, immo quantū ad indiuiduū oīa ſunt noua, quia natura non capit vt idem numero redeat, iuxta illud. 2. de Generatione, & Corruptione. quorū ſubſtantia perit in idē numero redire non pñt, i. non ſufficit ad hoc vis naturę, ſed quantū ad ſpeciē nihil eſt nouum, ſed quale aliqd nunc eſt tale aliqñ aliud fuit. Et rō eſt, qa oīa iſta ſunt cāta a naturalibus cauſis, & radix om-
K niū eſt motus cęli, vt dr̄ 1. de Generatione, & Corruptione. Sed motus ille eſt circularis, & redit talis aliqñ poſt hoc, qualis nunc eſt, iō neceſſe eſt, ꝙ talia cauſentur aliqñ poſt hoc, qualia nunc cauſantur. Et iō cū nulla habitudo corporū cęleſtiū detur nūc, quæ aliqñ non fuerit, nihil nūc pōt eſſe ſm ſpeciē, quod aliquando non fuerit. Et de tali loquitur Salomon: nam cum dixiſſet, qd eſt quod fuit? ipſum quod futurū eſt, addidit, nihil ſub Sole nouū, i. de eis, quæ ſunt ſubiecta Soli, i. ex cauſalitate corporum cęleſtium, ſed innouatio mundi non erit per cauſalitatem Solis, ſed operationem Dei, ideo eſſe poterit.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ loquēdo de alteratione

ne large, i. aliter se habere, omnis innouatio est alteratio, sed tunc dicendum, ꝙ illa innouatio non erit alteratio, prout est motus quidam, sed aliquid operatum a Deo, sicut de creatione dicitur. & cum dicitur de alteratione, ꝙ reducit ad alterās nō alteratū, est verū de alteratione ꝓprie dicta, quæ est motus naturalis, & iō habet causam naturalem, quia licet aliquid alteratum possit alterare aliud, tamen principium simpliciter alterationis est alterans, non alteratum motum localiter, & hoc modo verum est, ꝙ non possunt omnia alterari, & tamen ista innouatio non fiet per causam naturalem, ideo reducitur ad non alteratum, neque motum, neque per motum operans. Ad tertium dicendum, ꝙ die septimo quieuit a conditione nouarum creaturarum Deus, & tamen innouatio mundi futura est, quia ibi non est noua creatura, quæ non præcesserit, sed innouatio eius, quæ iam fuerat, & actu existebat, nihil quidem post diem septimum fecit Deus, qđ non præcesserit in aliqua sui similitudine, secundum genus, vel speciem, vel ad minus, sicut in principio seminali, vel etiam sicut in potentia obedientiali. Dicēdum ergo, ꝙ nouitas, quæ fiet mundi, præcessit in operibus sex dierum, quia nihil aliud secundum speciem, & genus accipient creaturæ, per illam innouationem quam acceperint in illis sex diebus, sed illud eē quod tunc acceperunt, meliorabit in eadem specie, & istud etiam præcessit non quidem actualiter, sed in potentia obedientiali: nam quando creata sunt talia, facta sunt, vt recipere possent hanc innouationem, quę postea eis addetur, vel in eis causabitur. Ad quartum dicendum, ꝙ illa dispositio innouationis, quæ inducetur in rebus, non erit naturalis, neque cōtra naturam, sed præter naturam: nam res non possunt ad eam pertingere naturaliter, idest, ex principio intrinseco, & ꝑ agens naturale, neque est contra naturam, quia in illa innouatione perficientur res vltra id, quod nunc hñt, nulla autem perfectio est contra inclinationem naturæ, cum potius omne ens inclinetur ad perfectionem, est ideo supra naturam, quia ab agente naturali, & iō non erit violenta dispositio cum non sit contra inclinationem rerum, sed potius eis conformis, & manebit in perpetuum, quia conseruabitur a supernaturali agente, qui illam præstitit. Ad quintum dicendum, ꝙ rerum irrationabilium non est proprie mereri, aut demereri, neque præmium accipere, aut pœnā. Et ideo mundus non meruit, vt aliqua innouatio in eo fieret, sed Sancti meruerunt, vt fieret, inquantum illa innouatio in eorum gloriam cedit, sicut homo meretur, vt pulchriorem domum inhabitet, vel vt vestibus decentioribus induatur, & sic domus melior efficitur, & vestis ornatur, inquantum ista in honorem, & gloriam hominis cedunt, sic de mundo fiet, licet mundus nihil meruerit.

An elementa recipient aliquam claritatem, quam prius non habebant. *Quæst. CCCCLXIIII.*

QVAERETVR circa elementorum habitudinem in illa innouatione, scilicet, an recipient aliquam claritatem, quam prius non habuerint? Aliqui dicunt, quòd non, quia sicut claritas, siue lux est propria qualitas corporum cœlestium, ita calidum, siccum, humidum, & frigidū, sunt proprię qualitates elementorum: sicut ergo corpora cœlestia innouabuntur per augmentum claritatis, vt infra dicetur: ita etiam elementa immutabuntur per augmentum propriarum qualitatum, idest, calidi, humidi, &c. & sic non per augmentum lucis. Secundo, quia rarum, & densum sunt proprię qualitates elementorum, quas elementa in illa innouatio-

A ne non amittent, sed raritas, & densitas videntur resistere claritati: nam corpus clarum oportet aliquo modo esse densatum, vnde raritas aeris non videtur posse claritatem pati: similiter etiam densitas terræ, quæ peruietatem, & opacitatem inducit: ergo videtur ꝙ non renouabuntur elementa per claritatis additionē. Tertio, quia constat, ꝙ in iudicio, & maxime post iudicium, damnati erunt in terra. Sed ipsi erunt in tenebris exterioribus, & interioribus: ergo terra non dotabitur aliqua claritate in illa innouatione, & consequēter neque alia elementa. Quarto, quia multiplicatio claritatis in elementis multiplicabit calorem: si ergo in illa innouatione erit maior claritas elementorum, quàm modo sit, erit & maior caliditas, & sic muta-
B buntur a suis naturalibus caliditatibus, quæ sunt in eis secundum certam mensuram, & hoc est absurdum: ergo non augebitur in eis claritas. Quinto, quia bonum vniuersi, quod consistit in ordine, & harmonia, dignius est, quàm bonum alicuius naturæ singularis, sed si aliqua creatura efficiatur melior, quàm est, tolletur bonum vniuersi, quia nō remanebit eadem harmonia: ergo si corpora elementorum, quæ secundū gradum naturæ suæ, quem in vniuerso tenent, deberent claritatem habere maiorem, magis ex hoc peribit de perfectione vniuersi, quam addatur, sicut si vellet quis talem efficere oculum, vt melior esset, quàm est ipse homo, qui est quoddam totum, haberet minus de perfectione, quam existente pede, sicut est ci-
C tra perfectionem oculi. Aliqui autem dicunt, quòd innouabuntur per receptionem claritatis, quia Apocal. 21. cap. dicitur, Vidi cœlum nouum, & terram nouam, sed cœlum innouabitur per maiorem claritatē: ergo & terra in claritate augebitur. Secundo, quia corpora inferiora seruiunt in ministerio hominis, sicut corpora superiora, sed creatura corporalis remunerabitur propter ministerium quod Deo exhibuit, vt videtur dicere Glo. ad Rom. 8. cap. Ergo elementa glorificabuntur, sicut corpora cœlestia, & sic accipiēt claritatem. Tertio, quia corpus hominis est ex elementis compositum: ergo partes elementorum, quæ sunt in corpore humano, glorificabuntur glorificato
D homine, sed homo accipiet claritatem, quæ est vna de dotibus: ergo & partes elementorum quæ in eo sunt, sed eandem conuenit esse dispositionem totius, & partis: ergo tota ipsa elementa quadam gloria claritatis dotabuntur. Dicendum, quòd circa innouationem elementorum, & omnium rerum planum est, ꝙ necesse sit illam cōcedere, cum tam scriptura veteris, q̄ noui Testamenti illam ponat, & ista innouatio dicit gradum perfectionis super oēm perfectionem, quā aliqñ habuerunt, sed quāta erit ista perfectio, vel qualis non constat: ēt an claritas inducetur in elementis, non possumus necessario conuincere, sed ratio hoc aliqualiter suadet, & sic ēt est cōis positio, ideo vr̄ dicendum, ꝙ elementa in illa innouatione accipient cla-
E ritatem. Circa quod considerandum, ꝙ sicut est ordo spirituum cœlestium ad spiritus terrenos, i. humanos, ita est etiam ordo cœlestium corporum ad corpora terrestria, cū autem creatura corporalis sit facta propter spiritualem, & per eam regatur, oportet disponi corporalia, sicut spiritualia disponuntur, in illa aut vltima rerum consummatione spiritus inferiores accipiēnt proprietates spirituum superiorum, quia homines erunt sicut Angeli Dei, supra 22. cap. vel æquales Angelis Dei, Lucę 20. & in hoc deuenıēt ad maximā suam perfectionem, quia maxima perfectio hominis est in eo in quo conuenit cum Angelis, sic de corporibus inferioribus, & cœlestibus. Non enim communicant inferiora corpora cum cœlestibus, nisi in natura lucis, & diaphani, vt dr̄ 2. de Anima: iō oportet vt inferiora

inferiora concordent cum superioribus perfici, maxime secundum claritatem. Et ideo elementa omnia vestientur quadam claritate, sed non ęqualiter, immo secundum proportionem suarum capacitatum: terra aũt vt dr̃ erit in superficie exteriori peruia, sicut vitrũ, aqua sicut crystallus, aer sicut cęlũ, ignis sicut luminaria cœli, sed an talis gradus lucis futurus sit nobis est incertum, quia nulla scriptura sacra hoc asserit.

Ad primum dicendum, ꝙ innouabuntur elementa per receptionem lucis, quia vt dictum est præcedenti quæst. ad hoc fiet innouatio mundi, vt homo etiam sensitiue Deum videat, quantum ad manifesta indicia in corporibus. inter sensus autem nostros spiritualior, & subtilior est visus, ideo quantum ad qualitates visiuas, quarum principium est lux, oportet omnia corpora inferiora maxime meliorare: qualitates autem elementares pertinent ad tactum, qui est maxime materialis, & eorum excessus in contrarietate maxime est contristatiuus, quàm delectatiuus: excessus autem lucis non est tristabilis, sed potius delectabilis, cum contrarium non habeat nisi per accidens propter organi debilitatem, quæ tunc non erit, ideo in luce debent augeri omnia corpora ad hoc quòd illi glorificationi conueniant. Ad secundum dicẽdum, ꝙ rarum, & densum manebunt in elementis, quantum competit naturę ipsorum, & tamen erit lux in eis: videntur autem maxime repugnare ad hoc aer, & terra si non repugnant, quia aer manens in propria raritate habebit claritatem: non tamen habebit eam, sicut radios proijciens, quia ad hoc requireretur magna aggregatio lucis, quæ in elementis non potest esse nisi in denso, sed erit lux sicut in diaphano illuminato: terra autẽ naturaliter habet opacitatem propter defectum lucis, & tñ tunc habebit claritatem, non quidem per totũ corpus, sed in superficie, & hoc supernaturaliter ablata illa opacitate quæ est luci opposita, & in hoc non pręiudicabitur densitati terrę, quia cũ tanta densitate quantam requirit terra, stat aliqua lux. Ad tertiũ dicendũ, ꝙ cum terra accipiat statũ gloriosum propter beatos, & illis prosit ad visum, vt dictum est, sufficiet superficiem terræ habere claritatem: profundum autẽ terræ non erit diaphanum, neque habebit claritatem, & sic manebunt damnati in tenebris, qui erunt in corde terræ, vnde conuenienter disponetur terra, vt sit in gloriam electorum, & in pœnam damnatorum. veruntamen dicunt aliqui totam terram tũc reddendam gloriosam, non quasi per totum eius profundum sit lux quod nullus ponit, sed quia recludẽtur spiritus hominum, & dæmonum in corde terræ quilibet, quantũ ad culpam sunt infimi. tamen quãtum ad naturæ dignitatem omnibus substantijs corporalibus sunt excellẽtiores, & magis ornabunt terram, q̃ quælibet qualitas ei inducta, vel quæ induci posset. Sed obijcietur, ꝙ adhuc non erunt in tenebris damnati, quia erũt in igne inferni, qui quantum ad aliquid eis lucebit, & quantũ aliquid non. Ad quartum dicendum, ꝙ omnia elemẽta recipient lucem, neque tamen ex hoc exibunt dispositiones naturales: in cœlo quidem nunc magna claritas est, & tamen non alterantur corpora cœlestia ad calorem, eo ꝙ illa non sunt alterabilia, & ita erunt elementorum corpora post diem iudicij, vt alterari nõ possint, sicut nunc corpora cœlestia, & tamen illa non immutantur a sua dispositione naturali, ita vt calefiant propter lucem: ergo neque elementa recipiendo claritatem calefient vltra cõditionem naturalem. Ad quintum dicendum, quòd si aliqua pars vniuersi melioraretur alia manente in statu priori, periret proportio, & harmonia præcedens, & tamen omnia meliorabuntur non æqualiter, sed proportionaliter: vnde corpora cœlestia magis meliorabuntur, quàm elementa, quia aliàs non maneret præcedens harmonia, sicut apparet in numeris, scilicet, quatuor & sexdecim sunt in proportione quadrupla, si addantur duo ad quatuor, oportet addi ad sexdecim non solum duo, quia non manet prior proportio, sed tripla, idest, decem & octo ad sex, sed oportet addi octo, vt sint viginti quatuor, & sic manebit proportio prior, idest, quadrupla. sic autem erit melioratio, quia totum vniuersum meliorabitur, & singulæ partes secundum proportionem priorem, ideo manebit harmonia præcedens, in qua stat bonum vniuersi.

An in immutatione mundi accipient corpora cœlestia augmentum lucis. *Quæst. CCCCLXV.*

QVAERETVR an in illa immutatione mundi accipient corpora cœlestia augmentum lucis?

Aliqui dicunt, quòd non, quia illa immutatio in corporibus fiet per ignem, vt supra dictum est: ille quidem purgabit corpora, sed ignis purgans non pertinget ad corpora cœlestia, sed solum vsque ad tertium interstitium aeris, vt ostensum est supra, immo & corpora cœlestia non indigebunt purgatione ignis, licet fiat in eis purgatio per cessationem motus: ergo corpora cœlestia non innouabuntur per claritatis susceptionem. Secundo, quia sicut corpora cœlestia sunt generationis causa in istis inferioribus, per motum, ita sunt causa per lucem, sed cessante motu cessabit generatio, sed generatio nulla iam erit, ideo neque lux manebit quæ ad generationem facit, & sic non augebitur. Tertio, quia si homine innouato innouantur corpora cœlestia, oportet quòd eo deteriorato deteriorentur illa. Et quia aliquando homo deterioratus est, fuerunt illa deteriorata, sed hoc non videtur probabile, quia corpora cœlestia sunt inuariabilia, quantum ad id, quod est in substantia eorum: ergo homine innouato non innouabuntur. Quarto, quia si deteriorata fuerint corpora cęlestia homine deteriorato, hoc videtur fuisse, quando primo homine cadente a statu originalis iustitiæ, in peccatum totum genus humanum in eo lapsum est, & ideo illa deteriorarentur tunc, & si tunc fuerint deteriorata, oportet quòd tantum deteriorata fuerint, quantum dicuntur esse melioranda in hominis innouatione, sed dr̃ Isaiæ 30. ꝙ erit tunc lux Lunæ, sicut lux Solis, ergo oportet ꝙ in primo statu a die quarto conditionis Solis, & Lunæ luceret tantum Luna, quantũ nunc lucet Sol, sed quandocunq; Sol est super terram, est dies ꝑꝑ magnitudinẽ illuminationis eius, ergo q̃cunq; esset Luna sup terrã, ẽt esset dies, & hoc falsum est, q̃a tunc non esset nox a principio mũdi vsq; ad peccatũ Adæ, & tñ erat dies, & nox, vt scriptura ponit, & ẽt terra sup quam erat Luna habebat noctẽ: cũ dicatur Genes. 1. c. ꝙ facta est Luna, vt pręesset nocti: ergo hoĩe peccãte non fuerunt corpora cęlestia diminuta in lumine, & consequenter neque eo glorificato, augebuntur in lumine. Quinto, quia claritas corporum cęlestium ordinatur ad hominum vsum, sicut & aliæ creaturæ, sed post diem iudicij claritas nõ cedet in vsum hominis, dicitur enim Isaiæ 60. c. non erit tibi Sol ad lucendum per diem, neque splendor Lunæ illuminabit te, & Apocal. 21. cap. dicitur, quòd ciuitas illa Beatorũ non eget Sole, neque Luna, vt luceant in ea: ergo eorũ claritas non augebitur. Sexto, quia vr̃ ꝙ non esset sapiens artifex qui maxima, & pretiosissima instrumenta faceret ad aliquod paruum ædificium construendum, sed homo est quoddam minimũ comparatione cęlestiũ corporũ, quæ sua ingenti magnitudine, quasi incõparabiliter hoĩs quantitatẽ excedunt, immo ẽt quãtitatẽ totius

totius terræ, quæ ſe habet, vt punctus ad magnitudinẽ cęli, vt oſtendit Aſtrologus: ergo cum Deus ſit ſapientiſſimus artifex, videtur ꝙ non fuerit homo finis creationis cœli, & tunc ſi cœli non fuerunt creati propter hominem, neque glorificabuntur glorificato homine, & ſic non recipient luminis augmentum. Dicendum, ꝙ in illa innouatione mundi augmentum lucis accipient corpora cœleſtia, quia Iſaiæ 30. cap. dr̃, Erit lux Lunæ, ſicut lux Solis, & lux Solis ſemptempliciter, ſicut lux ſeptem dierum. iſta autem magna augmentatio eſt. Secundo, quia totus mundus immutabitur in melius, vt dictum eſt, & tamen cœlum eſt maior, & melior pars vniuerſitatis inter creaturas pure corporales: ergo innouabitur, ſed hoc non poteſt eſſe niſi maiori luce reſplendeat, quia lux eſt propria qualitas corporum cęleſtium: ergo augebuntur lumine. Tertio, quia omnis creatura, quę ingemiſcit, & parturit, expectat reuelationem filiorum Dei, ad Rom. 8. c. Sed corpora cęleſtia ſunt huiuſmodi, vt dicit ibidem Glo. Ergo expectant gloriam Sanctorum, ſed non expectarent, niſi ex hoc eis aliquid accreſceret: igitur eis claritas accreſcet, quia per eam maxime decorantur. Circa hoc conſiderandum, quòd innouatio mundi ad hoc ordinatur, vt in mundo innouato, manifeſtis indicijs quaſi ſenſibiliter Deus ab homine videatur. ducit autem creatura in Dei cognitionem per ſuam ſpeciem, & decorem, quæ manifeſtant ſapientiam facientis, & gubernantis, vnde dicitur Sapientiæ 13. ca. Augmentatione ſpeciei creaturæ, cognoſcibiliter poterit creator horum videri. pulchritudo autem cœleſtium corporum, præcipue conſiſtit in luce, & ſic Eccleſiaſtici 43. cap. dicitur: Species cœli gloria ſtellarum, mundum illuminans in excelſis Dominus. & ideo præcipue quantum ad claritatem corpora cœleſtia innouabuntur: quantitas autem, & modus illuminationis, quantum ad ſingula corpora cœleſtia non ſunt nobis nota, cum neque ſcriptura de his expreſſerit, ſed Deo ſoli qui hæc faciet nota ſunt. de Sole autem, & Luna dictum eſt, ſcilicet, quòd erit lux Lunæ, ſicut lux Solis, & lux Solis ſeptempliciter: an vero hæc ſic accipiantur ad literam, aut alius ſenſus accipiendus ſit, de hoc dicetur Iſaiæ 30. cap. Ad primum dicendum, quòd corpora cœleſtia innouabuntur, & purgabuntur, ſed non per ignem: purgatio quidem erit in omnibus, ſed non depuratio. ignis quippe purgat depurando, ideſt, tollendo infectionem fœditatis contractæ in corporibus ex peccato, & maxime tollet impuritatem permixtionis, quæ eſt in corporibus ex mutua actione elementorum, in quibus vero nihil horum erit, non habebit locum ignis, ideo ille non purgabit cœlos, quia neque poſſet aliquid agere in illos. cœli tamen purgabuntur per ceſſationem, a quibuſdam diſpoſitionibus inexiſtentibus, ideſt, a motu, & iſta purgatio erit diſpoſitio ad nouitatem gloriæ, & illa nouitas erit in augmento luminis.

Ad ſecundum dicendum, quòd generatio ceſſabit poſt iudicium, quia non erit ſtatus qui nunc eſt, & cum corpus cœleſte ſit cauſa generationis, & corruptionis huius, ceſſabit a tota iſta cauſalitate in actu. eſt autem cauſa per motum, ideo a motu ceſſabit, ſed lux non ceſſabit. cauſa eſt, quia motus non eſt perfectio aliqua corporis cœleſtis. Nam nullius rei motæ, inquantum mota eſt motus perfectio in ſeipſa, licet bene ſit medium acquirendi perfectionem, cum ſit actus entis in potentia, vel imperfecti. poteſt tamen pertinere ad perfectionem corporis, inquantum eſt cauſa alicuius. cum igitur motus nullius rei ſit perfectio intrinſeca, nec etiam erit perfectio cœli, rurſus, quia per motum non acquiritur cœlo aliquid intrinſecum, ſed reſpectus, vel vbi ſecundum partem, non eſt aliqua imperfectio, quòd ceſſet cœlum a motu, quòd autem ceſſaret claritas, eſſet inconueniens; quia claritas eſt perfectio ſimpliciter ſecundum intrinſecum, & ablata quacunque perfectione rei, ſecũdum ſubſtantiam inexiſtẽtem eſt res minus perfecta, ideo non tolletur lux cœleſtium corporum, licet tollatur, aut ceſſet motus, maxime quia tollere motum cœlorum, nihil eſt tollere de illis, ſed ſolum ceſſare a motu, & nulla mutatio eſt, ſecundum extrinſecum ceſſare ab illo. perdere autem claritatem eſt tolli naturam propriam corporibus cœleſtibus, in eo enim quòd talia ſunt, competit eis lucem emittere, & niſi tolleretur eis natura non perderent lucem, ideo non perderent illam, ſed augebuntur in ea.

Quomodo manebit lux, & generatio poſt iudicium, & an ex motu corporum cœleſtium fiat generatio?
Quæſt. CCCCLXVI.

SED dicetur quomodo manebit lux in corporibus cœleſtibus, quia tunc manebit generatio? nam per lucem ſunt illa cauſa generationis, & corruptionis, ſed generatio, & corruptio non manebũt, ergo neq; lux. Dicendũ ꝙ manebit lux, ſicut aſſerit ſcriptura, Iſa. 30. ca. ſed non manebit generatio, & corruptio, & ratio eſt vt aliqui dicũt, qa lux non eſt cauſa generationis, ſed motus, ideo ceſſante motu, ceſſabit generatio, & corruptio, etiam ſi maneat lux. Sed dicendum, ꝙ non ſtat: primo, qa operatio in natura non fit ſine contactu, & tñ corpora cęleſtia ſecundum motum non contingunt iſta inferiora: contingunt aũt ſ'm lucem: ergo non fit generatio propter motũ. Sed ad hoc aliqui dicunt, ꝙ fit contactus: nam corpora cęleſtia mota, mouẽt elementum ignis propinquum, & illud rapit aerem coniunctum, & aer motus in circuitu calefacit iſta inferiora, & ſic fit generatio, & corruptio. Dicendum, quòd non ſtat, quia generatio, & corruptio ſi fierent ex motu iſto, magis eſſet generatio, & corruptio in elementis coniunctis cęlo, ideſt, in aere, & igne, quàm in terra: cum illa ſuperiora immediatius moueantur a cęlo, & hoc modo magis calefierent, ſed falſum eſt, quia magis fiet generatio, & corruptio in terra: ergo non fit propter motum. Secundo, quia hoc videtur eſſe contra naturam: omnis enim operatio determinata, ſicut eſt a ſubſtantia determinata, ita eſt per virtutem determinatã. oĩs aũt talis virtus eſt qualitas: motus autẽ non eſt qualitas, immo neq; ens alicuius prædicamenti, ſed actus imperfectus, & mediũ ad formã acquirendã, ideo impoſſibile eſt, ꝙ motus ſit principiũ actiuũ, ſed corpora cęleſtia ſunt generatiua horũ iuxta illud: Sol & homo generant hominẽ, ergo non per motũ, ſed per aliqd aliud ſunt generatiua. Tertio, qa ſi motus eſſet cauſa horũ, cũ in motu conſideretur tardũ, & velox, ſ'm differentias horũ eſſet differẽtia rerũ genitarũ, ſed cęlũ ſemp mouetur ſ'm eandẽ velocitatẽ, qa eſt motus ſuus regularis: ergo ſemp cauſaret eadẽ, quod falſum eſt. Quarto, qa ſi ſolus motus, aut ipſe pręcipue eſſet cauſa generationis, & corruptionis, neceſſe eſſet idẽ generari, & corrũpi in oĩ parte terrę, cũ motus ſit idẽ, & corpora ſint eadẽ mota ſup oẽs partes terrę, & tñ non generantur eadem, ſed alia ad Auſtrũ, alia ad Aquilonẽ, alia in medio terræ: ergo non eſt motus cauſa generationis. Quinto, qa in oĩ tẽpore generarẽtur eadẽ, qa oĩ tẽpore eſt motus corporum cęleſtiũ ęque velox, & tñ alia generantur in vere, alia in hyeme, alia in æſtate, ideo non eſt motus cauſa. Sexto, quia ſi motus eſſet cauſa generationis, non eſſent neceſſaria aſtra, ſufficerẽt enim corpora cęleſtia, i. orbes, qa eundem, & ęquiuelocem motum facerẽt,

non existentibus astris,& tamen non esset eadem operatio non existentibus astris: ergo non est a motu. Septimo, quia dato, ꝙ mouerentur orbes,& astra simul, & ab eorum motu simul diceretur hæc causari, vt aliqui volunt, nõ videtur esse verum, quia omni die mouentur astra cum orbibus, sed non sunt semper ijdem effectus. Dicendum ergo, quòd operatio corporum cœlestium est per lucem, & tunc omnia præcedentia habebunt locum. Nã secundum lucem tangunt corpora cœlestia ista inferiora, cum radij perueniant vsque ad terram, & etiam ad intima eius, & ideo potest esse actio. Secundo, quia lux est qualitas,& virtus operatiua,& sic potest esse principium operatiuum. Dicendum autem, ꝙ lux est illuminatiua,& alteratiua, secundum ꝙ est illuminatiua, competit sibi hoc nomen lux, inquantum vero est alteratiua est innominata, simul autem agit vtrũque, sicut & ignis simul immutat illuminando,& realiter calefacit,& corrumpit. Tertio, quia data luce, vt causa apparet manifeste ratio diuersitatis harum rerum. Ad omnia enim loca ad quæ lux, idest, radij corporum cœlestiũ perueniunt, eodem modo est eadem causalitas: est aũt differentia lucis secundum ꝙ radij perueniunt ad aliquem locum magis, aut minus perpẽdiculariter, quia ex hoc causatur diuersa reflexio,& fractio radiorum,& consequẽter diuersus gradus caloris, & ideo diuersimode fiet generatio. Ex hoc autem apparet diuersitas generationis in locis, s. quia alia generantur ad Aquilonem, alia ad Austrũ, alia sub æquinoctiali, alia sub quolibet tropicorum, & ita secundũ alias partes latitudinis, & declinationis Solis. Ex hoc ẽt sequitur diuersitas secundũ tempora in eodem loco, quia super eundem locũ magis eleuatur Sol in æstate, q̃ in hyeme. Et ideo radij accedũt magis ad perpendicularem,& sunt efficaciores q̃ in hyeme: eodem modo in eodem tempore, & loco, i. in quo est æqualis eleuatio Solis, fit alia, & alia generatio, quia recipiuntur varie ipsi radij, scilicet, aliter in plano, aliter in concauo, aliter in prærupto, & excelso, sicut in collibus. Quarto apparet, ꝗa licet planetæ moueantur eodem modo,& super eadem loca, alia & alia operatio, & effectus, sentitur manifeste in rebus istis, quando coniungitur Sol, & Luna, quàm cum sunt in oppositione, quàm cum sunt in quadraturis, & ita de varijs coniunctionibus, & aspectibus astrorum, quod ideo fit, quia aliter recipiuntur radij istorum vno tempore, quàm alio,& aliud efficiunt radij vnius planetæ, quàm alterius: ergo lucis est operatio. Quinto, quia experimur hoc ex dominio planetarum, quia vnus dominatur vno tempore, & alius alio, & sunt diuersi effectus in inferioribus tẽporibus his. non tamen differunt planetæ in efficacia, nisi quantũ ad radios: ergo lucis est operatio,& non potest ad hoc facere motus ipsorum. Sexto, quia si lux non esset operatiua, sed motus, superuacuum esset poni multos cœlos, & multas stellas, quia motus ille non prodesset, nisi inquantum moto cœlo mouentur elemẽta per contactum, sed contingens elementa est vnicũ cœlum, scilicet, Lunæ, ideo alij cœli essent superuacui. Sed falsum est, quia nihil est frustra a Deo, aut natura, primo Politicorum, cap. primo: Ergo non est operatio ex motu, sed ex luce,& ideo prodest multos cœlos esse, vt multa astra sint, quorum radij recipiantur de distantia determinata: lucis ergo est operatio,& non motus.

Sed tunc manet idem dubium, quod prius, scilicet, quomodo cessante motu, cessabit generatio cum nõ cesset lux? Dicendum, quòd lux est operatiua, & tamen per motum, non quidem quasi motus conferat directe aliquid in operatione, sed quia lux, vel corpus lucidum non potest operari nisi motum, & hoc quia F si non moueretur, semper respiceret ea, quæ respiceret secundum eandem habitudinem, & ideo nulla fieret alteratio, neque generatio, quia ad generationem alteratio præcedit, & alteratio non fit, nisi aliter, & aliter se habeant res ipsæ alteratæ ad causam operantem, ideo ambo sunt necessaria ad operationem, super hæc inferiora, scilicet, motus, & lux, & cessante altero nulla fit generatio, vt colligit ex intẽtione Aristot. primo de Generatione,& Corruptione, scilicet, propter accessum, & recessum Solis, in circulo obliquo fiunt generationes, & corruptiones in terra, & ita motum dixit, inquantum accessum, & recessum posuit,& lucem inquantum dixit Solis. An vero motus aliquid faciat directe ad operationem cœli super hæc inferiora, & an cessatio motus cœli sit causa generationum omnium,& corruptionum, dicetur infra G apparet ergo ad argumentum, quòd motus cessabit in corporibus cœlestibus, sed non lux, & tamen ex hoc non sequitur aliquod inconueniens.

An corpora cœlestia peccante homine fuerint deteriorata, & quomodo hoc esse potuerit. Quæst. CCCCLXVII.

AD tertium principale dicendum, quòd manet dubium de deterioratione corporum cœlestium peccante homine, an fuerit & quomodo esse potuerit? Aliqui dicunt, ꝙ fuit facta deterioratio, quia super illud Isaiæ 30. cap. Erit lux Lunæ, sicut lux Solis, dicit Glo. Omnia propter hominem facta in eius lapsu deteriorata sunt, & H Sol, & Luna in suo lumine peiorata.

Sed tunc stat dubium, quomodo accederit deterioratio. Aliqui dicunt, quòd erat prius lux Lunæ, sicut nunc lux Solis, & lux Solis erat septempliciter, sicut dicit Isaias futurum esse aliquãdo, & ideo dicunt istã esse causam illius innouationis, scilicet, quia luminaria homine peccante, tantum perdiderunt, ideo eo glorificato, & restituto, reponentur in eundem gradum gloriæ, & lucis. Sed dicendum, quòd non stat: primo, quia hoc dato nunquàm esset nox, quando Luna esset supra terram, sicut supra dicebatur, & tamen Luna facta erat, vt præesset nocti, Genes. 1. cap. I Secundo, quia tanta lux non conueniret ad influentiam, quæ fit super terram,& elementa, quia multum de luce calefacit multum; vnde Luna calefaceret, sicut Sol, & Sol valde magis, & consequenter omnia astra, cum omnia haberent proportionaliter plus de lumine, quàm nunc habeant, sed nunc existente hac quantitate,& proportione lucis, est cõueniens influẽtia super terram ad generationem, & corruptionem: ergo data maiori luce, non fieret influentia conueniẽter. Tertio, quia si tanta lucis excellentia esset, nemo posset eam tolerare, & sicut non possent homines, neque pecora, sicut enim nunc nullum animal regulariter potest diu intueri directe radios Solis, vel corpus eius, ita & nullum posset tunc intueri ex obliquo reflexionem tantæ lucis super terram, sed omnia animalia excæcarentur, quia fieret eis improportionaK lis illa lux, & ideo corrumperet sensum, secundo de Anima, idest, sensationem tolleret, & corrumperet, vel læderet organum sensationis,& destrueret potentiam, sicut nunc noctuæ non possunt lumen diei sustinere, etiam si Solem non respiciant.

Sed dicetur, quòd homo posset istud tolerare, quia homo beatificandus erat statim, aut post paululum si non peccasset, & tunc non læderet visum eius quæcunque intensa lux, sicut erit post iudicium: nam dicitur quòd erit lux Lunæ, sicut lux Solis, & lux Solis septempliciter, & tamen non offendentur oculi hominum, quia beati erunt,& corpora glorificata.

Dicen-

Dicendum,quòd non sta primo,quia nõ erat homo creandus beatus ; sed aliquandiu maneret potens pati,& mori quousque saltem tentaretur, & in bono confirmaretur,& interim oculi sui non possent sustinere lumen cœli. Secundo,& præcipue, quia dato,ꝙ homo posset hoc sustinere iam beatificatus, tamẽ animalia tunc mansura erant in statu in quo nunc sunt, & certum est, quòd illa non possent sustinere tantam lucem,ideo non fuit tanta. Quarto,quantum ad principale,quia non est verisimile, quòd Deus tantam excellentiam creaturæ faceret, quam statim homine peccante destrueret:sciebat quidem Deus hominem peccaturum,licet enim in libertate hominis esset peccare,& non peccare, sciebat Deus,quòd homo se determinaturus esset ad peccandum, & in hunc statum incideret vniuersum, ideo non faceret tantam pulchritudinem,quam statim destruere deberet. Quinto, quia non videtur quomodo istud fieret : cum corpora cœlestia sit immutabilia:& tollere eis lucem,vel gradum aliquem lucis sit tollere naturam,quod difficile est. Sexto, quia dato,quòd posset tolli,non videtur quòd Deus auferret,quia non lædebat per hoc homines. Si enim tolleret lucem in pœnam fieret,sicut terra maledicta fuit in labore hominis, Genes.3.cap. & tamen illa diminutio non videtur, quòd fiat in pœnam, cum existentibus luminaribus in hac quantitate, & proportione lucis sufficienter generentur omnia necessaria, & conuenientia ad hominis statum. Septimo,quia dato,quòd in pœnam cederet illa diminutio,nõ videtur quòd Deus illam daret propter peccatum, quia Deus non consueuit mutare naturalia propter peccata hominum, sed pluit super bonos, & malos,& Solem suum oriri facit super iustos, & peccatores, supra 5.cap. ideo non videtur quòd talem diminutionem lucis faceret, homine peccante. Alij autem dicunt, quòd vere fuit facta illa diminutio, & quòd potuit fieri non quidem naturali operatione, sed diuina. Sed dicendum, quòd non est negandum Deum posse facere potest quidem facere omnia,quę non implicant contradictionem, & tamen non est dicendum factum esse. primo,quia irrationabile est aliquid tale ponere,nõ data causa,& tamen nec scriptura sacra, nec ratio aliqua suadet, quòd talis lux fuerit luminarium a principio. Secundo,quia non solũ non apparet factam fuisse tantam diminutionem in lumine,sed neque apparet aliquam fuisse, cum nulla ratio, aut scriptura hoc conuincat, & pluralitas nunquàm est ponenda sine necessitate.

Alij autem dicunt,quòd corpora cœlestia deteriorata fuerunt in lumine,vt assentiant illi glosæ,& tamẽ dicunt non fuisse aliquam minorationem realem in luminis defectu, sed minoratio fuit quãtum ad vsum hominis,scilicet,quòd homo post peccatum,non cõsecutus est tantum beneficium ex lumine corporum cœlestium,quantũ perciperet si non peccaret: simili modo dicitur Genes.3.cap. Maledicta terra in opere tuo,spinas, & tribulos germinabit tibi. & tamen manifestum est,quòd etiam si homo non peccasset, germinaret terra spinas, & tribulos, quia ista sunt quædã plantæ pertinentes ad determinatam speciem,& gradum perfectionis, & Deus creauerat ista, sicut & cætera creauit, & dedit terræ vim germinatiuam horũ, ideo non auferret ista de mũdo homine non peccante,sed germinaret terra omnia hæc, sicut nunc. Sed hoc factum est, quia si homo non peccasset non nocerent ei hæc,neque essent in pœnam eius : nunc vero postquàm peccauit,cedunt in pœnam, quia in illa terra in qua ipse seminat frumentum, nascuntur tribuli cum frumento, & impediunt, & affligunt hominem. Sic enim de serpentibus, & omnibus ve-

A nenatis erat:nam erant ante peccatum hominis,cum dicatur,quòd serpens erat callidior, idest, prudentior cunctis animantibus terræ,Genes.3.cap.& per illa tentatus est Adam, & Eua. & futura erant omnia hæc etiam si homo non peccaret, cum pertineant ad perfectionem vniuersi, sicut quædam species, & gradus perfectionis substantialis, sed non nocerent homini, si non peccaret, nunc vero quia peccauit, in pœnam eius sunt omnia hæc, licet in pœnã facta non fuerint, ita ergo corpora cœlestia, si non præstant homini tantum beneficium per suam operationem,quantũ pręstarent ei ante peccatũ, dicuntur deteriorata respectu hominis.licet absolute in nullo sint minorata. Dicendum autẽ ꝙ iste modus loquendi est satis conueniẽs,
B & tamen si velimus dicere, ꝙ corpora cęlestia, neque simpliciter,neque respectu hominis fuerunt deteriorata,non erit inconueniens,immo fortassis nunc maius beneficium percipit a corporibus cœlestibus, qa si non peccaret homo,efficeretur immortalis, & impassibilis, & ideo minus indigens influxu cœli, cũ viueret iam quasi supernaturaliter, & totam vegetationem suam recipiat ex operatione,& influxu cœli. Ad rationem autem tunc dicendum,quòd licet non fuerint deteriorata corpora cęlestia per peccatum hominis,meliorabuntur quando ille innouabitur. Primo, quia homo per peccatum corruit a sua dignitate, sed minus corruit peccando, q̃ eleuabitur in resurrectione,& glorificatione: nam ante peccatum erat potens
C mori,& per peccatum effectus est mortalis, non quidem apponendo ei aliquid mali, quod prius non haberet, sed non dando ei gratiam, vel statum quẽ aliàs haberet : in glorificatione autem totaliter eleuabitur secundum animam, & corpus, vt dotes habeat, ideo licet illo cadente non corruerit vniuersum, eo eleuato ad tantam celsitudinem cõueniens est eleuari vniuersum. Secundo,& præcipue, quia homine peccante non fuit mutatus status vniuersi, cum post peccatũ habuerit corpus animale,sicut prius cibis indigens,& non conseruatur talis vita sine generatione, & corruptione facta in creatura, iõ debuit manere status vniuersi, sicut prius ad faciendum diem, & noctem per
D motum luminarium,& generationem,& corruptionem in creatura ad cibationem viuentium: talis autẽ fuit status vniuersi ante peccatum, quia secundũ hãc conditionẽ omnia creata sunt,Genes.1. Ideo propter peccatũ hominis nõ debuit minui aliquid de lumine cęlestiũ corporũ,cũ non mutatus fuerit status vniuersi. Secus aũt erit de innouatione hominis,qa tũc mutabitur status vniuersi,eo ꝙ nihil erit indigens operatione cęlesti, quę fit secundum istam influentiam, & proportionem lucis,quę nunc est:nam nulla alia,nec plantę manebunt,q̃ egeant vegetatione, homo ẽt trãsibit ad statũ spiritualẽ ĩcorruptibilitatis cessante isto statu aĩali,& non indigebit vegetatione aliqua,quę fit ꝑ motũ.& operationẽ cęli,ideo cum operatio cęli sit
E propter hominẽ cessabit status cęli, qui nunc est mutato iã hoĩe, & sicut homo trãsit ad excellentiorẽ statũ, ita & cęlũ vt ministret homini eo modo quo possit,transibit ad meliorẽ conditionẽ, & hoc erit quãtũ ad lucẽ,q̃ est qualitas corporũ cęlestiũ,iõ augebuntur valde in claritate,licet non fuerint diminuta,quando homo peccauit. Ad quartũ cũ dr̃,ꝙ si fuerunt deteriorata,tantum dicuntur deteriorata,quantum erunt innouanda.dicũt aũt sequentes intentionem illius glo. ꝙ fuerunt deteriorata, non quantum ad realem defectum luminis, sed quantum ad subtractionem beneficij. dicunt enim ꝙ licet ante peccatum Adæ nõ erat lux Lunæ, sicut nunc est lux Solis, tñ tantã vtilitatem præstaret quantam nũc præstat lux Solis, & lux Solis præstaret septemplicem vtilitatẽ, sed nũc ꝑꝑ peccatũ

præſtat Luna minorem vtilitatem, & Sol etiã: dicunt
tamen ꝙ etiam in illo ſtatu non faceret Luna eſſe diē
quando ipſa eſſet ſuper horizontem, quia lux eius nõ
eſſet maior, quam nũc eſt: & tamen ex magnitudine
lucis fit dies, eſſent ergo dies, & nox, etiam ſi non pec-
caret Adam, ſicut nunc: ſecus aũt de ſtatu iſtorũ poſt
iudicium, quia tunc Luna faciet non eſſe noctem vbi
ipſa fuerit. Sed dicendum, ꝙ non videtur ſatis rationa-
biliter dictum, ꝙ Luna ante peccatum præſtaret tan-
tam vtilitatem ex luce ſua, quantam nunc pręſtat Sol,
& Sol præſtaret ſeptemplicem. & ratio eſt, quia ope-
ratio corporum cœleſtium eſt ex virtute ipſorũ acti-
ua, & tranſmutatiua, quæ eſt realiter ipſa lux, vel non
ſine ea, & ideo exiſtente æquali illa operatio erit æqua
lis, & tamen dicunt non diminutam eſſe lucem cor-
porum cœleſtium. ergo neque virtutem, neque ope-
rationem, niſi forte dicatur, ꝙ venit iſte defectus ex
conditione terræ ſuſceptiuæ, quaſi ante melius reci-
peret influẽtiam aſtrorum, quàm poſt peccatum, ſed
non videtur verum, quia non fuit aliqua qualitas bo-
na abſoluta ablata, aut diminuta, neque aliqua mala
realiter inducta, quia ſicut Deus non deteriorauit cor
pora cœleſtia propter peccatum hominis, ita neque
deteriorauit terram, quia peccatum non mutauit na-
turam, ideo ſequitur quòd ante peccatum Adæ non
præſtabat Luna maiorem vtilitatem, quàm nunc, neç
Sol maiorem quàm nunc. Secundo, quia aut illa ma-
ior vtilitas præſtaretur ante peccatum ex aliqua natu-
rali virtute Solis, & Lunæ ſufficiente ad hoc præſtan-
dum, aut ſupernaturaliter. Si primo modo non ſtat,
quia cum non ponatur maior lux, neque maior vir-
tus eſſet, etiam quia ſi maior virtus eſſet, neceſſe eſt
vt dicamus eam nunc ablatam, cum nunc non ope-
rentur ſecundum eam Sol, & Luna, & hoc falſum
eſt, quia ſic eſſet ſimpliciter deteriorata natura cœ-
leſtis, quod falſum eſt: nam ſic poſſemus dicere lu-
cem diminutam fuiſſe. Secundum autem non ſtat,
quia operatio naturalis non fit miraculoſe, fieret ta-
men ſic ſi ad illam vtilitatem influentiæ nõ eſſet prin
cipium intrinſecum ſufficiens in Sole, & Luna, ſed
Deus iſtud ageret, ideo videtur quòd ſicut non erat
tunc maior lux, quàm nunc, ita neque erat realiter
maior vtilitas.

Item dicendum, quòd non arguunt conuenien-
ter, quia dato quòd diminuta fuiſſent corpora cœ-
leſtia realiter in lumine, aut efficacia operandi, non
ſequitur quòd in innouatione æqualiter ſolum reci-
perent de luce: nam ſi corpora cœleſtia caderent ali-
qualiter a ſua perfectione, vel ſtatu, ſolum fieret hoc
propter hominem peccantem, ſicut innouantur pro-
pter hominem innouatum. Sed homo peccans, mi-
nus corruit a ſua dignitate, vel perfectione naturali,
quàm accipiat in innouatione: nam quando pecca-
uit non erat immortalis, neque habebat aliquam do-
tem animæ, aut corporis, ſed erat potens mori, & po-
tens non mori. per peccatum autem factus, eſt deter-
minatus ad moriendum. Sed in innouatione accipiet
dotes animæ, & corporis: ergo maiorem perfectio-
nem accipiet, quam perdidit. ſic ergo corpora cœle-
ſtia maiorem lucē, & perfectionem accipient, quàm
perdidiſſent, licet aliquam perdidiſſent. Et ideo tunc
non erit nox propter magnitudinem lucis, ſed ante
peccatum hominis, nox, & dies erant, & manſiſſent
etiam ſi non peccaſſet homo: erit autem lux Lunæ,
vt dicitur ſicut lux Solis, ideo non erit nox vbicun-
que apparuerit Luna ſuper terram: lux autem Solis
dicitur futura ſeptupliciter. de corporibus autem Bea
torum dicunt, quòd fulgebũt ſeptupliciter, q̃ Sol, ſed
iſtud non habet auctoritatem, ſicut habet, ꝙ Luna lu-
cebit ſicut Sol. Ad quintum dicendum, ꝙ Sol, & Lu-
F na, & omnia aſtra lucebunt poſt iudicium etiam ma-
gis, q̃ nunc lucent. Cum vero dr̄, ꝙ non erunt ad mini
ſterium humanum, poteſt dupliciter dici. Vno modo
ꝙ cedere aliquid in vſum, vel miniſterium humanũ,
dupliciter fit, quia aut propter neceſſitatem, aut pro-
pter aliquam perfectionem. Si primo modo dicendũ,
ꝙ corpora cęleſtia proſunt nũc ad vſum humanum,
quia ſine illorum luce, & operatione nullum animal
viueret in hac vita animali ſecundum generationem,
& corruptionem; poſt reſurrectionem vero hoc mo-
do non cedunt corpora cœleſtia in vſum humanum,
neq; aliqua creatura, quia nulla indigentia erit in cor
pore glorificato, & incorruptibili. Et ſic etiam nõ eſt
neceſſaria lux corporum cęleſtiũ homini poſt reſurre
G ctionē. ſic dr̄ Apocal. 21. ꝙ ciuitas illa non eget Sole,
neq; Luna, vt luceat in ea, quia claritas Dei illumina-
bit illam, & lucerna eius eſt agnus. Accipiendo tamen
quantum ad perfectionem quandam proderũt lumi-
naria cœli, ſicut eſt de ſcientia, vel habitu ſpeculatiuo:
nam ad vita neceſſaria eſt cognitio artis, & operatio-
nis, quæ eſt cognitio practica, & pertinet ad pruden-
tiam, vel aſtutiam, quia ſine his non viuitur, aut male,
& cum difficultate viuitur: ſpeculatiua autē cognitio
nõ eſt neceſſaria ad vitam, & tamen multum perficit
hominem, ita & de illuminatione, & luce corporum
cęleſtiũ erit poſt iudiciũ. Non enim erit neceſſaria ad
viuendũ, ſed erit vtilis, vel conferens ad perfectionem
ſpeculatiuo modo, i. ad cognitionem ſenſitiuam, non
H inquantum illa prodeſt, ſed inquantum eſt gradus co-
gnitionis: nam per ſenſum viſus cognoſcemus deita-
tem, quaſi ſenſibiliter, ideſt, per manifeſta iudicia, &
ad hoc proderit excellentia luminis in corporibus cę-
leſtibus. Aliter poteſt dici, quòd corpora cœleſtia fue
runt hic ad vſum hominis, quãtum ad lucem, & ope-
rationem ſuam, dato tamen quòd poſt reſurrectionē
non cedant in vſum hominis, ideſt, de nullo ei ſeruiãt
non ideo peribunt, quia corpora cœleſtia ſunt in ſe
aliquid perfectum: dato ergo, quòd non prodeſſent
alicui, manerent: erunt tamen aliquid perfectius poſt
diem iudicij, quàm nunc: ergo non peribit eorum cla-
ritas. Ad ſextum dicendum, quòd illa ratio eſt Rab.
Moyſi, qui vult mundum non eſſe factum propter
I hominem, & conſequenter negat innouationē mun-
di innouato homine: nam nos dicimus ideo mundũ
innouari, quia homo innouabitur, quaſi mundus ſit
propter hominem, ſi autem mundus non ſit propter
hominem, etiam ſi homo innouetur non innouabi-
tur mundus. Et ideo illa, quæ in Veteri Teſtamento
de innouatione mundi dicuntur, dicit eſſe metapho.
Et ſicut illud Iſaiæ: de Sole, & Luna dicit eſſe non ſe-
cundum rem, ſed ſicut dicitur Sol obtenebrari homi
ni, quando eſt in magna triſtitia, ita vt neſciat quid fa-
ciat, ita econtrario Sol dicitur magis lucere, vel mun-
dus innouari, quando ex ſtatu triſtitiæ in maximam
exultationem homo conuertitur. de hoc tamen an
erit Solis, & Lunæ augmentatio in lumine realiter,
K qualis ponitur Iſaiæ 30. cap. vel eſt metapho. dicetur
magis eodem cap. Et tamen pro nunc tenendo, ſicut
communiter tenetur, ꝙ ſicut erit vera innouatio mũ-
di, ita erit vera Solis, & Lunæ in lumine augmenta-
tio. Dicendum, ꝙ ratio illa non tenet, quia licet corpo-
ra cęleſtia excedant hominem ſecundum quantita-
tem, non eſt inconueniens ꝙ ſint facta propter homi
nē, cũ homo ſit excellentior corporibus cœleſtibus,
non tamen ſicut propter principalem finē, aut totalē,
quia propter Deum ſunt, ſicut & omnia, & tamē im-
mediate ſunt pp hoīem, cum ipſe ſit excellentior eis,
manifeſtũ eſt ēt ꝙ aīalia cætera plura, & maiora ſunt,
q̃ homo, & tñ pp hoīem facta ſunt, Pſal. 8. Oīa ſubieci
ſti ſub pedibus eius, oues, & boues vniuerſas, inſuper
&

& pecora campi, & Deus dixit, quòd homo preesset, & dominaretur piscibus, & animalibus, & volatilibus Genes. 1. cap. ita igitur, & cęlum, licet maius sit potest esse propter hominem.

An motus corporum cælestium cessabit post iudicium innouato mundo. Quæst. CCCCLXVIII.

QVAERETVR an motus corporum cęlestium cessabit post diem iudicij innouato mundo. Aliqui dicunt, quòd non, quia Genes. 8. ca. dicitur, cunctis diebus terrę frigus, & ęstas: & hyems, & ęstas efficiūtur per motum solis, ergo tam sol quā cętera corpora cęlestia mouebūtur post iudicium, & sic nunquam cessabit motus cęli.

B Secundo quia Iere. 31. dicitur hęc dicit Dominus, qui dat solem in lumine diei, & ordinem lunę, & stellarū in lumine noctis, qui turbat mare, & sonant fluctus eius, si defecerint leges istę coram me, & semen Israel deficiet, vt non sit gens coram me cunctis diebus, semē autem Israel nunquam deficiet, sed in sempiternum erit, ergo leges diei, & noctis, & hyemis, & æstatis, & motus fluctuum maris, quæ omnia veniunt ex motu cęli, nunquam deficient, & sic in ęternū erit motus cęli. Tertio quia substantia corporum cęlestiū semper est, sed frustra est ponere aliquid nisi ponatur id, propter quod est factum corpora autē cęlestia ad hoc sunt facta, vt diuidant diē a nocte, & sint in signa, C & tempora, dies, & annos, ergo istud erit semper, sed istud non fit nisi per motum, ergo motus cęli nunquā cessabit, quia aliàs frustra manerent corpora. Quarto quia in illa innouatione totus mundus meliorabitur, ideo nulli corpori remanēti auferetur id, quod est de sua perfectione, sed motus est de perfectione corporis cœlestis, quia vt dicitur ibi 2. cœli, & mundi, illa corpora participant diuinam bonitatem per motū, ergo motus cęli non cessabit. Quinto quia sol illuminat successiue diuersas partes mundi, secūdum quòd circulariter mouetur, si ergo motus circularis cœli cessaret, sequitur quòd in aliqua superficie terrę esset perpetua obscuritas, & nox, quod est inconueniens data tanta perfectione rerū in illa innouatione mun D di. Sexto quia si motus cęli cessaret hoc non esset nisi inquantum ille motus aliquam imperfectionem in cęlo ponit vtpote lassitudinis, vel laboris, & hoc esse non potest cum ille motus sit naturalis, & cęlestia corpora sint impassibilia, vnde non possunt fatigari in suo motu, vt dicitur 2. de cęlo, & mundo. Septimo quia frustra est potentia, quę non reducitur ad actum, sed in quocunque situ est corpus cęli aut ponatur, est in potētia ad aliū. Si aūt non reduceretur esset frustra, & eēt impfecta potentia, ergo reducetur, sed nō pōt reduci nisi per motum, ergo semper mouebitur. Octauo quia illud, quod indifferēter se habet ad plura, aut vtrunque siue omnia attribuuntur ei, aut nullum, sed sol indifferenter se habet ad hoc, quòd sit E in Oriente, & in Occidente, quia aliàs motus eius nō esset vniformis per totum; nam ad locum vbi esset naturalius, moueretur velocius, ergo neuter situs attribuetur soli, vel vterque, sed neque vterque nec neuter potest attribui ei nisi successiue, & per motum, oportet enim, quòd si quiescit in aliquo situ quiescat, & sic non hēbit vtrunque neque neutrum, sed alterū, ergo necesse est, quòd corpora cęlestia nō quiescant, & ita Sol, & Luna, & astra semper mouebuntur. Nono quia motus cęli est causa temporis, si ergo motus deficeret, etiam tempus deficeret. Sed si tempus deficit oportet, quòd in instanti deficiat, quia non potest deficere, vel desinere in tempore, quia iam tempus non desijsset, sed diffinitio instantis 8. Phy. est, quòd

A instans est initium futuri, & finis preteriti, & sic post vltimum instans temporis esset tempus, quod est impossibile, ergo motus cęli nunquam cessabit.

Decimo quia gloria non tollit naturam, sed motus cęli est naturalis, ergo per gloriam superuenientē non tolletur, patet antecedens, quia nō est motus violentus. Dicendum, quòd post diem iudicij innouato mundo nō erit vltra motus corporum cęlestium. Et apparet primo, quia Apo. 10. cap. dicitur, quòd Angelus iurauit per viuentem in secula seculorum, ꝙ amplius non erit tempus, sed postquam septimus Angelus tuba cecinerit qua canēte mortui resurgent, vt dicitur 1. Cor. 15. c. sed quandocunque motus est, tēpus est, cum sit tempus mensura motus, & nō cuiuslibet, sed primi sub quo omnes motus sunt, & iste est motus cęli, ergo quando cessauerit tempus necesse est, ꝙ nullus motus sit, & sic nō mouebit̄ cęlū. Secundo qa Isa. 6. c. dicitur non occidet vltra Sol tuus, & Luna tua non minuetur, sed occasus solis, & diminutio Lunæ causantur ex motu cęli, ergo non erit tunc motus cęli. Tertio quia vt ostenditur 2. de Gene. motus cęli est propter cōtinuam generationem in istis inferioribus, sed generatio cessabit cessante, & completo numero electorum, ergo & tunc motus cęli cessabit. Quarto quia vt dicitur 2. Metaphy. omnis motus est propter aliquem finem, sed omnis motus, qui est propter finē aliquem habito fine illo cessat, ergo vel motus cęli nunquam consequitur finem suum, quod absurdū videtur, quia tunc frustra esset, vel aliquādo quiescet. Quinto quia quies est nobilior quàm motus, quia secundum, quòd res sunt immobiles, similantur Deo in quo est summa immobilitas, sed corporū inferiorum motus terminatur naturaliter ad quietem, sed corpora cęlestia multū nobiliora sunt, ergo a fortiori terminabuntur ad quietem, & sic cessabit aliquando motus cęli. Considerandū, quòd circa hoc est triplex opinio. Vna est Philosophorum, qui dicūt, ꝙ motus cęli semper durabit. Sic enim tenet Arist. 8. Physi. vbi probat ęternitatem motus, & motoris. Sed hoc repugnat positioni fidei, quia mundus iste est propter homines, & status iste mutabilitatis est propter generationem, vt dicitur 2. de Generatione, & hęc generatio est hominis pręcipue, cum & cætera propter hominem generentur, ideo tandiu durabit iste status quādiu homines generari debuerint. Deus autem nō intendit generationem hominum nisi propter electos. illi vero sunt in numero certo a Deo pręfinito, ideo quando ille impletus fuerit, implebitur & cessabit generatio omnium hominum, & consequenter cessabit totus iste status mutabilitatis, sed principium horum est motus cęli, ergo motus cęli cessabit.

Secunda positio est, quòd motus cęli cessabit, & hoc naturaliter. Sed falsum est, quia omne corpus quod naturaliter mouetur, & naturaliter quiescit, habet locum ad quem naturaliter mouetur, & in quo naturaliter quiescit, & ab illo non recedit nisi per violentiam, nullus autem talis locus potest assignari corpori cęlesti, quia non est magis naturalis soli accessus ad punctum Orientis quàm recessus ab eo, motus ergo cęli, quia non est totaliter naturalis, non poterit totaliter terminari ad quietem licet terminetur.

An motus cæli cessabit post resurrectionem in innouatione mundi ex sola diuina voluntate. Quæst. CCCCLXIX.

TERTIA positio est aliorum, quæ vera est, scilicet, quòd motus cęli cessabit post resurrectionē in illa mundi innouatione, non quidem ex aliqua causa naturali, sed diuina voluntate

luntate hoc faciente. Et ratio est, quia sicut corpora cęlestia non mouentur ex aliqua necessitate naturali quasi a principio extrinseco hoc exigente, sed ex Dei voluntate ad horum inferiorum conseruationem, & generationem, ita ex Dei voluntate sine vlla naturali exigentia cessabunt moueri qñ motus eorũ nõ fuerit vtilis. Patet primum, quia (vt dictum est) nõ est aliqua naturalis necessitas ad motum cęli ex parte corporis cęli, vnde non mouetur, nisi quia intelligentiæ mouent corpora ipsa Deo volente, & causa motus est ad generationem, & corruptionem in his inferioribus 2. de Gene. & Corrup. Sed Deus vult nunc manere generationem, & corruptionem quandiu hominis conseruatio in isto statu ei placet, sed aliquãdo complebitur ista, s. impleto numero electorũ, ideo Deus tunc volet, ꝙ cesset generatio, & corruptio in his rebus, & consequenter, quòd cesset motus cœli, & sic cessabit motus non tamen naturaliter neque contra naturam, sed Deo volente.

Ad primum dicendum, quòd non durabit motus cęli in ęternum, sed solum quandiu res manserint in isto statu corruptibili. Cum vero dicitur, cunctis diebus terrę posset dici, quòd planum est, certũ est enim, ꝙ omnibus diebus durabit motus cęli: impossibile enim est diem aliquem esse in quo non sit motus cęli, cũ dies, & nox causentur ex motu cęli, sed non est iste sensus, quia tunc nõ diceretur cunctis diebus terrę, sed cunctis diebus simpliciter. Aliter potest dici, quòd dicitur omnibus diebus terrę, i. quãdiu erit terra, voluit enim dare Deus securitatem de permansione temporum, & quòd nõ delerentur vltra homines diluuio, neque mutaretur ordo mundi ex aliquo accidenti, sicut in diluuio videbatur esse factum, & ad hoc Deus dedit securitatẽ hanc per id, quod firmius videbatur, nihil autem videtur esse firmius, & permanentius quàm terra Ecclesiastes 1. ca. generatio transit terra autem in ęternum manet: ideo nominauit terram in hac securitate dicens omnibus diebus terrę, idest, quandiu fuerit terra. Sed terra dupliciter esse, vel manere, aut dies habere intelligitur. Vno modo, vt principium generationis, & mater, nam omnium mater est Ecclesiastici 44. Alio modo, vt ens quoddã. Primo modo non manet terra in sempiternum, sed tandiu quandiu durat generatio, & corruptio vsque ad impletionem numeri electorum. Secundo manet terra in ęternum. Accipiendo primo modo quandiu est terra semper est motus cęli, quia aliter non fit generatio. Accipiendo secundo modo cessabit motus cęli ẽt terra manẽte, sed ibi accipiuntur dies terrę primo modo. Et patet, quia dicitur cunctis diebus terræ sementis, & messis, frigus, & ęstus, & ęstas, & hyems non requiescent, idest, omnibus diebus in quibus terra fuerit principium sementis, & messis: nam tunc est generatio, & corruptio, & ideo est motus cęli, sed tẽpus sementis, & messis cessabit resurgente homine, ideo vltra non erit dies, & nox, & motus cęli.

Ad secundum dicẽdum eodem modo, quòd quãdiu fuerint leges seculi, idest, dies, & nox, & fluctus maris erit semen Israel, & tamen non sequitur, quòd quandocunque sint filij Israel sint istę leges, vnde aliquando deficient. Alio modo potest dici, quòd tam filij Israel quàm istę leges sęculi deficient aliquando. Nã in fine sęculi deficient filij Israel, vt non sint gens, quia aliquando erit quando omnes mortui erũt. maxime quia non dixit, quòd filij Israel deficerent, sed ꝙ semen Israel deficeret, vt non esset gens coram eo cunctis diebus, & est sensus sicut non possunt deficere istę leges coram me, s. quandiu fuerit status humanę generationis, & corruptionis, ita non deficere potest semen Israel, ita vt desinat esse gens, sed omnibus

F bus diebus erit gens eorum, & verum est, quia vsque ad diem iudicij durabunt, sed non sequitur ex hoc, ꝙ leges sęculi semper durent.

Ad tertium dicendum, quòd nunquam manet aliqua res spoliata penitus operatione sua, vel fine ad quem est, & ideo corpora cęlestia, quia in ęternũ manebunt, habebunt semper operationem aliquã, ita vt non sint frustra. Cũ vero dicitur, ꝙ actus illorum, aut finis proprius est, vt sint in signa, & tempora, dies, & annos. dicẽdũ, ꝙ iste erit finis ĩmediatus, & ꝓximus, & est proprius actus ipsorum corporum cęlestiũ, sed iste actus rursus ordinatur ad alium actum, vel finẽ, s. ad ministerium humanum, vt patet Deuter. 4. cap. ne forte eleuatis oculis in cęlum videatis Solem, & Lu-

G nam, & omnia astra cęli, & errore deceptus adores, quę creauit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub cęlo sunt, & ideo magis debet sumi iudicium de corporibus cęlestibus secundum humanum ministerium quàm secundum immediatum finem eorum, sed possunt corpora cęlestia per alium modum manere in ministerio hominis, s. inquantum ex pulchritudine eorum quasi per manifesta indicia Deus cognoscetur sensibiliter, ideo etiã motu cessante manebit eorum ministerium, & sic ipsa manebunt.

Aliter potest dici, quòd corpora cęlestia licet creata sint propter hominem, idest, vt per operationem suam influẽdo conseruarent vitam humanam, tamẽ

H non fuit totaliter iste finis, sed fecit ea Deus propter vniuersi perfectionem principaliter: nam licet Deus produxit hominem velut pręcipuam creaturam inter corporales, non fecit cętera propter ipsum, quasi ita essent propter eum, quòd non essent propter aliquid aliud, sunt enim ad ostendendum diuinam bonitatem. Nam Deus, quia bonus erat omnia bona creauit, vt bonitatem suam extra se communicando bonitatem, quæ ipse est, ostenderet, & ideo non solum creauit singula, quæ in se bona sunt, sed etiam vniuersitatem rerum, quę valde bona est Genes. 1. cap. Sed istę res quandiu tenent speciem suam, & ordinẽ ostẽdunt bonitatem Dei a qua prodierunt: ideo nunquã

I frustra sunt, sed pręcipuum finem tenent, & sic licet cesset motus adhuc conueniens est manere corpora cęlestia propter prædictam causam.

Ad quartum dicendum, quòd corpora cęlestia meliorabũtur in illa innouatione, sicut & cętera manentia erunt meliora, & ideo si motus esset de perfectione ipsorum corporum cęlestium nunquam tolleretur, aut cessaret, sed quia nullam perfectionem in eis dicit, cessabit. Et patet, quia aut motus esset perfectio secundum seipsum, aut via perfectionis, neutrum autem est. De primo patet, quia motus non est forma simpliciter, quæ sit inexistens, sed actus entis in potẽtia, i. entis imperfecti, secundum quòd imperfectum, & sic motus nulla perfectio est, sed medium veniendi ad perfectionem: ideo non manebit in corporibus

K cęlestibus velut aliquid perficiens ipsa formaliter. De secundo patet, quia non est via ad perfectionem intrinsece: nam alteratio, & augmentatio sunt motus ad formam, quæ intrinsece acquiritur, ideo sunt via ad perfectionem intrinsecam, sed motus localis cum non terminetur nisi ad vbi quod est aliquid extrinsecum, ideo licet motus cęli cesset non cessat aliqua eius perfectio, secus si vis actiua eius, aut lux cessaret, quia istę sunt perfectiones simpliciter, cũ sint aliquid intrinsecum, & ideo lux non cessabit, sed potius augebitur. Cum vero dr, ꝙ motus cęli est perfectio eius, quia per hoc cęlum participat diuinam bonitatẽ. Dicendum, ꝙ nõ participat aliquid intrinsece, quod immaneat ei, sed participat quãdam similitudinem bonitatis

nitatis diuinę, s. ꝙ sicut Deus per intrinsecam bonitatē agens est causa omniū, ita cęlū per motū suū deriuat virtutē luminis, alterat & perficit inferiora, & ab ista causalitate actuali cessat, cum motus eius cessauerit, sed virtutem illam intrinsecam per quam agit, i. lucem, vel virtutem alteratiuam non perdit.

An cessante motu Solis fiet aliqua obscuritas super terram. Quæst. CCCCLXX.

AD quintum dicendum, quòd non fiet aliqua obscuritas super terram cessante motu Solis, & hoc quia omnia elementa habebunt claritatem datā sibi in illa innouatione, vt dictū est supra q. 465. s. terrę superficies erit clara, vt vitrum, aqua vt crystallus, aer vt cęlum, ignis vt corpora radiantia, & ideo etiam si non mitterentur radij solis super terrę superficiem non esset obscura.

Aliter potest dici, quòd tota terra erit illustrata radijs corporum cęlestium, ita vt nulla obscuritas in ea esse possit, nam licet sol non moueatur, & ideo sit aliqua superficies terrę ad quam non se extendat, aut nō perueniant radij Solis, tamen ibi erunt radij aliorum astrorum, quia dicitur, quòd Sol, & Luna erūt ex opposito, & consequēter illuminabitur tota terra radijs amborū simul, sed tunc lux Lunę erit sicut nunc lux Solis Isa. 30. cap. s. erit lux Lunę sicut lux Solis, ergo nulla terræ superficies erit, quæ non sit tam illuminata quantum nunc est superficies super quam sol apparet, sed illa non potest dici obscura, ergo nulla pars terrę erit obscura in superficie, sed tota obscuritas erit in inferno vbi sunt damnati.

Ad sextum dicēdum, quòd motus cessabit in corporibus cęlestibus, non quasi ex eo accidat cęlo aliqd mali, vt fatigatio, vel passio, quia nihil istorum potest accidere cęlo, sed quia motus ille non est in cęlo quasi per eū acquirat cęlum aliquam perfectionem, sed influat eam, & quia completa erunt in die iudicij omnia illa, propter quę corpora cęlestia agebant, cessabit motus ipsorum corporum cęlestium, quia habito fine motus cessat motus.

Et tamen aliqui dicunt, quòd in corporibus cęlestibus est quędam fatigatio, & pęna, & ideo cessabit aliquando motus, vt liberentur ad hac pęna, & sic dicit Glo. Ambro. super illo verbo ad Ro. 8. cap. omnis creatura ingemiscit, scilicet, omnia elementa cum labore sua explent officia, sicut Sol, & Luna non sine labore statuta sibi implēt spatia, quod est causa meriti, vnde quiescunt nobis assumptis ad vitam ęternam.

Sed dicendum, quòd in corporibus cęlestibus nullus potest esse labor, aut fatigatio: nam ista accidunt rebus animatis, sed corpora cęlestia non sunt animata, ideo non fatigantur.

Secundo quia fatigatio accidit ex eo, quod motus, vel operatio est aliquo modo contra naturam, & tamen motus cęli non est contra naturam, idest, non contra inclinationem corporum ipsorum.

Tertio quia difficultas, aut fatigatio in operatione, vel motu solet accidere propter cōditionem organi quod est corruptibile, sicut licet intelligere sit naturale intellectui tamē ex multum speculari fatigatur, & hoc propter organi conditionē, sicut dicitur Sapi. 9. cap. corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena habitatio deprimit sensum multa cogitātem, & Aristo. 1. de anima dicit ex multum speculari marcescit animal corrupto quodam interius, & tamen corpora cęlestia non sunt in se aliquid corruptibile, aut frangibile, sicut dicitur Iob 37. ca. tu forsitan cum eo fabricatus es cęlos, qui solidissimi quasi ære fundati sunt, & sic nulla causa fatigationis, aut laboris

A inuenitur in cęlis. Dicēdum, ergo quòd accipitur ibi labor secundum metapho. s. ꝙ sicut in rebus animatis est quidam labor moueri, ita & in corporibus cęlestibus puratum est, aut a simplicibus cogitatur, sed nullus labor est. Vel potest vocari labor defectus ab eo in quod aliquid tēdit, vnde quia motus cęlestis ex diuina prouidentia ordinatur ad complendū numerum electorum, illo nondum impleto nō assequitur adhuc ad quod motus ille ordinatus est, ideo dicitur similitudinarie laborare, sicut homo, qui non habet, quod cupit, & prosequitur, & istę defectus tolletur a cęlo impleto numero electorum. Vel potest vocari

B labor desiderium futuræ innouationis, quam cęlum, & omnia elementa expectant ex diuina prouidentia, & habendo illud desiderium dicuntur per metaphoram ingemiscere, & laborare.

Ad septimum dicendum, quòd corpus cęleste habens vnum vbi est in potentia ad quodlibet aliud, nō tamen sequitur, quòd etiam si non acquirat illud sit imperfectum. Nam alias semper esset cęlum imperfectum, idest, quęlibet pars cęli, & quodlibet astrum siue moueatur siue stet, & patet, quia pro quolibet instanti est verum, quòd corpus cęleste est in potentia ad quodlibet vbi, quia alias adueniret sibi potentia de nouo, & tamen in quolibet instanti non est in omni vbi, sed in vno tantum, ergo esset imperfectum, quia nondum habet alia vbi, & non excusat, quòd moueatur cęlum ad acquirenda illa vbi, quia motus est actus

C entis imperfecti, ideo si per illa vbi perficitur, nondū est perfectum quandiu illa non habet. Sed non habet illa quandiu mouetur ad ea, ergo non est perfectum, & sic non tenet argumentum istud, quia corpus cęleste, quod est in potentia ad ista vbi, aut putatur perficiendum per ea, aut non, si non perficitur per ea non oportet moueri ad illa, & nō moueri nullam imperfectionem facit, si autem perficiatur per ea frustra est moueri, quia nunquam erit perfectum, quia nunquā potest habere actum nisi vnum vbi, & illud habet ēt si stet, ideo non oportet, ꝙ cęlum moueatur propter aliquam suiipsius perfectionem. Cum vero dr̄, ꝙ nō est potentia perfecta, quę non reducitur ad actum. Dicendum, ꝙ illud est q̄n̄ est aliquid in potentia ad aliud per quod naturaliter perficitur: nam tunc quousque

D adueniat illud non erit res completa cum intrinsece perficiat, sed non est sic de cęlo, nulla enim pars cœli perficitur per aliquod vbi, ęqualiter enim perfectus est Sol in Oriente, & in Occidente, & in quolibet pūcto cęli, ideo ēt si sit in potētia ad quodlibet aliud vbi, non est imperfectus quousque cōsequatur illud vbi, dicitur enim corpus cęli esse in potentia ad aliquod vbi, i. ꝙ non repugnat ei illud, & hoc modo ad omne vbi est in potentia, sed talia sicut non perficiunt si insint, ita neque defectum faciunt si desint. Ratio autē prędictorum est, quia omne vbi in cęlo est vnius modi, & non plus perficit vnum quàm aliud, immo neq; omnia vbi simul perficiunt plusquàm vnum, ideo habito vno illorum habēt perfectio omnium, & nullū

E deest, sicut est de potentia artificis, nam est in potētia ad faciendum multas domos, vel artificiata vnius modi, & si faciat vnam nihil deest ei de perfectione ad faciendum alias, vel quæ esset per hoc, quòd alias faceret, ostenditur quippe perfectio artis in operato, & tū decem operata vnius modi non magis de perfectione artis ostendunt quàm vnum operatum, cū illa nō differant nisi per naturam, forma autem eadem est, secus si facit, operatū vnius modi est adhuc in potētia ad operatum alterius modi, quia ista differūt per formā, & vnū addit ad alterū aliquid de perfectione artis. Cum ergo omnia vbi sint æqualia respectu cœli, quia vnū non magis perficit quàm aliud, cum cęlū sit

in

in vno vbi, licet sit in potẽtia ad alia non est imperfe-ctum, quia in vno habet perfectionem omnium.

Ad Octauum dicendum, quòd cessabit motus cęli, & omnia corpora cęlestia manebunt in aliquo vbi determinato. Et cum dicitur, quòd cum omnia indifferenter competãt, vel attribuentur omnia, vel nullũ. Dicendum, quòd verum est, quòd omne vbi in cęlo æqualiter cõpetit corporibus cęlestibus. Et ratio est primo, quia corpora cęlestia sunt vniformia, idest, circularia, & in circulo omnis pars est principium medium, & finis: ideo non potest assignare vbi quare aliqua pars sit excellentior alia.

Secundo quia si vnum vbi magis competeret quã aliud, moueretur naturalius corpus cęleste ad illud, & consequenter moueretur velocius, sicut apparet in motu lapidis quando mittitur sursum, aut deorsum, & tunc tolleretur regularitas motus cęli, sed suus est motus regularis, ergo nõ competit magis vnum vbi quàm aliud.

Tertio quòd non magis perficitur corpus cęleste in vno vbi quàm in alio, cum vbi dicat aliquid extrinsecum, & non potest perficere intrinsece, non ergo magis competit vnum quàm aliud. Cũ ergo dicitur, quòd aut omnia vbi simul competent, aut nullũ. Dici potest, ꝙ falsum est, quia omnia nõ possunt simul cõpetere, ẽt non potest esse, quòd nullum competat, q̃a omnę corpus siue moueatur siue quiescat semper est in aliquo vbi, ideo ita est de cęlo, ꝙ habebit aliquod, & non omnia. potest tamen dici, ꝙ quando indifferẽter plura alicui conueniunt, aut attribuentur omnia ei, aut nullum, si illa attributio fiat quasi ex debito rei, sed ab aliquo agente extrinseco mouente rem pręter naturam, dabitur rei vnũ de illis, licet non competat illud pluſquam cętera, & non erit inconueniens, quia non est contra inclinationem rei. dicendum, ergo ꝙ in quocunque vbi terminetur motus cęli, & maneãt ibi corpora, est conuenienter dispositum, cũ non plus competat aliquod aliud quàm illud.

Ad nonum dicendum, quòd motus cęli finietur, & tunc tempus finietur, & finietur in nunc, vel instãti, quia non potest esse finis temporis nisi sicut finis motus nisi mutatum esse. Et cũ dicitur, ꝙ instans est principium futuri, & terminus, vel finis pręteriti. Dicendum, ꝙ ab Arist. diffinitur ibi nunc, vel instans, vt est copulans partes temporis, & non vt terminans, & non curauit ipse diffinire nunc terminans, eo ꝙ non credidit terminandum tempus, sed dixit esse in ęternum 8. Phy. hic autem dicimus de nunc terminante, & illud est finis præteriti, sed non est principium futuri, ideo poterit terminari tempus illud ad nunc, vel instans.

Ad decimum dicẽdum, quòd in illa innouatione sęculi non tolletur aliquid naturale cęlo, quia naturalia rei ad perfectionem eius pertinent, motus autem non est aliquid naturale cęlo, quia natura dicitur de materia, & forma, & composito, & de principio motus rei. Primo modo vocatur naturale, quod est pars naturæ, i. ad materiam, vel formam pertinens, & sic motus non est naturalis cęlo, quia motus nullius rei pars est. Etiam non secundo modo, quia tunc ipsum totum vocatur naturale, idest, quia partes habet, quæ sunt naturæ, sed motus non est ipsum compositum, ideo non est naturalis sic. Tertio modo vocatur naturale, quod est a principio intrinseco rei, & fortassis poterat motus cęli videri naturalis, sed non est, quia nõ est principium aliquod intrinsecũ cęlo inclinans ad motum, est quidem corpus illud aptum ad motum, & ad perpetuitatem motus, & tamen in se non habet aliquam dispositionem, aut virtutem mouentem, vel inclinantem ad motum, principiũ autẽ motus a sub-

F stantia spirituali est, vt ẽt Philosophi volunt, sic enim ponit Commentator in principio lib. de Cęlo, & Mũdo, & tamen spiritualis substantia mouet libere, ideo aliqñ poterit cessare qñ volet, & sic vere cessabit, & cum cessauerit nihil fit contra naturam cęli, cum ipsum non sit de se inclinatum ad motum, sed solum est susceptiuum motus.

An rationes quibus supra probatum est motum cœli aliquando cessaturum sint concedendæ, & quæ calumniam patiantur. Quæst. CCCCLXXI.

G RATIONES autẽ per quas probauimus, quòd motus cęli cessaret aliquando concedũtur, q̃a faciunt ad propositum, & tamẽ aliquibus videtur, ꝙ concludant inconuenienter, licet verum concludant, ideo dicendum, ꝙ duę primę ipsarũ, quæ ex auctoritatibus procedunt sine calumnia sunt, & vere ostendunt, quòd cessabit aliquando motus cęli.

De tertio dicendum, ꝙ verum est, ꝙ motus institutus ad continuam generationem, & corruptionem in his inferioribus debet cessare cessante generatione, & corruptione, si ad hoc solum institutus sit: nam si ad aliquid aliud vltra institutus esset nõ cessaret cõpleta generatione, sicut est de luce corporũ cęlestiũ, quæ est principium omniũ, quæ gignuntur, & corrũ-
H puntur potius quàm motus. vt ostensum est supra, & tamẽ completa generatione, & corruptione omniũ rerum nõ tolletur lux a corporibus cęlestibus, sed potius augebitur, eo ꝙ illa proderit ad aliquid aliud, s. ad ministerium hominum, vt ostendat Deũ sensibiliter & ad pulchritudinem vniuersi: de motu secus est, q̃a ille solum prodest ad generationem, & corruptionẽ, ideo completa illa cessabit. De quarta ratione cũ dr̃, ꝙ motus cesset habito eo, quod intenditur per motũ, quia vult probare ista ratio, ꝙ naturaliter cesset motus cęli, quod falsum est, dicendũ ꝙ motus cessat habito, eo quod intenditur per motũ, si illud consequatur motum, i. sit post motum, non autem si comitetur motum, quia tunc potius est motus quando illud est. & tamen illud, propter quod est motus cœli, ſm
I Philosophos non sequitur motum, sed comitatur eũ, s. participatio diuinæ bonitatis, vel assimilatio ad illã, ideo licet semper illa habeatur nõ semper cessat motus, immo propter hoc semper continuatur, vt semp cęlum participet illam assimilationem, & ideo secũdum Philosophos non cessat motus, quia non appa-ret aliqua causa naturalis cessationis, voluntariã aũt nullam sciunt, nos vero dicimus cessaturum aliquando motum cęli non quidem naturaliter, sed ex sola Dei voluntate, nec tamen contra naturam. De quinta ratione dicendum, ꝙ ista ratio non simpliciter concludit, quia tunc cum terra sit immobilis, & cęlũ moueatur, esset terra nobilior quàm cœlum, quod est absurdum.

K Sed dicendum, quòd accipiendo simpliciter mobile, vt immobile, perfectior est immobilitas quam motus; & tamen in quibusdam rebus perfectior est motus quàm immobilitas, s. quia per motum habẽt perfectiones quasdam quas non habẽt per immobilitatem, sicut melius est habere sanitatẽ quàm acquirere illam per motum alterationis, & tamen melius est moueri ad illam, & posse per motum acquirere q̃ nõ posse acquirere per motum, sicut in eo, qui ęgrotat ad mortẽ, & melius est per addiscere posse scire q̃ neque scire neque posse addiscere, quod est moueri quoddã. sic est de cęlo. Nam Deus per suã immobilitatem habet omnem perfectionem, quia cum simul omnia habeat, nõ oportet ad aliquid moueri, res aũt nullæ habent omnem perfectionem, sunt aũt quędã; quæ

Deus quonia est immobilis est perfectus

quæ per motũ acquirunt perfectiones quas aliàs non acquirerẽt, vnde cęlum per hoc, quod mouetur causat aliquid in inferioribus, quod non causaret si non moueretur, & sic participat diuinam assimilationem in causalitate per motum, & sine motu non haberet eam, terra vero non mouetur, neque potest illã assimilationem participare diuinę bonitatis, ideo melius est moueri quàm non moueri, & hoc modo possent corpora cælestia manere semper in motu suo, cũ per motum participent istam similitudinem, sed nõ manent, quia aliud obstat, s. diuina voluntas, quæ magis ea perficit per innouationem in qua facit ea quiescere quàm nunc cũ mouentur. Simile aũt est de alijs assimilationibus ad Deum, Deus enim simplex est, & ideo magis videntur imitari eum simplicia quã composita, vel mixta, & tamẽ falsum est, quia multa mixta sunt meliora quàm simplicia, sicut arbores, & metalla sunt perfectiora quã elementa, quę sunt nõ mixta, & composita sunt meliora quã simplicia, i. non cõposita, meliora quippe sunt elemẽta quã materia prima, quę non est cõposita. Et ratio est, quia ista mixta plures diuinas bonitates participant, & plenius quã simplicia, eo aũt modo res magis Deo similatur quo magis illius bonitatem participat, aliqua autem participant illa magis per simplicitatem, aliqua magis per compositionem. nam Angeli, qui simplices sunt magis participant diuinam perfectionẽ quàm cętera tã cõposita quàm simplicia, ideo non est aduertendum ꝙ res sint simplices, vel cõpositæ, mobiles, vel immobiles, sed ille modus est maioris imitationis ad Deum quo magis eius bonitas participatur in re, & quia ꝓm illũ statũ magis participat cœlũ diuinã assimilationẽ per motum quã per quietem mouetur, innouato autem mundo magis participabit diuinam similitudinem per quietem quàm nunc participet per motũ, ideo quiescet tunc.

In quo situ quiescent corpora cælestia. Quæst. CCCCLXXII.

Quaeretur cum cęlum quiescere debeat in sęculi innouatione in quo situ quiescent corpora cęlestia. Aliqui dicunt, ꝙ quiescent in illo situ in quo creata sunt, sic videtur dicere Isidorus, & recitat Magister 4. Sen. dist. 48. s. post iudicium sol laboris sui mercedem recipiet, & lucebit septẽpliciter, & nõ veniet ad occasum neque Sol nec Luna, sed in ordine in quo creati sunt stabunt, ne impij in tormentis sub terra positi fruantur luce eorum.

Secundo quia conueniens est corpora cęlestia stare in optimo ordine quem possibile est ea habere, sed credibile est, quòd in tali situ creata sunt, ergo in tali situ stabunt. Patet primum, quia in sęculi innouatione omnia meliorabuntur, & consequenter corpora cęlestia, sed ipsa tunc stabũt, ergo verisimile est, ꝙ stabunt in optimo situ quem habere potuerint. Etiã secundum patet, quia credibile est, ꝙ res in sua creatione fuerint optimę. Nam dicitur Gene. 1. in creatione rerum, ꝙ vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona, ergo optimus situs fuit in quo creata sunt, & sic erit idem situs in cessatione motus, qui fuit in creatione.

Dicendum, quòd Sol, & Luna erunt in optima habitudine quando quiescent mundo innouato quàm nunquam habere potuerunt, cum ille sit futurus status gloriæ, & tamen dicẽdum, quòd ad illum optimũ statum non differt in quo situ ponantur. Et ratio est, quia nõ est in cęlo aliquis locus, vel situs melior alio, vt ostensum est pręce. q. si enim aliquis esset melior quàm alius, semper tenerent illum situm corpora cęlestia, quia naturaliter inclinarentur ad illum, & non

A irent extra illum nisi violenter, & tamen motus cęli non est violentus. Etiam si extra ipsum aliquando essent mouerentur velocius accedendo ad ipsum quã recedendo ab eo, sicut apparet in motu naturali, & violento, & sic non saluaretur regularitas motus cœli, quæ tamen semper est, propter quod quando cœlum quieuerit non differt in quo situ ponantur corpora cęlestia, i. Sol, & astra, quia in quocunque ponantur sunt in optimo situ, cum non possit esse alius melior situs. Sed obijcietur, ꝙ vnus est melior alio, sic. n. dicunt astrologi fortiores domos esse angulos quam alias, & fortiores esse succedentes angulis quàm cadentes ab angulis, & inter angulos non est æqualitas,
B quia ascendens, & angulus cęli sunt fortiores quã septima domus, idest, occidens, & angulus terræ, ita ergo erunt aliæ differentię fortitudinis, & debilitatis, & maioris, & minoris dispositionis in bono.

Dicendum, quòd absolute, & simpliciter non est vnus locus cęli melior alio pro aliquo planeta, vel corpore cęlesti, sed secundum respectum ad nos siue ad ista inferiora est vnus locus melior alio, & sic dicimus vnam domum, vel vnum angulum esse meliorẽ alio, s. quia radij solis, vel planetę alterius in vno loco sunt fortiores quàm in alio ad bonum, vel ad malũ, & quia omnia iudicia, & considerationes secundum astrologiam, sunt respectu nostri, dicuntur quædam loca cęli meliora alijs, & tamen absolute non sunt aliqua
C qua meliora alijs, neq; planeta se habet melius in vno quàm in alio, & hoc apparet, quia dicimus, ꝙ domus ascendentis est fortior alijs angulis, quæ est angulus Orientis, vel angulus medij cęli, & tamen nullus pũctus põt in toto cęlo cõsiderari, qui nõ sit simul omnia, i. angulus Orientis, & medij cęli, & angulus terrę, & Occidentis, & q̃libet domus, quia ille punctus, qui est mihi angulus Orientis est alteri punctus meridiani, & sic est angulus cęli, & alteri est angulus Occidẽtis, & sic de variatione omnium domorum, iõ omnis punctus habet oẽm virtutẽ si qua est ex talibus aspectibus. Ex hoc ergo dicunt aliqui, ꝙ licet ꝓm se nõ sit vnus situs melior alio in corporibus cęlestibus, tamẽ ad efficiẽdum aliquid melior est vnus quàm alius, si
D cut ad generãdum calorẽ melior est coniunctio Solis, & Martis in corde Leonis, quàm coniunctio Iouis & Saturni in Piscibus, vel in Cancro, & ad gignendũ humiditatem melior est ista coniunctio quàm præcedens, & ita dicunt, ꝙ ad regendũ mũdum per motum habitudo corporum cęlestium fuit conueniens a principio, & nunc quotidie est talis habitudo qualis est conueniens mundo, in fine aũt mundi erit talis habitudo cõueniens qualis faciat ad statũ incorruptionis, qui tunc erit. Cũ ergo quęritur ab eis an sit eadẽ habitudo tunc, quę fuit in principio mundi, dicunt ꝙ non, quia tunc fuerunt corpora cęlestia in tali dispositione qualis conueniebat ad agendum, & patiendũ in elemẽtis, & rebus istis inferioribus, in fine aũt mũ
E di nõ debet esse ista habitudo, sed cessationis ab actione ad ĩcorruptibilitatẽ, ergo alia dispositio erit corporũ cęlestium tunc, & ideo volunt, ꝙ non erit idẽ situs in eis, immo ꝙ non conuenit idem, sed alius, & alius.

Sed dicendum, ꝙ illud non stat, si enim accipiatur large habitudo, vel dispositio corporum cęlestium, dicendum quòd alia fuit in principio mundi, & alia erit in fine, quia in principio fuit dispositio motus: nã mox, vt corpora cęlestia creata sunt cęperunt moueri. quia motus conueniebat ad actionem, & passionẽ, generationem, & corruptionem, qualis est nunc status, in fine autem mundi erit alia dispositio, s. quies, quia iam non est futura actio, & passio aliqua ad generationem, & corruptionem, & illa non est nunc, accipiendo tamen dispositionẽ specialiter pro situ, idest,

quod

quòd Sol, & Luna sint in Oriente, vel Occidente, aut F specialiter in aliquo puncto cęli, vel sit in vno signo, vel in alio, & ipsa quoq; signa sint in angulis cęli, vel locis. dicendum, quòd non est certum, quę dispositio vel situs erit, quia quęcunque sit conueniens erit. Et ratio est, quia iam corpora cęlestia nō disponentur in habitudine ad influendum aliquid super inferiora, cū tunc cessabit tota influentia, sed habitudo considerabitur quantum ad bonum, vel malum esse ipsorum, & tamen quantum ad ea omnis situs cęli est ęqualis, quia nullus est melior altero, ideo in quocunque sint erunt in optimo situ, & consequenter non potest dici, quòd erunt in eodem in quo creata sunt, neque in alio determinate. De primo patet, quia si dicatur, quòd erunt in illo in quo creata sunt, hoc esset, quia ille situs poneretur optimus, & tamen vnus situs cęli non est melior alio considerata habitudine ipsorum quantum ad se, ideo non infertur, quòd ibi debeant esse. De secūdo patet, quia si deberent esse in alio situ, hoc esset, quia situs prior conueniebat ad agendum, & patiendum generationem, & corruptionem, situs autē in fine mundi competeret ad incorruptibilitatem, & cessationem ab actione, & tamē non est hoc verum, quia neque actio ad corruptionem, neque status ad incorruptibilitatem competit ex situ, sed ex motu, & quiete, nam in quocunque situ crearētur corpora cęlestia cum statim mouerentur non differebat, quia ille situs non manebat nisi per instans, situs etiam, qui in fine mundi erit non conferret ex hoc, quòd talis situs est, sed ex hoc, quòd corpora cęlestia talem situm habentia quiescunt, vnde in quocunque alio situ quiescerent idem fieret, ideo non differt in quo situ quiescant. Sed aliqui dicunt, quòd oportet cęlum quiescere existente eadem habitudine quam habuerunt corpora cęlestia in creatione, quia aliàs daremus aliquā reuolutionem completam, quod putant esse inconueniens.

Sed dicendū, quòd non est positio ista conueniens. Primo quia compleri reuolutiones omnes, vel non compleri nihil facit ad statum corporum cęlestium, quia ipsa secundum se ęqualiter bene se habēt in vno puncto cęli, & in alio, & ideo siue sit completa reuolutio siue non, nihil facit simpliciter quantum ad ipsa corpora. Secundo quia non videtur hoc verisimile: nam aliqua reuolutio est in cęlo, quæ non fit nisi in trigintasex millibus annorum, sicut est motus octauę sphęrę in cētum annis gradu vno, & cum sint gradus totius circuli trecenti sexaginta, necesse est, quòd in triginta sex millibus annorum, & non in minori spatio consumetur, & tamen nemo credit tādiu duraturum mundum, cum quotidie oriatur nobis suspitio de determinatione illius: superessent namque modo quasi triginta millia annorum, ergo non videtur esse verum. Tertio quia hoc modo posset nobis certus esse finis mundi, nam si deberent omnes planetę redire ad puncta in quibus erant, & dispositionibus, idest, in eisdem signis, & gradibus, & completis reuolutionibus omnibus, & existentibus eisdem in eodem situ cęli, aut hęc non esset possibile accidere, aut posset sciri quandò hęc acciderent, vtrunque autem inconueniens est. Primum patet, quia forte non est possibile omnia hęc concurrere pro eodem instanti, quòd sint in eisdem gradibus in quibus creata fuerunt, & quòd omnes reuolutiones sint finitę, & quòd sint in eisdē sitibus, i. in Oriente, vel Occidente, vel alijs locis in quibus fuerunt creata, nam diuersa habitudo motus est planetarum, & stellarum, & omnium orbium.

Secundo quia dato, quòd possibile sit hoc, poterit colligi ratione, & numero apud astrologos, & poterit sciri determinate vsque ad quot annos, & qua die, & qua hora hęc omnia fient, vel singulæ habitudines, quæ petantur, & tamen hoc est inconueniens, quia de die iudicij, & hora nemo pōt scire nisi Pater pręcę. ca. sed innouatio ista fiet die iudicij, ergo nescitur, quòd erit status corporum cęlestium in tali situ.

Dicendum, ergo q[...]æratur an status cœli erit in eodem situ in quo [...]erunt creata corpora, & hoc quæratur de Sole, & Luna, solis poterit esse verū licet nesciatur an sic erit. Si autem quęratur de omnibus planetis, & stellis, & corporibus cęlestibus, scilicet, quòd omnia teneāt situs suos quos ibi habuerūt.

Dicendum, quòd non est verisimile, quòd fiat, & tamen dato, quòd accidat non est notum, quòd sic fiat, ne detur certitudo diei iudicij.

G Ad primum dici potest vno modo, quòd certum est, quòd Sol, & Luna stabūt cum cęlum totum stet, sed quæ sit habitudo standi, i. an in coniunctione, vel oppositione, an in quadratura, vel alio aspectu manere debeant, nō apparet ex loco alio necessario, sed verisimilius est, quod sint in oppositione quā in alia habitudine, quia ista magis conuenit ad illuminandum terram, an vero in tali habitudine creata sint non apparet, si tamen certi sint nobis dies sęculi, apparere hoc potest faciliter.

Aliter potest dici, quòd sicut vult Isidorus fuerunt creati Sol, & Luna in eadem habitudine in qua manebunt, & tamen nō erit eadem habitudo ad alia corpora, scilicet, quòd Sol, & Luna si creata fuerunt in H oppositione, & vnum in Oriente aliud in Occidente sic erunt in fine mundi, & forte in illis signis, & gradibus in quibus creati sunt, quia hoc facile est, & tamen non erunt Sol, & Luna in eadem habitudine ad cęteros planetas, & partes aliorum circulorum, & orbiū in qua creati sunt. Et etiam ipsi planetę inter se non habebunt eandem habitudinem quam tunc habuerunt, quia manere omnia corpora in eadē habitudine quam possibile est ea habere, ideo si habitudo illa in qua creata sunt esset optima, idest, melior cęteris, manerent in illa, sed (vt dictum est) non est aliqua habitudo melior alia absolute, omnis enim pars, & situs cęli est ęqualis, vt ostensum est, ideo in quocunque situ se I habeant corpora cęlestia optime se habent, & non oportet quęrere potius vnum quàm alium.

Aliqui autem dicunt, quòd possibile est poni omnia corpora cęlestia in illa habitudine in qua creata sunt, & quòd sint omnes reuolutiones perfectę. Et cum dicitur, quòd quædam reuolutio est, quę non completur nisi in triginta sex millibus annorum, dicunt quòd Deus poterit subito dare quamcunq; habitudinem, vel dispositionem cęlo.

Dicēdum, quòd verum est, quòd hoc potest, & faceret quidem si necessitas vlla vrgeret, sed quia neq; necessitas neque vtilitas inducet ad hoc, non est ponendum, sic enim Deus infinita facere potest, quorū nullum vnquam faciet, patet quia (vt dictum est) omnis situs cęli est ęqualiter bonus.

K *An cessatio motus cœli sufficiet ad cessandum omnem actionem ac passionem in elementis. Quæst. CCCCLXXIII.*

QVAERETVR an cessatio motus cęli erit sufficiens causa ad cessandum omnē actionem, & passionem in elementis.

Aliqui dicūt, quòd sic, quia Arist. 8. Physi. conatur probare, quòd ita motus cęli sit prior alijs motibus, quòd eo non existente non essent alij motus, sed actio, & passio elementorum est per modum alterationis, ergo cessante motu cęli cessabit omnis actio.

Secūdo quia mensura est causa mēsurati, sicut vnitas

tas numeri, vt colligitur 4. Physic. sicut vnitate mensuramus numeros ita motu cęli mensuramus alios motus,& sic motus cęli est causa aliorum motuum, & consequenter ablato eo cessabit oīs actio,& passio.

Tertio quia causa cessationis actionum elementorum non est ab intrinseco,ergo videtur,quòd non sit ab alio nisi a cessatione motus cęli, & patet,quia si ab intrinseco fieret, aut esset cessante natura ipsorū, aut qualitatibus actiuis,& passiuis.Primū non potest cessare,quia natura sic & essentia idem sunt, & ita cessaret natura elementorum,& consequenter non essent elementa,cum natura dicatur de materia, & forma, & composito 2.Physicorum, neque cessabunt qualitates, quia manebunt elementa in suo esse perfectissimo, ergo nō proueniet ab intrinseco cessatio actionum. Alij dicunt, quòd cessatio motus cęli non est causa cessationis omnium motuū inferioribus, quia dicit Augu.11.lib. confessionum vltra mediū, quòd si staret cęlum adhuc posset moueri rota figuli,ergo sicut ille motus esse potest,ita & quilibet alius.

Item dicunt aliqui hunc articulum esse condemnatum,scilicet, quòd si cęlum staret ignis stuppā non combureret, quia neque ignis esset, & sicut de stuppa est,ita & de quolibet alio elemento in alterum.

Alij dicunt, quòd motus cœli est causa sufficiens cessationis actionis,& passionis elementorū, possent tamen adhuc manere motus quorum anima principium est, eo quòd illa non dependet a corpore celesti.Sed contra hoc obijciunt,quia motus cęli cessauit sub Iosue,stetit namque sol Iosue 10.cap. & videtur, quòd omnia corpora cęlestia stetissent, quia aliàs totus ordo cęli tunc turbaretur, quibusdam stantibus alijs motis, & maxime colligitur, quia etiā Luna tūc stetit,cum dixit Iosue,Sol contra Gabaon ne mouearis,& Luna contra vallem Hyalon.eo.ca.& sic etiam ibi declaratum est, & tamen stante tunc toto cęlo nō cessauerūt omnes motus,& actiones, sed potius ideo cęlum stetit,vt interim Iosue pugnaret contra hostes, & consummaretur victoria,& erat ibi omnis modus motus,scilicet, actionis, & passionis, & localis, atque alterationis, generationis, & corruptionis: ideo non cessant hęc cessante motu cęli. Secundo quia (vt dictum est supra) hoc asserunt esse articulum excommunicatum.Tertio quia corpora cęlestia non agunt solum per motum, sed etiam per virtutē formę suę, sicut patet per diuersos effectus naturales, qui per diuersas constellationes causantur,ideo cessante motu cęli per suas virtutes possent agere in elementa nec cessaret eorū motus,licet ergo cessatio motus cęli sit causa,vt idem elementum non ageret in alterum deformiter,eo quòd per motum est renouatio influentiarum, quarum vna magis confortat virtutē elemēti vnius in sua actione quam alterius,tamen non esset causa sufficiens ad hoc,quòd vnum elemētum aliud nullo modo alteraret.

Alij dicunt, quòd & si quies cęli non sit causa sufficiens cessationis motus elementorum per se,erit tamen causa sufficiens per accidens,s.inquantum quiescent corpora cęlestia in illo puncto, in quo habebūt talem virtutem,quæ confortabit virtutem passibilioris elementi secundum illam proportionem qua exceditur a virtute elementi magis agentis in illud.

Sed obijciunt,quòd non stet hęc opinio.primo qa non videtur,quòd corpora cęlestia tunc habeant talē habitudinem inter se quando cęlum quiescet, vt cōfortent virtutem passiuorum elementorum, immo dicunt verisimile esse, ꝙ stabunt in illa habitudine in qua magis concordabunt virtuti elementorū magis actiuorū, quia pauloante hoc causatus est ignis cōflagrationis, q partim naturaliter causatus est ex magna

A superantia actiuorum super passiua,vt asserunt plurimi,& dato,quòd nō fuerit naturaliter generatio,erat aliqua dispositio ex parte actiuorum, & passiuorū ad hoc,nō ergo videtur, quòd statim transeat cęlum ad dispositionem totaliter oppositam.

Secundo quia si essent in tali habitudine sicut dicit opinio, adhuc non sequi t̄, ꝙ vnum elementum non posset alterare aliud.Cum enim videamus elementū minus actiuum agere in elementum magis actiuum, quia nullum elementum agit in aliud quin patiatur ab eo,quia omne agens agendo patitur, multo magis posset agere in ipsum si virtus eius ęquaretur illi, magis enim potest æquale in aliud æquale quàm debile in forte.Dicunt ergo aliqui,quòd causa quare nō fieret aliqua alteratio in elementis post iudicium manē-

B tibus eis in sua essentia,& qualitatibus in esse perfectissimo est, quia Deus supernaturaliter a materia eorū remouebit priuationem,quę est necessaria ad naturalem transmutationem, cum sit vnū de principijs naturæ 1.Physicorum.dicunt enim quòd si potentia illa realiter differt a materia poterit Deus auferre illam nihil ponendo in materia,si autem differat solum secundum rationem dicunt, quòd imprimet Deus in materiam virtutem prohibentem ipsam posse transmutari naturaliter ad aliam formā, & sic non manebit in materia priuatio, quæ est necessaria ad naturalē transmutationem.

Dicendum, quòd vera, & totalis causa huius est cessatio influentię primę causę sine qua nulla creatu-

C ra potest in suam actionem, planum est, enim quòd causa prima plus influit in effectū quàm causa secundaria,vt dicit in lib.de causis,sed cessantibus omnibus causis inferioribus,& particularibus manifestum est, ꝙ naturaliter non sequeretur aliquis effectus particularis,sicut nullo homine,vel equo gignēte nullus homo,aut equus gigneretur, etiam si omnes superiores causę influerent ad hoc:a fortiori ergo si cesset prima causa ab influentia circa aliquam rem cessabit illa: iō etiam si carnaliter misceantur animalia,si Deus cessat influere ad generationem animalium, impossibile est animalia gigni,sic si Deus cessauerit influere ad actionem,& passionem mutuam elementorum,& alterationem eorum, etiam si applicentur elementa habē-

D tia contrarietatem non agent, sed potius esset miraculum,& contra naturā,quòd agerent,sed Deus cessabit ab hac influentia, quia iam non erit necessaria, ideo non erit alteratio, non cessabit tamen a conseruatione elementorum in suo esse,& perfectionibus, atque qualitatibus naturalibus,ad vtrunque enim requiritur influentia actualis: nā neque essentia rei maneret nisi Deus per actualem influxum conseruaret, sed quia esse rei,& operatio eius,& virtus,vel qualitas sunt distincta,potest Deus conseruare vnum non cōseruando alterum,idest, priora sine posterioribus seruare,& sic influet ad conseruanda elementa in suis essentijs,& qualitatibus, & non influet ad operationem

E alteratiuam secundum qualitates,ideo non poterunt aliquid agere corrumpendo,& ista positio nullam calumniam habet, etiam si nulla alia causa adiuuet ad prædictam cessationem.

Sed an solius motus cęlestis cessatio sit sufficiens causa cessationis alterationis elementorum est magis dubiū.Dicūt tñ aliqui,ꝙ sic,& satis illud consonat rationi,cū motus cęli sit motus primus simpliciter, & oīs alius motus est in virtute eius.Sed obstat nimium quod dicitur de Iosue quando stetit cœlū,& non cessauerunt entia a sua operatione naturali, erant quidē motus locales in hominibus, & alterationes in corporibus eorum, sine quibus non viuitur etiam ad paruum tempus.

Aliqui

Aliqui dicunt, ꝙ cęli motus nō cessauit tunc, stetit quidem sol, sed non omnia corpora cęlestia quiescebant, quia aliàs sequeretur deordinatio in motibus, vt dictum est Iosue 10. ca.

Dici poterat, quòd primum mobile, i. nonum cęlū nunquam cessauit moueri, & tamen omnes inferiores cęli quieuerunt, & hoc videtur conueniens esse, quia illud cęlum est subiectū primi motus, & illo motu existente videtur, ꝙ poterant naturaliter esse motus elementorum, & mixtorum, licet cęli medij non mouerētur, & rursus non erat inconueniens in deordinatione motus cęlorum, quia deordinatio est quātum ad cœlos habentes astra, scilicet, ad planetas, & octauum cęlum, sed in nono cęlo nullum astrum est, sed solum mouet inferiores cęlos motu raptus, ideo quantumcūque transierit alijs stantibus non facit aliquam varietatem. Sed obijcietur, ꝙ necesse erat poni tunc aliud miraculum, s. primum mobile suo motu rapit omnes inferiores cęlos, & tunc eo moto nō raperentur. Dicendum, ꝙ verum est, ideo planius videtur, ꝙ ponatur totum cęlum quieuisse, & diceretur tunc, ꝙ naturaliter cessare debebat omnis motus in inferioribus, verumtū Deus suppleuit per influentiā suā id, quod deerat cessante motu cęli, ad hoc, ꝙ possent esse motus omniū rerū sicut prius, & tñ qñ quieuerint cęli in iudicio non supplebit Deus per suam influentiam locum illius motus, ideo non erit actio, & passio in elementis. ista positio tolerabilis est, sed magis sine calumnia est pręcedens, s. ꝙ Deus cessabit tūc ab influentia ad agendum in ipsis elementis. Ad tria prima argumenta non est aliquid dicendum, sed concedenda sunt, tenendo quòd motus cęlestis cessatio sit causa sufficiens istorum inferiorum cessationis in agendo, si tamen teneatur, quòd illa cessatio non est causa sufficiens huius cessationis, dicendū quòd verbum Philosophi debet intelligi de deformitate in agendo: nam hęc deformitas causatur per motum cœli, stante autem cęlo esset actio, & passio, sed secūdum vniformitatem. Ad secundum dicēdum, quòd mensura non est simpliciter causa mensurati, sed ex ratione mensuræ est causa eius in notificando, & diffiniendo, & ideo interdum aliqua conuertuntur in ratione mensuræ, sicut dicitur 4. Physico. quòd mensuramus tempus per motum, & motum per tempus. Etiam patet, quia motus voluntarios, qui non dependent a motu cęli mensuramus per motum cęli; nam omnis motus, & actio ꝓprie humana est a voluntate velut a principio, & non dependet a cęlo, sed mensuramus operationes humanas motu cęli, & tempore, quod est a motu cęli, scilicet, locutionem, & cogitationem, & similia, & cęlum non est causa horum, sed motus cęli diffinit istorum durationem, & notificat illam, & pannus mensuratur per vlnam, tamen vlna non est causa panni, sed notificat illius quantitatem, vnde in notificando sunt ista, vt aliquid prius, & causa sed non in essendo.

Ad tertium dici potest, quòd non est sufficiens diuisio: nam licet non cesset natura elementorum nec qualitates, non sequitur, quòd cessatio motus cęli sit causa cessationis actionis eorum, quia potest dari mediū, scilicet, quòd cesset, eo quòd cessat influētia Dei ad illam actionem, qua cessante necesse est omne illud cuius ipsa est causa, cessare.

An animalia, & plantæ manebunt post innouationem mundi. Quæst. CCCCLXXIIII.

QVAERETVR an animalia, & plantę manebūt post innouationem mundi.

Aliqui dicunt, quòd manebūt, quia ele-

F mentis non debet aliquid subtrahi post eorum innouationem, quod ad ipsorum pertineat ornatum, sed elementa ornantur animalibus, & plantis, ergo manebunt elementa, & plantę.

Secundo quia sicut elementa homini seruierunt, ita animalia, & plantę, & mineralia, sed elementa propter prædictum ministeriū glorificabuntur, ergo & aīalia, & plantę, & mineralia corpora, & sic manebūt.

Tertio quia vniuersum remanebit imperfectum si aliqd quod est de eius perfectione auferatur, sed species animalium, plantarū, & mineralium sunt de perfectione vniuersi, ergo manebunt, cum non debeat dici, quòd mundus innouatus maneat imperfectus.

G Quarto quia animalia, & plantę habent nobiliorē formam quā elementa, sed in illa finali innouatione mundus in melius mutabit, ergo potius debent manere aīalia, & plantę quā elemēta, cū meliora illa sint.

Quinto quia inconueniens est dicere, ꝙ naturalis appetitus frustretur, sed animalia, & plantę habēt naturalem appetitum ad manendum in perpetuum, & si non fm indiuiduum, saltem fm speciem, & ad hoc ordinatur eorum generatio continua, vt dicitur secūdo de generatione, ergo inconueniens est dicere, ꝙ species istorum aliquando deficiant. Dicēdum, ꝙ neque manebunt animalia, nec plantę, nec mineralia post illā innouationē, qa si plantę, & aīalia manebūt,

H aut manebunt oīa, aut quędā, si omnia oportet, ꝙ aīalia bruta, quæ prius fuerūt resurgāt sicut oēs hoīes resurgent, quod non pōt stare, quia cum forma eorum in nihilum semel cedat, non potest eadem resumi, qa quorum substantia perit in eadem numero redire nō possunt, si aūt dicatur, ꝙ non manebūt omnia animalia, & plantę, quę prius fuerunt, sed quędam, cum nō sit maior ratio de quibusdam quā de alijs, videtur ꝙ nullū animal, neq; planta maneat. Secundo quia animalia, & plantę nō possunt manere in perpetuum in seipsis, sed in suis speciebus per successionem indiuiduorum, & istud fit per generationem, sed post mundi innouationem nō erit generatio, & corruptio, sed quidquid manebit perpetuū erit: ergo plantę, & animalia non manebunt. Tertio quia secundum Aris. 2.

I de Gene. & Cor. in animalibus, & plātis, & huiusmodi corporibus speciei perpetuitas nō cōseruatur nisi ex continuatione motus cęlestis, sed tunc motus cęlestis deficiet, ergo non poterit perpetuitas in illis speciebus conseruari. Quarto quia cessante fine debent cessare ea, quæ ad finem, sed animalia, & plantę facta sunt ad animalem vitam hominis sustentādam sicut dicitur Genes. 9. cap. sicut olera virentia tradidi vobis cuncta, i. omnia animalia sicut ibi dicitur, sed post innouationem illam non erit animalis vita in homine, sed incorruptibilis non indigens cibo, ergo neq; animalia, & plantę manebūt. Quinto quia cum innouatio mundi fiat propter hominem, oportet ꝙ innouationi hominis conformetur mundus innouatus, ho-

K mo aūt innouatus de statu corruptionis in incorruptionem transibit, & perpetuę quietis, vnde dicitur 1. Corin. 15. c. oportet corruptibile hoc induere incorruptionem: ideo mundus hoc modo innouabitur, vt abiecta omni corruptione, & trāsmutatione maneat perpetuo in quiete, vnde ad illam innouationē nihil ordinari poterit nisi quod habet ordinem ad incorruptionem, huiusmodi sunt corpora cęlestia, & elementa, & homines, ideo hęc sola manebunt in illa innouatione. Patet de corporibus cęlestibus, quia illa sunt secundum naturam suam incorruptibilia secundum totum, & secundum partes, & ideo aptitudinem habent ad semper manendum, etiam si nihil aliud eis addatur. De elementis patet, quia illa sunt corruptibilia secūdum partes, incorruptibilia autem secundum

ſecundum totum: de corruptione partis patet, quia quotidiana actio, & pugna elementorum facit corruptionẽ aliquam in eis, & adimitur ſemper aliquid, ſed ſecundum totum ſunt incorruptibilia, quia vnũ elementum, nunquam poteſt alterum corrumpere ſecundum totum, iam enim corrupiſſet, ſi poſſet, ſed non poteſt, non quidem, quaſi repugnet ex conditione ſpeciei, vel ex aliqua conditione innata, quia cum elemẽta ſint homogenea, qualitas eadẽ, & natura eſt in toto, & partibus, ideo ſi res eſt corruptibilis ſecundum partem, eſt etiam corruptibilis ſecundum totum, & econtrario, ſed ſecundum partem corrumpuntur elementa, quia non repugnat conditioni eorum, ſecundum totum vero non corrumpuntur, nõ quaſi repugnet, ſed quia non ſe poſſunt attingere ad agendum ſecundum omnes partes, vt oſtenſum eſt ſupra, nam ab intrinſeco non poſſunt corrumpi, quia ſunt ſimplicia, ab extrinſeco vero non poſſunt, quia in extremitatibus ſuis agere poſſunt, ſed non in profundum. De hominibus autem dicendum, quòd corrumpuntur ſecundum totum, & ſecundum partes, ſed hoc ex parte materię, non autem ex parte formę, ſcilicet animæ rationalis, q̃ poſt hominis corruptionem remanet incorrupta, materia autem non corrumpitur, ideſt quòd eſſe deſinat, licet homo quantum ad materiam corrumpatur, ideo manentibus materia, & forma eiſdem poterit homo redire idem, & manere incorruptibilis. De animalibus vero brutis, & plantis dicendum, quòd omnia animalia, & plantę, & mineralia, & corpora mixta corrumpuntur ſecundum totum, & ſecundum partes, ſcilicet ex parte materiæ, quę amittit formam, & ex parte formæ, quæ non manet actu, & ideo iſta nullum ordinem habent ad incorruptibilitatem, quia ex nulla parte ſunt incorruptibilia; nec ad corruptionem apta, ideo iſta non manebunt in mundi innouatione, ſed ſolum corpora cęleſtia elemẽta pura, & homines, nulla alia creatura corporea erit.

Ad primum dicendum, quòd manebit quidquid eſt de ornatu elementorum, ſed ſolum ſecundum præſentem ſtatum, quandiu nos manemus in vita animali, ideo non manebunt, niſi quandiu manet ſtatus iſte noſter animalis, nam ad ornatum elementorum prædicta ſunt, inquantum virtutes, & actiuæ, & paſſiuæ generationes, quæ ſunt in elemẽtis ad ſpeciales actiones contrahuntur, & ideo ſunt ad ornatum elementorum in ſtatu actionis, & paſſionis, ſed ceſſabit iſte ſtatus in elementis, ideo etiam prædicta ornamenta, qualitates autem tales elementorum ſunt ornamenta naturalia, & ſimpliciter, ideo illę manebunt in ęternum poſt innouationem.

Ad ſecundum dicendum, quòd omnia corporalia tam cęleſtia, quã elęmẽta, & mixta ſeruiunt homini in ſtatu hoc mortali, cum omnia proſint ad vitam humanam, & tamen ſeruiendo non merentur, quia nihil voluntarie agunt, quod requiritur ad mereri, & quia meritum pręſupponitur ad pręmium, vel ad remunerationem, nõ poſſunt res inanimatę pręmiari, ſed hoc ideo dicitur, quia quędam corpora tranſeunt in meliorem ſtatum, & manent poſt innouationem, non quidẽ per aliquid, quod illa meruerint, ſed quia homo meruerit, vt innouarent, & hoc ſunt elementa, quæ habent ordinem ad incorruptionem, plantæ vero, & animalia non habẽt ordinẽ ad incorruptionem, vt dictũ eſt, iõ hõ nõ meruit eis innouationem, nihil. n. põt quis alteri mereri cuius capax nõ ſit, iõ licet ſeruierint homini nõ immutabũtur. Ad tertium dicendũ, ꝙ manebit in vniuerſo quidquid de eius perfectione fuerit. Sed accipitur dupliciter perfectio vniuerſi, ſicut & in homine, nam alia perfectio eſt ho- A minis quãtũ ad eſſe naturę conditę, alia quãtũ ad cõditionẽ naturę glorificatę. Vniuerſi ergo eſt alia perfectio ſm ſtatũ huius mutabilitatis, & alia ſm ſtatum futuræ innouationis, plãtę aũt, & animalia, atque mixta dicunt de pfectione vniuerſi quãtũ ad ſtatũ huius mutabilitatis, ſed nõ quãtũ futurę incorruptionis, iõ tũc nõ manebũt. Ad quartũ dicẽdũ, ꝙ mũdus manebit melioratus, & iõ id, quod melius eſt ſimpliciter manebit in eo, & quia licet plãtę, & animalia, & generaliter omnia mixta ſm rõnẽ ſpeciei ſint nobiliora elemẽtis, nõ tñ habẽt ordinẽ ad incorruptionẽ, vt dictũ eſt, elemẽta aũt ſunt capacia incorruptionis, & ſunt quãtũ ad hoc meliora elemẽta, q̃ mixta, cũ magis conueniant huic ſtatui optimo innouationis. Ad quintũ dicẽdũ, ꝙ appetitus naturalis nõ fruſtratur, & iõ eo quo animalia, & plãtę hñt appetitũ ad perpetui- B tatem conſequuntur illam, non. n. habent ſimpliciter appetitum iſtum, ſed ſm ordinem ad motum cęli, ſ. vt tantum in eſſe permaneant quandiu durauerit cęli motus, & ſi ille efficeretur ęternus manerent in ęternum hæc quãtum ad ſpeciem, & non poteſt eſſe appetitus alius naturalis in his rebus ad plus manendum, vel aliter manendum, quia in effectu nõ poteſt eſſe appetitus ad manendum extra ſuam cauſam, ſed a motu cęli ſunt iſta cauſata, iõ non appetunt manere, niſi inquantum ille eſt, & quia ſpecies non manet actu, niſi ſm ſucceſſionem indiuiduorum, ceſſantibus omnibus indiuiduis ſpeciei non manet ſpecies, nam deſtructis primis ſubſtãtijs impoſſibile eſt aliquid aliorum remanere, iõ ceſſante motu cęli non manebũt C ſpecies plãtarum, & animalium, & mixtorum in eſſe actuali, neque in potentia naturali, & tamen non ſequitur, ꝙ fruſtratur naturale deſiderium, cum non ſit deſiderium harum rerum ad manendum ſimpliciter, ſed quandiu fuerit motus cęli.

An Deus poſſet aliquid addere ad bonitatem mundi facta innouatione in indicio, & an aliquando ceſſabit motus. Quæſt. CCCCLXXV.

QVAERETVR an mundo innouato, & facta diſtinctione, ſiue ſeparatione bonorum, & malorum Deus poſſet aliquid addere ad bonitatem vniuerſi.

Aliqui dicunt, quòd non, quia non eſt perfectum D ad cuius complementum aliquid poteſt addi, ſed vniuerſum tunc erit perfectum, ergo non poterit aliquid de bonitate addi.

Secundo, quia dicit Dionyſius lib. de di. no. c. 2. creaturę procedunt a Deo, ſicut numerus ab vnitate, ſed eſt aliquis numerus, ideſt binarius inter quem, & vnitatem nullus poteſt eſſe numerus, ergo ſimiliter inter Deum ad aliquam creaturam erit talis habitudo, quòd non poſſit aliquid eſſe medium, ſed in creaturis nihil eſt melius vniuerſo, cum comprehendat omnes creaturas, ergo inter vniuerſum innouatum, & Deum nulla poterit eſſe creatura media, & ſic nihil de bonitate poterit addi vniuerſo innouato. Tertio, quia ſi Deus poſſet addere tunc ad bonum vniuerſi, & non adderet, eſſet inuidus, quod abſurdum E eſt. Alij dicunt, quòd poſſet Deus addere, nam mundo innouato poſſet omnes damnatos adnihilare, & creare totidem Angelos ſanctos, & ſi ſic faceret melius eſſet vniuerſum, quam prius, quia nihil haberet de malo, & haberet plus de bono, quam prius.

Secundo, quia in omni effectu non ęquante potẽtiam agentis poteſt agens nobilius agere, ſed vniuerſum etiam innouatum non adęquabit potentiã Dei, ergo poteſt facere vniuerſum nobilius illo, & ſic poterit addere ad bonitatem vniuerſi.

Dicendum ꝙ Deum posse aliquid addere ad bonitatem vniuersi innouati potest tripliciter accipi, s. quia aut de ipso eodem vniuerso, aut de alio vniuerso totaliter distincto, aut partim de isto & partim de alio. Si accipiatur primo modo. i. quod nomine vniuersi intelligatur vniuersitas omnium creaturarum tam substātiarum quam accidētium quam relationum, sic Deū posse aliquid addere ad bonitatem vniuersi includit conditionem: quia illa bonitas addita aut esset substantia, aut accidens, & quicquid poneretur necesse erat, quòd vniuersitas creaturarum considerata ante additionem illius bonitatis esset vt pars respectu vniuersitatis rerum includentis illam superadditam bonitatē, quæ esset vt totum, & idem non maneret eadem vniuersitas; quia pars & totum licet non sint penitus diuersa numero nō sunt penitus idem numero, sed partim idem & partim diuersa, vt potest trahi ex sententia Aristo. Si autē nomine vniuersi intelligatur solum vniuersitas substantiarum, sic dicendum ꝙ illud idem vniuersum quod tunc erit meliorari non potest, quia finis eius meliorari non potest, finis enim ille Deus est qui melior esse nō potest, etiam vniuersitas omnium illarum substantiarum simul non potest melius ordinari ad suum finem quā tunc erit ordinata. Illæ etiam substantiæ consideratis omnib. non poterunt esse melius ordinatæ inter se per comparationem ad suū totum quod est vniuersum. Etiam ista uniuersitas non poterit meliorari per meliorationem quarundā creaturarum inter se alijs non melioratis, neque deterioratis: quia licet pars creaturarum secundū se esset meliorata, ex hoc tamen vniuersum non esset melius: qa per hoc non melioraretur proportio partiū inter se, & etiam ordo qui maxime attēditur in bonitate vniuersi, sicut in psalterio chorda sonans obscure fieret ita sonans clare sicut illa quæ sonat clarius, & sicut si Luna fieret ita bona sicut Sol non meliorato sole esset psalterium illud peius, & totus mundus peior. nihil enim posset meliorari siue per meliorationem substantialem siue accidentalem omnium substantiarum, quia substantia humana naturæ Christi meliorari non potest, & si omnes aliæ substantię meliorarentur substantialiter, vniuersum non maneret idem penitus numero, & si meliorarentur accidētaliter adhuc vniuersum omnibus pensatis non melioraretur, quia tunc erit bonitas in creaturis, quam requirit optimus vniuersi ordo per comparationem ad manifestationem iustitiæ, & sapientię, & misericordię, qui ordo maxime attenditur in bonitate vniuersi.

Si aūt accipiatur q̄stio scđo modo. s. de alio vniuerso distincto. tunc dicēdum ꝙ Deus posset facere aliud vniuersum melius isto etiam post sui innouationem, licet. n. Deus possit aliquam creaturam facere, ita bonam ꝙ eadem numero non possit esse melior, neque etiam eadem in specie possit effici melior, sicut natura humana Christi, quæ summum tenet, & cui nihil addi potest de bonitate substantiali neq; accidentali, tamē qualibet creatura potest Deus facere aliam meliorem in alia specie vel alio genere, Deus enim potest facere quamlibet bonitatem creatā quæ rationi creaturę non repugnat, sed quantumcunque bonitas creata non repugnat rationi creaturę, quia quantacunque esset adhuc distaret a bonitate increata in infinitum.

Si autem quæstio accipiatur tertio modo. s. de vniso partim eodem & partim diuerso, dicunt quidam ꝙ posset Deus addere ad bonitatem vniuersi nō solum ad materialem sed etiam ad formalem etiam innouato vniuerso, quia posset de nouo creare multa milia sanctorum Angelorum, quibus creatis vniuersitas ex illis creaturis, & alijs præexistentibus constituta esset melior non solum materialiter, sed etiam formaliter

F quātum etiam ad ordinem ad finem & inter se quam esset vniuersitas sine his existens, nā esset plus de materia & de forma quam in alia, & illud additum esset ordinatum siue quantum ad finem siue inter se.

Alij autem breuius de quæstione se expedientes dicunt, ꝙ tanta erit bonitas creaturarum uniuersi innouati, ꝙ nullo modo creatura siue eadem siue diuersa posset de bonitate plus capere quam tunc erit. vnde tunc erit tota bonitas quæ possibile est creari. vnde licet inter vniuersum innouatum & Deum sint infiniti gradus pfectionis, non tamen sunt illi possibiles participari. Sed ista positio non est multū certa, quia non vr̄ esse causa quare Deus non possit efficere aliquam creaturarum meliorem omnib. creaturis quas condidit, siue in eisdem specieb. & generibus siue in aliis, & G ideo magis tenendum est s̄m præcedentes distinctiones. Ad argumenta pro prima non oporteret respondere, tenendo ꝙ posset Deus meliorare uniuersū, sed quia illud non conceditur neque negatur simpliciter sed cū distinctionibus suprapositis, oportet respondere ad illa.

Ad primum dicendum ꝙ illud procedit de vniuerso eodem penitus numero, & illud non potest meliorari ut dictum est.

Ad secundum dicēdum ꝙ id quod ponitur de vnitate & numero aliquo modo est simile ad cōparationem Dei, & creaturam, & aliquo modo nō, sed potius H est dissimile quam simile, est. n. in hoc simile, ꝙ sicut vnitas simplicior est numeris progredientib. ab ea, & ꝙ omnes participant vnitatem, dicimus. n. ꝙ binarius est vnus numerus, & ternarius est unus numerus, & sic de alijs, neq; duo numeri sunt ęqualiter propinqui ad unitatem, sic Deus simplicior est qualibet creatura & omnib. creaturis, & quælibet creatura aliquid participat de diuina bonitate, neq; sunt duæ species per naturam ęqualiter Deo propinquæ; in multis tamen est dissimilitudo, quia ab vnitate non procedit immediate nisi unus numerus scilicet binarius, ternarius vero procedit ab unitate mediante binario, & sic deinceps, binarius etiam, ita est unitate propinquus quòd non potest aliquis numerus, ita esse propinquus, sed omnes Angeli, tota machina mundi, & omnes animæ ra- I tionales sunt Deo ita mediate, ꝙ quamlibet illarum Deus potest facere aliam propinquiorem sibi, saltem loquendo de propinquitate quę consideratur in creatura per suam naturam, unde & si Deus non potest facere aliam creaturam propinquiorem sibi, quam sit humana natura Christi quantum ad modum essendi, quia est eiusdem suppositi, potest tamen facere aliam magis sibi quantum ad naturam. s. in ignē vel speciem nobiliorem cui posset dare maiorem gratiam personę quam posset capere anima Christi si non esset diuinę personę unita.

Ad tertium dicendum, quòd licet Deus innouato mundo posset addere aliquam bonitatem, & si nō adderet non esset inuidus, nam idem argueretur nunc, K posset enim Deus nunc plura aut maiora bona facere in vniuerso quam facit, cum non sit istud uniuersum adęquans potestatem eius, nam posset facere mille mundos ęquales huic, uel maiores hoc, & non facit, tamen non dicimus eum inuidum esse, ideo neque tunc inuidus esset.

Et ratio huius est quia in factione bonitatis creatæ attenditur bonitas per comparationem ad bonitatem diuinam, unde non ideo Deus voluit creare mūdum quia bonum erat creare mundum, sed ideo bonū fuit creari mundum, quia ille voluit eum creare, & ideo eo ipso quòd post mundi innouationem Deus nō uolet addere aliquid ad bonitatem creatam, bonum erit ꝙ non addatur.

Argu-

Argumenta autem partis oppositæ ostendunt, ꝙ possit addi mundo innouato, & quia hoc etiam non negatur neque conceditur absolute, sed cum distinctione, dicendum est ad primum ꝙ illud procedit de vniuerso ꝙ partim est idem & partim diuersum cum vniuerso innouato. Vel potest dici, ꝙ hoc facto esset melior mundus materialiter sed non formaliter, quia plus de materia esset, & de natura quæ dicit perfectionem materialem respectu mundi, inquantum est vt pars materialis eius, formale autem in mundo est pulchritudo resultans ex ordine, sed non esset ita pulcher ordo vniuersi sicut prius: ideo nō esset bonū illa addi.

Ad secundum dicēdum ꝙ procedit de vniuerso ꝙ esset totaliter distinctum ab isto vniuerso, & certū est ꝙ Deus potest facere aliud vniuersum vel mundū, immo mille mundos neque esset inconueniens.

Nunc vero occasione præcedentium dicendū erat de terminatione motus, nam asseruimus motum terminandum quando mundus quiescet, & corpora cœlestia stabunt, & hoc est contra intētionē philosophorum & maxime Arist. 8. Physi. vbi probat ęternitatem motus, & motoris, & mundi, & ꝙ sicut motus non incępit ita nec potest terminari, sed de motu & mundo falsum est, quia nō est ęternitas horum, cępit quidem motus & mundus, & si incępit mobile incępit motus & si incępit finiri potest, rationes tamen suæ quātum ad æternitatē motus redeunt ad hoc in virtute ꝙ non sit dare aliquam factionem, quæ non sit terminus alicuius motus, & hoc supposito impossibile est respondere ad rationes Aristo. & tamen falsum pręsupponit: quia potest dari factio quę non sit terminus motus, vt circa primum agentem, qui potest producere res sine motu, & hęc est creatio, & sic potest fieri mobile non pręcedente motu, & erit ibi factio quæ non est terminus motus, & illud mobile factum poterit habere nouum motum.

An corpora damnatorum erunt corruptibilia. Quæst. CCCCLXXVI.

SVPRA actum est de innouatione vniuersi inquantum præcedit ad generalem malorū damnationem. nunc est & consequenter dicēdum de ipsis damnatis, & quia post iudiciū omnes damnati erunt in corporib. quæ resumpserūt, est quęrendum de conditionibus corporum ipsorum, & est vna dubitatio quantum ad deformitates, & defectus quę fuerunt in corporibus ipsorum, an erunt in resurrectione, & de hoc dictum est supra 22. c. q. 20.

Est autem nunc dubium an corpora damnatorum erunt incorruptibilia. Aliqui dicunt ꝙ sic: quia omne compositum ex contrarijs necesse est corrumpi, sed corpora damnatorum erunt ex contrarijs composita ex quibus nunc componuntur, alias non essent eiusdē speciei nunc & tunc, & per consequens neque eadem numero. ergo videtur ꝙ erunt corruptibilia.

Secūdo quia si corpora damnatorum futura essent incorruptibilia, hoc esset aut per naturam, aut per gratiam, vel gloriam, sed neutro modo. ergo non erunt incorruptibilia. Primum patet. futura sunt eiusdem naturæ cuius nunc sunt, quia eadem numero ut dictum est, & nunc non sunt incorruptibilia. ergo neque tūc erunt per naturam incorruptibilia. secundum patet, quia gratiam & gloriam non habebunt damnati, sed penitus ab eis erunt elongata. ergo non erunt corpora incorruptibilia. Tertio quia existere debentib. in summa miseria subtrahere maximam pœnarum vr̄ inconueniens, sed maxima pęnarum est mors, vt colligitur tertio Ethic. c. de fortitudine. ergo damnatis qui sunt in summa miseria non dēt negari mors, & sic eorum

A corpora erunt corruptibilia. Dicendum ꝙ necesse est poni corpora damnatorum incorruptibilia esse, quia si essent corruptibilia corrumperentur aliquando, & morerentur ipsi damnati, sed nunquam morientur iuxta illud Apoc. 9. c. in diebus illis quærent homines mortem & mors elongabitur ab eis.

Secundo quia pœna damnatorum erit perpetua vt dicitur in littera, scilicet ibunt in supplicium ęternum & tamen si essent corpora eorum corruptibilia non possent sustinere supplicium perpetuum. ergo erunt incorruptibilia.

Ad argumenta in oppositum dicetur sequenti. q.

B *Vnde proueniet corporibus damnatorum quod sint incorruptibilia. Quæst.* CCCCLXXVII.

QVAERETVR nunc cum sint futura incorruptibilia corpora damnatorum vnde proueniet eis, maxime cum maneant in magnis afflictionibus, scilicet ignis ęterni, & aliarum pœnarum.

Dicēdum ꝙ circa hoc multum negociantur antiqui & maxime Aug. 21. lib. de ciui. Dei & conatur ipse inducere simile aliquid esse in natura, ut quod Salamandra in ignibus viuat, & multa alia naturalia, quæ admiranda videntur, ideo ꝙ istud sit sicut vnum ex illis, & tamen cum omnia hęc dixerit ad reddendam
C rem verisimiliorem infidelibus, qui nolunt suaderi, nisi ex rebus sensibilibus concludit tandem 21. lib. de ciui. Dei. c. 9. quōd istud fit per miraculum cum ait. iam satis disputaui superius posse animalia etiam in ignib. viuere, in vstione sine consumptione, in dolore sine morte per miraculum omnipotentissimi creatoris, cui hoc possibile esse qui negat, a quo sit quicquid in naturis omnibus miratur, ignorat.

Sed dicendum, quod incorruptibilitas accidit corporibus damnatorum non ex miraculo aliquo sed naturaliter, immo potius erit contra naturam quod corrumperentur, & sicut nunc supra naturam est quòd corpora mixta, & maxime animalium in igne existentia non exurātur aut calefiant, ita erit contra naturam
D supraque eam, quòd tunc animalia existentia in igne crementur.

Et considerandum quòd cum in omni motu oporteat esse aliquod principium motus, dupliciter remouetur motus aliquis vel mutatio a mobili. Vno modo per hoc quòd deest principium motus, alio modo per hoc, quòd principium motus impeditur, corruptio autem est quędam mutatio. Dupliciter ergo contingere potest quòd corpus quod ex conditione suorum principiorum corruptibilitatem habet, incorruptibile reddatur. Vno modo ex hoc quòd principium ad corruptionem mouens totaliter tollitur, alio modo per hoc quòd principium corruptionis impeditur.

Primo modo corpora damnatorum erunt incorruptibilia, cum enim cęlum sit primum alterans per motum suum localem, & omnia agentia secunda in vir-
E tute ipsius agant, & quasi ab ipso mota, oportet, quòd cessante motu cœli nihil sit agens, quod possit corpus per alterationem aliquam transmutare a sua naturali proprietate, & ideo post resurrectionem cessante motu cœli nulla qualitas erit sufficiens, vt corpus humanum alterare possit a sua naturali qualitate. Corruptio autem non est nisi per alterationem quandam, quia est terminus alterationis cuiusdam, sicut generatio, corpora igitur damnatorum corrumpi non poterunt, licet in igne semper sint, & illa incorruptibilitas deseruit diuinæ prouidentiæ, scilicet quòd in æternum sic damnati, puniantur qualiter, non poterant puniri, nisi ad tempus, sicut

nunc corruptibilitas seruit diuinæ prouidentiæ, scilicet inquantum ex quibusdam corruptis alia generantur.

Secundo modo redditur aliquid incorruptibile ex hoc quod principium corruptionis agere impeditur; & hoc modo corpus Adę in statu innocentiæ incorruptibile erat.i.potens non mori: quia contrarię qualitates in corpore hominis existentes continebantur per gratiam innocentiæ, idest status illius ne ad dissolutionem corporis agere possent, sic etiã corpora beatorum erunt incorruptibilia: quia per virtutem gloriæ,& spiritualitatis erũt subdita spiritui, & cõtinebũtur in eis qualitates contrariæ actiuæ ne agere possint.

Tertius modus potest addi incorruptibilitatis.s.per ablationem principiorũ corruptionis tam actiuorum quam passiuorum,& sic corpora cęlestia sunt incorruptibilia, & anima,& Angeli,quia non sunt in eis principia actiua & passiua corruptionis.s.contrarietas.

De primo modo apparet quod competat corporibus damnatorum.nam tunc cessabit motus cęli vt dictum est, & consequenter omnis actio inferiorũ nisi in virtute primi motus.sicut ergo est contra naturam ꝙ aliquid calefiat nullo calefaciente illud,ita cum tũc calidum non poterit habere actionem vllam propter non adiuuari a primo motu,erit contra naturam ꝙ ca lefactibile positum iuxta calidum calefiat ab illo. licet igitur damnati semper sint in igne inferni, nunquam ab illo exurentur, & consequenter neque corrumpẽtur,& sic sine miraculo erunt incorruptibilia, nõ quasi aliqua virtus supernaturalis imponatur eis, sed quia cessabit actio deficiente primo principio alterationis. Et hoc verum est ponendo, ꝙ cessatio motus coeli sit causa sufficiens omnis motus in inferioribus sicut dicebatur supra. si autem illa non sit causa sufficiens dicetur ꝙ cessatio influentiæ diuinę ad actionem istorũ particularium agentium per contrarietatem erit causa sufficiens incorruptis, & de hac nullum est dubium quia si Deus cesset a generali influẽtia qua omnia cõseruat,omnia cedent in nihil vt Gregorius ait.a fortiori si cesset ab influentia qua coagit ad agere, nihil poterit exire in actum licet sit vt habeat principium operatiuum, sed tunc Deus cessabit ab illa influentia qua influit super agentia per cõtrarietatem, ideo illa non poterunt agere, & consequenter impossibile erit tũc aliquid agere & pati per cõtrarietatem. & per hęc est corruptio,ideo impossibile erit tunc aliquid corrumpi naturaliter, sed potius contra naturam erit corrumpi.

Secundus etiam modus poterat in præsenti applicari.s. ꝙ sit aliqua virtus impediens actionẽ & passionem per contrarietatem, & sic tollat corruptionem, & tamen non est verisimilis. Primo quia iste modus ponit miraculum.s. quod ponatur aliquid quod impediat actionem naturalem, & ponit aliquid vltra principia naturæ,& tamen propter damnatos nõ fit aliquod miraculum, quia non habent virtutem gratiæ neque gloriæ. Secundo, quia illa qualitas impediens corruptionem,i.actionem & passionem secundum contrarietatem dicit aliquam magnam perfectionem, quæ realiter inexisteret, sed non est conuenienter dictum ꝙ damnatis augeatur perfectio, cũ potius mala & imperfectiones aduenire debeãt illis. cum ergo possit in eis esse æternitas poenarum non data aliqua qualitate perficiente eos, & cohibente actionem, non oportet dari talem qualitatem,immo est inconueniens dari illam,quia non debet poni pluralitas sine necessitate, etiam quia non debet dari in damnatis aliqua perfectio vltra eam quam naturaliter habẽt: quia pertineret ad modum beatitudinis.

Secus autem est de hominibus in statu innocentię:
F quia in his ponebatur incorruptibilitas quædam: quia erat homo potens non mori, & conueniens erat illa virtus vel gratia innocentiæ ad cohibendũ actionem. Primo quia cum homo esset tunc innocens, iustum erat vt quamcunq; perfectionem haberet etiam vltra conditionem naturalem.

Secundo quia erat necessarium tunc poni talẽ virtutem vel qualitatem ad dandum incorruptibilitatẽ, nam non poterat tunc poni sicut post iudiciũ in damnatis. nã cessabit tunc motus coeli: ideo non poterunt alterari inferiora cessante primo motu, & non est necessaria ibi aliqua qualitas prohibens actionem corruptionis: sed in statu innocentiæ erat motus coeli: ideo non poterat cessare actio corrumpẽs ex illa parte, sed oportebat poni qualitatem resistentem.

G De beatis quoque sic erit ꝙ corpora eorum incorruptibilia erunt vtroque modo, idest per cessationem motus coelestis, & per qualitatem prohibentem corruptionem. Et si dicatur ad quid ponitur vtrumque, quia primum sufficiebat, dicẽdum ꝙ verum est. nam sicut corpora damnatorum per primũ sunt sufficienter incorruptibilia, ita & corpora beatorum per illud essent incorruptibilia, sed adderetur secundum propter duo.

Primo non quidem ad faciẽdam incorruptionem, sed ad perfectionem, nam beati glorificabuntur tam secundum animam quam secundum corpus, & ideo
H in corporibus eorum recipietur omnis perfectio, quę recipi potest ad hoc ꝙ simpliciter dicantur esse perfecta,& ideo dabuntur eis quatuor dotes, quę sunt qualitates perficientes causatę ex refluxu animæ beatę in corpus. de quibus dictum est supra 17.c.& una istarum tollet imperfectionem quæ est corruptibilitas, & licet extrinsecus cessante motu coeli sufficienter essent incorruptibilia corporum beatorum, quia tamẽ perfectius est ꝙ hoc insit eis ab extrinseco. i. ꝙ sint sufficiẽtia repugnare omni corruptiuo quam ꝙ ab extrinseco.i. ꝙ non corrumpantur; quia nihil est corrumpens cum alias corrumpi possent, dabitur eis talis qualitas per quam sint incorruptibilia.

Secundo quia in beatis erit aliquid necessarium vltra incorruptibilitatem, non enim erunt solũ incorru
I ptibilia eorum corpora sed etiam impassibilia. sed impassibilitas nõ causatur ex cessatione motus coeli, sed solum incorruptibilitas. nam corpora damnatorum erunt incorruptibilia, quia nũquam morientur nec exurentur, tamen erunt passibilia quia acerbos dolores sustinebunt, nam alias non irẽt in supplicium ęternum sicut Christus dixit. beatorum autem corpora nec corruptibilia neque passibilia erunt. nulla enim passio erit in eis cum beati sint, sed ad hoc nõ sufficit cessatio motus coeli, quia tunc ẽt corpora damnatorum essent impassibilia, ꝙ falsum est. ergo oportet poni aliquam qualitatem existentẽ in ipsis corporib. beatorũ, & illa faciet esse corpora impassibilia & incorruptibilia.

Tertius modus incorruptibilitatis non cõuenit ho
K minib. pro aliquo statu, nã necesse erat tunc tolli qualitates actiuas & passiuas, quæ sunt principiũ alterationis & passibilitatis, quę est quædã qualitas & pertinet ad cõditionem materię rerum naturalium,& est talis incorruptibilitas spirituum, qui non cõicant nobiscũ in materia, talis ẽt est incorruptibilitas corporũ coelestium quę materiam habent carentem tamen contrarietate quæ non est huius conditionis, & nõ conuenit hominib. ista incorruptibilitas, quia repugnat naturæ eius. nã de essentia hoĩs sunt materia & forma,& non quęlibet materia, sed hęc materia quæ est pars mixtorum & rerum naturalium, & disposita talibus dispositionibus, ad quam dispositionẽ necessaria est mixtio qualitatũ. nam alias corpus humanũ nõ esset mixtum

sed

sed simplex, sicut corpus cęli, sicut ergo homo non potest perdere ea, quæ sunt de necessitate speciei, ita non potest habere incorruptibilitatem huiusmodi, vnde nec damnati, neque beati habebunt talem incorruptibilitatem, sed sicut dictum est, & ista est causa quare corruptibile, & incorruptibile ponuntur secundum Aris. differre plusquam genere, quia ipse accipit incorruptibile tertio modo, sicut est species, & corpora cęlestia, quæ naturaliter sunt incorruptibilia, & hoc mō necesse est, ꝙ corruptibile, & incorruptibile non communicent in materia, vel saltem, non in materia eiusdem conditionis, aut generis, sed materiale, & immateriale plus differunt, quam genere proximo, quia differunt, vt corporeum, & incorporeum, quæ autem non habent materiam eiusdē modi plus, quam genere differūt proximo, sicut cęlum, & lapis.

Est autem differentia inter incorruptibilia his tribus modis, quia tertio modo dicitur aliquid proprie incorruptibile, alijs duobus primis modis large, & sunt gradus inter ista, quia incorruptibile primo modo dicitur, quod nūquam corrumpetur, posset tamē corrumpi, quia si ageret in ipsum aliquod corruptiuū corrumpetur, vnde si rediret motus cęli statim corrumpi posset, & corrumperetur incorruptibile. Secūdo modo dicitur, quòd nunquam corrumpetur, neque corrumpi potest, non repugneret tamen ei corrumpi. Patet primum, quia corpora beatorum nunquam corrumpentur in quo communicant cū primo, etiam non poterunt corrumpi dato, quòd agere vellet in ea quodcunque corruptiuum, vnde etiam existente motu cęli non exureretur corpus alicuius beati existens in igne, vreretur tamen cuiuslibet damnati, & hoc fit, quia est ibi qualitas repugnans actioni per contrarietatem. Tertium patet, quia non repugnaret corporibus beatorum corrumpi, cum potius habeant aliquid intrinsece, per quod corrūpi possunt, & corrumperētur, nisi esset aliquid prohibens actionem, incorruptibile autem tertio modo, neque corrumpetur vnquam, neque corrumpi poterit, & repugnat ei corrumpi, quia neque habet in se principium suiipsius corruptiuum, sicut est in mixtis, neque habet vnde ab alio corrumpi possit, sicut in simplicibus, scilicet in elementis in quibus est contrarietas adinuicem. Nunc vero respondendum est ad argumenta facta supra q. præcedenti. Ad primum dicendum, ꝙ necesse est omne compositum ex contrarijs saltem ex seipso corruptibile esse, & tamen non est necesse, quòd omne compositum ex cōtrarijs corrumpatur. Et ratio est, quia potest aliqua causa impedire corruptionem, apud Philosophos tamen concedebatur, quòd necesse erat omne compositum ex contrarijs corrumpi, quia non videbant aliquam causam, quæ posset in perpetuum impedire actionem cōtrarietatis, causa prædictorum est, quia ad corruptionem nō agunt sola principia contrarietatis, sed etiam motus cęli, agunt quidem contraria velut principia secunda corruptionis, seu motus cęli agit, vt primum principium generationis, & corruptionis, & alterationis, supposito, ergo motu cęli necesse est, quòd omne cōpositum ex contrarijs corrumpatur, nisi sit aliqua causa maior cęlo impediens, & sic erat in homine in statu innocentiæ, erat.n. compositus ex contrarijs, sicut nunc, & cęlo moto non corrumpebatur, & idem de beatis, nam etiam si moueretur cęlum, & sit omnis actio corruptiua contra ea nunquam corrumpētur, cessante aūt motu cęli, contraria ex quibus corpus cōponitur non sufficiūt ad corruptionem faciendā sm naturā, iō etiam si non sit aliqua causa impediēs corruptionē non corrūpent composita ex cōtrarijs, cessationē aūt motus cęlestis nō cognouerūt Philo-

A sophi, iō habebant pro infallibili, ꝙ omne cōpositū ex contrarijs aliqū corrūperet, sed non erat verū, cū duo ista poterāt obstare, s. causa impediens, & cessatio motus cęli. Ad secundum dicendū, ꝙ incorruptibilitas damnatorū non eueniet eis ex virtute gratiæ, aut gloriæ, sed per naturam, & cum dr, ꝙ illa corpora erunt eiusdem conditionis cuius sunt ista, & cuius primo fuerant, dicendū, ꝙ verum est, & tñ per naturā aliquid fieri dr dupliciter. vno mō, i. per principium intrinsecum, siue ex necessitate, siue per accidēs, vt hominē esurire, & sitire est naturale, s. ab intrinseco, & necessario, & hominem dealbari est naturaliter, quia est receptiuus albedinis, licet non sit necessariū,
B ꝙ illam recipiat. Alio mō dr per naturā negatiuam, i. quod non est per miraculū, sicut hominē effici sapiētē, vel inuenire thesaurum absconditū, et si nullū sit principiū p naturā ad hoc, & maxime apparet in eis, quæ sunt a casu, vt duos homines obuiare sibi in foro cū hoc non intenderent, natura.n. non est directe principiū horum, quia tñ non fiunt per miraculum dicūtur per naturam. sic ad incorruptibilitatē damnatorum nullum miraculum fiet, sed solū erit cessatio motus cęli, qui sine miraculo fiet per solam voluntatem motoris sine aliqua operatione reali, ideo per naturam erit illa incorruptibilitas, licet non ex principijs intrinsecis, quia nō fiet ab aliquo positiuo.
C Ad tertium dicendum, ꝙ damnati non morientur, vt magis, & diutius patiantur, & ita incorruptibilitas est eius potius pęna, quam mors, licet enim mors sit simpliciter maxima pęnarum, quia adimit esse, quod est maximum bonum, & simpliciter bonum, tamen nihil impedit secundum quid esse mortem in remedium pęnarum, & per consequens remotionē mortis esse ad augmentum pęnarum: viuere autem, vt dicitur 6. Ethico. videtur esse omnibus delectabile, eo ꝙ omnia esse appetunt, non oportet autem, vt ibidē dicitur accipere malam vitam, neque corruptam, neque q̄ est in tristitijs, sicut ergo viuere est simpliciter delectabile, non autem vita, quæ est in tristitijs, ita & mors, quæ est priuatio vitæ simpliciter est simpliciter pęnalis, & maxime pęnalis inquantum subtrahit, pri-
D mum bonum, s. esse, cum quo omnia bona alia subtrahuntur, sed inquantum priuat vitam malam, & quæ est in tristitijs non videtur esse mala simpliciter, sed potius in remedium bonorum, idest pęnarum quas terminet, & consequēter talis mortis subtractio est in augmentum pęnarum quas perpetuas facit, hoc autem est accipere mortem proprie, quia non est illa vltimum malorum, nisi quia tollit omnia bona, quę non sunt sine vita, & per accidens tollit omnia mala, quæ sunt cum misera vita. si vero accipiatur mors pro dolore, quem sustinent morientes non subtrahitur ista pęna damnatis, quia maiorem dolorem illi quotidie sustinent, quam morientes, & ideo moriuntur quidem, & nunquam emoriuntur, nam
E tantum, & grauiorem dolorem sustinent quotidie, quam morientes, sed tam acerbus dolor semper existens nunquam eis vitam adimit, & hoc dicitur Psalmo 48. sicut oues in inferno positi sunt, & mors depascet eos, idest dolor magnus vexabit eos qualis est dolor mortis.

An corpora damnatorum erunt impassibilia. Quæst. CCCCLXXVIII.

QVAERETVR an corpora damnatorū erūt impassibilia.

Aliqui dicunt, quòd sic, quia iuxta Aristo. 9. Topicorum, omnis passio magis facta abijcit a substantia, idest passio iterata, vel continua-

ta, sed si a finito semper abijciatur necesse est tandem illud finiri & consumi ut dr̄ primo Physi. si ergo corpora damnatorum erunt passibilia & semper patientur, necesse est ꝙ tandem consumantur & deficiant, & sic corrumpentur, sed falsum est.

Secundo quia animalia, quæ in igne viuere dicuntur sine corruptione, sicut dicit̄ de Salamandra 21. li. de ciui. Dei, non affliguntur ab igne, quia animal non affligitur dolore corporis, nisi corpus aliquo modo lædatur, si ergo corpora damnatorū in igne sine consumptione manere possunt sicut animalia prędicta vt dicit Aug. ibidem, videtur ꝙ nullam afflictionem sustinebunt, & consequenter erunt impassibilia.

Tertio quia si corpora damnatorum essent passibilia, dolor qui ex eorum passione proueniet superare deberet omnem pręsentem corporum dolorē, sicut & sanctorum iocunditas superabit omnē pręsentem iocunditatem, sed propter immensitatē doloris contingit in pręsenti statu ꝙ anima a corpore separetur, ergo multo fortius si corpora illa futura sint passibilia ex immensitate doloris separabitur anima a corpore, & ita corpora corrumpentur, quod falsum est. ergo impassibilia erunt.

Dicendum ꝙ corpora damnatorum erunt passibilia: quia frustra essent damnati si nō essent eorum corpora passibilia. nam ad hoc damnantur vt pœnam patiantur, sed non possent pati si corpora haberent impassibilia. ergo erunt passibilia.

Secundo quia Christus dicit hic de damnatis post resurrectionem resumptis corporibus, quod ibunt in supplicium æternum: sed non haberent supplicium neque vnius horæ si eorum essent corpora impassibilia, ergo erunt passibilia.

Tertio patet quia dicitur 1. Cor. 15. c. omnes resurgemus sed non omnes immutabimur, vbi dicit gloss. boni tantum immutabimur in gloriam immutabilitatis & impassibilitatis, ergo corpora damnatorum erunt passibilia.

Quarto quia sicut corpus cooperatur animę ad meritum, ita cooperatur ei ad peccatū, sed propter cooperationem ad meritum non solum anima sed etiā corpus præmiabitur, ergo & ratione simili damnatorum corpora participabunt pœnam cum anima, sed non fieret hoc si essent corpora impassibilia, ergo erunt passibilia.

Quinto quia impassibilitas ponitur inter dotes corporum beatorum, & dotes pertinēt ad beatitudinem, quia sunt de præmio essen. iali, ergo cum damnati nō habeant aliquid beatitudinis non habebunt impassibilitatem, sed passibilia erunt corpora eorum.

Ad argumenta respōdetur inf. q. sequenti, quia declaratio eorum pendet ex ibi dicendis.

Quomodo corpora damnatorum sint passibilia.
Quæst. CCCCLXXIX.

QVAERETVR de modo quo corpora damnatorum sunt passibilia, cū sint incorruptibilia ut dictum est, quia ista videntur sibi aduersari.

Dicendum ꝙ corpora damnatorum erūt passibilia incorruptibilia tamen. Et huius erit causa principalis diuina iustitia. Secūda vel immediata erit naturalis dispositio. nam cum ponantur prædicta corpora incorruptibilia, vt dictum est in quadam præcedent. q. poterant poni impassibilia sine vllo miraculo, vel saltem satis conuenienter, & tamen diuina iustitia exigit, vt sint incorruptibilia & simul passibilia, ut pœnas tolerare possint quas meruerunt.

Circa secūdum ꝙ est naturalis dispositio est consi-

F derandum ꝙ duplex est modus passionis. Est. n. passio receptio quędam, & recipere accipitur dupliciter. pōt .n. aliqua forma recipi in aliquo subiecto secundū esse naturale vel materiale, sicut calor recipitur ab igne, in aere, vel lapide, aut terra, & dicitur receptio ista naturalis vel materialis, quia forma recepta manet in recipiente secundum cōditiones materiales & naturales. nam cum ignis calefacit aerem, uel terram inuenitur dispositio eadem in materia aeris, vel terræ ad calorē tenendum quæ est in igne calefaciente, & iste est modus existendi naturalis secundum conditiones materiales, & cum talis recipitur forma est receptio vniuoca, & denominatur recipiēs a forma recepta. s. ꝙ sicut

G dicimus ignem calidum, ita & aer calidus, & terra calida, quia ab igne recipiunt calorem secūdum esse naturale, & ad hunc modum receptionis sequitur unus modus passionis, quæ uocatur passio naturalis uel materialis: quia est passio secundum conditionem naturę & non potest aliquid sic pati nisi quod materiam habet. nam immaterialia non recipiunt huiusmodi formas. Alio modo recipitur aliquid in altero spiritualiter. i. non per modum materię, vel secundum conditiones naturales, aut materiales, sed modo spirituali secundum modum intentionis, sicut recipitur similitudo albedinis in aere, & pupilla: nam necesse est recipi speciem albedinis quę est eius similitudo in aere q

H est medium, & in pupilla quæ est organum visionis: quia alias non fieret visio nisi reciperetur forma rei uisæ aut eius similitudo, sed ista receptio non est secundum conditionem materialem, quia tūc esset albedo secundum easdem conditiones in oculo, & lapide, vel pariete, & esset receptio uniuoca, s. ꝙ aer recipiens formam illam esset realiter albus, sicut obiectum est albū, & oculus fieret realiter albus sicut & obiectum quod falsum est, nam si aer esset realiter albus immutaret sicut obiectum album, & non esset aer medium per quod fit immutatio, sed ipsum obiectum immutans, & non est verum.

Secundo, quia requiretur condensatio quædam in aere ad recipiendum albedinē, quia color est in extre

I mitate perspicui, & tamen aer est rarus, & non recipit colores, per quod differt aer a nube, q̄a nubes recipit colorem multiplicē, & ideo obstat uisui, aer uero non recipit colorem quando manet in sua puritate.

Tertio quia quodlibet coloratum ita est obiectum & terminus ꝙ non potest esse medium, & hoc quia interposito uno colorato, aliud non potest uideri, cum quodlibet sit terminatum, & obstet visui. sicut patet in nube quę impedit uideri cœlum. sed aer nihil impedit videri, ideo non est terminatus neque colorem habet, sed per illum species caloris multiplicatur.

Quarto quia cum obiectis nobis quibusdam rebus videamus illas subito quas prius non uidebamus, ne-

K cesse est quod si color efficiatur realiter in aere, ꝙ subito efficiatur, hoc falsum est, quia nulla talis qualitas materialis subito gignitur, sed successione magna indiget, sicut uidemus in cuiuslibet rei naturalis generatione. ergo nō producitur realiter albedo in medio.

Quinto, quia cum simul videamus plura diuersis coloribus colorata, cum species eorum sint simul in medio vsque ad pupillam, si reciperętur realiter vel materialiter species coloris, oporteret eādem partem aeris esse albam, & integram, & multipliciter coloratam. quod est impossibile, ideo necesse, est colorem recipi ibi non quantum ad esse materiale, uel naturale, sed quantum ad esse spirituale, uel intentionale.

De oculo idem est. non est. n. color qui videtur ibi realiter, quia sequerentur inconuenientia supra posita. nam

nam quicunque respiceret oculum alterius. i. pupillã videret ibi omnes colores quos ille videt, sicut aspiciens videt parietem album, & tamen nullũ colorem videmus in pupilla alterius, nisi eum qui naturaliter inest a quo nõ patitur pupilla. ergo non est ibi aliquis color realiter eorum quę videntur.

Secundo quia tunc non posset aliquis videre multos colores simul, non. n. potest aliquis simul esse alb. & niger, & tamen si realiter fierent colores in pupilla esset aliquis simul albus & niger, quod esse non potest. ergo non videret, quis simul nisi vnum colorem, & hoc falsum, quia omnia obiecta sensibus simul videmus.

Tertio quia si realiter susciperentur colores isti in pupilla nullum videremus, immo nihil videretur ac si cęci essemus, nam oculus noster colorem quendam habet, quod patet si aspiciat quis pupillam alterius videbit quodam determinato colore coloratam. nemo autem suæ colorem pupillę videt, quia est ibi realiter: ideo si cęteri colores rerum materialium efficerentur in pupilla secundum esse naturale, non videret quisquam aliquem illorum, & tamen omnes videt: ergo nullus est ibi secundum esse materiale sed secundum esse intentionale. hęc igitur receptio spiritualis est, & similatur receptioni qua anima recipit similitudines rerum, quia non recipit hominem realiter, & lapidẽ, & lignum, sed intentiones horum quę sunt in anima modo spirituali. nam aliter esse in ea non possent, neque putari esse, cum anima sit immaterialis & indiuidualis, ideo dissimilia non potest nisi indiuisibiliter & materialiter recipere, & secundum hunc modum receptionis est alius modus passionis qui vocatur passio animæ. Sed quia post resurrectionem & iudicium cessante motu cœli non poterit corpus aliquod alterari a sua naturali qualitate vt dictum est, eo ꝙ cessabit omnis actio corruptiua, quæ est per contrarietatem, non poterit pati aliquod corpus passione naturali, qa omnis passio naturalis est alterariua, eo ꝙ fit per qualitates contrarias, & imprimitur realiter & vniuoce forma agentis in passum. existente autem tali actione necesse est fieri corruptionem, & tamen non erit corruptio aliqua post iudicium, sed omnia erunt incorruptibilia vt dictum est. ergo nõ poterit esse aliqua actio naturæ neque passio, secundum quam recipiatur forma materialiter vel naturaliter in aliquo. hoc modo impassibilitatis conuertuntur impassibile & incorruptibile, & ideo cum corpora damnatorum sint incorruptibilia vt dictum est, etiam sunt impassibilia.

Alia passio est per modum receptionis spiritualis, & per modum animæ, & ista cessante motu cœli adhuc manebit: quia nihil ad hanc facit cessatio motus illius. Et apparet quia adhuc illuminabitur aer per radios solis. & ibi est quędam receptio spiritualis, etiam medium, & pupilla recipient species visibiles, & fiet auditio uocum, quę omnes sunt receptiones spirituales, cum recipiatur intentio formæ & non ipsa forma sec. modum esse naturale.

Et ratio huius est quia receptio formæ secundum esse naturale fit per motum præcedentem, idest alterationem, & omnis motus inferiorum dependet a superiori motu, scilicet cœli. quo cessante non fit motus inferiorum, neque receptio per modum naturalem, sed receptio per modum animæ fit sine motu, ideo etiam si cesset motus cœli non cessabit illa receptio. hęc autem receptio est passio quędã, & hoc modo corpora damnatorum erunt passibilia, licet non erunt corruptibilia, quia fit sic passio sine corruptione vlla, & sicut dictum est de visione & auditu ita dicitur de singulis aliis sensibus, quia in omnibus sensibus fit quędam receptio intentionalis sine materia, ideo in

A odoratu & tactu receptio fit, quę quidẽ perficiet sensum inquantum immutat eum intentionaliter, & tamen erit aut esse poterit pœnalis inquantum quędam species secundum esse etiam intentionale sunt valde afflictiuæ, sed quia fit illa immutatio spiritualis sine motu cœli poterit esse passio ualde fortis, & dolorosa, sine hoc quod aliquid resoluatur aut corrumpatur de subiecto, immo impossibile erit hoc modo corrumpi, cum non sit ibi motus & passio naturalis, & sic ignis, & quęcunque afflictiua poterunt agere in corpora damnatorum affligendo, & tamen nihil illa lædendo, neque corrumpendo, aut resoluendo, & ideo in pœnis perpetuis erit conseruatio corporis sine miraculo.

Sed obijcietur de beatorum corporibus, quia hoc modo beati habent corpora passibilia, quia manife-
B stum est quod vident, & audiunt, & odorant, & secundum omnem sensum recipiunt, & tamen non est ista receptio nisi quędam passio. ergo corpora beatorum passibilia sunt.

Dicendum, quòd verum est quod corpora beatorum recipient modo spirituali secundum intentionem, quia nulla perfectio adimetur corporibus eorũ sed potius augebitur, & tamen sentire perfectionem quandam dicit, cum ad hanc immutationem ponantur vires sensitiuę in corpore. ergo non deficiet sentire illis, cum vires sensitiuas perfectiores habeant quã nunc, uidebunt quidem, & audient, & quod materialius est tãgent, & istud sentire pati quoddam est, cum sentire non sit agere, & vocemus potentias sensitiuas
C passiuas, etiam quia omne recipere pati quoddam est sed manifestum est omnem sensationem fieri per receptionem specierum ab extra, s. ab obiecto. erunt ergo corpora beatorum passibilia.

Sed hoc dato dicetur quid differret inter corpora damnatorum & beatorum. nam aut vtraq; erunt passibilia, aut vtraque impassibilia. patet quia si accipiatur passio secundum receptionem formę modo naturali, neque damnatorum, neque beatorum corpora passibilia sunt, quia alias corrumperentur, vt dictum est pręcedenti. q. si accipiatur passio secũdum esse intentionale utraque videntur passibilia, quia vtraque recipiunt species intentionaliter, & sunt sentientia actu, & tunc est difficultas, quia corpora beatorum di-
D cimus impassibilia, & quod habent dotem impassibilitatis, corpora autem damnatorum non dicimus habere dotem aliquam, ideo videtur incõuenienter stare quod dictum est.

Dicendum ꝙ sicut dictum est tam beati quã damnati sentient, quod est quoddam pati uel recipere spiritualiter, & damnati non recipiunt alio modo, & tamen in hac spirituali receptione dicuntur damnati pati, quia affliguntur valde. nam licet non recipiant damnati formas modo naturali ita quod sit ibi corruptio, recipiunt tamen eas modo spirituali ita ꝙ sit afflictio, formę quidẽ spirituales quę sunt intentiones materialium vel naturalium formarũ non corrũpunt aliquid, quia non imprimuntur cum motu neq; cum contra-
E rietate aliqua materiali, & tamẽ manet eis vis afflictiua, et si multũ spirituales sint, sicut nihil est spiritualius specieb. ſm intellectum, & tñ illę affligunt, quia quædam earũ acceptæ a nobis valde contristant, & maior pęna sentitur in eis quam in alteratione ſm naturã. de specieb. sensibilib. idem est ꝙ quædã existẽtes in sensu ualde affligũt, immo omnis pęna ad sensũ pertinet. s. quia in re non sentiẽte nulla est pęna, cũ dolor sit sensus nocumenti, ea uero quę nocumentũ non sentiunt licet lędãtur, nõ habẽt dolorẽ neq; pęnã, sicut lapis & arbor uritur, & soluitur in cineres, sed nõ affligitur qa nõ sentit. Oĩs tñ sensatio fit ſm speciẽ intentionalẽ &

non secundum speciem in esse materiali, quia forma in esse naturali informat & corrumpit ex ratione contrarietatis cũ qua imprimitur, sed sensatio, & gaudiũ, & afflictio quæ sunt cum sensatione non sunt secundum formam in esse naturali, sed per modum intentionis, ideo omnis pœna, & dolor est s'm immutationem spiritualem: propter quod cessante motu cœli & actione ex contrarietate nihil prohibet esse receptionem afflictiuam, immo videtur necessariũ esse ꝙ sit, nisi miraculose tollatur, & quia circa damnatos nullũ miraculum fiet, cum indigni sint, videtur ꝙ manebit afflictio nimia & passio secundum passionem intentionalem.

In beatis autem erit receptio spiritualis quæ passio est, sed secundum illam non erit aliqua pœna vel afflictio: ideo non dicuntur corpora eorum passibilia accipiẽdo passionem pro afflictione: erit tamẽ vere ibi passio .i. receptio. vnde post iudicium si tam corpora dãnatorum, quam beatorum essent iuxta ignem, vtraq; sentirẽt calorem, & neutra calefierent. sed sentiendo calorem affligerentur damnati, beati autem non. Primũ patet: quia nulla perfectio naturalis deerit beatorum corporibus, ideo neque sentire. & sic calorem sentient, & frigus .i. immutabuntur potentiæ sensitiuæ tactus ab his sicut potentia visiua a specie coloris, de qua non est dubium quin immutetur in beatis. Secundum patet quia tam corpora beatorum quam dãnatorum erunt incorruptibilia, & tamen nõ corrumperentur si calefierent, vt dictum est. Tertium patet quia afflictio tollit beatitudinem: ideo non poterit esse in beatis, in damnatis autem quæcũque afflictio est conueniens. Ex hoc autem fuit necesse poni dotem impassibilitatis: quia post resurrectionem cessante motu cœli non tollitur naturaliter sensatio, & dolor, & afflictio, sed solum corruptio: ideo vt species receptæ intentionaliter non causarent afflictionem quæ tolleret beatitudinem debuit dari dos impassibilitatis beatis, quæ est quædam qualitas prohibẽs passionẽ cum afflictione, quæ sequeretur naturaliter ad susceptionẽ quarundam specierum: & quia hanc dotem non habent damnati affliguntur ad receptionem omnium illarum specierum ad quas manentibus in hoc statu sequitur afflictio.

Ad argumenta facta. sup. q. præced. respondendum est. & primo ad primum dicẽdum ꝙ accipitur verbũ Aristo. de passione naturali s'm quam recipitur forma secundum esse materiale vel naturale, & ista semper abijcit aliquid de substantia, eo ꝙ talis impressio formæ sit semper per motum. & hoc mõ dicimus actionem, & passionem esse vnum motum quasi sit actio materialiter motus: & tunc cum quęlibet passio abijciat aliquid de substantia, eo ꝙ fit a contrarietate, necesse est vt sæpius facta magis abijciat: & sic tãdem ipsum quod patitur corrumpetur cum sit virtutis finitę ad resistẽdum. secus autem de passione modo spirituali: quia cum fiat sine motu nihil abijcitur de substãtia: ideo talis etiam si infinitum fiat non est corruptiua, & huiusmodi est passio in damnatis.

Ad secundum dicẽdum ꝙ ignis assimilabit sibi corpora damnatorum, & tamen nõ consumet ea, immo & corpora beatorum assimilabit. nã in omni passione vel receptione est assimilatio, sed corpora beatorum recipiunt ab igne vt dictum est pręcedenti. q. cum sentiant calorem eius, & hoc non fit nisi recipiendo speciem caloris, & in hoc assimilatur corpus igni.

Sed assimilatio patientis ad agens, est dupliciter. Vno modo vt forma secundum quam, est similitudo fit per modum eundem in agente & patiente. sicut est in omnibus agentib. vniuocis, vt calidũ facit calidum, & ignis generat ignem.

F Alio modo per modũ diuersum a modo quo est in agente, & sic est in omnibus agentibus æquiuocis, in quibus contingit ꝙ non est forma in agente spiritualiter & in recipiente materialiter, aliquando est materialiter in agente & spiritualiter in recipiente.

De primo patet vt in artifice & re facta. nam eandẽ formam secundum speciem producit ædificator foris quam habet in mente: sed in mente est illa spiritualiter, quia non est extensa secundum latitudinẽ & longitudinem, neque trigona aut exagona, & sic de cæteris conditionibus formę in materia, in re autem extra est materialiter .i. in ipsa materia & secundum conditiones eius supradictas.

De secundo sicut paries albus causat speciem suam
G in oculo, sed in pariete est albedo materialiter .i. secundum omnes conditiones materiæ .s. est in superficie, & extenditur & est ibi materialiter .i. habet virtutem materiæ .s. immutandi & se diffundendi. in patiẽte autem .i. in medio & oculo est spiritualiter, quia non est species extensa: sed in eodem puncto sunt simul multæ species, ꝙ est contra modum existendi formarum naturalium. Etiam non habent illæ species virtutem naturalẽ .s. immutandi, generandi, & disgregandi, quã virtutem habet ipsa albedo, quæ est forma naturalis, & tamen omnib. his modis assimilatur recipiens agẽti. minus tamen in receptione æquiuoca. sic aũt est de igne, quia ille agens in corpora damnatorũ assimilat illa sibi sed æquiuoce; qa species quæ est materialiter
H & naturaliter in igne recipitur spiritualiter solum in corporibus damnatorum, & ideo cum tali assimilato non stat consumptio, hoc autem ignis agit in corpora nostra vniuoce gignendo calorem, & tandem ipsa corpora igniendo, ideo hic assimilando consumit sed ibi non.

Ad tertium dicendũ ꝙ præsupponitur aliquid pro vero quod non est verum. nam dr̃ ꝙ Salamandra in igne viuat, sed non est verum, licet ad modicum tempus potest in igne viuere, dicit enim Arist. lib. de proprietatibus elementorum, ꝙ nullum animal in igne viuere potest. & Galenus lib. de simplici medicina dicit ꝙ nullum corpus est quod tandẽ ab igne non consumatur, quamuis quædam sunt corpora quæ ad horam
I siue paucum tempus in igne manere possunt sine lęsione, vt patet de hebeno ligno. Et dicendum de rebus non sensitiuis, ꝙ non possunt in igne perseuerare diu incorrupta. vnde etiam quæcũque mineralia per longam existentiam in igne minuuntur licet quędam parum alia multum, sed quicquid parum minuitur & alteratur aliquando licet tarde erit totum consumptum.

De sentientibus autem vt de Salamandra dicẽdum quod non potest diu viuere in igne, necesse enim erit tandem vri & solui, sed speciale hoc, quia cætera animalia statim læduntur ab ignibus, Salamandra autem non statim, ideo dictum est Salamandram in igne vi-
K uere, non quasi sit ei locus naturalis vitæ ignis, vel ibi semper viuere possit, sed quia aliquandiu viuit, & non offenditur, quod non inuenitur in alijs animalibus.

Cum vero dicitur quod animalia quæ in igne non læduntur non affligantur recte dictum est saltem generaliter, licet per accidens non affligantur & lædantur, vt si quando aliqua membra obstupuerunt, vel cum vehementissimo sopore, quis tenetur, sed alias simul fit in nunc sensus doloris, & nocumentum. quandiu igitur non læditur Salamandra in igne, neque affligitur, cum vero incipit lædi affligitur, sed in hoc differt ab alijs animalibus, quia illa mox ut igne posita fuerint læduntur, & affliguntur. De damnatis autẽ secus est, quia illi ab igne non læduntur, & tamen nimis

nimis affligũtur, & hoc fit qa ista duo possunt apud eos diuidi quæ apud nos non diuiduntur, realiter qui dem differunt ista, scilicet, lędere, & affligere: quia lędere pertinet ad actionem naturalem, quæ est cum motu, & est per contrarietatem, ideo est corruptiua: abijcit enim aliquid de substantia, sed affligere pertinet ad immutationem vitalem per modum intentionis: quia dum ignis natus est ista duo simul efficere idest immutare naturaliter, & spiritualiter, efficit ea simul secũdum calorem si patiens susceptiuum sit, vtriusque transmutationis simpliciter, vel secundum statum, & quia omnia sensitiua in hoc statu sunt passibilia ab igne per calorem quantum ad vtranque immutationem, nullum est animal, quod sentiat calorem, quod simul non vratur. Secus de damnatis: nam secũdum statum cõpetit ei immutari spiritualiter, & non naturaliter: cessante enim motu cęli non potest ignis agere naturali actione quę est per motum, & contrarietatem; restat ergo immutatio spiritualis, & per istã affligentur damnati.

Nisi quis dicat, quòd non poterit affligi cum nõ lędatur corpus. Sed non stat quia sensibile non solum est natum delectare, vel affligere sensum secundum, ꝙ agit actione naturæ confortando vel corrumpendo organum, sed etiam secundum, ꝙ agit actione spirituali, & hoc consurgit ex proportione debita vel indebita sensibilis ad sensum: nam cũ fuerit proportio debita sequitur delectatio, ex indebita vero causatur afflictio, vt quando se habet in superabundantia, & defectu, & apparet hoc in coloribus, & vocibus, nam ista non habent actionem naturalem corruptiuã corrũpẽdo organum; & tamen affligunt: quia consonantia vocum delectat, discordantia vero contristat: & in coloribus, quidam nos delectant; alij fastidiunt. apparet ergo, ꝙ sine actione naturali est actio afflictiua.

Circa beatos vero erit aliud, quia ipsi iuxta ignem immutabuntur ab igne sentiendo calorem, sed non affligentur. Et hoc accidit propter duo primo propter statum: nam cum beati resumpserint corpora in resurrectione cessabit motus cęli, & illo cessante nulla actio est aut motus naturalis, & ista causa extenditur etiam ad damnatos.

Secundo, quia beati habebunt dotem impassibilitatis, qua resistent omni volenti agere, vnde neque actione corruptiua neque afflictiua aget aliquid in illud. Et ratio huius est, quia cum tam damnati quã beati sentiant calorem ignis, & immutentur ab eo spiritualiter damnati affligentur, & nõ beati, quia afflictio prouenit ex proportione indebita sensibilis ad potẽtiã vel organum, vt cum sensibile excedit organum; nam tunc affligit, & corrumpit, vel affligit saltem, sed circa beatos non poterit esse aliquis excessus sensibilis obiecti ad potentiam sensitiuam, quia virtus gloriæ quæ est impassibilitas quędam, efficiet sensum beati maiorem omni sensibili qualitate, & ideo à nulla poterit affligi, sed manebit sola immutatio vitalis, quę pertinet ad cognitionem, scilicet, quòd recipiatur species in sensu ad hoc, quòd faciat de seipso cognitionem.

Ad quartum dicendum, quòd erit dolor immensus in dãnatis idest multo maior, quolibet dolore vitæ huius; & iste ꝑ manebit: neque tamẽ vnquã aufert vitam. Et ratio est quia nullus dolor quãtuscunque sit & quãtumcunque duret põt directe auferre vitã, sed per accidẽs aufert. Et patet, dolor est sensus nocumẽti sed sensatio est potentię sensitiuæ, ipsa autẽ potentia non recipit mõ naturali sed spirituali, & intẽtionali, & tñ secundũ hanc receptionem non est corruptio aliqua. vitã autem auferre corruptio est: ideo secundũ sensum doloris nunquam contingit auferri vitã quã-

A tuscunque sit sensus doloris, sed per accidens ad dolorẽ aufertur vita, vt quia simul cum dolore fit aliquod nocumentum in corpore scilicet, quòd cum dolore, qui est in anima, mutatur corpus a sua naturali dispositione, & in illa mutatione fit corruptio, & hoc sæpe videmus, quòd ex animæ passionibus vel cum illis immutatur corpus: vt ex ira calefit corpus, ex timore autem frigescit, sed vt dictum est corpus non poterit mutari a sua naturali dispositione post resurctionem, quia non erit aliquid transmutans cessante motu cœli, ergo quantacunque sit animæ passio non poterit esse aliqua transmutatio naturalis in corpore, & ideo ad quantumcunque dolorem nõ poterit sequi mors

B in damnatis.

An in animabus damnatorum, & beatorum maneant potentiæ sensitiuæ. Quæst. CCCCLXXX.

SED quia in damnatis pœna quędam est, & dolor, cum Christus dicat, quòd ibunt in supplicium ęternum; & pęna non est sine sensatione, & sensatio videtur esse potentiæ sensitiuæ, est dubium de potentijs sensitiuis, quomodo se habeant ad animas separatas scilicet, an in animabus separatis damnatorum, & beatorum maneant potentiæ sensitiuæ.

C Aliqui dñt ꝙ sic, quia dicit Aug. li. de spiritu, & anima recedit aĩa a corpore secum trahens sensum; imaginationem; rationem, intellectum; inteligentiam, & concupiscibilitatem; & irascibilitatem, sed sensus, & vis irascibilis, & concupiscibilis sunt vires sensitiuę; ergo in anima separata manebunt vires vel potentiæ sensitiuę.

Secundo patet, quia dicit Aug. lib. de ecclesiasticis dogma. solum hominem credimus habere animam substãtiuam quę exuta corpore viuit, & sensus suos atque ingenia viuaciter tenet, ergo anima exuta a corpore habet potentias sensitiuas.

Tertio, quia potẽtiæ animę vel essentialiter insunt vt quidam dicunt; vel ad minus sunt naturales proprietates ipsius, sed illud quod essentialiter inest alicui

D non potest ab eo separari, neque subiectum aliquod deseritur a naturalibus proprietatibus, quia alias non sunt naturales. Ergo anima separata non potest amittere aliquas potentias suas, sed sensitiuæ sunt potentię animæ, ergo non amittet eas anima separata sed seruabit. Quarto, quia totum ex partibus constat, & ideo non manet totum integrũ cui deest aliqua pars sua, sed anima est totum potentiale, ideo non est integra si non habeat omnes potentias suas, sed ipsa separata manet tota integra, ergo habebit omnes potentias suas, sed illarum quędam sunt sensitiuę: ergo, & sensitiuæ manebunt in anima separata.

Quinto si non manerent potentiæ sensitiuæ sequeretur inconueniens scilicet, quia aliquid esset cooperans ad meritum vel demeritum, quod non esset par-

E ticeps gloriæ neque pęnæ, & est inconueniens, quia propter hoc corpus videtur resurgere, vt si fuit instrumentum animæ operantis bonum recipiat partẽ beatitudinis, econtrario autem si fuerit instrumentum malæ operationis recipiat partem pœnæ, & tamen magis pertinet potentia sensitiua ad actum bonum vel malum quam corpus, quia corpus solum est vt instrumentum actus, potentiæ vero sunt principia agendi, ideo potius deberent eædem potentiæ resurgere cum idem corpus resurgat, ergo manebunt in anima separata.

Sexto, quia si anima separata non retineat secum potentias sensitiuas peribunt illę, & cũ pereunt oportet, ꝙ conuertantur in aliquid vel in nihilum cedãt, non

non potest dici, quòd conuertantur in aliquid, quia non habent materiam tãquam partem sui, sola enim materialia conuertuntur in aliquid, ergo si perit cedit in nihil, sed quod in nihil cedit non potest redire in idem numero, ideo in resurrectione necesse est, ꝙ homo, aut non habeat potentias sensitiuas, aut non easdem, si nullas dicatur habere non erit animal, nullum enim animal est sine sensu tactus, & tamen erit homo, ideo habebit potentias sensitiuas, erunt ergo aliç, & tunc est inconueniens, quia non redibit idem homo numero, qui prius fuit, quia secundum Philosophum, sicut se habet anima ad corpus, ita se habent potentiæ ad partes corporis, sicut visiua ad oculum, & ita de alijs, sed si non rediret eadem anima ad corpus non esset idem corpus, & consequẽter, neque idem homo: ergo si non redeat eadem potentia visiua non redibit idem oculus, & ita de aure, & naso, & cęteris partibus organicis, & sic non erit idem corpus, sed non existente eodem corpore non est idem homo, cum sit corpus pars essentialis, & valet ratio, quia nulla pars corporis esse videtur, quæ non sit organum alicuius potentię sensitiuę saltem quantum ad organum tactus, quod toti corpori coextenditur, ergo cum idem homo resurgere debeat, necesse est, quòd maneant eędem potentię sensitiuę, sed non resurgerent eędem nisi manerent in anima separata, ergo manent in ea, quando separatur.

Septimo, quia si potentię sensitiuę perirent, & nõ manerent in anima separata corrumperentur corrupto corpore, & consequenter debilitarentur debilitato corpore, quia vt dicitur 1. de Anima si senex accipiat oculum iuuenis videbit vtique, sicut iuuenis, ergo neque corrupto corpore corrumpentur potentię sensitiuę, & sic manebunt in anima separata.

Dicendum, quòd potentię sensitiuę non manent in anima separata, quia non possunt manere in ea nisi ipsa sit subiectum earum, quia subiectum est ipsum compositum. Quod patet, quia si in anima essent, vt in subiecto, esset anima potens exire in actum sentiẽdi sine corpore, aut vsu organi corporei, quod patet, quia de intelligere, & velle, quorum vsus non fit per aliquod organum, licet præsupponantur phantasmata suscepta organice, tamen nunquam fit sensatio sine organo, & fit per ipsum organum, ergo potentiæ sensitiuę sunt ipsius compositi tanquam subiecti, & quia corrupto subiecto necesse est perire accidens eius, corrupto animali peribunt omnes potentię sensitiuę, & ita non manebunt in anima separata.

An corrupto corpore maneant in anima separata potentiæ sensitiuæ Quæst. CCCCLXXXI.

ALIQVI dicunt, quòd maneant in anima separata, quia ponunt, quòd anima sit subiectum earum, & ita tenet Radulphus 4. Senten. dis. 44. Et arguit primo contra positionem, quæ tenet eas esse potentias compositi, quia qualitas compositi est materialis, sed potentia sensitiua non est qualitas materialis, ergo non consequuntur compositum, sed animam. maiorem probat in substantijs materialibus, minor colligitur ex toto secundo de Anima, quòd sensationes sint spirituales, & immateriales, & indiuiduales. Secundo dicit sic, quòd potẽtię sensitiuę sunt idem cum substantiã animę, ergo non sunt consequentes compositum. patet antecedens, quia si non essent eędem, intentio in actu sentiendi non remitteret actum intelligendi, quia hoc non fit in actibus potentiarum, quæ per se præcise consequuntur compositum, & tñ sensatio remittit

F actum intelligendi, immo interdum tollit, vt in venereis, vt dicitur 7. Ethico. cap. 15. & tamen si sunt idem cum substantia animę necesse est, ꝙ maneant separata anima. Tertio dicit sic, ꝙ separata intellectiua anima Deus potest conseruare in composito omne absolutum distinctum realiter ab ipsa anima, & ideo si distinctę essent potentię istę ab anima intellectiua, illa ablata posset homo manere negatiuus, & sensitiuus, quod dicit esse quandã truffam. Quarto dicit sic, & ꝙ hoc est ponderandum, quia genus in homine sumitur a forma substantiali secundum Commen. 2. Meta. & tñ sumitur a parte sensitiua, quia animal est substantia animata sensibilis, & tñ differentia generis subalterni non sumitur ab aliqua qualitate cõsequẽte compositum, quia nulla qualitas est substantia, er-
G go potentię sensitiuę sunt ipsa substantia animę, & sic manent in anima. Quinto dicit, ꝙ in bruto sensitiuum est forma substantialis, ergo etiam in homine, consequentia patet, quia sensitiuum in homine est nobilius, quam in bruto, ideo si in bruto est substantia non poterit esse in homine accidens, antecedens patet, quia in bruto non est aliqua forma perfectior, ꝙ sensitiuum. Sexto, quia species animę non est qualitas, quia tunc anima esset qualitas, sed sensitiuum est species animę 2. de Anima, vbi distinguitur anima ꝑ sensitiuum, vegetatiuum, & rõnale, vel vita per istos modos, & tamen vita est ibi forma substantialis, ergo,
H sensitiuum, & vegetatiuum non erunt qualitates.

Septimo, & vltimo, quia corrupto subiecto corrumpitur qualitas subiecti, & sic læso organo visus periret potentia visiua, quod habet pro inconuenienti. Ideo ipse Radulphus ponit circa hoc tres propositiones. Prima est, ꝙ potentię sensitiuę sunt realiter idem cum substantia animę, & tamen differunt formaliter inter se, primum supponit probatũ ex dictis, secundum probat, quia impossibile est vnum, & idẽ esse formaliter principium actus, & non esse, sed potentia visiua est formaliter principium actus videndi, & non auditiua, ergo impossibile est, ꝙ sint idem formaliter. Secunda propositio sua est, ꝙ potentiæ sensitiuę manent cum anima separata, quia quando aliqua duo sunt idem realiter manente vno manet aliud, sed
I potentiæ sensitiuæ sunt idem, quod substantia animę ergo manent cum separata anima. Tertia propositio sua est, quòd possibile est animam saparatam habere actum sentiendi, de ista tamen propositione dicetur.

An verum sit, quod supra secundum Radulphum est affirmatum, quod potentiæ sensitiuæ sint idem realiter cum substantia animę. Quæst. CCCCLXXXII.

DICENDVM circa hæc, quòd falsa sunt, contra tertiam propositionem non dicetur statim, sed postea, secunda autem propositio sua bene sequitur ex prima, & si prima
K esset vera secunda esset vera, ideo contra secundam non est simpliciter instandum, prima autem habet duas partes, prima est, ꝙ sunt idem realiter potentiæ sensitiuæ cum potentia animæ, secunda est, ꝙ inter se differunt formaliter, & dependet secunda pars a prima, & si prima esset vera secunda esset vera, scilicet, quòd inter se formaliter differrent, nam & nunc formaliter differũt, & realiter, prima tamẽ pars est falsa, scilicet, quòd sint idem cum substantia animę.

Ad argumenta eius septem quibus prædicta videbatur probare est respondendum.

Ad primum dicendum, vno modo, quòd non est verum, quòd potentiæ sensitiuæ sunt pure spirituales, & sensationes sunt pure spirituales, si enim essent pure spirituales possent esse in spiritu puro, sicut intelligere,

telligere, & velle sunt in substantijs separatis, & tamē, neque est in eis vnquam sentire nec potentia sensitiua, est autem in eis quidquid eas naturaliter perficere potest cum sint perfectiores, quam entia corporalia, ergo non possunt in eis esse potentię sensitiuæ cum non sint deficeret eis aliqua perfectio naturalis, ergo nō sunt potentiæ sensitiuæ pure spirituales, quia alias possent esse in substantijs separatis.

Quid requiratur ad sensationem

Item sensatio non est pure spiritualis, neque potētia sensitiua, quia immutatur materialiter, non enim immutatur potentia sensitiua, nisi immediate ab obiecto materiali, & cū quadā determinatione loci, & spatij, quia non possumus sentire ex omni distantia, sed ex quadā determinate. Item ad sensationem sequitur quędam immutatio realis dolorosa, dicit enim Aristote. 7. Ethico. c. vltimo, ꝙ videndo, & audiendo dolorem sustinemus, sed non sentimus, quia assueti sumus, & tamen ab assuetis non fit passio, idest non fit sensatio doloris, & tamen immutatio pure spiritualis, quæ fit ab obiecto in intellectū, aut voluntatem nullum causat dolorem, sed perfectionem, ergo non est sensatio immutatio pure spiritualis, & tū si potentiæ sensitiuæ haberent animam pro subiecto, sicut intellectus, & voluntas, qualis est actus intelligendi, & volendi, tales essent sensationes.

Confirmatur, quia dicitur secundo de Anima, ꝙ excellens sensibile corrumpit sensum, & sic non solum alterat materialiter, sed etiam corrumpit, sicut est in sensu tactus in passione facta a duris, dicit tamē Aristo. ibidem, quòd excellens intelligibile non corrumpit intellectum, sed potius confortat, quia quanto intelligibile habet magis de intelligibilitate tanto magis confortat intellectum, & luce sua perficit, & actuat illum, ergo non est sensatio pure spiritualis actus, & consequenter potentia sensitiua non est pure spiritualis, sed est aliquo modo materialis.

Aliter etiam potest dici, & valde bene, quòd accidētium quædam sunt actiones, & passiones, alia sunt aliquid permanens, prima accidentia semper sunt cōpositi ipsius, quia actio, & passio semper sunt suppositi, & ideo quibuscunque principijs, vel potentijs euenuant semper dicuntur compositi. De secundis accidentibus differt, quia quædam sunt partium, alia compositi, & ideo in homine quædam sunt accidētia, quæ habent pro subiecto animam hominis, sicut est de potētia intellectiua, & volitiua, non enim sunt ista accidentia hominis, sed animæ, nam si essent accidentia hominis corrupto homine perirent, & tū mortuo homine manet intellectus, & voluntas, quia manet anima, ergo homo, qui est ipsum compositū non est subiectum intellectus, & voluntatis.

Et si dicatur, quòd intelligere, & velle sunt cōpositi, Dicendum, quòd hoc est, quia nominant actus, & omnis actus est suppositi tanquam agentis, & denominati, pars autem non est suppositum, ideo melius dicitur, quòd homo intelligat, quā quòd intellectus intelligat, vel, anima intelligat, & tamen non est homo subiectum huius accidētis, quod est intellectus, & voluntas, sed ipsa anima rationalis. Alia autē sunt accidentia partis, quæ est materia, vt esse album, nigrum, figuratum, durum, molle, rarum, & densum. Et patet ex ratione supra posita, s. quia illa, quę sunt accidentia hominis, non manent corrupto homine, & tū omnia hęc manent in cadauere, ergo non sunt in composito tanquam in subiecto, sed in parte idest corpore, & ita est de omnibus symbolis, quę manent in genito, & corrupto 2. de Gene. & Cor. quod enim in trāsmutatione manet, necesse est esse in illo, quod est subiectum transmutationis, hoc autem est materia, ideo illius sunt hæc accidentia, denominant tamē

A mediate compositum, quia dicimus hominem esse album, nigrum, magnum, figuratum, & crispum, & non est mirum, quòd denominetur compositum ex his, quia ita etiam sunt alia accidentia partium materię, quæ tamen nominant totum compositum interdū, sicut si simitas, & aquilinitas sunt accidentia nasi, & non totius corporis, neque hominis, & tamen vocatur homo simus, vel aquilus, ita etiam de accidentibus, quæ nominant rectitudinem, & curuitatem tibiæ, quia illa sunt in tibia, vt in subiecto, & tamen denominant etiam compositum, non tamen sunt in composito, vt in subiecto proprio cum maneant corrupto homine. Alia autem sunt accidentia composi-

B ti, & non partium eius, vt masculinitas, & fęminitas, nam solum compositum denominant, non enim est anima masculus, aut fęmina, neque corpus sed homo. Etiam, quia corrupto composito non manet masculinitas, & fęminitas, manerent tamen si essent accidentia partium, & ita est de potentijs sensitiuis, illæ enim sunt in composito tanquam in subiecto, & ideo non manet resoluto illo. Sed dicendum, ꝙ licet aliqua sint accidentia compositi, quæ non sunt partium, idest sunt in composito, vt in subiecto, & non in partibus, quia tamen compositum non habet aliquod esse nisi a partibus, omne accidens suum prouenit ex conditione partium, & sunt illę tanquam principia horum accidentium, & quorundam acci-

C dentium in homine est principium anima, aliorum est principium corpus, aliorum autem vtrunque. De primis patet, vt in potentijs omnibus sensitiuis, quia sunt in homine, vt animatus est, & fluunt omnes istę potentię ab anima. De secundo, vt masculinitas, & fęminitas, nam ista consequuntur materiam, nulla.n. proprietas animæ simpliciter est, quæ determinet magis ad masculinum, quam ad fęmininum, vt cōmuniter dicitur, licet de hoc alia est difficultas, quæ nunc non expedietur. De tertio, vt risibilitas, est enim solius compositi passio, idest hominis, & consequitur eum tam ex parte animę, quam ex parte figurationis organorum, nam in corpore pecoris non est aptitudo organica ad ridendum. His suppositis di-

D cendum, quod illa accidentia compositi quorum est principium sola materia habent corporaliter materialiter, vel corporaliter, & ideo potētiæ sensitiuæ, licet sint accidentia compositi, & non animæ, quia tū ab anima sunt tanquā a principio, habēt modū spiritualem in actione, siue passione sua.

Cum autem dicebat Radulphus quòd qualitates consequentes cōpositum materiale non possunt esse spirituales, dicendum, quòd si essent istę qualitates in subiecto materiali, & emanarent a principio materiali, neque essent spirituales, neque tenerent aliquam conditionem spiritualitatis, essent materiales, & tamē licet sint in subiecto materiali emanāt a subiecto pure immateriali, idest ab anima, vt ostensum est, iō consequuntur quandam spiritualitatem in operationem sua non quidem plenam, vel totalem sicut est

E in potentijs illis, quæ sunt in subiecto spirituali, & a principio spirituali, sicut sunt intellectus, & voluntas, hæ ergo potētiæ sensitiuæ inquantum sunt a principio spirituali consequuntur multum de conditione spiritualitatis, inquantum autem sunt in subiecto materiali retinent etiam aliquas conditiones materiales, vt supra ostensum est. Et ista est ratio naturalis horum, & si aliud fingere velis, ipsa natura clamat velut eam inuitam, & renitentem trahas. Cum vero dicebat Radulphus, ꝙ qualitates compositi materialis emanant a principijs materialibus, & recipiuntur in subiectis materialibus &c. Dicēdū, ꝙ non est verum semper saltem quantum ad sensitiuas potentias, nam

subiectum

subiectum earum est materiale, sed principium est spirituale. Ipse tamen vult aliud, scilicet quòd compositum, sicut est subiectum suarum passionum, vel qualitatum, ita sit principium earum, sicut est de intellectu, & voluntate in anima. Nam anima est subiectũ illarum, & ipsa est principium, quia intellectus, & voluntas fluunt ab essentia animę.

Sed nõ stat, quia compositum potest esse subiectũ alicuius qualitatis, vel passionis cuiuslibet, sed non potest esse principium alicuius, quia hoc repugnat, nam totum esse compositi est principiatum, quia cõpositum ab altero est quantum ad totum, quod est, ergo accidentia sua principiata sunt, nam ab eo a quo est compositum sunt accidentia compositi, secus de anima, quia ipsa non est ab alio tanquam a principio ex parte sui, etiam, quia est simplex, & forma, ideo necesse est, ꝙ sicut est ipsa subiectum suorum accidẽtium propriorum, ita sit principium eorum, idest ab ea fluant, & non ab aliquo alio.

An sensitiuæ potentiæ sunt idem cum animæ substantia, Quæst. CCCCLXXXIII.

AD secundum, quando probat esse potẽtias sensitiuas, idem cum substantia animę, eo ꝙ immutatio intensionis sensitiuæ impedit remittendo, vel tollendo actum intellectus. Dicẽdum, ꝙ non sequitur hinc, ꝙ intellectus, & potentiæ sensitiuæ sint eiusdem subiecti, sed eiusdẽ principij, est enim forma principium omnium operationum compositi, ideo licet actus compositi quãtum ad principia immediata habeant diuersitatem, & multitudinem, tñ quantum ad principium mediatum habent vnitatem, ideo contingit vnam operationem impediri per alteram, & hoc prouenit, quia virtus compositi est finita, & dum in plura diuiditur minor fit ad singula, vnde si circa aliquid valde intendere velit, cum non possit circa multa simul valde intendere, quia hoc esset maioris potẽtiæ, necesse est, ꝙ cesset ab alijs, quando ad vnum valde intendit, & istud prouenit, tam in intẽsione actionum, ꝗ delectationum. De primo patet in potentia motiua localiter, nam siquis valde, & ex toto conatu intendit ad motum localem aliquem, cessant in eo operationes cęterę, neque enim secundum intellectum, tunc considerare potest. De secundo, idest de delectatione patet, quia regula est, ꝙ quando quis experitur aliquam magnam delectationem cessat a cęteris delectationibus, vt dicitur 10. Ethicor. ꝙ mali agonizantes sunt quando aspiciens potest comedere legumina q.d. ad delectationem paruam, quæ est in comedendo legumina non posset attendere videns si esset magna delectatio respiciendo agonistas. Et patet falsum esse, quod dicebat Radulphus, nõ.n. cessat operatio vnius potentię intensa operatione alterius, quia sunt eiusdẽ subiecti, nam de virtute motiua localiter manifestũ est, ꝙ non est in anima tanquam in subiecto, sed est in partibus corporis musculosis, & tñ siquis nimis nitatur intẽdere motui locali cessat ab alijs operibus, ita vt non solum remittatur opus intellectus, sed etiã omnino cesset, ergo operatio vnius potentię remittit aliam, quãdo sunt ab eodem principio, licet non sint eiusdem subiecti, & ita est quantum ad potentias sensitiuas respectu intellectus, & voluntatis. Ad tertium dicendum, ꝙ nõ est vera propositio, s. ꝙ separata anima intellectiua possit manere in composito omne absolutum distinctum ab anima, sed debet addi, ꝙ nõ sit posterius in ordine essentiali, nam nõ possunt manere posteriora sine prioribus, etiam in realiter distinctis, cum posteriora sint principiata a prioribus, nam

F masculinitas, & fęminitas manifestum est, quòd non sunt accidentia animæ, sed compositi, & tamẽ ablata anima rationali manifestum est, quòd non possunt manere masculinum, neque fęmininum, & ratio est, quia ista sunt accidentia compositi, & non manente composito non possunt manere, & tamen non manente anima non manet compositum, ergo non est possibile ista manere, ita igitur sunt potentię sensitiuę qualitates proprię compositi, & non existente illo non existunt, & tamẽ compositum est per formam suam, quæ est anima, ergo non manente anima non manẽt potentię sensitiuę, licet non sint in ipsa tanquã in subiecto. Ad quartum dicendum, quòd ratio generis accipitur ab eo, quod est substantiale, & ratio G differentię constitutiuę speciei eodem modo. Et cũ dicitur, quod sensibile sit differentia, concedendum est, & quòd accipitur a forma substantiali, & tamẽ nõ nominatur a potentia sensitiua, sed ab anima sensitiua, quæ est forma. Circa quod, sciendum, quòd nomina ponuntur ad notificationem rerum, & iõ ponuntur secundum ea, quæ nota sunt de ipsis rebus. Et quoniam differentię sunt ad distinguẽdum, oportet, quòd accipiantur a forma quantum ad id, quod de forma notum est, anima autem vnitur corpori, vt forma, & vt motor iuxta Aristo, & tamẽ, vt est forma non competit ei aliqua operatio, nisi substantifica, & formalis, & ista est indistincta, s. dare esse humanum, quia toti corpori dat hoc esse, & omnibus partibus, & H quantum ad hoc non habet anima aliquas potentias, quia potentię distinctę ad operationes distinctas cõpetunt, & tamẽ operatio illa est distincta in toto, & in partibus.

Secundo, & pręcipue, quia potentię sunt ad operationes, quę distinguuntur ab esse operantis, operatio autem formę non est operatio proprie dicta, sed dare esse; ideo non habet forma potentias pro esse formali, & substantifico, anima autem, vt vnitur corpori, vt motor habet varias potentias, quia exercetet varias operationes, & quoniam operatio dat cognosci formam, sicut transmutatio materiam. 3 Physi. & non apparent operationes aliquæ ipsius animę, vt est forma, & apparent multę operationes eius, vt est mo- I tor, ideo nõ cognoscimus animam, vt est forma corporis, sed vt est motor, vnde & omnia nomina posita ad notificationem animæ assumũtur ex actibus quos exercet, vt motor. Et ita nomina significantia differẽtias assumuntur ab anima, vt est motor, & non, vt est forma, qa ratiocinari est actus intellectus, qui est potentia animę, & ita competit animę per rationem suam, & non per essentiam suam; licet non exerceatur per organa corporis, & sic sensibile, & rationale assumuntur ab anima, vt est motor non est forma, neque est de intrinseca ratione compositi, quia non se habet, sicut motor ad mobile, ideo differentię istæ non sunt conuenienter sumptę, quia non sumuntur a forma, nec a ratione substantiali, sed deberent accipi K ab anima, vt est forma, anima tamen illo modo est ignota, quia non habet operationes aliquas per quas notificetur, differentię autem debent esse notę, quia notificant distinctionem, ideo necesse est ex hoc, ꝙ omnes verę differentię substantiales sint ignotę, quia formę quantum ad actus formales sunt ignotę, & necesse est, ꝙ omnes differentię quas nos assignamus rebus sint circumlocutę, & sic sensibile dicit rationẽ quandam sumptam ab actu animę, vt est motor, & per hanc volumus circumloqui quandam rationem nõ sumptam ab anima, vt est forma, quam rationem nõ possumus scire, & ideo argumentum Radulphi non valet, quia idem inconueniens manet in rationali, nã non sumitur ab anima, vt est forma, sed vt motor, & operans,

operans, & tñ hanc putat ipse esse propriã differẽtiã.
Ad quintum dicendum, ꝙ solutũ est per prędicta, nam sicut sensibile dicit rationem substantialem in bruto, ita etiam in homine dicet rationem substantialem, & tñ in neutro proprie dicit rationem substãtialem, quia non dicit rationem sumptam a forma, sed a motore, & tñ ratio circũlocuta est, vt diximus.
Ad sextum dicendum, ꝙ vegetatiuum, sensitiuũ, & rationale non accipiunt ab Aristo. pro qualitatibus compositi, neque etiam pro potentijs animæ, sed pro ipsa anima, quæ in triplici gradu substantiali se habet, & tamen nihil est, per quod illas animas distinctas cognoscamus, nisi per operationes animæ, quæ sunt eius, vt motor, & quia operationes cuiuslibet sunt hæ nominantur isti gradus animæ taliter, & tamen non dicunt ista nomina essentiam animæ, sed actus, & potentias eius, vt est motor.
Ad septimum concedendum, ꝙ si corrumpatur organum peribit omnino potẽtia sensitiua, ita quòd vere jam homo non habebit potẽtiam sensitiuam, vt si amputetur organum, vel omnino decidat a sua ꝓportione, si autem lædatur organum, deteriorantur quidem operationes organicæ, sed non omnino perit potentia sensitiua.

An conuenienter sit posita responsio aliquorum ad suprapositam difficultatem. Quæst. CCCCLXXXIIII.

ALII autem dixerunt ad principalem quęstionem, quòd potentię sensitiuę sunt duplices, quædam sunt actus, idest formæ organorum, & has dicunt deriuatas ab anima, & hæ distinguuntur realiter ab anima, neque manent in ea, tanquã in subiecto, sed in composito, ideo composito corrupto corrumpuntur, aliàs autem dicunt potentias esse sensitiuas in anima, quæ sunt originatiuæ illarum, quæ effluxerunt in corpus, & per has dicunt, quòd anima sensificat corpus ad viuendum, & audiẽdum, & istas originales potentias sensitiuas manere semper in anima, quia sunt in ea, vt in subiecto.
Sed dicendum, quòd hoc est inconuenienter positum, quia superuacuum est poni tales potẽtias originales in anima, quia anima per suam essentiam, nõ mediantibus aliquibus alijs potentijs est origo illarũ potentiarum, quæ sunt actus organorum, sicut enim forma per essentiam suam informat corpus, & non per aliquas potentias, ita per essentiam suam est immediata origo omnium proprietatum, quæ consequuntur compositum ex parte eius, & ideo posita anima in corpore organizato ad recipiendum virtutem animę consequũtur naturaliter immediate omnes vires organicę in organis suis. Si autem poneremus aliquas vires sensitiuas in anima quibus sensificaret corpus effluendo alias vires sensitiuas in organa, necesse esset alias etiã poni quibus prædictas effluerent, quia eadem ratione qua anima indiget potentijs ad effluendum aliquas, indigebit alijs ad effluendũ illas, & ita ibitur in infinitum, quod est euitandum: si igitur oportet poni aliquando statum, melius est poni immediate, quam dari aliquid superuacuũ, & hoc est, ꝙ anima per essentiam suam effluat vires sensitiuas in organa, & non sint alię sensitiuę. Alij dicunt, ꝙ potentię sensitiuę sint qualitates consequentes mixtum, & sint in eo tanquam in subiecto, & tñ est quędam perfectio ex parte animę, quæ est completiua illarum in ratione sensitiuarum, ita ꝙ potentię organicę, licet per se haberent, ꝙ essent potentię, & qualitates quædã mixti, tñ ꝙ sint sensitiuę dñt, ꝙ non habẽt ex seipsis, sed ex quadã perfectione animę, & illa est eadẽ cũ essentia animę intellectiuę. Sic dicit Sco-

A tus 4. Sen. di. 44. s. passiones appetitus sensitiui sunt totius coniuncti passiones. Neque tñ nego in anima sensitiua esse illam perfectionem, quæ est completiua in ratione potentię sensitiuę, nam illa non est alia ab ipsa essentia animę, cum non sit accidens animæ, sed illa perfectio, quæ manet in anima, immo est realiter ipsa natura animę, & non est potentia auditiua, vel visiua, nisi partialiter, sed ipsa potentia visiua est aliquid includens essentialiter istam perfectionem animę, & aliam perfectionem corporis mixti correspondentem illi ad operationem communem, & eodem modo ipsa sensatio est primo totius coniũcti ex his duobus, ita ꝙ proximum receptiuum, & ratio recipiendi non est anima, nec aliquid, quod præcise est in anima, nec forma mixtionis in organo, sed forma totius compositi ex corpore mixto, & anima, &
B talis perfectio est ratio proxima recipiendi sensationem, & iõ illa forma totalis est potẽtia sensitiua, nec vna pars eius, s. forma mixti, nec alia, s. forma animæ intellectiuę. Sed dicẽdũ, ꝙ ista positio non multum stat. Primo, quia potentias sensitiuas cõcedimus esse accidentia, ista autem posito non concedit, cum etiã ponat, ꝙ ista potẽtia includat aliquid, quod est substãtia, s. essentiam animæ. Dicit. n. ꝙ principia operandi ex parte animæ, nõ sunt accidentia animæ, sed ipsa natura animę. Secundo, quia potentias sensitiuas cõcedimus esse aliquid simplex, & est naturalis potentia, vel impotentia, quod ad qualitatem pertinet, & ista simplicia esse asserimus, ista tamen positio asserit potentias sensitiuas esse aliquid non simplex, quia
C potentia quælibet talis includit duo, quæ sunt omnino realiter distincta, quorum vnum est substantia, & aliud accidens, & vnum non inest alteri, nec accidit ei, s. formam mixtionis quantum ad oculũ, & ipsam essentiam animæ. Tertio, quia potentia quælibet sensitiua est aliquid vnum, talia vero non sunt aliquid vnum, sed plura, & non vnius generis, & multa alia inconuenientia patitur, & tñ quantumcunque non sit vera positio saltem quantum ad hoc consonat veritati, quia ponit non manere potentias sensitiuas in anima separata, nam (vt dicit prædicta posito) potentia visiua, nõ est aliqua perfectio sola ex parte animę, sed est aliquid includens essentialiter, id quod est ipsa essentia animæ, & aliam perfectionẽ corporis mixti
D correspondentem illi ad actum cõmunem, & tamẽ forma mixtionis, vel perfectio corporis mixti non manet in anima separata, cum forma mixtionis non sit nisi in mixto, ergo non manet aliqua potentia sensitiua in anima separata iuxta istam positionem.

Vera Doctoris responsio ad quæsitum principale quæstionis, scilicet an potentiæ sensitiuæ maneant in anima separata. Quæst. CCCCLXXXV.

DICENDVM secundum veritatem, ꝙ potẽtię sensitiuæ non manent formaliter, nec realiter in anima separata quantũ ad esse suum, sed solum manent ſm aliquid, & vt
E in radice per modum, quo principiata manent in suis principijs, & hoc est, ꝙ quando anima est coniũcta corpori sunt potẽtię sensitiuę in organis, quę sunt actus perficientes ipsa organa quantum ad operationem, & sunt distincti realiter ab anima, sunt tamẽ per hoc, ꝙ anima influxit actus illos, i. perfectiones formales in organa, in anima autem separata non manent illę potentię, quia non possunt esse, nisi in organis, sed manet efficacia illa qua anima potest influere positiones illas in organa, vnde si iterum vniatur corpori influet in illud illas potentias, quæ perficiant organa, si tñ periret efficacia illa, non posset rursus anima

animam influere illas perfectiones, & ita in resurgentibus non essent potentię sensitiuę, quod falsum apparet in omnibus, qui iam surrexerunt, & tamen ista efficacia non est aliquid superadditum ipsi essentiæ animæ, quod ab ea realiter distinguatur.

Hæc autem dicta sunt de anima separata. De resurgentibus iam beatis, & damnatis non videtur esse dubium quin habeant potentias sensitiuas, quia sunt homines, & animalia, & ideo habebunt perfectiones necessarias secundum naturam, quæ sunt potentiæ sensitiuæ, & secundum has beati poterunt habere actualem sensationem doloris, & nõ est aliqua causa dubitandi hic, eo quòd in resurgente manet coniũctum, quod est immediatum subiectum passionum harum, idest potentiarum sensitiuarum.

Responsio ad argumenta supra in quæstio. 480. facta quibus probabatur, quòd in animabus separatis maneant potentiæ sensitiuæ. Quæst. CCCCLXXXVI.

AD primum in contrarium dicendum ꝙ anima recedens a corpore trahit secum secundum Augu. illas vires, vel potentias omnes, sed nõ trahit eas omnes vno modo, sed singulas trahit eo modo quo in illa erant dum esset coniuncta, nam, vt dictum est dupliciter sunt vires in anima, quędã sunt in ea formaliter, s. illæ quarũ est subiectũ, & radix, & illa vocantur accidentia eius, vt intellectus voluntas, & memoria. Alię sunt in ea radicaliter, vel quantum ad originem solam, scilicet illę quarum est principium, & non est subiectum, sicut sunt omnes vires sensitiuæ, & appetitiuæ, nutritiuæ, & generatiuę atque motiuę, & ita quando separatur anima manẽt actu in ea omnes, quæ erant prius in actu in illa, & q̃ erant solum radicaliter manent solum radicaliter: vnde quando dicit Augusti. ꝙ recedit anima a corpore trahens secum sensum, & imaginationem intelligit radicaliter, quia per sensum nominat omnes sensus exteriores, & particulares; per imaginationem autẽ omnes sensus interiores, & addit rationẽ intellectũ, & intelligentiam, & hæc omnia manent in anima, quia sunt accidentia eius, & pertinẽt ad intellectum, vt est potentia, sed secundum diuersos modos illius accipitur ratio, intellectus, & intelligentia, addit autẽ irascibilitatem, & concupiscibilitatem, quæ manent in anima separata radicaliter, sed nõ formaliter, sicut manent potentiæ sensitiuę. Ad secũdũ dicẽdũ, ꝙ anima trahit secũ sensus, & ingenia, quia sensus non accipitur ibi pro potentia sensitiua interiori, vel exteriori, sed pro intellectu, sicut vulgariter sensum hominis vocamus intellectum eius, & ꝙ aliquis magnũ, aut paruum sensum habet, & ita accipit sacra Scriptura Sapi. 4. c. cani sunt sensus hominũ, & ętas senectutis vita immaculata, & ita insensatus vocatur, qui paruũ intellectum habet Sapi. 5. c. pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos, & sic accipitur 6. Ethico. &, ideo doctores sic accipiunt, vt Basilius super Prouerbia, sic Augu. accepit in præsenti, & tunc planũ est, ꝙ manet sensus in anima separata, qa manet intellectus. Alio mõ accipitur sensus proprie pro potẽtia sensitiua, & tunc dicendũ, ꝙ anima retinet sensus suos, idest potentias sensitiuas, non quidem formaliter, sed radicaliter, vel in efficacia ad influendum eos in organa corporis coniuncti.

Ad tertium dicendũ, ꝙ potentiæ sensitiuæ possunt poni idem cum essentia animę, siue ꝙ sint naturales proprietates eius, vel ꝙ sint distinctę ab ea realiter, nã (vt dictum est) possunt accipi pro ipsis actibus organorum perficientibus formaliter, & immediate organa, aut pro ipsa efficacia animæ ad influendum

F istos actus formales in organa. Accipiẽdo primo mõ potentię illę eædem sunt cum essentia animę, & nõ oportet poni aliquid distinctum ab ea, minus nãque ab ea distinguuntur, quam intellectus, & voluntas, nã illæ sunt quidẽ in essentia animæ velut in subiecto, quia tñ sunt potentiæ quibus anima operatur, distinguuntur realiter ab essentia animę, & sunt accidentia eius, secus de potentijs sensitiuis radicaliter existentib. in aĩa, quia nõ sunt aliquid quo aĩa operatur, quia illud quo operatur sunt ipsi actus formales organorum, & ideo nõ oportet poni esse prædictas proprietates aliquod accidẽs, vel proprietatẽ formalẽ animæ, sed virtualem, vel radicalem, & iõ non distinguuntur realiter ab anima, sed sunt ipsa, & non possunt vocari naturaliter proprietates eius proprię, quia hoc magis conuenit volũtati, & intellectui, quæ sunt formales proprietates, & accidentia animæ distincta ab ipsa, & de his potentijs sensitiuis est verũ, ꝙ manẽt in anima separata. Accipiendo aũt secũdo mõ, i. pro formalibus perfectionibus organorũ, dicẽdũ, ꝙ non sunt idem cũ essentia animæ, neque eius naturales proprietates nisi originaliter, i. inquãtũ ab ea originantur, sed formaliter sunt proprietates coniuncti, & perficiunt organa, iõ in anima separata non manent potentię sensitiuę nisi originaliter, & sic non deserunt eam, sed quia nunquam fuerunt eis proprietates formales, nec in

G

H ea manere possunt.

Ad quartũ dicendũ, ꝙ anima est quoddam totũ, & non integrale quidem, quia quantitatem non habet, neque est totũ essentiale, quia non est aliquid cõpositum ex materia, & forma, sed est totũ potẽtiale, quia plures habet potẽtias. Cum aũt dr̃, ꝙ totũ non manet integrum deficiente aliqua eius parte; dicẽdũ est, ꝙ est verũ de toto integrali, & toto essentiali, de toto autem potentiali secus est, quia ablatis multis partibus, ẽt non manẽte nisi vna, si illa est principalis dicit totũ esse perfectũ, ista est .n. conditio totorũ potẽtialiũ, ꝙ tota virtus, & perfectio totius consistit in vna partium perfecte, in alijs autem partialiter, sicut in anima humana virtus animę perfecte cõsistit in parte intellectiua, in alijs autem viribus partialiter. vnde

I cum in anima separata maneant vires intellectiuæ partis, integra manebit, & non diminuta, quamuis potentiæ sensitiuæ non maneant actu in ea. Et patet, quia omnes potentię sensitiuæ habent vnum de duobus, scilicet quia, aut cognoscunt, aut rerum cognitarum formas retinent, hoc autem pars intellectiua perfectius facit, quam pars sensitiua; & quidquid vires intellectiuę cognoscunt, & retinent, & perfectius quidem, quam sensitiuę illud agant, ideo vires intellectiuæ continent perfectionem propriam, & perfectionem virium sensitiuarum, & generaliter perfectionem quarumcunque virium corporis, ideo licet non maneant vires sensitiuę in anima separata,

K manet tota, & perfecta secundum rationem totalitatis. Alio modo potest dici, quòd in anima omnes potentię manent, quando est separata, sed hoc differt, quia quando est coniuncta manent in ea potentiæ, quæ sunt accidentia eius, scilicet omnes vires intellectiuæ, & cęterę manent in organis, vel in toto corpore, aut in partibus determinatis corporis quibus affixę sunt, & manent quidem actu, quando vero anima separata est manent in ea actualiter illæ potentię, quæ sunt in ea, vt in subiecto, illę vero, quæ sunt potentię animę, idest effluxę ab anima manent in anima non actualiter, sed quantum ad efficaciam, quia ita anima est nunc potens effluere illas; sicut quando erat in corpore, & hoc sufficit ad perfectam totalitatem, cũ ipsa nihil plus haberet dum maneret in corpore, quam sic separata existens.

Ad

Ad quintam rationem in diuersum positam in principali quæstione. Quæst. CCCCLXXXVII.

AD quintum dicēdum, ꝙ separata anima a corpore illę potentiæ sensitiuæ, quæ fuerunt in organis pereunt, & non conuertuntur in aliquid, sed cedūt in nihilum, idest esse desinūt, & ideo non resurgunt in resurgente, sed nouę potētiæ sensitiuæ dantur resurgenti. Cum autem dicitur esse inconueniens, scilicet, ꝙ nō remunerantur potētię, quæ cooperatę ad meritum, nec puniuntur si ad demeritum cooperatę sunt cum ponantur non redire, & tñ corpora redeunt eadem, vt participent pęnā, vel gloriam. Dicendum, ꝙ non est simile de corpore, & de potentijs sensitiuis, nam licet quantum ad operationem, quæ est meritoria, vel demeritoria magis se habeant potentiæ sensitiuæ, quā corpus, & magis assimilentur animæ, tñ corpus resumitur, & illæ non. Et ratio diuersitatis est, quia corpus non resumitur in resurrectione ad hoc, ꝙ sit particeps pœnę, vel gloriæ, sicut fuit particeps meriti, vel demeriti, sed resumitur, quia indirecte, scilicet ad hoc, ꝙ ille, q meruit, vel demeruit possit habere pęnā, vel gloriā, nam per operationes meremur, & demeremur: operationes aūt non sunt animæ, vel partium eius, sed hominis, iō hō est, q debet pręmiari, vel condēnari, sed homo essentialiter constat ex corpore, & anima, & non existit sine illis, iō ad hoc, ꝙ hō recipiat gloriā, vel pęnam, oportet, ꝙ corpus resumatur, & non ad hoc, quòd corpus participet in pœna illa, vel gloria, quia licet participet est tamem hoc per accidens, potentiæ autem sensitiuæ non sunt pars aliqua essentialis hominis, cum sint accidentia quædam, ideo non est necesse illas resurgere, vnde etiā si eędem numero redire possent non erat necesse, quòd redirent, sed sufficiebat, quòd alię potentię acciperentur de nouo.

Ad sextum dicendum, quòd in nihilum ceduut potentię, vt dictum est, & cū infertur, ꝙ non manebūt eadem organa neque idem corpus. dicēdum quod si non esset idem corpus neque idem homo maneret, etiam si non essent eadem organa nō esset idem corpus neque idem homo maneret, & tamen dicēdum ꝙ licet non maneant eædem potētię sensitiuæ numero manebunt eadem organa aduenientibus alijs potentijs sensitiuis, & hoc quia potentiæ organicæ non dicūtur esse actus organorum quasi sint formæ essentiales eorum nisi ratione animæ cuius sunt, quę anima est forma essentialis totius corporis, & omnium partium eius, cum non dentur plures formę essentiales in eodem, sed potentiæ organicę sunt actus organorū velut perficientes ipsa organa ad actus suos siue operationes proprias, sicut calor est actus ignis perficiens ipsum, non quidem ad essendum sed ad calefaciendum, quia sine calore non calefaceret, & tamen calor non est ipsa forma essentialis ignis; vnde sicut idem ignis numero maneret etiā si alius calor numero esset pereunte primo calore, sic & idem esset oculus pereunte priori potentia visiua & adueniente alia, sic etiam patet de frigore aquæ, quia non manet eadē frigiditas numero postquam fuerit aqua calefacta & iterū frigebit, ita omnia organa poterunt esse eadem numero, licet non redeant potentiæ sensitiuę, quę prius erant in eis.

Ad septimum dicendum quod potentiæ sensitiuæ pereunt pereunte corpore & corrupto, & debilitantur debilitato corpore. Accipiūtur tamen dupliciter potentiæ sensitiuæ.

Vno modo prout se tenent ex parte animæ, quia manent in ea sicut in radice & non formaliter. Alio modo quantum ad suum esse reale prout sunt actus A organorum, i. perfectiones ipsorum. Accipiendo primo modo, cum potentiæ nihil aliud sint quam ipsa animæ substantia inquantū ipsa habet vim ad influendum illas potentias organis, & anima in seipsa, quia est spiritus non potest senescere, neque debilitari, neque corrumpi, non poterunt potentiæ istę debilitari, senescere, aut corrumpi. Accipiendo secundo modo quia sunt accidentia quædam, quę perficiunt organa quantum ad operationes, & nō habent esse nisi in organis, corrumpuntur, & alterantur ad corruptionem & alterationem organorum; & ita debilitatis organis debilitantur potentiæ organicę, & quodam modo senescunt, & tunc bene applicatur litera Arist. de oculo B senis & iuuenis, idest si oculus iuuenis daretur seni. nam potentię organicę primo modo æquales manēt in iuuene & sene, quia anima in se non senescit neq; alteratur, & ita principium operationis est ęquale, solum autem deficit instrumentum ad ęqualitatē operationis, & illud est duplex, s. organum corporeum, & ipsa perfectio organi defluxa ab anima, & quia illa perfectio non consistit in effluere ab anima, sed actu est ex eo quod semel fluxit, & ideo manet in organo disponitur ad modum organi, vnde licet anima a qua effluxit illa perfectio sit nūc ęqualis in vigore ad tempus in quo perfectionem effluxit, non manet tamen perfectio æqualis, quia necessario sortitur conditionē C organi in quo habet esse, & ita sicut oculus senis est debilitatus & proximior corruptioni quam oculus iuuenis, sic & potentia visiua, quę est actus oculi senis, est magis debilitata, quam potentia visiua quæ est in oculo iuuenis, & ideo si oculus iuuenis daretur seni, scilicet cum potentia visiua quæ est perfectio organi videret vtique sicut iuuenis vt dicit Aristot. & consonat ista sententia alteri literæ suæ, dixit enim ibidem quod senium non est in patiendo ad animam, sed ad id in quo est, idest corpus, scilicet quòd anima secundum se non senescit nec debilitatur, sed solum corpus, & virtutes corporis quæ sunt in organis vel partibus corporis affixę.

D *An actus potentiarum sensitiuarum maneant in anima separata. Quæst. CCCCLXXXVIII.*

SED adhuc inquirendum est nobis an actus potentiarum sensitiuarum maneant aliquo modo in anima separata. nam licet non maneant potentię sensitiuę in actu manent radicaliter, ex quibus dubitatur an prouenire possit aliquis actus sentiendi. Ratio speculationis huius est quia inuestigare intendimus de pœna animarum separatarum, quę pœna ab igne esse dicitur, sed pœna quę dicitur esse ab igne fit per hoc quod ignis sentitur, quia licet alteret si non sentitur non affligit, sicut fit in lapidibus exustis, ideo de sensatione quęritur an maneat in anima separata, quę si manserit nulla difficultas esse videbitur circa positionem pœnarum animarum separatarum. E

Aliqui dicunt ꝙ manēt sensationes, quia dicit Augusti. lib. de spiritu & anima, anima recedens a corpore ex his. s. imaginatione, concupiscibilitate, & irascibilitate secundum merita afficitur ad delectationem siue ad dolorem, sed imaginatio cōcupiscibilis & irascibilis sunt potentiæ sensitiuę, ergo secundū potentias sensitiuas anima separata afficietur, & consequenter habebit aliquem actum illarum.

Secundo quia dicit August. 12. lib. super Gen. ad literam, ꝙ corpus non sentit sed anima per corpus. Et postea dicit, anima autem sentit quędam nō per corpus, sed sine corpore, vt est timor & huiusmodi, sed ea quę sunt in anima & non per corpus vel sine corpore

pore possunt esse in anima separata. ergo sentire manet in anima separata.

Tertio quia inspicere similitudines corporum sicut accidit in somno pertinet ad vim imaginatiuam, sed inspicere tales similitudines quales in somnio inspicimus pertinet etiam ad animas separatas, ergo in anima separata possunt esse actus potentiarum sensitiuarum. nam imaginatiua sensitiua est, dicit.n. de his Aug. 12. super Gen. ad literam, neque enim video cur habet anima similitudinem corporis sui, cũ iacente sine sensu corpore nondum tamen penitus mortuo videt talia, qualia multi ex illa subductione nobis redditi narrauerunt, & non hanc cum perfecta morte penitus de corpore exierit, non.n. hoc potest intelligi ꝙ anima similitudines corporis habeat nisi secundum ꝙ eas inspicit, vnde & præmisit de iacentibus sine sensu ꝙ gerũt quandam similitudinem corporis sui, per quam possunt ad loca temporalia ferri, & talia qualia vident similitudinibus sensuum experiri. ergo anima separata potest habere actum potentiarũ sensitiuarũ.

Quarto quia memoria est potentia partis sensitiuę vt patet ex sententia Arist. lib. de memoria & reminiscentia, sed animę separatę memorantur eorum quę dum viuerent fecerunt. nam Luc. 16. diuiti epuloni existenti apud inferos dicitur, recordare fili quia recepisti bona in vita tua. ergo animæ separatę actum potentiarum sensitiuarum habent.

Quinto quia irascibilis & concupiscibilis iuxta Aristo. lib. de animalibus sunt in parte sensitiua, & tamen amor, & gaudium, tristitia & dolor, spes, & timor, & odium sunt affectiones partis irascibilis, & concupiscibilis, & secundum fidem nostram ponuntur in animab. separatis, ergo ponentur in eis concupiscibilis & irascibilis, & consequẽter alię sensationes erũt in eis.

Dicendum circa hoc ꝙ aliqui tenentes ꝙ maneãt sensationes aliquę in anima separata dicunt ꝙ duplices sunt actus potentiarum sensitiuarum, quidam exteriores alij interiores. primi sunt quos anima per corpus exercet, i. per ipsa organa, & de istis dicunt quòd non manent in anima separata, quia non manent organa, secundi sunt quos anima per seipsam, & in se exercet, & de istis dicunt ꝙ manẽt in anima separata.

Sed hęc positio non est vera, descendit enim de positione Platonis circa animam. dicebat quippe ille animam non esse velut formam quæ sit pars compositi, sed coniungi corpori, vel aduenire ei velut substantiam perfectam in nullo a corpore dependentem sed solum sicut vnitur motor mobili, vel nauta naui, & hoc ostendebant illi ex transcorporatione quam supponebant. i. ꝙ transiret de vno corpore in aliud, sed non poterat transire nisi ipsa esset per se ens perfectũ cui corpus accideret, & non facerent ambo vnũ per se. Et occasio huius positionis fuit quia secundũ Aristo. non mouet nisi motum vt non sit abire in infinitum dixit ꝙ primum mouens mouet seipsum, & ita asseruit ꝙ anima erat seipsam mouens, & secundum hoc erat duplex motus animæ. vnus quo mouebatur a seipsa, & alius quo mouebatur corpus ab ea. Et sic quẽlibet actum ponebat actum duplicatum. s. quod habebat anima duos actus videndi. primus est quo videt in seipsa. i. seipsam mouet, secũdus quo videt per corpus inquantum corpus videtur ab ea, & iste secundus actus est per organum.

Sed hanc positionẽ destruit Arist. 1. de anima ostendens ꝙ anima non mouet seipsam. i. quod nullo modo mouetur secundum istas operationes quę sunt audire, & videre, sed ꝙ istę operationes sunt motus coniuncti solum, & ita non manent operationes istæ nisi quando per organum exercentur, & sic in anima separata cum non maneant organa non manent aliquę

F operationes sensitiuę. Item satis colligitur per Arist. 1. de Anima. s. corrupto corpore anima, neque amat nec reminiscitur, amare autẽ pertinet ad affectiones, reminisci vero ad sensationes. ergo videtur ꝙ in anima separata non manet pars affectiua in qua sunt irascibilis & concupiscibilis, neque maneãt sensationes, quia reminisci est sensatio cum sit actus potentię sensitiuę, & tamen si actus alicuius potẽtię sensitiuę maneret, a fortiori maneret reminisci, quia iste est magis accedens ad naturam spiritualitatis quam cæterę sensationes, & ita nulla sẽsatio manet in anima separata.

Ad primum in oppositum dicẽdum ꝙ illa auctoritas est negãda, eo ꝙ liber de spiritu & anima dr̃ a multis non esse Augu. sed cuiusdam Cistercien. qui ex dictis Aug. illum compilauit, & quædã de suo addidit,
G ideo non habent firmitatem dicta eius, ideo non est verum ꝙ anima separata per irascibilitatem & concupiscibilitatem afficiatur gaudio & dolore.

Alio modo potest dici sustinendo prędictã auctoritatem ꝙ exponatur sic, non ꝙ per imaginationẽ, & irascibilitatem, & concupiscibilitatẽ afficiatur ibi anima gaudio & tristitia quasi ibi sit concupiscibilis, & irascibilis, & gaudium, & tristitia, quia non manẽt potentię sensitiuę neq; vires affectiuæ in anima separata vt sup. dictum est. ideo consequenter ſm eas impossibile est affici ad aliquid, sed est sensus ꝙ ex his quę anima per imaginationem, & concupiscibilitatem, & irascibilitatem, & quascunq; vires corporis commisit in
H corpore afficietur in futurum in bonum vel malum, quã gaudium vel tristitiam vocamus, non erit allicita ab imaginatione vel concupiscibilitate, quæ ibi non erunt, sed dum fuerunt in corpore elicuerunt meritum, vel demeritum ex quo sequatur in anima separata affectio illa gaudij, vel tristitię, quę non erit alicuius potentię sensitiuę, vel affectiuę, sed partis rationalis.

Ad secundum dicendum, quod non est verum ꝙ anima sentiat aliquid per se, idest sine corpore, aut ꝙ sentiat ipsa aliquid per corpus: quia sentire est immutatio coniuncti & non animę. nam siue diceretur anima sentire per se siue per corpus esset operatio animę sentire & non coniuncti, & eadẽ ratione gignere,
I & singula huiusmodi essent operationes animę, & non coniuncti, quod falsum est.

Sed dicitur large, quòd anima sentit per corpus. i. sentire, est actus adiuncti qui competit ei per principium quod est anima, sicut per radicem & per virtutem organicam ab eo defluxam tanquam per instrumentũ formale, & dicitur sentire per corpus inquantum virtus illa quę est immediatum principium non est nisi in organo corporali. Cum autẽ dicitur ꝙ anima sentit quędam sine corpore sicut est timere, dicẽdum quòd intelligitur ꝙ timere sit passio compositi & non animę: quia eiusdem est timere & tristari, ambę enim sunt passiones affectiuę partis, & tamen tri-
K stari non est animę sed coniuncti. 2. de Anima. qui dicit animam tristari &c. ergo & timere non est animę sed coniuncti, dicitur autem fieri timor sine corpore, quia fit sine exteriori & determinato corporis motu, qualis accidit circa proprias sensationes in actibus propriorum sensuum, quę per determinata organa exercentur & nõ aliter. nam totaliter sine motu non accidunt istæ affectiones, & tamen non est motus determinatus per aliquam particulam exteriorem sicut in sensationibus exteriorum sensuum, licet Augusti. in modo loquendi sequitur Platonem, qui ponit sensationes & omnes alios actus esse animę & non coniuncti, cum ponat animam per se esse substantiã perfectam, cuius sunt omnes actus, & non esse ipsam partem alicuius coniuncti.

Ad

Ad tertium potest dici vno modo, quòd Aug. non loquitur ibi diffiniendo, sed inquirendo, sicut per totum illum librum fuit magis, quàm alibi. Aliter potest dici, quòd tam anima coniuncta in somnijs inspicit similitudines rerũ, quàm anima separata, sed multum differt, quia anima coniuncta quæ est anima dormientis, vtitur in somno organo imaginationis, in qua sunt corporales similitudines impressæ, quod de anima separata esse non potest, eo quòd illa non est alligata corpori, & ideo non est verum, quòd taliter sunt similitudines rerum in anima separata, sicut in somniante. Circa quod sciendum, quòd similitudines rerum sunt in anima, quantum ad potentiam sensitiuã, imaginatiuam, intellectiuam, secundum maiorem, & minorem abstractionem a materia, & a materialibus cõditionibus, & secundum quemcunque gradũ sint, dicuntur esse in anima. Sed in anima coniuncta sunt similitudines rerum sensibiliter, quando sunt in organo, & actualiter sentiuntur, sunt in anima coniuncta imaginabiliter, quando quis est dormiens, vel excessum mentis patiens, quia tunc vtitur anima organo imaginationis, & non organo sensus, scilicet, exterioris: nam licet sensus exteriores fiant ligati, non sunt ligati interiores, sicut nec ligatur intellectus directe. in intellectu autem sunt similitudines rerũ intellectualiter, & ita sunt in anima separata, & ideo secundum tres gradus sunt similitudines in anima, scilicet, sensitiue in vigilante, & sentiente, imaginabiliter in dormiente, & somniante, intellectualiter in anima separata, & ideo licet accidãt aliqua in anima separata, quę accidunt in dormiente, non sequitur quòd maneant sensationes in anima separata, quia non accidunt secundum eundem modum, & gradum in dormiente, & in anima separata. Ad quartum dicendum, quòd ratio illa procedit ex æquiuocatione, accipitur enim memoria dupliciter. Vno modo prout est potentia partis sensitiuæ, & tũc concernit præteritum tempus, & tunc nihil aliud est reminisci, nisi circa rem, vt præterita est cognitionem sensitiue habere, & hoc modo actus memorię non erit in anima separata, scilicet, specialiter concernẽdo habitudinem præteriti, & sic accipitur primo de Anima, quòd corrupto corpore anima non amat, nec reminiscitur. Alio modo accipitur memoria, prout est pars imaginis, & tunc pertinet ad partem intellectiuam, quia imago Trinitatis, tota inuenitur in parte intellectiua, & hoc modo memoria abstrahit a præterito, & futuro, & qualibet differentia temporis, quia tenet speciem rei absolute, secundum quam est consideratio de re tam secundum rationem præsentis, quàm præteriti, quàm futuri, vt ait Aug. & ita in anima separata inuenitur memoria, cum inueniatur imago Trinitatis perfecta, & ista memoria non est potentia sensitiua, & ita recordari non est sentire, sed actus partis intellectiuæ. Ad quintũ dicendũ de amore, gaudio, tristitia, & cęteris, ꝙ accipiũtur dupliciter. vno modo vt sunt passiones, vel affectiones appetitus sensitiui. Alio modo vt sunt actus voluntatis, quæ est appetitus intellectiuus. Primo modo non erunt in aĩa separata, qa vt sic nõ explentur sine quodam determinato motu corporis, & alteratione, sed iste motus, vel alteratio non percipitur manifeste ab oĩbus, eo ꝙ non fit per aliquam partem exteriorem corporis, sicut sensus proprij habent organa exteriora determinata, per quæ est operatio, siue receptio, & tamẽ sicut exterius immutatur aliqd ad hoc, ꝙ fiat visio, & auditio, ita interius vere immutatẽ aliqd ad hoc ꝙ fiat amor, timor, spes, gaudium, & tristitia: in anima autem separata, sicut neque manẽt organa, ita neque aliqua pars corporis manet, & ideo non possunt ibi recipi prędicto modo istæ affectiones. Secundo modo accipiendo manẽt omnia hæc in anima separata, vt sunt simplices volitiones, secundum differẽtias rerum volitarum, & ita etiam in Deo dicimus esse gaudium, & delectationem, & amorem, sic concedit Aristoteles 2. Ethicorum, cap. vltimo. ꝙ Deus gaudet vnica, & simplici delectatione, & tamẽ magis est Deus elongatus a conditione materiæ, quàm anima separata, ideo cum in Deo inueniatur amor, delectatio, & gaudiũ, a fortiori inuenientẽ hęc in aĩa separata.

An sit aliquis ignis qui affligat animas post mortem, & qualis erit. Quæst. CCCCLXXXIX.

CONSIDERATIS his dicendum erat de modo quo anima separata pati potest, cũ in ea non maneant potentiæ sensitiuæ, neque sensationes, & quia passio, vel supplicium præcipuum inferni dicitur esse ignis, videndum erat quomodo ab igne patiatur, & quia quantum ad hoc multum facit scire conditionem illius ignis, a quo patiuntur animæ est prius de illo videndum, & primo an aliquis ignis sit, qui affligat animas. Dicẽdum, ꝙ sic, quia supra 13.c.dr̃, Mittet filius hoĩs Angelos suos, & colligent de regno eius oĩa scandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis. & loquit̃ ibi Christus de iudicio, & eius executione: ergo damnatorũ animæ in igne ponentur. Secundo, quia Christus hic in litera expresse posuit dicẽs, ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus est diabolo, & angelis eius. Tertio, quia minor est pęna purgatoria, quàm inferni, quia vna est filios emendans, & emundans, alia vero hostes exterminans, & tamen pœna purgatoria erit in igne. 1. Corinth. 3. cap. ergo & pœna inferni. Quarto, quia minor est culpa venialis, quàm mortalis, & tamen pro veniali, quæ designatur per lignum, fœnum, & stipulam, vt vult Augustin. super Epistolam ad Corin. & Magister 4. Sentent. dist. 4. datur pœna ignis. 1. Corinth. 3. cap. vbi ista tria ponuntur cremanda per ignem purgatorium, ergo pro peccato mortali, quale est peccatum omnium, qui in inferno erunt, & sunt, dabitur pœna ignis, vnde animabus separatis tam in inferno, quàm purgatorio competit pœna ignis.

An ignis inferni sit verus, realis, & materialis. Quæst. CCCCXC.

QVAERETVR circa illum ignem qualis sit, scilicet, an sit verus, & materialis, vel qualis est. Aliqui dicunt, quòd non erit ille ignis materialis, vel corporeus, sicut iste noster, sed aliquid spirituale. Dicit enim Damascenus 4. libro in fine, tradetur diabolus, & dæmones eius, & homo eius, scilicet, Antichristus, & impij, & peccatores in ignem æternum, non materialem, qualis est qui apud nos est, sed qualem vtique nouit Deus, sed omne materiale est corporeum, ergo ignis inferni non est corporeus, neque talis, qualis videtur. Secũdo, qa August. 12. super Gen. ad literam dicit spiritualem arbitror locum illum ad quem aĩa defertur post mortem, & non corporalem, sed animæ damnatorum feruntur ad ignem inferni post separationem: ergo ignis ille non est corporeus, quia in loco spirituali non est res corporea.

Tertio, quia ignis corporeus, scilicet, noster agit in omnia quæ approximantur secundum dispositionis suæ proportionem, s. humidi, & sicci: nam siccitas est dispositio ad facilius ardendum, humiditas autem & fomentum ad ignem nutriẽdum, ignis aũt inferni non respicit istã proportionẽ, sed proportionẽ culpę, qui-

quia cuius maior fuerit reatus, erit grauior cruciatus, sicut dicit Gregor. 4. Dialog. f. Vnus quidem est ignis gehennæ, sed non vno modo omnes cruciat peccatores, vniuscuiusque enim quantum exigit culpa, tantum sentitur pœna: ergo non erit ille ignis corporeus sicut noster. Dicendum, ꝙ circa hoc fuerunt quidam Philosophi theologizantes, vt Auicenna, & similes in fine suæ Metaphysicæ, qui resurrectionẽ quidem negauerũt, animas tamen post mortem puniri, aut gaudere astruebant, & quia videbatur eis inconueniens, ꝙ ignis ageret in animam separatam, dixerunt ignẽ qui torqueret animas non esse corporeum: voluerũt igitur ꝙ quæcunque pœna animarum dicatur post mortem in rebus corporalibus accipiatur secundum metaphoram: dixerunt enim, ꝙ sicut gaudium, & bonum animarum separatarum non erit in aliquo corporali, sed in consecutione sui finis, ita pœna animarum iniquarum, non erit in passione facta ab aliquo corporali agente, sed in distractione a suo fine, quem attingere impossibile esse iam vident, & de hac distractione summe tristantur, & hæc est tota pœna ipsarũ, vnde sicut omnia quæ de animarũ delectatione post mortem dicũtur, quæ videntur ad delectationem corporalem pertinere, vt ꝙ reficiantur cibis, & potibus, & ꝙ rideant debent metaphorice accipi, ita quidquid de ipsarum afflictione dicitur, ꝙ ardeant, & in locis fœtidis detineantur debet metaphorice accipi, vt ipsi asserunt. Dicit tamen Auicenna, ꝙ cum tam delectatio hæc, quàm tristitia sint ignotæ populo, oportuit eas figurari per delectationes, & tristitias, quæ sunt in sensu, quia nullas alias multitudo eẽ existimat, vt dicitur 7. Ethicorum, circa finem. Hæc enim dicit Auicenna quasi quodam modo excusans impium, atque turpissimum dogma Machometicum: tales enim delectationes, & quędam alia infanda ipse posuit in Alchorano, quem illi sacram legem vocant. Sed iste modus puniendi animas separatas non sufficit, quia pœna inferni datur pro peccato mortali, in quo est auersio, & conuersio: auersioni enim, quæ priuatio est competit pęna damni, conuersioni vero, quæ est positiua respõdet pœna sensus: ponere autem solam distractionem a fine esse pœnam animarum corporibus solutarum est ponere solam pœnam damni, ideo non stat. Et ob hoc ipse Auicenna sentiens inconueniẽs sequi ex hac positione addit alium modum positionis ibi, s. quòd animæ malorum post mortem non puniantur ab aliquibus corporibus, sed per quasdam similitudines corporum, sicut in somnijs propter similitudines rerum, quæ sunt in imagine videtur homini, quòd puniatur varijs pœnis, istum etiam modum pœnæ tangit Augustinus 12. super Genes. ad literam. Sed etiam iste modus est inconueniens. primo, quia pœna animarum non esset, nisi ex quodam errore ipsarum, sicut in somnijs est error, & hoc non bene stat. Secundo, quia tunc oportebat animas solutas corporibus retinere vim imaginatiuam, & vbi manerent istæ imagines, vt organum quoddam, & tamen in anima separata nullum organum manet, quia illud est pars corporis, etiam vis sensitiua non manet in anima separata, vt dictum est supra, ideo non poterit anima separata habere huiusmodi imagines, per quas fallatur, & puniatur. Sed hoc inconueniens sentiens Auicenna, dixit quòd anima vtetur tunc pro organo aliqua parte cœlestis corporis, cui corpus humanum dicit esse conforme, asserit enim corpus humanum non posse informari anima rationali, nisi esset conforme corpori cęlesti, quod mouetur a spiritibus motoribus, & in hoc imitatur positionem Platonicorum, & aliorũ antiquorum Philosophorum, qui animas corporibus solutas posuerunt redire ad compares stellas, quam

F Boetius platonizando tangit, 3. de Consolat. metro. 9. Sed ista positio est absurda iuxta doctrinam Aristot. quia necesse est animam vti determinatis organis, sicut ars vtitur determinatis instrumentis, & non quibuslibet, vnde non potest accipere corpus cuiuscunque conditionis, sed determinate, quia aliàs contingeret fieri transitum animarum per corpora, quod voluit Pythagoras, & improbat illud Aristoteles primo de Anima. Sed omissis prædictis erroribus dicendum quòd ille ignis, qui in inferno est, corporeus est: nam ignis non corporeus non est ignis, sicut homo incorporeus non est homo, nisi secundum metaphoram: scriptura tamen sacra asserit futurum ignem in inferno: erit ergo ignis ille corporeus, alioquin si non existente causa necessaria, & manifesta, liceat nobis dicere,

G quòd aliquid quod sacra scriptura asserit, debeat intelligi per metaphoram, idem dicẽdum de omnibus alijs, quæ scriptura refert, & ita posset dici quòd Christus non vere mortuus est, neque vere resurrexit, sed per metaphoram dicta sint hæc, quo nihil periculosius est, & tamen dato vno, dabuntur omnia, sicut dicit Augustinus in Epistola ad Hierony. & in Decret. distinct. 9. cap. si ad sacras, scilicet, si ad sacras scripturas recipitur aliquod mẽdacium officiosum, nulla in eis prorsus manebit auctoritas. Cum igitur scriptura dicat futurum ignem in inferno, dicendum quòd erit verus ignis, & non secundum metaphoram.

Item constat puniri in inferno damnatos, qui corporaliter manebunt, non est ergo inconueniens esse

H ignem corporeum, immo potius videtur ad hoc necessarium esse, vt sit ignis corporeus, quia spiritualis ignis quomodo corpora affligere possit non videtur, & ita Gregor. 4. Dialog. dicit ignem gehennæ corporeum esse, non ambigo in quo corpora cruciari credo. Ad primum in contrarium dicendum, quòd Damasce. dicit illum ignem non esse materialem, idest, non materialiter agentem: non enim negat eum secundum substantiam esse materialem, sed conditio actionis suæ erit, non quasi sit materialis, sed quasi esset immaterialis. & hoc primo, qa manebit ille ignis extra sphæram suam, & non per continuam generationem, sicut apud nos est. Secundo, quia ille aget

I in spiritus puros, scilicet, animas solutas corporibus, quod non potest noster ignis. Tertio, quia ille agendo semper in corpora, immutabit ea vitaliter, vt sentiant, & doleant, nunquam tamen ea alterabit, neque exuret, quod tamen facit ignis materialis, ideo videtur esse pure spiritualis. Quarto, & efficacius, quia ignis ille non cruciabit æqualiter omnia corpora æqualiter approximata, & æqualiter disposita ad vstionem, sed eos qui grauius peccauerunt, grauius affliget, & ista videtur esse actio pure spiritualis, idest, agentis per rationem, & intentionem: ignis autem noster non magis exurit peccatorem, quàm iustum, nisi magis approximetur, aut secundum rationem sicci, & humidi sit magis, aut minus dispo-

K situs ad vstionem. Recte ergo dixit Damasce. illum ignem non esse materialem, idest, non agentem materialiter, licet sit materialis.

Ad secundum dicendum, quòd Augustinus dicit locum illum inferni esse spiritualem, non quidem secundum substãtiam, sed quoniam spiritualiter locat. Primum patet, quia cum ibi dicat futura esse corpora, non poterit esse locus ille spiritualis, quia in spirituali impossibile est corpora locari. Secundo, quia implicat cõtradictionem, ꝙ sit locus, & ꝙ sit spiritualis, cum locus sit superficies corporis ambientis. Secundum patet, quia spiritualiter locat ille locus animas, cũ enim aĩæ erunt solutæ corporibus, non poterũt eẽ in loco illo corporaliter. erunt ergo ibi spũaliter, i. eo modo

modo quo spiritus potest esse in aliquo loco. Aliter A potest dici, quòd Augustinus dixit ista non asserendo, sed dubitando, quod sæpius facit in lib. illo, quàm in alijs, ideo caute legendus est.

Ad tertium dicendum, quòd igni inferni secundũ naturam suam, competit æqualiter cremare omnes damnatos, in quibus æqualis dispositio humidi, & sicci inuenitur, & tamen inquantum est instrumentum diuinæ iustitiæ competit ei inæqualiter agere secundum proportionem culpæ damnatorum, quia instrumentum quodlibet ẽt in naturalibus prȩter operationem, q̃ cõperit ei a specie sua, & a figura sortitur quandam aliã operationẽ, inquantũ est directũ ab agente principali, sicut apparet in operationibus animæ circa corpus, s. conuertendo cibum in carnem, & ossa, & sanguinem, & alias partes corporis ratione, & natura, B & noĩe differentes, in oĩbus tñ his vtitur aĩa calore, vt instrumento, quia frigiditas iuxta sapientes non ponit pedem in operatione naturæ, nisi per accidens: operatio tamen propria caloris est solum resoluere subtiliando, & digerendo, ꝙ tamen cibus digestus conuertatur in carnem non prouenit a proprietate caloris, sed a proprietate animæ vtentis calore, tanquã instrumento, & dirigentis illum: nam non est concedendũ, ꝙ anima hoc per se faciat sine instrumentis: formæ enim substantiali nulla operatio competit per se, nisi substantifica, & formalis, cæteras vero mediãtibus potentijs, & organis exercet. Vnitur enim tripliciter iuxta Aristotelem anima corpori, scilicet, vt forma, & C vt motor, & vt finis, vt autem est finis non competit ei aliqua operatio determinata in corpore distincta ab alijs operationibus, quia est vt perficiens ad perfectibile, & ideo neque requiritur organum, nec potentia, neque aliquid huiusmodi. Vt autem vnitur vt forma competit animæ operatio formalis, & substantifica, scilicet, dare esse hominem, & hoc esse dat forma per substantiam suam, & non per potentiam aliquam, aut organum: homo enim non accipit esse per intellectiuam potentiam, aut voluntatem, sicut neque per visum, & auditum, sed per solam animam, & ideo quantum ad hãc vnionem anima vnitur corpori per se, & immediate, & æqualiter, & non magis cordi, quàm pedi, quia omnes partes facit esse æqualiter humanas. vt autem vnitur anima corpòri, vt motor D non vnitur per se, sed per determinatas potentias, & operationes: nã anima dicitur mouere corpus secundum determinatas operationes quas per illud, vel in illo facit, vt audire, videre, gignere, hæ enim licet sint operationes compositi, vt suppositi denominati, secundo de Anima: quia tamen sunt omnes ab anima, tanquàm a principio, voco eas operationes animæ, & sunt operationes quibus anima mouet corpus, vt iam perfectum: aliæ autem sunt operationes animæ in corpore, non tanquàm perfecti, sed vt perficiatur, sicut digerere, & conuertere, & secundũ oẽs has anima est motor, & ideo requirit duo determinata ad hoc, s. potentiam, & organum. Non enim causat E anima in homine auditionem, & visionem per idem principium immediatũ, sed per duas potentias, quod ostẽdit diuersitas organorum: nam si eadem esset potentia auditiua, & visiua, esset idem organum visus, & auditus, cum organa sint propter vires organicas: ergo sunt diuersæ potentiæ, & diuersa organa, & sic anima cum vnitur corpori, vt motor non vnitur per se, sed per suas potentias, & ita non vnitur toti corpori indifferenter, sed determinatis organis: nam anima vt forma dat toti corpori æqualiter esse humanum, & tamen non facit hominem videntem esse per totum corpus, sed per oculum solum, & ita de cæteris. Ita ergo quantum ad digestionem, & conuersionem assimilationis anima vnitur, vt motor corpori, cum digerere, & conuertere non sit operatio formalis, & substantifica animæ: ideo necesse est, quòd anima non agat hoc per se, & immediate, sed per potentiam aliquam, & instrumentum, vnde ponetur vis digestiua, & assimilatiua conuersiua. sed in hoc differt ab alijs actibus animæ, scilicet, videre, & cæteris sensitiuis, qa illi actus non sunt agere, sed passio quædam, & immutatio spiritualis, ideo ad illos sufficit potentia passiua, & organum, in quo sit illa potentia, & non requiritur aliqua qualitas actiua. digerere autem conuertere, & assimilare sunt veri actus, idest, actiones, ideo vltra virtutem actiuam, idest, digestiuam, & conuersiuam requiritur aliqua qualitas actiua, quæ sit instrumentum immediatum, & quoniam digerere, & conuertere nõ B sunt actiones spirituales, sicut videre, & audire, sunt passiones aliqualiter spirituales, sed sunt actiones materiales, requiritur qualitas actiua materialis, & nulla est, nisi caliditas, & frigiditas, sed frigiditas (vt dictum est) non ponit pedem in operatione naturæ, nisi per accidens, ideo oportet dari calorem esse instrumentum animæ in conuertendo, digerendo, & assimilando, sicut igitur calor, quia aliàs non potest, nisi resoluere, & incinerare nunc, vt motus ab anima, & instrumentum eius, est conuertens in carnem, & sanguinẽ ipsum alimentum, a fortiori ignis inferni, qui naturaliter ad faciendam istam distinctionem non sufficit, vt instrumentum diuinæ iustitiæ, & a Deo motus sufficiet ad puniendum inæqualiter damnatos, qui inæqualiter peccauerunt, & quemlibet pro magnitudine, aut paruitate culpæ sine aliquo errore, & sic licet sit ignis verus corporeus, sufficiet ad hoc vt dictũ est.

An ille ignis inferni sit eiusdem speciei cum nostro. Quæst. CCCCXCI.

QVAERETVR adhuc circa prædictum ignẽ suppositio, quòd sit verus, & corporeus, an sit eiusdem speciei, cuius est noster. Videtur enim stare posse, quòd sit ignis verus, idest, non per metaphoram, vt aliqui putauerunt, sed sit aliquid corporeum affligens, & tamen non sit eiusdem speciei. Dicit enim Aug. lib. 20. de Ciuit. Dei, & 4. Sentent. distin. 44. Ignis æternus cuiusmodi sit arbitror scire neminẽ, nisi forte cui spiritus diuinus ostenderit, sed naturam ignis nostri omnes sciunt, quia experiuntur: ergo ille ignis non est eiusdem speciei, cuius est noster, quia aliàs sciremus cuiusmodi esset.

Secundo, quia si ille ignis esset eiusdem speciei cuius noster, consequerentur eum omnia, quæ consequuntur ignem nostrum ex cõditione speciei, sed noster ignis lucet, & ille non, & noster indiget fomentis, & non manet nisi cõtinua generatione, & corruptione: ille aũt non habet aliqd istorum: ergo non est eiusdem speciei cũ nostro. Patet, quia Gregorius in Moralibus lib. 15. exponens illud Iob 20. cap. s. Deuorabit eos ignis, qui non succenditur: dicit ignis corporeus, vt esse valeat corporeis indiget fomẽtis, neque valet, nisi succensus esse, & nisi refotus subsistere: at contra gehennæ ignis, cum sit corporeus, vt in semetipso reprobos exurat corporaliter, neque studio humano succenditur, neque lignis nutritur, sed datus semel durat inextinguibilis, & succensione non indiget, & ardore non caret.

Tertio, quia corruptibile, & incorruptibile nõ sunt eiusdem speciei, nec generis. 9. Metaphysicæ. sed ignis inferni est æternus ignis, vt dicitur in litera, scilicet, Ite maledicti in ignem æternum. Ignis autem noster temporalis, & corruptibilis, ideo non erunt eiusdem speciei.

Quarto, quia de natura ignis apud nos est, vt luceat, sed ignis inferni non lucet, vt dicitur Iob 18. cap. scilicet, Nonne lux impij extinguetur? ergo non est eiusdem naturæ cum nostro igne.

Quinto, quia Aristoteles quinto Topicorum dicit, non est tantum vna species ignis, diuersum est enim flamma, lux, & carbo specie, sed ignis elementalis est ignis lux, ignis autem inferni videtur potius esse ignis carbo: ergo non sunt eiusdem speciei.

Sexto, quia si esset eiusdem speciei ille ignis, & iste esset idem locus naturalis vtriusque, & tamen ignis elementalis locus naturalis est concaua circunferentia cœli Lunæ: ergo & illius, scilicet, infernalis: vnde apud inferos maneret violenter, cum esset extra locũ naturalē, sed nullum violentum est perpetuum, primo de Cœlo, & Mundo: ergo non maneret ille ignis G in perpetuum ibi, manebit tamen quia vocatur ignis æternus, idest, durans in æternum: ergo non est eiusdem speciei cum isto. Dicendum, quòd aliqui voluerunt ignem inferni non esse eiusdem speciei cũ igne nostro, vel elementali, quia ignis inferni est ignis carbo, & ignem carbonem non dicunt esse ignem, quia duo corpora non possunt esse simul, & tamen ignis corpus est, quia est elementum: carbo etiam corpus est terreum, vel ligneum, aut alterius speciei.

Secundo, quia non possunt esse duæ formæ substãtiales in eadem parte materiæ, quod fieret si carbo esset ignis, ideo dicunt quòd non est ignis, sed induit quandam qualitatem, quæ est forma accidentalis, & H est multum similis formæ ignis in virtute, ita dicunt esse de igne inferni, quòd non sit ibi ignis, qui est elementum, sed sit ibi materia aliqua, habens illam qualitatem similē igni. Sed ad hoc alij dicunt quòd non, quia (vt dictum est præced. quæstio.) in inferno datur ignis verus: non tamen est verus ignis, si nõ est ignis: ergo non sufficit materia illa ignita, sed oportebit poni ignem. Secundo, quia dicunt præcedentes falsum præsupponere, scilicet, quòd carbo non sit ignis, est enim vere ignis. Et dicunt in hoc specialius esse circa ignem, quàm circa omnia alia corpora: est enim corpus maxime actiuum, ideo propter suam actiuitatem accipit omnia elementa pro materia: non quidem ꝙ materia alicuius alterius elementi manēs sub forma I illius elementi, possit esse sub forma substantiali ignis, quia esset contradictio manifesta, sed quòd propter maximam actiuitatem, alterando corrumpit formas aliorum elementorum, & incipit omne esse in materia illa in qua erant cætera elementa, quod alia elemēta difficulter faciunt, quia sunt modicum actiua, ideo ignis facit se in materia aerea, & aquea, idest, in grossis fumositatibus, quæ sunt de natura aquæ, & aeris, & ita est ignis flamma, facit se etiam in materia terrestri ignēdo materiam, vt ignis carbo: videtur enim ignis flamma esse fumus ardens, vt dicitur secundo de Generatione, & Corruptione: & non differt ignis carbo ab igne flamma, nisi per materiam: nam ambo sunt ignis eiusdem speciei substantialis, sed differunt per materiam, non quidem per materiam, quæ nunc est, K sed per materiam, quæ præexistebat: nam materia nõ est alicuius speciei cum nõ sit in re actuata, neque est actus, sed est in eadē specie, in qua est forma sub qua est, & per quam actuatur, & quoniam carbo est ignis, & flamma est ignis, necesse est materiam vtrobique esse materiam ignis, & tamen quia prius erant materiæ diuersarum specierum, retentis prioribus nominibus dicimus ignem carbonem, & ignem flammam differre secundum materiam, & motiuum huius rei est, quia manent conditiones in materijs istis, quę erãt in eis dum essent materiæ aliarum specierum, & hoc, quia symbola manent in genito, & in corrupto, 2. de

F Generatione, & Corruptione: Carbo ergo ignis est sicut ignis qui est in sphæra sua, & eiusdem speciei, sic dicit Aug. in lib. de quæstionibus ad Orosium. q. 27. ꝙ ignis qui est quartum elementum, est in terra inter nos, & tamen iste est ignis carbo. Et patet hoc, quia dubitatio horum consurgit ex ignorantia quadam, quia si carbonem non putant ignem, sed aliquod corpus ignitum, eadem ratione flamma non est ignis, quia est fumus ardens, 2. de Generatione, & Corruptione: & tamen hanc flammam esse concedunt.

An verum sit quod ignis carbo non sit ignis. Quæst. CCCCXCII.

Ad duo inconuenientia in contrarium allegata respondent. Ad primum quando dr̃, ꝙ ignis inferni est ignis carbo, &c. dicunt ꝙ in carbone nõ sunt duo corpora simul, sed vnicum, quia carbo non est terra, neque lignum, licet fuerit lignum, sed est ignis, & ita est ibi solum corpus ignis: nam si ignis agendo gignat se, i. alium ignem in aliquo corpore in partibus illis, quas transmutando ignierit, non manet iam corpus, quod prius erat cum perierit forma, sed est corpus ignis, & est materia illa sub forma ignis, licet aliæ partes eiusdem cõtinui maneant sub priori forma, quia nondum totum in ualsit ignis. Et sic etiam in ferro ignito aliquid eius est ignis quousque fiat alteratio ab extrinseco, & desinat esse forma ignis corrupto igne, & tũc redit materia ignis præcedentis ad aliquid aliud, & ideo quandocunque ferrum ignitur, necesse est aliquid perire de quantitate, & pondere eius, sed interdum nõ est sensibile propter raritatem materiæ.

An duæ formæ substantiales possint esse in eadem parte materiæ. Quæst. CCCCXCIII.

Ad secundum inconueniens dicunt, ꝙ non sunt duæ formę substãtiales, sed vnica eiusdem corporis: nam carbo vnicam formam habet, s. ignis, & flamma eodem modo: nã pnunq̃ est ignis carbo quousque desinat forma, quæ pcedebat in illa materia. Dicunt etiam, ꝙ ignis inferni qualiscunque sit, & in qualicunque materia eiusdem speciei totus est, & est ignis elementalis, quia nullus ignis potest esse præter elementalē: nam sicut omnis aqua omni aquæ est eadem specie. 1. Topicorum, ita oĩs ignis oĩ igni est idē specie: tota aũt differentia, q̃ est in igne prouenit a materia: nã vt ostēsum est supra, pp suã maximã actiuitatē gignit se in materia cuiuslibet elementi. & ita manet in materia, q̃ fuit prius sub forma illius elementi, nunc aũt est sub forma ignis, & ab hoc accipitur illa differentia, s. ignis carbo, flamma, & lux vocatur. ignis carbo in materia terrea, ignis flãma in materia aerea, ignis lux in materia sua determinata secundũ ꝙ est in sphæra sua: nã ibi neque est ignis carbo, nec flamma. supponēdũ aũt dicũt, ꝙ ignis vbicũque sit habet materiam partē sui cum sit elementum, vel corpus, & ideo ignis lux materiã habet, sed illa materia est communis, quæ est pars oĩum cõpositorũ elementaliũ, & illa vocatur materia ꝓpria ignis: vnde dicimus ignē in sphęra sua esse in materia ꝓpria ignis flãma est in materia aerea, ignis carbo est in materia terrea, non quidem ꝙ sint illæ materiæ terrea, & aerea, quia sunt igneæ, & cõsequenter sunt ꝓpria materia, quia sunt materia speciei ignis, sed materia ignis lucis dr̃ materia ꝓpria ignis, qa cõuenit igni ſm cõditionē puritatis suæ: cæteræ aũt materiæ non sunt propriæ, quia nõ conueniũt igni ſm suã puritatem: nam ignis est simplicius omnibus elementis magis accedens

dens ad naturam spiritus, ideo in materia sua est magna raritas: materia autem terrestris, & aquea sunt densiores, & habent permixtionem multarum impuritatum, ideo materia ignis flammæ, & ignis carbonis non sunt proprię materię ignis, secundum omnes conditiones puritatis, & simplicitatis ignis, sunt tamē materiæ propriæ, inquantum sufficientem dispositionem habent, vt in eis esse possit forma ignis, ita ergo omnis ignis, licet habeat magnam diuersitatem in dispositionibus materiæ, est eiusdem speciei. Ex quo apparet, quòd ignis inferni, cum sit ignis verus est eiusdem speciei cum nostro, & cum illo, qui est in sphæra propria iuxta circulum Lunæ.

A

Dicendum autem nunc, quòd tota differentia positionum circa ignem est in hoc, scilicet, an res ignitæ, vt ferrum, & lignum sint ignis, aut solum res ignitæ, præcedens autem positio tenuit rem ignitam esse ignem, vnde dicebat quòd ferrum ignitum non erat ferrum, sed desierat esse ferrum, & iam erat ignis, & ita de cæteris.

B

Sed dicendum, quòd non est verum, sed ignis est per se corpus habens materiam, & formam partes sui, & materia sua est necessario maioris raritatis, q̃ cuiuslibet alterius elementi materia: nam raritas, & densitas determinatæ sunt dispositiones necessario comitantes formam cuiuslibet elementi, sicut caliditas, & frigiditas, & ideo aer nunquàm poterit esse densior aqua, neque ignis aere, sed si res ignita esset ignis, daretur ignis densior, quàm terra, & ponderosior, sicut cum ferrum est ignitum, ideo impossibile est, quòd res ignita sit ignis, sed quandiu est res ignita non est ignis, & quādiu est ignis desijt esse res ignita, ad hoc late dictum est supra, ideo ad quædam dicta huius positionis est respondendum.

C

Cum enim dicunt, quòd ignis inter omnia corpora est maxime actiuum, & propter suam actiuitatem accipit omnia elementa pro materia, verum est, sed non est intelligendum, quòd materiæ aliorum elementorum efficiantur materiæ ignis, vt sint partes eius, sed vt de illis gignatur ignis, de quolibet enim elemento gignitur ignis. Et est intelligendum, quòd materia ignis accipitur dupliciter. Vno modo materia, quæ est pars eius, sicut quodlibet elementum est compositum, & materiam habet. Alio modo est materia de qua gignitur, idest, per cuius corruptionem ignis gignitur, & ista non est pars ignis, & est per se ens actu, & est elementum distinctum, quod alteratur ab igne, vel ab igniente, & isto modo debet intelligi ista propositio, scilicet, quòd ignis propter suam maximam actiuitatem habet omnia elementa pro materia, scilicet, quòd illa in actu manentia sub suis formis elementalibus sunt materia ignis: nam si primo modo accipitur nihil plus est de igne, quàm de alijs elementis.

D

Et patet hoc, quia de qualibet materia potest gigni quodlibet elementum, idest, potest illud corrumpi, & materia quæ sub illo est, potest esse sub quolibet alio elemento, & erit illa pars eius, & tamen quorundam aliorum elementorum quasi nulla est actiuitas, aut parua. Sed cum dicitur, quod ignis propter suam actiuitatem habet omnia elemēta pro materia, est sensus quòd in quolibet elemento actu manens agit alterando, & igniendo illud, & inde ignem gignit, & sunt omnia elementa materia ignis quandiu ignis agit in illa, vt inde alius ignis gignatur, & hoc modo non sunt omnia elementa cuiuslibet alterius elementi materia, quia non agit quodlibet in omnia, cum vero facta generatione ignis habet ignis genitus pro materia id, quod aliquando fuit realiter pars alterius elementi, non dicitur ignis alia ele-

E

menta habere pro materia, sed propriam materiam habet, quæ non est aliquod elementum, sed fuit aliquando pars alicuius elementi, nunc vero nullius est pars, nisi ignis.

Duarum proxime dictarum quæstionum determinatio ex propria sententia. *Quæst.* CCCCXCIIII.

Circa inconuenientia duo, quæ ostendebāt ignem inferni nō esse eiusdem speciei cum nostro, quia est ignis carbo volunt prædicti, quòd sit ignis, & non differat nisi denominatione materiæ ab alio igne: est autem dicendum, quòd res ignita non est ignis, & quia carbo est res ignita, non erit ignis, & tamen licet apud inferos sit ignis, tamen vbi est res ignita, est ignis aliquis, qui non est res ipsa, neque pars eius, sed de illa gignitur, vel in illa seruatur, & ille ignis est elementalis, sicut noster, & eiusdem speciei. Quòd vero illi respondebant carbonem esse vere ignem, & ferrum ignitum esse ignem, ita quod iam non esset ferrum, & quòd materia eius sit sub forma ignis, non potest dici nisi absurde, quòd ostenditur ex densitate materiæ, & ex pondere: nam tunc ignis naturaliter peteret cētrum, & esset diuersus motus secundum speciem illorum simplicium, quæ sunt vnum specie, quod est absurdum. Etiam quia statim superiecta aqua ferro ignito redit veritas speciei, & naturæ ferri, quod esset impossibile, si transisset ferrum in ignem: nam non poterat fieri conuersio ignis in ferrum, nisi per multa media, ideo planum est illud esse falsum, non est igitur ignis ipsa res ignita. De secundo inconuenienti cum dicebatur, ꝙ duo corpora essent in eodem loco, vel duæ formæ substantiales in eadem materia. dicendum, ꝙ non sequitur posito igne apud inferos: nam licet res ignita non sit ignis, non est forma ignis in partibus rei ignitæ, sed solum in materia ignis, & sic intra ignitam rem non est aliquis ignis, sed qualitas ignitionis, nisi forte sint aliquæ concauitates, in quibus vere poterit esse corpus ignis, de quo magis dictum est supra: modus autem soluendi horum non tenet, cum ipsi supponant falsum, scilicet, rem ignitam esse ignem, & ideo manere vnam tantum formam in materia, scilicet, formam ignis, & non rei ignitæ.

Est ergo dicēdum, quòd in inferno est verus ignis, & est eiusdem speciei cum nostro igne, quia quilibet ignis est eiusdem speciei cum quolibet alio, sicut omnis aqua alteri aquæ est eadem specie, & non est ignis qui non est idem specie cuilibet alteri igni: differētia autem nulla est in igne, nisi per materiam, & non per materiam, quæ est pars ignis, quæ est intrinseca, sed per materiam quæ est de qua ignis gignitur, & est res ignita, & secundum hoc distinguimus ignē, lucem, carbonem, & flammam, de quo magis dicetur in solutione quinti argumenti: & ideo quicunque modus ignis ponatur apud inferos, erit verus ignis, & speciei eiusdem cum elementali, sed dicitur esse in materia terrea, vel picea, aut sulphurea, vnde est ignis, & ob hoc differt ille in multis a nostro igne. quia illæ sunt conditiones tenentes se ex parte materiæ, vel quia ille est instrumentum diuinæ iustitiæ; noster autem ignis solum est naturaliter operans, & sic noster licet non manet in perpetuum, cum sit extra locum proprium, sed est solum in continua generatione, & corruptione, ille autem licet sit extra locum proprium manet in perpetuum, etiam noster non est, nisi succendatur, ille vero nullo succēdēte manet: nostro quoq; igni cōtinue apponūtur fomēta, illi aūt igni nemo est q̃ fomenta apponat: ēt quod maius est, q̃a noster ignis æqualiter cremat æqualiter dispo-

ſitos ſecundum ſiccum, & humidum æqualiter approximatos, ille vero non reſpicit hãc diſpoſitionem, ſed magis cruciat eos, qui magis peccauerunt.

Reſponſio ad auctoritatem Auguſtini ſupra in principio quæſt. 491. poſitam. Quæſt. CCCCXCV.

AD rationem primam in contrarium dicendum, quòd Auguſtinus non locutus eſt quantum ad ſpeciem illius ignis inferni, ſed quantum ad materiam, in qua manet, vel fouetur, quia nullus illam ſcit, quæ ſit determinate, aut qualis, quia neque ſcriptura ſacra, neque ratio aliqua ſufficienter hoc oſtendit, etiam cæteras conditiones illius ignis nemo cognoſcit, niſi Deus reuelauerit ei, ſed ſpeciem eius nullus habet ignotam, cum dicatur eſſe ignis.

Reſponſio ad ſecundam rationem vbi ſupra adductam. Quæſt. CCCCXCVI.

AD ſecundum dicendum, quòd ignis noſter non eſt ſine ſuccenſione, & nutrimento, ſiue appoſitione lignorum. Et ratio huius eſt, quia non poteſt conſiſtere in materia propria, ideo exigit alienam, & apud inferos eſt alia cauſa huius, ideo aliter manet. Pro quo dicendum, quòd quodlibet elementum habet materiam, quæ eſt pars eius, & materia, & forma, ſunt ei ſufficiens ad exiſtendum, & non exigit aliam materiam in qua ſit: nam aqua in ſua materia eſt, & poſtquàm ſemel genita eſt, non indiget aliquo in quo ſubſiſtat. idem de terra, & aere eſt, ſed ignis ſic ſe habet in ſphæra ſua: nam habet materiam & formam partes ſui, & in illis ſubſiſtit, & non indiget nutrimento aliquo, neque generatione, ideo perpetuus eſt ibi, inter nos vero eſt ignis extra locum ſuum, & ideo non ſufficit ei materia ſua, & forma ad ſubſiſtendum, quia tunc cum ſemel genitus eſſet ſemper manere poſſet, niſi aliquid illum extingueret, ſed falſum eſt, cum per ſeipſum deficiat, niſi fomentis ſuſtineatur. Et ratio eſt, quia nulla pars ignis geniti habet durationem aliquam in eſſendo, ſed ſolum eſt quandiu gignitur, ſicut vult Ariſtoteles, & experientia manifeſtat, & ideo quandiu continuata fuerit generatio ignis, tandiu poterit manere ignis, & non amplius, & quia generatio ignis non fit, niſi in re combuſtibili, quæ alteratur, reſoluitur, & ignitur, & per ignitionem definit eſſe, non poterit manere ignis, niſi quandiu durauerit appoſitio fomentorũ, quæ continue reſoluantur in ignem, qui ſtatim pereat, & continue alia, & alia pars eius gignatur, & iſtud eſt ignem non manere niſi in aliena materia, ſcilicet, de qua gignatur, quod non accidit ei ſolum, inquantum eſt ignis, quia tunc etiam in ſphæra ſua his fomentis egeret, ſed quia hic eſt extra locum ſuum, ſed de igne in inferno conſtat, quòd eſt extra ſphæram ſuam, ideo ibi talibus indigebit fomentis, & ſuccenſione.

Aliqui dicunt, quòd manet ibi eo quòd ibi eſt in materia propria, & inter nos non. Sed iſtud nihil valet, quia materia propria non eſt, niſi ipſa, quæ eſt pars, & tamen illam habet inter nos, & in illa non poteſt ſubſiſtere.

Error nonnullorum de materia propria ignis. Quæſt. CCCCXCVII.

SEd aliqui circa iſtam materiam propriam ignis errant, dicunt enim eſſe propriam materiam, quæ conuenit igni ex ſpecie, & talem volunt eſſe materiam, quam habet ignis in ſua ſphæra, & ideo dicunt illum ſemper ibi poſſe manere, in-
F ter nos vero gignitur ignis in materia alterius corporis, vel elementi, ideo dicunt quòd non poteſt manere, & ſic accipiunt materiam propriam, vel alienam.

Sed iſtud non ſtat, quia materia non poteſt differre ab alia materia ex conditione ſua, quia ſecundum ſe indiſtincta eſt, ſed ſolum ex conditionibus formæ additis, ſecundum quas efficitur propria formæ alicuius ſpeciei, aliàs autem tota materia omnium generabilium, & corruptibilium eſt eiuſdem modi, quia nulla pars eius eſt, quæ non poſſit eſſe ſub forma cuiuslibet elementi, & corporis mixti, & quando fuerit ſub illo, erit propria materia illius formæ, vel ſpeciei, vnde materia quæ eſt nunc ſub forma terræ, vel aquæ, eſt pro-
G pria ſpeciei terræ, vel aquæ, quia habet omnes illas cõditiones quas requirit forma terræ, vel aquæ in materia ad hoc ꝙ ſit in ea, & per quas efficitur ipſa materia propria ad formam terræ, vel aquæ, & iſta eadem poterit eſſe poſt paululum ſub forma ignis, vel aeris, & habebit omnes diſpoſitiones tam denſitatis, & raritatis, q̃ grauitatis, & leuitatis, quas exigit forma ignis, vel aeris in materia, & ſic illa eadem erit nunc materia propria ignis, quæ erat prius materia propria terræ, vel aquæ, quia ſi hoc non eſſet verum, non poſſent elementa mutuo ſe corrumpere, quantum ad aliquam partem, & impoſſibile eſt ꝙ forma alicuius elementi ſit in aliqua materia, quæ non ſit propria illius elementi, non enim poteſt gigni, vel deduci forma elementi,
H vel mixti, niſi in materia præceſſerunt oẽs diſpõnes pcedentes ad illam, & q̃ ſunt de natura eius, & ita ignis nunq̃ poteſt eſſe, niſi in materia propria, i. ꝙ materia quæ eſt pars eius, eſt propria formæ ignis, quia aliter non potuiſſet gigni in materia, nec eſſe in illa, & ob hoc ignis, qui eſt in ſphæra, & qui eſt inter nos habent materiam eiuſdem conditionis, quia eaſdem diſpoſitiones exigunt in materia, quę eſt pars ignis, in qua eſt forma ignis, ideo non eſt verum ꝙ ibi ſit in materia propria, & hic non. Sed iſti imaginantur quoddam falſum, ſcilicet, quòd ſicut forma quælibet eſt determinatæ naturæ, vel ſpeciei de ſe, & impoſſibile eſt in alia ſpecie eſſe, ita materia ſecundum ſe habeat conditionem vnam, ſecundum quam ſit vnius ſpeciei, & aliã
I ſm quã ſit alterius ſpeciei, vel formæ ſpeciei. Sed hoc eſt impoſſibile. primo, quia tunc ſequeretur, ꝙ ſicut forma eſt determinatiua ſpeciei, ita & materia, cũ illa determinate habeat conditionem huius, vel illius ſpeciei, ſed falſum eſt, quia materia ponitur pura potentia, & indiſtinctum quid: forma autem ponitur actus, & diſtinguens, & tamen poſito pręcedenti fundamẽto, ita materia determinaret ad ſpeciem, ſicut forma. Secundo, quia tunc nõ poſſent poni hæc duo, vt principia rei, ſ. materia, & forma, ſed ſufficeret alterum eorum, immo non poſſent ambo poni, vt pertinentia ad ſpeciem: nam duas formas vltimas, ideſt, completiuas, & determinatiuas ad ſpeciem nõ poſſumus ponere eiuſdem ſpeciei, neque in eodem indiuiduo, ſed
K ſi materia ponatur huiuſmodi ipſa determinabit ad ſpeciem, ſicut forma, cum ponatur habere conditiones determinatiuas ſpeciei ex ſe, & quaſi non poſſit eſſe alicuius ſpeciei, niſi illius cuius conditiones ex ſe habet, ideo ſufficit in entibus materialibus ponere materiam, vt principium determinatiuum, cum ipſa ſufficienter determinet ad ſpeciem, & ſuperabundabit principium determinatiuum, quod eſt forma, ſed non ſuperabundat, ergo neceſſe eſt poni ſolam formam determinatiuam, & materiam non habere ex ſe aliquid ſecundum quod determinetur ad formam huius ſpeciei potius quàm illius.

Tertio patet, quia ſi poneretur materia talis conditionis, non poſſent elementa mutuo in ſe agere ad ipſorum corruptionem, & generationem mutuam,

mutuam, quia cum materia, quæ eſt ſub forma vnius elementi, ſecundum doctrinam iſtam non poſſit eſſe ſub forma alterius, eo quòd determinat ſibi formam illius, non poſſet in materia, quæ ſemel eſt ſub forma vnius elementi, eſſe forma alterius, & tamen corruptio non eſt ſine generatione: ergo cum non poſſit forma vnius elementi gigni in materia alterius, nec poterit vnum elemẽtum corrumpere alterum, quod falſum eſt.

Quarto patet, quia tunc ſequeretur, quòd quælibet res incorruptibilis eſſet, quia non eſſet aliquid in ea, ſecundum quod poſſet deſinere eſſe: nam exiſtente forma humanæ ſpeciei in aliquo impoſſibile eſt deſinere illum eſſe hominem: nam ſi concedatur oppoſitum, dabitur quòd aliquid habens animam rationalem actu non ſit homo, & hoc includit contradictionem, ſcilicet, quia poſita diffinitione tollitur diffinitum, hoc autem eſt, quia forma eſt determinatiua ſpeciei, ſcilicet, quòd ita pertinet ad humanam, quòd nõ poteſt pertinere ad alteram, ſed ſi anima ex ſe haberet conditiones determinatas ſpeciei, exiſtente materia aliqua, illa materia non poſſet eſſe ſub alia ſpecie, & tamen materia nunquam corrumpitur: ergo cum ex conditionibus ſuis ex doctrina iſta determinaret ad ſpeciem, nunquam poſſet exiſtente materia illa eſſe ibi forma alia, niſi illius ſpeciei, & ideo eſſet indiuiduum incorruptibile, quia nihil eſſet in eo, ex quo poſſet corrumpi, ſed potius vtrunque principium limitaret illud ad ſemper eſſendum, & tamen manente materia illa, quæ fuit ſub indiuidui alicuius forma, perijt indiuiduum, & non deſinit eſſe materia: ergo videtur quòd materia non determinabat ſibi formã illius ſpeciei ex ſe potius quàm aliam, quia ſi ex ſe illam determinaret, non poſſet per agens extrinſecum perdere illam conditionem determinatiuam quandiu maneret, & tamen manet, & perdit illam, ergo materia non habet ex ſe aliquas conditiones limitantes eam ad ſpeciem, ita quòd materia hæc ſic ſit vnius ſpeciei, quod non poſſit eſſe alterius, ideo nulla ponitur materia propria alicuius elementi, vnde non bene dicitur, quòd ignis ſphæræ eſt in materia propria, & ignis inter nos non eſt materia propria, cum quælibet materia ex ſe ſit indeterminata, & poteſt eſſe cuiuslibet ſpeciei.

Item falſum præſupponitur, quia certum eſt, quòd ignis, qui eſt in ſphæra ſua agit in aerem, qui coniunctus eſt ei in extremitate, & corrumpendo conuertit illum in ſe, & ita incipit eſſe ſub alterius elementi materia ipſa forma ignis: ergo non determinabat ſibi materia certam ſpeciem.

Item non eſt verum, quòd propter hoc ignis non poſſet durare, niſi per appoſitionem fomentorum, & in continua generatione, ſcilicet, quia eſt in materia aliena: nam etiam in extremitate ſphæræ ſuæ, quando agendo in aerem, conuertit illum in ſe, manet ille ignis genitus, & non indiget appoſitione nutrimẽtorum, & hoc eſt, quia eſt in loco naturali, ideo ſufficit manere per materiam, & formam, quæ ſunt partes ſuæ, & non indiget fomentorum appoſitione, inter nos autem eſt extra locum naturalem, ideo manere non poteſt, niſi datis fomentis.

Alij autem vocant materiam alienam ipſam, de qua gignitur ignis, & tunc dicunt eſſe ignem in materia propria, quæ non eſt in fomentis, eum vero qui fouetur, eſſe in materia aliena.

Sed tunc non dant cauſam quare ignis inferni poſſit eſſe ſine ſuccenſione, & fomentis, ſed idem dicunt per idem, ſcilicet, eſt ſine fomentis, quia eſt ſine illis. Eſt ergo verum, quòd ignis vbicunque ſit, habet materiam propriam, quæ eſt pars ſua, ſed iſta non ſufficit

A ad manendum, niſi ſit in loco naturali, ideſt, in ſphæra: foris autem non manet, niſi in continua generatione, & ſic neceſſe eſt, quòd ſit in materia aliena, ideſt, de qua gignitur.

Quomodo in Inferno poſſit eſſe ſemper ignis, cum ſit extra ſuam ſphæram. Quæſt. CCCCXCVII.

SED tunc apud inferos manet dubium quomodo poſſit eſſe ignis ſemper manens, cum ſit extra ſphæram ſuam.

Dici poteſt vno modo, quòd manet ibi fomento proprio, & gignitur ibi de fomentis, ſicut hic, ſed differt in fomentis, quia illa quæ ibi ſunt, durant

B ſemper, ideo poteſt ignis continuari ibi, apud nos autem non ſunt talia fomenta, ideo non poteſt ignis ſic durare, poſſe autem talia fomenta eſſe, quæ ſemel accenſa non extinguantur, videtur facile Deo, cum & inter nos ſunt quædam, quę ſemel accenſa nunquam extinguuntur, nec etiam per aquam extinguitur ille ignis. Secundo modo poteſt dici, quòd licet illa fomenta deficiant, Deus continue creat alia in eodem loco, vt non deſint, & hoc eſt apponere fomentum, ſicut ſi homo apponeret, & forte iſta fomenta ſunt de natura illa, quæ ignem naturaliter concipit, ſicut eſt ſulphur, & tunc eſt facilius ſuccendi hæc, & ſuccenſa manere. Tertio poterat dici, quòd ſiue eſſet ignis inferni in fomẽtis aliquibus, ſiue abſque illis poterat Deus conſeruare illum, ſemper manentem con

C tra conditionem ignis, qui eſt inter nos, & hoc non per miraculum continuum, quod forte aliquis iudicaret inconueniẽs, ſed dando illi loco conditionem naturalem ſphæræ ignis: nam ex eo quòd ſphæra ignis eſt naturalis locus ignis, manet ibi ignis ſine fomentis, & inter nos non, ſed illa proprietas loci ſecundum quam conſeruatur in eo ignis, & non alibi eſt qualitas abſoluta, & poteſt eam Deus dare alteri loco, ideo poterit dare loco inferni, & ſi dederit manebit ibi ignis non corruptus, neque egens fomentis, ſicut in ſphæra: volunt tamen communiter Doctores, quòd ille ignis ſit in fomentis, & ſuccendatur a Deo, & ſic dicitur maneat, vt dicitur Iſaiæ 30. ca. Flatus Domini torrens ſulphuris ſuccendens eam.

D

Reſponſio ad tertiam rationem poſitam in principio 491. quæſtionis. Quæſt. CCCCXCVIII.

AD tertium dicendum, quòd ignis inferni eſt incorruptibilis, ideſt, nunquàm corrumpetur, neque deſinet eſſe, & ignis noſter deſinit eſſe, non tamẽ ſequitur, ꝙ non ſit eiuſdem ſpeciei, quia eodem modo ſequeretur, ꝙ ignis ſphæræ eſſet alterius ſpeciei, q̃ ignis, qui eſt inter nos, cum quilibet ignis noſter aliquãdo eſſe deſinat, ignis autem ſphæræ nunq̃ eſſe deſinet, & tamen non habet aliam incorruptibilitatem ignis inferni, q̃ ignis ſphæræ, ſ. ꝙ non deſinit eſſe, ſed ignis ſphæræ non differt

E ſpecie, ergo neque ignis inferni differret ſpecie a noſtro. Cum autem dr̃, ꝙ corruptibile, & incorruptibile differunt plus q̃ genere. dicendum, quòd quãdo eſſe corruptibile, aut incorruptibile, aduenit rei ex natura ſua differunt corruptibile, & incorruptibile plus q̃ genere, ſi tamen aduenit rei per accidens, non eſt inconueniens in eadem ſpecie manere corruptibile, & incorruptibile, ſic patet de corporibus damnatorum, quæ erunt eadem ſpecie cum noſtris, im mo erunt eadem numero ibi quæ hic, & tamen nunc ſunt corruptibilia, tunc vero erunt incorruptibilia.

Sed obijcietur, ꝙ hoc non ſtat, qa forma facit differre, & cõſtituit, & nõ differt quomodo forma ince-

perit esse in re, dum tamē sit, sicut si aliquid est per se calidum, & aliud per accidens calidum, vtriusque est eadem operatio, s. calefacere, ita si corruptibile, & incorruptibile differūt plusq̃ genere, siue aliquid sit incorruptibile per se, siue per accidens factum fuerit incorruptibile, differret a quocunque corruptibili, plusquàm genere.

Dicendum, quòd cum genus, & species dicant cōceptum substantialem de re, quia prædicantur in q̃d, non potest accipi differentia in genere, aut specie, nisi a forma substantiali, quæ est pars essentiæ, & differre facit: corruptibile autem, & incorruptibile licet differant plusquàm genere non sumitur ista differētia per corruptibilitatem, & incorruptibilitatem, cum neutra sit forma substantialis, sed incorruptibilitas dicit priuationem, vel negationem corruptionis, corruptibilitas autem dicit quendam defectum, sed sumitur differentia ista ex formis quibusdam substantialibus rerum, quas consequuntur corruptibilitas, & incorruptibilitas, tanquàm proprietates quædā, vel conditiones speciei, quæ accidunt, vel insurgunt ex conditione principiorum speciei, ideo si corruptibilitas, & incorruptibilitas sint proprietates aliquorum subiectorum consequentes conditionem formæ subiecti, vel materiæ eius, necesse est, quòd talia corruptibilia, & incorruptibilia semper differant, plusquàm genere proximo. si tamen incorruptibilitas fuerit interdū in aliqua re non consequens formam, neque conditionem materiæ, neque aliquid quod est in re, sed ab extrinseco, non est necesse, quòd taliter incorruptibile differat a corruptibili genere, vel specie, & hoc est esse incorruptibile per accidens, & ita manet id quod prius. Et vt planius dicatur, aliquid est incorruptibile per se, idest, propter conditionem materiæ, vel formę suæ, aliquid autem per accidens, idest, quia nihil est, quod illud corrumpat, licet in se nihil sit quod resistat corruptioni, immo corrumperetur si eēt aliquid agens in illud actione corruptiua. Primo modo corruptibile, & incorruptibile differunt plusquàm genere. Secundo modo non differunt, nec etiam numero, sed idem aliquando est corruptibile, & postea incorruptibile, & tamen si velimus proprie, & stricte loqui, semper est propositio vera, quòd corruptibile, & incorruptibile differūt plusquàm genere, idest, id quod est corruptibile, & incorruptibile, & tamen incorruptibile per accidens non est incorruptibile, nisi denominatione extrinseca, idest, non corrumpetur, quia nullum corruptiuum aget in ipsum, & tamen non habet in se aliquid secundum quod sit incorruptibile. Et hoc modo post diem iudicij omnia erunt incorruptibilia, non quidem quòd eis addatur incorruptibilitas, sed quia omnia corruptiua agere cessant, idest, corruptiua intrinseca, & extrinseca. Ad quartum dicendum, quòd ignis inferni non lucebit, sed istud non impedit illum esse eiusdem speciei, cuius noster ignis est qui lucet, si enim lucere esset conditio substantialis ignis, vel aliquid necessario consequens ignem, non esset ignis qui non luceret, & tamen lucere non consequitur ignem, secundum omnem modum existendi in materia. Et apparet, quòd non sit substantiale igni, neque conditio necessario ipsum consequens, quia tunc vbi ignis magis proprie inueniretur magis luceret, & tamen ignis magis proprie inuenitur in sphæra sua, quàm alibi, cū ille sit locus naturalis eius, sed ignis in sphæra sua non lucet, vt dicunt Philosophi, & experientia ostendit, quia si luceret cum sit tam magnum corpus semper a nobis videretur, maxime per noctem, sicut videmus lumen candelæ, sed non videtur vnquàm, ergo est sine luce, & sic lucere accidet igni ex conditione materiæ, & nō necessario.

F Duo autem sunt, quæ lucem tollunt rei, scilicet, raritas materiæ, & obfuscatio, & inuolutio in fumis grossis.

Propter primum ignis non lucet in sphæra sua, quia materia eius est valde rara: nam aer propter raritatem non videtur, materia tamen propria ignis est rarior, quàm materia aeris. Propter secundum autem ignis non lucet in sulphure, quia est materia omnino terrea, & opaca, & quando superuenit fumus grossus quo obfuscatur, sic enim interdum ignis flamma inuoluitur a fumo grosso, & non videtur. sic putatur esse in inferno, scilicet, quia vel materia est terrea, vel sulphurea, vel pura, vel inuoluitur aliquo fumo grosso semper manente: non ergo probat illa obscuritas ignis inferni eum non esse in specie ignis elementalis, vel nostri.

G

Responsio ad quintam rationem in principio 491. quæstionis positam. Quæst. CCCCXCIX.

AD quintum dicendum, quòd hic est difficultas circa ignem, carbonem, lucem, & flammam, an sint eiusdem speciei, & quomodo, & an sint ignes, vel res ignitæ, quæ non sint ignes, sed habentes ignem.

Aliqui dicunt, quòd ignis, carbo, flamma, & lux non differunt specie, cum quilibet sit ignis verus, sed differunt quantum ad materiam, & isti dicunt de alijs
H quòd asserāt materiam ignis differre specie, sed quòd ignes inter se non differunt specie, & exponunt prædicti primi intelligendum, quantum ad materiam, non quantum ad esse, quod habent in actu, quia cum materia actuetur per formam, omnes materiæ, quæ sunt sub forma eiusdem speciei, sunt eiusdem speciei, quia aliàs materia haberet rationem speciei, & esset actus, vel naturaliter actuata, & tamen carbo, flamma, & lux sunt ignes eiusdem speciei, vt isti dicunt, cum omnis ignis sit eiusdem speciei, cum quolibet altero igne, ergo materiæ horum trium ignium erunt eiusdem speciei actualiter, sed differrent quantum ad esse, quod habuerunt, quia carbo habet materiam, quæ fuit terrea, & flamma materiam, quæ fuit aerea, vel
I dicunt differre materias istas, quando igniuntur, non autem quando ignitæ sunt. Dicunt etiam, quòd in actu differunt, quantum ad dispositiones manentes, quia in igne, carbone manet dispositio materiæ ligneæ, vel terreæ, in igne flamma conditio materiæ aereæ, in igne luce dicunt, quòd ignis lux nusquàm est, nisi in sphæra sua.

Sed aliqui obijciunt contra istos, quòd carbo, flamma, & lux non sunt in eadem specie. Nam quælibet forma vnius speciei, determinat sibi certas dispositiones in materia, & non potest esse sub alijs, & hoc maxime quantum ad densitatem, & raritatem, grauitatem, & leuitatem, ita enim terra est in materia densa, quòd impossibile est formam eius esse in ma-
K teria tam rara, sicut aqua, & aer, quia iam desineret esse species terræ. Etiam non potest esse forma terræ in materia tam leui, sicut est materia aeris, vel ignis, & ita est de aere, & aqua, quia determinant sibi certas raritates, & densitates, grauitates, & leuitates. In igne autem carbone, flamma, & luce sunt penitus opposita, quia in igne carbone est densitas terræ in materia eius, est etiam grauitas terræ, in igne flamma est raritas aeris, aut paulo minor, & eit leuitas aerea, non ergo sunt eiusdem speciei carbo, & flamma, sed tantum differunt, quantum terra, & aer.

Et quando obijcitur contra eos, q̃ symbola manēt in genito, & corrupto, dicūt non esse ad propositum, quia

quia asserunt illud esse quantum ad accidentia communia rebus diuersarũ specierum, dispõnes tamẽ raritatis, & dẽsitatis, grauitatis, & leuitatis pertinent ad determinationem formarum in materia secundum certas species. Dicunt ergo prędicti rursus, ꝙ carbo, flamma, lux sunt ignis eiusdem speciei, vt dictum est, & tamen addunt, ꝙ in igne est, quod non est in alijs elementis, s. ꝙ minores dispositiones requirit forma sua in materia quàm requirat quęlibet alia forma elementalis in materia sua, & tamen requirit aliquas. Et ostendunt hoc, quia non est forma aquę, aut terrę nisi in materia certarum dispositionum, & illę non reperiuntur sub forma alterius elementi, & hoc saltem de his quatuor, idest, densitate, raritate, leuitate, & grauitate, nõ enim habet terra aliquando prędicta quatuor talia sicut aqua, nec aqua sicut aer, aut terra, & e contrario. Ignis tamen est aliquando in materia talis dẽsitatis, & raritatis sicut terra, & interdum sicut aer. Et dicunt rationem diuersitatis esse conditio formę, scilicet, quia forma ignis est simplicior omnibus formis elementorum, quanto autem forma materialis est simplicior dicunt, quòd tanto exigit pauciores dispositiones in materia, hoc enim ostendit (vt dicunt) facilitas generationis; nam nullum elementum facilius gignitur quàm ignis, ex qualibet enim re facile est ꝑ motum, & confricationem gigni ignem, vnde tam ex terra quàm ex aere per motum, & confricationẽ calefactis facile est ignem gigni, & potest ignis ex quolibet elemento immediate gigni, idest, non transeundo prius per formam alterius, quod non fit in alijs: nã ex igne non potest immediate terra fieri, sed necesse est prius condensari paulisper in aerem, & ex aere nõ fit immediate terra, ignis tamẽ fit immediate ex quolibet: nam nullum magis distat ab igne in densitate quàm terra, & tamen ex terra, & lapidibus concussis immediate ignis gignitur, & nullum elemẽtum magis distat secundum frigiditatem quàm aqua, & tamen ex aqua gignitur ignis, vt in aqua multum distillata alchimice, quando tamen ex vno elemento immediate gignitur alterum parum differt inter dispositiones vnius, & alterius: nam si multum distaret saltem intercidérent dispositiones alterius elemẽti, quia dispositiones elementorum in densitate, & raritate, leuitate, & grauitate distant generaliter, ideo si vnum elemẽtum immediate gignitur ex altero necesse est, dispositiones illorum duorum parum distare, & quia ignis gignitur immediate ex quolibet elemento, necesse est parũ distare dispositiones ignis a dispositionibus materię cuiuslibet elementi: nã si materia ignis modicum distaret in dispositionibus a materia vnius elementi, & distaret multum ab alijs, posset gigni immediate ex illo, & non ex alijs, sed ex omnibus gignitur, ergo a dispositionibus omnium parum distat, & tamen dispositiones materię ipsorum elementorum inter se multum distant, ergo necesse est, quòd ignis (vt isti volunt) non habeat in materia dispositiones multum determinatas, sed aliquando istas, & aliquãdo illas, & ita ignis carbo hẽt in materia dispõnes terrę, ignis flãma dispõnes materię aeris, ignis lux dispõnes proprias secundum naturam ignis, idest, secundũ gradum suę puritatis. Hoc autem (vt illi dicunt) facit simplicitas formę ignis. nã quanto aliqua forma materialis exigit de conditione materię est simplicior, & hoc apparet, quia formę mixtorum plures dispositiones exigunt in materia quàm formę elementorũ, quia sunt simpliciores. Et dixerũt de forma materiali ad excludendum animam rationalem, quæ plures dispositiones exigit quàm cęterę formę mixtorum, & tamen est simplicior, sed non est materialis, licet posset dici, quòd non est simplicior, immo nulla est forma magis accedens ad naturam compositionis, qui A cęteræ formæ sunt solum quo res est, anima autem rationalis composita est ex esse, & ex eo, quod est, vel ex esse, & essentia, quia illa per se subsistit, quod non faciunt aliæ, & sic esse susceptum in ea, quod non est in alijs, & dico esse susceptum, quia est, & non est a seipsa, quia non est ens increatum: ideo est esse suum receptum ab alio, & sic necessario dantur duo, scilicet, esse receptum, & id in quo recipitur, cum non sit purus actus, vel simpliciter simplex. Forma ergo ignis est materialis, & est simplicior formis cęterorum elementorum, & propter hoc habet minus de determinatis conditionibus materiæ. Ad hoc etiam dicunt, quòd adiuuat actiuitas ignis: nam ignis, quia est actiuior cęteris elementis, gignit se in materia cuiuslibet elemẽti 4. Metheororum, & propter magnã B actiuitatem cito gignitur, sed in veloci generatione non possunt fieri multæ alterationes: ideo habebit ignis genitus quasi tales dispositiones quales id ex quo gignitur. dicunt tamen, quòd aliquas dispositiones quantum ad raritatem, & grauitatem, densitatẽ, & leuitatẽ sibi determinat, quia determinat sibi quãdam leuitatem, & raritatem, quod dicunt apparere, quia quando aliquid terreum ignitur, vt in igne carbone est plus quàm duplo leuior res cõbusta quam antequam exureretur, etiam fit substantię rarioris, quod apparet in porositate, & discontinuitate, testem etiam dicunt leuitatem, quia leuitas semper consequtur raritatem, & tamen istę dispositiones causantur C ab igne in re quando ignit eam, & idem est de igne flamma, licet in materia eius, quia est minus sensibilis non iudicamus tam aperte differentiam dispositionum, & ita dicunt, quòd carbo flamma, & lux in eadẽ specie sunt ignis, & tamen habent dispositiones multum distantes, quia forma ignis minorem determinationem exigit in materia quàm cęterę formæ elemẽtales. & ita videntur secundum eos ista tria differre in specie, & hoc modo dicunt loqui Aristotelem, quia satis probabile videbatur, quòd differrent specie, sed tamen non intẽdit vere dicere, quòd sint tres species ignis, ita quòd sit in eis ęquiuoce species ignis, vel analogice. Sed dicendum, quòd tota ista difficultas pẽdet D in eo, quod supra tactum, & diffinitum est, scilicet, an res ignita sit ignis, & dictum est, quòd nõ, si enim res ignita esset ignis, esset tunc carbo ignis, & flamma, & lux, & tũc maneret difficultas quomodo eadem species inueniretur in rebus tam distantium dispositionum, & ad hoc nituntur respondere, qui tenent rem ignitam esse ignem, vt dictum est immediate. Sed quia ostendimus in præcedentibus ipsam rem ignitã non esse ignem, dicendum est carbonem non esse ignem cum sit res ignita, & tunc dicendum est, quòd ignis dicit rem vnius determinatę naturę, & speciei, & ideo sicut omnis aqua omni aquæ est eadem specie, quia aqua dicit determinatam naturam, ita omnis ignis alteri igni est idem specie, & quia quamlibet E formã substãtialẽ materialẽ ꝓcedunt, & cõsequũtur dispositiones in ipsa materia, necesse est, quòd cum omnis ignis sit eadem forma, & species, quòd omnis ignis sint eędem dispositiones materiales, sed intelligitur de dispositionibus materię, quę est pars substantię ignis, non autem de dispositionibus materiæ de qua gignitur ignis, quia illa non est pars indiuidui ignis, sed rei alterius speciei, idest, ferri, vel ligni, & ideo retinet conditiones suę speciei.

Est ergo duplex dubitatio hic, vna an carbo flamma, & lux sint ignes, aut ignis, secunda an sint eiuldẽ speciei.

Ad

An carbo, flamma, & lux sint ignes, aut ignis. Quæst. D.

AD primum respondẽdo præsupponendum est, quòd omnis ignis est eiusdem speciei cum alio igne, & rursus quia (vt dictum est) res ignita non est ignis, sed ab igne alterata, & in continua resolutione, vt transeat in naturam ignis. Cum carbo sit res ignita dicendum carbonem non esse ignem, & vocatur carbo quęlibet res terrea, & densa ignita, sicut ferrum, lignum, lapis, & similia. De flamma videtur esse maius dubium an sit ignis, vel res ignita, & hic nõ possumus ita faciliter diffinire: nam in carbone manifestum est, quòd non sit ignis, vt in ferro ignito patet tam ex dẽsitate, & figura quàm ex pondere, & motu deorsum quàm ex facili, immo momentanea reditione ad esse ferri extincto igne, sed in flamma nihil horum apparet: nam non est densitas talis materię. Secundo qa non est ibi grauitas, sed leuitas. Tertio quia non est ibi figura prior, quæ erat rei ignitę. Quarto quia motus est ibi secundum conditionem ignis, s. mouetur ad sursum, quod non facit res ignita, ergo videtur, quòd sit flamma verus ignis.

Dicendum videtur, quòd neque flamma sit ignis, & primo quia si esset ignis non videretur, sed videtur, ergo non est ignis. Et patet, quia ignis est corpus rarius omnibus elementis, & minus de materia habens secundum ęqualem quantitatem, & tamen quanto aliquid est rarius tanto est minus visibile, & ideo aerem non videmus, quia est rarior quàm aqua, & ignẽ in sphæra sua, qui est secundum conditionem suę naturæ non videmus, & non est alia causa nisi raritas, sed necesse est omnem ignem habere in materia, quę est pars eius tantam raritatem quantam exigit forma sua substantialis, ergo cum illud, quod videtur nõ habeat tantam raritatem non poterit esse ignis, sic autem est flamma, ergo illa non est ignis. Secundo patet, quia Arist. 2. de Gene. & Cor. dicit flammam esse fumum ardentem, vel ignitum, ergo secundum substantiam fumus est, & non ignis.

Ad motiuum primum in contrarium dicendum, quòd licet non sit densitas tanta quanta est ferri igniti, aut ligni est maior densitas quàm competat naturę ignis, cum maneat visibilis flamma, vnde cum ignis quilibet requirat necessario maiorem raritatem in materia quàm aer, & flamma habeat minorem raritatem quàm aer, quia aer non est visibilis, & videtur flamma, necesse est flammam non esse ignem, sed corpus ignitum. Item hoc apparet ex inęquali densitate flammarum, quia quędam flammę sunt multo densiores, & obscuriores alijs. Et hoc non prouenit nisi ex differentia fumorum, qui sunt grossiores, aut rariores iuxta conditionem rei de qua exhalant, & cum inflammetur manent in illa conditione densitatis quam habebant prius. Item apparet ex differentia eiusdem flammę: nam quęlibet flamma a principio est grossior, & obscurior, postea efficitur rarior, & lucidior, & non prouenit ex alio nisi, quia consumitur, & cõuertitur in ignem, & per resolutionem attenuatur, & efficitur rarior, & lucidior, si tamen esset ignis non perderet densitatem quam semel haberet, sed quandiu maneret staret in illa, aut totaliter periret, qa non habet ignis aliquid rarius, & simplicius. Et istud est argumentum multum efficax: nam constat, quòd flamma resoluitur, & conuertitur in aliud per attenuationem, ergo ipsa non est ignis, sed in ignem conuertitur agẽte igne in eam. Nam si in aerem deberet conuerti, non conuerteretur per attenuationem, sed per ingrossationem, ergo flamma non est ignis.

Ad secundum motiuum quando dicebatur, quòd

F non est ibi grauitas, sed leuitas, dicendum quòd verũ est, sed nõ sequitur ex hoc, quod sit ignis, quia aliquid est leue, quod non est ignis, scilicet, aer.

Ad tertium motiuum dicendum, quòd non probat, quia etiam si non sit figura præcedens non tamẽ erit ignis: nam perditio figurę arguit mutatam speciem, sed non probat deductam speciem ignis, idest, flamma nõ est eiusdem speciei cuius est corpus, quod exuritur, sed sunt aliæ species medię, & potest manere in illis.

Item apparet, quia eiusdem figuræ est fumus, qui quando nondum est inflammatus non tenet figurã quam habet corpus de quo exhalat, & tamen fumus quandiu est obscurus neque est ignis nec inflammatus. Et ista est etiam alia probatio, quòd flamma non

G sit ignis, sed fumus, quia retinet eandem figuram quã fumus. Si tamen differret a fumo sortiretur aliam figuram, vel saltem non necessario teneret illam. Etiã apparet, quòd fumus existens subito inflammatur, vt apparet extincta candela, & manente fumo recenter apposita alia candela ad summitatem fumi, vel medium eius, statim totus fumus inflammatur etiam vsque ad inferiora, & consequenter candela extincta ardet, & manet figura illa, quæ prius erat in fumo, ergo flamma ista non est nisi fumus præcedens, qui nunc inflammatus est, & ideo dicendum, quòd sicut carbo, vel ferrum ignitum non est ignis, sed res ignita, ita & flamma non est ignis, sed fumus ignitus, vn-

H de sicut se habet ignis ad carbonem ignitum, ita ignis ad flammam: nam res ignita non est ignis, sed manet in aliqua alia specie, ita & flamma non est ignis, sed est fumus cui accidit ignitio.

Ad quartum motiuum cũ dicitur de motu, quòd mouetur flamma sursum, quod igni competit, & nõ fuit hoc res ignita sicut ferrum, vel lignum, dicendum, quòd nihil probat nisi, quòd flamma non est in illa specie in qua est corpus quod vritur cuius motus est ad infra, vnde flamma non est ferrum ignitum, aut lignum, est tamen corpus ignitum alterius speciei, & naturæ, scilicet, fumus. Et patet, quòd non valet argumentum. Nam non mouetur solus ignis sursum, sed etiam aer, cum habeat propriam re-

I gionem, quæ est ei locus naturalis, ideo siquis poneret aerem iuxta centrum terræ, & permitteret ei spiraculum, vel exitum liberum, ascenderet vsque ad spheram propriam nisi forte maneret ibi ex desiderio replendi vacuum.

Item patet planius, quia fumus antequam sit flamma mouetur sursum, & habet eundem motum quẽ habet postquã ardet, vel inflammatur, ergo flamma nõ mouetur ad sursum, quia est ignis, sed quia est fumus, cum etiam antequam inflammetur moueatur sursum.

Dubium pulchrum unde prouenit igni moueri sursum. Quæst. D I.

K SED dicetur vnde prouenit fumo moueri sursum.

Dicendum, quòd prouenit ex propria leuitate, & raritate, est enim corpus paucę materiæ, & ideo leue, cum igitur adæquetur aereę leuitati, vel quasi, petit locum aeris.

Secundo fit hoc ex incorporatione virtutis igneę, vel ignis, necesse est, ergo quòd quandiu durauerit ibi virtus illa ignea, vel ignis ipse sit motus ad sursum ad locum naturalem ignis, cum vero fumus alteratus a circunstante antequam inflammetur infrigidatus fuerit, extinguitur virtus ignea, quæ est in eo, & cessat motus ille, & ingrossatur, vel euanescit attenuatus

tus in aereas: nam vtrunque fieri poteſt ſecundũ conditionem corporum circunſtãtium, ideſt, quòd denſetur, vel attenuetur.

Dicendum tamen, quòd non ſufficit virtus ignis incorporata ad mouendum ſurſum niſi ipſum corpus effectum eſſet tam leue, & rarum, vt ei poſſet cõpetere aſcendere. Et apparet hoc de ferro ignito, vel ligno, cui efficacius, & intenſius eſt impreſſa virtus ignis, ſed non poſſunt moueri ſurſum, eo quòd corpus illud adhuc graue eſt, ita vt non poſſit ei competere ſurſum moueri.

Amplius videmus aliud in fumo, ſcilicet, quòd a principio exuſtionis rei multus fumus exhalat, & nõ poteſt inflammari, deinde inflammatur pars eius, & non totus, tandem totus inflammatur, ita vt nullus fumus videatur exhalare de re, quæ vritur. Et cauſa (B) huius, quia a principio parua eſt vis ignis exterius agentis, & magna eſt reſiſtentia materiæ, & ipſe fumus eſt groſſus, & aquoſus, vt cum vruntur ligna viridia, vel madentia, cum vero pauliſper proceſſerit, attenuatur magis materia fumi, & deſiccat, & fit aptior ad igniri, ideo quędam pars eius inflammatur, ſed nõ totus fumus, quia non ſunt omnes partes fumi ęqualiter diſpoſitę: cum autem amplius proceſſerit, nulla pars eſt, quæ non ſit diſpoſita. & ideo totus fumus inflammatur, & deſinit pauliſper fumus eſſe, & flamma, & talis eſt habitudo ignis ad fumum ad inflammandum eum qualis eſt habitudo ad corpus, quod (C) vritur, & hoc, quia flamma non eſt ignis, ſed res ignita.

An lux ſit ignis. *Quæſt.* D I I.

CVM vero quæritur an lux ſit ignis. Dici poteſt, quòd ſit ignis, & non accipitur lux prout defluxus a corpore luminoſo, quia tunc lux non eſt corpus, ſed accidens, & qualitas quædam, ſed vt diſtinguitur contra carbonem, & flãmam. Et primo, patet quia ignis eſt aliquid cum ſit vnum elementum, & tamen non eſt carbo, neque flamma, vt dictum eſt, ergo erit lux, quia nihil aliud circa ignem nominamus, & ſi lucem non diceremus ignem, non videretur quid eſſet ignis.

(D) Secundo quia hoc videtur competere conditioni ignis, quia ignis eſt corpus rarius omnibus elementalibus, & ſimplicius, & ideo videri non poteſt, cũ corpora minoris ſimplicitatis non videantur, ideſt. aer, ignis, lux eſt huiuſmodi, quia nõ videmus illum: ideo ipſe eſt, qui eſt ignis proprie.

Tertio quia nos ſcimus eſſe ignem in ſphęra ſua, & ille eſt in ſua naturali conditione, eo quòd eſt elongatus ab omni permixtione, & eſt in loco naturali, & tamen ille non videtur neque videri poteſt, ideo conditio ignis ſecundum proprietatem ſuæ naturę eſt, vt videri non poſſit, & tamen talis eſt ignis lux, qui videri non poteſt, ergo lux eſt proprie ignis. Et oportet poni hunc ignem apud nos: nã vbi eſt res ignita oportet dari ignem, quia ignis eſt igniens, & a quo vniuerſę operationes iſtę proueniunt, & tamẽ inter nos (E) inuenimus proprias operationes ignis, ideo oportet poni ignem, & tamẽ non eſt carbo ignis neque flamma eſt ignis, ergo oportet dari aliquid alterum, quod ſit ignis, & illud vocamus ignem lucem.

Et rurſus non apparet aliquid in igne luce, propter quod moueamur ad dicendum non eſſe ignem: nam neque denſitas, neque grauitas, neque figura, neque motus, neque color, aut aliquid aliorum impediunt eſſe ignem ſicut erat in carbone, & flamma: nã denſitas non eſt ibi ſicut in carbone, quia iſtud eſt vbi multũ de materia eſt, & omnia talia viſibilia ſunt, & mul- (A) tum terminata, ſed lux non videtur, ideſt, ignis lux ideo non poteſt habere denſitatem.

Item neque grauitatem habet, quia illa eſt in corporibus multum de materia habentibus, ſicut eſt terra, & aqua, & hæc palpantur, & videntur, ſed ignis flãma, neque palpatur, neque videtur, ergo non habet grauitatem.

Item non habet figuram, quia iſta eſt corporum determinatorum, & bene terminatorum, & ad hoc requiruntur duo, ſcilicet, multum de materia, & ſoliditas quædam, vel ſiccitas, & ideo licet aqua habeat multum de materia in comparatione ad aerem, & ignem, nõ habet determinationem figurę, quia non eſt corpus terminatum, cum non ſit ſolidum, neque durum, cũ vero ſolidatur in gelu figuram recipit, & retinet quandiu gelu manet, cum vero ſoluitur ceſſat figura. Item neque motus, neque calor, non motus, quia non videmus moueri deorſum ſicut mouetur carbo, neque motus aliquis percipitur in igne luce cũ nõ videatur, ſed certum eſt, quòd ſi mouetur mouebitur ſurſum, quia tendit in locum naturalem, etiam accipitur hoc ex motu flammę, quæ nõ eſt ignis, ſed mouetur ſurſum, quia habet vim ignis, a fortiori, ergo ipſe ignis flamma mouebitur ſurſum ſi aliquem motum habet.

Color quoque non obſtat, quia ignis lux nullum colorem habet: nam ſi colorẽ haberet videri poſſet, ſed non poteſt videri, neque ab aliquo videtur, & ratio eſt, quia color eſt corporum terminatorum, cum dicamus colorem eſſe extremitatẽ perſpicui in corpore terminato, ignis autem, & aer non ſunt corpora terminata, ideo non habent colorem, neque videtur, nulla igitur res videtur in igne luce, quę eũ impediat eſſe ignem, ideo ipſe eſt vere ignis.

Quare vocatur ignis lux cum non luceat. *Quæſt.* D I I I.

SED quæretur quare vocetur ignis cum nõ luceat. Dicendum, quòd ignis vocatur proprie lux, quã tẽ lucere facit, & hoc habet inter omnia elemẽta ignis, quia nullum elemẽtum eſt lux, neque lucens niſi ignis, & iſtud accidit igni ex perfectione corporis, vel naturę, corpora enim ſimpliciter nobiliora, vel perfectiora in toto vniuerſo ſunt corpora cęleſtia, & ab illis deriuatur perfectio in inferiora, & quanto aliquod corpus elementale eſt perfectius, tanto magis participat perfectionem, vel nobilitatem corporum cęleſtium, ſunt autem omnia corpora cęleſtia luminoſa, ideo perfectiora inter elementa participant aliquid lucis: ignis eſt ſimplicius, & perfectius inter omnia elementa minus habens de materia, ideo participat quendam gradum lucis, ideo ipſe ignis, qui vere eſt ignis vbicũq; ſit vocatur lux, vnde quia in ſphęra ſua eſt proprius ignis vocatur ille lux, & apud nos eſt aliquis verus ignis, vt oſtenſum eſt, licet ille nõ videatur, ideo ille vocabitur lux, carbo & flamma non vocantur lux, quia non ſunt ignis, vt dictum eſt, ſed res ignitę.

Sed tunc manet dubium, quare ergo ipſe verus ignis non lucet? Dicendum, quòd videtur inueniri ex oppoſito: nam verus ignis nõ lucet, id vero quod participat ignem lucet, ſicut carbo, & flamma. Et ratio eſt, quia duo impediunt lucere, ſ. raritas, & opacitas, rarum enim non eſt terminatum, ideo nõ poteſt terminare viſum, & ideo licet lux, vel luminoſum illud ſit non poterit videri, quia propter raritatem materiæ non figitur ibi natura lucis ad hoc, quod videri poſſit. Et ob hanc cauſam, licet omnes partes corporum cęleſtium ſint luminoſę, non videntur niſi partes denſę, ſicut aſtra, quæ voluit Ariſto. eſſe aggregationem luminis

minis in suo orbe. Propter secundum in materia terrea,& picea, sicut est sulphur,& resina, vel pix nō fulget ignis, licet aliàs reddat rem luminosam, aut lucētem, In proposito autem inuenitur primum, scilicet, raritas materię: nam inter omnia corpora elementalia nullum est rarius igne,& tamen aer, qui est minus rarus propter raritatem suam videri non potest, ergo a fortiori ignis nō poterit videri, sed ignis in sua sphęra est in sua dispositione naturali, ergo talis ibi erit, vt videri non possit,& sic licet lux sit propter raritatem materiæ, non figetur ibi natura lucis, vt visum possit immutare, eodem autem modo se habet ignis lux apud nos, quia est in materia rariori quàm sit aer, ideo non poterit videri. Sed de carbone, & flamma patet, quòd luceant: flamma quidem lucet, quia est fumus inflammatus,& participat naturam ignis,& carbo idest, ferrum ignitum lucet, sed manifestum est, quod non accidit eis hoc nisi inquantum ignem participant, ergo ignis de se lux est.

Et patet, quia res ignita, vt ferrum,& lignum antequam igniatur non lucet, cum autem ignita est lucet, ergo de natura ignis est lucere, flamma quoque antequam ardeat nō lucet, immo est materia opaca, quia est fumus niger, & cum ardet lucet valde, eo quòd tunc incorporata est, & participata flammę, idest, fumo natura ignis, ergo naturale est igni lucem esse. Quod autem ignis in se non luceat, qui magis lucere deberet per accidēs est, vnde si ignis esset habens materiam densam puram, quæ esset pars sua luceret incorporabiliter plusquàm flamma, & carbo, sed non potest habere talem materiam, quia est corpus rarissimum, ideo in se lucere non potest, & facit alia lucere.

Dicendum etiam, quòd magis lucet flamma quā carbo, quia participatur natura lucis ab igne in qualibet re secundum conditionem rei ignitę,& quia materia flammę est minus terrestris magis incorporatur ei,& participatur natura lucis, carbo autem est materia terrea, ideo modicum lucet,& tamen aliquantulū lucet, quia adhuc manēt ibi aliquę partes minus grossę, & terreę, quæ possunt participare naturam lucis, cum autem perueniatur ad partes multum terreas, vel pure terreas, licet participent aliquam qualitatem ignis, idest, calorem, tamen non participabunt lucem, neque poterunt igniri, sic est de cineribus solutis ex re combusta, quia licet illi ponantur in igne nunquā ignientur, licet calefiant, quia nullam partem habent subtilem cui possit incorporari lux, hoc ergo modo omnis ignis est lux, licet nō luceat, & omnis res ignita luce participat,& lucet magis, aut minus secūdum conditionem materiæ.

Considerandum etiam circa ignem, & rem ignitam eodem modo, quòd licet nihil vrat nisi ex conditione ignis, tamen ignis minus vrit quàm res ignita, idest, si accipiatur ignis purus, qui est lux minus vret quàm res ignitę, quę etiam secum ignem habēt, & per vim ignis impressam vrunt, & est similis modus, vt de hoc, quod est lucere: nam ignis est lux, & nihil lucet hic, nisi quod participat ignem, & tamen minus lucet ignis, immo non lucet, res autem ignitæ lucent ex sola virtute ignis.

Ratio autem præcedentium est, quia sicut ad lucēdum requiritur quędā densitas in materia, vt sit congregatio lucis,& ob hoc cum in igne vero, qui est lux non sit talis densitas, quia est corpus summe rarum nō potest lucere, ignis autem, carbo,& flammę, idest, res illę ignitę habent densitatem materiæ sufficienter, ideo inuenitur in eis lucere in actu, ita quantum ad exurere, quia calefaciēdi, & vrēdi in igne idem est principium, scilicet, calor, & vrit ille, vt est intensus,

F ideo cum magis intendi possit vbi est materia densior,& compactior vret magis res ignita quàm ignis, necesse est, enim quòd quælibet res ignita sit dēsior quàm ignis, quia ignis est corpus rarissimum, quælibet autem res ignita est corpus alicuius alterius elementi, omnia tamen elementa sunt densiora igne, ergo quælibet res ignita est densior, sed in re densiori intenditur magis virtus, ideo inuenietur calor intensior, & magis fixus in re ignita quàm in igne, & ita magis vret quàm ignis, vnde siquis manum apponeret intra sphęram ignis non tam grauiter vreretur quantum si applicaret eam alicui rei ignitæ. Et apparent prædicta ex differentia rerum ignitarum: nam magis vrit carbo quàm flamma, licet vtraque sit res

G ignita, carbo tamē est res densa, & terrea, flamma est subtilis substantia, s. vaporis, ideo minus vret,& valde minus,& hoc solum iuxta differētiam densitatis materię ignitæ, sed manifestum est, ꝙ ignis verus, idest, ignis lux est rarius corpus quàm flamma quęlibet, ergo minus adhuc vret quàm illa, & quā quælibet res ignita. Et rursus in carbone quolibet non est eadem vis ardoris, sed quanto est materia solidior,& densior tanto est fortior actio vrendi, multo enim acrius vrit ferrum ignitum quàm lignum, & multo acerbius lignum quàm stipula, & ita Apostolus dicit tres gradus pęnalitatis purgatorię per istos tres gradus caloris, scilicet, quia quidam ędificant lignum, alij fęnum, alij stipulam 1. Corin. 3. c. neque omne lignum ęqua-

H liter ardet, & vrit, in flamma idem est, quia quędam flamma magis vrit quàm alia, quia quanto fumus est grossior, qui inflammatus est, tāto vis ardoris est maior, eo quòd quidam fumus est densior altero,& magis potest ei incorporari vis ignis,& magis intenditur ibi calor. Neque tamen aliquis putet ignem lucem non esse actu calidum,& non calefacere, & vrere: nā aliàs ignis, qui est in sphęra sua nunquam ageret in aerem proximum conuertendo illum in ignem, sic etiam in alias res poterit agere ignis lux calefaciendo, & vrendo quousque se gignat in illis, quia non requiritur tanta densitas materiæ ad hoc, quòd calor maneat ibi sufficiens ad agendum, quanta ad hoc, quòd lux figura,& corpus luceat.

I Et ita apparet ex præcedentibus, quòd carbo non est ignis, & flamma non est ignis, sed sunt res ignitę, lux autem est ignis, vt distinguitur contra flammam, & carbonem.

Sed tunc manet respondendum ad Aristotelem, qui distinguit ignem carbonem, ignem flammam, ignem lucem, & dicit non esse tantum vnam speciem ignis.

Dicendum, quòd vocat ignem materialiter, vel denominatiue, & non substantialiter, scilicet, materiam ignitam, & ideo non secundum eandem rationem dicitur ignis de eis, quia de luce dicitur substantialiter, de carbone autem,& flamma materialiter, vel denominatiue, idest, carbo est res ignita, & flamma

K est res ignita.

An omnis ignis sit eiusdem speciei. Quæst. D I I I I.

AD tertium quando quæritur an sint eiusdem speciei.

Aliqui dicunt planum esse, quòd non, quia Aristoteles dicit diuersum est carbo, & lux, & flamma specie.

Dicendum, quòd aut accipitur ignis secundū substantiam, aut materialiter. Si primo modo vna tantū est species ignis, & vbicunque inueniatur, quia sicut est omnis aqua alteri aquę eadē specie, ita omnis ignis alteri igni est idē specie, siue sit in sphęra, siue sit apud inferos,

inferos,ſiue alibi,& ille eſt ignis lux,& hoc modo nulla differentia inuenitur in igne. Et ſatis apparet,quòd ignis ſit vnus ſpecie,quia quodlibet aliorum elementorum eſt vnius ſpeciei tantum, vt terra,aqua, aer, nā ſicut omnis aqua omni aquæ, ita & omnis terra omni terræ eſt eadem ſpecie,de igne igitur nō erit diuerſum cum ponatur vnum elementum. Secundo quia operatio conſequitur formam,vbi ergo eſt vnus modus operationis eſt vnus modus formæ ſubſtantialis, ſed carbo, lux, flamma habent vnius modi operationem,ſed differt per intenſum,& remiſſum, ergo erit in eis vnus modus formę, vel nature, ſed operatio illa eſt de natura ignis, ergo ignis totus vnius ſpeciei eſt.

Si autem conſideremus ignem materialiter pro re ignita inquantum illa participat virtutem ignis, non eſt eadem ſpecies ignis, ideſt, rerum ignitarum, quia res ignitę non ſunt ignis,ſed adhuc manent in ſpeciebus corporum ſuorum, ſicut ferrum ignitum manet in ſpecie ferri, & lapis ignitus in ſpecie lapidis, & fumus inflammatus in ſpecie fumi, & ideo iſta ſpecie differūt, & nō ſolū ſunt tres ſpecies, ſed plurimę iuxta differentiam rerum ignitarum.

Sed forte dicetur,quòd iſtud non tenet, quia ſi differentiam faceret Ariſt. de igne per rem ignitam nō ſolum eſſent tria differētia ſpecie, ſed tot quot eſſent ſpecies rerum ignitarum,& tamē manifeſtum, quòd non voluit illud,ſed tres modos diſtinxit,qui non differunt per ſolam ſpeciem rei ignitę, ſed potius ꝑ gradum participationis ignis,vel ignitionis. Dicendū ergo magis videtur,ꝙ Ariſt. voluerit ponere aliquorum intentionem,vel opinionem famoſam de igne, ꝗ putauerint tres eſſe ſpecies ignis,& motiuum eorū erat, quia non videbantur eędem conditiones horum; nā lux eſt inuiſibilis,ignis flamma viſibilis,ſed materiam raram habens,carbo autem viſibilis, & materiam habens denſam, & has putauerunt eſſe differētias ignis, per rem autē ignitam ſolum nemo diſtinguit ignē, ad ſaluandum tamen literam Ariſto. eſt dicendum,ꝙ non ſunt idem ſpecie carbo,flamma,lux,ſcilicet,quātum ad materiam,ideſt, non ſolum ſunt res diſtinctæ ſpecie inquantum ſunt res ignitę,ſed etiam quantum ad modū participationis ignis videntur differre ſpecie,quia alius modus participationis inuenitur in carbone,alius in flamma,alius in luce, licet ignis participatus vbicunque eſt eiuſdem ſpeciei,modi autem iſti participationis diuerſi tenēt ſe ex parte materię: ideo differunt ſpecie quātum ad materiam non quantum ad eſſentiam ignis.

Circa quędam autem dicta ſupra poſita eorum, qui tenent rem ignitam eſſe ignem, & diſtinguunt ignem,carbonem,flammā,& lucem eſt attendendū, dicunt, enim quòd non differunt ſpecie niſi quantū ad materiam, & recte dicunt, quia etiam ſi res ignita eēt ignis, poneremus quodlibet horum ignem eſſe, ſed non differrent ſpecie, quia ſpecies ignis vna eſt, per ſolam ergo materiam differrent,ſed dicunt,quòd per materiam non prout eſt actu,ſed prout præceſſit: nam cum dicant rem ignitam eſſe ignem neceſſe eſt materiam rei ignitę eſſe partem ignis, & ſic iam neceſſario pertinere ad ſpeciem ad quàm ꝑtinet ignis, ꝗa materia ſecundum ſe nō determinat ſpeciem, ſed quantum ad eſſe quod præceſſit in materia antequā igniretur dicunt differre ignes illos. Sed hoc falſum aſſerunt,eo quòd dicūt rem ignitam eſſe ignē, quod falſum eſt,& ideo non poſſunt ponere differentiā per materiam in actu.

Dicunt etiam,quòd ignis habet materiam pauciorum diſpoſitionum quàm alia elementa, & ideo inuenitur talis denſitas in materia eius ſicut in materia terræ,vel lapidis,aut ferri, & oſtendunt iſtud ex facili-

A tate generationis, quę non cito fieret ſi multæ diſpoſitiones deberent pręcedere ad introducendum formam ignis in materiam.

Sed dicendum,quòd non eſt hoc verum: nam nemo poteſt dicere ferrum ignitum eſſe ignem quaſi deſierit eſſe ferrum,ſed quia putant eſſe ignem,& nō poteſt ſimul eſſe ignis, & ferrum,dicunt materiam illam eſſe iam ignis, & non ferri, manere tamen cum talibus diſpoſitionibus, ſed quia iſtud impoſſibile eſt dicendum eſt nō eſſe ignem,ſed rem ignitam,& manere diſpoſitiones ferri,quia vere eſt ferrum, & non ignis.

Cum vero dicitur de facilitate generationis,dicendum quòd faciliter generatur ignis ex alijs rebus, &
B tamen iſta velocitas non tollit quin in materiam introducantur prius omnes diſpoſitiones requiſitæ ad formam ignis quàm gignatur ignis, & apparet hoc ex diuerſitate rerū,quæ igniuntur,vel ex quibus ignis gignitur: nam quędam tarde igniuntur, alia vero cito, & hoc non fit niſi ex differentia cauſandi diſpoſitiones in materia antequam introducatur forma.

Sed in hoc eſt magna differentia, quia aliud eſt rē aliquam igniri, aliud eſt ignem ex ea gigni, ad hoc enim,quòd res igniatur non oportet,quòd perdat diſpoſitiones denſitatis, & grauitatis, eo quòd res manet adhuc in ſpecie priori, & non tranſit in formam ignis,ſicut in ferro ignito,& ideo manet denſitas, & grauitas,& motus,& figura ferri,& cętera accidentia eius. cum autem de aliqua re gignitur ignis, pars ma-
C teriæ deſinit eſſe ſub re ignita per reſolutionem, & corruptionem eius,& incipit eſſe ſub forma ignis geniti,& illa materia omnino habet diſpoſitiones ignis, & deſinit eſſe ſub prioribus diſpoſitionibus, ideo ad igniendum rem aliquam non eſt neceſſe, quòd totaliter perdat diſpoſitiones ſuas, ſed ad gignēdum ignē eſt neceſſe perdi diſpoſitiones, non quantum ad totā rem, ſed quantum ad partem illam materiæ, quæ incipit eſſe ſub forma ignis, & tunc nullum argumentum ſtat de igne ignito, quia nullus ignis eſt genitus cuius ſint aliæ diſpoſitiones, quàm quæ pertinent ad ignem in denſitate,raritate,& leuitate,& grauitate,& ſi quis contrarium videat non erit illud in igne,ſed in re ignita,nam ignis genitus non eſt viſibilis, vt oſten-
D ſum eſt ſupra.

Sed obijcietur,quòd ignis gignitur,cum non ſit res ignita ſine igne, quia alias daremus, quòd non eſſet inter nos aliquis ignis,ſed ſolę res ignitę,quod eſt abſurdum, & tamē quęcunque generatio ignis videtur eſſe facilis, vt cum de lapidibus percuſſis ignis naſcitur, ergo naſcetur ignis facta pauca diſpoſitionum mutatione.

Dicendum, quòd ſit faciliter illa generatio, & tamen omnes diſpoſitiones ſequuntur in materia quas requirit forma ignis, ſed non impeditur facilitas generationis. Et ratio eſt,quia in rebus non ſunt omnes partes eiuſdem diſpoſitionis, vt in re terrea non ſunt omnes partes terreæ, ſed aliquę ſunt de conditione
E ignis, quę faciliter tranſmutantur in ignē, & manent ſub diſpoſitionibus pertinentibus ad ignem,& hoc ēt manifeſtatur amplius, quia aliqua res ignitur, & ſoluitur in ignem,quędā partes eius igniuntur, & tandē efficiuntur ignis, quędam vero ſunt, quę nulla actione ignis vertuntur in ignem, ſicut cineres cuiuslibet rei: nam illi,licet igne calefiant non igniuntur,neque in ignem ſoluuntur,& hoc non eſt niſi propter diuerſitatem partiū, ergo poteſt fieri quantumcunque facilis generatio de quibuſdam partibus rerum,quę facillime diſponuntur ad conditionem ignis,& de quibuſdam alijs nunquam fit generatio ignis.

An

An locus naturalis ignis inferni sit iuxta Lunam. Quæst. DV.

AD sextum dicunt quidam, quòd ignis inferni est naturaliter eiusdem speciei cum igne nostro, & locus suus est naturaliter sphæra ignis iuxta Lunam, & in inferno manet violenter, & tamen manebit in perpetuum, quia nihil est, quod illum corrumpat: nam pro tanto id, quod est violentum non est perpetuum, quia res violenta est extra conditionem naturę suę, & ibi vbi violenta est non habet aliquid conferens ad permanendum, & habet multa obstantia ad destruendum, fit autem destructio per actionem contrarietatis, sed post iudicium cessabit omnis actio corruptibilis, & generatiua, ideo vbicunque sit manebit res in ęternũ cum nihil illam corrumpat, & tunc habitabit lupus cum agno, & bos, & leo pascebunt simul iuxta vaticinium Isa. 11. cap. ignis, & aqua simul manentia non se corrumpent in alterutrum, aliàs autem necessario periret, aut perire posset ignis positus extra sphæram, & ita quilibet ignis apud nos positus aliquando perit, quia est extra locum suum manente adhuc actione contrarietatis.

Sed objicietur, quòd tenet hoc de statu post iudicium quando cessabit omnis status cõtrarietatis, siue contrarię actionis, nunc autem adhuc durat iste status actionis ex contrarietate, ideo est mirum quomodo potest conseruari ignis inferni.

Dicunt aliqui, quòd ideo accidit, quia ignis ille inferni est in propria materia, ideo manere potest in perpetuum, licet extra locum suum.

Sed dicendum, quòd hoc non stat, quia (vt supra dictum est) omnis ignis est in propria materia quantum ad materiam, quæ est pars sui, secus de illa de qua gignitur, quia hęc cum non sit pars indiuidui ignis nihil videtur facere ad cõsistentiam eius. Si vero accipiatur esse in materia propria, idest, habere materiam, quæ est pars sua, & non habere materiam de qua gignatur non videtur sic esse apud inferos, quia ibi videtur esse in materia sulphurea, vel terrea.

Item quia ignis in materia propria sic est corruptibilior, quã qui in aliena materia est, quia materia propria, idest, quæ est pars est rarior omni alia materia elementali, idest, faciliter corruptibilis est, & apparet hoc ex conditione rerum ignitarum: nam quãto res ignita est habens densiorem materiam, tanto magis perseuerat ignis in ea, & tardius extinguitur, vt ferrũ ignitum tardius extinguitur quàm lignum ardens.

Item quia qui ponunt ignẽ inferni incorruptibilẽ, ideo faciunt, quia volunt facere eum incorruptibilẽ, vident enim quòd ignis in sphęra sua non corrumpitur, & ibi dicunt esse in materia propria.

Sed isti errant in duobus. Primo quia ignis in sphęra sua corrumpitur: nam iuxta Aristotelem, licet elementa non corrumpantur secundum se tota, tamen in extremis sphęrarum suarum habent actionem, & reactionem, & corrumpunt se. Secundo quia quòd ibi ignis non corrumpatur secundum totum nõ prouenit ex actione materiæ, sed ex conditione loci, scilicet, quia in propria sphęra non habet aliquid corrũpens ipse ignis, sed solum in extremo vbi pertingit ad sphęram aeris, & tamen nihil corrumpitur a seipso, neque per se desinit esse substantia aliqua, ideo necesse est, quòd si aliquid est vbi nulla cõtrarietas sit illud nunquam corrumpitur, ideo ignis inferni cum sit extra propriam materiam in quacũque materia sit erit faciliter corruptibilis, & ita non habet incorruptibilitatem ex eo, quod dicitur esse in materia propria.

Dicendum ergo putant, quod licet ille ignis nõ sit

F perpetuus manente statu, qui est ante iudicium, tamẽ non corrumpitur, quia est aliquid illud conseruans. Quando enim dicitur, quòd nihil violentum est perpetuum, non est verum, quòd si violentum est necesse sit corrumpi, sed quòd non habet aliquid ex se per quod semper maneat, & tamen ab aliquo extrinseco adiuuari poterit ad semper manẽdum, sicut quilibet ignis inter nos est corruptibilis, & tamen perpetuari põt p continuam appositionem materię, sicut fiebat in veteri testamento iubente Deo Leui. 6. ca. scilicet, ignis in altari meo semper ardebit, quem nutriet sacerdos subijciens ligna per singulos dies mane. Et

G idem faciebant Gentiles in igne consecrato deę Vestæ: nam ille ęternus erat, idest, nunquam deficiens, ideo non est aliqua difficultas cõtinuari ignem inferni per continuam appositionem materiæ.

Sed quia non constat de veritate huius positionis, licet ipsa sit satis possibilis, dicunt aliqui, quòd ignis inferni durat indeficienter propter materiam in qua est, quæ semper ardens est, & tamen nunquam ardendo exuritur, neque est hoc valde admirandum, cum & nos similia videamus in lucernis quibusdam metallinis, ferreis, aut æneis quas artificialiter faciũt, & tingẽdo illas quodam genere liquoris manebit massa illa semper ardens, & lucens, & non consumitur, & quod plus est etiam posita in medio fluminis semper ardebit, neque est aliquid quod eam extinguere

H valeat nisi filtrum (vt dicunt) aceto madefactum, & hoc quidem non nigromantice, sed pure naturaliter fit. Testatur enim se Cassiodorus fecisse vnam, & dedisse quibusdam Monachis in monasterio quodã quod ipse cõstruxerat ad perpetuum vsum monasterij, vt ipse refert in quodam libro de institutione illorum Monachorum.

Alij dicunt aliter, quòd manet ignis ille semper nõ naturaliter, sed vt instrm̃ diuinæ iustitiæ: nam mali semper cruciandi sunt in igne, quod fieri non potest nisi fiat ignis perpetuus, ergo necesse est, quòd Deus faciat ignem semper manentem, de hoc etiam supra in solutione secundi argumenti diximus.

I *An ignis inferni puniet animas separatas, & quomodo. Quæst. DVI.*

CVM autem determinatum sit de conditione ignis inferni quantum ad se, & quantum ad habitudinem ad nostrum ignem, manet dubium quomodo se habeat ad animas separatas a corporibus puniendo eas, & an puniat.

Aliqui dicunt, quòd non possit agere in eas. Primo quia vt dicit August. 12. libro super Genes. ad literam, nõ sunt corporalia, sed corporibus similia quibus animę exutæ corporibus afficiuntur siue bene siue male, ergo cum ignis inferni sit corporeus (vt dictum est) non patietur anima ab illo.

K Secundo quia vt dicit Augusti. eodem libro semper est patiente nobilius ipsum agens, sed anima est nobilior quocunque corpore, neque est possibile aliquod corpus quantumcũque exaltetur ad perfectionem esse ęquale animę, ideo non poterit agere in eã, & sic non aget ignis inferni.

Tertio quia vt dicit Arist. primo de Gener. & Corruptio. sola ea agunt, & patiuntur adinuicem, quę cõmunicant in materia, & tamen ignis non communicat in materia cũ anima, quia spiritualium, & corporalium non est communis materia, ergo nõ potest pati anima ab igne inferni.

Quarto quia quod patitur recipit ab agente, omne quod recipitur ad modum recipientis imprimitur, & non ad modum influentis, & ita quòd ab igne reciperetur

peretur in anima reciperetur spiritualiter ad modum formarum existentium in anima, sed formę existentes in anima sunt perfectiones eius, ergo si anima patitur ab igne, illa passio non erit læsio, sed perfectio eius.

Quinto quia omne agens corporeum agit per cōtactum, sed non potest esse aliquis contactus ignis, & animę, cū non habeant vltima in quibus se tangant, ergo anima non patitur ab igne.

Sexto quia omne agens corporeum non agit in remota nisi per propinqua, vnde non agit ad quamcunque distantiam, sed ad illam, quæ est proportionata suæ virtuti, & tamen dæmones, de quibus certū est, quòd puniuntur in inferno, quādo veniunt ad nos B puniuntur, & etiam animę damnatorum, quia dicitur, quòd dæmones quocunque vadant infernum suum secum portant, ergo apparet, quòd non patiūtur ab igne, quia tunc essent duo inconuenientia.

Primum quia non videtur quomodo ignis verus elementalis qualis est ignis inferni possit per tantam distantiam extendere actionem suam, vt ab inferno vsque ad nos pertingat.

Secundū quia dato, quòd illam extenderet, oporteret per totum medium, & continuum extenderet, & ita etiam nos exureret viuentes, & omnia viuentia, & quidquid viuens est absumeret.

Dicendum, quòd necesse est poni animas solutas corporibus pati ab igne inferni, quia Christus dixit in C litera, ite maledicti in ignem ęternum, qui paratus est diabolo, & Angelis eius, & ita dęmones patiuntur ab illo igne ęterno, & tamen ignis, qui punit dęmones potest punire animas, cum dęmon sit spiritualior quā anima, quia ille neque habet materiam, vt partem sui, neque est materię vnibilis, aut vnitur, ideo difficilius est dæmonem posse pati ab igne inferni quàm animam, sed patitur dæmon ab igne, ergo & anima.

Secundo quia hoc Christus asserit cum post resurrectionem mittit damnatos ad ignē in quo dæmones puniuntur, & tamen idem locus pęnę est damnatorum ante iudicium, & post, ergo animæ ab igne inferni patiuntur.

Et de hoc non est dubium, sed de modo patiendi D est difficultas.

Aliqui dicunt, quòd animę non patiuntur in inferno aliquam pœnam ab igne potius quàm a lapidibus, sed pœna illa quam patiuntur animę damnatorum quęcunque sit, ignis nomine designatur propter suam magnitudinem, eo quòd ignis est valde afflictiuus, & ista fuit positio Origenis.

Sed dicendum, quòd hoc non stat, quia (vt supra ostensum est) apud inferos est ignis corporeus verus talis qualis noster in specie in quo patiuntur animæ, ideo cum non sit ibi ignis superuacuo, oportet quòd pœnam inferat ille ignis animabus damnatorum.

Secunda positio est quorundam, quòd anima separata non punitur immediate ab igne, sed ab eius E similitudine imaginaria visione, sicut accidit dormientibus ad visionem aliquorum terribilium, quæ se perpeti putant veraciter affliguntur, immo vt dicit Auicenna 9. Metaphysi. quòd ex apprehensione phantastica magis cruciatur aliquis quàm ex apprehensione in vigilia.

Sed dicendum, quòd non stat, quia similitudo, aut imaginaria visio qualis est in dormientibus somniantibus est actus potentię imaginatiuę, quę est sensitiua, sed in anima separata nō manent potentiæ sensitiuæ, neque etiā manent aliquę sensationes, vt supra ostensum est, ideo non potest in animabus esse pęna per visionem imaginariam.

Tertia positio est aliorū, scilicet, quòd anima patiA tur ab igne inferni inquantum videt ipsum, sic dicit Gregori. 4. libro dialogo. igne eo patitur anima quo videt.

Sed non stat, quia aut accipitur videre pro visione sensitiua, aut imaginaria, vel intellectuali, non videt autem sensitiue, neque imaginarie, quia non manet in ea, aliquod organum corporeum, neque potentia sensitiua, neque sensatio, si autem accipiatur pro visione intellectuali, non potest anima per hoc puniri, sed potius perficitur, quia in considerando est delectatio, & non est tristitia opposita illi delectationi, & ita omnia intelligibilia perficiunt nos.

Quarta positio est, quòd anima non patitur solum videndo intellectualiter ignem inferni, sed apprehendendo illum, vt disconuenientem, & nociuum, & licet ille ignis non vrat animam inquantum apprehenditur ab ea, vt nociuus, affligitur tamen anima in illa apprehensione timore, & dolore iuxta illud Psal. 13. trepidauerunt timore vbi non erat timor, vnde dicit Greg. 4. dialogo. anima inquantum se cremari conspicit crematur.

Sed dicendum, quòd iste modus non stat. Primo quia passio animæ ab igne non esse secundum rem, sed secundum æstimationem, vel apparentiam: nam licet vt ait Auicenna 9. Metaphysicę. & Augusti. 12. super Genes. ad literam, possit esse vera passio tristitię, vel doloris ex aliqua falsa imaginatione, tamen ex illa vel secundum illam passionem non potest dici, quòd homo, vel anima vere patiatur a re, sed a similitudine rei quàm concipit, & tamen in inferno damus fieri ab igne passionem, ergo non est iste modus.

Secundo quia adhuc iste modus pœnæ magis recedit a conditione realitatis, & veritatis quàm ille, qui est per imaginationem in somniante, quia licet afflictio somniantis non fiat ab ipsa re immediate, sed ab imagine, fit tamen per veras imagines, quas anima secum habet manentes in organo, modus autem iste punitionis animæ separatæ fit per falsas imaginationes, vel conceptiones, quas anima errans sibiipsi fingit, cum nullæ tales imagines in ea manere possint, cum non habeat organum in quo maneant quando est separata.

Tertio quia aut ille ignis est vere nociuus dęmoni, & animæ, aut non: non potest dici, quòd sit vere nociuus, vt isti confitentur, quia neque potest calefacere, aut vrere illos.

Si autem dicatur, quòd non est vere nociuus, sequitur quòd tam dęmon quàm anima decipiuntur in pœna, & non habent pœnam aliquam, nisi quia decipiuntur, scilicet, quia putant se puniri cum non puniantur, quod non est satis verisimile, idest, quòd dæmones, qui tam excellenti pollent ingenio in tanto tempore non deprehenderint se decipi si decipiuntur, & si hoc inuenirent non punirentur, & ita gauderent, quod falsum est. Nisi forte dicas, quòd Deus causat in eis immediate istam deceptionem, vt nunquam possint veritatem intelligere, & ita puniantur.

Sed non stat, quia tunc Deus esset immediata causa deceptionis, quod non est conuenienter dictum.

Quarto quia diceremus, quòd dæmones, & animæ damnatorum non sunt vere miseri, sed false, idest, per deceptionem, sed hoc multum distrahit de ratione damnationis: nam non esset miser si nunc aliquis viuens putaret se cruciari ignibus inferni, cum tamen non cruciaretur, & tamen sicut beati vere sunt beati, ita damnatos vere concedimus miseros, ergo non est talis modus pœnæ per deceptionem:

nem: ideo dicendum, quòd ignis inferni est vere nocens animę, & dæmoni, sed quomodo noceat est dubium.

Quinta positio est quorundam, quòd anima vere patiatur ab igne corporeo, sicut dicit Grego. 4. Dialo. colligere ex dictis euangelicis, quòd incendium anima non videndo, sed etiam experiendo patiatur, & ponunt isti modum, dicunt enim, quòd ignis ille corporeus potest dupliciter considerari. Vno modo vt est res quædam corporea, & sic non habet, quòd in animam agere possit.

Alio modo secundum, quòd est instrumentum diuinę iustitię, hoc enim exigit diuina iustitia, vt anima quæ peccando se rebus corporalibus totaliter subdidit, etiam eis in pęna subdatur. Instrumentum autem non solum agit in virtute proprię naturę, sed etiã in virtute principalis agentis, & ita non est inconueniens si ignis ille agat in spiritum hominis, vel dęmonis, cum agat in virtute agentis spiritualis, idest, Dei sicut in sacramentis dicitur, quòd instrumentaliter iustificant animam, cum tamen partes ipsorum sint entia corporalia, idest, res & verbum.

Sed istud nõ potest stare, primo quia omne instrumentum circa id, in quod operatur instrumentaliter habet propriam actionem naturalem sibi, vltra illam quam habet secundum, quòd mouetur, & agit in virtute principalis agẽtis, immo iste est ordo, quòd exercendo actionem sibi naturalem efficit secũdam quã habet in virtute principalis agentis, sicut in sacramẽto baptismi naturalis operatio aquæ est abluere, illa vero quam in virtute diuina agentis exercet est, quòd animam sanctificet, & tamen non sanctificat animã nisi lauando corpus, & serra habet secũdum se actionem diuidendi, vt vero mouetur ab agente principali habet, quòd perducat ad formam domus, sed nunquam deducet ad illam nisi diuidẽdo, ita ergo si ignis, vt instrumentum diuinæ iustitiæ habet agere in animam, oportet quòd detur sibi aliqua actio quàm naturaliter habeat in illam quàm exercendo puniat animam, vt instrumentum diuinę iustitię, istam tamen actionem non dat hęc positio, ideo non est sufficiens.

Secundo quia si ageret, vt instrumentum diuinæ iustitiæ esset sibi data aliqua virtus per quàm ageret, & tunc illa virtus, aut esset aliquid naturale, aut aliqd spirituale, & diuinum, non primo modo, quia quodcunque naturale esset de conditiõne corporis, & maneret eadem difficultas, scilicet, quòd sicut ignis per virtutem suam naturalem, eo quòd est de conditione corporis, non potest agere in animam, ita & per quãcunque aliam virtutem naturalem, cum non transcendat conditionem corporis, non poterit in illam agere, si autem sit virtus diuina, vel specialis impossibile est, quòd sit in igne tanquam in subiecto, quia accidens excederet conditionem sui subiecti, vnde sicut impossibile est albedinẽ esse formaliter in Angelo, aut scientiam in lapide, ita est impossibile virtutem aliquam spiritualem inueniri in igne, aut imprimi ei, & ideo non stat ista positio.

Sexta est positio, quòd animabus damnatorum, & dæmonibus datur quidam habitus, secundum quem possunt pati ab igne a quo aliter non paterentur.

Sed non stat, quia aut iste habitus est corporalis, idest, de conditione corporis, aut est spiritualis, non primo modo, quia tunc impossibile esset dari talem habitum animę, vel dęmoni, sicut neque Deus potest facere animam albam, vel Angelũ nigrum, sicut neque econtrario potest facere lapidem geometram, aut oratorem. Si detur, quod sit spiritualis non stat.

Primo quia eadem manet repugnantia, quæ prius, quia sicut anima manens purus spiritus nõ potest pa-

F ti ab igne, qui est purũ corpus, ita neque dato animæ habitu pure spirituali poterit per eum pati ex conditione sua, quia tantum repugnat ille habitus, cum sit spiritualis passioni ex cõditione sua, quantum anima, vel dæmon, qui sunt puri spiritus.

Secundo quia quicunque ille habitus esset nõ sufficeret ad hoc, quia habitus non est quo aliquid possumus facere, sed quo taliter possumus.

Hęc enim differentia est habitus, & potentię, quia potentia est, qua simpliciter potentes sumus aliquid facere, habitus est quo possumus aliquid bene facere taliter, vel taliter, sicut apparet in intellectu, & scientia: nam intellectus est per quem possumus intelligere vere, vel false. Scientia autem est habitus secũdum quem determinate possumus vere intelligere circa G aliquod genus rei, & tamen potentia est sine habitu aliquando, habitus vero nunquam est sine potentia, sicut in paruulo, vel in indocto est intellectus, sed non est scientia, ideo est aliquod intelligere in anima imperfectum, & erroneum, in lapide autem in quo non est intellectus non potest poni habitus per quem intelligat vere. Ideo quòd ponatur habitus aliquis in anima, vel dæmone non sufficit ad hoc, quòd per illum pati possit ab aliquo, non solum ab agente corporeo, immo neque spirituali, quia habitus non est potentia, ideo non est id, per quod aliquid possumus, & ita manifestum est, quòd habitus nihil ad hoc prodest qualiscunque ille sit. Nisi aliquis diceret, quòd H non ponatur habitus in anima, vel dæmone ad hoc, sed potentia.

Sed dicendum, quòd etiam non stat, quia aut erit corporalis, aut spiritualis, & manet tunc idem inconueniens, quod prius de habitu, quia neutra potentia, idest, neque spiritualis neque corporalis proderit, qa vna, idest, potentia corporalis non potest dæmoni, neque animæ dari, alia, idest, spiritualis non potest esse causa patiendi.

Tertio quantum ad principale, quia aut pęna illa reciperetur in illo habitu, vel potentia tanquam in proximo receptiuo, & mediate in natura Angeli, aut immediate in Angelo, aut totaliter in illo habitu. Si primo modo dabitur, quòd ille habitus separatus ab I Angelo poterit puniri illa pęna, quod est absurdum. Secundum non potest stare, quia tunc non oporteret poni habitum, vel potentiam ad hoc. Tertium est absurdum, quia tunc anima non pateretur, neque dęmon, sed habitus ille, siue esset in anima, siue in dæmone, siue separatus.

Septima & vltima positio est, quòd ignis inferni aliquid agit in spiritum naturaliter, & aliquid agit, vt instrumẽtum diuinę iustitię, agere autem aliquid naturaliter non potest corporale in spiritum, neque aliquo modo ei obesse, aut grauare ipsum, aut affligere, nisi vniatur aliquò modo corporale spiritui, & ita dicitur Sapien. 9. cap. corpus quod corrumpitur aggrauat animam, vnde per hoc, quòd vnitur anima corpori aggrauatur ab eo, anima autem vnitur corpori dupliciter. K Vno modo, vt forma materiæ, vt ex eis fiat vnum simpliciter. Sic autẽ spiritus vnitus corpori viuificat corpus, & grauatur ab eo, & hoc modo nõ vnitur anima igni, cum nunquam efficiatur forma illius. Alio modo vnitur spiritus corpori, vt motor mobili, vel locatũ loco, eo modo quo incorporalia possunt dici esse in loco, & hoc modo spiritus diffiniuntur in loco, ita quòd in vno loco existentes non sint in alio, & adhuc secundum hęc ignis non nocet spiritui: nã licet res corporea ex natura sua habeat, ꝙ spiritum incorporeum loco diffiniat, non tamen habet ex natura sua, quòd spiritum diffinitum loco detineat, i. ꝙ ita alligetur illi loco, quòd ad alia diuertere non possit, cum

cum spiritus non sit, ita naturaliter in loco, quòd subdatur loco, sed hoc additur igni infernali, inquātum est instrumentum diuinæ iustitiæ vindicantis, & sic detinet ipsum, & ita efficitur ei pœnalis, & retardans eum ab executione proprię voluntatis, scilicet ne possit operari, vbi vult & quomodo vult. Et istum modum ponit Gregor. quarto Dialogorum: exponens enim quomodo anima incendium experiendo patitur dicit. dum veritas peccatorem diuitem damnatū in igne perhibet, quis nam sapiens animas reproborum teneri ignibus neget? & idem Iulianus sequens August. vt patet 4. Sentent. distinctione quadragesimaquarta. dicit, si viuentis hominis incorporeus spiritus tenetur in corpore, cur non etiam post mortem corporeo igne teneatur? & ita Augustin. 21. libro de ciuitate Dei, dicit quòd sicut anima in hominis conditione iungitur corpori, vt dans ei vitam, quamuis hoc sit corporale, & illud spirituale, & ex illa coniunctione vehementer cōcipit amorem, sic ligatur igni, vt accipiens ab eo pœnam, & ex illa coniunctione cōcipit horrorem: oportet ergo omnes prædictos modos coniungere, vt perfecte videamus quomodo anima patiatur ab igne corporeo, scilicet, vt dicamus, ꝙ habet ignis secundum naturam suam, quòd spiritus incorporeus ei coniungi possit, vt locatum loco: sed inquantum est instrumentum diuinæ iustitiæ habet, quòd ipsum retineat alligatum, & in hoc veraciter ille ignis est spirituum noxius, & sic anima videns ignē vt sibi noxium cruciatur ab igne, & hęc omnia tangit Gregor. 4. Dialogorum per ordinem. & ita conclusio doctorū est, quòd ignis vere affligit animas, quia nocet eis, & dęmonibus per hoc, quòd alligat eas, & nō permittit ire alibi, & quia omnis spiritus est naturaliter liber, videns se subiectum esse huic rei corporali, & non potentem agere quod vult, & esse vbi vult, affligitur nimis, & ita a re est vere pœna secundum cōditionem spiritus: & tamen non sustineret pœnam aliquam spiritus si ista non cogitaret, sed necesse est ista cogitare, ideo patietur realiter spiritus ab igne inferni, licet eum non vrat.

Responsio ad quinque principales rationes positas in principio superioris quæst. Quæst. DVII.

AD primum in contrarium dicendum, quòd vere affligitur anima ab igne corporeo, & cum dicit August. quòd non sunt corporalia, sed spiritualia a quib⁹ anima patitur. potest dici vno modo quòd August. in illo libro procedit magis inquirendo quā diffiniendo, sicut ibi sepe solitus est facere. Vel potest dici, quòd spiritualia sunt, & non corporalia ea quibus immediate afficitur ad tristitiam & dolorem, qa ignis respectu animæ dupliciter consideratur, scilicet vel vt foris existens, vel vt ab anima apprehensus. Accipiendo vt est apprehensus affligit immediate animam: nam si non apprehenderetur ab anima non noceret etiam si foris existeret, sed ignis apprehensus non est ignis corporeus, ergo nō affligitur anima immediate a rebus corporeis: est tamen vere affligens ignis corporeus animam, quia ipse apprehenditur ab anima, idest mouet eam ad apprehendendum, & sic est ignis affligens remotum.

Ad secundum dicendum, quòd agens semper est nobilius patiente, quia aliter non ageret: & cum dicitur quòd ignis agit, dicendum quod est excellentior anima non simpliciter, sed quantum ad aliquid, sicut nullum accidens est simpliciter melius substantia: & tamen omne quod accidit inquantum perficit subiectum est nobilius illo, sicut sapientia est nobilior intellectu, & color superficie, vel re colorata: ita & ignis minus excellens est quam anima simpliciter, & tamē quantum ad aliquid ignis est melior anima. s. vt est apprehensus ab ea per modum afflictiui. & tunc dicendum ꝙ habet illud anima, vt instrumētum diuinæ iustitiæ, & non per se: & tamen inquantum ad Deum pertinet est excellentior ignis quam anima. Ideo potest in illam, sed naturaliter nobilior est anima quam ignis, ideo non potest in ipsam, nisi vt instrumentum diuinæ iustitiæ. etiam nō potest ignis immediate agere in animam etiam, vt instrumētum diuinæ iustitię: quia nulla qualitas datur ignis absolute per quam ipse possit agere in animam immediate, sed agit solum vt apprehensus: & ideo quod immediate affligit est apprehensio, idest forma apprehēsa, vt nociua cognita, & quia omne apprehensum ab intellectu est, vt sic excellentius eo inquantum est quædam forma in ipso, & forma vt sic perficit id in quo est, ideo potest esse nobilius.

Ad tertium dicendum, ꝙ Aristoteles cum dixit cōmunicare agens, & patiēs in materia, accepit de actione pure naturali per quam passim transmutatur in similitudinem agentis. Cum enim tunc similis forma debeat introduci in patiens sicut erat in agēte, necesse est communicare in materia. Et hoc primo, quia non potest aliquid acquirere formam naturalem, & perdere eam, nisi materiā habeat: immateriale enim non est susceptiuum formæ substantialis, & maxime per actionem contrarietatis. Secundo quia vbi ponitꝰ similitudo formæ oportet poni similitudinem dispositionum in materia, quia alias forma non introducitur in materiam: & tn̄ agens naturali actione trāsmutatiua nō potest esse, nisi materiale; ergo ipsum quod patietur in tali actione erit etiā materiale, in quo possint esse similes dispōnes accidentales, & eadem forma substantialis specie: & tamen hic in actione ignis in animam non est actio transmutatiua ad similitudinem formæ, cum non agat ignis vniuoce, i. nō per aliquam qualitatem suam, sed solum vt apprehensus: ideo non requiritur communicatio in materia.

Ad quartum dicendum ꝙ ignis non potest affligere animam directe, vt influens in eam, sed solū vt detinens. Et patet, quia si influeret in animā, aut esset hoc quantum ad aliquam suam qualitatem, vt caliditatē, vel siccitatem, aut lucem vel ignitionem, aut quantū ad faciendum seipsum in anima per modum formæ apprehensæ & cognitæ, vterque modus est influxus, quia aliquid pertinens ad ignem incidit in animam. Sed non stat primus modus cum non fiat illud, nisi in eis quæ communicant in materia, & possunt verti in ignem, & anima est immaterialis. Secundū non stat, quia forma quælibet intelligibilis recepta in intellectu, vt sic perficit intellectum, quia mouet ad intelligendum, & de hoc modo procedit argumentatio, & est verū, ꝙ sic non potest affligere, sed pficere: sed modus affligendi est per detentionem, qa vt ignis est instrm̄ diuinæ iustitiæ potest detinere aīam inuitam, & vt sic vere nocet ei, quia ipsa vt videt se teneri, & impediri ab executione operationis suę & volūtatis affligitur, vnde nocumentum verum est in eo quod detinet: sed ex hoc non affligeret, nisi iudicaret malū esse sibi ab illo igne detineri, sed detinere non est aliquid influere in animam, ideo pōt ignis affligere eam. Ad quintum dici potest, ꝙ est verū de actione inter corporalia, quia vnum corpus in alterum agere non potest nisi contingendo: secus de spiritu ad spiritum, inter quos nullus est tactus, & de spiritu ad corpus, vel de corpore ad spiritum sicut hic: ideo non oportet esse tactum ad hoc, quòd ignis agat in animam.

Aliter potest dici, ꝙ ī omni actione corporis ad corpus, & spiritus ad corpus, vel econtrario, oportet esse conta-

contactum, sed in duobus corporibus est contactus realis secundum extrema corporum ipsorum, in spiritu autem ad spiritum, vel corpore ad spiritum, aut spiritu ad corpus est contactus spiritualis, quia non potest esse corporalis, & ille sufficit ad actionem. De primo, vt si Deus agat in animam nostram est ibi contactus realis spiritualis, & est secundum virtutem, idest inquantum diuinæ virtutis operatio peruenit vsque ad substantiam animæ. De spiritu ad corpus patet, sicut in motore cœli, qui est substantia spiritualis, & non habet extrema secundum quæ contingat: sed cõtingit secundum virtutem inquantum deriuatur virtus sua in corpus cœli, ita vt ab illo realiter moueatur, & iste contactus sufficit ad actionem. De corpore ad spiritum vt hic de igne ad animam, nam tangere nõ potest ignis animam, quia illa non habet in quo tangatur: sed est contactus spiritualis, s. quòd realiter virtus ignis deriuatur vsque ad animã, sic vt ipsam realiter detineat ne moueri possit, sed hoc non posset esse, neque intelligi esse, nisi sicut duo corpora realiter se contingunt, ita quòd extremum vnius applicatur extremo alterius, sic virtus corporis detinentis realiter perueniret vsque ad substantiam spiritus qui detinetur, quia alias non detineret eum, & iste est realis cõtactus, licet non corporalis, neque quantitatiuus: ergo vere ignis contingit animam.

Responsio ad sextam rationem positam in quæstion. 506.
An ignis affligat animas extra infernum.
Quæst. DVIII.

AD sextum dicẽdum, quòd ignis inferni affligit damnatos, & non agit in remotos, sed in ppinquos: quia etiam si extra locum inferni sit damnatus postquam iam damnatus est habet secum ignem qui affligit.

Pro quo sciendum, quòd damnati tam dæmones quam homines manent intra infernum, & foras non exeunt, nisi ex aliqua dispensatione Dei, in dæmonibus ratio dispensationis est ad tentandum, cum in tẽtatores & exercitatores nobis dati sint. Etiam ad puniendum, sunt enim executores iræ Dei in multis circa genus humanum. iuxta illud Psal. 77. misit in eos iram indignationis suæ, immissiones per angelos malos. de animabus causa est, vt nos instruant, vnde si aliquæ animæ damnatorũ extra inferos ad tempus manent, necesse est quòd aliquibus appareant, & finitis apparitionibus redibunt in gehẽnam: nam nullo modo instruere nos possunt, nisi apparendo, siue loquantur, siue non.

Sed dicendum quòd siue damnati sint aliquando extra infernum, siue beati extra cœlum empyreum, nunquam damnati sunt sine proprijs tormentis, & beati nunquam sunt sine beatitudine. Et ratio est, q̃a si beati ponantur aliquando sine beatitudine desinẽt esse beati, & hoc est inconueniens, quia beatitudo est semper durans. De damnatis eadem ratio est, nam si tormentis ad tempus careant damnati pro tunc non erunt damnati. Neque aduertendum est ad inanes fabulas quibus aliqui per imperitiam mentiũtur damnatos certis diebus a pœnis quiescere ob reuerentiam dierum illorum: nam neque etiam in igne Purgatorio istud inuenitur vbi sunt futuri beati, sed est pœna sine interpollatione vsquequo finiatur, ideo a fortiori apud damnatos nulla erit quies a pœnis.

Sed quomodo beati existentes extra cœlum empyreum beatitudinem habeant planum est videre, eo ꝙ illorũ beatitudo consistit in sola Dei visione, Deus autem vbique totus præsens est: ideo vbiq; videri potest ab eo cuius intellectus illustratus est lumine glo- F riæ, & vocamus illud lumen habitum gloriæ quo efficitur essentia diuina obiectum proportionatum potẽtiæ nostræ, cui aliter non poterat proportionari, ideo nulla maior aptitudo est ad actualem beatitudinem in cœlo empyreo quam foris, & ita Christus qui nũquam fuit in cœlo empyreo quandiu vixit habuit animam beatam, quia videbat Deum: ita & animæ Sanctorum patrum in Lymbo fuerũt beatæ, qñ Christus illuc mortuus descendit, quia ibi deitas videbatur. Et patet ex verbo Christi ad Latronem Luc. 23. c. hodie mecum eris in paradiso. idest in beatitudine quã vocamus paradisum, sed nõ fuit anima latronis ipsa die nisi cum Christo apud inferos, quia non ascendit ad cœlos statim, ergo fuit tunc paradisus, & beatitudo G non solum in terra, sed etiam in sinu Abrahæ, qui est apud inferos.

De cœlo autem empyreo dicẽdum, ꝙ est locus beatorum, non tamen confert aliquo modo ad beatitudinem directe, cum beatitudo consistat in actu intellectus, & corporalia ad hoc non conferant, sed est cœlum empyreum ad beatitudinem s͠m congruentiam loci, quia corpora beatorum erũt nobiliora omnibus corporibus totius vniuersi, ideo debẽt esse in optimo loco, nullus autem locus conuenientior est quam cœlum empyreum: est enim locus supremus & optim⁹, ideo ibi erunt, tamen locus non confert ad beatitudinem simpliciter quæ est in anima, neque ad beatitu- H dinem corporis quæ est in parte dotium.

Quomodo animæ damnatæ extra infernum patiuntur.
Quæst. DIX.

DE damnatis autem nõ videtur esse eadem causa, s. ꝙ extra infernum habeant pœnas: nam pœnæ eorum sunt ab igne: ita enim Dñs mittit eos ad ignem æternum, sed extra infernum nõ habent ignẽ, ideo non videtur quomodo patiantur. Aliqui putant ꝙ damnati. s. tam spiritus hominum quam demones, quando sunt extra infernum portant secum ignem, & in eo torquẽtur, & ad hoc adiuuat manifestatio quædam damnatorũ I quando viuentibus apparent, nam in igne videntur. Etiam fertur, ꝙ interdum viuentes applicuerint manus ad damnatos sic visos, & acriter vsti fuerint, velut siquis tangeret ferrum ignitum. Item quia de dæmonibus dicitur ꝙ vbicunque dæmon sit infernum suũ secum portat, sed infernus est ipse ignis, & hoc dicit Ioac. 3. cap. in glo. super illo verbo. s. inflammat rotam natiuitatis suæ, diabolus vbicunque sit, siue sub aere, siue sub terra secum fert tormẽta suarum flammarũ. Dicendum ꝙ non stat, non enim est aliquando ignis inferni extra infernum. Primo quia nõ videtur quomodo possit portari, quia ille ignis est corpus, & non apparet modus conueniens ad circumferẽdum eum hinc inde.

K Secundo, quia si ferretur apud nos vreret cuncta vicina per quæ moueretur, cum sit verus ignis sicut noster, nisi ponatur miraculum, sicut de igne fornacis trium puerorum Dan. 3. cap. sed oportet vitare miracula quantum potuerimus. ergo non est ponendus ignis motus cum damnatis.

Tertio quia superuacue ponitur moueri illũ ignẽ sic: nam qui hoc dicunt ideo ↄ sserunt, quia putant aliter nõ posse damnatos extra Infernum puniri, nisi infernum suum secum portent, sed falsum est, quia alius est modus punitionis, vt dicetur.

Quarto, quia non videtur possibile, ꝙ ille ignis extra inferos deducatur, cum deberent moueri per terram solidam, quia non sunt spiracula prouenie͂tia ab inferis vsque ad nos, sed per solidum non cedens non

potest

poteſt moueri corpus:ideo non poterit moueri ignis de inferis vſque ad nos, ſecus de animabus & dęmonibus:ſunt enim puri ſpiritus,& non impediũtur obſtaculis corporum quin ad nos veniant, ſiue per ſolidum, ſiue inane: non ergo venit ignis inferni cum damnatis.

Sed modus pœnæ eorum eſt, quòd puniuntur ipſi ab igne,vt alligante & tenente eos, vt eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ: non enim vrit ille ignis animas, neque calefacit, aut alterat, vt oſtenſum eſt,quia iſta paſſio ſolum recipitur in re materiali:ſi enim ſic ageret ignis in animam aut dęmonem,neceſſe erat ſemper eſſe præſentem ignem damnatis, quia ignis non alterat,niſi rem præſentem, & tunc verum eſt, quòd ferrent damnati ſecum ignem ſuum,& ſic putant illi qui pauca ſapiunt.Sed nõ eſt iſte modus, immo ignis affligit,vt apprehenſus ab anima:ad hoc autem quòd ſit apprehenſus non eſt neceſſe, quòd ſit præſens, ſicut eſt de omnibus formis exiſtentibus in intellectu noſtro:ſunt enim ibi per apprehẽſionem, & ideo abſentibus rebus ſunt formę earum in intellectu,ita & in igne abſente igne materiali inferni poterit eſſe apprehẽſus,& ita puniet,propter quod verum eſt,quòd ignis puniens præſens eſt,quia eſt, vt forma quædam in anima,vnde non poteſt punire, quod omnino abſens eſt:ſi enim abſens eſſet totaliter, ideſt, tam realiter quam ſecundum apprehenſionem non poſſet affligere. Et etiam neceſſe eſt, quòd illo modo quo affligit præſens ſit:ſi enim realiter affligeret ſecundum ſe oportet,quòd ſecundum ſe eſſet prius, & non ſecundum apprehenſionem ſolam, ſed affligit ſecundum apprehenſionem nociui, ideo ſatis eſt ſecundum apprehenſionem eſſe ignem præſentem, & ita tam in inferno quam foris habent damnati ignem præſentem, ſed in inferno ſecundum rem & ſecundum apprehenſionem, foris autem ſecundum ſolam apprehenſionem.ergo vtrobique poteſt puniri, & punitur damnatus.

Sed obijcietur, ꝙ non poſſit affligere ignis, niſi vt præſens,quia vt ſupra oſtenſum eſt, ignis vere nocet animæ non vt influens in eam, ſed vt detinens ipſam realiter,vt intra ipſum ſit,ſed non foris:& tamen detinere non poteſt ignis niſi præſentem,maxime quia illud detinere eſt tenere intra ſe ne foris exeat.ergo cũ foris eſt non detinet,& ſic non punit.

Dicendum quòd vere punitur anima ab igne detinente eam,ſed iſta pœna non eſſet pœna,niſi æſtimaretur, ideſt, apprehenderet anima nociuum eſſe ſibi ignem inquantum detinet, & tamen iſta apprehẽſio ſemper manet in anima, ideo ſemper affligere põt.

Si dicatur quòd non poterit tunc anima apprehẽdere ignem,vt nociuum,quia eſt nociuus,vt detinẽs, ſed tunc non detinet, ergo non poteſt iudicari nocere,niſi per errorem, & ideo ſaltem pro tunc nõ poterit affligere ignis.

Eſt dicendum,ꝙ tũc ignis quodam modo detinet, quia licet non ſit realiter anima intra ignem, manet eadem vis igni, vt eſt inſtrumentum Dei,vt detinere poſſit ſtatim eam. Accedit autem ad hoc, ꝙ quando anima eſt extra ignem inferni ſcit ſe neceſſario reducendam ad ignem illum,& nũquam inde exituram, etiam ſcit ſe nõ exiuiſſe inde libere, neque nũc libere manere,ſed vbicũque ſit violenter tenetur,& ideo q libet locus ingerit eandem triſtitiam animæ q̃ ignis, quia in nullo loco habet executionem propriæ volũtatis,cum ibi teneatur ex arbitrio alieno, & nõ liceat ei alibi eſſe,licet illud cupiat, & cum iſtam cogitationem habeat anima, manet afflictio ei ab igne vt detinente,quia licet realiter tunc non detineat,ſcit ꝙ ſtatim ineuaſibiliter retinebit. Sicut eſt de illis qui dam-

A nati ſunt ad perpetuum carcerem, licet interdũ educantur,manet eis afflictio implacabilis,quia ſcit ſe ſtatim reducendos illuc,& ibi ſemper manſuros. Iſte eſt igitur modus punitionis damnatorum ab igne, ſiue in inferno maneant,ſiue aliquando foras eant,& non portant ſecum ignem inferni,quia non eſt ad aliquid conueniens,& ita apparet ad rationem illam in contrarium.nam illa procedit de actione ignis per alterationem,quæ non poteſt eſſe niſi in pręſentia,& tamẽ hic non alterantur animæ ab igne: ideo non oportet, quòd portent ſecum ignem. Etiam ignis inferni non agit in eas,quando ſunt extra infernum,quaſi actio illius ignis per omnia media pueniat vſque ad animas foris exiſtentes,quia tũc oporteret dari, quòd omnia media elementa cremarentur,& nihil viuens maneret in terra.Sed non extenditur actio realis alteratiua
B ignis inferni niſi intra infernum, ideo animæ foris patiuntur ab igne quem non portant ſecum,& nõ alterantur neque corrumpuntur media inter nos & infernum.

Reſponſio ad primam rationem factam in principio præceden. quæſt ſ.509. Quæſt. D X.

ET per hoc reſpõderi poteſt ad ea quæ oſtẽdebãt in contrarium, ꝙ animæ damnatorum portarẽt ſecum ignem. Ad primum dicẽdum ꝙ illa manifeſtatio ignis nihil probat,ꝙ animæ ſecum ignem portẽt:
C nam ſi portarẽt ignem eſſet ignis ille inferni,& ille dicitur eſſe piceus,vel ſulphureus, & nõ lucet, ſed ignis qui tũc videtur lucet:ergo nõ eſt ignis inferni, ſed eſt quædam oſtẽſio ignis quæ interdum nõ eſt ignis, neque infernalis,neq; naturalis. Et ratio eſt,quia ſimile fiebat in columna ignis quæ præcedebat Iudæos per noctem, vel apparebat ſuper tabernaculum. nam vocabatur columna ignis Num.14.& Exod.14.& 40.& tamẽ non erat ignis,ſed ſimilitudo ignis,vt colligitur Num.9.c.vbi vocatur ſpecies ignis:& hoc quia quantum ad manifeſtationem ſufficit illa oſtenſio corporis lucidi ſine hoc,quòd ſit ibi ignis.

Ad ſecundum dicẽdum ꝙ etiam tactus ille vſtiuus non probat eſſe ignem inferni,generaliter aũt vbi eſt
D aliqua talis manifeſtatio, niſi ſentiatur calefactio eſt dicendum, ꝙ eſt ſimilitudo ignis in lumine, ſed non eſt ignis:eo ꝙ manifeſtum eſt animas damnatorum, vel dæmones apparentes ſimulare aliquid quod non eſt.nam animæ & omnes ſpiritus naturaliter ſunt inuiſibiles:& tñ oſtendunt ſe tũc in ſimilitudinibus corporum, immo in quibuſdam veris corporibus q̃ formant de aere,& loquuntur per corpora illa,& nõ cõuenit naturaliter puro ſpũi locutio: ita ergo & ignem non verum formabũt,vt appareant, ſicut corpora nõ vera formant humana,vt videantur homines. Si autẽ ſequatur ibi aliqua operatio ignis, vt calefacere, & vrere,aut fit illa in vigilia,aut in ſomno.Si in ſomno dicendum,quòd licet videatur alicui calefieri apparente ei anima,vel dæmone,non calefiet,ideo dicetur, ꝙ
E eſt ſola ſimilitudo,& non res, ſicut eſt de omnibus alijs quæ fiunt in ſomno. ſi vero eſt in vigilia, & maxime ſi oſtenditur ſignum vſtionis: oportet dici, quòd fuit ibi verus ignis, vel res aliqua ignita: ſed non erit ob hoc ignis inferni, ſed aliquis ignis ibi genitus. ſicut enim ſpiritibus per naturalem induſtriam facile eſt formare corpora ad humanam effigiem, quibus ſe coaptando poſſint loqui, & motus humanos exprimere: ita erit facile ignem de alio elemento gignere, vel aliquam rem ignire quæ ſit acriter vſtiua, & illa ſtatim deſinet completo iſto actu manifeſtationis: quia illo igne non affligitur anima, cum non ſit ignis inferni, ſed ad ſolam manifeſta-

Aĩæ ſunt ĩuiſibiles naturaliter.

tionem est, vt videant, & credant viuentes affligi in igne spiritus damnatorum. Et dato isto igne non sequuntur aliqua inconuenientia, sicut si ponantur animæ portare secum ignem infernalem, quia non posset ignis ille exire, vel efferri de inferis. Etiam vreret loca media quæ contingeret: maxime quia portatus ab anima non prodesset, quia non portatus sufficienter affligit, vt ostensum est.

Ad tertium cum dicitur, quòd dæmones portant secum infernum suum verum est, & cum dicitur, ꝙ infernus est ignis est verum quantum ad apprehensionem, & vim detinendi inuoluntarie, sed nõ est necesse quòd actualiter semper sint in igne, vt ostẽsum est. & sic est verum, quòd ignis inferni, nunquam est extra infernum, licet damnati aliquando sint extra locum inferni, & puniantur semper ab igne.

Sed rursus in principalibus argumentis de modo quo ignis agit in animã obijciebatur, quòd ignis non agit, nisi secundum quòd recipitur in ea per apprehẽsionem, sed sic non lædit immo perficit. Sed videtur quòd etiam ex hoc lædat, quia sicut intellectus est vis cognitiua, ita & visus, sed visus circa quædam videndo patitur, idest sentit realem afflictionem.

Dicendum quòd non est simile de intellectu & visu. nam in intelligendo non potest esse tristitia, eo ꝙ intellectui nihil potest esse contrarium, & intellectio non est contraria intellectioni, in videndo secus quia in ipsa actione rei visibilis quasi immutat organum, vt videatur: potest esse quædam operatio corruptiua per accidẽs, s. inquantum corrumpit harmoniam organi, quod ex habentibus contrarietatem consistit, & agẽdo in organum soluitur illa harmonia, & læditur, aut corrumpitur organum, vnde ex actione obiecti in organum, inquantum est ad cognitionem, licet nulla sequatur neque sequi posset afflictio, inquantũ tamen est organum corporeũ, sequitur læsio vel corruptio, & ita tristitia est in videndo, & in quolibet sensu, quæ non potest esse in intelligendo, nisi inquantũ apprehenditur, vt nociua res illa, & non est nociua, quia apprehenditur, sed etiam si non apprehenderetur: tamen non sciretur nociua, nisi apprehenderetur.

Quomodo ignis inferni aget in corpora damnatorum post iudicium. Quæst. D X I.

SED manet dubiũ de igne inferni, quomodo agat in corpora damnatorum post resurrectionem, quia prius non habebunt ibi corpora.

Aliquis dicet, quòd circa hoc non est ratio dubitãdi, nam circa animam magna causa dubitãdi erat, eo quòd cum ignis sit corporeus non videbatur, quomodo esset in incorporea agens, vt est anima soluta a corpore, sed corpora damnatorum sunt vera corpora naturalia qualia sunt nostra, immo erunt eadem numero quæ hic fuerunt, ergo ille ignis verus aget in illa, sicut agit in ista materialia.

Dicendum quòd ratio dubitandi est, quia si tali actione ageret ignis in illa quali nunc agit, necessario corrumperentur, & incinerarentur corpora damnatorum, & tamen manebunt in æternum in pœnis, ergo non patientur sic.

Circa quod considerandum, quòd ignis dupliciter potest agere in corpus humanum, scilicet realiter, & intentionaliter, vel virtualiter.

Prima est actio alteratiua, & ad imprimẽdum formam propriam in corpus, & hanc actionem non potest recipere corpus humanum, vel aliud corpus sine sua corruptione.

Secunda est intentionalis, scilicet qua recipitur in-

F tentio rei in organum sensus non materialiter, sicut species albedinis in oculum: aliter enim recipitur albedo in re quæ dealbatur, sicut in carne vel lapide, aliter in oculo, nam in carne recipitur per transmutationem naturalem, & vere est albedo in illa, & ipsa efficitur alba, in oculo autem non recipitur albedo, sed intẽtio albedinis, nam per hoc, quòd respicit speciem albedinis non efficitur albus, quia sic simul esset albus, niger, & rubeus, cum simul videat: ergo in sensu non recipit albedo, sed albedinis species, & ad hoc nulla transmutatio est necessaria, neque fit, cum nulla forma naturalis recipiatur, cum igitur in nobis cõtingat istas duas actiones separari, scilicet naturalem, & intentionalem, poterit esse eodem modo apud dã-

G natos quantum ad ignem, nam ignis dupliciter agit, scilicet naturaliter calefaciendo, & tandem formam ignis gignendo. alio mõ immutando virtualiter, scilicet, vt species, vel intentio caloris recipiatur in sensu, separabitur autem ibi vna operatio ab alia, scilicet, recipietur species ignis in sensum, vt sentiatur, & dolorem causet, tamen realiter non alterabit, scilicet, vt carnem ipsam calefaciat, & tamen dolor, & afflictio non est ex eo, quòd ignis agit in aliquid, nam etiam in lapidem & lignum agit quæ non dolent, sed ex eo, quòd sentitur, & tamen per receptionem speciei sine transmutatione, & calefactione sensatio fit. ergo poterit dolor magnus causari ab igne in damnatorũ

H corporibus, & tamen illa nunquam calefiant, neque alterentur, & illud faciet quòd pœna semper duret: & tamen corpora nunquam corrumpantur vt ostensum est supra.

An damnati post iudicium patientur ab igne eodem modo quo animæ separatæ. Quæst. D X I I.

SED quæretur post iudicium, quando damnati simul erunt cum corpore & anima in inferno, an patientur ab igne eo modo quo patiuntur animæ separatæ, vel eo modo quo recipitur species in organum, vel vtroque modo.

I Dicendum quòd non erit primus modus solus: nam illa est passio animarum separatarum quæ aliter ab igne pati non possunt, & tamen post iudicium erit homo totus, & non anima separata, ergo nõ erit ille solus modus.

De secundo modo potest dici, quòd ille sit solus, quia ille est modus totius compositi, nam sentire nõ est animæ per se, neque corporis per se, cuius nulla actio est, sed est compositi. Et tamen vltra actionem compositi, vel passionem nõ est alia actio vel passio, quia non est cui competat, cum partibus non competat actio aut passio. ergo satis erit dare in damnatis, ꝙ patiantur ab igne solum, vt recipitur species eius in sensu, & affligit sine transmutatione naturali.

K Si tamen voluerit quis ponere modum passionis animarum separatarum non erit inconueniens, & ratio est, quia ille non ponetur tunc, vt modus passionis animarum separatarum, sed vt modus passionis, qui etiam competit composito, & patet quia anima separata patitur ab igne, inquantum apprehendit cũ nociuum sibi, est autem nociuus inquantum ipse, vt instrumentum diuinæ iustitiæ potest detinere animam intra se, ita vt foris non eat, & hoc malum est animæ, quia per hoc impeditur ab operatione sua, & executione suæ voluntatis: sed eandem vim habebit ignis inferni circa damnatos, scilicet, vt alliget eos, & foras ire non possint: hoc autem est maximum nocumentum, & est præter receptionem intentionis in organo quæ est afflictiua, ideo duo

duo isti modi pœnæ inferêtur damnatis ab igne post A
iudicium,& ambo erunt modi competentes compo
sito,& non damus parti in toto per se actionem, aut
passionem,quod esset inconueniens.

An damnati post iuditium si aliquando fuerint extra infernum ignem secum portabunt.
Quæst. DXIII.

SED quæretur de damnatis si aliquando fuerint extra infernum,an ignem secum portabunt, vel patientur si non portauerint ignem.

Aliqui dicunt,ꝙ non portabunt ignem, & tamen patientur,quia ita fuit declaratū de animabus, & dæmonibus quæ nunc apud inferos torquentur,nam foras exeuntes non trahunt secum ignem, & tamen patiuntur ab igne. B

Dicendum quòd non est simile de anima & de dānato,quia anima non patitur recipiēdo speciem, sed inquantum detinetur, & tamē ista ratio detentionis manet egressa anima de inferis ad paruum tempus. ergo punitur etiam foris manens, secus de damnato qui patitur ab igne per receptionem speciei ignis nō naturaliter,& tamen afflictiue secundum sensum, & tamen talis receptio non fit distante obiecto, nam sicut ab igne valde distante nemo calefit,ita neque sentit calorem, neque affligitur secundum tactum licet illum videat,& tamen ille modus afflictionis est recipiendo speciem in sensu tactus, ergo quando damnatus fuerit extra inferos nō poterit pati ab igne si ignē secum non portauerit. C

Est ergo dicendum,quòd non est idem modus, & tamen quæstio sublata est, quia post iudicium claudetur Sathanas in abysso cum omnibus damnatis Apo. 19. & 20. & 21. & postea nunquam inde exibunt,sed manebunt ibi in secula seculorum. Et ratio huius est, quia ante iudicium quandiu hic viuimus ad executionem diuinæ gubernationis expedit, vt dæmones aliquando exeant de inferis.s.ad tentādum nos, cum eorum tentatio sit nobis sæpe vtilis, iuxta illud Iaco. 2.fidelis est Deus qui non permittet vos tentari vltra id quod potestis, sed faciet cum tentatione prouentum.ad exequendum quoque vindictam contra malos quam Deus decreuit vtiles sunt dæmones iuxta illud Psalm.77. misit in eos iram indignationis suæ immissiones per Angelos malos, idest dæmones, & sic Saul arripiebatur a spiritu Domini malo.1. Regum 16.& 18.cap.post diem autem iudicij nullus manebit extra inferos qui tentari debeat, aut in quem exerceri vindicta,quia omnes mali erunt in inferis,ideo nulla causa exeundi erit dæmonibus, neque exibunt vnquam. D

De animabus damnatorum est aliquādo causa exeundi non vt nos puniant, quia hoc non eis, sed dæmonibus committitur, sed vt nos instruant apparendo,& loquendo,vt abstineamus a vitijs per quę ad inferos deuenitur,vel propter alia bona spiritualia,quæ ex his apparitionibus sequi possunt,sed post iudicium nullus erit quē instruant,quia omnes damnati erunt apud inferos,& omnes beati in cœlo,ideo nunquam de inferis exibunt damnati, propter quod non oportet quæri,an damnati exeuntes de inferis secum ignē trahant. E

Est tamen dicendum, quòd si damnati aliquando post iudicium exirent de inferis,sicut nunc exeunt animæ, & dęmones,non ferrent secum ignem inferni,quia neque ille ignis extra inferos portari potest. sequerentur enim multa inconuenientia, vt ostensum est supra.

An damnatus ab igne inferni puniretur si ab inferno exiret.
Quæst. DXIIII.

SED tunc quæretur,an puniretࡱ damnatus ab igne. Aliqui dicunt quòd sic, vt dictum est de anima existente.

Dicendum, quòd puniretur, sed est duplex modus afflictionis: vnus est per receptionem speciei intentionaliter in organo,alius est inquantum apprehenditur vt nociuus.

De primo dicendum,quòd nō posset ibi esse,nam licet non sit ibi naturalis transmutatio & alteratio, q̄ fiunt de propinquo, tamen ipsa receptio speciei in organo tactus non potest fieri,nisi de propinquo,quamuis non est eadem propinquitas:nam ad hoc,quòd caro nostra realiter calefiat requiritur maior appropinquatio & continuatio in actione quam ad hoc, quòd sentiamus calorem,cum igitur requiratur appropinquatio, & existentibus extra inferos nulla appropinquatio est proportionata ad ignē inferni,non poterit fieri sensatio vel receptio speciei, & ideo non causabitur dolor secundum sensum. Erit autem secundus modus afflictionis, scilicet, inquantum apprehenditur ignis,vt nociuus: manebit enim semper ista cogitatio in anima damnati, & in veritate ipse ignis habebit vim semper retinendi,& retineri est nocumētum ipsi damnato, & tamen cum foris manserit erit ista cogitatio in eo,& sciet,quòd reducendus est ad illum ignem, ideo nunquam posset ei deesse afflictio,& tamen aliquid de pœna damnati tūc minueretur, cum cessaret primus modus, scilicet per receptionem speciei,& ideo esset aliquantulum inconueniens minui pœnam damnati,propter quod neque vnquam fiet, quia damnati post diem iudicij nunquam exibūt de inferis.

Vbi sit locus inferni.
Quæst. DXV.

EXPEDITIS autem prædictis dubium est de loco inferorum,siue illius ignis in quo affligētur corpora damnatorum cum animabus,vbi sit.

Aliqui dicunt,quòd sit extra mūdum, & ideo neque in terra sit,neque in aliqua parte terre,aut elemētorum,quia Iob decimo octauo cap.dicitur de homine damnato,ꝙ de orbe transferet eum Deus.ergo extra orbem erit ille ignis in quo certum est puniri damnatos.

Secundo dicunt, quòd non sit sub terra, quia nullum violentum potest esse perpetuum,sed ignis inferni erit ibi in sempiternum, ergo non erit ibi per violentiam,sed naturaliter, sed sub terra non potest esse ignis inferni,nisi per violentiam, quia non est ille locus naturalis ignis. ergo ignis inferni non est sub terra.

Tertio, quia in igne inferni cruciabuntur post iudicium omnia corpora damnatorum, nam dicitur Apo. vigesimo, & vigesimoprimo cap. quòd omnes qui non fuerint inuenti scripti in libro vitæ mittentur in stagnum sulphuris, & supra decimotertio cap. dicit,quòd Angeli Dei colligent omnes qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis, sed corpora illa replebunt locum, cum sint futura corpora materialia nihil spiritualitatis habentia.

Est autem maxima multitudo damnatorum,quia stultorum infinitus est numerus Ecclesiast.1.c. ergo oportet locum inferni esse spatium maximum, sed intra terram esse tantum spacium vacuitatis est incōueniens,cum partes rei grauis se cōprimant, & natu-

raliter ferantur ad centrum. Etiam quia considerata tota multitudine damnatorum a principio seculi, & damnandorum vsque ad finem mundi forte requireretur, quòd tertia pars terræ interius esset concaua, quod ratio non permittit, & sic non erit sub terra ille ignis, sed alibi in maiori capacitate.

Quarto quia dicūt aliqui esse illum super terram: nam Sap. 11. cap. dicitur, quòd per ea quæ quis peccat punitur. ergo & in eis in quibus peccat, sed mali peccauerunt super terram, ergo super terram punietur, & erit ibi ignis ille.

Aliqui autem voluerunt, quòd infernus esset sub terra: & primo ostendunt, quia dicitur Esa. 14. capitu. infernus subtus conturbatus est in occursum tui. ergo sub nobis est.

Secundo quia Grego. dicit 4. Dialogo. quid obstat non video, vt infernus sub terra esse credatur.

Tertio quia Ione 2. capi. super illo verbo proiecisti me in corde maris, dicit glo. interlinearis, idest in inferno pro quo dicitur supra duodecimo cap. in corde terræ, quia sicut cor est in medio animalis, ita est infernus in medio terræ.

Dicendum quòd licet positio ista forte sit vera, vt infra dicetur, tamen istæ rationes non vrgent ad ponendum infernum in corde terræ, vel sub terra.

Ad primam harum dici potest, quòd accipitur ibi infernus pro sepulchro, sicut est consuetudo accipiēdi in sacra scriptura veteris testamenti.

Ad secundum dicendum, quòd licet nulla ratio efficax contradiceret ad hoc, quòd infernus ponatur sub terra, non constat tamen ibi esse, quia poterat poni alibi sine inconuenienti.

Ad tertium dicendum, quòd accepit ibi glo. interlinearis infernum, sicut accepit litera Ionę: ipse enim dixit eodem ca. clamaui ad Dominum de tribulatione mea, & exaudiuit me, de ventre inferi clamaui, & exaudisti vocem meam. sed ibi manifestum est, quòd ventrem inferi vocauit ventrē piscis in quo erat tunc cum orabat. ergo glo. ita accipere debuit. Quod vero dicitur, quòd supra duodecimo cap. accipitur cor terræ pro inferno, quia est in medio terræ. dicendū non esse verum, quia accipitur pro sepulchro intra quod dum esset corpus Domini dicebatur esse in corde terræ per triduum.

An determinatus, & vnus locus sit infernus.

Quæst. CCCCCXVI.

CIRCA quod vt abundantius veritas videatur considerādum est, quòd de loco inferorum est multiplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd nō est vnus locus determinatus inferni, sed vbicunque homines peccauerūt ibi post mortem puniuntur, & quicūque locus illorum infernus dicitur.

Sed hoc non stat. primo quia tangit aliquos in diuersis locis peccare. ergo in diuersis locis simul punirētur, sed impossibile est in multis locis simul aliquē puniri. ergo non punitur quilibet in locis in quibus peccauit.

Sed forte aliquis dicet, quòd anima non punitur simul pro omnib⁹ peccatis quę commisit in omnibus locis in quibus commisit illa, sed pro peccatis quæ cōmisit in vno loco punitur sufficiēter, deinde punitur pro peccatis quæ commisit in alio loco in loco ipso, & ita in quolibet loco punitur pro peccatis quæ ibi commisit, sed non simul.

Sed hoc stare non potest, quia pro quolibet peccato debetur pœna æterna si est mortale. ergo cum in

F aliquo loco incœperit puniri pro peccato mortali ibi commisso punietur ibi in æternum, quia alias non esset pœna æterna cuiuslibet peccati. & ita non transibit de loco illo ad alia loca, vnde non est possibile in diuersis locis sic animam puniri.

Item si daretur, quòd damnatus aliquis puniretur in quolibet loco in quo deliquit sufficienter pro peccatis illis quousque perueniretur ad vltimum peccatum, cū peccata cuiuslibet hominis, licet multa sint tamen finita secundum numerum sint, quæretur tūc an pro peccato vltimo illorum puniatur æternaliter, aut non: si demus quòd puniatur eternaliter erit incōueniens, quia pro quolibet illorum fuit punitus homo vsque ad perfectam pęnarum solutionem, & ta-

G men pro nullo eorū, neque pro omnibus simul sumptis fuit punitus æternaliter. ergo neque pro isto vltimo punietur æternaliter, cum istud non in infinitū sit maius omnibus alijs, quia forte est min⁹ quolibet illorum. Si autem dicat, quòd pro isto vltimo puniet, sicut pro quolibet aliorum, sicut pęna cuiuslibet aliorum & omnium simul sumptorum est pœna temporis finiti, ita huius vltimi erit pœna finiti temporis, & sic dabitur quòd illi qui in inferno cruciantur nō puniuntur in æternum, sed aliquando finietur eorū pœna, quod est omnino absurdum, & contra fidem catholicam.

H Si autem obijciatur, ꝙ animas damnatorum post mortem inuenimus in diuersis locis puniri, siue i terra, siue aere, siue aqua. Dicendum ꝙ hoc rarum est & speciale, & propter aliquam causam instructionis nostræ, vt ostendit Gregor. 4. Dialogo. sed regulare est, ꝙ locus in quo puniūtur animæ damnatorum vnus est vbicunque ille sit, idest, in quacunque parte mundi ponatur.

An inferni locus specialis sit in aere caliginoso, vel (prout ex Platonis fundamentis videtur extrahi) in coniunctione aeris & ignis. Quæst. CCCCCXVII.

SVPPOSITO autē ꝙ vnus locus specialis esse debeat in quo animæ damnatorum puniantur post

I mortem quem infernū vocamus. dicunt aliqui hunc locum esse in aere caliginoso, quorum ratio est, quia infernus est locus pęnalitatum, & tamen caliginosus aer est aptus ad has pęnalitates. ergo ibi erit infernus. Et patet hoc, quia qualitates actiuæ sunt caliditas, & frigiditas, aliæ duæ minus actiuę sunt, & potius passiuæ quam actiuæ. sed caliditas intensissima est in elemento ignis, quia ignis est per se calidus, cætera vero elementa per accidens calefiunt, frigiditas maxima actualis videtur esse in aere, quod multis experientijs ostenditur, licet elementum aquæ non sit de se frigidum, ideo in coniunctione aeris, & ignis videbitur esse infernus.

K Est autem prædicta positio habēs originem ex fundamento Platonis: ipse enim & sequētes eum voluerunt præter quatuor elementa, & composita ex eis nihil esse in vniuersitate rerum, & ideo cum certum sit aliquid de rebus vniuersi vocauerunt ipsum ignem, & hoc ostendit nomē cœli apud poetas, & antiquos: ætherem enim illum vocant, & tamen æther dicitur ignis, ideo cum nullus locus aptior ad inferos sit quā ignis, & ignis iuxta positionem horum sic cœlum, voluerunt infernum esse in cœlo.

Et addunt infernum esse in cœlo Martis, ad quod facit, quia constat secundum astrologos Martem distemperatum esse in calore, & ab eo influitur distemperata caliditas plusquam ab alio planeta: ideo ibi infernum constituerunt quasi ibi sit ignis viuacissimus, & videtur esse conueniens, quia circulus Martis

Martis fit quasi ad medium totius globi cęlestis iuxta Solem.

Addunt etiam phlegetontem fluuiū, qui ab omnibus poetis apud inferos esse asseritur, in cœlo Martis esse, & ille ardens, & vrens ex Græca origine interpretatur, vnde concludunt in cœlo Martis esse locum illum pœnalem, & animarum damnatarum receptaculum quasi in igne viuaciori.

Hanc positionem tangit Martianus Fęlix Capella libro de nuptijs Mercurij, & Phisiologię 1. Prosa 1. distinctione secūda, eius quæ incipit verum eosdem annos diuersi color fluctorum vnda raptabat, vbi de planetarum conditione agitur.

Sed hæc Martiani intentio non est, qn potius phlegetontem quem poetica obliquatione ad opertum esse dicit iuxta terræ circulum in ipsa prima regionis aereæ particula ponit, dicens iuxta terram ex calore B superiori aereæ calefieri quodam quoque eleuato a terra madore obnubilari, ita vt humori calor mixtus fluctu quodam sit. Cum aut animæ corpora egressæ superiores partes ætheris petere enitantur, nubiloso quodam atque madido æstu fluctuantes feruntur ne transeant, ibique eis tamdiu pœna est quamdiu Pluto Deus animarum adiudicarit. de hoc libr. secundo de nuptijs Mercurij & Phisiologię Prosa secunda ait. circa ipsum veræ terræ circulū aer ex calore superiori atque halatu madoreque infero turbidatus egredientes a corporibus animas quodā fluenti æstu collidens non facile patitur euolare, hinc tractū per phlegeton C ta solertia poeticæ adumbrationis allusit, atque in eo perenni strepitu volutata colliditur animarum quas Bædius adiudicarit impietas, idest Pluto quem etiam Ditem Iouemque dixere.

Item non conuenit illa præcedēs positio. s. vt in cęlo dicamus animarum damnandarum receptaculū, quia illæ sunt in pęnis & transmutationibus, & tamē supra cœlum non est passio vlla, sicut dicit Aristot. 1. de Cœlo & Mundo, ꝙ entia supra cœlum non senescunt, neque patiuntur passione vlla, sed sunt æterna optimam habentia vitam. sed in inferno est summa passio, ergo non est in cœlo locus inferorum.

Item non conuenit locus optimus pessimis rebus, sed damnati sunt pessimi de omnibus rebus, ergo in D loco imperfectiori ponentur, cœlum autem est optimus locus. vnde & Aristo. dicit, quòd ea quę ibi sunt habent optimam vitam, ergo non est ibi locus inferorum.

Alij autem dixerunt infernum esse in aere caliginoso de quo etiam præcedē. q. tangebatur, nam sicut in cœlo (quod secundum positionem platonicam ignis est) ponebant aliqui infernum quasi ibi sit qualitas valde afflictiua, s. caliditas, ita & in aere caliginoso dicūt alij infernum esse, quia ibi est frigiditas summa, quæ est qualitas valde afflictiua, non est dubium ibi esse summam frigiditatem, licet non sit elementum aeris per se frigidum, sed per accidens infrigidatur ad summam frigiditatē, quod apparet ex eis quæ gignuntur in aere, idest ex niuibus, & pruinis, & alijs: E nam & glacies, & gelu a parte superiori prouenit, & non a terra, quia alias inciperet aqua rigescere a profundo, quod falsum est: ob maximam ergo frigiditatem quam in aere constituunt, & non in qualibet parte, quam in aere solo caliginoso posuerunt ibi inferorum locum.

Secundo hoc putant ex eo, quod habetur ad Eph. 6. capi. scilicet induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli, quia non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates aduersus mundi rectores tenebrarum harum, & spiritalia nequitię in cœlestibus.

A Innuit autem nobis Apostolus manifeste pugnam esse contra dæmones qui habitant in cœlestibus, idest in parte aeris, nam non possunt vocari cœlestia loca ipsi cœli, quia ad illos non ascendunt dæmones: & apparet, quòd intelligatur de dæmonibus, quia dicitur ibidem, vt possitis stare aduersus insidias diaboli.

Item patet quia nobis non est colluctatio, idest pugna, nisi aut contra carnem, & sanguinem, idest contra ea quæ sunt in nobis, aut contra id quod in mundo est, aut contra dæmones, qui sunt generis humani capitales hostes. hæc autem pugna quam hic Apostolus tradit non est contra carnem & sanguinem, quæ sunt aliquid in nobis cum hoc expresse Apostolus dicat. ergo aut est contra dæmones, aut contra ea quæ in mundo sunt. non stat secundum, quia ea quæ in mundo sunt, & concupiscuntur nō sunt principes & potestates tenebrarum.

Item non sunt spirituales nequitiæ, quia spirituales nequitiæ tempus sunt, ea vero quæ in mundo concupiscuntur sunt res corporales, aut de cōditione corporum, etiam non sunt nequitiæ, quia res istæ non sunt secundum se malæ, idest non habent in natura sua aliquam malitiam, sicut Manichæi putauerunt, nisi nos illis male vtamur. Etiam non sunt in cœlestibus, idest in cœlo vel aere, sed potius inter nos sunt, & a nobis possidentur. ergo non loquitur de tentatione quæ est ab eis quę sunt de mundo, & concupiscuntur a nobis.

Quæ in mundo concupiscuntur.

Necesse est igitur, quòd accipiatur de tentatione dæmonum: nam his conuenerunt hæc, scilicet ipsi sunt principes & rectores tenebrarum harum. nam principes vocantur, scilicet mundi, sic Christus vocat eos Ioan. 12. capit. scilicet, nunc iudicium mundi est, & princeps mundi huius eijcietur foras, idest diabolus, & Ioan. decimoquarto cap. dicitur venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam, etiam vocantur principes, vel potestates tenebrarū, sic Christus eos vocat Luc. vigesimosecundo capitu. scilicet, nunc est hora vestra, & potestas tenebrarum, idest dęmonum.

Hos autem vocat dæmones Apostolus nequitias spiritales, idest spiritus nequam, & dicit eos in cęlestibus, idest habitantes in aere, qui vocatur cœlum secundum consuetudinem scripturæ Psal. 8. & Luc. 8. scilicet volucres cœli, idest aeris, & tamen constat, ꝙ dæmones sunt in loco pœnarum, ergo vbi ipsi sunt infernus est, & sic erit infernus in aere caliginoso in quo dæmones habitant.

An vera sit positio supradicta aliquorum dicentium infernum esse in aere caliginoso. Quæst. CCCCCXVIII.

SED dicendum quòd non stat. nam si poneretur infernus in loco aeris caliginosi non posset stare conditio inferorum. Primo, quia in inferno ponimus ignem, immo ista est pœna totalis inferni. vnde Christus dixit, ite maledicti in ignem ęternum supra in litera, & supra decimotertio cap. vocauit infernum caminum ignis, scilicet mittent eos in caminū ignis. sed in aere caliginoso non est ignis, cum ibi sit summa frigiditas, vt ostensum est. ergo non est ibi locus inferni.

Secundo, quia damnati ad pœnam constituentur in loco obscurissimo, vt saltem lumine cęli non fruātur, & tamen in aere caliginoso non est talis obscuritas, nam licet dicatur locus caliginosus, aliquando est purus sine caligine, sicut quando cęlum serenum est: non enim possemus videre cęlum clare si semper caligo in loco medio esset, ergo non erit locus inferorum in aliqua regione aeris.

Tertio, quia supponitur, quòd in mũdi innouatione oĩa elementa depurabuntur, & manebũt munda, & simplicia atque lucentia, fęces autem omnium rerum includentur in corde terræ, & tamen locus inferorum erit immundus multas impuritates habẽs, cũ in eo sit ignis piceus vel sulphureus, ergo non erit locus inferni in aere caliginoso.

Quarto, quia in inferno manebũt damnati post resurrectionem & punientur, sed non possunt poni manere in aere caliginoso, quia ille est locus corporum leuium, damnati autem graues erunt, quia habebunt corpora talia qualia nunc, ergo non poterunt ibi manere sine miraculo, & tamen ponere miraculum cõtinuum manens in æternum cum sine miraculo res fieri possit est inconueniens: ergo non erit infernus in aere caliginoso.

Ad rationem autem primam qua ostẽdebatur infernum esse in aere caliginoso, quia ibi erat intensa frigiditas, dicendum ꝙ non tenet, quia non ponitur ibi, nisi frigiditas, & tamen pœna inferni, aut tota, aut præcipua ponitur in igne, vt dictum est: ideo non erit in aere caliginoso vbi ignis non est.

Ad secundam rationem de dicto Apostoli dicendum, ꝙ nõ probatur inde infernum esse in aere: sunt enim dæmones in aere inter nos, sed non sunt hic ad manendum, quasi iste sit locus eis assignatus ad manendum, sed est locus datus aliquibus eorum ad nostrum exercitium: ipsi enim sunt spiritus nequam, q̃ pro delicto suo condemnati sunt ad pęnam æternam in igne, sicut & spiritus humani, ideo locus assignatꝰ eis generaliter ad manendum est infernus, in quo est ignis, & est occultus atque separatus a nobis, sed dati sunt nobis aliqui dæmones ad exercitium. s. vt nos tẽtent, & vt exequantur vltionem, quam Deus contra aliquos viuentes decreuerit, & isti manent inter nos, & ponuntur in aere, sed expleto isto officio tentationis non manebunt inter nos, immo & nunc mittuntur aliquando in abyssum exclusi de isto loco in quo nos tentant. Sic apparet de legione demonum quam Christus eiecit de homine supra 8. ca. nam rogabant demones illi Christum ne mitteret eos in abyssum, Luc. capit. 8. sed permitteret manere in regione illa, Mar. 5. ca. ergo iste locus in quo nunc manebant non erat locus eorum, sed abyssus, & tamen abyssus est infra nos, ergo infernus non erat in aere vbi dæmones tunc manebant, sed ibi ponuntur ad exercitium nostrum.

Cum vero obijcitur, ꝙ demones nunquam sunt sine pœna, & sic vbi ipsi sunt infernus est, & ita in isto aere caliginoso sit infernus. Dicendum ꝙ verum est, quòd demones semper sunt in inferno, quia dæmones quocunque iuerint infernum suum secum portant, idest pœnas quas habent, quando manent in loco inferorum, licet nõ semper sint ipsi apud inferos, nec portent secum ignem inferni, sicut ostensum est supra. ergo non est infernus in loco caliginosi aeris.

An infernus sit in profunditate terræ, & quid infernus significet secundum omnem linguam.

Quæst. CCCCCXIX.

DICENDVM ergo ꝙ infernus non potest poni nisi in terra, nam neque in cœlo, nec in alio elemento cõuenienter ponitur, & apparet primo ex nomine inferni, quia secũdum omnem linguam significat, quòd est infra nos, & dico omnem linguã has tres præcipuas, idest Græcam, Latinam, & Hebræã in quibus solis titulus crucis Christi scriptus fuit Ioan. 19. cap. nam latine infernus dicitur quasi infra nos, sed infra nos nihil est, nisi terra, ergo infernus in terra est. grçce autem infernus gehenna dicitur, & interpretatur terra profunda, ergo in profunditate terræ est: hebraice vocatur seol, quod significat sepulchrum pariter & infernum, & vtroque modo dicit aliquid infra nos. ergo secũdum omnem linguã nomẽ inferni signat aliquid in terra. Secundo quia de Dathan & Abyron dicitur Numer. 16. cap. ꝙ descenderunt in infernum viuentes, & hoc quia terra aperta absorbuit eos, & non poterant dici descendere, nisi esset infra nos locus ille, ergo infernus est in terra infra nos.

Tertio quia dicitur Psal. 85. Domine liberasti animam meam ab inferno inferiori. vbi si accipiatur cõparatiuus comparate, siue absolute; necesse est quòd infernus sit infra nos. Nam si ponatur comparate necesse est saltem duos infernos esse, & alterum esse altero inferiorem, & vtrunque infra nos, si accipiatur absolute, nihil dicit inferior nisi infra, quod est suus positiuus, & ideo infra est infernus, sed nõ dicitur infra nisi respectu nostri, ergo est in terra.

Quarto quia dicitur Esa. 7. capitu. pete tibi signum a Domino Deo tuo siue in profundum inferni, siue in excelsum supra, & ita posuit duas distinctiones locorum, scilicet supra nos, & vocauit excelsum; & infra nos, & vocauit infernum. ergo infernus infra nos est.

Quinto patet, quia Luc. 8. cap. vbi Christus dæmones eijciebat de homine, introducũtur dæmones rogantes eum ne mittat eos in abyssum, sed permittat eos manere in regione illa Mar. 5. cap. sed abyssus dicit profunditatem infra nos, ergo ibi est infernus, nã alias non mitterentur illuc demones. & satis colligitur ex verbis & intentione illorum, quòd ibi sit infernus, nam infernus est proprius locus dæmonũ. 2. Petr. 2. capit. scilicet Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit in iudicium cruciandos reseruari. & ipsi timuerunt mitti in abyssum, cum rogauerint Christum, ꝙ non mitteret eos illuc. ergo sciebant illum esse locũ sibi proprium, quia alias non magis de illo cogitarẽt quam de aliquo alio. illuc igitur mittendi erant aliquando, & sic ille erat locus inferni. Item istud apparet quia ille erat locus pęnalis, nã propter hoc timuerunt dæmones illuc mitti ne ibi grauius punirentur, & apparet quia dæmones, vt viderunt Christum statim conquesti sunt dicentes, quid tibi & nobis Iesu fili Dei, venisti ante tempus torquere nos? supra 8. cap. & Marc. 5. & istud torquere erat quia putabant, quòd statim eos mitteret in abyssum Luc. 8. c. ergo abyssus erat locus maximarum pœnarum, & sic est infernus in abysso. sed abyssus dicit profunditatem magnam, ergo ibi est infernus, & hoc est quòd sit infra nos.

Infernus est proprius locus dæmonum.

Sexto apparet, quia Apo. decimonono, & vigesimo, & vigesimoprimo capit. dicitur de omnibus malis, idest damnatis, quòd missi sunt in stagnum ignis ardentis sulphure. & manifestum est, quòd illud stagnum est infernus, quia signantur ibi in litera expresse pœnæ perpetuæ, & vocatur mors secunda, sed stagnum sulphuris, & ignis non est nisi in terra, ergo est infernus in terra.

Septimo patet, quia hoc Gregorius asserit. 4. Dialog. asserens probabiliorem esse positionem eorum qui dicunt infernum esse in terra duplici ratione. Primo ex nominis ratione sic dicẽs, si idcirco infernum dicimus, quia infra nos iacet, quod terra ad cœlum est hoc infernus ad terram est. Secundo idem probat, quia Apocaly. 5 capitu. dicitur, quòd nemo poterat, neque in cœlo, neque in terra, neque sub terra aperire librum, hoc quod dicitur in cœlo refertur ad

Ange-

Angelos, quod autem super terram refertur ad homines viuẽtes, quod autem dicitur subtus terram refertur ad aliquos spiritus rationales qui sub terra sint. Ibi autem nulli homines viuentes sunt, ergo vel erũt animæ, vel dæmones, vel Angeli boni, non boni Angeli, quia illi sunt in cęlo, ergo animæ damnatorum, & ipsi dęmones. Sed isti in inferno sunt, quia damnati sunt. ergo est infernus in terra.

Octauo apparet, quia Augustin. idem tenet 12. libro super Genes. ad literam allegans duas rationes, vt congruum sit poni infernũ sub terra. Prima est, quia defunctorum animæ carnis amore peccauerunt, hoc eis iustũ est exhibeatur quod carni mortuæ solet exhiberi, s. vt sub terra recondatur. Secunda ratio est, quia sicut est grauitas in corporibus, ita est tristitia in spiritibus: vnde secundum corpus si ponderis sui ordinem teneant inferiora sunt omnia grauia, ita secundum spiritum inferiora sunt omnia tristiora. & sic, sicut conueniens locus tristitiæ est damnatorum ipse inferior locus terræ, & illum infernum vocabimus.

Aliqui autem tam philosophi quam catholici ex parte sequentes istam positionem dixerunt esse infernum in terra, & in loco tristi, sed non infra terram, siue in corde eius, sed in superficie terræ opposita. Hoc videtur tenere Isidorus cum dicit, quòd Sol, & Luna in ordine quo creati sunt stabunt, ne impij in tormẽtis positi fruantur luce eorum. quæ ratio nulla esset si infernus intra terram esse diceretur: nam vbicunque ponantur Sol, & Luna non lucebunt eis qui in corde terræ sunt, non tamen lucebunt eis qui sunt in superficie terræ in parte determinata mũdi, cum ab illa superficie elongati fuerint, sed veritas est, quòd infernus sit in terra, & intra terram.

Responsio ad rationes supra in quæst. 515 factas probantes infernum non esse in terra. Quæst. CCCCCXX.

NVnc vero respondendũ est ad argumenta facta supra in princ. q. prin. s. 515. quibus ostendebatur infernum non esse in terra.

Ad primum dicendũ, quòd locus ille de quo transferuntur mali est mundus iste in quo viuimus; & locus ad quem transferũtur est infernus. dicitur autem iniquus transferri de orbe, idest de orbe terrarum, quia malos occidit Deus ne glorientur hic, & claudit eos in tartaris, & ita exponit Gregor. ibidem, scilicet de orbe quippe trãsfertur cum supero apparente iudice in hoc mundo tollitur qui peruerse gloriatur. & ideo licet transferatur quis de orbe non est extra mundum.

Sed obijcietur, quòd hoc dato saltem non erit infernus in terra, sed in alio elemento, quia de orbe terrarum transferuntur mali.

Dicendum, quòd non vocatur orbis terrarum tota ipsa terra, sed sola superficies eius in qua nos habitamus. Et patet, quia morientes dicuntur tolli de orbe terrarum, & tamen in terra manent, quia in ea sepeliuntur, sed quia super terram non manent nõ sunt in orbe terrarum. Sic infernus, licet sit in terra, idest in corde terræ, quia tamen non est in superficie terræ non est in orbe terrarum.

Ad secundum dicendum, quòd non est inconueniens dici illum ignem manere ibi in ęternum, & naturaliter tam in tempore isto quam post iudicium, quia ignis dicitur alicubi esse naturaliter, vel violenter, idest, quòd locus sit naturalis, vel non, & tamẽ locum esse naturalem nihil aliud est quam esse in loco quandam qualitatem conseruatiuam rei locatæ, qualitas autem talis absoluta est, ideo licet naturalis lo-

A cus ignis, & conseruatiuus eius sit cõcauum sphæræ Lunæ, & ibi maneat naturaliter ignis, poterit dari qualitas eadem specie in loco inferni in concauo illo in quo est ignis, & manebit ibi naturaliter, & non corrumpetur. Et ideo, siue ante iudicium, siue post manebit. de permanentia post iudicium non videtur esse tam admirabile, quia tunc cessabit omnis actio corruptiua, s. actio per cõtrarietatem, & nulla res corrumpetur, sed ante iudicium manet status corruptionis, ideo tunc videtur admirandum quomodo id, quod est incorruptibile non corrũpatur, sed manebit ignis corruptus etiam ante iudicium, quia est ibi, sicut in

B loco naturali conseruatiuo ac si maneret in sphæra ignis.

Aliter potest dici, quòd manet ibi violenter, & nõ manet in perpetuum, quia licet violentum non habeat ex se vnde maneat in æternum, tamen non est necesse, quòd corrumpatur, quia videtur, quòd per accidens possit cõseruari, sicut apud nos manet ignis violenter, & tamen nõ est aliquid quod repugnet ad hoc, quòd semper conseruetur iste ignis: nam per cõtinuam appositionem materię continuatur per multos annos, ita poterit conseruari in æternum, maxime autem cum materia ad hoc fuerit conueniens. Est enim pix, vel sulphur cum vocetur stagnum sulphuris locus inferni Apoca. 19. & 20. & 21. ca. sulphur autem naturaliter concipit, & fouet ignem, & poterit

C fieri continua appositio materiæ per Deum qui succendit ignem, ideo poterit manere ille ignis in perpetuum.

Aliter potest dici, quòd licet ignis maneat violenter ex conditione loci illius, & ideo non deberet manere in perpetuum, tamen quia est ille ignis diuinæ iustitiæ instrumentum, ex voluntate Dei manebit ipso seruante in ęternum. De his magis dictum est supra. hoc tamen est, quòd ille ignis erit violentior, & fortior apud inferos etiam naturaliter quam alibi. In q. 506. Nam ignis fortificatur ex conditione rei ignitæ: nam quantò res ignita est solidior, & compactior, tantò est

D actio fortior, & intensior caliditas. Alia etiam intensionis causa est, scilicet per antiparistasim qualis ibi erit. Nam erit illa concauitas inferni in corde terrę, & quia ibi est locus valde frigidus, cũ terra sit nimis frigida, & ibi sit elongata ab omni calore, frigiditas totius terræ circunstantis faciet congregari virtutem ignis, & erit ignis efficacior in actione, & intensior in calore: vnde magis affliget damnatos quã alius quicunque ignis: & etiam per accidens ad conseruationẽ proderit, quia quanto fuerit efficacior virtus, tanto erit aptior ad diu manendum. Concauitas inferni erit in corde terræ.

Ad tertium dicendum, quòd locus inferorum habet magnam capacitatem, & tamen, an tanta sit quãtam requirit omnium damnatorum, & damnandorum si sigillatim, & distincte ponerentur, locabilitas non constat, quia potest esse, quòd in paruo loco mul

E ti ponantur, & quòd intra solidum sit aliud solidum per dimensionum penetrationem, & tunc quantumcunque paruum spatium pro omnibus illis sufficiet, si tamen detur, quòd sit tantum spatium quãtum pro omnibus requiritur, non videtur impossibile, quia diuina virtus in his operatur, etiam non videtur repugnare naturæ, quòd tanta maneat vacuitas quæ a principio esset plena igne crasso, tunc vero, & igne, & corporibus damnatorum implebitur.

Ad quartum dicendum, quòd non punientur vbi peccauerunt, sed in loco qui conuenit eorum peccato, & quia conuenit illis peccantibus puniri in corde terrę vbi est infernus, ibi punientur. Nam spiritus dãnatorum erunt in maxima tristitia, & tristibus (vt supradictum est) cõpetũt loca inferiora, ideo, in corde terræ

terræ vbi est locus inferior, & pessimus erunt damnati. Quod vero dicitur Sap. 11. ca. dicendum non intelligi de loco peccati, sed de materia in qua quis peccat: nã non dicitur ibi in quo quis peccat ibi torquetur, sed per quæ quis peccat per hæc torquetur. Et apparet ex exemplo posito in litera. dicitur enim ibi, ꝙ habitatores terræ Chanaan colebant mutos serpentes, & bestias superuacuas, ideo Deus misit tales bestias, vt eos occiderent, locus autem ad hoc parum facit. Ratio autem esse videtur, quòd animus peccantis afficitur ad rem in qua peccat, quæ est, vt obiectum, nam finitur ea, ideo vt sciamus nõ esse finibilem, sed detestabilem datur quasi in medicinam illius præuaricationis emendanda, reducens ad rectitudinem per pęnam inflictam ab illa re, ad locum autem non afficitur animus peccantis, quia est circunstantia extrinseca, ideo non est necesse, quòd in loco puniatur in quo peccauit.

Aliter potest dici, quòd tenet verum de punitionibus factis in via, quia iuxta Arist. 2. Ethico. pœnæ peccatorum sunt medicinę eorum, & fiunt per opposita, ideo siquis in aliqua re delectatus est qualiter non debebat, oppositum est, vt in eadem cogatur tristari, & ista est recta punitio emendatiua, emendanda autem est in via, idest quandiu viuimus, post mortem autem est terminus, ideo non oportet, quòd tunc fiant punitiones etiam in eadem materia in qua fuit peccatũ, & multominus in locis eisdem in quibus peccata commissa fuerunt: nam si ad legem loci teneremur, sicut puniretur quis in loco in quo peccauit, ita præmium acciperet in quo bona fecit, & quia omnes beati bona sua fecerunt hic acciperent totum præmium hic, quod falsum est, quia præmium erit in vita æterna in cęlo empyreo.

Cõsiderandum vlterius circa locum inferni, quòd non solum est in terra, sed etiam in profundo terrę in centro vbi sit locus ille profundior, & est concauitas illa plena tenebris crassis, ita quòd in toto vniuerso nõ est aliquis locus obscurior, aut tenebrosior. & hoc quia ad illam partem terræ nullius astri radij penetrare possunt, vt illustrent illam horrẽdam tenebram atque æternam noctem.

An infernus habeat portas per quas intratur, & vias per quas descenditur. Quæst. CCCCCXXI.

SED rursus dubitatio occurrit de portis ĩferni quas aliqui ponunt. Dicunt enim esse portas per quas intratur, & vias per quas descenditur ad inferos. sic ponit Ouidius 4. Meta. scilicet.

Est via decliuis funesta nubila taxo
Ducit ad infernas per muta silentia sedes,

& multa alia ibi. & multo plura Virgi. in 6. Aeneidos cum deducit Aeneam ad inferos.

Amplius videtur hoc, quia sacra scriptura hoc asserit Psal. 23. scilicet attollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales. & accipitur ibi de portis inferni, cum dicatur statim; & introibit rex gloriæ, sed solet exponi de Christi descensu ad inferos.

Tertio, quia ẽt Christus portas inferi posuit sup. 16. c. s. super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eã. ergo portas habet, & consequenter viam, & erunt multę portæ istæ. sic dicit Ouidius 4. Meta.

Mille capax aditus, & aptas vndique portas
Vrbs habet.

Quarto quia dicũt expresse hoc videri, s. quòd quædam sint portæ inferorũ per quas exhalent ipsi ignes inferni, s. æthnei montis Siciliæ voraginem volunt F esse portam inferorum, sic & Vesuuium, siue Veseuum, & Tenaron, & multa alia.

Dicẽdum autem, quòd infernus, neque portas habet, neque vias, quibus illuc eatur: nihil enim istorum ponendum est sine necessitate, sed nõ est vlla necessitas, neque vtilitas ponẽdi portas inferorum, aut vias, ergo non sunt hæc ponenda. Apparet autem, quia si ponerentur portæ ad intrandum ad inferos, aut ponerentur pro statu isto, aut pro statu post iudicium. Si primo modo non sunt necessariæ, neque vtiles portę, quia porta est patens spatium, vt sit locus intrãdi corporibus solidis, & tamen nunc non intrãt ad inferos, nisi animæ, quarum magnitudo molis nulla est. ergo non sunt pro nunc vtiles portæ: nam anima non magis G intrat per patẽs quam per solidum, cum neque sit eius motus per continuum, quia non est corpus, neque tenetur legibus loci, & corporis, & continui. Si autem accipiatur de statu post iudicium verum est, ꝙ omnes damnati qui resurgent super terram, & iudicabuntur super eam recludentur postea in inferno, vt dicitur supra 13. cap. mittent eos in caminum ignis, & supra in litera mittit Christus istos in ignem æternũ. & quia tunc corpora habebunt occupabunt locum, & poterunt intrare ad inferos per portas, & tamẽ nõ videtur danda porta, quia tunc solum semel intrabitur: nam post diem illum nullus vnquam intrabit, neque egredietur, in illa autem vice potest dici, quòd Deus faciet mirabiliter aliquam terrę apertionẽ quę H statim claudatur, & per illam introeant, sicut fit in terręmotibus, quia quantumcunque terra mota scindatur statim valide concluditur, & quod magis est, quia sic fecit Deus quantum ad Dathan, & Abyron, & cõplices eorum quos viuentes terra absorbuit, nam dicitur, quòd descenderunt in infernum viuentes Nume. 16. ç. sed tunc cum terra aperta fuerit statim conclusa est.

Anima nõ tenetur legibus loci.

Alius videtur esse modus sine apertione, s. ꝙ non aperiatur terra, sed tota illa multitudo damnatorum introeat per terræ soliditatem: nam potest Deus facere duo corpora in eodem loco, vel existentiam dimẽsionum, aut penetrationem, sicut cum Christus exijt de vtero Matris manente integritate genitalis vasis. I cum enim non apertum fuerit necesse erat, vt corpus Domini per solidas partes corporis Virginis trãsiret, & sic fuit cum ĩtroiuit ad discipulos ianuis clausis: vbi enim fuerunt portæ ibi erat substantia, & magnitudo corporis Christi non ruptis, neque diuisis portis, & talis est conditio beatorum corporum, vt transire possint per quæcunque solida corpora obiecta, tunc igitur concedetur omnibus damnatis, vt trãsire possint per terrę soliditatem, sicut beati facere possent quandocunque vellent, & nõ erit hoc ad gratiam ipsis dãnatis, sed ad conseruandum statum rerum renouatarum: nam erit mundus innouatus, & terra depurata, & superficies eius glorificata nitore quodam, & lu- K mine, manente ei soliditate quadam, & statu, a quo nunquam recedet, vt ergo non diuidatur post nouitatem illam inductam dabitur damnatis, ꝙ transeant illa vice per eã sine ruptione, vel apertione eius. Sicut autem de portis dictum est, ita & vijs dicendum erit: nam si in terra non erit porta necessaria qua introeatur ad inferos, neque etiam via per terræ soliditatem dabitur qua illuc transeatur, quia non competit nunc animabus, neque post iudicium damnatis, sed cũ ponamus concauitatem illam magnam circa centrum terræ in qua manent nunc, & manebunt damnati, & est ignis obscurus, non damus aliquam viam per terræ grossitiem ad illam, sed tota terra vndique clausa est transitus animabus ad illum infelicem locum.

Responsio

Responsio ad duas primas rationes in princ. quæstionis positas. Quæst. CCCCCXXII.

AD primum in contrarium dicendum, quòd illa positio Ouidij, & Virgilij de portis inferorum, & vijs procedit supposita dispositione interioris partis inferni, sicut ipsi dicũt, sed necesse est illud, aut falsum esse, aut occultarum rerum significatiuum: nemo enim qui sapit ponit viam inferorum plenam arboribus taxi, quasi ad aliquid prodessent arbores in via illa, neque apud inferos stygias vndas, & Acherõtem atque Cocitum flumina quædam, & inferorum barcham qua Charõ infernalis portitor animas vltra amnem ad loca inferorum transuehat, & furias tres colubris crinitas, & Ixionis rotam, atque Tantali vndam, & Sisyphi saxum, & semper lacerum Titij iecur. & multa huiusmodi, quæ apud poetas vulgata sunt, sed necesse est ista falsa eẽ, vt iacent. sic enim ipse Ouidius 15. Meta. vbi veras transmutationes enarrabat ex intẽtione sua, & Pythagoræ philosophi asseruit dicens.

O genus attonitum gelidæ formidine mortis
Quid styga, quid amnes, quid numina vana timetis
Materiæ vatum, falsique pericula mundi?

Et ita falsum illum mundum esse voluit, idest fictum a poetis, cum iure non esset; & idem Iuuenalis ait Satyra. 2. quæ incipit, Vltra Sauromatas; scilicet.

Esse aliquos manes, & subterranea regna
Et contum, & stygio ranas in gurgite nigras
Atque vna transire vadum tot millia cymba
Nec pueri credunt, nisi qui nondum ære lauantur.

Sed putauerunt sapientes apud poetas, & philosophos quosdam manere animas in transitu, vel transcorporatione, sicut voluit Pythagoras, quod Ouidius vbi supra posuit. nam cum dixisset falsum esse mundum qui ponitur infra terram, & animam gaudia, & tormenta pati, ibi addidit veram sententiam, vt ei videbatur ibi dicens.

Morte carent animæ, semperque priore relicta
Sede, nouis habitant domibus, manentque receptæ.

Et ideo cum sit continuus transitus animarũ per corpora, nulla mors est, neque descensus ad inferos.

Alij autem alium mãsionis modum animabus solutis dederunt, s. in cęlo, & nullam ire ad inferos, neque inferos esse, sed quia nullus veritatem futuri status sine Christi veritate agnoscere potuit, omnes varie errauerunt.

Sed apud poetas hoc de animarum statu, & pœnis apud inferos scriptum est, vt materiam haberent placendi atque dicẽdi, & quia pluribus popularium hæc verisimilia esse putabantur, tum quia per ista voluerunt alia significare: nam quicquid apud Virgilium, & Ouidium, cęterosq́ue poetas de locis inferorum, & conditionibus pęnarum dictum est aliquid significat, quod in nobis viuẽtibus quantum ad affectiones animi inuenitur, sed nunc non est propositum nostrũ poetarum materiam exponere, sed hęc leuiter tangere quantum ad propositum nostrum faciunt, & ideo, sicut cætera quæ de inferis dixerunt falsa sunt, ita & quod de portis, & vijs dicitur, sed cum aliquid narrare instituissent, necesse erat, vt narrationem verisimilem facerent, non erat autem verisimile, aut credibile, maxime apud vulgares, quòd animæ quas ipsi vmbras vocant intrare possint ad concaua terræ, vbi posuerunt sedes istas inferorum, potissime cum, & illuc viuentes aliquos introduxerunt, vt Herculem, & Theseum, & Pirithoum, vt ponit Ouid. 7. lib. Meta. & Seneca in tragedia prima, & Aeneam, & Sybillã, vt Virgilius ponit 6. Aeneidos, & Orpheum, vt ponit Ouidius 10. Meta. nisi darent vias, & portas quibus illuc

A intraretur. & ob hoc vtrunque constituerunt: vnde vbi inueniebant aliquod spiraculum profundum terræ dicebant esse portam inferorũ. sic Ouid. 10. li. Meta. posuit portam inferorũ in Laconica regione, quæ vocatur porta Tenaria, dicens de Orpheo descendente ad inferos.

Ad styga Tenaria ausus est descendere porta.

Dicitur enim Tenaria porta a Tenaro, quia Solinus in Polistor. dicit in Laconica spiraculum est Tenarõ, & est Tenaron promõtorium aduersum Aphricæ: illud enim spiraculum est apertio terræ, quo de visceribus terræ exhalantur tetri vapores, neque illius extremum

B inuenitur, ideo putauerunt vulgares homines esse descensum ad inferos, & quia nullus hiatus propinquior erat terræ Thraciæ, in qua erat Orpheus, dictum est, quòd per portam Tenariam descẽdit ad inferos, & huiusmodi ratio est, vt similes inferorũ portas ponant, hoc est igitur quod poetæ de portis, & vijs inferorum dicunt.

Ad secundum dicendum, quòd licet de portis illis nunc non sit planum quid sint, tamen potest accipi, sicut communiter accipitur pro portis inferorum, & vocantur portæ secundum metaphoram, & translationem, quia animabus datur id quod est de cõditione corporum. Vnde licet non sint portæ aliquæ, neq; viæ ad inferos, quia tamen vulgus putat loca illa adiri non posse, nisi sint viæ mediæ, per quas introeatur, di

C xit scriptura consentiendo modo loquendi horum esse portas, & vias, sicut dicimus, a porta inferi libera Domine animas eorum, idest, vt non introeant in inferos. De via quoque dicimus. Libera me Domine de vijs inferni. & sicut hoc modo damus introitũ ad inferos, ita damus valuas quibus introitus clauditur, & hoc ponitur ad signandum, quòd non est possibile animabus exire de locis pęnalibus quãdo voluerint, & de hoc dicitur Psal. 23. Attollite portas principes vestras, idest aperite eas, & quoniam qui semel intrat in inferno nunquam inde liberatur, cum apud inferos non sit redemptio, & hoc videtur accidere eo, ꝙ

D animæ non possunt exire propter difficultatem clausuræ, vocantur portæ æternales, idest duræ, quæ semper manent, & nunquam aperientur, aut confringentur, sed in æternum manebunt, & propter hoc ad signandam eandem firmitatem illarum vocamus eas portas æneas, vt cũ dicitur. libera me Domine de vijs inferni, qui portas æreas confregisti. & hoc, quia nihil videtur esse firmius quam quod æreum est in metallis. & tamen in veritatę nullæ portæ sunt, sed sic vocantur secundum metaphoram, vel parabolice dicuntur.

Quare aliquando in sacra scriptura inueniatur dictum portæ Inferi, & similia. Quæst. CCCCCXXIII.

E AD tertium dicendum, quòd licet aliquãdo in scriptura vocentur portæ inferi secundũ metaphoram, sicut in solutione præceden. expressum est, tamen Christus non vocauit hic portas inferi ipsum introitum ad inferos, aut valuas eorum, vel aliquam vim quę apud inferos animas retineat, & prohibeat exire, sed vocauit portas ipsos hæreticos, aut principes seculares impugnãtes Ecclesiam, quæ est congregatio fidelium, & generaliter omnis qui contra fidem, & cultum Christi, quẽ profitemur, & obseruamus, aliquid molitur, vt euertat, & destruat, aut aliquos a fide distrahere nititur, porta inferi appellatur, eo quòd tales trahunt homines ad inferos, & per eos velut per portas, s. eorum dogmata sequendo ad inferos intratur. Et apparet, quòd nõ possit accipi pro portis (etiã si infernus haberet portas) quia

quia dicitur, portæ inferi non præualebunt aduersus eam, & ita innuitur, quòd portæ inferi aliquid agere possint, quia si nihil possent agere superuacue diceretur, quòd non præualerent aduersus aliquid, & nõ solum est hic operatio, sed etiam talis quę competit soli intelligenti, scilicet agere contra fidem, vel distrahere a fide. & ista operatio nõ est portarum quæ sunt entia irrationalia, sed hominum, vel dæmonum, ideo necesse est, quòd dæmones, vel homines mali signentur hic nomine portarum. & est sensus, quia portæ inferi non præualebunt aduersus eã, idest Christus fundauit Ecclesiam suam supra petram confessionis Petri, idest super cõfessionem illam quam fecit Petrus, scilicet tu es Christus filius Dei viui. nã istud est fundamentum fidei, super quem fides Ecclesiæ fundata est. & dicit Christus, quòd cõtra istam Ecclesiam, vel fidem non præualebunt portæ inferi, idest licet tyranni, gentiles, vel quicunque infideles, aut hęretici nitãtur subuertere fidem Christi, & auertere homines ab ista professione, nunquam poterunt, sicut neque vnquam potuerunt quando sęuiebat totus mundus cõtra paruum gregem Christi, & istam securitatẽ Christus dedit credentibus in eum, ne timerent, quòd aliquando præ multitudine, & violentia aduersariorum aboleretur professio ista, occisis omnibus qui eã tenerent, vel timore coactis in contrarium. sicut dixit, nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum Luc. 12. c. & sic apparet, quòd Christus non posuit per hoc aliquas portas inferni, sed homines vocauit portas inferni.

Ad quartum dicendum ꝙ apud vulgus creduntur talia loca esse ostia quędam inferorum propter ignes qui inde exhalant, & tamen non sunt, sed quædam voragines terræ habẽtes materiam sulphuream, quæ naturaliter ignem concipit, & inflammatur, & foris apparẽt flammæ. sic enim in Ethna Siciliæ monte, sic & in alijs locis vulgariter cognitum est, nam neque poetæ posuerunt talia loca esse apertiones inferorũ, sed dixerunt flammas eructari a Typheo gigante, cui tota insula trinacriæ, idest Siciliæ superiniecta est, & quia os eius respondet ad partẽ montis Ethnæ, quando flat emittit inde flammas. sic dicit Ouid. quinto, & decimoquarto libro Meta. & de alijs spiraculis, vel locis ignitis idem est dicendum, quòd non sunt voragines inferorum, sed loca sulphurea, quæ aliquando igniuntur. de quo latius dictum est in libro nostro de quinque figuratis paradoxis. apparet igitur, quòd infernus, neque vias habet, neque portas.

An infernus habeat quatuor partes, seu receptacula.

Quæst. DXXIIII.

SED cum de loco inferni quęratur, dicendum adhuc, quòd illa capacitas quæ est in concauitate terræ, & vocatur generali nomine infernus non est vnius status locus, sed omnium animarũ quę solutæ corporibus non sunt in cœlo empyreo, & capiet locus ille post iudicium omnes damnatos cuiuscunque modi sint.

Est igitur sciendum, quòd infernus quatuor sinus, vel distinctiones habere dicitur. Vna pars est quæ vocatur sinus damnatorum, Alia pars est quæ vocatur Lymbus puerorum. Alia est quæ vocatur Purgatorium. Alia est quæ vocatur Sinus Abrahæ.

Prima pars vocatur infernus absolutæ, & in hac est duplex pena, s. sensus, & damni, sensus quidem, quia manentes ibi affligũtur ab igne, pena damni est, quia priuantur bono, quod habituri erant si nõ peccassent, scilicet visione Dei, & de isto inferno nemo liberatur,

F quia illuc nemo descendebat, nisi pro peccato mortali actuali.

Secunda vocatur Lymbus puerorum, idest regio, vel extremitas quædam in qua manent animæ puerorum, quæ in solo peccato originali hinc decesserũt, & quia illud est peccatum mortale, manent animæ illæ in æternum ibi, & post resurrectionem redibũt ad locum ipsum damnati existentes illi quorum animæ ibi prius erant, sed ibi non est pœna sensus, sed damni, ideo ibi neque ignis cruciat, neque aliquod afflictiuum est. Ratio est, quia pœna sensus quæ est pœna actualis datur pro peccato actuali, quod est peccatum commissionis, isti autem nihil fecerunt committendo, nec omittendo, sed contraxerunt maculam originalem, ideo non dabitur eis pęna sensus, sed priuabũtur illo bono, quod alias habituri erant, s. vita æterna, & ita in æternum manebunt.

G Tertia pars vocatur Purgatorius locus, vel ignis, & ibi sunt animę illæ quæ hinc sine peccato mortali decesserunt, sed solum grauatæ erant quibusdam venialibus, vel onere incompletę satisfactionis pro mortalibus, de quibus iam doluerant. & manent ibi quousque satisfecerint, & tunc transeunt ad cęlum empyreum, & ideo ante diem iudicij erunt ibi solum animæ, postea autem nullæ, quia ante illum diem satisfactio completa erit, vel in ipso die cõplebitur, & post resurrectionem omnes beati transferentur in vitam æternam ad cęlum empyreum.

H Quarta pars est Sinus Abrahæ in qua parte fuerũt Sancti Patres vsque ad Christi mortem cum eos inde eduxit, & iam nullus ibi manebit vnquam, quia cœlum empyreum succedet huic loco, de quo infra dicetur, & de omnibus tribus partibus alijs successiue per ordinem.

An quatuor partes inferni, scilicet Lymbus, Purgatorium, Sinus Abrahæ, & Infernus sint in varijs partibus mundi, vel in vna simul. *Quæst.* DXXV.

QVAERETVR de quatuor partibus supra positis, an sint simul, idest sint vnus locus per continuitatem, vel contiguitatem, vel sint in diuersis partibus mundi.

I Aliqui dicunt, quòd sint in diuersis partibus mundi, quia pœna damnatorum est æterna, cum dicatur supra in litera. ibunt hi in supplicium æternum, illi in vitam æternam. ignis autem Purgatorius est temporalis, cum in die iudicij finietur quantum ad omnes, & quotidie quantum ad aliquos, ideo non poterit esse idem locus, quia temporale, & æternum non sunt idem.

Secundo, quia pœna inferni pluribus dicitur nominibus, vt Psal. 10. scilicet sulphur, spiritus procellarũ, & ignis pars calicis eorum. pœna autem purgatorij vno tantum nomine, scilicet ignis, vt innuitur primo

K Cor. 3. cap. vbi ponuntur lignum, fęnum, stipula transire per ignem, & dicitur de igne Purgatorio. ergo non est idem locus.

Tertio, quia Infernus damnatorum est certus locus in quo puniuntur damnati: Purgatorium autem non est locus vnus, sed ibi puniũtur, & purgantur animæ vbi peccata commiserunt. vt dicit Vgo de Sãcto Victore. probabile est, quòd in his locis puniuntur in quibus commiserunt culpam. Et Grego quarto Dialogorum. de Germano episcopo Capuano narrat, quòd ille inuenerit Paschasium qui in balneis purgabatur post mortem. ergo non est idem locus Inferni, & Purgatorij.

Quarto, quia non videtur, quòd sit idẽ locus Lymbi puerorum, & Inferni damnatorum: nam damnati

patiun-

patiuntur in igne, pueri autem nullam afflictionem sustinent, ideo non poterit esse idem locus.

Quinto, quia pueri pro solo originali tenentur, dānati vero pro actuali. ergo non est idem locus carceris.

Sexto, quia non poterit esse Lymbus idem cū Purgatorio, quia in Lymbo sunt damnati, in Purgatorio autem qui beati erunt, & sunt in spe beati, licet non in re.

Septimo, quia status puerorum in Lymbo nunquā finitur, status autem Purgatorius cessat. ergo non est idem locus.

Octauo, quia Sinus Abrahæ non potest esse idem cum aliquo de locis tribus dictis, eo quòd in omnibus illis erat pœna sensus, vel damni, in Sinu autem Abrahæ nulla pœna erat. ergo non est idem locus.

Nono, quia in tribus primis locis tenebātur homines pro peccato aliquo. sed ī Sinu Abrahæ pro nullo peccato tenebantur, sed erant ibi homines sancti, ergo non erat idem locus.

Decimo, quia personæ diuersi status, & honoris nō ponuntur in eodem loco, quia locus locat illos, & indignum est, vt inæquales æquentur, & tamen in Sinu Abrahæ erant viri sancti, in alijs tribus locis erant viri peccatores maxime in inferno damnatorum, ergo non est idem locus omnium, sed erunt diuersa loca.

C Dicendum, quòd multi voluerunt non esse eundē locum ista quatuor dicta. nam voluerunt aliqui Purgatorium non esse vnum locū, sed vbicunque peccatum commissum fuerit ibi purgetur, vt dictum est.

Alij voluerunt Purgatorium esse locum determinatum, sed esse nō sub terra, sed supra nos in aere, scilicet caliginoso, & tamen infernus non est ibi, & ratio horū est, quia in Purgatorio sunt illi quibus post vitam istam manent aliqua purganda, & expletis illis habituri sunt vitam æternam, illi autem propinquiores sunt vitæ æternæ quam nos, quia de nobis incertum est quid fiet, de illis autem certum est, quòd habebūt vitam æternam, ideo debent poni in loco propinquiori ad cęlum, scilicet in aere medio inter nos, & cœlum.

D De alijs duobus, idest Lymbo puerorum, & Sinu Abrahæ dicunt esse simile, idest, quòd non sint idem locus, sed in diuersis partibus terrarum, vel mundi. & apparet de Sinu Abrahæ, quòd multum distet ab inferno, quia Luc. 16. cap. introduxit Christus Abrahā loquentem, & diuitem, & diues petebat, vt mitteretur Lazarus qui erat in Sinu Abrahæ ad refrigerandū linguam eius, dixit autem Abraham, chaos magnum firmatum est inter nos, & vos. & sic ostēdit magnam esse distantiam inter Sinum Abrahæ, & infernum damnatorum in quo erat diues.

Responsio ad supradictam quæst. ex propria sententia.
Quæst. DXXVI.

E DICENDVM, quòd de his locis quatuor quantū ad habitudinem suam idētitatis, vel distinctionis propinquitatis, vel elongationis nō possumus aliquid determinate quasi necessariū asserere, eo quòd de hoc non inuenimus testimonia sacrę scripturę, neque rationem sufficienter continentem, videtur tamen dicendum, quòd sint idem locus per continuitatem quandam, vel saltem contiguitatem. & totus iste locus generaliter infernus appellatur.

Et apparet primo, ꝙ scriptura voluit vocare omnia ista eundem locum, quia dixit inferos pluraliter, vt cum de Christo dicitur descendit ad inferos: vnā autem partem istam si dicere tantum voluisset diceret, descendit ad infernum. Et ex hoc apparet, quòd omnes istæ partes sint sub terra: nam nulla est de qua minus videatur, quòd sit sub terrā quam Sinus Abrahę, eo quòd ille erat nobiliorum personarum locus, s. eorum qui in nullo peccato decesserant, qui autem ad alias partes ibant decesserant in aliquibus peccatis, & tamen Sinus Abrahæ erat sub terra, ergo & aliæ partes a fortiori. Istud patet primo, quia dicitur descēdit ad inferos. Constat autem, quòd Christus moriēs iuit ad Sinum Abrahæ, vt inde liberaret animas sanctorū, sed ad hoc ostendendum dicitur, descendit, ergo locus ille infra nos est, scilicet in corde terræ. (Oēs inferni partes sunt sub terra)

Secundo, quia ad Ephe. 4. capit. de Christo dicitur, quòd qui ascendit ipse est qui descendit ad inferiores partes terræ. sed iuit ad Sinum Abrahæ. ergo ille est in inferioribus partibus terræ circa centrum.

Tertio patet, quia dicitur descendit ad inferos: cōstat autem, quòd Christus de solo Sinu Abrahæ educturus erat sanctos, & illuc iuit, & tamen eundo illuc dicitur descendisse ad inferos quasi ad omnes illas partes descenderit, sed hoc non poterat esse, nisi propter identitatem, vel contiguitatem, quia sic descendendo ad vnam partem ipsarum videbatur descendere ad omnes. ergo simul sunt omnes, vel vnum sunt.

Quarto ex allegata auctoritate Apostoli, scilicet, quòd Christus descendit ad inferiores partes terrę apparet, quòd sit Sinus Abrahæ iuxta infernum damnatorum: nam inferiores partes terræ sunt partes cētrales, quia infra illas nihil est, & tamen de inferno damnatorum constat, quòd est apud centrum, vel in centro terræ, vt patet ex dictis. ergo Sinus Abrahæ qui est in partibus inferioribus terrę erit necessario iuxta infernum damnatorum, idest non poterit inde multum distare, quia si distaret iam alterum ipsorū esset distans a partibus inferioribus terræ. & tunc apparet, quòd omnes aliæ partes idest Purgatorium, & Lymbus puerorum erunt iuxta infernum damnatorum, quia magis videbatur de Sinu Abrahæ, quòd distaret a loco damnatorum quam de alijs, sed non distat, vt dictum est, ergo neque distabunt alia duo loca.

Quinto apparet, quòd Christus voluerit Sinum Abrahæ esse propinquum ad infernum damnatorum, quia Abraham existentem in sinu ipso, & diuitē existentem in sinu damnatorum introduxit loquētes ad inuicem, & tamen si innueret eos distare valde, idest inter quos non posset audiri verbum nō poneret eos loquentes. erant ergo loca propinqua, & ita aliæ duæ partes essent iuxta infernum damnatorum. hæc est enim positio multum rationabilis.

Responsio ad tres rationes positas supra in quæst. 525. quibus probabatur quatuor partes inferni esse in diuersis locis.
Quæst. DXXVII.

EX hoc potest ad argumenta in contrarium respōderi. ad primum cum dicitur, quòd ignis inferni est æternus.

Dicendum, quòd idem est ignis inferni, & purgatorij, & cum sit idem secundum substātiam est dicendum, quòd ignis inferni est æternus, etiam ignis purgatorij æternus erit.

Sed dicendum, quòd aut cōsideratur ille ignis quātum ad durationem, aut quantum ad punitionem. Si primo modo tam ignis inferni quam purgatorij est æternus, quia idem est, & cum semper duret in inferno durabit semper simpliciter. Si secundo modo, dicendum quòd quantum ad damnatos habet operationem

tionem æternam puniendi, quia in æternum ibi manent, qui autem purgantur non manent ibi semper, ideo non affligit ille ignis eos in perpetuum. & tamen si in perpetuum maneret, in perpetuum eos affligeret.

Item apparet hoc, quia dicit Greg. sicut sub eodem igne aurum rutilat, & palea fumat, & ita sub eodem igne peccator cruciatur, & electus purgatur, sed peccatores sunt in igne inferni, ergo idem est ignis inferni, & purgatorij.

Ad secundum dicendum, quòd idem ignis est purgatorij, & inferni, & idem locus per continuitatem, vel contiguitatem, & tamen idem ignis, vt est pertinens ad damnatos, vocatur multis nominibus, vt autem pertinet ad purgandos vno tantum nomine appellatur. Et ratio differentiæ videtur esse, quia ignis inferni est ad puniendum, & ibi nō attenditur aliqua clementia, sed puniēdi seueritas, ideo omnia illa quæ affligere possunt, dicuntur esse apud inferos; scilicet ignis, sulphur, spiritus procellarum, aquę niuium, vermes, & huiusmodi. ista enim nobis videntur terribilia, & afflictiua. in Purgatorio autem non attenditur puniendi seueritas, sed purgatoria clementia, ideo nominatur illud quod est purgatiuum, scilicet ignis, & non oportet alia nominare, & tamen quicquid penale est apud inferos est in purgatorio si aliquid aliud præter ignem sit.

Ad tertium dicendum, quòd locus purgatorius consideratur dupliciter, quia aut de lege communi, aut de speciali dispensatione. Si de lege cōmuni vnus locus omnium purgandorum est continuus inferno damnatorum, vel continuus ei. Si de speciali dispensatione inueniuntur diuersa loca purgatoria, scilicet vbi peccauit quis, vel in alijs locis, vt infra dicetur.

Responsio ad quartam rationem vbi supra positam, Quæst. DXXVIII.

AD quartum dicendum, quòd sicut dictum est omnes istæ quatuor partes, vel sinus sunt vnus locus per continuitatem, quia sunt intra eandem terræ concauitatem in qua est ignis inferni. Et cum dicitur de Lymbo puerorum dicendum, quòd animæ existentes ibi non patiuntur ab igne, sed hoc potest dupliciter stare.

Vno modo, quòd intra ignem sit locus puerorum, & tota illa magnitudo spatij occupetur, & repleatur ab igne.

Alio modo, quòd licet sit idem locus non occupetur totus ab igne, & in aliquo latere loci illius ad quod non accedat ignis, maneant pueri.

Si accipiatur primo modo erit ordo rectus quantū ad situm, vt aliqui distinguunt. Et tamen tunc manet inconueniens, scilicet quomodo in igne existentes non patiantur ab igne.

Dici poterat, quòd animæ non patiuntur ab igne naturaliter quasi altereret eas, vel vrat, sed quia cum sit instrumentum diuinæ iustitiæ habet vim continendi eas inuitas, & cum anima videt se teneri, & impediri effectum voluntatis suæ affligitur, sed ignis nō est instrumentum diuinæ iustitiæ, nisi inquantum Deus vult, & ita solum erit quantum ad illos ad quos Deus voluerit, sed non vult affligi animas puerorum, quia non peccauerunt. ergo non nocebit eis ignis, licet in medio ignis sint.

Sed obijcietur, quòd istud poterat stare ante diem iudicij, sed postea non: nam ante iudicium animæ solutæ sunt corporibus, & in illas non agit ignis naturaliter, post iudicium vero erit homo totus, & in homi-

F nem agit ille ignis naturaliter, ideo si paruuli post resurrectionem fuerint in igne damnatorum, non videtur quomodo non patiantur ab igne.

Dici potest, quòd non patientur ab igne, licet in igne sint, quia ignis quāuis naturaliter habeat, quòd affligere possit, non operabitur ibi, nisi vt instrumentum diuinæ iustitiæ. Et apparet, quia idem ignis affliget magis quosdam damnatos quam alios, non secundum dispositionem ipsorum, sed secundum peccatorum differentiam, quia alias redderetur iniusta vindicta, & tamen pueri nihil peccauerunt. ergo cum nihil puniendum in eis inueniat ille ignis inferni, etiā si in medio ignis ponātur, nullo modo affligentur, id-

G est non vrentur, neque alterabuntur, quod omnibus competet in illo statu, quia nihil erit corruptibile tūc, vt supra ostensum est. neque etiam patiētur spiritualiter, idest intentionaliter recipiendo speciem caloris in sensu tactus, quia ista receptio est afflictiua, cum iste erit modus quo punientur damnati causando dolorem in sensu sine alteratione naturali. vnde sine vlla passione poterunt manere pueri illi in igne.

Alius tamen modus est quo nō oporteat poni istas difficultates, scilicet, quòd Lymbus sit quædam pars magna illius concauitatis inferni plena tenebris, ad quam tamen ignis non pertingit, ideo ibi manentes non poterunt pati ab igne.

Sed obijcietur, quòd semper manet difficultas, quā

H si non sint in igne erunt circa soliditatem terræ, immo in ipsa terra, sed terra est ibi summæ frigiditatis, cum non perueniant illuc radij astrorū ad calefaciendum. vnde dicitur, quòd prę magnitudine frigoris terræ circunstantis ipse ignis inferni confortabitur congregata virtute eius, ideo si pueri non fuerint in igne erūt in summa frigiditate, sed illa afflictiua valde est, & mortificat. ergo manebit idem inconueniens, scilicet quomodo pueri non patiantur a frigore terræ.

Dicendum, quòd verum est illam frigiditatem tātam esse, vt quicunque ibi maneret statim moreretur, & tamen tunc non morientur, quia non poterit esse aliqua actio corruptiua, cum generaliter cessauerit status corruptionis: vnde & quicquid viuens poneretur tūc in igne, vel frigore, nō lęderetur ab igne,

I quia non esset caliditas illa, vel frigiditas corruptiua harmoniæ in qua consistit vita.

Sed obijcietur, quòd licet frigiditas non occideret, affligeret tamen, quia ageret intentionaliter, licet nō naturaliter, sicut damnati affliguntur ab igne, vt dictum est.

Dicunt aliqui, quòd sicut calor agit, vt instrumentum diuinæ iustitiæ, ita & frigiditas, sed ignis inæqualiter punit eos qui inæqualiter peccauerūt, ergo si esset ibi aliquis qui nihil peccasset non puniretur per illum ignem, ita de frigiditate cū non peccauerint pueri illi in aliquo, vt puniri debeant sensitiue, non aget frigiditas illa in eos.

K Aliter autem, & melius dici debet, quòd frigiditas nullo modo poterit agere in corpora puerorum, & ideo non oportet esse miraculū aliquod, neque quòd frigiditas agat, vt instrumentum diuinæ iustitiæ, quia etiam si agat quantum potuerit non poterit affligere pueros. & ratio est, quia ad hoc, quòd damnati, qui non possunt pati ab igne naturaliter corruptionē propter conditionem illius status, possint pati sensitiue est operatio quędam Dei, cū alias non posset ille ignis operari, sed hic non erit necessaria, neque conueniēs operatio Dei contra pueros per frigiditatem, ideo nō vtetur ea, vt instrumento suo, & sic illa non poterit agere aliquid contra pueros. Patet antecedens, quia istæ operationes duæ sunt simul secundum naturam in re

in re illa quæ susceptiua est ambarum, scilicet alterari naturaliter, & sensitiue, quando res quæ sentitur potest naturaliter alterare. cum ergo ex conditione status illius tollatur alteratio quæ est corruptiua, tolletur etiam immutatio sensitiua afflictiua, licet nō tollatur immutatio sensitiua simplex quæ est sine afflictione, vt videre, & audire solum, quæcunque tamen istorum duorum modorum assignatio Lymbi puerorum est satis conueniens: Lymbus autem ex nomine suo extremitatem signat. sicur Lymbū vestis vocamus oram eius, idest extremitatem, quasi sit pars illa puerorum locus quidam ad quandam extremitatem illius capacitatis inferni.

Responsio ad quintam rationem positam vbi supra. Quæst. DXXIX.

AD quintum dicendum, quòd licet pueri teneantur pro solo originali, qui autem sunt in Purgatorio teneantur pro actuali, non sequitur, quòd sit alius locus, quod videtur niti argumentum, quasi sit grauior actus eorum qui actualiter peccauerunt, sed non est verum, quia licet peccatum actuale mortale sit peius quam originale, tamen in existētibus in Purgatorio non est peccatum mortale, sed obligatio ad quandam partem satisfactionis, vel pęnæ pro peccato mortali, quod in viuente per pęnitentiam deletum est quantum ad maculam. Vel potest dici, quòd non est simpliciter peius actuale quam originale, quia originale semper est mortale, actuale vero aliquando est non mortale, sicut venialia.

Aliter potest dici, ꝙ licet essent inæquales in peccato pueri existentes in Lymbo, & existentes in Purgatorio, non est inconueniens manere in eodem loco, sicut in eodem carcere tenentur homines diuersis, & inæqualibus peccatis grauati, sed differt in cruciatu, vel catenis, quia grauiora sustinet vincula qui grauius peccauit, ita poterit esse, quòd pueri, & existētes in Purgatorio sint in eodem loco, & tamē sint diuersæ pęnæ eorum, idest pueri solum in damno, idest priuatione gloriæ, qui autem in Purgatorio ab igne puniuntur, & etiam in damno priuationis gloriæ. De damnatis respectu puerorum qui in Lymbo sunt poterit dici idem, scilicet, quòd sit idem locus, licet sint inæqualium demeritorum, cum in eodem loco possint inferri pęnæ inæquales, & dissimiles.

Aliter etiam potest dici, quòd Infernus damnatorum, & Lymbus puerorum sunt contigua, vel continua, non tamen sunt idem locus totaliter, vt ostēsum est præcedenti quęst. maxime si ponatur ignis non esse in Lymbo, sed quòd sit ad quandam extremitatem Inferni.

Ad sextum dicendum, quòd Lymbus, & purgatorium sunt idem locus. & non obstat, quòd in Lymbo sunt damnati, & in Purgatorio beati, quia in eodem loco possunt esse boni, & mali, sicut hic sunt mixti boni, & mali.

Aliter, & melius qui in Purgatorio manent non sunt beati, sed erunt, ideo quandiu nō sunt beati possunt manere cum eis qui in Lymbo sunt, cū vero effecti fuerint beati non erunt cum eis, sed erunt in cęlo empyreo, licet non est inconueniens beatos actualiter manere in inferno, quia sic factum est in morte Christi quando ipse descendit ad inferos: nam anima sua beata erat, & omnes qui erāt in Sinu Abrahę fuerunt beati videntes clare diuinam essentiam ex tunc quando Christus descendit ad inferos, & mansit ibi cum eis, & infœlicitas inferorum non turbabat istorum gloriam perfectam.

Non est inconueniens beatos actualiter manere in inferno

A Aliter etiam potest dici, sicut supra, quòd coniuncta sunt hæc loca, idest Lymbus, & Purgatorium, sed non sunt vnus locus.

Ad septimum dicendum, quòd non obstat, quia licet quidam maneant in loco semper, & alij ad tempus non mutatur conditio loci. potest tamen esse idē locus in quo aliqui maneant, & alij recedāt, locus tamen continere semper poterat si illi semper ibi manerent, quia non desinit esse locus, sed qui in Purgatorio sunt cessant ibi esse, qui autem in Lymbo sunt nunquam inde recedunt, sed nihilominus potest esse idem locus numero. & tamen dicendum (sicut supra) quòd non sunt idem locus omnino, sed per continuitatem, vel contiguitatem. B

Ad octauum dicēdum, quòd Sinus Abrahæ est eodem modo idem cum alijs tribus, sicut de aliorū identitate inter se dictum est, scilicet per continuitatem, vel continguitatem.

Cum autem dicitur, quòd in alijs erat pœna sensus, vel damni, & in illo non. dicendum, quòd isto modo planum est non esse inconueniens, cū non sit idē locus, sed sit quędam contiguitas, & cuilibet loco potest competere suus status.

Aliter potest dici, quòd etiam si esset idem locus cum alijs non esset inconueniens: nam pœna damni non est respectu loci, sed personarum, cum non sit illa pœna ab aliquo positiuo quod est in loco, & ideo C in eodē loco erit aliquis priuatus aliqua re, & aliquis eam habens. pęna autem sensus magis respicit locū, quia non potest esse, nisi ab aliquo quod habet vim lędendi, & est in loco, ideo affligit existentes in loco. Et tūc videbatur difficultas quomodo idem locus sit in quo aliqui habeant pęnam sensus, & alij non.

Sed dicendum, quòd hoc satis conuenienter stat, quia pęna illa sensus est ab igne, ignis autem non potest agere naturaliter in animam, sed solum, vt instrumentum diuinæ iustitiæ detinendo eam inuitam, cū ergo animæ sanctorū quæ erant in Lymbo nihil mali meruissent, non faceret Deus eas pati ab igne tan- D quam a suo instrumento, dādo ei vim contra animas, ipse autem ignis naturaliter non posset contra illas, ideo animæ sanctorum etiam si in igne existerent nō paterētur aliquid ab eo: corpora autem non erant in igne illo, quia status Sinus Abrahæ non durauit, nisi vsque ad mortem Christi, qui fuit ante resurrectionē generalem quæ nondum est, in qua resumentur corpora, ideo solæ animæ fuerunt ibi, sed in animas non poterat facere ignis aliquid, ideo etiam si esset idem locus cum inferno non esset inconueniens. & tamen dicendum est, quòd licet coniunctus locus esset inferno, non tamen erat idem.

Ad nonum dicēdum, quòd possunt esse in eodem loco sancti, & peccatores, neque istud repugnabit cū interdum sic accidat. Repugnaret autem si esset aliqua qualitas in loco, quæ bonitati, aut malitiæ morali E obuiaret, sed nulla talis est.

Sed dicetur, quòd repugnat ex parte diuinæ prouidentiæ, vel rectæ ordinationis, quòd in eodem loco ponantur boni, & mali, quia non competunt eis eadem.

Dicendum, quòd si existētibus in eodem loco necessario accideret eadem qualitas, non deberent esse boni, & mali in eodem loco, cū mali pœna digni sint, & boni nulla pœna, & locus in quo mali ponūtur debeat esse pœnalis. & sequeretur hoc dato pœna in bonis, sed non debet dari pœna bonis, ergo non deberēt esse tunc in loco vno, sed possunt simul in eodem loco manere homines diuersarum qualitatum, & statuum, ita vt quidam in pęna sint, & alij in iocūditate,

ideo

ideo non repugnat secundum prouidentiam Dei ad tempus saltem bonos, & malos in eodem loco esse.

Ad decimum dicendum, quòd quantum ad vltimam dispositionem de re non ponuntur boni, & mali in eodem loco, & tamen ad tempus nondum completa dispositione de eis possunt simul poni, sicut & nunc secundum diuinam prouideutiam manent boni, & mali mixti in hoc seculo, non facta differentia inter eos in honore, & statu: immo aliquando Deus malis tribuit hęc maiora, idest statū, & honorem, sed in fine non erit sic. nunc tamen nondum est completa dispositio de eis, ideo non est inconueniens sic manere: ita boni, & mali poterant apud inferos manere in eodem loco, dum tamen non paterentur easdem pœnas, & hoc per aliquod tempus, sed tandem non erant ibi mansuri, sed illi qui erant in Sinu Abrahæ transferendi erant ad cęlum empyreum, & etiam illi qui in Purgatorio.

An purgatorium sit vnus locus specialis, vel purgetur vnusquisque in loco in quo peccauit.

Quæst. DXXX.

CIRCA purgatorium autem dicebant aliqui non esse vnum locum, sed quòd puniretur quilibet vbi peccauerat.

Sed dicendum, quòd non stat. Primo quia purgatio fit per ignem, vt patet primo Corinth. tertio capitulo. scilicet, quale opus fuerit cuiusque ignis probabit. & tamen non est ignis in quocunque loco in quo possit anima purgari, ergo non purgantur animę vbi peccauerunt.

Sed forte aliquis dicet, quòd anima purgāda quocunque vadat portat secum ignem quo torquetur, sicut dictum est supra de animabus damnatorum, & de dæmonibus.

Dicendum, quòd non stat. primo, quia falsum est, quòd anima aliquem ignem secum portet, quia neque dæmones, neque animæ quando sunt extra inferos, ferunt secum aliquem ignem, vt quæstione 463. dictum est, ergo multominus animæ purgandæ.

Secundo, quia animæ extra infernum torquentur ab igne inquantum sunt ei alligatæ, scilicet teneri se sciunt, & statim ad illum reducentur ad quod oportet dari determinatum ignem, ad quem habeant talem alligationem, quia ignis in vniuersali nō torquet neque detinet aliquem. ille autem ignis erit animas purgandas affligens, & erit determinatus, ergo a determinato igne torquentur animæ purgandæ.

Tertio quia si aliquis talis ignis detur, ille erit locus regularis purgationis, & locus in quo fuerit ignis ille erit locus purgatorij, sicut cum animæ damnatorum exeunt aliquando de inferno puniuntur ab igne inferni, vt apprehenso, & manet eis infernus, vt locus determinatus pœnæ, ita & ille ignis a quo purgabuntur animæ tanquam apprehenso faciet eas determinari ad certum locum purgationis.

Secundo quantum ad principale, quia non videtur, quòd possit quis puniri vbicunque peccauit, quia peccauit quis in multis locis, ideo deberet simul in omnibus puniri. quod non est possibile. si autem successiue debeat puniri in omnibus non conuenit, quia tunc pœna illorum qui in purgatorio sunt aliquando efficeretur minor, & rursus maior, & iterum minor secundum conditionem peccatorum illorum quę in varijs locis commiserunt, & tamen pœna purgatoria

F videtur esse regularis respectu vnius, & eiusdem ad seipsum, ideo non punitur in varijs locis, idest in quolibet in quo peccauit.

Tertio, quia nō videtur hoc possibile, quia qui punitur purgatorie doluit viuens de omnibus peccatis, & aliq̄ partem satisfactionis egit pro illis, & cum quis viuens satisfacit per opera bona non satisfacit specialiter pro vno peccato, aut pro alio, sed pro omnibus peccatis debetur quædam mensura satisfactionis quę sit velut quędam massa, & de tota illa detrahitur quędam quātitas satisfactionis competens cuilibet operi satisfactorio, ita animabus purgandis respondet determinata quantitas pœnæ pro omnibus peccatis, cū

G non fuerit a viuente tota mensura satisfactionis impleta, & in illa mensura pœnæ non distinguitur quid pro vno peccato, & quid pro alio respondeat, ideo consequenter, nec debet tolerari pars pœnæ illius in vno loco, & pars in alio.

Quarto, quia ponentes purgationem fieri vbicunque peccatum commissum fuit, ponunt rem sine causa: nam locus parum facit ad peccatum, cum sit circunstantia extrinseca, & raro aggrauat, ideo non est causa sufficiens, vt determinate in ipso loco delicti fiat punitio: nam neque leges humanæ hoc faciunt, quia non puniunt hominem determinate in loco in quo deliquit, sicut fur occiditur in loco patibuli, licet in patibulo, vel patibuli loco furtum non commiserit, sed alibi.

H Quinto, quia si purgarentur animæ saluandorum in locis in quibus peccauerunt, eadem ratione punirentur animæ damnatorum in locis in quibus peccauerunt, sed non puniuntur cum sit determinatus locus inferni, ergo neque purgabuntur animæ in locis in quibus peccauerunt, sed erit locus aliquis determinatus punitionis.

An purgatorium sit supra nos in aere caliginoso.

Quæst. DXXXI.

CVM vero dicebatur, quod erat locus purgatorius supra nos in aere caliginoso.

I Dicendum, quòd non stat. Primo, quia (vt dictum fuit) purgatio fit in igne, sed in aere caliginoso non est ignis, sed frigus. ergo non fit ibi purgatio animarum.

Secundo, quia dignior locus erat Sinus Abrahæ quam Purgatorium, cum in Purgatorio esset pœna damni, & sensus. Sinus autem Abrahæ non dabatur, vt locus alicuius pœnę. Etiam quia in Sinu Abrahę erant viri sancti, qui neque peccatum aliquod veniale habebant, neque alicuius satisfactionis onere pro mortali tenebantur, in Purgatorio autem vtrunque erat, & tamen Sinus Abrahæ est in partibus inferioribus terræ, cum Christus descendens illuc dicatur de-

K scēdisse ad inferos, vt patet in symbolo. ergo a fortiori purgatorius locus erit sub terra, & non in aere qui est locus excellentior.

Tertio, quia Gregorius dicit esse eundem ignem infernalem, & purgatorij, scilicet, sicut sub eodem igne aurum rutilat, & palea fumat, ita in eodem igne peccator cruciatur, & electus purgatur, sed ignis inferni est sub terra, ergo necesse est purgatorium sub terra esse.

Quarto, quia nulla ratio mouet ad hoc, quòd ponatur in aere caliginoso, ideo ponendus est locus ille vbi ponuntur alia loca animarum nondum beatarum.

Quinto, quia locus purgatorius est ad pœnam pro peccato

peccato sustinendam, & est locus tristis, sed inferiora loca & obscura sunt tristia, & hoc facit obscuritas & inferioritas in locis quod tristitia in spiritib. ideo cum spiritus qui purgantur adhuc in tristitia sint, debet esse locus purgatorius obscurus & inferior. non est autem talis aer caliginosus, quia locus superior est. Etiam nõ est obscurus, quia licet aliquando sit nubilosus interdum serenus est, ideo conuenit locus ille sub terra qui æternas habet tenebras.

Ad rationem autem cum isti dicebant, quod qui purgantur medij sunt inter nos & beatos in statu, & cętera.

Dicendum, quod quãtum ad statum viatores sunt cum nondũ sint in suo vltimo, appropinquant tamen ad terminum magis quam nos propter suam certitudinem. verumtamen in eo ꝙ purgantur inferiores nobis sunt. nam non sunt in Purgatorio pro conditione status, sed pro peccati reliquijs, pro quibus non satisfecerunt, sed quãtum ad hoc nos sumus superiores qui possumus esse sine onere satisfactionis, aut saltem possumus satisfacere sine pœna inflicta ab extra per propriam operationem, ideo cum nobis sint inferiores quantum ad id de quo purgantur, debent esse in loco inferiori quam nos simus. Item quia propinquiores sunt ad beatitudinẽ qui erant in Sinu Abrahę, quam qui in Purgatorio, cum illi essent certi de beatitudine & nullam pœnam haberent, & tamen illi non erant in aere sed sub terra vt ostensum est. ergo purgatorius locus sub terra erit.

Dicendum igitur ꝙ aut Purgatorius locus consideratur de lege communi, vel de dispensatione speciali Dei. Accipiendo primo modo est locus in concauitate terræ iuxta centrum, & est circa locum damnatorum, ita vt idem ignis vtrosque cruciet i. damnatos & purgãdos, & vocatur generali nomine infernus. sicut omnes prędictę quatuor partes vocantur inferi, & hoc modo Christus dicitur descendisse ad inferos, quasi dicat non ad vnam tantum partem illarum sed ad omnes, scilicet quod per hoc ꝙ coniunctę erant descendendo ad vnam censebatur descendere ad omnes, & vocantur omnes illæ inferi, quia infra nos sunt in profundo terrę.

Si autem accipiatur ex speciali Dei dispensatione. Dicendũ ꝙ non est vnicus locus Purgatorius sed multa loca, cum inueniamus in diuersis puniri animas, & fit hoc ad eruditionem nostram .s. vt nos videntes earum pœnas arceamur a peccatis, & satisfaciamus hic de illis quæ commiserimus.

Etiam fit ad vtilitatem ipsarum animarum quæ puniuntur, & hoc præcipue si enarrant pœnas suas, & dicunt, quę suffragia nostra sint eis vtilia, & sic adiuuantur a nobis ad hoc quòd citius liberentur de pęnis.

Sciẽdum etiam quòd animę quę ex dispensatione puniuntur extra locum Purgatorium non purgantur determinate in locis in quibus peccauerunt, quasi vbicunque peccauerint puniantur, sed accidit puniri eas interdũ in loco aliquo in quo peccauerint, interdum autem foris, sicut magis opportunum est ad manifestationem ipsarum.

Et patet hoc, quia ista dispensatio punitionis extra locum purgatorium fit ad vtilitatem ipsarum animarum & ad nostram eruditionem, ideo fiet punitio in illis locis quę magis cõueniunt ad istam eruditionem & vtilitatem, sed interdum quis peccauit in tali loco in quo si puniatur nulli apparebit, neque erudiretur quis ex illo, neque ipse vtilitatem suffragiorum consequitur, ideo oportet, quòd puniatur in alio loco in quo possit apertius se manifestare ad prædicta. ideo interdum in locis in quibus peccauerunt puniuntur, interdum non, & cum in loco ipso peccati puniuntur

A hoc ideo fit, vt cum apparuerint reuelent peccatum, quod ibi commiserunt, & ex illo fit fortassis abundantior eruditio, si tamen peccatum, quod quis commisit in loco non sit reuelandum, non oportet, quòd anima potius patiatur in loco peccati, quam alibi.

De loco vbi Abrahæ Sinus situs sit. Quæst. DXXXII.

Circa Sinum Abrahę aliqui dicebãt supra quęstione 521. quòd non esset circa infernũ damnatorum, quia Christus dixit chaos magnum firmatum esse. dicendum, quòd iuxta

B infernum damnatorum est Sinus Abrahæ, quia omnes prædictę quatuor partes sunt intra illam magnam concauitatem terræ, quæ est circa centrum, & sunt omnes illæ vnus locus per contiguitatem, vel continuitatem.

De chaos autem firmato dicendum, quòd non est distantia inter loca illa, sed obstaculum prohibens trãsitum, sicut inter domos coniunctas sunt fortes materię, quæ vetant mutuum transitum, licet contigua sint ędificia.

Et apparet ex modo loquendi, quòd non signetur ibi distantia aliqua, sed obstaculum medium, nam dicitur Lucæ 16. ex verbis Abrahæ, & in his omnibus

C inter nos, & vos chaos magnum firmatum est, vt hi, qui volunt hinc transire ad vos non possint, neque inde huc transmeare. istud autem chaos prohibens non erat aliquid corporale, quia corporalia non possunt impedire transitum animarum, sed erat spirituale aliquid, scilicet Dei dispositio, & diuersitas status, erat enim lex ęterna Dei, vt damnatus non possit saluari, & saluus non possit dãnari, sed transire de Sinu Abrahę in locum tormentorum erat transire de beatitudine in damnationem, & e contrario, ideo neque erat possibile ire, neque redire.

Etiam ad consolandum diuitem non erat possibile, quòd transiret Lazarus, sicut diues petebat, quia sicut lege æterna vetitum est damnatos saluari, & iam saluos damnari, ita & damnatis determinate manenti-

D bus apud inferos interdicta est omnis consolatio a spiritibus beatorum, & hoc erat magnum chaos, quod firmatum erat in medio, vt non posset Lazarus transire ad refrigerandum linguam diuitis, & non significabatur distantia magna localis.

Sed obijcietur, quòd Christus ostenderit multum distare loca ista, quia Lucæ 16. capitulo dixit diues sepultus est in inferno, eleuans autem oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham de longe & Lazarum in Sinu eius, & ipse clamans dixit, pater Abraham, &cęt. ergo longe erat Sinus Abrahæ a loco inferni.

Dici potest vno modo, quòd ista longinquitas vel distantia non tantum refertur ad locum quantum ad

E statum, quia in Sinu Abrahæ erat consolatio, in inferno autem erãt tormenta, vt patet eodem capitulo, scilicet eleuans autem oculos suos, cum esset in tormentis, & rursus, recordare fili, quia recepisti bona in vita tua, Lazarus autem similiter mala: nunc autem iste consolatur, tu vero cruciaris, & tamen ista maxime distant, scilicet, consolatio, & cruciatus.

Secundo potest dici, quòd etiam si non solum parum distarent, sed etiam si essent idem locus infernus damnatorum, & Sinus Abrahę, poterat vnus, idest diues longe esse a Lazaro, sicut una ciuitas, est vnus locus communis omnium habitantium in ea, & tamen intra illam distat, vnus ciuis ab alio. Ita cum ibi essent multi in inferno damnatorum, & mul-

& multi in Sinu Abrahæ poterat valde distare Lazarus a diuite.

Tertio potest dici quod ista quidem erat aliqua distantia inter Lazarum & diuitem, sed non magna. nā diues poterat loqui ad Abraham, & Abraham ad Lazarum, sed si significaretur inter eos valde magna distantia non introducerentur loquentes, erat ergo parua. non tamen erant coniuncti, quia tunc non diceretur diues clamans sed loquens, & tamen clamans dicitur. vt cum dicitur quod vidit Abraham de longe.

Dicendum ꝙ longe & prope respectiue dicuntur, & quod ad vnam rem est prope, ad aliam est longe. vnde aliquādo spatium decem pedum vocabitur longe, & interdum distantia duarum leucarum dicetur prope, & ita quantumcunque paruum spatium poterat dici longe.

Quarto potest dici, quòd vere erat longe, quia aliquanta distantia erat non solum inter Lazarum & diuitem, sed etiam inter infernum & Sinum Abrahæ. Et ratio est quia licet omnes istæ quatuor partes vel sinus sint quidam locus continuus, tamen accipiendo vnam partem respectu alterius est distantia inter illas. nam infernus damnatorum, est inferior, & Sinus Abrahæ non est coniunctus illi, sed mediat locus purgatorius, ideo extremitas inferni & Sinus Abrahę inter se distant. vnde conuenienter potuit dicere Christus ꝙ diues vidit longe Lazarum in Sinu Abrahæ.

Quomodo hæ quatuor partes, seu loca inferni ordinantur inter se quoad situm. Quæst. DXXXIII.

Cum vero dictum sit de his quatuor locis, vel partibus eiusdem loci continui, videndum est nunc de habitudinem istorum quantum ad Situm.

Dicendum, ꝙ aliqui ordinant ista loca secundum sub & supra. & dicunt quòd infernus damnatorū est locus infimus omniū, & supra hunc est Lymbus puerorum, & supra illum est purgatorius locus, & supra illum Sinus Abrahæ. Sic dicit Beatus Thomas de Aquino. 3. sent. d. 21. s. quadruplex est infernus. Vnus est damnatorum in quo sunt tenebræ quantum ad carentiam gratiæ, & est ibi pœna sensibilis. & iste est locus damnatorum. Alius est infernus supra istū in quo sūt tenebrę quantum ad carentiā diuinæ visionis, & quantum ad carentiam gratiæ, sicut in pręcedenti inferno, sed non est ibi pœna sensibilis, & dicitur Lymbus puerorum. Alius est supra hunc in quo sunt tenebrę quātum ad carentiam diuinæ visionis, sed non quantum ad carentiam gratiæ, & est ibi pœna sensus, & dicitur purgatorium.

Alius est supra hunc in quo est tenebra quantū ad carentiam diuinæ visionis, sed non quantum ad carentiam gratiæ, & non est ibi pęna sensibilis, & iste est infernus Sanctorum Patrum.

Est autem dicendum quòd ista assignatio locorum quantum ad sitū non colligitur ex sacra scriptura, quę de eis non loquitur, sed ex ratione aliqualiter colligitur. nam constat ex supra positis omnia hæc loca poni infra terram in quadam eius concauitate iuxta centrum, & ideo ex ratione qua ponuntur hæc infra terram apparet ordo ipsorum. spiritus enim soluti corpore si sunt extra vitam ęternam sunt necessario tristes, ideo cōpetit eis locus tristis, ideo omnes spiritus qui non sunt in cęlo Empyreo debebant esse infra terram. Et hoc duabus rationibus.

Prima quia fere omnes spiritus soluti corporibus, qui non sunt in vita ęterna sunt in aliquo peccato, & pro peccato puniuntur, sed peccatum facit rem minimi valoris, ideo debet esse in loco minimi valoris. Iste

F autem est locus infimus, ideo omnes animæ quę sunt in pœna debent esse infra terram, cum in peccato vel obligatione pro peccato adhuc maneant, ideo infernus damnatorum, & Purgatorium & Lymbus puerorum debebant esse infra terram.

Secunda causa est tristitia, quia quod in corporibus est pondus hoc in spiritib. est tristitia, sed pondus constituit rem in loco inferiori, ideo & tristitia idem faciet, sed omnis spiritus solutus a corpore siue sit ī peccatō siue non, dūtamen non sit in vita ęterna, est necessario tristis, ideo erit in loco inferiori, scilicet sub terra, & sic etiam spiritus sanctorum qui erant in sinu Abrahę necesse erat vt sub terra essent. nam cum non

G essent in vita ęterna necesse erat quod haberent quandam tristitiam, & talibus competit inferior locus, scilicet sub terra. generaliter ergo omnis anima quæ nō est in vita ęterna post separationem a corpore est sub terra. Dato hoc apparet ratio ordinis inter loca ista, quia necesse est quod infernus damnatorum sit inferior omnibus his locis.

Et prima ratio est quia cum peccatum faciat rem esse infra, quanto peccatum maius fuerit tanto erit res inferior, sed nullum peccatum est maius quam damnatorum, qui sunt in peccato mortali actuali, ergo illi sunt inferiores. nam qui in Lymbo sunt solum habēt Originale, ꝙ licet sit mortale, quia tamen, non est a-

H ctuale minus est, qui autē in Purgatorio non sunt in peccato mortali, sed in solo actuali, vel in sola obligatione tolerandi pęnam pro satisfactione incompleta.

Secunda est quia quanto aliquis spiritus, est tristior tanto est in loco inferiori, quia vero nulla est maior tristitia quam illa quam habent damnati, cum habeāt pœnam duplicis carentię. s. gratiæ, & glorię, & pęnam sensus, cęteri autem minora mala habent vt patet ex dictis, ideo illi erunt in loco inferiori.

Supra hunc dicitur esse Lymbus puerorum iuxta præcedentem assignationem. Et ratio huius est quia post damnatos nullum est maius peccatum, quia eorum qui sunt in Purgatorio non est peccatum mortale actuale, sed vel nullum est, vel est solum veniale. eo-

I rum autem qui in Lymbo sanctorum nullum est peccatum, ideo erunt pueri in Lymbo & infra Purgatorium, & consequenter immediate supra infernum damnatorum.

Secundo quia pueri qui sunt in Lymbo sunt tristiores. nam tam qui in Purgatorio sunt quam qui in Sinu Abrahæ habent gratiam, & expectant, aut expectabant gloriam. qui vero in Lymbo in æternum damnati sunt, ideo tristiores sunt, & sic inferior locus eis competit.

Sed tunc obijcietur, cum ponatur Lymbus puerorum supra infernum damnatorum, & infra Purgatorium, necesse est ꝙ sit ignis in Lymbo. nam ipse ignis qui est in inferno est in Purgatorio, & ita continuatur de vno ad alterum, sed Lymbus puerorum est in me-

K dio amborū, ergo ignis inferni erit in Lymbo, & tunc manebit difficultas quomodo non sit pœna sensus in Lymbo cum sit ibi ignis qui affligit sensitiue.

Dicendum quod Lymbus puerorum potest dupliciter poni. Vno modo, vt sit secundum ordinem Situs supra infernum damnatorum inter eum, & purgatorium.

Alio modo vt sit ad latus inferni damnatorum, & quasi ęqualis ei in situ, sed aliquo modo superior erit, quia infernus damnatorum putatur esse in centro, vel centrum tenere, & ideo ad quamcunque partem sit Lymbus puerorū erit superior inferno. Si aūt posuerimus Lymbum quasi ad latus, non erit ignis in eo, & tolletur hoc inconueniens. Si autem fuerit directe supra positus, erit ignis in eo sicut est in purgatorio. Sed dicetur

dicetur quod ignis non affligit ibi puerorum animas nunc, nec affliget ipsos pueros post resurrectionem ibi existẽtes. ratio autem & modus possibilitatis ostenditur sup.

De Purgatorio ratio est ꝙ sit statim supra Lymbũ puerorum & infra Sinum Abrahæ: quia peccatum eorum qui in Purgatorio sunt minus est peccato illorũ, qui in Lymbo, quia in Lymbo sunt pueri in peccato mortali, in Purgatorio autem nullus est in mortali, sed in veniali aut nullo. debent autem esse sub illis qui sunt in Sinu Abrahę: quia in nullo habent illi peccatum, ideo sub nullo esse debent, & tamen ad istos pertingit ignis inferni, quia isti habent pœnam sensus.

De Sinu Abrahę ex rationibus supra positis apparet quod sit in parte suprema istorum locorum, quia qui ibi sunt in nullo peccato sunt, neque in onere alicuius satisfactionis inexpletę. in alijs autem locis sunt in peccato, aut saltem in obligatione pœnę, ideo locus iste est sublimior, & ad locum illum non pertingit ignis, & tamen licet pertingeret in nullo noceret sicut dictum est supr. de Lymbo si ponatur ibi ignis. sunt tamen tenebræ corporales ibi, quia non peruenit illuc aliquod lumen.

Etiam quia sic conueniebat animabus ibi existentibus. s. esse in loco tristi, cum nondum habentes visionem Dei necesse erat vt tristitiam haberent, quia illa carebant, & istam habitudinem ostendit Christus aliquo modo. nam dicitur Luc. 16. ꝙ diues mortuus est & sepultus in infernum, Lazarus vero ab Angelis portatus est in Sinum Abrahæ, & dicitur ꝙ diues eleuans oculos suos cum esset in tormẽtis vidit Abraham de longe, & Lazarum in sinu eius. ergo cum ad videndũ Lazarum in Sinu Abrahæ debuerit eleuare oculos, oportebat ꝙ Sinus Abrahæ esset supra sinum damnatorum in quo erat diues.

An præcipua conditio ignis inferni, est quod sit perpetuus, uel æternus. *Quæst.* D X X X I I I I.

CVM autem dictum sit de his, quattuor partibus inferorum, est nunc redeundum ad singulas ipsarum. est autem prima infernus dãnatorum, & licet omnes istę partes vocẽtur inferi vel inferni, vel iuxta illud ad Phili. 2. c. cęlestiũ, terrestrium, & infernorum. & illud, descendit ad inferos. tamen absolute loquendo, & singulariter locus damnatorum vocatur infernus. vnde & interdum ipsum vocamus infernum quasi aliæ tres partes nõ sint inferni. sic dixit Christus Luc. 16. quod mortuus est diues & sepultus in infernum, Lazarus autem portatus, est ab Angelis in Sinum Abrahæ. & sic Sinũ Abrahæ non vocauit infernum, & locum damnatorum solum vocauit infernum.

De hac ergo parte præcipua considerandum est, quantum ad pęnas eius, & quia in inferno aut est sola pœna ignis, aut est pręcipua. Dicendum est prius de igne inferni. Et est id dubium de conditione ignis inferni.

Dicendum primo quod conditio ignis inferni, est quod sit perpetuus vel æternus. Sic enim Christus dixit supra in litera, ite maledicti in ignem ęternum. Et vocatur æternus, idest perpetuus, scilicet qui nũquam finietur, & ideo sicut nunquam finietur ignis, ita nunquam morientur damnati qui in eo sunt, & pœna nũquam cessabit. sic dr̃ Psal. 80. inimici Domini mentiti sunt ei, & erit tempus eorum in sęcula, i. semper. vocatur tempus eorum tempus durationis ad pœnam, & sunt inimici Dei ipsi damnati, quia si aliqui possunt dici inimici Dei, illi potius quã alij dicentur, quia sunt magis elongati ab eo.

A Causa autem quare duret ignis ille semper, est vt semper puniantur damnati. modus autem quo durat est vel conditio materiæ, vel elongatio a contrarietate actionis quæ est corruptiua, vel voluntas Dei, cum sit instrumentum diuinę iustitię, vel quia locus ille effectus est naturalis ignis, scilicet data ei qualitate conseruatiua, quæ est in sphęra ignis, secundum quam est locus ille naturalis igni, de quibus modis supra dictũ est.

An ignis inferni sit unus uel multi. *Quæst.* D X X X V.

SED est dubiũ de illo igne an sit vnus vel multi. Aliqui putant, quod quilibet ardet in igne suo, cum non sit eadem pœna omnium sed inæqualis.

B Dicendum, ꝙ vnus ignis est per continuitatem in tota regione damnatorum, immo etiam in Purgatorio est ipse idem ignis qui est in inferno damnatorũ, & vbique est æqualis vigoris, & ardoris, & materia eiusdem conditionis est, in qua est totus ignis, scilicet sulphur, & pix.

Sed dicetur, quomodo damnatorum sunt pœnæ ęquales, & inęquales cum ignis idem sit. Aliqui dicũt hoc prouenire ex eo, ꝙ illius ignis est actio spiritualis per intentionem speciei facientis sentiri dolorem, & non vrentis, neque calefacientis.

Dicendũ ꝙ non stat quia quęcunque sit actio ignis ꝙ illa sit inæqualis ad diuersos non inæqualiter dispositos naturaliter, cum ignis idem & æqualis semper sit admirandum est.

C Est ergo dicendum quod prouenit hoc ex dirigente ignem in actione. operatur enim vt est instrumentum diuinę iustitiæ. Deus autem inæqualiter peccantibus inæquales pœnas tribuit, ideo sic dirigit ignem, vt ab eodem ęqualiter ardente patiatur plus qui magis peccauit, & minus qui minus peccauit, & secundum proportionem peccati sit proportio pęnarum. Et hoc apparet quia ignis non poterat aliquid agere in animam separatam, quæ non alteratur, neque in materia communicat, neque sentit, sed Deus facit, vt possit pati anima ab igne veluta detinente eam, & hoc solum potest inquantum, est instrumentum diuinæ iustitię.

D Cum ergo detinere non posset ignis animam quocunque modo nisi Deo agente, ita quod ex detentione sequatur parua, aut magna afflictio, siue tanta, & tanta, non prouenit nisi ex Deo dirigente, & conferente hanc vim igni ut est instrumentum suæ operationis, & hoc est quantum ad pœnam animarum separatarum. quantum vero ad pœnam damnatorum post resurrectionem, quæ est per actionem intentionalem ignis affligentis inquantum sentitur & sine corruptione, debebat esse afflictio æqualis ad omnes, cũ ignis sit æqualiter disproportionatus omnibus, sed affliguntur quidam plus, alij minus, quia Deus varie vtitur igne vt instrumento suo ad punitionem damnatorum inęqualiter peccantium.

E

An pœna inflicta ab igne sit semper æqualis. *Quæst.* D X X X V I.

ET rursus quęretur de pęna inflicta ab igne an sit semper ęqualis, vel intendatur, & remittatur.

Dicendum ꝙ nunquam intenditur neq; remittitur sed est æqualis, & rõ est quia si remitteretur siue minueretur, aut fieret hoc ex conditione patientis, aut ex cõditione ignis, aut ex intentione Dei. Non primo modo, quia patiens semper est aptũ æqualiter

pati, cum sit actio non corruptiua. in actione enim naturali qua aliquid alteratur licet sit æquale agens in tota actione continua poterit patiens inæqualiter pati, eo quod per continuam alterationem læditur virtus sensitiua, & non manet eadem aptitudo ad sentiendum malum quod infertur: sed hic est actio intentionalis solum, & non corrumpitur, nec alteratur organum licet fiat magna afflictio, ideo manet æqualis dispositio ex parte patientis ad sustinere posse æqualem pœnam. Etiam ex parte ignis est æqualis actio, quia ille nō minuitur, sed manet vnus & æqualis, sicut ergo vt instrumentum diuinæ actionis potest semel inferre pœnam certam poterit semper illam infligere. Ex parte etiam Dei non remittitur actio, quia hoc fieret secundum rationem quasi iam minora mereretur qui punitur, sed non est verum. nam qui in inferno punitur secūdum certum gradum pœnæ, hoc ideo sustinet quia habet certum gradum culpæ, ideo quandiu perseuerauerit idem gradus culpæ & debiti, manebit eadem pœna, sed damnati licet puniantur nunquam satisfaciunt in aliquo, quia non potest quis satisfacere qui est in peccato mortali. non ergo soluūt aliquid de debito, ideo quantumcunque puniantur, semper manet obligatio ad pœnam æqualis, quasi nunquam soluere inceperit, sed quādiu est obligatio æqualis debet esse pœna æqualis, ergo semper erit pœna damnatorum æqualis. Item si pœna damnatorum diminueretur in aliquo, necesse erat tandem totam finiri, quod falsum est, quia est æterna. Et patet hoc quia licet in duratione sit pœna illa infinita est finita in acerbitate. & quorūdā maior aliorum minor. si ergo aliquid de ista acerbitate aliquando minueretur, sicut vna die aliquid tolleretur, ita alia die æquale, & per æqualia tēpora tollerentur æquales portiones acerbitatis, & ideo necesse erat vt aliquādo nulla acerbitas maneret, sed non existente aliquo gradu acerbitatis non potest esse pœna aliqua, ideo desineret esse pœna illa simpliciter, & non esset æterna, non ergo remittitur aliquid de illa acerbitate, quam semel habet ipsa pœna, sed semper æqualiter patiuntur damnati.

An iustum sit puniri peccatores in inferno pro peccato temporaliter commisso, & unde proueniat ista æternitas pœnæ in eis. Quæst. DXXXVII.

QVONIAM autem dictum est de ista pœna ignis quod est æterna, est dubium an iustum sit puniri peccatores æternaliter in īferno pro peccato quod temporaliter commiserunt.

Aliqui dicunt quod non est iustum, quia pœna vt iusta sit non debet excedere delictum Deut. 25. c. secūdum mēsuram delicti erit plagarum modus sed omne peccatum commissum ab homine fuit temporale. ergo nullum punietur in æternum.

Secundo quia duorum peccatorum mortaliū vnū est altero grauius, ergo vnum debet grauius puniri, quam alterum, sed nulla est maior pœna æterna cum sit infinita, ergo non debebitur cuilibet peccato, sed vel nulli vel maximo, quod vnum tantum est, immo nulli debebitur, quia si alteri peccato debetur minor pœna non erit æterna, sed nullum peccatum est quod tantum distet ab altero in grauitate quantum finitum ab infinito, ergo si alicui peccato debetur pœna minor æterna, nulli debebitur æterna.

Tertio quia a iusto iudice non infertur pœna nisi ad correctionē, vnde 2. Ethicorum dr quod pœnæ sunt quędam medicinæ, sed quod impij puniantur in æternum nō est ad eorum correctionem neque aliquorum aliorū, cum tunc non sint futuri aliqui qui per talem pœnam corrigi possint, ergo nō dabitur pœna æterna pro peccatis.

F Quarto omne quod non est per se volitum nullus vult nisi propter aliquam vtilitatem, sed pœnæ non sunt a Deo per se volitæ, quia Deus nō fecit mortem, neque delectatur in pœnis, aut perditione viuorum. Sap. 1. c. sed ex pœna perpetua nulla vtilitas accidere potest. ergo Deus non infert pœnam æternam.

Quinto quia nihil eorum, quæ sunt per accidēs est perpetuum, vt ostenditur. 1. de Cælo & Mundo, sed pœna est eorum quæ sunt per accidens, cum sit contra naturam. ergo non potest esse perpetua.

Sexto quia iustitia Dei videtur exigere hoc vt peccatores ad nihilum redigantur: quia per ingratitudinem meretur quis accepta beneficia perdere, inter cætera beneficia maximum est esse, ergo iustū est quod omnis peccator qui per ingratitudinem Deum offendit,

G etiam esse amittat, sed si esse perditur neq; poterit manere pœna. ergo non erit pœna æterna.

Dicendum quod non est dubium quin pœna damnatorum pro peccatis eorum erit æterna, quia sic Christus dixit. Ite maledicti in ignem æternum, & dicitur etiam ibunt hi in supplicium æternum. Item sicut se habet præmium ad meritum, ita se habet pœna ad culpam, sed secundum diuinam iustitiam præmium æternum debetur pro merito temporali Io. 6. c. omnis qui videt Filium & credit in eum habet vitam æternam, ergo culpæ temporali debebitur secundum diuinam iustitiam pœna æterna. Sed vnde proueniat ista æternitas pœnæ est dubium.

H Dicendum quòd in pœna duo considerantur, scilicet quantitas acerbitatis, & quātitas durationis. quātum ad primum est differentia in pœnis omniū damnatorum, quia non est vna æqualis alteri, sed aliqua, est dupla vel tripla ad alteram. quantum ad secundum est æqualitas: quia pœna cuiuslibet damnati est æterna. primæ enim quantitati pœnæ, idest acerbitati respondet quantitas peccati secundum se, idest quanto fuerit grauius peccatum tanto maior est pœna, & ideo ex quocunque accipiat peccatum grauitatem erit verum generaliter, quòd quanto aliquod peccatum est

I grauius tanto pœna eius est acerbior, & ideo quia quidam damnati multo plura commiserunt peccata, quam alij, & maiora, erit pœna eorum apud inferos multo maior.

Vnde accipiatur æternitas pure in damnatis an ex conditione Dei, uel ex dispositione peccantis uel alias. Quæst. DXXXVIII.

DE æternitate autem pœnæ vnde accipiatur dubium est, quia in hac sunt æquales omnes damnati, cum tamen eorum peccata non sint æqualia.

Aliqui autem dicunt, quod accipitur æternitas ista ex conditione Dei contra quem peccauerunt. ille est enim dignitatis infinitæ, ideo cum mensuretur iniu-

K ria ex quantitate dignitatis eius qui illam suscepit, vt dicitur quinto, Ethicorum, & sic magis peccat qui principem alapa percutit, quam qui percutit alium, & forte quam qui occidit alium priuatum hominem Deus autem, est infinitæ dignitatis, erit ergo pœna peccati quodammodo infinita. non potest autem esse infinita in acerbitate, erit, ergo saltem in duratione.

Sed dicendum quod licet istud habeat aliquam apparentiam, non est ista causa totalis neque simpliciter vera. non est enim verum quod ex hoc, quòd peccat homo in Deum qui est infinitus sit peccatum infinitum, quia tunc sequeretur quod nullum peccatū esset maius alio. nam omne peccatum est contra Deū, quia est

est contra legem eius, & nõ potest quis peccare quin Deum offendat, hoc autem falsum est. Et in hoc redarguitur illa propositio Tullij in Paradoxis, scilicet parua inquit culpa, vt magna est, i. vna culpa non est maior alia. etiam apparet quia sacra scriptura dicit vnũ peccatum esse maius alio Deut. 25. secundum mensuram delicti erit plagarum modus.

Item omnes leges humanę, & omnes gentes hoc semper crediderunt, ꝙ pro vno delicto maior pœna dari debeat quam pro alio, & hoc non est nisi quia vnum putant esse maius alio, sed si quodlibet esset infinitum, nullum esset maius alio, ergo licet sit quodlibet peccatum in Deum nullum est infinitum. Item si peccatum esset infinitum, quia est in Deum, daretur pro illa pęna infinitę acerbitatis, sed non datur, ergo non est infinitum aliquod peccatum.

Sed dicetur ꝙ nõ est infinitę acerbitatis pęna, quia nulla creatura posset illam sustinere, & quia nullũ infinitum secundum magnitudinem potest dari.

Dicendum ꝙ non sufficit, quia si nõ potest quis sustinere pęnam infinitę acerbitatis, deberet ergo dari cuilibet tantę acerbitatis pęna quantum sustinere posset, sed falsum est, quia quilibet damnatorum quantumcunque grauem pœnam habeat potest sustinere acerbiorem. Item daretur omnibus pęna ęqualis acerbitatis, cum possint sustinere ęqualiter, sed non datur. Item cum in inferno dentur pęnę iustę datur cuilibet quantum meruit, sed nulli datur maioris acerbitatis pęna quam sit illa quam sustinet. ergo nullus maiorem meruit, & sic nullus meruit pęnam infinitã, non ergo fuit peccatum infinitum licet sit in Deum.

Et ideo dicendum est ꝙ licet ex conditione obiecti accipiat actus in moralibus maioritatem & minoritatem, tamen non est necesse ꝙ si obiectum est infinitũ sit peccatum infinitum. sic enim est in habitib. scientificis qui distinguuntur per obiecta. nam excedunt se secundum conditionem obiectorum, tamen non est necesse ꝙ tantum se excedãt habitus quantum se excedunt obiecta, quia tunc essent ęquales habitus obiectis sicut habitus sciẽtificus de lapide & de Deo. nam non excedit habitus scientificus de Deo habitum de lapide tantum quantum excedit Deus lapidem, quia alias esset habitus de Deo ęqualis Deo, idest infinitus, & falsum est. ita ergo peccatum cõtra Deum accipit ex hoc quandam grauitatem, quam non haberet si esset aliquod peccatum quod non esset contra Deum, sed nõ est infinitum neque ęternum, ideo non habet ex hoc peccatum, ꝙ pęna duret pro eo in ęternum, s. quia contra Deum est.

Secundo dicunt aliqui, ꝙ accipitur ęternitas pęnę pro peccato ex dispositione peccantis, quia vt ait August. 21. lib. de ciui. Dei. non respondet duratio pęnæ durationi culpę. non enim adulterium quòd in momento temporis perpetratur momentanea pęna punitur, etiam secundum leges humanas, sed respicit duratio pęnæ dispositionẽ peccantis, quandoque enim ille qui peccat in aliqua ciuitate ex ipso facto efficitur dignus, vt totaliter a communione ciuitatis repellatur, vel per exilium perpetuum vel per mortem, quandoque vero non redditur dignus, ut a societate ciuiũ totaliter excludatur, & ideo vt possit esse conueniens membrum ciuitatis, pęna ei prorogatur vel breuiatur secundum quòd expedit eius correctioni, vt in ciuitate conuenienter & pacifice viuere possit, ita secũdum iustitiam diuinam aliquis ex peccato dignus redditur penitus a ciuitatis Dei consortio separari, quod fit per omne peccatum quo quis contra charitatem peccat, quæ est vinculum vniẽs ciuitatem prędictam, & ideo pro peccato mortali quod est contrarium charitati aliquis in ęternum a societate sanctorũ exclusus ęterA nę pęnę subijcitur, quia vt ait August. 21. lib. de ciuit. Dei quod est de ciuitate ista mortali homines supplicio primæ mortis, hoc est de ciuitate illa immortali homines supplicio secundæ mortis auferre. Quod vero pœna, quam ciuitas mundana infligit non reputatur perpetua hoc est per accidens propter duo, scilicet vel quia homo ipse qui punitur non perpetuo manet vel quia ipsa ciuitas aliquando deficit, alias enim pęnę essent perpetuę, vnde si homo exul in perpetuum maneret, pęna exilij, & seruitutis, quæ secundum legem infliguntur, in æternum manerent in eo, qui autem ita peccauit, vt non reddantur digni excludi penitus a consortio ciuitatis Dei, sicut qui peccauerunt venialiter, habebunt pęnam breuiorem, aut diuturniorem secundum, quod peccata plus, aut minus eis inhæserunt.

B

Tertio dicunt aliqui fieri hoc quia peccantes mortaliter peccauerunt contra bonum ęternum, dũ contempserunt vitam ęternam. Et hoc est quod August. dicit 21. libr. de ciuita. Dei. factus malo dignus ęterno: quia illud in se peremit bonum quod esse posset ęternum.

Sed dicendum. ꝙ aut istud æternum contra quod peccauit homo accipitur pro Deo quem offendit, aut pro charitate contra quam egit.

Si primo modo non est verum quòd ideo est infinita pęna peccati, sicut ostensum fuit in primo modo istorum.

C

Si vero accipiatur pro charitate redit in pręcedentem modum.

Quarto dicunt hoc fieri alij quia peccauit homo in suo æterno, & intelligũt aliqui hoc idest, quod homo peccauit contra Deũ qui est suus ęternus, idest Deus suus & æternus. Sed non est iste sensus, quia diceretur tunc quod peccauit homo contra suum ęternum, vel in suum ęternum, & non in suo ęterno, sed est sensus ꝙ peccauit homo in ęternum, ideo debet puniri in æternum. non autem peccauit in æternum simpliciter, cum homo non viuat in ęternum, sed peccauit in suo ęterno, idest in sua ęternitate. homo enim est in tempore, & tempus, est quędam participatio ęternitatis, quia quęlibet mensura durationis participat ęternitatem quę est mensura excedẽs omnium ęuiternorum & temporalium, & est exemplar participatum ab his. si ergo homo peccat quandiu viuit, vel in peccato vsque ad mortem manet, dicitur peccare in suo ęterno, idest quandiu durat sua ęternitas, & dignum est vt qui peccauit in æterno suo, quod nunc ei datum est, puniatur in ęterno simpliciter. i. quandiu Deus durabit, & sic dicit Greg. li. 31. Mor. ad magnam Dei iudicantis iustitiam pertinet, vt nunquam careant supplicio, qui nunquam carere voluerunt peccato.

D

Si autem obijciatur, ꝙ quidam peccantes mortaliter proponunt vitam suam emendare aliquando, & ita secundum hoc non essent isti digni æterno supplicio. Dicunt aliqui ꝙ intelliguntur verba Hilarij de voluntate quæ manifestatur per opus. qui enim in peccatum mortale propria voluntate labitur, ponit se in statu a quo erui non potest nisi diuinitus adiutus, vnde ex hoc ipso ꝙ vult peccare vult consequenter perpetuo in peccato manere. Est enim homo spiritus vadẽs & non rediens. vt dicitur Psal. 102. i. per se vadens in peccatum, & non rediens per seipsum. sicut si aliquis se in foueam projceret vnde exire nõ posset nisi adiutus, posset dici ꝙ in æternum ibi manere voluit quantumcunque aliud cogitaret.

E

Quinto dicunt aliqui, quod ex hoc, quod aliquis peccat mortaliter, ponit, finem suum in creatura, & quia ad finem uitæ tota uita ordinatur, ideo ex hoc ipso totam, uitam suam ordinat ad illud pec-

peccatū, & vellet in perpetuo peccato manere si hoc sibi posset esse impune, & hoc est quod dicit Gregor. 29. li. Morā. super illo verbo Iob 41. c. s. æstimabit abyssum quasi senescentem, scilicet iniqui, ideo cum fine deliquerunt quia cum fine vixerunt, voluissent quippe sine fine viuere, vt potuissent sine fine in iniquitatibus permanere. nam magis appetunt peccare quam viuere.

Sexto dicunt aliqui quod ideo pęna est ęterna non quasi sit futura æterna per se, sed per accidens. s. quòd ipsa per se erat temporalis: sed quia nunquam satisfacere incipit qui est in peccato, efficitur ęterna per accidens. Et patet, quia aliquis peccat mortaliter dum viuit, & satisfacit plene ita vt moriens statim euolet. sicut apparet de viris sanctis. nam necesse est dici istos sufficienter tolerasse pœnam quam meruerunt, quia alias non satisfecissent, & tamen tolerauerunt pęnam finitam. ergo non debetur pœna ęterna directe pro aliquo peccato mortali, quia si deberet nemo posset pro illo satisfacere. Item apparet manifestius, quia si quis peccat mortaliter, & dolens de peccato statim moritur, non facit aliquam satisfactionem neque tolerat aliquam pœnam pro illo peccato in vita. in morte autem punitur pro illo in Purgatorio temporaliter & illa est tota pœna eius, quia sufficienter satisfactum est, aut toleratum pro illo, quia alias non transiretur de Purgatorio ad vitam ęternam. ergo tota pœna debita pro peccato quolibet mortali est finita per se, sed per accidens fit ęterna, vel infinita, scilicet quia nunquam moriens in peccato mortali incipit soluere partem pœnę. nam illud soluere est quoddam satisfacere, sed satisfactio nō potest fieri nisi accepta sit illi cui præstatur. Deo autem pręstatur satisfactio, sed ipse nō acceptat aliquid factum vel toleratum ab eo qui est in peccato mortali, ideo ille nunqnam incipit satisfacere, & consequenter, licet quis maneat mille annis in inferno, non plus soluit in fine mille annorum quam prima die, sed semper ęqualiter debet, ita igitur punietur in ęternum qui solum vnum diem pœnę deberet si illum nunquam inciperet soluere.

Septimo dicendum quòd pœna inferni est ęterna per accidens: quia sicut gratiæ debetur gloria, ita peccato mortali debetur pœna, sed qui decedit in peccato mortali, semper est in peccato, quia post mortem non deletur peccatum quod in vita non fuit deletum, cum debeat per gratiā deleri, quę nō datur post mortem. ergo cum illi qui in inferno sunt semper sint in peccato, & in æternum sic maneant, debent semper esse in pœna, & hoc modo pœna fit ęterna per accidens, quia peccatum factum est æternum, & istę duæ causę vltimę, vel modi tangunt proprie fundamentum, quare pœna inferni sit ęterna magis, quam pręcedentes.

Responsio ad argumenta facta in principio præteritæ, quæstionis. Quæst. DXXXIX.

AD primum in contrarium dicendum quòd vere commensuratur culpa vel peccatum, pęnæ, & tamen non ideo est necesse, ꝙ pęna tandiu solum durabit quantum durauit peccatum in committendo. sicut Aug. dicit lib. 21. de ciu. Dei vt sup. ostensum est.

Aliter potest dici quantum ad pręsens, quod vbi est pęna ęterna, etiam est peccatum ęternum, quia qui in inferno est semper manet in peccato mortali, scilicet in macula & reatu eius, & ideo quia non potest peccatum tolli post mortem, neque pęna finitur in damnatis, & eadem ratione qui in solo originali decesserunt manent in ęternum in pęna damni in Lymbo puerorum, eo quòd originale est mortale, & nunquam potest tolli post mortem, ideo necesse est vt semper maneant in pęna, vel aliquando cū peccato mortali trāsferantur ad gloriam, quod absurdum, & hęreticum est, vel tollat Deus peccatum post mortem, quod Deus non consueuit facere, semper ergo manebunt in pœnis suis.

Ad secundum dicendum, quòd manet proportio inter peccata secundum magnitudinem, & in pœnis ipsorum, idest quanto unum peccatum est maius altero, tanto pęna eius est maior pęna peccati alterius: sed in pęna peccati considerantur duo, scilicet magnitudo acerbitatis, & durationis, quantum ad acerbitatem semper stat comparatio, ideo tam hic quam in damnatis semper maiori peccato debetur maior acerbitas pęnę. vnde damnati nō puniuntur ęqualiter omnes, sed quidam grauius alij remissius secundum magnitudinem & pluritatem peccatorum, sic Christus innuit sup. 11. & Luc. 10. c. s. terrę Sodomorum remissius erit quam tibi in die iudicij, idest minores pęnę dabuntur in inferno Sodomitis, quam habitantibus in Capharnaum. Si accipitur magnitudo durationis dicendum, ꝙ aut accipitur per se aut per accidens. Si per se dicendum quòd maior est duratio in pęna quanto est peccatum maius, nisi forte magnitudo acerbitatis suppleat defectum durationis, & ita apparet in satisfactionibus quę iniunguntur pro peccatis mortalibus, & maxime in illis quæ fiunt in Purgatorio, quia si quis peccat hic, & dolens de peccato nulla pręmissa satisfactione moriatur, satisfacit in Purgatorio, & ibi alij tardius alij citius liberantur secundum ꝙ peccata maiora fuerunt pro quibus fit purgatio, & tunc nunquam est magnitudo pęnę ęterna in duratione, sicut neque in acerbitate, si autem accipiatur quātitas durationis per accidens efficitur pęna ęterna, & nō potius in magnis quam in paruis peccatis, sed in omnibus quę manent in decedentibus, & quia istud est per accidens non est de eo arguendum.

Ad tertium dicendum, ꝙ omnis pęna data a Deo pro peccato prodest ad correctionem, sed istarū quædam dantur eis qui non separantur a consortio ciuitatis Dei, alię dantur eis qui separantur.

De primis patet ꝙ sint ad correctionem, quia si dātur viuentibus corriguntur ne postea peccent, si mortuis dantur purgantur ab eo quod cōmiserunt, vt inueniantur aliquando puri pro ipso consortio vitę ęternę cui aggregabuntur. Si autem separantur a ciuitate Dei nō sunt pęnę illę ad correctionem eorum qui separantur cum nihil eis prosint, sed ad correctionem eorum qui manent intra eandem ciuitatem, ne peccent, vt non mereantur excludi a societate sicut illi excluduntur, sicut in ciuitate humana qui pro delictis occiduntur non emendantur per hoc, sed occisio illa est ad correctionem aliorum qui in ciuitate manent, vt metu pęnę similia non faciant, & vt ille qui præcisus est per mortem eos non turbet delictis suis sicut prius turbabat.

Cum autem dicitur quòd pęna ęterna quando dabitur damnatis nullus per eam corrigetur, quia neque ipsi neq; alij, quia beati omnes erunt iam in vita ęterna, & correctione non indigebunt.

Dicendum quòd non corrigetur tunc aliquis per illam pęnam quando infligetur, sed corriguntur nunc multi cum denunciantur. nam cum ex lege Christi pronunciatur, quod peccantibus mortaliter dabitur pęna ęterna, multi distrahuntur a peccato, idest vt non peccent, & alij postquam peccauerunt cessant peccare, & hoc satis est sic, & in legib. humanis ipsa lex per hoc ꝙ denunciatur, corrigit multos etiam antequam nullum puniat.

Ad

Ad quartum dicendum, ꝙ pœnę non sunt a Deo volitæ per se, sed inquantum sunt vtiles, pęnę aũt ęternę ad aliquid sunt vtiles, & est vtilitas in duobus.

Primo ad hoc, ꝙ in eis diuina iustitia obseruetur, quæ secundum seipsam est Deo accepta & volita. vnde Gregorius. 4. Dialogorum dicit, omnipotens Deus quia pius, est miserorum cruciatu non pascitur, quia enim iustus est, ab iniquorum vltione in perpetuum non sedatur.

Secundo sunt vtiles propter electos, vt de eis electi gaudeant, dum in illis Dei iustitiam contemplantur, & dum hæc se euasisse cognoscunt. vnde Psal. 54. lætabitur iustus cum viderit vindictam, & Esa. vlt. erunt impij vsq; ad saturitatem visionis. s. sanctis vt dicit ibi glo. Et hoc est quod dicit Greg. 30. Mora. iniqui omnes ęterno supplicio deputati sua quidem iniquitate puniuntur, tamen ad aliquid ardebunt, scilicet vt iusti omnes, & ideo videant gaudia, quæ percipiunt quatenus tanto magis in æternum diuinæ gratię debitores se esse cognoscant, quanto in ęternum mala puniri conspiciunt.

B Ad quintum dicendum, ꝙ per accidens non est perpetuum, & de pęna dicendum ꝙ per accidens respondet animæ simpliciter sumptæ, animę tamen acceptę vt est infecta peccato non respondet per accidens sed per se, quia sicut animæ existẽti in gratia per se respondet præmiũ gloriæ, ita infectæ peccato respondet per se pœna, & quia manebit anima in ęternum in peccatis in quibus decesserit erit in æternum in pœnis, in quas statim post mortem inciderit.

Ad sextum dicendum ꝙ non debet peccator puniri in perditionem essendi siue adnihilatione propter peccatum.

Primo quia hoc per accidens videretur tollere pœnas: quia licet sicut nullum bonum est nisi pręsupposito esse, ita nullum malum maius esse possit aut cogitari quam perditio ipsius esse, tamen multi vellẽt perdere potius esse quam manere in diuturnis pœnis. sicut Christus dixit de Iuda, bonum esset ei si natus nõ fuisset homo ille. i. melius fuisset ei nõ nasci quam sic futurum esse, & ita adnihilatio videretur quibusdam non esse pœna, sed pœnarum ablatio, & tamen pro peccato dandę sunt pœnę. ergo non est adnihilandus peccator.

Secundo quia si peccatores adnihilarentur magna pars de vniuersi decore ablata esset. nam elucet actualiter diuina iustitia in hoc ꝙ punit iuste eos qui iniuste peccauerunt, & gloria sanctorum tanto videtur eligibilior quanto pœna damnatorum conspecta est terribilior. tollerentur autem hæc si adnihilarentur peccatores. ergo non expedit eos adnihilari.

Tertio quia per peccatũ meruerunt puniri sed non adnihilari. Et cum dicitur ꝙ peccauerunt in Deũ per ingratitudinem, ideo digni sunt perdere esse quod ex Dei beneficio habuerunt.

Dicendum ꝙ pęna respondet culpæ in commensuratione secundum quantitatem deordinationis, quæ inuenitur in ipso peccato, & non secundum dignitatem eius in quem peccatur, quia licet dignitas eius in quem peccatur aliquid augeat in grauitate peccati, tamen est aliquid extra peccatum. deordinatio autẽ est aliquid in ipso peccato, & ad illam deordinationem facit aliquid dignitas eius quæ offenditur, sed non est illa intrinseca peccato sicut deordinatio, ideo absolute secundum deordinationem peccati est magnitudo pœnæ respondentis, quia alias si dignitas eius qui offenditur respiceretur, esset quodlibet peccatum realiter infinitum, cum dignitas Dei sit infinita, & tũc acerbitas pœnę deberet esse infinita, & falsum est, neque enim potest ex tota dignitate eius in quem peccatur accipi magnitudo peccati, cum illa dignitas non possit effici intrinseca peccato.

Sicut scientia quam habemus de Deo est excellentior, quam ea quam habemus de pecore inquantum Deus est melior pecore, sed non est ob hoc melior in infinitum scientia de Deo, quam scientia de pecore, eo quòd non potuit tota bonitas, vel excellentia Dei descendere & transire in habitum scientificum quem de eo habemus, quia est Deus aliquid extra substantiam illius habitus. ita de peccato est, ideo licet peccet quis in Deum, non est peccatum infinitum, & consequenter non debetur per se pœna infinita in acerbitate nec in duratione.

Et ex hoc deducitur quod non mereatur peccator adnihilari, quia licet ex hoc quod homo peccat contra Deum, qui est auctor essendi, videtur quòd mereatur perdere esse, considerata tamen actus ipsius deordinatione quę facit quantitatem peccati non debetur ei adnihilatio, quia esse præsupponitur ad meritum, ideo per inordinationem peccati non tollitur esse neque corrumpitur, sed tollitur quoddam esse, idest bene esse, sed esse simpliciter manet tanquam pręsuppositum, ideo non debet respondere priuatio esse simpliciter alicui peccato tanquam pęna ex conditione peccati, sed sicut peccatum per deordinationem corrumpit quoddam bonum, & quoddam esse, & non C omne bonum nec omne esse, ita debet respondere vt pęna priuatio cuiusdam esse & boni, sed nõ omnis boni & esse, & sic manebit commune subiectum vitij & virtutis pœnę & pręmij.

An supplicia inferni sint æterna, ubi enumerantur multorum opiniones circa æternitatem suppliciorum. Quæst. DXL.

SED considerandum, est circa istam æternitatem suppliciorum de qua dictum est. Putant enim aliqui quod non erunt supplicia æterna, sed ad aliquod tempus durãtia, & postea etiam damnati saluabuntur.

D Cum vero Christus dixit, quòd mali ibunt in supplicium ęternum, dicunt ad terrorem esse dictum, ut mali, non efficiamur, uel ut mali existentes corrigamur.

Secundo dicunt, quòd ratio non patitur, ut delictorum, quę in breui peraguntur pœna sit perpetuata, sed commensurata aliqualiter ad rationem temporis.

Tertio quia Deus misericors est, & non gaudet in pœnis aliquorum, ideo cum diu malos punierit, tunc saltem miserebitur & liberabit de pęnis.

E Quarto quia Deus non extendit iram suam de generatione in generationem, neque in fine misericordiam suam abscidet, sed cum iratus fuerit misericordię recordabitur Psalm. 7. & tamen extenderet iram suam, & abscideret misericordiam, & nunquam recordaretur illius si in ęternum puniret, ergo non erit pœna æterna.

Quinto quia dicunt ꝙ Sancti orabunt pro damnatis, quia clementes sunt, & Deus nõ negabit eis quod petierint, & sic tandem liberabuntur.

Sexto quia dicunt quòd etiam si Deus vellet eos in ęternum punire non possent illi puniri in æternum, quia nullum corpus est, quod tandiu in pœnis manere possit.

Dicendum quòd sine dubio erit pœna æterna illorum qui in mortali decesserint, cũ Christus dicat hic eos qui damnabuntur in generali iudicio, ęterno supplicio tradendos.

Sciendum tamen, ꝙ circa hoc multi errauerunt innitentes proprio iudicio, & recedentes ab auctoritate scripturarum. & fuerūt quidam qui dixerunt nullam pœnam futuram esse æternam, neque hominum neque dæmonum, sed tandem ipsos dæmones liberandos de Inferno, & adiungendos esse Angelis in vita ęterna, & tunc beatitudinem esse mansuram in ęternū. Sed ista positio est omnino erronea, cum sit expresse contra verbum Christi, & ideo Origenes ab Ecclesia damnatus. sic dicit August. 21. lib. de ciui. Dei, scilicet inter huius autem ęternitatem supplicii negantes misericordior fuit Origenes, qui & ipsum diabolum, & Angelos eius post grauiora pro meritis, & diuturna supplicia ex illis cruciatibus eruendos & sociādos sanctis Angelis credidit, sed illum propter hoc & propter alia nonnulla nō immerito reprobauit Ecclesia, quia ex hoc quod misericors videbatur amisit faciendo veras miserias quibus pœnas luerent, & falsas beatitudines in quib. securum, & sempiternum boni gaudium non haberent.

Alij dixerunt, quod non erit æternitas pœnarum nisi quātum ad dæmones, circa quos nulla misericordia post hoc Deum flecti voluerunt, de omnibus autem hominibus dicunt ꝙ cum diuturna passi fuerint supplicia, liberabuntur.

Et videtur esse motiuum istorum tale quale fuit ad redemptionem. nam Angelus peccans nullum habuit redemptorem, quia habere non debuit. homo autem peccans, quia ex fragilitate quadam peccauit meruit habere redemptorem. sic & aliquando liberatorem a pœnis volunt esse pro hominibus, sed nunquam pro dęmonibus. Sic dicit August. 21. lib. de ciu. Dei, scilicet longe autem aliter aliorum misericordia humana erat affectu qui hominum illo iudicio damnatorum temporales miserias, omnium vero vel qui citius vel qui tardius liberantur æternam fælicitatem putant.

Sed dicendum ꝙ etiam ista positio falsa est, quia expresse est contra verba Domini.

Primo quia isti faciunt differētiam inter pœnas dęmonum & hominum quantum ad ęternitatem. & tamen Christus æquales fecit dæmones in hoc, nam dixit, ite maledicti in ignem ęternū qui paratus, est diabolo & Angelis eius. ergo illis omnibus fecit communem hunc ignem ęternum.

Secundo quia in isto iudicio non iudicauit Deus dęmones sed homines, quia dæmones iam iudicati fuerant a principio cum in infernum demersi fuerant, & verbum illud Christi, scilicet ibunt hi in supplicium ęternum de hominibus damnatis accipitur, & nō de dęmonibus, unde licet tam dæmones quam homines mali ęterno igne cruciabuntur & in ęternum, tamen apertius est contra Christi sententiam dicere, quòd homines damnati non punientur in æternum, quam dicere liberandos esse dæmones, cum expressius loquatur Christus de hominibus quam de dęmonibus.

Tertio non uidetur esse aliqua causa quare potius dicamus finiri supplicia damnatorum, quam dæmonum. nam si ex abundantia diuinę misericordiæ pœnę tollendę essent, cum non sit manus Domini abbreuiata, videtur quòd omnium pœnas tolleret. cum ergo hominum pęnas abstulerit & non dęmonum, videtur irrationabiliter dixisse quasi sine causa, & ita August. eo. lib. vigesimosecundo, dicit istam opinionem humano affectu fundatam, idest fauore humano. voluerunt enim isti sibipsis fauere, quia ad se afficiebantur cum homines essent. de dęmonibus autem nihil ad eos attinebat, ideo non prenunciauerunt eis misericordiam futuram, & ita dixerunt isti non id quod erat sed id quod cupiebant, & ob hoc Augu. ibidem irF ridet eos quasi sine causa locutos, cū ex una parte extendant diuinam misericordiam & ex alia non dicēs. Cur autem hęc misericordia ad vniuersam naturam maneat humanam, ad Angelicam autem cum ventum fuerit mox arescit?

Alij dixerunt quod causam habebant isti vt dictum est supra. s. quia homo peccauit per fragilitatem quandam. dicendum quod quantum ad mediatorem iustum fuit vt homines mediatorem, & redemptorem haberent: quia etiam si cętera deessent uno homine peccante descendit peccatum in totum genus humanum. s. Originale, quod mortale erat, & sufficiens ad damnationem ęternam, & non poterat quisquam ab
G hoc peccato per seipsum liberari, ideo per seipsum nō peccauerat, sed ab alio peccatum traduxerat, iuste habere debebat ex alio liberationem. Dęmones autem quando peccauerunt erant omnes in actu, & quilibet peccauit peccato proprio, & personali, & non traxit peccatum ab alio, ideo non erat opus vt haberent reparatorem. postquam tamen homines reparati sunt, vt possint liberari a peccato Originali per lauacrum baptismi, & olim per alios modos habentes vim & efficaciam a sanguine Redemptoris effundendo, & cōtra peccata quæ ex fragilitate vel quomodolibet alias committunt, habent remedium ex Sacramentis, & iam nemo damnatur nisi ex peccato personali, non
H videtur ꝙ aliam reparationem habere debeāt sed iam maneant ęquales dæmonibus, vt utrorumque pœna sit æterna.

Alij autem dixerunt ꝙ pęnæ dęmonum erunt ęternę, & omnium aliorum qui non fuerunt loti lauacro baptismatis. qui autem baptizati sunt etiam si damnētur non habebunt pęnas perpetuas. Et ratio videtur esse quia dr̄ Marc. 16. qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit, qui autem non crediderit condemnabitur & addunt aliud ꝙ isti etiam participauerint sacramento corporis domini accipiendo illud aliquādo, & hoc quia dicitur Ioan. 6. siquis manducauerit ex hoc pane non morietur in æternum. sic dicit Aug. 21. lib. de ciu. Dei. s. Item sunt alij ab ęterno supplicio liberationem
I non omnibus hominibus promittentes, sed tantūmodo Christi baptismate ablutis, qui participes sunt corporis eius quomodolibet vixerint propter illud quod dixit dominus. siquis manducauerit ex hoc pane non morietur in ęternum.

Sed istud non stat, quia constat multos baptizatos praua operari, & in eis vitam finire, sed apud Deū non solum reputatur peccatum ipsa infidelitas vel non baptizari, sed etiam omne quod contra eius doctrinam fit, sicut ergo infideles, quia non crediderunt damnabuntur ęternaliter, ita & credentes praua operati, quia contra doctrinam egerunt punientur in æternum. Cum vero dicitur, qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit, dicendum quod nō ponitur istud ad ostendendum quasi ad salutem sufficiat, sed vt uideatur ꝙ
K sine hoc non sit salus, & ita apparet quia inf. 28. c. cum dicatur euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris &c. & docentes eos seruare omnia, quę mandaui vobis. sicut ergo de necessitate salutis dixerat esse fidem & baptismum, ita & obseruationem omnium quę ipse mandauerat. sic etiam Iaco. 2. c. dicitur, fides sine operibus mortua est. ergo rectitudo operationū requiritur ad iustificationem, & euadendum ęternam damnationem.

Alij dixerunt quòd soli illi liberabuntur ab ęternitate pœnarum qui baptizati sunt, & tenuerunt fidem Christi, sicut tenet catholica Ecclesia, & receperunt corpus domini vere, licet male vixerint, & ad hæresim, vel idolatriam transierint, & in ea perseuerauerint. sic dicit Augusti. vigesimoprimo, li. de ciu. Dei. s.

Item

Item sunt qui non omnibus habentibus Christi sacramentum, sed solum catholicis quamuis male viuentibus hoc pollicentur, qui non solum sacramento, sed etiam re ipsa manducauerunt corpus Christi, & in corpore eius, quod est Ecclesia constituti sunt, etiã si postea in aliquam hęresim, vel in gentilium idolatriam fuerunt lapsi. differunt autem isti a præcedentibus, quia præcedentes ponunt homines baptizatos & suscepisse Eucharistiam, etiam si de fide non constet an habeant, isti autem dicunt, quòd etiam fidem catholicam habeant, & fuerint membra Ecclesię.

A

Sed dicendum, quòd non stat ista positio eadem ratione qua præcedens, scilicet, quia fides, & sacramentum fidei non sufficiunt, ista enim sufficiunt ad hoc, quòd efficiamur semel filij Dei Ioan. 1. scilicet dedit potestatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius, qui non ex voluntate carnis, sed ex Deo nati sunt, nasci ex Deo est nasci per batismum, quod dicitur regeneratio Ioan. 3. sed ad manendũ in Christo non sufficiunt ista, sed requiritur opus, nam qui non diligit proximum in morte manet 1. Io. 4. c. ergo sola fides, & baptismus non dant vitam sufficientem ad continuandum eam.

Item, & præcipue, quia dicunt isti sufficere hoc etiam si quis incidat in hęresim, vel redeat ad idolatriam gentilium, & tamen fides quandiu non manet non potest adiuuare, sed tam per hęresim, quam per idolatriam perit fides, ergo non possunt isti saluari, q̃a non credunt ac si nunquam credidissent.

Tertio quia tam in fide, quam in operibus, qui incipit, & postea retrocedit deterior iudicatur, quàm qui non incipit, iuxta illud 2. Pe. 2. c. melius erat illis viam iustitię non agnoscere, quam post agnitam retroire. Alij autem dixerunt, quòd illi soli liberantur a pœnis ęternis, qui baptisma suscipientes, & fidem maneant in recta fide, vsque ad mortem, quia Christus dixit, qui perseuerauerit, vsque in finem saluus erit, præced. c. & ideo etiam si isti peccauerint & moriantur in peccatis, dumtamen maneant vsque ad mortem in fide non punientur in æternum. Sed dicendum, quòd non stat; quia cum ad salutem requiratur rectitudo operum sicut & fidei, qui opera recta non faciunt non poterunt saluari, & patet ex verbo Domini, præcedenti cap. scilicet, qui perseuerauerit vsque in finem, saluus erit: quia ibi magis de operibus & expressa professione fidei agitur, quam de sola fide, quæ potest seruari mente profitendo contrariũ, & recedẽdo à cultu Christi. Item, quia dicitur 2. Pe. 2. Melius erat illis viam iustitiæ, non agnoscere, quam post agnitionem retro cõuerti ab eo, quod traditum est illis sancto mandato: ergo de operibus loquitur, cum dicat sanctum mandatum, quia mandatum nõ est ad credendum, sed ad agendum; & ita dicit Augustin. 21. de Ciuit. Dei, scilicet, sunt autem quidam, qui propter id quod scriptum est, qui perseuerauerit vsq; in finem, saluus erit, non nisi in catholica Ecclesia perseuerantibus hoc promittunt, quòd merito fundamenti, idest, fidei saluentur quasi per ignem, quo igne in vltimo iudicio punientur malis, sed omnibus his contradicit Apostolus dicens, manifesta sunt opera carnis, quæ sunt immundicia, fornicatio, & his similia, quæ prædico vobis, quoniam, qui talia agunt regnum Dei non possidebunt: si quis autem temporalia in corde suo præponit Christo, & si videatur habere fidem Christi, non est in eo fundamentum Christi, cui alia præponuntur, quanto magis si committat illicita præposuisse, sed postposuisse Christum conuincitur.

Aliorum opinio penes æternitatem suppliciorum. Quæst. CCCCCXLI.

ALII dicunt, q̃ ęternam pœnã soli illi hẽbunt qui cum peccassent nõ fecerũt eleemosynas in redemptionem peccatorum, & ad hoc videtur facere, quod Dani. 4. c. dicitur consiliũ meum regi placeat, peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas miserationibus pauperum, qui igitur hæc non redimit damnatur ęternaliter.

Secundo, & præcipue videtur hoc colligi ex litera ista, quia Christus quando ponit causam condemnationis nõ dat aliam nisi, quia isti nõ fecerunt eleemosynas, scilicet esuriui, & non dedistis mihi manducare &c. De hoc dicit Augu. 21. lib. de ciui. Dei, s. comperi etiam quosdam putare eos solos arsuros illius ęternitate supplicij, qui pro peccatis dignas eleemosynas facere negligunt, ideo iudicem ipsum existimant noluisse aliud commemorare se esse dicturum nisi eleemosynas, siue factas, siue non factas.

B

Sed dicendum, quòd non stat. Primo, quia sunt multi infideles, qui veriores eleemosynas faciunt, q̃ fideles, & tamen illi damnabuntur, quia qui non credit iam iudicatus est Ioan. 3. c. & aliqui fideles sunt, q̃ nullis factis eleemosynis saluantur, vt qui in parua ętate decedunt, vel qui nunquam aliquid possederũt, quod largiri possent.

C Secundo, quia multi faciunt eleemosynas, qui sunt in peccato mortali, tamen facta sine charitate nihil valet eleemosyna 1. Corin. 13. c. scilicet, & si destribuero omnes facultates meas in cibos pauperum charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest, ergo eleemosyna non liberat ab ęterna pęna.

Ad primum in contrarium dicendum, quòd eleemosynę redimunt peccata non quantum ad hoc, q̃ non noceant, quæ in actu sunt, sed vt satisfiat pro eis, quæ fuerunt, & iam non sunt, & hoc est, quando quis dolet de peccatis præteritis, manet enim adhuc satisfaciendum pro illis, licet ipsa quantum ad maculam deleta sunt, quia manet quædam pęna toleranda, & pro illa pęna satisfacit eleemosyna, sed si peccatum in actu, aut in proposito sit, non redimit illud eleemosyna, immo non potest prodesse eleemosyna, quę fit simul cum mortali peccato 1. Corin. 13. c.

D

Ad secundum dicendum, quòd arguuntur damnandi, quia non fecerunt eleemosynas, non quidem ad ostendendum, quòd faciendo eleemosynas licebat eis manere in peccato, & saluarentur, sed vt viderent quantum bonum contempserunt, quia per eleemosynas poterant redimere omnia peccata dolendo de illis, ita vt non paterentur quicquam pro illis, sic dicit Augusti. 21. li. de ciui. Dei, scilicet ideo autem Dominus, & dextris eleemosynas ab eis factas, & sinistris non factas se imputaturum esse prædixit, vt hinc ostenderet quantum valent eleemosynæ ad priora delenda non ad perpetua impune committenda peccata.

E Aliter potest dici, quòd Christus de eleemosynis dixit, quasi pro non factis damnentur aliqui, & pro factis saluentur alij, quia accipiuntur eleemosynæ recte factæ, & tunc sufficit elemosyna facta ad saluãdum, & non facta ad condemnandum, quia facere sic eleemosynam est a se incipere, vt prius sibi quisque elemosynam faciat miserendo animæ suæ, deinde proximis benefaciat, quod poterit, hæc eleemosyna est necessaria ad salutem, & non facta est causa damnationis, sic dicit Aug. 21. de ciui. Dei, scilicet sed, qui digne pro peccatis suis eleemosynas facit prius eas incipit facere a seipso, indignum est enim, vt ipse sibi non faciat, qui facit in proximum, cum audiat dicẽtẽ

Deum, diliges proximum tuum tanquam teipsum. Itemque audiat; miserere animæ tuæ placens Deo hanc eleemosynam, ideſt, vt Deo placeat non faciens animæ ſuæ quomodo dignas pro peccatis ſuis eleemoſynas facere dicendus eſt: propter hoc ergo eleemoſynæ faciendæ ſunt, vt cum de præteritis peccatis deprecamur, exaudiamur, vt non in eis perſeuerantes licentiam malefaciendi nos per eleemoſynas comparare credamus. Aliter poteſt dici, quòd nomine eleemoſynę non ſola opera exterioris ſubuentionis accipiuntur, ſed quæcunque opera bona. quicquid ergo bonum faciamus eleemoſynas facimus, qui autem nullum opus bonum facit ab omni eleemoſyna ceſſat, & iſte damnatur: ſic accipit Origenes ſuper Matthęum, dicens, non unius tantum iuſtitiæ ſpecies remuneratur ſicut ęſtimant multi: in quibuſcunque enim cauſis mandatum Chriſti, quis fecerit, Chriſtũ cibat, & potat, qui fidelium iuſtitiam manducat, & bibit. Item Chriſto algenti teximus veſtimus accipientes ſapientiæ texturam à Deo, vt per doctrinã aliquos doceamus, & induamus eos uiſcera miſericordiæ, quando etiam præparamus cor noſtrum diuerſis virtutibus ad receptaculum eius, vel ipſorum, qui ſunt ſui ipſum peregrinantem ſuſcipimus in domum pectoris noſtri. Item cum fratrem infirmum, ſiue in fide, ſiue in bono opere viſitauerimus, aut per doctrinam, aut per increpationem, aut per conſolationem ipſum Chriſtum uiſitamus: deinde autem, quod eſt hic carcer Chriſti, & eorum qui ſunt eius, qui ſunt in hoc mundo degentes quaſi in carcere naturæ neceſſitate conſtrictæ: cum ergo bonum opus fecerimus in eis, viſitamus eos in carcere, & Chriſtum in eis.

Eleemoſynę non ſufficiunt ad ſalutem.

Sed dicendum, quod eleemoſynæ nõ ſufficiunt ad ſalutem; & Chriſtus non locutus eſt in litera de alio opere, niſi de eleemoſyna, & de corporali ſolum, ſed quare de hoc ſolo opere dixerit cum illud non ſit ſufficiens ad ſaluãdũ hominẽ, & omiſſio illius nõ eſt ſufficiẽs ad dãnãdũ, niſi ĩ aliquo caſu, vt oñſum eſt late s.

In q. 384.

Dicendum ergo, quod vere dabitur pœna æterna pro peccatis; & dabitur omnibus illis, qui in peccato inuenti fuerunt in die iudicij, quia ibi vocantur ibi hœdi: & cum Chriſtus dicat ibi ęternũ futurum ſupplicium, nefas eſt aliquid aliud ſentire, ſed generaliter quantum ad omnes malos iſtud tenendum eſt.

Reſponſio ad argumenta facta in principio quæſt. 540.
Quæſt. DXLII.

AD primum in contrarium cum dicebatur, quod iſta dicta ſunt ad terrorem: dicendum, falſum eſſe; & nefas eſſe talia cogitare. Primo, quia ſi aliquod mendacium damus in verbis Chriſti, propter quamcunque cauſam dicatur, peribit tota auctoritas verborum eius, quia ſic poſſumus cogitare de cæteris, quæ ab eo dicta ſunt, quod mẽdacia ſint, cum eadem ſit ratio, ſic dicit Auguſtin. in epiſtola ad Hieron. & in decre. diſtinct. 9. cap. ſi ad ſacras, ſcilicet, ſi ad ſacras ſcripturas mendacia officioſa admittantur, nulla in eis manebit auctoritas. Item, quia tunc tolleretur tota ſpes noſtra. nam ſi dicamus, quod ad terrorem dictum eſt, quod erunt ſupplicia æterna, ita dicetur, quod ad alliciendum ad bonum dictum ſit, quod erit uita æterna bonorum, & ita de neutro erimus certi, & ſic tolletur omne bonum noſtrum propter, quod ſperamus, ſic dicit Gregorius ſuper Iob. 33. lib. Mora. ſcilicet at inquiunt, ideo peccantibus minatus eſt, vt eos a peccatis compeſceret, quibus reſpondemus, ſcilicet falſa minatus eſt, vt a peccatis compeſceret, & falſa promiſerat, vt ad iuſtitiam prouocaret, & ſic dum ſatagunt Deum prohibere miF ſericordem non verentur prædicare fallacem.

Ad ſecundum dicendum, quòd iam reſponſum eſt ſupra, & tamen dicendum, quòd non commenſurantur in duratione tempus peccandi, & tempus pœnę, neque aliqua lex iſtud conſiderat, quanto magis Deus, qui conſiderat non ſolum facta, ſed etiã corda, & quia mali, qui in peccato deceſſerũt habuerunt animum ſemper peccandi ſi ſemper viuerunt, debent in ęternum puniri, ſic dicit Grego. 33. li. Mora. ſcilicet at inquiunt ſine fine puniri non debet culpa cum fine, quibus reſpondemus, quòd recte dicerent ſi iudex iuſtus non corda hominum, ſed facta penſaret, ad diſtricti, ergo iudicis iuſtitiam pertinet, vt nunquam careant ſupplicio quorum mens in hac vita nunquam voluit carere peccato. Amplius, quia
G etiam leges humanę maioris durationis dant pęnas, quam fuerit duratio peccatorum, immo & dant pro quibuſdam peccatis ęterna ſupplicia, ſcilicet vt quãdo mortem infligunt, & perpetua exilia, ſic dicit Augu. lib. 21. de ciui. Dei, nullius etiam legis iuſtitia attẽdit, vt tanta mora temporis quiſlibet puniatur quanta mora temporis vnde puniretur admiſit, nullus extitit, qui cenſerat tam cito nocentum finienda eſſe tormenta, quam cito factum eſt homicidium, vel adulterium, qui vero pro aliquo grandi crimine morte multatur, nunquam moram qua occiditur eius ſupplicium leges exiſtimant, & non, quòd eum in ſem-
H piternum auferant a ſocietate viuentium, iam vero damnum, ignominia, exilium, ſeruitus, cum plerunque ſit infliguntur, vt nulla venia relaxentur, nonne pro huius vitę immergibilia pęnis videntur ęternis, ideo quippe ęterna eſſe non poſſunt, quia neque ipſa vita, quæ his plectitur porrigitur in ęternũ, quomodo ergo verum eſt, quod ait Chriſtus, in qua mẽſura menſi fueritis remetitur vobis, ſi temporale peccatum ſupplicio punitur ęterno; neque attendunt non propter ęquale temporis ſpatium, ſed propter viciſſitudinẽ mali, vt qui mala fecerit mala patiatur eandem dictam menſuram fuiſſe, factus eſt autem homo malo dignus æterno, qui hoc in ſe peremit bo-
I num, quod eſſe poſſet in æternum.

Ad tertium dicendum, quòd Deus non gaudet in pęnis aliquorum, quia pœnę ſunt, ſed quia iuſtę ſunt, & quia malis dantur iuſtæ pœnę in ęternum gaudet Deus illis pęnis, & non auertitur ab eis, ſic dicit Greg. 30. li. Mora. nullus iuſtus crudelitatibus paſcitur, & delinquens ſeruus iccirco a iuſto domino cædi præcipitur, vt a nequitia corrigatur, iniqui autem gehennę ignibus tradi quo ſine fine ſemper ardebũt, quibus reſpondemus, quod omnipotens Deus, quia pius eſt miſerorum cruciatu non paſcitur, quia autem iuſtus eſt ab iniquorum vltione non ſedatur, & tamen ad aliquid ſemper iniqui cruciantur, ſcilicet vt iuſti tanto in æternum magis diuinę gratiæ debitores ſe eſſe cognoſcant, quanto in æternum mala puniri conſpiciunt, quæ eius adiutorio vitare potuerunt.

K Ad quartum dicẽdum, quòd Deus non obliuiſcitur miſereri quando homo non obliuiſcitur conuerti, & tamen ſi homo obliuiſcitur cõuerti, etiam Deus obliuiſcitur miſereri, quãtocunque enim homo grauiter peccauerit, ſi conuerti vult, pœna, & indignatio Dei ceſſant iuxta illud Iere. 18. c. repente loquar de gente, & regno, vt eradicem, euellam, & diſperdã illud, ſi pęnitentiam egerit gens illa de malo, quod locutus ſum aduerſus eam, pęnitentiam ego agam de malo, quod cogitaui, vt facerem ei, ſed damnati nunquam dolent de peccatis, quæ commiſerunt, idõ nunquam Deus recordatur miſereri eorum.

Amplius, quia id, quod dixit Dauid intelligitur de hac vita, hic enim non extendit Deus iram ſuam a

generatio-

generatione in generationem, sed cum iratus fuerit misericordię recordatur, eo quòd tempus miserendi est. Psal. 101. & ideo non solum Deus miseretur eis, qui conuertuntur, sed etiam dat aliquibus spiritum compunctionis, & precum Zacha. 14. vt sic ad se conuersis habeat occasionem miserendi, & cum ante tempora illa fortassis magnitudo delictorum exigeret disperdi gẽtem illam, aut hominem, differt Deus tempora punitionis, vt interim det spiritum cõpunctionis, & misereri possit iuxta illud Esa. 30. c. ideo expectat nos Deus, vt misereatur nostri, sed post hanc vitam non est tempus miserendi, quia abijt tempus, ideo neque conuertendi spiritum tribuit, neque conuersionem acceptat, quia nulla esse potest, cum ipse non mouerit, si tamen esse posset conuersio qua doleret quis vere apud inferos de peccatis remitterentur, sed pro tanto esse non potest, quia Deus non pręuenit ad dolendum, & non subsequitur ad ipsum motum doloris formatum reddendum in quo est iam iustificatio, obliuiscetur ergo Deus ibi misereri, & extendetur pęna in ęternum, quia culpa, vel peccatum in æternum manet.

Ad quintum dicendum, quòd orationes Sanctorũ exaudiuntur, quia non stat cum beatitudine motus animi eorum esse inefficaces, sed non orabunt Sancti pro damnatis, non enim petunt nisi, quod iustum est, & Deo placere nouerunt, & suis precibus impetrandum sciunt. De damnatis autem sciunt, quòd liberari non poterunt, quia neque de suis delictis conuertentur, ideo neque pro eis orant, sic dicit Grego 32. li. Mora. at inquiũt vbi est, quòd sancti sunt si pro inimicis quos nunc ardere viderint non orabunt? orant quidem pro inimicis suis eo tempore quo possunt ad fructuosam pęnitentiam eorũ corda conuerti, quomodo ergo tunc orabitur pro illis, qui iam nullatenus possunt ab iniquitate commutari?

Ad sextum dicendum, quòd punientur in perpetuum, quia poterunt in perpetuum manere, qui puniantur, neque est verum, quòd dolor vitam aufert, ratio est, quia (vt supra ostensum est) non fiet apud Inferos aliqua alteratio realis, quia ignis non vret corpora, immo non calefaciet ea, quia omnis actio naturalis pẽdens ex motu cessabit, sed manebit sola actio intentio naturalis per speciem acceptam in sensu ab obiecto, quæ potest causare dolorem sine naturali transmutatione, sed vita non perit sine alteratione naturali facta corruptione quadam in animali, ideo licet sit dolor quantumcunque magnus, & perseuerans, manebit vita cum illis doloribus, & tormentis, sic dicit Augusti. li. 21. de ciui. Dei, sed nullum est inquiunt corpus, quod dolere possit, mori non possit necesse est autem viuat dolens, non est necesse, vt occidat dolor, quia nec corpora ista mortalia omnis dolor occidit, & vt dolor aliquis possit occidere illa causa est quoniam sic est anima connexa corpori, vt summis doloribus cedat atque discedat, tunc autem tali corpori anima eo connectitur modo, vt illud vinculum nullo dolore vincatur, non ergo tunc nulla, sed sempiterna mors erit, quando neque viuere anima poterit Deum non habendo, neque doloribus corporis carere moriendo, & sic apparet, quòd manebit pęnarum ęternitas in damnatis.

An sint aliæ pœnæ in inferno damnatorum præter ignem, & quæ illæ sint. Quæst. DXLIII.

Nunc vero cum de ęternitate pœnę Inferni dictum sit, & hoc, quantum ad pœnam ignis, est dubium an sint alię pęnę in inferno dãnatorum pręter ignem.

A Aliqui dicunt, quòd non, quia si aliæ essent poneneret eas Christus nunc expresse ad terrendum, & compescendum a vitijs, ipse tamen solum ignem posuit dicens, ite maledicti in ignem ęternum.

Secundo, quia cum rursus poneret pęnam damnatorum solum ignem expressit supra 13. c. scilicet colligent de regno eius omnia scandala, & eos, qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis.

Tertio, quia cũ loqueretur de scãdalizatione pusillorum dixit pęnam esse gehennę, vel ignis ęterni, ergo in gehenna, idest inferno non ponit aliam pęnam nisi ignem, & tamen si alia esset aliquando illam exprimeret, cum sępe de pęnis inferni loquatur, ergo non est alia pęna.

Dicendum, quòd præter pęnam ignis ponit sacra Scriptura alias pœnas. Prima est vermis, iuxta illud, B vindicta carnis impij ignis, & vermis, & dicitur Esa. 66. capi. de damnatis, vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur, vermis autem pęna est. Etiam Christus hoc asseruit dicens Mar. 9. c. bonum est tibi debilem intrare ad vitam, quam duas manus habentem ire in gehennam in ignem inextinguibilem, vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. Et loquitur de pœna Inferni cum dicat gehennam, & ignem inextinguibilem, & tamẽ ad maiorem confirmationem ter repetit ibi sententiam illam, scilicet quòd vermis non moritur, ergo pęna inferni est vermis.

Secunda est fletus, & apparet, quia Christus sępe istam pœnam nominat, vt patet supra 8. c. scilicet ibi C erit fletus, & supra 13. capi. vbi bis eandem ponit sententiam, & supra 22. & supra in litera, & quasi nihil est, quòd tam crebro repetat, & apparet, quòd ponat eam apud Inferos, quia cum dicitur supra 13. c. colligent de regno eius omnia scandala, & eos, qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminũ ignis, sequitur ibi erit fletus, & stridor dentium, & ita apud Inferos ponit fletum.

Tertia est concussio dentium, quam vocamus stridorem, & istam pœnam Christus sępe ponit, quia vbicunque ponit fletum adiungit stridorem dentiũ.

Quarta est frigiditas nimia, quia dicitur Iob. 24. c. D transibunt ab aquis niuium ad calorem nimium, est autem calor nimius apud Inferos, scilicet ignis inextinguibilis, & ibi dicunt esse frigiditatem aquarum niuium.

Quinta pęna est tenebra magna, & vocat Christus istam tenebram exteriorem supra 8. capi. scilicet filij autem regni mittentur in tenebras exteriores, & hoc dicitur Psalmo 48. in ęternum non videbit lumen.

Sexta est fętor sulphuris, nam apud Inferos dicuntur damnati mitti in stagnum sulphuris Apoca. 19. & 21. omnes enim peccatores dicit ibi mitti, & pręcipue eos, qui adorauerunt imaginem bestię.

Septima pęna est impetus ventorum quos vocamus procellas, sic dicitur Psal. 10. pluet super peccatores laqueos ignis spiritus procellarum pars calcis eorum, idest ista sunt partes tormentorum suorum, & E hoc est quantum ad pęnas corporales, nam aliæ ponuntur pœnę spirituales tam in affectu, quam in intellectu, de quibus infra dicetur.

An supradicta pœnæ dicantur esse apud Inferos secundum metaphoram, ita vt non sit nisi vna tantum pœna. Quæst. DXLIIII.

Sed dicunt aliqui ista esse secundum metaphoram, & tamen, quòd pœna apud Inferos non possit esse nisi vna, scilicet ignis tam propter rationes positas præcedenti quæstione, quam etiam propter alias.

alias. Primo, quia talis est pęna Purgatorij qualis Inferni, & non differũt nisi per ęternum, & temporale, quia pęna purgatoria datur pro veniali, & pro mortali cuius satisfactio non fuit expleta, & in Inferno pro mortali,& veniali etiam punitur quis,sed in Purgatori sola pęna ignis est 1.Corin. 3. vbi ponuntur lignum, fęnum, & stipula transire per ignem, ergo in inferno hæc sola erit.

Secundo, quia pęnarum varietas refrigeriũ pręstat sicut calido cum transfertur ad frigidum,sed nullum est refrigerium ponendum,in damnatis, quia præter istam erunt pęnæ aliquę spirituales in voluntate, & intellectu,& etiam aliquæ erunt corporales, sed,quæ illæ erunt, & quomodo dicetur in sequentibus du G bijs. Nunc tamen dicendum,quòd sunt multę. Ratio est,quòd multę sint, quia sicut ad perfectam beatorum fęlicitatem concurrit omne genus boni, quia nullum est genus consolationis, quod non habeant, ita ad perfectam damnatorum miseriam non est aliquod genus pęnarum, quod non sustineant.

Secunda ratio est, quia peccauerunt damnati contra Deum,cui obediũt omnes creaturę, & sic offendendo Deum offenderũt omnes creaturas,ideo iustũ est, quòd contra eos agant omnes creaturæ, sed a multis creaturis inferuntur multa genera pęnarum, ergo apud Inferos non erit tantum vna pęna.

Tertio, quia damnati offendendo Deum abusi H sunt omnibus creaturis,quia illis fruebantur cum deberent vti, vel taliter vsi sunt qualiter vti non debuerant, ideo ab ipsis pati debuerunt in quibus offenderunt,iuxta illud Sapi.12.capitulo, per quæ quis peccat per hæc torquetur, & ideo iustitia exigente Deus debuit incitare in vltionẽ delictorum creaturas contra damnatos, quia in eis offenderunt, iuxta illud Sapi.5.capitulo suscitabit creaturam in vltionem inimicorum, & pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos.

Quarto, quia ratio exigit, vt peccatores, qui recedentes ab vno peccando se rebus materialibus subdiderunt per res multas torqueantur, & ita multas I pęnas sustineant, non ergo erit apud Inferos vnica pęna, scilicet ignis,sed multę.

Ad rationes in contrarium respondendum est, & ad primem cum dicebatur,quòd Christus dixit,ite in ignem ęternum, non accepit ignem pro igne, sed ꝑ loco ignis,& ille locus ignis est Infernus, in quo sunt multæ aliæ pęnę pręter ignem,& apparet, quòd accipiatur pro loco inquantum dixit, ite in ignem.

Aliter potest dici,quòd accipitur ignis proprie pro igne, & tunc dicendum, quod nominauit ignem, qa licet sint multę aliæ pęnę est præcipua pęna ignis, & ideo nominauit illam, quasi sola esset.

Ad secundum dicendum, quòd nihil inde probatur,quia oportet accipi ibi pro loco,& non ꝑ pœna, cum dicatur,& mittent eos in caminum ignis, caminus autem dicit ardoris locum,& nõ prohibet, quòd in tali loco sint multa alia pęnarum genera. K

Si autem dicatur, quòd accipitur pro pœna, & nõ solum pro loco,

Dicendum,quòd additur ibi alia pęna, immo duę, quia dicitur, mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus, & stridor dentium.

Ad tertium dicendum,quòd ibi posuit solum ignẽ æternum, & cum dicitur, quòd si essent alię pœnæ aliquando faceret mentionem de illis,quia sæpe hoc dicit, Est dicedum vno modo quòd accipitur ignis æternus pro loco ignis ęterni. Vel si ponatur gehenna pro loco, & ignis pro pœna, dicendum quòd falsum supponitur in arguendo, nam Christus in alijs locis sępe dixit de alijs pœnis,vt de fletu, & stridore

F dentium, & de verme, & tenebris exterioribus, vt ostensum est præcedenti quæstione,& ita non posuit Christus vnicam pœnam ignis.

Responsio ad rationes duas positas in superiori quæstione. Quæst. DXLV.

AD primam rationem positam in contraria opin. dicendum est vno modo, quòd in Purgatorio erit omnino talis pęna qualis in Inferno, nisi quòd vna erit ęterna alia temporalis,& ideo, sicut in Inferno erunt multæ pœnę, ita & in Purgatorio, sed vocatur ignis pęna Purgatorij, G sicut, & aliquando pœna Inferni vocatur ignis, licet multę aliæ pœnæ sunt.

Secundo potest dici, ꝙ est differentia inter pœnã Purgatorij, & Inferni, quia in Inferno est pœna in multis rebus, in Purgatorio autem in vna tantum, scilicet in igne, ideo Apostolus cũ de purgatorio loqueretur vocauit ignem,scilicet quale vniuscuiusque opus fuerit ignis probabit, & rationẽ huius esse dicũt, quia pœna Purgatorij, sicut signat nomen suum,nõ est ad puniendum, sed ad purgandum, & quia ignis est maxime purgatiuus sufficit ignis, & vocatur solũ ignis, pœna autem Inferni non est ad purgandum, quia nunquam purgabuntur, qui ibi fuerunt, sed ad H cruciandum, & ideo omnia nominari debent quæcunque cruciatum inferre possunt.

Sed cur ignis ponitur loco omnium pœnarum cum in inferno saltem constet esse multas pęnas?

Dicendum, quòd causa est, quia ignis est grauissima omnium pœnarum, sic enim videmus, quòd inter omnia elementa est ignis efficacius actiuum, & est velocior actio sua,& ita omnibus rebus materialibus videtur esse actiuior ignis, ideo quasi ipse sit omnis pœna, ponitur solus.

Secundo, quia ignis pęna stat cum omni pœna, nam tenebræ, & fletus, & stridor, & vermis, & quiquid aliud est,stat cum afflictione inflicta ab igne, vnde semper stat afflictio ignis,& nõ est aliqua vicissi I tudo, quasi ab vna pœna transeatur ad alteram, nam si transiretur non esset ignis omnis pœna, quia tamẽ est semper manens cum omnibus, quia vna non impedit aliam, & rursus ipsa est acrior qualibet alia, videtur esse ignis omnis pœna.

Ad secundum dicendum,quòd varietas pęnarum non præstat refrigerium, sed si aliquid in his præstaret refrigerium,esset contrarietas.

Pro quo sciendum, quòd pœnarum quædam sunt,quæ cum alijs simul stant, idest non habent oppositionem aliquam naturalem, aliæ autem non stant simul,quia ex natura oppositionis se excludunt, vt non possint eidem simul inesse.

De primis patet, quia vna non præstat refrigerium circa aliam, neque minuit eam, sed potius auget K illam,vt percuti, & opprobria audire, & ita apud Inferos torqueri ab igne, & sustinere tristitiam tenebrarum,& fletum simul stant, ideo vna non minuit aliã, sed auget.

Aliæ videntur opponi, sicut torqueri ab igne,& ab aquis niuium:a frigore, & ab igne non contingit idẽ simul pati secundum eandem partem, & ideo de his duabus erat dubium an possent simul inesse.

An duæ pœnæ contrariæ simul insint apud Inferos. Quæst. DXLVI.

ALIQVI putant, quòd non inerunt, sed erit mutatio de vno in alterum.

Primo,quia ista duo habent oppositionem,& non videtur

videtur quomodo simul insint, vt dictum est. Secũdo, quia sacra Scriptura hoc videtur dicere cum ait, transibunt ab aquis niuium ad calorem nimium, ecce non dixit, quòd patientur ab his duobus simul, sed quòd patientur transeundo ab vno ad alterum, ideo non erit simultanea pœna.

Dicendum, quòd dubium est an apud Inferos sit aliqua pęna in aquis niuium, vel in aliquo simili, an dicatur solum per metaphoram, vel forte dicatur de aliqua re, quæ non est apud Inferos, de cuius veritate dicetur magis infra.

Sed supposito, quòd aliqua pęna talis sit apud Inferos potest dupliciter dici, scilicet quòd istę pęnę simul sint apud Inferos, & vna non succedat alteri, neque sit aliqua vicissitudo.

B Alio modo, quòd sit transitus de vna in alteram, & neutro modo valet argumentum, nam si sint simul istę pęnę non fit aliquod refrigerium, quia istud præstatur ex mutatione secundum oppositam dispositionem, cum vero ambo simul esse possunt, non impedit vnum alterum, si ambo afflictiua sunt.

Si vero dicatur, quòd fit per transitum, non fit taliter transitus, vt possit refrigerare, vel consolationem præstare, ideo non impediet vna alteram, sed ambæ erunt pęnę apud Inferos.

C Sed quid istorum erit? Dicẽdum, quòd si ponatur vtrunque futurum apud Inferos, & quòd in veritate sint ibi aquæ niuium, vel aliquid simile pertinens ad frigiditatem, poterunt ambæ simul affligere, vel per vicissitudinem, sed magis videtur, quòd affligant secundum idem tempus. Et causa est prima, quia si ponatur transitus iste non augebitur pęna, sed minuetur, non quasi causent contrarias dispositiones in patiente, sed quia vna est minor pęna, quam altera, nam ignis est magis actiuus, quam aqua, vel aliquid frigidum, ideo etiam si ponatur vtrunque in maximo erit magis afflictuus ignis valde calidus, quam aqua valde frigida, & ideo cum transiret de igne ad aquam minueretur pęna, sed apud Inferos pęna vniformis est, ideo non fiet talis transitus.

D Secundo, quia non videtur esse aliqua causa quare fiat transitus, nam si istę duę pęnę non possent simul inesse damnatis, fieret transitus ad hoc, quòd infligerentur, sed poterunt simul infligi, vt dicetur, ergo nõ est causa, vt dicatur fieri transitus, sed potius erunt simul, vt sic damnati magis puniantur.

E Tertio, quia si diceremus fieri transitum, videretur quòd deberet transire secundum locũ de afflictiuo in afflictiuum ipse, qui damnatus est, idest quòd esset in igne, quando affligeretur ab igne, & quòd affligeretur ab aqua, quando esset in aqua, vel in re frigida extra ignem, quia aliàs si dum maneret in igne posset affligi ab aqua, nulla esset causa quando semper simul ab vtroque affligeretur, sed ponere, quòd transeant damnati de loco ignis desinendo esse ibi, & transeundo ad alium locum in quo non sit ignis, sed aqua, vel aliquod frigidum afflictiuum, non est satis securum, quia tunc pęna ignis non est perpetua, cum aliquando cesset per vicissitudines. Etiam, quia non videtur quomodo transeant damnati de vno loco ad alterum, nam aut Deus mutabit illos, aut dæmones, aut ipsimet. Non Deus, quia post iudicium non torquebunt dæmones ipsos damnatos, vt solet dici, sed Deus vtrisque dabit perpetuam pœnam. Neque etiã ipsi seipsos mouebunt, quia non ibunt sponte de vna pęna in aliam, maxime, quando transeundum fuerit de minore in maiorem. Item, quia non videtur satis conueniens ponere, intra voraginem Inferni ista duo afflictiua, scilicet ignẽ, & aquam, vel aliquid frigidum, quia tũc oportebit poni maiorẽ capacitatẽ loci illius, & tñ quotidie occurrit difficultas qũo intra terrã possit esse tanta capacitas, in qua omnes dãnati in aliquo cõcauo capiant, a fortiori, ergo erit difficultas si ponantur duo afflictiua materialia distincta loco, & de vno sit transitus ad aliud. Maxime quia aliqui ponunt ꝙ non sit danda sub terra tanta vacuitas in quanta capiantur omnes damnati, sed ponantur in ipso solido terræ per corporum penetrationem, & tunc non dabitur motus localis de vno afflictiuo materiali ad aliud, & si dare voluerimus multiplicabimus inconueniẽtia, ideo potius videtur ꝙ sint istæ duę pęnę simul si apud inferos ponantur.

Responsio ad primam rationem dubij positam. q. 546. Quæst. DXLVII.

AD rationem primam in contrarium dicendum ꝙ oppositio quantum ad calidum, & frigidum est quantum ad esse naturale, & ideo non contingit simul inesse secũdum esse naturale, secus autem est de esse intentionali. vocatur esse naturale secundum quod forma est in materia. vocatur esse intentionale secũdum quod formę intentionalis species est, non in materia sed vel in sensu, vel in aliquo quod non est subiectum materialiter & istud apparet in colore, est enim aliqua res colorata, & ibi est color secundum esse naturale, quia est causatus ex mixtione varia, & habet subiectum materiale & determinat sibi causam naturalem dissimilem nigredini & rubedini. Etiam habet esse color in medio, scilicet quando videmus rem coloratam necesse est ꝙ multiplicetur species coloris a re colorata, quæ vere est in toto medio, & est in organo visus: quia aliter non videretur, & vtrobique vere est. Sed certum est quod non est taliter color in aere & oculo qualiter in re colorata.

Primo quia res ipsa materialis dicitur colorata, idest alba vel nigra per illum colorem, sed aer, & oculus non dicuntur colorati, nec sunt ex illis speciebus coloris.

Secundo quia in re materiali, quę habet colorem secundum esse naturale, non possunt simul inesse duo colores ex eadem parte siue sint appositi siue non, & tamen in eodem loco sunt simul multæ species colorum, quia alias non videretur simul nisi vna res, & tamen simul videmus plures res diuersorum colorum, ergo oportet quod realiter sint in oculo species diuersorum colorum. de aere eadem ratio est, quia si non essent simul in aere species multorum colorum, oporteret fieri visionem sine medio, & esset coniuncta res visibilis oculo, quod falsum est. maxime quia in quocunque puncto aeris posuerit quis oculum, videbit rem obiectã. ergo multi colores sunt simul in medio.

Tertio quia color in re materiali, est diuisibiliter. s. pars in parte, & totus in tota re. in ipso autem oculo, & in medio est species coloris in indiuisibili tota, ideo non est idem modus essendi.

De re materiali manifestum est quod sit ibi color secundum extensionem. De oculo patet ꝙ sit ibi species in indiuisibili. nam capit oculus rem totam, quia alias non possemus eam totam videre. Et tamen oculus non est tam latus sicut totum, quod videmus de cœlo. ergo necesse est ꝙ non capiatur secundum extensionem, capitur ergo indiuisibiliter. Et hoc maxime probatũ est apud perspectiuos, qui ostendunt omnem visionem fieri per pyramidem radiosam, cuius sit basis in re visa, & conus in centro oculi, vel saltem in oculo, & eadẽ ratione necesse est dici, quod in aere sint species colorum uel rerum visibilium in indiuisibili, & quod in quolibet puncto aeris medij inter rem

visam

visam,& oculum terminetur pyramis, quia dato opposito, si moueretur oculus ad illum punctum aeris in quo non essent species rerum visibilium in indiuisibili,nō posset ibi videre rem aliquam, sed punctum aliquem vnius rei,quod falsum est.

Quarto,quia intentio coloris in medio, & in oculo nō est subiectiue,in re autem colorata est subiectiue. De re colorata planum est,de oculo, & medio patet,quia si esset ibi,vt in subiecto denominaret,& nō denominat, etiam quia haberet causam aliquam determinatam in subiecto,& non habet.

Quinto,quia color in re colorata est,vt manens,& factus,in medio autem,& sensu est solum in fieri,scilicet in sensu exteriori.

Et patet hoc, quia non videmus rem, nisi in præsentia eius, & tamen si maneret species in oculo recedente visibili adhuc videretur, cū non fiat visio per ipsum obiectum, sed per speciem. Etiam apparet in speculis, quia obiecta re statim est imago in speculo, & illa ablata non manet species, ideo apparet, quòd non est species res manens, sed solum in generali.

Sexto, quia ad generationem coloris secundum naturam in re colorata requiritur successio, quia licet generatio proprie dicta fit in instanti, tamen alterationes præcedunt, quæ non sunt in instanti,acquisitio autē coloris in re colorata est alteratio quædam,ideo fit successiue, sed formæ,siue speciei visibilis acquisitio fit tota simul,nam obiecta re speculo,sine vlla successione est ipsius rei totius imago in speculo,& multæ huiusmodi differentiæ sunt,& sic non est idem esse coloris in re colorata,& in oculo,& medio.differt igitur esse naturaliter,& intentionaliter,& sicut est de qualitate materiali, idest colore respectu visus, est de qualitatibus omnibus alijs sensibilibus, nam quælibet est in subiecto suo materialiter, & in sensu est intentionaliter, & multum differunt ista esse. Accedendo ad propositum dicendum, quòd duæ qualitates oppositæ non possunt inesse eidem rei secundum esse naturale,vel materiale,sed bene secundum esse intentionale,& ob hoc, quia secūdum vtrunque esse competit aliqua actio qualitati, non erit idem modus actionis secundum vtrunque esse. Apparet ex dictis, quia nulla res est simul alba, & nigra,quia hoc consideratur quantum ad esse materiale, & tamen in eodem oculo sunt simul species albi, & nigri,& in oculo non congregant, & disgregant, sed solum mouent sensitiue, idest faciunt in actu videre album, & nigrum, similiter accipiatur species calidi, & frigidi,sunt enim caliditas,& frigiditas qualitates materiales, & sunt in re extra secundum esse naturale, & secundum hoc competit eis actio alterandi materialiter,idest calidum secundum calorem alterat aliquid calefaciendo illud, calefieri autem motum naturalem nominat,quia gignitur ibi forma materialis,idem de frigiditate.Est autem species caloris in sensu tactus secundum esse intentionale, nam in sensu non ponitur species secundum esse materiale, sed intentionale, quia aliàs non posset immutari sensus ab oppositis qualitatibus, sicut aliquid quandiu est calidum non potest esse frigidum, & ideo speciebus istis prout sunt in sensu non competit alterare, idest calefacere,vel frigefacere, sed immutare vitaliter, idest quòd secundum eas sit aliquis in actu sentiens, & percipiens calidum, & frigidum, hoc dato, sicut nulla res potest alterari simul a calido, & frigido, idest quòd simul calefiat, & frigefiat recipiendo gradus caliditatis,& frigiditatis, quia per hoc cum alteratio habeat terminum, & caliditas est terminus huius, quod est calefieri, si aliquid simul posset calefieri,& frigefieri, posset simul esse calidum, & fri-
F gidum dato termino vtriusque alterationis, sed istud est impossibile, ideo non potest simul alterari secundum calidum,& frigidum,tamen non est aliqua contradictio,quòd species calidi, & frigidi sint simul in sensu tactus,cuius sunt obiecta, quia ibi sunt secundum esse intentionale, & in illo esse non est contrarietas,sicut album, & nigrum sunt tam contraria,sicut calidum,& frigidum, & tamen species albedinis. & nigredinis simul sunt in oculo,& in medio, vt dictum est, & tunc cum ambæ fuerint in sensu secundum esse intentionale immutabunt, & tamen quælibet earum existens in sensu causat dolorem si sit species excessiui sensibilis, & dolor non est secūdum esse materiales, sed secundum esse intentionale, sci-
G licet sensitiuum,ergo quando ambæ fuerint in sensu, quia vna non impediet actionem alterius, sicut se impediunt in esse naturali poterit simul aliquis dolere secundum immoderatum calidum, & frigidum, & sic a duobus simul cruciabitur, & ab vtroque secundum conditionem intensionis, vel remissionis suæ. Cum igitur in Inferno non sit passio ab igne secundum esse naturale, idest quòd quis calefiat, aut vratur,sed secundum esse intentionale, idest quòd crucietur sentiens dolorem, poterit simul cruciari a calido,& frigido secundum,quòd vtriusque speciem habuerit,licet non possit calefieri, & frigefieri simul, immo nullum illorum fiat.

H *An immutatio sensitiua, siue dolor in damnatis, & Inferno fiet sine appropinquatione. Quæst. D X L V III.*

SED obijcietur, quòd adhuc non stet,quia licet istæ sint actiones distinctæ, scilicet calefacere, & immutare virtualiter secundū actum calidi ad dolorem causandum sentiendo calorem, & in damnatis propter conditionem illius status,scilicet quia nullus erit tunc motus cęli, vel quia Deo placebit, poterit separari, & separabitur vna ab alia, scilicet quòd fiat sensatio calidi sine calefactione, & vstione, tamen non poterit fieri ista sensatio sine appropinquatione obiecti actiui, sicut si deberet calefacere,quia aliter non posset causari species caloris tan-
I tę intentionis, sicut in nobis apparet quando applicamur ad ignem. nam in absistentia aliquanta species caloris genita in sensu non affligit, quando autē appropinquamus affligit nos species caloris, & vtraque est actio intentionalis secundum sensum. ita ergo in inferno non poterit esse illa immutatio sensitiua sine appropinquatione. nam si ponerentur corpora damnatorum in superficie terrę, nullū cruciatum sentirent ab igne inferni propter distātiam nisi secundum apprehensionem nociui,quod non est in sensu, sed in operatione solius animę,uel in sensu interiori, sed non pertinet ad sensum tactus,& tamen duo actiua,idest calidum & frigidum in inferno non possunt æqualiter appropinquare ita ut agant, quia vnum im-
K pediret alterius actionem,immo destrueretur minus a maiori.ergo non poterit simul pati a duobus, idest calido & frigido.

Dicendum q poterit ab utroque pati, & ratio est quia non patitur secundum esse naturale, sed secundum esse intentionale,& species potest causari in sensu antequam sequatur actio naturalis. nam ad actionem intentionalem requiritur minor appropinquatio quam ad actionem naturalem. sicut apparet in uisione,& auditione,& odoratu,quia potest fieri uisio, & odoratio a longinquissimis, a quibus nulla actio & secundum esse naturale fit a rebus quę videntur, & odorantur. Similiter de calido & frigido dicendum, est,quod a maiori distātia erit actio intētionalis, idest

vt

vt recipiatur ſpecies calidi, & frigidi in ſenſu, quòd poſſit ipſum calidum, aut frigidum calefacere, vel frigifacere rem ſentientem.

Eſt tamen verum, quòd non fit intẽtionaliter immutatio ad quamcunque diſtantiam, ſicut nemo audit ad quamcunque diſtantiam, licet perueniat intẽtionaliter vox ad aurem, & ita poterit in Inferno vnũ eſſe propinquum, ſcilicet calidum, & aliud erit diſtans, ſcilicet frigidum, & ambo ſufficient intentionaliter ageret; licet calidum poſſet etiã ageret materialiter alterando propter propinquitatem, frigidum autem non poteſt alterare propter diſtantiam, etiam ſi nihil aliud impediret.

Sed obijcietur quòd talis actio intentionalis non affligeret, quia ad hoc, quòd aliquis affligatur ex ſpecie calidi recepta in ſenſu, requiritur, quòd illa ſit vehemens, & non poteſt eſſe, niſi quando eſt magna propinquitas ad rem calidam, quia aliàs eſt ſpecies remiſſe recepta, & non affligit, vt apparet in nobis parum, aut multum accedentibus ad ignem, & ita cum ſpecies rei frigidæ recipiatur de longe non affliget. Dicendum, quòd ratio concludit verum, & tamen dicetur, quòd illa ſpecies affligit, & valde affligit, & poteſt fieri dupliciter.

Vno modo, quòd iſta ambo ſint propinqua valde, ideſt calidum, & frigidum, & tamen non ſe corrumpunt propter conditionem ſtatus illius, quia ceſſat omnis corruptio, & ideo cum maneat actio intentionalis ſine naturali motu, & illa ſit de propinquo, erit vtraque vehemens, ideo tam a calido, quam a frigido poterit eſſe vehemens afflictio, cum ſint ambo propinqua.

Aliter poteſt dici, quòd alterum ipſorum ſit elongatum, & ideo licet cauſare poſſet ſpeciem, vel intentionẽ ſui in ſenſu tactus, eſſet illa naturaliter remiſſa, & parum, aut nihil affligens, quia tamen agunt iſta, vt inſtrumenta diuinæ iuſtitiæ, poſſunt affligere quantum Deus voluerit, licet de longe cauſetur ſpecies.

An ſpecies vel intentio calidi, & frigidi poſſint eſſe ſimul in ſenſu tactus, & quomodo hoc contingat.

Quæſt. DXLIX.

SED quæretur quomodo poſſit hoc ſtare, præſupponebatur enim, quòd ſpecies, vel intentio calidi, & frigidi poſſunt eſſe ſimul in ſenſu tactus, ſicut ſpecies albi, & nigri, & tamen nos nunquam hoc experimur, quia non ſolum non calefacimur, & frigefacimur ſimul, ſed etiam non ſentimus calorem, & frigus ſimul, quod tamen eſſet neceſſe ſi ſpecies calidi, & frigidi eſſent ſimul in ſenſu, ſicut ex eo ſimul videmus album, & nigrum, quia ſpecies albi, & nigri ſunt ſimul in oculo, apparet ergo, quòd nunquam erunt ſimul ſpecies caloris, & frigoris in tactu, cum nunquam ſimul ſentiantur.

Dicendum, quòd vere ſunt in ſenſu noſtro ſimul ſpecies frigidi, & calidi ſimul, ſed non ſentimus ſecundum vtranque, ſtat enim ſpeciem aliquam eſſe in ſenſu, & non immutari ſecundum eam. Et patet in auditu, & viſu, vt quando duo ſunt ſimul, & aliquis audit vocem prolatam, & alius non, vel videt rem obiectam duobus, & alius non, nam non poterit aliquis audire vocem niſi ſpecies, vel intentio eius fuerit multiplicata, & realiter perueniat vſque ad ipſum, ſed talis multiplicatio fit per continuum quouſque deſinat omnino fieri, ſicut de ſpecie viſibili dixi, ergo ſi vox peruenit vſque ad vnum, peruenit vſque alterum, & recipitur in ſenſu, ſicut in medio, & tamen non alteratur, vel non mouetur ſenſus ab illa ſpecies, quia eſt debiliter mouens. Idem de viſu, quia A ſi duo ſimul ſunt ad oculum vtriuſque peruenit ſpecies rei viſibilis, ſed mouetur vnus, & alius non, & maius ſignum eſt, quia ſi in caſu dato non audiens ponat ſe in loco in quo eſt audiens, & ille econtrario, adhuc audiens prius audiet nunc, & non audiens prius audiet nunc, & tamen ſi non perueniret ſpecies realiter ad vtrunque locum, mutato loco non audiret, qui prius audiebat, & alius inciperet audire, quod falſum eſt.

Et ideo hoc planum eſt, quia fit ex differentia organi, habent enim aliqui potentias organicas multum diſpoſitas, ſicut dicimus acutum viſum, & acutum auditum, & ita de odoratu, & hoc nihil aliud eſt, B niſi, quòd a minoribus poteſt alterari, vel pati ſenſitiue, & tamen non eſt poſſibile immutari aliquem a ſpecie, quæ non eſt in organo, ergo in ſenſu vtriuſque eſt ſpecies ſenſibilis, ſed non ſentitur ab vtroque.

Et ita apparet, quòd in ſenſu noſtro poſſunt eſſe multæ ſpecies, a quibus non immutemur, ideſt non ſentiamus res illas quarum illæ ſunt ſpecies, ſic ergo in tactu noſtro poterunt eſſe ſpecies calidi, & frigidi, & quòd non ſentiamus calidum, & frigidum ſimul, ſed alterum tantum, vel neutrum.

Circa, quod ſciendum, quòd licet circa ſenſum tactus homo ſatis excellenter ſe habeat reſpectu aliorum animalium, cum tam homo, quam cætera animalia minus patiantur ſecũdum hunc ſenſum, quã C ſecundum alios, & cauſa eſt, quia non immutamur, niſi ab eo, quod reſpectu ſenſus noſtri habet aliquantam vim, & excellentiam, & in alijs ſenſibus facilius eſt ſpeciem ſenſibilem habere excellentiam ad ſenſum, quam in tactu, ratio eſt, quia omnia organa noſtra ſunt ſpoliata illis contrarietatibus quas percipiũt, & ideo percipiunt eas, ſed non ſunt ſpoliata contrarietate qualitatum tangibilium, ideo non percipiunt eas niſi in exceſſu, & quanto organum eſt magis ſpoliatum contrarietate qualitatum ſuarum ſenſibilium, tanto a minoribus ſenſibilibus poteſt immutari, & poteſt ſentire magis contrarietatem, conſiſtit enim corpus omnium animalium in habitudine, & harmonia certa calidi, & frigidi, & humidi, & ſicci, ſine qua non viuit animal, & iſta harmonia eſt per D totum corpus, licet non ſecundum eundem modũ, ſenſus etiam tactus eſt per totum corpus, & rurſus qualitas tangibilis eſt calidum, & frigidum, humidum, & ſiccum, ergo & ipſum organum tactus compoſitum eſt ex his contrarietatibus, ideſt ex partibus habentibus harmoniam iſtarum contrarietatum, & quia non fit motus, niſi a potentiori, ſiue naturali, ſiue intentionali, non poterit immutari tactus, niſi a ſpecie rei calidioris, aut frigidioris, quam ſit ipſum organum ex complexione, cum ipſum ex ſua complexione habeat calorem aliquem, aut frigus, humidum, & ſiccum, & quia multa ſunt æqualia calida, aut remiſſiora, non poterit tactus ſentire talia calida, immo erit impoſſibile, vnde quando aliquantulum elõgati ſumus ab igne, non immutamur ab eo ſecun- E dum tactum, licet ignis ſit calidior, quam nos, quia non calefacit ignis, niſi calefaciens media, & ideo niſi immediata ſenſui tactus, per quæ ſentit, ſcilicet aer, vel alia corpora calida, non fuerint calidiora in actu, quam organum tactus non ſentiemus calorem, licet ſpecies caloris recipiatur in organo, & ita de frigido, & humido, non enim poteſt pati, ideſt ſentire, niſi ab eo, quod eſt frigidius, & humidius actu. De ſenſu viſus aliter eſt, quia organum eius eſt maxime elongatum a contrarietate, quam percipit, ſcilicet percipit album, & nigrum, & quemlibet colorem, & pupilla, quæ eſt organum, eſt ſpoliata omni colore, vel habet illum valde remiſſum, & ideo cum

quęlibet res colorata est intensius colorata, quam pupilla, poterit quęlibet res colorata sentiri per visum.

Et ista est causa quare videamus simul album, & nigrum, & non sentimus simul calidum, & frigidũ, quia visus patitur a quolibet colore, quia quilibet est maior, quam color pupillę, & quia in esse intentionali non est contrarietas, habebit simul species duorum colorum contrariorum, & immutabunt ambæ, in sensu autem tactus non potest quis simul sentire calidum, & frigidum, & hoc non per se, quia neque species horum habent contrarietatem in esse intentionali ad essendum simul in organo tactus, sed per accidens, inquantum non potest organum sentire calorem nisi calefactum, nec frigiditatem nisi frigefactum, scilicet quia non potest pati, nisi ab excellentioribus, & tamen habet organum calorem in actu, vel frigiditatem in harmonia quadam ex complexione, ideo non poterit sentire, nisi quando ipsum fuerit perductum ad maiorem caliditatem realem, vel frigiditatem per ipsum sensibile, & tamen non potest organum simul esse frigefactum, & calefactum, quia posset esse simul calidum, & frigidum, & ideo possunt quidem species calidi, & frigidi esse simul in organo tactus, & erunt realiter, tamen non immutabunt ambæ, vel neutra ipsarum propter causam dictam, & ita apparet quare nullum animal possit nunc sentire simul calidum, & frigidum secundum tactum, possit tamen simul videre album, & nigrum, quæ sunt contraria.

Ex hoc sequitur, quòd poterit aliquando quis simul sentire calorem, & frigus, scilicet in statu illo in quo non erit actio naturalis alteratiua. Nam tunc si ponatur aliquid valde calidum iuxta tactum, vt est ignis, licet non calefiat corpus, erit species caloris in sensu tam intensa quantum esset, si organum esset calefactum, cum sensatio non fiat, nisi secundum esse intentionale, & ideo sentietur tunc calor, & affliget quantum nunc affligeret ignis appositus, sed ibi non vret, licet cruciet, nunc vero cruciabit, & vret, sic si ponatur tunc circa tactum aliquid tam frigidum, vt nix, vel gelidus lapis, non infrigidabit, quia non erit ibi actio naturalis, tamen erit in sensu species tam fortis quantum si realiter nunc frigefieret, sed talis species frigiditatis cruciaret nunc, ergo, & tunc cruciabit. Iste ergo est modus quo possit aliquis valde pati, & cruciari a frigore, & calore, si ignis, & res aliqua multum frigida applicentur corporibus damnatorum, nam ambo poterunt agere, cum vnum non destruat alterũ, quia cessat ibi actio corruptiua, & quodlibet aget intense, ac si solum esset, sed nunc non est talis actio simul, quia si duo talia agentia, applicarentur alicui patienti ipsa se corrumperent, idest fortius corrumperet debile.

Cum species calidi, & frigidi sint in sensu damnatorum tantum secundum esse intentionale, & nulla fiat alteratio realis quomodo affliguntur per hoc damnati. Quæst. DL.

SED tunc dicetur, cum tales species sint in sensu solum secundum esse intentionale, & nulla alteratio realis fiat, quomodo affliguntur damnati per hoc.

Dicendum, quòd afflictio consistit in sensatione nocumenti, non autem in recipere nocumentum, quia lapis, & arbor nocumentum recipiunt cum soluuntur ab igne, sed non affliguntur, quia non sentiunt illud, sed nunc damnati sentiunt nocumentum, cum maneat in eis sensatio, quæ est secundum esse intentionale, licet non sit ibi alteratio realis, ergo erit

F ibi afflictio. Sed dicetur, quòd nõ possunt sentire nocumentum, quia ibi non est nocumentum, ergo nõ potest sentiri, nisi per deceptionem quandam, patet, quia nocumentum est, quòd vratur quis, vel alteretur a naturali dispositione, cum non calefiat corpus, neque frigefiat, ergo nullum nocumentum est.

Dicendum, quòd nocumentum est ibi, quia sicut ad manendum in esse naturali, & vita requiritur harmonia calidi, & frigidi, & magna caliditas, vel frigiditas in actu corrumpit animal, ita & ad immutationem in esse sensitiuo requiruntur species non excedentes proportionem sensus, & ideo excedentes species vere nocent, & quia sentitur nocumentum non tollit vitam, quia vita consistit in harmonia qualitatum in esse naturali, illæ autem non mutantur,

G ideo quantumcunque nocumentum fiat in sensatione, nunquam sequitur mors.

Et ista est causa quare possit esse dolor æternus, & acerrimus in Inferno, & quòd nunquam sit mors, scilicet quia ex dolore nõ sequitur mutatio aliqua dispositionis naturalis, in nobis autem dolor quicunque magnus necesse est, vt aliquando occidat animal, scilicet, quia non potest magnus dolor esse sine magna alteratione esse naturalis, idest qualitatum in quibus consistit harmonia, illis autem mutatis ad aliam dispositionem, perit animal.

H *An verum sit, q damnati nõ possint pati simul ab igne, & aquis niuium, vel ab aliquo alio frigido, vti supra in quæstione 546. probatum fuit. Quæst. DLI.*

ET ita redeundo nunc vnde disgressi fueramus, scilicet ad illud argumentum factum supra quæstione 546. quòd non posset simul dãnatus pati ab igne, & aquis niuium, vel ab aliquo alio frigido.

Dicendũ, quòd potest, eo quòd non erit ista passio alteratio quædam secundum esse naturale, sed immutatio in esse intentionali, vel sensitiuo, & ista se compatiuntur modo supra assignato,

I Ideo ad hoc, quòd damnatus vtrunque patiatur, non oportet fieri vicissitudinem aliquam, sed simul sustinebit.

Ad secundam rationem ibidem positam, scilicet, quia sacra Scriptura hoc exprimit, scilicet quòd trãsibunt ab aquis niuium ad calorem nimium.

Dicendum, quòd non ponit hoc, quasi talis modus sit, sed quia aliter intelligi non potest, nam apud nos non potest aliquid calefieri, & frigefieri simul, sed cum calefacta fuerit poterit infrigidari, & desinet esse calefactio, & caliditas, & hoc est cum quodam transitu, nam oportet, quòd calefaciens desinat esse, vel remoueatur, & incipiat esse, vel applicetur aliquod infrigidans.

Et, quia sine isto transitu non fit apud nos, non esset facile intelligere, quòd aliter fieret apud Infe-

K ros, ideo scriptura dixit, quòd transibunt ab aquis niuium ad calorem nimium, & tamen in veritate non erit transitus, sed simul erit vtrunque.

Sed dicetur, quòd tunc non manebit veritas scripturæ huius, quæ dicit transibunt &c.

Dicendum, quòd scriptura accipitur vera, vel falsa pro eo, quod intendit exprimens illam, si enim id significatur per scripturam, quod dicens intendebat significare est vera, si opposito modo est falsa, nunc autem non intendit scriptura dicens aliquid significare nisi, quòd esset pœna caloris, & frigoris apud Inferos, & istæ sunt: ergo vera est scriptura, ad similes enim transumptas locutiones veras reddendas, satis est, quòd subijciatur aliquod verum illis verbis, quod ex

existis per modum loquendi accipi possit, licet non significetur illud in cortice verborum. Sicut cum dicimus oculi Domini cõtemplantur omnem terram, vel aures suæ exaudiunt orationes nostras: nam licet non sit aliquid tale, est propositio vera, eo quòd Deus scit, & intelligit omnia, quæ in terra sunt, & omnia quæ nos oramus, quasi audiret illa, & videret omnia, licet nihil audiat, aut videat.

Si autem circa id quod dictum fuit supra de transitu de aqs niuiũ, voluerimus tenere, ꝙ erit verus trãsitus ille, ita quòd aliquãdo damnati sint in igne, & aliquando in re frigida. dicetur quòd erit transitus, & ideo quando senserint calorem, punientur in eo solo, & quando fuerint in frigida re, punientur solum a frigore. Cum autem dicebatur, quòd ista varietas, idest, contrarietas pœnarum præstaret oblectamentum, dicendum quòd non stat, quia non erit illa actio secundum transmutationem corporis a sua dispositione naturali, ad quam possit reduci per contrariam actionem, sed actio solum secundum intentionem per impressionem formarum in sensu: nam quando quis valde calefit, aut infrigidatur, gaudet in opposito, eo quòd siue valde infrigidari, siue valde calefieri, est extra dispositionem naturalem, cum consistat harmonia vitæ nostræ in quadam proportione mixtionis qualitatum, & ideo in quacunque qualitate excedamus, eximus naturalem dispositionem, & ideo in illa reductione necesse est quòd delectemur, si tamen illud reducens nos ad medium, rursus retrahat ad aliud extremum est afflictio, sicut prius, sed quandiu redimus de extremo versus medium, gaudemus, & istud necesse est fieri in omni reductione, quia non possumus trãsire de extremo in extremum sine medio, sed apud inferos non est actio transmutatiua, ideo non exeunt ibi corpora damnatorum dispositionem naturalem per calidum, aut frigidum, ideo licet transeant de summe frigido ad summe calidum, quia per nullum illorum trahuntur extra positionem naturalem, neque reducuntur ad illam, non est refrigerium in transitu, sed vtrunque causat tristitiam, inquantum est species excessiua in sensu, quæ non conuenit secundum esse spirituale.

An vermis sit futurus in damnatis.
Quæst. DLII.

NVNC redeundum est ad singulas prædictarum pœnarum corporearum in inferno, vt videatur de qualibet quomodo ibi sit, & primò de verme, & est dubium an vermis futurus sit in damnatis.

Aliqui dicunt, quod non erit vermis apud inferos, quia non videtur quare ibi esse deberet. Sed ad hoc obijcitur quia Isaiæ 66. cap. dicitur, Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur: ergo manebit apud inferos vermis qui non moritur, sicut manet ignis qui non extinguitur.

Aliquis dicet, quòd forte non intelligitur de inferno, sed de aliquo bello, in quo cadauera quędam exurerentur, & alia putrefacta relicta consumerentur a vermibus.

Dicendum, quòd non stat. Primo, quia non potest accipi de bello, sed de inferno: nam in quocunque bello vrentur cadauera, erunt aliquando exusta, & cum completa fuerit vstio deficiet ignis, qui non manet inter nos, nisi in aliena materia, & in generari, & tamẽ dicitur ignis eorum non extinguetur. Item quantumcunque putrefiant cadauera, & gignantur inde vermes, & ipsi deuorent carnes, de quibus nascuntur, deficientibus carnibus rursus extabe-

A scunt vermes, & deficiunt mutati in terram, & tamen dicitur, quòd vermis eorum non morietur: ergo non intelligitur de cadaueribus apud nos putrefactis, sed intelligetur de pœna inferni, vbi est pœna ignis inextinguibilis, & sunt ibi vermes qui non moriuntur.

Secundo patet hoc efficacius, quia Christus illud expresse posuit: nam Marci nono cap. dicens: Bonum est tibi debilem intrare in vitam, quàm duos pedes habentem mitti in gehẽnam in ignem inextinguibilem, vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur, & hanc sententiam ter posuit ibi Christus, & manifestum est, quòd accipiatur de inferno, cum dixerit, mitti in gehennam in ignem inextinguibilem, & ibi dixit esse vermem qui non moritur: ergo apud inferos est vermis.

B

An vermis in damnatis erit corporalis, vel spiritualis.
Quæst. DLIII.

NVNC autem quæretur, an ille vermis erit corporalis, an spiritualis.

Aliqui dicunt, quòd vermis damnatorum erit corporalis, quia caro non potest affligi per vermem spiritualem, sed ille vermis, qui erit in damnatis, affliget carnem, ergo erit carnalis: patet, quia Iudith decimosexto capit. dicitur, Dabit ignem, & vermes in carnes eorum. Secundo, quia
C dicitur Ecclesiastici septimo cap. Vindicta carnis impij vermis, & ignis. Cum igitur dentur vermes in vindictam carnis erunt corporales. Tertio, quia idem videtur dicere August. 21. libro de Ciuitate Dei, scilicet, Vtrunque enim, idest, vermis, & ignis pœna erit carnis: ergo corporeus erit, quia aliàs non affligeret carnem.

Dicendum, quòd apud inferos in damnatis non erunt vermes corporales, sed id quod vermis dicitur, necesse est quòd sit aliquid spirituale. Et primo, quia idem tenet Augustin. 20. libro de Ciuitate Dei, scilicet, in pœnis malorum inextinguibilis ignis, & viuacissimus vermis ab alijs aliter, atque aliter expositus est.
D

Alij vtrunque ad corpus, alij vtrunque ad animam retulerunt, alij ad corpus ignem tropice, ad animam vermem, quod credibilius esse videtur, & ita ad animam solam vermem dicit pertinere, & sic non erit aliquid corporale. etiam quia dicit vermem tropice dici, & tamen si vermis esset ibi corporalis non diceretur tropice, sed vere.

Secundo, quia vermes non poterũt esse post diem iudicij: nam in mundi innouatione non manebit aliquod animal nisi homo, quia per ignis conflagrationem non euadet aliquid quin corrumpatur de mixtis: sola enim simplicia manebunt, & tunc ex voluntate Dei homo resurget, ideo non manebunt
E tunc vermes, neque esse poterunt, nisi postea gignantur, & tamen postea non poterunt gigni, quia nulla erit generatio cessantibus omnibus motibus, & præcipue motu corporum cœlestium: ergo non erunt vermes.

Tertio, quia vermes non solent gigni, nisi ex corporibus corruptis, idest, ex cadaueribus, & tamen tũc nullum cadauer erit, sed omnes homines viuentes: ergo nulli erunt vermes, cum homines qui resurrexerint, nunquàm moriantur.

Quarto, quia si post resurrectionem essent vermes in hominibus, esset in eis corruptio, & si aliquo modo corrumpi possent, etiam mori possent, & consequẽter pęnę nõ essent æternę, sed nõ erũt pęnę tpales immo æternæ, iõ nõ erunt vermes, neq; generabitur

in eis aliquid, vnde neq; vermes, nec pediculi, nec pulices, neque sudor, neque aliquid aliarum rerum, quæ ex corruptione corporis humani, aut rerum quę circa hominem esse possunt, tunc generabitur: ergo impossibile erit vermes esse. Vnde necesse est, ꝙ vermes tūc accipiantur ex aliqua re, quæ sit circa animam, & solet dici ꝙ vermis erit remorsus quidam cōscientiæ, quia dicitur vermis, inquantum oritur ex putredine peccati, & affligit animam, sicut vermis ex putredine carnis ortus affligit corpus, & hoc est quod August. dixit vermem dici in damnatis tropice.

Et sciendum, ꝙ non accipitur vermis in damnatis, nisi ex quadam similitudine mortuorum, & habet ortum ex auctoritate Isaiæ, s. Vermis eorum non morietur, & ignis eorum nō extinguetur. hoc autem est, quia in damnatis vult ostēdere scriptura malum esse, quod potest in hominibus esse, & hoc iuxta conditionem eorum, qui pauca possunt intelligere. vulgares autem non intelligunt aliquod malum esse, nisi corporale, quia non sentiūt aliud, nisi res corporales, ideo has solas esse existimant, vt dicitur 7. Ethicorum, circa finem, & ideo malum damnatorum ostendit esse omnem malum, quod in hominibus esse potest. malum aūt vltimum est in homine, aut re viuente mors, sic dicitur 3. Ethicorum, quòd vltimum terribilium sit mors: & quia mors differt per malam, & bonam, vult damnatis dare id, quod ad malam mortem pertinet. Iudicant autem vulgares malam mortem esse eam, quæ in bello est, quando quis superatur ab hostibus, & tunc sunt duo accidentia, scilicet, quòd occisi in bello, aut permittuntur manere insepulti, aut exuruntur, qui autem manēt insepulti, licet quantum ad magnam partem lacerentur ab auibus, tamen quando multi sunt, non possunt omnino lacerari, & etiam fętor intolerabilis abigit inde aues, & omnes feras, & ideo tunc resoluuntur in tabem fluentem, & vermes, hoc autem est maximum malum, quod circa moriētes in bello accidit: scriptura autem voluit ostendere malum damnatorum esse grauius, & ideo circa hæc duo, quæ occisis in bello solent accidere, idest, vstionem, & vermes fecit augmentationem mali dicens: vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur. q. d. in his, quæ occiduntur in bello pereunt cadauera, aut igne vrente, aut verme ex resolutione nato, sed tam vermis, quàm ignis pereunt ibi, quia ignis aliquādo extinguitur, scilicet, consumptis cadaueribus, etiam vermis aliquādo moritur, scilicet, consumptis carnibus fluente sanie, & illa in auras resoluta, vel in terram mutata, & ideo totum illud malum finitur, sed apud malos istud malum non finitur, quia neque eorum ignis extinguetur, neque vermis morietur: ergo ostēditur apud damnatos esse maximum malum, quod esse potest: nam cadauera subijci corrumpenti vermi, & igni vrenti, quandiu durant hæc valde magnum malū est: si igitur effecta fuerint perpetua, non poterit esse aliquid peius. Ita autem innuitur cum dicitur, quòd ignis non extinguetur, & vermis non morietur: ergo maximum malum, quod apud vulgares, quantum ad damnatos signari poterat, signatum est per hæc, sed quia vtrunque iuxta vulgares est malum in corpore, & in damnatis non poterit esse vermis in corporibus, oportet quòd accipiatur aliquid in anima, & accipitur per similitudinem, scilicet, quòd vermis in corpore, est animal natum de corruptione carnis, ipsam carnem rursus lacerans pungens, ita vermis in anima est remorsus quidam natus de corruptione peccati, ipsam animam rursus stimulans, & pungens, ignis autem tam ad animam, quàm ad corpus pertinet, & de hoc dictum est, vermis eorum, &c. idest, nō puteus, quòd mala damnatorum erunt talia, qualia

F mala aliorum mortuorum, quia in alijs ignis exurens cadauera aliquando extinguitur, & vermis ea corrodens aliquando moritur, scilicet, consumptis cadaueribus, sed in damnatis ignis semper vret, & vermis semper lacerabit: ergo nulla miseria maior cogitari potest.

Ad primum in contrarium dici poterat vno modo, quòd ibi accipiantur vermes, & ignis materialiter pro consumptione cadauerum, scilicet, quia ibi perierant Assyrij, venientes cum Holoferne gladio, & cadauera illorum consumpta sunt quædam igne, quædam vermibus natis ex corruptione, scilicet, illa quæ non vsta fuerunt ab igne.

G Sed aliter dicendum melius, quia litera vult ibi pertinere ad pœnam damnatorum cum dicitur, Dominus enim vindicabit ī illos in die iudicij visitabit eos, dabit enim ignem, & vermes in carnes eorum, vt vrātur, & sentiāt vsque in sempiternum: inquantū enim dicitur in die iudicij visitabit eos, apparet quòd non accipiatur de igne apposito cadaueribus, sed de igne, & vermibus damnatorum. Etiam quia dicitur, vrantur, & sentiant, & tamen cadauera vsta non sentiunt. Etiam quia dicitur, vrantur vsque in sempiternum, & tamen sempiterna vstio non est, nisi in damnatis, vbi corpora non corrumpuntur. Dicendum igitur vno modo, quòd accipitur caro pro homine, ac si dicatur, dabit ignem, & vermes in eos, & ratio accipiendi est,

H vt ponatur pars pro toto, sicut cū dicitur, anima quæ obtulerit sacrificium, idest, homo, Leuit. 2. Quia anima per se nihil facit, ita & caro cum sit pars potest poni pro toto homine, iuxta illud Psal. 61, Omnis caro ad te veniet, idest, omnis homo, & illud: Videbit omnis caro salutare Dei, & Iohel. 3. & Actuum 2. cap. dicitur: Effundam de spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri, & filiæ: & accipitur ibi de spiritu prophetico, sed ille non potest pertinere ad carnem cum sit pure spiritualis, ideo accipitur caro pro homine, sed istud stare poterat si poneretur caro non vt pars, vt si diceret, dabit ignem in carnes, sed dicitur in carnes eorum, ideo necesse est, quòd accipiatur pro parte corporali.

I Alij ergo dicunt aliter, quòd caro non ponitur pro corpore, sed per carnem accipimus hominem animā quæ vocatur caro, quia animæ damnatorum totaliter se carni subdiderunt, & in hoc fuit eorum peccatum.

Aliter potest dici, quòd vermis licet non sit corporalis, dabitur tamen in corpus, vel carnem, quia affligetur caro ex afflictione animæ: nam si bonum animæ redundat in bonum beatorum corporum, ita & malum animæ in damnatis redundat in malum corporum. Aliter potest dici, quòd dicitur hoc per metaphoram, scilicet, quòd sicut in corpore malum, quo cruciatur, vel quo finitur est ignis, & vermis, ita & tūc dabuntur aliqua in damnatos, quæ erunt loco vermis, & ignis. Ad secundum dicendum, quòd potest accipi

K vno modo, quòd vindicta carnis impij est vermis, & ignis, idest, occisio per gladium. q. d. Deus destrui faciet malos in bello, & hoc est in vindictam suorum malorum, & tunc non sepelientur eorum cadauera, sed ad maiorem infœlicitatem relinquentur insepulta, & tradentur igni, aut corrupta in superficie terræ consummentur a vermibus, & omnia hæc mala erunt in vindicta peccatorum suorum. Aliter potest dici, quòd accipiatur de pœna æterna damnatorum, quæ erit in igne, & verme, & tunc exponendum est, sicut supra. Ad tertium dicēdum, quòd August. circa assertionem de igne, & verme multa dicit disputando non asserendo, non enim vult asserere, quòd ille ignis sit materialis vermis, sed quòd potius esset asserēdum ignē, & vermem materialiter intelligi, quàm quòd

quòd vtrunque spiritualiter accipiatur, quia sic damnati nullam pęnam sustinerent corporalem, quod est inconueniens, & tamen potest animæ dari vermis, & ignis vtrique, idest, corpori, & animæ, ideo non voluit accipi vermem, prout est in carne, sed in anima, & ibi non videmus aliud, quod possimus vocare vermem, nisi remorsum peccati, inquantum remorsus ille nascitur de putredine, & corruptione peccati.

An fletus de quo Christus loquitur, intelligatur de malo aliquo quod sit apud in feros, & an in veritate erit in damnatis fletus realis. Quæst. D L I I I I.

QVAERETVR nunc de alia pœna damnatorũ, quæ dicitur fletus, an erit in eis fletus corporalis, idest, fluxus lachrymarum, vel signatur aliquid spirituale per hoc, & ante hoc est dubium, an in veritate erit in damnatis fletus, vel aliquid quod respondeat fletui, vel forte non dicitur de illis, sed de aliquo alio.

B Aliqui dicunt, quòd non intelligitur de damnatis, sed de quadam pœna carceris, quæ dabatur in terra Chanaan, quia carcer erat locus malus, frigidus, & immundus. & ibi qui mittebantur flebant, & stridebant, præ dolore malorum, quę patiebantur: sic patet supra 22. cap. vbi dicitur de rege qui factis nuptijs, intrauit vt videret discumbentes, & cum vidisset hominẽ nõ habentem vestem nuptialem, iussit eum mitti in tenebras exteriores, & dicitur: ibi erit fletus, & stridor dentium, sed homo ille non poterat mitti, nisi in carcerem, & non in infernum, ergo ibi erat locus carceris, & fletus, accipitur ibi pro dolore quem incarcerati sustinent.

C Item patet præcedenti cap. de illo domino, qui habuit seruum male dispensantem res suas, & male præsidentem familiæ: nam dicitur, quòd ponet partẽ eius cum hypocritis, & ibi erit fletus, & stridor dentium, & tamen domini temporales non possunt infligere, nisi malum temporale: ergo fletus ille malum temporale est, & non malum inferni.

D Item supra in litera dicitur de domino, qui habuit seruos accipientes talenta, & lucrantes cum illis, & illum seruum qui piger fuit iussit eijci in tenebras exteriores, vbi est fletus, & stridor dẽtium: ergo ista sunt mala temporalia, & non inferni.

Dicendum, ꝙ fletus de quo Christus loquitur, est malum, & apud inferos, quidquid illud sit. Et patet quia supra 8. ca. dixit: Dico aũt vobis, ꝙ multi ab Oriẽte, & Occidente venient, & decumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in regno cęlorum, filij autẽ regni huius eijcientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & stridor dentium, & ita ponuntur ibi ista duo loca, vt contraria, s. tenebræ exteriores, & regnum cęlorum, & tamen ad regnũ cœlorũ non est aliquis locus contrarius, nisi infernus: ergo infernus est in quo ibi dicuntur futuri fletus, & stridor dentium. Et apparet,

E ꝙ iste sit sensus, quia Luc. 13. c. vbi ponitur eadem sententia, licet breuius dicitur, cum aũt videritis Abrahã, & Isaac, & Iacob, & Prophetas omnes in regno Dei: vos aũt expelli foras, & venient ab Oriente, & Occidẽte, & Aquilone, & Austro, & recumbent in regno Dei: & ita vocauit ibi foras, quod Matthæus dixerat tenebras exteriores, & ideo locus ille est infernus, cũ opponatur ad regnum Dei in quo erunt Sancti.

Item patet, quia supra 13. cap. dicitur: Sic erit in consummatione sæculi: mittet filius hominis Angelos suos, & colligẽt de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus, & stridor dentium, tunc iusti fulgebunt, sicut Sol in regno Patris eorum, & ita apparet, quòd fletus accipiatur ibi pro quadam pœna inferni, & non pro aliqua pœna temporali. Primo, quia dicitur, sic erit in consummatione sæculi, & tamen in fine mundi non erit aliqua pœna temporalis, sed ęterna. Secundo, quia dicitur: mittet filius hominis Angelos suos, & tamen Angeli non mittuntur tunc ad executionem alicuius pœnæ temporalis, ergo pœna fletus erit pęna damnatorum. Tertio, & efficacius, quia dicitur: Colligent omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & isti sunt peccatores, qui erunt in fine sæculi. constat ergo quòd de damnatis intelligitur illa pœna fletus. Quarto, & adhuc principalius, quia dicitur, & mittent eos in caminum ignis, sed cõstat, quòd caminus ignis est infernus: ergo cũ dicatur quòd ibi erit fletus, constat quod quædam pœna inferni sit fletus. Quinto, quia dicitur, Tunc fulgebunt iusti, sicut Sol, sed manifestum est istud esse in resurrectione: ergo tunc erit fletus, & tamen tũc non manebit aliquis, nisi in inferno, aut cœlo empyreo: ergo fletus erit quędam pœna inferni. Sexto, patet quia eodem cap. repetit Christus eandem sententiam dicens, sic erit in cõsummatione sæculi, exibunt Angeli, & separabũt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus, & stridor dentium: ergo in consummatione sæculi mittẽtur mali in caminum ignis, sed hoc nihil aliud est, nisi quòd dicitur hic, quod peracto iudicio, & segregatis bonis ad dexteram, & malis ad sinistram, ibũ malì, qui in sinistra sunt in ignem æternum, sed in camino illo ignis dicit futurum fletum: ergo erit pœna inferni fletus.

Sed nunc dubium est, quis sit iste fletus qui dicitur esse apud inferos, & an sit fletus realis, idest, resolutio lachrymarum, vel quid.

Aliqui dicunt, quòd sit fletus realis, quia Lucæ 13. cap. dicit quædam glo. ꝙ per fletum quem dicimus in reprobis potest probari vera corporũ resurrectio. Sed probatio ista non procederet si esset fletus solum spiritualis, ergo erit fletus realis, idest, lachrymæ. Secundo, quia tristitia, quæ est in pœna respondet delectationi, quæ fuit in culpa, Apoc. 18. c. Quantum glorificauit se in delitijs suis tãtum date illi tormentum, & luctũ, & tamen in peccato fuit delectatio corporalis, ergo in pœna inferni fuit luctus corporalis.

Dicendum, ꝙ in damnatis erit fletus, sicut Christus dixit: non tamen signatur hic aliquid corporale, quod nos vocamus fletum, i. resolutionem lachrymarũ. Et patet, quia non põt esse lachrymarum fluxus sine alteratione reali, quæ est quædã calefactio interiorum, vt possit resolui, & distillare id, quod prius non erat fluidum. fit ẽt generatio lachrymarum, sed nihil istorum poterit esse post diem iudicij, cessante motu cœli, qui est principiũ oĩum motuum: ergo non poterũt lachrymæ fluere. Secundo, quia ad fluxum lachrymarum oportet esse generationem cuiusdam humoris, qui per lachrymas distillat, & tamen non poterit esse fluxus earum. Tertio, quia dato, ꝙ aliquando posset esse fletus, tñ non conuenit, ꝙ ponatur fletus apud inferos: nam si fletus esset cum ille ponatur vt pœna, oportet ꝙ esset perpetua, quia apud inferos nulla pœna est temporalis, aut cessans, & tñ fletus per resolutionem lachrymarum non potest ibi esse perpetuus, quia lachrymæ sunt quidam humor resolutus, & tamen in damnatis nulla fit restauratio, quia non est ibi cibus: ergo necesse est, ꝙ cito deficiant illæ lachrimæ, etiã si totum corpus resoluatur in humorem lachrymarũ, sic Ouidius dicit 9. Metam. Biblidem totam versam esse in lachrymas per resolutionem, & inde fontem factum, quia Naiades subiecerunt venam perennem lachrymis eius: ergo nullæ lachrymæ ibi erunt, cum perseuerare non possint.

Quarto, quia si daremus, ꝙ lachrymæ aliquæ ibi gigni possent, & fieret aliqua alteratio, posset quoque quælibet alteratio, & maxime fieret ab igne, & ita inflammarentur, & consumerētur corpora damnatorum, sed non fit, ergo neque resoluētur aliquæ lachrymæ. Sed dicendum, ꝙ erit fletus in damnatis, quantū ad aliquid. quod est in fletu corporali, & illud est quę dā commotio, & turbatio capitis, & oculorū, & quantum ad hoc non repugnat statui damnatorū post resurrectionem. corpora enim damnatorū non solū ab exteriori affligentur, sed ēt ab interiori ſm ꝙ corpus immutatur ad passionē animæ in bonū, vel malum, & quantum ad hoc fletus ostendit resurrectionē carnis, & respondet delectationi carnis, quæ fuit in peccato, sed de fletu isto adhuc dicetur magis sequenti q. cum agetur de stridore dentium.

Ad primum in oppositum dicēdum, ꝙ in damnatis erit fletus, qui possit iudicare verā corporis resurrectionem, vt dicunt Hierony. & Remigius, sed non erit resolutio lachrymarum: nam omnis motus corporalis signat veritatem corporis, sed commotio, & turbatio capitis, & oculorum, est verus motus corporis, & non potest esse nisi in illis, qui veram humanitatem habent: ergo illi qui flebunt post iudicium, & ita erunt veri homines in corpore, & anima, sed iam semel deposuerunt corpus per mortem, ergo oportet ꝙ resumant illud, & istud est resurgere: ergo vera erit resurrectio mortuorum.

Sed obijcietur, quòd non flet, quia cessante primo motu, qui est motus cœli post resurrectionem negamus omnes alios motus, & tamen commotio, & turbatio capitis, & oculorum, est quidam verus motus: ergo non erit in damnatis, vel si datur iste, etiam erūt veræ lachrymæ, quod negatum est.

Dicēdum, ꝙ non erit resolutio lachrymarum, sed erit commotio capitis, & turbatio vultus, & oculorū: & ratio est, quia cessante motu cœli, cessabit omnis motus naturalis, cuius principium est motus cœli, nō tamen cessabit motus voluntarius, cuius est principiū voluntas, sed motus localis in re animata principium est appetitus, ideo moueri poterit homo localiter stāte cęlo, & a fortiori poterit quis mouere membra sua non moto ipso localiter. Sic enim dicimus, quòd beati poterunt subito ire quo voluerint, & ad hoc datur eis agilitatis dos. Item in damnatis poterit esse motus secundum locum, vel complicatio, aut contorsio partium corporis, quia ista subsunt voluntario: alteratio autem aut generatio, corruptio, augmentatio, & diminutio sunt motus naturales, idest, qui non subijciūtur voluntati, non poterunt tunc esse, cessante motu cœli, qui est prima causa omnis naturalis motus. talis est autem resolutio lachrymarum; nam ibi est generatio humoris, qui distillat per lachrymas, est alteratio calefactionis cuiusdam ad hoc, quòd lachrymæ soluantur, & stillent. Est etiam augmentatio, & diminutio, quia emittitur aliquid de substantia, scilicet, humor per lachrymas, & ad rursus flendum oportet gigni alium humorem, restaurando prius deperdita. ista autem non subsunt volūtati, sed naturæ, ideo non poterit esse fletus per resolutionem lachrymarum, sed solum per turbationem capitis, & vultus.

Ad secundum dicendum, quòd fit conueniens responsio ad ea, quæ in peccato fuerunt: nam fuit tunc quędam praua delectatio in anima, & in corpore cōmotio, vel irritamentum, aut illecebra. & his duobus respondet aliquid in pœna.

De anima patet, quia erit in ea summa tristitia, quæ erit maior, quàm omnis voluptas, quę precessit in peccato. in corpore autem erit dolor summus ab igne, & alijs tormentis, quæ vere, & acriter sentiuntur, & erit

F turbatio quędam vultus, & obfuscatio qualem solent facere qui flent, nisi quòd lachrymas non emittent, sed tristitia, & pœna secundum corpus, ita erit, ac si vere lachrymas funderent, quia ille lachrymarum fluxus non auget pœnam, cum sequatur ex motu præcedente in corpore.

An stridor dentium erit apud inferos, & an realiter. Quæst. DLV.

QVAERETVR de alia pœna, quæ vocatur stridor dentium, an erit apud inferos, & an realiter ibi erit, vel solum secūdum aliquā significationem, vel metaphoram.

Ad primum respōdendum, quòd necesse est poni G stridorē dentium, i. id quod vocatur stridor dentium quidquid illud sit, quia ostēsum est supra, fletum esse pœnam quandam apud inferos, & tamen vbicunque ponitur fletus a Christo ponitur stridor dentium, vt patet supra 8. & 13. cap. ergo stridor dentium est aliqua pœna damnatorum.

Ad secūdum cum quæritur, an sit realiter apud inferos stridor dentium, vel quid sit. Dicendum, ꝙ esse potest, quia nihil illud prohibet: nam stridor nihil est aliud nisi quędam concussio dentium, & ista pertinet ad motum localem volūtarium, vel qui voluntati subijci potest, & non est aliquis motus naturalis, i. pendens ex agente pure naturali, idest, non voluntario, si-
H cut est alteratio, generatio, augmentatio, diminutio, & sicut dictum est præcedenti quæst. fletus prout est resolutio lachrymarum, non potest esse in damnatis, sed prout est turbatio faciei, & capitis, & oculorum commotio manebit in damnatis, quia non est aliud hic, nisi motus localis, qui est voluntarius, vel esse potest. ita cum stridor dentium nihil dicat, nisi commotionem dentium ex allisione ad seipsos poterit esse in damnatis.

Sed dicetur vnde accidit ille stridor? Dici potest ꝙ ex indignatione magna, s. quia displicebit homini de seipso, & indignabitur quòd pro tam parua voluptate, & transitoria perdiderit æternam beatitudinem, & incurrerit in intolerabilem pœnam. accidet iste stridor,
I sicut & nobis valde indignatis accidit sæpe stridere.

Dicendum tamen, ꝙ fletus, & stridor dentium dupliciter accipi possunt, Vno modo, quòd sint ibi in veritate, i. turbatio capitis, & faciei, & oculorum, quā vocamus fletum, & concussio, atque allisio dentium, quam vocamus stridorem, Alio modo, ꝙ loco horū accipiantur quædam passiones animæ, ex quibus solent oriri fletus, & stridor; nā ille quē pęnitet de rebus gestis flet, & qui rebus a se malefactis indignatur, stridet, In inferno autem damnati dolebunt de his, quę fecerunt, & indignabuntur sibi, quia talia fecerunt, ideo dicentur flere, & stridere, etiam si realiter non fleant, & strideant.

Accipiendo isto secundo modo dicit Rabanus, stridor dentium prodit indignātis affectum, eo quòd
K sero vnumquemque pœniteat, sibi irascantur.

Accipiendo primo modo potest dici, quòd tam fletus, quàm stridor ibi erunt, quia sunt ibi causæ horum. scilicet, fumus est causa fletus, & frigus causa stridoris. ab vtroque autem fit passio in inferno, quia ibi ignis est, & ideo potest esse fumus, & frigus ibi est. Sic dicit Haimo per metaphoram enim membrorum pœnas describit tormentorum. solent enim oculi fumo tacti lachrymas producere, dentes vero a nimio frigore stridere. Ostenditur ergo, quod reprobi in inferno, & calorem intolerabilem, & frigus sustinebunt, secundum illud Iob: Transibunt ab aquis niuium.

Sed

A Sed non est intelligendum, quòd ibi in damnatis realiter sint causatæ lachrymę ex fumo, neque stridor ex frigore. De fumo patet, quia ad hoc sequuntur inconuenientia. Primum, quia non est ibi fumus: nam fumus resoluitur ex materia, quæ vritur, & ita fit ibi generatio, & corruptio, sed post diem iudicij non erit generatio, & corruptio, eo quòd non erit motus aliquis naturalis, cessante motu primi mobilis, ergo nō erit fumus. Ex hoc etiam sequitur, quòd ignis ibi non est per materiæ vstionem, quæ vertatur in ignem, sed quòd sit aliqua materia in perpetuum ignita, & non transmutetur, vel quòd sit ibi quasi locus naturalis ignis, sicut in sphæra propria, & possit manere ignis in perpetuum etiam sine materia, & istæ duæ sunt positiones verisimiliores, quàm quòd illic seruetur ignis per continuam materiæ appositionem factam a Deo, B vt solet dici, ne ponatur generatio, vt dicatur ignis cōtinuari per continuam materiæ resolutionem.

Secundum inconueniens est, quia dato, quòd esset ibi fumus non esset fletus ex fumo: nam fumus cogit nos lachrymari, & tamen in damnatis non erit resolutio lachrymarum, vt dictum est præcedenti quæst. ergo non potest poni fumus ibi lachrymarum causa. De stridore autem quantum ad frigus non videtur esse tam manifestum, an causetur ex frigore, quia cum stridor dicat motum localem, qui potest esse sine aliqua alteratione naturali, poterit esse stridor causatus a frigore, vt videtur.

C Dicendum est, quòd stridor potest accipi vno modo, vt sit voluntarius motus factus propter aliquam causam, licet inuoluntarie existentem, quia sic accidit sustinentibus magnum dolorem, qui sponte dentes allidunt, quasi illud sit aliquod remedium doloris. Alio modo potest accipi stridor, vt est necessario causatus propter aliquam qualitatem, quæ est in nobis, & est principium motus. Accipiendo primo modo potest esse stridor in inferno, & ita vult Origenes, quia non est ibi aliquis motus naturalis, sed voluntarius. Accipiendo secundo modo non potest esse stridor sine naturali alteratione, sicut quando membra sunt valde infrigidata alliduntur, & in reliquis membris fit quidam tremor, sed apud inferos non est aliqua transmutatio realis, ita quòd infrigidentur corpora D damnatorum, sicut neque calefiunt: ergo non erit stridor ex frigore.

Est ergo dicendum, quòd fletus sic, & stridor vere erunt in damnatis, sed non ab igne, vel fumo, & frigore, a quibus in nobis solent causari, sed gignuntur a causa intrinseca, idest, a motu indignationis, vel displicentiæ. Vel potest dici, quòd sunt pœnæ datæ a Deo, non immediate per aliquam causam naturalem agentem, sed quia Deus ista infligit propter mala, quę opposito modo commisimus, scilicet, qui indebite ridendo peccauit in ore, puniatur stridendo, qui vero videndo lætatus est fleat. Vel quia ridere, & flere opposita sunt, qui indebite risit cogatur flere, qui ore cibos manducauit, indebite stridere cogatur. Sic dicit E Hierony. super Matth. in fletu oculorum, & stridore dentium, per metaphoram membrorum corporalium magnitudo ostenditur tormentorum, manus quoque ligatas, & pedes, & fletum, & stridorem dentium ad comprobandum resurrectionis, intellige veritatem, vt illic dentes strideant, qui de edacitate gaudebant, illic oculi defleant, qui hic per illicitas concupiscentias versabantur, quatenus singula membra supplicio subiaceant, quæ hic singulis quibusque vitijs subiecta seruiebant. Et Origen. super Matth. dicit, fletus erit eis qui male ridentes in hoc mundo fuerunt, & his qui requieuerunt rationabiliter, erit dentium stridor: volentes enim dolentes materialiter sufferre compulsi tormentis, dentibus strident illi, scilicet, qui manducauerunt acerbitatem malitiæ.

An exteriores tenebræ sint apud inferos. & quæ sit ista pœna. *Quæst. DLVI.*

QVAERETVR de alia pœna, quæ dicitur esse tenebræ exteriores, an sit apud inferos ista pœna, & quid sit.

Aliqui dicunt, quòd non sit apud inferos tenebra corporalis, quia vt dicit Gregor. 9. lib. Moral. super illo verbo, Iob 10. cap. scilicet, Sempiternus horror inhabitat, scilicet, quamuis ignis ille ad consolationem non luceat, tamen vt magis torqueat ad aliquid lucet: nam sequaces quos secum traxerunt de mundo, reprobi flamma illustrante visuri sunt: ergo non erunt ibi tenebræ corporales. Secundo, quia quòd damnati videant pœnam suam, ad augmentum pœnæ est, sed nihil videtur sine lumine: ergo non erunt ibi tenebræ corporales. Tertio, quia damnati habebunt apud inferos potentiam visiuam, post resurrectionem corporum, sed frustra in eis esset, nisi aliquid viderent, sed nihil videri potest in tenebris, ergo non erunt ibi tenebræ corporales, sed lumen aliquod.

Aliqui dicunt, quòd erunt tenebræ apud inferos, quia tenebræ faciunt ad tristitiam, cum lux sit delectabilis, Ecclesiastes 11. cap. Dulce lumen, & delectabile in oculis hominum est videre Solem, sed a damnatis oportet auferre omne gaudium, ergo non erit ibi lux. Secundo, quia a damnatis remouenda sunt bona consolatoria, & potissime illa, quæ sunt multum consolatoria, quia talia tollerent, vel minuerent valde miseriam dānatorum, sed de luce ita est quòd est valde consolatiua, intantum quòd sine illa nulla est consolatio, Tobiæ quinto ca. Cum dixit Raphael ad Tobiam, gaudium tibi semper sit, & ille ait, Quale erit mihi gaudium, qui in tenebris sedeo, & lumen cœli non video: ergo non debet dari damnatis lux, vt videre possint in ea. Tertio, quia Gregorius super illo verbo, supra vigesimosecundo cap. scilicet, Ligatis manibus, & pedibus mittite eum in tenebras exteriores dicit, si ignis ille lucem haberet nequaquam in tenebras exteriores mitti dicerentur.

Dicendum, quòd cum infernus sit locus corporalis, oportet quòd ibi sit lumen, aut tenebræ corporales, idest, priuatio luminis, quod est perficiens diaphanum, quod est corporeum.

Est etiam dicendum, quòd si accipiatur infernus, quantum ad dispositionem materialem, potest poni, quòd sint tenebræ, aut quòd sit aliqua lux. Si consideretur locus in seipso, non est natus habere lumē, cum sit in centro terræ, & lumen est a cœlo. Si autem consideretur ignis, in quo torquentur damnati, potest dici, quòd erit ibi lumen aliquod cum ignis luceat.

Sed est dicendum, quòd cum infernus sit locus ad pœnam assignatus damnatorum, talis debet esse eius dispositio, qualiter magis ad pœnam facit. Si autem esse debet, vt neque sit omnimoda tenebra, neque magna lux, sed tenebra quidem sit cum luce parua, & vmbrosa, vel fusca: ambo enim ista magis faciunt ad pœnam, quàm si tenebra sola ponatur: manifestum est autem, quòd magna lux apud inferos poni non debet, quia lumen est valde delectabile, vt dictum est: & est istud, quia in lumine cognoscuntur omnia, & id quod est principium cognitionis, est valde delectabile. & ista est causa, quare valde diligimus oculos vltra alios sensus, 1. Meta-

2. Metaphysi. c. sensum visus plus diligimus, quia plures nobis rerum differentias ostendit. magna autem lux est multorum manifestatiua, ideo esset ad delectationem, vel ad magnam alleuiationem laborum, ideo non est ponenda lux magna apud inferos, tenebræ quoque omnimodæ non sunt ponendæ, quia sic damnati non viderent quædam, quæ visa ad pœnam faciunt: nam licet visio de se sit delectabilis, vt dictum est, quia multa videndo cognoscimus, tamen per accidens potest esse visio tristitiam causans, inquantum videmus quædam, quæ de se tristitiam ingerunt, scilicet, quia nociua nobis sunt, aut voluntati nostræ displicent, sed quia tenebra de se tristitiam facit, lux autem per accidens, oportet quòd ibi sit multum de tenebra, parum vero de luce: nam non est plus necessarium de luce, nisi quantum sufficit ad aliquid videndum, & ad hoc parua lux sufficit, maxime in oculis damnatorum, qui non turbantur, neque læduntur aliquibus accidentibus, vel passionibus, sicut nostri, ideo illa sola erit, & consequenter erit multum de tenebra, forte erit sicut per noctem in qua aliquid videtur, licet non multum distincte. Et ideo si quæratur de loco illo, an sit lumen habens, vel tenebrosus, debet dici, quòd tenebrosus, & hoc etiam ex sua conditione ei competit, sed ex diuina dispositione habebit aliquid luminis, scilicet, quantum sufficit ad videndum ea, quæ animas, vel damnatos torquent, vel torquere possunt. Etiam ignis non repugnat ad hoc, quia licet ibi ponatur ignis, non erit ad lucendum, sed ad torquendum, & istud facit conditio loci, quia cum sit in centro terræ non potest esse nisi ignis fęculentus, & turbidus, & quasi fumosus, ideo parum lucebit.

Alij ponunt causam harum tenebrarum, vel parui luminis esse condensationem, siue coniunctionem magnam corporum, quia propter multitudinem ipsa corpora damnatorum ita se compriment, & replebunt locum quasi nihil omittendo vacuum solido corpore, vnde parum de aere ibi capi poterit, quod illustretur, & sic necesse est magnas tenebras esse. Vel vt aliqui volunt tam compressa erunt corpora damnatorum, quòd nō manebit ibi aliquod spatium in quo sit aliquid de aere, & sic nihil omnino erit subiectum lucis, quia non est ibi diaphanum, nisi oculi damnatorum.

Sed istud non est satis verisimile. Primo, quia non videtur quomodo possit esse tanta compressio considerata figura corporis humana, nisi ipsa corpora conterantur, & fiat in eis passio secundum alterationem, vel sit penetratio dimensionum, & tunc non oporteret dari talem cōpressionem, quia vbi esset vnus damnatus, possent esse decem millia, quia qua ratione dimensiones vnius corporis penetrarent dimensiones alterius, penetrarent mille corporum dimensiones vnius corporis dimensiones, & ita omnia essent simul, quod non est verisimile. Secundo, quia ille modus non sufficit ad aliquid videndum: nam si extra oculum omnia sunt tenebrosa, non poterit quid videri, quia fieret tunc visio per medium intrinsecum sine extrinseco, & non est possibile, quia medium videndi est aer, vel aqua.

Dicendum ergo videtur, quòd quantacūque compressio sit apud inferos, manebit ibi aliquod medium, idest, aer, & illud medium illustratur paruo lumine, & ita sufficit ad videndum ea, quæ animam affligunt. Si tamen aliquis dicat, quòd apud inferos sint tenebræ, ita quòd nulla lux est parua, aut magna, sicut in solido terreo, vel ligneo nullum lumen recipitur, non est instandum in contrarium, quia poterit stare. Et cum dicitur, quòd non videbuntur ea, quæ affli-

F gunt. Dicendum, quòd licet non videantur, cognoscuntur intellectiua cognitione, vel sensitiua per experientiam, sed melius videtur, quòd sit aliqua parua lux, vt dictum est.

Et hoc modo possunt solui rationes vtriusque partis. Ad primam dicendum, quòd lux quædam est ibi, vt Gregor. vult, sed illa est parua, scilicet, tanta solum, vt sufficiat ad hoc, quòd damnatus quilibet videat ea, quæ ipsum torquent, aut torquere possunt, quæ sunt iuxta eum, & tamen cum tali luce stant tenebræ, sicut tenebras vocamus noctem, licet in nocte aliqua lux sit. Sic accipitur Genes. primo cap. Vbi Deus appellauit tenebras noctem, & tamen in nocte aliqua lux est. Si autem accipiat aliquis tenebras, id-
G est, totam priuationem luminis, non est verum quòd apud inferos sint tenebræ.

Ad secundum dicendum, quòd verum est, quòd pœnam sustinere, & pœnalia videre maius est, quàm non videre pœnalia, cum quædam sint, quæ solum affligunt vt visa, & tamen ad talem visionem sufficit lux parua, quæ stat cum tenebris. Sed si quis teneat nullam lucem esse apud inferos, dicet videri ista intellectiue, sicut diues Abraham, & Lazarum in sinu eius.

Ad tertium dicendum vno modo, quòd oculi proderunt ad aliquid, quia erunt instrumenta videndi, & tamen erit visio cum tenebris, idest, cum parua luce tenebrosa, vt dictum est.

H Aliter potest dici, quòd argumentum non valet; nam licet damnati non viderent aliquid, neque visuri essent, haberent oculos non quidem ad vsum, sed ad integritatē naturæ. Sic enim tam in beatis, quàm in damnatis membra genitalia nullum habebūt actū, & tamen manebunt. Sic etiam de multis membris, vt de partibus aurium, scilicet, tympana aurium, & pars nasi, & huiusmodi, & tamen nihil deerit de integritate corporum ipsorum, etiam si non essent integra, quando viuerent. Et hoc est, quia integritas est quoddam bonum naturæ, quod Deus volet tam in beatis, quàm in damnatis.

Ad primam rationem pro opposito dicendum, ꝙ tenebræ per se sunt tristes, per accidens vero possunt
I causare quandam iocunditatem, aut diminutionem pœnæ, scilicet, inquantum homo non videt ea, quæ visa affligerent ipsum, & ideo ad vtrunque prouidetur, scilicet, vt neque lux sit magna, quæ lætificare possit, neque omnino desit, ita vt non videant damnati mala sua. argumentum autem procedit de luce magna, quæ absolute vocatur lux, vel lumen, & apud inferos nihil tale est, quia si quæratur absolute, an locus inferorum sit habens lucem, vel tenebrosus, dicetur quòd est tenebrosus.

Ad secundum dicēdum, ꝙ Tobias loquebatur ibi de totali carentia lucis, ipse enim cęcus erat, ideo neq; videbat, neque habebat potentiam visiuam. apud inferos autem non est talis carentia, & non sequitur, ꝙ
K apud inferos sit totalis luminis priuatio, quia si sicut homini est summa tristitia carere visu, ita esset apud inferos maximus modus pœnæ nihil videndo, nō esset lux vlla, & tamen maior pœna est posita quadam luce parua cum tenebris, quàm totaliter datis tenebris: ergo non erit ibi totalis carentia lucis.

Ad tertium dicendum, quòd Gregor. voluit illum ignem non habere lucem, nō quòd nullam habeat, cum ipse dixerit lib. 9. Moral. quòd damnati videnṫ aliquid per illum ignem, scilicet, eos quos secum de mundo traxerunt, vt magis affligantur, sed dicit non esse lucem, idest, non magnam qualis est illa, quæ facit diaphanum simpliciter dici illuminatum, & non tenebrosum.

An

An tenebræ exteriores sint aliquid apud inferos, & quæ erant istæ tenebræ apud Chananæos apud quos Christus loquebatur. *Quæst.* D L V I I.

QVAERETVR circa tenebras exteriores cũ sæpe nominentur, an sint aliquid apud inferos. Aliqui dicunt, quòd sic, quia supra 22. cap. ponuntur tenebræ exteriores, & accipiunt eas Doctores pro loco inferni.

Alij dicunt, quòd tenebræ exteriores non sint aliquid apud inferos, sed sint locus aliquis apud homines, scilicet, locus carceris duri, & tenebrosi, & lutosi, & omne malum habentis, & patet, quia ponitur supra 22. cap. quòd rex intrans nuptiarum locum, & videns hominem non vestitum veste nuptiali, iussit eũ ligatis pedibus, & manibus mitti in tenebras exteriores: sed manifestum est, quòd non potest ibi accipi pro loco inferni. Primo, quia dominus ille temporalis non poterat mittere aliquem in infernum, sed solus Deus potest mittere in gehẽnam: homo autem non potest, nisi occidere hominem, supra 10. cap.

Secundo, quia si in infernum mitteretur, non mitteretur pro causa tam leui, cũ non videretur hoc peccatũ mortale. Tertio, quia illud est parabola, & ideo necesse est, ꝙ quantũ ad superficiẽ literæ aliquam rẽ temporalẽ signet, quæ ad hoĩes pertineat, non autem infernum, qui est ignis æternus, & non est in potestate humana, sed est carcer reorum Dei. Quarto, quia dicitur, ꝙ ille missus est in tenebras exteriores, ligatis pedibus, & manibus, & tamen in infernum non mittitur aliquis ligatus: ergo non est infernus tenebra exterior. Quinto patet, quia supra in litera dr̃ etiam de seruis accipiẽtibus talenta a Domino, & lucrantibus cum eis, & de seruo pigro, & ꝙ seruus ille increpitus est a Dño, quia lucrũ non fecerat, & ait: Inutilem autẽ seruum proijcite in tenebras exteriores, sed eodem modo apparet ibi, ꝙ ille Dominus non poterat mittere seruum in infernum, ergo tenebræ exteriores non vocantur ibi infernus. Dicendum, ꝙ in veritate tenebræ exteriores vocantur loca carceris ſm consuetudinem terræ Chanaam, in qua Christus erat, & loquebatur; & vocatur tenebræ ipse carcer, quia erat locus profundus, & tenebrosus, sicut multi carceres sunt, & maxime erat consuetudo horum carcerum in terra Chanaam inter Iudæos: sic patet de Ieremia Propheta, qui in talem carcerem missus est, quia prophetabat contra Ierusalem, Ierem. 37. cap. Miserunt Ieremiam in carcerem in domo Ionatham Scribæ, & ingressus est Ieremias in domum laci in ergastulis: erat carcer tam asper, vt timeret ibi mori Ieremias: vnde cum vocatus a rege de carcere eductus, loqueretur ait: Obsecro Domine rex ne remittas me in domum Ionathæ Scribæ ne moriar ibi, eodem cap. & positus fuit Ieremias in alio carcere, Ierem. 38. scilicet, Tulerunt Ieremiam, & posuerunt in lacum Helchiæ filij Amalech, qui erat in vestibulo carceris, & summiserunt Ieremiam in funibus, & in lacu non erat aqua, sed lutum: descenditque Ieremias in cœnum. Erat autem tam periculosus carcer ille, vt cito Ieremias moriturus esset fame, & frigore: vnde dicitur eodem cap. quòd dixit Abdemelech ad regem: Domine rex male fecerunt viri isti mittẽtes Ieremiam in lacu, vt moriatur ibi fame, & ideo credidit rex, quòd posset statim mori, & mandauit illum educi dicens, tolle triginta viros tecum hinc, & leua Ieremiam de lacu antequàm moriatur: tales carceres vocabantur tenebræ, quia erant loca tenebrosa, & hoc prouenie bat ex duobus: vnum erat profunditas ipsorum; erant enim loca subterranea. Aliud erat, qa superiora carceris erant stricta, & clausa, vt nõ esset locus euadẽdi, ideo oporA tebat esse totum locum tenebrosum, quasi esset pura tenebra: & apparet primum de profunditate: nam ꝑ funes mittebãtur homines in carcerem, ita enim missus est Ieremias, & postea eductus, Ierem. 38. cap. Vocantur autem tenebræ exteriores, idest extra domum.

Pro quo sciendum, quòd carcer erat duplex in terra Chanaam, & vterque erat tenebrosus. vnus in domo, alius extra domum: qui enim erat in domo tenebrosus erat, & tamen non erat multum periculosus, quia non erat ibi magnum frigus, neque aqua, aut lutum, aut alia incommoda: extra domum autem carceris erat alius carcer factus in modum putei profundi, & obscuri, & interiora erant lata, superiora vero stricta, & quia erat iste carcer extra domum, pluuiæ B cadebant in illum, & erat interdum aqua multa, interdum autem non erat aqua, sed lutum, & propter hoc erat iste pessimus carcer, & vocabatur lacus, scilicet, quia ibi congregabantur aliquando aquæ. Patet talem carcerem esse, & talem differentiam duorum carcerum, Ierem. 37. & 38. & habẽtur verba supra posita: nam dicitur, Tulerunt Ieremiam, & posuerunt eum in lacum Helchiæ, qui erat in vestibulo carceris: ecce carcerem illum vocauit lacum, scilicet, quia confluebant illuc aquæ pluuiales. inquantum vero dicitur quòd erat extra domum carceris ante portam carceris dicitur exterior, quia vestibulum dicitur pars aliqua, quæ est ante portam domus, & tegitur tecto supra pendente, licet nõ claudatur parietibus, & ita erat quædam domus carceris, idest, in qua erat carcer, vt C dicitur Ierem. 37. & 38. cap. & erat carcer, siue lacus in vestibulo domus carceris, idest, extra carceris domum ad portam illius. Et apparet, quòd iste exterior carcer aliquando habebat aliquam aquam, interdum solum lutum, quia dicitur, & summiserũt Ieremiam in funibus, & in lacu non erat aqua, sed lutum: descenditque Ieremias in cœnum. Et ideo carcer ille, qui erat extra domum, vocabatur tenebræ exteriores, & carcer qui intra domum tenebræ interiores. vterque carcer vocabatur tenebræ, quia erat locus tenebrosus, ideo quando volebant quòd mitteretur aliquis in deteriorem, aut pessimum carcerem, iubebãt eum mitti in tenebras exteriores, idest, in carcerem, qui erat foris in vestibulo domus, idest, non poneretur in carcere intra domum, quia ille minus pœna- D lis erat.

Et ista concordant valde ad modũ loquendi Christi. Primo, quia ipse inducit exempla de terra Chanaã in qua ipse manebat, & loquebatur, & ibi tales carceres erant, vt apparet ex eis, quæ dicta sunt de carcere, Ierem. Secundo, quia vbicunque dicit de tenebris exterioribus addit, ibi erit fletus, & stridor dentium, vt patet supra 22. cap. & supra in litera, & istud accidebat ex incõmodis illius carceris: nam stridor ex magno frigore sequitur. in tali autem carcere frigus magnũ erat, eo quòd ibi erat semper aqua, vel saltem lutum, sicut dicitur Ierem. 38. cap. De carcere in quo positus est Ieremias, quòd in lacu non erat aqua, sed lutum, E & descendit Ieremias in cœnum. erat autem ibi fletus ex angustia, & timore mortis, qa q ibi ponebatũr cito moriturus erat, sicut apparet supra, & Ierem. 38. Istæ ergo sunt tenebræ exteriores propriè, quantum ad literam, de quibus loquebatur Christus, & ita accipitur quandocunque ipse nominat tenebras exteriores ex nomine alterius.

Sed dicendum, quod præter hæc Christus accepit per metaphorã, vt tenebras exteriores vocaret infernũ, & licet respectu propriæ significationis, & primariæ sit metaphora, tamen interdum Christus in sensu literali vocat infernum tenebras exteriores, ita vt de nullo alio accipi possit, aut intelligi litera, sic

patet ſupra 8.cap.cum dicitur, Multi venient ab Oriẽte,& Occidente, & recumbent cum Abraham, Iſaac, & Iacob in regno cœlorum, filij autem regni huius eijcientur in tenebras exteriores, ſed manifeſtum eſt, ꝙ cum homines recumbent in regno cœlorum cum Abraham, erit poſt diem iudicij, ſed tunc nullus carcer erit qui poſſit vocari tenebræ exteriores,niſi infernus,ergo de inferno intelligitur. Etiam quia hic opponuntur hæc duo loca,ſ.regnum cœlorum,& tenebræ exteriores,ſed nullus locus eſt,qui opponatur regno cœlorum, quia ſicut fęlicitas regni cœlorum eſt æterna, ita miſeria, & pœna damnatorum erit æterna,cuiuslibet alterius loci malũ terminatur: ergo accipiuntur ibi tenebræ exteriores pro inferno. Iſtum etiam modum loquendi tenuit Propheta, Zachar. 9. c.ſ. Tu aũt in ſanguine teſtamenti tui eduxiſti vinctos de lacu in quo non erat aqua: lacum ſine aqua vocat carcerem, & ita Ierem.37.cap. Domum carceris vocat domum laci:& in tali lacu non eſt aqua,ſic dicitur Ierem.38.cap. In lacu autem nõ erat aqua,ſed lutum, & deſcendit Ieremias in cęnum, & apparet quòd carcerem vocat lacum,quia dixit,eduxiſti vinctos, ideſt, incarceratos,vel ligatos, & tamen non locutus eſt ibi Propheta de aliquo carcere mundano, ſed de inferno: & volunt intelligi hoc de liberatione Sanctorum de ſinu Abrahæ in paſſione ſua: erat enim lacus,quia erat carcer, & inferni pars, & inde per ſanguinem teſtamenti ſui, Chriſtus liberauit illos educens ad vitã.

Et ita apparet, quòd Chriſtus vocet infernum tenebras exteriores,quando loquitur ex nomine ſuo,vt ſupra 8. cap. quando vero ex nomine aliorum refert tenebras exteriores, neceſſe eſt accipi pro carcere duro,ſicut ſupra oſtenſum eſt.

Ad rationes in contrarium ſumptas ex illo verbo, ſupra 22.cap.& ſupra in litera vbi de tenebris exterioribus dicitur, eſt dicendum quòd ibi Chriſtus refert factum dominorum illorum temporalium, & ideo tenebræ illæ pro carcere accipiuntur ad literam, & ſunt concedenda argumenta,& tunc non ad literam, ſed ſecundum metaphoram accipiunt Doctores ibi tenebras exteriores ad ſignandum infernum,& Chriſtus illum ſenſum intendebat latenter, quia de carcere humano nulla cura erat Chriſto ſignificare.

Sed aliqui volunt accipere tenebras exteriores, ideſt, ſecluſionem quandam damnatorum a diuino lumine,ideſt,cognitione, vt tangit Magiſter 4.Sentent. diſtinctio. 50. ſed Chriſtus non intendit per has tenebras, niſi locum inferni, & tamen de modo illarum tenebrarum ab eis acceptarum dicetur infra, quando agetur de pœna damnatorum, quantum ad intellectum,& voluntatem.

An frigiditas aquæ ſit aliqua pœna apud inferos. Quæſt. DLVIII.

QVAERETVR de alia pœna inferorum,quę dicitur eſſe in frigiditate aquarum, an ſit aliqua talis pœna apud inferos.

Aliqui dicunt, quòd ſic, quia dicitur Iob 24. cap. Tranſibunt ab aquis niuium ad calorem nimium,& ita apud inferos,ſicut eſt calor ignis, qui eſt calor nimius, ita eſt frigiditas nimis, vel aquarum niuium,quæ videtur eſſe maxima. Secundo,quia apud inferos debent poni maximę pœnæ: ſunt autem maximæ pœnæ ex maximis afflictiuis, ſed inter afflictiuas qualitates ſunt iſtæ duæ, ideſt, calor, & frigus, & ideo debent ibi poni, & in maximo gradu, ſed calor maximus eſt ignis, & frigiditas nimia aquarum ſolutarum de niuibus, ergo ponentur iſta apud inferos.

Dicendum,quòd non poteſt ex ſacra ſcriptura,aut

F ex alio loco colligi, ſecundum certitudinem, an ſit aqua apud inferos,vel pœna in frigore. Et ſunt duo dubia hic. Primum eſt, an ſit ibi aqua ex qua cauſetur frigiditas,a qua damnati patiantur. Secundum eſt, dato quòd non eſſet aqua, an eſſet pœna frigoris.

Circa primum videtur dicendum, quod non ſit aliqua aqua apud inferos. Primo, quia ſacra ſcriptura in nullo loco tangit de ea, maxime quia Chriſtus nunquàm eam nominauit: ipſe tamen pœnas inferni multipliciter nominauit, ideſt, ignem, vermem, fletum,ſtridorem,tenebras exteriores, vt patet ex omnibus ſupra poſitis,& maxime ſupra quæſtio. 543. ergo

G non eſt ibi aqua.

Secundo, quia ponere ibi aquam erat difficile propter ſitum,quia aut eſſent ſimul ignis, & aqua, aut diſtincta locis, ſimul non poſſunt poni non quaſi agentia per contrarietatem, quia iſtud tunc ceſſabit, ſed quia non poſſunt eſſe duo corpora ſimul, neque ponerentur diſtincta locis, quia tunc ſequeretur, quòd damnati qui erant in aqua non eſſent in igne, & econtrario.

Tertio etiam ex habitudine ſitus corporum damnatorum hoc patet: nam propter multitudinẽ damnatorũ oportet,quòd in illa concauitate inferni comprimantur, & quidam ſint ſupra alios, ita vt capiatur: nam ſi quilibet diſtinctus loco ab alio eſſe deberet, ideſt, quòd neque eſſet ſupra alium, neque infra alium,

H ſicut nos ſedemus,forte nulla concauitas terræ eos caperet, ideo compreſſio magna erit, & ſuperpoſitio quorũdam ad alios. ad talem autem poſitionem non conuenit aqua,quia aqua non eleuatur in ſublime,ſed deſcendit ad inferiora, ideo non poſſet peruenire ad omnes damnatos,niſi ibi tota capacitas inferni impleretur aqua. De igne ſecus eſt, quia ignis tendit furſum, & quia a centro terræ ad quamcunque partem eſt aſcendere,ponetur ignis conuenientius, vt peruenire poſſit ad omnes,quàm aqua.

Quarto, quia ſi poneretur aqua eſſet hoc, propter frigiditatem,& tamen poteſt eſſe frigiditas ſine aqua quæ puniat damnatos, vt poſtea dicetur ſequenti q. ergo non oportet poni aquam.

I Quinto, & videtur efficacius, quia expreſſe negatur eſſe aqua apud inferos: ſic dicitur Zachar.9.ca. Tu autem in ſanguine teſtamenti tui eduxiſti vinctos de lacu in quo non erat aqua, ſed accipitur ibi pro inferno,quia de inferno liberauit Sanctos, cum dicatur deſcendiſſe ad inferos,ergo apud inferos non eſt aqua.

Sexto,quia ex modo loquendi Chriſti in parabola, innuitur quòd non ſit aqua apud inferos, ſed ſolus ignis: nam inducitur, quòd diues poſitus in tormentis dixerit, pater Abraham mitte Lazarum vt intingat extremum digiti ſui in aqua, vt refrigeret linguã meam,quia crucior in hac flamma, Lucæ 16.cap. Si tamen ſignificaretur eſſe aqua apud inferos, in qua

K paterentur ſemper damnati, vel per tranſitum, aut nunquàm ſitirent,aut poſſent inde refrigerari, ſed diues petiuit hoc ab Abraham, quaſi apud damnatos non inueniretur,ergo non eſt aqua apud inferos.

Ad primam rationem in contrarium dicendum, quòd non intelligitur illa litera Iob 24.cap. De damnatis apud inferos, ſed de aliquo malo, quod in vita accidit, vel accidere optatur. & patet quia ibi agitur de adulteris,& homicidis,& contra eos diriguntur illa verba imprecationis.

Primo patet, quia non habetur litera, ſicut allegatur communiter,ſcilicet, tranſibunt ab aquis niuium, & ſic non ponitur indicatiue, ſed optatiue, vel per execrationem: ſi tamen eſſet iſtud aliquid apud inferos, poneretur indicatiue, & aſſertiue: ergo non eſt pœna aliqua inferorum.

Secundo

Secundo quia apparet, quòd sit imprecatio facta contra adulteros, & homicidas, vt colligitur ex verbis, scilicet, leuis est super faciem aquæ, maledicta sit pars eius in terra, neque ambulet per viam vinearum, ad nimium calorem pertranseat ab aquis niuium, & sic istud est maledictio quam tales habere debent in terra, cum dicatur, maledicta sit pars eius in terra, & non ambulet per viam vinearum.

A

Tertio patet, quia dicitur ad nimium calorem trãseat ab aquis niuium, & vsque ad Inferos peccatum illius, idest, transeat peccatum illius vsque ad Inferos, ergo iste adhuc non erat apud Inferos, sed optatur, vt illuc vadat, ergo nondum mortuus est ille, qui transit ad calorem nimium ab aquis niuium.

Quarto quia dato, quòd de Inferno acciperetur, necesse erat accipi secundum metaphoram: nam apud Inferos non sunt niues, neque aliquis eas vnquam ibi posuit, quia locus niuium est regio quędã aeris in qua gignuntur, & postea manent in locis altissimis terræ propter frigiditatem loci, ergo non erunt apud Inferos niues, neque aquæ niuium, cum non possint esse aquæ niuium vbi non sunt niues.

B

Quinto quia dato, quòd essent niues apud Inferos non poterant esse aquę niuium, quia aquæ non resoluuntur ex niuibus sine quadam alteratione, sed post diem iudicij nulla alteratio erit, neque motus aliquis naturalis, ergo nec ex niuibus soluentur aquæ, qua eodẽ modo maneret omnis generatio, & corruptio, & alterarentur corpora damnatorum ab igne, & possent perire, ideo si de Inferno acciperentur prædicta verba exponeretur, quòd transirent ab aquis niuium &c. idest, quòd sic punirentur pęna grauissima apud Inferos sicut, qui torquentur transducendo eos ad calorem nimium de aquis niuium, & posita est aqua niuium, quia non est aliqua aqua frigidior.

C

Ad secundam rationem dicendum, quòd verum est apud Inferos grauissimas pęnas esse, sed non sequitur, quod sit in calore, & frigiditate, quia forte solus calor faciet maximum cruciatum, & non erit necessaria neque vtilis frigiditas. Vel dato, quòd frigiditas sit ibi futura in pęnam, non est necesse, quòd sit ibi aqua, cum alterius rei sit frigiditas, & ideo videtur dicendum, quòd apud Inferos non sit aqua, aut niues ad pęnam damnatorum.

D

An apud Inferos sit pœna frigoris Quæst. DLIX.

Circa secundum quæretur dato, quòd non sit apud Inferos aqua, an sit pęna frigoris.

Aliqui dicunt, quòd non, quia non potest pati quis simul a frigore, & calore, sed damnati semper patientur a calore ignis in quo erunt, ergo nunquam patientur a frigore.

Secundo quia si paterentur damnati a frigore necesse erat, quòd aliquod frigidum esset ibi, quod approximatum damnatis infrigidaret eos, & tamen nõ potest poni aliquid approximatum, cum illi sint in igne, ergo non poterunt torqueri a frigiditate.

Dicendum, quòd hoc etiam nõ constat, quia nullus locus autenticus ponit frigiditatem apud Inferos esse pęnam, & non videtur esse ponenda pluritas sine necessitate.

Secundo quia si aliqua necessitas ponendi frigiditatem apud Inferos esset, ideo esset, vt maxima pęna apud Inferos esset, sed in solo igne potest esse maxima pęna, ideo non est necesse poni ibi frigiditatem. Et hoc maxime patet, quia magnitudo, aut paruitas pęnæ non est in Inferno ex magnitudine ignis, vel efficacia eius in agendo, cum sit idem ignis pro omnibus damnatis, sed ex voluntate Dei est magnitudo cruciatus vnicuique secundum commensurationem peccatorum suorum, ergo si alicuius peccata duplarentur, vel triplicarentur, adhuc ignis ille semper seruaret commensurationem peccatorum, ideo non esset necesse poni aliud afflictiuum.

Sed etiam dicendum, quòd si voluerimus ponere pęnam in frigore apud Inferos non sequitur inconueniens aliquod, sicut sequebatur præcedenti quæst. ponendo aquas niuium, & hoc, quia non ponemus frigiditatem istam esse ab aqua, sed a terra, quæ circunstat damnatos, & est valde frigida iuxta conditionem suam, quia terra de se est frigida, & quanto solidior est tanto maior inuenitur frigiditas, cum nõ sit aliquid, per quod calefiat, vel mutetur a sua dispositione naturali: nam post diem iudicij nulla erit alteratio, neque motus naturalis cessante motu cęli, ideo potest vtrunque teneri, idest, quòd erit pęna frigiditatis, vel quòd nõ, & si fuerit pęna frigiditatis nõ erit transitus a pęna frigoris in pęnam caloris, vel econtrario, sed ambę pęnę simul erunt.

Si tamen voluerimus tenere, quòd erit pęna frigoris apud Inferos, dicemus ad primum, quòd damnati semper patientur a calore ignis, & semper a frigore, & non fiet transitus ab vno in alterum, licet in nobis non sit possibile pro nunc, & quare sit posibile in damnatis est, quia in eis recipitur species intentionaliter sine aliqua actione reali, & licet per actionem naturalem transmutatiuam non possit aliquid pati simul a contrarijs, idest, quòd ab eis secũdum eandem partem simul alteretur, tamen secundum actionem intentionalem potest pati a contrarijs, & ita ibi simul a calore, & frigore cruciabitur damnatus, de hoc ostensum est satis supra a quæstion. 543. vsque ad quæst. 555.

Ad secundum dicendum, quòd ab aliquo frigido erit illud frigus quo patientur damnati, erit autem a terra.

Sed non oportet, quòd sit approximata cuilibet dãnato, poterit enim sine approximatione fieri operatio ista, cum fiat secundum intentionem, & non per alterationem naturalem, de quo dictum fuit supra.

An in Inferno sit pœna sulphuris. Quæst. DLX.

Quaeretur vltimo circa pęnas corporales Inferni an sit ibi pęna sulphuris.

Dicendum, quòd aut quæritur de sulphure an sit apud inferos, aut in eo, vel per illud torqueantur damnati.

Quantum ad primum dicendum, quòd sulphur est apud Inferos, vt colligitur Apoc. 19. & 21. ca. Si autem quęratur de pęna dicendum, quòd in sulphure duplex pęna potest cogitari vna caloris, alia fętoris. De prima dicendum videtur, quòd erit sulphur, & ardebit apud Inferos, & cremabũtur in eo damnati, sic patet Apoc. 19. & 20. & 21. ca. i. missi sunt in stagnum ignis ardẽtis sulphure, ergo in sulphure erit ignis, sed non est dicendũ, quòd ignis ardeat in sulphure, quasi vratur, & consumatur sulphur ex igne, vt vertatur in ignem, quia esset tunc generatio, & corruptio, quã negamus in rebus post diem iudicij, sed erit sulphur ignitum, & non consumetur, & ita cruciabit damnatos sicut si esset ibi ferrum candens. Si quęratur de secundo, i. fętore dicunt aliqui, ꝙ sic, quia fętor est valde afflictiuus, ideo ponetur apud Inferos, maxime, quia ibi inuenitur res fętida, i. sulphur cum vritur. Dicendum videtur, ꝙ nõ erit ibi fętor, quia fętor dicit odoris speciem, vel modũ, & odor, licet perueniat ad sensum immaterialiter, i. secundum intẽtionem, & non

E

per fumalem euaporationem, tamē semper fit fumalis euaporatio de re odorifera, vel fętente, & ille est odor materialiter, & postea multiplicatur inde species immaterialiter, & peruenit ad distantiam ad quā non potest peruenire exhalatio, vel euaporatio illa fumalis, & tamen apud Inferos non potest esse fumalis euaporatio, eo quòd ille est quędam corruptio rei cōtinua, & generatio alterius, sed post iudicium nō erit generatio, & corruptio, ergo neq; euaporatio fumalis, sed fine illa non est odor, ergo nō poterit esse odor neque fętor post diem iudicij.

Est dicendum, quòd non apparet aliqua necessitas ponendi fętorem apud Inferos, cum sacra scriptura hoc nō astruat, & si alicubi inueniretur aliquid, quod illum fętorē innueret deberet intelligi per metaphoram, sicut dicitur Apoc. 19. ca. de Babylone, quòd fumus eius ascendet in secula seculorum, & tamē manifestū est, quòd post diem iudicij nullus fumus erit, cum fumus non sit sine actuali generatione, & corruptione, quæ non erit post iudicium. Si tamen voluerimus ponere fętorem tanquam pęnam aliquam damnatorum, dicendum quòd erit sine euaporatione fumali: nam ad sensationem non requiritur signū ad extra, quia sensatio fit per solam speciem, quæ est intentio formę, & non per rem, sed euaporatio fumalis dicit quandam substantiam resolutam, ideo non est necessaria ad sentiendum quasi ipsa immutet. Si autem aliàs fit illa euaporatio, & inde multiplicatur species intentionaliter, dicendum quòd tunc faciet Deus, quòd fit ibi multiplicatio intentionis sine aliqua resolutione, & ita poterit esse in perpetuū odor, vel fętor, sicut cęteræ sensationes tunc fient sine aliqua naturali transmutatione, vt in tactu per calidum, & frigidum, in quibus non fit nunc sensatio sine quadam transmutatione, & tamen tunc patietur sensus a calido sine hoc, quòd calefiat.

An omnis voluntas damnatorum sit mala.
Quæst. DLXI.

Dicto in pręcedentibus de pęnis damnatorum, quę vocantur corporales, nunc est dicendum de eorum pęnis ad animam pertinentibus. & quia quædam pęnę pertinēt ad voluntatem, quædam ad intellectum.

Est dicendum primo de pęnis pertinentibus ad voluntatem, & quia solet dici, quòd omnis voluntas siue volitio damnatorum sit mala, est dubiū an sit verum, Aliqui dicunt, quòd non, quia dicit Diony. lib. de diu. no. ca. 4. dęmones bonum, & optimum concupiscunt esse viuere, & intelligere, cum ergo dānati homines non sint peioris conditionis quàm dęmones, videtur, quòd & ipsi bonam voluntatem habere possint cum dęmones illam habeant. Secundo quia bonum est, quod omnia appetunt 1. Ethico. ergo quandocūque damnati aliquid appetunt bonū appetunt, s. quia bonum est vere, vel apparens bonū, malū aūt secundum se nunquam est volitum, sic dicit Diony. ꝙ malum est omnino inuoluntarium, sed qui ꝑ se bonū vult oportet, vt aliquando bonū velit, licet interdum per errorem velit malum, ergo damnati aliquādo volent bonum, & sic non est omnis volitio eorum mala. Tertio quia aliqui erunt damnati, qui in hoc mundo existentes aliquem habitum virtutis secum detulerunt, sicut fuerunt gentiles, qui habuerunt virtutes politicas, sed ex habitibus virtutum elicitur laudabilis volitio, ergo in aliquibus damnatis erit laudabilis, & bona volitio.

Aliqui dicunt, quòd impossibile sit damnatos habere aliquando bonam volitionem, quia volūtas obstinata in malo non potest flecti in bonum, quia propter hoc dicitur obstinata, sed damnati homines erūt obstinati sicut dęmones, ergo voluntas eorum nunquam poterit esse bona, quia aliàs daretur, ꝙ simul esset bona, & mala, vel ꝙ obstinatus desineret velle malum, & velle bonum, quod est contra rationem obstinationis. Secūdo quia sicut se habet voluntas beatorum ad bonum, ita se habet volūtas damnatorum ad malum, sed beati nunquā habent, neque habere possunt voluntatem malam, ergo neq; damnati poterūt habere voluntatem bonam, idest, volitionem. Sed circa hoc considerandum, quòd voluntas est duplex, s. voluntas naturalis, & voluntas deliberatiua, & has distinguit Aristo. in voluntatem, & electionem: nā voluntatem vocat volitionem quandam de his, quę qs naturaliter vult, i. sunt insita, vt quis ea velit, sicut est voluntas finis, & circa hęc non est deliberatio aliqua, quia deliberatio est de his de quibus dubiū est an bona sint, vel an ad finem quem intendimus pertineāt.

G

De primo, idest, de voluntate est dicendum, quòd in malis potest esse bona, quia est de bono, quod naturaliter appetitur, & ab illo non flectuntur, vel saltē a quibusdam illorum bonorum, & tamen ex hoc nō vocatur adhuc voluntas bona, vel volitio bona, sed magis vocabitur voluntas de bono, quia bona volūtas, vel volitio non solum requirit rem exterius bonam, sed etiam rationem volendi bonam, & ordinatam, & quia quædam istorū nō volunt qualiter oportet, licet ipsa bona sint, nō est bona volitio de eis, sicut est viuere, & intelligere, bona sunt naturaliter, & tamen si quis nollet esse, viuere, & intelligere nisi, vt per hæc posset destruere legem Christi, sicut quidā sunt, qui non volunt ad aliud viuere nisi, vt voluptatibus vtantur, vel potius fruantur, manifestum est, ꝙ mala est talis volitio. Damnati autem nō habent finem rectum in eis, quę volunt, ideo non habent voluntatem bonam. & rursus quantum ad hoc, quòd bona volunt quę naturaliter diliguntur non a seipsis mouētur, sed ab eo, qui eis tale desideriū indidit, qui est auctor naturæ, scilicet, Deus, & sic non est ista volitio bona inquantum est istorum.

H

Si autem consideretur volitio, quę est electio, dicendum quòd nulla electio erit bona in damnatis. Et ratio est, quia voluntas naturalis poterat esse in damnatis bona, quia principium volēdi erat natura, & ista manebat in eis, sed quantum ad electionem ipsi sunt principium, idest, ab eis est inquātum in potestate eorum est inclinari ad bonū, vel ad malum per affectū, & ista volitio semper est in eis mala, & hoc est, quia cum electio sit de eis, quæ sunt ad finem, & damnati sint perfecte auersi a fine vltimo, quę est ratio omniū volitionum, necesse est volitionem non esse rectam, quia ipsi nunquam ordinabunt aliquid ad illum finē, & tamen sine ordinatione ad illum finem nihil potest esse recte volitū, ergo non poterit esse aliqua electio recta ipsorum, & si contingat, quòd aliquis velit, quod sit conueniens ad finem vltimum, quale vellet ille, qui rectum habet habitum, adhuc non habet rectam volitionem, quia illud non voluit inquātum ad illum finem faciebat, sed longe ad alium finem, ideo isto modo in damnatis nulla erit recta electio.

I

K

Ad primum in cōtrarium dicendum, quòd intelligitur illud de voluntate naturali, scilicet, quòd rem bonam volunt, quæ est esse viuere, & intelligere, & huius volitionis natura est principium, qui manet in eis, & sicut dæmones hoc volunt, ita & damnati, sed ista voluntas naturalis bona est, idest, de bono, sed nō est bona simpliciter, quia hoc bonū, quod volunt nō volunt bene, neq, ad bonum finem, sed sub malis circunstantijs, vt quia semper viuere volunt, vt semper

peccare

peccare possint. Ad secundum dicendum, quòd tam dæmones quàm damnati voluntate saltem deliberatiua semper volunt id, quod malum est, & tamen nũquam volunt illud sub ratione mali, quia impossibile est cum obiectum voluntatis sit bonum, & ideo id, quod malum est bonum ęstimant, sicut qui idola colere vult hoc sibi bonum iudicat, & qui adulteratur, sed quòd dęmones, & dãnati illud bonum iudicent, quod malum est ex malitia prouenit, sicut intemperatus agens ex habitu iudicat bonum esse adulterari, crapulari, & inebriari, & ideo illa velut bona eligit.

Ad tertium dicendum, quòd etiam in damnatis, q habuerunt hic bonos habitus politicarum virtutum non manet post mortem aliqua bona electio. Et ratio est, quia vt aliqui putant virtutes illæ non perficiunt nisi in vita ciuili, & tamen post mortem non manet vita ciuilis: ideo non possunt tunc exire in actum illarum.

B

Dicendum autem, quòd non manet ciuilis vita post mortem, & tamen ex hoc solo non tollitur beatis omnis actus virtutum politicarum siquas hinc secum haberent, ita & damnatis sit, quia licet non sit exercitatio vitę politicę, possunt tamen saltẽ sub conditione velle aliquem actum politicum, s. q̃ si esset talis vita vellent sic, i. virtuose per talem, aut talem habitum operari. Aliter potest dici, quòd in damnatis non manent virtutes politicę, quia virtus politica nisi sit iustitia sola non fundatur in parte rationali, sed in parte affectiua, idest, concupiscibili, & irascibili, sed in anima separata non manet pars affectiua, sed solum rationalis, ideo neque possunt manere habitus, qui fundãtur in hac parte, & dato, quòd postea homo resurgens incipiat habere vim affectiuam, nõ habet habitus politicos quos prius habebat, quia cum semel illi perierint non possunt redire idem numero, maxime cum ipsa vis affectiua non redeat eadem numero sicut neque eadem visiua, & ita de alijs sensitiuis, vt ostensum est supra, & istud facit impossibilem operationem virtutis, vel electionem post mortem.

C

Aliter potest dici, quòd licet manerent habitus virtutum politicarum in damnatis, non possent aliquam bonam electionem secundum eas, quia tenentur ligatę virtutes ex obstinatione, ita vt ad bonum surgere non valeant.

D

An damnati aliquando doleant de malo commisso.
Quæst. DLXII.

QVAERETVR an damnati aliquando doleant de malo, quod fecerunt.

Aliqui dicũt, quòd non, quia dicit Bernardus in Cantı. quòd damnatus semper vult iniquitatem quam fecit, & tamen quandiu illam vult non potest pęnitere de malo, ergo nunquam de malo pęnitent. Secundo quia pęnitere de malo est velle se nõ peccasse, sed velle se non peccasse est bona voluntas, & in damnatis nunquam est bona voluntas deliberatiua, ergo nunquam est in eis pęnitere de peccato. Tertio quia vt dicit Dam. hoc est in hominibus mors quod in Angelis casus, sed Angeli post casum nõ habent bonam volitionem, est enim eorum voluntas immutabilis, ita vt non possint recedere ab eo, quod semel elegerunt, sed in illo perseuerant, ergo ab electione peccati non recedunt, & sic damnati ab eo, quod elegerunt non mutabuntur, non ergo dolebũt de peccatis. Quarto quia maior est peruersitas damnatorum in inferno quam peccatorum in hoc mundo, sed aliqui peccatores in hoc mundo non pęnitent de peccatis commissis, vel propter mentis cęcitatem sicut faciunt hęretici, vel propter obstinationem mẽtis, sicut qui lętantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis sicut dicitur Prou. 2. ca. ergo damnati non dolebunt de peccato.

E

A

Alij dicunt, quòd pęnitentiam agent damnati de peccatis, quia Sapı. 5. ca. dicitur de damnatis apud inferos, quòd erunt intra se pęnitentiam agentes.

Secundo quia ex conditione pessimę conscientiæ accidit, vt mutetur, & seipsam arguat, & increpet, q̃a dicitur 9. Eth. pęnitudine replẽtur mali, & mox enim tristantur de hoc, quòd prius delectati sunt, ergo inuenietur ista conditio in maxime prauis, qui sunt dãnati, ergo illi pęnitebunt de malis commissis.

Dicendum, quòd damnati pęnitent de operibus, quæ fecerunt, sed nunquam de peccatis. Pro quo sciendum, quòd pęnitere de peccato stat dupliciter, quia aut per se aut per accidens. Per se autem de peccato pęnitere est peccatum in eo, quod peccatũ abominari. Per accidens autem pęnitere est ipsum peccatum detestari, non inquantum peccatum est, sed inquantum est causa pęnę ipsi peccanti, vel alicuius alterius mali, primo modo, idest, per se non pęnitebunt damnati de peccatis, quia non oderunt peccatum inquantum est peccatum, & habet quãdam deordinationem, cum in eis maneat voluntas peccati. Sed secundo modo pęnitebunt inquantum affligentur pęnis illis malis commissis, & ista est pœnitentia apud inferos.

Ad primum dicendum, quòd damnati per se volunt peccatum, quod commiserunt, quia illud conuęnit deordinatę voluntati eorum, & vnusquisque vult secundum, quòd dispositus est, iuxta illud 2. Ethi. qualis vnusquisque est talia loquitur, & operatur. Sed de peccato affligentur, pęnam vero hanc nollent inquãtum nociua est, ideo eam fugient, & per accidens de eo, quod est eis directa causa pœnæ, tristabuntur, & sic quodam modo pęnitent, sed simpliciter non pęnitent.

Ad secundum dicendum, quòd in damnatis est quædam pœnitudo, sed ista est duplex, vna est qua dolebunt de pęna qua affligentur, & quia sciunt hoc prouenire ex peccato vellent non peccauisse, vt non punirentur, alia est pęnitudo, qua dolet quis de peccato commisso, quia turpitudinem habet, & offenditur Deus in illo, & hęc est vera pęnitudo, & fructuosa, quam damnati non habebunt.

Ad tertium dicendum, quòd manet in damnatis voluntas immutabilis sicut in dęmonibus, & ideo id, quod semel elegerunt semper volunt, & secundum eandem rationem: nam malum voluerunt inquantũ eos delectabat secundum peruersitatem mentis ipsorum, & ista electio non variatur, quia illa peruersitas semper manet, & sic est conueniens eis desideriũ, si autem vere pęnitererẽt de peccatis, & mutaretur eorum voluntas oporteret, quòd aliquid odissent, quod prius amauerant, sed falsum est, nam qui hic adulterium concupiuit nunquam apud inferos habet voluntatem contrariam, quia illa prauitas animi secundum quam erat conueniens sibi ista volitio, adhuc manet, sed pro tanto de peccato pęnitere dicuntur, quia dolent de illa pęna quam pro peccato sciunt sibi infligi, & nollent, quòd illud peccatum fuisset causa huius pęnę.

Ad quartum dicendum, quòd damnati non pęnitent vere de operibus commissis inquantum iniqua sunt, sed inquantum eis causa sunt aliquorum malorum pęnalium, & nulla obstinatio, vel cęcitas mentis ad hoc impedit, quia cum sciuerint ipsum actum malum esse causam pęnę in qua valde affligũtur, necesse est, vt doleant se commisisse illud, per quod necesse est in talia incidisse, & si nunc locus esset committendi,

tendi, nunquam committerent si scirent se similia passuros propter peccata, voluntatem tamen malam qua talia commiserunt nunquam deponerent, & vellent sibi talia impune licere, & in illo cōsistit peruersitas voluntatis, s. vt mala esse velit, & pro malo puniri non velit, & hoc Augu. ostendit lib. 83. q. dicens, videmus enim etiam ferocissimas bestias metu, aut dolore pęnarum a maximis voluptatibus abstinere. Cū autem dicitur de prauis viuentibus, qui non pęnitēt.

Dicendum, quòd hoc accidit, quia pro malo non vident pęnas sibi inferri, si enim inferretur hic hominibus saltem vnus gradus pęnę inferni, nemo peccaret etiam si nimia voluntate peccandi teneretur, sed quia contingit hic peccantes impunitos esse, contingit de peccatis nunquam dolere, neque per se, neque per accidens.

Ad primam pro parte opposita dicendum, quòd pęnitebūt impij apud inferos, non quidem quia Deū offenderunt, aut turpitudinem commiserunt, sed quia in pęnas grauissimas inciderūt, & bono magno propter breuem voluptatē priuati sunt, sic patet Sap. 5. ca. ex verbis ipsorum, s. videntes impij turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione desperatæ salutis, dicent intra se pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes, hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij, nos insensati vitam illorum ęstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore, ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est, ergo errauimus a via veritatis, & iustitiæ lumen non luxit nobis, & sol intelligentiæ nō est ortus nobis, lassati sumus in via iniquitatis, & ambulauimus vias difficiles, viam autē Domini ignorauimus, quid nobis profuit superbia? aut quid diuitiarum iactantia contulit nobis? transierunt omnia tanquam nuncius pręcurrens, & post multa dicitur, talia dixerunt in inferno hi, qui peccauerunt, & ita apparet, quòd pœnitentia sua non erat de malo inquantum malum erat, sed quia per peccatum inuenerant se deceptos, & in multis miserijs constitutos, eos vero quos putabant esse miseros viderunt esse fęlices.

Ad secundum dicēdum, quòd mali replentur pęnitudine, non quasi eorum praua mens ab iniquitate corrigatur, sed quia natura nostra est mutabilis, & cōtinuo variatur id, quod nobis videtur esse delectabile, & efficitur alterum, & alterum, vt dicitur 7. Ethic. in fine. cōscientia autē scelerum aliqualiter remordet, & ideo cum nunquam tollatur prauitas incidunt mali in alium, & alium actum deordinatum, & quia nullus eorum est, qui sit eis simpliciter delectabilis, eo quòd natura eorum est mutabilis, necesse est, ꝙ id, quod prius videbatur bonum postea nō videatur bonum, & ita sibiipsis discordent, & non solum pęniteant, sed & pęnitudine repleantur, & ista pęnitudo non nominat electionem ordinatam, sed pęnam inordinati animi, de quo multa Aristo. 9. Ethico. & Aug. ait iussisti Domine, & ita est, vt pęna sit sibi omnis deordinatus animus, & ideo apud damnatos talis pęna erit, vnde pęnitudo apud eos est, sed secundum hanc non dicūtur dolere de peccatis.

An damnatis in inferno vellent non damnatos esse damnatos. Quæst. DLXIII.

QVAERETVR an damnati in inferno vellent alios, qui non sunt damnati esse damnatos.

Aliqui dicunt, quòd non volunt esse dānatos eos, qui non sunt damnati, quia Luc. 16. cap. dicitur de diuite, quòd rogabat pro fratribus suis ne ve-

F nirent in locum tormentorum, ergo eadem ratione alij damnati non vellent amicos suos saltem carnales esse damnatos, ergo damnati non volunt non damnatos esse damnatos.

Secundo quia affectiones inordinatę non auferūtur a damnatis in inferno, sed aliqui damnati inordinate, idest, supra modum aliquos nō damnatos, idest, adhuc viuentes, vel mortuos, & beatos dilexerunt, ergo non vellent malum eorum, quia istud est cōtra conditionem amantis, sed nullum est maius malum quàm damnatio, ergo non vellent illos damnari.

Tertio quia damnati non desiderant augmentum suę pęnę, sed si plures damnantur maior esset damna-
G torum pęna, sicut & multitudo beatorum multiplicat eorum gaudium, ergo damnati non vellent non damnatos damnari.

Alij dicunt in cōtrarium, quia super illo verbo Isa. 14 ca. surrexerunt de solijs suis, dicit Gl. solacium est malorum socios habere pęnarum.

Secūdo quia in damnatis maxime regnat inuidia, & ideo dolent de aliena prosperitate, oportet ergo ꝙ beatos vellent damnari, & quoslibet alios nondum damnatos, neque beatos.

Dicendum, quod circa hoc satis dubitandum est: nam de conditionibus damnatorum nihil scimus nisi quantum aut scriptura sacra tradit, aut ratio suadet, & vtrunque in hac parte deficit: nam sacra scriptura
H parum tradit, & obscurum: nam nihil habemus nisi quod Christus dixit Luc. 16. & illud ita obscurum est, vt quidam putent ad literam debere intelligi, alij vero secundum metaphoram. de ratione eodem modo non est sufficiens probatio, quia quando ratio est de moralibus, & nō adiuuatur aliqua experientia particularium cito deficit, & ita est hic, quia cum damnatis nobis, qui adhuc viuimus nulla est conuersatio, ideo non possumus faciliter diffinire de eorum affectibus.

Aliqui ergo dicunt, quòd damnati, licet non habeant ordinatum amorem, quia iste non est nisi bonorum, tamen aliquem amorem habent talem qualis esse potest in malis, sed in quibusdā malis est amor
I immoderatissimus ad alios siue bonos siue malos, & secundum hunc amorem volunt eis omne bonum, & vitare eos volunt omne malum, & confidenter pro eis se ad mortem exponunt, & licet ipsi in malū incidant nolunt illos in malum incidere, sed potius volunt occultare malum suū ab eis ne illi pręamore mutuo affligantur, cum eos tenerrime diligant, ergo cum plurimi damnatorum hic tales affectus habuerint, & in damnatis non mutetur inordinatus amor, videtur quod manebit in eis talis amor, & ideo non volent eos quos dilexerunt hic, esse damnatos.

Alij dicunt, quòd damnati volent omnes homines siue beatos siue adhuc viuentes damnari, siue eos quos nunquam dilexerunt, siue quos nimium
K amauerunt, & non accidit hoc propter affectū quendam, quem quidam damnati dum viuerent habuerunt: nam multi alios ita inordinate amauerunt potissime circa libidinem, ꝙ coamatores commori sibi volebant, quod apud aliquas vulgatas historias factū legimus, hoc autem faciebant, quia putabāt ipsis post mortem manere consortium, quod fuerat in vita, & eandem voluptatem, aut saltem aliquam delectationē in manendo simul, quod falsum est, damnati autē experti sunt hoc non manere, quia eis nulla voluptas est, sed omnis tristitia, ideo non cupiunt, ꝙ coamatores sui, aut amici damnentur, vt eorū sit ex consortio consolatio, sed si volunt illos damnari nō possunt ex alia causa velle nisi ex inuidia. Dicunt ergo isti, ꝙ sicut in beatis in patria erit perfectissima charitas, ita in dānatis

natis erit perfectissimũ odium, vnde sicut Sancti gaudebũt de omnibus bonis, ita & damnati de omnibus bonis dolebunt, vnde fęlicitas Sanctorum cõsiderata eos maxime affliget, vt dicitur Isa.26.cap. videant, & confundantur zelantes populi, & ignis hostes tuos deuoret, quod de damnatis exponunt. Et vocantur illi hostes Dei, & ignis deuorat eos, quia manent in igne ęterno, & vocantur zelantes populi, id est, inuidi, & isti vident, & confunduntur, quia cum vident gloriam Sanctorum inuident illis, & confunduntur. A

Est ergo dicendum, quòd quantum ad vnum articulum est certum, quòd damnati, quos constat esse inuidos, volent omnes illos quos hic non dilexerunt dãnari, siue beati sint siue adhuc viuant, & hoc, quia circa istud non est aliquid, quod faciat dubitationem in contrarium: nam neque ratio mouet ad oppositũ, neque scriptura sacra. F

Sed circa aliud manet dubium, scilicet, an etiã eos quos hic dilexerunt siue sint cognati siue non, velint damnari, & hic pro vtraque parte mouet aliquid: nã ex magnitudine inuidiæ forte omnes volent esse dãnatos. In oppositum mouet scriptura, quæ ostendit diuitem in inferno cura motum suorum fratrum ne irent in locum tormẽtorum. Etiam aliqua ratio mouet, s. quia hic talem affectum habuerunt, vt eos quos amabant etiam inordinate volent aliqua mala pati, ideo verisimile est, quòd maneat idem affectus, cum non sit aliqua causa mutandi, quia affectus pręcedens erat inordinatus, & forte ille fuit causa damnationis, sed praua electio apud damnatos nunquam corrigitur, ergo ille affectus manere poterit. C

Dicendum, quòd licet vtraque positio posset defendi, tamen magis videtur, & a pluribus approbatur prima, s. quòd damnati omnes nõ damnatos vellent damnari siue incognitos siue eos quos aliquando dilexerunt, & causa huius est magna inuidia, est quippe inuidia proprie iniquitas, & ideo in illis, qui vere sunt iniqui totaliter istud vitium valde excrescet, non poterit autem ad maiorem peruenire quantitatem, quã vt omnes homines oderint, cum a quibusdam dicantur etiam seipsos odisse, & si illud conceditur non est dubium quin omnes oderint.

Secundo colligitur hoc ex habitudine dęmonis, videmus enim hoc vitium valde in damnatis dęmonibus excreuisse: nam ideo omnes suas occupationes circa nos exercẽt vt decipiãt, quia ex inuidia quam ad nos gerunt vellent nos damnatos esse, sicut dicitur Sapien.2.cap. inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum, id est, quia ipse inuidit homini creato tentauit illum, & decepit, & inde mortis obligatio secuta est, talis ergo inuidia in damnatis erit ex deordinatione voluntatis ipsorum, s. ꝙ omnes oderint tam damnatos quàm non damnatos, sed damnatis nõ possunt iam maiora damna cupere cum damnati sint, ideo omnibus non damnatis cupiunt damnationẽ, & hoc satis colligitur Sapien.2.cap. quia cum dicitur inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarũ, additur, imitantur autem illum qui sunt ex parte illius, id est, in inuidia, sunt autem omnes mali ex parte eius, quia ipse est rex illorum Iob 41.capit. scilicet, ipse est rex super omnes filios superbię, & non solum rex, sed etiam pater Io.8.ca. vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis perficere, ergo & mali imitantur diabolum in desiderijs, sed ille inuidus est, ergo & omnes mali inuidi sunt, & quanto aliqui deteriores fuerint tanto erunt magis inuidi, sed damnati sunt peiores omnibus malis, quia sunt in termino, mali ergo erunt maxime inuidi, & sic omnes odio habebunt, ita vt velint eos esse damnatos. D E

Motiua autem duo in contrarium non sufficienter mouent. Primum est scriptura Luc.16. & circa hoc dicendum, quòd tanta erit inuidia damnatorum, ꝙ etiam propinquorum suorum gloriæ, & prosperitati inuidebunt, cum ipsi sint in summa miseria: nam etiam in hac vita hoc accidit, vt crescente miseria crescat inuidia, ita vt quis patri, vel filio, vel vxori inuideat, sic patet Deut.28.ca. vbi ponitur maxima pœna Iudęorum, cum opprimerentur obsessi ab hostibus, & fame compulsi manducarent carnes filiorum, nam dicitur, homo delicatę vitę, & luxuriosus valde inuidebit fratri suo, & vxori suę, quę cubat in situ suo ne det eis de carnibus filiorum suorum quas comedet, eo quòd nihil habeat aliud in obsidione, & penuria qua vastauerint te inimici tui intra portas tuas. Tenera mulier, & delicata, quæ super terram ingredi nõ valebat, neque pedis figere vestigium propter mollitiem, & teneritudinem nimiam, inuidebit viro suo, ꝗ cubat in sinu eius super filij, & filiæ carnibus, & illuuie secundarum, quæ egrediuntur de medio feminũ eius, & super liberis, qui eadem hora nati sunt. cum ergo propter magnam miseriam possit hic esse inuidia, etiam contra fratres, parentes, & damnati habent incomparabiliter maiorem miseriam quàm omnẽ illam, quæ hic esse potest, ideo illi inuidebunt cognatis, & amicis, ita vt velint eos esse damnatos, & tamen amor quem hic habuerunt aliqualiter mitigat eorũ inuidiam, & minus inuident cognatis, & amicis quã alijs, vnde si ipsi scirent, quòd possent omnes homines damnari, vellent quòd omnes tam amici quam non amici damnarentur. Et si daretur in eorũ optione, quòd damnarentur omnes homines præter amicos suos, aut quòd damnarentur simul cognati, & amici sui, cum omnibus alijs hominibus, eligerent potius, quòd damnarentur cognati, & amici cũ omnibus alijs. Si scirent autem, ꝙ non erunt omnes dãnandi, sed aliqui, vellent quòd illi non damnandi essent cognati, vel amici eorum.

Causa primi dicti est, quia inuidia damnatorũ est maxima cum sit in summa miseria, ideo omnibus inuident, id est, dolent, quòd aliquis sit beatus cum ipsi sint miseri, & tolerabilius eis videretur si nemo esset beatus, neque etiam Deus, sed potius, quòd desineret esse, quam quòd aliquibus existentibus beatis ipsi miseri sint: nam spirituales creaturæ naturaliter sunt elatæ, quia sunt magnarum rerum capaces, & omnis superbus est naturaliter inuidus cum alterius excellentia afficiat ex desiderio eius, secundũ, quòd vult omnes excedere, ideo nisi affectus spiritualis creaturæ sit ordinatus per charitatem, qui est diuinus habitus, necesse est, vt omnis spiritus sit superbus, & inuidus, & quia omnes damnati sunt sine illo habitu sunt inuidi, & superbi, & vellent, quòd nemo esset beatus, neque Deus si esse posset, ideo absolute loquendo etiã suos cognatos volunt damnatos esse.

Causa secundi dicti est, quia dãnatis omnibus alijs hominibus si manerent cognati eorum beati, essent eis maiores, superbus autem nullum vult maiorem neque parem, ideo necesse est, vt inuideat maioribus, & paribus, sed tunc cognati sui essent maiores eis si essent beati, ideo nollent eos esse beatos, & sic eis inuiderent, & tamen necesse erat maiores illis esse nisi essent damnati sicut ipsi, ideo vellent eos esse dãnatos cum alijs potius, quàm ꝙ soli saluarentur. Et hoc non est mirandum apud damnatos, cũ etiam apud viuẽtes vnus inuideat alteri cognato si excellentior eo est, & in tantam procedit inuidiam, ꝙ qui inuidet occidere velit, & occidat eum cui inuidet, sic primi duo fratres fuerunt: nam Cain inuidit fratri suo Abel, q̃a illum honorauerat Deus, & non se, & occidit illum Gene.4.ca. Sic & Dedalus princeps in arte ędificandi,

vel

vel fabrili lignaria Perdici filio sororis suæ, quem F
paruulum in eadem arte imbuendum acceperat in-
uidit, quia ille mirabili ingenio serrę vsum, & circini
artem inuenit, quod non sustinens Dedalus Perdicē
puerum de turri pręcipitem dedit, mentitus, quòd il-
le per se lapsus esset, vt patet per Ouidiū 8. Metamor-
phoseos. licet ipse hoc sub integumentis concludat.

Causa tertij dicti est, quia cum non essent damnan-
di omnes, minus affligerentur damnati si cognati sui,
& amici saluarentur quàm si aliqui alij, vnde in tali
casu non volunt damnati, quòd cognati sui saluētur
quasi illis bonum velint, vel inquantum saluatio est
bonorum cognatorum, cum potius vellent eos cum
omnibus simul perire, sed illorum salutem optāt, in-
quantum est ipsorum damnatorum quoddam bo- G
num, idest, attenuatio malorum suorum: nam dāna-
torum est tormentum quoddam fęlicitas quorum-
cunque, sed quanto minus aliquē diligunt, aut quan-
to illum magis oderunt, tanto magis affliguntur in
illius fęlicitate, & quia damnati minus inuident co-
gnatis, & amicis quàm alijs, necesse est, quòd grauius
ferant fęlicitatem aliorum quàm amicorum, & ideo
si aliqui futuri sunt fęlices, magis velint esse fœlices
amicos suos quàm alios, quia minorem inde amari-
tudinem sustinent, minorem autem sustinerent si ne-
mo esset beatus, si tamen aliqui alij efficerentur bea-
ti, & amici, aut cognati damnarentur, tristarentur ni-
mis de hoc, non quasi doleant de malo suorum co-
gnatorum, & amicorum, sed quia tristantur de bono H
eorum quos valde oderunt. Et ita apparet clara veri-
tas dubitationis huius, scilicet, damnati absolute vel-
lent, quòd omnes homines damnarentur, & etiam
Angeli, & cognati, & amici, quia tamen sciunt, quòd
non damnantur omnes, sed aliqui saluantur, vellent
potius, quòd saluarentur sui cognati. Et sic de diuite
de quo Christus loquitur est dicendum, quòd ille ꝓ-
curauit ne quinque fratres sui venirent in hunc locū
tormentorum, quia ipse sciebat multos alios saluari,
vt Lazarū, qui erat in sinu Abrahę, & alios, qui erant
in eodem loco, si tamē nullum videret saluari, vellet
etiam fratres suos venire in locum illum.

Ad secundum motiuum de amore quem hic ha-
buerunt damnati inordinatum, dicendum quod ma- I
nebit etiam inordinatus, quia praua affectio nunquā
corrigitur apud damnatos, & tamen non est necesse,
quòd maneat eadem affectio, sed poterit esse alia, &
alia manente semper mente praua, sicut & nunc vi-
demus malos non semper eadem velle, sed cum nūc
aliquid velint statim desinunt illud velle, & transeunt
ad aliud, quod etiam malum est. Et hoc propter duo
accidit.

Primo propter conditionem naturæ, quia non est
natura bona, sed mutatione gaudēs, vt dicitur 7. Eth.
in fine.

Secundo ex conditione prauitatis, ipsa enim praui-
tas facit eos instabiles dum aliud volunt, & aliud eis
libet, vt ostenditur 9. Ethic. poterit ergo sic esse apud K
damnatos, quòd mutentur eorum affectus.

Et tamen dicendum, quòd non propter hoc cor-
rigitur praua electio in damnatis. Et hoc primo, quia
licet desinant velle illud malum, quod prius volebāt,
non desinunt simpliciter velle omne malum, sed sta-
tim ad aliud malū transeunt, cū nō sint mali sine ope-
ribus, & omnia opera ipsorū mala sunt. Secūdo quia
licet cessarent ab illo malo, & nō facerēt aliud statim,
tamen adhuc mens non corrigitur a prauitate, cū nō
superueniat gratia, quę corrigit eam. Tertio quia ad
correctionem mentis requiritur, ꝙ quis de opere ma-
lo doleat, sed mali nunquam dolent de malo, vt ostē-
sum est pręce. q. ergo nunquā corrigitur mens eorū,

Quarto & pręcipue, quia licet non habeant dānati
amorem inordinatum ad eos ad quos hic habuerūt.
amant tamen causam inordinati amoris, vt siquis dā-
natus dum viueret amabat ex libidine, vel alio amore
illicito aliquem, post mortem non amabit superstitē,
sed diliget illam causam deordinati amoris, & ita per-
seuerat in iniquitate, & ista est veritas. Cum autem di-
citur, quòd damnati dum viuerēt, dilexerunt aliquos
inordinate, ita vt pro eis mori vellent, & eos secum in
mortem trahere ex amore, vel per mortem suam il-
los seruare viuentes, quomodo ergo illos non diligēt
post mortem? Dicendum, quòd ad nullum horū ma-
nebit post mortem amor, & hoc, quia iam cessat om-
ne illud bonum quo fruebantur in amando, quia aut
erat amor circa vtile, aut circa delectabile, quidquid
sit cessat in morte, quia tunc viuens non potest mor-
tuo esse vtilis, neque mortuus mortuo, delectatio ēt
nulla stare potest cum intensissima pęna, maxime qa
omnes illę voluptates erant secundū sensum, in mor-
tuis autem non est nunc sensus, quia non manēt cor-
pora, sed animę separatę, ideo non manet iam aliquid
in eo, qui amari solebat, propter quod ametur, vnde
cessabit amor, & succedet inuidia propter causam su-
pra positam.

Sed dicet aliquis, quòd hoc erit in damnatis ante
diem iudicij, quia erunt animæ separatę, & non erunt
affectus priores, sed post iudicium redeūtibus corpo-
ribus redibunt affectus, & poterunt esse delectabilia
H secundum sensum, quæ prius erant.

Dicēdum, quòd idem modus erit tunc: nam licet
corpora redeant non erunt affectus, qui prius. Primo
quia illi non redibunt, neque erunt eędem vires affe-
ctiuę, neque sensitiuæ, ergo non erunt eędem affectio-
nes. Secundo quia neque aliæ redibunt, vel subintra-
bunt de nouo, quia iam non erant bona, aut mala ho-
mini ea, quæ prius erant, ideo impossibile est esse eas-
dem, aut similes affectiones: nam iam non erit dele-
ctatio fm gustum, neque secundum tactum in vene-
reis, neq; secundum visum quædam, quæ amabantur
ad alium finem, cū igitur oīs iste vsus antiquus cessa-
uerit, & non sint corpora damnatorum in se naturali-
ter disposita taliter, vt possint in eis esse prędictę affe-
I ctiones non erunt, vnde damnati, qui se hic summe
amore ardētissimo dilexerunt, ita vt vnus propter al-
terum moreretur, iam se ibi nullo amore diligent,
etiam si apud inferos simul maneant, vel vnus sit ibi,
& alius hic, sed si ambo dānati sunt vnus oderit alterū,
& econtrario, sed minus se oderunt quàm alios dam-
natos oderint, aut qui est damnatus inuidebit viuenti,
qui non est damnatus, sed minus illi inuidebit quàm
alijs ex causa supra data. Ex his potest respōderi ad ar-
gumenta prima in contrarium.

Ad primum dicendū, sicut supra, quòd dānati ab-
solute vellent oēs tam viuentes quā mortuos esse dā-
natos, & ēt Angelos, vt nemo esset eis excellentior,
& nullus esset cui possent inuidere, tñ quia sciunt, ꝙ
K non damnabuntur oēs, sed sciunt aliquos saluari, vo-
lunt potius saluari cognatos suos quàm alios, & sic
fecit diues, qui erat in inferno.

Ad secundum dicendum sicut supra, quòd amor
in damnatis manet inordinatus, i. ꝙ mens eorum fm
quam inordinate amauerunt manet inordinata, tñ
ille amor nō manet, vnde dānati nullum amant, sed
oēs oderunt, & qñ volunt saluari cognatos suos non
hoc volunt quasi eos diligant, sed quia ipsis damnatis
est illud quoddam bonum ad alleuiationem pœnæ
eorum, vt supra declaratum est.

Ad tertium dicendum, ꝙ mali non cupiunt aug-
mentum pęnę suę, ideo si pluritas damnatorum esset
eis ad pęnę augmentū simpliciter, nullo modo illud

vellent,

vellent, sed potius ad quandam releuationem pœnæ A
eis videbitur prodesse, quòd multi damnentur.

Circa hoc sciendum, quòd si simpliciter quæratur de pęna an sit maior quanto plures fuerint dānati, dicendum ꝙ erit maior, quia cuilibet accrescet ex pęna alterius, sicut infra declarabitur, & tamen quantū ad opinionem pœna damnati cuiuslibet minor erit, & quodam modo verum erit, quia licet ab extra maior sit pęna quanto est pluritas maior damnatorum, tamen ab intra est maior, & istud consistit in habitudine ad pęnā quàm damnati recipiunt a seipsis: nā pęna est sibi omnis inordinatus animus, & nos illud videmus hic, quia si non satisfacimus passionibus torquemur, in damnatis autē est maior mentis inordinatio; ideo erit maior afflictio ex passionibus suis, habēt aūt
vehementissimam inuidiam, ideo valde torquebūntur B
si illi quibus inuiderint efficiantur fęlices, & ideo leuius est torturam aliquam a foris maiorem tolerare, dum tamen satisfaciant inuidię suę, quàm minorē torturam sustinendo corrodi valde intus passione inuidię. Alias autem duas rationes in contrarium pro nunc concedimus, sed examinabuntur infra vbi ostēdetur, ꝙ magis puniūtur, qui cū pluribus puniuntur.

An damnati Deum odio habeant in inferno.
Quæst. DLXIIII.

QVAERETVR an damnati Deum odio ha-
beant in inferno. Aliqui dicunt, ꝙ non, qa C
vt dicit Dion. lib. de di. no. c. 4. omnibus diligibile est bonū, & pulchrū, quod est omnis boni, & pulchritudinis causa, hoc autem Deus est, ideo a nullo pōt odio haberi. Secūdo quia nullus pōt ipsam bonitatem odio habere, sicut neque pōt ipsam malitiam diligere: nam bonū pōt quis odisse inquantum ei, quod bonum est putatur non inesse bonitas, & malum diligere inquantum ei, quod malū est putatur nō inesse malitia, & tamen malitia non pōt sub aliena ratione accipi, quia nihil ei inest, neque bonitas sub alia ratione, ideo neque pōt malitia diligi, neque bonitas odio haberi, Deus aūt nō est bonus quasi bonitatem habens, sed ipsa bonitas, ergo non pōt odio haberi. Alij dicunt, ꝙ pōt Deus odio haberi a damna-
tis, quia ita dicitur Psal. 71. superbia eorum, qui te ode D
runt ascendit semper, ergo aliqui oderunt Deum. Secūdo quia odium est inimicorum, non est enim inimicus, nisi qui odit, sed scriptura multos vocat inimicos Dei iuxta illud Psal. 80. inimici Domini mentiti sunt ei, & Psal. 31. super inimicos tuos tabescebā, ergo multi oderunt Deum.

Dicendum est, quòd damnati Deum odio habere possunt, & habent. Sed pro hoc cōsiderandum, quòd appetitus mouetur ex bono, vel malo apprehenso. Deus autem dupliciter apprehendi pōt, s. in se, aut in effectibus suis. Primo modo apprehenditur a beatis, qui eum per essentiam vident. Secundo modo a nobis, & dānatis hominibus, & dęmonibus, ipsum enim
videre non possumus, sed per effectus suos eū aliquo E
modo cognoscimus, si autem Deus primo modo apprehēdatur, cum sit bonitas per essentiam, immo tota ipsa natura bonitatis, non potest alicui voluntati displicere, vnde si esset possibile, ꝙ damnatus aliquis sic manens videret Deum per essentiam non posset in illo viso tristari, sed ipsum diligere, licet ab eo sciret se pęnas recipere. Cum autem cognoscimus Deū quantum ad effectus, possumus eū diligere, aut odisse secundum conditionem effectuum: nam licet oēs effectus Dei boni sint, quia a bono facti sunt, & recta ratione procedunt, tamen considerati prout se habēt ad nos possunt esse boni, vel mali, quia inquantū conueniunt nobis iudicantur a nobis boni, inquantū vero repugnant volūtati nostrę, vel in aliquo nobis sunt nociui iudicantur mali. Primo modo nos iudicamus Deum bonum, quia accipimus ab eo esse, & viuere, intelligere, & omne bonum, quod habemus. Secundo modo damnati iudicāt Deum malum ex effectu, quia mala eis infert, s. pęnam. Et iō cū sub hoc effectu eum apprehendant, possunt eum odisse, & vere oderunt, sicut & ipsas pęnas quas sustinent oderunt, & qa sub alia ratione eum non considerant, cum neque aliquid considerare possint absorpti a pęnis, nisi vt punitorem suum, non poterunt eum diligere, sed oderunt, & ideo recte illi vocantur inimici Dei, nō quasi Deus illos vere oderit, quia si odisset adnihilaret eos Sapi. 11. c. sed quia ipsi Deū oderunt, ideo ipsi pñt dici vere inimici Dei, & ꝙ Deus nō sit inimicus illorum.

Ad primum in contrarium dicendum, quod bonum, quod est causa omnis boni est ipsa substātia bonitatis, & si ita ab aliquo consideretur, vel apprehendatur non potest eam odisse, etiam si sciret se ab illo torqueri, sed damnati non apprehendunt Deum, vt est substantia bonitatis, vel causa omnis boni, sed solum, vt est punitor eorum, & sub hac ratione non habet aliquid secundum, quod diligatur.

Aliter potest dici, quod verbū Dionysij intelligitur de naturali appetitu, quia secūdum illum omnia, quæ participant bono mouentur naturali dilectione in bonum illud quo participāt, idest, ex cuius influxu efficitur bonus, sed iste appetitus in damnatis peruertitur per appetitum deliberatiuum, ideo non diligūt Deum sub aliqua ratione.

Ad secundum dicendum, quòd bonitas in se non potest odio haberi, neque malitia diligi, & tamen dānati non cōsiderant Deum, & bonitatem, immo neque vt bonum, sed solum, vt punitorem, ideo oderūt illum. Alias duas rationes in oppositum cōcedimus.

An viuentes aliqui possint Deum odio habere.
Quæst. DLXV.

SED quæretur similiter an viuentes aliqui possint Deum odio habere.

Aliquis dicet, quòd non, quia hoc specialiter cōuenit damnatis, eo quòd illi sunt in summa miseria, & totum illud malum a Deo recipiunt, ideo poterunt eum odisse, nullus autem viuens talia mala a Deo recipit, ideo nec odisse poterit.

Secundo quia damnati hoc faciunt eo, quòd peruersus est eorum appetitus destitutus influxu quantū ad bonum, & ideo in solum malum tendit, & potest venire in extremum malorum, quod est Deū odisse, sed de viuentibus nemo sic a Deo deseritur, ergo nō potest aliquis viuens Deum odisse.

Tertio quia intellectus dānatorum est absorptus, ita vt nihil cogitare possint nisi de malis, quæ sustinēt, & ideo Deum quem tanti mali sciunt causam agentem oderunt, non aduertentes, quòd iuste inferat, & quanta bona contulerit antequam hęc mala inferret, & quòd adhuc bona aliqua in eis conseruat, scilicet, quod sunt, viuunt, & intelligunt.

Dicendum, quòd ratio eadem est de damnatis, & de viuentibus: nam aut quis Deum apprehendit, vt est, vel secundum aliquem effectum bonum, vel solū secundum illum effectum, qui totaliter iudicatur a nobis malus, vel simpliciter displicet voluntati. Si apprehendit Deum, vt est Deus, nemo potest eū odisse, & si apprehendit sub ratione alicuius boni effectus, vt dantis esse, vel gubernantis, nemo oderit, si vero sub ratione solius mali effectus, vel displicentis, non potest diligere, sed odisse, quia impossibile est, vt quis diligat

diligat

diligat id, quod non iudicat bonum, cum bonum sit quod omnia appetunt, & tamen hoc supposito Deus apprehenditur solum sub ratione mali, & displicētis, ergo non poterit diligi, sed odio haberi.

Sed objicietur, quòd aliquid apprehendimus, vt nociuum, & displicens voluntati, & tamen non odimus illud, sicut doctorem castigantem, vel aliquem punientem.

Dicendum, quòd ista apprehenduntur non solum in ratione nociui, & displicētis, sed in rationem iusti, & ad bonum finem facti, & ideo licet quantū ad hoc, ꝙ aliquid solum apprehenditur, vt pęna nō possit esse nisi odibile, & displicens, inquantum tamen apprehenditur, vt iustum potest esse illud volitum, & placens, & non odibile, si ergo aliquis viuens Deum solū apprehenderet, vt punitorem, & non cōsideraret iustitiam punitionis, neque aliquam aliam rationē, necesse erat, vt non diligeret Deum, sed odisset, & ideo quantum ad hoc eadem ratio est de damnatis, & viuentibus, sed difficilius est, ꝙ viuentes Deum sub ratione sola mali apprehēdant quam damnati, possunt ergo viuentes Deū odisse. Amplius quia dicitur Psal. 80. inimici Domini mētiti sunt ei, & erit tempus eorum in secula, intelligunt quidam de viuentibus, & saltem illud, super inimicos tuos tabescebā, de viuentibus accipitur Psal. 136. ergo viuentes aliqui sunt inimici Dei, sed qui est inimicus odit, ideo viuētes possunt odisse. Etiam apertius Psal. 7. dicitur superbia eorum, qui te oderunt ascendit semper, constat autem, ꝙ illi viuentes erant, ergo illi possunt Deum odisse.

Ad primam rationem in oppositum dicendum, ꝙ magis conuenit damnatis quàm viuentibus Deum odisse, quia facilius apprehendent eum in sola ratione mali, cum maxima mala ab eo recipiant, & tamen contingit aliquos viuentes Deum apprehendere solū in ratione punitoris, & forte iniusti, ideo ēt iste viuēs oderit Deum sicut damnati manentes apud inferos.

Ad secundum dicendum, quòd viuentes non contingit ita destitui omni influxu gratię, & motu appetitus ad bonum sicut damnatos, quidam tamen sunt, qui propter demerita sua saltem ad tempus destituūtur, & possunt incidere in magnos errores, & apprehendere Deum solum, vt iniustum punitorem, & ita eum oderunt.

Ad tertium dicendum, quòd istud ostendit promptius esse, vt mali Deum oderint, scilicet, damnati q̄bus faciles sunt tales conceptiones, circa viuentes aūt non sunt faciles conceptiones ad hoc, & tamen esse possunt, & aliquando fuerunt in multis, maxime in eis, qui incidunt in infortunio affecti calamitate, quia horum faciliter perit recta existimatio, vt ait Boetius 1. de Conso. ideo etiam viuentes possunt odisse Deū.

An damnati in inferno demereantur, & efficiantur digni pœnis per aliqua, quæ apud inferos faciunt.

Quæst. DLXVI.

QVAERETVR an damnati in inferno demereantur, & efficiantur digni pœnis per aliqua quæ apud inferos faciunt.

Aliqui dicunt, quòd demerentur, quia damnati habent malam voluntatem, vt supra ostensum est, sed per malam volūtatem dum viuerent demerebantur, ergo & post damnationem demerebūtur, alias ex sua damnatione commodum reportarēt.

Secundo quia damnati sunt eiusdem conditionis cum dæmonibus, cum vtrique damnati sint, sed dæmones post casum suum demerentur, quia serpēti, q̄ induxit hominem ad peccādum fuit pęna inflicta, vt dicitur Genes. 3. ca. & erat serpens illę diabolus, ergo

F dānati demerentur, & puniuntur. Tertio quia actus inordinatus ex arbitrij libertate procedens non excusatur quin sit demeritorius, etiam si aliqua necessitas adsit quam ipse peccans sibi fecerit, sicut ebrius habet quasi necessitatem mala, & inordinata faciēdi cum manet in ebrietate, sed non excusatur, quia dicitur 3. Ethi. ebrius duplices maledictiones meretur si ex ebrietate aliquod peccatum cōmittit, sed ipsi dānati fuerunt sibi causa propriæ obstinationis, ideo licet per eam quandam quasi peccandi necessitatem incurrant, cum eorum sit actus inordinatus, & procedat ex libertate arbitrij, erit actus ipsorum demeritorius, & non poterunt excusari a culpa.

Dicendum, quòd in damnatis non potest esse de-
G meritum, sicut neque potest esse meritum, ad hoc enim, ꝙ actus nostri sint meritorij, oportet ꝙ sint formati per gratiam, sed in damnatis non potest esse talis formatio, cum Deus nunquam concursurus sit cum eis pręueniendo, vt velint, & adiuuando, vt bene velint, ergo non poterunt mereri, & consequenter videtur, ꝙ necesse est actus eorū omnes esse inordinatos, quia vbi non est ordinatio in finem est deordinatio actus quicunque ille sit, & tamen finis est Deus a quo maxime auersi, sunt damnati, ideo necesse est omnem actum eorum esse inordinatum. Si aūt inordinatus actus esset in eis demeritorius peccarent necessario, cū non possint bene agere, ergo non peccabunt per actum inordinatum, ergo iniustum vide-
H retur, quòd necessario peccarent.

Secundo quia circa malum pœna distinguitur cōtra culpam, sed peruersa voluntas in damnatis procedit ex obstinatione, & obstinatio in eis non est culpa, sed pœna, quia obstinantur necessario, s. quia Deus cū eis concurrere nō vult, ergo id, quod procedit ex obstinatione, scilicet, praua voluntas ipsorum non erit culpa, sed pęna quædam.

Tertio quia post vltimum terminum non relinquitur aliquis motus nec ad proficiendum in bonū, neque ad augendum in malum, quia aliàs non esset vltimus terminus, sed damnati post diem iudicij maxime terminum habebunt suę damnationis, ergo non poterunt augeri in malo, sic enim dicit Augu. ꝙ tunc
I habebunt terminum duæ ciuitates, si tamen tunc demereri possent consequenter efficerentur maiori pęna digni, & Deus illā inferret, cresceret ergo semper eorum pęna, & ita in ęternum, quod falsum est, & absurdum, ergo non demerebuntur.

Sed circa hoc adhuc distinguendū, quòd aut consideramus damnatos ante diem iudicij, aut postea, si autem post diem iudicij omnes confitentur, quòd nō erit demeritum, neque meritum in damnatis.

Aliqui autem dicebant sicut Magister refert 4. Sēt. di. 50. quòd mala voluntas damnatorum erit peccatū, sed per hanc non merebuntur pęnam. Quod rationabiliter dictum est: nam omne peccatū est demeritū, conuertuntur enim hęc, ideo si peccare concedūtur
K debent etiam dici demereri.

Ideo dicendum vt communiter tenetur, & est verum, ꝙ post diem iudicij nullum peccatū, aut demeritorius actus poterit esse in damnatis, quia meritū, & demeritum, dicunt actus ordinatos ad aliquid vltra consequendum bonum, vel malum; post diem autē iudicij erit vltima consummatio bonorum, & malorum, ita quòd non erit vlterius addendum aliquid de bono, vel malo pręmij, & pęnę, ergo neque erit vltra aliquod meritum, & demeritum, ad quæ sequeretur augeri præmium, & pœnam, & ideo de cætero bona voluntas in bonis, idest, beatis non erit meritum, sed præmium, & mala voluntas in damnatis non erit demeritum, sed præcedentium demeritorum, quæ

quæ in vita fuerunt pœna quædam. nam sicut contin A git habere operationes virtutis ante fœlicitatem per quas efficimur fœlices, ita & post habitam fœlicitatem habemus operationes virtutis, & tūc præcipuas, & tunc illę non sunt ad quærendam fœlicitatem, sed vt præmium quoddam præteritarum operationum, quæ fœlicitatem præcesserunt iudicantur istæ, & incidunt in ipsam fœlicitatem. sic etiam per actum vitiorum efficitur quis miser: & tamen existente miseria sunt maiores actus vitij quam prius, sed illi tunc non sunt, vt via ad miseriam, sed incidūt in ipsam miseriā.

Si vero consideremus ante diem iudicij, dicunt aliqui bonos mereri in vita æterna, & damnatos apud īferos demereri.

Sed dicendum, ꝙ aut intelligitur de pęna quę competit principaliter pro peccato, aut de pœna secundaria & quasi accessoria: quantum ad primam non po- B test aliquis demereri pęnam post mortem, neque boni post mortem merentur præmium præcipuum, idest essentiale, quod est eis competens ex proprijs actibus, quia vtrique sunt iam in termino quantum ad seipsos. accipiendo quantum ad secundam pœnam, vel præmium dicunt, quòd potest augeri, & maxime in Angelis ministrantibus ad nostram salutem, & in dæmonibus tentantibus nos, vt pereamus.

Circa hoc est intelligēdum, ꝙ circa beatos cuilibet competit præmium pro bonis actibus, & pręmium illud secundum magnitudinem respondet omnibus bonis actibus meritorijs, non finiuntur autem actus C nostri meritorij vsque ad finem vitæ, quia vsque illic manet nobis vertibilitas arbitrij, vt possimus per bonum actum mereri, & per malos demereri, completis autē omnibus illis actibus bonis respondet quoddam præmium, & illud vocatur præmium essentiale nostrum inquantum datur pro actibus bonis, vt procedūt ex radice charitatis. Rursus est aliud præmium accidentale, & vocatur aureola. Est enim gaudium quoddam de excellentia actus quātum ad proprium genus, vt est in martyribus, virginibus, doctoribus, & vtrunque est proprium præmium nostrum, quia pro nostris actibus directe datur, licet non sit vtrunque essentiale, sed alterum accidentalę. in damnatis eodem D modo, licet pro quolibet peccato mortali debeatur pœna æterna: tamen est illa maior & minor in acerbitate: & ideo pro omnibus demeritis quæ quis habuit dum viueret respondet pœna, & non est determinatus ille gradus pœnæ qui competit, quousque sit determinatus numerus & quantitas demeritorum, & hoc determinatur in morte, quia post mortem non habet quis voluntatem vertibilem ad malum, aut bonum: sed statim figitur in eo in quo decessit, si in bono decessit figit in bono, & ideo non potest vltra peccare, neq; etiam mereri, quia actus non iudicatur meritorius propter esse necessario se habētem ad bonū. Si autem in malo decessit figitur in malo, & iam non potest bonum velle, nec agere, & consequenter mala quæ vult, vel agit nō sunt demeritoria, quia agit ex necessitate, idest, non potest facere, ꝙ aliquid a se fa- E ctum sit bonum. Cum ergo complētur omnia demerita in morte determinatur gradus pœnæ debitus in inferno, & illa est propria pœna, quia ex proprijs demeritis illam habet damnatus. De hac pœna, & præmio dicendum, ꝙ non potest augeri, quia non potest quis iam crescere in merito aut demerito: & ideo neque crescet pœna quæ respondet proprijs demeritis.

De præmio idem est, quia non meretur quis post mortem, ideo neque essentiale præmium, neque aureola augetur post mortem. Alia est pœna secundaria, quæ non est debita pro demeritis: respondet tamē per accidens ex actibus, & ita de præmio. & dicunt posse crescere istam pœnam, & præmium vsque ad diem iudicij.

Et ratio horum est, quia quanto plures sunt beati tanto quilibet eorum in plus lætatur, quia non solum de suo bono, sed etiam de bono aliorum lætatur, & quanto plures damnati sunt tanto plus quilibet punitur, cum etiam miseria aliena aliquo modo efficitur sibi miseria: & tamen vsque ad diem iudicij semper crescet numerus damnandorum & beatorum, ideo vsq; ad diem illum potest augeri pęna damnatorum, & gloria beatorum.

Apparet de beatis, nam quisque habet proprium præmium essentiale vel accidentale, quod ex proprijs meritis respondet, & hoc non crescit post mortem, vt dictum est, quia merita non sunt vltra, & tamen quilibet beatus gaudet de bono alteri⁹, & ideo accrescit ei quidam gradus lętitię vltra proprium bonum, & istum gradum lætitiæ non meruit ipse, quia alias iam haberet ante aduentum alterius beati, sed habet ex accidenti, neque est inconueniēs augeri gaudium sine merito, quia non augetur præmium: bonum enim potest nobis dari sine merito, sed nō præmium. certum est autem, quòd vsque ad diem iudicij semp erunt alij, & alij beati, ideo semper crescet cuilibet beato gaudium, sed non præmium.

De damnatis idem est, nam pęna debita pro demeritis non augetur post mortem, quia nō sunt vltra aliqua demerita: veruntamen crescit pœna eorum per accidens, quia cuilibet damnato est quædam pœna alterius damnatio, vt declarabitur infra. & tamē vsque ad diem iudicij semper augetur numerus damnatorum, ideo cuilibet damnato crescet vsque illuc quædam pœna: postea vero non, quia post iudicium non erunt alij noui damnati, & in omnibus his, idest damnatis & beatis crescit pœna, & gaudium, sed nō sunt vt præmium, & pœna respondens directe, sed quasi accessoria.

Alij autem sunt in quibus dicitur, quòd erunt hæc vt meritum & præmium pœna, & demeritum, licet non directe, sed dicunt de Angelis bonis qui ministrant nobis ad salutem, iuxta illud ad Hebræ. primo cap. sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. nam per istorum ministerium multi perueniunt ad vitam æternam, & de illorū beatitudine, necesse est, vt gaudeant illi Angeli, quia & ipsi beati sunt, sicut gaudent omnes alij beati: insuper quia isti specialiter procurauerunt, ideo tanquam de opere suo gaudēt plus quā alij qui ad hoc nihil contulerūt, & ista lætitia videtur prouenire ex proprio merito, scilicet, quia actu Angeli saluatus est homo, vel procurata est eius salus, & rursus quia vsq; ad diem iudicij semper erunt aliqui Angeli qui hominibus sic ministrēt, & homines qui ꝑueniant ad beatitudinem, ideo vsque ad illum diem crescere dicunt gloriam Angelorum & meritum ipsorum.

Dicendum, quòd non est proprie augmētum pręmij cum neque ibi sit meritum. nam sicut homines post mortem non possunt mereri aut demereri, quia bonitas eorum facta est inuertibilis, ita & Angeli boni post confirmationem non possunt mereri, & licet actus ille quem faciunt in custodia commissorum hominum, & procuratio salutis spiritualis ipsorum sit bonus actus, non est tamen meritorius, quia sic directe cresceret premium essentiale ipsorum, quod falsum est: & ideo non merentur in eo, quod agunt: recipiunt tamen inde gloriam per accidens crescente numero electorum, & specialiter quātum ad illorum gloriam quorum salutem ipsi procurauerunt. Si tamen quis contendat crescere meritum, & præ-

& præmium Angelorum custodum vsque ad diem iudicij, debet exponi sic; & non aliter, s. crescit gloria eorum ex eo, quod fecerũt ad meritum, & præmium alienum, ipsi tamen neq; meruerunt, neque augmentum præmij consecuti sunt.

De dæmonibus quibus agentibus homines peccãt & damnãtur dicunt, ꝙ crescit eorum demeritum, & pœna vsque ad diem iudicij. Quod enim crescat pœna verum est, inquantum pœna cuiuslibet damnati facit ad aliquam miseriam alterius damnati & oĩum; & ideo etiam ad pœnam dæmonũ qui damnati sunt faciet, & hoc erit vsque ad diem iudicij, quia vsque illuc semper erũt alij, & alij damnati, postea autem nemo; ideo non poterit crescere pœna. Quòd tamẽ crescat demonum tentantium demeritum, & pœna per accidens concedunt, quia mala quæ dæmones cõtra nos faciunt, licet malo animo faciant, non sunt in eis demerita, quia iam neque mereri, neque demereri possunt. Etiam pœna quæ crescit non est propria dæmonum pœna quasi pro demeritis eorum, sed accrescit quasi per accidens, & ideo exponatur sicut supra, scilicet, quòd crescit pœna dæmonum ex eo, quod fecerunt ad demeritum alienum & pœnam, sed in illo facto non fuit demeritum dæmonum, nec directum augmentum pœnæ.

Ad primum in contrarium dicendum, ꝙ damnati dum erant hic, & nondum erant damnati demerebãtur per malam voluntatem, sed nũc apud inferos per malam voluntatem non demerẽtur. Et cum dicitur ꝙ reportarent lucrum de sua damnatione, dicendum ꝙ non reportant, quia potius hoc accidit ex eo, quòd sunt in tali statu quo deterior nullus esse potest. nam quandiu malum nostrum crescere potest non sumus in extremum malum, cum vero non habet quo crescat est extremum, & taliter se habent damnati, ideo non est in eis lucrum, quod non demereantur, sed est magna pœna.

Item videretur esse lucrum forte in damnatis, si iã forte liceret eis vti vitiorum actibus sine demerito, & vlteriori pena, & sumerent voluptatem ex actibus vitiorum sicut hic, sed nihil tale est, quia apud damnatos non sunt actus vitiorum in quibus delectabantur hic, vt in gustu, tactu, & omni libidine, & rerũ excessiua pompa, & oppressione minorum. Nam apud inferos nullus actus vitij relinquitur damnatis, nisi mala voluntas. exterior autem executio nulla est, etiam nõ potest esse ibi iam delectatio aliqua in actu alicuius vitij, dato ꝙ ille permitteretur damnatis, quia nulla delectatio est eis possibilis propter mutatum esse statum eorum secundum naturam.

Item consequentia ista non valet: si enim reportare dicerentur damnati commodum, quia per malam voluntatem non demerentur, dicerẽtur beati de sua beatitudine reportare damnum, quia iam ꝓ bonã voluntatem non merentur, quod tamen faciebant antequam essent beati: sed certum est ꝙ non reportant damnum, immo in tali statu sunt in quo damnũ nullũ habere possunt, & non est pro alio, ꝙ non mereantur, nisi quia iam non habent quo crescant, sic damnati in malo non habent quo crescant, ideo neque beati per bonam operationem merentur maiorem gloriam, neque damnati demerentur maiorem pœnam.

Ad secundum dicẽdum, ꝙ eadem est conditio dãnatorum & demonum, quia omnes sunt damnati, & ideo neutri demerentur nunc. Et quãdo obijcitur de pœna serpentis tentantis hominem; potest dici ꝙ ponitur ibi conditio serpentis quæ videtur esse pena, nõ ꝙ vere pœna esset, quia natura erat, sed in pœnam videtur esse datum, cum quãdam difficultatem & sub-

F iectionem dicat, sic de viro & fœmina dictum est, in dolore paries filios tuos, & in sudore vultus tui vesceris pane tuo: sed illud non erat pena quasi aliter se haberet natura, immo naturaliter fœmina paritura erat cum dolore, & vir in sudore vultus pane vesceretur, quia Deus non deteriorauit naturam quam ipse fecerat propter peccatum hominis, quod solus homo fecerat, sed non dedit ei illum statum quem ex gratia dedisset si homo non peccaret, & ita non procedet argumentum, quia supponitur falsum.

Aliter potest dici quòd si accipiatur serpẽs pro diabolo tentante non ponitur ibi pena eius quam nouiter per illum actum meruerit, sed designatur illa quã
G per peccatum suum primum habuerat & meruerat, & illam iam habebat: sed nũc notificata est eo, quòd nocuit hominibus tentando.

Aliter dicunt alij, ꝙ dæmones demerentur vsque ad diem iudicij quantum ad secũdariam penam, quæ accrescit ex multitudine damnatorum, sed non quãtum ad primam pœnam quæ directe debetur pro peccato proprio. Et tunc dicendum, quòd non est simile de dæmonibus, & damnatis hominibus, quia damnati non tentant homines, ita vt eos in malum inducant, sicut dæmones faciunt, quorum est officium tẽtare, & ideo non demerentur damnati nunc aliquid, & dæmones demerentur, sed (vt supra dictum est) non est sensus, quòd demones demereantur per illud
H sed quòd crescit pœna demonum ex multitudine dãnatorum, sicut & crescit cuiuslibet damnati pœna, & tamen dæmones videntur hoc meruisse, quia ipsi fecerunt actum ex quo directe eis hoc proueniret, s. tentando homines vt damnarẽtur: & alij damnati nihil fecerunt per quod isti damnarentur, vel ad hunc finẽ vt damnarentur, & tamen dæmones per illum actum quem fecerunt ad hoc, quòd aliqui damnarentur nõ demeruerunt, quia sic cresceret pena eorum propria, & per singulos dies esset maior, quod falsum est. Etiã quia tunc dæmon quilibet sentiens se grauius quotidie puniri, & hoc fieri ex malis quæ faciunt cõtra homines, desisterent omnino a tentando, sed non desistunt, ideo non crescit directe pœna alicuius eorum.
I Etiam quòd si directe cresceret pœna non esset causa vlla quare per quamlibet malam volitionem non demererẽtur damnati, quòd augeretur pena eorum, quod est falsum.

Ad tertium dicunt quidam vno modo, quòd licet damnati agant actum inordinatum ex libertate arbitrij procedentem, & illum agant ex quadam necessitate in eis existente, non ob hoc non peccant, quia ex necessitate agũt: sed ideo quia ad extremum malum deuenerunt.

Sed dicendum, quòd non est hoc verum simpliciter. nam ex necessitate non potest esse actus meritorius, aut demeritorius: requiritur enim vertibilitas arbitrij ad demerendum & merendum: potest enim a-
K ctus esse bonus, aut malus sine vertibilitate arbitrij, tamen non potest esse meritorius aut demeritorius: ex hoc enim quòd actus procedit ab habente liberum arbitrium, & non repugnante libero arbitrio est actus bonus vel malus consideratis circunstantijs eius; & ideo in re quæ nõ habet liberum arbitrium quicquid agat, non est bonum, aut malum.

Ad hoc tamẽ quòd actus sit meritorius vel demeritorius requiritur, quòd liberum arbitrium sit vertibile, idest, quòd ita possit facere bonum, quòd possit etiam facere malum. nam quando quis facit bonum quia non potest facere malum, nõ est illud meritum, sed fœlicitatis: & cum quis ita facit malum, quòd bonum facere non possit, nõ est illud demeritũ, sed miseriæ, & ob hoc actus beatorum, & Angelorũ, & Dei boni

boni sunt, sed non meritorij. actus autem damnatorum mali sunt, sed non demeritorij. corporabiliter enim valde statutum est, vt tūc per bonam operationem quis mereatur, quando potest bonam elicere, & malam, & elicere bonam est difficultatis, elicere malam facilitatis. Et ideo, quòd ille qui bonam sine difficultate elicit, & ita se habet determinate ad eam, ꝙ malam elicere non potest, non merebitur. De mala autem operatione, quòd tunc sit demeritoria quando elicere potest quis eam, vel vitare, sed cum non potest eam vitare, neque bonam elicere nō fit de meritoria. necessitas ergo tollit meritum & demeritum, licet non tollat bonum & malum in operatione.

A

Et cum dicunt isti, quòd non ob aliud non merentur beati, quia peruenerunt ad summum bonum, & damnati non demerentur, quia peruenerunt ad summum, malum nō est verum, quia quilibet eorum potest habere plus de bono aut plus de malo, cum præmia non sint æqualia, neque pęnæ: & ideo possent minores beati mereri quousque efficerent æquales maioribus, & ita de damnatis ꝙ demererētur quousque peruenirent ad æqualitatem pœnæ maiorum damnatorum, sed falsum est.

B

Item & manifestius, quia qui decedunt in charitate, & tenentur in pœnis purgatorijs non sunt adhuc beati, sed in malo constituti sunt, & tamen non possunt illi mereri, neque demereri. Et idem erat de existentibus in sinu Abrahæ tempore suo. ergo non ex hoc prouenit non posse mereri, sed quia anima mox, vt a corpore eripitur confirmatur in bono vel malo: & ideo non potest iam operationem vertibilem habere, & consequenter neque mereri, neq; demereri.

C

Cum autem arguitur de necessitate peccandi, vel male agendi, dicendum quòd aut illa est causata a nobis, aut ab extrinseco. Si ab extrinseco tollit meritum & demeritum: & non vocatur hic necessitas quantū ad rem operatam foris, quia quantum ad hoc possumus compelli, vt siquis moueat organa nostra potest nos compellere ad id quod malum est, vt cum deflorātur virgo, vel mouentur manus alicuius ad occidendum alium, vel ad apponendū thura idolo, quia istud est violentum simpliciter, & ideo non solum non est actus meritorius aut demeritorius: sed neque etiam est bonus aut malus, immo non est actus noster, sed eius qui cogit mouendo organa: sed loquitur hic de necessitate quantum ad principium electiuum, idest ꝙ totaliter dispositi sumus, ꝙ non possumus aliud eligere, nisi rem determinatam etiam nullo vrgente foris: & ideo inductiones exteriores per timores, & mala quæ inferuntur non dicūtur necessitare, neque intus, neque foris, ideo nō tollunt quin actus sit malus. nam foris non cogunt simpliciter, quia non mouent organa, intus non cogunt, quia non determinant intellectum & voluntatem, sed manet vertibilitas, ideo tales inductiones non tollunt demeritum, licet possunt tollere meritum. sic dicitur 3. Ethi. quòd ad quædam autem non est cogi, sed magis mori patientem durissima: sed de necessitate facta in intellectu, & voluntate, idest, quando determinantur ad bonum eligendum, & volendum, ita quòd non possimus aliud eligere, vel determinantur ad bonum volendum, & eligendum, ita quòd non possimus malum eligere, & hoc modo si fiat ab extra ista determinatio tollet meritum & demeritum. Sic autem fit in morientibus, quia statim boni confirmantur in bono, & non sunt iam ad malum vertibiles: & hoc a Deo prouenit qui animam in charitate a corpore recedentem per gratiam suam statim confirmat, ita vt iam malum velle non possit, & ista necessitas bene agendi tollit meritum, quia a Deo causata est. sic anima recedēs de cor-

D

E

pore ī peccato mortali statim obstinatur, ita vt bonū eligere non possit saltem cum debitis circunstantijs, ita vt sit meritorium, & hoc a Deo fit in pęnā animę, s. quia iam non vult mouere eam ad bene volēdum, neque adiuuare in volendo: & tamen sine Deo non possumus aliquid facere Ioan. 15. ideo necessitas quędam imponitur tali animæ, s. aut nihil agendi, aut malum scilicet non meritorium, & istud a Deo fit, ideo tollitur demeritum hic, licet actus maneat malus, & ita est vera prima regula.

Secundum erat, ꝙ si necessitas est a nobis data non tollitur demeritum, vt siquis se sponte inebriauit: & postea ebrius multa mala fecit demeretur ī illis, licet cum ebrius factus sit non potest se a malis cohibere: & ita ebrius iuxta Arist. sustinet duplices increpationes, vel maledictiones. vna est, quia se inebriauit, alia est quia ebrius malum fecit. Et tamen dicendum, ꝙ si proprie attendatur quandocunque est talis necessitas ex parte intellectus & voluntatis ꝙ non potest euitari malum nō est demeritum in operatione, sed præcedenti operationi imputatur malum sequentium, sicut cum quis sponte inebriatus est, & postea multa mala fecit, omnium sequētium iniquitas imputatur voluntariæ inebriationi, & ita tūc peccauit pro sequētibus peccatis, non tamen est tanta culpa quāta esset si quodlibet horum voluntarie ageret. Apparet ergo ex dictis quomodo damnati non possint demereri, quia necessitatem mali habent, & a Deo, & ideo illi in nullo actu malo demerentur, sicut neque beati in aliquo actu bono merentur.

An damnati velint non esse, & an possint velle non esse. Quæst. DLXVII.

QVAERETVR, an damnati velint nō esse, vel possint velle non esse, vel an secundum rectam rationem deliberatiuam debeant velle non esse.

Aliqui dicunt, quòd non possint velle nō esse, quia dicit August. lib. de libero arbi. considera quantū bonum est esse quod quidem, & beati, & miseri volunt. magis est enim esse, & esse miserum quam non esse. Secundo, quia August. in eod. libro probat, quòd non possit magis appeti non esse a damnatis quam esse, qa præelectio supponit electionem, sed non esse non est eligibile cum non habeat bonum, neque apparentiā boni, quia consideratur, vt non ens, ergo non potest magis eligi a damnatis quam esse.

Tertio, quia magis malum est magis fugiendū, sed non esse est maximum malum cū tollat totaliter bonum, eo quòd nihil relinquit. ergo non esse magis fugiendum est quam miserum esse, & ideo non poterunt damnati magis appetere non esse quam esse.

Alij dicunt in contrarium, quia appetere mortem est appetere non esse, sed damnati mortem appetunt, ergo volunt non esse, patet quia Apoc. 9. ca. dicitur in diebus illis quærent homines mortem, & non inueniēt eam, desiderabunt mori, & mors fugiet ab eis. Secundo, quia miseria damnatorum excedit incomparabiliter omnem miseriam huius mundi, sed propter miseriam huius mūdi aliqui cupiunt mori, ergo a fortiori pro miseria damnatorum cupiēt ipsi non esse, patet quia dicitur Eccl. 41. o mors quam bona est memoria nominis tui homini indigēti, & q minorat̄ viribus, & defecto ætate, & cui de oībus cura est, & īcredibili qui perdit sapientiā. & Arist. 9. Ethic. dicit, ꝙ aliqui ꝑꝑ memoriam magnorum & malorū operatorum fugiunt viuere, & seipsos interimunt. ergo multo fortius damnati qui maiora mala patiunt̄ nollent esse. Dicendum ꝙ hic est triplex quæstio. vna est an damnati de facto nolint esse, & potius vel non esse.

Secunda est, an possint velle non esse. Tertia est, an rationabiliter, & deliberatiue velint non esse, aut possint hoc velle. Circa primum, an velint damnati non esse, & circa secundum. s. an possint velle non esse.

Aliqui dicunt, ꝙ non volunt non esse, neque velle possunt, quia nulla potentia potest moueri, nisi a proprio obiecto, vel ab eo quod eius rationẽ participat: sed per se obiectum voluntatis est bonum. cum ergo non esse non sit bonum, neq; aliqua participatio eius damnati non poterunt velle non esse. Secundo, quia voluntas de necessitate appetit bonum in quo nulla inuenitur ratio mali, ideo de necessitate refugit illud in quo nulla inuenitur ratio boni, sed in non esse nulla inuenitur ratio boni, ergo damnati non volunt nõ esse, neque illud possunt non velle. Tertio quia nullus potest velle, nisi bonum verum vel æstimatũ, sed non esse non est aliquod bonum verum, nec æstimatum a damnatis esse bonum: sciunt enim ꝙ vbi nulla est entitas nulla est bonitas, ergo nõ possunt velle nõ esse. Quarto, quia qui volunt esse in quiete volunt esse. ergo a destructione consequentis si damnati vellẽt non esse, vellent non esse in quiete, quod falsum est. Quinto, quia ratio appetendi quicquid appetitur saluatur in quolibet appetibili: sed esse est ratio appetendi quicquid appetitur: dicit enim Arist. 2. de Anima, quòd omnia appetunt esse, & illius causa agunt quæcunque secundum naturam. ergo si damnati vellent non esse simul vellent esse & nõ esse, quod est impossibile. Sexto, quia dicit August. de libero arbitr. nemo potest appetere, vt non sit.

Alij dicunt, ꝙ hoc potest appeti a damnatis, quia non habere malum est delectabile: sed non esse dicit carentiam omnis mali, ergo est delectabile, cum ergo esse damnatorum sit tristabile videtur, ꝙ propter delectationem velint non esse. Secundo, quia Apoc. 9. cap. dicitur, ꝙ homines quærent mortem, & nõ inueniẽt, vt dictum est, & intelligitur de damnatis. Tertio quia Ansel. lib. de casu diaboli. c. 6. loquens de Angelis bonis, & malis dicit, sic distincti sunt Angeli, vt adhærentes iustitiæ nullum bonum velle possint quo non gaudeant, & deserentes illam nullum velle possint quo non careant: sed ipsi non carẽt esse, ergo nõ volunt esse, quia si illud vellent iam illo carerent.

Dici potest, ꝙ in damnatis potest considerari velle non esse dupliciter. s. aut voluntate naturali, aut deliberatiua. Primo modo, idest naturali voluntate non volunt non esse, neque velle possunt, quia volũtas secũdum naturam est in id quod bonum, & melius est simpliciter & secundum naturam: sed esse in pœnis melius est esse quam nihil esse, cum in nihileitate nulla penitus sit bonitas. sic dicit Philosophus 2. de Generatione in omnibus dicimus, ꝙ melius est desiderare naturam, s. de melioritate naturali loquendo. Loquẽdo autem de voluntate deliberatiua cõtingit aliquid tripliciter velle. s. per se & primo, & per se & non primo, & per accidens. Primo modo quicquid vult voluntas appetit sub ratione boni positiue, & dicitur per se hoc velle, quia bonum secundum se amatur, & nõ per aliam rationem: immo quicquid aliud amatur ꝑ rationem boni amatur primo: etiam quia nõ occurrit aliquid ante bonum, quod ametur. Secundo modo vult voluntas carentiam mali, etiam si in illa non apprehendat ratio aliquam rationem boni positiuã, & hoc dicitur per se appeti, quia ratio boni inuenitur ibi. Sed non primo, quia carentia mali appetitur, sed non, nisi in ordine ad bonum, nam si non appeteretur prius ordine naturæ bonum, non appeteretur carentia mali; ideo enim voluntas vult carentiam pœnæ, quia vult bonum cui pęna est contraria. Tertio volũtas potest deliberatiue appetere, non esse inquantum

F ad non esse sequitur carentia pœnæ, quam voluntas per se appetit. Primo & secundo modo damnati non volunt non esse, quia non esse non est appetibile per se primo, neque per se nõ primo, sed tertio modo appetunt non esse inquantum ad non esse sequitur carentia pœnæ, quam per se appetunt: vident enim ꝙ ex suo esse non possunt consequi delectationem, neque vtilitatem, neque honestatem, quia tantam habent pęnam, quòd secum nõ possit compati aliquod gaudium, quod & si modo non sit verum de omnibus damnatis, quia vt quidam asserunt pęna dæmonũ compatitur secum aliquod gaudium, licet paruum, & exile vsque ad diem iudicij, tamen post diem iudicij nullius damnati pęna compatietur secum aliquod

G gaudium. Etiam damnati per suum esse nullum bonum acquirere possunt, & possunt esse subiectũ magnæ inhonestatis, ideo non est mirum si tali esse vellent carere, vt malis quæ existendo patiuntur carerent.

Aliqui autem distinguunt hic, quia quæstio est de facto, s. an damnati actualiter velint non esse, vel vellent esse, & dicunt ꝙ aut quæritur de culpa, aut de pęna. Si de primo dicũt, ꝙ damnati, & potissime dæmones non cupiunt non esse propter culpã, non esse hoc esset, vt sic manentes non offenderent Deum, & tamen nolle offendere non est, nisi amantis, sed damnati non amant Deum, ideo non cupiunt propter hoc

H non esse: immo ipsi oderunt Deũ, & superbiunt non honorando eum, ideo propter honorem Dei, vt non offendatur non cupiunt non esse: immo vellent semper esse, & magis offendere. Si autem intelligatur, an propter pęnam quam sustinent velint non esse, dicendum videtur ꝙ vere eligant aut appetant non esse, vt non subijciantur tantæ pœnæ in qua nullum est, neque esse potest gaudium.

Et hoc primo apparet, quia Christus de Iuda damnato dixit, bonum esset ei, si natus non fuisset. sed nõ esse natum est non esse, ergo cum bonum habeat rationem eligibilis, & bonum esset Iudæ non esse eligibile est ei, & ita signum est, ꝙ illud volet aut eliget, sed de Iuda dicitur hoc sub eadem ratione qua hoc

I dicitur de omnibus damnatis, ergo etiam alij damnati volunt non esse.

Secundo, quia non videtur quare oderint nõ esse: magis enim rationabile est, vt oderint pœnam quam non esse, quia aliquid odimus inquãtum malum: sed magis malum est pœna quam nõ esse, quia pœna est vere quoddam malum, non esse autem nec est bonũ nec malum, quia est non ens: & tamen malum licet non sit tamen entitatem præsupponit, quia malum non est bonum, idest, est ens, cui deficit aliqua bonitas. ergo in non ente non est ratio odij, quia sicut appetere se habet ad bonum, ita fugere vel odire ad malum. ergo cum non ens vel non esse non sit bonum, neque malum, sicut non amamus illud quia non est

K bonum, ita neque fugimus directe, quia non est malum: sed pęna directe est malum. ergo potius oderũt damnati pœnam illam quam non esse. Etiam patet istud, quia si non esse malum esset, ab æterno haberet quilibet malum vsque ad diem natiuitatis suæ, cum ante illud nunquam fuerit, & tamen nemo dicit se habere malum antequam nascatur, ergo non esse nõ est malum. Item nemo conqueritur de Deo, quia ante non natus est, etiam si nulla causa esset ad hoc vetans illum nasci, & tamen conqueritur quilibet de Deo si sine causa inferat ei pœnam saltem per vnam horam, ergo pœnam iudicamus malum, & non esse non iudicamus malum.

Et dicendum ꝙ hoc verum est, & ꝙ non esse non est maxime odibile, quia hoc esset si esset maximum malo-

malorum, & tamen non est maximum malorum. immo dicendum ꝙ nullum malum est minus odibile q̃ non esse: quia quodlibet malum inquantum malum est habet rationem odibilis, sed non esse nō habet rationem mali, ideo nullam rationem habet odibilis. Et ideo dicendum, ꝙ sicut non esse non est per se eligibile aut volibile, quia non est bonum aliquod, ita ita non est odibile per se, quia non est aliquod malū. sed dicendum, ꝙ eodem modo se habet non esse ad amari & odiri. s. ad vtrunque per accidens. nam odimus non esse inquantum non esse tollit esse, in quo inuenitur ratio boni quæ mouet appetitum, sic & cupimus non esse inquantum interdum non esse facit carentiam quorundam malorum quæ contristant, & quibus carere vellemus, & non possumus illis carere, nisi desinamus esse. Et hoc apparet, quia nunc postq̃ sumus iudicamus malum esse non esse, sed de eis qui non sunt non iudicamus ꝙ malum habeant, licet nō sint, sicut de nobis antequam essemus non iudicabamus, ꝙ malum haberemus, neque nūc iudicamus nobis malum esse, ꝙ desinamus esse, & non fit propter aliud, nisi quia antequam essemus non esse non erat priuans aliquam entitatem, quia nulla præcesserat, iō cum non esse de ratione sua non diceret rationē mali, non iudicamus illud pro tunc odibile, sed nunc nō possumus non esse, nisi desinendo esse, & tunc cessarent in nobis omnia bona de quibus gaudemus, ideo non esse iudicaremus odibile per accidens, sed per se non potest esse odibile, quia non est malum. Et ideo non est dubium quin quando pęna fuerit magna, de qua quis non putet se posse euadere, eligat non esse, quia per hoc non eligit malum per se, est autem malum per se pœna quam quis sustinet, ideo potius volumus eam fugere quā non esse, & cum inueniamus hoc in viuentibus, a fortiori inueniretur in damnatis.

Primo, quia pœna damnatorum est maior quam quorumlibet viuentium.

Secundo, quia si error quidam sit in iudicando & eligendo, circa hoc maior erit error in damnatis quā in viuentibus, quia in damnatis est peruersio totius phantasiæ, vel rationis & electionis cum non permittantur quasi aliquid attendere animæ damnatorum alligatæ pœnæ.

Ad primum in contrarium dicendum, ꝙ non tantummodo bonum est per se obiectum volūtatis, sed etiam carentia mali, licet non primo. vnde dicitur 5. Ethic. ca. 6. ꝙ in boni ratione sit minus malum ad magis malum, quia minus malum est magis eligibile q̃ maius. Et dicendum ꝙ nō potest appeti, nisi quod est obiectum voluntatis: & tamen concedendum, ꝙ nō esse est obiectum voluntatis, non quidem inquātum non esse, sed inquantum facit carentiam omnis mali, & istud damnatis potest apprehendi, vt obiectum voluntatis, idest vt bonum.

Ad secundum dicendum, quòd voluntas fugit illud in quo nulla inuenitur ratio boni necessario, & tamen in non esse inuenitur aliqua ratio boni, quia inuenitur ibi carētia omnis mali qui iudicatur bonū, & est per se appetibilis, licet non primo. nam licet in nō esse simpliciter nulla est ratio boni, neque appetibilitatis: tamen inquantum non esse facit priuationem omnis mali quod per se est odibile, est eligibile interdum.

Ad tertium dicendum, quòd vera est maior, impossibile est enim quòd quis eligat id, quod non ęstimat bonum, siue sit, siue non sit: minor est falsa, quia damnati æstimant non esse bonum non per se, quia non ens, sicut neque entitatem, ita neque bonitatem habere potest, sed per accidens non esse est bonū inquantum ad non esse sequitur carentia omnis mali

A quæ est per se appetibilis, & ideo per se primo nō possunt damnati velle non esse, sed per accidens possunt velle non esse. Ad quartum dicendum, ꝙ licet ad velle esse in quiete sequatur velle esse, non tamē ad velle non esse per accidens sequitur velle nō esse in quiete. Exemplum, sicut sequitur volo vinum bonum, ergo volo vinum non tamen sequitur nō volo vinum, quia scio, quòd non possum habere, nisi corruptum. ergo non volo vinum bonum. Et sic dicēdum, quòd ideo damnati volunt non esse, quia vident se nō posse habere esse, nisi pęnale: vnde ex hoc non sequitur, quòd non velint habere esse quietum, si autem in argumentatione assumeretur, ꝙ vellent non esse per se teneret forma argumenti, sed esset peccatum in materia, quia hæc est falsa, damnati volunt per se non esse, neque solum est falsa, sed etiam impossibilis. Ad

B quintum dicendum, ꝙ verum est, ꝙ ratio appetendi quicquid appetitur saluatur in quolibet appetibili. cū autem dicitur, ꝙ esse est causa appetēdi quicquid appetitur, dicēdum ꝙ falsum est, immo esse nullius appetibilis, neque appetitionis est causa, quia id quod cadit extra rationem obiecti appetitus non potest esse causa appetitus, sed bonum est obiectum appetitus, & bonitas est ratio appetendi, sed esse cadit extra rationem boni, idest ratio essendi extra rationem boni, cum esse non includat bonum, licet bonum includat esse, sed ꝙ velimus esse, ideo est, quia esse est bonum, & cum esse est bonum, & nullum bonum est

C ablato esse. Et ex hoc soluitur ratio quam aliqui faciunt, s. ꝙ maxime odit quis oppositum eius, quod maxime diligit, sed maxime diligit quilibet esse, ergo maxime odit non esse, & ita nunquā potest illud non velle. Dicendum, ꝙ esse non est obiectum maximę dilectionis, neque ipsum est, quod maxime diligitur, vt est esse, sed inquantum esse est bonum. Et quod plus est, quia cum esse est omne bonum, & eo ablato tollitur oē bonum, ideo quia esse in qualibet re est fundamentum omnis boni, quod illa habet, vel habere potest diligit esse, non tanquam bonum vnum, sed tāquam oīa bona simul sumpta, ideo maxime diligimus esse; si tñ accidat manere esse sine alio bono

D poterit nō diligi esse, & maxime si esse sit sub multis malis, quia tūc poterit esse odiri, & diligi non esse, si tñ ratio essendi esset ratio appetitus, sicut bonum inquantum bonū non potest odiri, ita esse s̃m ꝙ huiusmodi nunquam posset odiri, sed falsum est, q̃d ergo per se maxime diligitur esse summum bonū, & istud quisq; maxime amat, ideo nullus potest oppositum eius amare, s. summum malū, neq; odire summū bonū, sed de esse non est sic, ideo accidit, vt quis oderit esse. Alij dicunt, ꝙ esse nō est causa oīs appetitus, sed esse bene dispositum, & redit ad idem, quia esse bene dispositū est esse sub bono, vel sub ratione boni, sed accidit, ꝙ esse non sit bene dispositum, ideo tūc non appetitur, & talis appetitus seruatur in desiderio quo damnati appetunt non esse per accidens, quia ipsi ap-

E petunt esse bene dispositū, ideo oderunt pęnam quæ est contraria bonæ dispositioni in essendo, & vellent illius pœnæ carentiam, & quia sciunt se illa pęna carere non posse essendo, & ꝙ illa carerent non essendo, ideo si daretur eis optatio eligerent potius non esse quam esse. Ad sextum dicendum, ꝙ illud verbum accipitur de electione qua res eligitur per se: certum est enim ꝙ non esse nō est eligibile, aut diligibile per se, & ꝙ iste fuerit intellectus August. videtur per illud, quod parum post dicitur, s. omnis ille appetitus in voluntate mortis, non vt qui moritur non sit, sed vt requiescat intenditur. in quo satis videtur velle, ꝙ non esse non appetitur propter non esse, sed propter carentiam inquietudinis.

Argumenta autem in contrariũ concedenda sunt inquantum faciunt ad conclusionem quam intendimus, idest quòd damnati velint non esse: veruntamẽ ne videatur inde inferri, quòd debeant velle nõ esse, vel sit quædam necessitas volendi non esse in damnatis, est respondendum ad illa.

Ad primum dicendum, quòd non habere malum est delectabile, quia manet esse sine malo, quia tunc manet bonum purum, vel nõ mixtum cum malo, & habere talem statum, sed quando nõ manet malum, nec bonum, non potest esse delectabile aliquod. repugnat enim non esse, & delectabile esse, vnde si non esse delectabile esset, per se appeteretur a damnatis, & etiam interdum a nobis, sed non esse non appetitur a damnatis per se, sed per accidens, idest inquantum facit non esse carentiam omnis mali quam carentiam per se appetimus.

Ad secundum dicẽdum, quòd verum est, ꝙ homines aliquando quærent mortem, & non inuenient eam, sicut dicitur Apoc.9. sed an istud sit intelligendum de damnatis, an de viuentibus, & quãdo fuit vel erit, non est nunc inquirendum. certum est quòd de viuentibus accepit scriptura: & tamen inde fortius arguitur, quia si viuentes qui minora mala patiuntur possunt velle non esse, a fortiori damnati, qui maiora sustinent volent non esse.

Ad tertium dicendum, quòd illud verbum Anselmi accipiendum est de his in quæ potest ferri appetitus, vt existens actu, & ideo cum iam præsupponatur esse non cupit esse: & tũc est verum ꝙ damnati nihil possunt velle quo non careant, quia quicquid volunt præter id quod habent nunquam assequũtur: & ideo verum est, quòd nihil volunt quo non careant: & tamen esse iam habent, ideo non sequitur quòd careãt illo si volunt illud, quia tunc sequeretur quòd per inordinatam voluntatem damnatorum possit tolli diuina dispositio pœnalis, vt si vellet aliquis eorum nõ esse ex hoc desineret esse, cessarẽt quoque omnes pœnæ, & ita eluderetur rigor diuini iudicij contra peccatores, quod absurdum est, ideo etiã si velint esse, aut placeat eis deesse, non ideo desinunt esse.

An damnati voluntate deliberatiua debeant velle non esse, vel potius esse. Quæst. DLXVIII.

Circa tertium, scilicet an damnati voluntate deliberatiua debeant velle nõ esse, vel potius esse.

Dicunt aliqui ꝙ voluntate recta deliberatiua debent velle non esse. Primo quia debẽt velle bonum, sed bonum est eos non esse, quia sequ.c. dicitur. de Iuda, bonum erat ei si natus non fuisset: sed hoc est non esse, ergo debent appetere non esse.

Secundo, quia magis debet appeti carentia omnis mali quam præsentia eius, sed non essendo nullũ malum haberet, essendo autem haberẽt omne malum, ergo debent appetere non esse.

Tertiò quia Ansel. lib. cur Deus homo. capit. 21. in persona respõdentis dicit, fateri me necesse est, quòd pro conseruanda tota creatura nihil deberem facere contra volũtatem Dei. quod Anselmus ibi approbat, sed damnati non possunt esse sine actu malæ voluntatis, ergo secundum iudicium rectę rationis potius deberent velle non esse.

Aliqui dicunt, quòd non debent velle non esse, qa nullus debet velle non esse ad fugiendum quod iustũ est, sed damnatos puniri iustum est, ergo non debent appetere non esse ad euitandum pœnam.

Secundo, quia nullus secundum iudicium rectæ rationis debet velle perdere omnem participationem

F illius rei quam magis debet diligere quam seipsum; sed damnati perdendo esse perderent omnem participationem Dei, quem magis tenentur diligere quã seipsos, ergo non debent velle non esse, vt pœna careant.

Dici solet ꝙ in damnatis est duplex malum. s. malũ culpæ in quo sunt obstinati, & malum pœnæ cui sunt perpetuo alligati. Habendo respectum ad culpam dicunt, ꝙ secundum rectum iudicium rationis plus deberent velle non esse quam sic esse, quia secundum rectum iudicium rationis debet voluntas illud fugere magis, quod est contra rem quam magis tenetur diligere quam illud, quod est contra rem quam minus tenetur diligere: sed certum est, ꝙ quilibet tenet̃

G magis diligere Deum quam seipsum: intantum ꝙ si voluntas nostra posset diligere dilectionis actu infinite intensò deberet diligere, quia est Deus bonum infinitum, cum ergo peccatum sit contra Deum, & nõ esse sit contra esse proprium, magis deberent damnati fugere esse in peccato quam fugere non esse.

Secundo quia peior est carentia boni debiti quam boni non debiti, quia prima carentia habet rationem mali & secunda non: sed peccatum est carentia boni debiti, non esse autem non est carentia boni debiti, quia tunc fuisset malum ante creationem mundi. ergo peius est peccatum quam nõ esse, quia peccatum quandocunque ponitur malũ est: & tamen ante crea-

H tionem mundi erat non esse omnium creaturarũ, sed non dicebatur esse tunc aliquod malum. ergo peius est peccatum quam non esse, sed quælibet voluntas debet magis fugere quod peius est. ergo magis debẽt damnati odire esse in peccato quam non esse, cum ergo videant se non posse esse sine peccato, debent velle se non esse, vt non sint in peccato.

Tertio, quia magis est fugiendum malum simpliciter quam malum huic, sed culpa est malum simpliciter, nõn esse est malum huic, idest ipsi dãnato si desineret esse. ergo magis fugiẽda est culpa. patet minor quia malum simpliciter est, quod est cõtra honorem Dei, malum autem huic est contra honorem creaturæ, sed honor Dei est maior omni creatura, & hæc est

I ratio Ansel. lib. cur Deus homo. c. 15. & 21. scilicet, nisi per malum pœnæ ordinaretur culpa non esset honor Dei quem tollit culpa.

Si autem aspiciamus ad malum pœnæ, quæ pœna iuste infligitur damnatis, & à Deo est, non debent eligere se non esse, vt pœnam non habeant, quia nobilior participatio Dei est esse quam gaudium, quia secundum Dion. 5. cap. de diui. nomi. inter omnes diuinas participationes esse est nobilius, accipiendo alias participationes cum pręcisione quantum ad illud q̃d dicũt vltra esse, sed nullus debet perdere nobiliorem perfectionem ad vitandum commodũ, quod est contra minus nobilem perfectionem, cum ergo nõ esse sit contra esse, & pęna sit contra gaudium, nullus de-

K bet velle non esse propter amotionem pœnæ tantum.

Secundo, quia in nõ esse nullum est bonum, in pœna autem aliquod est bonum inquãtum est iusta, sed nullus debet velle illud in quo nullum bonum est ad vitandum illud in quo aliquod bonum est, ergo damnati non debent velle non esse, vt vitare possint pœnam.

Sed aliqui dicunt, quòd voluntas secundum rectã rationem nunquam debet eligere non esse ad vitandum quodcunque malum sit, siue pœnæ, siue culpæ, & patet quia non esse non est per se appetibile, sed per accidens, vt dictum est præcedenti quæstione. & hoc est inquantum facit carentiam mali, illud autem est duplex, idest pœnæ, aut culpæ, sed propter nullum

nullum eorum est eligendum non esse, & licet quantum ad pœnam ostensum sit, tamen ostendunt, quia nullus debet secundum rationem appetere plus non iustum quam iustum, sed pœna damnatorum est aliquid iustum, non esse autem non est iustum, neque iniustum cum non sit ens, ergo nõ debet magis appeti non esse.

Secundo, quia nullus secundum rectam rationem potest eligere contra naturalem inclinationem cõsonam voluntati diuinæ, sed ad esse est appetitus naturalis, quia melius est esse quam non esse, vt patet 2. de Generatione, & 2. de Anima. Etiam est hoc consonũ voluntati diuinæ, quia sicut Deus vult rem esse, ita cõseruat in esse, & dat esse. ergo nullus potest appetere recte non esse ad vitandum aliquid quod est cõsonũ voluntati diuinæ, quælibet autem voluntas, siue diuina, siue alia est ad esse. Deus tamen vult pœnam esse, & miseriam. ergo cum sit pœna cõsona voluntati diuinæ & non ipsum non esse, videtur quòd non possit appeti non esse propter pœnam vitandam.

Quod vero non sit appetendum non esse ad vitandum malum culpæ ostendunt. possumus enim comparare non esse ad culpam vniformiter, vel non vniformiter. comparando autem voluntatem ad non esse, vt voluntas sit causa non essendi per se, tunc quęstio nulla est, quia voluntas non est causa adnihilationis per se, quia non est per se eligibile: & dato quòd esset eligibile non potest voluntas seipsam adnihilare.

Si autem intelligitur, quòd voluntas sit causa adnihilationis quantum in se est, hoc est quod vellet non esse si posset se adnihilare, & tunc etiam quæstio nulla est, quia velle sic esset peccatum mortale, sed non committitur directe culpa ad vitandum culpam: est enim grauissimum peccatũ velle se adnihilare si posset, quia post hoc, ꝙ est Deum odire nullum est maius peccatum, & ideo sic quæstio nulla est, sed debet accipi in sensu in quo velle non esse non sit peccatũ: & ita comparatio voluntatis ad nõ esse, & ad culpam non est vniformis, quia ad culpam cõsideratur, vt causa volens adnihilare culpam inquantum potest, ad nõ esse autem non comparatur, vt causa efficiens neque vt appetens se adnihilare: sed dicitur ꝙ voluntas appetit non esse, idest sustineret, vel toleraret se adnihilari non fugiens adnihilationem neque repugnans illi, quia minus illud fugeret quam culpã quasi minus malum: & ita apparet ꝙ non debet quis recta ratione appetere non esse, vt fugiat culpam, quia sic incidit in culpam.

Dicendum tamen, quòd ad fugiendum culpam debent recta ratione damnati velle non esse, idest sustinere, ꝙ Deus eos adnihilaret si vellet, & sic non manere in æternum in culpa, quam ꝙ maneãt in culpa: & patet quia quandocunque aliqua duo sic se habẽt, ꝙ vnum includit transgressionem, & euitet illud qđ non includit transgressionẽ diuini præcepti & aliud, non debet quis sẽm rationem appetere illud quod nõ includit transgressionem, vt euitet illud quod includit transgressionem: & tamen ita est hic, quia damnatos manere in culpa est contra præceptum diuinum, ꝙ vero sustinerent patienter adnihilari a Deo, vel ab aliquo qui posset adnihilare non repugnando, vt desinant esse in culpa, non est contra præceptum Dei, ergo hoc deberent secundum rationem rectam eligere damnati. Dicendum ergo quantum ad id quod nunc arguebatur de pœna verum esse, ꝙ propter pœnã non debent damnati secundum rectam rationem appetere nõ esse, idest seipsos adnihilare, vel ꝙ Deus eos adnihilet.

De culpa dicendum, quòd non licet damnatis se-

A ipsos adnihilare si possent, idest occiderent, ꝙ non essent in culpa, vel velle si possent se adnihilare, idest sustinere illud, vel refugere, vt non essent in culpa licitum est.

Nunc ergo respõdendum est ad argumenta principaliter inducta, & posset dici de argumentis primæ partis, ꝙ concedenda sunt de culpa, idest, ꝙ appetere debent non esse, vt fugiant culpam si possent. Ad primum tamen de Iuda aliqui dicũt, ꝙ accipiatur de culpa, idest, ꝙ melius erat mori, vel nõ natum esse quam esse in tali peccato, & tamen sensus Christi fuit quantum ad pœnam, & ratio est quia dicitur, bonum erat ei. Si enim diceretur, bonum erat si natus non fuisset, poterat intelligi de culpa: quia bonum simpliciter est bonum vel honor Dei, & non est contra honorem Dei, quòd Iudas non fuerit, quia ab æterno Iudas nõ
B erat, & nullum dedecus erat Deo, & tamen trãsgressio facta per Iudam fuit contra honorẽ Dei, ideo simpliciter melius erat Iudam non esse natum, & non esse culpam eius quam quòd ipse esset, & culpa. veruntamen non erat hoc melius Iudæ, idest, quantum ad ipsum, quia si nihil obstaret, nisi culpa & pœna non sequeretur, melius erat quantum ad Iudam esse forte in delitijs, & in culpa illa quam nõ esse natum, & nullum bonum habere, ideo quia cum dicitur, bonum erat ei, signatur commodum Iudæ, oportet quòd accipiatur de pœna, & accipit Christus quantum ad id quod homines volunt, & non quantum ad id quod
C velle deberent, scilicet, pro hoc peccato tanta pœna inferetur Iudę, quòd magis vellet nunquam natum esse quam sustinere illam.

Ad secundum dicẽdum, quòd si accipiatur omne malum pro culpa, magis deberent damnati secundũ rectam rationem appetere carentiam culpæ cum nõ esse, quam habere esse cum culpa. si autẽ accipiatur omne malum pro pœna, magis appetẽdum erat sub illa pœna manere quam non esse, vt euaderent penã, quia pœna permittit secum aliquod bonum, non esse autem non permittit aliquod bonum, & pœna nõ est contra Dei præceptum, velle autem non esse propter illam causam est contra Dei præceptum.

D Ad tertium concedi potest, quòd potius debẽt velle non esse, idest sustinere adnihilari si Deus velit eos adnihilare, quam manere cum illa culpa, & tamen ad auctoritatem Anselmi potest dici, quòd est verum de culpa committenda, quam sponte quis committit, & in qua offendit Deum, quia potius debet velle adnihilari quam committere culpam: secus de culpa commissa, quam iam non potest quis euadere, vel de qua non potest liberari, quia illud non accidit ex iniquitate quam quis committat, sed ex conditione status, scilicet quia post mortem non potest quis dolere de peccato, cum Deus non concurrat apponẽdo gratiam sicut concurrit in vita: & ideo non videtur necessarium quòd quis velit potius desinere esse in illo statu, & sic desinere esse simpliciter, quam esse & ma
E nere in illo statu qui est cum culpa: veruntamen quia ille status videtur esse odibilis, quamuis illũ Deus conseruet inquantum malum corrigitur per malum pœnæ quæ iusta est, & magis eligendum, vt supra ostensum est, quòd desinant esse damnati quam quòd maneant in illo statu in quo non possunt esse sine culpa.

Argumenta autem duo in contrarium concludunt de voluntate non essendi, habendo respectum ad pœnam. & concedendum est, quòd propter pœnam euitandam non est desiderandum non esse.

Nunc vero respondendum est ad argumenta facta supra q. præcedenti, & pro hoc est præsupponendum quod supra determinatum est, s. quòd quantum ad rectam rationem deberent appetere, non esse modo decla-

declarato præcedenti quęst.ad hoc,ꝙ desinerent esse sub culpa:sed non deberent appetere non esse,vt euaderent pęnam,immo hoc est contra rectam rationē, vt ibidem dictum est: & tamen damnati ex opposito se habent, quia propter euadere culpam non cupiūt nō esse,cum nō cupiat hoc, nisi qui nollet Deum offendere,& iste Deum amat: damnati aūt non amant Deum,sed oderunt eum, ideo nihil facerent propter ipsum, vt ei placerent, & sic cum velle deserere culpam sit propter amorem Dei, non solum non eligēt damnati non esse,vt effugiant culpam, sed etiam nō eligerent pati pęnam leuem per vnam horam. De pęna secus est,quia pati pœnam est contra eorum vtilitatem vel affectionē delectabilis: & ideo propter hāc facerent quicquid possent,vt illam euaderēt, & quia non possunt euadere illam pœnam,nisi non essendo, cupiunt non esse vt pœna careant,& iudicant melius esse nō esse quam esse:& hoc modo Christus locutus est de Iuda,qui damnandus erat, & nondum damnatus.s.melius erat ei,si natus nō fuisset,vel bonum erat ei,idest melius iudicabit sibi esse non esse,quam natū esse, & actu manere, quando viderit malum illud qđ patietur,& recte Christus vocauit istud bonum, idest non esse Iudæ, quia non esse inquantum tollit miserā vitam accipit rationem boni,sic dicit Aristo.5. Ethic. ꝙ carere malo est quoddam bonum, & Hierem.20. cap.super illo verbo.s. maledicta dies in qua natus est dicit glo.melius est non esse quam male esse: hoc ergo eligunt damnati propter se, idest vt euitent pœnā, & est affectio commodi,& non propter Deum, scilicet,vt euitent culpam.

Et hoc modo dicendum ad primum,ꝙ verbū Aug.est accipiendum,ꝙ esse s'm se est magnum bonū, s.inquantum super eo fundātur omnia bona: & ideo esse est per se eligibile, non vt esse, sed vt fundamentum boni: & hoc modo non esse nō est eligibile per se,sed per accidens est eligibile, s.inquantum est terminatiuum miseriæ,quia carere malo est quoddā bonum,& ideo non esse per accidēs potest appeti.Quod enim dr̄ ꝙ esse appetūt omnes tam beati quam damnati intelligitur de appetitu naturali, & hoc nō est accipiendum de esse & viuere,nisi vt quoddam bonum est cum eis,& nō de vita mala & corrupta, & quæ est in tristitijs,quia talis non appetitur naturaliter,vt dicitur 9.Ethic. esse enim simpliciter appetitur naturaliter,sed esse simpliciter non dicit esse in tristitijs, quia esse in tristitijs diminuit vel distrahit ab esse: & ideo super illud esse sic determinate propositum non cadit appetitus naturalis, licet cadat super esse simpliciter. Ad secundum dicendum,ꝙ non est præeligibile, quod non est eligibile, accipiendo eligibile & præeligibile secundum rationem vnam, sed id quod nō est eligibile simpliciter, est præeligibile per accidens, & ita est hic.

Vel potest dici ꝙ non esse est eligibile, & præeligibile:nam licet non sit eligibile per se,quia hoc modo non habet rationem boni,sicut neque entis: est tamē eligibile per accidens, inquantum ad non esse sequitur terminatio omnis mali pœnalis & culpabilis, & illud est eligibile per se,licet non primo vt dictum est
In q.567. supra.

Ad tertium dicēdum, ꝙ magis malum semper est magis fugiendum,cum malum, vt huiusmodi semp habeat rationem fugibilis.Cum autem dicitur,ꝙ magis malum est nō esse,quia priuat omne bonum quā aliquid aliud. dicendum ꝙ non esse de se non solum non est maximum malum,immo nō est aliquod malum,quia tunc non esse fortem antequam esset, semper fuisset ab æterno malum, & cum ab æterno nihil esset nisi Deus,esset tunc maximum malum, qa tunc
F essent plures priuationes essendi quam nunc.sed hoc falsum est,quia ab ęterno nullum malum erat,neque aliquis concedit malum ante creationem creaturarū cum nondum esset subiectum mali. Ideo dicendum, ꝙ non esse non est malum secūdum se, sed solum inquantum tollit bonum,quod in actu est, vnde non esse ante esse,quia nullum bonum tollit,non vocat malum:non esse vero post esse, quia non potest cessare sine ablatione bonorum,iudicatur malum, quia tollit bonum cui opponitur malum,& tamen non esse, siue ante esse,siue post esse eiusdem rationis est, ideo si secundum se esset malum semper esset malum, sed non est malum non esse ante esse, ergo non esse post esse non est malum per se,sed per accidens.s. inquan-
G tum priuat esse.& tunc dicendum ꝙ non esse post esse duo priuat.s.esse,& miseriam:inquantum enim priuat esse non est bonum, neque eligibile, inquantum vero priuat miseriam est bonum, cum carere malo sit bonum iuxta Aristot.5. Ethicor. & ideo habet rationem eligibilis.

Ad duo argumenta in contrarium concedendum est,ꝙ damnati de facto eligunt non esse,& hoc vt euitent pęnam: & tamen non est in potestate eorū non esse,quia non possunt seipsos adnihilare,ideo sunt cōtra intētionem propriam, & ideo ad primum eorum dicendum ꝙ licet illud intelligatur de hominibus viuentibus,& forte de aliquibus qui iam occiderūt, vt tangetur Apo.9.c.tamen verum est, ꝙ erit in damna
H tis,& volent illi non esse,sed non poterūt,& ita mors fugiet ab eis,nam nemo animam suam occidere potest, quia illa s'm se est immortalis, etiā seipsum actu existentem in corpore post iudicium nemo poterit occidere,sicut nunc potest,quia tunc quilibet erit immortalis ex conditione status, & tñ pœna erit grauissima,cum qua nulla poterit stare delectatio, ideo quilibet vellet non esse,vt euaderet pęnam, & tamen nō poterit, quia Deus volet, ꝙ nullus possit mori, & ita mortem quærent,& illa elongabitur ab eis.Ad secundum dicendum,ꝙ verum est, ꝙ aliqui hic ad fugiendam miseriam in qua sunt volunt mori,& alij seipsos occidunt:& ideo cum in damnatis sit maior miseria,
I non est dubium quin velint non esse, vel seipsos adnihilare si possent. & tamen dicendum ꝙ hoc cōtra rectam rationem volunt: nam ipsi volunt hoc, vt effugiant pęnam, tamē recta ratio suadet potius pati quācunque pœnam quam desinere esse,secus de culpa, quia propter illam potius deberent velle desinere esse quam manere in culpa: & tamen propter hanc nō cupiunt desinere esse,nec tolerare aliquam pœnam, vt illam non habeant,vt dictum est præced.quæst.

An damnati appetant naturaliter beatitudinem.
Quæst. DLXIX.

QVAERETVR occasione pręcedentium,an damnati appetant naturaliter beatitudinem.
K Aliqui dicunt quòd non, quia quādiu principium vitæ est in corde est possibilitas ad sanitatem corporalem, ergo a simili quādo principium spiritualis est in spirituali creatura possibilitas est in ea ad spiritualem sanitatem,cū ergo appetitus beatitudinis quę est principium agibilium sit principium sanitatis spiritualis, & damnati sint impossibiles ad talem sanitatem cū sint obstinati, non appetunt beatitudinem.

Secundo, quia appetere beatitudinem, & odire Deum repugnant,cum in Deo velut in obiecto sit rationalis creaturæ beatitudo, sed damnati Deum oderunt iuxta illud Psalm.71. superbia eorum qui te oderunt ascendit semper. ergo damnati non appetunt beatitudinem.

Tertio,

Tertio, quia appetere damnationem proximorũ est appetitui beatitudinis contrarium, quia appetere beatitudinem est appetere statum omnium bonorũ aggregatione perfectum 3. de consola. Prosa 2. talis autem status includit delectabile consortium proximorum, sed damnati vellẽt omnes alios esse damnatos, vt ostensum est supra. & hoc, quia in eis maxime regnat inuidia, ergo videtur, quòd damnati non appetant beatitudinem.

Alij dicunt, quòd appetunt beatitudinem, quia appetere bonum est appetere beatitudinem in generali, & tamen, vt dicit Diony. 5. c. de Diui. no. dæmones bonum, & optimũ concupiscunt, ergo appetunt beatitudinem in generali, & sic omnes alij damnati appetunt beatitudinem.

Secundo, quia Ansel. lib. de casu diaboli vult, quòd voluntas volendo quicquid non vult aliud quam beatitudinem, sed damnati multa appetunt, ergo beatitudinem volunt.

Dicendum, quòd secundum Aug. 19. de ciui. Dei. capi. 12. cum peccatum delere non possit extrema naturæ vestigia, in damnatis manet aliqua naturalis cognitio, & appetitus naturalis: cum ergo primus motus appetitus sit respectu finis in generali, quia secundum philosophum 7. Ethico. finis est principiũ in appetibilibus & agibilibus sequitur, ꝙ damnati naturaliter appetunt finẽ in generali, sed vltimus finis est beatitudo. ergo sequitur, quòd naturaliter appetunt beatitudinem in generali, quamuis appetitu debili, vel exili, sed iste appetitus naturalis in damnatis ex deliberatiua voluntate quo ad hoc peruertitur, quia bonum, quod naturaliter appetunt sub circũstantijs malis appetunt, neque est iste appetitus ad eorum cõsolationem, sed magis ad eorum afflictionem: naturaliter enim appetere, quod appetens videt se non posse consequi, magis est afflictio appetentis.

Ad primum in contrarium dicendum, quòd appetunt damnati beatitudinem, sed nõ sequitur ob hoc, quòd sint sanabiles secundum esse spirituale, quia naturalis cognitio veri, & naturalis appetitus boni sunt principium naturalis sanitatis, sed non supernaturalis sanitatis, maxime quia cognitio ista, & naturalis appetitus in damnatis peruertuntur voluntate deliberatiua quantum ad circunstantias sub quibus volunt: si enim sub rectis circunstãtijs acciperetur prædicta cognitio, & appetitus, adhuc possent esse principium alicuius sanitatis spiritualis, sed in damnatis in voluntate deliberatiua nihil est, nisi sub prauis circunstantijs, ergo nõ possunt esse principium illius sanitatis, & ita appetunt beatitudinem, sunt tamen insanabiles. Ad secundum dicendum, ꝙ nulla creatura potest Deum odisse, accipiendo eum sub cõceptu Dei, vel summi boni, quia includit contradictionem, ꝙ bonum, vt sic moueat ad odium, Deus tamen sub ratione punitoris potest odio haberi, quia pœna, vt sic malum est, & tamen damnati ita absorpti sunt, vt nihil, nisi pœnas suas cogitare possint, & sic poterunt Deum odisse, est tamen dicendum, ꝙ cum tali odio stat appetitus beatitudinis in generali, sed non in speciali, quod manifeste apparet in his qui in diuersis rebus posuerũt beatitudinem. nam beatitudo vna est, & eadem, & non potest poni in diuersis rebus, sed in vna tantum, sed non omnes cupiunt eandem rem velut efficacem beatitudinis, sed alij ciuilem vitam, alij contemplatiuam, alij vero voluptuosam posuerunt esse beatam, vt primo Ethic. & tamen omnes hi appetũt beatitudinem in generali, idest mouẽtur ĩ aliquid sub ratione beatitudinis. ergo aliquis cupit beatitudinem qui odit vitam beatitudinẽ, sicut qui amat vitam voluptuosam, vt beatam, odit vitam cõtemplatiuam quæ repugnat

A voluptuosæ, & tamen in contemplatiua est vera beatitudo, ita licet sit vera beatitudo in solo Deo, aliquis poterit Deum odisse, qui tamen cupit beatitudinem, & ita est de damnatis. Ad tertium dicendum, quòd damnati sunt valde inuidi, ita vt vellent omnes homines, siue cognatos, siue amicos damnatos esse, vt ostẽsum est supra. non tamen ex hoc tollit appetitus beatitudinis in generali: nam cũ vera beatitudine in particulari non stat inuidia, sed charitatem magnam illa habet, & tamen cum appetitu beatitudinis in generali stat sufficiẽter habere inuidiam, ideo damnati desiderium beatitudinis in generali habent, licet habeãt

B inuidiam, vel omnia vitia, beatitudinem autem illam in particulari quam Sancti habent non cupiunt, quia sciunt se non posse illam habere.

An anima separata a corpore intelligat, & quomodo. Quæst. DLXX.

CVM fuerit ostensum supra de pęnis damnatorũ quantum ad appetitum, est nunc videndum de eorum pœna in anima quantum ad intellectum, & quia hoc est in omnibus quæ accidunt damnatis circa intelligere, est vidẽdum de conditione intellectionis damnatorum, & quia damnati prius sunt animæ separatæ quam homines, & tunc pęnam habent secundum intellectum, est videndum de intellectione

C animarum separatarum in generali, & primo, an anima separata a corpore intelligat.

Aliqui dicunt, quòd non intelligit anima separata, quia vt dicit Arist. primo de Anima, intelligere, & cõsiderare consumitur quodam corrupto interius, sed per mortem corrumpitur omne, quod interius est ex parte corporis, ergo post mortem non potest anima intelligere.

Secundo, quia nulla actio communis corpori, & animę potest manere in anima corrupto corpore, sed intelligere est quædam actio communis corpori, & animæ, sicut texere, & ædificare, vt colligitur pri-

D mo de Anima, ergo corpore corrupto non potest anima intelligere.

Tertio, quia anima nihil potest intelligere sine intellectu possibili, sed intellectus iste est corruptibilis, vt dicitur 3. de Anima, non autem corrumpitur, nisi corpore corrupto, ergo anima a corpore separata nihil potest intelligere.

Quarto, quia vt dr̃ 3. de Anima. sicut se habent colores ad visum, ita se habent phantasmata ad animam intellectiuam, sed defunctis corporibus nihil potest videre visus. ergo defunctis, aut cessantibus phantasmatibus anima nihil potest intelligere, phantasmata autem nõ possunt remanere in anima separata, cum sint in imaginatione quæ habet organum corporale, ergo anima separata nihil potest intelligere. Quinto, quia perfectius esse habet anima in corpore quã a cor-

E pore separata, sicut pars perfectius esse habet in toto quam cũ est per se existens, sed anima in corpore non potest intelligere sine phantasmatibus. ergo neque separata a corpore, sed tunc nulla phãtasmata habet, ergo non poterit intelligere. Sexto, quia vt dicitur 3. de Anima intellectus humanus factus est, sicut tabula rasa in qua nihil est depictum, si ergo intelligit aliquid oportet, ꝙ intelligat per formas a sensibus perceptas, cum omnis cognitio sit per aliquam formam quæ est similitudo rei cognitę, sed animæ puerorum defunctorum in vteris maternis non acceperunt aliquas formas sensibiles, & ita non manebunt in eis aliquæ formæ per quas animę suę separatę possint intelligere.

Septimo, quia anima ad hoc est corpori coniuncta, vt

cta, vt scientijs, & virtutibus perficiatur, ergo antequã in corpore fuerit perfecta per scientiã intelligere nõ poterit, alias frustra corpori vniretur, sed animæ paruulorum defunctorũ in vteris maternis non fuerunt aliqua scientia in corporibus perfectæ. ergo cum separatæ fuerint non poterunt quicquam intelligere.

Octauo, quia potentiæ distinguuntur per obiecta, sed animæ intellectiuæ sunt obiecta phantasmata, vt dicitur 3. de Anima, si ergo separata existens intelligeret sine phantasmatibus, haberet iam alias potẽtias per quas intelligeret, sed nõ põt intelligere per alias, quia neque potest alias habere, nisi quas nunc habet: sunt enim istæ potentiæ naturales, & non sunt separabiles. ergo non poterit anima separata intelligere sine phantasmatibus, & ita non intelliget.

Nono quia si anima separata intelligit oportet, ꝙ per aliquam potentiam intelligat, nõ sunt autem in anima separata, nisi intellectus agens, & possibilis. ergo per aliquem horum intelliget, sed ambo respiciũt phantasmata esse actu intelligibilia, intellectus possibilis respicit species intelligibiles abstractas, videtur ergo, quòd non poterit sine phantasmate intelligere, & tamen non manent phantasmata in anima separata, ergo non intelliget.

Decimo, quia vnius rei vna est operatio, sicut vnius perfectibilis est vnica perfectio. si ergo vna operatio animæ est intelligere accipiendo a phantasmatibus, non poterit habere aliam operationem, s. quòd sine phantasmatibus intelligat.

Vndecimo, quia si anima separata intelligit oportet, ꝙ per aliquid intelligat, quia intelligere est per similitudinem rei intellectæ in intelligẽte. ergo vel intelliget anima separata per essentiam propriam, aut per essentiam rei intellectæ, aut per species aliquas. Non primo modo potest intelligere, quia hoc solius Dei est. & ratio est, quia essentia sua est infinita prehabens in se omnem perfectionẽ, & est similitudo omnium rerum. quęlibet autem alia essentia est finita. ergo nullum aliud intelligens potest intelligere quicquid intelligit per essentiam propriã. Neque secũdo modo, quia tunc solũ intelligeret anima separata ea quæ per essentiam sunt in ea, & falsum est, quia ista non sunt, nisi actus, habitus, species, & ipsę potentiæ. Sed præter hæc multa alia intelligũtur, & magis quã hæc. Non tertio modo, quia aut erunt species cõcreatæ, siue innatæ, aut erunt acquisitę. non primo modo, quia hoc esset redire in positionem Platonis, qui posuit omnes scientias naturaliter esse homini inditas. Etiam superuacue essent istæ species innatę, cum anima non possit per eas intelligere dum est in corpore, & tamen ad nihil aliud ordinantur species, nisi vt per eas sit actus intelligendi. ergo non ponentur cum nõ faciant ad intelligere. Non secundo modo, idest per species acquisitas, quia istæ sunt phantasmata, sed non manent phantasmata in anima separata, ergo non erit intellectio.

Sed circa species inditas, vel concreatas dicunt aliqui defendentes Platonem, quòd anima coniuncta quantum est de se potest intelligere per species inditas, & tamen non intelligit dum est in corpore, quia impeditur a corpore.

Sed istud non stat, quia quanto aliquid est perfectius in natura sua, tanto est perfectius in operatione, sed anima corpori vnita est perfectior in sua natura q̃ separata a corpore, vt dictum est. Si ergo separata a corpore potest intelligere per species inditas, aut concreatas, poterit a fortiori dum est in corpore per eas intelligere.

Duodecimo, quia nihil de naturalibus alicuius rei impęditur totaliter per aliquid, quod ad naturã eius- F dem rei pertinet: pertinet autem ad naturam animæ, quòd corpori vniatur cum sit corporis forma. ergo si species intelligibiles sunt naturaliter inditæ animæ ꝑ vnionem ad corpus, non impedietur intelligere per illas, & non intelligimus per aliquas tales species. ergo neque erunt in anima.

Tredecimo videtur etiam quantum ad species acquisitas, ꝙ per eas non intelligat anima separata, licet illæ manerent post separationem, quia multi fuerunt in quibus nunquam fuerunt acquisitæ species, vt in paruulis defunctis in vtero materno.

Quartodecimo, quia si anima separata intelligit ꝑ species acquisitas, & non aliter, videtur ꝙ non intelli- G gat, nisi ea quæ intellexit dum esset in corpore in quo acquisiuit species, sed hoc non videtur verum, quia multa intelligit de pęnis, & præmijs quæ nunc nõ intelligit. ergo anima separatą non intelliget per species acquisitas.

Quintodecimo, quia intellectus efficitur in actu ꝑ speciem intelligibilem in eo existentem, sed intellectus in actu existẽs actu intelligit omnia quorum species intelligibiles in eo conseruãtur, sed species intelligibiles non cõseruantur in intellectu postquam desinit actu intelligere, ergo non poterunt remanere in anima separata, vt per eas intelligere possit.

Sextodecimo habitus geniti reddunt similes actus suos in illis actibus per quos geniti sunt, vt patet 2. H Ethic. s. ædificãdo fit homo ædificator, & factus ædificator potest ędificare, sed species intelligibiles acquirũtur in intellectu per hoc, ꝙ cõuertitur ad phantasmata. ergo per eas nunquam intelligere potest, nisi conuertendo se ad phantasmata, sed non habet phantasmata post separationem. ergo videtur, ꝙ non possit aliquo modo intelligere.

Septimodecimo videtur, ꝙ neq; per species defluxas ab aliqua superiori intelligentia possit anima separata intelligere, quia vnumquodque receptiuũ habet proprium agens a quo natum est recipere a superioribus intelligentijs.

Decimooctauo patet, quia ad ea quæ nata sunt causari per agentia inferiora non sufficit sola actio agentis superioris, sicut in illis quæ nata generari ex semi- I ne non inueniuntur generari ex actione solis tãtum, sed anima humana nata est recipere species ex sensibilibus, non ergo sufficit ad recipiendum species influxas superiorum solum.

Decimonono, quia agens debet esse proportionatum patienti, & influens recipienti, sed intelligentia substantiarum superiorum non est proportionata intellectui animæ humanæ, cum habeat scientiam magis vniuersalem, & incomprehensibilem nobis, non igitur anima separata per species influxas a substãtijs superioribus intelligere poterit, & ita nõ relinquitur modus aliquis quo possint animæ separatæ intelligere, non ergo intelligent.

K

Probatio contrariæ sententiæ, quod scilicet anima a corpore separata intelligat. *Quæst.* DLXXI.

Dicendum, quòd anima separata a corpore intelligit, quia philosophus dicit 2. de Cœlo, & Mundo, quòd omnis res est propter suam operationem: vnde re manẽte manet eius operatio, & hoc est, quod dicit Damas. ꝙ nulla substantia est ociosa, si ergo anima post corpus manet, sicut verum est, & fides ponit, oportet ꝙ aliqua eius operatio maneat, qa (vt dicitur primo de Anima,) si nulla operatio est ei propria sine corpore non contingit illam separari, sed intelligere est maxime eius operatio propria, ergo anima separata potest intelligere.

Secundo,

Secundo, quia vt dicit Auicen. in sua Metaphysi. immunitas a materia est causa, vt aliqua substantia sit intellectiua, sed anima separata est immunior a materia quam dum est coniuncta, quia tunc non est actus alicuius materiæ, sicut modo est, sed anima nunc intelligit, ergo multo magis intelliget cum fuerit a corpore separata.

Tertio, quia dicit Auic. in 6. Naturalium, ꝙ anima non indiget imaginatione, & alijs virtutibus, nisi in principio tantum, & non postea, nisi parum, cum autem proficit, & roboratur sola per se operatur actiones suas absolute. Et sic anima indiget sensibus, sicut homo indiget iumēto, & eius apparatu, vt perueniat quo proponit, cum autem illuc peruenerit non indigebit eis vltra. ergo anima non indiget semper corpore, & sic separata poterit intelligere.

Quarto, quia scimus in suscitatis manere cognitionem quam prius habuerunt, ergo anima separata retinet cognitionem. Circa hoc considerandum, quòd Aristo. ponit 3. de Anima. intellectum differre a sensu, sed supposita ista differentia necesse est poni intellectum esse immaterialem, & a materia non esse dependentem secundum actum, aut esse: nam intellectus cum sit potentia cognitiua, & sensus potētia cognitiua non videtur in quo differant, nisi quia sensus est potentia materialis, & dependens secundum esse a materia, & intellectus sit non materialis, neque dependens secundum esse a materia, quia alias coincide rent, cum ea quæ apprehendit sensus apprehēdat etiā intellectus. Supposito autem, ꝙ intellectus sit nō materialis, neque dependēs a materia, necesse est ipsum esse incorruptibilem, quia materia inquantum est subiectum priuationis, & formæ est corruptionis causa in rebus materialibus, vt dicit philosophus primo de Anima, quòd intellectus videtur esse substantia quædam in non corrumpi.

Et rursus quidam hunc intellectum incorruptibitem dixerunt non esse partem animæ humanæ, sed aliquam substantiam omnino a corpore separatam, & dicunt animam humanam nō esse intellectiuam, nisi secundum quandā participationem intellectualitatis ex refulgentia intellectus separati super ipsam, ideo consequenter dicunt, quòd destructo corpore non remanebit anima humana, & neque aliquid intelligere poterit.

Sed hoc videtur esse contra intentionem Arist. dicit enim 2. de Anima, loquens de intellectu, quòd intellectus videtur alterum genus animæ esse, & hoc solum contingit separari, sicut perpetuum a corruptibili, etiam dicit in 11. Metaph. ꝙ anima est talis dispositionis, ꝙ possit separari, & non tota, sed intellectus. ex quo patet, quòd intellectus qui est pars animæ potest a corpore separari, & ideo oportet animam intellectiuam quæ est anima humana post corpus remanere, sicut fides ponit, & tunc necesse est, quòd intelligat, cū substantia non priuetur totaliter operatione, & intelligere sit propria operatio eius.

Quomodo anima separata a corpore intelligat. Quæst. DLXXII.

SED tunc manet dubium quomodo anima intelligit.

Aliqui dicunt, quòd anima separata recipit cognitionem a rebus, sicut nunc cum est coniuncta.

Sed dicendum, quòd ista positio est irrationabilis, quia anima humana separata a corpore nō potest vti sensitiuis potentijs, quia non habet illas, neque sensationes, vt ostensum est supra. quia potētiæ illę nō possunt esse in organis corporeis, & actus potentiarū nō

A est, nisi vbi fuerit potētia organica, & ipsum organū, ideo nō potest anima accipere cognitionem a rebus, sicut nunc, idest per actum sensationis, & ipsam potentiam sensitiuam: oportet ergo ꝙ si a rebus accipit accipiat immediate, idest sine organo, & actu potentiæ organicæ. Sed hoc non stat, quia intellectus non est natus accipere cognitionem immediate a rebus, sed mediāte potentia sensitiua, & sensationibus, cum oporteat esse quandam conuenientiā inter recipiens, & receptum, species autem existentes in sensibus habent cōuenientiam cum intellectu inquantum sunt sine materia, quia non habent materiam, vt partem

B sui, & intellectus est immaterialis, & habent conuenientiam cum rebus materialibus inquantum sunt cum conditionibus materiæ, & ideo, vt seruetur ista conuenientia medij conuenienter sensus accipit species a rebus, & intellectus accipit a sensibus, non autem intellectus immediate a rebus materialibus, & ideo non potest accipi, ꝙ anima separata cognitionē a rebus materialibus accipiat, cum non possit mediate, neque immediate accipere illam.

Alij dicunt, ꝙ anima separata cognoscit non quidem accipiendo a rebus materialibus, sed retinendo cognitionem illam quam habuit, & accepit a sensibus dum maneret in corpore.

Sed dicendum, ꝙ non stat, tum quia aliquæ animæ fuerunt quę in corpore nullam cognitionem accepe-

C runt, eo ꝙ nunquam fuerunt vsæ sensibus, sicut animæ puerorum defunctorum in vteris maternis: nam intra vterum nullam sensationem habet fetus, tum quia ea sola cognoscerent animę separatę quę in corpore cognouerant, & falsum est, vt dictum fuit, quia cognoscunt aliquid de pęnis, & præmijs.

Alij ergo dixerunt, quòd anima separata intelligit per formas sibi concreatas, aut inditas, idest, quòd sicut Angelus habet apud se innatas formas causarum ordinis vniuersi, ita & anima habeat a sui creatione formas sibi inditas, sed dum in corpore est a corpore opprimitur, vt non possit vti illis formis, sed ad intelli-

D gendum vtitur formis quas a sensu accepit, & accipit, sed postquā fuerit anima a corpore separata incipiet vti illis formis quæ fuerunt ei concreatæ.

Ad cuius maiorem intelligentiam sciēdum, quòd Plato posuit species, idest quidditates rerum subsistētes separatas, & actu intelligibiles, idest non indigentes aliqua operatione præuia intellectus agentis, sicut indiget phātasmate ad hoc, ꝙ efficiatur intelligibile, sed per seipsum oblatum intellectui possibili intelligetur statim nulla præcedente dispositione. Et has species subsistentes nominauit Plato ideas, per quarū participationem, & quodammodo influxum posuit animam nostram scientem, & intelligentem esse, & dicit, ꝙ antequā anima vniretur corpori poterat anima libere ista scientia vti, sed ex vnione ad corpus intantum erat prægrauata, & quodammodo absorpta,

E ꝙ ad ea quæ prius sciuerat, & quorum scientiam naturalem habuerat, iam oblita esse videbatur, & per sensus redire debet, idest per species acceptas ex sensibus, & sic in seipsam rediret, & reminisceretur eorū quæ prius intellexit, & sic interdum videtur nobis accidere, ꝙ ex inspectione aliquorum sensibilium manifeste reminiscimur eorum quorū iam videbamur obliti. Et hæc positio Platonis de scientia, & sensibilibus conformis est positioni eius circa generationem rerum naturalium: nam formas rerum naturaliū per quas vnumquodque indiuiduum in specie collocatur, ponebat prouenire ex participatione idearū prædictarum, ita quòd agentia inferiora non sint, nisi disponentia materiam ad participationem specierum prædictarum, idest idearum.

Ideæ Platonis q̄d.

Et

Et dicendum, quòd si hæc positio teneretur, faciliter soluitur quæstio prædicta: nam secũdum hoc anima non indiget sensibus ad intelligendum secũdum suam naturam, sed per accidens, quod quidem tollitur cum anima fuerit a corpore separata: etenim cessante aggrauatione corporis nõ indigebit anima exteriori excitante, sed ipsa per se erit quasi vigilans, & expedita ad omnia intelligenda.

An anima separata intelligat per formas sibi concreatas, vbi reijciuntur Ideæ Platonis. Quæst. DLXXIII.

SED ista positio non stat, quia secundum eam non videtur, ꝙ possit assignari rationalis causa quare anima vniatur corpori: nam non fiet propter animã, cum illa corpori nõ vnita possit habere operationem perfectam, & ex vnione ad corpus eius propria operatio impediatur. Etiam non potest fieri prædicta vnio propter corpus: non enim potest esse anima propter corpus, sed potius corpus propter animam, cum anima sit nobilior corpore: vnde inconueniens videtur, quòd anima ad nobilitandum corpus sustineat in sua operatione detrimentum.

Item videtur sequi ex hac opinione, ꝙ vnio animę ad corpus non sit naturalis: nam quod est naturale alicui non impedit eius operationem propriam: si ergo vnio animæ ad corpus impedit operationem animæ, idest intelligere, nõ erit naturale animæ vniri, sed potius contra naturam, quia nihil tantum res vult quantum propriam operationẽ, & ita homo qui resultat ex vnione animæ ad corpus non erit ens naturale, sed violentum, vel per accidens, quod est absurdum.

Item non stat prædicta positio, quia experimẽto videmus, ꝙ scientia non perueniat nobis ex participatione specierum separatarum, idest idearũ, sed a sensibilibus accipitur, quia q̃bus deest vnus sensus deest scientia de sensibilibus quæ illo sensu apprehenduntur, quod non fieret si tota cognitio intellectus non haberet ortum a sensibus, sicut cęcus natus nõ potest habere scientiam de coloribus. Sed ista positio videtur esse conueniens illis qui ponũt animam creatam esse ante corpus, & postea illam corpori vniri, quia cũ nulla substantia sit sine operatione, & operatio propria animæ intellectiuæ sit intelligere, necesse est, ꝙ anima antequam vniatur corpori intelligat, & tunc dabitur sibi proprius modus intelligendi, & hoc non poterit esse a sensibilibus, sed necesse est fieri per concreationem specierum, vel participationem ideariũ, vt Plato dicebat, & tunc cum anima ante corpus existeret, & haberet propriam operationem, accidẽtale esset ei vniri corpori: vnde modum naturalem intelligendi non perderet, nõ erat tamen mirum in illo turbari, & impediri per materiam, siue corpus, & ideo tunc indigere speciebus, siue ad excitandum interiores species concreatas per quas fiat intellectio, siue ad totaliter faciendum intellectionem, quasi anima in corpore non possit intelligere per species concreatas, & tunc maneret, quòd si rursus anima separetur manebit, sicut prius, & ideo per species cõcreatas intelliget non indigens sensibus. Et tamen manent tũc omnia inconuenientia supra posita, s. quòd anima nõ vniatur naturaliter corpori, cum per se prius habeat esse, & non indigeat corpore ad esse, neque ad operari, & quod plus est, quia per corpus impeditur a propria operatione.

Item neque posset vllo modo poni hominem esse animal, quia non esset corpus animatum, cum non includeretur in quidditate hominis corpus, sed anima compleret rationem speciei cum per se esse haberet, & corpus adueniret animæ, sicut mobile motori, F quod etiam Plato voluit. Etiam non vniretur anima corpori, sicut forma materiæ, & ita non efficeretur vnum per se, sed per accidens, & ita ambo non integrarent rationem speciei, quæ omnia falsa sunt. & sic non debet poni, quòd anima sit ante corpus, & consequenter nõ debet procedere aliqua operatio eius, & modus operandi proprius ante corpus.

Si autẽ ponatur, quòd anima non est ante corpus, sicut verum est, sed incipit esse in corpore per vnionẽ ad illud, dabitur quòd nõ sit aliquis modus operationis animæ, nisi quem accipit in corpore, & secundũ, quòd conuenit corpori, & quia in corpore sunt organa est modus accipiendi ex sensibilibus organice, & G hunc modum habet anima in corpore, & nõ aliquẽ alium, & ideo tunc manet semper difficultas quomodo intelligat anima quando fuerit separata, quia non manet sibi accipere organice: veruntamen nõ sequitur aliquod de inconuenientibus suprapositis: nam cum anima non sit ante corpus, sed incipit esse in corpore, non habet in se completam rationem speciei, sed est pars, & vnitur corpori formaliter, & efficitur homo per se ex corpore, & anima.

An anima intelligat mediantibus sensibus non per accidens, sed per se. Quæst. DLXXIIII.

ALIA autem positio est, quòd sensus prosunt animæ humanæ ad intelligendum: non quidẽ per H accidens iuxta positionẽ Platonis, sed per se: non quidem, vt a sensibus accipiamus scientiam, sed quia sensus disponit ast acquirendam sciẽtiam aliunde, & hęc est opinio Auicen. Ponit enim quòd sit quædam substantia separata, quam vocat intellectum, siue intelligentiam agentem, & quòd ab ea effluunt species intelligibiles intellectui nostro per quas intelligimus, & quòd per operationem sensitiuæ partis, s. imaginationem, & alia huiusmodi præparatur intellectus noster, vt conuertat se ad intelligentiam agentem, & recipiat influentiam specierum intelligibilium ab ipsa, & hoc etiam consonat opinioni eiusdem circa generationes rerum naturalium: ponit enim quòd omnes formæ substantiales effluant ab intelligentia, & quòd I agentia naturalia disponunt solum materiam ad recipiendum formas ab intellectu agente.

Sed etiam secũdum istam positionem quæstio de anima separata paruam difficultatem haberet, quia cum sensus non ponantur secundum se necessarij ad scientiam capiendam, & ad recipiendum species, anima separata per seipsam poterit iam conuerti ad intelligentiam illam, cum non aggrauetur corpore, iõ non erunt sensus ei necessarij ad species accipiendas, & scientiam, sicut non est homini necessarius equus postquam peruenerit equitando quo voluerit, vel nauis cum transfretauerit.

K Sed dicendum, quòd ista positio non stat, quia hoc dato videtur, quòd homo simul acquirat scientiã omnium rerum, quod falsum est, cum acquiramus per magnam successionem. Et patet, quia secundum istã positionem intelligimus solum per receptionem specierum ab intelligentia agente, receptio autem fit p solam conuersionem ad eam, & nõ requiritur aliud, ideo quandocunque ad eam fuerimus conuersi recipiemus omnium specierum influxum, cum cõuersio non potest dici, quòd fiat quantum ad vnum, & non quantum ad aliud, & ita qui habet tantum duos, vel tres sensus poterit habere cognitionem omnium rerum, sicut cęcus imaginando secum poterit habere scientiam de coloribus, etiam si sit cęcus a natiuitate, cum per imaginationem de vocibus quas sensu percipit conuertat se ad intelligentiam agentem, & ita

recipere

recipere debeat omnium rerum scientiam,& tamen hoc falsum est, quia qui cęcus est a natiuitate nunquam habet scientiam de coloribus. Item patet falsitas, quia potentiæ sensitiuæ sunt nobis necessarię nō solum in acquirendo scientiam, sed etiam in vtendo scientia iam acquisita: non enim possumus considerare etiam ea quorum iam habemus scientiam, nisi conuertendo nos actualiter ad phantasmata, licet Auicen. contrarium dicit. & ex hoc accidit, quòd læsis organis potentiarum sensitiuarum, per quas comprehenduntur, & conseruantur phantasmata, impeditur vsus animæ in considerando ea quorum scientiam habet.

Item quia manifestum est, quòd in reuelationibus quæ nobis diuinitus fiunt per influxum substantiarū superiorum indigemus aliquibus phātasmatibus: vnde dicit Dion. primo capitu. cęle. hierar. quòd impossibile est nobis aliter lucere diuinum radium, nisi varietate sacrorum velaminum circunuelatum, & hoc non esset si non essent nobis necessaria phantasmata ad conuersionem ad substantias superiores. ergo nō potest fieri acquisitio scientię per solam conuersionē ad intelligētiam ad quam disponimur per sensus, sed videtur, quòd sensus sint directe necessarij ad scientiæ acquisitionem.

Aliter ergo dicendum, s. quòd potentiæ sensitiuæ sunt necessariæ ad intelligendum non per accidens tanquam excitantes, vt Plato posuit, neque vt disponētes, sicut posuit Auicen. sed per se sunt necessariæ, vt repræsentantes animæ intellectiuæ intelligibile, qđ est proprium obiectum: vt enim dicit Philosophus 3. de Anima. animæ intellectiuæ sunt phantasmata, sicut sensui sensibilia, sed sicut colores non sunt visibiles actu, nisi per lumen, ita phantasmata non sunt intelligibilia actu sine intellectu agente, idest per lumē eius, & hoc consonat ei, quod ponimus de generationibus rerum naturalium. nam secundum omnes positiones eadem est origo generationis in rebus naturalibus, & generatio sciētiæ: vnde sicut nos ponimus, quòd agentia superiora mediantibus agentibus naturalibus causant formas naturales, ita ponimus, quòd intellectus agens per phantasmata ab eo facta intelligibilia actu causat scientiam in intellectu possibili, & non refert ad propositum vtrum intellectus agens sit substantia separata (vt aliqui ponunt) vel sit lumen quoddam, quod anima nostra participat ad similitudinem substantiarum superiorum. & tamē sensus secundum se semper sunt necessarij tam in acquisitione scientiæ quam in vsu. de acquisitione patet, quia impossibile est aliquid intelligi sine illius specie, & tamen anima non habet species concreatas, neque recipit eas ab intelligentia, ideo oportet, quòd recipiat eas per sensus a rebus sensibilibus, & signum huius est, quia nunquam habemus cognitionem intellectiuam quousque habeamus sensationem, licet anima sit in nobis, sicut pueri in vtero nihil cognoscunt, quia nullam sensationem habent, & tamen animam habent ibi, etiam quia postquam incipimus sentire habemus scientiam illarum rerum quarum habemus species ex sensu, & de rebus quarum nullas habemus species nullam habemus cognitionem, ergo non est alia via recipiendi speciem in intellectu, nisi ex sensu. Etiam apparet de vsu scientiæ acquisitæ, quia (vt dictum est) oportet fieri tunc conuersionem ad phantasmata in actu, & actu, & aliter nihil cognoscitur. talis est ergo modus cognitionis nostræ hic.

A *An anima separata cognoscat mediantibus phantasmatibus sicuti facit quando est coniuncta corpori.*
Quæst. DLXXV.

SED hoc supposito manet difficultas de modo cognitionis in anima separata. nā ibi non sunt phantasmata, quia non recipiuntur species a sensu, iō non apparet modus cognitionis. Nisi forte quis diceret, quòd phantasmata quæ semel comprehēsa sunt manent, ideo licet anima separetur, cum præcessissent phantasmata in viuente manent in anima separata.

Sed dicendum, quòd non stat, quia phantasmata B non possunt esse, nisi in organo, sicut colores nō possunt recipi, nisi in oculo, sed in anima separata nō manent organa, ideo non solum non potest de nouo acquiri phantasma, sed neque prius causatū potest manere, & sic non fiet sic intellectio. Dicendum ergo, ꝙ anima separata intelliget, & hoc per influxum quendam a superioribus agentibus, per quem nunc nō intelligit, s. per influxum a Deo, vel ab Angelis, & hoc est verum quantum ad naturalem intellectionis modum, secus quantum ad intellectionem quæ erit ex gratia. Pro quo sciendum, quòd nulla anima separata manet quæ non intelligat, siue illa acceperit aliquando cognitionem per sensus, siue non. Et ratio huius est primo ex prouidentia Dei inquantum regit hanc vniuersitatem entium: nam Deus regit tam spiritua- C lia quam corporalia conseruando ea in esse nature, & deducendo illa ad suas perfectiones quæ competunt ex specie, & tunc quanto aliqua res est excellentior tanto est Deus circa illam magis solicitus, non quantum ad animi affectionem quæ in eum nō cadit, sed quantum ad effectum conferendi aliquid rei, & quia spiritualia sunt multo excellentiora corporalibus, necesse est, vt Deus magis circa illa quantum ad statum naturalem ipsorum prouideat, & tamen circa entia corporalia videmus tam solicitam esse naturæ prouisionem, vt in nullo, neque in minimo desit, ergo a fortiori essentia spiritualia prouidebit, licet nō sit ma- D nifestum in sensu, quia spiritualia non videntur, sed nihil est in quod magis moueatur res naturalis quā in operationem propriā, & in anima intellectiua est operatio propria intelligere, ideo ad prouidentiā Dei valde pertinet seruare istam operationem animæ. Cū ergo anima maneat separata post resolutionem corporis pertinet ad necessitatem diuinæ prouidentię, vt seruet quamlibet animam in intelligere, & ideo omnis anima separata habebit aliquem modum intelligendi, siue sit anima beati, siue dānati, quia istud pertinet ad esse naturale, in quo non distinguuntur dānati, & beati. Secundo patet idem ex prouidētia Dei inquantum est rector omnium rationalium creaturarum secundum esse politicum, dans præmium pro bonis, & pęnam pro malis. nam sic necesse est omnibus animabus solutis a carne, aut dari pęnam, aut glo- E riam, & tamen, neque pęna potest esse animæ rationalis, neque gloria si non intelligit, ergo necesse est, quòd Deus seruet intellectionem in animabus separatis. Patet quia sicut in rebus corporalibus si non sit sensus non potest esse pęna, ita in rebus spiritualibus si non sit intelligere, neque gaudium, neque pęna esse poterit, & tamen anima nō potest esse sine gaudio aut pena, ergo quælibet anima separata est actu intelligēs. Manere autem potest in anima separata duplex modus intelligendi. Vnus est naturalis, alius ex gratia. Naturalem vocamus illum qui est cōmunis omnibus animabus separatis, siue bonis, siue malis, aut conseruentur in esse, & conditione naturali, siue nō, & etiam tenet se modus iste ex parte conditionis naturalis, s. quòd non magis de illo recipit anima quæ

melior

melior est, neque minus quæ deterior est, sed omnibus communicatur secundum capacitatis earum differentiam, vt ostendetur. Modus intelligendi ex gratia conuenit solis animabus beatorum, quibus vltra naturalem conditionem capacitatis dat Deus videre ipsum per essentiam, & in ipso omnia cognoscere, & ad hunc modum non peruenit anima ex naturali cõditione, sed ex voluntate Dei communicatur beatis. Et etiam non est illa visio maior in eo qui est naturaliter capacior, aut è contrario, sed in melioribus excellentior, in minoribus vero minor, licet maioris capacitatis naturalis sint, & de ista cognitione quæ est ex gratia, vel beatitudine nunc non dicitur, quia non est communis, sed de conditione naturali animæ separatæ, & ista fit (vt dictum est) per influentiam a superioribus intelligentijs, idest a Deo, & Angelis. Et hoc patet sic, quia intellectus noster est medius inter substãtias intellectuales, & res corporales: vnde anima dicitur esse creata in horizonte æternitatis lib. de causis, idest in extremitate, & in fine rerum æternarum: vocat autem ęternas res omnes puras intelligẽtias, quia secundum philosophos ista cum totaliter excedant tempus vocantur æterna, & sub illis omnibus est anima velut in horizonte, & sicut horizon diuidit superiorem partem, & inferiorem cęli, ita & anima contingit conditionem rerum æternarum, idest pure spiritualium, & temporalium quæ sunt materiales. nam anima quantum ad intellectum suum contingit substantias intellectuales, inquantum vero est actus corporis contingit res corporales, idest accedit ad eorum conditionem, omne autem medium quanto magis appropinquat vni extremorum tanto magis recedit ab altero, & quanto magis recedit ab vno tanto magis appropinquat alteri: vnde cũ anima nostra, & potissime in statu viæ, maxime ad corpus accedat, vtpote actus eius existens, non habet respectũ ad res intellectuales, nisi aliquo modo contingendo corpus, & secundum conditionem eius, & ideo licet anima secundum se inquantum est minor intellectus substantijs separatis debet recipere ab illis influxum ad intelligendum tamen, vt ipsa est nunc actus corporis non est nata recipere, nisi per corpus, s. vt recipiat per species acceptas a sensibus: vnde nõ solum fit hoc in cognitione pure naturali, sed etiam si quãdo in statu vię fiunt nobis aliquæ reuelationes in quibus illustramur specialiter a Deo, vel Angelis fit adhuc in nobis quædam conuersio ad phantasma, quia aliter non intelligemus, sic dicit Diony. 1. c. Cęle. Hierar. s. impossibile est aliter lucere nobis diuinum radium, nisi varietate sacrorum velaminum circunuelatum, idest non sine phantasmatibus. Cum vero anima aliquo modo separetur a cõditione corporis erit nata recipere a substantijs superioribus. Et apparet, quia adhuc nunc anima corpori vnita quãtomagis a corpore abstrahitur, tantomagis a substantijs spiritualibus cognitionẽ recipit, & inde accidit cognosci quædam occulta a dormientibus, & manentibus in extasi, quæ non cognoscuntur a vigilantibus, & sensu viuentibus, & hoc fit, quia tunc potest anima percipere influxum aliquem cognitionis in animam nostram. Ex quo apparet, ꝙ substantiæ separatæ semper influunt, sed non semper recipitur earum influxus in animam, recipitur autem cum est aliquo modo disposita, & secũdum gradum dispositionis recipit magis, & minus, & ista est cõueniens positio, s. quòd ordo naturalis sit, vt intelligentiæ superiores influant in inferiores vsque ad infimã, est autem minima omniũ anima, cum sit in horizonte ęternitatis, & sub ea non sit aliqua substantia intellectiua, ideo oportet, ꝙ naturaliter influant in eã omnes substantiæ intellectiuæ, & quia naturalis operatio

F est continua, nunquam cessat operatio influentiæ intelligentiarum superiorum in inferiores, & in animã, & ideo semper anima nostra deberet recipere influẽtiam a substantijs superioribus, sed non recipit, quia non est disposita, & quia interdum in dormientibus, aut positis in extasi inuenitur aliqua dispositio ad recipiẽdum, fit naturaliter quidam influxus in animam humanam. Et quia in quibusdam hominibus anima est magis abstracta a sensibilibus quã in alijs, vel simpliciter, vel secundum tempus aliquod, non est incõueniens aliquos homines recipere occultarum rerũ cognitiones, quæ videntur pertinere ad prophetiam, & est hoc naturale, & non ex merito recipientis, neque specialiter ex voluntate Angeli influentis, sed ex

G conditione naturalis influxus superiorum in inferiora. Erit autem totaliter anima disposita ad recipiendũ istam influentiam cum fuerit totaliter separata a corpore, desinendo esse formaliter vnitã, quia nihil tunc eam impediet, ideo tunc anima nõ impedita recipiet plene influentiam superiorum intelligentiarum, non per aliquam operationem nouam illarum, sed per illam quæ semper continuabatur, & tamen prius non recipiebatur propter impedimentum animæ alligatæ sensibus, tunc vero recipietur, quia anima nullam habebit coniunctionem ad sensus, & sic omnes animæ separatæ intelligent.

H *Alijs medijs probatur quod anima separata intelligat. Quæst. DLXXVI.*

ALIO modo potest deduci, s. ꝙ cũ anima sit infima in ordine substantiarum intellectualium, infimo modo participat, & debilissimo intellectuale lumen, siue intellectualem naturam, quia (vt dictum est) in horizonte est æternitatis. in primo enim intelligente, s. Deo natura est a Deo potens, quòd per vnicam formam intellectualem, s. essentiam suam omnia intelligit, inferiores vero substantiæ intellectuales intelligunt per species multas, & quanto vnaquæque earum est altior tanto habet pauciores formas, & virtutem magis potentem ad intelligendum omnia per formas paucas, & ideo cum formæ istæ sint pau-

I cæ, & per eas intelligantur omnia, necesse est illas esse multum vniuersales, si autem substãtia intellectualis inferior hẽret formas vniuersales, sicut superior, cũ nõ adsit ei tanta virtus in intelligẽdo, remaneret eius scientia incompleta, quia in vniuersali solum res cognosceret, & non posset deducere cognitionem suã ex illis paucis vniuersalibus ad omnia vniuersalia, & ideo incomplete sciret, quia scire rem in vniuersali est incomplete scire, anima ergo humana quæ est infima si acciperet formas in abstractione, & vniuersalitate conformiter ad substantias separatas, cum haberet minimam virtutem in intelligẽdo, idest paruum lumen intellectuale, haberet imperfectissimã cogni-

K tionem, vtpote cognoscens res quadam vniuersalitate, & confusione, & ideo ad hoc, quòd eius cognitio perficiatur, & distinguatur per singula, oportet ꝙ cognitio eius sit a rebus singularibus a quibus sciẽtiam colligat, & tamen rursus, quia formæ singulariũ quæ debent mouere intellectum non possunt esse tã imperfectæ in intellectu, sicut in materia, vel in sensu, cũ intellectus non sit potentia materialis, ęst necessariũ lumen intellectus agentis, quo fit, vt perfectius recipiatur forma rei in anima quam sit in materia, & sensu, & ita operatio agentis est circa phantasmata, vt ea illustret, & inde fiet generatio specierum intelligibilium quæ sint in intellectu, & ita in pręsenti est cognitio animæ completa, s. ꝙ singulas res cognoscere potest, eo ꝙ singularum rerũ species accipit non ex concreatione

creatione, sed ex sensu, vt sicut sensus est particulariū, ita & intellectus particularia intelligat, idest res singulas per speciem singularum. Et ob hoc sequitur, ꝙ naturale est animæ humanæ vniri corpori, s. quia aliter scientiam habere non potest completam: nam licet aliqua anima cōditionis humanæ crearetur sine corpore, & sic maneret, non esset ita perfecta in intelligēdo, sicut existens in corpore. ergo cum quælibet res naturaliter desideret suam perfectionē, & perfectio rei sit in sua operatione, & operatio animæ sit intelligere, manifestum est, ꝙ volet anima illo modo esse quo perfectius intelligit, sed perfectius intelligit existens vnita corpori quā separata, ergo desiderabit naturaliter esse in corpore, & ita erit ei naturale vnitā esse, & manere separatam est contra conditionem naturalem animæ, & fit quasi per violentiam.

Sed obijciet, ꝙ perfectius intelligat anima existens separata q̄ coniuncta, quia cum est coniuncta impeditur per alligationem ad sensus, vt non recipiat influētiam superiorum intelligētiarum, cum vero est separata nihil habet quod eam impediat, ideo recipit plenius, sed quælibet res perfectius se habet cum nō est impedita, ergo magis intelliget qn̄ est separata quam cum est coniuncta. Dicendum ꝙ anima separata potest habere duplicem modum intelligendi, s. naturalem, & ex gratia. quantum ad secundum dicendum, ꝙ incomparabiliter perfectius intelligit anima separata quam coniuncta, quia intelligit Deum per essentiam eius cui ipsa est vnita, & per Deum omnia plene cognoscit particulariter, licet nō per species particularium, sed per vnicam formam quæ est diuina essentia, & ita est ibi talis modus intelligēdi qualis est Dei: nam sicut Deus seipsum, & omnia per essentiam suā intelligit, ita beatus intelligit Deum, & omnia per essentiam eius; & iste est plenissimus modus intelligēdi, sed non est omnium animarum separatarum; sed solum beatarum. quantum ad primum, s. modum naturalis cognitionis dicendum, ꝙ perfectior est modus intelligendi, & scientia animæ coniūctę, licet accipiat cognitionē a sensibus, quā cognitio animæ separatæ, licet illa accipiat cognitionem ex influētia superiorum intelligentiarum. Et ratio est, quia cum anima separata recipit influentiam a superioribus recipit per species vniuersales, & cum virtus animę sit parua, nō potest ex vniuersalibus deducere se in singularia, & sic cognitio eius est imperfecta, nunc vero cum ex sensu accipit habet omnium singularium rerum species, & ideo per illas potest cognoscere omnia, & sic sciētia sua est perfectior cum sit magis determinata.

Ad rationem in contrarium dici potest, ꝙ impeditur per sensus anima a receptione influentiæ intelligentiarum superiorum, non tamen est imperfectior cognitio, quia sensus impediens ab illo influxu dat pfectiorem cognitionem quam ille influxus, secus autem est si daret impedimentum, & alias nō daret aliquam perfectionem, & tūc ad formam dicitur, quòd res non impedita est perfectior quam impedita, quādo impeditur circa id, quod est naturale per id, quod non est naturale, quia sic solemus vocare impedimētum, & tamen in præsenti impedimentum sit quantum ad modum non naturalem, qui est perfici in esse separato, & fit per id, quod est naturale, idest per coniunctum esse sensibus, quod est animæ naturale, & ita non proprie vocatur impedimentum, sed adiutoriū, ideo non est deterius se habens quam si nō esset anima impedita.

Sed adhuc instatur, perficietur magis anima per influxum a substantijs superioribus quam per sensum, quia agentia superiora sunt excellentiora quam sensus. Dicendum, ꝙ non valet, quia licet agentia sint di-

A gniora, non imprimunt rem digniorem quam sensus qui inferior est, Et causa est ex parte recipientis: nam anima propter sui imperfectionem est nata recipere perfectius a sensibus quam a substantijs immaterialibus: nam si totam perfectionem intelligendi quam in vniuersali influunt superiores substantiæ posset recipere anima, perfectius intelligeret quam accipiendo omnia quæ influuntur a sensibus, & tamē propter paruitatem luminis animæ non sufficit ipsa deducere ad particulare, quicquid signatur per species vniuersales influxas ei a superioribus substantijs, sicut in principijs quæ pauca sunt in virtute latent omnes cō-

B clusiones, sed datis alicui principijs non intelligit cōclusiones propter paruitatē luminis intellectus, quousque manuducatur ex principijs ad cōclusiones, ita ergo licet plura, & altiora influant superiores substātiæ in animam quam sensus, tamen illa influunt modo vniuersali per quem anima parum capax est, & iō parum perficitur, sensus vero licet minora capiant, & præsentent animæ tamen aliter illa præsentāt, vt anima illa capere possit, quia particulariter representāt, & talis modus conuenit animæ propter imperfectionem virtuits suæ, vel luminis, ideo magis perficitur anima a sensu quam a substantijs superioribus, s. quia iste modus est magis naturalis animæ.

C *An naturale sit animæ vniri corpori, & si sic propter quæ. Quæst. D L X X V I I.*

EX prædictis autem sequitur, ꝙ naturale est animę humanæ vniri corpori propter duo. Primo propter conditionem intelligendi. Secundo propter cōditionem essendi.

De primo patet, quia quælibet res appetit pfectionem suam quæ est in operatione, sed operatio animę est intelligere, ideo cupit illum modū essendi qui magis facit ad intelligere, sed perfectius anima intelligit vnita corpori quam separata, vt ostensum est, ergo naturale est animæ vnitam esse corpori, & contra natu-

D ram est ei esse separatam. De secundo apparet, quia entia spiritualia sunt perfectiora entibus corporalib⁹, & media horum sunt entia partim spiritualia partim corporalia, in entibus autem spiritualibus simpliciter illud est excellentius quod est totaliter vnum, in quo non diuiditur esse, & quod est, neque actus, & potentia, sed est purus actus, illud tamen vnum est, s. Deus, sub quo sunt multi gradus substantiales spiritualium creaturarum, quæ sunt puri spiritus, deberent autem per maiorem, & minorem virtutem spiritualitatis, & quanto aliquis spiritus excellentior est tanto ad intelligendum indiget paucioribus speciebus, & illæ sunt vniuersaliores, quia ex magnitudine virtutis per illud vniuersale applicant se ad intelligendum plura particularia, & ideo cum non sit dare duas substantias spirituales æquales specialiter, quia quęlibet cōtinet vnā

E rationem speciei, oportet ꝙ quælibet excedat alterā secundum gradum spiritualitatis, & virtutis maioris in intelligendo: vnde quælibet habet virtutem maiorem, & species vniuersaliores quam alia, & hoc donec veniatur ad aliquam creaturam spiritualem, quæ non est nata intelligere vniuersaliter singularia, sed quamlibet rem per vnam specem, & quia nō sunt tales species substantiarum pure spiritualium, oportet illam accipere ex sensibus particulariter, & ita vniet corpori cuius est sensus. Etiam necesse est, ꝙ descendendo per substantias spirituales perueniatur ad aliquā quæ non sit nata per se esse, sed habere rationē partis alicuius speciei, & ista erit anima humana. Et patet, quia data quacunque substantia pure spirituali quantumcunque imperfecta, quæ per se potest esse

species,

ſpecies,aut continere totam rationem ſpeciei,neceſſe eſt,ꝙ illa ſit perfectior quam illa quę eſt ſpiritualis, & non poteſt eſſe per ſe ſpecies,ſed eſt pars ſpeciei, & talem ſubſtantiam neceſſe eſt dari,quia alias maneret aliquis gradus ſubſtantialis in entibus non impletus, ideſt fieret aſcenſus in entibus ſine cõtinuatione, ſed falſum eſt,quia iuxta Ariſt.ſpecies ſunt,ſicut numeri, & tamen quilibet numerus addit ad alterum vnam vnitatem, & ita non eſt aliquid diſcontinuum in eis, ſic ergo in ſpeciebus nullus gradus ſubſtantialis perfectionis deficiet, alioquin non eſſent,ſicut numeri. oportet igitur eſſe creaturam ſpiritualem quæ ita imperfecta ſit,vt debeat vniri corpori, vt cõſtituatur inde ſpecies, & ita continuantur ſpecies, quia poſt hominẽ qui eſt iſta ſpecies ſequuntur deſcendendo corporalia entia animata ſecundũ gradus ſuos perfectionis ſubſtãtialis, quouſque perueniatur ad ens quo nihil habet de perfectione in actu ſecundum ſe, ſed eſt potentia ad omnem perfectionem corporalem, & illud eſt ens materia prima, & ſic iſta maxime diſtant, ſ.ens purus actus, quod non eſt in potentia ad aliquã perfectionem recipiendam, & ens pura potẽtia,quod non eſt in actu alicuius perfectionis ſecũdum ſe, ſed ſecundum ſe eſt in potentia ad omnia, & poſt illud non poteſt inueniri aliquod ens,ſed nihil,ſunt autem illa duo Deus,& materia prima.

Et ideo per hoc apparet ſolutio ſi quis quęrat quare anima hominis ſic facta eſt, vt indigeret accipere a ſenſibus,& non habet ſpecies inditas,vel concreatas, ſicut habent ſubſtantiæ ſeparatæ.

Dicendum enim ꝙ ratio eſt, quia ipſa eſt talis gradus eſſendi, vt aliter non poſſit conuenienter intelligere: nam eſt infima in gradu ſpiritualitatis, & ideo non poteſt intelligere per ſpecies vniuerſales,niſi imperfecte,& tamen appetit quælibet res perfectionem ſuæ operationis, ideo tali modo debet anima eſſe, vt plene intelligat quantum ipſa capax eſt ſecũdum aliquem modum,non eſt autem alius, niſi vt vtatur ſenſibus, ergo indiget accipere ſpecies a ſenſibus. Et patet,quia ſi dentur ſibi ſpecies innatę erunt illę vniuerſales,ita vt per eas non intelligat, niſi valde imperfecte, per ſpecies autẽ acceptas a ſenſibus intelligit anima plene,quia quarumlibet rerum accipit ſpecies.ergo naturale eſt ei,vt indigeat accipere ſpecies per ſenſus,& hoc ideo eſt, quia anima eſt infimi gradus ſpiritualitatis,& habet minimam virtutẽ, ſiue lumẽ intellectuale, & ideo nõ poteſt intelligere per ſpecies vniuerſales,niſi imperfecte,tales tamen ſunt ſpecies omnes omnium ſubſtantiarum ſeparatarum, quia licet quarundam ipſarum ſint ſpecies vniuerſaliores quam aliarum, tamen nullius earum ſunt ſpecies particulares,ideſt cuiuslibet rei vna ſpecies, quia iſta eſt conditio ſenſus qui apprehendit res ſm eſſe materiale in quo res ſunt diſtinctę per materiã, intelligentiæ autẽ habent eſſe inmateriale, ideo ſpecies earum nõ ſunt ipſarum rerum ſm conditionem materialem,ſed ſm eſſe intelligibile,& formale, & ideo nõ erunt ſpecies particularium ſingulorum quorum diſtinctio cõpetit ad rationem materiæ, ſed ſpecies vniuerſales quæ ſe habent ad eſſe intelligibile, & formale. Animæ autem infimæ non conueniunt tales ſpecies, ideo nihil conuenit,niſi accipere a ſenſibus.

Quare anima non fuit ſuperioris gradus.
Quæſt. DLXXVIII.

SED dicetur quare anima humana non fuit ſuperioris gradus in ſpiritualitate, & virtute intelligẽdi, ita vt poſſet habere ſpecies innatas vniuerſales per quas ſufficienter intelligeret, & ita non indigeret accipere a ſenſibus.

F Dicendum,ꝙ non potuit hoc fieri, nam homo eſt animal, ergo oportet animam ſuã eſſe corpori vnitam,ſed neceſſe eſt animã vnitam corpori eſſe minimi gradus intellectualitatis, ideſt ſub quo non poſſit dari minor gradus animæ, quia ſi dari poteſt,aut eſt in actu aut non.ſi non eſt in actu non erũt ſpecies, ſicut numeri, ſed deerit aliquis gradus perfectionis ſubſtantialis, quod eſt abſurdum: ſi datur in actu,aut erit talis anima naturaliter vnita corpori,aut non. ſi eſt vnita,dabitur alia ſpecies naturæ rationalis corporeæ infra hominem,& falſum eſt,quia nulla eſt cum infra hominem ſtatim ſint bruta. Si autem ſit anima naturaliter ſeparata,ideſt quę nunquã fuit vnita corpori, neque eſt ſibi naturale vniri,eſt maius in-
G conueniens, quia ſubſtantia naturaliter ſeparata eſt perfectior quam intellectus coniunctus, cum illa nõ indigeret vniri, & iſte indiget vniri, oportet igitur animam vnitam eſſe infimi gradus intellectualitatis, & tamen talis non poteſt habere in ſeipſa naturaliter ſpecies per quas intelligat, cũ ſit imperfectioris gradus indigere ſpeciebus ſumptis deforis. ergo naturale eſt animæ humanæ accipere per ſenſus.

Secundo patet, quia anima non vnitur naturaliter corpori,niſi ad ſuam perfectionem, & tamen ſi corpus nõ acciperet ſpecies ex quibus haberet cognitionem,quæ eſt perfectio animę, nullã perfectionem acciperet a corpore, ideo non vniretur ei. ergo ad hoc,
H ꝙ anima vniatur corpori naturaliter oportet, ꝙ talis ſit quę perfici poſſit in corpore, & indigeat illa perfectione,& ideo illam appetat, & propter eã cupiat corpori vniri, ſi tamen habeat ſpecies vniuerſales, & per illas ſit ſufficiens intelligere non accipiendo a corpore,nullam perfectionem accipiet ab eo. ergo non poteſt talis eſſe anima humana.

Tertio, quia ſi talis anima nõ indigẽs corpore vniretur corpori a Deo, nullam inclinationem haberet ad corpus,cum nullum bonum accideret ei ex corpore, ſed potius impediretur in ſua actione naturali, ſicut nunc animę noſtrę impediuntur recipere influẽtiam ſuperiorum propter vti ſenſibus, vt ſupra oſtenſum eſt, & ideo maneret violenter in corpore, ſicut in carcere,& nullum eſt maius inconueniens, taliter
I enim ſunt alligatæ animæ damnatorum igni inferorum,& ex hoc eſt tota pœna ipſarum, vt declaratum eſt ſupra.

Quarto, quia neque videtur eſſe poſſibilis talis alligatio: nam ad hoc, ꝙ ſit homo oportet, ꝙ ſit anima eius quę ſit pars eius,& ſit forma corporis,& nata vniri formaliter corpori,vt pars ſpeciei, quod autem habet in ſe totalitatem ſpeciei impoſſibile eſt, vt ſit forma, cum omnis forma compoſitionis ſit pars, & tamẽ ſubſtantia ſpiritualis quæ habet in ſe complemẽtũ ſuæ operationis habet complemẽtum naturę,quia iſta ſe habẽt per ordinem, ſ.eſſe, aut natura, virtus, & operatio. ergo vbi eſt operatio perfecta eſt virtus per-
K fecta, & a fortiori ſi omnis operatio determinata eſt alicuius ſpeciei diſtinctæ ab alijs ſpeciebus, ergo cum ſubſtantia quę habet in ſe vnde poſſit perfecte intelligere habeat in ſe perfectam virtutem,& operationẽ, & neceſſe eſt,ꝙ habeat perfectam rationem ſpeciei, & ſic non erit vnibilis corpori,vt forma,velut ſi clauderetur Angelus aliquis, aut dæmõ intra corpus humanum formatum in vtero matris, non poſſet informare illud, vt ex ambobus redderetur indiuiduũ alicuius ſpeciei. ergo neceſſe eſt, quod anima humana ſit talis gradus ſpiritualitatis,vt ſit nata eſſe pars compoſiti, & habere perfectionem ſuam in compoſito, & non per ſe. Sed non eſſet illud ſi haberet ſpecies naturaliter concreatas per quas ſufficienter poſſet intelligere,quia tunc nihil acciperet in corpore,neq;
per

per corpus: ergo repugnat quòd anima humana habeat species concreatas per quas intelligat, & sic non potest esse alius modus animæ humanæ, nisi vt sit tam imperfecta, quòd non habens naturaliter per quid intelligat, indigeat accipere per sensus species singularum rerum, & sic cognoscat singula.

Ex prædictis ergo apparet, quòd anima humana nata, est accipere cognitionem per sensus, & ideo vnitur corpori, & signum huius est, quia anima non præcedit corpus in essendo, sed in corpore formatur, & tamen si posset per se existẽs habere operationem perfectam ante vnionem non crearetur in corpore, sed prius esset creata, & postea vniretur, ideo illa est conditio sua naturalis, cum tamen anima separatur, cum non accipiat a sensibus, neque maneant phantasmata accepta per sensum, oportet quòd intelligat aliter, & hoc fit per influxum a substantijs superioribus a quibus species accipit, & per illas species incomplete accipit cognitionem, cum illæ sint vniuersales, & propter defectum luminis naturalis non potest ex illis deducere se in cognitionem rerum singularum determinate. Ex quo apparet, quòd perfectior cognitio est, quam habet anima hic, quàm illa quam habet post separationem, quia ista est distincta, & completa, & illa non, vt supra ostensum est.

Dicendum etiam, quòd animæ non habent æqualem cognitionem naturalem post separationem, sed sicut cuiuslibet earum fuerit maior virtus intellectiua, ita erit maior intellectio: animæ namque humanæ licet sint eiusdem speciei, sunt inæqualis perfectionis naturalis in viribus suis, secundum communicationem factam corpori: nam anima dicit quandam naturam formæ, cuius esse quantum ad quidditatem, licet sit in indiuisibili, tamen quantum ad esse perfectionem non sunt animæ æquales, sed cum accipiat anima esse in corpore per vnionem, & vnio fit secundum capacitatem corporis, necesse est, quòd quanto corpus animabile fuerit perfectius, tanto communicetur ei perfectius natura animæ. Ista autem inæqualitas perfectionis semper manet in anima, licet anima separetur, & ideo cum sit maius lumen vnius animæ, quàm alterius, poterit perfectius intelligere, quia influxus est æqualis, & communis, & ab æquali cognitiuo magis cognoscit id, quod perfectius est, sicut cum duo audiunt eundem magistrum docentem plura, & facilius intelligit, qui maioris ingenij naturaliter est, & ab eodem sensibili magis sentit, qui viuaciorem sensum habet. Superiores autem intelligentię influũt species vniuersales in animas separatas, ideo per eundem influxum illa anima, quæ est minoris virtutis intellectiuæ naturaliter pauciora intelliget, & minus poterit se deducere inde ad particularia: quæ autem fuerit maioris virtutis intellectiuæ, magis intelligit. Sicut ergo hic capiendo ex sensibus, vel audiendo a magistris non sunt homines æquales in intelligẽdo, ita neque ibi post separationem erunt æquales, sed talis erit differentia in intelligendo, qualis est differentia capacitatis naturalis. Et ita dicit Commentator 3. de Anima. qui ponit intellectum agentem esse substantiam separatam, quamuis in hoc errauit, quantum ad hoc tamen verum dicit, quòd ex hoc quòd ponitur substantia separata, habet respectum ad alias substantias separatas superiores spirituales, vt in eis intelligat, sed secundum illum respectum, quo comparatur ad corpus tantum recipiendo species a phantasmatibus non coniungitur substantijs superioribus, & sic anima si esset substantia separata, comparabitur ad substantias superiores separatas, vt ab eis recipiat influxum specierum per quas intelligat.

A *Responsio ad argumenta facta superius in principio quæst. 570. vbi probatur quòd anima separata non intelligit.*

Quæst. DLXXIX.

NVNC vero respondendum est ad argumẽta in oppositum. Ad primum dicendum, quòd intelligere, & considerare consumitur corrupto quodam interius, prout est intelligere, & considerare abstrahendo a phantasmatibus, quia hoc est solum pro statu viæ, & status iste desinit esse, ideo & considerare, & intelligere per modum istum desinit esse, & hoc fit corruptis organis phantasticis, quæ sunt interiora. Etiam nondum penitus corruptis, sed aliquo modo læsis organis prædictis fit desitio operationis intellectiuæ, & tamen intellectio animæ separatæ fit sine abstractione a phantasmatibus, solum per influxum superiorum substantiarum, ergo poterit manere illa in perpetuum, corrupto corpore, cum illa fiat a solo spiritu in spiritum. B

Ad secundum dicendum, quòd actiones communes corpori, & animæ, non manent soluta anima a corpore, sicut sunt actus organici, vt videre, & audire: actiones autem quæ sunt solius animæ, idest, intellectus, & voluntatis, & non per organa, necesse est, quòd maneant soluta anima a corpore. De intelligere dicendum, quòd non est actus animæ, qui exerceatur per corpus, idest, per organum aliquod, sicut videre ita exercetur per oculum, quòd per nullam aliam partem corporis, & non potest exerceri perdito, vel læso oculo: intellectus autem non determinatur sic ad aliquod organum corporale, quia tunc esset potentia materialis, sicut sensus, quod falsum est, quia differunt realiter sensus, & intellectus, vt patet tertio de Anima: Etiam si intellectus haberet operationem suam per organum, sicut visus solum esset intellectus vnius generis rei, sicut visus, vel auditus, quia visus est de solo colore, vel qualitate visibili, & auditus de sola voce: intellectus tamen non est vnius generis rei, sed est ad omne ens, ideo non fit intellectio per organum, sicut sensatio. Dicendum, quòd licet intelligere non exerceatur per organum, requirit tamen actum organi præcedentem, quia licet intellectio non fiat per oculum, neque per aurem, præexigit tamen phantasmata susceptarum specierum, per oculum, & aurem, & ita de alijs sensibus, & quantum ad hoc potest large intelligere vocari operatio communis corporis, & animæ, quia actus est animæ solius, idest, intellectus, & quod præsupponitur, idest, receptio specierum ad intelligere est commune corporis, & animę. Et dicẽdũ, ꝙ licet in hoc minus communicet intellectus cũ corpore, q̃ sensus, tñ q̃ aliquo modo cõicat pro ea parte pro qua cõicat, sicut nõ põt manere actus organi corrupto organo, & anima separata a corpore, ita neq; poterit manere actus intelligẽdi ſm ꝙ fit abstrahendo a phantasmatibus acceptis ꝑ sensum, sed statim vt separatur anima, perit iste actus intelligendi. Alius est actus intelligendi ſm ꝙ anima recipit a superioribus substantijs species, & in hoc nõ cõicat corpus cũ anima, sed sola anima recipit species, & non per organa, immo actus organorum in anima coniuncta impedit istam receptionem, ideo poterit manere in anima separata talis actus intelligendi, immo semper manebit quandiu anima fuerit nisi accipiat superiorem modum intelligendi. C D E

Ad tertium dicendum, ꝙ intellectus passiuus, vt Aristoteles loquitur, & intellectus possibilis non est idem, quia intellectus possibilis est quædã vis immaterialis, quæ absolute dr̃ intellectus, & secundum hũc est hõ substãtia intelligẽs, & aliquo modo spũalis, intellectus passiuus nõ est intellectus simplr̃, sed quędã

vis materialis, i. potentia organica interior, quæ vocatur vis cogitatiua, & habet organum determinatū in corpore, s. mediam cellulam capitis, vt tangit Commentator 3. de Anima. & ista multum accedit ad conuenientiam cum intellectu plusquàm aliæ vires organicæ, & sine illa non fit intellectio, & verum est quòd ista vis corrumpitur cum corpore, quia perit organū eius, & ipsa solum habet esse in organo; vnde actus intelligendi, qui fit præsupposita illa videtur, scilicet, per abstractionem a phantasmatibus perit pereunte corpore, sed est alia intellectio sine intellectu passiuo, scilicet, in sola receptione animæ separatæ a substantijs superioribus, & iste actus non cessabit ablato intellectu passiuo, sed tunc efficacior erit. Ad quartum dicendum, quòd non est omnino talis habitudo animæ, idest, intellectus ad phantasmata, qualis est visus ad colores: nam habitudo visus ad colores est necessaria, cum impossibile sit sine colore, idest, sine qualitate visibili aliquid videri, & tamen sine phantasmate potest aliquid intelligi in anima separata. Aristot. autem locutus est de anima coniuncta, quia hūc solum statum ipse tetigit, statum autem animę separatæ non exposuit, immo non dixit aperte, an manerent animæ post separationem a corpore, de coniuncta autem verum est, quòd sine phantasmatibus non fit intellectio in ea, & tamen in anima separata non fiet intellectio, secundum phantasmata, quia neque phantasmata habebit, neque illis indigebit, sed secundum species receptas ab intelligentijs superioribus intelliget: ergo non accipitur ab Aristotele intellectus simpliciter, sed coniunctus & vt coniunctus: nam intellectus Angelicus, qui nunquàm est coniunctus, nunquàm indigebit, neque vtetur phantasmatibus, intellectus autem animæ separatæ, quando fuerit separata non vtetur phantasmatibus, licet nunc vtatur illis, quando anima est coniuncta. Ad quintum dicunt aliqui, quòd anima non habet simpliciter perfectius esse in corpore, quantum separata est, sed anima vt est forma dicunt, quòd habet esse perfectius in corpore, quàm separata, quia cum est in corpore est forma, cum autem est separata non est forma, & tamen anima vt est intellectus, dicunt quòd perfectius esse habet extra corpus, quàm in corpore, cum corpus impediat operationem animæ, & cum separata est, non impeditur, sic patet Sapient. 9. cap. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena habitatio deprimit sensum multa cogitantem. q. d. non potest esse multa cogitatio animæ in corpore, quod eam aggrauat, & deprimit. & dicunt hoc verum esse, nisi anima sit in corpore, quod ei totaliter sit subditum, quia ibi non impedietur anima in operatione sua per corpus. Aliter potest dici, & melius, quòd non est verum, quòd anima sit perfectior separata, quàm coniuncta, & ideo concedendum est, quod dicitur, quòd sit anima perfectior coniuncta, quàm separata, quia perfectio rei est in operatione sua. Est autem operatio animæ intelligere, ideo ille status facit animam simpliciter perfectiorem, secundum quem ipsa perfectius intelligit, sed cum est coniuncta intelligit plene, quia intelligit res singulas, cum autem est separata intelligit imperfecte, quia intelligit per solas species vniuersales, per quas non potest deducere seipsam in particularia determinate, vt supra ostēsum est, ideo sicut cognitio determinata, est perfectior, quàm vniuersalis, & confusa, ita cognitio animæ coniunctæ est perfectior, quàm separatæ, & ipsa anima separata est imperfectior, quàm coniuncta. & hoc est verum, quantum ad cognitionem, quæ est per receptionem a substantijs superioribus, secus si accipiatur quantum ad cognitionem ex gratia, quia illa est animarum bea-

F tarum, & est excellentior, quàm cognitio animæ coniunctæ, sed neque in hoc est exceptio, quia si fuerit beatitudo animæ coniunctæ, sicut & separatæ non erit minor cognitio animæ coniunctæ, quàm separatæ, ideo simpliciter etiam quantum ad intelligere est perfectior status animæ coniunctæ, quàm separatæ. Ad id quod dicebatur est respondendum, scilicet, quòd licet anima impediatur in intelligere non est imperfectior coniuncta, quam separata. Est enim duplex impedimentum, scilicet, quantum ad perfectionem operationis, & quātum ad continuationem eius, anima per hoc ꝙ est separata, est liberior ad continuationem intellectionis, sed nō perfectionis actus,

G & econtrario: nam anima vt est separata non habet ali quod impediens continuationem actus intelligendi, sed semper intelligit, & indesinenter, quia si semel intelligit semper intelligit, cum non sit ei aliquid cōiunctum, vel accidens, quod interrumpat actus continuationē, cū aūt est anima coniuncta, impeditur quātum ad cōtinuationē actus ex cōditione corporis propter indispositionē organorū: nā ad intelligere nunc non solū requiritur accepisse species per sensus, sed & fieri conuersionē actualem ad phantasmata, & organis impeditis non fit talis conuersio, aut non conuenienter, & hoc ex multis causis accidit, & hoc est quod dicit, corpus quod corrūpitur aggrauat animā, & deprimit sensum multa cogitantem, i. facit cessare a magna co-

H gitatione interrumpendo illā, sed non impeditur quātum ad perfectionem intellectionis, sed potius econtrario, qa perfectius intelligit anima coniuncta existēs quàm separata, vt dictum est. Sed comparando ista duo, s. perfectionem, & continuationē, inuenitur simpliciter excellentior operatio, quæ est perfecta propter determinationem intellectionis, vt tollitur confusio, quàm illa, quæ est continuata, cum non sit determinata, sed confusa: nam vt dicitur 1. Ethicorum: Non est melius, quod est diuturnius, aut perpetuum eo ꝙ est vnius diei, & ideo simpliciter est perfectior anima, vt est coniuncta, etiam quantum ad intelligere, quàm vt est separata. Ad sextum dicendum, quòd anima cum creatur, vel infunditur, est vt tabula rasa,

I quia non sunt ei aliquæ species inditæ, vel concreatæ, sed debet eas accipere ex sensu, & quia nondum habuit sensus non potest habere species, & consequēter nullam intellectionem, sed posta accipit per sensus species, & inde habet cognitionem.

Cum autem dicitur de animabus puerorum defunctorum in vteris maternis, dicendum quòd non habuerunt hic aliquas species, vel phantasmata ex quibus intelligerent, sed cum separantur habent modum intelligendi naturalem ex influxu substātiarum superiorum, a quibus habent species, & per illas est intelligere illarum, quod est permanens, & continuū, licet sit imperfectum, inquantum est vniuersale, id-

K est, per species vniuersales, & non possunt se ex illis deducere in cognitionem rerum particularium, & determinate, & ita nulla anima separata erit, quæ non habeat intelligere, quia nulli potest deesse ille modus intelligendi, per influxum substantiarum superiorum.

Ad septimum dicendum, quòd ad hoc anima vnitur corpori, vt ibi perficiatur scientia, & virtute, & tamen non sequitur, quòd etiam si nunquàm corpori vniretur non intelligeret: nam acciperet ab intelligentijs superioribus, & sic intelligeret, & postquàm separatur, etiam intelligit per eundem influxum. Est autē verum, quòd perfectius intelliget cęteris paribus aīa, quæ hic fuit perfecta scientijs in corpore, quàm illa, quæ nullam scientiam, aut cognitionem habuit, & tñ vtraque intelliget, quia neutri earū deerit influxus ille specierum,

ſpecierum, per quas omnes animæ ſeparatæ intellige-
re poterunt. Ad octauum dicendum, ꝙ anima ſepara-
ta intelliget, & ſuum intelligere erit eiuſdem rationis
cum intelligere quod nunc habet, & per eaſdem po-
tentias intelligit, ſcilicet, per intellectum eundem nu-
mero qui manet in anima coniuncta, & ſeparata, &
verum eſt, ꝙ ſi variatur obiectum, variabitur poten-
tia, & operatio. Cum vero dicitur, ꝙ eſt aliud, & aliud
obiectum, dicendum ꝙ etiam idem obiectum ma-
net intellectus animæ ſeparatæ, & coniunctæ, & quan
do dicitur de phantaſmatibus dicendum, ꝙ phantaſ-
mata non ſunt abſolute obiecta intellectus, ſed ſolũ
vt ſunt illuſtrata per lumen intellectus agentis, ideſt,
ſunt facta actu intelligibilia, & tunc non differunt ſe-
cundum rationem a quibuſcunque ſpeciebus intel
lectus, ſiue influantur ab intelligentijs, & ſint vniuer-
ſales, ſiue ſint particulares, ideſt, pro ſingulis rebus ſin
gulæ ſpecies, eadem enim ratio formalis eſt omnium
iſtarum ſpecierũ, licet non ſit idem modus, ideſt, vni-
uerſalitatis, & determinationis, & tamen potentiæ dif
ferunt penes formalem differentiam obiectorum: er-
go non differret potentia intellectiua in anima ſepa-
rata, & coniuncta, cum ſit eadem ratio formalis obie-
cti. Ad nonum dicendum, ꝙ non eſt de ratione ani-
mæ intellectiuæ, vt reſpiciat phantaſmata, ſed conue-
nit ei ex conditione coniunctionis; cum anima con-
iuncta non poſſit intelligere, niſi per ſpecies acceptas
a ſenſibus, & ibi ſunt phantaſmata, & tunc intellectus
agens eſt, vt illuſtret phantaſmata, faciendo ea actu in
telligibilia, & intellectus poſſibilis eſt, vt recipiat phã-
taſmata facta intelligibilia in actu, in anima ſeparata
manent intellectus agens, & poſſibilis, & habent ope-
rationes præcedentibus conformes, non quidem re-
ſpectu phantaſmatum, quia nulla manent in anima
ſeparata, ſed reſpectu ſpecierum influxarum a ſupe-
rioribus ſubſtantijs, quia intellectus agens circa illas
operatur, vt faciat eas intelligibiles actu, intellectus
autem poſſibilis operatur, vt eas recipiat: nam ſicut
phantaſmata non conueniunt intellectui potentiali,
niſi per intellectum agentem illuſtrarentur, quia alias
habent conditionem materiæ, ita & ſpecies influxæ a
ſubſtantijs ſuperioribus non conueniunt propter ſuã
vniuerſalitatem intellectui potentiali, vt poſſit per
eas intelligere, niſi per lumen intellectus agentis ali-
qualiter determinarentur, & traherentur ad particu-
laria, & ita intelliguntur, & ſic quanto maius fuerit
lumen intellectus agentis, magis determinantur ſpe-
cies illæ ad particularia, & perfectius intelligit anima,
vt ſupra dictum eſt, & ideo intellectus agens, & poſ-
ſibilis etiam in anima ſeparata faciunt ad intellectio-
nem. Ad decimum dicendum, quòd vnius rei vnica
eſt operatio, & ideo cum anima ſeparata, & coniun-
cta ſit eadem anima habet eandem operationem, &
quia intelligere eſt operatio ſua, manet eadem intel-
lectio in ſeparata, & coniuncta. Et cum dicitur quòd
intelligere per phantaſmata eſt vna operatio, & in-
telligere ſine phantaſmate, eſt alia operatio negan-
dum eſt, quia operatio animæ intellectiuæ eſt intelli-
gibilia actu intelligere, & non differt quomodo illa
ſint facta intelligibilia actu, ideſt, an per ſe ſint actu
intelligibilia, vel per operationem præcedentem fiant
intelligibilia actu, & an iſta intelligibilia ſint acce-
pta a phantaſmatibus, vel a Deo, an ab intelligen-
tijs influxa, vel quomodolibet accepta, cum enim
obiectum intellectus ſit intelligibile actu, & intelli-
gere ſit operatio circa illud obiectum erit operatio
vna, ſed tam anima coniuncta, quam ſeparata intel-
ligit intelligibilia actu, ergo vtriuſque eſt operatio
eadem. Ad vndecimum concedendum eſt, quòd
anima ſeparata non intelligit per eſſentiam ſuã, quia

A Dei ſolius eſt, neque etiam intelligit per eſſentiam
rerum intellectarum, neque etiam per ſpecies con-
creatas, vt Plato volebat, quia nullæ tales ſunt, etiam
non per ſpecies acquiſitas, quia illæ non manent. Cũ
vero obijcitur contra ſpecies Platonis, concedendum
eſt, quòd ſi naturaliter eſſent inditæ, vel concreatæ,
non impediretur anima intelligere per eas per vnio-
nem ad corpus, & ideo dicendum quòd nullæ tales
ſunt, quales poſuit Plato, ſed eſt anima nuda, ſicut
tabula raſa quouſque repleatur ſpeciebus acceptis a
ſenſu, ſicut Ariſtot. vult. Ad duodecimum eſt con-
cedendum, quòd per vnionem ad corpus, quæ eſt na-
turalis impeditur vſus ſpecierum concreatarum, ſi
aliquæ tales eſſent, ſed non ſunt. Eſt tamen verum,
B quòd anima capax eſt ſpecierum influxarum a ſub-
ſtantijs ſuperioribus, quæ naturaliter influunt in ani-
mam, ſed impeditur receptio iſta ſpecierum per vnio
nem animæ ad corpus, & maxime per vſum ſenſuũ:
nam aliquando dormientes, quia non operantur per
ſenſus, recipiunt influxus a ſubſtantijs ſuperioribus,
& ideo in dormientibus fiunt quædam ſomnia, quæ
naturaliter pertinent ad diuinationem, eo quòd tunc
recipiunt ſpecies a ſuperioribus intelligentijs, a qui-
bus non recipiunt dum vigilant, quia tunc recipiunt
per ſenſum, & per prędictas ſpecies influxas recipiunt
intellectiones quarundam rerum occultarum, quas
alias non poterant intelligere: etiam in alienatis a mẽ
te fit eadem receptio a ſuperioribus ſubſtantijs, quia
C tunc non recipiunt a ſenſibus, vel non immutatur
anima ſecundum illam receptionem, & ideo eſt libe-
rum recipere tunc ſpecies, quæ ſemper influuntur a
ſuperioribus, ſed pro tanto impeditur anima coniun-
cta regulariter recipere a ſuperioribus ſubſtãtijs, quia
naturale eſt magis animæ vnitam eſſe, & recipere a
ſenſu, quàm ſeparatam eſſe, & recipere ab intelligen-
tijs, & ideo non eſt mirum impediri id, quod eſt mi-
nus naturale per id, quod eſt naturale, maxime quia
recipere a ſubſtantijs ſeparatis non eſt ſimpliciter na-
turale animæ, ſed naturale inquantum eſt ſeparata,
vel quandiu fuerit ſeparata. Ad tertiumdecimum di-
cendum, quòd animæ ſeparatæ eſt naturale intellige-
re per ſpecies acceptas a ſubſtantijs ſuperioribus. De
D ſpeciebus autem acceptis dum eſſet coniuncta, dicen
dum, ꝙ aut vocantur ſpecies, i. phantaſmata, aut ſpe-
cies, i. intelligibiles. Si primo modo nullæ tales manẽt
in anima ſeparata, quia neque ſunt ibi organa in qui-
bus ſint phantaſmata. Si ſecundo modo poſſunt ma-
nere ſpecies aliquæ, & per illas poteſt intelligere ani-
ma ſeparata, & tamen non ſolum intelligit per illas,
ſed etiam per ſpecies influxas ab intelligentijs. Cum
autem dicitur de paruulis, qui nullas acceperunt ſpe-
cies in corpore, dicendum quòd eſſet inconueniens
ſi anima ſeparata non poſſet intelligere, niſi per ſpe-
cies acceptas in corpore, ſed falſum eſt, quia potius in
telligit per ſpecies influxas ab intelligentijs, & per illas
E poteſt intelligere anima, quæ nullas ſpecies accepit
in corpore, talem intellectionem habent animæ par-
uulorum defunctorum in vteris maternis. Ad deci-
mumquartum dicendum, ꝙ non ſequitur, ꝙ anima
ſeparata nõ intelligat per ſpecies quas accepit in cor-
pore, ſed ſequitur ꝙ non intelligat ſolum per ſpecies,
quas accepit in corpore. Eſt enim verum, ꝙ animę ſe-
paratę intelligunt aliquid de pęnis, & pręmijs poſt ſe-
parationem, quia experiũtur pęnas, aut gaudia, & ali-
qua quæ non cognouerunt in corporibus, & tamen
dicendum, quòd animæ ſeparatæ non cognoſcunt ſo
lum per ſpecies, quas habuerunt in corporibus, ſed
etiam per ſpecies influxas a ſuperioribus intelligen-
tijs, & ita poſſunt intelligere aliqua quæ intellexe-
runt hic, & aliqua quæ non cognouerunt hic.

Ad decimumquintum dicẽdum, quòd intellectus F poſſibilis intelligit per ſpeciem intelligibilem exiſtentem in eo actu intelligibilẽ, ſunt aũt ſpecies intelligibiles tripliciter in intellectu poſſibili. Primo modo in potentia ſolum, & tunc homo eſt intelligẽs ſolum in potentia, & indiget aliquo reducente in actu, ſiue per doctrinam, ſiue per ſtudium, aut lumen intellectus agentis ad hoc, ꝙ actu intelligat. Quandoque autem eſt ſpecies intelligibilis in actu perfecto, & iſte eſt ſecundus modus, & tunc intelligit homo in actu. Tertio modo ſunt ſpecies modo medio in intellectu, ideſt, inter potentiam, & actum, & hoc modo ſunt in habitu, & tunc homo eſt taliter, quòd licet nõ intelligat actu, poteſt intelligere actu quandocunque voluerit, & iſto modo manent ſpecies acquiſitæ in intellectu poſſibili, quando non intelligit in actu. Verum eſt er- G go, quòd ſpecies intelligibiles nõ manent in actu perfecto, niſi quandiu durat actus intelligendi, & ceſſante actu intelligendi non manent ſpecies intelligibiles actu perfecto, manent tamen intelligibiles in habitu, & ideo quandocunque voluerit, habens illas ſpecies habitu intelligere, per illas intelliget. Ad decimumſextum dicendum, quòd anima coniũcta intelligit per ſpecies intelligibiles conuertendo ſe ad phantaſmata, cum autem fuerit ſeparata, intelligit per ſpecies intelligibiles non conuertendo ſe ad phantaſmata. Et hoc patet, quia anima ſeparata intelligit per ſpecies, quas accepit in corpore, & per ſpecies influxas ab intelligẽtijs poſt ſeparationem. Si autem accipiatur de ſpecie- H bus influxis, patet quòd nõ debeat intelligere anima per illas conuertendo ſe ad phantaſmata, eo quòd illæ ſpecies non fuerunt abſtractæ a phantaſmatibus, ideo ad intelligendum actualiter per illas non oportet reſpicere phantaſmata. Si accipiatur de ſpeciebus quas anima acquiſiuit in corpore, non oportet quòd anima ad intelligendum per illas conuertat ſe ad phantaſmata, quia conuerſio illa non eſt de neceſſitate intellectionis, ſed eſt de conditione ſtatus, ſcilicet, quia de conditione animæ coniũctæ eſt alligatam eſſe ſenſibus, & ideo ad phãtaſmata reſpicere, ſeparata autem non eſt coniuncta ſenſui, ideo neque phantaſmata reſpicit, & ſatis eſt ad eſſe operationem vnam, quòd ſit obiectum idem, eſt autem obiectũ intellectus ipſum I intelligibile actu, ſed ad eſſe intelligibile actu non differt, an ſit acceptum intelligibile a phãtaſmatibus, vel vnde, ideo neque erit neceſſaria conuerſio ad phantaſmata, quia idem obiectum formale eſt vtrobique, ſed manente obiecto formali, manere poteſt operatio eadem, ideo manet etiam ſi non fiat conuerſio ad phantaſmata. Ad decimumſeptimum dicendum, ꝙ vnumquodque receptiuum habet proprium agens, & ideo anima cum naturaliter debeat eſſe coniuncta, quia eſt pars ſpeciei, & vt ſeparata non eſt pars, eſt ei naturale non ſeparatam eſſe, ſed dum coniuncta eſt naturale eſt ei recipere a ſenſu, ideo ſimpliciter agens naturale in animam eſt phantaſma, accidit autem animam ſeparari, quod non fit naturaliter, ideſt, ex inclinatione, ſed violenter, & ideo tunc competit ei alius K modus recipiendi, & aliud agens, ſcilicet, ſpecies influxæ ab intelligentijs, & non eſt mirum, quòd ſint duo agentia circa intellectum, quia ſecundum duos ſtatus eſt anima velut duo receptiua. Aliter poteſt dici, quòd eſt vnum agens, & vnum receptiuum: nam immediatum agens in intellectum, eſt intelligibile in actu, & illud non differt vnde acceptum ſit, ideſt, an a ſenſu, vel ab intelligentijs, & ideo anima ſiue accipiat a phantaſmate, ſiue nõ, eſt vnum receptiuum, & phantaſma, & ſpecies accepta ab intelligentijs, eſt vnum agens in intellectum. Ad decimumoctauum dicendum, quòd ad actionem intelligendi non concurrũt agentia ſuperiora, & inferiora, quaſi ſimul ipſa moueant, neque etiam eſt neceſſe inferiora agentia, ideſt, phantaſmata agere ad intellectionem, ſed hoc accidit ex conditione ſtatus: nam anima, vt eſt coniuncta non poteſt accipere niſi ex phantaſmatibus, vt vero eſt ſeparata accipit ſpecies ab intelligentijs. Si autem eſſet ſubſtantiale ad intelligere accipere ex phantaſmatibus, non poſſet anima intelligere, ſiue coniuncta, ſiue ſeparata eſſet, niſi per phantaſmata, & tamen accipere ex phantaſmatibus conuenit ſolum ex ſtatu, ideo anima ſeparata intelligit ſine phantaſmate. Ad decimumnonum dicendum, quòd inter ſubſtantias ſeparatas, & animam humanam non eſt proportio adæquationis: eſt tamen aliqua proportio, ideſt, aliqua habitudo eſt, ſub qua poſſit intelligentia mouere intellectum humanum, & intellectus moueri ab intel- G ligentia, & hoc ſufficit ad aliqualem actionem. Aliter poteſt dici, quòd inter intelligentias, & animam ſeparatam non eſt proportio, & tamen ex hoc non ſequitur, quòd nulla actio fit in animam ab intelligentijs, ſed ſequitur quòd non ſit perfecta, & ita eſt, quia cognitio quam anima habet per ſpecies influxas ab intelligentijs eſt imperfecta, cum ſit indeterminata: cognitio autem quæ eſt ex ſenſu, eſt determinata, quia eſt per particularium, & ſingularum rerum ſpecies, vt dictum eſt.

An anima ſeparata intelligat per ſpecies, quas accepit in corpore abſtrahens a phantaſmatibus. H

Quæſt. DLXXX.

QVAERETVR, an anima ſeparata per ſpecies quas accepit in corpore, abſtrahens a phantaſmatibus intelligat, poſtquàm fuerit ſeparata. Aliqui dicunt, quòd non, quia ſpecies abſtractæ a phantaſmatibus ſunt eiuſdem rationis in anima coniuncta, & ſeparata, cum maneant eædem numero, & tamen nunc per ſpecies intelligibiles non poteſt intelligere aliquis ſine actuali conuerſione ad phantaſmata, & patet, quia læſo organo phantaſtico impeditur anima a conſideratione eorũ, quæ prius ſciuit, & accepit a ſenſu, ſed in anima ſepa- I rata nulla phantaſmata manent, neque de nouo fieri poſſunt, ergo non poterit anima per ſpecies conſeruatas in ea intelligere. Secundo, quia ex ſimilibus actibus ſimiles habitus relinquuntur, ſed nunc acquirimus habitus intelligendi ex actibus intelligendi, quibus anima abſtrahit a phantaſmatibus: ergo habitus ſcientiæ acquiſitæ non inclinat, niſi in ſimiles actus. cum ergo tales actus intelligendi non poſſint eſſe in anima ſeparata, ſcilicet, accipiendo a phantaſmatibus, non poterit anima per ſcientiam hic acquiſitam, vel per ſpecies a ſenſibus acceptas intelligere.

Tertio, quia natura non facit aliquid ſuperfluũ, & non facit natura aliquid per duo, ſi poteſt illud facere per vnum, ſed anima ſeparata poteſt intelligere K per ſpecies acceptas a ſuperioribus ſubſtantijs, ergo non intelliget per aliquas ſpecies a ſenſu acceptas.

Quarto, quia impoſſibile eſt duas formas eiuſdem ſpeciei eſſe in eodem ſubiecto, ſed anima ſeparata recipiet aliquas formas intelligibiles ex influentia ſubſtantiarum ſuperiorum, ergo non poſſunt remanere in ipſa formæ intelligibiles earundem rerum acceptæ a ſenſibus.

Quinto, quia intellectus noſter ex eo actu intelligit, quia forma intelligibilis in eo actu exiſtit, ergo poſtquàm deſiſtit actu intelligere, forma intelligibilis non manet actu in eo, & ideo cum anima ſeparata per hoc, quòd ſeparata fuit ab homine per

mortem

mortem desijt esse actu intelligens, quia non potest continuari idem actus sine interruptione in viuente, & mortuo, ergo per hoc quod desijt anima intelligere actu ante ipsam separationem vel in ipsa desierunt species esse eędem numero quæ prius erant, ideo iam nunquā erunt illæ in anima neque per illas intelliget.

Sexto quia considerare illud cuius scientiam quis prius habuit videtur pertinere ad memoriam, vel reminiscentiam, sed destructo corpore anima non reminiscitur vt dicitur 1. & 3. de Anima, ergo non poterit intelligere anima separata per species quas hic accepit, quia illud esse reminisci, quod non conuenit animæ separatæ.

Alij dicunt ꝙ species intelligibiles acceptæ a sensibus manent in anima separata, quia dicit philosophus ꝙ anima est locus specierum, & loquitur de anima intellectiua, sed locus conseruat locatum, ergo species acceptæ a sensibus conseruantur in anima intellectiua, & sic potest per eas intelligere quando fuerit separata a corpore, cum retineat illas apud se.

Secundo quia finis manet etiam remotis eis quę ad finem sunt, sed sensus ordinantur ad cognitionem animæ intellectiuæ sicut ad finem, inquantum a sensibus anima cognitionem accipit, ergo cognitio quam anima accepit a sensibus manet in ea etiam destructis sensibus, & ita manebunt species in anima separata.

Tertio, quia id, quod in aliquo recipitur ad modū recipientis recipitur, & non ad modum rei receptæ, sed anima intellectiua est incorruptibilis, & perpetua ergo, quod recipitur in ea recipitur, vt perpetuo conseruabile in ipsa. Cum ergo receperit species intelligibiles dum esset in corpore, necesse erat, quòd maneant in ipsa post separationem, sed frustra esset manere nisi per eas intelligeret anima, ergo anima separata intelligit per species quas accepit dum esset in corpore.

Dicendum quod circa species intelligibiles an maneant in anima separata est vna opinio, quæ oritur ex opinione Auicennæ. s. ꝙ intellectus possibilis non reseruat sibi aliquas formas postquam desinit actu intelligere. Et dicunt etiam esse quia formæ intelligibiles non possunt esse in actu in intellectu possibili, nisi vt in vi apprehendente, non autem vt in vi conseruante per quem modum aliquid, est in potentijs sensitiuæ partis, qui dicuntur thesauri sicut memoria & imaginatio, sed dicunt ꝙ intellectus possibilis cum conuertit se ad intelligentiam agentem, quam ponunt separatam, accipit species intelligibiles ex influentia eius cuius est formas a phantasmatibus abstrahere, & ponere eas in intellectu possibili.

Et cum desinit intellectus possibilis conuertere se ad intellectum agentem, formæ illæ desinunt esse in illo, sicut forma visibilis desinit esse in oculo cum oculus desinit se conuertere ad rem visam, & ideo dicunt quod oportet, ꝙ si intellectus possibilis iterum velit considerare, quod prius considerauit, conuertat se de nouo ad intellectum agentem, & de nouo species intelligibiles accipiat. Ista est opinio Auicennæ, & secundum hoc necesse est ꝙ in anima separata nullę species maneant quæ hic fuerunt acceptæ ex sensibus, quia non manent nisi inquantum repræsentantur in intellectu possibili, quādiu durat illa conuersio eius actualis ad intellectum agentem, sed illa conuersio necesse est quod ante mortē, aut saltem per mortem interrumpatur, ergo desinent tunc omnes species esse in anima, & sic nullæ reseruabuntur per quas anima separata intelligere possit.

Etiam dicūt ꝙ in anima separata nullo modo manet scientia acquisita in corpore quantum ad actum, neque quantum ad habitum.

A Sed dicendum ꝙ ista positio non stat, primo quia contrariatur sententiæ Arist. dicit enim ille ꝙ anima est locus specierum, locus autem dicit rem conseruatiuam, sed conseruatio non dicit solam actualem repræsentationem immo permanentiam, ideo in intellectu manent species velut in conseruatiuo naturali, & sic sunt etiam post actualem conuersionem & intellectionem, cum igitur possint manere sine actu intelligendi, poterunt manere etiam in anima separata.

Secundo quia ex quo species intelligibiles impressæ fuerint in intellectu, non videtur esse aliqua causa verisimilis eas aboleri, aut cessare esse ibi, nisi aliqua causa fuerit corrumpens, quia idem fit de forma impressa in materia, non enim aboletur per se sed ab aliquo corruptiuo, & tamen nobilius imprimuntur B formæ intelligibiles in anima, quam formę materiales in materia. ergo non est verisimile quod ibi cessent esse nisi aliqua causa corruperit eas. multæ ergo manebunt, quia non accidet esse causas corrumpentes omnes species.

Tertio quia ista positio repugnat sententiæ Augu. dicit enim partem mentis esse memoriam, & sic in ea manent species intelligibiles in intellectu animæ separatæ.

Quarto non stat prædicta positio quantum ad id ꝙ dixit non manere habitum scientię in anima separata, nam dato quod non manerent species intelligibiles in anima, sicut Auicenna voluit, non tolleretur, quin manerent habitus, quia Auicenna vult quod li-C cet species intelligibiles non maneant in anima separata, neque maneant in intellectu possibili coniuncto nisi cum se conuertit actualiter ad intellectum agentem & actu intelligit, vult tamen quod remaneat in eodem intellectu possibili quędam habilitatio ad facilius se conuertendum ad recipiendum species ab intellectu agente, ratione cuius dicit quod non oportet ꝙ semper aliquis ita laboret ad aliquid intelligendum sicut cum de nouo didicit vel inuenit, & habilitas hæc nihil aliud est quam habitus sciētiæ. ergo manet habitus pereuntibus speciebus, & sic etiam in anima separata manebit huiusmodi habitus ut paratior sit ad recipiendum influentiam & cognitionem supe-D riorjs substantię illa anima, quę in hoc mundo fuit perfecta habitu scientiæ quam illa quæ nullum habitum habuit nec cognitionem.

Dicendum ergo aliter, quod species intelligibiles remanent actu in anima postquam intelligere desierit, & ex actu intelligendi pręcedente relinquitur maior habilitas ad recipiendum ab intellectu agente, & sic per minorem operationem eius efficitur magis in actu intellectus possibilis, quam prius per magnam, aut multas operationes, influxus eius in intellectum possibilem.

Et dicendum quod vtrūque manebit in anima separata, & vtroque vti poteri intelligēdo, scilicet quod tam species mouebunt & proficient ad intelligere, & E ipsa habilitas reddet animam promptiorem ad intelligendum, siue per species acceptas in corpore, siue per species influentes ab intelligentijs.

Sed alio modo se habet anima separata ad species intelligibiles in ea manentes quam cum est coniuncta, quia anima coniuncta corpori non potest aliquid considerare, neque per species acquisitas acceptas a sensibus, neq; p influxum factum a substantiis superioribus, sicut fit in reuelationibus, nisi per actualem conuersionem ad phantasmata, sicut dixit Aristoteles, oportet intelligentem phantasmata speculari. Et hoc fit propter perfectam coniunctionem animæ ad corpus, ita ut redeant unum specie, ideo non poterit anima intelligere aliquid nisi per id, quod a cor-

pore acceptũ est, quia alias esset anima separata simpliciter quantum ad illum actum a corpore quod est inconueniens, quia tunc cum homo sit ex anima & corpore, si aliqua operatio animæ esset, & non per applicationem, vel per conuersionem ad id quod corporis est, illa esset operatio nõ humana, & hoc absurdum est. s. ꝙ operatio excellentissima in corpore hominis non esset humana. i. intelligere. fit ergo cõuersio intellectus ad phantasmata ad quamcunque intellectionem, & tunc apparet ꝙ est intelligere operatio coniuncti & non animæ tantũ vt est separata, & ideo anima coniuncta respicit phantasmata velut obiecta, anima tamen separata retinet species & per eas intelligit, & tñ nõ est ibi conuersio aliqua ad phantasmata cũ phãtasmata non maneat, etiam quia conuersio ad phantasmata in anima coniuncta fit propter perfectam vnionem animæ ad corpus, & tamen separata anima non habet aliquam vnionem ad corpus, ideo neque est necesse conuerti ad phantasmata, etiam si illa manere possent in anima separata, & sic facile est ꝙ anima separata multa intelligat de his quæ coniuncta intellexit, cum maneant eędem species intelligibiles in ea pro vtroque statu.

Responsio ad primam rationem principalem in diuersum positam in q. 580. Quæst. DLXXXI.

AD rationem primã in contrarium dicendum ꝙ anima separata intelliget per species intelligibiles manentes in ea per quas intelligebat dum esset coniuncta, & tamen non intelligit eodem modo, quia vt dictum est q. pręc. cum est cõiuncta intelligit per species illas conuertendo se ad phantasmata, cũ autem est separata intelligit per easdem species nulla existente conuersione ad phantasmata. Et cum dr̃ ꝙ species intelligibiles vtrobiq; sunt eiusdem rationis, quia ipsæ sunt earundem rerũ dum sunt in anima coniuncta & in anima separata, etiam sunt vtrobiq; intelligibiles. Sed potest dici quod per accidens sint alterius rationis. i. ratione coniunctionis vel separationis animę. nã alius status est animę coniunctę, & alius animę separatæ, & ideo species quę sunt animæ coniunctę, & animę separatæ per accidens sunt alterius rationis, & ideo in anima coniuncta, non fit intellectio per species nisi fiat conuersio ad phantasmata, in anima autem separata fit intellectio per species intelligibiles, sine conuersio vlla.

Ad secundum dicẽdum, ꝙ per species acceptas ex phantasmatibus in anima coniuncta fiet intellectio in anima separata non respiciendo phantasmata, & non est necesse ꝙ quia acceptę fuerunt species a phãtasmatibus, nũquam fiat intellectio nisi conuertẽdo ad phantasmata, quia actus in naturalibus non specificantur a termino a quo, sed magis a termino ad quẽ, vnde idem motus specie est dealbatio, siue per dealbationem fiat aliquis de nigro albus aut de rubeo vel viridi albus, sic & intelligere nõ diuersificatur specie per hoc quod intelligit abstrahendo a phantasmatib. vel non abstrahendo, dum modo sit vnius rationis, quod intelligitur, & quo intelligitur, phantasma. n. in actu intelligendi est velut terminus a quo, & ideo nõ variat speciem actus intelligendi siue ex phantasmate sit principium intelligendi siue non, res autem intellecta & quo intelligitur, idest species intelligibilis facit ad speciem intellectionis, quia ista accipiuntur vt terminus actus vel vt obiectum, quia sicut res intellecta est obiectum intellectionis, ita & species intelligibilis est obiectum vt quo, quia est formale quo mouetur ĩtellectus, & quia variato obiecto variatur spe-

F cies actus, necesse est quod variata specie quę est obiectum formale, varietur species actus intelligendi. Et ista est causa quare sensus & intellectus differant, & sensatio & intellectio differant specie, licet idem intelligamus & sentiamus. nam rem coloratam videmus & illam intelligimus, sed sentimus per speciem materialem, intelligimus autem per speciem intelligibilem, sed ita est in anima coniuncta & separata, quia obiectum intelligibile manet idem, ideo est eiusdem speciei intellectio in coniuncta & separata. nam species intelligibilis, est eiusdem rationis, immo eadem numero in coniuncta & separata, & phantasmata nihil faciunt differre, & ideo habitus scientiæ acquisitę ex actibus intellectus accipientis ex phantasmate inclinat in actum intelligendi, quo non respicitur phantasma, neque fit conuersio ad illud cum sit

G eiusdem rationis.

Dicendum igitur quod intelligere animæ coniunctę & animę separatę est eiusdem rationis quomodocunque aut ex quibuscunque anima intelligat.

Si enim intelligat per species reseruatas in ea quæ acceptę fuerunt in corpore erit idem actus intelligendi specie, quia species manent eędem numero, licet non sint phantasmata, in aĩa separata, & manet idem modus intellectus agentis & possibilis, quia nunc intellectus agens illustrat phantasmata quę erant in potentia intelligibilia, & reddit ea actu intelligibilia, &

H recipiuntur tunc in intellectu possibili, & cõuertens se intellectus ad ea intelligit actu, in anima vero separata quantum ad species manentes sufficit intellectus possibilis, quia species manent habitualiter. Et quandocunque se conuerterit intellectus possibilis ad eas poterit intelligere per eas, quia sunt factæ intelligibiles actu.

Est alia intellectio per species influxas a substantijs superioribus, & quantum ad hoc est operatio intellectus possibilis quia recipit illas species, & est operatio intellectus agentis per virtutem suam quantum ad determinationem specierum vniuersalium ad particularia cognoscenda, aut ad aliquid magis determi-

I nãte cognoscendum, quam sit modus repræsentationis ex conditione specierum, vniuersalium influxarum.

Considerandum etiam circa hoc, quod cum omnis intellectio fiat per formam repręsentantem quod habet illa duplicẽ statum, scilicet intelligibilis in potentia, & intelligibilis in actu, & hoc maxime apparet in phantasmate. nam alijs formis non competit, phantasma enim respectu intellectus est intelligibile, tamen in potentia solum, & tamẽ non dicitur solum intelligibile sed additur in potentia, quia possibile est phantasma ad intelligi, & tamen secundum illum statum quem habet nunquam potest intelligi, idest nũquam intelligetur. nã intelligere est actus intellectus possibilis & non agentis, & tamen etiam si phantasma obijciantur in ęternum intellectui potentiali nũ-

K quam ea intelliget, si non illustrentur lumine intellectus agentis, & tunc desinunt esse intelligibilia in potentia, & sunt intelligibilia in actu, licet non intelligantur in actu, s. quia intellectus possibilis quandocunque se conuertere voluerit ad illa intelliget per ea, & hoc est tam in ipsa prima illustratione phantasmatis, & causatione speciei intelligibilis, quam postea quando manent species intelligibiles habitualiter in intellectu possibili. nam diu manent, & non intelliguntur semper, sed quando se conuertit intellectus ad eas, dicitur autem species actu intellecta, quando ad ipsam quę est actu intelligibilis conuertitur actualiter intellectus possibilis. nam illa est intellectio actualis.

Alię

Aliæ autē formæ sunt intelligibiles in actu, & non in potentia.s. quando non exigitur aliqua præcedens operatio intellectus agentis ad illustrandum species: sed sine illa pōt intellectus possibilis intelligere quandocunque se conuerterit ad illas species, sic est de speciebus concreatis, vel inditis substantiis separatis. nam omnes illæ habent aliquas species per quas intelligunt, quas acceperunt concreatas, & illę sunt intelligibiles actu, quia sunt de conditione illarum intelligentiarum, ideo statim vt se conuerterint ad illas intelligunt per eas, sic etiam de speciebus quas influunt substantiæ superiores animabus separatis, nā illæ sunt actu intelligibiles. nam licet lumen intellectus agentis adiuuet ad hoc ꝙ determinetur intellectus possibilis ad aliquid per illas vniuersales species, tamen illę secundum se intelligibiles sunt, quia quandocunque se conuerterit intellectus possibilis ad illas, intelliget aliquid per illas, licet parum & imperfecte, & tamen si intellectus possibilis conuertatur ad phantasmata nondum illustrata lumine intellectus agentis, impossibile est, quod aliquid per illa intelligat perfecte aut imperfecte.

Et ratio diuersitatis est quia phantasmata non sunt de conditione intellectus, habent enim conditionem materialitatis, intellectus autē est immaterialis, ideo quousque lumine intellectus agentis fuerint illustrata faciendo abstractionem, non recipietur in intellectu possibili species per quam possit intelligere, tunc autem per abstractionem causatur species quæ est de conditione intellectus, scilicet immaterialis, & illa est iam actu intelligibilis siue parum siue multum intellectus per eam intelligat.

Ad tertium dicendum verum esse, quia natura nō facit aliquid frustra, & quod potest facere per vnum non facit per duo. de speciebus autem intelligibilibus manentib. in anima separata dicēdum, ꝙ non sunt superuacuæ quia illę faciūt ad intellectionem omnium eorum quorum sunt species, licet earundem rerum sint species receptæ a substantijs superioribus in animam separatam. Cum autem obijcitur quod sunt species aliæ per quas eadem intelligi possint, scilicet influxæ a superioribus.

Dicendum vno modo ꝙ licet intelligi possint, non tamen eodē modo, quia per species manentes in anima intelliguntur res determinate, per species autem influxas a superioribus intelliguntur res non determinate sed vniuersaliter, ideo nō influunt, secus si per vtrasque indeterminate, vel per vtrasque determinate res ipsæ intelligerentur.

Secundo potest dici, ꝙ licet species influxæ a substantijs superiorib. sufficerent ad omnia intelligenda sine speciebus manentibus, tamen manentes species multum adiuuant ad intellectionē, quia ex illis pręexistentib. in intellectu efficitur intellectus possibilis paratior ad recipiēdam cognitionem superioris substantiæ, sicut.n. se habet habitus in anima cōiuncta ad operationem sequētem, ita species in anima separata manentes ad cognitionem quæ fit per species influxas a superioribus substantijs. nam siquis de nouo recipiat intelligibiles species alicuius generalis rei imperfecte intelligit, licet sint species determinatę rei, cū autem aliquandiu fuerit assuetus intelligere per tales species, acquiritur quædam habilitas ad promptius intelligēdum ex eisdem speciebus, licet species sit æqualiter intelligibilis, & lumen intellectus sit æquale, sola.n. habilitas quam vocamus habitum facit differentiam istam perfectioris intellectionis, ita si anima separata nullas species vnquam habuerit, aut habitum intelligendi, & recipiat species a substantijs separatis minus perfecte intelliget, quam si pręcedant in ea habitus,

A qui maneant, & species quæ fuerunt in anima dum erat coniuncta, & ideo etiam si intelligeret anima separata per species influxas, adhuc non essent superfluæ species manentes acquisitę in corpore, quia adiuuant ad intelligendum vt dictum est.

Responsio ad quartam rationem positam supra in q. 580. Quæst. DLXXXII.

AD quartum dicēdum est verum esse ꝙ duę formæ eiusdem speciei non possunt simul inesse eidem subiecto. Et cū dicitur de formis intelligibilib. influxis, & manentib. ex

B acquisitione, dicendum ꝙ non sunt totaliter eiusdem speciei. Differūt.n. inter se formę istę, primo quia formę manentes ex acquisitione sunt determinatarum rerum, quia acceptę sunt ex sensibus, & ideo quantū ad istas non indiget intellectus aliqua illuminatione aut determinatione, sed mox, vt se conuerterit ad eas intelliget, quia sunt intelligibiles actu. secus de influxis speciebus, quia illę sunt vniuersales confuse repręsentantes, & ideo vt se reducat ex illis ad particulare multo lumine indiget, & vbi est paruum lumen est confusa reductio, & ideo, quia non sunt vnius modi in repręsentando videntur non esse totaliter vnius speciei. Secundo, quia sunt a diuersis agentibus, & per diuersas impressiones, quia primæ accipiuntur a sensu

C secundæ vero ex diuina influentia proueniunt, aut substantijs separatis influentibus, & ex diuersis imprimentibus non manent omnino impressiones vnius speciei. idem omnino apparet in habitibus virtutum quorum sunt quidam infusi, alij acquisiti, & manent simul, sicut damus in eodē virtutes gratuitas infusas, & easdē moraliter acquisitas, & quia non sunt penitus eiusdem speciei simul manent in eodem, sed non minus differunt species acquisitę. & influxę, quam prędictę virtutes, ideo stabunt in eodem subiecto.

Sed tunc dicetur quomodo se habent in intelligēdo species istę? Dicendum, quòd quarundam rerum non habuimus hic species, quia nullus sensus erat de illis, & in eis est intelligere per species influxas a superioribus substantijs, & nulla est ibi comparatio vtra-

D rumque specierum, cum ibi deficiant species acceptę a sensibus, species autem influxę non possunt deesse, quia omnia significant, sed confuse, & vniuersaliter, cum autem vtręque species sunt pro re intelligibili, oportet vtrasque concurrere ad intelligendi actum, quia aliàs daremus aliquas earum superfluas, ita quòd si aliquando ad intelligendum lapidem non vteretur anima separata specie lapidis reseruata, & accepta ex sensu, sed sola specie influxa ex intelligentijs, eadem ratione in omnibus intellectionibus de lapide, & sic superflueret species de lapide. Et eodem modo de qualibet alia specie accepta ex sensibus dici posset, ita vt nulla maneret, vel omnes essent superuacuę.

Dicendum ergo, quòd in qualibet tali intellectione concurrunt vtræque species, vt non superfluat aliqua earum, sed non possunt concurrere eodem mo-

E do, sed sicut se habet in nobis intellectus agens, & possibilis, quia ad intelligendum est vterque necessarius, sed intellectus agens non intelligit, sed possibilis, facit tamē intellectus agens intelligere, vt lumen, & facit intelligibilia in potentia esse intelligibilia in actu illustrando illa, sic quantū ad istas potētias, nam concurrit vna, vt repręsentatiua, alia vero, vt lumen, s. ꝙ spēs accepta ex sensu est, vt repręsentatiua, spēs autē ex influxu superioris agentis est vt formalis, cōpletiua respectu speciei acquisitæ, & ita non agunt ad intelligere per eundem modum.

Sed dicet aliquis, ꝙ potius species acquisita debeat

esse formalis,& completiua quam spēs influxa: quia influxa est vl'is,& indeterminata,acquisita autē ē determinata, sed determinatio est forma, ideo formaliores videntur acquisitæ quam influxæ, etiam quia confusum minus notificat, sed notificare aut manifestare luminis est, ideo potius concurrent acquisitæ species vt lumen.

Dicendum, quòd influxæ species sunt vt formale completiuum, & lumen, quia inquantum sunt influxæ a superioribus substantijs,quæ habent vim illu minandi propter naturalem excessum ad intellectū nostrum, sunt ipsę efficaciores quam nostræ species, quę sunt ex nostris sensibus acceptæ, & apparet, quia vt dicetur seq.q. per species manentes in anima separata non potest directe intelligere singularia, & per species influxas potest,ideo sunt illæ formaliores; & habentes potius rationem lucis. Cum aūt dicitur de determinatione quæ est per species acceptas, & non per influxas. Dicendum,ꝙ non facit hoc eas esse formaliores;nam species influxæ sunt determinatiuæ ꝑ modum agentis,licet in seipsis non sint determinatę ad certum genus rei repręsentabiles cum sint multū vniuersales: species autē acceptæ a sensu ecōtrario se habent,quia sunt determinatæ eo mō quo aliquid determinatur per conditionem naturæ suæ sicut indiuiduum, non est tamen determinatiuum per modum virtutis actiuæ:sic apparet de specie,& intellectu agēte. nam intellectus agens non est determinatus ad aliquid vnum ex cōditione sua,sicut phantasma vel species determinatur ad vnū genus rei,& non ad alterū, sed intellectus agens per modū luminis complet quālibet speciem faciendo phātasma intelligibile, sic, & species influxæ sunt efficaces, quia sunt ab intelligentijs, & sunt illæ species causæ rerum:naturę autē species sunt causatæ a rebus. ideo illæ respectu nostrarū sunt vt formaliores completiuę, licet illæ non sint ex se determinatę,nostræ autem determinatæ sunt.

Ad quintum dicendum,ꝙ species acceptæ ex sensibus per illustrationem intellectus agentis peruenientes ad intellectum potentialē manent in eo postquā desijt actu intelligere, quia triplex est status speciei.s. intelligibilis in potentia, vt quando non est phantasma illustratum, & intelligibilis in actu vt quando est illustratū;& quando iam est species intelligibilis causata in intellectu; & potest statim intellectus possibilis conuertens se intelligere si voluerit. in actu intellecta est, quando actualiter se conuertit intellectus possibilis ad prædictam speciem,& actu intellexit.Et aliqui voluerunt non manere speciem post actum intelligendi,sed falsum est vt dictum est supra;nam seruatur species in intellectu, cum nihil est, quod eam corrumpat,& faciat desinere esse:manet autem tunc species in intellectu per modū habitus;& est medius modus inter puram potentiam,& actum perfectum. nam quando phantasma non est illustratum,est intelligibile in potentia solum,& non intelligitur in actu, neque intelligi potest nisi per intellectum agentem illustretur, & sic efficiatur species intelligibilis [in actu; & post hoc actu intelligitur. Cum enim actualiter intelligitur per actualem conuersionem intellectus possibilis ad speciē est species in actu perfecto, cum autem erat vt phantasma non illustratum,erat pura potentia:cum vero intellectione completa manet species intelligibilis actu in intellectu possibili, ita vt per illam possit intelligere, quando voluerit, manet secundum actū mediū qui est medius inter actū perfectum, & potētiam,& est modus habitualis: neque deest aliquid ad actum perfectum nisi, quòd se conuertat intellectus potentialis ad speciem, & statim intelliget,& ita dicendum,quòd non desinit esse

F species intelligibilis statim vt finitur intellectio, sed desinit species esse actu intellecta vel sub actu perfecto,& manet habitualiter ad hoc, quòd rursus per eā possit intellectus intelligere quandocunque se ad eā conuerterit.

Responsio ad sextam rationem, principalem positam quæstio.580. Quæst. D L X X X I I I.

AD sextum dicēdum, quòd cogitare de eis,quæ prius cognouimus est quoddā recordari, vel reminisci,sed istud est duplex : est enim quoddam reminisci quod pertinet ad memoriā vt est pars
G quędam sensitiua,& est in organo.

Aliud vero est recordari,quod pertinet ad partē intellectiuam, prout Augu. ponit memoriam partem mentis,& tamen mens est sola pars rationalis,in anima autem separata non manet recordari.

Primo modo quia non est ibi potentia sensitiua cum non maneat ibi organum,sed manet ibi.

Secundo modo recordari vel cogitare de his,quę prius cogitaueramus, quia manet ibi mens cuius est memoria, & illius est retinere species intelligibiles actu, super quas se potest conuertere intellectus quandocunque voluerit, & intelliget, vtraque autem memoria est necessaria. Prima idest sensitiua
H ponitur nunc necessaria, quia non solum oportet accipere species a sensu, vt illustratis phantasmatibus fiant species intelligibiles, quæ sunt obiectum formale intellectus, sed etiam propter conuersionem: nam actuato intellectu idest manente intellectu habente speciem actu intelligibilem per quam possit intelligere quandocunque voluerit, adhuc non potest fieri intellectio nisi se conuertat intellectus ad phantasmata talia, qualis est species illa intelligibilis, quæ est reseruata in intellectu,cuius signum est,quia læso organo desinit homo intelligere, licet iam species habeat intellectiuas, & ita duo semper concurrunt ad intelligere vt repræsentatiua scilicet, species intelligibilis, quæ est ī intellectu potentiali, & phātasma, quod est in organo ad quod se conuertit intelle-
I ctus, & tamen phantasma non potest reseruari in sensu nisi in aliquo organo cuius sit seruare species, ideo memoria debuit poni inter vires sensitiuas organicas,vt retineantur phantasmata quæ sunt necessaria ad intellectionem, & de ista memoria est verū quòd non manet corrupto corpore vt dicit Aristot. ꝙ corrupto corpore anima non reminiscitur, quia non manet actus non manente potentia, & organo. Secunda memoria est necessaria vt maneant species actu intelligibiles, ad quas cum se conuerterit intellectus statim intelligat: etiam quia vt dictum est supra, necesse est manere species in anima, sed non possunt manere nisi ipsa habeat vim memoratiuā, ergo in parte intellectiua est illa vis.
K Sed dicendum,quòd secūdum veritatem memoria ista nō est distincta ab intellectu. nam secundum Arist. & alios Philosophos in parte rationali solum ponimus intellectum, & voluntatem, nullus autem Philosophorum posuit vnquam memoriam nisi in parte sensitiua, & ratio est, quia in parte rationali non oportet poni memoriam nisi propter habitum vel species, sed propter habitum non est ponenda memoria, quia habitus non dicit nisi, quandam habilitatem cum potentia, qua ipsa est ad actum promptior, & ideo necesse est, quòd habitus sit in potentia illa cuius nominatur habitus, & ad cuius actus habilitat, & sic habitus, quo voluntas habilitatur est realiter in voluntate, sicut charitas de Theolog. & iustitia de moralibus, ita ha-

habitus, qui intellectum ad intelligendum habilitat secundum vnumquodque genus rei est in intellectu, & non est ponenda alia potentia distincta, quæ teneat illos, quia non solum non est necessarium, sed etiam esset inconueniens, quia tunc non habilitaretur aliqua potentia in suo actu, cum nulla earum haberet in se habitum, sed esset habitus aliquid extrinsecum. Etiam non oportet poni memoriam propter cōseruationem specierum, quia cum intellectus agēs illustrando phantasma causauerit speciem in intellectu, quæ recipitur in intellectu, & ita fit intellectio actualis, necesse est, quòd maneat ibi species prędicta, vel simpliciter pereat, cum non possit transire de potentia ad potentiam, sed non transit, quia non potest, neque perit, quia non est aliqua causa corrumpens, ergo oportet manere speciem intelligibilem in intellectu, & sic non dabitur memoria distincta potentia ab intellectu, vt retineat species intelligibiles, quia ipse intellectus illas retinere potest, & sic in parte rationali non ponuntur, nisi duæ potentiæ distinctæ, scilicet intellectus, & voluntas, memoria autem non distinguitur ab intellectu, sed ipse intellectus vocatur memoria inquantum retinet intelligibilia, intellectus vero inquantum illa intelligit.

An anima separata cognoscat intelligentias separatas, & quomodo. Quæst. DLXXXIIII.

QVAERETVR consequenter an anima separata cognoscat substantias separatas.

Aliqui dicunt, quòd non, quia perfectioris substantiæ est perfectior operatio, sed anima vnita corpori est perfectior, quam separata, quia pars perfectior est in toto, quam per se, sed anima separata est, vt pars extra totum, & anima coniuncta, vt pars in toto, ergo est separata minus perfecta, quam coniuncta, sed coniuncta non potest intelligere substantias separatas, vt nunc pręsupponitur, ergo a fortiori, neque separata.

Secundo, quia si animæ separatæ, possent cognoscere substantias separatas, aut hoc fieret per gratiam, aut per naturam, non per naturam; quia anima per vnionem ad corpus non impeditur ab eo, quod est sibi naturale, cum vniri corpori sit naturale animæ, & tamen anima vnita non cognoscit substantias separatas, ergo neque anima separata cognoscet illas per naturam, non etiam per gratiam, quia solæ animæ beatæ gratiam habent post separationem, ergo saltē non cognoscunt omnes animæ separatæ substantias separatas.

Tertio, quia anima vnitur corpori, vt perficiatur sciētijs, & virtutibus, quia si separata a corpore posset esse perfectior, quam in corpore, non vniretur corpori, & tamen perfectio animæ consistit magis in intelligendo substantias separatas, quam hæc naturalia, ergo cum coniuncta non possit cognoscere substantias separatas, si separata posset illas cognoscere esset perfectior separata, & sic nunquam vniretur corpori, quod est absurdum,

Quarto, quia si anima separata cognoscit substantiam separatā aliquam, oportet, quòd cognoscat eā, vel per essentiam eius, vel per speciem, quia non datur medium, non tamen per essentiam substantiæ separatæ, quia essentia substantiæ separatæ non est eadem cum essentia animæ, & tamen in intelligendo oportet intelligens, & intelligibile effici idem, ergo non poterit per essentiam, & eadem ratio est, vt cognoscat anima separata per essentiam propriam ipsam substantiam separatam, quia non sunt idem sm essentiam. Neque etiam per speciem cognoscere po-

A test, quia nō videtur, quòd possit habere speciem substantia separata, quia substantia separata cum sit simplex, videtur, ꝙ non possit fieri abstractio speciei, quia non fit abstractio nisi simplicis, aut a simplici. Quinto, quia si anima separata cognoscit substantias separatas, aut cognoscit eas sensu, aut intellectu, sed neutro modo, ergo non cognoscit. Primum patet, quia substantię separatæ non sunt sensibiles cū sint immateriales, ēt quia sensus non manet in anima separata, non ēt in intellectu, quia intellectus non est singularium, sed vniuersalium, & tamen substantiæ separatæ sunt quædam singularia existentia, ergo anima separata nullo modo cognoscit substantiam separatam. Sexto, quia intellectus possibilis animæ nostræ plus distat ab Angelo, quam imaginatio ab intellectu possibili, quia imaginatio, & intellectus possibilis

B sunt eiusdem animæ in numero: Angelus aūt, & anima distinguuntur, sed imaginatio non potest cognoscere intellectum possibilem, ergo multominus poterit anima intelligere Angelum.

Septimo, quia sicut se habet voluntas ad bonum, ita se habet intellectus ad verum, sed voluntas quarūda animarum separatarum, s. damnatorum non pōt ordinari in bonū, ergo intellectus eorum non poterit ordinari in verum, & potissime in magnum verum, quod anima consequitur in cognitione substantiæ separatæ, ergo saltem non cognoscent omnes animę separatæ substantias separatas. Octauo, quia iuxta intētionē Philosophorū vltima fęlicitas est in cognoscendo substantias separatas, si ergo animę damnato-

C rum cognoscerent substantias separatas, quas non possumus nos cognoscere, videtur, ꝙ damnati sint propinquiores ad fęlicitatem, quam nos, quod absurdum est, cū nos possimus esse beati, & illi iam sint miseri. Nono quia, vt dicitur in lib. de causis vna substantia separata, siue intelligentia intelligit aliam per modum suæ substantiæ, s. sicut intelligit substantiam suā, sed anima separata, vt videtur non potest intelligere substantiam suam, quia intellectus possibilis non intelligit nisi per species a phantasmatibus acceptas, vt dicitur 3. de Anima, & in anima separata non est phantasma, ergo non intelligit seipsam, & consequēter non intelliget substantiam separatam. Decimo,

D quia duplex est modus cognoscendi, vnus est secūdū quem a posterioribus deuenimus in priora, & ita ea, quæ sunt magis nota simpliciter cognoscuntur a nobis per ea, quæ sunt minus nota, sicut fit in notitia sensitiua in qua prius cognoscuntur effectus, quam causæ. Alius est a prioribus ad posteriora, & ita ea, quę sunt priora simpliciter prius cognoscuntur, sicut in mathematicis, in animabus autem separatis non potest esse primus modus cognoscendi, quia ille pertinet ad notitiam sensitiuam, sm quam accipimus per sensum species rerum causatarum, & inde venimus in cognitionem causarum, ergo debet ibi eē secūdus modus, sed neque iste videtur ibi esse, quia sic ea, quę sunt magis nota simpliciter debent esse prius nota ei, sed essentia diuina sm se est maxime nota, ergo si

E anima separata per istum ordinem ex solis naturalibus cognoscit substantias separatas oportet, quòd cognoscat etiam naturaliter essentiam diuinam, sed falsum est, quia solum habetur hoc ex gratia, quia dicitur ad Ro. 6. gratia Dei vita ęterna, idest per gratiam Dei est vita æterna, quæ est beatitudo, ergo non possunt cognoscere essentiam diuinam hoc modo, neque substantiam separatam, ergo nullo modo eā cognoscet anima separata.

Vndecimo, quia inferior substantia separata, siue intelligentia cognoscit superiorem secundum, quòd impressio superioris est in inferiori, sed impressio

substantiæ

substantiæ separatæ est multum deficienter in anima separata, ergo non potest anima separata intelligere substantiam separatam.

Dicendum, quòd hic duo consideranda sunt, vnũ est an animæ separatæ cognoscant intelligẽtias, quę sunt substantiæ separatæ. Aliud est quomodo possint intelligere illas.

Ad primum dicendum, quòd secundum pręsuppositionem fidei dicendum est, quòd animæ separatæ cognoscant substantias separatas, quia istæ substãtiæ separatæ sunt dæmones, & Angeli, sed istos cognoscunt animæ separatæ, ergo cognoscunt substantias separatas. patet hoc, quia tam animę bonorum, quam malorum deputantur in istorum societatem, animæ enim damnatorum in societatem dæmonũ animæ autem bonorum in societatem Angelorum, sed non est societas vbi non est cognitio, ideo boni cognoscent saltem Angelos, & damnati cognoscent dæmones. Item, quia dæmones dicuntur esse terribiles damnatis, sed hoc non esset nisi eos cognoscerent quadam intuitione, ergo illos cognoscunt. Item quia quilibet damnatus habet pęnam ex alijs damnatis, & tamen non haberent maiorem pęnam animę damnatorum ex pęna dæmonum, qui damnati sunt nisi eos cognoscerent, & pęnas ipsorum, ergo animę damnatorum cognoscunt dæmones. De beatis non est dubium quin Angelos cognoscant, quia cognoscunt Deum in quo omnia sunt, ideo omnia cognoscunt iuxta illud Gre.4. Dialog. scilicet quid est, quod non videant, qui videntem omnia vident.

Quantum ad secundum dicendum, quòd animæ separatæ cognoscunt substantias separatas per directum intuitum ad illas.

Pro quo sciendum, quòd anima humana vnita corpori habet ex vnione ad corpus directum aspectum ad inferiora, vnde non perficitur, nisi per ea, quæ ab inferioribus accipit, cum enim corpori vnitur rei inferiori vnitur, ideo corpus trahit eam ad inferiora, scilicet ad ea, quæ sunt de conditione corporis, & sic non perficitur, nisi per ea, quæ ab inferioribus accipit anima, scilicet per species abstractas a phãtasmatibus rerum sensibilium, & ita anima non potest venire in cognitionem sui, neque aliarum rerum maiorum, aut minorum, nisi inquantum ex speciebus prædictis potest manuduci, nã res seipsa minores directe intelligit per species illas, eo quòd illæ res habent species sensibiles, cum omnia inferiora anima sint sensibilia, & illorum est species sensibilis, & phãtasma, & inde accipitur species intelligibilis per quã directe intelligitur id cuius est species, superiora, autem, idest tam Deus, quam intelligentiæ, quam ipsa etiam anima cognoscuntur indirecte, & arguitur deducendo ab illis, quæ directe intelligũtur, & quorum est species. Cum vero anima fuerit separata a corpore non ordinabitur aspectus suus ad aliqua inferiora, qa non est aliquid, quod trahat eam ad hoc, sicut nunc trahit eam corpus, & ideo aspectus suus erit absolutus & per illum aspiciet omnia illa, quę nata sunt mouere eam, sed substantiæ superiores natæ sunt agere in illam, sicut quęlibet inferior intelligentia recipit a superiori, ergo illas aspiciet, & accipiet ab eis influentiam sine phantasmatibus, quæ tunc non erunt, nec etiam necessaria erunt, & per huiusmodi influentiã reducetur in actum, ab inferioribus autem tunc anima non recipiet, quia non habebit per quid aspiciat illa, nec est aliquid per quod moueatur ab illis, nam dato, quòd anima sit superior omnibus entibus corporalibus reciperet ab eis cum esset separata aliquid, per quod intelligeret illa si illa possent mouere animam, aut agere in illam, sed non possunt, quia non est

F per quid agant, nam non agunt, nisi per speciem sensibilem, & nõ est sensus, neque organum in substantia separata. superiora vero agunt in animam separatam, quia nata sunt influere in illam, & potest recipi influentia in illa, cũ sit a simili in simile, idest a spirituali in spirituale, & per illam influentiam actuatur anima separata, & ita seipsam cognoscit directe suam essentiam intuendo, & non cognoscet se a posteriori sicut nunc, quia nunc anima cognoscit obiectum materiale, & cognoscẽdo illud cognoscit se cognoscere, cum obiectum non attingat, nisi per cognitionem, & per istum actum cognoscit suam substantiam, scilicet se esse substantiam immaterialem, quia aiãs non posset intelligere, directe autem nemo potest

G cognoscere hic suam animam, quia non potest habere speciem sensibilem eius, sed anima separata directe seipsam tunc cognoscet cum actuata fuerit per lumen, & influentiam superioris substantiæ, & etiam actum suum directe cognoscet, essentia autem animæ pertinet ad genus substantiarum intellectualiũ, cum eundem modum habeat subsistendi licet sit infima omnium, nam omnes sunt subsistẽtes. Sic ergo aliqua substantiarum separatarum cognoscit aliam intuendo substantiam suam, idest suiipsius inquantũ in ea est quædam similitudo omnium substantiarum separatarum, sed tunc in hoc differt cognitio qua anima separata cognoscit substantias superiores, &

H alia quælibet separata cognoscit aliam, quia cum anima sit infima omnium substantiarum separatarum, magis distabit, & dissimilis erit cuilibet substantiæ separatæ, quam aliqua alia, ideo minus eam cognoscet, etiam anima separata cognoscit substantias separatas per hoc quòd recipit ab eis influentiam, omnis autem inferior intelligentia recipit naturaliter a superioribus, & tamen anima est infima omnium, ideo ipsa recipit ab omnibus. Et per hanc influentiã cognoscit quælibet substantia separata inferior superiorem intelligentiam, vel duæ intelligentiæ se inuicem intelligunt per lumen, & influentiam ab aliqua superiore vtraque, & quia quibuslibet duabus intelligentiis est aliqua superior vsquequo perueniatur ad

I primam, quæ est increata, poterunt quælibet duæ intelligentiæ se inuicem intelligere, & his duobus modis poterit anima quamlibet intelligentiam cognoscere, nam cum sit infima omnium potest a qualibet recipere, ideo per influentiam illam poterit illã cognoscere, etiam secundo modo, quia non est aliqua intelligentia creata in qua simul, & in anima non recipiatur influentia ab aliqua intelligentia superiori saltem a prima. Et ideo per illam communem influentiam poterit anima separata quamlibet aliam substantiam separatam intelligere, sed differt, quia per istos duos anima separata minus perfecte cognoscet substantias alias separatas, quam aliqua earum cognoscatur ab alia, eo quòd ipsa minus perfecte recipit influentiam quarumcunque intelligentiarum

K superiorum, quam aliqua alia. & hoc verum est totum quantum ad modum cognoscendi naturalem quem habet anima separata, nam quantum ad cognitionem ex gratia, scilicet inquantum erit beata, multæ animæ erunt supiores in cognitione multis Angelis, & forte omnibus Angelis, & ideo sicut Deum plenius cognoscent, ita & in ipso substantias quaslibet separatas perfectius intelligent, quam quæcunque alia substantia separata, licet illa secundum naturam sit excellentior animabus.

Ad argumenta dicetur in fine quæstione sequentis.

An vna anima separata cognoscet aliam. Quæst. DLXXXV.

SED quæretur an vna anima separata cognoscet aliam.

Dicendum, quòd non est dubium, nam cũ dictum sit, quòd anima separata cognoscit substantias separatas, & tamen anima quælibet separata est substantia separata, ergo quælibet anima separata poterit cognoscere aliam animam separatam.

Est tamen dicendum, quòd aut quæritur de cognitione naturali animæ, aut de cognitione per gratiam.

Si loquamur de secunda cognitione, quæ est tantum beatorum, planum est, quòd quælibet anima separata beata cognoscet alias animas separatas, siue beatorum, siue damnatorum, & actus eorum præteritos, & omnia accidentia circa ipsas ex conditione beatitudinis, quę dat plenam cognitionem.

Si accipiatur de cognitione naturali dicendum, quòd etiam hoc modo quęlibet anima separata cognoscit quamlibet aliam animam separatam. Et patet primo, quia Lucę 16. c. dicitur de Lazaro, & diuite, & diues cum esset in tormentis clamauit ad Abraham in cuius sinu vidit Lazarum, pater Abraham mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aquam &c. & tamen Abraham, & Lazarus non erãt nisi animę separatę, quia defuncti erant, vt colligitur eodem capitulo, & anima diuitis cognouit animam Abrahę, & Lazari, erat etiam anima diuitis separata cum esset diues mortuus, & cognouit illas cognitione naturali, quia diues damnatus erat, cum dicatur eodem capitulo, quòd erat in tormentis, sed damnati nullam gratiam habent, neque aliquid ex gratia, sed illud solum, quod est naturale, ergo cognitione naturali cognoscit vna anima separata aliam animam separatam.

Secundo patet, quia illi modi cognitionis quibus anima separata cognoscit superiores substantias videntur competere vni animę separatę respectu alterius. Et patet de primo, qui est per considerationem suę substantiæ, nam substãtia separata cognoscit aliã substantiam separatam per modum suę substantię s. inquantum quælibet substantia separata habet quandam alterius similitudinem, & quęlibet res est nata cognosci per suam similitudinem, sed quęlibet anima separata habet magnam similitudinẽ alterius, iõ quęlibet cognoscet alteram. De secũdo mõ, qui est p receptionẽ influẽtię dñt aliqui, ꝙ etiã cõperat animę separatę ad alterã animã. Sed nõ est verũ, quia influere non est, nisi superioris in inferiora naturaliter, & tñ oẽs animę sunt eiusdẽ gradus naturalis, quia sunt in eadẽ specie. Secus de intelligentiis, quia nulla est in eadẽ spẽ in qua alia, iõ sicut spẽs sunt naturaliter inæquales, & impossibile est duas esse ęquales, sed sunt, sicut numeri: ita nulla itelligẽtia est alteri ęqualis; vñ vna influit super alteram, sed animę oẽs sunt ęquales ſm naturam, iõ non põt vna influere super alterã. Sed obijcietꝰ, ꝙ vna est perfectior altera, cum vna sit habituata, & altera non, & differt inter eas, sicut differt inter sapiẽtẽ, & indoctũ. Dicẽdũ, ꝙ licet inter animas separatas maneat ista differentia, ita ꝙ vna anima fuerit hic perfecta multis habitibus cognitiuis, & maneãt oẽs illi in anima separata, & alia sit, q̃ nullũ habitũ habuerit, sicut eius, q defunctus est in vtero mr̃no, adhuc nõ poterit influere anima perfecta habitibus in aliam, quia influere est agere per intrinsecũ, & iõ pertinet ad perfectionẽ naturalẽ, & nõ ad cognitiuã. & licet istę duæ animę differãt per accidentalẽ perfectionẽ habituũ, tñ lumẽ earũ naturaliter est ęquale, & forte lumẽ illius animę, quę nullum

A habituũ habet est maius naturaliter, sicut vnus homo excedit alterum ingenio, & qui minus ingeniosus est magis tñ doctus est, quia qui est exercitatus docet eum, qui ingeniosior est, ideo non poterit anima magis docta influere in animam minus doctam, intelliget tñ magis, quam anima minus docta. Cum vero arguitur de docente, dicendum, ꝙ docens non agit intrinsece pertingendo ad animam, sed extrinsece reddendo ipsa obiecta intelligibiliora, vt cum aliquid per pauca verba est dictum est difficulter intelligibile, sed istud intelligibile foris est, ideo docens non agit intrinsece pertingendo ad intellectum, sed circa exteriora disponendo illa, & hoc potest facere,

B qui doctus est, s. vt sciat quale est intelligibile, & quali modo se habẽs, quod facilis mouebit intellectum, & capietur ab eo, & sic docẽtes prosunt auditoribus, sed docere interius pertingendo ad intellectum non potest, qui doctus est, sed solum ille, qui excellentior naturæ est per modum influxus luminis, & ista est actio naturalis, sed impossibile est minora, aut ęqualia agere, sed maiora, ideo necesse est, ꝙ illa, quæ in alterã influit sit maior, sed omnes animæ sunt ęquales secundum speciem, ergo vna anima non potest influere in alterã. Sed obijcietur, ꝙ vna anima possit influere in aliam, quia vna est excellentior alia secundum naturam, nam videmus inæqualia ingenia ho-

C minum, etiam sine doctrina vlla. Dicendum, ꝙ verũ est vnam animam esse alteri inæqualem, quia anima dicit quandam naturam, quæ communicatur corpori, & in ipsa sui vnione recipitur perfectius, aut imperfectius secundum conditionem materię, & ex illa capacitate materiæ terminatur anima in corpore, ita vt vna sit perfectior altera, & istam terminationem seruat semper anima, siue maneat in corpore, siue separata, quia non potest crescere, neque minui quantũ ad istũ gradum perfectionis naturalis. Secus de perfectione accidentali, quę est per doctrinam, aut inuẽtionem, per quæ anima habituatur, nam circa has perfectiones potest anima proficere, aut deficere.

Sed de illa inæqualitate perfectionis naturalis dicendum, ꝙ est parua cum maneret intra eandẽ spe-

D ciem, ideo non potest vna anima super alteram naturaliter influere lumen, aut species. Et patet, quia anima separata recipit species influxas a substantijs superioribus, & hoc, quia illę species habent innatas. Sed nulla anima separata quantumcunque maior alia habet species aliquas innatas, vel concreatas, ergo nulla anima separata potest influere super alteram, & non sufficit ad hoc illa parua inęqualitas, & sic iste modus secundus non est in animabus separatis adinuicem. De tertio modo dicendum, quòd est inter eos, quia quęlibet duæ animę separatę participant lumine alicuius intelligentię superioris, siue illa sit immediata eis, siue elongata, siue prima intelligẽtia, quia cum nulla intelligentia alia sit, quę non sit naturaliter maior omnibus animabus separatis, nulla

E intelligentia erit, quę non possit influere super quaslibet duas animas separatas, & ita per illud commune lumen, vel influentiam, quam participant duę animę separatę cognoscent seipsas, & ideo animę separatę cognoscunt se, sicut cognoscunt Angelos.

Sed dicendum, quòd animę separatę magis cognoscunt seipsas, quam cognoscant intelligentias. Et patet quantum ad vtrunque modum cognitionis, nam cognoscit vna intelligentia aliam per substantię suę modum, i. inquantum habet in se similitudinem alterius, & tñ quanto minus aliqua distant magis similantur, sed minus distat vna anima ab alia, quam a qualibet intelligentia, ideo plenius intelligit vna anima separata aliam, quam anima intelligentiam.

De

De secũdo modo idē patet, quia anima cognoscit aliam animam, vel intelligentiam per lumen commune, vel influentiam, quam ambæ recipiunt a superiori substantia, & tamē de ista influentia necesse est, ꝙ plenius participet intelligētia quæcũque, q̄ anima, iō magis illa intelliget tũc animā, q̄ intelligat ab anima, sed animæ recipiētes illā influētiā possunt ęqualiter recipere, vel quasi, iō ęqualiter se intelligēt, & ꝑ illud lumē receptum cũ nunquā sit maius, q̄ capacitas animæ, facilius vna anima cognoscet animā, quia propinquior ei est, quam aliā intelligētiā, quia illa est distantior, & ita apparet de cognitione animarũ separatarũ inter se, & de cognitionę intelligentiarum, & animarum adinuicem.

Ad primam rationem principalem in diuersum præcedenti quæstione, scilicet 584. & postponuntur hic consulto quia earum solutio aliqualiter pendet ex dictis ista quæstione. Quæst. DLXXXVI.

NVnc est respondendum ad argumenta facta in principio præcedentis q. Ad primum dicendum, ꝙ anima dum est coniuncta corpori non intelligit substantias separatas, & dum est separata intelligit illas naturaliter, vt ostensum est supra, & tamen non sequitur, ꝙ sit perfectior anima separata, quam coniuncta licet intelligat substantias separatas, cum non sit in hoc tota perfectio animæ. Dicēdũ tñ, quòd anima, aut consideratur, vt forma, & pars, aut vt intelligens, si primo modo est perfectior coniuncta, q̄ separata, quia coniuncta est forma in actu, & separata non est forma, nisi in potentia, & est, vt pas extra totum, & ideo necesse est, vt desit ei aliqua perfectio, q̄ in toto habere possit. Si consideretur secundo modo dicendum, quòd adhuc simpliciter accipiendo perfectior est anima coniuncta, q̄ separata, eo ꝙ coniuncta perfectius intelligit, s. singula, & distincte, anima aũt separata non intelligit singula distincte, sed confuse, cũ per influentiā substantiarũ separatarum recipiat anima spēs vniuersales, ex quibus non potest se applicare ad particularia, nisi confuse, & iō anima propter perfectionē in habitibus scientię vnitur corpori, non est tñ incōueniēs, ꝙ quātũ ad aliquid anima separata habeat perfectiorē intellectionē, s. quia intelligit substantias separatas quas nō intelligit anima coniuncta, & hoc fit, quia dũ coniuncta est impeditur recipere influentiā a superioribus ꝑ alligationē ad sensus, & nō recipit eā, vel recipit raro, & imꝑfecte, sicut fit in dormiētibus, & in amentibus dũ separata est recipit illam, & tñ ista receptio illius influentię nō reddit animā simpliciter perfectiorē in intelligendo, q̄ sit dũ coniũcta est, ēt si non intelligat tũc substātias separatas. Ad secũdũ dicendum, ꝙ cognoscit anima separata substātias separatas, & omnis anima cognoscit illas, & nō loquimur de cognitione ꝑ gratiā, quia illa nō est cōmunis omnibus, ēt ſm illā cognitionē nō est talis modus cognoscēdi qualis supra positus est, sed cognoscũt oīa in verbo, vñ & q̄dā animæ separatæ plenius cognoscũt substātias separatas, q̄ cognoscant ab eis, sed cognoscũt naturali cognitione, i. cōmuni, iō tam beatis animabus, q̄ dānatis cōuenit. Cũ vero arguitur, ꝙ ēt cōpeteret hic, dicēdũ, ꝙ non cōpetit, quia tollit per alligationem ad sensus. Et cũ dr̄, ꝙ si esset naturalis ista cognitio non impediretᷣ per vnionē animę ad corpus, quæ vnio est naturalis, dicēdũ, ꝙ non est naturalis animę inquātũ est aīa humana, q̄a tũc teneret argumētũ, sed est naturalis inquātũ est separata, vel vnita corpori, quod est ei totaliter subiectũ, iō quādiu alteri corpori alligata fuerit, nō est sibi naturale cognoscere substātiā separatam, sed potius impedit in cognitione eius. Ad tertiũ dici pōt vno modo, ꝙ non est fęlicitas, vel pfectio maxima animę humanę in cognitione substātiarum separatarũ, accipiēdo sicut Philosophi acceperũt, q̄a illa leuis cognitio est, & nō pōt aliquē fęlicitare, vnde perfectior est cognitio, q̄ habet hic aīa cōiũcta accipiēdo ex sensibus, & nō cognoscēdo substātias separatas, q̄ cognitio, q̄ habet cũ est separata naturaliter de substātijs separatis, & iō licet separata existēs, i. etiā si nũquā corpori vniretᷣ posset cognoscere substātias separatas, melius est ei vniri corpori, & nō cognoscere illas. Aliter pōt dici, & verius, ꝙ non est perfectio, & fęlicitas aīę humanę in cognitione substantiarum separatarũ, sed solũ in cognitione vnius substātię separatę, i. primę, quia cętera qualitercũque intelligant non beatificāt, sed adhuc cognitio primę Intelligentię nō beatificat, si sit cognitio naturalis, qualem hñt oēs intelligētię ā beatę, q̄ dānatę, quia ista est ꝑ speciē cōcreatā, vel per influentiā luminis ab ipsa prima intelligentia, aut per similitudinē remotā cuiuslibet intelligētię ad primā, & isti modi manifestāt primā intelligētiā multũ imperfecte, iō per talē cognitionē nemo beatificatur, sed cognitio, quæ est per essentiā beatificat, scilicet quando prima intelligentia a qualibet alia per essentiam suam videbitur, ita, ꝙ essentia erit medium cognoscendi, & non aliqua species, & ista est cognitio perfecta in qua est fęlicitas, & hæc cognitio non habetur ab aliqua intelligentia naturaliter, quia cognoscere per essentiam est superius ad naturalem conditionem cuiuslibet intelligentię, sed habetur cognitio ista per gratiam, scilicet quia vult prima Intelligentia seipsam sic communicare, & hoc non fit sine meritis præuijs, meritum autem consistit in operatione, & non in intellectione, ideo animæ humanæ ad perueniendum ad cognitionem primę intelligentię per essentiam, non disponuntur per cognitionem naturalem ipsius præcedentem, sed magis per operationes bonæ voluntatis quibus ei se subdunt, & ad hoc magis conuenit vniri corpori, in quo plura merita habere potest anima per bonos actus quibus se exercuerit, quam separatam esse, ideo ad pefectionem animę magis facit vniri corpori, quam separatam manerę in sola naturali cognitione animæ separatæ.

Ad quartum dicendum, quòd anima separata cognoscit substantias separatas, & non per essentias earum propter rationem dictam, neque per propriam essentiam, sed cognoscit per speciem cuiuslibet earum, & similitudinem.

Dum autem arguitur de specie, quòd non possit abstrahi species ab intelligentia, quia est simplex, dicendum, quòd non est species abstracta, per quam cognoscit anima separata intelligentiam, sed est species impressa.

Pro quo sciendum, quòd non dicitur cognosci per speciē abstractā a re cognoscibili q̄cq̄d cognoscit ꝑ speciē, sed qñ spēs, per q̄ res cognoscit est immaterialior, q̄ res cognoscibils dr̄ abstracta, qñ vero res cognoscibilis est simplicior, vel immaterialior, quā spēs dr̄ spēs impressa, & nō abstracta. Rō prędictorũ est, quia spēs ꝑ quā fit cognitio dēt esse ſm condōnē cognoscētis, & cōueniēs ei ꝓportionaliter in simplicitatis gradu, quia aliàs non posset per illam cognoscere, aut valde imperfecte cognosceret, & ideo necesse est, quòd si intelligibile sit materialius, quam intelligens sit species abstracta, quia simplicior est species in intelligente, quam in re intellecta, & ob hoc quādo aīa intelligit corporalia semper intelligit ꝑ speciē abstractā, cũ vero intelligibile est simplicius q̄ intelligēs, si spēs esset abstracta adhuc esset simplicior quā intelligibile

intelligibile ipsum, ideo multum distaret a cõditione animę, & non intelligeret conuenienter anima per talem speciem, ideo oportet quòd species illa sit minus simplex quàm res intelligibilis, vt animæ conueniat, vel intelligenti. non igitur potest esse abstracta, sed vocatur impressa, & dicitur species abstracta quãdo virtus intelligentis abstrahit rei speciem a sua conditione, vt fiat ei conueniens, denudando ipsam a cõditionibus non conuenientibus intellectui, & sic fit circa phantasmata, quæ sunt species rerum materialium, & materialiter repręsentant: nam intellectus, qui est immaterialis non potest recipere speciem materialem, neque actuari per illã: ideo intellectus agens per vim suam remouet conditiones materiales illustrando phantasma, & causat speciem intelligibilem immaterialem, & quia hoc modo trahitur res extra conditionem suam eleuando rem vltra se dicitur abstrahi, quia abstrahi est a se trahi: imprimi speciem est in aliquo poni, vel figi, id autem quod in alio figitur est, vt simplicius eo, quia habet rationem partis, vel formæ respectu eius in quo est, vel fixum est: & quia species rei simplicioris respectu intelligentis minus simplicis non indiget remoueri a conditionibus suis cum sit simplicior re intelligente, immo non potest remoueri, non potest dici abstrahi, sed infigitur, quia existens simplicior recipitur in intellectu velut in re minus simplici. Et dicitur impressa, quia non accipit illã intelligens, sed res intelligibilis causat illam in intelligente, sic enim semper dictum est supra, quòd anima separata intelligit substãtiam separatam per speciem receptam ab illa, idest, quam influit substantia separata in animam, & sic sine abstractione intelliguntur substantiæ separatæ naturaliter ab anima, & idẽ modus est quantum ad omnes intelligentias inferiores respectu superiorum, quia intelligunt illas, & nõ potest esse ibi abstractio speciei, sed impressio, quia superiores sunt semper simpliciores, & magis a conditionibus materiæ remotę, & isto modo omnes intelligentię quantum ad materialem cognitionem Deũ intelligunt per speciem impressam, & nõ per abstractam, quia Deus est omnibus entibus simplicior, ideo necesse est speciem intelligibilem per quã intelligitur minus simplicem esse eo, & consequenter nõ poterit abstrahi, cũ ipsa quoque simplicior sit intelligẽte, & potius indiget contrahi magis ad conditionem materiæ quàm abstrahi.

Ad quintum dicendum, quòd verum est, quòd intelligit anima separata intelligentias, & non per sensum cum non maneat in ea sensus, neque intelligentia sit sensibilis, sed per intellectũ. Et cum obijcitur, quòd intellectus non est singularium, dicendum ꝙ accipitur singulare pro indiuiduo, vt est indiuiduum distinctum per materiam, vel habens materiam, sed singulare prout est incommunicabile non repugnat intellectui, quia ipse intellectus est singularis cum sit actu existens, species quoque per quam fit intellectio est singularis, quia est ad causatum, & receptum in intellectu possibili. Sed omnia ꝑducta, & recepta sunt singularia, vel particularia, ergo species singulares sunt, vel indiuiduę, cum sint in intellectu, & ita cum intelligens sit indiuiduum, & quo intelligitur, nõ repugnat intelligibile esse, indiuiduum prout materiã habet repugnat intellectui, quia intellectus est aliqd immateriale, ideo omne intelligibile debet esse immateriale, i. ꝙ non habeat materiam partem sui, neq; cõditionem materię habeat, sed indiuidua, vel singularia naturalia habent materiam, & conditiones materiales, ideo non sunt singularia pertinentia ad intellectum, sed vniuersalia, quę sunt abstracta a conditionibus materię signatę: cum tamen inuenientur aliqua

A singularia sine materia, & conditionibus materię nõ minus sũt illa intelligibilia quàm vniuersalia. Sic aũt est de substantijs separatis, quæ singulares sunt, & immateriales, ideo intelligibiles sunt, & adhuc potius intelligibiles quàm vniuersalia rerum naturalium, quę non sunt immaterialia nisi per abstractionem a materia signata, non autem a materia simpliciter cum dicant essentiam compositam.

Ad sextum dicendum, quòd anima, vel intellectus possibilis animę potest intelligere Angelum, & tamẽ imaginatio non potest cognoscere intellectum possibilem, quia Angelus est intelligibilis, sed intellectus possibilis non est imaginabilis, cum nõ habeat speciẽ sensibilem. Cum autem dicitur de distãtia Angeli ab

F intellectu possibili dici potest vno modo, ꝙ intellectus possibilis, & Angelus magis differunt secundum naturam quàm imaginatio, & intellectus possibilis, cũ intellectus possibilis, & imaginatio sint eiusdem animæ, & intellectus, & Angelus non sint eiusdem speciei, & tamen magis distant secundum proportionem intellectus & imaginatio quàm intellectus possibilis, & Angelus, & patet, qa inter intellectũ, & Angelum est quędam proportio, qua põt intellectus intelligere Angelum, & sic attingit illum, inter imaginationem aũt, & intellectũ nulla est proportio attingentię, quia non potest concipere imagitatio intelle-

G ctum, sed operatio magis sequitur ad similitudinem secundum proportionem quàm ad similitudinẽ secundum esse, ideo intellectus potest Angelum intelligere, sed non imaginatio intellectum.

Aliter potest dici, ꝙ magis distat imaginatio ab intellectu secundum naturam quàm Angelus ab intellectu, sed secundum subiectum magis distat Angelus ab intellectu: nam intellectus hominis, & intellectus Angeli conueniunt secũdum rationem formę intellectiuę, & intelligibilis: nam vterque est intellectus, & est quo intelligitur, & vterq; est res intelligibilis immaterialis, sed intellectus, & imaginatio non conueniunt in ratione formę, quia non conueniunt ambo ad rationem intellectiui, neque intelligibilis, ꝙ vero conueniant in subiecto non facit cõuenire in natura: nam albedo, & fęlicitas in Sorte sunt vnum subiecto,

D & tamen magis conueniunt in natura albedo Sortis, & Platonis, qui nõ sunt idem subiecto, sed idem specie, albedo autem, & fęlicitas, quę sunt idem subiecto in Sorte differunt plus quàm specie, immo plus quã genere immediato; & tamen quantum ad operationẽ magis facit similitudo in forma, quę est principium operationis, quàm similitudo in subiecto, quod non est principium operationis, ideo intellectus possibilis potest intelligere Angelum, licet imaginatio nõ possit cognoscere intellectum potentialem.

Ad septimum dicendum, quòd talis est habitudo intellectus ad verum qualis voluntatis ad bonum, & ideo si põt totaliter voluntas deordinari a bono, ita

E vt nullum bonum velit, poterit intellectus totaliter deordinari a vero, vt nullum verum intelligat, sed nõ potest vnquam voluntas tantum deordinari a bono, vt nullum bonum velit, ergo neque intellectus deordinabitur, vt nullum verum intelligat. Et cum dicitur de damnatorum voluntate, quòd est deordinata a bono.

Dicendum, quòd non est deordinata ab omni bono, cũ bonum velit, sic dicit Diony. 4. ca. de di. no. ꝙ dęmones ipsum bonum, & optimum concupiscunt esse viuere, & intelligere, cuã fęlicitatẽ in vniuersali concupiscunt, vt ostensum est supra. Sed ipsum verũ summum bonum non cõcupiscunt, & cętera bona, quæ appetunt non ordinant in illud, & quantum ad hoc voluntas damnatorum peruersa est, quia nequę ipsum

ipsum summum bonum cupiunt, neque cętera bona ad illud ordinant, nihil tamen prohibet hoc quin multa bona velint, ita & intellectus eorum deordinatus est, quia verum primum non intelligunt, scilicet, Deum per essentiam, cuius visione beati essent, licet multa alia vera intelligant,& ita damnatorum animę possunt substantias separatas intelligere,cũ tamen nõ intelligant Deum, & cum hac intellectione manet deordinatio appetitus ipsorum,& voluntatis.

Ad octauum dicendum, quòd viuentes sunt propinquiores beatitudini quàm damnati,cum damnati sint impossibiles ad beatitudinem, viuentes autẽ quicunque sint possunt esse beati. Cum vero dicitur, ꝙ in cognitione substantiarum separatarum sit vltima beatitudo hominis, dicendum quòd aliqui Philosophi hoc voluerunt, sed falsum est, quia non consistit beatitudo in intellectione alicuius substantię, vel rei nisi primę Intelligentiæ,quia cum beatitudo sit summum bonum,oportet quòd consistat in summo bono,& quia illud est intelligibile, & non materiale, & debet apprehendi secundum intellectum, & intellectus obiectum est verum,oportet quòd excedat omnia in ratione veri, & ita sit summũ verum : in cognitione, ergo illius summi veri, quod est summum bonum,consistit solum beatitudo,non autem in cognitione aliquarum aliarum rerum. Sic dicit Aug. in lib. confes. loquens ad Deum, s. beatus est, qui te nouit & si alia nesciat, s. creaturas, infęlix autẽ est si illa sciat te aũt ignoret, qui autẽ te, & illa nouit non propter illa beatior, sed propter te solũ beatus, ergo licet animę damnatorum cognoscant substantias separatas non sunt beati,vel magis accedentes ad beatitudinẽ quam nos, qui illas nescimus, cum non consistat beatitudo in cognitione illarum, sed potius sunt totaliter distãtes a vera beatitudine, quæ est in cognitione Dei ad quam nos peruenire possumus, illi autem non possunt.

Ad nonum dicendũ, quòd anima separata cognoscet intelligentias, & vere cognoscet illas per modũ substantię suę, idest, sicut seipsam, s. per similitudinẽ aliarum quam aliquo modo in se inuenit. Et cũ dicitur, ꝙ non intelliget seipsam, ergo neque substantias separatas, dicendum ꝙ seipsam intelliget, non tamen sicut nunc, quia nunc per phantasmata se intelligit, non quasi aliquod phantasma sit repræsentans illam, sed quia ex cognitione aliarum rerum habente originem ex phantasmate cognoscit anima seipsam : nam obiectum habens phãtasma directe cognoscit, & per obiectum cognoscit actum intelligendi, & per actũ intelligendi cognoscit seipsam, tunc vero nõ cognoscet a posteriori, & ex phantasmate, sed cognoscet se directe suam essentiam intuendo, cum iam non hẽat aspectum inclinatum ad inferiora, sed aspectum absolutum, vt supra dictum est, & ita cum seipsam directe cognouerit intelliget alias intelligentias per modum substantię suę, idest, per similitudinem suam.

Ad decimum dicendum, quòd animę separatę, & omnes intelligentię habent modũ cognoscendi quo ex magis notis veniunt ad minus nota, & ita prius, & magis cognoscunt, quæ sunt magis nota simpliciter, vnde magis cognoscunt intelligẽtias alias, idest, quęlibet intelligentia omnes intelligentias quã res sensibiles, quæ sunt minime cognoscibiles, & tamẽ substantiam, vel intelligentiam primam nõ maxime cognoscunt, quia quantum ad illam est quędam ratio diuersitatis, vnde non solum animę separatę, sed etiã, neque alię intelligentię cognoscunt primam Intelligentiam per essentiam, & ratio est ex diuersitate naturę: nam sicut substantię purę spirituales differunt a rebus materialibus, ita & prima intelligẽtia differt ab

F omnibus alijs intelligentijs, & apparet, quia in rebus materialibus tria inueniuntur quorum vnum nõ est aliud, scilicet, indiuiduũ, quidditas siue natura speciei, & esse. Nõ enim est indiuiduum ipsa quidditas, quia non possumus dicere, quòd homo sit humanitas, & ratio est, quia homo addit aliquid reale supra humanitatem: nam dicit humanitas sola principia speciei, & non nominat aliquam materiam signatam, vel signationem materię, homo autem, scilicet, Sortes dicit principia speciei, idest, corpus & animam rationalem, & addit vltra signationem materię per quã differt Sortes a quolibet alio indiuiduo, & tamen in humanitate non differunt Sortes, & Plato, aut alia indiuidua : similiter, & humanitas non est esse hominis,
G quia esse simplex est, & est actus essentię, ipsa vero qd ditas est composita, & a fortiori indiuiduum non est ipsum esse, quia indiuiduum est magis compositum quàm quidditas, esse vero simplex.

Item patet, quòd necesse sit realiter distingui esse a quidditate, & indiuiduo : nã si quidditas esset realiter ipsum esse, quidditas per se esset, & non acciperet esse in aliquo, & tamen quidditas accipit esse in supposito, quia aliàs quidditas non est nisi in esse obiectiuo, ergo quidditas non est esse cum ei adueniat esse. Item si quidditas esset ipsum esse sicut ęternũ est humanitatem esse humanitatem, ita esset ęternũ humanitatem esse, & tunc humanitas non potuisset incipere esse, sed falsum est, quia per creationem cępit
H esse non quòd ipsa sit terminus creationis, sed quòd est indiuiduo concreata, ergo humanitas non est ipsum esse.

Item nõ est indiuiduum ipsum esse, quia tunc homo quilibet esset immortalis : nam sicut Sortes non potest non esse Sortes, idest, quòd sit, & nõ sit Sortes ita non posset Sortes se non esse, & ita necesse esset Sortem esse, & hoc esset Sortem esse immortalem, quod falsum est.

Item non potuisset Sortes creari, sed esset ab ęterno, quia cum Sortes esset, suum esse nunquam aduenisset ei esse, & ita nunquam incepisset esse, sed quod non incipit esse non creatur, ergo Sortes non est
I suum esse.

De substantijs separatis secus est, quia ibi nõ distinguuntur hęc tria, idest, indiuiduum, & quidditas, & esse, sed solum quidditas, & esse.

Primum, idest, quidditas non distinguitur ab indiuiduo, quia cum non sint istę substantię compositæ non recipitur natura speciei in aliqua materia signata per quam indiuiduetur, ideo quidditas speciei subsistens per se, & est ipsum indiuiduum, vnde non distinguitur in eis quidditas, & habens quidditatem, sed tamen distinguitur in eis esse, & quidditas, quia si qd ditas, & esse idem esset, nõ esset communicatum eis esse, & ideo per se essent, & essent de necesse esse, ideo non potuissent creari: nam in creatione eorum nihil communicaretur, cum nõ accipiat esse quidditas
K in indiuiduo, quia non distinguuntur, & rursus non communicatur esse quidditati si essent idem, ideo nihil fieret circa istas substantias, vnde nõ possent creari, etiam quia essent ęterni: nam id, quod ab altero non separatur ęternum est, sicut ęternum est triangulum habere tres angulos duobus rectis ęquales, quia nemo potest istud a triangulo separare, a fortiori ergo si quęlibet intelligentia esset suum esse, non posset separari esse ab intelligentia, & consequenter illa esset ęterna, quod falsum est, ideo distinguuntur in intelligentia esse, & quidditas, vel esse, & habens esse.

De Deo secus est, quia in eo nihil horum distinguitur, & ideo quidditas, indiuiduum, & esse idem

sunt,

A sunt, de quidditate, & indiuiduo planum est, quia si in substantijs separatis non distinguuntur hęc, a fortiori non distinguentur in Deo.

Secundo quia distinctio indiuidui, & quidditatis est, quia natura speciei recipitur in aliqua materia signata, & signatio materiæ est aliquid vltra quidditatem, & facit differre indiuidua numero sub eadem specie, sed signata materia solum est in compositis: Deus autem est summe simplex, immo solus vere simplex, ergo nō erit ibi materia, neque distinctio indiuidui, & quidditatis.

Rursus non distinguitur esse, & quidditas in eo, & istud est speciale ei, quia si distinguerentur, oporteret quòd vnum adueniret alteri, & tunc cum aliquando aduenisset, non esset Deus ęternus.

B Secundo quia si esse, & quidditas distinguerentur realiter, oporteret quòd ista distincta aliquis coniunxisset, sed nemo est, qui coniungere possit, quia tunc erit Deus vere factus, aut creatus cum esse sit ibi communicatum, ergo esse non differt in eo a quidditate.

Tertio quia aliquis esset prior Deo: nam ille, qui coniunxisset ista duo distincta, scilicet, quidditatem Dei, & esse pręcederet Deum: nam Deus non esset ante esse sibi communicatum, & ita non esset iste Deus, sed ille, qui pręcederet eum.

Quarto quia si in Deo distingueretur esse, & quidditas non posset esse antequam vnirentur hęc, & nō C possent ab aliquo vniri, quia non potest aliquid præcedere Deum, & consequēter nunquam possent vniri, quia Deus non posset ea vnire cum nondum esset antequam haberet esse, & ideo impossibile fuisset Deum esse, & consequenter nihil esset, quia non potest aliquid aliorum esse nisi causa pręcedente, necesse est, ergo ad hoc, quòd omnia ponantur sicut sunt, quòd Deus non habeat esse, & quidditatem distincta, & tunc per se erit, & ęternus erit, & nullo priori indigebit, & non sequitur aliud inconueniens. Et sic apparet habitudo horum, quia in rebus materialibus distinguuntur hęc tria, idest, quidditas, indiuiduum, & esse, in substantijs separatis distinguuntur duo, idest, quidditas, & esse, in Deo autem nihil istorum distinguitur ab alio, & tunc apparet differentiæ ratio in cognoscendo, quia sicut nos cognoscen- D do res materiales cognitione naturali non possumus cognoscere substantias separatas, quia non est in illis talis modus essendi qualis in rebus materialibus, vt dictum est, ita & substantiæ separatæ cognoscendo seipsas non possunt cognoscere essentiā Dei naturali cognitione, quia non est talis modus essendi Dei qualis substantiarum separatarum, vt dictum est, cognoscent ergo animæ separatæ substantias separatas veniendo a magis notis per se ad minus nota ordine naturæ, & tamen non cognoscent Dei essentiam, quę est maxime cognoscibilis propter rationem supra positam.

Ad vndecimum concedendum, quòd multum deficienter est impressio superioris substantię in anima, & quanto fuerit altior tanto est magis deficien- E ter impressio eius in anima, quia magis distat ab ea, & minorem similitudinem illius habet, & tamē ex hoc non sequitur, quòd anima separata non intelligat substantias separatas, sed quòd deficienter, & imperfecte intelligat, & verum est, quòd quantum ad naturalem cognitionem imperfecte cognoscit anima separata intelligentias.

An anima separata cognoscat omnia naturalia. Quæst. DLXXXVI.

QVAERETVR an anima separata cognoscat omnia naturalia. Aliqui dicunt, quòd non, quia dicit Aug. ꝙ dęmones multa cognoscunt per experientiam longi temporis, quod quidem non habet anima per experientiā saltem mox, vt fuerit separata, cum ergo dęmon sit perspicacioris ingenij quàm anima, quia data naturalia manent in eis clara, & lucida, vt dicit Diony. 4. c. de di. no. videtur, ꝙ cum dęmones experientia longa indigeant ad multa cognoscēdum, ꝙ animę separatę nō possint omnia cognoscere. Secundo quia animę quādo sunt vnitę non cognoscunt omnia naturalia, si ergo separatę cognoscunt illa videtur, ꝙ post separationem acquirunt istam scientiam omnium naturaliū, sed aliquę animę habuerunt hic sciētiam aliquarum rerum naturalium acquisitam, ergo post separationē habebunt prędictę aīę earundē rerum duplicem sciētiam, s. vnam acquisitam hic, & aliam post separationem, quod videtur impossibile, quia duæ formę eiusdem speciei nō possunt esse in eodem subiecto. Tertio quia nulla virtus finita potest super infinita, quia non se potest extendere plus quàm est, sed virtus animę est finita, quia etiam essentia eius finita est, ideo & virtus, & operatio animę erit finita, sed naturalia intelligibilia sunt infinita, quia species numerorū, & figurarum, & proportionum infinitę sunt, ergo nulla anima separata cognoscit omnia naturalia.

Quarto qa omnis cognitio fit per assimilationem cognoscentis, & cogniti, sed impossibile videtur, quòd anima separata cognoscat naturalia, immo quòd nullum naturale cognoscat.

Quinto quia intellectus possibilis in ordine intelligibilium se habet sicut materia in ordine formarum sensibiliū, scilicet, quia sicut materia omnia recipit, & de se nihil habet, ita & intellectus possibilis omnes formas intelligibiles recipit, & de se nullam habet, sed materia prima secundum vnum ordinem nō est receptiua nisi vnius formę, ergo cum intellectus separatus non habeat nisi vnum ordinem, cum non trahatur ad diuersa per sensus, videtur quòd nō possit recipere nisi vnam formam intelligibilem, & ita non potest cognoscere omnia naturalia, sed vnum tantū.

Sexto quia ea, quæ sunt diuersarum specierum nō possunt vni, & eidem esse similia secundum speciem, cognitio autem fit per assimilationem speciei, cum ergo in naturalibus sint multę species rerum dissimilium, nō poterit vna anima separata cognoscere omnia naturalia.

Septimo quia si animę separatę cognoscunt omnia naturalia, oportet quod in se habeant formas omnium naturalium quātum ad genera sola, & species, & non quantum ad indiuidua, aut etiam quantū ad indiuidua. Si primo modo videtur, quòd multa deficiant de naturalibus, quia indiuidua plurima sunt, immo videtur, ꝙ taliter cognoscēs nullum naturale cognoscit, quia naturale nō pōt abstrahi a motu, & materia sensibili, quia iā desineret esse naturale, hoc aūt soli indiuiduo competit, quia illa habent materiam sensibilem, ergo non cognoscent animę separatę res naturales nisi cognoscant indiuidua.

Si secundo modo non poterit stare, quia indiuidua sunt infinita, si ergo cognosceret omnia indiuidua haberet infinitas similitudines in actu, quod est impossibile, non ergo cognoscit anima separata omnia naturalia.

Sed dicetur forte, quòd in anima separata sunt solum similitudines generum, & specierum, & illæ nō sunt

ſunt infinitę ſimilitudines, vel formę, & applicãdo il-
las ad particularia poterit cognoſcere anima omnia
particularia. Sed non ſtat, quia talis applicatio nõ po-
teſt fieri niſi ad indiuidua, quæ iam ſunt nota; nam ſi
ſcio, quòd omnis mula eſt ſterilis, non poſſum appli-
care iſtud vniuerſale niſi ad hanc mulam, vel illam
quam cognoſco, & ideo neceſſe eſt, quòd cognitio
de hoc particulari pręcedat ad applicationem vniuer-
ſalis ad particulare, & ita non poterit fieri applicatio
niſi ad particularia, quæ iam ſunt nota, vnde prædicta
applicatio non eſt cauſa cognitionis illorum indiui-
duorum, quæ non erant prius nota, vnde nullum par-
ticulare poteſt cognoſci ab anima ſeparata per talem
applicationem, & ſic ſi ſolum generum, & ſpecierũ
ſint ſpecies in anima ſeparata nullum particulare co-
gnoſcet, & ita non cognoſcet omnia naturalia.

Octauo quia vbicunque eſt cognitio ibi eſt ordo
cognoſcentis ad cognitum, ſed animę damnatorum
nullum ordinem habent, quia dicitur Iob. 10. cap. vbi
nullus ordo, & accipitur de inferno, ergo animæ dã-
natorum non ſolum non cognoſcunt naturalia, ſed
etiam nihil cognoſcunt.

Nono quia Aug. dicit lib. de cura agenda pro mor-
tuis, quòd animæ mortuorum ibi ſunt vbi ea, quæ
hic fiunt omnino ſcire non poſſunt, naturalia tamen
ſunt, quę hic fiunt, ergo non poſſunt animę defuncto-
rum ſcire naturalia.

Decimo quia omne, quod eſt in potentia reduci-
tur per id, quod eſt in actu, manifeſtum eſt, autem ꝙ
anima humana quandiu eſt vnita eſt in potentia om-
nium, vel plurium eorum, quæ naturaliter ſciri poſ-
ſunt, non enim omnia ſcit actu, ergo ſi poſt ſeparatio-
nẽ ſcit omnia naturalia, oportet ꝙ reducatur per ali-
quid in actum, hoc autem non videtur eſſe niſi intel-
lectus agens, quo eſt omnia facere, vt dicitur 3. de ani-
ma, ſed per intellectum agentem poteſt reduci ani-
ma in cognitionem omnium intelligibilium, quæ nõ
intellexit hic, quia Ariſto. 3. de anima comparat intel-
lectum agentem lumini, & phantaſmata comparat
coloribus, ſed lumẽ non ſufficit ad faciendum viſum
eſſe in actu omnium viſibilium niſi colores adſint,
ergo neque intellectus agens poterit facere intellectũ
poſſibilem in actu omnium intelligibilium, cũ phan-
taſmata adeſſe nõ poſſint animę ſeparatę, quę organa
nõ hẽt, & ita aĩa ſeparata nõ intelliget oĩa naturalia.

Vndecimo aliquis ad hoc dicet, quòd reducetur
intellectus poſſibilis in actum omnium naturalium
ſcibilium, non per intellectum agentem, quæ eſt vir-
tus animę, ſed per aliquam ſubſtantiam ſuperiorem
anima, & ita omnia naturalia intelliget.

Sed rurſus dicetur, quòd non ſtat, quia quando ali-
quis reducitur in actum per agens extraneum, quod
non eſt ſui generis reductio non eſt naturalis, ſicut ſi
aliquod ſanabile ſanetur per artem, vel per virtutem
diuinam, erit ſanatio illa artificialis, vel miraculoſa, &
non naturalis, niſi quando ſanatio fit per principium
intrinſecum. Proprium aũt agens, & connaturale re-
ſpectu intellectus poſſibilis humani eſt intellectus
agens, non ergo erit cognitio naturalis, quæ non fit
per intellectum agentem tanquam per principiũ, ſed
cognitio intellectus poſſibilis per agentem in anima
ſeparata non ſe poterit extendere ad omnia naturalia
vt dictum eſt, quia non poteſt per illum reduci niſi
quantum ad ea quorum ſunt phantaſmata, ſi autem
fiat illa reductio per aliquam ſubſtantiam ſuperiorem
non erit illa reductio naturalis, quia non fit per prin-
cipium intrinſecum, & ideo non conueniret omni-
bus animabus ſeparatis, quia non conueniunt omnes
illę niſi in eo, quod naturale eſt.

Duodecimo, quia ſi anima ſeparata reducatur in
F actum omnium naturaliter intelligibilium, aut redu-
cetur per Deum, aut per Angelum, quia cum Ange-
lus non ſit cauſa naturę ipſius, ita neque naturaliter
cognitio animę erit per actionem Angeli. Neque ẽt
videtur, quòd fiat a Deo, quia licet Deus hoc poſſit,
tamen inconueniens eſt, quòd Deus damnatis tantã
gratiam faciat, vt eis per ſeipſum det cognitionem
omnium naturaliũ, ergo videtur, quòd anima ſepa-
rata non cognoſcat omnia naturalia.

Tredecimo quia vltima perfectio vniuſcuiuſque
exiſtentis in potentia eſt, vt reducatur in actum quan-
tum ad omnia, ſecundum quæ eſt in potentia, ſed in-
tellectus poſſibilis humanus nõ eſt in potentia natu-
rali niſi omniũ intelligibilium naturalium, i. quæ na-
G turali cognitione intelligi poſſunt, ſi ergo anima ſepa
rata intelligit omnia naturalia, videtur ꝙ omnis ani-
ma ſeparata ex ſola ſeparatione habeat ſuam vltimã
perfectionem, quę eſt fęlicitas, fruſtra ergo alia admi-
nicula quærentur ad fęlicitatẽ ſi ſola ſeparatio animę
a corpore põt hoc præſtare, ſed hoc abſurdũ eſt, ergo
non cognoſcit anima ſeparata omnia naturalia.

Quartodecimo quia ad ſcientiam ſequitur dele-
ctatio, ſi ergo omnes animę ſeparatę cognoſcunt
omnia naturalia, videtur ꝙ animæ damnatorum ma-
xime gaudio perfruantur, & hoc eſt inconueniens,
quia damnati nullum gaudium habere debent, ergo
non cognoſcunt damnati omnia naturalia.

Quintodecimo quia ſuper illud Iſa. 64. Abraham
H pater noſter neſciuit nos, dicit Glo. & eſt Auguſt. ne-
ſciunt mortui etiam Sancti quid agant viui etiam eo-
rum filij, ſed ea, quę inter viuos hic aguntur ſunt na-
turalia, ergo animę ſeparatę neſciunt omnia natura-
lia, ideſt, non cognoſcunt omnia.

Alij dicunt, quòd animę ſeparatę cognoſcunt om-
nia naturalia, quia anima ſeparata intelligit ſubſtãtias
ſeparatas, ſed in ſubſtantijs ſeparatis ſunt ſpecies om-
niũ naturalium, ergo anima ſeparata cognoſcit om-
nia naturalia.

Sed dicunt aliqui, quòd non eſt verum, quia qui vi-
det animam ſeparatam non eſt neceſſe, quòd videat
omnes ſpecies in intellectu eius exiſtentes, & ita non
intelliget omnia naturalia anima ſeparata, licet vi-
I deat ipſam intelligentiam in qua ſunt ſpecies om-
nium naturalium.

Sed obijcitur, quia dicit Gregorius 4. Dialo. quid
eſt, quod non videant, qui videntem omnia vident?
ſicut ergo qui videt Deum videt omnia, quę videt
Deus, ita qui videt Angelum videbit omnia, quæ vi-
det Angelus. Tertio quia anima ſeparata cognoſcit
ſubſtantiam ſeparatam inquantum eſt intelligibilis,
ita & ſpecies in intellectu eius exiſtens eſt intelligibi-
lis, ergo anima ſeparata non ſolum intelligit ſubſtan-
tiam ſeparatam, ſed etiam ſpecies intelligibiles in ipſa
exiſtentes, & ita intelliget omnia naturalia cuius ſpe-
cies ſunt in ſubſtantia ſeparata.

Quarto quia in intellectu in actu eſt forma intelli-
K gibilis, & eſt vnum cũ intelligẽte, ſi ergo anima ſepa-
rata intelligit ſubſtantiã ſeparatã intelligentẽ omnia
naturalia, videtur quòd omnia naturalia intelligat.

Quinto quia quicunque intelligit maiora intelligi-
bilia intelligit ẽt minora, vt dicitur 3. de anima, ſi er-
go aĩa ſeparata intelligit ſubſtantias ſeparatas, quæ
ſunt maxima intelligibilium, videtur ꝙ intelligat oĩa
alia, & ita intelliget oĩa naturalia.

Sexto quia ſi aliquid eſt in potentia quantum ad
multa reducitur in actum quantum ad omnia illa ab
actiuo, quod habet omnia illa in actu, ſicut materia,
quæ eſt in potentia calida, & ſicca fit ab igne actu
calida, & ſicca, ſed intellectus poſſibilis animę ſe-
paratę eſt in potẽtia ad omnia intelligibilia: actiuum

autem, scilicet, a quo recipit influētiā, idest, substātia separata est in actu respectu omnium illorum, ergo vel reducet animam in actum quantum ad omnia intelligibilia, vel quantum ad nullum, cum eadem sit ratio omnium, & vnius, sed manifestum est, quòd nō quantum ad nullum, quia animę separatę aliqua intelligunt, quę etiam hic non intellexerunt, ergo quantū ad omnia reducetur anima, & ita intelligit anima separata omnia naturalia.

Septimo, quia dicit Dionysius 5. cap. de di.no quòd superiora in entibus sunt exemplaria inferiorū, substantię autem separatæ sunt supra res naturales, ergo sunt exemplaria rerum naturalium, & ita animę separatę per inspectionem substantiarum separatarum videtur, quòd cognoscant omnia naturalia.

Octauo quia animę separatę cognoscunt res per formas influxas, sed formę influxę dicuntur esse formę ordinis vniuersi, ergo animę separatę cognoscunt totum ordinem vniuersi, & sic cognoscunt omnia naturalia, quę sunt partes vniuersi.

Nono quia quidquid est in inferiori natura totum est in superiori, sed anima separata est superior rebus naturalibus, ergo omnia naturalia sunt quodammodo in anima, sed anima cognoscit seipsam, ergo cognoscendo se cognoscit omnia naturalia.

Decimo quia vt dicit Gregorius, quod narratur Luc. 16. cap. de Lazaro, & diuite non est parabola, sed res gesta per hoc, quòd persona per nomen propriū exprimitur, & dicitur ibi, quòd diues positus in inferno cognouit Abrahā quem viuens non cognouerat. ergo eadem ratione animę separatę etiam damnatorum cognoscunt alia, quæ hic non cognouerunt, & sic videtur, quòd cognoscant omnia naturalia.

Responsio ad superioriem quæst. *Quæst.* DLXXXVII.

DICENDVM quòd anima quęlibet separata quodammodo intelligit omnia separata, sed non simpliciter. Pro quo sciendum, quòd talis est ordo rerum adinuicem, quòd quidquid inuenitur in natura inferiori inueniatur excellentius in natura superiori, sicut ista, quæ inueniuntur in generabilibus, & corruptibilibus, idest, formę, vel perfectiones inueniantur nobilius in corporibus cęlestibus sicut in causis naturalibus. Et patet, quia calidum, & frigidum, & alia huiusmodi sunt in his inferioribus velut quędā particulares formæ, sed in corporibus cęlestibus inueniuntur, non vt formę particulares, idest, quibus illa sunt calida, vel frigida, sed sunt, vt quędā virtutes vniuersales, quibus deriuentur in hæc inferiora, idest, a quibus omnia hæc efficiantur calida, vel frigida, & ita non sunt ibi, vt formæ ad particulariter hoc ens, vel illud informandum, sed ad efficiendum omnia inferiora secundum hanc, vel illam qualitatem, & sic sunt vniuersales virtutes.

Item quęcunque sunt in natura corporali sunt eminentius in natura intellectuali. Et patet, quia formæ rerum corporalium sunt in ipsis rebus corporalibus materialiter, idest, sicut possunt capi a materia, & recipitur perfectio earum in illa, & sunt in eis particulariter, idest, vt vnum tantum tam in actu quàm in virtute, in ipsis autem substantijs intellectualibus sunt immaterialiter, & vniuersaliter, idest, non recipiuntur ibi secundum conditionem materiæ, quia non est ibi materia, neque sunt ibi solum, vt perficiētes materiam, & quantum materia recipere eas potest, & sunt ibi vniuersaliter, vt causæ ad essendum pluribus, & non ad informandum vnum tantum, vnde dicitur in libro de causis, quòd omnis intelligentia est plena formis.

A Item quæcunque sunt in tota creatura, eminentius sunt in ipso Deo, in creaturis enim sunt formæ rerum multipliciter, & diuisim, in Deo autem sunt simpliciter, & vnitiue.

Primum patet, quia formæ sunt in rebus naturalibus naturaliter, & ita in qualibet re materiali est vna forma, quia duæ partes materiæ non possunt habere eandem formam numero, sunt ergo formę multiplicatæ, quia forma cuiuslibet speciei est multiplicata actu, & etiam sunt diuisim, quia secundum diuisionem materiæ, & quantitates diuiduntur formæ, cum duarum partium materię numero distinctarum non possit esse eadem forma numero: ideo licet eadem natura sit omnis albedinis, non erit eadem albe-
B do duarum partium materiæ distinctarum, sed duæ albedines; ideo formæ multiplicantur, & diuiduntur.

Secundo patet, quia in Deo sunt omnes formæ: nā non posset Deus esse causa coloris in inferioribus, & frigiditatis, albedinis, & nigredinis nisi ista quoque in eo præexisterent aliquo modo, sed non sunt in eo ista diuisim, & multiplicata, quia in Deo non distinguuntur plura, sed vt dictum est supra, quidditas, & indiuiduum, & esse in Deo idem sunt, etiam in Deo propter summā simplicitatem (vt ait Hilarius) idem est habens, & quod habetur: ideo omnia ista erunt ipse Deus, sed Deus est vnus, ideo omnia ista erunt in eo vnum. sunt ergo istæ formæ in Deo simpliciter,
C & vnitiue, simpliciter quidem, quia in omnibus rebus naturalibus in quibus inueniūtur, sunt vt formę, & componunt, quia res habens non est simplex, sed componitur aliquid ex habente, & habito, Deus autem non est res composita, ideo forma habita est ibi ipse Deus habens, & sic non est ibi per modum compositionis, sed simpliciter, dicitur etiam ibi vnitiue esse forma, idest, inquantum omnes formæ sunt vnum.

Duplex enim habitudo est formarum in subiecto vna est accidētis, vel formæ ad subiectum, alia est formarum inter se. Prima habitudo facit in rebus naturalibus compositionem, eo quòd forma, & subiectū non sunt idem. Secunda facit in eis multiplicitatem,
D idest, quòd plures res actu sunt in eodem, quia albedo frigiditas, & magnitudo non sunt idem in Sorte, sed distinguuntur, oppositę habitudines sunt in diuinis, ideo propter primum dicitur, ꝙ inueniuntur formę, vel perfectiones istorum inferiorum in Deo simpliciter, i. non facit composi tionē forma cum subiecto, quia sunt idem propter summam simplicitatem, propter secundum dicitur, quòd sunt ibi formę vnitiue, scilicet, quia formæ non distinguuntur ibi inter se, sed sunt idem, quia bonitas, magnitudo, & intellectus nō sunt tria, sed vnum, & idem. Et ista triplex comparatio rerum secundum Aug. designatur Gen. 1. ca. inquantum in productione rerum tripliciter exprimitur facere respectu eiusdem rei: nam primo dicitur
E quòd dixit Deus fiat firmamentum, per quod in communi intelligitur esse rerum in verbo Dei, & iste est tertius modus quem diximus, scilicet, quòd omnia, quę sunt in inferioribus, sunt & in Deo, sed in inferioribus multipliciter, & diuisim, in Deo autē simpliciter, & vnitiue. Secundo designatur esse rerum inquātum dicitur, fecit Deus firmamētum, per quod intelligitur esse firmamēti, & ita cuiuslibet creaturę in natura Angelica, aut in qualibet natura intellectuali, sed maxime in Angelica, vbi sunt species simplicius ꝙ in anima humana, vbi sunt acceptę a rebus, spēs autē in natura Angelica non sunt acceptæ a rebus, sed potius causę rerum sunt, & hoc pertinet ad duos modos primos de cōparatione rerū, sed maxime ad secundū

in quo agitur de comparatione rerum in ſua natura, & ad eſſe in natura intellectuali.

Tertio deſignatur eſſe rerum in propria natura inquantum dicitur, & factum eſt, ita ſcilicet, accipit eſſe firmamẽtum in propria natura ex ſimilitudine eſſendi, quod habet in diuino intellectu, & angelico, & ſic exponit Aug. & licet expoſitionem eius non ſequamur quantum ad opera ſex dierum, quia ipſe tenet in hoc ſingularem modum exponendi, tamen hoc verum eſt, quòd eſſe rerum tripliciter conſideratur ſicut ipſe dixit.

An ſicut res a diuina ſapientia proceſſerunt, vt ſubſiſterent, ita formæ earum profluxerunt in ſubſtantias intellectuales. *Quæſt.* DLXXXVIII.

CONSIDERANDVM vlterius, quòd ſicut res ꝓfluxerunt a diuina ſapientia, vt in propria natura ſubſiſterent, ita ab eadem diuina ſapientia fluxerunt, vt formę rerum in ſubſtantias intelligibiles, quibus res ipſas exiſtẽtes in natura ſua intelligant. Sunt enim duo modi eſſendi rei, ſcilicet, in ſeipſa, & in intellectu, inquantum cuilibet rei damus duplex eſſe, ſcilicet, eſſe naturale, & eſſe intelligibile, vtrunque autem pertinet ad vniuerſi perfectionem, & patet, quia ſicut Deus produxit entia, quæ ſubſiſterẽt, quibus proprias operationes dedit, quarum conſeruandarum cura ad prouidẽtiam Dei pertinet, ita & intellectũ produxit, & multas ſubſtantias intelligẽtes, quarum actus erat intelligere: ad prouidentiam ergo Dei pertinet conſeruare res iſtas in ſua operatione intelligendi, & tanto magis iſtas conſeruare in intelligendo quàm illas in eſſendo, vel operando, inquantum entia intelligentia ſunt nobiliora non intelligentibus, & de maioribus eſt amplior cura ad prouidendum, & tamen intellectio non fit ſine forma intellectuali: ideo pertinet ad prouidentiam Dei dare formas intellectuales, ſecundum quas entia intellectualia exeant in actũ intelligendi, & tunc quia non eſt minor virtus intellectualis ſubſtantiæ in intelligendo quàm entium in eſſendo, oportuit, quòd omnium entium formæ eſſent in intellectualibus creaturis, ad hoc, quòd poſſent omnia intelligere ſecundum capacitatẽ ſuę naturę intellectualis, nam non omnia intellectualia ſunt æqualia, ſed ſecundum, quòd in entibus nõ ſunt omnia æqualia in eſſendo, & operando, ita neque omnia intellectualia ſunt ęqualia ſecundum gradum ſuæ intellectualitatis, & ideo cuilibet ſubſtantię intellectuali ſecundum gradum ſuę virtutis debuerunt dari formę intellectuales omnium entium, & ſic apparet, quod dicebatur, quòd ſicut a diuina ſapientia proceſſerunt res, vt in propria natura ſubſiſterent, ita ex eadem diuina ſapientia profluxerunt formæ omnium rerum in ſubſtantias intellectuales, & de vtroque genere rerum conſeruando, ſcilicet, naturali, & intellectuali eſt Deo cura.

Ex quo ſequitur, quòd ſicut ſe habent res ad perfectionem naturę, ita ſe habent ad perfectionem intelligibilem, ſingularia igitur qualiter ſe habuerint ad naturam taliter ſe habebunt ad intellectum, ſed ſingularia habent ſe ad naturam, ꝙ non ſunt de perfectione naturę niſi per accidẽs, ita & ad perfectionem intelligibilem ſe habebunt, ꝙ nõ pertinent ad perfectionem intellectus niſi per accidens. Primum patet, quia indiuidua nõ ſunt de intentione naturę propter ſe, ſed propter aliud, ſ. vt ſaluentur in eis ſpecies quas natura intendit, ſpecies enim ſunt ipſę quidditates, quæ ponunt gradus perfectionis ſubſtantialis, & conſeruare iſtas eſt de intentione naturę, eo ꝙ iſtę dicunt totam perfectionem eſſendi, & indiuidua nõ addunt

F aliquam perfectionem ſupra ſpecies non ſunt indiuidua de intẽtione naturæ niſi inquãtum per accidens ſunt neceſſaria, ſi enim ſpecies ſine indiuiduis poſſẽt ſeruari, aut eſſe, non eſſent indiuidua, ſed ſola ſpecies, quia tamẽ non poteſt eſſe homo quin ſit iſte homo, aut ille homo, cũ natura voluit, ꝙ eſſet homo, voluit ꝙ eſſet iſte homo, natura quippe non intendit de per ſe generari hũc hominem, vel illum, ſed hominem, quia tamen nõ poteſt gigni homo niſi ſit iſte homo, accidit eſſe indiuiduum neceſſariũ in natura, & rurſus ſi natura ſpeciei in vno indiuiduo manere ſemper poſſet, non multiplicaret ſemper natura indiuidua, ſed quoniam ſunt corruptibilia iſta, quæ generãtur, & corruptis primis ſubſtantijs impoſſibile eſt aliquid
G aliorum remanere, vt non corrumpatur ſpecies, vel deſinat eſſe per accidens, vult natura alia, & alia indiuidua producere, vt cum nõ poſſit conſeruari ſpecies in vno tantum, conſeruetur in pluribus. Hęc eſt ergo intentio naturæ quantum ad eſſe indiuiduorum, & hoc oſtẽdit Ariſto. lib. de Animalibus, vbi in aſſignãdis cauſis accidentium ſpecierum docet nos reducere in cauſam finalem, accidentia autem indiuidui docet reducere in cauſam efficientem, vel materialem, quaſi accidentia ſpeciei ſint de intentione naturæ, & ideo per cauſam finalem probemus ea, accidentia vero indiuiduorum non ſint de intentione naturę: ideo non poſſunt reduci in cauſam finalem, ſed in cõditionem materię, vel efficientis pręter intentionem natu-
H ræ. Secundum patet, quia ſicut ſe habet res ad eſſe, ita ſe habet ad intelligi, qa Deus iſta duo genera voluit eſſe in vniuerſo, i. ens ſecundum eſſe naturale, & ens ſecundum eſſe intellectuale, ſi ergo quantum ad eſſe materiale ſunt indiuidua de per accidens, erunt quoque quãtum ad eſſe intellectuale de per accidẽs, ſpecies autem ſe habebunt quantum ad eſſe intellectuale de per ſe ſicut ad eſſe naturale ſe habẽt per ſe.

An omnibus ſubſtantijs ſeparatis datæ ſint formę intellectuales omnium entium. *Quæſt.* DLXXXIX.

VLTERIVS ſciendum, quòd hæc perfectio in-
I telligendi quantum ad totum genus eſſe intellectualis communicatur omnibus intellectualibus creaturis, quia nullam Deus fecit, quæ deberet eſſe orbata perfectione intelligendi, cum hoc ſit contra rectitudinem prouidentiæ, ſed quia non ſunt æquales omnes ſubſtantiæ intellectuales, non eodem modo, aut æqualiter omnibus communicauit perfectionem iſtam, ſed vnicuique iuxta ſuam capacitatem, & quoniam omnis intellectio fit per formam intellectualem, omnibus ſubſtantijs intellectualibus dedit formas intellectuales omnium entium, ſed varie, quia in ſuperioribus ſubſtantijs ſunt formæ intellectuales rerum magis vnitæ, & vniuerſales, in inferioribus vero magis multiplicantur, & ſunt minus
K vniuerſales, ſecundum quòd magis recedunt ab vno, & ſimplici, & appropinquant ad particularitatem materialium rerum, hoc apparet ex ſupra dictis accipiendo quantum ad genus eſſendi, nam diximus omnes perfectiones, & formas rerum inferiorum eſſe in primo ente, ſed in illo ſunt ſimpliciter, & vnitiue, in rebus autem inferioribus ſunt multipliciter, & diuiſim, ſicut ergo omne formæ, vel perfectiones rerum in primo ente exiſtentes ſunt ipſum primum ens, & ideo non faciunt cum eo compoſitionem, ita & ſunt inter ſe omnes perfectiones vna perfectio, & non faciunt multiplicationem, neque multiplicitatem, & ſicut ſe habent iſta in Deo ſimpliciter, & vnitiue quantum ad eſſe, ita ſe habent quantum ad intelligibile eſſe, ſcilicet, quòd non

ſunt

ſunt plures formę intellectuales in Deo plurium rerum, vel ſingularum rerum intelligibilium ſingulæ formę, ſed omnium intelligibilium eſt vnica forma intellectualis, per quam eminenter repræſentatur, & perfecte intelliguntur, & hęc eſt ipſa diuina eſſentia, in rebus autem inferioribus formæ, & perfectiones quãtum ad eſſe ſunt multipliciter, & diuiſim, ſicut ſupra oſtenſum eſt, ita & in ſubſtantijs intelligentibus ſunt formę intellectuales rerum multipliciter, & diuiſim, & nõ eſt aliqua ſubſtãtia intellectualis poſt primam, in qua ſint formæ omniũ rerum intelligibiliũ ſimpliciter, & vnitiue, ideſt, ꝙ vna tantum forma, vel ſpecies intelligibilis ſit per quam fiat intellectio, quia illa intelligẽtia intelligeret tunc per eſſentiam ſuam omnia, & falſum eſt, quia nullius rei eſſentia eſt ſimilitudo omnium niſi eſſentia Dei, ſed neceſſe eſt, ꝙ in omni intellectuali ſubſtantia poſt Deum ſint aliquot ſpecies, vel formę intelligibiles, per quas omnia intelligantur, ſed in hoc eſt differentia, quia quãto eſt ſubſtantia ſuperior, & magis accedens ad primam, tanto pauciores ſpecies habet, & vniuerſaliores, & quanto fuerit magis diſtans a prima, tãto plures ſpecies habebit, & minus vniuerſales. Patet primum, ſicut in gradu eſſendi eſt ordo, vt a primo ente deſcendatur vſq; ad materiam primam, & quãto aliquid magis appropinquat ad primum tãto eſt perfectius, & quãto magis accedit ad materiam primam tanto eſt imperfectius, ita & in gradu eſſe intellegibilis entia intelligibilia quanto minus diſtant a primo ente in eſſendo minus diſtant ab eo in perfectione intelligendi, ſed ita eſt, quòd perfectionem eſſendi habent ſuperiora minus multiplicatam, & diuiſam quàm inferiora, ergo & perfectionem intelligendi ſic habebunt minus multiplicatam per formas intellectuales, maxima ergo poſt primam habet aliquas ſpecies intelligibiles, ſed paucas, & quia per illas debet intelligere omnia entia, oportet quòd illæ ſpecies multa comprehendant, ideſt, nõ reſpondeat vna ſpecies vni rei tantum intellectuali, ſed multis, & quia tunc non poteſt illa forma intellectualis reſpondere omnibus illis repręſentatis ſecundum rationes proprias, & particulares, quia ſic non eſſet vnum repręſentans, ſed multa in actu, neceſſe eſt, quòd illa reſpondeat ſecundum rationem communẽ omnibus, & hoc eſt ſpeciẽ eſſe vniuerſalem. Deinde ſequens intelligentia deſcendẽdo plures ſpecies habebit quàm pręcedens, & minus vniuerſales: nam cum plures ſpecies fuerint, neceſſe eſt, quòd pauciora repræſentent: nam non poſſunt repręſentari niſi omnia, cũ ergo tam per paucas quã per multas ſpecies repręſententur omnia, neceſſe eſt, vt tot repræſentent paucæ ſicut multę: ideo vt non ſit aliqua ſuperuacua oportet non coincidere, & ſic neceſſario quælibet illarum pauciora repręſentabit quã ſpecies pręcedẽtis intelligentiæ, ſed in ratione repręſentatiua formę, vel ſpeciei conueniunt omnia, quæ repręſentantur, ergo neceſſe eſt minus vniuerſalem eſſe formam intellectualem in intelligentia ſecunda quàm in prima, & in tertia quàm in ſecunda.

Secundum erat, quòd cũ deueniamus deſcendendo in ſubſtantijs intelligẽtibus vſque ad infimas, multiplicantur magis ſpecies, & ſunt minus vniuerſales. Quod patet, quia ſi ad perfectionem intelligendi pertinet habere paucas ſpecies, & vniuerſales, quãto minus habuerit aliqua ſubſtantia de perfectione intelligendi, tanto ſpecies ſuę plures erunt, & conſequẽter minus vniuerſales, quia cum illæ nõ coincidant in repræſentando quanto fuerint plures repræſentantes ſpecies, tanto cuilibet pauciora repræſentabilia reſpõdebũt, & hoc eſt eſſe minus vniuerſalem ſpeciem, & ſic deſcenderetur quouſque perueniatur ad ſubſtãtiam

A illam intelligẽtem, quæ tot ſpecies habeat quot ſunt intelligibilia, & cuilibet ſpeciei reſpondet intelligibile, & iſta eſt anima humana.

Cauſa autem prędictorum eſt, quia formæ intelligibiles ſunt tanto pauciores quanto virtus intellectiua, vel lumẽ intelligẽtis eſt maius, quod enim magnã virtutem intellectiuã habet per paucas ſpecies intelligit multa intelligibilia, quod vero habet minorem virtutem indiget pluribus ſpeciebus ad intelligenda plura, illæ autem, quæ habent magnam virtutẽ intelligendi per duas aut tres, vel valde paucas ſpecies obtinent omnem perfectionem intelligibilem, ita vt intelligant, vſque ad vltimas ſpecies omnes naturas rerum. In inferioribus autem non poteſt eſſe plenitudo

B intellectionis omnium rerũ per tam paucas formas, ſed neceſſe eſt poni plures, quia inferiores intelligentiæ habent minorem virtutem intellectiuam, & ſi tã paucę ſpecies ponerentur in eis ſicut in ſuperioribus nõ poſſent conſequi per illas omnem perfectionem intelligendi, ſ. vt per illas intelligerẽt diſtincte omnia entia vſque ad minimas ſpecies, vel naturas rerũ, ſed maneret earum cognitio confuſa, & vniuerſalis: nam cum ſpecies paucę ſint multę vniuerſales, & vniuerſales ſpecies in ratione communi repræſentet, & nõ in ratione ſpeciali, cum iſtę intelligentię inferiores habeant paucam vim ad ſe reducendum de vniuerſali ad particulare, vel ad determinatum, manebit earũ

C cognitio ſub ratione communi non potens determinari, ſicut ſiquis cognoſceret Sortem ſolum inquantum animal, & nõ ſub alia ratione magis determinata: nam manifeſtum eſt, quòd iſta eſſet multum imperfecta cognitio, & ideo vt iſta entia intellectiua habeant aliquam perfectionem intelligendi, neceſſe eſt quòd plures ſpecies habeant, & ſic quęlibet earũ minus vniuerſaliter ſignificet, & ſic parua difficultas eſt illis parum vniuerſalibus reducere ſe ad cognitionem diſtinctam. Amplius autem manifeſtum eſt, ꝙ quãto fuerit intellectus efficacior tãto magis ex paucis poteſt plura colligere, cuius ſignum eſt, ꝙ hominibus rudibus, & tardioribus ad intelligẽdum omnia ſigillatim oportet exponere, & inducere exẽpla par-

D ticularia ad ſingula, pro viris autem magni ingenij licet nondum docti fuerunt, non oportet ſingula dicere, ſed dictis quibuſdam colligunt alia, quæ inde ſequuntur, ſicut poſitis præmiſſis accipimus cõcluſionem licet non exprimatur, ita & de alijs, iuxta illud, mitte ſapientem in via, & nihil ei dicas, quaſi dicat, non oportet ei ſingula exponere, quia ipſe ex principio vię ſcit quid faciendum ſit.

An humana anima per tot ſpecies intelliget quot ſunt res intelligibiles. Quæſt. DXC.

De anima autem humana dicendum, quòd ipſa per multas formas intelligibiles intelligit, & per

E tot quot ſunt res intelligibiles, quòd nulla ſubſtantia intellectualis facit niſi ipſa.

Ad hoc eſt prima ratio, quia ipſa eſt infima inter omnes ſubſtantias intellectuales: ideo neceſſe eſt, vt detur modus infimus intelligendi, ſed altiſſimus eſt, vt per vnam tantum ſpeciem, vel formam omnia intelligantur, vt dictũ eſt, ergo infimus modus intelligendi erit, ꝙ intelligat quis per tot ſpecies quot ſunt res intellectuales: nam ſi dentur pauciores formę nõ erit infimus modus intelligendi, cum maneat ſub illo alius poſſibilis modus, ſcilicet, vt tot ſint ſpecies quot res intelligibiles: ideo cum anima ſit infima intelligentia, oportet ei dare talem modum intelligendi.

Secunda ratio eſt propter vnionem ad corpus, qa nulla intelligentia eſt vnita alicui corpori niſi anima, &

& ideo oportet, ꝙ accipiat a corpore, quia propter perfectionem suam fuit vnita corpori, & accipit per sensum, & tamen per sensum nõ põt accipere nisi singulariũ rerum species, qa indiuidua sunt sensibilia, ergo pro singulis rebus singulas spẽs habet aĩa, secus si vniuersalia essent sensibilia, & nõ particularia inuẽta sub vniuersalibus, qa tũc acciperemus ꝑ sensum spẽs vniuersaliũ, & non singularũ rerũ, & tunc per paucas formas deberemus cognoscere omnia, sed econtrario fit, qa particulare est sensibile, vniuersale aũt non nisi per accidẽs, iõ accipimus per sensum singularum rerum species, & ita nõ sunt plures res intellectuales, q̃ sunt species intellectuales, per quas cognoscimus.

Tertia rõ est, qa cæteræ intelligẽtiæ habẽt naturaliter spẽs innatas, vel cõcreatas paucas, vel multas, per quas intelligunt, eo ꝙ illæ non possunt accipere a rebus exterioribus, & iõ spẽs in illis nõ correspondent numero rerum, sed sunt pauciores q̃ res, & tamen ꝙ sint paucæ, vel multæ competit ex conditione ipsius intelligentiæ, vt hẽt paucam, vel magnam virtutem intellectiuam: anima autẽ nullas hẽt spẽs naturaliter cõcreatas, vel inditas, vt Arist. dixit, sed est sicut tabula rasa, & sic oportet ꝙ accipiat aliunde. Est autẽ nata accipere a rebus exterioribus propter corpus cui vnitur in quo sensibus vtitur, ideo non põt habere spẽs, nisi ſm conditionem rerum sensibilium, sed sensibilia sunt particularia, ergo quot fuerint particularia tot erunt species intellectuales, & ita in anima humana est maxima multiplicatio specierum intelligibilium.

Est autem prædicta conditio animæ ad intelligendum dum est vnita corpori, vt ex rebus materialibus species ad intelligendum accipere possit secundum intellectum possibilem, neque est ei maior virtus intellectualis ad intelligẽdum, quàm vt secundum formas istas sic determinatas perficiatur in cognitione intellectuali, & si darentur ei formæ non determinatæ, sicut accipiuntur a sensu, sed vniuersaliores quales sunt species substantiarum separatarum, non posset ſm illas intelligere, nisi multum imperfecte, vnde & lumen intellectuale, quod communicatum est ei, quod vocatur intellectus agens, hãc operationẽ hẽt, vt faciat spẽs intelligibiles actu, quæ erant intelligibiles solum in potentia, inquantum phantasmata conditionem materialem habent: anima ergo quandiu est vnita corpori ex ipsa vnione ad corpus hẽt aspectum ad inferiora se. s. ad entia corporalia, a quibus accipit species proportionatas suæ virtuti intellectiuæ, quæ sunt species intelligibiles, & secundum hũc modum perficitur in scientia. Cum vero aĩa fuerit a corpore separata, non hẽt aspectum ad inferiora, qa non est aliqd per quod trahatur, sicut cum est vnita trahitur per corpus, sed est aspectus suus absolutus, & cum iam non possit accipere ab inferioribus per sensum, accipit a solis superioribus substantijs, a quibus habet influẽtiam specierum intelligibilium vniuersalium, & licet prædictæ species intelligibiles recipiantur minus vniuersaliter in aĩa, q̃ sint in substantijs superioribus, cum sint per impressionem, & nõ per abstractionem, tamen quia paruum est lumen animæ, est parua efficacia ad intelligendum per illas species, ideo non potest anima per illas species habere perfectam cognitionem, quia non potest ex illa vniuersalitate seipsam determinare, cognoscẽdo vnumquodque, vt in se, & determinate, sed cognoscit res sub quadam cõfusione, & vniuersalitate, vt cum quis intelligit Sortẽ in ratione animalis, & non sub alia ratione magis determinata, vel qui intelligit res solum, vt in suis principijs, & non vt sunt in seipsis, & hanc cognitionem sic vniuersalem, & confusam acquirunt animæ sta-

F tim, vt separantur subito, quia acquirũt illam per modum influentiæ, & non per modum doctrinæ, sicut Origenes dixit: nam ad cognitionem quæ ex doctrina fit tempore indigemus, ad illam vero quæ ex influxu est nullo tempore indigemus, cũ in animam non fiat influxus per motum, quia est iam separata a materia, & ita subito vt separata est a corpore per modum generationis cuiusdam est receptio illius influxus, & est causata illa cognitio in qualibet anima separata.

An scientia quæ per influxum fit in anima fiat subito, vel paulatim crescat. Quæst. DXCI.

G ET dicendum, quòd in ista cognitione non proficiunt, sed quantum per mille annos intelligere possunt, aut de facto intelligent, tãtũ in momento separationis a corpore, quãtum per influxum subitaneum intellexerunt, & ideo postea etiam in æternum manentes nihil plus intelligunt, q̃ tunc intelligebant, vel intellexerunt, nisi forte per gratiam trãsferatur ad aliũ modũ cognitionis, sicut fit in animabus, quæ tenentur in ignibus purgatorijs: nam qñ soluũtur a corpore, & quandiu manẽt in purgatorio habẽt solũ modũ cognoscendi naturalẽ aĩæ separatæ: postq̃ vero debitas pœnas soluerint, transeunt ad cœlum empyreũ, & ibi sunt beatæ, & iã habent aliã cognitionẽ, s. in essentia Dei, per quã oĩa cognoscunt, sed accipiẽdo de illis, qui manent in in-
H ferno damnatorum, & in lymbo paruulorũ, q nunq̃ transferentur ad beatitudinem, manet in eis semper modus cognitionis naturalis tantum animæ separatæ, ideo de illis est verum, quod dictum est, s. ꝙ accipient subito totam cognitionem suam, & licet mansuri sint in æternum in locis illis, nihil plus cognoscẽt postea, quàm in momento quo in locis illis animæ eorum assignatæ, aut detrusæ sunt.

Ratio autem prædictorum est, quia si proficerent prædictæ animæ in ista cognitione, aut istud fieret ex parte influentis, aut ex parte recipiẽtis, sed ex neutro, ergo non crescit illa cognitio. De primo patet, qa influens est intelligentia superior ad aĩam, cuius est naturalis operatio influere super aĩam separatã, & non
I põt illa habere operationem ſm motum, & successionem, quia non est agens corporale. Etiam ipsum quod influit nõ reqrit successionẽ, qa est res spiritualis, s. spẽs intelligibilis, sed totum simul influi natum est, ergo nõ est successio, vt per tempora crescere habeat. Et confirmatur hoc qm per spẽs quę influuntur in aĩam separatam ab intelligentia, posset ipsa intelligere omnia, quantum est ex conditione specierum, sed ex defectu luminis non potest, quia ex speciebus vniuersalibus sic acceptis, non potest intellectus se deducere in singula determinate, sed sub cognitione confusa, & vniuersali.

Et tamen cõditio harum specierum nõ mutatur, sed semper influunt intelligentiæ speciẽ vnius modi,
K qa non est in potestate eorũ aliter influere, cũ influentia non sit voluntaria, sed naturaliter facta, ideo sicut semel influit intelligentia species vniuersales semper tales influet, & ita semper manebit idem modus cognitionis, quantum est ex parte influẽtis. Neque proficiunt animæ in ista cognitione, quantum est ex parte ipsius animæ recipientis, quia anima non est impedita recipere influxum, ideo quantum aliquãdo põt recipere tantũ semel recipit: nã vbi recipiens impeditur in recipiendo põt proficere receptio ablato impedimento, qa cessante impedimento est operatio perfecta ſm receptionẽ, & prius nõ, & tñ aĩa separata nõ potest impediri: nam aĩa cõiuncta cum recipiat a sensibilibus ꝑ organa potest impediri in recipiendo per

impe-

impedimentum organi, & ablato impedimento est operatio perfecta: apparet enim quādo opprimimur somno, aut ebrietate, aut labore, aut nocumento aliquo facto in capite, quia non recipimus species conuenienter ad doctrinam, & etiam per ea quę iam recepimus non possumus habere operationem intelligendi perfectam, & istud est propter necessariam cōuersionem ad phantasmata, quę non potest fieri conuenienter, aut nullo modo existente illo impedimento, cessante autem illo fit, & tamen in anima separata non potest fieri impedimentum aliquod, quia nō est alligata corpori, ex quo accidit sibi impediri: ergo id quod semel recipere nō potest, non poterit vnquàm recipere.

Secundo, quia modus iste receptionis (vt dictum est) non est per doctrinam, sed per naturalem influxum. in doctrina quippe proficimus, quia illa non fit per aliquid intrinsecum, sed per extrinsecum. docens quippe non pertingit ad intellectum, neque agit aliquid in illum influendo aliquid interius, sed disponit foris ipsa intelligibilia, vt faciliora sint ad capiēdum, quia quędam sunt ita breuiter, & obscure dicta, ad quę non sufficit vis intellectus, vt illa intelligat, quia lumen intellectus agentis non potest ea reddere actu intelligibilia intellectui possibili: si autem dicantur diffusius, & apertius mutato quodam ordine sunt secundum se faciliùs intelligibilia, ita quòd lumen intellectus agentis sufficit ea reddere intelligibilia intellectui possibili: & hoc est quod docentes faciunt, s. solum disponere exterius ipsa intelligibilia, & quia omnia intelligibilia non possunt simul sic aptari, vt conueniant intellectui agenti ad faciendum ea intelligibilia actu, non potest quis subito doceri, sed successiue, secus autem est de influxu per modum naturę, qa influens agit ibi per intrinsecum infundendo aliquid intra ipsam animam, & influens simul influit quantū anima potest capere, & anima illud capit subito, quātum in toto tempore capere potest, sed virtus intellectus sui non sufficit ad deducendum se determinate in singula cognoscibilia ex speciebus tam vniuersalibus, & tamen nunquàm anima poterit habere maiores vires etiam si in æternum maneat, ergo non poterit crescere illa cognitio, sicut apparet de visione. Pręsentētur alicui oculo multa visibilia simul super quæ possit ferri, & non sit oculus tunc magis impeditus, q̄ aliquando erit, non videbit perfectius oculus illa si ad horam solum videat, aut si per decem annos videat, ita erit de anima separata, cui simul præsentabuntur omnia intelligibilia in speciebus illis, quas subito influent in ea intelligentiæ, & non infundentur postea plures species, neque essent vtiles, quia illæ sufficiunt ad repræsentandum omnia intelligibilia, & ideo tantum intelliget tunc anima per illas cum non sit impedita, quantum poterit intelligere in æternum, & sic non crescet vnquàm illa cognitio.

Ponuntur aliquæ obiectiones contra supradictam quæstionem. Quæst. DXCII.

SED obijcietur, quòd crescat illa cognitio, quia per frequentationem actuum causatur habitus, qui reddit actum perfectiorē, quàm prius erat, & sic cum anima separata per illas species sæpe intellexerit, pfectius intelliget quàm prius, vnde crescet cognitio.

Dicendum, ꝙ non causatur hic aliquis habitus secundum quem crescat cognitio illa, qa circa illa quæ naturaliter acquirūtur nō est habitus, sicut in hoc ꝙ est recipere vim intellectiuam, & visiuam non est habitus, sed naturaliter fit ipsa receptio virtutis manen-

A tis, quam non vocamus habitum, sic in animabus separatis naturaliter recipiuntur species, & naturaliter manent in eis, quia non possunt corrumpi, ideo non causatur ibi aliquis habitus.

Secundo, & principalius, quia habitus in speculatiuis nō auget cognitionē, sed firmat illā, & promptiorē reddit hominē ad intelligēdum circa illud genus rei, sicut si accipiatur habitus vnius conclusionis demōstratę, nō magis scitur veritas illius, nec perfectius intelligitur postq̄ qs habuerit habitum illius per decem annos, q̄ intelligatur in prima vice, quando demōstratiue probatur cōclusio, sed hoc facit habitus, s. qa radicatur magis ita, vt nō possit cito deleri de intellectu, & vt possit faciliter, & sine magna attētione

B exire in actum cōsiderandi circa cōclusionem illam, quod non poterat facere ita faciliter, qn̄ causatus est habitus, aut anteq̄ causaretur: habitus tamen nō facit plura, aut perfectius cognosci, sed in aīabus separatis petimus augmentū cognitionis, i. ꝙ plura cognoscāt post aliquātum tp̄s. q̄ statim, vt separantur, vel perfectionē maiorem illius, i. ꝙ determinatius intelligant ad hoc nō facit habitus, sed ad magis firmandum, & tn̄ ad istam firmitatem nō prodest habitus, quia sine vllo habitu est ista firmitas in animabus separatis: nā species recipiuntur in eis indelebiliter, quia nihil est iam quod eas corrumpat, ideo non prodest habitus ibi etiam si poneretur.

Tertio, quia causa quare anima separata non proficiat in cognitione est ex paruitate luminis intelle-

C ctus agentis: nam cum recipiat intellectus possibilis species influxas vniuersales, si lumē intellectuale eēt magnū, posset determinare se ex illis speciebus vniuersalibus ad quælibet singularia, & tn̄ est paruū lumē, iō nō pōt se determinare, sed manet cognitio cōfusa, & vniuersalis, & tamē lumē intellectuale, i. intellectus agēs non crescit in aīabus separatis, quia illud lumen est naturale, & non augentur naturalia ex assuetudine, & maxime in pure spiritualibus, quæ non acquirūtur, neque pereunt per motum, ideo habitus non augebit illud lumen, neque ēt in nobis auget habitus lumen intellectuale, sed manet nobis semper ille gradus, qui communicatus fuit in vnione animæ ad corpus, ergo non poterunt animæ separatæ perfe-

D ctius intelligere per successionē tēporis, aut æui. & ita nō proficit illa cognitio, qa neque plura cognoscūt, neque perfectius, nō quidem plura, quia statim repręsentātur oīa intelligibilia per illas species, & non pn̄t plura repręsentari, qa species cum naturaliter repræsentēt nō plus vno tp̄e, q̄ alio repręsentant, ēt non infunduntur postea aliæ species, sed simul oēs, vt ostensum est, cū intelligentia nō habeat successionē in sua operatione: perfectius autē nō pn̄t intelligere res easdē, qa gradus iste cognitionis in cōfusione, aut determinatione prouenit ex magnitudine luminis intellectus, sed illud non augetur, ideo non crescit cognitio animarum separatarum.

E *An sicuti in animabus separatis non crescit cognitio, ita etiam in beatis. Quæst. DXCIII.*

ET non est istud inconueniens, quia idē fit in beatis, s. ꝙ nō crescit eorum cognitio postquàm incipiunt esse beati, sed quātum in æternum intelligere possunt, tantum in instanti cognoscūt, & tam perfecte, & eadem ratio est ibi quæ in animabus separatis habētibus solam cognitionem naturalē: nam beati aut crescerēt in beatitudine ex parte Dei, aut ex parte sua. Non primum, quia cum Deus secundum se in instanti operetur, nō faciet operationem secundum successionem, quando nulla causa hoc expetiuerit.

Secundo quia beatitudo cõsistit in visione Dei secundum essentiã, sed istud in indiuisibili cõsistit, scilicet, quia aut totaliter videtur secundum essentiam, aut nullo modo, ergo beatitudo tota simul est. Sed aliquis dicet, ꝙ beatitudo nõ est ęqualis omniũ beatorum: ideo potest alicui dari, ꝙ videat essentiam diuinã, & beatus secundum quendam gradum, & postea addatur alius gradus beatitudinis.

Dicendum, quòd beatitudo simul tota eẽ potest, licet posset donari secundum gradus, & tamen, quia nulla causa est huius augmenti, sed potius è cõtrario, idest, ꝙ simul tota detur, non dabitur secundum gradus. Tertio & præcipue, qa si daretur alicui pars beatitudinis suę, & postea adderetur alius gradus, aut daretur a principio tota beatitudo quàm quis meruit, & postea adderetur ex sola Dei liberalitate aliquid, quod non meruit, aut a principio non fuit data tota beatitudo, & postea completur. Primum non stat, quia Deus non dat alicui beatitudinem vltra proportionem suorum meritorum: ideo si a principio datũ est alicui de beatitudine quantum meruit, non addetur postea aliquid. Secundum etiam non tenet, quia fieret iniustitia homini, si non statim homini daretur tota sua beatitudo: nam per actus, qui in vita pręcesserant meruit illam, & iam tempus est totalis retributionis, ꝙ ergo detur pars beatitudinis, & non tota, est fraudare eum parte boni sibi debiti, cũ non detur pro eo tempore quo debetur, sed hoc est tollere quandã partem iuris quam Deus nulli tollit, ergo totam beatitudinem statim simul dat.

Sed neque ex parte hominis accidit ista augmentatio beatitudinis, quia secundum lumẽ glorię, quod dat Deus beatis, statim possunt videre essentiam diuinam in quantocũque gradu claritatis Deus voluerit, & illud lumẽ totum natum est infundi, & natum est totum permanere, quia est lumẽ habituale, ideo nulla resistentia est ex parte beati quin totam beatitudinem simul capiat.

Secũdo, quia si Deus daret beatitudinem alicui in certo gradu, & postea illam augeret, hoc esset, quia mereretur aliquid postquàm inceperat esse beatus, falsum est, quia nemo meretur nisi quandiu manet in hac vita mortali, ergo non potest augeri beatitudo hominis postquàm semel cęperit esse beatus.

Tertio quia si post beatitudinem datam esset augmentum eius, fieret augmentum in infinitum, cum non sit causa quare magis vno tpe augeretur quàm semper, sed istud est incõueniens, quod in infinitum augeatur, ergo nunquam augebitur.

Quarto quia si augeretur beatitudo postquàm inciperet quis esse beatus, cuperet beatus augmentum illud quandiu non haberet, sed istud desiderium adimit aliqd de beatitudine, quia facit quandam indigentiam, cum non habeat ibi beatus omne quod vult, ergo non erit augmentum aliquod in beatitudine.

Et ita dicẽdum, quòd simile est tam de animarum cognitione naturali, quàm de cognitione secundum beatitudinem, quòd non proficit, sed statim tota est, quia vtraque fit per modum influxus naturæ, & non per modum doctrinę. Et consequenter apparet de cognitione animarum separatarum, quòd illa quantum ad modum naturalem est confusa, & secundum illam cognoscunt omnia naturalia, sed non determinate, immo confuse, & in vniuersali, & manet illa cognitio semper talis, quia non crescit quantum ad plura cognoscibilia, neque ad magis determinate illa cognoscendum.

F *Responsio ad primam rationem principalem in fronte quæstionis 586. & aduerte, quòd primo respondet ad argumenta 15. prima pro parte negatiua. secundo loco ad alia nouem pro parte affirmatiua infra q. 599.*

Quæst. DXCIIII.

NVNC ad argumentum primum factum supra in principio q. principalis dicẽdum est, ꝙ dęmones perspicacioris ingenij sunt quã animę separatæ: ideo quantum ad naturalem cognitionem plura cognoscunt quàm animę separatę secundum eandem cognitionem, ideo dicendum, ꝙ quantum ad ea, quæ ipsi cognoscunt experientia longi tẽporis animę minores sunt eis, sed illa nõ sunt proprie naturalia: nam
G omnia naturalia dęmones cognoscunt. Sed pro hoc considerãdum, ꝙ dęmones tripliciter aliqua cognoscãt, quędam enim per reuelationem bonorum Angelorũ, alia per naturalem vim intellectus, alia per experientiam longi temporis. De primis dicendum, ꝙ dęmones, vel omnes, vel aliqui cognoscunt mysteria Christi, & Ecclesię, & hæc non potuerunt cognoscere naturali cognitione, quia illa nõ sunt naturalia, sed pure voluntaria, idest, facta sunt, quia Deus voluit, & nulla exigentia erat ex parte ipsarum causarum naturalium, vt sic ista fierẽt, sed quia Deus sic voluit. Etiã non possunt cognosci ista per experientiam longi tẽporis, quia non sunt ista de illis, quę in consuetudinẽ veniunt, & sępe fiunt, in quibus vnum ex altero col-
H ligere possumus, sed sunt talia, quæ semel facta sunt, ideo dęmones non potuerunt cognoscere ista nisi ex illustratione superioris intelligentiæ influentis. Et rursus non fit istud per communem influxum quo superior intelligentia influit in inferiorem, quia illud pertinet ad illa, quæ sunt de cognitione naturali earum, idest, de quibus ipsę habent species concreatas, in quibus superior intelligentia habens maius lumẽ perfectius intelligit, & in inferiorem influit, quia mysteria Ecclesiæ, & Christi sunt de rebus pure voluntarijs, quæ non cadunt in cognitionem naturalem alicuius nisi primi entis, quod continet naturaliter omnem voluntatem, & actus voluntatis, & ideo cum dęmones receperint horum mysteriorum co-
I gnitionem ab Angelis bonis, dicuntur per reuelationem accipere, quia non potest vocari ille influxus naturalis, quia neque illi Angeli boni, qui hęc dęmonibus reuelant, acceperunt hæc ex cognitione naturali, sed ex lumine gloriæ. Quod autem dæmonibus fiant aliquæ reuelationes de his rebus non est inconueniens, quia ad gloriam Dei cedunt, & ad exercitium nostrum: nam cum ipsi cognouerint mysteria aliqua Christi, & Ecclesiæ, admirabuntur altitudinem diuini consilij, etiam si ex hoc non insurgant in laudem eius, ipsi tamen Deo gloria est, quòd inimici sui agnoscant excellentiam suam, vnde Iacobi 2. capitu. dicitur, quòd dęmones credunt, & contremiscunt. Ad exercitium etiam nostrum ista pro-
K sunt, quia si dęmones nescirent aliqua mysteria fidei quantum ad Christum, & Ecclesiam, non possent nos tentare circa fidem, sed vna de tentationibus eorum est circa fidem, ideo conueniens est, quòd aliqua mysteria sint eis reuelata per bonos Angelos.

Quę dęmones naturaliter cognoscant.

De secundis dicendum, quòd ista sunt omnia naturalia, quia naturalia cognoscunt dæmones, non solum enim naturalia, quæ motui subijciuntur, sed omnia, quæ naturaliter sunt, idest, non per voluntatem, scilicet, cognoscunt genera, & species rerum vniuersi, indiuidua autem non æqualiter cognoscunt omnes dæmones, sed qui minores sunt, singula minus determinate cognoscunt, & ista dæmones cognoscunt non ex reuelatione,

tione, neque ex experientia, sed per naturale ingeniũ, habent enim cõcreatas species omnium rerum vniuersaliter, per quas cognoscunt omnia, quæ naturaliter sunt, & licet ad hanc cognitionem adiuuentur ẽt per influxum superiorum intelligentiarum, non dicuntur habere hoc per reuelationem, sed ex intellectus acumine, cum ille influxus sit naturalis in intelligentijs, & in qualibet recipitur magis, aut minus secundum magnitudinem suorum naturalium, idest, secundum quantitatem luminis intellectus.

De tertijs dicendum, ꝙ sunt quædam quæ dæmones non cognoscunt naturali cognitione, s. euentus rerum particularium, quæ nõ subijciuntur alicui necessitati causarum naturalium, sed sunt casualiter euenientia, aut fortuito: nam accidẽtia & euentus in particularibus, quæ habent causam in naturam, etiã a nobis per sapientiam præuidentur, sicut motus cœli, & ea quæ ex motu iudicantur necessario euentura, aut vt sæpe, vel in plurimum, sed quædam sunt quæ nullam causam determinatam habent in natura, & circa hæc non est sapientia, per quæ præuideantur, & in his experientia longi temporis adiuuat valde: nam ẽt circa prudentiam istud videmus, quæ consistit circa agibilia, quæ sunt voluntaria, & non possunt comprehendi sub regula, & tamen prudentia, quæ experientijs nititur, multa comprehendit de his. & ista est causa quare prudentia, & gubernatio non est iuuenum propter inexperientiam parui temporis, licet eorum possit esse sapientia, vt patet 1. & 6. Ethicorum, a fortiori autem dęmones quorum longissima, & amplissima experientia est, longissima quidem quia ab initio sæculi experiuntur, amplissima autem quia simul multa experiuntur: nam ex omnibus, quæ fiunt in toto vniuerso experientiam capiunt, cum omnia cernant, & non lateant eos illa quæ fiunt: ex hoc etiam dæmones magnam astutiam tentandi nos capiunt, quia ex experientijs vident accidentia nostra, & quibus nos allicimur, & quibus temporibus, & ex hoc opportune sciunt nos tentare ad impellendum.

Circa omnia hæc dicendum, quòd dæmones excellunt animas separatas non beatas. De primis patet, quia (vt dictum est) dæmonibus expedit aliqua reuelari de mysterijs Christi, & Ecclesiæ tam propter laudem Dei, quàm propter exercitium nostrũ, cum nos tentet, sed animæ separatæ neminem tentant, ideo quædam opus erit reuelari dæmonibus, quæ non reuelabuntur animabus.

De secundo planum est, quia dæmones sunt superiores intelligentiæ, cum anima sit infimi gradus intelligentia, & ideo quidquid anima intelligit dæmones intelligent, & perspicacius quàm anima, & magis determinate.

De tertio eodem modo, quia longior est experientia dæmonum, quàm animarum separatarum, quia est maioris temporis, etiam quia animarum illarum non est proprie experientia, quia experientia est ex cognitione particularium, sed animæ separatæ non cognoscunt particularia naturali cognitione, nisi multum confuse, vt dictum est: dæmones autem cognoscunt illa magis determinate, ideo dæmonum est experientia, animarum vero separatarum non est proprie experientia. Dæmones ergo sunt maiores simpliciter in intelligendo animabus separatis. & ita est dicendum, quod non cognoscunt aliquid animæ, quod dæmones non cognoscant, & ideo cum animæ separatæ cognoscant omnia naturalia, cognoscunt etiam illa dæmones, & magis determinate, & hæc per ingenij actum est, & non per experientiam cognoscunt: ad hoc enim quòd dæmones cognoscant omnia, quæ naturaliter sunt, idest, genera, & species, & indiuidua non indigent aliqua experientia, sed statim in sua creatione lumine naturali cognouerunt, & nunc cognoscunt, sed experientiam habent dæmones circa ea, quæ accidunt, & non habent causam determinatam in natura, & illa non vocantur naturalia, & in illis animæ separatæ parum cognoscunt, naturalia tamen cognoscunt.

Responsio ad secundam rationem principalem positam supra quæst. 586. pro parte negatiua. Quæst. DXCV.

AD secundum dicendum, quòd omnes animæ per separationem acquirẽt scientiam omnium naturalium, siue prius habuissent illam, siue non, & erit ista scientia quam acquirent multum confusa, vt dictum est: & cum illa manebit scientia quam acquisiuerunt hic, immo proderit scientia hic acquisita ad cognitionem, quam habebit anima separata. Cum autem obijcitur, quòd non possunt esse duæ formę eiusdem speciei, simul in eodem subiecto cõcedendum est: & tamen dicendum, ꝙ non sunt totaliter eiusdem speciei scientia acquisita ex doctrina, vel studio per species acceptas a sensibus, cum scientia quę est per influxum naturalem ab intelligentia: nam sicut differunt habitus morales, qui ex assuetudine generati sunt, & habitus virtutum infusi, ita differrent isti duo habitus scientię, quia vnus est vt infusus, quia est per influxum instantaneum, alius vero est acquisitus, & tamen non stant simul in eadem anima habitus morales acquisiti, & habitus gratuiti, qui sunt infusi, & sunt circa eandem rem, & hoc quia nõ sunt ijdem specie: ergo sic stabit sciẽtia acquisita animę separatę cum scientia influxa circa easdem res.

Item adhuc differunt plus, quia pręter hoc quòd non sunt ab eisdem causis, adhuc non se habent eodem modo: nam per scientiam acquisitam est cognitio rei determinatę, eo quòd acquisita est ex speciebus determinatarum rerum: per scientiam vero influxam cognoscentur res in confuso, eo quòd intellectus agens non sufficiet ex illis speciebus, tam vniuersalibus deducere intellectum possibilem in determinatam cognitionem rerum. stabunt ergo simul istę duę scientię de eisdem speciebus. Amplius dicendum, quòd vna adiuuabit aliam, quia sicut species manentes in anima separata adiuuant ad cognitionem, quæ fit per species, quæ postea influuntur ab intelligentijs, vt ostensum est supra quæst. præceden. ita & habitus manentes in anima adiuuabunt ad cognitionem, quæ fiet per scientiam, quæ acquiritur in anima separata, & est ista vtilitas, quia magis determinate cognoscet singula ille qui hic aliquos habitus habuerit, quàm qui nullos habuit, sicut nos magis determinate cognoscimus nunc, quàm animæ separatæ.

Ad tertium dicendum, quòd anima separata omnia naturalia cognoscit, non tamen cognoscit infinita, quia non sufficit ad hoc virtus sua: & patet, quia si daretur infinitas in rebus naturalibus, vel esset ex parte indiuiduorum, vel ex parte specierum, & tamẽ ex neutra parte cognoscit infinita. De primo patet, quia anima separata non cognoscit omnia indiuidua, quia cognitio sua non determinata est, quantum ad singula, sed habent cognitionem vniuersalem, & confusam, & ideo etiam si omnia particularia cognoscat sub confuso non cognoscit plura, sed vnum, vt si quis cognosceret omnia indiuidua humana solum sub ratione hominis, manifestum est quòd vnum tantũ cognosceret, quia vnica ratio moueret intellectum eius, secus autem si illa determina-

te cognoſceret, quia tunc plura cognoſceret, & infinita ſi illa eſſent infinita in actu.

Si autē dicatur, quòd iſta infinitas eſt ex parte ſpecierum, dicendum eſt, quòd iſtud non eſt poſſibile niſi in numeris, & eis, quę ex numeris proueniunt directe, vel quodammodo directe, vt eſt in proportionibus, quę ſunt ipſorum numerorum quodammodo, vt in figuris, quæ multiplicantur ex multiplicatione laterum, vel angulorum, & iſta multiplicatio prouenit ex numeris, ſed dicendum, quòd infinitas in ſubſtantijs non poteſt accidere quantum ad ſpeciem, eo ꝙ ſpecies in ſubſtātia ſunt actuales, & nō potētiales, qa oēs potētiales ſpecies ſ͠m ſubſtantiā ſunt iā, qa omnes proceſſerunt a Deo immediate, vel fuerunt in origine cauſarum naturalium ab eo productarū, G & omnes huiuſmodi ſpecies iam proceſſerūt in eſſe, & tamen in actu non datur infinitum, ideo ſpecies ſecundum ſubſtantiam non ſunt infinitæ: in accidentibus quoque non poteſt dari infinitas in actu, ſed in ſola potentia, & hoc maxime ad numeros pertinet, qui in infinitum augeri poſſunt, & cum quælibet vnitas addita numero variet ſpeciem, & additio poſſit fieri in infinitum, poterunt ſpecies numerorum creſcere in infinitum: Similiter de proportionibus eſt dicendum, quia inter quemlibet numerum, & numerum eſt proportio, & non eſt eadem vnius numeri ad alterum, quæ ad alterum: ſicut dato numero ſenario impoſſibile eſt, quòd ſint aliqui duo numeri H ad quos ſenarius habeat eandem proportionem, ſed aliam ad vnum, & aliam ad alterum. dato ergo quòd numeri augeantur in infinitum, augebuntur etiam ſpecies proportionum in infinitum. De figuris quoque eadem ratio eſt: nam in figuris planis rectilineis poteſt procedi in infinitum in ſpeciebus, qa ſicut non eſt eiuſdem ſpeciei trigonus, & tetragonus, ita neque pentagonus, & exagonus, ſed quælibet iſtarum addit ad alteram ſolum vnum angulum, & vnum latus. per additionem ergo anguli, vel lateris in figuris variatur ſpecies in illis, ſicut per additionem vnitatis in numeris, ſed poſſunt fieri additiones laterum, & angulorū, & productiones nouarum figurarum, ergo poſſunt creſcere ſpecies figurarum in infinitum. Sed dicen- I dum, quòd non ſequitur ex hoc inconueniens, quia iſta infinitas ſpecierum non eſt actualis, ſed potentialis: nam in actu nunquàm dabuntur numerorum infinitæ ſpecies, immo neque infinitæ vnitates, ſed quidquid in actu ponitur de numeris finitum eſt: & eodem modo de proportionibus, quia non poſſunt eſſe infinitæ ſpecies proportionum, niſi ſint infiniti numeri, ſicut ergo numeri non ſunt infiniti in actu, ſed in potentia, ita neque ſpecies proportionum ſunt infinitæ in actu, ſed in potentia: de figuris idem eſt, & ideo dicendum, quòd ſic eſt de intellectione, quantum ad animas ſeparatas: nam illæ cognoſcūt omnia naturalia, & ſicut ſe habent naturalia ad eſſe, ita ſe habent ad cognoſci, ſed infinitas ſpecierum in numeris, K proportionibus, & figuris, non eſt in actu, ſed in potentia, ideo non intelligent in actu infinita, ſed finita. Sed dicendū, ꝙ ſicut in potentia ſunt iſta infinita, ita ſunt intellectualia in potentia, & anima ſeparata pōt intelligere infinita in potētia: nunquàm tñ actu intelliget infinita: infinitas tñ quantū ad eſſe, vel intelligere non repugnat ſimpliciter, ſed ſolū in actu: vnde dicendū, ꝙ non ſolū virtus animę intellectiuæ ſeparatæ eſt infinita, ſed ēt cuiuslibet intellectus coniuncti virtus eſt quodāmodo infinita, ſ. in potētia, inquantū nō alligatur ad determinata intelligibilia, ſed ita pōt intelligere iſta deſignata, ꝙ & poteſt intelligere alia & alia, & nulla tot dari poterunt quin poſſit plura intelligere, cum non ſit virtus materialis, quę eſt determinata ad certum modum, aut ad certas res, & ob hoc virtus intellectiua intelligit vniuerſale, quod eſt quodammodo infinitum, inquantum de ſui ratione continet infinita in potentia, & ita licet intellectus nō intelligat, niſi vnum in actu, intelligit infinita in potentia, quia nulla tot erunt quin omnia illa, & plura aliquando poſſit intelligere.

Ad quartum dicendum, quòd omnis cognitio fit per aſſimilationem, ſiue ſenſitiua ſit, ſiue intellectiua, ſiue in ſubſtātijs coniunctis, ſiue in ſeparatis. Cum vero dicitur, ꝙ anima non poteſt aſſimilari rebus naturalibus, quæ ſunt materiales, dicendum, ꝙ aſſimilatur eis, non quidem ꝙ efficiatur intellectus materialis, & compoſitus, ſicut res naturalis intelligibilis, qa tunc non eſſet anima ſubſtātia intelligens, ſed eſt aſſimilatio ſecundum id, ſecūdum quod res eſt intelligibilis, ſ. ſecundum rationem formarum, i. ꝙ eſt talis forma in intellectu per quam anima intelligit rē materialem, qualis eſt forma rei materialis, ſed non eſt talis, quantum ad modum eſſendi, ſed ſolum quantū ad rationem formæ: nam forma in re materiali eſt extenſa in materia, & indiuiduatur iudiuiduatione materię, & dat eſſe: forma aūt in intellectu nō eſt extēſa, ſed indiuiſibiliter, & nō dat eſſe, ſed eſt principiū cognoſcendi, & per talē aſſimilationē fit cognitio, & ſine illa non: in ſenſitiua quoque cognitione idem eſt, quia ſenſus non aſſimilatur rei ſenſibili cum non ſit compoſita, ſed eſt in potentia animæ ſolum, quātum ad formam, quia accipit formā talem qualis eſt in re ſenſibili, non tñ quantum ad eſſe, quia in re ſenſibili eſt forma materialiter, & habet operationem materialē, ſed in ſenſu non eſt materialiter, qa non eſt extenſa, ſicut in re materiali, ſed indiuiſibili tam in ſenſu, q̃ in medio, vt oſtenſum eſt ſupra, vbi poſita eſt differentia inter formam materialem, & intētionalem, qualis eſt in ſenſu, & in medio, & ideo tam intelligere, q̃ ſentire fit ſecundū quandam aſſimilationē, ſed non ſequitur ex hoc, ꝙ efficiatur intellectus materialis, & cuilibet rei poteſt aſſimilari intellectus.

Reſponſio ad quintam rationem poſitam. quæſt. 586. pro parte negatiua. *Quæſt. DXCVI.*

AD quintum dicendum, ꝙ ſicut ſe habet materia ad formā, ita intellectus poſſibilis ad formā intelligibilem, & ideo ſicut materia ſecundum vnum ordinem non habet habitudinem, niſi ad vnam formā, ita & intellectus poſſibilis; ſed dicendum, ꝙ intellectus poſſibilis in hoc differt a materia, quia materia habet duos ordines tantum ad formam materialem, intellectus autem poſſibilis habet tres ordines: materia enim non ſe poteſt habere ad formam materialem, niſi vel in potentia pura, vel in actu puro. dicitur in potentia pura, quando non eſt in materia habens formam, ſed eſt potens habere illam aliquādo, & tūc neque forma eſt in materia, neque aliquid eius: dicitur eſſe forma in actu puro in materia, quando eſt recepta in ea, & operatur, non pōt aūt dari modus medius, ſ. ꝙ ſit in materia habitualiter, i. quòd realiter ſit in materia, & non operetur: & hoc quia formæ materiales ſtatim, vt ſunt in materia operātur, id eſt, mouent ad operationem, niſi ſint impeditæ, & hoc quia forma naturalis eſt determinata ad vnum, & non poteſt ſe habere niſi vno modo, ſcilicet, perficiēdo materiam, quantum ad eſſe, & quantum ad operari, & ita nunquàm eſt ſine operari, ſed forma intelligibilis eſt tripliciter ſe habens ad intellectum, ſ. in pura potentia, & in actu puro, & medio modo inter potentiam, & actum. De primo vt qñ aliquis nōdū accepit ſpeciē aliquā per ſenſum, qa tūc intellectus eſt in potentia

tentia ad speciem, & nullam habet, vel quãdo iam suscepta est species in organo, sed est adhuc phantasma, quia sic manens nunquam poterit actu intelligi: nã si maneret phantasma in ęternum in organo interiori, & non illustraretur, neque causaretur aliqua alia species, nunquam esset actus intelligendi, quia est intelligibile, & tamẽ sic manens impossibile est, quòd intelligatur, cum vero se conuertendo intellectus agẽs illustrauerit phantasma, & causauerit speciem intellectualem iam est intellectus possibilis in actu, & species actualiter est recepta in intellectu possibili, & manet in eo, sed secundum istam speciem est intellectus aliquando pure in actu, i. quando actualiter secũdum eam intelligi, est autem medio modo quando non intelligit actualiter, & tamen si voluerit se conuertere ad illam intelliget in actu, & ideo species illa est in actu puro quando ſm eam actualiter mouetur intellectus, & intelligit, qa nulla maior actualitas põt competere speciei, aut intellectui, cũ vero est in intellectu, & non operatur intellectus ſm eam, i. nõ intelligit, dicitur esse species in actu medio, & etiã species in actu medio siue medio modo, quia quantum ad aliquid est in actu, inquãtum realiter est species est in intellectu, est aliqualiter in potentia inquantũ non operatur secundum eam intellectus, sed operari põt. Sed quare in re materiali non potest forma esse medio modo, & in intellectu est medio modo? Dicendum, ꝙ causa est, quia forma materialis, quia est naturalis determinata ad vnum, ideo non potest esse in materia nisi operando, forma autem intelligibilis nõ est secundũ se determinata, sed est determinatio ex potentia rationali, quæ potest se vertere, vel auertere ab aliquo, in rebus, ergo intelligibilibus si forma non esset secundum se determinata, non est inutilis, quia potentia rationalis potest seipsam determinare, & ita determinabitur forma intelligibilis ex determinatione potentię rationalis, immo necesse est, ꝙ forma rationalis, vel intellectualis non sit determinata, quia si secundũ se esset determinata, quandocunque esset in intellectu, determinaret eum ad intelligendum secundũ ipsam, & non posset aliquid aliud intelligere, & ita si maneret semper illa species, semper haberet intellectus vnum actum intelligendi, i. de vna re, & alias nõ posset intelligere, & hoc esset absurdũ, quia tũc intellectus esset multum imperfectus, perficitur autem per multos actus intelligendi, & de varijs rebus, ergo debuit forma intelligibilis esse indeterminata, vt intellectus posset seipsum determinare ad quàm speciem vellet, & secũdum illam intelligeret. Secundo quia forma materialis perficit materiã non solum in operando, sed etiam in essendo, & quia vna res nõ potest esse nisi vnius speciei, oportet vt forma semper habeat actum suũ, quia sicut rei conpetit esse vnius speciei, ita competere debet actus secundum illam speciẽ, secus de speciebus intelligibilibus, quia illę perficiunt intellectum quantũ ad operari, & non quantum ad esse, cum intellectus ipse sit forma determinati generis: ideo non debet determinari intellectus per formã intelligibilem, sicut materia per formam naturalem. Tertio, quia forma naturalis aduenit materię, quæ nullam actualitatẽ habet, neque determinationem etiam secundum esse: ideo si forma naturalis non esset totaliter determinatiua eius, maneret materia indeterminata simpliciter, & sic debet esse determinatiua, intellectus autem etiam non existente forma intellectuali habet actualitatem essendi, quia est forma, & determinati generis, etiam quãtum ad operationem, quia habet, quod possit se vertere huc, & illuc, ideo formę intelligibiles aduenientes non debent determinare intellectum, & ita ma-

A net differentia, ꝙ forma naturalis determinata est, forma autem intellectualis nõ, & sic non põt esse forma naturalis nisi in actu, forma autem intellectualis non potest esse in intellectu, & quòd nõ sit in actu, s. quia non conuertit se intellectus ad illam, cum vero se conuerterit, erit species illa in actu puro, quia mouebit intellectũ, & ista est causa quare non possumus plura simul intelligere, possumus tamen plura scire, nam intelligere dicit actualem conuersionem intellectus ad speciem, & actuationem secundum eã, scire vero non dicit nisi cõtinere habitualiter scibilia iam scita, i. species rerum intelligibilium, ſm quas iã præcessit actus cognitionis, & etiã habitus causatus est. Ad sextum dicẽdum, ꝙ tam istud argumentum quã

B duo pręcedentia agunt non solum contra animam separatam, sed etiam coniunctã, dicendum autem, ꝙ nõ potest fieri cognitio intellectiua, aut sensitiua nisi secundũ assimilationem speciei. Et cum dicitur, ꝙ ea, quę sunt diuersa specie non possunt esse similia alicui vni in specie, dicendum, ꝙ est verum quantũ ad esse naturale, bene possunt tamen esse similia quantũ ad esse intẽtionale, vel intelligibile, & hoc sufficit ad intellectionẽ, & fit hic ęquiuocatio de specie, quia quãdo dicitur, quæ sunt diuersarum specierum non possunt esse similia alicui secundum speciem, accipitur species pro quidditate quantum ad esse naturale, & verum est, quia tunc nõ sunt similia ſm speciem nisi ea, quę sunt in vna specie. Cum vero dicitur, ꝙ cognitio fit secũdum assimilationem speciei, accipitur spe-

C cies solum quantum ad esse intelligibile, & non quãtum ad esse naturale, & tunc quęlibet res potest assimilari secundum speciem intelligenti, quia omnium rerum est aliqua species, secundum quam res ipsa apprehenditur a cognoscente, & assimilatur ei per illã, s. quia intellectus habens speciem rei intelligibilis habet similitudinem rei habentis speciem secundũ esse naturale, vnde ipse intellectus secundum se non est similis alicui rei, sed species rei in intellectu recepta facit eum similem rei exteriori, non in essendo, sed proportionaliter, scilicet, quantum ad agere, vt illam possit intelligere.

D *Responsio ad septimam rationem princi. positam q.586. pro parte negatiua. Quæst. DXCVII.*

AD septimum dicendum, quòd animę separatæ non solum cognoscunt genera, & species rerũ naturalium, sed etiam indiuidua, licet non omnia, vt quidam dicunt, sed quędam ipsorum: ideo nõ habẽt species infinitas, dicendum autem nunc, ꝙ de cognitione animę separatę quantum ad indiuidua infra dicetur, & tamen siue teneamus, ꝙ cognoscat omnia indiuidua, siue solum quędam ipsorum, nõ oportet, ꝙ habeat species infinitas: nam si dicamus, ꝙ cognoscit omnes species, & genera, & indiuidua quędam, licet cuiuslibet istorum habeat speciem determinatam, non habebit species infinitas, quia ista omnia fi-

E nita sunt, si vero dicatur, ꝙ cognoscat anima separata omnia indiuidua naturalia, adhuc non oportet habere species infinitas, quia sicut illa nunquã sunt infinita in actu, ita neq; oportebit poni species infinitas, sed adhuc dato, ꝙ sint indiuidua infinita in actu, non oportebit poni species infinitas, eo ꝙ cognitio animarum separatarum non est determinata, sed valde confusa: ideo non cognoscentur indiuidua secundũ rationem propriam, sed ſm rationem communem, & ideo nõ oportebit poni tot species quot sunt indiuidua, secus autem esset si poneretur cognitio determinata, quia tunc cuiuslibet esset vna species. Cũ vero dicebatur, ꝙ posset cognoscere anima omnia indiuidua

diuidua per applicationem vniuerſalis ſpeciei ad ſingularia. Dicendum ſicut ibi dicebatur verum eſſe, ꝙ applicatio vniuerſalis ad particularia nō eſt cauſa cognitionis particularium, ſed eſt conſequens ad particularia: poſtquàm enim cognita fuerint particularia, poſſumus applicare aliquid ad ea, ſicut relatio nō ponitur niſi ſuppoſitis extremis, & tamē quomodo cognoſcantur indiuidua ab anima ſeparata infra dicetur. Ad octauum dicendum, ꝙ cognitio non eſt ſine ordine, qui conſiſtit in habitudine cognoſcentis ad cognitum, & in inferno eſt cognitio in damnatis, ꝗa iſte ordo manet ei. cum vero dicitur, quòd nullus ordo eſt ibi, eſt verum de ordine in pęnis, vt ſolet eſſe in pęnis, quia magna turbatio videtur eſſe damnatis in ſua punitione, & tamen quantum ad cognitionē aliquis ordo manet.

Aliter poteſt dici, quòd cum bonum conſiſtat in ſpecie, & ordine, vt ait Aug. lib. de natura boni, tantū inuenitur de bono in damnatis, quantum inuenitur de ordine, ſed in damnatis non eſt bonum gratię, ſed naturę, ideo non eſt ibi ordo gratię, ſed naturæ, & ſic accipi poteſt, quòd ibi nullus ordo ſit gratię, quia totaliter elongati ſunt a gratia, cum ſint in odio Dei, ſed manet ordo naturę, & tamen intelligere ad naturalē cognitionem pertinet, ergo poterit manere in damnatis. Ad nonum dicendum, quòd animæ ſeparatæ intelligunt naturalia tam vniuerſalia quàm particularia, cum particularia ſint maxime naturalia, ſed hoc intelligitur de indiuiduis, quę pertinet ad perfectionē intellectualem, qualia dicunt eſſe indiuidua ſpecierum, & generum ſubſtantialium: Aug. autē loquitur de indiuiduis, quę non pertinent ad eſſe intellectualis perfectionem, ſ. de accidentibus, & euentibus, & operationibus, non enim ſunt iſta in quibus cōſiſtit perfectio intelligibilis, ideo iſta poſſunt ignorare.

Ad decimum dicendum, quòd intellectus poſſibilis animę ſeparatę reducetur in actum omnium intelligibilium naturalium. Et cum dicitur, quòd non erunt ibi phantaſmata, dicendum, quòd verum eſt, & tamen ſi accipiatur vis huius argumenti, non ſolum non poterit intellectus omnia naturalia intelligere, immo nihil poſſet intelligere, eo quòd non manebit ibi aliquod phantaſma, & tamē ſine phantaſmate poterit eſſe cognitio vno modo, quia manent in anima ſeparata ſpecies intellectuales, quę fuerunt hic in intellectu poſſibili, & per illas ſine vllo phātaſmate poterit ibi fieri intellectio. Alio modo pōt fieri, & melius, ſ. per influxum ſubſtantiarum ſuperiorum: nam licet maneant ſpecies in anima ſeparata per quas poſſit fieri intellectio, non poſſunt per eas intelligi omnia naturalia, eo quòd nemo habuit hic ſpecies omnium naturalium, quia nemo intellexit omnia illa. Et quia dicebatur, ꝙ intellectus agens perficit, vel actuat intellectum poſſibilem per phātaſmatum illuſtrationem. Dicendum eſt, ꝙ proprie intellectus agens non actuat intellectum poſſibilem, ſed intellectus poſſibilis eſt magis actus reſpectu phantaſmatum, & hoc verum eſt ſiquis conſideret ea, quæ Ariſto. dicit de intellectu agente, & poſſibili. Et patet, quia actuatur aliquid per formam, aut per introducentem formā, per ipſam formam actuatur formaliter, per introducentem autem formam actuatur effectiue, ſi autē accipiatur forma qua intellectus potentia actuatur nō eſt intellectus agens, quia ille non eſt forma eius, ſed virtus actiua. Etiam cū intellectus agens ſemper maneat, & innaſcatur, & nunquam ſeparetur ab intellectu poſſibili, ſemper eſſet intellectus poſſibilis actuatus, ſed falſum eſt, quia iuxta Ariſ. intellectus a principio eſt ſicut tabula raſa, in qua nihil eſt depictum, ergo actuans illum formaliter nō eſt intellectus agens,

Intellectus agens non poteſt eſſe forma intellectus poſſibilis, & nota quomodo & quando

F ſed ſpecies intelligibilis, quæ aduenit ei cum a principio in ſua creatione non ineſſet. Etiam non poteſt dici intellectus agens actuans intellectum potētialem, velut introducens formā, vel agens aliquid in ipſum, ſed ipſe ſeipſum actuat efficienter conuertendo ſe ad ſpecies intellectuales, ſiue ad phātaſmata facta intellectualia, & ſine iſta conuerſione non actuatur, ſed intellectus agens eſt actus reſpectu phantaſmatū, quia directe operatur ſuper illa, ſunt quippe illa ſolum intellectualia in potētia, & illuſtrando ea reddit ipſa intelligibilia in actu, & ſic reſpectu ipſorum eſt agens proprium, & immediatum reſpectu intellectus poſſibilis poteſt vocari diſpoſitiones, quia facit intelligibilia facta, & non poſſet actuari intellectus poſſibilis niſi illa redderentur intelligibilia, hanc autem habitu-
G dinem habet intellectus poſſibilis quandiu eſt anima vnita, eo quòd habet aſpectum ad inferiora: nam trahitur per corpus, & ideo accipit a phantaſmate, ſed cum fuerit anima ſeparata, manet abſolutus aſpectus intellectus, & reſpicit ſuperiora a quibus naturaliter debet accipere, & tunc actuatur per ſpecies intellectuales formaliter, ſicut & prius, ſed differt, quia iſtæ ſpecies non ſunt acceptę a phātaſmatibus ſicut priores. Ad vndecimum dicendum, quòd verum eſt, ꝙ nō fiet reductio intellectus poſſibilis in animabus ſeparatis per ſpecies acceptas a phantaſmate illuſtrato per intellectū agētem, ſed per ſpecies influxas a ſub-
H ſtantia ſuperiori. Et cum dicitur, ꝙ non erit iſta reductio naturalis, ſicut neque ſanatio eſt naturalis, quę ſit diuinitus, dicendum, ꝙ eſt naturalis, quia naturale eſt animę ſeparatę recipere influentiam a ſuperioribus ſubſtantijs: nam non eſt naturale animę humanę accipere per phantaſmata, quia tunc non poſſet intelligere aliquid anima ſeparata, & conſequenter anima deberet eſſe inſeparabilis a corpore, vt ei maneret proprius actus, & tamen ſeparatur, & manet ei actus intelligēdi: ideo intelligit anima ſeparata, vnde dicēdum, ꝙ ſicut naturale eſt animæ coniunctę accipere ex phātaſmate, ita eſt naturale animę quandiu eſt ſeparata, accipere ex influentia ſubſtantiarum ſeparatarum, vnde accipere ex phantaſmate non eſt abſolute naturale animę, ſed pro ſtatu quo eſt coniuncta, & tā
I naturale eſt ei accipere ab intelligentia quādiu eſt ſeparata, immo videtur abſolute eſſe naturale animæ humanę accipere ab intelligentia, nam etiam quādo eſt coniuncta accipi interdum ab intelligentia, ſicut eſt in amentibus, & dormientibus aliquando, quibus fiūt influxus a ſuperioribus, & naturaliter cognoſcūt quædam quæ alijs ſunt occulta ſecūdum naturalem cognitionem, quę eſt a ſenſibus, & ideo cum ſaltem ſecundum ſtatum quo eſt anima ſeparata ſit ei naturale accipere ab intelligentia, erit naturalis reductio ſi per ſpecies acceptas ab illa reducatur in actū omnium intelligibilium, & quia ea, quę naturalia ſunt, omnibus cōmunia ſunt, erit cognitio omnium naturalium communis omnibus animabus ſeparatis tā
K beatorum quàm damnatorum.

Reſponſio ad 12. rationem princi. poſitam q. 686. pro parte negatiua. *Quæſt.* DXCVIII.

AD duodecimum dicendum, ꝙ proueniunt iſtæ ſpecies influxę animabus ſeparatis a Deo mediātibus Angelis, & tñ non eſt inconueniens a quocūq; proueniāt ſiue a Deo ſiue ab Angelis: nam ſi dicatur, ꝙ etiā a ſolo Deo prouenirent, & immediate non eſt inconueniens, nam ꝙ recipiant damnati a Deo aliqd quod pertineat ad gratiam, vel beatitudinē eſt inconueniens, ꝙ tñ recipiant, quod pertinet ad eſſe naturę, non eſt inconueniens, immo eſt neceſſarium, ſicut

Chriſtus

Christus dixit, ꝙ Deus facit oriri solem suũ super bonos, & malos, & pluit sup iustos, & peccatores supra 5. ca. & hoc, quia istud pertinet ad conseruationẽ naturę in esse corporali: sic ẽt ad conseruationem naturę in esse spirituali conuenit dari animabus separatis, vt maneat in eis actus intelligendi, sed nõ potest manere sine influxu specierum, ideo pertinet ad Deum, vt influat species intelligibiles in omnẽ animã separatam, & quia intelligendo omnia naturalia secundũ illum modum cõfusionis, & vniuersalitatis nihil habet de beatitudine anima separata, non est inconueniens, ꝙ Deus influat istud super animas damnatorũ. Si aũt dicatur, ꝙ Angeli faciunt hoc, non est inconueniens, quia licet Angelus non sit animę causa naturę in essendo, erit ei causa in intelligendo, quia ista multum differunt: nam nũc sensibilia sunt animę nostræ principium ad intelligere, sed non sunt principiũ ad esse, & ideo sicut in ordinatione influxus naturalis in essendo causę superiores influunt in inferiores, & oẽ quod est excellentius habet aliquem modum causalitatis super minus excellens, ita & in esse intelligibili ea, quę sunt superiora influent in inferiora, sed substãtię naturaliter separatę sunt superiores anima, quę est infima in gradu ĩtellectualitatis, ergo naturaliter poterunt influere in illam quãtum ad intelligere, & ita influent species omnium rerum naturalium, nec tamẽ ex hoc sunt causa naturę animę, aut rerum naturalium, quia tunc causarent species singularum rerũ naturalium, vt sicut se habẽt species, & indiuidua naturalia in suo esse distincto, ita causarent species rerũ distinctarum Angeli, vel causarent eas tam distinctas quãtum anima exigit ad hoc, ꝙ distincte, & perfecte intelligat sicut nunc facit, sed neutrum faciũt Angeli, immo influunt species multũ vniuersales, per quas animę separatę confuse, & imperfecte intelligunt, ergo non sunt domini naturę animarũ, aut naturę simpliciter, licet influant in animas separatas species omnium rerum naturalium. Est tamen dicendum, ꝙ animę istas species a Deo mediantibus Angelis recipiũt eo ꝙ ipse est principium omnis luminis intelligibilis, sic enim Diony. vult 4. c. Cęle. Hierar. ꝙ tam in naturalibus quã in gratuitis illuminationibus perueniat lumen a Deo mediantibus Angelis.

Ad tertiumdecimum dicẽdum, ꝙ verũ est vniuscuiusque perfectionem esse entis in potentia, secũdũ ꝙ reducitur in actum quantum ad omnia, ad quę est in potentia, eo modo quo est in potẽtia: nam licet intellectus humanus non sit in potẽtia naturali, nisi ad cognitionem eorum quorum ex sensibus potest haberi species, est tamen in potentia ad cognoscendum omnia illa distincte, omnia naturalia, quæ sunt consistentia in sensu, & quę ex sensu depẽdent, sed cognoscit solum vniuersaliter, & indistincte: ideo non erit perfecta reductio, nisi per separationem cognoscat distincte omnia naturalia, quæ sunt consistentia in sensu, & quæ ex sensu dependẽt: ideo nõ consequitur totam perfectionem suã anima separata per separationem, vnde nõ habet fęlicitatem per solã separationẽ, non solũ verã fęlicitatem, sed neque naturalem, quia illa est, vt consequatur quis maximum bonum, quod naturaliter habere potest, & in quod inclinatur, sed naturaliter inclinatur ad cognitionem distinctã omnium scibiliũ naturalium, ideo non erit beata anima quousq; hoc assequatur, quod tamẽ non habet ex sola separatione, & ideo non sequitur, ꝙ alia adminicula ad fęlicitatẽ sint supflua, quia aut agitur de vera fęlicitate possibili naturę humanę, aut de fęlicitate naturali, si de vera, manifestũ est, ꝙ adminicula operationũ prosunt hic, quia per rectã operationẽ attingimus illam fęlicitatem, per solam autem separationẽ non

A acquiritur fęlicitas illa, immo ęterna miseria nisi pręcesserint adminicula ad veram fęlicitatẽ, si dicatur de fęlicitate naturali, adhuc illa non acquiritur per solã separationẽ, cum non habeatur distincta cognitio, & prosunt ad hoc habitus scientię acquisiti in vita, quia manent illi in anima separata, & perfectius intelligit quàm illa, quæ non habuit hic aliquos habitus.

Ad decimumquartũ dici potest vno modo, quòd non perfruuntur summo gaudio damnati, quia non habent magnam cognitionem: nã licet sit de omnibus naturalibus est tamen indistincta, & cõfusa: ideo non est allatiua magni gaudij, sed quia damnati non solum non debent habere magnum gaudium, sed ẽt nullum, oportet ꝙ aut non sit in eis scientia, aut non

B sit causa gaudij, & ideo dicendum, ꝙ licet quęcũque cognitio quãtumcunque parua, aut magna sit causa gaudij per se, nihil obstat per accidens non causare gaudium, & hoc dupliciter. Vno modo, quia tãta est aliũde damnatorum tristitia, & dolor, ꝙ parua lętitia quã cognitio causare debebat, nõ sentitur. Alio modo, & melius, ꝙ etiam ipsa cognitio faciat ad tristitiã, i. non solum, ꝙ secũ permittat tristitiam, vt dicebatur in modo præcedenti, sed etiam, ꝙ ipsa causet tristitiã per accidens, inquantum per illam cognitionẽ sciũt dãnati se destitutos omni bono, & potuisse faciliter habere illud, & nunc esse impossibile reditũ ad illud, & hoc scientes in immensum tristantur, sicut introducitur Sapi. 5. ca. de insipiẽtibus, qui apud inferos pę-

C nitentiam agunt, si autem nihil intelligerent non dolerent tam grauiter, quia nescirẽt bonum, quod perdiderunt, & quantum malum incurrerunt: ideo licet omnia naturalia cognoscant damnati, non est ista cognitio, quæ possit eis afferre gaudiũ, & affert magnã tristitiam. Ad quintumdecimum dicendum verum esse, ꝙ defunctorum animę ignorent ista accidentia, vel euẽtus aduersitatis, aut prosperitatis, & quotidianarum mutationum, & ista nõ vocantur proprie naturalia, sed solum illa indiuidua, quę pertinent ad intellectualem perfectionem: nam illa cognoscũt animę separatę licet confuse, vt supra magis dicetur.

D *Responsio ad 1. rationem in diuersum pro parte affirmatiua positam supra in q. pri. in. 586. & sunt nouem.*

Quæst. DXCIX.

AD argumenta vero contrarię partis, quę nitebãtur inferre, ꝙ animę separatę cognoscant omnia naturalia quasi simpliciter, & distincte illa cognoscant, sed quia hoc non est verum, est respondẽdum ad illa. Ad primum dicendum, ꝙ licet substantias separatas videant animę separatę, tamen non intelligũt oẽs species existentes in eis: nam & nos videmus hominẽ, & nõ cognoscimus omnia, quæ sunt in homine ẽt corporalia, hoc enim solũ tenet in illo, qui perfecte aliquid videt, nam videndo aliquid vidẽtur om-

E nia, quę eius sunt, sed anima separata nõ videt perfecte substantiam separatam, ideo non cognoscit omnia, quę sunt in illa. Alia ẽt ratio est, qa siquis cognoscit aliquid perfecte, cognoscet omnia, quę illius sunt tanquàm partes, vel proprietates, quę sunt eius quantum ad esse naturale, species aũt non sunt aliquid alicuius quantum ad esse naturale, sed quantum ad esse intelligibile, ideo cum sint species in substantijs separatis, vt similitudines non vt conditiones essendi, etiã siquis perfecte cognosceret Angelum quantum ad suum esse, nõ cognosceret oẽs species illius. Alio modo potest dici, ꝙ licet anima separata videret omnes species intellectuales, quæ sunt in Angelo, non ideo intelligeret omnia, quę intelligit Angelus, quia non venit perfectio intelligendi ex multitudine, aut paucitate

citate ſpecierum,ſed ex gradu intellectualitatis:nam intelligētię influunt in animā ſeparatam ſpecies omnium rerum naturalium,& tamen,quia ſunt illę vniuerſales,non intelligit anima per illas ſpecies niſi cōfuſe: Angelus autem, quia eſt maioris luminis intellectualis intelligit diſtincte,& quia anima videndo tā ſubſtantiam Angeli quàm ſpecies intellectuales eius non accipit gradum intellectualitatis illius, non intelligit omnia naturalia determinate, licet cognoſcat omnes ſpecies per quas Angelus cognoſcit, cum nō cognoſcat ex æqualibus viribus per illas ſpecies Angelus,& anima ſeparata. Ad ſecundum cum confirmatur,quia quid eſt,quod non videantur, qui videntem omnia vident? Dicendum,ꝙ hoc tenet in eo,qui habet rationem obiecti,& inquantum obiectum eſt. Deus autem ad beatos habet rationē obiecti cognoſcibilis, ideo tam ea, quę ſunt eius per modū naturę, quàm quæ ſunt eius quantum ad eſſe intelligibile,repræſentat:ideo nihil eſt,quod non videat, qui Deum videntē omnia videt,ſecus autem eſt ſi Deus non cōſideraretur, vt obiectū intelligibile, ſed ſicut ens naturale,ideſt,ſubſiſtens ſub ſuis proprietatibus, de Angelo autem non eſt ſic,quia nō conſideratur,vt obiectum,ſed vt ens per ſe ſub ſuis proprietatibus naturalibus: ideo cognito Angelo non cognoſcuntur omnia,quæ illius ſunt quantum ad eſſe intelligibile.

Alio modo poteſt dici,ꝙ ratio differentię eſt, quia in Angelo differt realiter,vt aliqui volunt eſſe intelligibile, & naturale, i. quidditas Angeli a ſpeciebus intellectualibus eius,quæ ſunt quędam ſimilitudines in eo,& ideo cum Angelus accipiatur, vt Angelus quātum ad eſſe naturale, quod eſt ſecundum ſuam quidditatem,cognito Angelo cognoſcitur id,quod pertinet ad eſſe intelligibile eius,i. ad ſpecies,q̄ illius ſunt, ſecus de Deo,quia in eo non differt aliquid de abſolutis ab alio, & non ponitur in ipſo aliqua ſpecies per quam ipſe intelligat, ſed per eſſentiam ſuam ipſe intelligit: Angelus autem non intelligit per eſſentiam propriā,ſed per ſpecies intellectuales, & ideo qui cognoſcit Deū neceſſario cognoſcit id, per quod Deus cognoſcit: ideo tenet in Deo dictum Gregorij, ſ. ꝙ nihil eſt,quod non videant, qui videntem omnia vident,ſed quantum ad Angelum non tenet.

Sed tamen adhuc dicēdum,quòd non eſt neceſſe, quòd quicūque videt diuinam eſſentiam ſciat omne quod Deus ſcit, niſi eſſentiam illam comprehēdat ſicut Deus comprehendit: nam licet duo videant eandem rem per eandem viſionem, vnus magis cognoſcit quàm alius,quia licet obiectum ſit idem,vires cognitiuę ſunt inęquales,ita licet aliquis videat eſſentiā Dei clare, quæ omnia repręſentat eminenter, & eandem eſſentiam videat Deus, nō eſt neceſſe ꝙ omnia intelligat per illam eſſentiam,quæ per eandem Deus intelligit, quia non ſunt vtriuſque intelligentis vires æquales: ideo autem cum idem ſit obiectum, & potentia intellectiua,ſicut obiectum eſt infinitum,ita & virtus intellectiua, & ideo infinite ſeipſum cognoſcit, nullus autem alius habet virtutem intellectiuam infinitam, ideo per eandem eſſentiam diuinam non intelliget infinite. Cauſa autem huius eſt,quia eſſentia diuina licet clare viſa omnia oſtēdat,vel repræſentet, tamen non repræſentat ea multipliciter, i. quòd pro qualibet re ſit ibi vna ſpecies, immo nullius rei eſt ibi aliqua ſpecies, ſed ipſa in ſua ſimplicitate manens omnia repræſentat,& iſta eſt repræſentatio per eminentiam,ſi enim eſſent in eſſentia diuina clare viſa ſpecies ſingularum rerum diſtinctę ſicut videntur in ſpeculo materiali,quicunque videret diuinā eſſentiam clare intelligeret omnia,& non poſſet vnus plura intelligere in Deo quā alius, neque altiori modo,

F & tamē nō ſunt ſic in Deo ſpecies rerum,immo nulla eſt, vt dictum eſt, ſed ipſa ſola, & nuda diuina eſſentia ex plenitudine virtutis ſicut cōtinet omnia in virtute effectiua ſicut principium ipſa principiata, ita cōtinet omnia ad repræſentādū ea intelligibiliter cū ipſa ſit intelligibilis,etiā quia eſſe intelligibile eſt quidam gradus eſſendi,vel genus, & tamē creaturę quātum ad omnem modum eſſendi proceſſerūt a Deo, & quātum ad oēm modū eſſendi ſunt in Deo: iō ſunt in eſſentia Dei, vt in principio effectiuo, & vt in principio repręſentatiuo. Et tūc quāto virtus intellectiua, quę cognoſcit per illud obiectum,fuerit excellentior ex gradu intellectualitatis naturali, vel ex lumine gratię, intelliget plura & perfectius, aut ſaltē perfectius,
G & ſi non plura,propter quod neceſſe eſt, vt Deus plura intelligat per eſſentiam ſuam quā aliquis alius,quia nulli poteſt communicari tātum lumē naturale, aut gratuitum, vt perueniat ad infinitā vim intellectiuā: nam tunc adæquaretur virtuti obiecti intelligibilis,& illud intelligeret omnibus modis quibus eſt intelligibile,& ſic Deus intelligit, nullus autē alius ſic poteſt intelligere, & ideo licet videat aliquis Deū vidētem omnia, non eſt neceſſe, ꝙ videat omnia, quæ videt Deus,ideſt,intelligit,ſed omnia,quę repręſentātur in Dei eſſentia conmenſurata ad lumen videntis.

Reſponſio ad tertiam rationem princi. pro parte affirmatiua poſitam q.586. Quæſt. DC.

H

AD tertium dicendum,ꝙ anima ſeparata cognoſcit ſubſtantiam ſeparatam inquātum eſt intelligibilis,& non viſu corporeo,& tamen nō ſequitur, ꝙ intelligat ſpecies intelligibiles, q̄ ſunt in intellectu illius. Nā aliud eſſe habet ſubſtantia ſeparata, & aliud ſpecies eius, eſt enim ſubſtantia ſeparata obiectū animę ſeparatę inquantū habet eſſe naturale,ſed ſpecies intelligibiles,quę ſunt in intellectu eius habēt eſſe intelligibile,& ſolum conſiderantur ſecundum eſſe intelligibile, ideo licet cognoſcat anima ſeparata Angelum,non cognoſcit ſpecies intelligibiles eius. Aliter poteſt dici, ꝙ ſpecies intelligibiles ſunt in intelle-
I ctu Angeli,non vt cōditiones, vel proprietates eſſendi,ſed ſolū, vt formę intellectuales ab intellectu Angeli,& tamen non habent eandem habitudinem illę ſpecies ad intellectum Angeli,& intellectum animæ ſeparatę, ergo licet ſint intelligibiles ab Angelo,non intelliguntur ab anima ſeparata,& ratio eſt,quia non ſunt ęquales vires intellectiuę Angeli,& animę ſeparatę: ideo aliqd poteſt Angelus intelligere, quod nō intelligit anima ſeparata, vel non iudicatur intelligibile quantum ad eam. Alio modo poteſt dici,ꝙ etiā ſi anima ſicut intelligit Angelum intelligat ſpecies intelligibiles eius,nō eſt neceſſe,ꝙ intelligat id,quod intelligit Angelus,qa per ſpecies illas vniuerſales Angelus, cuius vis intellectiua eſt magna, poterit intelli-
K gere multa deducēdo ſe ex vniuerſali ad determinatum,anima vero,cuius eſt parua vis intellectiua, non poterit ſe determinare ad particularia, ſed manebit in illa confuſione ſecūdum quàm parum dicetur intelligere, & hoc maxime ſi illa ſubſtātia ſeparata quā anima intelligit ſit multum excellens; quia tunc ſpecies eius ſunt tā vniuerſales, ꝙ vix anima aliquid per illas intelliget,& ſic etiam ſi per illas aliquid intelligat non intelliget omnia naturalia ſimpliciter, vel determinate. Ad quartum dicendum,ꝙ licet res intellecta in ſubſtantia ſeparata ſit forma ipſius ſubſtantię intelligētis, nō oportet, ꝙ anima ſeparata intelligens ſubſtantiam ſeparatam intelligat rem intellectam ab ea ſiue formam intelligibilem eius,& hoc,quia vt dictū eſt in tribus pręcedentibus ſolutionibus argumentorum

rum non est eadem comparatio animę intelligentis ad substantiam separatam quàm intelligit, & ad formam eius, quia forte forma intelligibilis ab Angelo non est intelligibilis ab anima separata propter habere minores vires intellectiuas, & ista ratio, s. quicũque intelligit intelligentem intelligit omnia intellecta ab eo, nõ tenet nisi in eo, qui intelligẽdo intelligẽtem comprehendit ipsum: nam tunc ipsum, & qdquid in eo est, & per quemcunque modum est intelligit, sed intelligibile est aliquo modo in intelligente, ergo in hoc casu quidquid fuerit in intelligẽte intelligetur, & quidquid intelligit intelligens, & hoc modo Deus cognoscit nos, & quidquid nos cognoscimus, non solũ inquantum ipse illud cognoscit directa cognitione, vt est cognoscib le, sed etiam, vt est cognitũ ab illo cognoscitur, idest, a nobis, quia Deus cognoscit nos, & comprehẽdit nos. Ad quintum dicẽdum, ꝙ quidquid cognoscit maiora cognoscibilia cognoscit minora, sed potest vocari aliquid maius, vel minus cognoscibile dupliciter. Vno modo maius cognoscibile, idest, quia maiorem difficultatem habet ad cognoscendum ipsum. Alio modo, quia magis habet de ratione cognoscibilitatis. Accipiendo primo modo est verum, ꝙ qui cognoscit maiora cognoscibilia cognoscit minora, idest, quibus minor difficultas est. Accipiendo secũdo modo est falsum, sed potius ex opposito, quia quãto aliquid est notius magis cognoscitur, quia habet magis de cognoscibilitate, sicut magis cognoscimus principia quàm conclusiones, quia ex seipsis manifestiora sunt. Hoc dato potest dici, ꝙ substãtiæ separatę sunt minora cognoscibilia, idest, minorem difficultatem habẽtia ad hoc, ꝙ cognoscãtur quàm entia naturalia respectu animę separatę, eo ꝙ de intelligentia directe habet speciem anima separata, de rebus autem naturalibus non nisi inquantum recipit eas ab eisdem substãtijs separatis per influxum. Alio modo potest dici, ꝙ anima separata cognoscit substantias separatas, & naturalia, quæ sunt minora intelligibilia in perfectione, & cognoscibilitate, nõ tamen sequitur, ꝙ cognoscat perfecte res naturales, quia neque perfecte cognoscit substantias separatas, sed omnia cognoscit imperfecte, eo ꝙ per species cognoscit vniuersales, & virtus sua intellectiua est parua ad se determinandum ex illis.

Responsio ad 6. rationem principalem quæst. 586.
Quæst. DCI.

AD sextum dicendum, ꝙ anima separata est reducibilis in actum cognitionis omnium intelligibilium naturalium, & reductiuũ sufficiens est substantia separata. Et tamen dicunt aliqui, ꝙ potest reducere animam in actum quorũdam, & non omniũ, cum non necessitetur ad reducendum in actum omnium. Sed dicendum, ꝙ nõ stat, sed necesse est, ꝙ reducat in actum omnium intelligibilium naturalium, quia substantia separata non est reductiuum voluntarium, sed naturale per modum influentiæ, & ideo nõ est arbitrij sui quantum agat, sed agit quantum actiua est: ideo reducit animam separatam quantum ad id totum, quod reducere potest, s. quantum ad actum omniũ naturalium. Dicendum tamen, ꝙ non ex hoc sequitur, ꝙ cognoscat anima omnia naturalia simpliciter, quia nõ cognoscit ea determinate, sed confuse, immo nullũ cognoscit determinate, sed omnia confuse, & sic verum est, ꝙ substãtia separata reducit animam separatam in actum omnium intelligibiliũ naturalium, & ęqualiter, tamen in nullius eorum cognitionem perfectam deducit, sed in cognitionem confusam omnium.

A Ad septimum dicendum, quòd omnia entia superiora sunt exemplaria inferiorum, & tamen nõ oportet, ꝙ cognitis exemplaribus cognoscantur exemplata, vt aliqui dicũt, sicut supra dicebatur, ꝙ cognoscens intelligentiam non cognoscit ea, quę ab illa intelligũtur siue species intelligibiles eius. Sed dicendum, ꝙ non stat, quia alia ratio est ibi: nam species intelligibiles in intellectu substantię separatę comparantur ad ipsam substãtiam, vt obiectũ intelligibile, idest, obiectum formale, & respectu animę cognoscentis substantiam separatam non considerantur, vt obiectum intelligibile, quia non sunt aliquid de esse naturali intelligentię, ideo nõ cadunt sub ratione obiectiua qua intelligẽtia est obiectum alicuius intellectus, & ideo B intellecta intelligentia nõ est necesse intelligi species intelligibiles eius, secus quando comparatur intelligentia, vt exemplar, quia secũdum ea, quę in ipsa sunt est exemplar, & ideo viso exemplari videbuntur ea, quæ sunt in exemplari quantum ad quæ dicitur esse illud exemplar.

Est ergo dicendum, quòd cognita substantia separata, quę est exemplar cognoscuntur ea, quæ in ipsa sunt quorum est exemplar, sed illa taliter cognoscẽtur qualiter ipsa substantia separata, sed substantias separatas imperfecte cognoscimus, ergo & ipsa, quæ sunt in eis exẽplata, omnia ergo naturalia cognoscent animæ separatę cognoscendo intelligentias, sed imperfecte cognoscent.

C Ad octauum dicendum, quòd animę separatę cognoscunt per formas influxas a substantijs separatis, quę sunt formę ordinis vniuersi: nam quęcũque formę in substãtijs separatis sunt formę ordinis vniuersi, cum substantię separatę administrent vniuersum, & ideo habeant formas ordinis illius.

Sed est dicendum, quòd licet illæ species in substãtijs separatis sint formæ ordinis vniuersi in speciali, i. per illas specialiter cognoscunt omnia naturalia tam species quàm indiuidua, eo ꝙ istę species sunt cõnaturales substantijs separatis, i. commensuratę virtuti intellectiuę earum, vt ex illis possint cognoscere omnia distincte, respectu autem animarum separatarum sunt formę ordinis vniuersi in generali, ideo non co- D gnoscunt per illas determinate omnia naturalia, neque ordinem eorum, sed in generali.

Ad nonum dicendum, quòd quidquid est in substantia inferiori est in superiori, ideo quidquid est in rebus naturalibus est in intelligentijs, & etiam est in anima, quæ est superior omni ente naturali, sed aliter sunt hic in anima, & aliter in substantia separata: nam in omnibus substantijs separatis sunt omnia naturalia in actu secundum formam, quia sunt in actu formę omnium naturalium in intelligentijs eis inditæ, vel concreatæ, in anima vero sunt omnia in potẽtia, quia in actu cũ intellectus creatur nihil est in illo, sed est sicut tabula rasa, est tamen in potentia ad recipiẽdum omnes formas intellectuales, & ideo cum sepa- E rata fuerit non recipit nisi ab intelligentijs, ideo sunt in ea omnium rerũ naturalium formæ intelligibiles eo modo quo influxę sunt ab intelligentijs, s. indeterminate, ideo licet omnia naturalia cognoscat, valde imperfecte cognoscit.

Ad decimum dicẽdum, ꝙ circa animam Abrahę, & Lazari, & diuitis multa dubia sunt, de quibus dicetur Luc. 16. ca. nunc vero dicẽdum est, ꝙ anima diuitis in inferno, quę erat anima separata, cognouit animam Abrahę, & Lazari, quia illæ erant substantię separatæ, sicut ergo anima separata cognoscit substantias separatas, ita & cognoscit alias animas separatas, vt ostentum est supra, sed ex hoc non sequitur, ꝙ cognoscat anima separata omnia naturalia distincte,

vel

vel indiſtinctè, quia anima ſeparata non eſt ens naturale, ſed intelligentia.

An anima ſeparata a corpore ſingularia cognoſcat, & quomodo. *Quæſt.* DCII.

QVAERETVR an anima ſeparata cognoſcat ſingularia. Aliqui dicunt, quòd non, quia anima ſeparata non vtitur potentijs ſenſitiuis, neque organis, ſed ſingularia non cognoſcũtur niſi per potētias ſenſitiuas, quia ſingulare eſt dum ſentitur, vt dicit Boetius, ergo nō poſſunt cognoſci ſingularia ab anima ſeparata.

Secundo quia intellectus animę ſeparatę magis eſt remotus a materia quàm intellectus animę cōiunctę corpori, ſed anima cōiuncta corpori nō poteſt intelligere ſingularia propter immaterialitatē intellectus, ergo a fortiori, neque anima a corpore ſeparata.

Tertio quia iſta differentia ponitur inter ſenſum, & intellectum, quód ſenſus cognoſcit cũ hic, & nũc, intellectus autem abſtrahit ab vtroque, ſi ergo intellectus animę ſeparatę poſſet ſingularia cognoſcere, in nullo differret cognitio eius a ſenſu, quod eſt inconueniens.

Quarto quia ſicut in ſtatu vię per ſenſum particularia cognoſcimus, ita per intellectum vniuerſalia, ſed ſenſus nũquàm ad hoc deuenire poteſt, quòd cognoſcat vniuerſalia, ergo intellectus nũquàm poterit deduci ad hoc, quòd cognoſcat particularia.

Quinto quia eadem eſt natura animę cōiunctę, & ſeparatę, ſed per naturam animę intellectiuę formæ, quæ in intellectu recipiuntur dum eſt corpori cōiuncta, nō ducunt in cognitionem ſingulariũ, quia ſunt in ea per modum ipſius, ergo eodem modo erunt in ipſa poſtquàm fuerit a corpore ſeparata, & ita non ducent in cognitionem ſingularium.

Sexto quia aut anima ſeparata cognoſceret ſingularia per formas acquiſitas dum eſſet in corpore, aut per formas influxas. Non primo modo, quia illarum quędam ſunt intentiones particularium rerum, quæ ſeruantur in potentijs ſenſitiuis, & iſtę nō poſſunt remanere in anima ſeparata, aliæ autem ſunt intentiones vniuerſales, quæ ſolæ manent, ſed per vniuerſales intentiones non poſſunt intelligi particularia, ergo per ſpecies acquiſitas nō poteſt particularia intelligere anima ſeparata. Similiter neque per ſpecies influxas, quia illę ęqualiter ſe habent ad omnia ſingularia, & ideo ſi aliquod ſingulare per illa intelligeretur, poſſent intelligi omnia, ſed non eſt verum, quòd anima ſeparata cognoſcat omnia particularia, ergo nullum cognoſcit per illas, nullo ergo modo cognoſcit anima ſeparata ſingularia.

Septimo quia ſingularia ſunt infinita, ſpecies autē influxę ſunt finitę, ergo anima ſeparata nō poterit p ſpecies influxas cognoſcere ſingularia, minor patet, quia id, quod eſt indiſtinctum non poteſt eſſe principium cognitionis diſtinctę, ſed formę influxę ſunt in diſtinctę cum ſint vniuerſales, ergo per eas non poſſunt cognoſci ſingularia.

Nono quia omne, quod in aliquo recipitur eſt in eo ad modum recipientis, ſed anima ſeparata eſt immaterialis, ergo formę influxę recipiuntur in ea immaterialiter, ſed immaterialiter non poteſt eſſe principium cognitionis ſingularium, quę ſunt indiuiduata per materiam, ergo anima ſeparata per formas influxas nō poteſt cognoſcere ſingularia. Sed obijcitur, quòd per illas licet ſint immateriales, poſſint cognoſci ſingularia, quia ſunt ſimilitudines rationum idealium, quibus Deus tam vniuerſalia quàm particularia cognoſcit.

F Sed contra quia Deus per rationes ideales cognoſcit ſingularia, inquantum illę ſunt factrices materiæ, quę eſt principiũ indiuiduationis, ſed formę influxæ aīę ſeparatæ nō ſunt factrices materię, quia iſta factio ſolius Dei eſt, ergo non poſſunt per formas influxas ipſę animę ſeparatæ cognoſcere ſingularia.

Vndecimo quia ſimilitudo creaturę ad Deum nō eſt per vniuocationem, ſed per analogiam, ſed cognitio, quæ fit per ſimilitudinem analogiæ, eſt imperfectiſſima, ſicut ſi aliquid cognoſceretur per alterum inquantum conuenit cum illo in ente. Si ergo anima ſeparata cognoſceret ſingularia per ſpecies influxas, inquantum ſunt ſimiles rationibus idealibus, videtur quòd imperfectiſſime cognoſcat ſingularia, quod videtur inconueniens.

G Duodecimo, quia dictum eſt ſemper in pręcedentibus, quòd anima ſeparata cognoſcit naturalia per formas influxas in quadam confuſione, & in vniuerſali, ſed hoc nō eſt cognoſcere particularia, ſed ignorare illa, cum illa habeant eſſe diſtinctum, ergo anima ſeparata non cognoſcit particularia.

Tertiodecimo, qa ſpecies influxę per quas anima ſeparata ponitur cognoſcere ſingularia, nō creantur a Deo immediate, quia ſecũdum Diony. hæc eſt lex deitatis infima per media reducere, neque etiā poſſunt creari illæ ſpecies per Angelum, quia Angelus nihil creare poteſt, neque etiā hoc poteſt facere trāſ-
H mutando, quia oporteret poni medium deferens, ergo nullo modo habebit anima ſeparata aliquas ſpecies influxas per quas intelligat ſingularia.

Quartodecimo, quia ſi anima ſeparata per ſpecies cognoſcit ſingularia, aut fiet applicando illas ad ſingularia, aut conuertendo ſe ad illas. Si autem applicādo ad ſingularia conſtat, quòd iſta applicatio non fit accipiendo aliquid a ſingularibus, cum non habeat potentias ſenſitiuas, quæ ſunt natæ accipere a ſingularibus, fiet ergo iſta applicatio apponēdo aliquid circa ſingularia, & ſic non cognoſcet ſingularia, ſed hoc ſolum, quod ponit circa ſingularia. Si autem cognoſcat prædicta ſingularia conuertendo ſe ad ſpecies influxas, ſequitur quòd cognoſcet ſingularia non niſi ſicut ſunt in ipſis ſpeciebus, ſed in prædictis ſpeciebus
I non ſunt iſta particularia niſi vniuerſaliter, ergo anima ſeparata non cognoſcit ſingularia.

Ad iſta argumenta q ſequuntur reſpōdetur infra q. 616 cũ ſequentibus.

Quintodecimo nullum finitum poteſt ſuper infinita, ſed ſingularia ſunt infinita, ergo cum virtus animæ ſeparatę ſit finita, non poterit intelligere ſingularia, quæ ſunt infinita.

Sextodecimo, quia anima ſeparata non poteſt cognoſcere aliquid niſi viſione intelligibili, cum non maneant in ea ſenſus, ſed dicit Augu. 12. ſuper Geneſ. ad literam, quòd viſione intelligibili non cognoſcũtur corpora neque corporum ſimilitudines, ſingularia tamē ſunt corpora, ergo videtur, quòd anima ſeparata non poteſt cognoſcere aliqua ſingularia.

K Decimoſeptimo, quia potentia cognitiua ſuperioris ordinis minus multiplicatur reſpectu eorundem cognoſcibilium quàm potentia cognitiua inferioris ordinis, ſed Angelus eadem potentia cognitiua, ſcilicet, in reſpectu cognoſcit vniuerſalia, & particularia, quę homo ſenſu, & intellectu comprehendit, ſed nunquam potentia inferioris ordinis poteſt apprehendere obiectũ auditus, ergo per ſenſum nunquam poterit apprehendere, quod ad intellectũ pertinet, & conſequenter neque per intellectum cognoſcet particularia, quę pertinent ad ſenſum.

Decimooctauo, quia dicitur lib. de cauſis, quòd intelligentia cognoſcit res inquantum eſt cauſa eis, vel inquantum regit eas, ſed anima ſeparata nō creat ſingularia neque regit ea, ergo non cognoſcit illa.

Alij dicunt, quòd anima separata cognoscit singularia, quia Luc.16.ca. dixit anima diuitis in tormentis mitte Lazarum in domum patris mei, habeo enim quinq; fratres, vt testetur eis, ne & ipsi veniãt in hunc locum tormẽtorum, sed hęc omnia sunt singularia, scilicet, domus patris, & quinque fratres, ergo animæ separatę cognoscunt singularia.

Secundo quia formare propositiones non est nisi intellectus, & tamen anima etiam corpori coniuncta format propositionem, cuius subiectum est singulare, & prædicatum vniuersale, vt cum dicitur Sortes est homo, quod non potest facere nisi cognoscat singulare, & habitudinem vniuersalis, & particularis, ergo etiam anima separata cognoscet singulare cũ habeat intellectum, sicut coniuncta.

Tertio qa nullus potest disponere de his, quę ignorat, sed anima in corpore existẽs disponit de his, q̃ circa singularia sunt agẽda, ergo manens in corpore cognoscit singularia per intellectũ, sed intellectus manet integer in aĩa separata, ergo intelliget singularia.

Quarto quia anima est secũdum naturam inferior omnibus Angelis, sed Angeli inferioris hierarchiæ secundum Diony. recipiunt illuminationes singularium effectuum, & in hoc distinguuntur ab Angelis mediæ hierarchiæ, qui non recipiunt illuminationes singularium effectuum, sed rationes vniuersales existentes in causa, cum ergo sit tãto magis particularis cognitio, quanto substantia cognoscens est inferioris ordinis, videtur quòd anima separata possit secũdum intellectum singularia cognoscere, cum sit minor omnibus Angelis.

Quinto quia quidquid potest virtus inferior potest virtus superior, sed sensus, qui est inferior intellectu potest cognoscere singularia, ergo poterit a fortiori intellectus cognoscere singularia.

Determinatio superioris quæstionis. Quæst. DCIII.

DICENDVM quòd veritas est, quòd anima separata quædam singularia cognoscit, & quędam singularia ignorat, eorum autem singularium, quæ cognoscit, quędam cognouit dum esset corpori vnita, & manet cognitio illa in anima separata, & patet, quia aliter anima non posset recordari eorum, quæ gessit aut passa est, dum esset in corpore, & tamen recordatur, quia dixit Abraham ad diuitem Epulonẽ, recordare fili, quia recepisti bona in vita tua, & tamẽ non iuberet ei recordari si non esset possibilis recordatio in anima separata. Etiam idem diues dixit, habeo quinque fratres Luc. 16. cap. & ita recordabatur eorum, quę habuerat dum viueret, ergo manet cognitio particularium, quæ cognita fuerunt in vita. Etiam est multum necessiaria ista recordatio ad statum damnatorum, quia aliàs non recordarentur de peccatis, quę commiserant, & nescirẽt an aliqua peccata commisissent, & consequenter cessaret vermis conscientię, qui est quidam stimulus pungens, insurgens ex recordatione peccati fętidi, & ista ponitur de maximis pęnis inferni, sed ablata recordatione tollitur ista pęna, ergo ad Dei prouidentiam pertinet seruare in dãnatis istam recordationem, non tamen potest ista esse nisi maneat in eis cognitio particulariũ, ergo cognoscunt particularia, quæ cognouerunt in corpore existentes.

Alia autem particularia cognoscunt animæ separatæ quorum cognitionem recipiunt post separationem, scilicet, cognoscunt ignem inferni, & alias pœnas, quę apud inferos esse dicuntur: nam si non cognoscerent illas non punirentur, quod est cõtra Dei prouidentiam; ideo oportet, vt valde cognoscant

A omnia illa in quibus puniuntur, & tamen sunt omnia illa singularia, ergo cognoscunt singularia, & istud est per cognitionem naturalem: nam beati soli habent cognitionem ex gratia, damnati autem non, & tamen damnati cognoscunt particulares pœnas suas, nam diues apud inferos dixit, crucior in hac flamma, ecce designauit speciem pœnæ, & rationem particularitatis, quia dixit, in hac. Sunt tamen quædã particularia, quę animę separatę non cognoscunt saltem cognitione naturali. Nam vt ait Augu. libro de agenda cura pro mortuis, animæ defunctorũ ibi sunt vbi ea, quæ hic aguntur omnino scire non possunt, sed ista, quæ aguntur hic sunt quædam singularia, ergo multa sunt singularia, quæ animæ separatæ ignoB rant naturali cognitione, aliqua tamen cognoscunt.

Cum intellectus sit cognitiuus tantum vniuersalium, & in Intelligentijs, & animis separatis non sit alia potentia cognitiua nisi intellectus, quomodo cognoscent particularia. Quæst. DCIIII.

EX hoc autem oritur hic duplex difficultas, vna est generalis, alia est specialis circa quęsitum. Prima autem est, quia cum intellectus non sit cognitiuus particularium, sed vniuersalium, & in Deo, & angelis, & anima separata non sit aliqua potentia cõgnitiua nisi intellectus, quomodo poterũt cognoscere particularia, & an illa cognoscant.

Aliqui circa hoc multum errauerunt dicentes, C quòd Deus, & Angeli non habent cognitionem particularium.

Sed hoc est impossibile, quia isto posito tollitur omnis prouidentia, cum illa non possit esse sine cognitione rerum circa quas est. Etiam tolleretur iudicium Dei circa humanas actiones, etiam auferrentur Angelica ministeria circa nos, cum tamen Angelos de salute nostra sciamus esse solicitos, iuxta illud ad Hebrę. 1. cap. scilicet, sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos, qui hęreditatem capiunt salutis, de his autem, qui ad diuinam prouidentiam pertinent, diximus late supra 10. capitu. q. 10. vsque 16.

Alij ergo dixerũt, quòd Deus, & Angeli, & animæ D separatę cognoscũt singularia per cognitionem vniuersalium causarum totius ordinis vniuersi, quia nihil est in rebus creatis, quod ex illis vniuersalibus causis non deriuetur, sed nõn possunt deriuari inde ista nisi aliquo modo ibi sint, & tunc cum omnia indiuidua inde deriuentur, erunt ibi omnia: & cõsequenter per illud, per quod ibi sunt cognoscentur ibi, scilicet, cognitis causis vniuersalibus ordinis vniuersi, & ponunt exemplum, sicut siquis cognosceret totum ordinem cęli, & Stellarum, & mẽsuram motus earum, sciret per intellectũ omnes futuras eclypses, & quãtæ futurę essent, & in quibus locis, & quibus temporibus futurę essent.

Sed dicendum, quòd istud non sufficit ad cognoE scendum particulare, non enim est ista vera cognitio singularium, quia quãtumcunque adderẽtur aliqua vniuersalia nunquam ex eis perficitur singulare, sicut si dicam hominem album, musicum, geometrum, fęlicem, & quidquid aliud voluero apponere, nondũ erit singulare, possibile enim erit omnia hæc ordinata competere pluribus, & ideo nõ erit singulare, quia illud vnum tãtum est, vnde siquis cognoscat omnes causas in vniuersali, nunquam per hoc cognoscet aliquem singularem effectum, & siquis cognoscit totum ordinem cœli, non propter hoc cognoscet aliquam particularem eclypsim, vt est particularis hæc eclypsis: nam si dicat futuram eclypsim conuenientibus

bus Sole, & Luna in talibus locis cœli, & in tali hora, & in tali die, & in tanta duratione, adhuc non est dictum aliquid per quod eclypsis fiat hęc, quia possibile est eclypsim talem pluries accidere, idest, in eodem loco, & hora diei, & die mensis si mundus multum duraret, sed quod multis conuenit non est particulare, ideo adhuc non datum est id, per quod cognoscatur eclypsim esse particularem.

Alij ergo dixerunt, quòd cognitio particularis nō potest esse per vniuersales causas ordinis vniuersi, sed tam Angeli quàm animę separatę cognoscant vere singularia accipiendo aliquid ab ipsis singularibus, & tunc esset vera cognitio singularis, cum per formam acceptam a singulari fieret.

Sed hoc non stat, primo quia de Deo idem est dubium; nam cum per prędicta non sit data cognitio vera particularis, & Deus cognoscat particulare, & dicatur secundum eos iste verus modus cognitionis particularis, cognoscet quoque Deus sic particularia, sed falsum est, quia Deus non potest accipere ab aliquo, esset enim tunc in potentia ad aliquid, quod est absurdum: ideo non est iste modus cognitionis particularis rei in Deo.

Secundo quia neque animæ separatæ, & Angelo conuenit talis cognitio, quia Angelus, & animę separatę sunt puri spiritus, & non possunt accipere statim ab ipso particulari, est enim magna distantia inter esse intelligibile, & esse materiale sensibile: ideo non potest forma rei materialis statim sine medio capi ab intellectu, quia actio non fit vnquam nisi per immediata, & similia, sed forma materialis non habet similitudinem ad intellectum: ideo necesse est ad hoc, quòd illa debeat cognosci ab intellectu, multa media esse, per quæ deducatur vsque quo sit intelligibilis: nam forma rei materialis est prius in ipsa re naturali materialiter, & iste est modus maximę materialitatis, & ibi nullam potentiam cognitiuam mouet, quia nō est, vt sit principium cognitionis, sed essendi materialiter, & naturaliter, post hęc fit illa forma materialis in medio extra rem materialem, & tunc non est forma materialis, quia non est pars alicuius compositi, neque est principium alicuius actionis naturalis alteratiue, aut corruptiue sicut species caloris in medio, & albedinis, nullam enim rem facit formaliter calidam, aut albam, postea peruenit forma ad organum sensus particularis, & adhuc ibi est minus materialiter, & deinde deriuatur ad phantasma, & alias vires interiores, & ita manet phantasma intelligibile in potentia, & non in actu, cum vero illustratum fuerit lumine intellectus agentis efficitur iam species intelligibilis, quæ recipitur in intellectu possibili, & tunc est intelligibile in actu, & ita per tot media necesse est deduci formam materialem ad hoc, quòd efficiatur forma intelligibilis, sed in Angelis, & animabus separatis nō possunt esse ista media, cum non sint in eis potentiæ sensitiuæ, ideo nō potest competere eis cognitio particularis per hunc modum.

Alia determinatio superioris quæstionis iuxta propriam sententiam. Quæst. DCV.

ALITER ergo dicendum de cognitione particularium tam quantum ad Deum, & Angelos quam etiam ad animam separatam. Est enim omnis cognitio per formam, sed formæ istę sunt dupliciter se habentes, quędam enim sunt factiuæ rerum, aliæ autem sunt acceptę a rebus, & aliter, & aliter ducunt istæ in cognitionem rerum, formæ enim factiuæ rerum intantum ducunt in cognitionem rerū inquantum sunt factiuę earum, vnde artifex per artificium,

F idest, habitum artis tradit formam, vel dispositionem materiæ, per formam vero artis cognoscit artificiatū quantum ad id, quod in eo causat. Sunt enim hæc duo, scilicet, habitus artis, & idea rei artificiatæ quam vocamus formam artis: nam vtrunque horum est forma, sed vna est forma determinata ad rem fabricandam, idest, ita designat illam, quòd nullam aliam, habitus vero artis est forma, sed non est determinata ad vnum artificiabile, immo omnia pertinētia ad genus artis deducuntur ad esse per illam, vtraque ergo est forma factiua, sed nunc forma artis præcedit, quia secundum illam cognoscimus quid est, quod in artificiato faciemus, forma etiam, quę est ars, vel artificium præcedit ad esse artificiati, quia per illam deducitur in esse artificiati illud, quod forma artis ostendit

G debere fieri in artificiato, nūc ergo artifex habet formam artificis per quam cognoscit artificiatum, sed non accipitur illa forma a re artificiata, quę nondum est, sed potius est illa forma factiua artificiati, quia per illam artifex cognoscit quid faciendum est in artificiato, & facit illud, & per hunc modum videbatur, quòd cum per formam artis producatur particulare, & illa sit per quam cognoscatur id, quod fit, posset homo cognoscere particularia per formas artis, quæ sunt factiuæ particularium.

Sed dicendum, quòd non stat, primo quia iste modus non sufficeret ad cognitionem omnium particularium: nam prodesset ad cognitionem artificiandorum, nō autem ad cognitionem naturalium entium,

H quæ per nullam artem humanam produci possunt.

Secundo & præcipue, quia non solum non sufficit modus iste, immo neque prodest ad cognitionē alicuius particularis: nam neque artificiatum particulare potest cognosci per formam artis, idest, ideam artificis, neque per habitum artis, quia ad cognitionem particularis oportet cognosci id, quod est principium particularis, illud vero est materia, quæ est indiuiduationis principium, sed nulla forma artis, aut potentia hominis causat materiam, sed accipit eam præexistentem, solam autem formam producit artifex, sed a forma nō est particularitas, immo vniuersalitas: ideo per formam artis non potest artifex cognoscere particu-

I lare artificiatum, quod faciet, quia per illam formam non est ipse factiuus totius particularis, sed eius, quod est minor pars: nam materiam non facit, sed formam, & ideo per formam artis non cognoscit artifex particularem domum quam faciet, sed habet cognitionem vniuersalem eius per rationem formæ, & illa forma poterit competere multis artificiatis rebus, cum non sit determinata per aliquid ad esse particulare, sed accipiet cognitionem particularem artifex per sensus, quando primum viderit rem a se fabricatam sicut quilibet alius accipit, iam enim forma ab eo concepta accepit esse particulare per determinationem materiæ, & ideo non potest esse vniuersalis forma, secus quando solum erat in anima, quia

K poterat pluribus competere, secundum quòd poterat deduci illa forma in multas formas materiæ distinctas, & ita essent plura artificiata numero distincta.

Ex hoc autē apparet qualiter Deus cognoscit particularia, scilicet, per suas formas quas habet, cognoscit directe omnia particularia, habet enim Deus formas factiuas rerum, & ideo sunt principiū cognoscēdi rerum illarum quarum sunt factiuę, & inquantum sunt factiuę, & quia Deus nō solū est productiuus formę a qua sumitur ratio vniuersalis rei, sed ēt materię, q̄ est principiū indiuiduationis, & hoc per formas artis suę, sequitur q̄ ipse poterit cognoscere perfecte indiuiduū per formam quam habet. Et etiam apparet, quod

Deus particulariter cognoscat particularia.

quòd omnia indiuidua cognoscat sic Deus, tam naturalia quam artificiata. sicut enim Deus productiuus est formæ naturalis, ita & formæ artificialis. nam per materiam non differũt hæc indiuidua, sed eadem est materia indiuiduorum naturalium & artificialium, ideo cum nihil sit in vtroque indiuiduo, cuius Deus non sit productiuus, cognoscet plene & directe quicquid est in indiuiduis, tam naturalibus quam artificiatis, & indiuidualiter atq; propria cognitione cognoscet quicquid in indiuiduis est, idest, non cognoscet vniuersaliter, & indeterminate id quod est determinate, & particulariter, sed particulariter & materialiter, taliter qualiter est: ita tamen vt teneat se modus iste cognitionis ex parte rei cognitæ, & non ex parte cognoscẽtis. nam cum omnium modorum qui sunt ex parte rei cognitæ sit principium Deus per formã artis, per illam cognoscet omnes modos rei.

De vniuersalibus autem rerum naturalium manifestum est, quòd Deus illa cognoscat per artem suã, quia vniuersale secundum rem accipitur a forma, sicut singulare a materia, sed Deus per formam suæ artis est productiuus formæ, sicut & materiæ, ergo cognoscet vniuersale cognoscendo rationem formæ. Et si dicatur, quòd vniuersale non est factibile, ideo per formam artis non possit cognosci, cum forma artis sit factiua.

Dicendum quòd vniuersale, vt sic non est factibile, quia non est particulare, sed dicit naturam communem inuẽtam in particularibus, quam sola ratione abstrahente distinguimus a particularibus: & tamẽ ratio vniuersalis accipitur a forma, sicut ratio singularis a materia: & ideo licet forma quælibet nõ sit vniuersalis, quia forma facta est particularis, tamen a ratione formæ accipitur vniuersale: & ideo non deest nisi vt abstrahamus factibilitatem a forma per quod nihil ponimus, sed tollimus. cum ergo ars Dei sit factiua formæ, & factibilitas non tollat rationem formæ, qui cognoscit formam factibilem per rationem formæ factiuæ, potest demere illi factibilitatem per abstractionem, & ita manebit ratio vniuersalis.

Ex hoc etiam apparet quomodo Angeli, siue substãtiæ separatæ possint cognoscere singularia. s. quòd illa cognoscunt per formas influxas a formis factiuis, quæ sunt similitudines formarum factiuarum, & est fundamentum huius, quia sicut a diuina arte effluũt formę materiales, vt subsistant in proprijs naturis, ita & ab eadem arte effluunt in substãtias intellectuales separatas similitudines rerum intelligibilium quibus res cognoscant, quia Deus sicut prouidet circa esse naturale, ita circa esse intellectuale, quod est alterum genus essendi, & pertinet ad perfectionem vniuersi, & quia istæ species influxæ substantijs separatis a Deo sunt similitudines illarum formarum quibus Deus produxit formas in rebus materialibus, & ipsam materiam ex qua est ratio indiuidui, & per formas istas factiuas Deus cognoscit singularia quantum ad materiam, & formam, & totam rationem singularitatis, oportet quòd per formas illas quæ sunt similitudines harum cognoscant, aut cognoscere possint substantiæ separatæ indiuidua quantum ad materiam & formam, & ita quantum ad plenam rationẽ indiuiduorũ, & ideo prædictæ substantiæ separatæ cognoscunt tam vniuersalia quam particularia per prædictas species, inquãtum sunt similitudines diuinarum formarum a quibus sunt materia & forma: & inquantum istæ habent similitudinem cum illis quantum ad rationem formæ, quę est ratio vniuersalitatis, possunt cognoscere per istas species vniuersalia: inquantum vero habent similitudinem cum illis, quantum ad materiam, cuius illæ sunt productiuæ, sunt istę prin-

A cipium cognoscendi particulare, quod accipitur a materia.

An forma factiua rei possit esse similitudo rei quoad formam tantum, vel etiam quoad materiam.

Quæst. DCVI.

SED aliquis dicet quomodo forma quæ est factiua rei cum sit immaterialis potest esse similitudo rei quantum ad materiam, & quãtum ad formam, quia videtur quòd non sit similitudo, nisi quantum ad formam, quia ipsa est immaterialis.

Dicendum quòd non est inconueniens, quia non ponitur similitudo ista secũdum vniuocationem, sed secundum quandam proportionem. non enim est similitudo illa forma istarum rerum inquantum forma, sed inquantum factiua. nam si inquãtum forma B esset similitudo, cũ nulla talis forma inueniatur, nullius esset similitudo, & nihil per eam intelligeretur, sed est similitudo inquantum forma factiua: & tamẽ non est magis factiua formę quam materię, ergo vtriusque est similitudo, & vtrũq; per eam intelligẽt.

Sed adhuc dicendum aliquid vnum esse similitudinem materiæ & formæ, quæ nõ sunt vnum, potest prouenire ab alio, & est istud quia omnis perfectio q̃ est in inferioribus est in superioribus, & tamen in superioribus est vniformius, & simplicius, in inferioribus est magis distinctum & multiplicatũ: & hoc est propter perfectionem naturæ, sicut videmus quòd ĩtellectus vnus existens complectitur omnem perfe-C ctionem potentiarum sensitiuarum, nam quicquid visus, auditus, gustus, & cæteræ potentiæ cognoscunt cognoscit intellectus, & intellectus per vnum actũ. s. intelligendi: illæ vero per multos actus, s. videndi, audiendi, gustandi, tangendi, & odorandi: conformiter in Deo est omnis perfectio rerum inferiorũ per vnitatem & indistinctionem substantiæ suæ. in rebus autem inferioribus, & in qualibet earũ sunt perfectiones istæ distinctæ, licet nulla habeat omnes, sed & ipsas paucas quas habent, distinctas & multiplicatas habent. ita ergo licet in natura creata sensibili aliud sit materia, aliud forma: tamen in Deo, qui est superior, D & causa vtriusque existens, non respondent duo materiæ, & formæ, sed vnum & idem: quia illud vnum est eminenter, & perfectius in Deo quam sint res ipsæ, quæ in seipsis sunt diuisæ, & ideo cũ vnum sit duobus simile, vel potius similitudo duorum disparium in se, necesse est quòd nullius sit similitudo vniuoce, sed eminẽter: & est perfectior similitudo quam vniuocations. & sequitur quòd tunc similitudo rerum materialium erit immaterialis, quia non est vniuoca similitudo, sed eminentiæ: & ideo cum duorum aut plurium sit vna similitudo eminens, licet nullius sit vniuoca similitudo, erit tamen magis accedens ad id quod magis perfectum est, idest minus distabit ab eo. Sed cũ in Deo sit vna similitudo materiæ & formæ, q̃ est causa vtriusque, vt dictum est, & forma sit perfectior quam materia, necesse est ꝙ illud repræsentatiE uum dicatur potius formale quam materiale. ex quo sequitur ꝙ Deus intelligit materiã immaterialiter, i. per similitudinem quæ nõ est materialis, licet sit materiæ, & eodem modo de intelligẽtijs dicendum est, quòd sunt habentes species, quæ sunt similitudines formarum factiuarum in Deo, sed illæ habent se ad formam potius quam ad materiam: ideo & species substantiarum separatarum per quas intelligunt erũt huiusmodi, & sic intelligerẽt res materiales immaterialiter, vt dicit Diony. septimo cap. de Diu. nom. iste est ergo modus quo substantiæ separatæ intelligunt, tam vniuersalia quam particularia, & vtraque distincte cum principium indiuiduationis cognoscãt: ideo

Dd cogno-

cognoſcent indiuiduum,& rationem indiuidualem. De anima ſeparata aliquid ſimile dici poteſt, & tamẽ melius ſigillatim de ea dicitur.

An anima ſeparata intelligat particularia eodem modo quo ea cognoſcunt Angeli. Quæſt. DCVII.

SECVNDA erat dubitatio ſpecialis quantum ad id quod tangit animam ſeparatam. ſ. quomodo intelligat particularia cum illa intelligit.

Dicendum ad hoc ſicut ſupra præſupponebatur, ꝙ non fit cognitio, niſi per formam quæ eſt ſimilitudo rei,& formæ iſtæ dupliciter ſe habent,quædã ſunt cauſæ rerum, vel impreſſiones earum, aliæ autẽ ſunt cauſatæ a rebus: & in vtriſque ad hoc,quòd ſit cognitio debet ſeruari ſimilitudo:ad hoc autem ꝙ duo ſint ſimilia,oportet ambo procedere ab vna cauſa, vel vnum eſſe cauſam alterius. De primo,vt duo alba ſunt ſimilia,quia ambo ſunt a principio albefaciente. De ſecundo,vt forma artis,& rei artificiatæ ſunt ſimilia, quia forma artificiati eſt a forma artis.i. ab idea artificis, in illa autem cognitione quæ fit per formas a rebus acceptas,ipſæ res per ſuam actionem ſunt cognitionis cauſa.cum ergo omnis actio ſit per formã, forma autem quantum de ſe eſt vniuerſalis, non poterit per talem modum veniri in cognitionem particularium,quia per hunc modum non cognoſcitur materia quæ eſt indiuiduationis principium,niſi in vniuerſali,ſ.inquantum habitudinem habet ad formam vniuerſalem,ſicut qui cognoſcit ſimum,vel aquilum cognoſcit naſum,nõ vt eſt iſte naſus,quia iſta eſt cognitio per ſenſum,ſed inquantum naſus ſecũdum rationem generalem eſt ſubiectum ſimi vel aquili. & hoc verum eſt,niſi contingat recipi formam indiuidualiter in cognoſcente,vt ſunt in rebus extra animam, ſicut fit in potentijs ſenſitiuis per organum corporale, & de his non loquimur, ſed de formis acceptis a rebus,& ſunt in intellectu,quia non poſſunt eſſe iſte,niſi per quandam abſtractionem a rebus.vnde non ducunt in cognitionem rei a qua abſtrahuntur quantũ ad modum eſſendi quem illa habet.ſ.particularitatis & materiæ,ſed quantum ad rationem ſuam.Cum ergo formæ iſtæ intellectuales ſint abſtractæ a materia, & conditionibus omnibus materię, nõ ducunt in cognitionem ſingularis,quod nõ eſt ſine materia,& cõditionibus materię, ſed in cognitionem vniuerſalis, quod accipitur ſecundum rationem formæ.

In cognitione autem quæ fit per formas quæ ſunt cauſæ rerum,vel impreſſiones earum fit è contrario, quia peruenitur per eas vſque ad cognitionem ſingularium,licet ſint formæ iſtæ immateriales. & hoc videtur quaſi irrationale parum conſiderantibus. nam ſpecies acceptæ a rebus habent cõditionem materialitatis a principio antequam abſtrahãtur,& cum fuerint abſtractæ ducunt in cognitionem vniuerſalis. & tamen aliquis putaret,quòd debẽt etiam aliquo modo deducere in cognitionem ſingularis,quia fuerunt acceptæ a rebus ſingularibus,& tamen non ducũt directe in cognitionem indiuiduorum, formæ autem quæ ſunt cauſæ rerũ ſunt penitus immateriales: ideo videtur quòd nullo modo deberent deducere in cognitionem ſingularium quæ ſunt per materiam, & tamen directe deducunt in cognitionem illorum.

Cauſa autem horum eſt, quia ſpecies accepta a rebus accipitur per ſenſum, & ideo repræſentat ſingulare, ſicut accipitur a ſingulari: & tamen cum transfertur ad intellectum,denudatur ab omni cõditione materialitatis.Et ideo amplius non habet, quòd poſſit directe ſignare ſingulare. de ſpecie vel forma quæ eſt cauſa rerum ſecus eſt, quia licet non accipiatur à

F rebus tamen eſt factiua rerum, & quia quod eſt factiuum rei cõtinet rem in virtute, ideo cum iſtæ formæ ſint factiuæ rerum ſingularium, & ſic contineant ſingularia ĩ virtute, poſſunt repręſentare illa quomodo continent: & ideo poſſunt cognoſci ſingularia per iſtas formas, & conſequenter tam vniuerſalia, quam particularia cognoſcuntur per iſtas formas factiuas. vniuerſalia quidem quia iſtæ ſunt factiuæ formarum à quib⁹ accipit ratio vniuerſalis, ſingularia vero quia ſunt factiuæ materiæ quæ eſt principium indiuiduationis.

Nunc autem dicendum, quòd dum anima eſt coniuncta non poteſt cognoſcere regulariter,vel naturaliter ſaltem,niſi per formas à rebus acceptas, & ideo

G cum accipiatur ſpecies, & transferatur ad intellectũ in quo eſt immaterialiter,non poteſt cognoſcere per talem ſpeciem anima,niſi vniuerſaliter quod accipitur immaterialiter a forma;& hoc verum eſt directe, ſed indirecte,& per quandam reflexionem cognoſcitur ſingulare per intellectum qui organis non vtitur, ſcilicet, inquantum ex obiecto in quod intellectus directe mouetur, & eſt vniuerſale, redit intellectus ad cognoſcendum actum ſuum,ex quo actu redit in ſpeciem quæ eſt intelligendi principium, & ex ea redit ad phantaſma conſiderandum, a quo ſpecies hæc eſt abſtracta velut ad principium ſpeciei, & ſtatim per phantaſma cognoſcit ſingulare:& ita manet quod a-

H nima dum eſt coniuncta directe cognoſcit vniuerſale per intellectum,& ſingulare per ſenſum. dum vero anima eſt ſeparata habet vtranque cognitionem, quia cognoſcit per ſpecies abſtractas a rebus, & per ſpecies receptas a ſuperioribus ſubſtãtijs, quæ ſpecies ſunt impreſſiones cauſarum,ideſt impreſſiones factę in anima ab intelligentijs,quæ ſunt cauſæ rerum, vel ſunt impreſſiones cauſarum,ideſt ſimilitudines rationum idealium in Deo exiſtentium, quæ ſunt cauſæ rerum: & ideo per vtrunque modum poteſt directe cognoſcere anima ſeparata vniuerſalia, quia per formas cognoſcitur, & a forma accipitur ratio vniuerſalis, ſed ſingularia non poteſt cognoſcere vtroque modo,ſed ſolum per ſpecies acceptas a ſubſtantijs ſu-

I perioribus. Et patet, nam per formas acceptas a rebus non cognoſcitur directe, niſi vniuerſale: indirectè autem cognoſcitur ſingulare, inquantum poteſt redire intellectus ad phantaſma, cum non habeat organa: ideo non poteſt redire intellectus nullo modo ibi ad intellectionem ſingularis, ſed cognoſcit ſingulare per ſpecies acceptas ab intelligẽtijs, quia illæ ſpecies ſunt ſimilitudines cauſarum rerum, ideſt rationum idealium quæ ſunt in mente diuina, & ſunt illæ factiuæ rerum,& inquãtum ſunt factiuæ illarum poſſunt cognoſci res per illas, & tamen res fit quantum ad materiam & formam:ideo quantum ad vtrunque cognoſcitur res per illas rationes ideales, & illud eſt cognoſcere particularia,ideo per illas influxas animæ

K ſeparatæ,inquantum ſunt ſimilitudines cauſarum rerum, poſſunt cognoſci res ipſæ particulares directe, quia omnis cognitio fit inquantum cognoſcibile aſſimilatur cognoſcenti, ſecundum formam quandam.

Ex prædictis apparet differẽtia inter cognitionem animarum & angelorum, quia animæ quando ſunt coniunctæ con cognoſcunt directe per intellectum, niſi vniuerſalia: per ſenſum vero cognoſcunt particularia. Angeli tamen per intellectum cognoſcunt per ſpecies, quæ ſunt impreſſiones cauſarum omnium rerum vniuerſi,ideſt rationum idealium, vt oſtenſum eſt ſupra:& per illas directe cognoſcitur ſingulare. anima vero coniuncta nõ cognoſcit per illas, ſed per ſpecies acceptas a rebus, quæ cum tranſierint imma-

immaterialiter ad intellectum non possunt represen tare nisi vniuersale. & hoc satis conuenit, quia quicquid est in inferioribus est in superioribus,& est in superioribus magis simpliciter & vnitiue. in inferioribus multiplicatur,& diuiditur.vnde Angelus cognoscit vniuersalia & singularia, & anima coniuncta cognoscit vniuersalia & singularia, sed Angelus per solam vim intellectiuam directe cognoscit vtraq;, anima autem coniuncta cognoscit illa per duo,idest per intellectum & sensum.

Penes cognitionem singularium intellectus animæ separatæ,& Angeli varie se habet. *Quæst.* DCVIII.

AMPLIUS considerandum, ꝙ circa cognitionem singularium aliter se habet intellectus Angeli, aliter intellectus aïæ separatæ, quia (vt supra dictum est) omnes substantiæ separatæ cognoscũt per formas vniuersales,& nulla cognoscit per formas particulares, ita ꝙ cuiuslibet indiuidui sit vna species repræsentatiua, quia hoc solum fit in speciebus acceptis per sensum, & tũc cum per speciem vniuersaliter repræsentantem debeãt significari particularia, oportet illud esse ex applicatione vniuersalis ad particulare,quod non fit,nisi ex magna virtute intellectiua, & quia omnium substantiarum separatarum est magna virtus intellectiua, & ꝓportionata speciebus illis quæ sunt eis concreatæ, & intelligunt per illas omnia ad quæ illæ species se extẽdunt in repræsentando, qa tanta est virtus intellectus ad intelligendum quanta speciei ad repræsentandũ, ideo omnia ad quę se extendunt illæ species in repręsentando, intelliguntur a substantijs separatis. vnde sicut cognoscũt per illas species omnia genera rerum naturalium,& omnes species sub generibus existẽtes ita cognoscunt omnia indiuidua rerum naturalium quæ sub speciebus existũt. efficacia autem virtutis intellectiuæ animæ separatæ non est proportionata formis acceptis a substãtijs separatis,cum sit minima virtus eius:ideo nõ est nata ipsa cognoscere per species vniuersales quæ plura cõtinẽt in virtute, sed per spẽs quæ determinate singula repręsentant, tales aũt sunt species acceptæ a sensibus, ideo naturale est aïæ vniri corpori in quo per sensus accipiat,qa tunc cuiuslibet rei recipiet vnã spẽm, & illa determinate repræsentabit. Sed obijcietur,ꝙ est cõtra supra dicta.s.quia intellectus nõ potest intelligere particularia directe in anima coniuncta sed vniuersale, & nũc dr̃, ꝙ sit naturale accipere formas particulares a sensu. Dicendum,ꝙ intellectus humanus natꝰ est intelligere per formas vniuersales,quæ sub se multa contineãt in virtute. ista enim multum differunt inter se, nam intellectus nullus potest apprehẽdere per formam materialem, vel acceptam a re singulari cum conditionibus singularitatis,eo ꝙ omnis intellectus est immaterialis, & tamẽ res ipsa singularis potest cognosci vniuersaliter,i. nõ cum cõditionibus materialitatis,& hoc modo cõuenit animæ, vt sit vnita corpori in quo accipiat per sensus,& species immediate acceptæ per sensus sunt particulares, & per illas nõ potest intellectus cognoscere,quia habent conditionem materialitatis,sed cũ illustratum fuerit phãtasma, & inde species intelligibilis recepta in intellectu potentiali illa repræsentat iam vniuersaliter,idest sine conditione materiæ, & tamen repręsentat eandem rem quæ per sensus particulariter accepta fuerat, talis autem vniuersalitas cõuenit intellectui nostro,siue in anima coniũcta, siue separata,& hoc modo distinguitur intellectus a sensu, quia licet eandem rem cognoscant,tamen sensus accipit speciem materialiter, & cognitionẽ facit de re

A materialiter iuxta conditionem speciei quæ est principium cognoscẽdi,intellectus autem accipit speciẽ immaterialiter & cognitionem: ideo cognoscit rem immaterialiter iuxta conditionẽ speciei quæ est principium cognitionis, & ista vniuersalitas stat cum determinatione,cum quælibet res singularis potest cognosci vniuersaliter, & nõ repræsentabitur aliud per speciem intelligibilem,nisi res illa,& tamen non sub cõditione materialitatis. Alia est vniuersalitas prout aliqua species repræsentat aliquid sub ratione cõmuni,& sub illa ratione cõtinentur multa in virtute. hęc vniuersalitas repugnat intellectui humano, quia parua est virtus eius: ideo nõ potest se determinare ad id quod species determinate nõ repræsentat, & si tales

B species sint in eo erit cognitio cõfusa. Si autem accipiat species repræsentãtes determinate singulas res, & immaterialiter, erit proportionata virtus intellectus illius speciebus,quia nihil plus est per eas intelligendum quam quod ipsæ determinate repræsentãt. hoc autem fit cum intellectus fuerit animæ coniunctæ, quia accipit per sensus singularum rerũ species, ideo vnitam esse est naturale animæ humanæ.

Cum vero fuerit separata,quia nõ potest intelligere sufficienter per species in ea manentes,cum interdum nullas accepit in corpore,oportet quòd accipiat species a substãtijs separatis, & illis speciebus non est proportionata virtus intellectus nostri, ideo per illas imperfecte,& cõfuse intelligit. vnde species influxę à superioribus nõ sufficiũt animæ separatæ ad intelligẽ-

C dum singularia,vt sic possit cognoscere omnia singularia distincte, sicut Angeli cognoscũt per easdẽ species vniuersales, vel sicut cognoscit anima coniuncta per sensus.

Et tamẽ dicẽdum, quòd licet ex conditione illarũ specierum nõ posset anima separata cognoscere aliquod indiuiduum distincte, cum nõ cognoscat omnia,& eadem sit ratio de vno,& de omnibus: tamen cognoscit anima separata quędam indiuidua distincte,& quædam non.

Sed pro hoc sciendum,quòd non loquimur nunc, nisi de indiuiduis rerum naturalium quę sunt sub spe-

D ciebus & generibus,& de accidentibus eorum,nõ autem de substantijs separatis, quia quilibet est indiuiduum, vel singulare cum sit actu existens, & tamen istas cognoscit anima directo aspectu, eo quòd quilibet est intelligibilis ab anima separata multis modis, vt ostẽsum est supra. Secus de indiuiduis naturalibus quæ sunt materialia: nam ista non potest cognoscere, nisi inquantum continentur in virtute repræsentatiua specierum vniuersalium,& non potest se determinare intellectus ad illa, & ita deberent omnia manere cognita confuse.

Sunt tamen duo modi quibus se determinat ad q̃dam singularia distincte cognoscenda. Vnus est quantum ad illa ad quæ anima afficitur, vel ad quæ habet ordinem specialem, & ita sunt illa quæ patitur, & a quibus patitur, & in quibus,& idem de pręmijs & lo-

E cis pręmiorum habet anima separata cognitionem particularem quam alias nũquam habuit. Et ratio est quia licet non sit aliqua species repræsentatiua istorũ particulariter,aut determinate, sed contineantur sub speciebus influxis a substantijs separatis, cognoscunt potius ista quam alia, quia ad ista habent ordinẽ specialem,ideo ad ista sufficiunt vires suæ,vt se determinent particulariter.

Secundus modus est, quantum ad ea quorum manet aliqua impressio facta in anima separata, s. quantum ad aliqua, quæ dum esset in corpore cognouit, & manet impressio illius cognitionis in anima separata,s.manent species intelligibiles talium cognitionũ.

nã res illas determinate postea cognoscit anima naturali cognitione. sicut dictum est supra de Lazaro, & diuite,& recordatione fratrum suorum, & eorum quæ in vita egerat, & sustinuerat, ad alia autem singularia non determinatur anima separata specialiter, iō per species vniuersales influxas a substantijs separatis non intelligit illa determinate,sed confuse,vt potius dicatur non cognoscere illa quam cognoscere.

Responsio ad primam rationem principalem pro parte negatiua in diuersum positam in quæst.princ.scilicet 602. & aduerte quòd primo respondet ad argu.18.pro parte negati.& secundo loco ad argumen. 5. pro parte affirmatiua.

Quæst. DCIX.

AD primum in cõtrarium dicendum,ꝙ anima separata non vtetur organis, & tamen cognitionem habebit quorundam singularium. Est enim verum, ꝙ anima coniuncta non cognoscit directe singularia, nisi per potētias sensitiuas,sed ista non est cognitio intellectiua. Accipiendo autem cognitionem intellectiuam dicendū, ꝙ anima coniuncta non intelligit,nisi per species abstractas a rebus,quę cum ad intellectū peruenerint,in quo recipiuntur omnino immaterialiter, nō possunt esse principium cognitionis rei singularis, vel singulariter,sed cum anima fuerit separata, licet non retineat secum potentias sensitiuas & organa,habet aliū modum cognoscendi, s. per species acceptas per influxum,per quas potest cognoscere singularia,quia illæ sunt similitudines rationum idealiū, quæ sunt causæ rerum singularium, tam ad materiam quā ad formam:sed est verum, ꝙ anima separata propter paruitatem virtutis suæ intellectiuæ non se determinat ad intelligendum per illas species,nisi pauca indiuidua, vt dictum est.

Ad secundum dicendum, ꝙ anima separata est immaterialior quam coniuncta, non quantum ad essentiam,quia anima semper est ī se spiritus simplex, sed quātum ad vnionem.nam vnita est,vt forma & pars, separata autem manet vt per se ens, etiam quantum ad operationem, quia vnita vtitur organo corporeo in operatione apprehendēdo per sensum,separata vero non vtitur organo, neque habet phantasmata. Et ob hoc dicendum, ꝙ cum sit immaterialior separata anima quam cōiuncta,recedit a quodam modo materialitatis a quo non denudatur coniuncta, quia coniuncta cognoscit indiuidua materialiter per sensus, qa recipit species cum conditione materialitatis in sensu,quod non potest separata: & rursus quātum ad intellectum ipsa coniuncta nō potest per species abstractas a rebus,& perductas ad intellectum intelligere particulare, quia species sunt iam receptæ immaterialiter in intellectu,& non possunt repræsentare immaterialiter,& quantum ad istas species manentes in anima separata idem est, quoniam ipsa nō potest per eas intelligere particulare,sed vniuersale, sicut coniūcta:immo & immaterialius se habet, quia anima coniuncta,licet per alias species receptas immaterialiter in intellectu nō possit intelligere particulare directe, sed solum vniuersale,potest tamen per reflexionē intelligere particulare sicut dictum est.s.redeundo vsq; ad phantasma ordine conuerso intellectionis, anima autem separata dicendum, ꝙ per easdem species abstractas,neque directe,nec indirecte intelligit particularia,& hoc quia non potest ibi esse reflexio vsque ad phantasmata,cum non maneant phantasmata in anima separata:& ideo quātum ad omnia hæc habet se immaterialius anima separata quā coniuncta.veruntamen ex hoc,ꝙ est anima separata habens se immaF terialius recipere potest influxum substātiarum separatarum quantum ad formas,quæ sunt similitudines rationum idealium mentis diuinæ,quas nō potest recipere anima coniuncta,& per illas potest directe anima separata intelligere particularia,& ītelligeret omnia illa,nisi propter defectum virium suarum,& ideo immaterialitas animæ separatæ adiuuat eā ad cognoscendum singularia. Ad tertium dicendum ꝙ differētia est inter intellectum & sensum, & nunquam possunt coincidere,vt sint idem fm substantiam, neque erit operatio similis:sensus enim apprehendit singulare sub conditionibus singularitatis,i.hic & nunc,qa per formam quodammodo materialē capitq;, & retinet conditiones illas, & intellectus nō potest capere singulare sub his conditionibus, ita vt se teneāt ex G parte rei cognoscentis,& etiam non potest recipi species in intellectu coniuncto,aut separato cum his cōditionibus:sed cum intellectus intelligit singulare aliter intelligit,idest non per formam cum conditionibus materialibus, sed si est intellectus coniunctus,intelligit singulare per speciem immaterialem, quæ directe repræsentat vniuersale, sed per reflexionem redeundo ad phantasmata facit cognosci particulare: in anima autem separata cognoscitur singulare directe per speciem pure immaterialem, quæ non est accepta a re,sed impressa animæ: & ideo licet tam sensus quam intellectus singulare cognoscant, manet H semper differentia, quia sensus per speciem materialem, & materialiter receptam per quam singulare intelligit, nō se potest vltra extēdere,vt s. intelligat vniuersale,intellectus autem per speciē per quam intelligit singulare intelligit vniuersale, quia species illa ad vtrunque se extendit cum sit immaterialis,& sit principium materiæ & formę:ideo licet idem intelligant quantum ad aliquid sensus & intellectus, differunt semper in substantia & actu.

Ad quartum dicendū,ꝙ in statu viæ cognoscimus singularia per sensum,& vniuersalia per intellectum: & tamen falsum est, quòd sicut nunquam potest sensus deduci ad hoc,ꝙ cognoscat vniuersale,quòd non deducatur intellectus ad cognoscendum singulare: I nō est enim simile, quia intellectus est vis superioris ordinis,& potest se extendere ad singulare, quod est quasi descendere. sensus autem inferioris ordinis, & non potest ascendere vltra particulare. & istud rationabile est, quia quicquid est in inferioribus est in superioribus,& non ē cōtrario: & ideo omnis cognitio sensus dabitur intellectui saltem eminenter,& non ē contrario. Nam quicquid homo potest, & intelligit possunt,& intelligunt Angeli,& non conuertitur. et manifestum est, quia vna potentia sensitiua nō apprehendit id quod alia, & tamen intellectus apprehēdit id quod omnes, ergo poterit intellectus cognoscere particulare, tam in anima coniuncta quam in separata, sed in coniuncta per reflexionem, in separata autem directe,vt dictum est.

K *Responsio ad quintam rationem principalem positam supr. q̄ō. 602.pro parte negatiua.* *Quæst.* DCX.

AD quintum dicendum,quòd eadem est natura animæ coniunctæ & separatæ: & ideo eadem est operatio,& receptionis modus: sicut enim nunc operatio intellectus coniuncti est intelligere,ita & separati. etiam sicut intellectus coniunctus non recipit speciem, nisi immaterialiter,ita & separatus.

Et ideo dicēdum,ꝙ sicut spēs receptę in intellectu vl'is, dū est coniunctus, non ducunt nisi in intellectū vl'is, & nō particularis,ita & in intellectu separato eædem

species

ſpecies manentes non ducunt, niſi in cognitionem vniuerſalis: immo in intellectu coniuncto eædem ſpecies ducūt in cognitionem particularis indirecte per reflexionem, in intellectu autem ſeparato non ducūt eo, quòd non manet ibi phātaſma ad quod poſſit ibi fieri reflexio: verūtamen intellectus ſeparatus poteſt cognoſcere ſingularia directe, quod non poteſt coniunctus, & hoc ſolum ex differentia ſpeciei intelligibilis. nam licet vtraque ſit immaterialis: tamē ſpecies quæ hic recipitur, accipitur a rebus, & ideo cū abſtracta fuerit non poteſt ſignificare, niſi vniuerſale. ſpecies autem recepta in intellectu ſeparato eſt influxa a ſubſtantijs ſuperioribus, & eſt ſimilitudo cauſarum ordinis vniuerſi, ideſt rationum idealium in mente diuina: ideo eſt deſignatiua particularis directe, quia ratio idealis factiua eſt particularium, & ſi tales ſpecies nunc reciperet anima coniūcta, intelligeret quoque directe particularia.

Ad ſextum dicendum, ꝙ non cognoſcit anima ſeparata particularia per ſpecies acquiſitas. nam ſi ſint ſpecies materiales quæ per ſenſum accipiuntur, non manent, cum non ſint organa in anima ſeparata, neque potentiæ ſenſitiuæ, neque per ſpecies intellectuales, quia per illas cognoſcitur vniuerſale, ſed cognoſcit particularia per ſpecies influxas. Cum vero dicit, ꝙ non cognoſcat aliqua particularia, quia tūc cognoſceret omnia, dicendum ꝙ ſpecies illæ quantum eſt de ſe omnia particularia repręſentarent. nam directe repreſentant particulare, inquantum ſunt ſimilitudo rationum idealium, vt dictum eſt. Sed vires animę ſeparatæ ſunt paruæ, ideo non ſufficiunt cognoſcere aliquod particulare determinate ex illis, vt ſic ſunt repręſentantes, quia aliàs cum æqualiter repręſentent omnia particularia, omnia intelligerent per illas ſpecies, aut nulla. ſed dicendum, quòd aliqua intelligunt per ſpecies illas, & non omnia: inquantum ſpecialem habitudinem habent animæ ſeparatæ ad quædam indiuidua quam non habent ad alia, vt dictum eſt præcedenti quæſt.

Ad ſeptimum dicendum vno modo, quòd infinita actu non ſunt cognita, quia neque dantur infinita in actu ſed in potētia: ideo neque Angeli, neque animæ ſeparatæ cognoſcunt infinita.

Alio modo poteſt dici, quòd indiuidua omniū ſpecierum ſunt quodammodo infinita, ideo qui illa cognoſcit quodammodo cognoſcit infinita, ſed nō cōtingit in aliquo eſſe ſpecies infinitas, ideo cum de angelis concedamus, ꝙ cognoſcant omnia indiuidua omnium ſpecierū, dicimus quòd per paucas ſpecies illa cognoſcunt, quia illę ſunt vniuerſales, & per vires intellectus ſui ſciunt deſcēdere de vniuerſali determinando ſe ad particularia. ſecus autem de anima ſeparata, quia propter paruitatem virtutis intellectiuę nō poteſt intelligere per vniuerſales ſpecies particularia contenta ſub illo vniuerſali, & ad intelligendum particularia diſtincte indigēt tot ſpeciebus quot ſunt particularia. veruntamen ex illis ſpeciebus determinat ſe ad quædam, & nō ad omnia propter cauſas dictas: & ſic non intelligit anima ſeparata infinita.

Ad octauum dicendum, quòd infinitum poteſt dupliciter accipi, vel quantum ad eſſe, vel quantum ad repręſentare. ſi quantum ad eſſe verum eſt, quòd eſt ſpecies indiſtincta cum ſit vniuerſalis, quia nō eſt ſpecialiter vnius rei ſpecies, ſed eſt multorum quæ in virtute continētur ſub re ſignata per ſpeciem. Si autem accipitur indiſtinctum in repręſentando, dicendum quòd non ſunt ſpecies indiſtinctę, quia quælibet repręſentat indiuidua diſtincte. nam ſunt illæ ſimilitudines rationum idealium, quæ ſunt factiuæ ſingularium quantum ad materiam, & quantum ad formā:

A ideo ſunt principium cognoſcendi particularia quantum ad formam & materiam, & hoc eſt cognoſcere directe particulare, cum principium indiuiduationis ſit materia: & quia omnium indiuiduorum ſunt factiuæ illæ rationes ideales, erunt repræſentatiuæ omnium indiuiduorum, & conſequenter ſpecies influxæ, inquantum ſunt ſimilitudines illarum rationum erunt principia diſtinctę cognitionis particularium, ſed non poteſt cognoſcere quis indiuiduum aliquod ex vniuerſali ſpecie, niſi cuius fuerit vis cognitiua magna potens ſe determinare ad omnia quæ continet illa ſpecies, & eſt iſtud in illo intellectu qui eſt proportionatus ſpeciebus illis: de anima ſeparata dicendum quòd nō eſt proportionata talibus ſpeciebus, quia eſt

B infima in intelligētijs, ideo licet ſint ſpecies illæ principium determinatæ cognitionis, non poteſt anima cognoſcere determinate, niſi quædam ad quę eſt ſpecialis habitudo. ſecus de Angelis quorum virtus eſt proportionata illis ſpeciebus, ideo intelligunt omnia indiuidua quæ ſignāt illæ ſpecies diſtincte, licet vniuerſaliter, quòd vero principium cognoſcendi quantum ad eſſe ſit indiſtinctum non obſtat, quia non eſt hoc modo neceſſaria ſpecies determinata, niſi vbi vis cognitiua parua eſt, ſicut in anima, tam coniuncta, quam ſeparata.

Ad nonum dicendum, quòd formæ influxæ a ſuperioribus intelligentijs in animam ſeparatā ſunt principium cognoſcendi indiuidua, & dicendum ꝙ verū eſt, ꝙ recipiuntur immaterialiter in intellectu, cū nō

C habeant aliquam cōditionem materialem, neq; proueniant a rebus ſenſibilibus quę ſe habent materialiter. Cum autem dicitur, ꝙ immateriale nō poteſt eſſe principium ſingularium cognitionis falſum eſt, quia tunc Deus, & ſubſtantiæ ſeparatæ non cognoſcerent indiuidua, cum non ſit in eis aliquod principium cognoſcendi, niſi immateriale, cum ipſi ſint ſubſtantiæ totaliter immateriales. Et cum dicitur, ꝙ indiuidua diſtinguūtur per materiam, eſt verum in rebus materialibus: & tamen non eſt neceſſe, ꝙ cognoſcant materialiter, ſed poſſunt cognoſci per aliquid formale: eo ꝙ principium faciendi eſt principium cognoſcēdi

D rem factibilem: ſed rationes ideales Dei ſunt factiuæ indiuiduorum, ideo ſunt principium cognoſcēdi indiuidua. ſpecies autem influxæ ab intelligentijs non ſunt factiuæ, ſunt tamē ſimilitudines idealium rationum quæ ſunt factiuę indiuiduorum, & hoc ſufficit ad hoc, ꝙ ſint principium diſtinctum cognoſcēdi indiuidua, cum omnis cognitio fiat per ſimilitudinem. Et cum arguitur, ꝙ cognitio rei materialis debet fieri materialiter, dicendum ꝙ omnis cognitio fit per aſſimilationem. Sed duplex eſt aſſimilatio, vna eſt quaſi vniuoca quę eſt aſſimilatio ſecundum eſſe, alia eſt aſſimilatio ſm̄ virtutem, & iſta eſt aſſimilatio eminentiæ: ad primam aſſimilationem pertinet, ꝙ vniuerſale cognoſcatur formaliter, cum accipiatur a ratione formæ, & particulare materialiter, ideſt cum conditionibus materialibus, quia iſta eſt quaſi quędam vniuoca

E tio: aſſimilatio autem in virtute eſt cum vnum in virtute continet alterū, ſicut principiatum in principio, licet in eſſendo non ſint ſimilia: & hoc modo omnia habent quandam ſimilitudinem ad Deum, quia continentur in eo, vt in principio. vtraque autem aſſimilatio ſufficit ad cognitionem, & quantum ad iſtam ſecundam aſſimilationem poteſt cognoſci materiale per immateriale, inquantum immateriale cōtinet ipſum materiale in virtute, & ſic Deus cognoſcit particularia. ſic etiam Angeli per ſpecies influxas animæ faciunt ipſam intelligere indiuidua materialia immaterialiter.

Reſponſio ad decimam rationem principalem poſitam ſupr. qõ. 602. pro parte negatiua. Quæſt. DCXI.

AD decimum dicẽdum, ꝙ verum eſt, quòd propter ſimilitudinem rationum idealiũ faciũt cognoſci indiuidua. Cum vero obijcitur, ꝙ rationes ideales ſunt factrices, ideo ſunt principium cognoſcendi, ſed non ſpecies influxæ, dicẽdum quòd rationes ideales ſunt factrices indiuiduorum, ideo quia continent in virtute illa ſunt principium cognoſcendi ipſa: ſpecies autem influxæ non ſunt factrices, ſunt tamen ſimiles factricibus, vel ſimilitudo quædam ipſarum, & quia fit cognitio ex aſſimilatione cognoſcẽtis ad cognitum, & Deus per ideales rationes habet quandam ſimilitudinem cum rebus, & ideo cognoſcit res: ita & anima ſeparata habens ſimiles rationibus idealibus per illas aſſimilatur indiuiduis, & poterit cognoſcere ea: & cum dicitur, quòd iſtæ non ſunt factiuæ, dicendum quòd non habent ſimilitudinem in hoc, quòd ſint factiuæ, ſed in hoc quòd ſint repreſentatiuæ, quia vnum poteſt cõmunicari ſine altero, ſicut aliquis habens poteſtatem faciendi domum poteſt alicui tradere artem faciẽdi domum, nõ tradendo ei poteſtatem vel virtutem faciẽdi, & ita ſpeciebus influxis traditur virtus repreſentatiua & non factiua.

Ad vndecimum dicendum, ꝙ formæ influxæ animabus ſeparatis ſunt ſimiles rationibus idealibus ſm analogiam, & non ſecundum vniuocationẽ, ſed non ſequitur ꝙ ſint ſimiles rebus ſignatis per analogiã: & ideo ſequitur ꝙ ſi formæ ideales debeãt cognoſci ab anima ſeparata per ſpecies influxas, quæ ſunt ſimilitudines illarum rationum idealium, ꝙ cognoſcẽtur imperfecte: non tamen ſequitur quòd res ſignatæ, id eſt ſpecies, & indiuidua rerum naturalium cognoſcãtur imperfecte, quia non ponitur inter hæc ex hac comparatione analogia, ſed ſolum inter ſpecies & ideas, neq; ſequitur quòd fiet imperfecta cognitio, ſed potius perfecta, quia cum ſpecies ſit excellentior quàm res ſignata, exprimet illam multum perfecte, niſi ſit per accidens, ſ. propter inadæquationem intellectus ad ſpeciem quæ eſt quo intelligitur, ſicut accidit in animabus ſeparatis quarum virtus eſt deficiens: ideo imperfecte cognoſcũt indiuidua & pauca, ſed Angeli qui habent ſimiles ſpecies concreatas, quæ ſunt ſimilitudo rationum idealium, cognoſcunt indiuidua determinate, & perfectius quam nos per ſpecies materiales acceptas a rebus materialibus per ſenſum.

Ad duodecimum dicendum, ꝙ verum eſt cognoſci omnia naturalia ab anima ſeparata in quadam vniuerſalitate & confuſione. Et cum dicitur, quòd hoc eſt potius ignorare quam ſcire ſingularia, dicendum quòd ſi in tali confuſione cognoſcerẽtur omnia indiuidua ab anima ſeparata eſſet illa ignorare: & tamẽ non cognoſcuntur omnia ſic, ſed quædam diſtinctè ad quę anima dupliciter determinatur, vt dictum eſt, & illa perfecte cognoſcuntur ab anima ſeparata. vnde non dicimus, quòd anima ſeparata cognoſcit omnia indiuidua, ſed quædam, ſ. illa quæ diſtincte cognoſcit, alia vero large poteſt dici cognoſcere.

Ad tertiamdecimam rationem principalem poſitam ſupr. qõ. 602. pro parte negatiua, & finis huius ſolutionis ponitur infra q. 616. Quæſt. DCXII.

AD tertiumdecimum dicendum, quòd iſtę ſpecies influxæ non ſunt ſimpliciter creatæ a Deo, quaſi ipſę immediate illas produxerit nihil faciẽtibus Angelis, & ſic manet dictum Dionyſij de lege diuina, ꝙ perficit infima per F media, ideo dicendum quòd ſunt iſtę ſpecies influxę creatæ a Deo in anima ſeparata mediãtibus Angelis: non eſt autem intelligendum, quòd ſit iſta operatio Dei, quia tunc non concurrerent Angeli cum illo, ſicut in iuſtificatione, & ſuſcitatione mortuorum, & alijs operationibus, quæ ſunt vere ipſi⁹ Dei, nulla ſubſtantia concurrit cum eo: nõ enim eſſe poteſt aliqua operatio ſimul Dei cum alia ſubſtantia operante, qa in operatione non poteſt eſſe proportio alicuius ſubſtantiæ operantis, vt concurrãt in aliquam vnam operationem, & producatur ſimul ab eis vna res operata, & ideo vel illæ ſpecies influxæ erunt createę ab Angelis, vel a Deo, & non ab eis ſimul. Eſt autem dicendum, quòd creantur ſpecies illæ ab Angelis, & non à G Deo. cum vero dicitur, ꝙ creantur à Deo mediantibus Angelis, eſt ſenſus quòd iſta virtus producendi ſpecies influxas datur Angelis a Deo ad perficiendũ animas. Et iſto modo, quia Dei ſolius eſt prouidentia per quam res conſeruãtur in eſſe, ab eo deriuatur virtus in omnia entia, per quæ totum vniuerſum conſeruetur, & videtur eſſe quaſi quædam continuatio defluxus virtutis per omnia media inquantum ſunt ordinata, & in cõtinuo defluxu dicitur eſſe quicquid eſt a capite, vel a fonte: ita cum tota perfectio, & virtus agendi a Deo effluat in omnes res, & ſub hac intentione, vt ipſæ ſe in alias diffundant, quicquid illæ res faciunt dicitur facere Deus mediantibus illis, quia H illæ faciunt per virtutem a Deo communicatam ad hoc faciendum. Sicut ſi quãdo Vicarius Epiſcopi ſententiã profert, vt Vicarius, dicitur Epiſcopus illud ſententiare, vel facere per vicarium ſuum, vel mediante illo: & tamen realiter operatio ipſius vicarij eſt, & nõ Epiſcopi, ita in præſenti creatio illarum ſpecierũ vere eſt ab Angelis, ſed dicitur eſſe a Deo mediantibus Angelis, quia illi faciunt vicem Dei gerentes, id eſt ꝑ virtutem quam acceperũt, vt illam naturaliter adminiſtrarent.

Sed obijcietur, quòd non poſſunt hoc Angeli, quia illorum non eſt creare, ſed ſolius Dei. Dicendum ꝙ vocatur creare per quandam ſimilitudinem, inquantum ſpecies illæ influxæ non erant in anima antequã I eſſet ſeparata. etiam non erant alibi, vt deducerentur ad eſſe in anima: neque illæ gignuntur per corruptionem, vt de potentia materiæ deducantur, ſicut eſt in illis quæ gignuntur & corrumpuntur: ideo deducuntur ſimpliciter ad eſſe, & talia vocamus creare, cum totaliter res ad eſſe deducitur non præſuppoſito aliquo, iõ vocatur iſtud creare, ſed non eſt proprie creare: illud enim ſolius Dei eſt, ſed eſt quædam reductio, ſicut id quod eſt in actu reducit aliquid aliud ſui generis de potentia in actũ: & ita Angeli & animę ſeparatæ inquantum ſunt ſubſtantiæ intellectuales ſunt vnius alicuius generis, & eſt Angelus in actu quantũ ad perfectionem intellectualem, anima vero ſeparata eſt in potentia quantum ad perfectionem intelle- K ctualem, quæ conſiſtit in ſpeciebus intelligibilibus, & illæ non tam creabiles dicuntur in ea quam ipſa dicatur reduci de potentia illarum in actum ipſarum, & talem creationem omnibus agentibus damus circa ea quę ſunt in actu reſpectu eorum quæ ſunt in potentia: & ſic intellectus agens illuſtrato phantaſmate cauſat ſpecies in intellectu poſſibili, & non eſt alius modus generandi ſpecies, & illa etiam vocatur creatio ſpecierum, ſed quia intellectus agens eſt in actu, vel potius eſt actus, quia eſt lumen, & intellectus potentialis eſt in potentia, & reducitur ad actum ſpecierum intelligibilium per intellectum agentem.

An Angeli poſsint influere ſpecies rerum in animas ſeparatas. *Quæſt.* DCXIII.

SED adhuc obijcietur, quòd nō poſſint Angeli influere iſtas ſpecies ī animas ſeparatas, quia aliquæ animæ ſeparatæ ſunt excellentiores omnibus Angelis, vel ſaltem æquales illis, ſicut dicitur Luc. 20. capit. ꝙ in reſurrectione erunt æquales angelis Dei, ſed minus nō influit in maius, neque æquale in æquale, ideo non influent angeli in illas.

Aliqui dicunt, ꝙ in illas animas quæ ſunt maiores quibuſdam angelis, vel æquales illis, influunt alij angeli qui ſunt maiores illis, ſicut etiam Angeli vnius Hierarchiæ purgant, perficiunt, & illuminant alios.

Sed tunc dicetur, quid ſi aliquæ animę ſunt maiores omnibus Angelis, vel æquales maximo angelo: non enim erit quis influat in illas?

Aliqui dicunt, ꝙ non influet quiſquam in tales animas, quia propter ſui excellentiam non indigent, vt quis influat in illas.

Sed dicendum, ꝙ non ſtat, quia omnis anima ſeparata manet in potentia, cum non habeat naturaliter concreatas ſpecies, ſicut Angeli, & non habeat vnde accipiat, ſicut quando erat vnita accipiebat ex ſenſu, ideo neceſſe eſt, vt ab aliquo accipiat, alioquin manebit ſubſtantia intellectiua, & non poterit intelligere, quod eſt contra Dei prouidentiam.

Alij ergo dicunt, quòd accipiēt a Deo tales animæ ſpecies, eo ꝙ non inuenitur aliquid maius illis pręter Deū. Sed non ſtat, quia Deus non influit ſpecies hoc modo in aliquam intelligentiā, ſed creando cōcreat illas ei, ideo nunc in animam actu exiſtentem non influeret ſic.

Secundo, & præcipue, quia hoc eſt tollere ordinē vniuerſi. nam anima non accipiebat ante hoc perfectionem intelligibilem immediate: ideo neq; eſt naturaliter ordinata ſic, vt naturaliter debeat a Deo recipere immediate, ideo cum fuerit ſeparata non recipiet a Deo immediate perfectionem intelligibilem naturalem. Dicendum ergo, ꝙ quælibet anima ſeparata recipiet ab Angelo bono vel malo. nam etiā dęmones quantū ad hoc influunt in animas ſeparatas, neque obſtat, quia ſunt inuidi, & nulli volent prodeſſe, ſed nocere: nam iſta non eſt operatio volūtaria, ſed naturalis: non enim influunt, quia volunt, ſed quia naturaliter tales ſunt, vt neceſſe ſit influere, ſicut ſol nō lucet voluntarie, ſed naturaliter: ideo dęmones quoque influent in animas ſeparatas, ſicut & Angeli boni: & dicendum ꝙ nulla aīa eſt in quam non influant Angeli ſpecies intelligibiles. Sed pro hoc dicendum, ꝙ eſt duplex intellectio animarum ſeparatarum, vna naturalis, alia ex gratia. Intellectio ex gratia eſt quam habent ſolæ beatæ. Intellectio naturalis eſt quam habent tam beatæ quam damnatæ animæ. De prima dicendum, ꝙ eſt in verbo, i. per diuinam eſſentiā, & ſm̄ illam immediate accipiunt omnes animæ, & Angeli à Deo, quia eſſentia Dei eſt quam intelligunt, & ipſa eſt per quam intelligūt, & ideo nullus ordo eſt inter animas & intelligentias adinuicem quantum ad iſtā intellectionem, cum oēs ſimul capiant ab eodē: ſunt tamen quidem maiores alijs in hac cognitione, quia qui maioris meriti extiterint, erūt maioris beatitudinis, & altioris intellectionis, & hoc modo aliquæ animæ ſeparatæ erunt maiores Angelis, & æquales: non eſt enim dubium quin anima beatæ Virginis ſit maior in beatitudine quam quilibet Angelus cuiuſcunque ordinis, & quantum ad hoc procedebat argumētum, & ſic verum eſt, quòd nulla anima recipiet quicquam ab Angelis, ſed omnes immediate a Deo accipiendo. Sed ſecundum modum cognoſcendi, i. natu-

Aīa Virginis in beatitudine maior eſt quolibet Angelo.

A ralem, dicēdum ꝙ anima ſeparata intelligeret ꝑ ſpecies influxas a ſubſtātijs ſuperioribus, & nulla anima erit quæ hoc modo non accipiat. & cum dr̄, ꝙ aliquæ animæ ſunt maiores Angelis, dicendū ꝙ falſum eſt, ꝗa cum omnis anima ſpeciei humanæ ſit forma, neceſſe eſt omnem animam ſm̄ gradum naturę eſſe minorem quolibet Angelo: & ideo maxima anima poteſt recipere a minimo Angelo influxas ſpecies, & iō licet anima Virginis ſit maxima in merito, excellatq; omnes Angelos, in gradu tamen naturali minor eſt minimo Angelo. Et ideo non eſt dubium quin quando erat anima Virginis ſeparata ante reſumptionem carnis (vt pie tenetur) acceperit influxum ſpecierum ab aliquo Angelo.

B Sed aliquis dicet, ꝙ non oporteat dari iſtum influxum, quia cum animæ beatorum habeant ſuperiorē influxum, quo perficiantur quantum ad omne intelligibile altius quam per quamcunque influxarū ſpecierum defluxum, ſuperuacuum eſt prædictum ponere influxum ſpecierum ſaltem quātum ad beatas animas. nam de damnatis aliud eſt, cum non habeant aliquam illuminationem ex gratia, ideo indigēt prædicto influxu, vt intelligant.

Dicēdum quòd omnes animæ, tam beatorum quā damnatorum habebunt iſtum influxum ſpecierum ab Angelis, quia iſte eſt naturalis. Et apparet, quia ꝓpter perfectionem beatitudinis non eſt tollenda perfectio naturalis, licet ſit maior perfectio beatitudinis quam naturæ, ſicut ſiquis moriēs habeat habitus ſciē-C tificos, & trāſeat ad vitam æternam non perdit illos, licet illi ibi reſpectu ad beatitudinē quaſi nihil ſint: ita ergo influxus ſpecierum manebit cū beatitudine.

Secundo, quia ita fit in Angelis, nam beati ſunt & perficiuntur quantum ad cognitionem in verbo, & tamen non ceſſant in eis ſpecies concreatæ quæ ſunt ſpecies rerum in ſe, & per illas intelligūt res in ſeipſis.

Tertio quia influxus ſpecierum nō coincidit cum cognitione beatitudinis: nam primus modꝰ pertinet ad beatitudinem, vel cognitionem ex gratia, ſecūdus vero ad cognitionem ex natura, & cum nō pertineāt ad vnum ordinem vel modum, nō ſuperfluit aliquis D modus, ſed conuenienter manent. per illuminationē enim beatitudinis quæ eſt in verbo, ſiue in eſſentia Dei cognoſcunt animæ defunctorum omnia, ſed vt ſpeculo eminenti, & vno modo: per ſpecies vero influxas cognoſcunt res in ſeipſis per determinatas ſpecies. & iſta eſt cognitio in genere determinato. Et ita ſancti Doctores, & maxime Aug. dant Angelis duas cognitiones rerum, vnam cognitionem rerū in verbo, aliam rerum in proprio genere, & iſta eſt per ſpecies concreatas. Cum vero obijcitur, quòd ſuperfluit in beatis vna cognitio harum. Dicendum quòd non, quia non pertinent ad vnum modum, ſed vna ad gratiam, altera ad naturam: & gratia non euacuat naturam, ſed præſupponit eam.

Finis huius ſolutionis. ſ. 13. arg. & ēt ſolutiones aliorū argumentorū pro parte negatiua pſc. qō. vide inf. qō 616.

E *An cognitio per ſpecies influxas manebit rurſus animæ vnitæ corporibus poſt reſurrectionem. Et nota quòd iſtæ duæ quæſtiones immediatæ ſequentes introducuntur ratione ſolutionis huius 13. argumen.* *Quæſt.* DCXIIII.

SED tunc quæretur, an ſicut manet in aīabus dānatorum & beatorū iſta cognitio per ſpecies influxas, an manebit prędictus influxus poſt reſurrectionē corporum, cum erunt rurſus animæ vnitæ corporibus. Aliqui dicunt quòd non, quia in animabus ſeparatis ponitur iſtud ad neceſſitatem, eo quòd non habent quomodo accipiant cognitionem, cum non habeant vires ſenſitiuas, per quas tranſmittantur phantaſmata quæ fiant intelligibilia: & ita ſuppletur

iste defectus per influxum prædictarum specierum: sed post resurrectionem cũ redeant sensus habebunt animæ per quid accipiunt naturaliter, ideo non dabitur alius modus, scilicet per species influxas.

Dicendum quòd etiam post resurrectionem manebit prædictus influxus saltem in beatis, de damnatis idem potest credi, sed non est tam manifestum. Et ratio est primo, quia sicut beati sunt perfecti quantũ ad cognitionẽ quę est ex gratia, ita & debent esse perfecti quantum ad cognitionem naturæ, sed etiam si per sensum cognoscant non cognoscent sufficienter omnia sensibilia, eò ꝙ nulli homini sentienti occurrit videre omnia visibilia, neque audire omnia audibilia, & gustare gustabilia: & tamẽ per sensum nulla cognitio est, nisi experimentalis, s. eorum quæ actu sentimus. ergo multa manerent incognita sensibilia, cũ vero ponantur species influxæ, quia illæ representant omnia naturalia, si adiuuetur intellectus in suo lumine poterit cognoscere per illas species omnia indiuidua, sicut Angeli cognoscũt. sinautem multa saltem distinctè cognoscunt, quæ alias nullo modo cognoscerent per sensum, ideo cõueniens est poni tales species. Secundo, quia quidam sensus sunt quorum non erit actus in patria, sicut ĩ gustu, & odoratu, & magna parte tactus: ideo cum non sit ibi cognitio obiectorũ huius generis per experientiam, erit cognitio per species influxas, & ita conuenienter dabuntur.

Tertio & præcipue, quia nõ datur iste influxus speciebus ab Angelis propter istam necessitatem in animabus separatis, s. quia non habent per quid intelligãt, sed quia animæ natæ sunt sic perfici per spiritum superioris ordinis. Et ideo quomodocunq; anima sit siue coniuncta, siue separata, dum tamẽ possit recipere influxum illum, idest non sit aliquid impediẽs, semper illum recipiet, & apparet hoc in viuentibus, quia interdum homines dormientes, vel mente capti accipiunt influxum a superioribus substãtijs naturaliter, & prænunciant atque cognoscunt quædam occulta, quæ alio modo cognosci non possunt, neque ab alijs cognoscuntur, & hoc est quia Angeli semper influũt in animas nostras, sed propter vsum, & cõuersionem nostram ad organa, quando corpus non est totaliter subditum animæ, non sentitur influxus ille specierũ: dormientes autem non vtuntur sensibus, alienati autem a mente non accipiunt recte per sensus, & interdum nihil recipiunt, ideo interim anima libera est, vt possit recipere influxus a substantijs superioribus, & perfici per species influxas. a fortiori autẽ post resurrectionem in beatis erit. nam tunc corpus erit omnino spirituale, idest spiritui subditum: & ita vti organis non impediet aliquam receptionem spiritualem, & sic poterit anima vnita recipere species a substantijs separatis, & per illas perficietur: manebit ergo ille influxus semper in beatis, cum sit possibilis, & nihil illũ impediat, & pertineat ad quandam perfectionem ipsorum. De damnatis autem non est manifestum, an
K post resurrectionem prædictum influxum habebũt, & hoc non quidem quasi illo influxu non indigeãt, quia indigent illo, & vtilis esset ad intelligendum ea quæ sensibus non capientur, vt dictum est. Sed dubiũ est, quia forte corpus impediet. Nã nunc impedimur sentire ꝑdictos influxus, aut habere illos propter corporis conditionem, s. quia aggrauant nos, & tantum applicant, & conuertunt animam ad seipsa, atque immergunt, quòd non possunt sentiri spirituales influxus: & tamen in damnatis manebit ista conditio corporum. cum non efficiantur corpora sua spiritualia, sed manentia in priori cõditione, iuxta illud 1. Corin. 15. c. omnes resurgemus, sed non omnes immutabimur, idest damnati non mutabuntur a priori condi-
F tione, nisi quòd immortales erunt, hoc tamen non ꝑ aliquid datum corporib⁹ eorum specialiter, sed quia status ille erit in quo cessabit omnis actio corruptiua, & ideo dubium est, an poterit tunc recipi in eis prædictus influxus.

Sed satis videtur dicendum ꝙ sic, quia nunc damnati propter nimiam afflictionem pœnalem sunt totaliter conuersi ad pœnas, ita vt nulli alteri rei vacare possint, & tamen immersio ista in pœnis non vetat, nunc animas eorum recipere species à substantijs separatis, ergo & tunc videtur dicendum, quòd vnio ad corpus non impediet quin damnati recipiant influxum prædictum.

G *An anima Christi nunc recipiat influxum specierum ab Angelis.* *quæst.* DCXV.

SED quæretur tunc, an anima Christi nũc recipiat talem influxum specierum ab Angelis.

Aliqui dicunt quòd non, quia non est conueniens ꝙ anima quæ est sublimior omni creatura recipiat ab aliqua perfectionẽ, sed recipere perfectionem intellectualem est recipere maximam perfectionem, ideo non est verisimile.

Secundo quia non est satis conueniens, ꝙ Christus qui omnes spiritus reddit beatos, & per hoc perfecte fiunt intelligentes, recipiat intelligibilem perfectio-
H nem ab aliquo eorum.

Tertio quia cum anima illa sit vnita verbo diuino ad vnitatem hypostasis, & accipit illius esse, idest subsistere naturale, quia nõ est aliud esse vel subsistere verbi diuini & hominis Christi, videtur ꝙ etiam cognitionem naturalem ab illo accipiat, & ideo non accipiet ab Angelis influxum aliquem specierum.

Quarto, quia dicunt quidam animam illam Christi etiam quantum ad naturalia maiorem esse Angelis, ideo non posse recipere aliquid ab Angelis, sed à Deo solo.

Alij dicunt, ꝙ non est dubium quin anima Christi recipiat influxum specierum ab Angelis, sicut & cæteræ animæ: quia manifestũ est, ꝙ ipsa est minor quo-
I libet Angelo. Nam anima Christi est speciei humanæ, cum sit forma, ergo non excedit gradum substantialem huius speciei, qa tunc non esset anima nec forma corporis, sed aliqs spiritus excellentior, q non possit vniri corpori, sed quilibet Angelus est maior secũdum speciem gradu substantiali animæ: ideo quilibet Angelus quantum ad gradum spiritualitatis naturalis est maior quam anima Christi, licet in donis gratuitis, & in merito, atque pręmio excellat incomparabiliter omnes angelos simul, ideo poterit recipere ab eis.

Secundo quia corpus Christi erat vnitum diuinæ personæ, & erat idem esse eius, & diuinæ personæ, & tamen nõ est dubium quin naturaliter immutaretur à corporibus cœlestibus, & ab agentibus naturalibus qui minoris dignitatis sunt.

Tertio quia certum est, ꝙ Christus homo habuit Angelum custodem, qui eum sicut, & cæteros homines custodiebant, vt ostensum est supra 18. cap. q. 15. Sed manifestum est, quòd erat maior Angelis, & poterat circa seipsum facere id, quod Angeli circa ipsũ facerent: recepit tamen Angelum in custodẽ, inquantum Angeli sunt naturaliter superiores homine. ergo etiam ab eis influxum specierum reciperet.

Quarto, quia ipse recepit ab eis consolationem aliquando, sicut dicitur Luc. 22. ca. quòd descendit Angelus de cęlo consolans eum, & tamen consolatio fit velut a maiori in minorem, ideo sic etiã Christus reciperet influxum ab illis.

Dicen-

A Dicendum, quòd circa scientiam animæ Christi sunt multa dubia, de quibus nō dicetur hic, sed Luc. 2.c. vbi litera tangit de hoc. Sed pro nunc dicendum, quòd nō indiguit Christus speciebus influxis ab Angelis ad cognoscendum, quia istud quātum ad necessitatem maxime fit propter animas separatas, quę nō habent aliquem modum cognoscendi, nisi per influxum harum specierum. anima autē Christi semper est vnita corpori, & retinet modum cognitionis, quo cognoscimus accipiendo a sensibus, ideo nō indiget illa acceptione. Amplius dicendum, ꝙ nō accepit vnquam, neque accipit species influxas ab Angelis, sed potius ipsa influit in Angelos.

Circa quod sciendum, quòd Christus habet duplicem cognitionem rerum, sicut & Angeli, s. rerum in verbo, & rerum in proprio genere. quantum ad primam est beatior omnibus spiritibus simul acceptis, B & omnia in verbo plenissime videt. De secūda cognitione dicendum, quòd non solum Christus accepit species intelligibiles ex sensu habētes originem, sicut & nos, sed potius accepit spēs per infusionem a Deo immediate, quæ non sunt a phantasmatibus, & istæ sunt plures quam in aliqua creatura, & plures quidem quam quæ in Angelis sunt concreatæ, & infusę, & per istas intelligit plura quam possit intelligere aliqua creatura, siue spiritualis, siue corporea, & hæc est sibi cognitio rerum in proprio genere, & secundum has excedit Angelos, quia plures, & certiores species habet quam illi, & sic Angeli non possunt, neque na- C turaliter influere in intellectum Christi, quia ille est perfectus plusquā intellectus Angeli. Est autē ista perfectio in duobus, s. in lumine, & in medio quo intelligitur. nos enim habemus intellectum agentem qui est lumen nostrum naturale, & secundum istud est quantitas intellectionis nostræ in limpiditate, & certitudine. Christo autem communicatum est maius lumen intellectus quam sit in omnibus spiritibus, qđ potest fieri non mutato gradu substantiali speciei, sicut perfectio beatitudinis non mutat speciem, & tamen altior est cognitio quam habet minimus beatorum ex gratia quam illa quā habet maximus Angelorum ex natura, ita & communicatio illius luminis D non mutauit speciem animæ, aliud est ipsum quo intelligitur, idest species, & in hoc plures infusę fuerūt animæ Christi a Deo quam Angelis fuerint cōcreatæ, & infusæ, idest plura poterat anima Christi distincte cognoscere per illas species distincte quam Angeli per species sibi concreatas, ideo anima Christi est maior Angelis quantum ad lumen, & species, sed influxus Angelorū in animas humanas est propter defectum naturalem specierum; ideo cum quātum ad cognitionem naturalē habuerit Christus plures species quam Angeli, idest plurium rerum distincte significatiuas, non possunt Angeli, neque aliquādo potuerunt in animam eius influere.

Perfe. ctio intel. [illegible] [illegible] est duob.

Sed potius dicendum, quòd anima Christi potest influere, & influit in Angelos quantum ad perfectio- E nem suam naturalem, exercendo super Angelos operationes Hierarchicas, sicut faciunt Angeli maiores super minores. sic dicit Diony. 7.c. de di. no. ergo nullo modo accepit Christus influxum specierum intellectualium ab Angelis, neque aliquando ab eis in aliquo eruditus est.

Ad rationem primam in cōtrarium cum dicatur, quòd erat anima Christi minor Angelis, dicendum quòd verum est quantum ad gradum speciei, & tamen potuit ei dari maior perfectio intelligibilis quā sit alicuius Angeli, tam quantum ad lumen quam ad multitudinem infusarum specierum, & ita factū est, & ideo cum in hoc inueniatur maior anima Christi quam Angeli, licet illi sint superiores in specie non poterunt influere in eam, sed potius ab ea recipiēt illuminationem, & recipiunt, sicut dicit Diony. Ad secundum de corpore dicendum, ꝙ nō est simile. nam sicut anima Christi est naturaliter minor Angelis, ita corpus eius naturaliter erat subditum actioni corporum cęlestium, & omnium naturalium agentium, nisi ex gratia Deus vellet aliquid aliud agere. voluit autem ex gratia eleuare animam Christi etiam quantū ad cognitionem naturalem, idest rerum in proprio genere, ita vt esset maior Angelis quibus naturaliter erat minor, ita potuisset facere corpus Christi excellentius corpore cęlesti, & ꝙ non posset pati, aut immutari ab illo, sicut fit in omnibus corporibus glorificatis, sed non factum est, quia non decuit. nam hoc repugnaret intētioni Christi, qui ideo carnem sumpserat, vt per passiones quas in ea sustineret redimeret nos. Secus fuit de anima, quia quæcunque perfectio animæ Christi non repugnabat conditioni redēptoris, aut redemptionis, immo potius exaltabat illū, ideo debuit anima specialiter a Deo perfici, ita vt nō maneret subdita Angelis, corpus tamen non debuit eleuari vltra conditionem naturalem, & sic maneret subditum corporibus cęlestibus, & agentibus naturalibus. Ad tertium dicendum, ꝙ custodia Angeli non ostendit simpliciter Angelum maiorem. Nam Angeli custodes ministrant nobis in multis, procurātes nostram salutem iuxta illud ad Hebre. 1.c. sunt administratorij spiritus in ministeriū missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Quod autem Christo ministrarent Angeli debitum erat iuxta illud supra 4.c. accesserunt Angeli, & ministrabāt ei, ideo inquantum custodia signat administrationem, & obsequium, Christus debuit habere Angelum custodem, & habuit. Secus est de illuminatione intellect⁹ Christi per Angelos, quia istud ostendit Christum esse minorem Angelis, cum perficiatur in eo, quod maximū in ipso est, ideo non influebāt Angeli in intellectum Christi species aliquas. Ad quartum dicendum, ꝙ recipere consolationem potest dupliciter accipi. Vno modo quasi aliquis recipiat remediū aliquod in periculis, vel alleuiationem malorum ab alio. Alio modo quasi dolenti, & afflicto aliqui assistant ad obsequendum in dolore, & exequendum siquid velit, & honorandum dolentē. Primo modo consolatur maior minorē iuxta illud 2. Corin. 1.c. Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis qui consolatur nos in omni consolatione nostra. ergo consolari per modum alleuiantis ad solum Deum pertinet, qui potest tollere mala nostra. Secundo modo consolari ꝑtinet ad minorem, s. quando alicui magno dolēti assistunt ministri, & minores audientes siquid iubeat in angustia illa, & condolentes ei in angustia, & hoc modo Angeli consolabantur Christum. sicut ipse dixit, potero rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones Angelorum, s. ad obediendū ei in angustia sua contra hostes sequēti ca. & sic minor consolatur maiorem, sed perficere in intellectu docendo nunquam potest esse, nisi maioris ad minorem, ideo angeli nunquam docuerunt Christum, neque influxerunt species in intellectum eius. Argumenta autem in contrarium quibus ostenditur, ꝙ Christus non acceperit influxum ab angelis concedenda sunt, præter quartum cum dicitur, quòd anima Christi sit maior angelis quantum ad naturalia, quia tunc dicendum, quòd si vocentur naturalia, idest natura speciei est maior Angelus quam anima Christi, quia anima Christi pertinet ad speciem humanam, & est forma corporis, Angelus autem quili-

Quare conuenies fuit corpus Chri passibile esse.

bet

bet est intelligentia immaterialis,& non vnibilis corpori, ideo est maior Angelus quilibet secundum speciem quam anima Christi. Si autẽ accipiatur esse maiora naturalia, idest maiora quæ inueniuntur in anima Christi quantum ad modum intelligendi naturalem, dicendum maiora esse naturalia animæ Christi, vel ipsam esse maiorem quolibet Angelo, quia lumẽ animæ Christi est maius, & species infusæ animæ illi sunt plures, & plura determinate ostendunt quā omnes species cõcreatæ, & infusæ Angelis, & ideo Christus quātum ad modum intelligendi naturalem, præter cognitionem beatificam quę est in verbo, est maior omnibus Angelis; & ita non recipit ab eis influxum specierum.

Solutio decimitertij argumenti positi supra in quæstione princ. quæ fuit quæst. 602. ratione cuius istæ tres quæstiones præcedentes introductæ sunt. Quæst. DCXVI.

NVNC autem redeundum est ad respõdendum ei, quod dicebatur in arg. eodem 13. s. quòd si Angeli agebant istum influxum specierũ in animas, quòd poneretur medium quoddam deferens ab Angelis in animas. Dicendum, quòd vbi est transmutatio naturalis, quia illa est ĩ corporibus, necesse est medium poni inter corpora quæ alterant, & alterantur. nam actio corporum est situalis, & oportet poni medium deferens situale, sed Angelus influens, & anima recipiens sunt puri spiritus, ideo non potest inter eos accipi situs, immo neque est conueniens, quia situs accipitur in corporibus, & quod facit situs in corporibus hoc facit ordo in spiritibus. ordo vero dicit habitudinem maioris, & minoris, & quia secundum naturam Angelus est maior anima rationali, ista maioritas facit ordinẽ inter eos, ita vt Angelus sit aptus influere in animam, & influat, & anima recipiat ab Angelo.

Ad 14. dicendum, ꝙ anima qualibet separata cognoscit singularia, & non proprie per applicationem vniuersalis ad particularia, nec per conuersionem ad ea, aut ad species. nam applicatio vniuersalis ad particularia postponit cognitum esse vl'e, & particularia, iõ non potest esse per applicationem. si autem accipiatur conuersio, s. vt anima conuertatur ad singularia, etiam hoc præsupponit cognita esse singularia, quia non conuertimur, nisi ad id, quod actu existit. si vero accipiatur per conuersionẽ ad species nihil aliud est, nisi dicere, quòd anima separata cognoscit singularia per species, & hoc verũ est, sed nihil aliud est cognosci per conuersionẽ, nisi quòd anima cognoscit per species illas influxas inquantum illæ sunt designatiuæ singularium, & inquantum sunt factiuæ continẽt illa, & sunt repræsentatiuæ illorum.

Ad decimumquintum dicendum, quòd potentia intellectiua animæ separatæ non est infinita simpliciter, quia non est realiter habens infinitam virtutem, & ideo non potest cognoscere infinita simpliciter q̃ sunt infinita in actu, sed infinita in potentia sunt, sicut apparet de indiuiduis substantiarum, & accidentium, si comparentur omnia quæ simul sunt nõ sunt infinita actu, sed finita, & determinata. in potentia autem, & secundum successionem nihil prohibet esse infinita, & isto modo, quòd infinite durãs intellectus, idest qui nunquã desinit esse cognoscat infinita non est incõueniẽs, quia licet semper sint actu finita sunt, per successionem tamẽ infinita, & hoc est infinitum in potentia, & sic non est inconueniens cognosci infinita ab intellectu. nam etiam sensus cognoscit infinita secundum successionem si sensus semper duret.

F & intellectus cognoscit sic infinitas species numerorum, & infinitas species proportionũ numerorum, quia in successione possunt esse infiniti numeri, qui in actu nunquam sunt. & idem est de speciebus proportionum, & istud infinitum non est in actu simpliciter, neque est in potentia sola, quasi sit potentia distans, & nunquam perueniens ad actũ, sed est in actu coniuncto potentiæ, s. quia semper est actu aliquid de isto infinito. nunquam est tamen istud infinitum. & hoc modo inuenimus infinitũ in rebus naturalibus, ideo & a fortiori erit infinitum in potentia cognoscente, sed infinitum esse actu repugnat.

Ad decimumsextum dicendum, quòd cognoscit
G anima separata singularia, & cum dicitur, quòd visione intellectuali non cognoscuntur corpora, nec corporum similitudines, est verum, ꝙ non mouetur intellectus ab his in sua visione. & cum intellectus intelligit corpora, & intelligit colores, & similitudines corporum, quia alias nesciret intellectus esse corpora, & corporum similitudines. sed falsum est, quia intellectus scit hæc, sed scit vniuersaliter, sed August. intelligit, ꝙ intellectus in sua cognitione intellectuali non mouetur immediate a corpore velut ab obiecto intelligibili, quia cum species intelligibilis sit ibi obiectum, oporteret esse corpus speciem intelligibilẽ existentem in potentia intellectiua, quod est impossibile. sic etiam similitudo corporis nõ potest esse imme-
H diatum mouens intellectum, quia similitudo corporis est species retinens conditiones materiales, & talis non potest esse in intellectu, sed corpus est, quod mouet sensum, quia ipsum multiplicat speciem sensibilem vsque ad sensum, & facit sentiri, & ita corpus est ibi quod, species vero est quo. similitudines autẽ corporum sunt quæ mouẽt imaginationem, quia ad interiora non peruenit corpus, sed species corporis, & non præsente corpore fit motus interior, ideo fit nõ a corpore, sed a sola similitudine corporis quę est species in imaginatione, ista etiam nõ potest esse mouẽs intellectum, quia illud est in intellectu, & est species intelligibilis in actu, & non phantasma. Ad decimumseptimum dicẽdum verũ esse, quòd magis multiplicatur vis inferioris gradus quam superioris, & iõ
I in homine inueniũtur distincti sensus, & intellectus, qui sunt ad vniuersalia, & particularia. in Angelo autẽ eadem potẽtia, s. intellectiua cognoscũtur vniuersalia, & particularia. Et cum dicitur, sicut nõ potest visiua vis cognoscere obiectum auditiuę, & è cõtrario, ita neque intellectus id, quod cognoscit sensus, dicẽdum, quòd nõ est similitudo, quia visus, & auditus habent se, vt vires disperatæ eiusdem gradus, s. sensus, & ideo nõ est possibile, quòd vna apprehendat id, quod altera, quia differũt per rationem obiecti. secus de intellectu, & sensu, quia differũt per gradum. nam sensibile, & intelligibile nõ sunt obiecta diuersarum specierum, sicut audibile, & visibile, sed diuersi gradus,
K quia aliter cognoscitur intelligibile, & aliter audibile. idem tamẽ est audibile, & intelligibile, quia vox auditur, & vocem intelligimus, sed audimus eam materialiter, intelligimus immaterialiter, iõ ista duo possunt coincidere in vnum, sed nõ visibile, & audibile. sensus autem non potest cognoscere intelligibile, qa est inferioris gradus, & ideo non peruenit ad hanc excellentiam, vt cognoscat immaterialiter: intellectus autẽ qui immaterialiter cognoscit potest cognoscere id, qđ materiale est licet immaterialiter, & illud sufficit, ideo sensus nunquam cognoscit intelligibile, intellectus autẽ cognoscit sensibile, quia maius potest in minora, sed minus non potest in maiora. Ad decimumoctauum dicendum, quòd intelligentia cognoscit res inquãtum causat, vel regit, s. per rationes ideales

les rerum, & istæ sunt in causante, vel creante, aut regente. in anima autem separata nihil horum est, & tamen sunt similitudines idealium rationum quę sunt creatrices, & regentes, & quia omnis cognitio fit per assimilationem, potest cognosci ab anima separata quæ est intelligentia id, quod non est factum ab ea, neque regitur, cum habeat similitudines rationum per quas est creatio, & regimen.

Responsio ad quinque argumenta posita supra in fine quæstionis 603. quibus probatur quod anima separata cognoscit particularia. Quæst. DCXVII.

AD alia argumenta in contrarium, quia nitũtur ostendere quasi anima separata cognoscat singularia dicendum, quòd nõ cognoscit indiuidua simpliciter, idest omnia, sed quædam per species illas vniuersales repręsentantes vniuersaliter, quia dupliciter se determinat ad quædam indiuidua, & hic est vnus modus, s. quantum ad illa quorum notitiam habuit anima dum esset coniuncta, & quia diues nouerat viuens fratres suos, & domum patris sui, postea existẽs in tormẽtis per species vniuersales cognouit illa particularia determinando se ad illa. Ad secundum dicẽdum, quòd anima coniuncta in statu viæ vtitur singularibus, componendo propositiones, & formãdo syllogismos, & ideo cognitionem habet singularium. sed cognitio ista fit per reditum intellectus ad potentias sensitiuas, quarum est cognoscere singularia, & per quandam continuationem cum eis, & est cognitio ista per reflexionem, aut indirecte, s. inquãtum intellectus directe cognoscit obiectum suum, quod est vniuersale, & cognoscendo illud redit ad cognoscendum actum suum, quem etiam non cognoscit directe, & de actu redit ad speciem, cum non possit esse actus cognoscendi sine specie. de specie vero redit ad phantasmata, cum species intelligibiles accipiantur a phantasmatibus, & per illa directe cognoscitur singulare. & ideo per hunc modum intellectus potest cognoscere singularia, sed in anima separata non potest fieri reflexio, quia ibi non manent phantasmata ad q̃ fiat reflexio, ideo non cognoscit anima separata particularia per illum modũ. Et adhuc alia ratio est, quia dato, quòd manerent phantasmata in anima separata, non fierent prædictæ reflexiones, & continuationes ad sensibilia, quia ibi deest vis particularis cogitatiua, quę vocatur ratio particularis, vel intellectus passiuus, aut corruptibilis, vel materialis: est enim quædam vis sensitiua quæ colligit rationes particulares, & cum ista continuatur intellectui, intelligit intellectus particularia, alias autem nõ fit perfecta reflexio, sed in anima separata non manet vis prædicta quæ est sensitiua, ideo neque manent prædictæ reflexiones. licet ergo anima coniuncta cognoscat singularia, nõ sequitur, quòd maneat talis cognitio in anima separata. manet autem aliqua indiuiduorum cognitio in anima separata per species vniuersales, determinando se duobus modis ad quædam eorum, & non ad omnia, vt iam dictum est.

Modus quo intellectus singularia cognoscit.

Ad tertium dicendum, quòd verum est intellectum nostrum in anima coniuncta disponere de singularibus agibilibus, & ideo præsupponitur cognitio eius. est autem intellectus practicus cuius est de singularibus disponere, quia illud est prudentiæ 6. Ethi. quæ est recta ratio agibilium, & tamẽ intellectus practicus non potest habere dispositionem, & cognitionem particularium, neque extendi ad opus, nisi per rationem particularem, quæ est vis sensitiua interior, vt dictum est, & est apprehensiua rationum particularium, & mediante ista ratione particulari opinio quæ

A est intellectus practici, & est vniuersalis applicatur ad opus, quod est particulare, & sic fit quidam syllogismus, cuius maior est vniuersalis, quæ est opinio intellectus practici, minor vero est singularis, quę est æstimatio rationis particularis, quæ aliquãdo vocatur cogitatio: conclusio autem est consistens in electione, & executione operis. vt si quis dicat, omnis fornicatio est fugienda, accedere ad istam mulierem particulariter ostensam est fornicari, ideo fugiendum, & statim illud fugimus, quia voluntas exequitur, quod intellectus iudicauit, s. esse fugiendum illum coitum. sic ergo anima coniuncta cognoscit particularia per intellectum cõtinuatum ad rationem particularem, & disponit de illis. secus de aĩa separata, quia illa non habet rationem particularem ad quam continuetur, ideo nõ potest esse cognitio particularium in ea per

B illum modum, sed per alium modum, idest per duos ex speciebus vniuersalibus influxis se determinando, vt dictum est.

Ad quartum dicendum, quòd anima humana nata est magis cognoscere particulariter quam Angelus inquantum est inferioris gradus, & hoc siue per intellectum, siue magis per sensum, sed anima separata minus cognoscit de indiuiduis quam Angelus. Cum vero arguitur, quòd Angeli infimæ Hierarchię recipiunt illuminationes singularium effectuum, & Angeli superiores accipiunt rationes vniuersales, & non illuminationes singularium effectuum. Est di-

C cendum, quòd tam superiores quam inferiores Angeli cognoscũt determinate singularia, & neutri per species singulares, sed per vniuersales, q̃a nulla intelligentia est quæ solum vniuersale cognoscat. nam esset suum intelligere incõpletum, immo quanto est sublimior intelligentia, tanto est distinctus intelligẽs singularia, sed in hoc differunt, quia intelligentiæ q̃to inferiores tanto habẽt minus vniuersales species, eo quòd vis sua intellectiua nõ sufficit ad se determinãdum ad omnia particularia ex speciebus multum vniuersalibus. quanto autẽ superiores tanto sunt species vniuersaliores propter magnitudinem virtutis, & ideo dixit Diony. quòd intelligẽtiæ inferioris Hierarchiæ accipiunt illuminationes singulariũ effectuũ,

D idest cognoscunt singularia facta, non tamen per species singulares, idest solorum singulariũ, sed per species vniuersaliter repręsentantes quæ sunt rationes singularium. mediæ Hierarchiæ intelligentiæ accipiunt rationes vniuersales, idest cognitionem particularium effectuum, non tamen per rationes tam infimas, sicut minores intelligentiæ, sed per rationes magis vniuersales. De anima autem separata dicendum, quòd particularia cognoscere debet per rationes magis particulares quam quilibet Angeli, sed tamen non habet species pure particulares, sed vniuersales, non tamen sunt tam vniuersales quantum species alicuius intelligentiæ separatæ, quia nihil posset ex illis particulare cognoscere, sed adhuc ex illis pauca singularia cognoscit, & nulla cognosceret, nisi du-

E pliciter se determinaret ad quædam eorum, vt dictũ est. plura ergo indiuidua cognoscit Angelus quilibet quam anima separata, sed species magis singulares, siue minus vniuersales anima requirit ad cognitionem quam Angelus.

Ad quintum dicendum vno modo, quòd non est ista propositio vera generaliter, quicquid potest inferior virtus potest superior, nisi ille sint eiusdem generis, quia superior virtus est intellectiua quam vegetatiua, & tamen non potest intellectiua generare, aut vegetare. cum vero pertinent ad idem genus saltem obiecti, id quod potest vna, poterit altera quæ est maior. sed adhuc dicendum, ꝙ non poterit codẽ modo,

sed

ſed eminenter, ſicut inferiora non continentur a ſuperioribus vniuoce, ſed eminẽter, ita ſe habet ſenſus, & intellectus, quia licet conueniant aliquo modo in obiecto, non conueniũt in ratione, & modo obiecti, & ideo omne, quod ſenſus apprehẽdit, etiam cognoſcit intellectus, ſed intellectus immaterialiter, ſenſus vero materialiter, & ita tam anima coniuncta quam ſeparata cum cognoſcit ſingularia cognoſcit immaterialiter, ſed coniuncta poteſt intelligere omnia ſingularia per reflexionem, & continuationem ad rationem particularem, quæ eſt vis ſenſitiua. anima autem ſeparata non habet vires ſenſitiuas, ideo non poteſt ſic cognoſcere ſingularia, ſed per ſpecies influxas ab Angelis cognoſcit, ſed nõ poteſt cognoſcere omnia ſingularia, quia non poteſt ſe determinare ad illa.

An localis diſtantia impediat cognitionem animæ ſeparatæ. Quæſt. DCXVIII.

QVAERETVR, an localis diſtantia impediat cognitionem animæ ſeparatæ.

Aliqui dicunt, quòd ſic, quia anima coniuncta hic exiſtens cognoſcit ea quæ ſunt hic, anima autem exiſtens in receptaculis animarum nõ cognoſcit ea quæ aguntur hic, vt dicit Aug. li. de cura agenda pro mortuis, ſ. animæ defunctorum ibi ſunt vbi ea quæ hic aguntur ſcire non poſſunt, ergo localis diſtantia impedit cognitionem, cum ex eo, quòd ibi ſint, non poſſint cognoſcere quæ aguntur hic.

Secundo, quia naturalis cognitio animæ ſeparatæ non eſt potior quam cognitio dæmonis, ſed dæmones naturali cognitione non cognoſcũt abſentia, vnde Aug. li. de Diuinatione dæmonum dicit, ꝙ ea quæ alibi fiunt celeritate motus ſui cito ad nos deferunt, vt quaſi prædicere videantur quæ nos poſtea nunciãtibus hominibus ſumus ſcituri. Ad hoc autem nihil faceret celeritas motus, ſi nobiſcum exiſtẽtes cognoſcere poſſent ea quæ alibi fiunt. ergo non cognoſcũt diſtantia, & ideo multominus animæ ſeparatæ illud cognoſcent. & ſic diſtantia localis impedit cognitionem animæ ſeparatæ.

Tertio quia omne cognoſcens rem ſub hic, & nũc aliter cognoſcit quæ ſunt hic aliter quę ſunt alibi, ſed anima ſeparata cognoſcit ſub hic, & nũc, quia cognoſcit ſingularia, vt dictũ eſt. ergo aliter cognoſcit propinqua aliter remota, & ideo diſtantia localis impediet cognitionem.

Quarto quia ſicut eſt aliquid diſtans ſecundum tẽpus, ita eſt aliquid diſtans ſecundum locum, ſed anima ſeparata non poteſt cognoſcere diſtantia ſecundum tempus, ſ. futura, quia hoc ſolius Dei eſt Iſa. 41. c. annunciate nobis quæ ventura ſunt in futurum, & dicemus, quia dij eſtis vos. ergo neque diſtantia ſecundum locum poterit cognoſcere.

Quinto quia operatio non excedit ſubſtãtiam operãtis. vnde Dama. dicit, quòd Angeli ibi ſunt vbi operantur, ſed anima ſeparata eſt in aliquo loco, cum ei locus corporalis pro receptãdo aſſignetur, & ita operatio eius non ſe poterit extendere vltra illum locum. anima ergo ſeparata impedietur in intelligendo per diſtantiam localem. Alij dicunt, ꝙ diſtantia localis non impedit cognitionem, quia Sancti diſtant maxime localiter a damnatis, ſed damnati vidẽt beatos, cum diues poſitus in tormẽtis viderit Abraham a longe, & Lazarum in ſinu eius, qui erant beati Luc. 16. c. ergo non impedit diſtãtia localis cognitionem. Secundo quia nulla operatio impeditur per loci diſtantiam, niſi ſit ſitualis, quæ per propinquum, & diſtans ad ſitum ſecundum locũ pertinere videtur, ſed anima ſeparata non habet aliam cognitionem, niſi

F intellectiuam cum potentijs ſenſitiuis non vtatur, intellectiua autem cognitio nullo modo eſt ſitualis cũ non fiat per corporea inſtrumenta, ergo ad cognitionem animæ ſeparatæ nihil impedit loci diſtantia, neque adiuuat loci propinquitas.

Tertio quia lux intelligibilis eſt potẽtior quã quælibet lux ſenſibilis, ſed lux ſenſibilis non impeditur a ſua operatione per aliquam localem diſtantiam, quia totum mundum illuminat, ergo neque lux intelligibilis animæ ſeparatæ impeditur a ſua cognitione per aliquam diſtantiam corporalem.

Dicẽdum, quòd certificatio dubitationis huius ꝓuenit ex modo accipiendi animæ ſeparatæ. Aliqui n.

G putauerunt, quòd anima ſeparata cognoſceret accipiendo a rebus, quod ſi verum eſſet, localis diſtantia impediret cognitionem animæ ſeparatæ, eo quòd rerum ſenſibilium actiones non æqualiter ſe extendũt ad propinquum, & ad diſtans, cum per paruam diſtãtiam conuenienter fiat motus ſpeciei. in remotis autem deficit paulatim virtus primi agentis, idest a quo ſpecies multiplicantur. & hoc accidit tam in actione naturali alteratiua quam in actione intentionali. De primo, vt de igne calefaciente. nam propinqua poteſt calefacere, & cum aliqua magis elongentur, paulisper deficit virtus ignis quouſque iam nullam rem calefaciat. de actione intentionali patet cum videmus aliqua de propinquo videmus diſtincte, cum vero de

H longinquo videmus indiſtincte, & imperfecte, & tantum poterit res elongari, quòd etiam directe oppoſita oculis noſtris nõ videbimus illam. & iſtud nõ prouenit ex defectu virtutis viſiuæ, quia æqualis eſt virtus viſiua re longe poſita, aut propinque: etiam non fit quaſi virtus viſiua non poſſit ſe extendere ad diſtans, cum viſio non fiat per emiſſionem factam ab oculo, ſed per receptionẽ factam ab obiecto, & ideo cum de propinquo videamus diſtincte, de lõginquo non fiet iſtud, quia ſpecies viſibilis quando peruenit de propinquo eſt fortis ad immutãdum, cum autem de longinquo debilitatur virtus eius, & parum poteſt immutare, & interdum non ſentitur. neceſſe ergo erat impediri, & debilitari cognitionem animæ ſeparatæ propter diſtantiam loci ſi reciperet anima ſeparata a rebus extra.

I Sed dicendum, quòd non recipit, quia receptio fit per ſenſus, & organa, ſed anima ſeparata cum ſit ſeparata non habet organa, nec retinet potentias ſenſitiuas, ideo non poteſt recipere a rebus, & ita nõ fiet impedimentum ex tali cauſa diſtantiæ.

Sed eſt verum, quòd anima ſeparata habet partim cognitionem per ſpecies quæ manſerunt in intellectu eius poſt ſeparationem, partim autẽ per ſpecies acceptas ex influxu ſuperiorum ſubſtantiarum, vt ſupra dictum eſt. & ideo dicendum, quòd non impeditur anima a cognitione per diſtantiam rei cognoſcibilis. & ratio eſt, quia cognitio non fit per ipſam rem

K immediate, ita quòd ipſa moueat intellectum, quia tunc res materialis deberet eſſe intra intellectum, cũ in cognitione cognoſcens, & cognoſcibile vniãtur, & efficiantur vnum, ſed fit cognitio per ſpeciem rei, & illa eſt in diſtans cum ſit in intellectu. poſita autem ſpecie in intellectu nihil differt rem intelligibilẽ eſſe præſentem, aut abſentem, quia res intelligibilis nihil debet facere in animam ad hoc, quòd requiratur aliquod medium proportionale, quo non exiſtente impedietur cognitio, ſed diſtantia, aut indiſtãtia facit ad generationem ſpecierum. nam cum per rem immediate non poſſit fieri cognitio, ſed per ſpeciem, & ſpecies ſit recepta in intellectu, nihil differt quãtum ad actum intelligendi vbi ſit res intelligibilis, ſed ad generationem ſpeciei multum facit, nam cum ſpecies intelli-

intelligibilis accipi debeat aliūde, si accipitur a re, cū acceptio fiat per sensum, necesse est mediū fieri proportionale, & ita īdirecte impeditur ibi cognitio per distantiam loci, s. quia nō potest haberi species rei cognoscibilis. si autem non accipitur species intelligibilis a re intelligibili, nulla habitudo erit intelligētis ad rem intellectam, vt requiratur aliquod medium proportionale, sed pficitur cognitio in intellectu ex hoc solo, quòd formæ existentes in intellectu repręsentāt res quæ sunt extra animam. species autem, vel formæ æqualiter repręsentant res, siue illæ sint præsentes, siue absentes, propinquæ vel distātes, sicut imago Herculis æqualiter repręsentat Herculem vbicunque sit Hercules. idem est etiam de potentijs cognitiuis accipientibus species a rebus, dummodo nō fiat cognitio dum est acceptio, sed fiat cognitio per speciem iā acceptam. quia tunc non differunt, an res cognoscibiles sint distantes, vel propinquæ, sicut intellectus noster coniunctus æqualiter cognoscit Solem, & Lunā, licet inæqualiter a nobis distent, etiam Sortem ęqualiter cognosco per speciem receptā in sensu interiori, quando est Sortes distans, & quando est propinquus. sola autem cognitio sensuum exteriorum, quæ fit secundum immediatam acceptionem a sensu, requirit proportionale medium. Et duo causant hoc, vnū est, quia sensus particularis recipit immediate a re speciē, intellectus autem non recipit immediate a re, sed mediate a phantasmate. aliud est quoniam in sensu particulari non manet species, nisi per actualem influxum factum a specie: cessante autē illo influxu desinit moueri sensus, & nō fit cognitio sensitiua. si autem maneret species post effluxum ab obiecto in sensu particulari, sicut manet in sensibus interioribus, videret quis realiter absente visibili postquā semel suscepisset speciem, sicut præsente illo. hoc tamen non fit, quia solum durat immutatio dū durat actualis effluxus, sed ad influxum actualem obiecti in potētiam requiritur proportionale medium. ideo in sola cognitione sensus exterioris impeditur quis per distātiam, vel adiuuatur per propinquitatem. in cognitione autem sensuum interiorum, & multominus in cognitione intellectiua nihil facit propinquitas, nec distantia.

Determinatio superioris quæstionis. Quæst. DCXIX.

DICENDVM ergo de cognitione animæ separatæ, quòd non impeditur per loci distātiam, neque adiuuatur per propinquitatē, neque ad ipsam cognitionem, neque ad ea quæ præcedunt cognitionem, idest ad acceptionē specierum. Primum patet, quia cognitio animę separatę est cognitio intellectiua per speciem, quæ est realiter in intellectu, & repręsentat æqualiter rem vbicūque sit. ergo non plenius cognoscet absentia quā pręsentia. Secundum patet, quia non accipit anima separata per sensum, vt dictum est, sed habet aliquas species quæ manserunt in ipsa cum separaretur, & alias accepit ab intelligentijs. quantum ad primas non indiget sensibus ad accipiendum eas, quia iam acceptæ fuerunt dum essent in corpore etiam ad intelligendū per eas, quia dum erat anima adiuncta corpori, acceptis speciebus in intellectu fiebat intellectio non obstante distantia, nec adiuuante propinquitate. ergo a fortiori cum per eas fuerit facta intellectio ab anima separata. nam anima coniūcta, licet intelligat per species intelligibiles, & non per phantasmata, habet tamen conuersionem ad phantasmata, quia aliter non possumus intelligere dū viuimus in corpore. immo etiam si accipiamus species diuinitus ad intelligendū

A non possumus per illas intelligere, nisi conuertamur ad phantasmata, sicut ostendit Diony. lib. de Di. no. c. 1. cum autem fuerit anima separata, nulla fiet cōuersio eius ad phantasmata ad intelligendum. ergo neque cum intellexerit per species quas prius acceperat, & ita minus determinatur ad distantiam, vel propinquitatem. de speciebus autem influxis ab intelligentijs manifestum est, quòd nō sit ibi necessaria aliqua distantia, vel propinquitas, cum non accipiantur a rebus, neque per sensum, sed a substantijs superioribus, quæ immediate influunt in intellectū. ergo animæ separatæ non impediuntur in cognitione rerum propter distantiam loci, sed ipsas res quas cognoscere possunt ita cognoscunt præsentes, sicut absentes, & si anima separata accedat iuxta aliquem hominem viuentem, non magis cognoscit illum, aut scit eum esse in loco illo in quo est, quam si inde distaret anima B per mille leucas. nam anima non potest videre illum, neque audire loquentem, neque per aliquam aliam sensationem apprehendere, cum nulla potentia sensitiua, neque sensatio maneat in anima separata. Et iō si anima sit præsens homini in aliqua effigie sumpta quam homo videat, aut sine illa, & loquatur ad hominem, & homo respondeat ei, nō audit illa quid est quod homo respondet. verū tamen scit quid est quid dicit, & rursus illa respondet. est autem tota illa cognitio pure intellectiua, ad quam nō adiuuat localis propinquitas. Si autē dicatur, ꝙ anima in assumpto corpore in quo loquitur ad hominem, videat illū, & audiat, dicendum falsum esse, quia non habet oculos, C neque aures. non enim sunt illa organa, sed exteriores similitudines organorum, cū interius nihil sit perlineatum, sed solum foris. etiam non sunt ibi vires organicę, idest sensus. etiam non habet anima illud corpus sibi vnitum formaliter, sed solum, vt motor mobili, ideo impossibile est, quòd per illud sentiat videndo, vel audiendo, sed illæ effigies sumuntur propter nos, quibus interdum tales animæ apparent. & maxime propter simplices quibus apparent, vt putent eas esse animas humanas, & maxime, vt putent, quòd illæ vident nos, & audiunt verba nostra, quæ non nisi per sensus cōprehenduntur, vt sic putemus inter nos, D & illas esse commercium intelligendi.

Responsio ad primam rationem in diuersum positam in quæst. princip. scilicet 618. Quæst. DCXX.

AD primum in contrarium dicendum putāt aliqui, ꝙ animæ separatæ (sicut Augustinus vult) existentes in suis receptaculis nō sciunt ea quæ apud nos aguntur hic, non quidem propter distantiam localem, sed propter aliquam aliam causam: vtpote, quia afficiuntur vehementer ad ea quæ in suis receptaculis patiuntur.

Sed dicendum non esse istam causam, nam diues qui erat in tormentis valde afficiebatur tormentis illis, ita vt peteret linguam suam refrigerari, & tamen E cognouit Lazarum, & Abraham. etiam agnouit ea, quæ inter nos erāt, s. quinque fratres suos, & domum patris sui. Item quòd aliquis afficiatur ad aliqua non facit, quòd non cognoscat alia, sed quòd cognoscat ipsa ad quæ afficitur, & cognitio vnius non impedit cognitionem alterius, quia non opponuntur.

Dicēdum, quòd regulariter animæ separatæ ignorant ea quæ aguntur hic apud nos, sicut Augustinus voluit, nisi interdum per reuelationem quandā aliud accidat, quę reuelatio potest fieri a bonis Angelis, vel a malis, quia illi nouerunt ea quæ apud nos geruntur propter excellentiorem vim cognitiuā. sed quòd animæ separatæ non cognoscant ea quæ apud nos fiunt

non

non prouenit ex distantia locali, sed ex conditione rerum cognoscibilium, nā etiam si anima separata relinquatur in domo in qua exijt de corpore, & ibi habeat pœnam suam purgatoriam, vel infernalem, nesciet ea quæ agūtur in domo ipsa, & qui sunt qui manent ibi, & hoc regulariter. causa autem est, quia (vt supra dictum est) animæ separatæ cognoscūt per species acceptas ab intelligentijs quæ sunt vniuersales, & quia lumen animarum separatarum est paruum, & non proportionatur speciebus intelligibilibus, non possunt intelligere id, quod per eas repræsentatur, nisi in quadam vniuersalitate, & confusione, & nō potest se determinare anima per speciem illam ad particularia quæ signantur per species illas vniuersales. vnde omnia propter hoc particularia deberent manere incognita animabus separatis, nisi cognitione vniuersali. sed ad quædam determinatur anima separata ex illa specie vniuersali p duos modos dictos supra, ad alia autem non potest determinari, & in his cū species illæ sint vniuersales facilius est per illas determinari animam ad cognoscēda particularia quæ sunt sub speciebus illis, vt indiuidua, quæ sunt sub specie hominis, vel equi, quam ad cognoscenda ea quæ accidunt circa indiuidua huius, vel illius speciei, vt gaudere, vel tristari, bene aut male se habere, & quia ea quę hic apud nos fiūt, non sunt indiuidua specierum naturalium, sed accidentia, vel euentus circa illa, vt taliter, vel taliter se habere, difficile est ex speciebus illis vniuersalibus cognosci talia particularia accidentia. vnde recte dixit Augustinus, quòd ea quæ apud nos fiunt, non sciunt animæ defunctorum. & hoc verum est regulariter, idest nisi accidat, quòd eis, vel alicui earum reueletur aliquid de his accidentibus per aliquam substantiam superiorem, idest per Angelos bonos, vel dæmones. nā vtrique sunt substantiæ maiores in virtute intellectiua, & naturaliter cognoscūt ista particularia, & particulariū accidentia, & id quod cognoscūt possunt reuelare, & tam bonis animabus existētibus in purgatorio quā malis existētibus apud inferos fit reuelatio interdum per hos, sed hoc interest, quia si aliquid Angeli reuelant, siue bonis animabus, siue damnatis, ad bonum aliquod inde secuturū reuelant. si autem dæmones reuelant aliquid ad malum reuelant, quia nunquam possunt intendere bonum, cum voluntas eorum sit a bono deordinata.

Sed dicendum, quòd cum prędicta accidentia non sint ignota animabus propter distantiam localem, ēt si inter nos maneant non scient accidentia nostra, nisi eis reuelētur. cum vero dicit Augustinus animas separatas ibi esse vbi ista, quæ apud nos fiunt scire non possunt, intelligendum est non ideo non posse scire, quia ibi sunt, sed quia tales sunt, & vbicunque sint istud eis accidet.

Responsio ad secundam rationem principalem positam supra in quæst. 618. Et dæmones quomodo quæ apud nos sunt cognoscunt. Quæst. DCXXI.

AD secundum dicendum, quòd facilius est dæmones cognoscere particularia præsentia, vel absentia quam animas separatas. si ergo dęmones nō possent cognoscere, nisi præsentia sibi, neque possent illud animæ separatæ, sed falsum est, ideo dicendum, quòd dæmones cognoscūt particularia quæ sunt vbicunque, vt si aliquis dęmon sit in Hispania, scit particulares lapides, & dracones, & leones qui sunt in regione Indorum, & vbi sunt. etiam scit accidentia particularia circa homines ibi existētes, vtpote bella, occisiones, furta, conuiuia, contractus, & omnem exteriorem conuersationem, & hoc maxime sciunt dæ-

F mones illi qui sunt superiores alijs secundum naturam, quia quanto sunt superiores in natura, tanto distinctius cognoscunt particularia singula, & ideo ad hoc, quòd cognoscant hæc non oportet esse aliquos motus locales, sed mox, vt fiunt hæc sciunt illa, & nō vadunt illuc, vt sciant facta esse, sed quia facta sunt sciunt esse facta, ante vero quam fiant nesciunt illa, quia non habent esse, sed illico, vt sunt sciunt ea, non potius quæ præsentia sunt quam quæ absentia sunt: immo si non scirent quæ absentia sunt, & vt scirent mouerentur ad loca in quibus illa sunt, vel fiunt, non cognoscerent illa postquam essent in locis ipsis, & ratio est, quia si ibi vbi sunt ea scire possunt, & non alibi, G necesse est, vt ea sensibus apprehendant, qui sensus indigent præsentia, vel quadam proportionali distantia, & tamen nō possunt dæmones videre illa, vel audire, quia sensibus non vtūtur, ideo si non possunt illa scire existentes in loco in quo illa nō sunt, neque poterunt scire veniendo ad locum in quo illa sunt.

Cum vero obijcitur de dicto Augustin. lib. de cura agenda pro mortuis. Dicendum quòd ibi, & in alijs libris sępe Augustinus sequitur positionem Platonicorum, & asserit, vel supponit dæmones habere corpora vnita naturaliter, quæ sint, vt partes illorum quasi sint animalia. Et tunc sequitur, quòd vtantur illis corporibus, & accipiūt cognitionem sensitiuam per organa, & quia nō fit sensatio, nisi in præsentia obiecti, H idest in distantia proportionata, oportet dæmones ad cognoscēdum particularia, & particularium accidētia, & euētus, fieri præsentes illis, & tūc quia quidam lōge sunt a nobis, & a loco in quo dæmon aliquis sit potest ille hoc supposito celeritate motus sui quasi in momento ire ad loca illa, & cognitis euentibus prænunciare nobis quasi futura, quę tamen illi sciuerunt esse præterita.

Sed ista non sunt vera, quia dæmones nō sunt animalia, nec habent corpora vnita naturaliter quæ sint partes speciei, sicut animalia humana habēt corpus ex conditione speciei, sed si interdum habēt, hoc est, quia sumunt illa, & formant sibi ad aliquas operationes, sed per illa corpora quæ formant nullam operationem sensitiuam habent, quia sentire, vt videre, & I audire nō est, nisi animalis. dęmones autem non sunt animalia, etiam quia illa corpora non sunt viuentia, cum dæmon nō sit forma corporum, idest nō sit spiritus vnitus formaliter illis corporibus, ideo nō possunt dæmones per talia corpora sentire. vnde etiam si mouerētur in illis corporibus, non viderent postea, neque audirēt aliquid, quod cognoscerēt, & ita quicquid dæmones scire possunt, sciunt vbicunque sint etiam si distantes sint, & illa positio Augustini pertinet ad Platonicos, & non est tenenda, quia non mouentur dæmones localiter ad aliquid sciendum.

Ad tertium dicēdū, quòd anima separata cognoscit singularia, quia aliqua de illis cognoscit. & dicen-K dum, quòd cognoscit ea sub hic, & nunc. sed cognoscere sub hic, & nunc stat dupliciter. Vno modo, vt hic, & nunc tenent se ex parte rei cognitæ: vel ex parte modi cognitionis, vel cognoscentis.

Si primo modo verum est, quòd omne cognoscēs singulare cognoscit illud sub hic, & nūc, quia singulare non potest esse, nisi hic, & nunc, prout est singulare habens materiam, & cognoscens rem si vere cognoscit oportet, quòd cognoscat conditiones eius, & hoc mō Deus cognoscit singularia sub hic, & nūc, idest ea esse hic, & nunc. nam cum illa non possint aliter esse, si illa aliter cognosceret, sic cognosceret qualiter non sunt.

Accipiendo secundo modo, vt se tenet hic, & nūc ex parte modi cognitionis, est sensus, quòd cognitio ipsa

ipſa modificetur ad cognitionem indiuidualē,& materialem quæ eſt hic,& nunc.& tunc dicēdum, quòd ſenſus cognoſcit indiuiduum ſub hic, & nunc, quia determinat tempus, & locū in ſua cognitione, & certam proportionem diſtantiæ inter obiectum, & potētiam, & ipſum obiectum exiſtere ſub eſſe materiali.hoc modo Deus non cognoſcit particularia, quia tunc in cognoſcente eſſet cōditio materialitatis quę non inuenitur in Deo. etiam intellectus noſter non cognoſcit ſic īdiuidua, & ideo anima ſeparata cognoſcit primo modo ſub hic, & nunc, ſed non ſecundo modo.Cum autē dicitur omne, quod cognoſcit ſub hic, & nunc, aliter cognoſcit quæ ſunt hic aliter quæ ſunt alibi.

Dicendum, quòd vtroque modo poteſt accipi ꝓpoſitio.accipiendo primo modo eſt ſenſus, quòd cognoſcens ſub hic, & nunc,cognoſcit aliter ſe habere rem quæ eſt hic quam rē quæ eſt alibi, ſed ipſum cognoſcens non ſe habet aliter cognoſcendo rem quæ eſt hic quam cognoſcendo rem quæ eſt alibi, & hoc modo non tenet argumentum, quia licet anima ſeparata cognoſcat ſub hic, & nunc, cognoſcit res eſſe hic,& nūc,ſed ipſa non eſt,vt hic,& nunc, ideo non ſe habet aliter cognoſcendo quæ ſunt hic, & quæ ſunt alibi. Accipiendo autem ſecundo modo eſt verum, quòd cognoſcens ſub hic, & nūc, aliter ſe habet quādo cognoſcit quæ ſunt hic, aliter quando cognoſcit quæ ſunt alibi.& tunc dicendum,quòd non eſt verū, quòd anima ſeparata, nec intellectus aliquis cognoſcit ſub hic,& nunc, ſed ſolus ſenſus cognoſcit ſic, & ideo non ſe habet anima ſeparata ad cognoſcendum quæ ſunt hic, & aliter ad cognoſcēdum quæ ſunt alibi, ſed eodem modo, & ita diſtantia localis non impedit cognitionem.

Reſponſio ad quartam rationem princip.de quæſt. 618.
Quæſt. DCXXII.

AD quartum dicendum, quòd diſtantia ſecundum ſe non impedit cognitionem intellectus alicuius, & ideo, ſiue ſit diſtantia ſecundum locum, ſiue ſecundum tempus non tollit cognitionem, neque impedit. & quando dicitur,quòd futura non cognoſcuntur ab anima, dicendum quòd futura proprie loquendo non cognoſcuntur ab anima coniuncta, neque ſeparata, neque ab aliquo intellectu creato, ideſt, neque a dæmonibus, neque Angelis bonis. & ita eſt verum verbū Iſa. annunciate nobis &c.Cum vero dicitur, quòd illa ēt ſunt diſtantia,dicendū quòd non ſunt incognita qua ſi diſtantia,ſed quaſi non entia. futura enim non ſunt entia,& quia cognoſcibile,nō eſt, niſi ens, & verum, futura autem non ſunt entia,ideo neque ſunt vera,& hoc eſt plus quam diſtare,quia eſt non eſſe, & nō ens quomodocunque accipiatur eſt incognitum. Et apparent prædicta, quia ſi diſtantiam accipiamus tantū diſtant præterita quantum futura, immo quædā magis, vt illud, quod a mille annis factum eſt plus diſtat quam id,quod fiet poſt biduum, & tamen præterita a mille annis, & ab initio ſeculi nouimus. futura autē poſt biduum neſcimus. ergo non fit propter diſtantiam temporis, ſed propter diſtare ab eſſe. nam quod præteritum eſt diſtat ſecundum tempus, ſed non ſecundum eſſe. nam fuit,& aliquo modo eſt, quia manet in memoria,& ī ſcriptis, & in aliquo effectu ſuo, & ſecundum id, quod manet,eſt, & quantum de eſſe habet tantum habet de cognoſcibilitate, ſed futurum diſtat ſecundum eſſe potius quam ſecundū tempus inquantum non habet aliquo modo eſſe, ideo eſt incognitum. Secundo hoc patet ſecundum differentiam futurorum. ſunt enim quædā futura quæ ſcimus,vt futuram eſſe reſurrectionem mortuorum, & diem iudicij,& futuram eſſe eclypſim vſque ad annū, vel duos annos, & hæc magis nota ſunt nobis, licet futura ſint quam quædam præſentia ad quæ non attendimus,& hoc eſt, quia illa, licet futura ſint quantum ad ſeipſa, aliquod tamen eſſe habēt in principijs ſuis quæ firmiter ſunt. ſicut futuram eſſe reſurrectionem, & diem iudicij habet certitudinē ex verbis Domini, quæ ſunt magis certa quam nos eſſe homines: futuram eſſe eclypſim tali tempore habet certitudinem ex habitudine, & regularitate motus cœli, quæ eſt neceſſaria ſimpliciter,niſi Deus ſimpliciter voluerit auertere, faciendo ſtare cęlum, vt nunquam vltra moueatur, vel turbando motum cęlorum faciendo, quòd quidam cœli moueantur manentibus alijs. talia autem futura ſciuntur, quia firmius eſſe habent ꝙ quædam præſentia,& præterita, ſed futura contingētia pure ad vtrumlibet, ſicut hominem currere, vel non currere non ſunt nota, quia non habent eſſe determinatum in aliquo, ideſt neque in ſe, nec in cauſa ſua,quia ipſa non ſunt,& in cauſis ſuis, ideſt in voluntate determinate non ſe habent,& ita futurum nō eſt ignotum quaſi ſit diſtans ſecūdum tempus, ſed quia eſt non ens:immo non proprie vocantur futura diſtātia,quia diſtantia dicuntur reſpectu alicuius, & quantum ad illud cōparantur,ſed iſtud non eſt, niſi in participantibus aliquid cōmune, & participare non poſſunt aliquid qui non ſunt,ergo illa nō poſſunt dici diſtantia, ſicut neque propinqua. Amplius dicendum, quòd cum futurum, vt huiuſmodi dicat non ens, ꝓ non ſolum intellectus cauſatus,ſed etiam, nec Deus cognoſcit aliquid inquantum futurū,ſ. Deus cognoſcit rem futuram,ideſt id,quod futurum eſt,& ſcit illam eſſe futuram, & quòd ei competat conditio futuritionis, & ſcit quid ſit futuritio, vel futuram eſſe. verum tamen non cognoſcit aliquid, vt futurū, quia non poteſt aliquid cognoſci, vt nō ens, quia includit contradictionem:immo omne quod cognoſcitur ſcitur,vt ens, & verum, ſed futurum, vt huiuſmodi non eſt ens, ideo vt futurum non cognoſcitur a Deo, ſed quicquid Deus ſcit, ſiue præſens, ſiue præteritum,vel futurum cognoſcit inquantum ei præſens eſt. nā non cognoſcit Deus aliquid, niſi per id, quod in ipſo eſt, ideſt per eſſentiam ſuam. ſiue ſit illud poſſibile, ſiue impoſſibile, quia nihil extra Deū poteſt ei eſſe ratio cognoſcēdi. cognoſcit ergo omnia per eſſentiam ſuā inquantum habent aliquod eſſe in eſſentia eius, ſ. vt principium in principiato,vel per quemlibet aliū modum, ideſt ſicut entia præſentia præterita, vel futura, & quælibet poſſibilia ſunt præſentia in Deo per eſſe, quòd in illo habent velut principiata in principio, ita & per illius eſſentiam cognoſcuntur, ſic impoſſibilia cognoſcuntur à Deo per hoc, quòd non habēt in ipſo principium ad eſſendū, & quaſi priuatiue cognoſcuntur,ſed rectus eſt iudex ſui,& obliqui 5.Phy.ideo ſicut eſſentia eſt principium cognoſcendi id,quod aliquo modo non habet eſſe poſitiue, ita & eadem eſt principium cognoſcendi id, quod non habet eſſe priuatiue.Deus ergo nō cognoſcit aliquid, vt futurum, ſed quia præſens in ipſo eſt poſitiue,vel priuatiue, aut aliquo modo. Dicendum ergo, quòd non eſt ſimile de loco, & tempore futuro, quia futura quæ ſecundū tempus diſtant deficiunt ab eſſe, eo quòd eſſe rei mēſuratur tempore: vnde cum res ſecūdum hoc ſint cognoſcibiles, quòd habent eſſe, quia cognitio eſt exiſtentium,vt dicit Diony.1.cap. de Di. no. futura ſunt ex ſeipſis incognoſcibilia, diſtantia autem ſecundum locum non deficiunt ab eſſe.locus enim non menſurat eſſe rei, ſed res exiſtentes, & non ſecundum eſſe,

Futurū, vt futurum non cognoſcitur a Deo.

ſed

ſed ſecundum quantitatem. vnde per hoc, quòd res ſunt diſtantes in ſeipſis nihilominus ſunt cognoſcibiles. poſſunt tamen minus eſſe cognoſcibiles quātum ad aliquos,qui in patiēdo a rebus res ipſas cognoſcūt, ſicut fit in cognitione ſenſitiua. hoc autem non accidit animæ ſeparatæ quæ non habet ſenſationem.

Aliter poteſt diſtantia accipi. & dicendum, quòd nullo modo eſt ſimile de diſtātia ſecundum tempus & diſtantia ſecundum locum, quia quæ diſtant ſecūdum locū nihilominus ſunt, & æqualiter ſunt ſi hic ſint,vel ibi.ſecus de tempore,quia omnis diſtantia ſecundum tempus facit diſtantiam ſecundum eſſe.non eſt enim aliquod ens, niſi quod pręſens eſt. pręteritū autem ſecundum rationem præteriti diſtrahit ab eſſe,ideſt fuit, & non eſt.nam ſi eſt non eſt præteritum, ſed præſens, futurum etiam diſtrahit ab eſſe. nam futurum eſt,quod erit, quod autem erit non eſt.nam ſi eſt non habet,quòd erit ſed plus quam erit,& ideo ſicut nihil cognoſcitur,vt futurum,ſicut oſtenſum eſt, ita nihil poteſt cognoſci, vt præteritum, ſed omne, quod cognoſcitur ſcitur,vt præſens. nā ſi aliquid pręteritum ſcitur,non ſcitur, niſi inquantum manet pręſens in ſuo cauſato,vel ſuo recordatiuo, vt in memoria,vel ſcriptura, vel aliquo ſigno,& iſta præſētia ſūt, ſi autem deſit illud recordatiuū,quòd ſit pręſens, impoſſibile eſt cognoſci præteritū,quia deſinit eſſe ſimpliciter,& tamen præteritum, & futurum faciunt diſtare ſecundum tempus.præſens autem eſt indiſtans, & nō ſcitur aliquid,niſi vt præſens, vel quod pręſens ſit. ergo diſtantia ſecundum tempus tollit cognitionem, quia diſtrahit ab eſſe. ſecus de diſtantia locali, quia iſta nō diſtrahit ab eſſe, nec aliquo modo diminuit,ideo cognoſci poſſunt diſtantia ſecundum locū, ſed non diſtantia ſecundum tempus ſi ſimpliciter diſtent,ideſt nullo modo ſint principia.

Reſponſio ad quintam rationem princ. poſitam quæſt. 618. Quæſt. DCXXIII.

AD quintum dicendum, quòd operatio nō extēditur vltra ſuum ſubiectum, ſed dupliciter poteſt comparari operatio. Vno modo ad ſubiectum, neque vltra ſuum ſubiectum,quia operatio non eſt res ſubſiſtens,ſed accidēs rei ſubſiſtentis, & quia accidens non poteſt eſſe, ſed ineſſe,neceſſe eſt,quòd ſolum ſit in illo, quod eſt ſuū ſubiectum, vt ſi Sortes eſt operans ſic eſt operatio in Sorte, quòd eſt impoſſibile operationem illam inueniri in aliquo alio, quia tunc illud eſſet ſubiectum, & non eſſet vnum operans,ſed duo operantes. etiā non eſſet operatio vna, ſed duæ, quia impoſſibile eſt idem accidēs numero inueniri in duobus indiuiduis diſtinctis numero. Etiam operatio non extēditur vltra ſuū obiectum,vt videre habet pro ſubiecto potentiam viſiuam in organo, & pro obiecto viſibile ipſum, ideſt colorem.ſicut non poteſt eſſe,niſi oculi, vel videntis, ita nō poteſt eſſe, niſi de colore. impoſſibile eſt enim quòd ſit de voce,vel ſapore. non enim videtur ſapor, neque odor,ſed ſola qualitas viſibilis,& ita non extēditur vltra ſubiectum, nec obiectum. ſed alia comparatio eſt ad ſubiectum alia ad obiectum, quia ad vnū comparatur,vt ad id in quo eſt,ad aliud,vt de quo eſt, & vnum non tollit aliud, ſ. licet non extendatur operatio vltra ſubiectum extendit ſe ad obiectum, quia non eſt idem modus extenſionis.nam dicere vltra eſt dicere extenſionem vnius modi: immo vnam in qua habet ſe ad ſubiectum, & ſubiectiue ſe extendit vltra ſubiectum,ideſt,ꝙ ſit in alio, quod nō ſit ſubiectum, cum autem arguitur,ꝙ operatio non excedit ſubſtantiam operantis, vel non extēditur vltra illam,verum F eſt,ideſt non eſt ſubiectiue in alio,niſi in ſubſtantia operantis.Cum autem dicitur,ergo anima non intelligeret intelligibilia,niſi quæ ſunt vbi illa eſt,non valet argumentū,quia etiam ſi intelligibilia quę ſunt obiectum, ſint extra locū vbi anima eſt,quia illa ſunt obiectum non excedit anima obiectum.ſi autē accipiatur ſubiectiue verum eſt, quòd operatio animæ non eſt, niſi vbi ipſa eſt,quia nō eſt realiter, niſi in intellectu, quia intellectio quæ eſt realiter actio animæ non eſt, niſi in anima,& licet intelligibilia ſint abſentia,nō eſt intellectio vbi ſunt intelligibilia,ſed vbi eſt intelligēs. & ſic anima noſtra manens in corpore intelligit cœlum,& tamen operatio non extenditur vltra ſubſtantiam eius, quia non eſt intellectio, niſi in intellectu, G & non in cęlo, ideo anima ſeparata poteſt intelligere quæ ſunt alibi, quia per hoc intellectio non eſt alibi, ſed in ſola anima.Cum autem dicitur, ꝙ Angelus nō poteſt operari,niſi vbi eſt, dicēdum ꝙ intelligitur de operatione motiua: ibi enim realiter vbi fuerit mouebit aliquid, & vbi non eſt, non poteſt aliquid mouere, & idem eſt de motu quantum ad animam coniunctam, vel ſeparatam. ſecus de intellectione, quia intelligimus abſentia. Circa quod ſciēdum,quòd abſolute verum eſt,quòd non poſſit aliquid operari, niſi vbi eſt,& ſicut operatio ſubiectiue non poteſt eſſe, niſi vbi eſt ſubſtantia operantis, ita neque id circa, qđ operatur, ideſt obiectum poteſt eſſe diſtans, quia vel virtus operantis extēditur realiter vſque ad obiectū, H ſicut circa potentias actiuas, vt in motiuis, & nutritiuis, & alteratiuis, aut virtus obiecti ſe extendit, & vt ita dicamus contingit potentiam, & non poteſt contactus eſſe,niſi in coniunctis, in diſtantibus autē non eſt contactus, ideo nulla operatio eſt ad abſentia. de motiua planū eſt, quia nec Angelus, nec anima mouet,niſi aliquid,quod eſt ei coniunctum, & ita ſolum operatur vbi eſt. de intellectione idem eſt, quia licet obiectum materiale intellectus,ideſt res intelligibilis ſit diſtans,tamen obiectum formale, ideſt quo intellectus intelligit coniunctum eſt, quod eſt ſpecies intelligibilis,quia illa intra intellectum eſt. ſi autem nō eſſet ſpecies per quā intellectio fieret,ſed ipſa res materialis deberet per ſe moueri,non poſſet intelligi,niſi ipſa in intellectu eſſet, & ideo vera eſt propoſitio, I quòd nullus operatur, niſi vbi eſt, & circa ea quæ illi coniuncta ſunt, & non circa ea quæ aliqualiter diſtant, & Deus quoque ſic operatur, quia non operatur,niſi vbi eſt,& nō intelligit, niſi per id, quod ei cōiunctum eſt,ideſt per eſſentiam ſuam,& ita anima ſeparata poteſt intelligere ea quæ diſtāt localiter ab ea, quia ſpecies illarum rerū habet in intellectu, & ideo non refert,quòd intelligibilia ſint coniuncta, vel ſeparata,quia illa non faciunt ad intellectionem.

An damnati vtantur aliquando apud inferos notitia quam habuerunt hic. Quæſt. DCXXIIII.

K NVNC vero accedendo magis in ſpeciali ad intellectionem damnatorum quæretur, an damnati vtantur aliquando apud inferos notitia quam habuerunt hic.

Aliqui dicunt, quòd nō, quia in conſideratione eſt maxima delectatio, ſed in damnatis nulla delectatio ponitur,ſed ſumma triſtitia, ergo nō poſſunt vti ſciētia quam prius acquiſiuerunt,ſ.conſiderando per illā. Secundo, quia damnati ſunt in maioribus pœnis quā ſint aliquæ pœnę huius mundi, ſed in hoc mundo dum aliquis eſt conſtitutus in magnis tormentis, nō poteſt conſiderare aliquas intelligibiles concluſiones abſtractas ab illis pœnis, vel non pertinentes ad eas, ergo multo fortius in inferno, vbi eſt pœna grauiſſi-

grauissima, non poterit quis intelligere vtendo aliqua notitia, quam hic habuerit.

Tertio, quia videtur, quòd non maneat in eis notitia aliqua, quā acquisiuerint in vita, ergo non possunt vti illa, & patet, quia damnati sunt subditi tempori, sed longitudo temporis est causa obliuionis, vt dicitur 4. Physi. ergo damnati obliuiscuntur eorum, quæ sciuerunt hic, & consequenter non possunt illa notitia vti apud inferos.

Dicendum, quòd non est dubium quin maneat in damnatis notitia aliqua, quam habuerint hic, & patet primo, quia Luc. 16. ca. dicitur de diuite damnato, ꝙ orauit mitti Lazarum in domum patris sui ad quinque fratres suos, vt testaretur illis, sed istam notitiam non acquisiuerat diues apud inferos, sed in vita, ergo vtitur damnatus notitia acquisita in vita.

Sed dicet aliquis, quòd forte fuit acquisita post mortem, sicut aliqua alia particularia post mortem incipiunt cognoscere, quę prius nesciebant.

Dicendum, quòd ista notitia in vita fuit acquisita, & manet in damnatis, nam Luc. 16. c. dixit Abraham ad diuitem, recordare fili, quòd recepisti bona in vita tua, ergo poterat diues ille recordari, quia aliàs non diceret ei Abraham, ꝙ recordaretur, sed recordatio est de re præterita, quæ cognita fuit, ergo in illo manebat notitia acquisita in vita.

Secūdo patet, quia in anima separata manent species intelligibiles acceptę in vita, vt supra sępe dictū est, quia non corrumpuntur, sed per illas potest intellectus exire in actum intelligendi quandocunque voluerit se conuertere ad illas, ergo manebit notitia acquisita in vita, & vsus eius, nam habitualiter manent species, quę cum semel fuerint actu intellectę, quandocunque se conuertat intellectus ad illas nullā habebit difficultatem in intelligendo, sicut qui operatur per habitum. Considerandum circa hoc, quòd non solum manebit in damnatis vsus notitię acquisitę in vita, sed etiam erit conueniens, quòd maneat ex dispositione diuinę prouidentię inquantum facit ad pęnas dānatorum quas Deus vult esse magnas, sicut enim ad perfectam sanctorum beatitudinem nullum genus gaudij est, quod non sit in eis, ita & in damnatis nullum genus tristitię, & afflictionis deest, & sicut quidquid in beatis est ad ipsorum gaudium pertinet, ita quidquid est in damnatis facit ad tristitiam, & pęnam eorum, & sic miseria eorum consummata est. Si autē consideratio in damnatis per notitiam, quam habuerunt dum viuerent, faceret ad gaudium ipsorum, vel ad aliqualem reuelationem pœnę, non maneret in eis, quia non debet minui pęna, si autem ad tristitiam facit, manebit conuenienter. est autem dicendum, ꝙ vsus talis notitię ad pęnam facit, ideo manebit. Pro quo sciendum, ꝙ consideratio rerum aliquando cognitarum quantum ad aliquid potest inducere gaudium, & quantum ad aliquid tristitiā. De primo pōt enim inducere gaudium, vel ex parte cognoscibilium, vel ex parte cognitionis. De primo, quia cognoscibilia diliguntur, & quia per intellectionem quodammodo vniuntur nobis, iudicamus illud nobis conueniens, & delectamur, & ideo recordatio amati, vt sic est ad gaudium. De secundo, scilicet ex parte cognitionis potest esse gaudium inquantum cognitio est perfecta, & dato, ꝙ non sit de rebus amatis causat delectationem, quia iudicamus ibi esse aliquod conueniens, nam in cognitione prima, quæ est rerum amatarum licet non sit perfecta, est quædam delectatio ex parte rerum inquantum quodammodo nobis coniunguntur, ex parte autem cognitionis est delectatio, quando cognitio est in se perfecta, scilicet secundum excellentem habitum, quia licet tūc

A non placeat nobis res considerata, placet consideratio inquantum habet perfectionem ex habitu, & facilitate exeundi in opus sine vllo defectu, & omne perfectum habet rationem boni, & delectat habentē.

Etiam potest notitia præteritorum notorum esse ad tristitiā ex eisdem duobus, scilicet ex parte cognoscibilium, & ex parte cognitionis: de primo ex parte cognoscibilium, vt si nata sunt contristare, vt quando veniunt in cogitationē ea, quę mala nobis sunt, & secundum se displicent, vel veniunt in cogitationem bona præterita inquantum iam defecerint, & facta sunt absentia. De secūdo ex parte cognitionis, vt cum cognitio est imperfecta, & considerando experitur

B quis propriam ignorantiam, & defectum, & tristatur inquantum se inuenit deficere, & si non cogitaret non affligeretur de hoc defectu quē inuenit in cognitione, & istud est cum quis cupit cognitionem alicuius rei, & inuenit se deficere in illa tristatur de hoc defectu, quasi bonum aliquod ei desit, & defectus boni est malum, & sicut bonum lętificat, ita malum contristat. Sic in damnatis consideratio præteritorum erit materia tristitię, & nullo modo delectationis. considerabunt enim mala, quæ fecerunt ex quibus damnati sunt, & de his dupliciter tristabuntur. primo quia malum affligit inquantum inuenitur deordinatum, & ita erit remorsus conscientię de malis præteritis, sed iste modus considerationis parum tanget damnatos, quia bonitas eorum manebit deordinata,

C & non dolebit directe de malo, quia malum, & inordinatum est, vel, quia contra Deum. Secundo modo affligent mala inquantum scient se propter illa damnari, & inquantum sunt eis causa tanti mali valde dolebunt de illis, considerabunt etiam bona, quę amiserunt, & potuissent habere, scilicet sanctorum beatitudinem, sic enim ipsi insipientes apud inferos pęnitentiam agentes videntes Sanctos in magnǫ honore dicunt. hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & similitudinem improperij, ecce quomodo deputati sunt inter filios Dei, & inter Sanctos sors illorum est. Considerabunt etiam bona delectabilia secundum sensum quibus fruebantur manentes in carne, & iam nullo possunt frui, necesse est ergo, quòd consideratio omnium harum rerum sit

D eis cum tristitia. Etiam ex parte cognitionis inquantum est imperfecta tristabūtur, nam inuenient se habere cognitionem valde imperfectā de speculabilibus, & de particularibus valde diminutam cum pauca singularia cognoscant, quia per illas species vniuersales confuse, & vniuersaliter intelligent, & recordabuntur, quòd viuentes habuerint fortassis pleniorem cognitionem tam de vniuersalibus, quam de particularibus, sicut ille, qui recordatur se oblitum esse aliquorum, quæ prius sciebat, & in hoc affligitur. Etiam videntes imperfectionem cognitionis suę, & ꝙ perfectiorem hr̄e potuissent si recte operati essent dolebunt, iō cognitio rerū præteritarū erit dānatis ad pęnā: non solū ergo nōn gaudebunt cōsiderādo, sed & tristabunt, & hoc tam de eis, quæ viuētes

E cognouerunt, q̄ de cognitione, q̄ accipient post vitā, quia illa, aut erit de rebus tristibus, aut imperfecta. De primo patet, quia accipiēt damnati cognitionem de dęmonibus, & de tormētis in quibus erāt, & hęc sunt eis tristitia, quia nociua sunt, etiam cognitio erit imperfecta, quia cōfusa erit per species vniuersales, quibus non erit intellectus damnatorum proportionatus. Ad primum in contrarium dicendum, quod cognitio secundum se delectabilis est, accidit tamen esse tristem, inquantum enim considerare per scientiam acquisitam est actus nobilissimę potentię, & perfectę per habitum, causare debet delectationē, per

accidens tamen inquantum id, quod cognoſcitur eſt triſte, & per cognitionem coniungitur cognoſcenti, vel ſignatur eſſe coniunctum affligit cognoſcentem, vel inquantum cognitio ipſa eſt imperfecta, & oſtenditur defectus cognoſcentis, talis autem erit conſideratio damnatorum, vt oſtenſum eſt, ideo erit in eis notitia præteritarum rerum.

Ad ſecundum dicēdum, quòd dum hic manemus ille, qui eſt poſitus in magnis tormentis non poteſt aliquid aliud cogitare, niſi ipſa tormēta, quę affligūt, & ratio eſt, quia eſt caro corruptibilis, cui anima coniuncta eſt, & multum eſt anima immerſa carni, & trahitur ab ea ſic, vt non poſſit cogitare, niſi ea quibus afficitur ſecundum carnem, & interdum, vt nihil cogitare poſſit, ſicut in venereis, ſic dicit Ariſto. ſeptimo Ethicorum aiunt in ipſa, ideſt in delectatione venereorum intelligere neminem poſſe. in damnatis ſecus erit, quia quando erunt animę ſeparatę non erit aliquid a quo trahantur, ideo licet ſint animę in tormentis poterunt aliquid intelligere, quando autem erunt animę coniunctę corporibus, adhuc licet torqueantur poterunt conſiderare, eo quòd non erunt tunc immerſę corporibus, ſicut nunc, neque trahentur ab illis, quia tunc erit ſtatus incorruptionis, & ideo conditio carnis non premet animam, ſicut nunc, vt ad ſe trahat illam, vnde exiſtentibus damnatis in pęna grauiſſima poterunt animę eorum habere conſiderationem ſatis attentam, ita vt lucidiſſime intelligant omnia, quæ eis cauſa męroris eſſe poſſunt. & quia omnis conſideratio maxime de his, quę pręceſſerunt in vita erit ad triſtitiam, vt dictum eſt, poterunt damnati etiam reſumptis corporibus in pęnis grauibus exiſtentes cogitare.

Ad tertium dicendum, quòd in damnatis manebit notitia, quæ nulla obliuione delebitur, nam aut obliuio eſſe deberet de his, quæ cognouerunt in vita, & manſerunt in animabus poſt mortem, aut de his, quæ poſt mortem cognouerunt. Accipiendo de primis non poteſt eſſe obliuio, quia aut illa obliuio fieret quandiu manerent animę ſeparatę, aut poſtquam redirent ad corpora, ſed neutro modo, ergo non poterunt illa obliuiſci. De primo patet, quia longitudo temporis non eſt cauſa obliuionis directe, quia tempus non facit obliuiſci, quia aliàs omne tempus faceret obliuiſci, ſed per accidens, ſcilicet inquantum in tempore eſt motus, & in multo tempore eſt magnus, & longus motus, & in longo motu multum alteratur res paſſibilis, & quia cognitio noſtra habet originem a ſenſu, licet immediate cognitio fiat intellectiua per ſpecies intelligibiles, quæ ſunt realiter in intellectu, & circa illas non poſſit eſſe alteratio aliqua magna, vel parua in longo, aut paruo tempore, tamen, quia non completur cognitio aliqua intellectiua niſi per aliqualem conuerſionem intellectus ad phantaſmata, quod fit ex cōditione animę vnitę, neceſſe eſt, quòd quando phantaſmata deleta fuerint, vel impedita, nō poſſit fieri cognitio intellectiua, quod experimur quando aliquis fuit lęſus grauiter in capite, licet viuat omnis conſideratio prior ſecundū ſcientiā, quam ille habuit, neque habitus ſcientificus illius pereat, vt ſpecies intelligibiles manent quidem, ſed quia organa ſenſitiua interiora lędūntur, cadunt a naturali diſpoſitione phantaſmata ſeruata in organis, ideo non perficitur conuerſio conueniens intellectus ad phantaſmata, & ideo nullus eſt actus intelligendi ſecundum priorem ſcientiam, & quia in longo tēpore neceſſe eſt cuiuslibet hominis cerebrum valde alterari, ita vt pereant phantaſmata, vel ibi diſponantur organis indiſpoſitis, & ita fit obliuio, ſcilicet quia non poterit homo exire in actum intelligendi ſecundum

F priores habitus, & hoc vocamus obliuionem, quaſi deletionem, vel abraſionem prioris intellectionis, hoc autem non poteſt accidere circa animam ſeparatam, quia illa eſt ſpiritus purus in qua non eſt aliquis motus, ideo quantacunque ſit temporis longitudo non faciet deleri cognitionem, quæ prius erat, aut habitus, vel ſpecies intelligibiles, & ita animę ſeparatę tetinebunt etiam poſt mille annos ſeparationis ſuę tam recentem cognitionem eorum, quæ hic cognouerant, ſicut ea die qua hinc receſſerunt, & ſeparatę ſunt. De ſecundo apparet, ideſt quòd poſt reditum animarum ad corpora non fiat obliuio, quia iſtud erit in reſurrectione, & tunc ceſſabit motus cęli, & conſequenter ceſſabit omnis motus naturalis, ideo nulla G alteratio fiet organorum, & conſequenter, neque phantaſmatum, vnde non plus obliuiſcentur in mille annis, quam in vna die nunc, immo minus, quia aliquando in vna die fit aliqua notabilis mutatio in homine, tūc autem in mille, aut duobus millibus annorum nulla fiet mutatio magna, aut parua, ideo nulla poterit fieri obliuio notitię hic acceptę. Neque etiam poterit eſſe obliuio notitię acceptę poſt ſeparationē, primo quia obliuio fit propter alterationem quandam naturalem factam in ſciente, & tamen nulla alteratio tunc fieri poterit, vt dictum eſt, ergo neque obliuio. Secundo, quia etiam ſi fieret mutatio non fieret obliuio, quia illa notitia manet, ſecūdum actualem influxum, ſubſtantię enim ſuperiores influunt in H animas ſeparatas, ideo ſi aliquando obliuiſcerentur ſtatim influerent ſubſtantię ſuperiores, & acciperent rurſus id, quod oblitę fuerunt, nam cum influxus ille ſit naturalis, nunquam ceſſat, & ſic animę ſeparatę, nunquam poſſunt obliuiſci eorum, quę ſciunt, vel aliquando ſciuerunt, & traxerunt ſecum, quando fuerint ſeparatę.

An damnati aliquando cogitabunt de Deo. Quæſt. DCXXV.

QVAERETVR vlterius an damnati aliquando cogitabunt de Deo.

Aliqui dicunt, ꝙ ſic, quia non pōt odio haberi in I actu, niſi id de quo cogitatur, ſed damnati habebunt Deum odio, ergo aliqn̄ cogitabunt de eo. Secundo, quia dānati habebunt remorſum conſcientię, ſed cōſcientia patitur remorſum de factis ꝯ Deum, ergo aliqn̄ cogitabunt de Deo. Aliqui dn̄t, ꝙ nunq̄ cogitabūt de Deo, quia perfectiſſima cogitatio eſt qua quis de Deo cogitat, eo ꝙ perfectiſſimū intelligibile eſt Deꝰ, ſed damnati erunt in ſtatu imperfectiſſimo, ergo nūquam de Deo cogitabunt. Dicendum, ꝙ Deus poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo ſecundum ſe ſecūdum illud, quod eſt ei proprium, ſ. eſſe totius beatitudinis principium, & ſic nullo modo cogitari poteſt ſine delectatione, quia bonum, vt huiuſmodi non poteſt, niſi condelectare. Alio modo poteſt conſiderari K ſecundum illud, quod eſt ei accidentale in effectibus, vtpote punire, vel facere contra voluntatem alicuius, & ſecundum hoc conſideratio de Deo facit triſtitiā, vel facere poteſt. De primo modo dicendum, ꝙ nunquam ſic cogitatur a damnatis, quia non eſt aliquid, ſecundum quod eis de Deo occurrat cogitare, nam licet Deus ſit principium beatitudinis nō eſt eis principium alicuius beatitudinis, ſed potius tormenti, & ita non gaudebunt, & dato, quòd cogitarent Deum eſſe totius beatitudinis principium, & datorem, quia tamen nihil eis de illa beatitudine competebit non poterit eſſe illis conſideratio illa lęta, ſed triſtis, inquātum conſideratur beatitudo illa per modum priuationis, & defectꝰ boni eſt malū, & omne malū eſt triſte.

ste. Accipiendo secundo modo consideratio de Deo est cum tristitia, quia Deus consideratur tunc, vt punitor, & pęna sui secundum se malum est, nisi consideretur inquantũ est iusta, damnati aũt cõsiderant se puniri a Deo, & non considerant an iuste, sed quòd puniuntur, pęna autem, vt sic mala est, & tristis, ideo necessario tristant in ista cogitatione, immo necesse est magis in hac tristari, quam in aliqua alia, quia si malum est, triste est, & tamẽ cogitant Deum, vt maxime malum, ergo magis in hac cogitatione turbabuntur, quam in aliqua alia: & patet nam pęna est malum, & Deus cogitatur, vt maxime se habens ad inferendum istud malum, quia neque dæmones inferrent pęnas perpetuas, neque aliquid aliud esset quod contineret
B animas semper in pęna, nisi Deus illas teneret, & nihil est, quod aliquando superari non posset, aut cessare a punitione. Deus autem solus est, qui perpetuo tenet animas in illis ignibus, & ille est de quo desperant posse vinci, vel ab intentione sua mutari, vt ipse inde aliquando possint liberari, ergo Deus est, qui maximam tristitiam faciet cum venerit in cogitationem damnatorum, sicut siquis multos hostes habeat propter quos vita eius non est secura, necesse est, vt de illo magis tristetur quem potentiorem iudicat, quia propter illum maiora mala patitur, & minorem securitatem habet. damnati ergo aliquando de Deo cogitabunt, & cogitare cogẽtur propter mala, quę actualiter patientur, quæ sciunt ab illo inferri, & cogitatio
C de illo non faciet aliquod inconueniens in damnatis, idest non sequitur in eis aliquid, quod sit contra conditionem damnationis.

Ad primum in contrarium dicendum, quòd verũ concludit, idest ꝙ damnati de Deo cogitant, qa tamen aliquis crederet, ꝙ simpliciter de illo cogitant, in qua cogitatione posset accidere gaudium. dicendum ꝙ dupliciter Deus in considerationem venit, vt dictum est, scilicet quantum ad se, vel quantum ad effectus. primo modo non venit in considerationem damnatorum, secundo modo venit, quia sustinent effectus eius, idest punitionem, & prohibitionem voluntatis, nam mali damnati afficiuntur ad illa mala, quę egerunt dum viuerent, & in quibus clauserunt diem, sed
D in inferno arcebuntur ab omnibus illis operationibus tantũmodo pęnis subditi, & hoc cõuenit ad id, quod dicitur, scilicet ꝙ Deum oderunt, nam inquantum oderunt, non possunt considerare eum, nisi vt malũ, quia odium non est de bono inquantum bonum, sed de aliquo inquantum malum est, & non est malum in Deo secundum se, sed in effectibus suis inquãtum iudicantur ab aliquo nociui.

Ad secundum dicendum, quòd non sequitur ex hoc, ꝙ cogitabunt aliquando de Deo. remorsus enim conscientię põt dupliciter accipi, nam proprie dr̃ remorsus cõscientię dolor, vel stimulus de peccato cõsistens in recordatione peccati. Sed iste dolor in recordatione põt dupliciter accidere, vno mõ inquantum
E illa opera erant contra Deum: alio modo ex consideratione operis inquantum est causa pęnę. accipiendo primo mõ non erit remorsus in damnatis, quia non dolebunt, ꝙ Deum offenderint, cum hoc nõ possit fieri, nisi ex amore, & in damnatis non est amor Dei. accipiendo secundo modo est in damnatis remorsus, quia videbunt propter mala opera, quę exercuerunt in vita, sibi inferri perpetua tormenta, ideo dolebunt de illis operibus.

Ad aliud argumentum cum ostenditur, quòd nunquam cogitabunt de Deo, quia est perfecta cogitatio. dicendum ꝙ cogitare de Deo, vt est Deus, & summũ bonũ, & principium, & dator totius beatitudinis est perfecta cogitatio, & talem nunquam habebũt damnati, vt ostensum est, cogitare autem de Deo secundo modo, vt est punitor, & cohibitor malarum volũtatum damnatorum, non est aliquid perfectum, sed potius miserum faciens eum, qui in tormentis tenetur, & ex hoc magis affligitur.

An damnati videbunt gloriam beatorum, & quomodo vident eam. Quæst. DCXXVI.

QVAERETVR an damnati videbunt gloriam beatorum. Aliqui dñt, ꝙ non, quia magis distat a damnatis gloria beatorum, q̃ ea, quę hic agũtur apud viuentes, cum ista sint corporalia, & omnibus manifesta, quia mõ naturali se habent, quę aũt sunt apud beatos habent se diuinitus, sed damnati nesciunt, quę aguntur hic apud nos, ergo minus scient beatorum gaudium, patet hoc, quia dicit Grego. 12. Mora. super illud Iob. siue nobiles fuerint filij eius, &c. dicit, sicut hi, qui adhuc viui sunt, aĩę mortuorum quo loco habeantur ignorant, ita mortui, qui carnaliter vixerunt vitã in carne positorum qualiter post eos disponitur ignorant. Secundo, quia id, quod concedit Sanctis in hac vita pro magno munere, nunq̃ conceditur damnatis, qui nullo bono digni sunt, & tamen Paulo pro magno munere concessum est dum viueret, vt videret vitã, qua Sancti cum Deo ęternaliter viuunt, vt dr̃ in glo. 2. Cor. 12. c. ergo non concedetur damnatis, ꝙ videant gloriam beatorum. Aliqui dñt, ꝙ videbunt illam, quia Luc. 16. c. dr̃, ꝙ diues positus in tormentis vidit Lazarum, & Abraham, qui erant beati. ergo & pariter alii damnati existentes in tormentis videbunt gloriam beatorum. Dicendum, ꝙ circa hoc cõmuniter asseritur, ꝙ damnati ante diem iudicii videbunt gloriam beatorum, sed post iudicium non, & hoc Magister tenet. 4. Sen. dist. 5. & ibi ponitur ad hoc auctoritas Augu. s. ante iudiciũ hoc factum legitur. i. ꝙ diues in tormentis positus viderit Abraham, & Lazarum, & sequitur, sed post iudicium in profundioribus tenebris erunt impij, vbi nullam Dei lucem videbunt, & Grego. super Lucę dicit, infideles in imo positi fideles ante diem iudicij super se in requie attendunt, quorum gaudia post contemplari non possunt.

Sed dicendum, quòd aut quæritur de visione proprie dicta, quę est per oculos, aut de visione intellectiua. Siquis autem leui consideratione attendat dicta Augustini, & Gregorij videbit, quòd loquuntur de visione primo modo, cum dicat Augustinus, quòd post iudicium in profundioribus tenebris erũt impij, vbi nullam lucem Dei videbunt, quasi ex conditione loci non videant propter hoc, quòd locus in quo erunt post iudicium, sit profundior, & obscurior, quasi nulla lux ad illum perueniat, nam si cognitio sit intellectiua nihil facit ad impedimentum propinquitas, neque distantia loci, neque tenebrositas, aut claritas. dicendum tamen, quòd non potest intelligi, quòd damnati videant sic gloriam beatorum.

Primo, quia ad hoc requiritur potẽtia visiua, & organum, & tamen damnati ante iudicium non habebunt potentiã visiuam, quia non erunt animę cõiunctę, sed separatę, in quibus non maneret potẽtia sensitiua, neque organũ, ergo non poterunt videre gloriã, neque aliquid aliud. Secundo, quia dato, ꝙ oculos haberẽt, videre nõ possent gloriã beatorũ, quia nihil vr̃, nisi color, siue coloratum, aut lucidum, sed beati ante diẽ iudicij sunt solę aĩę, & gloria eorum est quędam conditio spiritualis, ergo non poterit videri a damnatis gloria beatorum. Erat autem magis verisimile, ꝙ post diem iudicij possent damnati videre gloriam beatorum propter eadem duo. Primo, quia damnati

tunc resumptis corporibus in resurrectionem habebunt organa, & potentias sensitiuas, & videre poterunt. Secundo, quia tunc beati erunt visibiles, nā corpora habebūt in quibus poterunt videri si voluerint, immo videbuntur a quolibet si se occultare noluerint, & nunc non habent corpora.

Dicendum tamen, ꝙ etiam post diem iudicij non videbunt damnati gloriam beatorum. Primo, quia ita asserunt omnes doctores, vt Aug. & Grego. vt dictū est, ꝙ post iudicium non videant damnati gloriā beatorum. Secundo, quia erunt damnati intra inferos, & opposita in medio existente terra non poterit aliquid extra inferos videri, quia species non mouetur, nisi per diaphanum, idest per aerem, & aquam, aut ea, quę communicāt in qualitate cum his, sicut per vitrum, & crystallum, & berillum, & similia.

Tertio, quia dato, quòd damnati essent supra terrā non possent videre beatos existentes in cęlo empyreo, nam in octauo cęlo astra existentia tam parua videntur propter distantiam, ita vt multa non sint visu notabilia, & tamen quodlibet visu notabile est maius tota terra, quanto magis si ponerentur in decimo cęlo fere omnia essent inuisibilia, corpora tamen humana sunt valde parua; ergo ex tanta distantia nullo modo poterunt videri, nam etiam si ponantur ad decem leucas non videbuntur, licet sint super nos pēdentia in aere, quanto magis in cęlo decimo.

Quarto, quia dato, quòd damnati viderent beatos post diem iudicij, non viderent eorum gloriam, quia gloria beatorum est aliquid spirituale consistens in visione Dei, ergo non erit illa ab aliquo visibilis de propinquo, vel remoto, & sic, neque ante iudicium, neque post iudicium poterunt videre damnati gloriā beatorum, ipsos autem beatos videbunt semel, scilicet die iudicij, cum congregati fuerint omnes homines ante Christum, & fuerint quidam a dextris, alij a sinistris, vt dicitur in litera.

Dicendum ergo, quòd quando quęritur an damnati videbunt beatos, debet intelligi de visione intellectuali, quia visus quidam dicitur intellectus 6. Ethicorum, & intellectionem vocamus visionem. Et tūc dici poterat, quòd damnati nunquam videbunt gloriam beatorum ante iudicium, nec post iudiciū, quia non est aliquid, per quod cognoscāt, cum gloria beatorum sit altius intellectuale, quam damnati possint cognoscere, nam animę separatę non possunt cognoscere species intelligibiles, quę sunt in angelis, a fortiori non poterunt cognoscere gloriam beatorū, quę est excellentioris gradus.

Siquis autem objiciat, sicut dictum est de diuite, & Lazaro, poterit vno modo dici, quòd hoc sit parabola, & tunc non cōcludet ratio, licet hoc nō teneat pro nunc. Secundo poterit dici, quòd fuit ibi speciale, voluit enim Deus reuelare illud diuiti ad instructionem nostram, sed cęteros beatos diues ille non cognoscebat, & etiam alij damnati nullum beatum cognoscebant. Tertio poterit dici, quòd inde nihil probatur, quia damnati nullum beatum vidēt, nam Abraham, & Lazarus non erant beati tunc, quando vidit eos diues, quia erant in sinu Abrahę, qui est apud inferos, & non videbant essentiam Dei, nec viderunt illā vsque ad descensum ad inferos Christi, ideo non erant beati.

Sed obiicietur, quòd erant beati, quia erant in requie, quia Lucę decimo sexto capitulo, dixit Christus ex nomine Abrahę ad diuitem, recordare fili, quia recipisti bona in vita tua, Lazarus autem similiter mala, nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris, & ita beatus erat, quia consolabatur.

Dicendum, quòd consolatio erat non tamen beatitudo, nam erat consolatio de bono, quod habebat

F Lazarus non in re, sed in spe, quia aliquando beatificandus erat: etiam aliqua consolatio erat ibi, quia interdum recipiebant ibi visiones Angelorum bonorum, cum quibus gaudebant, & confortabantur de futuro bono, beatitudo tamen nondum erat, neque fuit quousque Christus descendit ad inferos. Quarto potest dici, quòd licet diues ille, & alii damnati videant beatos, idest animas beatas in cęlo empyreo non vident gloriam earum, quia multum differt inter hęc, nam vt ostensum est supra quęlibet anima separata cognoscit naturaliter omnes substantias separatas, & ideo quælibet anima separata cognoscet

G aliam animam separatam, quia est substantia separata, immo facilius eam cognoscet, quam alias substantias separatas superioris gradus, vt ostensum est supra: & quia animæ Abrahæ, & Lazari erant animæ separatæ, poterat quilibet damnatus cognoscere animam Lazari, & Abrahæ, & sic omnes beatos cognoscent damnati ante diem iudicij, quia sunt substantiæ separatæ. non est tamen necesse, quòd cognoscant quomodo vocantur illi, quorum illæ animę fuerunt dum viuerent, aut quid egerint.

Sed dicendum, quòd gloriam eorum non cognoscent, & ratio est, quia gloria non est conditio naturalis, neque est substantia separata, ideo est difficilius cognoscibilis, sicut dictum est supra, quòd anima

H cognoscens aliquem angelum non ideo cognoscit species intelligibiles quas ille habet, neque scit id quod ille scit, & etiam ille, qui videt clare Deum non est necesse, quòd videat omnia, quæ videt Deus, sed adhuc magis est extranea beatitudo animę separatæ ad animam, quam species intelligibiles angeli ad angelum, ergo videns animam beatam non videbit, idest non cognoscet eius beatitudinem, & consequenter, neque beatitudinis differentiam, aut magnitudinem, & ista est veritas.

Quomodo sit aliquando verum, quod damnati cognoscunt gloriam ante iudicium. *Quæst.* DCXXVII.

I SED quoniam dicitur, quòd damnati cognoscunt glòriam ante iudicium, ostendendum est quomodo hoc sit aliquomodo verum. Et dicendum, quòd cogimur auctoritate sacræ Scripturæ, & sanctorum concedere, quòd damnati aliquo modo cognoscant beatitudinem beatorum. Et patet primo in auctoritate de diuite, & Lazaro allegata, nam non solum dicitur, quòd diues positus in tormentis vidit Abraham, & Lazarum, sed etiam, quòd dixit, pater Abraham mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam, quia crucior, Ex hoc autem apparet, quòd agnouit illorum beatitudinem; scilicet quòd Abraham poterat mittere aliquem, vt suble-

K uaret diuitem aliqualiter a tormētis, & quòd Lazarus poterat illud exequi, quod tamen ipse sibimet præstare non poterat, ergo differentem statum in bono cognouit statum illorum a statu suo, & hoc erat videre eorum beatitudinem.

Secundo, quia Sapien. 5. capit. dicitur de insipientibus, quando erunt in inferno, quod vidētes impij turbabuntur timore horribili, & dicent, hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperii, nos insensati vitam illorū reputabamus insaniā, & finē sine honore, ecce nūc quomodo cōputati sunt inter filios Dei, & inter Sanctos sors illorum est, & sequitur, talia dixerunt in inferno hi, qui peccauerunt, ergo existentes in inferno sciunt gloriam Sanctorum, cum dicant eos computari inter filios Dei.

Tertio,

Tertio, quia hoc rationi conuenit, nam damnati debent habere omnem modum pęnę, & tamen est vnus modus pęnę, quòd ipsi affligantur in cogitatione sua scientes gloriam Sanctorum, quam ipsi perdiderunt, & quam leui labore habere potuissent, & non habuerunt, & hoc habere non possunt, nisi videant gloriam illam, ergo debent videre gloriam Sanctorum.

Quarto, quia hoc volunt auctoritates Sanctorum Augu. & Grego. qui ante diem iudicij dicunt eos videre gloriam Sanctorum.

Quomodo damnati videbunt Sanctorum gloriam. Quæst. DCXXVIII.

SED quęretur quomodo vident. Dicendum, ꝙ visio est intellectiua, ad quam non requiritur sensus, neque propinquitas, vt proportio medij, aut lux corporalis, quia non est visio sensitiua, & ideo, siue sint damnati sub terra, siue super terram, non magis impediuntur vno modo, quam alio videre gloriam Sanctorum.

Sed dicetur quomodo possunt damnati istam gloriam videre. Aliqui dicunt, quòd vident eam ex reuelatione, Deo illustrante eos, vt illam agnoscant ad hoc, quod magis inde torqueantur.

Sed forte non est satis conueniens, vt dicatur, quòd damnati continuam reuelationem habeant a Deo, quia hoc est supra naturam, & circa damnatos nō est verisimile talia fieri.

Aliter dicendum, quòd damnati hoc scient naturali cognitione, nam si ponerentur scire gloriam Sāctorum, idest quòd viderent, quę esset gloria illorum, & quanta, necesse erat poni reuelationem fieri damnatis, & quodam modo beatificari eos, & hoc non scient, sed scient beatorum gloriam in quodam confuso, & generali.

De primo patet, quia gloria Sanctorum consistit in visione Dei. nemo autem potest scire quę visio Dei sit illa, aut quāta, nisi qui ęqualiter Deum videat, aut perfectius, sicut non potest aliquis scire quanta sit alterius sapientia determinate, nisi tanta nouerit quanta ille, si autem aliquis velit scire quanta fuit sapientia Salomonis, vel Aristo. si non nouerit ea, quę nouit Salomon, vel Aristoteles, nesciet determinate quanta fuerit huius, vel illius sapientia, sed in confuso sciet, quòd fuit magna sapientia, qui autem nullum gradum sapientię obtinet, nullo modo poterit scire, quā sapiens fuit Aristote. neque etiam in confuso, cum non apprehendat rationem sapientię, ita cum gloria Sanctorum consistat in visione Dei, & nullus damnatorum videat Deum, nullus sciet quantum est beatus aliquis, immo & nesciet aliquid de beatitudine, idest quid sit esse beatum, quia nullo modo communicant aliquo gradu beatitudinis, idest visionis, nam neque ipsi vident Deum, neque sciunt quid sit videre Deum, scilicet per essentiam cognoscere, ideo nullus damnatorum sciet aliquid determinate de gloria Sanctorum.

Sed dicendum, quòd habebunt damnati cognitionem confusam quandam de gloria beatorum, idest scient eos esse in quodam bono ineffabili, sed nesciēt quale illud sit, quia nihil experti sunt de illo, sicut nos cognoscimus nunc gloriam Sanctorum, nam conditionem illius glorię, aut delectationis nescimus, quia nihil de illa experti sumus, sed scimus, quod bonum Sanctorum est tale, quo non potest maius esse, aut cogitari.

Ratio autem huius cognitionis prouenit pro tāto, quia damnati cognoscunt beatos, nam damnati sunt nunc animę separatę, & beati etiam sunt animę separatę, & vna anima separata cognoscit aliam, cum etiā cognoscat quamlibet substantiam separatam, vt ostēsum est supra, & est ista cognitio naturalis, & tamen quicunque cognoscit substantiam alicuius rei actu existentis, & vt actu existit, necesse est, vt cognoscat aliquid de conditione eius, ideo cum quilibet damnatus cognoscat quamlibet animam, quę est beata, necesse est, vt cognoscat aliquid de modo essendi eius, nam sciet vbi sit, & quòd ille locus non est talis qualis locus inferorum, quia non est ibi ignis punitiuus, neque aliquid aliud, & sciet positos esse beatos ibi ad gaudium magnum percipiendum, ideo ex hoc concipiēt damnati quoddam bonum esse ineffabile bonum beatorum, licet nesciant quale illud sit, & hoc sufficit eis ad magnam afflictionem, dari autē eis vlteriorem cognitionem de bono beatorum non expedit, quia non poterat fieri sine quadam participatione beatitudinis in damnatis, cum cognitio non possit fieri sine similitudine quadam, ideo ad cognoscendam illam gloriam, & quanta sit, necesse erat tantum de gloria habere, & tunc esset cognitio per assimilationem vniuocam, aut eleuari intellectum eorum per aliquid excellentius repręsentatiuum ad illam gloriam cognoscendam, sicut intellectus cognoscit ea, quæ sensus, non quidem vniuoce, idest per speciem talem per qualem sensus, & facta tali passione qualis fit in sensu, sed per excellentius repręsentatiuum, idest per speciem immaterialem, & tunc esset excellentior cognitio damnatorum, quam beatorum, quod est inconueniens, ideo non possunt damnati, neque etiam dæmones scire determinate gloriam beatorum, sed solum in confuso, idest quòd sunt in quodam bono statu inęstimabili.

Quomodo verum sit, quod post iudicium damnati non cognoscent gloriam beatorum. Quæst. DCXXIX.

SED considerandum circa quod dicitur, scilicet quòd post iudicium non cognoscent damnati gloriam beatorum, an sit verum, & quomodo.

Dicendum quantum ad hoc non est tanta certitudo quantum ad hoc, quòd ante iudicium cognoscāt damnati gloriam beatorum, nam quòd damnati simpliciter nouerint gloriam beatorum constat ex sacra Scriptura, vt dictum est, quòd vero istud sit ante iudicium, & non post iudicium, ex nullo loco scripturæ hoc habetur, neque videtur aliqua ratio suadere hoc, sed ex sola positione Augusti. quem Gregorius postea secutus est, nam videbatur Augustino inconueniens, quòd damnati viderent gloriam beatorum, & quia arguebatur contra eum de diuite, qui in tormentis positus vidit Lazarum, & Abraham, &c. dicit, quòd hoc fuit ante diem iudicij, sed post diem iudicij impij nullam lucem Dei videbunt cui confiteantur. Si autem hoc non diceret assereremus, quòd damnati gloriam Sanctorum viderent semper, & non videretur esse aliquod inconueniens, immo dicunt aliqui, quòd potius debent damnati post iudicium videre gloriam beatorum, quam ante iudicium. Primo patet, quia cum visio ista non sit per reuelationem, sed naturalis cognitio manebit semper tam ante iudicium, quam postea, non enim erit minus virtus intelligendi damnatorum post iudicium, quam prius. Secundo, quia cum damnati cognouerint ante iudicium gloriam beatorum, si postea non cognoscunt videtur, quòd obliti sunt notitię huius, sed obliuio nō potest esse in damnatis, vt ostensum est supra, ergo manebit semper illa prior cognitio. Tertio, qa potius videbit, ꝙ tūc cogno-

ſcere poſſint, nam ante iudicium damnati non vidēbūt beatos oculo corporali, ſed ſolū intellectiuo, poſt iudicium autem cognoſcent eos etiam ſenſitiue, nā in die iudicii congregabuntur coram Chriſto omnes gentes, boni a dextris, mali a ſiniſtris, & ſic iudicabuntur, & videbunt ibi damnati omnes beatos, & ſtatum eorum, quantum ad gloriam corporis.i.claritatem, & quomodo quidam erunt eleuati pluſquam alii, & magis adhærentes Chriſto, & licet deſinat illa viſio recedentibus vtriſque de loco iudicii, manebit tamē in damnatis quædam notitia ex illa viſione, & ſic potius cognoſcere poterunt beatos cum acceſſerit etiā viſio ſenſitiua, quam prius cum ſolam notitiam intellectiuam haberent.

Quarto, quia cauſa videndi gloriam beatorum nō ceſſabit poſt iudicium, nam iſta viſio fit ad hoc, ꝙ torqueantur magis damnati, videntes gloriam, quam ꝑdiderunt, & tamen poſt iudicium debent habere etiam omne genus pœnæ: ergo tunc videbunt gloriā beatorum.

Motiuum autem Auguſtini ad dicendum, quòd damnati poſt iudicium non videbunt gloriam beatorum eſt, quia dicit, quòd damnati poſt iudicium in profundioribus tenebris poſiti erunt, ſed profundiores tenebræ ſunt, quæ in loco inferiori ſunt, ideo videtur ſenſus, quòd poſt iudicium detrudentur damnati in loca inferiora terræ, in quibus non erant prius, & ideo tunc nihil videre poterunt de gloria beatorum.

Sed hoc non ſtat, quia non poteſt videri gloria beatorum corporaliter, vt oſtenſum eſt ſupra, ideo habitudo loci non impedit. Secundo, quia non eſt verum, quòd damnati poſt iudicium abſcondantur in locis profundioribus, ſed eadem loca erūt in quibus prius manebant, & tunc erunt. Tertio, quia non dixit Auguſtinus in profundioribus locis, ſed tenebris, accipitur autem tenebra ſpiritualiter, prout dicimus tenebram ignorantiæ, quæ eſt tenebra intellectus, poſſunt autem eſſe in profundioribus tenebris.i.maiori ignorantia, & ita aliquid prius intelligebant, quod poſtea forte non intelligent.

Quomodo continget, quòd damnati non ſint viſuri poſt iudicium gloriam beatorum. Quæſt. DCXXX.

NVnc autem eſt dicendū quomodo poſſit eſſe, quòd poſt iudicium non videāt damnati gloriam beatorum.

Dicendum, quòd poteſt vno modo fieri ſi aliqualiter viſio illa prouenit ex reuelatione, vel Deo adiuuāte ſpecialiter intellectum eorū, vt poſſint intelligere beatorum ſtatum aliqualiter non participando de eorum beatitudine, & tunc poſt iudicium Deus ceſſaret forte ab illa aliquali illuminatione, vel adiutorio intellectus eorum, & ſic non poſſent illam gloriam Sanctorum, quam prius ſaltem exiliter intelligebant, tunc intelligere, & iſte modus videtur aliqualiter conuenire verbis Auguſtini, quia dicit, quòd erunt poſt iudicium in profundioribus tenebris, ſcilicet ignorantię conſtituti, quaſi deſerti a Deo, cum dicitur nullam Dei lucem videbunt, ſcilicet non erit tunc aliqua reuelatio, vel adiutorium diuinum ad intelligendum, ſicut prius, ideo minus intelligent, ſed quia non poſuimus fieri aliquam reuelationem damnatis, quæ continue maneret, forte iſte modus minus conuenit, ſed ſiquis illum aſtruat, non erit inconueniens, cum non communicetur ex hoc damnatis aliqua portio beatitudinis per talem reuelationem.

F Secundo modo poteſt hoc fieri per hoc, quòd dānati efficiantur minus intelligentes, quam prius, & hoc per accidens, ſcilicet ex conditione rei intelligibilis, nam (vt dictum eſt) quęlibet anima ſeparata cognoſcit omnes intelligentias. Et quia damnati ante iudicium ſunt animę ſeparatę, & beati etiam, cognoſcunt naturaliter damnati omnes beatos, & quia cognita re nō poteſt ignorari omnino cognitio eius, ſed aliquid de illa cognoſcetur, neceſſe eſt, quòd cognoſcant damnati ſaltem in generali, & confuſo aliquid de conditione beatitudinis beatorum, poſt iudicium autem damnati non erunt animę ſeparatę, ſed homines reſumptis corporibus, ideo forte non manebit eis cognitio ſubſtantiarum ſeparatarum, quam

G habebant cum eſſent animę ſeparatę, & tunc non eſſet inconueniens, quòd ignorarēt aliqua, quę prius ſciuerant. Sed iſtud non concedimus, quia damnati poſt iudicium cognoſcent ſubſtantias ſeparatas, nam dęmones cognoſcent, quę ſunt ſubſtantię ſeparatę, quòd ſi non cognoſcerent, minueretur aliquid de ipſorum pęna, quia odioſi valde ſunt eis, cum illi impulerint eos, vt venirent in hunc locum tormentorum. Etiam quia in damnatis nihil erit, quod impediat influxum ſpecierum a ſubſtantijs ſuperioribus recipi, nam licet nunc impediat aliquid, ſcilicet conditio corporis corruptibilis, & dediti totaliter ſenſibus, tunc autem non erit corpus corruptibile, ideo non impediet recipi in animabus damnatorum, ſed

H per illum influxum ſpecierum cognoſcuntur ſubſtātię ſeparatę, ergo damnati reſumptis corporibus adhuc cognoſcent ſubſtantias ſeparatas, & ideo ex iſta parte non deerit cognitio.

Sed dicendum, quòd poterit de eſſe, quia non cognoſcent damnati beatos, ſicut prius, ideo neque eorum ſtatum, nam prius erant beati ſubſtantię ſeparatę, & cognoſcebantur naturaliter a damnatis, tunc autem non erunt ſubſtantię ſeparatę, ſed homines, ideo non poterunt cognoſci ab eis illo modo, nam animę damnatorum non cognoſcunt omnes homines, qui ſunt hic, & ideo, neque cognoſcent illos, qui erunt in vita ęterna. manet autem alius modus cognoſcendi eos, ſcilicet ſenſitiue, & iſtum non habe-

I bunt, quia non poterunt videre beatos corporaliter, & ſic non manebit illis modus cognoſcendi beatos, & tamen nunc damnati cognoſcunt ſtatum beatorum in generali, eo quòd cognoſcunt ipſos beatos, neque cognoſcent ſtatum beatorum.

Tertio modo poteſt hoc accidere ex conditione pœnarum, ſcilicet quòd poſt iudicium erunt damnati magis immerſi in pœnis, quam ante iudicium, & ex hoc non poterunt cogitare de quibuſdam, quæ prius cogitabant, nam nobis iſtud accidit, de damnatis etiam veriſimile eſt, quia maiores pœnę eorum erunt poſt iudicium, quando tam in corpore, quam anima patientur.

K *Reſponſio Ad 1. ratio. opinionis tertij dubij, quæ poſita fuit q.629. Quæſt. DCXXXI.*

NVnc reſpondendum eſt ad ea, quę obijciebantur, quòd maneret eadem cognitio poſt iudicium de gloria damnatorum, quia vt in primo dicitur erat cognitio naturalis, & dicendum, quòd (vt aliqui volunt) erat aliqualiter ex adiutorio ſpeciali Dei, & ideo quantum ad illud ceſſabit. Sed etiam ſi non teneatur iſtud, ſed ſecundum, mutatur modus cognoſcendi ſubſtantiarum ſeparatarum per accidens inquantum beati non ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ, quæ poſſint cognoſci,

ſci,ſicut prius. Vel iuxta tertium modum poteſt dici, quòd cognitio naturalis interdum impeditur, ſicut in abſorptis per pęnam, vt dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum, quòd non accidit obliuio damnatis directe, ſed ceſſat illud, quod adiuuabat ad cognitionem, ideſt, Deus iuxta primum modum, vel non manet penitus idem cognoſcibile, ideo ceſſat cognitio iuxta ſecundum modum, vel iuxta tertium dicetur, quòd non ſit obliuio, ſed impeditio cognitionis per immerſionem in pęnis.

Ad tertium dicēdum, quòd ſi maneret ſemper illa viſiua cognitio eſſet cauſa amplioris notitię de beatis, ſed mutata fuit notitia pręcedens per accidens, ſcilicet q͂a beati nō ſunt ſubſtantię ſeparatę, ſicut prius, & iō non tantum contulit iſta viſio per ſe quantū per accidens abſtulit inquantum ceſſauerunt beati eſſe ſubſtantię ſeparatę. Vel poteſt dici, quòd licet per ſe adiuuet viſio illa, tamen per accidens ex immerſione in pęnis efficitur minor cognitio.

Ad quartum dicendum, quòd manet eadem cauſa habendi cognitionem quandam de gloria beatorum, & ita habent illam quantum ſufficit ad hoc, ꝙ torqueantur, non quidem habent illam per modum actualis cognitionis, ſed per modum memorię recordabuntur glorię beatorum, quam ante iudicium, vel in iudicio viderunt, & dolebunt, ſicut prius, licet iſta memoria glorię non erit cognitio glorię talis qualis prius, ſicut ſiquis recordetur ſe olim habuiſſe ſcientiā geometricā, & nūc oblitum eſſe, nam non cognoſcit id, quod prius, ſed ſcit ſe ſciuiſſe, quod prius ſciuerat, ita & tunc damnati recordabuntur poſt iudicium ſe habuiſſe prius quandam cognitionem de gloria beatorum, quam nunc habebunt, & tamen hoc erit eis cauſa męroris, quia aliqualiter ſcient beatos eſſe in gloria, quia iſta memoria non ſinit adhuc perdi totaliter illam cognitionem, ſicut ſiquis recordatur ſe ſciuiſſe quondam geometriam, ſcit ſaltem nunc, quòd geometria aliquid ſit, & ſit, & tamen neſcit concluſiones eius, & inſuper damnati dolebunt magis de hoc, quòd tunc non permittentur cognoſcere gloriā beatorum, quam prius aliquo modo nouerant, & ſicut videre gloriam illam erat damnatis magna pęna ex inuidia, quam habent ad beatos, ita priuari viſione illa, vel cognitione poſtquam cognouerant, eſt maior pęna, quia per hoc vident ſe iudicari eſſe indignos illa cognitione, quæ prius eis permittebatur, & hoc erit eis grauior pęna, quam videre gloriam beatorum, & inuidere.

Ad rationes factas ſupra eſt nunc reſpondendum, ad primam cum dicebatur, ꝙ non videant damnati gloriam beatorum, quia magis diſtat ab eis gloria beatorum, quam ea, quæ in hoc mundo aguntur.

Dicendum, quòd vt quidam putant permittuntur damnati ſcire gloriam beatorum, non autem ea, quę aguntur hic apud nos, licet magis diſtet ab eis gloria beatorum, quia gloria beatorum viſa affligit eos, ea vero, quę apud nos ſunt cognita non affligunt eos, quia de his, quæ apud nos ſunt, non multum habent damnati vnde inuideant, ſed de his, quę apud beatos ſunt habent, vnde multum illis inuideant, & doleāt, ideo illa eis manifeſtantur, hęc autem non, licet ſi aliqua hic ſunt, quæ cognita affligant eos, etiam iſta eis oſtenduntur ad eorum pęnam.

Aliter poteſt dici, quòd non eſt verum, quòd ea, quæ hic ſunt apud nos, minus diſtent a damnatis, quā ea quę apud beatos ſunt. Et ratio eſt, quia beatos cognoſcunt damnati naturaliter quandiu ſunt animę ſeparatę, quia ſunt ſubſtantię ſeparatę, & vna ſubſtantia ſeparata nouit alteram, vel anima ſeparata quamlibet ſubſtantiam ſeparatam, & quia non poteſt cognoſci ſubſtantia aliqua quin aliquo modo cognoſcatur conditio eius, neceſſe eſt, ꝙ cum animę dānatorum nouerint beatos, qui ſunt animę ſeparatę, nouerint ēt gloriam eorum ſaltē in generali, vt dictum eſt ſupra: res aūt particulares, quę ſunt non poſſunt cognoſcere naturaliter determinate, quia cognoſcunt per ſpēs vniuerſales, & virtus aīę ſeparatę nō eſt proportionata illis ſpeciebus, ita vt ex illis ſic vniuerſalib' poſſit ſe determinare ad particularia, vñ regulariter ad nulla particularia ſe determinat, ſed oīa cognoſcit confuſe, niſi dupliciter ſe ad quędam determinauerit, vt dictum eſt ſupra, iō naturaliter eſt elongata quęlibet aīa damnata a cognitione horum, quę apud nos aguntur, q͂ a cognitione glorię beatorum. hęc rñſio procedit ſuppoſito, ꝙ cognitio glorię beatorū cognoſcatur naturaliter a damnatis, pręcedens aūt procedit ſuppoſito, ꝙ cognitio glorię beatorum ſit aliqualiter damnatis ex reuelatione, vel diuino adiutorio. Ad ſecundum dicendum, ꝙ id, quod concedit̄ Sanctis hic manentibus ex magno munere, non cōceditur damnatis, & cum dr̄, ꝙ Paulo conceſſum eſt, dicendum ꝙ Paulo conceſſum eſt, quia datum eſt ei ſupernaturaliter, ꝙ cognoſceret id, quod nemo poterat cognoſcere, niſi ſupernaturaliter dum viueret, damnatis autem non conceditur aliquid ſupernaturale, ſed naturale eſt eis cognoſcere beatos, & eorum beatitudinē, ſicut dictum eſt, ideo non eſt argumentum. Aliter poteſt dici, ꝙ dato, ꝙ damnatis concederetur ex aliquo ſpeciali munere, ſcilicet reuelatione cognoſcere beatorum gloriā, vel ex adiutorio diuino, nō erit idē, quod de Paulo, quia Paulo datum eſt cognoſcere gloriam beatorum vniuoce, ſcilicet experiendo eam, videndo eſſentiam diuinam, & habendo ſimilitudinē glorię in quodam gradu, & ſi illa maneret eſſet Paulus ſimpliciter beatus, & hoc non poteſt alicui dari in hac vita, niſi ex magno dono, immo ex maximo, quia non creditur alicui datum, niſi Paulo, & alij addunt Moyſen. tale non conceditur damnatis, quia efficeret eos beatos, ſed ſolum datur eis quædam cognitio vniuerſalis, & confuſa ſine aliqua experientia, ideſt ſciunt, quòd beati ſunt in quodam ſtatu excellenti, ſed neſciūt determinate quis ſit ille ſtatus, & iſta notitia ſufficit ad hoc, quòd damnati doleant nimis ex inuidia, & tamen non communicatur eis aliquis gradus perfectionis, neque experiētia beatitudinis, quia illa eſt cognitio per experientiam, & eſt ibi quædam ſimilitudo vniuocationis.

An beati in patria exiſtentes videbunt pęnas damnatorum, & quomodo, vel qua cognitione.
Quæſt. DCXXXII.

QVAERETVR an beati, qui erunt in patria videbunt pęnas damnatorum. Aliqui dñt, ꝙ non: quia maior eſt diſtantia beatorum a damnatis, quam a viatoribus, ſed beati non vident ea, quę fiunt apud viatores, ideſt apud nos, q͂a dr̄ Iſa.63. ſuper illo verbo Abraham neſciuit nos, dicit glo. neſciunt mortui etiam Sancti quid faciant viui etiam eorum filij, ergo multominus vident pœnam damnatorum. Secundo, quia perfectio viſionis dependet a perfectione viſibilis, vnde dicit Ariſtote. 10. Ethicorum, quòd perfectiſſima ſenſus operatio eſt ſenſus optime diſpoſiti ad pulcherrimum ſub ſenſu iacentium, ergo a contrario ſenſu turpitudo viſibilis redundat in viſionis imperfectionem, ſed nulla turpitudo eſt in beatis, ergo non videbunt miſerias damnatorum in quibus eſt ſumma turpitudo. Tertio, quia ſi beati viderent pœnas iſtas, ratio cognoſcendi hęc, eſſet eſſentia diuina, vel proprietas perſonalis,

ſonalis, non eſſentia, quia illa eſt indiſtincta ad omnes creaturas, neque etiam proprietas, aut perſonalis notitia, quia tunc ratio cognoſcendi non eſſet communis Trinitati, vel tribus perſonis, neque reſpectus ad extra poteſt eſſe ratio huius cognitionis. Quarto, quia nihil videt̃ a creatura in Deo, niſi habeat in Deo ideam, ſed priuatio eſt pęna damnatorum, & malum quoddam, & hęc non habent ideam in Deo, ergo non potuerunt beati in Deo cognoſcere aliquid horum.

Dicendum, quòd beati videbunt pęnas damnatorum, q̃a dicitur Iſa. vlt. c. egredientur, & videbunt cadauera virorum, qui præuaricati ſunt in me, & glo. dicit, ꝙ iſti erũt electi, qui videbunt pęnas damnatorũ, qui præuaricati ſunt contra Deum, nam pro hoc dat̃ eis illa pęna. Etiam apparet, quòd de hoc intelligatur, quia dicitur ibi, vermis eorum nõ morietur, & ignis eorum non extinguetur, & iſta eſt pęna damnatorũ, quia nulla alia pęna eſt, quę non finiatur, niſi pœna illorum.

Secundo patet, quia hoc tenet Auguſtinus, & Grego. & hoc Magiſter oſtendit 4. Senten. diſtin. vlti. & hęc eſt communis poſitio. Tertio, quia a beatis nihil debet ſubtrahi, quod ad perfectionem beatitudinis pertineat, vnumquodque autem magis cognoſcitur ex comparatione contrarij, quia illa iuxta ſe poſita clarius apparent qualia ſint, vt ergo beati magis cognoſcant beatitudinem ſuam, & de ea Deo gratias vberiores reddant, conceditur eis, quòd pęnas damnatorum cognoſcant. Sed nũc dubiũ eſt quomodo cognoſcant, aut videant pęnas damnatorum.

Dicendum autem, quòd non poſſunt videre ſenſitiuę, & patet, quia aut ante iudicium, aut poſt iudiciũ non ante iudicium, quia tunc beati ſunt ſolę animę ſeparatę, quę non habent organa, nec potentiam ſenſitiuam, ideo nihil videre poſſunt. Secundo, quia ad videndum pęnas damnatorum oportet videre damnatos, ſed damnati ante diẽ iudicij videri nõ poſſunt, quia ſunt animę ſeparatę, ergo nõ poterunt eos videre beati etiam ſi habentes eſſent potentiam viſiuam. Tertio, quia pęnę damnatorum ſunt ſub terra, beati autem ſunt in cęlo empyreo, ideo non poſſent videri etiam ſi tam beati, quam damnati eſſent corporei, cũ terra interpoſita ſit, quę non eſt locus tranſitus ſpecierum. Si autem ſit poſt diem iudicij etiam videri non poteſt pęna damnatorum, quia pęna damnatorum conſiſtit in priuatione, ſed priuatio non poteſt videri, ergo non videbitur a beatis. Secundo, quia beati ſunt in cęlo decimo, & damnati in abyſſo, tanta autem diſtantia non permittit aliquid videri, quia non poterit aliquid exiſtens ſuper terram ad paruitatem hominis venire vſque ad cęlum decimum, quod non veniat ſub tam acuto angulo pyramidis, quòd nullo modo mouere poſſit, etiam quia magna diſtãtia a principio a quo effluit ſpecies, facit deficere vim ſpeciei, ita vt iã mouere non poſſit. Tertio, quia terra interpoſita eſt, & illa non permittit tranſire ſpeciem aliquam, ideo etiam ſi beati propinqui eſſent, & haberent potentiã viſiuam multo plus glorificatam, non poſſent aliquid videre, quia impoſſibile eſt videri aliquid ſine ſpecie viſibili, ſed non poteſt aliqua ſpecies multiplicari, niſi per medium diaphanum quale nõ eſt terra, ergo non poterunt vllo tempore videri damnati a beatis, quando fuerint in inferno.

Dicendum ergo, quòd iſta cognitio eſt intellectiua, quam etiam viſionem vocamus. Sed tunc beatis competit duplex cognitio, ſcilicet naturalis, & in verbo eſt dubium qua cognitione illud cognoſcatur.

Eſt dicendum, quòd non cognoſcent beati pęnas damnatorum cognitione intellectiua naturali, ratio
F eſt, quia cognitio iſta, aut erit in beatis ante iudicium, aut poſtea, non prius, quia tunc ſunt beati ſolę animę ſeparatę, & cognitio eorũ naturalis eſt per ſpeciem, quæ repręſentat res in proprio genere, & iſta eſt influxa a ſuperioribus ſubſtantijs, & quia eſt naturalis conuenit omnibus animabus dãnatorum, & beatorum, & quia ſunt naturaliter ſubſtantię intelligẽtes infimę in gradu intellectualitatis, accipiunt ab angelis bonis, vel malis, qui ſunt ſuperiores, ſpecies influxas per quas intelligunt, & quia ſunt ſpecies iſtę vniuerſales, & virtus intellectiua animę eſt parua non ſufficit ad ſe determinandum ad omnia indiuidua ex illa ſpecie vniuerſali, ſed ad quędam ſe determinat dupliciter, vt
G dictum eſt ſupra, cum ergo indiuidua, quæ ſub ſpeciebus ſunt non cognoſcant, ideſt omnes homines particulares, multo minus cognoſcent accidentia illorum, ideſt an bene, vel male ſe habeant, & in quo gradu boni, & mali, & hoc eſt ſcire pęnas, ergo neſcient pęnas damnatorum naturali cognitione.

Secundo, quia in cognitione naturali non ſunt maiores beati, quam dãnati, quia cum naturalis ſit, communis eſt eis, & ab eodem recipiunt, ideſt ab angelis bonis, & malis, & vtrique recipiunt ſpecies vniuerſales, non eſt ergo aliqua differentia, niſi quantum ad maioritatem virtutis intellectiuę, quia cuius fuerit maior virtus intellectiua, erit altior, & abundantior
H intellectio, & magis determinata, & ita cum tam animę ſeparatę, quam angeli habeant ſpecies vniuerſales, angeli intelligunt determinate per ſpecies illas vniuerſales, animę autem non intelligunt, niſi confuſe, ſed aliquę animę damnatę ſunt maioris virtutis intellectiuę naturaliter, quam beatę animę, ergo quantum ad cognitionem naturalem, quæ eſt per ſpecies influxas ab angelis magis intelligent damnati, quam beati, & tamen damnati non cognoſcunt cognitione naturali gloriam beatorum, niſi multum confuſe, ergo neque beati cognoſcent pęnas damnatorum cognitione naturali, niſi multum confuſe, talis autem notitia non competit beatis, quia eſt deficiens, & omnis defectus eſt malum quoddam, ergo ante iudiciũ non cognoſcent damnatorum pęnas beati cognitio-
I ne naturali.

Neque etiam poſt iudicium per cognitionem naturalem poterunt beati cognoſcere pęnas damnatorum, quia tunc cognitio naturalis poteſt dupliciter accipi, vna quæ eſt ſecundum ſenſum, ideſt qua intellectus accipit a ſenſu, & ſenſus a re, alia eſt intellectus qua accipit ab intelligentijs. quantum ad primam patet, quòd erit tunc naturalis, quia erunt tunc corpora reſumpta poſt reſurrectionem, & accipiet ſenſus a rebus, & eſt naturale homini, quòd accipiat per ſenſum cognoſcibilia, quę poſtea intellectus intelligat, ſed hoc modo nõ poterunt beati cognoſcere pęnas damnatorum, quia videri illę non poſſunt, vt oſtenſum eſt
K ſupra, ideo per viſum non cognoſcẽtur ad hoc, quòd poſtea intelligantur.

Non etiam per alium modum, quia licet verum ſit, quòd reſumptis corporibus maneat influxus intelligentiarum in animas, cum corpora potiſſime beatorum non impediant hunc influxum, non tñ erunt vires animę maiores ad cognoſcendum per ſpecies influxas naturaliter, quam cum erat anima ſeparata, ꝙ vires animę in ſeipſis non creſcunt, nec minuuntur, ſed potius per animã vniri ad corpus impediri põt aliqualiter potius, q̃ adiuuari receptio illius influxus, quia nunc propterea non recipimus ab intelligentijs, quia immerſio animę in corpore, & conuerſio ad ſanſus tollit illam receptionem, ergo ſaltem non intelliget efficacius poſt iudicium beatus aliquis quantũ ad cognitionem naturalem, quam prius, ſed ante iudicium

dicium(vt ostensum est)non possunt beati cognoscere naturaliter pęnas damnatorum, ergo neque post iudicium.

Dicendum ergo, quòd erit cognitio ista in verbo, quilibet enim beatus habet cognitionem in verbo. Est autem ista perfectissima cognitio qua Deus sufficienter omnia repræsentat, & cum sit mediũ cognoscendi excellentissimum, est cognitio excellentissima, & certissima. & dicendum, ꝙ quælibet pœna cuiuslibet damnati, & simul pœnę omnium damnatorum cognoscuntur in Deo, & distincte, nã cognitio indistincta est imperfecta, sed cognitio in Deo, q̃ est beatifica non potest esse imperfecta, ergo non erit indistincta. Et ratio est, quia non est de cognitione in verbo, sicut in cognitione per species influxas ab intelligentiis, nã species influxæ ab intelligentiis sunt vniuersales, & quanto est superior intelligentia, tanto est species vniuersalior, & tunc quia commensuratur species virtuti intellectus, quanto est intellectus maior, tanto magis distincte intelligit ex illis spẽbus vniuersalibus se determinãdo ad singularia. Et quia intellectus humanus est minimus intelligit imperfecte, & vniuersaliter per species illas, & ideo cognitio naturalis animarum separatarum est debilis, & imperfecta: secus autem est de cognitione in verbo, quæ est beatifica, nam repræsentatiuum est ibi essentia diuina, & illud est de se determinatiuum ad singula repræsentabilia, nõ per pluralitatem formarum actualium velut specierum quas realiter cõtineat essentia diuina in se, sicut intellectus habet actualiter multas species, quia in essentia diuina non sunt plures res absolute, sed ipsa essentia vna existens per plenitudinem, & illuminationẽ suæ virtutis est repræsentatiua determinate omnium rerum, quia quandocunque aliqua causa actiua est illimitata ad plures effectus, ex virtute sua actiua, & perfectione est determinata ex se ad quodcunque illorum determinatione excludente contradictoria.i. non est indifferens ad producendum quodcunque illorum ęqualiter, sicut virtus actiua solis non est indifferens ad producendum quemcunque vermem, vel non producendum, ratio huius est, quia si illa virtus actiua esset respectu huius virtutis tantum tolleret illimitationẽ huius virtutis respectu alterius effectus, & sic non esset causa illimitata, sicut ponebatur, vt patet per exemplum de sole: sed essentia diuina est huiusmodi causa illimitata, ergo ex se sine aliquo respectu est causa determinata, & ratio videndi, omnia, si enim aliqua essentia est ratio cognoscendi, a nihil tollitur ab illa inquantum est determinatiua cognitionis in b. & sic cum sit ratio cognoscendi istius, & illius, & cuiuscunque alterius, sic est ratio cognoscendi illimitata cuiuscunque cognoscibilis, & tunc ratione suę perfectionis actiuę est determinata ex se ad quodcũque illorum determinatione excludẽte contradictoria, & ita damnatorum pęnas possunt beati per essentiam diuinam determinate cognoscere, sicut per propriam rationem cognoscendi, & videndi.

An beatus videns ex Dei reuelatione pœnas alicuius de nouo damnati videat illas per nouam aliam visionem, vel per præcedentem. Quæst. DCXXXIII.

SED PONE, quòd beatus cognoscit nunc pœnas damnatorum aliquorũ, & reuelat Deus post hoc pœnas aliorum, vel forte efficitur aliquis de nouo damnatus, & cognoscit de nouo beatus pœnas illius in Deo, an sit per aliam nouam visionem, vel per pręcedentem visionem Dei.

Aliquis dicet, quòd non poterit esse eadem visio, A quia habet beatus cognitionem de obiecto de quo non habebat, ergo alia est visio.

Dicendum, quòd est eadem visio, quæ prius, & nõ potest esse alius actus visionis, quia ad vnam rem vnicus actus videndi est nisi interrumpatur, sed actus visionis beatorum non est interruptus, quia nunquam cessant actualiter Deum intueri, quia alioquin cessarent aliquando esse beati, vel interrumperetur sua beatitudo, quod absurdum est: manente, ergo eodem actu sempr visionis ad diuinam essentiam in qua cognoscuntur omnia, licet aliquid in ea incipiat videri, quod prius non videbatur, non est noua visio, quia vel essent simul duę visiones de eadem re, quod est B impossibile, vel præcedens esset interrupta, quod falsum est. Est ergo eadem visio, sed est nouus respectus attingentię, eodem enim actu visionis quo videt quis diuinam essentiam, videt quodcunque nouiter reuelatum, vel nouiter cognitũ in ea solo nouo respectu adueniente de eo, quod nouiter cognoscitur. Sicut siquis videret lignum, & illud inciperet serrari, & sic videretur eadem visione vna non interrupta, videret lignum, & serrationem, & duas partes ligni, cum pri⁹ videret vnum tantum lignum.

Cum vero obijcitur, quòd videt aliud obiectum, quod non viderat, ergo non potest esse eadem visio, quæ prius. Dicendum, quòd si illud obiectum per se C cognosceretur, & sub alia ratione obiectiua, & alia represẽtatiua, poterat esse alia visio, tamen cum illud obiectum videatur in representatiuo eodem in quo cętera, & non sub alia ratione determinata in eo distincta realiter ab alijs rationibus, vel formis, nõ est alia visio, sed eadem, est autem respectus nouus attingentiæ. vt dictum est.

Nunc circa hęc est dubium cum cognoscantur pœnę damnatorum in Deo, an habeant in eo ideam.

Dicendum, quòd sic, sed ad hoc notandum, quòd cum idea sit (vt nunc accipitur) principium cognitiuum aliquid, cognoscitur dupliciter, vt Augustin. ait nono libro de Trinitate, capitulo decimo, & Aristotel. septimo Metaphysic. scilicet positiue, & priuatiue, habitus enim cognoscitur per suam entitatem, D priuatio autem cognoscitur per habitum, & rursus dicendum, quòd pęna damnatorum est duplex, scilicet pęna carentię visionis Dei, & pęna sensus, pœna autem carentię non habet ideam in Deo, sicut nec priuatio, quia non entis non est idea directe, neque tamen cessat, ideo cognosci, quia rectus est iudex sui, & obliqui, vt dicitur 5. Physi. & ita per habitum cognoscitur habitus, & priuatio, sed omniũ habituum sunt ideę in Deo, ideo & omnes priuationes poterũt cognosci in Deo per ideas habituum. Alia est pœna sensus, quæ est positiua, & ista directe habet ideam in Deo per quam cognoscatur, & ita apparet, quòd beati pęnas omnium damnatorum cognoscere possunt E in Deo, & distincte, quia illud est excellens, & distinctum representatiuum.

Responsio ad primam rationem principalem in diuersum, in quæstione principali, scilicet 632. Quæst. DCXXXIIII.

AD argumenta in contrarium respondendũ. Ad primum dicendum, quòd illa Glo. intelligitur de Sanctis nondum beatis, sicut Sancti ante aduentum Christi, qui erant in sinu Abrahę, nam nondum erant beati cum non venisset Christus, qui redimeret eos, neque poterant videre diuinam essentiam sine qua nõ est beatitudo, & ideo non est inconueniens, quòd tunc multa ignorarent, immo omnia ignorabant præter illa, quæ naturali

rali cognitione sciebant, sicut, & damnati, & si qua eis per angelos bonos interdum reuelabantur, & de talibus loquitur litera, scilicet de Abraham, qui quando locutus est Isaias (quem exponit Aug.) erat in lymbo sanctorum, & ignorabat ea, quę in populo Iudaico filiorum suorum gerebantur, sed Sancti, qui nunc beati sunt nihil horum ignorant, quia omnia clare cognoscunt in essentia diuina.

Alio modo potest dici, quòd in beatis est duplex cognitio, scilicet in verbo, & naturalis, quantum ad cognitionem naturalem nō cognoscunt pęnas damnatorum, sicut dictum est, nec accidentia, quæ in nobis accidunt, sed cognitione, quæ est in verbo cognoscunt omnia tam, quæ apud damnatos, quam quæ apud viuos aguntur, & hæc omnia determinate, vnde Gre. 12. li. Mora. dicit de animabus sanctis sentiendū non est hoc, quod Iob. dicit, siue nobiles fuerint filij eius, siue ignobiles nescient, quia intus habent deitatem, nullo modo credēdū est, quòd sit foris aliquid, quod ignorent.

Ad secundum dicendum, quòd licet pulchritudo visibilis faciat ad perfectionem visionis, tamen turpitudo rei visibilis visionem, aut videntem inficere nō potest, & causa est, quia non habet tale esse species in anima, sicut in re, quia in re sunt formę materiales, & sunt ibi materialiter, ideo possunt habere turpitudinem ex conditione materię, in anima autem sunt intentionaliter, nam in sensu particulari adhuc sunt intentionaliter solum, & non materialiter, & ideo non inficitur oculus suscipiendo species quarumcunque rerum turpium, quia non fert secum conditiones materiales, sed immaterialiter, & indiuisibiliter recipiuntur, quanto magis in intellectu recipiuntur pure spiritualiter. & ideo non possunt aliquo modo inficere, maxime, quia species rerum cōtrariarum, quando sunt in intellectu, non habent contrarietatem, quia contrarietas formarum est secundum esse naturale, non secundum esse intentionale, & ob hoc Deus, qui mundissimus, & incontaminatus est, omnia tam turpia, quam pulchra cognoscit.

Ad tertium dicendum, quòd ratio videndi, vel cognoscendi pęnas istas non est proprietas personalis, neque aliquis respectus ad extra, sed essentia diuina. Et cum dicitur, quòd est indistincta ad omnes creaturas, ideo non designabit aliquam earum determinate. dicendum, quòd indeterminatio est duplex. vna est indeterminatio passiua, quæ est imperfectionis, idest res nō est ex se determinata, sed per aliquid aliud actiue determinabitur, sicut materia est indeterminata ad formas, & genus ad species, & potentia ad actus, & istę sunt determinationes pertinentes ad imperfectionē, & talis nō est in Deo. Alia est indeterminatio actiua, & dicitur esse illimitatio, idest quādo aliqua virtus actiua non limitatur ad vnum tantum quin possit in alterum, & in alterum, nam illa tunc est illimitata, quia non trahitur ad vnum solum, & tamen per seipsam determinatur ad quodlibet, quod sub virtute eius continetur, & sic virtus Dei est determinata ratio agendi, & cognoscendi, licet sit illimitata.

Ad quartum dicendum, quòd pęna est malum, & inquantum malum est priuatio, & illa non habet ideam, quia nō entis nō est idea. sed rursus pęna aliquid positiuum dicit, & quātum ad illud habet ideam per, quam directe cognoscitur, secus de pęna, q̄ est carentia diuinę visionis, quia illa non habet ideam, sed per ideam sui habitus cognoscitur.

F *An beati compatiantur damnatis. Quæst. DCXXXV.*

QVAERETVR cum beati videātur pęnas dānatorum, an compatiantur eis.

Aliqui dicunt, quòd sic, quia compassio ex charitate nascitur, sed in beatis est perfectissima charitas, ergo maxime cōpatientur damnatis. Secundo, quia beati nunquam erunt tam elongati a passione quantum Deus est, sed Deus quodāmodo miserijs nostris compatitur, vnde misericors dicitur, & similiter angeli, ergo beati compatientur damnatis. Dicēdum, quòd accipiendo proprie compati non compatiuntur beati miserijs damnatorum, nec etiam amicorum viuentium, aut parentum, &
G cognatorū, qui adhuc fęlices esse possunt, licet eorū miserias clare cognoscant, quia quicunque miseriæ alicuius compatitur, fit miserię eius quodam modo particeps, sed beati non possunt esse participes alicuius miserię, ergo beati miserijs non compatiuntur.

Circa hoc, ergo considerandum, quòd compassio potest dupliciter in aliquo inueniri, vno modo per modum passionis, alio modo per modum electionis, in beatis autem non est passio, nisi consequens rationis electionem, hoc modo ex rationis electione misericordia, vel compassio nascitur prout aliquis vult malum alterius repelli, vnde & in illis, quæ secundum rationis iudicium repelli non volumus, passionem ta-
H lem non habemus, peccatores autem quandiu sunt in hoc mundo in tali statu sunt, quòd sine præiudicio diuinę iustitię, & voluntatis possunt transferri in beatitudinē a statu miserię, & peccati, & ideo bonorum virorum electio ad eos compassionem habet, idest habet locum ibi cōpassio, tam secūdum electionem prout Deus, & angeli, & beati ei compati dicuntur, quam secundum passionem, quia locum habet ista passio animi in viuētibus viatoribus, sed peccatores post mortem non potuerunt transferri a statu pęnę ad statum beatitudinis, ideo non possumus sine præiudicio diuinę iustitię velle illorum mutationem, & ideo, neque secundum electionem, neque secundum passionem compati eis debemus. De electione patet, quia illa esse debet secundum rationem, & ta-
I men ratio iudicat nihil agendum esse contra Dei voluntatem, sed iustitia Dei, & volūtas sua recta exigūt, quòd damnati in perpetuum maneant in pęnis, ergo nullus bonus eligere potest, quòd illi liberentur, & ita non erit ibi compassio secundum electionem, vnde neque Deus hoc modo compatietur illis, neque angeli, nec beati, neque nos compati debemus, & quando compassio secundum electionem est vetita, a fortiori compassio secūdum passionem erit illicita, quia illa debet sequi electionem.

Sciendum autem, quòd hæc est differentia, quia Deus, & angeli, & beati aliquando habent cōpassionem secundum electionem, & interdum non, compassionem autem secundum passionem nunquam possunt habere, nos vero, qui hic manemus vtrunque
K habere possumus, & debemus interdum habere, interdum autem nullam. De primo patet, quia Deus, angeli, & beati compatiuntur secundum electionem bonis, qui hic patiuntur angustias corporales, quia aliàs Deus nūquam liberaret bonos de his angustijs, & Sancti, & angeli nunquam orarent liberari illos de eis. Etiam compatitur Deus peccatoribus manentibus hic, qui aliàs nunquam illustraret corda eorum, vt resurgerent a peccato, & Sancti nunquam orarent pro eis, cum tamen sępe eorum precibus a peccatis liberentur. Interdum autem non compatiuntur secundum electionem, vt quando ratio iudicat contrarium,

trarium, ſicut circa damnatos, non enim eligunt miſerias eorum tolli, quia rationi repugnat. Sed compaſſionem per modum paſſionis habere nō poſſunt, quia Deus non poteſt pati cum ſit impaſſibilis: angeli autem pati etiam non poſſunt ex conditione beatitudinis, ex conditione autē naturę aliquid pati poſſunt, ſicut, & dęmones patiuntur: ſed nunc paſſionem accipimus motum factum in parte ſenſitiua, quæ eſt pars inferior animę, ſcilicet in cōcupiſcibili, vel iraſcibili, ſed hęc pars non eſt in angelis, ideo non poſſunt ſic compati.

De beatis dicendum, quòd aut quęritur ante diem iudicij, aut poſt, ſi ante cum ſint animę ſeparatę non poſſunt compati, quia in anima ſeparata, ſicut non manet pars ſenſitiua, neque ſenſatio aliqua, ita neque manet pars affectiua, neque affectio aliqua, cōpaſſionem tamē vocamus motum factum in parte affectiua, ideo non poterit eſſe in beatis ante diem iudicij, poſt iudicium vero erit affectus, ideſt pars affectiua, quia erūt homines integri in nullo naturali deficientes. Eſt tamē dicendum, quòd neque tunc habebunt aliquam compaſſionem, non quidem de damnatis, quia iniuſtum eſſet, neque de viatoribus etiam amicis, vel cognatis, quia repugnaret hoc beatitudini, nam paſſio ad miſeros, vel non beatos pertinet, ſed compaſſio, vt eſt motus partis inferioris, eſt pars quædam paſſionis, ideſt paſſio quædam propter alterius paſſionem, ergo repugnat beatitudini, quia affligeret beatos, in quibus tamen nulla afflictio eſſe poteſt, vnde neque de cognatorum ſuorum viuentium miſerijs ſic compatiuntur, quia efficerētur ipſi miſeri propter illorum paſſiones, habent autem ad illos magnam compaſſionem ſecundum electionem, ſcilicet, quia eos volunt de illis malis liberari, & pro eis orant liberandis. Secus autem eſt de bonis viris viuentibus, quia quandocunque rectum eſt eis compati alicui ſecundum electionem, rectum eſt etiam compati ſecundum compaſſionem, nam pars inferior debet ſequi motum partis ſuperioris, cum ergo motus partis ſuperioris ſit electio, exiſtente electione de repellenda miſeria alicuius, cōueniens & laudabile eſt eſſe compaſſionem, quæ eſt motus partis inferioris, ſcilicet affectiuę, ad damnatos autem non licet nobis miſereri ſecundum electionem, ideo nec licet miſereri ſecundum compaſſionem inferiorem.

Ad argumentum in contrarium dicendum, quòd charitas eſt principium compaſſionis, & in Sanctis eſt maxima charitas, ideo maxime compatiuntur, & tamen, quia charitas eſt ordinata, nunquam eſt niſi ſecundum rectam rationem, & ideo vbi recta non repugnat, charitas mouet nimis ad compaſſionem, vbi autem repugnat non mouet, & quia circa damnatos remoueri miſeriam repugnat rectę rationi, ideo beati non eligunt, ꝙ illis remoueatur, neque illud optant, ideo non compatiuntur eis.

Ad ſecundum dicendum, quòd aut paſſio accipitur pro electione de repellēdo alienam miſeriam, aut pro motu quodā partis inferioris ſequēte ad electionem prædictam. Si primo modo accipiatur, magis habet Deus cōpaſſionem, quam aliquis beatus, quia illa compaſſio eſt actus charitatis, & magis Deus diligit homines, quam aliquis homo diligat alium, cum charitas noſtra dependeat a Deo, & apparet etiam in effectu, quia propter nimiam charitatem qua Deus dilexit hominem, volens tollere eius miſerias miſit Filium ſuum, vt Apoſtolus dicit, & Chriſtus Deus noſter ex nimia charitate ſeipſum pro nobis obtulit compatiens miſerijs noſtris, & nulla charitas maior eſſe poteſt hac, ſicut ipſe dixit de ſe, maiorē hac charitatem nemo habet, quam vt animam ſuam ponat,

A quis pro amicis ſuis Io. 15. Accipiendo ſecundo modo non poteſt eſſe paſſio, neque compaſſio in Deo, quia iſte eſt motus partis affectiuę, & ideo non eſt affectio, neque motus, & quia tamen eſt motus iſte laudabilis, eo modo quo poteſt eſſe in Deo eſt, vnde cum Chriſtus Deus acceperit naturam noſtram, quæ eſt paſſibilis, in illa habebat nō ſolum compaſſionem ſecūdum electionem, ſed etiam maxime ſecundum paſſionem, quia commouebantur viſcera ſua, vel potius ipſe commouebat ea, & flebat, ſicut cum ſuſcitaturus Lazarum infremuit ſpiritu, & turbauit ſeipſum, & fleuit Io. 10. c. & videns ciuitatem Ieruſalem fleuit ſuper illam dicens, ſi cognouiſſes, & tu &c. Luc. 19. c.
B & tamen accipiendo Deum ſimpliciter prout dicit naturam diuinam, magis eſt elongatus Deus a compaſſione hoc modo, quam beati, quia Deo repugnat ſecundum naturā talis motus, & eſt in eo impoſſibilis, beatis autem non repugnat, quia ſunt homines, ideo ſunt ipſi minus elongati ab hac paſſione, quam Deus. Et cum dicitur, ꝙ Deus vocatur miſericors, & Angeli, eſt verum ſecundum compaſſionem, vel miſericordiam, quæ dicitur electio, non autem ſecundū compaſſionem, quæ dicitur paſſio, vel motus affectus.

An beati videntes damnatorum pœnas delectentur de eis. Quæſt. DCXXXVI.

C

QVAERETVR an beati videntes pęnas damnatorum delectentur de eis.

Aliqui dicunt, quòd non, quia lętari de malo alicuius pertinet ad odium, ſed in beatis nullum odium eſt, ergo non lętabuntur de miſerijs damnatorum. Secundo, quia beati in patria erūt ſumme conformes Deo, ſed Deus non delectatur in pęnis noſtris, ergo neque beati delectantur de pœnis damnatorum, quia dicitur Sapien. 1. c. Deus mortem non fecit, neque delectatur in perditione viuorum.

Tertio, quia illud, quod eſt vituperabile in viatore nullo modo cadet in comprehenſore, ſed in homine viatore eſt maxime vituperabile, quòd reficiatur aliorum pęnis, & maxime commendabile eſt, vt de pęnis
D ipſorum doleat, ergo beati nullo modo lętantur de pœnis damnatorum.

Alij dicunt, quòd lętabuntur beati de pœnis damnatorum, quia dicitur Pſal. 5. lętabitur iuſtus cum viderit vindictam, & manus ſuas lauabit in ſanguine peccatoris. Secundo, quia Iſa. vlti. c. dicitur, videbunt cadauera virorum, qui pręuaricati ſunt in me, & ſequitur, & erunt vſque ad ſatietatem omni carni, ſed ſatietas ſignat refectionem mentis, ergo beati gaudebunt de pœnis impiorum.

Dicendum, quòd aliquid poteſt eſſe materia gaudij dupliciter. Vno modo per ſe, quando, ſcilicet de aliquo gaudetur inquantum huiuſmodi, ideſt tale, quod ad gaudium de ſe mouere debeat, & ſic Sancti non gaudebunt de pœnis impiorum. Alio modo
E per accidens, ideſt ratione alicuius adiuncti, & hoc modo Sancti de pęnis impiorum gaudebunt conſiderando in eis ordinem diuinę iuſtitię, & ſuam liberationem de qua gaudebunt, & ſic diuina iuſtitia, & liberatio ipſorum erit per ſe cauſa gaudij per accidēs. Eſt autem verum, quòd, neque Deus, neque beati gaudebunt abſolute, & ſimpliciter de pęnis impiorū, ſed erit gaudium conditionatum, & velut mixtum triſtitię iuxta illud Iſa. 4. ex verbo Domini dicitur. heu conſolabor ſuper hoſtibus meis, vnde non dixit abſolute conſolabor de hoſtibus, ſed pręmiſit heu, quæ eſt interiectio dolentis, quaſi prius ſit ibi dolor, quam gaudiū, quia Deus cuius eſt proprium miſereri

non

non lętatur ſuper perditione morientium, vnde non ordinat aliquos ad pęnam niſi ſub quadam ratione neceſſitatis, eo quòd non poteſt aliter fieri ſaluo ordine iuſtitię, qua ordinari debet culpa ſub pęna, non tamē eſt hoc volitum ſimpliciter a Deo nec a beatis, ſed volitum ſecundum quid, gaudent enim propter iuſtitiam inquantum natura exiſtens ſub culpa ordinatur per pœnam.

Sciendum tamen, quòd aliter debet gaudere iudex de pęna iuſte inflicta, aliter ille cuius non intereſt, vnde Deus acceptat pęnas damnatorum, quia iuſtę ſunt, & fiunt in vindictam offenſę iudicis. Et ideo eius intereſt maiorem habere complacentiam in infligēdo iuſte pęnam, quam debeant habere, beati minus debent habere de complacentia eo, quòd ad eos non pertinet vindicta, immo ſi placeret Deo vellent eorum liberationem, vel ſaltem ſi non diſpliceret ei, vnde Deus acceptat illud, quòd iuſtum eſt in ſe, ſed beati acceptant illud pro quanto eſt ordinatum per Deum, & inflictum a Deo.

Sed nunquid in videndo pęnas damnatorū triſtantur, aut deperit aliquid eorum beatitudini? Dicēdum, quòd non triſtantur, neque lętantur, non quidem lętātur abſolute, qa nō eſt aliquid de quo lętari poſſint, neque etiam triſtantur, quia nō ſunt capaces triſtitię, quia beati ſunt, etiam triſtitia non poteſt eſſe niſi de eo, quod nobis malum iudicamus, ſed beatis nullum malum accidere poteſt, ideo, neque triſtari poſſunt. Item nō poteſt pęna illa viſa a beatis conturbare eos, vel decolorare ſtatum ipſorum, quia non vident pęnas in ſeipſis, ſed in eſſentia Dei, & ibi vident eas, vt a Deo volitas, ideo ipſi conformant ſe voluntati Dei, & volunt eas, quia ipſe illas vult, ſed non volunt abſolute, ſed ſolum inquantum Deus illas vult, & vellent non eſſe illas ſi Deo placeret, vt dictum eſt.

Ad primum in contrarium dicendum, quòd lętari de malo alicuius inquātum malum illius eſt pertinet ad odium, non autem lętari de malo alterius ratione alicuius adiuncti, ſic autem aliquis interdum de malo proprio lętatur, vt cum aliquis gaudet de proprijs afflictionibus inquantum proſunt ei ad meritum vitę ęternę. Iac. 1. c. omne gaudium exiſtimate fratres mei cum in varias tentationes incideritis.

Ad ſecundum dicendum, quòd beati erunt Deo conformes tam in volito, quam in radice volendi, & ideo eo modo volunt, vel nolūt pęnas quo Deus vult, aut non vult, Deus autem non vult pęnas abſolute inquantum pœnę ſunt, & malum quoddam ſunt, ſic & beati non volunt illas, neque gaudent in eis. Alio modo Deus vult pęnas inquantum ſunt ordinatę per ſuam iuſtitiam, & hoc modo beati volunt eas.

Ad tertium dicendum, quòd in viatoribus eſt laudabile ſi delectentur de pęnis inquantum habent aliquid boni adiunctum. Aliter poteſt dici, quòd alia eſt ratio de viatore, & alia de beato, quia in viatore ſępe inſurgunt paſſiones ſine iudicio rationis, & tamen tales paſſiones ſunt interdum laudabiles ſecundum, quòd bonam diſpoſitionem mentis indicant, ſicut patet de miſericordia, & verecundia, & dolore de malo, in cōprehenſoribus autem nulla poteſt eſſe paſſio inſurgens niſi conſequens ad rectam rationem, & electionem, & ideo laudamus aliquam paſſionem in viatore quantum non decet eſſe in comprehenſore. Sed, quia ex hoc videtur, quòd præſupponamus alias eſſe paſſiones in beatis, quod negabamus ſupra, dicendum eſt, quòd quædam paſſiones ſunt, quæ tollunt aliquid de beatitudine, vt miſeria, miſereri, triſtari, dolere, affligi, ſiue enim iſta ſint pro bona cauſa, ſiue non, repugnant ſemper fęlicitati, & ideo iſta nunquā ſunt in beatis, & ſic nō compatiuntur alicui prout eſt

F motus partis inferioris, nec triſtantur pro malo alicuius mortui, aut viuentis: alię ſunt paſſiones, ideſt motus partis affectiuę, quæ non repugnant fęlicitati, vt amor, & gaudium, & proſecutio, ideo manebunt iſta in beatis non ſolum ſecundum electionem prout eſt actus voluntatis, ſed ēt, vt ſunt motus partis affectiuę.

Quæ ſit maior an pœna ignis, vel vermis in damnatis. Quæſt. DCXXXVII.

RVRSVS redeuntes ad pęnas damnatorum quæremus cum in inferno ponatur pœna ignis, & pęna vermis, quæ ſit maior.

G Aliqui dicūt, quòd pęna ignis, quia dicit Aug. 12. lib. de Ciui. Dei c. 4. nihil igne vrēte moleſtius, ergo nulla alia pęna eſt maior cum pęna moleſtiā faciat. Secundo, quia maior eſt illa pęna, quæ citius ex natura ſua infert mortem, ſed pœna ignis citius infert mortem, quam pœna vermis, ergo eſt maior. Tertio, quia maior eſt pœna proueniens ex re, quam ex ſimilitudine rei, ſed pœna ignis prouenit ex re, ſcilicet ex igne ipſo, pœna autē vermis cum ſit ſpiritualis pœna in damnatis (vt dictum eſt ſupra) prouenit ex ſimilitudine rei, ſcilicet ex ſimilitudine per apprehenſionem, ergo maior eſt pœnas ignis, quam vermis.

H Alij dicunt, quòd ſit maior pœna vermis, quia maior eſt pœna, quam quis magis vult effugere, ſed magis vult effugere pœnā mentis, quam corporis, ergo eſt maior, & patet, quia interdum, vt quis fugiat vehementem triſtitiam, quæ eſt pœna mentis, interficit ſeipſum, ergo cum pœna vermis ſit pœna mentis, quia eſt remorſus cōſcientię, & pœna ignis ſit pœna corporis, ſequitur, quòd maior ſit pœna vermis, quam ignis.

Secundo, quia duarū delectationum illa eſt maior propter, quam alia deſipit, ſed ſicut dicit Bernardus in epiſtola ad proprios parentes guſtato ſpiritu neceſſe eſt deſipere carnem, affectanti cęleſtia: terrena non ſapiunt, ęternis inhianti faſtidio ſunt tranſitoria, ergo maior eſt delectatio ſpiritualis, quam corpo-

I ralis, ecōtrario, ergo maior eſt pœna ſpiritualis, quam temporalis, vel corporalis.

Dicendum, quòd vermis dupliciter accipitur, aut pro verme ſpirituali, aut pro corporali, dicitur enim metaphorice vermis ſpiritualis pro remorſu conſciētię inquantum oritur ex putredine peccati, ſicut verus vermis ex putredine carnis, & animam ſpiritualiter pungendo affligit, ſicut vermis carnis ipſam mordendo, vel pungendo. vtroque modo dicunt aliqui eſſe vermem apud damnatos propter illud, quod dicitur Eccleſia. 7. vindicta carnis impij vermis, & ignis, & tamen, vt oſtenſum eſt ſupra, vermis iſte eſt ſolum ſpiritualis, quia poſt iudicium non manebit aliquod animal niſi homo, vermis tamen animal eſt: etiam quia tunc non erit generatio, & corruptio. Ergo per

K pœnam vermis accipit ſcriptura remorſum conſciētię, quo & ſi principaliter, & immediate affligatur anima, & tamen per quandam redundantiam affligetur caro, vnde caro damnatorū affligetur ab interiori, & exteriori, & ſic patet, quòd quærere an in damnatis ſit maior pęna ignis, quam vermis, eſt quærere an remorſus conſcientię ſit maior pœna eis, quam illa, quæ cauſatur ex igne.

Et ad hoc dicendum, quòd ſic, & poteſt ſic declarari, ſicut enim magnitudo delectationis conſideratur ex tribus, ſcilicet ex magnitudine boni coniuncti, & ex bona diſpoſitione potentię ad ſuſcipiendum delectationem, & ex perfectione coniunctionis, ſic magnitudo doloris ex his tribus conſideratur, ſcilicet ex magnitudine mali coniuncti, & ex hoc, quòd po-

tentia

tentia est multum disposita ad patiendum ab isto malo coniuncto, & ex forti coniunctione mali affligētis cum illa potentia, nunc vero omnia hæc tria magis inueniuntur in remorsu conscientiç, quam in pœna ignis, ideo est maior pœna, malum enim interius affligens animam damnatam est perpetua carentia suç perfectionis, ad quam erat apta nata inquantum illa carentia apprehenditur sub certitudine sibi inesse pro peccato propriç voluntatis, & hæc carentia, vt sic apprehensa est maximum malum, quod animam affligit, & quod valde magis est bonç dispositioni ipsius animç cōtrarium, quam pœna ignis. Secūdum etiam est, scilicet dispositio potentiç, quia anima magis est disposita ad patiendum ab illo malo, quam ab igne, quod patet, quia ille ignis nō est aptus natus animam affligere ex propria virtute immediate, nam non affligit eam immediate nisi vt instrumētū diuinç iustitiç, mediāte autem corpore potest ignis agere in animā, sed in spiritum purum non potest agere, & si agit in illum agit immediate, & hoc non potest ignis nisi vt instrumentum diuinç iustitiç, & post iudicium affligit animam mediante corpore, anima tamen patitur a verme per se, quia est malum spirituale, ergo disposita est ipsa magis ad patiendum ab illo, quam ad patiendum ab igne. Tertium etiam est hic, scilicet coniunctio fortior, quia fortior est apprehensio per intellectū, quā per sensum, & quamuis anima resumpto corpore post iudicium tam malum illud, quod vermem dicimus, quam ignem apprehendat per intellectum, tamen principalius apprehendit ignem per sensum, & vermem per intellectum, quia vermis est, quid magis intellectuale, cum sit quid spirituale, quā ignis cum sit quid sensibile. etiam vermis prçsentior est animç, quam ignis, quia corporalia non possunt esse intra animam, sicut spiritualia, malum autem, quod est animç realiter prçsentius, & ab ea cognitū perfectius sibi est fortius coniunctum, & ita per omnia hæc tria necesse est, quòd magis affligat animam quam ignis.

Item confirmatur hoc auctoritate Gregorij 15. Mora. super illo verbo Iob. 20. c. scilicet deuorabit eū ignis, qui non succenditur cum ait, clibanus intrinsecus ardet, is vero, qui ab igne deuoratur, ab exterioni incipit concremari, vt ergo sacra eloquia ardere exterius, & interius reprobos demonstrarent, eos ab igne deuorari, & sicut clibani poni testantur, vt per ignem crucientur in corpore, & per dolorem ardeāt in mēte, cū ergo calidior sit ignis clibani, q̄ ē inclusus cui comparat dolorem interiorem, quam ignis exterior, qui non est inclusus cui comparat pœ iam ignis, exprese vult, quòd maior sit pœna interior, quam exterior, quæ est ignis.

Ad primum dicendum, quòd verbum Augu. non est accipiendum, quòd sit comparatio omnium pœnarum nihil molestiarum simpliciter, quia tunc aliqua est maior molestia simpliciter, quam illa, quam infert ignis, sed comparantur solum molestiç corporales, vt inferuntur ab agentibus corporalibus pęnalibus, & inter hęc nullum est, quod molestiam maiorem inferat, quam ignis, sed pœna vermis est spiritualis, ideo non sequitur, quòd sit pœna ignis maior, quā vermis, sed potius est econtrario.

Ad secundum negatur maior, quia non est verum, ꝙ semper affligit magis illa pœna, quç citius mortē infert, cum sint quædam, quæ cito mortem inferunt, quæ neq; tñ ita atrociter affligunt, sicut quædam quæ mortem non inferunt, aut tarde illam inferunt, & patet, quia dolor inquantum dolor est, non causat mortem, sed inquātum per ipsum fit quædam transmutatio in corpore qua corrūpitur corporis dispo- A sitio necessaria ad vitam, illa autem dispositio interdum corrumpi potest per aliqua, quæ minorem dolorem inferunt, quam aliqua, quæ non corrumpunt eam, vnde si dolor sit non facta transmutatione in corpore ad corrumpendum illam dispositionem, poterit esse semper dolor, & magnus. dolor, & nūquam erit mors, sicut est in damnatis post resurrectionem, nam semper patientur dolorem in igne, & tamen, nunquam morientur, quia nunquam alterabuntur a naturali dispositione, sed erit ibi actio intentionalis, siue realis, siue naturalis, pœna autem vermis, quia est pure spiritualis nō facit directe aliquā transmutationem in corpore, ideo non interficit nisi per accidens,
B licet sit valde magna.

Ad tertium dicendum, quòd pœna vermis non causatur a similitudine rei, sed a re, quæ per similitudinem apprehenditur, idest a peccato cognito, nam memoria peccati facit remorsum illum, & etiam pœna ignis causabitur isto modo per similitudinē ignis, idest per speciem, quæ apprehenditur per sensum tactus, nam ignis non poterit nocere damnatis nisi per speciem, quia corpora damnatorum non alterabuntur realiter ab igne per calorem, qui est qualitas ignis, sed per speciem acceptam in sensu tactus, nam non erit ibi actio realis naturalis, sed intentionalis, & multo minus erit istud, quando anima sola ante iudi-
C cium patitur ab igne, quia passio erit ab igne, vt apprehenso per aliquam speciem intellectualem, & sic maior erit pœna vermis, quam ignis. Argumenta alia duo in oppositū, quæ hoc probant, concedenda sunt.

An carentia visionis Dei sit maxima omnium pœnarum inferni. Quæst. DCXXXVIII.

QVAERETVR an carentia visionis Dei sit maxima omnium pęnarum, quæ sunt in inferno. Aliqui dicunt, quòd non, quia minima pœnarum in damnatis est illa, quæ datur paruulis decedentibus sine baptismo, cum dicat Augu. in Enchiridon. c. 55. quòd eorum pœna est mitissima omnium, sed carentia visionis Dei est in
D paruulis, ergo nō est maxima pœna. Secundo, quia omnis pœna est aliqua afflictio, sed carentia visionis Dei non est aliqua afflictio, quia afflictio est res positiua, & carentia est priuatio, ergo illa carentia non est pœna, & consequenter nec maxima pœnarum. Tertio, quia duarum pęnarum illa est maior, quæ includit aliam, & non includitur ab ea, sed pęna sensus includit pęnā carentiç visionis Dei, & nō econtrario, ergo maior est pęna sensus, quam carentiç visionis Dei.

Dicendum, quòd maior est pœna carentiç, quam sensus, dicit enim Chry. super Mat. homil. 23. duç pęnç sunt, ignis gehennç, & casus gloriç, nonnulli autē, quia multi gehennam solam abhorrent, ego autem casum illius gloriç multo amariorem gehenna esse
E aio, & post hęc dicit, tolerabilis est gehenna, & ille ignis, sed si decem mille gehennas ponas, nihil tale est quale ab illa beata vita recidere. Secundo, quia malum principalius dicitur de culpa, quam de pœna, ergo illa est pœna peior, quæ est peccato propinquior, sed carentia visionis propinquior est peccato, quā quælibet alia pœna cum sit priuatio boni debiti in esse, ergo est peior omnium pęnarum inferni.

Considerandum autem circa hoc, quòd in damnatis est pęna damni, & pęna sensus. Pęna damni est carentia perfectionis ad, quam damnati erant apti nati ex peccato causata. Pęna autem sensus est quælibet pęna ex apprehensione sensibili, vel intellectuali lęsione causata. prima pęna, scilicet sensus non est essentialiter dolor, aut tristitia, idest in seipsa, quia cū sit

sit priuatio,& tristitia,& dolor sint aliquid positiuum non poterit ipsa carentia esse tristitia, vel dolor: sed carentia apprehensa, vt causata ex commissione, vel omissione propriç voluntatis est tristitię causa,& doloris, pœna autem sensus est essentialiter tristitia, vel dolor, quia est aliquid positiuum. Dico ergo, quòd inter omnes pœnas damni carentia visionis diuinę est maxima pœna, tristitia causata ex illa carentia apprehensa,vt proueniens ex malitia actuali propriç bonitatis est maxima inter omnes pœnas sensus, & ita pœna carentię quantum ad se,& quātum ad id, quod ex ea sequitur, est simpliciter maior omnibus pęnis, & hoc in damnatis sic est, quia licet damnati non appetant videre Deum propter amorem suę bonitatis, tamen vehementer illum videre appetūt propter desiderium propriç delectationis, quia firmiter credere compelluntur ex illa visione maximam delectationē in vidente causari, carentia etiam illius visionis apprehensa, vt ex actuali malitia propriç voluntatis proueniens maior est pęna,quam aliqua pęna sensus. Pęna enim damni, & pęna sensus conueniunt in communi ratione pœnę analogice dictę de illis, cōmunis enim ratio pœnę est malū existens in creatura rationali propter peccatum, illa ergo pœna est maior, in qua plus est de ratione mali,sed in carētia visions Dei plus est de ratione mali, quam in aliqua pœna sensus, ergo illa est maior pœna. Et hoc patet dupliciter, primo, q̄a maxima pœna sensus est causata ex prędicta carentia,vt dictum est, sed plus inuenitur de malo in causa, quam in effectu, ergo peior erit carentia,quā malū sensus. Alio modo, quia illa carentia cum sit priuatio,non dicit formaliter aliquam essentiam, pęna autem sensus non est priuatio,sed positiuum, ideo ponit aliquid,sed ens,& bonum cōuertuntur, vbi est ergo maior defectus entitatis est maior defectus boni,& ita maior defectus boni est in prædicta carentia, quam in quocunque malo secundum sensum, ideo ista carentia est maxima pœna inferni.

Ad primum dicendum, quòd in paruulis est carētia diuinę visionis; & illa vocatur mitissima pęna dupliciter. Vno modo,quia sola est. Nam in alijs damnatis est pœna carentię cum pœna sensus, in paruulis autem sola pęna carētię, ideo est mitissima, sicut etiā si posset esse in paruulis sola pęna sensus cum visione Dei, vel sine carentia illa esset etiam pœna sensus minima.

Alio modo vocatur mitissima, quia ipsa pœna carentia sola considerata non est sic in paruulis, sicut in alijs, quia in damnatis adultis est illa carentia proueniens ex malitia propriæ volūtatis, & ita ab eis apprehenditur, vt in ipsis causata, in paruulis autē est prædicta carentia non vt causata ex malitia aliqua propriæ voluntatis,& sic ab eis cōsideratur, ideo incomparabiliter minus dolent paruuli de illa carentia,quā adulti damnati.

Sed cum pœna damni, idest carentia sit maior, quam pœna sensus (vt ostensum est) videbitur, q̄ pœna paruulorum sit valde magna. Dicendum, quòd non, quia carentia, vt proueniens ex malitia propriæ voluntatis, & vt sic apprehensa est maior,quā pœna sensus in damnatis,tamē carentia non proueniens ex actuali malitia propriæ voluntatis,& vt sic considerata valde minor est, quam pœna sensus damnatorum etiam sine carentia.

Ad secundum dicendum, quòd maior nō est vera generaliter, scilicet, quòd omnis pœna sit afflictio, quia solum est afflictio pœnę sensus,non autem carētia nisi causaliter non autem essentialiter, scilicet est causa tristitiæ,quæ est positiua,& affligit, sed ipsa carētia in se,non potest affligere.

F Ad tertium dicendum, quòd maior est vera de inclusione qua aliquid includit alterū, sicut de sui essentia, sicut totum includit partem, nō autē de inclusione qua vna res includit alteram, sicut causa effectum, pœna autem sensus non includit carentiam primo modo,quasi sit carentia pars eius, quia non est,sed includit eam secundo modo, scilicet quia data pœna sensus sequitur pęna carentię, quia non potest in dānatis esse pęna sensus quin sit pęna carentię, licet non conuertatur,& ideo manet semper, vt maior ipsa pęna carentiæ,quam pęna sensus.

An omnium damnatorum sint pœnę æquales.
Quæst. DCXXXIX.

G QVAERETVR nunc circa damnatos, qui pęnas sustinent,an sint omnium eorum pœnę ęquales. Aliqui dicunt,quòd sic, quia pręcipua pęna damnatorum est pœna damni, quæ est carentia diuinæ visionis, & ista est ęqualis,q̄a est priuatio,& priuationes non recipiunt magis, & minus. Secundo, quòd etiā pęna sensus sit ęqualis, quia ignis est agēs naturale, & agit in omnes secundum vltimum suę virtutis, ergo aget ęqualiter, & ita omnium erit pœna ęqualis ab igne. Tertio,quia si nō esset pęna ęqualis, tūc esset maior pęna peioris hominis,quia pro maiori peccato daretur maior pęna, sed hoc videtur inconueniens, quia omnis pęna est iusta, & omne iustum est bonū, H ergo si peiori datur maior pęna, dabitur ei maius bonum,& ita minus bono dabitur maius bonum, quod est inconueniens. Quarto,quia si esset inęqualitas pęnę, magis deberet attendi secundum extensionem, quam secundum intensionem, quòd falsum est, patet consequentia, quia secundum illud attenditur diuersitas pęnarum s̄m q̄ attendit grauitas pœnę, sed grauitas pęnę attenditur penes infinitatē, sequitur ergo, quòd pęna attēditur secundum infinitatem, sed nulla pęna est infinita intensiue, sed solum extensiue, ergo in pęnis non est diuersitas inęqualitatis, sed quælibet est infinita. Dicendum, quòd non erunt ęquales pœnę omnium damnatorum, sed inęquales iuxta conditionem peccatorum, quia dicitur Apo. 18. c. quan- I tum glorificauit se in delicijs, tātum date illi tormentum,& luctum, sed aliqui magis peccauerunt, quam alij, ergo inęqualiter punientur. Secundo, quia Psal. 2. dicitur tu reddes vnicuique iuxta opera sua, ergo erit pęna ęqualis, sicut & opera mala.

Circa hoc considerandum, quòd pęna damnatorū est duplex, scilicet damni,& sensus, de pęna damni, quę est in carentia visionis Dei dicunt aliqui, quòd est ęqualis omnibus, cum ista sit in sola priuatione, & illa non recipit magis,& minus, sed pœnam sensus dicūt inæqualem.

Sed dicendum, quòd non stat, nam etiam pœna damni, idest carentia non est æqualis, sed eius, qui magis peccauit est maior pęna carentię, & hoc patet primo ex ratione carentię proprie sumptę, quia licet sit K priuatio, habet tamen magnitudinem quādam, nam cum priuatio tollat habitum, quantus erat habitus, vel esse debebat tanta est priuatio, si.n. aliqui fuissent videntes, & efficiantur cęci, cum non essent illi ęqualiter videntes, neque erunt ęqualiter cęci, idest non erit tanta carentia vnius, sicut alius, quia non tanto caret vnus quanto alius, caret enim quisque eo, quod habuit, sed non habuerunt ęqualiter, ergo non est carentia ęqualis: & hic est manifesta differentia inęqualitatis priuationis, quia est manifesta habituū differentia, vbi vero præcedit priuatio, scilicet quia aliqui sunt cęci antequam videntes, licet non appareat tam manifesta differentia inęqualitatis priuationis, tamen

tamen apparet, quia forte isti inęqualiter visuri erant secundum dispositionem inęqualem organorum, ergo nunc inęqualiter sunt priuati, quia carēt illa visione, quam habituri erant, quæ non est ęqualis.

Sed tunc dicetur quomodo poterit assignari ista inæqualitas priuationis in damnatis; quia est ibi carētia visionis, de qua non videtur quomodo maior, aut minor in aliquo futura erat, quam in alio, cum hoc non debeatur ex aliqua dispositione naturali, ideo neque de carētia alicuius videri potest an sit maior, quā carentia alterius.

Aliqui dicunt, quòd consideratur ista inæqualitas carentiæ secundū quòd aliquis magis dispositus fuit ex actibus ad habendū vitam æternam, scilicet, quòd si duo viuentes fuerunt aliquando dispositi habere vitam æternam, vt quia erant in charitate, & postea decedētes in peccato damnati sunt, ille habebit maiorē carētiam, qui maiorem dispositus erat habere gloriā.

Sed tunc videtur incōueniens, quia forte, qui plus peccauit, minorem habebit pęnam, vt siquis semper se per mala opera exercuit, & alius per bona, & quia decessit in vno mortali damnatus est, non æqualiter damnabuntur hi, quia non æqualiter peccauerunt, & tamen eius, qui minus peccauit videtur esse hoc modo maior pœna carentiæ. Dicendum, quòd forte in isto non est inconueniens, quòd sit maior pœna carentiæ, idest magis doleat de carentia, quia quanto aliquis magis cadit a spe propinqua, magis affligitur, cum recordetur, quòd propinquus fuit beatitudini, & quòd nimium meruerat si perseuerasset.

Alio modo potest accipi inęqualitas carētiæ in aliquibus duobus damnatis, qui forte semper male vixerunt, & hoc quantum ad inæqualitatem dispositionis naturalis, & quātum ad inæqualitatem bonorum gratuitorum, nam licet quantitas gloriæ non sit alicui determinata ex natura, sed ex quantitate operum, detur tamen quanto aliquis habet maiorem didispōnē ſm naturā ad bonos actus, tāto est in potentia ad maiorē gloriam, sicut aliquos dicimus habere virtutes naturales 6. Ethi. in fine, & vocamus aliquos bene natos. Alij vero ex opposito sunt naturaliter ad virtutes indispositi, & ideo secundum se sunt magis apti ad vitam ęternam, quam alij, licet nemo quantūcunque benenatus ex sola dispositione naturali poterit habere gloriā, neque mereri illam sine speciali gratuito adiutorio, etiā sunt præter hæc gratuita dona adiuuantia, vt si cui dedit Deus sapientiam, dedit cōuersationem cum bonis viris, & dedit alias opportunitates ad proficiendum in merito, & alteri non dedit talia, planum est, quòd licet ambo ęqualiter peccent, & damnentur, quòd vnus eorum fuerit propinquior ad habendum vitam ęternam, idest habebat maiorem dispositionem. Et, ideo si haberent ambo illam, posset vnus habere abundantius, quam alius, ideo videtur, quòd non sit carentia eorum ęqualis.

Alij dicunt, quòd non accipiatur inęqualitas carētię quantum ad fruitionem, sed quantum ad bonum, quod alias damnati habituri erant, & iste modus debet addi ad præcedentem, quia verum est, quòd in hoc consistit quædam carentia, sed ista non est carentia visionis Dei, sed boni naturalis, & manifestū est, quòd ista carētia est inęqualis, quia bonum non erat futurum ęquale in omnibus damnatis. vnde necesse est poni multas carentias in damnatis, nam in inferno nullum bonum habent de quo gaudere possint, & tamē multa bona sunt in homine naturaliter, de quibus gaudere potest nisi impediatur. ergo carētia omnium istorum bonorum est in damnatis, & modus carentię accipitur, quia damnatus habet miseriam animę in inferno, & ex anima redūdat miseria in cor- A pus, sicut econtrario in beatis ex animę beatitudine redundat beatitudo in corpus, quādiu autem aliquis damnatus est, nullum bonum habere potest, sed omni bono caret, & tamē quātum maiora, aut plura bona habiturus erat tanto est priuatio maior: tamē dānati non erant habituri ęqualia bona secundum animam, nec secundum corpus relicti in dispositione naturali, nam si solum naturaliter essent fęlices, esset aliquis fęlicior alio inquantum maiorem virtutem intellectiuam habebat, & potentior erat ad intelligēda plura, & cum pauca difficultate. Etiam secundum corpus non sunt omnes homines apti ad habendum ęquales perfectiones, sed cum damnati sunt nullam B habent, quia cum miseria animę non potest stare aliqua perfectio hominis, ideo in damnatis non sunt carētię ęquales, & ita apparet, quòd est duplex carentia inęqualis in damnatis tam glorię, quam aliarum perfectionū, quas naturaliter habituri erant, vel habere poterant. Aliter accipitur etiam inęqualitas priuationis ex differentia voliti, & non voliti, quia quanto aliquis magis desiderat aliquam rem, tanto carentia illius est sibi magis inuoluntaria, sed damnati desiderauerunt inęqualiter beatitudinem, siue illam, quæ est vera beatitudo, & cōsistit in visione Dei, siue beatitudinem naturaliter possibilem, nunc vero vtraque carent, ergo illi, qui intensius desiderauerunt beatitudinem magis illa carent. Et in modis pręcedentibus ac- C cipiebatur proprie carentia, vt est priuatio, & non est essentialiter pœna, sed magnitudo sua accipitur per comparationem ad habitudinem, nunc vero potest accipi carentia ista inquantum causaliter est pœna, quædam, scilicet tristitia, nam ex eo, quòd quis est carens visione Dei tristatur, & ista tristitia est pœna positiua, & non est causata ex pœna sensus, sed solum ex carentia visionis Dei, ideo realiter est maior vna carentia, quam alia, quia facit in damnatis inæqualem pœnam.

Vnde est, quòd carentia diuinæ visionis sit alicui damnato maior pœna, quam alteri. Quæst. DCXL.

D SED tunc quæretur cum sit ista carentia maior pœna quibusdam, quam alijs, vnde prouenit, quòd sit alicui maior pęna, quam alteri.

Dici potest vno modo prouenire hoc ex peccatorum inæqualitate, & dicendum, quòd non est dubium quin directe magis affligatur in ista carentia, qui plus peccauit, licet quomodo istud causetur adhuc non est planum.

Sed aliq̃s obijciet, ꝙ neque ex maiori peccato causatur maior pęna tristitię, nam ille, qui semper bene vixit, & tandem in vno decedens mortali damnatus est, videtur, ꝙ magis doleat de illa carentia, q̃ qui bona nunquam faciens damnatus est, eo ꝙ primus fuit propinquus ad beatitudinem, & multum perdidit ex leui causa. Alius autem non excidit ab illa propin- E qua spe, quia nunq̃ meruerat vitā ęternā, aut parum meruerat, & ita paruā causam dolendi habet de eo, quod perdiderit. Dicendum, ꝙ aut est dolere de ipsa carentia visionis, vel fęlicitatis, aut de negligētia qua tantū bonū perditū est, & neglectum cū prope esset, vt haberet. Accipiēdo quātū ad secūdū magis dolebit ille, q plura bona fecit, & magis meruerat gloriā. q̃a iste cōmisit negligētiā magnā, & culpā ꝯ seipsum. alius vero paucā, q̃a nūquā fuerat propinquus ad habēdū beatitudinē, sed semper elōgatus ab ea, & ita ꝯ se nō multū peccauit, q̃a nō omisit bonū custodire, quod ei ꝓpinquū esset. Accipiēdo primo mō magis affligit de carētia ille, q magis peccauit, q̃a licet nō cōmisit tātā negligētiā in perdēdo, fecit tñ plura, vt

perderet,

perderet, & licet contra seipsum minus peccauerit, quam alius, tñ contra Deum magis peccauit. Et ideo pęnam illam simpliciter maiorem Deus infert, & ideo verum est, ꝙ secũdum magnitudinem peccatorum ita est magnitudo carentię, i. tristitię causatę ex carentia, & ẽt ipsa carentia est maior, quia qui magis peccauit magis se elongauit a Deo. Sed tunc est dubium de modo, quo magis peccans magis affligitur in carentia. Dici potest vno modo, ꝙ hoc specialiter fit a Deo, qui nouit modos peccatorũ, & potest taxare mensuras pęnarum, & ideo cum ipse sciat quis est, qui contra ipsum magis peccauit, illi infligit maiorẽ tristitiam de carentia visionis. Et hoc satis conuenit, quia ista tristitia non est nisi inquantum damnati iudicant se carentes illo bono visionis, non iudicarent autem hoc nisi considerarẽt illud, & ista consideratio non est in eis spõtanea, potius enim vellent nũquam hoc cogitare, vt nunquam super hoc tristarentur, & tamen coguntur a Deo cogitare illud, vt de hoc doleant. Sicut ergo Deus cogit hos ad cogitandum id de quo doleant, ita in hac cogitatione infligit eis certum modum tristitię quantam ipse vult, & iudicat dignum esse pro peccatis, cũ hęc tristitia peccatorum sit pęna quædam.

Secũdo potest dici, ꝙ quãto peccata fuerunt maiora tanto est tristitia maior de carentia, eo ꝙ apprehenditur carentia, vt proueniẽs ex malitia proprię volũtatis, nam damnati cupiunt videre Deum non propter amorem bonitatis eius, sed propter desiderium proprię delectationis, sine qua credunt firmiter Deum videri non posse, & sciunt se carere hac visione ꝑꝑ iniquitatem, nam si scirent, vel putarẽt hoc esse, quia Deus noluit eis communicare hanc visionem, vel quia repugnat naturaliter, vel ꝑꝑ aliquã causam, quæ non oriretur ab eis, minus dolerent, quãdo tñ sciunt, ꝙ visuri fuerant eum nisi sponte peccassent, quia ipsi seipsos priuauerint hoc bono affliguntur magis, sicut est de carentia visionis in paruulis, & adultis damnatis, nam in paruulis nõ est pęna aliqua nisi huius carẽtię, & pęna mitissima, vt dicit Augu. & hoc est, quia illi considerant se non incidisse in illam carentiam ex aliqua malitia proprię voluntatis, ideo parum de ea dolent in cõparatione ad adultos damnatos, qui sciũt se ex malitia proprię voluntatis illam carentiam incurrisse, vt dictum est supra: cum ergo sit tristabilis ista carentia inquantum prouenit ex propria malitia, necesse est, vt quanto cognoscitur ex maiori malitia magis doleat, qui ea caret. Et ideo hoc mõ ẽt si Deus nõ infligat specialiter certã mensurã tristitię, necesse est, vt qui cognouerit se ex pluribus, & maioribus peccatis suis istam carẽtiam incurrisse plus doleat de ea. Tenendo aũt carentiam boni naturalis, quod quis habere posset nisi damnatus fuisset, vt supra dicebatur: est dicendum, quòd aliter considerari potest ista carentia .s. ꝙ sicut est carentia bonitatis in voluntate, quæ est peccatum, ita, & accipitur carentia, quæ est pęna, in peccato est modus iste, quãto enim aliquis peccat ex maiori conatu voluntatis, tanto magis priuat se rectitudine voluntatis, qua est magis aptus ad maius bonum, ad quod ordinatur rectitudo voluntatis, sic est de carentia, vt est pęna damni, scilicet, quia iste habebit magis de pęna damni, idest carentia boni debiti, & apti nati, qui magis peccat, & grauius, sicut enim magis habuit iste de affectione ad bonum, quod erat ei commodum quo magis diligebat se, quam Deum, sic magis nollet carentiam illius boni concupiti, propter quod peccauit, nam dimittetur quilibet damnatus sibiipsi secundum affectionem commodi, quam habet, & iste modus est conueniens, nam quanto aliquis diligit, aut cupit rem, tãto magis

F torquetur de eius carentia, ita & quilibet damnatus habebit carentiam omnium bonorum, quæ habere poterat, non solum bonorum diuinorum, sed bonorum, quæ turpiter, vel inhoneste, aut indebite in hoc sęculo dilexit: & sicut hic aliquis ardenter amauit aliquam rem contra legem Dei, siue secundum libidinem, siue auaritiam, siue vindictam, siue quidquid aliud, quod homo amare potest, & propter illud egit contra legem Dei, ita & manebit ille ardor amoris in damnato non minutus in aliquo, sed semper continuans, sed accidet alterum, quia erit desperatio de consequendo id, quod tam ardenter amat, quia sciet impossibile esse iam illa re frui, quam cupit, & tunc
G quanto feruentius est desiderium si accidat desperatio de habendo, tãto est maior tortura, & quia quãto aliquis ardentius amauit bonum aliquod creatum contra legem Dei, tanto grauius peccauit, quia tanto magis prætulit amorem rei illius Deo, & quia tantus manebit ardor ad rem in mortuo quantus fuit in viuo, & insuper carentia illius boni, quod sciet se nunquã posse habere, necesse est, vt tãto alicui sit tristior carentia bonorum quãto magis peccauit, & est iusta Dei vindicta, vt ipsum peccatũ secũdũ mẽsurã suam sit causa pœnę, & mensuret illam etiam nullo alio agente, & hoc est multum verisimile, & concordat valde conditionibus animarum. Nam cum anima
H hic recedens non perficiatur aliqua gratia Dei, & habitu eleuante eam ad amãdũ per se bonũ, & rectũ, relinquitur, vt rem illã amet, quã prius amabat, quia nihil est, quod eam ab illo amore diuellat, & iõ, quod ardẽter amauit viuẽdo restat, vt a corpore separata amet, & post resurrectionem ad corpus reducat, & iõ sicut ardenter amando erat sibi pœna carere amato, ita post mortem erit in immensum grauior pœna carentię, quia non solum carebit bono illo, quod concupiuit, sed etiam sciet impossibile esse, ꝙ aliquando illud habeat, & sic quanto quis grauius peccauit tãto grauius punitur, & tristatur in carentia rerum illarum quas cum viueret, amabat.

I

An carentia, quam damnati habent de rebus quas in mundo desiderabant, sit grauis. Quæst. DCXLI.

SED obijcietur, ꝙ non sit ista carentia grauis, quia non est carentia tristis nisi eius boni, quod quis, vt bonum iudicat, & cupit, & tamen damnatis non videtur, ꝙ ista in quibus peccauerũt ament iam, vt bona, sed detestentur, vt mala, cum ꝑꝑ illa puniantur, & hoc ipsi cognoscant, ideo potius oderunt ea, vt causas mali sui, quam diligant: sed nemo moleste tolerat absentiam eius, quod odit, ergo non erit eis afflictiua ista carentia. Dicẽdum ꝙ aliquo modo oderunt ea, sed hoc non est odisse directe, sed odisse pœnam, quæ propter illa accidit. s. ꝙ non vellet
K propter ea incidisse in pœnam, & dolent, ꝙ propter illa in pœnam inciderint, ipsa tamen non possunt detestari, sed amãt eo ardore quo prius amabant, & causa huius est, quia rectitudo voluntatis eorum perdita non potest recuperari, quia voluntas non potest rectificari nisi per gratiam, & hoc quandiu viuimus, in mortuis autem nulla rectificatio est, ideo illa obliquitas voluntatis, quæ semel fuit, semper erit, vnde rem illam, quam semel inordinate amauerunt, & in cuius amore damnati decesserunt semper amabunt, licet propter illam damnati sunt, dolebunt tamen, quòd propter illam damnati sint, neque tñ propter hoc minus ardẽter amabunt, sicut accidit nobis hic, quia interdum aliqua indebite amamus, propter quæ iustas pœnas patimur, sed neque ideo cessamus amare,

re,& prosequi licet pęnas detestemur, immo quanto grauiores pęnas sustinemus tanto ardētius amamus, licet interdū a prosecutione amatę rei cohibeamur, quanto magis fiet in illis in quibus non est aliquod motiuum cessandi a desiderio,& non propter hoc pęnę cessabunt,quod tamen fieret in viuentibus si cessarent aliqua turpiter amare, & prosequi, non inferentur eis propter illa pęnę aliquę.Sed obijcietur,ꝙ tunc damnati secundum hunc amorem non tristabuntur, sed potius gaudebunt, quia sicut peccando eligebant id, quod iudicabant sibi bonum, & ita diligebant se magis,quam Deum, & in hoc gaudebant, quia seipsis fruebantur, ita & apud inferos eligendo illa bona, quæ maxime amabant, vt eis bona, & seipsos magis, quam Deum amando delectabuntur, & quodā modo seipsos in seipsis beatificabunt,cum vniatur ibi bonum maxime conueniens per electionem,vel tendētiam volūtatis, nam sicut supra arguebatur magnam esse tristitiam in eo,quòd carebat damnatus eo bono, quod maxime amabat,ita arguetur summā esse delectationem in eo, ꝙ sibiipsi maximum bonum eligit, quod putat esse maximum, & seipsum maxime diligit seipso fruendo,& hoc bonum coniunctum est ei.

Dicendum, quòd magnam pęnam sustinent damnati in eo,ꝙ se indebite amauerunt,& sibiipsis aliqua concupierunt, vt dictum est. Est autem verum,vt arguebatur, quòd damnati possent habere quandā delectationem si in cogitatione prædicta permitterentur,s.ꝙ Deus permitteret eos manere in consideratione quieta cognitionis suę.i.qua seipsos considerarent,& cognoscerent, & esset ista consideratio ꝑ imperium volūtatis eorum, & non turbarentur in hoc, sed quantum vellent, & quomodo vellent de seipsis considerarent, quod tamen liberum est cuilibet animę,nisi a superiori agente impediatur, maxime gauderent in ista cognitione, quia post considerationē, & cognitionem Dei in qua est vera beatitudo nō pōt esse maior delectatio, quam ꝙ quis de seipso cogitet, & sibiipsi maxima bona velit,secundum ꝙ in voluntate sua inciderit, & seipso fruatur, quia hoc est fieri beatum naturaliter.i.in solo bono naturę, & per operationem propriam, & videmus hoc in viuentibus, qui interdum de seipsis cogitant magna bona, quæ illis eueniāt, siue honores, potestates, voluptates,& quidquid aliud sit, quia dum hęc cogitant, quasi eis euentura,vel quasi euenerint,si nihil intercidat,quod interrumpat cogitationem eorum, vel perturbet, iudicant seipsos fęlices. & vere nulla maior delectatio potest esse in homine viuente fortassis maior, quam si res ipsę euenerint, nam cum euenerint nō possunt adesse cum tanta tranquillitate, & pace,cum quanta aduenit, & manet cogitatio eo paruo tempore quo durat.a fortiori, ergo in damnatis si posset manere p̄dicta cogitatio de seipsis, & electio illorum bonorū, quæ sibiipsis, vt maxima volunt,& secundum,quę se maxime diligunt,esset eis quædam beatitudo naturalis, & ignis, & quæcunque exteriora non possent in aliquo nocere, quandiu ista cogitatio per imperium voluntatis sic quieta maneret,sed hoc Deus non permittit, & iste est modus per quem facit dānatos esse tam infelices quantum voluerit, & hūc modum seruat Deus in puniendo non solum damnatos, sed etiā viuentes.sunt enim aliqui viuentes, qui in multa mala incidunt, & volunt seipsos consolari,& per prudētiam volentes effugere hęc mala qūo possunt,volunt cogitare de seipsis bona,dando sibiipsis bonas spes,& dum in hac cogitatione manent alleuiantur, & vere si in hac cogitatione semper manere possent,nullum malum, aut pęna eis esset. Et ideo Deus,qui vult eos torquere non permittit hanc cogitationem manere,
A sed interrumpit illam, & dat eis, vt necessario aliqua mala propria cogitent de quibus affliguntur, & non solum ea mala, quæ quasi a casu, vel naturaliter eueniunt, quæ cogitationem interrumpere possunt,incidere permittit, sed ex industria ipse immittit alia, vt non maneat cogitatio illa, neque quies. Et simile est de illis, qui saltem dormire volunt, & bibere, vt non recordentur malorum suorum,& Deus immittit eis cogitationes de illis,& aliquid,per quod turbetur illa quies. Iob.18.c.scilicet si dixero consolabitur me per noctem lectulus meus tūc terrore concutiet me, & ossa mea marcescere faciet, a fortiori,ergo in damnatis non permittet saltem ad punctum istam cogitationem quietam, vt non videantur sibiipsis beati, &
B euadant pęnas aliquo modo,& ideo quia damnati nō habent hanc libertatem considerandi,est eis miseria maxima, & hoc est, quia non permittitur eis stare in cognitione, & dilectione sui imperio voluntatis suę, neque sistunt cum quiete dilectionis, vel cognitionis suę in seipsis, quia sic essent beati naturaliter, & hoc, quia non habent aliquid, quod intrinsecus eos vrgeat. Nam siquis viuens tales cogitationes habere voluerit, etiam si nemo ab extra eum impedierit nō manebit diu in illis, quia incommoda corporis, quæ naturaliter insurgunt, vt fames, & sitis,& alię alterationes, quę continuo in nobis fiunt,non permittent illam cogitationem, & sic interrumpetur iuxta illud
C Sapien.9.c.corpus, quod corrumpitur aggrauat animam,& terrena habitatio deprimit sensum multa cogitantē, idest facit, quòd non possit manere diu illa cogitatio, secus autem in anima separata,quia illa nō habet intra se, quod illam turbet, cū non sit naturaliter vnita corpori corruptibili, & ideo si non turbetur ab extra ab aliquo potentiori compellente eam ad aliquid cogitandum, manebit in quacunque cogitatione voluerit, & per illam se posset facere beatā naturaliter.i.perfusam quodam magno gaudio, quod est sine amaritudine quādiu manet. Sed Deus,qui est punitor animę peccatricis solutę a corpore, non permittit eam saltem ad tempus cogitare secūdum imperium suę voluntatis de seipsa, vt se summe diligat, sed tota eius cogitatio, & affectio versatur contra se,
D inquantum est terminus carētię illius,& priuationis, scilicet inquantum est priuata illo bono, quod optat, & quod amauit dum viueret in corpore,& hęc cogitatio non potest esse, nisi tristis,sicut infirmus nō cogitat de se,nisi vt est carens sanitate, quam valde concupiscit, si autem cogitaret se quasi statim habiturū, certissime sanitatem consolaretur aliqualiter, ita & damnati non cogitant de seipsis, nisi vt sunt carentes illis bonis,& semper carituri,qui intense amant, ideo necesse est,quòd ista cogitatio sit eis causa tristitię, & sic in bono,quod capiunt damnati, & quod sibi amāt non possunt gaudere, sed necesse est,quòd tristentur, & quanto magis amant magis tristabuntur, sed illi magis amant quorum voluntas magis recessit a rectitudine intensius amans aliquid contra legem, &
E consequenter magis peccans, ergo necesse est,quòd qui magis peccauerunt magis tristentur apud inferos, & directe ipsa praua voluntas est pęna sibiipsi,nō tamen totaliter ex seipsa,sed vt subdita diuino motui iuxta illud Aug.iussisti Domine, & ita est, vt pęna sit ibi omnis inordinatus animus, & sic manet ex præcedentibus, quòd damnati non habent ęqualitatem in pœna carentię, siue sit illa carentię visionis Dei,siue boni,quod naturaliter habere poterant, siue illius boni,quod sibiipsis animę damnatorum dum essent in corporibus,cupiebant.

Vnde prouenit damnatis inæqualitas in pœna vermis. Et an iste vermis sit de omnibus peccatis, vel de quibusdam. Quæst. DCXLII.

ALIA autem est pęna, quæ dicitur vermis, & est remorsus quidam conscientię natus ex recordatione fęditatis peccati, & ipsam animam pungẽs, & de hoc remorsu, vel pęna vermis, est nunc dubiũ an sit ęqualis in damnatis. Dicendum, ꝙ non est dubiũ quin sit pęna inęqualis damnatis, vt supra ostensum est, & tamen carentia est priuatio, a fortiori, ergo pęna vermis, quæ est positiua erit inęqualis. Secundo, quia causa, vnde prouenit remorsus iste est inęqualis, nam prouenit de peccato, & non sunt peccata æqualia, ergo non erit vermis ęqualis. Tertio, quia vermis iste est inuoluntarius, non enim vellent damnati habere memoriam istã peccatorũ, quia est afflictiua ipsorũ, sed patiuntur illã necessario, & per hanc recordationem tristem tollitur eis affectio commodi qua sibiipsis vellent bonum, & in seipsis gauderent, vt dictum est pręced. q. & tñ iste remorsus aufert illã cogitationem inquantũ necessario cognoscit peccata sua damnatus, & scit se ꝑꝑ illa incurrisse tãtũ malũ quantum patitur, & caruisse bono, quod habere poterat. sicut ergo malum, quod tolerat damnatus est maius, aut minus, ita remorsus est maior, aut minor, quia est recordatio pęnalis de peccatis, ꝑꝑ quę oĩa illa mala patitur. Et sciendum, ꝙ de peccato põt aliquis dolere, vel pungi cum recordat̃. Vno mõ, vt pungatur ꝯscĩa eius, quia illud commisit, quia in hoc offendit Deũ. Alio mõ, quia ꝑꝑ pctm̃ incidit in pęnã, q̃ odit, & nos dum viuimus vtrunq; remorsum cõscientię hẽmus, nam aliqñ recordati de peccato dolemus, quia per illud Deum offendimus, & hoc est compungi, & conteri, aliqñ dolemus, quia ꝑꝑ peccata incurrimus in aliquas pęnas. in damnatis aũt non est prima recordatio peccatorum. i. nunquã dolent cum recordantur, quasi Deũ offenderint, quia hoc mõ non põt dolere, nisi qui amat, qui aũt non amat Deum non põt dolere, quia offendit Deum, sed damnati nõ amant eum, ergo non dolent de peccatis, quia offenderint eũ per illa, sed secundo mõ dolent, s. quia sciunt per illa se incurrisse in oĩa mala, quę hñt, & est sibi triste, ꝙ actualiter recordent̃ se esse cãs sibi malorũ suorũ. Sed dicetur, vñ venit inęqualitas in pęna vermis? Dicẽdum, ꝙ ex peccatis, quia ſm proportionẽ peccatorũ est proportio remorsus, nam cum ille, qui magis peccauit plus puniatur, & vermis dicat istã dolorosam recordationem peccatorum pungentẽ aĩam inquantũ illa fuerunt cã pœnę, sequitur ꝙ quanto aliquis plus peccauit plus affligetur in recordatione, quia maiorem pęnam scit sibi inesse, cuius ipse fuerit causa per peccata illa, & hoc sibi dictat illa recordatio.

Sed tunc est dubium an de omnibus peccatis sit iste vermis, vel de quibusdam. Aliqui dicũt, ꝙ de quibusdam solum, nam vermis proprie est animal, quod nascitur ex putredine carnis, ita per metaphoram vocamus vermem conscientię remorsum natum de recordatione peccati fętidi, inquantum animam sua recordatione pungit, sed quædam peccata vocamus fętida, & alia non, ergo non est vermis quantũ ad oĩa peccata, sed ad quędam. Dicendum, ꝙ magnitudo, aut paruitas vermis accipitur ſm omnia peccata, quę veniunt in recordationem, quia aliàs sequeret̃, ꝙ aliquis, qui pauciora, & minora peccata fecit, magis puniretur, eo quòd illa erant de conditione fętidorum, & alius, qui valde multa egit, nulla aut pauca fecit de cõditione fętidorum, sed hoc est inconueniens, quia vermis nominat pęnam damnatorum, ergo quanto plura, aũt maiora sunt peccata erit maior vermis.

F Circa hoc autem cõsiderandum est, quòd vermis cum proprie inueniatur in corporibus non inuenitur in anima, nisi metaphorice, & sumitur a duplici ratione. Vna est, quia vermis de carne nascitur, & carnem ipsam lacerat, mordet, & pungit, & nõ venit de foris ad nocendum. Alia est, quia vermis non nascitur de omni carne, sed solum de putrida, ita cum transfertur ad animam inueniuntur ambæ conditiones, prima est, quia iste remorsus quem vermem vocamus non est aliquid de foris veniens, sed intra animam natum quia cogitatio intra animam nata, & de ipsa procedens lacerat, & corrodit eã inquantũ inuenit se fuisse sibi pœnę causam per hæc peccata. Secunda etiam

G conditio inuenitur ibi, quia non nascitur talis conditio remorsiua in recordatione cuiuslibet cõsciẽtiæ, sed solum peccatricis, omnis enim anima peccatrix, idest quæ adhuc peccatum retinet putrida est, & venenum habet, & de illa nascuntur cogitationes remordentes: in conscientia autem, quę nullius peccati manentis sibi conscia est, non potest remorsus aliquis nasci. Cum autem dicitur, ꝙ nascitur de fęditate peccati, dicendum quòd fęditas in carne, & peccato non potest sumi vniuoce, nam peccatum est in anima, & fęditas peccati est fæditas animæ, sed sicut oĩs putredo facit carnem fætidam, ita & omne, quod immundam aĩam reddit facit eam fętidam, omne aũt

H peccatum est huiusmodi, iõ per oẽ peccatũ est aĩa fætida, vel fæda, & oẽ peccatũ dicimus esse fæditatẽ, q̃a plus facit cadere peccatũ ipsam aĩam a bono statu suo ẽt secundum naturalem bonitatem, quam putredo quælibet carnem, & sic quanto plura fuerint peccata, aut grauiora dr̃ esse tanto maior fæditas peccatorũ, & tanto erit maior vermis. Interdum autem volumus accipere fæditatem in peccatis, secundum quòd accedit ad fęditatem carnis, & sic peccata luxurię vocamus fæda, quia cum fætore quodam exercẽtur, quia non est libido sine fætore, & feruore, & sic dicitur in hymno. Ne fæda sit, vel lubrica compago nostri corporis, vocauit compaginem copulam carnalem, quæ

I fæda est, quando indebite exercetur, sed isto modo non accipitur, quando dicimus esse vermem ex fęditate peccati, sed fæditatem dicimus de oĩ peccato, q̃a aĩam fædat, spãliter aũt luxuria fædat, non ꝙ necesse sit peccatum luxurię maius esse cęteris, quia quidã aliorum sunt interdum maioris culpæ, vt idolatria, hęresis, homicidium voluntariũ, symonia, sed quia extẽ siue est luxuria maius peccatũ alijs, nã cętera peccata solam aĩam inficiunt, luxuria aũt tam aĩam, q̃ corpus contaminat 1. Cor. 6. c. omne peccatũ, quod hõ fecerit extra corpus est, qui aũt fornicatur in corpus suũ peccat, & tñ in culpa, & peccato potius attendimus intensionem, q̃ extensionem, iõ quantum ad omnia vitia dicimus esse fęditatem, quia quædam alia fędiora sunt apud Deum, quam fornicatio, & sic quãtum

K ad omnia peccata consideratur fæditas, & vermis, & qui plura, siue maiora commisit, propter quę damnatur, habet maiorem vermem corrodentem.

An vermis iste nascatur in damnatis ex operibus ipsorum, vel causetur a Deo. Quæst. DCXLIII.

SED quæretur an vermis iste nascatur in damnatis, quasi naturaliter ex opere ipsorum, vel quia istud facit ex intẽtione, scilicet quia vult maiorem pęnam infligere.

Dicendum, quòd ad vermem duo requiruntur. Vnum est, quòd damnati cogitent peccata propter quæ dãnantur, vel recordẽtur illorum. Aliud est, ꝙ ex illis peccatis in memoria veniẽtibus sequat̃ pęna. De primo dicendũ, ꝙ a Deo infligitur in pęnã, & nõ fit volun-

voluntarie, & patet hoc Sapiē.4.c.vbi ponitur de statu malorum apud inferos, & dicitur, venient in cogitationem peccatorum timidi, & traducent illos ex aduerso iniquitates illorum, & tunc in c.5.sequit̄ ibi, quomodo intra se pęnitentiā agentes dicent, hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, &c.& post multa subditur, talia dixerunt in inferno hi, qui peccauerunt. Etiam apparet ex pręcedentibus, quia ista cogitatio est damnatis multum dolorosa, & coguntur ad illam, quia aliàs possent esse beati in seipsis naturaliter, idest si dimitterentur sibiipsis, vt cogitarēt quidquid vellent, cogitarent de seipsis bona, & eligerent sibiipsis maxima bona, & seipsos maxime diligerent, & ex electione, & imperio voluntatis manerent in ista cogitatione quiete, & tunc sequeretur in eis tāta delectatio qua non potest esse maior post cognitionem perfectā, quam habere potest homo de Deo, & ita damnati possent seipsos beatificare, & ignis, & cętera foris apposita non nocerent eis in aliquo si relinquerētur in alia cogitatione non impediti ab aliquo superiori, vt dictum est supra, & ideo, sicut Deus deducit inuitos ipsos damnatos ad considerationem suę carentię, ita cogit eos considerare sua peccata inquantum per illa fuerunt sibiipsis causę omniū malorum, quæ sustinent. Et sic quantum ad primum a Deo coguntur. De secundo dicendum, quod sunt ibi duo, vnum est, vt aliqua tristitia sequatur ex hac cogitatione. Aliud est, vt sequatur tanta, vel tanta, quæ est determinata tristitia respondens cuilibet damnato iuxta proportionem peccatorum suorum. Quantum ad primum dicendum, quòd naturaliter sequitur, nō enim poterit aliquis damnatus non tristari cum cognouerit se esse causam malorum suorum in quibus tàm acerbe affligitur, quia in hac cogitatione nihil est de quo possit quis gaudere. De secundo, quòd satis poterat dici fieri hoc naturaliter, nam cum dānati cogātur recordari peccatorum suorum, propter quæ sciunt sibi pęnas inferri, & dolent necessario, cū sciūt sibiipsis esse causas pęnarū, videtur necessario sequi, vt quanto aliquis sciuerit se sibiipsi maiorum pęnarum causam existere, tanto magis tristetur, & tamen satis est rationale poni, quòd Deus concurrat ad statuendum modum huic tristitię, s. ꝙ cum illa sit pęna, & Deus taxet pęnas omnium animarū iuxta conditionem peccatorum suorū, ꝙ ipse statuat tantam tristitiam, aut tantam, & cogat animam ad tantum, vel tantum tristandum, vt nulla anima minus puniatur, quam secundum proportionem peccatorum suorum puniri digna sit.

An vermis pœna sit etiam dicenda æqualis, vel inæqualis secundum æqualitatem naturalium aut conatus voluntatis. Quæst. DCXLIIII.

SED tunc quęretur de ista pęna vermis an sit dicēda ęqualis, vel inęqualis secundum ęqualitatem, vel inęqualitatem naturalium, aut conatus voluntatis, aut actus eliciti. Dicendum, ꝙ in hominibus operantibus bonum, vel malum considerantur ista tria. Primum est ęqualitas, vel inęqualitas naturalium. Et verū est, ꝙ omnes homines sunt eiusdem speciei, & oēs aīę, est tñ aliqua inęqualitas naturaliū, quia essentia aīę participatur corpori, vt forma, & non pōt ita perfecte recipi in vno corpore, sicut in alio, sed secūdum diuersam dispositionem corporum diuersimode recipitur, & iō quædam aīę sunt excellētiores alijs quantum ad naturalia, sed ista inęqualitas, quia nō facit exire spēm, parum consideratur in operationibus compositi, sed in operationibus aīę separatę vī facere maiorē diuersitatē, tñ dato, ꝙ faciat aliquid in ope-

A rationibus compositi hoc est inquantum, qui habet maiora naturalia agit ex maiori conatu, & tamē conatus nō est semper ex inæqualitate, siue maioritate naturalium, vt quia aliquis minor in naturalibus agit ex minori conatu, s. quia liberum est aīę agere ex toto conatu, vel ex parte conatus, ēt quia adiuuat̄ interdū conatus ex habitu, ideo qui minora naturalia habet, si perficiatur per habitum, elicit actus ex maiori conatu, & perfectiores, quam qui habet maiora naturalia.

Secundum est magnitudo ex parte actus eliciti, quia actus aliqui sunt excellentiores alijs, sicut tolerare martyrium est excellentior actus, quam ieiunare. Tertium est differentia ex parte conatus, vt quando

B aliqui faciunt operationem æqualem secundum genus, & secundum materiam, & tamen vnus agit ex maiori conatu.i.ex maiori desiderio, vel motu voluntatis, sicut si duo ieiunēt per totam quadragesimam, sed ex magno conatu voluntatis vnus, alius vero ex minori, nam iudicabuntur simpliciter actus inæquales. Circa beatitudinem, quæ datur hominibus pro bono opere.i.pro meritis, est considerandum, ꝙ non dat̄ pro æqualitate naturaliū æqualis, neque ꝓ æqualitate act⁹ eliciti, sed pro ęqualitate conatus dat̄ ęqualis, & pro inæqualitate conatus dat̄ inæqualis. De primo patet, quia multi sunt in vita æterna æquales in naturalibus, q tñ non hñt æqualē beatitudinē, sicut si vnus fecit pauca bona opera, alius vero multa. Itē ap-

C paret, quia in naturalibus nō inuenitur tanta inęqualitas quanta in beatitudine, nā forte nō est vna anima hūana ad aliq̄ aliā centupla in perfectione naturaliū, & tñ maior est dña beatitudinis, vt si comparet̄ gloria Virginis Dominæ nostræ super gloriam minorū beatorū. Itē patet hoc efficacius, quia quilibet angelus est maior in naturalibus qualibet aīa, cū excedat eam ſm spēm, & tñ Domina nostra non solū excedit in beatitudine aliquē angelum, sed ēt est maior omnibus angelis, ergo non est beatitudinis æqualitas, vel inæqualitas secundum conditionem naturalium.

Item naturalia magna, vel parua animæ nō faciūt ſm se ad beatitudinem habitudine necessaria, cū aliquæ animæ maiores in naturalibus sint damnatę qui-

D busdam alijs, quæ sunt beatę, & multi spūs sublimiores in natura effecti sunt diaboli, & alij de minoribus ordinibus sunt beati. Ergo æqualitas, vel inæqualitas naturæ non facit secundum se ad beatitudinem, vel damnationem, sed naturalia cum operatione bona, sicut ergo maiora naturalia non faciunt necessario, ꝙ aliqua anima sit beata simpliciter, ita licet sit beata non faciunt, ꝙ sit magis beata, quia forte pauciores, & minores operationes exercuit.

De secundo, s. de opere elicito dicendum, ꝙ non est causa æqualitatis, vel inæqualitatis beatitudinis, nam opus secundum se non est meritoriū, cū aliquis possit facere bonum opus ex genere, & sine charitate, & nullius meriti erit, nam & dæmones faciunt aliqua, quæ in se bona sunt, sed non possunt mereri: cū

E autem sit opus in charitate, & facient opera aliqua æqualia secundum genus, vel quātitatem materialē, sed non erunt simpliciter æqualia, vt quia aliquis ex paruo ardore operatus est, alius vero ex magno, & iste ardor, siue conatus mentis est magis intrinsecus, quam conditio operis, & magis ad nos pertinet. ideo ex illo opus accipiet maioritatem.

Tertium est, ergo conatus. & dicendum, quòd secūdum illud considerat̄ maioritas meriti, ita vt quāto aliquis fecerit bona opera ex maiori conatu tanto sit opus magis meritoriū, vnde ad dandum alicui æqualem beatitudinem ad alterum, non oportet considerare, ꝙ oēs actus eliciti fuerint æquales nunc, & magnitudine, vel æquiualentia magnitudinis, sed solum

requiritur, ꝙ fuerit conatus ęquales, & quia aliquis fecit multa opera, alius pauca, vel vnus magna, alius parua, & vnus fecit opera in quibus non coincidit cũ alterius operibus, confiderabitur magnitudo, & diuerſitas conatus ſi aliquid, quod recipit augmentum ſecundum intenſionem poteſt addi conatus vnus ad alterum, vt gradum reddant, velut omnibus conatibus alicuius ſimul ſumptis colligatur plus de conatu quã ſit in operibus alterius, ſiue fecerit plura, aut pauciora opera, & cuius fuerit plus de conatu in opere erit maior gradus beatitudinis, & hoc mõ conſiderat meritum, quia opus, quod habet plus de conatu, licet non ſit maius ſm genus, vel ſm quantitatem, eſt maius in merito, & pro illo datur maior beatitudo, vnde qñ dr̃, ꝙ ſm inęqualitatem operum datur beatitudo non intelligitur de operibus in ſe, ſed de operibus quantum ad conditionem ſuam, quæ facit ea meritoria plus, aut minus. ſ. eſſe ex charitate, & ex maiori, aut minori conatu. His ſuppoſitis dicendum, ꝙ ſic eſt de peccato, & miſeria damnatorũ, quia illa eſt ſecundum inęqualitem peccatorum inęqualis, & peccatorum ęqualitas, vel inęqualitas non conſideratur ſecũdum ęqualitatem naturalium, vt dictum eſt de bono opere, non ēt ſecundum ęqualitatem, vel inęqualitatem operis eliciti, ſed eſt maius peccatum inquãtum fuit ex maiori peccati conatu, quia maior conatus ad peccandum deordinat magis volũtatem, & quia culpa conſiſtit in deordinatione actus, ſequitur ꝙ quanto fuerit conatus ad peccandum maior, tanto eſt maius peccatum, ſiue opus elicitum ſit ęquale, ſiue non, & nõ ſecundum hoc erit miſeria maior, vel minor, ſecundum ꝙ aliquis magis habuit de conatu in peccando. Ex hoc ſequitur, quòd pęna vermis non erit ęqualis in omnibus damnatis, ſed quanto aliquis grauius peccauit, ideſt ex maiori conatu, & maiori miſerię adiudicatus eſt, maior erit vermis eius, ideſt remorſus cõſcientię, ſ. triſtitia, quãdo recordatus fuerit peccatorum ſuorum, quia ipſe fuit ſibi cauſa miſerię, & omnium pęnarum.

An pœna ſenſus ſit æqualis, vel inæqualis apud damnatos. Quæſt. DCXLV.

ALIA autem eſt pęna ſenſus, quę eſt ab igne, & ab alijs afflictiuis corporalibus ſiqua ibi eſſent, vt aquę niuium ſiquis eas ponere ibi voluerit, vel frigiditatem terrę, aut quidquid aliud ſit, & de hac pęna eſt dubium an ſit ęqualis, vel inęqualis apud damnatos. Dicendum, ꝙ non eſt dubium quin dicta pęna ſit inęqualis, nam damnati non habent ęqualem miſeriam, neque ęqualiter demeruerunt, iõ non debent habere ęqualem pęnam, ſed pęna ignis ponitur, quaſi ſola in pęnis corporalibus, & etiam eſt ſpiritualis, iõ neceſſe eſt, ꝙ ſit inęqualis ſecundum inęqualitatem demeritorum. Secundo, quia pęna carentię, & pœna vermis de quibus minus videbatur, ponũtur in ęquales, vt ſupra oſtenſum eſt, ergo a fortiori pęna ignis, quæ eſt poſitiua, & ſecũdum ſe poteſt ſuſcipi magis, & minus erit inęqualis, ideo non eſt dubium quin ſit pęna inęqualis, ſed de modo quo erit inæqualitas eſt dubium. Cauſa dubitandi vr̃ eſſe, quia ignis inferni erit vnus, ſicut locus ille vnus, & in illo erunt oẽs dãnati ſimul, iõ cum ignis ſit ęqualis, quia eſt vnus non vr̃ qũo erit inęqualis pęna. Aliqui dicunt, ꝙ non erit idẽ ignis, ſed multi tot quot ſunt dãnati, & ita inęqualiter ardebũt. Sed nõ eſt veriſimile, q̃a locus eſt vnus, & pp multitudinẽ dãnatorũ oportet eſſe cõpreſſos, ita vt ſit quædam penetratio dimenſionum, ergo nõ poterit eſſe talis diſtãtia, vt pro quolibet ſit vnꝰ ignis. Alij dicunt, ꝙ erit idem ignis per continuitatem,

F & tñ in vna parte erit intenſior calor, q̃ in alia, & ſm conditionem cuiuslibet damnati ita pars illa ignis, q̃ eum cruciabit erit differens ab alijs partibus ignis in caloris intenſione, & ſic cuilibet rñdebit cruciatus ſuus ſm proportionẽ peccatorũ, eo ꝙ ignis erit vario modo cruciatiuus. Sed illud nõ ſtat ſatis, quia potius videtur, quòd ſit fictum, maxime quia tanta erit compreſſio, quòd quaſi pars damnati ſit in parte alterius, & ideo non videtur quomodo poſſit diſtincta pars ignis affligere diſtinctum damnatum, immo affligendo vnum affliget neceſſario alterum, niſi ponatur miraculum, & tunc ponentur multa miracula ſimul, quod eſt inconueniens.

G Alij ergo dicunt, quòd erit ignis idem, & ęqualis, & tamen non affliget omnes ęqualiter, quia nõ ſunt ęqualiter diſpoſiti, ſicut in eodem igne aliter ardet lignum, aliter ſtipula.

Sed dicendum, ꝙ non ſtat, quia iſta diſpoſitio conſideratur ex parte corporis, & tamen hoc non facit ad propoſitum, nam maior afflictio debet eſſe damnatis, qui grauius peccauerunt, ſed illi forte ſunt minus diſpoſiti ad dolorem, ideo non conuenit iſtud.

Secundo, quia etiam ſi iſtud aliquid faceret non ſufficeret, nam iſta inęqualitas diſpõnis naturalis nõ facit magnam differentiam in dolore, ſ. vt aliquis triplo, vel quadruplo doleat in igne, quam alius, licet aliquis animoſius centuplo toleret ignem, quam alius,

H quia illud non prouenit ex diſpoſitione corporis, ſed animi, ideo cum aliquis ſit centuplo, vel millecuplo in maiori pęna, q̃ alius ſecundum proportionẽ demeriti, manifeſtum eſt, ꝙ non ſufficiet diſpoſitio illa, quę eſt ex parte corporis ad differentiã tãtã pęnę. Tertio, quia iſtud poſſet aliqualiter videri quantum ad damnatos poſt diem iudicij, quando reſumẽt corpora, & tamen ante iudicium patiuntur animę ab igne, & nõ eſt in eis aliqua talis diſpoſitio, & tamen pœnam inęqualem ab igne ſuſtinent, ergo alia eſt ratio inęqualitatis.

Dicendum, quòd ignis erit idem in quo patientur omnes damnati, & ęqualis in ardore, tamen inęqualiter affligentur damnati, tam in corpore, q̃ in anima,

I eo ꝙ ignis non aget ibi totaliter, vt agens naturale, ſed potius, vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, & quia Deus eſt agens ſecundum rationem dans vnicuique ꝓ meritis, ignis ille, quaſi intelligens diuinam voluntatem obediet ei, ſcilicet vt agat inęqualiter in eos, qui inęqualiter peccauerunt, & apparet, quòd ignis non agat, vt naturale agens, ſed vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, nam non poſſet agere in animam naturaliter cum non ſit immaterialis, & tñ agit, iõ eſt inſtrumentũ Dei. põt tñ dici, ꝙ actio ignis ad oẽs dãnatos eſt ęqualis, & tñ per eandem actionẽ, & ęqualem ignis patiẽtur damnati inęqualiter, eo ꝙ Deus reddit eos inęqualiter paſſibiles, ſubijciendo eos inęqualiter

K illi igni. ſed quidq̃d ſit ad miraculũ pertinet, & tñ in his quanto pauciora miracula fuerint, tãto rectior eſt poſitio. Colligi ergo põt in generali ex dictis, ꝙ tres ſunt cãę inæqualitatis pęnarũ damnatorũ. Prima eſt inæqualitas demeriti, & hęc eſt intrinſeca quędam diſpoſitio ad recipiendum tantam, vel tãtam pęnam. Secunda cauſa eſt voluntas Dei, quę iuſte retribuit, ꝑtinet autem ad iuſtum retributorẽ, vt diſtribuat quãtũ quiſque meruit, & tamen peccata fuerunt inęqualia, ergo & pœnę. Tertia cauſa eſt ignis, vel quælibet alia afflictiua, nam infert ignis quibuſdam maiorem cruciatum, quam alijs, ſic dicit Auguſt. 21. de ciuitate Dei, c. 16. ꝙ licet ignis in oẽs ęqualiter agat, non tñ oẽs ęquali moleſtia cruciat, vnde dicũt damnati, ꝙ in omnibus damnatis ſit miraculũ quãtũ ad cruciatũ ignis, niſi in eo, qui maxime torquetur, hoc autẽ dñt, quaſi ignis

ignis ille inferni agat in omnes damnatos, inferens minorem cruciatum, quam naturaliter possit inferre pręterquam in maxime damnatum, in quem agit ex toto vigore naturali, sed istud non apparet, an sit verum, quia poterit esse, ꝙ alicui inferat tantum cruciatum quantū naturaliter pōt inferre, vt agēs naturale, & alijs inferat maiorem inquantū est instrumentum diuinę iustitię, & iō in multis est miraculū forte in oībus, nā saltē quantū ad animā, quæ patitur ab igne in oībus est miraculum, & quantū ad hoc, ꝙ in corpora singulorū agat inferendo cruciatū, & non vrēdo, nec calefaciendo, aut alterando naturaliter. de magnitudine aūt cruciatus quantum ad vnum tantū nō sit miraculum an quantum ad multos, qui patiantur ęqualem pęnam, & si sit vnus, aut multi ęquales an sint de his, qui maxime, vel qui minime, aut qui mediocriter puniuntur, nō potest ratione sufficienter colligi.

Responsio ad 1. rationem principalem positam supra quæstione 639. & postponuntur hic istę solutiones, quia quæstiones intermediæ conferunt ad earum solutionem. Quæst. DCXLVI.

NVNC vero respondendum ad argumenta facta supra in quæstione principali. Ad primum dicendum, ꝙ pęna pręcipua est priuatio, vel carentia, & tunc multę carentię, s. visionis Dei, & boni naturalis, quod quis poterat hr̄e si damnatus non esset, & poni, quod amabat, ꝑ quod peccauit, quod erat bonum vtile, vel delectabile, & dicendum, ꝙ quęlibet carentia harum est priuatio quantū est in se, & nihil ponit, nec pōt esse inęqualitas secundū eam, sed quia priuatio dr̄ per respectum ad habitū, & habitus non est ęqualis ad oēs, quia non carent oēs damnati bono ęquali, vt ostensum est, nō erit priuatio, vel carentia ęqualis pęna, neque tristitia secuta de carentia illa erit ęqualis.

Ad secundum dicendū, ꝙ idem erit ignis, qui aget in omnes damnatos, & secundum eūdem ardorem, & tamen non inferet omnibus ęqualem molestiam, vt Aug. ait 21. de ciui. Dei c. 16. sed vnde prouenit hoc dictum est præcedenti quæstione.

Ad tertium dicendum, ꝙ ei, qui peior fuerit dabit maior pęna, & cum obijcitur, quòd peiori datur maius bonum, quia datur pęna maior, quæ est iusta, dici potest vno modo, ꝙ datur maius bonum simpliciter illi damnato, quam alijs. i. bonum, quod est iustū secundum iustitiam distributiuam, & tamē non datur ei bonum, quod sit ei maius bonum, immo quanto est maior pęna tanto est maius malū. Secundo dicendum, ꝙ nullum bonū habent damnati, qa datur eis pęna iusta, ita ꝙ illud materiale, quod sustinēt dānati est pęna iusta, sed vtrunque dr̄ secundū respectum ad aliquid: vocaturque illud pęna respectu damnatorū inquantum est malum, quod tolerant, vocatur autem iustum nō respectu illorum, sed respectu Dei & ideo non datur eis bonum, sed malum.

Tertio potest dici, & melius, quòd dato, quòd pęna cuiuslibet damnati sit quoddam bonum simpliciter, quod datur damnato ad ordinandum peccata eius, tamen non datur vni damnato maius bonum, quam alteri, eo ꝙ non vocatur pęna bona, nisi inquātum iusta, & tn̄ non est magis iusta pęna vnius, quam alterius, quia quęlibet pęna fit secundū vnā, & eandē regulam. i. ꝙ detur cuilibet tantū quantum meruit, ergo licet sit vna pęna maior, quam alia, non est magis iusta, quā altera, & Deus non est magis iustus, nec facit opus magis iustum dando vni damnato magnā pęnam, quam alteri paruā, cum cuilibet detur pœna secundum commensurationem peccatorū suorum.

A Ad quartum dicendum, quòd non debet attendi maioritas pęnę secundum durationem perpetuam, quia forte ista perpetuitas non est debita per se demerito, sed per accidens, de quo late dictum est supra, & tamen, siue per se sit, siue accidat, cum tamen omne peccatum in damnatis puniatur pęna perpetua, non potest attendi ęqualitas, vel inęqualitas in hoc, sed in intensione, & ideo licet omnium damnatorum sit pęna ęterna, non est ęqualis, quia quorundam est pęna acerbior, aliorum vero mitior.

An omnium beatorum sit beatitudo æqualis. Quæst. DCXLVII.

B QVONIAM autem dictum est de inęqualitate pęnarum dānatorum, & causis inęqualitatis, est, nunc videndum circa beatos an sit omnium beatitudo ęqualis, & quia est duplex beatitudo, s. corporis, & animę, de vtrisque videndum erit. ad beatitudinem aūt corporis pertinent dotes corporis, & de his ostensum est supra 17. c. vbi de dotibus agitur, ꝙ non sint ęquales in beatis, rursus circa beatitudinē animę, vel statū beatorū secūdū animā consideramus duo, s. auream, & aureolam. De aureola ostensum est supra 13. c. ꝙ non sit ęqualis in omnibus, quia neque ęquales sunt aureolę differentes specie, vt aureola virginū, & martyrum, nec eiusdem spēi aureola. i. virginitatis, C & martyrij est ęqualis in diuersis hominibus. de beatitudine autem ipsa, quę est premium essentiale est nunc dicendū. Aliqui dicunt, ꝙ sit ęqualis beatitudo oīum beatorū, quia supra 20. c. in parabola operariorum dr̄, ꝙ cuilibet datus est denarius, & non plus ei, qui laborauit tota die, quam qui hora nouissima, & in hoc signantur beati recipiētes mercedē laborum suorum, ergo erit beatitudo omniū ęqualis. Secūdo, quia beati nō pn̄t videre Deum inęqualiter, ergo neque inęqualiter fruentur, & pn̄ter erit ęqualis beatitudo, patet quia fallitur, qui rem intelligit aliter, quā est, & tn̄ secūdū Aug. 83. q. 33. beati vident Deum, & intelligunt sicuti est, ergo vnus non videbit eum perfectius, quā alius, & ita, neque fruetur plenius. Tertio, quia dicit Aug. super Ioan. ꝙ omnium beatorum erit D par gaudium, ergo par beatitudo, quia ęqualem operationem sequitur ęqualis delectatio. Dicendū, ꝙ in hac qōne est difficultas, & cā est, quia videnī beatitudo, & inęqualitas in rebus eiusdem spēi repugnare, quia beatitudo est ad maximam perfectionem possibilem in specie, eo ꝙ includit quietationē appetitus naturalis, & talis appetitus est ęqualis in omnibus intra eandem spēm. ergo perfectio vltima, quę quietat appetitum naturalem in aliqua specie est ęqualis omnibus de specie, cum vnitas speciei sit vnitas naturæ, & quęcunque possunt perficere vnum in aliqua specie possunt perficere quemlibet alium de eadem specie, ergo cum beatitudo non sit quousque appetitus naturalis sit quietatus, videtur quòd omnium beatorum erit beatitudo ęqualis in vna specie: secus de diE uersis speciebus in homine, & in angelo supremę hierarchię, nam multum differunt in perfectionibus specierū suarum, ideo licet ambo sint beati, & habeat quilibet complementum, vt quietatum appetitum suum, valde magis erit beatus angelus, quam homo, secus de hominibus, qui sunt ęquales secundum speciem. Secundo, quia appetitus naturalis est appetitus rectus, quia est a Deo, ergo appetitus liber eligens cōformiter secundū rectā rationem illi appetitui est rectus, sed naturalis appetitus est ad omnem perfectionem possibilem in specie, ergo & appetitus liber, & sic beatitudo cuiuslibet appetitus erit ęqualis, quia appetit quilibet tantū quantum alius appetit. i. totam

Non nullorū rōnes quibus rn̄debit infra q. 661. & cōsulto sic factum est, vt ibi dicā.

perfectionem, quæ naturaliter inesse potest. Dicendũ, ꝙ stat beatitudinem esse cum inequalitate, & ad hoc aliqui dant modum dicentes, ꝙ ad beatitudinem requiritur quietatio appetitus, nam sine ea nemo est beatus, cum beatum dicamus eum, qui habet omne, quod vult, & nihil habet, quod non vult, & nihil mali vult, & tamen quietationem appetitus ponũt isti inęqualiter intra eandem speciem, dicunt enim, ꝙ non est necesse, ꝙ appetitus naturalis habeat omnem perfectionẽ cuius capax est ad hoc, ꝙ quietetur, sicut dr̃, ꝙ omne summe graue habet inclinationẽ ad summe essendum deorsum, & in centro, siue in profundo centri, & tñ non est ibi quodlibet summe graue, & quiescit in eo tñ appetitus, ergo sufficit ad appetitum naturalem, ꝙ quietetur, secundum ꝙ res illa nata est hr̃e grauitatem a suo principio intrinseco, vel extrinseco, & secũdum ꝙ intenditur natura vniuersalis, hęc aũt est, vt illa, quę sunt magis grauia quietentur magis deorsum, & quę minus grauia quietentur minus deorsum, s. non in profundo, vnde sufficit minus graui, ꝙ quietetur in superficie terrę. sic ergo dñt esse de appetitu naturali in hoīe, ꝙ quietetur in ordine ad rationem, & voluntatem, sicut quietatur quælibet pars vniuersi in cõparatione ad appetitum vniuersalis naturę, & ideo dñt, ꝙ Deus inquantum est principium quietationis beatorum non oportet, ꝙ ęqualiter det isti appetitui, sicut & illi, sed sufficit, ꝙ hẽat, sicut cõpetit illi principio extrinseco secundum rationẽ rectam, & voluntatẽ, siue libertatem voluntatis, & ſm iustitiã retribuẽtis Dei secũdũ maiora merita, vel demerita, & sic nullã dñt esse repugnãtiã si sit inęqualitas beatitudinis, qa hoc requirit iustitia meritorum.

Determinatio suprapositæ quæstionis secundum propriam sententiam. Quæst. DCXLVIII.

ALITER autem dicẽdum est, ꝙ stat beatitudo, & inęqualitas, & ad beatitudinẽ requiritur totalis quietatio appetitus, sed dicendum, ꝙ duplex est appetitus, vnus naturalis, alius liber, vel rationis.

De vtroque est dicendum, ꝙ quietabitur, qa alias non erit simpliciter beatitudo, quia non habebit quilibet beatus quidquid vult, aut quantũ vult. Et de appetitu naturali dicendum, ꝙ quietabitur, quia quidquid secundum illum hõ volet habebit, & istud apparet, quia appetitus naturalis non est, nisi ad illa ad, quę est res in potentia naturali, i. habet reductiuum in natura, per quod reducatur de potentia ad actum, s. n. detur, ꝙ appetitus naturalis sit ad aliquid, ad quod res non sit in potentia naturali, erit appetitus frustra, & hoc est incõueniens. 1. Ethi. ẽt ex terminis apparet, qa non vocatur naturalis appetitus, nisi q̃ habere põt per naturale principium id, quod appetit, quia natura non deest, & iõ non daret appetitum, si non daret reductiuum de potentia in actum, vñ quicunque appetitus sit ad id in cuius actum non põt reducere natura non est appetitus naturalis, & tunc vidẽdum est quid est illud, ad quod hõ est in potẽtia naturaliter, & illud cadet sub appetitu naturali. Est aũt hõ substantia corporea intelligens, & iõ ad aliquid est in potentia secũdum intellectum, & ad aliquid secundum corpus, vtrũque aũt plene habebitur in beatis, iõ in quolibet erit plenus, & quietatus simpliciter naturalis appetitus. Patet primo de his, ad quę est in potentia secundum intellectum, quia non est hõ ad oẽ intelligibile intelligendũ in potentia, sed solum ad intelligẽdũ oīa naturalia, quę possunt hr̃i ex sensu, nam naturale est hoī accipere per sensum, & nõ habet intellectus alias spẽs, nisi quas accipit p̃ sensum, iõ non est in potẽtia naturali intellectus humanus, nisi vt intelligat oīa

F sensibilia, quæ apprehenduntur per sensum, & conditiones rerum sensibilium, hęc autem sunt entia naturalia, quę sunt materialia, & sensibilia. Ad sola ergo naturalia intelligenda est in potentia naturali intellectus noster, ad substantias aũt separatas non est in potentia naturali, vt intelligat, ideo cum intellectus nr̃ intellexerit omnia naturalia, ẽt si nõ cognoscat Deũ, neque substantias separatas, erit quietatus appetitus naturalis ad intelligendum, sed hoc in omnibus beatis erit, quia nullus erit beatus, qui non intelligat plene omnia naturalia, & conditiones rerum naturaliũ, non solum in proprio genere, sed apertius in verbo, ergo satiatus erit appetitus quantum ad hoc. De secũdo. i. de eo, ad quod homo est in potentia secundum

G sensum, vel corpus, dicendum ꝙ perfectissime reducetur in actum omnium illorum. Est autem ex parte corporis duplex habitudo. Vna quę est ad essendum, alia ad cognoscẽdum. Ad essendum, quòd sit corpus sanũ, pulchrũ, robustum, viuacitatem sensuum habens. Ad cognoscendum quãtum ex parte sensuum, quoniam sensus non seruiunt, nisi ad cognitionem, quia sensus est potentia cognitiua, & tamen pręsupponitur, quòd beati cognoscent omnia naturalia, & illa sunt quorum species habere debent ex sensibus, & ad hoc ordinabatur cognitio tota sensitiua, ergo habebunt sensus totum illud, ad quod erant in potẽ-

H tia, & sic quantum appetitus naturalis cupit ex parte sensuum tantum erit, & ideo satiabitur in illo.

Quantum est ad habitudinem essendi, idest sanum esse, pulchrum, robustum, &c. dicẽdum ꝙ quietabit appetitus, quia perfectius erunt ista in quolibet beato, quam secundum naturam esse possint, nõ est autem appetitus naturalis ad habendum ista perfectius, quã secundum naturam haberi possunt, & tñ secundum naturam nõ pñt ista manere in perpetuum in aliquo indiuiduo, iõ nullũ indiuiduũ de generabilibus appetit se conseruare in perpetuum in seipso, sed in suo simili, ideo cupit generare, & tamẽ in beatis manebũt ista in perpetuum, ideo quietabitur appetitus natura-

I lis in quolibet beato, tã ad intellectum, quã sensum, quam ad conditionem essendi secundum corpus.

Alius est appetitus liber, siue rationalis, sicut appetitus intellectiuus, & iste etiam quietabitur, nam iste coincidit quantum ad aliquid cum naturali, & pro ea parte quietatus erit, vt dictum est, inquantum vero est rationalis quietabitur, quia tantum accipiet quantum ratio ei dictat appetendum, & vocatur appetitus liber appetitus animę, vt separata est, quia non determinatẽ per conditionẽ spẽi humanę neque corporis, & tunc põt considerari aīa dupliciter, s. quãtum ad esse naturale, aut quãtum ad esse rõnale, & vocatẽ esse naturale. id quod põt ei competere inquãtum est aīa separata, quia necesse est, ꝙ habeat quendam gradũ inter entia, & sit ei possibilis ſm illum gradũ naturæ,

K ad quam naturaliter inclinatur, & est ad illã appetitus naturalis. Esse rationale voco id, quod competere debet aīę separatę, vel aīę simpliciter secundum rectitudinem rõnis, & tunc appetitus rõnalis nõ est ad plus, q̃ ratio dictat competere debere aīę separatę, vel simpliciter consideratę. De vtroque appetitu aīę separatę, dicendum quod quietabitur, nam anima quantũ ad esse naturale, vt separata est non est in potẽtia, nisi ad cognoscendas substantias separatas, & oia entia naturalia, quę sunt minora intelligentijs, & hoc secũdũ cognitionẽ confusam, & vniuersalẽ per spẽs influxas a superioribus substantijs, eo ꝙ aīa est infima omniũ intelligentiarum secundum ordinem naturę, ideo in perfectiori modo nata est intelligere, hãc autem perfectionẽ intelligendi habebit quilibet beatus, & animę appetitus nõ erit ad plus. ideo appetitus naturalis

animę

animę separatę erit quietatus. De appetitu rationali planũ est, ꝙ quietabitur, quia secundũ illũ solũ hoc cõsideratur in quod ratio inclinat: iudicat autem ratio, vt anima, quę spiritus rationalis est, & legi Dei subditus secundum legem Dei bonum, & malum pro bono opere, & malo accipiat secundum proportionem ad opera, secundum, ꝙ ista per Deum taxantur, & tñ tantum recipiet quælibet anima de bono, vel de malo. Ergo etiã appetitus rationalis erit satiatus, & quietatus, vñ debet dici simpliciter, ꝙ oĩs appetitus noster satiabitur, & quietabitur in beatis, sic dr̃ Psal. 16. satiabor cum apparuerit gloria tua. Differt aũt ista positio a præcedente, quia secundũ istã quietat̃ oĩs appetitus in quolibet beato. i. tam naturalis, q̃ rationalis, & tam hoĩs, quam aĩę separatę, & secundum aliam non satiatur appetitus in quolibet beato, sed differt, ꝙ appetitus rationalis in quolibet satiabitur, sed appetitum naturalem non dicunt satiari in omnibus beatis, immo non in aliquo, nisi in anima Christi.

An beatorum possit esse inæqualis beatitudo. *Quæst.* DCXLIX.

ET secundum hoc diuersimode ponitur quomodo beatitudo stet cum inęqualitate, nã secundũ positionẽ illorum. i. primã debet dici, ꝙ quilibet est beatus, qa habet appetitũ quietatũ ẜm rationẽ. i. in ordine ad rationẽ, & volũtatem, vt respiciũt diuinam iustitiã, ẜm q̃ cuilibet distribuit quantum meruit, tñ quia non est adhuc impletus appetitus naturalis, põt vnus beatus plus hr̃e de pfectione, q̃ alius. Secũdum positionem nostrã, quę est secũda dicendum, ꝙ erit inęqualitas in beatitudine, quia cuiuslibet beati erit naturalis appetitus quietatus, & tñ erunt alia bona, aut gradus bonorum vltra appetitum naturalẽ, in quibus erit dr̃a, & inęqualitas ipsorum, nam non est appetitus naturalis vltra illa, q̃ quis põt naturaliter cognoscere. i. reduci in actum illorũ per principium, quod est natura, vel competẽs ei ẜm naturam, & hoc mõ cum secundũ naturã sint omnes hoĩes in potentia ad intelligenda oĩa naturalia, intelligent oẽs beati illa, & plene, & in hoc nõ erit inęqualitas: sed non est hõ in potentia naturali ad videndum Deum per essentiam cũ non sit ens sensibile, iõ appetitus naturalis est ad videndum eũ, dabitur tñ tũc omnibus beatis, ꝙ videant Deum per essentiam in quo est substantia totius beatitudinis, iõ hñt aliquid vltra appetitum naturalem, ideo in hoc poterunt habere inęqualitatem beatitudinis sine præiudicio quietationis appetitus. Ecce ergo qualiter impleto naturali appetitu quantum ad intellectum manebit inęqualitas secundum intelligere. Similiter de perfectione sensitiua, omnes beati cognoscẽt perfecte omnia, quę sensu cognoscenda erant, inquantum cognitio sensitiua in homine ordinatur ad intellectum, & tamen vltra hoc quidam beati plura cognoscent, quam alij, quæ non erant cognoscibilia per sensum.

De perfectione autem corporis dicendum, ꝙ oẽs beati habebunt plenam corporis perfectionem in sanitate, & robore, & pulchritudine plus, q̃ per naturã aduenire poterat, quia omnibus aduenient ista bona in perpetuum, & tamen per naturã non poterant ista esse perpetua, iõ habebit quilibet beatus perfectius, quam ea cupiat naturalis appetitus, verũtamen circa ea erit inęqualitas, quia ex parte corporis ponentur dotes in beatis, vt claritas, agilitas, subtilitas, impassibilitas, & tamẽ in his erit inęqualitas saltem in aliquibus eorum, sicut in claritate, vt patet primo Corint. 15. & de hoc ostensum est late supra decimo quinto capitulo.

A *An appetitus naturalis cuiuslibet beati erit vndique plenus.* *Quæst.* DCL.

SED obijciunt prædicti quõ impletur naturalis appetitus cuiuslibet beati, quia quilibet posset esse beatior si cõmunicaretur ei maior gloria, quia nõ est dubium quin quælibet anima beata possit eleuari ad gradum glorię, quẽ habet Petrus, ergo non est satiatus appetitus naturalis illius animę, quę nondũ est eleuata ad illũ gradum, nec vnq̃ eleuabitur, cum maneat ei capacitas, q̃ non implet̃, & hoc mõ dicunt in sola aĩa Christi esse impletũ appetitũ, eo ꝙ putant non esse capacem aĩam illã maioris glo-

B rię, cum non inueniant alicuius creaturę maiorem gloriam. Dicendum, ꝙ appetitus naturalis cuiuslibet beati est satiatus, vt dictum est, & ad prædicta põt dici vno modo, quia differt dicere capacitatem, & appetitum naturalem, nam capacitas excedit appetitum naturalem, & ideo omnes homines habent aliquam capacitatem vltra appetitum, & tamen ad beatitudinem non requiritur impleri capacitas, sed satiari appetitus, quia quãdiu manet appetitus semper est motus quidam in id, quod appetitur, & hoc tollit beatitudinem, sed capacitas si detur sine appetitu nõ mouet, ideo non tollit quietem, & sic stat cum beatitudine, & hoc modo concedetur, ꝙ quilibet beatus habet capacitatẽ ad plus, quam habeat. Et tamen in hoc

C prædicti vñr deficere, quia licet sit ibi capacitas non est appetitus, & ideo est in quolibet eorum quietatus naturalis appetitus, licet non sit impleta tota capacitas. Secundo potest dici, & melius, quoniam non est ponenda simpliciter capacitas in beatis non impleta, neque etiam in natura damus capacitatem simpliciter sine appetitu impletionis, & dicetur, quòd capacitas dupliciter accipitur, vno modo pro potentia recipiendi aliquid cum aptitudine ad recipiendũ, alio modo pro potentia recipiendi, idest pro non repugnantia ad recipiendum, licet non sit aliqua aptitudo, neque inclinatio ad capiendum. Accipiendo primo modo est semper capacitas proprie dicta, & est cum appetitu. Accipiendo secundo modo vocatur

D large capacitas, idest non repugnantia ad capiẽdum, & talis capacitas põt stare, & non hr̃e appetitũ, immo & sine illo stat: simile apparet in materia, est enim materia in potentia ad omnem formam, quæ potest esse pars compositi, & tamen non est materia in potentia naturali ad omnes tales formas, sed solum ad illas quas pręcedit aliqua dispositio in ea, vel est aliquod agens secundum naturam potens inducere illam disponere in illam, manifestum est autem, quòd nulla forma materialis est, quæ repugnet materię, & tamen aliquis gradus est formę materialis secundum perfectionem, quem nullum agens naturale potest deducere in materiam, & ad talem formam non est materia in potentia naturali, & ideo neque habet ap-

E petitum ad illam, quia tunc esset appetitus frustra in natura cũ natura non possit prouidere. Et iõ cum materia habuerit oẽs illas formas ad quas est in potẽtia naturali. i. ad quas põt reduci p aliquod agẽs naturale, agendo ẜm naturã erit perfecta simpliciter, & satiat⁹ erit appetitus suus, & non cupiet alias, quia nõ est appetitus naturę, ad quod non est potentia secundũ naturã, manet tamen ipsi materię adhuc potentia ad recipiẽdũ formas perfectiores per agens supernaturale, sed ad illas non habet materia appetitum, si tñ agens agat in illam recipiet eas, totus tamen appetitus naturę est quietus non recipiendo illas, quod nõ fieret si ad aliq̃ earum hr̃et potentiam naturalem, quia etiã hr̃et appetitũ, sicut patet de dotibus corporũ beatorũ, nam illę sunt conditiones corporũ, vt claritas illa, &

agilitas in corporibus nostris recipiuntur in gloria, & tamē nullum ens naturale potest causare dispositiones illas in nobis. ideo corpora nostra non sunt in potentia naturali ad has perfectiones, neque habent appetitum ad illas. Unde neque habent nunc capacitatem ad illas, nisi secundo modo.i.vt est non repugnātia accipiendi illas, ita est quantum ad intellectū, quia intellectus humanus tam, vt est humanus, quam vt est animę separatę determinatur ad certa intelligibilia, s. vt est humanus, idest corpori vnitus est in potentia ad substantias separatas imperfecte, & confuse intelligendas per species acceptas ab eis, vt dictum est, & hęc in quolibet beato implētur, & superadimplētur cum insuper videant Deum, ad quem videndum non erant in potentia naturali, ideo nō manet appetitus naturalis ad plura, aut maiora intelligēda, neq; capacitas prout est cū aptitudine, sed manet capacitas.i. non repugnantia ad recipiendum aliud intelligibile, vel altiori modo intelligendum si per aliquam vim superiorem reducatur ad intelligere illud, & tamē ad hoc non est appetitus aliquis, iō etiam si nō adueniat cuilibet beato gradus beatitudinis quem Petrus habet, est quietus appetitus suus naturalis, & nihil plus appetit, quia non est in potentia naturali ad maiora intelligenda.

Tertio modo potest dici, & adhuc melius, ꝙ in animabus beatis non manet appetitus, nec capacitas ad maiorem gradum beatitudinis, est.n. beatitudo in visione Dei, & si haberent capacitatem maioris beatitudinis possent Deum videre clarius, & abundantius, ita vt plenius eum caperent, & tñ non possunt, quia licet Deus clare se ostendat, & videndum prębeat cuilibet beato, & apponat totum conatum suum beatus ad videndum, & Deus nō se occultet, immo velit ab eo videri, non poterit videri clarius, neque plenius ab eodem beato, q̄ videatur manēte dispositione priori beati, sed est verum, ꝙ poterit dari beato aliquid, ſm quod sit magis capax Dei, & videbit eum tūc clarius, & si existente dispositione illa in beato non videret Deum, nisi sicut prius, vtpote quia Deus se occultaret ab eo, maneret desiderium beato ad perfectius intelligēdum, quia capacitatē maioris cognitionis habet.

An anima nostra, sicuti est in potentia naturali ad videndum omnia naturalia, & substantias separatas, ita sit ad videndum Deum, quando erit separata.

Quæst. DCLI.

CIRCA quod sciendum, ꝙ aīa nostra nō est in potentia naturali ad intelligendum Deū intuendo ipsum, sed est in potētia ad oīa naturalia, & ad substantias separatas cognoscendas, qñ ipsa fuerit separata, & ob hoc ad istā cognitionē non requiritur alia dispositio, nisi q̄ ipsa hēt naturaliter, vñ hic existens apprehensis spēbus ꝑ sensum statim cognoscit naturalia licet imꝑfecte, & statim, vt fuerit aīa separata cognoscit substātias separatas ꝑ spēs, quę statim ei influunt, sed Deū nō pōt videre aīa nr̄a hic, neq; qñ separata fuerit si nulla alia dispositio circa eā fiat, & hoc nō quasi Deus se occultet aliquibus, qa nulli se occultat, sed qa est lumē excellēs iuxta illud 1. Timo. 6. habitat lucē inaccessibilē, q̄ nullus hoīum vidit, neq; videre pōt, s. secundum statū aīę, & istud est, qa Deus est quoddā visibile non proportionatū intellectui nr̄o, sicut apparet in lumine visibili rerū corporaliū, tanta est.n. lux solis, & infirmitas oculorū noctuę, ꝙ non pōt videre aliquid de sole si oculos aperuerit ad solē 2 Meta. nō quidē, quasi se sol occultet, quia non se occultat, sed quia excedit lux illa ꝓportionē organi visiui noctuę, iō magis obtūdit, &

F obtenebrāt visus suus ad pñtiam solis, minora aūt visibilia, & sub pauca luce videt, sicut ꝑ noctē videt, qa pauca lux est tam in visibili, q̄ in medio, per quod fit visio, ita & aīę nr̄ę intellectus est infirmus, & debilis inter oēs substantias intelligentes, iō sufficit ad intelligendum parua intelligibilia, ad intelligendum aūt magna nō sufficit per se, tale aūt est ipsa diuina essentia, q̄ est maximum intelligibile, & est vltra ꝓportionem luminis aīę nr̄ę, vñ siue maneat aīa nr̄a coniuncta, siue separata, non poterit vnq̄ Deum intueri, aut ꝑ seipsum cognoscere, sed ad hoc cū Deus vult, ꝙ aliqs intellectus creatus cognoscat eū intuēdo, quod est ꝑ

G se cognoscere, & clare, creat in illo quoddam lumen habituale, quod vocatur lumen glorię, & per illud fit essentia diuina ꝓportionatū intelligibile intellectui nr̄o, & ſm quantitatem luminis illius est quātitas cognitionis, qa cui maius lumen glorię datū fuerit clarius cognoscet Deum, & ꝑ plures modos cognoscibilitatis, qa ē magis proportionatū ei illud visibile, sicut apparet in nobis quantū ad visionē solis, qa fere ad oīa aīalia est excellens visibile sol, iō nullū diu, aut semper saltem pōt respicere solē inoffensis oculis, qa nullius aīalis organū visiuū est totaliter, & simpliciter ꝓportionatum soli, sed quorundā aīalium oculi sunt magis ꝓportionati soli, q̄ oculi aliorū, iō quædā animalia diutius, & clari⁹ solē intuenī, quā alia. Sic de lumine glorię est, & istud est tā respectu hoīum, quā

H ēt angelorū, qa nullus spūs creatus sufficit ad vidēdū Deum clare visione naturali, sed cum eum cognoscunt naturali cognitione, est per quandā spēm concreatam intellectui cuiuslibet angeli, quę multū deficienter, & dissimiliter Deum repñtat, & ꝑ talē cognitionem non beatificanī, nam si sufficeret aliquis spūs creatus ad videndū Deum naturali cognitione eēnt naturaliter beati, & iā non possent esse dęmones dānati licet peccassent, qa cum maneāt eis naturalia integra viderent Deum clare, & ita essent beati, qa sola Dei visio beatificat videntem. Cum ergo per solum lumen glorię datum intellectui creato possit Deū videre, & vidēdo sit beatus, vr̄ ꝙ beatitudo stat in eo, ꝙ datur nobis lumen glorię habituale, & quia illud pōt

I esse maius, & minus, necesse est, ꝙ cui maius datum fuerit sit beatior, cui vero datum fuerit minus, erit minus beatus, quia minus clare Deum videbit, non quidem, quòd obscure videat, quia nemo essentiam eius obscure videre poterit, sed quia pluribus modis cognoscibilitatis capiet, & cognoscet diuinam essentiā, quam ille, qui minus lumen habet, & iō non est differentia beatitudinis, nisi secūdum luminis illius differentiam, istud aūt lumen varie datur beatis secūdum proportionem meritorum.i. qui magis meruit beatificari accipit maius lumen, & eoipso efficitur beatior, qa plenius cognoscit, & sic iuxta differētias meritorū est differentia luminis collati beatis, ita vt aliq beatio-

K res alijs sint. Hoc dato dicendū, ꝙ sicut añ lumē illud glorię datū intellectui nostro nullus intellectus erat in potentia videndi Deū, nec hēbat capacitatē illius.i. ad capiendū Deum, & per hoc, ꝙ daī lumē glorię daī cuilibet capacitas Dei.i. ꝙ tantum capiat Deū quāta est mensura luminis glorię. Ita dando diuersitatem luminis datur diuersa, & inęqualis capacitas, & sic cum quilibet beatus videat Deū ſm gradū luminis glorię, quod habet, videt eum ſm totā suam capacitatem, & non manet aliqua capacitas in beato illo ad eū perfectius videndum, sed alius beatus habet maiorē capacitatē Dei, iō ꝑfectius videt, & sic patet, ꝙ cuiuslibet beati tam appetitus naturalis, quā capacitas tā naturalis, quā glorię implentur, & quietantur, & iō dñr simpliciter impleti. Est tñ verū, ꝙ poterat De⁹ dare minimo beatorū, ꝙ videret ipsum tā perfecte, sicut Petr⁹,

& ta-

& tamen ille beatus, neque istud cupit, neque capacitatem habet ad illud, nam non naturalem nec gloriȩ, vt patet ex dictis, sed potest Deus dare illi si voluerit plus de lumine gloriȩ, quam dedit, ita vt sit ȩqualis Petro in lumine, & tũc erit ȩqualis in gloria, & visione, sed ante hoc capacitatem non habet ad gloriam Petri, & ita apparet, quòd cuiuslibet beati est appetitus satiatus, & tamen manet inȩqualitas gloriȩ propter lumen illud varie collatum.

Cum autem dicebant illi, quòd solius animȩ Christi erat appetitus quietatus, dicebãt pp duo. Primo ne ponerent in Christo hunc, quasi defectum, quòd non esset in eo plenus appetitus. Secundo, quia in eo melius potest tolerari, quã in alijs, nam si supra cuiuslibet beati gloriam inuenitur de gloria creata. Dicendum, ꝙ tam Christi, quam omnium beatorum est appetitus quietatus iuxta prædicta, & sicut non se habebat recte ponere Christum non habere appetitum quietatum, ita & quòd aliquis de beatis sit cuius animus non sit quietus, est incõueniens, sed omniũ est animus quietus, quòd vero non est supra beatitudinem Christi aliquis gradus gloriȩ non ostendit, quòd anima Christi non posset recipere maius lumẽ gloriȩ, nam certum est, quòd lumen gloriȩ animæ Christi non est in infinitum, quia anima Christi est creatura, & non habet aliquid infinitum actu, & nulla etiam creatura potest esse infinita in actu, etiam cõstat, quòd cum lumen gloriæ non sit æquale in omnibus quantum est de se non repugnat ei crescere in infinitum, & ideo illi gradui luminis, quod Christus habet potest addi aliquid. Etiam non constat an repugnet animæ Christi, quasi dicatur, quòd nulla maior capacitas visionis possit communicari animæ Christi, nam quòd non deceat communicari maiorem gradum luminis certum est, quia si deceret communicatus esset, sed non communicatus est, ergo non decet, sed an possit, scilicet, quòd anima capiat illum si communicaretur, & non excedat simpliciter animam illam, non apparet, neque est causa manifesta quare sic concedere debeamus, & ita apparet, quòd licet lumen gloriæ animæ Christi sit maius lumine gloriæ omnium beatorum, & ideo beatitudo animæ suæ sit maior beatitudine omnium aliorum, non tamen est ideo appetitus naturalis alicuius beati incõpletus, sed est omnium appetitus naturalis quietatus.

Responsio ad primam rationem factam in principio quæstionis principalis, scilicet quæstione. 647

Quæst. DCLII.

AD argumenta duo in cõtrarium facta vtroque modo potest responderi, & tenendo istam positionem secundam, quæ vera est dicendũ ad primum, ꝙ appetitus naturalis quietatio est necessaria ad beatitudinem, & cum sit æqualis appetitus naturalis omnium eiusdem speciei, eo quòd est species, & natura vna, necesse est quietato appetitu naturali in omnibus perueniri ad æquale in omnibus beatis, & si non adderet beatitudo aliquid vltra ea, quæ appetuntur naturaliter, non posset beatitudo esse inȩqualis, & tñ beatitudo multũ addit in quolibet beato vltra ea, ad quæ est in potẽtia naturaliter, & consequenter multa addit in quibus possint esse beati inæquales, nã videre Deum est vltra naturalem potentiam, & appetitum, & communicatur cuilibet beato, & in hoc datur magis, & minus, iõ impleto naturali appetitu in quolibet beato stat accipere inæqualitatem beatitudinis. Ad secũdũ dicẽdũ, ꝙ, sicut appetitus naturalis est rectus, ita & appetitus liber eligens conformiter appetitui naturali est appetitus

A rectus, & nõ differt per aliud nisi, quia appetitus naturalis non est electiuus appetitus autem liber electiuus est, & si recte secundum naturam appetimus omne possibile nobis secũdũ naturam, recte illud eligimus, secũdum appetitũ liberum poterit quilibet appetere æquale ad aliũ, & ita videbitur beatitudo oĩum ȩqualis. dicẽdũ, ꝙ nõ sequitur, ꝙ btĩtudo sit ȩqualis, est. n. verum, ꝙ appetitus naturalis est rectus, qa a Deo recto institutus est, appetitus etiam liber eligens secũdũ appetitum naturalem est rectus. Et ita ꝙ quilibet eligat tantam perfectionem quantam habere potest secũdũ speciem, & ad quantam inclinatur secũdũ appetitum naturalem rectũ est, & est verũ, ꝙ quilibet beatus illã

B perfectionem habebit, & tñ non sequitur, ꝙ iõ erit beatitudo omnium æqualis, istud. n. esset si beati non haberent aliquid vltra naturalem appetitum, & tñ quilibet beatus habebit vltra appetitum naturalem, vt ostensum est. Siquis aũt vellet tenere primã rñsionem, s. ꝙ nõ impletur appetitus naturalis in quolibet beato, licet non sit vera, rñderet iuxta illã sic, vt rñdẽt tenentes illã, s. ꝙ beatitudo est inæqualis, & maxima beatitudo peruenit ad maximã perfectionẽ possibilẽ in spẽ humana, & iõ dñt, ꝙ nõ qetabit̃ qlibet appetitus naturalis, vel sensitiuus, fm ꝙ aptus natus est qetari, ita ꝙ qeteturin tãta perfectione in quãta natus est

C qetari, & quãtȩ est capax, hoc. n. solum esse dñt de appetitu naturali aĩe Christi: sed appetitus totalis cuiuslibet btĩ quietabit̃ fm ꝙ est consonũ rõni & voluntati, vt oĩs appetitus quietetur in ordine ad illã cãm quæ quietat oĩa nõ fm capacitatẽ eius simpliciter sed fm ꝙ cã illa iudicat quietãdũ esse: quia aliàs dñt ꝙ dẽret esset quietatio machometica, fm quã dr̃ ꝙ mortui in Paradiso hẽbunt flumina lactis & mellis, & fruentur cõplexibus virginũ puellarũ iuxta venereã dissolutionẽ, nã sensus gustus, & tactus hȩc cupiũt, & sic qetandus esset gustus, & tactus si iuxta condõnẽ propriam qetarentur. Sed dicẽdũ, ꝙ nõ stat, præsupponũt. n. isti, ꝙ appetitus rõnalis in quolibet btõ implebit̃, sed nõ naturalis, qa fm appetitũ rõnalẽ cupimus solũ illam perfectionẽ, q̃ meruimus, & illã qlibet habebit, & isti

D putãt, ꝙ illa in nullo accedit ad ȩqualitatẽ appetitus naturalis, nisi in Christo, impleri aũt illũ in quolibet btõ nõ dñt, & hoc pp duo, primo, quasi nõ sit possibile obsistente rectitudine rõnis cũ nõ sufficiãt ad illud merita, secũdo, quasi turpe sit qetari appetitũ. Sed dicẽdũ, ꝙ nihil istorũ impedit, de primo patet ex dictis, ꝙ qlibet beatus accipit totũ, quod est possibile fm naturã, & iõ cõplet̃ in eo appetitus naturalis, cũ nõ sit ad plus naturalis appetitus, q̃ sit naturalis potẽtia, & qlibet habet vltra potẽtiã naturȩ recipiẽdo ab agẽte supernaturali capacitatẽ fm lumẽ gloriȩ, vt dictũ est. Si aũt diceret̃, ꝙ qetaret̃ appetitus naturalis in beatis nõ fm se, sed solũ fm rõnẽ, nõ differret status gloriȩ a statu virtutis, s. qa aliquid cuperẽt beati electiue, vel

E saltẽ inclinarẽtur ad illud naturaliter, & tñ cohiberẽt desideriũ suum, quia rõ dicit non esse illud appetẽdũ, sic. n. est in virtute, nam passio inclinat ad cupiẽdũ diuitias alienas, & honorẽ non habitum, & voluptates venereas, sed ratio contradicit ei, vt nõ cupiamus ea, & abstinemus cũ quadã tristitia, & difficultate pp repugnantiam, quæ in nobis est. esse aũt virtuosum non est esse beatum, quia virtus cum difficultate est, nam virtus, & habitus sunt circa difficillima 1. Ethi. & Christus dixit ad Paulum 2. Cor. 12. c. virtus in infirmitate perficit, beatitudo aũt est omniũ delectabilissima, & beatus est, q habet omne, quod vult, & nihil habet, quod nõ vult, vt ait Tullius in dialogo Hortẽsij. & Aug. 13. de Tri. & Magister 4. Sen. di. 49. si aũt nõ haberet omnia, quæ naturaliter appetit, sed appetitũ suum regularet cohibendo illum fm rationem, vt

non

non desideraret, vel vt potius non eligeret id, quod desideraret, sed cohiberet desiderium, non differet beatus a virtuoso, sed multum ista distant, ideo dicendum, ꝙ appetitus naturalis erit quietatus totaliter, ita vt nō cohibeatur, quod pęnale est, sed vt nihil cupiat, quasi habeat omne, quod cupit, & hoc est satiari, & gaudere.

Responsio ad rationem illorum, qui ponebant, quod appetitus naturalis in beatis non debeat quietari.
Quæst. DCLIII.

CVM vero dicebatur, ꝙ non debeat quietari appetitus naturalis saltem sensitiuus, quia tunc essent delectabilia secundū tactum, & gustum, quod pertinet ad fęlicitatem machometicā. Dicendū, ꝙ quietabitur omnis appetitus G noster quicunque ille sit, & iō appetitus sensitiuus, q tunc manebit quietabitur omnino habendo, quod ille cupit, quia aliàs daretur, ꝙ maneret in vita ęterna appetitus aliquis tactus, vel gustus, i. ad venerea, vel cibos in vita ęterna, & tñ illum non expleamus, sed resistamus huic desiderio ratione contradicente, sed hoc non stat, quia non erit tunc beatitudo, sed miseria, si aliquid vrget nos, ꝙ non explemus, s. ꝙ vel aliquid cupimus, quod non expleamus, vel ꝙ aliquid concupiscamus, quod explere non debeamus, quidquid ergo appetitus cupiet hoc fiet, & nō solum fiet, sed illud statim habebit. Est tñ dicēdū, ꝙ neque gustus cupiet cibos, aut aliquid delectabile huismodi, tactus H quoque non cupiet venereum contactum, aut similes illecebras. Et circa hoc considerandum, ꝙ tactus, & gustus sunt sensus, sicut visus, & auditus, omnis autem sensus est potentia cognitiua, & ordinatur ad intellectum, nam cum in homine superior vis cognitiua sit intellectus, quā sensus, necesse est ordinari sensum ad intellectum, & quantum ad hoc plenitudo erit totius appetitus sensitiui, quia sunt istę potentiæ ad apprehendendum species rerum sensibilium, vt per eas intellectus cognoscat omnia naturalia, quæ sunt sensibilia, & tñ quilibet beatus cognoscet omnia naturalia, ideo id ad, quod sensus sunt, iam habebitur. Insuper circa sensum tactus, & gustus sunt specialiter delectationes materiales, nam licet circa quemlibet I sensum, qñ est bene dispositus, & sensibile est conueniens, fit delectatio in sentiendo, circa gustum, tñ & tactū sunt fortiores, & maiores delectationes, & magis materiales, nā delectationes visus, & auditus sunt spirituales, quasi & sine cōtactu carnis, gustus autem, & tactus habent delectationes multum materiales, quia fiunt per medium intrinsecum, s. per applicationem carnis, & non solum istę voluptates experiuntur in actu sentiendi secundum gustum, & tactum, sed etiam cum nōdum habentur, vrgent nos, vt moueamur ad experiendum eas, & necesse est, vt sit maior molestia, quā faciūt cū mouēt ad hoc, ꝙ habent, & ꝗ sustinent illi, q eas tolerare, & cohibere volūt, ꝗ sit oblectatio, ꝗ causant in sentiēdo, sicut maior est angustia, ꝗ quis patit̃ tolerādo famē, ꝗ delectatio, ꝗ experit̃ sumēdo cibos. & istę voluptates fuerūt appositæ K in his sensationibus, & inclinationes ad experiēdū has voluptates, vt natura cōseruaret, fuit. n. rectissima ordinatio, quia natura nihil plus appetit, ꝗ seipsam conseruare in essendo. Indiuidua aūt generabilia, & corruptibilia cōseruant̃ dupliciter, s. in se, & in spē, cōseruatio in spē est cōseruatio in suo simili, cū nullū horū indiuiduorū possit esse ꝑpetuū. Cōseruatio in se fit, vt indiuiduū, quodlibet tandiu maneat, quādiu manere pōt. Prima cōseruatio fit ꝑ generationē, quæ est ꝑ decisionē factam seminis, & commixtionē ad fęmellā

Quare datę sunt potentię sensitiuę homini.

F eiusdem speciei, & in cōiūctione est tāgi, & sentire, & natura ingeniauit voluptatē magnā inter carnales naturales illecebras, vt sic omnia animalia mouerent̃ ad conseruandum naturam, & preciū, quasi pro actu hoc dedit voluptatem in ipso actu commixtionis, & quoniam adhuc, vel pecora, vel maxime homines nō curarent exercere commixtionem istam, etiam si in ea esset voluptas, apposuit natura omnibus animalibus perfectis fortissimum incitamentum, s. quandam vim igneam impellentem, & apprehensionem existimatiuam, quasi de magno, vt his agentibus, quasi necessario ad hanc rem a seipsis mouerentur.

Secūda cōseruatio, quæ est indiuidui est per restaurationem deperditi, quæ deperditio fit continue ex conditione corruptibilitatis, & restauratio non potest fieri nisi sumpto aliquo interius, quod transeat in substantiam indiuidui, & istud est alimentum, & per hūc modum conseruantur omnia animalia, quæ aliter nō poterant manere nisi per paucos dies, vt aūt animalia festinarent ad istam conseruationem faciendam, & non obliuiscerentur sui ipsorum, posuit Deus, qui est naturę institutor voluptatem in gustando secundum conditionem ciborum conuenientium, & non solū dum gustāt̃ cibi experimur voluptatem illam, sed & antequam experiantur est in nobis appetitus quidam, qui nos velut violenter ad hoc trahit, ita vt dissimulare non possimus, qui vocatur fames, & sitis, hęc est conditio nostra dum manemus, & ideo in omni gustu quātūcunque regulato per virtutem est nūc appetitus ad cibos delectabiles, & delicatos, & delectabitur si sumat eos, & omnis tactus est inclinatus ad experiendū voluptatē venereorū, & sentietur illecebra in tactu si realiter exercuerit venerea. Sed dicēdū, ꝙ post resurrectionem non erit sic in tactu, & gustu, nullus. n. talis appetitus manebit, & hoc, neque in beatis nec in damnatis, & tñ si maneret ille appetitus, sicut nunc manet, necessariū erat ad tenendū beatitudinē, & vt non esset ibi aliqua miseria, ꝙ esset vsus venereorū, & ciborū, sed nihil ibi tale est, & patet hoc, quia iste appetitus non est in animalibus nisi, quia a Deo inditus est ad conseruandum naturam, & indiuiduum, qui aliter conseruari non possunt nunc in statu corruptibilitatis, post resurrectionem autem non erit necessaria conseruatio naturę per actum generationis, quia iam non erit multiplicandum genus humanum, & ideo copula carnalis nō erit ad aliquid vtilis, & consequenter desiderium, & impetus naturę ad illum erit iam superuacuus, indiuidua quoque nulla patientur iam corruptionem vllam, aut alterationem, quia ille erit status incorruptionis, sed cibus nō sumitur nisi ad restaurationē deperditi ꝑ alterationem, & corruptionem, quæ continuo fit in corpore: Ideo tunc cibus non erit opportunus, & consequenter, neque appetitus ad cibum, & sic non erunt iam isti duo appetitus quorum voluptates inueniebantur in tactu, & gustu. Et hoc patet ex responsione Christi ad illum Sadducęum, qui quæsiuit cuius esset post resurrectionē vxor illa fęmina, quæ viuens fuerat vxor septem virorum, nam dixit, in resurrectione non nubent nec nubentur, sed sunt, sicut angeli Dei supra 22. c. & Mar. 12. c. & Lucę 20. idest, sicut angeli Dei, qui incorporei sunt venerea non exercent, nec possunt, nec appetunt, cum sint puri spiritus, ita & homines effecti tunc spirituales, licet substantiam carnis habeant, non appetent ista nec exercebunt. Vnde dicēdū, ꝙ sicut nunc est naturale appetere cibum, & venerea, & pęnale est viris cohibere in se ista desideria, ita tunc esset pęnale compelli ad exercendum istos actus, cum tunc illos nullo modo appetent.

Quare

Quare post resurrectionem homines nō appetent, id quod nunc. Quæst. DCLIIII.

SI autem dicatur quomodo fiet, quòd non appetent homines id, quod nunc appetunt, quia videtur esse naturale cum sit commune omnibus hominibus, & non solum illis, sed & pecoribus. & omnia naturalia manebunt.

Dicendum, ꝙ naturalis est nunc appetitus, quia est ad conseruationem naturę, & indiuidui. & iō, quia tunc non erit ad conseruationem istā.n. nihil erit quare sit naturalis, nam non est iste appetitus aliquid naturale tanquam pars, vel conferens ad rationem, vel quidditatem hominis, sed naturale, vt naturę conseruatiuum. Ergo necesse est, ꝙ si quando desierit esse conseruatiuus naturæ, desinat esse naturalis, sed quia iste appetitus innascitur ex modo mixtionis corporū nostrorum quandiu sic corpora manserint, etiam si non esset necessaria, neque vtilis conseruatio naturæ semper maneret appetitus iste, quia cum sit naturalis est indeterminatus, & mouet indeterminate, & non secūdum rationem, & expletur interdum in eo, quod non pertinet ad conseruationem naturę, vt in Sodomitis, vel, qui pecora contingunt, vel qui semina fundunt extra vasa fęminea, ita enim mitigatur appetitus ille hoc modo, sicut tāgeret fęminam, & tamen prędictis modis non potest conseruari natura, quia non sequitur generatio. & ideo dicendum, ꝙ ad tollēdum istum appetitum oportet esse aliam mixtionem corporis nostri, secundū quam non sint in eo talia desideria, hoc autem fiet conuenienter, qn̄ pereuntibus omnibus per mortem, & incineritatis reformabitur caro nostra rursus a puluere, & licet sit eadem materia numero, non erit eadem complexio, & eadem accidentia cōsequentia mixtionem. sicut ergo tolletur corruptibilitas, ita tolletur, & appetitus venereorum, & ciborū, & omnia huiusmodi, quæ non conueniunt illi statui, & sicut hoc erit in beatis, ita & in damnatis erit, nam etiam corpora sua reformabuntur, licet nō erunt glorificata, & sic alius modus mixtionis eorum erit, vnde non inerunt eis illi appetitus. & apparet de vtrisque, quia quasi tunc de nouo conditur natura humana, cum ex cineribus omnia corpora reparentur, & accipiant esse suum, sed natura, sicut non est deficiens in necessarijs, ita non abundat in superfluis, quia vtrunque est vitium, & repugnat ordini, vt patet 12. Metaphy. vbi pp hoc dicit Aristo. non esse plures rectores, aut principes vniuersi, quia vnus sufficit, & tn̄ tunc superuacuus esset talis appetitus, cū sit iste ad cōseruandū naturam institutus, & tn̄ natura tūc condita non est sic conseruabilis, ergo superuacuus esset ille appetitus, & potius noceret naturę, & affligeret eam, nā actus venereorū nō fit sine actuali resolutione seminis, & decisione quadam, & corruptione, & tn̄ ille est status omnimodę incorruptibilitatis, ideo non erit tunc appetitus venereorū in beatis, neque in damnatis. Et hoc modo apparet, ꝙ satiabitur appetitus naturalis, & sensitiuus in beatis, & tn̄ non sequitur ex hoc aliquid ꝯ rationem, quia non erit iō fęlicitas machometica in venereis, & cibis, & potibus, cū ad talia non maneat appetitus aliquis post resurrectionem. Est tn̄ dicendū, ꝙ si talis appetitus maneret esset necessariū, ꝙ beati vterent̄ copula, quia alias nō esset beatitudo, vbi haberent aliqua desideria, quæ eos affligerent repugnando illis, & in ęternū maneret ista tristitia, & anxietas, cum nūquam vsuri essent in vita ęterna copula carnali. Ad secūdum tenēdo prędictā positionem erat dicendum, quod appetitus liber eligens cōformiter ad appetitū materialē nō est rectus, quia licet sit appetitus naturalis rectus non cōsequit rectitudinē sua ex cōformitate ad illū ipse appetitus

A liber, sed per conformitatem ad appetitum superiorem, qui est appetitus diuinus, & quia ille appetitus vult, ꝙ habeat homo quilibet tantum quantum meruit, & non plus, nō pōt esse appetitus liber rectus si eligit plus habere. q̄ meruit, licet appetitus naturalis plus velit, manet tn̄ appetitus naturalis rectus, licet per eum inclinetur quis ad habendum plus, quam velit, sed iste non elicit operationem, vnde qn̄ eliciēda est, iam elicietur per appetitum liberū, qui vult sequi appetitum naturalē, & rō diuersitatis est, quia appetitus naturalis est determinatus ad aliquid per eum, qui naturam condidit, & non pōt mutari in aliud, sicut neque natura mutatur. Dicere ergo esse illum appetitū

B non rectum esset ponere obliquitatem in eo, qui illū condidit, quia talem illum fecit, qui in aliud mutari non posset. Sic, & de appetitu sensitiuo, nam non est nō rectus appetitus sensitiuus, quia delectatur in tangibili, quantumcunque ratio iudicet illud turpe, vt in fornicatione, quia determinatus est appetitus sensitiuus, & non pōt aliter se habere, neque debet vocari rectus, aut non rectus comparando ad aliquam regulam superiorem, sed absolute vocatur non malus. appetitus autem liber, quia nō est determinatus, sed pōt ad oppositum debet vocari rectus, & nō rectus, ꝙ varie elicit actum, & rectitudo sua attenditur in eo, ꝙ conformatur appetitui supremo, qui est regula vniuersalis, & cū recedit est obliquus, & iō verū est, ꝙ si per appetitum electiuū quis debitis eligeret maiorē

C gloriam, quam habeat esse obliquus appetitus, quia ageret contra regulam Dei commensurantem præmia, & demerita. Sed dicendū, ꝙ licet appetitus liber non appetat ibi contra regulam Dei, non facit hoc, quasi velit se subdere illi, sed quia nihil est secundum, ꝙ moueri possit ad magis cupiendum, nam quātum appetitus naturalis appetit. i. inquantum inclinatur habitum est, & iō cum ille sit quietatus nihil habet, quod moueat ipsum ad maiora volēdū. quoniam nec capacitas aliqua manet, quæ repleri debeat. si tamen ponamus, ꝙ beati non eligūt maiorem gloriam, quia consonat hoc rationi diuinæ, rursus tn̄ appetitus eorū naturalis nō est quietatus, dabitur ꝙ sit in eis quidam remorsus, quia debent cohibere desideria sua, sicut nos secundum virtutem cohibemus iram, & libidi-

D nem, & cęteras passiones, & hoc tollit beatitudinem, ideo dicendum, ꝙ in beatis erit quantum ipsi cupiunt secundum omnem appetitum tam naturalē, quam liberum, quam sensitiuum, & tunc conformes isti appetitus erunt, s. naturalis, & liber in homine simul ad appetitum Dei, qui est regula simpliciter omnium agibilium.

Vnde proueniat beatitudinis inæqualitas in beatis. Quæst. DCLV.

SED quæretur cum detur inæqualitas beatitudinis, vnde proueniat ista inæqualitas.

E Aliqui dicunt, ꝙ ex parte obiecti beatifici. Sed dicendū, ꝙ non stat, nam idem est obiectū beatificum omnium beatorum, ergo æquale est, quia idem non potest esse inæquale, est. n. Deus obiectum beatificum, & Deus vnus est. Secundo, quia obiectū beatitudinis est summum bonū, sed bonū summum tantum vnum est, quia impossibile est esse duo summum bonum, quia vnum deesset alteri, & neutrum esset summum bonum, quia vnum non includeret alterum, neque esset idem ei, sed aliquod est summum bonum, ergo necesse est vnum tantum esse, sed in vno non est inæqualitas, ergo ex parte eius non est beatitudo inæqualis.

Tertio, quia nō potest esse obiectum beatificum, nisi bonum infinitum, quia sicut in sensitiuis non est dele-

delectatio quælibet optima, sed quę est circa optimū, ergo nec potest aliquod esse obiectum beatitudinis simpliciter, nisi infinitum bonum, quia quodlibet nō infinitum est minus infinito, & ideo non est summum, etiam quodlibet minus non satiaret, neque impleret potentias beatificabiles, ideo oportet, quòd sit infinitum, & quia quilibet beatus est beatus in illo obiecto, & non est vnus beatus fruendo vno obiecto superiori, & alius inferiori obiecto, non ergo erit ista inæqualitas ex parte obiecti.

Aliqui dicunt, quòd est ex parte potentiæ receptiuæ, vocamus potentiam receptiuam intellectum, quia obiectum beatificum beatificat inquantum vnitur beatificabili, non apprehendit autem aliqua potentia Deum, nisi intellectus, quia Deus est immaterialis, ideo non potest cognosci per potētiam sensitiuam, ideo per intellectum apprehendetur, nam appetitus non potest vniri Deo nisi, vt cognito, illa ergo potentia, quæ immediate apprehendit obiectum beatificum, & per cuius actum beatificamur est intellectus, deinde voluntas vnitur Deo, vt summo bono, & beatificatur etiam, peruenit etiam beatitudo post hæc ad corpus, non, quasi sit per se corpus receptiuum beatitudinis, sed per redundantiam ab anima, quæ est per se capax obiecti beatifici, & ideo inęqualitas beatitudinis in omnibus his inuenitur, nam non solum ex parte animæ, sed etiam ex parte corporis est inæqualitas beatitudinis in beatis.

Et tunc est videndum an aliqua sit inæqualitas capacitatis ex parte potētiarum principaliter receptiuarum fęlicitatis, quia forte ex parte illarum aliquid ꝓueniet. Sed in hoc dicendum, quòd non est attendendum ad corpus, neque potentias sensitiuas, quia licet beatitudo ad eas perueniat, non sunt ipsę capaces obiecti beatifici, sed per redundantiam deriuatur tam in corpus, quam in potentias sensitiuas quædam participatio beatitudinis, ideo attendendum est ad intellectum, & voluntatem, quæ capiunt per se obiectum beatificum.

An possit esse beatitudinis inæqualitas pœnes intellectum, & voluntatem. Quæst. DCLVI.

ALIQVI autem putant in his non esse inæqualitatem, quia sunt potentię eius formę, quæ est vnius speciei, iō sicut esse speciei consistit in indiuisibili, ita, & anima humana, & potentiæ eius consistent in indiuisibili, & sic non inuenientur perfectius in vno homine, quam in alio. Dicendum, quòd anima non inuenitur secundum æqualem perfectionem naturalem in omnibus hominibus, & consequenter intellectus, & voluntas, & apparet ex operationibus intellectus, quia vnus homo perfectius valde intelligit, quam alius cum magistro, ergo non sunt æquales intellectus amborum. Cum vero dicitur, quod anima consistit in indiuisibili, dicendum, quòd cuiuslibet speciei substantia stat in indiuisibili, idest, quòd non potest haberi secundū magis & minus, sed quilibet, qui est in illa spē habet totum, quod requiritur ad quidditatem illius speciei, & tamen, quòd forma substantialis vnius speciei recipiatur perfectius in vno indiuiduo, quam in alio, aut in vna parte materiæ, quam in alia, non repugnat indiuisibilitati quidditatis speciei, tunc enim non staret in indiuisibili substantia speciei, si indiuiduum vnius speciei posset habere aliquam perfectionem minorem, quam sit illius speciei, sicut de ratione animæ humanæ est, quòd sit substantia spiritualis vnibilis materiæ, vel apta nata, vt sit forma corporis organici taliter dispositi, vt est corpus humanum, quòd vero esset spiritus habens iam maiorem perfectionem, sci-

F licet, vt non indigeat vniri corpori, sed per se possit perfici naturaliter addit gradum ad animam humanam, & iam desineret esse anima humana, & inciperet esse substantia separata, vt dęmon, vel angelus, vel si esset substantia apta nata, vt sit forma corporis organici, non tñ sit spiritualis descenderet a perfectione humanæ animæ, & inciperet esse anima bruti, & ideo consistit in indiuisibili esse speciei, quia addito quocunque gradu substantiali, vel detracto tollitur esse speciei. Quòd tñ anima manēs substātia spiritualis vnibilis corpori organico per hoc, ꝙ vnitur corpori accipiat esse perfectius intra gradum naturę suæ quantum ad vires suas, i. intellectum, voluntatem, & vires motiuas, sensitiuas, & vniuersas alias nō est in- G conueniens, quia semper manet esse in indiuisibili, cum non ascendat anima ad gradum alicuius formę, vel speciei superioris, neque descēdat ad imperfectionem alicuius speciei minoris, immo, & necesse est istā inæqualitatem esse in animabus nostris naturaliter, & sequitur hoc ex corpore, quia anima est forma, & dicit essentiam quandam interminatam secundum perfectionem, licet sit terminata secūdum quidditatem, i. rationem speciei, & communicatur anima corpori, quia in eo creatur. cum ergo ista essentia formę animæ sit interminata ex se, necesse est, vt termineтur aliquo, & iō necesse est, vt terminetur termino naturę suæ, quia quælibet res hoc modo terminatur, sed animæ est naturale recipi in corpore, & vniri ei, ideo H est ei naturale terminari termino corporis. i. quòd tanta sit perfectio animæ in essendo secundū omnes vires suas, quāta est capacitas corporis, & ideo quanto materia est magis disposita ad recipiēdum animā, tanto animā ibi creādam necesse est esse perfectiorē.

Quod animæ non sint in visibus æquales. Quæst. DCLVII.

ET ex hoc sequitur, ꝙ quędā aīæ habent quasdam vires perfectiores in quibusdam hominibus, in alijs vero imperfectiores, nam quorundam sunt organa magis disposita ad cognitionem sensitiuam potissime secundum partem I interiorem, quia illa organa, & species ibi manentes immediate seruiunt intellectui, ideo necesse est illorum intellectum esse perfectiorem naturaliter, & intellectum agentem habere maius lumen: in alijs vero materia est aptior ad vires sensitiuas, in alijs ad nutritiuas, & sunt longioris vitę, in alijs ad motiuas, & ideo sunt robustiores, & non conuenit eidem homini habere excellentissimas potentias animæ secūdū omnia, cum dispositio materię non faciat, ęqualiter ad omnes vires, sed quarundam virium sunt oppositę dispositiones materiales, sicut virtutis memoratiuæ, & capacitatis velocis, intellectus aūt nō habet organum, & ideo non est hoc modo perfectio, quasi ex immediata dispositione materiali. Sed dupliciter K est ista inæqualitas intellectus. Vno modo ex meliori receptione simpliciter, nam aliquod corpus est in quo simpliciter melius, & perfectius recipitur anima, quā in alio, & tñ intellectus est præcipua vis animę, iō vbi anima est simpliciter melius recepta, necesse est intellectum esse excellentiorem. Alio modo, & melius dicēdum, quòd licet intellectus nō habeat organum cui sit alligatus, habet tñ organa immediate ei deseruientia, scilicet illa interiora in quibus reseruantur phantasmata, nam ad phātasmata respicit intellectus, tā vt ab illis species intelligibiles abstrahat, ꝗ vt post abstractionē in actu intellectionis cōuertat se actualiter ad phātasmata, quia sine hac actuali conuersione nō fit intellectio iuxta illud Ari. 3. de Anima oportet intelligentem phantasmata speculari, & ideo secūdū ex-

excellentiam istorum organorum datur perfectio intellectus.

Et hoc est causa quare Astrologi multi vera iudicent, & per certitudinem de conditionibus animæ natorum per tempora natiuitatis, i. de ingenio, & alijs conditionibus naturalibus, & hoc non potest esse, quasi ipsi directam cognitionem habeant de anima, nam cognoscunt prædicta per motum astrorum, & illa certum est, ꝙ non habent influentiam aliquam super animam, sed super corpora cum spiritus non recipiat passiue a corpore, ideo ergo hæc sciunt, & vera prædicunt, quia necesse est animas determinari in creatione sua in corpore ad esse perfectas, vel imperfectas secũdum potentias suas, secundum ꝙ recipiũtur perfectius in quibusdã corporibus, quam in alijs, & de corporibus directe habent cognitionem Astrologi, quia super corpora influunt directe astra. Ex hoc etiam apparet, ꝙ quando Deus vult dare alicui animã excellentem, siue secundum intellectum, siue secundum alias vires, dat ei corpus, ꝙ in conceptione sit optime dispositum ad illas vires, & tunc reperitur anima ibi perfecta, neque est alius modus quo anima fiat excellentior, aut minus excellens naturaliter, cũ recipiatur essentia animæ in corpore, quod est pars speciei, & cuius anima est forma, ideo necesse est, ꝙ terminetur terminis corporis. s. quantum ad gradum maioris, & minoris dispositionis. Si autẽ animę possent creari extra corpus, non posset esse inter eas aliqua inæqualitas etiam in perfectione, sicut nec est diuersitas in spẽ, & patet, quia tunc non haberent animę aliquid per quod terminarentur, & ideo terminaretur quęlibet terminis suæ naturæ, & ideo haberet quælibet totam perfectionem suæ quidditatis, vel naturæ, sed natura est eadẽ, ideo nullo modo excederet vna aliã, sed omnes intellectus illarum animarum essent omnino æquales, nunc vero cum, animæ essentia communicetur corpori, terminatur terminis corporis, & secundum illos accipit gradum perfectionis, sicut fit in omnibus alijs formis materialibus, quæ terminantur secundum diuersam receptionem in materia, de cuius potentia educuntur, sed non possunt creari animæ humanæ extra corpus, quia nõ haberent aliquid, perquod possent differre, nam non esset inter eas differentia formalis, quia sunt vnius speciei, non etiã per materiam, quia non sunt vnitæ, ideo non poterãt creari distinctæ animæ, & ꝙ essent separatæ, secus autem post creationẽ in corpore possunt separari, quia retinent esse distinctum sine materia, quod acceperunt per vnionem ad materiam, & ob hoc dicimus, ꝙ in substantijs separatis, vt in angelis in qualibet spẽ est vnus tantum angelus, eo quod non differunt per materiam, quia sunt spirituales non vnitę.

Quanta sit perfectio naturalis in animabus. Quæst. DCLVIII.

SED dicetur quãta potest esse differentia in animabus in perfectione naturali. Dicẽdũ, ꝙ tanta quanta potest esse in corporibus suscipientibus eas. Pro quo sciẽdũ, ꝙ non põt recipi anima in quolibet corpore, sed in organizato ſm certam dispositionem, est.n. aliquod organizatum tam male dispositũ, ꝙ propter illius indispositionem non poterit ibi recipi anima humana, in alijs aũt melius dispositis poterit esse anima, & quantomagis progredietur ista dispositio, tanto perfectius recipiet anima in corpore, & tñ tanto poterit corpus humanũ disponi excellẽter, ꝙ non conueniet animę humanę, vt si materia trahatur ad magnam raritatem, sicut est conditio aeris, ita vt non sit corpus tã materiale, & pon-

A derosum, & tñ quandiu corpus põt conuenire animę tanto recipietur anima perfectius in corpore, si fuerit corpus melius dispositum in conceptione. Sed dicet nunquid, si hoc extẽderetur in infinitum posset vnus intellectus, vel vna anima excellere aliam in infinitũ?

Dicendũ, ꝙ non, quia non põt intellectus accipi magis, & minus in perfectione, nisi quousque veniat ad minimã intelligentiã separatã, nam anima humana est naturaliter inferior omnibus intelligentijs, & spiritibus, iõ dicitur in li. de causis, ꝙ intelligentię sunt in ęternitate, anima aũt est in horizonte ęternitatis, & sic differt in spẽ ab omnibus substantijs separatis, minima aũt substantia separata est species immediata
B super animam humanam, cum illa non indigeat vniri corpori, & ob hoc virtus intelligendi animæ põt peruenire, vt pertingat ad illam infimam, sed non, vt adęquetur ei, & hoc est esse in horizonte illius, sed illa intelligentia, sicut excedit animam quantum ad rõnẽ quidditatis, ita necesse est, ꝙ excedat eã inquantũ ad perfectionẽ, q̃ est propria speciei. i. ſm accidentia quidditatis, s. secũdũ potentiam intellectiuam, & volitiuam, & motiuam, & quamcũque aliam, quæ sit in aĩa, & angelo, vel substãtia separata, vñ impossibile est, ꝙ aliqua aĩa humana naturaliter sit ęqualis alicui substãtię separatę in intelligẽdo, & iõ vis intellectiua sua est minor, & sic vsque ad propinquitatẽ ad infimã
C substantiam separatam põt peruenire anima humana in perfectione virium suarum, vltra aũt non põt pertingere, etiã si posset dari corpus magis dispositũ, & causa est, quia ibi sunt termini naturæ animæ, & non põt aliqua res excedere terminos naturę, quia alias esset illimitata. Deus autem solus non habet terminos naturæ.

An sicut inuenitur anima perfectior altera, & intellectus ac voluntas sunt inæquales in hominibus, ita sit inæqualitas beatitudinis. Quæst. DCLIX.

ET ita apparet, ꝙ licet substantia animę, sicut & cuiuslibet speciei stet in indiuisibili, accidit, ꝙ sit vna anima naturaliter magis pfecta,
D q̃ alia per vnionẽ ad corpus aliter, & aliter dispositũ, & consequenter intellectus, & voluntas in diuersis animabus possunt esse inæquales, & sunt de facto. Et iõ manet tũc dubiũ an ſm istam inæqualitatem animarum sit inæqualitas beatitudinis. Et aliqui putãt, ꝙ sic, cũ non proueniat ab obiecto. Sed dicendũ, ꝙ non stat, primo, quia nõ põt aliquis ſm capacitatẽ intellectus esse beatus, nã si ſm maiorẽ, & minorẽ capacitatẽ intellectꝰ esset differẽtia beatitudinis, esset intellectus naturaliter capax beatitudinis, sed falsum est, quia beatitudo est in vidẽdo Deũ, sed ad visionẽ Dei, non sufficit intellectus non solũ humanus, sed nec aliquis intellectus causatus, nisi detur ei supernaturaliter lumẽ glorię, quod est lumẽ habituale, per
E quod sit essentia Dei visibile proportionatum intellectui, vt ostẽsum est supra, ergo differentia capacitatis intellectus, non facit ad inæqualitatẽ beatitudinis, cũ necessariũ sit quẽlibet beatũ habere aliquid supra naturalem capacitatẽ intellectus. Secũdo, quia dato, ꝙ differẽtia capacitatis intellectus faceret ad beatitudinẽ inæqualẽ, nõ sufficeret, tñ quia maior est differentia beatitudinis inter beatos, q̃ sit differentia capacitatis naturalis, quia forte aliquis habet millecuplam beatitudinẽ ad aliũ, non est tãta differentia in gradu capacitatis naturalis. Tertio, quia contingit eos, qui inæqualia merita habẽt habere æqualẽ perfectionem naturalẽ, & tñ quicũque inęqualia merita habent, necesse est, vt habeãt inęqualẽ beatitudinẽ, ergo sicut æqualitas naturalium, nõ facit æqualitatem perfectio-

nis beatitudinis,ita,neque inæqualitas naturalium faciet inæqualitatē beatitudinis. Quartò, quia certum est, ꝙ beata Virgo in capacitate intellectus est minor quolibet angelo, quia anima eius est humana, & ideo secundū speciem est minor, q̃ quilibet angelus, & tñ illa non solū est maior aliquo angelo in beatitudine,sed etiā omnibus.ergo non attenditur ęqualitas, aut inæqualitas beatitudinis secundū æqualitatē, vel inæqualitatem capacitatis naturalis. Sed dicendū, ꝙ ista differentia naturalium facit multum ad gradum intellectionis animæ separatæ,secundū modū naturalem,nam anima perfectior naturaliter necesse est, ꝙ per species influxas a substantijs superioribus, quæ sunt vniuersales intelligat perfectius, & magis determinate, q̃ anima minus perfecta naturaliter, licet sit maioris meriti, vt ostensum est supra. Alij dicunt,ꝙ sic inæqualitas beatitudinis est ex parte principij, actiui.i. voluntatis Dei, s. quia ille beatior est cui Deus maiorem beatitudinem dare voluerit,cum beatitudo non habeatur ex viribus nostris,nec sit commensuratum naturæ, sed sit aliquid excedens nos a Deo datū.

Sed dicendū, ꝙ causę inęqualitatis beatitudinis multę sunt, & concurrunt omnes in modum causarum actiuarum,vel dispositiuarum,& sunt hæc habitus luminis glorię, voluntas Dei,meritorum proportio.Primum istorū est immediata,& intrinseca causa inæqualitatis beatitudinis, nam Deum videre est esse beatum,& nullus intellectus pōt Deum videre ex suis viribus,sed solum cum datum fuerit ei lumen glorię, quod est habituale,quo efficitur essentia diuina ei visibilie proportionatum, & tunc quanto illud lumen est maius,tanto intellectus magis attingit Deum,scilicet vt pluribus modis cognoscibilitatis illū cognoscat,& clarius. Ergo siquis habet supra alterū duplū lumen gloriæ est duplo beatus, & qui triplum triplo beatus, & sic de alijs habitudinibus proportionū, & existente ista causa æqualitatis, vel inæqualitatis non est necessaria alia, quia ista immediate, & intrinsece facit magis, aut minus beatum, cum essentia diuina non se occultet alicui pro volūtate, aut se manifestet, sed omnibus se præbeat cognoscibilem, quantum quilibet intellectus capere potuerit. Secundū est voluntas Dei,& istud est prior causa, sed non est immediata, nam ,quia Deus vult dare huic beatitudinem maiorem dat, & tñ non est ista causa immediate, neque simpliciter prior,sed alia est immediatior,i.lumē gloriæ,nā si Deus vellet, ꝙ aliquis homo magis videret corporaliter, q̃ alius, & non daret ei perfectiorem vim visiuam,& organum,non videret magis, q̃ alius, & ideo immediatior causa est dispositio videntis, & ita est lumen gloriæ in beato,quod concurrit, vt formale quoddam actiuum, sed est voluntas Dei prior causa, nam non esset maius lumen gloriæ, nisi Deus vellet, sed quia Deus vult alicui maius alteri minus lumen dare, dat illud,& ita efficit eos inæqualiter beatos.Sed rursus dicēdū, ꝙ neque volūtas est ibi simpliciter primū principiū inæqualitatis beatitudinis,nam tunc non differret, ꝙ merita præcessissent in aliquo, aut non , vel saltem, aut magna, vel parua, sed daret Deus cui vellet magnam beatitudinem, & cui vellet paruam,sed hoc inconueniens est,quia tunc superuacuum esset conari ad bona opera tanto conatu, & labore quo viri boni conantur, cum per hoc non plus, sed forte minus consequerentur,q̃ alij,qui minus ad hæc conati essent,& iō ponūtur merita,vt aliquo mō ꝑcedēs causa inæqualitatis. Tertiū, ergo est ipsa inæqualitas meritorum: quia necesse est, vt qui habens maiora merita decessit, cōsequatur maiorem beatitudinem,& secundum proportionem meritorum sit omnino proportio beatitudinis, & ita bonum est

F conari ad perfecta opera, & multa charitatis, quia quanto plura, & maiora fecerimus tanto erit maior beatitudo,quia de nullo opere perdemus mercedem, cum dicatur supra 10.c.ꝙ qui dederit vni ex minimis calicem aquę frigidę in nomine Christi, non perdet mercedem suam, quanto magis, qui fecerit maiora opera non perdet mercedem, & ideo est iste ordo ad inæqualitatem beatitudinis,scilicet,ꝙ de illo,qui maiora merita habuit vult Deus,ꝙ habeat maiorem beatitudinem, & de singulis secundum proportionem meritorum,& ad hoc cui voluerit dare maiorē beatitudinem dat maius lumen gloriæ, & statim ille est capacior diuinæ visionis, & est actualiter magis beatus, maioritas aūt meritorum prouenit non ex conditione sola operationum, sed ex conatu, vt ostēsum

G est supra secundū quosdam. Alij autem addunt quartum, scilicet conatū in beatis ad maioritatē beatitudinis, vt sit iste conatus simul ex parte intellectus, & voluntatis ad intelligendum,& seruiendum: nam videmus, ꝙ aliqui possunt habere habitus æquales, & propter inęquales conatus habebunt operationes, inæquales, quòd magis apparet in operationibus potentiarum motiuarum, habet enim aliquis maiores vires,& efficit rem minorem per illas,quia ex minori conatu agit per eas.i. non apponit totas vires suas, vt dici solet,apponit quidem vere vires suas, sed non ex toto conatu illarum agit.nam vires non diuiduntur, vt per partem virium agat,& per partem non agat,ita

H in beatis siquis habens maius lumen gloriæ ageret ex paruo conatu, & alius habens minus lumen ageret ex maximo conatu quo pōt, forte videret perfectius Deum qui ex maiori conatu ageret etiam si haberet minus lumen.

Dicendū,ꝙ verū est, ꝙ conatus facit ad perfectionem operationis secundū quandam extensionem, vel maioritatem,& est aliquid præter ęqualitatem,vel inæqualitatem habituum. Est tñ dicēdum,ꝙ quando existente maiori habitu non est necesse sequi maiorem conatum in operatione, oportet poni ad perfectionem operationis differentiam conatus velut causam distinctam ab habitu, & superadditam, cum autem ad maioritatē habitus necesse est poni maio-

I ritatem conatus, non ponitur conatus causa superaddita ad habitum ad perfectionem operationis, sed concurrunt ambo,vt vna causa,hoc aut accidit secūdum conditionem bonorum, in quæ quis tendit per habitum, sunt enim quædam bona, circa quæ etiam clare cognita pōt voluntas suspendere actum suum, vel remittere,idest minorem facere, & ista sunt omnia bona circa primum bonum,nam dato,quòd clare cognoscantur esse bona, nō trahitur necessario volūtas,vt ea cupiat, sed potest cessare ab actu volendi, licet non oderit illa, & hoc est suspendere actum, vel potest remittere illum, idest ex minori dilectione illa diligere, & circa omnia bona potest hoc libere voluntas agere, solum autem summum bonum est circa quod clare cognitum vt summum bonum, volū-

K tas non potest suspendere actum, neque remittere, sed trahitur necessario licet non violenter,sed naturaliter,& iō circa omnia bona citra summū bonū volūtas pōt actū suspēdere dilectionis, vel electionis, & consequēter remittere,& ob hoc in talibus numerat conatus, vt distincta causa ad perfectionē operationis vltra habitū,quia pōt quis ex magno habitu elicere operationē imperfectā,vt quia remisse, & ex paruo habitu pōt elicere operationē perfectā,vt quia ex magno conatu.Et sicut est de voluntate ita de intellectu, & alijs potētiis, quæ mouent per imperium a volūtate ad operationes suas, quia vbi non apprehēdūt rōnē summi boni simpliciter, vel summi boni respectu

sui-

suis ipsarum non coguntur ex toto conatu agere, cum vero voluntati offertur summum bonum clare cognitum vt summum bonum, nō pōt voluntas suspēdere actum, neque remittere, sed necesse est, ꝙ secūdum totum conatum suum moueat. Et rō est, quia respectu summi boni mouet̄ voluntas naturaliter, respectu aūt aliorum bonorum mouet̄ electiue, entia aūt naturalia agūt secūdū totū conatū, & nō possunt suspendere nec remittere operationē suā, & hoc, quia natura est determinata ad vnū, sicut patet in igne, entia aūt rōnalia possunt remittere, sed agere secūdum electionem est agere s̄m rationem, iō ibi potest esse actus ad opposita, & potest actus suspendi, vel remitti, sed beati videbunt clare Deum, vt summum bonum, iō nō poterūt nō ferri ex toto conatu, sed quis feret̄ ex toto conatu virtutis suę cognitiuę, vt videat, i. secundū totam capacitatem luminis sui glorię, & secūdum totū conatū volūtatis, qui est ex habitu charitatis, feret̄ ad fruendū, ideo hic non oportet poni conatū, vt rem distinctam a lumine, vel habitu, quia secūdū totum conatū naturæ, & habitus feret̄ quisque in obiectū, quod est summe bonū, & summe cōplet potentiam. Apparet, ergo ex præcedentibus de causa inæqualitatis beatitudinis beatorū, & dicendum, ꝙ quilibet habebit quantū volet, quia omnis appetitus suus, siue naturalis, siue sensitiuus, siue liber quietatus erit, vnde non habebit aliquis beatorum vltra, quod appetat, sed quilibet erit totaliter contentus.

Quod vnusquisque beatorum plus amabit beatitudinem suam, quàm beatitudinem omnium beatorum. Quæst. DCLX.

AMPLIVS dicendū, ꝙ qlibet beatorū plus amabit beatitudinē suā quātacunque illa sit, quā beatitudinem omnium beatorum, immo, & tenetur post Deū seipsum super omnia diligere, & bonū suum plus velle, nā ad amicos pertinet bona amicis velle, si quem ergo super alios diligimus necesse est, vt bona illi potius, quam alijs optemus, & tn̄ debet seipsum super omnia amare post Deū, ergo sibiipsi potius debet velle bonū, quam alijs, & de bono suo magis gaudere, quam de bono aliorum. Quia ergo beatitudo cuiuslibet beati est eius bonum, necesse est, vt quilibet beatus magis gaudeat de beatitudine propria etiam si parua sit, quam de beatitudine omniū sanctorū simul. Itē patet, quia bonū, & malū se habent proportionaliter ad amare, & fugere, vel odisse, sed manifestū est, ꝙ magis debet quis dolere de peccato proprio, quam de peccato omnium aliorum, & magis conari fugere peccatū in se, quam in omnibus, & si necesse esset, ꝙ ego peccarem mortaliter contra Deum, aut omnes Sancti, potius deberem velle, ꝙ omnes Sancti peccarent: ita bonū proprium honestum, vel commodum potius debeo amare, secundum rationem, quam beatitudinem omniū aliorum beatorum, & magis de illa gaudere. Est verū hoc præterq̄ circa Deū, nam sicut Deū teneor diligere super omnia ēt plusquā de meo, & plus debeo cupere honorem illius, q̄ honorem meū, & beatitudinē eius plus diligam, i. plus debeo gaudere de illa, quia ipse tali beatitudine btūs est, q̄ ꝙ ego beatus sim. Et ratio diuersitatis est ad cęteros, quia oēs alij sunt nobis consortes in bono, qa sunt creaturę, sicut & nos: Deus aūt nō est ꝯsors, sed est cā boni nr̄i, immo, & est ipsum totū bonū, quia nos nec boni sumus nec bonū aliquod hēmus, sine ipso, iō nō solū, qa ille mādauit, sed rō ipsa naturalis suadet, vt ipsum magis, q̄ nos amemus. nūc vero agimus qdē hoc, qa imperati sumus hoc facere, licet s̄m cognitionē pn̄tē quilibet

A afficit̄ ad se magis, q̄ ad Deū, elicimus tn̄ maiores actus diligēdi ad ipsum, q̄ ad nos, cū pro honore Christi spōte nos morti subijciamus, & non, vt consequamur voluptates nostras, sed in beatitudine secus erit, quia ibi cognoscemus Deū sicuti est, & iō non iam ex mādato, sed ex naturali inclinatione Deū super omnia amabimus, & consequenter de eius beatitudine magis, quam de nostra gaudebimus.

Sed obijcietur, ꝙ non solū quisque beatus magis gaudebit de beatitudine Dei, q̄ sua, sed etiam magis gaudebit de beatitudine cuiuslibet alterius beati, qui maior fuerit, q̄ de beatitudine propria, quia voluntas ordinata s̄m rectam rōnem de maiori bono magis

B gaudet, sed beatitudo virginis erit maior beatitudine cuiuslibet beati, ergo quilibet beatus magis gaudebit de beatitudine Virginis, q̄ de propria. Dicēdū, ꝙ non est verum, sed gaudebit quilibet magis de propria, q̄ de beatitudine Virginis. Et cū dicitur, ꝙ volūtas gaudet de maiori bono magis, q̄ de minori dicendum, ꝙ non est ratio magis gaudendi ipsa magnitudo boni, sed, ꝙ sit volitum, nam bonum, quod hostibus meis aduenit bonū est, & tn̄ nullo mō gaudeo de illo, quia non volo illud, sed quanto bonum est magis volitum tanto est maius gaudiū de illo: gaudet aūt quis de bono inquantū ei bonum est, quia si non est ei bonum aliquo mō impossibile est, vt de illo gaudeat, aut illud velit, & tn̄ nullum est magis bonum alicuius, q̄ id, ꝙ vere illius est, iō illud magis vult, & de illo necessario

C magis gaudebit. Et cum obijcitur, ꝙ maior est beatitudo Virginis, quā Petri, ergo magis de illa gaudebit Petrus. dicendū, ꝙ non stat, quia licet illa sit maius bonum simpliciter. non tn̄ est maius bonum Petro, quia beatitudo Virginis nō est beatitudo Petri, neque pars illius, neque causa, secus de Deo, & beatitudine eius, quia beatitudo Dei est mihi magis bonum, quā beatitudo mea, quia est causa beatitudinis meę, & omnium aliarum, & verus Deus ipse est beatitudo mea obiectiue, iō Deum, & beatitudinem suam magis amabit beatus quilibet, & de illa magis gaudebit, quā de beatitudine propria, & tn̄ beatitudinem aliorum minus amabit, quā propriam, & minus de illa gaudebit, & hoc tam secundum inclinationem naturæ, quā rectitudinem rationis.

D

Responsio ad primam rationem principalem positam in principio quæstione 647. & postponuntur hic, quia earum solutio dependet ex quæstionibus intermedijs. Quæst. DCLXI.

AD argumenta facta supra rn̄dendū est. Ad primū dicendū, ꝙ licet in beatitudine sit quædā inæqualitas, tn̄ cōueniēter designatur illa nomine denarij, primo ad ostendēdū æqualitatē durationis, licet non intensionis, quia quilibet beatus in ęternū manebit beatus. Secūdo, & præcipue ad on̄dendū ipsam beatitudinem obiectiue. Deus. n. est beatitudo nostra, & præmiū, & ipse vnus

E est, & omnibus dabit̄ ad fruēdū plene, & clare, vt quisque eo fruat̄ quantū cupit, & nulli se prohibebit, neque abscondet, & non dat̄ alteri alia beatitudo, quam alteri, iō conuenienter vnus denarius dabit̄ omnibus beatis, licet illo denario inæqualiter gaudeāt, vt dictū est, de hoc denario, & causis horum magis dictū est, supra 20. c. Ad secūdū dicendū, ꝙ beati videbūt, Deū & non æqualiter videbūt, nec æqualiter fruent̄. sed cū dicitur, ꝙ nō pōt videre eū aliter vnus, q̄ alius, quia false videret. Dicendū, ꝙ aut tenet se ista alietas ex parte Dei visi, aut ex parte beati vidētis, si primo mō dicēdū, ꝙ Deus vno mō se habet, & siquis alio mō videret Deū, q̄ est, i. per visionē iudicaret aliud de Deo

quam

quam in ipso est, vel, quam ipse sit falſe videret Deũ, & hoc modo nullus beatus videt Deum, sed omnes cognoscunt de eo id, quod ipse est, & nemo fallitur. Si accipiatur alietas ex parte cognoscentis, dicendum, ꝙ licet aliter videat vnus, quam alius nemo falſe videt, quia quilibet videt id, quod est ex parte rei visæ, sed illud idẽ vnus clarius alius minus clare intuetur, qa ex pfectiori lumine glorię videt, sicut ẽt circa eandem rem naturalem habent duo habitũ scientię, & tñ vnus perfectius, quã alius cognoscit, & ambo vere cognoscunt. Ad tertiũ dicẽdũ, ꝙ non erit omnium beatorum par gaudium nec par beatitudo, & cum dicit Aug. ꝙ erit par gaudium intelligitur extensiue, sed non intensiue, nam de omnibus de quibus gaudebit vnus gaudebunt singuli, quia quilibet beatus gaudebit de bono suo, & de bono Dei, & omnium beatorum, & quilibet alius gaudebit de omnibus his, ergo erit æquale extensiue, sed intensiue non, quia qui magis beatus est de quolibet horum magis gaudet, i. ex maiori affectu, nam de proprio bono magis gaudet, quia maius habet de quo gaudeat, de bono etiam aliorum magis gaudet, quia quanto quis maiorem habet charitatem maiori ardore gaudet de bonis proximorum, & ideo non est æqualis beatitudo, neque æquale gaudium.

Quæ pœna sit in Lymbo puerorum.
Quæst. DCLXII.

IAM expletum est de his, quæ pertinebãt ad infernum damnatorum, nunc superest dicere de aliquibus pertinentibus ad secundum sinum inferni. s. ad Lymbum puerorum, qui etiam damnati sunt. Et circa hoc primo quærendũ est, quæ pęna sit in loco illo. Dicendum, ꝙ (vt supra dictum est sępe) duæ sunt pœnę, vna est pœna sensus, alia est pœna dãni, vel carentiæ, & vtraque habet rationem pœnę, nã pœna est malũ in creatura rationali existens ꝑꝑ peccatum, omnis enim pœna malum quoddam est, & amplius ꝑꝑ peccatum est, nam in hoc differt a malo, quod bestiæ tolerant, & in rebus inanimatis est. Est enim malum in his prout malum est defectus boni, quod alicui competere potest secũdum speciem, sed istud malum non est pœna, quia pœna est malum pro peccato, & iõ rebus irrationabilibus, quarum non est, neque esse potest peccatũ non accidit pœna, & hoc malũ extenditur ad carentiam, & ad sensationẽ, vocatur aũt pœna carentię ipsa carẽtia perfectionis, ad, quam quis natus erat prout causata est ex peccato, pœna, aũt sensus vocatur malum consistens in apprehensione sensibili, vel intelligibili prout prouenit ex peccato, & istud non est in hoc, quòd careat quis perfectione, quam optat, sed in hoc, quòd inferatur ei malum, quod fugit, malum autem potest dupliciter esse, vel secũdũ partem rationalem, vel sensitiuam, i. lęsiuum potest in vtraque parte esse. Necesse est autẽ hæc distingui, quia quædam lędunt nos, quæ sensu apprehenduntur, sicut ea, quæ offendunt tactum, & gustum, vel auditũ, aut odoratum, nam hæc lędunt nos, sed eorum lęsio sensibus apprehenditur, alia vero sunt, quę non apprehendũtur sensu, sed intellectu, quia sicut honoris rõnẽ, & laudis, & lucri, & iacturæ non apprehẽdit sensus, ita neque apprehẽdit rõnem iniuriæ, aut contemptus, aut ignominę, & diminutionis rerũ, & hęc mala sunt, quia lędunt nos, iõ quædã sunt, quæ consistunt in apprehensione intellectiua, & secundum illam solam iudicantur esse mala.

Ex hoc sequitur, quòd non videatur esse sufficiens distinctio pœnę per pœnam dãmni, & sensus, quia aliqua est pœna intelligibilis partis, nam si pœna sen-

F sus est, quæ sensu apprehenditur, pœna intellectualis erit, quæ apprehenditur intellectu.

Dicendum, quòd sufficiens, & conueniens est ista distinctio pœnę. Et pro hoc intelligendo non vocatur pœna sensus, quasi ipsius sensus sit pœna, sed quia cognoscitur apprehensione sensitiua, nam pœna ipsius compositi, siue sit pęna sensus, siue damni etiam nõ deberet vocari pœna sensus, quasi sensu cognoscatur, & pœna intellectus, vel intelligibilis, quia intellectu cognoscitur, nam tunc etiam pœna carentiæ deberet vocari pœna intellectus, nam intellectu apprehenditur, quia si non cognosceretur non esset pęna, cum vero cognoscitur, & non possit per sensum, qui non apprehendit carentiam, necesse est, vt intel-
G lectu apprehendatur, & tamen non vocamus istam pœnam intellectualem, vt opponitur pœnę sensus, quia tunc tam positiua, quam priuatiua pœna esset pœna intelligibilis. Sed dicendum, quòd pœna diuiditur per pœnam, quæ est lęsio, & est pœna positiua, & per pœnam, quæ non est lęsio, sed carentia alicuius boni, ad quod quis est aptus natus, & ista non est lęsio, neque positiua pœna, sed est carentia boni cuiusdam, & ista, quia nullam partem hominis lędit, neque potest apprehẽdi lęsio eius aliqua parte cognitiua, quia nulla lęsio est, non vocatur nisi pœna carentiæ, pœna autem, quæ est lęsio apprehenditur dupliciter. s. sensu, & intellectu, nõ quòd sit pœna sensus, aut intellectus, quia pœna est hominis, & non alicuius partis eius, sed
H quia cognoscitur esse pœna, aut sensu, aut intellectu, sed quocunque cognoscatur eiusdem est pœna, cum ergo dicitur pœna sensus ipsa lęsio, non vocatur pęna sensus, quasi solo sensu cognoscatur, sed qa est lęsio, quæ cognoscitur, vt sentire accipiatur large pro omni cognitione.

An in Lymbo adsit pœna damni, vel pœna sensus.
Quæst. DCLXIII.

NVNC vero in Lymbo puerorum dicendum, quòd est pœna damni, quæ est carẽtia, & non est pœna sensus.

Sed, quæ carentia est ista? Dicendũ, quòd
I cum carentia sit priuato, & dicatur respectu habitus, cognoscetur, quæ sit an vna, vel plures per habitum. Est autem ista carentia boni, ad quod natus erat, qui est in loco illo, sunt autem multa bona, ad quæ aptus erat, qui ibi est, s. bonum naturale, & bonum diuinũ. Aliud autem est bonum, quod quis concupiuit, & istud tertium non damus in eis, qui sunt in isto loco, & ratio est, quia illud datur in damnatis, qui peccauerunt mortaliter, & damnati sunt, nam summe amauerunt bona illa, propter quæ damnati sunt, cum propter illa se auerterint a Deo, & postquã mortui sunt manet eis iste ardor amoris quem prius habebant, quia non emendatur voluntas in damnatis, & cum non habeant illud bonum post mortem quo frui cu-
K piebant, torquentur præ desiderio illius, & ista est eis carentia valde dolorosa. Sed hæc non est in paruulis in Lymbo, quia illi non mortui sunt in aliquo peccato actuali mortali, sed in solo originali, ideo nõ amauerunt aliquid inordinate quo apud inferos careant, sed manent in eis alię duę carentię, s. boni naturalis quo gaudere poterant adipiscentes illud, & carentia diuinę visionis. De prima istarum planum est, nam bonũ quoddã est ad quod homo naturaliter peruenire potest, & est quasi quædã eius fęlicitas naturalis, & hoc bono carebũt, q in inferno sunt, quia nullã perfectionẽ naturalẽ ibi hẽbũt de qua gaudeant, sed erũt in tristitia cũ sint positi in ꝑpetuis tenebris, & in loco malo, s. ꝓfundo terrę iuxta alios dãnatos, & dęmones.

Secun-

Secunda carẽtia boni est diuina visio. nam licet naturaliter non sit quis aptus videre Deum, est tñ homo natura quædam cui potest concedi visio diuina q̃ nõ potest concedi pecori, aut alicui inferiori creaturę, & Deus ad hoc hominẽ vltimate instituit, vt ipsum videret, licet naturæ capacitas sola non sufficiat ad hoc. ꝙ ergo nõ habeat quis bonum illud quod habiturus erat, si non peccasset, aut peccatum contraxisset, est carere bono illo, & ideo hanc carentiam sustinent paruuli in Lymbo. Et dicendum ꝙ ista est carentia maxima, & maxima poena ipsorum, quia nullum bonũ est maius quo ipsi careant. ergo nulla est maior carentia. potissime qñ cognouerint, ꝙ tale bonum est quo carent dolebunt de illo valde. De poena autem sensus dicendum quòd nullam habent, quia neque ignẽ sustinent, neque vermẽ, neq; fletum, aut stridorẽ dentium, vel aliquid de alijs quæ dãnati alij sustinere dñr.

Quare in Lymbo sit pœna damni, & non sensus. Quæst. DCLXIIII.

SED quæretur, quare isti damnati sustinent pęnam damni, idest carentię, & non sensus. Dicendum ꝙ Deus est iustus iudex, & ideo punitiones adhibet ſm conditionem peccatorum. Peccatum aũt est duplex. s. peccatum ſm commissionem, aut omissionẽ q̃ dependent ex actu proprię voluntatis, vel alienæ legis. pro primis peccatis competit pęna sensus, pro secundis competit sola poena carentiæ. Sciendum ꝙ vtraq; sunt peccata mortalia, idest peccata quæ non permittunt secum charitatem. nam pro peccato veniali nemo damnatur, sed sustinet pęnã tpalem, vel hic, vel in Purgatorio, sed pro mortali æternam. peccata autem mortalia quæ quis agit, & consistunt in actu iuste deberẽt habere pęnam positiuam, vt sicut fuit peccatũ in agendo, ita poena sit in aliquid sustinendo, & sicut se conuertit peccans ad creaturam indebite relicto creatore, ita debite a Deo subijciatur creaturę in qua puniatur. & ita est pœna sensus, siue illa apprehendat sensu, vt ignis, siue intellectu vt ablatio propriæ libertatis & contemptus, quia iudicantur indigni, vt alibi sint, nisi in loco pessimo. Hanc autem poenam sensus s. in igne, & fletu, & stridore dentium non patiuntur paruuli in Lymbo, quia illi non commiserũt aliquod peccatum mortale, neque conuerterunt se ad creaturam relinquendo Deum, ideo non debent subijci pęnæ in creatura aliqua affligente.

An paruuli in Lymbo habeant pœnam vermis. Quæst. DCLXV.

SED quęretur, nunquid isti habent poenam vermis quæ est remorsus conscientiæ. Aliqui dicũt, ꝙ sic, quia paruuli solum eximunť a pęna sensus, sed poena vermis non est pęna sensus, sed intellectus, ideo vř ꝙ maneat in eis. Dicendum ꝙ nõ manet, quia pena vermis est positiua, & causata de aliquo positiuo. & hoc nõ competit paruulis, quia nullum positiuum commiserunt. nam vermis dicit quendam remorsum cõscientiæ in recordatione preteritorũ malorum, prout nascitur ex fęditate peccati, sed paruuli isti nihil cõmiserunt de quo recordari posint, ꝙ sit fędum, ergo nõ est in eis remorsus conscientiæ: & ideo magna poena est sublata ab eis quæ affligit valde damnatos qui ex proprio actu damnantur. Ad rationem dicendum, ꝙ eximuntur paruuli a poena sensus, non vt solo sensu sentitur, sed ab omni poena quæ est læsio, siue intellectu, siue sensu capiatur, vt dictum est supra q. 662. sed talis est ista, quia hæc tristitia lædit, & corrodit cõsciẽtiam, & hæc læsio apprehẽditur intellectu, quod est

A quoddam sentiri large, ideo non est in paruulis. Sed tunc obijcietur, ꝙ sit in eis aliqua pęna positiua. nam est in eis contẽptus. nã indigni iudicãtur, vt alibi sint, nisi ĩ loco pessimo iuxta dãnatos, & dęmones. & hæc poena est nocumẽtũ, vel læsio, & intellectu apprehenditur, ideo ponitur pęna positiua. Dicẽdum ꝙ non ponit in eis, vt poena, nisi carentia boni, siue visionis Dei siue boni, quod naturaliter habere poterũt si non dãnarentur. ipsa aũt ignominia, vel cõtemptus qua indigni iudicantur loco meliori nõ poniť, vt poena, in dãnatis quidẽ pp proprios actus ponitur, vt poena, sed in illis nõ: quia nõ datur eis in pęnam quasi sit malus locus, sed quia nõ est naturaliter debitus melior locus. sic patet de sanctis q̃ in sinu Abrahæ erãt. nã illi in nul
B lo peccato erãt, sed in charitate, & tñ in profundo terræ tenebantur: cõstat autem, ꝙ nõ in pęnam, quia cũ nõ sit in eis peccatum, nõ correspondet eis poena directe, sed ideo dabatur eis locus ille, quia pro tũc non erat debitus eis alius locus melior. ita ergo paruulis locus ille dať nõ in pęnã directe, licet per accidẽs pñt inde tristari paruuli, sed qa sciũt sibi nõ dari in pęnam parũ inde affliguntˇ. Aliter põt dici, ꝙ hoc pertinet in paruulis ad poenã carẽtiæ, s. quia non ponuntur ibi, vt pęnas aliquas ex cõditione loci sustineãt, sed ꝙ necesse sit ibi esse, eo ꝙ carere debent loco illo in quo felices viuunt. sicut. n. carent bono, quod est visio Dei, ita & loco visionis carere debent, sed locus est cęlum, iõ neque in coelo esse debẽt, etiam sine visione Dei, qđ satis fieri poterat, vt quis in coelo sit, & Deum nõ vi-
C deat: immo si ibi sint omnes animę, & nõ detur eis lumẽ gloriæ, nõ magis Deum videbunt quam animæ quæ sunt in inferno, vel quam viuentes. ideo tamen quia locus ille est designatus ad beatitudinem, licet non sit necessarium, quòd existendo in loco sit quis beatus, non debent ibi poni paruuli.

Quare paruuli puniuntur sub terra, & non potius super terram. Quæst. DCLXVI.

SED quæretur de paruulis, quare nõ sunt in alio loco, idest vt saltem sint super terram. nam cum ca-
D rere debeãt visione Dei, & ideo nõ debeãt esse in loco, in quo Deus videtur, idest in coelo, tamẽ saltẽ poterãt esse in quocũque alio loco, & nõ deberẽt astringi ad certum locũ: potissime ad locum qui de se tristitiam ingerit. Dicẽdum ꝙ paruuli debẽt esse sub terra in loco in quo sunt, quia ista loca sunt distincta, quasi naturaliter. locus enim terrę, quia est locus generationis, & corruptionis, non debet competere nisi eis qui sunt in statu corruptionis. hi autem sunt viuẽtes qui nondum mortui sunt. animæ autem solutæ corporibus nõ sunt in statu corruptionis, ideo locus aĩarum nõ est sup terrã. ergo necesse est, ꝙ sit sub terra, vel in coelo. nõ aũt sunt in coelo nisi aĩæ beatorũ. ergo erũt aĩæ paruulorum sub terra, & ita oĩbus aĩabus dãtur receptacula sub terra. nam q̃ in Purgatorio sunt in charitate sunt, & tñ nõ sunt super terram, sed sub terra. et
E aĩæ sanctorum in Lymbo ibi erãt, in quibus nullũ peccatum erat, neq; obligatio ad aliquam satisfactionẽ. Sed obijcietur, ꝙ saltem post diem iudicij paruuli nõ sint in loco illo tenebroso, sed super terram. nam tũc nõ erũt animæ, sed viuẽtes homines. Si autem obijciatur quod supra dicebať. s. ꝙ supra terram est locus viuẽtium qui sunt in statu corruptionis, & isti non sunt in statu corruptibilitatis. Dicetur, quòd quandiu erat corruptio, & generatio sup terrã erat locus generabiliũ, & corruptibilium, sed post iudiciũ erit locus ille, & oĩs locus immunis ab omni corruptione, quia iam nõ erit generatio, & corruptio. ergo poterũt esse ibi cõueniẽter, qa nõ repugnat status suus cõdõni terræ.

Dicendum quòd non erunt ibi, quia illud pertineret ad aliqualem lætitiam, quia gauderent saltem in visione cœli, & totius mundi innouati, & tamen nulla lætitia eis dabitur, licet non inferatur læsio aliqua. ergo non erunt super terram, sed in loco vbi carebũt omni gaudio.

Sed dicetur quare paruuli non habent saltem bonum, quod naturaliter habere poterant, quia videtur quòd sola visione Dei carere debeant. nam ipsi non meruerunt ex proprio actu aliquod malum, propter quod debeat eis aliquid mali aduenire, sed solũ quia non habent charitatem non debẽt habere visionem Dei. vult enim Deus, quòd sicut visio sua est bonum supra naturam, ita non detur sine quodam dispositiuo supra naturã. & istud est charitas, quæ a solo Deo datur. quia ergò paruuli non habent charitatem non debent habere visionem Dei, sed non habent aliquid propter quod alijs bonis carere debeant.

Dicendum quòd nõ solum visione Dei, sed etiam omnibus alijs bonis carebũt paruuli. nam peccatum paruulorum est peccatum originale, & istud est carẽtia iustitiæ originalis. cum ergo iustitia originali caruerunt quæ erat quasi quædam virtus debita existere per naturam: iustum est quòd etiam carentes illa iustitia careant bono naturali. & tamẽ hic accipitur bonum naturale large, nõ pro eo quod naturaliter euenit, idest ex principijs naturæ, sed pro omni bono, qđ est citra visionem Dei, licet illud a Deo sit causatum sicut tota perfectio corporum quæ erit post resurrectionem, & innouatio mundi, & gaudium de innouatione, & manere sine corruptione. nihil enim istorũ poterat esse ex solis principijs naturæ. ideo dato quòd paruuli non gaudeant de innouato mundo, & non permittantur esse super terram, vbi de cœlo, & omnibus elementis innouatis gaudeant, non tollitur eis bonum naturale, quia non erat eis per naturam debitum, quia natura non sufficit ad hoc, sed vocatur ista naturalia, quia ista habituri sunt omnes beati, & sunt citra visionem Dei in qua cõsistit eorum beatitudo.

An qui per solam omissionem peccauerunt possint puniri sola pœna priuationis sicuti qui sunt in Lymbo, obiectio pulchra. Quæst. DCLXVII.

SED dicetur iuxta præcedentia, quòd sicut paruulis datur pena carentiæ, & non aliqua pena positiua quæ sit læsio, quia non commiserunt aliquid, sed solum contraxerunt sine actu voluntatis peccatum originale, ita & illis qui per solam omissionem peccauerunt dabitur sola pena priuationis, & non pœna sensus quæ est pœna ignis. Et patet, quia peccatum commissionis est peccatum quo aliquid facimus indebite: & ideo quia realiter committitur ibi aliquid debet iuste dari pœna realis quæ lędat, sed in omissione non est aliqua actio, sed sola cessatio ab actu vel non agere, iõ solum dabitur pena carẽtiæ.

Item quia in peccato commissionis iuste datur pena sensus in qua anima punitur a creatura. s. ab igne, eo quòd anima subiecit se creaturæ indebite. sed in peccato omissionis non conuertit se homo ad creaturam qua frueretur indebite, ideo non debet ibi subijci creaturæ a qua puniatur.

Dicendum quòd tam pro peccato commissionis quam omissionis datur pena sensus damnatis, & licet quis nunquam peccaret committendo, sed peccaret omittendo damnaretur. & ratio est, quia ex propria malitia prouenit commissio & omissio: & iõ inquantum sunt actus volũtatis digni sunt pœna reali læsiua.

Sed pro hoc sciendum, quòd qui omittit aliquid facere ad quod obligatus erat, aut omittit ex sola im-

F potentia, aut ex ignorantia, aut sponte cum posset & sciret. Si primo modo non est peccatum, quia nõ obligamur ad id quod non possumus. & ideo licet omnia quæ Deus nobis mandauit de se possibilia sint, si interdum tamen accidat propter quædam impedimenta fieri impossibile, & nos nitimur quantum possumus, non est peccatum aliquod, neque omissionis, neque commissionis, vnde nulla pœna respondet ei. Si vero ignorantia interdum excusat, & interdũ non, & interdum a parte, & interdum a toto, sicut sunt vulgatæ distinctiones de ignorantia, sed quocunque modo sit peccatum, & non excusetur per ignorantiam nec in toto, neque in parte, aut saltem non in toto: ne

G cesse est reduci peccatum omissionis in aliquem actũ voluntarium peccãtis, & ita est ibi propria malitia voluntatis, propter quam iuste damnatur ad pęnam positiuam. Si autem quis sponte omittat, idest neglexit facere, tunc actus positiuus est ibi voluntatis, per quẽ contempsit facere quod tenebatur, & licet foris non sit aliquis actus malus quem vocemus commissionẽ, intra tamen est actus malus, quo positiue volumus non facere quod Deus iussit, vel ad quod scimus nos obligatos, & per istum meremur pœnam positiuam.

Cum autem obijcitur, quòd in commissione est actus, & in omissione non. Dicendum quòd in commissione est duplex actus, scilicet, interior actus electionis de faciendo aliquid, & exterior executio. in

H omissione vero est interior actus electiuus de non faciendo, & exterius non potest respondere aliquis actus, & tamẽ quia interius est actus positiuus, satis est ad hoc, quòd respondeat pœna positiua in inferno.

An ex ignorantia vel obliuione peccantes puniri debeant pæna damni, & non sensus. Quæst. DCLXVIII.

SED tunc non est difficultas, sed quando omissio fit ex obliuione, vt quia quis non considerauit, vel ex ignorantia, quia nondum sciuerat id ad quod tenebatur qui peccat est maior difficultas, quia nõ vr̃ ibi actus volũtatis positiuus quo omittamus facere, & iõ vr̃, ꝙ tũc debeatur sola pęna ca

I rẽtiæ. Dicẽdũ, ꝙ qñ ignorantia vel obliuio excusant a toto nõ est curãdũ, qa tuc nullum peccatũ est, nec pœna aliqua de ignorãtia, vtpote ĩ illis quos excusat ignorãtia iuris, vt q pp ætatẽ nõdum scire potuit, vel quia sp demens fuit. De obliuione, vt si qs ꝑ maleficia coactus est obliuisci, quia tũc nõ erat in potestate eius recordari, vel attẽdere vigilãter si vellet. aliqñ aũt ignorãtia, & obliuio nõ excusant saltẽ a toto. & tũc dicendũ ꝙ omissio facta ꝑ ignorãtiã, & obliuionẽ reducuntur in actũ volũtariũ omittẽdi, sed nõ immediatũ. Est tñ dicẽdum, ꝙ ꝑ ignorãtiam & obliuionem, interdũ cõmittimus, interdũ omittim⁹. De cõmissione, vt qñ qs fecit aliqd lege vetitũ, quia legẽ ignorabat, vel qa cũ sciuisset aliqñ oblitus erat nũc. De omissione, vt qa

K aliqd erat lege ꝓceptũ, & q legem ignorauit omisit illud, vel qa legẽ oblitus erat, aut nõ cõsiderabat. & ita ex obliuione omisit facere qđ tenebat̃. De cõmissione tñ dicẽdũ est, ꝙ directius peccat ꝑ ignorãtiã quis q̃ ꝑ omissionẽ. & hoc quia in cõmissione eligit qs id qđ malum est, & illud efficit: iõ pp illud meret̃ directe penã positiuã, nisi excuset̃ ꝑ ignorãtiã, vel obliuionẽ, sed interdũ non excusat ignorãtia, neq; obliuio, iõ manet actus in se positiuus culpabilis, iõ debet̃ ei pęna positiua directe ac si esset volũtarius: licet necesse est minus puniri sic peccantes q̃ expresse scientes, cum nõ possit esse actus, tam volũtarius in ignorãte aliquo modo sicut in eo qui nullatenus ignorauit. In omissione autẽ non est aliquis actus positiuus foris pp quẽ directe rñdeat pęna: ideo necesse est recurrere ad interiora, vt inue-

inueniamus aliquem actum positiuum, quia alias impossibile erat esse peccatum, & in hoc dicendum, quod quando omissio fit sponte, datur omissio per actũ voluntarium immediatũ, vt quia quis noluit facere id quod tenebatur: contẽpsit enim & ille cõtemptus est actus positiuus interior, & huic respondet pęna ignis in inferno quæ est positiua. Cum vero ignorauit, aut oblitus est, non põt dari immediate actus positiuus omittendi, sed debet recurri vsque ad illum actum qui fuit causa ignorãtiæ, vel obliuionis, vt dicatur sic, iste omisit, quia ignorabat, ideo autem ignorabat, quia sponte noluit subire laborem sciendi quę scire oportebat, vel quia sponte se voluit implicare rebus in quibus gauderet, quibus implicitus non posset addiscere ea quæ erant ei necessaria, & tunc fuit culpa omnium malorum sequentium in illo actu qui fuit voluntarius, & pro tali debetur pęna positiua ignis, ideo & pro ceteris quæ inde sequuntur quæ ex hoc accipiunt rationẽ voluntarij, dabitur pęna ignis quasi positiua sint, quia voluntaria sunt. De obliuione est idem, nam omisit quis, quia oblitus est, & hoc non est voluntarium per se, neque positiuum. oblitus est autẽ, quia voluit non attendere solicite, vel quia voluit implicari alijs delectabilibus, quibus implicitus non potuit recordari, sicut qui non potuit præuidere, & repellere lupũ a grege, quia nesciuit quando venit, & ideo nesciuit, quia voluit dormire, & dormiendo nõ poterat videre, nõ euadit culpam, quia non est bona excusatio si lupus oues deuoret, & pastor nesciat. extra de regu. iuris ca. quamuis. & reducitur culpa illa in actum illum voluntarium qui fuit velle dormire, in quo sciebamus, quod poterat impediri cognitio, aut vigilantia circa res necessarias, & ita accideret malum. idem est de obliuione, ideo actus omissionis est voluntarius non per se, sed per reductionẽ in causam suam, & per hunc modũ damus culpam in illo actu qui non est secundũ se voluntarius, idest qui fit ab illo qui non est compos sui, sicut ĩ homicidio, vel fornicatione cõmissis ab ebrio actuali. nam si plene ebrius sit non iudicat, sicut fuit de Loth qui inebriatus cognouit ambas filias carnaliter, & nesciuit, an essent filię: immo neq; sensit quãdo accubuerunt, aut quando recesserunt Gen. 19. cap. & tamen damus aliquã culpam Loth, licet tũc ignorans erat, s. quia cum bibit vinum quo inebriatus est erat sciens, & potens abstinere, & noluit propter dulcedinem vini, ideo mala inde secuta imputãtur ei aliquo modo, quia sunt aliqualiter voluntaria inquantũ descendunt a causa voluntaria, sed tanto sunt minus mala quantominus voluntaria sunt. sic in ignorantia qualibet, vel obliuione quę non excusant totaliter fit idem, s. quòd reducuntur in causam voluntariam saltem mediatã, & sic sunt voluntaria. sed quia non sunt tam voluntaria quantum ea quæ quis volens, & contemnens omittit non sunt tantæ pęnæ. habent tamẽ pęnas positiuas in inferno, quia reducuntur in actum voluntarium qui est positiuus.

Ad secundum dicendum, quòd grauitas in quolibet peccato mortali est auersio a Deo, & quia in peccato omissionis est auersio a Deo, sicut in peccato commissionis datur pęna ignis.

Aliter posset dici, quòd datur pro peccato mortali pęna carentiæ visionis Dei, quia in quolibet mortali auertit se peccator a Deo, & datur pęna corporalis in aliqua creatura, vt igne, & alijs pęnalibus sensibilibus, s. quia conuertit se peccator ad fruẽdum creatura indebite. & dicendum quòd illud tenet causam in peccato omissionis, nam de commissione planum est. & dicendum, quòd ista creatura ad quam conuertitur accipietur ex eo, in quo est actus omissionis voluntarius. nam si quis omisit solum, quia voluit & cõtem-

A psit mandatum fruitur libertate voluntatis suæ, quia non voluit subijcere voluntatem suam mãdato Dei, & magis seipsum quam Deum dilexit, & ideo voluntate sua velut bono fruitur præponens illam Deo, & hoc est peccatum magnum, quia est peccatum superbiæ grauissimum. s. nolle esse subditum Deo. si autem omisit, quia non auertit ignorando, vel ex obliuione, tũc quia actus est voluntarius ille quo quis voluit conuertere se ad aliqua delectabilia, & ideo non potuit vacare doctrinæ, aut considerationi rerum necessariarum illa re fruitur ad quam se taliter conuertit, vt vacando illi posset facere aliquid in quo offenderet Deum, vel cessare ab aliquo necessario, cuius omissio Deum offenderet, & ideo tam in peccato cõ-

B missionis quam omissionis accipitur auersio, & conuersio, & sic dabitur pœna positiua, tam pro peccato omissionis quam commissionis.

An pœna peccati omissionis & originalis sit similis. Quæst. DCLXIX.

DICENDVM autem, quòd non est simile de pœna peccati omissionis, & pœna peccati originalis, quia originale peccatum nullo modo est actuale, neque voluntarium consistens in omissione, aut commissione alicuius: peccatum autem omissionis est peccatum actuale. & apparet, nam peccatum originale non est aliquid commissum ab aliquo homine. nam ante omnem opera-

C tionem incurritur, scilicet, in vnione animæ ad corpus. etiam non consistit in omissione, nam non potest omittere, nisi qui obligatus est ad aliquid faciendum, & facere cessat, sed antequam homo sit, & facere bonum aut malum possit incurrit originale, ergo non est per omissionem. vnde non est voluntarium peccatum illud, neque potest reduci in aliquem actũ volũtarium qui sit causa eius. Secus de peccato omissionis, quia est alicuius personæ iam existentis, & est per actum voluntarium immediate, vt quando contemnit, vel reducitur in actum voluntarium, vt supra ostensum est. Erit ergo diuersus modus pœnæ in v-

D troque, nam peccatum originale non est aliquo modo in actu nostro committendo vel omittendo: sed pro tanto dicitur peccatum originale, idest defectus inuentus in origine alicuius. debebat enim esse in nato, vel concepto iustitia originalis, & ista non inuenitur in eo, ideo vocatur defectus ille peccatum originale, & quia sine iustitia originali nemo potest placere Deo, est, quilibet conceptus in ira Dei, quousque per sacramẽta reducatur ad amorem, & liberetur ab illo defectu iustitiæ originalis, & quia ille defectus iustitiæ est pura priuatio solum dabitur pœna consistẽs in priuatione, idest carẽtia visionis diuinæ, peccatum autem omissionis est actus volũtatis hominis qui poterat non omittere, & omisit: ideo dabitur pro eo pęna positiua, quia est peccatum actuale.

Considerandum vlterius circa pœnam peccati ori-

E ginalis quæ est in paruulis, quòd non est sola priuatio, sed aliquid positiuum, sed vocatur priuatiua, quia est de priuatione, & non de positiuo. nam paruulis non datur aliquid quod affligat sensitiue, vt ignis, vel vermis, aut fletus, vel stridor dentium, sed solum carent illo bono visionis diuinę quam habituri essent si non decessissent in peccato originali, & ista carentia, quia est priuatio non est in seipsa aliqua pœna, sed causatur inde pœna, scilicet, paruuli videntes se carere visione illa quam beati habent, & quam ipsi habituri erant si in peccato non essent, tristãtur, & ista tristitia est pęna positiua spiritualis, sicut ĩ nobis inuenit tristitia interdũ de bono quo caremus, interdum de malo,

Notãdũ de pœna peccati originalis.

quod sustinemus, sed dicimus pęnam paruulorũ esse in carentia, non quòd illa sit realiter carẽtia, sed quia illa non est, nisi de carẽtia. Secus de damnatis alijs, q̃a tristãtur de aliquo, quod positiue lædit, sicut cum tristantur de afflictione quam facit ignis. & hoc modo differt pœna paruulorum à pęna aliorum damnatorum, quia alij damnati tristantur de malo, quod est carentia, & de malo quod affligit positiue, paruuli autẽ de sola carentia.

Sed obijcietur, ꝙ videatur iniustum. nam paruuli non habuerunt aliquid positiuum in peccando, quia neque peccauerunt, sed peccatum incurrerunt, ideo non debere eis esse aliqua pœna positiua, sed sola priuatio. Dicendum, ꝙ non dat Deus eis aliquam pęnã, sed solam priuationem visionis Dei. ꝙ autem de hoc tristentur illi, non facit Deus quasi ponat in pœnam, sed ipsi cogitantes malum suum tristantur de illo, & sic Deus non dabit, nisi priuationem pro priuatione.

Aliter potest dici, & forte securius, ꝙ sicut dat De⁹ carentiam visionis suæ paruulis, ita & dat ꝙ tristẽtur de illa. nam aliter posset dici, ꝙ forte nulla pęna esset in illis, vt si nollẽt cogitare seipsos priuatos aliquo bono, sed cogitare bonum suum, & per imperia voluntatis sistere in cogitatione ista possent, essent beati naturaliter. nam post delectationem qua quis delectat' videndo Deum, non potest maior delectatio esse quã illa qua quis bonum suum cogitat, & a se afficitur, & fingit de bono suo, vt vult, & ita paruuli in Lymbo non essent miseri, sed beati, quodammodo naturali beatitudine.

Dicendum ergo videtur rationabilius, ꝙ non solũ carentia sit à Deo, sed etiam ꝙ cogantur cogitare de illa, & quòd ex illa cogitatione sequatur aliqua tristitia. nam Deus nõ facit illam tristitiam, sed facit vt cognoscant carentiam ex qua sequitur ꝙ tristentur. & tunc dicendum, ꝙ non est inconueniens, ꝙ Deus faciat tristari paruulos aliqualiter, dum tamen non tristentur de aliquo læsiuo reali, sed de priuatione, vel carentia quæ ab ipso est data. Siquis autem teneat, ꝙ neque illam tristitiam facit Deus, sed solum carentiã: paruuli autem sibiipsis tristitiam faciunt cogitando malum, quod sustinent, leuius soluet istud, idest, quia pro carentia iustitiæ originalis non dabit, nisi carentiam visionis, & non pœnam aliquam vlteriorem à Deo directe secutam.

Quomodo carentia diuinæ visionis est pœna paruulis, cum illam non cognoscant. Quæst. DCLXX.

QVAERETVR quomodo paruuli puniuntur, aut pœnam aliquam habere possunt, quia nullum malum habent, nisi carẽtiam visionis Dei, & illud nõ potest esse malum, nisi inquãtum cognitum, ideo ad hoc ꝙ paruuli in hoc pœnam sustineant, sed non videtur quomodo istud cognoscãt, ergo neque apparet quomodo sit eis pœna. Dicendum ꝙ ad hoc requirũtur duo. s. ꝙ paruuli sciant se non videre Deum, & ꝙ non videre sit malum & pœnale. Sed de primo manifestum est, ꝙ sciunt se non videre Deum. Deus enim intellectu solo videt, & sicut intellectus est iudex eorum quæ videt, i. scit se videre illa: ita eadem cognitione scit se non videre ea quæ non videt. nam rectus est iudex sui & obliqui, & potentia immaterialis quę est refluxiua per hoc, ꝙ scit se aliquid cognoscere scit q̃d est quod non cognoscit, & ideo experitur intellectus illorum paruulorum se non videre Deum. Secundũ vero, idest, quòd videre Deum sit bonum & delectabile possunt cognoscere paruuli & cognoscunt, & tamen motiuum ad dubitandum erat, quia paruuli qui pro solo originali patiuntur, non habuerunt hic aliq̃

F cognitionem de Deo, & ideo non videtur quomodo illam postea in tenebris inferni habeãt. Secus de alijs damnatis qui fuerunt hic adulti. nam illi ex doctrina & conuersatione ad alios homines audiuerunt, & cognouerunt, vel cognoscere multa potuerũt de Deo.

Dicendum tamen quòd paruuli post mortem cognoscere possunt Deum dupliciter. Vno modo naturaliter, & ex communi cursu. Alio modo specialiter ex Dei reuelatione. Primus modus est quo animæ separatæ accipiunt cognitionem à substantijs separatis per influxum specierum ab illis, & per illas species q̃libet anima separata cognoscit omnem substantiam separatam, & quamlibet aliam animam, & etiã Deũ, G vt ostensum est supra, licet sit cognitio ista multũ vniuersalis & confusa, tamen qualiscunque sit est tanta, vt per eam cognoscamus Deum esse excellentiorem omnibus rebus, sicut nunc nos cognitionẽ habemus de Deo valde deficientem, & tamen scimus Deũ nõ solum esse meliorem omnibus entibus, sed etiam esse id quo nihil melius cogitari potest. paruuli ergo q̃ per species illas intelligunt, & cognoscent Deum esse supremũ ens, & quia omnis cognitio de se importat gaudium quoddam, manifestũ est, ꝙ putabunt, ꝙ cognoscere illum clare sit quædam magna lætitia, & ideo carere illa cognitione sit malum quoddã. Alius modus est quantum ad reuelationem, vt s. per Deum vel per Angelos bonos reueletur paruulis de Deo, ꝙ H sit ens excellentissimum, & ꝙ in eius visione sit magna delectatio, & hanc delectationem paruuli illi cupient propter seipsos, cum sciãt illam esse cuilibet homini possibilem, & ideo cũ videant se carere eo quod bonum putant, & eis iocundum futurum, nisi peccatum illud impediret, tristantur. & ista reuelatio est satis verisimilis, quia cum Deus velit punire peccata, vt quilibet sit miser iuxta conditionem peccatorũ suorum, & cognitio boni requiratur ad miseriam, verisimile est, ꝙ si damnati non haberent, vt ex se vel naturaliter tantam cognitionem quãtam sufficeret ei ad quantitatem miseriæ eorum, ꝙ Deus det illis supernaturaliter, siue ex reuelatione illum gradum cognitionis, vt non desit eis pęna ex defectu cognitionis, & sic I paruuli, siue naturaliter, siue diuinitus cognoscent q̃tum eis fuerit opportunum de Deo, & delectatione quæ est in visione eius ad hoc, quòd ipsi habeant pœnam quæ est ei conueniens.

An pœna carentiæ visionis Dei, quæ est paruulorum, sit magna, vel parua. Quæst. DCLXXI.

QVAERETVR de ista pęna carentię visionis Dei, quæ est paruulorum, an sit magna vel parua.

Aliqui dicunt ꝙ sit valde parua. nam Augu. in Enchiridion. c. 5. dicit ꝙ pœna paruulorum est omnium damnatorum mitissima, ergo est parua. Secundo patet, quia paruuli nihil peccauerunt, sed solum incurre- K runt peccatum originale, ergo cũ cęteri damnati peccauerint nimis, quia sponte peccauerunt, necesse est vt pęna paruulorum sit valde parua in comparatione ad damnatos alios.

Alij dicunt, ꝙ pœna paruulorum sit valde magna, quia illi sustinent carẽtiam diuinę visionis: & tñ inter pęnas damnatorũ pœna carentiæ est maxima, vt ostẽsum est supra. & ita est maior quã pœna ignis. ex quo sequitur ꝙ alij damnati non habent duplam pœnam ad paruulos, quia sicut damnati pro peccatis suis sustinent pœnam carentiæ visionis Dei, ita sustinent paruuli, & in hoc non est dĩa. insuper damnati adulti habent pœnam afflictiuam quæ est ignis, & illa non est æqualis ad pœnam carentiæ. ergo maior est pœna dãnatorum adultorum q̃ paruulorũ, sed non in duplo.

Dicen-

Dicendum q pena damnatorum adultorum non est ęqualis inter oēs, sed in quibusdam est maior, & in alijs minor secundum cōditionem peccatorum suorum, & tamen cuiuslibet damnati adulti qui pro peccatis proprijs dānatus fuit, est pœna valde maior plus quam decuplo, & forte centuplo quam alicuius paruuli. & ratio est, quia magnitudo pœnę est secundum conditionem culpæ, & tamen magnitudo culpæ cuiuslibet adulti non solum dupla aut tripla supra quēlibet paruulum, sed forte plus quam centupla est, aut improportionabiliter se habens ad illam, cum adulti sponte peccauerint per actum propriæ volūtatis, paruuli autem nullum actum voluntarium habuerint: immo neque peccauerint, sed peccatum incurrerint originale.

Et tunc consequenter dicendum, q pęna paruulorum est parua, quia peccatum ipsorum est paruum, cum ipsi non peccauerint: ideo necesse est, q pęna eorum sit, quasi non esset pœna, cum peccatum eorum sit quasi non esset peccatum, & ideo licet forte respectu pęnarum nostrarum sit aliquanta pęna paruulorum, tamen respectu aliorum damnatorum est quasi nulla, aut valde parua.

Argumenta autem duo, prima concedenda sunt, quia verum ostendunt. Ad argumentum in contrarium dicendum, quòd non est minus quam dupla pęna adultorum: immo dicendum, quòd forte est plus quam centupla cuiuslibet adulti damnati ad paruulum damnatum. Et cum obijcitur de carentia, dicunt aliqui, quòd est minor, vel mitissima, vt dicit August. pœna paruulorum, quia pœna cuiuslibet adulti damnati est carentia, & insuper pœna sensus quæ est lesio realis, pœna paruuli non est, nisi carentia, & non pœna sensus: maior est autem simplex pœna quam duplex. Sed dicendum, quòd hoc non satisfacit, quia tūc staret quod obijciebatur. s. q non esset pœna alicuius paruuli sub dupla ad pęnam alicuius damnati adulti. & hoc non est inconueniens.

Aliter ergo dicendum, quòd pœna carentiæ est in damnatis & paruulis, sed magis patiuntur adulti in illa carentia quam paruuli. & ratio huius est, quia carētia ista non est pœna, nisi in illo qui iudicat esse pęnā, vnde in lapidibus & rebus irrationabilibus nō est pœna non videre Deum, licet cuilibet videnti sit magna delectatio videre, & hoc est, quia nō iudicant carere se illo bono, cum non cognoscant illud. Potest ergo accidere dupliciter in aliquo potente videre Deum, & non vidente, q sit magna pęna non videre Deum. Est autem vnus modus, quòd non cogitet quis se carere illo bono. Siquis enim carens aliqua re potuerit auertere cogitationem suam ab illa, ita vt nunquam cogitet quomodo illa res sibi deest, nō sentiet aliquā pęnam in carendo re potius quam si non careret ea. nam & de pœna sensus hoc patet. si enim sensus tactus auerti posset ab igne qui præsens est, & lædit ne experiretur & perciperet illum, nulla pœna esset potius quam si nullus ignis esset appositus, sicut in illis qui habent membra stupida, & ideo forte aliquis dicet, quòd paruuli nō cogitant de carentia illa, aut parum cogitant, ideo parum puniantur in carentia illa. adulti autem damnati cogitant de illa carentia, ideo pęnam sustinent: hoc autem fit si cogit Deus ad cogitandum aliquos & alios non, vel quosdam multum, & alios parum. Est autem verum, quòd quilibet vellet esse beatus, vel non miser, & effugere pœnā quantum posset, & quia pęna quęlibet inferni multum habet ex cogitatione, & maxime pęna carentiæ, quæ nō esset pœna si non cogitaretur, damnati vellent nunquam cogitare de Deo, neque de aliquo malo in quo sunt, & si permitterent hoc facere non essent miseri:

A vt si ex imperio voluntatis suæ permitterentur cogitare bonum suum, & elicere actum volendi circa illud. nam sic seipsis fruerētur, & essent beati quadam beatitudine naturali quę non est per aliquod bonum supra hominem, & tunc non solum carentia visionis Dei non affligeret illos, quia de illa non cogitarent, sed etiam ignis appositus non cruciaret illos. nā ignis non cruciat damnatos, sicut nunc nos viuentes torquet. nam nos cruciat inquātum applicitus sensui cogit sentire, & nō potest sensus auertere se, aut per imperium voluntatis auerti quin nocumentum realiter illatum corpori sentiat, & tamen in damnatis, quādo erunt animæ separatæ, non poterunt pati naturaliter ab igne, sed solum vt est instrumentum diuinæ iustitiæ,

B & illud est potissime, quia ignis detinet, vt non pmittat animam a se separari localiter, & in hoc tollitur animæ libertas, sed si anima possit cogitare, quòd non detineatur ab igne, vel non aduertat ad illud, cū ignis nō exurat animam, nec realiter auferat aliquid ab ea, non esset pęna aliqua etiam per ignem, & sicut anima separata in inferno nullum malum pateretur si posset libere cogitationem suam ferre quo vellet, & tamen Deus non permittit, quia cogit animam dānatam cogitare in bono, quod ei deest, & quomodo ignis nocet ei, non permittendo vti sua libertate ad eundum quo velit. etiam non permittit cogitare de bono suo, aut de seipsa, nisi inquantum est causa mali proprij, ideo in hoc affligitur, & tota afflictio depēdet ex eo, quòd anima damnata non cogitat qđ vult,

C sed cogitur cogitare mala sua. Idē est de homine post resurrectionem damnato. nam corpora erūt immortalia & incorruptibilia, vnde nulla passio realis in eis erit, sed intentionalis, ideo si cogitationem auertere possent, non esset eis aliquod nocumētum reale, aut pœna, sed in æternum manerent in igne sine lęsione, immo & sine pœna aliqua, sed coguntur cogitare id quod eis est malum, & ita patiuntur.

Hoc supposito si paruuli permittātur cogitare quę voluerint, habebunt vere carentiam visionis Dei, ita vt beati non sint, & tamen non erit eis pœna aliqua, si non cogitauerint se carere illo bono, & fieret hoc

D si cogitarent de seipsis ex imperio suæ voluntatis, & de bono suo, quia sic quodammodo se fœlices facerent. Et hoc aliqui putant, & sic paruuli non habent aliquod malum, quod iudicent esse pœnam, sed solū non habēt beatitudinem, & sic carent aliquo bono, sed non iudicāt se carere illo, & ideo nullam pęnam sustinent. & hoc forte aliqui iudicabunt esse conueniens, quia isti in nullo peccauerūt, ideo in nullo debent puniri, sed caruerunt gratia per quam efficiuntur homines apti ad vitam æternam, & Dei visionē: ideo non debēt habere visionem Dei sicut beati, neque tamen debent habere pęnam, sicut damnati. i. qa non habuerunt gratiā sicut beati, neq; habuerunt, q committerent peccatum, sicut dānati. Sed hoc non est securū. Primo quia Aug. non dicit eos esse sine pęna, sed dicit pœnā eorum esse mitissimā oīum dānato-

E rum, ergo aliqua pęna est. Secundo quia si nulla pęna eis daret, non ponerent in loco tenebrarū cū dānatis in æternum, ēt si illi erūt de quibus Christus dicet, ite maledicti in ignem æternum. Dicendum ergo aliter q erit pœna aliqua, vel tristitia paruulorum in carentia visionis Dei, & tamen erit parua pœna, quia licet cogitabunt se carere, tamen causa carendi alleuiabit pœnam eorum. nam damnati adulti scient se carere, & quòd causa carēdi est eis culpa sua, vel propria malitia. paruuli autem scient se carere, sed non ex aliqua iniquitate sua, sed propter legem Dei, vel propter aliquid extrinsecum, quod non fuit in potestate ipsorū, & iō dānati adulti valde dolebūt, quasi ipsi fuerint cā

proprij mali,& in ista cogitatione a Deo tenebuntur: quia non permittentur cogitare de seipsis,nisi inquãtum sunt causa mali sui, & ista cogitatio est tristis: iõ valde illi tristabuntur, & tunc quando aliquis fuit sibi maior causa carendi illo bono magis tristabitur,& quia quanto quis plus peccauit, tãto fuit causa maior carendi bono illo,tanto magis tristabitur de carentia illa,& ista est causa vera,vnde paruuli dolebunt de carentia,sed incomparabiliter minus quam damnati adulti.parua est ergo pœna paruulorum.

An omnium paruulorum sit pœna æqualis. Quæst. DCLXXII.

QVAERETVR, an omnium paruulorum sit pęna æqualis.

Aliqui dicunt,quòd sic, quia pœna illorum consistit in sola priuatione,siue carentia visionis,& tamen priuatio non suscipit magis & minus,ideo nõ punietur vnus plus altero.

Sed obijcietur ꝙ sic, quia in damnatis est pęna carentiæ: & tñ non solum in pœna sensus est inæqualitas in damnatis,sed etiam in pœna carentiæ,vt ostensum est supra.s.quia vnus magis tristatur quam alius. ergo & sic poterit vnus paruulus magis tristari de carentia quam alius.

Dicendum ꝙ omnium paruulorum est pena ęqualis,cum tamen damnatorum adultorum non sit pœna æqualis,& ratio differentiæ est, quia pœna ista carentiæ in paruulis est propter peccatũ,& illud in paruulis est æquale.in damnatis autem adultis non est ęquale,ideo in paruulis est ęqualis pœna,in adultis nõ. Et patet quia paruuli nihil omnino egerunt per qđ dicantur peccasse, sed solum per vnionem animæ ad corpus cõtractum fuit in eis originale peccatum, sed vniri animam est æquale in omnibus,& lex illa a qua venit peccatum originale est ęqualis oĩbus, ideo non est aliquo modo inæquale peccatũ originale in diuersis,ideo pœna carentiæ pro illo nõ dẽt esse inæqualis. secus de adultis damnatis, quia peccata illorum fuerunt inæqualia,ideo tam carentia quam pœna sensus erunt in eis inæquales.Secundo quia illud in quo pœna carẽtia damnatorum adultorum est, inæqualis est carentia boni,quod ipsi optauerunt.nam quanto aliquis ardentius amabat bonum illud in quo peccauit, & propter quod damnatus est, tanto vehementius illud amat post mortẽ,& quia frui illo non potest,neq; cogitare de illo delectabiliter,affligitur valde.quanto ergo magis peccauit in re amata in seculo, tanto magis tristatur de eius carentia post mortem, & tamen paruuli nihil tale amauerunt de quo doleant, nunc propter carentiam, ergo nõ magis vnus dolet quam alius.

Tertio quia quantum ad carentiã visionis Dei adhuc non est paruulis causa inæqualiter tristandi. nam damnati adulti possunt de ea tristari inęqualiter,quia quanto magis peccauerunt, tanto se fecerunt magis indignos illa visione qua carent. Et ideo quanto ipsi se ab ea magis elongauerunt,tanto magis tristabunt, sed paruuli non peccauerunt magis, & minus, vt inęqualiter mererentur carere illa visione, ergo non tristabuntur inæqualiter carendo ista visione.

Quare paruuli puniuntur apud inferos cum nullum peccatum commiserint. Quæst. DCLXXIII.

QVAERETVR, quare paruuli puniũtur apud inferos.nam vr̃ ꝙ nullam pœnã pati debeant magnam aut paruã,quia nullo modo peccauerũt, pœna autem pro peccato dat̃. Aliq dicũt, ꝙ puniuntur sine

F culpa,non tñ sine causa, quia similis modus est de iure humano in multis casibus.nam filij eorum qui cõmiserunt crimen lesæ maiestatis priuãtur successione paterna.extra de hæreti.ca.vergentis.& filij hæreticorum,licet hæretici nondum sint, quia bona hereticorum iubentur publicari, & in multis alijs casibus exercetur pęna in eos qui non peccauerũt, cum sit aliqua causa faciendi.s.quia nascunt̃ de illis qui peccauerũt, vel propter alias ſm varios casus. Aliquis dicet forte hoc tenere de iure humano, in quo necesse est interdum puniri ĩnocẽtes ne noxij omnino impuniti euadãt,& non potest ministrari iustitia pure apud homines,quia interdum non possunt, interdum nesciunt, sed de Deo,secus erit qui omnia scit,& oĩa potest. Et

G ideo in iudicio eius, in quo defuncti consistunt nõ punietur aliquis sine culpa. Sed obijcietur ꝙ adhuc secũdum diuinum iudicium puniũtur aliqui sine culpa, cum pro alieno peccato affligantur.s.filij pro patribꝰ. eod.c.vergẽtis.s.pro multis casibus ſm diuinum iudicium filij pro patribus puniũtur. & illud allegatur ibi ad ostẽdendum,ꝙ licitum est ſm iura humana puniri aliquos pro peccato aliorum,cum ẽt ſm diuinũ iudicium sæpe fiat.Sed dicendum ꝙ hoc non stat.Primo, quia dr̃.eo.c.vergentis,ꝙ filij pro patribus.i.pro peccato patrum sæpe a Deo puniuntur,& tñ hic nõ puniũtur filij pro patribus, quia forte patres sunt innocẽtes & sancti,& filij eorum decedẽtes sine baptismo sunt

H æternaliter dãnati,& filij malorum qui baptizati decedunt saluãtur, ideo non faciunt ad hoc peccata patrũ. Secũdo, quia ista punitio hẽt locum in viuẽtibus quæ est pœna tpalis,secus de pœna ęterna:& ita dr̃ in alleg.c.vergentis.ꝙ filij pro patribus temporaliter puniunt̃,& ideo innuitur ꝙ non puniãtur æternaliter,& tñ pœna paruulorum æterna ẽst,quia illi dãnati sunt. ergo nõ inferet̃ pro peccato patrum. & verum est, ꝙ interdum vni viuenti potest dari pœna pro alio, & tñ post mortem nemo punitur ꝓ alterius peccato, siue sit pęna ęterna,sicut dãnatorum, siue tpalis sicut purgatoria.quibus autem det̃ pęna tpalis pro aliis,& qñ, & qũo est hoc iustum,& quare nunq̃ post mortem vnus pro alio puniatur,declaratum est late supra 5.c.q.

I 35.& 36.Et ideo non est nunc ad propositum, cũ ista sit pœna post mortem,& sit æterna. Dici ergo potest dupliciter.vno modo,ꝙ puniunt̃ paruuli post mortẽ, & pro peccato suo. nã peccauerunt originaliter.i. incurrerunt in illud, quia cũ deberent nasci in originali iustitia nascuntur sine illa. & hoc peccatũ non est alicuius alterius,sed ipsorum, qa ipsi sunt sine iustitia illa,& sine charitate.Cum aũt obijcitur,ꝙ nõ peccauerũt,verum est ꝙ nõ commiserunt aliquod peccatum per actum ꝓpriæ voluntatis cõmittendo vel omittendo,& tñ inciderũt in istud originale qđ est propriũ ipsorum,& non alicuius alterius, & peccatum est sufficiens causa pęnę,ideo ipsi pro illo puniunt̃. Aliter potest dici,ꝙ pęna non dat̃ a Deo maxime post mortem

K nisi pro peccato,qđ est proprię voluntatis,siue cõmissio,siue omissio sit.& de paruulis dicendum, ꝙ nullũ peccatũ habuerunt, quia per nullum actum voluntariũ peccauerunt,ideo neq; pęnam vllam pati debent. Cum aũt obijcitur,ꝙ pęnã habent.põt dici ꝙ non habent,quia eis nihil infligitur à Deo,nisi carentia visionis Dei,& ista non vr̃ pęna,quia pęna est,qñ nobis lęsio infligitur,aut bonum nostrum, quod possidemus aut quod alias debitum est, aufertur:sed hic nihil istorum est,quia paruuli nondum habebant diuinam visionem,dum viuerent,neque erat eis debita.nam aut deberetur naturaliter,aut ex merito, non ex merito, quia nihil meruerant per se,neque per alios,i. per Ecclesiam,vel sacrã fidei, quia illa nõ receperũt: non ẽt naturaliter,quia nõ attingit hõ naturaliter ad visionẽ Dei,

Dei,nec aliquis intellectus creat⁹, nisi detur ei a Deo supernaturaliter lumen habituale quod est lumē gloriæ,sed non est pœna,quòd non detur alicui id, quod non est ei debitum:ideo non est pœna, quòd paruuli careant visione Dei.& ita est de honore,vel de aliqua re quæ nulli debita est,siquis eam vni det,& non alteri,vel nulli det, nulli facit iniuriam: & ita quòd illegitimi non promoueant̄ ad honores, vel non obtineāt beneficia,quod de iure fit,non est illis pœna, quia honor & beneficium nulli naturaliter debentur.ꝙ ergo iura decreuerint illa dari quibusdam,& alijs non, nullam eis fecerunt iniuriam.

Si autem obijciatur,ꝙ præter carentiam habent pęnam positiuam tristitiæ. Dicendum quòd ista est per accidens,quia a Deo non habent,nisi quòd careāt visione,idest quòd non ostendit eis seipsum, ꝙ vero tristentur de illa carentia magis est ab eis,inquātum cogitant se nō habere illud bonum, quod habere poterant si non decessissent sine sacramento fidei, & ambæ istæ positiones sunt satis rationabiles. & ista vltima videtur magis sine calumnia, vt qui non peccauit nullam pœnam accipiat. Si autem teneatur pręcedēs est dicendum quòd illi non commiserunt peccatum per actum voluntatis,ideo non datur eis aliqua pœna positiua qualis respondet peccato per actum voluntatis:sed datur pœna in sola carentia,sicut peccatū consistit in carentia,idest,quòd nihil egerunt,& tamē iustitiam originalem non habuerunt:ideo neque visionem Dei acceperunt,& hoc magis accedit ad modū communem loquendi Sanctorum.nam dicit Augus. leuissimam esse pœnam paruulorum,& tamē verior videtur alia,idest,quòd neque peccauerunt,neq; pœnam habent.& hoc stricte accipiendo verum est. interdum tamen modus loquendi scripturæ non concordat huic locutioni,vt cum dicitur ꝙ omnes nascimur filij irę: & tamen filius iræ est qui dignus est ira, idest pœna.etiam dicitur ꝙ in Adam omnes moriuntur,& in Christo omnes viuificantur.ideo signat̄ peccatum esse in quod paruuli incurrunt, & sic pœna respondebit eis.vnde potest vtraque solutio teneri.

Qui teneantur in Lymbo paruulorum.
Quæst. DCLXXIIII.

QVAERETVR qui teneantur in Lymbo paruulorum.

Dicendum, ꝙ soli paruuli quibus, neque propria, neque aliena merita subueniunt, neque tamen mala commiserunt,quibus damnatio aliorum debita sit.

Ex hoc autem necesse est,quòd omnes qui in loco illo sunt paruuli sint.nam non vadunt illuc,nisi q nulla bona,aut mala egerunt: & tamen tales nō possunt esse,nisi paruuli. ergo soli paruuli illum statū habent. & patet,quia si bona aliqua egissent per illa essent digni vita æterna, si aliqua mala egissent, essent digni gehenna ignis,sed neutrum accipiunt,ergo neq; bonum,nec malum egerunt:sed hoc solum accidit homini in parua ętate,quia mox vt venerit ad vsum liberi arbitrij,& alicuius discretionis: necesse est, vt bonū aliquod, aut malum faciat,quia non sunt actus nostri indifferentes,sed mali aut boni.ergo quicūque discretione vtitur,idest iudicio quodam statim peccat, aut recte agit,sed qui nondum vtuntur discretione paruuli sunt,ergo soli paruuli in loco illo sunt. Dicitur etiā quibus non suffragantur merita propria, aut aliena. nam ad vitam æternam nemo ire potest sine merito, idest sine charitate,& gratia.nam charitas est meritoria vitæ æternæ,& soli existenti in gratia datur vita æterna. hæc autem dicūtur aliquando merita propria, aut quādo quis est in charitate,& per illam operatur,

A quia actus eliciti a charitate, vel imperati ab ea faciūt hominem dignum bonis gloriæ,& sunt ibi merita ꝓpria,quia per actum propriæ voluntatis dicuntur merita aliena,quādo charitas & gratia sunt in aliquo, & nō præcessit aliquis actus in eo dispositiuus ad illa habendum qui esset actus voluntatis, nec secutus est aliquis actus postquam illa habuit. sic est in paruulis nouiter baptizatis.nam habēt fidem,spem, charitatem, & omnes virtutes gratuitas,ita vt nullus habit⁹ virtutis eis desit,vt patet de summa Trini.c. in cle. in fine.his autem propria merita nō suffragantur, sed aliena, quia per actum Ecclesiæ susceperunt virtutes, & gratiam in sacramento fidei.& ideo isti nō vadunt ad Lymbum puerorum.

B Sed dicendum,quòd non sufficit non suffragari ꝓpria merita vel aliena, quia malis existentibus in peccato mortali non suffragantur merita aliqua sua, neque aliena:& tamen non vadunt ad Lymbum puerorum,quia requiritur, quòd etiam non habeant ꝓpria demerita,quia tunc damnantur ad gehennā: & ideo necesse est,vt neque merita aliqua, neq; demerita habeat qui ire debet ad Lymbum puerorum. Et sicut requirit̄,ꝙ nulla merita, neq; demerita habeat in actu, ita ēt ꝙ nunquam habuerit, quia qui aliquādo habuerit merita,aut demerita,non potest illuc ire. De meritis patet,quia aut sunt propria,vel aliena. Si aliena,sicut sunt virtutes,& gratia datæ in baptismo, aut quōcunque per actum & meritum aliorū,manebūt semꝑ ista,& nunquam tollentur sine proprio demerito,i.si

C ne peccato mortali,quod committat ille qui charitatē hēt.nam charitas non potest perire, nisi per peccatum mortale oppositum, si non committat peccatū mortale manet semper charitas, sed decedens in charitate habet vitam æternam. Si aūt committat peccatum mortale,vt perdat merita aliena,iam nō ad Lymbum puerorū,sed ad gehennam ignis damnari necesse est. Si vero sint merita propria,i.per charitatem, & virtutes quas quis hēt eliciat actum meritoriū aliquē, iam non poterit ire ad Lymbum puerorum,qa quādiu manserit in charitate ſm quam operatus est meritorię est dignus vita æterna,cum vero ꝯriū fecerit,i.

D mortale peccatum per qđ charitas perit,iā est dignus gehenna,& sic non ibit ad Lymbū puerorum. Si aūt propria demerita habeat quæ sunt ipsum actū mortale,planū est,ꝙ gehenna est dignus,non ergo Lymbo puerorum:& est necesse ꝙ postquam aliquis merita, vel demerita habuerit propria vel aliena,nunq̄ sine illis sit,eo ꝙ non potest vnum tolli,nisi ꝑ alterum.sunt enim, vt priuatiue opposita:ideo necesse est inesse vicissim susceptibili:si.n.semel merita insunt,i.charitas & gr̄a semꝑ manebunt,nisi ꝑ peccatū mortale actuale tollantur. nam iā non potest superuenire peccatū originale,cū illud a sola origine insit, & cum desierit esse semel,nunquam postea inest, & qn̄ peccatū mortale inest est dignus quis gehenna. illud aūt manet sꝑ nisi rursus charitas venerit per q̄ tollat̄. ergo postquā quis peccauit mortaliter, vel fuit semel in charitate:

E necesse est sꝑ esse in charitate, vel in peccato mortali,& non pōt dari status medius,eo ꝙ vnū non pōt tolli,nisi per alterum,& sic necesse est, ꝙ siqs damnat̄ ad Lymbū puerorum,ꝙ hoc fit, quia nondū habuit aliqua merita propria,aut aliena,neq; ēt demerita. Amplius dicendum,ꝙ necesse est istos qui damnantur ad Lymbum puerorum decedere in parua ætate,s. ante annos discretionis.nā post annos discretionis non est aliquis sine meritis,aut demeritis:& patet, qa merita aliena,i.charitatē,& gr̄am,atque cæteras virtutes pōt recipere,qa ipsa die qua nascit̄ cū ista adueniāt per sacr̄m baptismi,vel alias adueniebant cito ꝑ fidē parentum,& ita ante annos discretionis. Si vero ista aliena

merita nunquam adueniant, sicut in infidelibus qui nunquam conuertuntur, vel tarde adueniāt, sicut in eis qui conuertuntur in medio ætatis, vel senectute, necesse est, ꝙ propria merita, vel demerita veniant in principio ætatis qua quis discretione, idest iudicio, & electione vti potest. nam ante tempus illud nulla est proprie electio, neque operatio humana in homine, sed potius animalis vel naturalis: tūc vero incipit operari humane, idest secundum intellectum, & voluntatem, & quia operationes nostræ non sunt indifferētes, sed bonæ aut malæ, necesse est statim ī primis operationibus fieri aliquē in gratia, aut in peccato mortali. nam si eligat aliquid, quod sit contra dictamē rationis naturalis iam est in peccato mortali, & de illo nunquam potest liberari, nisi per charitatem, quæ facit hominem dignum vita æterna, vt dictum est. ideo iam ille erit dignus vita æterna, & non Lymbo puerorum. si vero bonū elegerit se totaliter conuertēdo in Deum, formabit Deus talem actum infundendo gratiam & charitatem, & iam ille erit in gratia: ideo erit dignus vita æterna quousque rursus peccet mortaliter. Si autem daretur quòd aliquis veniens ad ætatem discretionis nullum actum eliceret meritorium aut demeritorium, adhuc iste esset dignus gehenna, & nō Lymbo puerorum, quia peccat per omissionē, cum teneatur aliqua bona necessario facere, & nō facit, peccat mortaliter: vt quia tenetur dimittere infidelitatis statum, & suscipere sacramentum fidei, & fidem. quandiu ergo moratur hęc facere post annos discretionis, quando audiuit aliquid de his, & intelligere potuit, & non venit ad fidei sacramentum, tandiu est in peccato mortali actuali per omissionem. ideo etiam si iste nullum alium actum malum committeret, ex hoc solo si tunc, aut sic decederet damnaretur ad gehennam ignis. nam postquam venit ad ætatem discretionis iam habet aliquid maius, per quod nō potest ad Lymbum puerorum ire, sed aut ad vitam ęternam, aut ad gehennam ignis, & ita paruuli Iudæorū, vel aliorum infidelium quandiu sunt ante annos discretionis, si decedant damnantur ad Lymbum, eo ꝙ solum originale habēt, quia ante annos illos, nec possunt bonum, aut malum agere. Si autem peruenirent ad annos discretionis, iam necesse est illos dānari ad gehennam ignis, cum oporteat peccare, aut committendo, aut omittendo, quandiu in statu infidelitatis manent.

Quomodo & quando in quacunque lege tollebatur omnibus peccatum originale, vt per hoc sciamus quando quis damnatur ad Lymbum puerorum, & quando non.
Quæst. DCLXXV.

SED quoniam solum peccatum originale est causa, vt deducatur quis ad Lymbum puerorum, & solum illud peccatum habet qui illuc vadit, quia si habet actuale aliquod damnatur ad gehennam, vt dictū est. Quæretur quando, aut quomodo tollitur hominibus peccatum illud, vt per hoc sciamus, quando qs potest damnari ad Lymbum puerorum, & qn̄ non.

Dicendum ꝙ peccatum originale potest tolli per actum proprium vel alienum: & fundamentum est, quòd originale peccatum cum sit mortale, non potest tolli, nisi per charitatem & gratiam. eo ergo modo tollitur originale quo gratia, & charitas dātur. aliquando autem dantur per actum alienum, vt quādo quis ante annos discretionis ducitur ad sacramētum fidei, idest Baptismum, vel ad Circūcisionem tempore suo, quando illa habebat vim, vel quādo in fide parentum dicitur quis saluari, nam tunc nō est actus alicuius eius qui liberatur a peccato, cum ante annos di-

F scretionis non habeat quis proprie actum liberi arbitrij saltem consummate. Per actum proprium adueniunt charitas & virtus, quando non habuit eas per actum alienum in ætate paruula: & postea per conuersionem in Deum secūdum motum liberi arbitrij qui motus informatur charitate, liberatur ille a peccato.

Circa hoc ergo dicendum, quòd aut est in statu legis Euangelicæ, s. postquam illa cępit obligare omnes homines, aut prius. Si in statu legis Euangelicæ dicēdum ꝙ non est alius modus habēdi remissionem de peccato originali per actum alienum, nisi per susceptionem baptismi, siue in masculo, siue in fęmina, & hoc ante annos discretionis, quando solum originale est in homine: & hoc est generale, tam ad fideles quā G ad infideles, quia omnes tenentur ad legem Christi. filij ergo Christianorum quandiu nondum baptizati sunt, manent in peccato originali, & si excesserint tēpus consuetum ab Ecclesia ad baptizandum, & nondum baptizati fuerint, manent ipsi in originali, & parentes eorum, vel qui de eis curā habere debent, sunt in peccato mortali omissionis. si vero peruenerint ad ætatem discretionis, & scientes se non baptizatos nō procurauerint se baptizari, sunt iam in peccato mortali actuali, siue expresse contempserint, siue non aduerterint, aut neglexerint, & qui de eis curam habēt etiam peccant mortaliter, & cęteri qui hoc sciuerint, si non denunciauerint ei qui hoc emendare potest ēt H peccant, quia in grauem contumeliam legis Christi redundat, vt aliquis de parentibus Christianis ortus sit, & tamen non baptizetur, aut baptizari nolit. vnde si admonitus baptizari nollet, deberet per singulares principes occidi velut pro apostasia à fide. nam sicut qui suscepta semel fide recessit ab ea conuersus ad Iudæos, vel paganos occidendus est per secularem potestatem, ita & existens filius Christianorum si nolit tenere, aut suscipere fidem quam parentes tenēt, & ad quam filij ex origine obligantur, occidēdus est, quia apostasiam veram committit cum ad fidē obligatus esset, licet nondum illam suscepisset, quia erat filius illorum qui in illa, & sub ea erant.

Si autem sint paruuli paganorum, aut Iudæorum I quandiu paruuli sunt ante annos discretionis sunt in originali solo cum non baptizentur, quia nō est alius modus tollendi originale, nisi per Baptismum nunc, sed parentes eorum non incurrunt ex hoc in peccatū mortale, quòd non faciunt baptizari filios, quia iam ipsi sunt in peccato mortali, quia cōtemnunt venire ad legem Christi, & hoc solum peccatum habere possunt circa omissionem illius, ideo sicut per omissionem cæterorum mandatorum legis Christi non peccant, quia non sunt sub illa, sed solū peccant vno peccato omissionis, vel contemptus, s. quia nolunt venire ad illa, ita & omittēdo baptizare filios suos nō peccāt, idest quòd committant nouum peccatum super cætera quæ habent. nam non committunt aliud quia K non obligantur ad aliquid de lege Christi quādiu nō sunt sub ea: sed nondum sunt sub ea, quando non sunt baptizati, ergo non obligantur ad aliquid eius, sed solum ad suscipiendum eam, quod non est aliquid eius, sed baptizare filios est aliquid legis Christi, ergo infideles non obligantur ad baptizandum filios suos, & ita cum non habeant specialiter istam obligationem non potest esse specialis omissio, & consequenter neque speciale peccatum non baptizando filios, & ita non plus peccat infidelis nolendo baptizari ipse solus quam si nolit se baptizari, neque filios suos: dum tamen non expresse prohibeat eos volentes baptizari, quia tunc esset speciale peccatū, quod non ptineret ad omissionē, aut contēptū, sed ad alterū genus. & pro hoc poterat Iudæo imponi pœna quasi offendat

dat specialiter Christum. non tamen poterit puniri, si omittat ipse baptizari, & filios suos etiam nolit baptizari. apparet ergo, quòd non peccat omittendo baptizare filios. secus de Christiano qui iam est subditus legi Christi, & tenetur ad omnia quæ eius sunt, ideo si non facit baptizari filium suum statim, vt est cōsuetudo Ecclesiæ peccat mortaliter omittendo, vel contemnēdo. Cum vero paruuli Paganorum, aut Iudęorum veniunt ad annos discretionis, & audiunt atque intelligūt aliquid de lege Christi, etiam si nihil aliud committant peccant mortaliter omittendo baptizari, & sunt digni gehenna, & tamē peccatum originale nunquam deletur in eis, quia non est aliquid, per quod deleatur. Si tamen filius Christiani, aut Pagani non fuerit baptizatus infra annos discretionis, & postea ad illos perueniens conuertat se ad Deum proponens baptizari, iam in ipso actu conuersionis tollitur originale, & omnia alia mortalia siqua sūt, & hoc est tolli per proprium actum, sed cum proposito Baptismi. nam fidem iam habet in ipso actu conuersionis, & ceteræ virtutes infunduntur. Est tamen adhuc necessarius Baptismus, quia aliàs peccaret mortaliter non accipiendo quando posset, & propositum fuisset inutile.

Quomodo tollebatur originale ante Christi legem. Quæst. DCLXXVI.

ANTE Christi legē obligātem vniuersaliter erat alius modus tollendi peccatū originale, & quia non erat vnicus status obligans omnes homines, non erat vnicus modus tollendi originale. apud Iudæos. n. erat datus specialis modus, s. Circuncisio. nam hoc illis conferebat Circuncisio, quod nobis Baptismus, s. tollebat peccatum originale, & dabat gratiam, quia impossibile est mortale tolli, nisi gratia detur, sed nō aperiebat vitæ æternæ ianuam, sicut Baptismus, & tamen, quia Circuncisio fiebat in membro determinato per amputationem particulæ fiebat in solis masculis, & in die octauo, & quia non erat eius alius modus tollendi originale, manebant paruuli in originali vsque ad octauum diem, & tunc tollebatur per Circuncisionem. vnde si ante octauum diem decederent, necesse erat illos in originali decedere, & damnabantur ad Lymbum puerorum, quia in solo originali decedebant. nam non poterāt tunc aliud peccatum habere, & ita ibant ad Lymbum puerorum. Si autem in die octauo nō circunciderētur peccabant mortaliter parentes, vel qui curam paruulorum habebant, & occidendi erant pro tali peccato, quia videbantur committere apostasiam a lege Dei. nam si paruuli ad ętatē discretionis venientes nollent circuncidi occidendi erant. Gen. 17. cap. s. anima cuius præputij caro circuncisa non fuerit, peribit de populo meo. ergo quando illi non poterāt velle, aut nolle propter ætatem, illi qui eorum curam haberent si non facerent, videbātur idem peccatum committere, ideo perire debebāt de populo, s. occidendi erāt. Cum vero paruulus perueniret ad annos discretionis si casu circuncisus non esset, & circuncidi nollet, iam peccabat mortaliter, & occidendus erat, eo quòd apostasiam committebat, & quia Deus expresse dixerat de masculo, quòd si caro præputij eius circuncisa non esset periret de populo suo, idest occidi deberet, vt non maneret in populo. Gen. 17. c. & tamen nunquā poterat saluari de peccato quousque consentiret circuncidi, cū non esset alius modus Iudæis liberandi se de peccato originali, sicut neque nobis liberandi nos, nisi per Baptismum. siquis tamen casu non circuncisus perueniret ad ætatem adultam, & intelligens se obligatum ad circuncisionem consentiret circūcidi, eo ipso quo eligeret circuncidi, erat liber ab omni peccato, & infundebatur charitas, & gratia, & omnis virtus, sicut in adulto qui eligit baptizari, & tamen tenetur habita opportunitate statim circuncidi, quod si non faceret iam peccaret mortaliter, & nihil prodesset ei propositum de Circuncisione.

A

De mulieribus apud Iudæos non erat idem remedium, quia non poterant circuncidi, ideo dicendum, quòd tollebatur eis peccatum originale (vt quidam volunt) per sacrificia, & cæremonias legales factas a parentibus, & tamen hoc non multum cōuenit, quia tunc cum ablatio peccati originalis esset res multum necessaria, statuisset lex aliquas cæremonias, vel sacrificia pro femina fieri, sed nihil statuit, vt patet siquis inquiret omnes libros legis, ergo non tollebatur per hæc.

B

Sed dicendum, quòd tollebatur peccatum originale in mulieribus apud Iudæos in fide parentū. erāt enim omnes Iudæi fideles, licet mali essent, quia legē Dei tenebant, & sub fide vnius Dei manebāt, & ideo in fide illorum saluabantur filiæ, & dato quòd patres nullam fidem haberent, vtpote quia tacite colerent idola, & non crederent esse vnicum verum Deū quē credebant alij Iudæi, adhuc saluarentur filiæ in fide aliorum cognatorum, quia de parētibus fidelibus nascebantur, & sub professione fidei manentibus, licet secrete aliud tenerent, & dato quòd publice illud dicerēt, & lapidarentur velut idolatræ, adhuc filiæ eorū saluabantur in fide cognatorum, vel populi Iudęorū in quorum ecclesia nascebātur, & ad tenendum professionem Dei illorum, & custodiam totius legis.

C

Est tamē dicēdum, quòd apud Iudæos erat melior conditio fęminarum quam virorum quādiu durauit status ille. nam viri ante octauum diem non circuncidebantur, & cum ille modus esset solus tollendi peccatum originale, siqui morerētur ante octauum diē necesse erat illos mori incircuncisos, & damnari ad Lymbum puerorum pro peccato originali. mulieres autem cum saluarentur de peccato in fide parentum statim, vt nascebantur saluabantur. nam cum nō esset dies cōstitutus ad remedium earum, statim vt nascebantur habebant remedium. Item quia erat salus in fide parentum. si ergo fides illa futura esset tandiu expectaretur remedium quousque fides adueniret, & tamen fides parentum præcedebat, ideo statim, vt fęminæ essent accipiebant remedium: non censebantur autem esse quousque de vtero prodirēt in lucem, ideo non accipiebant remedium antequam nascerētur. vnde si contingeret in vtero mori aliquem, damnabatur illa cum paruulis in Lymbo, quia cum nondum cępisset esse pars populi Iudæorum non poterat ei prodesse fides illius populi. & sic per accidens quātum ad liberationem de peccato melior erat conditio fęminarum quam masculorum.

D

Quomodo Gentiles ante Christi datam legem saluabantur, & tollebatur eis originale. Quæst. DCLXXVII.

E

ALIVS erat status Gentilium antequā lex Christi inciperet vniuersaliter obligare. nam illi nō obligabantur ad legem Moysi tenendam, neque ad Circuncisionem, ideo necesse erat, quòd possent saluari sine lege illa, quia sicut natura nullo tēpore cessat prouidere quantum ad modum essendi naturalē, ita & multofortius ipse Deus nō cessat prouidere aliquo tempore quantum ad salutem animarum in esse spirituali, cum esse spirituale sit excellentius quam naturale, & tamen deficeret si nō daret aliquem modū salutis pro omnibus hominibus: & quia nihil est

magis

magis necessariũ q̃ salus spiritualis, debuit semper esse sub necessitate id, ꝑ quod determinate esset salus. vnde si non esset salus a peccato, nisi per Circuncisionẽ, vel obseruationem legis Moysi obligarentur omnes homines ad illam, & tamen non obligabantur, sed soli Iudæi. ergo non erat iste solus modus, sed poterant liberari Gentiles sine Circuncisione, & lege Moysi de peccato originali. Dicendum ergo de paruulis Gẽtiliũ a principio mundi vsquequo cępit obligare vniuersaliter lex Christi, siue stante lege Moysi, & Circuncisione, siue nondum datis, quòd aut nascebantur de parentibus fidelibus, aut non. vocantur fideles illi qui vnum Deum crederent, & idola non colerent, licet non haberent cognitionem ampliorem de Deo, idest explicitam, quia non obligantur ad hãc. Infideles dicuntur qui non credebant vnum Deum, sed errabant circa idola colentes ea, vel putãtes deorum multitudinem. Si autem essent parentes fideles saluabantur filij de peccato originali in fide parentũ. & dicendum, quòd saluabantur, sicut fęminæ Iudeorum in fide parẽtum, sic dicit Grego. & Magist. 4. Sen. Di. 1. Et ideo dicendum, quòd statim, vt nascebantur liberi erant. vnde non poterant isti damnari ad Lymbum paruulorum, quia statim accipiebãt remedium contra peccatum originale, & erat melior cõditio illorum quam nostra, & Iudęorum. nam paruuli nostri etiam in fide parentum non saluantur si realiter non fuerint baptizati, & paruuli Iudæorum si ante octauũ diem morerentur peribant, neque proderat eis fides parentum, quia erant istis determinata remedia constituta, ideo realiter conferri illa debebant. Secus de paruulis Gentilium fidelium quibus fides parentum statim subueniebat, quia nõ erat aliquod aliud remedium constitutum, quod tempus exigeret. fides autẽ iam erat actu, ideo statim subueniebat. Si autem erãt filij infidelium non poterant meritis, neque fide parentum saluari, ideo cum non esset aliquid cæremoniale constitutum, per quod esset salus, non poterant paruuli isti saluari de peccato, nisi per merita propria. Ista autem nõ poterant esse infra annos discretionis, quia tunc non est aliquis actus meritorius, aut demeritorius, quia neque est proprie humanus, ideo quicũque tales decederẽt citra annos discretionis decedebant in originali peccato, & saluari non poterant, sed in Lymbo puerorum erant. Cum autem isti peruenirent ad annos discretionis, & inciperent operari bonum, & malum, poterãt liberari. nam per primum actum meritorium quem exercerent liberarẽtur de peccato originali, vt si conuerterentur ad Deum eliciẽtes actum amoris in ipsum, erat actus meritorius, quia in ipso actu infundebat Deus charitatẽ, & cęteras virtutes in animã illius, sicut in baptizato influit, & iustificaretur statim, & formaretur ipse actus, ita vt esset meritorius, & tunc necesse erat non solum peccata mortalia siqua actualia præcesserant tolli, sed ẽt simul ipsum originale, quia impossibile est cum charitate stare peccatum aliquod mortale, & tamen originale est mortale, licet non sit actuale, ideo deletur per charitatem, & ideo siue iste in bono, siue in malo finiret dies suos, nõ poterat dãnari pro originali, quia cum illud semel dimissum fuerit non poterat postea rediret. Siquis autem esset qui in tota vita non haberet aliquem actum meritorium, sed semper esset in mortali, postquam peruenisset ad annos discretionis habebat peccatum originale semper, & in eo decedebat, quia nihil erat in ipso, per quod illud peccatum deleretur, sed illud manebat simul cum mortalibus actualibus.

F *Quomodo puniretur qui decederet simul in originali, & in mortali peccato. Quæst. DCLXXVIII.*

SED tunc quæretur quid esset de illo qui decederet simul in originali, & in mortali actuali quomodo damnaretur. nam pro actualibus competeret ei pęna gehennę, pro originali competeret pęna Lymbi puerorum.

Dicendum, quòd non est dubium quin deberet talis damnari ad gehennã ignis. nam iste decessit in peccato mortali actuali. ergo debetur ei ignis ęternus. Cũ autem obijcitur de peccato originali, quod simul habet cum actuali. Dicendum, quòd non obstat. Primo quia ad hoc, quòd quis damnetur ad Lymbum pue-
G rorum non sufficit, quòd habeat peccatum originale, sed etiam requiritur, quòd nulla demerita propria habeat, vt supra dictum est: habet autem iste peccata actualia, ideo damnabitur ad gehennam. Secundo fit hoc propter conditionem pęnarum, quia pęna Lymbi includitur in pęna gehennæ, & non ẽ contrario, iõ qui peccauit mortaliter, & originale contraxit habebit pęnam gehennæ, & non damnationem Lymbi. nam pęna Lymbi est sola carentia, pęna gehennę est tam carentia quam afflictio ignis, ideo qui puniẽdus erat in Lymbo poterit puniri in gehenna, & non ẽ contrario, ideo illi in gehenna damnabuntur.

H *Quomodo punientur in gehenna pro peccato originali illi qui in eo decesserunt. Quæst. DCLXXIX.*

SED tunc quæretur quomodo punientur in gehenna illi pro peccato originali.

Dicendum, quòd non affligentur in igne pro illo. nam si solũ esset nõ competeret aliqua afflictio ignis pro illo. ergo cum fuerit cum illis non erit pro ea pęna sensus. Sed dicendum, quòd sicut competebat pro eo sola pęna carentiæ, ita erit in gehenna, quòd carebit visione diuina in æternum. Et tamen aduertendũ est, an ista carentia sit maior pro peccato originali simul cum actuali quam pro actuali solo.

Aliquis dicet, quòd sic, quia licet carentia inquantum est priuatio sit non ens, & ideo non habeat ma-
I gis, nec minus, tamen inquantum est respectu alicuius boni, quod est inæquale, potest esse maior, & minor, & sic dicimus aliquos damnatos ad gehennã habere maiorem pęnam carentiæ quam alij habeant.

Dicendum, quòd non est maior pœna carentiæ ei qui damnatur ad gehennam pro actuali simul cũ originali quam ei qui damnatur pro solo actuali. & ratio est, quia originale non habet aliquam causam addendi ad carentiam quæ est pro actuali.

Cum vero obijcitur de actualibus inter se. Dicendum, quòd verum est, quòd carentia quæ competit pro vno est maior quam illa quæ competit pro alio, & si iungantur duo peccata actualia est maior pœna
K carentiæ. & ratio est, quia accipitur carentia quãtum ad bonum illud quod peccans amauit, & quo fruebatur, & nunc post mortem illud amat, sed non potest eo frui, quia non habet, & ista carentia est afflictiua, & quanto quis post mortem ardentius amat bonum quod viuens amauit, tanto carentia est pœnalior, & maior, & tamen quanto quis magis peccauit viuens, tanto ardentius post mortem amat. ergo tanto pęnalius caret.

Secundo accipiendo carentiam respectu visionis Dei dicitur maior carentia quanto quis magis de illa dolet. nam dolent damnati de carentia visionis tantomagis quanto magis eam viuentes concupiuerũt, sed tantomagis quanto fuerunt sibiipsis maior causa perdendi illam, & tamen quanto quis magis peccauit

uit tanto magis fuit causa non habēdi visionem Dei. ergo quanto quis magis peccauit tanto est maior illa carentia, & tanto grauius de illa dolet.

Sed neutri istorum modorū cōpetit respectu peccati originalis: vnde sicut damnati in Lymbo puerorum non sustinent inæqualiter istam carentiam, ita & originale additum ad actuale non addit aliquid ad pęnam carentiæ. & patet, quia non conuenit primus modus, quia qui habet peccatum originale secūdum illud non peccauit circa aliquod bonum creatū amādo illud indebite quo postea careat, cū originale peccatum non dicat aliquem actum voluntariū, nec qui habet originale amauit aliquid creatum quo caret, iō ex hoc non potest accipi maius, aut minus in carentia, cum neque sit aliqua talis carentia, & ita qui habet originale cum actuali ex hac parte nihil addit ad carentiam, quæ debetur pro actuali, quia non sunt vnius modi.

Secundus modus etiam non competit, quia licet existentes in originali solo habeant carentiam visionis Dei, tamen non potest accipi maioritas, & minoritas huius carentiæ secundum, quòd aliquis ex proprijs actibus magis se elōgauit ab illa visione, sed per originale non demeruit quis ex proprio actu visionē Dei, quia originale non dicit actum voluntatis, sed aliquid præter voluntatem contractum. ergo non facit aliquam grauitatem carentię ipsum originale, sed qđ libet actuale facit illam, secundum quòd magis, aut minus offendit peccās Deum per illud ex propria malitia voluntatis, & sic originale cum actuali non dicit aliquod demeritum proprię volūtatis plus quam solum actuale, ideo non est maior pœna illius carentiæ pro actuali, & pro originali non habet aliquid plus ad pęnam quam si haberet solum actuale.

De statu paruulorum in Lymbo tam ante diem iudicij quā post. Quæst. DCLXXX.

QVAERETVR nunc de statu istorum paruulorum in Lymbo tam ante resurrectionem, & diem iudicij quam post.

Dicendum, quòd ante iudiciū sunt paruuli illi animæ separatæ manētes in tenebris inferorum sine pęna ignis, & cuiuslibet afflictiui, solam carentiā diuinę visionis habentes, de qua non multum tristātur, quia non perdiderunt illā ex proprio actu, sed ex alieno. Habēt autem animæ istorum paruulorum cognitionem minorem quam aliæ animę damnatorum ceteris paribus. nā alij damnati decesserunt adulti, & habuerunt cognitionem dum viuerent, & multi ipsorū perfecti fuerunt varijs scientijs, & cognitionibus, sed qui in Lymbo sunt omnes decesserunt paruuli ante annos discretionis, vnde nullam cognitionem scientificam, vel pro assuetudinem potuerunt hic habere quæ maneret in anima separata, sicut manet in alijs damnatis cognitio quam habuerunt in vita, ideo ex hac parte qui in Lymbo sunt minores sunt in intelligendo omnibus damnatis. manet autem solū eis intelligendi facultas ex influxu substantiarum separatarum, quia omnis anima separata recipit species per quas intelligat a superioribus substantijs, quia tamen est inæqualitas naturalis in viribus intelligendi inter animas, sicut ostensum est supra, illæ animæ quæ excellentiores sunt naturaliter intelligēt perfectius alijs minoribus animabus. Et ideo aliquæ animæ paruulorum in Lymbo, quia erunt naturaliter maiores quibusdam animabus damnatis in gehenna, ex hac parte per species acceptas ab intelligentijs, abundantius intelligent, & æquabuntur simpliciter in intelligendo quibusdam illarum, aut erunt maiores.

A Si vero consideretur tempus post iudicium resument animæ illæ paruulorum corpora sua, non quidem talia, aut tanta qualia, & quanta habuerunt cum decederent, quia omnes hi erant paruuli infra annos discretionis quando decesserunt, vt dictum est supra quando autem resurgent erunt corpora eorū ad tantam magnitudinē in quanta erant futura in anno tricesimo vitæ, si illuc peruenissent, vt ostensum est supra 22.c.quæst.251.& tenet Magist.4.Sen.Di.44. ideo non erunt tunc, vt paruuli, sed vt viri integri, & tūc resumptis corporibus poterunt habere cognitonem a sensu, sed pauca erit eorum cognitio, quia manebūt semper in tenebris inferorum, nisi ad punctum, vel paruum tempus, quando sistētur coram Domino in iudicio. nam videbunt tunc cęlum, & terram, & elementa, & alios homines beatos, & damnatos: statim

B vero retrudētur in tenebris inferorum, vbi nulla erit lux, & ideo cognitio sensitiua quæ est maxime per visum, vt dicitur 1. Metaphy. parum proficiet, & dato, quòd sit ibi illa parua lux fusca, quæ potius tenebra q̄ lux dicitur, non poterunt per illam videre, nisi alios damnatos qui secum sunt. per alios etiā sensus pauca cognoscent, quia nō erit ibi sensibilium multa diuersitas, sicut nunc, sed ea sola quæ ad pęnarum inflictionem pertinēt aliorum dānatorum in gehenna quos isti paruuli videbūt, & ideo parum addet in eis cognitio sensitiua. manebit autē cognitio intellectiua per influxū a substātijs separatis quæ erit æqualis ad prio-

C rem. nā non minuetur per adiunctionem corporum. Nā cum esset tunc corruptibilitas corporum, non impedietur anima recipere influxum superiorum, quā nunc in statu corporis corruptibilis impeditur habere. Etiā non addet coniunctio corporis ad cognitionem intellectiuam, eo quòd cognitio sensitiua quæ est per vnionem ad corpus erit parua in paruulis, & in damnatis, vt dictum est. & istum modum tenebūt in æternum, vt nunquam affligantur aliquo exteriori lęsiuo, semper tamen teneantur in loco tenebrarum, & visione Dei careant de qua tristantur.

An sit Purgatorius locus, vel sit purgatio aliqua post mortē. Quæst. DCLXXXI.

D NVNC iam de tertio sinu inferorū, idest de Purgatorio est dicendum, & primo est dubium, an sit purgatorius locus, vel sit purgatio aliqua.

Aliqui dicunt, quòd non sit Purgatorium saltem post mortem, sed si aliqua purgatio sit illa fiat in vita, quia si esset Purgatorium esset labor aliquis post mortem bonis viris decedētibus in charitate cum purgari dicat pęnalitatem, & tamen non habent illā pęnā, sed cessationem a laboribus Apoc.14.c.beati mortui qui in Domino moriuntur, amodo dicit spiritus, vt requiescāt a laboribus suis. ergo ex tunc, s. cum moriuntur non habent labores illi qui moriuntur in Domino, sed dicuntur mori in Domino illi qui in charitate decedunt, ergo nulla purgatio his manet. Secundo,

E quia sicut se habet charitas ad præmium æternum, ita se habet peccatum mortale ad supplicium æternum, sed existentes in peccato mortali statim deportantur ad supplicium æternum, ergo decedentes in charitate statim ibunt ad vitā ęternā, ideo nō manebunt purgationes aliquæ post vitā. Tertio quia Deus summe misericors pronior est ad prędiādum pro bono quā ad puniendū pro malo, & tamen, sicut illi qui in charitate sunt faciunt interdum aliqua mala quæ nō sunt digna æterno supplicio, sicut sunt venialia, ita & existentes in peccato mortali faciunt aliqua bona, quæ non sunt digna præmio æterno, vt quia sunt bona ex genere, sed non sunt accepta ad merendum ex conditione

ditione facietis. ergo sicut prędicta bona nō præmiātur post hanc vitam in damnatis, nultominus puniētur prædicta mala post vitam in bonis, & ita non erit Purgatorium post mortem.

Dicendum, quòd non est dubium quin post mortem maneat purgatio quædam, & ad hoc assignetur locus purgatorius. & patet primo quia 2. Macha. 12. c. dicitur. sancta atque salubris cogitatio est pro defunctis exorare, vt a peccatis soluantur: sed pro defunctis qui in paradiso sunt non est orandum. Primo, quia nullo indigēt cum beati sint. Secundo, quia orationes nostrę eis prodesse non possunt ad maiorem gradum glorię. etiā pro illis qui sunt in inferno non est sanctū orare, quia licet indigeant non possunt iuuari nostris precibus, cum a peccatis absolui nequeāt: neque etiā pro illis qui in Lymbo puerorū, quia illi dānati sunt, licet non pro actuali, sed pro originali, quod est mortale, & ab illo nunquam possunt absolui, non etiam est orādum pro illis qui in sinu Abrahæ, quia ibi nulli sunt. Nisi forte dicatur, ꝙ tempore quo illud verbum dictum est erant ibi aliqui. Dicendum, ꝙ etiā hoc nō tenet. Primo quia dicitur in prædicta auctoritate, vt a peccatis soluantur. ergo illi qui defuncti sunt, & pro qbus oramus in aliquibus peccatis sunt, sed illi in nullis peccatis erāt. quia aliàs non irent ad locum illum, ergo non oramus pro illis. Secundo, quia aut oraremus pro acceleratione beatitudinis eorū, aut pro augendo beatitudinem. nō primo modo, quia non poterant illi ad beatitudinem intrare vsq; ad mortē Christi. & de hoc erat iā tempus determinatū apud Deū, & non poterat anticipari, nec posteriorari. ergo frustra erat pro hoc orare: non etiā ad augēdum eis gloriā, quia nullus potest alteri mereri gloriam, sed per actum proprium meretur illā sibi quisque, ita neque potest mereri augmētū glorię. ergo nulla causa manet orādi pro illis. relinquitur ergo, quòd alij sint qui in charitate decedant, & in aliquibus peccatis quibus competat purgatio, & de his intelligetur, quòd a peccatis soluantur mortui orationibus nostris.

Item quia cōtra iustitiam Dei loquitur qui Purgatorium negat. nam aliàs manerēt aliqua mala impunita, cum contingeret aliquos in charitate decedētes aliqua mala adhuc habere quæ punitione digna sint, & illa manerent impunita si nō esset purgatio post vitam. ergo poni debet. Tertio quia est contra cōditionem beatitudinis. Est enim beatitudo in visione Dei. ad hāc autem nō potest recipi, nisi qui omnimodam munditiam habet. iuxta illud supra 5. c. beati mundo corde quoniā ipsi Deū videbunt. sed cōtingit aliquos decedere in charitate qui adhuc nō penitus sint mundi, vel a peccato, vel à pęna, ergo aliqua purgatio eis restare debet post mortem antequā ad beatitudinem transeāt. Quarto quia repugnat auctoritati vniuersalis Ecclesiæ qui Purgatorium negat. nā Ecclesia vniuersalis per totum orbem diffusa pro mortuis orat, & ista est potissima occupatio eius. sed oratio eius esset inutilis si nulli essent qui purgarētur, quia pro existētibus in Paradiso, aut in inferno nō prodest oratio. ergo alij sunt quibus prosit, & isti sunt qui purgantur. nā repugnare vniuersali Ecclesiæ hęreticum est. ideo sine dubio est Purgatorium post mortem, & purgantur quædam animæ a peccatis. de quo dicetur etiam infra quæst. 687.

Ad primum in contrarium dicendum, quòd morientibus in Domino manent labores aliqui post hāc vitā. & ad auctoritatem dicendum vno modo, quòd intelligitur de laboribus meritorijs ad gloriā, vel gradum gloriæ, & non de laboribus pęnalibus ad purgādum. & verum est, quòd dum viuimus nitimur opera multa bona facere, vt quāto plura fecerimus tāto ma-

F ior gloriæ gradus nobis detur, post mortem autē cessam⁹ ab his laboribus, quia nulla operatio nostra, aut aliena prodest nobis ad augmentum gloriæ, sicut neque ad merendum gloriam.

Aliter potest dici, quòd cessant a laboribus, s. incertitudinis: non autem a laboribus pęnalitatis. nā quandiu quis viuit incertus est, an vitā æternā habebit, post mortem vero certum est, an habiturus sit eā, licet nōdum habeat, quia nō potest iā fieri mutatio circa merita, & demerita, sicut in vita, & ideo in vita adhuc sūt labores, in morte autem cessant, quia siquis in Domino moritur certum est, quòd habebit vitā æternā. Ad secundum dicendum, quòd nō est simile de charitate, & peccato mortali. nā charitas est causa vitæ æternæ inquātum est quoddā bonum, peccatum mortale

G causa pęnæ æternæ inquātum est quoddā malum. aliter autem se habet malum quā bonum, quia bonum non prouenit ex qualibet causa boni, sed ex causa integra, idest ex concursu omnium causarum particularium boni, malum vero non exigit cōcursum causarum, sed fit ex defectibus singularibus, idest quilibet defectus boni causat malum, & quia vita æterna, quę est bonum simpliciter in ratione præmij, non datur, nisi pro bono simpliciter in ratione meriti, & charitas non habet rationem boni simpliciter, aut perfecti quādiu manet cum ea aliquis defectus, & iste est, siue ex peccato veniali, siue ex quocunque paruo malo, quod stat cum charitate, non pręstat vitā ęternā dece

H dētibus charitas, etiā si in ea decesserint statim, vt decedunt: secus de peccato mortali, quod est causa gehēnæ per modum demeriti. nā ad illius integritatem non requiritur concursus multorum, sed tātum malum est ipsum peccatum mortale, vt statim conferat pęnā ęternam, & hoc generaliter accidit circa rōnem boni, & mali, quia ad hoc, quòd aliquid sit bonū multa requiruntur, & non est bonū ex qualibet causa bonitatis. ad esse autem malum non requiruntur multa, sed ex quolibet defectu bonitatis statim est quis sufficienter malus: immo nūquā est aliquis malus ex cōcursu omnium defectuum boni, quia tunc esset malum sine aliquo bono, quod est impossibile. nā bonū potest esse purum, idest, quòd nihil mali habeat: ma-

I lum vero non potest esse purum, idest, quòd nihil boni habeat, quia malum non est, nisi in bono, cum malum nihil dicat, nisi ens defectuosum, vel defectū boni in ente, sed bonum est ens quodlibet. ergo ens defectuosum est bonum, & ita malum non est, nisi ipsum bonum, quia ergo bonum potest separari a malo, & malum nō potest separari a bono, facile est malum esse, quia non requiruntur multi defectus. difficile est autem bonum esse, quia requiritur cōcursus, & integritas omnium causarum bonitatis. cum ergo ad esse malum non requiratur integritas, peccatum mortale, licet secum permittat aliquod bonū, est causa sufficiens ad deducendū statim in gehennā, sed cha

K ritas non est cā sufficiens ad deducēdum statim ad vitā æternā, quia non habet rōnem integri, & boni simpliciter quādiu cum ea stat aliquid, quod adimit de ratione boni. Ad tertium dicendum, quòd verum est, quòd Deus est pronior ad præmiādum quā ad puniēdum, & ideo si æqualis causa esset ex parte bonorum quæ fecit qui est in mortali, vel decedit in eo ad hoc, quòd illa præmientur, & ex parte malorum quæ habet ille qui in charitate decedit, potius Deus pręmiaret bona quædā quę sunt in dānatis quā puniret mala quædā quæ sunt in decedētibus in charitate, & tñ nō est æqualis ratio, quia ad hoc, ꝙ puniatur quis pro malis quæ commisit, etiā si sint parua, non impedit charitas, ad hoc vero, quòd puniat pro bonis quæ fecit qui in mortali decedit, non ęst aliquid, quod adiuuet. &

ratio

ratio differentię est, quia cum charitate potest manere malum aliquod quod habeat rationem mali, & tamen cũ peccato mortali non potest manere aliquod bonum, quod vere habeat rationem boni, & ideo in decedẽte in charitate manet aliquid puniendũ, quia manet aliquid in ratione mali, in decedẽte autem in mortali non manet aliquid præmiandum, quia non manet aliquid ad rationem boni.

Circa quod sciendum, quòd decedens in mortali si bona aliqua fecit, aut fecit ea manẽs in mortali, aut quando non erat in mortali. Si primo modo illa sunt mortua: nunquã enim habuerũt vim cum fuerint facta ab eo qui erat sine charitate, & consequenter tũc quãdo facta sunt non erãt meritoria, & ideo nunquã postea per aliquid aduenien̄s potuerunt effici meritoria: vnde etiã siquis in charitate decederet saltem pro illis nunquã haberet præmium, licet haberet pro alijs B quæ in charitate fecisset. Si autẽ facta sunt bona opera in charitate, & postea superuenit peccatum mortale, fuerũt quidem illa viua, quãdo nata sunt, sed postea mortificata sunt per mortale adueniens. hoc autem facit mortificatio, quòd quando manet nunquã est opus actualiter causa præmij, cessante vero illa redit ad hoc, ꝙ præmio dignum sit, sed si mortificatio sit perpetua cum impedimentum sit perpetuũ idem est ac si opus esset mortuum, & quia moriens in mortali non potest resurgere de illo manet mortificatio perpetua, ideo opera bona facta in charitate non magis erunt digna præmio in damnatis quã quę in mor- C tali facta sunt. vnde Deus non inuenit in dãnatis aliquid, quod pręmiare possit, licet ipsi bona aliqua egerint, secus est de malis quæ commiserunt decedentes in charitate, quia manent illa adhuc in ratione mali, cum charitas non tollat illa. nã charitas tollit illa mala quibus aduersatur, sed non aduersatur omni malo immo soli malo. quod auertit a Deo tãquam a fine, sed ab hoc solum mortale peccatum auertit, veniale autem peccatum, vel obligatio ad pœnam non auertit a Deo, cum stet amare Deum super omnia, & habere penam quandã, vel facere quãdam retardationẽ in progressu in Deum, quę fit per veniale non auertẽdo a Deo velut a fine, quod fit solum per mortale, & tamẽ tã veniale quã obligatio ad penã sunt mala quę- D dã. ergo debetur eis pena. & sic stat decedentẽ in charitate puniri, licet decedens in mortali non possit pro aliqua causa præmiari.

An locus purgatorius sit vnus, vel plures, & vbi, & quare sic vocetur. *Quæst.* DCLXXXII.

QVAERETVR vlterius, an sit aliquis vnus locus qui Purgatorius dicitur, & vbi, & quare sic vocetur.

Dicẽdum ad primum, ꝙ locus Purgatorius est aliquis vnus locus determinatus. nã cum purgatio post mortem fiat non fit vbicunque indistincte, sed locus est quidã determinatus ad purgationem, sicut est locus determinatus gehennę dãnatorum, licet inueniã- E tur purgari aliqui in diuersis locis, hoc tamen speciale est: generale vero est, ꝙ sit vnus locus purgationis determinatus, de quo declaratũ est supra. Ad secundum dicendum, quòd iste locus nõ est supra terram, sed infra terrã. nam supra terrã est locus animaliũ, qa est locus generationis, & corruptionis quæ ad animalia pertinent. animæ autem separatæ non sunt generabiles, aut corruptibiles, ideo non est locus eorũ super terrã, sed est locus supra cęlum pro eis qui habent gloriam. Est autem locus infra terram pro eis qui habent penam, sed qui purgantur penam habent, ideo locus purgatorius est sub terra, & est iuxta gehẽnam

A damnatorum, ita vt idem sit numero ignis gehennæ, & ignis purgatorius, vt ostensum est supra.

Ad tertium dicendum, ꝙ vocatur purgatorius locus ad differentiã omnium aliorum locorum in quibus tenentur animæ separatę: purgare enim est mundare. Et ideo vocatur locus iste purgatorius, quia aliquid mundatur in eo: purgare enim est purum agere. animæ autem sunt quæ purgantur, quia illæ sunt quæ aliquando immundæ sunt, & si ab eis tollatur illa immunditia dicũtur purgari. immundicia vero, vel impuritas respectu animæ non est, nisi peccatum, vel qđ ex peccato consequitur. & de hoc purgatur anima, vt pura maneat. & ex hoc patet, quòd nullus locus animarũ separatarũ possit vocari Purgatorius, nisi vnus. De celo patet. nam in empyreo sunt animæ beatorũ, & locus ille non potest vocari Purgatorius, quia animæ ibi existentes non possunt purgari, cum non purgetur, nisi quod impurum est, & tamen animę beatorum sunt omnino purę, quia neque manet in eis peccatum aliquod neque peccati reliquiæ, ergo locus ille non vocatur Purgatorius. De gehẽna eodem modo. nam licet ibi sit afflictio per quã quis posset purgari: tamen nullus ibi existens purgatur, eo quòd qui purgatur purus agitur, tamen qui in gehẽna sunt nũquam erunt puri, sed manebunt semper peccata eorum, ergo non est Purgatorius locus ille. De Lymbo puerorum est eadẽ ratio, quia licet pueri in solo originali decesserint in illo manent semper, cum non sit aliquid per quod tollatur illud, & ideo in æternum illi in peccato manent, & sic non purgantur. Amplius omnis purgatio fit per penam positiuam, & per illud, quod habet vim mundatiuam qualia sunt ignis, & aqua. sed in Lymbo puerorum non est aliqua pœna afflictiua, ideo non est purgatio. De sinu Abrahæ idẽ dicimus. non est enim purgatorius locus, quia existẽtes ibi non habent aliquid purgandum. nã neque peccatũ habent, neque reliquias peccati, sed mundi sunt, ideo non purgãtur. Etiam quia locus ille nullam pœnam habet, & tamẽ sine pena nulla est purgatio. Manet ergo solus locus Purgatori⁹ ille in quo aliqui sint qui peccata, vel impuritates adhuc habeant, tamẽ tolli possint illæ impuritates. peccata autẽ mortalia tolli non possunt, ideo solum est hoc pro illis qui decesserunt in venialibus, vel cum incompleta satisfactione. nam satisfactio incõpleta finiri potest per tolerationem penarum, & venialia tolli possunt, quia nõ auertunt directe a Deo, & ista faciebant immundam animam, ideo locus ille in quo manet quis post mortem ad hoc, quòd ista tollãtur Purgatorius locus est, quia pura efficitur anima per ablationem istorum.

Quæ sit pœna Purgatorij. *Quæst.* DCLXXXIII.

QVAERETVR de pena Purgatoria quantum ad suam acerbitatem, an sit magna, vel parua. & primo est dubium quæ sit pena Purgatorij.

Dicendum, quòd pena prima sui diuisione diuiditur in penam damni, & pœnam sensus, quæ est læsio aliqua, quæ vel sensu, vel intellectu apprehenditur, & de his est dubium, an vtraque sit apud Purgatorium.

De pœna sensus dicendum, quòd non est dubium quin sit in Purgatorio. primo quia omnes dicunt esse Purgatorium ignem. Secundo apparet ex ratione purgationis, quia accipitur purgatio proprie in corporibus, quando aliquæ impuritates eis adhęrentes tolluntur, & inde trãsumitur ad spiritum puritas, & purgatio, vt dicatur purgari spiritus, quãdo tollitur ab eo id, quod inficit ipsum, solum autem peccatum, & reliquiæ peccati illum inficiunt. nam concretio corporalium rerum non potest spiritum polluere, quia nõ

possunt

possunt adhærere substantiæ spirituali, quia nihil potest adherere, nisi rei grossiori, & quodammodo materialiori, spiritus autem est immaterialior corpore, ideo nulla concretio sordium corporalium potest esse ad spiritum, sed per peccatum, quod est actio spiritualis potest infici spiritus, & inficitur, & iō sicut impuritas accipitur in spiritu per habitudinē ad corpus, ita & purgatio dicitur secundum similitudinē ad corpus. in corporibus autem duo sola habent vim purgādi, s. ignis, & aqua, sed ignis plus, vnde illa quę possunt sustinere ignem magis purgantur per ignem quā per aquam, eo quòd ignis tollit vniuersas sordes tam intrinsecas quam adhærentes, & hoc modo purgantur metalla quæ possunt sustinere ignem, aqua autem solum purgat auferēdo exteriores maculas quæ sunt ex quadam concretione: interius autem non purgat, & adhibetur illis qui ignem non sustinent, vt vestibus, & lineis rebus, & similibus. de quo dictum est supra. Ita ergo in purgatione animæ oportet, quòd fiat per aquam, aut ignem, sed quicquid horum sit infert pęnam sensus, ideo in Purgatorio est pęna sensus.

De pœna autem damni quæ est pœna carentiæ est dubium. Aliqui enim dicunt, quòd non sit ibi pœna carentiæ, quia ista est pęna damnatorum. Et hoc propter duo. Primo quia existētes in Purgatorio nō sunt damnati, sed carentia est pęna dānatorum, ergo non est in Purgatorio. Secundò, quia si esset pœna carentiæ in Purgatorio esset maior pęna Purgatorij quam Lymbi puerorum. sed hoc videtur inconueniēs, quia in Lymbo puerorum sunt dānati, in Purgatorio existentes non sunt dānati, ideo maiores debent esse pęnæ eorum qui sunt in Lymbo quam eorum qui sunt in Purgatorio, & tamen si existētes in Purgatorio habent pęnam carentię cum presupponātur habere pęnam sensus, & illi qui sunt in Lymbo solum habeant pęnam carentiæ, videbuntur esse maiores pęnæ Purgatorij, quod est inconueniens.

Dicendum, quòd non est dubium quin existentes in Purgatorio habeant carentiam visionis Dei. nam quandiu ibi sunt Deum non vident, & sunt apti videre, ideo carentiam habent.

Aliqui dicunt, ꝙ ibi est non videre Deum, non est tamen proprie carentia visionis Dei, quia carentia sonat in pęnam, & tamen non habent illi pœnā in hoc, quòd Deū non vident. ergo non dicuntur habere carentiam visionis, sicut & nos quidem nunc non videmus Deum, sed non dicimur habere carētiam visionis Dei, quia nulla pœna est nobis nunc non videre Deum, quia aliàs ante mortem inciperent pęnæ pro peccatis quæ in alio seculo inferuntur.

Item in Lymbo sanctorum nemo videbat Deum, & tamen non dicebatur ibi esse pęna, quia illi cū nullum peccatum haberent nullam pœnam habebant, & ideo licet non viderent Deum, non dicerentur habere carentiam visionis. Et sic existentes in Purgatorio, licet non videant Deum non dicentur habere pęnam carentiæ.

Dicendum, ꝙ existētes in Purgatorio, sicut Deum non vident, ita & carentiam diuinæ visionis habent, quia carentiæ est non habere illud quo quis indiget, & ad quod habendum aptus est. sic est autem de existentibus in Purgatorio, quia illi Deum non vident, & apti sunt ad videndum eum, & visio illa consolatiua esset eorum, ideo dicuntur habere carentiam visionis.

Et ad primam rationem dicendum, quòd non est simile, quia viuentes non sunt apti pro hoc statu videre Deum, nam videre Deum est beatitudo, & ista est limitata post mortē, quia tota vita est via, vt mors sit terminus, & ideo quandiu viuimus non est pœna, F ꝙ non videamus Deum, quia nō sumus apti pro hoc tēpore beatificari, sed statim, vt anima soluta est corpore est apta ad beatificationē, & actualiter esset beata, nisi aliquid impediret: viuentes autem nō sunt vnquā actualiter beati, licet non habeāt peccata, neque obligationes ad pœnam quę impediāt, ideo viuentibus non est pœna non videre Deum, & consequēter non habent carentiā visionis, quia pro hoc statu non sunt apti videre ex statu, vel decreto diuinæ diffinitionis: mortuis autem non videre Deum pœna est, quia apti sunt videre Deum statim, vt moriuntur, & viderent realiter, nisi aliquid aliud impediret, & illud impedimentum est pœnale. Ad secundum dicendum, G ꝙ existentes in sinu Abrahæ non habebāt pœnā quæ directe infligeretur illis in pœnā, quia non erāt in aliquo peccato, neque obligatione pęnæ, sed indirecte erat quædā pœna non videre Deum, & vere carentia erat, sed parua pœna erat. de quo magis dicetur infra existentibus autē in purgatorio carētia illa inest quæ pœna est, & maior, & non est inconueniens, quia ibi est peccatū aliquod, s. veniale, & obligatio ad pœnas aliquas pro inexpleta satisfactione, debetur ergo pro tunc carentia diuinæ visionis, quia alias cum illa non posset stare aliqua pœna sensus, & tamen necesse est pœnam purgatoriam esse pœnam sensus, ideo oportet simul esse pœnam carentiæ visionis Dei.

H *Responsio ad rationem positam supra in princ. quæst. quæ probabat non esse in Purgatorio pœnam carentiæ. Quæst. DCLXXXIIII.*

CVM autem obijciebatur, quòd existentes in Purgatorio non haberēt carentiā visionis, quia illa est pęna dānatorum. Dicendum, ꝙ carētiam habent, sed nō eo modo quo est pœna dānatorum. multum enim differt inter carentiā visionis Dei, vt est pœna dānatorum in gehenna, & vt est pœna existētium in Purgatorio. Primo quia in damnatis est pœna perpetua, in existentibus in Purgatorio est pęna temporalis. nam non finietur damnatio eorum qui in gehenna, finientur tamē pęnæ eorum qui sunt in Purgatorio. Secundo, quia dānatis est carētia, vt pęna directa. I existētibus autem in Purgatorio est, vt indirecta. & ratio est, quia carentia visionis Dei est pęna peccati, vt in peccato est auersio quædam a Deo, velut per peccatum tollitur Dei formitas quæ est secundum gratiam, & charitatē, & hæc nō sunt, nisi in peccato mortali. nā in mortali actuali est auersio, & ideo competit ibi ex parte Dei, ꝙ auertatur a nobis, vt non videamus ipsum. in mortali nō actuali, sed originali nō est auersio, sed tollitur deiformitas, aut fit, ꝙ homo nō sit deiformis, cum non possit stare illud cum gratia, vel charitate, ideo competit carentia visionis Dei, quia visio non fit, nisi per similitudinem rei visę, & ideo cum sit elongatio magna a Deo eorum qui non sunt deiformes, K non debent illi videre Deum, & ideo damnatis tam in gehenna quam in Lymbo puerorum directe competit nō videre Deum, existētibus autem in Purgatorio non est pęna directa nō videre Deum, quia illi non sunt in auersione Dei, nā nō sunt in aliquo peccato mortali actuali, vel originali, ideo nō debent directe carere visione Dei, sed per accidēs fit hoc, s. quia competit eis pœna sensus ad purgāda peccata venialia, vel ad explendam pęnalitatē inexpletæ satisfactionis: & quia cum visione clara Dei non potest stare aliqua pœna, non poterit esse pœna sensus purgatoria quin simul sit carentia visionis diuinæ, & hoc est esse pęnam indirectam. Tertio quia nō est eodem modo carentia Dei in damnatis, & existentibus in Purgatorio: nā existentes in Purgatorio non simpliciter carēt

Deo

Deo. habent enim ipsum quantum ad deiformitatē, quia sunt in gratia per quam homines deiformes sunt, & est quidam modus habendi Deum. damnati autem nō sunt in gratia, quia sunt in peccato mortali, ideo simpliciter carēt Deo, & ob hoc proprie carent diuina visione, existentes autem in Purgatorio, quia non carent Deo, neque dicuntur carere diuina visione simpliciter, licet Deum non videant, saltem non est idem modus carendi.

Quarto differunt quantum ad magnitudinem pęnalitatis in carendo. nam damnati in gehēna magnā tristitiam sustinent de illa carentia: existentes autē in Purgatorio paruā habent. Primo quia sciunt damnati in æternum se cariturios illa visione, & ideo ex desperatione est eis magna tristitia: existentes autem in Purgatorio sciunt se ad tempus cariturios solum illa visione, ideo non est desperatio de illa, & consequenter oritur minor tristitia.

Secundo, quia magnitudo tristitiæ in ista carentia est secundum magnitudinem demeritorum, secundum quæ demeretur quis elongari ab illa visione, & hoc modo quanto aliquis magis peccauit tanto apud inferos grauiorem tristitiam sustinet de ista carentia, sed existentes in Purgatorio sciunt se non habere ad præsens aliquid, secundum quod demereantur elongari a visione Dei, immo habent gratiam secundum quam apti sunt videre Deum, nisi per accidens pœna sensus quam tolerant impediret hoc, ideo minus tristantur de carentia illa, ideo non est talis pœna ista carentia in existentibus in Purgatorio, sicut in damnatis. Sed obijcietur, quòd sit maior tristitia in existentibus in Purgatorio de carentia visionis quam in damnatis, quia quanto quis magis amat tanto magis dolet de absentia rei amatæ, & tamen existentes in Purgatorio sunt in charitate, & ita amāt Deum, damnati autem non amant Deum, sed potius oderunt, ideo non tristabuntur ita de absentia eius, sicut existentes in Purgatorio.

Dicēdum, quòd magis tristantur existentes in inferno. & est dicendum, quòd illi non amant Deum, & ideo non tristantur de eius absentia inquātum est aliquid amatum in modum amicitiæ, sed tristātur de absentia illius inquantum cupiunt illius visionem, vt sibiipsis quoddam bonum delectabile, & ideo nō est mirum si hoc modo magis tristentur quam existentes in Purgatorio, qui Deum ex charitate diligunt, vt amicum, & cui bonum volunt, & nō vt bonum sibiipsis vtile, vel delectabile. Sed dicendum, quòd adhuc illud non stat. nam existentes in Purgatorio, & etiam beati dupliciter Deum diligunt, s. amore amicitiæ, & concupiscentiæ. nam amant eum, vt amicum inquātum ei bona volūt, & illum, vt bonum pro seipsis volunt, & iste est amor concupiscentiæ inquantum ille habitus delectaret eos, sicut bonum delectabile possessum ab eis, & vtroque modo ardentius volunt boni quam damnati. nam nulla ratio est, vt dicamus, ꝙ damnati potius cupiunt visionem Dei quasi bonum delectabile quam boni, cū appetitus beatitudinis etiā in vniuersali magis esse debeat ardenter in bonis quā in malis, quorū non est appetitus deordinatus: in particulari autem magis videtur, quòd boni cupiāt Deū, vt bonum beatificans quam damnati, inquantum boni magis credunt, quòd Deus sit summum bonum q̄ damnati, & tunc si dicamus maiorem esse tristitiam quanto est maius desiderium, erit maior tristitia bonorum qui sunt in Purgatorio de carentia visionis diuinæ quam damnatorum. Et tamen dicēdum, quòd magnitudo tristitiæ, vt est ibi pęna nō insurgit ex magnitudine desiderij, sed inquātum quis cognoscit se carere bono illo ex culpa sua, ideo quāto quis ex maiori culpa illo bono caret tanto magis affligitur de carentia, & hoc modo damnati in gehenna magis dolent de carentia visionis quā paruuli in Lymbo, quia paruuli non demeruerūt per aliquem actum propriæ voluntatis carere visione, damnati autem in gehēna demeruerunt visionem hanc, sed ita est, quòd omnes damnati tam in Lymbo quam in gehenna habent in se actualiter aliquid, propter quod directe carere debent visione illa, s. peccatum mortale actuale, vel originale: existentes autem in Purgatorio nihil habent per quod demeruerint actualem, quia nō sunt in peccato mortali, sed in charitate, ideo minus tristantur illi de hac carentia quam damnati, licet magis cupiant illam.

Ad secundum dicendum, quòd vno modo potest dici maiorem esse pœnam existētium in Purgatorio quam puerorum in Lymbo existentium. nam pueri nullam pęnam habent secundum quosdam, quia nō peccauerunt, & carentia illa visionis nō est pęna quædam, neque carētia, cum naturaliter nō sufficiat quis ad videndum Deum, & sic non priuatur quis eo bono, quod habet, vel quod sibi debitum est: existentes autem in Purgatorio habent aliquam pęnā, ideo erit hoc modo maior quam paruulorum in Lymbo. Et cum dicitur, quòd est inconueniēs, quòd pœna non damnatorum sit maior quam damnatorum, dicendum quòd sic nō debēt vocari paruuli damnati, quia licet non videant Deum non debent dici illud sibi inflictum esse in pœnam alicuius peccati, quod signat hęc dictio damnatus, sed quòd nō datur eis visio Dei, quia non inuenitur in eis charitas, quæ requiritur ad beatitudinem. Aliter potest dici, quòd paruuli sunt damnati, & pęnam habēt, & illa maior est quam pęna existentium in Purgatorio, quia pœna Purgatorij est temporalis, & cum spe certa vitæ æternæ, pęna autem puerorum in Lymbo quantumcūque sit remissa, est ęterna, & sine spe vitę æternę, sed cum certa desperatione. ergo simpliciter maior est pęna paruulorum in Lymbo quam existentium in purgatorio. Aliter potest dici, quòd sit maior pęna existentiū in Purgatorio quam paruulorum, & cū dicitur, ꝙ sit inconueniens, quia maior debet esse pęna damnatorum q̄ non damnatorum, dicendum quòd est verum de dānatis ad gehennā, secus de paruulis, quia paruuli non habent pęnam sensus in qua comparentur existentibus in Purgatorio: damnati autem ad gehennam habent pœnam sensus secundum quam possunt dici esse in grauiori pęna quam in Purgatorio existentes, licet istud potest considerari, aut simpliciter, aut secundum acerbitatem. si simpliciter pęna cuiuslibet damnati in gehenna est maior, quia est pęna sensus durās in perpetuum, & pęna Purgatorij est temporalis. si secūdū acerbitatem potest pœna aliquorum existentiū in Purgatorio esse acerbior pęna aliquorum damnatorum, quia quidam dānati parua commiserunt propter quæ damnati sunt, & ideo pœna eorum non est magna secundum acerbitatē læsionis, sed est magna, quia est perpetua, & cū desperatione, & istud non est inconueniens, cum simpliciter maneat maior pœna cuiuslibet damnati quam cuiuslibet existentis in Purgatorio, & ita manet ex precedentibus, ꝙ in Purgatorio sunt duæ pęnæ, s. damni, & sensus.

An pœna sensus quæ est in Purgatorio sit maior omni pœna quæ sit in hac vita. Quæst. DCLXXXV.

QVAERETVR circa pęnā sensus quæ est in Purgatorio cum habeat quandam acerbitatem, an sit maior omni pęna tēporali quæ sit in hac vita. Aliqui dicunt, ꝙ non, quia quāto aliquid est magis passiuum,

uū,magis affligitur si læsionis sensum habet, sed corpus est magis passiuum quam anima separata, tum quia habet contrarietatem ad ignem agentem, tum quia habet materiā quæ est susceptiua qualitatis agētis, anima autem non habet contrarietatem ad ignē, quia non habet aliquam qualitatem naturalem, etiā non est susceptiua qualitatis agentis, cum non sit materialis. ergo maior est pœna quam patiuntur corpora animata in hoc mūdo, quam illa quam patiuntur animæ separatæ in Purgatorio.

Secundo, quia pœna Purgatorij ordinatur ad purgationem venialium, sed venialia sunt minima peccatorum, & pro minimis debet dari minima pœna, quia iuxta mensuram delicti debet esse plagarū modus. ergo erit pœna Purgatorij minima, & sic minor erit quam pœna quam tolerant in hoc mundo corpora animata.

Tertio quia reatus pęnæ cum sit effectus culpæ nō intenditur, nisi intendatur culpa, sed in eo cui dimissa est culpa, non potest iam culpa intendi. ergo in illo cui dimissa est culpa peccati mortalis pro quo plene non satisfecit in vita, non crescit reatus in morte, sed in hac vita non erat illi reatus grauissimæ pęnæ, ergo post vitam non erit pęnæ grauissimæ, & sic nō erit pęna grauissima.

Dicendum, quòd pęna purgatorij est maior quam quælibet pœna huius vitæ. dicit enim Augustinus in quodam sermone, quòd ille ignis Purgatorij durior erit quam quicquid in hoc seculo pęnarum, aut sentire, aut videre, aut cogitare posset aliquis.

Circa hoc autem dicendum, quòd in Purgatorio est duplex pęna. vna damni, alia sensus. Pœna dāni est carentia diuinæ visionis inquantum animæ quandiu ibi puniuntur retardantur a diuina visione. Pęna sensus inquantum cruciantur in igne. vtraque autem est grauior quam pęna aliqua huius vitæ. De pęna damni patet, quia quanto aliquid magis desideratur tanto absentia eius magis contristat in eo qui erat aptus recipere illud bonum, & quia affectus quo desideratur summum bonum est intensior post hanc vitā in animabus sanctis, quia non retardatur prædictus affectus mole corporis, sicut nunc, etiam quia soluta corpore iam est in termino fruendi, & realiter iam frueretur, nisi aduenisset aliquid, quod iam impediret, & ideo de retardatione ista maxime dolet, idest magis dolet anima separata quam coniuncta hic, licet magis dolent de prædicta carentia animæ damnatorum in inferno quam animæ bonorum in Purgatorio propter aliam rationem, vt ostensum est præced. quæst.

Dicendum etiam, quòd pęna sensus quæ dicit quēdam dolorem, est maior in Purgatorio quā in hac vita. Aliqui autem dicunt causam esse huius, quia quāto pęna est vniuersalior tanto est maior, & tamē anima separata tota patitur propter simplicitatem suā, nō est autem sic de corpore quod partes habet, ideo maior est pęna animæ in Purgatorio quam hominis in vita.

Sed dicendum, quòd non est ista causa, quia tūc sequeretur, quòd damnati ante iudicium grauius punirentur quam post iudicium, & sic mitigaretur postea eorum pęna. sed falsum est, quia potius erit maior extensiue, ideo non est ista causa. Sed ratio huius est, qa dolor non est læsio, sed læsionis sensus. nam res inanimatę læduntur quādo teruntur, vel minuuntur, & tamen non dolent, quia prædictam læsionem nō sentiunt, & ideo quanto aliquid magis sentit læsionem tantomagis dolebit etiam si læsio sit minor: vnde læsiones quæ fiunt in corpore in locis maxime sensibilibus sunt causantes maximum dolorē, & ideo quia totus sensus est ab anima, necesse est quòd si aliquid

F læsiuum agere possit in animā lędendo, quòd illa maxime doleat, & quia ignis agit lædēdo in animam separatam, vt ostensum est supra, necesse est quòd magis affligatur anima per actionem ignis quam homo in hac vita, & ideo siue accipiatur sola pęna sensus, siue a fortiori si accipiatur pœna sensus, & dāni simul, necesse est, ꝙ pęna Purgatorij sit maior quam quælibet pęna huius vitæ.

Ad primum in contrarium dicendum, ꝙ pęna animæ separatæ est maior quam hominis viuentis hic. Et cum dicitur, quòd quanto aliquid est magis passiuum, tātomagis affligitur si sit sensitiuum passionis. Dicendum, quòd nō sufficit esse magis passiuum, sed
G fieri passionem, & esse sensationem illius, & esse maiorem passionem, & maiorem sensationem, vel ęqualem sensationem cum maiori passione, vel maiorem sensationem cum æquali passione. Et ideo potest esse aliquid minus passiuum, vel habere minorem passionem, & habere maiorē dolorem, quia habet maiorem sensationem: vnde (vt proprie loquamur) nō requiritur passio ad hoc, quòd sit dolor. nā passio abijcit aliquid a substantia, sed ab anima non abijcitur aliquid, ideo nō potest esse passio eius, sed læsio est, ideo est vere in ea dolor. Et cum dicitur, quòd corpus est magis passiuum verum est accipiendo passiuum, idest suscipiens lęsionem: accipiēdo proprie solum corpus est passiuum, anima autem non est passiua, sed
H cum dicitur, quòd ideo erit maior dolor corporis, nō sequitur, quia licet sit corpus magis passiuum, est tamen minus sentiens passionem quam anima, ideo dolor eius erit minor.

Sed tunc dicetur, quòd sic videtur semper manere, quòd minor sit pęna damnatorum post iudicium quam prius, eo quòd tunc resument corpora, & aget ignis in corpora, & tamen non erit tunc minor sensatio læsionis, neque minor dolor.

Dicēdum, quòd in animam separatam directe agit ignis saltem, vt est instrumentum diuinæ iustitiæ, & quia ipsa est magis sentiens læsionem magis dolebit quam res corporea in quam agit aliquid nociuum, & ideo si in damnatorum corpora post resurrectionem directe ageret ignis, sicut nunc in corpora viuo-
I rum, & non ageret in animas, esset minor pęna damnatorum post iudiciū quam nunc, & tamē aget ignis in corpora damnatorum actione directa, inquantum sunt animata sentientia, sicut agit nūc in corpora nostra, & causat dolorem: aget etiam directe in animas eorum, licet coniunctæ sint corporibus, & erit actio inquantum sunt instrumenta diuinę iustitię subiecta, & ista actio causabit tātam sensationem, & dolorem quantum causabat, quādo erat anima separata: nunc vero agit ignis directe in corpora nostra, sed non agit in animas, quia non operatur nunc, vt instrumentum diuinæ iustitiæ, sed solum, vt agens naturale, ideo dolor damnatorum post iudicium nō erit minor quam
K ante iudicium, sed potius erit maior extensiue.

Ad secundum dicendum, quòd pœna Purgatoria est tam pro venialibus quā pro satisfactione inexpleta, & cū dicitur, ꝙ sunt peccata venialia minima, potest dici, quòd est verum respectu mortalium, & ideo pœna peccatorum venialium est minima quæ debetur pro mortalibus, non tamen sequitur, quòd sit de minimis pęnis huius vitæ, cum omnes pęnæ tā mortalium quam venialium quæ dantur iudicio Dei, sint maiores quam quælibet pœnæ huius vitæ. Aliter potest dici, quòd acerbitas pęnæ purgatoriæ non est tantum ex magnitudine peccati, aut ex magnitudine læsionis quantum est ex dispositione patientis: potest enim esse, ꝙ materialiter sit aliqua pęna huius vitę tāta, aut maior quam pœna purgatoria, sed non potest

esse

esse tam afflictiua aliqua hic, sicut in Purgatorio, vtpote si applicetur hic aliquis ignis æqualiter agens, vt agit ignis purgatorius, licet sit cōparatio quasi æquiuoca, s. ꝙ tantum agat naturaliter aliquis ignis hic, vt agens naturale, quātum agit ignis purgatorius, vt est instrumentum diuinæ iustitiæ, tunc pęna materialiter est æqualis, & tamen ex illa punitione æquali sequitur inęqualis dolor, quia magis punitur, & affligitur anima ibi q̃ corpus hic, quia aīa est magis sensitiua læsionis, sicut in eodem igne si ponatur homo, & equus, vel asinus, minus dolebit equus, q̃ homo, & duo homines non eiusdem complexionis positi in eodem igne inęqualiter affligūtur: nam paruuli quia teneriores sunt, magis affliguntur, q̃ viri duri, & tñ licet iudex hoc sciat, non peccat dando pro eodē delicto duobus hominibus eandem pęnam materialiter, quāuis vnus magis affligatur q̃ alius, ita Deus in Purgatorio dat tantā pęnā materialiter, quantā daturus esset hic eis viuentibus, & tñ si daret illā viuentibus, minus affligerentur, quia minus illam sentirent.

Ad tertium dicendum, ꝙ nō intenditur reatus pęnę, nisi intendatur culpa, & ideo postq̃ peccatum cōmissum est, neq; pōt intendi culpa, nec reatus pęnæ, & maxime postq̃ dimissa est culpa, & cum dr̄, ꝙ dimisso peccato mortali, manet reatus nō ad maximā pęnā, ergo non augebitur post mortē, vt sit in Purgatorio maxima pęna, pōt dici, vt supra, ꝙ non est reatus ille ad maximam pęnam, tamen illa parua pęna, cuius est reatus, est maior omnium pęnarum huius vitæ, sed parua erat respectu pęnarum debitarum pro peccatis mortalibus.

Aliter potest dici, ꝙ etiam reatus ille pęnę qui manet dimisso peccato mortali, non est ad maximā pęnam, quæ possit esse huius vitæ, sed aliæ maiores possunt esse in hac vita, & tamē nulla potest inferre maiorem dolorem alicui in hac vita, quàm inferat pęna purgatoria animabus separatis: aliqua actio tamen pęnalis est hic, quæ si infligeretur eadem materialiter animæ separatæ esset maiorem dolorem inferens quàm quæcunque pęna purgatoria, quæ nunc sit, & hoc est ex dispositione patientis.

An pœna purgatoria sit voluntaria.
Quæst. DCLXXXVI.

QVAERETVR, an pęna purgatoria sit voluntaria, vel contra voluntatem sustinentium.

Aliqui dicunt, ꝙ sit volūtaria, quia qui sunt in Purgatorio rectum cor habent, sed rectitudo cordis hæc est, vt quilibet voluntatem suam voluntati diuinæ conformet, vt dicit Ambro. cum ergo Deus velit existentes in Purgatorio puniri, sequitur quòd ipsi pęnam illam sponte sustinent.

Secundo, quia omnis sapiens vult illud sine quo non potest peruenire ad finem intentum, sed illi qui sunt in Purgatorio sciunt se non posse peruenire ad gloriam, nisi prius illam pęnam sustineant, ergo volunt illam sponte sustinere.

Alij dicunt, quòd non sit voluntaria, sed contra voluntatem, quia nullus petit, aut cupit liberari ab illa pęna, quam sponte sustinet, sed qui in Purgatorio sunt, cupiunt liberari ab illa pęna, & illud petunt, vt de multis eorum inducit Greg. in Dialo. ergo non sustinent sponte.

Dicunt aliqui, quòd pęna Purgatorii nullo modo est voluntaria, quod qui eam sustinent, sunt ita absorpti pęnis, quòd nesciunt se per pęnam purgari, sed putant se esse damnatos, & ideo cum nullo modo credant aliquid boni sibi esse per pęnam illam non volunt eam.

A Sed hoc falsum est, primo quia existentes in Purgatorio vident se non esse in loco damnatorum nec inter illos, ergo non credunt se damnatos.

Secundo quia existentes ibi visitantur ab Angelis, & recipiunt consolationes aliquas, vt asseritur, ergo videtur, quòd non possint ignorare se esse saluandos.

Tertio quia sunt in charitate fide, & spe, & est ordinata eorum affectio: ideo non est verisimile, ꝙ talis ignorantia inciderit eis, per quàm simul desparationem habeant.

Quarto & præcipue, quia si putarent se damnatos scirent se non posse liberari, & ideo non peterent liberationem, & tamen illā petunt, vt patet per Grego. in Dialo. qui introducit aliquos illud petentes,
B ergo non credunt se damnatos.

Est ergo dicendum, quòd existentes in Purgatorio sciunt se per illam pœnam purgandos, & ideo illa pęna est aliquo modo volita ab eis, dicitur enim aliquid dupliciter voluntarium. Vno modo simpliciter, vt quòd quilibet sit fęlix, nam hoc sine aliqua conditione, aut ordinatione in alterum petitur. Alio modo est volitum sub cōditione, vt quis vult sibi abscindi manum putridam ne moriatur.

Sed dicendum, quòd eorum, quæ sunt voluntaria sub conditione quędam sunt volita, licet pęnalia inquātum per pęnam aliquid bonum acquirimus. Alia autem voluntaria inquantum sine pęna illa non peruenimus ad bonum, quod optamus. Primo modo res
C pęnalis est volita, quia assumit eam voluntas sponte, cum non sit, & facit eam esse sicut in pęna satisfactoria quam sponte homo assumit etiam nullo illam imponente, vel si ab alio sit non vellet homo illam non esse, sed potius cupit, quòd sit, sicut in martyrio: nam pęna martyrij est volita, & desiderata, & solicite inquisita a quibusdam, vt ad illam perueniant.

Secundo modo est talis pęna, quòd per eam nullū bonum nobis accrescit cuius illa sit causa directa, sed ad aliquod bonum optatum non poterimus peruenire nisi mediāte illa, sic est de morte naturali: nam per eam nihil meremur, & tamen non potest quis peruenire ad beatitudinem nisi per mortem, cupit ergo ali-
D quis mortem, vt ad beatitudinem veniat, sed tunc pęna non est sic volita sicut prius, quia non cupit homo illam, vt sit, sed vt transeat, & vt iam non esset, & ideo licet mors nulla sit volita inquantum non itur ad beatitudinem nisi per illam, tamen cupit quis liberari ab illa, idest, quòd cito transeat, sed a satisfactione nemo petit liberari, & a martyrio, licet vtrunque sit volitum non ęqualiter est volitum, sed pęna satisfactoria, & pęna martyrij sunt magis voluntaria quàm mors naturalis.

De pęna purgatoria dicendum, quòd est volūtaria, sciunt enim defunctorum animæ, quòd non possunt peruenire ad beatitudinem nisi sustineāt pęnam purgatoriam, ergo illam voluntarie sustinent, non tamē
E est voluntarium absolute.

Ad primum in contrarium dicendum, quòd illud probat voluntarium condōnatum, non enim habet pęna purgatoria, aut aliqua pęna aliqd propter quod absolute appetatur, sed propter finem aliquem potest appeti, quod ergo existens in charitate velit sustinere pęnam purgatoriam, vt se conformet diuinæ voluntati, cui bonū est se conformare nō est velle absolute, sed sub conditione, quia motiuum volendi non est ibi aliqua intrinseca conditio rei volitę, sed conditio extrinseca, & quidquid illud sit, quod taliter volumus conditionate volumus, quia non ipsum, sed alterum volumus, propter quod illud volumus.

Ad secundum dicendum, quòd est volitū sub conditione finis id, quod volumus, quia aliter non perue-

nimus in finem, & ideo non est simpliciter volitum, licet sit voluntarium potius q̃ inuoluntarium. Ad rationem in contrarium quæ ostendit non esse voluntariā pęnā Purgatorij, quia petimus ab ea liberari, dicendū, ꝙ malū pęnale est aliqñ volitū cōditionate, & tñ dupliciter, aut quia sine illo nō pōt haberi finis, aut quia ꝑ illud melius, & perfectius habetur. Primū de se nō cōfert ad id quod optat, sed est sine quo nō habebit, & iō est aliquo modo voluntariū, sed parū secūdū cōfert directe ad id, quod appetit, & ideo illud est magis volitū, vt dictū est supra. De pœna Purgatorij dicendū, ꝙ est voluntaria primo istorū duorū modorū, iō est parū voluntaria, quia nō est voluntaria, sicut martyriū, & satisfactio, sed sicut mors naturalis. Et patet, quia pœna purgatoria nihil confert directe ad vitā æternā, sed satisfactio, & martyriū multum conferunt. Et patet, quia sicut per mortē naturalē peruenit homo ad vitā æternā, quia aliter peruenire non posset, & tñ mors illa nō cōfert morienti aliquid plus de vita æterna, q̃ meruit anteq̃ moreret, vel inciperet sustinere afflictionē illā mortis, & ideo ipsa nihil confert directe ad vitam æternam, ita & pœna purgatoria, quia ēt siquis maneat in Purgatorio per decē annos non habet per hoc plus de vita æterna, q̃ habiturus erat si statim vt moritur permitteretur euolare, & hoc est, quia pęna purgatoria nō est meritoria, nec satisfactoria: nam mereri non accidit post hanc vitā. Secus autem est de pœna martyrij, quia licet illa non sit absolute volita cum pœna sit, est tñ volita quia facit peruenire ad vitā æternā multū excellenter: facit enim martyriū multū directe ad vitā æternam: nā siquis sine martyrio ad vitā ęternam perueniat minori gloria fruetur: si aūt ipsemet cum martyrio transeat multo abundantius gaudebit: & ita illud augmētum gloriæ pręstatur directe per martyriū, quod aliàs non pręstaretur, & quantū ad illud est martyrium directe volitū, & iō ēt si sciat se posse peruenire secure ad vitā æternā sine martyrio, magis vult peruenire cum martyrio, vt abundantiorem gloriam hēat, & iō a tali pœnā nō optant quidā liberari: immo multi sunt qui petunt specialiter a Christo, ꝙ non permittat eos trāsire ex hac vita sine agone martyrij: secus de morte naturali, quia nullus appetit eā directe, vnde si posset quis peruenire ad vitā non expertus naturalē mortē, vellet sine illa trāsire: sic enim Apostolus dicit. 2. Corint. 5. c. ꝙ cupit nō quidē expoliari, sed superuestiri, i. nō cupit priuari corpore, vel separari aīam a corpore, quod ꝑ mortē fit, sed superindui ꝑfectionē glorię, q̃ dabit corpori in resurrectione. Sic etiā est de pœna purgatoria respectu satisfactorię, quia pęna purgatoria non auget aliquid ad gradū vitæ æternæ, potius q̃ mors naturalis, iō nō pōt directe desiderari, sed solū inquantum non pōt, qui in huiusmodi est peruenire aliqñ ad vitā æternā, nisi tolerata prius pœna purgatoria, vult sustinere illā, sed satisfactoria pęna est magis desiderabilis, inquantum confert directe ad vitam æternā, s. quia per illā augetur directe gradus in vita ęterna: & ratio est, quia nullus actus est satisfactorius, nisi meritorius, neq; aliquis pōt satisfacere, nisi qui in charitate est, & quādiu est in illa, & tñ qui talis est necesse est vt mereatur, ergo & qui satisfacit meretur, sed adueniente maiori merito, vel continuato opere meritorio, necesse est esse debitū maiorē gradū glorię, ergo qui satisfacit semꝑ acquirit maiorē gradum glorię. Pro quo sciēdū, ꝙ in quolibet opere bono ex genere facto ex charitate, duo cōsiderant: primū est, ꝙ ex charitate fit, secundū ꝙ aliquid difficultatis, vel laboris cōtinet ille actus. Quantū ad primū hēt actus, ꝙ sit meritorius vitæ æternæ, & ita ꝑ illū de nouo pōt quis mereri vitā ęternam si nondum meruerat, vel si

F meruerat augebitur gradus gloriæ debitæ. Quantum ad secundum competit actui, quòd sit satisfactorius, quia per satisfactionem redimimus pœnā nobis debitam auferendo illam, & ideo pœna aufert pęnam, & sic simul per eundem actum satisfacit quis pro peccato præterito, & meretur maiorem gradum gloriæ quàm meruisset antequàm peccaret, & ideo pœna satisfactoria debet esse directe volita, non quidem absolute, quia pœna est, sed directe inquantum facit ad augmentum gloriæ, & sic magis voluntaria est pœna satisfactoria, quàm purgatoria, cum per purgatoriam nullus gradus gloriæ debeatur, sed per satisfactoriam acquiritur gradus gloriæ, & ideo a pœna purgatoria petet aliquis, & cupiet liberari, quia per illam

G in nullo perficit: a pœna autem satisfactoria non petit aliquis sapiens liberari, sed sponte illam subibit, quia per eam meretur, licet ergo vtraque sit aliqualiter voluntaria, minus est voluntaria pœna purgatoria. Quando ergo dicitur, quòd nemo petit se liberari a pœna quam sponte sustinet, dicendum quòd si sponte sustineret, inquantum facit ad augmentum alicuius boni non peteret se ab ea liberari, sed si non facit ad augmentum boni, dato quòd sit necessaria ad perueniendum in bonum, & ideo sit voluntaria, petet quis liberari ab ea, quia illa in se nullam habet intrinsece rationem desiderabilis.

An animæ in Purgatorio puniantur per dæmones, vel per

H *Angelos. Quæst. DCLXXXVII.*

QVAERETVR an animæ in Purgatorio existētes puniantur per dæmones.

Aliqui dicunt, quòd sic, quia dicit Magister 4. Senten. distinct. 47. quòd animę in pęnis illos habebunt tortores, quos in culpa habuerunt incentores, sed dæmones incitant ad culpam tam ad mortalem, q̃ ad venialem, ad mortalem quidem si possunt, sin autem ad venialem, sed pro veniali datur pęna purgatoria, ergo videtur ꝙ dæmones torquebunt animas in Purgatorio pro venialibus. Secundo, quia purgatio competit iustis in hac vita, & post hanc vitam, sed in hac vita purgantur per pęnas a diabolo inflictas, si-

I cut patet de Iob: ergo videtur quòd a fortiori post hanc vitam torquebuntur, & purgabuntur per pęnas inflictas a dæmonibus.

Alij dicunt, quòd non purgantur per dæmones, quia iniustum est, ꝙ postq̃ quis de aliquo triumphauit, subijciatur ei non victus ab eo, sed qui sunt in Purgatorio triumphauerunt de diabolo, quia decesserunt sine mortalibus, ad quæ dæmones nituntur semper inducere, ergo non torquebuntur a dæmonibus, quia per hoc rursus eis subijcerentur, quod iniustum erat. Dicendum, ꝙ existentes in Purgatorio non quidem torquebuntur a dęmonibus, neque ab Angelis, sed a Deo solo, & hoc non est inconueniens, cum idē fiat circa dānatos in gehēna post iudicium. Primum

K patet: nam non erat iustum, ꝙ existentes in Purgatorio subiicerētur dęmonibus ad hoc ꝙ eos torquerēt, Primo propter dignitatem ipsorum, & indignitatem dæmonum: nam illi sunt ciues futuri vitæ æternæ, cuius habent iam certam promissionem, & spem, quia in charitate decesserunt, & in illa manent, & licet pęna aliqua eis debeatur, cum honore quodam debet infligi. Secundo propter indignitatem dæmonum, qui tam indignos se ex sua iniquitate reddiderunt, vt iam bestiæ, & pecora, & serpentes, in sacra scriptura nominentur: ideo iniustum est, vt tam indignis concedatur tam excellens ministerium, idest, super tam excellentes, scilicet, super conciues Angelorum, qui vocantur filii Dei.

Tertio,

Tertio, & præcipue ne durius hoc tolerent animæ defunctorum: nam eandem pęnam multo tristius q̃s tolerat s̃m ab alio, aut alio infligitur, & ideo potius vellet quis a quolibet ignoto pati duplā pęnam, q̃ ab hoste pati simplam, sed dęmones hostes sunt eorum, qui in charitate manent, & illorū qui in charitate decedunt, ergo non debent ab eis puniri post mortem.

Quarto, quia dæmones de hoc valde gauderent, & insultarēt animabus defunctorum: nam sunt dæmones superbi valde, & inuidi, & ideo ex hoc valde dolent, qñ in tentationibus superantur ab hominibus, qui sunt minores s̃m perfectionē naturalē, & credūt se tūc valde deiectos, & humiliatos, & irascunt valde hoībus, superare nō potuerūt: vnde quia oēs qui in Purgatorio sunt, superauerūt dæmones tentantes ipsos de peccato mortali, valde irascūtur dęmones cōtra illos, & oderunt eos, & si cōcederetur eis potestas torquendi illos, desęuirent in eos effundentes totam indignationem suam, etiam si non possent plus illos punire, q̃ Deus permitteret: hęc aūt esset quædā cōsolatio dęmonibus, & afflictio magna aīabus in charitate existentibus, sed Deus nō debuit permittere, dæmones ita gaudeant ad alleuiādum aliqualiter suam miseriā, nec aīæ in charitate existentes affligantur molestius, quàm iustum sit ab indignis, ideo non cōcedet dæmonibus torquere existētes in Purgatorio.

De Angelis etiam bonis dicendum, quòd non torquent animas existentes in Purgatorio. Primo, quia conciues sui sunt, & esset molestum Angelis punire, tam acriter eos quos tam vehementer diligunt, sed Deus nullam molestiam infert Angelis bonis, quia iam beati sunt. Secundo, quia etiam hoc esset molestum animabus, quę torquentur, s. quòd amici sui, & quorum conciues sunt, & ęquales in gloria torqueāt eas, melius autē quis torquetur, & tolerabilius quantum ad animum, quando torquetur ab ignoto, & ad quem nullum vinculum amoris, aut coniunctionis specialis habet, quàm cum torquetur ab hoste, aut amico: & ratio est, quia si torquetur ab hoste, dolet torquetur, quia gloriatur inimicus de malo eius, qui autem ignotus est non gloriatur, quia non odit eum quem non agnoscit, si autem torquetur quis ab amico dolet, ab eo a quo bona recipere debuit, mala recipit iuxta illud Psal. 54. Si inimicus meus maledixisset, mihi sustinuissem vtique, & si is qui oderat me super me magna locutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo. tu vero vnanimis dux meus, & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos. q. d. quia tu qui capiebas cibos mecum me maledixisti non est sustinendum, ignotus autem non capiebat cibos dulces, neque vnanimis erat, ideo tolerabilius sustineretur, quòd ille mala inferret, quàm amicus, & ita Angeli, quia amici sunt existentium in Purgatorio, non conuenienter eos torquent, & tamen Angeli sunt huiusmodi, sic Christus dixit, supra 22. & Lucę 20. cap. s. In resurrectione non nubent, neque nubentur, sed sunt sicut Angeli Dei, vel æquales Angelis Dei, & Apostolus dixit ad Hebr. 1. cap. Sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos q̃ hæreditatem capiunt salutis, & ipse Angelus dixit ad Ioannem, quando voluit pronus cadere, vt eum adoraret, i. conseruus tuus sum, & fratrū tuorū testimoniū habētiū Iesu Christi, ipsum adora, Apoc. 1. & 9. c.

Tertio, quia Deus non subijceret Angelos huic tam prauo ministerio, scilicet, vt torquerent animas solutas a corporibus, quia torquere est actus cuiusdam duriciei, Angeli vero mites sunt, & beati, ideo nihil tale agunt. Et ita apparet quòd existentes in Purgatorio, nec a dæmonibus, neque ab Angelis torquentur.

A *An damnati torquentur ab Angelis post iudicium, vel a dæmonibus.* *Quæst. DCLXXXVIII.*

SECVNDVM principale erat, quòd etiam damnati non torquentur post diem iudicij ab Angelis, neque a dæmonibus. De Angelis autem dicendum est, quòd neque ante iudicium, neque post iudicium torquent damnatos, & causa est, quia huic tam turpi, & prauo ministerio non sunt Angeli boni deputandi, qui tam excelsæ dignitatis sunt. Secundo, q̃a si circa istos Deus deberet vti aliquibus ministris, maxime vteretur Angelis malis, quia circa malos qui nullius dignitatis sunt, debent mali Angeli esse ministri, & non Angeli excellentes, sed dicitur quòd mali
B Angeli non sunt ministri circa hos, ergo neque boni sunt ministri. Tertio, quia ministerium istud esset perpetuum: nam damnati in æternum puniuntur, & ideo si Angeli boni eos punirent, maneret hoc ministerium in æternum, sed hoc est inconueniens, quod sint in perpetuum ad officium torquendi alligati, cū ipsi beati sint, ergo non competit eis.

De dæmonibus putant aliqui, quòd competat eis ministerium torquendi damnatos. Primo, quia dicitur, quòd eosdem habebunt tortores quos habuerūt in culpa incentores, & tamen dæmones fuerunt incentores ad hoc, peccarent mortaliter damnati, & damnarentur, ergo & ipsi erunt tortores. Secundo, quia ad dæmones competit esse ministros rerum durarum, & iræ Dei. sic dicitur Psal. 77. Misit in eos iram
C indignationis suæ immissiones per Angelos malos, sed pœna damnatorum est ira Dei, ergo per Angelos malos maxime ista inferetur. Tertio, quia non est istud ministerium indignum dęmonibus propter vilitatem: nam talis dignitatis sunt dæmones, vt ista eis competant: nam sicut ipsi se indignos fecerunt sponte se faciētes ministros culpæ, quæ est deterior, quàm pœna, ita & poterunt esse ministri pœnæ, & in nullo humiliantur infra suam dignitatem.

Dicendum, quòd ante diem iudicij damnati torquentur per dęmones, sed post iudicium non. Primū patet, quia sicut Deus permisit nunc principatum huius mundi dæmonibus, quantum ad malos dum viuunt, ita & a fortiori cōcedet principatum post mor-
D tē quādiu durat principatus sup alios viuētes, cū mortui mali magis sint alieni a Deo, q̃ viuentes mali qui adhuc possunt esse boni. Quòd vero principatus concessus sit nunc dæmonibus, patet quia supra 12. cap. dixit Christus, si Sathanas in seipsum diuisus est, regnum eius quomodo stabit? ergo præsupponit quòd regnum habet Sathanas, quia aliàs friuola esset ratio.

Item quia dicitur eodem cap. Si in digito Dei eijcio dæmonia, profecto peruenit in vos regnum Dei, idest, si ego in potestate Dei eijcio dæmonia, iam regnum dæmonum finitum est, & superuenit regnum Dei, per quod regnum dæmoniorum tollitur.

Item quia dicitur Ioan. 12. Nunc iudicium est mūdi, & princeps mundi huius eijcietur foras, & vocat
E principem mundi dæmonem: nam de Deo planum est, nō eijcietur foras, quia nemo eū eijcere pōt foras, et q̃a tunc Christus de seipso diceret, eijceretur foras. Item Ioā. 14. cap. dicitur, Venit princeps huius mundi, & in me non habet quicquam, i. dęmon non hēt aliquid in me, qui est princeps mundi: Apostolus quoq; eū principē noīat cū dicit: Principatus, & rectores tenebrarū, & spiritalia nequitię in cœlestibus ad Ephes. 6. c. & iō quādiu durat principatus dęmonū in mūdo isto sit principatus ipsorū ad torquēdū aīas, quas ad inferos ducunt, non est inconueniens.

Quinto patet, quia videt dæmones aliter se hñt ante iudiciū, q̃ post iudiciū: nā qñ Christus exclusit

dæmones de arrepticijs dixerunt illi, quid nobis & tibi venisti ante tempus torquere nos? supra 8.cap. ergo videtur quòd nunc aliquam potestatē habent, & aliquando carituri sunt illa, sed non est ista potestas, nisi quam super homines exercent, ergo videtur ꝙ torquent animas damnatorum.

Sexto patet, quia dæmones nunc torquent homines viuentes, realiter inferendo eis pœnas, ergo a fortiori torquebunt animas damnatorum hoc tempore: patet primū, quia 1. Reg.16. dicitur, ꝙ spiritus Domini malus exagitabat Saulem, & idem 18.cap. & in tota serie Euangeliorum apparet, ꝙ Christus liberabat vexatos a dæmonibus de potestate dæmonū, & ꝙ dæmones aliquando mittebant in ignem, & aliqñ in aquam eos quos vexabant, supra 17. & Marci 8. & Lucę 9.c. ergo & a fortiori nūc in inferno torquebūtur a dæmonibus animæ damnatorum separatæ: etiā Apostoli hoc faciebant ꝙ dæmones torquerent malos, vel peccantes viuentes, vt fecit Petrus, & Paulus, ergo & in inferno torquebunt.

Post iudicium damnati a dæmonibus non torquentur. Quæst. DCLXXXIX.

SECVNDVM, scilicet, ꝙ post iudiciū non torqueātur damnati a dęmonibus patet, quia post iudiciū tolletur omnis potestas, & principatus dæmonū sup homines, ideo non torquebuntur ab eis, & patet quia tunc non inferent mala viuentibus, sicut & nunc, qa non est tempus exercitationis, ideo neq; super mortuos habebunt principatum. Secundo, quia expresse dicit scriptura eorum principatum tunc cessaturum. 1.Cor.15.cap. s. Deinde finis cum tradiderit regnum Deo & Patri, & euacuauerit omnē principatū, & potestatē, & virtutē, & loquitur de ordinatione dæmonum, quæ nunc est ſm quā cōsiderantur principatus, & potestates, & tunc ista euacuabuntur, ideo nō manebit aliqua potestas dęmonibus ad torquendū damnatos, neq; torquebunt eos realiter, qa Angeli boni nunquàm torquent damnatos: dæmones autem torquent illos ante diem iudicij, sed postea non.

Tertio hoc accidit, vt dæmones non consolentur aliqualiter: nam gaudent inferendo malum hominibus: qa oēs oderunt tam bonos q̄ malos, & vellēt eos esse damnatos, & si permitteretur ꝙ in æternum torquerent illos, maneret semper aliqua consolatio dæmonibus, sed hoc iniustū est, qa sicut hoīes peccauerunt, ita & dęmones, & vtriq; sunt digni pœna, & illā tolerant, sed hoīes nō torquent dæmones, ergo neq; iustum est, vt semper homines torqueantur a dæmonibus, sed vtrique pęnā suā sustineāt, quæ non inferatur ab alterutris. Sed obijcietur, ꝙ tunc non deberet manere aliqua potestas dęmonū sup hoīes, vnde neque nunc deberent torquere dānatos, quia sic gaudent ꝙ subijciantur eis hoīes. Dicendum, ꝙ istud non fit ad dæmonū priuilegiū, vel quasi concedatur eis gaudiū in hoc ꝙ torquent hoīes, sed propter exigentiā diuinę prouidentię: nā pertinet ad illā ꝙ permittat hoīes nunc exerceri ad eorū meritū, vt q probati sunt manifesti fiāt, ista aūt exercitatio est in malorū pęnaliū inflictione, & in incitatione ad mala culpæ. primū autē poterat aliqualiter cōuenire Angelis bonis, licet nō totaliter. Secundū aūt nullo modo poterat eis cōuenire, qa incitare ad peccandū nō conuenit, nisi ei, qui malus est, & Deū odit, iō istud ministeriū non potuit cōuenire nisi dæmonibus, qui mali sunt, & Deū oderūt, & hoīes, & iō nō curant an aliquis offendat Deū, & immo potius gaudent, inquātū p illā offensā sciūt ꝙ sequit pęna ęterna a Deo inflicta eis quos ad peccatū impulerint: cū ergo dęmonibus sit tradita ista exer-

F citatio, i. cōcessa, vel permissa non imperata eis, debuit necessario cōcedi ptās aliqua sup hoīes. Sed obijciet, ꝙ hoc debuit esse sup viuentes qui exercitantur, sed nō sup mortuos circa quos nullū exercitiū est, qa illi iā sunt in termino. Dicendū, ꝙ cū vsq; ad diē iudicij duret vita hoīum sup terrā, qñ pñt bonū, & malū agere, dēt semp durare ptās dęmonū, vt semp exercitare possint hoīes, qa tādiu exercitabiles sunt, & hoc nō pōt cōueniēter fieri p aliquos, nisi p dæmones, iō illis hoc dēt pmitti. ꝙ vero apud inferos pmittat eis interim torquere dānatos, non fit quasi istud ptineat ad exercitationē, qa iā cessauit exercitatio, sed qa iustū est, vt aliqd concedat dęmonibus sup dānatos ad eorū tristitiā: nā dānati dū viuerēt subiecerūt se spōte
G dęmonibus, assentiēdo eorū suasionibus, iō debēt contra voluntatē suā aliqñ illis subijci, & hoc fit post mortē, vt sentiāt eos tortores eē in pęnis, & dęmones gaudeāt de malo, quod inferūt dānatis, qa dānati voluerūt assentire eorū illicitis suasionibus, hoc aūt nō dēt durare in ęternū, ne tāta cōsolatio dęmonibus cōcedat, iō nō fuit aliqđ tps tā cōueniēs, q̄ vt nūc qñ habēt exercitationē sup viuētes habeant punitionē sup mortuos: post iudiciū vero qa cessabit exercitatio, & principatus super viuentes, ēt cessabit sup mortuos.

A quibus torquebuntur damnati post iudicium, iuxta propriam sententiam. Quæst. DCXC.

H DE punitione ergo damnatorum post iudicium dicēdum, ꝙ neque fiet ab Angelis bonis, neque a dæmonibus, sed a Deo: iustitia enim Dei succendet ignem illum, qui ardebit in æternum: in quo punientur damnati. non est enim ad hoc conueniens ministerium dæmonum, neque Angelorum bonorum, quia pœna damnatorum semper erit in igne, & ideo si aliquod ministerium circa istas pęnas esset, aut fieret apponendo ignem, vel fouēdo ne extingueretur, aut ministrando taliter, vt quilibet puniatur, quātum expedit, sed neutrum istorum est: non primum, quia Deus succendet semel illum ignem, qui nunq̄ extinguetur, & ideo non oportebit, ꝙ dæmones apponant fomenta, ante diem autem iudicij poterat esse aliud,
I quoniam vsq; ad illum diem durat status corruptionis, & forte posset fieri per dęmones materialis appositio fomentorū, sed de hoc magis dictum est supra, sed post diem iudicij nō erit conueniens aliqua positio materialis fomēti. Quātū ad secūdū nō erit necessariū, immo nō poterat esse conueniēs dęmonū, aut Angelorū ministeriū, qa nō sufficiet ad hoc: nā idem erit ignis, & inæqualiter puniet singulos qdē ſm exigētiā peccatorū suorū, quod nō pōt fieri nisi p Deū, qa oportet eē hic vnū de duobus, s. ꝙ aut Deus auget, & minuit vires eiusdem ignis, cum sit vnus numero, quantum ad omnes, aut manentibus æqualibus viribus ignis, quia vnus est facit Deus damnatos
K ipsos magis, aut minus passibiliores ab igne, vt magis, aut minus crucientur, & vtrunque est super naturam exercere potestatem, scilicet, aut super naturam hominis, aut ignis, sed hoc non possunt dæmones, neque Angeli, neque aliqua creatura, sed solus Deus, ideo non sunt apti ad hoc ministerium dæmones, nec Angeli, solus ergo Dei iustitia succendet, & conseruabit ignem, in quo in æternum tam damnati homines, quàm dæmones patientur.

Sed obijcietur, ꝙ Deo non competat hoc: nam dicimus, ꝙ Angelis non competit, quia clemētes sunt, & non inferrent tantam punitionem, sed Deus clementior est Angelis, ergo multominus ei competit. Secundo, quia dicitur, quòd punire damnatos nō cōmittitur Angelis, quia est vile ministeriū, & minus, q̄

vt

vt competat dignitati Angelorum, multominus ergo competet dignitati Dei.

Dicendum, quòd ad Deum competit ista punitio, ipse enim est iudex rectus, qui tam bonis præmia quā malis pęnas distribuit. Et ad primum dicēdum, quòd Deus est clementior Angelis, & tamen cum clementia stat punitio illa, nō enim repugnāt sibi in Deo misericordia, & iustitia, cum vtraque limites suos teneat, & cū dicitur, ꝙ Angeli non puniunt propter clementiam, est verū de bonis qui in Purgatorio sunt, ad quos Angeli sunt clementes, quia amici, & conciues eorū sunt, & non puniunt eos, secus de damnatis ad quos omnis seueritas iustitię tenenda est, quia alieni a Deo sunt, & ideo quisque illos punire posset nisi aliud obstaret. Ad secundum dicendum, quòd illud ministerium non committitur Angelis propter paruam dignitatem, immo propter indignitatem illius, & tamē Deus hoc efficit, & causa est, quia Deus non efficit illud per modum ministerij sicut dęmones, & Angeli efficerent, sed per modum imperij, quia natura tota ei obedit, & ideo sicut creare omnia naturalia non fuit Deo indignitas, sed dignitatem illius infinitam ostendit, ita & punire damnatos per hoc, ꝙ ignis, & ipsa natura dānatorū obediat diuinę voluntati, est Dei dignitas: Angelis autē non potest per modū imperij competere, quia ipsi non dominantur naturę rerum, ideo Deus conuenienter illud facit, & non Angeli.

Existentes in Purgatorio a Deo solo torquentur, Quæst. DCXCI.

DE existentibus autem in Purgatorio dicendum, quòd nec a dęmonibus nec ab Angelis torquētur, sed a Deo solo, qui suscitat ignem illum, & facit ardere in certo modo, licet ignis idē est numero, qui torquet damnatos, & existentes in Purgatorio, sed dānati sunt in parte inferiori, Purgatorium vero supra, & peruenit idem ignis ad vtrosque, vnde succensus apud damnatos manet etiam apud purgandos, verū tamen apud damnatos aliquid efficiunt nunc dęmones quo damnati sentiunt se subditos illis, & torqueri ab eis, sed apud purgandos hoc non efficiunt, ideo non torquent eos.

Sed obijcietur, quòd Deus non puniat purgandos, quia supra dicebatur, quòd Angeli non torquebant eos, quia amici eorum sunt, & non inferrent eis tātos cruciatus, a fortiori ergo Deus, qui magis eos diligit quàm Angeli non torquebit eos. Dicendum, quòd licet Deus clementior, & benignior sit quàm Angeli, & magis eos diligat, tamen conuenit ei punire illos, & non Angelis. Primo quia quando alicui competit aliquid ex necessitate officij non imputatur ei ad malum, etiam si contra quemlibet exerceat rem officij illius, sed Deo inquantum summo distributori cōuenit naturaliter distribuere pęnas, & pręmia omnibus, quòd ergo etiam amicis suis pœnas distribuat cū eas merentur, non reputatur durum ei, qui tolerat, quia alias videretur Deus seipsum negare si id, quod erat iusti iudicis non efficeret, secus de Angelis quibus nō competit ex natura distribuere, aut inferre pœnas: ideo molestius ferrent purgandi torqueri ab Angelis quàm a Deo.

Secundo & pręcipue, quia aliter Angeli inferrent pęnas, aliter Deus: nam Deus infert pęnas, vt iudex diffiniens, non vt tortor exequens, seueritas autem non videtur esse in diffiniēdo, ꝙ aliquis puniatur, sed in inferendo ei realiter pęnas illas, & alicui mādat quis pęnas corporale infligi cui nequaquam ipse inferret, qa statim flectetur ad misericordiam: Angeli autem non sunt iudices, sed Deus: ideo ipsi non poterant punire

A nisi vt tortores. Secus de Deo, qui iudicat pęnas inferendas, & ipse non est tortor, sed subministrat ei ad nutum ipsa natura rerum, s. ignis, & natura punitorū, & ideo tortor est ibi ignis, & non Deus, quasi ignis sit minister intelligens volūtatem Dei, & exequens illā, & hoc modo non est incōueniens, ꝙ Deus torqueat purgandos quos diligit, quia nō torquet ipse eos, sed torqueri facta, & ita nec dęmones nec Angeli torquēt purgandos. Sed dicendum, quòd satis potest teneri dęmones comitari purgandos in exitu, & assistere eis in punitione, de exitu de corpore planum est, quia ipsi cupiunt rapere omnem animam, vt deducant ad tartara, nesciūt autem de meritis, aut demeritis, quia ista sunt in Dei iudicio, & etiam pertinent ad interiora

B animę nostrę, quæ non scrutatur demon: ideo quamlibet animam vellet secum trahere, & insidiatur in morte, vt trahat, & vere omnes traheret si permitteretur, illas autem non trahit quas non permittitur accipere, & tunc cum ipse conatus fuerit singulas tenere, & non permissus fuerit scit illas ad se non pertinere, & accusat eas de peccatis præteritis quasi sint adiudicandę ei, sicut est in tentatione, & nocumento corporali, dęmones enim omnes homines arriperent, & occiderent, aut inferrent mille nocumenta si non custodirentur a Deo per Angelos, cum autem dęmon conatus fuerit aliquem inuadere, & nō potuerit, quia cohibetur, scit illum custodiri a superiori virtute, & tunc cessat cohibitus, verum tamen rursus, & iterum

C inuadit, quia nō fatigatur neque erubescit quousque inueniat hominem propter demerita sua ad tempus destitutum Angelica custodia, & tunc nocet illi quātum potest, & noceret vsque ad mortem si permitteretur, in exitu ergo de corpore ex maiori desiderio dęmones obseruant omnem animam, vt rapere possint eam si permittantur, & si non permittūtur obijciunt ei saltem peccata vetera, quę eis suadētibus illa commisit, & ideo sibi adiudicari petunt, sed respondetur eis remissa illa esse per pęnitentiam, & sic illi coguntūr ab importunitate sua cessare. Sed cum animæ ad loca purgatoria deferuntur, & si dęmones nō possint eas tenere, quia Angeli eas ferunt, sequuntur tamen eas, vt sic assistant earum pęnis, & in Purgatorio non

D recedunt ab eis, non tamen inferunt aliquas pœnas, assistunt tamen eis, quia gaudent, & satiantur aliqualiter de pęnis earum: nam & si nō sint in potestate eorum, volunt tamen, quòd quomodocunque puniantur, istud autem est satis rationale, quia locus damnatorum, & purgandorum coniuncta sunt, immo ignis idem est vtrorumque, & sic cum dęmones sint inter damnatos non est mirum, quòd assistant purgandis.

Sed nunquid ex hoc animæ purgandæ molestiam sentiunt, quia dęmones assistunt eis, & gaudent atque satiantur de malo eorum?

Aliquis dicet, quòd sic, quia propter hoc non permittitur dęmonibus torquere animas, & ideo videtur, quòd nec permitti debēt assistere animabus dum

E purgantur.

Dicendum, quòd permittuntur assistere, & ista nō obstant, quia non redditur molestia animarum maior quàm iustum sit ex hoc, quòd dęmones assistunt, nam si torquerent eas dolerent illę pręter modum, & tamē sic non dolent, quia sciunt animę, quòd dęmones nullam potestatem habent super eas, sed sunt quasi penitus alieni, ideo potius ex eo, quòd vident illos assistere, & cupere malum earum, & non posse aliquid efficere inferendo malum, habet in se quandam cōsolationem quasi sint liberatę de potestate eorum, & ideo idem est ac si dęmones non assisterent pœnis earum.

Responsio ad 1. rationem principalem in diuersum, factam in princi. q prin. 687. Quæst. DCXCII.

AD primum argumentū circa hoc factum in principio q. dicendum, quòd ibi Magister loquitur de damnatis, quòd habebunt dæmones, vt tortores, quos habuerunt, vt incentores ad peccatum, quia ad mortalia impulerunt eos. Cum autem dicitur, quòd etiam dęmones ad venialia &c. dicendum, quòd proprium est dęmonum impellere ad mortalia, quia per hæc auertunt homines a Deo, & efficiunt eos suos, vt ad ęternam deputentur miseriam, & ab eis torqueantur, per venialia autem nihil istorum fit, quia non est homo debitor mortis ęternę, neque subijcitur dęmonibus ad pęnam; ideo nō est de intentione eorum impellere ad peccatum veniale, & tamē quando nō pñt in mortale inducere saltē vellent quoquo modo possent ducere in peccatum, & ita inducunt in veniale, & tñ non oportet, ꝙ propter peccatum veniale subijciatur homo torquendus dęmonibus, quia nullo dęmone inducente incidit homo in venialia, quę homo nō potest euitare: nā nemo potest euitare omnia venialia licet singula possit euitare, & ideo licet dęmones impellant hominem in quędam venialia, quia tamē per illa non efficitur homo suus, nec auertitur a Deo non debet eis tradi, sic autem est de manētibus in Purgatorio, quia in nullo mortali sunt, sed in charitate: ideo non debent puniri a dęmonibus. Ad secundum dicēdum, ꝙ post mortem nunquam puniuntur boni a dęmonibus, in vita autem interdum puniuntur. Et cum dicitur tam in vita quam in morte purgantur homines, dicendum ꝙ non fit purgatio in vita, sed solū post mortem: nam in vita pęnę, aut inferuntur bonis, aut malis, si bonis proficiunt per eas ad maius bonum per meritum spontaneę patientię, & ideo non solum tolluntur pęnę debitę per modum compensationis, vel ęquiualentię in quātum datur pęna pro pęna, sed etiā est ibi meritum per hoc, quòd patienter ex charitate tolerantur, & hoc vocamus satisfactionē, & non purgationem, quia in purgatione tollitur malum, sed nō augetur bonum, in malis autem viuentibus, & punitis neque purgatio fit, neque satisfactio, quia mali cum puniuntur non cessant a peccato, sed deteriores efficiuntur, & tunc non est purgatio, sed præuaricatio, & deterioratio. Si autem dicatur, ꝙ mali interdū puniti ad bonum conuertantur, non est purgatio tātum, sed satisfactio, quia boni efficiuntur, & merentur per actū conuersionis in Deum, & per spontaneam tolerationem pęnarum, & ideo non potest dari in vita, ꝙ sit propria purgatio, vnde nō est nisi post mortem in bonis, qui iam per pœnas mereri non possunt, & tollitur malum, quod in eis erat, i. venialia, vel obligatio ad pęnam pro inexpleta pęnitentia, & sic non est verum, ꝙ dęmones admittantur aliquando ad purgandum homines, bene tamen admittuntur ad vexandum, quæ vexatio est interdum meritoria, & satisfactoria interdum autem, neque purgatoria est, vt dictum fuit. Cū vero dicitur, ꝙ boni affligūtur in vita, interdū a bonis, & interdum a malis. Dicendū, ꝙ verum est de malis, patet sicut Sathan, & Angeli mali afflixerūt Iob, vt patet Iob. 2. c. De bonis Angelis patet, vt de illo Angelo, qui afflixit Iacob, quando luctatus est cum eo, & reddidit eū claudum, quia emarcuit neruus femoris eius, & ita tenet Diony. 4. ca. de Di. No. & colligitur Gene. 32. c. ꝙ autem mali Angeli nunc vexent bonos interdum non est inconueniens, quia nunc est tempus pugnę, & hostilitatis, totum enim tēpus vsque ad mortē datur nobis ad exercitationem, & exercitatio est cū dęmonibus, cum quibus dixit Apostolus nobis esse colluctationem ad Ephe. 6. c. Et ideo ꝙ nunc boni cū

F dęmonibus cōtendant, & ab eis vexentur nō est incōueniens, & sunt ad hoc tres causę, prima est, quia cū sit tempus exercitationis debet concedi, vt exercitentur homines, sed exercitatio fit per pęnā, ideo puniuntur boni a dęmonibus. Secunda est, quia vexatio dęmonū est nunc vtilis bonis: nam tolerando eā patienter merentur, & meliores efficiuntur, sed locus debet hominibus dari, vt augeantur in merito: ideo debet cōcedi, vt nunc a dęmonibus vexentur. Tertia est, quia secundum opera pręsentis vitę adhuc non est certū de aliquo an tandem superabit dęmonem, & habebit vitā ęternam, vel superabitur ab eo, & adiudicabitur pęnę ęternę: ideo quandiu manet ista indeterminatio, nulla causa est quare homines nō vexentur a dęmonibus quia adhuc hostes sunt eorum, & nondum triūphauerunt homines de dęmonibus, nec dęmones de hominibus, triumphus enim iste in morte consumatur,
G vbi determinatum est quis superauerit. Sed post mortem non manet aliqua istarum causarū, de prima patet, quia tunc nō est tempus exercitationis, quia illud finitum est in morte, ideo nec iam colluctatio nec vexatio a dęmonibus esse debet. De secunda patet, quia post mortem non est vtilis vexatio dęmonum hominibus sicut in vita, quia per tormenta, quę in vita homines sustinent, habent augmentum meriti si patienter sustineant, & tamen per pęnas post mortem toleratas non est augmentū meriti si patienter sustineant,
H ideo non debet concedi dęmonibus, quòd vexent homines. De tertia patet, quia licet in vita non sit certū an homo sit victor, & ideo maneat semper colluctatio, in morte tamen statim determinatur, quia si in charitate decessit superauit dæmones, si sine charitate superatus est ab illis, & ideo sicut qui sine charitate decessit statim subditus est dęmonibus, quia de illo triumphauerunt, ita qui in charitate decessit triumphauit de dęmonibus & ideo non est illis subijciēdus, vt torqueatur ab eis, sicut in vita quando nondum de illis triumphauerat.

Quarta ratio potest addi, quia quòd dęmones affligant hominem in vita nō est valde molestum homini, quia nescit se ab illo vexari, cum homo viuens non videat dęmones neque agnoscat, licet putet interdū
I se pati a dęmonibus, sed nescit veritatem, & dato, ꝙ sciat nescit an vnus, vel multi sint, & qui sint, aut quales, aut qualem intentionem habeant ad hominem, & an in hoc gaudeant valde, vel quomodo se habeāt, post mortem vero anima cognoscit dęmones, quia sunt substantiæ separatæ, & vna substātia separata cognoscit aliam, & anima omnes substantias separatas, vt ostensum est supra, & scit anima an vnus, vel multi dęmones affligant eam, & qui sint determinate, & vident ēt quomodo insultant ei, & qūo de pęna eius saturantur: ideo molestū est animabus post mortē torqueri a dęmonibus, in vita aūt non est magis molestū vexari a dęmonibus quàm ab hominibus, qui oderūt eos, dum tamē non reciperent maiora mala a dęmo-
K nibus quàm ab hominibus, in morte secus est, ideo post mortem non permittitur dęmonibus torquere bonos in Purgatorio, nunc vero permittitur.

Qui sunt qui puniuntur in Purgatorio, & quomodo Apostolus ponit expresse Purgatorium, & aliquos ibi purgari post mortem. Quæst. DCXCIII.

QVAERETVR qui sunt qui puniuntur in Purgatorio post mortem.

Dicendum, quòd illi, qui hic decesserunt in venialibus peccatis, vel in aliquo onere inexpletę satisfactionis, & sunt hæ solæ duæ causæ, pro quibus

quibus torquetur quis ibi. De prima patet, quia contingit aliquos decedere in venialibus non existere aliquo mortali, & hi purgantur ibi quousque mundi efficiantur non manente venialia. De secunda causa patet, quia aliqui decedunt sine mortali, & forte sine veniali, & tamē pro peccatis mortalibus de quibus aliàs doluerunt, non expleuerunt satisfactionem debitam secundum determinationem diuinę taxationis, oportet ergo quòd illam partem inexpletam expleant, & ita manebunt in Purgatorio quousque expleat sit.

Ex hoc apparet necessitas ponendi locum Purgatorium, & purgationem fieri post mortem cōtra eos, qui hoc negabant. De primo horum patet, vt cū quis decedit in veniali nullo existēre mortali, quia hoc cōtingit cū sępe quis habeat venialia non existente mortali: nam euadere omnia mortalia est facilius, euadere autem omnia venialia, idest, ꝙ nullum committat est velut impossibile homini nisi ex priuilegio, qui autē sic decedit non potest illico ire ad vitam ęternā, quia illuc non potest intrare aliquis nisi totaliter mundus: nam ad illam ciuitatem sanctam nihil immundum intrabit Apo. 22. c. etiam non vadunt isti ad gehennam ignis, quia ibi sunt damnati, & tamen iste, qui in charitate est nō potest damnari, quia vniuersa peccata operit charitas Prouer. 10. ca. damnatio autem fit pro peccato mortali, ideo qui non decedit in mortali nō pōt damnari Ioā. 11. ca. qui credit in me etiam si mortuus fuerit viuet, & omnis, qui viuit, & credit in me nō morietur in ęternum, ergo oportet dari locum mediū in quo tollatur, & purgentur peccata ista. Aliqui dicunt, ꝙ nō est locus purgatorius animabus deputatus post mortem, & dicunt, quòd purgatio venialium fiet per ignē conflagrationis in die iudicij, & hoc putatur cōuenire, quia ita ponimus, quòd illorum electorū, qui tunc inuenti fuerint peccata purgabuntur per illum ignem conflagrationis, vt sic possint mundi transire ad vitam ęternam, illud ergo quod in quibusdam fieri dicimus omnibus videtur, quòd possit conuenire.

Sed dicendum, quòd licet ille ignis poterat sufficere ad purgationem cuilibet sustinenti eum, tamen nō poterit sic mundari a venialibus ille, qui ante iudiciū inuenietur mortuus. Primo quia necesse est, quòd anima soluta a corpore aliquod receptaculū habeat, & statim incipiat habere pęnam, vel gaudium pro his quę fecit: nam poni, quòd animæ aliquę sint solutæ, quæ neque gaudium nec pœnam habeant absurdum videtur, quia damus aliquid ociosum, & inordinatum. Secundo quia animę decedentes in charitate, licet venialia habeant, sunt dignę vita ęterna propter charitatem, quòd ergo tandiu expectent non habendo gaudium vitę ęternę, vt in fine mundi in cōflagratione expientur peccata earum est inconueniens, quia videtur multum tempus gloriæ eis adimi.

Tertio quia est aliud maius inconueniens: nam datur sic pœna magna animabus, quæ ad purgationem eis non proficit: nam toto hoc tempore, quod est inter mortem, & diem iudicij manerent sic sine gloria, & hoc est eas carere visione Dei, & ista carentia est magna pœna: nam ostensum est, quòd in damnatis maior pœna est carentia quàm pœna sensus supra, ita & in decedentibus in charitate, quia valde afficiuntur ad videndum Deum magna pœna erit non videre, potissime cum sint dispositi iam ad videndum, quia sunt in charitate, & post vitam, & ista pęna non esset eis purgatoria, quia ponunt, quòd expectent vsque ad diem iudicij, vt ibi per ignem conflagrationis purgentur, ergo videtur, quod ista magna pęna carentię nihil eis contulit, & hoc est incōueniens, quia sustinere pœnam per quam neque mereantur, neque purgentur, neque satisfaciant ad solos dam-

A natos pertinet, sicut patet de pęna inferni, quæ damnatis non prodest, sed isti non sunt damnati cum decedant in charitate, ergo necesse est, quòd pęna prosit eis, aut non habeant illam: inconueniens ergo ponūt cum per istam pęnam carentię nihil dicant purgari, sed postea per ignem conflagrationis.

Quarto quia etiam si animæ expectarent, vt illo tempore purgarentur, adhuc inconueniens esset, quia animæ erunt vnitæ corporibus, & tamen ignis conflagrationis non erit nisi pro corporibus depurandis, non autem ad animas affligendas. Si tamen aliquis dicat, quòd ignis ille, vt instrumentum diuinę iustitiæ poterit etiam agere in animas, licet sit datus solū ad agendum in corpora non est inconueniens, quia
B etiam ignem inferni ponimus agere in animas separatas damnatorum. Sed tunc si in fine mundi ponitur ignis, qui purget animas solutas a corporibus, qui in charitate sunt, quare non multo melius ponetur ignis, qui animam statim egressam purgare incipiat, & purgatam transmittat ad vitam ęternam, & non perdetur tātum tempus inutiliter, scilicet, in quo anima non habeat vitam ęternam in quo haberet si statim purgaretur? & isto modo nullum inconueniens sequetur, & alio modo sequuntur inconuenientia supra posita.

Quinto & pręcipue, quia isti, qui dicunt purgationem venialium futuram per ignem conflagrationis, ponunt quòd animæ interim erunt in gloria, cum in
C charitate recesserint de corporibus, & in cōflagratione purgentur, sed non stat, quia tunc daretur, quòd postquàm aliquis erat beatus efficiatur miser, quod est absurdum: nam beatitudo non est mutabilis, vt Aristo. vult beatum non esse, vt Cameleonta quendā 1. Ethico. & tamen ita erit hic, quia animæ, quæ ad vitam ęternam transferuntur hoc ipso beatę sunt, si vero per ignem conflagrationis debent purgari, necesse est, quòd pęnā sentiant, sed impossibile est, quòd existente Dei visione, quæ hominē beatificat sentiat homo aliquod malum, ergo ad hoc, quòd pœna purgatoria tunc sit, necesse est desinere beatitudinem esse ad illud paruum tempus, sed qui desinit esse beatus efficitur miser, ergo animæ semel beatæ efficerentur
D miserę, vel non beatę, & vtrunque est cōtra conditionem beatitudinis, & est absurdum.

Sexto quia qui volunt sic pęnam purgatoriam dare, ideo faciunt, quia putant, quòd cum tunc resumētur corpora, in corporibus resumptis erit purgatio ꝑ ignem conflagratoriū, sed non stat, quia ignis ille pręcedit resurrectionem aliquo modo, cum sit dispositio quędam ad resurgendum, scilicet, depurando omnia, vt maneant corpora pura, quæ resumentur in resurrectione, qualia decet esse post mundum innouatum, vt maneant in æternum, ergo post resurrectionē corporum nō manebit ignis conflagrationis in quo possint corpora resumpta torqueri. Septimo, quia ad hoc, quòd fiat purgatio oportet esse pęnam eorum,
E qui purgantur, & tamen nō poterit esse ibi pęna, quia corpora post resurrectionem erunt incorruptibilia, ergo non poterunt tunc purgari.

An corpora post resurrectionem possint pati ab igne, vt sic purgentur a peccatis venialibus. Quæst. DCXCIIII.

SED dicetur ꝙ possint pati ab igne adhuc post resurrectionem: nam non erit passio illa naturalis per corruptionem, & resolutionem, & calefactionē corporum, sicut nunc est, sed erit actio intentionalis, per causationem doloris sine naturali transmutatione, sicut fiet in corporibus damnatorum post resurrectionem, vt ostensum est supra.

Sed dicendum, quòd non ſtat, quia in corporibus damnatorum poteſt hoc fieri, eo quòd licet illa poſt reſurrectionem ſint incorruptibilia quoque impaſſibilia erunt, vnde impaſſibilitas ponitur vna de dotibus corporis: ideo neque poterũt pati aliquid in corporibus illis cum ſint corpora beatorum. Niſi forte dicatur, quòd iſti quibus aliquid purgandum maneret, reſumerẽt corpora adhuc paſſibilia, vt in eis purgarentur. Sed hoc eſt abſurdum, quia poſt reſurrectionem nulla fiet mutatio circa res naturales, vel corporales, ideo ſi tunc acciperent illa paſſibilia in ęternum ſic manerent, quod eſt inconueniens, maxime, quia non poteſt hoc vllo modo concedi, quia Apoſtolus ponit 1.Co.15.reſumi corpora ĩpaſſibilia.

Dicendum, ergo quòd non eſt verum, quòd purgatio fiat per ignem conflagrationis de venialibus, ſed dicentes hoc decepti ſunt ex quadam generali ſimilitudine, quæ non eſt ſimilitudo, ſcilicet, quia ibi purgabuntur, qui tunc inuenti fuerint viuentes, quãdo venerit dies ille iudicij, & de iſtis neceſſe eſt ſic poni, & non eſt inconueniens aliquod.

Primo quia illi erunt in corporibus adhuc paſſibilibus, ſcilicet, quia adhuc viuent, talia autem corpora dolorem ſuſtinent ab igne, & realem tranſmutationem atque reſolutionem.

Secundo quia non erit modus alius quo peccata talium purgentur; nã ponuntur illi eſſe tunc in charitate, & morituri in charitate, & ideo damnari non poſſunt, habent tamen aliqua venialia de quibus purgari debent, & poſt iudicium, vel reſurrectionẽ non poſſunt purgari, quia tunc non eſt tempus niſi plenę beatitudinis, aut totalis damnationis: ideo neceſſe eſt in illo paruo tempore, quod eſt ante reſurrectionem, & quandiu durat adhuc ſtatus corruptionis, & pœnalitatis fieri purgationem, & ita fiet per illum ignem.

Tertio quia etiam ſi nihil maneret purgandum in electis, adhuc tranſirent per ignem illum, vt morerentur, & reſurgerent, & ideo cum ignem illum aliàs experturi erant, prodeſt eis ad hoc, quòd ſi aliquid inuenit purgandum pœnalitate ſua quam infert purgat illud, & ita prodeſt, ſi autem nihil purgãdum inuenit nihil purgat, & ideo neceſſe eſt illum ignem conflagrationis in illis, qui viuentes inuenĩetur die illo diuerſimode ſe habere: nam in eis, qui damnandi ſunt, quia decedunt in mortali erit ſæuus ignis, quia inferet durisſimum cruciatum, cum ibi incipiat infernus ſuus, in electis autem dupliciter ſe habebit: nam quidam erunt in tanta vitę ſublimitate, quòd nihil purgandum habebunt. Alij vero venialia aliqua, vel inexpletas peccatorum pręteritorũ habebunt ſatisfactiones, qui minus perfecti ſunt, aut verę imperfecti.

De primis dicendum, quòd tranſibunt per illum ignem ſine vlla pœnalitate quaſi inſenſibiliter, vel in ſopore, vt ſicut liberi ſunt penitus a peccato, ita & penitus ſint liberi a pęnalitatibus, & ſicut immiſit Dominus ſoporem in Adam, & ſine dolore eius abſtulit vnam de coſtis illius de qua fœminam formauit, ita & illos Deus per ignem conflagrationis faciet tranſire inſenſibiliter de hac vita nullo dolore grauatos, niſi forte quantum in morte naturali, quæ eſt omnibus communis dolituri erant, quod adhuc an taliter ibi ſuſtineant incertum eſt, vel prorſus ſine dolore tranſeant, hoc tamen certum eſt, quòd non dolebunt per illum ignem ſicut, qui in flammis vitam perdunt, quod ſine acerbiſſimo dolore non fit, quantum vero ad eos, qui iandiu mortui ſunt, nihil eſt ad propoſitum, quòd per illum ignem purgentur, ideo non purgabuntur.

F *An venialium purgatio fiet poſt iudicium per conflagrationem ignis. Quæſt. DCXCV.*

SED obijciunt adhuc, quòd purgatio illa fiet per ignem conflagrationis, qui in die iudicij apparebit, & oſtendunt illud, quia 1. Corin.3. cap. vbi ponitur de purgatione peccatorum dicitur, ſi cuius opus manſerit mercedem accipiet, ſi cuius opus arſerit detrimentũ patietur, ipſe vero ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem: & videtur iſte ignis eſſe conflagrationis, quia ſtatim ante hoc, eodem cap. videtur de hoc dixiſſe cum ait, vniuſcuiuſque opus quale ſit ignis probabit, ſed dies Domini eſt dies iudicij, & tunc reuelatur Deus omnibus hominibus cum igne conflagrationis, & apparebit de opere cuiuſque
G quale ſit, ergo videtur, quòd ignis cõflagrationis purgabit peccata, quia per illum dicitur ſaluari, qui hæc ſuperędificat, ſed non ſaluatur per illum, niſi qui purgatur, maxime cum dicatur, quòd patietur opus detrimentum, ſcilicet, quia conſumetur, ergo venialia conſumentur per illum ignem, & habentes ea purgabuntur de illis, & ſalui erunt.

Dicendum, quòd purgatio non fiet de venialibus per ignem conflagrationis niſi quantum ad illos, qui tunc viuentes inuenti fuerint, vt ſupra dictum eſt, quantum ad alios vero fiet purgatio per ignem Purgatorium ſubterraneum, qui nunc eſt. Ad aucto-
H ritatem Apoſtoli poteſt dici vno modo, quòd ignis conflagrationis oſtendet qualia fuerint opera, & conſumet ea quantum ad illos, qui tunc inuenti fuerint viuentes, ſed quantum ad alios, qui iam pręceſſerunt non faciet aliquid ignis ille.

Sed dicendum, quòd licet hoc verum ſit, non facit ad propoſitum, quia dicitur, eodem cap. vniuſcuiuſque opus quale fuerit ignis probabit, ergo omnium hominum opera probabuntur per illum ignẽ, & ita neceſſe eſt, quòd iſte ignis de quo Apoſtolus dicit, extendatur ad omnes homines, ſed ignis conflagrationis ſecundum illum ſenſum extẽdetur ſolum ad eos, qui tunc viuentes inuenientur, ergo nõ eſt ad propoſitum. Aliter ergo poteſt exponi, quòd intelligatur de die iudicij, quòd ille vocetur dies Domini, quia
I tunc erit Deus Dominus, quia omnia erunt ei plene ſubiecta, & tunc dicitur Filius tradere regnum Deo, & patri, cum ſubiecta fuerint omnia pedibus eius, & loquitur de iudicij die 1. Corin.15.ca.& cõuenit hoc, quia dicitur vniuſcuiuſque opus manifeſtum erit, & ſequitur, dies enim Domini manifeſtabit, ſcilicet, nũc abſconditum eſt de operibus, & operantibus, quia quædam putantur eſſe opera bona, & ſunt mala, & alia è contrario, & operantes quidam putantur mali, & ſunt intrinſecus boni, alij vero prætendunt ſe bonos, & mali ſunt: iſtę occultationes poterunt manere inter homines vſque ad diem iudicij, tunc vero manifeſta erunt opera cuiuſque omnia an bona, vel mala fuerunt, quia Deus manifeſtabit illa toti mundo, &
K laudem dabit bonis, & confuſionem, & verecũdiam malis coram toto mundo, & Angelis Dei, ſic dicitur 1. Corin.4. capitu. itaque nolite ante tempus iudicare quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, & tunc laus erit vnicuique a Deo, & ideo manifeſtatio iſta in die iudicij erit. Quod autem dicitur, quòd Deus tunc in igne reuelabitur, poteſt dici, quòd Apoſtolus notat ordinem rerum, & concomitantiã, quia verum eſt, quòd cum igne cõflagrationis veniet Dominus, & tamen ille ignis nõ faciet ad manifeſtationem operum bonorum, & malorum.

Sed dicendum, quòd nec iſta expoſitio poteſt applicari ad totã literam Apoſtoli; nam quod de igne ponitur

ponitur non facit ad propositum secundum istam applicationem. Etiam non potest stare, quia non ponitur, vt dicens concomitantiam rerum, sed ponitur, vt redditiuũ causę pręcedẽtium: nam cum dixit de manifestatione, quòd dies Domini declarabit, additur, q̃a in igne reuelabitur, ergo causa manifestationis operũ est, quia reuelabitur Deus in igne, idest, cum igne, & sic ignis facit directe ad manifestationem illam.

Secundo quia statim adiungitur, & vniuscuiusque opus quale sit igne probabit, & sic non erit notificatio illa nisi per manifestationem ignis, sed tunc non erit pęna purgatoria alicuius, scilicet, post resurrectionem, ergo nõ potest accipi de declaratione tunc facta, nec de igne conflagrationis.

B Dicendum ergo aliter, quòd intelligitur de die mortis, & de igne purgatorio, & patet, quia dies Domini vocatur dies iudicij propter causam supra dictã, & quia est dies aduentus Dei ad iudicandum, & de hoc exponunt aliqui illud ad Thessa. 1. cap. 5. scilicet, dies Domini sicut fur ita in nocte veniet, sed dies mortis cuiuslibet est dies quo Deus ad ipsum venit, scilicet, ad iudicandum, ideo vocatur eadem ratione dies Domini qua dies iudicij generalis: nam ad omnes morientes Deus venit, ad bonos quidem venire Christus dicitur, vt eos vita ęterna dignos iudicet, ad malos autem venit, vt eos ad pœnam gehẽnę condẽnet, & de vtrisque scriptura loquitur vocans diem mortis diem aduentus Christi, sic patet præceden. ca.
C vigilate, quia nescitis qua hora filius hominis veniet, idest, nescitis in qua die, & hora moriemini: nam non intelligitur de die iudicij, frustra enim de illo diceretur, vt ibi expositum est: nam ante illum quilibet saluus, aut damnatus est. Item de bonis specialiter patet Ioan. 14. cap. scilicet, si abiero, & præparauero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad me ipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis, sed manifestum est hoc intelligi de morte corporali Apostolorum, per quã statim transierunt ad vitam æternam cęli empyrei vbi Christus est, ergo in morte venire ad bonos dicitur, & Ioan. 21. cap. de Ioanne Euangelista dixit Christus ad Petrum sic eum volo manere donec veniam, idest,
D volo, quòd maneat sine tormento martyrij vsque ad diem mortis, in qua ego veniam ad tollendum eum ad me. De malis autem, quòd veniat ad mortem eorum patet Apoc. 3. age pœnitentiam, & prima opera fac: sin autem venio tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco suo, idest, faciam te iam non esse in numero bonorum, sed inter damnatos.

Quomodo dies mortis vniuscuiusque reuelabit opera vniuscuiusque vbi declaratur Apostoli dictum ad Thessal. 1. cap. 5. dies Domini sicut fur in nocte &c. *Quæst.* DCXCVI.

SED quomodo dies Domini, idest, mortis reuelabit opera vniuscuiusque?

Dicendum, quòd verum est, quia dum viuimus incertum est de quolibet an odio, vel amore finaliter dignus sit, sed oĩa in futurũ reseruant incerta Ecclesiastes 9. cap. etiam de oĩbus non est manifestũ, per quæ opera Deo placeat, & p̄ q̃ displicear, & quę sint digna honore, & quę pœnalitate, in die autem mortis manifestabitur, quia tunc per experientiã eorum, quæ sentiet sciet an Deo placuerit, vel displicuerit, & quantum: nam iudicabitur a Deo ad pœnam, vel ad gloriam, & sciet ad quantum condemnatur, vel beatificatur, & ista erit certa cognitio meritorum, & demeritorum, quæ sunt opera nostra, & quia nullus est in cuius morte non fiat ista manifestatio, quia quilibet ad bonum, vel ad malum iudicatur, est

A verum, quòd dies Domini manifestat opus cuiuscunque.

Sed istud differt inter manifestationem, quę fiet in die generalis iudicij, & manifestationem, quę fit in morte cuiuslibet, quia in die iudicij vniuersalis quilibet sciet opera propria, & opera cuiuslibet siue bona siue mala manifestabuntur toti mundo, ita vt cuiuslibet electi, vel damnati, omnes homines electi, vel dãnati scient opera, quia Deus illa omnibus reuelabit, vt ostensum est supra, & de ista manifestatione dicitur 1. Corin. 4. ca. itaque nolite adhuc ante tempus iudicare quoadusque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit vnicuique a Deo, manifestatio autem, quæ erit in morte non fit toti mundo, sed fit cuique de proprijs: nam nullus est nunc memor omnium peccatorum suorum mortalium, & venialium vsque ad minima, & multa fecit in quibus forte nesciebat an Deum offenderet, & offendit, & aliqua fecit in quibus nesciebat quantum Deo placuit, & valde placuit, & ista omnia manifestantur in morte, vt sciat quisque qualiter iuste absoluitur, aut damnatur, aut pœnam purgatoriam patitur, & quare tantam, & ita vtrobique fit manifestatio, vel reuelatio Dei, scilicet, in iudicio generali, & in morte.

De igne autem cum dicitur, quòd Deus reuelabitur in igne verum est, quòd vtrobique Deus reuelatur in igne: nã in die iudicij Deus apparebit cũ igne, qui erit ignis conflagrationis præcedens faciem iudicis Psal. 9. scilicet, ignis ante ipsum præcedet, & inflãmabit in circuitu inimicos eius, scilicet, damnatos quos pręcipue inflammabit, licet omnes alios quos viuentes inuenerit exuret, & Psal. 49. dicitur Deus noster manifeste veniet, Deus noster non silebit, ignis in conspectu eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida, & sic, quia per istum ignem præcedentem cognoscetur aduentus Dei, dicitur reuelari Deus in igne, idest, cum igne, vel per ignem. De die autem mortis est verum, quòd Deus reuelabitur in igne, q̃a manifestabitur iudicium Dei purgandis per ignem: nam quisq; iudicatus a Deo pro operibus venialibus, vel inexpleta satisfactione cognoscet quantitatem iudicij diuini per ignem, & quantitatem peccatorum suorum, & apparebit de operibus suis, an bona, vel mala erant, & an parum mala, vel multum mala per hoc, quòd ad magnam pœnam ignis Purgatorij quis adiudicatur, vel ad paruam, & sic verum est, quòd Deus reuelabitur in igne, idest, cum igne, quia etiam siquis non cognosceret iudicium Dei de se cognosceret illud per ignem purgantem, & cum dicitur, q̃ vniuscuiusque opus quale sit ignis probabit, quia quidam parum quidam multũ igne Purgatorio affligentur, & ideo dicendum, quòd litera illa intelligitur de die mortis, & igne Purgatorio.

E Sed adhuc dicẽdum, quòd siquis totaliter literam illam applicare voluerit accipiet eam per metaphorã dictam de operationibus bonis, & malis omnium hominum quomodo cognoscẽtur, & superadditur aliquid de igne Purgatorio.

Primum apparet, scilicet, quòd de operibus bonis, & malis omnium hominum intelligatur, & non de solis, qui purgantur, quia facit Apostolus quandam comparationem sicut in ædificatione: nam posito bono fundamento in ędificatione, possunt poni alia ad consummationem operis, quę sunt pulchra, & sine vllo periculo ignis.

Alia autem possunt poni, quæ licet ad ędificationẽ conueniant, periculum tamen habent. De primo siquis super fundamentum ædificauerit aurum, & argentum, & lapides preciosos, manifestum est, quòd

ista

ista non timebunt ignem, quia non consumuntur per ignem, periculum autem maximum ędificiorum est ab igne. Si autem quis supra fundamentum adiecerit lignum, fęnum, & stipulam potest quidem domū facere, quia de his tribus solent domus fieri, sed erit ędificium subiectum periculo ignis, & quando superuenerit ignis consumet illud, ita in operationibus ponitur fundamentum, & supra illud varia apponuntur, quæ possint conuenire fundamēto dicit autem Apostolus esse fundamentum Christum, quia fundamentum aliud nemo ponere potest pręter id, quod positum est, quod est Christus, & est verum, quia nemo potest ponere aliud fundamentum ad operationem rectam, immo & quodcunque alterum ponatur, repugnat operationi recte, supra fundamentum autem ponuntur ea, quæ aliquo modo possunt conuenire fundamento: nam quę nullo modo ei conueniunt non dicuntur poni super illud, sed super Christū non potest poni peccatum mortale, quia illud statim repugnat Christo, & impossibile est manere cum Christo eum, qui peccat mortaliter, sed quidquid ædificatur manet super fundamētum, ideo necesse est, quòd omnia ista, quæ dicuntur ædificari ab Apostolo super fundamentum, quòd non sint peccata mortalia, & iste videtur esse sensus conueniens pro nunc, sed dicuntur superædificari aurum, & argentum, & lapides preciosi, & lignum, fęnum, & stipula, ergo videtur, quòd nihil horum sit peccatum mortale, sed tunc distinguentur ista, qa lapides preciosi, aurum, & argentum sunt diuersa bona opera, quæ secundum gradū, & magnitudinem differunt, sicut inter se in preciositate, & nobilitate naturę differunt aurum, & argentū, & lapides preciosi, lignum vero, fęnum, & stipula signabant opera mala, quæ possunt manere cum Christo, & ista sunt venialia, quia venialia non auertunt a Deo, mortalia autem auertunt, & ista venialia distinguuntur inter se secundum gradum sicut hæc tria cremabilia.

Hoc autem supposito apparet, quòd non loquatur Apostolus de solis purgandis, quia tunc non poneret differentiam inter ædificia: nam aurum, argentum, & lapides preciosi, quia non consumuntur nec purgantur per ignem, eo quòd pura sunt, non possunt signare rem pertinentem ad purgationem, sed lignum, fęnum, & stipula ista signant, ideo signat in generali cōparationem omnium bonorum operum, & malorū, scilicet, quòd quędam patiuntur ab igne alia non, bona non indigent purgatione, mala autem consumuntur, & ideo de omnibus operibus intelligitur.

Secundo patet, quia dicitur in litera, si cuius opus arserit detrimentum patietur, & ita signatur, quòd quædam opera ardebunt alia non, sed ea, quæ non ardent non pertinent ad purgationem, cum purgatio fiat per ignem, ergo ponitur ibi non solum de purgatione per ignem, sed etiā de bonis operibus, quę purgatione non indigent, neque purgari quis secundum illa potest, quia pura sunt, & purum hominem reddunt.

Tertio patet, quia dicitur vniuscuiusque opus manifestum erit, ergo in die mortis erunt manifesta opera omnium hominum, saltem ipsis hominibus morientibus, & tamen non purgantur omnes homines, quia aliqui vadunt ad vitam æternam, aliqui ad gehēnam, qui cremantur, alij ad ignes purgatorios, qui purificantur, ergo non solum agitur de purgandis, sed etiam de omnibus hominibus bonis, & malis, quia omnium opera manifesta erunt.

F *Secundum ꝙ tractetur ab Apostolo de purgatorio specialiter. Quæst. DCXCVII.*

SECUNDUM quod est notandum in hac auctoritate Apostoli est, quòd agatur hic etiam de Purgatorio specialiter, quia dicitur si cuius opus arserit detrimentum patietur, detrimentum dicit damnum, & damnum est quędam diminutio, qui autem damnatur non patitur damnum, quia non diminuitur in rebus, sed totus perit: ideo detrimentum patitur, qui pœnam patitur, sed non damnatur, & ista est quędam purgatio.

Secundo, & apertius, quia dicitur, eodem cap. in litera consequenter, ipse autem saluus erit, & tamen,
G qui detrimentum operis patitur, & saluatur non potest esse nisi, qui purgatur, quia qui statim mortui trāseunt ad vitam ęternam non patiuntur detrimētum, quia opera bona meritoria vitę ęternę in nullo possunt pati detrimentum, neque ipse secundum ea, qui autem pereunt æternaliter non sunt salui, ergo necesse est poni statum medium illorum, scilicet, qui pœnas aliquas post mortem sustinent, & saluantur, & illi sunt, qui purgantur in igne post mortem.

Tertio quia additur ad hoc declaratio quędam, scilicet, ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignē, hoc autem est, quod conueniens est purgandis, quia per ignem purgatio fit, ergo apparet, quòd de Purgatorio etiam Apostolus loquatur ibi specialiter.

H Et sic dicendum, quòd in litera illa ponuntur tres modi operum, quæ inueniuntur in hominibus, & nō sunt plures modi, quædam sunt digna damnatione, alia vita ęterna, alia purgatione, hęc tria simul signātur cum dicitur, vniuscuiusque opus manifestum erit, sed homines sunt istorum trium modorū, ergo omnium ipsorum opera manifestabuntur, & sic de omnibus loquitur Apostolus.

Secūdo quia dicitur dies Domini declarabit: nam verum est, quòd dies Domini, idest, dies mortis, declarabit omnia hęc tria genera operum, & operantes: nam in morte apparebit cuique an opera sua fuerunt digna vita ęterna, vel pœna ęterna, vel flamma purgatoria per hoc, quòd quilibet homo assequitur vnum
I de his tribus locis.

Tertio etiam, quia dicitur vniuscuiusque opus quale sit ignis probabit: nam ad omnia tria genera operum extenditur, & ignis distinguit illa, non quòd ignis omnia vrat, sed quòd per operationem ignis appareat qualia sint: nam opera digna vita ęterna non poterunt tangi ab igne, & ideo qui ea egerunt non lędentur ab igne, & per hoc apparebit qualia erūt opera illa, cum habens illa merito eorum non possit ab igne tangi, qui vero opera digna morte ęterna habuerit, habebit probationem ex igne per hoc, quòd ignis tam opera quàm opera facientem consumet in ęternum puniendo, qui vero egerit opera digna purgatione per hoc manifestus erit, quod opera sua
K consumentur, & tamen operans saluabitur, nam cōsumptis impuritatibus operum purus euolabit ad vitam ęternam.

Cum autem dicitur, si cuius opus manserit, qui ędificauerit mercedem accipiet, intelligitur de solis operibus dignis vita ęterna: nam per illa accipiet homo mercedem, per alia autem non recipiet nisi detrimētum, aut damnationem.

Cum vero dicitur, si cuius opus arserit detrimentum patietur, licet ex vna parte possit referri ad omnia mala opera, quia omnia illa ardebunt, tamen quia adiungitur, ipse autem saluus erit, necesse est intelligi de solis, qui purgantur, quia illi saluantur.

Cum dicitur, quòd aliqui ędificant aurum, & argentum,

gentum,& lapides preciosos,& alij lignum,fenum,& stipulam, potest intelligi de omnibus tam de bonis quàm de damnatis, & purgandis, & tamen secũdum expositionẽ quam nunc posuimus signat solum bonos,& purgandos, non autem damnatos. Et ita apparet, quòd in auctoritate Apostoli aliqua ponuntur, quę pertinẽt ad omnes homines damnatos,& bonos, & purgandos, alia vero ad quosdam solos, & tamen non potest euitari quin ibi dicatur de purgatione peccatorum,quæ fit post mortem per ignem,& hoc est, quod volebamus inducere, & ideo non intelligitur ignis ille de igne conflagrationis, qui in die iudicij apparebit, & sic non erit ille ignis in quo purgabuntur venialia,quæ non fuerint hic consumpta, sed oportet poni ignem Purgatorium post mortem, in quo purgentur,qui huiusmodi peccata habent.

Quare quis torquetur in purgatorio, scilicet, si decesserit in aliquo onere implendo &c. Quæst. DCXCVIII.

AMplius autem apparet hoc ex conditione inexpletarum satisfactionum pro peccatis pręteritis,quia aliqui sunt,qui decedunt inexpleta illa, scilicet, tam satisfactione imposita per Ecclesiam quàm satisfactione debita secundum Dei iudicium, contingit enim vtranque esse impositam, vt siquis mox, vt imposita fuerit sibi pœnitentia per sacerdotem moriatur, aut post paucos dies, ita quòd nondum expletum sit quod sacerdos iniunxerit: nam tunc vtraque satisfactio inexpleta manet, differunt quidem hæ satisfactiones, non quidem velut diuersę, sed quia vna superaddit ad aliam: nam quia quantitas pœnitentię est redacta ad arbitrium sacerdotum imponuntur, vt communiter paruę pœnitentię,& quę non sufficiunt ad satisfaciendum pro peccatis:ideo licet expleatur illa pœnitentia, adhuc manet homini pœna purgatoria,siquis tamen expleat satisfactionem taxatã a Deo non maneret ei pęna purgatoria. Ista autem taxatio pęnę pro singulis peccatis,quæ a Deo fit est nobis, & toti Ecclesię ignota,nec potest omnino notificari, & tamen siquis compleat manet liber ab omni debito, pœnæ post hanc vitam, interdum autem homo explet eam, & addit aliquid, & tunc non solum nulla pœna manet ei post vitam, sed etiam crescit in merito, vt communiter tamen non explent homines istã satisfactionem debitam secundum Dei taxationem pro omnibus peccatis suis,& ideo necesse est manere pœnam post mortem: nam iste non potest decedens statim deduci ad vitam ęternam, neque ad gehennã, ergo necesse est locum medium poni non ad vitam ęternam,quia non intrat illuc,nisi qui mundus est,& tamen qui obligatus est ad aliquam pœnam,licet nullum ei peccatum maneat non est penitus mundus, etiam quia esset melioris conditionis cito moriens, & qui paruas pœnas hic tolerauit,vel qui paucas tolerare voluit: nam haberet ille moriens statim vitam ęternam,sicut ille,qui expleta satisfactione decessit, & hoc inconueniens est: ideo manent pœnę, quę inexpletę sunt.

Item ad diuinam iustitiam pertinet, quòd ille plene pro peccatis suis puniatur, qui peccata commisit, sed iste viuens non expleuit pœnam debitam, ergo manet ei post mortem. Neque iste damnabitur ad gehennam, quia decedit in charitate, & sine aliquo peccato veniali,& mortali,manet ergo locus medius, scilicet, in quo pœnæ sint, & tamen non ęternę, sed expleatur satisfactio, quæ hic fuit inexpleta, & tunc anima euolet ad vitam ęternam. Neque obstat,quòd pœnæ istæ debitę completè soluantur in igne conflagrationis:nam hoc non potest esse,vt ostensum est supra, erit ergo locus medius, qui Purgatorius dicitur, in quo temporaliter animę maneant ad explẽdam satisfactionem.

A Item Apostolus designauit hunc locum Purgatorium, & conditionem eius post mortem 1. Corin. 3.cap. cum dixit,quale vniuscuiusque opus fuerit dies Domini declarabit,idest,dies mortis,qui vocatur dies Domini, vt supra ostensum est, dicitur si cuius opus arserit detrimentum patietur, ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem,ergo post mortem consumuntur opera alicuius, idest, peccata per ignem, ipse tamen saluatur, sed hoc non est nisi in igne purgatorio temporali,ergo necesse est poni illum.

Item ostenditur hoc ex consuetudine generali vniB uersalis Ecclesię introducta ab Apostolis orandi pro mortuis,non tamen orat pro existentibus in vita ęterna,quia non indigent,neque eis orationes nostrę prosunt,non etiam pro existentibus in inferno, quia licet orationes essent eis necessariæ,non possunt prodesse, quia sunt in peccato mortali: ideo orant pro illis, qui in charitate sunt, & indigent, quia isti suscipere possunt,& indigent, non autem indigent, nisi qui in pœnis sunt, non possunt autem recipere, nisi qui sunt in charitate: ideo oportet esse aliquos tales,& hi sunt de quibus dictum est, quòd purgantur post mortem de peccatis venialibus, vel de satisfactione inexpleta.

Item hoc dicit Gregorius Nisenus in sermone de defunctis: siquis in hac labili vita purgare peccata mi-C nus potuerit,post transitum hinc per Purgatorij ignis conflagrationem cuius magis ac magis fidelis sponsa dona, & hostia in passionis memoriam offert pro filijs, quos ipsa verbo, & sacramento rei præclare genuit pœna alacriter expeditur, secundum quod prædicamus dogma veritatis seruantes, ita & credimus. Item Theodoricus episcopus dicit super illud 1.Cor. 3. cap. sicut Apostolus dicit, quòd saluabitur sic tanquam per conflatorium ignem purgantem quidquid interuenit per incautelam prauæ vitæ ex puluere saltem pedum terreni sensus, in quo igne tandiu manet quandiu quidquid corpulentię,& terreni affectus inhęsit purgetur, pro quo mater Ecclesia orat, & doD na pacifica deuote offert,& sic per hoc mundus videtur purus exiens, Domini Sabbaoth purissimis oculis immaculatus assistit,

Præcedentia autem dicta sunt, quia aliqui errauerunt putantes non esse purgationem aliquam post vitam, & occasio fuit istis errandi, quia volentes vitare vnam hæresim inciderunt in aliam, sicut Arrius dum vitare voluit errorem Sabellij confundẽtis personas diuinas, & efficientis eas esse vnam incidit in contrarium errorem, vt essentiam quoque diuideret ponens tres personas substantialiter distinctas: & Eutiches dum vitare voluit errorẽ Nestorij diuidentis in Christo duas personas, scilicet, aliam hominis, aliam Dei incidit in errorem contrarium, quia poE suit vnam naturam esse hominis, & Dei cum duæ sint, sic & Origenes errauit dicens, post mortem omnes pœnas esse purgatorias, idest, temporales,& ideo finiendas aliquando, scilicet, quòd tam pœnæ dæmonum quàm oĩum damnatorum terminentur aliquando,& omnes liberandi sunt,& saluandi, quod falsum est, ideo aliqui volentes hunc vitare errorem dixerunt esse post mortem nullam pœnam purgatoriam,sed aut nullam, aut ęternam, & ita abstulerunt isti purgatorium post mortem.

Sed dicendum, quòd etiam istud est error, quia oportet poni pœnam purgatoriam, quia sicut decedentes in mortali habent pœnam ęternam, ita decedentes in venialia, vel in satisfactionibus non expletis habent pœnam temporalem, & illa est purgatoria

propter

propter causas supra positas, & sic sancta mater Ecclesia nullam hæresim asserit, sed inter omnes hęreses mediam viam tenet, quę est catholica professio.

An per lignum, fœnum, & stipulam intelligat Apostolus venialia, & quomodo ædificentur super fundamentum. Quæst. DCXCIX.

SED quia dictum est supra de ligno, fœno, stipula, per quę solent aliqui accipere res pertinentes ad purgatorium, quæ sunt peccata venialia, quęretur an sint peccata venialia, vel mortalia, vel quid sit, & quomodo ędificentur supra fundamentum.

Aliqui dicunt, quòd neque sint venialia, nec ędificentur supra fundamentum, quia supra summum nihil potest ędificari, sed fundamentum ędificij spiritualis est in summo, vt dicit Glo. 1. Corin. 3. cap. super illud, ergo nihil potest ędificari.

Secundo quia ędificium per fundamentum sustentatur, sed peccata venialia non sustentātur per fundamentū spirituale, quod est fides per dilectionem operans, ergo lignum, fęnum, stipula quæ superædificantur non sunt peccata venialia.

Tertio quia super illud Isa. 5. ca. vę qui coniungitis domum ad domū dicit Hierony. hęretici coniungunt dogmata dogmatibus, qui super fundamentum debuerunt ędificare aurum, & argentum, & lapides preciosos, ędificant lignum, fęnum, & stipulam, sed hęretici dogmata falsa confingentes non peccant venialiter, sed mortaliter, ergo lignum, fęnum, stipula non sunt peccata venialia.

Quarto quia secundum Ambro. doctrina Apostolica est fundamentum, ille autem superædificat, qui veniens post Apostolos docet siue bonus siue malus sit, sed bene docentes post Apostolos ædificant aurū, & argentum, & lapides preciosos in quibus doctrina præclara signatur mali autem, qui docent ędificant lignum, fęnum, & stipulam, in quibus vana, & friuola doctrina signatur, sed vana doctrina, & friuola circa ea, quæ fidei sunt, est peccatum mortale, ergo per lignum, fęnum, & stipulam non signantur venialia, & sic non purgantur ista igne purgatorio.

Dicendum, quòd nō est dubium quin per lignum, fœnum, & stipulam secundum Apostolum intelligātur venialia: nam ipse ponit ista per ignem cremanda, eos tamen, qui ista portant saluandos esse 1. Corin. 3. cap. & hoc non fit circa mortalia, quia non saluatur, qui illa habet, neque etiam bona opera signātur, quia illa non cremantur per ignem, ergo venialia sunt, quę tanguntur, & consumuntur ab igne, sed qui ea portāt saluantur. Secundo patet, quia istud tenet Aug. super Epistolam ad Corin. dicens, post istius sane corporis mortem donec tempus veniat ad diem damnationis, & remunerationis, si hoc temporis interuallo spiritus defunctorum, qui ædificāt lignum, fęnum, & stipulā, huiusmodi ignem dicantur perpeti, quem alij nō sentiunt, qui huiusmodi ędificia nō portauerunt, vt inueniāt ignē trāsitorię tribulationis venialia cōcremantē non redarguo, quia forsitan verum est.

Tertio apparet, quia venialia peccata adiuncta charitati possunt consumi per ignem: nam non respondet eis pœna ęterna, ideo secundum modum loquendi scripturæ per metaphoram conuenienter signātur per aliqua, quę igne consumuntur, & sic sunt lignum, fęnum, stipula, & non sicut aurum, & argentum, quæ igne non consumuntur, quia pura sunt.

F *Quare peccata venialia non fuerunt ab Apostolo designata per vnum tantum, sed per multa, & an illa inter se differant. Quæst. DCC.*

SED dicetur quare posuit Apostolus multa: nam sufficiebat poni vnum, vt diceret lignum, vel fœnum, aut quod voluisset.

Dicendum, quòd fuit ad designandum conditionem peccatorum venialium in combustione: nam sicut se habent venialia in essendo, ita se habent in pœna, quæ eis respondet, & quia non sunt omnia venialia vnius modi, neque etiam debetur eis idem modus pœnæ ignis: ideo per diuersa cremabilia signari debuerunt.

G Sed quæretur quare ista combustibilia plura non ponuntur vnius modi, sed quędam magis durantia in igne, & alia minus.

Dicendnm, quòd factum est ad ostendendum conditionem venialium, nullum enim veniale habet pœnam ęternam, sed temporalem si charitati adiūctum sit, & tamen quibusdā respondet pęna longa, alijs pęna breuis, & ita sicut sunt multi modi venialium, ita quędam citius, alia tardius cōsumuntur, & tardius, & citius liberantur, vel purgantur, qui ea habent, & ad hoc ponuntur cōuenienter ista tria, quę differunt inter se in tardiori, & velociori combustione: nam lignum tarde consumitur, stipula cito, fœnum medio modo. Sed quæretur quare potius posuit Apostolus

H tria combustibilia quàm plura, aut pauciora.

Dicendum, quod ista differentia, quę est inter peccata venialia quantum ad tardam, & velocem combustionem est secundum quantitatem, & non secundum speciem, & differentia secundum quantitatem, aut magis, & minus potest crescere in infinitum, & ideo posset ponere in infinitum Apostolus differentias combustibilium, sed ęqualiter non poterat nobis designari diuersitas combustionis peccatorum venialium, quia differentię indiuiduorum multiplicātur in infinitum: ideo debuerunt ista ostendi quantum sufficerent exemplariter. Ad hoc autem fuit conueniens distinctio trimembris, quia fit secūdum quantitatem, & omnis perfectio quantitatis ternario numero cō-

I prehenditur propter principium rei, medium, & finē, & etiam quia in corporibus ista tria consideramus, s. latitudinem, longitudinem, profunditatē, & ita Arist. laudauit hunc numerum 1. de Cę. & Mun. & dixit illū competere in sanctificationibus deorum, & ita cōuenięter Apostolus tria combustibilia posuit, quia quædam sunt maxime durātia in igne, quędam minime, quędam medio modo, maxime durantia venialia per lignum designātur, minime autem durantia, & leuissima omnium venialium per stipulam, quę in igne minime durat, mediocria autem in venialibus ostenduntur per fœnum, quod medio modo inter lignum, & stipulam durat.

K Ad primum dicendum, quòd eo modo quo Christus, aut fides, vel charitas dicūtur esse fundamētum, conuenit ædificari aliquid super illa: nam super fundamentum semper aliquid ponitur, quia aliter non est fundamentum, in spiritualibus autem accipitur fundamentum, & hoc secundum conditionem fundamenti in materialibus. Habet enim se in materialibus res ędificata ad fundamētum dupliciter. Vno modo, quia est posterior fundamento: nam fundamentum prius ponitur, & ideo quod ędificatur posterius est. Alio modo, quia quod ędificatur ponitur supra fundamentum, & est excellius illo. In spiritualibus fundamentum vocatur propter primam comparationē, & non propter secūdam. Nam Christus, vel fides, aut charitas est fundamentum, & hoc est prius omnibus,

quæ

quæ nos superędificamus, quòd ab ista ratione prioritatis potest vocari fundamētum, quod Apostolus dixit, quòd nemo aliud potest ponere quàm sit positū, & est Christus. quantum ad secundum non dicuntur aliqua fundari super fundamento, quia non sunt opera nostra excellentiora fundamento, immo illud est maius, & altius omnibus, & ita argumētum procedit, quòd super summo non potest aliquid ędificari, scilicet, vt sit superius, sed bene aliquid dicitur super illo ędificari, ita vt fundamētū dicatur ad illud pręcedere.

Responsio ad 2. rationem posi. q. 699. quomodo ędificantur super fundamentum venialia. Quæst. DCCI.

AD secundum dicēdum, quòd venialia, quæ sunt lignum, fęnum, & stipula ędificantur super fundamento, quod est Christus, vel est charitas, quia accipiunt stabilitatem ab illo.

Est autem verum, quòd de ligno, fœno, & stipula quid sint, multi dubitant. Et aliqui volunt, quòd sint peccata mortalia, & hoc cōuenit aliqualiter intentioni Apostoli, aut cōuenire videtur, inquantum ipse dixit se posuisse fundamentum sicut ponit sapiens architectus, & dicit, quòd illud fundamentum est Christus, & quòd nemo aliud fundamentum ponere potest, & manifestum est, quòd ibi loquitur de fundamēto doctrinę, quia ipse docebat Corinthios, & tamen ędificatio, & fundamentum debent esse eiusdem cōditionis, sic ergo ad doctrinam pertinet fundamentū, & etiā ędificatio, & ita videtur Apostolus facere differentiam ibi bonę doctrinę, & malę doctrinæ, & tamen mala doctrina est peccatum mortale, ergo de mortalibus ibi loquitur, & illa erunt lignum, fęnum, & stipula.

Sed dicendum, quòd istud potest aliquo modo intelligi, ibi tamen ad istum sensum non potest applicari tota litera. Et patet primo, quia non faceret differentiam Apostolus inter lignum, fęnum, & stipulam, quia per stipulam signantur leuissima cremabilia, & tamen nullum mortale est tale, quia omne mortale durat in ęternum in combustione, stipula autem subito consumitur, ergo non posita est ista distinctio ligni, fęni, & stipulę pro mortalibus.

Secundo quia dicitur, si cuius opus arserit detrimentum patietur, ipse autem saluus erit, & tamē, qui in mortalibus decedit non potest saluari, ergo non significantur mortalia per hæc, & istud est necessarium argumentum.

Tertio quia si per lignum, fœnum, & stipulam signarentur mortalia, esset insufficiens distinctio Apostoli, deberent enim poni tria membra, quia per aurū, argentum, & lapides preciosos necesse est accipi sola opera bona, quia illa sola non patiuntur ignem, si ergo per lignum, fœnum, & stipulam signentur mortalia, per aurum, argentum, & lapides preciosos opera bona, necesse est accipi alterum membrum pro peccatis venialibus, quę in igne consumuntur, sed nō manent semper sicut mortalia, & ideo non accipiuntur lignum &c. pro mortalibus.

Vnde dicendum, quòd licet possunt aliquo modo mortalia vocari lignum, fœnum, & stipula, & quòd Apostolus intellexerit de eis, tamen tota litera illa nō potest applicari secundum illum sensum, accipiendo autem de venialibus potest applicari litera tota sine calumnia, & tamen si mortalia accipiantur per hæc poterit dici, quòd hęc fundantur super fundamētum, quod est Christus, vel fides, aut charitas, vt infra dicetur statim.

Alij dicunt, quòd per lignum, fœnum, & stipulam accipiantur non venialia, sed opera bona quibus aliquis motus peccati venialis se immiscet, vt si quis faciat bonū in quo insurgit aliquis impetus inanis glorię, & dicunt talia opera ędificari super fundamētum quod est Christus, vel charitas quantum ad id, quod est in eis de bono, non quantum ad peccatum veniale quod ibi intercidit.

Sed dicendum, quòd non stat, primo quia si non ędificantur ista opera super fundamentum nisi quantum ad illud, quòd sunt pura bona: ideo non differrēt ab auro, argēto, & lapidibus preciosis, & tamen Apostolus ponit aliam ędificationem auri, & argenti, & lapidum, & aliam ligni, fęni, & stipulę, ergo non vocantur prædicta lignum, fęnum, & stipula.

Secundo & pręcipue, quia hæc ędificata dicuntur vri. nā dicitur, si opus alicuius arserit, & opus eius vocatur, quod superędificauerit, & ędificatur ibi lignū, fęnum, stipula, & non vruntur nisi inquantum ędificata, sed inquantum ędificata dicunt isti illa esse bona, sed bona non vruntur, sed mala, ergo non est conueniens positio, sed necesse est accipi per lignum, fęnū, & stipulam peccata venialia, & illa vrūtur, & illa quoque super fundamentum ędificantur, & ita non est inconueniens.

Cum vero obijcitur, quòd ędificium sustentatur super fundamentum, & non potest veniale sustentari super charitatem, vel fidem operātem per dilectionē.

Dicendum, quòd non solum super charitatem, vel fundamētum spiritualis ędificij fundatur veniale, sed etiam mortalia, quia dicitur aliquid tripliciter super fundamentum ędificari. Vno modo directo situ, ita quòd supra fundamētum firmetur, & sic solum bona opera fidei formatæ, idest, fidei, & charitatis fundātur supra fundamentum, quia fundamentum est charitas, vel fides operans per dilectionē, & dicuntur hoc modo superędificari, sed quia superędificari est super fundamētum esse, & super dicit diuersam habitudinem, ideo superędificari dicuntur aliqua diuersimode. Secundo enim modo dicitur superędificari, quod iuxta fundamētum est, quia super signat iuxta, vt illud Psal. 137. Super flumina Babylonis illic sedimus, idest, iuxta flumina, non enim erant super flumina, quia non erant super aquam, & hoc modo venialia ędificantur super fundamentū, quia licet directo situ non erigantur supra fundamentum, stant tamen iuxta illud, & ei non aduersantur, quia charitatem siue fidem formatā non tollunt. Tertio modo dicitur aliquid esse super idest post, & sic vocamus supstites eos, q post mortē aliorum manent, & sic mortalia quoque ędificantur super fundamētum, quia postquàm quis charitatem, vel fidem formatā habuerit peccat mortaliter, & ista operatio dicitur ędificatio, quia omnis operatio nostra nomine ędificationis designatur per metaphorā, & super fundamentum est, quia post illud est, & tamē non est supra illud, idest, quòd erigatur supra illud, immo potius fundamentum ipsum destruit, quia nō potest manere fundamentum cū peccato mortali, & verum est, quòd qui talia opera habuerit, vel superędificauerit patietur detrimentum, quia ardebit opus eius, & tamen ipse non erit saluus sicut dixit Apostolus, ipse autem saluus erit quasi per ignem, quia illud non potest accipi nisi de peccato veniali, vt supra dictum est.

Ad tertium dicendum, ꝙ sensus scripturę est vnus quē intēdit ille, q scripsit, & ille est verus sensus literę, & vocatur principalis, multos tn̄ sensus potest recipere scriptura, non ꝙ sint sensus eius, sed quia possunt ei adaptari, & ita est de sensu quem dedit Hieron. per illam applicationem, scilicet, quòd hęretici dogmata dogmatibus adiungunt cum ędificant lignum, fœnum, & stipulam, quia non est sensus quem Apostolus

lus voluit facere, sed quem litera pati potest per applicationem. Et hoc patet, quia non posuit illum Hiero. exponendo illum locum Apostoli, sed exponẽdo Isaiam, & applicat illa verba ad sensum Isaię, & interdum in talibus non tenetur sensus principalis scripturę, sed taliter qualiter facere potest ad propositum illius scripturę ad quam applicatur.

Aliter potest dici, quòd etiam illud intẽderit Apostolus loquens contra eos, qui praua docẽt, quorum opera cremabuntur per ignem, & tamen non potest isto modo tota litera Apostoli applicari, vt supra dictum est.

Ad quartum potest dici, quòd potest per fęnum, lignum, & stipulam signari doctrina quorũdam inconueniens, & tamen non est necesse, quòd isti peccent semper mortaliter. Siquis enim circa fidem falsa prædicet, vel scandalosa, peccat mortaliter, aliquis autem potest prędicare, vel docere friuola, vel vana, q̃ tamen nõ sunt falsa nec aduersantur directe fidei, sicut de illo Episcopo, qui grammaticam populo exponebat cum legem Dei deberet docere, & talis non semper peccat mortaliter, sed potius venialiter, vel si recta docens dicat ex inani gloria, quia tunc ista inquantum habent quandam impuritatem siue ex parte docentis siue ex parte suiipsorum possunt vocari lignum, fęnum, & stipula, ergo erunt venialia, & ędificabuntur super fundamentum.

Aliter potest dici, quòd non est sensus de falsa doctrina hæreticorum, quę est peccatum mortale, sed est sensus iste per applicationem, & non sensus principalis Apostoli, sicut dicebatur de dicto Hieronymi.

An sint ijdem, qui ædificant lignum, fænum, & stipulam, vel diuersi. Quæst. DCCII.

QVAERETVR etiam occasione pręcedentium, an sint ijdem, qui ędificant lignum, fęnum, & stipulam, vel diuersi.

Aliqui dicunt, quòd ijdem sunt, qui vtraque ędificant, quia secundum August. per aurum signatur Dei contemplatio, per argentum dilectio proximorum, per lapides preciosos bona opera, sed illi, qui aliquos inordinatos affectus habent ad res temporales qui dicuntur lignum, fœnum, & stipulam ędificare, cõtemplantur aliquando Deum, & diligunt proximum, & aliqua bona opera faciunt, ergo ijdem sunt, qui vtraque ędificant.

Secundo quia sicut dicitur 4. Sen. dist. 21. illi ędificant aurum, & argentum, & lapides preciosos, qui cogitant, quę Dei sunt, quomodo placeant Deo, sed tales etiã committunt venialia, quia nemo est, qui possit dicere, quòd peccatum nõ habet 1. Ioan. 1. ergo cum venialia sint lignum, fęnum, & stipula ignem sustinebunt, qui vero superędificant aurum, & argentum, & lapides preciosos, de vtroque igne securi sunt, non solum de illo, qui cruciaturus est impios in ęternũ, sed etiam de illo emundatorio quo purgabũtur quidam saluandi, ergo non sunt ijdem, qui vtraque superędificant, cum quidam sint securi, & alij non.

Dicendum, quòd de hoc non immerito dubitari potest, eo quòd ex litera Apostoli non videtur manifeste an de diuersis, vel de eisdem dicatur: nam litera habet sic, fundamentum aliud nemo ponere potest præter id, quod positum est, quod est Christus, siquis autem superędificat super fundamẽtum hoc aurum, argentum, & lapides preciosos, lignum, fœnum, & stipulam vniuscuiusque opus manifestũ erit, & ita omnia posuit sub eodem contextu, vnde poterat intelligi, quòd idem omnia ędificaret.

Sed est dicendum, quòd aut aurum, argentũ, & la-
F pides preciosi signant omnia opera bona, aut quędã specialiter: nam opera bona signant: si enim signent omnia opera bona necesse est, quòd ijdẽ sint, qui ædificant lignum, fęnum, stipulam, & aurum, & argentũ, & lapides preciosos, quia illi, qui opera bona faciunt peccant aliquando venialiter, & tamen venialia signãtur per lignum, fęnum, stipulam. Si autem accipiatur aurum, argentum, & lapides preciosi pro quibusdam bonis operibus specialiter, dicendum est, quòd non sunt ijdem, qui vtraque superædificant.

Est autem dicendum, quòd Apostolus non voluit esse eũdem, qui omnia ędificaret. Primo quia dicitur vniuscuiusque opus manifestum erit, & ita nõ est idẽ ędificãs, quia dicitur vniuscuiusque opus, & sic est distinctio operum, & operantis. Secundo quia dicitur, si
G cuius opus arserit detrimẽtum patietur, ergo videtur, quòd aliquorum opera ardent, & aliorum non, & tamen si ijdem essent, qui vtraque ędificarẽt, omnium opera arderent, & omnes paterentur detrimentum, sed non vult hoc Apostolus, ergo non sunt ijdem, qui vtraque ędificant.

Fœnum, lignum, & stipula quid significent. Quæst. DCCIII.

CIRCA hoc autem dicendum, quòd per fœnum, lignum, & stipulam signentur venialia,
H & nemo sit tam bonus, qui aliquando non peccet venialiter, non dicuntur tamen omnes ędificare lignum, fęnum, & stipulam, sed aliqui. Sic enim distinguimus actiuos, & contemplatiuos, & dicuntur actiui ab agendo, & contemplatiui a contemplando, & tamen actiui aliquando contemplãtur, & contemplatiui aliquando agunt, non ergo dicuntur ab eo, quod solum habent, sed ab eo, quod præcipue habent, vel cui magis insistunt. Ideo cõtemplatiui dicentur, qui magis contemplationi quam actioni insistunt, & actiui, qui magis actioni quàm contemplationi, licet quisque ad vtramque rem se habeat. ita licet omnes boni ędificent simul aurum, argentum, lapides preciosos, & lignum, fęnum, stipulam, non dicuntur omnes ędificare lignum, fęnum, stipulam, sed
I qui bona pręcipua faciunt, etiam si aliqua venialia cõmittant non dicuntur ædificare lignum &c. quia ardore bonorum operum non manent illa parua venialia: nam Apostolus non loquitur de ista ædificatione nisi inquantum manet in homine vsque ad mortem, ita vt purgari indigeant aliquo igne post mortem: si autem committat hic quis venialia, quæ non maneãt vsque ad mortem, non dicitur ędificare venialia, quia nõ inuenitur in eo tempore mortis aliquid quod per ignem transeat, ac si nunquam ędificasset lignum, fęnum, stipulam, sed manent in eo sola bona opera, & ita videtur iste ędificasse solum lapides preciosos, aurum, & argentum, tales autem aliqui sunt, qui magnã charitatem habentes afficiuntur valde ad Deum, &
K ad proximum, & ideo si interdum hic ex affectione temporaliũ aliqua venialia committãt sunt illa parua, & in tanto incẽdio charitatis consumuntur, ita vt nõ maneant, neque appareant, & sic post mortẽ non manet aliquid de his purgandũ. Alij autem sunt, qui & si bona faciant, tamen hęc terrena amãt, quibus magno affectu inhęrent, licet illa non præponãt Christo, quia tunc destruerent fundamentũ peccando mortaliter, & in his affectibus perseuerant vsq; ad mortẽ, & ideo licet bona opera faciant manent cũ eis venialia, q̃ vocantur lignũ, fęnũ, stipula, & non consumuntur, quia manent semper in his desiderijs, & charitas eorũ non est tanta, vt consumere possit venialia, iõ dicũtur hi ędificare venialia, & non aurũ, argentũ, lapides preciosos,

sos,

ſos, licet bona opera faciant, & hoc maxime, quia ex commiſſione venialium bona opera obſcurantur, & non retinent vigorem illum, qui requiritur ad hoc, ꝙ ſignentur per aurum, & argentum, & lapides precioſos, quę omnia valde vitent. Et ita reſpōdet Magiſter 4.Sen.diſt.21. Non omnis, qui venialiter peccat lignū, fęnum, & ſtipulam ędificat, ſicut è contrario nō omnis, qui cōtemplatur Deū, & diligit proximū, & opera bona facit ędificat aurum, argentū, & lapides precioſos, & tamen in auro intelligitur contēplatio Dei, in argento dilectio proximi, in lapide precioſo bona opera, ſed illi, qui ędificāt lignum, fęnum, ſtipulā Deū cōtemplantur, proximum diligunt, & opera bona faciunt, neque ędificant aurum, argentum, lapides precioſos, hęc enim ille ędificat, qui ſic illa tria facit, vt cogitet ea, quę Dei ſunt, quomodo placeat Deo, per lignum vero, fęnum, & ſtipulam accipi poſſunt rerū ſecularium quamuis licite conceſſarum tales cupiditates, vt amitti ſine animi dolore non poſſint, hæc ergo ędificat is, qui cogitat, quæ mundi ſunt, & quomodo placet mundo, qui circa diuitias ſuas quodam carnali tenetur affectu, & tamen ex eis multas eleemoſynas facit, neque pro eis aliquid fraudis, aut rapinę molitur, & infert ſtatim Magiſter ibidem dicens. Ex his igitur patet, quòd non idem homo ſimul hęc, & illa ędificat, illa enim ędificatio perfectorum tantum eſt, qui nō cogitant placere mūdo, ſed tantum Deo, quia & ſi venialiter aliquando peccant, feruore charitatis, ita aſſumitur in eis peccatum ſicut gutta aquę in camino ignis, & ideo nunquam ſecū portant cremabilia, hæc autem ędificatio minorum eſt, qui non tantum Deo, ſed etiam mundo placere cogitant Deum, tamē præponunt, ſi vero mundum præponerent nō ſuperędificarent, ſed deſtruerent fundamētum. affectiones igitur carnales quibus dediti ſunt domibus, coniugibus, poſſeſſionibus (ita vt nihil præponatur Chriſto) illis tribus ſignificātur, quę in mentes perfectorū non cadunt, & ſi alia venialia admittant, in cordibus vero minorum ſępe durāt vſque in finem, qui cum talibus ędificijs tranſeunt, ſed ſoluētur in igne, ipſi vero merito fundamenti ſalui erunt, grauiſſimam tamen pœnam ſentient. Argumenta in oppoſitum ex dictis ſolui poſſunt. Sed ad primum dicendum eſt, quòd qui ędificant aurum, argentum, & lapides precioſos committunt venialia interdum, & tamen non ob hoc dicuntur ędificare lignum, fęnum, ſtipulam, quia abſorbentur iſta venialia feruore charitatis eorum, & ſic nō manent vſque ad mortem, vnde non portant ſecum aliqua cremabilia, ſed pro tanto dicitur iſta ędificatio, qa ille, qui talia ędificauerit habebit aliquid quod crémetur poſt mortem, ideo nō ędificant hi lignum, fęnum, & ſtipulam. Cum vero è cōtrario arguitur de illis, qui venialia committunt, quia hi Deum contemplantur, & proximum diligunt, & bona opera faciunt, quę ſignantur per aurum, argētum, & lapides precioſos. Dicendum, quòd non ſufficit, ſed debet eſſe tantę charitatis, vt conſumantur iſta in eo viuente, & nō maneant poſt mortem quaſi nihil ędificaſſet niſi aurum, argentum, & lapides, quia nihil haberet cremandum. Ad ſecundum poteſt dici vno modo ſecūdum intentionem Magiſtri, 4.Sen. di.21. ꝙ nō omnes peccantes venialiter dicuntur ędificare lignum, fœnum, & ſtipulam, ſed ſoli illi, qui quodam affectu carnali tenentur ad coniuges, domos, & poſſeſſiones, & hæc dicunt ſignari per fęnum, lignum, ſtipulam, & ideo poſuit Apoſtolus tria cremabilia, quia illa tria ſunt, de ꝑfectis autem dicit, ꝙ non habent tales affectus, ideo licet peccent venialiter non ędificant lignum, fœnum, & ſtipulam. Sed hoc non multum ſtat, tum quia omnia venialia quæcunque ſint ſi vſque ad mortem maA neant, cremantur igne Purgatorio, ideo vocantur lignum, fęnum, & ſtipulam, & ideo non eſt verum, ꝙ illa tria ſola vocētur ſic, tum quia etiam in electos cadit affectus iſtarum rerum, licet minus eis inhęreat, & abſorbeatur feruore charitatis, ideo ipſi quoque perfecti, & electi quicunque hoc modo ędificarēt lignū, fęnum, & ſtipulam. Dicendum, ergo ꝙ ſicut dictum eſt ſupra, ꝙ perfecti incidunt in venialia, & poſſunt incidere in quęcunque venialia, quæ vocantur lignum, fęnum, ſtipulam, ſed parum in eis manent cum abſorbeantur ab incendio charitatis, ideo nō dicuntur ędificare hęc, quia ſoli illi talia ędificant, qui iſta in morte ſecum ferunt cremanda, & tunc velut cremabilia diuerſa vocantur lignum, fęnum, ſtipula, ſed perfecti viB ri non habent talia in morte, quia omnia conſumuntur in eis viuentibus ex feruore charitatis, ideo nō dicuntur illi ędificare lignum, fœnum, ſtipulam, licet mortaliter peccent, ſed ſoli imperfecti.

An venialia adiuncta mortalibus vocari poſſint lignum, fœnum, & ſtipula, ideſt, an peccatum veniale adiunctum mortali puniatur pœna æterna, vel temporali.
Quæſt. DCCIIII.

QVAERETVR an venialia adiuncta mortalibus vocari poſſint lignum, fęnum, ſtipula, ita vt tēporaliter crementur, & conſumantur.

Aliqui dicunt, quòd ſic, quia iuxta differētiam culC parum debet eſſe differētia pęnarum, ſed culpa mortalis in infinitum excedit venialē, ergo & pęna debita pro mortali excedit in infinitum pęnam debitam pro veniali, ſed non poteſt hoc eſſe ſecundum acerbitatē, quia acerbitas quælibet pęnę eſt finita, neque aliquis poſſet ſuſcipere infinitam acerbitatem pęnæ, ergo debet eſſe differentia ſecundum durationem, & ita peccatum veniale adiunctum mortali habebit pœnā tēporalem, quæ finiatur, & ideo vocabitur lignum, fœnum, ſtipula, quia propter hoc ſic vocantur, quia cito conſumuntur. Secundo quia Deus non eſt acceptor perſonarum Act.10. & ad Ro.2.ca. eſſet tamen acceptor perſonarū ſi pro eodē delicto, & ęquali puniret duos homines inęqualiter, ſed decedentes in charitaD te puniuntur tēporaliter pro venialibus, ergo & decedens in mortali ſimul cum veniali punietur temporaliter ſolū pro veniali, licet ꝓ mortali puniatur ęternaliter. Dicendum, ꝙ cum mortale, & veniale ſimul ſunt, non quæritur an mortale ſit lignum, fœnum, & ſtipula: nā licet, vt ſupra dictū eſt poſſint vno modo mortalia ſic vocari, quia patiuntur ignem, tamen non pōt tota litera Apoſtoli applicari ſecūdū ea, etiā quia non conuenit eis alia proprietas horum, ſ. ꝙ cito conſumanē, cū mortalia in ęternū maneāt in igne, ſed dubitatio eſt de venialibus, an cōiuncta cū venialibus vocētur lignum, fęnum, & ſtipula, & habeant punitionē temporalem ſolum. Eſt ad hoc dicendum, ꝙ aut veniale manet poſt mortem cū mortali quātum ad culE pam, aut ſolum quantum ad reatum pęnę, ſi quātum ad culpam, dicendū, ꝙ nunquam poteſt dimitti, quia nullum peccatū poteſt dimitti ei, qui non habet charitatem, ſed damnatus nunquam habebit charitatem, ergo nō poterit ei dimitti aliquod peccatum veniale, ſed manente peccato ſemper manet pęna eius, ergo illius venialis erit pęna perpetua, quia nō tollitur peccatum. Si autem ſit dimiſſum quantum ad culpā, vtpote quia dimiſſa fuerūt alicui venialia per charitatē, & ſtatim peccans mortaliter deceſſit, non manet ibi culpa venialis, ſed manet reatus ad pęnam. Eſt tunc dubium de pœna debita pro illo veniali an durabit in ęternum, vel erit temporalis. Et circa hoc ſunt duæ poſitiones, vna eſt, ꝙ licet in damnatis maneat pœna

ęterna

ęterna pro mortalibus, tamen pęna debita pro venialibus aliquando terminatur, & sic manent in minori pena quàm prius. Alia positio est, quòd sicut pęna pro mortali durat in ęternū, ita pœna pro veniali in inferno. Sed dicendum, quòd licet prima positio videatur prima facie verisimilis, & aliqui teneant eam, tamen non est secura, quia sicut nō potest tolli post mortem culpa venialis propter causam dictam, ita neque potest tolli reatus alicuius pęnę: nam Matth. 5. cap. super illo verbo, Non exies inde donec reddas nouissimum quadrantem dicit Glo. idest, minuta peccata, sed ille, qui in mortali peccato recedit nihil potest reddere, ergo pro peccatis venialibus punietur ęternaliter.

Secundo quia si habens reatum pœnæ pro peccato veniali puniretur temporaliter in inferno, etiā pro mortali peccato puniretur tēporaliter, quia pro mortali peccato non debetur pęna in ęternum durans directe, quia alias quando quis contereretur nunquam posset satisfacere pro illo peccato, cum debeat soluere totam pœnam ad quam tenetur, sed manifestum est, ꝙ satisfacit soluendo pœnam temporalem, ergo pro mortali peccato non debebatur directe ęterna pęna, sed per accidens, scilicet, inquantum manens in inferno est in mortali, & qui sic est non potest incipere vnquam soluere, & ideo etiā si esset pęna vnius diei fieret per accidens æterna, sed ad hoc, quòd liberetur a pœna debita pro veniali oportet illam soluere, sed nō potest, quia est in mortali, ideo cū nunquam incipiat soluere aliquam partem illius pęnę, manet semper debitor totius pęnæ illius, vnde non differt illam esse magnam, vel paruam, quia per accidens efficitur ęterna.

Secunda ergo positio tenēda est, scilicet, quòd maneat pęna pro veniali in ęternum, Deus enim nihil inordinatum relinquit, sed non pōt ordinari culpa nisi per pęnam, ideo nunquam dimittitur culpa sine pœna: in illis autem, qui damnantur non pōt aliqua culpa dimitti, neque aliquis reatus tolli cum sine charitate maneant, per quam culpa purgatur, & remittitur reatus, & ideo in morientibus in mortali semper manebit culpa venialis, si in illa erant quando decesserunt, aut manebit reatus pęnę si erant obligati ad aliquam pœnā pro venialibus, dato ꝙ culpa venialis dimissa fuisset, & in illa pęna manebunt in ęternum, quę fit eis æterna per accidens, s. quia est sine charitate. Ad primū in contrarium dicendum, ꝙ tantum differunt inter se pęnę peccatorum quantum peccata differunt in infinitum, nō ꝙ culpa sit realiter infinita, sed quia auertit, & separat hominem a Deo, qui est bonum infinitum, veniale autem non separat a Deo cum possit stare cū charitate, & etiā omnia venialia simul sumpta si possent superaddi in aliquo non auertunt a Deo, quia tamen neutra culpa est in se infinita, neutri debetur per se pęna infinita: nam pęna peccati mortalis nō est per se, aut directe infinita, quia tunc non posset quis pro ea satisfacere cum esset in gratia, & tamē satisfacit, ergo est finita iuxta cōditionem culpę, & etiam est quædam maior alia, nam non ponitur pęnitentia ęqualis pro omnibus peccatis ab homine, nec a Deo datur æqualis pœna purgatoria, ideo non est directe infinita, sed finita, & pro qua potest homo satisfacere, sed pro tanto efficitur pęna ęterna peccati mortalis, quia manet homo separatus a gratia, sed idem fit in veniali, ergo eadem ratione pęna peccati venialis, quę erat directe temporalis efficitur per accidens ęterna, & nō est inconueniens.

Ad secundum dicendū, quòd non est acceptor personarum Deus, & tamen sine illa est pęna inęqualis, quia existens in Purgatorio punitur pro veniali temporaliter, & in inferno existens pro eodem punitur ę- F ternaliter, quia existens in Purgatorio habet gratiam, & charitatem, in cuius virtute purgantur, & dimittuntur peccata: ideo si est culpa venialis tollitur, vel purgatur per gratiam, cum pęna si non est reatus pœnæ remittitur, & tollitur, sed damnatus in inferno caret gratia per quàm fit remissio peccatorū, ideo purgatur culpa venialis si manet, neque tollitur reatus, aut minuitur, neque pœna aliqua sufficit ad illum expiandum, cum ab existente in peccato nihil Deo soluatur, & sic fit iustum, ꝙ pro peccato veniali detur pęna ęterna non directe, sed per accidens. Simile est de mortali peccato, quia damnatus nunquam potest finire pęnam debitam pro mortali manens in inferno, & tamen si habita contritione de illo statim decedat, G tolerabit totam pęnam debitam pro illo in Purgatorio, & illa erit temporalis, sic etiam quantum ad illos, qui hic satisfaciunt, quia poterit quis satisfacere sufficienter pro mortali, ita vt moriens non sit obligatus ad aliquam pęnam purgatoriam, & tamen si est quis in mortali, etiam si sponte toleret pœnas ad satisfaciē dum pro mortalibus præteritis nunquam satisfaciet, neque incipiet satisfacere, sed manebit obligatus ad totam satisfactionem ac si nunquam cępisset satisfacere, & ita apparet quādo venialia sunt adiuncta mortalibus, non possunt vocari lignum, fœnum, stipula, quia eorum purgatio non finitur cito sicut consumūtur cito in igne, lignum, fœnum, stipula, sed debetur eis per accidens pœna ęterna sicut mortalibus.

H

An vermis fletus, stridor dentium, ignis, aquæ niuium, tenebræ sint in Purgatorio. *Quæst.* DCCV.

QVAERETVR de pœna purgatoria in quibus consistit, & non quæretur de carentia visionis diuinæ quam habent manentes ibi per accidens, & a qua retardantur, quia ista in sola priuatione consistit, sed de pœna sensus quæritur, & hoc est, quia in inferno quoque damnatorum est pœna sensus, & ponuntur ibi multa, nam ponitur vermis, fletus, stridor dentium, ignis, aquæ niuium, tenebræ, vt supra ostensum est, an talia sint in purgatorio.

I Aliqui putant, quòd omnia ista sint ibi, quia pœna purgatoria, & damnatorum non videtur differre, nisi quia vna est temporalis, alia ęterna, ergo quantum ad cętera similis erit, & ideo omnia, quæ inueniuntur in pęna damnatorum inuenientur in Purgatorio.

Dicendum, quòd proprie in Purgatorio est pœna ignis, & non videtur ponenda alia pœna nisi ista, quia nullam aliam inuenimus in sacra scriptura, nec a sanctis doctoribus nominari. De igne autem, quòd ibi ponatur patet, quia hoc Apostolus asserit 1. Corin. 3. ca. dicens, cuius opus arserit detrimentum patietur, ipse autem saluus erit quasi per ignem, ergo ignem patietur.

K Secundo quia dicit, quòd opus vniuscuiusque probabit ignis, & ideo dicit venialia signari per lignum, fœnum, stipulam, quia illa sunt cremabilia, quasi ita venialia sumantur per ignem, & depurentur illi, qui ea habuerint.

Tertio quia dicit Grego. quòd sicut sub eodem igne aurum rutilat, & palea fumat, ita sub eodem igne cruciatur damnatus, & electus purgatur, ignem ergo Purgatorium esse posuit.

Quarto quia dicit August. super Epistolam ad Corin. post istius corporis mortem quousque perueniatur ad diem damnationis, & remunerationis, si hoc temporis interuallo spiritus defunctorum, qui ædificauerunt lignum, fęnum, stipulam, huiusmodi ignem dicantur perpeti, quem alij non sentiunt,

qui huiusmodi ædificia non portauerũt, vt inueniãt ignem transitoriæ tribulationis venialia concremantem non redarguo, quia forsitan verum est, sed quia dicitur saluus erit, quasi per ignem contemnitur ille ignis, grauior tamen est quã quicquid homo pati potest in hac vita, & ita ignem posuit venialia concremantem, & nihil aliud.

Quinto idẽ videtur ex conditione nominis, .s. quia qui venialia habent purgari dicunt, sed purgatio post hãc vitam dicitur ad similitudinem purgationis quæ fit in corporibus quæ est proprie dicta, & illa fit per remotionem sordium aut macularum, quæ adhærent vel ablationem impuritatum quę alienę sunt, & se immiscent naturæ rei. Ista autem purgatio hic nõ fit, nisi per ignem & aquam, quia ista duo habent vim tollendi impurum: sed hoc interest, quia aqua nõ potest tollere nisi maculas in superficie concretas quæ leuiter adhærent, ipsam vero impuritatem quæ penetrat corpus, & interius se infudit, aut rei se immiscuit non purgat aqua, sed ignis. Et ratio est, quia aqua rem integram sinit, solam autem superficiem tangit, ignis vero agendo rem ipsam resoluit vsque ad minima: & iõ potest separare quicquid est alienum quantumcunque se immiscuerit: & ideo ignis est directe, & totaliter purgatiuus, & ipse solus adhiberetur in purgationibus, sed non adhibetur, quia quædam sunt quæ nõ sustinẽt ignem, sicut ligna, vestes, & similia. vnde purgantur ista, vt possunt leuiter, s. per aquam, quæ vero ignem sustinent perfecte purgantur vt metalla, sic patet Num. 31. ca. vbi Deus iussit lustrari omnia quæ de præda Terræ Madian ducebantur, & aliter non introduci in castra, & dixit quòd illa quæ poterant transire per ignem purgarentur per illum, quæ vero non poterant transire per ignem mundarẽtur per aquam lustrationis: & hoc etiam Deus attendit in purgatione mundi: semel enim mundũ purgauit de peccatis abominabilibus quæ inundauerant tempore Noe, & postea purgaturus est in fine seculi, quãdo resurgemus: primam purgationem fecit per aquam immittendo diluuium, secundam faciet per ignem conflagrationis: sed primam ideo fecit per aquam quia volebat ꝙ adhuc homines, & animalia manerent in mundo, & si per ignem purgaretur cõsumerentur omnia, & nõ manerent arbores neque mixta aliqua, sed omnia resoluerentur vsque ad componentia, quod nõ erat cõueniens: misit ergo aquam ad purgãdum. quę animalia quidem occidit, sed nõ consumpsit arbores & plãtas, neque abstulit vim seminalẽ de terra quæ est corporum mixtorum. secunda autem purgatio fiet per ignem qui omnia resoluet, vnde non manebunt animalia, nec plantæ, neque vis aliqua germinatiua in superficie terræ, quia ista est vis mixtorũ, sed manebunt omnia simplicia & pura præter hominem, q de mixtis manebit, & illa erit perfecta purgatio, & tũc fiet, quia iam non erunt mixta ad aliquid vtilia, vnde mundus poterit sustinere illam purgationẽ. De purgatione animarum idem est, nam erit illa purgatio totalis, ita vt nihil immundum maneat in animabus quæ habiturę sunt gloriam, ergo fiet per ignem. Nisi forte dicatur, quòd anima nõ potest sustinere ignem, sed falsum est, quia ignis non potest corrumpere, aut dissoluere animam, quia incorporea est, ideo fiet purgatio illa per ignem, & non per aquam.

Sexto patet, quia solẽt quærere doctores quare pęna inferni multis nominibus solet appellari, vt ignis, sulphur, spiritus procellarum, pęna autem purgatoria vnico nomine, s. ignis designatur. & dicũt causam esse, quia pęna inferni est ad affligendum, ideo nominatur ab omnibus illis rebus quæ nos affligere possunt, aut solent, pœna autem purgatoria dicitur ad purgã- A dum, sed ignis habet istam vim, ideo solum nominatur ignis, & ita videtur quòd sit ignis in Purgatorio, & nulla alia pœna.

An aliqua pœna de his quæ sunt in Inferno sit in Purgatorio, vt vermis, & aquæ niuium &c. Quæst. DCCVI.

SED quòd aliqua pœna de his quæ dicuntur esse in inferno sit in Purgatorio non est inconueniens: constat tamen quòd non ponuntur ibi omnes quæ ponuntur in inferno.

De verme autem dicendum, quòd non sit ibi, quia Christus posuit specialiter vermem in inferno. Mar. 9. cap. scilicet, vbi vermis eorum non moritur, de Pur- B gatorio nihil dicitur. Secundo quia vermis dicitur esse stimulus quidam pungens conscientiam ex recordatione peccatorum inquantum illa turpia erant, & manet vermis iste in damnatis, quia manent adhuc in peccatis, sed existentes in Purgatorio non sunt in peccato, sed in charitate & gratia, & solam pœnam habent pro peccato præterito, ergo non habent prædictum remorsum, sed potius consolationem quandam inquantum per compunctionem cordis in vita prædicta peccata ablata sunt, & non est aliquid de pęnis damnatorum quod minus conueniat existẽtibus in Purgatorio quam vermis.

De aquis niuium, an ibi sint dicendum, quòd non est certum, sed tenendum quòd non. Primo quia adhuc non est certum, an damnati tales pęnas habeant, C quanto magis qui purgantur.

Secundo quia dato, quòd sint in inferno non conuenit eas esse in Purgatorio, quia aut ponũtur ad purgandum, aut ad affligendum, non primo modo, quia aqua imperfecte purgat, ignis autem est qui complete purgat, & si aqua parum purgat, multominꝰ aqua gelida qualis est aqua niuium, si ponatur ad affligendum non est necesse, quia ignis ille tantum cruciatum infert (vt ait August.) quòd excedit omnem pęnam huius vitæ.

De fletu & stridore dentium, an sit apud purgãdos non est certum: non est enim magnum inconueniẽs D quòd ibi ponantur, quia fletus nõ signat emissionem lachrymarum, sed quãdam tristitiam talem qualem solent habere qui lachrymas fundũt: sed planum est eos qui purgantur tristitiam habere, ideo potest eis adaptari fletus & stridor dentium. Sed potius videtur dicendum, quòd ista ibi nõ sint. primo quia Christus ista dixit de damnatis supra decimotertio capit. de eis autẽ qui purgantur nihil tale dixit, ideo videtur quòd non sint hæc apud eos. & est ratio ista conueniens, qa ista pure habentur ex fide, cum ratio naturalis ad hoc non sufficiat: fides autem ex auditu est ad Roman. 10. cap. ideo sicut impietas est quædam tradita in scriptura non credere, ita est dementia ea quæ tradita nõ fuerint in fidem recipere, quia fides mensuram habere debet, sed circa Purgatorium nihil tradit scriptura, nisi ignem, ergo non est asserendum aliquid esse ibi, ni- E si ignem.

Secundo quia ista competunt damnatis post resurrectionem, nam stridor dentium dicit quandam concussionem dentium ex frigore vel dolore, vel iracundia: fletus & si non ponat fluxum lachrymarum dicit quãdam commutationem vultus, & obfuscationem ex tristitia, ideo sunt hæc in habentibus corpora, animæ autem in Purgatorio solutæ sunt a corporibus, ideo eis non competunt, damnati autem post resurrectionem resumũt corpora, ideo illis pñt competere.

Tertio patet hoc, & efficacius, quia ista videtur intentio Christi, nam qñ ponit de fletu & stridore dentiũ in damnatis. sup. 13. c. dicit esse post resurrectionẽ, scili-

ſcilicet, quando mittet Filius hominis Angelos ſuos, & colligent de regno eius omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem mittent in caminum ignis, & ibi erit fletus, & ſtridor dentium, tunc fulgebunt iuſti ſicut ſol. ſed vtrunque manifeſtum eſt futurum eſſe in reſurrectione, quando reſumentur corpora, & tunc non erunt animæ in Purgatorio, ergo videtur ꝙ non competit hoc purgandis.

De tenebra autem, an ſit in Purgatorio non eſt dubium, quia locus ille tenebroſus erit, cum ſit in corde terræ, & non perueniat illuc aliqua illuſtratio luminarium cœli, & ignis inferni, vel Purgatorij paruam lucem præſtet, ſed hoc non multam pœnam infert animabus ſeparatis, quę non vtuntur ſenſu viſus, cui obeſt tenebra auferendo cognitionem.

Item quia hoc non datur ſpecialiter in pœnam, nã etiam exiſtentes in ſinu Sanctorum patrum erant in tenebris, cum eſſent in corde terræ iuxta Purgatoriũ, & tamen illis non debebatur aliqua pœna: ideo magis erat hoc ex conditione loci quam ſpecialiter in pœnam.

Ex his apparet, quòd apud Purgatorium proprie non ponitur, niſi pęna ignis de pœnis ſenſus, licet aliquæ aliæ pęnæ aliqualiter poſſent adaptari, ſed non aſſignantur a ſacra Scriptura, nec a ſacris Doctoribus.

An decedentibus in peccato mortali actuali, vel in originali competat locus Purgatorius. Quæſt. DCCVII.

QVAERETVR de pœna Purgatorij quibus competat. Dicendum quòd eis qui decedunt in ſolo peccato veniali, vel in ſolo reatu pœnæ temporalis, vel in vtroque. eis autem qui decedunt in peccato mortali actuali vel originali, non competit locus Purgatorius. Etiam qui in gratia decedẽtes ab omni culpa & reatu pęnæ liberi ſunt, deſcendere non poſſunt ad Purgatorium.

De primo patet, contingit enim ꝙ aliquis decedat in charitate, & etiam non habeat reatum alicuius pęnę temporalis pro peccatõ mortali, vtpote ſi expleuit omnem ſatisfactionem debitam in hac vita, & tamẽ deceſſit in veniali aliquo, quia difficile eſt, ꝙ quis euitet venialia, immo nemo poteſt omnia euitare, licet ſingula poſſit, niſi ex ſpeciali priuilegio, & ita poterit committere talis aliqua venialia, ſed manens in illis non poteſt habere vitam æternam, quia eſt quidã modus impuritatis peccatum veniale cum culpã dicat, ideo oportet expiari antequam tranſeat ad vitam æternam, ſed non poteſt fieri expiatio, niſi per pęnam purgatoriam, ergo per illã purgabitur quouſque conſummatur illud veniale.

Secundo patet hoc. 1. Cor. 3. c. in applicatione Apoſtoli, nam dixit ædificare fœnum, lignum, ſtipulã eos qui venialia committunt & in eis decedũt, quia opus iſtorum dicit comburendum per ignem, & ille eſt ignis Purgatorius.

De ſecundo apparet, quia poteſt aliquis ſic decedere, ꝙ virtute contritionis, & per magnitudinem charitatis deleantur non ſolum mortalia ſed etiam venialia: & ita nulla culpa maneat ei: maneat tñ aliquis reatus pœnæ, tam pro mortalibus quam pro venialibus, vt ſi pro mortalibus non potuit viuens explere ſatisfactionem dignam, manet enim tunc illa portio pœnæ ſuſtinenda, & non poterit talis recipi ad vitam æternã antequam prædictam pœnam ſoluerit, cum talis reatus facit quãdam impuritatem, & nullum impurum recipitur ad vitam ęternam. quomodo tñ poſt mortẽ poſſit tolli aliquis reatus pœnæ, & maxime quõ poſſit dimitti aliqua culpa (quod videtur eſſe difficilius) dicetur infra. De tertio patet, quia cõtingit aliquem

F decedere in culpa veniali, & ſimul manere in reatu alicuius pœnæ pro imperfecta ſatisfactione, & hoc tã pro peccato mortali quam veniali. Nam dimiſſa vtraque culpa contingit manere pęnam reſiduam q̃ non expleta eſt pro vtroque: nam tam pro peccato mortali quam veniali reſpondet aliqua pœna inquantum vtrunque eſt peccatum, & nullum eſt peccatum pro quo non debeatur pœna aliquanta. Et ideo nullum eſt peccatum cuius pœnam non contingat manere aliquam pœnam, & illa eſt ſoluenda in morte.

De quarto patet, quia decedenti in mortali nõ debetur purgatoria pęna, eo quòd pro mortali debetur directe pęna æterna, & dato quòd quis decedat in veniali, ſi fuerit ei adiunctum mortale iam veniale non
G eſt, vt lignum, fœnum, ſtipula, ſed crematur in æternum, cum non poſſit dimitti illud peccatũ poſt mortem, ſed indirecte datur pœna æterna pro eo. Etiam dato, quòd non maneat culpa venialis poſt mortem, ſed pœna debita pro peccato mortali vel veniali, non poteſt tolli ille reatus, ſed fit pœna æterna per accidens quantumcunque illa parua futura eſſet, vt oſtenſum eſt ſupra. ſed pœna purgatoria eſt temporalis, iõ non debetur huic pœna purgatoria quæ eſt temporalis, ſed pęna inferni quæ eſt æterna. De quinto dicendum ꝙ non cõpetit eis pęna purgatoria, quia iſta culpa competit ei qui aliquid purgãdum habet, & iſtud non poteſt eſſe niſi culpa, aut pęnæ reatus, ergo qui ni
H hil horum habent non adiudicantur ad pœnam purgatoriam, & ſic patet qui ſunt illi qui adiudicantur ad Purgatorium. Et hoc patet, ꝙ paruuli nõ poſſunt ire ad Purgatorium, quia non competit ibi pęna, niſi pro peccato actuali, ſiue mortali, ſiue originali: & tñ non peccat actualiter, niſi qui eſt iam ætatis diſcretæ, ideſt in annis diſcretionis, & talis non vocatur paruulus: iõ non puniuntur paruuli in Purgatorio. poſſunt autem paruuli damnari vel beatificari. de damnatione patet, quia qui paruuli moriuntur non ſuſcepto baptiſmo pereunt ęternaliter. Etiam paruuli ante annos diſcretionis q̃ ſuſcepto baptiſmo decedunt accipiũt vitam æternam. Et ideo iſta duo loca competunt paruulis, non autem Purgatorius locus, neq; Gehenna ignis.
I

Quo tempore cœpit eſſe pœna Purgatorij, & quæ gentes illuc deſcendebant. Quæſt. DCCVIII.

QVAERETVR quo tpe cępit eſſe pœna purgatoria, & de quibus gentibus deſcendebant homines illuc. Ad primum dicendum, ꝙ aut vocatur pęna purgatoria materialiter ipſe ignis affligẽs eos qui ibi manent, aut ipſa toleratio mali lædentis, vel actualis læſio. Si accipiatur primo modo dicendum, ꝙ pœna purgatoria eſt a principio mundi. nam ſtatim vt Deus creauit mundum creauit infernum, immo neceſſarium eſt creatum eſſe in prima die, quia Deus creauit primo Angelicam creaturam, & lucem, & materiã,
K & tempus, & tñ Angeli ſtatim vt creati ſunt peccauerunt, & ſtatim damnati ſunt, & damnatio eorum fuit ad gehennam ignis, ergo oportuit gehennam creatã eſſe in principio rerum: & tamen oſtenſum eſt ſupra, ꝙ idem numero eſt ignis inferni, & ignis purgatori⁹, ſed differt ſitu, quia in parte inferiori affligit damnatos, in ſuperiori autẽ torquet purgandos, ergo ignis Purgatorius a principio ſeculi eſt.

Accipiendo ſecundo modo eſt dicendum, quòd incępit pęna purgatoria ex eo quo homines cęperũt mori cum quodam reatu pœnæ ſine culpa mortali: ſed quis fuerit primus iſtorum non conſtat. nam de Adam, an deſcenderit ad Purgatorium non eſt manifeſtum, nã putant potius ꝙ hic expleuerit pęnã debitã pro pcõ ſuo, & in morte deſcenderit ad ſinũ Abrahę

An Adam fuerit primus homo qui in Purgatorium deſcenderit

& ſatis

& satis est hoc verisimile cum ille fuerit in delitijs paradisi, & in tanta (vt dicam) fœlicitate, & illam perdiderit. nam postea ad se reuersus pœniteret acriter, & non flecteretur ad voluptates huius seculi quæ nullæ sibi erãt in quibus peccaret, sed abstineret in eis, ideo potius videtur quòd decederet in magna perfectione virtutum, & sic nulla pœna purgatoria ei competeret si esset in Lymbo Sanctorum patrum. Quis ergo primus illuc descenderit, & quo tempore prorsus occultum est.

Ad secundum dicendum, ꝙ de omnibus gentibus descendebant aliqui ad Purgatorium, sed nulla gens erat de qua non possent homines saluari, ergo nulla erat de qua non possent aliqui descendere ad Purgatorium. Et patet hoc, quia ab initio seculi vsque ad diluuium, quando fuit prima ætas, poterant omnes homines saluari, quia nulla lex positiua erat ad quã obligarentur, sed solum lex naturalis, quam Deus indiderat mentibus hominum, & viuendo secundum illam saluarentur, nemo autem erat qui illam implere non posset: ideo nemo erat qui non posset saluari, & si interdum homines agerent contra dictamen legis naturalis, siue agendo contra Deum, siue contra proximum (quod quotidianum est) per solam contritionẽ tollebatur peccatum, quia non erat tũc obligatio ad confitendum, quæ inducta fuit in nouo testamento: manebat autem postea toleranda pœna pro illo delicto, & si illam sustineret quis sponte hic, satisfaciebat pro ea per opera satisfactoria meritoria: si autem non expleret pœnam satisfactoriam, manebat pœna purgatoria post mortem, sicut & nobis nunc accidit. Et sicut fit circa peccatum mortale, ita fiebat circa veniale: nam pro illo debetur quædam pœna. Si autẽ quis in illa ætate decederet in veniali satisfacto pro mortali, manebat ei pęna purgatoria pro veniali, quod post mortem purgabatur, & idem si maneret reatus pęnæ pro veniali, quod post mortem purgabatur, & idem si maneret reatus pœnæ pro veniali nõ manente culpa veniali, quia necesse erat tantam pœnam sustineri post mortem, quantus erat ille reatus.

De tempore autem post diluuium vsque ad legem datam Moysi idem omnino fuit: nam nulla erat tunc lex positiua quæ circa Deum obligaret homines ad aliquid, sed sola lex naturalis, & ideo secũdum illam viuẽdum erat, & sic poterat quisque saluari si vellet, & contingebat multos descendere ad Purgatorium modo suprapposito. Cum autem data fuit lex Moysi, quæ erat diuina, tenebantur iam homines illi ad aliquid speciale faciendum, idest ad Circuncisionem recipiendam, & adimplendam totã legem, & sine hoc non erat salus.

Et ideo credere solent aliqui, quòd omnes qui nõ tenebant legem Moysi erant in statu damnationis, & ideo nulla bona faciendo poterant saluari, & consequenter non poterant descendere ad ignem Purgatorium, quia non potest ad Purgatorium descendere nisi qui aliquando ad vitam æternam venturus est.

Sed dicendum ꝙ non stat, quia lex illa non fuit data, nisi Iudæis de progenie Iacob: & ideo etiam si cæteri non seruarent eam non peccabant. Et patet hoc sæpe ex tenore ipsarum legum, nam dr̃, homo de filijs Israel, & de aduenis qui peregrinanẽ inter vos &c. Isti ergo soli peccabant non custodiendo legem, vocantur autem aduenæ ipsi Gentiles, qui sponte suscipiebant Circuncisionem, nam per hoc se obligabant ad obseruandum legem, & etiam omnes posteri eorum qui nascebantur in iudaismo tenebantur ad istã obseruationem, cæteri per obseruationem solius legis naturæ saluabantur. Sed hæc lex sufficienter vetat omnia mala, nam per eã vitatur cultus idolorum, &

A omne malum quod est tam in fide, quã in moribus, & qui illam seruaret saluaretur, qui autem infringeret habebat remedium cõtritionis, sicut & nunc tollebatur peccatum & satisfactio incompleta complebatur in Purgatorio, & ideo talis modus fuit durante lege Moysi apud Gẽtiles qualis fuerat ante datam legem, quia non obligabãtur ad plura. & iste status fuit omnium Gẽtilium vsque ad legem Christi plene publicatam, quando cępit generaliter omnes obligare, quia tunc aliud fuit.

De Iudæis autem idem erat a datione legis Moysi vsque ad tempus quo publicata fuit plene lex Euangelica, nam tenebantur ad legem Moysi totam quæ eis specialiter data erat, & insuper ad totam legẽ naturalem, B quia obligatio illius nunquam cessat, sicut & nunc tempore legis Christi: & ideo Iudæi qui vtranque implerent euadebant omnem pœnam, si autem peccarent contra aliquam earũ, & non satisfacerent hic post plene pro peccato, manebat pœna purgatoria eis post mortem: & ita omnes tunc poterant descendere ad Purgatorium, quia omnes poterant saluari. Data autem & plene publicata lege Christi cœperunt quæque gentes obligatæ esse specialiter ad illam, & tunc non potuit esse salus sine illa, quia ita dixit Christus, nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritusancto non poterit intrare in regnum Dei Ioan. 3. ca. & Mar. 16. dicitur, qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit, qui autem non crediderit condemnabitur. & quia nemo potest descendere ad pęnam purgatoriam, C nisi qui aliquando habiturus est vitam ęternam, & decessit in charitate, sed non possunt saluari, nisi qui fidem istam tenent, ergo solũ Christiani possunt descendere ad Purgatorium, vnde neque Iudæi, nec Sarraceni, neque Pagani cæteri possunt descendere ad Purgatoriũ, quia necesse est illos mori in peccato mortali, cum non recipiant fidem ad quam tenentur. Omnes autem decedentes in mortali damnãtur ad Gehennam si sunt adulti: ideo omnes hi condemnantur æternaliter, & soli Christiani descendunt ad Purgatorium.

D *Quomodo se haberẽt existentes in Purgatorio ab initio mundi, & nunc quantum ad permanentiam in loco illo.*

Quæst. DCCIX.

QVAERETVR, quomodo se haberent existẽtes in Purgatorio a principio mundi & nunc.

Dicendũ quòd causa quærendi est, quia pœna purgatoria non est æterna, sicut pœna Gehennæ, & ideo aliquando finiebatur, quomodo autem finiretur erat dubium. De hoc autem tẽpore quo est data lex Christi, & recepta, vel saltem post passionem Christi dicẽdum, quòd decedentes ad Purgatorium manent ibi quousque vniuersa peccata, & reatus pœnarum penitus soluerint: solutione autem facta euolant inde animæ ad vitam æternam. & hoc non potius est in animabus E Christianorum quam Iudæorũ. Nam si mortuo Christo aliquæ animæ Iudæorum tenebantur in Purgatorio, & expleuerunt tunc, vel paulopost purgationem suam, statim euolauerunt, & idem de Gentilibus erat. Causa huius est, quia animabus existentibus in Purgatorio debetur vita æterna, & non impedit aliud, nisi quia non sunt purgatæ, facta ergo purgatione statim euolabunt, nam Christus aperuit ianuam vitæ æternæ, & non est aliquod impedimẽtum illuc introeundi.

De tempore autem ante Christi mortem dicẽdũ, quòd descendentes ad Purgatorium manebant ibi quousq; esset plene facta purgatio, & illa cõpleta non pote-

poterant euolare ad vitam æternam, quia nondum aperta erat ianua, quia precium nostrum nōdum erat solutum. Etiam non manebant in pœnis purgatorijs, quia iniustum esset, quòd post expletam satisfactionē puniretur quis: & tamen non manet aliquis in Purgatorio, nisi quandiu punitur, & purgatur, ergo expleta satisfactione transferebantur inde, & hoc erat ad Lymbum sanctorum patrum, idest sinum Abrahæ.

Et istud patet, quia animabus separatis cōpetit aliquod receptaculum, & nulla est regulariter, nisi in receptaculo suo, sed anima sic purgata non erat in Purgatorio, ergo erat in aliquo aliorum, nō autem in inferno damnatorum, quia illi sunt damnati: existentes autem in Purgatorio non sunt damnati, quia in charitate decesserunt. Item quia non transitur de minori pęna ad maiorem, sed potius de maiori ad minorem, vel de pœna ad gaudium, & tamen pœna gehennæ est multo maior quam purgatoria, ergo non trāsitur de Purgatorio ad gehennam. Etiam non transitur ad Lymbum puerorum, quia illi damnati sunt, cum decesserint in peccato mortali originali; sed existentes in Purgatorio sunt in charitate.

Item status paruulorum est perpetuus in tenebris, sed pęna purgatoria non est æterna, ergo non transitur de Purgatorio ad Lymbum puerorum. Non transibatur etiam tunc ad vitam æternam, quia tunc non erat aperta ianua vitæ æternæ, quæ aperta fuit per sanguinem Christi actualiter fusum, sed non manet tamen aliquis locus, nisi Lymbus Sanctorum. ergo necesse erat illuc transferri prædictos. Secūdo patet idē quia ad Lymbum Sanctorū directe ibant illi qui hinc existentes sine aliquo peccato, & reatu pęnæ decedebant, & ibi manebant quousque aperiretur vitæ æternæ ianua per mortem Christi, ergo illi qui in Purgatorio mundarentur ab omni reatu pœnæ, & culpa si quam habebant, necesse erat ꝙ ad Lymbum Sanctorum transirent, & ibi expectarent apertionē vitæ ęternæ: quia si tales de hac uita exirent quales de purgatorio exibant irēt immediate ad Lymbum Sanctorum, ergo exeuntes de purgatorio statim transirent ad Sinum Sanctorum patrū, & iste erat modus animarum qui purgabantur omni tempore.

Quandiu durabit pœna purgatoria. Quæst. DCCX.

QVAERETVR quandiu durabit pœna purgatoria.

Dicendum ꝙ si quæratur respectu cuiuslidet personæ, durabit in quolibet tandiu quandiu omnia peccata sua, i. venialia & reatus pęnarum tam pro venialibus, quam pro mortalibus purgauerit, siue ista purgatio pauco tempore siue longo duret.

Si autem quæratur de tota pęna purgatoria quándiu duret, dicendum ꝙ durabit vsque ad diem iudicij: nam post diem illum non erit pęna purgatoria. Hæc autem differentia est inter receptacula animarū: sunt enim quinq; .i. Cęlum empyreum, Gehēna, Lymbus puerorum, Purgatorium, Sinus Abrahæ. tria autē horum manebunt in æternum. i. ꝙ semper erunt animę in eis vel homines, duo autem illorum cessabunt esse receptacula, nam cęlum empyreum nunc cōtinet animas beatorum, & post resurrectionem cōtinebit in æternū ipsos beatos resumptis corporibus. Gehenna autem, i. infernus damnatorum nunc continet dęmones, & animas damnatorum, post diem vero iudicij continebit ipsos damnatos in æternum viuētes in pęnis. Lymbus autem puerorum nunc continet aĩas paruulorum defunctorum ĩ sola culpa originali, post diem autem iudicij manebūt ibi pueri ipsi resumptis

F corporibus in ęternum. De Purgatorio secus est, quia continet nunc animas quæ purgantur ibi successiue, post diem autem iudicij nemo erit qui purgetur, idō nemo manebit ibi. De Sinu Abrahæ simul causa est: iam enim euacuatus est locus ille, quia ibi detinebantur animæ iustorum quæ nulli pœnæ obnoxiæ erant, sed expectabant vitam æternam, & nihil retardabat eas, nisi quòd ianua vitæ æternæ non erat aperta, ideo postquam aperta fuit nō mansit aliqua anima ibi, sed aperta fuit ista ianua in morte Christi: ideo tunc omnes animæ quæ ibi manebant liberatæ sunt inde, & non fuit postea aliqua causa, quòd aliqua anima descenderet illuc, cum non descenderent, nisi ad expectādum apertionem ianuæ, & iam erat aperta ianua.

G Ratio diuersitatis istorum est, quia tria receptacula prima habent causam necessariam permanentiæ: ideo animæ illuc descendentes manent ibi in æternū, duo autem habent temporalem causam, ideo nō manent semper ibi. De primo, s. cœlo empyreo manet, quia ille locus est vltimę fœlicitatis qui datur decedētibus in charitate: ideo necesse est, quòd qui semel ibi fuerit, in æternum ibi maneat. Primo quia fœlicitas est maximum bonum & vltimum, & post vltimum nihil est, ideo qui habet vitam æternam quæ est vltimum, nihil postea habere potest ita vt illud perdat. Secundo quia datur illud pro charitate, & tamen charitas semper manet in eo qui decessit in charitate, ergo semper manebit in loco illo qui respondet ei pro

H charitate.

De Gehenna, quòd semper maneant ibi damnati, causa est, quia habent illi pœnam extremam quæ est totalis miseria, & sicut beatitudo est finis & vltimū, ita miseria est vltimum, ideo post illam non potest aliquid aliud expectari. Secundo quia illi damnati decesserunt in peccato mortali, & nō potest post mortem tolli peccatum mortale, ergo semper manebit pœna quæ pro illo peccato respondet, & ita æterna erit pœna. De Lymbo puerorum est eadem ratio, quia illi decesserunt in mortali, sicut damnati ad Gehēnam, sed hoc interest, quia damnati ad Gehennam sunt ibi propter actuale, damnati in Lymbo puerorum

I sunt ibi propter originale, & vtrunque est mortale, & neutrum potest remitti post mortem, ergo etiam ille status est perpetuus.

De Sinu Abrahæ quare non maneant ibi animę in æternum, immo quare iam non maneant dictum est, quia non erat ille locus alicuius pęnæ, nec assignatus pro aliqua causa speciali, sed solum ad expectationē quousque aperiretur ianua cœli quæ iam aperta est, ideo post passionem Christi nemo illuc iuit, & nulla anima ibi mansit, sed tam animæ Iudæorum quam Gentilium, quæ tunc ibi manebant, in cœlum cum Christo ascenderunt.

De Purgatorio dicendum quòd solum durabit vsque ad diem iudicij, & non in æternum.

K Primo quia etiam causa eūdi illuc est temporalis, scilicet culpa venialis, aut reatus pœnæ temporalis in eo qui in charitate decedit, & tamen omnium decedentium in charitate sunt penæ temporales, cum debeatur eis vita ęterna aliquando propter charitatem, ergo in Purgatorio non possunt semper manere.

Secūdo quia si maneret aliquis in Purgatorio post diem iudicij, aut hoc fieret, quia moreretur post iudicium, aut quia prius decedens non posset purgari, nisi vltra diem iudicij ibi maneret. non primum quia post diem iudicij nemo morietur, ergo nullus descendet ad Purgatorium, non secūdū quia quęcunque pœna purgatoria sit hominis existētis ibi potest finiri in breui tempore, vtpote siquis decedat ꝑ mensem ante diē iudicij, & reatus pœnarum suarū exigat,

quòd

q̄ per annum torqueatur poterit illa pœna ita intēdi, q̄ tantam pœnam sustineat in vno mense quātam sustinere deberet in vno anno: & ideo omnium pœna purgatoria qui ante diem iudicij decesserint, poterit terminari in iudicio. Et adhuc grauius est de illis qui morientur in ipso die iudicij: nam tunc multi viuentes inuenientur, quorum aliqui decedentes in charitate habent aliquid expiandum per pœnam purgatoriam, & tamen illi non manebūt post diem iudicij in Purgatorio, sed in igne ipso cōflagrationis, dum moriuntur sustinebunt pœnam sufficientem ad purgandum, ideo non oportet, quòd post diem iudicij maneant in pœna purgatoria.

Sed ista adhuc non sufficiunt, quia per hæc ostenditur possibilitas ad hoc, quòd detur omnis pœna purgatoria ante diem iudicij, sed quia fit hoc præter consuetudinem præcedentium purgationū, adhuc oportet ostendi, an sic fiat. Et patet, quia nunc si reatus pœnæ alicuius exigit, vt per annum maneat in Purgatorio, tandiu manet, & non abbreuiatur tempus, ita vt intendatur acerbitas pœnę. Quòd ergo ad hoc, quòd terminet omnis pœna purgatoria in die iudicij oporteat, quòd tempus breuietur, & intendatur acerbitas, est aliquid speciale & extraordinarium, ideo non est concedendum fieri si non datur causa, quia posset aliquis dicere, quòd quorūdam terminabitur pęna purgatoria triennio, vel quadriennio post diem iudicij.

Sed dicendum, quòd non est verum, & causa est, quia si pœna aliquorum terminabitur post diem iudicij, aut illo tempore recipietur pœna in anima separata, aut in corpore, & anima reunitis, non primo modo, quia manerent adhuc quædam animæ separatæ, quæ nondum resumpsissent corpora, & hoc est incōueniens. Primo quia homines quorum sunt illæ animæ, nondum resurrexissent, sed adhuc resurrectio illorum expectaretur post diem iudicij, & sic non esset dies iudicij dies generalis resurrectionis, cum multi postea resurgerent, & tamen ille vocatur dies generalis resurrectionis, ergo necesse est, quòd omnes tunc resurgant, & sic nullæ animæ manebunt in Purgatorio.

Secundo, quia oportuit poni resurrectionem generalem in qua simul omnes resurgerent quotquot aliquando resurrecturi erunt, quia ob hoc non resurgit quis statim, vt moritur vel parum post, sed expectant omnes vnum diem in quo resurgant. ergo non erunt aliqui residui in Purgatorio qui nōdum surrexissent.

Tertio, quia ita fuit conueniens ad commune gaudium Sanctorum, vt omnes accipiant simul stolas immortalitatis suæ & gaudium, dicēte Apostolo ad Hebræ. 11. ca. Deo aliquid melius prouidente pro nobis ne sine nobis consummarentur, idest, vt Sācti priores non acciperent perfectionem suam totam sine posterioribus fecit Deus, quòd omnes simul resurgerēt, & simul acciperent gloriam corporum in qua erat vltima consummatio, quia post illam nihil expectatur, & tamen existentes in Purgatorio pertinent ad Sanctos, ergo non debent alij consummari sine eis, ergo non resurgent illi post generalem resurrectionem, & sic non manebunt post illam in Purgatorio.

Quarto quia ad hoc datur resurrectio generalis, vt sit iudicium generale, & signū huius est, quia in die illa qua omnes resurgent, erit iudiciū generale, vt colligitur præcedenti ca. & tamen non erit generale iudicium, sed aliquę animę manent adhuc in pęnis purgatorijs, & non veniunt ad iudicium, ergo oportet illuc venire omnes. Nam sacra scriptura testatur, quòd omnes homines stabunt ante tribunal Christi, & supra dicitur, quòd congregabunturr ante eum omnes gentes, ergo nullus deerit: maxime, quia ista congre-

A gatio fiet propter honorem Christi, vt totus mundus eum simul videat oculis carnis, & vt dominum, & iudicem suum videant, & timeant. Etiam vt tunc manifestentur opera omnium omnibus, & omnes boni accipiant laudem, & mali opprobrium. 1. Corint. 4. cap. & tamen ista non poterunt fieri, nisi omnes homines simul sint, & viuentes sint, quia animæ separatæ non veniunt conuenienter in congregationem hominum, quia non est eis commercium, aut cōuersatio, quia hoc est in cognitione, & conceptuum deriuatione, in quorum neutro conuenit homo cum anima separata. Nam cognitio humana est per sensum, animarum vero solum intellectualis: & ita homines non apprehendent animam separatā esse præ-

B sentem aut absentem, quia nullo sensu anima separata percipitur. De deriuatione cōceptuum patet, quia per verbum vocale deriuat homo verbum mentale, anima autem non habet verbum vocale: ideo nō est cōsortium hominum ad animas separatas. cum ergo in iudicium generale homines veniunt, non venient ibi animæ separatæ, sed omnes erunt homines in carne, vt mutuo se videant, & ita laudentur boni, & confundantur mali, sed hoc non fiet de animabus separatis, ideo necesse est, quòd non maneant tunc in Purgatorio: sed quòd veniant ad iudicium vnitę corporibus, aut si tunc non veniunt, cum non sit tunc iudicium generale, necesse est congregari rursus finita pęna illarum animarum generale iudicium, vt ab omnibus simul Deus videatur, & simul laudentur, & cō-

C fundātur qui hoc suscepturi sunt. sed hoc falsum est, quia semel tantum illud fiet, ergo omnes tunc resurgent. Et sic non manebunt aliquæ animæ in pęna purgatoria post diem iudicij.

Si autem detur secundum, scilicet, quòd animæ illæ reuniantur corporibus simul cum alijs animabus, & sint in iudicio, & quòd finito iudicio redeant ad suas pœnas purgatorias non stat. Primo quia in resurrectione omnia corpora beatorum erunt impassibilia, vt colligitur. 1. Corinth. 15. cap. Et ideo non poterunt isti sustinere pœnam aliquam.

Sed forte dicetur quòd sustinebunt pœnam in ani-

D ma, & non in corpore, & ita erit impassibilitas corporis.

Dicendū quòd non stat, quia impassibilitas est dos corporis proueniens ex beatitudine animæ per quandam redundātiam in corpus: talis enim est habitudo qua omnes dotes corporis fiunt, scilicet ex redundantia animæ in corpus, ergo ad hoc, quòd sit impassibilitas corporis: necesse est præcedere beatitudinem animę, sed anima beata non potest pati pœnam, quia nō stat pœna cum beatitudine, ergo non poterunt pati in anima nec corpore, postquam habuerint corpora impassibilia.

Debet ergo dici, quòd resurgerent isti, & tamē nō acciperent corpora impassibilia, sicut neque animas beatas, vt sic post resurrectionem possent tolerare pęnas purgatorias.

E Sed non stat, primo quia nihil differrent tunc corpora istorum a corporibus damnatorum, & animæ parum differrent. nam non haberēt aliquam dotem corporis. si enim vna carent nullam habent, cum omnes simul influantur in corpus ab anima, & ita nullam tunc haberent corpora illorum, sicut nec corpora damnatorum: corpora autem cæterorum habent dotes, scilicet beatorum. etiam animæ eorum nō differrent ab animabus damnatorum, quia neutræ sunt beatæ, sed passibiles, & actu patientes pœnam, quod non est conuenienter dictum, quia in resurrectione erit totalis differentia bonorum a malis. Secundo, quasi tunc essent corpora illorum passibilia, & nullā dotē haben-

habentia, oporteret rursus illa mutari cum transitura essent ad uitam æternam, ut essent impassibilia, & clara, agilia, & subtilia: & tamen post diem iudicij nõ damus mutationem fieri in aliqua re, sed omnia manere in statu suo, ergo nõ accipiẽtur dotes in corporibus post resurrectionem, sed in resurrectione.

Tertio, quia hoc dato manerent isti in pœnis purgatorijs coniũcti damnatis & dęmonibus, hoc tamẽ interest, quia nunc boni & mali iuncti & mixti sunt, & manebunt sic vsque ad finem seculi, in ipso autem iudicio separabuntur. Nam ita dicitur quòd congregabuntur ante Christum omnes gentes, & separabit eos ab inuicem, sicut separat pastor oues ab hædis. & ideo ex tunc manebunt diuisi in æternum, & tñ qui sunt in pœnis purgatorijs in inferno sunt, & coniuncti dęmonibus & damnatis, cum idem sit ignis ĩ quo ardent damnati, & qui purgantur, vt ostensum est supra. ergo non fiet purgatio aliqua post diem iudicij.

Quarto, & pręcipue, quia non põt dari purgatio aliqua, nam aĩæ bonorum erunt, & tunc beatę, & corpora eorum erunt impassibilia. ergo nulla pœna erit in eis cum non possit esse in corpore neque in aĩa, & patet istud, quia in resurrectione erunt corpora impassibilia, ita enim dicit Apostolus resurgere oĩa corpora bonorum, vnde 1. Cor. 15. c. ponuntur oẽs dotes corporis quas accipient ipsa corpora bonorum in resurrectione: sed hoc nõ fit sine beatitudine animæ. ergo statim ex resurrectione erunt impassibiles oẽs boni, sed quicunque sunt in pœnis purgatorijs patiuntur, ergo impossibile, ꝙ post diem iudicij sit aliquis in pęna purgatoria. Quinto & adhuc apertius patet, quia finito iudicio non erit nisi beatitudo æterna & pęna ęterna, quia supra in litera dr̃, ibunt hi in vitam æternã, & illi in supplicium æternum. ergo oẽs boni qui erũt in dextra erunt statim in vita æterna, & oẽs qui erunt in sinistra qui sunt mali, erunt in pœna æterna, & sic non poterit aliquis habere pœnam purgatoriã tunc. Sexto quia 1. Thess. 4. c. dicit Apostolus de resurgentibus, rapiemur obuiam Dño cũ illis in aera, & ita semper cum eo erimus, ergo vr̃ ꝙ oẽs boni qui in Christo mortui sunt rapientur in resurrectione in aera cum Christo, & erũt postea sp cum Christo, si tñ aliqui eorum sustinerent pęnas purgatorias post iudicium, nõ essent semper cum Dño, quia esse cum Dño eo modo quo Apostolus ponit est esse in beatitudine, ergo non habebunt aliqui pęnam purgatoriam tũc. Septimo, quia ad Hebr. 11. c. dr̃, Deõ pro nobis aliquid melius prouidente ne sine nobis consummarentur. & tñ consummatio esset quorundam, & nõ oĩum Sanctorum simul, si quidam acciperent tam gloriam animę quam corporis manentibus alijs in pœna, ergo non erit sic, sed simul cõsummabit̃ gloria oĩum, & gloria aliquorum, sed in die iudicij consummat̃ gloria omnium bonorũ qui non manent obligati ad aliquã pęnam, ergo consummabit̃ gloria oĩum: sed hoc nõ potest fieri, si manet aliquorum pęna purgatoria post iudicij diem, ergo non erit post illum diem pęna purgatoria, & consequenter dicẽdum est, quod supra dicebatur, s. ꝙ quorundam abbreuiabitur tp̃s pœnę purgatoriæ, s. eorum qui pauco tpe ante diem iudicij defuncti sunt, & ſm conditionem pœnæ tolerandæ cõpetebat eis, ꝙ longo tpe manerẽt in Purgatorio, & quia in breui superuenit dies iudicij non potest extendi vlterius pęna purgatoria, & cum iustitię, & taxationem pœnæ a Deo factæ nihil subtrahi debet, oportet ꝙ id quod deest de tempore suppleatur in acerbitate pœnæ, vt siquis per duos menses sustinere deberet continue pœnam ignis in acerbitate decem graduum, & sustineret eam in vno mẽse in acerbitate viginti graduum, aut in alia proportione. Quorundam autẽ erit

F pœna purgatoria in corpore in vita, s. illorum qui inuenientur viui in ipso die iudicij superueniente igne conflagrationis, nam tunc in ipso paruo spatio quo moriuntur sustinebunt tam acerbam pęnam, ꝙ ęqui ualeat toti illi tempori quo anima separata manere deberet in pęnis Purgatorij.

Et ita concluditur, ꝙ post diem iudicij non manebunt, nisi tria receptacula hominum. s. cœlum empyreum, Gehenna, Lymbus puerorum: nam locus Purgatorius, & Sinus Abrahæ, nec animas, nec homines vllos post iudicium continebunt.

G *An in Purgatorio possit quis purgari a culpa veniali sine peccato mortali, idest an venialia sola remittantur post mortem quo ad culpam, & quæ sint illa, & de modo remittendi eorum, & per quid, & quo tempore.* *Quæst. DCCXI.*

QVAERETVR, an in Purgatorio possit quis purgari a culpa sine peccato, & non quęrit̃ de mortali, sed de culpa veniali.

Aliqui dicunt quòd nõ, quia super illo verbo. 1. Io. 5. c. s. est peccatum ad mortem &c. dicit glo. peccatũ quod in hac vita non corrigitur frustra post mortem eius venia postulatur, ergo nullum peccatum potest remitti post mortem si frustra petitur illius remissio.

Secundo, quia eiusdem est labi in peccato, & liberari a peccato, idest ad eundem statum pertinet, quia
H videtur inconueniens, quòd quis ponatur in statu in quo possit peccare, & non possit a peccato resurgere: sed post mortem nõ potest quis peccare mortaliter, nec venialiter, ergo nõ poterit absolui a peccato mortali nec a veniali, & ita non poterit tolli culpa venialis, idest peccatum ipsum.

Tertio, quia dicit Gregor. quòd talis quisque in iudicio præsentatur qualis hinc exit de corpore, & habetur in Decre. 25. distin. ca. qualis. ergo non expiabitur peccatum veniale post mortem, sed manet semper, quia alias non præsentaretur talis in iudicio, sed ante iudicium expiaretur peccatum.

Quarto, quia Eccles. 11. cap. dicitur. lignum vbi ceciderit ibi erit, & intelligit̃ de casu hominis post mor-
I tem, quòd qualis fuerit cadens per mortem talis manebit postea. si ergo per mortem in veniali corruit, in veniali semper manebit, & nunquam expiabitur per pœnam purgatoriam.

Quinto quia (vt communiter tenetur) nõ deletur aliqua culpa, vel peccatum actuale, nisi per contritionem, sed post mortem non est contritio quę est actus meritorius, quia tunc nõ erit meritum, neque demeritum. Etiam quia vt dicit Damasce. quod est angelis casus, est hominibus mors, & tamen Angeli post casum non potuerũt mereri, neque demereri, & ita neque de peccato suo resurgere. ergo ita de hominibus per mortem est, quòd non possunt postea mereri, neque demereri, & ita neque conteri, & de peccato ali-
K quo actuali resurgere: manebit ergo semꝑ post mortem peccatum, quod fuit in homine moriente, & ita non expiabitur veniale.

Sexto quia veniale peccatum non est in nobis, nisi ratione fomitis, nam Adam si mansisset in statu innocentiæ non peccasset ibi, nec venialiter, vt Doctores tenent, & tamen in anima separata nõ manet fomes, quia non manet sensualitas corrupta, fomes autem uocatur lex carnis ad Roman. septimo capitu. sed anima in Purgatorio manet absoluta a carne, & sensualitate, ergo non manet ibi fomes, & consequenter non potest peccare uenialiter, & ita neque poterit ueniale, si quod manserit, expiari, quia idem est status peccandi, & a peccato resurgendi. Vel quod plus est, non manebit veniale, quia non manet fomes, & ita

Quid sit fomes.

ita non erit aliqua remissio venialis necessaria post mortem, quia nullum veniale potest manere.

Septimo quia nullum mortale potest dimitti, aut poterit per pœnam purgatoriam, & patet quia peccata venialia damnatorum non dimittuntur, sicut non dimittuntur mortalia ipsorum, sed habent pœnã perpetuam, sicut mortalia, vt ostẽsum est supra: peccata autem venialia bonorum videtur, ꝙ in morte dimittantur, quia minima pęna, dum tamen sit voluntaria, sufficit ad dimissionem venialium, vt aspersio aquæ benedictæ & similium, sed mors est maxima pęnarũ, quia est vltimum terribilium. 3. Ethico. ergo a fortiori per mortem in eo qui est in charitate, & mors volũtarie acceptatur, delebuntur venialia, & ita non manebit post mortem aliquid quod deleatur.

Sed dicunt aliqui, quòd non tenet argumentum, quia mors est pęna debita pro originali, ergo non potest esse debita pro veniali, neque potest esse deletiua illius. Sed ꝯ, quia peccatum originale deletum est in baptismo, qui ordinatur specialiter contra originale peccatũ, ergo põt mors esse pęna deletiua venialis.

An post hanc vitam deleatur aliquod peccatum quantum ad culpam. *Quæst.* DCCXII.

CIRCA hoc dicunt aliqui, quòd nõ potest aliqua culpa deleri post hanc vitam, idest non dimittĩ aliquod peccatum quantum ad culpam. Et modum ponunt ad hoc, quia siquis in peccato moritur, aut illud est mortale, aut veniale. si mortale non potest dimitti post mortem si in vita non fuit dimissum, quia manet talis sine charitate, & in hoc nõ potest fieri remissio peccatorum. si autem sit veniale, aut est cum mortali, aut sine illo, si cum illo neutrũ deletur, quia sicut non potest remitti peccatum mortale post mortẽ, quia deficeret ibi charitas quæ est principium remissionis omnium peccatorum, ita neque potest dimitti veniale quãtum ad culpam cum non sit ibi charitas, si autem solum esset veniale posset dimitti. Sed isti dicunt, ꝙ non est solum, sed quicũque decedit in veniali, decedit etiam in mortali, & etiam dicunt esse quia gratia finalis purgat culpam venialem in eo q̃ decedit in gratia, vel charitate. & causa est, quia dicũt ꝙ peccatum veniale contingit ex eo, ꝙ aliquis habẽs Christum in fundamento nimis aliquod temporale diligit, qui quidem excessus ex concupiscentiæ corruptione procedit, vnde si gratia omnino concupiscentiam vincat, nõ manet aliquis locus veniali, sic fuit in beata Virgine, in qua gratia sanctificationis vincebat omnem concupiscentiam, ideo non erat in ea locus alicui veniali, & ita dicunt, ꝙ cum in morte omnino diminuatur & adnihiletur concupiscentia, quia potentiæ animæ totaliter gratiæ subijciuntur, vr̃ ꝙ necessario omne veniale expellitur. Sed dicendum ꝙ non stat, est enim positio ista friuola, tam in se quã in sua causa, in se quidem, quia tã dictis Christi q̃ Sãctorum vr̃ aduersari. De dictis Christi patet, q̃a sup. 12. c. dr̃ ꝙ q̃ peccauerit in Spiritũsanctum, nec in hoc seculo, neq; in futuro dimittet̃ ei, ergo innuitur ꝙ aliquæ culpæ, vel peccata post hoc seculũ in futuro remittunt̃, quia alias frustra diceretur, neque in futuro. Secundo quia cõsonat hoc dictis Apostoli. 1. Cor. 3. c. vbi dicit quosdam ædificare lignum, fęnũ, stipulã, & ꝙ qui illa ædificauerint detrimentum patient̃ per ignẽ, ipsi tñ ꝑ ignẽ salui erunt. ergo vr̃ ꝙ ipsas culpas originales ignis Purgatorius consumit. De dictis Sãctorum patet, quia dicit Aug. ꝙ spiritus defunctorum qui ædificauerunt lignum, fęnum, stipulam, inueniunt ignem transitoriç tribulationis venialia concremantem, ergo ille ignis cremat post mortem venialia, & purgat ea. Itẽ Greg.

A 4. Dial. & Aug. lib. de vera Pęnitentia. dñt quasdã culpas leues remitti in futuro seculo, & non põt hoc intelligi de pęna debita pro culpa, quia si culpa, i. macula & reatus pęnæ æternæ in vita tollunt̃, quantæcunq; pęnę maneant pñt post mortem expiari: ideo necesse est intelligi de peccato quantũ ad id qđ ab aliquibus large vocatur culpa, nam tunc verũ erit, ꝙ paruæ culpæ dimittantur post mortem, i. veniales, i. peccata ipsa, & non solũ peccatorũ pęnas. de mortalibus nõ est verum, ꝙ dimittant̃ post mortẽ culpæ, i. peccata mortalia, sed solæ pœnæ. Item Magister. 4. Sen. dis. 21. mouet qõnem hanc, & rñdet. s. ex quo dat̃ intelligi, sicut sancti Doctores tradũt, ꝙ quædam peccata in futuro dimittunt̃: quædam. n. culpæ in hoc seculo relaxãtur, quædam vero paruę ẽt in futuro, quæ q̃dẽ post mortẽ

B grauant, sed dimittũtur si sunt digni, si bonis actibus in hoc seculo meruerunt, vt dimittatur eis. Quãtum ad radicẽ suã peccat ista opinio. nã quod dicit oriri venialia ex fomite, vel concupiscentia, & iõ nullum veniale esse, q̃n gr̃a vincit concupiscentiã verum est, sed ꝙ addunt, s. in infirmitate, vel morte diminui & adnihilari concupiscentiã, ita vt potentiæ aĩæ totaliter subdant̃ gratiæ nihil est, quia defect⁹ corporalis qualis est in vltimo vitæ nõ aufert concupiscentiæ corruptionẽ aut diminuit q̃tum ad radicẽ, sed solum quantum ad actũ, sicut patet de illis q̃ grauiter infirmant̃, q̃a quandiu infirmant̃, non habent concupiscentiã actualiter pungentẽ, sed cũ conualuerint de ægritudine redeũt in eis punctiones, & stimuli concupiscẽtiæ. Etiã defe-

C ctus corpalis non trãquillat potẽtias aĩæ, vt eas gratię subijciat, quia tranquillitas potentiarũ, & subiectio earũ ad gratiam est, q̃n inferiores vires obediunt supioribus q̃ lege Dei condelectant̃, quod in statu ęgritudinis non est, q̃a vtrarũq;. i. superiorũ, & inferiorũ actus impedit̃ in magno defectu corporali. nisi forte dicat̃, ꝙ tranquillitas aĩæ, vel subiectio virium inferiorũ ad superiores dicat̃ priuatio pugnæ, sicut accidit in dormientibus, q̃a tunc non est pugna virium inferiorũ ꝯ superiores actualiter: & tñ non ob hoc dr̃ somnus diminuere concupiscentiã, aut vires aĩæ tranq̃llare, aut eas subijcere gratię, quia statim cessante somno redit

D pugna, sicut prius, quod nõ fieret si esset diminuta cõcupiscentia, vel ablata, aut tranq̃llatæ vires aĩæ. Item dato ꝙ defectus ille corporis diminueret concupiscẽtiam in radice, & vires aĩæ subderet gr̃ę, quod falsum est, non sufficeret ad purgationẽ culpæ venialis iã cõmissæ, q̃uis sufficeret ad vitationem futuræ culpæ, q̃a culpa actualis, siue mortalis, siue venialis non remittitur, sine actuali contritionis motu, q̃tumcũq; ad hoc sit intentio habitualis, q̃a illa non sufficit, cõtingit aũt ꝙ aliquis dormiens moriat̃ qui est in gratia, q̃ tñ hẽt veniale, & de isto nõ potest dici, ꝙ remittat̃ in eo peccatum veniale in vita, cũ non potuerit habere actum intendendi, nec cõtritionis, & ideo sequeret̃ ꝙ nunq̃ liberaret̃ iste a pęna, & ꝯñr nunq̃ hr̃et vitam ęternã, cũ existẽs in culpa, vel reatu pęnæ nõ possit esse beatus.

E *Aliorum positio circa supradictam difficultatem, an post mortem remittatur peccatum veniale.* *Quæst.* DCCXIII.

ALII ergo dñt ad hoc, ꝙ nõ remittit̃ peccatũ ueniale post mortẽ, neq; ẽt manet, quia uolunt ꝙ oẽ ueniale, qđ in uita non delet̃, efficiat̃ mortale post uitã, & ita puniet̃ æternaliter iã non pro ueniali, sed ꝑ mortali, & dñt causam esse huius, q̃a peccatũ mortale efficit̃ ipsum, quod erat ueniale dũ placet, & tñ ueniale, qđ in uita non deletur placet, ideo efficit̃ mortale. Sed dicendũ ꝙ non stat, primo quia tunc nullũ peccatũ esset ueniale, sed oĩa mortalia, quia cum ueniale sit actuale, & omne actuale sit uolũtarium, quia efficit̃ ꝑ imperium & electionem uoluntatis, necesse est ꝙ oẽ venia-

veniale placeat: & ita omnia peccata actualia essent mortalia, quod falsum est, quia tūc frustra, & falso distingueretur actuale in veniale, & mortale.

Secūdo quia ad hoc nihil faceret mors: nam si per complacentiam venialia efficerētur mortalia, etiam viuentibus efficerentur mortalia, & non differret superuenire mortem, vel non superuenire.

Sed est dicendum, quòd complacentia facit peccatum mortale nō quælibet: sed ea qua sic res nobis placet, vt ea fruamur: & in hoc stat tota peruersitas volūtatis nostræ, scilicet, cū fruimur vtibili, & vtimur fruibili, sed complacentia quæ nobis res facit, non fruendo non facit mortale, vnde etiam si sit deordinata cōplacentia, si non peruenit ad fruitionem non causat peccatum mortale.

Pro quo sciēdum, quòd potest complacere nobis creatura dupliciter, scilicet ordinate & deordinate. Si ordinate non est peccatum aliquod, vt cum aliquid amamus ex charitate, sicut est de proximo, nam non possumus eum amare quin placeat nobis bonū eius; quia talis est conditio amicorum. 8. Ethicor. Si deordinate, idest non secundum charitatem, aut complacet nobis tantum res illa, quòd fruamur ea, aut est cōplacentia citra fruitionem. Si primo modo est peccatum mortale, & hoc est quando quis magis gaudet de re aliqua quam de Deo, & potius eligit offendere Deum manifeste quam carere bono vel delectabili, quod habet in amando rem illam. Ista complacentia nunquam potest esse sine peccato mortali, quia solo Deo fruendum est, & in tali complacentia creaturæ fruimur creatura. Alia est complacentia deordinata, quando placet nobis de re plus quam ratio suadeat; & tamen non peruenit complacentia ista vsque ad fruitionem, & signum huius est, quando potius vellet quis carere ista re amata, vel delectatione, quā habet circa illam, quam offendere Deum manifeste, vel quomodolibet, nam tūc Deo fruitur quem offendere non vult, & non re quam nō tantum diligit, vt potius ea carere velit quam Deum offendere: & tamen si poneret rem, vt finibilem faceret eam finem simpliciter, & præponeret eam Deo, hæc complacentia causat veniale. Licet ergo in peccato veniali sit complacentia non efficitur mortale, quia nō est cum fruitione, vnde licet maneat illa complacentia vsque ad mortem non potest aliquem facere dignum damnatione, sicut peccatum mortale.

Item non stat, quod isti volunt, quia putant ideo veniale in morte effici mortale, quia manet ista complacentia vsque ad mortem, & tamen interdum est falsum, quia complacentia nominat aliquid actuale, & non potest esse, nisi secundum actum volūtarium. Contingit autem, quòd aliquis postquam commisit peccatum veniale, nunquam cogitauit de tenendo illud, vel non tenendo: sed forte cogitat, quòd triangulus habet tres angulos duobus rectis æquales, & ī hac cogitatione obdormit & moritur, tunc non est complacentia actualis vsque ad mortem, per quam efficiatur illud veniale mortale: & tamen non dimittitur in vita, quia post commissionem illius, sicut non potuit habere complacentiam de eo, ita neque displicentiam, ideo manet post mortem: ideo dimittetur post mortem, vel dabitur pœna æterna pro veniali, quod est sine mortali, sicut datur pro mortali, & hoc est absurdum.

De modo remittendi venialium post mortem. Quæst. DCCXIIII.

DICENDUM ergo est, ꝙ dimittatur aliquod peccatum veniale post mortem quantum ad culpam: sed quis sit modus dimittendi est dubium.

F Aliqui dicunt, ꝙ in peccato veniali nihil aliud est remissio culpæ quam solutio pœnæ temporalis debitæ pro culpa vel peccato, & quia pœna temporalis potest tolerari post mortem, dicunt ꝙ potest remitti culpa post mortem. & dicūt, ꝙ causa huius est, quia post actum peccati transeuntem culpa quæ manet nihil est, nisi reatus ad pęnam debitam, iste autem reatus in peccato veniali non est, nisi ad pœnam temporalem, ideo soluta pœna ista in Purgatorio non manet aliquid, ideo dicitur culpa venialis remissa. de mortali autem non est sic, quia pœna debita ei (vt dicunt) nō potest esse totaliter soluta, nisi primo pœna ęterna sit commutata in temporalem, & istam commutationē vocant remissionem peccati mortalis. Ista autem remissio non fit, nisi per ordinatam displicentiam volūtariam, qualis post mortem non potest haberi, & ita non potest dimitti mortale (vt dicunt) post vitam, sed pœna eius dimittitur dimisso in vita ipso mortali.

G Sed iste modus non est conueniens, quia non consonat modo loquendi Sanctorum, qui distinguūt inter remissionem culpæ, vel peccati, & remissionem cuiuscunq; pœnæ, & maxime inter remissionem culpæ, & solutionem pœnæ debitæ illi culpæ: & tamē secundum istum modum nihil aliud est remitti culpā, vel peccatum veniale quam solui pœnam eius: dicimus tamen per contritionem, vel alios actus bonos ad hoc ordinatos tolli peccatum veniale vel remitti: nondum tamen est pœna illius soluta, sed manet obligatio ad illam in Purgatorio vel in vita.

H Alij autem dicunt, quòd remittitur peccatum veniale in vita ista, vel potest remitti, nō quidem per pęnam aliquam interiorem vel exteriorem, quia illa nō est necessaria ad hoc, sed per aliquem actum qui sit Deo magis acceptus quam displiceat ei peccatum veniale, & hoc quòd ille actus sit relatus ab operante ad remissionem venialis peccati, vel nō sit ab eo ad hoc relatus: sed ad hoc ordinetur a Deo qui acceptat illū actum ad hoc: & hoc modo ponunt remitti peccata venialia quantum ad culpam alicui post mortem, ꝗa si quis in charitate, & cum venialibus decessit, licet ipse viuendo nunquam fecit aliquem actum superuenientem his venialibus hac intentione, vt per eum remitterentur venialia, & post mortem non habeat aliquem actum nouum merendi, tamē Deus potest ordinare illos actus meritorios quos iste viuēdo exercuit ad hoc, vt nunc post mortem per illos deleantur venialia huius, licet ad hoc non ordinauit iste.

I Sed tunc dicetur quomodo ergo post mortem fit ista remissio, quia poterat fieri in vita. nam ista merita fuerunt in vita & non post mortem, & ab isto non ordinantur ad remissionem venialium, sed a Deo. quomodo ergo non fuerunt remissa in vita, quia potius tunc debuerunt remitti?

K Respondetur ad hoc, quòd remissio fieret in vita, nisi propter impedimentum, quia causa impedibilis quandiu est actu impedita nō ponit effectum suum, cum vero non est impedita ponit effectum, & ita licet merita moriētis quæ ille in vita habuit essent causa sufficiens ad delendum venialia in vita: manent tamen impedita, vt quia manet semper ille in veniali, & impossibile est remitti peccatum, quandiu quis in illo manet actu per complacentiam, vel continuationem actus: post mortem autē statim cessat actus peccati venialis, & complacentia actualis, ideo non manet tunc impedimentum aliquod, & sic remittuntur post mortem venialia, quæ non erant dimissa in vita.

In

In instanti mortis remittuntur venialia. Quæst. DCCXV.

EX hac autem positione duo sequuntur, primum quòd in instanti mortis remittuntur venialia. nã pro tanto dicta sunt remitti post mortem,& nõ in vita,quia in vita manet quis actu ĩ veniali, sed post mortem non,& tamen in instanti mortis non potest quis habere actum venialis peccati continuando illud,neque in actuali complacẽtia,quia in instanti mortis est quilibet mortuus,quia in instãtaneis idem est fieri, & factum esse,sicut in instanti generationis est res generata,ita in instãti mortis est quis mortuus. ergo quod non potest post mortem,nõ potest in instanti mortis, sed post mortem (vt dictum est) nemo potest peccare venialiter, neque actualem complacentiã habere de peccato veniali,ergo neque in instanti mortis.& consequenter tunc remittetur peccatum veniale.

Secundum est, quòd omnia peccata venialia morientis in charitate remittentur in hac vita quantum ad culpam,nisi ipse moriens cõtinuauerit semper venialia,vel aliquod ipsorum vsque ad mortem, vel instans mortis.Et patet hoc,quia dicunt per merita vitę quando nõ fuerint impedita sine aliqua pęna ad hoc ordinata, remitti venialia,& tamen quando non continuat quis venialia nõ est impeditus, ideo statim remittentur in vita, quãdo cessauerit illud impedimentum.Dicũt autem hoc rationabiliter positum, & specialiter secundum. s. quòd etiam in vita dimittantur venialia, nisi posuerit quis impedimentum continuando ea.

Veruntamen aliqui dicunt non fieri sic, sed seruari totam remissionem venialium quantum ad culpã ad instans mortis, & dicunt, quòd Deus hoc facit ex intentione,quia volunt, quòd remissio venialium quasi quoddam præmium sit,& ideo datur homini, quãdo est tempus recipiendi præmia. Est enim pręmium post viam,sicut meritum est in sola via,sed in instanti mortis desinit homo esse viator, ideo pro tunc dicũt quòd reseruat Deus remissionem venialium, & non facit eam prius,& simile esse dicũt,quia cum per quẽlibet actum meritorium mereatur homo augmentũ gratiæ, quæ est vt dispositio necessaria ad augmẽtum gloriæ,non tamen post quemcunque actum meritorium auget Deus gratiam proportionatam illi merito,sed reseruat illam,vt videtur ad instans mortis. eodem modo de ista deletione venialium quæ est quasi quoddam pręmium non principale istorum meritorum,sicut & augmentum charitatis,vel gratiæ, quòd non fiãt ista statim post meritum, sed reseruentur ambo ad instans mortis, & quòd tunc dẽtur præmia hęc est conueniens, quia tunc primum est homo extra statum viatoris,& non impeditur homo recipere tũc augmẽtum gratiæ, vel deletionem venialium. Aliqui autem dicunt, quòd non fit tunc conueniẽter remissio venialium per merita præcedentia,quia potius indiget tunc homo gratia,& meritis pręcedentibus cõtra tentationes imminentes, quã vt fiat remissio peccatorum. Ad hoc respondent, ꝙ non est verum,quia non indiget tunc homo gratia aliqua contra tẽtationes. nam nullæ tunc sunt: in quolibet enim tempore ante mortem potest esse tentatio aliqua: sed in instãti mortis nulla est,quia in illo homo est mortuus, ergo potest fieri tunc conueniẽter remissio. Alij autem dicunt,ꝙ fit remissio peccatorum venialium post mortem per ignem Purgatoriũ in eo qui in charitate decessit,quia pęna illa voluntaria virtute gratię habebit vim expiandi peccata quæ cum gratia stare possunt, & ideo tam culpa quam pęna delebitur per pœnam purgatoriam.

A *An peccata venialia remittantur post mortem, scilicet in instãti mortis, vel in tempore sequenti. Quæst. DCCXVI.*

SED dicendum, quòd quia præsuppositum fuit in dictis præcedentis opinionis venialia remitti post mortem, & non in vita. Est dubium, an verum sit. Et dato,quòd dimittantur post vitam, aut dimittantur in instanti mortis,vel in tempore sequenti.

Circa primum dicendum,quòd nullus vnquã sensit, quòd omnia venialia cuicunque remittãtur post mortem,quia est absurdum. Primo quia tunc nullus homo esset quantumcunque sanctus qui non maneret semper in peccato veniali,cum culpa venialis non esset ei dimissa vsque post mortem, & tamen aliquos dicimus esse puros ab omni mortali, & veniali, dum
B viuunt.

Secundo,quia quorũdam est tam magna charitas, quòd etiam si venialia committant, absorbentur illa in incendio charitatis, ita vt non maneant, vt dicit Aug.& Magister.4 Sen.di.21.

Tertio quia manifestum est, quòd quędam opera, vel cęremoniæ ponũtur per quę remittitur culpa venialis, vt per benedictionem episcopalem, per cõfessionem generalem, per tũsionem pectoris, per aspersionem aquæ benedictæ, & similia, & tamen multi ista exercent, aut se illis subijciunt, ergo in multis re-
C mittuntur venialia in vita, vel omnia, vel quædam.

Quarto, quia aliter non starent verba Apostoli de ædificantibus lignum,fenum,stipulam, & ędificantibus aurum,argentum &c. Nam aliqui sunt qui nõ dicuntur ædificare lignum &c.s. quia post mortem ista secum non fuerunt cremanda, & ideo transeunt nequaquam per ignem, & tamẽ si venialia remitterentur post mortem,omnis homo ædificaret lignum,fęnum, stipulam, cum omnis homo commisit hic aliqua venialia. ergo non remittuntur omnia post mortem, sed quædã sunt quæ in morte nulla venialia habent.prædicta apparẽt ex Magistri expositione 4.Sen. di.21.nam dicit, quòd illi qui lapides, aurum,& argẽtum ædificant venialia committunt,& tamen non di-
D cuntur ædificare lignum &c.quia non manent ista in eis vsque ad mortem.

Quinto,& adhuc efficacius patet, quia si in omnibus remitterẽtur culpæ veniales post mortem, nullus esset qui non descẽderet ad Purgatorium, & non pateretur pœnas purgatorias. Et hoc falsum est. primo quia post mortem qui ponũt venialia dimitti, in Purgatorio ponunt ea dimitti, vt innuit August. & Grego.& Magister aperit 4.Sen.dis.21. ideo ad infernum descenderint,vt ibi dimittantur. Secundo, quia post dimissionem culpæ, vel peccati cuiuslibet manet adhuc pęna debita illi peccato, & non est eadem remissio culpæ,& solutio pęnæ,ideo manet adhuc cuilibet soluẽda pęna omnium venialium quorum culpæ remissæ fuerũt,& ita quilibet post mortem tolerare ha-
E bet pęnam purgatoriam. Sed hoc est absurdum, quia manifestum est,quòd multi sunt qui statim, vt exeũt de corpore euolãt in cęlum,sicut est de omnibus sanctis martyribus,confessoribus, virginibus, & generaliter de omnibus illis quorum memorias Ecclesia celebrat. ergo non est verũ,quòd remittantur post mortem omnia venialia. Secundo quantum ad hoc,quia quidam in hac vita egerunt opera multa meritoria, & satisfactoria, per quæ non solum de mortalibus siqua erant, sed etiam si aliqua venialia commisissent poterant satisfacere, & insuper restabant multa meritoria, & satisfactoria. ergo nihil relinqueretur istis post mortem satisfaciendum, & consequenter, nec

pęnas

pęnas purgatorias sustinerent, si autem detur oppositum erit inconueniēs, s. quòd isti facerent opera sufficientia vltra satisfactionē, & tamen manerent eis aliquæ pęnæ post mortem: multi igitur sunt quibus remittūtur omnia venialia hic. Apparet ergo ex dictis, quòd non remittuntur omnia venialia post mortem, sed multa relinquentur remissa in vita totaliter. Cum ergo dicitur, quòd remittūtur venialia post mortem, non est sensus, quòd omnia venialia remittuntur tūc quasi nulla sint remissa in vita: immo locus, vel tempus remittendi ea ordinarie est vita: aliqua tamē sunt quæ non remittuntur, nisi post mortem, scilicet, quia accidit sic fieri.

Quæ sunt venialia quæ remittuntur post mortem, & quare non fuerant dimissa in vita. Quæst. DCCXVII.

SED tunc manet dubium cum remittantur aliqua post mortem quæ sunt illa, & quare non fuerunt remissa in vita.

Aliqui dicunt, quòd ista sunt omnia illa in quibus mansit quis quandiu vixit. sic enim multa venialia a quorum actu, vel complacentia nō cessat quis vsque ad mortem, & de illis manifestum est, quòd non remittuntur quandiu homo viuit: omnia autem alia a quibus quis cessat dicunt remitti per charitatē in qua quis manet. & istud verum est, quòd quādiu quis manet in peccato, vel complacentia illius non potest remitti, quia includit contradictionem esse hominem in actu peccati, & remissum esse sibi peccatum illud: cum vero quis cessat ab actu peccati, & ab actuali cōplacentia est aliud, quia tunc non est inconueniēs remitti, & tamen an actualiter remittatur est dubium. si autem concedatur actualiter remitti, est dicēdum, quòd statim, vt quis cessat ab actu, vel complacentia peccati venialis remittitur ei, & nō requiritur aliquis actus vlterior, & ideo possunt quædā venialia remitti alijs manentibus, vt siquis commiserit multa venialia, & a quorundam actu, & complacētia cessauit, ab aliorum vero actu, vel complacentia nō. nam remittentur illa a quibus cessauit, & alia non: si qua autem sint quorum actus, vel complacentia maneat vsque ad mortem, non possunt tolli in vita, ideo de illis dubium non est quin post mortem remittantur.

Sed de illis a quorum actu, vel complacentia actuali cessauit quis in vita, an eo ipso tollātur, est dubium.

Aliqui enim dicunt, quòd non tollantur per hoc, quia non sufficit cessare a peccato, sed dicunt requiri aliquid actuale ad remissionem illorum quantum ad culpam. vnde dicunt, quòd non potest remitti peccatum veniale sine contritione.

Dicunt autem triplicem esse cōtritionem, s. actualem, habitualem, & medio modo inter vtramque. prima non requiritur, secunda non sufficit, tertia sufficit, & hanc dicunt esse necessariam.

Vocatur enim contritio actualis qua quis actu dolet de omni peccato commisso de quo memoriā habet, & de omnibus quæ memoriam effugerūt, & ista contritio requiritur ad dimissionem venialium, nec est aliquod veniale, quod alio modo possit remitti, non requiritur autem tanta, aut talis contritio ad deletionem venialis, quia venialia nō tollunt gratiam, sed stant cum illa: mortalia autem tollunt illam, ideo requiritur actualis cōtritio ad restitutionem gratiæ, ad venialia autem non potest requiri actualis dolor, quia stant venialia cū gratia quæ restituitur per dolorem. contritio habitualis est, idest habitus mouens ad contritionem, & ita habitus pęnitētię cuius actus est contritio dicitur contritio habitualis. Est autem pęnitentia sic virtus moralis, & non sacramentum, & illa

F mouet ad dolendum de malis commissis, & tunc sequeretur, quòd quandocunque haberet quis habitū pęnitentię esset dimissum veniale, sed habitum illum habemus quandocunque habemus gratiam. ergo nō posset stare veniale cum gratia, sed statim, vt quis haberet gratiam essent dimissa venialia, sed falsum est, quia homo in gratia manens potest ea committere, ergo potest ea retinere cum gratia, quia non repugnant gratiæ.

Contritio autem medio modo est illa quæ est minor quam habitualis, & est maior quam actualis, s. quando quis non habet cogitationem actualē de venialibus, neque in speciali de singulis, nec in generali de omnibus, sed elicit aliquem actum tam excellen-

G tem, ex cuius virtute sequitur, quòd si haberet actualem cognitionem, vel memoriam de venialibus singulis, vel de aliquo eorum, haberet displicentiam explicitam de illis, & ista contritio requiritur, & sufficit ad veniale: non autem sufficit ad mortale. nā existens in mortali quantumcunque eliciat actum excellentē ex genere si non dolet de cōmissis actualiter non potest remitti peccatum, quia actus ille excellens nihil valet cum non fiat ex charitate. secus de illo qui erat in gratia, & commiserat venialia, & talem actum habuit. nam ille actus est meritorius, & continet virtualiter contritionem, ideo sufficit ad remissionē venialium, quorum actus, aut complacentia non manet

H actu, quia illa non possunt tunc dimitti.

Quodnam supradictorum sit verius. Quæst. DCCXVIII.

SED quid istorum duorum verius sit est aliqualiter dubium. Dicendum videtur, ꝙ illa venialia quæ remittuntur in vita nō remittūtur per hoc solum, ꝙ cessat quis a continuatione illorum, vel ab actuali complacentia, nam sequerētur inconuenientia. Primum est, ꝙ gratia ex se sola sufficeret ad tollendum venialia, & statim tolleret, nisi poneretur obex. Est autem obex ad remissionem peccati ipsa actualis complacentia de peccato, vnde gratia tunc non sufficit ad remittendum, sed si non sit ista complacentia, vel actus, ponūt, quòd statim remitta-

I tur peccatū, vt factum est, vel vt cępit quis esse in charitate, & ita gratia de se sufficeret ad tollēdum veniale, sed falsum est, quia tollitur peccatum per aliquid ex oppositione formali, vel virtuali: non est autem talis inter gratiā, & veniale, quia existēs in gratia potest committere veniale, & manebit gratia, ergo non est oppositio, & consequenter, nec gratia per se tollet venialia, sed tollet mortalia, quia habuit oppositionem. nam siquis committit mortale statim perdit gratiā. ergo si gratia redeat statim peribit mortale. vnde habet gratia virtutem tollendi mortalia, & non venialia. Si autem obijciatur, quòd a fortiori possint tolli venialia quam mortalia cum sint minora. Dicendū, quòd

K nō sequitur. nam ista ablatio fit ex ratione oppositionis, & quia mortalia opponuntur gratiæ tollūt se mutuo, & ita non tollentur venialia ex sola vi gratię, sed ex aliquo actu. Secundo, quia regulariter solent multa assignari per quæ tollantur venialia, vt benedictio episcopalis, aquæ benedictæ aspersio, tunsio pectoris, cōfessio generalis, oratio dominica, ardor charitatis. Et hæc omnia dicuntur tollere venialia, quando fiūt ab aliquo existente in charitate, & tamen si sola cessatio a venialibus ab eo qui est in gratia sufficeret ad remissionem venialium quantum ad culpam, non poneretur aliquid actuale, & specialiter actus determinati, & tamen communis doctrina theologorum, & iuristarum ponit, quòd per hæc remittantur peccata venialia. ergo non sufficit ad remissionem cessatio ab

illis cum præsentia gratiæ. Ex hoc autē sequitur, quòd illa peccata venialia circa quæ non habuit quis contritionem medio, idest, vel actualem displicentiā, vel aliquem actū excellentem, in cuius virtute contineatur implicite displicentia in vita, non remittuntur in vita, licet gratiā habeat, & cesset ab illis, & licet multa sint per quæ in vita tollantur venialia, vnum specialiter est, quòd per quod tolluntur, s. feruor charitatis. & ratio est, quia in formis ablatio, vel corruptio fit p oppositionē, & quia mortale opponitur charitati data mortali tollitur charitas, & posita charitate tollitur mortale. veniale autem non tollit gratiam, sed retardat feruorem, vel impedit feruorem. nā habitualiter non potest diminuere gratiam, sed feruorem diminuit, qui non est aliquid ipsius charitatis velut gradus eius. Et ideo sicut opponitur feruori charitatis quem minuit, ita per feruorem charitatis tolletur veniale, & non per charitatem. feruor autem accidit in aliquo actu charitatis, ideo venialia directe tolluntur quantum ad culpam per aliquem actum feruentem charitatis.

Per quid tolluntur venialia post mortem. Quæst. DCCXIX.

SED cum dicamus aliqua peccata venialia tolli post mortem quæ non fuerunt dimissa in vita, est dubium per quid tunc tolluntur.

Aliqui dicunt, vt supra patuit, quòd per sola merita quæ præcesserunt in vita, quæ Deus tunc nouiter acceptat, vt per illa faciat remissionem, & hoc dupliciter. Primo quia quædam fuerunt in vita impedita, vt non possent efficere illam remissionē. Secundo, quia quædam, licet non sint impedita, tamen non acceptātur a Deo in vita ad remissionē, sed post mortem. De primis verum est, sicut supra dictum fuit, s. quādo quis habet bona opera meritoria, & simul cū illis committit venialia, vel prius commisit in quorū actu, vel complacentia permanet vsque ad mortem. nam certum est, quòd ista sunt semper in vita impedita per actualem commissionem peccati ad illud remitti faciendum, & ideo quandiu talis viuit nihil est per quod prædicta venialia remittantur. De secundis non videtur concedendum, quòd dimittantur post mortem, quia tunc a Deo acceptentur merita, & nō prius. nam non ponitur, quòd ista sint impedita, sicut prius dicebatur, sed quia Deus tunc vult ea specialiter acceptare, & hoc non stat, quia aut ista merita vitæ p̄cedētis sunt de illis actibus quos supra nominauimus qui specialiter pertinent ad remissionem venialium, aut non. Si sunt de illis, manifestum est, quòd dimittentur peccata venialia in vita quantum ad culpam, cum ita doctrina communis habeat, quòd per illa dimittantur venialia, & si non dimitterentur daretur, quòd nullus modus esset dimittendi venialia in vita, sed omnia post mortem dimitterentur, quod falsum est, vt dictum est supra: si autem essent alia opera bona communia parua, vel quæ nō fiunt ex ardore charitatis, licet sint facta in charitate, manifestum est ex dictis præcedent. quæst. quòd illa non habuerūt vim dimittendi peccata tunc, quando facta sunt, ergo neque Deus post mortē acceptabit illa, vt digna remissione venialium cum Deus iuste acceptet. Dicendū est ergo secundum aliam positionem habitam præce den. quæs. quòd fiet remissio ista post mortem per aliquam operationem quæ habeat vim remittēdi hæc, & directe ordinetur ad remissionem hanc. Quæ autē sit ista operatio dicunt qui hoc tenent, quòd est voluntaria pœnę toleratio virtute gratiæ quæ manet cū venialibus: nam actus ille voluntarius ordinatur dire-

A cte ad remissionem venialium, quia pro illorum remissione eligit qui est in Purgatorio tolerare illā pœnam, & iste actus, licet sit bonus ex genere, non acceptatur a Deo, nisi quia est cum gratia, & sic tolluntur venialia per quendam motum post mortē qui est acceptus Deo loco contritionis.

An vera sit illorum positio qui ponunt venialia dimitti post mortem per aliquam operationem. Quæst. DCCXX.

SED obijcietur, quòd non stet, quia tunc daretur actus meritorius post mortem: nam nō potest remitti culpa sine actu meritorio in viuente. si ergo post mortem ponimus necessariū actum eius cui fit remissio, ad remissionem ponemus meritorium actum, & maxime, quia dicitur, ꝙ ille actus

B voluntariæ tolerationis pęnarum cum gratia, aut virtute gratiæ sufficit ad expiandum venialem culpam, vnde actum meritorium videmur ponere, quia alias non diceretur ibi de adiutorio gratiæ, & tamen post mortem non ponimus actus meritorios, neque satisfactorios, quia alias daretur, quòd posset quis maiorē gradum in vita æterna habere quam meruisset hic, cum in Purgatorio posset habere actus meritorios. & hoc dato maiora essent merita Purgatorij quam vitę, quia ibi anima nulla mole carnis tenetur, aut trahitur quin libera eat in Deum, & non impedit aliquis impulsus peccati, quia iam ibi non potest, neque ve-

C nialiter peccare cessante ibi fomite, & hoc est absurdum. Item quia si possent mereri animæ quæ sunt in Purgatorio possent a fortiori illæ quæ sunt in vita æterna, quia liberę ab omni peccato, & appendicio peccati sunt, & sic cresceret sic pręmium essentiale post mortem, quod falsum est.

Si quis autem dicat, quòd existētes in Purgatorio merentur, & non in cęlo, erit inconueniens, quia tūc sequeretur, quòd melioris conditionis essent qui in Purgatorio manent, & in peccato veniali, & obligatione pęnarum decesserunt, quam qui ista non habebant, quia datur illis locus merendi post mortem, & istis non. sed hoc absurdum est, ideo nec manentes in Purgatio mereri possunt.

D Dicēdum etiam, ꝙ neque satisfacerę possunt, quia satisfactio non est, nisi per actum meritorium, & ideo vbi non est actus meritorius, neque erit satisfactorius, & apparet, quia nunc fit hoc, ꝙ existentes in peccato mortali non satisfaciāt in aliquo, licet sustineant pœnam voluntarie, & hoc est, quia non possunt mereri per actus factos in mortali, in Purgatorio autem, licet sint homines in charitate non habent locum merendi, vt dictum est. ergo nec satisfaciendi. Secūdo patet, quia si ibi esset satisfactio cito liberarentur homines de Purgatorio, & per leuiores pęnas purgarentur quam hic sustineant in satisfaciendo, sed hoc est contra communem doctrinam, quia omnes tenēt, quòd breuius hic, & per actus minus pęnales potest quilibet satisfacere quā purgetur in Purgatorio, ideo non

E videtur, quòd per actum aliquem voluntatis nostræ expietur peccatum veniale quantum ad culpam post mortem.

Dicendum, quòd post mortem nō est aliquis actus meritorius, neque satisfactorius, & ideo non tolluntur venialia post mortem per modum meriti, neque satisfactionis.

Sed considerandū, ꝙ in veniali peccato in fieri est culpa quæ est deordinatio actus a debita rectitudine, & illa non manet post factum peccatū, sed manet aliquid loco culpæ a quo habet, ꝙ sit peccatum, s. ꝙ fuerit factus actus deordinate, & in mortali relinquit maculam, in veniali autem non est macula, quia non

perditur

perditur charitas, ſed illud quicquid ſit a quo veniale vocamus veniale poſtquam commiſſum eſt dicitur cõmuniter culpa, & contingit remitti peccatũ quantum ad hoc, & quantum ad pęnam debitam illi peccato. Si autẽ nullo modo remiſſum eſt veniale in vita, oportet vtroque modo remitti poſt mortẽ, & eſt diſtincta remiſſio eius quantum ad culpam, & diſtincta quantum ad pœnam: nam idem facimus in mortali, quia remiſſio quantum ad culpam, vel maculam fit per modum contritionis, & meriti, remiſſio quantum ad pœnam fit per modum ſatisfactionis, & non contritionis, neque meriti. ita & in veniali. nam in vita per contritionem mediam inter actualem, & habitualem remittuntur venialia quantum ad culpã, quãtum ad pęnam remittuntur per quęcunque opera ſatisfactoria. Ita poſt mortem oportet hoc diſtingui. & dicendum, ꝙ pęna remittitur in Purgatorio non per actum ſatisfactorium, ſed inquãtum realiter ſoluitur, quia manet ibi anima aliquanto tẽpore, remiſſio culpæ non debet eſſe per illam tolerationem pęnæ, quia non differret tũc remiſſio pęnæ a remiſsione culpæ, ſed fit illa remiſsio per actum voluntarium, ideſt quo quis ſe ſponte ſubijcit illi pęnæ purgatoriæ tolerandę inquantum a Deo volita eſt ad expiationem peccati, & tunc non eſt vere ille actus meritorius, quia alias mereretur per eum qui eſt in Purgatorio aliquẽ gradum gloriæ maiorem quam prius. & falſum eſt, ſed eſt ſimilis meritorio actui inquantum Deus acceptat illum ad remiſsionẽ culpæ, vel peccati venialis, quod alias non poterat remitti. Et per hoc dicendum ad ea quæ obijciuntur, quòd verum eſt in Purgatorio non eſſe actum meritorium, nec ſatisfactorium, ſed eſt aliquis actus ſimilis meritorio, & ponitur hoc ex neceſſitate ſolum quantum ad remiſsionem venialiũ quæ aliter poſt mortem fieri non poterat: nam ſi poneretur meritum aliquod vere, aut ſatisfactio poſt mortẽ ſequerentur inconuenientia ſupra poſita.

An venialia remittantur poſt mortem, quia Deus acceptat merita vitæ. *Quæſt.* DCCXXI.

AD id verò quod ſupra dicebatᷣ, ideſt fieri remiſſionem venialium poſt mortẽ, quia tunc Deus acceptat merita vitæ reſpondendum eſt. Et dicendũ, quòd non fit remiſsio poſt vitam quaſi tunc acceptẽtur merita: nam illa, vt eſſent ad remiſsiõnem peccati poſt mortem oportet, quòd in vita eſſent ad hoc ſufficiẽtia, & nihil impediret tunc fieri remiſsionem, niſi quia Deus reſeruabat remiſsionem illã vſque poſt mortem, ſed hoc non eſt rationale, quia ſi in vita fieri poterat potius fieret quam poſt mortem, quia quanto citius fit remiſsio peccati tanto melius eſt. Secundo non ſtat, quia id, quod allegatur in fundamentum non tenet, quia dicitur, ꝙ Deus reſeruat iſtam remiſſionem peccatorum venialium per merita vitę vſque poſt mortem, quia eſt quoddam præmium, & vſque ad tunc ſeruantur præmia, & tamen non ſtat, quia ſi ob hoc ſeruarentur vſque ad mortem ſeruaretur remiſsio omnium venialium vſque tũc. ſed hoc falſum eſt, quia oſtenſum eſt ſupra. ꝙ multa venialia remittuntur in vita. ergo non eſt verum, ꝙ reſeruantur aliqua, vt remittantur tunc ex hac ratione. Tertio quantũ ad hoc, quia dicitur, quòd ita eſt de merito, quòd per quemlibet actum meritoriũ meretur homo gradum aliquem vitæ æternæ, & tamen non augetur in quolibet bono opere gradus gratię, aut charitatis, cui competat gradus maior glorię. ſed hoc non eſt verũ, quia non meretur homo per quemlibet actum charitatis augmentum gratiæ, vel charitatis, cũ non agat homo in quolibet actu ex toto conatu habitus chari-

F tatis quem habet, nec ex toto conatu capacitatis naturę & ita licet quilibet actus charitatis ſit ſecundum ſe meritorius vitę ęternę, non tamen eſt quilibet meritorius augmenti charitatis, & tamen ſi aliquis actus ſit per quem mereatur quis prædictum augmentum ſtatim augetur charitas per illum actum, per quẽ meruit, & non expectatur ad aliud tempus augmentum illud. Quarto, quia non eſt ſimile, quia dato, quòd nõ augereẽ charitas in quolibet actu per quẽ illius augmentum meruiſſet, tamen nemo dicit, quòd augmẽtum illius expectatur vſque poſt mortẽ, ergo neque dici debet, ꝙ remiſsio venialium fiat poſt mortem ſi merita per quæ hoc fiat ſint in vita, & non ſint impedita, quia manifeſtũ eſt, quòd omnes confitentur au-

G geri in homine charitatẽ in vita, licet non per quemlibet actum, & hoc eſt propter cauſam prædictam.

Quod vero poſtea obijcitur nõ fieri tunc remiſsionem venialiũ per merita vitę, quia gratia eſt tunc magis neceſſaria contra tentationes dæmonum, nihil facit, quia (vt dictum eſt) inſtans mortis eſt tunc, quando tentatio nulla eſt, quia tentatio eſt in viatoribus, & tamen inſtans mortis eſt poſt viam. nam tunc primum deſinit aliquis eſſe viator. ergo non obſtant tẽtationes. Item quia dato, quòd fieret tunc retributio in hoc, quòd venialia remitterentur per merita vitæ, non tollitur quin illa merita diminuantur quantum ad hoc, quòd adiuuent contra tentationes ſi tunc ali-

H quæ eſſent, quia remuneratio meritorum noſtrorum non exhauritur per hoc, ꝙ Deus nos liberat de tentationibus, quia nihilominus per actus illos charitatis meremur vitam æternam, ac ſi nunquam liberati eſſemus de aliquibus tentationibus, quia meritũ eſt reſpectu præmij: ipſum autem pręmium, quod charitati reſpondet eſt vita æterna, & gradus determinatus in illa eſt ſecundum quantitatem gradus charitatis, & ideo nihil minus eſt, quod poſsit conſtitui, vt præmium talium actuum. Vnde licet Deus multa bona faciat operantibus ſecundum charitatẽ, bona illa quę temporaliter ſuſcipiunt, non ſunt pręmium debitum actibus charitatis, ita vt non reſpondeat præmium in vita æterna, neque etiã per iſta bona temporaliter ſuſcepta minuitur aliquid de gradu gloriæ qui reſpon-

I det actibus charitatis, ac ſi nullum bonum temporale ſuſceptum eſſet ab operantibus ſecundum charitatẽ, quia tunc malæ conditionis eſſent illi qui aliqua bona temporalia a Deo reciperent, quia aliquis gradus vitæ æternæ recompenſaretur eis per bona temporalia, & tamen nulla talis compenſatio poteſt fieri propter diſtare improportionabiliter, & ideo non eſt verum, quòd reſeruetur remiſsio venialium poſt mortem quaſi Deus tunc acceptet merita vitæ ad remiſſionem illam, & non prius, ſed fit remiſsio venialium aliquando in vita, aliquãdo poſt mortem: cum enim actus determinati ad remiſsionem præcedunt in vita fit remiſsio in vita, cum vero non ſunt in vita fit re-

K miſsio poſt mortem per voluntariam ſuſceptionem pęnæ purgatoriæ, vt dictum eſt.

Quo tempore fiat remiſſio venialium poſt mortem. *Quæſt.* DCCXXII.

ALIVD dubium erat de tempore quo fiat remiſſio dato, quòd poſt mortem fiat remiſsio.

Et dicunt aliqui, quòd in inſtanti mortis fit, quia tunc eſt quis mortuus, & deſinit eſſe viator.

Sed dicendum, quòd hoc conuenit poſitioni illorum qui dixerunt reſeruari remiſsionem vſque poſt mortem: nam ſi dicant reſeruari eo, quòd merita fuerunt impedita in vita per continuationem actus peccati venialis conueniens eſt, quia in inſtanti mortis

cessat homo peccare, idest postea non potest peccare mortaliter, neque venialiter, & ideo tunc merita cessant esse impedita, & sic fiet remissio: vnde si ista sola ponentur causa remissionis post mortem, & non in vita, concederetur, ꝙ in primo instanti post mortem remitterentur venialia.

Alius autem modus ponebatur, s. quòd remitterētur post mortem, quia Deus acceptabat post mortē merita, & non prius. & hoc modo verum est, ꝙ etiam in instanti mortis fieret remissio, quia illud est post vitam, & incipit homo non esse viator.

Sed dictum est supra, quòd non est verū, quòd propter hoc fiat remissio venialium post mortē, sed quia interdum non est aliquis actus ante mortem per quē fiat remissio, & est post. vt quia est tunc spontanea toleratio pęnæ virtute gratię quam habet patiens. tenēdo ergo hunc modum est dubium, quādo fiat remis- B sio venialium post mortem. Et aliqui dicunt, ꝙ cum fiat per actum, idest voluntariam tolerationem pęnæ non potest fieri in instanti, quia pęna non toleratur in instanti. Dicendum autem, ꝙ post mortem contingit dupliciter remitti veniale, s. quantum ad culpam, & quantum ad pęnam. Accipiendo remissionē quātum ad culpam videtur, quòd fiat in instanti mortis. Remissio autem quantum ad pęnam fiat per magnā, aut paruam successionem. Et primum patet, quia remissio culpæ fit per modum contritionis, & non per modum satisfactionis, sicut & in vita fit tam in culpa mortali quam veniali, ideo non requiritur aliqua to- C leratio actualis pęnarum, sed motus causa per modū contritionis, licet non sit contritio, & iste motus erit in instanti in anima separata quam nihil impedit ab actu suo, & ideo in instanti mortis poterit esse, & tūc fiet remissio, & nullus alius actus est, nisi quòd anima in ipso instanti vult totam pœnam sequentem a Deo taxatam tolerare sponte, & hunc actū Deus acceptat, & sic fit remissio peccatorum venialium quātum ad culpam: vnde etiam si sint valde multa non videtur, quòd maneant, nisi in illo instanti, & hoc verisimile est, quia non est difficilius tolli venialia mille quantū ad culpam quàm vnum, secus in pœna. & ita apparet in remissione mortalium quantum ad culpam, quia per vnicum actū contritionis tolluntur omnia quot- D quot sint, & non requiritur maior cōtritio ad tollendum mille quam vnū, & ita erit de venialibus, quòd simul omnia tollentur post mortem in ipso instanti mortis quantum ad culpam. Secūdum, s. de remissione pęnæ patet, quia illa est per modum solutionis, & satisfactionis, & compensationis, sed toleratio pœnę non fit in instanti, ideo nec illa remissio, sed per aliquantum tempus secundum magnitudinem, aut par uitatem venialium commissorū. & sic apparet in remissione mortalium in vita: nam satisfacimus pro eis longo tempore, & per multos actus quantum ad pęnam pro eis debitam, sed quantum ad culpam in instanti fit remissio. Item patet, quia cum remissio venialium post mortem quantum ad culpam fiat in instanti, si remissio quantum ad pęnam fieret in instan- E ti, nemo haberet causam manendi ibi, nisi per instās, & tamen nullus manet in Purgatorio solum per instans, sed per aliquantum tempus. ergo non fit remissio pęnæ purgatoriæ, nisi per temporis aliquātam dilationem, secūdum magnitudinem, aut paruitatem venialium commissorum.

Responsio ad primam rationem princ. positam supra in quæst. princ. 711, Quæst. DCCXXIII.

NVNC respondendum ad argumēta facta supra, & ad primum dicendum, quòd intelligitur illa

A glo. de mortali: nam mortale, quod nō dimittitur hic quantum ad culpam non potest postea dimitti, quia nō manet charitas post mortem, quæ est principium dimittendi peccata. de veniali secus est, quia decedēs in illo manet in charitate, & ideo potest post mortē culpa tolli. Aliter potest dici, ꝙ est verū generaliter, ꝙ nullum peccatum potest tolli post mortem, quod in vita non fuit correctum, & ideo etiam veniale si in vita non corrigatur non potest dimitti post mortē, tūc autem corrigitur in vita, quando actus meritorij trāsierunt in vita in quorum virtute remittatur, non autem intelligēdo, quòd per actus vitæ remittatur, quia tunc in viuente remitteretur, sed quòd præcessit charitas in vita quæ deducta est per aliquem actum, & illa manet post mortē, & in virtute eius elicitur actus post mortem per quē remittitur veniale, s. sponte velle tolerare pęnam a Deo taxatam, & censetur peccatum illud in vita correctum, quia in vita præcessit, & manet nūc id, per quod remittatur post mortem veniale, & sic dicitur in vita correctum. Ad secundum dicendum, quòd verum est, quòd eiusdem est peccare, & a peccato liberari, vel resurgere, & tamen nō est necesse, quòd pro eodem instanti competant ista eidem. Vnde peccare mortaliter, vel venialiter solum contingit in viuente, & tamen liberari de peccato cōtingit post vitam: quòd vero post mortem nō peccet quis mortaliter est verum, nam aut est de damnatis, aut de saluandis. Si primo modo nō peccat, quia nullus actus suus quantumcunque sit deordinatus reputatur ei ad culpam, cum Deus non concurrat cum eo ad dādum gratiam per quam possit bene agere, & ita ostensum est supra. quòd neque dæmones, nec cæteri damnati possunt peccare mortaliter. De saluandis est manifestum, quia post mortem firmantur in charitate, & iam non possunt malū velle auertēdo se a Deo. De veniali etiam patet, quia illud committitur ex corruptione fomitis, & tamen in animabus solutis a corpore non manet fomes, quia non manet sensualitas, ideo nec manet principium peccandi venialiter: sed de liberatione de peccato est secus, & in peccato distinguuntur resurgere, & liberari. resurgere est per actum voluntatis qui est actus proprius resurgentis, & est per modum meriti: liberari autem est per actum alienum, & ideo stat, quòd possit liberari etiam si nō possit cadere, quia liberari est per actum alienum, cadere autem per propriū. Sed resurgere, quod est per actum proprium est dubium quomodo possit, quando non potest cadere. Et ideo dicēdum, quòd in peccato remittendo duo considerantur, scilicet pęna, & culpa, vel peccatum, pęna autem peccati tollitur per pœnæ tolerationem, & ista potest fieri post mortem sine aliquo actu proprio, idest sine electione, & istud est liberari. Siquis enim peccauit venialiter in vita, & remissa est culpa, & mansit pœna, non requiritur ad totalem remissionem, nisi toleratio pœnæ, quæ etiam si non esset voluntaria si sumeretur de homine inuoluntarie sufficeret, & per illam esset homo liberatus simpliciter de obligatione peccati, & iā non teneretur ad aliquid, & de tali liberatione non est aliqua difficultas quomodo post mortem fiat. Idem est de pœna debita pro mortali, si non sit pro ea satisfactum in vita manet toleranda in Purgatorio, & per illam tolerationem liberatur simpliciter ab illa, si autem sit remittēda culpa, exigit actum proprium qui est resurgere, & talis actus est in vita, quia hic meremur, & satisfacimus, & ita pro hoc statu competit simul cadere, & resurgere. post mortem non competit cadere in mortale, nec in veniale: competit tamē resurgere de veniali, sed non de mortali, quia de veniali non resurgimus simpliciter per illud, quod est post

In peccato remittendo cōsiderant duo.

mortem

mortem, sed per charitatem quæ habita fuit in vita, & manet post mortem, & cum illa est actus voluntarius tolerandi pęnam quem Deus acceptat ad remissionē peccati venialis, & tamen non est iste actus meritorius simpliciter, qualis est actus per quem vere resurgimus, sed hoc habet ex actibus vitæ, s. per merita vitę meruit ille, vt per voluntariam tolerationem pęnæ post mortem resurgeret: vnde actus vitæ non sufficit ad remissionem culpæ venialis in vita, quia forte fuit veniale post illum actum, vel quia erat tūc impeditus, vel quia non erat talis, vt sufficeret ad delendum veniale tunc. rursus, & actus post mortem non sunt meritorij, nec satisfactorij, ideo nō sunt per quos resurgamus, sed illi cum adiutorijs actuum vitæ sufficiunt, s. quia actus volūtarius tolerandi post mortem accipit, vt per illum totaliter venialis culpa tollatur, quia illud meruit actus vitæ in charitate factus, sed nō meruit actus vitæ deletionem, quia tūc per illum fieret sine aliquo vlteriori adiuncto, sed meruit, vt per actum qui est post mortem fieret illa deletio, & non est hoc inconueniens, quia duo actus faciunt, quod vnus illorum non poterat.

Ad tertium dicēdum, quòd qualis anima hinc exit talis præsentatur in iudicio, & tamen venialia remittuntur post mortem, quia eodem capit. qualis. vigesimaquinta distinct. cum Gregor. istud dixerit adiunxit quasdam culpas in futuro seculo relaxari quæ hic nō relaxantur. & eadēm dist. capit. qui in aliud. sed quòd talis in iudicio præsentetur, potest dupliciter intelligi.

Vno modo de iudicio particulari quo quis iudicatur in morte, s. qualis egreditur anima de corpore talis præsentatur statim Christo iudicanda, siue cum mortalibus, siue cum venialibus, & tamen post iudiciū illud purgatur de quibusdam culpis, quæ hic non fuerunt ablatæ, & ad pœnam illam conflatoriam in illo iudicio adiudicatur.

Alio modo potest accipi de iudicio generali, quòd talis præsentabitur homo in iudicio generali qualis hinc exiuit, s. in eodem statu & verum est, quia status est duplex, scilicet damnatorum, & beatorum. nam mansio Purgatorij non est status, quia non dicit terminum, sed viam. ad damnationem autem facit mortale peccatum, ad beatitudinem charitas, ideo charitas, & peccatum mortale faciūt ad statum: peccatum autem veniale in eo qui decessit in charitate nō obligat, nisi ad pœnam purgatoriam quæ non facit statū, ideo etiam si peccata venialia dimittantur alicui post mortem, non mutatur status eius, quia per illa nō debebatur ei status. secus si dimittātur mortalia, vel qui in gratia decessit committat mortalia, quia tunc mutaretur status, s. quòd ille qui egressus est de corpore in statu damnationis pręsentaretur postea in statu saluationis, vel è contrario, quod falsum est, ergo verum est, quòd qualis quis egreditur talis præsentatur in iudicio generali, idest in mortali, vel in charitate, sicut decessit.

Ad quartum dicendum, quòd casus ligni facit statum eius, quia vbi cadet ibi manet, & ideo ita est verum de homine, quod status ille quem habuerit per casum, idest mortem manebit semper ei. & tamen venialia non faciunt statum, sed gratia, & peccatum mortale, ideo qui in mortali decesserit semper manebit in eo, qui in gratia, semper in illa erit, sed qui in veniali decedit non habet statum, quia veniale non constituit hominem in statu, vt dictum est, ergo purgabuntur venialia post mortem.

F *Responsio ad quintam rationem principalem positam supra in quæstione princ. 711. Quæst. DCCXXIIII.*

AD quintum dicendum, quòd post mortem delentur venialia quantum ad culpam. & cum dicitur de peccato actuali, quòd non deletur, nisi per contritionem, dicendum quòd in vita mortalia delētur per contritionem actualem, & nō alio modo: venialia autem non exigunt contritionem actualē, sed sufficit media inter actualem, & habitualem, vt dictū est supra. & ideo quilibet actus charitatis cum feruore sufficit ad delendū venialia, quia ille continet charitatem implicite, vt supra dictum est: post mortē autem non ponimus contritionem. est tamen aliquid G æquipollens in Purgatorio in animabus, s. spontanea toleratio pęnarum, & per illam deletur pęna, nō quidem per actualem tolerationem penæ, sed per voluntatem, vel electionem de tolerando id, quod a Deo taxatum est.

Cum autem obijcitur, quòd ille actus per quem remittitur peccatum est meritorius, & post mortē non est meritum. Dici potest vno modo secundum quosdam, quòd post mortē nō est meritum respectu præmij essentialis, quia per mortem cōstituitur homo in statu illius, quia sicut determinate meruit illud, ita q̃ non potest post mortem demereri, ita neque potest magis, aut minus mereri, sed manebit in gradu illo in quo mors eum inuenit, sed respectu pręmij acciden- H talis non est incōueniens, quòd sit meritum aliquod ex hoc quantum ad illum qui aliquo modo manet in via, sed ita est de remissione pœnæ purgatoriæ, ideo potest quis post mortem per aliquem actum mereri remissionem venialium quantum ad culpam.

Istud autem videtur conueniēter dictum. nam aliqui post mortem sunt totaliter ī termino, & ideo de illis est dicendum, quòd nullo modo possint mereri. Alij autem sunt totaliter in via, sicut qui viuunt, & illi possunt per omnem modum mereri, & demereri. Alij sunt post mortem partim in via, & partim in termino, ideo illi quantum ad aliquid possunt mereri, & non quantum ad omnia.

De primo patet, vt de illis qui sunt in vita æterna, I vel in inferno. nam illi nullo modo sunt viatores, cū nihil vltra expectent vltra id, quod habent, sed meritum competit viæ, ideo isti nullo modo merebuntur, idest neque quātum ad pręmium essentiale in beatis, neque quātum ad accidētale, idest aureolam, sed manebit semper pręmium ęquale. Damnati eodem modo se habent quātum ad demereri, quia non possunt iam in aliquo demereri, vt maiorem pęnam habeāt, & non cōsideratur in eis demeritum secundum pręmium essentiale, & accidentalę, quia non datur pœna opposita ad duo illa pręmia, sed etiā si talis distinctio inueniretur, non posset demereri damnatus quātū ad aliquid. De secundo, s. de illis qui in via, patet q̃ K possunt mereri quantum ad omnem modum, idest quantum ad pręmium accidentale, & essentiale, quia illi sunt viatores per omnem modum, & meritum, & demeritum competit viæ, ideo nullus modus merēdi est quo non possint mereri, & nullus modus demerēdi quo non possint demereri. & hoc, quia est in eis proprie actus liber, & est aliquid ad bonum incitans, & aliquid impediens, & non est necessitas bene agēdi, sicut in beatis, neque necessitas male agendi, sicut in damnatis, vel impossibilitas ad bene agendum, & ideo isti merentur vitam æternam, merentur etiā remissionem peccatorum.

De termino patet quantū ad illos qui sunt in Purgatorio: nam partim sunt in via, & partim non. inquātum enim sunt certi de vita æterna per charitatem quam

quam habent, & in qua decesserunt desinunt esse viatores. nam qui primus viator est de termino, idest de beatitudine, & damnatione incertus est, qui autem in charitate decessit est certus de beatitudine, ideo quantum ad hoc desinit esse viator. etiam sicut viuēti dubium est de beatitudine, ita est dubiū de gradu beatitudinis, licet illam sit habiturus. cum vero moritur statim est determinatus ei gradus beatitudinis quantus secundum se competit illi gradui charitatis. ideo quantum ad hoc est status potius quam via, & tamen manet aliquid de via in his, quia non realiter apprehenderunt vitam æternam. etiam quia adhuc pęnam habent, sicut viatores. etiam quia peccata aliqua manent in eis, sicut in viatoribus, & obligationes ad pœnam. Et sic quantū ad illa in quibus non habent conditionem viatorum non cōpetit eis mereri: vnde nō merebūtur respectu pręmij essentialis, quia iam illud meruerunt, etiam non addent gradum, quia determinatum gradum meruerunt qui competit eis in morte, ideo non merebuntur maiorem gradum beatitudinis, quia ad pręmium essentiale pertinet illud. inquantum vero manet conditio viæ, s. quia non apprehenderunt vitam æternam propter aliqua quæ in eis manent, sicut viatores, & respectu illorū possunt mereri, manet autem obligatio ad pęnam, & ista posset facilius tolli per actus meritorios qui essēt satisfactorij quam per tolerationem pęnæ. quia tñ tollitur per solutionem pęnæ æqualis sine merito, & satisfactione nō datur meritum, nec satisfactio, sed toleratio totius pœnæ debitæ tam pro veniali quam pro mortali. manet etiam interdum culpa, s. venialis quæ stat cum charitate, & ista non potest tolli, nisi per actum meritorium qui est contritio, vel æquiualens contritioni, ideo oportet esse meritū respectu huius remissionis. & sic dicunt, quòd post mortem potest esse actus meritorius non quidem simpliciter, idest respectu vitæ æternæ, sed respectu remissionis venialiū quæ remissio pertinet ad viā, & est necessaria ista remissio, quia sine illa non habebitur vita æterna, est tamen iam debita vita æterna, & nō habebitur sine merito per quē habeatur remissio. ergo oportet poni actum meritorium post mortem qui sit ad tollendum venialia, & hoc non fit, nisi quia aliter dabitur inconueniens. Aliter potest dici, ꝙ regula est simpliciter vera, s. ꝙ post mortē nullus actus meritorius datur, idest neque respectu vitæ, neque remissionis venialium: fit tamen remissio peccatorum, & non per aliquem actum meritorium qui tunc fit, sed per actum qui non est meritorius, est tamen voluntarius actus, & similis meritorio, & cui materialiter nihil deest de meritorio, qa in se bonus est, & cum charitate est, & voluntarius, & tamen non est meritorius, quia non est a viatore elicitus, sed tamē remittitur peccatum per aliquod meritum, s. quia per actus bonos præcedentes in vita meruit viator, vt sibi post mortem per actum non meritorium, similem tamen meritorio remitteretur peccatum, & vtrunque satis stare potest. Istam autem secundam positionem supra tenuimus, & tamē satis rationabiliter potest teneri, ꝙ sit actus meritorius post mortem solum ad remissionem culparum venialiū. Ad sextum dicendum, ꝙ si istud argumentū concludat, ꝙ anima existens in purgatorio nō potest peccare venialiter, est concedēdum, quia nulla anima separata potest peccare, vt supra ostensum est. si autē concludat, ꝙ non potest manere post mortem non valet consequentia, quia postquam semel peccatum menti inhæserit, etiam si causa eius defecerit nō desinit illud esse, sicut in naturalibus, & artificialibus destructa causa efficiente manet effectus, quia non depēdet effectus ab eo in cōseruari, sicut in fieri. Ad septimum

Existētes in purgatorio ali- ... merē-

A dicendum, ꝙ licet culpa mortalis non possit expiari post mortē potest expiari culpa venialis. & ratio est, quia principium tollēdi peccatum est charitas: in eis autem qui decedunt in mortali non est charitas, ideo nō potest remitti peccatum vllum, nec mortale, nec veniale, in eis autem qui decedūt in charitate manet principium remittendi peccatū, & in talibus non manet mortale, sed solū veniale, ideo potest remitti post mortem: immo si esset possibile, ꝙ maneret mortale post mortem simul cū charitate, posset remitti mortale, sed quia non manet non remittitur. Cum vero dicitur, ꝙ sunt mortale, & veniale eiusdem rationis, dicēdum ꝙ si accipiatur multum generaliter verum est, quia vtrunque est peccatū, & tamen nō sunt proprie eiusdē rationis, quia per mortale offendit Deus, quia homo auertitur ab eo, ideo non est eadem ratio B de remissione vnius, & alterius. vnde neq; in vita est idem modus remissionis, quia mortale non potest remitti, nisi per contritionem actualem: veniale autem potest sine illa remitti, ideo non est inconueniens remitti veniale post mortem, licet nō remittatur mortale. Ad octauum dicendum, ꝙ venialia possunt post mortem remitti, & de facto remittūtur, quia alias nō esset verum, ꝙ aliqua peccata, vel culpę in hoc seculo dimittuntur, & aliquæ in futuro, sicut Christus dixit, & Greg. expressius dixit 25. dist. c. qualis. vt supra ostēsum est. Et dicendum, ꝙ istæ culpæ veniales non sunt damnatorum, sed bonorum qui sine mortali decesse- C rūt. Cum vero arguitur, ꝙ per aliqua opera parum pęnalia remittuntur venialia, sicut per aspersionē aquæ benedictæ, ergo tollentur per mortem quę est magis pęnalis.

Dicendum, ꝙ per illa opera possunt remitti quantum ad culpā propter duo. Primo quia ista opera sunt determinata ad istā remissionem, & ad istud ordinantur a Deo, per ea fiet, & poterūt esse aliqua opera magis meritoria quam ista, per quæ tamen nō fiat remissio venialiū non ordinantur ad hoc. Secūdo, quia ista continent contritionem implicite, quia cum fiāt ista ad remissionem culparum venialium signum est, ꝙ si haberet ille tunc memoriam venialiū, quòd displiceret ei de illis, & istud sufficeret ad remissionem ve- D nialium cum sufficeret ad remissionem mortalium. Quod vero de morte dicitur est supponendum, quòd mors, aut cogitatur, vt pęna, aut vt est ad aliquid ordinata, & volita. si consideretur, vt pęna est conditio naturæ corruptibilis, vel pęna data pro originali, ideo vt sic non potest esse, vt aliquid meritoriū, nec vt satisfactorium, licet toleretur ab eo qui est in charitate, si autem accipiatur, vt volita, s. quia aliquis eligit sponte, & patiēter tolerare mortem quæ naturaliter accidit, est dicendū, quòd non est dubium quin ibi sit meritum, quia ibi est actus voluntarius elicitus ab eo qui est in charitate dum viuit, & tale meritum est respectu gradus vitæ æternæ, & non est necesse, quòd per hunc actum remittantur venialia. cum vero dicitur, quòd pęnalior est mors ista sponte tolerata quam as- E persio aquæ benedictæ, dicendum quòd non sequitur, quia licet sit mors pęnalior, & meritoria, tamen non est ordinata ad remissionem venialium.

Aspersio autem aquæ benedictę est ad hoc ordinata, ideo per hanc tollentur venialia. est tamen verum, quòd simpliciter magis meritoria est spontanea toleratio mortis quam aspersio aquę benedictę, ideo maius bonum est, quod correspondet de gradu beatitudinis huic spontaneę tolerationi mortis quam remissio peccatorum venialium quātum ad culpam. & ita manet, quòd aliqua peccata sunt quæ non tollūtur per spontaneam mortē, & ideo oportet illa post mortem expiari per aliquos actus, maxime quia non est

verum,

verum,quòd omnes decedentes in charitate eligunt mori patiēter, sed aliqui sunt qui de hoc non cogitāt vel potius non vellent mori,& ideo non remittuntur omnia venialia ante mortem, sed aliqua manent, vt dimittantur post mortem.

An pœna ignis Purgatorij prosit ad tollendum reatum pœnæ, & an sufficiat,& an sit necessaria ad hoc. Quæst. DCCXXV.

QVAERETVR, an reatus pęnæ tollitur per ignem Purgatorium.

Aliqui dicunt,quòd nō, quia omnis purgatio respicit fęditatē, hoc enim dicit purgatio,vel purgare, idest purū agere, quod fit per ablationem impuritatis quæ est fęditas: pęna tamen non est fęditas,ergo ignis purgatorius non liberat a pęna. Secundo,quia non purgatur, nisi contrarium per suū contrariū,sed pęna non est contraria pęnæ. ergo nulla pœna purgatur per ignem purgatorium, idest non tollitur reatus pęnę.

Tertio quia primo Corinth. tertio capitu. super illo verbo, saluus erit sic tamen quasi per ignem. dicit glo. ignis iste est tētatio tribulationis de qua scriptum est,vasa figuli probat fornax,& homines iustos tentatio tribulationis Eccl.27.capi. ergo per tribulationes quas hō sustinet in hoc mundo poterit expiari a debito pęnæ, & quando non suffecerint istę, saltem abundabit tribulatio mortis, quia illa est vltimum terribilium 3.Ethic. ideo non erit necessarium, quòd absoluatur quis a reatu pœnæ per ignem purgatorium.

Dicendum,quòd hic sunt vidēda duo. Vnum est, an pęna ignis Purgatorij prosit ad tollendum reatum pœnæ. Aliud est,an sufficiat, aliud est,an sit necessaria ad hoc.

Circa primum dicēdum,quòd sic. nam reatus pœnæ non est, nisi quædam obligatio ad pęnam, sed solutione eius quod debetur, omnis obligatio soluitur. ergo si in Purgatorio tolerauerit quis pœnas ad quas tenetur manifestū est, quòd absoluitur ab obligatione illarum, & ita est absolutus a reatu pœnæ. Et hoc est verum,nisi dixerit quis, quòd pęna illa tolerata nihil prodest, sicut neque pœna inferni non absoluit a reatu venialium,nec mortalium.

Sed hoc nō stat,quia illud fit, quia pęna inferni est dānatorum, & nihil illorum Deus acceptat, cum illi non sint in charitate, sed existētes in Purgatorio sunt in charitate, ideo pœna illorum acceptatur,vt solutoria debiti,licet nō vt meritoria, vel satisfactoria, ideo proficiet ad satisfactionem. Secundo patet,quia Apostolus primo Corinth. tertio. dicit eos qui ædificant lignum,fęnum,stipulam saluari per ignem,& intelligit de venialibus quæ per ignem expiantur: hoc tamen non esset, nisi proficeret ille ignis ad remissionem pęnæ,vel solutionem eius,ergo prodest.

Et hoc est necessarium, nisi quis dicat, ꝙ dictum illud Apostoli intelligitur de remissione culpæ, sed non de solutione pęnæ.

Sed dicendum,quòd non stat, quia in peccato veniali duo considerantur, idest culpa, & pœna, & culpa, vel id vnde peccatum habet, quòd sit peccatum est prius quam pœna, siue accipiatur pęna pro actuali modo inflicto, siue pro debito sustinendi pœnam. Ideo necesse est, quòd in remissione sit ordo, quòd prius expietur culpa quam pœna,& tamen confitentur isti per ignem purgatorium tolli culpam venialē, ergo postea manet tollenda pœna, sed sine illius expiatione non poterit ille habere vitam æternam,ideo necesse est, quòd illam soluat, sed post mortem non manet alia pœna, nisi gehennæ, vel purgatoria, &

F non potest qui in charitate est ire ad gehennam, maxime quia de Purgatorio nemo trāsit ad gehennam. ergo pœna purgatoria ad hoc proficiet.

Tertio quia si pœna purgatoria non prodesset ad solutionem pœnę,non esset aliqua pęna purgatoria, neque aliquis esset in ea,sed est illa, & multi in ea. ergo tollitur per illam reatus pœnæ. Patet hoc, quia pœna purgatoria iuxta nomen suum datur ad expiationem,ergo vel culpę vel pœnæ,quia nihil aliud potest esse expiandum, non autem ad expiationem culpæ, quia culpa nō tollitur per modum satisfactionis, sed per modum contritionis, & ideo in vno actu tollitur,& ita dictum est supra. quòd per volitionem de

G sustinendo pœnam taxatam a Deo tollitur culpa venialis in instanti mortis,ergo videtur, quòd nulla causa est ad manendum in Purgatorio post instans mortis pro remissione culpæ, sed in instanti mortis nulla pœna purgatoria infligitur, quia omnis pęna aliquādiu durat, & nullus qui ibi manet stat solum per instans. ergo videtur, quòd pœna purgatoria prodest ad expiandum pęnam cum multo tempore maneant quidam ibi.

Secundum dubium, an pœna Purgatorij sufficiat. Quæst. DCCXXVI.

H SECVNDVM erat, quòd pœna purgatoria sufficiat ad expiandum omnem reatum pœnæ. Et patet primo,quia omnis pęna nobis debita potest expiari per tolerationem alicuius pęnæ tēporalis, & tamen pœna purgatoria est maior quam quælibet pœna quæ possit esse in vita, vt ait August. & Magister 4. Sent. distinct. vigesimaprima. & Gregor. & habetur vigesimaquinta distinct. capitu. qui in aliud seculum. ergo a fortiori tolletur per illam reatus cuiuslibet pœnæ cuius nos simus debitores.

Secundo,quia 1.Corin. 3.c. dicit Apostolus de illo qui ædificat lignū,fęnū,stipulam, ꝙ detrimentū operis patietꝛ,ipse tñ saluus erit per ignem,scilicet Purgatorium, sed non est saluus qui non est penitus liberatus a debito pœnæ, ergo sufficit pœna purgatoria ad liberandum ab omni reatu pœnę.

I Tertio quia pro reatu pœnæ cuiuslibet residuę punitur decedens in charitate in Purgatorio. si ergo illa pęna non sufficeret,oporteret esse aliam pęnam post illam,sed non manet, nisi pœna gehennæ, & illā non tolerabit qui in charitate decedit, ergo necesse est, quòd sufficiat pœna purgatoria,quia aliàs daretur, ꝙ aliquis haberet vitam æternam nondum tolerata pęna sibi debita pro peccatis, quod falsum est.

Quarto, quia non potest intelligi quomodo non sufficiat pœna purgatoria ad tollendum omnem reatum pœnæ, quia ostensum est, quòd illa prodest ad eum tollendum. ergo si aliqua pars pœnæ debitę tollitur per pœnam purgatoriam tolletur omnis, quia

K poterit illa extendi quantum quis voluerit intelligere. nam pœna quæ est in vita non potest extendi vltra vitam, & ideo forte propter breuitatem temporis aliqua pœna nobis debita non finitur hic, & tamen pœna purgatoria potest extendi quantum quis voluerit cum vita animæ non deficiat, ideo nulla est pęna nobis debita quæ ibi non possit expiari: immo videtur, quòd potius expiet ibi quis pœnam quam hic. & hoc propter duo, scilicet propter diuturnitatem,& propter acerbitatē. De diuturnitate patet, quia pęnā temporalem pro peccato sustinemus quandiu voluimus,quia ista est volūtarie assumpta,& nō est necessario inflicta, & ita aliquis valde paruo tpe sustinet hic pęnam: vnde forte non sufficiet ad expiādum pro pęna ei debita: pęna autem purgatoria est a Deo inflicta, &

& manet ibi anima tãto tempore quãto Deus voluerit, ideo ex hac parte videtur, quòd facilius sit ibi ꝓ qualibet pęna expiari, quia Deus taxabit tantum tempus in duratione illius pęnæ quantum decreuerit ad expiationem sufficere.

De secundo.s.acerbitate est eadem ratio, quia pœna quam hic nos sustinemus est parua, quia tantã sustinemus, quantam volumus, cum nos illam nobis inferamus, & ideo interdum est leuis, & parum expiatoria: pęna autem purgatoria potest intendi quãtum Deus illam voluerit intendere, & ideo poterit eẽ valde magna pęna purgatoria, quæ faciliter explet ꝓ quacunque pęna nobis debita, cum sit illa valde maior qualibet pęna huius vitæ.

Est tamen aliud propter quod pęna huius vitę magis expiat pro reatu pęnę, quam pęna purgatoria, eo quòd pęna a nobis in hac vita spõte tolerata est satisfactoria, & meritoria, & ideo parua pęna sufficit pro magna: pęna autem purgatoria non est satisfactoria, quia non est meritoria simpliciter, sicut pęna huius vitę, ideo quælibet pęna huius vitæ æqualis in quantitate ad aliquam pęnam purgatoriam est magis solutoria, quam illa, & a maiori parte pęnę debitæ liberat, est tamẽ valde maior pęna purgatoria, ideo quod deest ei de ratione satisfactorii additur ei propter acerbitatem in ratione solutorii, & ita soluimur a reatu pęnę per illam, sicut per istam tẽporaliter toleratam.

Tertium dubium an pœna purgatorij sit necessaria.
Quæst. DCCXXVII.

TERTIUM principale erat, ꝙ pęna purgatoria est necessaria. Putant enim aliqui, ꝙ licet illa pęna prodesset, & sufficeret ad expiationem pro quolibet reatu pęnę si illa ab aliquo toleraretur: tamen non est necessaria, quia in vita tollitur homini, vel ante mortem omne debitũ pęnę.s.quia per pęnas huius vitæ, & per opera meritoria, & per indulgentias, & per acerbitatem mortis põt cuilibet tolli debita pęnarum omnium, ideo nõ oportet esse aliquam pęnam purgatoriam.

Dicẽdum, quòd est necessaria pœna purgatoria ad remissionem reatus pœnarum nobis debitarum, & patet primo, quia 1.Corin.4. ponit Apostolus esse ignem Purgatorium post mortem, & tamen si nulli esset necessarius non poneretur, quia Deus non dat aliquid superuacuum. Deus quippe, & natura nihil frustra, primo Politicorum.ergo necessaria est pęna purgatoria.

Secundo, quia quidam sunt in quibus non potest fieri aliter expiatio, sicut aliquis est, qui non conuersus est de aliquo peccato vsque ad finem vitę, & tunc cum doleret de illo mortuus est, necesse est autem, quòd maneat satisfactio futura pro illo peccato, nam propter remissionem culpę per contritionem manet toleranda tota pœna debita illi peccato, & hanc non potest sustinere in vita, quia tunc moritur, ergo sustinebit post mortem, & sic est necessaria pœna purgatoria.

Tertio, quia dato, quòd quis tam de mortalibus doluerit, quam etiam pro illis condignam pœnitentiam egerit in hac vita, manent venialia in quibus solent durare homines vsque ad mortem, cum ista non auferat charitatem, & ideo contingit ista non solum quantum ad reatum pœnę debitę, sed etiam quantũ ad culpam manere post mortem, & remitti culpas post mortem, vt dixit Augustinus, & Gregorius, ideo a fortiori necesse est manere tunc pœnas debitas pro illis tolerandas, quę non possunt expiari, nisi pœna purgatoria. ergò necesse est poni post mortem pœ-

A nam purgatoriam, quia si non poneretur non posset dari modus ad expiandum debita quædam pœnarum. Sed oportet vnum inconueniens de duobus cõcedi, scilicet, quòd aliqui irent ad vitam ęternam cum quadam obligatione pœnarum, nõdum solutarum, aut aliqui habentes charitatem in æternum manerẽt extra vitam æternam, & vtrunque est absurdum. Datur autem pœna purgatoria per quam vtrunque tollitur, idest quòd expietur post mortem omnis pœna debita, & non introeat aliquis ad vitam æternam sine totali expiatione, & etiam ꝙ decedens in charitate non maneat in æternum extra beatitudinem.

Cum vero obijcitur, quod ante mortẽ possit omB nis reatus pœnæ tolli.

Dicendum, quòd non est impossibile, quia in quibusdam fit, sicut in illis qui decedentes mox euolant ad vitam æternam, sed non fit in omnibus, quia quibusdam manet post mortem reatus pœnæ pro peccato mortali, & pro veniali, & ideo cum dicitur, quòd pœna purgatoria est necessaria ad expiandum pœnę reatum, non est necesse, quòd sit necessaria, quantum ad omnes, idest quòd nullus possit habere vitam æternam sine pœna purgatoria, sed quia est necessaria pro quibusdam qui sic se disposuerunt, vt non possint sine illa ab omni reatu expiari, vt patet in casibus datis.

C Et cum obiicitur, quòd pœna huius vitæ sufficit. Est dicendum, quòd siquis vellet se exercere in vita ad continuam pœnitentiam, & abstinere a commissione vlteriori peccatorum, sufficeret pœna vitæ ad totalem expiationem, quidam tamen vsque ad mortem peccant, & tunc habito diuinitus spiritu compũctionis saluantur, ideo in talibus impossibile est per pœnas vitæ expiari reatum pœnæ, sed manere post mortem, & ita post mortem manere pœnam purgatoriam. Quod autem dicitur de indulgentiis verum est, quòd illæ multum adiuuant, sed quidam sunt qui eis non communicant, idest non se reddiderunt tales, vt eis communicare possent. Alii vero communicant, sed non accipiunt ob hoc plenariam absolutionem per eas, vnde manet adhuc aliqua pœna tole-D randa post mortem.

Et quòd dicitur de morte non sufficit, nam pœna mortis, vt dictum fuit supra, aut accipitur, vt est solum pœna, vel vt est voluntaria suscepta, licet sit necessaria.

Si primo modo nullo modo est satisfactoria, aut solutoria pro pęna aliqua debita actualibus peccatis, cum sit quędam conditio naturę, & sit data a Deo a principio pro originali peccato. Si autem accipiatur vt voluntarie tolerata est meritorium, quòd quis eligat patienter sustinere id, quod Deus infert, & istud meritum est respectu præmij essentialis, & non est ordinata mors ad satisfaciendum pro reatu pęnarum debitarum, ideo non tollitur omnis reatus pęnę post E mortem. maxime quia multi sunt decedentes in charitate, qui non cogitant de morte ad eligendum suscipere eam voluntarie, & patienter, ita vt per illam mereantur aliquid, & sic semper manet, quòd post mortem sit pęna purgatoria, per quam tollatur reatus pœnę debitę in vita.

Responsio ad primam rationem principalem in diuersum positam, supra in quæstione principali scilicet 725.
Quæst. DCCXXVIII.

AD primum in contrarium dicendum, quòd reatus pœnæ licet in se non importet fęditatẽ, importat illam quantum ad suam causam, quæ est culpa, & ideo competit purgatio pro illa.

Aliter poteſt dici, quòd nõ eſt neceſſe, quia fęditas F dupliciter dr. vno modo, vt opponitur honeſto, vt dicatur fędum, ideſt turpe, alio modo, vt opponitur pulchro, vt vocamus fędos vultus, ideſt non pulchros. Si primo modo eſt verum, quòd reatus pœnę non eſt fęditas, ſed ſolum peccatum, vel culpa. Si ſecũdo modo eſt verum, quòd reatus pœnę eſt fęditas, quia tollit aliquid de perfectione ſimpliciter charitatis reatus pœnę, nam reatus pœnę facit pęnam debitam, & ſi pœna actu eſſet non poſſet ineſſe gloria, quę habetur ex charitate, ergo reatus pœnę multum tollit de pulchritudine, & ideo inquantũ aduerſatur pulchritudini indiget purgatione, quia fęditas eſt.

G Aliter poteſt dici, quòd non eſt verum, quòd ſola fęditas purgetur, ſed impuritas, & hoc apparet ex nomine, ſcilicet purgare, ideſt purum agere, ſed puritati obſtat impuritas, ideo impuritas per purgationem tollit, ſed reatus pœnę eſt impuritas, quia decedentes in charitate debent habere id, quod pertinet ad nitorem glorię, quidquid autem alienum eſt impuritatem facit, quia omne alienum mixtum reddit impurum, ſed reatus pęnę ad nitorem glorię nõ ſolum eſt alienum, ſed etiam aduerſum, ideo impuritas quædam eſt, & ita reſpectu illius competit purgatio.

Ad ſecundum poteſt dici vno modo, quòd purgatio ſemper fit per contrarium, & cum dicitur, ꝙ pęna non eſt contraria pęnę verum eſt, & tamen eſt cõtraria pęna ad reatum pœnę a quo liberatur anima per pęnam purgatoriam. pro tanto enim ſuſtinet quis pęnam purgatoriam, quia non ſuſtinuit pęnam, ad quã tenebatur in vita, & ideo quædam appoſitio eſt hic.

Alio modo poteſt dici, quòd purgare non eſt ſemper per contrarium, quia purgatio eſt ad iuſtitiam explendam, iuſtum enim eſt, quòd qui ad pęnam teneatur ſoluat pęnam, ſed ſolutio eſt per ęquiualentiam, ſcilicet qui pęnam debet ſoluat pęnam, & hoc non fit per contrarietatem, & hoc vocatur purgatio, ideo fit purgatio pęnę per pęnam ſine contrarietate.

Ad tertium dicendum, quòd iuſti probantur per tribulationem, ſed illa probatio non eſt ad probandũ, vel ſatisfaciendum pro pęna debita, ſed ad oſtendendum virtutem eius, qui probatur. Eſt enim probare tentare, quaſi experientiam velle capere, iuxta illud Pſal. 25. Proba me Domine, & tenta me, & illud tentauit Deus Abraham Gen. 22. c. & iſte ſenſus cõuenit illi literę, quia dicitur, & homines iuſtos tentatio tribulationis, ſcilicet tentatio, quæ eſt in tribulatione probat eos, ideſt oſtendit illorum virtutem, & hoc nihil tangit ſatisfactionem, vel ſolutionem pœnę, & ille eſt verus ſenſus, ſi autem diceret, ꝙ iuſtos probat tribulatio, & non diceretur tentatio tribulationis poſſet accipi pro toleratione pœnę ad ſatisfaciẽdum, vel expiandum.

Aliter poteſt dici, quòd accipiatur pro ſatisfactione, vel expiatione pro pœna debita, ſed tunc non oſtenditur, quòd ſit in vita iſta tribulatio, quia poteſt eſſe poſt mortem in igne purgatorio, immo ita ponit Auguſtinus, quod qui portauerunt ſecum lignum, fęnum, ſtipulam, inuenient poſt mortem ignem tranſitoriæ tribulationis venialia cremantem, de illa igitur potuit intelligi litera ipſa, & ſic iuſtis, ideſt decentibus in charitate manebit poſt mortem tribulatio expiatoria, & tamen præcedens ſenſus eſt verior, & magis conueniens literę.

An a purgatoria pœna vnius citius liberetur alio. Quæſt. DCCXXIX.

QVAERETVR an a pęna purgatoria vnus citius liberetur, quam alius.

Aliqui dicunt, quòd non, ſed omnes inęquali tempore, quia quanto eſt grauior culpa, & maior reatus, tanto eſt acerbior pęna impoſita in Purgatorio, ergo cum maneat ibi proportio acerbitatis in pęna ſecundum magnitudinem reatus, vel culpę, videtur quòd ex parte durationis maneat ęqualitas, quia aliàs iniuſtum fiet eis, qui habent maiores reatus, ſcilicet quia ſuſcipient grauiores pęnas, quam mereantur.

Secundo, quia talis modus eſt in proportione pęnarum purgatoriarum qualis eſt in pęnis inferni, & in præmijs cęli, ſed tam in cęlo, quam in inferno dantur ęquales retributiones pro inęqualibus demeritis, & meritis quantum ad tempus, & ſolum eſt inęqualitas quantum ad intenſionem, ergo ita erit in Purgatorio ęqualis pœna omnium quantum ad tempus, & ſola inęqualitas in intenſione, & ſic ęque cito liberabuntur omnes de pęnis.

Dicendum, ꝙ non manent ęquali tempore omnes animę in Purgatorio, ſed aliquę plus aliquę minꝰ. Eſt autem verum, ꝙ de hoc apud nos non habetur certa notitia, ſolum autem hoc cognoſcimus, quòd quidã cito alij tarde liberantur, ſecundum quòd ex reuelationibus, & aſſertionibus multorum, qui de hac vita lapſi ſunt habetur, & potius ex doctrina magnorum doctorum. De cauſa autem ex modo maioris, & minoris moræ apud Purgatorium non conſtat, nam neſcimus an ſecundum magnitudinem reatus ſit maior H mora, quia tunc ſciremus, quòd quanto eſſent maiora peccata alicuius, vel reatus pœnę, tanto eſſet maior mora in pœnis, & tunc deberet eſſe ęqualitas in acerbitate, cum tota proportio conſideretur ſecundum moram temporis, & tamen hoc non eſt verum, quia neque etiam concedimus eſſe pęnas omnium ęquales in acerbitate, ſed quorundam maiores, aliorum minores, nunc vero quomodo iſta proportionentur, quòd ſimul ſit diuerſitas, & inęqualitas pęnarum tam ex parte durationis, quam acerbitatis, nõ apparet cauſa manifeſta, & verũ eſt, ꝙ ſicut poteſt accipi proportio ex parte vnius, ita poteſt accipi ex parte duorum.

Et fundamentum eſt, ꝙ omnis pęna a Deo data eſt iuſta, & ſic pœna purgatoria iuſta eſt, & erit ſecũdum I magnitudinem peccatorum, vel reatuum pęnæ, ideſt ꝙ quiſque puniatur quantum meretur, & non amplius, & ſicut iſta æqualitas, quæ ad iuſtitiam requiritur poterat fieri accipiendo proportionem ex parte ſolius durationis, ita poterat fieri accipiendo proportionem ex parte ſolius acerbitatis manente æquali duratione, ſicut poterat eſſe inæqualis duratio exiſtente æquali acerbitate, ſic quoque poteſt accipi proportio ex parte vtriuſque miſcendo vtrunque, ſed non erit ex parte vtriuſque plena proportio, quia tunc eſſet iniuſtum. Quantum ergo ſumatur ex parte acerbitatis, & quantum ex parte durationis, & quomodo iſta miſceantur, & quid ſit in peccato cui reſpondeat acer- K bitas, & quid cui reſpondeat diuturnitas pœnæ non eſt manifeſtum, ſed Deus iſta temperat, ſicut ei placet, vel ſicut ipſe nouit. hoc tamen eſt certum, quòd poteſt mutari diuturnitas in acerbitatem, & econtrario. nam tempore iudicij, ita fiet, quia illi, qui obligati erant ad aliquam pœnam magni temporis tolerabunt eam, quaſi in momento, quãdiu corpus durabat in reſolutione, ideo neceſſe eſt, quòd illa ſit valde acerba, cum in pauco illo tempore tota pœna toleretur, quæ longo tempore toleranda erat, econtrario fieri poterat, vt pœna, quæ per annum toleranda erat in certa acerbitate, reducatur ad durationem duorum menſium, & ſit in multo maiori acerbitate.

An

An per verba Apostoli cum ait quosdam ædificare lignum, &c. tangantur manifeste pœnæ Purgatorij in diuturnitate. Quæst. DCCXXX.

ALIQUI autem dicunt, ꝙ Apostolus tetigit manifeste differentiam pęnarum purgatoriarum in diuturnitate 1. Cor. 3. c. cũ ait quosdam ędificare lignum, fęnum, & stipulam, & posuit tria cremabilia, per quę designauit pęnas purgatorias, & differunt ista cremabilia per maiorem, & minorem durationem in comburi, quia lignum magis durat in comburi, & fęnum minus, stipula multo minus.

Sed dicendum, quòd vtrunque tam diuturnitas, quam acerbitas designatur in differentia horum triũ combustibilium. Nam sicut lignum manet diutius in comburi, quam fęnum, & stipula, ita ignis surgens ex combustione ligni est multo acerbius vrens, quam ignis surgens ex stipulę vstione, quod patet si quis applicuerit aliquam partẽ corporis eis quandiu manent in exuri, nam valde magis cruciat vnum, quam alterum, & sicut est magna differẽtia de ligno ad fęnum, ita est aliquanta differentia de fęno ad stipulam, licet multo minor.

Aliqui ergo distinguunt in hoc, & dicunt, ꝙ in peccato considerantur duo, scilicet permãsio in peccato, & affectio ad illud, & ista distinguuntur, nam quædã sunt in quibus lõgo tempore homo manet, sicut sunt peccata vsitata, siue mortalia, siue venialia, & tamen non adhęret his magno ardore, & hoc, quia cõtingit ex aliqua causa cito recedere ab his, siue quia mors abstulit perseuerantiam in eis, & dant perseuerantię in peccato diuturnitatem pęnę purgatorię, & radicationi magnę affectionis dant acerbitatem, & ita videntur rationabiliter dici, & secũdum hoc aliqui manebunt diuturne in Purgatorio, qui tamen paruã pęnam sustinebunt, & alij manebunt minori tempore, qui tolerabunt pęnam valde acerbam, & tunc secundum proportionem diuturnitatis in peccato, vel affectionis maioris ad illud erit pęna maior in diuturnitate, & acerbitate. De diuturnitate est planũ, quia quędam peccata venialia diutius durant, quã alia, ideo cęteris paribus maior pena dabitur pro istis, quam pro alijs, & ista erit maioritas diuturnitatis. De acerbitate non est tam planum, & tamen considerandum est, ꝙ peccatum mortale per hoc differt à veniali, quia licet in vtroque sit quędam conuersio ad creaturã qua delectamur in creatura, tamen in mortali est conuersio tanta ad creaturam, ꝙ conuertimur ad eam fruẽdo ea, & constituendo ipsam, vt finem, ideo necesse est, vt auertamur a Deo quem iam non habeamus, vt finem, & in hoc consistit tota pręuaricatio. In veniali autem est conuersio quędam ad creaturam in qua delectamur in creatura, non tamen tantum, vt fruamur creatura constituendo illam, vt finem, & auertendo nos a Deo, qui finis esse debebat, sed manente Deo, vt fine delectamur in creatura, quæ delectatio non est fruitio, quia potius vellemus carere illa delectatione creaturę, quam offendere Deum, & ideo ibi non est auersio, & ista est causa quare non pereat hic charitas, & quare non sit peccatum mortale.

Grauitas peccati venialis tripliciter accidit. Quæst. DCCXXXI.

EX hoc autem sequitur, quòd quædam venialia sint grauiora alijs, & ista grauitas potest multipliciter accidere.

Vno modo ex duratione in assuetudine peccati, A vel complacentia eius. Alio modo ex genere peccati, qa sicut ꝯtingit peccare mortaliter circa diuersa genera rerũ, ita & peccare venialiter circa diuersa, ex conditione autem generis est vnum peccatum grauius altero, sicut homicidium ex conditione generis est grauius, quam fornicatio, venialia autem contingit fieri circa multa genera, immo circa omnia genera circa quæ contingit fieri mortalia, ideo erunt quędã venialia ex hoc maiora alijs.

Alio modo sunt quædam alijs maiora ex maiori affectione, nam in eodem genere peccati venialis contingit aliquem magis, aut minus peccare ex affectione maiori, aut minori. constat enim, quòd veniale, & mortale non differunt per indiuisibile, sed B per magnam latitudinem, nam in mortalibus sic est, quòd deuiare a medio in quo est virtus facit vitium, & tamen non statim, vt quis declinat a medio vocatur vitiosus, sed quando tantum declinauerit, quòd non lateat, vt dicitur secundo, & quarto Ethicorum capitulo, sed mortale dicit tantam delectationem in creatura, quòd fruatur homo ea, & auertatur a Deo: veniale autem dicit delectationem aliquam in creatura in qua nondum fruimur, sed non est necesse, quòd si quis delectatur in creatura non auertendo se a Deo, quòd si creuerit aliquantulum delectatio illa, quòd statim sit fruitio, sed potest esse maior, & minor, & nondum perueniat ad auersionem, & ideo C si quis considerauerit minimam delectationem in creatura, quæ impedit aliqualiter feruorem tendentię in Deum vsque ad maximam, quæ impedit feruorem, & non tollit charitatem, inueniet gradus in quibus potest veniale circa eãdem materiam esse maius, & minus.

Circa, quod considerandum, quòd venialia consistunt in quadam adhesione inordinata ad creaturam, qua tamen non fruitur quis Deo, neque auertitur a Deo, & ideo supponitur, quòd quędam est conuersio ad delectationem in creaturam, quæ non est inordinata, & in illa, neque est mortale, neque veniale. Et ideo dicendum, quòd interdum conuertitur quis ad creaturam ex necessitate mandati Dei, vt in dilectione proximi. Interdum autem ex necessitate naturę, vt in ea, quę conseruant naturam, sicut in potum, D & cibum, & tunc non est deordinatio, & quia dilectio est creaturarum, & in eis, quæ diligimus delectamur, veruntamen non est ibi deordinatio, neque peccatum, quia deordinatio est cum ab ordine recedimus, potest autem recedi ab ordine in amore, & de- Deordinatio quid. lectatione, vel quia amamus, quod non licet, & delectamur in eo plusquam licet, & ita dę alijs circunstantiis.

In primo modo raro peccatur venialiter, sed potius mortaliter.

In secundo peccatur venialiter, quia rebus est debitus talis amor, & tantus quo ad necessitatem eis E vtamur, & non impediamur libere ire in Deum, quem secundũ se amare debemus, cum vero aliquid vltra istam necessitatem de affectu rebus his impẽdimus retardamur, licet nõdum auertamur a Deo, quia nondum rebus fruimur, multum enim inter hæc differt, qa quãdo creatura fruimur auertimur a Deo, & iam non tendimus in eum, sed in creaturam, quam vt finem constituimus, quia ea fruimur, & hoc mortale est, cum vero tantũ rei de dilectione impendimus quantum ratio suadet, & nihil amplius, tendimus in Deum, & non retardamur aliquo mõ, qa nihil est ibi impeditiuũ amoris quo in Deum tendimus, & iõ nõ est ibi mortale, neque veniale, sed actus meritorius: cum vero rebus istis magis, de affectu impendimus, quam ratio suadet, sed nondum in eas tendimus, non auer-

auertimur a Deo, sed retardamur in progressu in Deum, in quem tendimus fruendo ipso, quia cum totum affectum Deo impendere debeamus, quantum rebus dederimus vltra rationis decretum, tãtum Deo subtrahimus, & tanto in progressu Dei retardamur, id est vt tardius eamus, & minus ardenter, contingit autem magis, & minus rebus de affectu impendere nondum fruendo eis, sicut in amore coniugis, filiorum, & possessionum: nam non æqualiter diligũt ista hoĩes boni, sed quidã nimis, alii minus, licet nulli boni eis fruantur, ideo licet æquali tempore ament, quidam grauius venialiter peccant, quam alii: nam q intensius amant magis peccant, nam si propter istas res amare vltra modum est veniale, quia retardatur homo in amore Dei, necesse est, quòd qui eas vehementius amauerit magis retardetur, & ideo grauius peccet, licet venialiter, & in hoc proprie attenditur maioritas, & minoritas venialium, secundum quòd animus noster magis afficitur ad res. Et ita stat distinctio in pœna, quæ supra dicebatur, scilicet, quòd est diuturnitas in peccato secundum durationem, & est maior grauitas secundum maiorem adhæsionem ad res. quantum ad primum respondet peccato veniali diuturnitas pœnæ in purgatorio. quantum ad secundum respondet ei acerbitas cruciatus, & ita si in aliquo veniali paruo tempore quis mansit, ex magno tamen affectu respondebit ei parua pœna in tempore in purgatorio, sed erit acerba, quandiu manserit, alius vero econtrario habebit paruam in acerbitate pęnã, sed longam in duratione, si autem contingat, ꝙ quis ex maiori affectu rebus citra fruitionem adhæserit, & diutius eis immoratus fuerit, competet huic peccato maior pęna quantum ad acerbitatem, & minor secũdum diuturnitatem.

Et hoc est considerando de vnoquoque peccato veniali secundum se, cum vero aliquis multa commiserit, quia cuilibet respondet sua acerbitas, & diuturnitas colligetur ex omnibus acerbitas, & diuturnitas, & ita taxabitur illi morienti determinata acerbitas apud purgatorium, & determinata diuturnitas, & sic in quolibet fit. vnde aliqui sunt qui longo tempore in purgatorio manent, & quandiu ibi sunt, semper grauem pęnam habent, alii autem sunt qui pauco tẽpore manent, & leuem pro tunc cruciatum sustinẽt, & hoc quia vel hic in paucis peccauerunt, vel quia aliquam partem satisfactionis exegerunt sic, vt parum restet in purgatoriis pęnis eluendum.

Diuturnitas pœnæ illorum quibus in vita remissa fuerunt venialia omnia quoad culpam.
Quæst. DCCXXXII.

SED quid de illis quibus omnia quoque venialia in vita remissa sunt quantum ad culpam, & manet solum inexpleta satisfactio pro illis, qa non fuit dimissa pęna pro eis, nam putant aliqui, quòd non erit sicut de pcedentibus, quia illi sunt quibus culpæ dimittuntur post vitam, & consideratur illa differentia inhæsionis maioris, aut diuturnitatis in eis.

Dicendum, quòd eadem omnino dispositio est de illis quorum culpæ remittuntur in vita, vel morte, quia remissio culparum venialium post mortem nõ fit per aliquam diuturnitatem pœnæ, sed in instanti mortis fit, vt ostensum est supra. Etiam non fit per aliquam acerbitatem pœnæ, cum in instanti non possit considerari aliqua acerbitas: immo potius dimittuntur venialia, quantum ad culpam post mortem sine pœna vlla, p solum motum animi eligentis spõte tolerare illam pęnam, quam Deus taxauit, quia fit ista

F remissio per modum contritionis, & non per modum satisfactionis: restat ergo quòd tota duratio, quæ est in pœnis purgatoriis, & acerbitas respondeat pęnę debitæ remittendæ, & non remissioni culparũ, quòd ergo remittantur culpæ ante mortem, vel post nihil facit ad differentiam diuturnitatis, vel acerbitatis in pęnis, quia ista respondent ad remissionem pęnæ, & non culpæ, vel peccati. Quantacunq; ergo pars pęnę peccati alicuius venialis, vel aliquorum restet agenda post mortem, seruabitur in ea idem ordo, & proportio diuturnitatis, & acerbitatis, qui supra dictus est.

G

Diuturnitas pœnæ eorum, qui decesserunt in charitate non expleta satisfactione mortalium.
Quæst. DCCXXXIII.

SED quid quando quis manet in purgatorio pro satisfactione inexpleta pro mortalibus cum in charitate decesserit?

Dicendum, quòd eadem ratio est habenda, quæ in præcedentibus dictis: nam in mortalibus duo consideramus, scilicet diuturnitatem in manendo in illis, & maiorem affectionem ad res, in quibus peccauimus: nam licet in omni mortali peccato fruamur rebus, & auertamur a Deo, non est tamen prorsus omne peccatum æquale, sed multis modis vnum peccatum excedit alterum, maxime ex genere, vt homicidium excedit mendacium. Etiam ex circunstantiis, quæ peccata aggrauant, & quod multum facit est voluntas, quia in delicto eiusdem generis, & circunstantiarum aliquis ex magno desiderio peccat, alius ex minori, & cum sit peruersitas ibi in fruendo rebus vtilibus, necesse est, quòd quanto magis illis fruimur, tanto magis peccemus.

H

Est autem maior fruitio, quando est maius desiderium, & ardentior amor ad res, quia nihil Deo relinquit qui ex toto conatu in res tendit, secus de illis qui cum quodam timore Dei peccant, quia non totum affectum suum rebus tribuunt, nam necesse est, quòd vnus magis altero peccet, quia licet sufficiat ad peccandum mortaliter auerti a Deo, & frui creatura, quia tamen vnus magis fruitur, quam alius, necesse est, vt grauius peccet. sicut ad bene agere sufficit agere propter Deum ex charitate, qui tamen ex maiori conatu in Deum fertur, magis meretur in eodem actu, per omnes ergo modos istos peccatum vnũ est maius altero. Et ita potest dici, quòd ad satisfaciendum de peccato mortali postquam est remissum quantum ad culpam manet, vt debeatur in Purgatorio pro aliquo peccato diuturnior pęna, secundum quod diutius mansit quis in perseuerantia, vel complacentia peccati illius. Acerbitas autem consideretur, secundum quòd peccatum in se maius est quocunque modo accidat illud esse grauius, & ita pro satisfactione, aut solutione pœnę vnius peccati mortalis manebit quis diutius in Purgatorio, & punietur leuius, alius autem econtrario, & sic cum collectę fuerint simul tota acerbitas, & diuturnitas, quę debetur alicui pro omnibus peccatis suis, resultabit inde determinata diuturnitas, & acerbitas illi debita in Purgatorio, quæ erit proportionata ad diuturnitatem, & acerbitatem alterius peccantis secundum conditionem peccatorum suorum. Iste est ergo modus quo iudicari potest in generali quis magis liberetur de purgatorio cito, & quis tardius.

I

K

An

An ab æqualiter peccantibus æqualis quoque toleranda sit pœna purgatoria. Quæst. DCCXXXIIII.

SED est dubium si duo commiserunt omnino peccata ęqualia, siue mortalia, siue venialia, de quibus in purgatorio pęna toleranda est, an vnus inde citius, quam alius liberetur, & voco ęqualia tam in magnitudine ipsorum in se, siue ex genere, siue ex circunstantia, siue ex conatu peccandi, quam ex diuturnitate permansionis in eis, vel cōplacentię, Aliqui dicunt, ꝙ sic, quia apud Deum non est acceptio vlla personarum, iō cum peccata omnino erunt ęqualia, oportet vt pęnę sint ęquales. nec obstat si quis dicat peccatū vnū grauius reputari in vno hoīe, B q̃ in alio propter conditionem diuersam personarū, quia iam præsuppositum est, ꝙ omnino sint ęqualia, siue sint omnino psonę similes, siue per aliquid aliud adęquentur. ita vt simpliciter dicatur peccatum vnius ęquale ad peccatum alterius.

Secundo, quia ista pęna est post vitam, quæ est solutoria, & non satisfactoria, nam si esset satisfactio in vita, licet esset ęqualis actus satisfaciendi materialiter poterat esse inęqualis ex affectu, quia ex conatu animi iudicatur actus magis meritorius, & consequenter magis satisfactorius, sed post mortem non est actus meritorius, neque satisfactorius, sed solum soluitur pęna debita, ideo respicitur quantitas pęnę, siue quantum ad acerbitatē, siue ad diuturnitatem, ideo si peccata omnino fuerunt ęqualia videtur, quòd pœna in Purgatorio erit ęqualis.

Dicendum, quòd illi q ęqualiter peccauerūt, siue mortaliter, siue venialiter, & decedunt in charitate, aut satisfecerunt hic aliquid pro peccatis, aut non: si satisfecerunt, aut ęqualiter, aut inęqualiter, si inęqualiter, manebit eis inęqualis pęna in Purgatorio secundum proportionem satisfactionis, quam in vita egerunt, si autem non satisfecerunt, est eadem ratio, & dicendum, ꝙ potest vnus citius liberari, quam alius, & etiam leuius torqueri, licet ęqualis acerbitas esset ambobus debita, & hoc, quia aliquis est, qui iuuatur bonis operibus ecclesię, siue viuentium, & alius non, certum est enim bona, quę fiunt a viuentibus pro defunctis in Purgatorio prodesse illis, cum non oret ecclesia frustra, & illa quibusdam prosunt alijs non, aut saltem quibusdam parum alijs multum. ideo cū propter ista opera, quę fiunt adiuuētur existentes in Purgatorio, necesse est ꝙ tollatur aliquid de acerbitate pęnę, aut de diuturnitate, & ita si vnus magis iuuatur, quam alius, necesse est, quòd etiam si ęqualis pęna debeatur duobus in Purgatorio, quòd vnus liberetur ab ea citius, quam alius, aut fiat pęna eius minor, sed inęqualiter adiuuari mortuos per ecclesię suffragia ostēdit Augusti. & Magister 4. Senten. distin. 45. ideo vnus citius, quam alius liberabitur.

Si autem dicatur, vnde prouenit, quòd vnus magis, quam alius per ecclesię suffragia iuuetur, Respondet Augusti. & Magister eadem distinctione, quòd hoc fit, quia viuentes per opera sua meruerunt, vt post mortem opera aliorum magis sibi, quam alijs prodessent.

Responsio ad primam rationem principalem in diuersum positam supra in quæstione princip. 729. Quæst. DCCXXXV.

AD primam rationem in contrarium positam supra in principio quęstionis principalis, dicendum quòd non attendetur tota proportio peccati in acerbitate pęnę, nam peccatum vnum est maius altero non solum ex genere, & circunstantijs, & magni-

A tudine affectus, sed etiam ex duratione in illo, vel diuturna complacentia, & omnibus his consideratis potest absolute dici vnum peccatum maius altero, & ideo si tota magnitudo peccati consideraretur secundum acerbitatem non esset proportio in pœnis peccatorum, nisi quantum ad acerbitatem, & manerent omnia ęqualia secundum diuturnitatem, sed non fit sic, immo radicatio peccati quantum ad affectum, & reliqua magnitudo, quæ prouenit ex genere peccati, & circunstantijs habet in pęnis acerbitatem, & secundum proportionem istorum est proportio acerbitatis, pręter hoc est in peccato perseuerantia, vel complacentia longa, & licet hoc faciat ad grauitatem peccati, tamen hoc non cadit in acerbitatem, sed in diuturnitate pęnę, & ideo non est verum, quòd licet secundum proportionem grauitatis peccati sit proportio acerbitatis, quòd sit ęqualitas in diuturnitate, quia proportio diuturnitatis pęnę est secundum diuturnitatem culpę.

Ad secundum dicendum, quòd non est simile de pęna inferni, & gaudio vitę ęternę, nam pęna inferni, quę est pro peccato mortali est per accidens perpetua, scilicet quia decedens in mortali firmatur in illo per mortem, ideo necesse est, vt nunquam careat pęna, qui nunquam est sine culpa, & cum nunquam incipiat satisfacere, vel soluere, nunquam poterit satis-C facere, sed erit debitor, & consequenter patietur. ideo licet peccata mortalia fuerint inęqualia tam in grauitate in se, quam in diuturnitate, respondet æqualis diuturnitas, sed sola inęqualis acerbitas. De præmio cœli idem est, nam decedens in charitate firmatur in illa, ideo debetur sibi beatitudo, quæ est perpetua, & est ęqualis diuturnitas, licet hic est alia ratio, quam in damnatis, quia pœna damnatorum est perpetua per accidens, & ideo datur eius diuturnitas ęqualis, beatis autem per se competit ęternitas durationis in præmio, nam cuilibet actui charitatis debetur vita beata, sed vita beata est de se ęterna, quia non est beatitudo si terminatur. ideo cum sit necessaria conditio beatitudinis perpetuitas, cum omnes beati meruerint beatitudinem, omnes meruerunt perpetuitatem D præmij, & sic directe respondet omnibus beatis ęqualis diuturnitas præmij, solum ergo est differentia in magnitudine eius intensiue. Secus est de pęna Purgatorij, quia illa non fit perpetua per se, nec per accidens, ideo manet locus seruandi proportionem pœnę tam in diuturnitate, quam in acerbitate simul, & ideo non liberantur omnes ęqualiter cito, sed aliqui prius, alij posterius, vel tardius.

An sinus Abrahæ sit Lymbus inferni. Quæst. DCCXXXVI.

E QVARTVS, & vltimus sinus apud inferos est Lymbus Sanctorum Patrum, vel Sinus Abrahæ, de quo nunc dicendum est. Et primo est dubium an Lymbus Sanctorum, vel Sinus Abrahæ sit Lymbus inferni.

Aliqui dicunt, quòd non, quia Augusti. lib. duodecimo super Gene. ad literam dicit, nondum inueni inferos alicubi in bono posuisse scripturam, sed Sinus Abrahæ in bonum accipitur vt eodem lib. Augusti. subiungit dicens, num in bono accipiendo Sinum Abrahæ, & illam requiem quo ab angelis pius pauper allatus est, nescio vtrum quisquam possit audire. ergo Sinus Abrahę nō est Lymbus inferni, idest aliquis locus inferorum.

Secundo, quia in inferno existentes nō vidēt Deū, sed existentes in Sinu Abrahę Deum vident, vt Aug. dicit

dicit 9. lib. confeſ. vbi loquens de Nebridio amico ſuo mortuo ait, quicquid illic eſt quod Sinus Abrahę vocatur, illic Nebridius meus viuit: & ita iam non ponit aurem ad os meum: ſed ſpirituale os ad fontē tuum, & bibit quantum poteſt ſapientiam pro auiditate ſua ſine fine felix. Ergo Sinus Abrahæ non eſt Lymbus inferni, vel aliquid apud inferos.

Tertio quia eccleſia nō orat pro aliquo vt ad infernum deducatur, orat autē pro anima defuncti vt deducatur ab Angelis in Sinū Abrahæ. ergo videtur ꝙ Sinus Abrahæ non ſit Sinus inferni.

Dicendum ꝙ Sinus Abrahæ ſit Lymbus inferni. i. ſit in corde terrę, & quędam pars inferorum. Et patet primo quia dr̄ de Chriſto in ſymbolo fidei ꝙ deſcendit ad inferos. Et tamen non deſcendit niſi ad liberandum ſanctos patres, qui erāt in Sinu Abrahæ: nā damnatos nō liberauit qui erant in gehēna, neq; paruulos exiſtentes in Lymbo, quia erāt in mortali, ſ. originali: neque etiam exiſtētes in Purgatorio, quia nondum ſoluerant pęnas debitas, ideo ſolos ſanctos patres qui nullo reatu pęnæ tenebantur, liberauit, & iſti erant in Sinu Abrahæ apud inferos.

Secundo quia Sinus Abrahæ dicitur quo mēdicus Lazarus ductus eſt: ſed ductus eſt ille ad infernum, ergo ibi erat Sinus Abrahę. patet hoc quia ſuper illo verbo Iob. 30. ſcilicet ibi eſt conſtituta domus omni viuenti dicit glo. infernus erat domus omnium viuentium ante aduentum Chriſti. ergo Sinus Abrahæ apud inferos erat.

Tertio quia Gen. 44. cap. dixit Iacob filijs ſuis, deducetis canos meos, cum dolore ad inferos. ergo Iacob ſciebat ſe in morte ſua ad inferos deſcenſurum, & ſic Abraham ad inferos tranſlatus eſt: quia Iacob ſanctus erat ſicut Abraham: ſed locus in quo Abrahā erat uocatus eſt Sinus Abrahæ. ergo apud inferor erat Sinus Abrahæ. Ad argumenta dicetur infra.

Quare locus ille in quo Sancti patres recipiebantur poſt mortem, vocatus eſt potius Sinus Abrahæ, quam Sinus Abel, vel alterius.
Quæſt. DCCXXXVII.

SED tunc quæretur quare locus ille in quo ſancti patres recipiebantur poſt mortem vocatus eſt Sinus Abrahæ. nam videtur, quod non debuit ſic vocari.

Primò quia alij præter Abraham ibi erāt, ſ. omnes Sancti qui nullo peccato neque reatu pœnæ tenebantur: ideo alio nomine competēte omnibus debuit vocari & non Sinus Abrahæ.

Secūdò quia ſi ab aliqua perſona ſpecialiter nominaretur, debuit (vt videtur) vocari ab illa quæ primo ibi eſſet, ſed certum eſt ꝙ ante Abraham fuerūt multi Sancti patres in loco illo, fuit Adam, fuit Noe & cæteri quos ſcriptura laudat, qui fuerunt ante Abraham ergo non debuit vocari Sinus Abrahæ ſed potius Sinus Adæ.

Tertio quia præpoſterum videtur vt patres dicantur eſſe in loco filiorū quaſi honorabiliores ſint filij: ſed potius ꝙ filij ſint in loco patrum, & tñ Abraham fuit filius Noe & Adæ: ideo cū Noe & Adam ſint in loco inferorum in Sinu illo videtur potius, ꝙ dicatur Abraham eſſe in Sinu Adę, quā ꝙ Adam, & Noe ſint in Sinu Abrahæ.

Dicendum ꝙ oportuit poni locū vnum in quo omnes Sancti eſſent poſt mortē vſq; ad paſſionem Chriſti: & ille locus multis nominib. potuit appellari. Vocatur primo inferus, quia ſub terra eſt. Sic.n. Symbolū fidei vocat illum cū dicit ꝙ Chriſtus deſcēdit ad inferos. conſtat tamen ꝙ deſcendit ad locū in quo Sancti

F patres erant, vt eos inde erueret, & ita etiam ſignatur Act. 2. ca. vbi loquitur Petrus ad Iudæos de Chriſto. ſ. quem Deus ſuſcitauit ſolutis dolorib. inferni: iuxta ꝙ impoſſibile erat teneri illū ab eo. ſ. non poterat teneri eum in inferno. i. Lymbo patrum, ad quem deſcēdit vt eos inde erueret. Secundo vocatur Sinus vel Lymbus ſanctorum Patrum: & ita ſępe inuenitur nominatus locus a doctorib. eo ꝙ illuc deſcendebant oēs ſancti ante Chriſti paſſionem, & iſtud nomen eſt ſine calumnia: quia verū eſt ꝙ ibi erant omnes Sancti, & nemo erat qui non eſſet ſanctus. Tertio uocatur Sinus Abrahæ ab Abraham, & iſtud nomen ei a Chriſto impoſitum eſt Luc. 16. c. vbi dixit diuitem ſepultum eſſe

G in inferno, Lazarum vero ab Angelis deductum eſſe in Sinum Abrahæ, in quo locū illum quietis & Sanctorum nominauit, cum dicat ab Angelis deductum eſſe illuc Lazarū, & ideo iſtud nomen fuit magnæ auctoritatis, & multū vſitatū a nobis, quia a Chriſto impoſitum eſt, ante ipſum quidem neq; ſacra ſcriptura mentionem fecerat de loco Sāctorum poſt mortem ſub aliquo nomine generali aut ſpeciali. Quarto vocatur Lymbus inferni vel Sinus. Dr̄ aūt Lymbus extremitas, ita iſte locus eſt quędā extremitas illius magnę vacuitatis quæ apud inferos eſt: ideo Lymbus inferorum dr̄, vel etiam Sinus dr̄ quia eſt quidā locus ad recipiendum & continendum. Cum aūt quæritur qua-

H re Chriſtus vocauit locum illum Sinum Abrahæ.

Dicendum ꝙ vocauit eum Sinum dupliciter. Vno modo Sinum. i. locum ſeparatum ad capiēdum, & ſic apud inferos dicimus quatuor Sinus. i. quatuor loca diſtincta ad capiendum, & vocatur Sinus Abrahæ, quia aliqua ratio eſt quare noīetur ſpecialiter ab Abrahā. Alio modo poteſt vocari Sinus pro vacuitate q̄ veſtes noſtræ faciūt circa pectora, & hoc apud antiquos fuit magis in vſu, & locus ille erit ad capiendum & conſeruandū quicquid homo vellet. Sic Chriſtus dixit, menſuram bonam cōfertam & coagitatā & ſupereffluentem dabūt in Sinū veſtrū Luc. 6. c. i. in veſtro Sinu dabit ꝙ portetis aliquid mēſurabile. & hoc modo dr̄ eſſe in Sinu alicuius quod ab eo conſeruatur & prote-

I gitur, ſic mater portat filiū ſuū in Sinu. i. inter brachia quia eum continet & conſeruat, & pertinet talis portatio in ſinu ad eum qui eſt maioris dignitatis, & aliorum curam gerit. ſic dixit Deus ad Moyſen Nu. 11. c. porta eos in Sinu tuo ſicut nutrix ſolet portare infantulum. Ex hoc aūt fuit conueniens ꝙ locum illū Sanctorum Chriſtus vocaret Sinum Abrahæ. Primo ex prioritate & prẹeminentia fidei: nā a primo omnium qui in loco illo ſunt, dēt locus cōuenienter nominari non aūt a primo ſm tēpus manendi nominatur, ergo a primo omnium ſm fidem. Et ratio huius eſt, quia locus ille erat locus quietis, non poſſunt aūt hoīes poſt mortē peruenire ad quietē niſi merito fidei ad Hebr. 11. c. oportet aūt accedentem credere quia eſt, & quia

K remunerator eſt. ideo conuenienter debuit nominari ab eo qui fidei pater fuit, ſed iſte fuit Abraham: ideo couenienter Sinus Abrahæ. i. credētiū dictus eſt. non tñ eſt intelligēdū ꝙ ante eum nemo fidem habuerit: nam oēs Sancti ante eum habuerunt fidem vt Adam & Noe & cęteri Sancti, cum ſine fide impoſſibile ſit placere Deo ad Heb. 11. c. & eo. c. alios laudat Apoſtolus de fide ante Abraham, ſed fides tam explicita non apparuit in aliquo ante Abrahā, & ſic pater ipſe fidei dictus eſt, & ſic ſacra ſcriptura laudat eum de fide dicens, credidit Deo Abraham. Gen. 15. ca. & etiam vocat eum Apoſtolus fidelem ſimpliciter, ſcilicet cum fideli Abraham ad Rom. 11. c.

Secundo fuit quia apparuerunt in eo plura ſigna fidei, nam ipſe fuit primus qui ab infidelibus ſeparauit ſe, mandāte ei Deo exire de terra ſua, & de domo patris

tris Gen. decimoſecundo.ca.& obediuit ille Deo recedens de terra ſua. Tertio, quia ille fuit primus, qui non ſolum fidem accepit, ſed etiam ſignum fidei, vt omnes, qui crederent, & de eo deſcenderent acciperent ſignum circuncisionis in carne Gen.17.c.ſpecialiter, ergo fides pertinuit ad Abraham, ergo omniũ, qui per fidem habuerũt quietem, debuit poni Abraham, vt pater, & ab eo nominari debuerunt, & ſic locus ille qetis, q credentibus dabãt debuit nominari ab Abraham, qui in fide primus fuit, ideſt præcipuus, has rationes tangit Auguſt.12.lib.ſuper Gene.ad literam.

Quarto fecit hoc Chriſtus, quaſi iſte eſſet ſanctior omnibus, nam dato, quòd aliquis fuerit ſanctior, quam Abraham etiam inter Iudæos, non fuit aliquis vt præcipue nominatus quaſi excederet omnes, vnde Chriſtus, quando aliquos vocat Sanctos incipit ab Abraham, ſic patet Luc.13.cap.cum dicitur, cum videritis Abraham, & Iſaac, & Iacob, & Prophetas omnes in regno Dei, vos autem expelli foras, ſic etiam dicitur ſupra 8.cap.venient multi ab Oriente, & Occidente, & recumbent cum Abraham, Iſaac, & Iacob in regno cęlorum, ideo ſicut ibi præcipuum eum facit, ita & hic, vt locum illum nominaret ab Abrahã, qui eſt locus quietis omnium Sanctorum, quaſi ſit ipſe maximus Sanctorum.

Quinto fuit, quia licet alij fuerint priores Abrahã, non debuit nominari locus ab illis, quia tunc nominaretur locus ab Adam, qui creditur primus omniũ, qui illuc introierunt cum ſanctus fuerit pręter Abel, & tamen non nominatur ab eo, quia Adam eſt pater omnium per naturam, & ſi vocaretur Sinus Adę, putaretur Sinus eſſe omnium hominum, qui deſcendũt de Adam, & tamen non erat locus omnium, ſed Sanctorum, ideo non debuit dici Sinus Adę.

Sexto, & pręcipue, quia voluit Chriſtus mentionẽ maiorem facere de Abraham, quaſi ſanctior eſſet, dato quòd aliquis inueniretur ſanctior eo, & hoc, quia ipſe fuit principium totius populi credentium ſecundum carnem, & maxime, quia ei factę fuerunt promiſſiones omnes, cęteris autem non fuerunt factæ nouę promiſſiones, quę pertinerent ad totum populum, ſed confirmatę ſunt in eis, & completę. Ideo Abraham debuit iudicari, vt dignior omnibus, vel ſanctior, ſcilicet quaſi ipſe pro omnibus meruerit promiſſiones implendas in omnibus propter eum, vel Deus iudicauerit eum digniorem, aut facere eum talem voluerit, quaſi hoc honore ſublimaret, vt ei ante omnes faceret has promiſſiones pro ſemine ſuo, & ideo nullus debuit ei pręponi in dignitate, fieret autẽ hoc ſi nominaretur locus ille ab aliquo alio, ideo non debuit nominari, niſi ab Abraham.

Septimo, & adhuc pręcipue, quia licet ad locum Sanctorum irent non ſolum Iudęi, ſed etiam gentiles boni: Chriſtus tamen volebat oſtendere requiem debitam Iudæis bonis, quaſi ad illos ſpecialiter pertineret, ideo non debuit nominari ab aliquo ante tempora Iudæorum, vt ab Adam, vel Abel, vel Noe, & ſimilibus, ſed ab aliquo ad quem populus Iudæorum pertineret, primus autem ad quem pertinet, & ad quem totus Iſrael pertinet eſt Abraham, & non alius, ideo ab eo debuit nominari, & iſtud apparet manifeſte, qa licet aliqui alij eſſent in regno Dei præter Iudęos, & multo tempore ante Abraham, primum tamen omnium in regno Dei ponit Chriſtus Abraham, & deinde cęteros, qui ad illum populum pertinẽt ſupra 8.c.venient multi ab Oriente, & Occidente, & recũbent cum Abraham, Iſaac, & Iacob in regno cęlorũ, ecce primum nominauit ibi Abraham, & tamen locus iſte Sanctorum eſt regnum Dei, vel pręambulum ſecundum illud tempus ad regnum Dei, ideo debuit

A nominari ab Abraham, vt diceretur Sinus Abrahę.

Sed obijcietur, ꝙ Chriſtus non debuit ſic vocare locum illum, quia videbatur hoc repugnare intentioni ſuę, quia ille volebat prædicari ſalutẽ gentibus, quaſi ipſę poſſent habere vitam ęternam, ſed ponendo locum illum eſſe Abrahę, qui erat pr̄ Iudęorũ innuebatur, ꝙ per ſolam obſeruantiam legis, & circũciſionem, quę fuerat data Abrahę, erat vita ęterna, ideo non debuit nominari Sinus Abrahę.

Dicendum, ꝙ hoc non obſtat. primo quia Abrahã non eſt pater per circunciſionem, ſed per fidem, prius enim placuit Deo, quam circunciderетur, nam quando Deus reuelauit ei de ſemine ſuo peregrino, & promiſſionibus futuris, & credidit placuit ei Gen.15. credidit Deo Abraham, & reputatum eſt ei ad iuſtitiam,
B & tamen circunciſio nondum data erat, ſed poſtea data eſt Gene.17.c.& ideo non credidit, quia data eſt illi circunciſio, ſed potius, quia credidit Deo placuit illi, & quia placuit data eſt ei circunciſio, hoc deducit Apoſtolus ad Roma.4. vbi oſtendit, quòd Abraham non placuit Deo, quando circunciſus erat, vel quòd circunciſio ei dederit, quòd Deo placeret, ſed in pręputio placuit Deo, & accepit a Deo tunc circũciſionẽ, non vt ipſum iuſtificantem, ſed vt oſtendentem iuſtitiam eius, & ideo nos non ſequimur Abraham quantum ad circunciſionem, quam accepit, ſed quantum ad fidem, per quam Deo placuit, & quia nos in fide ſaluari confidimus per iuſtificationem Chriſti, rectę
C expectamus requiem Abrahę, vt ſimus in ſinu Abrahę, & eum, vt patrem accipiamus, & vere pater noſter eſt, quia ille non vocatur pater eorum tantum quos ſecundum carnem genuit, ſed eorum potius quos in fide ſucceſſores habuit, ſicut dicitur ad Roma.4.ca. ſignum accepit circunciſionis ſignaculum iuſtitię fidei, quę eſt in pręputio, vt ſit pater omnium credentium per pręputium, vt reputetur, & illis ad iuſtitiam, & ſic pater circunciſionis non tantum his, qui ſunt ex circunciſione, ſed & his, qui ſectantur veſtigia fidei, quę eſt in pręputio patris noſtri Abrahę.

Et in hoc valde obſeruatum eſt, quòd non fuit vocatus Lymbus Moyſi, ſed Abrahę, nam ſi diceretur
D Moyſi, putaretur, quòd competeret requies ex obſeruatione legis, quæ data eſt per Moyſen, ſed dicitur Sinus Abrahę, qui fuit primus eorum, qui manifeſte oſtenditur placuiſſe per fidem, & cui promiſſiones factę ſunt, omnes ergo iudicantur filij, & conſequenter hęredes promiſſionum Abrahę, qui Abraham in fide, per quam Deo placuit imitantur, & ideo recte Chriſtiani recte ad Abraham pertinent.
nos ad Abraham pertinemus, ſic dicitur ad Roma.4. c.non enim fratres per legem promiſſio Abrahę, & ſemini eius, vt hęres eſſet mundi, ſed per iuſtitiam fidei, ideo ex fide, vt ſecundũ gratiã ſit firma promiſſio omni ſemini, non.n.ei, qui ex lege eſt ſolum, ſed ei, q ex fide eſt Abrahę, qui eſt pater omnium noſtrũ, ſicut ſcriptum eſt, quia patrem multarum gentiũ poſui te
E ante Deum cui credidiſti, rectę ergo omnibus tã gentilibus, q̃ Iudæis conuenit requiem hr̄e inquantum ſunt filij Abrahę per fidem, vñ conuenienter dr̄, ꝙ locus quietis, qui per fidem oĩbus credentibus dat̃, vocetur Sinus Abrahę. Secundo põt dici quantũ ad hoc, ꝙ conueniens fuit vocari Sinum Abrahę etiam ſi Abraham ſolum accipiatur, vt pater Hebręorum ſecundum carnem, nam Chriſtus licet voluerit prædicari ſalutem gentibus, non prædicauit eã ipſe ſed prędicari eam poſt mortem ſuam iuſſit. Nã dixit, nõ ſum miſſus, niſi ad oues, quę perierunt domus Iſrael ſupra 15.c. vbi oñdebat, ꝙ non debebat prædicare gentilibus, neque facere miracula inter eos, & poſt mortẽ mandauit prædicari Euãgelium omni creaturę Mar. 16.ca.& doceri omnes gentes infra 28, & ideo innuebat

bat præcipue competere salutem Iudęis: per deriuationem autem gentibus, sic ipse Christus dixit Ioã.4.c.nos adoramus, quod scimus, quia salus ex Iudæis est,& illud idem Apostolus ad Roma.9.scilicet.Israelitę quorum adoptio filiorum Dei, & gloria,& testamentum, & legislatio, & obsequium, & promissus, quorum patres ex quibus Christus secundum carnẽ, deinde ad Roma.11.ostendit,ꝙ Iudæi erant velut naturales rami oliuę, & gentiles erant velut rami oleastri, qui contra naturam inserti sunt in oliuam bonã, & fructum fecerunt, & ideo Christus sic ostendit de requie Sanctorum, quòd prius competat Iudæis, & ab eis nominet̃,postea vero, quasi ex quadã accessione competat gentilibus, ideo nominauit locum illũ Abraham,sic patet supra 8.c.scilicet multi venient ab Oriente, & Occidente,& recumbẽt cum Abraham, Isaac,& Iacob in regno cęlorum, & ita Abrahę dedit præcipue regnum cęlorum,venientibus vero ab Occidente, & Oriente,idest gentilibus nõ dedit,nisi per quoddam consortium,& concomitantiam ad Abraham.ergo licet loc⁹ ille vocetur ab Abraham adhuc conuenit,quòd gentiles requiẽ illã habeant, intantũ, ꝙ & Christus dixit quosdam de gentilibus in hoc præcipuos habendos super Iudæos,cum ait de veniẽtibus ab Oriente, & Occidente, quòd recumberent in regno cęlorum cum Abraham, filij autem regni, idest Iudæi eijcerentur foras, idest non reciperentur. Ad argumenta facta supra in princi.q.dicendum, ꝙ non concludunt.

Ad primum dicendum, ꝙ verum est omnes Sanctos fuisse in loco illo, & ideo si ab hac congregatione nomen imponi placeret,poterat dici Lymbus Sãctorum, sed cum designatur, ꝙ locus ille competat propter sanctitatem, sed sanctitas potest haberi ex fide, vel operibus, & multis modis operum, vt ergo ostendatur,quòd competit ex fide,fuit nominatus locus ille ab eo,qui est pater fidei,scilicet ab Abraham.

Ad secundum dicendum, ꝙ licet denominaretur ab aliqua persona specialiter,non debuit denominari ab ea,quę fuit prima ibi,quia primitas,quæ est solum secundum tempus non tribuit excellentiam,quia tũc aues essent digniores hominibus, quia primo createę sunt, sed falsum est, & patet hoc,quia poterat esse,ꝙ ille,qui primus descenderet ad locum illum esset paruę dignitatis, & inconueniens esset nominari ab illo locum ipsum in quo omnes Sancti futuri erant, quis autem primus ibi fuerit non constat, sed satis potest dici, quòd fuit Abel, ille enim creditur esse primus omnium, qui mortuus est, quia frater suus eum occidit Gen.4.c.neque legitur alium prius occisum,nec per se mortuum,cum esset tunc vita longęua,& magnę sanitatis, ideo credendum est,ꝙ Abel primus descenderit ad Lymbum,quia erat vir Sanctus,vt colligitur Gen.4.nã.propter sanctitatem inuidit ei frater suus. Sancti autem ad Lymbum descendebant tunc.

Sed obijcietur, ꝙ ab isto debuit locus nominari, quia ista duo ibi concordabãt,scilicet sanctitas,& prioritas temporis. De sanctitate apparet, quia Scriptura Sacra Gen.4.c.laudat eius munera dicens Deo accepta. Item quia Christus vocauit eũ iustum supra 23.c. De prioritate apparet, quia ipse fuit primus occisus, & sanctus, ideo ipse primus descenderet ad loca Sanctorum. recte ergo videbatur, vt ab eo nominaretur locus ille,qa hęc duo in eo concurrebant,tantę enim dignitatis erat, vt ab eo posset locus nominari, nam non solum fuit sanctus,sed & martyr, immo & martyrum primus, sic enim Christus dixit, & ideo, sicut Christus posuit eum in capite iustorum, & Martyrũ dicens contra Iudæos, vt veniat super vos omnis sanguis iustus,qui effusus super terram est a constitutio-

F ne mundi a sanguine iusti Abel vsque ad sanguinem Zacharię supra 23.& Luc.11.c.sic potuit eum ponere,vt caput omnium euntium ad loca Sanctorum, & quòd nominaretur locus ab illo.

Dicendum,quòd non debuit ab eo nominari,quia licet Christus posuerit istum primum omnium iustorum occisorum, non posuit eum maximum Sanctorum, nec in regno Dei mentionem pręcipuam facit de illo, sed maximum omnium nominat Abraham, supra 8.& Luc.13.c.scilicet veniẽt ab Oriente, & Occidente,& recumbent cum Abraham, Isaac,& Iacob in regno Dei, ideo non debuit ab Abel nominari locus Sanctorum.

G Item si poneretur Abel, vt princeps, vel caput eorum, qui ad Sanctorum locum descendebant, idest quòd locus ab eo nominaretur, putaret aliquis,quòd competebat requies post mortem propter martyriũ, & ita, qui non transeunt per martyrium non haberent spem de requie, quod est inconueniens,ideo debuit habere nomen ab Abraham, qui per fidem placuit, & ista est principium beatitudinis, & per quam iustificari credimus apud Deum, & non opera legis, vel sanctitatis cuiuslibet ad Roma.4.c.

Ad tertium dicendum, quòd patres non sunt in locis filiorum, sed semper filij in loco patrum, quia patres tenent filios in sinu suo,sicut nutrix infantulum, & tamen pater multipliciter dicitur,ideo licet Adam

H sit pater omnium per naturalem generationem, non est pater per alios modos paternitatis, sed potius est aliquomodo filius filiorum suorum. Est enim quędã paternitas per fidem, & est illius in quo fides fuit primordialiter,& excellẽter, & iste fuit Abraham, quia ei fuit facta promissio de Messia in quo erat salus, & per illum, idest in sanguine eius datur omnibus requies, & in hunc credidit Abraham, & ipse fuit primus,qui explicitam fidem de illo habuit,sicut,& promissionem, ideo recte ipse pater noster vocatur ad Roma.4.qui autem præcesserunt eum per fidem saluati sunt,quia sine fide impossibile est placere Deo,ad Hebræ.11.cap.& tamen filij Abrahę vocantur in fide, quia neque explicitam illam habebant,sicut gentiles,

I neque illis promissio aliqua facta fuerat, sicut neque Adę, neque Noe,recte ergo Noe, & Adam filij sunt Abrahę secundum fidem, licet sint priores, & patres origine. & quia requies Sanctorum datur merito fidei, & non naturę, debuit vocari locus a patre fidei Abraham, & non ab Adam, qui erat pater per originem. Item quia etiam si Adam fuisset sanctior omnibus hominibus,non deberet locus ille ab eo nominari, quia cum ipse sit pater omnium hominum, putaretur locus ille omnium hominum esse,non est autem omnium, sed solum iustorũ,ideo potius ab alio, quam ab eo debuit vocari.

K *Quare Sinus Abrahæ fuit apud inferos cum esset locus Sanctorum. Quæst. DCCXXXVIII.*

SED quæretur quare Sinus Abrahę fuit apud inferos,cum esset locus Sanctorum, & nullius pęnalitatis, sed quietis, quia videtur, quòd in cęlo esse debebat ille locus.

Dicendum, quòd Sinus Abrahę vocatur locus in quo iusti sunt per meritum fidei, qui est locus quietis, sed status iustorum est duplex, scilicet perfectus, & imperfectus, ante Christi enim mortem animæ iustorum habebant quandam quietem,quia ab omni pęna liberę erãt,sicut & ab omni culpa,& reatu,& tamen non habebant,neque illã habuerunt vsque post mortẽ Christi,& iõ sequit̃, ꝙ loc⁹ sanctorũ añ mortẽ Christi non debuit esse in cęlo, quia cęlum est locus

beatitudinis, & tñ tũc nõ erãt animæ illæ beatæ, ergo non debebant esse in cęlo, ideo debebat esse locus apud inferos, nam loca media non sunt loca animarum. Ex hoc autem sequitur de nomine loci huius, ꝙ debuit vocari Sinus Abrahæ, & Lymbus inferorũ. nam erant ibi hæc duo, i. requies a pœnis, & carentia beatitudinis, quantum ad primum vocabatur Sinus Abrahæ, qui est locus quietudinis, quantum ad secundum vocatur Lymbus inferorum, quia dicit quandã tristitiam propter carentiam beatitudinis. Etiam sequitur ex hoc, ꝙ nunc vocari debet locus iustorum Sinus Abrahæ, quia vbi sunt iustorum animæ requies est, sed hanc signat Sinus Abrahæ, ergo sic vocabitur, sed non vocabitur Lymbus inferorum, quia non deest iam beatitudo, & consequenter non erit Sinus Abrahæ vbi prius erat. Sciendum autem, ꝙ Sinus Abrahæ fuit a principio, quando Christus illum nominauit, sicut locus quidã apud inferos, in quo iustorum animæ manebant nullam pœnam habentes, & accidit tunc locum inferorum esse Sinum Abrahę, quia iustis secundũ se non debetur quies imperfecta nec locus inferorum, sed beatitudo, & locus melior, tunc tamen accidit sic esse, quia Christus nondum aperuerat ianuam vitę ęternæ. i. cęlorum, nunc vero, quia aperta est, alibi sunt animę iustorum, ideo alibi est Sinus Abrahæ, scilicet in cęlo, & desiit esse apud inferos, si tamen per se competeret ille locus Sanctis semper ibi manerent, & ita verum est, ꝙ omnes iusti morientes non sunt in Sinu Abrahæ, sed in cęlo sunt, quia ibi est iam Sinus Abrahæ, & licet sint in Sinu Abrahæ non sunt in Lymbo inferorum, quia accidit aliquando ista duo idem esse. Sed dicetur dato, quòd ante mortem Christi non essent animæ iustorum in cęlo, debuerunt tamen saltem non esse apud inferos, quia est ille malus locus.

Dicendum, ꝙ non debuerunt alibi esse, nam alius est locus viuentium separatorum, vel eorum, qui post hanc vitam viuunt, locus viuentium est superficies terrę, & ista concauitas est vsque ad cœlum lunæ, & ratio est, quia iste locus cõuenit cõditioni vitę nostrę, omnia enim quæ nunc viuunt, in quadam alteratione ꝯtinua viuunt, & generatio, & corruptio in eis est, iõ debent ibi viuere vbi sunt istę alterationes, & mutationes, istæ autem fiunt maxime in superficie terræ, & extenditur hoc versus cœlum, ideo hic debet esse vita animalium, & ita fit, quia animalia gradientia, vel manentia sunt in terræ superficie, & aquis, volatilia, autem in aere, & ita occupant istud medium. animæ ergo separatæ alibi esse debent, vt nõ sit vtrorumque, idem locus: erit igitur, vel infra terram, vel in cœlo, non in cœlo, vt dictum est, ergo debuit esse infra terram. Si autem obijciatur de dęmonibus, ꝙ sint in aere inter nos ad Ephe. 6. c. vbi vocat eos Apostolus spiritales nequitias in cęlestibus, idest in aere. Dicendum est, quòd verum est aliquos eorum manere hic non quasi sit locus determinatus ad mansionem dęmonum, quia tunc omnes hic manerent, sed manẽt hic quidam eorum ad officium tentationis, & exercitationis nostrę, quod ad diuinam prouidẽtiam pertinet, & sic Apostolus designauit. e. c. dicens esse nobis colluctationem aduersus spiritalia nequitię in cœlestibus, idest congressum cum dæmonibus, qui sunt in aere. Etiam vocat eos rectores tenebrarum harum, & in hoc dat eis administrationem hic, ideo debent manere quandiu administrant, sed animæ non administrant, quia non tentant, neque excitant viuentes, ideo debent manere inclusę sub terra vbi est locus ordinarius animarum separatarum. Secũdo, quia hoc competit animabus illis ex conditione status, nam tenebantur ibi animę, quia nondum erat aperta vita

A ęterna, quæ clausa erat pro peccato Adę, & hoc peccato tenebantur omnes posteri inquantum deriuatum est in eos per originale peccatum, ideo talis locus eorum erat qualis competebat peccato, & carentię boni debiti, sed huic rei competit tristitia, ideo assignabitur locus tristis, & iste est locus sub terra, iõ ibi debuerunt esse animæ iustorum ante aduentum Christi. Cum vero dicitur, quòd non debebant esse animæ iustorum in inferno, quia est malus locus. Dicendum, quòd in inferno est quoddam malum pœnę sensus, vel carentię visionis diuinę perpetuę, & talia mala non erant, neque esse debebãt in animabus iustorum, & ideo si propter esse in inferno acciderent B eis talia mala, non erat cõueniens eas esse in inferno, sed non accidebant eis talia mala, sed erat eis requies ab omni pœna, sed solum habebant carentiam visionis, quam haberent etiam manendo in quolibet alio loco si non essent in cęlo, ideo non erat inconueniens esse eas ibi.

Item si secundum se malum esset animas iustorũ esse ibi, nunquam esset ibi anima Christi, sed ipsa mãsit ibi aliquandiu post mortem, nam asseritur, quòd statim post mortem corporis cępit esse ibi, & mansit vsque ad horam resurrectionis, quæ fuerunt quadraginta horæ, ideo non erat inconueniens esse ibi animas Sanctorum, nam neque illæ passę sunt pœnas C aliquas, sicut neque anima Christi ibi patiebatur, habebant tamen illę insuper quandam tristitiã propter carere bono sibi debito, ideo conueniebat eis locus tristis qualis est locus tristis, & tenebrosus, & iste est sub terra, ibi ergo esse debuerunt. Nunc respondendum est ad argumenta facta supra.

Rationem principalẽ factam supra q. 736. & postponuntur hic iste solutiones, qa earum solutio pendet ex qõnibs iter mediis.

Ad primum dicendum, ꝙ Sinus Abrahæ, idest locus in quo erãt aĩę iustorũ añ aduentũ Christi, & mortẽ, habebat aliquid de bono, & aliqd de malo, inquãtum enim habebat aliquid de bono poterat vocari Sinus Abrahæ, inquãtum vero habebat aliquid de malo debebat vocari Lymbus inferorum, erat enim malum tunc carentia visionis Dei, erat bonum quies a pęna, & ideo propter quietem a pęna vocabatur Sinus Abrahæ, & est verum, ꝙ Sinus Abrahæ nunquã D dicitur nisi in bonum, quia competit viris iustis inquantum imitantur Abraham in fide pro qua debetur præmium, inquãtum autem tunc iusti habebant per accidens malum, s. carentiam visionis diuinę vsque ad mortem Christi, competebat eis locus imperfectionis, s. inferorum, ideo vocabatur locus ille Limbus inferorum, & ibi in veritate tunc erat locus iustorum, nunc autem Sinus Abrahæ non est apud inferos, sed in cęlo, vbi nulla est incommoditas, sed bonum purum, ideo vocatur nunc Sinus Abrahæ, & non Lymbus inferni. Ad secundum dicẽdum, ꝙ ista duo semper tenent significatum suum immobile; Sinus Abrahæ semper in bonum accipitur: Lymbus inferni semper in malum, sed per accidens aliquando E ista duo idem sunt, quando. n. requies Sanctorum habet secum aliquid mali, dicitur simul Sinus Abrahæ propter pœnę carẽtiam, & Lymbus inferorum propter malum, idest carentiam visionis Dei, cum vero bonum solum habet vocatur Sinus Abrahæ, & non inferorũ Lymbus, nec apud inferos est, ꝙ vero malũ ibi sit, & non bonum est impossibile, ideo potest aliquando vocari simul Sinus Abrahæ, & Lymbus inferni, quia nunquam potest accipi in malo solum. Et ita dicendum, ꝙ requies Sanctorum patrum ante Christi aduẽtum dicebatur Sinus Abrahæ, ita & post Christi aduentum dicitur, sed diuersimode, quia ante Christi aduentum, & mortem habebat illa requies defectum adiunctum requiei, scilicet carẽtiam visionis, & ideo Sinus Abrahæ erat Lymbus inferni, & nõ

vide-

videbatur ibi Deus, post Christi autem mortem non est aliquis defectus adiunctus quieti Sanctorum, & ideo Deum vident: propter quod Sinus Abrahę vocatur illa requies etiam nunc, sed non vocatur Lymbus inferni, neque est locus ille in inferno. Et ita verũ est, quod dicit Augu. Nebridiũ esse in Sinu Abrahæ, & videre ibi Deum, & nõ esse in inferno, & hoc, quia variatur materialiter Sinus Abrahæ, nam quandiu erat Sinus Abrahæ apud inferos, non videbatur ibi Deus a iustis, nisi in illo triduo mortis Christi, cũ vero desijt esse Sinus Abrahæ ibi cępit videri Deus a iustis, & ita, qui sunt in Sinu Abrahæ nunc Deum vident, & non sunt in inferno, & in tali Sinu Abrahæ Nebridius existens Deum videt. Ad tertium dicẽdũ, ꝙ Ecclesia non orat aliquem deduci ad inferos, sed orat deduci ad Sinum Abrahæ, quia Sinus Abrahæ G est nunc locus iustorum, qui est in cœlo vbi Deus videtur, & petere illum Sinum est petere beatitudinẽ, quam Ecclesia absolute petit, & sic intelligitur quædã gl. Lucæ 16. c. super illo verbo factum est, vt moreretur Lazarus, & portaretur ab angelis in Sinũ Abrahæ, s. Sinus Abrahæ est requies beatorm pauperum quorum est regnum cęlorum, & ita Sinus Abrahæ pro regno cęlorum ponitur, & non pro inferno. Aliter potest dici, ꝙ Ecclesia non orat aliquos duci ad inferos, i. ad locum damnatorum, orat tñ deduci ad loca inferorum vbi non est damnatio. s. ad Purgatoriũ, nam ex charitate oraret quis nunc, ꝙ anima alicuius morientis ad Purgatorium deferretur, cum sit timor H de illa an deducatur ad gehennam, poterit ergo a fortiori pro alijs quisque orare, & Ecclesia, vt ad Purgatorium eant. Est autem verum, ꝙ quando Ecclesia orat pro anima alicuius iam ille defunctus est, & statim, vt moritur fertur ad Purgatorium si aliquando illuc iturus est, & ideo Ecclesia nõ orat pro defunctis, vt ferantur in Purgatorium, sed in vitam ęternam, quia præsupponit esse in Purgatorio eos pro quibus orat cum aliàs non prosit, & de Purgatorio non potest quis transferri, nisi in vitam ęternam, ideo orat pro vita ęterna, si tamen oraret pro viuentibus quãtum ad statum eorum post mortẽ, oraret pro aliquibus, vt ferrentur in Purgatoriũ, sicut & nos oramus. Sed de Sinu Abrahæ aliud est, quia non solum nos, I sed ẽt Ecclesia orabat pro animabus defunctorum, vt ferrentur in locum iustorum, qui erat apud inferos. nam, sicut nũc Ecclesia orat pro defunctis, ita & orabat ante Christi mortem 2. Macha. 12. c. s. sancta ac salubris cogitatio est orare pro mortuis, vt a peccato soluantur, & orabat, vt animæ illę defunctorum acciperent requiem, & non manerent in pœnis, sed eo tempore nulla alia quies erat animarũ bonarũ, nisi apud inferos in Sinu Abrahæ, ergo orabat Ecclesia, i. fidelium congregatio tunc, vt ad illũ locũ inferni animæ transferrentur, & sicut pro iam defunctis orabatur poterat a fortiori orari pro viuentibus, vt ad illum locum inferni ferrẽtur, quia tunc non erat alia requies.

Amplius, & in triduo mortis Christi (vt asseritur) ꝙ fuit visio Dei apud inferos, nam ꝙ anima Christi de- K scenderit ad inferos nõ est dubium, quia est articulus fidei, ꝙ vero mãserit ibi toto illo tempore quo Christus erat mortuus non apparet manifeste, & tñ asseritur satis rationabiliter: & hoc supposito, tempore illo erat vera beatitudo apud inferos, sed nullus est moriens, qui non optaret statim habere veram beatitudinem, ergo quisque cuperet tunc ire ad illum locũ inferorum, & Ecclesia oraret pro quolibet moriente tunc, ꝙ ferretur ad illum locum, si determinate sciret tũc esse ibi visionẽ Dei quãtũ ad animas defunctorũ bonorum, & ita non est incõueniens, ꝙ Ecclesia oret ferri animas fidelium ad loca inferorum, dum tamẽ F non oret ferri ad gehennam damnatorum, vel Lymbum paruulorum, quia ista sunt loca damnationis.

An Lymbus inferni, & infernus damnatorum sint idem locus. Quæst. DCCXXXIX.

QVAERETVR cum dictum sit, quòd Sinus Abrahæ esset Lymbus inferorum an verũ sit, quòd Lymbus inferorum esset infernus damnatorum.

Aliqui dicunt, ꝙ sic, quia Christus dicitur momordisse inferos, & non absorbuisse Oseę 13. c. s. o mors ero mors tua, morsus tuus infernus, idest ꝙ aliquos inde liberauerit, & non omnes, non tñ diceretur momordisse inferos, nisi illi quos liberauit essent pars illius multitudinis, quæ erat in inferno, ergo cum illi quos Christus liberauit essent in Lymbo inferni, i. Sinu Abrahæ, videtur, ꝙ esset Sinus Abrahæ pars inferni damnatorum. Secundo, quia dicitur Christus ad inferos descendisse, sed non descendit, nisi ad Lymbum sanctorum, vel Sinum Abrahæ ad liberandum Sanctos, ergo locus ille erat infernus, & ita erat infernus damnatorum, vel pars eius.

Tertio, quia Iob. 17. c. dicitur, in profundissimum inferni descendet anima mea secundũ vnam literam, profundissimum aũt inferni est locus damnatorum, quia nõ est aliquis locus profundior, neque deterior, & ibi est Lymbus inferni, quia Iob cum sanctus vir esset, non iret nisi ad Lymbum Sanctorum, vel Sinũ Abrahæ, ergo Lymbus inferni erit idem, quod infernus damnatorum, vel pars eius. Alij dicũt, ꝙ non est idem locus Lymbus inferni, & infernus damnatorum, quia in inferno nulla est redemptio, sed de Lymbo Sanctorũ liberati sunt omnes quotquot ibi erant, ergo Lymbus inferni, vel Sanctorũ non erat infernus damnatorum. Secundo, quia Augu. dicit. 12. lib. super Gene. ad literam, quomodo illam requiem, quam Lazarus accepit apud inferos esse credamus non video, sed anima Lazari ad Lymbum descendit, quia non erat tũc alius locus animarũ sanctarũ, ergo nõ erat Lymbus inferni ipse infernus damnatorum, neque pars eius. Dicendum, quod Lymbus Sanctorũ, qui erat Lymbus inferni, & Lymbus damnatorum idem erat quantum ad aliquid, & differebat quantum ad aliquid. Considerari enim possunt receptacula animarum diuersimode, sunt enim multa, & inter se considerantur, vel quantum ad situm, vel quantum ad qualitatem locorum, i. conditionẽ eorum. Si aũt considerentur qualitates locorum, dicendum, quod omnia receptacula animarum inter se distinguebantur, quia non erat idem status vnius, & alterius, immo si eadem qualitas, & status deberet esse vnius, & alterius, nulla esset causa differendi vnius receptaculi ab altero, & tamen ponuntur distincta receptacula, ergo in qualitate differũt. de omnibus enim patet in supra positis, sed specialiter de gehenna damnatorum, & Lymbo inferni, qui erat Sanctorum, differentia erat hæc, quia in inferno damnatorum erat pœna sensus, s. in igne, in Lymbo aũt Sanctorũ nulla pœna sensus erat. Secundo, quia in inferno damnatorũ est carẽtia perpetua visionis Dei, & erat mãsio perpetua: in Limbo aũt inferni, vel Sanctorum non erat carẽtia visionis Dei perpetua, sed temporalis, neque erat mansio perpetua, quia finita est, ideo multum differebant. Tertio, quia existentes in inferno damnatorum erat in culpa, & reatu pœnę, existentes autem in Lymbo Sanctorum erant sine culpa, & reatu alicuius pœnę temporalis, vel perpetuæ, sed ista potius est conditio manentium in loco, quam loci qualitas.

Secundum principale, quod considerabatur erat situs

situs receptaculorum, & dicendum, quòd est differentia in situ eorum. Quatuor enim receptacula animarum ponuntur sub terra, & omnium est differentia secundum situm, vt ostensum est supra. Et considerandum circa hoc, quòd locus inferorum est quędam concauitas in corde terræ, quæ ideo vocatur infernus, quia infra nos est, & illa cōcauitas est aliquid continuum in quo continuo sunt quatuor receptacula animarum sępe nominata, & non est interposita aliqua terrę grossicies inter loca hæc, sed differunt per supra, & infra, & quia sicut loc⁹ supremus, scilicet cœli est optimus, ita locus infimus, scilicet in centro est pessimus, & ob hoc cōpetit pessimos ibi manere, sed pessimi sunt, qui damnantur pro peccato actuali ad ignem ęternum: ergo gehenna, quæ est locus ignis ęterni damnatorum est locus infimus, scilicet in centro terrę, vel iuxta eum, & consequenter, quia inter animas defunctorum, nullę erant meliores, quam illę, quæ dicebantur esse in Sinu Abrahæ, quia in nullo peccato nec in reatu pœnę alicuius decesserant, ideo istę esse debebāt in loco superiori versus cœlum, & consequēter locus damnatorum esset magis tenebrosus, locus autem Sanctorum in Lymbo erat minus tenebrosus pro qualitate manentium ibi, & non solū hoc, sed etiam sancti doctores asserunt: & valde totaliter, quòd in eodem receptaculo sit distinctio manentium secundum situm, sunt autē damnati inęquales in peccato, & pœnis, ideo quidam sunt in loco deteriori, scilicet qui grauius peccauerūt sunt in locis profundioribus gehennę, & magis tenebrosis, qui autem minus peccauerūt in locis superioribus. & consequenter in Purgatorio est distinctio, quia qui tenentur ad acerbiores pœnas sunt in parte profundiori versus gehennam damnatorum, qui autem minoribus pęnis obligantur sunt in parte superiori, a fortiori, ergo Sinus Abrahæ, q maxime differt ab alijs receptaculis secundum conditionem status erit distans secundum Situm, & ita potest responderi ad quæsitum. s. ꝙ infernus damnatorum, & Lymbus Sanctorum sunt idem secūdum continuitatem vnius loci continentis quatuor receptacula animarum separatarum, & tamen non sunt idem secundum qualitatem loci, neque secundum Situm, vt dictum est.

Ad argumenta in contrarium dicendum, quòd probant esse vnum locum secundum cōtinuitatem, sed non secundum Situm, vel qualitatem. Et ad primum dicendum, quòd infernus accipitur dupliciter. Vno modo pro tota illa concauitate, quę est sub terra deputata pro animabus separatis cuiuscunque meriti sint, & dicitur infernus, quia est infra nos. Alio modo accipitur infernus specialiter pro gehenna, vbi est ignis, & supplicium ęternum, & vbi damnati torquētur. Accipiendo primo modo omnia quatuor loca dicuntur infernus, vel partes inferni, quia in illa concauitate sunt, & ideo Lymbus sanctorum pars inferni erat. Accipiendo pro inferno damnatorum dicendum, ꝙ nullus locus vocatur infernus, nisi gehenna ignis, & Lymbus paruulorum, & ita accipitur Lu. 16. vbi dicitur, ꝙ diues sepultus est in infernū: Lazarus aūt portatus est ab angelis in Sinū Abrahæ. cū autem dicitur Christus momordisse inferos accipitur infernus pro tota concauitate, & verum est, ꝙ partem animarum existentium in concauitate illa Christus liberauit. s. omnes existentes in Lymbo Sanctorum, quia Lymbus Sanctorum est pars huius inferni, i. cōcauitatis totius, sed accipiēdo secūdo mō non momordit Christus infernū, quia non liberauit aliquem inde. Et sic non est Lymbus Sanctorū pars inferni, & sic distinxit Christus infernū, & Sinū Abrahæ, cū dixit diuitē sepultū esse in inferno, & Lazarū deductū

A in Sinū Abrahæ Luc. 16. c. constat aūt, ꝙ infernus in quo ibi diues esse dr̄ erat locus dānatorū, qa dr̄, ꝙ erat ille diues in tormentis, & petiuit linguam suam refrigerari, quia cruciabatur in flamma.

Ad secundum dicendum, ꝙ Christus descendit ad inferos accipiendo primo modo, vt est concauitas magna, quia descendit ad Lymbum Sanctorum, & descendendo ad partem loci dicitur quis descendere ad locum ipsum, qui est quoddam totum continuū, sed non sequitur ex hoc, ꝙ Lymbus Sanctorum sit pars inferni damnatorum, aut ipse infernus, sed quædam pars magni inferni, idest illius concauitatis, & vocauit illam scriptura pluraliter inferos, quia locus ille multa habet receptacula situ, & qualitate distincta, vt dictum est. Ad tertium dicunt quidam, ꝙ vocatur profundissimum inferni Lymbus Sanctorum, non quòd sit profundior alijs locis pęnarum, cum potius sit supremus omnium, sed vocatur profundissimus respectu locorum non pęnalium, quia non est aliquis locus non pęnalis inferior eo, sed sub ipso sunt loca pęnalia vsque ad centrum terrę. Sed dicendū, ꝙ non multum stat hoc, quia tunc diceretur in profundissimum descendet, &c. & non adderetur inferni, qa tunc intelligeretur in profundissimum inferni, ergo necessario videtur intelligi de inferno inferiori, q est damnatorum. Alij dicunt aliter, ꝙ de inferno damnatorum accipiatur in quo est profundissimū inferni.

C Et cum obijcitur, ꝙ Iob erat vir sanctus, & non erat descensurus ad gehennam damnatorū, dicunt ꝙ hoc dixit Iob ex timore, sine ex perturbatione passionis cū conflictabat cum amicis mereretur ire ad locum dānatorum, & allegant ad hoc, quia sic exponit August. 12. lib. super Gen. ad literam illud, quod dixit Iacob, scilicet deducetis canos meos cum dolore ad inferos, idest ꝙ timuit Iacob ne nimia tristitia de morte filij sic turbaretur, ꝙ non iret ad locum Sanctorum, sed damnatorum.

Sed neque istud satis stat, sed oportet accipi pro sepulchro, cum dicatur deducetis canos meos ad inferos, sed planum est, ꝙ cani, i. capilli albi non vadunt ad aliquem locum inferorum nunc, sed sola anima, ideo de sepulchro accepit in quo corpus tumulatur cum capillis suis albis, vel nigris, & est sensus deduce-

D tis canos meos cum dolore ad inferos, i. facietis, ꝙ ego moriar, & vadā ad sepulchrū prę dolore de filio meo. Dicendum, ergo videtur nunc, ꝙ etiam Iob locutus fuerit de sepulchro, & sensus est in profundissimum inferni, idest sepulchri, quia totum sepulchrum est profundum, quia est intra nos, & in parte profundiori eius locatur cadauer. Si autem obijciatur, ꝙ non stet, quia dicitur in profundissimum inferni descēdet anima mea. Potest dici, ꝙ non sic habet illa litera, sed habet litera nostra in profundissimum inferni descēdent omnia mea, idest omnes res meę, scilicet ego totus, quia homo integer sepelitur, & dato, ꝙ poneretur anima ibi poterat intelligi anima, idest vita, sicut Christus accipit supra 16. & Ioan. 12. c. qui amat animam suam, idest vitam, & anima descendit ad sepul-

E chrum, quando vita deficit, & homo, qui prius viuebat sepelitur, & de hoc etiam dicetur Iob. 17. c. & ita non concluditur, ꝙ Lymbus Sanctorum sit idē, quod infernus damnatorum, neque pars eius, sed est distās ab eo. Argumenta duo in contrarium ostendunt, ꝙ nullo modo sit Lymbus damnatorum infernus, quod falsum est, cum sit pars inferni. & cum dicitur, ꝙ in inferno nulla est redemptio, dicendum quod est verum de inferno damnatorum, qui est gehenna ignis, & Lymbus paruulorum, sed de alijs duobus receptaculis inferni est redemptio, & ideo non est Lymbus Sāctorum infernus damnatorum, sed est alius infernus,

idest

idest alia pars magni inferni. Ad secundum dicendũ, ꝙ illa requies, quam accepit Lazarus, non est apud inferos, vt accipitur pro inferno damnatorum, bene tamen accipitur, ꝙ sit apud inferos, vt est inferus tota illa concauitas, nam pars illius suprema erat Sinus Abrahæ, vbi erat Lazarus.

An Lymbus paruulorum sit idem locus, quod Sinus Abrahæ. Quæst. DCCXL.

QVAERETVR etiam occasione prædictorum an Lymbus paruulorũ sit idem, quod Sinus Abrahæ, vel Lymbus Sanctorum. Aliqui dicunt, ꝙ sic, quia pœna debet respondere culpę, sed pro eadem culpa detinebantur Sancti in Lymbo, & pueri manent ibi, s. pro culpa originali, ergo eadem pœna esse debet illis, & locus idem pœnę, sed Sanctis dabatur Lymbus, ergo, & pueris. Secundo, quia Augu. dicit in Enchiridion, ꝙ mitissima pœna est eorum, qui in originali decedunt solo, sed nulla pœna erat mitior, quam illa, quam habebant Sancti patres, qui non habebãt, nisi carentiam diuinę visionis, & talem habent paruuli, ergo idem est locus vtrorumque.

Tertio, quia vtrique dicuntur esse in Lymbo, nam qui in gehẽna sunt in igne nõ dicunt esse in Lymbo, sed in inferno, qui etiam in Purgatorio sunt non dicuntur esse in Lymbo, sed in Purgatorio, paruuli autem dicuntur esse in Lymbo, & etiam Sancti, quia dicimus esse Lymbum paruulorum, & Sanctorum, ergo idem locus est vtrorumque. Dicendum, ꝙ Lymbus paruulorum, & Sanctorum non erat idem locus, sed duo receptacula, & videtur, ꝙ necessario differãt, sicut gehenna, & locus Purgatorius, nam gehenna est pro peccato mortali actuali, & habet pœnam ęternã: Purgatorium autem est pro veniali actuali, vel pro inexpleta satisfactione de mortali deleto per contritionem, & est pœna temporalis, & ita in his differt pœna quantum ad durationem, sed est similis causa pœnę, sic, & Sinus Abrahæ, vel Lymbus Sanctorum differebat a Lymbo puerorum, quia pueri manent in ęternũ pro originali, quia non fuit deletum in eis: Sancti autem manebant pro originali, quod erat deletum, ideo pœna caretię temporalis erat, & ita differrent necessario, vt duo receptacula, sicut gehenna, & Purgatoriũ.

Sed considerandum, quòd ista loca poterant considerari dupliciter, s. quantum ad qualitatem, siue statum, aut quantum ad situm. Si primo modo dicendum, ꝙ differunt, quia Patres, qui erant in Lymbo Sanctorum in nulla culpa erant, neq; in reatu pœnę, paruuli autem in Lymbo habent culpam originalem, & pro ea carentiam diuinę visionis. Item Sancti in Lymbo tenebantur ad tempus, vt solum apertionẽ expectantes vitę ęternę, quia non erat locus alius aptior in quo interim manerent, & non, quasi locus ille competeret eis in mansionem, vel aliqua pœna in loco illo, pueri autem manent in Lymbo, quasi in mansione deputata eis in ęternũ, habent enim expressam desperationem de gaudio, aut bono, sicut Patres habebant certam spem de vita æterna, quia refulgebat in eis fidei lumen, & gratiæ.

Si consideretur, vt situs dicunt aliqui, ꝙ locus idẽ erat, & quòd est hoc probabile, sed dicunt, ꝙ requies Sanctorum erat in parte superiori illius loci, locus autem paruulorum in parte inferiori, & ita locum eundem esse volunt, licet in eodem loco volunt esse differentiam situs.

Sed dicendum videtur, ꝙ non ponatur idem sinus in quo erant paruuli, & Sancti patres. & primo, quia aut accipitur vnitas loci per continuitatem, aut ſm distinctionem personarum ibi manentium. Si primo

F modo non solum Lymbus paruulorum, & patrũ erat idem locus cum sinu Abrahæ per quandam cõtinuitatem, sed ẽt oẽs alii loci, & tñ non cõfitentur simpľr esse eundem locum. si quantum ad conditionẽ personarum manifestum est, ꝙ non est eadẽ conditio paruulorum, & sanctorum, vt dictum est, sicut neq; sanctorum, & existentiũ in purgatorio, & damnatorum in gehenna. ergo nec erit idem locus. Secundo, quia ponuntur quatuor receptacula aĩarum sub terra, vt cõiter dr̃, sed si idem locus sunt Lymbus puerorũ, & sanctorum, erũt tm̃ tria receptacula. ergo oportet distingui. Tertio, quia isti ponunt distingui ſm sitũ. s. ꝙ in parte inferiori eiusdem loci sint paruuli, in parte superiori sint sancti, & ita non sunt mixti in manendo,

G ideo distinguuntur loca, quia nulla maior distinctio est inter infernum, & purgatorium, nisi ꝙ pars inferior loci ignis est gehenna, & pars superior est purgatorium: nam ignis idem numero est qui vrit dãnatos in gehenna, & eos qui purgantur in purgatorio, & tamen distinguimus propter hoc ista loca, quia est ibi distinctio situs: nam interpositio alia nõ est inter vnũ locum, & alium, cum sit vna concauitas continua: nõ est ergo idem locus. Cum vero dicebatur, ꝙ erant cõiuncta hęc duo loca. i. pars inferior sit paruulorum, & pars superior sit sanctorum. Adhuc non videtur stare, sed ꝙ interpositus sit alius locus: nam secundum ꝙ dictum fuit supra locus profundior est gehenna, & statim puerorum Lymbus, deinde purgatorium, po-

H stea sinus Abrahæ, vel secundum alium modum ad latus gehennæ est Lymbus puerorum, & directe supra gehennã est purgatorium, & supra illud est Lymbus sanctorum, & sic nullo modo cõiunguntur Lymbus puerorum, & sanctorum. Et ratio huius est, quia paruuli sunt damnati, existentes autem in purgatorio nõ sunt damnati, ideo locus purgatorii debet esse superior, & melior, quam locus paruulorum. propter qđ rationabilius videtur teneri (sicut supra dictum est) ꝙ sit Lymbus paruulorum nõ coniunctus Lymbo sanctorum, siquis tamen contrarium assereret, non erit multum insistendum, quia ista non sunt multũ determinata per sacram scripturam, neq; ratio necessario concludit vnum modum, vel alium.

I Ad primum in õrium dicendum, ꝙ non tenebanť paruuli, & patres pro eadem culpa, nam de paruulis verum est, ꝙ tenebantur culpa originali, & pro ea in æternum manent in mansione sua: patres aũt ꝑ nulla culpa, neque reatu pęnę tenebantur, ideo nõ erat eadem comparatio. De culpa patet, quia neque manebat in eis actualis mortalis, quia tunc essent in gehenna, neque venialis, quia manerent in purgatorio, neq; originalis, quia illa expiata fuerat in vita, & pro illa nõ competit alicui damnatio, nisi sit paruulus, vt ostensum est supra. Neque ẽt erat aliquis reatus pęnę, quia neque pro inexpleta satisfactione de mortalibus, nec de venialibus, quia hæc pęna toleratur in purgatorio, ideo nulla pęna, aut peccatum erat pro quo patres te-

K nerentur in aliqua mansione, sed solum erat quędam expectatio, quousque aperiretur regnum cœlorum, ideo non erat simul culpa, neque pęna sanctorum, & paruulorum, ideo neque status idem colligi debet ex hoc, aut locus.

Aliter potest dici, ꝙ tam sancti, quam paruuli ꝑ solo originali tenerentur, & tñ aliter, & aliter, quia originale inficit personã, & naturam, & quandiu manet infectio personæ manet infectio naturę, sed nõ conuertit, quia ablata infectione ꝑsonę manet adhuc natura infecta, & hoc est, q̃a istud pc̃m deriuatur ab eo q̃ totam naturam materialiter continuit, & peccando totam eã infecit, manet aũt pc̃m originale insiciẽs ꝑsonã, quandiu non expiatur ꝑ aliquod remedium. s. aut

per

per fidem, aut per fidei sacramenta, & tunc debetur mors ęterna pro originali, inficit autem naturam, quando quælibet persona de culpa illa, per aliqđ remedium expiata erat, & tamen Christus, qui erat generalis, & totalis redemptor nondum expiauerat per passionem suam, quia tunc, licet quilibet quantum ad se esset expiatus, manebat infectio ex parte naturę, quam solus Christus mundare poterat, & ideo interim nullus consequeretur beatitudinem, licet per actus personales illam meruisset, quia nondum erat expiata originalis macula, quantum ad naturam, nūc vero postquam Christus expiauit manet libera euolare ad vitam ęternam statim post expiationem personalem, quia non est nunc alia expiatio personæ, & naturę, & iō licet paruuli, & Patres tenerentur pro originali, tñ aliter paruuli, s. pro infectione personali: Patres vero pro infectione naturæ, iō non competebat vtrisque idem receptaculum. Ad secundū dicendū, ꝙ neque in pęna concordant Patres, & paruuli, quia paruulis debebatur directe pęna. s. carentia visionis Dei in ęternum pro culpa originali, quæ erat personalis: Patribus vero sanctis nulla pęna debebatur, iō non erat idētitas penę. Cum aūt dicitur, ꝙ mitissima pęna est eorū, qui in solo originali decesserūt, dicendū, ꝙ verū est quantū ad illos quibus debetur pœna aliqua pro personali debito, quia non pōt esse minor, quam ista, quia quælibet alia est simul pęna carentię, & sensus, ista aūt est pęna sola carentię, sed Patribus nulla pęna debetur personaliter, iō non est comparatio ad eos, vnde neq; erit eadē beatitudo receptaculi.

Aliter potest dici, ꝙ Patres habent quandam pœnam, non est tñ illa directe pęna, sed per accidens, nam directe pęna debetur eis, qui aliquod peccatum habent, aut reatum pęnę: Patres aūt nihil horū habebant, sed per accidens inquantū differebatur eis spes sua affligebantur, quia spes, quæ differtur affligit animam Prouer. 26. c. & erat ibi quædam tristitia, sed ista non erat imposita illis in pęnam, neque erat pro peccato, sed pro gloria, quam nondū habebant, iō non competebat pro hac receptaculū pęnale: secus de paruulis, quia licet non esset pęna illorū, nisi in priuatione visionis Dei, tñ illa carentia erat debita pro peccatis illorum, ideo illis erat determinandū receptaculū pęnale, & non esse deberet idem, quod receptaculum Patrum. Ad tertium potest dici vno modo, quòd istę duę partes, vel receptacula vocantur solum Lymbus, quia sunt vnus locus, sed solum differunt per situm, scilicet, quòd pars inferior sit puerorum, pars autem superior, & melior sit Sanctorum, & hoc aliqualiter stare potest, neque resistimus siquis tenere hoc velit, & tamen nō est satis rationabile, vt supra fuit ostensum.

Secundo pōt dici, ꝙ ambo loca vocātur Lymbus, quia sunt extremitates quædam, nam Lymbus extremum signat, & ista duo receptacula sunt extrema, quia Lymbus Sanctorum est extremitas ad partem superiorem, quia supra illam versus terrę superficiem non est aliud receptaculum, & receptaculum puerorum est extremitas ad latus, quia non est statim supra gehennam, quia ibi est Purgatorium, neque est supra Purgatorium, sed est ad latus gehennæ in fine illius magnæ concauitatis.

Tertio modo potest dici, quòd ambo receptacula vocantur Lymbus, quia tam Sancti, qui sunt in vno, quam paruuli, qui in alio sunt pro eodem genere culpę, scilicet pro veniali, & habent eundem modum pœnę, scilicet in sola carentia diuinę visionis, neque differūt in aliquo, nisi quia vnum receptaculum est ad semper manendum, aliud fuit solum ad tempus, vt apparet ex sequētibus, & ista est couenieēs assignatio.

A

Pro qua causa erant animæ in Lymbo Sanctorum. Quæst. DCCXLI.

QVAERETVR pro qua causa erant animę in Lymbo sanctorum.

Dicendum, quòd pro nulla culpa ibi manebant, sed pro sola dilatione redemptionis per mortem Christi. Circa, quod sciēdum, quòd animabus separatis competebant receptacula secundum dispositionem earum, quædam enim in mortali culpa actuali hinc decesserunt, & his competebat gehenna ignis in pęnam ęternam, alię decedebant in culpa originali sola, & his debebatur Lymbus puerorum ad carentiam ęternam visionis Dei: alię decedebāt, sine mortali culpa, in veniali tamen, vel reatu cuiusdam pœnę temporalis pro satisfactione inexpleta tam de mortalibus, quam de venialibus, & his competebat locus Purgatorius ad pœnam ignis temporaliter: alię erant animæ decedentes, sine aliqua culpa, & reatu pœnę alicuius, & hos sanctos dicimus, quia tales animę sunt immaculatę, & his nulla pœna debebatur, sed vita ęterna, & tamen vita ęterna nondum poterat dari, quia Christus nondum redemerat nos, ideo oportebat manere animas istas in aliqua, sed quousque moriente Christo aperiretur vita ęterna, & essent tunc in loco eis debito. Et necesse erat poni talem locum, quia animæ aliquæ erant talis dispositionis ante mortē Christi, ideo debebat eis dari determinata sedes. Nisi quis dicat, quòd istæ animæ essent in receptaculis aliarum animarum. Sed non stat, quia aliæ erant pro alijs causis, & habebant diuersos modos pœnarum, ideo non starent mixtæ cum eis. Etiam quia si daretur, quòd animæ diuersorum meritorum essent in eodem receptaculo, eadem ratione omnes animæ essent in vno, quod est inconueniens. Et maxime de animabus prædictis est hoc sentiendum, quia cęteræ tenentur in sedibus suis pro aliquo peccato, vel reatu pœnę dependente ex peccato, istę autem pro nullo horum, vt dictum est. Et patet maxime, quia siue pro peccato, siue pro pęna tenerentur, esset mansio sua ęterna, aut determinata secundum conditionem pœnę, vel reatus. De culpa patet, quia culpa, quę post mortem aliquandiu manet, & competit pœna ęterna pro illa, sicut in gehenna, & Lymbo puerorū, reatus autem pœnę, siue culpa nunquam potest esse perpetuus, sed temporalis, manet autem tandiu anima in Purgatorio quousque expietur, sed de animabus sanctorum in Lymbo suo non ponimus aliam mensuram manendi, nisi vsque ad mortem Christi, ergo videtur, quòd non tenebantur pro aliqua causa ex parte personę suę, sed pro sola dilatione mortis Christi, & expectabant tempus illud.

Aliter potest dici, quòd sancti patres tenebantur in Lymbo pro peccato originali quousque plene esset expiatum, habet autem originale triplicem statum, scilicet aliquando accipitur secundum se, & aliquando secundum id, quod consequitur illud: accipiendo primo subdiuiditur, quia accipitur, vt est infectiuum, quia est culpa quædā, & culpa dupliciter inficit, scilicet personaliter, & quantum ad naturam. Primo modo inficit personaliter inquantum manet culpa in aliquo non expiata, & hoc est antequā ꝑ aliquod remedium expietur, scilicet per fidem, vel sacramentum fidei, & hoc modo manet in paruulis antequam baptizentur, & sic pro originali debetur pœna ęterna, quæ est priuatio diuinę visionis.

Secundo modo manet, vt inficit naturam, & hoc est postquā aliquis mūdatus est de peccato originali per fidem, aut sacramentum fidei, quod quantum ad personam sufficit, manet quędam cōtaminatio naturæ

ræ inquantum natura nondum eſt expiata, differunt autem iſtę infectiones, quia infectio perſonalis fit per hoc, ꝙ ſpecialiter aliquis incidit in maculam originalem in vnione animæ ſuę particularis ad corpus ſuum particulare, iſte aūt, quaſi contactus animę, & corporis eſt contactus particularis rerum, quæ ad perſonam pertinent, iō eſt infectio particularis, & perſonalis, & iſta infectio fit in quolibet in vnione animæ ad corpus eius, infectio aūt naturæ non potuit fieri, niſi in eo in quo erat tota natura aliquo mō, hoc non fuit, niſi in primo homine, quia naturaliter, & virtualiter fuerunt omnia indiuidua humana in eo, cum non ſit aliquod indiuiduum humanum, niſi dę ſemine, quod fuit in illo primo, & iſto modo oīs hō fuit in lumbis Adæ, quantum ad ſubſtantiam corpulētā, quia aliquid materiale fuit ibi virtualiter quantū ad quemlibet hominem, licet non fuerit materia oīum hominum tota, quia partes ſumptæ ſunt ęx alimēto, & ideo quia tota natura fuit in primo indiuiduo, & non in aliquo alio, in illo ſolo potuit tota infici. ſ. illo peccante, & ita verum eſt, ꝙ Adam peccando infecit totam naturam, cum in ſe totam contineret, nullus autem poſteriorum continet totam naturam, ideo in nullius alterius peccato inficitur tota natura, vñ qñ quiſque concipit ꝑ contactū, vel quaſi aīę ad corpus, q̄ ſunt partes huius hoīs inficitur iſte hō culpa originali, natura aūt non poteſt infici per iſtum contactum, ſed conſequitur eum inquantum in iſto particulari eſt natura ſpeciei. Eſt ergo eodem mō duplex expiatio culpæ originalis. ſ. expiatio perſonalis, & naturæ, & fit eo mō quo macula ꝯhitur: perſonalis aūt infectio ꝯhit̄ ꝑ particularem contactum, ideo fit expiatio per particularem actum, ſed per fidem perſonalem, vel ꝑ ſacr̄m fidei ſuſceptum in perſona, & hoc modo, ſicut quilibet homo non dependet ab alio contrahendo maculam originalem, ita poteſt expiari pęr actum ſingularem eius, ideſt fidem ſuam, vel ſacramentum ſuſceptum in eo, & ſic paruuli per baptiſmum expiantur, quantum ad infectionem perſonalem, & adulti ſi nō ſuſceperint ſacramentum fidei per propriam fidem ſtatim expiantur.

De expiatione infectionis naturæ dicendū, ꝙ ſicut non poteſt natura infici per quemlibet, ſed per illum ſolum in quo tota natura continebatur, ita neque poteſt expiari natura, niſi per eum qui aliquo mō continet totam naturam, & ob hoc contingit expiari infectionem perſonalem non expiata infectione naturæ in eo, quia in quolibet ſequitur per accidens infectio naturæ ad infectionem perſonæ, inquantum perſona eſt res naturæ, & iō eum qui expiatus eſt perſonaliter contingit dici non ſimpliciter expiatum, quia nōdum eſt expiatus modo naturæ, oportet ergo dari aliquem in quo contineatur tota natura, vt per illū purgetur infectio naturæ, non eſt autem aliquis homo q eam continuerit materialiter, niſi primus, ideo datur alius modus continentiæ. ſ. virtualiter. ſ. quantū ad virtutem agendi, iſte fuit ſolus Chriſtus inquātum erat Deus: nam ſicut poterat ipſe totam naturam de nouo producere, ita poterat, & ipſam infectam totam mundare. per actum ergo eius ſolius potuit mundari, & ſic factum eſt, quia ipſe fudit ſanguinem ſuum in lauacrum infectionis noſtræ, & ideo ante Chriſti mortem poterat quilibet homo expiari perſonaliter, ſed non poterat in aliquo infectio naturæ tolli. Ex quo ſequitur, ꝙ licet ante Chriſti mortem in quolibet homine per aliquem actum poterat tolli infectio perſonalis, non poterat aliquis expiari totaliter, quia manebat in eo infectio naturæ, quæ conſequebatur infectionem perſonalem, cum natura ſit in indiuiduo, & tamen quandiu manet quis in aliqua infectione non

F poteſt habere vitam æternam, ad quam non intrant niſi mundi, ideo ante Chriſti aduentum non poterat aliquis hr̄e vitam æternam, quia nullus erat totaliter expiatus de originali, cum maneret infectio naturæ, q̄ nondum abſtulerat generalis expiator. poſt Chriſtū aūt facta erat totalis expiatio, ideo ablata erat infectio naturæ, & conſequenter cum expietur quis quātum ad infectionem perſonalem, nulla infectio manet in eo, & ita ſtatim poteſt habere vitam ęternam.

Sed cōſiderandum circa iſtam duplicem infectionem, ꝙ cum infectio perſonalis ſit propria lædit perſonam, vt eam damnet ad æternam carentiam viſionis Dei, infectio aūt naturæ non eſt propria, nec ꝑ ſe, ſed conſequitur quaſi per accidens ad infectionem ꝑ ſe, ideo illa non damnat perſonam ad pęnam, ſed dif-

G fert beatitudinem quouſque ipſa expiatio totius naturæ fiat, quæ per generalem redemptorem facta eſt, & ideo tunc non fuit vlterius cauſa impediendi ſanctorum animas ne irent ad vitam æternam. Nunc vero, quia facta eſt naturæ expiatio, contrahimus quidē in vtero peccatum originale, quod perſonam inficit, ſed ſufficit tolli infectionem perſonalem, & non eſt vltra neceſſe expectari expiationem infectionis naturæ, nec differtur ob hoc vita ęterna, & nō fit hoc, quaſi non ſit iam infectio naturæ, quia non p̄t ꝯhi infectio perſonalis quin ꝯhatur infectio naturæ, maxime cum ꝯhatur per actum naturæ, ſed hoc intereſt, quia redēptor generalis expiauit iam pro natura, ideo idem qđ

H nunc expiat perſonam, expiat naturam in eodē indiuiduo: ſecus ante mortem Chriſti, quia expiatiua perſonalia non erant expiatiua naturę, ideo facta expiatione perſonali adhuc manebat expiandum pro natura, & differebatur beatitudo eorum, ac ſi maneret adhuc infectio: nunc vero, quia iam Chriſtus mortuus eſt, quodlibet expiatiuum perſonale expiat pro natura, & ideo nihil vltra expectatur. Eſt tamen dicendū, ꝙ manet aliquo modo pc̄m originale poſt expiationem perſonalem nunc, & hoc eſt manere non quantum ad infectionem, ſed quantum ad reliquias pęnę, ſicut & a principio manebat, quia pro originali erat neceſſitas moriendi, & ignorantia, & aliæ pœnalitates, & iſtæ nunquam fuerunt ablatę etiam per redēptorem, quia redemptio fit a culpa, vel infectione, a

I pęnalitate autem non, quia illa non impedit conſecutionem beatitudinis, neque differt illam, & ideo tam ante mortem Chriſti, quam poſt manent iſtę reliquię peccati. Eſt ergo cōcluſio præcedentiū, ꝙ ſancti Patres ante mortem Chriſti, licet nulla culpa, neque reatu pęnę perſonalis teneretur, tenebantur pro originali culpa, inquantum manebat in eis aliqualiter, ſcilicet vt inficiens naturam, & ideo differebat eorum ſalutem vſque ad mortem Chriſti, & ita pro aliqua cauſa tenebantur, vel pro culpa, ſed non ſua, immo pro naturę infectione.

Quo tempore cœperunt eſſe animæ in Lymbo ſanctorum, & vſquequo durauit, vel an manet.
Quæſt. DCCXLII.

K QVAERETVR quo tempore cęperūt eſſe animę in Lymbo ſanctorum, & vſquequo durauit, vel an manet. Dicendum, ꝙ ex quo cęperunt eſſe animę ſanctorū. nam (vt dictum eſt) animę, quę nulla culpa perſonali, neque reatu pęnę tenebantur, deſcendebant illuc, & quia a principio ſęculi fuerūt aliqui ſancti, neceſſe eſt, ꝙ a principio ſęculi fuerint aliquę animę ibi, prima autem anima, quæ illuc deſcenderit vr̄, ꝙ fuit aīa Abel, & hoc, qa iſte fuit primus moriēs, & iō ſcriptura pro hoc introduxit luctū, & conſolationē primo Adę Gen. 4. cap. inſuper iſte fuit vir ſanctus, vt

Christus testaẽ supra 23.c.& pro iustitia, & cultu Dei ab iniquo fratre suo occisus est, ideo etiam si aliqua mortalia commisisset (quod nō est verisimile) iam per contritionem illa deleuisset, & si venialia commisisset pœna martyrij aboleret tam culpam, quam pęnam debitam pro illis, & ideo videtur, ꝙ statim descenderet ad Lymbum sanctorum, & post eum multi descenderunt. Ad secundum dicendum, ꝙ locus ille erat iustorū, & vocatur Lymbus sanctorum, & sinus Abrahæ, & inquantum accipitur, vt sinus Abrahæ nunquam cessat esse, sed sicut a principio mundi fuit locus animarum sanctarum, ita & in æternum erit, & locus ille est quietis, & inquantum est quietis vocatur sinus Abrahæ, & manet nunc, nam in cœlo empyreo est sinus Abrahæ, & sic Ecclesia orat nunc deduci animas fidelium in sinum Abrahæ, & ideo sinus Abrahæ nūquā desinit esse, sed Lymbus sanctorum desinit esse, quia Lymbus erat in inferno, & animæ sanctorum non fuerunt semper in inferno, ideo non fuerunt semper in Lymbo, fuit tñ per accidens aliquando sinus Abrahæ Lymbus inferni, & nunc non est, quandiu enim erant idem ista duo non videbatur Deus in sinu Abrahæ, nec erat ibi beatitudo, quia manebant iusti apud inferos, nunc vero cum sinus Abrahæ non sit Lymbus, videtur Deus in sinu Abrahæ. Sed nunc non quæritur, nisi de sinu Abrahę quando erat Lymbus quandiu durauit. Et dicendum, ꝙ solum vsque ad passionem Christi, nam vt pręce. q. ostensum est, animæ sanctorum tenebantur pro peccato originali, inquantum inficiebat naturam, & illa infectio non poterat tolli per aliquod remediū vsque ad mortem Christi, in ipsa aūt morte expiata est illa infectio, ideo non fuit aliqua causa manendi vlterius in Lymbo, & hoc est, quod dicitur, ꝙ Christus descendit in morte ad inferos, s. ad Lymbum sanctorum ad liberandum inde sanctos, quia nullos alios eripuit, & ideo in morte Christi omnes liberati sunt de loco illo, qui erant, postea vero nulla causa fuit descendendi illuc aliquibus, quia nemo ad illum locum descendebat, nisi quia non erat expiata natura quantum ad infectionem originalis peccati, sed post mortem Christi facta est plena expiatio, neque alia expectatur, nec maior fieri potest, ideo nullus illuc iam descendere potest, sed qui ad locū illum olim ibant vadunt nunc ad sinum Abrahæ, cum ille etiam vocaretur sinus Abrahæ, sed est nunc sinus Abrahæ in cœlo, ideo qui quōdam ibant ad Lymbum sanctorum, qui est Lymbus inferni, eunt nunc ad cœlum empyreū, vbi est sinus Abrahæ, qui desijt esse Lymbus inferni.

Qui ibant ad Lymbum sanctorum.
Quæst. DCCXLIII.

QVAERETVR qui ibāt ad Lymbum sanctorum, vel sinum Abrahæ.

Dicendum, ꝙ omnes sancti, qui nulla culpa personali, nec reatu pœnę tenerentur, & isti de quacunque gente essent, quod dr̃ quia aliqui putabant, ꝙ soli Iudęi illuc ibant, quia illi tenebant legem a Deo datam. Item quia locus ille vocabatur sinus Abrahę, qui erat pater Iudæorum. Sed dicēdū, ꝙ falsum est, omnes.n. homines de quacunque gente essent poterant illuc ire. Et patet primo, quia locus ille vocabatur sinus, vel Lymbus sanctorū, & tñ de gētilibus erant aliqui sancti, iō poterant illuc descēdere. Secūdo quia quicūque esset sine culpa ꝑsonali, & reatu pœnę descendebat illuc, sed accidebat aliquos de gētilibus decedere liberos ab omni culpa ꝑsonali, & reatu pœnę, ergo aliqui gentiles illuc descendebant.

A Tertio, quia quicunque illo tempore poterat saluari poterat illuc descendere, nam ante mortē Christi non erant, nisi quatuor receptacula animarū. s. gehēna, & Lymbus puerorum in quibus erant damnati, & Purgatorium in quo homines manebant ad tempus, de quo necesse erat transiri ad cœlum empyreum, vel ad Lymbum sanctorum, & ante mortem Christi nō poterat transiri ad empyreum, ideo necesse erat transiri ad Lymbum sanctorum. omnis ergo, qui non dānabatur descendebat ad hunc Lymbum, vel aliquando illuc erat descensurus, sed gentiles non erant necessario in statu damnationis, quia poterant saluari cū non essent obligati, nisi ad legem naturę, ideo poterant descendere, & descendebant ad Lymbum Sanctorum. Quarto, quia Adam, Abel, Noe, & antiqui

B patres gentiles erant. i. non habentes legē Moysi, sed solam legem naturę, & tamen descenderunt ad illū Lymbum. cum primus, qui illuc descenderit fuerit Abel, vt supra dictum est. ergo & omnes alij gentiles poterant similiter illuc ire. Nisi forte dicatur, ꝙ Adā, & Abel, & Noe, & cęteri de primis nō erant obligati ad legem aliquā, nisi naturę, quia nulla alia tunc erat, iō saluabantur, secus de gentilibus, qui fuerunt tpe legis Moysi. nam isti tenebantur ad legem. Dicendum, falsum esse, quia nō tenebātur ad legem Moysi, quia solis Iudæis data erat, iō sine illa poterant saluari, sec' nunc tempore Christi, quia omnes tenentur ad legē Christi cum omnibus fuerit data generaliter, & ex-

C pressum sit, ꝙ qui non crediderit, & baptizatus fuerit condemnabitur. Ad primum motiuum in contrariū responsum est, quia gentiles non tenebantur ad legē Moysi, iō nihil obstabat quin saluarentur, & descēderent ad Lymbum. Ad secundum dicendum, ꝙ non obstat, quia non erat sinus Abrahę inquantum erat pater Iudæorum secundum carnem, sed inquantum erat pater per fidem, & est pater omnium nostrū tā gentilium, ꝙ̃ Iudæorum credentium ad Roma. 4. c. & hoc ostensum est supra, & patet quia si locus ille esset Abrahę inquantum erat pater Iudęorum secundum carnem, nō descendisset illuc aliquis ante Abraham, & posteros suos, descendit tamen Abel, & Adam, & Noe, & cęteri sancti patres priores, ideo non erat Iudęorum locus ille solum, sed & gentilium.

D

Quot modis homines ibant ad Lymbum sanctorum.
Quæst. DCCXLIIII.

QVAERETVR quot modis homines ibant ad locum illum. Dicendum, ꝙ dupliciter. primo directe illud descendendo. Secundo illuc de alio receptaculo trāseundo. De primo modo quantū ad illos, qui decedebant sine omni culpa, & reatu pęnę, nā q in culpa decederēt si mortalis erat ibant ad gehennā, vel ad Lymbum paruulorum: si venalis ibant ad Purgatorium. ad hoc ergo, ꝙ ad Lymbum sanctorū quis moriēs iret, oportebat ꝙ decederet sine omni culpa

E personali, & reatu pęnę, & dicitur sine culpa personali, quia omnes illuc euntes ibant infecti culpa originali inquantum illa culpa inficit naturam, non autē personam, vt dictum est supra. hoc autem contingebat tam paruulis, quam adultis. paruulis quidē, quando expiata culpa originali, siue per fidem parentum, siue per sacramentum fidei, vt per circuncisionem decedebant paruuli, quia non poterant habere culpā aliquam mortalem, neque venialem, & consequenter, neque reatum pęnę, ideo non competebat eis aliud receptaculum, nisi sinus Abrahæ, quia nunc tales decedentes statim euolarent, & hoc tā in paruulis Iudæorum, quam gentilium erat.

Secundus modus erat per transitum de vno rece-

cepta-

ptaculo in alterum, & erat iste transitus solum de purgatorio, nam de gehenna nullus transitus est, quia ibi est pœna perpetua ignis, de Lymbo quoq; paruulorum non est transitus, quia illi sunt damnati, sola sedes Purgatorij est de qua erat transitus, eo ꝙ pœna, & status illius non erat in æternum, & inde necesse erat transiri ad Lymbum sanctorum.

Apparet primū, quia in Purgatorio manēt homines quousque expiauerint pœnam, ad quam tenentur, & illa non est ęterna cum non maneant in aliqua culpa, necesse erat aliquando terminari pęnam illam, cū vero terminaretur non manerent ibi animæ, quia si manerēt torquerentur iniuste, iō necesse erat inde ad aliud receptaculū trāsiri. Secūdo apparet hoc, quia nūc animæ purgatę transeunt ad vitā æternam, ergo quocūque tēpore anima expleta pęna, ad q̄ tenebatur in Purgatorio, maneret ibi amplius.

Secūdū patet, quia cum transiri deberet inde oportebat iri ad aliquod de alijs receptaculis, non tamen poterat transiri ad gehennam, quia illa est pœna grauior, quam Purgatorij, & est damnatorum, qui aūt in Purgatorio sunt nō sunt dānati, iō inde non transitē ad gehenna. Item non trāsitur ad Lymbum puerorū, quia licet ibi non sit vlla pœna sensus, est tn̄ carentia perpetua diuinæ visionis, & illi, qui ibi manēt sunt dānati, ideo illuc non itur.

Manebat, ergo solus sinus Abrahæ, i. Lymbus, vel cęlū empyreum, sed ad cęlū empyreum nulla anima ascendere potuit vsque post mortem Christi, ergo ad Lymbum sanctorum, idest sinum Abrahę transiturę erant omnes, quæ de Purgatorio liberabantur, nam idem fuit apud antiquos ante Christi mortem Lymbus sanctorum, quod nūc cęlum empyreum, sed nūc anima purgata statim euolat ad vitam ęternam, in cęlum empyreum, ergo tunc purgatę animę statim ad sinum Abrahæ transferrentur.

An animabus post mortem competant receptacula aliqua. Quæst. DCCXLV.

Occasione autem præcedentium de receptaculis animarum est nunc dubium an animabus post mortē competant receptacula, & an tot debeant distingui, quot posita sunt. Circa primum aliqui dicunt, ꝙ non debeant animabus assignari receptacula, quia dicit Boetius lib. de Hebdo. cōmunis animi conceptio est apud sapiētes incorporalia in loco nō esse, & cū hoc concordat Augusti. 12. lib. super Gene. ad literam. s. cito quidem respondendi ad corporalia loca animam non ferri, nisi cum aliquo corpore, sed separata a corpore non habet aliquod corpus, sicut Augusti. ibidem dicit, ergo ridiculum est animabus separatis aliqua receptacula assignare.

Secundo, quia omne, quod habet locū determinatum magis conuenit cum loco illo, quam cum aliquo alio, sed animæ separatę, sicut & quælibet substātia spiritualis indifferenter se habet ad omnia loca. Non enim potest dici, quòd animæ separatæ cum quibusdam corporibus conueniant, & ab alijs differant, cum ab omnibus conditionibus corporalibus penitus sint remotę, ergo non sunt eis assignanda receptacula post mortem.

Tertio, quia animabus separatis non assignatur post mortem aliquid, nisi quod cedat in pœnā, vel in præmiū, sed locus corporalis non potest esse in pœnam, vel præmium animabus separatis, quia a locis nihil recipiunt animę, ergo non sunt assignanda animabus receptacula.

Dicendum, quòd assignantur conuenienter receptacula animabus separatis, & non repugnat ad hoc spiritualitas, qa angeli sunt spiritualiores animabus, cum animæ sint vnibiles ad corpus, & acceperint esse per vnionem, angeli autem sunt substantię absolutę, & tamen angelis assignatur locus, nam cęlum empyreum est locus angelorum bonorum, quia (vt dicit Strabus) cęlum empyreum mox, vt creatum est sanctis angelis est repletum, ergo a fortiori animabus separatis poterunt conuenire receptacula.

Secundo patet, quia sancti assignant receptacula animabus separatis, quia Gregorius, quarto lib. Dialog. narrat animas post mortem ad diuersa loca corporalia esse deductas, vt patet de Paschasio quem Germanus Capuanus Episcopus inuenit in balneis, & de anima Theodorici regis, quā dicit fuisse deductā ad ollam Vulcani. habent ergo animæ receptacula post mortem. Circa hoc tamen considerandum est, quòd licet substantiæ spirituales secūdum esse suum a corpore nō dependeant, corporalia tamen a Deo mediantibus spiritualibus gubernātur, vt dicit Aug. 4. lib. de Trini. & Grego. 4. Dialog. & ita est quædam conuenientia substantiarum spiritualium ad corporales substantias per congruentiam quandam, vt scilicet dignioribus substantijs spiritualibus digniora corpora adaptentur, & hoc est ad regendum, vel mouēdum, vnde & philosophi secundum ordinem mobilium posuerūt ordinem substantiarum separatarum, quamuis autem animabus post mortē non assignentur aliqua corpora quorum sint formę, vel determinati motores, determinātur tamen eis quædam corporalia loca per congruentiam quandam secundum gradum dignitatis eorum, in quibus sint, quasi in loco, eo modo quo spiritualia in loco esse possunt, & hæc congruentia locorum in substantijs spiritualibus est, secundum quòd magis, aut minus accedunt ad primam substantiam simpliciter, quæ est spiritus, cui locus superior per congruentiam deputatur, & est Deus cuius sedem esse cęlum asserit sacra Scriptura, & ideo animas, quæ accedunt ad participationem perfectam deitatis, in cęlo ponimus, sicut Deus in cęlo est, & istę sunt, quæ Deo per amorem inhęrentes omnimodam puritatem habēt, idest nullam infectionem culpę, nullius pœnę reatum habent: animas vero, quæ non habent cum Deo participationem perfectam ponimus in locis oppositis, & sic necesse est animabus separatis assignari diuersa receptacula, sm dignitatem, aut indignitatem earum. Et istud apparet vlterius, quia nulla anima separata est infinita, iō nulla potest esse vbique, necesse est igitur esse alicubi, licet nō sit localiter, ita tamē alicubi erit diffinitiue, ꝙ non erit vbique, ideo tunc necesse est, vel quòd animæ separatę sint pro libito vbi voluerint, vel ꝙ assignentur eis determinata loca, non est autem conueniens, quòd quælibet anima sit vbi voluerit, quia quædam animæ indignę sunt, vt in quibusdam locis sint, ideo debent assignari eis determinata loca, & hæc sunt, quæ receptacula animarum vocamus, ideo cōueniens est post mortem esse determinatā receptacula animarum.

Notādum singulare de aīabus.

Ad primum dicendum, quòd spiritualia non sunt in loco, ita quòd proprie locentur, quod est contineri locatum a loco per circumscriptionem, nam spiritualia non habent quantitatem, ideo non possunt sic contineri, sunt tamen alio modo in loco diffinitiue, idest, ꝙ ita sunt intra locum, quòd foris non sunt, licet non contingantur ab aliqua superficie rei locantis cum non habeant quantitatem, quis autem sit iste modus existendi in loco spiritualium rerum non potest esse plene notus nobis qui corporei sumus. Ad dictum Boetii dicendum, quod est verum, ꝙ spualia

non

non sunt in loco eo modo, quo corporea sunt in loco, quorum est proprium esse in loco. Ad Augustinum dicendum, quòd animæ non feruntur ad loca corporalia, scilicet, vt ibi corporaliter sint, feruntur tamen vt ibi sint incorporaliter, & ideo Augustinus dixit notanter non fieri ad loca corporalia, non dixit autem non ferri ad loca, quasi dicat, in aliquibus locis sunt, sed non eo modo quo corpora sunt in locis.

Ad secundum dicendum, quòd cum animæ separatæ adaptentur diuersis receptaculis, oportet, quòd magis conueniant cum illis, quàm cum alijs locis. Cum vero dicitur, quòd animæ separatæ indifferenter se habent ad omnia loca, idest, quòd nullam maiorem conuenientiam habent cum vno, quàm cum alio. Est dicendum, quòd conuenientia est duplex, vna quæ est secundum qualitatem, vel formam, sicut omnia calida inter se conueniunt, & omnia frigida inter se. Est alia conuenientia secundum proportionem, sicut sapientia conuenit cum lumine, & ignorantia cum tenebris, & similia, in quibus fiunt transumptiones, & metaphoræ. Accipiendo primo modo est verum, quod animæ separatæ nullam conuenientiam habent cum locis corporalibus: non enim potius conuenit anima cum cælo, quàm cum mari, quàm cum inferno, quia cum nullo corpore communicat in aliqua vna qualitate. Accipiendo secundo modo communicat anima cum corporibus, quia habent se lux, & tenebræ proportionaliter in spiritualibus, & corporalibus, & ideo animæ quæ sunt illustratæ diuino lumine, debent esse in locis luminosis, licet lumen naturale corporale, & spirituale, non sint idem lumen, neque vnius naturæ: sic & animæ, quæ magnæ dignitatis sunt, debent esse in locis magnæ dignitatis, licet dignitas corporum, & spirituum non sit aliquid vniuoce dictum, ita & animę obtenebratæ secundum culpam debent habere loca tenebrosa, licet tenebræ in corporibus, & spiritibus non sint eiusdem rationis, & ita conuenientia proportionis sufficit ad hoc, quòd animabus respondeāt determinata receptacula, & non omnia loca.

Ad tertium dicendum, quod verum est quòd animabus separatis nihil accidit, nisi quòd sit in pęnā, vel præmium ipsarum, & ideo etiam assignatio receptaculorum post mortem pertinet ad hoc. Cum vero dicitur, quod non recipiunt a locis, dicendum ꝙ non possunt recipere ab eis directa receptione, sicut recipiunt corpora, quę conseruantur in locis ab istis locis, quia ista est receptio a corpore in corpus, non potest autem corpus agere in spiritum, propter non communicare in materia, licet spiritus qui est naturaliter superior potest super corpus influere, veruntamen patiuntur spiritus a locis, inquantum ipsimet inferunt sibi passionem propter conditionem locorū, vt cum aliquis spiritus, sciuerit se in aliquo loco excelsō positum propter merita sua gaudebit ex hoc, cum vero sciuerit se positum, & alligatum loco turpi propter suam indignitatem tristatur valde, quia videt se ita abijci, & despici, & se esse sibi causam huius mali, & ideo indirecte loca faciunt ad pręmium, & pęnā animarum separatarum, propter quod cōuenienter assignantur eis diuersa receptacula post mortem.

An tot receptacula animarum esse debent quot assignantur, vt quatuor & non plura, nec pauciora.
Quæst. DCCXLVI.

QVAERETVR post hęc, an tot receptacula esse debeant quot assignantur, idest, quatuor infra terram, & vnum in cęlo.

A Aliqui dicunt, quòd non, sicut enim receptacula debentur animabus post mortem pro peccato, ita & debentur pro merito, sed ratione meriti non debetur nisi vnum tantum receptaculum, idest, Paradisus, ergo ratione demeriti, non debet assignari aliud receptaculū nisi infernus, & ita erunt duo tantum. Secundo receptacula assignantur post mortem ratione meritorum, vel demeritorum, sed vnus est locus in quo homines merentur, & demerentur, ergo vnum tantum debet assignari receptaculum. Tertio dicunt alij, ꝙ debent esse tantum tria receptacula sub terra, cum oīa illa sint pęnalia, & tamen ponūtur quatuor.

Alij dicunt, ꝙ debēt esse plura receptacula, quàm nunc assignētur, quinque enim assignantur vt dictū

B est: nam videtur, ꝙ pręter illa sit aliud receptaculum, idest, aer caliginosus, vt dicitur 2. Reg. 2. cap. s. Hi sunt fontes sine aqua & nebulę turbinibus exagitatę, quibus caligo tenebrarum reseruatur, sed caligo tenebrarum est aer caliginosus, ideo ponendum est aliud receptaculum pręter hęc. Secundo videtur hoc, quia de quinque receptaculis communiter assignatis vnū ponitur Paradisus, & tamen Paradisus diuiditur in cęlestem, & terrestrem, quia Paradisus cęlestis est in quem nunc feruntur animę Beatorum, Paradisus autem terrestris est in quo Elias, & Henoc manent. ergo videtur quòd aliud receptaculum sit, idest, Paradisus terrestris pręter quinque.

C Tertio patet, quia cuilibet statui peccantiū respondet vnum receptaculum animarum, sed siquis ponatur decedere in solo originali cum aliquo veniali, non competet ei aliquod de receptaculis positis, ergo oportebit dari alterū, patet quia non dabitur huic infernus damnatorum: nā ibi est pęna perpetua sensus, sed pro originali non competit pęna sensus, pro veniali autem non competit pęna perpetua, ideo nō erit ibi. Non etiam erit in Paradiso, quia ibi est qui ab omni peccato mundus est, & iste in peccato est. Neque etiam est in Lymbo Sanctorum, quia ibi erant illi, qui nullo peccato tenebantur, neque reatu alicuius pęnę, sed solum expectabant aperiri vitam ęternā per mortem Christi, ideo ibi non erit qui peccatum

D tam veniale, quàm originale habet. maxime quia nō durauit Lymbus Sanctorum, nisi vsque ad mortem Christi, vt supra dictum est, ergo nunc non potest ibi aliquis esse. Neq; potest iste esse in Lymbo paruulorum, quia ibi tenentur illi pro solo originali, vnde nō datur eis pęna sensus, sed solius carentię, & tamen iste decedit in veniali, pro quo competit pęna sensus, ergo non erit ibi. Non etiam in Purgatorio; quia pęna purgatoria est temporalis, sed iste decedit in originali, quod est mortale, & ideo est damnatus. necesse est igitur aliud esse locum, cuius mansio sit perpetua, & ita plura quàm quinque ponentur receptacula.

Quarto, quia diuersę sunt quātitates pręmiorum, & pęnarum s'm differentias culparū, & meritorū, sed

E infiniti sunt gradus meritorū, & culparū, ergo debēt distingui infinita receptacula, in quibus puniantur, & punientur post mortem animę, & non quinque tm̄.

Quinto, quia animę puniuntur aliquando in locis, in quibus peccauerunt, vt patet per Greg. 4. lib. Dial. sed peccauerunt in loco, in quo nos habitamus, ergo locus iste debet computari inter receptacula. Etiam, quia aliqui in hoc mundo viuentes, puniuntur pro peccatis suis, & sic erunt multa receptacula.

Sexto, quia sicut decedētes in gratia habent interdum aliqua, pro quibus sunt digni pęna, idest, venialia, vel satisfactionem mortalium inexpletam, ita aliqui in peccato mortali decedentes habent aliqua bona, pro quibus videntur digni aliquo pręmio, sed primis assignant aliquod receptaculum, i. Purgatorium,

in quo puniuntur tam pro venialibus, quàm pro inexpleta satisfactione mortalium: ergo & secundis assignabitur aliquod receptaculum, in quo prius punientur, & ita illud erit receptaculum præter assignata, in quo aliquandiu animæ gaudeant pro quibusdam bonis quę hic fecerunt, & postea transeant ad manendum in æternum in inferno pro mortalibus in quibus decedunt.

Septimo, quia sicut Sācti Patres ante Christi mortem retardabantur a gloria quam habituri erant, ita & nunc aīæ quę sunt in cęlo, retardātur quodammodo a plena gloria, quā habebūt post vnionem corporis, sed Sancti ante Christi mortem habebāt quoddā determinatum receptaculū, i. Sinū Abrahę, ergo & aīæ nunc debent habere aliud receptaculū beatitudinis, q̄ postq̄ fuerint vnitę corporibus, & ita erunt plura receptacula. Et eodem modo potest argui, ꝙ apud damnatos ad ignem aliud receptaculum competat nunc, & aliud post iudicium, & resurrectionem.

Dicendum, quòd post mortem assignamus animabus receptacula, in vita autem nullum, quia sunt naturaliter receptæ in suis corporibus, quibus sunt vnitę formaliter, i. vt forma, & motor, & perfectio, vt dicit Arist. & in quibus acceperunt istud esse, quod habent: post mortem vero, quia separātur a corporibus, accipiunt receptacula quibus determinentur.

Alia etiam ratio est, quia anima dum est vnita corpori adhuc mortali habet locum merendi, & demerendi, & hoc est via, & progressus quidam, & ideo nō competit receptaculum determinatum, quia quotidie mutatur. Cum vero separatur a corpore est in termino, & ideo est tempus recipiēdi pro meritis, & demeritis bonum, aut malum; ergo aīa exuta a corpore aut est in statu recipiendi finalem retributionem, aut impeditur ab illa: si est in statu recipiendi eam hoc dupliciter, quia aut de bono recipit finale præmium, aut de malo: si de bono est receptaculum, quod dicitur Paradisus, & est in cœlo empyreo. si recipit retributionem, quantum ad malum, aut est pro malo actualis culpæ, aut originalis. si primo modo est gehenna vbi est ignis inferens pœnam sensus pro peccato mortali in æternum. si secundo modo est Lymbus puerorum, vbi solam carentiam visionis Dei habent in ęternum, quia sunt damnati. Si autem est in quodā statu, in quo est impedita a consecutione præmij, aut est hoc propter aliquem defectum, vel impedimentum personale, aut propter impedimentum ex partę naturæ. Accipiendo primo modo est Purgatorius locus, quia ibi detinentur qui decesserunt in charitate, & sunt digni vita ęterna, vt expient aliqua quę impediunt eos a consecutione vitæ æternæ, s. venialia peccata, vel inexpletā satisfactionē pro mortalibus. si est impedimentū ex parte naturæ, sic erat sinus Abrahę, siue Lymbus Sanctorū Patrū, in quo detinebantur aīæ Sanctorū qui in nulla culpa actuali, neq; originali decesserant, neq; in aliquo reatu pœnæ; sed manebat originalis culpa solum, inquantum erat infectiua naturæ, quam infectionem nemo poterat expiare quousque Christus mortuus est, qui per sanguinem suū expiauit, infectio autem personalis in singulis eorū ablata erat per fidem, vel sacramenta fidei, & ideo non ponuntur plura receptacula, quàm ista, quia nō inueniūtur plures modi de statu aīarum post mortē.

Responsio ad primam rationem in diuersum positam q. præced.
Quæst. DCCXLVII.

AD argumenta vtriusque partis respondendum est, quia neutra concludunt verum: sunt enim tantum quinque receptacula.

F Ad primum dicendū, quòd receptacula sunt multa, & est locus præmij vnus: loca autem pęnarū multarum, s. quatuor, & non est inconueniēs, quia locus pręmij est pro bono simpliciter dicto, locus pęnę pro malo, & malū, & bonū non inueniuntur ęqualiter, quia bonū solū est vno modo, s. ex cā integra: malū aūt est ex singularibus defectibus, vt dicit Diony. 4. c. de Diu. Nom. & Arist. dicit 2. Ethic. ꝙ peccare est infiniti, i. contingit infinitis modis, sicut Pythagorici dixerunt: Bene agere vero solum vno modo, ideo erit vnus tantum locus præmij pro bono, scilicet, quod vno modo accidit. malum vero, quia multis modis inuenitur, habebit multa loca pœnalia.

Ad secundum dicendum, ꝙ locus merendi, & demerendi est omnibus hominibus vnus, s. in hac vita
G hic vbi nos manemus, sed locus recipiēdi retributionem non est vnus. Est aūt causa, quia status merendi, & demerendi est vnus, s. vita mortalis simul est eiusdem hominis, quia idem homo potest simul mereri, & demereri, & cum non potest demereri, non potest mereri, & econtrario, ideo debet esse locus merendi, & demerendi omniū hominū vnus, quia non habet homo hanc facultatem, nisi quandiu viuit, quia post mortē nemo meretur, aut demeret, & quia vita omniū simul est locus merendi, & demerendi est vnus. de retributione secus est, quia non competit per aliquam operationem, quę omniū sit, sed per diuersum
H modum retributionis competētis pro meritis, & demeritis: nam licet merendi, & demerendi sit idem locus, non sunt tamen eadem merita, & demerita, neque eiusdem modi, ideo non competunt similes retributiones, nec eadem loca.

Ad tertium dicendum, ꝙ receptacula sunt quinque: vnum ad gaudium, quatuor ad pœnam large dictam, & cum dicitur, ꝙ sunt tria genera culparum. dicendum, ꝙ non distinguuntur penitus receptacula secundum conditionem, & diuersitatem culparum. Primo, quia aliquod receptaculum est vbi nulla culpa punitur, aut contingit non puniri, sed pro pœna inexpleta expiatur, sicut in Purgatorio contingit aliquem torqueri qui in nullo veniali decesserit. Secundo, quia aliquis locus receptaculi est, in quo contin-
I git duo genera culpæ puniri, idest, mortalis, & venialis actualis, scilicet, gehenna, vt si quis decedat simul in mortali, & veniali, sicut quotidianum est, punitur in gehenna pro vtraque culpa æternaliter.

Aliter posset dici recipiendo distinctionem receptaculorum pœnalium secundum culpas, quòd sunt tria genera culpæ, & tamen sunt quatuor receptacula pœnalia, quia culpa originalis subdiuiditur: accipitur enim, vt infectiua naturæ, & vt infectiua personę, inquātum enim personam inficit, competit ei Lymbus puerorum, inquantū vero inficit naturā competit Lymbus Sanctorū, in quo manebāt illi, quia Christus nondū expiauerat totaliter auferēdo naturę infe-
K ctionē pro qua retardabantur Sancti, vt non irent statim ad vitam æternam, & ita erant quatuor receptacula pęnalia, licet essent tres modi culparum.

Ad primam rationem aliorum in diuersum positam q. 746.
Quæst. DCCXLVIII.

AD primum pro alia parte, quod est quartum in ordine, dicendum, quòd non sunt assignanda plura, quàm quinque receptacula. Et cum dicitur de aere caliginoso, dicendum quòd non est receptaculum. ad auctoritatem dicendum vno modo, quòd non designatur ibi receptaculum dæmonum, vt aliqui putāt, sed potius dicitur de pęna animarum, quia loquitur Petrus contra malos, qui peruertunt doctrinam,

nam, & mores dicens, Hi sunt fontes sine aqua, &c. & tamen non assignatur eis ibi aer caliginosus, vt receptaculum, quia dicitur quibus reseruatur caligo tenebrarum, idest, hoc reseruatur eis in pœnam, & hoc apud inferos est vbi tenebræ sunt, & illuc deducentur mali.

A

Secundo posset dici, quòd si quis diceret receptaculum adhuc non est cõtra propositum, quia nos loquimur de receptaculis animarum, & non de receptaculis dæmonum: animæ autem non manent in aere caliginoso. Tertio dicendum, & melius, quòd receptacula pęnalia dęmonum, & animarum eadem sunt, præter hoc ꝙ omnes dæmones habent vnicum receptaculum, idest, gehennam: animæ autem multa receptacula habent pęnarum secundum differẽtiam demeriti earum. Et cũ dicitur de aere caliginoso est dicendum, quòd non est receptaculum dæmonum, quia vocamus receptaculum, locum designatum spiritibus ad præmia, vel pęnas recipiendas, sed aer caliginosus non est dæmonibus assignatus ad pręmia, qa nulla habent, neque ad pęnas, quia ille locus est gehẽna: ergo nõ est receptaculum, sed est locus assignatus eis ad administrationẽ exercitij, quam super nos habent: competit enim ex diuina dispositione, & prouidentia, quòd dæmones tentent nos, & vexent affligẽdo in quibusdam corporaliter, quod non contingeret, si manerent semper clausi apud gehennam, ideo datur eis locus manendi inter nos, non quidem omnibus, sed eis qui pro tempore officium tentationis exercent, & isti aliquando mittuntur in gehennam, & cæteri qui non tentant, manent apud inferos, & hoc colligitur ad Ephes. 6. cap. Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates, & aduersus mundi rectores tenebrarum harum, & contra spiritalia nequitiæ in cœlestibus. Colluctatio autem est tentatio, vel pugna, & dicit quòd non est nobis pugna contra carnem, & sanguinem, sed contra dæmones. Vel aliter, & melius, non est nobis colluctatio, idest, pugna contra carnem, & sanguinem, idest, contra homines, qui vocantur caro, & sanguis, supra 16. cap. Caro, & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus, idest, non reuelauit tibi hoc aliquis homo, sed solus Deus: principes autem, & potestates vocat dæmones, contra quos dicit esse colluctationem, idest, tentationem: ergo ad tentationis officium hic positi sunt, & non vt in receptaculo proprie.

Item, quia vocantur principes, & potestates, manifestum est, quòd ab actu nominãtur, & insuper quia vocantur rectores tenebrarum harum, idest, mundi huius tenebrosi, sed regere officium, vel administratio est, ergo dęmones solum manent hic, inquantum habeant quandam administrationem tentandi nos, finita illa non manebunt, vnde locus suæ retributionis qui receptaculum dicitur non est aer, sed infernus. licet necesse est quòd quandiu inter nos manent, habeant hic pœnas suas, quia dæmones quocunque vadunt, infernum suum secum portant, vt non cessent aliquo tempore a pęnalitatibus: receptaculum tamen eorum est infernus, idest, gehẽna vbi est ignis æternus, sic dixit Christus supra in litera, scilicet, Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus est diabolo, & angelis eius: ista autem præparatio signat locum mansionis. Item hoc dixit Petrus. 2. Petri 2. cap. Scilicet, Si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit in iudicium reseruari cruciandos, ergo receptaculum pęnale dæmonum apud inferos est, quia inferos, & tartarum appellauit, & cruciandos ibi dixit: etiam dixit eos ibi reseruari, sed hoc pertinet ad

Dæmones semp suũ infernũ secum gerũt

rationem receptaculi, vt contineat, & claudat, & seruet, ideo dæmonum receptaculum non est aer caliginosus, sed gehenna, hic autem manent solum ad nos exercendum, & ita ipsi dæmones sciunt non esse locum eorum hic, nisi ad tentandum: locum autẽ proprium esse gehennam, vel abyssum: vnde dæmones quos eduxit Christus de arrepticijs, rogabant eũ ne mitteret eos in abyssum, Marci 5. & Lucæ 8. Sed quòd mitteret eos in porcos, supra 8. cap. Non ergo ponitur aer caliginosus, receptaculum distinctum ab alijs.

Ad secundum dicendum, quòd Paradisus distinguitur in cęlestem, & terrestrem, & nomen istud magis terrestri conuenit, quia Paradisus signat locum delitiarum, & apud Græcos, ex quorum origine descendit, signat hortum delectabile, & hoc nomen scriptura posuit illi loco terræ in quo Deus locauit Adam, cum dicatur Genes. 2. cap. Plantauit Dominus Paradisum voluptatis. De cęlo empyreo scriptura sacra non dicit Paradisum, sed nos transtulimus hoc nomen ad signandum cęlestem mansionem Beatorum spirituum, quia locus ille est voluptatis, idest, ineffabilium delitiarum plurium quidem, quàm sint in aliquo loco terrestri, & ideo distinctio Paradisi est secundum istam nostram cõsuetudinem loquendi. Sed dicendum, quòd non debet Paradisus vocari duplex receptaculum, quia loquimur nũc de animabus separatis: Paradisus autem terrestris nõ est locus animarum separatarum, sed locus viuentiũ hominum, ideo non potest computari inter receptacula.

B

C

Sed obijcietur, quòd etiam in receptaculis animarum erunt aliquando homines, scilicet, in cęlo empyreo, in gehenna, & in Lymbo puerorum post diem iudicij, & tamen ista sunt receptacula animarum, ita ergo erit Paradisus terrestris, licet sit locus hominũ. Dicendum, quòd non stat, quia omnia receptacula sunt loca post viam, & in quibus nemo est vsque post mortem, sed Paradisus terrestris est locus viatorum in quo sunt homines dum viuunt, & post mortem: ergo non est receptaculum, & patet, quia statim vt Deus hominem plasmauit de terra, posuit illum in Paradisum voluptatis, vt operaretur in eo, & custodiret illum, & ita ad habitationem viatorum est. idem patet quantum ad Henoc, & Eliam, qui ibi nũc sunt: nam illi viatores sunt, cum adhuc morituri sint, & venturi ad nos, vt dicitur sub temporibus Antichristi.

D

Ad tertiam rationem positam quæst. 746.

Quęst. D.CCXLIX.

AD tertium dicendum, ꝙ ille casus est impossibilis, necesse est enim, ꝙ ille qui decedit in veniali, & originali, decedat simul in mortali actuali, vel ꝑ cõmissionem, vel omissionem: non enim põt aliquis incipere peccata actualia a veniali, sed necesse est ꝙ incipiat a mortali: nã nõ põt quis peccare venialiter, nisi cũ ad ætatẽ, in qua est vsus liberi arbitrij, quia in priori ętate non imputatur aliquis actus, ẽt si de se esset mortalis, multominus ergo imputabitur actus q de se est venialis: ergo necesse est tam mortale, ꝗ veniale peccatum, postꝗ peruenerit quis ad annos discretionis solum committi, & tamen statim vt quis venerit ad annos discretionis, est necesse vt tollatur originale, aut quòd mortaliter peccet, ergo non põt decedere in solo originali, & veniali. Et hoc patet, quia in filijs fidelium, qui baptizantur, vel circuncidebantur, non poterat accidere, quia tollitur in eis originale, antequàm ad annos discretionis peruenirẽt: idem fiebat in filijs Gentilium, qui erant fideles,

E

quia remittebatur statim originale per fidem parentum. solum ergo fiebat hoc in filijs infideliũ, vt nunc in filijs Iudęorum, & Paganorum: nam quandiu sunt infra annos discretionis non habent nisi originale, & non possunt committere mortale actuale, neque veniale, ideo si eo tempore decedant, moriuntur in solo originali, & habent solam pęnam carentiæ in Lymbo puerorum. Cum vero perueniunt ad statum discretionis, necesse est, quòd statim peccent mortaliter, quia aut cogitant aliquid de eis quæ ad salutem animæ suæ pertinent, eo modo quo fragilitas ætatis illius permittit, aut non, si cogitat complet Deus actũ illius, & informat, & charitatem infundit, & iam est sine veniali, quia per gratiam tunc infusam tollitur originale, post hæc autem poterit peccare venialiter, & mortaliter, & ideo damnabitur æternaliter pro mortali, & veniali, vel si solum venialiter punietur in Purgatorio, & non manebit iam in originali cum mortali, vel veniali. si autem statim vt iste peruenit ad annos discretionis non cogitauit de salute sua eo modo quo potuit, peccauit mortaliter per omissionem, ideo si moriatur tunc ille decedit simul in mortali, actuali, & originali, & veniali, & competit pro hoc pœna gehennalis, & dato quòd prædictus nullum actum bonum, vel malum faciat vsque ad mortem, damnabitur æternaliter, quia in mortali decedit, scilicet, omissionis, & ita prædictus casus est impossibilis, vnde non competit huic aliquod receptaculum distinctum a præcedentibus.

Aliter potest dici, quòd dato, quòd quis posset simul in originali decedere, & veniali (quod est impossibile) non competeret ei aliud receptaculum a præcedentibus distinctum, & ratio est, quia talis pœna gehennæ puniretur. Et cum obijcitur, quòd pro veniali non est pœna ęterna, & pro originali non est pęna sensus, dicendum ꝙ directe pro veniali non est pęna ęterna, & tamen per accidens est pœna ęterna sensus pro veniali, vt si quis moriatur simul in mortali, & veniali, habebit pro veniali pœnam sensus æternã, sicut pro mortali, & hoc per accidens, quia nõ potest solui pœna illa, vt ostensum est supra, sed iste manet nunc in mortali, s. originali, quod facit vt nunq̃ possit remitti culpa aliqua, neque mortalis, neque venialis, & tamen quandiu manet culpa, manere debet pœna correspondens, ergo manebit semper ille in pœna ignis pro solo veniali.

Cum vero obijcitur, ꝙ prædictus decedit in originali, & pro originali non debetur pœna sensus, iõ nõ debet iste puniri in gehenna. Dicendum, ꝙ pro originali non punitur in gehenna, sed pro veniali, quod est actuale, facit tamen originale, ꝙ nunq̃ possit finiri pęna pro actuali, quia originale est mortale, sicut siquis decedit in originali simul, & mortali actuali, quod accidit oĩbus Iudæis nunc & Paganis, quorum originale nunq̃ remittitur, qa nunq̃ sunt in gratia, vt contingit: nam ille in gehenna punietur in æternum: manifestum est tñ pro originali nõ puniri ibi, sed pro mortali actuali, ita ergo in præsenti, & non oportebit dari plura receptacula, quàm quinque quæ assignantur.

Ad quartũ dicẽdũ, ꝙ diuersitas pęnarũ facit diuersa receptacula, vt ꝙ sit quędã pęna sensus quędã damni, & ꝙ sit aliqua tẽporalis, aliqua æterna: differẽtia tñ gradualis nõ facit diuersa receptacula, sed in eodem igne aliquis punitur grauius, alius minus s'm gradum demeritorũ: cõtingit aũt pœnã quadrupliciter variari, iõ quatuor sunt receptacula pęnalia: nam pęna aut est sensus, aut damni: si sensus dupliciter, quia aut est æterna, aut temporalis: si ęterna est gehenna damnatorũ, si tẽporalis sic est Purgatoriũ, si aũt est pœna carentiæ, vel est æterna, vel temporalis, si ęterna sic est

F Lymbus puerorum, si temporalis est Lymbus patrũ, vbi erant Sancti, & iõ sunt quatuor receptacula pœnalia: gradus autem pœnarum nihil faciunt ad differentiam receptaculorum.

Ad quintum dicẽdum verũ esse, ꝙ aliquæ animæ puniuntur in locis, in quibus peccauerũt, sed ex hoc non constituitur aliud distinctũ receptaculũ. Et ratio est primo, quia loca in quibus peccata commissa sunt non sunt aliquis vnus locus, ideo nõ debent computari vt vnum receptaculum. Secundo, quia dato ꝙ essent vnus locus non computarentur, vt receptaculũ, quia peccata cõmissa sunt vbi nos viuimus, & ita loca non sunt ordinata ad tolerationem pęnarũ animarum, sed ad conuersationem viuentium: si ergo inter

G dum hic puniuntur aĩæ, fit ex specialibus causis tã de damnatis, q̃ de non damnatis, quia vtrasque scimus aliquando puniri inter nos, & vtræque prosunt ad nostram eruditionem, & admonitionem, ne nos peccemus, & interdum ad earum vtilitatem, s. quantum ad non damnatas, quia cum inter nos patiantur, reuelãt nobis mala sua, & adiuuamus eas suffragijs nostris ad velocem liberationem de pœna, & ideo non computatur inter receptacula locus in quo animæ peccauerunt, quia nõ est ordinatus ad hoc, ꝙ ibi patiantur, licet quidam patiantur ibi. Cum vero dr̃, ꝙ quidã adhuc in vita puniuntur pro peccatis. Dicendũ, ꝙ non est ad propositũ, quia ibi non est pœna aĩæ, sed hoĩs: hic vero de receptaculis aĩarum agitur: aĩa tñ quãdiu

H in corpore est, non habet receptaculum, sed solũ animabus separatis dantur receptacula. Item, quia receptacula sunt loca, in quibus animæ recipiuntur post statum meriti, & demeriti, quando est locus præmij, vel pœnæ, & tamen quando anima est in corpore, est adhuc locus meriti, & demeriti, ideo non competit receptaculum habere, quia nõdum est locus pręmij, & pœnæ, & si interdum fiat, est per accidens.

Responsio ad sextam rationem principalem positam q. 746. Quæst. DCCL:

AD sextum dicendum, ꝙ decedentibus in charitate, antequàm accipiant vitam æternam, cõ-

I petit locus in quo puniãtur pro aliquo malo, si quod habent, & est locus Purgatorius, sed decedentibus in peccato mortali non competit locus in quo recipiãt præmium de aliquo bono, quod fecerunt antequàm pœnam habere incipiant æternam, & ratio est, quia non est simile de bono, & malo: nam bonum potest dari purum, & ad hoc ꝙ sit summum debet esse purum, i. ꝙ non inueniatur aliquod malum in eo: malũ vero quantumcunque sit non est purum, nec oportet, ꝙ sit purum ẽt si deberet vocari summũ malũ: & rõ est, quia bonum est ex integra causa, iõ non debet esse aliquis defectus in eis. Et quia contingit sic decedẽtes in charitate habere malum aliquod, fuit necessarium vt daretur locus Purgatorius, in quo purgare-

K tur omne malum, & maneret purum bonum, quale requiritur ad vitam æternam, vbi est participatio perfecta Dei, secus est de malis, qui damnantur: nam illi damnantur qui sunt mali, sed ad hoc quòd sint mali, aut simpliciter, vel valde mali, non requiritur, quòd nullum bonum habeant, quia impossibile est, ꝙ malum sit purum, cum malum non possit esse nihil in bono, iõ habentes aliquod bonum, pñt manere in inferno, & ita non requiritur, ꝙ sit aliquis locus in quo prius pręmientur pro bonis quibusdã quę fecerunt. Cum aũt obijcitur quid ergo erit de bonis, quæ fecerunt, qui damnantur? Dicendum, ꝙ aut hoc quæritur quasi sit inconueniens damnari eos, qui bona aliqua habẽt, & iõ petitur assignari locũ pręmij in quo tollan-

tur

tur bona illa, vt cessent esse, & maneant sola mala, aut quæritur quasi sit inconueniens manere sine prẽmio bona quędam. Si primo modo dicendum, quòd non est quęrẽdum, quia etiam si multo tempore haberent mali gaudia post mortem, & non desinerent habere bona illa in ęternum, esset hoc inconueniens, & sic non prodesset præmitti gaudia quædam post mortem ante pœnam. Si secundo modo dici potest vno modo secundum quosdam, quòd bona illa non sunt sine præmio, quia in vita acceperunt præmium mali de his bonis quæ fecerunt, & iam post mortem non manet aliquid de quo præmiari debeant. Vel alij volunt, quòd post mortem recipiũt præmium apud inferos, non quidem ad aliquod bonum capiendum, sed ad mitigationem pœnæ, idest, minus supplicium subeundum. Sed aliter dicendum, & melius quòd decedentibus in peccato mortali, non competunt post mortem aliqua præmia, pro quibuscunque bonis factis in vita: & ratio est, quia aut illa bona egerũt dum erant in mortali, vel cum erant in charitate. Si autem primo modo dicendũ, quòd illa non sunt bona meritoria, quia mortua nata fuerunt, & sicut post mortem non manent meritoria, ita neque vnquàm fuerunt meritoria, vnde etiam si ille qui talia fecit decederet in charitate, non acciperet pro illis operibus aliqua præmia, vel gradus præmiorum, ac si nunquàm fecisset illa, sed solum pro illis, quæ fecit existens in charitate, a fortiori ergo nihil pro eis recipiet, si non decedat in charitate. Si vero bona illa fuerunt facta in charitate, dicendum quòd nec pro illis competit aliquod præmium, quia licet tunc quando facta sunt erant meritoria, quia facta sunt in charitate, tamen postea adueniente mortali mortificata sunt, & quandiu manserit mortale, illa manent mortificata, ideo non competit eis actio, sicut viuentibus, & sic non sunt meritoria, vt propter illa reddi debeat aliquod bonum velut eis debitum, & tamen mortale in quo quis decessit, manet in æternum: ergo opera talia manent in æternum mortificata. vnde non competit aliquid ad præmium morientibus in mortali pro bonis, quæ in vita egerunt, quia necesse est illa mortua esse, vel mortificata, & ideo nullum præmium eis competere.

Quòd autem dicebatur bona facta a malis prodesse ad minus supplicium subeundũ, potest dupliciter accipi. Vno modo positiue, idest, quòd si duo æqualia commiserit, & decedant in mortali, ita quòd debeatur eis æqualis pœna apud inferos, si vnus fecit plura bona, quàm alius, quòd sustineat minorem pœnam. Alio modo priuatiue, idest, quòd quanto quis plura bona fecit, tanto a pluribus malis abstinuit, quia non fecit tunc aliquod malum, quando bona faciebat. Si accipiatur primo modo, non est verum, quia siue bona illa facta fuerint in charitate, siue extra charitatem, manent mortua, vel mortificata post mortem, ideo non respondet eis præmium aliquod, ac si nunquàm facta essent. Et tamen opus quod non est meritorium, non est satisfactorium, neque poterit alleuiari aliqua pœna propter illa opera, quia essent tunc satisfactoria, quod est falsum. Si accipiatur secundo modo nihil est dicere, quia æquale est tunc bona agere, & nihil agere, vel dormire, aut cessare ab omni opere, cum non plus minuatur de pœna apud inferos pro tali bono opere, quàm pro eo quod est nihil agere. Vnde simpliciter dicendum est, quòd bona opera facta ab eis, qui in mortali decesserunt, non prosunt eis apud inferos, & consequenter non est assignandum aliquod receptaculum in quo recipiant aliquod præmium, antequàm pœnam æternam recipiant.

A Ad septimam dicendum, quòd non erat simile de Patribus in Lymbo ante mortem Christi, & nũc de animabus Beatorum: nam nunc animæ illę vere sunt beatæ, & ideo competit eis receptaculum beatitudinis. animę autem Patrum ante Christi mortem nihil habebant de beatitudine, sed potius quandam pœnã, & tristitiam, inquantum nõ habebant bonum quod optabant, ideo nõ debebat eis locus beatitudinis, sed pœnæ competere, qui erat locus subterraneus, & tenebrosus. Cum autem dicitur, ꝙ sic retardantur animæ nunc a beatitudine. Dicendum, ꝙ nõ est verum, quia aĩę existentes in cœlo empyreo habent totã beatitudinẽ, quam nunq̃ habituræ sunt, & in resumptione corporũ non addetur, vel accrescet eis aliquis gra-
B dus gloriæ, quia gloria corporum nõ erit per additionem alicuius nouæ perfectionis, sed per redundantiã glorię animę in corpus, quod est ei naturaliter vnitũ. Et iõ licet aĩa habeat desideriũ administrãdi corpus, quod fuit pars speciei suę, non ita retardatꝰ, ꝓpter hoc desideriũ quasi nõ sit beata, iõ nõ cõpetet alius locus aĩæ beatæ separatę, q̃ eidẽ resũpto corpore. Sed aliud est de aĩabus Sanctorũ ante mortẽ Christi, & nũc, qa tũc nullã beatitudinẽ habebãt, sed pœnã, nũc vero habẽt beatitudinẽ, iõ alius locus cõpetit eis nũc, q̃ tunc cõpetebat. Cũ autẽ dr̃ de aĩabus dãnatorũ & de ipsis damnatis post diem iudicij. Dicendũ, ꝙ nõ competit diuersum receptaculum, quia eadẽ damnatio est animarum separatarum, & cõiuncti totius post iudiciũ,
C quia licet resumatur corpus, non augebitur aliquis gradus pœnæ intensiue, sed tantus erit dolor quem percipiet, & sustinebit post iudiciũ damnatus in corpore, & anima, quãtus est nunc solum in anima separata, ideo non est causa variandi receptaculum. maxime, quia nũc dicimus animas damnatorum in igne æterno torqueri, & post iudicium Christus dicit malos mittendos in ignem ęternum, & sic idẽ locus est.

An aliquæ animæ statim vt de corporibus exeunt ferantur in cœlum empyreum, aut gehennam. Quæst. DCCLI.

QVAERETVR cum inter receptacula supra posita duo præcipua sint gehenna, & cœlum empyreum, an aliquæ animæ statim, vt de corporibus
D exeunt, ferantur in cœlum empyreum, aut gehennã, vel oporteat prius transire per aliqua loca, aut receptacula. Aliqui dicunt ꝙ sic, & quòd nemo statim trãsit in cœlum, quia super illud Psal. 26. Adhuc pusillũ, & non erit peccator, dicit Glo. Sancti liberantur in fine vitæ: post hanc tamen vitam non ibi erunt Sancti, quibus dicetur: Venite benedicti Patris mei, sed illi Sancti erunt in cœlo, ergo post mortem nullus statim ascendit in cœlum.

Secundo, quia dicit August. in Enchiridion. Tẽpus quod est inter hominis mortem, & eius vltimã resurrectionem animas abditis receptaculis continet, prout vnaquęque digna est requie, vel ærumna, sed hæc abdita receptacula non possunt esse cęlum empyreũ,
E & gehenna, quia ibi erunt animæ post resurrectionẽ, ergo alia receptacula erunt, in quibus sint animę ante resurrectionẽ, & nõ sint in cęlo, neq; in inferno, quia aliàs frustra, immo & falsè distingueret Aug. tẽpus ante hominis mortem, & post eius resurrectionem.

Tertio, quia melior est gloria animæ, & maior q̃ gloria corporum, sed omnibus Sanctis reddetur simul gloria corporũ, vt maior fiat lætitia singulorũ ex cõi gaudio, vnde super illo verbo, Deo aliqd melius prouidente pro nobis, ne sine nobis consummarent. ad Hebr. 11. cap. dicit Gl. vt in cõi gaudio oĩum maius fieret gaudium singulorum: ergo multo fortius gloria aĩarũ, quæ est maior debet dari oĩbus simul, vt sit

maius gaudium ſingulorum; ſed nō poterit dari omnibus ſimul ſi non differtur vſque ad diem iudicij, ergo vſque illuc non dabitur,& conſequenter nulla anima ibit ad cęlum empyreum vſque ad tempus illud.

Quarto quia pęna & præmium,quę redduntur per iudicium non debent pręcedere iudicium, ſed ignis inferni, & gaudia Paradiſi dabuntur hominibus per ſententiam Chriſti iudicantis in vltimo iudicio,vt patet ſupra in litera,ergo ante diem iudicij nullus ibit ad inferos nec aſcendet ad cęlos.

Dicendum,quòd cōtingit aliquas animas mox, vt de corpore exiuerunt aſcendere cęlum,& patet, quia dicitur 2.Corin.5.cap.ſi terrena domus noſtra, vel habitatio diſſoluatur,habemus domum non manufactā cōſeruatam in cęlis,ergo ſtatim, vt caro diſſoluta fuerit,poterit habere domum in cęlo, quę ei pro meritis competit. Secundo quia ad Phi.1.ca.dicit Apoſtolus, cupio diſſolui,& eſſe cum Chriſto,ex quo verbo Gre, 4.lib.Dia.ſic arguit, qui ergo Chriſtum eſſe in cęlo nō dubitat, neque Pauli animam in cęlo eſſe negat, ſed non eſt negandum animam Chriſti eſſe in cęlo cum ſit articulus fidei,ergo neque eſt dubitandum animas Sanctorum ſtatim ad cœlum ferri.

Tertio quia ponatur,quòd quis decedat in charitate, & nullū veniale habeat, neque onus alicuius ſatiſfactionis inexpletæ,ſicut accidit in viris perfectis,quęritur an anima illius ſtatim euolabit ad cęlum empyreum an non ſi euolat habetur propoſitū, ſi non euolat quæritur quid impedit eam, quia neceſſe eſt rem non impeditam habere operationem ſuam,& conſequi id,quod ei competit,& tamē anima prędicta nullum impedimentum habet, quia neque culpam neq; reatum pęnę,ergo ſtatim euolat.Quarto quia neceſſe eſt, ꝙ omnis anima ſoluta corpore ſit in aliquo receptaculo: nā non ſunt animę extra receptacula poſt ſeparationē, ſed ſunt receptacula quinque tantū:quæritur ergo in quo horū iſta erit,non pōt eſſe in gehēna, quia non deceſſit in mortali actuali,non ēt in Lymbo puerorū,quia non deceſſit in originali, non ēt in Purgatorio,quia ibi eſt,qui tenetur aliquo reatu pœnę, & iſte nullo tenetur,non ēt in Lymbo Sanctorū,quia ibi iam nullus eſt, ergo cū non maneat niſi cęlum empyreum,neceſſe eſt ꝙ illuc ſtatim ducatur. Quinto quia dicitur Luc.16.c.factum eſt,vt moreretur Lazarus,& portaretur ab Angelis in Sinum Abrahę,& ſic voluit Chriſtus eſſe actū continuum mortē Lazari, & portationem in Sinum Abrahę, & ſic aliquis pōt portari in Sinū Abrahę ſtatim,vt moritur, ſed Sinus Abrahæ eſt nunc cęlum empyreum, quia ſic Eccleſia orat deduci animas nunc in Sinum Abrahæ, vt oſtenſum eſt ſupra,ergo aliquis decedens poteſt ſtatim euolare.

Sexto quia ita tenet auctoritas Eccleſiæ vniuerſalis, ſcilicet, quòd animæ Sanctorum ferantur ſtatim in cęlum, ſic etiam auctoritates Sanctorum habent, vt Aug.in lib.de Eccleſia.Dogma.& Greg.4. Dia. ſed auctoritati Eccleſiæ vniuerſalis ſuper rebus ad fidem pertinētibus derogare hęreticum eſt. Quod vero aliqui moriētes ſtatim mergantur in infernum, & ita ſignauit rem continuam eſſe mori, & ad inferos deduci ſicut mori,& ſepeliri, ergo aliqui morientes ſtatim ducuntur ad inferos,

Secundo quia ſi nullus ſtatim moriēs deduceretur ad inferos, nullus eſſet pro quo orari non poſſet, quia ſolus locus de quo non eſt redēptio,eſt locus damnatorum,ergo quandiu nō fuerit ibi quis,poterit pro eo orari, qa poteſt liberari: ſi nullus ergo illuc ſtatim deſcenderet,ſed(vt dicunt quidam)expectaretur vſq; ad diē iudicij,nullus eſſet pro quo nunc orari non poſſet, ſed falſum eſt,quia ſi qui moriātur in notorijs peccatis non eſt pro eis orandum, ergo illos iam aſſerimus
F damnatos in gehēna. Tertio detur,quòd aliquis moriatur in mortali,quæritur an iſte ſtatim mergetur in gehennam,aut non,ſi mergitur habetur propoſitum, ſi non,quęritur quid illud impedit cum huic ſit debita gehenna, & non inuenietur aliquid quod illud impediat,quia nulla bona opera impedire poſſunt, nā quātacunque fecerit ſiue in mortali ſiue in charitate nō ſunt ei iam meritoria,vt oſtenſum eſt pręc.q.ergo ſtatim ibit ad gehennam.Quarto quia huic animę ſolutę neceſſe eſt dari ſtatim aliquod receptaculum, cum nulla anima ſit extra receptaculum, & ſunt quinque, & nullum cōpetit nunc niſi gehēna, ergo illa dabitur. patet, quia non datur cęlum empyreum, quia eſt in mortali, non Lymbo puerorum, quia habet peccata
G actualia,non ēt Purgatorium,quia locus ille eſt eorū, qui ſine mortali culpa deceſſerūt in aliquo tamē reatu pęnę,non etiā Lymbus Sanctorum,quia ibi nemo eſt, ergo manet ſola gehenna, & illa ſtatim dabitur. Quinto quia qui digni ſunt vita ęterna habent aliquādo impedimenta quędam:ideo tenentur in alijs receptaculis antequam illuc eāt,ſ.in Purgatorio,vt omne, quod purgādum eſt ibi purgetur, vt puri ad vitā ęternam aſcendāt,ſed ad habēdam gehēnam nulla diſpoſitio neceſſaria eſt, & nullum receptaculum deſeruit gehennę, vt præambulum ſicut Purgatorium ad vitā ęternā,ergo multi ſunt,qui ſtatim ferūtur ad gehēnā. Dicēdum,ergo generaliter, ꝙ ſicut in corporibus eſt grauitas,& leuitas qua feruntur in ſuū locū, q eſt finis
H motus ipſorū,ita eſt in animabus meritū,& demeritū quibus animæ perueniunt ad pręmiū,vel pęnam,quę ſunt fines actionū ipſarū, vnde ſicut corpus per grauitatem, & leuitatē ſtatim fertur ad locū ſuū niſi prohibeatur,ita animę ſtatim ſoluto vinculo carnis ꝑ quod in ſtatu vię detinebātur, ſtatim pręmium conſequuntur,vel pęnam,niſi aliquid impediat,ſicut interdū impedit conſecutionem pręmij veniale peccatum quod prius purgari oportet,ex quo fit,vt pręmiū differatur, & locus interim deputetur animabus ad purgandum id,quod impedit, cū vero nihil fuerit, quod impediat neceſſe eſt, vt anima ſtatim euolet ad locū ꝓmij. Alia inſuper ratio eſt quantum ad animas ſanctas, vt ſtatim euolent; nam ante Chriſti mortem ponebatur
I Lymbus Sanctorum patrū,in quo manebant animę, quæ nullo reatu pęnę, neque macula aliqua tenebantur, quia ſolum expectabant mortem Chriſti, vt per eum liberarentur inde, & liberati ſunt,ergo iam nulla cauſa eſt, vt qui nulla culpa, aut reatu tenentur ſtatim euolent ad vitam æternam, quia aliàs non expectarent Sancti, qui in Lymbo erant aduentum Chriſti poſt mortem, ſed ibi expectarent diem iudicij,non ergo manet iam aliqua cauſa dilationis quin euolent, qui diſpoſiti ſunt, neceſſe eſt autem dici Sanctos, qui in Lymbo erant liberatos eſſe, cum ſit articulus fidei Chriſtum deſcendiſſe ad inferos, & non deſcendit,niſi vt vinctos eriperet ſicut dixit Zacharias, tu autē in ſanguine teſtamēti tui eduxiſtis vinctos de lacu
K in quo non erat aqua Zacha. 9. cap. & quos eduxit de inferis deduxit in cœlum, quia aſcendens Chriſtus in altum captiuam duxit captiuitatem, ideſt, Sanctos qui captiui tenti fuerant, ergo per mortem Chriſti impedimento ſufficienter ablato impoſſibile eſt aliquid occurrere, propter quod illi, qui ſufficienter fuerint diſpoſiti, ideſt, exiſtentes ſine culpa, & reatu pœnæ impediantur ſtatim euolare, ſed neceſſe eſt, quod euolent in vitam æternam. de inferno ſimile eſt.

Ad primum in contrariū dicendum,ꝙ animę Sanctorum recedentes de corporibus ſtatim volant in vitam ęternā, cū vero Glo.dicit,ꝙ non ſtatim erunt vbi erūt Sancti,qbus dicitur,venite benedicti,intelligitur,

quod

quòd non erunt in eodem statu, vel conditione, sed in eodem loco erunt: nam Sancti quibus dicetur, venite benedicti, habebunt corpus, & animam reunita, sed animæ Sanctorum hinc recedētes habent vitam æternam, non tamen sunt reunitæ, ideo non sunt ibi, idest in tali statu, & ipsa glo. sic se exponit dicens, non ibi eris vbi Sancti erunt, idest non habebis geminam stolam quam Sancti habebunt post resurrectionem. Ad 2m dicendum, ꝙ inter illa receptacula abdita quibus continentur animæ in tpe, quod est inter hominis mortem, & eius vltimā resurrectionem computātur infernus gehēnæ, & Paradisus, quia aliquæ animæ sunt in his locis. Cum vero dicitur, ꝙ tunc frustra immo falsè distinguit Aug. tempus quod est inter mortem, & resurrectionem ab eo, quod erit post resurrectionem. Dicendū, ꝙ conuenienter distinguit, & hoc propter duo. primo quia ante resurrectionē sunt plura receptacula quam postea erunt: nam nūc quinque sunt, tunc vero tantum tria, s. Paradisus, & gehenna, & Lymbus paruulorum, manebunt autem purgatorium, & Lymbus Sanctorum vacua, ideo ratio distinguendi est inter tempus, & tempus.

B

Secundo, quia receptacula nūc sunt abdita, & tunc non erunt abdita. & iste est verus sensus Aug. nam ipse vult, ꝙ hoc tempore sunt nobis ignota receptacula animarum, tunc vero non. Et verum est, quia nunc de nullo moriēte regulariter scimus statum, & locū. Aliqui enim sunt apud inferos qui putātur esse in cœlo, & è contrario. loca quoque receptaculorum nescimus determinate, sicut Aug. dixit nullum hominū scire qualis sit ignis gehennę, & in qua parte terrarū, sed post resurrectionem omnia hæc erunt nota, quia in iudicio præsentabuntur omnes coram Christo ad Ro. 14. & 2. Cor. 5. c. & erunt omnes boni ad dextram, & omnes mali ad sinistram, vt patet supra in litera. iō ex hoc ordine cognoscet quilibet de omnibus, & de singulis, an damnati, vel beati erunt, & ideo manifeste sciet quæ receptacula eis debebuntur. & hoc non solum, sed etiā singulorum merita, & demerita erunt omnibus nota. sic patet 1. Cor. 4. c. s. itaque nolite ante tempus iudicare quoadusque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit vnicuique a Deo. ergo verum est, ꝙ post resurrectionem non erūt animę, siue hoīes in receptaculis abditis, quia nota illa erunt omnibus quantum ad locū in quo sunt, & quātum ad omnes qui ibi sunt. & ita verū est, ꝙ nūc sunt aliquæ animæ in inferno damnatorum, & aliquæ in Paradiso, & dicunt esse in receptaculis abditis ibi manēdo, sed post resurrectionem nulla anima erit in receptaculo abdito, licet ibi sit. Ad tertium dicendum, ꝙ differtur resumptio corporum ad beatitudinē corporum vsque ad diē iudicij, & tūc omnes simul Sancti corpora resumēt, sed non est conueniēs, ꝙ animæ omnes suspēdantur a gloria quā habituræ sunt vsque ad diem iudicij, vt omnes simul incipiant gloriam habere. Primo quia maior continuatio est inter corpora quam inter animas, nam omnia corpora humana sunt ex vno corpore iuxta illud Actu. 17. c. ꝙ Deus ex vno fecit omne genus hominum. animæ autem non habent aliquam deriuationem, neque traducuntur, quia sunt puri spiritus, & ideo indiuisibiles, sed decisio, & deriuatio, & traductio non fit, nisi in eo, quod diuidit, & corporale est, ideo aliqualiter conueniens est, ꝙ omnia corpora simul accipiant gloriam, & ad hanc se expectent, vt simul illam capiant in die iudicij, sed de animabus non est talis ratio, vt se expectēt, quia vna nō est de origine alterius, neque aliqua germanitate iunguntur, nisi inquatum sunt formæ pertinentes ad eandem speciem, ideo quælibet per se ac-

C

D

E

A cipiet gloriam suam mox, vt ad hoc apta fuerit.

Secundo, & præcipue, quia si anima nō capiat gloriā suam statim, vt meretur illā, & est disposita ad capiendum, patitur magnum detrimentum. corpus vero etiam si non capiat gloriam, non sustinet detrimētum, ideo non recipit statim gloriam, sed omnia corpora simul. Et patet, quia anima soluta a corpore manet viuens, & suscipit bonum, & malum, & si non detur ei præmium suum statim, vt est disposita ad illud capiendum, toto illo tempore quo non accipit patietur, quia spes quæ differtur affligit animam. non est autem conueniens, ꝙ anima tunc affligatur, ideo statim accipit beatitudinem, corpus autem solutum ab anima nō viuit, nec sentit, ideo etiam si nunquam daretur ei beatitudo nullum detrimētum sentiret, ideo etiam si differatur vsque ad finē seculi non est inconueniēs aliquod. si autem corpus resolutū sentiret malum aliquod ex carentia gloriæ, necesse erat, vt daretur ei gloria statim, vt datur animæ, sed non sentit, ideo differtur vsquequo sit conueniens dari, & hoc est, quando omnibus simul dabitur.

Tertio quia si animæ nō datur gloria statim, vt est disposita ad recipiendum fit ei iniuria, quia tollitur ei debitum pro eo tempore quo erat debitum, & cogitur sustinere pœnam iniuste, corpori autem nihil iniustum fit etiam si nunquam daretur gloria, quia corpus per se nō fuit merens, vel demerens, neque reseruatur ratio personæ in corpore, ita vt aliquid possit ei esse debitum, aut iustum, vel iniustum: animæ autem debetur aliquid, quia in ipsa seruatur totum esse hominis, cui debebatur gloria, & pœna, ideo nō est iniustum si gloria corporum differatur, sed esset iniustū si differretur gloria animarum. sed est sic de corpore, sicut de rebus nostris, quia quicquid fiat circa illas nō fit eis iustum, aut iniustum, secundum quòd bonum, aut malū circa eas geritur, sicut siquis domū meā demolitus fuerit, domui quidem nihil, sed mihi iniuriā facit, sic si domum meam reueritus fuerit non audēs tangere eam, domui bonum nō impenditur, sed mihi præstatur honor, ita & corpus est aliquid hominis quasi pars, & est aliquid animæ quasi per eam informatum, & administratum, ideo si corpori gloria detur honoratur anima, & homo cuius est. Si autem nūquam ei gloria detur fit iniustum quoddam animæ, vel homini, cum corpus sit instrumentum coniūctū merendi, & pertineat ad speciē, ideo aliquādo ei gloria dabitur, & hoc tunc, quando erit debita, vel conueniens. non igitur oportet statim dari, neque est inconueniens,

Sed obijcietur, quòd sit inconueniens, quia cū corpus sit instrumentum coniunctum meriti, & demeriti, debet esse particeps gloriæ, & pœnæ, & ideo sicut animæ pro bono opere datur gloria, ita & corpori dari debet. ergo vniri debet statim corpus animę, vt gloriam percipiat.

Dicendum, ꝙ non sit iniustum animæ, ꝙ nō vniatur statim ei corpus ad participandum gloriam eius, cum ex cōditione meriti non debeatur animæ, vt statim vniatur ei corpus. & ideo satis est, quòd aliquādo vniatur ei. & hoc fit in die iudicij. nam non est limitatum tempus quo corpus debeat vniri animę ex ratione meriti, sicut est determinatum tempus quo anima debet accipere gloriam.

Secundo, & pręcipue, quia quantumcunq; differatē tempus vnionis huius nō fit iniustum aīę, neque hoī, quia nihil minuitur de gloria debita homini, idest toti coniuncto ēt si nō vniatur ei corpus, quia totā gloriam quam aīa, & corpus simul habere debent habet sola aīa, & non additur aliquis gradus gloriæ per aduentum corporis: nam si aliquid adderet hoc deesset

Ll 4 ei toto

ei toto tempore præcedēte: & ideo cum hoc meruisset, & nondum esset datum fieret iniustum quousq; daretur: sed nihil addit, ideo siue statim, siue tarde fiat vnio corporis ad animam nullum iniustum fit, quia nihil minus habet sic quam sic de præmio animæ.

Quarto quantum ad principale dicendum, ꝙ non est inconueniens, quòd simul detur gloria omnibus corporibus, & non omnibus animabus, quia ꝙ in die iudicij resumātur simul corpora ab omnibus animabus, non fit præcipue, vt non præcedat aliquis homo alterum in gloria corporis, sed quia est inconueniens vnum hominem resurgere ante alium, quia cū resurrectione oportet esse iudicium generale, in quo oēs homines præsentandi sunt ante Christum in corporibus & animabus, & debet immutari tota humana habitatio, & omnia elementa per ignem conflagrationis: & ita debent præcedere ad resurrectionem, vt depurentur omnia corpora, & tamen si omnia nō resurgant simul, non poterit fieri iudiciū post resurrectionem generalem, & conflagrationem præcedentē ad cuiuslibet corporis immediatam depurationem: ergo necesse est, ꝙ omnia corpora simul resumātur, & per omnes simul erit gloria omnium corporū, licet non sit simul gloria omnium animarum. hoc aūt apparet per pœnam damnatorum, quia etiam torquentur nunc aīæ solæ damnatorum, & aliquando simul aīæ cum corporibus torquebuntur, quia fuerunt corpora instrā malarum operationū: & tñ non statim resumunt animæ damnatæ corpora, vt in eis puniātur, sed simul omnes corpora accipient, & hoc erit quando beatæ animæ corpora accipient, & tamen licet inter aīas beatas aliqua connexio sit. s. vt se expectēt ad simul accipiendum corpora, vt simul accipiāt gloriā, & simul gaudendo de cōi bono sit maius bonum singulorum, inter animas tñ beatas ad animas damnatorum nulla est connexio, vt se debeant expectare ad simul accipiendum corpora, cum ille sumat ea ad gloriam, & iste sumat ad pœnam, & tñ simul corpora accipient. ergo ista expectatio non fit præcipue, vt oēs beati simul incipiant habere gloriam corporum, sed vt omnes homines simul resurgant, quā resurrectionem omnium simul fieri conueniens est, & ita nō se expectant aīæ ad accipiendum gloriam, licet hoc in corporibus fiat, quia est per accidens, vt dictum est.

Corpora sunt instrā malarū operationū, & bonarum.

Ad quartum dicendum, ꝙ sententia semper præcedit executionem suam. & ideo cum in iudicio dicat, venite benedicti, & ite maledicti &c. necesse est, ꝙ ista executio accipiendi regnū, & eundum in ignem non præcesserit. præcessit tñ quantum ad aīas, quia animæ beatorum iam possederunt, & possident regnum, sed hoc nouum in eis fit, quia simul in corpore, & aīa illa regna nondum possederunt. similiter quātum ad dānatos: nam animæ damnatorum apud gehennam cū diabolo, & Angelis eius iam cruciatæ erant, & tamen nondum corporaliter ibi cruciabantur, nunc vero illuc nouiter vadunt, vt corporaliter in æternū crucientur. ergo ista executio quantum ad hoc non præcessit licet aliquomodo præcessit. & sic respondet Greg. 4. lib. Dialog. vbi quæstionem istam mouet.

An animæ existentes in inferno, vel Paradiso aliquando inde exeant. Quæst. DCCLII.

QVAERETVR, an animæ existentes in inferno, vel Paradiso aliquando inde exeant.

Aliqui dicunt quòd non, dicit enim Aug. in lib. de Cura agenda pro mortuis, si rebus viuentium vterentur animæ mortuorum, vt de alijs taceam meipsum pia mater nulla nocte desereret, quæ terra mariq; secuta est, vt mecum viueret. Et ex hoc cōcludit, quòd
F animæ defunctorum rebus viuentium nō intersunt, sed interesse possent si de suis receptaculis exirent, ergo non exeunt.

Secundo quia de bonis dicitur Psal. 26. vt inhabitē in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ, ergo sēpmanent boni in Paradiso, & nunquam exeunt, quia si aliquando exirent non manerēt ibi omnibus diebus. de malis autem patet, ꝙ non exeant de inferis, quia dicitur Iob 13. c. qui descendit ad inferos non ascendet. ergo tam boni q̄ mali a suis receptaculis non exeunt.

Tertio quia receptacula dantur in pœnam, vel præmium animabus post mortem, & tamen nō minuuntur præmia bonorum neque pœnę malorum. minuerentur autem si contingeret eos de suis receptaculis
G exire, ergo non exeunt.

Alij dicunt, ꝙ tam de inferno quam de loco Paradisi animæ exire possunt, & aliquando exeunt, & maxime ista potestas videtur concessa animabus beatis.

Et primo quia dicit Hierony. ad Vigilantium alloquens eum sic: aut enim vel in sinu Abrahæ, vel in loco refrigerij, vel subter aram Dei animas Apostolorū & martyrum consedisse, nec posse suis tumulis cū uoluerint adesse præsentes, & ita tu leges Deo pones, tu Apostolis vincula inijcies, vt vsque ad diem iudicij teneantur custodia, nec sint cum Domino suo, de quibus scriptum est. sequuntur agnum quocūque ierit. sed agnus vbique est, ergo & hi qui cum agno sunt es-
H se credendi sunt. Et sic ridiculum erit dici, quòd animæ quæ sunt in Paradiso, inde non exeant. Secundo, quia non sunt maioris priuilegij dæmones quam beati, sed dæmones exeunt de inferno, & vagantur per totum mundum. ergo & animæ Sāctorum possunt exire de loco Paradisi. sic dicit Hierony. arguens contra eundem Vigilantium, cum diabolus & dæmones toto vagantur orbe, & celeritate nimia vbique præsentes sint, martyres post effusionem sanguinis operientur inclusi, & exire non poterunt? quasi dicat, inconueniens est.

Tertio potest argui de animabus damnatorū. non est maior damnatio aīarum quam dæmonum, sed licet dæmonibus esse aliquando extra infernum, quia
I toto vagantur orbe, vt dixit Hiero. ergo & animæ dānatorum ire poterunt aliquando extra inferos. Quarto apparet, quia Greg. 4. lib. Dialo. ostendit de multis mortuis qui apparuerunt viuentibus, vel visi sunt ab eis, tam de damnatis quam bonis, ergo possunt exire de suis receptaculis, idest de Paradiso & inferno.

Dicendum ꝙ aut quæritur generaliter quantū ad omnia receptacula, s. an animæ aliquando de suis receptaculis exeant, vel quæritur specialiter de Paradiso & inferno. Si primo modo dicendum, ꝙ interdum exeunt animæ de suis receptaculis, nam animæ quæ tenentur in Purgatorio exeūt inde expleta purgatione, & illuc nunquam redeunt, etiam animæ existētes in Lymbo Sanctorum exierunt inde in morte Chri-
K sti, & amplius non redibunt.

Si secundo modo dicendum, quòd aut quæritur, an animæ inde exeant quasi illuc nunquam reuertantur, aut quòd exeant inde quasi aliquando rediture.

Si primo modo dicendum, quòd nulla anima exit de Paradiso, quia tunc desineret esse beata postquam esset beata, quod est contra conditionem beatitudinis. de necessitate enim beatitudinis est perpetuitas, & securitas de illa. Item quia sic nulla anima vellet exire de Paradiso, quia ibi est summum bonū. nemo aūt spontaneus, & sciēs deserit summum bonum, & miser efficitur, ergo nulla anima exiret de Paradiso, nisi expelleretur, sed nulla expellitur, quia iniuste fieret, cum nulla postquam ibi est, possit demereri beatitudinem quam habet, ergo nulla de Paradiso exit.

Simi-

Similiter neque aliqua anima exit de inferno, quia sic anima, quę semel est damnata desineret esse damnata, & esset iam redemptio in inferno, quod falsum est. Si secundo modo, idest, quòd anima exeat aliquādo reditura, potest dupliciter accipi. Vno modo, quòd dum est foris non participet conditione receptaculi, idest, quòd neque habeat gaudium pro tunc illa, quæ exit de Paradiso, neque habeat tormentum illa, quæ exit de inferno. Alio modo, quòd dū foris manet participet conditione receptaculi, idest, pęna & gaudio. Si primo modo dicendum, ꝙ non contingit aliquam animam exire de suo receptaculo, & patet de Paradiso, quia beatitudo Paradisi est in visione Dei, Deus autē non solum est in cęlo empyreo, sed vbique, ideo quęcunque anima habuerit lumen glorię, per quod Deum videre possit, vbicunq; sit videbit Deum, quia Deus nulli loco deest, vnde & in inferno cępit primo videri a beatis animabus: ideo etiam si exeant de cęlo empyreo semper vident Deum, & habent illum gradum gaudij quē habent quādiu manent in empyreo.

Item si exeundo de Paradiso cōtingeret perdi gaudium, nulla anima vellet inde exire, quia sicut nullus, qui beatus est vult fieri miser in ęternum, ita neq; ad tempus, & tamen perdere beatitudinem ad quātumcunque tempus est effici miserum, ergo nulla vellet exire de Paradiso nisi expelleretur, nulla tamē expellitur, vt dictum est. De inferno idem est: nam si anima semel damnata desineret torqueri desineret esse dānata, & misera, sed sicut vera beatitudo est necessario perpetua, ita vera miseria perpetua est, ergo nō potest desinere esse postquam cęperit.

Est etiam dicendum, quòd sicut est de cessatione totali beatitudinis, & miseriæ, ita est de diminutione gaudij, & pęnæ, quia vtrobique est incōueniens: nam non est modus quo anima exiens de Paradiso minuatur in gaudio, cum ita Deum clare videat sicut quando est in cœlo.

Item quia si minueretur non vellet aliqua anima exire cū nollet pati damnum. De damnatis idem est, quia sicut non permittuntur exire, ita vt desinant torqueri, sic neque debent dimitti si pœna minueretur, quia reciperent bonum quoddam iniuste. Item non est modus quo minuantur tormenta in exitu, quia patiuntur ab igne spiritualiter, & non per alterationem, quę fiat secundum contactum. Si secundo modo, scilicet, quòd exeundo retineant cōditiones receptaculorum in gaudio, & pęna, dicendū quòd consideratur dupliciter, aut quantum ad conditionem naturalem animarum separatarum, aut quātum ad dispositionē diuinæ prouidentię. Si primo modo dicendum, quòd animę nō exeunt de suis receptaculis, neque beatę de cęlo empyreo, neque damnatę de inferno, & nō intelligitur secundum cōditionem naturalem, idest, quòd sit conditio separatarum animarum immobiles fieri, vel ꝙ receptaculum in quo manent eas alligatas contineat, s. quia nihil istorum est, sed quia non habent aliquod motiuum secundum statū naturę suę ad exeundum de suis receptaculis: nā omnis motus fit propter aliquam indigētiam, si ergo animę ſm conditionem suę naturę exire deberēt hoc eēt propter aliqd quod competeret eis, & bonum esset ſm cōditionē sui status, & hoc non, quia non est aliqua causa exeundi nisi ad conuersandum aliqualiter cū hominibus, & tamē animabus separatis ſm conditionem suæ naturæ non competit cū hominibus conuersari. Est enim conditio animarum separatarū puros spiritus esse, & in cognitione nullo sensu vti, neque a rebus recipere, sed per influxum superiorum substātiarum separatarum, & in exprimendo non vti organis vocalibus, neq; ratione particulari, q̄ est intellectus passiuus ad formationem verbi medij inter mētale, & vocale, sed solis verbis intellectualibus notificant: conditio aūt hominis est ex sensu accipere omnem cognitionem, & per organa vocalia facere expressionem: ideo cum in nullo concordet humana conditio cum animabus separatis non conuenit animabus separatis secundū suam conditionem naturalem conuersari cum hominibus, & tamen nulla causa est illis exeundi de suis receptaculis nisi, vt rebus humanis se immisceant, ergo nō exibūt inde, & hoc ita est quantum ad beatas sicut ad damnatas, quia eadem est cōditio naturalis vtrarumque, cum vtręque sint absolutę corporibus, & iam nō retineant conditionem humanam. Sed obijcietur, ꝙ competat illis exire de receptaculis, vt ad homines veniant si permittātur, & hoc propter suam conditionē, primo propter amorem, quia viuentes amauerunt aliquos, & in morientibus non perit amor siue honestus siue inhonestus sit, quia amor passio est animę, & non extinguitur cum illa maneat, maxime quia non repugnat statui animæ siue damnatę siue beatæ. Secundo propter suffragia, quia veniendo ad homines accipiēt ab eis suffragia, quę ipsis bona sunt. Dicendum, quòd non competit eis venire secundum suam conditionē naturalem propter aliquid horum ad homines, neq; est eis cōuersatio nr̄a bona in aliquo quantū ad conditionem naturalem. Vnde etiam si permitterentur venire ad nos, non venirent hac intentione, sicut in hominibus est, quòd mutato statu secundum politiam incipiunt esse alia, & alia bona. Et ideo incipiunt esse alij amici vtiles, & alij delectabiles, sic multo fortius mutato statu secūdum naturam erit aliud, & aliud bonū quā prius, & ideo cupiet quis quod prius cupiebat, neq; idē sibi placebit, sic āt est de animabus separatis, quia status earū variatur a nostro statu nō solū ſm politicā, sed potius ſm naturā, quia totum, quod in nobis est principiū conuersationis, & operationum, s. ꝙ apprehēsio sensitiua, & expressio organica deficit in eis, ideo necesse est, ꝙ ea, quæ sunt nobis bona non sint illis bona, quia nobis sunt bona vtilia, quæ prosunt ad necessitates vitę, & delectabilia secundum sensum, illis vero nihil est vtile, quia nullo indigent ad substentationem cum sint immortales. Etiam nihil est delectabile, quia sensu non vtuntur, ergo nihil est in bonis nostris, quod animæ separatæ cupiant, sed qui cum altero conuersatur, ideo conuersatur, quia conuiuere est bonum quoddam, vnde hunc posuerunt esse actum amicorum, ideo animę separatę nullā causam habent conuersandi nobiscum, neque conuersationem capiunt, bonum autem, quod illis aduenire posset est secundum intellectum, cum sint substantiæ pure intellectuales, & a nobis illud nō possunt accipere, cum cognitio sua non sit a sensu nec sit per doctrinam sicut nostra, sed est per influxum specierū factū a superioribus substantijs, & ideo secundum suā conditionem naturalem inquantum sunt substantię separatę non conuenit eis nostra conuersatio, neq; cupiūt eam. Ad primum horum cū dicitur ꝙ manet in eis amor tam honestus quàm inhonestus, quia est passio animę, dicendum quòd amor potest accipi prout est affectio, & pertinet ad concupiscibilem, vel prout est actus electionis, vel habitus ad volūtatē pertinens: accipiendo primo modo nō manet amor in animabus separatis, qa nō manet in eis pars affectiua, sicut neq; sensitiua, quia istæ sunt partes animales, & ideo etiam damnati de quibus magis videbatur, quòd retinerēt tales amores non retinent eos, quia est contra conditionem animę separatę. Accipiendo secundo modo potest manere amor in anima. Sed est dicendum, quòd aut quæritur de bonis, aut damnatis, si de bonis est verum, quòd amant eos quos dilexerūt honeste,

ſte, non quaſi cõditio naturalis animarum beatarum hoc exigat, ſed charitas eas mouet, quæ cõiungit oẽs bonos in vinculo pacis: & accidit illud animabus beatis quod nobis, q̃a nos multos ex charitate diligimus, quos ex inclinatione naturali non amamus, ſed potius deteſtamur, ſicut hoſtes, & eos qui nobis nocuerunt: & aduerſantur in nobis duo iſti amores, ſcilicet, charitas, & affectio ſ͛m carnem: ſic & in animabus ſeparatis aliud ſuadet charitas, & aliud naturalis conditio, quia ex naturali conditione nõ habent vnde moueantur ad amandum nos, & cupiendum bona noſtra, vel illud eſt paruum. Ex charitate autẽ valde mouentur ad hoc, & apud Deũ pro nobis orant. Sed dicẽdum, ꝙ quantumcunq; aliqui fuerint amici honeſti nõ manet amicitia in mortuo beato, quia amicorũ honeſtorũ bonum eſt conuiuere, & licet propter ſola laudabilia, & honeſta ſe ament, tñ bonũ quoddam petunt, quod alterutris fit in conuiuere ex alterutrius virtute, vel bono, & tñ iam non põt aĩæ ſeparatæ aliquod bonum ex conuerſatione viuentiũ accidere, iõ nõ manet amicitia, neq; deſideriũ ad conuiuere. De amicitia inhoneſta damnatorũ, ſ. propter vtile, vel delectabile, dicendum ꝙ non manet, quia vt dicitur ſupra 8. Ethic. Iſtę amicitiæ cito tranſibunt facto altero, & altero vtili, & delectabili propter quod erant, ſed ad mortuos non manet aliqua vtilitas, quia nullis rebus noſtris indigent, neque eis prodeſſe pñt, neq; illas poſſidere curant: delectabile quoque non manet idẽ, quia nunc delectabile a quo vocamus amicos delectabiles eſt ſ͛m ſenſum, ſed in aĩabus ſeparatis nõ manet ſenſus, ideo neque delectatio ſecundum ſenſum, vnde licet quis damnatus amauerit hic ardentiſſimo, & inordinato amore viuentem adhuc mulierem, a qua ſimiliter redamaretur, non amat eam poſt mortem, quia non manet cauſa amoris, ideſt, delectatiõ quæ in amore petebatur, quæ in anima ſeparata eſſe nõ põt, iõ generaliter damnati non habent amicitias ad eos ad quos hic habuerunt, manet tñ peruerſa eorum voluntas, quia vt ſibijpſis placerent, amauerũt illos, & nunc peruerſitatem iſtã retinẽt, quia in damnatis non põt corrigi voluntas, cum nunq̃ ſint habituri charitatẽ. Et ex hoc ſequitur quod dicebatur, ſ. ꝙ nõ habeant cauſam exeundi de ſuis receptaculis tam boni, quàm mali, quia non exirẽt niſi vt ſe rebus humanis miſcerent, & tamen nõ cupiunt ſecundum ſuam conditionem naturalem eis miſcere ſe, quia nõ prouenit eis bonum aliquod ex conuerſatione, ideo nõ exeunt propter amorem de receptaculis.

Ad ſecundum dicendum vno modo, ꝙ neq; propter ſuffragia accipienda volunt ad nos venire: nã hic loquimur de aĩabus Paradiſi, & gehennę, & tñ his nõ cõicantur noſtra ſuffragia, aĩabus quidẽ Paradiſi non cõicantur, quia illis non indigent, aĩabus aũt damnatis non cõicantur, quia non poſſunt, cum non ſint de corpore noſtro, quia in charitate non ſunt.

Alio modo dicendũ, ꝙ ẽt ſi loqueremur generaliter de oĩbus aĩabus, q̃ ſunt in receptaculis, quarũ aliquibus proſunt ſuffragia, vt exiſtentibus in Purgatorio, adhuc non venirent ad nos propter ſuffragia ſ͛m conditionẽ ſuã naturalem, quia ſuffragia nõ competunt ſecundum conditionem naturalem, ſed ſ͛m ordinem diuinæ prouidentiæ, ſ͛m quem animæ ordinãtur ad beatitudinem maiorem, quam naturaliter habere poſſint, & datur etiam diuinitus modus perueniẽdi ad illam beatitudinem. Et ideo ſicut beatitudo animarum eſt vltra naturalem conditionem, ita & id quo peruenitur in beatitudinem. Et ſic ſunt ſuffragia, ideo nõ mouentur ad aliquid horum ſecundum conditionem naturalem, vt ad nos venire velit.

Si autem ſecũdo modo, ideſt, quæratur de animabus,

F quantum ad diſpoſitionem diuinæ prouidentiæ, longe aliud eſt, ſic dicit Aug. lib. De cura agenda pro mortuis, alij ſunt humanarum limites rerũ, alia ſunt diuinarum ſigna virtutum, alia ſunt quæ naturaliter, alia quę mirabiliter fiunt. & hoc modo ſecundum diſpenſationem diuinæ prouidentiæ, animæ exeuntes de ſuis receptaculis, tam de Paradiſo, q̃ de gehenna ſe hominum viſibus præſentãt. De Paradiſo patet, ſicut de Fęlice martyre, qui ciuibus Nolanis ſe viſibiliter exhibuit cum in bello a Barbaris impugnarentur, vt dicit Aug. eodem lib. De cura agẽda pro mortuis: & ſimiliter apparuiſſe aliquando dicuntur Sancti viuentibus, quorum animas conſtat eſſe in Paradiſo. De dãnatis idem dicendum, ꝙ aliquando appareant viuentibus, & fit dupliciter: vno modo vt ſolum videãtur,

G & nõ loquantur, ſicut refert Greg. 4. Dialo. de anima Theodorici regis, quã vidit quidã mitti in ollã Vulcani: aliqñ aũt loquũtur viuentibus, & hoc ad terrorem viuentium, vel ad eruditionem noſtram, vt cum animæ illę viuentibus teſtatę fuerint mala ſua, timeãt & caueant viuentes, & non veniant in locum illum tormẽtorum, pro qua cauſa petebat diues Lazarum mitti ad fratres ſuos, Lucę 16. cap. Ad ſuam autem vtilitatem nunquàm manifeſtantur, quia nihil ex noſtris ſuffragijs conſequi poſſunt.

Sed iſta differentia eſt inter Sanctos, & damnatos, quia Sancti quandocunque voluerint poſſunt apparere viuentibus, non autem damnati; ſic enim Sancti *Nota, q̃ animæ Sanctorum apparere pñt hoĩbus cũ volunt.*

H viuentes in carne per donum gratiæ gratis datæ accipiunt vt ſanitates, & ſigna perficiant, quæ non niſi diuina virtute mirabiliter fiunt, quæ quidem ſigna ab alijs hoc dono carentibus perfici non poſſunt, ita nõ eſt inconueniens vt ex virtute gloriæ aliqua poteſtas animabus Sanctorum detur, per quam poſſunt mirabiliter apparere viuentibus cum volunt, quod alij nõ poſſunt, niſi permittantur ſpecialiter.

Secundo apparet, quia nõ eſt dubium, quin animę beatæ habeant plenam libertatem faciendi quod voluerint, & nihil eis obſtet, quia aliàs beatæ non eſſent, quia beatus habet omne quod vult: ideo certum eſt quòd quotieſcunque voluerint apparere viuentibus, poterunt, & apparebunt, nihil eſt enim quod eos im-

I pediat, an vero aliquãdo velint dubium eſt: nam propter ſe nunquàm hoc faciunt, propter nos vero, aut propter Dei laudem interdum illud agunt.

Tertio, quia conſtat, quòd in reſurrectione dabitur corporibus beatorum dos agilitatis, quæ eſt ad motum, ſed hæc eſſet fruſtra, niſi aliquando mouerẽtur venientes extra receptaculum, aut non eſſet ſaltem vetitum moueri; ergo a fortiori animabus ſolutis competet quòd aliquando exeant de cœlo empyreo, & maxime propter vtilitates noſtras. De damnatis autem non eſt eadem cauſa: nam illis non permittitur libertas agendi quod volunt, cum ſint compulſi ad ſummam miſeriam, tamen concedendum eſt, ꝙ aliquando de inferno exeant, cum Sancti Doctores

K hoc aſſerant, & experientiæ quibus ſe animas damnatas profitentur, ſed hoc non fit, niſi cum aliquando a Deo permittuntur, aut iubẽtur propter aliquam cauſam exire: nam & ipſis non eſt placitum ad nos venire, cum ex noſtra conuerſatione nihil boni accipiant.

An animæ Purgatorij aliquando exeant, vel exiuerint. Quæſt. DCCLIII.

SED cum de animabus Paradiſi, & gehennę dictũ ſit, eſt dubium nunc de animabus Purgatorij, & Lymbi puerorum, & ſinus Abrahæ, an aliquando exeant, vel exiuerint.

Dicen-

Dicendum primo de animabus Purgatorij, quòd dupliciter se habent, quędam Purgatoriũ habent ordinarium, s. quãdam partem concauitatis inferni iuxta gehennam, aliæ vero extraordinarie purgantur in locis in quibus peccauerunt. De secũdis non oportet quęri an exeant de suis receptaculis, quia non sunt in receptaculo determinato, sed receptaculum illud est apud nos, & manẽtes in suo purgatorio apparent nobis, & de his non est quęstio. De primis dicendum, ꝙ aliquando exeunt, quia pęna purgatoria non est ęterna sicut gehennę: ideo cũ aliquãdo terminetur exeũt inde animæ, vt eant in cęlum empyreum. Sed etiam de hoc non petitur, quia tunc non exeunt ad veniendum ad nos, de quo exitu nunc agitur, sed vt eant in gloriam.

Si autem quæratur de tempore quandiu durat pœna illarum. Dicendum, quòd aut petitur, quòd exeant de Purgatorio cessantes pro tunc a toleratione pęnæ, aut manentes in pœna.

Dicendum, quòd primo modo non contingit exire animas inde, quia si exitus ille tolleret, vel alleuiaret pęnas nõ permitteretur animabus inde exire, quia breuiaretur, vel minueretur, quod illis de pęna taxatũ erat, & non expleretur diuina iustitia, vnde si aliquando exeant necesse est, quòd pęnam suam ęqualiter tolerent, sicut cum erant intra ignem Purgatorium. Si secundo modo, idest, quòd exeundo maneant in pœnis, dicendum quòd aut quęritur secundum naturalẽ conditionem earum, aut secundum diuinam dispensationem. Si primo modo non exeunt animę de Purgatorio, neque exire cupiunt ad nos, quia secundum suam conditionẽ nihil potest eis accrescere ex nostro conuiuere, vt supra dictum est. Accipiendo secundo modo dicendum, ꝙ exeunt aliquando prout Greg. de multis narrat 4. lib. Dialo. & nos sępe audimus animas aliquas de sedibus purgatorijs aduenire, & alloqui viuentes, & hoc fit interdum propter nostram vtilitatẽ, vt nos admoneant de statu pęnali post mortem, & timore impulsos a vitijs auertant, & aliquos circa hoc ignorantes instruant, aliquando vero propter seipsas, scilicet, vt a nobis auxilia petant ostendentes suas necessitates, & vtilitatẽ auxilij nostri, & ista est causa pręcipua veniendi.

An animæ, quæ sunt in Lymbo puerorum aliquando exeant vel exiuerint. Quæst. DCCLIIII.

SI quæratur de animabus Lymbi puerorũm an aliquando nobis appareant. Dicunt aliqui, quòd sic, quia eadem ratio est de illis, quæ de damnatis ad gehennam, vtręque enim animę habent damnationem perpetuam.

Sed dicendum, quòd aut petitur de exitu earum quantum ad naturale desiderium secundum suã conditionem, aut quantum ad diuinam dispensationem. Quantum ad primũ idem est, quod de alijs animabus, s. ꝙ non conuenit conuersatio nostra eis, cum nullum bonum eis fit ex nostra conuersatione, nobis autem multa bona esse poterãt ex illis, quia possumus instrui ab illis, & admoneri, & illę nihil a nobis recipiũt, propter quod multi nostrum sępe cupiunt in carne positi habere conuersationem cum animabus separatis, sed illæ nõ cupiunt conuersari nobiscum. Si petitur quãtum ad dispensationem diuinam dicendum videtur, quòd animę paruulorum nunquam exeant de suo receptaculo ad nos. Primo quia si damnati interdum ad nos exeunt fit, vt nobis quendam terrorem incutiant per pęnas suas quas ostendũt, vel referunt, paruuli autem nullam pęnam sensus habent quàm vulgus pęnã iudicat, ideo non competit, vt ad nos exeant.

A Secundo quia per dãnatos exeuntes ad nos instruimur, & admonemur interdum inquãtum cognoscẽtes statum illorum potentiam, gloriam, honorem, & cętera bona huius vitæ, & magnitudinẽ miserię post mortẽ retrahimur valde a delectabilibus huius vitę, propter quæ a Deo auertimur, sicut cum aliqui, qui fuerunt reges, aut prælati, aut viri famosi in seculo dãnatur, & apparent postea viuentibus, qa illa apparitio valde instruit, & a malo arcet, sed hoc nullo modo cõuenit in exitu puerorũ, quia omnes, qui sunt in Lymbo decesserunt in parua ętate ante annos discretionis, vt ostensum est supra, & tales non fuerunt cogniti in mundo, vt per eos instruamur: ideo non apparent.

Tertio quia neque ipsi tam conuenienter scirent
B admonere viuẽtes, vel exterrere sicut damnati de gehenna, & ratio est, quia minor est cognitio cęteris paribus damnatorum in gehenna quàm paruulorum, & hoc, quia cognitio animarum separatarum est dupliciter. Vno modo ex influxu substantiarum separatarum. Alio modo ex speciebus relictis in anima, quæ fuerunt in viuente. primus modus habet se ęqualiter in dãnatis in gehenna, & in paruulis cõsiderata æqualitate naturali intellectus, immo & forte aliq paruuli perfectius intelligent per species influxas a substantijs superioribus quàm damnati in gehenna, inquantum sunt inæqualia naturalia. Secundus modus facit inæqualitatem, quia damnati in gehẽna sunt adulti, quia nõ potest aliquis ibi damnari, nisi qui ad discretionis
C annos peruenerit, & hi sunt habentes cognitionẽ rerum particularium, & species ipsarum, paruuli autẽ, q̃ in Lymbo sunt non habebant cognitionem rerũ particularium quãdo hinc decesserunt: ideo non retinẽt cognitionẽ horum, neque species, & per species vniuersales influxas ab intelligẽtijs difficulter se determinant ad particularia: ideo damnati in gehenna magis possunt habere cognitionẽ distinctam particulariũ, q̃ requiritur ad perfectam rerũ expressionẽ, vt terrorẽ incutiant viuentibus quàm paruuli in Lymbo: nõ nõ mittũtur paruuli, & hoc satis verisimile est, ꝙ licet dãnati in gehẽna aliquando exeant de gehẽna, & appareãt mortalibus, tñ nõ exeãt paruuli, q̃ in Lymbo sũt.

D *An animæ Sanctorum exirent eo tempore quo in Sinu Abrahæ erant. Quæst. DCCLV.*

SI autẽ quæratur de Sanctis, qui in Lymbo erant, vel Sinu Abrahæ an exirent.

Dicendum, quòd iam non exeunt, quia non manent ibi, nullus enim in loco illo est, neque erit in perpetuum, cum semel per passionem Christi fuerit euacuatus. Sed de tempore quo ibi erant animę Sanctorum, quæretur an exirent. Aliqui dicunt, quòd non, quia quando erant animę Sanctorum ibi periuit diues Lazarũ inde exire, vt intingeret digitũ in aquã, & refrigeraret linguam illius, & Abraham respondit,
E quòd non poterat fieri Luc. 16. ca. Secundo quia petiuit diues, vt mitteretur Lazarus, qui ibi erat, in domũ patris sui, vt admoneret fratres suos ne irent in locum tormentorum, & non iuit illuc eod. cap.

Tertio quia si aliquando exeunt animæ defunctorum de suis receptaculis maxime hoc fit ad vtilitatẽ viuentium, vt eos instruant, vel admoneant circa res spirituales, & tamen ad alia non exiuit Lazarus, licet peteretur a diuite, ergo pro nulla causa exire poterãt, qui ibi erant.

Dicendum, quòd aut quæritur an aliquando inde exituri erant, & dicendum, quòd sic, quia in morte Christi vniuersi, qui erant in Lymbo Sanctorum liberandi erant, ita vt amplius ibi nullus maneret, neque aliquis illuc descenderet. Si vero petitur ante mortem Christi

Christi de illis, qui interim ibi manebant. Aliqui putant, quòd erat idem quod nũc est de animabus Paradisi, quia idẽ locus est formaliter: nã in Sinu Abrahæ erant animę illę, vt dixit Christus Luc.16.cap. & nunc quoque animę Sanctorum in cęlo existentes dicũtur esse in Sinu Abrahę, cum Ecclesia oret animas Sanctorum ferri in Sinum Abrahę, sed animę, quæ sunt in cęlo possunt exire, & exeunt quando volunt ad nos, vt supra dictũ est, ergo & animę, quæ in Lymbo erãt Sanctorum poterant exire. Dicendum, ꝙ non procedit argumentum, quia nõ est simile: nam animę, quæ nunc sunt in cęlo sunt beatę, & ideo quidquid volunt possunt, & si volunt ad nos exire exeunt, sed animę, q̃ erant in Lymbo Sanctorum non erant adhuc beatæ, sed in via, & pęnalitatem quandam habebant, s. carentiam visionis Dei: ideo non est necesse, ꝙ id, quod ipsę vellent fieret, & ita aliter iudicandum est de illis, quã de beatis. Est tamen dicendũ, ꝙ aliquando exire possent licet nõ cõstat an exiuerint. De primo patet, quia animę defunctorum quantum ad suam cõditionem naturalem non cupiunt exire de suis receptaculis, vt ad nos veniant, quia ex aduentu, & conuersatione nobiscũ non prouenit eis aliquid boni, vt ostensum est, supra de omnibus animabus quorumcũque receptaculorum, quia eorum omnium est conditio vna naturalis, & tamen quantum ad dispensationẽ diuinę prouidentiæ aliquæ animæ exeunt, & apparent viuẽtibus, vt ostensum est de animabus Purgatorij, & Paradisi: ideo dicẽdum, ꝙ exire possent illę, quia ipsa diuina dispensatio secundum quam animæ exeunt ita expleretur per illas, quæ in Lymbo erant, sicut per illas, quæ erant in alijs locis, ergo illę exirent. patet quia animæ aliquando exeunt, & ad monendum, & instruendum vt dictum est, hoc autem facere possunt illę animę: nã non possunt minus animę sanctorum, quę tunc erant in Lymbo quàm animę damnatorum, sed illę aliq̃n exibant, & exierunt, vt ostensum est supra, & ponit illud Greg.4.lib. Dia. ergo & a fortiori animę Sanctorum exirent, quia magis poterant instruere Sancti, qui plura nouerant, & vtilius instruerent, cum haberent charitatem quàm damnati, qui non habent charitatẽ ad viuentes. Item animę, quę in Purgatorio sunt ad idem exeunt, sed maioris meriti, aut saltem melioris status erant animę in Lymbo Patrũ quàm in Purgatorio, ergo cum concederetur animabus, quę sunt in Purgatorio exire, cõcederetur etiam eis, quæ erant in Lymbo. Sed dicendum, ꝙ ad duo exeunt animæ de suis receptaculis, s. aut ad suam vtilitatem, aut ad nostram. De sua, vt quando cupiunt suffragia nostra, & exponunt nobis necessitates suas, & suffragia petunt. Ad nostram, vt quando nos instruunt. Primum competit solis animabus, quæ sunt in Purgatorio, quia illis prosunt nostra suffragia, alijs non prosunt, vel non indigent eis: secundum competit animabus Paradisi, & inferni: nam quę in inferno sunt ad nostrum timorẽ, & admonitionem veniunt, & quę in Paradiso eodem modo, cũ bona nostra nõ petant, neq; illis prosint: de animabus Sanctorum in Lymbo eadẽ ratio erat, quia illæ non indigebant suffragijs humanis, cũ essent liberæ ab oĩ culpa, & reatu pęnę, sed sola passione Christi per quam liberandę erant, & ista etiã nullo orante venirent, neque acceleranda erat precibus nostris: ideo non proderant nostra suffragia illis, vnde solum exirẽt ad nostram vtilitatem, i. instructionem, vel admonitionem. Secundo erat an aliquando exierint, & istud non põt nobis constare de facto: nam de animabus damnatis, aut glorię cõstat nobis, ꝙ exeant per assertiones Sanctorum, vt Greg. & Augu. qui nominãt aliquos exeuntes, sed non nominãt aliquos de illis, qui fuerũt in Lymbo, quia nemo est ibi iam, & quotquot

F ibi fuerũt sunt iam in vita æterna, etiam ex assertionibus eorum quibus interdum animę separatę apparẽt: ideo deprehendimus, quia confitentur se esse animas, quæ nũc de receptaculis suis exeant, sed nõ habemus confessionem aliquorum antiquorum, qui dicerẽt se vidisse animas egressas de Sinu Abrahę.

Est tamen satis verisimile, quòd aliquando exiuerint, qa occurreret aliqua causa veniẽdi sicut, & nũc: nam eũdem modum apud antiquos habuerũt animę apud Sinum Abrahę, quem nũc habent animę in Paradiso, sed animę de Paradiso exeunt interdum Deo volẽte propter aliquas causas, ergo & tũc vellẽt, quòd aliqua anima de Sinu Abrahę egrederetur. Ad primũ in contrarium dicendum, ꝙ illud nõ probat nõ exire

G animas de receptaculis, quia hic agitur de egressu de receptaculis ad veniẽdum ad nos. Ibi autem agitur de transitu de vno receptaculo in alterum, & illud non est cõsuetum maxime de receptaculo bono in malũ. Secũdo quia diues erat in inferno, Lazarus autem in Sinu Abrahę, & de nullo receptaculo transitur ad gehẽnam, quia illud est pessimum omnium receptaculorũ. Tertio quia ibi erat quædam impossibilitas transeũdi, quę nõ est nunc, nam dixit Abraham, magnum chaos firmatum est inter nos, & vos, vt hi, qui trãsire velint nõ possint, nõ est autẽ sic de receptaculo quolibet ad nos: ideo poterãt ad nos venire. Quarto quia rem iniustam petebat diues, s. vt Lazarus mitteretur ad intingẽdum digitum in aquam, & refrigerandum

H linguam diuitis, vt ille alleuiaretur de tormẽtis, sed nõ erat dignum illum alleuiari, sicut neque eripi, ideo nõ fuit Lazarus missus, & sic respondit Abraham ad diuitem Luc.16.ca. fili recordare, quia recepisti bona in vita tua, Lazarus autem similiter mala: ideo ille cõsolatur, tu vero cruciaris. Quinto quia quando animę de suis receptaculis ad nos veniunt, propter duo veniunt, aut propter suam vtilitatem, i. suffragia a nobis petenda sicut animę purgatoriæ, aut propter nostram vtilitatem, vt nos admoneãt, sed animę de Sinu Abrahæ nõ poterant ire ad gehennam propter aliquid horum duorum, non propter primum, quia nemo põt recipere suffragia a damnatis cum seipsos adiuuare non possint, neque etiam pro ipsorum vtilitate, quia

I bona nostra, aut aliorum recipere nõ possunt cum in charitate non sint: ideo non debuit illuc mitti Lazarus, qui erat in Sinu Abrahę, secus de missione ad viuentes, quia poterat illis prodesse admonendo, & instruendo.

Ad secundum dicendum, quod neque missus fuit Lazarus ad domum diuitis ad fratres suos, vt admoneret eos, licet istud de se conueniens esset, quia ad talia solent mitti animæ ad nos de suis receptaculis, sed tunc non missus fuit: primo, quia forte hoc petiuit diues, qui damnatus erat, & licet istud esset de se licitum, non fuit tantæ dignitatis diues, vt exaudiri deberet, & forte quilibet de non damnatis exaudiretur in tali re.

K Secundo, quia ista sunt refugia extraordinaria, scilicet, ꝙ animæ separatæ a corporibus mittantur ad nos: nam si mittuntur, potius, aut pluries propter suã, q̃ propter nostram vtilitatem mittũtur, & tamen q̃n propter nostram vtilitatem veniunt, est remediũ extraordinarium, quia habemus hic multa remedia nostræ salutis, & existentibus his non est opus recurri ad extraordinaria, & hoc signauit Abraham quando dixit diues, habeo enim quinque fratres, vt testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum, & dixit Abraham, habent Moysen & Prophetas audiant illos. q. d. ideo non est opus pro sua conuersione mitti mortuos, quia habent viuos, quos audiant.

Tertio

Tertio quia forte non prodesset diuitis fratribus, quod mitteretur illuc Lazarus: nã remedia ordinaria Deus omnibus hominibus tribuit, sicut facit oriri solem suum super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos supra 5. ca. ita & viam salutis omnibus hominibus prędicari iubet, & dari monita salutis, etiam si nihil apud eos proficere debeant, sicut ipse Christus sępe prędicauit apud aliquos apud quos sciebat non profectura esse verba sua, sed extraordinaria remedia, quæ sunt per operationem supernaturalem nõ tribuit nisi quãdo vtilia sunt. Et forte istos fratres diuitis prę sciebat tales esse, quibus aduentus Lazari, & talia remedia non prodessent: ideo noluit illuc mittere Lazarum, & sic colligitur Luc. 16. cum dixit diues, non Pater Abraham, sed siquis mortuus ierit ad eos pęnitentiam agent, & dixit Abraham, si Moysen, & Prophetas non audiunt, neque siquis ex mortuis resurrexerit audient. & ideo non debuit mitti Lazarus, quia illi non erant audituri illum.

Quarto quia dato, quòd audituri essent illũ, & conuertendi non mitteretur Lazarus, quia nõ est, necesse quòd quandocunque aduentus animarum ad nos potest esse vtilis veniant, quia hoc esset si aduentus illarũ esset remedium ordinarium. Est tamen extraordinarium, ideo non mittuntur, & sic poterat esse: Abrahã tamen respondit ea, quæ erant notiora, & quæ magis quisque reciperet audiens.

Ad tertium dicendum, quòd verum est has duas esse causas aduentus animarum de receptaculis suis ad nos, & tamen non ob hoc tollitur aduentus, quia hic petebat diues mitti Lazarum pro vtilitate viuorũ, & dato, quòd pro illa non mitteretur, poterant mitti animæ ad nos ad petenda nostra suffragia.

Sed tunc diceretur, quòd animæ de Sinu Abrahæ nunquam exirent, quia illæ suffragijs nostris non indigent. Dicendum, quòd verum est, quòd pro vtraque causa contingit animas exire: nam animę de Paradiso exeunt, sed constat, quòd non, vt suffragia a nobis petant, sed vt potius auxilia impendant, sicut patet per Aug. lib. de Agendo cura pro mortuis de Fęlice martyre, qui apparuit visibiliter ciuibus Nolanis cum obsiderentur a Barbaris, ita & animę de Sinu Abrahę ad pręstanda auxilia interdum venirent.

Et dicẽdum, quod nõ negauit hoc Abraham: nam non dixit non potest transire hic ad eos, sicut dixerat quando diues illum ad se mitti petebat, quia chaos magnum firmatum est inter nos, & vos, sed ait, habent Moysen, & Prophetas audiant illos, quasi dicat, ire poterant, & tamen nunc non est necessarium, quia habent doctores quibus credant. interdum vero aliqui non habent copiam doctorum quibus credant, aut saltem quantum ad aliquid speciale nemo potest prouidere, & tunc mittuntur animę de suis receptaculis, etiam dixit, si Moyses & Prophetas non audiunt, neque siqs resurrexerit ex mortuis audient, quasi dicat, non mittitur Lazarus ad eos, quia non credent ei, neque alicui resurgenti ex mortuis. Et tamen alij sunt, qui resurgentibus crederent, licet illi non crederent, ideo ad alios mitterentur mortui, licet non ad illos, & patet, quia mortui resurgentes tempore Christi ad multos missi sunt: nam dicitur infra 27. capitu. multa corpora Sanctorum surrexerunt cum eo, & introierunt in sanctam ciuitatem, & apparuerunt multis, & hoc erat, vt crederetur resurgentibus, ergo licet mortui non mittantur ad quosdam, quia non sunt credituri, mittuntur ad alios, quia credent, & ideo dicendum est, quòd aliqui de Lymbo Sanctorum venerunt aliquando ad viuentes, aut venire poterant.

A

Responsio ad 1. rationem princip. pro parte negatiua in diuersum positam supra quæst. 752. in princi.

Quæst. DCCLVI.

NVNC autem respondendum est ad argumenta facta supra: ad primum dicendum, quòd August. loquitur ibi secundum communem cursum, & conditionem naturæ animarum separatarũ: nam vt ostensum est non conuenit conditioni naturali animarum separatarum cõuersari cum viuentibus, quia nullum bonum est eis secundum suam conditionem ex illa conuersatione, & ideo etiam si permittantur non curant venire ad viuentes. Sed dicendum, quòd aut hoc est quantum ad eos, qui sunt in pęnis aliquibus, aut ad eos, qui sunt in requie. Si primo modo dicendum, quod forte non dimittuntur ad viuentes venire, & ideo nõ veniunt, quia animabus quandiu sunt in pęna non est liberum facere, quod volunt, aut ire quo volunt. Secũdo quia animæ prædictę ita sunt absorptę pœnalitate sua, quod vix cogitare possunt de aliqua alia re, immo & de seipsis, sed cum cogitant magis se conuertunt ad suam miseriam quàm de alijs curent. Tertio quia nõ est eis aliqua vtilitas ad nos venire: nam in viuentibus hoc accidit, quòd amicus dolens si videat amicum, & alloquatur eum alleuiatur de malo suo, quia quodam modo transsumitur, vt dicitur 9. Ethi. & tamẽ in mortuis non est sic, quia etiam si ad nos veniant, & loquãtur non alleuiatur dolor eorũ, quia non manet similitudo illa, & amicitia, quę erat in viuentibus, & vtilitas conuersationis, & hoc est propter naturalem dissimilitudinem.

B

C

Si autem animæ non sint in pęnis, sed in requie, nõ veniunt ad nos toties quoties viuentes venirent amici existentes. Primo quia non manet idem affectus ex quadam naturali similitudine, quę erat in viuẽtibus. Secundo quia quantumcunque se aliqui ament honesto amore, conueniunt amici, & conuiuunt propter bonum, quod vnus ab alio recipit, & maius bonum ab inuicem percipiunt quàm vtiles, & delectabiles amici, & tamen mortui non possunt aliquod bonum recipere ex nostra conuersatione secundum suã conditionem naturalem: ideo non cupiunt venire ad nos, licet possint. Tertio quia licet interdum venirent cum venire possent, conformant se volũtati Dei, quæ est, vt non veniant, quia forte aduentus nõ esset vtilis, ideo non veniunt. Quarto quia forte tanta dulcedine tenentur diuinæ visionis, quòd de visitando viuentes non cogitant.

D

Sed quid quia August. dicit quòd mater sua eum nulla nocte desereret, in quo designat, quòd illa desiderium habeat veniẽdi ad ipsum? Dicẽdum, quòd nõ est sensus, quòd mater August. post mortem tantum desiderium haberet veniendi ad eum quantum habebat sequẽdi eum in vita, vt cum eo viueret, quia in vita erat mater, & mouebat eam affectio materna, post mortem autem manebat, vt anima separata, quę nulla cognatione, vel attinẽtia iungebatur Aug. & ideo non cuperet ita ardẽter eum visitare, & ideo etiam si mortui rebus viuentium vterentur, desereret eũ mater sua multis noctibus, & diebus. Dixit autem de noctibus potius quàm de diebus, quia nox est tempus ad hoc magis accommodum, vt defuncti nobis loquentes seipsos occultent.

E

Dicendum ergo vno modo intelligendum, quòd si mortui vterentur rebus viuẽtium, idest, si retinerẽt affectiones viuentium, & actus similes illis, qui dicuntur res viuentium, nulla nocte mater Augu. eam desereret, quia cũ viuens eum tam nimis dilexerit, vt eum mari terraque secuta sit, vt cũ eo viueret, neque eum mortua desereret, quin illum per singulas noctes alloquere-

quæretur, sed quia non vtuntur mortui rebus viuen- F tium,i.non retinent affectus illorum, nec operationes exercent quas viuentes faciebant, non venit per singulas noctes,neque aliqua nocte mater Aug.ad eum. Secundo poterat hoc intelligi de affectu charitatis,qa licet hic in mortuis pereat affectus naturalis,quia mutatur conditio naturalis, tamen in bonis manet charitas quàm hic habuerũt, & ideo sicut ex charitate vult quis bonum alterius, & visitat eum ad consolandum ipsum,ita & moriēs faceret si permitteretur,& sic pōt intelligi de matre Aug. ꝙ pręter amorem maternum naturalē amabat illa nimis Aug. & pro illius spirituali salute assiduas lachrymas mittebat, ꝙ sequebatur eũ terra, & mari, ergo defuncta ex eadē charitate visitaret eũ per singulas noctes ad cōmonendum eũ,& cō- G fortandum in bonum, sed non faciebat, quia mortui non vtuntur rebus viuentium, i. non permittuntur a Deo aduenire rebus viuētium,licet interdum velint, sed prima ratio generalior est,quia extenditur tam ad animas bonorũ quàm malorum, & vtræque raro viuentibus apparent. Ad secundum dici potest vno modo,ꝙ non intelligitur de Paradiso, sed de templo Domini siue Sanctuario, quia dixit omnibus diebus vitæ meę,i.quandiu vixero in hac carne mortali: nam si de vita ęterna loqueretur non oporteret dici,ꝙ habitaret omnibus diebus vitę suæ, sed satis esset dicere, vt inhabitem in ęternũ in domo Domini.Secundo potest accipi, ꝙ qui habitat omnibus diebus nunquam exit, H ita vt non redeat, & tamen bene potest exire redeundo:nã dicitur,vt inhabitem omnibus diebus vitę,dato autem,ꝙ animę aliquando exeant de Paradiso omnibus diebus manent ibi, quia nulla dies est in qua non maneãt, cum exeundo non maneant aliqua die integra extra Paradisum. Tertio potest dici, & melius, ꝙ qui ibi est semper est in domo Domini, quia semper est in beatitudine: nam dato, ꝙ ad nos veniat nunquã desinit esse beatus, nec minuitur in aliquo beatitudo eius: nam locus non dat beatitudinem,sed Dei visio, Deus tamen vbique videtur ab eo, qui semel videre incipit. Ad tertium dicendum, quòd receptacula cedunt animabus ad prēmium, vel pęnam inquantum animę iudicant sibi bonum, vel malũ ex talibus locis I deputari,inquantum loca sunt honorabilia, & animæ iudicāt illa sibi pro honore dari,vel sunt loca indigna, & iudicant ea sibi in pęnã dari,& dato, ꝙ non maneãt actualiter animę in locis his,manet illis pęna, & gloria de illis locis, quia manet cogitatio, ꝙ loca sint eis data in pęnam, vel gloriam. Sicut Episcopo datur cathedra in Ecclesia,& dato, ꝙ non semper sedeat in ea non minuitur honor, vel gaudiũ cathedræ,quia semper est ei debitum sedere in ea, & semper scit pro honore eam sibi datam,& hoc verum est, quia locus nō confert realiter ad beatitudinem,vel pęnam agēdo in animam,sed secundum,ꝙ ipsa iudicat sibi esse bonũ, vel malum talem locum habere, cōsistit enim hoc in opinione, & opinio manere potest cũ anima manet K extra locum, si autem realiter proueniret gloria ex loco, necesse erat, quòd etiam si ad instans exiret anima, minueretur gloria, vel pęna. Sicut si ad instans desineret videre Deum anima esset tunc misera, vel nō beata:ideo non est incōueniens,quòd exeat anima de receptaculo suo. De inferno idem est, quia anima deputata igni inferni foris, cũ exit habet secum pœnã inferni,& ideo non minuitur, & cũ dicebatur in præcedenti argumento,quòd qui descendit in infernum non ascendet, debet intelligi, quòd non ascendet, vt inde penitus eruatur, bene tamen poterit ascendere, vt videatur a nobis, & ad infernum suum rursus redeat.

Responsio ad 1. rationem aliorum in diuersum pro parte affirmatiua positam supra q.752. Quæst. DCCLVII.

ALIA autem in contrarium ostēdebant quasi, ꝙ simpliciter esset in potestate animarum exire de Paradiso,& inferno, & tamen non est verum simpliciter. Ad primum dicendum, ꝙ vt Hiero. dicit esse verum, ꝙ Apostoli, & Martyres non tenentur loco determinato,quasi de illo non possint exire ad adesse sepulchris suis,& alijs locis cum voluerint,sed dicendũ est,ꝙ istud competit eis ex conditione gloriæ,qua datur potestas illis, vt quidquid velint faciant,nō autem ex conditione naturæ,ex naturali autem conditione, neque possunt nec volunt exire de suis receptaculis, vt ad nos veniant. De potestate patet, quia rebus singulis determinat Deus loca secundũ suã conditionē naturalem,animę autem separatę sunt immateriales, ideo dedit illis Deus loca extra locum conuersationis nostrę,qui sumus substantię cōpositę materiales corruptibiles: ideo sicut nos viuentes nō possumus ire ad loca animarum separatarum,ita & illis cōpetit secundum conditionem suam, vt ad loca nostra nō veniãt.

De voluntate patet, quia non exirent de locis suis nisi aliquid melius putarent se habituras exeundo, & tamen nullum bonum potest animabus accidere ex nostra conuersatione, vt ostensum est supra, ergo non cupient ad nos venire. Cum autem addidit, ꝙ vbique esse credendi sunt,quia cum Agno sunt,qui vbiq; est. Dicendum,ꝙ non intelligendum est,ꝙ animę beatorum possint esse vbique, quia hoc soli Deo competit ex illimitatione essentię,cętera vero limitata sunt,neque etiam sunt in multis locis simul, cum neque corpus Christi localiter inueniatur in multis locis, sed p conuersionem multarum substãtiarum, quę erant in multis locis,quæ conuertuntur in ipsum,& non desinunt esse vbi erant: Agnus autē Christus est,qui vbiq; est quantum ad deitatem, sed non quãtum ad humanitatem,& animæ Sanctorum sequuntur ipsum quocunque ierit,quia verum est, ꝙ vadunt quocunque ille vadit, sed corpus eius manet semper in cęlo empyreo, quia non mouetur inde ad aliquem locum: ideo manent semper cum illo, & vadunt quocunque ille vadit, sed iuxta Hierony. credendę sunt animę vbiq; esse,idest,quia esse possunt animę Sanctorum in quocunque loco voluerint,non in omnibus simul, sed in quocunque determinate.

Ad secundum dicendum, quòd non sunt maioris priuilegij dęmones quàm animæ beatorum, & tamē non sequitur, quòd animæ beatorum sint in multis locis per totum orbem sicut dęmones.

Pro quo sciendum, quòd aliud est de Angelis bonis, aliud de animabus beatis, aliud de dęmonibus: Angelis enim bonis competit posse vbique esse, & accidit in multis locis esse, animabus beatis competit posse vbique, sed non accidit vagari per multa loca.

De primo patet,quia Angeli boni sunt beati, & ex conditione beatitudinis manet eis liberum posse esse vbicunque voluerint,etiam contingit eos esse in multis locis, quia sunt custodes hominum, & mittuntur ad multa, quæ spectant ad salutem hominum ad Hebræ. 1. capitu. sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos, qui hęreditatem capiunt salutis. De secundo patet, quia animabus beatis competit ex conditione beatitudinis, quòd possint esse vbicunque voluerint, quia nihil est eis impossibile, neque obstans, non tamen contingit eas vagari per diuersa loca, quia non habent aliquid quod ibi agant, neque accrescit illis aliquod bonum, vel gaudium ex præsentia diuersorum locorum, sicut nobis

viuenti-

viuentibus accrescit, quia nos per visum apprehendimus res nouas, & perficimur quodam genere intelligendi, & rursus varia inuenimus, quę sensus nostros oblectant, quę in loco vno non sunt: ideo cupimus vagari per diuersas partes orbis si in hoc nō essent multę difficultates, & molestię. sed animę separatę nihil proficiunt ex sensibus, quia nō habent cognitionem sensitiuam: ideo per hoc, quòd plura loca discurrerint non intelligunt plura, quia non plus cognoscunt de re in præsentia eius quàm in absentia, vt ostensum est supra, ideo non cupiunt animæ separatæ discurrere per varia loca, rursus neque eis occurrunt delectabilia ex mutatione locorum, quia non delectantur in eo, quod est in loco, cum non habeant delectationes sensitiuas.

De tertio apparet, scilicet, de dæmonibus, quòd nō possunt esse vbique: nam libertas ista est ex conditione beatitudinis, & illi non sunt beati, vnde quędā loca sunt, ad quę ipsi accedere nō possunt, vt ire ad cęlum empyreum, vel intrare in alios cęlos, competit tamen dęmonibus vagari per totum orbem, eo quòd habēt officium tētandi, & exercendi homines: ideo ire possunt ad omnia loca in quibus sunt homines, & ad aliqua in quibus non sunt homines, dum tamen illuc ire conferat aliquid ad actum exercitij nostri, & tentationum, per plura, ergo loca vagantur dęmones quā animę beatę, non quidem quasi sit maioris priuilegij dæmonis quàm animę, sed quia ad officiū dęmonis pertinet, non autem ad officium animę.

Ad tertium dicendum, quòd non sunt animę maioris damnationis quàm dęmones, licet non est incōueniēs quasdam animas maiores pęnas sustinere quibusdam dęmonibus, sicut sustinebit anima Antichristi, & anima proditoris Iudę, & eorum, qui ex intētione hęreses in Ecclesiam introduxerunt, aut eam sciēter persecuti sunt, & tamen licet dęmones sint maioris damnationis quàm animę non sequitur, quòd maior locus vagādi animabus detur, quia dęmonibus datur, quòd vagentur, non vt ipsi in hoc delectentur, sed inquantum ad dispensationem diuinæ prouidentiæ pertinet ad exercitium nostrum per tētationem, animabus autem damnatis nō est traditum officiū exercendi, & tentandi nos, quia neque tam grauiter nos oderunt, neq; illud facere scirēt, aut possent. Est enim verum, quòd animę damnatorum inuident viuentibus, & vellent eos damnatos esse, & tamen nō peruenit ista inuidia ad talem gradum, vt conarentur huic se tradere officio, vt nos perderent, quia deficit eis naturalis industria ad hoc, quia quilibet dęmon est multo lucidioris ingenij quàm quęlibet anima, cū excedat eam secundū speciem, ideo sciunt inuenire multa ad nos decipiendum, & alliciendum, quæ nescirent animę separatę excogitare, magni enim ingenij est tot excogitare fraudes, & tam occultas quot nobis quotidie dæmones inueniunt: ideo animæ non erant sufficientes ad hoc. Etiam non sufficiunt propter exercitationem, nam fit exercitatio inferendo nobis mala in nobis, & in rebus, & ad hoc requiruntur magnę vires sicut ad diruendum magna ędificia, quę dęmones diruerunt quando concussam domum Iob super filios, & totam familiam deiecerunt, & dęmones habent ad hoc magnas vires, quia Iob 41. capitu. dicitur, quòd non est potestas sub cœlo, quæ comparetur eis, sic etiam gregem porcorum ex magno impetu præcipitauerunt in mare, & erant porci ad duo millia supra 8. & Mar. 5. cap. animæ autem paruę potestatis sunt circa hoc, vt patet in motu corporis sui, ergo non sunt aptæ ad hanc ministrationem, & sic conuenienter data est dæmonibus administratio tentationis, & exercitij nostri, & non animabus: ideo

A dęmonibus ex conditione officij conceditur vagari per totum orbem, scilicet, vbicunque homines sunt, animabus autem cum non sit concessum hoc officiū non conceditur vagari, sed manent in suis receptaculis, & tamen dęmonibus non licebit hoc semper, sed solum quandiu manet tempus tentādi viuētibus hominibus hic, post iudicium vero nullus dæmonū vagabitur, sed omnes erunt clausi in abysso, & illi etiam, qui hic sunt tentādo aliquando claudūtur intra abyssum, sicut dæmones dixerunt ad Christum, quid tibi, & nobis? & rogauerunt eum ne mitteret eos in abyssum, sed in porcos Luc. 7. ca. nunc quoque nō conceditur hoc omnibus dęmonibus, sed quibusdam, non enim tentant omnes, sed quidam eorum, & isti ma-
B nent inter nos, alij vero manent in abysso clausi in gehēna, & non exeunt inde, sicut neque animę dānatę.

Ad quartum dicēdum verum esse, quòd animę tā Sanctorum quàm damnatorum apparēt hominibus, & ad hoc exeunt de suis receptaculis, sed hoc non est multum assuetum, neque etiam est putandum, quòd quandocūque istę apparitiones fiunt semper sint vere ibi animę Sanctorum, vel damnatorum, satis enim est hoc per bonos, vel malos Angelos fieri, qui illarū animarum vicem gerūt, & se nominibus illarum appellant. Et fit hoc maxime in dæmonibus vexantibus arrepticios: nam vocant se nominibus hominū, & tamen constat esse dęmones, cum animę non sint datæ ad exercitium nostrum, sed soli dęmones, & Christus
C semper vocauit dęmones eos, qui erant in arrepticijs, & nunquam animas viuentium, boni quoque Angeli idem facere possunt circa animas Sanctorum, cum illarum vicem gesserint: nam Angeli loquebantur in persona Dei, sicut qui dixit, ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti, & dedit legē Exo. 20. cap. & tamen constat, quòd ille, qui loquebatur nō erat Deus, sed Angelus. Etiam Deus dicitur locutus de rubo, & dixit, vidi afflictionem populi mei Exo. 3. & 4. ca. & tamen ille, qui loquebatur cum Moyse de rubo erat Angelus Actu. 7. c. a fortiori ergo repręsentabit animā bonus Angelus, & loqtur nomine eius, & istud adhuc magis fit in somno, quia ibi poterit repræsentari anima per Angelum, vel dęmonem sine
D apparitione, & tamen sine falsitate, nam in vigilia loquitur, qui apparet, & dicit quis sit: ideo difficilius est euitare ibi mendacium si alienam personā repræsentet, sed in somnio non oportet, quòd appareat persona aliqua, immo realiter nulla apparet neque loquitur, sed videtur somniāti, quòd aliquis appareat, & loquatur, & hoc totum fit per quendam motum interius factum, quē dęmones, & Angeli facere poterunt qualiter voluerint, cum & naturaliter fiat ille motus frequenter, & tunc videbitur, ꝙ aliqua anima de beatis, vel dānatis veniat, & loquatur, sed nihil tale est, cū & in somnis videamus aliquos homines nobis loquētes, cum constet illos non esse præsentes, sic de animabus esse potest, quod Aug. per multa exēpla osten-
E dit in lib. de Cura agenda pro mortuis.

Quare in Purgatorio non punitur corpus cum anima. Quæst. DCCLVIII.

QVAERETVR nunc cum sit supra dictum de Purgatorio igne in quo purgātur delictorum culpę, aut pęnę, quę supersunt, & horum particeps corpus fuit, quare non punitur ibi corpus cum anima.

Aliqui dicunt, quòd sic fieri deberet: nam corpus est instrumentum coniunctum pertinens ad speciē, & ideo participare debet in pęna, & pręmio, sicut participauit in culpa, & bono opere. Secundo quia sic fit in bea-

in beatis, & damnatis: nam damnati apud gehennam in corpore, & anima simul torquētur post iudicium. Etiam beati in vita ęterna in corpore, & anima iocundabuntur, in Purgatorio ergo cum sit pęna sensus pro peccatis deberet etiam participare corpus.

Dicendum ergo, quòd puniuntur animæ cum corporibus in Purgatorio, non quidem quasi repugnet conditioni illius pœnæ esse simul in corpore, & anima: nam illa est sicut pœna gehennę, quia ignis idem (vt ait Gregor.) est in quo ardent damnati in gehēna, & purgantur electi in Purgatorio, & tamen in illo igne gehēnę ardebunt aliqñ viuētes homines, ergo & in igne Purgatorio possent ardere homines viuentes, sed ideo ibi non ardēt corpora, quia tunc quando sustinentur pęnæ purgatoriæ manent solæ animę, scilicet, quādo solutę sunt animę a corporibus statim post mortem: ideo non possunt torqueri ibi nisi animę, immo pœna purgatoria nunquā est quandiu corpus, & anima simul sunt, quia ista reunientur in iudicio, & post iudicium nō durabit pęna illa. Sed dicetur quare non resumunt animę corpora sua ad hoc, quòd cum eis patiantur in Purgatorio, quia hoc fieri poterat?

Dicendum, quòd nullo modo conuenit, quia aut ista resumptio fieret statim post mortem cuiuslibet, aut in generali resurrectione in die iudicij, & tamen neutro modo competit, ergo non fiet resumptio ad hoc, quòd post illam tollerentur pœnæ purgatorię.

De primo patet qa si statim post mortē fieret resurrectio, aut transirent corpora in statum immortalem qualem habebunt in resurrectione generali, aut non.

Si dicatur, quòd transirent esset vnū inconueniens, quia non præcederet ad illam transmutationem totū quod fiet in iudicio generali, scilicet, ignis conflagrationis, qui depurabit omnia, ita vt maneāt apta ad statum resurrectionis: nam corpora in quibus manet aliqua cōditio corruptibilitatis, non possunt esse incorruptibilia, & ista cōditio corruptibilitatis est secūdum impuritatem in habitudine mixtionis ex contrarijs, & in illo igne tollentur omnia, quæ facient ad istam corruptibilitatem, & tamen in morte cuiuslibet non est ignis conflagrationis, qui singula corpora depuret sicut in iudicio depurabit, ergo non est conueniens tunc fieri resurrectionem.

Secundo quia ista conditio temporis non adiuuat ad mortalitatem ipsorum corporū: nam corpora resurgentium, vt ostensum est supra non erunt immortalia per appositionem alicuius qualitatis, quæ ea immortalia reddat, sed per cessationem omnis corruptiui, & perducentis ad mortem tam interius quàm exterius, & hoc maxime erit in corporibus damnatorū, quibus non dabitur aliqua perfectio dotis, erunt tamen tunc incorruptibilia, & immortalia, quia cessante motu cęli cessabit omnis motus alterationis, & quęcunque motus naturalis in his inferioribus: ideo non poterit aliquid corrumpi etiam si nihil ponatur præseruans a corruptione, nunc vero manet motus cœli, & omnis actio corruptiua hic, ideo non possent corpora manere incorrupta ab intus, & extra nisi per continuum miraculum: ideo non est conueniens sic fieri, quia miracula euitanda sunt quāto possunt euitari, ergo non est ponenda resurrectio corporum nisi tunc quando cessabit motus cęlestis, & omnis actio corruptiua hic, alioquin morerentur rursus qui resurgunt, sicut qui a Christo, vel alijs suscitati sunt omnes postea mortui sunt, quia corpora sua non acceperunt immortalitatem, neque incorruptibilitatem: ideo patiebantur sicut ante primam mortem, & tamen

F ista ponuntur resurgere ad statum immortalem, ergo non conuenit poni resurrectionem istam statim post mortem.

Tertio quia si sic fieret resurrectio, etiam damnati statim post mortem resurgerent, vt acciperent pęnas suas in corpore, & anima, & in his esset maius inconueniens, quia circa bonorum corpora forte Deus faceret miraculum, vt manerent incorrupta cum essent corruptibilia, sed circa corpora damnatorum non facit miracula Deus maxime permanentia, & ideo manerent corruptibilia, & corrumperentur naturaliter, quod est inconueniens.

Quarto quia cum maneat adhuc status corruptibilitatis necesse erat, quòd siue in Purgatorio siue in in-
G ferno corpora posita in igne statim soluerentur, & perirent, & oportebat rursus resurgere, & sic quotidie sępe, quod est absurdum, vel nō maneret pęna in corporibus simul cum animabus, quod petebatur, vel esset miraculum continuum, vt dictum est.

Quinto & pręcipue, quia non possent corpora talia pati aliquid in Purgatorio: nam si resurgerent secundum statum generalis resurrectionis, cum tot corpora bonorum habitura sint dotes suas essent immortalia, & impassibilia, sed hoc dato nihil paterentur in igne, & tamen oportet pati ad purgationē, ergo non conuenit post resurrectionem fieri purgationem.

H *An pœnæ Purgatorij tolerabuntur in anima, & corpore simul, ita vt statim post mortem anima reassumat sibi corpus. Quæst. DCCLIX.*

Si autem detur, quòd non resurgerent tunc corpora ad statum immortalem, & incorruptibilem qualem habebunt post resurrectionem dabitur.

Primo quia erunt resurgentes adhuc in statu viatorum, quia manebit in eis fomes peccati, propter corruptionem sensus, & ita poterunt peccare mortaliter, & venialiter quandiu manet fomes, quod pertinet ad statum viatorum, & ita in Purgatorio, & in inferno possent cōmittere alia, vnde deberen-
I tur eis maiores pœnæ, & consequenter possent damnari, qui in Purgatorio sunt, cum possent adhuc peccare mortaliter: ideo non debet manere status viatoris in existentibus in Purgatorio, aut in inferno, quia possent per consequens liberari de inferno, erunt ergo non viatores, & consequenter si resurgerent haberent statum suum qualem post generalem resurrectionem erant habituri.

Secundo quia si essent corpora corruptibilia non possent manere in Purgatorio nec in inferno, sed statim cremarentur in igne, & sequeretur mors, & oporteret iterum, & iterum fieri resurrectionem, quod est absurdum: ideo non poterat fieri purgatio tunc.

K Tertio quia tunc post resurrectionem expectarent corpora aliam immutationem, scilicet, vt corpora bonorum acciperent postea incorruptibilitatem, & omnes dotes suas, & tamen falsum est, quia completio gloriæ est resurrectio: ideo non addetur aliquid beatis post illam, & consequenter non resurgent sic.

Quarto, quia expresse repugnat ista positio sacræ scripturæ: nam Apostolus dicit immutationem futuram in resurrectione, & quòd corpora, quę seminantur nunc in corruptione, surgent in incorruptionem, seminantur in ignobilitate surgent in gloriam, seminantur in infirmitate surgent in virtute, ergo animæ bonorum quando corpora acceperint, talia ea accipient,

cipient, & cõsequenter non possunt post resumptionem corporum pati.

A Quinto patet quia Apostolus vult ꝙ non fiat resurrectio quousq; animæ bonorum sint beatæ, quia dr̃ ꝙ quando surrexerint accipiẽt corpora in uirtute & gloria. i. cum dotibus suis, sunt autẽ istę dotes beatitudo corporis: sed beatitudo corporis non est nisi ex beatitudine animę per redundantiã, ergo animæ bonorum in resurrectione beatę erunt: sed beatitudo tollit oẽm passionem, quia pęna ad miseriam pertinet, ergo non poterunt boni post resurrectionem aliquid pati, quia iam beati erunt: sed purgatio fit cum pœnalitate magna: ideo necesse est purgationem fieri ante resurrectionem, & ita fiet in sola anima.

Sexto quia ista positio tollit resurrectionem generalem quam ponit scriptura: nam omnes simul resurgemus. 1. Cor. 15. & 1. Thes 4. c. sed hoc modo quilibet resurgit statim vt moritur. B

Septimo quia tollitur sic iudicium generale: nã iudicium generale vt colligitur ex verbis Christi & Pauli erit simul cum resurrectione: quia Christus dicit ꝙ mittet Angelos suos, & colligent electos suos a quatuor ventis cœli præce. c. Et illa erit resurrectio. in qua colligentur cineres de locis in quib. fuerunt dispersi, vt fiat resurrectio corporum, & tamen secundum modum istum (quia non erit resurrectio simul) non poterit esse iudicium cum nõ maneat causa iudicij: nam ad hoc fiet iudicium vt omnibus conuenientib. simul in vnum, bonis tribuat Christus bona, & malis mala. C Et præcedet illud iudicium ad executionem quãtum ad gloriam corporum & damnationẽ cum eis, quia non intrabunt beati in cœlum Empyreum in corporib. ante iudicium priusquam dictum fuerit illud, venite benedicti percipite regnum: & damnati nõ descendunt cum corporibus ad inferos quousq; dicatur eis in iudicio, ite maledicti: cum ponatur in litera executio. s. ibunt hi in vitam æternam, illi vero in supplicium ęternum. & tamen si resurrectio fiat statim post mortem, & incipiant tolerare pęnas damnati, & purgari in corporibus boni, ibunt damnati in supplicium æternum ante illam sententiã, & beati etiam in vitam æternam, quia expletis pęnis purgatorijs statim haberent beatitudinem tam animæ quam corporis. ergo non poterit esse talis modus resurrectionis, & consequenter neque pœnæ purgatoriæ tolerabuntur in anima & corpore simul. D

Si autem dicatur ꝙ non fiat resurrectio statim post mortem sed generalis sicut Christus ponit, & postea debeat tolerari pęna purgatoria in corporib. non stat.

Primo quia tũc necesse est ꝙ adhuc nulla pęna purgatoria sit, cum adhuc non resumpta fuerint corpora. Quod falsum est, cum dicamus tolerari pœnas purgatorias.

Secundo quia si post iudiciũ tolerentur pœnę purgatoriæ non dabitur locus in quo nunc sint animæ: quia omnis anima soluta a corpore est in aliquo receptaculo, & tamen animæ purgandæ exeuntes de corporibus non possunt esse in Paradiso, quia prius purgandæ sunt, non etiam in Purgatorio, quia nondum purgantur: neq; in inferno, quia de inferno non transitur ad Purgatorium, etiam quia qui ibi sunt damnati sunt: ideo non manet aliquis locus in quo animæ sint, quod est absurdum. E

Tertio quia videtur fieri magna iniuria animabus prædictis, nam hoc tempore quod est inter mortem & iudicium sustinerent pœnam damni. i. carentiæ diuinæ visionis, & illa non computaretur eis, vt pœna purgatoria: ideo esset eis aliqua magna pœna inutilis, secundum quam non purgarentur, quod est inconueniens.

Quarto quia post illam resurrectionem, & iudicium non poterunt pati animę in Purgatorio: nam erunt tunc animæ beatæ cum corpora erunt beata vt dictum est: ideo non poterũt pati, & sic non erit purgatorio.

Quinto quia Christus dixit, quod expleto iudicio ibunt hi in uitam æternam, & alij in supplicium æternum. ergo non erit tunc aliquis qui possit ire in supplicium Purgatorium, cum omnes boni ituri sint tũc in uitam æternam. nõ ergo potest fieri purgatio post resurrectionem sed prius: & ideo sola anima sustinebit ignes Purgatorios.

An conueniens sit quod sola anima absque corpore patiatur pœnas Purgatorij. Quæst. DCCLX.

Sed dicendũ ꝙ non est inconueniens ꝙ sola anima sustineat hanc pœnam, quia non est sicut de pœna inferni: nam præmium Paradisi & ignis gehennæ dantur vt pœna & præmium, & sunt retributio simpliciter, & cõstituunt statum, quia sunt aliquid vltimum. pœna autem purgatoria non datur vt pœna sed vt purgatio, & non est vt status, sed vt dispositio ad statum vitæ æternæ: ideo non est inconueniens quod anima sola suscipiat illam, vt disponatur ad statum gloriæ. secus de pœna gehennæ, & retributione gloriæ: quia ad hæc debet participare corpus quod participauit in peccato & opere meritorio.

Secundo: quia non minuitur aliquid de diuina iustitia, aut pœna debita pro peccato: nam quantum peccato debetur de pœna in purgatorio, & tolerarent illud corpus, & anima simul si unita essent, tantum sustinet sola anima. ergo non est inconueniens sic fieri.

Tertio & pręcipue quia si hoc esset iniustum, ideo esset quasi corpus haberet priuilegium, quod non puniretur, cum cooperaretur ad peccatum. Et tamen non est verum: quia corpus non peccauit: ideo non debetur ei pœna nec præmium. Vnde aut consideratur corpus per se, aut vt coniunctũ animæ. Si per se planum est, quod peccare non potest: quia nullam operationem habet, etiam pœna aut præmium ei accidere non potest: quia non sentit: ideo non est petendum de eo quasi per se ponatur in Purgatorio. Si accipiatur corpus vt coniunctum animæ non meretur, aut demeretur, nec est ei debita pœna aut præmium, quia corpus non est ipsum operans sed homo: etiam non est motiuum, vel principium operationis sicut anima per intellectum, & voluntatem, quæ ponuntur principium omnis actus humani sexto Ethicor. sed est organum motum quo anima operatur, vel est pars hominis mota simpliciter in operatione humana, & non mouens ad illam, ideo neque corpori vt est coniunctum debetur pœna aliqua vel gloria, & si ei datur non quidem vt meruerit, sed inquantum datur bonum vel malum homini cuius vna pars essentialis, est corpus, & ita deriuatur in corpus, vel suscipit illud homo per corpus. de anima secus est quia licet illa sit pars hominis, potest esse vt totum & agens: nam potest anima considerari vt separata vel vt coniuncta. si vt separata potest per se agere: immo competit ei actio, quia est substãtia separata sicut dæmon, & Angelus, & posset peccare & mereri sicut Angelus, & dæmon nisi esset constitutus in statu, quia neq; nunc dæmones & Angeli peccant aut merentur, quia in statu sunt, & ideo tunc directe responderet ei pœna, & pręmiũ sicut homini vel supposito agenti. Si consideretur aĩa ut coniuncta corpori, est principiũ operationis humanę, & nõ est vt mota, sed vt mouẽs ꝑ liberta-

tem:ideo competit ei pœna & præmium siue vt est to tum siue vt pars directe.corpori autem non,quia non habet eandem habitudinem. Etiam quia anima separata potest suscipere pœnam cũ sentiat.corpus autem non potest suscipere pœnam, quia non sentit etiam si pœnam meruisset:ideo multum dissimile est:corpus quoq; coniunctum animæ pœnam non suscipit,quia non sentit:nam sensatio hominis est non corporis,& virtutis animæ est velut principij, quia per uirtutem sensitiuam sentimus quæ est virtus animæ, quam anima influxit in organa.

Propter quid corpori non debentur pœnæ Purgatorij, sicut & animæ. Quæst. DCCLXI.

SED considerandũ pro veritate huius, quia eius est pœna & præmium cuius est meritum & demeritum.Verum est autem ꝙ anima separata posset per se peccare & bene agere, sed nũquam peccat nec meretur,& hoc per accidens.s.quia est in statu: ideo peccare & mereri est hominis, & consequẽter pęna & præmium quę his respondent sunt hominis:purgatio aũt licet non detur præcipue in pœnã sed in expiationem est tamen quędam pœna:ideo debet esse hominis, & consequenter nõ debet puniri nisi homo. Vnde si aĩa esset solũ vt pars hominis,licet maneret post mortem non purgaretur nec puniretur vt homo puniendus erat:sed vel fieret purgatio in vita, vel post resurrectionem.Sed anima post mortem est vt homo, ideo cum ipsa punitur idem est ac si homo qui est ipsum coniunctum puniretur. & hoc nõ est quasi dicamus id quod Plato.s. ꝙ anima sit tota essẽtia hominis,& ipsa sit homo,& corpus sit aliquid adiunctũ animæ,vt non pertinens ad speciem,sed motum ab ea sicut nauis a nauta,& vestis ab homine:quia hoc falsũ est: sed licet corpus & anima pertineãt ad essentiam hominis, homo quia est vnum ens,habet vnũ esse, & istud esse est animæ. anima.n.est forma excellens habens magnã similitudinem ad Deum,ideo non solum est forma sed ẽt ens. nam in cæteris compositis forma nõ est ens neq; habet esse,sed est id quo compositũ est,& ipsum compositum est quod est,& ideo pereũte composito forma non manet:quia nũquam habuit esse,sed esse erat compositi.anima vero ẽt in corpore manens esse habet:ideo illud manet ei cum cõpositum perit. Et quia compositũ.s. homo non potest habere duo esse,cum sit vnum ens, necesse est ꝙ non sit aliud esse hominis quo homo actu existat quam esse animæ quo existit. sed istud esse manet integrum in anima post mortẽ: ergo licet homo moriatur totũ esse hominis manet, & consequenter anima quę iam separata ẽst subsistẽs & ad modũ suppositi retinet quicquid ad hominem pertinet.i.meritum,& demeritum,pœnã,& gloriam: quia in ea manet totum esse hominis,licet ipsa non sit homo: & ideo sicut homini viuenti pro bonis præteritis debebatur vita æterna,ita & animę separatę in qua reseruatur esse totum hominis debetur ipsa eadẽ gloria.i.manet idem debitum numero sicut est idẽ meritum numero propter idẽ esse. Ita & sicut homini pro mortali debebatur pœna æterna,debetur animæ,separatæ eadem pœna æterna:sed accidit interdum deberi viuenti homini quandam pœnam temporalem:ideo si in illo statu decedat manebit idem debitum in anima,& sustinebit illam pœnam,& hanc vocamus purgatoriam. Et sic anima sustinebit pœnã purgatoriam sola,non quasi pars hominis,sed vt habens totum esse hominis: corpus autem non retinet totum esse hominis immo neq; aliquod esse, qa statim post separationem transit ad aliam speciem: ideo nõ potest corpus puniri pro hoĩe, neq; pro seipso,si aliqua pœna posset

Peccare ac mereri est hominis, & non animæ neque corporis.

Platonis sentẽtia de anima.

F esse ei debita.Et hoc mõ fit in pęnis damnatorũ:nam pœna æterna debetur pro mortali quod commisit homo,& tamẽ mox vt anima separatur a corpore, si decedit homo in mortali,anima incipit pati pęnã gehẽnæ,& hoc non ꝑꝑ aliud nisi quia in anima manet totũ esse illius hominis: sed illi homini erat debita pœna æterna:ideo animę suę est nunc debita,& ipsa sustinet illã quasi homo maneret.Et de hoc poterat fieri eadẽ quæstio quæ fit de anima quæ patitur pęnas purgatorias quare sola patitur. Sed dicendũ ꝙ tam ad pęnam quam ad præmium habet se anima loco totius hoĩs:

G & qñ quæritur quõ anima patitur sine corpore ꝓ peccato quod cõmisit in corpore, aut hoc quæritur quasi in pęnis nõ impleatur diuina iustitia dando minorem pęnam animę quam daret animæ & corpori,aut quia fit iniuria animæ quasi sustineat pęnam pro corpore, aut quasi fiat priuilegium corpori ꝙ excusetur a pęna ei debita:nõ fit tñ aliquid istorũ, ideo nõ est iniustum ꝙ sola anima patiatur in Purgatorio, aut gehenna. De primo patet ꝙ non fit,quia tantam pęnã Deus potest dare soli animæ quãtam daret corpori & animæ: ideo non est aliqua alleuiatio: nam & hoc fit in pęnis damnatorũ,quia nunc solę animæ torquentur,& post iudiciũ totus homo:sed nõ erit tunc maior pœna corporis & animæ simul quã nunc pęna animæ solius. Et ratio est quia nõ debet augeri pęna nisi augeatur peccatum,& tamen post diem iudicij immo post separa-

H tionem animæ non peccant, ergo non debet augeri pęna. Et sic tãta est pęna solius animæ sicut totius cõiuncti. De secundo patet, quia anima non suffert pro corpore.primo quia corpus nõ peccauit.ideo nullam potest pro eo pęnam tolerare. Secundo quia dato ꝙ aliqua pęna deberetur corpori, anima nõ sustinet illã quasi sustineat pęnam suam sed alienã. Nam hoc faceret si anima sustineret pęnam vt pars:sustinet tñ illam vt homo. s. inquantum manet in ea totum esse hoĩs: sed totum tenetur pro partib. cum illas cõtineat: ideo non est iniustũ ꝙ pro illis pateretur si aliqua pęna deberetur partib. vt partibus. Etiam quia anima separata continet vel seruat illud esse idẽ numero quo corpus actu existebat,& erat humanũ,qñ ad operationes illas

I demeritorias cooperabatur: ideo non est iniustum ꝙ pro illo pateretur,& hoc nõ est plus de pęna purgatoria quam de pęna inferni. De tertio ẽt patet,quia nullũ priuilegium fit corpori ꝙ tunc non patiatur,quia hoc esset si corpori esset debita pęna pro illo tempore, & non daretur tunc: sed nõ est debita pro illo tempore, neq; pro aliquo,quia corpus nõ peccauit: ideo etiam si tunc non puniatur non fit ei priuilegium. Secundo quia corpus non est tunc: ideo non potest pati,neque patietur, nisi cum deductũ fuerit ad participationem illius esse,quod tunc anima habet.

K *An corpus habeat aliquod priuilegium, dum non statim post mortem subiacet pœnis sicut accidit animæ. Quæst. DCCLXII.*

SED adhuc dicetur quòd fit ei priuilegium quòd cito non deducitur ad communicationem illius esse per resurrectionem,vt participando illud pati possit.

Dicendum ꝙ neq; ẽt post illam participationẽ poterit corpus pati,Si.n.post resurrectionem posset corpus habere passionem quę eẽt eius, fieret aliqua releuatio illi, ꝙ nunquam fieret resurrectio ad hoc quòd non pateretur, sicut Christus dixit sequenti. c. de Iuda damnando, bonum erat ei si natus non fuisset, ita & de corpore esset, & tamen corpus post reunionem ad animam non habebit passionem aliquam, quæ sit eius:quia cũ corpus non sit ꝑ se non põt habere per se passio-

passionem, sed erit passio compositi, idest hominis, & hoc modo fiet, quia damnati post resurrectionem torquebuntur, & sentient tormenta in corpore eius, corpus tamen nihil patietur, quia non erit per se, & hoc modo stat, ꝙ non sit maior pęna post iudicium in damnatis, quam ante iudicium, neque tamen animę pęna minuitur, si tamen corpus torqueretur. i. ꝙ haberet propriam pęnam necesse erat, ꝙ post iudiciũ esset maior pęna damnati adiuncta pęna corporis, aut pęna animę minueretur, sed neutru fit, quia tũc esset inconueniens, quia pęna esset per se cuiuslibet partis vna pęna, sed non stat, cũ partes non sint separatę. Etiã si partibus daremus speciales pęnas daremus aliquam composito, quia aliàs frustra poneretur compositum, & tunc essent tres pęnę post iudicium simul, cum ante iudicium esset vna tantum, nihil ergo horum est, sed sicut ante iudicium erat vna pœna animę, ita post iudicium erit vnica pęna, quia pęna non est, nisi sentientis. Et ideo ab vnitatem sentientis est vnitas pęnę, non est autem pluritas sentientis, vbi est vnitas entis, sed in composito est vnicum ens, quia est vnicum esse, & illud erat animę, ergo non erunt in homine plures pœnę, quia non est habens plura esse, sed sicut in anima, quę habebat esse hominis erat vna pęna ante iudicium, ita post iudicium in homine habẽte idem esse, erit vnica pęna, sed differt, quia anima separata existens habet pęnam, quam per se sentit, quia per se habet esse, & principium sentiendi, homo autem damnatus cum surrexerit habebit vnicam pęnam, quia est vnicum ens, & habet vnicũ esse, & tamen principium sentiendi illam pęnam erit sibi duplex, scilicet ex parte animę intellectiuę, & ex parte potentiarum sensitiuarum, quę sunt in organis, & ita patet, quòd non additur pęna noua per aduentũ corporis, nec etiam minuitur pęna animę, sed manet pęna ęqualis ante, & prius, & ideo priuilegium non est corpori, quòd cito, vel tarde resurgat, quia post resurrectionem non habet ipsum aliquam pęnam, sed compositum habet pęnam, & habet eandem, quam prius, licet per corpus nunc sentiat, & non prius.

De gloria quoque corporis in beatis idem est, nam si aliquod priuilegium fieret corpori in damnatis tarde resurgendo fieret ei iniustum quantum ad beatos, quia multi temporis gloria ei subtraheretur, sed dicẽdum, ꝙ non est inconueniens non statim beatificari corpora, quia aut hoc esset, quasi Deus iniustũ faciat minorem gloriam dando animæ, quam daret animę, & corpori, aut quia dat animæ gloriam, quam corpori erat daturus, aut quia corpori nõ datur, quod ei debetur, neutro tamen modo est inconueniens. De primo patet, quia Deus dat pro merito nostro gloriam quanta debetur secundum suam taxationem, & totã illam gloriam debitam homini prò merito dat Deus animæ separatæ statim, vt beatificatur, nam tantã gloriam habere potest sola anima quantã corpus, & aĩa simul recipiunt. De secundo, quia non dat animæ gloriam, quam est daturus corpori, & hoc in duobus. primo, quia corpori nihil est debitum, non. n. fecit corp⁹ aliquid, vel meruit pp quod debeat aliqua pars gloriæ, cũ ergo nihil ei sit debitũ, non pt gloria eius alteri dari. Scdo, quia si aliquid debetur corpori, vt parti cõpositi, & daretur aĩæ vt parti, daretur id qđ vnius est alteri, & tñ non datur aĩę, vt est pars, nam aĩa recipit gloriam, q̃ est præmium hoĩs inquantum ipsa hẽt totum esse, quo hõ subsistebat, qñ meruit, sed toti cõpetit, qđ est partium, quia eas continet, ẽt aĩa tenet nunc illud esse, quo corpus subsistebat qñ contulit ad illam operationem meritoriam, ideo si aliquid mereretur corpus, quia mereretur inquantum subsistebat sub illo esse humano, rectè datur præmium eius aĩæ, quæ nũc

A sub illo esse subsistit. De tertio patet, quia non potest fieri iniuria corpori si non datur ei gloria, nam nõ enti non fit iniuria, sed corpus post mortem est non ens, quia transit ad alteram speciem, ideo siue detur ei gloria, siue non, nulla iniuria ei fit. Secundo, quia ẽt quando corpus erat pars hominis actu non meruit aliquid, vt ei deberetur gloria, ideo post resolutionem non fit ei iniuria si non reuniatur corpori ad hoc, quòd gloriam recipiat.

Determinatio supradictarum quæstionum, iuxta propriam sententiam. Quæst. DCCLXIII.

B DICENDVM ergo ꝙ Deus poterat dare totã retributionem homini operum suorũ sine resurrectione, quia quanta gloria debetur homini daretur aĩæ, & quanta pęna daretur hoĩ simul, tanta daretur aĩæ soli, & fieret hoc conuenienter, quia totum esse hominis manet in anima, & ita redditur premium, & pęna ei cui debitum hoc est, secus si alteri daretur, & hoc fieret si corpus per se meruisset, & anima per se, quia tunc necesse erat resurrectionem fieri ad hoc, ꝙ esset retributio debita. s. ei q̃ meruit, vel demeruit. Fit tamen resurrectio primo ꝓpter perfectionem vniuersi, quia licet totum esse hominis maneat in anima. i. esse quo subsistebat homo anima tamen non est, & ita deficeret de vniuerso prę-
C cipua species corporea, quod non est conueniens. Secũdo ad complendum desiderium aĩæ, nam licet aĩa totam perfectionem recipiat gloriæ, quam hõ reciperet, habet tamẽ desiderium administrandi corpus, cũ illa sit naturaliter pars spẽi humanæ cuius altera pars est corpus, & accepit illud esse, quod habet in corpore, & sic quasi ad quoddam complementum beatitudinis aĩæ pertinet, ꝙ recipiat corpus in resurrectione. Tertio propter quandam congruentiam. s. vt sicut in operando fuit corpus instrumentum coniunctum, & motum ab anima, ita in retributionem participet aliquid boni, & mali eo mõ quo participat esse animæ. Quarto pp promissionem factam, nam nos homines existentes legem Dei obseruauimus, & nobis data est, & nobis præmia promissa, & pœnæ cõminatæ sunt,
D ergo hominibus debet dari præmium, sed nõ potest dari homini, nisi resurgat, ideo fuit conueniens, ꝙ resurgeret, & participaret tam bonum, quam malum debitũ hoĩ. Est autem aduertendum, quòd sicut corpori non debetur per se pœna, aut gloria, quia nõ meruit, nec demeruit, ita non datur ei per se gloria, aut pœna, sed deriuatur in ipsum eo modo quo est pars hominis, nam (vt dictum est) animæ separatæ damnatæ datur tota pœna, quæ debetur homini pro peccato, cum vero corpus coniungitur animæ non datur ei noua pœna, sed pœna animæ manet æqualis, & est eadem pœna, quam homo sustinet post resurrectionem, & illa quam sustinebat anima, sed fit de pœna, & sensatione, sicut est de esse. anima enim habebat esse totius compositi, perit homo per mortem, man-
E sit totum esse in anima, ad hoc autem quòd rursus sit homo, non oportet, quòd deducatur aliud esse superpræcedens, sed quòd corpus deducatur ad participationem esse animæ, quod fit per vnionem formalem, ideo non additur aliud sentire, & consequenter neque potest distingui pœna. Sed accipit corpus ab anima participationem illius esse, & participationem sensationis, non quòd illud sentiat, sed quòd per illud vel in illo fiat sensatio, ideo adducitur corpus in participationem illius pœnæ, quam habet anima, sicut in participationem esse, & sensationis, & non causatur noua pœna. Sic est de beatitudine, quia anima capit Deum per intellectum, & voluntatem, & ideo est

beata, corpus autem non potest capere beatitudinem F illo modo, quia est ens immateriale, ideo non solum non accipit per se aliquam portionem illius beatitudinis, sed etiam non communicatur ei per animã, qa non capit, sed communicatur ei alius modus beatitudinis, quem capere põt, s. dotes corporis. i. impassibilitas, claritas, subtilitas, agilitas, & istę dotes non sunt aliqua gloria data a Deo ipsi corpori in resurrectione, q̃ superadditur in resurrectione, nam tunc diceremus, ꝙ simpliciter esset tunc maior beatitudo ẽt intensiue, sed falsum est, immo sunt istę dotes quędam refluxus glorię animę in corpus. Nam cum anima in esse naturali perficiat corpus, quia vnitur ei formaliter, ita & in beatitudine si reunitur ei non solum perficit per- G fectione naturali illud, sed maiori, cum ipsa perfectior valde sit nunc, quam in esse naturali, nõ est, ergo beatitudo corporis beatitudo animę, sed prębexistebat, cõicatur tñ corpori, quia sicut corpus per vnionẽ trahit in participationem esse animę, ita trahitur in participationem cuiuslibet perfectionis eius eo modo quo est participabilis corpori. Et ideo dicendũ, ꝙ corpori non debetur gloria, sed quia homo resurgit accidit corpori gloria quęlibet respectu corporis sic accidentalis, sed respectu dispositionis Dei, & meriti hominis est necessaria, nam licet corpus nunquam aliquid meruit, aut demeruit, homo tñ in corpore existens meruit, vt per bona opera, quę tunc faciebat pręmiaretur H postea in corpore, & anima, & per peccatum demeruit, vt puniretur in corpore, & anima, sicut ipse erat tũc cum demeruit. Sed obijcietur, ꝙ cum homo hoc meruit, licet corpori non fieret iniuria etiam si non reuniretur, fieret iniuria homini, vel meritis eius, & consequenter videtur, ꝙ fiat iniustum ei cum tã tarde reddatur ei corpus suum. Dicendum, ꝙ non fit, quia merito hominis debetur certum pręmium, & istud redditur integrũ animę separatę statim, vt beata est, iõ cum iam habeat totum sibi debitum non fit ei iniustum. secus si aliquid minus de gloria daretur, quãdo est separata, vnde ẽt si resurrectio fiat mille annis postquam futura est, non magis fieret iniuria sanctis, quam si fiat tempore suo, vel si cras fieret. Est tamen I quidam honor accelerare resurrectionem, sicut fuit in corpore benedicto Christi Iesu, quia illi in summũ honorem datum est, vt non videret corruptionem Psal. 15. & Act. 2. cap. ideo quadraginta horis post depositionem resumptum est. Sic etiã de corpore Dominę nostrę pręasseritur, sed in hoc licet opinari contrarium siquis contenderit. de illis autem corporibus secus est. manẽt enim in puluere terrę vsq; ad vltimã resurrectionem, dum ergo aliquando reuniantur animabus, sicut animę desiderant nihil differt, neque est iniustum. Et ita apparet, ꝙ non est inconueniens aliquod animam solam sustinere pęnas purgatorias.

Ad rationem primam in contrarium dicendum, ꝙ licet anima sit coniuncta corpori, qñ est operatio meritoria, vel demeritoria, corpus tñ, neque meret, neq; demeretur, iõ non competit ei directe pęna, & ẽt si non tribuatur non est iniustum, quia aĩa, quę retinet totum esse hoĩs recipit pęnam pro actu totius hoĩs, argumentum aũt istud procedit, quasi aĩa, vt pars patiatur, & corpus, qđ est altera pars patiatur, & aĩa sustineat pęnas debitas corpori, sed falsum est, vt ostẽsum est ex præcedentibus, quia anima non patitur, vt pars, sed vt hõ, quia licet non sit hõ retinet esse totius, iõ ẽt si corpus aliquid per se demereri potuisset, aĩa iuste in Purgatorio puniret̃, ꝓ illo. Ad secundũ dicendũ, ꝙ nõ est simile totaliter de inferno, & Purgatorio. nam ignis inferni semper manet, & iõ qui ibi est aliqñ punit̃ in corpore, & aĩa, ignis aũt Purgatorius nõ sempˀ manet, iõ contingit solas aĩas ibi puniri. Si aũt semper maneret, necesse erat, ꝙ post resurrectionẽ puniret̃ur ibi hoĩes in corporibus, & animabus, & quãtũ ad hoc simile est de gehenna, quia pro hoc tempore, quod est ante resurrectionem solę animę puniuntur illo igne, non tamen ex hoc est aliquod inconueniens, vt ostensum est supra in dictis.

An quanto plures fuerint in Purgatorio, vel in inferno plus habeant de tormento. Et vnde hoc proueniat.
Quæst. DCCLXIIII.

QVAERETVR circa dãnatos in gehenna, aut eos, qui sustinent pęnam purgatoriã, an quanto plures fuerint plus habeãt de tormẽto. Solet dici, ꝙ sic. i. ꝙ cuilibet augetur pęna ex malo aliorum, & hoc cõmuniter tenetur, ꝙ damnatis crescant pęnę per aduẽtum damnatorũ aliorũ. Secundo, quia dñt simile esse de damnatis, & beatis, beati autẽ gaudent tanto plus quanto plures fuerint, quia quilibet gaudet de bono suo, & alterius, ita in damnatis erit, quia quilibet tristabitur de malo suo, & aliorum.

Sed obijcietur, quòd non torqueantur damnati tãto plus quanto plures fuerint, quia non est simile de beatis, nam beati gaudent de bono suo, & aliorũ beatorum, eo quòd diligunt eos ex charitate, & ideo bona illorum reputant sua, sicut amicus gaudet de bono amici, vt de suo, quia bonum amici suum reputat, cum sit amicus alter ipse, sed de damnatis non est sic, quia non se diligunt ex charitate, aut amore aliquo, sed potius se oderunt, ideo non dolebit vnus de malo alterius, vnde non augebitur pęna.

Secundo, quia potius videtur, ꝙ damnatis alleniet̃ pęna ex damnatione aliorũ, quia oderunt nimis oẽs viuentes, & vellent, ꝙ omnes essent damnati etiam amici, & cognati eorum, tãtum in eis inuidia crescit, & sanctos angelos, & Deũ (si possibile esset) vellẽt esse miseros, & damnari, ergo non affliguntur de malo illorum, quia alias non cuperent hoc malum, cum eis cedat in malum, & nemo malum sibi cupit. Tertio, quia scimus dæmones tentare nos, & adhibere totũ studium suum, & solicitudinem quantam possunt, & hoc solum, vt nos damnari faciant, sed non procurarent hoc si inde augeretur eorum pęna, ergo nõ torquentur, aut dolent mali de pęna aliorum damnatorum. Dicẽdum, ꝙ non est dubium quin tanto sit maior pęna, & damnatio damnatorum quanto plures fuerint damnati, nam ita communiter tenetur. Sed vnde hoc proueniat dubium est.

Aliqui dicũt, quòd prouenit hoc ex eo, quòd omnes animę humanę habent inter se quandam cognationem, quia sunt de eadem specie, & ideo compatiũtur mutuo sibi, & consequẽter augetur dolor ex malo mutuo. Et hoc ostenditur, quia diues positus in tormentis curam habuit pro fratribus suis quinque K quo ad eos mitteretur Lazarus admoniturus ne ipsi venirent in illum locum tormentorum Luc. 16. c. & sicut dilexit illos, ita diligeret alios, licet non ęqualiter, & ita de cuiuscunque damnatione doleret, vnde augeretur pęna ex cuiuslibet damnatione, & ob hoc dicunt, quòd dæmones nõ affliguntur de damnatione nostra, quia non sunt de specie humana, ideo non condolent nobis, sed potius procurant, quod omnes damnemur.

Sed dicendum, quòd non stat, quia damnati non cupiunt salutem, & beatitudinem viuentium, sed potius damnationem, quia cum sit volũtas eorum peruersa crescit in eis iniquitas, & potissime inuidia, ita vt omnibus inuideant de bono, quod habent, & vellẽt, quòd nemo haberet aliquod bonum, sed omnes essent miseri, sicut ipsi, vt ostensum est late supra.

Cum

Cum autem dicitur, ꝙ diues curam habuit pro fratribus suis ne venirent in illum locum tormentorũ. Dicendum, ꝙ damnati omnes homines vellent esse damnatos, & angelos, & Deum si possibile esset, & hoc esset eis maior consolatio, quam ꝙ aliquis saluaretur, etiam si filius eorum esset, sed quia vidēt, quòd aliqui saluantur vellent, ꝙ potius saluarentur consanguinei sui, quam cæteri, quia minus inuident cognatis, quam aliis, & minus dolerent de bono cognatorum, quam aliorum; & tamen si scirent ipsi possibile esse, ꝙ damnarentur omnes homines, potius vellent omnes damnari, quam saluari aliquem, vnde si sui cognati soli possent saluari cæteris damnatis, potius vellent illos cum cæteris damnari, quam eos solos saluari, immo & si quis de damnatis sciret, ꝙ omnes homines damnandi erant præter filium eius vnum quē summe diligebat, illum potius damnari vellet cũ aliis quam solum saluari, vt ostensum est supra, ergo non augetur pęna damnatis ex hac causa.

Secunda opinio, quare pœna damnatorum tanto magis augeatur, quanto crescit numerus damnatorum.
Quæst. DCCLXV.

SECVNDI dicunt, ꝙ accrescit pœna ista ex eo, ꝙ quanto plures damnati sunt, tanto ignis vehementior est qui eos vrit, & consequenter magis vruntur, & torquentur quanto plures damnantur.

Sed dicendum, quòd non stat. primo, quia non est verum, ꝙ quolibet adueniente damnato intendatur ignis inferni, vt maior fiat, immo ignis inferni semp manet idem, & in æternum æqualis. Secundo, quia augmentum illud non prodesset, nam si animæ, vel damnati in corporibus cremarentur, & alterarentur modo naturali, maior ignis magis alteraret, & tñ non est in eis naturalis mutatio, neque calefactio, quia aĩa nō pōt pati naturaliter ab igne, & corpore, & si ibi naturaliter paterentur, resoluerentur, & incinerarentur quod non fit, ideo non crescit vis ignis adueniente aliquo, & si accresceret non læderet.

Tertio, quia non vr̃, ꝙ deberet crescere intēsiue si cresceret adueniente damnato, sed extensiue. i. ꝙ extēderetur ignis ad maiora spatia, vt non deesset locus in quo nouus damnatus cremaretur, sed neque istud est necessarium, quia sine aduentu crementi ignis poterunt quotquot damnati fuerint cremari, & tamen si fiat crementum extensiue non affligerentur ex hoc alii damnati.

Quarto, quia si aucto igne propter aduentum noui damnati crescerent tormenta aliorum, non daret Deus pęnas iuxta mensuras peccatorum, nam a principio dedit Deus cuilibet damnato tantum quātum peccatis suis debetur. si autem postea crescit pęna ab igne per aduentum cuiuslibet damnati, augebitur pęna cuiuslibet sine demerito, quod est iniustum, & in hoc tanto magis aliquis grauaretur, quanto prius dānaretur, quia ex damnatione omnium aliorum accresceret ei, & hoc absurdum est.

Quinto, quia hoc teneret dato, quòd ille ignis tantam pœnam inferret cuilibet, quantam secundum sui ipsius conditionem inferre posset, etiam si nō inferret eam immutando naturaliter, & tamen falsum est, quia tunc ignis inferni cum vnus numero sit torquerentur æqualiter omnes qui ibi essent, sed falsum est, quia tam ibi, quam in purgatorio sunt inæquales pœnæ in eodem igne, prout demerita alicuius magna, vel parua sunt, ideo etiam si ignis inferni in vigore cresceret in infinitum, non augeretur pœna alicuius ibi existentis, sed quilibet puniretur tantum quantum Deus illi taxauit a principio damnationis suæ de

A acerbitate pœnæ pro peccatis: non est ergo verum, ꝙ crescat pœna damnatorum hoc modo ex aduētu nouæ damnationis alicuius aucto igne.

Tertia opinio circa supradictam quæstionem.
Quæst. DCCLXVI.

TERTII dicunt, ꝙ hoc fiat ex compressione damnatorum inter se, nam concauitas illa receptaculi gehennæ non est magna, vt in ea recipiantur multi damnati, & comprimerent se ex hoc, vt vix sit ponere digitum inter vnum, & alterum, sicut sancti doctores tradunt, & illa compressio est pęna, & necesse est, ꝙ tanto maior sit, quanto plures damnati aduenerint.

B Sed dicendum, quòd non stat. primo, quia tunc esset ista pœna solum post iudiciũ, nunc vero non, quia non sunt in gehenna, nisi spiritus nostri, & dæmones incorporei, qui nihil occupant, & ideo non possunt se comprimere.

Secundo, quia tunc dęmones non acciperent maiorem pęnam per aduentum damnatorum, sed soli homines, quia dęmones etiam post iudicium nō poterunt comprimi, quia erunt semper incorporei.

Tertio, quia licet aliqui asserant tantam compressionem futuram in corporibus non constat, quia forte locus ille plures capiet, nam manebunt tunc loca purgatorii, & Lymbi sanctorum vacua, ad quæ se poC terit extendere ignis ille, & cruciabuntur ibi, eritque tota illa capacitas gehenna, & ita non se cōprimerent. Vel erunt forte per modum penetrationis dimensionum, & poterunt esse multi simul, ideo non apparet ex hoc pœnam futuram.

Quarto, quia dato, quòd ista compressio pęnam faceret, non fieret ex aduentu cuiuslibet damnati, nam si apud inferos pauci essent non cōprimerentur, & sic non sequeretur ista pœna, ideo non sequeretur per se pœna vni damnato ex aduentu alterius, sed per accidens. s. quando tot essent damnati, vt non caperentur in gehenna, nisi se comprimendo, & tamen ex quolibet damnato dicimus alteri damnato crescere pęnā, ergo non iste modus.

D Quinto, quia si per istum modum adderetur pœna damnatis, posset ista pœna esse tam grauis, ꝙ excederet demerita damnatorum: Deus autem dat cuilibet damnato pœnam, quantam meretur absolute ꝓ peccato suo, si ergo damnati alii aduenientes postea per compressionem augerent pœnam istam, daret Deus directe damnatis maiorem pęnam, quam meruerint, quod est inconueniens.

Quarta opinio Auctoris vera, quod cuilibet damnato augetur pœna ex aduentu alterius damnati.
Quæst. DCCLXVII.

E QVARTVS ergo modus est verus, scilicet quòd damnato cuilibet augeatur pęna ex aduentu alterius damnati, & hoc fit per solam considerationem, quia sicut consideratio rerum bonarum, & pulchrarum facit naturaliter delectationem in cōsiderante, ita & visio, vel cōsideratio rerum tristium, & malarum infert pœnam, sed damnati apud inferos cernunt mala sua, ideo de illis tristantur, & ideo quanto mala fuerint maiora, tanto magis tristabuntur, sed quanto fuerint plures damnati plura mala sunt, ergo magis tristabitur quilibet damnatus.

Sed obiicietur, quòd non affligant ista mala considerata, quia non sunt mala propria, sed aliorum quos non diligunt, & tñ malum non affligit, nisi in quātum pro-

proprium est. Dicendum, quòd præter mala propria necesse est, vt etiam damnati tristentur de malis alienis non inquantum aliena sunt, sed inquantum mala sunt. Est enim naturale, quòd omne bonum, & pulchrum quod videtur delectet videntem, etiam si non sit proprium, sed solum inquantum videtur, & hoc si videns sit aptus recipere delectationem, & omne malum visum, vel consideratum affligat videntem, vel considerantem si afflictionem, vel tristitiam pati pôt. De bono patet, quia quãtumcunque aliquid pulchrũ, & bonum sit alienum, & sciamus ad nos non peruẽturam illius possessionem, aut frutionem gaudemus videndo, & considerando, qui autem dominus rei est, vel ad quem pertinet gaudet dupliciter videndo, vel cogitando. Primo, quia cogitationem, aut visionem cognoscit illam rem perficientem sibi accedere, & ex hoc bonum quoddam sibi adesse, & in hoc magnum gaudium est, & in hoc non participant secum illi, qui vident rem pulchram, & bonam, quæ sua non est. Secundo gaudent inquantum res illa pulchra, & bona in se existens naturaliter est perficiens sensum, aut intellectum in modum obiecti, de quo cogitatur, aut quod videtur, & hęc dilectatio est aliqua licet minor, & in hac communicant etiam illi, qui non sunt domini rerum ipsarum visarum, vel cogitatarum, & est verum, ꝙ gaudent de suo, quia licet res ipsa nõ sit sua, oblectatio tamen quam res pulchra naturaliter causat in vidente efficitur ipsius videntis, & ideo de illo, & secundum illud gaudet. De malo eodem modo quantum ad tristitiam, quia malum naturaliter infert tristitiam visum, vel cogitatum, siquis autem illud sustineat dupliciter tristatur de illo. Vno modo inquantum eius est, & ipsum realiter torquet, etiam si aduertere nolit, & ista afflictio est magna secundum quantitatem rei afflictiuę, & in hac afflictione non participant illi quorum non est hoc malum. Secundo modo affligit malum inquantum visum, vel cogitatum, quia potentiam suscipientem offendit, & affligitur suscipiendo, sicut siquis videat aliquem occidi, vel pęnas pati, etiam si sciat non peruenturas pœnas illas ad seipsum dolet, & quanto fuerint pęnę visę maiores tanto magis affligitur. Iste modus secundus est apud inferos, nam præter hoc, quòd quisque de malo suo affligitur inquantum illud tolerat, adhuc cognoscit mala aliorum, quia quilibet damnatus cognoscit tormenta omnium aliorum damnatorum, & omnia illa sunt malum quoddam, ideo etiam si de illo nullo mõ participent, quilibet tristabitur videndo illa, & quia quanto maiora fuerint, vel plura sequitur tanto maior tristitia, necesse est, vt cum cuilibet damnato cõpetant nouę pęnę, & aliquid de malo præter malum aliorum, quòd quilibet damnatus cognoscẽs damnationem noui damnati affligatur de illo, & sic per aduentum cuiuslibet damnati crescunt pęnę alijs damnatis. Sed obijcietur, ꝙ non stet, quia hoc esset si damnati non odissent alios, & inuiderent eis, & tñ oderũt, vt dictum est, iõ non tristabuntur de malo ipsorũ, nã & nos gaudemus de malo illorum quos oderimus, & quibus inuidemus. Secundo, quia ad dolendũ de malo alterius requiritur cogitatio, i. ꝙ illud cogitet, vel attendat, qui videt, vel cognoscit, & tñ põt damnati non cogitare mala aliorum, ideo poterunt non affligi ex malis illorum. Dicendum, ꝙ necesse est ex malo cuiuslibet damnati crescere alijs pęnam, & ad primũ in contrarium dicẽdum vno modo dato, ꝙ quis oderit alterum, vel inuideat, ꝙ adhuc põt tristari de malis eius, nam qñ quis odit alium si non inferuntur mala illi quem odit, manet odium, cum verò inferuntur mala si parua sunt non saturatur odium, si autem magna saturatur, & interdum tanta sunt, vt hostis hosti

F condoleat, sicut quando quis habet magnę potentiæ hostem, & deduxit eum ad magnas calamitates compatitur ei, & interdum lachrymatur, sicut Paulus Romanus Cõsul cum cepisset hostem suum, & Romanorum Persarum regem, calamitatibus eius pias impendit lachrymas, vt dicit Boetius 2. de Consola. prosa secunda, sed nulla maior calamitas est, quam in inferno, vbi est summa miseria, & non est spes de aliquo bono, ergo licet quandiu viuimus, & possumus esse fęlices, oderint nos, qui damnati sunt apud inferos postquam damnati fuerimus, quia deducti sumus ad extremam miseriam possunt compati nobis, & condolere malis nostris, & sic augebitur pęna eorum ex

G compassione aliena, vel ex eo saltem, quòd cogitant mala, quæ alij patiuntur, non inquantum aliena sunt, sed inquantum mala quædam sunt, quæ cogitata, & visa non possunt non inferre dolorem patienti, aut pati potenti.

Secundo potest dici, ꝙ qui apud inferos sunt non oderunt nos, quia non nocuimus eis postquam sunt apud inferos, sed inuidẽt nobis, quia nos sumus ęquales eis secundum naturam, & sunt ipsi perducti ad extremam miseriam, ideo nollent, quòd nos essemus superioris eis, qđ fieret si beatificaremur, ideo inuident nobis ne beatificemur, quia per hoc videntes se minores nobis tristarentur valde, & pręter pęnam, quæ apud inferos sustinent, esset eis grauis pęna vi-

H dere se miseros, & nos fęlices, & ideo quandiu beati fuerimus, aut extiterimus in potentia ad essendum fęlices inuidebunt nobis, & cupient, quòd nos damnemur, cum verò damnati fuerimus non inuidebũt, quia non habent aliquid de quo inuideant, nam sola miseria caret inuidia, & ita cessante inuidia dolebunt de malis nostris, quasi nunquam nobis inuidissent, & potissime quantum ad damnationem eorum quos hic amabant. Et apparet hoc magis, quia damnati nõ inuident nobis, quasi nobis malum directe velint, quia hoc est odisse, sed inuident, quia vellent, quòd nos non essemus superioris eis, sumus tamen superiores quandiu non sumus miseri, ideo quandiu sic manserimus inuidebunt nobis, cum vero effecti fue-

I rimus miseri, neque inuidebunt, neque oderunt nos, ideo habebunt se ad mala nostra ac si nunquam nos odissent, neque nobis inuiderent, sed sicut dolet quilibet de malo alterius etiam si nunquam agnouerit, quia malum cogitatum quandam tristitiam ingerit, ergo damnatis accrescet tristitia de malo cuiuscunque damnati.

Ad secundum dicendum, quòd illud malum cogitabunt, & videbunt quadam intuitione intellectus inquantum non cognoscent illud discursu quodam, sed vt oblatum clare, & non poterunt euitare cogitationem illam, aut visionem, quia sic etiam propriam pęnam euitarent, sed falsum est. cogit ergo Deus illos

K intueri malum in quo sunt, & ideo tam malũ suum, quam aliorum mala cogitant, quæ præsentia sunt, & cogitando affliguntur.

Sed tũc obijcetur, quòd Deus dat cuilibet damnato plus de pęna, quam peccata sua meruerint, quia dat Deus absolute cuilibet tantum de pęna quãtum meruit, etiam si nullus alius damnatus esset, ergo quidquid augetur de pęna ex malis aliorum supra meritum est, & erit iniustum.

Dicendum, ꝙ Deus dat cuilibet tantũ de pęna quãtum meretur, & illa est pęna essentialis, vt sicut dicimus, ꝙ beatis respondet quoddam prmiũ essentiale, ita respondet damnatis quędã pęna essentialis, accidit autem beatis gaudium ex bono aliorum, ita & dãnatis accidet quędam pœna ex aliorum afflictione, & hoc non est iniustum, quia non infligitur a Deo,

sed

sed quasi naturaliter sequitur, nam ex eo, quod videt mala quorumcunque, & maxima mala necesse est, vt tristentur, cum tristari possint, nam & beati videntes pœnam damnatorum tristarentur si capaces essent tristitiæ, sed beatitudo excludit ab eis omnem passionem, ideo non tristantur, sed damnati tristari possunt, ideo non solum de suo, quod eis impositum est, sed etiam de alieno, quod impositum non est tristantur, & non fit eis iniustum.

Responsio ad primam rationem principalem obiectionis factæ in primordio quæstionis principalis. Quæst. DCCLXVIII.

NVNC vero ad rationes factas supra in contrarium est respondendum. Ad primam cum dicitur, quod non est simile de beatis, & damnatis, quia beati diligunt beatos, & damnati non diligunt, sed oderunt dãnatos, dicendũ quod non est verum, quod damnati oderint damnatos, si. n. dãnati apud inferos manentes odissent alios damnatos gauderent de pœnis eorum, vel cuperent eas, & ita argumentum procederet, & tñ falsum est, quia damnati non oderunt alios damnatos, non solum qñ damnati sunt, sed ẽt antequam damnentur non oderunt eos, quia viuentes non nocent damnatis in aliquo, sed damnati inuident viuentibus quandiu viuunt, vt non efficiantur fœlices, sed postquam damnati sunt non possunt effici fœlices, ideo iam non inuident eis, & sic damnati non oderunt alios damnatos, neque inuident eis, propter quod non manet aliqua causa, vt ipsorum pœnas velint, sed habebunt se damnati ad damnatos, quasi ad eos quos nunquam viderunt, & tamen de malis illorum nemo gaudet, & iõ ex hac parte non est argumentum, neque est differentia inter bonos, & damnatos. Cum autem dicitur, quod beati diligunt alios beatos ex charitate. Dicendum quod verum est, & damnati non diligunt alios damnatos ex charitate, quia non manet charitas in damnatis, vñ neque seipsos possunt ex charitate diligere, sed ex sola inclinatione naturali, alios autem damnatos, aut non diligunt, licet non oderint, aut ex quadam affectione naturali amant, & ideo sequitur, quod magis gaudeant beati de bono aliorum beatorum, quã damnati tristent de pœna damnatorum aliorum, cum magis beati diligunt beatos, quã damnati damnatos, & tamen tristãtur aliquo modo damnati de malo aliorum damnatorũ. Et apparet hoc, beati enim, quia diligunt alios beatos ex charitate gaudent de bono eorum dupliciter. Vno modo velut de bono proprio. Alio modo velut de bono simpliciter. De primo patet, quia beati inter se amici sunt, cum se ex charitate diligant, & cum amicus sit alter ipse, reputantur bona vnius esse alterius, & gaudet vnus amicus de bonis alterius, sicut de proprijs, & istud est magnum gaudium: aliud est gaudiũ inquantum de illis, vt de bonis simpliciter gaudet cuiuscunque illa bona sint, nam bonum naturaliter cõdelectat potentiam cognoscentem, quia in cognitione quodammodo cognoscẽs participat illo bono. Ita & de malo est, quia amicus de malo amici dupliciter tristatur. Vno modo inquantum mala amici propria reputat, alio modo inquantum sunt simpliciter. Primo modo est magna afflictio de malo, sicut si ipse sustineret. Secundo modo minor est, quia solum se habent mala, vt visa, vel cognita affligunt videntem, vel cognoscentem, quod naturaliter faciunt, sed nõ sunt pertinentia ad ipsum. Et ideo beati multum gaudent de bonis aliorum beatorum, quia dupliciter gaudent, vt dictum est, damnati autem, quia non sunt amici aliorum damnatorum non tristantur de malis eorum primo modo, vt de proprijs, quia nõ reputant ea pro-

A pria, sed secundo modo, scilicet inquantum mala cognita, quorũm cognitionem euitare non possunt, affligunt eos, licet non pertineant ad illos. tristantur ergo mali de damnatorum aliorum pœna, licet magis gaudeat quilibet beatus de aliorum beatorum bono.

Ad secundum dicendum, quòd responsio potest haberi ex præcedentibus, verum enim est, quòd damnati gauderent de malo aliorum damnatorum, & qui quotidie damnantur si odissent eos, & tamen ostensum est, quòd nõ oderunt eos: saltem animę damnatę non oderunt alios homines, neque dum conuiuẽtes sunt, neque postquam damnantur, vt dictum est, quia viuentes non nocent damnatis, sed inuident dã-
B nati viuentibus, & solum quandiu viuunt, post mortem vero, & damnationem, neque oderunt, neque inuident, ideo non habent quare gaudeãt de illorum malis, quia non manent, vt hostes. Et cum dicitur, quòd cupiunt damnari omnes, & etiam angelos, & Deum, verum est, & tamen non ex hoc sequitur, quod postea de illorum pœnis gauderent, quia volunt illos damnari non, quasi eos oderint, sed quia inuident, nollent enim, quod essent digniores, quam ipsi, nã ex hoc iudicant se miseros, & abiectos, quia alij quidam sunt beati, vel esse possunt. Si autem nemo beatus esset, sed omnes miseri, non reputarent hoc, vt miseriam, sed vt naturam, quia omnibus competeret, ideo vellent oẽs damnatos esse, vt malum suum esset eis tolerabilius,
C & non vt alij torquerentur, quia si alij desinerent esse, ita vt neque miseri, neque beati essent, eodem modo illud vellent, & non cuperent eos damnari. Sed quia cum nulla res adnihiletur necesse est quemlibet hominem esse fœlicem, aut miserum, cupiunt quemlibet esse miserum ne efficiatur beatus. Et ob hoc cum inuidia cesset tunc, quando efficitur miser ille cui inuidebatur, non manet gaudium de pœna eius, & consequẽter, neque alleuiatur pœna damnatorum ex pœnis aliorum, alleuiaretur autem quodammodo si maneret inuidia, vel odium, & gaudium de pœnis aliorum.

Responsio ad tertiam rationem principalem positam in q. 764. Quæst. DCCLXIX.

D AD tertium dicendum, quòd dęmonibus augetur pęna ex damnatione cuiuslibet damnati, & tamen damnationẽ omnium hominum procurant, licet expresse ex illa sciant sibiipsis pęnam augendam. Sed dicendum, quod non est penitus simile de dęmonibus, & de aĩabus aliorum damnatorũ, nam dęmones magis inuident nobis, quã aĩę dãnatorũ, & cã est, quia cũ nos simus imperfectiores, & minores sm naturã, peruenimus ad beatitudinẽ, ad quã ipsi maiores existentes peruenire non potuerunt, homines autem omnes inter se sunt ęquales ex conditione speciei, iõ licet quidã non perueniant ad beatitudinẽ alijs peruenientibus non est tanta cã inuidię, vñ dęmones tam acriter hominibus inuident, quod ex peruersitate suę voluntatis non solum cupiunt, quod hoĩes
E damnentur, sed ẽt totã operam suã solicitã impẽdũt, vt damnentur. & ista est causa totius tentationis, quã circa nos faciunt, & exercitij, & nocumentorum, quę impendunt, & maiora horum facerent, nisi impedirentur ab angelis custodibus nostris per clementiam diuinę prouidentię, sic dicitur Sapien. 3. c. inuidia diaboli peccatum introiuit in orbem terrarum, & per peccatũ mors. animę autem damnatorum non tã acriter inuident nobis, vt ipsę procurent damnationem nostram, ideo non est simile de inuidia vtrorumque.

Amplius dęmones non solum inuident nobis, sed & interdum oderunt, s. quia sępe tentant nos, & nitũtur superare, nos vero adiuuante Christo benedicto supe-

superamus eos, & tunc ipsi, quia naturaliter superbi sunt, & vident se abiectos, & superatos a minoribus indignantur valde, & oderunt nos, quasi iam simus hostes. Item quia propter nos affliguntur ipsi, nam ordinati sunt dæmones inter se ordinatione quadam voluntaria, vt contra homines præualeant subijciēdo eos sibi, vt ostensum est supra 12.ca.q.10.& mandato principis mittuntur minores ad opera varia tentationū, & quando nō superauerint iuxta voluntatem suā torquētur a principe suo, & ideo cum illi propter nos affligantur incipiunt non solum inuidere, sed & odisse nos.

Tertio, quia dæmones cum sint maiores naturaliter hominibus, cupiunt dominium super eos, & exercitium potestatis, & ita Christus vocat regnum dæmonū supra 12.& Lucę 11.c. si Sathanas in seipsum G diuisus est regnum eius quomodo stabit? quasi dicat non, ergo regnum præsupponit esse Sathanę, & sic ēt vocat eum principem mundi huius Io.12. princeps huius mundi iam iudicatus est, & Ioan.14.ca.dicitur, venit princeps huius mundi, & in me nō habet quidquam, idest dęmō, qui est princeps mundi, & ita Apostolus vocauit dæmones principes, & rectores tenebrarum harum ad Ephe.6.c.hi autem exercēt dominium super omnes malos, qui eis obediunt, & aliqui eos colunt, vel saltem consilijs eorum adhęrent, boni autem nolunt illis subijci, & repugnant eis adiuti a Christo, & non consentientes operibus eorū, ꝙ ergo homines infirmi, & pusilli non subijciantur eis, quorum tanta est potestas, vt sit nulla potestas sub cœlo, H quæ eis cōparetur Iob 41. & sit tam sublimis natura indignantur, & oderunt eos, qui eis resistunt, quasi eis magnam contumeliam faciant, & ideo dæmones nūc gaudent de pęnis nostris, quia non solum inuident nobis, sed & oderunt.

Animæ damnatæ quomodo se habeant erga viuentes. Quæst. DCCLXX.

SED de animabus damnatis non est sic, quia nō sunt hostes nobis, neque tentant vsurpare dominium super nos, in quo nos resistamus eis, ideo non oderunt nos, sicut dęmones, sed solū inuident nobis quandiu non sumus miseri, vnde de pęnis nostris non gauderent ipsę, sicut dæmones.

Dicendum tamen, quòd dæmones post damnationem affliguntur de pęnis cuiuslibet damnati, sed in hoc cogitandum est, quòd differt inter dæmones, qa quidam tentant nos, alij vero non tentant, sed sunt clausi apud inferos, qui enim tentant nos gaudent nunc quodammodo de pœnis damnatorum, quia sunt hostes eorum, & diu pugnauerūt, vt eos sibi subijcerent, & postea subiecerunt, & ideo sicut gaudent nunc inferentes nobis mala dum viuimus, ita & quādiu durat exercitium eorum gaudent, qui vero clausi sunt, & non tentant, non videntur habere eandē causam gaudij, & tamen habent, tum quia licet actu non tentent, tamen aliquando tentauerunt, aut tentaturi K sunt vsque ad diē iudicij, quia nō sunt semper ijdem, qui tentant, & ideo habent, quasi hostes adhuc damnatos, quos socij sui vicerūt, & ad inferos deduxerūt, & sic de eorum pęnis gaudent, & forte, quia isti, qui nunc sunt apud inferos, & non tentant superant eos, qui in inferno sunt, & habuerunt eos in hostes dum viuerent, & nunc de eorum pęnis gaudent.

Alia causa præcipua est, quòd nunc omnes dęmones gaudeant de pœnis damnatorum, quia sicut conceditur dæmonibus vsque ad diem iudicij tentare homines, & exercere eos corporaliter nocēdo eis, quod est quasi quidam modus dominij, ita & vsque ad diē F iudicij in inferno tenent eundem principatum, quia torquent nunc animas damnatorū, qui habent eosdē tortores quos habuerunt in peccato incentores, & ideo quandiu permittitur eis ista dominatio gaudent de pęnis damnatorum, quia ipsi eas inferunt, quando autem cessauerint inferre, iam non gaudebunt. Sed post diem iudicij non gaudebunt dæmones de pęnis damnatorum, quia nō inferent eas, sed cernent se miseros, sicut alij damnati sunt sustinētes simul pęnam cum eis; & in nullo maiores eis existentes. Et patet, qa in iudicio euacuabitur omnis principatus dęmonū, sicut dicitur prima Corin.15.c.cū euacuauerit Christus omnem principatum, & potestatem, & tradiderit regnum Deo, & Patri, & tunc dæmones tristabuntur, quia eijcientur de principatu suo, iuxta illud Ioan. 12. nunc iudicium est mundi, & princeps huius mūdi eijcietur foras. mittentur autem tunc omnes dæmones in infernum, quia non habebūt aliquid, quod super terram faciant, & hoc iudicant sibi ad magnam tristitiam, vt patet de illis dæmonibus, qui erant in arreptitijs, & dixerunt, quid tibi, & nobis venisti ante tēpus torquære nos, & rogabant eum ne mitteret eos in Abyssum Mar.5.Luc.7.& ita cessare ab inferendo hic mala hominibus iudicabant sibi ad pęnam, quod fieret si mitterentur in Abyssum. Et non solū dæmones tristantur si totaliter cogātur cessare a malis, quæ nobis hic inferunt eundo in abyssum, sed etiam si dęmonibus sit permissa quędam prouincia, vel regio, in qua inueniunt gentem dispositam ad hoc, quòd ei multum dominentur, aut multa damna inferant, tristantur si mittantur ad aliam regionem, quia forte nō poterunt ibi tanta mala exercere. Sic patet de eisdem dęmonibus, qui erant in arreptitijs, nam rogauerunt Christum, vt non expelleret eos de regione illa Mar. 5.& hoc, quia quando dæmones superati ab hominibus vnius loci, vel regionis repelluntur inde, mittuntur ad loca, in quibus parum nocere possunt, & hoc est eis tristitia, quia nō possunt requiescere sic dicitur supra 12.ca.cum spiritus immundus exierit ab homine ambulat per loca arida, & inaquosa quærens requiem, & non inuenit donec redit ad domum, in qua erat prius, & ita dicitur de Raphaele Angelo, quòd religauit dæmonium in parte deserti superioris Ae- I gypti, scilicet ne ibi nocere posset alicui, Tob.5. cap. sic, & Philippus Apostolus cum eiecit serpentem in quo diabolus erat ait, exi & vade in locum desertum, vbi non est accessus hominum, & nulla vtilitas humanis vsibus ministrat, ita vt vadens nemini noceas. Cū ergo dæmones non solum de vna prouincia in aliam, sed & de toto mundo exclusi fuerint, vt nulli nocere possint, necesse est, quòd nimis tristentur, & ideo post diem iudicij priuati omni potestate, quam hic super homines exercebant, & potestate torquendi damnatos, inuenient se solum miseros, & æquales alijs damnatis, immo & minores, quia ante hoc erant, vt domini, tunc vero non erunt, sed pariter miseri, & tāto magis miseri quanto maiora mala se cognoscent habere, quam cōmuniter habeāt animę damnatę. Et ideo dicunt Doctores, & recte, quòd ante diem iudicij possunt dæmones habere, & habēt de facto quędam leuia gaudia mixta doloribus suis, sed post iudicium non habebunt illa, & hoc, quia nunc præsident nobis in tentando, & in tormentis de quo gaudent, tunc vero in nullo p̄sidebunt. Necesse est aūt, ꝙ tūc dęmones de pęnis aliorū damnatorū doleāt, qa iam non inferunt ipsi eas, sed sustinent damnati illas a Deo, sicut & dæmones, & considerabunt illas dęmones, vt mala quædam, & quia malum naturaliter contristat videntem, aut cogitantem, tristabuntur & ipsi, & quanto maiora fuerint mala tanto magis tristabuntur, &

tamen

tamen quanto plures fuerint damnati, sunt plura mala, ideo tanto plus tristabuntur, & consequenter de malo cuiuslibet damnati tristabuntur, & insuper affligentur, quia ipsi fuerunt causa horum malorum, nam dæmon fuit causa omnis damnationis, quia per eum intrauit peccatum in mundum Sapien.3.c. & per peccatum damnatio, & ideo de pęnis omnium damnatorum dolebit inquantum ipse fuit causa omnium, & quando homo est sibiipsi causa mali sui magis dolet, quam cum non est causa, ideo plus dolebit dæmon de malis aliorum dānatorum, quam aliquis damnatus de malis aliorum, & non dico, ꝙ doleat de malis aliorum inquantum aliena sunt, quia sic nec dæmon dolet de malis damnatorū, nec vnus damnatus de malo aliorum, qui nō habent charitatem, per quam compatiantur in alterutrum, nec affectionē naturalem ordinatam, sed volūtas est in eis peruersa, sed dolent de malis aliorum inquantum mala sunt, & occurrunt eis, vt mala, & affligunt cogitantem, aut videntem, & hoc modo mala aliena efficiuntur quodam modo nostra. Et sic dæmones videntes se affligi ex malis alienis, quæ necessario eos contristant inquātum ea vident, tristabuntur plus de eis, inquantum sciunt se esse causas istorum malorum, nam si ipsi nō tentassent homines ad peccādū nō damnati fuissent, & consequenter ipsi non tristarentur de pęnis illorū visis. Ecce igitur qualiter quilibet damnatus affligitur de malo alterius damnati, & quanto plures erunt tanto plus dolebunt, & dæmones etiam post iudicium affligentur de pęnis omnium damnatorum.

Quare dæmones procurant damnationem hominum, si ex pœna damnatorum augetur eorum pœna, & damnati homines, quare cupiunt omnes esse damnatos cum, & ipsi ex aliorum pœnis affligantur. Quæst. DCCLXXI.

SED dicetur cum pœnę damnatorum sint dæmonibus augmentum pœnę, quare procurāt damnationem hominum, ex qua ipsi magis torqueantur, & damnati homines, cum affligantur quoque de pœnis aliorum, quare cupiūt omnes esse damnatos. Aliqui dīt, hoc fieri, quia nesciunt quid futurum sit eis qn̄ hoc cupiunt, vel procurant, sicut nos quædam optamus, vt bona, quæ postea in malum nobis cedunt. Sed dicēdū, ꝙ non stat, quia dānati sciunt, ꝙ damnatio aliorum cedit eis in maiorem pęnam, nam si non dolerent de malis aliorum vsque ad diem iudicij, sicut de dæmonibus dicitur, posset dici, ꝙ nunc cuperent dānari omnes ex inuidia, quia nescirent mala inde sibi ventura, post iudicium aūt cum experirentur mala dolerent, ꝙ hoc desiderauissent, sed falsum est, quia nunc quandocunque damnatur aliquis, augetur pęna illorum ex pœna illius, ergo non cupiunt propter hoc pęnas aliorum, vel eos damnari. Alij dicunt, quòd hoc faciunt, quia habent voluntatem peruersam, & sibiipsis malum volunt.

Sed dicendū, ꝙ hoc est absurdum, quia nunquam potest aliquis sibiipsi malum velle sub ratione mali, nam malum non est sic volibile, ideo a fortiori nemo sibiipsi hoc velle poterit. Est autem voluntas damnatorum a vero bono auersa, & tamen bonum vult in communi, & sibi bonum immo sibiipsi bonum inordinate vult, quia per hoc peccauit damnatus viuēs, & ista deordinatio manet in mortuo. Secūdo, quia si damnati cuperent sibiipsis pœnas, non tristarentur de illis, & sic non affligerentur per hoc, quod in inferno sunt, & non iudicarent se miseros, & consequenter deficeret iustitia Dei, quia pro peccatis non daret afflictionem, cum hoc damnatus nō esset tristis, quod

A paterentur. tristantur ergo damnati de pœnis quas sustinent propter se, & de malo, quod patiuntur ex alienis pęnis, & tn̄ adhuc cupiunt alios miseros fieri.

Dicendū ergo, ꝙ ad euitandum aliam pęnam, quā maiorem iudicant, tam dęmones enim, quā damnati alij sciunt, & experiuntur damnationem aliorum cedere eis ad pęnā, & tn̄ potius volunt pati hanc pęnā, & ꝙ oēs alij sint miseri, q̄ sustinere pęnā, q̄ sustinēt cū vident aliquos fęlices, valde enim iudicant damnati se miseros, & abiectos cum vident alios, qui sunt eis ęquales secundum speciem esse fęlices, quia ex hoc despiciuntur, & hoc credunt sibi esse ad pęnam grauē, quia sunt valde superbi, & si nemo esset fęlix minus iudicarent de sua miseria, quia reputarent, quasi
B naturalem conditionem, cum viderent omnes miseros, sicut nobis mori pęna est, sed quia naturalis est, & communis omnibus non iudicamus ad pęnam, si autem quidam morerentur, & alij non, iudicaretur pœna intolerabilis, & cum damnati ad alios homines hanc pœnam sustineant, si videant eos fęlices adhuc grauius ex hoc affliguntur dęmones, quia magis se abiectos, & miseros iudicāt, cū homines, qui naturaliter sunt minores beatos vident, quam si alij damnati, qui ęquales sunt viuentibus, videant eos beatos, & ob hoc magis cupiunt damnationem nostram dęmones, quam damnati, licet vtrique illud velint. Est ergo hoc, ꝙ quilibet dæmon, & damnatus scit sibi futurā
C pœnam ex dānatione cuiuslibet hominis cum dānabitur, & tamen magis vult, ꝙ illam pęnam patiatur, quam ꝙ patiatur aliam, quam grauiorem iudicat in inuidendo si viderit eum fęlicem. Et non est hoc inconueniens apud damnatos fieri, quorum voluntas est valde peruersa, cum etiam apud viuentes in quibus non est tanta peruersitas, sępe accidat, vt in valde inuidis, qui sępe volunt aliquid mali sustinere, vt alij sustineant aliquid, & amarius sibi iudicant si ipsi euadant impuniti, & illi quibus inuident, quam, ꝙ ipsi torqueantur, dum tamen alijs malum eueniat.

Et dicendum, ꝙ non solum dæmones hoc volūt de viuentibus nunc, quando eis inuidēt, & fęlices esse possunt, sed etiam postquam actualiter damnati fue-
D rint, & doluerint de malo ipsorum nouiter damnatorum, adhuc potius volunt tunc dolere quantum dolēt, quam quòd illi qui damnati sunt, essent fęlices, licet iam inuidere desierint, cum non possint esse beati, & solum iam doleant, & non oderint, nec inuideant, & idem volent dęmones post iudicium, quando valde affligentur, quia manet eis inuidia de illis, qui beati sunt, quæ inuidia magis eos cruciat, quam pęna, quam sustinent de malo aliorum damnatorum.

An anima separata per suam naturalem virtutem possit se mouere de loco ad locum. Quæst. DCCLXXII.

OCCASIONE præcedentiū de receptaculis
E animarum, ad quæ vadunt animæ, manet dubium de motu eorum, & est dubium an anima separata per suam naturalem virtutem possit sę mouere de loco ad locum.

Aliqui dicunt, ꝙ non, quia si posset se mouere de loco ad locum non portaretur ab angelis, sed portatur ab eis, vt Lu.16.c. dicitur, ꝙ mortuus est Lazarus, & portatus est ab angelis in sinu Abrahæ, ergo non habet anima separata vim motiuam de loco ad locum. Secundo, quia quædam sunt substantię corporales, quæ licet habeant imaginationem, & appetitum sensitiuum, & sint ab alio mobiles secundum locum, & tamen secundum illum motū seipsas mouere non possunt, dicit enim Philosophus 2. de anima, ꝙ sensitiuorum quædam sunt, quæ non habeant

motum

motum secundum locum, & hoc est propter imper- F fectionem eorum, ergo similiter erũt quædam substantię spirituales, quæ licet habeant intellectum, & liberam voluntatem, & sint mobiles ab alio secundum locum, ꝑ imperfectionem tamen suam illo motu se mouere nõ poterunt, sed non sunt aliæ substantiæ spirituales separatæ, quæ habeãt imperfectiorem modum existendi, quam animę, ergo non poterunt se mouere secundum locum. Tertio, quia iuxta Aristote. 8. Phys. omne, quod potest se mouere de loco ad locum resolubilis est in talia duo, quorum vnũ est ꝑ se mouens, & alterum per se motum, sed anima non est resolubilis in talia duo cum sit simplex, ergo non potest seipsam mouere secundum locum. G

Dicendum, ꝙ habet anima separata virtutẽ naturalem, qua se possit mouere de loco ad locum, & patet, quia angeli possunt se mouere de loco ad locum, cũ vadant, & veniant ad nos, ergo, & animæ, quæ sunt similiter substantiæ separatę poterunt seipsas mouere. Item præsupponendum est, ꝙ anima separata potest moueri de loco ad locum. Secundo, quòd aliquando mouetur. Tertio, quòd potest seipsam mouere de loco ad locum. Quarto, quòd aliquando seipsam mouet. Primum patet, quòd iuxta Aristotelem 3. Physicorum motus est actus entis in potentia, sed anima separata diffinitiue existens in vno loco est in potentia ad existendum in alio, ergo potest moueri de loco H ad locum.

Secundum patet, quia animarum de corpore recedentium quædã exeunt in peccato mortali, & transferuntur in infernum, alię exeunt in charitate, & portantur in cęlum empyreum, alię ferentes secum aliquid purgabile portantur in Purgatorium, & expleta purgatione transferuntur in empyreum, sed prędictę translationes sunt motus, seu per modum motus, ergo animę separatę aliquando mouentur de loco ad locum. Tertium patet, quia maius est mutare rem ad formam accidentalem, quam mouere eam de loco ad locum, nam dæmon non potest per virtutem suam transmutare materiam ad formam accidentalem, & potest transmutare eam de loco ad locum, & I potest mouere materiã ad formam artificialem, idest introducere in illam quamcunque formam artis, sed non potest introducere aliquam formam accidentalem naturalem, ad artificialem autem potest mouere, eo ꝙ illa sufficienter introducitur per motũ secũdum locum, sed animæ separatæ possunt mouere seipsas secundum formam accidentalem, quia possunt seipsas mouere ad diuersas affectiones, ergo poterunt seipsas mouere de loco ad locum.

Item cum anima separata habeat intellectum quo possit seipsam dirigere in motu secundum locum, & liberam voluntatem, qua potest motum imperare, probabile videtur, ꝙ a Deo acceperit potentiam motiuam qua posset talem motum exequi. Quartum patet, quia animæ recedentes de corporibus nihil secũ portantes purgabile sciunt, ꝙ voluntas Dei est, ꝙ statim ad cœlum empyreum transferantur, cum ergo sciant se mouere, & velint, quia valde locum illum appetũt, probabile est, ꝙ ad locum illum seipsas moueant. Et cum hoc sciant, & velint, quia iustitiæ Dei sunt obedientes animæ, quæ in charitate recedentes aliquid purgabile portant, videtur ꝙ statim se ad locũ Purgatorium transferant. Apparerent etiam præcedentia, quia anima adiuncta corpori infundit virtutẽ motiuam corpori, & omnes vires organicas, & istæ non manent in anima separata, quia requirunt organum ad actum suum, & illa nõ habet organũ, motiua tamen potẽtia qua anima seipsam moueat non indiget organo, ideo videtur, quod hæc in anima maneat, cum & anima motiuam organicã corpori influat.

Ad rationes in contrarium respondendum est. Ad primam dicendum est, ꝙ portantur animæ ab angelis, non ꝙ seipsas mouere non possint, sed quia exhibent eis quandam reuerentiam, & associantur illas, vt dicitur infra q. vltima. Ad secundum, dicẽdum, ꝙ ista imperfectio inuenitur in animalibus imperfectis, & tñ non est verum, ꝙ omnia bruta imperfecta carent potentia mouendi se secundum locum, sunt enim quædam animalia imperfecta ex eo, ꝙ non possunt generare sibi simile, & tñ adhuc ista possunt mouere seipsa secundum locum, alia aũt sunt maioris imperfectionis licet pauca, & ista sunt, quæ se secundum locum mouere non possunt, & tñ talis imperfectio nõ inuenitur in creaturis spiritualibus, qa dedecet spiritualem creaturam talis imperfectio, cum omnis creatura spiritualis ex eo ꝙ talis est magnę ꝑfectionis est. Alia etiam ratio dissimilitudinis est, quia creatura corporalis sensitiua, quæ se secundum locum non mouet non indiget motu secundum locum, eo ꝙ omnis motus est ꝑ aliquam indigentiam, quæ vere nullam indigentiam habent non est mirum, ꝙ non moueantur secũdum locum, talia sunt quædam animalia, quæ suum nutrimentum coniunctum habent, & cum animalia præcipue moueantur ꝑ nutrimentum secundum quod est vita, non manet causa motus localis talibus animalibus, & sic plantę, quæ sunt animata quædam, licet non sint animalia, affixę sunt terrę, & non mouentur localiter, quia nutrimentum suum coniunctum habent, aliqua aũt sunt, quæ licet non habeant nutrimentum coniunctum a natura ministrante recipiunt illud, vt coniungatur eis, ideo & ista etiam non indigent motu locali, & sic est de quibusdam conchilibus, quæ affixa Petris, aut terræ sunt, nam mare per suum fluxum, & refluxum portat nutrimentum eis, quæ in sabulo fixa sunt, & non indigent alio nutrimẽto. Aliter põt dici, ꝙ neque talia animalia carent penitus motu secundum locum, quia dilatando se, & coarctãdo mouentur secundum locum, de substantijs spiritualibus nõ est sic, quia quęlibet substantia spiritualis est superior creatura corporali, iõ perfectiones inuentę in re corporali, quæ possunt competere rei spirituali inuenientur a fortiori in re spirituali, sed potentia motiua est huiusmodi, quia etiam rei spirituali competit cũ angeli moueantur, ideo competet animæ separatæ, & nulla erit substantia spiritualis quantumcunque imperfecta in qua non inueniatur ista perfectio potentię motiuæ, ideo anima separata poterit se secundum suam naturalem virtutem mouere de loco ad locum.

An anima separata sua naturali virtute possit mouere aliquod corpus de loco ad locum.
Quæst. DCCLXXIII.

K QVAERETVR consequenter an anima separata per suam naturalem virtutem possit mouere aliquod corpus de loco ad locum manens separata. Aliqui dicunt, ꝙ anima separata nõ potest mouere aliquod corpus de loco ad locũ, quia anima coniũcta non mouet corpus intelligendo, & volendo solum, quia quandoque est in homine intellectio, & volitio, & non põt mouere corpus ꝑ debilitatem, & qñque est membrum aliquod corporis, quod non põt mouere anima ꝑ membri infirmitatẽ, vt in mẽbro paralytico, sed in anima separata non est alia potẽtia præter intellectũ, & volũtatẽ, ergo anima separata non põt mouere corpus aliquod. Secũdo, quia anima non separata audit, & videt mediãte organo corporeo, ita & mouet corpus de loco ad locũ mediãte organo

organo corporeo, mouet enim ipsum mediantibus neruis, & musculis, & spiritibus deferentibus influẽtiam animæ, quod patet, quia pōt contingere talis opilatio in musculis, vel neruis, quæ prohibeat transitum spirituum prædictorum, ita ꝙ anima non possit mouere corpus suum de loco ad locũ, sed quia organũ auditiuũ non separatur, cũ anima non pōt audire separata quãuis per intellectũ apprehendat audibilia, ergo similiter cũ spiritus, nerui, & musculi non maneant in anima separata non poterit mouere corpus aliquod. Tertio, quia ad actũ exercẽdũ quẽ anima debet exercere separata nullo organo indiget, etiã tũc qñ est coniũcta, & iō manet actus ille in anima separata, sed ad mouẽdũ corpus dũ est in corpore indiget organo, ergo anima separata non habet potentiam motiuam. Dicendũ videtur, ꝙ anima separata possit mouere aliquod corpus de loco ad locũ, quia est similitudo inter animam, & angelum, quia vtrũque est substantia separata, & tñ sicut angelus pōt mouere seipsum, pōt & anima mouere seipsam ſm locum, vt ostensum est præcedenti q. ergo, sicut angelus potest mouere aliquod corpus ſm locũ poterit mouere illud anima ſm locũ. Secũdo, quia si Deus alligaret supernaturaliter vnam paleam animę separatę, & postea relinqueret eam suę naturali virtuti, quæretur an posset illa anima seipsam mouere, si dicatur, ꝙ sic habetur propositum. s. ꝙ anima separata possit mouere aliquod corpus, si dicatur, ꝙ non, sequitur inopinabile, s. ꝙ anima separata impediretur ab vna palea ne posset seipsam mouere, ergo debet dici, ꝙ potest mouere aliquod corpus. Est ergo dicendũ, ꝙ anima separata pōt mouere aliquod corpus ſm locum, nisi impediatur per aliquam superiorem potentiam, in anima enim separata est virtus mouendi ſm locum, quia seipsam mouet, vt dictum est, illam ēt virtutem pōt facere præsentẽ alicui corpori, quia simul posset esse cũ vno lapide, vel cum alio corpore, multa enim sunt corpora quorum nullum habet tantam virtutẽ in resistendo quantam habet anima in trahendo, vel impellẽdo, quia (vt quidam dñt) virtuosior est anima separata, q̃ vnita corpori corruptibili. Sapi. 9. c. corpus, quod corrumpitur aggrauata animam, & tñ vnita corpori corruptibili pōt plus in trahẽdo corpus suũ, vel impellendo, q̃ illud in resistendo, quia aliàs non moueret illud. Cum ergo ad hoc, ꝙ vna res moueat aliam sufficit ei, ꝙ in illa re sit virtus motiua ſm locũ, & ꝙ possit eam vnire rei mobili, & ꝙ sit potens super eam, sequitur, ꝙ anima separata pōt per suam naturalem virtutem mouere aliquod corpus de loco ad locum, & credunt aliqui, ꝙ interdum moueat, sic refert Gregorius 4. lib. Dialogorũ, ꝙ Germanus Episcopus Capuanus inuenerit in balneis Paschasium Diaconum, qui erat defunctus, obsequentem eis, qui in balneo lauabantur, cũ ergo illa anima appareret in quodam corpore assumpto, in quo videbatur, & ministrabat, & non erat forma illius corporis, & illud tñ mouebat, vr̄ ꝙ anima separata aliqñ mouet corpus ſm locũ. Sed aliqui dñt, ꝙ illa nō erat anima Paschasij, sed aliquis angelus in figura Paschasij bonus, vel malus, & ita moueret corpus illud. Et tñ nō stat, quia Paschasius faciebat ibi pęnitentiam suam, i. sustinebat pœnam debitam, quę erat purgatoria obsequendo in balneis, sed angelus bonus, aut malus non pōt purgari loco alicuius animæ, ergo erat vere anima Paschasij, non erat tñ anima illa tunc tenens corpus illud, vt forma eius, quia non pōt eadem anima esse, nisi vnius corporis forma, & tamen non erat illud corpus, quod fuerat Paschasij, quia illud incineratum fuerat, ergo mouebat illud corpus localiter cum non vniretur ei formaliter.

A *An anima separata possit mouere corpus maioris ponderis, quando est separata, quam cum est coniuncta. Quæst. DCCLXXIIII.*

CONSIDERANDUM autem circa motum locale quem potest facere anima quantum ad aliquod corpus, quia quidam dicunt, ꝙ anima separata pōt mouere corpus maioris ponderis, vel resistentię cum est separata, quam cum est coniuncta, & allegant ad hoc, quod dictum est, s. corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam, ergo quando non fuerit vnita corpori corruptibili erit maioris efficacię, & operationis, & sic maiorem rem mouebit. Sed dicendum, ꝙ non stat, immo anima
B separata, licet possit mouere aliqua corpora, potest tñ parua mouere, nullum enim corpus maius corpore suo moueri potest sub maiori gradu velocitatis, quã possit mouere corpus suum. Et patet primo, quia anima, sicut & quodlibet habens vim motiuam mouet illam rem cuius est minor resistentia, quam sit potentia mouentis ad mouendum, & quanta fuerit proportio victorię mouẽtis super rem motam, tanta erit velocitas in motu. cum ergo anima coniuncta, & separata sit eadem anima numero, habet eandem potentiam, & ęqualem motiuam, & ideo tantum mouebit quando fuerit separata, sicut quando fuerit con-
C iuncta, nisi in aliquo modo istorum impediatur aliqualiter in operatione. cum ergo anima separata non acquirat vires post separationem, quia in seipsa non mutatur, nec proficit cum sit ens spirituale, sequitur, ꝙ si potest maiora corpora mouere post separationẽ, quam ante, cum non habeat maiores vires nunc, quã prius, ꝙ fuerit impedita per cōiunctionẽ ad animam, sed hoc est inconueniens, quia coniunctio ad corpus est magis naturalis animæ, quã separatio, cum anima sit naturalis forma corporis, & pars speciei, & non habeat in se perfectam rationem speciei, quod autẽ naturale est nō impedit, sed adiuuat, ergo anima coniuncta corpori poterit mouere rem maioris resistentię, quam separata, & ideo sequitur, ꝙ separata non poterit mouere aliquid, quod sit maius, quam corpus
D suum. Secũdo apparet, quia anima in seipsa nō mutatur per ętatem hominis. Sic dicitur primo de Anima, ꝙ ad intellectum non fit pęnium, sed ad id in quo est, idest ad corpus, & ideo vires illæ, quæ sunt animæ solius non communicatę organis, manẽt ęquales semper, etiam vires, quæ communicantur organis per influxum animæ inquantum manent fundamentaliter in anima, sunt ęquales semper, & non alterantur per ętatẽ, sed solum fit alteratio in viribus, prout sunt defluxę organis, quod patet, quia dicit Aristoteles primo de Anima, quòd si seni daretur oculus iuuenis videret vtique, sicut iuuenis, ergo minoratio visionis non fit nisi propter conditionem organi, ita & de potentia motiua erit, quia illa non est minor radicaliter
E in ante quã iuuenis, sed organa debilitãtur, sed anima separata a corpore non acquisiuit maiorẽ vim motiuam, q̃ haberẽt cũ esset in homine proximo morti, & tñ in corpore cũ essent vires semper æquales animæ nō poterat tantũ mouere in senectute quãtũ in iuuẽtute, quia nō habebat ęqualitatẽ bonitatis organi, sed separata a corpore nō habebit organũ, ergo illam excellentiã mouendi, q̃ habebat in corpore ex bonitate organi nō habebit foris, & sic nō erit tam potens ad mouẽdũ, qñ fuerit separata, sicut cũ est cōiuncta. Et ita est dicẽdũ, ꝙ anima separata paruã virtutẽ mouẽdi corpora habet, & parua corpora mouebit, erunt enim omnia illa minora, q̃ corpus cui ipsa nũc adiũcta est, quia illis corporibus vnitur solũ, vt motor, corpori aũt suo vnitur tã, vt forma, q̃ vt motor, & ex eo, quod

ꝙ vnitur ei, vt forma coaptatur ei, ita vt possit efficacius mouere. q̃ si non vniretur, vt forma, nã sic habet conuenientissima organa motus, quibus mouet in ętate virili expedite, in senili aũt pp non esse talia organa mouet minus efficaciter, licet teneat aĩa in seipsa ęquales vires, iõ cum fuerit separata, & nulla organa habuerit minus efficaciter mouebit. Est ergo paruus motor anima separata, dęmon autem est efficax motor, quia põt mouere magnas moles, & ędificia diruere, & portare magna pondera volando, nam dr̃, ꝙ non est potestas sub cęlo, quę comparetur ei Iob. 41. & hoc fit, quia dęmones excedunt aĩas nostras secundum spẽm, & iõ nullus dęmon est, qui non sit valde potentior ad mouendum, q̃ anima separata, maxime quia dęmones non sunt ęquales, quia non sunt eiusdem speciei. Cum aũt obiiciebatur, ꝙ anima sit potentior, qñ est separata. Dicendum, ꝙ est falsum, & cum dr̃, ꝙ corpus, quod corrumpitur aggrauat animã, põt dici vno modo, ꝙ hoc tenet quantum ad operationẽ intellectiuam, sed non quantum ad motiuam, quia dr̃ ibi, & terrena habitatio deprimit sensum multa cogitantem. i. facit, ꝙ cesset a cogitatione, sed de motu est aliud, quia motus ꝑtinet ad corpus, & organa corporis, iõ non impediet motus per corpus coniunctũ, licet sit corruptibile, potius quam si anima sit a corpore separata. Aliter potest dici, ꝙ ẽt quantũ ad opus intelligendi non impeditur per corpus corruptibile, quia tunc anima separata perfectius intelligeret, quã coniuncta, sed falsum est, vt patet ex dictis, nam intelligit per species vniuersales, & non põt intelligere particularia determinate, cum aũt est cõiuncta intelligit particularia distincte, quia accipit formas a rebus, iõ coniuncta corpori corruptibili adhuc perfectius intelligit, quam separata existens. Est tamen verum, ꝙ quantum ad perseuerantiam in actu intelligendi impeditur per organum corporis corruptibilis, nam non potest aliquis semper manere in actu considerandi, cum oportet in actu intelligendi fieri conuersionem ad phantasmata, quę retinentur in organo, & ideo ex indispositione, aut debilitate organorum corruptibilium cessat operatio, quia consumuntur organa, & lędũtur si conetur quis multum perseuerare in actu intelligendi, sicut dicitur primo de Anima, ex multum speculari marcescit animal corrupto quodam interius, idest in organis, anima autem separata potest manere semper in actu intelligendi, quia non est aliquid, quod impediat, aut retardet, & tamen actus ille erit minus perfectus, quam actus intelligendi animę vnitę corpori corruptibili.

Quorundam sententia pœnes motum localem animæ. Quæst. DCCLXXV.

AMPLIVS dicunt quidam tenentes potentiorem esse animam in mouendo cum est separata, quòd anima separata impeditur diuina virtute mouere illud corpus cuius fuit forma, & quodcũque alterum corpus, quod fuerit animatum rationali anima, & etiam corpora brutorum, ne aliquibus sit occasio incidendi in errorem Pytagoricum, scilicet animam transire de corpore in corpus, etiam ad corpora pecorum. Sed dicendum, ꝙ non est ista causa. nam est verum, ꝙ anima egressa de corpore non mouet amplius corpus illud in quo fuit vsque ad resurrectionem, & hoc primo, quia non potest, nam est minus apta ad mouendum, quam prius, quia prius habebat organa conuenientia ad mouẽdũ, separata vero nulla organa habet, nã põt q̃dem intrare anima in corpus illud de quo exiuit, sed etiam si in illud intret non viuet corpus, quia prius erat ani-
F ma vnita corpori formaliter, & ita dabat esse, & viuere, postea vero non dabit esse, neque viuere, quia non vnitur formaliter, quia defecerũt dispositiones illius vnionis, & consequenter nõ poterit vniri, nisi vt motor, & quia minores dispositiones habet ad mouẽdũ, quam cum est vnita formaliter, anima minus potẽter mouebit. Et iõ corpus illud, quod poterat mouere prius vnita formaliter, nõ poterit postea mouere vnita solum, vt motor. Secundo non mouet anima corpus suum, neque ingreditur illud etiam si permitteretur, quia non potest efficere operationes suas per quas se ostendat, sicut prius faciebat, idest ꝙ loquat̃, & videat, & audiat, nam de auditu, visu, & omnibus sensationibus manifestũ est, ꝙ non possunt fieri per
G animam illam in corpore suo priori, quia visio non fit sine potentia visiua, & auditio non fit sine potẽtia auditiua, sed cum istę potẽtię, sint organicę, corruptæ fuerũt in separatione animę a corpore, ideo impossibile est, ꝙ per illud corpus fiat nunc visio, aut aliqua sensatio. De locutione aũt, & gressu, vel ambulatione est aliud, nam ista possunt fieri in corpore defuncti, & aptius possunt fieri per dæmonem, q̃ per animam ipsam illius corporis, & est facilius. De ambulatione, quia ad hoc non requiritur aliqua vnio formalis, neque operatio secundũ formam, sed solum operatio motiua in qua applicetur mouens mobili, & quanto fuerit efficacior motor tanto erit motus vehementior, & aptior, & quia dæmon est potentior ad motũ,
H quam anima, poterit ipse melius, velocius, etiam impetuosius mouere corpus defuncti, quam anima ipsa, quæ non potest mouere iam corpus illud, nisi multũ debiliter, & forte non poterit mouere illud ad modũ ambulationis, sed solum ad quãdam concussionẽ, vel tremefactionem. De locutione etiam dicendum, ꝙ fieri potest in corpore defuncti, quia ad hoc non requiritur aliqua operatio formalis, sed motiua solum, nam potentia locutiua non est aliqua potentia organica, sicut auditiua, vel visiua, sed est virtus non organica, quæ est in anima, vel in spiritu quolibet, sed non potest habere operationem, nisi per instrumentum in quo formẽtur voces, in formatione aũt requiritur quidam motus localis debito modo factus, colliden-
I do aerem ad instrumentum, istam aũt peritiam collidendi ad formationem habet quicunque spiritus tam humanus, q̃ dæmonum, & ideo adiũcta organo in quo fiat collisio debita fit vocũ formatio, sed corpus humanũ defuncti retinet adhuc organa locutionis, ergo potest fieri locutio per illa organa, sed an anima illius corporis hoc possit est dubium, quia forte non est tantę virtutis in mouendo localiter illa organa ad formationem vocis, de dęmone aũt, qui est in operatione motiua efficacior clarum est, ꝙ potest per illud corpus loqui, sed ad hoc requiruntur aliquę dispositiones, s. ꝙ infundatur aqua calida corpori, vel aliquis humor calidus, & hoc, vt sint organa tenera, quia in organis duris non poterit fieri locutio, & ideo
K malefici, qui volunt per corpora mortua simulare operationes viuentiũ, aquã calidã, vel sanguinem calidum, aut humorem aliquem infundunt in os, & guttur cadaueris, & ita faciunt sequi locutionem. Considerandũ etiam, ꝙ hoc non potest fieri quocunque tempore, sed solum duobus, vel tribus diebus, nam postea corrumpitur organum in cadauere, ita vt non possit fieri locutio, vel qualiscunque formatio vocũ per animam, vel dæmones quoscunque, & ideo cum non possint exerceri operationes viuentium per corpora talia, non reintrant animæ in talia corpora etiam si permitterentur.

Secundo, & præcipue, quia corpora illa putrefiunt, & non possunt contineri per animam, aut dæmonẽ

in

in dispositione naturali priori, nam quandiu anima est vnita formaliter corpori vegetat illud, & non cadit a naturali dispositione, ideo nō fętet, nec soluitur. cum vero desinit vnita esse anima desinit corpus viuere, & ideo resoluitur, & corrumpitur, quia non vegetatur, talia autem corpora inutiliter mouerentur a dæmonibus, vel animabus, quia per illa nihil possunt fingere, aut simulare de viuente, ideo illa non mouēt, nisi interdum statim, vt defuncta sunt scimus ea mutata esse localiter a dæmonibus, & opera aliqua, quasi vitalia exercuisse.

Cum autem dicitur, ꝙ animæ non ingrediunt̄ alia corpora, quæ non fuerunt sua, eadem causa est, quæ de suis, quia si sua non possunt conuenienter mouere, a fortiori non poterunt mouere aliena, & ideo illa nō tangunt. Quod vero de corporibus pecorum dicitur eandem rationem habet, nam si non potest anima propter paruitatem suæ virtutis motiuæ mouere vnū corpus humanum, non poterit mouere vnum corpus tauri, vel leonis, ideo non intrant in illa. Etiam quia maior difficultas est simulare ibi operationes humanas, quam in humanis, sed ibi non simulant conuenienter, ergo neque in corporibus pecorum hoc facient. Sed cum dicitur, quòd hoc fit ad hoc, quod nō incidamus in errorem Pytagoricum de transcorporatione, nam non incideremus in istum errorem etiā si in cadaueribus defunctorum locutio fieret, vel motus, quia iam philosophi ostenderunt falsam esse positionem Pytagoricam de transcorporatione. Secundo quia non sufficeret illa locutio, aut motus ad probandum transcorporationem. cum illa corpora non vegetentur, sed putrefiant. Tertio, quia neque saltem transitus animarum qualisqualis probatur per illā locutionem & motum, quia possunt hoc facere dæmones, qui non sunt vnibiles formaliter, immo & illi potentius hoc faciunt, vt dictum est, ideo non vetantur animæ humanæ intrare in corpora, quæ reliquerunt, aut in alia similia ad euitandum errorem Pytagoricū, sed propter causas tres supra positas.

Responsio ad primam rationem principalem in diuersum positam supra q.773. Quæst. DCCLXXVI.

AD argumentum primum, supra in principio q.773. dicendum, ꝙ mouet anima per potentiam motiuam, & non per aliam. Et cum dicitur, ꝙ in anima separata manet sola intellectiua, & volitiua, falsum est, quia anima humana respicit ens vniuersaliter, ideo non solū inquantum verum & bonum, sed etiam inquantum mobile, sed respicit illud, vt verum per intellectum, vt bonum per voluntatem, vt mobile per potentiam motiuam, & ideo sicut manet intellectus, & voluntas in anima separata, ita manet & potentia motiua, maximeque quia ad perfectionem animæ requiritur potentia motiua, vt dictum est.

Ad secundum dicendum, ꝙ verum est nunc moueri corpus ab anima per virtutem motiuam, quę est organica, quia anima vnita corpori infundit perfectiones organicas statim organis, sicut potentias sensitiuas, & per illas fit operatio animæ cōiunctæ, quæ sunt operationes compositi, & verum est, quòd non separatur organum aliquod cum anima, & ideo etiam verum est, quòd illa potentia motiua, quę erat organica, non manet in anima separata, quia illa non erat animę, sed compositi, cum esset in organo, sed manet potentia motiua radicaliter in anima, per quam mouere potest cum fuerit separata, & verum est, quod non mouet eodem modo anima separata, sicut coniuncta, neque per eandem potentiam numero, & ta-
A men nō tollitur quin moueat, & idem est de potētiis apprehensiuis, nam anima separata apprehendit oīa visibilia, & audibilia, licet non audiat, neque videat, & ideo alio modo apprehendit, quam nunc apprehēdat per potentiam visiuam, & auditiuam.

Ad tertium dicendum, quòd anima separata motum exercet sine potentia motiua organica, & est verum quòd ad quosdā actus anima quos separata exercet, non indiget nunc organo, & tamen quidam sunt ad quos indiget organo: est tamen regula, ꝙ eundem actum quem exercet nunc anima separata eodē modo non pōt exercere anima coniuncta per organum, & econtrario eum quem exercet nunc coniuncta nō
B potest exercere separata eo modo quo exercet illum coniuncta, & ita dum est coniuncta non mouet corpus suum eo modo quo mouet illud dum est separata: dum enim est actualiter forma corporis, nō potest mouere corpus suum de loco ad locum totū simul, sed dum mouetur homo localiter vna pars mouetur alia quiescit, ita vt pars quiescens per virtutem animę moueat motam, non autem mouet sic dum est separata, sed mouet totum corpus simul, sicut lapis mouetur totus simul, & ista est differentia de re mota solū ad rem, quæ se mouet, quia in re mota simpliciter nō distinguitur mouens & motum, & ideo totum mouetur, & consequenter mouetur simul, & non pręcedit vna pars aliam, in re autem quæ se mouet distingui-
C tur pars mouens, & mota, & ideo non mouetur totū simul, sed distinguitur pars quiescens & mota, & hoc voluit Aristoteles. 8. Physi. dicens, quòd omne se mouens resoluitur in duo, quorum vnum est mouens, & alterum motum.

Cum vero arguitur, quòd intellectus coniunctus non intelligit mediante organo. Dico, quòd inquātum actus intelligendi intellectus coniuncti est simul actui intelligendi intellectus separati nōn indiget organo, inquantum tamen aliter intelligit, quam intellectus separatus dependet actus suus ab organo per accidens, inquantum per suam naturalem virtutem, & de lege cōmuni nihil intelligere potest sine phantasmate, quod requirit organum corporale, neque ēt
D sine ministerio virtutis sensitiuæ, q̄ est alligata organo, & ideo apparet ex præcedentibus, quòd anima separata potest mouere aliquod corpus, sed non organice, & qualiter illud mouet. Est autem dicendum, ꝙ licet corpus non informatum ab anima debet totum simul moueri. i. quòd nō indiget, vt vna pars moueat alteram, tamen potest moueri, quasi vna pars moueat alteram, licet in veritate non mouebit, nam si moueatur totum corpus simul, erit motus lationis, & non motus gressus qui vocatur ambulatio, quia in ambulatione vno pede moto est alius fixus, & qui est fixus mouet eum qui est motus, secundum hunc modum motus non fingit, de modo autem motus animæ in corpore defuncti simulabit vitam, ideo mouebit sic,
E vt vnus pes maneat fixus, & alius moueatur, quasi ambulet, tn̄ non erit ibi ambulatio, quia non mouet vna pars alterā, cum non sit virtus motiua in partibus organicis, sed oēs partes mouentur simpliciter a dęmone, vel ab aīa separata, & tn̄ mouet prius vnam partē & postea alteram, vt effigiet ambulationem, & similitudinem corporis viuentis.

An animæ recedentes de corporibus moueantur ad sua receptacula, & a quibus moueantur. Quæst. DCCLXXVII.

QVAERETVR nunc an animæ recedentes de corporibus moueantur ad sua receptacula, & a quibus moueantur.

Dicen-

Dicendum, ꝙ aut petitur de motu earum, quasi non possint moueri, & indigeant, vt ab alijs moueantur, aut propter aliam causam. Si primo modo dicendum, ꝙ non mouentur animæ ad hoc, ꝙ vadant ad aliquod receptaculum, quia ipsæ habent vim motiuam, non solum, vt seipsas moueant, sed etiã, vt corpora mouere possint. Si secundo modo dicendũ videtur, ꝙ aliquis dubitabit quãtum ad quædam receptacula, an animæ se moueant, aut moueãtur, & duplex causa est. Prima est ignorãtia loci, quia animę possunt duo ignorare, vnum est ad quod receptaculum iturę sunt, aliud est vbi est illud receptaculum quo sunt iturę, & ideo ignorãtia vtriusque forte exigit, vt moueãtur ab alio. Secunda causa principalis est conditio loci, quia ad receptaculum conueniens anima per se optabit moueri, ad receptaculum autem triste, sicut ad gehennam videtur, ꝙ non volet, & ideo oportet, ꝙ alius eã moueat, & sic dabitur aliquis motor eius.

Dicẽdum est, ergo de singulis receptaculis specialiter, & primo de Paradiso, & videtur dicendum, ꝙ non est opus, ꝙ anima feratur illuc ab aliquo, sed quæ itura est illuc per se ibit, & causa est, quia nihil deest animæ ad hoc, ꝙ illuc eat, non enim deest cognitio loci ad quem itura est, nec vbi sit receptaculum, nam ad Paradisum solę animę vadunt, quæ in charitate sunt, & istę mox, vt de corporibus separantur beatæ sunt, quia nullum tempus est post mortem in quo non sint beatę si non tenentur culpa aliqua, vel reatu pœnę, qua tunc puniendę sint in Purgatorio, sed si statim post mortem iturę sunt ad Paradisum antequã intrent in cęlum iam beatę sunt, sed beati omnia nouerunt, & maxime sciunt se esse beatos, quia nõ sunt beati, qui ignorant se beatos, & consequenter scient debere sibi mãsionem cęli empyrei. Ergo nõ possunt ignorare locum cęli empyrei, & viam qua illuc itur, quia cum sciant omnia beati hoc scient, & maxime cum ad beatitudinem istud attineat. Item sciunt, ꝙ Deus vult, ꝙ illuc vadant, & statim vadant, & habent vim motiuam, vt dictum est, ideo per se ibunt.

Sed obijcitur, quia dicitur, ꝙ mouentur ab Angelis, nam de Lazaro dicitur Luc. 16. c. ꝙ portatus est ab angelis ad sinum Abrahæ, ideo si ad sinum Abrahæ mouebantur animæ ab angelis, mouebuntur quoque ab eisdem ad Paradisum.

Dicendum, ꝙ dicũtur moueri ab angelis vno modo ad ostensionem cognitionis vulgarium, qui non possunt aliter concipere, nesciunt enim conditionẽ animæ, & ideo non possunt putare quomodo anima per se illuc eat, & ideo dantur ei ministri eam portantes. Secundo potest dici, & melius, ꝙ ab angelis dicitur portari anima ad Paradisum, non, quasi nõ possit, aut nesciat illuc ire si non portetur, sed quia non vadit sola, sed ad honorem eius multi angeli comitantur eam propter honorem nouiter ei collatum, idest gloriam, & beatitudinem pro laboribus pręteritis, nam cum Deus in cęteris eam honoret, vult quoque in hoc honorare, ꝙ incomitata nõ vadat, immo multi angeli comitẽtur eam, etiam quia hoc angeli sponte faciunt, animæ enim, quæ ad beatitudinem assumuntur sunt conciues sanctorum angelorum, & diligunt se mutua charitate, ideo honorant se mutuo. Et ideo angeli euntes cum anima, quia honorant eam comitando vsque ad locum, dicuntur eam ferre illuc, sicut de aliquibus sponte euntibus ad locum dicitur, quòd feruntur ab aliquibus illuc si eis in eundo obsequiũ, vel honorem præstant, sic noua nupta ad thalamum, vel ad Ecclesiam ferri dicitur, ipsa tamẽ sponte vadit, & seipsam mouet, & ita est de omnibus animabus euntibus ad Paradisum.

F *Quo animæ ad Purgatorium eant, an ductæ ab angelis, vel per se viam sciant. Quæst. DCCLXXVIII.*

DE Purgatorio dicendum, quòd anima vadit illuc, & tamen aliquomodo portatur, & ab angelis portatur, & patet, quia hic est alia ratio, quã in animabus, quæ ad Paradisum eunt. Primo ex parte loci, vel receptaculi, quia non constat an anima decedens in charitate, & digna pęna purgatoria sciat se ituram ad purgatoriam sedem, vel ad alium locum. Et hoc dico non constare, quia non apparet vnde anima sciat, & tamen dicendum videtur, quòd sciat ex iudicio, quod de ea in morte datur. nam Christus venit ad singulos morientes in morte, vt ostensum est supra, & iudicat eos iudicio G particulari, & tamen iudicium consistit in assignatione certi receptaculi. ergo videtur, ꝙ animę recedenti de corpore ostendatur in quo receptaculo statim itura sit, & ideo quantum ad hoc non videtur, quòd necesse sit ab alio portari, vel dirigi in eundo.

Aliud tamen est circa hoc, s. vt sciat qua via illuc eundum sit, vel vbi sit locus ille purgatorius ad quẽ eundũ sit, & hoc non est necesse, ꝙ sciat, nam anima, quæ itura est mox ad Paradisum, iam fęlix est, & ex conditione beatitudinis iam nouit omnia, & ita scit locum, & viam, tñ anima, quæ adiudicata est purgatorijs ignibus nondum est beata bene, vnde non est necesse, quòd aliquid sciat ex conditione sua, plus H quam animæ nostrę, licet iam ex iudicio dato de ea sciat cui loco adiudicata sit. videt ergo, ꝙ maneat adhuc ei sciẽdum per quam viam illuc eatur, & ad hoc sit necessarius director, & iste vocatur portitor, & sic ab aliquo portabitur illuc.

Itẽ locus Purgatorius est pęnalis, quia est ibi ignis, qui excedit pęnalitatẽ quamlibet huius vitę, & ideo putabit aliquis, quòd nulla anima illuc sponte ibit, sed oportet, quòd moueatur ab alio.

Dicendum, tamen quòd sponte vadit quælibet anima ad Purgatorium, licet sit locus pęnalis, primo, quia pœna illa est voluntaria, vt ostensum est supra, ergo sponte illuc vadit quilibet, quia aliàs inuoluntaria esset si ire nollet qui puniendus est, sed oporteret I portari. Secundo, quia qui illuc vadit moritur in charitate, & est in illa confirmatus, sed huiusmodi habet iam voluntatem suam subditam, & confirmatam voluntati diuinæ, & scit ille, quòd Deus vult, quòd illam pęnam patiatur ille, & adiudicauit eam ei, ergo volet illam pati, & sic sponte ibit illuc, & non indigebit quãtũ ad hoc portitore. Tertio, quia huiusmodi decedentes in charitate cupiunt valde habere vitam æternam, sciant tamen, quòd non possunt illam habere nisi tolerando prius pęnam purgatoriam, ergo volunt illam tolerare, & ideo nõ oportet, quòd moueantur inuoluntarie, & portentur. Sed dicendum, quòd eo modo quo portantur, aut comites habent, oportet, ꝙ angelos habeant comites vsque ad locum pęnarũ purgatoriarũ, & ibi relinquant eos, nam dæ- K mones nõ possunt accedere ad istos. Apparent enim prædicta, quia animæ, quæ fuerunt ad Purgatorium decedunt in charitate, & licet in actu non sint fęlices, iam sunt ciues sanctorum angelorum. Et ideo angeli honorant eas vsque ad loca pęnarum, ibi autem non manent angeli, ad eos enim non pertinet esse tortores, & maxime conciuium suorum, redeunt tamen aliquando ad consolandum eas, & reuelant eis aliqua in quibus delectentur, aut alleuientur, dæmones autem non possunt portare animas ad Purgatorium, quia illæ superauerunt eos, ideo non traditur dæmonibus vltra aliqua facultas super eas, sed portare eas, est aliquid potestatis, ideo nec hoc conceditur dęmo-

nibus

nibus ad eas, multo minus autē conceditur illis, quòd animas puniant, nā a nullo puniūtur, sed Deus suscitat illum ignem in quo torquentur animę, verum tamen dæmones assistunt animabus quando egrediuntur de corporibus, vt rapiant eas si permittantur angeli autem boni arcent eos ne accedant ad illas, quia in charitate sunt, sed eas comitantur dæmones, cum angelis bonis vsque ad Purgatorium, & astant ibi, & aliqualiter gaudent, vel insultant illis, licet ad eas pertingere non possint, vt dictum est supra.

An animæ ad infernum a dæmonibus portantur.
Quæst. DCCLXXIX.

DE loco gehennę dicendum, quòd animę portantur illuc, & a dæmonib. causa huius est, q̃a licet animæ illæ habeant vim motiuam, multa obstant, vt solæ eant. Primum est, quia (vt aliqui dicunt) nesciunt quo ituræ sunt.

Sed dicendum, quòd non stat, quia in exitu de corpore iudicātur animæ a Christo, q̃ venit ad singulos morietes tam ad bonos, quam ad malos. Et ideo iam constat eis, quòd adiudicatę sunt pęnis ęternis. Secūdum est, tamen si iter, quia licet sciant ad gehennam eūdum esse, nesciunt qua via eatur, & ad hoc aliquis diriget. Tertium est, quia videtur, quòd non sponte vadant. Est enim locus illæ ęternæ pęnalitatis, ad talē autem pœnam nemo sponte vadit, & ideo videtur, quòd ab alio portatur. Quartū est, quia etiā si anima damnata iret ad gehennam nullo eam portante, adhuc dæmones comitarentur eam, quia nunc gaudēt de damnatione animarum vsque ad diē iudicij, quia vsque illuc ipsi inferunt eis pęnas, postea vero non, vt ostensum est supra, & si anima dānata ab aliquo portari debet, vel comitata esse, nullus est, nisi dæmon, quia angeli boni non habent aliquid cum animabus damnatorum, quia non sunt ciues eorum, sed dęmones, qui eis fuerūt incentores ad culpam sunt eis iam socij ad pęnam, & hoc Christus signat Lucæ 16. c. de diuite damnato dicens, quòd mortuus est diues, & sepultus in inferno, & tamen, qui sepelitur ab aliquo sepelitur, ergo signatur, quòd ab aliquo fuit portata anima eius ad inferos, & nō est, nisi dæmon, maxime cum ex opposito dicatur de Lazaro, q̃ portatus est ab angelis in sinum Abrahæ, ergo diues non ab angelis, sed a dæmone portaretur.

Quō eant animæ ad lymbū puerorum.

De Lymbo puerorum dicendum est, q̃ portantur illuc animæ, & a dæmonibus portantur, quia licet nō decedant in actuali, decedunt tamen in mortali, & damnantur perpetuo, & dæmones nō torquent eas, quia non sustinent aliquam pęnam sensus, sed quia nulla anima incomitata vadit, & concomitatus sit dæmonum, vel angelorum, & angeli non comitentur istas, quia non pertinent ad ciuitatem Dei, necesse est, quòd dæmones illam comitentur.

Alia ratio est, quia dæmones astant cuilibet moriēti, vt possit rapere animam eius, etiam si ille decedat in charitate, sed circa tales arcentur ab angelis sanctis, ideo cum circa animas paruulorum istorum non arceantur, quia illæ decedunt in peccato mortali, accipient eas, non permittentur eas tamen ferre quo voluerint ad gehennam scilicet, sed ferent ad Lymbū, vbi nulla est pęna sensus.

Quō ibāt animæ ad lymbū sanctorum.

Superest sinus Abrahę, vel Lymbus sanctorum, qui quondam erat, iam vero non est, & ad hunc locum animæ portabuntur non, quasi nescirent quo iturę essent, quia illi loco in morte adiudicatę erant, sed forte locum nescirent, sponte autem ire vellent, tum quia non ibant ad locum pęnalem, tum quia voluntatem suam diuinę voluntati subditam habebant, & ire vellent quo Deus eas ire volebat, sed illuc

A ire volebat, ideo sponte irent, & non egerent portitore, verum tamen ab angelis portari dicebantur, sic enim Christus expressit Luc. 16. c. quòd Lazarus portatus est in sinum Abrahæ, scilicet quia, vel ei locum ostendebant mansionis, vel (quod verisimilius est) ad honorādum eum comitabantur ipsum, erat quippe conciuis eorum, quorum, & nos esse optamus socij. Et sic explicit sententia huius partis.

CAP. XXVI.

ET factum est cum consummasset Iesus sermones hos omnes, di-
B xit discipulis suis. Scitis, quia post biduum pascha fiet, & Filius hominis tradetur, vt crucifigatur?

ET *factum est*. Declarauerat Matthæus ab initio dictorum suorum per genealogiam personam mediatoris. deinde legem euangelicam ab eo datam ad instructionem hominis transgressoris. Hic vero vltimo deducit pręfati mediatoris passionem, per quam solutum est precium nostræ redemptionis. Et diuiditur in duas partes, quia primo ostenditur maligna eiusdem a Iudæis occisio.
C Secundo eiusdem gloriosa resurrectio infra. Prima in duas. Primo præmittitur iniusta Christi comprehensio per explorationem Iudæorum. Secundo eiusdem iniqua condemnatio per excęcationem gentilium sequenti capitulo. Prima rursus in quatuor. Primo enim ponitur Christi venditio, facta non ex eius ignorantia, sed ex præscientia, & voluntate. Secundo venditi traditio, non ex displicentia, sed complacentia, & charitate, ibi.

Prima autem die azymorum. Tertio ipsius traditi cōprehensio, non ex Christi impotentia, sed ex ipsius mititate, ibi. *Adbuc eo loquente*. Quarto comprehensi illusio, non ex eius iniustitia, sed ex humilitate, ibi.

Princeps autem sacerdotum. Prima rursus in quatuor diuiditur. Primum est ipsius venditionis prænuncia- Christi vēditionis p̄nunciatio.
D tio. Secundo venditionis consultatio, ibi. *Tunc congregati sunt.* Tertio venditionis occasio, ibi. *Cum autem esset Iesus.* Quarto venditionis ordo, ibi. *Tunc abijt vnus de duodecim.*

Circa primum dicitur. *Et factum est*. Idest & fuit sic, & est modus loquendi Iudaicus, nam non deberet dici factum est, nisi in eis, quæ habent modum factionis, & passionis, vbi vero non est fieri, sed accidere, vel esse, melius diceretur, & fuit, quam & factū est, talis tamen est consuetudo Iudaicæ locutionis, sic dicitur secundo Regum primo, factum est postquam mortuus est Saul, vt reuerteretur Dauid, & Iosue primo capitulo, & factum est post mortem Moysi, & Threnorum primo capitulo, & factum est postquā
E in captiuitatem ductus est Israel, idest & fuit, & ita dixit hic Euangelista.

Cum consummasset. Idest cōpleuisset, quasi dicat non fuerunt interrupti superueniente aliquo qui cogeret verbum imperfectum relinqui, quia erat Iesus in mōte Oliueti, & hora tarda, in quo loco & tempore, nemo de extraneis ad eum veniebat, ideo potuit quantum voluit loqui, præcipue quia in secreto ista loquebatur, scilicet non ad omnes, sed ad solos quatuor. i. Petrum, & Ioannem, Iacobum, & Andreā. Mar. 13. c.

Iesus sermones hos. Scilicet istos qui habentur in duobus capitul. immediate præcedentibus, nam in principio vigesimi quarti capitulo, discipuli existentes cum Christo super montem Oliuarum, & respicientes contra templū cęperunt quærere, & Iesus respondit,

dit,& continuantur verba sua vsque nunc, & ideo illi sunt sermones quos consummauit. *Omnes.* Hoc dicitur ad ostendendum, ꝙ non dixit in diuersis vicibus verba ista partem vno tempore,& partē alio,sed omnes simul nunc quando fuit cum discipulis in mõte, & non mansit aliquis dicendus post principium passionis. *Dixit discipulis suis.* Non dicit nunc quibus hoc dixerit,an aliquibus,vel omnibus. *Scitis, quia post biduum.* i.post duos dies. *Pascha fiet.* i. celebrabitur festū paschale. q. d. hoc vos scitis,& non est opus, vt quisquam vobis dicat,sed aliud est,quod ignoratis,& hoc vobis declarabo. s. *Et Filius hominis tradetur.* i. dabitur in potestatem Iudęorum.q.d.hoc nescitis, ideo prænuncio vobis. *Vt crucifigatur.* i.ad hoc tradet, vt crucifigatur,& non ad aliud. Vel dicitur denotando consequentiam,& non finem.s.tradetur & crucifigetur, licet non tradatur ad hunc finem,vt crucifigatur.

F scilicet die Paschę, & ideo,quia consummatis præcedētibus sermonibus non supererat, nisi biduū, vsque ad passionem suam,cum de illa dicturus esset, conueniens erat,vt nunc diceret.

Scdo,quia Chrs totam doctrinam suam positurus erat deinde moriturus,quia ipse venerat,vt legislator, & vt redemptor, necesse fuit autem, quòd doctrina præcederet mortem, quia post mortē nō erat docturus, neque erat appariturus toti populo, sed paucis testibus præordinatis a Deo, qui redderent testimonium de eius resurrectione Actu.10.c.& tamē doctrina publice danda erat in Templo, & Synagogis, quo omnes Iudæi conueniunt, sicut ipse dixit in occulto, autem locutus sum nihil Io.18.c. ideo ante mortem

G fuit tota doctrina danda,& verum est,nam post resurrectionem cum aliquando apparuerit, & locutus fuerit discipulis non docebat, quasi aliqua pars doctrinę adhuc deesset inexpleta,sed loquebatur ad manifestationem, & confirmationem suę resurrectionis, sed nūc Christus totam doctrinam expleuerat, ergo iam tempus erat, vt de passione loqueretur, & illa sequeretur. Et patet,quia dixerat in duobus c.præcedētibus de die iudicij,& resurrectione generali, & gloria beatorum, & pœna dānatorum, & post hoc nihil superest,quia illud est finis, ideo consequenter de doctrina nihil poterat superesse,illis ergo dictis,quæ de vltimo die sęculi plene dicta erant,debuit iam sequi, quod ad

H prænūciationem, & executionem suę passionis pertinebat, ideo conuenientissime nunc de passione loqui cępit.

Tertio fuit, vt misceantur inter se gloria, & pœna, dixerat enim Christus de magna gloria, & maiestate in qua in die iudicij venturus est ad iudicandum, vbi maximus ei honor deferetur, qui cogitari possit, loquitur ergo statim de passione sua, quæ fuit ignominię,vt mixta esse omnia doceantur.

Quarto, vt ostendatur quibus meritis Christus venerit ad tātam gloriam: Christus enim inquātū Deus naturaliter habet gloriam, quia est Deus ęternus, & totum bonum, sed inquantum homo habet solam illam gloriam,quæ ei data est,& hanc meruit, ideo ponuntur merita sua, sed per passionem suam meruit

I gloriam humanitatis suę,quam nunc habet,& honorem quem habebit in iudicio, & exaltationem super omnem creaturam, & quia passio fuit vt præcedens meritorium ad hoc, sicut ipse Christus dixit Luc.24. c.oportuit Christū pati,& sic intrare in gloriam suam, postquam fuit dictum de glorificatione futura debuit adiungi de instanti passione, vt nihil sine merito videat, & ita duo, idest pęna,& gloria sibi iungantur, sic dicit Hilarius super Mat.scilicet post sermonem quo venturum se Dominus in reditu claritatis ostenderat, nunc passurum se esse glorię æternitatis agnoscerent.

An quæ habentur hic fuit continuata ad præcedentia.
Quæst. I.

QVAERETVR circa primum an ea,quæ habentur hic sint continuata ad præcedētia, vel sit ordo mutatus.

Dicendum, ꝙ est ordo continuus, quia supra fuerant positi sermones Christi, nunc autē ponitur passio eius,& tamen necesse est,ꝙ sermones sui præcederent ad passionem, quia post passionem non prædicabat,neque accedebant ad eum discipuli in secreto,vt aliquid eis diceret, sed apparuit aliquando,vt ostenderet veritatem suæ resurrectionis, & aliqua illis loquebatur,& non diu. Secundo & præcipue,quia litera continuat hic ista cum dicit, & factum est cum consummasset,&c. ergo finitis præcedentibus sermonibus facta sunt ea,quæ habentur hic.

An hæc statim facta fuerint post præcedentia.
Quæst. II.

SED quæretur an statim facta sunt,quæ habentur hic post præcedentia, vel interposito aliquanto tempore.

Dicendum, ꝙ non fuit aliquanta temporis interpositio,sed necesse est continuatam esse rem ad præcedentia nullo interposito,sed eadem die factum esse. Et apparet primo, quia dicitur in litera, cum consummasset Iesus sermones hos dixit, ergo videtur ꝙ statim consummatis illis sermonibus, qui habentur in duobus cap. præcedentibus adiunxit, quod hic sequitur.s.scitis,quia post biduum pascha fiet, nam hic incipit narratio ista de passione. Secundo patet,quia dicitur post biduū pascha fiet,ergo biduo ante pascha dicta sunt verba hęc, & tamen pascha erat feria quinta,quādo immolabatur agnus, ideo necesse erat hoc dici feria tertia. i. die martis post Dominicam in Ramis palmarum,& tamen ea die dicta fuerunt omnia quæ habentur in duobus præcedentibus c.vt ostēsum est supra 22.c.in fi.& supra 23.c.in principio, ergo eadem die martis ad noctem dicerentur ista verba, & ideo nulla interpositio est.

Quare Christus post prædicta de iudicio adiunxit de eius passione. *Quæst.* III.

QVAERETVR quare Christus post prædicta de iudicio adiunxit de sua passione.

Dicendum, quòd vna causa est, quia ordo temporis hoc exigebat, nam secundum dispositionem Dei factum est,quòd post triduū, idest die primo azymorum occideretur Christus, & traderetur post biduū,

Qui sunt sermones quos Christus consummauerat, & quare dicitur, omnes hos sermones.
Quæst. IIII.

K QVAERETVR qui sunt sermones isti quos Christus consummauerat, & quare dicitur, omnes sermones hos. Dicendum ad primum, quòd isti sermones sunt quos locutus fuerat Christus in secreto ad discipulos suos de destructione Ierusalem, & iudicio, & resurrectione, quæ continentur in duobus c. pręce. Secundo possunt dici omnes sermones isti,s.ab initio Euangelij,nam ab initio eius semper continentur aliqua facta, & sermones Christi. Et sic dicit Rabanus.s. cum consummasset sermones hos de die iudicij,& cōsummatione sęculi,vel quia ab initio Euangelij

gelij vsque ad passionem omnia faciēdo,& prædicando compleuerat.

Tertio potest dici,quòd vocātur omnes sermones s.qui continentur a ca.21.vsque nunc,quia ab inde cępit loqui,& continuati sunt sermones vsque huc non interposito aliquo.

Non potest autem accipi conuenienter pro omnibus dictis,& factis a principio Euangelij. Primo quia a principio Euangelij vsque nunc, non solum verba continentur,sed & gesta,quia tam gesta sua quam aliquorum aliorum continentur, & ideo si omnia hæc includi deberent non diceretur, cum consummasset sermones,quia non solum sunt sermones,sed diceretur,cum consummasset vniuersa hæc, vt sub ista demonstratione intelligerentur,tam gesta quam dicta. Secūdo quia etiam si referretur ad sola verba,aut sermones,vel melius,si poneretur verbum pro re iuxta illud 1.Reg.3.ca.s.quod est verbum, quod factum est in castris,idest quæ est res quæ accidit,& 1. Reg.3.c. dicitur faciam verbum, quod qui audierit tinnient ambæ aures eius,idest faciam rem. adhuc non staret pro omnibus quæ ponuntur a principio Euangelij, quia non sunt omnia dicta, aut facta Christi, sed quædam sunt facta aliorum,& quędam dicta.& ideo non diceretur,cum consummasset Iesus,sed diceretur, cū consummata essent vniuersa hæc.ideo non refert ad omnia quæ habentur a principio Euangelij.

Et rursus non potest referri ad omnia q̄ dicta sunt a cap.21.Primo quia non sunt omnia hæc sermones, sed aliqua sunt facta.s.tentationes factæ.s.tentatio de resurrectione,an ibi resumantur vxores,& alia de tributo Cæsaris, & alia de magno mandato legis supra 21.c.& alia de potestate Christi supra 21.& ad factum ista pertinent. Secundo, quia non sunt omnia dicta, aut facta Christi,sed quædam sunt eius,quædam aliorum quærentium & tentantium.Tertio quia non est aliqua causa,quare Christus de tot locutus dicatur,& quare Euāgelista hoc dixerit, quia solum volebat cōtinuare verba ista, & facta quæ sequunt̄ ad præcedentia:& ad hoc satis est continuare ad immediate pręcedētia.hæc autem sunt quæ dicta sunt in duobus.c.immediatis.ideo ad illa refert̄,& non ad oīa præcedentia a c.21. Et est ratio,quia continuatio ad præcedētia fit. vocantur autem immediate præcedētia dicta, vel sermones illa quæ sine interpositione aliqua, & sub vno actu a Christo dicta sunt. sic est de illis quæ habentur in his duobus.cap. nam hic ita Christus locutus est, ꝙ nullius sermo,aut factum interponitur, sed in præcedentibus interponuntur dicta aut facta aliorum,scilicet discipulorum, aut Iudæorum Pharisæorum, vel Sadducæorum, ergo ad ea quæ dicta sunt in his duobus.c.solum referendum est.

Ad secundum dicendū,quòd dixit, omnes sermones hos,vt nō intelligatur, quòd Christus simpliciter omnes sermones suos compleuerat, quia aliqui supererāt.nam ante passionem suam aliquid locuturus erat, immo multa. nam de consecratione Corporis sui locutus est,vt patet infra in litera. Etiam locutus est sermonem longum in cęna super mensam antequam traderetur,qui sermo habetur Ioan.13. capitu. vsque ad decimū octauū. Etiam post resurrectionem aliqua locuturus erat,quando appareret discipulis,vt patet Lucæ vigesimoquarto ca.& Ioan.20.& 21.ideo dixit,omnes hos qui præcesserant, scilicet, & ostendi poterant quasi ad oculum essent. sic dicit Origen. super Matt.non autem simpliciter dixit,omnes sermones,sed omnes sermones hos,adhuc enim oportebat eum alios sermones loqui prius quam traderetur.

A *Quibus discipulis dixit hæc Christus.* *Quæst. V.*

QVAERETVR cum dicatur, dixit discipulis suis, qui erant discipuli isti quibus dicebatur,an erāt oēs,vel quidam eorum,& qui. Aliqui putant, ꝙ non est aliquod dubium quin omnes fuerint, cum dicat̄, ꝙ dixit discipulis. & non appareret aliqua causa dubitandi,idest an quibusdam fuerit specialiter dictum.

Dicendum ꝙ causa dubitandi aliqua est,s.quia omnia præcedentia dixerat Christus discipulis suis, & nō omnibus,sed quatuor eorum.s.Petro,Ioāni, Iacobo, & Andreæ.Mar.13.ca. ideo poterat sic dici esse de his verbis,ꝙ dicerentur illis quatuor, vel aliquibus solū, & non omnibus.Secundo quia inter ista & præcedētia non ponitur aliquis actus vel congregatio aliqua. sed dicitur, ꝙ cum consummasset omnes sermones
B hos dixit discipulis &c. & sic videtur ꝙ nullo alio interposito,nec mutatione facta diceret ista, & tamen si nulla fieret mutatio, necesse erat, ꝙ dicerentur ista verba illis solis quatuor, qui cum Christo specialiter erant audientes præcedentia. ergo videtur ꝙ non omnibus, sed illis quatuor dixit. Dicēdum videtur,ꝙ hęc verba quæ sequuntur hic,dixit Christus omnibus discipulis suis cōgregatis. Et ratio prima est,quia in istis certificabat eos de sua passione, & tamen certificatio fiebat in bonum quoddam discipulorum, & istud bonum erat necessarium omnibus.ergo oībus Christus diceret,& non solis quatuor. Secundo, quia alijs vicibus,qn̄ Christus loquebatur de passione sua omnib⁹
C loquebatur,sicut supra 16.& 17.c.ergo & nunc quando magis erat necessaria certificatio potius loqueret̄ oībus. Tertio quia dr̄,quòd dixit discipulis suis,ideo vr̄ quòd omnibus dixerit propter istam adiectionem, quia omnes duodecim sui erant.Cum autem obijcit̄ ꝙ præcedentia dixit discipulis,& tamen non erant ibi omnes,sed soli quatuor. Dicendum ꝙ ibi ponitur aliqua adiectio,per quam hoc potest notari, quia supra 24.c.dicitur. accesserūt ad eum discipuli eius secreto. & sic vr̄ ꝙ non omnes,sed aliqui specialiter. hic autē nihil tale dr̄,ideo de oībus intelligitur. Secundo quia qn̄ dr̄.ꝙ dixit discipulis suis,intelligendū est, ꝙ oībus dixerit,nisi aliqua causa appareat quare non possit in-
D telligi,ꝙ oībus dixerit, & quia ibi Marcus expressit solis quatuor dictum esse accipimus de illis solis.hic vero dicitur esse dictum discipulis,& non apparet alicubi aliqua expressio,quòd paucioribus, vel non omnibus dictum fuerit hoc.Ideo dicendum est, quòd omnibus fuerit dictum.maxime quia causa facit, vt omnibus dicatur,s. quia ad communem vtilitatem istud pertinebat,quod de passione adiungitur.

Quomodo dixit Christus hic scitis quia post biduum Pascha fiet,quia videtur contradictio in Euangelistis. *Quæst. VI.*

QVAERETVR, quomodo dixit hic Christus,scitis quia post biduum Pascha fiet, nam asseruit post duos dies fieri Pascha. nam hoc videtur inconue-
E niens,quia Io.12.c.dicitur ante sex dies Paschæ. ergo non potest stare biduum quod hic ponitur. Aliqui dicūt ꝙ verum est,ꝙ post biduum fuit. nā quod fit post decem dies fit post duos dies.& ideo cum Ioannes posuerit maiorem numerum dicunt ei standum, qa minor numerus positus hic a Matth.includitur in maiori numero Io.Sed dicendum ꝙ non stat.Primo, quia hoc est ridiculū. nam de re illa quæ facta est post mille annos dicetur,ꝙ facta est post biduum, sed hoc nemo susciperet. Scdo quia isti numeri ponūtur ad determinandum:& iō ponūtur numeri certi, & ob hoc deberet accipi cum taxatione, & hoc ridiculum est. Tertio quia numerus minor pōt reduci ad maiorem,

& non intelligetur cum taxatione, quando non ponitur aliquod signum taxationis, vt si dicat, mille hoĩes venerunt in Ecclesiam. nam licet deberet secundum communem modum intelligendi accipi cum taxatione, tamẽ potest intelligi sine illa: sed quidam sunt modi qui faciunt necessario taxationem adiuncti numeri, vt ista præpositio, ante, vel post. vt si dicatur, ante duos dies, vel poti⁹ si dicatur, post duos dies: sed hic ita ponitur. ergo necesse est, ꝙ solum essent duo dies, quia dicitur post biduum. Quarto quia nõ solũ Matt. sed etiam Mar. sic dixit, s. erat Pascha, & azyma post biduum Mar. 14. ca. ergo post duos dies statim fuit, & non post sex. Quinto apparet, quia non potuerunt esse sex dies: nam Christus occisus est feria sexta in hebdomada ramispalmarum, & illo die Iesus intrauit in Ierusalem supra 21. ca. & postea acciderunt ea quæ habentur ab ipso loco vsque huc, in quo necessario fluxerunt aliquot dies, vt colligitur, eod. ca. & Mar. 10. & 11. ergo non potuerunt esse sex dies a tempore quo ista verba dicta sunt vsque ad Pascha, vel diem mortis Christi, & sic solum esset biduum.

Dicendum ꝙ solum fuit biduum a verbis istis vsq; ad Pascha, & cõputatur hoc modo, quia Pascha fuit feria quinta in hebdomada ramispalmarum, & in ipso die ramispalmarum occurrerunt Christo intranti in Ierusalem Iudæi cum ramis oliuarum & palmarũ. supra 21. capit. vnde & nomen hoc. s. ramispalmarum dies iste accepit. & ipso die redijt Christus ad vesperũ in Bethaniam, & mansit ibi, & sequenti die. s. secunda feria redijt in Ierusalem de Bethania in aurora, & vidit tunc ficulneam, & vadens ad illam cum non inuenisset ficus maledixit ei, & ipso die stans in Templo eiecit ementes & vendentes, & euertit mensas nummulariorum, & redijt ipso die ad vesperum Bethaniã & sequenti die. s. tertia feria vel die martis venit in Ierusalem de Bethania, & cum veniret viderũt discipuli ficulneam, cui præcedẽti die maledixerat, arefactã esse, & mirati sunt, & cum venisset in Templum quęsierunt ab eo Principes sacerdotum in qua potestate hæc faceret, & tunc ipse quæsiuit ab eis de baptismo Ioannis, an erat de cęlo vel ab hominibus, & ipso die dixit Christus parabolam de duobus filijs, & de rege qui fecit cœnam, & de vinea locata agricolis, & de resurrectione quæsierunt Sadducæi, & Pharisæi cũ Herodianis de censu, an esset dandus Cæsari, & legisperitus quæsiuit de magno mandato, & Christus dixit de maledictionibus Pharisæorum qui erant hypocritæ. de his supra 21. & 22. & 23. cap. ad vesperum autem ipso die recessit de Templo, & redijt in Bethaniam, & sedit super montem Oliueti, & videntes discipuli inde structuras Templi quæsiuerunt de illo. s. quando destrueretur quod Christus prædixerat, & de tempore aduentus sui, & consummationis seculi supra 24. ca. & Christus cœpit ibi respondere ad singula, & cõtinuatus fuit sermo eius vsque huc: & statim illis verbis consummatis, sicut hic dicitur, dixit Christus hoc discipulis, scilicet scitis, quia post biduum Pascha fiet, & erat hoc tertia feria ad noctem. Pascha vero erat quinta feria, cum sexta feria mortuus fuerit Christus. ergo verum est, quòd biduum fuit inter verba ista, & Pascha. Hæc autem colliguntur Marc. 11. capit. nam dicitur ibi, quomodo receptus fuit cum palmis & ramis oliuarum, & erat in die ramispalmarum. & sequitur ibi, & intrauit Hierosolymam in Templum, s. die ramispalmarum, vt expresse litera vult, & sequitur. & circumspectis omnibus cum iam vespera esset hora exijt ĩ Bethaniam, & ita die ipso ramispalmarum qui erat dominicus dies redijt in Bethaniam. & sequitur ibi, & alia die cum exiret de Bethania esuriuit, cumq; vidisset a longe ficum &c. & ita die sequenti, idest se-

F cunda feria maledixit ficulneæ, & hoc erat in via, & sequitur. & veniunt Hierosolymam, & cum introisset in Templum cœpit eiicere ementes, & vendentes, & ipso die redijt in Bethaniam. nã dicitur, & cum vespera esset egrediebatur de ciuitate, s. die ipso, idest secunda feria.

Et est intelligendum, quòd redijt in Bethaniam, & sequitur, & cum mane transirent viderunt ficulneam arefactam, ergo in mane tertiæ feriæ, siue diei martis viderunt aridam ficulneam, & locutus est eis Christus in via de oratione, & fide, & sequitur. & veniũt rursus Hierosolymam, scilicet tertia feria, & ibi sequitur, quòd cum ambularet in templo quæsierũt

G ab eo Principes sacerdotum ĩ qua potestate faciebat hæc, & ipse quæsiuit ab eis de baptismo Ioãnis. & omnia hæc habentur plane Mar. 11. cap. & supra 21. & ipso die dixit Christus omnes parabolas, & respondit ad tentationes quę habentur supra vigesimosecundo, & vigesimotertio. & Marc. duodecimo c. & mansit sic vsque ad vesperum ipsius diei, & tunc exiuit de Templo, & cum exiret dixit ei vnus de discipulis suis, Magister aspice quales lapides, & quales structuræ, & Christ⁹ dixit. vides omnes has magnas ædificationes? non relinquetur lapis super lapidem Mar. decimotertio cap. & supra vigesimoquarto ca. & sequitur quòd recesserunt de Ierusalem, & venerunt in montẽ Olineti qui erat iuxta Ierusalem, & cum ibi sedissent, vi-

H derentque Templum quæsiuerunt discipuli a Christo, dic nobis quando ista fient? & Christus respondit eis omnia quæ habentur continuato sermone vsque hic, vt patet supra vigesimoquarto cap. & præced. ca. & Mar. decimotertio ca. & ideo constat, quòd hæc dicta sunt feria tertia, idest die martis ad noctem post ramispalmarum, & Pascha fuit quinta feria sequenti, idest die iouis, ergo post biduum fuit Pascha.

Aliqui volunt quòd quarta feria fuit hoc dictum, sicut Nico. dicit hic, scilicet, quòd ea quæ ꝑdicta sunt prædicauit Christus feria quarta ante passionem suã, & eadem die prædixit discipulis suis passionem suam futuram post duos dies, sicut postea completum fuit.

Sed dicendum ꝙ hoc non stat. Primo quia secundum narrationem, & probationem supra factam cõ-

I pleta sunt ista feria tertia, & non feria quarta, vt colligitur ex solidis rationibus scripturæ.

Secundo quia si quarta feria Christus ista dixisset, non fuisset Pascha post biduum, sed sequenti die, quia die iouis, idest quinta feria fuit tunc Pascha, quæ fuit dies cęnæ, & sequenti die, idest veneris, vel sexta feria occisus est Dominus, sed fuit post biduum, vt litera dicit, ergo necesse est fuisse ista dicta die martis, idest tertia feria.

Et hoc verum est, nisi forte dicatur, quòd accipiatur istud biduum vsque ad passionem, idest diem quo crucifixus est. nam sexta feria crucifixus est: ideo tunc biduum computaretur a feria quarta, in qua diceren-

K tur isti sermones, & in veritate ita accepit Nicol. nam ait. quæ prædicta sunt prædicauit Christus discipulis suis feria quarta ante passionem suam futuram post duos dies: & hoc modo verum est, quòd a feria sexta biduum computandum esset.

Sed non stat. Primo quia dicitur, post biduum Pascha fiet, & tamen Pascha non est dies mortis Domini, sed dies sequens, idest sexta feria, ergo oportet cõputari a feria tertia. Secundo quia non computatur vsque ad diem mortis, sed ad diem traditionis, & cõprehẽsionis. nam dicitur, scitis quia post biduum Pascha fiet, & Filius hominis tradetur, vt crucifigatur. non. n. dicitur post biduum tradetur, vt crucifigatur, sed cõstat, ꝙ vna die fuit traditio, idest quinta feria, & sequenti die crucifixio, & biduum computatur vsq; ad diem

diem quo traditus est, ergo debet computari a feria tertia,& illa die hæc dicta sunt, & ideo nō stat positio Nico. qui deceptus est, quia accepit diem crucifixionis pro die traditionis.

Ad rationem autem in cōtrarium, de eo quod Io. dixit, ante sex dies Paschæ. Dicendum ꝙ non obstat, quia istud biduum, & illi sex dies non referuntur ad idem. nam istud biduum refertur ad dies qui intercciderunt inter verba præcedentia & diem Paschæ. sex autem dies Ioannis referūtur ad tempus, quod fluxit ab aduentu Christi in Bethaniam vsque ad Pascha. Et patet quia Io. 12. capit. dicitur, Iesus ergo ante sex dies Paschæ venit in Bethaniam, & hoc fuit sabbatho ante Dominicam in ramispalmarum. & patet quia dicitur, quòd venit Iesus in Bethaniam, & fecerunt ei ibi cęnam,& Martha ministrabat, & Iudæi venerunt ad videndum Lazarum quem Christus suscitauerat. & sequitur, in crastinum autem turba multa quæ venerat ad diem festum cum audiret, quia Iesus Hierosolymam venit, acceperūt ramos palmarum,& processerunt obuiam ei. ergo sabbato sequenti ante diem ramispalmarum venit Iesus in Bethaniam: & tamen Pascha erat feria quinta hebdomadæ ramispalmarū, ergo verum est, quòd per sex dies ante Pascha venit in Bethaniam. sed istud biduum computatur a consummatione verborum quæ facta est tertia feria hebdomadæ ramispalmarum, vt ostensum est. ideo non obstant sibi. Sic dicit Orige. super Matt. sicut ex Ioannis narratione colligitur ante sex dies Paschæ venit Iesus Bethaniam, inde venit Hierosolymam sedens super asellum, postea geruntur ea quæ narrantur Hierosolymis gesta. ex illo ergo die quo venit Bethaniam intelligimus consummatum quatriduum, vt occurreret dies ante biduum Paschę,& ita facit, quòd istud biduum sit pars illorum sex dierum, & sint duo dies vltimi illorum sex, scilicet, quarta & quinta feria.

Quid sit Pascha. Quæst. VII.

QVAERETVR cum Christus dixerit, post biduū Pascha fiet, quid sit Pascha.

Aliqui dicūt, quòd Pascha sit dies passionis. & hoc accipiunt primo, quia tunc passus est Christus. Secundo quia Pascha dicunt esse dictum a pachin, quod est pati.

Dicendum quòd non stat. Primum enim nō est verum. nam non fuit tunc Christus passus, quia Pascha die quintæ feriæ fuit tunc. mors autem Domini feria sexta,& ideo non est inde origo.

Secundum etiam non est verum, quòd Pascha dicatur a paschin quod est pati, quia istud esset si ponatur Pascha nomen Græcum:& tamen non est Græcū sed Hebræum. sic dicit August. Pascha fratres nō gręcum sed Hebræum nomen est: & dicitur apud Hebræos phase. sic enim in libris veteris testamenti vocatur semper phase cum Pascha dici debeat, & tamē in nouo testamento secutus est translator formam nominum græcorum, & dixit Pascha iuxta græcos, cum phase dici deberet. sic dicit Hierony. super Matt. scilicet Pascha autem, quod Hebraice dicitur phase non a passione, vt plerique arbitrantur, sed a transitu nominatur, & ideo non est assumptum nomen istud a passione.

Secūdo patet, quia ante mortem Christi erat quolibet anno Pascha, ergo non fuit nominatum a passione, sed a festiuitate.

Tertio, quia Christus manifeste dixit de tempore, & non de morte. nam ait, post biduum Pascha fiet,& Filius hominis tradetur, vt crucifigatur. si autem Pascha esset ipsa mors Christi, cū diceretur Pascha fiet,

A frustra erat adiungere,& Filius hominis tradetur. ergo ista non erant idem.

Quarto quia mors Christi nō erat nota discipulis, & tamen Pascha erat notū. nam dixit, scitis quia post biduum Pascha fiet, ergo non erat Pascha mors sua.

Quinto quia ipse dixit, desiderio desideraui hoc Pascha manducare vobiscum. & illud, vbi vis paremus tibi comedere Pascha? infra in litera. & Marc. 14. c. & Luc. 23. & tamen mors sua non erat manducatio quā ipse faceret, ergo non est passio Pascha.

Dicendum autem, quod Pascha dupliciter accipitur, aliquando pro quodam die festo, & aliquando ꝓ agno Paschali. De primo patet, quia ita accipitur in veteri testamento, vt Leuitici 23. capit. scilicet die decimaquarta mensis ad vesperum phase Domini est, idest Pascha,& ita in alijs locis veteris testamenti. Secundo quia sic etiam accipitur in nouo, vt Marc. 14. c.

B erat Pascha post biduum,& Lucæ 22. cap. dicitur, appropinquabat autem dies azymorum qui dicitur Pascha, ergo Pascha dies festus est.& Ioan. 13. c. dicitur. ante diem festum Paschæ. De secundo, idest quòd accipiatur pro agno paschali, patet quia dicitur infra in litera, vbi vis paremꝰ tibi comedere Pascha? sed quod comeditur est cibus,& non dies, ergo Pascha accipitur pro agno Paschali. Item dicitur infra tēpus meū prope est, apud te facio Pascha cum discipulis meis, idest comedo agnum Paschalem. nam non potest accipi pro die Paschæ, quia diem illum nemo facit, qui-

C libet tamen dicebatur facere Pascha, ergo accipitur Pascha pro cibo Paschali, idest agno. Item quia dicitur ibi, fecerunt discipuli, sicut constituit eis Iesus, & parauerunt Pascha.& tamen non paratur dies vel tēpus, quia ista per se fiunt, sed cibus paratur, ergo Pascha erat ibi agnus Paschalis. Secundo quia Marc. 14. dicūtur similia, scilicet, quo vis, vt eamus,& paremus tibi, vt manduces Pascha? & ibi simul dicitur Pascha manducari & parari, quæ duo non pertinēt ad diem qui non mādu catur, sed ad cibum, idest agnum. Item eod. cap. dicitur. vbi est refectio mea, vbi Pascha cum discipulis meis manducem? Item dicitur ibi, parauerunt Pascha, idest agnum Paschalē. Tertio quia Luc. 22. capitu. similiter ponitur, scilicet euntes parate no-

D bis Pascha, vt māducemus. Item dicitur, vbi est diuersorium, vbi Pascha cum discipulis meis manducem? Item dicitur,& parauerunt Pascha, idest agnum.

Quarto & adhuc expressius apparet, quia Mar. 14. capit. dicitur. primo die azymorum, quando Pascha immolabant. sed immolare est iugulare, sicut omnia animalia quæ in sacrificium offerebantur dicebantur immolari, quia occidebantur. sed Pascha non poterat immolari, nisi esset animal, ergo erat agnꝰ Paschalis.

Quinto patet, quia Lucæ vigesimosecundo cap. dicitur, venit autem dies azymorum ī qua necesse erat occidi Pascha. ergo Pascha occiditur, sed non erat necessarium secūdum legem occidi aliquid prima die azymorum, nisi agnum Paschalem, Exo. 12. cap. ergo agnus vocabatur Pascha. Sexto patet, quia sic etiam

E accepit Apostolus. 1. Corin. 5. capit. s. Pascha nostrum immolatus est Christus. & ita Christum vocauit ibi Pascha, quia immolatus est, idest occisus, quasi dicat, apud alios erat Pascha agnus qui immolabatur, apud nos autem non est aliud Pascha, nisi Christus immolatus.& sic pro agno loquitur, quia Christum vocari Pascha metaphora est. Et patet etiam, quòd accipiatꝰ pro cibo, quia dicitur, itaque epulemur in azymis, idest Pascha manducādum est cum azymis,& istud Pascha erat agnus qui cum azymis comedebatur, Exodi duodecimo cap. Quid ꝓprie Pascha.

Quomodo accipiatur hic Pascha. Quæst. VIII.

SED quæretur, quomodo accipiatur hic Pascha.

Dicendum quòd nō proprie accipitur pro die, vel tempore, quia dicitur, post biduum Pascha fiet. & tamen tempus non fit a nobis: ideo si de die vel tempore loqueretur diceret, post biduum Pascha est, accipietur ergo pro agno.

Sed dicetur, quòd neque pro agno possit accipi, quia dicitur Pascha fiet. & tamen agnus non fit, quia est animal.

Dicendum quòd accipitur fieri, idest parari, nam sic est consuetudo aliquando locutionis nostræ, vt cū aliquis dicitur facere barbam, idest ornare illam præcidendo capillos eius. & sic accipitur Deuteronom. 21. cap. de muliere captiua quæ accipienda est in vxorem, quòd faciet vngues, idest præcidet illos vel rotūdabit. sic ergo dicitur fieri agnus vel Pascha, idest occidi vel immolari aut parari. sic dicit Virgil. in Bucolicis ecloga tertia, quæ incipit. Dic mihi Dameta, cū faciam vitulam pro frugibus ipse venito, idest, dum ego coquo vitulam vade tu pro pane. & hoc apparet ex modo loquendi aliorum Euāgelistarum hic. nam vbi dicit Matth. post biduum Pascha fiet, dixit Mar. primo die azymorum, quando Pascha immolabant. & Luc. dixit, necesse erat occidi Pascha. ergo illud fieri ad immolationem agni refertur.

Aliter potest dici, fiet Pascha, idest agnus: non quidem quòd agnus fiet, sed quòd cæremoniæ agni fiēt, idest immolatio & commestio.

De hoc nomine s. Pascha, & de causa eius institutionis. Quæst. IX.

SED quia nunc de Pascha hic dicitur, & accipitur aliquando pro die, & agno, vt dictum est præced. quæst. est videndum aliquid de illo. & primo de nomine, & causa institutionis.

Aliqui voluerūt, quòd Pascha diceretur a pachin, idest passione, ideo nulla esset alia origo huius nominis, nisi passio Christi eo tempore facta. Sed dicēdum quòd non stat, vt dictum est supra præced. quæst.

Dicēdum quòd Pascha prout vertitur in nostrum idioma, vel potius in formam, & literas nostri idiomatis latini, non potest seruare proprietatem Hebræam. nam Hebræi peza dicunt, nos vero in nostras literas phase diximus, & signat transitum. Potest autem iste transitus accipi tripliciter. Vno modo quia transiuit Deus per terram Aegypti nocte illa, idest Angelus Domini occidēs omnia primogenita Aegyptiorum. sic dicitur Exo. 12. cap. est enim phase, idest transitus Domini, & transibo per terram Aegypti nocte illa, percutiamq; primogenitum in terra Aegypti ab homine vsque ad pecus.

Secundo modo dicitur transitus, idest transcensus vel interpositio quædam, scilicet, quia cum Angelus percutiēs veniebat ad domum aliquam Aegyptij occidebat primogenitum ibi, & ita continue. Si autem erat aliqua domus Iudæi inter duas domos Aegyptiorum saltabat Angelus de vna domo vnius Aegyptij in domum alterius, & non tangebat domum Iudæi quæ erat in medio, & iste transcensus, vel interpositio vocatur transitus. Sic dicitur Exo. 12. cap. nullus egrediatur ostium domus suæ vsque mane. transibit enim Dominus percutiens Aegyptios, cumque viderit sanguinem in superliminari, & in vtroque poste, trāscendet ostium, & non sinet percussorem ingredi domos vestras, & lædere.

Tertio accipitur transitus iste, scilicet, quia Hebræi qui tenebantur captiui in Aegypto exierunt ipsa nocte

F de locis suis in quibus tenebantur, & sic transierunt de captiuitate in libertatem. sic dicit Remigius, scilicet, quia auxiliante Domino populus Israeliticus liberatus ab Aegyptiaca seruitute transiuit ad libertatem.

Sed dicendū, quòd licet isti tres modi conueniant, tamen secundus magis conuenit. & iste est quem posuit scriptura, vt causam huius nominis. sic dicitur Exodi duodecimo cap. cum dixerint vobis filij vestri, quæ est ista religio? dicetis eis, victima transitus Domini est, quando transiuit super domos filiorum Israel in Aegypto percutiens Aegyptios, & domos nostras liberans.

G

De causa institutionis huius cæremoniæ agni Paschalis. Quæst. X.

QVAERETVR, nunc de causa institutionis huius cæremoniæ agni paschalis.

Dicendum quòd institutio potest haberi aliqualiter ex dictis. sed origo est, quia Deus volebat apud populum illum Iudaicum, quem ad tēpus inter ceteras gētes elegerat, quoadusque veniret semē cui repromissum erat, idest Messias, sicut loquitur Apostolus, quod maneret in memoria beneficia quę illis præstaret, quia erat populus obliuiosus, immemor, & duræ ceruicis, & ad hoc fecit, vt etiam si illi obliuisci vellent non possent, constituendo quasdam cære-

H monias, & solennitates obseruandas ab eis ritu perpetuo, vt sic quandiu manerent celebritates istæ, maneret memoria præstitorum beneficiorum. Et quia cæremonias illas iubebat ritu perpetuo manere, oportebat quòd semper maneret memoria beneficiorū. Et hoc modo in memoriam, quòd Deus pauisset Israelitas quadraginta annis in deserto cibo cœlesti, & fecisset eos sine domibus habitare in vmbraculis, iussit quolibet anno mense septimo celebrari festum tabernaculorum per septem dies, Leuit. 23. cap. s. omnis qui de genere Israel est manebit in tabernaculis, vt discant posteri vestri, quòd in tabernaculis fecerim habitare Israel cum educerem eos de Aegypto. Sed in isto trāsitu fecit Deus populo magnum beneficium:

I ideo voluit quòd maneret in memoria, & ad hoc instituit fecit festum istud Paschæ, & ceremoniam agni, vt singulis annis celebraretur semel illo tempore anni quo acciderat hoc beneficium, & sic nō posset deleri obliuione istud beneficiū. Et vt magis appareat quantum vellet Deus manere in memoria beneficiū hoc, fecit mutari temporum computationes. nā ante illud computabantur anni alio modo, & incipiebat annus in Octobri, & finiebat in Septembri, quia talis videbatur fuisse habitudo creati mūdi. Et seruata fuerat ista consuetudo computandi a principio mundi, vsque ad tempora illa per successiones. & inter Aegyptios, & Hebræos sic computabatur. & facit et Deus

Quō anni cōputabantur primitus apud Hebræos.

K interdum mentionem de hac computatione, vt Exodi 23. capit. scilicet solennitatem quoque in exitu anni, quando cōgregaueris omnes fruges tuas de agro. & ita ponitur solēnitas vna in fine anni, & est festum tabernaculorum, Leuitici vigesimotertio cap. & vocatur exitus anni, quādo collecta est collectio vniuersarum frugum. & hoc est in fine Septembris, vel quasi. ergo tunc erat finis anni. Et Exodi 34. capit. dicitur & solennitatem, quando redeunte anni tempore vniuersa condūtur, sed condi omnia est recolligi fructus in horrea, & hoc fit post collectionem, s. in Septēbri. & tunc dicitur redire annus. reditus vero anni est, quando cōpleto vno anno redit principiū alterius, ergo in Septēbri erat finis anni, & principiū alterius secundum antiqua tempora, & hanc consuetudinem tenebant Iudæi quandiu

fuerunt

fuerũt in Aegypto. In illo autem anno quo exierunt fecit Deus mutari cõsuetudinẽ cõputandi annũ, s. vt mẽsis ille in quo exibant vocaretur primus, & de cætero semper esset primus. erat tamen ille tunc mẽsis Martij, & vocatur mensis nouorum, idest nouarum frugum. Et apparet, quia eo tempore quolibet anno Iudæi celebrant Pascha. sic dicitur Exod. 12. cap. dixit Dominus ad Moysen & Aaron in terra Aegypti, mẽsis iste vobis principium mensium primus erit in mẽsibus anni. Ex ratione ergo huius beneficij mutata tẽporis computatione instituit Deus seruari istam cęremoniam a Iudęis in perpetuum. & potest conueniẽs ratio institutionis ad quemlibet transitum, cũ Pascha dicatur transitus, vt dictum est præceden. quæst. nam in quolibet eorum fuit præstitum Iudæis beneficium. De primo patet, quia transiuit Deus per terrã Aegypti occidendo primogenita eorum, Exodi 12. cap. s. est enim phase, idest transitus Domini. transibo per terram Aegypti nocte illa, percutiamque primogenitum in terra Aegypti ab homine vsque ad pec⁹. & fuit ista occisio beneficium Israelitis, quia fuit causa liberationis eorum. nam ante hoc in omnibus plagis indurabatur Pharao, & nolebat dimittere Israelitas de terra sua. In ista autem plaga non solum Aegyptij dimiserunt Israelitas recedere, sed & rogabãt eos recedere, & compellebant cito ire. Exodi 12. ca. s. surrexit Pharao, & vocatis Moyse & Aarõ nocte ait, surgite egredimini a populo meo vos, & filij Israel, & sequitur. vrgebantque Aegyptij populum de terra exire velociter dicentes, omnes moriemur. De secundo patet, quia magnum beneficium fuit, quòd cum Angelus percutiens discurreret per omnes domos, & in singulis occideret primogenita, quòd cum perueniret ad domum aliquam Hebræi relinqueret illam in medio, transiretque ad domum Aegyptij, quæ vltra erat, vt nullus de Israelitis periret, neque de pecoribus eorum, cum tamen in domibus Aegyptiorum multi morerentur: nec erat aliqua domus in tota Aegypto, in qua non iaceret aliquis mortuus Exod. duodecimo c. De tertio patet, quia magnum beneficium erat liberatio ista de Aegypto exeũdo inde, & fuit in duobus. Primo quia cum in Aegypto essent Israelitæ serui Pharaonis, & Aegyptiorum exirent nunc in libertatem, patet Exodi 14. capitu. nam cum exiuissent Israelitæ dixit Pharao seruis suis, quid voluimus facere, vt dimitteremus Israel ne seruiret nobis? & nõ solum seruiebant, sed etiam dura seruitute premebantur, scilicet, in luto & latere, vt ædificarent ciuitates. Exodi primo cap. & quando petiuerunt liberari, vel ire ad sacrificandum, oppressit eos grauius Pharao nõ concedens paleas quas prius concedebat, & numerũ laterum non minuens Exo. 5. cap. ideo clamauit tunc populus dure ad Pharaonem, eodem cap. De hac autem seruitute dura quam fornacem ferream Aegypti vocat scriptura, Leuit. 26. & Deuter. 5. liberati fuerunt Israelitæ.

Secundum in hoc exitu beneficium fuit, quòd ditauit eos. nam voluit Deus, quòd nõ solas res suas efferrent Israelitæ de Aegypto, sed quòd vasa aurea, & argentea, & vestes peterent commodata a vicinis, & Deus dedit gratiam eis in conspectu Aegyptiorum, vt nihil quod peterent negarent eis, Exodi 3. capit. Et ita factum est, nam die præcedenti, idest, quartadecima iussit Moyses toti populo, quòd peterent ab Aegyptijs vasa aurea, & argentea, & vestes Exod. 11. cap. feceruntque sic, & Aegyptij sponte dederunt omnia quæ habebant, & sic spoliauerunt Aegyptum vniuersis diuitijs, Exodi 12. cap. erantque vniuersa hęc valde prospere euenientia Israelitis. nam tunc cum egressi sunt, erant sexcenta millia peditum de Iudæis præter

A paruulos, & mulieres, & vulgus promiscuum, quod cum eis de Aegypto ascendit, quod simul erat innumerabile, Exodi 12. capit. & in omnibus his non erat neque vnus languens, sic dicitur Psal. 104. & eduxit eos cum argento, & auro, & non erat in tribubus eorum infirmus. Erat autem hoc magnum miraculũ, & sic pro tanto beneficio pręstito in hoc exitu vel trãsitu conuenienter fuit talis celebritas instituta, sic dicitur Exodi 12. nox est ista obseruabilis Domini, quãdo eduxit eos de terra Aegypti.

Sed dicendum, quòd licet omnes isti modi transitus conferant ad causam institutionis, pręcipua tamẽ causa fuit secundus transitus, scilicet, quia transcendit domos Israelitarum non percutiens aliquem ibi, sicut in domibus Aegyptiorum. & ista fuit causa quã expressit Deus velut causam huius institutionis. Exo

B di duodecimo capit. cum dicitur, & cum dixerint vobis filij Israel, filij vestri, quæ est ista religio? idest quare obseruatis istam cæremoniam, dicetis eis, victima transitus Domini est, quando transiuit super domos filiorum Israel in Aegypto percutiens Aegyptios, & domos nostras liberans. sic etiam dixit Hieronym. super Matth. Pascha autem quod Hebraice a trãsitu dicitur non a passione, vt quidam arbitrantur, sed eo quòd exterminator videns sanguinem in foribus Israelitarum pertransierit, neque percusserit eos, vel ipse Dominus præbens auxilium populo suo desuper ambulauerit.

C Considerandum etiam, quòd circa hoc nõ solum voluit Deus sibi celebrari solẽnitatem phase in agno Paschali: sed etiam voluit offerri primogenita, & separari illa sibi. fuit enim sic, quòd in illa nocte qua exierunt Israelitæ de Aegypto occidit Deus omnia primogenita Aegyptiorum, tam in hominibus quam iumentis, & in Israelitis nulla fuit occisio. nam multas plagas intulerat Deus Aegyptijs, vt permitterent exire Israelitas de terra sua, & non permisit Pharao, sed induratum est cor eius. vltima autem plaga, & maxima fuit primogenitorum, quam Deus comminatus est, nisi permitteret Pharao exire Israelitas: & quia non permisit secuta est plaga, & in tota Aegypto in media nocte Angel⁹ mortis, idest Angeli dati a Deo

D ad istam interfectionem transierunt per domos, & loca, & vbicunque erat aliquis vir, vel fœmina primogenitus occidebant illum, & vbi erat in armentis, vel pecoribus primogenitum animal, occidebant illud, cætera vero dimittebant viuere. & hoc exercuerunt in Aegyptiis, in Israelitis autem nulla fuit interfectio in hominibus, neque in pecoribus. & modus fuit, quia iusserat Deus prius, vt illa nocte comederent agnum, & de sanguine agni linirent superliminaria, & vtrunque postem, vt cum Angelus percutiens veniẽs ad domum inueniret eam sanguine tinctam trãsiret, & non intraret illuc ad occidendum aliquem, & ita factum est: nam media nocte transiuit Angelus percutiens, & fuit occisio facta in Aegyptijs, & primogenitis animalium ipsorum. in Israelitis autem & ani-

E malibus eorum nulla fuit occisio, ita vt in tota Aegypto non esset in nocte illa aliqua domus, in qua non iaceret mortuus, Exodi duodecimo cap. & quia liberauit tunc Deus primogenita Israelitarum ab exterminatore, voluit primogenita illorum in æternum sibi esse obligata, sicut apud antiquos siquis in bello seruasset aliquem a morte, efficiebatur seruus eius: sed Deus liberauerat primogenita, tam in hominibus quam in iumentis: ideo voluit omnia effici sua, tanquam sibi iure debita, & iussit quòd primogenita humana precio redimerẽtur, & primogenita pecorũ consecrarentur Deo quantũ ad pecora immolabilia, boues, boues, & capras. quantum ad nõ immolabilia

iussit fieri commutationem, s. quòd primogenitum asini commutaretur oue, vel si nõ commutaretur occideretur Exo. 13. cap. Causam autem huius rei dixit esse liberationem de occisione de medio primogenitorum, qui occidebantur in Aegypto, eodem ca. cum ait, cumque interrogauerit te cras filius tuus dicens, quid est hoc? respondebis ei dicens, in manu forti eduxit nos de terra Aegypti de domo seruitutis, nam cũ indurat⁹ Pharao nollet nos dimittere, occidit Dominus omne primogenitum in terra Aegypti a primogenito hominis vsque ad primogenitum iumentorũ, idcirco immolo Domino omne quod aperit vuluam masculini sexus, & omnia primogenita filiorum meorum redimo.

Considerandũ vlterius, quòd circa hoc fecit Deus maiorem distinctionem, nam cum primogenita omnium hominum in Israelitis essent sibi debita voluit illa sibi accipere, & in ipso anno quo exierũt de Aegypto essentq; in deserto, separauit sibi Deus totam tribum Leui loco omnium primogenitorum totius Israel, & fecit computari omnes qui erant in tribu Leui ab vno mense & supra de masculis, & inuenta sunt vigintiduo millia hominum. fecit autem in omnib⁹ aliis tribubus Israel numerari primogenitos in sexu masculino ab vno mense & supra, & inuenta sunt vigintiduo millia ducenti septuagintatres, & ideo iussit Deus accipi tunc in partem suam totam tribũ Leui ad ministrandum loco omnium primogenitorum Israelitarum, & quia erant plura primogenita Israelitarum quam Leuitæ loco 273. iussit Deus dari pecuniam, s. pro quolibet quinque siclos, quæ pecunia data est Aaron, & filiis eius Numeri 3. capit. Hæc autem separatio tunc solum facta est. postea vero cũ ingressi sunt in terram promissionis, iussit Deus omnia primogenita humana quæ non essent de tribu Leui redimi datis pro quolibet quinque siclis, & hoc in genere masculino. nam fœminæ nunquam redimebantur: & hæc redemptio fiebat completo vno mense. primogenita autem pecorum immolabiliũ immolari iubebat, & cedebant carnes in vsum sacerdotum. primogenitum vero animalium non immolabilium redimebatur, siue commutabatur oue, vel occidebatur. pro primogenito autem hominis quinq; sicli dabantur Numeri 18. cap.

Et ita videtur pro eodem facto, idest liberatione Israelitarum in Aegypto de occisione exercita in primogenita Aegyptiorum Deus voluisse duas cæremonias sibi in memoriam obseruari. vna erat de immolatione agni paschalis, alia erat de oblatione primogenitorum, vel redemptione eorum. Sed dicendum, quòd hoc non est inconueniens, secundum quòd circa idem factum occurrũt multæ particulæ, in quibus potest diuersimode inueniri bonum vel malum, & iõ in eodem facto possunt esse multa beneficia, & in memoriam illorum possunt diuersa imperari. sic enim obseruatio azymorum a Deo introducta est, scilicet, quòd per septem dies comederẽt quolibet anno azyma tempore quo exierunt de Aegypto, vt recordarẽtur, quòd cum timore exierunt, & non potuerunt azyma fermentare Exo. duodecimo, & decimotertio cap. & Deuteronom. decimosexto cap. & totum hoc fuit circa exitum de Aegypto, ideo circa eãdem rem, quia multa beneficia occurrũt multæ cæremoniæ imperantur.

Sed potest dici, quòd non pro eadem re fuit impo sita obseruatio agni paschalis, & consecratio primogenitorum: fuit enim primogenitorum applicatio, quia liberauit illa de Aegypto, scilicet, quòd cum nocte illa De⁹ occideret omnia primogenita Aegyptiorum ab homine vsque ad pecus Exodi vndecimo ca.

F & Numeri trigesimotertio capit. ita vt non maneret aliqua domus in tota Aegypto, in qua non esset aliqs mortuus Exodi duodecimo cap. manserunt primogenita Israelitarum, tam in hominib⁹ quam pecoribus illæsa Exodi duodecimo, & decimotertio cap. De celebratione autem Phase in agno Paschali alia potuit esse causa, & ista duplex. Vna quia transiuit Deus nocte illa per totam Aegypti terram occidẽs omnia primogenita Aegyptiorum in hominibus & pecoribus. fuit autem ista occisio beneficium toti populo Israel inquantum per illam occisionem ipsi liberati sunt. Nam ex hoc fuit data occasio liberationis, quia ante hoc per omnes plagas, adhuc manebat obstinatum

G cor Pharaonis, & nolebat dimittere Iudeos. in ista autem plaga primogenitorum non solum dimisit, sed etiam compulit fugere de terra sua: vrgebãt quidem Aegyptii Israelitas, vt cito exirent dicẽtes, omnes moriemur, Exodi 12. cap. inquantum ergo fuit toti populo occasio liberationis debuit a toto populo haberi in memoria celebrando phase.

Alia causa est, quia in ista occisione Aegyptiorum exierunt Israelitę de seruitute extrema in libertatem, & non exirent nisi per illam, sed liberatio de seruitute est beneficium toti populo collatum, ideo pro illa occisione primogenitorum Aegypti totus populus ad aliquid tenetur, inquantum est aliud beneficium eis præstitum vltra liberationem suorum primogenitorum, pro quibus est consecratio primogenitorum.

H Sed obiicietur, quòd non stet, quia si ista esset causa, verum esset, quòd Israelitæ deberent aliquam cęremoniam obseruare in memoriam tãti beneficii præter consecrationem primogenitorum, non tamen deberent immolare agnum, quia ista immolatio nõ videtur signare, nisi liberationem primogenitorum de morte. Et patet quia iussit Deus occidi agnum, & comedi, & de sanguine eius poni ĩ superliminaribus domus, & vtroque poste, vt Angelus percutiens cum transiret videns domum sanguine rubricatam, non percuteret quemquam in domo, sed transiret Exod. duodecimo cap. ergo cum per singulos annos agnus immolaretur, videtur quòd ad faciendum memoriã huius rei immolaretur, idest, quòd Deus transiẽs per

I domos Aegyptiorum non occidisset Israelitas.

Secundo patet, quia Exodi duodecimo capit. cum datur causa huius cæremoniæ dicitur. cumq; introieritis terram quam Dominus Deus daturus est vobis obseruabitis cæremonias istas, & cum dixerint vobis filii vestri, quæ est ista religio? dicetis eis, victima transitus Domini est, quando transiuit super domos filiorum Israel in Aegypto, percutiens Aegyptios, & domos nostras liberans. Et ita ibi non mandauit Deus aliud dari pro causa huius cæremoniæ, nisi ꝙ Deus occidebat primogenita Aegyptiorum, & liberauit primogenita Israelitarum. ergo pro beneficio liberationis primogenitorum fiebat immolatio agni Pa-

K schalis.

Dicẽdum ꝙ verum est, & tamen in liberatione primogenitorum præstabatur duplex beneficium. Vnũ ipsis primogenitis, vt non occiderentur cum occidebant primogenita Aegypti. Aliud toti populo Israel, cui esset magnus plãctus & dolor, si omnes primogeniti in eo occiderentur. nam populus valde minueretur, & haberet insuper quilibet de quo lugeret, sicut in Aegypto occisis primogenitis non fuit domus aliqua in tota Aegypto, in qua non iaceret aliquis mortuus Exo. 12. præter beneficiũ ergo, quod primogenitis pręstabat, adhuc toti populo, & cuilibet de populo erat magnũ beneficiũ, quia liberabatur qlibet de tanto luctu. nã nemo esset cui ꝑ patre aut fratre lugendũ nõ esset, aut ꝑ psona valde cõiũcta in tã magna cęde, & ideo

& ideo pro duplici beneficio præſtito ĩ eadem re fuit impoſita duplex cæremonia. Pro beneficio præſtito primogenitis impoſita fuit oblatio & redemptio primogenitorum. Voluit.n. illa accipere, quia ſua erant, cum ſeruaſſet ea de morte Exodi 13. & Numeri 3. ca. pro beneficio autem præſtito toti populo voluit fieri aliam cæremoniam, ſcilicet immolationem agni, vt ſignetur quòd per ſanguinem agni in ſuperliminaribus, & poſtibus domorum poſito liberati ſunt a morte, quia Angelus percutiens tranſiens per totã Aegyptum, videns domum non ſignatam ſanguine introibat, & occidebat omnia primogenita ibi inuenta tam in hominibus quam in pecoribus, & iumentis. cum vero inueniſſet domum ſanguine rubricatam non intrabat in eam neque percutiebat Exodi 12. c. nullus veſtrum egrediatur oſtium domus ſuæ vſque mane: trãſibit enim Dominus percutiẽs Aegyptios, cumque viderit ſanguinem in ſuperliminari, & vtroque poſte, tranſcendet oſtium, & non ſinet percuſſorem ingredi in domos veſtras, & lædere. & iſta eſt veritas, quòd pro eodem facto inſtitutæ fuerunt duæ cæremoniæ in memoriam duorum beneficiorum præſtitorum in eodem actu.

De tempore quo cæremonia phaſe fieri debebat.
Quæſt. XI.

QVAERETVR de tempore quo cæremonia iſta phaſe, ideſt agni paſchalis fieri debebat.

Dicendum, quòd cum pro iſta liberatione primogenitorum fuerint duæ cæremoniæ inſtitutæ, vt dictum eſt præcedenti quæſtione, ſcilicet immolatio agni, & oblatio, vel redemptio primogenitorum, pro vtraque Deus aſſignauit tempus. nam primogenita quædam redimebantur, alia offerebãtur, quia primogenitum ouis, bouis, & capræ immolabatur Domino, & nõ poterat redimi. primogenita autem animalium immundorum, vt aſini, equi, cameli redimebantur, vel commutabantur oue. primogenitum autem hominis redimebatur datis pro eo quinque ſiclis. Numeri 18. cap. & tam redemptio quam commutatio, quam oblatio primogenitorum fiebat poſt menſem vnum a natiuitate ipſorum, eodem cap.

Sed non eſt intelligendum, quòd in fine mẽſis fieret iſta oblatio. nam quæ redimenda erant poterant in toto menſe redimi, dum tamen vltra non differretur. quæ autem offerebantur poterant octaua die offerri, & non ante, Leuit. 23. capit. ſcilicet bos, ouis, & capra cum genita fuerint ſeptem diebus, erunt ſub vbere matris ſuæ: die autem octaua, & deinceps offerri poterunt Domino. & non ſolum poterunt offerri die illo, ſed etiam erat neceſſe die octaua offerri, Exo. 22. cap. ſ. primogenita filiorum tuorum dabis mihi. de bobus atq; ouibus ſimiliter facies, ſeptem diebus ſit cum matre ſua: die autem octauo redde illũ mihi.

Cauſa autem huius fuit, quia prima vice complicuit Deus ad ſe oẽs maſculos de tribu Leui loco omnium primogenitorum totius Iſrael, & pecora Leuitarum loco primogenitorum pecorum totius Iſrael, & numerationem Leuitarum, & ipſorum primogenitorum qui dandi erant, & pro quibus applicabãtur Leuitæ Domino computati ſunt ab vno menſe & ſupra. nam infra mẽſem nullus computatus eſt, neque de Leuitis, neque de primogenitis populi Numer. 3. cap. ideo cum de cætero non deberent fieri tales applicationes, ſed quodlibet primogenitum per ſe deberet, aut redimi, aut offerri, voluit Dominus, quòd eo tempore quo ſeparata ſunt illa primogenita applicarentur cætera Deo immolando vel redimendo, de quo magis dictum eſt Nume. 3. & 18. cap.

A De tempore autem immolationis agni paſchalis dicendum, quòd fiebat quolibet anno ab Iſraelitis in memoriam illius immolationis, & liberationis factæ in Aegypto, ideo eo tempore quo facta fuit illa agni immolatio, voluit Deus in perpetuum fieri quolibet anno cæremoniam illam ſibi.

Circa quod ſciendum, quòd quando erant Iſraelitę in Aegypto computabant alio modo annos quam poſtea computauerunt. nã annus incipiebat in Octobri, & finiebatur in Septembri, vt oſtenſum eſt ſupra quæſtione decima. tunc vero cum exire debuerũt de Aegypto, vt maneret perpetua memoria huius beneficij, voluit Deus mutare computationẽ annorum, ſcilicet, quòd inciperet annus in menſe illo in quo exibant. ſic dicitur, Exodi duodecimo cap. ſcilicet dixit Deus ad Moyſen, & Aaron in Terra Aegypti, B mẽſis iſte vobis principium menſium, primus erit in mẽſibus anni. Et non exierunt Iſraelitæ de Aegypto in principio menſis, ſed die decimoquinto eius, & quia volebat Deus educere illos imponendo plagam primogenitorum in Aegyptios, & ipſos Iſraelitas liberando per rubricationem domorũ in ſanguine agni, iuſſit fieri cæremoniam agni, & fieri debebat die decimoquarto menſis, ideſt Luna decimaquarta, nam per lunationes computabant Iudæi menſes, ſed quia nunquam fecerant Iſraelitæ hãc cæremoniam, & poterat eſſe, quòd aliqui præ ſolicitudine receſſus, de quo erat eis prænunciatum, non recordarentur face- C re cæremoniam agni tempore debito, iuſſit Deus, quòd ex die decima menſis teneret, quilibet agnum in domo ſua, Exodi duodecimo cap. ſcilicet, decima die menſis huius tollat vnuſquiſque agnum per domos, & familias ſuas, & ſequitur. & ſeruabitis eum vſque ad decimamquartam diem mẽſis huius, immolabitque eum vniuerſa multitudo filiorum Iſrael ad veſperum. & ita factum eſt illa vice. Et ſicut tunc factum eſt, ita in poſterum voluit Deus obſeruari, ſcilicet, quòd die decimaquarta ad veſperum fieret: hoc tamen ſolum non fuit obſeruatum, ſcilicet, quòd tolleretur agnus ille die decima menſis, ſicut prima vice factum fuerat, quia tunc fieri debuit ſic ne Iudæi præ ſolicitudine turbati non facerent in tempore debito. D poſtea vero non erat eadẽ cauſa: ideo ſatis erat, quòd adducerent agnum quandocunque vellent: dum tamen die decimoquarto immolaretur. ſic dicitur Leuitici 23. capitu. hæ ſunt feriæ Domini, quas obſeruare debetis temporibus ſuis, mẽſe primo, decimaquarta die menſis ad veſperum phaſe Domini eſt. Quòd vero dicitur ad veſperum fieri immolationem intelligitur poſt meridiem, quia ſtatim vt ſol declinat de circulo meridiano verſus occaſum quantacunque pars diei ſuperſit veſperum dicitur. Et ideo quandocunq; poſt meridiem immolaretur agnus diceretur immolari ad veſperum. Deus tamẽ determinauerat horam immolationis ſpecialiter, ſcilicet in occaſu ſolis Deuteron. 16. ca. ſ. in loco quem elegerit Dominus Deus tuus immolabis phaſe veſperi ad occaſum ſolis.

E Sed dicendum, quòd hæc erat generalis regula circa tempus immolationis phaſe, & obſeruationis ſeptem dierum azymorum, ſed poterat eſſe impedimẽtum duplex circa hoc. vnum erat immunditia, nam immundus non poterat manducare phaſe, aliud erat peregrinatio, ſ. quando non erat Iudæus tempore illo in terra ſua. in his duobus caſibus iuſſit Deus, quòd celebrarent tales ipſum phaſe, menſe ſecũdo anni eiuſdem cum omnibus ſuis cæremonijs. Si autem contingeret, quòd etiam illo tempore eſſet quis immũdus, vel peregrinus non poterat fieri ab eo iam phaſe in illo anno. ſic patet Nume. 9. cap.

De loco immolationis agni Paschalis, ac obseruationis huius festi. Quæst. XII.

QVAERETVR de loco immolationis agni Paschalis, & obseruationis huius festiuitatis.

Dicendum quòd prima vice factũ est hoc in Aegypto, & immolauit quilibet agnum in domo sua, & comedebant carnes illius singuli in domibus suis, & iussit Deus, quòd manerẽt omnes Iudæi illa nocte in domibus, & nullus egrederetur ostium domus suæ vsq; mane, Exod. 12. ca. Et ideo ibi non potuit fieri aliqua cæremonia in Templo, vel Sanctuario, quia tunc nullum erat, sed potius tota hæc cæremonia fiebat, vt singuli rubricarent postes, & superliminaria domorum suarum de sanguine agni, vt nõ intraret illuc percussor ad occidendum primogenita.

Cum autem postea in memoriam obseruabãt immolationem agni Paschalis, tenebantur facere illud in loco speciali. Et primum erat quòd nõ poterat immolari extra terram promissionis, & patet quia Nume. 9. cap. dicitur de illo qui peregrinus erat de gente Iudæorum in alia terra longe, quòd non poterat immolare phase: ideo quòd immolaret illud mense secundo anni eiusdem, s. si tunc redijsset de peregrinatione. Et ista est causa quare Iudæi qui captiui erant extra Terram promissionis, non poterant celebrare phase, & nunc quoque Iudæi inter nos non immolãt illud: non quidem solum, quia nos non permittimus exerceri has cæremonias, sed quia etiam si districte iuberemus non facerent, quia præuaricarentur legem Dei. Vnde sciendum, quòd in ista solemnitate duo sunt, s. aliquid quod pertinebat ad agnum Paschalẽ, & cæremonias eius, & aliquid quod ad obseruationẽ azymorum. Quod enim ad agnum Paschalẽ pertinet non obseruatur nunc a Iudeis in quocũque loco mũdi sint, quia illud est sacrificium quoddam, & non poterat fieri, nisi in loco determinato. obseruatio autẽ azymorum nõ concernit locum, ideo vbique potest seruari, & ideo nunc ab eis per septem dies obseruantur azyma tempore illo vbicunque sint si azyma habere possint.

Secundum est circa agnum Paschalem, quòd neque etiam poterat in quolibet loco Terræ promissionis immolari, sed solum in loco Sanctuarij: sic dicitur Deut. 16. ca. non poteris immolare phase in qualibet vrbium tuarum, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, sed in loco quẽ elegerit Dominus Deus tuus, vt habitet nomen eius ibi, immolabis phase vesperi ad solis occasum. Et causa huius est, quia agnus Paschalis erat sacrificium, & tamen sacrificia non poterant fieri in aliquo loco, nisi in loco Sanctuarij Deut. 12. cap. & quicunque foris fecisset aliquod sacrificiũ erat reus sanguinis, quasi sanguinem humanum fudisset Leuit. 17. cap.

De 23. cæremonijs quæ seruabantur à Iudæis in festo phase, & de prima an agnus tantum immolaretur, vel etiam hædus. Quæst. XIII.

SED quæretur quæ cæremoniæ seruabantur circa phase, siue agnum Paschalem, & de solennitate reliqua circa hoc festum.

Dicendum autem, quòd hic considerantur dupliciter cæremoniæ: quædam enim erant quę fiebant in cæremonijs sacrificiorum circa Deum. Alię erant circa esum & apparatum agni Paschalis, nam illo die & alijs diebus sequentibus azymorum fiebant quędam specialia sacrificia, quæ non fiebant quotidie. Accipiendo autem de primis dicendum, quòd erant solũ cæremoniæ sacerdotum, & ministrorum Templi, &

F non pertinebat aliquid de his ad populum. Sed dicendum quòd die phase, idest 14. primi mensis nõ fiebat aliqua solẽnitas circa sacrificia, nisi quòd offerebatur quotidianum sacrificium duo agni anniculi, vnus in mane, & alius in vespere Num. 28. ca. sed in die 15. cum erat dies primus azymorum offerebãtur animalia multa. eo. c. & de hoc dicetur postea, quantum ad festum azymorum. Accipiendo autem quantum ad cæremonias quæ se tenebant ex parte populi. Dicendum quòd quædam respiciebant simpliciter ipsos comedentes, aliæ ipsum agnum. Cæremoniæ Phase.

Erat autem prima cæremonia, quòd esset illud animal agnus.

G Secunda erat, ꝙ esset anniculus, idest nõ excederet annũ, sed quicquid esset minus de anno sufficiebat.

Tertia quòd esset absque macula, quia non recipiebatur animal maculatum.

Quarta quòd sanguis eius funderetur super postes duos, & superliminaria domus, idest, quòd rubricarẽtur illæ partes portarum.

Quinta erat, quòd carnes eius assarentur, & non coquerentur, neque comederentur crudæ. istæ cæremoniæ habentur Exo. 12.

Sexta erat, quòd die decimaquarta mẽsis ad vesperum immolaretur.

Septima, quòd in loco Sanctuarij.

Octaua, quòd adeps eius cremaretur coram Domino in altari.

H Nona, quòd comederetur totus agnus caput, & pedes, & intestina, & nõ relinqueretur aliquid quod nõ comederetur.

Decima, ꝙ non remaneret aliquid pro sequẽti die.

Vndecima, quòd si aliquid maneret vsq; in diem sequentem non comestum, consumeretur igne.

Duodecima erat, ꝙ comedẽtes accingerent renes.

Tredecima, quòd tenerent baculos in manibus.

Quartadecima, quòd haberent calciamenta in pedibus.

Quintadecima, quòd cum azymis comederent.

Sextadecima quòd cum lactucis agrestibus.

Decimaseptima, quòd festinanter.

Decimaoctaua, quòd omnes Israelitæ comederẽt

I agnum, & omnes conuersi ad Iudaismum.

Decimanona, quòd non permitterentur alienigenæ non conuersi ad Iudaismum exercere hanc cæremoniam, quousque circunciderentur, & conuerterentur ad ritum Iudaicum.

Vicesima, quòd comedendo non confringerẽt aliquod os eius, sed manerent omnia ossa integra.

Vicesimaprima, quòd totæ carnes comederentur intra domum vnam, & nulla pars earum efferretur in alteram domum.

Vicesimasecunda, ꝙ quando immolaretur agnus non maneret fermentatum aliquid in domo illa in qua immolaretur, neque in alia domo.

K Vicesimatertia, quòd manducantes agnum essent mũdi: & si quæ aliæ sunt minutæ cæremoniæ possunt reduci ad istas.

De prima cæremonia, scilicet, an agnus tantum immolaretur. Quæst. XIIII.

CIRCA primam cæremoniam patet, quia dicitur Exodi 12. tollet vnusquisque agnum. & iterum ibidem, erit autem agnus.

Sed obijcietur, ꝙ phase fiebat de hirco, quia Exodi 12. cap. dicitur, iuxta quem ritum tolletis hædum, & seruabitis eum vsque ad 14. diẽ mensis huius, immolabitque eum vniuersa multitudo filiorum Israel.

Aliqui dicunt, quòd simul immolabatur agnus, & hædus

hædus, & hoc videtur ſignare litera. Primo cũ dicit, tolletis & hædum, ideſt etiam hedum. ideo ambo accipiebantur. Secundo, quia dicitur, iuxta quem ritum tolletis, & hædum, & ita ſignatur, quòd eadem ceremonia quæ obſeruabatur in agno erat ſeruãda in hædo. Sed dicendum, ꝙ non ſtat. Primo quia poſtea nulla mentio fit de hædo, & tamen ſi hædus immolãdus eſſet diceretur aliquid circa illum, & nõ ſolum in loco ipſo Exo. 12. c. vbi præcipue, & primo ponitur iſta cæremonia, ſed poſtea in omnibus alijs locis ſcripturæ, vbi fit mentio de phaſe, nunquam dicitur aliquid de hedo, ſed ſolum de agno. Secundo, quia non videtur ad quid prodeſſet hædus. nã agnus ad hoc immolabatur, vt de ſanguine eius rubricarentur poſtes, & ſuperliminaria domus Exo. 12. & tamen ad hoc ſufficiebat ſanguis agni: immo non fit mentio, niſi quòd de ſanguine eius tingeretur hyſſopus, & aſpergerentur poſtes. ergo hædus ad nihil valebat, & conſequẽter non immolaretur. Tertio quia grauaretur ſic populus, ꝙ in domo qualibet deberet occidi agn⁹, & hedus, quia erat magnorum ſumptuũ pro pauperibus, & hoc tamen omnibus iubebatur, ergo non fieret.

Quarto quia dicitur Exo. 12. ꝙ ſi in domo eſſet minor numerus perſonarũ, ita vt nõ ſufficeret ad eſum agni, adiungeretur vicinus qui erat coniũctus domui iuxta numerum animarum quæ ſufficerent ad eſum agni. ergo cum multominus ſufficerent ad eſum ſimul agni, & hædi, diceretur de hædo, vt acciperentur tot quot ſufficerent ad eſum agni & hædi ſimul: ſed non dicitur niſi de agno. ergo videtur, quòd non immolabatur aliquis hædus.

Alij dicunt, quòd in qualibet domo quæ ſufficiebat ad eſum agni immolabatur agnus, & non immolabatur hedus in aliqua domo, ſed hedus a toto populo ſimul immolabatur, quia dicitur Exo. 12. iuxta quẽ ritum tolletis, & hædum, & ſeruabitis eum vſque ad 14. diem menſis huius: immolabitque eum vniuerſa multitudo filiorum Iſrael. Et ideo dicũt, quòd hedus erat vnicus, qui a toto populo immolabatur, agni autem multi, ſcilicet per ſingulas domos.

Sed dicendum, ꝙ non ſtat. Primo quia non videtur quomodo tota multitudo Iſrael poſſet conuenire ad immolandum vnum hædũ. erant enim ſexcenta millia peditum ſine paruulis, & abſque mulieribus Exo. 12. Secundo, quia non auderent tunc conuenire, quia Pharao & Aegyptij non permitterent, quòd conuenirent in locum vnum, quia timerent eſſe monopolium aliquod, & tractari aliquid mali cõtra Pharaonem, & Aegyptios, & ipſi quoque Iſraelitæ cõuenire non vellent ſic quouſque recederent, ne ſe ſuſpectos Aegyptijs redderẽt. Tertio quia non videtur ad quid prodeſſet iſta immolatio hirci. nam ſi a tota multitudine immolabatur, a tota multitudine deberet mãducari, quod eſſe nõ poterat. Quarto quia totius multitudinis de ſanguine illius domus erant rubricande, quod eſſe non poterat. ideo neque toti multitudini conueniebat immolare hædum.

Dicendum ergo, quòd ſolus agnus immolabatur per ſingulas domos. hædus vero non immolabatur a ſingulis de populo, neque a tota multitudine, neque ab aliquo. ſed dicitur de hædo in defectum, ſ. ſiqui eſſent qui non poſſent habere agnos haberent hædos, & hoc propter duo. Primo quia cum quilibet de populo habere vellet agnum ad immolandũ, forte non occurreret eſſe tot agnos, vt quilibet vnum agnũ haberet, ideſt quelibet domus, & ideo in defectum concedebatur, quòd conſumeretur hedus. Secundo, quia forte eſſet maioris precij ibi agnus quã hædus, & pauperibus eſſet facilius habere hædum quam agnũ. Sic autem Deus circa alia multa prouidebat in ſacrificijs,

A ſ. quando offerens non poterat vnam rem offerre, ꝙ offerret aliam, vt Leui. 12. capitu. dicitur de muliere quæ purgatur poſt partum, quòd offerret agnum anniculum, & pullum columbæ, ſiue turturem. & ſequitur, quia ſi non inuenerit manus eius, neque potuerit offerre ſumet duos turtures, aut duos pullos colũbæ. & ita loco agni offerebatur vnus pullus colũbe a non potentibus aliud inuenire, vel pauperibus. ſic in præſenti fieret de hædo ſi non inueniretur agnus, & ideo cum ſuccederet hædus loco agni, deberent fieri in eo omnes ceremonie tam immolationis quam rubricationis cum ſanguine quam manducationis. & hoc eſt, quod dr̃, iuxta quem ritum tolletis, & hædum, ideſt ſi non inueneritis agnum, accipietis hædum, & facietis iuxta eum totum ritum, ideſt cæremoniam
B quam circa agnum facere debebatis.

Cum autem obijcitur, quòd ſimul agnus, & hedus immolabantur, quia dicitur, iuxta quem ritum tolletis, & hædum, ideſt etiam. Dicendum, quòd non adiũgit ibi, ſed aſſimilat, ſ. quòd ſicut agnum immolaturi erant, ita & hedum. Secũdo cum dicitur, quòd idem ritus circa hædum ſeruabatur. Dicendum, quòd eſt verum, ſed non ſimul offerebantur, aut immolabantur, ſed hædus in defectum agni.

Et hoc probat primo ſimilitudo ritus. nã quia ſuccedebat hædus in defectum agni, oportebat eaſdem ceremonias obſeruari in hædo, quia alias illi qui acciperent hædum non viderẽtur ſeruare cæremoniam phaſe. Secundo, quia ſi agnus, & hædus ſimul offer-
C rentur, vt diſtincta, nõ ſeruaretur idẽ ritus in eis, quia hoc generale eſt. vbicunque enim hircus offertur in veteri teſtamento pro peccato offertur. agnus autem potius in holocauſtum, vel in hoſtias pacificas, & tamen quando offertur ſimul agnus, & hædus nunquã pro eodem genere ſacrificij accipiuntur, vt patet Numeri 28. & 29 c. vbi ponuntur ordinaria ſacrificia totius anni apud Iſraelitas. Eſt autem verum, quòd ſiquis vellet ſponte offerre hædum, vel hircum in holocauſtum reciperetur, vt patet Leui. 1 c. & tamẽ regulariter hoc non fiebat. hic tamen iuſſit eandem ceremoniam fieri in hædo, & agno, ergo non immola-
D bantur ſimul, ſed hædus in defectum agni.

Cum autem dicitur, quòd hædus non immolaretur a quolibet, ſed vnus a tota multitudine, non eſt hoc verum. Et cum dicitur, immolabitque eum vniuerſa multitudo, ille accuſatiuus eum refertur neceſſario tam ad agnum quam ad hedum. nam ſi non intelligitur ſic oportet, quòd omnes ceremoniæ ſequẽtes, ſ. & edẽt carnes aſſas &c. referrentur ad ſolum hedum, quod falſum eſt. Item non obſtat, ꝙ dicitur vniuerſa multitudo, quia nõ intelligitur, quòd tota multitudo collecta hoc faceret, ſed diſtributa, ideſt quilibet per domos ſuas. & hoc tã de hedo quam de agno erat verum, quòd omnes de Iſrael iſtud facere deberent. Et ita apparet, quòd ſolus agnus immolabatur, & non hædus.

Sed obijcietur adhuc, quòd fieret phaſe de bobus,
E vel ouibus, quia dicitur Deuter. 16. c. immolabis phaſe Domino Deo tuo de ouibus, & bobus in loco quem elegerit Dominus Deus tuus.

Dicendum, quòd non ſtat, quia immolatio phaſe per ſingulos annos fiebat ad memoriam phaſe celebrati in Aegypto, & tamen in Aegypto nõ fuit facta immolatio, niſi de agno, vel hædo Exo. 12. c. ergo nõ fieret poſtea, niſi de his. Secundo, quia ſi fieret de bobus eſſet magnum animal, quod non poſſet manducari a paucis, & tamen cũ immolabatur agnus, ſi non ſufficiebat domus quelibet ad manducationem, dicebatur, quòd adiũgeretur vicinus, ſi minor erat numerus quã ſufficeret ad eſum agni. ergo ſi de bobus immolaretur

molaretur necesse erat multas simul domos iungi, & ideo nō iuberetur cuilibet domui, quòd immolaret, & mādncaret agnum, vel phase regulariter, & in defectum adiungeret vicinum suum. si tamen bos immolaretur regulare esset, quòd nulla domus sola immolaret phase, & si aliqua esset rara esset.

Ad illud Deut. 16. c. dicendum, quòd phase accipitur dupliciter. Vno modo ꝓ ipso agno paschali. Alio modo pro cæremonijs agni, & totius ciuitatis tā phase quam azymorum. Nam duæ festiuitates erant, scilicet phase, & azymorum, & erant continuæ, quia vna erat die quartadecima, & alia quintadecima Leu. 23. c. & in festiuitate azymorum quæ per septem dies durabat, offerebantur multa sacrificia ordinarie Num. 28. capit. etiam populus offerebat sponte holocausta, vel hostias pacificas in solemnitatem, & hoc sponte, & ad hæc hortabatur Deus, quòd offerrent de quocunque animali vellent. vnde dixit de bobus, vel ouibus, quia nomine bouis intelligitur tota species, ac si dicat, immolate holocausta, vel hostias pacificas.

Sed dicetur quare dixit de bobus, & ouibus, & non addidit de capris, vel quid specialiter per hoc designauit?

Dici potest vno modo, quòd non dixit specialiter de his quasi nollet aliquid aliud offerri, sed exemplariter posuit, vt per hæc etiam capræ intelligerentur. nā hæc tria sola de animalibus quadrupedibus erant immolabilia Leui. 1. cap. positis ergo duobus intelligeretur tertium, si non subesset aliqua causa prohibitionis.

Secundo potest dici, quòd fuit ex industria sic positum, quia non erat opus poni caprā. & causa est, quia Deus hortabatur Israelitas ad offerendum sacrificia spontanea in Pascha propter solemnitatē festi. Erant autem holocausta, & hostiæ pacificæ spontanea, hostia autem pro peccato erat necessaria, vt communiter, s. quando incurrisset quis in aliquod peccatum, quod per hostias expiandum esset. ideo Deus de solis spontaneis dicere debuit. nam ad sacrificia pro peccato non oportebat hortari, quia erat iam lex posita, & necessarium erat illā impleri, & non faciebat ad hoc Pascha, neq; aliqua celebritas. nunc ergo de solis spōtaneis hortari debuit. ista autē sunt holocausta, & hostiæ pacificæ. ideo de bobus, & ouibus dicere debuit, quia capræ regulariter non immolabātur, nisi in sacrificio pro peccato, vt patet Leui 4. & Nume. 28. & 29. cap. boues autem, & oues in holocaustis, & pacificis hostijs immolabantur, ideo de illis tantum dixit, ac si diceret. offerte in solemnitate Paschali holocausta, & hostias pacificas. Cum autem dixit boues, & oues signauit speciem non sexum, vel modum. nam ouis accipitur pro ariete, & agno, & oue fęmella. & bos accipitur pro masculo, & femella, & pro vitulo nouello, & tauro integro. nam bos, vt est castratus, & distinguitur cōtra tauros, nō accipiebatur in sacrificio Dei, immo Deus fieri talia vetabat apud Iudæos, s. vt neq; in tauris, neque in ouibus, aut specie aliqua animaliū fieret castratio Leui. 22. cap. s. omne animal, quod vel contritis, vel tunsis, vel sectis ablatisque testiculis est nō offeretis Domino, & in terra vestra hoc omnino non facietis. Et ita est sensus, quòd arietes, agnos anniculos, oues, vitulos, tauros, vaccas offerrent, & similia animalia, quasi dicat, offerrent holocausta, & victimas pacificas quæ de his animalibus offeruntur. manet ergo, quòd solus agnus offerebatur, vt ī phase, vel hædus in defectū eius qui esset, sicut agnus. oues autem, & boues non poterant offerri, idest immolari in phase.

Causa autem huius cæremoniæ, ꝙ esset agnus erat duplex. Prima ex parte tēporis illius, s. quia Deus vo-

F luit, quòd Israelitæ immolarent aliquod animal, cuius sanguine rubricarēt postes, & superliminaria portarum, & carnes eius prodessent ad esum. Et tamen non fuit ad hoc conueniens aliquod animal, sicut agnus. ideo dictum est de agno. Secundo, & præcipue propter rerum futurarum significationem. nā vt dicitur ad Hebr. 10. c. vmbrā futurarū rerum lex habet, & 1. Corinth. 10. c. dicitur, hæc omnia in figura contingebāt illis. & extendebat ista significatio ad Christum, quē Deus per istas cæremonias voluit designari, vt colligitur Io. 19. c. vbi allegauit Io. id quod dicitur Exo. 12. s. os non comminuetis ex eo, & dicitur de agno Paschali ad probādum, quòd cum Christus oc-

G cisus est non debuerūt aliqua ossa eius confringi, idest non crura, sicut fracta sunt crura latronum. & tamen non valeret probatio Io. nisi in sensu literali ista dicerentur de Christo, idest, quòd Deus dicēs ista intenderet etiam illud per hanc literam designare. ideo significauit ea quæ ad Christum pertinent de significato principali, & tunc dictum est, quòd esset agnus, quia hoc magis Christo competit qui est agnus, idest innocēs: nam aries, & taurus ad aliam significationē pertinent. & ob hoc tota scriptura secuta est istū modum exponendi, & loquendi, quia sicut hic istud animal pertinebat ad phase Hebræorū, ita Christus fuit phase nostrum 1. Corin. 5. ca. Pascha nostrum immolatus est Christus, itaque epulemur in azymis sinceri

H tatis, & veritatis. idest apud Iudæos agnus immolatus erat phase, vel Pascha, apud nos autem Pascha nō est agnus aliquis materialis, sed Christus qui est agnus. & ita etiam vocauit illum Ioannes Baptista Io. 1. cap. ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.

Conuenit autem magis vocari Christum agnum quam arietem, vel taurum in præsenti propter duo. & hoc quātum ad actū redemptionis. Primo quia oportebat, quòd Christus qui nos a peccatis nostris redimeret esset omnino impollutus & incontaminatus. & tamen ad signandum istam incontaminationem, & innocentiam magis cōuenit agnus quam aliquid aliud. Et ideo Ioannes cum de redemptione locutus est eum vocauit agnū dicens, ecce agnus Dei. Secun-

I do propter mansuetudinē, quia in passione fuit mansuetus nulli resistens, sed omnia sustinēs 1. Pe. 2 Christus passus est pro nobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius, qui peccatum non fecit, neque inuētus est dolus in ore eius, qui cum malediceretur non maledicebat, cum pateretur non comminabatur. ideo agnus vocari debuit ex modo passionis. sic eum vocauit Isaias 53. ca. s. sicut ouis ad occisionē ducetur, & quasi agnus coram tondēte se obmutescet, & non aperiet os suum. propter istam igitur taciturnitatem quæ agno in passionibus competit, Christus vocatus est agnus. nam sic sepe de eo prænunciatum fuerat, ꝙ taceret cum iniuriā pateretur, sic dixit Mat. supra 12. cap. allegans dictum Isaię, s. ecce puer meus

K quem elegi, dilectus meus in quo bene placuit mihi, non contendet, non clamabit, neque audietur vox eius in plateis.

Sed quid, quia iubebatur poni hedus loco agni iuxta cæremonias suas, & quomodo conueniet hoc ad Christi designationem?

Dicendum, quòd hoc etiam competebat Christo. nam hædus, vel hircus conuenit in sacrificijs pro peccato. nam vt dictum est præced. quæst. conuenit hircus in veteri testamento in sacrificio pro peccato, & fere nunquam occidebatur, nisi pro peccato. sic autem Christus fuit. nam ipse fuit sacrificium pro peccato, quia pro peccato totius mundi se Deo Patri hostiam expiationis obtulit, sicut dicitur ad Hebræ. 13. c. comparatur Christus sacrificijs pro peccato in cęremonijs,

monijs,ſ. quòd ipſe paſſus eſt extra vrbem, ſicut corpora animalium immolatorum pro peccato cremabātur extra caſtra cum dicitur,quorum enim ſanguis animalium infertur in Sancta per Pontificem horum corpora cremātur extra caſtra: propter quod & Ieſus, vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum ſuum extra caſtra paſſus eſt, ideo ergo hoc modo Chriſtus hædus,vel hircus dici poteſt.

Secundo modo poteſt vocari hædus,quia licet hircus, quando magnus eſt fætet, & caro eius diſplicet, tamen quando nouellus eſt placet valde, & caro eius eſt ſapida, & ideo Chriſtum ſignare poteſt, qui valde placuit Deo Patri, ſicut ipſe dixit, iſte eſt Filius meus dilectus in quo mihi complacui.

De ſecunda cæremonia, ſcilicet quare agnus debebat eſſe anniculus. Quæſt. XV.

SECVNDA ceremonia erat,quòd eſſet anniculus.& vocatur anniculus ab anno,nō quòd annum haberet, ſed quòd annum nō excederet. nā animal,quod infra annum eſt anniculū vocamus.ſupra annum autem non erat offerendus, vel immolandus agnus iſte.nam tunc non vocaretur anniculus,neque etiam agnus, ſed aries. & tamen non erat neceſſe,quòd eſſet tantę,aut tantę ętatis citra annum, quia in animalibus erat iſta lex quantum ad ſacrificia, ꝙ ante octo dies non immolaretur animal. poſt octo autem dies poſſet quandocunque immolari,& etiam in octauo, ſed non ante illum Leui. 22 ca. ſ. bos, ouis, & capra cum genita fuerint ſeptē diebus erunt ſub vbere matris ſuæ,die autem octauo, & deinceps offerri poterunt Domino. & ita erat de agno Paſchali,quia non requiritur, quòd haberet annū cōpletum,quia tūnc non vocaretur agnus, ſed citra annum,& tunc cuiuſcunque ętatis eſſet non differebat. Sic de hædo intelligendum eſt,cum accipiebatur hædus loco agni,quòd deberet eſſe anniculus. & patet, quia dicitur Exo.12.cap.iuxta quem ritum tolletis,& hædum,ideſt eundem ritum ſeruabitis in agno,& hędo. ſed ritus agni erat, ꝙ eſſet anniculus, ergo & hædus eſſet anniculus.

Cauſa huius cęremonię erat.Primo ex parte populi cui mandabatur ipſa paruitas animalis. nam Deus volebat,quòd eſſet animal paruum, quod in ſingulis domibus comedi poſſet, niſi quādo domus eſſet parua: & tamē ſi animal eſſet magnum raræ domus ſufficerent ad illud comedendum, ideo non debuit magnum eſſe animal.ſi autē eſſet aries integer eſſet magnū animal, ideo fuit conueniens, quòd eſſet agnus anniculus,ideſt circa annum, vt paruus eſſet. & eadē ratione debebat eſſe hędus anniculus,quia ſi excederet annum eſſet magnum animal. & ob hoc(vt dictū eſt pręced.quæſt.)non offerebatur bos,vt eſſet phaſe, quia animal magnum erat, & nulla domus ſufficeret regulariter ad illum comedendū. Secūdo,quia Deus nolebat grauare populum ſumptibus, quia iſta cæremonia imponebatur omnibus de populo, & ſi eſſet aries integer ætate,vt triennis,vel quadriennis maiorum ſumptuum eſſet.cum vero agnus anniculus erat paruarum expenſarum, ideo eſſe debebat agnus anniculus,vel hędus anniculus. Tertio,quia iubebatur, quòd non comminueretur os aliquod huius animalis Exo. 12. & in paruo animali etiam ſi oſſa non confringantur nihil de cibo videtur eſſe quibuſdam perdita ſi oſſa non comminuantur. Quarto quia animalia placebāt Deo nouella ī ſacrificijs. iuxta illud Pſal. 68. & placebit Deo ſuper vitulum nouellum cornua producētem,& vngulas.ideo & in immolatione phaſe animal nouellum placebat, & ita erat anniculum.

A Quinto quantum ad Chriſtum qui deſignabatur per agnum.& erat conueniēs,vt eſſet agnus propter cauſas dictas præceden. quæſt. & tamen ſi non eſſet animal anniculum non eſſet agnus, ſed aries, quia vltra annum aries vocatur. ergo debuit eſſe agnus anniculus. nam ſignificatio arietis non conueniebat Chriſto in præſenti, ſicut agni pro actu redemptionis noſtræ.

De tertia cæremonia,ſcilicet,quare agnus debebat eſſe immaculatus. Quæſt. XVI.

B TERTIA cæremonia erat, quòd eſſet immaculatus, ideſt, quòd nullam maculam haberet.Vocantur autem maculę non quidem in vellere,ſed in corpore. nam etiam ſi haberet vellus varium,& maculoſum, ſicut dicitur Geneſ.30. capitu. quòd concipiebant varia, & maculoſa, & diuerſo colore reſperſa,nō eſſet ineptum ad ſacrificiū.

Conſiderandum autem circa hoc, quòd reſpectu ſacrificij quædam animalia vocabantur munda, alia immunda,& quædam maculata,alia immaculata:immundum vocatur animal, quod ſecundum ſpeciem ſuam ad immolandum Domino eſt illicitum qualecunque illud ſit. Et hoc modo tria tantum animalia ſecundum ſpeciem erant munda,ideſt, ouis, bos, capra Leui. 1. cętera de quadrupedibus erant immūda, vt ceruus, equus, aſinus, etiā ſi ad cibum eſſent apta. maculatum autem dicitur ſecundum accidens, ideſt
C illud, quod ſecundum ſpeciem licitum eſt ad offerendum,tamen ex aliquo accidenti, vt deformitate, vel defectu redditur illicitum ad immolationem. & hoc eſt, quando bos, ouis, aut capra habent aliquos defectus vetitos in lege. ea vero quæ non habent de illis defectibus aliquem, vocantur immaculata.

Sed quæ ſunt iſtæ maculæ? Dicendum, quòd ſunt deformitates poſitæ Leui.22.ca.ſ. homo ſponte offerens, aut vota ſoluens tam de bobus quam de ouibus immaculatum offeret, vt ſit acceptabile: omnis macula non erit in eo,ſi cęcum fuerit, ſi fractum,ſi cicatricem habens, ſi papulas, aut ſcabiem, vel impetigi-
D nem non offeretis ea Domino, neque adolebitis ex eis ſuper altare Domini. Etiam animalia caſtrata, vel habentia læſionem aliquam in teſticulis erant maculata eod.capit.ſ. omne animal, quod vel contritis,vel tunſis ablatiſque teſticulis eſt nō offeretis Domino, & in terra veſtra hoc omnino nō facietis. Etiam amputatio cuiuſcūque membri erat macula, dato quòd animal poſſet viuere. ſed mēbra minime neceſſaria ſunt cauda,& extremitates aurium, & ſi iſta amputarentur reddebantur animal maculatum reſpectu cuiuſcunque ſacrificij neceſſarij, ſed poterat offerri ſpōtanee eod.cap.ſ bouem,& ouem aure,aut cauda amputatis voluntarie offerri poteſt: votum autem ſolui nō poteſt. & quia agnus de neceſſitate immolabatur non poterat immolari ſi haberet aurem, vel caudam amputatam.ſi autem animal eſſet morbidum, aut lā-
E guens, etiam ſi nullam prædictarum macularum haberet dicebatur immaculat⁹, & offerri, vel immolari poterat. Cauſa autem huius rei erat quantum ad Iudæos, quia agnus Paſchalis erat ſacrificium Nume.9. capit.ſ.ſi quis autem mūdus eſt,& in itinere non fuit, & tamen non fecerit phaſe, exterminabitur anima illa de populis ſuis, quia ſacrificium nō obtulit Domino tempore ſuo. ſic etiam vocatur victima, & hoſtia Exo.23.& 34.ca.& tamen in ſacrificijs ſeruabatur, ꝙ non offerretur aliquod animal maculatum. ergo neque agnus Paſchalis poterat eſſe maculatus.

Cauſa autem quare Deus volebat immaculata eſſe omnia animalia quæ offerebantur ei, erat honor

ſuus,

suus, quia sacrificia quæ Deo offerebantur non erant ad supplendam aliquam indigētiam Dei, quia Deus carnibus non vescitur, & si vesceretur nō peteret sacrificia, quia ipse habet carnes plurimas Psal. 49. non in sacrificijs tuis arguam te, s. etiam si illa non offeras. holocausta autem tua in cōspectu meo sunt semper. nō accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos. quoniam meæ sunt omnes feræ siluarum, iumenta in montibus, & boues. cognoui omnia volatilia cęli, & pulchritudo agri mecum est. si esuriero non dicam tibi: meus est enim orbis terrę, & plenitudo eius. nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? nō ergo vult ista Deus propter aliquam necessitatem, sed propter honorē, sicut dicitur ibi, immola Deo sacrificiū laudis. & postea dicit. sacrificiū laudis honorificabit me. sed Deus iudicat se contemni si offerantur ei animalia maculata, ergo non sunt offerenda, quia nō honoratur sic. ita patet Mala. 1. c. s. ad vos o sacerdotes qui despicitis nomen meum, & dixistis in quo despeximus nomen tuum? offertis super altare meum panem pollutum, & dicitis, in quo polluimus te? in eo, quòd dicitis mēsa Domini despecta est, si offeratis cęcum ad immolandum nonne malum est? & si offeratis claudum, & languidum nonne malum est? offer illud duci tuo, & si placuerit ei, aut si susceperit faciem tuam, quasi dicat, cum duces qui homines sunt non suscipiant talia, neque ego suscipiam.

Secūdo cōuenit hoc ex parte Christi, qui est agnus iste, vt dictū est, quia ipse fuit immaculatus: nō enim debuit habere aliquam maculam cū maculas nostras abstergere venerit 1. Pe. 2. qui peccatum non fecit, neque inuentus est dolus in lingua eius.

De quarta cæremonia scilicet quare postes sanguine agni rubricabantur. Quæst. XVII.

QVARTA cęremonia erat, quòd rubricarentur postes domus, & supliminaria sanguine agni. Et hoc erat, ꝙ in domibus in quibus comederetur agnus fieret ista rubricatio Exo. 12. c. s. sument de sanguine, & ponent super vtrunque postem, & in superliminaribus domorum in quibus comedēt illum. Et hoc dicitur, quia quædam domus erant Iudeorum, in quibus non comedebāt agnus, & illæ (vt dicitur) non rubricabantur. modus autem faciendi erat, ꝙ agnus iugulabatur in limine portæ domus, & sanguis fundebatur in caldariā, vel lebetē, aut in aliquod vas, & ibi intingebatur hyssopus in sanguine calido recēter fuso, & aspergebantur postes, & superliminaria Exo. 12. ite tollentes animal per familias vestras, & immolate phase: fasciculum hyssopi tingite in sanguine qui est in limine, & aspergite ex eo superliminare, & vtrunque postem.

Causa autem huius cæremoniæ fuit ad liberationē Israelitarum: nā ad hoc occidebatur agnus, vt de sanguine eius rubricarentur postes, & superliminaria domorum. fiebat autem rubricatio, vt quando Angelus percutiens transiret per noctem videret rubricatam domum, & non percuteret ibi. vbi autem non esset rubricatio ingrederetur Angelus, & percuteret. sic dicitur Exo. 12. c. nullus vestrum egrediatur ostium domus suæ vsque mane. transibit enim Dominus percutiens Aegyptios, cumque viderit sanguinem in superliminari, & in vtroque poste transcendet ostium, & non sinet percussorem ingredi in domos vestras, & lędere.

Secunda, & præcipua causa erat ex parte Christi, quia signabatur, quòd per sanguinē Christi, qui erat agnus immaculatus, liberaremur a morte, & a diabo-

F lo, qui erat vere Angelus exterminator. nam per sanguinem suum acquisiuit nos Actu 20. & ob hoc ponebatur sanguis in postibus, & superliminaribus portæ, per quam est introitus in domum, vt significaretur os nostrum, per quod est exitus verbi. nā per confessionem passionis Christi saluamur, quia sicut fides de sanguine Christi est necessaria, ita & confessio ad Ro. 10. cap. corde creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutem.

Conueniebat autem ista cæremonia quantum ad Iudæos propter duo. Primo vt quasi Deus transiens, & videns sanguinem illum non percuteret, aut non sineret intrare percussorē in domo illa. Secundo quasi sanguis vbique fundēdus esset, & ideo in domibus

G illis in quibus non esset sanguis fusus in porta intraret percussor in eas, & occideret primogenita fundēdo sanguinem eorum. Sed dicendum, quòd magis conueniebat ista cæremonia ad significandū sanguinem Christi quam ad aliam vtilitatem. nam nō erat ad hoc, quòd agnoscerentur domus Israelitarum, & nō ingrederetur illuc percussor. Et patet primo, quia Deus non videt sanguinem, neque aliquid aliud, neque etiam percussor Angelus, quia videre est solius animalis. Deus autē, & Angeli, vel demones non sunt animalia. ideo non plus proderat ad hoc ponere sanguinem in portis quam nihil ponere. Secundo, quia non erat necessarius sanguis iste ad cognitionem. nā

H dato, quòd Deus videret sanguinem poterat sine sanguine cognoscere domos Israelitarum. & nō est dubium quin eas cognoscebat, quia Deus omnia scit. ergo non proderat sanguis ad hoc. Tertio quia maius erat cognoscere quis esset primogenitus in qualibet domo tam in hominibus quam iumentis omnibus (quod nullus homo scire poterat) quam cognoscere omnes domos Hebræorum etiā sine signo, quod poterat facere aliquis homo, & tamen cognoscebat primogenita sine signo, ergo non fuit positus sanguis ad hoc, ꝙ Deus, vel Angelus percussor sciret in qua domo non percuteret.

Erat ergo inter Israelitas, vt quoddam signum inter simplices, vt sic putarent, quòd non intraret per-

I cussor in domos, quando videret eas sanguine signatas, sed præcipue fuit propter designationem sanguinis Christi, per quem nos signati saluamur, quia diluimus maculas peccatorum nostrorū in sanguine suo. sic dicitur Apoca. 7. c. hi sunt qui venerunt ex magna tribulatione, & lauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine agni. Iudæis autem simplicibus erat signum quoddam Exo. 12. c. s. transibo per Terrā Aegypti nocte illa, percutiamque primogenitū in Terra Aegypti ab homine vsque ad pecus. erit autem vobis in signū in ędibus in quibus eritis, videbo sanguinem, & transibo, neque erit in vobis plaga disperdēs quando percussero Terram Aegypti.

Considerandum autem, quòd ista cæremonia nō

K fuit obseruata, nisi semel in prima vice in Aegypto. postea vero cum Iudæi obseruabāt cæremonias phase in terra sua non seruabatur hoc, idest non tingebātur postes domorum, & superliminaria. Et patet primo, quia ista rubricatio fuit, vt Angelus percutiens transiens per Aegyptum, & vidēs sanguinem non lęderet in domibus illis, & tamen postea nunquā transiturus erat Angelus percutiens per domos Hebræorum. ergo non erat opus poni sanguinem. Secundo, quia ponebatur sanguis ad distinguēdū domos, quia mixtæ erant domus Israelitarum, & Aegyptiorū, sed quando postea seruabant phase in terra sua, erant domus suæ solæ non permixtæ domibus Aegyptiorum, neque aliquorum gentilium. ideo non erat conueniens poni sanguinem. Tertio, quia non poterat. nam sanguis

sanguis ponebatur in portis illarum domorũ, in quibus comedebatur agnus Exo.12. ca. & tamen in Terra Chanaan non comedebãt phase Israelitæ in domibus suis, neque vrbibus, sed in sola ciuitate quam elegerat Dominus, & in qua erat Sanctuarium Deuter. 16.c. s. non poteris immolare phase in qualibet vrbiũ tuarum quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, sed in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, vt habitet nomen eius, ibi immolabis phase vesperi. ergo nõ poterãt portæ rubricari. Quarto quia sanguis agni fundi iussus est in limine, & de illo aspergi postes domus Exo.12.c. immolate phase, fasciculumque hyssopi tingite in sanguine qui est in limine, & de eo aspergite superliminare. & tamen non fundebatur sanguis agni super limina portarũ, quia hoc erat immolari in ostio cuiuslibet domus. nunc vero omnes agni immolabantur in Sanctuario, quia erant sacrificium quoddam Nume.9.c. ergo non rubricabantur portæ aliquæ, sed solum in prima vice hoc factum est ex causa supra posita.

De quinta cæremonia, scilicet quare carnes agni assabantur. Quæst. XVIII.

QVAERETVR de quinta cæremonia, s. ꝙ carnes agni assarentur. sic enim iussum est Exodi 12. non comedetis ex eo crudum quid, neque coctum aqua, sed assum tantum igni.

Causa huius erat prima de cruditate, quia est quædam bestialitas comedere carnes crudas. nõ est enim humanum. Deus autem vult opera nostra esse rationabilia, & humana, & maxime in operibus quæ circa eum gerimus ad Ro.12.ca. rationabile sit obsequium vestrum. ideo non debebat aliquid comedi crudum. Secundo ne esset Iudæis occasio imitandi varios ritus gentilium. erant enim quidam gentiles qui in cultu Deorum suorum cibos aliquos crudos comedebant. & ab hoc valde volebat Deus auertere Iudæos ne cõuerterentur ad idola Deuter.12.c. Tertio iubebatur, quòd non comederetur agnus coctus aqua, sed assus igni. nam si non erat crudum quid comedendum, necesse erat, vt aut assatum, aut coctũ comederetur, sed coctum nõ comedebatur, quia iussum erat, quòd os non comminueretur ex eo Exo.12. sed ad coquendũ carnes, vt communiter franguntur multa ossa, ideo debuit tolli occasio. sed ista non fuit præcipua causa, cum posset coqui sine cõfractione ossiũ. Quarto quia maioris moræ est apparatus coquendi cibos quam assandi: Deus autem volebat, quòd cito facerent, quia omnes cæremoniæ huius agni ostendebant quãdam festinationem, cum dicatur Exo.12.ca. & comedetis festinanter. ideo potius debuit assari quã coqui. Quinto propter tarditatem in comedendo. & istud adhuc est verisimilius. nam poterat cito coqui adhibita diligentia, sed non cito comeditur, quia qui coctam rem manducat duas epulas habet, s. carnes, & brodia carnium, & ideo tardius explentur epulę illę, quam cum carnes assatæ comeduntur, quia vnus tantum cibus est. ideo nõ debuit agnꝰ coqui. maxime, quia si coctũ comederent Iudæi agnum, pauperes eorum implerẽtur brodijs, & grauaretur stomachus eorum, & nõ essent apti ad cito itinerandum. & tamen media nocte surrexit Pharao, & Aegyptij, & cogebãt Israelitas fugere Exo.12.cap. ideo oportebat eos aptos esse ad itinerandum, vt non haberent stomachum grauatum hoc autem potius fieret comedẽdo agnum assatum quam coctum, ideo debuit agnus assari.

Circa Christum autem omnes cæremoniæ comedendi agnum referuntur ad modum sumẽdi Eucharistiam. dicitur autem, quòd non sumatur agnus cru-

A dus. crudum enim cibum manducat qui nullam circa illum dispositionem, aut præparationẽ præmittit. sic & crudum Christũ sumit qui corpus Domini ab alijs cibis non discernit, sed sic impurus ad istum cibum accedit, sicut ad communes. & hoc damnabile est. debet enim iudicare, quòd non sit cibus carnis nostræ, sed spiritus nostri, licet corpus a nobis sumptum verum corpus humanum est, sed supra omnem venerationem debet venerari corpus benedictissimum, quod sibi filius Dei vniuit, quod tota Trinitas sine virili semine Virginis plasmauit in vtero. q ergo sumit, & nõ honorat, æternam damnationem accipit 1.Corinth.11.c. probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat, qui autem manducat,
B & bibit indigne, iudicium sibi manducat, & bibit, nõ dijudicans corpus Domini. & iterũ, quicunque manducauerit panem, vel biberit calicẽ Domini indigne reus erit corporis, & sanguinis Domini. coctum vero corpus Domini sumit qui sumpto corpore Domini delicijs vacat. assatum autẽ est igni, quia igne passionis, & tribulationis exustũ est, & tale illud debemus manducare, vt sicut illum assatum est, ita & nos tribulatione, & compunctione vramur, vt sint sic concrucifixa membra nostra ei. nam sic ei consepulti sumus in mortem ad Rom.5.capit. qui Christi sunt carnem suam crucifixerunt cum concupiscentijs, & vitijs.

De sexta cæremonia, scilicet quare die decimaquarta mensis primi agnus immolabatur. Quæst. XIX.

C

SEXTA cæremonia est, ꝙ die quartadecima mensis primi immolaretur Exo.12. & Leui.13. & Numer.9.ca. & non solum hoc, sed ad vesperum immolabatur eod.cap.

Causa huius fuit prima, quia immolatio agni fiebat, vt de sanguine eius tingerentur postes, & superliminaria portarum, vt quando transiret Angelus percutiens nõ intraret in domos signatas sanguine. Angelus autem percussurus erat in nocte diei quartędecimæ. nam sequenti die, idest quintadecima exituri erant de Aegypto Israelitæ, sicut & factum est Exodi
D 12. & Num.33. s. profecti sunt de Ramesse mense primo quintadecima die mensis primi altera die phase. ergo oportuit, ꝙ die quartadecima occideretur tunc agnus, & rubricarentur portæ.

Secunda causa fuit quantum ad tempora sequẽtia, quia postea celebrabatur phase in memoriã illius liberationis de Aegypto per phase ibi factum, ideo debuit eo tempore celebrari quo in Aegypto celebratum est, vt conuenienter, & magis expresse fieret ista memoria.

Et ista eadem causa est quare mense primo fieret. nam quando istud accidit in Aegypto non erat mensis primus anni, sed erat mensis Martius, qui secundũ computationem illius temporis erat mensis sextus. nam incipiebat annus in Octobri, & finiebatur in Septẽbri, quando omnia sunt collecta de agris, vt osten-
E sum est supra quæst. 10. Deus autem ad maiorẽ exaltationem huius beneficij voluit mutare computationem temporum, s. ꝙ iste mensis in quo fiebat ista liberatio esset mensis primus, & ibi inciperet annus Exo. 12. & tamen non fecit, ꝙ dies illius liberationis esset primus dies anni, & mensis, quod facere potuisset ad maiorem designationẽ miraculi. & fuit causa, quia Iudæi computabant annos per lunationes, & ita Deus voluit cõputari, sed dies exitus de Aegypto fuit dies quintusdecimus lunæ, ideo non poterat esse primus dies mensis, & ita ex illa mutatione cõputationis quã tunc Deus fecit, accidit esse mẽsem primum illum in quo phase celebratũ est, & exitus de Aegypto. & ideo

Iudæi cõputabãt menses p lunationes.

sicut

ſicut poſtea ſemper facta eſt immolatio die quartadecima, quia fuerat ibi facta prima immolatio in Aegypto, ita ſemper factum eſt in menſe primo, ſicut & in Aegypto fuit in menſe primo immolatio, & exitus. Et intantum voluit Deus ſeruari aſſignationem illius temporis, ꝙ qui non celebraret tẽpore illo phaſe non faceret alio tpe. Et hoc verum eſt, niſi in duobus caſibus, ſ. quando quis erat immundus eo tempore, vel peregrinans procul in gente aliena. nam cum nõ poſſet illo menſe, & die celebrare phaſe mãdabat Deus, ꝙ celebraret menſe ſecundo quartadecima die ſecũdum omnes cæremonias ſuas. ſi autem neque eo tẽpore poſſet ille celebrare phaſe, iam non celebrabat toto illo anno Num. 9. c. quia potius volebat Deus, ꝙ non fieret immolatio, quam ꝙ nõ retineretur ſignificatio, & ideo concedebat mutari menſem, ſed non diem. magis enim pertinebat dies ad ſignificationẽ q̃ menſis, ideo ſi non poſſet fieri die quartodecimo, vtpote quia erat immundus quis, vel peregrinus, & die viceſimo menſis eiuſdem eſſet mundus, & aptus ad immolandum non permittebatur immolare, ſed diſſerebatur vſque ad quartamdecimã diem menſis ſecundi Num. 9. ſi autem non poſſet tunc, non fiebat in toto anno. & ratio eſt, quia de primo menſe ad ſecũdum parua erat differentia ſecundum conditionẽ tẽporis, ideo poterat fieri mutatio, ſed ſi ad alios menſes mutaretur iam non retinerẽt ſignificatio propter multam diſtantiam ſecundum conditionem temporis. Quod vero ad veſperum immolaretur intelligendum eſt, ideſt ad ſolis occaſum. ſic dicitur Deuteron. 16. ca. tunc enim occidebatur agnus, & parabatur cœna. Cauſa autẽ huius fuit in Aegypto, quia Deus voluit, ꝙ poſt immolationem agni non diuerterent Iudæi ad alia negocia, ſed pararent cibos, & comederẽt recludentes ſe in domos ſuas. nam illa nocte Angelus percuſſor tranſiturus erat per totam Aegyptum, & ſi aliquis de Iudæis extra domum inueniretur poterat occidi, ideo iuſſit, ꝙ nemo exiret de domo ſua Exo. 12. ca. ſed ſi agnum immolarent ante prandium diei quartidecimi poſt ſumptos cibos diuerterent ad alia opera. idem ſi meridie, vel alia parte diei ipſius. & hoc erat inconueniens, quia Deus volebat, ꝙ poſt cibos ſumptos nihil aliud facturi eſsẽt, niſi exire de Aegypto. & ideo quaſi ſtatim exituri eſsẽt iubebat in comedendo teneri apparatum iam itinerantium, vel ſtatim profecturorum, ſ. baculos in manibus, & calciamenta in pedibus, & comedere feſtinanter. ideo non debuit comedi agnus Paſchalis per diem quartumdecimũ, ſed in nocte ſequenti, & conſequenter non debuit immolari per diẽ in tali parte diei, vt poſſet per diem comedi, ſ. ad occaſum ſolis, ita vt non poſſet, niſi per noctem manducari. Et eodẽ modo non debuit fieri poſt ſolis occaſum, ideſt per noctem, quia debuit dari certa deſignatio temporis, & ſi per noctẽ fieret poſſet vnus tardius alius minus tarde immolare, ita vt forte cibatio, & ſumptio agni eſſet poſt mediã noctem, quando Aegyptij iam compellebant Iſraelitas fugere de Aegypto, & illi relinquerent Paſcha inexpletum. vt ergo locus eſſet, & tempus conueniẽs debuit ad ſolis occaſum fieri. Secundo quãtum ad hoc, quia quando immolaretur erat ſumẽdum de ſanguine, vt aſpergeretur ſuper poſtes, & ſuperliminaria domus, ſed iſtud non fieret conuenienter per noctem, quia lumine ad hoc opus erat. decentius autem erat fieri in occaſu ſolis, quando ſufficiebat ad hoc lumen diei, ideo illud fuit tempus ad hoc conuenienter aſſignatum. Quantũ vero ad Chriſtum non videtur hoc conuenire. quia ipſe nõ paſſus eſt die quartadecima, ſed quintadecima menſis primi, ſ. die prima azymorum altero die poſt phaſe: iam enim ſumpſerat cibos

F Paſchales, & expleuerat omnes cæremonias phaſe, quando occiſus eſt. Sed aliqui dicunt, ꝙ hoc non obſtante occiſus eſt die quartadecima menſis, quia volunt, ꝙ anticipauit phaſe per diem vnum, & comedit illud die tertiodecimo. Iudæi autem comedebant die quartodecimo. & tamen ipſe ſequenti die poſt ſuum phaſe occiſus eſt. ergo die quartodecimo paſſus eſt, & ſic ſeruata fuit ſignificatio. Sed dicendum, ꝙ non ſtat, quia Chriſtus mãducauit phaſe eo die quo Iudęi, & non anticipauit, ſicut late oſtendimus in libro noſtro defenſorio trium concluſionum. & forte tangetur aliquid infra aut Io. 13. c. verũ eſt ergo, ꝙ non fuit in hoc ad vnguẽ ſeruata ſignificatio, quia licet Chriſtus non occiſus eſt die quartadecima, ſed quintadecima, tamen die quartadecima cępit immolari. quia
G tunc captus eſt, & flagellatus, & multa ſuſtinuit, & in craſtinũ fuit crucifixus. Quod vero ad ſolis occaſum agnus immolaretur. Poteſt dici vno modo, ꝙ non applicatur ad Chriſtum, quia licet agnus Paſchalis fuerit ad ſignificationem Chriſti, non oportet, ꝙ ſingulæ partes cæremoniarum agni applicentur ad Chriſtum, ſed quædam fiebant ſecundum conueniẽtiam figuræ, & vt Iudæis conueniebat celebrantibus phaſe in Aegypto ſecundum cauſam literalem, vt dictũ eſt. Secundo poteſt dici, ꝙ fuit immolatio ad ſolis occaſum, ideſt in fine temporum, ſicut occaſus ſolis eſt finis diei. nam licet multi anni tranſiuerint poſt mortẽ
H Chriſti, dies tamen aduẽtus Chriſti, & vitæ ſuę in carne vocãtur dies vltimi, vel nouiſſimi Iſa. 2. & Miche. 4. ſ. erit in nouiſſimis diebus pręparatus mons domus Domini. & exponitur illud de Chriſto. potuit ergo dici ipſe paſſus in fine temporũ, & ita ad ſolis occaſum. Tertio aliqui dicunt ad occaſum ſolis fuiſſe mortem Chriſti, quia tunc occidit lex vetus, & ſtatus Iudaicus quando Chriſtus paſſus eſt. Et dicendum verum eſſe, ꝙ tunc perierint, & tamen non conueniẽter vocatur ſol vetus teſtamentum, vel ſtatus Iudaicus. Quarto dicũt alij ad occaſum ſolis fuiſſe, quia Chriſtus erat ſol iuſtitiæ, qui tunc per mortem occubuit. Sed non ſtat, quia iſta differunt immolatio agni, & occaſus ſolis, & vnum eſt menſura, vel regula alterius ſecũdum tẽ-
I pus. & tamen agnus immolatus eſt ſol occumbens in iſta ſignificatione, ideo non eſt conueniẽs applicatio. Quinto poteſt dici, ꝙ fuit paſſio Chriſti vere ad ſolis occaſum, & die quartodecimo, quia ex eo tempore cępit occiſio ſua. nam tunc manducauit cum diſcipulis, & poſt manducationẽ captus eſt, & ductus ad Pontificem, & ibi multa ſuſtinuit, ideo poſt ſolis occaſum ipſo die immolatio vera Chriſti cœpit: vnde & conſonat cum agno Paſchali.

De ſeptima cæremonia ſcilicet cur agnus in loco Sanctuarij immolabatur. Quæſt. XX.

K SEPTIMA cęremonia erat, quòd in loco Sanctuarij immolaretur, & comederetur. Sed in hoc ſciẽdum, quòd ſemel facta fuit iſta immolatio in Aegypto quaſi ex quadam neceſſitate, ſ. ad liniẽdas portas ſanguine agni. poſtea vero fiebat ab Iſraelitis quolibet anno ad repręſentationem illius immolationis, quæ in Aegypto facta fuerat.

De prima dicendum, quòd non fuit facta in Sanctuario, quia tunc nullum Sãctuarium erat, cum fuerit poſtea in deſerto fabricatum Exodi 25. & 26. capi. Secundo, quia etiam ſi Sanctuariũ tunc eſſet non fieret in Sanctuario, quia fiebat iſta immolatio ad hoc, quòd de ſanguine agni linirentur portæ, & non poterat fieri, niſi fieret immolatio iuxta portas ſingulas, vt de ſanguine calido recenter fuſo ſtatim fieret aſperſio. ſi autem ſanguis alibi fuſus deduceretur ad aſpergendas

gendas

gendas portas, iam esset gelidus, & concretus, & non posset aspergi guttatim, ideo apud portas singulas fiebat immolatio in limine earum, & recipiebatur sanguis in aliquo vase, de quo aspergebatur statim porta, vt dicitur Exo. 12. c. s. immolate phase, fasciculumque hyssopi tingite in sanguine qui est in limine, & aspergite ex eo superliminare, & vtrunque postem.

Aliæ autem fuerunt postea immolationes factæ ab Israelitis in terra sua. & de his dicendum, quòd fiebāt in loco Sanctuarij. sic dicitur Deute. 16. s. non poteris immolare phase in qualibet vrbium tuarū, sed in loco quem elegerit Dominus Deus tuus.

Causa autē quare ibi fieret erat, quia agnus Paschalis erat sacrificium Nu. 9. ca. & adeps eius cremari debebat in honorem Dei Exo. 23. & 34. & tamen sacrificia non poterāt fieri, nisi in loco Sanctuarij ad ostiū tabernaculi Leui. 11. & Deutero. 12. c. ergo, & agnus paschalis non poterat immolari, nisi in loco Sanctuarij. Sed tunc dicetur quomodo conueniebat hoc ad cæremonias agni Paschalis? nam de sanguine eius tingi debebant portæ domorum, sed immolando agnū in loco Sanctuarij non poterant tingi portæ domorū offerentium quę erant in alijs ciuitatibus, ideo nō debebat in Sanctuario immolari agnus.

Dicendum, quòd si tingendæ essent portæ de sanguine agni, immolaretur agnus per singulas vrbes, & loca Iudæorum iuxta portas singulorū, vt sanguis calidus spargi posset super postes, & superliminaria. non erat tamen spargendus sanguis. nam prima vice sparsus est sic. in alijs autē nunquam fuerunt asperse portæ, vt ostensum est supra 13. quæst. cum ergo iam non esset necessarium, neque conueniens aspergere portas, non erat causa aliqua quare fieret immolatio iuxta domos Israelitarum, sed potius fieri debebat in Sāctuario, vbi specialiter colebatur Deus, cū ad memoriam beneficij ab eo præstiti istud fieret.

Sed quæretur quomodo poterat fieri ista immolatio phase in Sanctuario, quia fieri debebat ab omnibus Israelitis?

Dicendum, ꝙ fieri poterat, quia in festo phase omnes Iudæi conueniebant in Sanctuarium vbicunque esset Exo. 23. & 34. Conueniebat autem hoc quātum ad Christum, & secundum literam: nam ipse in loco Sanctuarij occisus est, in Ierusalem quippe passus est, vbi erat tūc Templum, & eo tempore passus est quo tota multitudo Hebræorum illuc conuenerat, s. prima die azymorum, ideo sic agnus immolari debebat in loco Sanctuarij, & conueniente illuc toto populo, & non solum ibi Christus passus est, sed etiam necessarium erat ibi Christum pati, & non alibi. sic patet Luc. 13. c. vbi cum ambularet Iesus in Galilæa in terra Herodis dixerunt ei Pharisæi, exi hinc, quia Herodes quærit te interficere. & respondit Christus, quòd non erat possibile, quia non poterat ipse occidi, nisi in Ierusalem, s. non capit prophetā perire extra Ierusalem, idest non est possibile, neque capitur in rebus, ꝙ propheta, idest Messias qui est per excellentiā propheta, & prophetarum caput pereat, idest occidatur extra Ierusalem. & ita conuenienter se habet hoc ad locum immolationis agni Paschalis.

De octaua cæremonia, scilicet cur adeps agni cremabatur in altari. Quæst. XXI.

OCTAVA cæremonia erat, ꝙ adeps agni Paschalis cremaretur coram Domino in altari.

Sed in hoc sciendum, quòd in prima immolatione in Aegypto non fuit seruatus iste ritus, in alijs autem postea fuit obseruatus ritus in terra Iudæorum. De primo patet, quia ad adolendum adipem oportebat

A esse sacerdotem, quia istud erat officium sacerdotum, sed nondum erant sacerdotes instituti, sed postea in monte Synai instituti sunt Exod. 29. & Leui. 8. & 9. & 10. ca. ergo non potuerunt cremari ibi adipes. Secundo, quia oportebat esse ad hoc altare, & locum Sanctuarij, sed nondum erat Sanctuarium, quia in deserto fabricatū est Exo. 26. c. ergo non poterat ibi immolari agnus, nec cremari adipes. Tertio quia nō cremabantur adipes animalium in Sanctuario, nisi eorū quæ in Sanctuario immolabantur, sed non poterant immolari agni in Aegypto in Sāctuario, etiam si ibi esset Sāctuarium, quia necesse erat immolari eos iuxta portas domorum, cum sanguis calidus spargendus erat in postibus, & superliminaribus, & non poterat

B fieri si alibi immolarentur animalia. ergo non immolarentur in Sanctuario in Aegypto, neque cremarentur adipes agnorum.

Quarto, quia adipes non cremabantur in Sanctuario, nisi de animalibus quæ Domino immolabantur, vt sacrificia, sed agni illi non immolabantur, vt sacrificia. ergo non erant cremādi adipes. & patet, quia Israelitæ non debuerunt offerre sacrificiū Deo in Terra Aegypti. nam si ibi possent immolare frustra peterent dimitti ire in desertum. & tamen petiuerunt, vt permitterentur ire in desertum viā trium dierum ad sacrificandum Exo. 8. ca. ideo innuebant, ꝙ non poterant sacrificare in Aegypto. Si autem sacrificarēt ibi seipsos arguerent, & non possent petere a Pharaone, vt dimitteret eos sacrificare in deserto eundo itinere

C dierum trium, & sic non sacrificabant in Aegypto. & apparet hoc potius, quia Pharao dixit Iudeis, quòd sacrificarent in Aegypto Deo suo, & illi dixerūt, quòd non poterant Exo. 8. c. s. ite, & sacrificate Deo in terra hac, & ait Moyses, non potest ita fieri abominationes Aegyptiorum immolabimus Domino Deo nostro, quod si mactauerimus ea quæ colūt Aegyptij coram eis lapidibus nos obruent. ergo non immolarentur agni in modum sacrificij, sed in modum cibi, & consequenter non erant adipes cremandi coram Domino. De secundo patet, quia dicitur Exodi 23. ca s. non immolabis super fermento sanguinem victimæ tuæ,

D idest agni Paschalis quam victimā vocat. & sequitur, neque remanebit adeps solemnitatis meæ vsque mane. Vocatur adeps solemnitatis adeps agni Paschalis. & ille nō remanere debebat vsque mane, idest vsque ad sequentem diem quintumdecimum, qui erat primus dies azymorum, sed cremari debebant in illa nocte quartidecimi diei omnes adipes, quia illius diei erat hoc sacrificium. & Exodi trigesimoquarto capit. dicitur, non immolabis super fermento sanguinē hostiæ meæ, idest agni Paschalis, nec remanebit mane de victimis solemnitatis phase, idest non manebit de adipe, vel non manebit adeps qui est de victimis vsque mane.

Causa autem huius erat, quia agnus Paschalis erat sacrificium, & sanguis fundebatur in loco sancto. ergo necesse erat adipem offerri Domino, quia de om-

E ni sacrificio offerebatur adeps, & cremabatur Leuit. tertio capitul. scilicet omnis adeps Domini erit iure perpetuo, neque adipem comedetis. & istud verum erat, nisi in sacrificio, quod pro peccato totius multitudinis offerebatur, vt aliqui putant. Sed falsum est. quia generaliter de omni sacrificio offerebāt adeps, & etiam in ipso sacrificio pro peccato summi sacerdotis, vel totius multitudinis cremabatur adeps in altari, licet totæ carnes cremabantur extra castra Leui. 4. capitu.

Sed quantum ad Christum quid signabat adeps?

Dicendum, quòd non oportet, quòd quælibet pars figuræ applicetur, & ideo adeps potius pertinebat ad exterio-

exteriorem obseruationem Deo exhibitam a Iudæis quam ad aliquid in Christo signandum. Secundo potest dici, quòd pertinet istud ad signandum acceptationem sacrificij passionis Christi. nam ipse, vt victima immolatus est cum occisus fuerit pro peccato nostro: attendebatur autem in sacrificio, quòd esset acceptabile Deo. & de sacrificij partibus nihil acceptabilius dicebatur quam adeps. vnde dicitur, quòd offerebatur in odorem suauissimum Domino Leui. 3. ca. & nõ dicitur hoc sic de alijs partibus sacrificij, & ideo adeps iubebatur semper cremari coram Domino. de ceteris vero partibus corporis non erat sic ordinariũ. nam de quocunque sacrificio cremabatur adeps Leuit. 3. & 7. sed nulla pars alia erat determinata Domino in omnibus sacrificijs, sed varie se habebant, quia aliter in holocaustis, aliter in pacificis, aliter ĩ pro peccato, & pro delicto. sed nihil fuit vnquam tam acceptabile Deo quam mors Christi, inquantũ ipse sponte se obtulit Deo, quia pro hac morte remissa sunt omnia peccata mundi, quod pro nulla alia re factum est. ergo de hoc sacrificio adeps offerebatur, vel cremabatur Domino: immo potius totum hoc sacrificium Christi erat adeps.

Sed dicetur, cũ seruarentur cęterę cęremonię agni Paschalis in Christo, quare sicut agnus Paschalis immolabatur in loco Sanctuarij, non sic fuit Christus passus? nam non in Sanctuario, nec vrbe, sed extra vrbem Ierusalem passus est.

Dicendum vno modo, quòd non est necesse singulas partes cæremoniarum applicari. sed satis est applicari præcipuas.

Secundo, quia potest dici Christum mortuum esse in vrbe Ierusalem, vel loco Sanctuarij, quia occisus est in suburbio vrbis iuxta vrbem, & loca coniuncta vrbi dicuntur esse de vrbe. vnde si ciuitas, villa, vel castrum subijciatur ecclesiastico interdicto, suburbia, & omnia continentia ædificia interdicta esse noscuntur, vt patet de sen. excom. li. 6. c. si ciuitas. & sic cum in suburbio Ierusalem Christus crucifixus fuerit, dicetur in Ierusalem esse crucifixus.

Tertio, quia non poterat istud applicari quantum ad totum. nam ista erant sacrificia quæ Domino offerebantur, & ideo in Sanctuario immolabantur. Christus vero erat homo, & ideo nefas erat eum in Templo occidi, & ideo Iudæi ex quacũque causa illum occiderent non occiderent in Templo, sed satis erat occidi in Ierusalem, quæ erat ciuitas sacrificiorum.

Quarto nõ potuit Christus in vrbe occidi, quia sententia iudicis Pilati cruci adiudicatus est, sed qui crucifigebantur extra vrbem occidebantur, ergo Christus non occideretur intra ciuitatem.

Quinto dicendum, & melius, quòd ex causa speciali, & pertinẽte ad significationem legis fuit Christus occisus extra vrbem. nam non obstant prædicta, quia licet non esset consuetum aliquos ex decreto iudicis occidi in vrbe, poterat aliqua specialis causa accidere propter quam occideretur in vrbe Christus si ad aliquam significationem legis pertineret. Neque obstat, quòd intra Templum nefas esset occidi hominem, quia hoc non obstante aliqui iusti in templo occisi sunt, sicut Zacharias filius Barachiæ qui occisus est inter Templum, & altare supra 23. c. & Paralip. 24. ita ergo Christus faciẽtibus Iudæis in eum impetum poterat occidi in Templo. & maxime, quia ad hoc sępe erat occasio, cũ Christus multa prædicaret Iudæis in Templo contra voluntatem Iudęorum. & hoc bis tentauerunt facere. primo quando dixit, ante Abraham ego sum. nam tulerunt lapides, vt iacerent in eũ, Christus vero abscondit se, & exiuit de Templo Io. 8. capitu. & iterum cum esset Christus in porticu Salo-

F monis tulerunt lapides Iudæi, vt Christum lapidarẽt, & postea placauit eos verbis Ioan. 10. capitu. ita ergo fieri poterat, vt tandem aliquando eum in Templo lapidarent, & circa altare, & esset sicut victima.

Dicendum ergo, quòd ex causa factum est, vt extra vrbem Ierusalem occideretur, in suburbijs tamẽ eius. nam in Ierusalem dicitur mortuus cum in suburbijs passus sit. sic ipse dixit Lucæ decimotertio capit. non capit prophetam perire extra Ierusalem, non tamen debuit intra muros, sed extra portam pati. Et ratio est, quia Christus non solum erat, vt agnus Paschalis, sed etiã fuit, vt sacrificium pro peccato: immo præcipuum erat, quòd esset sacrificium pro peccato. quia

G pro peccato totius plebis, immo & totius mundi occisus est Christus. ideo debuit esse in eo conditio victimæ pro peccato. nam victima quæ pro totius populi peccato occidebatur, cremabatur extra castra Leuitici quarto capitu. Christus autem habuit occisionem loco cremationis, cum nihil postea in eius corpore factum sit. debuit ergo pati extra vrbẽ. sic dicit Apostolus ad Hebræ. decimotertio capit. scilicet quorum enim animalium offertur sanguis in sancta per Pontificem pro peccato, horum corpora cremantur extra castra. & sequitur. propter quod & Iesus, vt sanctificaret per suum sanguinẽ populum suum extra portam passus est. & ista est vera causa quare extra portam vrbis occisus sit.

H *Quid factum sit de adipe qui non fuit crematus in Aegypto?*
Quæst. XXII.

SED nunc quæretur cum in prima immolatione agni Paschalis facta in Aegypto non fuerit adeps crematus Domino, quid factum fuerit de illo.

Aliqui dicunt, quòd fuit adeps reseruatus ad vsus varios, cum non offerretur. Alij autem volunt, quòd comederetur, quia quidam adipes comedi poterant, alij non. & illi, quia non erant offerendi, comedebantur.

Sed dicendũ, quòd de adipibus aliter erat ante da-

I tam legem Moysi, & aliter post illam datam. Dicendum, quòd postquam lex data est, aut quæritur de animalibus quæ poterant offerri in sacrificium, & vocãtur munda, aut de illis quæ non poterant offerri. Accipiendo de illis quæ non licebat offerri, aut quæritur de illis quę erant animalia munda ad esum, vt caprea, bubalus, tragelaphus, camelus, leopardus, orix, pygargus. sunt quidem ista quadrupedia munda ad esum Deutero. 14. cap. sed non ad sacrificium: aut quæritur de immundis ad cibum, sicut erat cyrogrillus, porcus, equus, & huiusmodi. Si de immundis ad esum dicendum, quòd sicut non licebat ibi carnes sumere in cibum, ita neque adipes, sed quia carnibus poterãt vti Iudæi ad aliquas necessitates, vel vsus, ita & adipibus

K vti poterant, quia eadem lex esse debebat de istis adipibus, & de adipibus animalium mortuorum. nã sicut carnibus istis animalium immundorũ non licebat vesci Leuitici 11. & Deuteronom. decimoquarto capitu. ita & morticinis carnibus animalium mundorum vesci non licebat eodem capitu. & tamen adipibus morticinorum licebat vti ad varios vsus, & non in esum. ergo & adipibus animalium immundorum ad esum licebat vti, ad varia opera, & non ad cibum. patet de hoc Leui. septimo cap. Si autem quæritur de animalibus immundis ad sacrificium mundis tamen ad cibum. Dicendũ, quòd aut erant volatilia, aut gressibilia, vel natatilia. Dicendum, ꝙ in natatilibus, idest piscibus, & volucribus scriptura non vocat adipes. & ideo pinguedinem illã non erat illicitum sumere in cibum

cibum quantacunque esset pinguedo in interioribus, quæ ad adipes solet pertinere. Si aũt quadrupedia licita ad cibum: aut erant morticina. aut prægustata a bestiis, aut erant ab hoĩbus occisa. Si primo modo licet alias essent munda nunc efficiebantur immũda, quia iam non erant comedenda a Iudæis, de prægustatis patet Exo. 22. c. viri sancti eritis mihi carnẽ, quæ a bestiis prægustata fuerit non comederis, sed proiicietis canibus, de morticinis apparet Leui. 11. & Deute. 14. nam comedere non licebat illis, sed poterant Iudæi dare illas gentilibus ad comedendum, vel vendere illis Deu. 14. & ideo dicendum, ꝙ neque adipes horum erant comedẽdi, poterant tñ sumi ad vsus varios. i. ad lucernas faciendas, vel ad vnctiones, & multa hmõi Leu. 7. c. s. adipem cadaueris morticini, & eius animalis, quod a bestia captum est habebitis in vsus varios. B Si aũt esset aĩal licitum ad sacrificium, aut erant actualiter oblata in sacrificiũ, aut nõ, sed in cibos humanos occidebantur. Si primo mõ dicẽdum, ꝙ non licebat comedi adipes horum, quia offerri debebant Leu. 3. c. oĩs adeps dñi est iure perpetuo. & siquis comederet illum adipem, occidebatur Leu. 7. c. s. siquis adipem q offerri debet dño in incensum comederit peribit de populo suo. & hoc erat, quia de oĩ aĩali, quod immolabatur dño cremabatur adeps ei: patet de holocausto Leu. 1. de hostia pacifica Leu. 4. de hostia pro pctõ, & pro delicto Leu. 4. & 5. & non erant plura gña sacrificiorum in veteri testõ, neque erat aliquis casus in quo adeps aĩalis oblati dño nõ crematetur. & ꝓ hoc Moyses illudebat gentilibus in sacrificiis suis, quia de sacrificiis comedebant adipes, & bibebant vinũ libaminũ: & tñ vtrunque vetitum erat ẜm Deum in sacrificiis suis, neque. n. comedebat quis de adipibus sacrificiorum Leuit. 3. & 7. neque vinũ libaminũ, sed fundebat pars in sacrificio, & pars pertinebat ad sacerdotes. C

Causa aũt quare adeps pertinebat ad Deum, & nolebat. ꝙ comederet aliquis de adipibus sacrificiorum erat, quia Deo danda sunt ea quæ optima sunt, sic ipse iubet dari in decimis res optimas, & præclaras. Nu. 18. c. & in aĩalibus iudicantur meliora, q̃ pinguia sunt, ideo & ad offerendum Deo iudicantur meliora, quæ sunt pinguia Micheæ 6. c. nunquid placari pt Deus in millibus arietum, aut in multis pinguibus hircorum millibus. ad comedendũ ẽt plus placent pinguia. Prouer. 20. c. qui amat vinum. & pinguia non ditabitur, & ob hoc in diebus festis pinguia comedebãt ad honorem festi, 2. Esdrę vlti. c. dies dñi sanctus est nolite esse męsti, & digressi sunt manducare pinguissima queq; & bibere dulcissima, sed inter omnia pinguia adeps est pinguissimus, quia est pinguedo solida, ideo adipẽ valde cupiebant Iudæi comedere. sic patet Psal. 62. sicut adipe, & pinguedine repleatanima mea. i. ita gaudeo laudando Deum, sicut si aĩa mea. i. desideriũ meũ impleretur adipe, & pinguedine: & ita rem optimam in cibo adipem vocauit, & ex hoc translatum est, vt ẽt quod bonum est ad cibum, & electum in aliis rebus adeps vocetur Psal. 147. adipe frumenti satiat te. i. de bono & puro, quod est de frumẽto. i. de farina electa, & ideo cum Deus velit rem optimam pro se in honorem voluit, ꝙ sibi adipes darentur de oĩbus sacrificiis, & non liceret alicui comedere adipem qui offerri deberet Leui. 3. & 7. & ideo iuste Moyses irrisit gentiles qui de sacrificiis deorum suorum comedebant adipes Deu. 32. quasi meliora ipsi comederent, & minora Deo suo darent. Si aũt animalia immolabilia nõ immolarentur, sed sumerentur ad cibos, dicendũ ꝙ carnibus licebat vesci. sed nõ adipibus Leu. 7. c. loquere filiis Israel adipem ouis, bouis, & capræ nõ comedetis. i. licet non immolentur non comedetis adipes eorũ, quia de adipibus aĩalium oblatorũ ibi exprimit A dicẽs. siquis aũt adipem qui offerri debet in incẽsum domino comederit, peribit de populo suo.

Quid fiebat de adipe talium animalium, quæ immolabantur. Quæst. XXIII.

SED tunc quæretur quid fiebat de adipe taliũ animalium. Aliqui volunt, quòd cremabantur in altari.

Dicendum, ꝙ non cremabantur, quia solũ cremabantur adipes aĩalium oblatorum, quia de his solum imperatum est, & tñ solũ faciendũ erat id qđ erat imperatum Deu. 12. Secundo, quia nõ erat verisimile, ꝙ adipes oĩum caprarũ, boum, & ouiũ occisorũ in tota terra Israel cremarẽtur in altari. Tertio, quia sic oportebat, ꝙ laici portarent de locis suis oẽs adipes in locũ Sanctuarii, & darent illos sacerdoti, vt cremaret corã dño, quod non est verisimile, nam nihil de hoc exprimitur, neque satis honestum erat. Etiã quia istud erat magnum onus, quod non est concedendum impositum fuisse Iudæis cum non constet.

Dicendum ergo est, ꝙ non licebat comedi adipes bouis, ouis, & capræ, sed licebat cõuertere illos ad varios vsus, & vnctiones, & lucernas, & similia. Sed obiicietur, ꝙ non licebat accipi illos adipes, sed solũ aĩalium morticinorum, nam Leu. 7. c. dr̃ adipem bouis, ouis, & capræ non comedetis, adipem cadaueris morticini: & eius aĩalis, quod a bestia captum est, habebitis in vsus varios. cũ ergo ista duo simul ponañt, quod de vno asserit̃, de altero negatur, quia alias nulla dr̃ia deberet inter illa assignari. Dicendum, ꝙ vere licebat vti his adipibus ad res varias, & nõ ad esum. & cũ dr̃ de adipe morticini cadaueris dicendum, ꝙ ponit̃ solũ ad tollendũ dubiũ, & nõ ad faciendũ dr̃iam. Et rõ est, quia qñ dictum est, ꝙ adeps bouis, ouis, & capræ non comederetur, manifestum est, ꝙ manebat eis oĩs alius vsus licitus circa illos, cũ non esset prohibitus, neque iuberentur cremari coram dño. Item quia si hoc non fieret periret infinita vtilitas Iudæis, cum horum aĩalium oĩum adipes perderentur, ideo poterant si vellent vendere, aut in quoscunque alios vsus vertere, de adipe aũt cadaueris morticini, & aĩalis capti a bestia, vel prægustati fuit rõ hoc exprimendi pp dubium, nam ista aĩalia non licebant ad esum, sed proiicienda erant canibus. de prægustatis patet Exod. 22. c. de morticinis vero Deu. 14. ideo putaretur, ꝙ sic & adipes deberẽt proiici canibus, & essent illiciti ad omnẽ vsum, dicit aũ: Deus, ꝙ non, sed poterant sumi ad varios vsus, iõ debuit istud exprimi pp dubium. sed de capra, oue, boue, qñ non erant morticina, neque a bestiis prægustata non erat aliqua causa dubitandi, cum nõ deberent proiici canibus, sed essent licita ad esum, iõ non oportuit exprimi, nunc vero cum de adipibus morticinorum, & prægustatorũ a bestiis expressum sit, ꝙ ad vsus varios pertinebant constat ꝙ licebat adipem ouis, bouis, & capræ non morticinorum conuertere ad varios vsus.

Quare non mittebantur canibus adipes istorum animalium, sicut carnes. Quæst. XXIIII.

SED quæretur quare non mittebantur canibus adipes istorum animalium, sicut & carnes Exod. 22. c.

Dicendum, ꝙ non erat necesse carnes istas mitti canibus, nam poterant vendi gentilibus, quibus nõ erat illicitum ista comedere. Deut. 14. c. quidquid morticinum est non vescemini ex eo, peregrino qui intra portas tuas est da, vt comedat, aut vẽde ei, qa tu pp̃s sctũs es: & sicut erat de morticino, ita & de capto a bestia, vel prægustato, quia oĩa aĩalia capta in venatione a cani-

a canibus vocamus prægustata, sed illa facilius comedimus quam morticina: ideo si licitū erat vendi morticina, potius esset licitum vendi prægustata: ideo non erat necesse tradi canibus. sed de hoc dr̄ in defectum. q.d. tu non poteris comedere, ideo si non vendideris aut dederis gentilibus, proijcies ea canibus, per quos omnes bestię intelliguntur: quia etiam leonibus, & lupis poterant dari, vel relinqui in superficie terræ, vt putrefierent, vel extabescerent.

Cum autem quæritur quare adipes horum non dabantur canibus. dicendum ꝙ sicut vendebātur carnes animalium, ita vendebantur & adipes: cum vero non vendebantur neq; comedebantur a gentilibus, poterant transferri adipes ad varios vsus: carnes autem dabantur bestijs, non quidem quasi esset maioris priuilegij adeps quam caro, sed quia adeps de se pręter cibū potest prodesse ad multos vsus. carnes vero non videntur prodesse nisi ad cibum: ideo nō dicit eas transferendas ad varios vsus, sed cum non comeduntur, ꝙ mittantur canibus, idest bestijs.

Quare non comedebantur adipes animalium non immolatorū. Quæst. XXV.

SED quæretur quare adipes animalium non immolatorum non comedebantur.

Dicendum ꝙ quantum ad animalia quę non erant licita ad esum, siue quia erant immūda, siue quia morticina, vel a bestijs prægustata ratio est, quia cum animalia non comedebantur neque debebant adipes comedi: quia totum animal erat tunc immundum.

Cum vero erat animal mundum & comedebatur, eratq; immolabile. dicunt aliqui ꝙ fiebat in reuerentiam Dei. s. vt id homines in cibū non caperent quod Deus sibi in odorem suauissimū accipiebat Leui. 3.c.

Sed hoc non multum stat, cum transferrentur isti adipes ad quoscūq; vsus præter cibum. & illi sunt minoris honoris quā ꝙ ab hominib. sumantur in cibum.

Dicendum ergo ꝙ fiebat ad subtrahendum homini occasionem, nam vetitum erat comedi adipē qui offerri debebat. si autem liceret manducare adipes bouis, ouis, & capræ, quando non offerebantur in sacrificium, traherentur dulcedine eorū vt comederent adipes etiam animalium oblatorum Deo, ideo ad tollendum hanc occasionem fuit cōueniens vetari omnem adipem animalium quę immolari poterant, licet non immolarentur Deo.

An liceret manducari adipes animalium ad sacrificium immundorum ad esum autem munda. Quæst. XXVI.

SED nunc quæretur de apidibus animaliū mundorum ad esum quę non erant munda ad sacrificium vt sunt ceruus, caprea, tragelaphus, & pigargus Deut. 14.c. an liceret manducari adipes illorum. Aliqui dicunt ꝙ sic, quia non inuenitur vetitum, ergo concessum erat. nam cibi naturaliter erant mundi sicut dr̄ Gen. 9.c. sicut olera virentia tradidi vobis cuncta præter hoc ꝙ carnem cum sanguine nō comedatis, ideo omnia quæ non erant vetita erant licita in cibis: sed isti adipes non erant vetiti. ergo licebat Iudæis manducare eos. Secundo quia Iudæi solū facere debebant id solū qđ eis pręceptū erat, & nihil licebat addere Deut. 12.c.s. quod præcipio tibi hoc tantum facito domino Deo tuo, neq; addas quicquam neq; minuas, sed Deus non expressit hoc faciēdum, ergo non tenebantur ad hoc. Tertio quia Deut. 12. c. videtur ꝙ in his animalib. solum est cauendum ab esu sanguinis ergo adipem māducari licet. nam dr̄ sicut capream, & ceruū comedes absq; esu dūtaxat sanguinis. & ita non

F excipitur adeps, sed solus sanguis. & postea dr̄, occides de pecorib. & armentis quæ habueris, & comedes in oppidis tuis sicut placuerit tibi: sicut comedit caprea, & ceruus ita vesceris eis: hoc solū caue ne sanguinem comedas. ergo adipem comedi licebat. Quarto quia Leui. 7.c. dr̄ adipem bouis, & ouis, & capræ nō comedetis. ergo vr̄ ꝙ adipem aliorum animalium saltem mundorū ad esum licebat comedi, quia aliter frustra ista tria ponerentur specialiter. Quinto quia Leui. 7.c. dr̄ siquis adipē quia offerri dēt in incēsum dn̄o comederit peribit de pplo suo. ergo vr̄ ꝙ de adipibus aliorū animaliū nō erat hoc vetitū, qa aliàs nō diceret de

G adipe offerēdo. Sexto, qa adeps & sanguis vetabantur sumi in cibum Leuit. 3. & 7. & tamen non est æqualis prohibitio: quia sanguis vetatur generaliter quantum ad omnia animalia Leui. 7.c.s. sanguinē quoq; omnis animalis non sumetis in cibum tam de ouib. quam de pecorib. i. de nullo animali, sed de adipe non fiat prohibitio generalis: quia dr̄, adipem bouis, ouis, & capræ non comedetis. ergo licebat huiusmodi adipes comedere. Septimo quia dr̄ Psal. 62. sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. ergo licitum erat manducari adipem. Dicēdum ꝙ nullus adeps de quadrupedibus, in quib. ꝓprie dr̄ esse adeps, erat licitus ad vsum ciborum. in natatilibus autem. i. piscibus, & auibus secus erat: quia in auibus mundis, & piscibus mūdis licebat quancunque interiorem pinguedinem sumere, quia

H quia nō proprie dr̄ adeps. de quadrupedib. secus erat, quia neq; in animalib. mundis, nec immundis, neque immolabilibus, nec in non immolabilibus erat licitū comedi adipes, & patet hoc Le. 3.c.s. oīs adeps dn̄i est iure perpetuo. neq; adipē neque sanguinē omnino comedetis. i. in nullo casu. ergo de nullo pecore, vel quadrupede, vel gressibili erat licitū comedi adipes. Causa aūt erat ad tollendum occasionem. nam si adipes aliorum quadrupedū comederent incitarentur ad comedendum ēt adipes sacrificiorum. fuit ergo conueniens omnem adipem vetari, vt adipes immolaticios nemo comederet. Secunda causa esse pōt, quia adeps in reb. immolatis cedit in honorem Dei, & semper ille separatur. in alijs ergo rebus ēt si Deo non immo-

I lentur non comedentur pp hanc similitudinē. sic.n. fit de sanguine. nam sanguis sumitur de animalib. immolatis ad expiandum in eo pro peccato animæ, quia anima carnis in sanguine est Leu. 17. & Deut. 12. & tñ neq; in animalibus qui nūquam immolabātur licebat sanguinē comedi: sed omniū aīalium sanguis illicitus erat ad esum Leui. 3. & 7. & tamen ibi cessabat cā, quia sanguis ille non erat ad expiandum pro peccato, cum aīalia ipsa nō immolarētur Deo, & tñ in similitudinē sanguinis eorū aīalium quę immolabantur Deo, quorū sanguis ad expiandū pro peccato erat, & ideo non comedebatur, in ipsis quoq; aīalib. quæ non immolabātur Deo; & cōsequēter sanguis nō erat ad expiādū

K fiebat abstinētia ab esu sanguinis, & fundebatur super terram sicut aqua Deut. 12. c. ita de adipib. cæteris fieret, ꝙ licet non cremarentur coram dn̄o nō comederentur, sed sumerentur ad vsus varios. Ad primā rōnē in contrariū dicendū ꝙ verū est a principio omnes cibos fuisse mundos, & ideo nihil reijciēdum esse quasi immundum nisi quod vetaretur, & ideo si esus adipis non uetaretur liceret Iudęis: & tamen vetitus est Leu. 3.s. neque adipem, neque sanguinem omnino comedetis, ideo non licuit aliquem comedere, quia omnis adeps erat vetitus. nobis vero nihil in cibis vetitum est, sed quicquid placuerit in cibum sumi potest: quia iam Deus dixit nihil esse commune & immundum, quia Deus omnia sanctificauit, sicut ostensum est in visione Petri Actu. 10.c. nisi ꝙ ecclesia a principio ꝓpter scādalū cōuersationis nouiter conuersorū Iudæorum

de

de quibus erat maior pars Ecclesiæ, vetuit ad tempus comedi sanguinem, & animal morticinum, & cibos consecratos idolis Actuum.15. sed hoc pauco tempore durauit.s. vsquequo tolleretur istud scandalum nouitatis. postea vero nec sanguis, neq; adeps, neq; morticinum, neq; quicquam aliud est illicitum in cibum si illud sumere voluerimus. sic dixit Apostolus, omnia munda esse, nihilque reiiciendum esse quod cum actione gratiarum percipitur ad Colo.3. & ideo increpat Apostolus eos qui discernunt cibos, quasi alij sint liciti alij illiciti, omnes namque sunt mundi: quia omnia munda mundis. ipsis vero infidelib. immundis omnia immunda sunt, & mens, & conscientia.

Ad secundum dicendum ꝙ circa cęremonialia potissime in sacrificijs solū facere debebant Iudæi quod erat illis mandatum, & non licebat aliquid vltra facere. Et ideo si hoc vetitum non esset non debebant ab illo Iudæi velut a vetito abstinere, sed Deus vetuit totaliter adipem dicens, nec adipem, nec sanguinem omnino comedetis, ideo debuerunt ab omni adipe abstinere.

Ad tertium dicēdum ꝙ licet ibi videatur exceptus solus sanguis: adeps tamen etiam exceptus est. Et patet quia ibi agitur de cibo sumendo de animalib. mundis ad sacrificium. & ponitur illud ad tollendū dubiū. nam Deus iusserat ibi ꝙ sacrificia non offerrentur extra locum Sanctuarij, & ibi de carnibus pacificarum hostiarum comederent offerentes tam mares, quam fœminę & soli mundi. Putaret autem aliquis ꝙ forte non liceret manducare de carnibus horum.i.ouis, bouis, & caprę nisi in loco Sanctuarij faciendo sacrificiū. Et respōdet Deus, ꝙ licebat vbicunque comedere de illis. dicit tamen ꝙ quando comederentur extra locū Sanctuarij, & non offerrentur domino in sacrificium, non erat seruanda aliqua cęremonia circa carnes animalis.s. ꝙ nulla pars earum cremabatur coram domino nec adeps, nec dabatur aliqua pars sacerdotib. sed totum comedebatur a laicis quorum erant animalia. Etiam non seruabātur aliquę cęremoniæ circa comedentes, scilicet quod masculi & non fęminæ comederent, sicut erat de quibusdam carnibus sacrificiorum, scilicet pro delicto. nam soli masculi de genere sacerdotali comedebant de illis Leu.6.c. alias vero carnes, scilicet hostiarum pacificarum comedebant tam mares quam fœminæ. & hoc de parte sacerdotis. nam filij & filiæ suę comedebant de illis Leui.11.c. partes vero hostiarum pacificarum, quæ cedebant in ius offerentium, comedebant offerentes masculi & fœminę, & omnes alij quos ipsi inuitarent, dum tamen omnes essent mundi Deut.12.c. cum tamen occiderentur boues, oues, & caprę ad comedendum extra locum Sanctuarij, nulla differentia comedentium seruanda erat: sed omnes tam mundi quam immundi comedere poterant de carnibus. sicut in ceruo, & caprea, bubalo, & cæteris mundis ad esum, & non ad sacrificium fiebat. nam de his nulla pars dabatur sacerdoti, neque Deo: quia non licebat illa offerri. & omnes tam mundi quā immundi de his carnibus comedebant. sic dr̄ Deuto. 12.c. comedes in oppidis tuis sicut tibi placet: sicut comedit̄ ceruus & caprea, ita vesceris eis, mundus & immundus vescentur in commune. & ita quantum ad hoc fiebat comparatio: quia de ceruo, & caprea non erat dubium: quod vero dicitur, hoc solum caue ne sanguinem comedas, non tenetur in iuribus suis solum: quia manifestum est ꝙ ibi loquitur Deus de ouibus, bouis, & capris, quæ offerri poterant. nam dicit, siue mundum fuerit siue immundum. & loquitur de mundo & immūdo ad sacrificium. sed de his siue immolarentur domino siue non, nequaquam licebat comedi adipes: sed quando immolabantur cremabatur

A adeps Leu.3.ca. cum vero non immolabantur adhuc non comedebatur adeps Leui.7.c. scilicet adipem bouis, ouis, & capræ non comedetis. sed sumebatur ad vsus varios, vt supra dictum est. Et ideo licet dicatur ꝙ hoc solum cauerent ꝙ sanguinem non comederent, non erat hoc solum cauendum, sed etiam ab adipe erat abstinendum: quia sic supra fuerat expressum, & Deus nunquam reuocauit vnam legem per alteram, cum totum pertineat ad corpus eiusdem legislationis. debet ergo intelligi, ꝙ nunc non imponebatur alia cęremonia nisi effusio sanguinis, & tamen præsupponi debebant omnes suprapositæ. & tamen prius posuerat de nō comedendo adipes bouis, ouis, & capræ.

B Si autem dixisset Deus hoc de animalibus mundis ad esum & non ad sacrificium, vt sunt ceruus, & caprea, & bubalus ꝙ comederentur, & solum obseruaretur in eis ꝙ non comederetur sanguis, posset intelligi ꝙ liceret comedi adipem, quia de illis non fuerat expresse aliquid supra dictum quantū ad adipes. sed dictum est illud de bobus, ouibus, & capris, de quibus dictum fuerat iam ꝙ non comederentur adipes eorum. ergo etiam si dicatur ꝙ hoc solum seruandum erat ne sanguis comederetur, debebat subintelligi, ꝙ etiam non comederentur adipes.

Sed dicetur quomodo ergo saluatur quod dr̄, absq; esu dumtaxat sanguinis, & illud. hoc solū caue ne sanguinem comedas?

C Dicendum ꝙ hoc posuit ad introducendā nouam cęremoniam, quam nō expresserat supra. nam de sanguine & adipe nūquam comedendis dixerat Leuit.3. & 7.c. Sed quid de sanguine fieret non expresserat ibi: ideo oportebat aliquando exprimi, & nunc illud dixit.s. ꝙ sanguis super terrā funderetur. & ideo ad hoc addit repetendo sanguinem non esse comedendum. de adipe autē non oportuit repeti: quia iam fuerat sufficienter de eo prouisum, scilicet quòd non comederetur, sed sumeretur in vsus varios. & ille, est sensus literæ.

Ad quartum dicendum ꝙ si diceretur adipem bouis, ouis, & capræ non comedetis, & nihil aliud esset expressum, intelligeretur de his solū esse vetitum, &

D licere comedi omnes alios adipes. tamen expressum erat nullum adipem comedendum esse Leui.3. c. s. neque adipem nec sanguinem omnino comedetis. ergo neque de alijs neque de his.

Sed dicetur quare ergo expressum est de his trib. potius quam de alijs?

Dici potest vno modo, ꝙ fuit causa specialis, scilicet quia grauius peccatum erat comedi de his, quam de adipibus aliorum animalium, eo quòd ista tria tantum erant immolaticia, & tota prohibitio adipum erat propter animalia, quæ immolantur: licet etiam in alijs hoc vetaretur.

Secundo & præcipue dr̄ ad tollendum dubium, & propter particulam quæ adiungitur. nam cum Leui.2. c. vetitus esset generaliter esus adipis, manifestum e-

E rat, ꝙ cum non offerretur animal Deo: quia animal non erat cremandum, nec distribuendum, neq; adeps cremaretur, & consequēter ad alios vsus acciperetur: sed si animalia licita ad esū efficerētur morticina, aut pręgustarētur a bestia non licebat iam vesci illis Exo. 22. & Deut.14.c. ideo putaret aliquis ꝙ neq; ad adipes eorum accedere liceret, sed proijciendi erant canib. Deus ergo diffinit dubium dicens. adipem cadaueris morticini sumetis in vsus varios. quasi ponat regulā adipem bouis, ouis, & capræ, quę a vobis manducātur non comedetis, sed habebitis in vsus varios. adipes vero ipsorum quando fuerint morticina aut a bestiā pręgustata habebitis etiam in vsus varios, licet carnibus non vtamini, sed canibus tradatis.

Ad quintum dicendum ꝙ hic non valet argumentum a contrario sensu, neque regula illa quod de vno dicitur de altero negari vr̄, eo ꝙ inuenitur contrariū expressum. nam præter adipes qui cremari debent, ēt inueniūtur prohibiti oēs alij adipes Leu. 3.c.& adhuc expresse Leu.7.c.dr̄ ꝙ adipem capræ, ouis, & bouis nō comederis: ideo etiā si non immolarentur non licebat comedi sanguinem eorum neque adipem.

Sed ad quid ergo expressum est de eo qui comederit adipem qui cremandus est?

Dicendum ꝙ licet omnis comedens adipem peccaret quasi legis transgressor, grauius tamen peccaret comedens adipem qui ad Deum pertinebat, propter quem cæteri adipes erant vetiti: ideo de comedente adipes istos expressit ꝙ periret de populo suo.

Ad sextum dicēdum ꝙ tam de adipe quam de sanguine erat prohibitio generalis, cum dicatur Leui. 3. neq; adipem neq; sanguinem omnino comedetis. Si igitur nullo modo comedere debebant adipem, nullius animalis adipem comedere licebat.

Cum uero dicitur ꝙ Leuit. 7. posita est generalior prohibitio de sanguine quam de adipe. Dicendum ꝙ non differt, cum iam Leui.3. posita fuisset semel ęqualis prohibitio de vtroque maxime, quia Leui.7.c. locutus fuit Deus de adipe ouis, bouis, & capræ specialiter ex causa vt dictum est sup. & tamen per illa intellexit de cęteris adipibus.

Considerandum tamen ꝙ circa sanguinem est aliquid specialius, quam circa adipem. Primo quia vsus sanguinis aliquo modo vetitus fuit ante legem Moysi, quia Deus vetuit statim post diluuium hominibus exeuntibus de Arca carnem cum sanguine Gene. 9.s. sicut olera virentia tradidi vobis cuncta præter hoc ꝙ carnem cum sanguine non comedatis: vbi non vetuit sanguinem simpliciter comedi: sed carnem cum sanguine.i. animalia viua, vel partes animalium viuorum. adipem autem nullo modo vetuit comedi: ideo maior & vniuersalior fuit sanguinis prohibitio quam adipis. postea vero Iudæis non solum vetitum est comedere carnem cum sanguine, sed etiam sanguinem solum: ideo non licebat illum aliquo modo ad cibum sumi, sed super terram fundi Deut.12.c.

Secundo quia grauior pœna posita est comedenti sanguinem quam adipem: quia comedenti adipem dictum est solum ꝙ periret de populo suo, & leuioribus verbis Leui.7.c.s. siquis comederit adipem qui offerri debet in incensum domino peribit de populo suo. de comedente sanguinem dicitur ꝙ esset reus sanguinis sicut si fudisset sanguinem humanū. & ibi multa verba dura Leui.17.c.s. homo quilibet de domo Israel & de aduenis qui peregrinantur inter vos, si comederit sanguinem obfirmabo faciem meam cōtra animam illius, & disperdam illam de populo suo.

Tertio quia ad maiorem crudelitatem videbatur pertinere comedere sanguinem quā adipem, qa sanguis est anima carnis, idest anima animalium in sanguine est, & ideo qui comedit sanguinem est ac si animam comedat Leuit.17.c. dixi filijs Israel sanguinem vniuersæ carnis non comedetis, quia anima carnis in sanguine est, & quicūque comederit illum interibit, & Deut. 12. c. dicitur hoc solum caue ne sanguinem comedas, sanguis enim eorum pro anima est, & idcirco non debes animam comedere cum carnibus. sed adeps non est anima animalis, neque est in eo vita illius: ideo non videtur tanta crudelitas illū comedere.

Quarto quia sanguis videbatur esse magis necessarius ad res diuinas quam adeps. nam sanguis est ad expiandum pro peccatis: ideo non erat dignum manducari id quod erat expiatiuum peccatorum nostrorum Leu.17.c. anima carnis in sanguine est, & ego dedi il-

F lum vobis, vt super altare meum expietis pro animabus vestris, & sanguis pro animę piaculo sit: idcirco dixi filijs Israel omnis anima ex vobis non comedet sanguinem. adeps aūt non erat specialiter ad expiandum pro peccato, sed cremabatur in odorem suauissimum domino Leu.3.c. ideo nō erat omnino simile de sanguine & adipe. vnde Deus iussit sanguinē fundi super terram, & non accipi ad aliquos vsus humanos Deut. 12. c. absq; esu dumtaxat sanguinis quē super terram quasi aquam fundes: & nō solum fundebatur sanguis super terram, sed etiam operiebatur Leu.17.c. si venatione aut aucupio ceperit feram vel auem, quib. vesci licitum est, fundet sanguinem illius, & operiet illum

G terra, & quando homines istud obseruabant benedicebantur a Deo Deut.12.c. non debes comedere animam cum carnibus, sed super terrā funde quasi aquā, vt bene sit tibi & filijs tuis. adipes autem non separabantur totaliter ab vsu humano, quia licet non sumebantur ad esum, sumebantur ad vsus varios Leui.7. c. ideo maior erat prohibitio sanguinis quam adipis, & tamen quantū ad hoc inter Hebræos erat æqualitas.s. ꝙ sicut nunquam licebat comedi sanguinem, ita nunquam licebat comedi adipem.

Ad septimum dicunt quidā ꝙ nullus adeps comedebatur, neque Dauid illud dixit quasi aliquando ipse experiretur delectationem comedendo adipes, sed di-

H xit quasi sciens conditionem rei ex ratione, sicut multa nos scimus quę sensu nūquam experti sumus. sicut dixit virgo vestalis.

Fœlices nuptæ moriar si nubere dulce non est.

Vt patet in prima declamatione Senecæ. & tamen virgo illa non fuerat experta concubitum sed ex ingenio dixit. Et hoc aliqualiter videtur ex modo loquendi Prophetæ.s. sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea. i. quasi si repleretur. quasi dicat non repletur, quia non vescor adipe.

Secundo potest dici ꝙ vocatur adeps non quidem adeps animalium.i. interior pinguedo, quę operit renes, & vitalia, & intestina. sed quodlibet quod est bonum aut melius de re vocatur adeps, sicut & frumen-

I to adipem damus. Ps.147. adipe frumenti satiat te. frumentum tamen non habet adipem: sed optima farina & electissima de frumēto vocatur adeps. & hoc solet alias vocari medulla rei, quia in medulla est optimum rei. Num.18.c. omnem medullam olei, vini, ac frumenti, & quicquid offerunt primitiarum domino tibi dedi. & ita poterat accipi hic adeps pro meliori de quacunque re vt de frumento. & videtur iste sensus conuenire literæ, cum dr̄ sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea.i. bono pane electo, & carnib. pinguibus. quia alias videtur, ꝙ sufficiebat poni adipem, vel pinguedinem, & non adiungerentur ambo.

Sed dicendum ꝙ non stat, quia adeps de sua primaria significatione importat pinguedinem operiētem

K interiora, per translationem vero signat alia; & ideo quando ponitur adeps absolute.i. sine adiuncto determinatiuo oportet ꝙ ponatur pro illa pinguedine. cū vero aliquid additur stat pro rebus alijs secundū conditionem adiuncti, iuxta illud Ps. 147. adipe frumenti satiat te. & non dixit adipe simpliciter.

Tertio ergo potest dici ꝙ accipitur pro pinguedine alia adeps, quę non est interior operiens renes & vitalia: quia aliqua pinguedo est pars carnis, & illā comedebāt Iudæi: & sic propheta dicebat impleri animam suam adipe. sic accipitur necessario Deutor.32. c. scilicet butyrum de armento, & lac de ouibus, cum adipe agnorum, & arietum filiorum Basan, idest tradidit Deus Iudæis ista ad comedendum: cum dicatur ante hoc. constituit eum super excelsam terram, vt comederet fructus agrorum. & sequitur, butyrum de armento

mento

mento &c. & tamen manifestum est quod non licebat Iudæis comedere adipem agnorum & arietum, cum dicatur Leui. 7. c. adipem ouis, bouis, & capræ, non comedetis, ergo accipitur ibi adeps pro alia pinguedine, quæ non est operiens interiora.

Quarto potest dici, quod vocatur adeps in quibusdam rebus in quibus licitum erat comedi adipē, non quidem in quadrupedibus, sed in natatilib. & volatilibus, in quibus non proprie vocatur adeps. Et cum dr̄ Leui. 3. c. neq; sanguinem neq; adipem omnino comedetis, accipitur de adipe quadrupedum, qui proprie dicitur adeps. & hunc nullo modo licebat Israelitis comedere. Accipiendo aut large adipem pro interiori pinguedine animalium volatilium, & piscium, quæ pinguedo non solet vocari communiter adeps, vocatur adeps a Propheta, & hunc licebat comedere Iudæis. Et dicendum tūc quod ponitur adeps & pinguedo. adeps pro pinguedine interiorum, pinguedo autem pro ipsa pinguedine carnis, & vtraque pinguedo erat licita ad cibum in volatilibus & piscibus, quæ non proprie dicuntur habere adipem. & de vtroque intelligitur, sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea. Et ita apparet ex præcedentibus, quod licet aliqui adipes erant quos nō licebat cremari coram domino, nulli tamen erant adipes proprie loquēdo. i. quadrupedum qui comedi deberent ab Israelitis. Et ex hoc apparet quod in celebratione phase quę fiebat quolibet anno, licet non offerretur adeps in altari, adhuc non liceret Iudæis comedere illum. nam deberent reseruare ad varios vsus, quia erat adeps ouis. i. agni, & tamen adipem bouis, ouis, & agni non licebat Iudæis comedere Leui. 7. ca. sed pręter hoc erat iussum quod adipem cremarēt nocte ipsa, & non maneret vsque mane Exo. 23. & 34. c. ideo non licebat comedere de illo.

Si autem quęratur quid in Aegypto fecerint de adipibus phase? Dicendum quod nō cremauerunt eos in sacrificium propter causas supra positas, quia nullum sacrificium erat tunc, sed cibus.

Etiam dicendum quod non obligabantur Iudæi abstinere ab adipe, ideo illum comederent, & apparet quia ante illud tempus nō erat data aliqua lex Iudæis de cibis mundis, & immundis, neque de adipe: quia ista data fuit postea in deserto Synai Leui. 7. cum cæteris legibus quæ ibi datæ sunt Exod. 19. & 20. c. ergo licebat eis ante diem illum comedere adipem nihil enim vetitum fuerat vsque tunc Iudæis potius quam aliis hominibus. Et tamen Deus non vetuerat nisi comedere carnem cum sanguine Gene. 9. c. ergo adipem comedere poterant.

Secundo patet: quia de facto tunc Iudęi comederunt adipes agnorum illorum: quia Deus iussit tunc comedi tantum, Exod. decimosecundo c. caput cum pedibus vorabitis, & intestinis, & non remanebit ex eo quicquam vsque mane. ergo quicquid comedi poterat comedendum erat. sed adipem comedere tunc licebat Iudæis, ergo illud comederent, & hoc tunc fecerunt. postea vero in nullo phase comederunt adipem: quia vetitus fuit esus adipum Leuit. tertio, & septimo, cap.

De nona cæremonia. scilicet cur totus comederetur Agnus. Quæst. XXVII.

NONA cęremonia erat, quòd comederetur totus Agnus, caput, & pedes, & intestina.

Dicendū quod hoc est intelligendum quantum ad ea quæ comedi poterant, & de se comestibilia sunt nam ossa non sunt comestibilia, neq; pellis. nam non sunt nata esse cibus propter suam conditionem.

Secundo considerandum erat quod aliquid erat quod

A in cibum poterat sumi de agno, & non sumebatur, sicut medullæ ossium, & cerebrum, & omnis substātia contenta intra ossa. & causa huius est quia dr̄ Exod. 12. c. os nō comminuetis ex eo. ideo ea quæ comedi non poterant nisi comminuendo aut frangendo ossa non comedebantur: sed medullæ ossium non poterant comedi nisi confractis ossibus, & totum cerebrum non poterat comedi nisi fracto craneo: ideo neq; cerebrū, nec medullas Iudęi poterāt comedere, licet ista essent comestibilia. De adipe & tota aruina interiori iam dictum est præcedenti. q. quod comedi debebant, quia ista ista erant comestibilia, & Deus illa non vetuerat: nec erant aliquo osse clausa, quod impediret ea comedi. ergo comesti sunt tunc.

De sanguine erat dubium an tūc comestus fuerit.

B Aliqui dicunt quod non, quia vetitum est Iudęis comedi sanguinem Leui. 3. & 7.

Dicendum quod hoc nihil probat: quia istud fuit vetitum quādo data est lex, sed lex fuit data post exitū de Aegypto: ideo non erat tunc Iudæis illicitum comedere sanguinem.

Sed obijcietur, quòd neque tunc liceret comedi sanguinem, quia vetitum erat hoc, Genes. nono, capit.

Dicendum quòd non vetitum fuerat comedi sanguinem, & licebat omnibus hominib. comedere sanguinem, & etiam Iudæis vsque ad diem quo hoc lege vetitum fuit Leui. 3. & 7. & 17. & Deut. 12. nam Gen.

C 9. c. non vetuit Deus comedere sanguinem, sed vetuit comedere carnem cum sanguine, & ideo carnem per se & sanguinem per se comedere poterāt: sed carnem & sanguinem simul non poterant. vnde nunc in immolatione agni non prohibebat hoc quin posset comedi sanguis.

Sed dicendum quòd nō comestus est, quia expresse iussum est quòd immolando agnum funderēt sanguinem in aliquo vase in limine portæ, & inde aspergerentur postes, & superliminaria Exod. 12. c. ideo sanguis destinatus erat ad aspergendum portas, & non ad comedendum.

Item confirmatur hoc ex modo loquendi Exo. 12. cap. scilicet caput cum pedibus, & intestinis vorabitis, neque remanebit ex eo quicquam. Nam ex hoc vide-

D tur, quòd ea quæ sunt in corpore animalis comedenda erant: sed sanguis iā supponebatur effusus esse: ideo non veniebat comedendus ex hoc præcepto.

Sed hoc fuit in illa prima celebratione in Aegypto: ideo manet dubium, an in alijs celebrationibus postea factis a Iudæis fuerit aliquid circa hoc variatum.

Et dicendum quod circa medullas, & cerebrū non fuit facta variatio, sed relinquebantur ista, vnde caput integrum relinquebatur comestis carnibus exterioribus, vt non confringerentur ossa aliqua ad eruendum interiores medullas, vel cerebrum. De adipe autem facta fuit mutatio, quia in prima celebratione phasæ comederunt Iudæi adipem, vt ostensum est præcedēti q. in alijs autem non: quia vetita fuit comestio adi-

E pis Leui. 3. & 7. c. De sanguine idem fuit quod prius. nam neque in prima celebratione illum comederūt, sed ex alia & alia causa: quia in prima vice non comederūt sanguinem, quia Deus iussit de sanguine rubricari portas: ideo cum ad hoc destinatus esset non sumebatur in cibum. in alijs autem vicibus non rubricabantur portæ, vt ostensum est. sup. q. vigesimasecunda. Et ita manebat sanguis vt comedi posset, sed non comedebatur, quia Deus vetuerat generaliter comedi sanguinem Leuit. tertio, & septimo, & decimoseptimo, cap.

Causa aut quare omnia comedenda erant ad honorem pertinet. s. quia agnus iste offerebatur Deo, & ideo

ideo non erat aliquid de eo dimittendũ quin comederetur. Sic.n.in sacrificiis magni honoris fiebat, nam inter sacrificia holocaustum erat præcipuũ, q̃d Deo totum dabatur, & in honorem eius, & cremabatur pp solum honorem eius. Alia aũt sacrificia pp aliquas causas speciales fiebant, & holocaustum totũ cremabatur.s.tam carnes, q̃ pedes, & caput, & intestina detractis solum cornibus, pelle, & fimo, quę ad sordes pertinent, & sordes non cõsecrantur Dño: hostiæ aũt pacificæ non dabantur totæ Dño, quia non erant tam excellens sacrificium, sed solus adeps, pectusculũ vero, & armum dextrum habebat sacerdos Leui.3.& 7.offerens autem reliquas carnes in cibum suum, & suorũ Deu.12.c. de hoc non erat necesse comedi oĩa, quia intestina siquis vellet dimittere non cogebatur comedere, & dato q̃ illa comederet designabat excellentia magna holocausti super hostiam pacificã, sed sicut se habebat holocaustum ad Deum, vt cremaretur totum propter illum, ita se habebat agnus paschalis ad comedi, vt totus comederetur, ideo sicut de holocausto velut de re valde sacra nihil erat omittendũ, quod non cremaretur, vsque ad pedes, & intestina, ita erat de agno paschali, q̃ nihil de illo erat relinquendũ quin comederetur. Erat autem agnus valde sacer pp significationem rei magnæ, nam designatur per illũ liberatio, quæ facta est in Aegypto omnium primogenitorum de morte, & totius populi de captiuitate. Ex parte autem Christi erat causa, quia per istam mãducationem totalem debet intelligi manducatio spiritualis Eucharistię, in qua manducatione licet vere sumatur caro Domini, potius fide, quam corpore mãducamus si digne manducamus, i. vt non diuidamus eum, sed integrum manducemus non separãtes deitatem ab humanitate, ita vt solum Deum credamus non habentem naturam humanam: sicut Manichæi eum asseruerunt corpus phantasticũ habere, & a Maria non conceptum, sed fortuito inuentum, vt Hieronym.dicit: neque humanitatem separemus a deitate, quasi solum hoĩem asseramus, sicut Arriani dixerunt eum purum hoĩem esse, & ante Mariam non fuisse, nam qui sic Christum manducat, vt non Deũ, & hominẽ simul credat, non totũ agnũ parauit, sed partẽ, & iõ indigne sumit, & sibi iudicium manducat & bibit, tunc aũt Christum totum sumimus qñ eũ Deum & hoĩem pariter cõfitemur. Cum aũt dr̃, q̃ agnus totus paschalis manducandus erat tã pedes, & caput, q̃ intestina intelligendum, q̃ omnia assata comedenda erant, licet enim intestina, & pedes sint malæ assationis, bonæ autem decoctionis, tamen quia nihil erat comedendum crudum de agno paschali, neque coctum aqua, sed assum igni. Exo.12.c. necesse est, quòd etiam intestina, & pedes agni assarentur quantumcũque male assarentur.

De decima cæremonia.s.cur non debebat aliquid remanere de agno paschali. Quæst. XXVIII.

DECIMA ceremonia erat, q̃ non maneret aliqd vsque in sequentem diem de carnibus agni paschalis. Est autem dicendum, q̃ istud obseruatum est tam in prima immolatione in Aegypto, quam in omnibus aliis postea, de prima patet Exo.12.c.s.neque remanebit ex eo quicquam vsque mane. De aliis patet Exod.34.c.non immolabis super fermento sanguinẽ hostiæ meę, neque remanebit mane de victimis solẽnitatis phase.i. non manebit de carnibus agni paschalis aliquid vsque ad sequentem diem, qui agnus vocat̃ victima, & Deute.16.c.dr̃, & non remanebit de carnibus eius, quod immolatum est vesperi die primo mane, & loquitur de agno paschali, vt litera ibi ostendit,

F Causa autem huius fuit ad cito exeundum de Aegypto, volebat.n. Deus, q̃ cito exirent, & ideo in omnibus cæremoniis agni signatur quædam festinantia, & tñ si possent aliquid relinquere pro cras, forte parum comederent nocte illa, & relinquerent cætera ad comedendũ cras, & ita vellent comedere antequam exirent de Aegypto: Deus autem volebat, q̃ non comederent, sed statim exirent cum magna festinatione, & pauore, nam sic factum est Deut.16.c.septem diebus comedes absque fermento afflictionis panem, quoniam in pauorem egressus es de Agypto, ideo nõ debuit quicquam relinqui vsque mane.

G Secũdo fuit, vt non onerarent se superfluo onere, nam si liceret eis relinquere aliquid pro sequenti die, relinquerent magnam partem agni, & illa impediret eos in procedendo, quia alia onera habebant magis necessaria, scilicet aurum, & argentum, & vestes, quas ab Aegyptiis Deus peti iussit, vt imponerent hęc super filios suos, & filias, & ita spoliarent Aegyptũ Exo. 3.& 11.& sic fecerunt Exod.12.capitu.ideo vt ferrent hæc onera, quæ vtiliora, & preciosiora erant, non debuit permittere Deus, q̃ portarent cibos de agno paschali. Tertio fiebat, quia istud erat sacrificiũ, & in sacrificiis non reseruabantur carnes de vno die in alterum, sed si aliquid superesset cremabatur, & ita seruabatur in hostia pro peccato, & pro delicto, & in hostia quoque pacifica Leuit.7.& 9.c.sed agnus paschalis sacrificium erat Num.9.& res valde sacra, ideo eadem die comedi debebat, quod vero non erat transactum in sacrificiis poterat comedi in secundo die, in

H tertio autem die nihil comedi poterat Leuit.7.cap.s.si obtulerit quis hostiam pacificorum pro gratiarum actione carnes eius eadem comedentur die, neque remanebit ex eis quicquã vsque mane, si voto vel sponte quispiam obtulerit hostiam eadem similiter edetur die, sed si quid in crastinum remanserit vesci licitum est, quidquid autem tertius dies inuenerit ignis consumet, & Leui.19.dicitur si immolaueritis hostiã pacificorum Domino, vt sit placabilis eo die quo fuerit immolata comedetis eam, & die altero, quidquid autem residuum fuerit in diem tertium igne combu retis, & ideo erat posita pęna, ne quis comederet de his post tempus illud.

I Quarto fiebat, quia reseruando per tot dies poterit sequi corruptio aliqua in cibis sanctificatis, vel putrefactio, & redderentur contemptibiles, ideo ante tempus illud comedenda erant vniuersa.

Quinto, vt fieret differentia inter cibos sanctificatos, & non sanctificatos, nam non sanctificatos q̃ nullius venerationis erant, poterat quilibet reseruare per quot dies vellet, sicut poterat eos dare ad comedendum quibus vellet, tam mundis, quam immundis, & vbicunque vellet. Cibus autem sanctificatus, sicut ꝑpter sui sanctificationem, & venerationem exigebat

K qualitatem determinatam in comedentibus, vt mundi essent, & determinationem loci, s. vt non vbique, sed in loco Sanctuarii comederent illum, sic & tempus determinare debebat intra quod comederetur, & non vltra. Et dicendũ, q̃ si quis comederet de carnibus agni paschalis sequẽti die reputabatur ei in peccatum, quia erat transgressor legis, & incurrebat in magnam pęnam, sic patet de carnibus aliorũ sacrificiorum qñ comedebantur post tempus determinatum, nam peribat meritum oblationis, & offerẽs reus erat Leuit.7.c. si quis de carnibus victimæ pacificorũ die tertio comederit irrita fiet oblatio, neque proderit offerenti, quin potius quæcunque anima tali se cõtaminauerit edulio præuaricationis rea erit, & Leuit. 19.c.dicitur si quis post biduũ comederit ex ea, ꝓphanus erit, & impietatis reus portabit iniquitatem suã,

quia

quia sanctum domini polluit, & peribit anima illa de medio populi sui.

Quantum ad Christum significat vt sicut hic totus comedēdus est, ita totus eodem die quo sumitur. Est enim totus dies iste præsentis sęculi, in quo totū Christum sumimus: quia sumentes eum totum quod ad eum pertinet credimus, & non est aliquid relinquendum post vitam: quia fides hic est meritoria, postea vero non: immo qui hic integrum Christum non sumpserit credendo quicquid ad eum pertinet, sed expectando post mortem, damnationis reus erit.

De undecima cæremonia, scilicet quid erat illud quód comburendum erat de agno, & quando, & cur. Quæst. XXIX.

VNDECIMA cęremonia erat ꝙ si aliqd superesset igne combureretur Exod. 12. c. Sed quid erat istud quod comburendum erat?

Aliqui dicunt ꝙ ossa cōburenda erant, quia erant aliquid de Agno paschali. præcipue quia ibi manebant medullæ, cum ossa non frangerentur, & in capite maneret cerebrū, & multæ medullositates: ideo hæc cremarentur.

Sed dicendum ꝙ non cremabantur ossa agni. Primo quia dicitur Exod. 12. c. siquid residuū fuerit igne combureris. Et sic ponitur sub dubio an aliquid relinqueretur, & tamen si ossa vocarentur residuum & cremanda essent, non erat dubium quin maneret aliquid comburendum, cum ossa non comederentur, neque liceret ea cōminui, sed integra manere. eo. c. ergo nō intelligitur de ossibus. Secūdo quia dr̄, residuū fuerit, vocatur residuū ꝙ superest, & residet de re illa q̄ ad cibū ptinet: sed ossa nō supersunt, quia ad cibū nō pertinent: solum tamen residuum cremandum erat. ergo ossa non cremarentur. Tertio quia ex modo loquēdi literæ apparet, ꝙ non dicatur de ossibus: nam dicitur, caput, cum pedib. & intestinis vorabitis. & deinde dicitur, siquid residuum fuerit. ergo refertur residuum ad hæc. i. caput, pedes, & intestina. sed ista dicunt cibū carnium. ergo de carnibus est residuum, & non de ossibus: ideo non erant ossa cremanda.

Cum vero dicitur ꝙ erāt ossa de Agno paschali, & manebant ibi medullæ. Dicendum ꝙ quantum ad veritatem naturæ ossa sunt de substantia animalis: & tamen quando accipitur animal vt cibus non pertinent ossa ad animal, quare nec ad cibum, & multominus in agno paschali quā in alijs cibis. sumebatur. n. Agnus iste vt cibus, & iussum erat ne ossa comminuerentur: nam in alijs cibis licet confringi ossa, & comminui vt bibantur medullositates, & tunc ossa pertinent æqualiter ad cibum: quia præstant partem nutrimēti & oblectationis: sed in Agno paschali nullū os licebat confringi Exod. 12. ideo hæc nullo modo pertinebant ad cibum & consequenter ossa illius nudata carnib. integra abijcienda erant, quasi iam non pertinerēt ad rem sacram: neque erat vlla cura an a bestijs frangerentur, & deuorarētur. de carnib. ergo solis intelligitur istud residuum. Erat autem modus, quia iubebat Deus ꝙ in qualibet domo comederetur vnus Agnus, vel assumeretur vicinus si non sufficeret numerus personarū: sed accidebat, ꝙ istæ personæ conuenientes ad sumptionem Agni non manducarent totū agnum: rursus autem non licebat reseruari aliquid ad comedendum sequenti die, ergo comburi deberet.

Sed est dubium an tam in Aegypto, quam in terra promissionis seruaretur cęremonia ista?

Dicendum ꝙ vtrobique: nam de Aegypto manifestum erat, quia cū in singulis domibus comederetur Agnus, ibi verisimile erat posse aliquid esse residuum,

A & illud erat comburendum, in alijs autem postea immolationib. poterat aliquid superesse quotcunq; conuenirent ad comedendum Agnum: ideo ibi quoque necessaria erat combustio residui.

Quando erat comburendum residuum Agni paschalis. Quæst. XXX.

DE isto residuo dubium erat quando comburendum. Aliqui dicunt, ꝙ sequenti die, & apparet quia dr̄ Exod. 12. neque remanebit eo quicquam vsq; mane. & sequitur, siquid residuum fuerit igne combureris. sed residuū non vocabatur nisi in mane sequētis

B diei, ergo combustio non erat facienda vsque mane. Secundo quia carnes Agni non erant cremandę tunc cum licite seruabantur, & tamen in die 14. qn̄ Agnus immolabatur & comedebatur, non manebant illicite carnes eius, ergo non erant ea die comburendæ.

Dicendum videtur, ꝙ ea nocte qua comedebatur Agnus cremabātur residua, vt sic fieret ꝙ cum per noctem comederetur Agnus, postquā omnes de domo comedissent vsq; ad saturitatē, nullusq; iam alius vocandus esset ad comedendum de carnibus illis, quicquid supererat, quia iam non erat comedendum, cremaretur, & sic non maneret aliquid vsque mane. Et hoc erat valde rationabile. Primo quia necesse erat illud relinqui in sequentem diem, ergo cum certū est,

C ꝙ residuum erat, comburendum erat. Et patet quia postquam conuenissent personæ certæ ad comedendum de Agno paschali non accedebant alię, sed antequam comederentur, si non erat domus sufficiens ad esum Agni accedebat vicinus secundum numerum personarum quæ sufficere possent, postquā vero conuenissent, etiā si illæ non sufficerent non adueniebant aliæ, & hoc maxime erat in Aegypto: quia iussit Deus ꝙ illa nocte nullus exiret de porta domus suæ Exo. 12. c. Et sic postquam sederunt manducare per noctē illam nemo discurrit de domo in domum, ideo cū omnes qui conuenissent ad comedēdum saturati essent, neq; essent alij superuenturi, iam illud residuum erat: quia non poterat nisi per eos manducari, & hoc sequenti die: quia ipsa nocte iam vsque ad saturitatē co-

D mederant, & tamen sequenti die non licebat manducari, quia vetitum erat. ergo ipsa nocte iam vocabatur residuum, & iam poterat comburi.

Secundo quia hoc maxime conueniebat in prima mãducatione Agni facta in Aegypto: quia statim post mediam noctem surrexit Pharao, & compellebat Iudæos fugere de Aegypto, vrgens eos cito ire Exo. 12. c. & ideo non vacaret eis insistere cæremonijs cremationis residui cibi. ideo vr̄, ꝙ prius cremauerāt. s. postquam cęnauerunt, ne esset periculum obliuiscendi, vel præ turbatione omittendi cęremoniam hanc.

Tertio quia in hoc tollebatur occasio agendi contra legē: si. n. non cremaretur, illa nocte residuū, & sequenti die cremaretur, esset occasio alicui comedēdi quicquam de carnib. illis: sed vetitū erat, & peccatum

E esset. Si aūt nocte illa cremaretur residuū, nō esset occasio delinquēdi comedēdo aliquid sequēti die, ergo dicendū, ꝙ illa nocte cremarētur carnes. Quarto quia cū in die sequenti non esset licitū sumere in cibū de illis carnib. nō erant relinquendæ vsq; ad illū nisi in dubiū. s. si comedi possent, sed postquam quis cęnauerat p noctē vsq; ad saturitatē non erat comesturus vsq; ad sequentē diem. ergo nulla causa erat relinquendi carnes aliquas Agni post cęnā. Quinto quia ita magis cōplebatur lex. nam iusserat, ꝙ non maneret aliquid de carnib. in sequentem diem. si autem crematio residui fieret, non esset aliquid residuum ad diem sequētem. ergo magis conueniebat legi comburi ipsa nocte.

Sexto, quia absolute mandatur, ꝙ non maneret ali- F
quid de carnibus agni pro sequenti die, ergo ipsa nocte cremandum erat quidquid residuum esset, patet Exo.34.c. non immolabis super fermento sanguinem victimæ meæ, neque remanebit mane de victimis solennitatis phase, & Deuter.16.c. dr̃ non remanebit de carnibus eius, quod immolatũ est vesperi die primo mane, & ita non dicitur hic, ꝙ si maneret combureretur, sed ꝙ non maneret, sed ad hoc ꝙ non maneret necesse erat cremari residuum in præcedenti nocte, ergo tunc cremabatur.

Ad rationem primam in contrarium dicendum, ꝙ non est intelligendum, ꝙ si quid residuum fuerit in die sequenti cremet̃ in die sequenti, sed sunt duę clau- G
sulæ, & sigillatim legẽdæ sunt. Prima est, non remanebit ex eo quicquam vsque mane. Secunda est, si quid residuum fuerit igne comburetis, & vtraque per se legenda est. cum dr̃ non remanebit vsque mane, ita explendum erat. s. ꝙ in veritate nõ maneret aliquid de carnibus vsque in sequentem diem, sed non poterat hoc fieri, nisi cremaretur residuũ ipsa nocte, ergo cremabatur. Quod vero dr̃, si quid residuum fuerit igne comburetis, ista qualitas residui non refertur ad sequentem diem. s. si quid mane residuum fuerit, sed refertur ad illud tempus quo residuum esse poterat, sed statim, post cœnā completam in nocte quicquid manebat residuum erat, quia non erat comedendum ipsa nocte, neque sequenti die, ergo nihil impedit quin statim combureretur, immo vr̃ ꝙ statim oporteret comburi, quia residuum comburendum erat, & non dr̃ qñ, ergo statim vt residuum erat comburẽdũ erat, sed in nocte ipsa erat residuum, ergo tunc comburebatur. & tota deceptio est si quis velit qualitatem illã residuum referre ad mane, sed inconueniens est, cũ non ponatur in sua clausula: sed in præcedenti.

Ad secundum dicendum, ꝙ non erant cremandæ, qñ licite seruabantur, & tñ erant residuæ ipsa nocte statim post cęnam, ergo statim erant cremandæ. Aliter potest dici, ꝙ in tota nocte diei quartidecimi manebant licite carnes agni, quia tota illa nox erat destinata ad esum agni, & non obligabantur manducare certa parte noctis, sed in quacunque, ideo manebant licite. Etiam manebant licite, quia nondum erant Iudæi in mora, in quacunque parte noctis illius nõdum cõbusto residuo, in sequenti aũt die non poterãt manere carnes, nisi illicite, ideo cõburebatur residuũ in nocte ipsa, quando carnes licite manebant, ne sequẽti die illicite manerent.

Quare comburebantur residuæ carnes agni paschalis. Quæst. XXXI.

SED quare comburebantur residuæ carnes? Aliqui dicunt, ꝙ in sacrificium, & comburebantur Deo cum agnus esset sacrificium Num.9.c.

Sed dicendum, ꝙ non stat. primo, quia tunc non cõburerentur in Aegypto, quia ibi nullum sacrificium factum est Deo, neque Iudęi facere volebant, sed extra terram Aegypti. Exo.8.c. Secundo, quia tunc cremarẽtur in loco sacro, & per sacerdotem, sed falsum est, quia nulla cæremonia in hoc seruabatur, ergo nõ cremabantur carnes in sacrificium, quia sic vr̃ ꝙ meliora comederẽt homines, & deteriora, quæ ipsi nollent darent Deo, & tñ non est conueniens, quia Deus indignatur qñ offeruntur ei res despectę, vt patet Mal.1.c. nã dicit contẽni se, qñ offeruntur ei animalia, q̃ non essent offerenda ducibus humanis, & tñ nihil est magis contemptibile, quam cum nos comederimus, & saturati aliqua dimiserimus eaq; Deo tribuamus, ergo non fiebat de illis sacrificium.

Deus indignatur qñ es, res despectæ offeruntur.

Tertio, quia si de cibis nostris, vel rebus aliquod sacrificium fieri dẽt Deo, siue illę sint ꝓciosæ, siue non, prius debet pars Deo separari, deinde cedet reliquum in vsus nostros, & si secus fiat graue pc̃m̃ est, sic patet 1.Reg.2.c. de duobus filiis Hely cũ veniret aliquis ad offerendum hostiam pacificã veniebat puer eorũ, & petebat partẽ sacerdotalem ab eis crudam, & offerẽs dicebat, incendatur hodie iuxta morem adeps, & tolle tibi quantumcunque desiderat aĩa tua, & puer dicebat nequaquam, nunc. n. dabis mihi alioquin tollã vi, & adiungitur: erat autem pc̃m̃ puerorum grande nimis coram Dño, quia detrahebant hoĩes a sacrificio Dei, & ita solum erat pc̃m̃ horũ, quia prius volebãt ipsi sumere partem, quæ eis compe ebat, q̃ Deo darẽt partem suam, ergo & hic esset absurdum, ꝙ homines prius sumerent de carnibus agni paschalis quantum vellent, & postea darent residua ad cremandum Deo in sacrificium, ideo non est verum, ꝙ cremabantur in sacrificium.

Dicendum ergo, ꝙ cremabantur, quia erat agnus paschalis sacrificium, nam licet comederent̃ totæ carnes eius ab hominibus erat sacrificium Nu. 9. c. ideo seruabatur idem in carnibus agni, quod in carnibus aliorum sacrificiorum, nam in aliis sacrificiis proueniebat quædam pars offerentibus, sed in holocaustis totum cremabatur Leuit.1. in hostiis pro pc̃õ, & pro H
delicto cedebant carnes sacerdotibus Leuit.4. & 5. & 6. & 10. in sacrificio autem pacifico pars quędam sacerdotibus. s. pectusculum, & armus dexter, cętera vero offerentibus Leui.7. & Deuter. 12.c. & in partibus, quæ proueniebant hominibus fiebat istud, ꝙ si nõ comederentur tpe debito cremandæ erant, vt in sacrificio pacifico Leuitic.7. & 19. nam quædam pacifica in primo die comedenda erant, & residuum ad secundũ diem cremabatur, in spontaneis vero, vel votiuis poterat ad secundum diem aliquid reseruari, in tertio autem die nihil manere debebat, sed cremabatur, & tamen agnus paschalis erat, vt res valde sacra, ideo nõ reseruabatur ad secundum diem, sed in die quo immolabatur, comedebatur, aut cremabatur, ne resi- I
duum aliquod esset ad secundum diem.

Secundo dicendum, ꝙ fiebat ꝓ honorem, nã de aliis cibis nostris non curabat Deus an comederẽtur vna die, vel alia, aut nunquam, vel relinquerẽtur canibus, quia erant res prophanæ, de carnibus aũt sacrificiorum secus, nam ex eo, ꝙ quædam pars earum prouenerat Deo. s. adeps saltem, volebat Deus, ꝙ reliquię essent in honore, & ideo nõ comedebantur vbiq;, sed solum in loco sacro, & non a quibuscunque, sed a mũdis, & non in quocunq; die, vel tpe, sed die quo offerrentur, vel ad plus sequenti die Leui.7.c. ideo sic volebat, ꝙ si accideret non comedi tunc, ꝙ nõ relinquerentur in contemptum, nam non erat licitũ vltra comedi, ergo si superessent necesse erat, aut putrefieri, K
aut tradi bestiis, vtrunque aũt erat inhonorabile, ideo conueniens fuit, ꝙ id quod superesset cremaret̃, quia crematio ignis tollebat, vt non posset hoc venire postea in contemptum, & hoc erat honorabile, quia ẽt quæ Deo proueniebant igne cremabantur. Cõueniebat ẽt hoc propter Christum, nam de Christo hic totum comedimus, quod possumus, nam eum magis fide, & intelligentia, quam dente manducamus, & licet fides totum sumat, quia nihil omittere debemus circa Christum, quod non credamus, totũ sumimus, intelligentia tamen non apprehendit totum, quod fides tenet, sed aliqua hic cognoscimus, aliqua ignoramus, quæ ergo ignoramus igne comburimus, quia ex dono Spiritus sancti qui ignis est in futuro reuelãda non dubitamus, cum ibi cognituri sumus, sicut & nunc cogniti sumus.

De

De duodecima cæremonia s. cur comedentes lumbos accingerent. Quæst. XXXII.

DVODECIMA cęremonia erat, ꝙ comedētes lumbos accingerent, sic patet Exo. 12. c. Dicendum, ꝙ ista cęremonia, & cęteræ cęremonię comedendi, tam in Aegypto, quam postea in terra Iudæorum seruatę sunt.

Causa autem huius cęremonię est ad ostendēdā festinationem comedendi, vel potius comedentium, nam habere renes accinctos significat festinationē recedendi, & ideo, ꝙ comedentes haberēt renes pręcinctos erit dicere, ꝙ statim post cibum sumptum recessuri erant, & non solum hoc significatur, sed etiā,

B

vt cito comederent, ne forte prius occurreret necessitas recedendi, quam cibū finirent, vnde dicitur, & comedetis festinanter Exo. 12. Quod vero cito recessuri essent apparet, quia in principio noctis incipiebat ista solennitas, nam ad solis occasum immolabatur Agnus paschalis, & postea parabatur, & comedebatur, & tamen ad mediam noctem surgere debebat Pharao, sic enim surrexit vrgens Hebręos cito recedere de Terra. e. c. ergo non multum post cibum sumptum recessuri erant. Quod autem habere lumbos præcinctos signet celeritatem ad recedendum, ideo est, quia est quædam dispositio recedentium, nam itinerantes lumbos accingunt, & hoc conuenit secundum consuetudinem antiqui temporis: habebant quidem homines tunc vestes longas vsque ad

C

pedes, & amplas, quæ magnos sinus faciūt, sicut sunt vestes Monachorum, & istę multas auras capiunt, & quando fluxę sunt, & sine cingulo mouentur, & pedes impediunt: apud ipsos, tamen consuetum erat, quòd homines sine cingulo essent nisi cum aliquid facturi essent, & ideo siquis iter acturus erat oportebat, quòd vestem longam decurtaret, & stringeret ad corpus ne laxa flueret, & pedes implicaret atque impediret: vnde accingere erat signum, quòd quis acturus erat iter statim, & itineraturo iubetur, quòd lumbos præcingat, quia ad astringendum vestes ponitur cingulum super lumbos, & quia Iudæi erant statim itineraturi, videbatur, quod comedentes haberent

D

præcinctos renes, idest iam haberent apparatum itineris, & non superesset eis aliquid disponendum post cibum, sed si occurreret possent statim post cibum sumptum recedere, talis autem modus seruatur in scripturis tam in Nouo, quam in Veteri Testamēto, vbi alicui cito agere, aut itinerari præcipitur, nam lūbos præcingere mādatur, sic patet 4. Re. 4 c. vbi Heliseus iussit puero suo Giezi cito ire ad suscitandum filium Sunamitis dixit, accinge lumbos tuos, & vade, sic etiam Christus dixit Lucę 12. c. sint lumbi vestri præcincti, & lucernę ardentes in manibus vestris, & non est aliud lūbos accinctos habere, nisi paratum esse ad currendum, vt aperiatur Domino, quādo venerit, & non sit aliqua mora in faciendo hoc. Et pa-

E

tet, quia dicitur statim, & vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando reuertatur a nuptijs, vt cū venerit, & pulsauerit confestim aperiant ei. & sic ad itinerandum lumbi accingūtur, vel renes, quod idem est, ita & ad operationes quascunque, q̄ aliquem motum corporis exigunt, vt vestes longę, & fluxę non impediant motum, sic dicitur Lucę 12. c. beati sunt serui illi quos cum venerit dominus inuenerit vigilantes, amen dico vobis, ꝙ præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Et ita etiam Dominus ad ministrandum seruis in mensa præcingit se, vt vestes longę non impediant motum, & operationem, & iste modus loquendi est in tota sacra Scriptura, & apparet Tobi. 5. c. vbi de Ra-

A

phael angelo (quem quærebat Tobias, vt hominē directorē in via) dicitur, egressus Tobias inuenit iuuenē splēdidū stantē præcinctum, & quasi paratū ad ambulandū, & ita signatur ibi, ꝙ lūbos præcingere sit ad itinerandū dispositū esse. Secundo fiebat hoc ad commemorandū, & commouēdū Iudæos, vt omnia parata haberent, q̄n comederēt ad recedendū, cū tanta celeritas eis ondereur, vt ēt comedēdo deberēt habere apparatū itineris. Cum aūt essent in terra sua Iudæi in alijs celebrationibus phase debebant habere lūbos accinctos, non quidē ad aliquā celeritatē itineris futuri, sed ad designandum celeritatē exitus, q̄ habuerunt sui progenitores de Aegypto. Circa Christum aūt præcingere lūbos conuenienter ponitur, quia vt dicit Grego. lūbos præcingimus cū carnis luxuriam per continentiā coarctamus, & q̄m sumentes corpus Domini debent esse mūdissimi, quia non est aliquid, quod tantā mūditiam exigat, cū nihil sit preciosius, debēt lūbos habere pręcinctos, i. a carnis illecebris abstinere, quia actus iste hominē valde immūdū reddit carni totaliter subijciendo, & non relinquēdo ei aliquem gradū spiritualitatis, vnde non solū ab illicitis contactibus tūc abstinendū est, sed etiam a licitis, vt spiritus noster purus sit, & talis, vt se in altum tollere queat.

De 13. cæremonia, scilicet cur Agnum comedentes baculum tenebant. Quæst. XXXIII.

TREDECIMA cæremonia erat, ꝙ comedentes tenebant baculos in manibus Exo. 12. c. Causa huius cæremonię in Aegypto fuit eodē mō ad signandū celeritatē recessus, i. ꝙ tantū appropinquaret recessus tūc q̄n māducabāt, ꝙ nihil post cibū parare vacaret ad viā, sed oportebat omnia esse parata, ēt vsque ad minimā operationem, non aūt videbatur minor, q̄ baculū accipere in manu, & tñ adhuc nolebat, ꝙ post cibū sumerent, sed ꝙ comedendo tenerent baculū in manu, quasi nō superesset eis, neque spatium ad capiendū baculū. Siquis aūt quærat quare tanta festinatio iubebatur Iudæis, nā non erant tantū festinaturi, cū post cibū transierit aliquantū tēpus, & dormierūt, & postea Pharao surgens media nocte cōpulit eos cito recedere Exo. 12.

Dicēdū, ꝙ iste modus loquēdi est per hyperbolē, quia iubere, ꝙ comedēdo tenerēt baculos in manibus erat ac si diceretur tam cito recessuri estis post cibū sumptū, ꝙ neque vacabit vobis baculos accipere quos manibus tollatis, & licet nō esset in veritate tanta festinantia, erat tñ conueniens s̃m prudentiam hoc dicere. Primo ad instruēdū Iudæos, taliter. n. rudes homines, & pigros instruimus, & mouemus, non n. possunt moueri si eis vera sola dicantur, vñ ad mouendū eos sub timore mali oportet maiora mala prędicere, q̄ sint, & ad mouendū sub spe boni oportet maiora bona prænunciare, ita siquis vellet ostendere causam alicuius festinationis non tantā præcise dicere cōueniens est, quia non mouebūtur quantū oportet, sed multam magis dicendum est, taliter. n. docet Arist. instruendos esse rudes in virtutibus, s. non trahendo eos solū vsque ad rectitudinē necessariā, sed vltra mediū quemadmodū tortuosa lignorū dirigentes faciūt 2. Ethi. c. vltimo, sed Iudæi pigri erāt, & tardi, ideo vt disponerentur ad tantam celeritatē, quanta conueniens erat oportebat, vt maior eis prænūciaretur, q̄ futura erat. Secundo ad faciendū, ꝙ omnes res suas prius disponerēt, ne postea turbati pre velocitate itineris, vel exitus res necessarias obliuiscerentur, vel eas incōpletas haberēt, & vere accidit hoc Iudęis quātumcunque prænunciauit eis Deus celeritatem,

quòd

quòd ipsi tam pigri, & obliuiosi erant, ꝙ massam saltem non fermentauerunt, sed cum recedendum fuit imposuerunt super filios, & filias massas non fermẽtatas, ligãtes eas in pallijs Exo. 12. c. hoc tñ potuissent ipsi prius facere si tardi, & obliuiosi non fuissent, cum añ hoc de magna celeritate exitus admoniti fuissent.

Considerandum autem, ꝙ comedentes nón debebant sedere, sed stantes comedebant, & cum vna manu capiebant cibos, & cum alia tenebãt baculos, quia non poterant alio modo comedere tenentes baculos in manibus.

Ad Christum aũt pertinet hoc, vt sumẽtes Eucharistiam teneamus baculos in manibus, s. vt fidei fundamentum teneamus, nam baculus fidem notat, quę est fundamentum, & prima omnium virtutum, quæ nisi pręcesserit non possumus placere Deo ad Heb. 11. c. sine fide impossibile est placere Deo, & sicut super baculum nitimur, ita supra fidem fundamur. in sumptione autem corporis Domini nihil magis necessariũ est, q̃ fides, cum nihil occurrat difficilius creditu, q̃ veritas Corporis, & Sanguinis Domini sub speciebus Sacramenti, & iõ ad istam magnã difficultatem debet accedere magnitudo fidei, & ob hoc Psal. 22. vbi de corpore Domini aliquid tangi videtur, s. parasti in conspectu meo mensam &c. ponitur de baculo, s. virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt, s. fides consolatur nos circa magnitudinem rerum credibilium, quia nihil est, per quod possimus in alta credibilia, nisi per fidei altitudinem.

Secundo per baculum designatur conditio Eucharistię, quia sicut baculus est id, super quod aliquis se p̃t appodiare, & firmare, ita Eucharistia est firmamentũ nostrum, quia est cibus noster spiritualis quo firmamur, sicut firmamur in esse spirituali per firmitatem datam ex cibo panis Psal. 103. panis cor hominis confirmet, idest det vires, & firmitudinem, & iõ panis vocaẽ baculus Leu. 26. c. trademini in manibus hostium postquam confregero baculum panis vestri ita vt decem mulieres in vno clibano coquant panes, & reddant eos ad pondus, & comedetis, & non saturabimini. vocatur etiam panis firmamentũ Psal. 104. vocauit famẽ super terram, & omne firmamentum panis cõtriuit, ita & Eucharistia est panis noster, qui de cęlo descendit Io. 6. c. ideo signatur per baculum, q̃a est firmamentũ esse, vel vitę nostrę spiritualis.

Ad quid iubebat Deus, quòd Israelitæ comedentes tenerent baculos in manibus.
Quæst. XXXIIII.

SED ad quid iubebat Deus, ꝙ Israelitę comedentes tenerent baculos in manibus?

Aliqui dicũt, ꝙ ad se appodiandum, quia non comesturi erant sedentes, sed stantes, & hoc pp celeritatem, ideo baculis egebant super quos se appodiarent, vel sustentarent. Sed dicendum, quòd non stat. Primo, quia omnia, quæ ponuntur in cæremonijs comedendi Agnum pertinent ad ostendendam celeritatem recedendi de Aegypto, & tamen tenendo baculos sic non pertinet ad aliquam celeritatem, ideo non fiebat ad hoc. Secundo, quia potius pertinet istud ad tarditatem, nam si cito comederent non oportebat, quòd se appodiarent, ille enim se appodiat, qui diu stando fatigatur, & ideo super aliquid se sustentat, & ad hoc prodest baculus, & tamẽ Iudęi cito, & cum festinatione comesturi erant, ideo non erant ad hoc eis baculi conuenientes.

Tertio, quia appodiare se super baculum est infirmorum, aut debilium, sicut dicitur Exo. 21. de illo, qui vulneratus fuit, si surrexerit, & ambulauerit foris F super baculum suum, sed inter Israelitas in exitu de Aegypto non erat aliquis debilis viribus, sed omnes potentes ad ambulandum Psal. 104. c. & eduxit eos in auro, & argento, & non erat in tribubus eorum infirmus: ergo nullus indigebat baculo ad se appodiandum cum manducarent.

Est ergo dicendum, ꝙ baculi ad duo proderant itinerantibus, & ideo signabant immediatam apparationem ad itinerandum. Primum est, quòd baculi proderant loco armorum, nam qui nullo alio genere armaturę vtitur saltem baculo vtetur, & ad aliqualem defensionem prodest: Iudæi autem erant male armati, & hoc propter duo, primo propter consuetudinem temporis antiqui, quia apud antiquos rara arma erant, & ideo Iudæi, qui pauperes erant pauca arG ma haberent, & sic baculos loco armorum, idest lancearum portarent.

Antiquitus rara arma erant.

Secũdo, & præcipue erat hoc, quia Iudæi in Aegypto erant serui, & in politijs ordinatis non permittitur seruis habere arma, & hoc pp timorem rebellionis, vt dicitur 2. Poli. seruiebant quidem Iudæi in luto, & latere in Aegypto Exo. 1. & Pharao dixit, qd voluimus facere, vt dimitteremus Israel ne seruiret nobis? Tertio, & specialiter pp magnam suspitionem, & timorẽ quem Aegyptij conceperant, quia cum iniuste opprimerent Israelitas, timebant, quòd illi insurgerent, & adiungerentur hostibus Aegyptiorum, & expugnatis eis recederẽt de terra Exo. 1. c. & ideo H imposuerunt eis labores duros luti, & lateris, vt non multiplicarentur, & postea occidebant in partu omnes masculos, & seruabant fęminas, vt non fortificaretur populus e. c. a fortiori, ergo pp hunc timorem non permitterent eis aliqua arma, & sic quando exirent essent inermes. Simile patet de Iudæis ipsis, quando erant in terra sua tempore regis Saulis, nam erant subditi Philistinis, & illi timentes ne Iudęi rebellarẽt, abstulerant eis vniuersa arma, & interdixerãt fabros esse in terra Israel ne arma aliqua fabricarent, sed descendebant in terram Philistinorum Iudæi ad acuendum vomeres, & ligones suos vsque ad stimulum. 1. Re. 13. c. & ideo factum est, vt sic in toto populo Israel ituro ad bellum cum rege suo non inueniretur, neI que vna lãcea, aut vnus ensis. e. c. ita ergo in Aegypto propter istũ timorẽ fieret, vt non permitterent Aegyptij Israelitis habere aliqua arma, ideo ad itinerãdum acciperent baculos, vel aliqd in manu portarent quo se appodient, & adiuuent ad ambulandum. Secundo, quia omnibus iubebatur habere baculos tam viris, q̃ mulieribus, & tamen non iuberetur hoc velut genus armaturę, quia mulieres non sunt ad arma, sed quia omnes tam viri, quam fęminę itineraturi erant, omnes egebant baculis ad appodiandum.

Tertio, quia non videbatur, ꝙ arma Deus iuberet tollere, idest baculos pro armis, quia Israelitę nõ erãt pugnaturi in exitu de Aegypto, sed Deus pro eis Exo. 14. Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis, ideo non erant baculi ad arma, sed ad appodiationẽ, K & laboris releuationem.

Sed objicietur, quòd non stet, quòd dictum est supra, scilicet, quòd baculis vterentur tunc Israelitę in defectum armorum, quia dicitur Exod. 13. c. & armati ascenderunt filij Israel de terra Aegypti.

Dicendum, quòd nõ est sensus, quod omnes Israelitæ, qui erant sexcenta millia peditum Exo. 12. ca. ascenderent armati, quia non haberent omnes arma, quia Aegyptij non permitterent hoc. Neque rursus est intelligendum, quòd nullus de eis haberet arma, quia aliqua haberent, sed vocantur armati aliqui, scilicet eorum, nam non dicitur armatos esse omnes. Vel vocantur armati, idest quòd erant omnes aptiad arma,

arma, eo quòd non erat in tribubus eorum infirmus Psal. 104. & ideo poterant baculi aliquo modo prodesse ad genus armaturæ, sed potius iussit accipi illos ad sustinendum laborem viæ.

Et vtroque modo est causa, quòd Christus vetuerit discipulis suis in via portare baculos supra 19. c. Nam si accipiatur baculus, vt est loco armorum non licebat portare discipulis baculum, quia non ibant ad pugnandum, nec ad resistendum pugnanti, sed ad prædicandum pacem, & sustinendum quidquid eis aliquis inferre vellet, si autem accipiatur baculus, vt ad appodiandum per viam, non licebat illis baculum portare, quia non debebant quiescere, neque se appodiare, sed expedite procedere ad opus prædicationis, B baculus autem est super quem aliquis se sustentat, & quiescit, ideo illis non conueniebat baculus.

De 14. cæremonia cur Deus iubebat Israelitas habere calciamenta in pedibus in comestione Agni. Quæst. XXXV.

QVARTADECIMA ceremonia erat, quòd portarent calciaméta in pedibus, idest haberent illa quando comederent Exo. 12. c. & istud tã in Aegypto, quam in alijs vicibus obseruari debuit.

Causa huius est celeritas, scilicet quòd nihil superesset disponendum, quando comederent, quasi tanta celeritas esset ad itinerandũ, quòd post cibum sumptum forte non superesset locus ad sumendos calceos, & hoc erat iuxta antiquam consuetudinem, & potissime hominum pauperum, qui non vtebantur calceis semper ne illos rumperent cito, sed solum quando ad opera dura procederent, sicut erat ad itinerandum, nam si semper homines vterentur calceis non oportebat dici, quòd calciamenta haberent, qñ comederent, quia nunquam sine illis inuenirentur, nisi cum iacerent in lecto, quia tamen illi raro vtebantur calciamentis, quãdo in domibus erãt, iussit, quòd calciamenta haberẽt, quando comederent Agnum, quasi statim recessuri essent, & non superesset eis forte tempus ad hoc post cibum sumptum.

Mos uetus calciamentorũ.

Quare Deus vetuit discipulis habere calciamenta Iudæis autem iussit habere. Quæst. XXXVI.

SED quęretur cum Christus mittens discipulos ad prædicandum vellet, quòd expedite irent, & cito, & Deus mittens Israelitas de Aegypto vellet, quòd cito irent, quare Deus vetuit discipulis habere calciamenta, & iussit expresse Israelitis illa habere.

Dici potest vno modo, quòd non vetuit totaliter discipulis Christus habere calciamenta, quia licet dixit supra 10. & Lucæ 10. ꝙ non haberent calciamenta in via, tamen dixit Mar. 6. ꝙ irent calciati sandalijs, & ideo est differentia inter calciamenta, & sandalia, tamen vtrunque ad pedes pertinet, & Christus reliquit aliqua operimenta pedibus & in hoc concordat cum Iudæis, qui calciati exierunt de Aegypto.

Secundo potest dici, quòd ex diuersis causis mandatum cõtrarium datum est, nam Discipulis tanquã viris perfectis vetita sunt calciamenta, quia istud signabat aliquid pertinens ad perfectionem, vt ostensum est supra 10. c. q. 10. Israelitæ autem, qui erãt quędam multitudo non pertinebant ad perfectionem aliquam, immo non erant omnes boni, ideo non erãt eis illicita calciamenta, & tamen non iubebatur eis calciamenta habere in pedibus, quasi hoc faceret ad celeriorem cursum, sed quia ita erat quòd q volebãt portare illa, quòd aptarent illa sibi ante cibum sumptum, ne postea obliuiscerentur sumere illa, aut non A vacaret eis illa accipere. Ista autem sunt calciamenta, quæ nunquam rupta sunt, neque deteriorata, aut laxata, sed integra manserunt, sicut & vestimenta nunquam defecerunt per quadraginta annos in deserto Deu. 8. c. scilicet vestimentum tuum quo operiebaris nequaquam vetustate defecit, & pes tuus non est subtritus.

Sed quæretur quare non dixit Deus de vestibus, quòd haberent vestes suas quando comederent, sicut dixit de calceamẽtis, quia vtrunque necessarium erat ad viam. Dicendum, quòd non fuit conueniens mandari, quia Deo non mandante illud fieret, nam vestimentis semper sunt homines operti, nisi cum iacent in lecto, calciati autem non sunt semper maxime pauperes, & secundum antiqua tempora, ideo debuerunt admoneri de calciamentis, de vestibus autem non oportebat, quia semper erant vestiti.

Conueniebat autem hoc ad Christum, quia qui sumunt Eucharistiam debent esse totaliter mundi, & ad complementũ munditię oportet esse pedes mundos, nam cęteris partibus mundis existentibus adhuc pedes possunt esse immundi, ita Christus dixit Ioã. 13. c. qui mundus est non indiget, nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus, vt autẽ pedes sint mundi oportet eos calciatos esse, nam quandiu nudi sunt super C terram puluere, aut alia contagione inficiuntur, & signatur per imperfectionem pedum minima infectio, quæ est venialium peccatorum, & vt innuatur, quòd etiam ab his mundus esse debet, qui Eucharistiam sumit, dicitur quòd qui manducat Agnum debet calciamenta in pedibus habere.

De 15. cæremonia, scilicet quare cum azymis Agnum comedebant. Quæst. XXXVII.

QVINTADECIMA cæremonia est, quòd manducarent Agnum cum azymis Exo. 12. c. vocãtur autem azyma panes sine fermento facti. Et hoc fiebat, quia Deus iussit, quòd antequam immolaretur Agnus fierent panes azymi, & tolleretur omne D fermentatum de domibus, & ideo non possent comedere, nisi cum azymis, quia nullus alius panis tunc esset in domibus eorum.

Causa autem quare volebat, ꝙ cũ azymis comederetur erat, quia statim azyma secutura erant, nam post exitum de Aegypto non habuerunt Israelitę, quid comederẽt nisi azyma, quia occisis primogenitis media nocte surrexit Pharao, & Aegyptij clamauerunt, vt dimitterentur Israelitę, & compulsit sunt statim ire ne morerentur omnes Aegyptij, sicut ipsi putabam si statim non recederent Israelitę Exo. 12. c. & ideo non fuit eis locus fermentandi massas quas habebant, & sic nõ fermentatas tulerunt, & ideo comederunt per aliquot dies azyma, quousque Deus pro-E uidit eis de cibo in deserto.

Secunda causa fuit ad ostendendum afflictionem exitus, nam Israelitę, licet exeundo de Aegypto liberarentur de seruitute, & multis incommodis, tamen cum angustia, & timore, & difficultatibus exierunt, quia Pharao, & Aegyptij compulerũt eos cito exire, & timebant, quòd occiderent eos nisi cito exirent, cum propter ipsos Deus afflixisset Aegyptios, & in exitu superuenit eis tribulatio, quando Pharao, & omnes Aegyptij irruerunt super eos existentes, apud Mare Rubrum, & voluerunt illos occidere, & iam flebant Israelitę murmurantes contra Moysen, ꝙ potius voluissent mori in Aegypto, quam in illa solitudine Exod. 14. c. in memoriã, ergo harũ afflictionũ postquã præteritę essent, & nũc in prænosticatione ante-

antequam venirent ,fuit conueniens, ꝙ azymos panes comederent cũ Agno, qui erant panes afflictionis Deu.16.c.s. septem diebus comedes absque fermento afflictionis panem, quoniã in pauore egressus es de Aegypto. Cum vero egressi sunt Israelitę omnibus temporibus quibus faciebant Phase comedebant azyma, & hoc ad memoriam præteritarum rerum, s. ꝙ in Aegypto azyma comedissent, quando exierunt, & comederũt Agnum. Secundo, vt recordarentur malorum, quæ passi sunt in exitu de Aegypto, & præcipue timoris magni Deu.16.s. septem diebus comedes absque fermento afflictionis panem, quoniam in pauore egressus es de Aegypto, vt memineris diei egressionis tuæ de Aegypto omnibus diebus vitæ tuæ. Sciendum etiam, ꝙ ista cæremonia azymorum erat præcipua inter omnes cæremonias Agni, quia præter azyma, quæ comedebantur cum Agno die Phase, adhuc erat festum azymorum per septem dies, in quibus comedebantur azyma Exo.12. & de causa huius infra dicetur.

Conuenit autem hoc ad Christũ, quia qui manducant Corpus Domini debẽt cũ azymis sumere, nam azymum sine fermento dr̃, fermentũ aũt conuertit, & alterat massam, si diu relinquatur conuertet eam ad corruptionem, ita dr̃ 1.Corin.5.c. modicum fermentum totam massam corrumpit, azymum ergo est incorruptum, & signat puritatẽ vitæ, tales, aut esse debẽt, q̃ Christum sumunt, s. in vita pura, & immaculata, sic dicit Apostolus 1.Corin.5.c. Pascha nostrum immolatus est Christus, itaque epulemur non in fermento veteris malitię, & nequitię, sed in azymis sinceritatis, & veritatis, & ita puritas vitæ est azymum, cũ quo Christũ manducare debemus, vt digne manducemus, & hoc maximum est, quod ad Corpus Domini requiritur, s. vt cum vitæ puritate sumatur.

Secũdo hoc fit, quia etiam ad confectionem Corporis Domini cõuenit, nã nos verũ Corpus Domini sub panis figura sumimus, & sic ille instituit sumi, quia sic se discipulis tradidit, & ipse in pane azymo confecit, quia azymum panem manducabat. Ecclesia quoque ad imitationem eius consecrat in azymis, quæ azyma per illa azyma Aegypti, quæ cum Agno paschali comedebantur, præsignata sunt.

De 16. cæremonia, scilicet quare Agnus cum lactucis agrestibus comedebatur, & quare post exitum de Aegypto fuit seruata hæc eadem cæremonia. Quæst. XXXVIII.

SExtadecima cæremonia erat, ꝙ comederetur Agnus cum lactucis agrestibus Exo.12. & Nu.9.c. De ista cæremonia dicendum, ꝙ seruata fuit in prima celebratione in Aegypto, quia ita illud iussit Deus Exo.12.c. & omnia, quæ ibi mandata sunt completa fuerunt illa prima vice, licet quædam illorum non fuerint postea obseruata. De celebrationibus postea factis, ꝙ postea fuerint ibi seruata patet Nu.9.c. nã ibi agitur de celebratione Phase in monte Synai facti anno secundo in exitu de Aegypto, & dr̃ cum azymis, & lactucis agrestibus comedent illud. Causa aũt huius videtur esse, vt aliquod cõdimẽtum Deus daret illi cibo, quia cibis apponimus condimenta, & herbę istę quas lactucas dicimus erãt condimẽtũ pro carnibus his. Secũdo fiebat hoc ad cito comedendum, & non capiendum magnam voluptatem in eo, cum .n. quis in aliquo cibo voluptatem magnam capit immoratur valde in eo. Deus autem volebat, quod Phase festinanter comederetur ab Israelitis, quia ita expresse iusserat, ideo non debuit dare aliqua irritantia appetitũ, & voluptuosa, sed po-

F tius amara aliqua, aut insipida, in quibus appetitus nõ intenderet, & sic cito comederent, talia sunt hæc, i. lactucæ agrestes, quæ amaritudinẽ habẽt cũ agrestes, sint, ideo illas sumi Deus voluit in partem cibi, vel in condimentum cum cibo. Tertio ad ostendendum amaritudinem, & angustiam animi, q̃ haberent Israelitę in exitu, nam Aegyptij vrgerent eos, & ipsi timerent sibi mortem inferri in vindictã primogenitorũ occisorũ, & iõ pauor magnus tenebat eos in exitu, & tenuit eos post exitũ, qñ Aegyptij insecuti sunt eos vsque ad Mare Rubrum Exo.12. & 14.c. & iõ sicut ad signandũ pauorem illum iussit Deus, ꝙ comederetur Agnus cum azymis Deu.16.c.s. septẽ diebus comedes absque fermẽto afflictionis panem,

G qm̃ in pauore egressus es de Aegypto, vt memineris diei egressionis tuæ omnibus diebus vitę tuæ, sic ad ostendendum amaritudinem animi iuberet comedi lactucas agrestes. Post exitum vero de Aegypto comedebantur agrestes lactucę cũ Agno generaliter ad signandum, quod factum fuerat in Aegypto, i. quia ibi comestę sunt, postea quoque comederentur. Secundo, quia sicut in Aegypto ad præsignandam futuram, & imminentem amaritudinem sibi in exitu comederũt lactucas, ita & in posterum lactucas comederent, vt omnibus diebus vitę suæ recordarentur quãtam habuerint amaritudinem in exitu de Aegypto. Sed dicet aliquis an totæ lactucæ comedebãtur, sicut, & totus Agnus, vt nihil de eo maneret, & si ma-

H neret cremaretur Exo.12.c. Dicendum, quòd duo adhibebantur cæremonialiter in esu Agni, s. lactucæ agrestes, & azyma, & tamen in his non obseruabatur, quod in Agno, scilicet, ꝙ totus Agnus comederetur.

Primo, quia circa cæremonialia non licebat Iudæis aliquid adiungere, quod positũ non esset, & tamen Deus non imposuerat, quòd tota azyma, aut totas lactucas comederent, ergo non poterant ipsi sibi velut necessarium hoc imponere Deu.12.c.

Secũdo, & præcipue, quia nõ erat simile de Agno, & de azymis, vel lactucis, nam Agnus erat res aliqua vna determinatę magnitudinis, ideo poterat de illo dici, quòd totus comederetur: lactucę, vero, & azyma non fuerunt reducta ad certam magnitudinem, quia

I non impositum est, quantum de azymis, aut de lactucis sumerent, ideo nõ poterat ibi teneri regula, quòd tota azyma, aut totas lactucas comederent.

Tertio, quia etiam si seruari posset cæremonia ista in lactucis, & azymis, sicut in Agno paschali, non erat tamen conueniens fieri eandem, aut æqualem obseruationem, & ratio est, quia Agnus pertinebat per se ad hanc cæremoniam, lactucæ vero, & azyma per quandam adhærẽtiam, nam de Agno paschali sumebatur sanguis ad aspergendum portas domorum, & ista fuit præcipua causa huius cæremoniæ, de lactucis vero, & azymis nihil sumebatur, sed erant quædam conditio, vel adiunctum ad comedendum Agnum,

K ideo aliquid magis in Agno, quam in illis obseruandum erat.

Quarto, quia Agnus directe signabat Christum passurum, & a nobis sumendũ sacramẽtaliter, azyma vero, & lactucę signant aliquid ex parte sumentium, idest conditionem quandam eorum, idest totalitas debet attendi ex parte Christi, qui sumatur, quia perfectam fidem de ipsius deitate, & humanitate habemus, circa nos autem non est aliqua totalitas, quæ designari debeat per lactucas, & azyma, ideo non oportet comedi tota azyma, aut lactucas, sicut totas carnes Agni. Consequenter igitur si de azymis appositis, aut lactucis in mensa in comestione Agni paschalis superesset aliquid, non oportebat illud cremari ne maneret in sequenti, immo non licebat cremari velut in

cæremo-

cæremoniam necessariam, aut conuenientem, sicut fiebat de carnibus agni. Et ratio est, quia Deus iusserat ne quid fieret vltra id quod ipse mandauerat Deu. 12.c. sed hoc non mandauerat, & ideo dicendũ ꝙ lactucæ, vel azyma superflua, vel residua tunc poterant comedi tunc, vel quocunque die, aut relinqui incomesta, & etiam si bestiæ comederent illa, non erat illicitum: secus de agno, cuius carnes totę comedendę erant ipsa die, in sequenti autẽ nihil posset de eis manducari, sed totæ cremandæ essent, quæ superessent. Causa dñiæ est, quia agnus paschalis erat sacrificium Leu.9.c. ideo tenebatur in eo conditio aliorum sacrificiorum. s. quia si illorum carnes non comederentur eodem die, vel ad plus sequenti cremarentur Leu.7. & 19.c. sed lactucæ, & azyma non erant sacrificiũ, iõ non erat in eis seruanda ista cæremonia cremationis. Secundo, quia agnus erat res valde sacra. nam sanguis eius fundebatᷣ in loco sacro, & quod plus erat, adeps eius cremabatur in altari Exod.23. & 34. c. & ideo totus agnus efficiebatur res sacra, vnde non licebat illũ manducari, nisi a mundis, & certo tpe, & quod superesset cremandum erat, lactucæ autem & azyma non erant sic res sacræ, quia nihil de eis applicabatur dño, sed comedebãtur ab hoĩbus, ideo non oportebat cremari residua, quę erat cęremonia rerum sacrarum.

Conueniebant autem istę lactucę ad significationem Christi, quia amaritudinem designant, & in sumptione Eucharistiæ hoc valde conuenit, quia sumẽtes Eucharistiam mundi esse debemus, quod signãt azyma sinceritatis, & veritatis, cum quibus Christum Pascha nostrum epulamur. 1.Cor.5. c. sed munditiã istã nemo semper ex infirmitate humana seruare potest aut saltem seruat, quia nemo est qui bonum agat, & non peccet, vt dixit Salomon. 3.Reg.8.c. ideo perditã munditiam per cordis amaritudinem recuperare debemus, cum peccata, & maculas nostras amaris compunctionis nostræ fletibus diluimus. lactucæ ergo ad agnum paschalem valde necessariæ sunt.

De 17. cæremonia s. quare agnus festinanter comedebatur.
Quæst. XXXIX.

DECIMASEPTIMA cæremonia est, ꝙ comederetur festinanter Exo.12.c.

Seruata fuit autem ista cæremonia in Aegypto, qa ita Deus illam imposuit, & hoc quia vere festinatio quę iam imminebant Iudæi ad exitum, nam media nocte occisis omnibus primogenitis Aegyptiorum in hoĩbus, & iumentis surrexerunt Aegyptii clamantes ꝙ illico recederent Israelitæ, putantes ꝙ si aliquãdiu manerent, non solum primogeniti, sed etiam cæteri homines, & armenta omnia perirent Exod.12.c. & iõ nullam moram facere sinebant Israelitis, sed ꝙ statim exirent: Israelitæ autem timebant, ꝙ si cito nõ exirent iubentibus Aegyptiis, ꝙ occiderent eos, tum pp vindictam primogenitorum mortuorum, tum propter timorem quem habebant, ꝙ ipsi quoque perirent, & ad hoc Israelitæ causam præstarent nolendo festinanter exire, ideo incidit pauor mortis Israelitis in exitu de Aegypto Deu.16.c. in pauore egressus es de Aegypto, & ob hoc non potuerunt mulieres fermentare massas, sed portauerunt eas azymas, & poterant sic obliuisci rerum sibi necessariarum ad exitum: hunc modũ festinationis non poterant præcogitare Israelitæ, nam cum ante hoc nunquam voluissent Aegyptii eos dimittere etiam multis plagis afflicti, nõ erat verisimile, ꝙ eos compellerent ad recedendum festinanter, & sic Israelitæ non se pararent, quasi superesset eis locus se disponendi quando Aegyptii darent eis licentiam recedendi, sed non erat eis sic futurum, A ideo licet Deus non prædixerit eis totum istum modum festinationis prænunciauit, quod festinanter egressuri essent, ideo per omnes cęremonias manducationis agni ostendit eis summam festinãtiam, quasi statim post agni manducationem recessuri essent, vnde non oportebat aliud aperiri, sed notum esse debebat Iudæis, quòd ante manducationem agni deberẽt facere omnes dispositiones necessarias ad recedendum. Sed ipsi fuerunt tardi, & obliuiosi, nam non disposuerunt omnia, ideo neque massas fermentatas habuerunt ad tollendum secum, sed azymas portauerunt Exod.12.cap. Et ideo super omnia signa festinãtiæ, quæ ostenderat, vt in calceis, & baculis, & lumborum B præcinctione, addidit adhuc quòd comederent festinanter, quasi nondum completa manducatione forte exituri essent. Istud tamen ad hyperbolem pertinebat. quia certum est, quòd ante mãducarent, quã recederent, sed vt secundum omnia dispositi essent imposuit eis istam magnam festinantiam.

Conueniebat etiam hoc ad Christum quantum ad sumptionem corporis eius, quia (vt aliqui volunt) festinanter corpus Domini est sumendum, ne immorantibus nobis incidat aliqua turpis, aut vana cogitatio, quæ coram Creatore nostro nos reos faciat, nã grauius delinquimus, si in præsentia tantæ rei aliquid turpe mentem nostram inuaserit, atque peruerterit.

C *De 18. cæremonia s. quare omnes Iudæi, & circuncisi de agno comedebant, & an gentilibus conuersis esset hoc licitum, & quo tempore gentiles cœperunt conuerti ad Deum.*
Quæst. XL.

DECIMAOCTAVA cęremonia est, quòd omnes Israelitæ comederent Agnum Paschalem, & omnes conuersi ad Iudaismum Exo.12.c. omnis cętus filiorum Israel faciet illud, & ibi etiam ponitur de alienigenis, quòd circunciderentur, & manducarent Phase. Sed considerandum circa primam celebrationem factam in Aegypto, qui fecerint eam, & dicendum, quòd soli filij Israel illam fecerunt. Et patet pri- D mo, quia Exo.12.c. dicitur fecerunt omnes filij Israel, sicut præceperat Dominus Moysi, & Aaron, scilicet celebrauerunt Phase.

Secundo apparet, quia tunc non erant conuersi aliqui ad ritum Iudaicum, ideo non erant aliqui alienigenæ, qui facerent Phase.

Et causa huius erat prima, quia Israelitę nondum habebant aliquam legem, aut ritum colendi Deum, ideo nemo est, qui posset conuerti ad statum illorum acceperunt autem legem postea in deserto Synai, & modum viuendi distinctum a cæteris populis, ideo postea poterant conuerti aliqui de gentilibus ad statum eorum, sed non prius.

E Secundo, quia nunc Israelitę erant serui in Aegypto, & premebantur dura seruitute in luto, & latere Exo.1.c. ideo nullus vellet accedere ad conuersationem gentis illius, vt esset de illo populo, ne sic opprimeretur, sicut illi, postea vero cum liberati fuerunt de Aegypto, & manserunt in Terra Chanaan erant in libertate, ideo poterant aliquæ gentes conuerti ad eorum ritum.

Tertio, quia quandiu manebant Israelitę in Aegypto nondum apparuerat aliqua causa quare aliquis, qui non esset de gente illa conuerti vellet ad statum illius gentis, quia apud gẽtiles erat consuetum, quòd non mutaret aliquis Deum suum, sicut colligitur Iere.2.c. & hoc Deus improperat ibi Israelitis, quorum aliqui relicto Deo suo transibant ad idola gentium, ideo nullus gentilium vellet transire ad cultum

Dei Israel, & ritum Iudæorum quousque aliquid videret quare hoc faceret, sed antequam Israelitę exirent de Aegypto, scilicet pauloante nondum fecerat Deus aliqua magna, & manifesta pro Israelitis, pro quibus gentes admirarentur, & conuerti vellent ad Deum Israel, ergo non erant adhuc aliqui conuersi, post exitum vero de Aegypto, & in ipso exitu fecit Deus magnalia pro Israelitis, quæ cognita fuerunt fortassis in toto mundo, ideo poterant multi conuerti ad ritum Iudaicum.

Et apparet hoc, quia in exitu de Aegypto percussit Aegyptios decem plagis magnis Exo.7.vsque 11.c.& præcipue plaga vltima,& maxima, quæ fuit primogenitorum Exod.11.& 12.deinde aperuit Mare Rubrū, vt transirent Israelitę, & perirent ibi omnes Aegyptij Exo.14.quæ fuit res admirandissima, posta populum in deserto quadraginta annis pauit cęlesti cibo, idest manna Exo.16.& Deu.8.sępe eis aquam de petra dedit, cum perituri essent siti Exo.17.& Nu.20. carnes quoque petentibus innumerabiles attulit coturnices Exo.16.& Nu.11.c. & in introitu quoque in Terram Chanaan siccauit Iordanem,& aquā superiorem stare fecit,quasi murum,eleuabaturque, & intumescebat,vt de longinquo videretur, mansitque immobilis quousque transirent omnes filij Israel Iosue.3.c. & quandiu in deserto per quadraginta annos fuerunt,præcedebat eos Deus per noctem, & diem, per diem quidem in columna nubis, per noctem vero in collunna ignis,& vbi staret colūna illa, siue per noctē, siue per diem tota multitudo Israel firmabatur Exo.14.& 40.& Nu.9.c. postquam etiam introierunt in Terrā Chanaan tradidit Deus magnos reges in manus eorum,& fecit toti sęculo rem stupendam, scilicet, quòd petente Iosue fecit stare Solem immobilem, quasi per diem integrum, vt Iosue se vindicaret de hostibus suis, Iosue 10 c.misit quoque lapides magnos grandinis de cęlo eadem die, qui plures occiderunt,quā fuerunt illi, qui perierāt gladio Iudæorum. e.c.simile quoque fecit postea tēpore regis Ezechiæ, nam Solem redire fecit per decem gradus retrorsum in horologio Achaz, idest per decem lineas 4.Re.20.& Esa.38.c.ideo per talia manifestabat se Deus Israel magnum super omnes Deos,& poterant gentes conuerti ad eum. Et ita factum est, quòd gentiles audiebant ista, & admirabantur, & timebant, nam transitum mirabilem Maris Rubri audierunt omnes gentiles,qui erant circa Aegyptum, & statim timuerunt, vt dixit Moyses in cantico Exo.15.c.scilicet ascenderūt populi, & irati sunt, & dolores obtinuerūt habitatores Philistin.tunc conturbati sunt principes Edom, robustos Moab obtinuit tremor,obriguerunt omnes habitatores Chanaan. audierunt etiam quomodo Deus præcederet Israelitas per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis Nu.14c.scilicet, vt audiant Aegyptij de quorum medio eduxisti populum,& habitatores terrę huius, qui audierūt,quòd tu Domine in populo isto sis, & facie ad faciem videaris, & nubes tua protegat illos,& in columna nubis præcedas eos per diem, & in colūna ignis per noctē, quòd occiderıs tantam multitudinem, quasi vnum hominem dicent, non poterat introducere populū in terrā pro qua iurauerat, ideo occidit eos in solitudine. Etiam rex Moab audiens ea, quæ Deus faciebat pro Israelitis timuit eos Nu.22.c. scilicet videns Balach filius Sephor omnia, q̄ fecerat Israel Amorrhęo, & quòd pertimuissent eum Moabitę, & impetum eius ferre nō possent, dixit ad maiores natu Madiam, ita delebit populus iste omnes, qui in nostris finibus commorantur, quomodo solet bos herbas vsque ad radices carpere. Timuerunt quoque omnes Chana-

F nęi vltra Iordanem ad Occidentem, quando audierunt, quòd Israelitę transissent Mare Rubrum Iosue 2.c.sic dixit Raab ad exploratores, noui quòd tradiderit Dominus vobis terram, etenim irruit in nos terror, & elanguerunt omnes habitatores terrę, audiuimus, quòd siccasset Dominus aquas Maris Rubri ad introitum vestrum,quando egressi estis de Aegypto, & quæ fecerit duobus regibus Amorrhęorum, qui erant trans Iordanē Sehon, & Og, quos interfecistis, & hæc audiētes pertimuimus,& elanguit cor nostrū, neque remansit in nobis spiritus ad introitum vestrū. Et maxime audierunt Chananei omnes diuisionem, & siccationem Iordanis, & quomodo transierit populos, & tunc maxime timuerunt Iosue 5.c.scilicet postquam ergo audierūt omnes reges Amorrhæorum, G qui habitabant trans Iordanem ad Occidentalem plagam,& cuncti reges Chananęorum, qui propinqua possidebant Mari Magno loca,quòd siccasset Dominus fluenta Iordanis coram filijs Israel donec transirent,dissolutum est cor eorum,& non remansit in eis spiritus timentium introitum filiorum Israel. stationem autem Solis, & casum lapidum magnorū grandinis de cęlo nō tam audierunt, quam passi sunt Iosue 10.c. Et ideo extremus timor inuaserat eos, ita vt fierēt immobiles,sicut orauerat, vel prædixt Moyses in cantico Exo.15.c.scilicet irruat super eos formido, & pauor in magnitudine brachij tui,fiant immobiles,quasi lapis, donec pertranseat populus tuus. Et H cum isti viderēt magnalia hæc conuertebantur aliqui ad Deum Israel, patet, q̄a cum in Aegypto incepisset facere miracula aliqua inferēdo plagas, conuersi sunt multi ad Deum Israel,& ideo voluerunt adhęrere populo Israelitarum, vt cum eis exirent de Aegypto ad loca, ad quæ illi ibant, sic patet Exo.12.c.scilicet profectique sunt filij Israel de Ramesse in Sochot sexcenta fere millia peditum virorum absque paruulis, & mulieribus,sed & vulgus promiscuum innumerabile ascendit cum eis, & Nu.11.c.dicitur, vulgus quippe promiscuum,quod ascenderat cum eis flagrauit desiderio sedens, & flens sibi iunctis pariter filijs Israel. Etiam auditis mirabilib. istis conuersa est Raab Ierichōtina Chananęa cognoscens Deum Israel Iosue 2. I c.scilicet noui, quòd tradiderit vobis Dominus terram, & sequitur. Dominus enim Deus vester ipse est Deus in cęlo sursum, & in terra deorsum.

Sed dicendum, quòd hoc tempore pauci conuertebantur ad Deum Israel, & causa est, quia Israelitę non recipiebant conuersionem eorum, multi quippe de Chananæis tum timore tum agnitione veritatis, scilicet quia videbant magnalia, quæ faciebat Deus Israel conuerterentur ad ritum Iudaicum, sed Iudæi non recipiebant eos,sed occidebant vniuersos,dicentes, quòd non poterant pacem cum eis habere. Sic patet de Gabaonitis habitantibus in quinque ciuitatibus,qui fingētes se esse de longe, & laudando Deum Israel fecerunt cum eis pacem Iosue 9.c.& cum cognitum fuit eos esse de Terra Chananęorum, indi- K gnati sunt valde Israelitę volentes illos occidere, vt patet e.c.& hoc faciebāt, quia Deus vetuerat eis facere pacem cū habitatoribus regionum ipsarum, quas eis tradere promiserat Deute.20.c.s.de his aūt ciuitatibus, quæ tibi dabuntur nullum omnino permittes viuere, sed interficies in ore gladij, Hethęum, s. & Amorrhęum,Chananęum.Pherezęum,Heuęum, & Iebusęū, & ista est causa quare cū in Aegypto visis quibusdā miraculis vulgus promiscuū innumerabile conuersum est Exo.12.c.& postea in quadraginta annis,& trāsitu Iordanis,& acq̄sitione Terrę Chanaā nō legimus cōuersos aliquos,nisi Raab,& suā cognationē Iosue 6.c.& postea p̄ dolū conuersi sunt Gabao-

nitę Iosue 9.c. Si.n. libere permitteretur Chananęis transire ad ritū Iudaicū, fere tota Terra Chanaā transijsset ad hūc ritū, & ita apparet, quod supra dicebatur, s. ꝙ non conuertebantur hoc tempore alienigenę, qui celebrare possent Phase. Quarto patet, quia Deus innuit, ꝙ nulli conuersi ad Iudaismum celebrauerūt primum Phase, quia ad celebrādum requirebatur, ꝙ circunciderentur, & innuit, ꝙ non celebrarent tunc, quasi nondum cōuersi, sed in posterum celebraturi essent Exo.12.c. s. siquis peregrinorū in vestrā voluerit transire coloniam circuncidetur, & sic comedet, innuit ergo Deus, ꝙ neque dum erant circuncisi, neque etiam comederunt.

Sed obijcietur, ꝙ celebrauerint in Aegypto etiam conuersi Phase. quia erat innumerabile vulgus, quod ascendit cum eis de Aegypto Exo.12.c.

Dicedū, ꝙ nulli conuersi celebrauerunt Phase tūc, sed soli Iudæi, & patet, quia tunc Israelitæ non diuulgauerunt hoc decretum celebrationis Aegyptijs, sed inter se, iō alij non acciperent istam cæremoniam: Secūdo, & pręcipue, quia ad celebrandum Phase oportebat, ꝙ prius circunciderentur gentiles, qui vellent accipere hanc cæremoniam, & oēs de domo eorum, & tunc possent comedere Exo.12. & tñ ad hoc non erat tempus in Aegypto, quia nullus se circunciderent in tam pauco tempore ad hoc, ꝙ comederet Phase. Nam ista lex de celebrādo Phase fuit dicta post principium mensis primi. e.c. nam dr̄ dixit Dominus ad Moysen, & Aaron in terra Aegypti, mensis iste vobis principium mensium primus erit in mensibus anni, & sequitur, loquimini ad vniuersum cætum filiorum Israel, & dicite eis, decima die mensis huius tollat vnusquisque Agnum. Et sic iam cęperat mensis, cū dicatur, decima die mensis, & sic forte inter istam locutionem Dei, & inchoationem cæremonię nō erāt, nisi duo, vel tres dies, in quibus non posset verisimiliter prænūciari hoc gentilibus, ad hoc, ꝙ circūciderentur ipsi, & comederēt Phase, iō nulli de eis comederunt Phase. Tertio patet, quia neque Deus hoc vellet, quia si Aegyptij innumerabiles, qui ascenderunt de Aegypto cū Israelitis circūcisi essent, & mādücassent Phase, nō intraret angelus percutiens in domos ipsorum, quia vbi erat sanguis in postibus, & superliminari non intrabat percussor, sed transibat Exo.12.c. & tñ in domos omniū Aegyptorum introiuit angelus, e.c. cū dicatur, ortus est magnus clamor in Aegypto, nec.n. erat domus in qua non iaceret mortuus, ergo non comederūt Aegyptij aliqui Phase. Quarto, quia non est credendum, ꝙ Aegyptij quandiu manebant Israelitę in Aegypto, auderent circuncidi, & transire ad illorum cultum, quia si transirent in illorum cultum, forte occideret eos Pharao, vel subijceret seruituti, sicut seruire cogebat Israelitas, & iō manet, quod supra dicebatur, s. ꝙ in Aegypto soli Israelitę celebrauerūt primum Phase. Aliud Phase fuit in monte Synai anno secundo ab exitu de Aegypto Nume.9.c. & hoc fecerunt Israelitę, & conuersi ad Iudaismum, nā erant tunc aliqui conuersi, s. illi, qui exierant de Aegypto, & erat vulgus innumerabile Exod.12.c. & isti cū Israelitis celebrarent Phase, quia ad easdem cęremonias tenebantur. Sed aliquis dicet, ꝙ non celebrauerunt illi aliquod Phase, non primum, quia nondum circuncisi erant, quando manebant in Aegypto ad hoc, quòd possent Phase celebrare, sed solum cum viderunt Israelitas exire de Aegypto exierunt cum eis propter mirabilia, quæ videbant facientem Deum Israel, & forte propter desiderium vitę politicę melioris, nam populus gaudet mutare dominos, fortassis, enim premebantur a Pharaone tributis multis, sicut patet Gene.47.c. vbi tota Aegyptus impendit regi

A quintam partem omnium fructuū terrę, & sibi quatuor reseruauit, & forte vltra hoc adhuc rex ille premeret populum, & vellent multi de Aegypto exire cum illo populo nouo Israelitarum, quasi melius cum eis viuerent, & ita non potuerunt prius celebrare Phase, quia nondum essent dispositi.

Secundo, aūt Phase non celebrarent, quia dn̄t illos esse tunc mortuos, nam conuersi ad Iudaismum de Aegyptijs mortui sunt in Sepulchris Concupiscentię Nume.11.c. s. vulgus quippe promiscuum, quod ascēderat cū eis flagrauit desiderio, sedens, & flens iūctis sibi pariter filijs Israel, & omnes isti, qui concupiuerūt carnes mortui sunt. e.c. s. ecce furor Domini concita-

B tus in populū percussit eū plaga magna, vocatusque est locus ille Sepulchra Concupiscentię, ibi.n. sepelierunt populum, qui desiderabat carnes, & tñ totus ille populus Aegyptiorum ascendētium desiderauit carnes, ergo occubuit, & non potuit celebrare Phase.

Dicendū, ꝙ celebrauerunt istud secundū Phase, conuersi de Aegyptijs, nam non erant adhuc mortui. Et patet, quia Phase celebratum est Nu.11. iō postea fuit mors. Secundo celebratio Phase fuit in monte Synai die quartadecima mensis primi anni secundi ab exitu de Aegypto Nu.9. & die vicesimo mensis secundi anni eiusdem recesserunt Israelitę de monte Synai, vbi celebrauerant Pascha Nu.10. & venerunt in desertum Pharaan. e.c. & posuerunt castra in loco,

C qui vocatus fuit postea Sepulchra Concupiscentiæ Nu.33.c. & ibi mortui sunt conuersi de Aegyptijs Nu.11.c. ergo prius celebratum est Pascha, quam isti morerentur, & ita illud potuerunt celebrare, immo de facto celebrauerunt, quia obligabantur. Nisi forte dicatur, ꝙ erant impediti propter aliquam immunditiā, aut aliam causam, vt non celebrarent. Dicendum, ꝙ non stat, quia in illa secunda celebratione Phase nō fuerunt inuenti aliqui, qui impedirentur celebrare Phase, nisi illi, qui immundi erant, quia contigerat morticinum, i. cadauer humanum Nu.9.c. ideo non erant impediti conuersi de Aegyptijs. Secundo, quia dato, ꝙ impedirentur celebrare Phase mense primo, tenebantur celebrare mense secundo die quartadecima. eo.c. ideo tunc saltem celebrarent. verū est, ergo

D quòd in secundo Phase in deserto tam Israelitę, quā conuersi de Aegyptijs celebrauerunt Phase.

Post hæc vero in omnibus quadraginta annis quibus manserunt Israelitę in deserto non fuit celebratū Phase, neque aliquę cæremonię legales factę sunt, immo, neque Israelitę circuncisi fuerunt, sed post introitum in Terram Chanaan transito Iordane Iosue illos circūcidit Iosue 5.c. & tñ, qui circuncisus non erat, non poterat celebrare Phase, sed postquam sederūt in Terra Chanaan, & fixerūt tabernaculū Domini in Sylo Iosue 18.c. obseruauerūt omnes cęremonias legis tam Israelitę, quam conuersi quicunque essent, & ita omnes celebrabant Phase temporibus suis.

Considerandum est autem, quòd Israelitæ non solum celebrabant Phase, sed etiam tenebantur illud

E celebrare tempore suo, ita, quod si non celebrarent perirent, & hoc nisi esset quis impeditus, & ponuntur duo impedimenta, scilicet immunditia, & peregrinatio Num.9.c. scilicet, siquis autem mundus est, & in itinere non fuerit, & tamen non fecit Phase, exterminabitur anima illa de populis suis, quia sacrificium non obtulit Domino tempore suo, peccatum suum ipse portabit.

Causa autem quare tenebantur omnes Israelitę ad hoc erat illa celebratio Phase in memoriam beneficij liberationis primogenitorū de Aegypto ab angelo percutiente, & fuerat illud beneficiū collatū omnibus Israelitis, iō tenebātur omnes illi ad hoc recolendum

celebrare

celebrare quolibet anno Phase. Sed circa alienigenas, & gentiles considerandum est, ꝙ sicut Israelitę tenebātur necessario ad celebrandum Phase, ita, & gentiles repellebantur ad hac celebratione, s. ꝙ etiam si sponte cum Iudæis vellent seruare istas cæremonias Agni, non permitterent hoc Iudæi, sic dicitur Exo. 12. c. omnis alienigena non comedet ex eo Et hoc non solum intelligebatur de gentilibus, qui non erant subditi Iudæis, sed etiam si aliqui essent in potestate Hebræorum, vel morarentur inter eos, vt sunt mercenarij, qui manent in domibus eorū quorum mercedibus seruiunt non comedebant de Agno Paschali Exod. 12. c. s. aduena, & mercenarius non comedent ex eo, i. ex Agno. Alij aūt erant gentiles, qui cogebantur comedere, quia cogebantur circuncidi, scilicet serui empticij, quos emerent Iudæi de gentilibus, nā hos etiam inuitos circuncidèrent, & cogerent ad obseruationem Phase. Causa autem quare non licebat gentilib. comedere de Agno erat, quia erat Agnus sacrificium Nu. 9. c. & tamen gentilibus non solum comedere de sacrificijs, sed neque etiam offerre sacrificium aliquod concedebatur, & si offerre vellet gentilis aliqua animalia ad immolādū in sacrificiū nō recipiebāt ea sacerdotes Leui. 22. c. s. de manu alienigenę non offeretis panes Domino Deo vestro, & quidquid aliud dare voluerit, quia corrupta, & maculata sunt omnia, iō non suscipietis ea: sed magis erat comedere de sacrificio, ꝙ offerre illud, ergo nō concederetur gentilibus comedere de Agno Paschali. Et tñ verū, ꝙ si gentiles vellent offerre pecuniam in Gazophilatiū Domini recipiebāt, vnde reges gentiles multa munera offerebant in Sanctuario Domini, i. pro illo, & non solum ad vtilitates reliquas Sanctuarij, sed ēt si vellēt gentiles dare pecuniā, vt ex ea emerentur sacrificabilia animalia, & offerrētur pro anima sua suscipiebatur illa pecunia, & fiebāt sacrificia de illa, sic patet 2. Macha. 3. c. de. Seleucho rege Asię, qui de reditibus suis præstabat oēs sumptus ad ministeriū sacrificiorū pertinentes. Sic ēt rex Artaxerses rex Persarum præstabat omnes expensas necessarias ad Templū. 1. Esdrę. 7. c. & Iudæi faciebant sacrificia pro his, sed non recipiebant de manibus eorū animalia ad immolandum, nec panē, aut aliquid, quod super altare ponendum, esset. Secundo non licebat comedere de Agno, quia Agnus immolabatur in loco Sanctuarij Deute. 16. c. Sic ergo offerentes Agnum intrabant in tēplum, sed gentilibus non licebat intrare in templū, & iō Deus arguebat valde sacerdotes, quia pro cupiditate ītroducebant gentiles in Templū Ezechi. 44. c. sufficiant vobis domus Israel scelera vestra, eo ꝙ inducitis filios alienos incircuncisos corde, & incircuncisos carne, vt sint in Sanctuario meo, & polluant domum meā. Et patet ēt Actu. 21. c. de Iudæis, qui accusauerūt Paulum, ꝙ introduxisset gētiles in tēplum, s. viri Israelitæ adiuuate, hic est homo, qui aduersus populum, & legem, & locum hunc omnes vbique docens, insuper, & gentiles induxit in Templū, & violauit sanctum locum istum, non igitur liceret gentilibus comedere de Agno, cum non liceret intrare in Templum.

Tertio, quia ista cæremonia Agni Paschalis fiebat in memoriam beneficij suscepti de liberatione primogenitorū in Aegypto, & tñ istud nullo modo pertinebat ad gentiles, ideo non debebant ipsi celebrare Phase.

Quarto, quia ad comedendum de Agno requirebatur, quod esset homo circuncisus Exo. 12. capit. & tamen gentiles non erant circuncisi, ideo non licebat eis comedere de Phase eodē capitulo, scilicet quòd siquis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam, & facere Phase Domini circuncidetur prius

F omne masculinū eius, & tūc rite celebrabit, eritque sicut indigena terrę.

An gentilis nolens circuncidi, & volens de Agno manducare mortaliter peccaret. Quæst. XLI.

Sed quæretur si aliquis gentilis nollet circuncidi, & tamen vellet celebrare Phase, vel manducare de Agno immolato a Iudęis, an peccaret mortaliter. Aliqui dicunt, ꝙ non, quia nō erat subditus legi Iudæorum, & iō in cæremonijs eorum non poterat præuaricari, & peccare.

Dicendum, ꝙ aut, qui talia faciebat putabat se facere cōtra legem Iudæorum, aut non, si non crederet se agere cōtra legem illorū, vt pote, quia non erat ei de-
G nunciatū, non peccabat, si vero sciebat se agere cōtra legem Iudæorū, aut credebat illā legem datam a Deo eorū, aut non, si nō crederet esse datam ab illo nō erat causa quare peccaret istud faciendo, quia nō putabat se præuaricari legem Dei, sed humanam, cui non tenebatur, neque erat subiectus.

Si vero putabat illam legem datam esse a Deo Iudæorum, aut credebat illū esse verum Deum, qui solus, & vnus est, aut non, sed putabat eum talem esse quales sunt dij alij gentiū, s. dæmonia, quæ legem dare possunt, cum sint rationabilia, & multas iniquitates adinuenire. Si enim illū putabat esse, vt Deum vnum
H gentilium, non peccabat inquantū agebat cōtra legē a Deo datam, quia non tenebatur illi, immo pessimū erat talibus, vt dijs obedire. Si autem credebat illum esse Deum verum, & solum, qui creauit omnia. aliqui putant, quòd peccaret faciendo contra legem illius.

Sed dicendum, ꝙ non stat, quia ad legem Dei veri non tenebantur gentiles, quia ipse noluit eos obligare ad illam, sed solos Israelitas, & conuersos sponte ad eam, ideo non solum illi, qui non cognoscebāt Deū Israel non tenebant ad legem eius, sed etiam illi, qui eum scirent esse verum Deū, non tenebantur ad legē eius seruandam, cum ipse non imposuisset eam illis tenendam.

Dicendum tñ ad hoc, ꝙ agere contra legem Dei poterat dupliciter accipi, vno modo nolendo facere,
I quod ille iubebat, aut abstinere ab illo a quo ipse abstinere iubebat, & hoc, quia non placebant homini illę obseruationes, & ideo nolebat se implicare illis, aut hoc faciebat ex contemptu. s. volens agere contra voluntatem Dei instituentis.

Si primo modo nullus gentilis in hoc peccaret, vt quia lex iubebat circuncidi, & obseruare certa festa, & ille nollet circuncidi, neque festa illa obseruare, aut sacrificia facere, vel Deus iubebat abstinere a carnibus animalium, quæ lex vocat immunda Leui. 11. & Deu. 14. & a contactu mortuorū Nu. 19. c. & ille nollet, sed comedere hæc, & tangere mortuos, nam nō peccabat gentilis tunc contra legē, neque contra Deū, non
K contra legē, quia nō erat data ad obligandū ipsum, iō non faciebat cōtra illam, non ēt contra Deum, quia non contemnebat eum, ideo nullo modo peccabat.

Si secundo modo peccabat, quia illud agebatur ex contemptu, volendo determinate agere contra voluntatem Dei in quo ipse offenditur, & non ex alia causa nisi ex superbia, ideo quicunque taliter ageret grauiter peccaret, & ita, qui vellet sic inuitis Iudæis manducare Phase cū esset incircuncisus, quia contēnebat Deum instituentem legem, peccabat.

Ad rationem in contrariū dicendū, ꝙ nō peccabat agendo ꝯ illam, quasi contra agere simpliciter esset peccatum, quia hoc non erat, nisi quātum ad subditos legi, peccabat tamen, qui ex superbia cōtemnens legem agebat contra illam.

An

An conuersi ad Iudaismum celebrarent Phase.
Quæst. XLII.

QVAERETVR nunc de conuersis ad Iudaismum de Gentilibus, an celebrarent Phase sicut Iudæi.

Dicendum, quòd aut quæritur an poterant celebrare illud, aut an tenebãtur ad celebrandũ.

De primo dicendum, quòd licebat eis celebrare, quia ei qui circuncidebatur, licebat comedere Phase, Exodi 12. cap. scilicet, Seruus empticius circuncidetur, & sic comedet: & iterum, siquis autem circuncisus non fuerit, non vescetur ex eo: ergo a contrario sensu siquis circuncideretur, statim licebat ei manducare Phase.

Sed sciendum, quòd ad hoc quòd Gentili alicui liceret manducare Phase, non solum ipse circuncidendus erat, sed omnes masculos de domo sua circuncidere debebat, & tunc manducaret. Si autem circuncidens seipsum, nollet alios circuncidere, non permittebatur manducare, eodem cap. scilicet, quòd siquis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniã, & facere Phase Domini, circuncidetur prius omne masculinum eius, & sic rite celebrabit.

De secundo dicunt aliqui, quòd non tenebantur conuersi ad Iudaismum celebrare Phase, quamuis liceret eis celebrare, & hoc quia non inuenitur lex cõpellens, sed solum licite concedens.

Dicendum, quòd conuersi ad Iudaismum tenebãtur ad celebrandum Phase, sub tanta districtione legis sub quanta Israelitæ tenebantur, & patet Numeri 9. cap. cum dicitur de Israelitis, siquis autem mundus est, & in itinere non fuit, & tamen non fecit Phase, exterminabitur anima illa de populo suo, quia sacrificium nõ obtulit Domino tempore suo peccatum suum ipse portabit. & sequitur, peregrinus quoque, & aduena si fuerit apud vos, faciet Phase Domini iuxta cæremonias, & iustificationes eius: præceptum idem erit apud vos tam aduenæ, quàm indigenæ: ergo ita obligabatur conuersus, sicut Israelita, & periret anima sua si non faceret Phase, scilicet, eadem lex erit aduenæ, & colono, qui peregrinatur apud vos: ergo eadem necessitas obseruandi, sicut eadem dispositio cæremoniarum.

Sed dicetur, quomodo conuersi ad Iudaismum tenebantur ad Phase, quia illud celebrabatur in memoriam beneficij suscepti pro liberatione primogenitorum, Exo. 12. cap. & tamen ad Gentiles conuersos nihil peruenit de hoc beneficio, quia ipsi non erant de progenie illorum primogenitorũ, qui liberati sunt, neque de progenie illius populi, cuius erãt primogeniti: ergo nulla causa erat in eis celebrandi Phase.

Dicendum, quòd tenebantur in memoriam illius beneficij facere Phase. Et pro hoc sciendum, ꝙ pro liberatione primogenitorum duplex fiebat cęremonia. Vna quòd omnia primogenita tam in hominibus, quàm pecoribus offerrentur Domino, immolãdo illa, vel redimendo, Exo. 13. & Num. 3. & 18. Alia erat quòd fieret quolibet anno Phase immolando agnum, Exo. 12. cap. & vna cęremonia istarum fiebat inquantum in illa liberatione fuit specialiter collatũ beneficium primogenitis, quę liberata sunt a morte, & hęc erat prima. alia fiebat a toto populo, inquantũ istud beneficium redundauit in vtilitatem, & gaudiũ totius populi, quia nullus erat cuius frater, aut pater, aut consanguineus, vel amicus, aut pecora non morerentur, si fuissent percussa primogenita Israel, sicut Aegyptiorum, ideo propter istud beneficiũ, inquantũ erat cõmune, oẽs de populo tenebãtur ad cęremoniã istã cõem, s. ad immolationẽ Phase, vt ostensum

A est supra, & quia quilibet cõuersus ad Iudaismũ erat pars huius populi, tenebat ꝓ beneficio collato huic populo facere memoriam, & ideo celebrare Phase. In q. 11.

Secundo, & pręcipue, quia quilibet conuersus ad Iudaismũ acceptabat sponte subijcere se legibus huius populi Iudęorũ, & leges illius erant, ꝙ celebrarẽt Phase ab oĩbus: & ista est causa ꝑcipua, q͂a aliã, oblatio, & redẽptio primogenitorũ non pertineret ad cõuersos de Gentilitate, cũ illud sit in memoriã beneficij specialiter pręstiti primogenitis Israelitarũ, q liberati sunt a morte in Aegypto, ad quos nõ pertinebant cõuersi, iõ nõ tenerent offerre, aut redimere primogenita sua, sed falsum est, iõ oĩa hęc faciebãt, q͂a q cõuertebat ad Iudaismũ, specialiter se subijciebat legi-

B bus illis, ideo tenebatur ad obseruationem omniũ.

De decimanona cæremonia, scilicet, quare alienigenis non permittebatur exercere cæremoniam Agni Paschalis.
Quæst. XLIII.

DECIMANONA cęremonia erat, quòd nõ permitteretur alienigenis, idest, non circuncisis exercere cæremoniam Agni Paschalis, Exodi 12. cap.

Sed sciendum circa hoc, quòd quidam Gentiles erant in potestate Iudæorum, & alij non. de illis qui erant in potestate Iudęorum, erat regula quòd Iudęi compellere debebant eos ad circuncisionem, & tũc

C cogerent ad obseruationem Phase. Quantum ad illos vero qui nõ erant in potestate Iudæorum, erat regula, quòd si ipsi sponte non circuncideren tur, non permitterentur obseruare Phase.

Dicebantur autem esse in potestate Iudęorũ serui quos illi emebant, & ideo istos circuncidebant etiam inuitos, & sic cogebant seruare Phase, Exodi 12. cap. Seruus empticius circũcidetur, & sic comedet, idest, a Domino suo circuncidi cogetur, & non dicitur, si circuncidi voluerit, sicut dicitur de peregrinis. siquis peregrinorum in vestram voluerit trãsire coloniam.

Secundo, quia si serui nõ circunciderentur etiam inuiti, non fieret differentia de illo ad quemcunque

D Gentilem, sed diceretur, quòd si voluerit circuncidi comedat, sed fecit differentiam inter seruos de Gentilitate, & alios Gentiles, ergo serui cogebantur circuncidi, & alij circuncidebantur si vellent. Sed non intelliguntur sub his mercenarij de Gentilibus, qui conditione mercedis locabant operas suas Iudęis, & viuebant in domibus eorum: nam isti liberi erant, ideo non poterant Iudęi compellere eos ad circuncisionem, & ideo non manducabant Phase, Exodi 12. cap. scilicet, aduena, & mercenarius non comedent ex eo. De mercenarijs autem facta est specialis mentio, non quòd non esset eis lex communis cum alijs gentilibus, sed quia voluit tollere lex dubium. Erant enim mercenarij in domibus Iudæorum, & seruie-

E bant eis pro mercede, & comedebant cibos quos dabant eis Iudæi: ideo putaret aliquis, quòd his licebat dari de Agno Paschali, quia erant in domibus Iudæorum, & sustentandi erant a Iudæis. Secus de gentilibus, qui non erant in domibus Iudæorum, & sic ad tollendum dubium dictum est, quòd neque his dari debebat, vt comederent de Agno, sicut neque alijs gentilibus. Sic etiam si aliqui gentiles essent in potestate Iudæorum, vt quia erant eis subiecti ad tributa, quia eos bello vicerant, vt dicitur Deuteronom. 20. capitu. non licebat eis manducare Phase, si non circunciderentur, & non poterant Iudæi illos circuncidere sicut seruos empticios, quia non habebant plenam potestatem illorum. Nam illi erant homines liberi, & Iudęi nihil pote-

erant super eos, nisi recipere ab eis tributū, qa ad hoc se alligauerant solum, ideo solutis tributis quæ Iudæi exigebant, non poterant aliquid ab eis vltra petere, ideo non circunciderent illos inuitos: secus de seruis, quia seruus est totaliter domini sui: nam est pecunia domini sui, Exodi 21. cap. Vel possessio domini. 5. Ethicorum. Aut homo ens totaliter alterius. 1. Politicorum, cap. 2. & ita licebat domino facere de seruo, quod vellet, dumtamen non occideret illum.

Est ergo dicendum, quòd aut Gentiles de quibus quæritur erant liberi, aut serui: si liberi, aut in nullo erant Iudæis obligati, aut in aliquo: si in nullo dicendum, quòd non licebat eis manducare Phase quousque circunciderentur, & de hoc accipitur Exodi 12. cap. Quòd siquis peregrinorum, idest, peregre venientium de terra Gentilitatis in terram vestram, ad accipiendum ritum vestrum, in vestram voluerit transire coloniam, & facere Phase Domini, circuncidetur prius omne masculinum eius, & tunc rite celebrabit. Si autem in aliquo erant subiecti illi Gentiles Iudęis, licet essent liberi, aut erant illi quos in tributum subiecerant, aut qui in aliquo obsequio seruiebant, aut qui eis ad mortem erāt debitores. Si primo modo nō licebat eis manducare Phase quousque circuncide-rentur: Iudęi tamen non poterant eos compellere ad circuncisionem, quia liberi erant. Si secundo modo sic erant mercenarij de Gentilibus, qui sponte seruiebant pro mercede, & non erant recipiendi ad comedendum de Agno Paschali quousque circunciderē-tur: nam non poterant eos Iudæi inuitos circuncidere cum liberi essent, & etiam isti non admittebantur ad comedēdum de partibus sacrificiorum pacificorum, quas Iudæi offerētes dabant omnibus de domibus suis masculis, & fœminis mundis, Deut. 12. cap. Isti autem quia erant incircuncisi reputabantur immundi, ideo sicut nō comedebant de Agno Paschali, ita neque de carnibus sacrificiorum pacificorū, ēt si isti essent mercenarij sacerdotum inter Iudæos, non licebat sacerdotibus dare eis de partibus, quæ eis obueniebant de sacrificijs tam de carnibus, quàm de vino, licet de his comederent filij, & filię sacerdotum, & tota familia, Leuit. 10. cap. Sed hi vetiti erant manducare de sacrificatis, Leuitici 22. cap. scilicet, Omnis alienigena non comedet de sanctificatis, inquilinus sacerdotis, & mercenarius non vescentur ex eis.

Septem populi, quorū terram daturus erat Deus Israelitis.

Si tertio modo accipiatur, sic erant Gentiles de genere Chananæorum, Amorrhæorum, Heuęorum, Pherezæorum, & Iebusæorum, Hethæorum, & Gergesæorum, Deuteron. 7. Nam terram horum septem populorum daturus erat Deus Israelitis, eodem cap. & Deus mandauerat, ꝙ non facerent cum eis aliquē contractū pacis, neq; viuere permitterent, sed occiderēt eos in ore gladij, Deut. 20. cap. Et ideo ēt si illi vellent circuncidi, non debebant Iudęi permittere eos viuere, & consequenter nō erat eis aliquo modo cōcedendū vti carnibus Agni Paschalis, neque carnibus sanctificatis, quia immundi erant, si tñ accideret ꝙ aliqui eorū aliquo modo viuerent inter Iudęos, sub aliqua conditione pacis, si vellent circuncidi, licebat eis manducare de Agno Paschali: sic patet de Gabaonitis, qui erant Chananęi, & sub conditione seruitutis manserunt inter Iudęos, Iosue 9. cap. Nam applicitì fuerunt ad ministerium totius populi. deinde fuerūt in ministerio Templi Domini, eodem cap. Erant aūt isti circuncisi, cū portarent omnia in Templum Domini, idest, ligna, & aquas, sed hoc factū est, quia isti non erant tributarij, sed serui, eodem cap. & serui circuncidebantur, sic & Raab, & tota cognatio sua erat Chananæorum, cū essent de vrbe Iericho, in qua habitabāt Chananæi, Iosue 23. cap. & quia exploratores

F promiserūt ei liberare progeniem suam, Iosue 2 cap. Fuit postea tota cognatio eius inter Israelitas, Iosue 6. cap. Et ita illi circuncisi sunt, & seruauerūt ceremonias Dei Israel, & ideo comedebant Phase, sicut illi. Si autem Gentiles erant serui Iudęorum, Iudæi circuncidebant illos etiam inuitos, & sic admittebāt ad comedendum Phase, Exo. 12. cap. s. Seruus empticius circuncidetur, & sic comedet, & non solum intelligitur de empticio, sed etiam de seruis captis in bello, quia quos Iudæi in bello capiebant, & alijs vendebant in seruos poterant ipsi retinere, vt seruos empticios, sed dicitur empticius ad ostendendum, quod erat verus seruus, ad differentiam seruorum a seruiendo dictus, sicut erant: mercenarij tamen pro mercedibus

G seruiebant, cum essent liberi. Et ideo hi non manducabant de Phase, qui autē verus seruus erat, siue esset emptus, siue in bello captus, circuncidebatur, & comedebat de Phase, & ita etiam comedebat de carnibus pacificarum hostiarum, sicut tota familia offerētis cuiuslibet, & si esset seruus sacerdotis comedebat de omnibus sanctificatis, quæ eueniebant sacerdoti in partem de sacrificijs, Leuitici 22. cap. s. Omnis alienigena non comedet de sanctificatis, inquilinus sacerdotis, & mercenarius non vescentur ex eis, quem autem sacerdos emerit, & qui vernaculus fuerit hic comedet ex eis, & ita hic ponitur eadem distinctio, quæ Exodi 12. cap. vbi dicitur, quòd aduena, & mercenarius non comedent ex eo, idest, Agno Paschali, & ibi

H dicitur, quòd seruus empticius circuncidetur, & sic comedet: hic vero inquilinus, & mercenarius, & quilibet alienigena non comedunt de sanctificatis, sed seruus comedit.

Aliud est etiam, quia Leuitici 22. cap. non dicitur de solo empticio, sed dicitur quòd empticius, & qui vernaculus fuerit, comedet de sanctificatis. vernaculus autem est verus seruus, & ideo innuitur ꝙ quicunque verus seruus poterat comedere de sanctificatis, siue esset emptus, siue non, quia non differt quo titulo sit seruus, dumtamē seruus sit, & vere pertineat ad dominum, cuius seruus est. Aliud quoque est, quia Leuit. 22. cap. non dicitur seruus empticius, aut vernaculus circuncidetur, & sic comedet de sanctifica-

I tis, & tamen non licebat ei edere, nisi esset circuncisus, Exodi 12. vbi de Agno non permittitur comedere, nisi seruo circunciso, sed dicitur hoc ad ostendendum, quòd non solum Iudæi poterant circuncidere seruos suos, immo tenebantur ad illud, & consequenter compellerent eos ad seruandum ritus Iudaicos.

Quare Iudæis licebat conuertere Gentiles inuite ad Iudaismum, & Christianis non licet seruos compellere ad baptismum. Et an qui violenter sunt baptizati, teneantur seruare legem Christi, vel ad hoc compelli possint.

Quæst. XLIIII.

K SED quæretur quare Iudæis licebat conuertere Gentiles ad Iudaismum, & circuncidere eos inuitos: nobis autem non licet etiam seruos compellere ad baptismum, extra de baptismo, & eius effe. cap. maiores.

Dicendum, quòd causa diuersitatis est triplex. prima ex modo conuenienti cohabitationis Iudæorum ad suam familiam. Si enim serui Iudæorum non conuerterentur ad Iudaismum, non liceret manducare illis de cibis Iudæorum, qui sacrati essent, & de his sępe comedebant Iudęi. erat autem difficultas ista distinctio ciborū, quia cogebat ad maiores expēsas, iō vt parcerēt expēsis, fuit cōueniēs ꝙ serui circuncide-rētur, & sic comederēt de eis, de quibus Iudæi, nunc

vero

vero apud nos nõ est distinctio ciborum, sed de quacunque re comedere licet, ideo non est facilior conuersatio in cibis, siue nostri serui sint Christiani, siue non.

Secundo, & præcipue erat ad augendum cultum Dei. lex enim Moysi non fuit data omnibus gentibus, sed solis Israelitis, quia forte nollent omnes gentes recipere illam, & ipsa de se nõ erat necessaria omnibus. volebat ergo Deus per alium modum augere populum suum, & ad hoc voluit, quòd omnes qui in potestate Iudæorum essent, ad Iudaismum conuerterentur. Si autem erat de seruis empticijs, & vernaculis, quia seruus est pecunia domini sui, vel homo simpliciter alterius, ideo volebat Deus quòd serui isti circunciderentur, & obseruarent omnem ritum Iudaicum. de nobis autem non est sic, quia lex Christi, quam nos tenemus obligat omnes homines, Marci 16. Ideo non est necesse, quòd aliquis modus compulsionis ad eam sit.

Tertiò, & adhuc præcipue fit, quia conuerti ad legem Moysi violenter, poterat aliquo modo conferre, & patet quia obseruatio legis Christi consistit in actibus interioribus, scilicet, in fide, & charitate: ad actus vero interiores nemo potest compelli, ideo frustra est aliquem inuitũ baptizare. Secus de lege Moysi, quia illa non consistebat in aliquibus actibus interioribus, sed in solis cæremonijs exterioribus, & ad istas potest homo compelli, ideo aliqua vtilitas erat conuerti ad legem illam violenter, sed ad legem Christi non.

Siquis autem dicat, quòd etiam lex Moysi requirebat actus interiores, vt diligere Deum, & proximũ: nam istud est maximum mandatum legis, supra 22. cap. Etiam credere Deum verum, & quòd creauerit cœlum, & terram, & ita ad hos actus non poterat aliquis compelli.

Dicendum, quòd vere lex Moysi in solis actibus exterioribus cõsistebat. Cum vero obijcitur de amore Dei, & proximi. Dicendum, ꝙ non pertinent ad legem Moysi, sed ad legem naturæ, quæ est indita menti nostræ. Et patet, quia si ista essent de lege Moysi, nõ tenerentur ad istud Gentiles, quibus non erat data illa lex, & tamen tenebãtur amare Deum, & proximũ, quia absurdum esset aliud dicere, quia & cõsimiliter nõ esset eis peccatũ accipere vxorẽ alienã, & occidere, quę vetant in Decalogo, si ista essent de lege Moysi. Et cũ dr̃, ꝙ Christus dixit ista duo esse maxima mãdata legis. Dicendũ, ꝙ non accipitur strictè lex pro lege Moysi, sed pro toto quod erat in libris legis, & q̃a in libris Moysi erant hęc duo mandata scripta, dicuntur hęc duo maxima mandata legis, licet non sint de lege Moysi, sicut & multa alia fuerunt in libris Moysi scripta, quę non erant de lege Moysi, sicut historię, & narrationes ibi positæ. Cum vero obijcitur de fide, idest, ꝙ esset verus Deus. Dicendum, ꝙ ad fidem oẽs homines obligabantur de vno, & vero Deo, sine qua fide non poterant saluari: cætera autem satis erat implicite teneri, cum non posset illa quilibet explicite cognoscere, & ideo non erat istud de lege Moysi, cum etiam ad Gentiles pertineret.

Si vero obijcitur de alijs magis explicitis, s. ꝙ Deus creauerat cœlum, & terram, & immiserat diluuium super terram, & promiserat benedicere omnes gentes in semine Abrahæ, & ita de cæteris. Dicendum, ꝙ omnes Iudæi, & qui legem Moysi tenebant, obligabantur ista credere, & tamen non erant de lege Moysi, quia lex continet pręcepta. Ista autem nõ sunt pręcepta pertinentia ad agendum, vel non agendum, sed veritates pertinentes ad intellectum speculatiuum, & ita non continet lex Moysi aliquem actum perti-

A nentem ad intellectum, & voluntatem. Si autem dicatur, quomodo ergo manentes sub lege Moysi, tenebantur ad credendum prædicta, & non cæteri?

Dicendum, ꝙ non fiebat istud quasi specialius illi tenerẽtur, sed quia illis reuelatum erat per illum quẽ sciebant esse Prophetam Domini, & cui Deus loquebatur, & ideo erat necesse credi. Si autem Gentilibus illud reuelaretur per aliquem quem ipsi scirent esse Prophetam Domini, & illud accepisse a Deo vero, tenerentur etiam illud credere, sicut Iudęi: vnde verũ est, ꝙ quantum ad actus interiores voluntatis, & intellectus nihil differebat inter Iudęos, & Gentiles, & sic nihil in lege Moysi ponebatur de actibus interioribus, & si aliquid interponatur, nõ pertinet ad legem

B Moysi, sed ad legem naturalem.

Et apparet quod dictum est, ꝙ conueniens erat cõuertere aliquos inuitos ad legem Moysi, sed non est vtile conuertere vllos inuitos ad legem Christi.

Est tamen considerandum circa eos qui inuite baptizantur per quod dicuntur cõuerti ad legem Christi, quia aut violenter baptizãtur, idest, expresse reclamantes ne baptizentur, aut non reclamant expresse, quia timore mortis, quam quis sibi comminatur tacent, & tamen consentire nolunt, licet non clament. Si primo modo nihil prodest baptizari, quia non efficiuntur per talem baptismũ Christiani, neq; est ibi sacramentũ baptismi, neq; imprimitur character, iõ tales nõ debent, nec pñt cogi ad seruandã legẽ Christi,

C quia non receperunt characterẽ Christianitatis. Si secundo modo dicendum, ꝙ non est sic aliquis cogendus ad fidẽ, & peccatũ est cõpellere aliquos ad fidẽ, & tñ si compulsi fuerint aliqui timore mortis, s. ꝙ nõ reclamauerunt, nec penitus restiterũt, sed tacuerũt, vt non occiderentur, recipitur in eis sacramentum baptismi, & character, licet pro tunc gratiã nõ recipiũt, neq; remissionem peccatorum, quia ficte accedunt, & isti cõpelluntur legem Christi seruare, extra de baptismo, & eius effectu, ca. maiores, & ponitur ibi vna causa, s. ne vituperetur nomen Christi, quod isti in baptismo professi sunt. Alia causa est, & efficacior, s. q̃a isti characterem baptismalẽ susceperunt, & sunt vere Christiani, licet nõ dũ habeãt remissionẽ peccatorũ,

D & tñ Christiani oẽs cõpelli debent ad seruandũ legẽ Christi, & vniuersas cęremonias Ecclesię: ergo isti debẽt cõpelli. ꝙ vero isti sint Christiani apparet, quia alias si postea pęnitentes vellẽt dimittere fictionem, & effici veri Christiani, oporteret eos baptizari, vt efficerentur Christiani, sed nõ rebaptizantur: ergo iam effecti erant Christiani, & consequenter compellendi sunt ad totam obseruationem Christianam.

Causa aũt quare mercenarijs, & alijs Gẽtilibus nõ concedebatur vesci Agno Paschali quousq; circũcisi essent, erat quia celebrare cęremonias pertinentes ad aliquẽ populũ nõ pertinet, nisi ad illos qui sunt de illo populo, sed non poterat esse de populo Iudæorũ, qui non erat circuncisus, quia sicut se hẽt baptismus

E in lege Christi, ita se habebat circũcisio in lege Moysi, extra de bapt. & eius effec. cap. maiores. & tñ baptismus est ianua, extra de presbytero non bapt. cap. veniẽs. ergo & circuncisio erat ianua, & cõsequẽter nõ poterat aliq̃s de populo Iudęorũ esse, quousq; eẽt circuncisus: mercenarij autẽ, & peregrini non erant circuncisi, ergo non erat eis permittendus esus Agni.

Quare aũt Iudęi non circuncidebant illos. Dicendum, ꝙ multos eorum nõ poterant circuncidere de facto, quia non poterant eis vim inferre: alios autem, & si possent de facto circuncidere, tamen non habebant ius circuncidendi, cum liberi essent, & nihil deberent Iudæis, & iõ nemo erat dñs membrorũ suorũ, vt eis posset auferre particulam carnis, quod fit circunci-

circncidendo, sed ipsi sponte se circuncidi permittere debebant ad hoc, quòd admitterētur ad esum Agni Paschalis,& ad cæteras cęremonias.

De vicesima cæremonia, scilicet quare ossa Agni Paschalis non confringebantur. Quæst. XLV.

VICESIMA cæremonia erat, ꝙ comedendo non confringerent aliquod de ossibus Agni, sed omnia integra relinquerent, Exo. 12. cap. Neque os confringetis ex eo, & Numeri 9. cap. dicitur, & os non confringent.

Circa hoc ergo aduertebant diligenter Iudæi comedendo agnum, quòd scindendo non confringerent ossa aliqua, sed per medias ligaturas ossium scindebant, & sic non frangebantur ossa, sed relinqueban tur ossa magna si opus erat, in assando quoque non confringebant aliqua ossa, sed integrum Agnum assabant,

Causa autem huius erat, quia Deus volebat quòd Iudæi comederent festinanter, quia statim recessuri erant, & vt innueretur eis magna festinatio. Quod patet, quia iussit illis, quòd haberēt calceos in pedibus, & baculos in manibus, & renes accinctos, quæ omnia sunt dispositiones hominis statim itineraturi, vel iam actu itinerātis, & quod plus est dixit, & comedetis festinanter. Si autem concederetur, ꝙ frangerent ossa, & sugerent medullas, in hoc diu manerēt discutiendo singula ossa, ideo vt non esset occasio diu morandi dixit, ꝙ non frangerent ossa, & sic neque frangendum erat magnum os continens cerebrum, i. craneus vt comederetur substantia interior medullosa, nec alia minora ossa frangenda erant, vt inde sugerent succos, aut medullam, & ita cito comederetur Agnus, non comedendo interiora ossium, nec illa frangendo.

Erat autem alia causa ex parte Dei, & hoc præcipue propter Christum, qui erat Agnus Paschalis immolatus pro nobis. 1. Corin. 5. cap. & signabat ex hoc ꝙ in morte Christi non erant cōfringenda aliqua ossa eius, quod & factum est: nā propter festum Iudęorum ne remanerent corpora latronum, & Christi in Cruce sabbatho, quia erat magnus ille dies sabbathi, petiuerunt Iudæi, vt frangerentur crura eorum latronum, quia viuebant adhuc, ad Iesum autem cum venissent inuenerunt eum mortuum, & ideo nō fregerunt crura eius, sed vnus militū lancea latus eius aperuit, Ioan. 19. cap. & sequitur eodem cap. facta sunt autem hęc, vt impleretur scriptura quæ dicit, Os nō comminuetis ex eo. Et ita apparet, ꝙ præcipua intentio scripturę fuit designare hoc. vnde ad sensum literalē illius scripturę pertinebat signare, ꝙ non frangerentur aliqua ossa de corpore Christi, quia aliàs Beatus Ioannes non argueret in illo sensu. maxime, quia dicit, vt impleretur scriptura, sed scriptura nō impletur, nisi in sensu literali, quia ille solus est sensus suus, ergo hoc intendebat Deus per illud mandatū designare, sed hoc non intellexerunt Iudæi, immo solum ꝙ non frangerentur aliqua ossa de Agno Paschali.

De vicesimaprima cæremonia scilicet, quare Agnus in vna domo comedebatur. Quæst. XLVI.

VICESIMAPRIMA cęremonia erat, quòd Agnus comederetur in vna domo, & nō mitteretur aliquid de carnibus eius foras, Exodi 12. cap. I. In vna domo comedetur, neque efferetis de carnibus eius foras.

Ista autem cæremonia, & præcedens de non frangēdo ossa fuit seruata tam in Aegypto, quam in terra

F Iudæorum postea, cum possent ambæ vbique seruari, sed ista pręcipue obseruata est in Aegypto, quòd non efferretur de carnibus eius foras.

Aliqui dicunt causam esse huius, quia Deus voluit ne Israelitę darēt Aegyptijs de carnibus Agni, quod fieri posset si efferrentur de domo.

Sed dicendum, quòd non stat, quia iam vetuerat per alias cæremonias hoc: non enim erat dandum alicui de carnibus Agni, nisi circuncisus esset, sed Aegyptij non erant circūcisi, ideo nō daretur eis quicquā, etiā si de carnibus Agni aliquid efferretur foras. Neque etiam est sensus, quòd omnes Iudæi comederēt illa nocte in domo vna, quia non erat possibile, cum essent sexcenta millia peditum, præter mulieres, &

G paruulos, Exodi 12. cap. Neque Deus hoc volebat, sed intelligebatur de quolibet Agno, scilicet, quòd vnus Agnus non comederetur nisi in vna domo, & non mitteretur foras aliquid de carnibus eius.

Causa huius erat, quia Deus iusserat, quòd quilibet Israelita pro domo sua acciperet vnum Agnum, & immolaret: forte autem aliqui erant pauperes, & non haberent agnum, & vellent ditiores mittere illis partes de agno suo: nam hoc Deus aliàs suadebat, sicut 2. Esdrę vlti. cap. dicitur, Manducate, & bibite dulcissima, & mittite munera his qui non habent, & quia hoc erat aliàs laudabile, ne putarent Israelitę sic futurum esse hic, vetuit Deus mitti partes, sed quòd in domo illa comederetur totus agnus, in qua immo-

H laretur. Alius modus erat, quia aliqui licet non essent pauperes, erant paucæ personæ, ita vt non sufficerent ad esum agni, & ideo alij qui immolauerant agnum, mitterent eis partes, & hoc etiam Deus vetat, iubens quòd non efferatur aliquid foras.

Sed dicetur quid fieret in his duobus casibus.

Aliqui putant, quòd illi non comederent agnum. Dicendum, quòd absurdum est, & contra literam: nam habetur Numeri 9. cap. Quòd anima quæ non celebrauerit Phase peribit de populo suo, nisi obstante peregrinatione, aut immunditia, sed paupertas, aut paucitas personarum non erat aliquid de illis, ideo perirent huiusmodi si nō celebrarent Phase. Item, quia

I ad hoc Deus iam prouiderat quomodo omnes manducarent Phase, ideo non est asserendum quòd aliquis esset, qui non manducaret Agnum.

Sed circa primum, idest, pauperes, qui nullo modo poterant emere Agnum, quia mendici erant, vel quia domum non habebant, alij prouidebant recipiē do tūc illos in domibus suis, & ita comedebant cum eis de Phase.

Sed in hoc potest dici, ꝙ nemo tam pauper erat inter Iudęos, quia Deus vetuerat esse mendicos. prænūciauit enim Deus futuros esse pauperes in terra Iudęorum, Deut. 15. c. Sicut & Christus dixit infra in litera. semper pauperes habetis vobiscū, dixit tñ ꝙ nō haberēt aliquos tam pauperes, ꝙ cogerentur mendicare ostiatim, Deut. 15. I. Omnino pauper, & mendi-

K cus non erit inter vos, I. vos facite, ꝙ non sit inter vos pauper aliquis ad tantā paupertatem, ꝙ cogatur mendicare, sed vosipsi prouidete, ne sic mendicet, & obseruant istud Iudæi etiam hodie, sic ergo poterat esse ꝙ tunc nullus esset tam pauper, ꝙ mēdicaret, & ideo posset habere ad emendum vnum Agnum, si haberet familiam, quę posset eum manducare, & si nō haberet pecuniam alij darent, vnde emeret, vt posset cæremoniam illam legis implere.

Aliter potest dici, quòd si forte aliquis pauper esset, ita vt domum non haberet, reciperetur ab alijs Iudæis, & cum eis manducaret Phase, iuxta illud Isaię 58. cap. Frange esurienti panem tuum, egenos, vagosque induc in domum tuam.

Circa

Circa secundum casum, idest, illos, qui domum habebant, sed erat paruus numerus, vt non sufficeret ad esum Agni prouisum est, Exodi 12. cap. Quia de isto dicitur, quòd si minor est numerus personarũ, vt nõ possit sufficere ad esum Agni, assumet vicinum suũ, qui coniunctus est domui eius, iuxta numerum animarum, quæ sufficere possint ad esum Agni, & ita in domo illa celebraretur Phase, & nõ obstaret paucitas personarum, quia de magna domo acciperet personas, quæ sufficerent: vnde non oportebat mitti foras de Agno.

Sed quid si aliqua domus erat magna, vt sufficeret plusquàm ad esum Agni? Dicunt aliqui, quòd erat diuidenda domus in duas partes, & vna Agnum comederet, & non altera.

Sed dicendum, ꝙ non stat: primo, quia Deus non iussit hoc, ergo non erat faciendum: nam in cęremonialibus nõ licebat aliquid plus facere, q̃ impositum erat, Deut. 12. cap. s. Sed non erat mandatum aliquid, quando domus erat magna, ideo nõ erat facienda talis diuisio. Secundo, quia Deus dixerat, si domus est minor, i. numerus personarum assumat vicinum, qui coniunctus est ei, ergo videtur ꝙ non oportebat longe iri ad istam comessationem faciendam, sed poterat accidere, ꝙ esset magna domus, & non haberet iuxta se paruam domũ, ad quam mittere posset personas aliquas ad comedendum Agnum: ergo non erat diuisio ista facienda.

Alij dicunt, ꝙ si domus esset magna, deberẽt in ea immolari multi agni, ad quos comedendos sufficeret numerus personarum, & ita prouisum esset.

Sed dicendum, ꝙ nec istud stat, quia Deus non iusserat illud, & tamen in cæremonialibus non licet aliquid facere vltra id, quod præceptum est, Deut. 12. c.

Est ergo veritas, quòd in domo quantumcunque esset magna, non erat immolandus nisi vnus agnus, primo quia Deus nõ iussit, nisi vnum agnum immolari in domo vna, & non erat aliquid addendum ad id, quod Deus iubebat.

Secundo, quia quidam erant, in quibus pauperes non debebant excedi a diuitibus, & hoc vt non crederẽt diuites se magis participare de re diuina: sic patet de transeuntibus ad numerũ, quia quilibet dabat medium siclum, & diues nõ poterat addere ad medium siclum, & pauper non poterat minuere, sed æqualiter soluebãt, Exo. 30. cap. Et hoc erat ad tollendam inuidiam, & vt nõ putarent diuites se magis pertinere ad Deum, q̃ pauperes, sed de Agno Paschali sic erat, qa fiebat illa cęremonia, in memoriam beneficij a Deo collati, vt ergo non putarent diuites se magis pertinere ad hoc beneficium, quàm pauperes, nõ immolaturus erat diues plures agnos, quàm pauper, sed quælibet domus vnum.

Tertio, quia non erat aliqua necessitas immolandi plures Agnos in vna domo: immolabatur namq; in Aegypto Agnus, vt de sanguine eius tingerentur postes, & superliminaria domus, vt Angelus percussor videns sanguinem, nõ intraret ad percutiendum, & tamen vnus Agnus sufficiebat ad hoc, vt tingeretur porta, quantumlibet esset magna domus, ergo non erant necessarij multi Agni.

Quarto, quia etiam ad manducandum de Agno Paschali sufficiebat vnus Agnus in quantumcunque magna domo, quia nõ erat necesse, ꝙ de hoc cibo saturarentur. satis enim erat, ꝙ quilibet cõtingeret aliquid de illo, & poterant mãducare de alijs cibis, & saturari, iõ in qualibet domo sufficiebat vnus Agnus. Et ob hoc de parua domo dixit aliquid Deus, sed de magna nõ, & rõ est, quia si de parua nihil exprimeret oporteret quòd in qualibet domo parua occideret

A Agnus, vel trãsirent qui in illa domo erant ad aliam domũ, aut de alijs domibus venirẽt alij ad illas, vel nõ comederent Phase, qui erãt in domo illa. Primũ erat inconueniens, quia cũ non sufficerent personę illius domus ad esum Agni, oportebat multũ de Agno relinqui incomestũ, & exurendum erat, & sic fierẽt expresse superuacuæ, & daretur occasio ad hoc, ꝙ carnes residuę comederẽtur die sequẽti, quod Deus vetuerat. Secundũ aũt erat maius inconueniens, s. ꝙ aliqui essent qui non manducarent Phase. Et hoc propter duo. primo, quia Deus dixit, ꝙ qui non celebraret Phase, periret de populo suo, Nume. 9. cap. Secundo, quia tunc in domo illa non tingerentur postes, & superliminaria sanguine, & sic Angelus percussor in-

B traret, & occideret primogenita in hominibus, & pecoribus, ideo hoc nõ erat dandum. Tertiũ principale non erat cõueniens, quia sic coniungerentur oẽs Israelitę in paucas domos ad euitationẽ expensarum, & in paucis domibus fieret immolatio Phase, quia hoc erat subtrahi aliquid de cultu Dei, ideo voluit ꝙ fieret tertium, s. ꝙ ad domos minores, in quibus non sufficiebat numerus personarum ad esum Agni, venirent aliqui de domibus maioribus ad supplendum, vel si hoc non esset, vniebantur duæ domus paruæ in vnam, & celebrabant Phase.

Sed tunc dicetur, si vniendo duas domos, manebat aliqua in qua non immolaretur Phase, an tingendi erant postes domus de sanguine illo?

C Aliqui dicunt, ꝙ non erat talis casus, quia in qualibet domo immolabatur Phase: nam aut erat magna, aut parua: si magna immolabatur pro domesticis, si parua adiungebatur vicinus, qui erat coniunctus domui, & ita supplebatur numerus personarum.

Dicendum, ꝙ aliqua domus erat in qua nõ immolabatur Agnus. Et hoc patet primo ex litera ista, s. nõ efferetis de carnibus eius foras, Exo. 12. cap. Et hoc nõ faceret aliquem sensum, nisi eẽt aliqua domus in qua non immolaretur Agnus, & ideo ad illam vellẽt mittere aliquid de carnibus de alia domo, ergo erat aliqua domus in qua non immolabatur Agnus.

Secundo, quia dicitur, si minor est numerus perso-

D narum, assumet vicinũ qui coniunctus est domui suę iuxta numerum personarũ, quę sufficere possunt ad esum Agni, sed poterat esse, ꝙ duę domus, quia paruę erant requirerentur ad esum Agni, aut forte tres, ideo manerent tunc duæ domus, in quibus non immolaretur Agnus. & hoc verum est, ꝙ multę domus Iudęorum erant, in quibus non immolabatur Agnus propter causam dictã. Et sic manet casus in veritate.

Tunc ergo aliqui dicunt, quòd existente hoc tingebantur postes illarum domorum, de sanguine Agni, licet ibi non immolaretur.

Sed dicendũ, ꝙ non stat. primo, quia tingendi erãt postes de sanguine, qui erat in limine, Exo. 12. c. s. Fasciculum hyssopi tingite in sanguine, qui est in limi-

E ne, & aspergite ex eo superliminare, & est sensus, ꝙ immolaretur Agnus in limine portę, & funderetur sanguis in aliquo vase, & de sanguine illo aspergerentur postes: ergo domus illa in cuius limine nõ fuerat immolatus Agnus, non poterat aspergi sanguine.

Secũdo, & pręcipue, quia dicitur Exo. 12. c. Sumẽt de sanguine, & ponẽt super vtrũque postem, & in superliminaribus domorum, in quibus comedẽt illũ: ergo vr̃ ꝙ sanguis solum erat ponendus in domibus, in qbus comederetur, & immolaretur: ergo domus quę vacuę manebant non tingebantur sanguine.

Tertio patet ex hoc quod supra dicebatur, s. ꝙ non immolabatur Agnus in qualibet domo, qa dr̃, ponẽt ĩ supliminaribus domorũ, ĩ qbus comedẽt illũ. ergo innuit, ꝙ aliquę dom⁹ Hebręorũ erãt ĩ q b⁹ nõ comedebatur

debatur Phase, quia alias diceretur absolute, sument de sanguine, & ponent in superliminaribus domorũ.

Sed tunc diceretur, quomodo ergo manerent domus illę, quia cum non essent tinctę sanguine intraret percussor, & occideret primogenita, vt innuitur Exo. 12. cap. quia ad hoc ponebatur sanguis, vt non introiret percussor?

Aliqui dicunt, quòd etiam si domus illę non essent tinctę sanguine non intrabat illuc percussor, eo quòd domini earum manducabant ibi Phase.

Sed dicendum, quòd non stat, nam tunc satis erat ad liberationem manducare Phase, etiam si non tingerentur domus, tamen falsum est, quia vtrunque Deus iubebat, scilicet, manducari, & tingi domum.

Secundo quia immo tota celebratio Agni videbatur esse, vt de sanguine eius tingerentur postes, & sic principalior erat tinctio sanguinis quàm comestio carnium, & hoc in Aegypto, secus autem postea in terra Chanaan, vbi non tingebantur domus sanguine, vt ostensum est supra 22. cap.

Tertio quia tunc non curaretur an in domo vna comederent, vel in multis, aut vbi, dummodo omnes Israelitæ comederent de Agno Paschali, sed falsum est, quia Deus disposuit, quòd in qualibet domo immolaretur Agnus vnus, & comederetur, & quando esset domus parua, quòd suppleretur numerus personarum ex alia domo, ergo multum differebat vbi comederetur Agnus, & non sufficiebat, quòd comederet quilibet vbi vellet, sed oportebat, quòd comederet in domo tincta sanguine, & ibi maneret.

Est ergo dicendum, quòd sicut manebant aliquæ domus in quibus non comedebatur Agnus, ita & illæ non erant tinctę sanguine, & si qui ibi manerent occiderentur ab Angelo, etiam si comedissent Agnũ, sed in domibus illis nullus manebat, quia quando domus erat in qua non immolabatur Agnus, omnes de illa domo transibant ad aliam, vel alias domos in quibus manducarent Agnum, & sic non posset Angelus percussor occidere illos, quia non inueniret eos ibi.

Sed obijcietur, quia hoc esset quandiu comederetur Agnus, & tamen postea quando comedissent, & dormirent, veniret Angelus percussor, & inueniens eos in domibus non tinctis sanguine occideret ipsos, & hoc videtur, quia in principio noctis comedebatur Agnus cum immolaretur in solis occasu Deuter. 16. sed Angelus percussor ad occidendum primogenita venturus erat media nocte, quia ita prænunciauerat Exo. 11. cap. scilicet, media nocte ingrediar in Aegyptum, & morietur omne primogenitum in terra Aegypti, & ita fuit Exo. 12. scilicet, factum est in noctis medio percussit Dominus omne primogenitum in terra Aegypti, & ita iam dormiret quisque in domo sua, & esset post cęnam quãdo veniret percussor, & consequẽter inuenirentur aliqui tunc in domibus non signatis sanguine, & illi occiderentur.

Dicendum, quòd non inueniebantur aliqui in domibus non tinctis sanguine, & causa est, quia sicut illi, qui de vna domo erant transibant ad aliam ad manducandum Agnum, & nullus tunc manebat in ea, ita per totam noctem illam, manere debebant in domo ipsa in qua comedissent, & sic Angelus percussor nullum Iudęum inueniret nisi in domo signata sanguine, & consequenter nullum occideret, & patet, quia Exo. 12. cap. dicitur, aspergite de sanguine, qui est in limine superliminaria, & vtrunque postem, nullusque egrediatur ostium domus suæ vsque mane, scilicet, illius domus in qua tunc manserit, quæ est rubricata sanguine. Et patet, quia subditur ibi causa, scilicet, transibit enim Dominus percutiens Aegyptios, cũque viderit sanguinem in superliminari, & in vtro-

F que poste transcendet ostium, & non sinet percussorem ingredi, & ita innuitur, quòd omnes mansuri erant in domibus signatis sanguine tota nocte, & sic euaderent.

Sed obijcietur, quòd saltem armenta manerent in domibus non signatis sanguine, & occiderentur ibi primogenita.

Dicendum, quòd armenta ibi manentia non occidebantur, quia istud extendebatur ad viros, & fœminas, & non ad pecora: nam licet primogenita quoque pecorum occiderentur, tamen non oportebat illa esse intra domum sanguine tinctam, sed vbicunque essent, si dominus non occidebatur, neque ipsa peribant. Et patet, quia certum est, quòd aliqua de pecoribus manebant in campo, cum nõ possent G omnia recludi in domibus, quãdo multa erant, & tamen non perijt aliquod de pecoribus Israelitarum, vt dicitur Exodi 11. cap. Occidam omne primogenitum in terra Aegyptiorum, & omnia primogenita iumentorum, eritq; clamor magnus in vniuersa terra Aegypti, apud autem filios Israel nõ mutiet canis ab homine vsque ad pecus: ergo pecora vbicunque manerent non occidebantur, & nõ erat necesse, quòd manerent intra domum sanguine tinctam, sed solũ erat hoc de hominibus, qui erant maioris dignitatis. Et sic apparet ex præcedentibus, quòd Agnus comedi debebat in domo vna, & non efferebatur aliquid de H carnibus eius foras, idest, non comedebatur, nisi in domo in qua immolabatur, & non mittebantur partes carnium de vna domo in alteram.

Causa autem huius erat prima, quia mittendo carnes, forte inuenirentur aliqui extra domos nocte illa, & occideret eos Angelus percutiens, quia erant extra domum, cum Deus dixisset, Nullus vestrum egrediatur ostium domus suę vsque mane: ergo non erant mittendæ carnes, nec aliquid aliud nocte illa de vna domo in alteram.

Secunda, & præcipua, quia si mitti possent carnes de vna domo in alteram, aliqui manerent in domibus, in quibus non immolaretur Agnus, quia mitterentur eis carnes de domibus, in quibus immolabatur Agnus. Illæ autem non erant tinctæ sanguine, I quia solum tingebantur illę, in quibus immolabatur Agnus, vt dictum est. Et tamen, qui manebant extra domos sanguine tinctas, occidebantur: ad hoc ergo quòd non occideretur aliquis de Iudæis, oportuit, quòd essent omnes intra domos sanguine tinctas, & consequenter quòd non mitterentur carnes de domo in domum, vt omnes essent intra prædictas domos.

Causa autem fuit, quantum ad Christum, inquantum signatur eius corporis eius: nam Agnus intra vnam domum editur, hæc est autem Ecclesia fidelium, quæ est domus Dei, & domus vna per vnitatem fidei, vbi nulla hæresis, nulla scissura est: intra hanc solum Agnus editur. Apud schismaticos K autem, & hæreticos, & si corpus Christi confici possit, & vere conficiatur a sacerdotibus: tamen indigne conficitur, & indigne sumitur, neque est de manibus illorum sumendum: vnde melius esset corpus Christi nũquàm sumere, quàm de manu infidelium, & hæreticorum sumere, quia intra domum Ecclesiæ non sunt: transferuntur autem carnes eius de domo in domum, quando Catholici, hæretici, & schismatici, qui extra hanc domum Ecclesiæ sunt, corporis Domini communionem indigne tribuunt nondum redeuntibus ad Ecclesiæ vnitatem.

De vicesimasecunda cæremonia, scilicet, quare in immolatione Agni non manebat fermentatum aliquid in domo. Quæst. XLVII.

Vicesimasecunda cęremonia erat, quòd quando immolaretur Agnus, non maneret fermentatum aliquid in domo in qua immolabatur, neque in alijs domibus Iudæorum. Et hoc patet Exo. 23. cap. scilicet, non immolabis super fermenta sanguinem victimę tuæ, idest, non immolabis Agnum Paschalem, quæ est victima tua existente fermento in domo: nam non dicitur immolari super fermēto, idest, quòd substernatur panis fermentatus Agno immolando, quia hoc non oportebat vetari, cum nemo illud facturus esset, sed voluit, quòd prius tolleretur omne fermentatum de domibus quàm immolaretur Agnus, & idem dicitur Exo. 34. capitu. non immolabis super fermento sanguinem hostię meę, vocatur hostia mea, idest, quia mihi offertur, vocatur victima tua, quia tu illā offers. Et non solum erat hoc in domibus in quibus immolabatur Agnus, sed etiam in omnibus alijs domibus Hebræorum, quod dicitur, quia aliquæ domus erant Israelitarum in Aegypto, in quibus non immolabatur Agnus, scilicet, quando de vna domo transibant omnes in aliam, quia erant paruæ domus, vt supra dictum est: nam etiam in illis non erat relinquendum fermētatum aliquid, in terra autem Chānaan in alijs immolationibus non erat inueniendum fermentatum in tempore quo immolabatur Agnus, & hoc in omnibus habitationibus, & tamen in nulla habitatione immolabatur Agnus nisi in Templo Domini Deuter. 16. cap.

Modus autem huius erat, quòd Agnus occidendus erat die quartadecima mensis primi ad occasum solis Deutero. 16. & fermentatum non erat inueniendum ex meridie, talis autem erat ritus Iudæorum, & ita nunc obseruāt, quòd ipsi coquunt azymos panes, si volunt die quartodecimo, vel prius, & non comedunt de illis vsque ad diem 14. post meridiem, comedunt autem de fermentatis vsque ad meridiem diei ipsius, & tunc omne fermentatum, quod in domibus inueniebant dabant bestijs, vel gentilibus, quibus licebat comedere illud, & cum iam non inueniretur aliquid de fermentato in ipsis habitationibus poterant licite immolare Agnum, licet ille ad solis occasum immolaretur, nunc vero, & si Iudæi non immolent Agnum, tamen quia azyma seruant, eijciunt de domibus post meridiem omne fermentatum.

Causa autem quare sic eijceretur fermentatū erat, quia Deus iusserat comedi Agnum cum azymis, cuius causa posita fuit supra, & ita azyma conueniebant Agno, & fermentatum repugnat Agno ex Dei dispositione, & quia si maneret fermentatum tempore quo comedebatur Agnus, posset aliquis māducare Agnum cum fermentato, quod erat contra constitutionem Dei, vt ergo non esset occasio ad hoc, debebat eijci omne fermentatum de domibus, ante immolationem Agni.

Tertia causa erat, quia festum Phase, & festum azymorum coincidebant, nisi quòd festum azymorum extendebantur pluribus diebus, idest, 7. & in illis 7. non licebat alicui comedere fermentatum Deu. 26. cap. & incipiebant istud die 14. ad vesperum Exo. 12. cap. scilicet, primo mense 14. die mensis ad vesperam comedetis azyma vsque ad diem 21. mensis eiusdem ad vesperam, & toto hoc tempore non licebat comedi fermentatum, si autem inueniretur in domibus Hebræorum, esset occasio alicui ad comedendum de eo, ideo ante immolationem Agni tollen-
A dum erat omne fermentatum, quia ante illam incipiebat tempus azymorum: nam ad solis occasum occidebatur Agnus, & ante solis occasum incipiebat azyma, scilicet, ad vesperam, & computamus vesperā post meridiem, & ideo potius fiebat propter festum azymorum quàm propter Agnum.

Conuenit etiam hoc, quantum ad Christum, quia sicut ad comedendum Agnum requiruntur azyma, ita & ad immolandum illum præcedunt: Corpus enim Domini manducamus cum azymis, scilicet, sinceritatis, & veritatis. 1. Corinth. 5. cap. Et non in fermento veteri: ita & ad immolationem Corporis Domini, quod est conficere illud, quod solorum sacerdotum est, azyma præcedere debent, scilicet, sin-
B ceritatis vitæ, vt non maneat in eis fermentum vetus malitiæ, & nequitiæ, eodem cap. Vnde prius diluant maculas mentis lachrymis, & tunc cum azymis Agnum Dominicum immolabunt, & non super fermento.

De vicesimatertia cæremonia quis dicebatur mundus ad Phase celebrandum. Quæst. XLVIII.

Vltima, idest, vicesimatertia cęremonia est, quòd manducantes essent mundi: nam immundi vetantur manducare, Numeri 9. cap. Sed hic prius est quærendum quis dicatur mundus ad Phase celebrandum.

C Dicendum, quòd mundus dicitur qui ab omni inquinamento purus erat, & quia munditia est priuatio, cognoscetur per positionem, quæ est inquinamētum. Accipitur autem immunditia multipliciter in lege: quædam erat immūditia realis, alia legalis. Realis est illa, quę naturaliter aliquid turpe, vel malum, aut fœdum ponit in homine: erat autem hæc triplex, scilicet, lepra, & fluxus seminis, & iugis scabies, de lepra Leuitici 13. & 14. de fluxu seminis Leuitici 15. cap. de iugi scabie Leuitici 21. ca. quia illa erat vt quidam modus leprę.

Alia erat immunditia legalis, idest, quę solum erat per opinionem legis, & imposita a lege, sicut siquis intraret in domum leprosam, aut comederet ibi, vel
D dormiret, licet realiter non adhęreret ei aliquid, vocabatur immundus, Leuitici 14. cap. sic etiam siquis iret ad lugendum mortuum, licet non tangeret illum erat immundus, Leuitici 10. & 21. cap. Et tamen ibi realiter nulla erat immunditia, immo & siquis veniret per viam de tenentibus votum Nazaręorum, & coram eo aliquis subito moreretur, licet ipse non tāgeret illum, neque lugeret, erat immundus, & radere deberet totam suam capillaturam, Numeri 6. cap.

Nunc dubium est, an omnis immunditia vetaret manducare Agnum Paschalem, aut quę esset illa.

Aliqui dicunt, quòd non omnis, sed aliqua specialis, scilicet, illa immunditia, quę erat ex cōtactu mortui hominis, vel ex aliquo circa mortuum. Et patet
E quia Numeri 9. cap. vbi primum iubetur, quod immundi non comedant Phase, exprimitur vnicus casus immunditiæ, cum dicitur: Homo qui fuerit immundus super anima hominis, siue in via procul in gente vestra, faciat Phase Domino mense secundo: ergo alię contaminationes, siue immunditię non prohibebant.

Secundo, quia iugis scabies erat quędam immunditia, & tamen non impediebat a sacris: nam sacerdos qui haberet iugem scabiem poterat comedere de sacrificatis, dum tamen ipse non accederet ad offerendum Domino sacrificia, Leuitici 21. cap. Ergo talis immunditia non arcebat ab esu Agni.

Sed videtur dicendum, quòd omnis immunditia, in

in qua quis actualiter permaneret, impediret a manducatione Agni. Et patet primo, quia Agnus Paschali erat res sancta, sed ad carnes sanctificatas non licebat alicui immundo quacunque immunditia accedere Leuiti. 7. ca. ergo neque comedere liceret de Agno Paschali ei, qui aliquam haberet maculam.

Secundo quia scriptura videtur equiparare alias carnes sanctificatas, & carnes Agni: nam Exo. 12. cap. dicitur, quòd aduena, & mercenarius non comedent ex eo, idest, Agno, & seruus empticius circuncidetur, & sic comedet, & Leuit. 22. cap. de omnibus carnibus sanctificatis, quę proueniebant sacerdotibus an familia sua comederet de illis datur regula, scilicet, omnis alienigena non comedet de sanctificatis, inquilinus, & mercenarius non vescentur ex eis, quem autem sacerdos emerit, & qui empticius eius fuerit comedet de eis, & ita ista ęquantur, & tamen ad arcendum a mãducatione sanctificatarum aliarum carnium sufficiebat quęlibet immunditia, vt tangere mortuum, vel reptile, aut quamlibet aliam rem, cuius tactus est sordidus, vt patet Leuit. 22. ergo & a manducatione Agni arceret quęlibet immunditia qualiscũque esset.

Tertio quia etiam actus quidam pręter contactum reddebant homines immundos ad manducandum Agnum, vel quęcunque sanctificata, sicut litigare iudicialiter, vel intrare in locum iudicij ad litigandum, sic dicitur Ioan. 18. cap. & ipsi non introierunt in Prętorium, scilicet, ne contaminarentur, sed manducarent Pascha. & ita Pontifices Iudæorum, & alij Iudæi putabant, quòd si introissent in Prętorium Pilati ad accusandum Christum essent immundi, & non possent manducare Pascha, & tamen non accipitur ibi Pascha pro Agno, sed pro alijs sacrificijs Paschalibus, & sicut impediebat ille actus, & immundum reddebat quantum ad manducationem aliarum carnium sanctificatarum, ita immundum faceret quantum ad manducationem Agni Paschalis, ad quem comedẽdum non minor munditia requirebatur.

Dicendum igitur, quòd omnis immunditia arcebat ab esu Agni Paschalis, & quia duplex erat immũditia, vt dictum est, scilicet, naturalis, & legalis, dicendum quòd vtraque arcebat a manducatione Agni, & omnium carnium sanctificatarũ, & generaliter omnium sanctificatorum. propter primum leprosus, & fluens semine non manducabant de sanctificatis, propter secundum, qui tangebat mortuum, aut quamlibet aliam rem immundam non comedebat sanctificata Leuit. 22. ca. nam dicitur, homo qui fuerit leprosus, aut patiens fluxum seminis non vescetur de his, quæ sanctificata sunt mihi donec sanetur, & ista est prima regula.

Alia est de immunditia legali cum sequitur, qui tetigerit immundum super mortuo, & ex quo egreditur semẽ quasi coitus, & qui tangit reptile, & quodlibet immundum, cuius tactus sordidus est, immũdus erit vsque ad vesperum, & non vescetur ex his, quæ sanctificata sunt, sed cum lauerit carnem suam aqua, & occubuerit sol, tunc mundatus vescetur de sanctificatis. Et non solum erat illicitum manducare de Agno homini immundo quacunque immunditia, sed etiam erat pœna grauis, sicut erat generaliter de omnibus carnibus sanctificatis Leuit. 7. cap. scilicet, anima polluta, quæ ederit de carnibus hostię pacificorum, quæ oblata est Domino peribit de populis, & statim ostenditur, quòd hoc sit de qualibet pollutione cum dicitur, & qui tetigerit immunditiam hominis, vel iumenti siue omnis rei, quæ polluere potest, & comederit de huiuscemodi carnibus interibit de populis suis, ergo de Agno Paschali cuius carnes sanctificatę erant, nõ licebat alicui comedere si esset im-

F mundus quacunque immunditia. Ex hoc potest responderi ad argumenta in contrarium. Ad primum cum dicitur de immunditia super mortuo Nume. 9. dicunt aliqui, quòd licet hec sola exprimatur intelligitur etiam de omnibus alijs, & tamen volunt, quòd ista expressa fuerit, quia erat maxime immunditia.

Sed dicendum, quòd non stat, quia maior erat immunditia lepræ, & fluxus seminis, & sanguinis extra tempora menstruorum, & in tempore menstruorum quàm super mortuo, quia ista dicunt immunditias naturales, & legales, immunditia autem super mortuo solum erat legalis, ideo erat minor.

Secundo, quia qui immundus erat super mortuo erat in seipso immundus, & tamen non polluebat

G alios generaliter, & tamen, qui erat immundus in lepra, aut in fluxu seminis erat in se immundus, & polluebat omnia, de leproso patet Leui. 13. & 14. de fluẽte semine patet Leui. 15. nam quicunque tangeret illum pollueretur, vasa quoque, quæ ille tangeret, & vestes polluebantur, eodem cap. ideo erat maior immũditia ista quàm super mortuo, vnde ex hoc potius debuisset de hac fieri mentio.

Alij ergo dicunt, quòd fuit hoc, quia immunditia super mortuo durat maiori tempore: nam aliæ immunditiæ, vt communiter durant vsque ad solis occasum, vt Leui. 11. & 17. & 22. sed immunditia super mortuo durabat per 7. dies, & quia ab alijs eo, quòd pauco tempore durabant, facile erat mundari, non

H videbatur aliquis per illas impediri, sed quia immunditia super mortuo durabat 7. diebus, nõ erat ita facile illam expiari, & consequenter aliqui impediebantur per illam: ideo positum fuit de ista immunditia specialiter.

Sed dicendum, quòd nec istud stat, quia aliæ immunditiæ durabant plus, vt immunditia lepræ, quæ aliquando durabat per totam vitam, & immunditia fluxus seminis, quæ multo tẽpore, vel vsque ad mortem poterat durare, & immunditia fluxus sanguinis, quæ in muliere quam Christus sanauit durauerat 12. annis Luc. 8. & supra 9. cap. & Mar. 5. ideo neque ex hoc fuit specialiter dictum de immũditia super mortuo. Aliter ergo dicendum, quòd causa fuit, quia

I dubium accidit de illa sola immunditia, ideo lex, quę erat quasi responsio expressit de illa sola, & tamen de omnibus intelligebatur, & apparet hoc, quia Num. 9. cap. dicitur, ecce quidam immundi super animam hominis, qui non poterant facere Phase tempore illo accedentes ad Moysen, & Aaron dixerunt, immũdi sumus super anima hominis, quare fraudamur vt non valeamus offerre sacrificium Domino inter filios Israel? & tunc respondit Deus, homo qui fuerit immundus super anima faciat Phase mense secũdo. Si autem accidisset istud dubium propter aliam immunditiam videretur, quòd de illa loqueretur Deus, sicut de immunditia super mortuo locutus est.

Sed adhuc confirmatur ex illa lege id, quod dice-

K batur, scilicet, quòd omnes immundi repellantur a celebratione Phase, & patet, quia ibi non fuit diffinitum an immundi super mortuo possent, vel non possent celebrare Phase, sed quo tempore deberent celebrare, quia iam præsupponebatur, quòd non poterant antequam quęrerent, vnde de tempore quæsiuerunt ipsi mundi, & patet, quia dicitur, ecce quidam immundi super animam hominis, qui non poterant facere Phase, ergo ante determinationem Dei pręsupponebatur, quòd illi non poterant facere Phase. Item apparet magis clare, quia quærentes dixerunt, immundi sumus super anima hominis, quare fraudamur, vt non valeamus offerre sacrificium inter filios Israel? & ita ante responsionem Dei illi confiteban-

fitebantur ſe prohibitos celebrare Phaſe propter immunditiam,& ſic non erat lex prohibitionis ex illo tẽpore,vel ex determinatione illius legis,vnde videtur, ꝙ erat pręſuppoſitũ iam,& doctrina communis apud Iudęos, ꝙ immundi non poſſent comedere de rebus ſacris, & quia acciderat illis aliquod genus immunditię,ſciebant ſe prohibitos manducare, & quærebant remedium, & ſi in aliquam aliam immũditiã cecidiſſent,petiuiſſent etiã remedium, & tunc lex exprimeret de illa immunditia, vel generaliter de omnibus.

Ad ſecundum dici poteſt, quòd iugis ſcabies non computatur inter immunditias, ſed inter maculas,& hęc eſt differentia inter illa, quia macula prohibet intrare ad altare,& miniſtrare, ſed non prohibet mãducare de ſanctificatis Leui.21. immunditia autem quãdiu durat non ſolum arcebat ab introitu ad locum ſacrum,vt colligitur Leui.15.cap.ſed etiam a manducatione ſanctificatorum Leuit. 22. cap. iugis autem ſcabies ponitur inter maculas,& non inter immunditias Leui.21.ſcilicet,homo de ſemine Aaron, qui maculã habuerit non offeret panes Domino Deo ſuo, nec accedet ad miniſterium eius, & ponitur iugis ſcabies ibi inter maculas, cum dicatur, ſi iugem ſcabiem habuerit. Differt autem multum inter maculas, & immunditias: nam maculę ſunt aliquid permanens, quia dicunt quandam diſpoſitionem in corpore manẽtem, aut fixam ſiue naturaliter ſiue a caſu, immunditia aũt dicit aliquid quod(vt cõmuniter) paruo tempore durat,& accidit ex cõtactu,vel in tactu mortui,vel ſepulchri,vel animalis immũdi, vel introitu in domum leproſam,& ita de alijs. Quod verum eſt niſi ad quaſdã immunditias naturales, quæ aliquanto,aut multo tẽpore durãt,ſicut lepra,& fluxus ſeminis, & ſanguinis, & tamen iſta adhuc non accedunt ad conditionẽ maculę,quia illa poſtquã eſſe cęperit nunquã eſſe deſinit, ſicut eſſe cęcum, aut claudum, & ponuntur nominatim iſtę maculę Leui.21.c.ſ.homo de ſemine Aaron, qui habuerit maculam &c.& ſequitur,ſi cęcus fuerit, ſi claudus,ſi paruo,vel grandi, vel torto naſo, ſi fracto pede,ſi manu,ſi gibbus,ſi lippus,ſi albuginem habens in oculo,ſi iugem ſcabiem, ſi impetiginẽ in corpore, vel hernioſus,ecce oẽs iſtę ſunt maculę, & qui aliquã iſtarum habebat,vt dicitur Leui.21.ca. non offerebat hoſtias,aut panes Deo ſuo, veſcebatur tamẽ panibus, qui offerebantur in Sanctuario,ita dũtaxat,vt intra velum non intraret, neq; accederet ad altare ne cõtaminaret Sanctuarium,& inter illas maculas non ponitur aliqua immunditia. Et patet,quia ſi quæcunq; illarum eſſet in aliquo laico non iudicaretur immundus,neq; oporteret fieri purgationem aliquam in eo, nec abſtinere ab aliqua re ſacra,a qua abſtinebant alij immundi,& ideo dicendum,ꝙ iugis ſcabies,quia nõ erat immunditia,ſed ſolum macula,non arcebat a ſanctificatis,neque aliquis arceretur a mãducatione Agni propter iugem ſcabiẽ, & arceretur propter quamcunq; immunditiam. Alij dicunt aliter,ꝙ illud fiebat specialiter in ſacerdotibus, qui nõ habebãt aliquam poſſeſſionem,vnde ſuſtentarentur,ſed ſacrificia Dei,& iura quę proueniebant de altari,erant ſuſtentatio ipſorum Num.18.& Ioſue 13.cap. & ſi hæc tollerentur,nõ maneret eis aliquid ad vitam, ideo permittebatur in eis, ꝙ etiam ſi haberent aliquid immunditię, mãducarẽt de ſanctificatis,dum tamen ipſi non miniſtrarent.

Dicendum, quòd hoc aliquo modo adiuuat, & tamen non eſt totaliter verum: nam ſi aliquam de immunditijs haberet ſacerdos,non ſolum nõ accedebat ad Sanctuarium,ſed etiam neq; comedebat de ſanctificatis quandiu durabat illa immunditia, ẽt ſi ſemper duraret,vt de lepra,aut fluxu ſeminis Leui.22. homo de ſemine Aaron,qui fuerit leproſus,aut patiens fluxũ

A ſeminis non veſcetur de his, quę ſanctificata ſunt mihi,donec ſanetur,ergo ſi iugis ſcabies fuiſſet immunditia,nunquam qui habet illam comederet de ſanctificatis quouſq; ſanaretur,& ita dicendũ, ꝙ pręcedens ſolutio eſt vera, ꝙ nullus immundus manducabat de ſanctificatis, & conſequenter neque de Phaſe.

Quis modus tenebatur, vt immundi poſſent manducare Phaſe. Quęſt. XLIX.

Occasione huius quęretur quis modus tenebatur circa immundos, vt poſſent manducare Phaſe,cum nulli quandiu immundus erat,liceret mãducare illud. Dicendum,ꝙ immunditia,aut erat natu-
B ralis, aut legalis, de immunditia legali erat facile prouidere, de naturali erat difficilius, eſt legalis, quæ per ſolam opinionem legis iudicatur eſſe immũditia,naturalis autem eſt illa,quę a natura ortum habet, & nõ exiſtente lege adhuc eſt immunditia,ſicut eſt lepra,& fluxus ſeminis,& ſanguinis,& menſtruorum.

De legali immunditia dicendum, quòd diſtinguebatur ſecundum durationem,quędam erat,quę durabat ſolum vſque ad occaſum ſolis, alia vero per ſeptẽ dies, & vltra ſeptem dies nõ extendebatur aliqua immunditia,niſi in ſeparatione mulieris mẽſtruatę,quæ per 40.aut 80. dies abſtinebat ab ingreſſu ad loca ſacra Leui.12.c. Quantum ad illam immunditiam, quę durabat vſque ad ſolis occaſum,vt regulariter in cõtactu
C rerum immundarum facile erat expiari, & nõ præſtabatur impedimẽtum ad celebrandũ Phaſe, quia quocunque die occurreret ſolum durabat vſque ad ſolis occaſum, & poſt ſolis occaſum poterat manducare Phaſe, immo illud erat tempus manducandi, quia ad ſolis occaſum immolabatur Deut.16.ca. ideo per noctem comederetur, & ſic propter iſtas immunditias non impediebatur aliquis manducare Phaſe, nec differebatur manducatio eius ad menſem ſecundum,& iſta fuit vna de cauſis,quare Nu.9.c.qñ ponitur de immunditia arcente a mãducatione Phaſe, ponitur ſola immũditia ſuper mortuo, ſ. quia vt communiter aliæ legales nõ durant niſi vſque ad ſolis occaſum, & ideo nõ impediunt,iſta aũt durat per ſeptem dies,ideo impedit, & differt. Si aũt eſſet immunditia, quæ duraret
D vltra vnum diem durabat ſeptem diebus, quia nõ dabantur aliæ minores differentię temporum, & de his immunditijs erant paucę, ſ. immunditia ſuper mortuo Nu.19.ca.& ſiquis tangeret carnaliter mulierem tẽpore menſtruorũ erat immũdus 7.diebus Leui.15. alios caſus cõiter nõ inuenimus, niſi qñ ceſſat immũditia naturalis,& ſanatur,iudicatur per ſeptem dies ſequentes immũdus legaliter,& 8. die purificatur,& intrat in Sanctuariũ. Sic patet de leproſo: nam poſtquã ſanatus fuerit per ſeptem dies purificatur, & die 8. eſt purus Leui.14.ſic ẽt de fluente ſemine poſtquã ceſſat fluxus,& muliere fluente ſanguine extra tẽpora menſtruorũ,quia in quolibet impendũtur ſeptem dies purificationis poſt ſanitatem redditam, Leuit. 15. ca. In
E his ergo immundicijs, ſi iuxta terminum dierum accideret poſſe purificari ante ſolis occaſum diei quartidecimi menſis primi,manducabat Phaſe iam purificatus, qui immundus fuerat, ſi autem non accideret poſſe tunc cõpleri differebatur celebratio Phaſe pro illo immũdo vſque ad quartumdecimum diem mẽſis ſecundi,Num.9.cap.

Et iſta eſt cauſa quare apud Iudęos conſuetum erat quolibet anno aſcendere in Ieruſalem tempore Phaſe per 7.vel 8.dies ante feſtum,vt in illo tẽpore ſe purificarent ab omnibus immunditijs, quia nulla immũditia erat a qua non ſe purificarent in ſeptem diebus, & inſuper tempore quo ibi manebant,abſtinebant diligentius

ligentius ne inciderent in aliquam immunditiam per quàm impedirentur manducare Phaſe, cū nihil aliud facere haberēt, quando autem manebant in locis ſuis non poterant ita diligenter cauere immūditias implíciti alijs rebus, & ſic patet, quia Chriſtus venit in Ieruſalem die Rami ſpalmarum, & exiuit ei obuiā turba, quę erat in Hieroſolymis, & venerat ad diem feſtum Ioan. 12. ca. & erat Phaſe poſtea feria quinta, cauſa autem veniendi ita cito erat ad ſe purificandum ab immunditijs. Si autem erat immunditia naturalis, vt lepra, fluxus ſeminis, & ſanguinis, aut accidebat finiri ante Phaſe, aut non, ſi prius celebrabat Phaſe, ſi non, aut finiebatur ante quartumdecimum diem menſis ſecundi, aut non, ſi finiebatur celebrabat Phaſe mēſe ſecundo iuxta regulam Num. 9. cap. quæ erat regula quantum ad omnes impeditos, ſi autem non finiebatur ante tempus illud, iam non poterat ille in toto ipſo anno celebrare Phaſe etiam ſi purificaretur.

An manducare liceret mulieri parienti de Phaſe. Quæſt. L.

SED quæretur de muliere pariente, quæ abſtinere debet ab ingreſſu Templi per dies 40. ſi parit maſculum, & 80. diebus ſi parit fœminam Leui. 12. cap. ſi medio tempore accideret Phaſe an manducare liceret ei de illo.

Aliqui dicunt diſtinguendum eſſe, quia in muliere pariente erat duplex immunditia, vna maior, alia minor, pariens enim maſculum 7. diebus erat immunda iuxta legem menſtruatę, & 33. diebus ſeparabatur, & non ſecundum legem menſtruatę, ſed minori quadā ſeparatione Leui. 12. cap. quæ vero peperit fęminam erat quatuordecim diebus immunda iuxta legē menſtruatę, & 66. diebus minori immunditia quàm menſtruata, eodem cap. dicunt ergo, quòd in diebus illis primis, ideſt, 7. & quatuordecim non licebat mulieri manducare Phaſe ſi tunc accideret, ſed in ſequētibus diebus licebat manducare.

Sed dicendum, quòd non ſtat, primo quia iſta in toto hoc tempore 40. vel 80. dierum iudicabatur immunda, ergo non licebat ei manducare Phaſe, cū nulli immundo liceret manducare, vt dictum eſt.

Secundo quia iſta dicebatur hoc tempore 33. vel 66. dierum manere in ſanguine purificationis ſuę Leui. 12. ca. ergo non erat ei licitum comedere Agnum, cum a ſanguine non iudicaretur munda.

Tertio & pręcipue, quia dicitur, eodem cap. de his diebus, ipſa vero 33. diebus manebit in ſanguine purificationis ſuę, omne ſanctum non tanget, neque ingredietur Sanctuarium donec impleātur dies purgationis eius, & tamen, qui comedebat Agnum tāgebat aliquod ſanctum, quia erant carnes eius ſanctificatę, ergo non licebat comedere de illo.

Quarto quia qui comedebant de Agno portabant illum ad immolandum in Templo, cum ibi deberet adeps eius cremari, vt colligitur Exo. 23. & 34. & Deutero. 16. cap. ſed mulier hoc tempore non poterat accedere ad Sanctuarium Leui. 12. cap. ergo neque poterat manducare Phaſe.

Quid ergo fieret circa illas, quia hoc ſępe accidebat cum ſit quotidianum parere, & concipere, & mori?

Aliqui dicunt, quòd ſicut dicebatur pręcedenti q. ſcilicet, quòd ſi ante Phaſe finiretur purificatio comederet illa de Agno, ſi autem nō finiretur expectaret ad ſecundum menſem, & tunc faceret Phaſe ſi expleta eſſet purificatio, aliàs nō fieret in toto anno. Sed dicendum, quòd non ſtat, hoc enim in viris ſeruabatur, ſed in fęminis non. Et ratio eſt, quia viri obligabātur ad celebrandum Phaſe, ſed fęminæ non, celebra-

F bant quidem ſi poterant, ſi vero non poſſent non arctabantur ad dandum operam ad illud, vt oſtendetur infra, & ob hoc ſi mulier tempore Phaſe munda eſſet, & eſſet in loco Sanctuarij, in quo poſſet manducare Phaſe manducabat, ſin autem non expectabat, vt māducaret menſe ſecundo etiam ſi poſſet.

An patientes immunditiam naturalem manducarent Phaſe. Quæſt. LI.

QVAERETVR autem de patientibus immunditiam naturalem, vt eſt lepra, & fluxus ſeminis, & ſanguinis extra tempus menſtruorū an manducarent Phaſe, vel quid fieret circa eos.

Dicendum, quòd quandiu manebant in hac immunditia non manducabant Phaſe ſiue multo ſiue
G pauco tempore durarent.

Aliquibus autem videtur hoc inconueniens, quia tunc daretur, quòd aliquis Iudæus eſſet, qui in tota vita ſua non manducaret Phaſe, quod videtur abſurdum, cum dicat Deus, quòd peribit anima eius de populo ſuo ſi non fecerit Phaſe tempore ſuo, niſi impeditus itinere, aut immunditia ſuper mortuo, quia tūc ad alterum menſem differebatur.

Secundo quia volunt, quòd lepra non impediret a cibo Agni, quia tunc cum inter Iudęos eſſent leproſi aliqui in deſerto impedirentur illi a manducatione
H Agni, & tamen in celebratione facta in deſerto nō inuenti ſunt niſi duo impediti ad faciendum Phaſe, & illi non, vt leproſi, ſed vt immūdi ſuper anima Num. 9. ca. ergo leproſis licebat manducare Phaſe. Conſtat tamen, quòd erant tunc leproſi in deſerto, quia Nu. 5. ca. dicitur pręcipe filijs Iſrael, vt eijciant de caſtris omnem leproſum, & qui ſemine fluit, pollutuſque eſt ſuper mortuo tam maſculum quàm fœminam eijcite, ne contaminent ea cum habitauerint vobiſcum. non ergo impediebat lepra a māducatione Phaſe. Dicendum, ꝙ ſine dubio leproſus, & fluens ſemine, & mulier fluens ſanguine extra tempora menſtruorū, quādiu ſuſtinebant hanc paſſionem non poterant māducare Phaſe, primo quia iſti erant immundi, & immūdis non licebat manducare illud, vt dictum eſt. Secun-
I do quia quidquid iſti tangerent eſſet immundum, de leproſo patet Leui. 14. de viro fluēte ſemine, & de fęmina fluente ſanguine patet Leui. 15. ca. ergo Agnus cum ab eis tangeretur efficeretur immūdus, & ſic nō liceret illum immolari, neque adipem eius cremari, quod tamen neceſſarium erat in Agno Paſchali. Tertio quia ſi iſti manducarent Agnū non manducarent ſoli, quia vnus non ſufficeret ad māducandum Agnū, ideo multi iungebantur Exo. 12. ca. & tamen quicunque accederet ad iſtos tangendo quomodolibet eos, vel veſtes eorum, aut ſedes in quibus ſedebant, vel lectum, aut ſtratum erat immūdus Leui. 14. & 15. ergo nullus manducabat cum eis, & conſequenter ipſi non
K poterant manducare Phaſe.

Quarto & præcipue quia Agnus non comedi poterat in quolibet loco, ſed ſolum in loco quem Deus elegiſſet Deut. 16. ca. & tamen leproſis, & fluentibus ſemine non licebat intrare non ſolum in locum illū, ſed neque in aliquem locū habitationis humanę, ſed manebant ſemper extra caſtra Num. 5. ca. ſcilicet, præcipe filijs Iſrael, vt eijciant de caſtris omnem leproſum, & qui ſemine fluit, ergo nullo modo poterant comedere de Agno Paſchali, cum foris manerent, & iſta ratio non poteſt pati aliquam calumniam.

Si autem aliquis dicat, quòd immolari poterat Agnus in loco Sanctuarij, & mitti leproſis manentibus foris, vt comederent.

Dicendum, ꝙ non ſtat propter duo, primo quia nō ſolum

solum immolatio fiebat in loco Sanctuarij, sed etiam comedi non poterat extra locum illum, sicut dicitur Deut. 16.ca. non poteris immolare Phase in qualibet vrbium tuarum, sed in loco quem elegerit Dominus, vt habitet nomen eius ibi, immolabis Phase vesperi ad occasum solis, quando egressus es de Aegypto, & comedes in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, ergo non poterant dari partes leprosis, qui non erant in loco illo.

Secundo quia etiam si hoc non esset imperatum jam fuerat dispositum, quòd carnes Agni non mitterentur de domo in domum, sed totus comederetur in domo vna Exo.12.cap. scilicet, in domo vna comedetur, neque efferetis de carnibus eius foras, ergo multominus poterant ferri extra vrbem, & ideo non possent leprosi de hoc comedere.

B Quarto quantum ad principale, quia Leuit.22.cap. expresse ponitur, quòd leprosus non comedat de sanctificatis, scilicet, homo leprosus, aut patiens fluxum seminis non vescetur de his, quæ sanctificata sunt mihi donec sanetur, & tamen Agnus Paschalis erat aliquid sanctificatum, ergo leprosi, & fluētes semine nō poterant comedere de illo, neque mulieres fluentes sanguine, quæ eodem modo sunt immūdę, sed de his expectandum erat donec sanarētur, & tunc per septē dies purificabantur, & die octauo iudicabantur mundi, & tunc poterant manducare Phase, & quamlibet rem sanctificatam.

C Ad primum in contrarium dicendum, quòd non erat inconueniens, quòd manerent leprosi, & alij immundi tota vita sua non manducantes Phase, si tota vita in hac immunditia tenerentur, quia ita expresse dicitur Leui.22. ꝙ leprosus, & patiens fluxum seminis non comedant de sanctificatis donec sanentur, ergo si nunquam sanantur nunquam comedunt de sanctificatis. de muliere autem fluente sanguine idem est sicut de viro fluente semine, quia similis immunditia separatur Leui.15.cap. ergo neque illis licebat mādu-care Phase quamdiu sic manebant: nam etiā istę erant separatæ ab hominibus quādiu sustinebāt hanc ægritudinem, sicut separantur menstruatę tempore menstruorum ne polluant alios, eodem.cap.

D Ad secundum dicēdum, quod leprosi impediūtur manducare Phase, & nullo tempore licuit eis manducare illud, neque in deserto, nec in Terra Chanaā, nec in Aegypto in prima celebratione. Cum autem obijcitur, ꝙ in deserto soli duo impediti sunt manducare Phase, concedendum est, & cū dicitur, ꝙ tunc erāt leprosi inter Israelitas negandū est, ideo nulla alia causa impedimenti fuit, nisi quantum ad illos duos homines, qui propter contactū mortui impediti erant manducare. Et cū dicitur Num.5. ꝙ pręcepit Deus leprosos eijci de castris, dicunt aliqui, quòd fuit datum mādatum de faciēdo in futurum, quod fieri deberet, sed tunc non erant aliqui in quibus esset executio legis.

E Sed dicetur, quod non stat, sed potius oportet dici, quòd quando lex data est erant aliqui leprosi, vel fluētes semine, & tradita fuit lex executioni, quia dicitur, eod.cap. pręcipe filijs Israel, vt eijciant de castris omnē leprosum, & fluērem semine &c. & sequitur, feceruntque filij Israel sicut locutus est Dominus Moysi.

Aliter ergo dicendum, scilicet, quòd tempore Phase non erant leprosi aliqui, neque fluentes semine, & ideo non fuerunt aliqui impediti manducare Phase nisi illi duo de quibus Num.9.ca. & tamen postea incurrerunt aliqui plagam lepræ, & illi eiecti fuerunt de castris, & etiam fluentes semine, & polluti super mortuo sicut dicitur Num.5.cap. Et ad hoc est dicendum, ꝙ est anticipatio, & recapitulatio ibi: nā id, quod ponitur Num.5. fuit post illud, quod ponitur Num.9. cap

A immo id, quod ponitur Num.9. fuit ante id, quod ponitur Num.1. quia Num.1. dicitur, locutus est Dominus ad Moysem in deserto synai prima die mensis secundi anno altero egressionis de Aegypto, i. anno secundo, & tñ Phase de quo dicitur Num.9.c. fuit factū die quartadecima mēsis primi, eo.ca. ergo illud quod dicitur Nu.9. fuit ante illud, quod dr̄ Num 1. & consequenter potuit esse multo tēpore ante illud, quod ponitur Nu. 5. ideo licet illa lex posita ibi statim traderetur executioni, nō sequtur ꝙ tēpore Phase celebrati essent aliqui leprosi, qui impedirētur māducare Agnū, maxime, quia aliquis subito incurrebat plagam lepræ, non solum naturaliter, sed ēt Deo inferēte specialiter ꝓpter peccata eius, sicut fuit de Maria sorore Moysi, quam percussit Dominus lepra, quia murmurauit contra Moysem, & mansit septē diebus leprosa, Nu. 12.c. & Deus signat, ꝙ ipse subito infert hanc plagam cui voluerit si agat cōtra mandata eius Deute. 24 ca. s. obserua diligēter ne incurras plagam lepræ, sed facies quęcunq; docuerunt te sacerdotes Leuitici generis, iuxta id, quod pręcepi eis, & imple solicite. memento te, quę fecerit Dominus Deus vester Marię in via cū egrederemini de Aegypto q.d. illi inflixit plagā lepræ, quia murmurauit, & offendit Deum: iō & vos cauete offendere ipsum, ne & vos quoq; lepra percutiat. manet ergo ꝙ leprosi, & fluētes semine de Agno nō comederunt in deserto, quia nulli tales erant tunc, q impedirentur qn̄ celebratum fuit Phase, & sic manet tādem, quòd nullis immundis quocunque genere immunditię licuit aliquo tempore inter Iudęos manducare Phase quando manebant immundi.

Quot modi immunditiæ erant inter Iudæos secundum legem Moysi. Quæst. LII.

AD aliqualem autem pręcedentium declarationē manet dicendum de immunditia quot modi immunditię erant inter Iudęos secundum legē Moysi, cum dictū sit, ꝙ omnis immunditia impediebat manducare Phase, & qualiter, vel quando tollebatur ista immunditia. Dicendū quantū ad primū, sicut supra ꝙ aliquę erāt immūditię naturales, alię vero erant legales. Incipiendo aūt a maximis, quę erant naturales dicendum est, ꝙ prima, & maxima omnium immunditiarum erat lepra: nā cęterę non sufficiebant sicut ista, quia alię licet aliquo modo macularent, non tamen causabant seipsas naturaliter per contactum in cōiunctis, lepra autem morbus contagiosus erat, & ideo nō solum iubebant Dominus eijci leprosos extra castra, sicut & fluētes semine, & pollutos super mortuo Nu. 5.ca. sed ēt leprosi habitabant soli extra castra, & non iungebantur alijs quoque immundis fluxu seminis, aut super mortuo ne eos inficerent Leui.14.cap. scilicet, omni tempore, qui leprosus est, & immundus solus habitabit extra castra, de alijs autem immundis non dicitur, quòd soli habitarent, quia illi non habebant hanc vim inficiendi.

Secundo quia non solum habitabant separati, sed etiā ponebatur eis signum, vt de longe cognoscerentur, ne quis ignorans accederet ad eos, & pollueretur, quod non fiebat de alijs immundis: nam cum manerent extra castra non ponebantur eis aliqua signa, leprosis autem ponebatur in signum, quòd haberēt vestes dissutas, & os opertum veste, & caput nudū Leui. 14.ca. s. quicūque maculatus fuerit lepra, & separatus ad arbitriū sacerdotis habebit vestimenta dissuta, caput nudum, os veste contectum, contaminatum ac sordidum se clamabit.

Tertio quia alias immunditias non reputauerunt gentiles, neque separauerunt homines a cohabitatione

tione

tione aliorum propter eas: nam nullus populus fuit, qui fluentem semine separaret a cohabitatione, neq; nos nunc separamus & multo minus pollutum super mortuo, & tamē leprosum cōsuetudo generalis omnium gentium a communi habitatione segregauit, & nos quoque separamus, extra de coniugio lepro. c. 1. ideo ista erat prima, & maxima immunditia, & sic quando ponuntur immunditię, quę arcent a sanctificatis, numeratur prima ipsa lepra Leui. 22. cap. Quarto quia Deus non admonet specialiter cauere aliquam immunditiam sicut istam Deut. 24. ca. s. diligēter obserua ne incurras plagam leprę: ideo ista erat maxima immunditiarum, quę non solum immunditia, sed & plaga, & morbus pessimus erat. Secūda immunditia erat fluxus seminis, s. quando inuoluntarie fluit: nam licet omnis fluxus seminis faciebat immunditiam in Veteri testamento, tamen iste, qui erat inuoluntarius per modum ęgritudinis faciebat pręcipuam immunditiam: nam si semen fluat per coitum erat immūditia Leuit. 15. si fluat per nocturnam pollutionem etiā erat immunditia Deuter. 13. cap. sed quando fluit per ęgritudinem erat maxima immunditia, vnde obtinet gradum sequētem post lepram. Cognoscitur autem ista immunditia, & morbus, quē medici gomorrheā vocant, quando per momenta singula, & quasi continuo fluit Leui. 15. cap. s. vir, qui patitur fluxum seminis immūdus erit, & tunc iudicabitur huic vitio subiacere, cum per momenta singula adhęserit carni illius, atque cōcreuerit fędus humor. Erat autem ista immunditia maior alijs post lepram, quia in enarratione immunditiarum, quę arcent a sanctificatis ista ponitur statim post lepram Leui. 22. ca. s. homo de semine Aaron, qui fuerit leprosus, aut patiens fluxum seminis, non vescetur de sanctificatis donec sanetur. Secundo quia ista est immunditia, & ęgritudo, aliæ sunt post eam immunditię, sed non ęgritudines excepto fluxu sanguinis. Tertio quia ista ponitur in maledictionem, ex quo apparet, quòd erat detestabilis valde inter Iudæos, & non ponuntur aliæ immunditiæ in maledictionem præter lepram, vt patet 2. Regum 3. cap. vbi maledixit Dauid ipsum Ioab pro occisione Abner, scilicet, non deficiat de domo Ioab fluxum seminis sustinens, & leprosus, & tenens fusum, & cadens gladio, & indigens pane, vnde tam detestabilis erat, quòd pręmisit eum ibi Dauid ad lepram.

Quarto patet ex magnitudine, & multitudine illorum, quæ immunda reddebantur a patiente hunc fluxum: nam omne stratum in quo dormierit immundum erit, & vbicunque ille sederit, & si aliquis tangebat vestem eius, vel sedebat vbi ille sederat immundus erat, & siquis carnem eius tangeret, & si super aliquem mitteret saliuam, efficiebatur immundus, & omne illud super quod sederet, & qui portaret aliquam rem istarum immundus erat, & si aliquē tangeret manibus (nisi prius manus lauaret) immundus erat, de his omnibus Leuit. 15. cap. & si tangeret ille vasa fictilia confringenda erant, si autem vasa lignea, aut metallina defricanda erant, vt tolleretur immunditia, eodem cap. & ita in hoc non videtur differre a leproso, quia non poterat leprosus plus aliquam rem contaminare, quàm illam contaminabat fluens semine.

Quinto quia alij polluti non eijciebantur de castris generaliter, leprosus tamen, & fluens semine de castris eijciebantur Num. 5. cap.

Tertia immunditia erat fluxus sanguinis in muliere extra tempora mēstruorum Leui. 15. cap. & pręter duas pręcedentes ista erat maxima omnium immunditiarum, & parùm videbatur differre a fluxu seminis, quia idem videtur esse in fœmina fluxus sanguinis, quod est in viro fluxus seminis, quando vterque est inuoluntarius per ęgritudinem.

F

Et primo patet, quia sicut patiens fluxum seminis, sic & patiens fluxum sanguinis erat extra castra, vnde & illa mulier, quæ duodecim annis passa fuerat hunc fluxum, & quam Christus sanauit extra locum erat, & non inter turbas, & ideo clam venit ad tangendum fimbriam vestimenti Christi, vt colligitur supra 9. & Mar. 5. & Luc 8.

Secundo quia ista ęgritudo erat immunditia, post hanc vero nulla erat ægritudo, & immunditia simul, sed solum immunditia.

Tertio quia in ista ponuntur multę grauitates, scilicet, quòd multa reddebat immunda cum ipsa sic manebat, scilicet, quia vestes suę erant immūdę, & lectus in quo dormiebat, & locus in quo sedebat, vel manebat, & qui tangeret eam erat immundus Leui. 15. ca.

G

Alię erant immūditię, quę non erant ęgritudines, & illę iudicantur potius legaliter immunditię quàm naturaliter, & prima horum est fluxus menstruorum. Est autem quarta in ordine, quæ quodam modo est minor quàm immunditia super mortuo, & quodam modo, immo simpliciter maior, vnum autem erat in quo erat maior immunditia super mortuo, quia sic pollutus eijciebatur de castris Num. 5. cap. pręcipe filijs Israel, vt eijciant de castris omnem leprosum, & fluentem semine, & qui pollutus est super mortuo tā masculum quàm fœminam, mulier autem mēstruata non eijciebatur de castris, separabatur tamē ab alijs, sed istud non probat simpliciter istam esse maiorem immunditiam, quia fluens semine in pollutione nocturna cogebatur manere per diem vnum extra castra, & tamen non erat ista de maximis immunditijs.

H

Et ideo dicendum, quòd post tres pręcedentes ista erat maxima, primo quia menstruatę mulieres separabantur Leui. 12. ca. scilicet, immunda erit septē diebus iuxta dies separationis menstruatæ, & alij immundi non separabantur.

Secundo quia si quis tangeret illam, aut ipsa tangeret aliquem, pollueretur, & tamen non fiebat sic de alijs pollutis, & dato, quòd quis pollueretur ex tactu alicuius immundi, non durabat immunditia huius nisi vsque ad occasum solis, & tamen mēstruata mulier tangens interdum aliquem reddebat eum immundū per septem dies, scilicet, siquis coiret cum illa immūdus erat septem diebus, Leuit. 15.

I

Tertio quia in alijs immunditijs non transibat pollutio in tertiam personam, sed vt communiter cum quis efficeretur immundus, ipse solus immūdus erat, aut quando plus transibat ad secundam personam, sicut putatur de polluto super mortuo, quòd contaminaret alios tactu suo, sed in tertiam rem non transibat, hic vero transibat, quia mulier menstruata erat immunda, & siquis coiret cum illa tempore mēstrui erat immundus septem diebus, & omne stratum in quo dormiret polluebatur Leui. 15. cap. & hoc non fiebat in pollutione super mortuo.

K

Quarto quia siquis coiret cum muliere menstruata tempore menstrui occidebatur, & illa quoque Leuiti. 20. cap. etiam si aliàs nullam pęnam mererentur, sed hoc potius erat propter pericula conceptus immundi, qui inde sequi solet, quàm propter magnitudinem immunditię in se, cum tangere leprosum, aut fluentem semine, aut coitus cum his si nihil aliud intercideret, non erat causa ad mortem.

Quinto quia ponūtur multę grauitates circa hanc immunditiam: nam qui tangebat eam erat immundus, & id in quo illa sedebat, vel dormiebat polluebatur, qui tangebat lectulum eius, aut vestes, aut aliquid aliud in quo illa sederet immūdus erat, & grauissime pollue-

polluebatur qui coibat cum ea tempore mẽstrui Leui.15.durabat autem ista immunditia per septẽ dies, idest quãdocunque fęmina sentiret aduenire sibi fluxum menstruorum separare se debebat a cõsortio viri sui,& aliorum, ne tangẽdo eam pollueretur, & durabat per septẽ dies ista separatio. & in his diebus reddebatur immundum quicquid illa tãgeret, iuxta omnia quæ habentur Leuit.15.cap.

Quinta erat immunditia mulieris pariẽtis:nam eo ipso quòd pariebat erat immunda, & ista immũditia erat duplex,s.a principio erat, sicut mulieris mẽstruatæ: postea vero erat minor. modus autem erat,quòd si mulier pareret masculum, erat septem diebus immunda iuxta morem immunditiæ menstruatæ, Leu. 12.ca.s.omnis immunditia quæ erat menstruatæ erat parientis,s.quòd ita contaminabat omnes tangentes se,& vestes,& lectum,& loca in quibus sedebat,& tãgentes vestem, aut lectum eius polluebantur. & si qs cum illa intra illos septem dies coiret, polluebatur p septem dies, & omnia alia quæ ponuntur de muliere menstruata,Leu.15. post septem autem dies illos manebat rursus immunda trigintatribus diebus, & in illis non contaminabatur tangens eam, neque vestes suæ,aut lectus polluebatur, nec locus in quo sedebat, aut aliquid aliorum,sed erat simplex immunditia,s.ꝙ non licebat ei accedere ad Sanctuarium,neque tãgere aliquam rem sanctam,Leuiti.12. & hoc ad omnes pollutos erat commune,Leui.15.c.Si autem peperisset fęminam duplabatur tempus immunditiæ: nam quatuordecim diebus separabatur,& reputabatur immunda iuxta immunditiam menstruatæ mulieris, & sexagintasex diebus sequentibus erat immũditia simplex,vt dictum est.& ita pariens non poterat esse mũda ante quadraginta, aut octoginta dies, & tunc intrabat in Sanctuarium, Leuitici duodecimo capitulo.

Ista immunditia videtur esse maior quam immunditia menstruorum, nõ quidem quòd ad plura se extenderet,quia nõ reddebat plures res pollutas pariẽs quam menstruata,neque plus eas polluebat,sed durabat maiori tempore,quia immunditia mẽstruatæ solum per septem dies: immunditia autem pariẽtis per quadraginta aut octoginta. sed vnum videtur in quo immunditia menstruatæ erat maior quam parientis, quia si quis coiret cum muliere mẽstruata occidebatur,& ipsa quoque Leui.20.ca.sed qui coiret cum pariente etiam infra septem dies primos, non videtur, quòd occideretur.

Sed obijcietur,quòd separabatur mulier pariens illis septem diebus primis iuxta cõsuetudinem mulieris menstruatæ,sed in muliere menstruata erat,quòd qui coiret cum illa occideretur,ergò pariter,& cũ pariente intra primos septem dies.

Dicendum, quòd non occidebatur parientem cognoscens,licet illa in septem primis diebus dicatˀ immunda,iuxta immunditiam mẽstruatæ, quia hoc est secundum opinionem legis,quæ inducit qualem voluerit immunditiam vbi non est,tamen ad hoc quòd occideretur coiens cũ menstruata, erat necesse quòd illa esset actualiter tempore menstruorum, sic dicitur, qui coierit cum muliere menstrua in fluxu menstruo: ideo non oportebat occidi eum, qui coiret cum illa.

Sexta immunditia erat in cõtactu mortuorum, nã qui tangebat mortuum erat immundus septem diebus.& iam ista est immunditia legalis, quia est per solum contactum non existente aliqua reali immunditia,& ideo ista est minor quam præcedentes,quia illę continent aliquid naturale,sed inter immũditias per cõtactum ista est maxima, quia in ista maiori tempo-

A re durat pollutio, nam qui tetigerit mortuum septẽ diebus est immundus,Num.19.cap.

Secundo, quia ista immunditia requirebat specialem purificationem, s.cinerem vitulæ rufæ, qui non erat ad alias maculas tollendas,eod.cap.

Tertio quia pluribus modis contrahebatur immũditia circa cõtactum mortuorum, vel res eorũ,quam circa alia immunda,quia non solũ contingendo mortuum,sed & tangendo sepulchrum,& tangendo ossa vetera inuenta in agro, aut plangendo, aut intrando domum contrahitur immunditia, eod.ca. & vt infra declarabitur.

Quarto, quia moriens contaminabat multa, s. totam domum in qua moriebatur, & omnem supellectilem domus,& liquorem qui erat in vasis si non haberent vasa operculum, & ideo effundendus erat liquor ille Num.19.ca ista est lex hominis qui moritur in tabernaculo, idest domo, qui ingrediuntur tentorium illius,& vniuersa vasa quę ibi sunt polluta erunt septem diebus: vas quod non habuerit operculum, neque ligaturam desuper, immundum erit.

Septima immunditia erat si quis tangeret in agro cadauer hominis occisi,aut per se mortui,& non differt,an scienter,vel ignoranter tangeret, idest non videret cũ tangeret, quia si postea sciret se tetigisse debebat se iudicare immundum.

Octaua erat si quis inueniret in agro ossa hominis etiam arida,vel vbicunque,& tãgeret illa,aut aliquod eorum, immundus enim erat septem diebus.

C Nona erat si quis tangeret sepulchrum hominis,et si non tangeret ossa,neque cadauer, & de his Numeri.19.c. s. si quis in agro tetigerit cadauer occisi hominis,aut per se mortui, siue os illius, vel sepulchrũ,immundus erit septem diebus.vnde in hoc purificabantur omnes istæ immunditię super mortuo,quòd quęlibet durabat septem diebus.

Decima erat circa eos qui plangebant mortuos, etiam si non tangerent illos, dum tamen comitarentur funera lugendo, & faciendo cęremonias lugentium, quæ erant illo tempore discooperire capita, euellendo capillos, & rumpendo, vel scindendo vestes.

D In quo considerandum, quòd quicunque mortuũ sepeliret, vel quomodocunque tangeret,aut aptaret ad sepeliẽdum,vel lugeret illum, aut interesset sepulturæ immundus efficiebatur, & tamen erat opus pietatis sepelire mortuos, & ista officia eis impendere est laudabile valde, in quo Tobias magnam laudem assecutus est. & tamen quicunque faciebat aliquid horum, erat immundus septem diebus, & non licebat ei accedere ad Sanctuarium, neque ad aliquam rem sacram, neque comedere de sanctificatis, neque de Agno Paschali, si eo tẽpore accideret ista immunditia, Numeri nono capitul. sed magis merebatur qui immundus esse volebat hoc modo,& non accedens ad res sacras, vt impenderet pietatis officium mortuis, quam qui propter seruandam munditiam abstinebat ab his.

E Et ideo considerandum, quòd licet tãgentes mortuum, & facientes prædicta immundi efficerentur, non vetabat Deus ista fieri circa mortuos; sed potius placebat ei, quòd aliqui efficerentur immundi: immo quidam erant qui,nisi vellent immundi effici circa cadauera morientium, peccabãt grauiter,sicut pater circa filium,& potius filius circa patrẽ,& matrẽ,& alios, quibus aut propter coniunctionẽ cognationis, aut beneficiorũ prestitorũ tenetur,& aliqñ mandabatur aliquibus,ꝙ efficerentur immũdi.sicut qñ occidit Deus duos filios Aaron,s.Nadab,& Abiu in Sanctuario, iussit Moyses Helisapham, & Misael filijs Oziel patrui

patrui Aaron, quòd educerent illos de Sanctuario: & sic iussit eos contaminari, ne sacerdotes contaminarentur illud idem faciendo Leui. 10. cap.

Est tamen verum, quòd aliquibus erat vetitum tāgere mortuos, & contaminari in rebus eorum, & isti si tangerent eos non solum essent immundi, sed etiā peccarent mortaliter, tanquam diuini præcepti transgressores. Sed in hoc considerandum, ꝙ quædā erant quæ in omnibus hominibus vetabantur circa mortuos. alia vero quæ quibusdam specialiter: omnibus autem Iudæis erat generaliter vetitum facere incisuras in vultu propter mortuos, idest lacerare genas vnguibus, vel pectora rumpere, sicut solent facere mulieres in quibusdam regionibus. etiam erat vetitum tollere capillos depilando eos, quod etiam multis gētibus consuetum est. de hoc Leuit. 19 capi. dicitur super mortuo non incidetis carnem vestram, & Deuteronom. 14. cap. dicitur filij estote Domini Dei vestri, non vos incidetis, neque super mortuo facietis caluitium, quoniam sanctus es Domino Deo tuo. & ideo si quis de Iudæis se incideret, aut caluitium faceret super mortuo peccabat, sed poterant Israelitæ plāgere, sicut eis tunc consuetum erat vestes scindendo, & discooperiendo capita, & seipsos percutiendo.

Aliqui autem erant quibus quomodocunque lugere mortuos, vel tangere erat uetitum, & hi erāt sacerdotes. sed differt quia erat vnus sacerdos maxim⁹, siue Pontifex, & cæteri erāt minores. sacerdotibus autem minoribus vetitum erat tangere, aut plangere mortuum, aut quomodocunque se polluere super illo, nisi in sex personis, s. super patre, & matre, filio, & filia, fratre, & sorore, Leui. 21. cap. s. non contaminetur sacerdos in mortibus ciuium suorum, nisi tantum in consanguineis ac propinquis, idest super patre, ac matre, filio, ac filia, fratre, atque sorore virgine quæ non est nupta viro, sed neque in principe populi sui contaminabitur. & ratio huius erat, quia isti erant ministri Dei, & magis cauere debebant cōtaminationes quā alij homines. sicut dicitur Leuit. 21. c. sancti, idest mūdi erunt Domino Deo suo, & non polluent nomen eius: incensum enim Domini, & panes Dei sui offerunt, & ideo sancti erunt.

Prædicta autem vera erant, quando sacerdotes illi non erant in Templo, vel Sanctuario tempore ministrationis suæ. nam tunc ad nullum mortuū exire debebant, neque vllo modo exibant de Templo. sic colligitur. 4. Regum 12. & 2. Paralipom. de sacerdotibus qui veniebant ad sabbathum, & manebant ibi, & de alijs qui exibant de sabbato. & idem colligitur Lucæ 1. c. de Zacharia qui forte exijt, vt offerret incensum, & postea dicitur quòd expletis diebus officij ei⁹ abijt in domum suam: & ita videtur quòd toto tēpore quo ministrabat manebat per diem & noctem in Sāctuario, & non ibat in domum suam, & hoc fiebat, vt non accederent sacerdotes ad vxores suas vel alias, & pollueren tur, sed manerent mundi ab omnibus cōtaminationibus toto tempore quo ministrare debebāt. Et etiam hoc tempore non bibebant vinum, aut aliquid quod posset inebriare Leuit. 30. cap. & tunc etiam si moreretur pater, aut mater, filius, vel filia, vel frater, non tangebant cadauera eorum, neque lugebānt. sic patet Leui. 10. cap. quando mortui sunt intra Sāctuarium Nadab, & Abiu filij Aaron præsente illo, & filijs alijs eius, s. Eleazar, & Ithamar, & iussit Moyses, quòd Aaron & filij sui, non tangerēt illos mortuos: sed alij educerent eos de Sanctuario, quia alias morerentur, cum dicitur, locutus est Moyses ad Aaron, & Eleazar filios eius, capita vestra nolite nudare, & vestimenta nolite scindere, ne forte moriamini, & super omnem cœtum oriatur indignatio, fratres vestri, & omnis do-

F mus Israel plangant incendium, quod Dominus suscitauit, vos autem non egrediemini fores tabernaculi, alioquin peribitis: oleum quippe sanctæ vnctionis super vos est.

De summo Sacerdote secus erat, quia neque patrē suum mortuum tangere debebat, neque lugere, ne contaminaretur in aliquo Leui. 21. ca. pontifex, idest sacerdos maximus caput suum non discooperiet, vestimenta non scindet, & ad oēm mortuum non egredietur omnino, super patre suo quoque, & matre nō contaminabitur, neque egredietur de sanctis ne polluat Sanctuarium Domini, quia oleum vnctionis sanctæ Dei sui super ipsum est. & ideo si iste lugere vellet
G aliquem mortuum prosequēdo funus ad sepulchrū contaminaretur, & peccaret mortaliter, & periret. sicut dicitur de sacerdotibus minoribus, & maiori simul Leui. 10. cap.

Vndecima immunditia erat etiam super mortuo, & ista non erat quantum ad cæteros, sed solum quantum ad Nazaræos, qui obseruabant illud votum ad tēpus, nam si aliquis moreretur coram eis subito, etiā si non tangerent illum, neque lugerent contaminabātur, & debebant radere capillos Num. 6. c.

Duodecima erat siquis tangeret morticinum cuiuscunque animalis, & in hoc non erat differētia, an esset in auibus, vel piscibus, vel gressibilibus. quodlibet enim morticinum erat immundum: & ideo tangens illud polluebatur: non enim licebat Iudæis man
H ducare morticina, nec tangere, & qui tāgeret pollueretur Leui. 11. & 22. Deuteron. 14.

Tredecima erat siquis comederet morticinum, & ista immunditia coincidit aliquo modo cum præcedenti, sed differt primo quia maior immūditia est mā ducare morticinum quam tangere.

Secundo, & præcipue, quia tangere morticinum erat solum immunditia, sed nō peccatum: immo interdum erat necessarium portare & tāgere illa, sicut quando animalia moriebantur in domo, necesse erat illa efferri, ne inficerent domum Leui. 11. ca. quicunque morticina eorum tetigerit polluetur, & erit immūdus vsque ad vesperum. & si necesse fuerit, vt portet quispiam horum morticinum lauabit vestimenta
I sua. comedere autem morticina semper erat vetitum Leui. 17. cap. & Deuteronom. 14. cap. s. quicquid morticinum est non vescemini ex eo, & ideo comedenti morticina inferebat Deus pœnam, tanquam præuaricatori legis, portanti autem illa, vel tangenti nullam pœnam inferebat, sed solum mundandus erat.

Tertio, quia non erat idem modus purgationis, nā qui tangebat vel portabat aliquod morticinum lauabat vestimenta sua solum Leui. vndecimo cap. qui autem comedebat morticinum lauabat carnem, & vestes Leuit. 17. cap.

Quartadecima erat siquis tāgeret aliquod animal occisum a bestia, nam non differebat morticinum es
K se aut occisum, dum tamen non esset ab homine occisum. de hoc Leu. 5. s. anima quæ tetigerit aliquid immundum, siue occisum a bestia, siue per se mortuum.

Quintadecima erat siquis comederet de animali occiso a bestia, nam immundus erat, & non solum si comederet de occiso a bestia, sed etiam si captum esset, vel demorsum, dato quòd ab homine postea occideretur, nam non licebat talia animalia comedere Iudæis, Exodi vigesimosecundo capit. viri sancti eritis, carnem quæ a bestijs prægustata fuerit non comedetis, sed proijcietis canibus. & æquiparat scriptura animal morticinum & captum a bestia, etiam si ab illa occisum non sit, quia non potest capi sine quadam prægustatione carnis eius, & animalia prægustata vetat comedi, vt dictum est. de hoc Leuitici 7. capitu.

scilicet

ſcilicet adipem animalis morticini, & eius quod a beſtia captum eſt habebitis in vſus varios. in comedēdo quoque æquiparatur morticinum, vel captum a beſtia, quia dicitur, lauabit veſtimēta ſua. Sed iſta immūditia addit ad præcedentem, ſicut comedere morticinum ad portare morticinum vel tāgere. Primo quia maior eſt immunditia comedere quam tangere ſolum, quia manet in viſceribus, & tranſit in ſubſtantiam.

Sed arguet quis, quòd id quod per os intrat nō coinquinat, ſicut Christus dixit ſupra 15. cap.

Dici poteſt vno modo, quòd verum eſt in nouo teſtamento, quia Chriſtus abſtulit omnia cæremonialia veteris Legis, & ideo nunc, neque tangere, neque comedere eſt peccatum, & tamen in veteri teſtamento quando manebant iſta cæremonialia, polluebant hominem tangere, & manducare morticinum.

Secundo poteſt dici, quòd etiam dictum illud erat verum in veteri teſtamento, quia coinquinare hominem erat coinquinare animam ad hoc, quòd illa coram Deo eſſet rea, & tamen hoc non poterat facere cibus: nam tunc etiam ſiquis violenter guſtaret cibū aliquem, vel ignoranter, pollueretur, quod nemo cōcedit, ſed polluebatur homo in veteri teſtamento per hæc quadam pollutione exteriori, ideſt, quòd non accedebat ad res ſacras. poterat autem pollui in anima ſi ageret per inobedientiam aliquid, quia tunc peccatum erat, non quantum ad conditionem rei, ſed quia contra præceptum Dei agebatur.

Secundo quantum ad principale differunt, quia tāgere vel portare captum, vel preguſtatum a beſtia nō eſt peccatum quia non eſt vitium, ſed interdū eſt neceſſarium Leui. 11. c. ſed comedere illum ſemper erat peccatum, quia erat vetitum Exodi 22 & Leuit. 17. & quicunque ageret contra prohibitionem peccabat, quia committebat inobedientiam ad Deum.

Tertio, quia differebat modus mundationis, nam qui tangebat, vel portabat captum, vel occiſum a beſtia, lauabat veſtimenta ſua Leui. 11. c. qui autem comedebat occiſum vel captum a beſtia, lauabat carnē, & veſtimenta ſua Leui. 17. cap.

Decimaſexta immunditia erat, quando tangebat quis reptilia, etiam ſi tangeret ea viuentia, nā immundus erat: in alijs autem aīalibus, ſiue eſſent ad vſum licita, ſiue non, immunditia non erat tangere illa viuētia, ſed ſolum mortua in reptilibus autem quæ reputabantur execrabilia, Leuit. 11. neque licebat ea tangere viuentia, neque mortua, ſed quocunque modo cauſabatur immunditia Leui. 5. ſ. anima quæ tetigerit aliquid immundum, ſiue per ſe mortuum, vel quodlibet reptile, & oblita fuerit immunditiæ ſuæ &c. & Leui. 22. ca. qui tetigerit immundum ſuper mortuo, & qui tangit reptilia immundus erit vſq; ad veſperū.

Decimaſeptima immunditia erat in eo qui tangebat ſordes humanas, ideſt ſtercora, aut corruptam vrinam, quia per hęc reddebatur immundus Leui. 5. ſ. & ſi tetigerit quicquam de immunditia hominis iuxta omnem impuritatem qua pollui ſolet, & Leui. 7. c. & ob hoc Iudæi non debebant deponere ſtercora ſua in caſtris, quando erat Sanctuarium in caſtris, ſed extra caſtra, & operiebant fœditatem, vel ſtercora humo, Deuteronom 23. cap. ſ. habebis locum extra caſtra ad quem egrediens ad requiſita naturæ, gerēs paxillum in balteo, cumque ſederis per circuitum fodies, & egeſta humo operies quo releuatus es. hæc autem conſuetudo debuit eſſe ex obligatione præcepti inter Iudæos quandiu erant in deſerto, quia habitabant in circuitu Sanctuarij, & poſtea Sanctuarium mouendum erat per loca in quibus fuerant caſtra: & ideo non debebat eſſe ibi immunditia aliqua. vnde iſta cauſa ſubA ditur ibi in litera, ſcilicet Dominus Deus tuus ambulat in medio caſtrorum, vt eruat, & tradat tibi inimicos tuos, vt ſint caſtra tua ſancta, & nihil in eis appareat fœditatis ne derelinquat te: ſed adhuc poſtea fuit quædam ſecta Iudæorum qui vbicunque eſſent non deponebant ſtercora in conſpectu ſolis, quia putabāt offendi iubar ſolis ſi videret aut tangeret ſtercora, & ideo prius fodiebant terram, & in occulto circumuelati deponebant onera illa, & operiebant terra antequam viderētur a radiis ſolis, ſed hoc ſuperſtitio erat, quia iam illud mandatum Domini ceſſauerat cum eſſet temporale.

Decimaoctaua immunditia erat ſiquis tāgeret ſordes beſtiarum quarumlibet Leu. 7. cap. ſcilicet, & qui tetigerit immunditiam hominis, vel iumēti, ſiue omnis rei quæ polluere poteſt, & ita immūditia, ideſt ſter-
B cora iumentorum polluebant.

Sed dicendum, quòd non reputabatur æqualis immunditia ſiquis tāgeret ſordes hominis, & ſordes beſtiarum, ſed magis pollutus iudicabatur qui tāgebat immunditiam hominis. ſic enim erat de morticino. nam morticinum hominum qui tāgeret ſeptem diebus immundus erat Nume. 19. cap. qui vero morticinum animalium erat ſolum immundus vſque ad ſolis occaſum Leui. 11. c. ita & contingere humana ſtercora magis polluebat hominem quam pollueret tactus ſtercorum animalium.

Decimanona erat ſiquis tangeret leproſum. ſcri-
C ptura tamen non poſuit de tactu leproſi, quia iuſſit leproſos omnes eſſe extra caſtra, & habere ſigna per q̄ de longe cognoſcerētur ne quis ad eos accederet, ſcilicet os contectum veſte, & veſtimenta diſſuta, & caput nudum Leui. 14. cap. ſed quia in tactu rerum pertinentium ad leproſum erat immunditia, a fortiori eſſet in tactu leproſi, & colligitur hoc Num. 5. c. ſ. præcipe filijs Iſrael, vt eijciant de caſtris omnem leproſum, & qui ſemine fluit, pollutuſque eſt ſuper mortuo, tā maſculum quam fœminam eijcite de caſtris, ne contaminent ea cum habitauerint vobiſcum, & ita tangentes eos reddebantur immundi.

Viceſima erat ſiquis dormiret, aut comederet, vel biberet in domo leproſa, ideſt quę erat clauſa propter
D ſuſpitionem lepræ Leui. 14. c. ſ. qui intrauerit domum quando eſt clauſa immundus erit vſque ad veſperum & qui dormierit in ea, & comederit quippiam, lauabit veſtimenta ſua.

Viceſimaprima erat in eo qui tangebat lectum hominis fluentis ſemine Leui. 15. omne ſtratum in quo dormierit immundum erit, & vbicunque ſederit, ſiquis hominum tetigerit locum eius lauabit veſtimē ta ſua.

Viceſimaſecunda ſi ſederet quis in loco in quo ſederat vir fluens ſemine Leui. 15. ſi ſederit vbi ille ſederat, lauabit veſtimenta ſua, & ipſe lotus aqua immundus erit.

Viceſimatertia ſiquis tangeret carnem fluentis ſemine. eo. ca. ſcilicet. qui tetigerit carnem eius, lauabit
E veſtimenta ſua.

Viceſimaquarta ſiquis portaret veſtem, vel ſtramē ta lecti in quo ille ſederet, eo. c. qui portauerit aliquid horum lauabit veſtimenta ſua. Viceſimaquinta in eo quē tangeret manibus ille qui fluit ſemine, niſi prius ille lauaret manus ſuas. eo. c. omnis quem tetigerit q talis eſt nō prius lotis manibus lauabit veſtimēta ſua.

Viceſimaſexta in viro qui emittit ſemen per coitū qualiſcunque coitus ille ſit, nam quælibet effuſio ſeminis per coitum reddit hominem immundum, & iſta immunditia durabat vſque ad veſperum Leuitic. decimoquinto ca. vir de quo egreditur ſemen coitus lauabit corpus ſuum: & non differt, an ad fęminam, vel

vel ad quodcunque alterum, ad quod fit coitus, vel etiam si fit per molliciem, quia omni modo erat contaminatio: omnia enim ista pertinent ad vnum modum, s. quandocunque semen emittitur voluntarie a vigilante, siue per coitum, siue sine coitu: & ideo dicitur Leui. 22. cap. qui tetigerit immundum, & ex quo egreditur semen, quasi coitus, immundus erit vsque ad vesperum.

Vicesimaseptima immunditia erat eius qui polluebatur in somnio nocturno; nam erat immundus vsq; ad solis occasum Deuter. 23. cap. si fuerit inter vos homo qui nocturno pollutus sit somnio egredietur extra castra, & non reuertetur donec ad vesperam lauetur aqua, & post solis occasum regredietur in castra.

Considerandum circa hoc, quòd non attendebatur in his ex qua causa accidisset pollutio nocturna, cum interdum sit cum peccato, & interdum sine peccato, cum ibi non aduertatur immunditia animæ sed corporis, & quia per quamcunque seminis distillationẽ fit pollutio corporis, dicebatur immundus qui erat pollutus somnio nocturno ex quacunque causa accidisset. Erat & insuper, quia in emissione volũtaria seminis per coitum, vel quasi non fiebat differentia, an licite emitteretur semen, idest, cum vxore, siue meritorie, vt cum fit solum ad reddendum debitum, an illicite, idest cum vxore aliena, vel cũ sorore, aut matre, aut masculo, aut pecore. nã omnibus his modis erat immunditia vna, idest quòd lauaret carnem suam, & esset immundus vsque ad vesperum.

Causa huius erat, quia hic cõsiderabantur duo. s. legitimitas aut illegitimitas actus, & immunditia quædam corporalis sequens ex actu quãtum ad primum multum differebat: ideo pro actu legitimo, idest coitu ad vxorem nulla pœna erat. pro actu vero illegitimo erat pœna, vt si quis tangeret alienam vxorem, vel sororem suam, vel coiret cum masculo, vel cũ pecore occidebatur Leuit. 20. cap. inquantum vero considerabatur immũditia corporalis sequens ex actu nõ erat differẽtia aliqua, quia in omnibus erat æqualiter effusio seminis, & polluebatur corpus, ideo in omnibus his erat vnus modus immunditiæ corporalis, & vna mundatio.

Amplius considerandum, quòd in his non attendebatur, nisi corporalis pollutio: & ideo si contingeret maiorem esse pollutionem corporalem, etiam si nullum esset peccatũ, iudicabatur maior esse immunditia, quam vbi peccatum aliquod erat: dum tamen minus pollueretur corpus. Et apparet, quia tripliciter polluebatur quis in effusione seminis, vno modo quãdo fluit per modum ægritudinis Leuit. 15. cap. secundo modo, quando per nocturnam pollutionem in somnio Deuteronom. 23. cap. tertio modo per emissionem voluntariam in coitu vel quasi coitu, scilicet per mollitiem. manifestũ est quòd in his primus modus est omnino sine peccato, quia est ægritudo, & res inuoluntaria. alij autem duo modi possunt esse cum peccato, & tamen immunditia primi modi erat maxima, quia vestes, & lectus, & sedes, & quicquid ille tangeret, aut quicquid ipsum tangeret polluebatur: & tamen in alijs duobus modis solũ ipse qui fudit semen & corpus, & vestes polluuntur Leuit. 15. cap. & Deuteronom. 21. Etiam purificatio primi fiebat per octo dies. purificatio duorum secundorum fiebat vsque ad vesperum. eodem c. & rursus pollutio quæ est in somnio nocturno est peccatum veniale in seipsa, licet cogitatio præcedens ex qua illa ortum habuit, potuit esse peccatum mortale, coitus vero potest esse non solum peccatum mortale, sed etiam flagitiũ vel scelus. vt si quis sororem, aut matrem, aut masculum, aut pecus cognouerit, & tamen maior immunditia reputa-

F tur ex pollutione nocturna quam in quocunque coitu, quia pp pollutionem nocturnam iubebatur homo exire de castris, & manere tota die extra castra, & post occasum solis redibat. sic Deuteronom. 23. cap. qui vero polluebatur in coitu nõ iubebatur ire extra castra, sed solum lauare carnem suam, & vestem quã habuit tempore coitus Leui. 15. & ideo non attendebatur hic ordo in peccato, vel magnitudine eius, aut propinquitate ad illud.

Considerabatur autem in hoc sola immũditia corporalis, ideo illud in quo videbatur esse maior corporalis pollutio, iudicabatur maior immunditia, & imponebatur ei durior lex mundationis. erat autem ma-
G ior pollutio in fluxu seminis inuoluntario, quia semper fluit, & concretus est carni humor ille turpis, & carnem maculat, & vestes Leuit. decimoquinto cap. vir qui patitur fluxum seminis immundus est, & tũc iudicabitur huic vitio subiacere, cum per momenta singula adhæserit carni illius, atq; concreuerit fœdus humor. cum vero semẽ fundebatur per nocturnam pollutionem semel, & non continue fluebat, & ideo minus contaminabat, & tamen polluebat corpus, qa adhærebat partibus eius, & si sic accederet concretus efficiebatur ille humor in parte corporis super quam decurrisset, effusio autem quę est per coitum est in alterum, quia ab altero excipitur semen, & non adhæret emittenti, ideo corporaliter minus polluitur, &
H consequenter est minor immunditia quam in somnio nocturno: & tamen omni modo quo semẽ emittitur corpus polluitur. sic dicit Apostol. 1. Corin. 6. ca. omne peccatum quodcũque homo fecerit extra corpus est, qui autem fornicatur in corpus suum peccat.

Vicesimaoctaua immũditia est in muliere, quæ ab aliquo cognoscebatur carnaliter, quia etiam illa immunda erat Leuitic. 15. capit. scilicet mulier cum qua coierit lauabitur aqua, & immunda erit vsque ad vesperum, & etiam in hoc non fit differentia, an licite, vel indebite cognosceretur, quia omni modo erat æqualis immunditia, sicut dictum est cum per coitum esset.

Vicesimanona erat in eo qui tangebat mulierem tempore menstruorum, siue tangeret vestem eius, si-
I ue carnem Leuit. 15. ca. s. omnis qui tetigerit eam immundus erit vsque ad vesperum.

Tricesima erat in eo qui tangebat lectulum menstruatæ illo tempore quo erat separata. nam per septẽ dies separabatur ab alijs, ne pollueret eos Leuit. 12. & 15. cap. & eo tempore qui tangeret lectum eius iacẽdo in eo, vel sedendo, vel saltem tangẽdo manu erat immundus Leui. 15. cap. s. qui tetigerit lectum eius lauabit vestimenta sua.

Tricesimaprima siquis tangeret aliquod vas, vel stramentum super quod sederet mulier tempore mẽstruorum, eod. cap. s. omne vas super quod illa sederit quisquis attigerit lauabit vestimenta sua.

K Tricesimasecunda erat siquis coiret cum muliere tempore menstruorum, idest, septem diebus separationis menstruorum, & ista erat magna immunditia. nam alię durabant vsque ad vesperum, ista autem per septem dies. eodem c. s. si coierit vir cum ea tempore sanguinis menstrualis immũdus erit septem diebus. Erat autem ista immunditia maior alijs quæ ex contactu accidebant, nam grauiora imponuntur in ea. Primo quantum ad durationem, quia aliæ ex contactu regulariter durabant vsque ad solis occasum, ista autem durabat per septem dies.

Secundo quia q immundus efficiebatur ex contactu alicuius rei immundæ ipse immundus erat, sed alias res non polluebat, sicut qui tetigisset cadauer bestiæ, vel reptile, vel hominem leprosum erat immundus; & ta-

& tamen si ipse tangebat alias res nō polluebat illas, qui autem coiuisset cum menstruata non solum in se immundus erat, sed etiam lectus in quo dormiret ille polluebatur Leuit. 15. c. scilicet omne stramentum in quo dormierit, polluetur.

Causa huius erat prima, quia ista non erat immunditia simplex, sed plus quā immunditia, eo quòd non erat tactus menstruatæ mulieris; sed tactus ipsorum menstruorum, vnde ex tali concubitu lædūtur interdum viri coeuntes.

Secunda erat ad vetandum valde istum contactum propter viros coniugatos, ne accederēt ad vxores suas tempore mēstruorum, quod facile erat ex magna opportunitate, nisi multum ista vetarentur, & quia pœna immunditiæ non arceret homines sufficiēter, adiuncta fuit alia maior pęna, s. q͂ qui cognosceret mulierem tempore menstruorum occideretur, & illa etiam Leuit. 20. cap.

Tricesimatertia erat si quis tangeret fęminā fluentem sanguine multis diebus extra tempora mēstruorum Leui. 15. s. quicunque tetigerit eam lauabit vestimenta sua.

Tricesimaquarta si quis tangeret lectum eius iacēdo in eo, vel tangendo saltem manu.

Tricesimaquinta si quis tangeret stratum quodcūque, aut stramētum, uel rem in qua sederet, quia ista immunda efficiebantur Leuit. 15. ca. s. omne stratum in quo dormierit, & vas in quo sederit pollutum erit.

Tricesimasexta si quis cum prædicta fluēte sanguine coiret erat immundus septem diebus Leuit. 15. & tamen ista habebat eandem immunditiam quā menstruata, eod. c. s. mulier quæ patitur multis diebus fluxum sanguinis non in tempore menstruorum quandiu huic subiacet passioni immunda erit, quasi sit in tempore menstruorum. ergo qui cum illa coibat septem diebus immundus erat.

Tricesimaseptima in sacerdote magno, quādo imprecabatur peccata totius populi super caput hirci: nā per hoc, quòd manus imponebat capiti eius quasi alligās ei peccata, videbatur tāgere peccata, & per hoc pollui, ideo lauabat carnem suam Leui. 16. cap.

Tricesimaoctaua in eo qui portabat prædictū hircum in desertum, vt relinqueret ibi eum feris, nam cum reuerteretur lauabat corpus suum, & vestimenta, & ita ingrediebatur in castra, & sic erat immūdus, quia aliter non iuberetur lauari, neque etiam maneret aliquandiu extra castra vsquequo lauaretur.

Tricesimanona in eo qui portat vitulum, & hircū qui fuerant immolati pro peccato populi, & sacerdotis magni, quorum sanguis erat introductus ad expiādum intra Sancta sanctorum: nam aliqui efferebant corpora horum integra extra castra, & cremabāt carnes, pellem, cornua, & fimum, & qui hoc faciebant immundi erant Leu. 16. c. nam cogebātur lauare carnem, & vestimenta antequam ingrederent in castra.

Quadragesima in eo qui manducabat carnes vetitas: nam omnes carnes vetitæ erant immundæ, & qui manducaret eas immūdus reddebatur, nam sicut mā ducando morticinum, & captum a bestia, quæ vetita erant, efficiebatur quis immundus Leui. 17. cap. ita & manducando carnem quamcunque vetitam, q̄a erat immunda contaminabatur comedens. sic innuitur. 1. Macha. 1. & 2 Macha. 7 cap.

Quadragesimaprima ī sacerdote qui cremabat vitulam rufam ad emundationem omnium contaminationum in mortuo, nā ille lauabatur, & ita erat immundus Num. 19. c. s. & tunc demum lotis vestibus, & toto corpore suo ingredietur in castra, commaculatusque erit vsque ad vesperum.

Quadragesimasecunda in illo qui cōburebat, idest

A manebat cremando eam donec in cinerem reduceret, nam sacerdos immolabat eā, & ex hoc solo erat immūdus, alius autem illam cremabat, & etiam erat immundus, eod. c. sed & ille qui combusserit eam lauabit vestimenta sua, & corpus, & immundus erit vsque ad vesperum.

Quadragesimatertia in illo qui colligebat cineres vaccæ post combustionem. nam per hoc quòd colligebat eos, & portabat ad aliquem locum erat immūdus, eo. c. s. colliget autem vir mundus cineres vaccę, & effundet eos extra castra in loco purissimo, vt sint multitudini filiorum Israel in custodiam, & in aquā aspersionis, quia pro peccato vacca combusta est, cūque lauerit qui vaccę portauerit cineres vestimenta sua, immundus erit vsque ad vesperum.

B Quadragesimaquarta in eo qui aspergebat cineres cum aqua lustrationis ad expiandum immundos super mortuo. nam ille efficiebatur immundus, sed ille solum lauabat vestimenta sua, idest nō aspergebatur aqua lustrationis, sed manebat immundus vsque ad vesperum.

Alij sunt modi immūditiæ, idest quibus res aliquæ efficiuntur immundę legaliter, vel iudicantur immūdæ, tam in cibis quā alijs rebus pertinentibus ad vsum nostrum, & tamen nunc non agimus, nisi de modis q̄bus homo dicebatur esse immūdus, vel incurrere immunditiam secundum legem, & non inueniuntur communiter plures.

C Sed vltimus, i. quadragesimusquintus erat, quando quis introibat loca iudicij ad litigandum, nam ꝑ hoc reddebatur immundus, vt non posset manducare de sanctificatis Io. 18. c. vbi Iudæorum principes non introierunt in prætorium Pilati, q̄n accusabant Christū ne contaminarentur, sed manducarent Pascha.

Qualiter, & quomodo tollebantur istæ 45. immunditiæ apud Iudæos. Quæst. LIII.

NVNC vero dicendum est de mundationibus harum immunditiarum. Et considerandum q͂ sicut supra dictum est immunditia est duplex. s. legalis, & naturalis, & quæcunque est naturalis est dupliciter D immunditia. s. naturaliter & legaliter. naturaliter inquātum habet originem a natura, & manet determinato tempore s̄m causas naturales. legaliter vero, inquantum iuxta reputationem legis illud naturale vocat immundū, quia fędat, vel dehonestat rem in qua est, & quia oīs naturalis immūditia est, vt quædā ęgritudo, duplex erat eius mundatio. Prima vt sanaret̄ q̄d naturaliter fiebat. Secūda vt adhiberentur quædā cæremoniæ circa sic sanatū, vt diceret̄ mundus legaliter, & esset ei licitū s̄m legem quod sibi lex interdixerat, immunditiæ autem legales, q̄a per solam legem iudicabantur immūditiæ per solas quasdam cæremonias legales tollebantur.

E Erat autem prima immunditia lepra, & quia erat naturalis primo considerandum erat, vt sanaretur, & quandiu non esset curata lepra nullæ cæremoniæ fiebāt circa leprosum, quia curatio naturalis erat præcipuum, quod ibi attendebatur, quia ista erat naturalis immunditia, & quoniam videre, an esset lepra curata erat magnæ difficultatis, posuit Deus multas considerationes & regulas, quas seruaret sacerdos qui attendebat, an esset curata Leuitici decimotertio ca. si autem contingeret curari aliquando plagam lepræ, siue supernaturaliter, siue naturaliter, vt quando lepra non erat confirmata, incipiebant cæremonię purgationis legalis, & durabat ista mundatio per septem dies, & die octauo poterat intrare, & intrabat qui leprosus fuerat, in Sanctuarium, & in his

in his diebus fiebant multæ cæremoniæ quæ ponuntur sigillatim Leuit. 14. cap.

Christus quare leprosos sanatos ad sacerdotes mittebat.

Et ista est causa quare cum Christus aliquos leprosos sanabat mittebat eos ad sacerdotes, vt se illis ostẽderent, sicut supra 8. & Luc. 17. s. quia ipse illis præstabat primam mũditiam, quæ erat naturalis sanitas, vel curatio: deerat autem illis secunda quæ erat purificatio legalis. Et erat ista necessaria propter duo secundũ conditionem temporis illius. Primo propter populũ, quia si quis fuisset leprosus, etiam si esset curatus miraculose, vel naturaliter, non auderet ille intrare in castra, neque alij auderent conuersari cum eo, quousq; constaret eum mundum esse testimonio sacerdotis factis examinationibus suis circa eum, sicut ponitur Leuit. 13. ca. quia ita Deus tunc volebat. & ob hoc dixit Christus leproso quem curauit circa Capharnaũ supra octauo cap. vide nemini dixeris, sed vade ostende te sacerdoti, s. vt videat te esse mundatum, & testimonio illius recipiaris, vt mundus inter homines, & Luc. 17. ca. ad decem viros leprosos dixit Christus, ite ostendite vos sacerdotibus, s. vt videant vos mundos esse, & testimonium perhibebant, & illi dum irent in via mundati sunt, eod. cap.

Secundo vt non tolleretur ius sacerdotum, nã clamarent sacerdotes si Christus mundaret leprosos, & nõ mitteret ipsos ad illos, nam ex oblationibus leprosorum proueniebant iura sacerdotibus mundantibus illos legaliter Leu. 14 cap. & si non mitteret Christus mundatos ad sacerdotes, perderent illud ius, ideo vt non esset scandalum sacerdotum ad Christum mittebat Christus leprosos a se mundatos ad sacerdotes, nõ solum, vt de illis perhiberent testimonium, sed etiam expresse iubebat illis soluere iura sacerdotalia supra octauo cap. cum dixit Christus ad leprosum mundatum, vade ostende te sacerdoti, & offer munus quod præcepit Moyses in testimonium illis.

Circa domos quoque leprosas, & vestes fiebant cæremoniæ probationis, an essent leprosæ, & cæremoniæ mundationis Leui. 13. & 14. sed nunc nõ agimus, nisi de mundatione immunditiæ quæ erat in hominibus.

Secunda immunditia erat viri fluentis semine, & ista quoque erat naturalis immunditia, siue ægritudo sicut lepra: & ideo attendebatur duplex mũdatio. vna erat naturalis, idest sanatio ægritudinis, & hãc non faciebant sacerdotes, sed Deus aut natura, & quousque ista esset non fiebat aliqua cæremonia mundationis, Leuit. 22. capit. homo leprosus, aut patiens fluxum seminis nõ vescetur de his quæ sanctificata sunt, donec sanetur. si autem contingeret diuinitus, aut naturaliter curari hunc, tunc sacerdos incipiebat ceremonias suas Leuit. 15. s. si sanatus fuerit qui huiuscemodi sustinet passionem &c. & durabant cæremoniæ istæ mũdationis per octo dies, nam die octauo introibant in Sanctuarium, eod. c. s. si sanatus fuerit &c. numerabit septem dies post emundationem sui, & lotis vestibus atque toto corpore in aquis viuentibus erit mundus.

Tertia immunditia erat fluxus sanguinis in muliere extra tempora menstruorum, & ista erat naturalis immunditia, & ideo non erat limitatum tempus suũ: sed tantum quantum causæ naturales exigerent, aut Deus vellet. sicut patet de muliere quę duodecim annis mansit in fluxu sanguinis Mar. 5. & Luc. 8. & ideo quandiu durabat hæc passio erat mulier immunda, sicut menstruata Leu. 15. & separabat a conuersatione aliorum. si autem contingeret sanari incipiebant tunc cæremonię: nam manebat per septem dies postquam sciret se mundatam, & die octauo offerebat sacerdoti duos turtures, aut duos pullos columbæ ad ostium tabernaculi, vt offerret vnum in holocaustum,

F & alterum pro peccato, & ita iam habebatur, vt munda Leuit. 15. cap.

Quarta immunditia, quæ erat fluxus mẽstruorum adueniebat mulieribus potentibus concipere semel, quolibet mense quasi regulariter: & ideo menstrua a mensibus vocantur, & cum veniret ista immunditia mulieri separare seipsa debebat statim, vt non cõmunicaret alijs, ne cõtaminarentur legaliter ex tactu eiꝰ, manebat autem septem diebus in ista impuritate. & quia non ponitur ei modus purificationis, putant aliqui quòd idem sit modus purificationis mulieris mẽstruatæ, & fluentis semine, cum de muliere fluente semine dicatur, quòd erit immunda quasi sit in tem-
G pore menstruo, & tamen de fluente semine ponuntur octo dies purificationis Leuit. 15. cap. ideo putant sic esse de menstruata.

Sed dicendum, quòd non stat, quia litera non ponit aliquam purgationem, ideo non est a nobis ponenda.

Secundo, quia non conuenit istud, nam menstrua ordinaria sunt mulieribus quolibet mense, sicut dicitur Leuitici 15. cap. mulier quæ redeunte mense patitur fluxum sanguinis &c. si autem esset purgatio eadem menstruorum, & sanguinis fluentis sequeretur quòd quolibet mense deberet mulier per dies quindecim separata esse, & hoc inconueniens esset, quia maiori parte anni maneret mulier necessario in puri-
H ficationibus.

Tertio quia cogeretur quolibet mense ire in Sanctuarium ad offerendum sacrificia de quacũque parte terræ Chanaan, vt sic purgaretur, quia qui omittebat purgationem impositam præuaricabatur legem, & peccabat, & morte dignus erat.

Quarto, quia dicitur Leuit. 15. de muliere fluente sanguine, si steterit sanguis, & fluere cessauerit, & tamen de menstruis quæ sunt vera menstrua, manifestum est, quòd cessant. ergo non intelligitur, nisi de sanguine fluente extra tempora menstruorum, cuius fluxus incertus est.

Quinto, quia purgatio mẽstruorum videtur habere quasi dies tot quot fluxus sanguinis ad purgationẽ legalem. planum est autem, quòd mulieri non fluũt
I menstrua, quolibet mense per septẽ continuos dies, sed forte vno die tantum, & tamen cuilibet mẽstruatę imponebatur, quòd esset separata per septem dies Leuit. 12. & 15. cap. ergo illi septem dies videtur, quòd erant sibi ad purgationem legalem. si autem deberẽt addi octo dies, sicut in muliere fluẽte sanguine, esset hoc quasi in die septimo finitus esset fluxus mẽstruorum, & esset quasi purgatio illa naturalis, & sequentes octo dies pertinerent ad legalem purgationem: & tamen falsum est, quia illi septem dies primi non erant in immunditia sua naturali. ergo dabantur pro legali, & consequenter non erant alij dies purgationis addendi.

K Dicendum ergo, quòd in fluxu menstruorum regulariter non dabatur aliqua purgatio, nisi illa abstinentia, & separatio septem dierum. sacrificium autẽ nullum imponebatur, ne grauarẽtur Iudæi quolibet mense offerendo, & maxime eundo ad locum Sanctuarij: sed solum lauabat mulier menstruata carnem suam, & vestimenta sua quæ tempore illius immunditiæ habebat, & sic mundabatur in septimo die, & hoc colligitur, quia Leu. 15. c. cuilibet tangenti menstruatam dicitur, quòd lauaret vestimenta sua ad hoc quòd esset mundus, & ipsum quod tangebatur ab ea lauandum esset aqua. ergo a fortiori ipsa mulier mẽstruata lauare debebat se, & vestimenta sua, & sic munda iudicaretur in fine septimi diei post solis occasum.

Quinta erat immunditia parientis, & ista durabat diu, s. per dies quadraginta in ea quæ pariebat masculum, & per octuaginta in ea quæ pariebat feminã Leui. 12. cap. & quia primis diebus 7. vel 14. erat mulier immunda iuxta legem menstruatæ oportebat, quòd in fine illorum dierum lauaret se, & vestimenta sua, vt munda iudicaretur ab illo modo immunditiæ, manebat autem postea alius modus immunditiæ, s. quia non licebat accedere ad sacra in sequentibus 33. aut 66. diebus. & illis completis ibat mulier ad Sanctuarium, & offerebat agnum anniculum in holocaustũ, & pullum columbæ pro peccato, vel si nõ poterat offerre agnum offerebat loco eius vnum turturem, aut pullum columbæ Leui. 12. cap. & istam legem purificationis secuta est domina nostra, & obtulit, aut par turturum, aut duos pullos columbarum Lucæ secundo capitul. & post hoc licebat iam mulieri accedere ad sacra.

Sexta immunditia erat in contactu mortuorum, s. cadauerum humanorum: nam in contactu quoque morticinarum omnium rerum erat immunditia, sed non talis qualis in contactu morticini humani, vel occisi. erat enim magna differentia. Prima in homine, siue per se mortuus esset, siue occisus non differebat, quia vtroque modo tangens erat immundus, vt colligitur Numeri 19. in animalibus secus, quia in contactu morticinorum erat semper immunditia Leui. 11. ca. & tamen in contactu occisorum animalium non erat immunditia, & potissime in illis quæ ad cibum pertinebant, de alijs secus. Secunda quia immunditia pro contactu mortui animalis durabat solum vsque ad solis occasum Leui. 11. ca. immunditia autem pro tactu hominis mortui, vel occisi durabat septem diebus Numeri 19. c. Tertia quia purgatio pro contactu mortui animalis erat leuis, s. ꝙ lauaret quis vestimenta sua, pro immunditia autem cõtactus morticini humani erat maior purgatio.

Modus autem erat ad purgandum immundos super mortuo specialis, s. occidebatur vitula rufa per sacerdotem, & cremabatur extra castra cum multis ceremonijs, de quibus Nume. 19. & cineres illius seruabantur extra castra in loco mundo, & cum aliquis esset pollutus super mortuo veniebat homo mundus, & ponebat de illis cineribus in vno vase, & cum eis aquam, & miscebat, deinde cum hyssopo aspergebat immũdos super mortuo tertio, & septimo die ab immunditia sua, & rursus in die septimo qui immũdus erat lauabat carnem suam, & vestes, & manebat immundus vsque ad vesperum, & post occasum solis incipiebat esse mundus eod. c. & siquis hoc modo non expiaretur peribat de populo suo.

Septima autem, & octaua, nona, & decima habebant vnum modum immunditiæ, & purificationis: nam cũ essent omnes immunditiæ super mortuo durabat quælibet earum per septem dies, & debebat qui aliquo modo horum esset immundus aspergi aqua illa tertio, & septimo die. de hoc Numeri 19. c. s. qui tetigerit cadauer hominis, & propter hoc septem diebus fuerit immundus aspergetur de hac aqua die tertio, & septimo, & sic mundabitur. si die tertio nõ fuerit aspersus septimo non poterit emũdari, omnis qui tetigerit humanę animę morticinũ, & aspersus hac commixtione non fuerit, polluet tabernaculum Domini, & peribit ex Israel, quia aqua lustrationis nõ est aspersus. & sequitur, siquis in agro tetigerit cadauer occisi hominis, vel per se mortui, vel os illius, aut sepulchrum, immundus erit septem diebus. & sequitur purificatio, s. tollẽt de cineribus combustionis atque peccati, & mittẽt aquas viuas super eos in vas, in quibus cum homo mundus tinxerit hyssopum asperget A ex eo omne tentorium, & cunctam supellectilem, & homines huiuscemodi contagione pollutos, atque hoc modo mundus lustrabit immũdum tertio, & septimo die, expiatusque die septimo lauabit se, & vestimenta sua, & immundus erit vsque ad vesperum, & sic purgabatur vnus homo, ita purgabantur multi, & tota domus in qua aliquis fuisset mortuus. nam tota domus polluebatur ĩ qua moriebatur quis, & omnia vasa quæ erant in domo, & liquores qui erãt in vasis, si non haberent liquores illa operimentum in vasis, vel ligaturam eod. ca. & cum immunda esset accipiebat aliquis homo mundus de cineribus illis mixtis cũ aqua, & tingebat ibi hyssopum, & aspergebat totã domum, & omnia vasa die tertio, & septimo a contamiB natione facta, & omnes qui fuissent tunc in domo illa, & sic erant mundi tam homines quam domus die septimo. In his autem septem diebus non debebat aliquis habitare in domo illa.

Vndecima immunditia erat specialis, s. in solis Nazaræis, idest obseruantibus votum istud ad tempus: nã in non obseruantibus illud, etiam si essent sacerdotes non habebat locum ista immunditia, vel in obseruãtibus in perpetuum, sed in solis obseruãtibus ad tempus. quid autem sit votum istud, & de ritu eius dictũ est Nume. 6. cap. & quia isti Nazaręi eo tempore quo hoc votum obseruabant, videbantur sanctiores cęteris hominibus, & ideo vocabantur Nazaræi, quia erãt separati a cęteris, & electi inter eos, facilius erat eos incurrere immunditiã quam cęteros homines: vnde C si subito moreretur quis coram eis, dicebantur effecti immundi, & ipso die radere debebant totam capitis capillaturam, & iterum septima die radebant, & octauo die offerebãt duos turtures, vel duos pullos colũbæ, vnum in holocaustum alterum pro peccato, & agnum anniculum pro peccato, & ita purificatus erat Nazaræus. dies tamen priores erant irriti, & nõ computabantur in obseruatione voti, sed de nouo incipiebat rursus computari tempus Nu. 6. c.

Duodecima immunditia erat siquis tãgeret morticinum, & dicendum, ꝙ siue quis tangeret illud spõte, siue quia necesse erat tangi, vel portari, ęqualẽ im- D munditiam incurrebat. durabat autem immunditia ista vsque ad vesperum, idest solis occasum, & lauabat homo vestimenta sua, s. illa quæ habebat quando tetigit morticinum, & post solis occasum iudicabatur mundus Leui. 11. c.

Qui autem sic erat immundus non separabatur ab humana conuersatione, neque polluebat eos quos tangeret, sed solum arcebatur a tactu rerum sacrarum, s. quia non licebat ei accedere ad Sanctuariũ, neque comedere de sanctificatis Leui. 22. cap. Et non considerabatur in hoc, an sponte quis tetigisset morticinum, vel ex necessitate: nam quantum ad peccatũ poterat differre, sed non quantum ad immunditiam: nam immunditia corporalis erat in tangẽdo, & ideo quacunque intentione contingeret quis non differebat cum æqualiter cõtingeret, sed qui tangebat mor- E ticina ex necessitate, vel propter aliquam vtilitatem, s. vt efferret ea de habitaculis hominum, vel de locis conuersationis eorum, nõ peccabat in aliquo, qui autem pure sponte, idest sine aliqua causa, nisi solum, quia volebat, contingebat ea, videbatur contemnere legem de immunditia a Deo datam, & si contemneret quis illam moreretur, & incurreret vere peccatum naturale.

Tredecima erat siquis comederet carnes morticinas. & hoc siue morticina essent de animalibus, quibus alias licebat vesci, siue de immundis ad esum. sed verum est, quòd magis peccabat qui comedebat de immundis morticinis ad cibum quam de alias licitis

ad

ad cibum, quia primo modo agebat quis contra duo præcepta, s. contra præceptum de immundo, & contra præceptum de morticino.

Secundo modo agebat solum contra præceptū de morticino. Erat autem ista maior immunditia quam præcedens: idest portando, vel tāgendo morticinum. quia hic erat peccatum, & immunditia, ibi autem solum erat immunditia. vnde non erat equalis immunditiæ purificatio, quia in præcedenti lauabantur vestimenta, hic autem lauabatur caro tota, & vestimenta Leui. 17. cap. & causa huius esse videtur, quia comedendo morticinum polluitur caro nostra, ideo nō solas vestes lauare debemus inquantū aliquo modo exterius contingebamus, sed etiam carnem, quæ potissime polluebatur. & ista immunditia durabat solū vsque ad vesperum eod. capitu. & non arcebat a communicatione hominum, sed solum a tactu sacrorum, idest accessu ad Sanctuarium, & esu carnium sanctificatarum.

Quartadecima erat siquis tāgeret animal occisum a bestia. & dicendum, quòd ista erat immunditia, vt siquis tangeret morticinum. nam ista duo æquiparātur Leui. 5. & 7. capit. & ideo durabat solum vsque ad solis occasum, & lauare debebat vestimenta sua, s. ꝙ ea die qua quis aliquid de istis rebus immundis tāgeret censebatur esse immūdus vsque ad solis occasum, & ideo non poterat durare aliqua talium immunditiarū, nisi per vigintiquatuor horas. & poterat interdum durare solum vna hora. vt siquis vna hora ante solis occasum tangeret aliquam rem immundam de his, non durabat immunditia, nisi vsque ad solis occasum.

Quintadecima erat siquis comederet de animali capto a bestia: nam hoc immundum erat, quod & Iudæi obseruant nunc. nam non comedunt de animali quod in venatione captum fuerit a canibus, licet ipsi non occidant illud, quia prægustāt aliquid, & mordent. & dicendum, quòd ista immunditia est, sicut siquis comederet morticinum, quia lex ista æquiparat, & durabat immūditia solum vsque ad solis occasum, & lauabat qui pollutus erat vestimēta sua, & se, & manebat solum immundus vsque ad solis occasum Leui. 17. c. s. anima quæ comederit morticinum, vel captum a bestia, tam de aduenis quam de indigenis lauabit vestimenta sua, & semetipsum aqua, & contaminatus erit vsque ad vesperum. & ratio huius erat, quia comedendo polluerat carnem suam.

Decimasexta erat siquis tangeret reptilia etiam viuentia. nam in his tanta erat immunditia, ꝙ non solū mortua, sed etiam contrahebatur immūditia. & ideo qui tetigisset ea manebat immundus vsque ad vesperum, sicut in ceteris immunditijs quæ erant per contactum. & arcebat ista immunditia ab accessu ad Sanctuarium, & ab esu sacrorum Leui. 13. ca. s. qui tetigerit immundum super mortuo, & qui tāgit reptile immundus erit vsque ad vesperum, & non vescetur de his quæ sanctificata sunt, sed cum lauerit carnē suam aqua, & occubuerit sol, tunc mundatus vescetur de sanctificatis.

Decimaseptima erat in tangēdo sordes humanas, & decimaoctaua in tangendo sordes bestiarum. & licet reputetur maior immunditia humana quam pecorum: tamē vtraque polluebat hominem solum vsque ad vesperum, & cum lauisset vestimenta sua mūdus erat, quia regulariter in omnibus quæ per contactum accidebant immunditijs talis modus purgationis erat, vt colligitur Leui. 11. & 22. c.

Decimanona erat in tangendo leprosum, & vicesima in eo qui dormiebat, aut comedebat in domo quæ clausa erat propter lepram, vtraque enim immū-
F ditia erat per contactum, & legalis, s. quia tangēs non efficiebatur leprosus, & durabat vsque ad solis occasum. & tunc cum lauisset qui talis erat vestimenta sua erat immundus vsque ad vesperū Leui. decimoquarto capit. & postea manebat mundus, ita vt posset post occasum solis comedere de sanctificatis Leuitici 22. capitu.

Vicesimaprima, & vicesimasecunda, & vicesimatertia, & vicesimaquarta, & vicesimaquinta erāt circa contactum viri fluētis semine. & in omnibus his iudicabatur immunditia æqualis in tempore, s. vsque ad vesperū. & modus purgationis erat, quòd lauaret qui sic polluebatur vestimenta sua, & post solis occasum
G manebat mundus, vt patet Leui. 15. c. de omnibus his. & non arcebant istæ immunditiæ, nisi a sacris, & non a conuersatione humana.

Vicesimasexta erat in eo qui polluebatur per coitum emisso semine, vel quasi per coitum. nā immundus erat, & in hoc non differebat, an quis sepe, vel semel eodem die exercuisset coitum. nam tanta immūditia iudicabatur pro vno coitu, sicut pro multis: dum tamen essent in eodem die. & durabat immūditia solum vsque ad solis occasum. & purgatio erat, ꝙ lauaret homo carnem suam, & vestimenta sua Leuiti. 15. & manebat impuritas solum vsque ad vesperū eod. c. scilicet vir de quo egreditur semen coitus lauabit aqua omne corpus suum, & immundus erit vsque ad
H vesperum.

Causa autem quare lauaret carnem erat, quia in effusione seminis necesse est carnem pollui 1. Corint. 6. capit. omne peccatum quodcunque homo fecerit extra corpus est, qui autem fornicatur in corpus suū peccat. & licet tota caro non polluatur realiter ex distillatione seminis, iudicatur tamē tota esse caro polluta legaliter. & forte verū est, ꝙ tota realiter polluitur, quia ex calore venereo totum corpus alteratur, & hanc trāsmutationem possumus vocare pollutionem, ideo tota caro lauanda erat. Etiam vestimenta iubentur lauari, s. si vir aliquas vestes habuit dum fuit in coitu. si enim nudus fuit non tenetur lauare vestes quibus alias vtitur, quia nullam immunditiam lega-
I lem, neque realem contrahere potuerūt. Sic dicitur, vestem, & pellem quam habuerit lauabit aqua, & immunda erit vsque ad vesperum.

Sed quid de stramentis lecti in quibus vir cum fœmina conueniret carnaliter, an lauanda essent?

Dicendum, quòd sic, non tamen omnia, sed immediata solum quæ continguntur a corporibus, & pollui possunt realiter, quia licet non polluantur, iudicat lex illa esse immunda. quæ autem non continguntur a carne, & consequenter non possunt pollui realiter non iudicātur a lege immunda. & hoc verum est, nisi de stramento, vel sindone, in qua vir prima vice iacebat cum vxore sua, quia illa seruabatur, & non lauabatur, sed sub custodia diligenti, & testibus teneba-
K tur, vt esse posset in testimonium cōtra virum si obijcere vellet nomen pessimum contra puellā dicens, non inueni eā virginem. nam parentes puellæ producebant vestimētum illud corā iudicibus, & ibi ostendebant signa virginitatis Deuteronom. vigesimosecundo capitu. & ideo illud vestimentum necesse erat seruari sic immundum quousque fieret probatio ista si opus esset, vel vir renunciaret huic actioni contra feminam.

Signum virginitatis nō lauabatur apud Israelitas

Causa autem quare durabat vsque ad vesperum solum erat, quia immunditiam istā sepe homines contrahebant, & si longius tempus daretur immunditiæ essent homines semper immundi, & semper arcerentur a sacris, quod erat inconueniens.

Vicesimaseptima erat in eo qui polluebatur nocturno

cturno

cturno somnio. & istius erat purgatio durior, & iudicabatur maior immunditia. Iubebat enim Deus istos ire extra castra, & manere vsq; ad solis occasum, s. siquis hac nocte pollueretur somnio in aurora egrediebatur de castris, & non reuertebatur vsque ad occubitum solis. Et licet esset minor immūditia ista quæ est in somnio, imponebat Deus maiorem abstinentiam in ea, cum iuberet ire extra castra, & in emissione seminis per coitum non iubebat ire extra castra. Causa huius est, quia pollutio nocturna magis accedebat ad eum qui patitur fluxū seminis, quam fluxus seminis in coitu. & tamen qui patitur fluxum seminis manebat extra castra quandiu hanc sustinebat passionē Numeri 5.c. ergo cum pollutio nocturna ex eo, quòd est inuoluntaria habeat magnam similitudinem ad fluxum seminis per ægritudinem, debebat exire extra castra, qui autem per coitum emittit semen voluntarie fundit, & non habet similitudinem ad passionem fluxus seminis, ideo non iubetur ire extra castra.

Secundo, quia pollutio nocturna raro accidit viris, qui pro libito accedunt ad feminas cum volunt, cum non contingat fieri excrescētiam quæ fluat. in eis vero qui continent ab omni femina potius fiet nocturna pollutio per somnium. Iudæi autem omnes erant coniugati, & cum nulli eorum esset vetitus vsus venereorum, raro paterentur pollutionem per somnium. & ideo licet, quando eam paterentur irēt extra castra non esset magna difficultas: si vero pro coitu eūdum esset extra castra omnes Iudæi manerent semper extra castra, quod erat absurdum. ideo non eijciebātur, nec ibant extra castra aliqui pro coitu, sed pro pollutione per somnium ibant foras.

Durabat autem immūditia ista solum vsque ad solis occasum, & ideo post solis occubitum reuertebatur in castra qui pollutus fuerat Deuteronom 23. s. si fuerit inter vos homo qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur extra castra, & non reuertetur priusq̃ ad vesperā lauetur aqua, & post solis occasum ingredietur in castra. & non iubentur hic lauari vestes, sed caro. & ratio est, quia qui polluebatur per somnium nudus erat, & ideo sola caro polluebatur, si tamen vestitus esset, vestes quoque immundæ erant vsque ad vesperum, & lauabantur aqua, sicut iussum est de viro de quo egreditur semen coitus, ꝙ carnem lauet, & vestem quam habuerit Leui. 15. c.

Vicesimaoctaua erat in muliere quæ ab aliquo cognoscitur. & dicendum, quòd ista erat omnino æqualis immunditia ad illā in quam vir incurrebat, quando emittebat semen per coitum, quia idem erat actus viri, & fœminæ, & ideo illa erat immunda vsque ad vesperum, sed non ibat extra castra, & lauabat carnē suam, & sic manebat munda post solis occasum. si vero vestita erat, cum cognoscebatur polluebatur vestis Leui. 15. c. sicut de viro fiebat.

Vicesimanona, & tricesima, & omnes sequentes vsque ad tricesimamsextam inclusiue erāt circa contactum mulieris fluentis sanguine, & mulieris menstruatæ, & omnes hi modi faciunt æqualem immunditiam, quæ solum durabat vsque ad solis occasum, & immundus lauabat solum vestimenta sua, vt patet de omnibus Leui. 15. Fallit hoc in tricesimasecūda, & tricesimasexta, quia ibi erat maior immūditia, s. in eo qui coibat cum menstruata, vel cum muliere fluente sanguine. nam quilibet horū erat immundus septem diebus. & lauare deberet carnem suam, vel carnem, & vestimenta si vestitus erat Leui. 15. ca. Causa huius est, quia ista erat magna immunditia. & non solū erat immūditia, sed etiam peccatum, & periculum læsionis, ideo imponebat Deus grauem legem abstinētiæ, & purgationis, vt homines per hoc arcerentur a præ-

A dictis. Tricesimaseptima erat in Sacerdote magno. & sciendum, quòd ista non erat aliqua immunditia realis, sed solum legalis ex quadam fictione. fingebatur enim sacerdos infectus ex cōtactu peccatorum, quia putabatur, quòd ipse tāgeret ea ad imponendum super caput hirci portantis ea: peccata autem in veritate tangi non possunt, neque videri, quia non sunt aliquid corporale, sed solum spirituale, & maxime postquam facta fuerint, quia non manent, nisi secundum reatum. & tamen, vt hoc Deus innueret populo rudi supponebat ea velut rem tangibilem. nam si non possent tangi, neque possent poni super caput hirci, quia spiritualia non locantur, neque alligantur, & tamē sacerdos dicebatur ea ponere super caput hirci illa proferendo Leui. 26. ca. ideo corporalia illa, & tangibilia

B supponebat, & consequenter pollueren omnem tāgentē. Si enim vere tangibilia essent nihil magis polluere posset per contactum quam peccatum. & ideo Sacerdos qui illa imponebat super caput hirci immūdus censebatur. & hoc Deus faciebat ad signandum quantum essent abominabilia peccata, cum etiam sacerdos qui pro illis precabatur, polluebatur per ea.

Sed considerandū, ꝙ in omnibus immunditijs nulla erat minor quam ista, idest quę minus duret quam vsque ad solis occasum, & tamen ista statim tollebatur. nam cū imprecatus esset sacerdos peccata super caput hirci, & portabatur per hominem paratum in solitudinem, sacerdos nudabat se prioribus vestibus, & lauās carnem suam in loco sancto induebatur rur-

C sus vestibus sacris pontificalibus, & immolabat holocaustū Leuiti. 16. & causa quare non durabat illa immunditia vsque ad solis occasum erat, quia necesse erat, quòd sacerdos magnus faceret post hoc adhuc alia sacrificia, quæ non debebat alius facere, vt innuitur eod. c. & si maneret immundus non posset facere illa, quod erat inconueniens. cū non possent illa fieri nisi die ipsa, quia illa erat dies expiationis, ideo non debebat durare immunditia, nisi quandiu hoc faciebat, & vsquequo lauaretur, vt post lotionem posset mūdus procedere ad cętera ministeria eiusdem diei.

Tricesimaoctaua erat in eo qui portabat hircum

D in solitudine. significabat enim quòd hircus ille portauerat omnia peccata totius Israel super caput quæ imprecatus fuerat sacerdos. & quia si rediret hircus ad Iudæos videretur reducere peccata ipsorū ad eos, iubebat Deus, quòd portaretur per aliquem hominē in solitudinem in locum bestiarum, vbi moreretur, vel occideretur, & non posset redire ad Iudæos, idest ad loca habitata. cum autem ille homo redibat qui portauerat hircum in solitudinem, lauabat carnē suā, & vestimenta sua, & non introibat in castra quousq; lauaretur. Causa huius erat, vt dictum est, quia censebatur peccata esse tāgibilia, & ideo si sacerdos imprecando, & alligando ea super caput hirci polluebatur, a fortiori pollueretur qui tandiu secum portabat hircum, vt dimitteret ipsum in solitudine, & ideo lauandus erat.

E Sed quare iste lauabat carnem suam, & vestimenta? Dicendum, quòd hoc fiebat, quia reputabatur ista magna immunditia, & in solis magnis immunditijs quę ad interiora pertingebant, lauabantur caro, & vestimenta. sicut ille qui comedebat morticinum lauabat carnem, & vestimenta, quia magis erat comedere quam tangere solum. nā comedens lauabat carnem, & vestimenta Leui. 22. cap. tangens autem lauabat sola vestimanta Leui. 11. ca. sic, & nunc contaminatio peccatorum censebatur esse tanta, ꝙ nō solum vestes, sed etiam carnem polluebat.

Sed tunc dicetur quare sacerdos qui polluebatur imprecādo peccata super hircum, lauabat solam carnem,

nent, & non vestes? nam è contrario fit in omnibus pollutionibus. quandocunque enim aliquis vestitus existens polluitur. si vero caro polluta iudicatur, & lauanda est, etiam vestes immundæ sunt. sic patet in eo qui comedit morticinum Leui. 17. & 22. cap. sed carnem solam lauare non inuenitur aliquis, nisi quando nudus erat, qui contraxit immunditiam, sicut in eo qui polluitur per somnium Deuteronom. 23. c. quia ille præsupponitur esse nudus per noctem. si tamē vestem habet, etiam vestem velut immundā lauat. sicut qui coiuit cum fœmina lauat corpus, & vestem quā habuit tempore coitus Leui. 15. cap. in solo autem sacerdote magno hac die accidebat pollui carnem, & non vestem.

Et causa huius est, quia vestes quibus tunc erat vestitus sacerdos sacræ erant Leui. 16. c. & sacrum non potest pollui, quia tūc non esset aliquid per quod posset purgari. sic patet de Sanctuario. nam etiam si res immūdæ ponātur in Sanctuario non polluitur, quòd in mortuis apparet. nā omnis domus in qua aliquis moritur polluitur, & purganda est per aquam lustrationis Nume. 19. & tamen licet in Templo moreretur aliquis non polluebatur. sicut quādo duo filij Aaron Nadab, & Abiu mortui sunt in Sanctuario corā altari, non fuit pollutū Sanctuarium, cum non iubeatur ibi fieri aliqua expiatio Leuitici. 10. c. & tamen si intra Sanctuariū tangeret quis illa cadauera pollueretur. & ob hoc iussit ibi Moyses, ꝙ Aaron, & filij sui viuentes, idest Eleazar, & Ithamar non tangerent illos mortuos ad efferendū eos de Sanctuario, sed alij eos efferrent eod. c. ita & nunc cum vestes quibus induebatur tunc summus Sacerdos essent sacræ non poterant pollui, sed caro eius polluebatur, ideo ipse Sacerdos lauabatur, sed non vestes eius. secus de laicis quorum non erant sacræ vestes, ideo illorum erāt lauandæ vestes, & caro, sed sacerdotis sola caro lauanda erat.

Tricesimanona in eo qui portabat vitulum, & hircum, qui immolati erant pro peccato, vt cremarentur extra castra. nam portans de Sanctuario ad locum extra castra, & comburens ibi cadauera eorū polluebatur, & lauare debebat carnem, & vestes, & sic regrediebatur in castra Leui. 16.

Causa huius immunditiæ erat, quia erant pro peccato immolata ista animalia, & ideo fingebatur ibi esse quasi quidam contactus peccatorū polluens hominem. & quia ista immunditia erat magna, lauabatur caro, & vestes, sicut in præcedentibus.

Quadragesima erat in eo qui comedebat carnes immundas non morticinas. vt si quis comederet carnes equorum, vel reptiliū: hęc enim erant valde abominabilia apud Iudæos. sicut dicitur Isa. 66. qui manducauerūt carnem suillam, & murem consumentur. de reptilibus patet in visione qua reptilia ostensa sunt Petro, vt manducaret Actuum 10. ca. & ipse dixit, absit Domine, quia nunquam mādicaui commune, & immundum. & ideo qui comederet hæc immundus efficiebatur, cum ipsa essent immunda, quia tangens immundum polluitur Leui. 5. & 22. c. Et ideo manebat immundus qui comederet hęc, & durabat immūditia solum vsque ad vesperum, vt colligitur Leui. 11. & 22. & lauabat vestimenta, & carnem suam qui hęc comedisset ad hoc, ꝙ mundus esset. patet quia simile est Leui. 16. cap. in eo qui comedebat morticinū, aut captum a bestia. nam lauabat carnem suam, & vestimenta sua. simile erat omnino hic, quia sicut polluebatur interius comedens morticinum, ita polluebatur comedens quamcunque carnem illicitam. vnde omnis qui per quemcūque cibum polluebatur oportet, quòd lauaret carnem, quia caro videbatur principaliter polluta. & quia polluta carne a fortiori erat vestes pollutæ lauabantur vestes, & caro. rursus sicut ibi pro immunditia super cibo erat quis vsque ad vesperam pollutus, ita & quæcunque immunditia in cibo redderet hominem vsque ad solis occasum pollutum, & non plus.

Quadragesimaprima erat in sacerdote qui immolabat vitulam rufam. nam immundus erat vsque ad vesperam, & erat immunditia solum legalis per opinionem, quia non inquinabatur ibi in aliquo Sacerdos faciendo hoc, & si aspergeretur sanguine, vel rubricaretur, poterat statim lauare manus, & esset mundus, & tamen non fiebat sic, sed etiam si nulla gutta sanguinis polluisset carnem eius, aut vestes, censebatur immundus.

G Causa autem huius tacta est Nume. 19. c. & potest esse, quia ista vitula erat ad emūdationem peccati, & ideo quodāmodo continebat oīa peccata quę tollere debebat, & sic contingens eam, vel aliquid eius, idest cinerem polluebatur. & sic fiebat in eo qui portabat hircum pro peccato in deserto, & in sacerdote qui imprecabatur peccata super caput hirci Leui. 16. ca. & supra dictum est. & ideo vocatur ista vitula peccati, & cineres eius cineres peccati Nu. 19. c. s. tollent de cineribus combustionis atque peccati &c. Manebat ista immunditia vsque ad solis occasum, & lauabat sacerdos carnem, & vestimenta, & sic erat postea mundus.

H Causa primi erat, quia omnes immunditiæ per tactū maxime legales sunt solū vsque ad solis occasum. & quia ista erat legalis, & per tactum non erat aliqua causa, vt maiori tempore duraret.

Sed quare lauabat carnem, & vestimenta?

Dicendum, quòd erat magna immūditia quasi esset ex contactu peccati, & quia peccatum magis videtur polluere quam cetera, polluebat vestes, & carnē. sicut in eo qui portabat hircum in solitudinē, & cremabat vitulum, & hircum Leui. 16. c.

Sed dicetur quare sacerdos in vitula rufa immundus lauabat carnem, & vestes, cum sacerdos immundus super hirco emissario propter peccata populi non lauabat nisi carnem?

I Dicendum, quòd causa erat, quia vestes sacerdotis imprecantis peccata super caput hirci emissarij erant sacræ, vestes vero sacerdotis immolantis vitulam rufam non erant sacræ, sed communes. & patet hoc de sacerdote imprecaturo peccata super caput hirci, qa dicitur Leui. 16. tunica linea vestietur, feminalibus lineis verenda celabit, accingetur zona linea, cidarim lineam imponet capiti, & sequitur ibi, hæc sunt vestimenta sancta, quibus cunctis cum lotus fuerit vestietur. Quod ille qui immolabat vitulam rufam nō haberet vestes sacras patet, quia Nume. 19. capi. dicitur, quòd Eleazarus immolaret eam extra castra. & tamē extra castra non est vsus sanctorum vestimentorum, K sed solum in Sanctuario, ideo foris haberet vestes cōmunes, & sic sacerdos mittens caprum emissariū nō lauabat vestes, quia cum essent sacræ non polluebantur. qui vero immolabat vitulā rufam lauabat vestes, quia polluebantur, cum essent communes.

Quadragesimasecunda, & duæ sequentes erant de cremante, colligente, & aspergente cineres vitulæ rufæ, quia omnes hi erant immundi, & erat immunditia æqualis, s. vsque ad vesperum Nume. 19. capitu. & causa erat, quia erat eadem ratio immunditiæ, s. tāgere vitulam rufam, vel cineres eius. & ideo cum in eā contraheretur immunditia videbatur, quòd vbique contrahebatur eadem. Etiam sic immundi lauabant carnem, & vestimenta sua. Causa huius est, quia ista reputabatur magna immunditia, cum esset ex contactu pec-

ctu peccati.nihil autē est,quod magis possit polluere quam peccatum si contingatur, ideo penetrabat vsque ad interiora.ita vt caro,& vestes lauari deberent.

Sed in hoc vr̄ esse mirum de istorum immunditia, & maxime de immunditia eius qui alterum aspergebat aquis lustrationis. nam cum quis esset immūdus tollebat vir mundus cineres in aqua mixtos, & intincto hyssopo aspergebat hominem immundum,& sic mundabatur.ipse vero aspergens efficiebatur immūdus cum prius esset mundus.& sic est inconueniens, quòd id quod est mundatiuum polluat aliquem.

Secūdo, quia hoc modo videbitur processus in infinitum, quia siquis mundus mundando immūdum efficitur immundus, oportet quòd rursus ab alio mūdetur: & sic ad mundandum vnum polluentur omnes, & tandem manebit vnus immundus, s. qui vltimo mundauit alium.

Dicendum,quòd istud dubium nō militat,nisi circa immunditiam quadragesimamquartam. nam circa quadragesimamsecundam nō militat, quia illa est eius qui cremabat vitulam rufam, & iste nullū mundabat,sed solum contingebat vitulam. & quia vitula videbatur continere peccata quæ mundabat, tangēs vitulam quasi tangeret peccatum polluebatur,& durabat vsque ad vesperum, Numeri decimonono cap. scilicet, sed & ille qui combusserit eam lauabit vestimenta sua,& corpus, & immundus erit vsque ad vesperum. Neque erat dubium circa quadragesimamtertiam, quia ibi asportabat aliquis cineres vitulæ de loco combustionis,vt poneret eos ad reseruandum in loco mundo extra castra. & iste contingendo cineres polluebatur ex causa supra posita, & neminē ipse polluebat, neque mundabat Numeri decimonono cap. scilicet colliget autem vir mundus cineres vaccæ, & effundet eos in loco purissimo, vt sint multitudini filiorum Israel in custodiam, & in aquam aspersionis, quia pro peccato vacca combusta est: cūque lauerit qui vaccæ portauerit cineres, vestimenta sua immundus erit vsque ad vesperum.

Sed dubitatio est solum de quadragesimaquarta, quia in hac vir mundus aspergebat cineres mixtos aqua super virum immundum, & mundabatur immundus,mundus vero polluebatur.

Dicendum tamen, quòd istud accidebat rationabiliter, primo quia cineres vitulę cum aqua mixti erant aliquid immundum,ideo non erat mirum, quòd vir mundus tangens eos pollueretur. nā quicunque tangit aliquid immundum efficitur immundus, vt colligitur Leui.5.& 7.& 22.cap. & sic indigebat mūdatione, quòd vero cineres isti mixti cum aqua mūdarent immundos,non erat quasi ipsi haberent naturaliter vim mundandi, cum potius haberent, quòd polluerent, sed quia a Deo instituti erant ad tollendum immunditiam super mortuo,ideo illam tollerent, quia non poterat esse inefficax remedium, quod a Deo constitutum erat.

Secundo, & præcipue, quia non erat inconueniens, quòd polluerent, & mundarent, quia non faciebāt hoc in eodem genere, quia videbatur hoc impossibile, vel saltem irrationale, sed polluebant cineres isti, vt aliquid de se impurum, & cuius tactus immundus est, Leuitici vigesimosecundo capit.& ideo causabant immunditiam de simplicibus quæ erat per solum contactum, & tollebatur per aquam viuentem. sed immunditia quam tollebant cineres illi erat sola immunditia super mortuo, Numeri decimonono capitul. & hoc inquantum a domino ad hoc erāt instituti.& ita non erat inconueniens, quia vnam immunditiam tollebāt, & aliam causabāt,quæ non erat eiusdem rationis. & patet,quia tollebāt immunditiā

A quæ erat super mortuo, & durabat septem diebus, & causabant simplicem immunditiam,quæ durabat solum vsque ad vesperum.

Et sic patet ad primū, & ista est veritas.vnde si Deus statuisset, quòd immundi super mortuo aspergerentur sola aqua viuenti, ille qui aspergeret eos non pollueretur, quia aqua non est aliquid immundum, secus de cineribus mixtis cum aqua, quia certum est, quòd sunt aliquid immundum in se cum inficiant per tactum.

Ad secundum dicendum, quòd non sequebatur processus in infinitum. sequeretur autē si omnis immunditia esset vnius modi, & omnis mundatio. quia tunc si pollutum mundans efficitur immundus, ne-
B cesse est tandem manere immundum vnum qui non possit mundari, & quòd propter vnum pollui possint omnes.sed non erat sic, quia immūditia nō est vnius modi, sed est quædam immūditia super mortuo quæ iudicabatur maior,& alia communis per contactum rei cuiuslibet immundæ quæ est simplex. & ideo vna durat vsque ad vesperum solum, alia septem diebus. etiam vna tollitur per simplicem lotionem in aqua lauando corpus,& vestimenta,alia autem tollitur per cineres vitulæ aspersos cum aqua, & ideo qui aspergebat immundum super mortuo cum his cineribus mundabat illum. & ipse manebat immundus,sed nō erat ad hoc,quòd mundaretur aspergēdus cineribus, sicut ipse alium asperserat, sed solū lauare se in aqua debebat nō aliquis eū mundare,sed ipse seipsum,s.la-
C uando carnem suam, & vestes in aqua, Nume. 19.c. ideo non est processus in infinitum, neque aliquod inconueniens.

Aliter etiam potest dici quantum ad primū, quòd cineres de vitula aspersi simpliciter habebāt vim polluendi,quia tactus eorum de se erat immundus Leui. vigesimosecundo c.& ideo tā aspergens quam aspersus polluebantur, & ideo vterque indigebat mundatione, & vna eis mundatio dabatur, quia vno modo polluebantur per cineres vitulæ,& hoc est verum simpliciter.

In quo considerandum, quòd cineres prædicti, li-
D cet de se sint infectiui,quia tactus eorum est sordidus, tamen habent vim tollendi immunditiam causatam super mortuo ex diuina institutione. & ideo simul mūdant tollendo immūditiam super mortuo,& polluunt causando immunditiam secundum tactum.neque est istud incōueniēs, quia etiam naturaliter quædam sunt quæ tollunt naturales immunditias, ipsa tamen quantum ad tactum polluūt, & ideo qui aspergitur, quia est immūdus mundatur ab illa immunditia quam habet, & incidit in aliā alterius generis quæ est minor. qui vero cineres aspergebat erat mundus, & ideo cum cineres non inuenirent ibi aliquid,quod mundarent non mundabant, sed polluebant inducēdo simplicem immunditiam,quæ erat secundum tactum. & ideo manebat immunditia vnius modi in mundante, & mundato post aspersionem cinerum,
E scilicet simplex, & ideo ambo indigebant postea vna mundatione, & ita fiebat, Numeri decimonono capitul. nam qui aspergebat aquas cum cineribus lauabat carnem, & vestimenta, & immūdus manebat vsque ad vesperum,& qui aspersus erat die tertio,& septimo post istas aspersiones lauabat carnem suam, & vestimenta, & manebat immundus vsque ad vesperum, eodem capitulo, & ita ista lotio carnis, & vestimentorum non videbatur facta ad tollēdum immunditiam super mortuo, quæ iam erat ablata per aspersionem cinerum cum aqua, sed ad tollendum immunditiam simplicem, quæ causata erat per aspersionem cinerum super carnem, & vestes, &

ideo

ideo conuenienter vestes, & caro lauabantur, & ista F est veritas.

Quadragesima quinta immunditia erat in exercitatione litigiorum, & introitu in prætorium in die festo. & ista immunditia non apparet ex alijs quæ positæ fuerunt a Deo. fortassis autem erat de illis præceptis quæ a senioribus fuerunt introducta, de quo magis dicetur Ioann. decimooctauo capitu. Sed quomodocunque esset, necesse erat tolli illam lauando saltem vestes, quia nulla poterat esse minor immunditia, quàm vt propter eam solę vestes lauarentur.

G *Reliqua in Matthæum calamitate temporum, & incuria mortalium deperdita desiderantur.*

Expositionis literalis Alphonsi Tostati in Septimam Partem Matthæi Finis.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z, Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq.

Omnes sunt Quaterniones, præter Pp, Qq, qui sunt Terniones.

VENETIIS, Ex Typographia Dominici Nicolini.
M D X C V I.

47-2

ABV
LẼSIS
IN 7am
PARTẼ
MATEI

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm